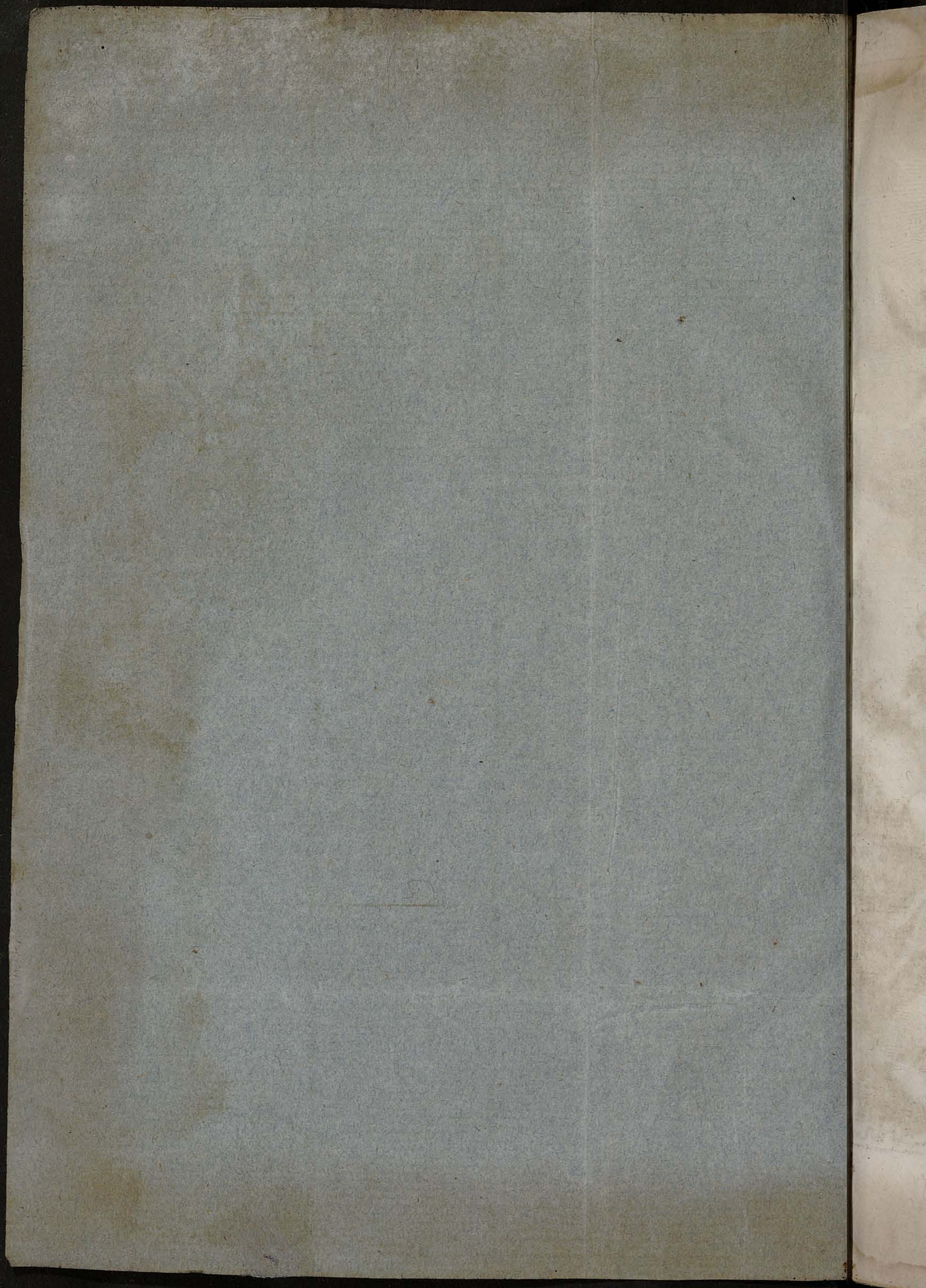
#

Ex Bibliotheca P.P. Eremitar. Camal:
dulenz Insulæ Vigrensis.

BIBLIA
SACRA

BIBLIA SACRA

VULGATÆ EDITIONIS,

SIXTI V. PONTIFICIS MAX.

JUSSU RECOGNITA,

ET CLEMENTIS VIII.

Auctoritate edita;

VERSICULIS DISTINCTA,

Et ad singula Capita Argumentis, Indicibusque aucta,

CUM OPTIMIS EDITIONIBUS TUM GRÆCIS, TUM LATINIS DILIGENTISSIME COMPARATA.

VENETIIS, MDCCLVII.

EX TYPOGRAPHIA REMONDINIANA.

SUPERIORUM PERMISSU, ac PRIVILEGIO.

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

IN multis, magnisque beneficiis, quæ per sacram Tridentinam Synodum Ecclesiæ suæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quod inter tot Latinas editiones Divinarum Scripturarum, solam veterem, ac vulgatam, quæ longo tot sæculorum usu in Ecclesia probata fuerat, gravissimo Decreto authenticam declaravit. Nam, ut illud omittamus, quod ex recentibus editionibus non paucæ ad hæreses hujus temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipsa certe tanta versionum varietas, atque diversitas magnam in Ecclesia Dei confusionem parere potuisset. Jam enim hac nostra ætate illud fere evenisse constat, quod sanctus Hieronymus tempore suo accidisse testatus est, tot scilicet fuisse exemplaria, quot codices; cum unusquisque pro arbitrio suo adderet, vel detraheret. Hujus autem veteris, ac vulgatæ Editionis tanta semper fuit auctoritas, tamque excellens præstantia, ut eam ceteris omnibus Latinis Editionibus longe anteferendam esse, apud æquos judices in dubium revocari non posset. Qui namque in ea Libri continentur (ut a Majoribus nostris quasi per manus traditum nobis est) partim ex sancti Hieronymi translatione, vel emendatione suscepti sunt; partim retenti ex antiquissima quadam editione Latina, quam sanctus Hieronymus communem, & Vulgatam, S. Augustinus Italam, S. Gregorius Veterem translationem appellat. Ac de Veteris quidem hujus, sive Italæ editionis sinceritate atque præstantia præclarum sancti Augustini testimonium extat in secundo Libro de Doctrina Christiana, ubi Latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præferendam censuit; quod esset, ut ipse loquitur, verborum tenacior cum perspicuitate sententiæ. De sancto vero Hieronymo multa extant veterum Patrum egregia testimonia: eum enim sanctus Augustinus hominem doctissimum, ac trium linguarum peritissimum vocat; atque ejus translationem ipsorum quoque Hebræorum testimonio veracem esse confirmat. Eundem sanctus Gregorius ita prædicat, ut ejus translationem, quam novam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta verius transfudisse dicat: atque idcirco dignissimam esse, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem Isidorus non uno in loco Hieronymianam versionem ceteris omnibus anteponit, eamque ab Ecclesiis Christianis communiter recipi, ac probari affirmat; quod sit in verbis clarior, & veracior in sententiis. Sophronius quoque vir eruditissimus S. Hieronymi translationem non Latinis modo, sed etiam Græcis valde probari animadvertens, tanti eam fecit, ut Psalterium, & Prophetas ex Hieronymi versione in Græcum eleganti sermone transtulerit. Porro qui secuti sunt viri doctissimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anselmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonaventura, ceterique omnes, qui his nongentis annis in Ecclesia floruerunt, sancti Hieronymi versione ita sunt usi, ut ceteræ, quæ pæne innumerabiles erant, quasi lapsæ de manibus Theologorum, penitus obsoleverint. Quare non immerito Catholica Ecclesia S. Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas sacras interpretandas divinitus excitatum ita celebrat, ut jam difficile non sit illorum omnium damnare judicium, qui vel tam eximii Doctoris lucubrationibus non acquiescunt, vel etiam meliora, aut certe paria præstare se posse confidunt. Ceterum ne tam fidelis translatio, tamque in omnes partes Ecclesiæ utilis, vel injuria temporum, vel Impressorum incuria, vel temere emendantium audacia, ulla ex parte corrumperetur, eadem sacrosancta Synodus Tridentina illud Decreto suo sapienter adjecit, ut hæc ipsa vetus, ac vulgata Editio emendatissime, quoad fieri posset, imprimeretur: neque ulli liceret eam sine facultate, & approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto simul Typographorum temeritati ac licentiæ modum imposuit, & Pastorum Ecclesiæ, in tanto bono quam diligentissime retinendo, & conservando, vigilantiam atque industriam excitavit. Et quamvis insignium Academiarum Theologi in Editione vulgata pristino suo nitori restituenda magna cum laude laborave-

Præf. in Josue.

Sanctus Hier. in cap. 40. Isaiæ
S. Augustinus lib 2. Doctr. Christ. cap. 15
S Gregorius Epist. Dedicat ad Leand c. 5. in fin.
S Aug. ubi supra.
Lib. 18. de Civ Dei, c. 43
Lib. 20 Moral. 24
Lib. 6. Etymo c 5.
Lib. 1 de Divin. offic. c. 12.

rint; quia tamen in tanta re nulla potest esse nimia diligentia; & codices manuscripti complures, & vetustiores Summi Pontificis jussu conquisiti, atque in urbem advecti erant; & demum, quoniam executio generalium Conciliorum, & ipsa Scripturarum integritas, ac puritas, ad curam Apostolicæ Sedis potissimum pertinere cognoscitur: ideo Pius IV. Pontifex Maximus pro sua in omnes Ecclesiæ partes incredibili vigilantia, lectissimis aliquot sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, aliisque tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritissimis viris eam provinciam demandavit, ut vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquissimis codicibus manuscriptis, inspectis quoque Hebraicis, Græcisque Bibliorum fontibus, consultis denique veterum Patrum commentariis, accuratissime castigarent. Quod itidem institutum Pius V. prosecutus est. Verum Conventum illum, ob varias, gravissimasque Sedis Apostolicæ occupationes jamdudum intermissum, Sixtus V. divina providentia ad summum Sacerdotium evocatus, ardentissimo studio revocavit, & opus tandem confectum typis mandari jussit. Quod cum jam esset excusum, & ut in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animadvertens non pauca in sacra Biblia præli vitio irrepsisse, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totum opus sub incudem revocandum censuit, atque decrevit. Id vero cum morte præventus præstare non potuisset, Gregorius XIV. qui post Urbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto successerat, ejus animi intentionem executus, perficere aggressus est, amplissimis aliquot Cardinalibus, aliisque doctissimis viris ad hoc iterum deputatis. Sed eo quoque, & qui illi successit, Innocentio IX. brevissimo tempore de hac luce subtractis; tandem sub initium Pontificatus Clementis VIII. qui nunc Ecclesiæ universæ gubernacula tenet, opus, in quod Sixtus V. intenderat, Deo bene juvante perfectum est. Accipe igitur, Christiane Lector, eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia veterem, ac vulgatam sacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia castigatam: quam quidem sicut omnibus, numeris absolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile est, ita ceteris omnibus, quæ ad hanc usque diem prodierunt, emendatiorem, purioremque esse, minime dubitandum. Et vero quamvis in hac Bibliorum recognitione, in codicibus manuscriptis, Hebræis, Græcisque fontibus, & ipsis veterum Patrum commentariis conferendis, non mediocre studium adhibitum fuerit; in hac tamen pervulgata Lectione, sicut nonnulla consulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consulto immutata relicta sunt; tum quod ita faciendum esse, ad offensionem populorum vitandam, sanctus Hieronymus non semel admonuit: tum quod facile fieri posse credendum est, ut majores nostri, qui ex Hebræis, & Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum, & emendatiorum librorum habuerint, quam ii, qui post illorum ætatem ad nos pervenerunt, qui fortasse, tam longo tempore identidem describendo, minus puri, atque integri evaserunt; tum denique quia sacræ Congregationi Amplissimorum Cardinalium, aliisque eruditissimis viris ad hoc opus a Sede Apostolica delectis, propositum non fuit novam aliquam editionem cudere, vel antiquum Interpretem ulla ex parte corrigere, vel emendare; sed ipsam veterem, ac vulgatam Editionem Latinam, a mensis veterum librariorum, nec non pravarum emendationum erroribus repurgatam, suæ pristinæ integritati, ac puritati, quoad ejus fieri potuit, restituere; eaque restituta, ut quam emendatissime imprimeretur juxta Concilii Œcumenici Decretum, pro viribus operam dare. Porro in hac Editione nihil non canonicum, nihil adscititium, nihil extraneum apponere visum est: atque ea causa fuit, cur Liber III. & IV. Esdræ inscripti, quos inter Canonicos libros sacra Tridentina Synodus non annumeravit, ipsa etiam Manassæ regis Oratio, quæ neque Hebraice, neque Græce quidem exstat, neque in manuscriptis antiquioribus invenitur, neque pars est ullius Canonici libri, extra Canonicæ Scripturæ seriem posita sint: & nullæ ad marginem concordantiæ (quæ posthac inibi apponi non prohibentur) nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conspiciantur. Sed sicut Apostolica Sedes industriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes S. Hieronymi, & alia id genus in aliis editionibus inseruerunt; ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipsa Vaticana editione ejusmodi adjumenta pro studiosorum commoditate, atque utilitate, in posterum adjiciantur; ita tamen, ut lectiones variæ ad marginem ipsius Textus minime annotentur.

Epist. ad Suniam & Fretellam. Præfat. Evangel. ad Damasum.

CLE-

CLEMENS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

UM sacrorum Bibliorum vulgatæ Editionis Textus, summis laboribus ac vigiliis restitutus, & quam accuratissime mendis expurgatus, benedicente Domino, ex nostra Typographia Vaticana in lucem prodeat: Nos, ut in posterum idem Textus incorruptus, ut decet, conservetur, opportune providere volentes, auctoritate Apostolica, tenore præsentium districtius inhibemus, ne intra decem annos a data præsentium numerandos, tam citra, quam ultra montes, alibi quam in nostra Vaticana Typographia a quoquam imprimatur. Elapso autem præfato decennio, eam cautionem adhiberi præcipimus, ut nemo hanc sanctarum Scripturarum editionem typis mandare præsumat, nisi habito prius exemplari in Typographia Vaticana excuso: cujus exemplaris forma, ne minima quidem particula de Textu mutata, addita, vel ab eo detracta, nisi aliquid occurrat, quod typographicæ incuriæ manifeste adscribendum sit, inviolabiliter observetur. Si quis vero Typographus in quibuscumque Regnis, Civitatibus, Provinciis, & locis, tam nostræ S. R. E. ditioni in temporalibus subjectis, quam non subjectis, hanc eamdem sacrarum Scripturarum editionem intra decennium prædictum quoquo modo, elapso autem decennio, aliter quam juxta hujusmodi exemplar, ut præfertur, imprimere, vendere, venales habere, aut alias edere, vel evulgare; aut si quis Bibliopola a se, vel ab aliis quibusvis, post datam præsentium, hujus editionis impressos libros, seu imprimendos a præfato restituto, & correcto Textu in aliquo discrepantes, seu ab alio, quam a Typographo Vaticano, intra decennium excusos, pariter vendere, venales proponere, vel evulgare præsumpserit, ultra amissionem omnium librorum, & alias arbitrio nostro infligendas pœnas temporales, etiam majoris excommunicationis sententiam eo ipso incurrat, a qua nisi a Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo constitutus, absolvi non possit. Mandamus itaque universis & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, ceterisque Ecclesiarum, & locorum etiam regularium Prælatis, ut præsentes litteras in suis quisque Ecclesiis, & Jurisdictionibus ab omnibus inviolate perpetuo observari curent, ac faciant. Contradictores per Censuras Ecclesiasticas, aliaque opportuna juris, & facti remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis; Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac in Generalibus, Provincialibus, vel Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus, ac quarumcumque Ecclesiarum, Ordinum, Congregationum, Collegiorum, atque Universitatum, etiam studiorum generalium juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, ac privilegiis, indultis, ac litteris Apostolicis in contrarium quomodocumque emanatis, & emanandis: quibus omnibus ad hunc effectum latissime derogamus, ac derogatum esse decernimus. Volumus autem, ut præsentium transumptis etiam in ipsis voluminibus impressis eadem, in judicio, & extra, fides ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, sub Annulo Piscatoris, die IX. *Novembris* MDCXII. *Pontificatus nostri Anno I.*

M. VESTRIUS BARBIANUS.

DE CANONICIS SCRIPTURIS DECRETUM

ex Concilio Tridentino,

SESSIONE QUARTA.

SAcroſancta, Œcumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu Sancto legitime congregata, præſidentibus in ea eiſdem tribus Apoſtolicæ Sedis Legatis, hoc ſibi perpetuo ante oculos proponens, ut, ſublatis erroribus, puritas ipſa Evangelii in Eccleſia conſervetur.

Et infra:

Sacrorum vero librorum Indicem huic Decreto adſcribendum cenſuit, ne cui dubitatio ſuboriri poſſit, quinam ſint, qui ab ipſa Synodo ſuſcipiuntur. Sunt vero infraſcripti: Teſtamenti Veteris, Quinque Moyſi, id eſt, Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium: Joſue, Judicum, Ruth: Quatuor Regum: Duo Paralipomenon: Eſdræ primus, & ſecundus, qui dicitur Nehemias: Tobias, Judith, Eſther, Job, Pſalterium Davidicum centum quinquaginta Pſalmorum: Parabolæ, Eccleſiaſtes, Canticum Canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus, Iſaias, Jeremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores, id eſt, Oſee, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorum, primus, & ſecundus. Teſtamenti Novi, Quatuor Evangelia, ſecundum Matthæum, Marcum, Lucam, & Joannem: Actus Apoſtolorum a Luca Evangeliſta conſcripti: Quatuordecim Epiſtolæ Pauli Apoſtoli, ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, duæ ad Theſſalonicenſes, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apoſtoli duæ: Joannis Apoſtoli tres: Jacobi Apoſtoli una: Judæ Apoſtoli una: & Apocalypſis Joannis Apoſtoli. Si quis autem libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueverunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro ſacris, & canonicis non ſuſceperit, & traditiones prædictas ſciens, & prudens contempſerit, anathema ſit.

ORDO LIBRORUM

VETERIS, ET NOVI TESTAMENTI.

HIERONYMI
PROLOGUS GALEATUS.

VIginti & duas litteras esse apud Hebræos, Syrorum quoque lingua, & Chaldæorum testatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis est. Nam & ipsi viginti duo elementa habent eodem sono, sed diversis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moysi totidem litteris scriptitant, figuris tantum & apicibus discrepantes. Certumque est, Esdram scribam, legisque doctorem, post captam Jerosolymam & instaurationem templi sub Zorobabel, alias litteras reperisse, quibus nunc utimur; cum ad illud usque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum hæc eadem supputatio, sub Levitarum ac sacerdotum censu, mystice ostenditur: Et nomen Domini tetragrammaton in quibusdam Græcis voluminibus usque hodie antiquis expressum litteris invenimus. Sed & Psalmi, trigesimus sextus, & centesimus decimus, & centesimus undecimus, & centesimus decimus octavus, & centesimus quadragesimus quartus, quamquam diverso scribantur metro, tamen ejusdem numeri texuntur alphabeto. Et Jeremiæ Lamentationes, & Oratio ejus: Salomonis quoque in fine Proverbia, ab eo loco in quo ait, Mulierem fortem quis inveniet? iisdem alphabetis vel incisionibus supputantur. Porro quinque litteræ duplices apud Hebræos sunt, Caph, Mem, Nun, Pe, Sade; aliter enim scribuntur per has principia medietatesque verborum, aliter fines. Unde & quinque a plerisque libri duplices æstimantur, Samuel, Melachim, Dibre hajamim, Esdras, Jeremias cum Cinoth, id est, Lamentationibus suis. Quomodo igitur vigintiduo elementa sunt, per quæ scribimus Hebraice omne quod loquimur, & eorum initiis vox humana comprehenditur: ita vigintiduo volumina supputantur, quibus quasi litteris & exordiis, in Dei doctrina, tenera adhuc & lactens viri justi eruditur infantia.

Primus apud eos liber, vocatur בראשית Beresith: quem nos Genesim dicimus.

Secundus, ואלה שמות Veele semoth: qui Exodus appellatur.

Tertius, ויקרא Vaiicra, id est Leviticus.

Quartus, וידבר Vajedabber, quem Numeros vocamus.

Quintus, אלה הדברים Elle haddebarim, qui Deuteronomium prænotatur.

Hi sunt quinque libri Moysi, quos proprie תורה Thora, id est Legem appellant.

Secundum, Prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Jesu filio Nave: qui apud eos יהושע בן נון Jehosue ben Nun dicitur.

Deinde subtexunt שפטים Sophetim, id est Judicum librum. Et in eumdem compingunt Ruth: quia in diebus Judicum facta ejus narratur historia.

Tertius sequitur שמואל Samuel, quem nos Regum primum & secundum dicimus.

Quartus, מלכים Melachim, id est Regum, qui tertio & quarto Regum volumine continetur.

Meliusque multo est מלכים Melachim, id est Regum, quam ממלכות Mamlachot, id est Regnorum dicere. Non enim multarum gentium describit regna, sed unius Israelitici populi, qui tribubus duodecim continetur.

Quintus est ישעיה Isaias.

Sextus, ירמיה Jeremias.

Septimus, יחזקאל Ezechiel.

Octavus, liber duodecim Prophetarum: qui apud illos vocatur תרי עשר There asar.

Tertius ordo Hagiographa possidet.

Et primus liber incipit a איוב Job.

Secundus a דוד David: quem quinque incisionibus, & uno Psalmorum volumine comprehendunt.

Tertius est שלמה Salomon, tres libros habens: Proverbia, quæ illi משלי Misle, id est Parabolas appellant.

Quartus, קוהלת Coheleth, id est, Ecclesiastes.

Quintus, Canticum canticorum, quem titulo שיר השירים Sir hassirim prænotant.

Sextus est דניאל Daniel.

Septimus, דברי הימים Dibre hajamim, id est Verba dierum: quod significantius, Chronicon totius divinæ historiæ possumus appellare: qui liber apud nos Paralipomenon primus & secundus inscribitur.

Octavus, עזרא Esdras: qui & ipse similiter apud Græcos & Latinos in duos libros divisus est.

Nonus, אסתר Esther.

Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri vigintiduo: id est, Moysi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum novem. Quamquam nonnulli רות וקינות Ruth & Cinoth, inter Hagiographa scriptitent, & hos libros in suo putent numero supputandos: ac per hoc esse priscæ legis libros vigintiquatuor: quos sub numero vigintiquatuor seniorum Apocalypsis Joannis inducit adorantes Agnum, & coronas suas prostratis vultibus offerentes: stantibus coram quatuor animalibus oculatis ante & retro, id est in præteritum & in futurum respicientibus, & indefessa voce clamantibus, Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. Hic prologus, Scripturarum quasi galeatum principium, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinum, convenire potest: ut scire valeamus, quidquid extra hos est, inter apocrypha esse ponendum. Igitur Sapientia, quæ vulgo Salomonis inscribitur, & Jesu filii Syrach liber, & Judith, & Tobias, & Pastor, non sunt in canone. Machabæorum primum librum Hebraicum reperi. Secundus Græcus est: quod ex ipsa quoque phrasi probari potest. Quæ cum ita se habeant, obsecro te, Lector, ne laborem meum reprehensionem existimes antiquorum. In templo Dei offert unusquisque quod potest: alii aurum, argentum, & lapides pretiosos: alii byssum, & purpuram, & coccum offerunt, & hyacinthum: nobiscum bene agitur, si obtulerimus pelles, & caprarum pilos. Et tamen Apostolus contemptibiliora nostra magis necessaria judicat: unde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per singulas species, Ecclesiæ præsentis futuræque distinctio, pellibus tegitur & ciliciis, ardoremque solis & injuriam imbrium ea quæ viliora sunt prohibent. Lege ergo primum Samuel, & Melachim meum: meum, inquam, meum. Quidquid enim crebrius vertendo, & emendando solicitius &, didicimus & tenemus, nostrum est. Et cum intellexeris

quod antea nesciebas, vel interpretem me æsti-
mato, si gratus es; vel paraphrasten, si ingratus:
quamquam mihi omnino conscius non sum
mutasse me quippiam de Hebraica veritate.
Certe si incredulus es, lege Græcos codices,
& Latinos, & confer cum iis opusculis, quæ
nuper emendavimus: & ubicumque discrepa-
re inter se videris, interroga quemlibet He-
bræorum, cui magis accommodare debeas fi-
dem; & si nostra firmaverit, puto quod eum
non æstimes conjectorem, ut in eodem lo-
co mecum similiter divinarit. Sed & vos fa-
mulas Christi rogo (quæ Domini discum-
bentis pretiosissima fidei myrrha ungitis ca-
put, quæ nequaquam Salvatorem quæritis
in sepulchro, quibus jam ad Patrem Christus
ascendit) ut contra latrantes canes, qui ad-
versum me rabido ore desæviunt, & circum-
eunt civitatem, atque in eo se doctos arbi-
trantur, si aliis detrahant, orationum ve-
strarum clypeos opponatis. Ego sciens hu-
Ps. 38. militatem meam, illius semper sententiæ re-
cordabor: *Dixi, custodiam vias meas, ut non
delinquam in lingua mea. Posui ori meo cu-
stodiam, cum consisteret peccator adversum me.
Obmutui, & humiliatus sum, & silui a bonis.*

HIERONYMUS PAULINO.

FRater Ambrosius tua mihi munuscula per-
ferens, detulit simul & suavissimas litte-
ras, quæ a principio amicitiarum, fidem
probatæ jam fidei, & veteris amicitiæ præfe-
rebant. Vera enim illa necessitudo est, &
Christi glutino copulata, quam non utilitas
rei familiaris, non præsentia tantum corpo-
rum, non subdola & palpans adulatio, sed
Dei timor, & Divinarum Scripturarum stu-
dia conciliant. Legimus in veteribus histo-
riis quosdam lustrasse provincias, novos ad-
isse populos, maria transisse: ut eos quos ex
libris noverant, coram quoque viderent. Sic
Pythagoras Memphiticos vates: sic Plato
Ægyptum & Architam Tarentinum, eamque
oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia
dicebatur, laboriosissime peragravit: ut qui
Athenis magister erat, & potens, cujusque
doctrinam Academiæ gymnasia personabant,
fieret peregrinus atque discipulus: malens
aliena verecunde discere, quam sua impu-
denter ingerere. Denique dum litteras quasi
toto fugientes orbe persequitur, captus a pi-
ratis & venundatus, etiam tyranno crudelis-
simo paruit, captivus, vinctus & servus;
tamen quia philosophus, major emente se fuit.
Ad Titum Livium lacteo eloquentiæ fonte
manantem, de ultimis Hispaniæ Galliarum-
que finibus quosdam venisse nobiles legimus:
& quos ad contemplationem sui Roma non
traxerat, unius hominis fama perduxit. Ha-
buit illa ætas inauditum omnibus sæculis, ce-
lebrandumque miraculum, ut urbem tantam
ingressi, aliud extra urbem quærerent. Apol-
lonius, sive ille magus, ut vulgus loquitur,
sive philosophus, ut Pythagorici tradunt, in-
travit Persas, pertransivit Caucasum, Alba-
nos, Scythas, Massagetas, opulentissima In-
diæ regna penetravit: & ad extremum, latis-
simo Phison amne transmisso, pervenit ad
Brachmanas, ut Hiarcham in throno seden-
tem aureo, & de Tantali fonte potantem, in-
ter paucos discipulos de natura, de motibus
siderum, ac dierum cursu audiret docentem.
Inde per Ælamitas, Babylonios, Chaldæos,
Medos, Assyrios, Parthos, Syros, Phœnices,
Arabes, Palæstinos reversus Alexandriam,
perrexit Æthiopiam, ut Gymnosophistas, &
famosissimam Solis mensam videret in sabu-
lo. Invenit ille vir ubique quod disceret: &
semper proficiens, semper se melior fieret.
Scripsit super hoc plenissime octo volumini-
bus Philostratus. Quid loquar de sæculi ho-
II. minibus, cum Apostolus Paulus, vas electio-
Act. 9. nis & magister Gentium, qui de conscientia
2. Cor. 13. tanti in se hospitis loquebatur: *An experi-
mentum quæritis ejus, qui in me loquitur
Gala. 1. Christus?* post Damascum Arabiamque lustra-
tam, ascenderit Jerosolymam, ut videret Pe-
trum, & manserit apud eum diebus quinde-
cim? Hoc enim mysterio hebdomadis & og-
doadis, futurus gentium prædicator instruen-
dus erat. Rursumque post annos quatuorde-
cim, assumpto Barnaba & Tito, exposuerit A-
postolis Evangelium; ne forte in vacuum cur- Gal. 2.
reret, aut cucurrisset. Habet enim nescio quid
latentis ἐνεργείας viva vox, & in aures disci-
puli de auctoris ore transfusa, fortius sonat.
Unde & Æschines cum Rhodi exularet, &
legeretur illa Demosthenis oratio, quam ad-
versus eum habuerat, mirantibus cunctis at-
que laudantibus, suspirans ait: Quid si ipsam III.
audissetis bestiam sua verba resonantem? Hæc
non dico, quod sit in me aliquid tale, quod
vel possis a me audire, vel velis discere: sed
quod ardor tuus, & discendi studium etiam
absque nobis per se probari debeat. Ingenium
docile, & sine doctore laudabile est. Non quid
invenias, sed quid quæras, consideramus. Mol-
lis cera, & ad formandum facilis, etiam si ar-
tificis & plastæ cessent manus, tamen virtute
totum est quidquid esse potest. Paulus Aposto- Actor.
lus ad pedes Gamalielis legem Moysi & Pro- 22.
phetas didicisse se gloriatur, ut armatus spiri-
talibus telis postea diceret confidenter: *Ar-* 2. Cor.
ma nostræ militiæ non carnalia sunt, sed po- 10. b
*tentia Deo, ad destructionem munitionum,
consilia destruentes, & omnem altitudinem
extollentem se adversus scientiam Dei, &
captivantes omnem intellectum ad obedien-
dum Christo, & parati subjugare omnem in-
obedientiam.* Ad Timotheum scribit ab infan- 2. Tim.
tia sacris litteris eruditum, & hortatur ad 2. d
studium lectionis ne negligat gratiam quæ 1. Tim
data sit ei per impositionem manus Presbyte- 4.
rii. Tito præcipit, ut inter ceteras virtutes
Episcopi, quem brevi sermone depinxit, Tit. 1. d
scientiam quoque in eo eligat Scriptura-
rum: *Obtinentem*, inquit, *eum qui secun-
dum doctrinam est, fidelem sermonem: ut
potens sit exhortari in doctrina sana, & con-
tradicentes revincere.* Sancta quippe rusti- IV.
citas solum sibi prodest: & quantum ædifi-
cat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tan-
tum nocet, si destruentibus non resistat.
Malachias Propheta, immo per Aggæum Ag. 2. b
Dominus, *Interroga*, ait, *Sacerdotes le-
gem*: in tantum Sacerdotis officium est in-
terrogatum respondere de Lege. Et in Deu-
teronomio legis, *Interroga patrem tuum, &* Deut.
annuntiabit tibi, seniores tuos, & dicent 32. 14.
tibi. In Psalmo quoque centesimo deci-
mo octavo, *Cantabiles mihi erant justifica-
tiones tuæ in loco peregrinationis meæ.* Et
in descriptione justi viri, cum eum David
arbori vitæ, quæ est in paradiso, compa-
raret inter ceteras virtutes, & hoc intu-
lit, *In lege Domini voluntas ejus, & in le-* Ps. 1.
ge ejus meditabitur die ac nocte. Daniel in Dan.
fine sacratissimæ visionis, ait, justos ful- 12.
gere sicut stellas, & intelligentes, id est
doctos, quasi firmamentum. Vides quantum
inter se distent, justa rusticitas, & docta
justitia? Alii stellæ, alii cælo comparan-
tur. Quamquam juxta Hebraicam veritatem
utrumque de eruditis possit intelligi. Ita
enim apud eos legimus. *Qui autem docti
fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti;
& qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stel-
læ in perpetuas æternitates.* Cur dicitur Pau- Act. 9.
lus Apostolus vas electionis? Nempe quia le-
gis & scripturarum sanctarum erat armarium.
Pharisæi stupent in doctrina Domini: & mi- Isai.
rantur in Petro & Joanne quomodo legem 54. d
sciant, cum litteras non didicerint. Quidquid
enim aliis exercitatio, & quotidiana in lege
meditatio tribuere solet, illis hoc Spiritus
sanctus suggerebat, & erant juxta quod scri-
ptum est, θεοδίδακτοι. Duodecim annos Joan. 6.
Salvator impleverat, & in templo senes de Luc. 2.
quæstionibus legis interrogans, magis docet
dum prudenter interrogat. Nisi forte rusti-
cum Petrum, rusticum dicimus Joannem: quo-
rum uterque dicere poterat, *Etsi imperitus* 2. Cor.
sermone, non tamen scientia. Joannes rusti- 11. b
cus, piscator, indoctus? & unde illa vox ob- Joan. 1.
secro, *In principio erat Verbum, & Verbum* a
erat apud Deum, & Deus erat Verbum? λό-
γος enim Græce multa significat, nam & ver- V.

bum

bum est, & ratio, & supputatio, & causa uniuscujusque rei, per quam sunt singula quæ subsistunt: quæ universa recte intelligimus in

V. Christo. Hoc doctus Plato nescivit, hoc Demosthenes eloquens ignoravit. [Abd. 1. c Isaiæ 29. c 1.Cor. 1. a 2.Cor. 1. b] *Perdam*, inquit, *sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo*. Vera sapientia perdet falsam sapientiam; & quamquam stultitia prædicationis in cruce sit, tamen Paulus *sapientiam loquitur inter perfectos: sapientiam autem non sæculi hujus, nec principum sæculi istius, quæ destruitur, sed loquitur Dei sapientiam in mysterio absconditam, quam prædestinavit Deus ante sæcula*. Dei sapientia Christus est. *Christus* enim *Dei virtus, & Dei sapientia*. [Col. 2. a] Hæc sapientia in mysterio abscondita est: de qua & noni Psalmi titulus prænotatur, *Pro occultis filii: in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi*. Et qui in mysterio absconditus erat, prædestinatus est ante sæcula: prædestinatus autem & præfiguratus in Lege a Prophetis. Unde & Prophetæ appellabantur Videntes: quia videbant eum, quem ceteri non videbant. [Joan. 8. g] Abraham vidit diem ejus, & lætatus est. [Ezech. 1. a] Aperiebantur cæli Ezechieli, qui populo peccatori clausi erant. [Ps. 118.] *Revela*, inquit David, *oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua*. [Rom. 7. c] Lex enim spiritualis est, & revelatione opus est, ut intelligatur, ac [2. Cor. 3. d] revelata facie Dei gloriam contemplemur. [Apoc. 5. a] Liber in Apocalypsi septem sigillis signatus ostenditur: quem si dederis homini scienti litteras, ut legat, respondebit tibi, Non possum: [Isai. 29. d] signatus est enim. Quanti hodie putant se nosse litteras, tenent signatum librum, nec aperire possunt, nisi ille reseraverit, qui habet [Apoc. 3. b] clavem David; *qui aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit!* In Actibus Apostolorum sanctus Eunuchus, immo vir, (sic enim eum Scriptura cognominat) cum legeret Isaiam Prophetam, interrogatur a Philippo, *Putasne intelligis, quæ legis?* respondit: *Quomodo possum, nisi aliquis me docuerit?* [Act. 8. g] Ego (ut de me loquar interim) nec sanctior sum hoc Eunucho, nec studiosior, qui de Æthiopia, id est de extremis mundi finibus, venit ad templum. reliquit aulam regiam: & tantus amator legis divinæque scientiæ fuit, ut etiam in vehiculo legeret Litteras sacras: & tamen cum librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volveret, labiis personaret, ignorabat eum, quem in libro nesciens venerabatur. Venit Philippus, ostendit ei Jesum, qui clausus latebat in littera. O mira doctoris virtus! eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & sanctus factus est; ac magister de discipulo, plus in deserto fonte Ecclesiæ, quam in aurato synagogæ templo reperit.

VI. Hæc a me perstricta sunt breviter, (neque enim epistolaris angustia evagari longius patiebatur) ut intelligeres, te in Scripturis sacris, sine prævio & monstrante semitam non posse ingredi. Taceo de grammaticis, rhetoribus, philosophis, musicis, geometris, dialecticis, astronomis, astrologis, medicis; quorum scientia mortalibus vel utilissima est, & in tres partes scinditur, τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν. Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quam manu administrantur. Agricolæ, cæmentarii, fabri metallorum, lignorumque cæsores, lanarii quoque, & fullones, & ceteri qui variam supellectilem, & vilia opuscula fabricantur, absque doctore non possunt esse quod cupiunt. Quod medicorum est, promittunt medici, tractant fabrilia fabri. Sola Scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vindicant. *Scribimus indocti doctique poemata passim*. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi præsumunt, lacerant, docent, antequam discant. Alii adducto supercilio grandia verba trutinantes, inter mulierculas de sacris Literis philosophantur. Alii discunt, proh pudor! a feminis, quod viros doceant; & ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, immo audacia, edisserunt aliis quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus, qui si forte ad Scripturas sanctas post sæculares litteras venerint, & sermone composito aures populi mulserint; quidquid dixerint, hoc legem Dei putant: nec scire dignantur, quid Prophetæ, quid Apostoli senserint; sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia: quasi grande sit, & non vitiosissimum docendi genus, depravare sententias, & ad voluntatem suam, Scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus Homerocentonas, & Virgiliocentonas: ac non sic etiam Maronem sine Christo possimus dicere Christianum, quia scripserit: *Jam redit & virgo, redeunt Saturnia regna: Jam nova progenies cælo demittitur alto*. Et Patrem loquentem ad Filium, *Nate, meæ vires, mea magna potentia solus*. Et post verba Salvatoris in cruce: *Talia perstabat memorans, fixusque manebat*. Puerilia sunt hæc, & circulatorum ludo similia, docere quod ignores: immo, ut cum stomacho loquar, ne hoc quidem scire quod nescias.

VII. [Genes.] Videlicet manifestissima est Genesis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de divisione terræ, de confusione linguarum & gentium, usque ad exitum scribitur Hebræorũ.

[Exod.] Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum mysticis divinisque præceptis.

[Levitici.] In promptu est Leviticus liber, in quo singula sacrificia, immo singulæ pæne syllabæ, & vestes Aaron, & totus ordo Leviticus spirant cælestia sacramenta.

[Numeri.] Numeri vero nonne totius Arithmeticæ, & prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum mansionum mysteria continent?

[Deuter.] Deuteronomium quoque secunda lex, & Evangelicæ legis præfiguratio, nonne sic ea habet, quæ priora sunt, ut tamen nova sint omnia de veteribus? Hucusque Moyses, hucusque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui [1. Cor. 14.] se velle Apostolus in Ecclesia gloriatur.

[Job.] Job exemplar patientiæ, quæ non mysteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, versu labitur, pedestri sermone finitur: omnesque leges Dialecticæ, propositione, assumptione, confirmatione, conclusione determinat. Singula in eo verba plena sunt sensibus. Et (ut de ceteris sileam) resurrectionem corporum sic prophetat, ut nullus de ea vel manifestius, vel cautius scripserit. *Scio*, inquit, *quod redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum: & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo*.

[Josue sive Jesus Nave.] Veniam ad Jesum Nave, qui typum Dñi non solum gestis, verum etiam nomine præfert. Transit Jordanem, hostium regna subvertit, dividit terram victori populo, & per singulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes, atque confinia, Ecclesiæ cælestisque Jerusalem spiritualia regna describit.

[Lib. Judicum.] In Judicum libro quot principes populi, tot figuræ sunt.

[Ruth.] Ruth Moabitis Isaiæ explet vaticinium, dicentis: [Isai. 16. b] *Emitte agnum, Domine, Dominatorem terræ, de petra deserti ad montem filiæ Sion*.

[Reg. I. & II.] Samuel in Heli mortuo, & occiso Saul veterem legem abolitam monstrat. Porro in Sadoch atque David novi sacerdotii novique imperii sacramenta testatur.

[Regum III. & IV.] Malachim, id est tertius & quartus Regum liber, a Salomone usque ad Jechoniam, & a Jeroboam filio Nabat usque ad Osee, qui ductus est in Assyrios, regnum Juda, & regnum describit Israel. Si historiam respicias, verba simplicia sunt: si in litteris sensum latentem inspexeris, Ecclesiæ paucitas, & hæreticorum contra Ecclesiam bella narrantur.

Duodecim Prophetæ in unius voluminis angustias coarctati, multo aliud, quam sonet in littera, præfigurant.

[Osee.] Osee crebro nominat Ephraim, Samariam, Joseph, Jezrahel, & uxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clausam mariti multo tempore sedere viduam,

& sub veste lugubri, viri ad se reditum præstolari.

Joel. Joel filius Phatuel describit terram duodecim tribuum eruca, brucho, locusta, rubigine vastante consumptam: & post eversionem prioris populi effusum iri Spiritum sanctum super servos Dei, & ancillas, id est super centum viginti credentium nomina, & effusum iri in cœnaculo Sion. *Act. 2.* Qui centum viginti, ab uno usq; ad quindecim paulatim & per incrementa surgentes, quindecim graduum numerũ efficiunt, qui in Psalterio mystice continentur.

Amos. Amos pastor, & rusticus, & ruborum mora distringens, paucis verbis explicari non potest. Quis enim digne exprimat tria aut quatuor scelera Damasci, & Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon & Moab; & in septimo & octavo gradu Judæ & Israel? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ sunt in Samariæ monte, & ruituram domum majorem minoremque testatur. Ipse cernit fictorem locustæ, & stantem Dñm super murum litum vel adamantinum, & uncinum pomorum attrahentem supplicia peccatoribus, & famem in terram; non famem panis, nec sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei.

Abdias. Abdias, qui interpretatur Servus Dei, pernotat contra Edom, sanguineum, terrenumque hominem: fratris quoque Jacob semper æmulum hasta percutit spiritali.

Jonas. Jonas, columba pulcherrima, naufragio suo passionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam revocat: & sub nomine Ninive Gentibus salutem nuntiat.

Mich. Michæas de Morasthi, cohæres Christi, vastationem annuntiat filiæ latronis, & obsidionem ponit contra eam: quia maxillam percusserit judicis Israel.

Nahum. Nahum, consolator orbis, increpat civitatem sanguinum, & post eversionem illius loquitur: *Ecce super montes pedes evangelizantis, & annuntiantis pacem.*

Habac. Habacuc, luctator fortis & rigidus, stat super custodiam suam, & figit gradum super munitionem, ut Christum in cruce contempletur, & dicat: *Operuit cælos gloria ejus, & laudis ejus plena est terra. Splendor ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus: ibi abscondita est fortitudo ejus.*

Sophon. Sophonias, speculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorem a Porta piscium, & ejulatum a Secunda, & contritionem a collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt universi, qui involuti erant argento.

Aggæus. Aggæus, festivus & lætus, qui seminavit in lacrymis, ut in gaudio meteret: destructum templum ædificat, Deumque Patrem inducit loquentem: *Adhuc unum modicum, & ego commovebo cælum & terram, & mare, & aridam, & movebo omnes gentes; & veniet desideratus cunctis gentibus.*

Zacharias. Zacharias, memor Dñi sui, multiplex in prophetia, Jesum vestibus sordidis indutum, & lapidem oculorum septem, candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculis, duas quoque olivas a sinistris lampadis cernit, & dextris: ut post equos nigros, rufos, albos, & varios, & dissipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Jerusalem, pauperem regem vaticinetur & prædicet, sedentem super pullum filium asinæ subjugalis.

Malachias. Malachias aperte, & in fine omnium Prophetarum, de abjectione Israel, & vocatione Gentium; *Non est mihi*, ait, *voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.*

Isaias. Isaiam, Jeremiam, Ezechielem, & Danielem quis potest vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, sed Evangelium.

Jerem. Secundus virgam nuceam, & ollam succensam a facie aquilonis, & pardum spoliatum suis coloribus, & quadruplex diversis metris nectit alphabetum.

Ezech. Tertius principia & finem tantis habet obscuritatibus involuta, ut apud Hebræos istæ partes cum exordio Geneseos ante annos triginta non legantur.

Daniel. Quartus vero, qui & extremus inter quatuor Prophetas, temporum conscius, & totius mundi φιλίστωρ, lapidem præcisum de monte sine manibus, & regna omnia subvertentem, claro sermone pronuntiat.

David. David, Simonides noster, Pindarus, & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, atque Serenus, Christum lyra personat, & in decachordo psalterio ab inferis excitat resurgentem.

Prov. Eccles. Canticum. Salomon, pacificus & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Ecclesiam jungit & Christum, sanctarumque nuptiarum dulce canit epithalamium.

Esther. Esther, in Ecclesiæ typo, populum liberat de periculo; & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes convivii, & diem celebrem mittit in posteros.

Paral. Paralipomenon liber, id est instrumentis veteris ἐπιτομὴ, tantus ac talis est, ut absque illo si quis scientiam Scripturarum sibi voluerit arrogare, seipsum irrideat. Per singula quippe nomina juncturasque verborum & prætermissæ in Regum libris tanguntur historiæ, & innumerabiles explicantur Evangelii quæstiones.

Esdr. Nehem. Esdras & Nehemias, adjutor videlicet, & consolator a Dño, in unum volumen coarctantur, instaurant templum, muros extruunt civitatis: omnisque illa turba populi redeuntis in patriam, & descriptio sacerdotum, Levitarum, Israelis, proselytorum, ac per singulas familias murorũ ac turrium opera divisa, aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medulla.

Cernis me Scripturarum amore raptum excessisse modum epistolæ, & tamen non implesse quod volui. Audivimus tantum, quid nosse, quid cupere debeamus, ut & nos quoque possimus dicere: *Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore.* *Psalm. 118. e* Ceterum illud Socraticum impletur in nobis, *Hoc tantum scio, quod nescio.*

Tangam & novum breviter Testamentum.

Matth. Marc. Lucas. Joann. Ezech. 1. Matthæus, Marcus, Lucas, & Joannes, quadriga Domini, & verum Cherubim, quod interpretatur scientiæ multitudo, per totum corpus oculati sunt: scintillæ emicant, discurrunt fulgura: pedes habent rectos, & in sublime tendentes, terga pennata & ubique volitantia: tenent se mutuo, sibique perplexi sunt, & quasi rota in rota volvuntur, & pergunt quocumque eos flatus Spiritus sancti perduxerit.

Paulus Apost. Paulus Apostolus ad septem scribit Ecclesias. Octava enim ad Hebræos, a plerisque extra numerum ponitur. Timotheum instruit ac Titum, & Philemonem pro fugitivo famulo deprecatur. Super quos melius tacere puto, quam pauca scribere.

Actus Apostolorum. 2. Cor. 8. Actus Apostolorum nudam quidem sonare videntur historiam, & nascentis Ecclesiæ infantiam texere: sed si noverimus scriptorem eorum Lucam esse medicum, cujus laus est in Evangelio, animadvertemus pariter, omnia verba illius animæ languentis esse medicinam.

Jacob. Petrus. Joann. Judas. Jacobus, Petrus, Joannes, Judas septem Epistolas ediderunt, tam mysticas, quam succinctas, & breves pariter ac longas: breves in verbis, longas in sententiis: ut rarus sit, qui non in earum lectione cæcutiat.

Apocal. Apocalypsis Joannis tot habet sacramenta, quot verba. Parum dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ.

Oro te, frater charissime, inter hæc vivere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil quærere. Nonne tibi videtur jam hic in terris regni cælestis habitaculum? Nolo offendaris in Scripturis sanctis simplicitate, & quasi vilitate verborũ, quæ vel vitio Interpretum, vel de industria sic prolata sunt, ut rusticam concionem facilius instruerent, & in una eademque sententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans, & hebes, ut hæc me nosse pollicear, & eorum fructus capere, quorum ra-

dices in cælo fixæ sunt: sed velle fateor. Se-
denti me præfero, magistrum renuens, co-
Mat. 7. mitem spondeo. Petenti datur, pulsanti a-
Luc. 11. peritur, quærens invenit. Discamus in ter-
ris, quorum scientia nobis perseveret in cæ-
lo. Obviis te manibus excipiam, & (ut ine-
pte aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate ef-
futiam) quidquid quæsieris, tecum scire co-
nabor. Habes hic amantissimum tui fratrem
Eusebium, qui litterarum tuarum mihi gra-
tiam duplicavit, referens honestatem mo-
rum tuorum, contemptum sæculi, fidem a-
micitiæ, amorem Christi. Nam prudentiam,
& eloquii venustatem etiam absque illo i-
psa epistola præferebat. Festina, quæso te,
& hærentis in salo naviculæ funem magis
præcide, quam solve. Nemo renunciaturus
sæculo bene potest vendere, quæ contempsit, ut
venderet. Quidquid in sumptus de tuo tule-
VIII. Prov. 17. ris, pro lucro computa. Antiquum dictum
est: Avaro tam deest quod habet, quam quod
non habet. Credenti totus mundus divitia-
rum est: infidelis autem etiam obolo indiget.
2. Cor. 6. Sic vivamus, tamquam nihil habentes, & o-
mnia possidentes. Victus & vestitus divitiæ
Christianorum sunt. Si habes in potestatem
rem tuam, vende; si non habes, projice.
Matt. 5. Tollenti tunicam, & pallium relinquendum
est. Scilicet nisi tu, semper recrastinans, &
diem de die trahens, caute & pedetentim
tuas possessiunculas vendideris, non habet
Christus, unde alat pauperes suos. Totum
Matt. 4. Deo dedit, qui seipsum obtulit. Apostoli na-
vem tantum, & retia reliquerunt. Vidua
Marc. 12. duo æra misit in gazophylacium, & præfertur
Crœsi divitiis. Facile contemnit omnia, qui
Luc. 11. se semper cogitat esse moriturum.

PRÆFATIO

S. HIERONYMI

PRESBYTERI

IN PENTATEUCHUM MOYSI ad Desiderium.

DEsiderii mei desideratas accepi
Dan. 9. epistolas, qui quodam præsagio
futurorum, cum Daniele sorti-
tus est nomen, *obsecrantis*, ut
translatum in Latinam linguam
de Hebræo sermone Pentateuchum, nostro-
rum auribus traderem. Periculosum opus
certe, & obtrectatorum meorum latratibus
patens: qui me asserunt in Septuaginta In-
terpretum suggillationem nova pro veteri-
bus cudere, ita ingenium quasi vinum pro-
bantes: cum ego sæpissime testatus sim, me
Exod. 25. pro virili portione in tabernaculo Dei offer-
re quæ possim, nec opes alterius aliorum pau-
pertate fœdari. Quod ut auderem, Orige-
nis me studium provocavit, qui editioni an-
tiquæ translationem Theodotionis miscuit,
asterisco & obelo opus omne distinguens:
dum aut elucescere facit quæ minus ante
fuerant: aut superflua quæque jugulat & con-
fodit, maxime quæ Evangelistarum & Apo-
stolorum auctoritas promulgavit. In quibus
multa de Veteri Testamento legimus, quæ
in nostris codicibus non habentur: ut est il-
lud, *ex Ægypto vocavi filium meum*: &,
Quoniam Nazaræus vocabitur: &, *Videbunt
in quem compunxerunt*: &, *Flumina de ven-
tre ejus fluent aquæ vivæ*: &, *Quæ nec ocu-
lus vidit, nec auris audivit, nec in cor ho-
minis ascenderunt, quæ præparavit Deus dili-
gentibus se*: & multa alia quæ proprium
σύνταγμα desiderant. Interrogemus ergo eos,
ubi hæc scripta sint: & cum dicere non potue-
Osee 11. rint, de libris Hebraicis proferamus. Primum
Isa. 11. testimonium est in Osee, secundum in Isaia,
Zac. 12. tertium in Zacharia, quartum in Proverbiis,
Prov. 18. quintum æque in Isaia. Quod multi ignoran-
tes, apocryphorum deliramenta sectantur: &
Isa. 64. Hiberas nænias libris authenticis præferunt.
Causas erroris non est meum exponere. Judæi prudentis factum dicunt esse consilio, ne Ptolæmeus unius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem divinitatem deprehenderet. Quod maxime idcirco faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique ubicumque sacratum aliquid scriptura testatur de Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, aut aliter interpretati sunt, aut omnino tacuerunt: ut & regi satisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et nescio quis primus auctor septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio suo extruxerit: quibus divisi eadem scriptitarint: cum Aristæas ejusdem Ptolemæi ὑπερασπιστὴς, & multo post tempore Josephus, nihil tale retulerint: sed in una basilica congregatos contulisse scribant, non prophetasse. Aliud est enim vatem, aliud est esse interpretem: ibi Spiritus ventura prædicit: hic eruditio & verborum copia ea, quæ intelligit, transfert. Nisi forte putandus est Tullius, Oeconomicum Xenephontis, & Platonis Protagoram, & Demosthenis pro Ctesiphonte orationem, afflatus rhetorico spiritu transtulisse. Aut aliter de eisdem libris per Septuaginta Interpretes, aliter per Apostolos Spiritus sanctus testimonia texuit: ut quod illi tacuerunt, hi scriptum esse mentiti sint. Quid igitur? damnamus veteres? Minime. Sed post priorum studia in domo Domini quod possumus, laboramus. Illi interpretati sunt ante adventum Christi, & quod nesciebant, dubiis protulere sententiis: nos vero post passionem & resurrectionem ejus, non tam prophetiam quam historiam scribimus; aliter enim audita, aliter visa narrantur; quod melius intelligimus, melius & proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator ausculta: non damno, non reprehendo Septuaginta; sed confidenter cunctis illis Apostolos præfero. Per istorum os mihi Christus sonat, quos ante Prophetas inter spiritalia charismata positos lego: in quibus ultimum pene gradum interpretes tenent. Quid livore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor errare, interroga Hebræos, diversarum urbium magistros consule. Quod illi habent de Christo, tui codices non habent. Aliud est, si contra se postea ab Apostolis usurpata testimonia probaverunt, & emendatiora sunt exemplaria Latina quam Græca, & Græca quam Hebraica. Verum hæc contra invidos. Nunc te precor, Desideri charissime, ut me, quia tantum opus subire fecisti, & a Genesi exordium capere, orationibus juves, quo possim eodem spiritu, quo scripti sunt libri, in Latinum eos transferre sermonem.

EJUSDEM IN JOSUE PRÆFATIO.

TAndem finito Pentateucho Moysi, velut grandi fœnore liberati, ad Jesum filium Nave manum mittamus, quem Hebræi יהושע בן נון id est Josue filium Nun, vocant: & ad Judicum librum, quem שפטים appellant: ad Ruth quoque, & Esther, quos eisdem nominibus efferunt. Monemusque lectorem, ut silvam Hebraicorum nominum, & distinctiones per membra divisas, diligens scriptor conservet: ne & noster labor, & illius studium pereat. Et ut in primis, quod sæpe testatus sum, sciat me non in reprehensionem veterum nova cudere, sicut æmuli mei criminantur: sed pro virili parte offerre linguę meę hominibus (quos tamen nostra delectant) ut pro Græcorum ἐξαπλοῖς, quæ & sumptu, & labore maximo indigent, editionem nostram habeant. Et sicubi in antiquorum voluminum lectione dubitarint, hæc illis conferentes, inveniant quod requirunt: maxime cum apud Latinos tot sint exemplaria, quot codices: & unusquisque pro arbitrio suo vel addiderit, vel subtraxerit quod ei visum est: & utique non possit verum esse quod dissonat. Unde cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius, & sanctum opus venenata carpere lingua, vel suscipiens, si placet, vel contemnens, si displicet: memineritque illorum versuum, *Os*

Ps. 49. *tuum abundavit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, & adversus filium matris tuæ ponebas scandalum: hæc fecisti, & tacui. Existimasti inique, quod ero tui similis: arguam te, & statuam contra faciem tuam.* Quæ enim audientis vel legentis utilitas est, nos laborando sudare, & alios detrahendo laborare? dolere Judæos, quod calumniandi eis, & irridendi Christianos sit ablata occasio, & Ecclesiæ homines id despicere, immo lacerare, unde adversarii torqueantur? Quod si vetus eis tantum interpretatio placet, quæ & mihi non displicet, & nihil extra recipiendum putant; cur ea quæ sub asteriscis, & obelis vel addita sunt vel amputata, legunt, & negligunt? Quare Danielem juxta Theodotionis translationem Ecclesiæ susceperunt? Cur Origenem mirantur, & Eusebium Pamphili, cunctas editiones similiter differentes? Aut quę fuit stultitia, postquam vera dixerint, proferre quæ falsa sunt? Unde autem in novo Testamento probare poterunt assumpta testimonia, quæ in libris veteribus non habentur? Hæc dicimus, ne omnino calumniantibus tacere videamur. Ceterum post sanctæ Paulæ dormitionem, cujus vita virtutis exemplum est, & hos libros quos Eustochio virgini Christi negare non potui, decrevimus, dum spiritus hos regit artus, Prophetarum explanationi incumbere, & omissum jam diu opus quasi quodam postliminio, repetere: præsertim cum & admirabilis sanctusque vir Pammachius, hoc idem litteris flagitet; & nos ad patriam festinantes, mortiferos sirenarum cantus surda debeamus aure transire.

PRÆFATIONEM EJUSDEM sancti Hieronymi in libros Regum supra reperies, ideo in principio positam, quod librorum sacrorum ordinem contineat. Inscribitur autem, Prologus galeatus.

EJUSDEM IN LIBRUM Paralipomenon Præfatio.

SI Septuaginta interpretum, pura, & ut ab eis in Græcum versa est, editio permaneret, superflue me, Chromati Episcoporum sanctissime atque doctissime, impelleres, ut Hebræa tibi volumina Latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominum occupaverat, & nascentis Ecclesiæ roboraverat fidem, justum erat etiam nostro silentio comprobari. Nunc vero cum pro varietate regionum diversa ferantur exemplaria, & germana illa antiquaque translatio corrupta sit, atque violata, nostri arbitrii putas, aut e pluribus judicare quid verum sit, aut novum opus in veteri opere cudere, illudentibusque Judæis, cornicum, ut dicitur, oculos configere. Alexandria & Ægyptus in Septuaginta suis Hesychium laudat auctorem. Constantinopolis usque Antiochiam Luciani martyris exemplaria probat. Mediæ inter has provinciæ Palæstinos codices legunt, quos ab Origene elaboratos Eusebius & Pamphilus vulgaverunt: totusque orbis hac inter se trifaria varietate compugnat. Et certe Origenes non solum exemplaria composuit quatuor editionum, e regione singula verba describens, ut unus dissentiens, statim ceteris inter se consentientibus arguatur: sed, quod majoris audaciæ est, in editione Septuaginta Theodotionis editionem miscuit, asteriscis designans quæ minus fuerant, & virgulis quæ ex superfluo videbantur apposita. Si igitur aliis licuit non tenere quod semel susceperant; & post Septuaginta cellulas, quæ vulgo sine auctore jactantur, singulas cellulas aperuere, hocque in Ecclesiis legitur, quod Septuaginta nescierunt; cur me non suscipiant Latini mei, qui inviolata editione veteri ita novam condidi, ut laborem meum Hebræis, & quod his majus est, Apostolis auctoribus comprobem? Scripsi nuper librum de optimo genere interpretandi, ostendens illa de Evangelio, *Ex Ægypto vocavi filium meum*; & *Quoniam Nazaræus vocabitur*: & *Videbunt in quem compunxerunt*: & illud Apostoli, *Quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus illum*: ceteraque his similia, in Hebræorum libris inveniri. Certe Apostoli, & Evangelistæ, Septuaginta interpretes noverant; & unde eis hæc, quæ in Septuaginta Interpretibus non habentur? Christus Dominus noster utriusque Testamenti conditor, in Evangelio secundum Joannem, *Qui credit*, inquit, *in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ*. Utique scriptum est, quod Salvator scriptum esse testatur. Ubi scriptum est? Septuaginta non habent: apocrypha nescit Ecclesia. Ad Hebræos igitur revertendum est, unde & Dominus loquitur, & discipuli exempla præsumunt. Hæc pace veterum loquor, & obtrectatoribus meis tantum respondeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, & legentes in angulis, iidem & accusatores, & defensores, cum in aliis probent quod in me reprobant: quasi virtus & vitium non in rebus sit, sed cum auctore mutetur. Ceterum memini, editionem Septuaginta translatorum, olim de Græco emendatam tribuisse me nostris: nec inimicum debere existimari eorum, quos in conventu fratrum semper edissero. Et quod nunc דברי הימים, id est *Verba dierum*, interpretatus sum: idcirco feci, ut inextricabiles moras, & silvam nominum, quæ scriptorum confusa sunt vitio, sensuumque barbariem, apertius & per versuum cola digererem, mihimetipsi, & meis juxta Ismeniam canens, si aures surdæ sunt ceterorum.

Mat. 3.
Joann. 19.
1. Cor. 2.
Joann. 7.

AD DOMNIONEM

ET ROGATIANUM, IN EUNDEM

Præfatio ejusdem.

QUomodo Græcorum historias magis intelligunt, qui Athenas viderint; & tertium Virgilii librum, qui a Troade per Leucatem, & Acroceraunia ad Siciliam, & inde ad ostia Tiberis navigaverint: ita sanctam Scripturam lucidius intuebitur, qui Judæam oculis contemplatus sit, & antiquarum urbium memorias, locorumque, vel eadem vocabula, vel mutata cognoverit. Unde & nobis curæ fuit, cum eruditissimis Hebræorum hunc laborem subire, ut circumiremus provinciam, quam universæ Christi Ecclesiæ sonant. Fateor enim, mi Domnion & Rogatiane charissimi, numquam me in divinis voluminibus propriis viribus credidisse, nec habuisse opinionem meam, sed ea etiam, de quibus scire me arbitrabar, interrogare me solitum. Quanto magis de his, super quibus anceps eram? Denique cum a me nuper litteris flagitassetis, ut vobis librum Paralipomenon Latino sermone transferrem, de Tiberiade quemdam legis Doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, assumpsi: & contuli cum eo a vertice, ut ajunt, usque ad extremum unguem: & sic confirmatus, ausus sum facere quod jubebatis. Libere enim vobis loquor, ita in Græcis, & Latinis codicibus hic nominum liber vitiosus est, ut non tam Hebræa, quam Barbara quædam, & Sarmatica nomina conjecta arbitrandum sit. Nec hoc Septuaginta Interpretibus, qui Spiritu sancto pleni, ea quæ vera fuerunt transtulerant, sed scriptorum culpæ adscribendum, dum de emendatis inemendata scriptitant, & sæpe tria nomina, subtractis e medio syllabis, in unum vocabulum cogunt, vel e regione unum nomen, propter latitudinem suam, in duo vel tria vocabula dividunt. Sed & ipsæ appellationes, non homines, ut plerique existimant, sed urbes, & regiones, & saltus, & provincias so-

nant, & oblique ſub interpretatione & figura eorum, quædam narrantur hiſtoriæ; de quibus in Regum libro dicitur, *Nonne ecce hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda?* Quæ utique in noſtris codicibus non habentur. Hoc primum ſciendum, quod apud Hebræos, liber Paralipomenon, unus ſit, & apud illos vocatus, דברי הימים id eſt *Verba dierum*: qui propter magnitudinem apud nos diviſus eſt, quod nonnulli etiam in Bruto, Ciceronis dialogo, faciunt, ut eum in tres partes ſecent, cum unus a ſuo auctore ſit editus. Deinde etiam illud attendendum, quod frequenter nomina, non vocabula hominum, ſed rerum, ut dixi, ſignificantias ſonant. Ad extremum, quod omnis eruditio Scripturarum in hoc continetur, & hiſtoriæ, quæ vel prætermiſſæ ſunt in ſuis locis, vel perſtrictæ leviter, hic per quædam verborum compendia explicentur. Orationum itaque veſtrarum adjutus auxilio, miſi librum benevolis placiturum, tamen invidis diſpliciturum eſſe non ambigo. *Optima enim quæque*, ut ait Plinius, *malunt contemnere plerique, quam diſcere*. Siquis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, ſuam conſcientiam recolat, videat ordinem textumque ſermonis; & tunc noſtro labori, ſi potuerit, detrahat. Ubicumque ergo aſteriſcos, id eſt ſtellas, radiare in hoc volumine videritis: ibi ſciatis de Hebræo additum, quod in Latinis codicibus non habetur. Ubi vero obelus, tranſverſa ſcilicet virga præpoſita eſt, illic ſignatur quid Septuaginta interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus ſancti auctoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

EJUSDEM AD DOMNIONEM & Rogatianum, in Eſdram, & Nehemiam Præfatio.

UTrum difficilius ſit, facere quod poſcitis, an negare, necdum ſtatui; nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere ſententiæ eſt: & magnitudo oneris impoſiti ita cervices premit, ut ante ſub faſce ruendum ſit, quam levandum. Accedunt ad hoc invidorum ſtudia: qui omne quod ſcribimus, reprehendendum putant: & interdum contra ſe conſcientia repugnante, publice lacerant, quod occulte legunt, in tantum ut clamare compellar, & dicere: *Domine, libera animam meam a labiis iniquis, & a lingua doloſa*. Tertius annus eſt, quod ſemper ſcribitis atque reſcribitis, ut Eſdræ librum & Eſther vobis de Hebræo transferam: quaſi non habeatis Græca & Latina volumina: aut quidquid illud eſt, quod a nobis vertitur, non ſtatim ab omnibus conſpuendum ſit. Fruſtra autem, ut ait quidam, niti, neque aliud fatigando niſi odium quærere, extremæ dementiæ eſt. Itaque obſecro vos, mi Domnion & Rogatiane chariſſimi, ut privata lectione contenti libros non efferatis in publicum, nec faſtidioſis cibos ingeratis: vitetiſque eorum ſupercilium, qui judicare tantum de aliis, & ipſi facere nihil noverunt. Si qui autem fratrum ſunt, quibus noſtra non diſplicent, his tribuatis exemplar, admonentes ut Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia eſt, diſtincte & per intervalla tranſcribant. Nihil enim proderit emendaſſe librum, niſi emendatio librariorum diligentia conſervetur. Nec quemquam moveat quod unus a nobis liber editus eſt: nec apocryphorum tertii & quarti ſomniis delectetur: quia & apud Hebræos Eſdræ Nehemiæque ſermones in unum volumen coarctantur: & quæ non habentur apud illos, nec de vigintiquatuor ſenibus ſunt, procul abjicienda. Si quis autem Septuaginta vobis oppoſuerit Interpretes, quorum exemplaria varietas ipſa lacerata & inverſa demonſtrat; nec poteſt utique verum aſſeri quod diverſum eſt: mittite eum ad Evangelia: in quibus multa ponuntur quaſi de veteri Teſtamento, quæ apud Septuaginta Interpretes non habentur; velut illud: *Quoniam Nazaræus vocabitur*: &: *Ex Ægypto vocavi filium meum*: &: *Videbunt in quem compunxerunt*, multaque alia, quæ latiori operi reſervamus: & quærite ab eo ubi ſcripta ſint: cumque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus, quæ nuper a nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed ut ad compendium veniam, certe quod illaturus ſum, æquiſſimum eſt. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, aut aliter habetur quam a me verſum eſt? Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos: & ipſis auctoribus, translationi meæ vel arrogent, vel derogent fidem. Porro aliud eſt, ſi clauſis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum ſtudium ac benevolentiam, qui poſt Septuaginta Translatores jam Chriſti Evangelio coruſcante, Judæos & Hebionitas legis veteris Interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem & curioſe legunt, & per Origenis laborem in hexaplis, Eccleſiis dedicarunt. Quanto magis Latini grati eſſe deberent, quod exultantem cernerent Græciam a ſe aliquid mutuari? Primum enim magnorum ſumptuum eſt & infinitę difficultatis, exemplaria poſſe haberi omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi ſermonis ignari ſunt, magis errabunt, ignorantes quis e multis verius dixerit. Quod etiam ſapientiſſimo cuidam nuper apud Græcos accidit, ut interdum Scripturæ ſenſum relinquens, uniuſcujuſque interpretis ſequeretur errorem. Nos autem, qui Hebrææ linguæ ſaltem parvam habemus ſcientiam, & Latinus nobis utcumque ſermo non deeſt, & de aliis magis poſſumus judicare, & ea, quæ ipſi intelligimus, in noſtra lingua promere. Itaque licet hydra ſibilet, victorque Sinon incendia jactet; numquam meum, juvante Chriſto, ſilebit eloquium: etiam præciſa lingua balbutiet. Legant qui volunt: qui nolunt abjiciant. Eventilent apices, litteras calumnientur: magis veſtra charitate provocabor ad ſtudium, quam illorum detractione & odio deterrebor.

EJUSDEM AD CHROMATIUM & Eliodorum in Tobiam PRÆFATIO.

MIrari non deſino exactionis veſtræ inſtantiam: exigitis enim, ut librum Chaldæo ſermone conſcriptum, ad Latinum ſtylum traham, librum utique Tobiæ, quem Hebræi de catalogo divinarum Scripturarum ſecantes, his, quæ hagiographa memorant, manciparunt. Feci ſatis deſiderio veſtro, non tamen meo ſtudio. Arguunt & nos Hebræorum ſtudia: & imputant nobis, contra ſuum canonem Latinis auribus iſta transferre. Sed melius eſſe judicans Phariſæorum diſplicere judicio, & Epiſcoporum juſſionibus deſervire, inſtiti ut potui. Et quia vicina eſt Chaldæorum lingua ſermoni Hebraico, utriuſque linguæ peritiſſimum loquacem reperiens, unius diei laborem arripui: & quidquid ille mihi Hebraicis verbis expreſſit, hoc ego accito notario, ſermonibus Latinis expoſui. Orationibus veſtris mercedem hujus operis compenſabo, cum gratum vobis didicero, me, quod jubere eſtis dignati, complefſe.

EJUSDEM PRÆFATIO in Librum Judith.

APud Hebræos liber Judith inter hagiographa legitur, cujus auctoritas ad roborandа illa, quæ in contentionem veniunt, minus idonea judicatur. Chaldæo tamen ſermone conſcriptus, inter hiſtorias computatur. Sed quia hunc librum Synodus Nicæna in numero ſanctarum Scripturarum legitur computaſſe, acquievi poſtulationi veſtræ, immo exactioni: & ſepoſitis occupationibus, quibus vehementer arctabar, huic unam lucubratiunculam dedi, magis ſenſum e ſenſu, quam ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitioſiſſimam amputavi: ſola ea, quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis invenire potui, Latinis expreſſi.

Accipite Judith viduam, castitatis exemplum, & triumphali laude perpetuis eam præconiis declarate. Hanc enim non solum feminis, sed & viris imitabilem dedit, qui castitatis ejus remunerator, virtutem ei talem tribuit, ut invictum omnibus hominibus vinceret, & insuperabilem superaret.

EJUSDEM IN LIBRUM ESTHER
Præfatio.

LIbrum Esther variis translationibus constat esse vitiatum: quem ego de archiviis Hebræorum revelans verbum e verbo expressius transtuli. Quem librum editio vulgata, laciniosis hinc inde verborum finibus trahit, addens ea quæ ex tempore dici poterant, & audiri: sicut solitum est scholaribus disciplinis, sumpto themate excogitare quibus verbis uti potuit qui injuriam passus est, vel qui injuriam fecit. Vos autem, o Paula & Eustochium, quoniam & bibliothecas Hebræorum studuistis intrare, & Interpretum certamina comprobastis, tenentes Esther Hebraicum librum, per singula verba nostram translationem aspicite; ut possitis agnoscere, me nihil etiam augmentasse addendo, sed fideli testimonio simpliciter, sicut in Hebræo habetur, historiam Hebraicam Latinæ linguæ tradidisse. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expavescimus. Deo enim placere curantes, minas hominum penitus non timemus:
Ps. 52. *quoniam Deus dissipat ossa eorum qui homini-*
Gal. 1. *bus placere desiderant*: & secundum Apostolum; *Qui ejusmodi sunt, servi Christi esse non possunt*. Rursum, in Libro Esther alphabetum ex minio usque ad Theth litteram fecimus diversis in locis, volentes scilicet Septuaginta Interpretum ordinem per hoc insinuare studioso lectori. Nos enim juxta morem, Hebraicum ordinem prosequi etiam in Septuaginta editione maluimus.

EJUSDEM IN LIBRUM JOB
Præfatio.

COgor per singulos Scripturæ divinæ libros adversariorum respondere maledictis: qui interpretationem meam, reprehensionem Septuaginta interpretum criminantur; quasi non & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbum e verbo, vel sensum e sensu, vel ex utroque commixtum, & medie temperatum genus translationis expresserint, & omnia veteris instrumenti volumina Origenes obelis asteriscisque distinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione sumptos, translationi antiquę inseruit, probans defuisse quod additum est. Discant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus susceperunt, aut interpretationem meam cum asteriscis suis radere. Neque enim fieri potest, ut quos plura intermisisse susceperint, non eosdem etiam in quibusdam errasse fateantur, præcipue in Job: cui si ea quæ sub asteriscis addita sunt, subtraxeris, pars maxima detruncabitur, & hoc duntaxat apud Græcos. Ceterum apud Latinos, ante eam translationem, quam sub asteriscis, & obelis nuper edidimus, septingenti ferme, aut octingenti versus desunt: ut decurtatus & laceratus, corrosusque liber, fœditatem sui publice legentibus præbeat. Hæc autem translatio nullum de veteribus sequitur interpretem: sed ex ipso Hebraico, Arabicaque sermone, & interdum Syro, nunc verba, nunc sensus, nunc simul utrumque resonabit. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur, & lubricus, & quod Græci rhetores vocant ἐσχηματισμένος, dum qui aliud loquitur, aliud agit: ut si velis anguillam, vel murenulam strictis tenere manibus, quanto fortius presseris, tanto citius elabitur. Memini me ob intelligentiam hujus voluminis, Lyddæum quemdam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non parvis redemisse nummis: cujus doctrina an aliquid profecerim, nescio: hoc unum scio, non potuisse me interpretari, nisi quod ante intellexeram. A principio itaque voluminis
Job. 3. 3. usque ad verba Job, apud Hebræos prosa oratio est. Porro a verbis Job, in quibus ait, *Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est, conceptus est homo*: usque ad eum locum, ubi ante finem voluminis scriptum est: *Idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla & cinere*, hexametri versus sunt, dactylo spondeoque currentes: & propter linguæ idioma, crebro recipientes & alios pedes, non earumdem syllabarum, sed eorumdem temporum. Interdum quoque rhythmus ipse dulcis & tinnulus fertur numeris pedum solutis: quod metrici magis quam simplex lector intelligunt. A supradicto autem versu usque ad finem libri, parvum comma quod remanet, prosa oratione contexitur. Quod si cui videtur incredulum, metra scilicet esse apud Hebræos, & in morem nostri Flacci, Græcique Pindari, & Alcæi, & Sapphus, vel Psalterium, vel lamentationes Jeremiæ, vel omnia ferme Scripturarum cantica comprehendi, legat Philonem, Josephum, Origenem, Cæsariensem Eusebium, & eorum testimonio me verum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei, idcirco me in hoc volumine laborasse, non ut interpretationem antiquam reprehenderem, sed ut ea quæ in illa aut obscura sunt, aut omissa, aut certe scriptorum vitio depravata, manifestiora nostra interpretatione fierent: ut qui Hebræorum sermonem ex parte didicimus, & in Latino pene ab ipsis cunabulis inter Grammaticos, & Rhetores, & Philosophos detriti sumus. Quod si apud Græcos, post Septuaginta editionem, jam Christi Evangelio coruscante, Judæus Aquila, & Symmachus, ac Theodotio, Judaizantes hæretici, sunt recepti, qui multa mysteria Salvatoris subdola interpretatione celarunt, & tamen in ἐξεμπλοῖς, habentur apud Ecclesias, & explanantur ab Ecclesiasticis viris: quanto magis ego Christianus, & de parentibus Christianis natus, & vexillum Crucis in mea fronte portans, cujus studium fuit omissa repetere, depravata corrigere, & Sacramenta Ecclesiæ puro, & fideli aperire sermone, vel a fastidiosis, vel a malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant qui volunt veteres libros, vel in membranis purpureis auro argentoque descriptos, vel uncialibus, ut vulgo ajunt, litteris onera magis exarata, quam codices: dummodo mihi, meisque permittant pauperes habere schedulas, & non tam pulchros codices, quam emendatos. Utraque autem editio, & Septuaginta juxta Græcos, & mea juxta Hebræos, in Latinum meo labore translata est. Eligat unusquisque quod vult, & studiosum me magis, quam malevolum probet.

ALIA EJUSDEM
PRÆFATIO.

SI aut fiscellam junco texerem, aut palmarum folia complicarem, *ut in sudore vultus mei comederem panem*, & ventris opus solicita mente pertractarem; nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia juxta sententiam Salvatotis volo operari cibum qui non perit, & antiquam divinorum voluminum viam sentibus virgultisque purgare; error mihi geminus infligitur: corrector vitiorum, falsarius dicor, & errores non auferre, sed serere. Tanta est enim vetustatis consuetudo, ut etiam confessa plerisque vitia placeant: dum magis pulchros habere volunt codices, quam emendatos. Quapropter, o fratres dilectissimi, unicum nobilitatis & humilitatis exemplar, pro flabello, calathis, sportellisque, munusculis monachorum, spiritalia hæc & mansura dona suscipite; ac beatum Job, qui adhuc apud Latinos jacebat in stercore, & vermibus scatebat errorum, integrum immaculatumque gaudete. Quomodo enim post probationem atque victoriam, duplicia sunt ei universa reddita; ita ego in lingua nostra, ut audacter loquar, feci eum habere quæ amiserat. Igitur & vos, & unumquemque lectorem solita præfatione commoneo, & in principiis librorum

eadem semper annectens, rogo, ut ubicumque præcedentes virgulas videritis, sciatis, ea quæ subjecta sunt, in Hebraicis voluminibus non haberi. Porro ubi stellæ imago præfulserit, ex Hebræo in sermone nostro addita sunt, necnon & illa quæ haberi videbantur, & ita corrupta erant, ut sensum legentibus tollerent, orantibus vobis magno labore correxi: magis utile quid ex otio meo Ecclesiis Christi venturum ratus, quam ex aliorum negotio.

EJUSDEM IN PSALTERIUM,

quod secundum Septuaginta editionem correxit, Præfatio.

PSalterium Romæ dudum positus emendaram, & juxta Septuaginta Interpretes, licet cursim, magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rursum videtis, o Paula & Eustochi, scriptorum vitio depravatum, plusque antiquum errorem, quam novam emendationem valere: me cogitis, ut veluti quodam novali, scissum jam arvum exerceam, & obliquis sulcis renascentes spinas eradicem: æquum esse dicentes, ut quod crebro male pullulat, crebrius succidatur. Unde consueta præfatione commoneo tam vos, quibus forte labor iste desudat, quam eos qui exemplaria istiusmodi habere voluerint, ut quæ diligenter emendavi, cum cura & diligentia transcribantur. Notet sibi unusquisque vel jacentem lineam, vel radiantia signa, id est obelos, vel asteriscos. Et ubicumque viderit virgulam præcedentem, ab ea usque ad duo puncta quæ impressimus, sciat in Septuaginta translatoribus plus haberi. Ubi autem perspexerit stellæ similitudinem, de Hebræis voluminibus additum noverit æque usque ad duo puncta, juxta Theodotionis dumtaxat editionem, qui simplicitate sermonis a Septuaginta Interpretibus non discordat. Hæc ergo & vobis, & studioso cuique fecisse me sciens, non ambigo multos fore, qui vel invidia, vel supercilio malint contemnere videri præclara, quam discere, & de turbulento magis rivo, quam de purissimo fonte potare.

EJUSDEM PRÆFATIO IN LIBROS SALOMONIS.

JUngat epistola, quos jungit sacerdotium: immo charta non dividat, quos Christi nectit amor. Commentarios in Osee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poscitis, scripsissem, si licuisset præ valetudine. Mittitis solatia sumptuum: notarios nostros & librarios sustentatis, ut vobis potissimum nostrum desudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diversa poscentium: quasi aut æquum sit, me vobis esurientibus, aliis laborare: aut in ratione dati & accepti, cuiquam præter vos, obnoxius sim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, & apud vos mutus essem, tridui opus nomini vestro consecravi, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum, משלי quas Hebræi *Parabolas*, vulgata autem editio *Proverbia* vocat: קוהלת quem Græce *Ecclesiasten*, Latine *concionatorem* possumus dicere: שיר השירים quod in nostra lingua vertitur *Canticum canticorum*. Fertur, & Panaretos Jesu filii Sirach liber, & alius pseudoepigraphus, qui Sapientia Salomonis inscribitur. Quorum priorem, Hebraicum reperi: non Ecclesiasticum, ut apud Latinos, sed Parabolas prænotatum, cui juncti erant Ecclesiastes, & Canticum canticorum: ut similitudinem Salomonis non solum librorum numero, sed etiam materiarum genere coæquaret. Secundus apud Hebræos nusquam est; quin & ipse stylus Græcam eloquentiam redolet: & nonnulli scriptorum veterum hunc esse Judæi Philonis affirmant. Sicut ergo Judith, & Tobiæ, & Machabæorum libros legit quidem Ecclesia, sed eos inter canonicas Scripturas non recipit: sic & hæc duo volumina legat ad ædificationem plebis, non ad auctoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam. Si cui sane Septuaginta Interpretum magis editio placet, habet eam a nobis olim emendatam. Neque enim nova sic cudimus, ut vetera destruamus. Et tamen cum diligentissime legerit, sciat magis nostra scripta intelligi, quæ non in tertium vas transfusa coacuerint, sed statim de prælo purissimæ commendata testæ, suum saporem servaverint.

AD PAULAM, ET EUSTOCHIUM

in translatione Isaiæ ex Hebraica veritate, ejusdem Præfatio.

NEmo cum Prophetas versibus viderit esse descriptos, metro eos existimet apud Hebræos ligari, & aliquid simile habere de Psalmis, & operibus Salomonis: sed quod in Demosthene, & Tullio solet fieri, ut per cola scribantur, & commata, qui utique prosa, & non versibus conscripserunt. Nos quoq; utilitati legentium providentes, interpretationem novam, novo scribendi genere distinximus. Ac primum de Isaia sciendum, quod in sermone suo disertus sit: quippe ut vir nobilis, & urbanæ eloquentiæ, nec habens quidquam in eloquio rusticitatis admixtum. Unde accidit, ut præ ceteris florem sermonis ejus translatio non potuerit conservare. Deinde etiam hoc adjiciendum, quod non tam Propheta dicendus sit, quam Evangelista. Ita enim universa Christi Ecclesiæque mysteria ad liquidum prosecutus est, ut non putes eum de futuro vaticinari, sed de præteritis historiā texere. Unde conjicio, noluisse tunc temporis Septuaginta Interpretes fidei suæ sacramenta perspicue Ethnicis prodere; ne sanctum canibus, & margaritas porcis darent: quæ, cum hanc editionem legeritis, ab illis animadvertetis abscondita. Nec ignoro quanti laboris sit Prophetas intelligere, nec facile quempiam posse judicare de interpretatione, nisi intellexerit antequam legerit: nos quoq; patere morsibus plurimorum, qui stimulante invidia, quod consequi non valent, despiciunt. Sciens ergo, & prudens in flammam mitto manum: & nihilominus hoc a fastidiosis lectoribus precor, ut quomodo Græci post Septuaginta translatores Aquilam & Symmachum, & Theodotionem legunt, vel ob studium doctrinæ suæ, vel ut Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: sic & isti saltem unum post priores habere dignentur interpretem. Legant prius, & postea despiciant: ne videantur, non ex judicio, sed ex odii præsumptione ignorata damnare. Prophetavit autem Isaias in Jerusalem, & in Judæa, necdum decem tribubus in captivitatem ductis: ac de utroque regno nunc commistim, nunc separatim texuit oraculum. Et cum interdum ad præsentem respiciat historiam, & post Babyloniæ captivitatem reditum populi significet in Judæam: tamen omnis ejus cura de vocatione Gentium, & adventu Christi est. Quem quanto plus amatis, o Paula & Eustochium, tanto magis ab eo petite, ut pro obtrectatione præsenti, qua me indesinenter æmuli laniant, ipse mihi mercedem restituat in futuro: qui scit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditionem sudasse, ne Judæi de falsitate Scripturarum Ecclesiis ejus diutius insultarent.

EJUSDEM IN JEREMIAM Præfatio.

JEremias Propheta, cui hic prologus scribitur, sermone quidem apud Hebræos Isaia, & Osee, & quibusdam aliis Prophetis videtur esse rusticior, sed sensibus par est: quippe qui eodem spiritu prophetaverit. Porro simplicitas eloquii a loco ei, in quo natus est, accidit. Fuit enim Anathothites, qui est usque hodie viculus, tribus ab Jerosolymis distans millibus, sacerdos ex sacerdotibus, & in matris utero sanctificatus: virginitate sua Evangelicum virum Christi Ecclesiæ dedicans. Hic vaticinari exorsus est puer, & captivitatem urbis atque Judææ, non solum spiritu, sed & oculis carnis intuitus est. Jam decem tribus Israel Assy-

rii in Medos transtulerant: jam terras earum coloniæ Gentium possidebant. Unde in Juda tantum, & in Beniamin prophetavit: & civitatis suæ ruinas quadruplici planxit alphabeto: quod nos mensuræ metri, versibusque reddidimus. Præterea ordinem visionum, qui apud Græcos, & Latinos omnino confusus est, ad pristinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarii ejus, qui apud Hebræos nec legitur nec habetur, prætermisimus: pro his omnibus maledicta ab æmulis præstolantes, quibus me necesse est per singula opuscula respondere. Et hoc patior, quia vos me cogitis. Ceterum ad compendium mali, rectius fuerat modum furori eorum silentio meo ponere, quam quotidie novi aliquid scriptitantem, invidorum insaniam provocare.

EJUSDEM IN EZECHIELEM Præfatio.

EZechiel Propheta cum Joachin rege Juda captivus ductus est in Babylonem: ibique iis, qui cum eo captivi fuerant, prophetavit, pœnitentibus quod ad Jeremiæ vaticinium se ultro adversariis tradidissent, & viderent adhuc urbem Jerosolymam stare, quam ille casuram esse prædixerat. Trigesimo autem ætatis suæ anno, & captivitatis quinto, exorsus est ad concaptivos loqui. Et eodem tempore, licet posterior, hic in Chaldæa, Jeremias in Judæa prophetaverunt. Sermo ejus nec satis disertus, nec admodum rusticus est: sed ex utroque medie temperatus. Sacerdos & ipse fuit, sicut Jeremias: principia voluminis, & finem magnis habens obscuritatibus involuta. Sed & vulgata ejus editio non multum distat ab Hebraico. Unde non satis miror quid causæ extiterit, ut si eosdem in universis libris habemus interpretes, in aliis eadem, in aliis diversa transtulerint. Legite igitur & hunc juxta translationem nostram; quoniam per cola scriptus, & commata, manifestiorem legentibus sensum tribuit. Si autem amici mei & hunc subsannaverint, dicite eis, quod nemo eos compellat, ut scribant. Sed vereor ne illud eis eveniat, quod Græce significantius dicitur, ut vocentur Φαγολοίδοροι, quod est, manducantes sannas.

EJUSDEM IN DANIELEM Præfatio.

DAnielem Prophetam juxta Septuaginta Interpretes, Domini Salvatoris Ecclesiæ non legunt, utentes Theodotionis editione: & hoc cur acciderit, nescio. Sive enim quia sermo Chaldaicus est, & quibusdam proprietatibus a nostro eloquio discrepat, noluerunt Septuaginta Interpretes easdem linguæ lineas in translatione servare: sive sub nomine eorum ab alio nescio quo, non satis Chaldæam linguam sciente, editus est liber: sive aliud quid causæ extiterit ignorans: hoc unum affirmare possum, quod multum a veritate discordet, & recto judicio repudiatus sit. Sciendum quippe est, Danielem maxime, & Esdram, Hebraicis quidem litteris, sed Chaldæo sermone conscriptos: & unam Jeremiæ pericopen: Job quoque cum Arabica lingua plurimam habere societatem. Denique & ego adolescentulus, post Quintiliani, & Tullii lectionem, ac flores rhetoricos, cum me in linguæ hujus pistrinum reclusissem, & multo sudore, multoque tempore vix cœpissem anhelantia stridentiaque verba resonare, & quasi per cryptam ambulans, rarum desuper lumen aspicerem, impegi novissime in Danielem: & tanto tædio affectus sum, ut desperatione subita omnem laborem veterem voluerim contemnere. Verum adhortante me quodam Hebræo, & illud mihi crebrius in sua lingua ingerente, *Labor improbus omnia vincit*: & qui mihi videbar sciolus, inter Hebræos cœpi rursus esse discipulus Chaldaicus. Et ut verum fatear, usque ad præsentem diem magis possum sermonem Chaldaicum legere & intelligere, quam sonare. Hæc idcirco refero, ut difficultatem vobis Danielis ostenderem: qui apud Hebræos nec Susannæ habet historiam, nec hymnum trium puerorum, nec Belis draconisque fabulas: quas nos, quia in toto orbe dispersæ sunt, veru anteposito, easque jugulante, subjecimus: ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncasse. Audivi ego quemdam de præceptoribus Judæorum, cum Susannæ derideret historiam, & a Græco nescio quo eam diceret esse confictam, illud opponere quod Origeni quoque Africanus opposuit, etymologias has ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι, ἢ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι de Græco sermone descendere. Cujus rei nos intelligentiam nostris hanc possumus dare: Ut verbi gratia, dicamus de arbore ilice dixisse eum, illico pereas: & a lentisco, in lentem te comminuat Angelus: vel non inlente pereas: aut lentus, id est flexibilis ducaris ad mortem: sive aliud quid ad arboris nomen conveniens. Deinde tantum fuisse otii tribus pueris cavillabatur, ut in camino æstuantis incendii metro luderent, & per ordinem ad laudem Dei omnia elementa provocarent: aut quod miraculum, divinæque aspirationis indicium, vel draconem interfectum offa picis, vel sacerdotum Belis machinas deprehensas: quæ magis prudentia solertis viri, quam prophetali essent spiritu perpetrata. Cum vero ad Habacuc veniret, & de Judæa in Chaldæam raptum discophorum lectitaret, quærebat exemplum, ubi legissem in toto veteri Testamento, quemquam sanctorum gravi volasse corpore, & in puncto horæ tanta terrarum spatia transisse. Cui cum quidam e nostris satis ad loquendum promptulus, Ezechielem adduxisset medium, & diceret eum de Chaldæa in Judæam fuisse translatum: derisit hominem, & ex ipso volumine demonstravit, Ezechielem in spiritu se vidisse transpositum. Denique & Apostolum nostrum, videlicet ut eruditum virum, & qui legem ab Hebræis didicisset, non fuisse ausum affirmare se raptum in corpore, sed dixisse: *Sive in corpore, sive extra corpus* 1. Cor. 12.
nescio, Deus scit. His & talibus argumentis apocryphas in libro Ecclesiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio judicium derelinquens, illud admoneo, non haberi Danielem apud Hebræos inter Prophetas, sed inter eos qui hagiographa conscripserunt. In tres siquidem partes omnis ab eis Scriptura dividitur, in Legem, in Prophetas, & in hagiographa, id est, in quinque, & octo, & in undecim libros: de quo non est hujus temporis disserere. Quæ autem ex hoc Propheta, immo contra hunc librum, Porphyrius objiciat, testes sunt Methodius, Eusebius, & Apollinarius: qui multis versuum millibus ejus vesaniæ respondentes, nescio an curioso lectori satis fecerint. Unde obsecro vos, o Paula & Eustochi, fundatis pro me ad Dominum preces, ut quamdiu in hoc corpusculo sum, scribam aliquid gratum vobis, utile Ecclesiæ, dignum posteris. Præsentium quippe judiciis oblatrantium non satis moveor; qui in utramque partem, aut amore labuntur, aut odio.

EJUSDEM IN XII. PROPHETAS Præfatio.

NOn est idem ordo duodecim Prophetarum apud Hebræos, qui est apud nos. Unde secundum id quod ibi legitur, hic quoque dispositi sunt. Osee commaticus est, & quasi per sententias loquens. Joel planus in principiis: in fine obscurior. Et usque ad Malachiam, habent singuli proprietates suas: quem Esdram scribam legisque doctorem Hebræi autumant. Et quia longum est nunc de omnibus dicere: hoc tantum vos, o Paula & Eustochi, admonitas volo, unum librum esse duodecim Prophetarum: & Osee synchronon Isaiæ: Malachiam vero Aggæi, & Zachariæ fuisse temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo; sub illis eos regibus prophetasse, sub quibus & hi, qui ante eos habent titulos, prophetaverunt.

EJUSDEM IN EVANGELISTAS
ad Damaſum Præfatio.

NOvum opus me facere cogis ex veteri ,
ut poſt exemplaria Scripturarum toto or-
be diſperſa , quaſi quidam arbiter ſedeam : &
quia inter ſe variant , quæ ſint illa quæ cum
Græca conſentiant veritate , decernam . Pius
labor , ſed periculoſa præſumptio judicare de
ceteris , ipſum ab omnibus judicandum : ſenis
mutare linguam , & caneſcentem jam mun-
dum ad initia retrahere parvulorum . Quis
enim doctus pariter vel indoctus , cum in ma-
nus volumen aſſumpſerit , & a ſaliva quam ſe-
mel imbibit , viderit diſcrepare quod lectitat ,
non ſtatim erumpat in vocem , me falſarium ,
me clamitans eſſe ſacrilegum , qui audeam
aliquid in veteribus libris addere , mutare ,
corrigere ? Adverſus quam invidiam duplex
cauſa me conſolatur : quod & tu , qui ſummus
ſacerdos es , fieri jubes : & verum non eſſe
quod variat , etiam maledicorum teſtimonio
comprobatur . Si enim Latinis exemplaribus
fides eſt adhibenda : reſpondeant quibus : tot
enim ſunt exemplaria pene quot codices . Sin
autem veritas eſt quærenda de pluribus : cur
non ad Græcam originem revertentes, ea quæ
vel a vitioſis interpretibus male reddita ,
vel a præſumptoribus imperitis emendata per-
verſius , vel a librariis dormitantibus addita
ſunt , aut mutata , corrigamus ? Neque vero
ego de veteri diſputo Teſtamento , quod a Se-
ptuaginta ſenioribus in Græcam linguam ver-
ſum , tertio gradu ad nos uſque pervenit . Non
quæro , quid Aquila , quid Symmachus ſapiant,
quare Theodotion inter novos & veteres me-
dius incedat . Sit illa vera interpretatio quam
Apoſtoli probaverunt . De novo nunc loquor
Teſtamento : quod Græcum eſſe non dubium
eſt , excepto Apoſtolo Matthæo , qui primus
in Judæa Evangelium CHRISTI Hebraicis
litteris edidit . Hoc certe cum in noſtro ſermo-
ne diſcordat, & in diverſos rivulorum tramites
ducit , uno de fonte quærendum eſt . Præter-
mitto eos codices, quos a Luciano, & Heſy-
chio nuncupatos , paucorum hominum aſſerit
perverſa contentio : quibus utique nec in toto
veteri Teſtamēto poſt Septuaginta Interpretes,
emendare quid licuit , nec in novo profuit
emendaſſe : cum multarum gentium linguis
Scriptura ante translata doceat , falſa eſſe quæ
addita ſunt . Igitur hæc præſens præfatiuncu-
la pollicetur quatuor tantum Evangelia , quo-
rum ordo eſt iſte , Matthæus , Marcus , Lu-
cas , Joannes : codicum Græcorum emendata
collatione , ſed veterum , quæ ne multum a
lectionis Latinæ conſuetudine diſcreparent ,
ita calamo temperavimus, ut his tantum, quæ
ſenſum videbantur mutare , correctis , reliqua
manere pateremur ut fuerant . Canones quo-
que , quos Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus A-
lexandrinus ſecutus Ammonium , in decem
numeros ordinavit , ſicut in Græco habentur ,
expreſſimus . Quod ſi quis de curioſis voluerit
noſſe , quæ in Evangeliis , vel eadem , vel vi-
cina , vel ſola ſint , eorum diſtinctione cogno-
ſcent . Magnus ſiquidē hic in noſtris codicibus
error inolevit , dum quod in eadem re alius
Evangeliſta plus dixit , in alio quia minus
putaverint , addiderunt . Vel dum eumdem
ſenſum alius aliter expreſſit , ille , qui unum
e quatuor primum legerat , ad ejus exemplum
ceteros quoque exiſtimaverit emendandos. Un-
de accidit ut apud nos mixta ſint omnia , & in
Marco plura Lucæ atque Matthæi : rurſum in
Matthæo plura Joannis & Marci ; & in ceteris
reliquorum , quæ aliis propria ſunt , invenian-
tur . Cum itaque canones legeris, qui ſubjecti
ſunt , confuſionis errore ſublato , & ſimilia
omnium ſcies, & ſingulis ſua quæque reſtitues.
In canone primo concordant quatuor , Mat-
thæus , Marcus , Lucas , Joannes . In ſecun-
do tres , Matthæus , Marcus , Lucas . In ter-
tio tres , Matthæus , Lucas , Joannes . In
quarto tres , Matthæus , Marcus , Joannes .
In quinto duo , Matthæus , Lucas . In ſexto
duo , Matthæus , Marcus . In ſeptimo duo ,
Matthæus , Joannes . In octavo duo , Lucas ,
Marcus . In nono duo , Lucas , Joannes . In
decimo , propria cuique , quæ non habentur in
aliis , ediderunt . Singulis vero Evangeliis, ab
uno incipiens uſque ad finem librorum , diſ-
par numerus accreſcit . Hic nigro colore de-
ſcriptus , ſub ſe habet alium ex minio diſcolo-
rem numerum , qui ad decem uſque procedens,
indicat prior numerus in quo ſit canone re-
quirendus . Cum ergo aperto codice, verbigra-
tia , illud ſive illud capitulum ſcire volueris
cujus canonis ſit , ſtatim ex ſubjecto numero
doceberis , & recurrens ad principia, in quibus
canonum eſt diſtincta congeries, eodemque ſta-
tim canone ex titulo frontis invento , illum
quem quærebas numerum, ejuſdem Evangeli-
ſtæ, qui & ipſe ex inſcriptione ſignatur , inve-
nies , atque e vicino ceterorum tramitibus in-
ſpectis , quos numeros e regione habeant , an-
notabis , & cum ſcieris , recurres ad volumi-
na ſingulorum , & ſine mora repertis numeris,
quos ante ſignaveras , reperies & loca in qui-
bus vel eadem, vel vicina dixerunt. Sciendum
tamen , ne quis ignarum ex ſimilitudine nu-
merorum error involvat , quod ſicubi in ſub-
notatione canonum diſtinctorum in canone
quolibet tres Evangeliſtæ, bis, ter, vel quater,
aut etiam amplius eundem numerum per or-
dinem habuerint annotatum, & quartus e con-
trario , diſcrepantes , quod id tres illi in eo
loco ſemel dixerunt , quartus toties in corpo-
re voluminis ſui ponat , quoties diverſi nume-
ri in ejus canone poſiti ſtant contra prædicto-
rum numerorum continuatas ſimilitudines .
Item ſi in uno quolibet eorū aut etiam duobus
idem in canone numerus bis, ter & quater,
aut eo amplius reperiatur in ordine collocatus,
& diſpares inveniantur in ceteris : dubium non
erit , quin id, quod illius , illorumve, canonis
numerus bis terque repetitum ab his in volu-
mine ſemel dictum eſſe oſtendit , alter alterius
eorum toties uno atque eodem ſenſu loquan-
tur , quoties prætulerint in numerorum anno-
tatione diſtantiam . Et hoc in omnium no-
vem canonum collatione ſervabitur . Ceterum
in decimo (quoniam propria ſingulorum tan-
tummodo continētur) non poteſt contra id com-
paratio eſſe , quod ſolum eſt . Opto ut in Chri-
ſto valeas , & memineris mei, Papa beatiſſime.

EJUSDEM EX CATALOGO
Scriptorum Eccleſiaſticorum .

PAulus Apoſtolus , qui ante Saulus , extra
numerum duodecim Apoſtolorum , de tri-
bu Beniamin , & oppido Judææ Giſchalis fuit ,
quo a Romanis capto , cum parentibus ſuis
Tarſum Ciliciæ commigravit, a quibus ob ſtu-
dia legis miſſus Jeroſolymam a Gamaliele vi-
ro doctiſſimo , cujus Lucas meminit , erudi-
tus eſt . Cum autem interfuiſſet neci martyris
Stephani , & acceptis a Pontifice templi epi-
ſtolis , ad perſequendos eos , qui Chriſto cre-
diderant , Damaſcum pergeret , revelatione
compulſus ad fidem , quæ in Actibus Apoſto-
lorum ſcribitur , in vas electionis de perſecu-
tore translatus eſt . Cumque primum ad præ-
dicationem ejus Sergius Paulus Proconſul Cy-
pri credidiſſet , ab eo , quod eum Chriſti fidei
ſubegerat , ſortitus eſt nomen Paulus , & jun-
cto ſibi Barnaba , multis urbibus peragratis ,
revertenſque Jeroſolymam , a Petro , Jacobo-
que , & Joanne , Gentium Apoſtolus ordina-
tur . Et quia in Actibus Apoſtolorum pleniſſi-
me de ejus converſione ſcriptum eſt , hoc tan-
tum dicam , quod poſt paſſionem Domini vige-
ſimoquinto anno , id eſt ſecundo Neronis , eo
tempore quo Feſtus procurator Judææ ſucceſſit
Felici , Romam vinctus mittitur , & biennium
in libera manens cuſtodia adverſus Judæos de
adventu Chriſti quotidie diſputavit. Sciendum
autem in prima ſatisfactione (necdum Neronis
imperio roborato , nec in tanta erumpente ſce-
lera , quanta de eo narrant hiſtoriæ) Paulum
a Nerone dimiſſum ut Evangelium Chriſti in
occidentis quoque partibus prędicaret, ſicut ipſe
ſcribit in ſecunda epiſtola ad Timotheum (eo
tempore quo & paſſus eſt , de vinculis dictat
Epiſtolam) *In prima mea ſatisfactione nemo
mihi affuit , ſed omnes me dereliquerunt : non*

eis imputetur. *Dominus autem mihi affuit, & confortavit me, ut per me prædicatio compleretur, & audirent omnes Gentes: & liberatus sum de ore leonis*. Manifestissime leonem propter crudelitatem Neronem significans. Et in sequentibus. *Liberatus sum de ore leonis*. Et statim, *Liberavit me Dominus ab omni opere malo, & salvabit me in regnum suum cæleste*, quod scilicet præsens sibi sentiret imminere martyrium: nam & in eadem Epistola præmiserat. *Ego enim jam immolor, & tempus resolutionis meæ instat*. Hic ergo decimo quarto Neronis anno, eodem die quo Petrus Romæ pro Christo capite truncatus, sepultusque est in via Ostiensi anno post passionem Domini trigesimoseptimo. Scripsit autem novem ad septem Ecclesias Epistolas, ad Romanos unam, ad Corinthios duas, ad Galatas unam, ad Ephesios unam, ad Philippenses unam, ad Colossenses unam, ad Thessalonicenses duas. Præterea ad discipulos suos. Timotheo duas, Tito unam, Philemoni unam. Epistola autem quæ fertur ad Hebræos non ejus creditur, propter styli sermonisque distantiam: sed vel Barnabæ juxta Tertullianum, vel Lucæ Evangelistæ juxta quosdam, vel Clementis Romanæ postea Ecclesiæ Episcopi, quem ajunt sententias Pauli proprio ordinasse, & ornasse sermone, vel certe quia Paulus scribebat ad Hebræos, & propter invidiam sui apud eos nominis titulum in principio salutationis amputaverat, scripserat ut Hebræus Hebræis Hebraice, id est suo eloquio disertissime, ut ea quæ eloquenter scripta fuerant in Hebræo, eloquentius verterentur in Græcum, & hanc causam esse, quod a ceteris Pauli epistolis discrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenses, sed ab omnibus exploditur.

EJUSDEM EX CATALOGO Scriptorum Ecclesiasticorum.

JAcobus qui appellatur frater Domini, cognomento Justus: ut nonnulli existimant, Joseph, ex alia uxore: ut autem mihi videtur, Mariæ sororis matris Domini, cujus Joannes in libro suo meminit, filius, post passionem Domini, statim ab Apostolis Jerosolymorum Episcopus ordinatus, unam tantum scripsit Epistolam, quæ de septem Catholicis est: quæ & ipsa ab alio quodam sub nomine ejus edita asseritur, licet paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem. Egesippus vicinus Apostolicorum temporum, in quinto commentariorum libro de Jacobo narrans, ait: *Suscepit Ecclesiam Jerosolymæ post Apostolos frater Domini Jacobus, cognomento Justus, multi siquidem Jacobi vocabantur. Hic de utero matris sanctus fuit, vinum & siceram non bibit, carnem nullam comedit, numquam attonsus est, nec unctus unguento, nec usus balneo; huic soli licitum erat ingredi Sancta sanctorum: siquidem vestibus laneis non utebatur, sed lineis: solusque ingrediebatur templum: & fixis genibus, pro populo deprecabatur, in tantum ut camelorum duritiem traxisse ejus genua crederentur*. Dicit & alia multa, quæ enumerare longum est. Sed & Josephus in vigesimo libro Antiquitatum refert, & Clemens in septimo ὑποτυπώσεων, mortuo Festo, qui Judæam regebat, missum a Nerone esse successorem ejus Albinum: qui cum necdum ad provinciam pervenisset, *Ananus*, inquit, *Pontifex adolescens Anani filius de genere Sacerdotali, accepta occasione ἀναρχίας concilium congregavit, & compellens publice Jacobum ut Christum Dei filium denegaret, contradicentem lapidari jussit, qui cum præcipitatus de pinna templi, confractis cruribus adhuc semivivus tendens ad cælum manus diceret* „ Domine ignosce eis: quod enim faciunt, „ nesciunt „ *fullonis fuste quo uda vestimenta extorqueri solent, in cerebro percussus interiit*. Tradit item Josephus, tantæ eum sanctitatis fuisse, & celebritatis in populo, ut propter ejus necem, creditum sit subversam esse Jerosolymam. Hic est de quo Paulus Apostolus scribit ad Galatas: *Alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Jacobum fratrem Domini*. Et Apostolorum super hoc crebrius acta testantur. Evangelium quoque, quod appellatur secundum Hebræos, & a me nuper in Græcum Latinumq; sermonem translatum est, quo & Origenes sæpe utitur, post resurrectionem Salvatoris refert: *Dominus autem cum dedisset sindonem servo Sacerdotis, ivit ad Jacobum, & apparuit ei. Juraverat enim Jacobus se non comesturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum resurgentem a mortuis*. Rursusque post paululum, *Afferte, ait Dominus mensam & panem*. Statimque additur. *Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Jacobo Justo, & dixit ei: Frater mi, comede panem tuum, quia resurrexit Filius hominis a dormientibus*. Triginta itaque annos Jerosolymis rexit Ecclesiam, id est usque ad septimum Neronis annum, & juxta templum, ubi & præcipitatus fuerat, sepultus est. Titulum usque ad obsidionem Titi, & ultimam Hadriani notissimum habuit. Quidam e nostris in montem Oliveti eum conditum putant: sed falsa eorum opinio est.

EJUSDEM EX CATALOGO Scriptorum Ecclesiasticorum.

SImon Petrus filius Jonæ, provinciæ Galilææ, vico Bethsaida, frater Andreæ Apostoli, & princeps Apostolorum, post Episcopatum Antiochensis Ecclesiæ, & prædicationem dispersionis eorum qui de circumcisione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, secundo Claudii anno ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibique viginti quinque annis cathedram sacerdotalem tenuit, usque ad ultimum annum Neronis, id est decimum quartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram verso, & in sublime pedibus elevatis, asserens se indignum, ut sic crucifigeretur ut Dominus suus. Scripsit duas Epistolas, quæ Catholicæ nominantur: quarum secunda a plerisque ejus esse negatur, propter stili cum priore dissonantiam. Sed & Evangelium juxta Marcum, qui auditor ejus & interpres fuit, hujus dicitur. Libri autem, e quibus unus Actorum ejus inscribitur, alius Evangelii, tertius prædicationis, quartus Apocalypsis, quintus judicii, inter apocryphas Scripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano juxta viam triumphalem, totius urbis veneratione celebratur.

EJUSDEM EX CATALOGO

Scriptorum Ecclesiasticorum.

JUdas frater Jacobi, parvam quidem, quæ de septem Catholicis est, epistolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus est, in ea assumit testimonium, a plerisque rejicitur: tamen auctoritatem vetustate jam & usu meruit, & inter sanctas Scripturas computatur.

LIBER GENESIS, HEBRAICE BERESITH.

CAPUT PRIMUM.

De mundi creatione, rerum creatarum distinctione, & ornatu; deque hominis formatione, cui subjecit Deus omnia quæ creaverat.

1 IN * principio creavit Deus cælum, & terram.
2 Terra autem erat inanis & vacua, & tenebræ erant super faciem abyssi: & Spiritus Dei ferebatur super aquas.
3 Dixitque Deus: * Fiat lux. Et facta est lux.
4 Et vidit Deus lucem, quod esset bona: & divisit lucem a tenebris.
5 Appellavitque lucem diem, & tenebras noctem: factumque est vespere & mane, dies unus.
6 Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum: & dividat aquas ab aquis.
7 Et fecit Deus firmamentum, divisitque aquas, quæ erant sub firmamento, ab his, * quæ erant super firmamentum. Et factum est ita.
8 Vocavitque Deus firmamentum cælum: & factum est vespere & mane, dies secundus.
9 Dixit vero Deus: Congregentur aquæ, quæ sub cælo sunt, in locum unum: & appareat arida. Et factum est ita.
10 Et vocavit Deus aridam, * terram, congregationesque aquarum appellavit maria. Et vidit Deus, quod esset bonum.
11 Et ait: Germinet terra herbam virentem, & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum, cujus semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita.
12 Et protulit terra herbam virentem, & facientem semen juxta genus suum, lignumque faciens fructum, & habens unumquodque sementem secundum speciem suam. Et vidit Deus, quod esset bonum.
13 Et factum est vespere & mane, dies tertius.
14 Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento cæli, & dividant diem ac noctem, & sint * in signa, & tempora, & dies, & annos:
15 Ut luceant in firmamento cæli, & illuminent terram. Et factum est ita.
16 Fecitque Deus duo luminaria magna: luminare majus, ut præesset diei: & luminare minus, ut præesset nocti: & stellas.
17 Et posuit eas in firmamento cæli, ut lucerent super terram,
18 Et præessent diei ac nocti, & dividerent lucem ac tenebras. Et vidit Deus, quod esset bonum.
19 Et factum est vespere & mane, dies quartus.

A
* Psal. 32. b. 6. 135. a. 5. Eccli. 18. a. 1. Act. 14. c. 14. & 17. c. 24. * Hebr. 11. a. 3.
* Psal 135. a. 6. 148. a. 4. Jere. 10. b. 12. 51. b. 15.
B
* Job. 38. a. 4. Ps. 32. b. 7. 88. b. 12. 135. a. 6.
* Psal. 135. a. 7.

20 Dixit etiam Deus: Producant aquæ reptile animæ viventis, & volatile super terram sub firmamento cæli.
21 Creavitque Deus cete grandia, & omnem animam viventem atque motabilem, quam produxerant aquæ in species suas, & omne volatile secundum genus suum. Et vidit Deus, quod esset bonum.
22 Benedixitque eis, dicens: Crescite, & multiplicamini, & replete aquas maris: avesque multiplicentur super terram.
23 Et factum est vespere & mane, dies quintus.
24 Dixit quoque Deus: Producat terra animam viventem in genere suo, jumenta, & reptilia, & bestias terræ secundum species suas. Factumque est ita.
25 Et fecit Deus bestias terræ juxta species suas, & jumenta, & omne reptile terræ in genere suo. Et vidit Deus, quod esset bonum.
26 Et ait: Faciamus hominem * ad imaginem & similitudinem nostram: & præsit piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestiis, universæque terræ, omnique reptili, quod movetur in terra.
27 Et creavit Deus hominem ad imaginem suam: * ad imaginem Dei creavit illum, * masculum & fœminam creavit eos.
28 Benedixitque illis Deus, & ait: * Crescite & multiplicamini, & replete terram, & subjicite eam, & dominamini piscibus maris, & volatilibus cæli, & universis animantibus, quæ moventur super terram.
29 Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, & universa ligna, quæ habent in semetipsis sementem generis sui, * ut sint vobis in escam:
30 Et cunctis animantibus terræ, omnique volucri cæli, & universis quæ moventur in terra, & in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum. Et factum est ita.
31 * Viditque Deus cuncta quæ fecerat: & erant valde bona. Et factum est vespere & mane, dies sextus.

CAPUT II.

Deus completo sex diebus opificio, septimo quiescit, cui & benedixit: hominem in Paradiso variis arboribus fructiferis, ac fluminibus insignitum posuit; cui Evam ex ipsius costa in adjutorium formavit, ac matrimonium instituit.

1 IGitur perfecti sunt cæli & terra, & omnis ornatus eorum.
2 Complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat: * & requievit die septimo ab universo opere quod patrarat.

C
* Infr. 5. a. 1. 9. b. 6. 1. Cor. 11. c. 7. Colos. 3. b. 10.
* Sap. 2. d. 23. Eccli. 17. a. 1. * Matt. 19. a. 4.
* Infra 8. c. 17. 9. a. 1.
D
* Infra 9. a. 3.
* Eccli. 39. b. 21. Marc. 7. d. 37.
A
* Exod. 20. b. 11. 31. d. 17. Deut. 5. b. 14. Hebr. 4. b. 4.

3 Et benedixit diei septimo, & sanctifica-
vit illum: quia in ipso cessaverat ab omni
opere suo, quod creavit Deus ut faceret.
4 Istæ sunt generationes cæli & terræ, quan-
do creata sunt, in die quo fecit Dominus
Deus cælum & terram:
5 Et omne virgultum agri antequam ori-
retur in terra, omnemque herbam regionis
priusquam germinaret: non enim pluerat Do-
minus Deus super terram, & homo non e-
B rat qui operaretur terram:
6 Sed fons ascendebat e terra, irrigans u-
niversam superficiem terræ.
7 Formavit igitur Dominus Deus hominem
de limo terræ, & inspiravit in faciem ejus
*1. Cor. spiraculum vitæ, & * factus est homo in ani-
15.f.45. mam viventem.
8 Plantaverat autem Dominus Deus Para-
disum voluptatis a principio: in quo posuit
hominem quem formaverat.
9 Produxitque Dominus Deus de humo o-
mne lignum pulchrum visu, & ad vescen-
dum suave: lignum etiam vitæ in medio pa-
radisi, lignumque scientiæ boni & mali.
10 Et fluvius egrediebatur de loco volu-
ptatis ad irrigandum paradisum, qui inde
*Eccli. dividitur in quatuor capita.
11 * Nomen uni Phison: ipse est qui circuit o-
24.c.35. mnem terram Hevilath, ubi nascitur aurum:
12 Et aurum terræ illius optimum est: ibi in-
venitur bdellium, & lapis onychinus.
13 Et nomen fluvii secundi Gehon: ipse
est qui circumit omnem terram Æthiopiæ.
14 Nomen vero fluminis tertii, Tygris:
ipse vadit contra Assyrios. Fluvius autem
C quartus, ipse est Euphrates.
15 Tulit ergo Dominus Deus hominem,
& posuit eum in paradiso voluptatis, ut o-
peraretur, & custodiret illum.
16 Præcepitque ei dicens: Ex omni ligno
paradisi comede:
17 De ligno autem scientiæ boni & mali
ne comedas; in quocumque enim die come-
deris ex eo, morte morieris.
18 Dixit quoque Dominus Deus: Non est
bonum esse hominem solum: faciamus ei ad-
jutorium simile sibi.
19 Formatis igitur, Dominus Deus, de
humo cunctis animantibus terræ, & univer-
sis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam,
* Psal. ut videret quid vocaret ea: * omne enim quod
148.a.4. vocavit Adam animæ viventis, ipsum est no-
D men ejus.
20 Appellavitque Adam nominibus suis cun-
cta animantia, & universa volatilia cæli, &
omnes bestias terræ; Adæ vero non invenie-
batur adjutor similis ejus.
21 Immisit ergo Dñs Deus soporem in A-
dam: cumque obdormisset, tulit unam de co-
stis ejus, & replevit carnem pro ea.
22 Et ædificavit Dominus Deus costam,
quam tulerat de Adam, in mulierem: & ad-
duxit eam ad Adam.
*1. Cor. 23 Dixitque Adam: * Hoc nunc os ex ossibus
11. b.9. meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur
Eph. 5. Virago, quoniam de viro sumpta est.
f. 30. 24 * Quamobrem relinquet homo patrem
*Matt. suum, & matrem, & adhærebit uxori suæ:
19. a.5. * & erunt duo in carne una.
Marc. 25 Erat autem uterque nudus, Adam sci-
10. a.7. licet & uxor ejus: & non erubescebant.
*1. Cor.
6. d.16.

CAPUT III.

*Serpentis astutia primi parentes Dei præce-
ptum transgrediuntur, Messias orbi promittitur;
atque indicta singulis pœna, e paradiso pelluntur.*

A 1 SEd & serpens erat callidior cunctis ani-
mantibus terræ, quæ fecerat Dominus
Deus. Qui dixit ad mulierem: Cur præce-
pit vobis Deus, ut non comederetis de omni
ligno paradisi?
2 Cui respondit mulier: De fructu lignorum,
quæ sunt in paradiso, vescimur:
3 De fructu vero ligni, quod est in medio pa-
radisi, præcepit nobis Deus ne comederemus,
& ne tangeremus illud, ne forte moriamur.
4 Dixit autem serpens ad mulierem: * Ne- *2. Cor.
quaquam morte moriemini. 11. a.3.
5 Scit enim Deus, quod in quocumque die
comederitis ex eo, aperientur oculi vestri: &
eritis sicut dii, scientes bonum & malum.
6 Vidit igitur mulier, quod bonum esset li-
gnum ad vescendum, & pulchrum oculis,
aspectuque delectabile: & tulit de fructu il-
lius, & * comedit: deditque viro suo, qui *Eccli.
comedit. 25. d.
7 Et aperti sunt oculi amborum: cumque 33.
cognovissent se esse nudos, consuerunt folia 1. Tim.
ficus, & fecerunt sibi perizomata. 2. d.14.
8 Et cum audissent vocem Domini Dei de- B
ambulantis in paradiso ad auram post meri-
diem, abscondit se Adam & uxor ejus a facie
Domini Dei in medio ligni paradisi.
9 Vocavitque Dominus Deus Adam, &
dixit ei: Ubi es?
10 Qui ait: Vocem tuam audivi in paradiso:
& timui, eo quod nudus essem, & abscondi me.
11 Cui dixit: Quis enim indicavit tibi quod
nudus esses, nisi quod ex ligno, de quo præ-
ceperam tibi ne comederes, comedisti?
12 Dixitque Adam: Mulier, quam dedisti mi-
hi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi.
13 Et dixit Dominus Deus ad mulierem:
Quare hoc fecisti? Quæ respondit: Serpens
decepit me, & comedi.
14 Et ait Dñs Deus ad serpentem: Quia fecisti C
hoc, maledictus es inter omnia animantia, &
bestias terræ: super pectus tuum gradieris, &
* terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ. * Isaiæ
15 Inimicitias ponam inter te & mulierem, 65.d.25.
* & semen tuum & semen illius: ipsa conteret Mich
caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo ejus. 7. d.17.
16 Mulieri quoque dixit: Multiplicabo æru- Isai.
mnas tuas, & conceptus tuos: in dolore pa- c. 23.
ries filios, & sub viri potestate eris, * & ipse Psalm.
dominabitur tui. 77. b.c.
17 Adæ vero dixit: Quia audisti vocem u- * Apoc.
xoris tuæ, & comedisti de ligno, ex quo cap. 12.
præceperam tibi, ne comederes, maledicta Gen. 49.
terra in opere tuo: in laboribus comedes ex c. 17.
ea cunctis diebus vitæ tuæ. *1. Cor.
18 Spinas & tribulos germinabit tibi, & 14.g.34.
comedes herbam terræ.
19 In sudore vultus tui vesceris pane, donec D
revertaris in terram de qua sumptus es: quia
pulvis es, * & in pulverem reverteris. * Infra
20 Et vocavit Adam nomen uxoris suæ, He- 18.d.27.
va: eo quod mater esset cunctorum viventium. Psalm.
21 Fecit quoque Dominus Deus Adæ & u- 102. c.
xori ejus tunicas pelliceas, & induit eos: 14.
22 Et ait: Ecce Adam quasi unus ex nobis
factus est, sciens bonum & malum: nunc er-
go ne forte mittat manum suam, & sumat
etiam de ligno vitæ, & comedat, & vivat
in æternum.
23 Et emisit eum Dominus Deus de para-
diso voluptatis, ut operaretur terram de qua
sumptus est.
24 Ejecitque Adam: & collocavit ante pa-
radisum voluptatis Cherubim, & flammeum
gladium, atque versatilem, ad custodiendam
viam ligni vitæ.

CAPUT IV.

*Adam ex Heva vignit Cain & Abel: Impius
Cain pium Abel fratrem occidit, & a Deo punitus
ac profugus vitam agens, Henoch genuit: sed &
Adam Seth generavit, cui natus est Enos.*

1 ADam vero cognovit uxorem suam He- A
vam: quæ concepit & peperit Cain,
dicens: Possedi hominem per Deum.
2 Rursumque peperit fratrem ejus Abel. Fuit
autem Abel pastor ovium, & Cain agricola.
3 Factum est autem post multos dies, ut offer-
ret Cain de fructibus terræ munera Domino.
4 * Abel quoque obtulit de primogenitis gregis * Hebr.
sui, & de adipibus eorum: & respexit Domi- 11. a.4.
nus ad Abel, & ad munera ejus.
5 Ad Cain vero, & ad munera illius non
respexit: iratusque est Cain vehementer, &
concidit vultus ejus.
6 Dixitque Dominus ad eum: Quare ira-
tus es? & cur concidit facies tua?

7 Nonne ſi bene egeris, recipies: ſin autem male, ſtatim in foribus peccatum aderit? ſed ſub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius.

8 Dixitque Cain ad Abel fratrem ſuum: Egrediamur foras. Cumque eſſent in agro, conſurrexit Cain adverſus fratrem ſuum Abel, & * interfecit eum.

* Sap. 10. a. 3. Matth. 23. d. 35. 1. Joan. 3. b. 12. Judæ 1. b. 11.

9 Et ait Dominus ad Cain: Ubi eſt Abel frater tuus? Qui reſpondit: Neſcio. Num cuſtos fratris mei ſum ego?

10 Dixitque ad eum: Quid feciſti? vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra.

11 Nunc igitur maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua.

12 Cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos: vagus & profugus eris ſuper terram.

13 Dixitque Cain ad Dominum: Major eſt iniquitas mea, quam ut veniam merear.

C

14 Ecce ejicis me hodie a facie terræ, & a facie tua abſcondar, & ero vagus & profugus in terra: omnis igitur qui invenerit me, occidet me.

15 Dixitque ei Dñs: Nequaquam ita fiet: ſed omnis qui occiderit Cain, ſeptuplum punietur. Poſuitque Dñs Cain ſignum, ut non interficeret eum omnis qui inveniſſet eum.

16 Egreſſuſque Cain a facie Domini, habitavit profugus in terra ad orientalem plagam Eden.

17 Cognovit autem Cain uxorem ſuam, quæ concepit, & peperit Henoch: & ædificavit civitatem, vocavitque nomen ejus ex nomine filii ſui, Henoch.

18 Porro Henoch genuit Irad, & Irad genuit Maviael, & Maviael genuit Mathuſael, & Mathuſael genuit Lamech.

19 Qui accepit duas uxores, nomen uni Ada, & nomen alteri Sella.

20 Genuitque Ada Jabel, qui fuit pater habitantium in tentoriis, atque paſtorum.

D

21 Et nomen fratris ejus Jubal: ipſe fuit pater canentium cithara & organo.

22 Sella quoque genuit Tubalcain, qui fuit malleator & faber in cuncta opera æris & ferri. Soror vero Tubalcain, Noema.

23 Dixitque Lamech uxoribus ſuis Adæ & Sellæ: Audite vocem meam uxores Lamech, auſcultate ſermonem meum: quoniam occidi virum in vulnus meum, & adoleſcentulum in livorem meum.

24 Septuplum ultio dabitur de Cain: de Lamech vero ſeptuagies ſepties. *

* Matt. 18. c. 22.

25 Cognovit quoque adhuc Adam uxorem ſuam: & peperit filium, vocavitque nomen ejus Seth, dicens: Poſuit mihi Deus ſemen aliud pro Abel, quem occidit Cain.

26 Sed & Seth natus eſt filius, quem vocavit Enos: iſte cœpit invocare nomen Domini.

CAPUT V.

Texitur genealogia Adæ ac poſterorum per Seth, annique vitæ ipſorum uſque ad Noe.

A

1 HIc eſt liber generationis Adam. In die, qua creavit Deus hominem, * ad ſimilitudinem Dei fecit illum.

* Sap. 2. d. 23. Eccli. 17. a. 1. Supr. 1. d. 27. Infr. 9. b. 6.

2 Maſculum & feminam creavit eos, & benedixit illis: & vocavit nomen eorum Adam, in die quo creati ſunt.

3 Vixit autem Adam centum triginta annis: & genuit ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, vocavitque nomen ejus Seth.

4 Et facti ſunt dies Adam, * poſtquam genuit Seth, octingenti anni: genuitque filios & filias.

* 1. Par. 1. a. 1.

5 Et factum eſt omne tempus quod vixit Adam, anni nongenti triginta, & mortuus eſt.

6 Vixit quoque Seth centum quinque annis, & genuit Enos.

7 Vixitque Seth poſtquam genuit Enos, octingentis ſeptem annis, genuitque filios & filias.

B

8 Et facti ſunt omnes dies Seth nongentorum duodecim annorum, & mortuus eſt.

9 Vixit vero Enos nonaginta annis, & genuit Cainan.

10 Poſt cujus ortum vixit octingentis quindecim annis, & genuit filios, & filias.

11 Factique ſunt omnes dies Enos nongenti quinque anni, & mortuus eſt.

12 Vixit quoque Cainan ſeptuaginta annis, & genuit Malaleel.

13 Et vixit Cainan poſtquam genuit Malaleel, octingentis quadraginta annis, genuitque filios & filias.

14 Et facti ſunt omnes dies Cainan nongenti decem anni, & mortuus eſt.

15 Vixit autem Malaleel ſexaginta quinque annis, & genuit Jared.

16 Et vixit Malaleel poſtquam genuit Jared, octingentis triginta annis, & genuit filios & filias.

17 Et facti ſunt omnes dies Malaleel octingenti nonaginta quinque anni, & mortuus eſt.

18 Vixitque Jared centum ſexaginta duobus annis, & genuit Henoch.

C

19 Et vixit Jared poſtquam genuit Henoch, octingentis annis, & genuit filios & filias.

20 Et facti ſunt omnes dies Jared nongenti ſexaginta duo anni, & mortuus eſt.

21 Porro Henoch vixit ſexaginta quinque annis, & genuit Mathuſalam.

22 Et ambulavit Henoch cum Deo: & vixit, poſtquam genuit Mathuſalam, trecentis annis, & genuit filios & filias.

23 Et facti ſunt omnes dies Henoch trecenti ſexaginta quinque anni.

24 * Ambulavitque cum Deo, & non apparuit: quia tulit eum Deus.

* Eccl. 44. c. 16. Hebr. 11. b. 5.

25 Vixit quoque Mathuſala centum octoginta ſeptem annis, & genuit Lamech.

26 Et vixit Mathuſala, poſtquam genuit Lamech, ſeptingentis octoginta duobus annis, & genuit filios & filias.

27 Et facti ſunt omnes dies Mathuſala nongenti ſexaginta novem anni, & mortuus eſt.

28 Vixit autem Lamech centum octoginta duobus annis, & genuit filium:

D

29 Vocavitque nomen ejus Noe, dicens: Iſte conſolabitur nos ab operibus & laboribus manuum noſtrarum in terra, cui maledixit Dominus.

30 Vixitque Lamech, poſtquam genuit Noe, quingentis nonaginta quinque annis, & genuit filios & filias.

31 Et facti ſunt omnes dies Lamech ſeptingenti ſeptuaginta ſeptem anni, & mortuus eſt. Noe vero cum quingentorum eſſet annorum, genuit Sem, Cam, & Japheth.

CAPUT VI.

Hominis peccata fuere diluvii cauſa: Noe tamen juſtus inventus eſt, cui arca fabricanda mandatur, in qua ipſe & cunctorum animantium genera ſerventur.

A

1 CUmque cœpiſſent homines multiplicari ſuper terram, & filias procreaſſent,

2 Videntes filii Dei filias hominum quod eſſent pulchræ, acceperunt ſibi uxores ex omnibus, quas elegerant.

3 Dixitque Deus: Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt: eruntque dies illius centum viginti annorum.

4 Gigantes autem erant ſuper terram in diebus illis; poſtquam enim ingreſſi ſunt filii Dei ad filias hominum, illæque genuerunt, iſti ſunt potentes a ſæculo viri famoſi. *

* Baruch 3. c. 26.

5 Videns autem Deus, quod multa malitia hominum eſſet in terra, & * cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malum omni tempore,

Amos 2. c. 9. Sap. 14. a. 6. Eccli. 16. a. 8.

6 Pœnituit eum quod hominem feciſſet in terra. Et tactus dolore cordis intrinſecus,

7 Delebo, inquit, hominem, quem creavi, a facie terræ, ab homine uſque ad animantia, a reptili uſque ad volucres cæli. Pœnitet enim me feciſſe eos.

B

8 Noe vero invenit gratiam coram Domino.

9 Hæ ſunt generationes Noe: * Noe vir juſtus atque perfectus fuit in generationibus ſuis, cum Deo ambulavit.

* Infra 8. d. 21. Matth. 15. c. 19. * Eccli. 44. c. 17.

10 Et genuit tres filios, Sem, Cham, & Japheth.

11 Corrupta eſt autem terra coram Deo, & repleta eſt iniquitate.

12 Cumque vidiſſet Deus terram eſſe corru-

ruptam, (omnis quippe caro corruperat viam suam super terram)

C

13 Dixit ad Noe: Finis universæ carnis venit coram me: repleta est terra iniquitate a facie eorum, & ego disperdam eos cum terra. *

*1. Petr. 3. d. 20. 2. Petr. 2. a. 5.

14 Fac tibi arcam de lignis lævigatis: mansiunculas in arca facies, & bitumine linies intrinsecus, & extrinsecus.

15 Et sic facies eam: Trecentorum cubitorum erit longitudo arcæ, quinquaginta cubitorum latitudo, & triginta cubitorum altitudo illius.

16 Fenestram in arca facies, & in cubito consummabis summitatem ejus: ostium autem arcæ pones ex latere: deorsum, cœnacula, & tristega facies in ea.

17 Ecce ego adducam aquas diluvii super terram, ut interficiam omnem carnem, in qua spiritus vitæ est subter cælum: Universa, quæ in terra sunt, consumentur.

D

18 Ponamque fœdus meum tecum: & ingredieris arcam tu, & filii tui, uxor tua, & uxores filiorum tuorum tecum.

19 Et ex cunctis animantibus universæ carnis bina induces in arcam, ut vivant tecum, masculini sexus & fœminini.

20 De volucribus juxta genus suum, & de jumentis in genere suo, & ex omni reptili terræ secundum genus suum: bina de omnibus ingredientur tecum, ut possint vivere.

21 Tolles igitur tecum ex omnibus escis, quæ mandi possunt, & comportabis apud te: & erunt tam tibi, quam illis in cibum.

22 Fecit igitur Noe omnia, quæ præceperat illi Deus.

CAPUT VII.

Ingresso Noe cum suis in arcam, statim aqua omnium montium cacumina centum quinquaginta diebus superavit, reliquaque animantia submersit.

A

*Hebr. 11. b. 7. 2. Petri 2. a. 5.

1 Dixitque Dñs ad eum: Ingredere tu, & omnis domus tua in arcam: te enim * vidi justum coram me in generatione hac.

2 Ex omnibus animantibus mundis tolle septena & septena, masculum & feminam: de animantibus vero immundis duo & duo, masculum & fœminam.

3 Sed & de volatilibus cæli septena & septena, masculum & feminam: ut salvetur semen super faciem universæ terræ.

4 Adhuc enim, & post dies septem ego pluam super terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus: & delebo omnem substantiam, quam feci, de superficie terræ.

5 Fecit ergo Noe omnia, quæ mandaverat ei Dominus.

6 Eratque sexcentorum annorum, quando diluvii aquæ inundaverunt super terram.

B

*Matt. 24. c. 37. Luc. 17. f. 26. 1. Petr. 3. d. 20.

7 Et * ingressus est Noe & filii ejus, uxor ejus & uxores filiorum ejus cum eo in arcam propter aquas diluvii.

8 De animantibus quoque mundis & immundis, & de volucribus, & ex omni, quod movetur super terram,

9 Duo & duo ingressa sunt ad Noe in arcam, masculus & femina, sicut præceperat Dominus Noe.

10 Cumque transissent septem dies, aquæ diluvii inundaverunt super terram.

11 Anno sexcentesimo vitæ Noe, mense secundo, septimodecimo die mensis, rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, & cataractæ cæli apertæ sunt:

12 Et facta est pluvia super terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus.

C

13 In articulo diei illius ingressus est Noe, & Sem, & Cham, & Japhet filii ejus: uxor illius, & tres uxores filiorum ejus cum eis in arcam:

14 Ipsi & omne animal secundum genus suum, universaque jumenta in genere suo, & omne quod movetur super terram in genere suo, cunctumque volatile secundum genus suum, universæ aves, omnesque volucres

15 Ingressæ sunt ad Noe in arcam, bina & bina ex omni carne, in qua erat spiritus vitæ.

16 Et quæ ingressa sunt, masculus & femina ex omni carne introierunt, sicut præceperat ei Deus: & inclusit eum Dominus deforis.

17 Factumque est diluvium quadraginta diebus super terram: & multiplicatæ sunt aquæ, & elevaverunt arcam in sublime a terra.

18 Vehementer enim inundaverunt: & omnia repleverunt in superficie terræ: porro arca ferebatur super aquas.

D

19 Et aquæ prævaluerunt nimis super terram: opertique sunt omnes montes excelsi sub universo cælo.

20 Quindecim cubitis altior fuit aqua super montes, quos operuerat.

21 * Consumptaque est omnis caro quæ movebatur super terram, volucrum, animantium, bestiarum, omniumque reptilium, quæ reptant super terram: universi homines,

* Sap. 10. a. 4. Eccli. 39. c. 28. 1. Petr. 3. d. 20.

22 Et cuncta, in quibus spiraculum vitæ est in terra, mortua sunt.

23 Et delevit omnem substantiam, quæ erat super terram, ab homine usque ad pecus, tam reptile quam volucres cæli: & deleta sunt de terra: remansit autem solus Noe, & qui cum eo erant in arca.

24 Obtinueruntque aquæ terram centum quinquaginta diebus.

CAPUT VIII.

Imminutis paulatim aquis diluvii, post corvi ac columbæ emissionem, Noe cum universis qui in arca continebantur, egreditur, & altari extructo offert Deo in gratiarum actionem holocausta, quibus placatus Deus promittit numquam deinceps fore diluvium.

A

1 Recordatus autē Deus Noe, cunctorumque animantium, & omnium jumentorum, quæ erant cum eo in arca, adduxit spiritum super terram, & imminutæ sunt aquæ.

2 Et clausi sunt fontes abyssi, & cataractæ cæli: & prohibitæ sunt pluviæ de cælo.

3 Reversæque sunt aquæ de terra euntes & redeuntes: & cœperunt minui post centum quinquaginta dies.

4 Requievitque arca mense septimo, vigesimo septimo die mensis super montes Armeniæ.

5 At vero aquæ ibant & decrescebant usque ad decimum mensem: decimo enim mense, prima die mensis, apparuerunt cacumina montiũ.

6 Cumque transissent quadraginta dies, aperiens Noe fenestram arcæ, quam fecerat, dimisit corvum:

7 Qui egrediebatur, & non revertebatur, donec siccarentur aquæ super terram.

B

8 Emisit quoque columbam post eum, ut videret si jam cessassent aquæ super faciem terræ.

9 Quæ cum non invenisset, ubi requiesceret pes ejus, reversa est ad eum in arcam: aquæ enim erant super universam terram: extenditq; manum, & apprehensam intulit in arcam.

10 Expectatis autem ultra septem diebus aliis, rursum dimisit columbam ex arca.

11 At illa venit ad eum ad vesperam, portans ramum olivæ virentibus foliis in ore suo; intellexit ergo Noe, quod cessassent aquæ super terram.

12 Expectavitque nihilominus septem alios dies: & emisit columbam, quæ non est reversa ultra ad eum.

C

13 Igitur sexcentesimo primo anno, primo mense, prima die mensis imminutæ sunt aquæ super terram: & aperiens Noe tectum arcæ, aspexit, viditque quod exsiccata esset superficies terræ.

14 Mense secundo, septimo & vigesimo die mensis arefacta est terra.

15 Locutus est autem Deus ad Noe, dicens:

16 Egredere de arca, tu & uxor tua, filii tui & uxores filiorum tuorum tecum.

17 Cuncta animantia, quæ sunt apud te, ex omni carne, tam in volatilibus quam in bestiis & universis reptilibus, quæ reptant super terram, educ tecum, & ingredimini super terram, * crescite & multiplicamini super eam.

* Supr. 1. c. 22. d. 28. Infr. 9. a. 1. b. 7.

18 Egressus est ergo Noe, & filii ejus, uxor illius, & uxores filiorum ejus, cum eo.

19 Sed & omnia animantia, jumenta, & reptilia, quæ reptant super terram, secundum genus suum, egressa sunt de arca.

D

20 Ædificavit autem Noe altare Domino: & tollens de cunctis pecoribus, & volucribus mundis obtulit holocausta super altare.

21 Odoratuſque eſt Dominus odorem ſuavitatis, & ait: Nequaquam ultra maledicam terræ propter homines: * ſenſus enim & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua: non igitur ultra percutiam omnem animam viventem, ſicut feci.

* Supr. 6. a. 5. Matth. 15. c. 19.

22 Cunctis diebus terræ, ſementis & meſſis, frigus & æſtus, æſtas & hiems, nox & dies non requieſcent.

CAPUT IX.

Deus Noe, ac filiis ejus benedicit, cunctaque animantia una cum piſcibus in cibum tribuit, prohibito tamen illis ſanguine: fœdus inter Deum & homines de non inducendis amplius aquis diluvii iride firmatur: Noe ebrium videns filius Cham, in Chanaan filio maledicitur: Sem vero & Japheth benedicuntur.

A

1 BEnedixitque Deus Noe & filiis ejus. Et dixit ad eos: * Creſcite, & multiplicamini, & replete terram.

* Supr. 1. c. 22. d. 28. 8. c. 17.

2 Et terror veſter ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ, & ſuper omnes volucres cæli, cum univerſis quæ moventur ſuper terram: omnes piſces maris manui veſtræ traditi ſunt.

3 Et omne, quod movetur & vivit, * erit vobis in cibum: quaſi olera virentia tradidi vobis omnia.

* Supr. 1. d. 29.

4 Excepto, quod carnem cum ſanguine non comedetis. *

* Lev. 17. d. 14. Act. 15. f. 29.

5 Sanguinem enim animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum: & de manu hominis, de manu viri, & fratris ejus requiram animam hominis.

B

6 Quicumque * effuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius: * ad imaginem quippe Dei factus eſt homo.

* Matt. 26. c. 42. Apoc. 13. b. 10. * Supr. 1. c. 26.

7 * Vos autem creſcite & multiplicamini, & ingredimini ſuper terram, & implete eam.

* Supr. 1. d. 28. 8. c. 17.

8 Hæc quoque dixit Deus ad Noe, & ad filios ejus cum eo:

9 Ecce ego ſtatuam pactum meum vobiſcum, & cum ſemine veſtro poſt vos:

10 Et ad omnem animam viventem, quæ eſt vobiſcum, tam in volucribus quam in jumentis & pecudibus terræ cunctis, quæ egreſſa ſunt de arca, & univerſis beſtiis terræ:

11 * Statuam pactum meum vobiſcum, & nequaquam ultra interficietur omnis caro aquis diluvii, neq; erit deinceps diluvium diſſipans terram.

* Iſaiæ 54. d. 9.

12 Dixitq; Deus: Hoc ſignum fœderis quod do inter me & vos, & ad omnem animã viventem, quæ eſt vobiſcum in generationes ſempiternas:

C

13 Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me, & inter terram.

14 * Cumque obduxero nubibus cælum, apparebit arcus meus in nubibus:

* Eccli. 43. b. 12.

15 Et recordabor fœderis mei vobiſcum, & cum omni anima vivente, quæ carnem vegetat: & non erunt ultra aquæ diluvii ad delendum univerſam carnem.

16 Eritque arcus in nubibus, & videbo illum, & recordabor fœderis ſempiterni, quod pactum eſt inter Deum & omnem animam viventem univerſæ carnis quæ eſt ſuper terram.

17 Dixitque Deus ad Noe: Hoc erit ſignum fœderis, quod conſtitui inter me & omnem carnem ſuper terram.

18 Erant ergo filii Noe, qui egreſſi ſunt de arca, Sem, Cham, & Japheth: porro Cham ipſe eſt pater Chanaan.

19 Tres iſti filii ſunt Noe: & ab his diſſeminatum eſt omne genus hominum ſuper univerſam terram.

D

20 Cœpitque Noe vir agricola exercere terram, & plantavit vineam.

21 Bibenſque vinum inebriatus eſt, & nudatus in tabernaculo ſuo.

22 Quod cum vidiſſet Cham pater Chanaan, verenda ſcilicet patris ſui eſſe nudata, nunciavit duobus fratribus ſuis foras.

23 At vero Sem & Japheth pallium impoſuerunt humeris ſuis, & incedentes retrorſum, operuerunt verenda patris ſui: facieſque eorum averſæ erant, & patris virilia non viderunt.

24 Evigilans autem Noe ex vino, cum didiciſſet quæ fecerat ei filius ſuus minor,

25 Ait: Maledictus Chanaan, ſervus ſervorum erit fratribus ſuis.

26 Dixitque: Benedictus Dominus Deus Sem, ſit Chanaan ſervus ejus.

27 Dilatet Deus Japheth, & habitet in tabernaculis Sem, ſitque Chanaan ſervus ejus.

28 Vixit autem Noe poſt diluvium trecentis quinquaginta annis.

29 Et impleti ſunt omnes dies ejus nongentorum quinquaginta annorum: & mortuus eſt.

CAPUT X.

Genealogia filiorum Noe, a quibus diviſæ ſunt gentes poſt diluvium, & orti omnes Mortales.

A

1 HÆ ſunt generationes filiorum Noe, Sem, Cham, & Japheth: natique ſunt eis filii poſt diluvium.

1. Par. 1. a. 5.

2 Filii Japheth: Gomer, & Magog, & Madai, & Javan, & Thubal, & Moſoch, & Thiras.

3 Porro filii Gomer: Aſcenez & Riphat & Togorma.

4 Filii autem Javan: Eliſa & Tharſis, Cethim & Dodanim.

5 Ab his diviſæ ſunt inſulæ gentium in regionibus ſuis, unuſquiſque ſecundum linguam ſuam & familias ſuas in nationibus ſuis.

6 Filii autem Cham: Chus, & Meſraim, & Phuth, & Chanaan.

B

7 Filii Chus: Saba, & Hevila, & Sabatha, & Regma, & Sabatacha. Filii Regma: Saba, & Dadan.

8 Porro Chus genuit Nemrod: ipſe cœpit eſſe potens in terra,

9 Et erat robuſtus venator coram Domino. Ob hoc exivit proverbium: Quaſi Nemrod robuſtus venator coram Domino.

10 Fuit autem principium regni ejus Babylon, & Arach, & Achad, & Chalanne, in terra Sennaar.

11 De terra illa egreſſus eſt Aſſur, & ædificavit Niniven, & plateas civitatis, & Chale.

12 Reſen quoque inter Niniven & Chale: hæc eſt civitas magna.

13 At vero Meſraim genuit Ludim, & Anamim, & Laabim, & Nephthuim,

14 Et Phetruſim, & Chasluim: de quibus egreſſi ſunt Philiſthiim & Caphtorim.

15 Chanaan autem genuit Sidonem primogenitum ſuum, Hethæum,

16 Et Jebuſæum, & Amorrhæum, Gergeſæum,

17 Hevæum, & Aracæum: Sinæum,

C

18 Et Aradium, Samaræum & Amathæum: & poſt hæc diſſeminati ſunt populi Chananæorum.

19 Factique ſunt termini Chanaan venientibus a Sidone Geraram uſque Gazam, donec ingrediaris Sodomam & Gomorrham, & Adamam, & Seboim uſque Leſa.

20 Hi ſunt filii Cham in cognationibus, & linguis, & generationibus, terriſq; & gentibus ſuis.

21 De Sem quoque nati ſunt, patre omnium filiorum Heber, fratre Japheth majore.

22 Filii Sem: * Ælam & Aſſur, & Arphaxad, & Lud, & Aram.

* 1. Par. 1. b. 17.

23 Filii Aram: Us, & Hul, & Gether, & Mes.

24 At vero Arphaxad genuit Sale, de quo ortus eſt Heber.

D

25 Natique ſunt Heber filii duo: nomen uni Phaleg, eo quod in diebus ejus diviſa ſit terra: & nomen fratris ejus Jectan.

26 Qui Jectan genuit Elmodad, & Saleph, & Aſarmoth, Jare,

27 Et Aduram, & Uzal, & Decla,

28 Et Ebal, & Abimael, Saba,

29 Et Ophir, & Hevila, & Jobab; omnes iſti, filii Jectan.

30 Et facta eſt habitatio eorum de Meſſa pergentibus uſque Sephar montem orientalem.

31 Iſti filii Sem ſecundum cognationes & linguas, & regiones in gentibus ſuis.

32 Hæ familiæ Noe juxta populos & nationes ſuas. Ab his diviſæ ſunt gentes in terra poſt diluvium.

CAPUT XI.

In turris Babel ædificatione, ſuperborum fraſtus ac lingua confunditur. Sem genealogia uſque ad Abram texitur.

A

1 ERat autem terra labii unius, & ſermonum eorumdem.

Sup. 10. a. 5.

2 Cumque proficiſcerentur de oriente, invenerunt campum in terra Sennaar, & habitaverunt in eo.

3 Dixitque alter ad proximum ſuum: Venite faciamus lateres, & coquamus eos igni. Habue-

runtq;lateres pro ſaxis,&bitumen pro cęmento:
4 Et dixerunt : Venite , faciamus nobis ci-
vitatem , & turrim , cujus culmen pertingat
ad cælum : & celebremus nomen noſtrum an-
tequam dividamur in univerſas terras .
5 Deſcendit autem Dominus,ut videret civi-
tatem & turrim, quam ædificabant filii Adam,
6 Et dixit : Ecce , unus eſt populus , & u-
num labium omnibus : cœperuntque hoc fa-
cere , nec deſiſtent a cogitationibus ſuis ,
B donec eas opere compleant .
7 Venite igitur, deſcendamus , & confun-
damus ibi linguam eorum , ut non audiat u-
nuſquiſque vocem proximi ſui .
8 Atq; ita diviſit eos Dñs ex illo loco in uni-
verſas terras,& ceſſaverunt ædificare civitatē .
9 Et idcirco vocatum eſt nomen ejus Ba-
bel , quia ibi confuſum eſt labium univerſæ
terræ : & inde diſperſit eos Dominus ſuper
faciem cunctarum regionum .
*1.Par. 1. b.17. 10 Hæ ſunt generationes Sem : * Sem erat
centum annorum , quando genuit Arphaxad,
biennio poſt diluvium .
11 Vixitque Sem poſtquam genuit Arphaxad,
quingentis annis : & genuit filios & filias .
12 Porro Arphaxad vixit trigintaquinque
annis , & genuit Sale .
13 Vixitque Arphaxad poſtquam genuit Sale,
C trecentis tribus annis : & genuit filios & filias.
14 Sale quoque vixit triginta annis , & ge-
nuit Heber .
15 Vixitque Sale poſtquam genuit Heber,qua-
dringentis tribus annis:& genuit filios &filias.
16 Vixit autem Heber triginta quatuor an-
nis , & genuit Phaleg .
17 Et vixit Heber poſtquā genuit Phaleg,qua-
dringētis triginta annis:&genuit filios &filias.
18 Vixit quoque Phaleg triginta annis , &
genuit Reu .
*1 Par. 1. b.19. 19 * Vixitque Phaleg poſtquam genuit Reu ,
ducentis novem annis: & genuit filios & filias.
20 Vixit autem Reu triginta duobus annis,
& genuit Sarug .
21 Vixit quoque Reu poſtquam genuit Sarug,
ducentis ſeptem annis: & genuit filios & filias.
22 Vixit vero Sarug triginta annis , & ge-
nuit Nachor .
23 Vixitque Sarug poſtquam genuit Nachor,
ducentis annis : & genuit filios & filias .
24 Vixit autem Nachor viginti novem an-
nis , & genuit Thare .
25 Vixitque Nachor poſtquam genuit Tha-
re , centum decem & novem annis : & ge-
nuit filios & filias .
D *1.Par. 1. b.26. Joſ. 24. a. 2. 26 Vixitque Thare ſeptuaginta *annis , &
genuit Abram , & Nachor , & Aran .
27 Hæ ſunt antem generationes Thare :
Thare genuit Abram , Nachor , & Aran .
Porro Aran genuit Lot .
28 Mortuuſq; eſt Aran ante Thare patrem ſu-
um,in terra nativitatis ſuæ in UrChaldæorum.
29 Duxerunt autem Abram & Nachor u-
xores : nomen uxoris Abram , Sarai : & no-
men uxoris Nachor , Melcha filia Aran ,
patris Melchæ , & patris Jeſchæ .
30 Erat autē Sarai ſterilis,nec habebat liberos.
* Joſ. 24. a.2. 2.Eſdr. 9. b. 7. *Judit. 5. a. 6. Actor. 7. a. 2. 31*Tulit itaque Thare Abram filium ſuum,&
Lot filium Aran,filium filii ſui,&Sarai nurum
ſuam, uxorem Abram filii ſui, & eduxit eos de
Ur Chaldæorum,*ut irent in terram Chanaan:
veneruntque uſque Haran,& habitaverunt ibi.
32 Et facti ſunt dies Thare ducentorum quin-
que annorum , & mortuus eſt in Haran .

CAPUT XII.

*Abram Dei mandato parens , promiſſaque ac-
cipiens , patria relicta , comitante Lot , pere-
grinatur in Chanaan , & Domino in Sichem
& Bethel ſacrificat . Inde propter famem Æ-
gyptum ingreſſus, uxorem ſuam vocat ſororem ;
quam in domum regis Pharaonis ſublatam ,
poſtea recipit intactam .*

A *Actor. 7. a. 3. 1 DIxit autem Dominus ad Abram : * E-
gredere de terra tua , & de cogna-
tione tua , & de domo patris tui , & veni in
terram quam monſtrabo tibi .
2 Faciamque te in gentem magnam , &
benedicam tibi , & magnificabo nomen tuum,
eriſque benedictus .
3 Benedicam benedicentibus tibi , & maledi-
cam maledicentibus tibi , atque * IN TE BE- * Infra 18.c.18. 22.d.18. 26. b.4. Gal. 3. b. 8.
NEDICENTUR univerſæ cognationes terræ.
4 Egreſſus eſt itaque*Abram ſicut præceperat
ei Dñs,& ivit cum eo Lot:ſeptuaginta quinque
annorū erat Abram cum egrederetur de Haran.
5 Tulitque Sarai uxorem ſuam, & Lot fi- * Hebr. 11. b.8.
lium fratris ſui , univerſamque ſubſtantiam
quam poſſederant , & animas quas fecerant
in Haran : & egreſſi ſunt ut irent in terram
Chanaan . Cumque veniſſent in eam , B
6 Pertranſivit Abram terram uſque ad lo-
cum Sichem , uſque ad convallem illuſtrem :
Chananæus autem tunc erat in terra .
7 Apparuit autem Dominus Abram , & dixit
ei :* Semini tuo dabo terram hanc . Qui ædifi- * Infra 13.c.14. 15.d.18. 26. a.3. Deuter. 34. b.4.
cavit ibi altare Domino , qui apparuerat ei .
8 Et inde tranſgrediens ad montem , qui e-
rat contra orientem Bethel, tetendit ibi taber-
naculum ſuum , ab occidente habens Bethel ,
& ab oriente Hai : ædificavit quoque ibi al-
tare Domino , & invocavit nomen ejus .
9 Perrexitque Abram vadens , & ultra pro-
grediens ad meridiem .
10 Facta eſt autem fames in terra : deſcen- C
ditque Abram in Ægyptum , ut peregrinare-
tur ibi : prævaluerat enim fames in terra .
11 Cumque prope eſſet ut ingrederetur Æ-
gyptum , dixit Sarai uxori ſuæ : Novi quod
pulchra ſis mulier :
12 Et quod cum viderint te Ægyptii , di-
cturi ſunt : Uxor ipſius eſt : & interficient
me , & te reſervabunt .
13 * Dic ergo , obſecro te , quod ſoror mea * Infra 20.c 11.
ſis : ut bene ſit mihi propter te , & vivat a-
nima mea ob gratiam tui .
14 Cum itaque ingreſſus eſſet Abram Æ-
gyptum , viderunt Ægyptii mulierem , quod
eſſet pulchra nimis .
15 Et nuntiaverunt principes Pharaoni , &
laudaverunt eam apud illum : & ſublata eſt
mulier in domum Pharaonis .
16 Abram vero bene uſi ſunt propter illam : D
fueruntque ei oves & boves , & aſini , & ſer-
vi & famulæ , & aſinæ & cameli .
17 Flagellavit autem Dominus Pharaonem
plagis maximis , & domum ejus , propter Sa-
rai uxorem Abram .
18 Vocavitque Pharao Abram , & dixit ei :
Quidnam eſt hoc quod feciſti mihi ? quare
non indicaſti quod uxor tua eſſet ?
19 Quam ob cauſam dixiſti eſſe ſororem tu-
am , ut tollerem eam mihi in uxorem ? Nunc
igitur ecce conjux tua , accipe eam , & vade .
20 Præcepitque Pharao ſuper Abram viris :
& deduxerunt eum , & uxorem illius , & o-
mnia quæ habebat .

CAPUT XIII.

*Abram & Lot Ægypto egreſſi , præ nimia opu-
lentia ſeparantur ; & Lot Jordanis fines eligen-
te , Abram habitat in terra Chanaan : ubi rur-
ſum Dei promiſſiones de multiplicando ſemine ,
terraque poſſidenda accipit .*

1 AScendit ergo Abram de Ægypto , ipſe A
& uxor ejus , & omnia quæ habebat ,
& Lot cum eo , ad auſtralem plagam .
2 Erat autem dives valde in poſſeſſione au-
ri & argenti .
3 Reverſuſque eſt per iter, quo venerat, a me-
ridie in Bethel uſque ad locum , ubi prius fi-
xerat tabernaculum inter Bethel & Hai :
4 In loco altaris * quod fecerat prius , & * Supr. 12. b.7.
invocavit ibi nomen Domini .
5 Sed & Lot qui erat cum Abram , fuerunt
greges ovium , & armenta , & tabernacula .
6 Nec poterat eos capere terra , ut habitarent B
ſimul : * erat quippe ſubſtantia eorum multa , * Infra 36. a.7.
& nequibant habitare communiter .
7 Unde & facta eſt rixa inter paſtores gre-
gum Abram & Lot . Eo autem tempore Cha-
nanæus & Pherezæus habitabant in terra illa .
8 Dixit ergo Abram ad Lot : Ne quæſo ſit
jurgium inter me & te , & inter paſtores meos,
& paſtores tuos : fratres enim ſumus .
9 Ecce univerſa terra coram te eſt : rece-
de a me , obſecro : ſi ad ſiniſtram ieris , ego
dexteram tenebo : ſi tu dexteram elegeris ,
ego ad ſiniſtram pergam .

10 Elevatis itaque Lot oculis, vidit omnem
circa regionem Jordanis, quæ univerſa irriga-
batur, antequam ſubverteret Dominus Sodo-
mam & Gomorrham, ſicut paradiſus Domini,
& ſicut Ægyptus venientibus in Segor.
C 11 Elegitque ſibi Lot regionem circa Jor-
danem, & receſſit ab Oriente: diviſique ſunt
alterutrum a fratre ſuo.
12 Abram habitavit in terra Chanaan: Lot
vero moratus eſt in oppidis, quæ erant circa
Jordanem, & habitavit in Sodomis.
13 Homines autem Sodomitæ peſſimi erant,
& peccatores coram Domino nimis.
14 Dixitque Dominus ad Abram, poſtquam
* Supr. diviſus eſt ab eo Lot: * Leva oculos tuos, &
12. b.7. vide a loco, in quo nunc es, ad aquilonem &
Infr.15. meridiem, ad orientem & occidentem.
c.18.26. 15 Omnem terram, quam conſpicis, tibi da-
a. 4. bo & ſemini tuo uſque in ſempiternum.
Deuter. 16 Faciamque ſemen tuum ſicut pulverem ter-
34. b.4. ræ: ſi quis poteſt hominum numerare pulverem
D terræ, ſemen quoque tuum numerare poterit.
17 Surge, & perambula terram in longitudine,
& in latitudine ſua: quia tibi daturus ſum eam.
18 Movens igitur tabernaculum ſuum Abram,
venit & habitavit juxta convallem Mambre,
quæ eſt in Hebron: ædificavitq; ibi altare Dño.

CAPUT XIV.

*Devictis quinque regibus, ac ſpoliatis Sodo-
mis; Lot cum pleriſque aliis captivus duci-
tur a quatuor regibus victoribus: quos Abram
perſecutus, omnes captivos ſpoliaque reduxit;
lætuſque pro victoria, decimas dat Melchiſe-
decho, a quo benedictione accepta, cuncta re-
gi Sodomorum reddidit.*

A 1 FActum eſt autem in illo tempore, ut
Amraphel rex Sennaar, & Arioch
rex Ponti, & Chodorlahomor rex Elamita-
rum, & Thadal rex Gentium
2 Inirent bellum contra Bara regem Sodomo-
rum, & contra Berſa regem Gomorrhæ, & contra
Sennaab regem Adamæ, & contra Semeber regē
Seboim, contraque regem Balæ, ipſa eſt Segor.
3 Omnes hi convenerunt in vallem ſilve-
* Infra ſtrem, quæ nunc eſt mare ſalis. *
19.d.24. 4 Duodecim enim annis ſervierant Chodorla-
homor, & tertiodecimo anno receſſerunt ab eo.
5 Igitur quartodecimo anno venit Chodorla-
homor, & reges qui erant cum eo: percuſſerunt-
que Raphaim in Aſtarothcarnaim, & Zuzim
cum eis, & Emim in Save Cariathaim,
6 Et Chorræos in montibus Seir, uſque ad
campeſtria Pharan, quæ eſt in ſolitudine.
7 Reverſique ſunt, & venerunt ad fontem
Miſphat, ipſa eſt Cades: & percuſſerunt o-
mnem regionem Amalecitarum, & Amor-
rhæum qui habitabat in Aſaſonthamar.
B 8 Et egreſſi ſunt rex Sodomorum, & rex
Gomorrhæ, rexque Adamæ, & rex Seboim,
necnon & rex Balæ, quæ eſt Segor: & dire-
xerunt aciem contra eos in valle ſilveſtri:
9 Scilicet adverſus Chodorlahomor regem
Elamitarum, & Thadal regem Gentium, &
Amraphel regem Sennaar, & Arioch regem
Ponti: quatuor reges adverſus quinque.
10 Vallis autem ſilveſtris habebat puteos mul-
tos bituminis. Itaque rex Sodomorum, & Go-
morrhæ terga verterunt, cecideruntque ibi: &
qui remanſerant, fugerunt ad montem.
C 11 Tulerunt autem omnem ſubſtantiam So-
domorum, & Gomorrhæ, & univerſa quæ ad
cibum pertinent, & abierunt:
12 Necnon & Lot & ſubſtantiam ejus, filium
fratris Abram, qui habitabat in Sodomis.
13 Et ecce unus qui evaſerat, nuntiavit A-
bram Hebræo, qui habitabat in convalle Mam-
bre Amorrhæi, fratris Eſcol, & fratris Aner:
hi enim pepigerant fœdus cum Abram.
14 Quod cum audiſſet Abram, captum vi-
delicet Lot fratrem ſuum, numeravit expe-
ditos vernaculos ſuos trecentos decem & o-
cto: & perſecutus eſt uſque Dan.
15 Et diviſis ſociis, irruit ſuper eos nocte:
percuſſitque eos, & perſecutus eſt eos uſque
Hoba, quæ eſt ad lævam Damaſci.
16 Reduxitque omnem ſubſtantiam, & Lot
fratrem ſuum cum ſubſtantia illius, mulie-
res quoque & populum.
D 17 Egreſſus eſt autem rex Sodomorum in
occurſum ejus, poſtquam reverſus eſt a cæde
Chodorlahomor, & regum qui cum eo erant
in valle Save, quæ eſt vallis regis.
18 * At vero Melchiſedech rex Salem pro- * Hebr
ferens panem & vinum (erat enim Sacerdos 7. a. 1.
Dei altiſſimi)
19 Benedixit ei, & ait: Benedictus Abram
Deo excelſo, qui creavit cælum & terram:
20 Et benedictus Deus excelſus, quo pro-
tegente, hoſtes in manibus tuis ſunt. Et de-
dit ei decimas ex omnibus.
21 Dixit autem rex Sodomorum ad Abram:
Da mihi animas, cætera tolle tibi.
22 Qui reſpondit ei: Levo manum meam ad
Dñm Deum excelſum poſſeſſorem cęli & terræ,
23 Quod a filo ſubtegminis uſque ad corri-
giam caligæ, non accipiam ex omnibus quæ
tua ſunt, ne dicas: Ego ditavi Abram:
24 Exceptis his, quæ comederunt juvenes, &
partibus virorum, qui venerunt mecum, Aner,
Eſcol, & Mambre: iſti accipient partes ſuas.

CAPUT XV.

*Deus Abræ de poſteritate deſperanti filium
promittit, cui credens Abram juſtificatur; &
in ſignum promiſſæ terræ, præſcriptum a Do-
mino offert ſacrificium, auditque ſuæ poſteri-
tatis futuram peregrinationem.*

1 HIs itaque tranſactis, factus eſt ſermo A
Domini ad Abram per viſionem di-
cens: Noli timere Abram, ego protector tuus
ſum, & merces tua magna nimis.
2 Dixitque Abram: Domine Deus, quid da-
bis mihi? ego vadam abſque liberis: & filius
procuratoris domus meæ iſte Damaſcus Eliezer.
3 Addiditq; Abram: Mihi autem non dediſti ſe-
men: & ecce vernaculus meus, hæres meus erit. B
4 Statimque ſermo Domini factus eſt ad eum,
dicens: Non erit hic hæres tuus: ſed qui egre-
dietur de utero tuo, ipſum habebis hæredem.
5 Eduxitque eum foras, & ait illi: * Su- * Rom.
ſpice cælum, & numera ſtellas, ſi potes. Et 4. c.18.
dixit ei: Sic erit ſemen tuum.
6 * Credidit Abram Deo, & reputatum eſt * Rom.
illi ad juſtitiam. 4. a. 3.
7 Dixitque ad eum: Ego Dominus qui e- Gal. 3.
duxi te de Ur Chaldæorum, ut darem tibi a. 6.
terram iſtam, & poſſideres eam. Jac. 2.
8 At ille ait: Domine Deus, unde ſcire d. 23.
poſſum, quod poſſeſſurus ſim eam?
9 Et reſpondens Dñs: Sume, inquit, mihi
vaccam triennem, & capram trimam & arietem
annorum trium, turturem quoq; & columbam.
10 Qui tollens univerſa hæc, * diviſit ea per * Jere.
medium, & utraſque partes contra ſe altrinſe- 34.d.18.
cus poſuit: aves autem non diviſit.
11 Deſcenderuntque volucres ſuper cada-
vera, & abigebat eas Abram.
12 Cumq; ſol occumberet, ſopor irruit ſuper A- C
bram, & horror magnus & tenebroſus invaſit eū.
13 Dictumque eſt ad eum: Scito prænoſcens,
quod * peregrinum futurum ſit ſemen tuum in * Actor.
terra non ſua, & ſubjicient eos ſervituti, & 7. a. 6.
affligent quadringentis annis.
14 Veruntamen gentem, cui ſerrituri ſunt,
ego judicabo: & poſt hæc egredientur cum
magna ſubſtantia.
15 Tu autem ibis ad patres tuos in pace,
ſepultus in ſenectute bona.
15 Generatione autem quarta revertentur D
huc: necdum enim completæ ſunt iniquitates
Amorrhæorum uſque ad præſens tempus.
17 Cum ergo occubuiſſet ſol, facta eſt caligo
tenebroſa, & apparuit clibanus fumans, &
lampas ignis tranſiens inter diviſiones illas.
18 In illo die * pepigit Dñs fœdus cum Abram, * Sup.
dicens: Semini tuo dabo terram hanc, a fluvio 12. b.7.
Ægypti uſque ad fluvium magnum Euphraten, 13.c.15.
19 Cinæos, & Cenezæos, Cedmonæos, Infr.26.
20 Et Hethæos, & Pherezæos, Raphaim quoque, a. 4.
21 Et Amorrhæos, & Chananæos, & Ger- Deuter.
geſæos, & Jebuſæos. 34. b.4.

CAPUT XVI. 2. Par.

Agar a domina Sarai traditur Abræ uxor: 9. f.26.
quæ ubi concepiſſet, atque ob id dominam conte- 3. Reg.
mneret, ab illa afflicta fugam init; ſed juſſu 4. c.21.
Angeli eidem ſubmiſſa parit Iſmaelem.

1 IGitur Sarai, uxor Abram, non genue- A
rat liberos: ſed habens ancillam Ægy-
ptiam nomine Agar,

2 Dixit marito suo: Ecce, conclusit me Dñs, ne parerem: ingredere ad ancillam meam, si forte saltem ex illa suscipiam filios. Cumque ille acquiesceret deprecanti,

3 Tulit Agar Ægyptiam ancillam suam, post annos decem quam habitare cœperant in terra Chanaan: & dedit eam viro suo uxorem.

B

4 Qui ingressus est ad eam. At illa concepisse se videns, despexit dominam suam.

5 Dixitque Sarai ad Abram: Inique agis contra me: ego dedi ancillam meam in sinum tuum, quæ videns quod conceperit, despectui me habet. Judicet Dominus inter me & te.

6 Cui respondens Abram: Ecce, ait, ancilla tua in manu tua est, utere ea ut libet. Affligente igitur eam Sarai, fugam iniit.

7 Cumque invenisset eam angelus Domini juxta fontem aquæ in solitudine, qui est in via Sur in deserto,

8 Dixit ad illam: Agar ancilla Sarai, unde venis? & quo vadis? quæ respondit: A facie Sarai dominæ meæ ego fugio.

C

9 Dixitque ei angelus Dñi: Revertere ad dominam tuam, & humiliare sub manu illius.

10 Et rursum: Multiplicans, inquit, multiplicabo semen tuum, & non numerabitur præ multitudine.

11 Ac deinceps: Ecce, ait, concepisti, & paries filium: vocabisque nomen ejus Ismael, eo quod audierit Dominus afflictionem tuam.

12 Hic erit ferus homo: manus ejus contra omnes, & manus omnium contra eum: & e regione universorum fratrum suorum figet tabernacula.

D

13 Vocavit autem nomen Dñi qui loquebatur ad eam: Tu Deus qui vidisti me. Dixit enim: Profecto hic vidi posteriora videntis me. *

* Exod. 33. d. 20. 23. Inf. 24. g. 62.

14 Propterea appellavit puteum illum, puteum Viventis & videntis me. Ipse est inter Cades & Barad.

15 Peperitque Agar Abræ filium: qui vocavit nomen ejus Ismael.

16 Octoginta & sex annorum erat Abram, quando peperit ei Agar Ismaelem.

CAPUT XVII.

Abræ repetuntur promissiones, ipsius & Sarai nomina immutantur, circumcisio præcipitur, ut fœderis signum; filius ex Sara promittitur una cum successu Ismaelis, & Abraham circumcisionis præceptum exequitur.

A

1 POstquam vero nonaginta & novem annorum esse cœperat, apparuit ei Dominus: dixitque ad eum: Ego Deus omnipotens: ambula coram me, & esto perfectus.

2 Ponamque fœdus meum inter me & te, & multiplicabo te vehementer nimis.

3 Cecidit Abram pronus in faciem.

4 Dixitque ei Deus: Ego sum, & pactum meũ tecum, * erisque pater multarum gentium.

*Eccli. 44. c. 20. Rom. 4. c. 17.

5 Nec ultra vocabitur nomen tuum Abram: sed appellaberis Abraham: quia patrem multarum gentium constitui te.

6 Faciamq; te crescere vehementissime, & ponam te in gentibus, regesque ex te egredientur.

7 Et statuam pactum meum inter me & te, & inter semen tuum post te in generationibus suis, fœdere sempiterno: ut sim Deus tuus, & seminis tui post te.

B

8 Daboque tibi & semini tuo terram peregrinationis tuæ, omnẽ terram Chanaan in possessionem æternam, eroque Deus eorum.

* Actor. 7. a. 8.

9 Dixit iterum Deus ad Abraham: * Et tu ergo custodies pactum meum, & semen tuum post te in generationibus suis.

10 Hoc est pactum meum, quod observabitis inter me & vos, & semen tuum post te: Circumcidetur ex vobis omne masculinum:

11 Et circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit * in signum fœderis inter & vos.

* Rom. 4. b. 11. Lev. 12. a. 3. Luc. 2. b. 21.

12 Infans octo dierum circumcidetur in vobis, omne masculinum in generationibus vestris: tam vernaculus, quam emptitius circumcidetur, & quicumque non fuerit de stirpe vestra:

13 Erit pactum meum in carne vestra in fœdus æternum.

14 Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo: quia pactum meum irritum fecit.

C

15 Dixit quoque Deus ad Abraham: Sarai uxorem tuam non vocabis Sarai, sed Saram.

16 Et benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium cui benedicturus sum, eritque in nationes, & reges populorum orientur ex eo.

17 Cecidit Abraham in faciem suam, & risit, dicens in corde suo: Putasne centenario nascetur filius? & Sara nonagenaria pariet?

18 Dixitque ad Deum: Utinam Ismael vivat coram te.

19 Et ait Deus ad Abraham: * Sara uxor tua pariet tibi filium, vocabisque nomen ejus Isaac, & constituam pactum meum illi in fœdus sempiternum, & semini ejus post eum.

* Infra 18. b. 10. & 21. a. 2.

20 Super Ismael quoque exaudivi te: ecce, benedicam ei, & augebo & multiplicabo eum valde: duodecim duces generabit, & faciam illum in gentem magnam.

21 Pactum vero meum statuam ad Isaac, quẽ pariet tibi Sara tẽpore isto in anno altero.

22 Cumque finitus esset sermo loquentis cum eo, ascendit Deus ab Abraham.

D

23 Tulit autem Abraham Ismael filium suum, & omnes vernaculos domus suæ, universosque quos emerat, cunctos mares ex omnibus viris domus suæ: & circumcidit carnem præputii eorum statim in ipsa die, sicut præceperat ei Deus.

24 Abraham nonaginta & novem erat annorum, quando circumcidit carnem præputii sui.

25 Et Ismael filius tredecim annos impleverat tempore circumcisionis suæ.

26 Eadem die circumcisus est Abraham & Ismael filius ejus.

27 Et omnes viri domus illius, tam vernaculi, quam emptitii & alienigenæ, pariter circumcisi sunt.

CAPUT XVIII.

Angeli tres ab Abraham hospitio suscepti, filium ex Sara promittunt: quæ ob id ridens, corripitur. Sodomorum eversio prædicitur, pro quibus Abraham sæpius deprecatur.

1 APparuit autem ei Dominus in convalle Mambre sedenti in ostio tabernaculi sui in ipso fervore diei.

A Hebr. 13. a. 2.

2 Cumque elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes prope eum: quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi, & adoravit in terram.

3 Et dixit: Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum:

4 Sed afferam pauxillum aquæ, & lavate pedes vestros, & requiescite sub arbore.

5 Ponamque buccellam panis, & confortate cor vestrum, postea transibitis: idcirco enim declinastis ad servum vestrum. Qui dixerunt: Fac ut locutus es.

6 Festinavit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: Accelera, tria sata similæ commisce, & fac subcinericios panes,

7 Ipse vero ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum & optimum, deditque puero: qui festinavit & coxit illum.

8 Tulit quoque butyrum & lac, & vitulum quem coxerat, & posuit coram eis: ipse vero stabat juxta eos sub arbore.

9 Cumque comedissent, dixerunt ad eum: Ubi est Sara uxor tua? ille respondit: Ecce in tabernaculo est.

B

10 Cui dixit: *Revertens veniam ad te tempore isto, vita comite, & habebit filium Sara uxor tua. Quo audito, Sara risit post ostium tabernaculi.

* Supr 17. c. 19. Infr. 21 a. 1. Rom. 9. b. 9.

11 Erant autem ambo senes, provectæque ætatis, & desierant Saræ fieri muliebria.

12 Quæ risit occulte, dicens: Postquam consenui, & * dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo?

*1. Pet. 3. a. 6.

13 Dixit autem Dominus ad Abraham: Quare risit Sara, dicens: Num vere paritura sum anus?

14 Numquid Deo quidquam est difficile? juxta condictum revertar ad te hoc eodem tempore, vita comite, & habebit Sara filium.

15 Negavit Sara dicens: Non risi: timore perterrita. Dominus autem: Non est, inquit, ita: sed risisti.

16 Cum ergo surrexissent inde viri, direxerunt oculos contra Sodomam: & Abraham simul gradiebatur, deducens eos.

17 Dixitque Dominus: Num celare potero Abraham quæ gesturus sum:

* Supr. 12. a.3. Inf. 22. d. 18.
C

18 Cum futurus sit in gentem magnam, ac robustissimam, & *BENEDICENDÆ sint in illo omnes nationes terræ?

19 Scio enim, quod præcepturus sit filiis suis, & domui suæ post se, ut custodiant viam Domini, & faciant judicium & justitiam: ut adducat Dominus propter Abraham omnia quæ locutus est ad eum.

20 Dixit itaque Dominus: Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis.

21 Descendam & videbo, utrum clamorem qui venit ad me, opere compleverint, an non est ita, ut sciam.

22 Converteruntque se inde, & abierunt Sodomam: Abraham vero adhuc stabat corã Dño.

23 Et appropinquans ait: Numquid perdes justum cum impio?

24 Si fuerint quinquaginta justi in civitate, peribunt simul? & non parces loco illi propter quinquaginta justos, si fuerint in eo?

25 Absit a te, ut rem hanc facias, & occidas justum cum impio, fiatque justus sicut impius: non est hoc tuum, qui judicas omnem terram, nequaquam facies judicium hoc.

26 Dixitque Dominus ad eum: Si invenero Sodomis quinquaginta justos in medio civitatis, dimittam omni loco propter eos.

D

27 Respondensque Abraham, ait: Quia semel cœpi, loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis & cinis.

28 Quid, si minus quinquaginta justis, quinque fuerint? delebis, propter quadraginta quinque, universam urbem? Et ait: Non delebo, si invenero ibi quadraginta quinque.

29 Rursumque locutus est ad eum: Sin autẽ quadraginta ibi inventi fuerint, quid facies? Ait: Non percutiam propter quadraginta.

30 Ne quæso, inquit, indigneris Dñe si loquar: Quid si ibi inventi fuerint triginta? Respondit: Non faciam, si invenero ibi triginta.

31 Quia semel, ait, cœpi, loquar ad Dominum meum: Quid si ibi inventi fuerint viginti? Ait: Non interficiam propter viginti.

32 Obsecro, inquit, ne irascaris Dñe, si loquar adhuc semel: Quid si inventi fuerint ibi decem? Et dixit, Non delebo propter decem.

33 Abiitque Dñs, postquam cessavit loqui ad Abraham: & ille reversus est in locum suum.

CAPUT XIX.

Lot, Angelis hospitio susceptis, a Sodomitis vim patitur: cum uxore & utraque filia a Sodomitico ereptus incendio, uxorem in via amisit: tandemque inebriatus, cum utraque filia incestum ignorans commisit; unde ortum habuerunt Moabitæ & Ammonitæ.

A
Hebr. 13. a.2.

1 Veneruntque duo Angeli Sodomam vespere, & sedente Lot in foribus civitatis. Qui cum vidisset eos, surrexit, & ivit obviam eis: adoravitque pronus in terram,

2 Et dixit: Obsecro, Domini, declinate in domum pueri vestri, & manete ibi: lavate pedes vestros, & mane proficiscemini in viam vestram. Qui dixerunt: Minime, sed in platea manebimus.

3 Compulit illos oppido, ut diverterent ad eum: ingressisque domum illius fecit convivium, & coxit azyma, & comederunt.

4 Prius autem quam irent cubitum, viri civitatis vallaverunt domum a puero usque ad senem, omnis populus simul.

5 Vocaveruntque Lot, & dixerunt ei: Ubi sunt viri qui introierunt ad te nocte? educ illos huc, ut cognoscamus eos.

6 Egressus ad eos Lot, post tergum occludens ostium, ait:

7 Nolite, quæso, fratres mei, nolite malum hoc facere.

B

8 Habeo duas filias, quæ necdum cognoverunt virum: educam eas ad vos, & abutimini eis sicut vobis placuerit, dummodo viris istis nihil mali faciatis, quia ingressi sunt sub umbra culminis mei.

9 At illi dixerunt: Recede illuc. Et rursus: Ingressus es, inquiunt, ut advena; numquid ut judices? te ergo ipsum magis quam hos affligemus.* Vimque faciebant Lot vehementissime: jamq; prope erat ut effringerent fores.

*2. Pet. 2. b. 7.

10 Et ecce miserunt manum viri, & introduxerunt ad se Lot, clauseruntque ostium.

* Sap. 19. c. 16.

11 Et eos, qui foris erant, * percusserunt cæcitate a minimo usque ad maximum, ita ut ostium invenire non possent.

C

12 Dixerunt autem ad Lot: Habes hic quempiam tuorum? generum, aut filios, aut filias, omnes, qui tui sunt, educ de urbe hac.

13 Delebimus enim locum istum, eo quod increverit clamor eorum coram Domino, qui misit nos, ut perdamus illos.

14 Egressus itaque Lot, locutus est ad generos suos, qui accepturi erant filias ejus, & dixit: Surgite, egredimini de loco isto: quia delebit Dominus civitatem hanc. Et visus est eis quasi ludens loqui.

15 Cumque esset mane, cogebant eum Angeli, dicentes: Surge, tolle uxorem tuam, & duas filias quas habes: ne & tu pariter pereas in scelere civitatis.

D

16 Dissimulante illo, apprehenderunt manum ejus, & manum uxoris, ac duarum filiarum ejus, eo quod parceret Dominus illi.

* Sap. 10. a 6.

17 * Eduxeruntque eum, & posuerunt extra civitatem: ibique locuti sunt ad eum, dicentes: Salva animam tuam: noli respicere post tergum, nec stes in omni circa regione: sed in monte salvum te fac, ne & tu simul pereas.

18 Dixitque Lot ad eos: Quæso Dñe mi,

19 Quia invenit servus tuus gratiam coram te, & magnificasti misericordiam tuam quam fecisti mecum, ut salvares animam meam, nec possum in monte salvari, ne forte apprehendat me malum, & moriar.

20 Est civitas hæc juxta, ad quam possum fugere, parva, & salvabor in ea: numquid non modica est, & vivet anima mea?

21 Dixitque ad eum: Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem, pro qua locutus es.

E

22 Festina & salvare ibi: quia non potero facere quidquam, donec ingrediaris illuc. Idcirco vocatum est nomen urbis illius Segor.

23 Sol egressus est super terram, & Lot ingressus est Segor.

* Deut. 29. d. 23. Isai. 13. d. 19. Jerem. 50. f. 40. Ezech. 16. f. 4c. Osee 11. c. 8. Amos 4. d. 11. Luc. 17. f. 29.

24 * Igitur Dñs pluit super Sodomam & Gomorrham sulphur & ignem a Domino de cælo:

25 Et subvertit civitates has, & omnem circa regionem, universos habitatores urbium, & cuncta terræ virentia.

26 * Respiciensque uxor ejus post se, versa est in statuam salis.

27 Abraham autem consurgens mane, ubi steterat * prius cum Domino,

28 Intuitus est Sodomam & Gomorrham, & universam terram regionis illius: viditque ascendentem favillam de terra quasi fornacis fumum.

F
Judæ 1. b. 7.
* Luc. 17. g. 32.
* Supr. 18. a. 1.

29 Cum enim subverteret Deus civitates regionis illius, recordatus Abrahæ, liberavit Lot de subversione urbium in quibus habitaverat.

30 Ascenditque Lot de Segor, & mansit in monte, duæ quoque filiæ ejus cum eo (timuerat enim manere in Segor) & mansit in spelunca ipse, & duæ filiæ ejus cum eo.

31 Dixitque major ad minorem: Pater noster senex est, & nullus virorum remansit in terra, qui possit ingredi ad nos juxta morem universæ terræ.

G

32 Veni, inebriemus eum vino, dormiamusque cum eo, ut servare possimus ex patre nostro semen.

33 Dederunt itaque patri suo bibere vinum nocte illa: Et ingressa est major, dormivitque cum patre: at ille non sensit, nec quando accubuit filia, nec quando surrexit.

34 Altera quoq; die dixit major ad minorem: Ecce dormivi heri cum patre meo, demus ei bibere vinum etiã hac nocte, & dormies cum eo, ut salvemus semen de patre nostro.

35 Dederunt etiam & illa nocte patri suo bibere vinum, ingressaque minor filia, dormi-

vit cum eo : & ne tunc quidem ſenſit, quan-
do concubuerit, vel quando illa ſurrexerit.
36 Conceperunt ergo duæ filiæ Lot de patre ſuo.
37 Peperitque major filium, & vocavit no-
men ejus Moab : ipſe eſt pater Moabitarum
uſque in præſentem diem.
38 Minor quoque peperit filium, & vocavit no-
men ejus Ammon, id eſt, filius populi mei : ipſe
eſt pater Ammonitarum uſque hodie.

CAPUT XX.

Abrahæ in Geraris peregrinanti uxor a rege tollitur ; quæ ad Domini juſſum cum magnis donis intacta redditur, & Abraham orante ſalus domui regis reſtituitur.

A 1 PRofectus inde Abraham in terram au-
ſtralem, habitavit inter Cades & Sur,
& peregrinatus eſt in Geraris.
2 Dixitque de Sara uxore ſua: Soror mea eſt.
Miſit ergo Abimelech rex Geraræ, & tulit eam.
3 Venit autem Deus ad Abimelech per ſo-
mnium nocte, & ait illi : En morieris propter
mulierem quam tuliſti : habet enim virum.
4 Abimelech vero non tetigerat eam, &
ait: Domine, num gentem ignorantem & ju-
ſtam interficies?
5 Nonne ipſe dixit mihi: Soror mea eſt: & ip-
ſa ait : Frater meus eſt ? in ſimplicitate cordis
B mei, & munditia manuum mearum feci hoc.
6 Dixitque ad eum Deus: Et ego ſcio, quod
ſimplici corde feceris : & ideo cuſtodivi te, ne
peccares in me, & non dimiſi ut tangeres eam.
7 Nunc ergo redde viro ſuo uxorem, quia
propheta eſt : & orabit pro te, & vives ; ſi
autem nolueris reddere, ſcito quod morte
morieris tu, & omnia quæ tua ſunt.
8 Statimque de nocte conſurgens Abime-
lech, vocavit omnes ſervos ſuos : & locutus
eſt univerſa verba hæc in auribus eorum,
timueruntque omnes viri valde.
9 Vocavit autem Abimelech etiam Abra-
ham, & dixit ei : Quid feciſti nobis ? quid
peccavimus in te, quia induxiſti ſuper me
& ſuper regnum meum peccatum grande ?
C quæ non debuiſti facere, feciſti nobis.
10 Rurſumque expoſtulans, ait: Quid vi-
diſti, ut hoc faceres?
11 Reſpondit Abraham : Cogitavi mecum,
dicens: Forſitan non eſt timor Dei in loco iſto:
& interficient me propter uxorem meam :
* Supr. 12.c.13. 12 Alias autem & * vere ſoror mea eſt,
filia patris mei, & non filia matris meæ, &
duxi eam in uxorem.
13 Poſtquam autem eduxit me Deus de domo
* Infra 21.c.23. patris mei, dixi ad eam : * Hanc miſericor-
diam facies mecum : In omni loco, ad quem
ingrediemur, dices quod frater tuus ſim.
14 Tulit igitur Abimelech oves & boves,
& ſervos & ancillas, & dedit Abraham : red-
diditque illi Saram uxorem ſuam,
15 Et ait : Terra coram vobis eſt : ubi-
cumque tibi placuerit, habita.
D 16 Saræ autem dixit: Ecce mille argenteos de-
di fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculo-
rum ad omnes qui tecum ſunt, & quocumque
perrexeris : mementoque te deprehenſam.
17 Orante autem Abraham, ſanavit Deus
Abimelech & uxorem, ancillaſque ejus, &
pepererunt.
18 Concluſerat enim Dominus omnem vul-
vam domus Abimelech propter Saram uxo-
rem Abrahæ.

CAPUT XXI.

Naſcitur Iſaac, circumciditur, & ablactatur ; Iſmael vero cum matre domo pellitur in deſertis victurus. Abimelech cum Abraham fœdus medio juramento percuſſit.

A
* Supr. 17.c.19. 18.b.10. 1 VIſitavit autem Dñs Saram ſicut * pro-
miſerat : & implevit quæ locutus eſt.
* Gal. 4.c.23. 2 Concepitque & * peperit filium in ſene-
ctute ſua, tempore quo prædixerat ei Deus.
Heb. 11. c. 11. 3 Vocavitque Abraham nomen filii ſui,
quem genuit ei Sara, Iſaac :
* Supr. 17.b.10. 4 Et circumcidit eum octavo die, ſicut *
præceperat ei Deus,
Matth. 1. a. 2. 5 Cum centum eſſet annorum : hac quip-
pe ætate patris, natus eſt Iſaac.
6 Dixitque Sara : Riſum fecit mihi Deus :
quicumque audierit, corridebit mihi.
7 Rurſumque ait : Quis auditurum crede-
ret Abraham, quod Sara lactaret filium,
quem peperit ei jam ſeni?
8 Crevit igitur puer, & ablactatus eſt : fe-
citque Abraham grande convivium in die
ablactationis ejus.
9 Cumque vidiſſet Sara filium Agar Ægyptiæ
ludentem cũ Iſaac filio ſuo, dixit ad Abraham :
10 * Ejice ancillam hanc, & filium ejus: non e- * Gal.
nim erit hæres filius ancillæ cũ filio meo Iſaac. 4. d.30.
11 Dure accepit hoc Abraham pro filio ſuo. B
12 Cui dixit Deus : Non tibi videatur aſpe-
rum ſuper puero, & ſuper ancilla tua : omnia
quæ dixerit tibi Sara, audi vocem ejus : quia
* in Iſaac vocabitur tibi ſemen. * Rom.
13 Sed & filium ancillæ faciam in gentem
magnam, quia ſemen tuum eſt. 9. b. 7.
14 Surrexit itaque Abraham mane, & tollens Heb. 11. d. 18.
panem & utrem aquæ, impoſuit ſcapulæ ejus,
tradiditque puerum, & dimiſit eam. Quæ cum
abiiſſet, errabat in ſolitudine Berſabee.
15 Cumq; conſumpta eſſet aqua in utre, abjecit
puerum ſubter unam arborum, quæ ibi erant.
16 Et abiit, ſeditque e regione procul,
quantum poteſt arcus jacere ; dixit enim :
Non videbo morientem puerum : & ſedens
contra, levavit vocem ſuam & flevit.
17 Exaudivit autem Deus vocem pueri : vo-
cavitque Angelus Dei Agar de cælo, dicens :
Quid agis, Agar ? noli timere : exaudivit enim
Deus vocem pueri de loco, in quo eſt.
18 Surge, tolle puerum, & tene manum il- C
lius : quia in gentem magnam faciam eum.
19 Aperuitque oculos ejus Deus : quæ vi-
dens puteum aquæ, abiit, & implevit utrem,
deditque puero bibere.
20 Et fuit cum eo: qui crevit, & moratus eſt in
ſolitudine, factuſque eſt juvenis ſagittarius.
21 Habitavitque in deſerto Pharan, & acce-
pit illi mater ſua uxorem de terra Ægypti.
22 Eodem tempore dixit Abimelech, & Phi-
col princeps exercitus ejus, ad Abraham :
Deus tecum eſt in univerſis quæ agis.
23 Jura ergo per Deum, ne noceas mihi,
& poſteris meis, ſtirpique meæ : ſed juxta
miſericordiam, * quam feci tibi, facies mi-
hi, & terræ in qua verſatus es advena. * Supr.
24 Dixitque Abraham : Ego jurabo. 20.c.13.
25 Et increpavit Abimelech propter pute-
um aquæ, quem vi abſtulerant ſervi ejus.
26 Reſponditque Abimelech : Neſcivi quis
fecerit hanc rem : ſed & tu non indicaſti mi-
hi, & ego non audivi præter hodie.
27 Tulit itaque Abraham oves & boves, & de- D
dit Abimelech : percuſſeruntque ambo fœdus.
28 Et ſtatuit Abraham ſeptem agnas gre-
gis ſeorſum.
29 Cui dixit Abimelech: Quid ſibi volunt ſe-
ptem agnæ iſtæ, quas ſtare feciſti ſeorſum ?
30 At ille : Septem, inquit, agnas accipies
de manu mea: ut ſint mihi in teſtimonium,
quoniam ego fodi puteum iſtum.
31 Idcirco vocatus eſt locus ille Berſabee :
quia ibi uterque juravit.
32 Et inierunt fœdus pro puteo juramenti.
33 Surrexit autem Abimelech, & Phicol
princeps exercitus ejus, reverſique ſunt in
terram Palæſtinorum. Abraham vero plan-
tavit nemus in Berſabee, & invocavit ibi
nomen Domini Dei æterni.
34 Et fuit colonus terræ Palæſtinorum die-
bus multis.

CAPUT XXII.

Fides & obedientia Abrahæ in filii ſui præcepta immolatione probatur, ſed ab ipſius immolatione prohibetur ab Angelo, promiſſioneſque ei denuo ob hanc inſignem obedientiam confirmantur; & filii Nachor fratris Abrahæ numerantur.

1 QUæ poſtquam geſta ſunt, *tentavit Deus A
Abraham, & dixit ad eum : Abraham, * Judith 8. c. 22.
Abraham. At ille reſpondit : Adſum.
2 Ait illi : Tolle filium tuum unigenitum, Heb 11.
quem diligis, Iſaac, & vade in terram viſio- d. 17.
nis: atque ibi offeres eum in holocauſtum ſuper
unum montium, quem monſtravero tibi.
3 Igitur Abraham de nocte conſurgens, ſtra-
vit aſinum ſuum, ducens ſecum duos juve-
nes, & Iſaac filium ſuum : cumque concidiſſet

ligna

ligna in holocaustum, abiit ad locum quem
præceperat ei Deus.
4 Die autem tertio, elevatis oculis, vidit
locum procul:
5 Dixitq; ad pueros suos: Expectate hic cum
asino: ego & puer illuc usq; properantes, post-
quam adoraverimus, revertemur ad vos.
B
6 Tulit quoque ligna holocausti, & impo-
suit super Isaac filium suum: ipse vero por-
tabat in manibus ignem & gladium. Cum-
que duo pergerent simul,
7 Dixit Isaac patri suo: Pater mi. At ille
respondit: Quid vis, fili? Ecce, inquit,
ignis & ligna: ubi est victima holocausti?
8 Dixit autem Abraham: Deus providebit
sibi victimam holocausti, fili mi. Pergebant
ergo pariter:
9 Et venerunt ad locum quem ostenderat ei
Deus, in quo ædificavit altare, & desuper ligna
composuit: cumq; alligasset Isaac filium suum,
posuit eum in altari super struem lignorum.
* Jac. 2. d. 21.
10 * Extenditque manum, & arripuit gla-
dium, ut immolaret filium suum.
C
11 Et ecce Angelus Domini de cælo clama-
vit dicens: Abraham, Abraham. Qui res-
pondit: Adsum.
12 Dixitque ei: Non extendas manum tuam
super puerum, neque facias illi quidquam.
Nunc cognovi quod times Deum, & non pe-
percisti unigenito filio tuo propter me.
13 Levavit Abraham oculos suos, viditq; post
tergum arietē inter vepres hærentē cornibus,
quem assumens obtulit holocaustum pro filio.
14 Appellavitque nomen loci illius, Domi-
nus videt. Unde usque hodie dicitur: In
monte Dominus videbit.
15 Vocavit autem Angelus Domini Abra-
ham secundo de cælo, dicens:
* Psal. 104. a. 9. Eccli. 44. d. 21. 1. Mac. 2. f. 32. Luc. 1. g. 73. Hebr. 6. c. 13. d. 17.
16 * Per memetipsum juravi, dicit Domi-
nus: quia fecisti hanc rem, & non pepercisti
filio tuo unigenito propter me:
17 Benedicam tibi, & multiplicabo semen
tuum sicut stellas cæli, * & velut arenam quæ
est in littore maris: possidebit semen tuum
portas inimicorum suorum,
18 Et * BENEDICENTUR in semine tuo
omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ.
D
* Vid. sup. 15. b. 5.
19 Reversus est Abraham ad pueros suos,
abieruntque Bersabee simul, & habitavit ibi.
20 His ita gestis, nuntiatum est Abrahæ, quod
Melcha quoq; genuisset filios Nachor fratri suo,
* Supr. 12. a. 3. 18. b. 18. Infr. 26. b. 4. Eccli. 44. d. 25. Act. 3. d. 25.
21 Hus primogenitum, & Buz fratrem ejus,
& Camuel patrem Syrorum,
22 Et Cased, & Azau, Pheldas quoq; & Jedlaph,
23 Ac Bathuel, de quo nata est Rebecca: octo
istos genuit Melcha Nachor fratri Abrahæ.
24 Concubina vero illius, nomine Roma, pe-
perit Tabee, & Gaham, & Tahas, & Maacha.

CAPUT XXIII.

Sara mortua plangitur, atque in spelunca duplici, quam Abraham ab Ephron cum agro præsenti emit pecunia, sepelitur.

A
1 VIxit autem Sara centum viginti septem
annis.
2 Et mortua est in civitate Arbee, quæ est
Hebron, in terra Chanaan: venitque Abraham
ut plangeret & fleret eam.
3 Cumque surrexisset ab officio funeris,
locutus est ad filios Heth, dicens:
4 Advena sum & peregrinus apud vos: da-
te mihi jus sepulchri vobiscum, ut sepeliam
mortuum meum.
5 Responderunt filii Heth, dicentes:
6 Audi nos domine, princeps Dei es apud
nos: in electis sepulchris nostris sepeli mor-
tuum tuum: nullusq; te prohibere poterit, quin
in monumento ejus sepelias mortuum tuum.
7 Surrexit Abraham, & adoravit popu-
lum terræ, filios videlicet Heth:
B
8 Dixitq; ad eos: Si placet animæ vestræ, ut
sepeliam mortuum meum, audite me, & in-
tercedite pro me apud Ephron filium Seor:
9 Ut det mihi speluncam duplicem, quam
habet in extrema parte agri sui: pecunia di-
gna tradat eam mihi coram vobis in posses-
sionem sepulchri.
10 Habitabat autem Ephron in medio filio-
rum Heth. Responditque Ephron ad Abra-
ham cunctis audientibus, qui ingrediieban-
tur portam civitatis illius, dicens:
11 Nequaquam ita fiat, domine mi, sed tu
magis ausculta quod loquor: Agrum trado
tibi, & speluncam, quæ in eo est, præsentibus
filiis populi mei: sepeli mortuum tuum.
12 Adoravit Abraham coram populo terræ,
13 Et locutus est ad Ephron circumstante
plebe: Quæso, ut audias me: Dabo pecu-
niam pro agro: suscipe eam, & sic sepeliam
mortuum meum in eo.
14 Respronditque Ephron:
15 Domine mi, audi me: Terra, quam
postulas, quadringentis siclis argenti valet:
istud est pretium inter me & te: sed quantum
est hoc? sepeli mortuum tuum.
16 Quod cum audisset Abraham, appendit
pecuniam, quam Ephron postulaverat, au-
dientibus filiis Heth, quadringentos siclos
argenti probatæ monetæ publicæ.
C
17 Confirmatusque est ager quondam Ephro-
nis, in quo erat spelunca duplex, respiciens
Mambre, tam ipse quam spelunca, & omnes ar-
bores ejus in cunctis terminis ejus per circuitū,
18 Abrahæ in possessionem, videntibus filiis
Heth, & cunctis qui intrabant portam civi-
tatis illius.
19 Atq; ita sepelivit Abraham Saram uxorem
suam in spelunca agri duplici, quæ respiciebat
Mambre. * Hæc est Hebron in terra Chanaan.
* Infra 35. d. 27.
20 Et confirmatus est ager, & antrum quod
erat in eo, Abrahæ in possessionem monumen-
ti a filiis Heth.

CAPUT XXIV.

Servus Abrahæ ab ipso adjuratus, & in Mesopotamiam ad quærendam uxorem Isaac missus, signo a Dño petito, Rebeccam invenit & habito parentum, ac fratris, ipsiusque consensu, adducit ad Isaac: quam ille ducit in uxorem, & ita super matris morte accipit consolationem.

A
1 ERat autem Abraham senex, dierumque
multorum: & Dominus in cunctis be-
nedixerat ei.
2 Dixitque ad servum seniorem domus suæ,
qui præerat omnibus quæ habebat: * Pone
manum tuam subter femur meum,
* Infra 47. g. 29.
3 Ut adjurem te per Dominum, Deum cæli
& terræ, ut non accipias uxorem filio meo de
filiabus Chananæorum, inter quos habito:
4 Sed ad terram & cognationem meam profici-
scaris, & inde accipias uxorem filio meo Isaac.
5 Respondit servus: Si noluerit mulier venire
mecum in terrā hanc, numquid reducere debeo
filium tuum ad locum, de quo tu egressus es?
6 Dixitque Abraham: Cave, ne quando
reducas filium meum illuc.
7 Dñs Deus cæli, qui tulit me de domo patris
mei, & de terra nativitatis meæ, qui locutus est
mihi, & juravit mihi dicens: * Semini tuo dabo
terram hanc: ipse mittet Angelum suum coram
te *, & accipies inde uxorem filio meo.
* Supr. 12. b. 7. 13. b. 15. 15. d. 18. Infr. 26. a. 2.
8 Sin autem mulier noluerit sequi te, non
teneberis juramento: filium meum tantum ne
reducas illuc.
B
* Infra 48. c. 16.
9 Posuit ergo servus manum sub femore A-
braham domini sui, & juravit illi super ser-
mone hoc.
10 Tulitque decem camelos de grege domini
sui, & abiit, ex omnibus bonis ejus portans
secum, profectusque perrexit in Mesopota-
miam ad urbem Nachor.
11 Cumque camelos fecisset accumbere ex-
tra oppidum juxta puteum aquæ vespere,
tempore quo solent mulieres egredi ad hau-
riendam aquam, dixit:
12 Domine Deus domini mei Abraham,
occurre, obsecro, mihi hodie, & fac miseri-
cordiam cum domino meo Abraham.
13 Ecce ego sto prope fontem aquæ, & fi-
liæ habitatorum hujus civitatis egredientur
ad hauriendam aquam.
14 Igitur puella, cui ego dixero: Inclina
hydriam tuam, ut bibam: & illa responderit:
Bibe, quin & camelis tuis dabo potum: ipsa
est, quam præparasti servo tuo Isaac: & per
hoc intelligam, quod feceris misericordiam
cum domino meo.
15 Necdum intra se verba compleverat, &

ecce Rebecca egrediebatur, filia Bathuel, filii
Melchæ uxoris Nachor fratris Abraham, ha-
bens hydriam in scapula sua:
16 Puella decora nimis, virgoque pulcherrima,
& incognita viro: descenderat autem ad fontem,
C & impleverat hydriam, ac revertebatur.
17 Occurritque ei servus, & ait: Pauxillum
aquæ mihi ad bibendum præbe de hydria tua.
18 Quæ respondit: Bibe, domine mi: cele-
riterque deposuit hydriam super ulnam suam,
& dedit ei potum.
19 Cumque ille bibisset, adjecit: Quin &
camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti
bibant.
20 Effundensque hydriam in canalibus, re-
currit ad puteum, ut hauriret aquam: & hau-
stam omnibus camelis dedit.
21 Ipse autem contemplabatur eam tacitus,
scire volens, utrum prosperum iter suum fe-
cisset Dominus, an non.
22 Postquam autem biberunt cameli, protulit
vir inaures aureas, appendentes siclos duos,
& armillas totidem pondo siclorum decem.
23 Dixitque ad eam: Cujus es filia? indica mi-
hi: est in domo patris tui locus ad manendum?
24 Quæ respondit: Filia sum Bathuelis,
filii Melchæ, quem peperit ipsi Nachor:
25 Et addidit, dicens: Palearum quoque
& fœni plurimum est apud nos, & locus spa-
tiosus ad manendum.
26 Inclinavit se homo, & adoravit Dñm,
27 Dicens: Benedictus Dñs Deus domini mei
Abraham, qui non abstulit misericordiam &
veritatem suam a domino meo, & recto itinere
me perduxit in domum fratris domini mei.
28 Cucurrit itaque puella, & nuntiavit in
D domum matris suæ omnia quæ audierat.
29 Habebat autem Rebecca fratrem nomi-
ne Laban, qui festinus egressus est ad homi-
nem, ubi erat fons.
30 Cumq; vidisset inaures & armillas in mani-
bus sororis suæ, & audisset cuncta verba referen-
tis: Hæc locutus est mihi homo: venit ad virum,
qui stabat juxta camelos, & prope fontem aquæ:
31 Dixitque ad eum: Ingredere, benedicte
Domini: cur foris stas? præparavi domum,
& locum camelis.
32 Et introduxit eum in hospitium, ac de-
stravit camelos, deditque paleas & fœnum,
& aquam ad lavandos pedes ejus, & viro-
rum qui venerant cum eo.
33 Et appositus est in conspectu ejus panis.
Qui ait: Non comedam, donec loquar ser-
mones meos. Respondit ei: Loquere.
34 At ille: Servus, inquit, Abraham sum:
35 Et Dominus benedixit domino meo val-
de, magnificatusque est: & dedit ei oves &
boves, argentum & aurum, servos & an-
cillas, camelos & asinos.
36 Et peperit Sara uxor domini mei filium
domino meo in senectute sua, deditque illi
omnia quæ habuerat.
37 Et adjuravit me dominus meus, dicens:
Non accipies uxorem filio meo de filiabus
Chananæorum, in quorum terra habito:
38 Sed ad domum patris mei perges, & de
cognatione mea accipies uxorem filio meo.
39 Ego vero respondi domino meo: Quid
E si noluerit venire mecum mulier?
40 Dominus, ait, in cujus conspectu ambu-
lo, mittet angelum suum tecum, & diriget
viam tuam: accipiesque uxorem filio meo de
cognatione mea, & de domo patris mei.
41 Innocens eris a maledictione mea, cum ve-
neris ad propinquos meos, & non dederint tibi.
42 Veni ergo hodie ad fontem aquæ, & di-
xi: Domine Deus domini mei Abraham, si
direxisti viam meam, in qua nunc ambulo,
43 Ecce sto juxta fontem aquæ, & virgo,
quæ egredietur ad hauriendam aquam, au-
dierit a me: Da mihi pauxillum aquæ ad
bibendum ex hydria tua:
44 Et dixerit mihi: Et tu bibe, & camelis
tuis hauriam: ipsa est mulier, quam præpa-
ravit Dominus filio domini mei.
45 Dumque hæc tacitus mecum volverem,
apparuit Rebecca veniens cum hydria, quam
portabat in scapula, descenditque ad fontem,
& hausit aquam. Et ajo ad eam: Da mihi
paululum bibere.
46 Quæ festinans deposuit hydriam de humero,
& dixit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis tri-
buam potum. Bibi, & adaquavit camelos.
47 Interrogavique eam, & dixi: Cujus es
filia? Quæ respondit: Filia Bathuelis sum,
filii Nachor, quem peperit ei Melcha. Sus-
pendi itaque inaures ad ornandam faciem
ejus, & armillas posui in manibus ejus.
48 Pronusque adoravi Dominum, benedi- F
cens Domino Deo domini mei Abraham,
qui perduxit me recto itinere, ut sumerem
filiam fratris domini mei filio ejus.
49 Quamobrem si facitis misericordiam &
veritatem cum domino meo, indicate mihi:
sin autem aliud placet, & hoc dicite mihi,
ut vadam ad dexteram, sive ad sinistram.
50 Responderuntque Laban & Bathuel: A
Dño egressus est sermo: non possumus extra
placitum ejus quidquam aliud loqui tecum.
51 En Rebecca coram te est, tolle eam, &
proficiscere, & sit uxor filii domini tui, sic-
ut locutus est Dominus.
52 Quod cum audisset puer Abraham, pro-
cidens adoravit in terram Dominum.
53 Prolatisque vasis argenteis, & aureis, ac
vestibus, dedit ea Rebeccæ pro munere, fra-
tribus quoque ejus, & matri dona obtulit.
54 Inito convivio, vescentes pariter & bi-
bentes manserunt ibi. Surgens autem mane,
locutus est puer: Dimittite me, ut vadam
ad dominum meum.
55 Responderuntque fratres ejus & mater:
Maneat puella saltem decem dies apud nos,
& postea proficiscetur.
56 Nolite, ait, me retinere, quia Domi- G
nus direxit viam meam: dimittite me, ut
pergam ad dominum meum.
57 Et dixerunt: Vocemus puellam, & quæ-
ramus ipsius voluntatem.
58 Cumque vocata venisset, sciscitati sunt:
Vis ire cum homine isto? Quæ ait: Vadam.
59 Dimiserunt ergo eam, & nutricem illius,
servumque Abraham, & comites ejus,
60 Imprecantes prospera sorori suæ, atq; dicen-
tes: Soror nostra es, crescas in mille millia, &
possideat semen tuum portas inimicorum suorũ.
61 Igitur Rebecca, & puellæ illius ascensis
camelis, secutæ sunt virum: qui festinus re-
vertebatur ad dominum suum.
62 Eo autem tempore deambulabat Isaac
per viam quæ ducit ad puteum*, cujus nomen * Sup.
est Viventis & videntis: habitabat enim in 16.d.14.
terra australi:
63 Et egressus fuerat ad meditandum in a-
gro, inclinata jam die: cumque elevasset o-
culos, vidit camelos venientes procul.
64 Rebecca quoque, conspecto Isaac, de-
scendit de camelo,
65 Et ait ad puerum: Quis est ille homo,
qui venit per agrum in occursum nobis?
Dixitque ei: Ipse est dominus meus. At illa
tollens cito pallium, operuit se.
66 Servus autem, cuncta, quæ gesserat,
narravit Isaac.
67 Qui introduxit eam in tabernaculum Sa-
ræ matris suæ, & accepit eam uxorem: & in
tantum dilexit eam, ut dolorem, qui ex mor-
te matris ejus acciderat, temperaret.

CAPUT XXV.

*Abraham multis ex Cetura susceptis filiis, qui-
bus munera largitur, relicta Isaaco hæreditate,
mortuus est. Ismael quoque postquam duodecim
genuit duces, moritur. Isaac pro uxore sua ste-
rili precatus, geminos genuit Esau & Jacob,
quorum major vendidit minori primogenita.*

1 Abraham vero aliam duxit uxorem no-
mine Ceturam:
2 Quæ peperit ei Zamran, & Jecsan, & A
Madan, & Madian, & Jesboc, & Sue. 1. Par.
3 Jecsan quoque genuit Saba, & Dadan. Filii 1. c.32.
Dadan fuerunt Assurim, & Latusim, & Loomim.
4 At vero ex Madian ortus est Epha, &
Opher, & Henoch, & Abida, & Eldaa: o-
mnes hi filii Ceturæ.
5 Deditque Abraham cuncta quæ possede-
rat, Isaac:

5 Filiis

6Filiis autem concubinarum largitus est mu-
nera, & separavit eos ab Isaac filio suo, dum
adhuc ipse viveret, ad plagam orientalem.
7 Fuerunt autem dies vitæ Abrahæ, cen-
tum septuaginta quinque anni.
8 Et deficiens mortuus est in senectute bo-
na, provectæque ætatis, & plenus dierum:
congregatusque est ad populum suum.
9 Et sepelierunt eum Isaac & Ismael filii sui
in spelunca duplici, quæ sita est in agro E-
phron filii Seor Hethæi, e regione Mambre,
B 10 Quem emerat a filiis Heth: ibi sepultus
est ipse, & Sara uxor ejus.
11 Et post obitum illius benedixit Deus I-
saac filio ejus, qui habitabat juxta puteum
nomine Viventis & videntis.
12Hæ sunt generationes Ismael filii Abrahæ,
quem peperit ei Agar Ægyptia, famula Saræ:
13 Et hæc nomina filiorum ejus in voca-
*1.Par. bulis & generationibus suis. * Primogenitus
1. b.29. Ismaelis Nabajoth, deinde Cedar, & Adbeel,
& Mabsam,
14 Masma quoque, & Duma, & Massa,
15 Hadar, & Thema, & Jetur, & Na-
phis, & Cedma.
16 Isti sunt filii Ismaelis: & hæc nomina
per castella & oppida eorum, duodecim prin-
* Vid. cipes tribuum suarum *.
sup. 17. 17 Et facti sunt anni vitæ Ismaelis centum
c. 20. triginta septem, deficiensque mortuus est, &
appositus ad populum suum.
C 18 Habitavit autem ab Hevila usque Sur,
quæ respicit Ægyptum introeuntibus Assy-
rios: coram cunctis fratribus suis obiit.
19 Hæ quoque sunt generationes Isaac filii
Abraham: Abraham genuit Isaac:
20 Qui cum quadraginta esset annorum,
duxit uxorem Rebeccam filiam Bathuelis Sy-
ri de Mesopotamia, sororem Laban.
21 Deprecatusque est Isaac Dominum pro u-
xore sua, eo quod esset sterilis: qui exaudi-
vit eum, & dedit conceptum Rebeccæ.
22Sed collidebantur in utero ejus parvuli; quę
ait: Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit
concipere? Perrexitque ut consuleret Dñm.
23 Qui respondens ait: * Duæ gentes sunt
* Rom. in utero tuo, & duo populi ex ventre tuo
9. c.10. dividentur, populusque populum superabit,
& major serviet minori.
24 Jam tempus pariendi advenerat, & ecce
gemini in utero ejus reperti sunt.
* Osee 25 * Qui prior egressus est, rufus erat, &
12. a.3. totus in morem pellis hispidus: vocatumque
D est nomen ejus Esau: * Protinus alter egre-
*Matt. diens, plantam fratris tenebat manu: & id-
1. a. 2 circo appellavit eum Jacob.
26 Sexagenarius erat Isaac, quando nati
sunt ei parvuli.
27 Quibus adultis, factus est Esau vir gna-
us venandi, & homo agricola: Jacob autem
vir simplex habitabat in tabernaculis.
28Isaac amabat Esau, eo quod de venationibus
illius vesceretur: & Rebecca diligebat Jacob.
29 Coxit autem Jacob pulmentum: ad quem
cum venisset Esau de agro lassus,
30 Ait: Da mihi de coctione hac rufa,
quia oppido lassus sum. Quam ob causam
*Abd.1. vocatum est nomen ejus * Edom.
a. 1. 31 Cui dixit Jacob: Vende mihi primo-
genita tua.
32 Ille respondit: En morior, quid mihi
proderunt primogenita?
33 Ait Jacob: Jura ergo mihi. Juravit ei
* Hebr. Esau, & * vendidit primogenita.
12.c.16. 34 Et sic accepto pane & lentis edulio, co-
medit, & bibit, & abiit; parvipendens quod
primogenita vendidisset.

CAPUT XXVI.

Isaac ob famem in Geraris peregrinatus, post acceptam terræ promissionem & seminis benedictionem, reprehenditur ab Abimelech, quod Rebeccam dixerit suam esse sororem: & pastoribus ipsorum pro puteis jurgantibus, Abimelech cum Isaac fœdus percussit. Esau uxores accipit.

1 ORta autem fame super terram, post
A eam sterilitatem, quæ acciderat in die-
bus Abraham, abiit Isaac ad Abimelech re-
gem Palæstinorum in Gerara.
2 Apparuitque ei Dominus, & ait: Ne
descendas in Ægyptum, sed quiesce in ter-
ra, quam dixero tibi.
3 Et peregrinare in ea, eroque tecum, &
benedicam tibi: tibi enim & semini tuo dabo * Supr.
universas regiones has, * complens juramen- 12. b.7.
tum quod spopondi Abraham patri tuo. 15.d.18.
4 Et multiplicabo semen tuum sicut stellas B
cæli: daboque posteris tuis universas regio- * Supr.
nes has: * & BENEDICENTUR in semine 12. a.3.
tuo omnes gentes terræ, 18.c.18.
5 Eo quod obedierit Abraham voci meæ, 22.d.17.
& custodierit præcepta & mandata mea, & Infra
cæremonias legesque servaverit. 28.c.14.
6 Mansit itaque Isaac in Geraris.
7 Qui cum interrogaretur a viris loci illius
super uxore sua, respondit: Soror mea est;
timuerat enim confiteri, quod sibi esset socia-
ta conjugio, reputans ne forte interficerent
eum propter illius pulchritudinem. C
8 Cumque pertransissent dies plurimi, &
ibidem moraretur, prospiciens Abimelech rex
Palæstinorum per fenestram, vidit eum jo-
cantem cum Rebecca uxore sua.
9Et accersito eo, ait: Perspicuum est quod uxor
tua sit; cur mentitus es eam sororem tuam esse?
Respondit: Timui ne morerer propter eam.
10 Dixitque Abimelech: Quare imposuisti
nobis? potuit coire quispiam de populo cum
uxore tua, & induxeras super nos grande pec-
catum. Præcepitque omni populo, dicens:
11 Qui tetigerit hominis hujus uxorem,
morte morietur.
12 Sevit autem Isaac in terra illa, & in-
venit in ipso anno centuplum: benedixitque
ei Dominus.
13 Et locupletatus est homo, & ibat profi-
ciens atque succrescens, donec magnus ve-
hementer effectus est.
14 Habuit quoque possessiones ovium & ar-
mentorum, & familiæ plurimum. Ob hoc
invidentes ei Palæstini, D
15 Omnes puteos, quos foderant servi pa-
tris illius Abraham, illo tempore obstruxe-
runt, implentes humo:
16 In tantum, ut ipse Abimelech diceret
ad Isaac: Recede a nobis, quoniam poten-
tior nobis factus es valde.
17 Et ille discedens, ut veniret ad torren-
tem Geraræ, habitaretque ibi:
18 Rursum fodit alios puteos, quos fode-
rant servi patris sui Abraham, & quos illo
mortuo, olim obstruxerant Philisthiim: ap-
pellavitque eos eisdem nominibus, quibus
ante pater vocaverat.
19 Foderuntque in Torrente, & repererunt
aquam vivam.
20 Sed & ibi jurgium fuit pastorum Gera-
ræ adversus pastores Isaac, dicentium: No-
stra est aqua; quam ob rem nomen putei, ex
eo quod acciderat, vocavit Calumniam.
21Foderunt autem & alium: & pro illo quoque E
rixati sunt: appellavitque eum Inimicitias.
22 Profectus inde fodit alium puteum, pro
quo non contenderunt: itaque vocavit nomen
ejus Latitudo, dicens: Nunc dilatavit * nos * Psal.
Dominus, & fecit crescere super terram. 4. a.1.
23 Ascendit autem ex illo loco in Bersabee,
24 Ubi apparuit ei Dominus in ipsa nocte,
dicens: Ego sum Deus Abraham patris tui,
noli timere, quia ego tecum sum: benedicam
tibi, & multiplicabo semen tuum propter ser-
vum meum Abraham.
25 Itaque ædificavit ibi altare: & invocato
nomine Domini, extendit tabernaculum: præ-
cepitque servis suis, ut foderent puteum.
26 Ad quem locum cum venissent de Ge- F
raris, Abimelech, & Ochozath amicus il-
lius, & Phicol dux militum,
27Locutus est eis Isaac: Quid venistis ad me,
hominem quem odistis, & expulistis a vobis?
28 Qui responderunt: Vidimus tecum esse
Dominum, & idcirco nos diximus: Sit jura-
mentum inter nos, & ineamus fœdus,
29 Ut non facias nobis quidquam mali, sic-
ut & nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus

quod te læderet: sed cum pace dimisimus au-
ctum benedictione Domini.
30 Fecit ergo eis convivium, & post ci-
G bum & potum
31 Surgentes mane, juraverunt sibi mutuo:
dimisitque eos Isaac pacifice in locum suum.
32 Ecce autem venerunt in ipso die servi
Isaac, annuntiantes ei de puteo quem fode-
rant, atque dicentes: Invenimus aquam.
33 Unde appellavit eum, Abundantiam:
& nomen urbi impositum est Bersabee, us-
que in præsentem diem.
34 Esau vero quadragenarius duxit uxores,
Judith filiam Beeri Hethæi, & Basemath fi-
liam Elon ejusdem loci:
* Infra 27.g.46. 35 * Quæ ambæ offenderant animum Isaac
& Rebeccæ.

CAPUT XXVII.

Jacob matris consilio benedictionem loco Esau accipit; ad cujus odium fugiendum monetur a matre, ut in Haran ad Laban concedat.

A 1 SEnuit autem Isaac, & caligaverunt o-
culi ejus, & videre non poterat: vo-
cavitque Esau filium suum majorem, & di-
xit ei: Fili mi? Qui respondit: Adsum.
2 Cui pater, Vides, inquit, quod senue-
rim, & ignorem diem mortis meæ.
3 Sume arma tua, pharetram, & arcum,
& egredere foras: cumque venatu aliquid
apprehenderis,
4 Fac mihi inde pulmentum, sicut velle
me nosti, & affer ut comedam: & benedi-
cat tibi anima mea, antequam moriar.
5 Quod cum audisset Rebecca, & ille abiis-
set in agrum, ut jussionem patris impleret,
6 Dixit filio suo Jacob: Audivi patrem
tuum loquentem cum Esau fratre tuo, & di-
centem ei:
B 7 Affer mihi de venatione tua, & fac ci-
bos ut comedam, & benedicam tibi coram
Domino, antequam moriar.
8 Nunc ergo, fili mi, acquiesce consiliis meis:
9 Et pergens ad gregem, affer mihi duos
hœdos optimos, ut faciam ex eis escas pa-
tri tuo, quibus libenter vescitur:
10 Quas cum intuleris, & comederit, be-
nedicat tibi priusquam moriatur.
11 Cui ille respondit: Nosti quod Esau fra-
ter meus homo pilosus sit, & ego lenis:
12 Si attrectaverit me pater meus, & sen-
serit, timeo ne putet me sibi voluisse illu-
dere, & inducam super me maledictionem
pro benedictione.
13 Ad quem mater, In me sit, ait, ista
maledictio, fili mi: tantum audi vocem
meam, & pergens affer quæ dixi.
14 Abiit, & attulit, deditque matri. Paravit
C illa cibos, sicut velle noverat patrem illius.
15 Et vestibus Esau valde bonis, quas apud
se habebat domi, induit eum:
16 Pelliculasque hœdorum circumdedit ma-
nibus, & colli nuda protexit.
17 Deditque pulmentum, & panes, quos
coxerat, tradidit.
18 Quibus illatis, dixit: Pater mi? At il-
le respondit: Audio. Quis es tu, fili mi?
19 Dixitque Jacob: Ego sum primogeni-
tus tuus Esau: feci sicut præcepisti mihi:
surge, sede, & comede de venatione mea,
ut benedicat mihi anima tua.
20 Rursumque Isaac ad filium suum, Quo-
modo, inquit, tam cito invenire potuisti,
fili mi? Qui respondit: Voluntas Dei fuit,
ut cito occurreret mihi quod volebam.
21 Dixitque Isaac: Accede huc, ut tangam
te, fili mi, & probem utrum tu sis filius
meus Esau, an non.
22 Accessit ille ad patrem, & palpato eo,
dixit Isaac: Vox quidem, vox Jacob est:
sed manus, manus sunt Esau.
23 Et non cognovit eum, quia pilosæ ma-
nus similitudinem majoris expresserant. Be-
nedicens ergo illi,
24 Ait: Tu es filius meus Esau? Respon-
dit, Ego sum.
D 25 At ille, Affer mihi, inquit, cibos de
venatione tua, fili mi, ut benedicat tibi
anima mea. Quos cum oblatos comedisset,
obtulit ei etiam vinum: quo hausto,
26 Dixit ad eum: Accede ad me, & da
mihi osculum, fili mi.
27 Accessit, & osculatus est eum. Statim-
que ut sensit vestimentorum illius fragran-
tiam, benedicens illi, ait: Ecce odor filii
mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Do-
minus.
28 Det tibi Deus de rore cæli, & de pin-
guedine terræ abundantiam frumenti & vini:
29 Et serviant tibi populi, & adorent te
tribus: esto dominus fratrum tuorum, & in-
curventur ante te filii matris tuæ: qui ma-
ledixerit tibi, sit ille maledictus: & qui be-
nedixerit tibi, benedictionibus repleatur.
30 Vix Isaac sermonem impleverat: & e- E
gresso Jacob foras, venit Esau,
31 Coctosque de venatione cibos intulit pa-
tri, dicens: Surge, pater mi, & comede de vena-
tione filii tui, ut benedicat mihi anima tua.
32 Dixitque illi Isaac: Quis enim es tu?
Qui respondit: Ego sum filius tuus primo-
genitus Esau.
33 Expavit Isaac stupore vehementi: & ultra
quam credi potest, admirans ait: Quis igitur il-
le est, qui dudum captam venationem attulit
mihi, & comedi ex omnibus priusquam tu ve-
nires? benedixique ei, & erit benedictus.
34 Auditis Esau sermonibus patris, irru-
giit clamore magno: & consternatus, ait:
Benedic etiam & mihi, pater mi.
35 Qui ait: Venit germanus tuus fraudu-
lenter, & accepit benedictionem tuam.
36 At ille subjunxit: Juste vocatum est no- F
men ejus Jacob: supplantavit enim me en al-
tera vice: * primogenita mea ante tulit, & nunc * Supr.
secundo surripuit benedictionem meam. Rur- 25.d.34.
sumque ad patrem, Numquid non reserva-
sti, ait, & mihi benedictionem?
37 Respondit Isaac: Dominum tuum illum con-
stitui, & omnes fratres ejus servituti illius
subjugavi: frumento & vino stabilivi eum,
& tibi post hæc, fili mi, ultra quid faciam?
38 Cui Esau, Num unam, inquit, tan-
tum benedictionem habes, pater? mihi quo-
que obsecro ut benedicas. Cumque ejulatu
magno fleret, * * Hebr
39 Motus Isaac, dixit ad eum: * In pin- 12.c.17.
guedine terræ, & in rore cæli desuper * Hebr.
40 Erit benedictio tua. Vives in gladio, & fra- 11.d.20.
tri tuo servies: tempusque veniet, cum excu-
tias, & solvas jugum ejus de cervicibus tuis.
41 Oderat ergo semper Esau Jacob pro be- G
nedictione, qua benedixerat ei pater: dixit-
que in corde suo: * Venient dies luctus pa- * Abd.
tris mei, & occidam Jacob fratrem meum. 1. c.10.
42 Nuntiata sunt hæc Rebeccæ: quæ mittens
& vocans Jacob filium suum, dixit ad eum:
Ecce Esau frater tuus minatur ut occidat te.
43 Nunc ergo, fili mi, audi vocem meam,
& consurgens fuge ad Laban fratrem meum
in Haran:
44 Habitabisque cum eo dies paucos, do-
nec requiescat furor fratris tui,
45 Et cesset indignatio ejus, obliviscatur-
que eorum quæ fecisti in eum: postea mit-
tam, & adducam te inde huc; cur utroque
orbabor filio in uno die?
46 Dixitque Rebecca ad Isaac: * Tædet me vi- * Supr.
tæ meæ propter filias Heth: si acceperit Jacob 26.g.35.
uxorem de stirpe hujus terræ, nolo vivere.

CAPUT XXVIII.

Jacob, accepta a Patre benedictione, in Mesopotamiam transiens, videt in somnis scalam cui innitebatur Dominus: & accepta de terræ ac seminis multiplicatione, promissione, experrectus votum Deo vovet.

1 VOcavit itaque Isaac Jacob, & benedi- A
xit eum, præcepitque ei dicens: No-
li accipere conjugem de genere Chanaan:
2 Sed vade, & proficiscere in Mesopota-
miam Syriæ, ad domum Bathuel patris ma-
tris tuæ, & accipe tibi inde uxorem de fi-
liabus Laban avunculi tui.
3 Deus autem omnipotens benedicat tibi, &

crescere te faciat, atque multiplicet: ut sis
in turbas populorum.
B 4 Et det tibi benedictiones Abrahæ, & semi-
ni tuo post te: ut possideas terram peregrina-
tionis tuæ, quam pollicitus est avo tuo.
* Osee 5 * Cumque dimisisset eum Isaac, profectus
12.c.12. venit in Mesopotamiam Syriæ ad Laban filium
Bathuel Syri, fratrem Rebeccæ matris suæ.
6 Videns autem Esau, quod benedixisset pa-
ter suus Jacob, & misisset eum in Mesopota-
miam Syriæ, ut inde uxorem duceret; & quod
post benedictionem præcepisset ei, dicens: Non
accipies uxorem de filiabus Chanaan:
7 Quodque obediens Jacob parentibus suis
isset in Syriam:
8 Probans quoque, quod non libenter aspi-
ceret filias Chanaan pater suus:
9 Ivit ad Ismaelem, & duxit uxorem absque
iis, quas prius habebat, Maheleth filiam Is-
mael filii Abraham, sororem Nabajoth.
10 Igitur egressus Jacob de Bersabee, per-
gebat Haran.
11 Cumque venisset ad quemdam locum, &
vellet in eo requiescere post solis occubitum,
tulit de lapidibus qui jacebant, & supponens
capiti suo, dormivit in eodem loco.
C 12 Viditque in somnis scalam stantem super
terram, & cacumen illius tangens cælum:
Angelos quoque Dei ascendentes & descen-
* Joan. dentes * per eam,
1. g.51. 13 Et Dominum innixum scalæ dicentem
* Infra sibi: * Ego sum Dominus Deus Abraham
35. a.1. patris tui, & Deus Isaac: Terram, in qua
48. a.3. dormis, tibi dabo & semini tuo.
* Deut. 14 Eritque semen tuum quasi pulvis terræ:
12.c.20. * dilataberis ad Occidentem, Orientem, &
19. b.8. Septentrionem, & Meridiem: & * BENE-
* Supr. DICENTUR IN TE & in semine tuo cun-
26. b.4. ctæ tribus terræ.
15 Et ero custos tuus quocumque perrexe-
ris, & reducam te in terram hanc, nec di-
mittam, nisi complevero universa quæ dixi.
16 Cumque evigilasset Jacob de somno, ait:
Vere Dominus est in loco isto, & ego ne-
sciebam.
D 17 Pavensque, Quam terribilis est, inquit,
locus iste! non est hic aliud nisi domus Dei,
& porta cæli.
18 Surgens ergo Jacob mane, tulit lapidem
quem supposuerat capiti suo, & erexit in
* Infra titulum, * fundens oleum desuper.
31.b.13. 19 Appellavitque nomen urbis Bethel, quæ
45. prius Luza vocabatur.
20 Vovit etiam votum, dicens: Si fuerit
Deus mecum, & custodierit me in via, per
quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad
vescendum, & vestimentum ad induendum,
21 Reversusque fuero prospere ad domum
patris mei: erit mihi Dominus in Deum,
22 Et lapis iste, quem erexi in titulum,
vocabitur domus Dei: cunctorumque quæ
dederis mihi, decimas offeram tibi.

CAPUT XXIX.

*Jacob a Laban susceptus, septem annis illi
pacto inito pro Rachel filia servivit: cui cum
supposita esset Lia, septem alios annos pro ea-
dem implere coactus est: Rachele autem sterili,
Lia quatuor peperit filios.*

A 1 PRofectus ergo Jacob venit in terram o-
rientalem.
2 Et vidit puteum in agro, tres quoque gre-
ges ovium accubantes juxta eum: nam ex il-
lo adaquabantur pecora, & os ejus grandi
lapide claudebatur.
3 Morisque erat, ut cunctis ovibus con-
gregatis devolverent lapidem, & refectis
gregibus rursum super os putei ponerent.
4 Dixitque ad Pastores: Fratres, unde e-
stis? Qui responderunt: De Haran.
5 Quos interrogans, Numquid, ait, nostis
Laban filium Nachor? Dixerunt: Novimus.
6 Sanusne est? inquit: Valet, inquiunt: & ecce
Rachel filia ejus venit cum grege suo.
7 Dixitque Jacob: Adhuc multum diei su-
perest, nec est tempus ut reducantur ad cau-
las greges: date ante potum ovibus, & sic
eas ad pastum reducite.
B 8 Qui responderunt: Non possumus donec
omnia pecora congregentur, & amoveamus
lapidem de ore putei, ut adaquemus greges.
9 Adhuc loquebantur, & ecce Rachel ve-
niebat cum ovibus patris sui: nam gregem
ipsa pascebat.
10 Quam cum vidisset Jacob, & sciret con-
sobrinam suam, ovesque Laban avunculi sui,
amovit lapidem quo puteus claudebatur.
11 Et adaquato grege, osculatus est eam:
& elevata voce flevit,
12 Et indicavit ei, quod frater esset patris
sui, & filius Rebeccæ: at illa festinans nun-
tiavit patri suo.
13 Qui cum audisset venisse Jacob filium so-
roris suæ, cucurrit obviam ei: complexus-
que eum, & in oscula ruens, duxit in domum
suam. Auditis autem causis itineris,
14 Respondit: Os meum es, & caro mea. Et
postquam impleti sunt dies mensis unius,
15 Dixit ei: Num, quia frater meus es, gratis
servies mihi? dic quid mercedis accipias.
16 Habebat vero duas filias, nomen majoris
Lia: minor vero appellabatur Rachel.
17 Sed Lia lippis erat oculis: Rachel de-
cora facie, & venusto aspectu. C
18 Quam diligens Jacob, ait: Serviam tibi pro
Rachel filia tua minore, septem annis.
19 Respondit Laban: Melius est ut tibi eam
dem, quam alteri viro, mane apud me.
20 Servivit ergo Jacob pro Rachel septem
annis: & videbantur illi pauci dies præ a-
moris magnitudine.
21 Dixitque ad Laban: Da mihi uxorem
meam: quia jam tempus impletum est, ad
ingrediar ad illam.
22 Qui vocatis multis amicorum turbis ut
convivium, fecit nuptias.
23 Et vespere Liam filiam suam introdu-
xit ad eum,
24 Dans ancillam filiæ, Zelpham nomine.
Ad quam cum ex more Jacob fuisset ingres-
sus, facto mane vidit Liam;
25 Et dixit ad socerum suum: Quid est
quod facere voluisti? nonne pro Rachel ser-
vivi tibi? quare imposuisti mihi?
26 Respondit Laban: Non est in loco no-
stro consuetudinis, ut minores ante trada-
mus ad nuptias. D
27 Imple hebdomadam dierum hujus copulæ:
& hanc quoque dabo tibi pro opere quo ser-
viturus es mihi septem annis aliis.
28 Acquievit placito: & hebdomada trans-
acta, Rachel duxit uxorem,
29 Cui pater servam Balam tradiderat.
30 Tandemque potitus optatis nuptiis, a-
morem sequentis priori prætulit, serviens a-
pud eum septem annis aliis.
31 Videns autem Dominus quod despice-
ret Liam, aperuit vulvam ejus, sorore ste-
rili permanente.
32 Quæ conceptum genuit filium, voca-
vitque nomen ejus Ruben, dicens: Vidit
Dominus humilitatem meam, nunc amabit
me vir meus. E
33 Rursumque concepit & peperit filium,
& ait: Quoniam audivit me Dominus ha-
beri contemptui, dedit etiam istum mihi,
vocavitque nomen ejus Simeon.
34 Concepitq; tertio, & genuit alium filium:
dixitque: Nunc quoque copulabitur mihi ma-
ritus meus, eo quod pepererim ei tres filios:
& idcirco appellavit nomen ejus, Levi.
35 Quarto concepit, & peperit filium, & ait: *Matt.
Modo confitebor Domino: * & ob hoc vocavit 1. a. 2.
eum, Judam: cessavitque parere.

CAPUT XXX.

*Rachel sterilis, & Lia parere cessans, an-
cillas suas marito tradunt, ex quibus singulæ
binos suscipiunt filios: præter quos Lia duos a-
lios & filiam parit: Rachel vero Joseph: quibus
natis, Laban de mercede paciscitur cum Ja-
cob, qui hoc modo plurimum ditatus est.* A

1 CErnens autem Rachel quod infecunda
esset, invidit sorori suæ, & ait marito
suo: Da mihi liberos, alioquin moriar.
2 Cui iratus respondit Jacob: Num pro Deo e-
go sum, qui privavit te fructu ventris tui?
3 At illa: Habeo, inquit, famulam Ba-

lam:

lam: ingredere ad illam, ut pariat ſuper ge-
nua mea, & habeam ex illa filios.
4 Deditque illi Balam in conjugium: quæ,
5 Ingreſſo ad ſe viro, concepit, & peperit
filium.
6 Dixitque Rachel: Judicavit mihi Dñs,
& exaudivit vocem meam, dans mihi filium:
& idcirco appellavit nomen ejus, Dan:
7 Rurſumq; Bala concipiens peperit alterum,
8 Pro quo ait Rachel: Comparavit me
Deus cum ſorore mea, & invalui: vocavit-
B que eum, Nephthali.
9 Sentiens Lia, quod parere deſiiſſet, Zel-
pham ancillam ſuam marito tradidit.
10 Qua poſt conceptum edente filium,
11 Dixit: Feliciter: & idcirco vocavit no-
men ejus, Gad.
12 Peperit quoque Zelpha alterum.
13 Dixitque Lia: Hoc pro beatitudine mea:
Beatam quippe me dicent mulieres, propter-
ea appellavit eum, Aſer.
14 Egreſſus autem Ruben tempore meſſis tri-
ticeæ in agrum, reperit mandragoras: quas
matri Liæ detulit. Dixitque Rachel: Da
mihi partem de mandragoris filii tui.
15 Illa reſpondit: Parumne tibi videtur, quod
præripueris maritum mihi, niſi etiam man-
dragoras filii mei tuleris? Ait Rachel: Dormiat
C tecum hac nocte pro mandragoris filii tui.
16 Redeuntique ad veſperam Jacob de agro,
egreſſa eſt in occurſum ejus Lia, & ad me,
inquit, intrabis: quia mercede conduxi te pro
mandragoris filii mei. Dormivitque cum ea
nocte illa.
17 Et exaudivit Deus preces ejus: conce-
pitque & peperit filium quintum,
18 Et ait: Dedit Deus mercedem mihi, quia
dedi ancillam meam viro meo: appellavit-
que nomen ejus, Iſſachar.
19 Rurſum Lia concipiens, peperit ſextum
filium,
20 Et ait: Dotavit me Deus dote bona: et-
iam hac vice mecum erit maritus meus, eo
quod genuerim ei ſex filios: & idcirco ap-
pellavit nomen ejus, Zabulon.
21 Poſt quem peperit filiam, nomine Dinam.
D 22 Recordatus quoque Dominus Rachelis,
exaudivit eam, & aperuit vulvam ejus.
23 Quæ concepit & peperit filium dicens:
Abſtulit Deus opprobrium meum.
24 Et vocavit nomen ejus, Joſeph, dicens:
Addat mihi Dominus filium alterum.
25 Nato autem Joſeph, dixit Jacob ſocero
ſuo: Dimitte me, ut revertar in patriam,
& ad terram meam.
26 Da mihi uxores, & liberos meos, pro
quibus ſervivi tibi, ut abeam: tu noſti ſer-
vitutem qua ſervivi tibi.
27 Ait illi Laban: Inveniam gratiam in con-
ſpectu tuo: experimento didici, quia bene-
dixerit mihi Deus propter te.
28 Conſtitue mercedem tuam quam dem tibi.
E 29 At ille reſpondit: tu noſti quomodo ſer-
vierim tibi, & quanta in manibus meis fue-
rit poſſeſſio tua.
30 Modicum habuiſti, antequam venirem ad
te, & nunc dives effectus es: benedixitque tibi
Dñs ad introitum meum. Juſtum eſt igitur,
ut aliquando provideam etiam domui meæ.
31 Dixitque Laban: Quid tibi dabo? At ille
ait: Nihil volo: ſed ſi feceris quod poſtulo,
iterum paſcam, & cuſtodiam pecora tua.
32 Gyra omnes greges tuos, & ſepara cun-
ctas oves varias & ſparſo vellere: & quodcumq;
furvum, & maculoſum, variumque fuerit, tam
in ovibus quam in capris, erit merces mea.
33 Reſpondebitque mihi cras Juſtitia mea,
quando placiti tempus advenerit coram te:
& omnia quæ non fuerint varia, & maculo-
ſa, & furva, tam in ovibus quam in capris,
furti me arguent.
34 Dixitq; Laban: Gratum habeo quod petis.
F 35 Et ſeparavit in die illa capras, & oves,
& hircos, & arietes, varios atque maculoſos:
cunctum autem gregem unicolorem, id eſt,
albi & nigri velleris, tradidit in manu filio-
rum ſuorum.
36 Et poſuit ſpatium itineris trium dierum
inter ſe & generum, qui paſcebat reliquos
greges ejus.
37 Tollens ergo Jacob virgas populeas vi-
rides, & amygdalinas, & ex platanis, ex par-
te decorticavit eas: detractiſque corticibus,
in his quæ ſpoliata fuerant, candor apparuit:
illa vero quæ integra fuerant, viridia per-
manſerunt: atque in hunc modum color ef-
fectus eſt varius.
38 Poſuitque eas in canalibus, ubi effun-
debatur aqua: ut cum veniſſent greges ad
bibendum, ante oculos haberent virgas, &
in aſpectu earum conciperent.
39 Factumque eſt, ut in ipſo calore coitus oves G
intuerentur virgas, & parerent maculoſa, &
varia, & diverſo colore reſperſa.
40 Diviſitque gregem Jacob, & poſuit virgas
in canalibus ante oculos arietum: erant au-
tem alba & nigra quæque Laban: cætera ve-
ro Jacob, ſeparatis inter ſe gregibus.
41 Igitur quando primo tempore aſcendeban-
tur oves, ponebat Jacob virgas in canalibus
aquarum ante oculos arietum & ovium, ut in
earum contemplatione conciperent:
42 Quando vero ſerotina admiſſura erat,
& conceptus extremus, non ponebat eas. Fa-
ctaque ſunt ea quæ erant ſerotina, Laban:
& quæ primi temporis, Jacob.
43 Ditatuſque eſt homo ultra modum, &
habuit greges multos, ancillas & ſervos, ca-
melos & aſinos.

CAPUT XXXI.

*Jacob, jubente Domino, ad patrem cum omni-
bus ſuis tacitus revertitur, quem Laban inſe-
quitur: Rachel autem patris idolis ablatis,
ipſum quærentem aſtu decipit: tandemque poſt
varias querelas & jurgia, Jacob & Laban
inito fœdere, ad propria quiſque diſcedit.*

1 POſtquam autem audivit verba filiorum A
Laban dicentium: Tulit Jacob omnia
quæ fuerunt patris noſtri, & de illius facul-
tate ditatus, factus eſt inclytus:
2 Animadvertit quoque faciem Laban, quod
non eſſet erga ſe ſicut heri & nudiuſtertius,
3 Maxime dicente ſibi Domino: Reverte-
re in terram patrum tuorum, & ad genera-
tionem tuam, eroque tecum:
4 Miſit, & vocavit Rachel & Liam in a-
grum, ubi paſcebat greges:
5 Dixitque eis: Video faciem patris veſtri,
quod non ſit erga me ſicut heri & nudiuſter-
tius: Deus autem patris mei fuit mecum.
6 Et ipſæ noſtis, quod totis viribus meis
ſervierim patri veſtro.
7 Sed & pater veſter circumvenit me, &
mutavit mercedem meam decem vicibus: &
tamen non dimiſit eum Deus ut noceret mihi.
8 Si quando dixit: Variæ erunt mercedes tuæ,
pariebant omnes oves varios fœtus; quando ve-
ro e contrario ait: Alba quæque accipies pro
mercede, omnes greges alba pepererunt.
9 Tulitque Deus ſubſtantiam patris veſtri,
& dedit mihi.
10 Poſtquam enim conceptus ovium tempus B
advenerat, levavi oculos meos, & vidi in ſo-
mnis aſcendentes mares ſuper feminas, varios,
& maculoſos, & diverſorum colorum.
11 Dixitque Angelus Dei ad me in ſomnis:
Jacob? Et ego reſpondi: Adſum.
12 Qui ait: Leva oculos tuos & vide uni-
verſos maſculos aſcendentes ſuper feminas,
varios, maculoſos, atque reſperſos. Vidi e-
nim omnia quæ fecit tibi Laban.
13 Ego ſum Deus Bethel*, ubi unxiſti lapi- * Supr.
dem, & votum voviſti mihi. Nunc ergo 28.d.18.
ſurge, & egredere de terra hac, revertens
in terram nativitatis tuæ.
14 Reſponderuntque Rachel & Lia: Num-
quid habemus reſidui quidquam in facultati-
bus, & hæreditate domus patris noſtri?
15 Nonne quaſi alienas reputavit nos, &
vendidit, comeditque pretium noſtrum?
16 Sed Deus tulit oves patris noſtri, & eas
tradidit nobis, ac filiis noſtris: unde omnia
quæ præcepit tibi Deus fac.
17 Surrexit itaque Jacob, & impoſitis liberis,
ac conjugibus ſuis ſuper camelos, abiit.
18 Tulitque omnem ſubſtantiam ſuam, & C

greges, & quidquid in Mesopotamia acquisierat, pergens ad Isaac patrem suum in terram Chanaan.

19 Eo tempore ierat Laban ad tondendas oves, & Rachel furata est idola patris sui,

20 Noluitque Jacob confiteri socero suo, quod fugeret.

21 Cumque abiisset tam ipse, quam omnia quæ juris sui erant, & amne transmisso pergeret contra montem Galaad,

22 Nuntiatum est Laban die tertio, quod fugeret Jacob.

G

23 Qui assumptis fratribus suis, persecutus est eum diebus septem: & comprehendit eum in monte Galaad.

24 Viditq; in somnis dicentem sibi Deum: Cave ne quidquam aspere loquaris contra Jacob.

D

25 Jamque Jacob extenderat in monte tabernaculum: cumque ille consecutus fuisset eum cum fratribus suis, in eodem monte Galaad fixit tentorium.

26 Et dixit ad Jacob: Quare ita egisti, ut clam me abigeres filias meas quasi captivas gladio?

27 Cur ignorante me fugere voluisti, nec indicare mihi, ut prosequerer te cum gaudio, & canticis, & tympanis, & citharis?

28 Non es passus, ut oscularer filios meos & filias: stulte operatus es. Et nunc quidem

29 Valet manus mea reddere tibi malum: sed Deus Patris vestri heri dixit mihi: *Cave ne loquaris contra Jacob quidquam durius.

* Infra 48.c.16.

30 Esto, ad tuos ire cupiebas, & desiderio erat tibi domus patris tui: cur furatus es deos meos?

31 Respondit Jacob: Quod inscio te profectus sum, timui ne violenter auferres filias tuas.

E

32 Quod autem furti me arguis: apud quemcumq; inveneris deos tuos, necetur coram fratribus nostris. Scrutare, quidquid tuorum apud me inveneris, & aufer. Hæc dicens ignorabat, quod Rachel furata esset idola.

33 Ingressus itaque Laban tabernaculum Jacob & Liæ, & utriusque famulæ, non invenit. Cumque intrasset tentorium Rachelis,

34 Illa festinans abscondit idola subter stramenta cameli, & sedit desuper: scrutantique omne tentorium, & nihil invenienti

35 Ait: Ne irascatur dominus meus quod coram te assurgere nequeo: quia juxta consuetudinem feminarum nunc accidit mihi. Sic delusa sollicitudo quærentis est.

36 Tumensque Jacob cum jurgio ait: Quam ob culpam meam, & ob quod peccatum meum sic exarsisti post me,

37 Et scrutatus es omnem supellectilem meam? Quid invenisti de cuncta substantia domus tuæ? pone hic coram fratribus meis & fratribus tuis, & judicent inter me & te.

F

38 Idcirco viginti annis fui tecum: oves tuæ & capræ steriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi:

39 Nec captum a bestia ostendi tibi: ego damnum omne reddebam: quidquid furto peribat, a me exigebas:

40 Die noctuque æstu urebar, & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis.

41 Sicque per viginti annos in domo tua servivi tibi; quatuordecim pro filiabus, & sex pro gregibus tuis: immutasti quoque mercedem meam decem vicibus.

42 Nisi Deus patris mei Abraham, & timor Isaac affuisset mihi, forsitan modo nudum me dimisisses: afflictionem meã & laborem manuũ mearum respexit Deus, & arguit te heri.

43 Respondit ei Laban: Filiæ meæ & filii, & greges tui, & omnia quæ cernis, mea sunt: quid possum facere filiis & nepotibus meis?

44 Veni ergo, & ineamus fœdus: ut sit in testimonium inter me & te.

45 Tulit itaque Jacob lapidem, & erexit illum in titulum:

46 Dixitque fratribus suis: Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tumulum, comederuntque super eum:

47 Quem vocavit Laban, Tumulum testis: & Jacob, Acervum testimonii, uterque juxta proprietatem linguæ suæ.

48 Dixitque Laban: Tumulus iste erit testis inter me & te hodie, & idcirco appellatum est nomen ejus Galaad, id est, Tumulus testis.

G

49 Intueatur & judicet Dominus inter nos, quando recesserimus a nobis.

50 Si afflixeris filias meas, & si introduxeris alias uxores super eas: nullus sermonis nostri testis est absque Deo, qui præsens respicit.

51 Dixitque rursus ad Jacob: En tumulus hic, & lapis quem erexi inter me & te,

52 Testis erit: tumulus, inquam, iste & lapis sint in testimonium, si aut ego transiero illum pergens ad te, aut tu præterieris, malum mihi cogitans.

53 Deus Abraham, & Deus Nachor judicet inter nos, Deus patris eorum. Juravit ergo Jacob per timorem patris sui Isaac:

54 Immolatisque victimis in monte, vocavit fratres suos ut ederent panem. Qui cum comedissent, manserunt ibi.

55 Laban vero de nocte consurgens, osculatus est filios & filias suas, & benedixit illis: reversusque est in locum suum.

CAPUT XXXII.

Jacob, visis Angelis, nuntios & munera ad fratrem suum Esau territus mittit: interea cum Angelo luctatur, & benedictionem ac nominis mutationem tacto femoris nervo accipit.

A

1 JAcob * quoque abiit itinere quo cœperat: fueruntque ei obviam Angeli Dei.

* Infra 48.c.15.

2 Quos cum vidisset, ait: Castra Dei sunt hæc: & appellavit nomen loci illius, Mahanaim, id est, Castra.

3 Misit autem & nuntios ante se ad Esau fratrem suum in terram Seir, in regionem Edom:

4 Præcepitque eis dicens: Sic loquimini domino meo Esau: Hæc dicit frater tuus Jacob: Apud Laban peregrinatus sum, & fui usque in præsentem diem.

5 Habeo boves, & asinos, & oves, & servos, & ancillas: mittoque nunc legationem ad dominum meum, ut inveniam gratiam in conspectu tuo.

B

6 Reversique sunt nuntii ad Jacob, dicentes: Venimus ad Esau fratrem tuum, & ecce properat tibi in occursum cum quadringentis viris.

7 Timuit Jacob valde: & perterritus divisit populum qui secum erat, greges quoque & oves & boves, & camelos in duas turmas,

8 Dicens: Si venerit Esau ad unam turmam, & percusserit eam, alia turma, quæ reliqua est, salvabitur.

9 Dixitque Jacob: Deus patris mei Abraham, & Deus patris mei Isaac, Dñe, qui dixisti mihi: Revertere in terram tuam, & in locum nativitatis tuæ, & benefaciam tibi:

C

10 Minor sum cunctis miserationibus tuis, & veritate tua quam explevisti servo tuo. In baculo meo transivi Jordanem istum, & nunc cum duabus turmis regredior.

11 Erue me de manu fratris mei Esau, quia valde eum timeo, ne forte veniens percutiat matrem cum filiis.

12 Tu locutus es, quod benefaceres mihi, & dilatares semen meum sicut arenam maris, quæ præ multitudine numerari non potest.

13 Cumque dormisset ibi nocte illa separavit de his quæ habebat, munera Esau fratri suo,

D

14 Capras ducentas, hircos viginti, oves ducentas, & arietes viginti,

15 Camelos fœtas cum pullis suis triginta, vaccas quadraginta, & tauros viginti, asinas viginti, & pullos earum decem.

16 Et misit per manus servorum suorũ singulos seorsũ greges, dixitq; pueris suis: Antecedite me, & sit spatium inter gregem & gregem.

17 Et præcepit priori, dicens: Si obvium habueris fratrem meum Esau, & interrogaverit te, Cujus es? aut, Quo vadis? aut, Cujus sunt ista quæ sequeris?

18 Respondebis: Servi tui Jacob: munera misit domino meo Esau: ipse quoque post nos venit.

19 Similiter dedit mandata secundo, & ter-

tio, & cunctis qui sequebantur greges, dicens: Iisdem verbis loquimini ad Esau, cum inveneritis eum.

20 Et addetis: Ipse quoque servus tuus Jacob iter nostrum insequitur; dixit enim: Placabo illum muneribus quæ præcedunt, & postea videbo illum: forsitan propitiabitur mihi.

F 21 Præcesserunt itaque munera ante eum, ipse vero mansit nocte illa in castris.

22 Cumque mature surrexisset, tulit duas uxores suas, & totidem famulas, cum undecim filiis, & transivit vadum Jaboc.

23 Traductisq; omnibus, quæ ad se pertinebant,

24 Mansit solus: & ecce vir luctabatur cum eo usque mane.

25 Qui cum videret, quod eum superare non posset, tetigit nervum femoris ejus, & statim emarcuit.

26 Dixitque ad eum: Dimitte me: jam enim ascendit aurora. Respondit: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.

27 Ait ergo: Quod nomen est tibi? Respondit: Jacob.

28 At ille, Nequaquam, inquit, Jacob appellabitur nomen tuum, sed Israel: quoniam si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prævalebis?

G 29 Interrogavit eum Jacob: Dic mihi, quo appellaris nomine? Respondit: Cur quæris nomen meum? Et benedixit ei in eodem loco.

30 Vocavitque Jacob nomen loci illius Phanuel, dicens: Vidi Deum facie ad faciem, & salva facta est anima mea.

31 Ortusque est ei statim sol, postquam transgressus est Phanuel: ipse vero claudicabat pede.

32 Quam ob causam non comedunt nervum filii Israel, qui emarcuit in femore Jacob, usque in præsentem diem: eo quod tetigerit nervum femoris ejus, & obstupuerit.

CAPUT XXXIII.

Jacob ab Esau occurrente benigne excipitur, ægreque adigit, ut munera accipiat, domumque revertatur: & sic Jacob, eo ab se dimisso, in Socoth primum, deinde in Salem profectus, agri partem emit, fixisq; tabernaculis, altare erexit.

A 1 ELevans autem Jacob oculos suos, vidit venientem Esau, & cum eo quadringentos viros: divisitque filios Liæ & Rachel, ambarumque famularum:

2 Et posuit utramq; ancillam, & liberos earũ in principio: Liam vero, & filios ejus in secundo loco: Rachel autem & Joseph novissimos.

3 Et ipse progrediens adoravit pronus in terram septies, donec appropinquaret frater ejus.

4 Currens itaque Esau obviam fratri suo, amplexatus est eum: stringensque collum ejus & osculans flevit.

B 5 Levatisque oculis, vidit mulieres & parvulos earum, & ait: Quid sibi volunt isti? & si ad te pertinent? Respondit: Parvuli sunt, quos donavit mihi Deus servo tuo.

6 Et appropinquantes ancillæ & filii earum, incurvati sunt.

7 Accessit quoque Lia cum pueris suis: & cum similiter adorassent, extremi Joseph & Rachel adoraverunt.

8 Dixitque Esau: Quænam sunt istæ turmæ, quas obviam habui? Respondit: Ut invenirem gratiam coram domino meo.

9 At ille ait: Habeo plurima, frater mi, sint tua tibi.

C 10 Dixitque Jacob; Noli ita, obsecro: sed si inveni gratiam in oculis tuis, accipe munusculum de manibus meis; sic enim vidi faciem tuam, quasi viderim vultum Dei: esto mihi propitius,

11 Et suscipe benedictionem quam attuli tibi, & quam donavit mihi Deus tribuens omnia. Vix, fratre compellente, suscipiens,

12 Ait: Gradiamur simul, eroque socius itineris tui.

13 Dixitque Jacob: Nosti, domine mi, quod parvulos habeam teneros, & oves, & boves fœtas, mecum; quas si plus in ambulando fecero laborare, morientur una die cuncti greges.

14 Præcedat dominus meus ante servum suum; & ego sequar paulatim vestigia ejus, sicut videro parvulos meos posse: donec veniam ad dominum meum in Seir.

15 Respondit Esau: Oro te, ut de populo qui mecum est, saltem socii remaneant viæ tuæ. Non est, inquit, necesse: hoc uno tantum indigeo, ut inveniam gratiam in conspectu tuo, domine mi.

16 Reversus est itaque illo die Esau itinere, quo venerat, in Seir.

D 17 Et Jacob venit in Socoth: ubi ædificata domo & fixis tentoriis, appellavit nomen loci illius Socoth, id est, tabernacula.

18 Transivitque in Salem urbem Sichimorum, quæ est in terra Chanaan, postquam reversus est de Mesopotamia Syriæ: & habitavit juxta oppidum.

19 Emitque partem agri, in qua fixerat tabernacula, a filiis Hemor patris Sichem centum agnis.

20 Et erecto ibi altari, invocavit super illud fortissimum Deum Israel.

CAPUT XXXIV.

Ob Dinæ raptum ac stuprum a Sichem Sichemitarum principis filio Sichimitæ prius circumcisi, a Simeone, & Levi Dinæ fratribus perimuntur, atque a reliquis Jacob filiis urbs eorum vastatur; quapropter Simeon & Levi a patre arguuntur.

A 1 EGressa est autem Dina filia Liæ, ut videret mulieres regionis illius.

2 Quam cum vidisset Sichem filius Hemor Hevæi, princeps terræ illius, adamavit eam: & rapuit, & dormivit cum illa, vi opprimens virginem.

3 Et conglutinata est anima ejus cum ea, tristemque delinivit blanditiis.

4 Et pergens ad Hemor patrem suum: Accipe, inquit, mihi puellam hanc conjugem.

5 Quod cum audisset Jacob, absentibus filiis, & in pastu pecorum occupatis, siluit donec redirent.

6 Egresso autem Hemor patre Sichem, ut loqueretur ad Jacob, *

7 Ecce filii ejus veniebant de agro: auditoque quod acciderat, irati sunt valde, eo quod fœdam rem operatus esset in Israel, & violata filia Jacob, rem illicitam perpetrasset.

8 Locutus est itaque Hemor ad eos: Sichem filii mei adhæsit anima filiæ vestræ: date eam illi uxorem:

9 Et jungamus vicissim connubia: filias vestras tradite nobis, & filias nostras accipite:

10 Et habitate nobiscum: terra in potestate vestra est: exercete, negotiamini, & possidete eam.

B 11 Sed & Sichem ad patrem & ad fratres ejus ait: Inveniam gratiam coram vobis: & quæcumque statueritis, dabo.

12 Augete dotem, & munera postulate, & libenter tribuam quod petieritis: tantum date mihi puellam hanc uxorem.

13 Responderunt filii Jacob Sichem & patri ejus in dolo, sævientes ob stuprum sororis:

14 Non possumus facere quod petitis, nec dare sororem nostram homini incircumciso: quod illicitum & nefarium est apud nos.

15 Sed in hoc valebimus fœderari, si volueritis esse similes nostri, & circumcidatur in vobis omne masculini sexus.

C 16 Tunc dabimus & accipiemus mutuo filias vestras, ac nostras: & habitabimus vobiscum, erimusque unus populus.

17 Si autem circumcidi nolueritis, tollemus filiam nostram, & recedemus.

18 Placuit oblatio eorum Hemor, & Sichem filio ejus:

19 Nec distulit adolescens, quin statim quod petebatur, expleret: amabat enim puellam valde, & ipse erat inclytus in omni domo patris sui.

20 Ingressique portam urbis, locuti sunt ad populum:

21 Viri isti pacifici sunt, & volunt habitare nobiscum; negotientur in terra, & exerceant eam, quæ spatiosa & lata cultoribus indiget: filias eorum accipiemus uxores, & nostras illis dabimus.

22 Unum est, quo differtur tantum bonum:

Si circumcidamus maſculos noſtros, ritum
gentis imitantes.
23 Et ſubſtantia eorum, & pecora, & cun-
cta quæ poſſident, noſtra erunt: tantum in
hoc acquieſcamus, & habitantes ſimul, u-
num efficiemus populum.
24 Aſſenſique ſunt omnes, circumciſis cun-
ctis maribus.
D 25 Et ecce, die tertio, quando graviſſimus
vulnerum dolor eſt, arreptis, duo filii Ja-
cob, Simeon & Levi fratres Dinæ, gladiis,
* Infra ingreſſi ſunt urbem confidenter: * interfe-
49. a.6. ctiſque omnibus maſculis,
26 Hemor & Sichem pariter necaverunt, tol-
lentes Dinam de domo Sichem ſororem ſuam.
27 Quibus egreſſis, irruerunt ſuper occi-
ſos cæteri filii Jacob: & depopulati ſunt ur-
bem in ultionem ſtupri.
28 Oves eorum, & armenta, & aſinos,
cunctaque vaſtantes, quæ in domibus & in
agris erant;
29 Parvulos quoque eorum & uxores duxe-
runt captivas.
30 Quibus patratis audacter, Jacob dixit ad Si-
meon & Levi: Turbaſtis me, & odioſum feci-
ſtis me Chananæis & Pherezæis habitatoribus
terræ hujus. Nos pauci ſumus: illi congregati
percutient me, & delebor ego, & domus mea.
31 Reſponderunt: Numquid ut ſcorto ab-
uti debuere ſorore noſtra?

CAPUT XXXV.

*Ubi Jacob idola ſuorum juxta Sichem defo-
diſſet, jubente Domino aſcendit in Bethel,
ubi ædificato altari Deo ſacrificavit, novaque
Dei apparitione confortatus fuit. Debora mo-
ritur: naſcitur Beniamin cum morte matris
Rachel: Ruben cum Bala inceſtum committit:
numerantur filii Jacob, cujus pater Iſaac mo-
ritur.*

A 1 INterea locutus eſt Deus ad Jacob: Sur-
ge, & aſcende Bethel, & habita ibi,
* Supr. facque altare Deo qui * apparuit tibi, quan-
28.c.13. do fugiebas Eſau fratrem tuum.
2 Jacob vero convocata omni domo ſua, ait:
Abjicite deos alienos, qui in medio veſtri ſunt
& mundamini, ac mutate veſtimenta veſtra.
3 Surgite, & aſcendamus in Bethel, ut fa-
ciamus ibi altare Deo; qui exaudivit me in
die tribulationis meæ, & ſocius fuit itine-
ris mei.
4 Dederunt ergo ei omnes deos alienos
quos habebant, & inaures quæ erant in au-
ribus eorum: at ille infodit ea ſubter te-
rebinthum, quæ eſt poſt urbem Sichem.
5 Cumque profecti eſſent, terror Dei in-
vaſit omnes per circuitum civitates, & non
ſunt auſi perſequi recedentes.
B 6 Venit igitur Jacob Luzam, quæ eſt in
terra Chanaan, cognomento Bethel: ipſe &
omnis populus cum eo.
7 Ædificavitque ibi altare, & appellavit no-
* Supr. men loci illius, Domus Dei; ibi enim * appa-
28.c.18. ruit ei Deus, cum fugeret fratrem ſuum.
8 Eodem tempore mortua eſt Debora nu-
trix Rebeccæ, & ſepulta eſt ad radices Be-
thel ſubter quercum: vocatumque eſt no-
men loci illius, Quercus fletus.
9 Apparuit autem iterum Deus Jacob,
poſtquam reverſus eſt de Meſopotamia Sy-
riæ, benedixitque ei,
* Supr. 10 Dicens: * Non vocaberis ultra Jacob,
32. d. ſed Iſrael erit nomen tuum. Et appellavit
28. eum Iſrael,
11 Dixitque ei: Ego Deus omnipotens:
creſce, & multiplicare; gentes & populi na-
tionum ex te erunt, reges de lumbis tuis e-
gredientur.
12 Terramque quam dedi Abraham & Iſaac,
dabo tibi & ſemini tuo poſt te.
13 Et receſſit ab eo.
C 14 Ille vero erexit titulum lapideum in lo-
co, quo locutus fuerat ei Deus: libans ſu-
per eum libamina, & effundens oleum:
15 Vocanſque nomen loci illius, Bethel.
16 Egreſſus autem inde, venit verno tem-
pore ad terram, quæ ducit Ephratam: in
qua cum parturiret Rachel,
17 Ob difficultatem partus periclitari cœ-
pit. Dixitque ei obſtetrix: Noli timere,
quia & hunc habebis filium.
18 Egrediente autem anima præ dolore, & im-
minente jam morte, vocavit nomen filii ſui, Be-
noni, id eſt filius doloris mei: pater vero appel-
lavit eum Beniamin, id eſt filius dextræ.
19 Mortua eſt ergo Rachel, & ſepulta eſt in
via, quæ ducit Ephratam: hæc eſt Bethlehem.
20 Erexitque Jacob titulum ſuper ſepul-
chrum ejus: * Hic eſt titulus monumenti * Infra
Rachel, uſque in præſentem diem. 48. b.7.
21 Egreſſus inde, fixit tabernaculum trans D
Turrem gregis.
22 * Cumque habitaret in illa regione, * Infra
abiit Ruben, & dormivit cum Bala concu- 49. a.4.
bina patris ſui: quod illum minime latuit.
Erant autem filii Jacob duodecim.
23 Filii Liæ: primogenitus Ruben, &
Simeon, & Levi, & Judas, & Iſſachar, &
Zabulon.
24 Filii Rachel: Joſeph & Beniamin.
25 Filii Balæ ancillæ Rachelis: Dan &
Nephthali.
26 Filii Zelphæ ancillæ Liæ: Gad & A-
ſer: hi ſunt filii Jacob, qui nati ſunt ei in
Meſopotamia Syriæ.
27 Venit etiam ad Iſaac patrem ſuum in
Mambre, Civitatem Arbee: hæc eſt Hebron,
in qua peregrinatus eſt Abraham & Iſaac.
28 Et completi ſunt dies Iſaac centum o-
ctoginta annorum.
29 Conſumptuſque ætate mortuus eſt: & appo-
ſitus eſt populo ſuo ſenex & plenus dierum: &
ſepelierunt eum Eſau & Jacob filii ſui.

CAPUT XXXVI.

*Eſau cum uxoribus & filiis a fratre Jacob
ob nimiam utriuſque opulentiam ſeparatur:
filiorum Eſau genealogia cum habitatione de-
ſcribitur.*

1 HÆ ſunt autem generationes Eſau: A
ipſe eſt Edom.
2 Eſau accepit uxores de filiabus Chanaan:
Ada filiam Elon Hethæi, & Oolibama fi-
liam Anæ filiæ Sebeon Hevæi:
3 Baſemath quoque filiam Iſmael ſororem
Nabaioth.
4 * Peperit autem Ada Eliphaz: Baſemath * 1. Par.
genuit Rahuel: 1. c.35.
5 Oolibama genuit Jehus & Ihelon & Core;
hi filii Eſau, qui nati ſunt ei in terra Chanaan.
6 Tulit autem Eſau uxores ſuas & filios & fi-
lias, & omnem animam domus ſuæ, & ſubſtan-
tiam, & pecora, & cuncta quæ habere poterat
in terra Chanaan: & abiit in alteram regio-
nem, receſſitque a fratre ſuo Jacob.
7 * Divites enim erant valde, & ſimul ha- * Supr.
bitare non poterant: nec ſuſtinebat eos ter- 13. b.6.
ra peregrinationis eorum præ multitudine
gregum.
8 * Habitavitque Eſau in monte Seir: ip- * Joſ.
ſe eſt Edom. 24. a.4.
9 Hæ autem ſunt generationes Eſau patris B
Edom in monte Seir,
10 Et hæc nomina filiorum ejus: * Eliphaz * 1. Par
filius Ada uxoris Eſau: Rahuel quoque filius 1. c.35
Baſemath uxoris ejus.
11 Fueruntque Eliphaz filii: Theman,
Omar, Sepho: & Gatham, & Cenez.
12 Erat autem Thamna, concubina Eli-
phaz filii Eſau: quæ peperit ei Amalech;
hi ſunt filii Ada uxoris Eſau.
13 Filii autem Rahuel: Nahath & Zara, Sam-
ma & Meza; hi filii Baſemath uxoris Eſau.
14 Iſti quoque erant filii Oolibama filiæ
Anæ filiæ Sebeon, uxoris Eſau, quos ge-
nuit ei, Jehus & Ihelon & Core.
15 Hi duces filiorum Eſau: Filii Eliphaz
primogeniti Eſau; dux Theman, dux Omar,
dux Sepho, dux Cenez,
16 Dux Core, dux Gatham, dux Amalech; hi
filii Eliphaz in terra Edom, & hi filii Ada.
17 Hi quoque filii Rahuel filii Eſau: dux
Nahath, dux Zare, dux Samma, dux Me-
za; hi autem duces Rahuel in terra E-
dom; iſti filii Baſemath uxoris Eſau. C
18 Hi autem filii Oolibama uxoris Eſau:
dux Jehus, dux Ihelon, dux Core; hi du-
ces Oolibama filiæ Anæ uxoris Eſau.

19 Iſti ſunt filii Eſau, & hi duces eorum :
ipſe eſt Edom.
*1.Par. 1. c.38. 20*Iſti ſunt filii Seir Horræi, habitatores ter-
ræ : Lotan, & Sobal, & Sebeon, & Ana,
21 Et Diſon, & Eſer, & Diſan ; hi duces
Horræi, filii Seir in terra Edom.
22 Facti ſunt autem filii Lotan, Hori &
Heman ; erat autem ſoror Lotan, Thamna.
23 Et iſti filii Sobal : Aluan & Manahat
& Ebal, & Sepho & Onam.
24 Et hi filii Sebeon : Aia & Ana. Iſte eſt
Ana qui invenit aquas calidas in ſolitudine,
cum paſceret aſinos Sebeon patris ſui :
25 Habuitq; filium Diſon, & filiam Oolibama.
26 Et iſti filii Diſon : Hamdam, & Eſe-
ban, & Iethram, & Charan.
27 Hi quoque filii Eſer : Balaan, & Za-
van, & Acan.
28 Habuit autem filios Diſan: Hus, & Aram.
29 Hi duces Horræorum : dux Lotan, dux
Sobal, dux Sebeon, dux Ana,
30 Dux Diſon, dux Eſer, dux Diſan: iſti duces
D Horræorum qui imperaverunt in terra Seir.
31 Reges autem qui regnaverunt in terra
Edom, antequam haberent regem filii Iſrael,
fuerunt hi :
32 Bela filius Beor, nomenq; urbis ejus Denaba.
33 Mortuus eſt autem Bela, & regnavit
pro eo Jobab filius Zaræ de Boſra.
34 Cumque mortuus eſſet Jobab, regnavit
pro eo Huſam de terra Themanorum.
35 Hoc quoque mortuo, regnavit pro eo
Adad filius Badad, qui percuſſit Madian in
regione Moab : & nomen urbis ejus Avith.
36 Cumque mortuus eſſet Adad, regnavit
pro eo Semla de Maſreca.
37 Hoc quoque mortuo, regnavit pro eo
Saul de fluvio Rohoboth.
38 Cumque & hic obiiſſet, ſucceſſit in re-
gnum Balanan filius Achobor.
39 Iſto quoque mortuo, regnavit pro eo Adar,
nomenq; urbis ejus Phau : & appellabatur uxor
ejus Meetabel, filia Matred filiæ Mezaab.
40 Hæc ergo nomina ducum Eſau in co-
gnationibus, & locis, & vocabulis ſuis : dux
Thamna, dux Alua, dux Ietheth,
41 Dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon,
42 Dux Cenez, dux Theman, dux Mabſar,
43 Dux Magdiel, dux Hiram : hi duces
Edom habitantes in terra imperii ſui : ipſe
eſt Eſau pater Idumæorum.

CAPUT XXXVII.

Joſeph fratres apud patrem de crimine accuſans, viſaque ſomnia narrans, fratrum odium in ſe concitat : quare, volentibus illum occidere, primum conſilio Ruben in ciſternam detruditur, deinde Judæ conſilio venditur Iſmaelitis, inſcio Ruben : a patre autem exiſtimante eum a fera occiſum lugetur : interea Joſeph in Ægyptum ductus Putiphari venditur.

A 1 HAbitavit autem Jacob in terra Chanaan,
in qua pater ſuus peregrinatus eſt.
2 Et hæ ſunt generationes ejus : Joſeph cum
ſedecim eſſet annorum, paſcebat gregem cum
fratribus ſuis adhuc puer: & erat cum filiis Ba-
læ & Zelphæ uxorum patris ſui : accuſavitque
fratres ſuos apud patrem crimine peſſimo.
3 Iſrael autem diligebat Joſeph ſuper omnes
filios ſuos, eo quod in ſenectute genuiſſet
eum : fecitque ei tunicam polymitam.
4 Videntes autem fratres ejus, quod a patre
plus cunctis filiis amaretur, oderant eum,
nec poterant ei quidquam pacifice loqui.
B 5 Accidit quoque, ut viſum ſomnium re-
ferret fratribus ſuis : quæ cauſa majoris odii
ſeminarium fuit.
6 Dixitque ad eos : Audite ſomnium meum
quod vidi :
7 Putabam nos ligare manipulos in agro :
& quaſi conſurgere manipulum meum, &
ſtare, veſtroſque manipulos circumſtantes
adorare manipulum meum.
8 Reſponderunt fratres ejus : Numquid
rex noſter eris? aut ſubjiciemur ditioni tuæ?
Hæc ergo cauſa ſomniorum atque ſermonum,
invidiæ & odii fomitem miniſtravit.
9 Aliud quoque vidit ſomnium quod narrans
fratribus, ait : Vidi per ſomnium, quaſi ſolem,
& lunam, & ſtellas undecim adorare me.
10 Quod cum patri ſuo, & fratribus retu- C
liſſet, increpavit eum pater ſuus, & dixit :
Quid ſibi vult hoc ſomnium, quod vidiſti?
num ego & mater tua, & fratres tui adora-
bimus te ſuper terram?
11 Invidebant ei igitur fratres ſui : pater
vero rem tacitus conſiderabat.
12 Cumque fratres illius in paſcendis gre-
gibus patris morarentur in Sichem,
13 Dixit ad eum Iſrael : Fratres tui pa-
ſcunt oves in Sichimis: veni, mittam te ad
eos. Quo reſpondente,
14 Præſto ſum, ait ei : Vade, & vide ſi
cuncta proſpera ſint erga fratres tuos, &
pecora : & renuntia mihi quid agatur. Miſ-
ſus de Valle Hebron, venit in Sichem :
15 Invenitque eum vir errantem in agro, D
& interrogavit quid quæreret.
16 At ille reſpondit : Fratres meos quæ-
ro : indica mihi ubi paſcant greges.
17 Dixitque ei vir : Receſſerunt de loco
iſto : audivi autem eos dicentes : Eamus in
Dothain. Perrexit ergo Joſeph poſt fratres
ſuos, & invenit eos in Dothain.
18 Qui cum vidiſſent eum procul, antequam
accederet ad eos, cogitaverunt illum occidere :
19 Et mutuo loquebātur: Ecce ſomniator venit :
20 Venite, occidamus eum, & mittamus
in ciſternam veterem; dicemuſque : Fera peſ-
ſima devoravit eum : & tunc apparebit, quid
illi proſint ſomnia ſua.
21* Audiens autem hoc Ruben, nitebatur li- E
berare eum de manibus eorum, & dicebat : * Infra 42. d.
22 Non interficiatis animam ejus, nec ef- 22.
fundatis ſanguinem : ſed projicite eum in ci-
ſternam hanc, quæ eſt in ſolitudine, ma-
nuſque veſtras ſervate innoxias ; hoc autem
dicebat, volens eripere eum de manibus eo-
rum, & reddere patri ſuo.
23 Confeſtim igitur ut pervenit ad fratres ſuos,
nudaverunt eum tunica talari, & polymita :
24 Miſeruntque eum in ciſternam vete-
rem, quæ non habebat aquam.
25 Et ſedentes ut comederent panem, vi-
derunt Iſmaelitas viatores venire de Galaad,
& camelos eorum portantes aromata, & re-
ſinam, & ſtacten in Ægyptum.
26 Dixit ergo Judas fratribus ſuis : Quid F
nobis prodeſt, ſi occiderimus fratrem no-
ſtrum, & celaverimus ſanguinem ipſius?
27 Melius eſt ut venumdetur Iſmaelitis,
& manus noſtræ non polluantur ; frater e-
nim, & caro noſtra eſt. Acquieverunt fra-
tres ſermonibus illius.
28 * Et prætereuntibus Madianitis nego- * Sap. 10.c.13.
tiatoribus, extrahentes eum de ciſterna, ven-
diderunt eum Iſmaelitis, viginti argenteis :
qui duxerunt eum in Ægyptum.
29 Reverſuſque Ruben ad ciſternam, non
invenit puerum :
30 Et ſciſſis veſtibus pergens ad fratres ſuos,
ait : Puer non comparet, & ego quo ibo?
31 Tulerunt autem tunicam ejus, & in ſan- G
guine hœdi, quem occiderant, tinxerunt :
32 Mittentes qui ferrent ad patrem, & di-
cerent : Hanc invenimus : vide utrum tunica
filii tui ſit, an non?
33 Quam cum agnoviſſet pater, ait : Tu-
nica filii mei eſt, fera peſſima comedit eum,
beſtia devoravit Joſeph.
34 Sciſſiſque veſtibus, indutus eſt cilicio,
lugens filium ſuum multo tempore.
35 Congregatis autem cunctis liberis ejus, ut
lenirent dolorem patris, noluit conſolationem
accipere, ſed ait : Deſcendam ad filium meum
lugens in infernū. Et illo perſeverante in fletu,
36 Madianitæ vendiderunt Joſeph in Ægypto
Putiphari eunucho Pharaonis, magiſtro militū.

CAPUT XXXVIII.

Judas ex uxore Chananæa tribus filiis ſuſceptis, primum, & deinde ſecundum Thamar copulavit ; quibus mortuis, eam inſcius pro ſcorto cognovit ; quo concubitu Phares & Zaram genuit.

1 EOdem tempore deſcendens Judas a fra- A
tribus ſuis, divertit ad virum Odol-
lamitem, nomine Hiram.

*1.Par. 2 * Viditque ibi filiam hominis Chananæi,
2. a. 3. vocabulo Sue: & accepta uxore, ingressus
est ad eam.
3 Quæ concepit, & peperit filium, & vo-
cavit nomen ejus Her.
* Num. 4 * Rursumque concepto fœtu, natum fi-
26.c.19. lium vocavit Onan.
5 Tertium quoque peperit, quem appellavit
Sela: quo nato, parere ultra cessavit.
6 Dedit autem Judas uxorem primogenito
suo Her, nomine Thamar.
B 7 * Fuit quoque Her primogenitus Judæ, ne-
* Num. quam in conspectu Domini:& ab eo occisus est.
26.b.16. 8 Dixit ergo Judas ad Onan filium suum:
& c.19. Ingredere ad uxorem fratris tui, & sociare
illi, ut suscites semen fratri tuo.
9 Ille sciens non sibi nasci filios, introiens
ad uxorem fratris sui, semen fundebat in ter-
ram, ne liberi fratris nomine nascerentur:
10 Et idcirco percussit eum Dominus, quod
rem detestabilem faceret.
11 Quam ob rem dixit Judas Thamar nurui
suæ: Esto vidua in domo patris tui, donec
crescat Sela filius meus; timebat enim ne &
ipse moreretur, sicut fratres ejus. Quæ abiit,
& habitavit in domo patris sui.
C 12 Evolutis autem multis diebus, mortua
est filia Sue uxor Judæ: qui post luctum con-
solatione suscepta, ascendebat ad tonsores
ovium suarum, ipse & Hiras opilio gregis
Odollamites, in Thamnas,
13 Nuntiatumque est Thamar, quod socer illius
ascenderet in Thamnas ad tondendas oves.
14 Quæ, depositis viduitatis vestibus, assum-
psit theristrum, & mutato habitu, sedit in bivio
itineris, quod ducit Thamnam: eo quod cre-
visset Sela, & non eum accepisset maritum.
15 Quam cum vidisset Judas, suspicatus est
esse meretricem; operuerat enim vultum
suum, ne agnosceretur.
D 16 Ingrediensque ad eam, ait: Dimitte
me ut coeam tecum: nesciebat enim quod
nurus sua esset. Qua respondente: Quid da-
bis mihi, ut fruaris concubitu meo?
17 Dixit: Mittam tibi hœdum de gregi-
bus. Rursumque illa dicente: Patiar quod
vis, si dederis mihi arrhabonem, donec mit-
tas quod polliceris.
18 Ait Judas: Quid tibi vis pro arrhabone
dari? Respondit: Annulum tuum, & armil-
lam, & baculum quem manu tenes. Ad u-
num igitur coitum mulier concepit,
19 Et surgens abiit: depositoque habitu, quem
sumpserat, induta est viduitatis vestibus.
E 20 Misit autem Judas hedum per pastorem su-
um Odollamitem, ut reciperet pignus quod de-
derat mulieri: qui cum non invenisset eam,
21 Interrogavit homines loci illius: Ubi est
mulier quæ sedebat in bivio? Respondentibus
cunctis: Non fuit in loco isto meretrix;
22 Reversus est ad Judam, & dixit ei: Non
inveni eam: sed & homines loci illius dixe-
runt mihi, numquam sedisse ibi scortum.
F 23 Ait Judas: Habeat sibi: certe mendacii
arguere nos non potest; ego misi hœdum
quem promiseram, & tu non invenisti eam.
24 Ecce autem post tres menses nuntiaverunt
Judæ, dicentes: Fornicata est Thamar nurus
tua, & videtur uterus illius intumescere. Dixit-
que Judas: Producite eam, ut comburatur.
25 Quæ cum duceretur ad pœnam, misit
ad socerum suum, dicens: De viro, cujus
hæc sunt, concepi: cognosce cujus sit annu-
lus, & armilla, & baculus.
25 Qui, agnitis muneribus, ait: Justior
me est, quia non tradidi eam Sela filio meo.
Attamen ultra non cognovit eam.
G 27 * Instante autem partu, apparuerunt
*Matt. gemini in utero: atque in ipsa effusione in-
1. a. 3. fantium, unus protulit manum, in qua ob-
stetrix ligavit coccinum, dicens:
28 Iste egredietur prior.
29 Illo vero retrahente manum, egressus
est alter: dixitque mulier: Quare divisa est
propter te maceria? & ob hanc causam vo-
cavit nomen ejus Phares.
*1.Par. 30 * Postea egressus est frater ejus, in cujus
2. a. 4. manu erat coccinum: quem appellavit Zara.

CAPUT XXXIX.

*Cum prospere ageret Joseph apud herum Puti-
pharem, eique gratiosus totam administraret
familiam, contemnens heram sæpius de concu-
bitu interpellantem, accusatur apud dominum,
& in carcerem conjicitur; ubi custodis gratiam
nactus, omnium vinctorum curam habet.* A
1 IGitur Joseph ductus est in Ægyptum: emit-
que eum Putiphar eunuchus Pharaonis,
princeps exercitus, vir Ægyptius, de manu
Ismaelitarum, a quibus perductus erat.
2 Fuitque Dominus cum eo, & erat vir in
cunctis prospere agens: habitavitque in do-
mo domini sui,
3 Qui optime noverat, Dñm esse cum eo, &
omnia quæ gereret, ab eo dirigi in manu illius.
4 Invenitque Joseph gratiam coram domi-
no suo, & ministrabat ei, a quo præpositus
omnibus gubernabat creditam sibi domum,
& universa quæ ei tradita fuerant.
5 Benedixitque Dominus domui Ægyptii pro-
pter Joseph, & multiplicavit tam in ædibus,
quam in agris cunctam ejus substantiam:
6 Nec quidquam aliud noverat, nisi pa-
nem quo vescebatur. Erat autem Joseph
pulchra facie, & decorus aspectu.
7 Post multos itaque dies injecit domina sua B
oculos suos in Joseph, & ait: Dormi mecum.
8 Qui nequaquam acquiescens operi nefario,
dixit ad eam: Ecce dominus meus, omnibus mi-
hi traditis, ignorat quid habeat in domo sua:
9 Nec quidquam est, quod non in mea sit po-
testate, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ
uxor ejus es: quomodo ergo possum hoc ma-
lum facere, & peccare in Deum meum?
10 Hujuscemodi verbis per singulos dies &
mulier molesta erat adolescenti, & ille re-
cusabat stuprum.
11 Accidit autem quadam die, ut intraret
Joseph domum, & operis quippiam absque
arbitris faceret:
12 Et illa apprehensa lacinia vestimenti ejus,
diceret: Dormi mecum. Qui relicto in manu
ejus pallio fugit, & egressus est foras.
13 Cumque vidisset mulier vestem in ma- C
nibus suis, & se esse contemptam,
14 Vocavit ad se homines domus suæ, & ait
ad eos: En introduxit virum Hebræum, ut
illuderet nobis; ingressus est ad me, ut co-
iret mecum: cumque ego succlamassem,
15 Et audisset vocem meam, reliquit pal-
lium quod tenebam, & fugit foras.
16 In argumentum ergo fidei retentum pal-
lium ostendit marito revertenti domum,
17 Et ait: Ingressus est ad me servus He-
bræus, quem adduxisti, ut illuderet mihi:
18 Cumque audisset me clamare, reliquit D
pallium quod tenebam, & fugit foras.
19 His auditis dominus, & nimium credu-
lus verbis conjugis, iratus est valde:
20 * Tradiditque Joseph in carcerem, ubi vin- * Psal.
cti regis custodiebantur, & erat ibi clausus. 104. b.
21 Fuit autem Dominus cum Joseph, & 18.
misertus illius dedit ei gratiam in conspectu
principis carceris.
22 Qui tradidit in manu illius universos
vinctos, qui in custodia tenebantur: & quid-
quid fiebat, sub ipso erat.
23 Nec noverat aliquid, cunctis ei credi-
tis. Dominus enim erat cum illo, & omnia
opera ejus dirigebat.

CAPUT XL.

*Eunuchorum Pharaonis in carcere Joseph so-
mnia interpretatus, alterum officio pristino re-
stituendum, alterum suspendio finiendum præ-
dixit: quæ omnia in Pharaonis natalitio eve-
nerunt.*
1 HIs ita gestis, accidit ut peccarent duo A
eunuchi, pincerna regis Ægypti, &
pistor, domino suo.
2 Iratusque contra eos Pharao (nam alter
pincernis præerat, alter pistoribus)
3 Misit eos in carcerem principis militum,
in quo erat vinctus & Joseph.
4 At custos carceris tradidit eos Joseph, qui
& ministrabat eis. Aliquantulum temporis
fluxerat, & illi in custodia tenebantur.

5 Videruntque ambo somnium nocte una, juxta interpretationem congruam sibi.

6 Ad quos cum introisset Joseph mane, & vidisset eos tristes,

7 Sciscitatus est eos dicens: Cur tristior est hodie solito facies vestra?

8 Qui responderunt: Somnium vidimus, & non est qui interpretetur nobis. Dixitque ad eos Joseph: Numquid non Dei est interpretatio? referte mihi quid videritis.

9 Narravit prior, præpositus pincernarum, somnium suum: Videbam coram me vitem,

10 In qua erant tres propagines, crescere paulatim in gemmas, & post flores uvas maturescere:

11 Calicemque Pharaonis in manu mea; tuli ergo uvas, & expressi in calicem quem tenebam, & tradidi poculum Pharaoni.

12 Respondit Joseph: Hæc est interpretatio somnii: Tres propagines, tres adhuc dies sunt:

13 Post quos recordabitur Pharao ministerii tui, & restituet te in gradum pristinum: dabisque ei calicem juxta officium tuum, sicut ante facere consueveras.

14 Tantum memento mei, cum bene tibi fuerit, & facias mecum misericordiam: ut suggeras Pharaoni, ut educat me de isto carcere:

15 Quia furto sublatus sum de terra Hebræorum, & hic innocens in lacum missus sum.

16 Videns pistorum magister, quod prudenter somnium dissolvisset, ait: Et ego vidi somnium; Quod tria canistra farinæ haberem super caput meum:

17 Et in uno canistro, quod erat excelsius, portare me omnes cibos, qui fiunt arte pistoria, avesque comedere ex eo.

18 Respondit Joseph; Hæc est interpretatio somnii: Tria canistra, tres adhuc dies sunt:

19 Post quos auferet Pharao caput tuum, ac suspendet te in cruce, & lacerabunt volucres carnes tuas.

20 Exinde dies tertius natalitius Pharaonis erat: qui faciens grande convivium pueris suis, recordatus est inter epulas magistri pincernarum, & pistorum principis.

21 Restituitque alterum in locum suum, ut porrigeret ei poculum:

22 Alterum suspendit in patibulo, ut conjectoris veritas probaretur.

23 Et tamen succedentibus prosperis, præpositus pincernarum oblitus est interpretis sui.

CAPUT XLI.

Somnia Pharaonis de bobus & spicis cum nemo alius valeret interpretari, unicus Joseph interpretatur, ideoque toti Ægypto præficitur, & ex Aseneth data sibi a Pharaone uxore duos sustulit filios ante septem famis annos. Sterilitas tandem fertilitati succedit.

1 Post duos annos vidit Pharao somnium. Putabat se stare super fluvium,

2 De quo ascendebant septem boves, pulchræ & crassæ nimis: & pascebantur in locis palustribus.

3 Aliæ quoque septem emergebant de flumine, fœdæ confectæque macie: & pascebantur in ipsa amnis ripa, in locis virentibus:

4 Devoraveruntque eas, quarum mira species & habitudo corporum erat. Expergefactus Pharao

5 Rursum dormivit, & vidit alterum somnium. Septem spicæ pullulabant in culmo uno, plenæ atque formosæ:

6 Aliæ quoque totidem spicæ tenues & percussæ uredine oriebantur,

7 Devorantes omnem priorum pulchritudinem. Evigilans Pharao post quietem,

8 Et facto mane, pavore perterritus, misit ad omnes conjectores Ægypti, cunctosque sapientes: & accersitis narravit somnium, nec erat qui interpretaretur.

9 Tunc demum reminiscens pincernarum magister, ait: Confiteor peccatum meum.

10 Iratus rex servis suis, me & magistrum pistorum retrudi jussit in carcerem principis militum:

11 Ubi una nocte uterque vidimus somnium præsagum futurorum.

12 Erat ibi puer Hebræus, ejusdem ducis militum famulus: cui narrantes somnia,

13 Audivimus quidquid postea rei probavit eventus; ego enim redditus sum officio meo, & ille suspensus est in cruce.

14 Protinus ad regis imperium eductum de carcere Joseph totonderunt, ac veste mutata, obtulerunt ei.

15 Cui ille ait: Vidi somnia, nec est qui edisserat: quæ audivi te sapientissime conjicere.

16 Respondit Joseph: Absque me Deus respondebit prospera Pharaoni.

17 Narravit ergo Pharao quod viderat: Putabam me stare super ripam fluminis,

18 Et septem boves de amne conscendere, pulchras nimis, & obesis carnibus: quæ in pastu paludis virecta carpebant:

19 Et ecce, has sequebantur aliæ septem boves in tantum deformes & macilentæ, ut numquam tales in terra Ægypti viderim:

20 Quæ, devoratis & consumptis prioribus,

21 Nullum saturitatis dedere vestigium, sed simili macie & squalore torpebant. Evigilans, rursus sopore depressus,

22 Vidi somnium: Septem spicæ pullulabant in culmo uno, plenæ atque pulcherrimæ.

23 Aliæ quoque septem tenues & percussæ uredine, oriebantur e stipula:

24 Quæ priorum pulchritudinem devoraverunt. Narravi conjectoribus somnium, & nemo est qui edisserat.

25 Respondit Joseph: Somnium regis unum est: quæ facturus est Deus, ostendit Pharaoni.

26 Septem boves pulchræ, & septem spicæ plenæ, septem ubertatis anni sunt: eamdemque vim somnii comprehendunt.

27 Septem quoque boves tenues atque macilentæ, quæ ascenderunt post eas, & septem spicæ tenues, & vento urente percussæ, septem anni venturæ sunt famis.

28 Qui hoc ordine complebuntur:

29 Ecce septem anni venient fertilitatis magnæ in universa terra Ægypti:

30 Quos sequentur septem anni alii tantæ sterilitatis, ut oblivioni tradatur cuncta retro abundantia; consumptura est enim fames omnem terram,

31 Et ubertatis magnitudinem perditura est inopiæ magnitudo.

32 Quod autem vidisti secundo ad eamdem rem pertinens somnium, firmitatis indicium est, eo quod fiat sermo Dei, & velocius impleatur.

33 Nunc ergo provideat rex virum sapientem & industrium, & præficiat eum Terræ Ægypti:

34 Qui constituat præpositos per cunctas regiones: & quintam partem fructuum per septem annos fertilitatis,

35 Qui jam nunc futuri sunt, congreget in horrea: & omne frumentum sub Pharaonis potestate condatur, serveturque in urbibus:

36 Et præparetur futuræ septem annorum fami, quæ oppressura est Ægyptum: & non consumetur terra inopia.

37 Placuit Pharaoni consilium, & cunctis ministris ejus:

38 Locutusque est ad eos: Num invenire poterimus talem virum, qui spiritu Dei plenus sit?

39 Dixit ergo ad Joseph: Quia ostendit tibi Deus omnia quæ locutus es, numquid sapientiorem & consimilem tui invenire potero?

40 * Tu eris super domum meam, & ad tui oris imperium cunctus populus obediet: uno tantum regni solio te præcedam.

41 Dixitque rursus Pharao ad Joseph: Ecce, constitui te super universam terram Ægypti.

42 Tulitque annulum de manu sua, & dedit eum in manu ejus: vestivitque eum stola byssina, & collo torquem auream circumposuit.

43 Fecitque eum ascendere super currum suum secundum, clamante præcone, ut omnes coram eo genu flecterent, & præpositum esse scirent universæ Terræ Ægypti.

44 Dixit quoque rex ad Joseph: Ego sum Pharao: absque tuo imperio non movebit quisquam manum aut pedem in omni terra Ægypti.

45 Vertitque nomen ejus, & vocavit eum lingua Ægyptiaca Salvatorem mundi. Deditque illi uxorem Aseneth filiam Putiphare

* Psal. 104. b. 21. 1. Mac. 2. f. 53. Act. 7. b. 10.

sacer-

ſacerdotis Heliopoleos. Egreſſus eſt itaque
Joſeph ad terram Ægypti:
46 (Triginta autem annorum erat, quan-
do ſtetit in conſpectu regis Pharaonis) &
circuivit omnes regiones Ægypti.
47 Venitque fertilitas ſeptem annorum: &
in manipulos redactæ ſegetes congregatæ
ſunt in horrea Ægypti.
48 Omnis etiam frugum abundantia in ſin-
gulis urbibus condita eſt.
49 Tantaque fuit abundantia tritici, ut a-
renæ maris coæquaretur, & copia menſuram
excederet.
G
50 * Nati ſunt autem Joſeph filii duo, ante- * infra 48. c. 20. & 49. a. 5.
quam veniret fames: quos peperit ei Aſeneth
filia Putiphare ſacerdotis Heliopoleos.
51 Vocavitque nomen primogeniti, Manaſ-
ſes, dicens: Oblivisci me fecit Deus omnium
laborum meorum, & domus patris mei.
52 Nomen quoque ſecundi appellavit E-
phraim, dicens: Creſcere me fecit Deus in
terra paupertatis meæ.
53 Igitur tranſactis ſeptem ubertatis an-
nis, qui fuerant in Ægypto,
54 Cœperunt venire ſeptem anni inopiæ,
quos prædixerat Joſeph: & in univerſo orbe
fames prævaluit, in cuncta autem terra Æ-
gypti panis erat.
55 Qua eſuriente, clamavit populus ad
Pharaonem, alimenta petens. Quibus ille
reſpondit: Ite ad Joſeph, & quidquid ipſe
vobis dixerit, facite.
56 Creſcebat autem quotidie fames in omni
terra: aperuitq; Joſeph univerſa horrea, & ven-
debat Ægyptiis; nam & illos oppreſſerat fames.
57 Omneſque provinciæ veniebant in Æ-
gyptum, ut emerent eſcas, & malum ino-
piæ temperarent.

CAPUT XLII.

Fratres Joſeph cogente fame in Ægyptum pro emendis frumentis a patre miſſi, ab eo cognoſcuntur, ac durius tractantur, & in carcerem conjiciuntur: tandem, Simeone in vinculis relicto, revertuntur, ac pecuniam in ſaccum cujuſque inditam una cum frumento inſcii referunt.

A
1 AUdiens autem Jacob, quod alimenta
venderentur in Ægypto, dixit filiis
ſuis: Quare negligitis?
2 Audivi quod triticũ venumdetur in Ægy-
pto: deſcendite, & emite nobis neceſſaria, ut
poſſimus vivere, & non conſumamur inopia.
3 Deſcendentes igitur fratres Joſeph de-
cem, ut emerent frumenta in Ægypto,
4 Beniamin domi retento a Jacob, qui di-
xerat fratribus ejus: Ne forte in itinere
quidquam patiatur mali,
5 Ingreſſi ſunt terram Ægypti cum aliis,
qui pergebant ad emendum. Erat autem fa-
mes in terra Chanaan.
B
6 Et Joſeph erat princeps in terra Ægypti,
atque ad ejus nutum frumenta populis vende-
bantur. Cumque adoraſſent eum fratres ſui,
7 Et agnoviſſet eos, quaſi ad alienos du-
rius loquebatur, interrogans eos: Unde ve-
niſtis? Qui reſponderunt: De terra Cha-
naan, ut emamus victui neceſſaria.
8 Et tamen fratres ipſe cognoſcens, non
eſt cognitus ab eis.
9 Recordatuſque ſomniorum, quæ aliquan-
do viderat, ait ad eos: Exploratores eſtis:
ut videatis infirmiora terræ, veniſtis.
10 Qui dixerunt: Non eſt ita, domine,
ſed ſervi tui venerunt, ut emerent cibos.
11 Omnes filii unius viri ſumus: pacifici
venimus, nec quidquam famuli tui machi-
nantur mali.
C
12 Quibus ille reſpondit: Aliter eſt: im-
munita terræ hujus conſiderare veniſtis.
13 At illi: Duodecim, inquiunt, ſervi tui,
fratres ſumus, filii viri unius in terra Cha-
naan: minimus cum patre noſtro eſt, alius
non eſt ſuper.
14 Hoc eſt, ait, quod locutus ſum: Ex-
ploratores eſtis.
15 Jam nunc experimentum veſtri capiam:
per ſalutem Pharaonis non egrediemini hinc,
donec veniat frater veſter minimus.
16 Mittite ex vobis unum, & adducat eum:
vos autem eritis in vinculis, donec probentur
quæ dixiſtis, utrum vera an falſa ſint: alioquin
per ſalutem Pharaonis exploratores eſtis.
17 Tradidit ergo illos cuſtodiæ tribus diebus.
18 Die autem tertio eductis de carcere, ait: Fa-
cite quæ dixi, & vivetis. Deum enim timeo.
19 Si pacifici eſtis, frater veſter unus lige- D
tur in carcere: vos autem abite, & ferte fru-
menta quæ emiſtis, in domos veſtras,
20 * Et fratrem veſtrum minimum ad me ad- * Infra 43. a. 3. & 5.
ducite, ut poſſim veſtros probare ſermones, &
non moriamini. Fecerunt ut dixerat,
21 Et locuti ſunt ad invicem: Merito hæc
patimur, quia peccavimus in fratrem no-
ſtrum, videntes anguſtiam animæ illius,
dum deprecaretur nos, & non audivimus:
idcirco venit ſuper nos iſta tribulatio.
22 E quibus unus Ruben ait: Numquid non
dixi vobis: * Nolite peccare in puerum: & non * Sup. 37. c. 22.
audiſtis me? en ſanguis ejus exquiritur.
23 Neſciebant autem, quod intelligeret Joſeph: E
eo quod per interpretem loqueretur ad eos.
24 Avertitque ſe parumper, & flevit: &
reverſus locutus eſt ad eos.
25 Tollenſque Simeon, & ligans illis præ-
ſentibus, juſſit miniſtris, ut implerent eo-
rum ſaccos tritico, & reponerent pecunias
ſingulorum in ſacculis ſuis, datis ſupra ci-
bariis in viam; qui fecerunt ita.
26 At illi portantes frumenta in aſinis
ſuis, profecti ſunt.
27 Apertoque unus ſacco, ut daret jumen-
to pabulum in diverſorio, contemplatus pe-
cuniam in ore ſacculi,
28 Dixit fratribus ſuis: Reddita eſt mihi
pecunia: en habetur in ſacco. Et obſtupefa-
cti turbatique, mutuo dixerunt: Quidnam
eſt hoc, quod fecit nobis Deus?
29 Veneruntque ad Jacob patrem ſuum in F
terram Chanaan, & narraverunt ei omnia
quæ accidiſſent ſibi, dicentes:
30 Locutus eſt nobis dominus terræ dure,
& putavit nos exploratores eſſe provinciæ.
31 Cui reſpondimus: Pacifici ſumus, nec
ullas molimur inſidias.
32 Duodecim fratres uno patre geniti ſu-
mus: unus non eſt ſuper: minimus cum pa-
tre noſtro eſt in terra Chanaan.
33 Qui ait nobis: Sic probabo quod pacifi-
ci ſitis: Fratrem veſtrum unum dimittite
apud me, & cibaria domibus veſtris neceſ-
ſaria ſumite, & abite,
34 Fratremque veſtrum minimum adducite
ad me, ut ſciam, quod non ſitis explorato-
res, & iſtum, qui tenetur in vinculis, re-
cipere poſſitis: ac deinceps quæ vultis, e-
mendi habeatis licentiam.
35 His dictis, cum frumenta effunderent,
ſinguli repererunt in ore ſaccorum ligatas pe-
cunias: exterritiſque ſimul omnibus,
36 Dixit pater Jacob: Abſque liberis me G
eſſe feciſtis: Joſeph non eſt ſuper, Simeon
tenetur in vinculis, & Beniamin auferetis;
in me hæc omnia mala reciderunt.
37 Cui reſpondit Ruben: Duos filios meos
interfice, ſi non reduxero illum tibi: trade
illum in manu mea, & ego eum tibi reſtituam.
38 At ille, Non deſcendet, inquit, filius
meus vobiſcum: frater ejus mortuus eſt, &
ipſe ſolus remanſit: ſi quid ei adverſi acci-
derit in terra, ad quam pergitis, deducetis
canos meos cum dolore ad inferos.

CAPUT XLIII.

Ægre impetrarunt fratres Joſeph a patre, ut in Ægyptum revertentes additis muneribus ac duplici pecunia, Beniamin ſecum ducerent: qui, invitati ad convivium, educto Simeone de carcere, ſimul epulantur cum Joſeph.

1 INterim fames omnem terram vehemen-
ter premebat:
2 Conſumptiſque cibis, quos ex Ægypto de- A
tulerant, dixit Jacob ad filios ſuos: Revertimi-
ni, & emite nobis pauxillum eſcarum.
3 Reſpondit Judas: Denunciavit nobis vir
ille ſub atteſtatione jurisjurandi, dicens:
Non videbitis faciem meam, niſi fratrem
veſtrum minimum adduxeritis vobiſcum.

4 Si ergo vis eum mittere nobiscum, pergemus pariter, & ememus tibi necessaria:

* Supr. 42. d. 20.

5 Sin autem non vis, non ibimus; vir enim, ut sæpe diximus, denuntiavit nobis, dicens: * Non videbitis faciem meam absque fratre vestro minimo.

B

6 Dixit eis Israel: In meam hoc fecistis miseriam, ut indicaretis ei & alium habere vos fratrem.

7 At illi responderunt: Interrogavit nos homo per ordinem nostram progeniem: si pater viveret: si haberemus fratrem: & nos respondimus ei consequenter juxta id quod fuerat sciscitatus; numquid scire poteramus quod dicturus esset: Adducite fratrem vestrum vobiscum?

8 Judas quoque dixit patri suo: Mitte puerum mecum, ut proficiscamur, & possimus vivere: ne moriamur nos & parvuli nostri.

* Infra 44. g. 32.

9 * Ego suscipio puerum: de manu mea require illum: nisi reduxero, & reddidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore.

10 Si non intercessisset dilatio, jam vice altera venissemus.

C

11 Igitur Israel pater eorum dixit ad eos: Si sic necesse est, facite quod vultis; sumite de optimis terræ fructibus in vasis vestris, & deferte viro munera, modicum resinæ, & mellis, & storacis, stactes & terebinthi, & amygdalarum.

12 Pecuniam quoque duplicem ferte vobiscum: & illam, quam invenistis in sacculis, reportate, ne forte errore factum sit:

13 Sed & fratrem vestrum tollite, & ite ad virū.

14 Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placabilem: & remittat vobiscum fratrem vestrum quem tenet, & hunc Beniamin; ego autem quasi orbatus absque liberis ero.

15 Tulerunt ergo viri munera, & pecuniam duplicem, & Beniamin: descenderuntque in Ægyptum, & steterunt coram Joseph.

D

16 Quos cum ille vidisset, & Beniamin simul, præcepit dispensatori domus suæ, dicens: Introduc viros domum, & occide victimas, & instrue convivium: quoniam mecum sunt comesturi meridie.

17 Fecit ille quod sibi fuerat imperatum, & introduxit viros domum.

18 Ibique exterriti, dixerunt mutuo: Propter pecuniam, quam retulimus prius in saccis nostris, introducti sumus: ut devolvat in nos calumniam, & violenter subjiciat servituti & nos, & asinos nostros.

19 Quamobrem in ipsis foribus accedentes ad dispensatorem domus

20 Locuti sunt: Oramus domine, ut audias nos.

* Supr. 42. a. 3.

* Jam ante descendimus, ut emeremus escas:

21 Quibus emptis, cum venissemus ad diversorium, aperuimus saccos nostros, & invenimus pecuniam in ore saccorum: quam nunc eodem pondere reportavimus.

E

22 Sed & aliud attulimus argentum, ut emamus quę nobis necessaria sūt; non est in nostra conscientia, quis posuerit eam in marsupiis nostris.

23 At ille respondit: Pax vobiscum, nolite timere. Deus vester, & Deus patris vestri dedit vobis thesauros in saccis vestris; nam pecuniam, quam dedistis mihi, probatam ego habeo. Eduxitque ad eos Simeon.

24 Et introductis domum, attulit aquam, & laverunt pedes suos, deditq; pabulum asinis eorum.

F

25 Illi vero parabant munera, donec ingrederetur Joseph meridie; audierant enim, quod ibi comesturi essent panem.

26 Igitur ingressus est Joseph domum suam, obtuleruntque ei munera, tenentes in manibus suis: & adoraverunt proni in terram.

27 At ille, clementer resalutatis eis, interrogavit eos, dicens: Salvus ne est pater vester senex, de quo dixeratis mihi? adhuc vivit?

28 Qui responderunt: Sospes est servus tuus pater noster, adhuc vivit. Et incurvati, adoraverunt eum.

29 Attollens autem Joseph oculos, vidit Beniamin fratrem suum uterinum & ait: Iste est frater vester parvulus, de quo dixeratis mihi? Et rursum, Deus, inquit, misereatur tui, fili mi.

G

30 Festinavitque, quia commota fuerant viscera ejus super fratre suo, & erumpebant lacrymæ: & introiens cubiculum flevit.

31 Rursumque lota facie egressus, continuit se, & ait: Ponite panes.

32 Quibus appositis, seorsum Joseph, & seorsum fratribus, Ægyptiis quoque qui vescebantur simul, seorsum (illicitum est enim Ægyptiis comedere cum Hebræis, & profanum putant hujuscemodi convivium)

33 Sederunt coram eo, primogenitus juxta primogenita sua, & minimus juxta ætatem suam. Et mirabantur nimis,

34 Sumptis partibus, quas ab eo acceperant: majorque pars venit Beniamin, ita ut quinque partibus excederet. Biberuntque & inebriati sunt cum eo.

CAPUT XLIV.

Joseph in sacco Beniamin jubet abscondi scyphum suum; & post eum inventum, revocatos ab itinere fratres furti arguit: Judas autem pro Beniamin se in servitute offert.

1 PRæcepit autem Joseph dispensatori domus suæ, dicens: Imple saccos eorum frumento, quantum possunt capere: & pone pecuniam singulorum in summitate sacci. A

2 Scyphum autem meum argenteum, & pretium quod dedit tritici, pone in ore sacci junioris. Factumque est ita.

3 Et orto mane, dimissi sunt cum asinis suis.

4 Jamque urbem exierant, & processerant paululum: tunc Joseph accersito dispensatore domus, Surge, inquit, & persequere viros, & apprehensis dicito: Quare reddidistis malum pro bono?

5 Scyphus, quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus, & in quo augurari solet; pessimam rem fecistis. B

6 Fecit ille ut jusserat. Et apprehensis per ordinem locutus est.

7 Qui responderunt: Quare sic loquitur dominus noster, ut servi tui tantum flagitii commiserint?

8 Pecuniam, quam invenimus in summitate saccorum, reportavimus ad te de terra Chanaan: & quo modo consequens est, ut furati simus de domo domini tui aurum vel argentum?

9 Apud quemcumque fuerit inventum servorum tuorum quod quæris, moriatur, & nos erimus servi domini nostri.

10 Qui dixit eis: Fiat juxta vestram sententiam; apud quemcumque fuerit inventum ipse sit servus meus; vos autem eritis innoxii.

11 Itaque festinato deponentes in terram saccos, aperuerunt singuli.

12 Quos scrutatus, incipiens a majore usque ad minimum, invenit scyphum in sacco Beniamin. C

13 At illi, scissis vestibus, oneratisque rursum asinis, reversi sunt in oppidum.

14 Primusque Judas cum fratribus ingressus est ad Joseph (necdū enim de loco abierat) omnesque ante eum pariter in terram corruerunt.

15 Quibus ille ait: Cur sic agere voluistis? an ignoratis, quod non sit similis mei in augurandi scientia? D

16 Cui Judas: Quid respondebimus, inquit, domino meo? vel quid loquemur, aut juste poterimus obtendere? Deus invenit iniquitatem servorum tuorum: en omnes servi sumus domini mei, & nos, & apud quem inventus est scyphus.

17 Respondit Joseph: Absit a me ut sic agam; qui furatus est scyphum, ipse sit servus meus: vos autem abite liberi ad patrem vestrum.

18 Accedens autem propius Judas, confidenter ait: Oro domine mi, loquatur servus tuus verbum in auribus tuis, & ne irascaris famulo tuo; tu es enim post Pharaonem E

19 Dominus meus. * Interrogasti prius servos tuos: Habetis patrem, aut fratrem? * Supr. 42. b. 11. & c. 13.

20 Et nos respondimus tibi domino meo: Est nobis pater senex, & puer parvulus, qui in senectute illius natus est; cujus uterinus frater mortuus est: & ipsum solum habet mater sua: pater vero tenere diligit eum.

21 Dixistique servis tuis: Adducite eum ad me, & ponam oculos meos super illum. F

22 Suggessimus domino meo: Non potest puer relinquere patrem suum; si enim illum dimiserit, morietur.

Sup. 42.a. 3. & 5. 23 * Et dixisti servis tuis: Nisi venerit
frater vester minimus vobiscum, non vide-
bi is amplius faciem meam.
24 Cum ergo ascendissemus ad famulum
tuum patrem nostrum, narravimus ei omnia,
quæ locutus est dominus meus.
25 Et dixit pater noster: Revertimini, &
emite nobis parum tritici.
26 Cui diximus: Ire non possumus; si fra-
ter noster minimus descenderit nobiscum,
proficiscemur simul: alioquin illo absente,
non audemus videre faciem viri.
G 27 Ad quæ ille respondit: Vos scitis, quod
duos genuerit mihi uxor mea.
28 Egressus est unus, & dixistis: *Bestia de-
Supra 37.d.20. & e.33. voravit eum: & hucusque non comparet.
29 Si tuleritis & istum, & aliquid ei in via
contigerit, deducetis canos meos cum mœro-
re ad inferos.
30 Igitur si intravero ad servum tuum pa-
trem nostrum, & puer defuerit, (cum ani-
ma illius ex hujus anima pendeat)
31 Videritque eum non esse nobiscum, mo-
rietur, & deducent famuli tui canos ejus
cum dolore ad inferos.
32 Ego proprie servus tuus sim, qui in
meam hunc recepi fidem, & spopondi dicens:
Supra 43.b. 9. * Nisi reduxero eum, peccati reus ero in
patrem meum omni tempore.
33 Manebo itaque servus tuus pro puero in
ministerio domini mei, & puer ascendat cum
fratribus suis.
34 Non enim possum redire ad patrem me-
um, absente puero, ne calamitatis, quæ op-
pressura est patrem meum, testis assistam.

CAPUT XLV.

*Joseph se fratribus manifestat, eosque terri-
tos cum osculo amplexatur: quare Pharao una
cum tota domo sua exultans, præcipit, ut ad-
vocetur pater cum universa domo sua in Ægy-
ptum: idem multis verbis denuntiat Joseph,
fratresque multis donatos muneribus ad patrem
remittit.*

A 1 NOn se poterat ultra cohibere Joseph,
multis coram astantibus: unde præ-
cepit ut egrederentur cuncti foras, & nullus
interesset alienus agnitioni mutuæ.
2 Elevavitque vocem cum fletu: quam au-
dierant Ægyptii, omnisque domus Pharaonis.
3 Et dixit fratribus suis: Ego sum Joseph;
adhuc pater meus vivit? Non poterant re-
spondere fratres nimio terrore perterriti.
B 4 Ad quos ille clementer, Accedite, in-
Act.7. b. 13. quit, ad me. Et cum accessissent prope, *
Ego sum, ait, Joseph, frater vester, quem
vendidistis in Ægyptum.
5 Nolite pavere, neque vobis durum esse
videatur, quod vendidistis me in his regio-
Inf. 50. d. 20. nibus; * pro salute enim vestra misit me
Deus ante vos in Ægyptum.
6 Biennium est enim, quod cœpit fames
esse in terra: & adhuc quinque anni restant,
quibus nec arari poterit, nec meti.
7 Præmisitque me Deus, ut reservemini super
terram, & escas ad vivendum habere possitis.
C 8 Non vestro consilio, sed Dei voluntate
huc missus sum: qui fecit me quasi patrem
Pharaonis, & dominum universæ domus ejus,
ac principem in omni terra Ægypti.
9 Festinate, & ascendite ad patrem meum,
& dicetis ei: Hæc mandat filius tuus Joseph:
Deus fecit me dominum universæ terræ Æ-
gypti: descende ad me, ne moreris:
10 Et habitabis in terra Gessen: erisque juxta
me tu, & filii tui, & filii filiorum tuorum, oves
tuæ, & armenta tua, & universa quæ possides:
11 Ibique te pascam (adhuc enim quinque
D anni residui sunt famis) ne & tu pereas, &
domus tua, & omnia quæ possides.
12 En oculi vestri, & oculi fratris mei Benia-
min vident, quod os meum loquatur ad vos.
13 Nuntiate patri meo universam gloriam
meam, & cuncta quæ vidistis in Ægypto:
festinate, & adducite eum ad me.
14 Cumque amplexatus recidisset in collum
Beniamin fratris sui, flevit: illo quoque si-
militer flente super collum ejus.
15 Osculatusque est Joseph omnes fratres
suos, & ploravit super singulos: post quæ
ausi sunt loqui ad eum. E
16 Auditumque est, & celebri sermone vul-
gatum in aula regis: Venerunt fratres Joseph:
& gavisus est Pharao, atque omnis familia ejus.
17 Dixitque ad Joseph, ut imperaret fra-
tribus suis, dicens: Onerantes jumenta,
ite in terram Chanaan,
18 Et tollite inde patrem vestrum & cogna-
tionem, & venite ad me: & ego dabo vobis
omnia bona Ægypti, ut comedatis medul-
lam terræ.
19 Præcipe etiam, ut tollant plaustra de ter-
ra Ægypti, ad subvectionem parvulorum
suorum ac conjugum: & dicito: Tollite patrem
vestrum, & properate quantocius venientes. F
20 Nec dimittatis quidquam de supellectili
vestra: quia omnes opes Ægypti vestræ erunt.
21 Feceruntque filii Israel, ut eis mandatum
fuerat. Quibus dedit Joseph plaustra, secundum
Pharaonis imperium, & cibaria in itinere.
22 Singulis quoque proferri jussit binas sto-
las: Beniamin vero dedit trecentos argen-
teos cum quinque stolis optimis:
23 Tantumdem pecuniæ & vestium mittens
patri suo, addens & asinos decem, qui subve-
herent ex omnibus divitiis Ægypti: & totidem
asinas, triticum in itinere panesque portantes.
24 Dimisit ergo fratres suos, & proficiscen-
tibus ait: Ne irascamini in via. G
25 Qui ascendentes ex Ægypto, venerunt
in terram Chanaan ad patrem suum Jacob.
26 Et nuntiaverunt ei, dicentes: Joseph fi-
lius tuus vivit, & ipse dominatur in omni
terra Ægypti. Quo audito Jacob, quasi de gra-
vi somno evigilans, tamen non credebat eis.
27 Illi e contra referebant omnem ordinem
rei. Cumque vidisset plaustra, & universa
quæ miserat, revixit spiritus ejus,
28 Et ait: Sufficit mihi, si adhuc Joseph filius
meus vivit; vadam, & videbo illum antequam
moriar.

CAPUT XLVI.

*Jacob renovata Dei promissione cum univer-
sis filiis ac nepotibus, quorum nomina recen-
sentur, in Ægyptum descendit: cui occurrens
Joseph suadet, ut Pharaoni se esse pastores
ovium dicant.* A

1 PRofectusque Israel cum omnibus quæ ha-
bebat, venit ad Puteum juramenti, &
mactatis ibi victimis Deo patris sui Isaac,
2 Audivit eum per visionem noctis vocan-
tem se, & dicentem sibi: Jacob, Jacob; cui
respondit: Ecce adsum.
3 Ait illi Deus: Ego sum fortissimus Deus
patris tui: noli timere, descende in Ægy-
ptum, quia in gentem magnam faciam te ibi.
4 Ego descendam tecum illuc, & ego inde *Act.7.
adducam te revertentem: Joseph quoque po- b. 15.
net manus suas super oculos tuos. *Jos.14.
5 Surrexit autem Jacob a Puteo juramen- a. 4.
ti: * tuleruntque eum filii cum parvulis & Ps.104.
uxoribus suis in plaustris, quæ miserat Pha- b. 23.
rao ad portandum senem, Isa.52.
6 Et omnia quæ possederat in Terra Cha- b. 4.
naan: * venitque in Ægyptum cum omni *Exod.
semine suo, 1.a. 2.
7 Filii ejus, & nepotes, filiæ, & cuncta & 6.c.
simul progenies. 14.
8 Hæc sunt autem nomina filiorum Israel, Num.
qui ingressi sunt in Ægyptum, ipse cum li- 26.a.5.
beris suis. * Primogenitus Ruben. B
9 Filii Ruben: Henoch & Phallu & Hesron 1. Par.
& Charmi. 5. a. 1.
10 *Filii Simeon: Jamuel & Jamin & Ahod, & 5.a.
& Jachin & Sohar, & Saul filius Chanaanitidis. 3.
11 * Filii Levi: Gerson & Caath & Merari. *Exod.
12 * Filii Juda: Her & Onan & Sela & 6.c. 15.
Phares & Zara. Mortui sunt autem Her & 1. Par.
Onan in terra Chanaan. Natique sunt filii 4.d.24.
Phares: Hesron & Hamul. *1.Par.
13 * Filii Issachar: Thola & Phua & Job 6.a. 1.
& Semron. *1.Par.
14 Filii Zabulon: Sared & Elon & Jahelel. 7. a. 1.
15 Hi filii Liæ, quos genuit in Mesopota- 4.d. 21.
mia Syriæ cum Dina filia sua: omnes ani- *1.Par.
mæ filiorum ejus & filiarum, triginta tres. 7. a. 1.

16 Filii Gad: Sephion & Haggi & Suni & Esebon & Heri & Arodi & Areli.

*1.Par. 7.f.30. 17 * Filii Aser: Jamne & Jesua & Jessui & Beria, Sara quoque soror eorum. Filii Beria: Heber & Melchiel.

18 Hi filii Zelphæ, quam dedit Laban Liæ filiæ suæ: & hos genuit Jacob sedecim animas.

19 Filii Rachel uxoris Jacob: Joseph & Beniamin.

* Supr. 41.g.50. 20 * Natique sunt Joseph filii in Terra Ægypti, quos genuit ei Aseneth filia Putiphare sacerdotis Heliopoleos: Manasses & Ephraim.

C *1.Par. 7.b.6. & 8.a.1. 21 Filii Beniamin: * Bela & Bechor & Asbel & Gera & Naaman & Echi & Ros & Mophim & Ophim & Ared.

22 Hi filii Rachel quos genuit Jacob: omnes animæ, quatuordecim.

23 Filii Dan: Husim.

24 Filii Nephthali: Jasiel & Guni & Jeser & Sallem.

25 Hi filii Balæ, quam dedit Laban Racheli filiæ suæ: & hos genuit Jacob: omnes animæ septem.

26 Cunctæ animæ, quæ ingressæ sunt cum Jacob in Ægyptum, & egressæ sunt de femore illius, absque uxoribus filiorum ejus, sexaginta sex.

* Deut. 10.d.22. 27 Filii autem Joseph, qui nati sunt ei in terra Ægypti, animæ duæ. * Omnes animæ domus Jacob, quæ ingressæ sunt in Ægyptum, fuere septuaginta.

28 Misit autem Judam ante se ad Joseph, ut nuntiaret ei, & occurreret in Gessen.

29 Quo cum pervenisset, juncto Joseph curru suo, ascendit obviam patri suo ad eumdem locum: vidensque eum, irruit super collum ejus, & inter amplexus flevit.

D 30 Dixitque pater ad Joseph: Jam lætus moriar, quia vidi faciem tuam, & superstitem te relinquo.

31 At ille locutus est ad fratres suos, & ad omnem domum patris sui: Ascendam & nuntiabo Pharaoni, dicamque ei: Fratres mei, & domus patris mei, qui erant in Terra Chanaan, venerunt ad me:

32 Et sunt viri pastores ovium, curamque habent alendorum gregum: pecora sua, & armenta, & omnia quæ habere potuerunt, adduxerunt secum.

33 Cumque vocaverit vos, & dixerit: Quod est opus vestrum?

34 Respondebitis: Viri pastores sumus servi tui, ab infantia nostra usque in præsens, & nos & patres nostri. Hæc autem dicetis, ut habitare possitis in Terra Gessen: quia detestantur Ægyptii omnes pastores ovium.

CAPUT XLVII.

Joseph, adventu patris & fratrum Pharaoni nuntiato, introducit Jacob cum filiis ad Pharaonem. Terra Gessen conceditur iis ad inhabitandum, famisque tempore eos alit: porro fames tantum premit Ægyptum, ut, venditis pecoribus, terram quoque vendere sint coacti: quo factum est, ut quinta pars fructuum regibus Ægypti perpetuo cedat, præterquam in possessionibus sacerdotum. Post annos septemdecim Jacob plurimum ditatus jam moriturus adjurat Joseph de sua sepultura in Chanaan.

A 1 INgressus ergo Joseph nuntiavit Pharaoni, dicens: Pater meus & fratres, oves eorum & armenta, & cuncta quæ possident, venerunt de Terra Chanaan: & ecce consistunt in Terra Gessen.

2 Extremos quoque fratrum suorum quinque viros constituit coram rege:

3 Quos ille interrogavit: Quid habetis operis? Responderunt: Pastores ovium sumus servi tui, & nos, & patres nostri.

4 Ad peregrinandum in terra tua venimus: quoniam non est herba gregibus servorum tuorum, ingravescente fame in terra Chanaan: petimusque, ut esse nos jubeas servos tuos in Terra Gessen.

5 Dixit itaque rex ad Joseph: Pater tuus & fratres tui venerunt ad te.

B 6 Terra Ægypti in conspectu tuo est: in optimo loco fac eos habitare, & trade eis Terram Gessen. Quod si nosti in eis esse viros industrios, constitue illos magistros pecorum meorum.

7 Post hæc introduxit Joseph patrem suum ad regem, & statuit eum coram eo: qui benedicens illi,

8 Et interrogatus ab eo, Quot sunt dies annorum vitæ tuæ?

9 Respondit: Dies peregrinationis meæ centum triginta annorum sunt, parvi & mali, & non pervenerunt usque ad dies patrum meorum, quibus peregrinati sunt.

10 Et benedicto rege, egressus est foras. C

11 Joseph vero patri & fratribus suis dedit possessionem in Ægypto in optimo terræ loco, Ramesses, ut præceperat Pharao.

12 Et alebat eos, omnemque domum patris sui, præbens cibaria singulis.

13 In toto enim orbe panis deerat, & oppresserat fames terram, maxime Ægypti & Chanaan.

14 E quibus omnem pecuniam congregavit pro venditione frumenti, & intulit eam in ærarium regis.

15 Cumque defecisset emptoribus pretium, D venit cuncta Ægyptus ad Joseph, dicens: Da nobis panes; quare morimur coram te, deficiente pecunia?

16 Quibus ille respondit: Adducite pecora vestra, & dabo vobis pro eis cibos, si pretium non habetis.

17 Quæ cum adduxissent, dedit eis alimenta pro equis, & ovibus, & bobus, & asinis: sustentavitque eos illo anno pro commutatione pecorum.

18 Venerunt quoque anno secundo, & dixerunt ei: Non celabimus dominum nostrum, quod deficiente pecunia, pecora simul defecerunt: nec clam te est, quod absque corporibus & terra nihil habeamus.

19 Cur ergo moriemur te vidente? & nos & terra nostra tui erimus: eme nos in servitutem regiam, & præbe semina, ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinem. E

20 Emit igitur Joseph omnem Terram Ægypti, vendentibus singulis possessiones suas præ magnitudine famis. Subjecitque eam Pharaoni,

21 Et cunctos populos ejus, a novissimis terminis Ægypti usque ad extremos fines ejus,

22 Præter terram sacerdotum, quæ a rege tradita fuerat eis: quibus & statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur, & idcirco non sunt compulsi vendere possessiones suas.

23 Dixit ergo Joseph ad populos: En ut cernitis, & vos & terram vestram Pharao possidet: accipite semina & serite agros, F

24 Ut fruges habere possitis. Quintam partem regi dabitis: quatuor reliquas permitto vobis in sementem, & in cibum familiis & liberis vestris.

25 Qui responderunt: Salus nostra in manu tua est: respiciat nos tantum dominus noster, & læti serviemus regi.

26 Ex eo tempore usque in præsentem diem, in universa terra Ægypti, regibus quinta pars solvitur, & factum est quasi in legem, absque terra sacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit.

27 Habitavit ergo Israel in Ægypto, id est, in Terra Gessen, & possedit eam: auctusque est, & multiplicatus nimis.

28 Et vixit in ea decem & septem annis: factique sunt omnes dies vitæ illius centum quadraginta septem annorum. G

29 Cumque appropinquare cerneret diem mortis suæ, vocavit filium suum Joseph, & dixit ad eum: Si inveni gratiam in conspectu tuo, * pone manum tuam sub femore meo: & facies mihi misericordiam & veritatem, ut non sepelias me in Ægypto: * Supr. 24.a.2.

30 Sed dormiam cum patribus meis, & auferas me de terra hac, condasque in sepulchro majorum meorum. * Cui respondit Joseph: Ego faciam quod jussisti. * Supr. 23.c.17.

31 Et ille: Jura ergo, inquit, mihi. Quo jurante, adoravit Israel Deum, conversus ad lectuli caput.

CAPUT XLVIII.

Jacob ægrotantem inviſit Joſeph, cujus filios Manaſſen & Ephraim Jacob ſibi adoptat ac benedicit, minorem, contradicente Joſeph, majori præponens, & ſupra fratres partem unam Joſeph tribuens.

A

1 HIs ita tranſactis, nuntiatum eſt Joſeph, quod ægrotaret pater ſuus: qui, aſſumptis duobus filiis Manaſſe & Ephraim, ire perrexit.

2 Dictumque eſt ſeni: Ecce filius tuus Joſeph venit ad te. Qui confortatus ſedit in lectulo.

* Supr. 28.c.13.

3 Et ingreſſo ad ſe ait: Deus omnipotens * apparuit mihi in Luza, quæ eſt in Terra Chanaan: benedixitque mihi,

4 Et ait: Ego te augebo & multiplicabo, & faciam te in turbas populorum: daboque tibi terram hanc, & ſemini tuo poſt te, in poſſeſſionem ſempiternam.

* Supr. 41.f.50. * Joſ. 13. b.7. d. 29.

5 Duo ergo filii tui, qui * nati ſunt tibi in Terra Ægypti, antequam huc venirem ad te, mei erunt: * Ephraim & Manaſſes, ſicut Ruben & Simeon reputabuntur mihi.

6 Reliquos autem, quos genueris poſt eos, tui erunt, & nomine fratrum ſuorum vocabuntur in poſſeſſionibus ſuis.

B * Supr. 35.c.19.

7 Mihi enim, quando veniebam de Meſopotamia, * mortua eſt Rachel in terra Chanaan in ipſo itinere, eratque vernum tempus: & ingrediebar Ephratam, & ſepelivi eam juxta viam Ephratæ, quæ alio nomine appellatur Bethlehem.

8 Videns autem filios ejus, dixit ad eum: Qui ſunt iſti?

9 Reſpondit: Filii mei ſunt, quos donavit mihi Deus in hoc loco. Adduc, inquit, eos ad me, ut benedicam illis.

10 Oculi enim Iſrael caligabant præ nimia ſenectute, & clare videre non poterat. Applicitoſque ad ſe deoſculatus, & circumplexus eos,

11 Dixit ad filium ſuum: Non ſum fraudatus aſpectu tuo: inſuper oſtendit mihi Deus ſemen tuum.

12 Cumque tuliſſet eos Joſeph de gremio patris, adoravit pronus in terram.

C

13 Et poſuit Ephraim ad dexteram ſuam, id eſt ad ſiniſtram Iſrael: Manaſſen vero in ſiniſtra ſua, ad dexteram ſcilicet patris, applicuitque ambos ad eum.

14 Qui extendens manum dexteram, poſuit ſuper caput Ephraim minoris fratris: ſiniſtram autem ſuper caput Manaſſe, qui major natu erat, commutans manus.

* Hebr. 11.d.21.

15 * Benedixitque Jacob filiis Joſeph, & ait: Deus, in cujus conſpectu ambulaverunt patres mei Abraham & Iſaac, Deus qui paſcit me ab adoleſcentia mea uſque in præſentem diem:

* Supr. 31.d.20. & 32. a. 7. Matth. 18.b.10.

16 * Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris iſtis: & invocetur ſuper eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum Abraham & Iſaac, & creſcant in multitudinem ſuper terram.

17 Videns autem Joſeph, quod poſuiſſet pater ſuus dexteram manũ ſuper caput Ephraim, graviter accepit: & apprehenſam manum patris levare conatus eſt de capite Ephraim, & transferre ſuper caput Manaſſe.

D

18 Dixitque ad patrem: Non ita convenit, pater, quia hic eſt primogenitus: pone dexteram tuam ſuper caput ejus.

19 Qui renuens, ait: Scio fili mi, ſcio; & iſte quidem erit in populos, & multiplicabitur: ſed frater ejus minor, major erit illo, & ſemen illius creſcet in gentes.

20 Benedixitque eis in tempore illo, dicens: In te benedicetur Iſrael, atque dicetur: Faciat tibi Deus ſicut Ephraim, & ſicut Manaſſe. Conſtituitque Ephraim ante Manaſſen.

21 Et ait ad Joſeph filium ſuum: En ego morior, & erit Deus vobiſcum, reducetque vos ad terram patrum veſtrorum.

* Joſ. 17. d.1. 18. Deut. 33.a.17.

22 Do tibi partem unam extra fratres tuos, quam tuli de manu * Amorrhæi in gladio & arcu meo.

CAPUT XLIX.

Jacob moriturus ſingulis filiis ſuis benedicit: quorumdam tamen benedictione ob peccata in maledictionem & eorum objurgationem verſa, futura illis prædicit: tandemque declarato ſepulturæ ſuæ loco moritur.

A Deut. 33. a.b.

1 VOcavit autem Jacob filios ſuos, & ait eis: Congregamini, ut annuntiem quæ ventura ſunt vobis in diebus noviſſimis.

2 Congregamini, & audite filii Jacob, audite Iſrael patrem veſtrum.

3 Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei: prior in donis, major in imperio.

* Supr. 35. d. 22. 1. Par. 5. a. 1.

4 Effuſus es ſicut aqua, non creſcas: * quia aſcendiſti cubile patris tui, & maculaſti ſtratum ejus.

5 Simeon & Levi fratres, vaſa iniquitatis bellantia.

* Supr. 34. d. 25.

6 In conſilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu illorum non ſit gloria mea: * quia in furore ſuo occiderunt virum, & in voluntate ſua ſuffoderunt murum.

* Joſ. 19. a.1.

7 Maledictus furor eorum, quia pertinax; & indignatio eorum, quia dura: * dividam eos in Jacob, & diſpergam eos in Iſrael.

B

8 Juda, te laudabunt fratres tui: manus tua in cervicibus inimicorum tuorum: adorabunt te filii patris tui.

* 1.Par. 5. a. 2.

9 * Catulus leonis Juda: ad prædam, fili mi, aſcendiſti: requieſcens accubuiſti ut leo, & quaſi leæna: quis ſuſcitabit eum?

* Matt. 2. a. 6 Joan. 1. g. 45.

10 * NON AUFERETUR ſceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt: & ipſe erit expectatio gentium:

11 Ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vitem, o fili mi, aſinã ſuam. Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum.

12 Pulchriores ſunt oculi ejus vino, & dentes ejus lacte candidiores.

13 Zabulon in littore maris habitabit, & in ſtatione navium pertingens uſque ad Sidonem.

14 Iſſachar aſinus fortis accubans inter terminos.

C

15 Vidit requiem quod eſſet bona, & terram quod optima: & ſuppoſuit humerum ſuum ad portandum, factuſque eſt tributis ſerviens.

16 Dan judicabit populum ſuum, ſicut & alia tribus in Iſrael.

17 Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita, mordens ungulas equi, ut cadat aſcenſor ejus retro.

18 SALUTARE tuum expectabo Domine.

19 Gad, accinctus præliabitur ante eum; & ipſe accingetur retrorſum.

20 Aſer, pinguis panis ejus, & præbebit delicias regibus.

21 Nephthali, cervus emiſſus, & dans eloquia pulchritudinis.

* 1.Par. 5. a. 1.

22 * Filius accreſcens Joſeph, filius accreſcens & decorus aſpectu: filiæ diſcurrerunt ſuper murum.

23 Sed exaſperaverunt eum, & jurgati ſunt, inviderruntque illi habentes jacula.

24 Sedit in forti arcus ejus, & diſſoluta ſunt vincula brachiorum & manuum illius per manus potentis Jacob: inde paſtor egreſſus eſt lapis Iſrael.

25 Deus patris tui erit adjutor tuus, & omnipotens benedicet tibi benedictionibus cæli deſuper, benedictionibus abyſſi jacentis deorſum, benedictionibus uberum & vulvæ.

D

26 Benedictiones patris tui confortatæ ſunt benedictionibus patrum ejus, donec veniret deſiderium collium æternorum: fiant in capite Joſeph, & in vertice Nazaræi inter fratres ſuos.

27 Beniamin lupus rapax, mane comedet prædam, & veſpere dividet ſpolia.

28 Omnes hi in tribubus Iſrael duodecim; hæc locutus eſt eis pater ſuus, benedixitque ſingulis, benedictionibus propriis.

29 Et præcepit eis, dicens: Ego congregor ad populum meum: ſepelite me cum patribus meis in ſpelunca duplici, quæ eſt in agro Ephron Hethæi,

* Supr. 23.d.17.

30 Contra Mambre in terra Chanaan, * quam emit Abraham cum agro ab Ephron Hethæo in poſſeſſionem ſepulchri.

31 Ibi

31 Ibi ſepelierunt eum, & Saram uxorem ejus: ibi ſepultus eſt Iſaac cum Rebecca conjuge ſua: ibi & Lia condita jacet.

32 Finitiſque mandatis, quibus filios inſtruebat, collegit pedes ſuos ſuper lectulum, & obiit: appoſituſque eſt ad populum ſuum.

CAPUT L.

Joſeph corpus patris aromatibus conditum curans, & adhibito luctu funebri cum ſenioribus Ægypti proficiſcitur, ut in terra Chanaan ſepeliat; quo magna ſolemnitate peracto, fratres ob irrogatam illi injuriam ſibi timentes, benigne ſuſcipit & conſolatur: qui ubi mandatum dediſſet de ſuis oſſibus in Terram Chanaan, cum ex Ægypto ſint migraturi, deferendis, in pace quievit.

A 1 QUod cernens Joſeph, ruit ſuper faciem patris flens & deoſculans eum.

2 Præcepitque ſervis ſuis medicis, ut aromatibus condirent patrem.

3 Quibus juſſa explentibus, tranſierunt quadraginta dies; iſte quippe mos erat cadaverum conditorum: flevitque eum Ægyptus ſeptuaginta diebus.

4 Et expleto planctus tempore, locutus eſt Joſeph ad familiam Pharaonis: Si inveni gratiam in conſpectu veſtro, loquimini in auribus Pharaonis:

*Supr. 47.g.29. 5 Eo quod pater meus adjuraverit me, dicens: En morior: in ſepulchro meo, * quod fodi mihi in terra Chanaan, ſepelies me. Aſcendam igitur, & ſepeliam patrem meum, ac revertar.

6 Dixitque ei Pharao: Aſcende & ſepeli patrem tuum, ſicut adjuratus es.

B 7 Quo aſcendente, ierunt cum eo omnes ſenes domus Pharaonis, cunctique majores natu terræ Ægypti.

8 Domus Joſeph cum fratribus ſuis, abſque parvulis & gregibus, atque armentis, quæ dereliquerant in terra Geſſen.

9 Habuit quoque in comitatu currus & equites: & facta eſt turba non modica.

10 Veneruntque ad Aream Atad, quæ ſita eſt trans Jordanem: ubi celebrantes exequias planctu magno atque vehementi, impleverunt ſeptem dies.

11 Quod cum vidiſſent habitatores Terræ Chanaan, dixerunt: Planctus magnus eſt iſte Ægyptiis. Et idcirco vocatum eſt nomen loci illius, Planctus Ægypti.

12 Fecerunt ergo filii Jacob, ſicut præceperat eis:

*Act. 7. b. 16. *Supr. 23.b.16. 13 Et portantes eum in Terram Chanaan, * ſepelierunt eum in ſpelunca duplici, * quam emerat Abraham cum agro in poſſeſſionem ſepulchri ab Ephron Hethæo contra faciem Mambre.

C 14 Reverſuſque eſt Joſeph in Ægyptum cum fratribus ſuis, & omni comitatu, ſepulto patre.

15 Quo mortuo, timentes fratres ejus, & mutuo colloquentes: Ne forte memor ſit injuriæ quam paſſus eſt, & reddat nobis omne malum quod fecimus,

16 Mandaverunt ei dicentes: Pater tuus præcepit nobis, antequam moreretur,

17 Ut hæc tibi verbis illius diceremus: Obſecro ut obliviſcaris ſceleris fratrum tuorum, & peccati atque malitiæ quam exercuerunt in te; nos quoque oramus ut ſervis Dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis flevit Joſeph.

18 Veneruntque ad eum fratres ſui, & proni adorantes in terram dixerunt: Servi tui ſumus.

D 19 Quibus ille reſpondit: Nolite timere; num Dei poſſumus reſiſtere voluntati?

*Supr. 45. b.5. 20 * Vos cogitaſtis de me malum: ſed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me, ſicut in præſentiarum cernitis, & ſalvos faceret multos populos.

Supr. 47.c.12. 21 Nolite timere: ego paſcam vos & parvulos veſtros; conſolatuſque eſt eos, & blande ac leniter eſt locutus.

22 Et habitavit in Ægypto cum omni domo patris ſui: vixitque centum decem annis. Et vidit Ephraim filios uſque ad tertiam generationem. * Filii quoque Machir filii Manaſſe nati ſunt in genibus Joſeph.

*Num. 32.g.39. *Hebr. 11.d.22. 23 Quibus tranſactis, * locutus eſt fratribus ſuis: Poſt mortem meam Deus viſitabit vos, & aſcendere vos faciet de terra iſta ad terram, quam juravit Abraham, Iſaac, & Jacob.

24 Cumque adjuraſſet eos atque dixiſſet: Deus viſitabit vos: * aſportate oſſa mea vobiſcum de loco iſto; *Exod. 13.d.19. Jos. 24.g.32.

25 Mortuus eſt, expletis centum decem vitæ ſuæ annis. Et conditus aromatibus, repoſitus eſt in loculo in Ægypto.

LIBER EXODI,

Hebraice veelle-Semoth.

CAPUT PRIMUM.

Nomina filiorum Iſrael, qui Ægyptum ingreſſi ſunt; quorum multiplicationem novus Pharao fruſtra impedire nititur onerum impoſitione, maſculorum cæde ac ſubmerſione: de obſtetricum miſeratione, & earum a Deo præmiatione.

1 HÆC ſunt nomina filiorum Iſrael, qui ingreſſi ſunt in Ægyptum cum Jacob: ſinguli cum domibus ſuis introierunt: A Gen. 46. a.8.

2 Ruben, Simeon, Levi, Judas,

3 Iſſachar, Zabulon & Beniamin,

4 Dan, & Nephthali, Gad, & Aſer.

5 Erant igitur omnes animæ eorum qui egreſſi ſunt de femore Jacob, ſeptuaginta *: Joſeph autem in Ægypto erat. *V. Gen 46.c.27.

6 Quo mortuo, & univerſis fratribus ejus, omnique cognatione illa,

7 * Filii Iſrael creverunt, & quaſi germinantes multiplicati ſunt: ac roborati nimis, impleverunt terram. *Act. 7. b.17.

8 Surrexit interea rex novus ſuper Ægyptum, qui ignorabat Joſeph:

9 Et ait ad populum ſuum: Ecce, populus filiorum Iſrael multus, & fortior nobis eſt. B

10 Venite, ſapienter opprimamus eum, ne forte multiplicetur: & ſi ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis noſtris, expugnatiſque nobis egrediatur de terra.

11 Præpoſuit itaque eis magiſtros operum ut affligerent eos oneribus: ædificaveruntque urbes tabernaculorum Pharaoni, Phithom, & Rameſſes.

12 Quantoque opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur, & creſcebant.

13 Oderantque filios Iſrael Ægyptii, & affligebant illudentes eis:

14 Atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris luti & lateris, omniq; famulatu, quo in terræ operibus premebantur. C

15 Dixit autem Rex Ægypti obſtetricibus Hebræorum: quarum una vocabatur Sephora, altera Phua,

16 Præcipiens eis: Quando obſtetricabitis Hebræas, & partus tempus advenerit, ſi maſculus fuerit, interficite eum: ſi femina, reſervate.

17 Timuerunt autem obſtetrices Deum, & non fecerunt juxta præceptum regis Ægypti, ſed conſervabant mares.

18 Quibus ad ſe accerſitis, rex ait: Quidnam eſt hoc quod facere voluiſtis, ut pueros ſervaretis? D

19 Quæ reſponderunt: Non ſunt Hebrææ ſicut Ægyptiæ mulieres: ipſæ enim obſtetricandi habent ſcientiam, & priuſquam veniamus ad eas, pariunt.

20 Bene ergo fecit Deus obſtetricibus: & crevit populus, confortatuſque eſt nimis.

21 Et quia timuerunt obſtetrices Deum, ædificavit eis domos.

22 Præcepit ergo Pharao omni populo ſuo, dicens: Quidquid maſculini ſexus natum fuerit, in flumen projicite: quidquid feminini, reſervate.

CAPUT II.

Moyses nascitur: aquis expositus, & inde extractus, ac a matre sua nutritus jussu filiæ Pharaonis, quæ ipsum adoptavit, propter Ægyptii cædem in Madian metu regis fugit; ubi accepta uxore Sephora filia Sacerdotis duos genuit filios Gersam & Eliezer.

A

1 EGressus est post hæc vir de domo Levi, * & accepit uxorem stirpis suæ.

* Infra 6. c. 20. * Hebr. 11. c. 23.

2 Quæ concepit, & * peperit filium: & videns eum elegantem, abscondit tribus mensibus.

3 Cumque jam celare non posset, sumpsit fiscellam scirpeam, & linivit eam bitumine ac pice: posuitque intus infantulum, & exposuit eum in carecto ripæ fluminis,

4 Stante procul sorore ejus, & considerante eventum rei.

*Actor. 7. c. 21. Heb. 11. c. 23.

5 * Ecce autem descendebat filia Pharaonis, ut lavaretur in flumine: & puellæ ejus gradiebantur per crepidinem alvei. Quæ cum vidisset fiscellam in papyrione, misit unam e famulabus suis: & allatam

6 Aperiens, cernensque in ea parvulum vagientem, miserta ejus, ait: De infantibus Hebræorum est hic.

B

7 Cui soror pueri: Vis, inquit, ut vadam, & vocem tibi mulierem Hebræam, quæ nutrire possit infantulum?

8 Respondit: Vade. Perrexit puella, & vocavit matrem suam.

9 Ad quam locuta filia Pharaonis, accipe, ait, puerum istum, & nutri mihi: ego dabo tibi mercedem tuam. Suscepit mulier, & nutrivit puerum: adultumque tradidit filiæ Pharaonis.

10 Quem illa adoptavit in locum filii, vocavitque nomen ejus Moyses, dicens: Quia de aqua tuli eum.

* Hebr. 11. c. 24.

11 In diebus illis postquam creverat Moyses, egressus est ad fratres suos: viditque afflictionem eorum, & virum Ægyptium percutientem quemdam de Hebræis fratribus suis. *

12 Cumque circumspexisset huc atque illuc, & nullum adesse vidisset, percussum Ægyptium abscondit sabulo.

13 Et egressus die altero conspexit duos Hebræos rixantes: dixitque ei, qui faciebat injuriam: Quare percutis proximum tuum?

C

14 Qui respondit: Quis te constituit principem & judicem super nos? num occidere me tu vis, sicut heri occidisti Ægyptium? Timuit Moyses, & ait: Quomodo palam factum est verbum istud?

15 Audivitque Pharao sermonem hunc, & quærebat occidere Moysen: qui fugiens de conspectu ejus, moratus est in Terra Madian, & sedit juxta puteum.

16 Erant autem sacerdoti Madian septem filiæ, quæ venerunt ad hauriendam aquam: & impletis canalibus adaquare cupiebant greges patris sui.

17 Supervenere pastores, & ejecerunt eas: surrexitque Moyses, & defensis puellis, adaquavit oves earum.

18 Quæ cum revertissent ad Raguel patrem suum, dixit ad eas: Cur velocius venistis solito?

19 Responderunt: Vir Ægyptius liberavit nos de manu pastorum: insuper & hausit aquam nobiscum, potumque dedit ovibus.

D

20 At ille, ubi est? inquit. Quare dimisistis hominem? vocate eum, ut comedat panem.

* Infra 18. a. 2. 3. 1. Par. 23. b. 15.

21 Juravit ergo Moyses, quod habitaret cum eo. *Accepitque Sephoram filiam ejus uxorem:

22 Quæ peperit ei filium, quem vocavit Gersam, dicens: Advena fui in terra aliena. Alterum vero peperit, quem vocavit Eliezer, dicens: Deus enim patris mei adjutor meus eripuit me de manu Pharaonis.

23 Post multum vero temporis mortuus est rex Ægypti: & ingemiscentes filii Israel propter opera, vociferati sunt: ascenditque clamor eorum ad Deum ab operibus.

24 Et audivit gemitum eorum, ac recordatus est fœderis, quod pepigit cum Abraham, Isaac, & Jacob.

25 Et respexit Dominus filios Israel, & cognovit eos.

CAPUT III.

Dominus Moysi, oves Jethro soceri pascenti, in rubo ardente & incombusto apparens, mittit eum etiam renitentem ad filios Israel de manu Pharaonis liberandos, spoliatis Ægyptiis.

A

1 MOyses autem pascebat oves Jethro soceri sui sacerdotis Madian: cumque minasset gregem ad interiora deserti, venit ad montem Dei Horeb.

* Actor. 7. d. 30.

2 * Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi: & videbat quod rubus arderet, & non combureretur.

3 Dixit ergo Moyses: Vadam, & videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus.

B

4 Cernens autem Dominus, quod pergeret ad videndum, vocavit eum de medio rubi, & ait: Moyses, Moyses. Qui respondit: Adsum.

5 At ille, Ne appropies, inquit, huc: solve calceamentum de pedibus tuis; locus enim, in quo stas, terra sancta est.

* Matt. 22. d. 32. Marc. 12. c. 26. Luc. 20. f. 37.

6 Et ait: * Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob. Abscondit Moyses faciem suam; non enim audebat aspicere contra Deum.

7 Cui ait Dominus: Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, & clamorem ejus audivi propter duritiam eorum, qui præsunt operibus.

C

8 Et sciens dolorem ejus, descendi, ut liberem eum de manibus Ægyptiorum, & educam de terra illa in terram bonam, & spatiosam, in terram quæ fluit lacte & melle, ad loca Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Hevæi, & Jebusæi.

9 Clamor ergo filiorum Israel venit ad me: vidique afflictionem eorum, qua ab Ægyptiis opprimuntur.

10 Sed veni, & mittam te ad Pharaonem, ut educas populum meum, filios Israel, de Ægypto.

11 Dixitque Moyses ad Deum: Quis sum ego, ut vadam ad Pharaonem, & educam filios Israel de Ægypto?

D

12 Qui dixit ei: Ego ero tecum: & hoc habebis signum, quod miserim te: Cum eduxeris populum meum de Ægypto, immolabis Deo super montem istum.

13 Ait Moyses ad Deum: Ecce ego vadam ad filios Israel, & dicam eis: Deus patrum vestrorum misit me ad vos. Si dixerint mihi: Quod est nomen ejus? quid dicam eis?

14 Dixit Deus ad Moysen: EGO SUM QUI SUM. Ait: Sic dices filiis Israel: QUI EST, misit me ad vos.

E

15 Dixitque iterum Deus ad Moysen: Hæc dices filiis Israel: Dominus Deus patrum vestrorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob misit me ad vos; hoc nomen mihi est in æternum, & hoc memoriale meum in generationem & generationem.

16 Vade, & congrega seniores Israel, & dices ad eos: Dominus Deus patrum vestrorum apparuit mihi, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob, dicens: Visitans visitavi vos, & vidi omnia quæ acciderunt vobis in Ægypto:

F

17 Et dixi, ut educam vos de afflictione Ægypti in terram Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Hevæi, & Jebusæi, ad terram fluentem lacte & melle.

18 Et audient vocem tuam: ingredierisque tu, & seniores Israel ad regem Ægypti, & dices ad eum: Dominus Deus Hebræorum vocavit nos: ibimus viam trium dierum in solitudinem, ut immolemus Domino Deo nostro.

G

19 Sed ego scio, quod non dimittet vos rex Ægypti, ut eatis, nisi per manum validam.

20 Extendam enim manum meam, & percutiam Ægyptum in cunctis mirabilibus meis, quæ facturus sum in medio eorum; post hæc dimittet vos.

* Infra 11. a. 2. & 12. c. 35.

21 Daboque gratiam populo huic coram Ægyptiis: * & cum egrediemini, non exibitis vacui:

22 Sed postulabit mulier a vicina sua, & ab hospita sua, vasa argentea & aurea, ac vestes: ponetisque eas super filios & filias vestras, & spoliabitis Ægyptum.

CA-

CAPUT IV.

Moyses suæ missionis tribus signis a Deo acceptis, varie se excusat ab hac missione; tandem acquiescit, reditque in Ægyptum cum uxore & filiis: Angelus minatur Moysi mortem; hinc uxor circumcidit filium: Aaron fratri Moysi occurrit, simulque venerunt ad filios Israel.

A 1 RESpondens Moyses, ait: Non credent mihi, neque audient vocem meam, sed dicent: Non apparuit tibi Dominus.

2 Dixit ergo ad eum: Quid est quod tenes in manu tua? Respondit: Virga.

3 Dixitque Dominus: Projice eam in terram. Projecit, & versa est in colubrum, ita ut fugeret Moyses.

4 Dixitque Dominus: Extende manum tuam, & apprehende caudam ejus. Extendit, & tenuit, versaque est in virgam.

5 Ut credant, inquit, quod apparuerit tibi Dominus Deus patrum suorum, Deus Abra-
B ham, Deus Isaac, & Deus Jacob.

6 Dixitque Dominus rursum: Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam cum misisset in sinum, protulit leprosam instar nivis.

7 Retrahe, ait, manum tuam in sinum tuum. Retraxit & protulit iterum, & erat similis carni reliquæ.

8 Si non crediderint, inquit, tibi, neque audierint sermonem signi prioris, credent verbo signi sequentis.

9 Quod si nec duobus quidem his signis crediderint, neque audierint vocem tuam, sume aquam fluminis, & effunde eam super aridam, & quidquid hauseris de fluvio, vertetur in sanguinem.

C 10 Ait Moyses: Obsecro Domine, non sum eloquens ab heri & nudius tertius: & ex quo locutus es ad servum tuum, impeditioris & tardioris linguæ sum.

11 Dixit Dominus ad eum: Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus est mutum & surdum, videntem & cæcum? nonne ego?

*Matt. 10. b. 20. 12 Perge igitur, * & ego ero in ore tuo, doceboque te quid loquaris.

13 At ille: Obsecro, inquit, Domine, mitte quem missurus es.

14 Iratus Dominus in Moysen, ait: Aaron frater tuus Levites, scio quod eloquens sit: ecce ipse egreditur in occursum tuum, vidensque te lætabitur corde.

D 15 Loquere ad eum, & pone verba mea in ore ejus: & ego ero in ore tuo, & in ore illius,
* Infra 7. a. 2. * & ostendam vobis quid agere debeatis.

16 Ipse loquetur pro te ad populum, & erit os tuum: tu autem eris ei in his, quæ ad Deum pertinent.

17 Virgam quoque hanc sume in manu tua, in qua facturus es signa.

18 Abiit Moyses, & reversus est ad Jethro socerum suum, dixitque ei: Vadam & revertar ad fratres meos in Ægyptum, ut videam si adhuc vivant. Cui ait Jethro: Vade in pace.

19 Dixit ergo Dñs ad Moysen in Madian: Vade, & revertere in Ægyptum. Mortui sunt enim omnes qui quærebant animam tuam.

20 Tulit ergo Moyses uxorem suam, & filios suos, & imposuit eos super asinum, reversusque est in Ægyptum, portans virgam Dei in manu sua.

E 21 Dixitque ei Dominus revertenti in Ægyptũ: Vide ut omnia ostenta, quæ posui in manu tua, facias coram Pharaone: ego indurabo cor ejus, & non dimittet populum.

22 Dicesque ad eum: Hæc dicit Dominus: Filius meus primogenitus Israel.

F 23 Dixi tibi: Dimitte filium meum, ut serviat mihi: & noluisti dimittere eum: ecce ego interficiam filium tuum primogenitum.

24 Cumque esset in itinere, in diversorio occurrit ei Dñs, & volebat occidere eum.

25 Tulit illico Sephora acutissimam petram, & circumcidit præputium filii sui, tetigitque pedes ejus, & ait: Sponsus sanguinum tu mihi es.

26 Et dimisit eum postquam dixerat: Sponsus sanguinum, ob circumcisionem.

G 27 Dixit autem Dominus ad Aaron: Vade in occursum Moysi in desertum. Qui perrexit obviam ei in montem Dei, & osculatus est eum.

28 Narravitque Moyses Aaron omnia verba Domini, quibus miserat eum, & signa quæ mandaverat.

29 Veneruntque simul, & congregaverunt cunctos seniores filiorum Israel.

30 Locutusque est Aaron omnia verba, quæ dixerat Dominus ad Moysen: & fecit signa coram populo,

31 Et credidit populus. Audieruntque, quod visitasset Dominus filios Israel, & quod respexisset afflictionem illorum: & proni adoraverunt.

CAPUT V.

Moyses & Aaron Pharaoni Dei mandata referunt, quæ ille contemnens, gravius Israelitas premit negatis paleis; quod audiens Moyses orat pro eis Dominum.

1 POst hæc ingressi sunt Moyses & Aaron, & dixerunt Pharaoni: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi in deserto. A

2 At ille respondit: Quis est Dominus, ut audiam vocem ejus, & dimittam Israel? nescio Dominum, & Israel non dimittam.

3 Dixeruntque: Deus Hebræorum vocavit nos, ut eamus viam trium dierum in solitudinem, & sacrificemus Domino Deo nostro: ne forte accidat nobis pestis aut gladius.

4 Ait ad eos rex Ægypti: Quare Moyses & Aaron solicitatis populum ab operibus suis? ite ad onera vestra.

5 Dixitque Pharao: Multus est populus terræ, videtis quod turba succreverit: quanto magis si dederitis eis requiem ab operibus?

6 Præcepit ergo in die illo præfectis operum B
& exactoribus populi, dicens:

7 Nequequam ultra dabitis paleas populo ad conficiendos lateres, sicut prius: sed ipsi vadant, & colligant stipulas.

8 Et mensuram laterum, quam prius faciebant, imponetis super eos, nec minuetis quidquam; vacant enim, & idcirco vociferantur, dicentes: Eamus, & sacrificemus Deo nostro.

9 Opprimantur operibus, & expleant ea, ut non acquiescant verbis mendacibus.

10 Igitur egressi præfecti operum & exactores, ad populum dixerunt: Sic dicit Pharao: Non do vobis paleas.

11 Ite, & colligite, sicubi invenire poteritis: nec minuetur quidquam de opere vestro.

12 Dispersusque est populus per omnem terram Ægypti ad colligendas paleas.

13 Præfecti quoque operum instabant dicentes: C
Complete opus vestrum quotidie, ut prius facere solebatis, quando dabantur vobis paleæ.

14 Flagellatique sunt qui præerant operibus filiorum Israel, ab exactoribus Pharaonis, dicentibus: Quare non impletis mensuram laterum, sicut prius, nec heri, nec hodie?

15 Veneruntque præpositi filiorum Israel, & vociferati sunt ad Pharaonem, dicentes: Cur ita agis contra servos tuos?

16 Paleæ non dantur nobis, & lateres similiter imperantur: en famuli tui flagelliis cædimur, & injuste agitur contra populum tuum.

17 Qui ait: Vacatis otio, & idcirco dicitis: Eamus & sacrificemus Domino.

18 Ite ergo, & operamini; paleæ non dabuntur vobis, & reddetis consuetum numerum laterum.

19 Videbantque se præpositi filiorum Israel D
in malo, eo quod diceretur eis: Non minuetur quidquam de lateribus per singulos dies.

20 Occurreruntque Moysi & Aaron, qui stabant ex adverso egredientibus a Pharaone:

21 Et dixerunt ad eos: Videat Dominus & judicet, quoniam fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone & servis ejus, & præbuistis ei gladium, ut occideret nos.

22 Reversusque est Moyses ad Dominum, & ait: Domine, cur afflixisti populum istum? quare misisti me?

23 Ex eo enim quo ingressus sum ad Pharaonem, ut loquerer in nomine tuo, afflixit populum tuum: & non liberasti eos.

CAPUT VI.

Deus animat Moyſen, ei revelat nomen ſuum Jehova, ſolaturque Iſraelitas per Moyſen terræ Chanaan promiſſione; recenſetur genealogia Ruben, Simeonis, & Levi, uſque ad Moyſen & Aaron.

A 1 DIxitque Dñs ad Moyſen: Nunc vi-
debis quæ facturus ſim Pharaoni; per
manum enim fortem dimittet eos, & in ma-
nu robuſta ejiciet illos de terra ſua.
2 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen di-
cens: Ego Dominus,
3 Qui apparui Abraham, Iſaac, & Jacob
in Deo omnipotente: & nomen meum A-
DONAI non indicavi eis.
4 Pepigique fœdus cum eis, ut darem eis
terram Chanaan, terram peregrinationis eo-
rum, in qua fuerunt advenæ.
5 Ego audivi gemitum filiorum Iſrael, quo
Ægyptii oppreſſerunt eos: & recordatus ſum
pacti mei.
6 Ideo dic filiis Iſrael: Ego Dominus,
qui educam vos de ergaſtulo Ægyptiorum,
& eruam de ſervitute: ac redimam in bra-
chio excelſo, & judiciis magnis.
B 7 Et aſſumam vos mihi in populum, & ero
veſter Deus: & ſcietis quod ego ſum Domi-
nus Deus veſter, qui eduxerim vos de erga-
ſtulo Ægyptiorum:
8 Et induxerim in terram, ſuper quam le-
vavi manum meam, ut darem eam Abra-
ham, Iſaac, & Jacob: daboque illam vobis
poſſidendam, ego Dominus.
9 Narravit ergo Moyſes omnia filiis Iſrael:
qui non acquieverunt ei propter anguſtiam
ſpiritus, & opus duriſſimum.
10 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
11 Ingredere, & loquere ad Pharaonem regem
Ægypti, ut dimittat filios Iſrael de terra ſua.
12 Reſpondit Moyſes coram Dño: Ecce filii Iſ-
rael non audiunt me: & quomodo audiet Pha-
rao, præſertim cum incircumciſus ſim labiis?
C 13 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen &
Aaron, & dedit mandatum ad filios Iſrael,
& ad Pharaonem regem Ægypti, ut educe-
rent filios Iſrael de terra Ægypti.
14 * Iſti ſunt principes domorum per fa-
* Gen. milias ſuas. Filii Ruben primogeniti Iſraelis:
46. a.9. Henoch & Phallu, Heſron & Charmi.
Num. 15 Hæ cognationes Ruben. * Filii Simeon:
26. a.5. Jamuel & Jamin, & Ahod, & Jachin, &
1. Par. Soar, & Saul filius Chananitidis; hæ pro-
5. a.1. genies Simeon.
*1. Par. 16 Et hæc nomina filiorum Levi per cogna-
4. d.24. tiones ſuas: Gerſon & Caath & Merari Anni au-
tem vitæ Levi fuerũt centum triginta ſeptem.
17 * Filii Gerſon: Lobni & Semei, per
*1. Par. cognationes ſuas.
6. a.1. 18 * Filii Caath: Amram, & Iſaar, &
23. a.6. Hebron, & Oziel. Anni quoque vitæ Caath,
* Num. centum triginta tres.
3. c.19. 19 Filii Merari: Moholi & Muſi: hæ co-
& 26. gnationes Levi per familias ſuas.
g.57.58. 20 Accepit autem Amram uxorem Jocha-
1. Par. bed patruelem ſuam: quæ peperit ei Aaron
6. a.2. & Moyſen. Fueruntque anni vitæ Amram
& 23. centum triginta ſeptem.
b. 12. 21 Filii queque Iſaar: Core, & Nepheg,
D & Zechri.
22 Filii quoque Oziel: Miſael, & Eliſa-
phan, & Sethri.
23 Accepit autem Aaron uxorem Eliſabeth,
filiam Aminadab, ſororẽ Nahaſon, quæ peperit
ei Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar.
24 Filii quoque Core: Aſer, & Elcana, & Abia-
ſaph; hæ ſunt cognationes Coritarum.
25 At vero Eleazar filius Aaron accepit u-
xorem de filiabus Phutiel: quæ peperit ei
Phinees. Hi ſunt principes familiarum Le-
viticarum per cognationes ſuas.
26 Iſte eſt Aaron & Moyſes, quibus præce-
pit Dominus, ut educerent filios Iſrael de
terra Ægypti per turmas ſuas.
27 Hi ſunt, qui loquuntur ad Pharaonem
regem Ægypti, ut educant filios Iſrael de
Ægypto: iſte eſt Moyſes & Aaron,
28 In die qua locutus eſt Dominus ad
Moyſen, in terra Ægypti.
29 Et locutus eſt Dominus ad Moyſen, di-
cens: Ego Dñs, loquere ad Pharaonem regem
Ægypti omnia, quæ ego loquor tibi.
30 Et ait Moyſes coram Dño: En incircum-
ciſus labiis ſum, quomodo audiet me Pharao?

CAPUT VII.

Moyſes & Aaron ad Pharaonem loquuntur, virgam vertunt in ſerpentem, & aquam virga percuſſam in ſanguinem, ſimilia faciunt magi Pharaonis ſuis incantationibus; quam ob cauſam Pharao induratur, ne dimittat Hebræos. A

1 DIxitque Dominus ad Moyſen: Ecce
conſtitui te Deum Pharaonis: &
Aaron frater tuus erit propheta tuus.
2 * Tu loqueris ei omnia, quæ mando ti- * Supr.
bi: & ille loquetur ad Pharaonem, ut di- 4. d.15.
mittat filios Iſrael de terra ſua.
3 Sed ego indurabo cor ejus, & multiplicabo
ſigna & oſtenta mea in terra Ægypti,
4 Et non audiet vos: immittamque ma-
num meam ſuper Ægyptum, & educam
exercitum & populum meum filios Iſrael de
terra Ægypti per judicia maxima.
5 Et ſcient Ægyptii, quia ego ſum Dñs, qui
extenderim manum meam ſuper Ægyptum, &
eduxerim filios Iſrael de medio eorum.
6 Fecit itaque Moyſes & Aaron, ſicut
præceperat Dominus: ita egerunt.
7 Erat autem Moyſes octoginta annorum,
& Aaron octoginta trium, quando locuti
ſunt ad Pharaonem.
8 Dixitque Dñs ad Moyſen & Aaron:
9 Cum dixerit vobis Pharao: Oſtendite ſigna,
dices ad Aaron: Tolle virgam tuam, & projice
eam coram Pharaone, ac vertetur in colubrum.
10 Ingreſſi itaque Moyſes & Aaron ad Pha- B
raonem, fecerunt ſicut præceperat Dominus:
tulitque Aaron virgam coram Pharaone &
ſervis ejus, quæ verſa eſt in colubrum.
11 * Vocavit autem Pharao ſapientes & ma- * 2.
leficos: & fecerunt etiam ipſi per incantatio- Tim.3.
nes Ægyptiacas & arcana quædam, ſimiliter. b. 8.
12 Projeceruntque ſinguli virgas ſuas, quæ
verſæ ſunt in dracones: ſed devoravit virga
Aaron virgas eorum.
13 Induratumque eſt cor Pharaonis, & non
audivit eos, ſicut præceperat Dominus.
14 Dixit autem Dominus ad Moyſen: In- C
gravatum eſt cor Pharaonis: non vult di-
mittere populum.
15 Vade ad eum mane, ecce egredietur ad
aquas: & ſtabis in occurſum ejus ſuper ri-
pam fluminis: & virgam, quæ converſa eſt
in draconem, tolles in manu tua.
16 Diceſque ad eum: Dominus Deus He-
bræorum miſit me ad te, dicens: Dimitte
populum meum, ut ſacrificet mihi in de-
ſerto: & uſque ad præſens audire noluiſti.
17 Hæc igitur dicit Dominus: In hoc ſcies,
quod ſim Dominus: ecce percutiam virga,
quæ in manu mea eſt, aquam fluminis, &
vertetur in ſanguinem.
18 Piſces quoque, qui ſunt in fluvio, mo-
rientur, & computreſcent aquæ, & affligen-
tur Ægyptii bibentes aquam fluminis.
19 Dixit quoque Dominus ad Moyſen: Dic
ad Aaron: Tolle virgam tuam, & extende
manum tuam ſuper aquas Ægypti, & ſuper
fluvios eorum, & rivos ac paludes, & omnes
lacus aquarum, ut vertantur in ſanguinem:
& ſit cruor in omni terra Ægypti, tam in
ligneis vaſis, quam in ſaxeis.
20 Feceruntque Moyſes & Aaron, ſicut D
præceperat Dñs, * & elevans virgam per- * Infra
cuſſit aquam fluminis coram Pharaone & ſer- 17. b.5.
vis ejus: quæ verſa eſt in ſanguinem. Pſalm.
21 Et piſces, qui erant in flumine, mor- 77.c.44.
tui ſunt: computruitque fluvius, & non
poterant Ægyptii bibere aquam fluminis, &
fuit ſanguis in tota terra Ægypti.
22 * Feceruntque ſimiliter malefici Ægy- * Sap.
ptiorum incantationibus ſuis: & induratum 17. b.7.
eſt cor Pharaonis, nec audivit eos, ſicut
præceperat Dominus.
23 Avertitque ſe, & ingreſſus eſt domum
ſuam, nec appoſuit cor etiam hac vice.
24 Foderunt autem omnes Ægyptii per cir-

cuitum

cuitum fluminis aquam, ut biberent; non enim poterant bibere de aqua fluminis.

25 Impletique sunt septem dies, postquam percussit Dominus fluvium.

CAPUT VIII.

Secunda Ægypti plaga est ranarum; pro quarum ablatione promittit Pharao populum dimittere, nec facit: quare additur tertia sciniphum, & quarta muscarum, propter quas rursum promittit Pharao se filios Israel dimissurum, quod non facit.

A 1 DIxit quoque Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem, & dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi.

2 Sin autem nolueris dimittere, ecce ego percutiam omnes terminos tuos ranis.

3 Et ebulliet fluvius ranas: quæ ascendent, & ingredientur domum tuam, & cubiculum lectuli tui, & super stratum tuum, & in domos servorum tuorum, & in populum tuum, & in furnos tuos, & in reliquias ciborum tuorum:

4 Et ad te, & ad populum tuum, & ad omnes servos tuos intrabunt ranæ.

5 Dixitque Dominus ad Moysen: Dic ad Aaron: Extende manum tuam super fluvios ac super rivos & paludes, & educ ranas super terram Ægypti.

B 6 Et extendit Aaron manum super aquas Ægypti, & ascenderunt ranæ, operueruntque terram Ægypti.

* Sap. 17. b.7. 7 * Fecerunt autem & malefici per incantationes suas similiter, eduxeruntque ranas super terram Ægypti.

8 Vocavit autem Pharao Moysen & Aaron, & dixit eis: Orate Dominum, ut auferat ranas a me & a populo meo: & dimittam populum, ut sacrificet Domino.

9 Dixitque Moyses ad Pharaonem: Constitue mihi, quando deprecer pro te, & pro servis tuis, & pro populo tuo, ut abigantur ranæ a te, & a domo tua, & a servis tuis, & a populo tuo, & tantum in flumine remaneant.

C 10 Qui respondit: Cras. At ille, Juxta, inquit, verbum tuum faciam: ut scias, quoniam non est sicut Dominus Deus noster.

11 Et recedent ranæ a te, & a domo tua, & a servis tuis, & a populo tuo, & tantum in flumine remanebunt.

12 Egressique sunt Moyses & Aaron a Pharaone: & clamavit Moyses ad Dñm pro sponsione ranarum, quam condixerat Pharaoni.

D 13 Fecitque Dominus juxta verbum Moysi: & mortuæ sunt ranæ de domibus, & de villis, & de agris.

14 Congregaveruntque eas in immensos aggeres, & computruit terra.

15 Videns autem Pharao, quod data esset requies, ingravavit cor suum, & non audivit eos, sicut præceperat Dominus.

16 Dixitque Dominus ad Moysen: Loquere ad Aaron: Extende virgam tuam, & percute pulverem terræ: & sint sciniphes in universa terra Ægypti.

17 Feceruntque ita. Et extendit Aaron manum, virgam tenens: percussitque pulverem terræ, & facti sunt sciniphes in hominibus, & in jumentis: omnis pulvis terræ versus est in sciniphes per totam terram Ægypti.

18 Feceruntque similiter malefici incantationibus suis, ut educerent sciniphes, & non potuerunt: erantque sciniphes tam in hominibus, quam in jumentis.

E 19 Et dixerunt malefici ad Pharaonem: Digitus Dei est hic; induratumque est cor Pharaonis, & non audivit eos, sicut præceperat Dñs.

20 Dixit quoque Dominus ad Moysen: Consurge diluculo, & sta coram Pharaone; egredietur enim ad aquas: & dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi.

21 Quod si non dimiseris eum, ecce ego immittam in te, & in servos tuos, & in populum tuum, & in domos tuas omne genus muscarum: & implebuntur domus Ægyptiorum muscis diversi generis, & universa terra, in qua fuerint.

F 22 Faciamque mirabilem in die illa terram Gessen, in qua populus meus est, ut non sint ibi muscæ: & scias, quoniam ego Dominus in medio terræ.

23 Ponamq; divisionem inter populum meum, & populum tuum: cras erit signum istud.

24 Fecitque Dñs ita. * Et venit musca gravissima in domos Pharaonis & servorum ejus, & in omnem terram Ægypti: corruptaque est terra ab hujuscemodi muscis. * Sap. 16. b.9.

25 Vocavitq; Pharao Moysen & Aaron, & ait eis: Ite & sacrificate Deo vestro in terra hac.

G 26 Et ait Moyses: Non potest ita fieri; abominationes enim Ægyptiorum immolabimus Domino Deo nostro? quod si mactaverimus ea, quæ colunt Ægyptii, coram eis, lapidibus nos obruent.

27 Viam trium dierum pergemus in solitudinem: & sacrificabimus Domino Deo nostro, * sicut præcepit nobis. * Supr. 3. f.18.

28 Dixitque Pharao: Ego dimittam vos, ut sacrificetis Dño Deo vestro in deserto: verumtamen longius ne abeatis: rogate pro me.

29 Et ait Moyses: Egressus a te orabo Dominum, & recedet musca a Pharaone, & a servis suis, & a populo ejus cras: verumtamen noli ultra fallere, ut non dimittas populum sacrificare Domino.

30 Egressusque Moyses a Pharaone, oravit Dominum.

31 Qui fecit juxta verbum illius: & abstulit muscas a Pharaone, & a servis suis, & a populo ejus: non superfuit ne una quidem.

32 Et ingravatum est cor Pharaonis, ita ut nec hac quidem vice dimitteret populum.

CAPUT IX.

Quinta plaga est pestis in jumentis, sexta ulcerum, septima grandinis, tonitruum, & fulminum; ob quam promittit Pharao se dimissurum populum, si cesset: verum nec id complet, & rursum se obdurat: nullus autem filiorum Israel in his malis ullum patitur damnum.

A 1 DIxit autem Dñs ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem, & loquere ad eum. Hæc dicit Dñs Deus Hebræorum: Dimitte populum, ut sacrificet mihi.

2 Quod si adhuc renuis, & retines eos,

3 Ecce manus mea erit super agros tuos: & super equos, & asinos, & camelos, & boves, & oves, pestis valde gravis.

4 Et faciet Dominus mirabile inter possessiones Israel, & possessiones Ægyptiorum, ut nihil omnino pereat ex his, quæ pertinent ad filios Israel.

B 5 Constituitque Dominus tempus, dicens: Cras faciet Dominus verbum istud in terra.

6 Fecit ergo Dominus verbum hoc altera die: mortuaque sunt omnia animantia Ægyptiorum: de animalibus vero filiorum Israel nihil omnino periit.

7 Et misit Pharao ad videndum: nec erat quidquam mortuum de his, quæ possidebat Israel. Ingravatumque est cor Pharaonis, & non dimisit populum.

8 Et dixit Dñs ad Moysen & Aaron: Tollite plenas manus cineris de camino, & spargat illum Moyses in cælum coram Pharaone.

9 Sitque pulvis super omnem terram Ægypti; erunt enim in hominibus & jumentis ulcera, & vesicæ turgentes in universa terra Ægypti.

C 10 Tuleruntque cinerem de camino, & steterunt coram Pharaone, & sparsit illum Moyses in cælum: factaque sunt ulcera vesicarum turgentium in hominibus, & jumentis.

11 Nec poterant malefici stare coram Moyse propter ulcera, quæ in illis erant, & in omni terra Ægypti.

12 Induravitque Dominus cor Pharaonis, & non audivit eos, sicut locutus est Dominus ad Moysen.

13 Dixitque Dñs ad Moysen: Mane consurge, & sta coram Pharaone, & dices ad eum: Hæc dicit Dñs Deus Hebræorum: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi.

14 Quia in hac vice mittam omnes plagas meas super cor tuum, & super servos tuos, & super populum tuum, ut scias, quod non sit similis mei in omni terra.

15 Nunc enim extendens manum percutiam
te & populum tuum peſte, peribiſque de terra.
D 16 * Idcirco autem poſui te, ut oſtendam in
* Rom. te fortitudinem meam, & narretur nomen
9.d.17. meum in omni terra.
17 Adhuc retines populum meum, & non
vis dimittere eum?
18 En pluam cras hac ipſa hora grandinem
multam nimis, qualis non fuit in Ægypto, a
die, qua fundata eſt, uſque in præſens tem-
pus.
19 Mitte ergo jam nunc, & congrega ju-
menta tua, & omnia quæ habes in agro: ho-
mines enim & jumenta, & univerſa quæ in-
venta fuerint foris, nec congregata de agris,
ceciderit que ſuper ea grando, morientur.
20 Qui timuit verbum Domini de ſervis
Pharaonis, fecit confugere ſervos ſuos &
jumenta in domos:
21 Qui autem neglexit ſermonem Domi-
ni, dimiſit ſervos ſuos & jumenta in agris.
E 22 Et dixit Dñs ad Moyſen: Extende manum
tuam in cælum, ut fiat grando in univerſa ter-
ra Ægypti ſuper homines, & ſuper jumenta, &
ſuper omnem herbam agri in Terra Ægypti.
* Sap. 23 * Extenditque Moyſes virgam in cælum,
16.c.16. & Dominus dedit tonitrua, & grandinem, ac
& 19 diſcurrentia fulgura ſuper terram: pluitque
d. 19. Dominus grandinem ſuper terram Ægypti.
24 Et grando & ignis miſta pariter fere-
bantur: tantæque fuit magnitudinis, quanta
ante numquam apparuit in univerſa Terra
Ægypti, ex quo gens illa condita eſt.
25 Et percuſſit grando in omni Terra Æ-
gypti cuncta quæ fuerunt in agris ab homi-
ne uſque ad jumentum: cunctamque herbam
agri percuſſit grando, & omne lignum re-
gionis confregit.
26 Tantum in terra Geſſen, ubi erant filii
Iſrael, grando non cecidit.
F 27 Miſitque Pharao, & vocavit Moyſen &
Aaron, dicens ad eos: Peccavi etiam nunc:
Dominus juſtus: ego & populus meus impii.
28 Orate Dominum ut deſinant tonitrua
Dei, & grando: ut dimittam vos, & ne-
quaquam hic ultra maneatis.
29 Ait Moyſes: Cum egreſſus fuero de ur-
be, extendam palmas meas ad Dominum,
& ceſſabunt tonitrua, & grando non erit:
ut ſcias quia Domini eſt terra.
30 Novi autem, quod & tu, & ſervi tui,
G necdum timeatis Dominum Deum.
31 Linum ergo & hordeum læſum eſt, eo
quod hordeum eſſet virens, & linum jam
folliculos germinaret:
32 Triticum autem, & far non ſunt læſa,
quia ſerotina erant.
33 Egreſſuſque Moyſes a Pharaone ex urbe,
tetendit manus ad Dominum, & ceſſaverunt
tonitrua & grando, nec ultra ſtillavit plu-
via ſuper terram.
34 Videns autem Pharao quod ceſſaſſet plu-
via, & grando, & tonitrua, auxit peccatum:
35 Et ingravatum eſt cor ejus, & ſervorum
illius, & induratum nimis: nec dimiſit filios
Iſrael, ſicut præceperat Dominus per manum
Moyſi.

CAPUT X.

Octavum ſignum ſeu plaga eſt locuſtarum: quibus ablatis, obduratus Pharao ne ſic quidem juxta condictum dimittit populum: qua propter nonum additur, nempe tenebrarum denſiſſimarum; propter quas permittit Pharao ut exeant, ſed omnium etiam pecorum miſſionem urgente Moyſe idem denegat, Moyſique minatur mortem.

A 1 ET dixit Dominus ad Moyſen: Ingrede-
re ad Pharaonem: ego enim induravi
cor ejus, & ſervorum illius: ut faciam ſi-
gna mea hæc in eo,
2 Et narres in auribus filii tui, & nepotum
tuorum, quoties contriverim Ægyptios, &
ſigna mea fecerim in eis: & ſciatis quia ego
Dominus.
3 Introierunt ergo Moyſes & Aaron ad Pha-
raonem, & dixerunt ei: Hæc dicit Dñs Deus
Hebræorum: Uſquequo non vis ſubjici mihi?
* Sap. dimitte populum meum, ut ſacrificet mihi.
16.b.9. 4 * Sin autem reſiſtis, & non vis dimittere
eum: ecce ego inducam cras locuſtam in fi-
nes tuos,
5 Quæ operiat ſuperficiem terræ, ne quid- B
quam ejus appareat, ſed comedatur, quod
reſiduum fuerit grandini; corrodet enim
omnia ligna quæ germinant in agris,
6 Et implebunt domos tuas, & ſervorum
tuorum, & omnium Ægyptiorum: quantam
non viderunt patres tui, & avi, ex quo orti
ſunt ſuper terram, uſque in præſentem diem.
Avertitque ſe, & egreſſus eſt a Pharaone.
7 Dixerunt autem ſervi Pharaonis ad eum:
Uſquequo patiemur hoc ſcandalum? dimitte
homines, ut ſacrificent Domino Deo ſuo.
Nonne vides quod perierit Ægyptus?
8 Revocaveruntq; Moyſen & Aaron ad Pha- C
raonem: qui dixit eis: Ite, ſacrificate Domi-
no Deo veſtro; quinam ſunt qui ituri ſunt?
9 Ait Moyſes: Cum parvulis noſtris & ſe-
nioribus pergemus, cum filiis & filiabus,
cum ovibus & armentis: eſt enim ſolemnitas
Domini Dei noſtri.
10 Et reſpondit Pharao: Sic Dñs ſit vobiſcum,
quomodo ego dimittam vos, & parvulos ve-
ſtros; cui dubium eſt quod peſſime cogitetis?
11 Non fiet ita, ſed ite tantum viri, & ſa-
crificate Dño: hoc enim & ipſi petiſtis. Sta-
timque ejecti ſunt de conſpectu Pharaonis.
12 Dixit autem Dñs ad Moyſen: Extende D
manum tuam ſuper terram Ægypti ad locu-
ſtam, ut aſcendat ſuper eam, & devoret o-
mnem herbam quæ reſidua fuerit grandini.
13 Et extendit Moyſes virgam ſuper terram
Ægypti: & Dominus induxit ventum uren-
tem tota die illa & nocte: & mane facto,
ventus urens levavit locuſtas.
14 Quæ aſcenderunt ſuper univerſam Terram
Ægypti: & ſederunt in cunctis finibus Ægy-
ptiorum innumerabiles, quales ante illud
tempus non fuerant, nec poſtea futuræ ſunt.
15 Operueruntque univerſam ſuperficiem E
terræ, vaſtantes omnia. Devorata eſt igitur
herba terræ, & quidquid pomorum in arbo-
ribus fuit, quæ grando dimiſerat: nihilque
omnino virens relictum eſt in lignis & in
herbis terræ, in cuncta Ægypto.
16 Quamobrem feſtinus Pharao vocavit
Moyſen & Aaron, & dixit eis: Peccavi in
Dominum Deum veſtrum, & in vos.
17 Sed nunc dimittite peccatum mihi etiam
hac vice, & rogate Dominum Deum ve-
ſtrum, ut auferat a me mortem iſtam.
18 Egreſſuſque Moyſes de conſpectu Pha-
raonis, oravit Dominum.
19 Qui flare fecit ventum ab occidente ve- F
hementiſſimum, & arreptam locuſtam proje-
cit in mare rubrum: non remanſit ne una
quidem in cunctis finibus Ægypti.
20 Et induravit Dominus cor Pharaonis,
nec dimiſit filios Iſrael.
21 Dixit autem Dñs ad Moyſen: Extende
manum tuam in cælum: & ſint tenebræ ſuper
Terram Ægypti, tam denſæ ut palpari queant.
22 Extenditque Moyſes manum in cælum:
& factæ ſunt tenebræ horribiles in univerſa
Terra Ægypti tribus diebus.
23 * Nemo vidit fratrem ſuum, nec movit
ſe de loco in quo erat: * Ubicumque autem * Sap. 17.a.2.
habitabant filii Iſrael, lux erat. * Sap. 18.a.1.
24 Vocavitque Pharao Moyſen & Aaron,
& dixit eis: Ite, ſacrificate Domino: oves
tantum veſtræ & armenta remaneant, par-
vuli veſtri eant vobiſcum.
25 Ait Moyſes: Hoſtias quoque & holo- G
cauſta dabis nobis, quæ offeramus Domino
Deo noſtro.
26 Cuncti greges pergent nobiſcum: non
remanebit ex eis ungula: quæ neceſſaria ſunt
in cultum Domini Dei noſtri: præſertim
cum ignoremus quid debeat immolari, donec
ad ipſum locum perveniamus.
27 Induravit autem Dominus cor Pharao-
nis, & noluit dimittere eos.
28 Dixitque Pharao ad Moyſen: Recede a
me, & cave ne ultra videas faciem meam:
quocumque die apparueris mihi, morieris.
29 Reſpondit Moyſes: Ita fiet ut locutus
es, non videbo ultra faciem tuam.

CAPUT XI.

Ante decimum ſignum (ſtragem primogenitorum) quod prædicit Dominus, hortatur ad Ægypti ſpoliationem quæ poſt ſtragem peracta eſt.

A 1 ET dixit Dominus ad Moyſem: Adhuc
una plaga tangam Pharaonem, &
Ægyptum, & poſt hæc dimittet vos, & ex-
ire compellet.
* Sup. 2. g. 22. Inf. 12. c. 35. 2 * Dices ergo omni plebi, ut poſtulet vir
ab amico ſuo, & mulier a vicina ſua, vaſa
argentea, & aurea.
* Eccl. 45. a. 1. 3 Dabit autem Dominus gratiam populo ſuo
coram Ægyptiis. * Fuitque Moyſes vir ma-
gnus valde in Terra Ægypti, coram ſervis
Pharaonis & omni populo.
B 4 Et ait: Hæc dicit Dominus: Media nocte
egrediar in Ægyptum:
5 Et morietur omne primogenitum in terra
Ægyptiorum: a primogenito Pharaonis qui
ſedet in ſolio ejus, uſque ad primogenitum
ancillæ quæ eſt ad molam, & omnia primo-
genita jumentorum.
C 6 Eritque clamor magnus in univerſa Terra
Ægypti, qualis nec ante fuit, nec poſtea
futurus eſt.
7 Apud omnes autem filios Iſrael non mu-
tiet canis ab homine uſque ad pecus: ut
ſciatis quanto miraculo dividat Dominus
Ægyptios & Iſrael.
8 Deſcendentque omnes ſervi tui iſti ad
me, & adorabunt me, dicentes: Egredere
tu, & omnis populus qui ſubjectus eſt tibi:
poſt hæc egrediemur.
D 9 Et exivit a Pharaone iratus nimis. Dixit
autem Dominus ad Moyſen: Non audiet vos
Pharao, ut multa ſigna fiant in terra Ægypti.
10 Moyſes autem & Aaron fecerunt omnia
oſtenta quæ ſcripta ſunt, coram Pharaone.
Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec
dimiſit filios Iſrael de terra ſua.

CAPUT XII.

Paſchalis agni immolandi & comedendi ritu declarato ac celebrato, ejuſque ſanguine domorum ſuperliminaribus illito, Angelus cæſis omnibus Ægypti primogenitis, Iſraelitas intactos relinquit, qui cum ſpoliis & divitiis Ægypti egrediuntur: de ritu Phaſe, ac eſu azymorum, & tempore habitationis Iſrael in Ægypto.

A 1 DIxit quoque Dominus ad Moyſen &
Aaron in terra Ægypti:
2 Menſis iſte vobis principium menſium:
primus erit in menſibus anni.
3 Loquimini ad univerſum cœtum filiorum
Iſrael, & dicite eis: Decima die menſis hu-
jus tollat unuſquiſque agnum per familias &
domos ſuas.
4 Sin autem minor eſt numerus, ut ſuffi-
cere poſſit ad veſcendum agnum, aſſumet vi-
cinum ſuum qui junctus eſt domui ſuæ juxta
numerum animarum quæ ſufficere poſſunt
ad eſum agni.
5 Erit autem agnus abſq; macula, maſculus,
anniculus: juxta quem ritum tolletis & hædum.
6 Et ſervabitis eum uſque ad quartam deci-
mam diem menſis hujus: immolabitque eum u-
niverſa multitudo filiorum Iſrael ad veſperam.
B 7 Et ſument de ſanguine ejus ac ponent ſu-
per utrumque poſtem, & in ſuperliminari-
bus domorum, in quibus comedent illum.
8 Et edent carnes nocte illa aſſas igni, &
azymos panes cum lactucis agreſtibus.
9 Non comedetis ex eo crudum quid, nec
coctum aqua, ſed tantum aſſum igni: caput
cum pedibus ejus & inteſtinis vorabitis.
10 Nec remanebit quidquam ex eo uſq; ma-
ne: ſi quid reſiduum fuerit, igne comburetis.
11 Sic autem comedetis illum: Renes ve-
ſtros accingetis, & calceamenta habebitis in
pedibus, tenentes baculos in manibus, &
comedetis feſtinanter: eſt enim Phaſe (id
eſt tranſitus) Domini.
12 Et tranſibo per Terram Ægypti nocte
illa, percutiamque omne primogenitum in
Terra Ægypti ab homine uſque ad pecus: &
in cunctis diis Ægypti faciam judicia, ego
Dominus.
13 Erit autem ſanguis vobis in ſignum in
ædibus in quibus eritis: & videbo ſanguinem,
& tranſibo vos: nec erit in vobis plaga diſper-
dens, quando percuſſero Terram Ægypti.
14 Habebitis autem hunc diem in monu- C
mentum, & celebrabitis eum ſolemnem Domi-
no in generationibus veſtris cultu ſempiterno.
15 Septem diebus azyma comedetis: in die
primo non erit fermentum in domibus ve-
ſtris: quicumque comederit fermentatum,
peribit anima illa de Iſrael, a primo die
uſque ad diem ſeptimum.
16 Dies prima erit ſancta atque ſolemnis,
& dies ſeptima eadem feſtivitate venerabilis:
nihil operis facietis in eis, exceptis his,
quæ ad veſcendum pertinent.
17 Et obſervabitis azyma: in eadem enim
ipſa die educam exercitum veſtrum de terra
Ægypti, & cuſtodietis diem iſtum in gene-
rationes veſtras ritu perpetuo.
18 * Primo menſe, quartadecima die menſis * Lev. 23. a. 5.
ad veſperam, comedetis azyma, uſq; ad diem vi- Num. 28. c. 16.
geſimam primam ejuſdem menſis ad veſperam.
19 Septem diebus fermentum non invenie-
tur in domibus veſtris: qui comederit fermen-
tatum, peribit anima ejus de cœtu Iſrael,
tam de advenis, quam de indigenis terræ.
20 Omne fermentatum non comedetis: in
cunctis habitaculis veſtris edetis azyma.
21 Vocavit autem Moyſes omnes ſeniores fi- D
liorum Iſrael, & dixit ad eos: Ite tollentes ani-
mal per familias veſtras, & immolate Phaſe.
22 * Faſciculumq; hyſſopi tingite in ſangui- * Heb. 11. c. 28
ne, qui eſt in limine, & aſpergite ex eo ſuperli-
minare, & utrumque poſtem: nullus veſtrum
egrediatur oſtium domus ſuæ uſque mane.
23 Tranſibit enim Dominus percutiens Æ-
gyptios: cumque viderit ſanguinem in ſuper-
liminari, & in utroque poſte, tranſcendet
oſtium domus, & non ſinet percuſſorem in-
gredi domos veſtras & lædere.
24 Cuſtodi verbum iſtud legitimum tibi,
& filiis tuis uſque in æternum.
25 Cumque introieritis terram, quam Do-
minus daturus eſt vobis ut pollicitus eſt,
obſervabitis ceremonias iſtas.
26 Et cum dixerint vobis filii veſtri: Quæ
eſt iſta religio?
27 Dicetis eis: Victima tranſitus Domini
eſt, quando tranſivit ſuper domos filiorum
Iſrael in Ægypto, percutiens Ægyptios, &
domos noſtras liberans. Incurvatuſque po-
pulus adoravit.
28 Et egreſſi filii Iſrael fecerunt ſicut præ-
ceperat Dominus Moyſi & Aaron.
29 Factum eſt autem in noctis medio, per- E
cuſſit Dominus omne primogenitum in Terra
Ægypti, a primogenito Pharaonis, qui in
ſolio ejus ſedebat, * uſque ad primogenitum * Sup. 11. b. 5
captivæ quæ erat in carcere, & omne primo- Sap. 18 a. 5.
genitum jumentorum.
30 Surrexitque Pharao nocte, & omnes ſer-
vi ejus, cunctaque Ægyptus: & ortus eſt
clamor magnus in Ægypto: neque enim e-
rat domus in qua non jaceret mortuus.
31 Vocatiſque Pharao Moyſe & Aaron
nocte, ait: Surgite & egredimini a populo
meo, vos & filii Iſrael: ite, immolate Do-
mino ſicut dicitis.
32 Oves veſtras & armenta aſſumite, ut
petieratis, & abeuntes benedicite mihi.
33 Urgebantque Ægyptii populum de terra
exire velociter, dicentes: Omnes moriemur
34 Tulit igitur populus conſperſam fari
nam antequam fermentaretur: & ligans in
palliis, poſuit ſuper humeros ſuos.
35 Feceruntque filii Iſrael * ſicut præcepe- * Sup. 3. 22.
rat Moyſes: & petierunt ab Ægyptiis vaſa 11. a. 2.
argentea & aurea, veſtemque plurimam.
36 Dominus autem dedit gratiam populo
coram Ægyptiis, ut commodarent eis: &
ſpoliaverunt Ægyptios.
37 Profectique ſunt filii Iſrael de Rameſſe F
in Socoth, ſexcenta fere millia peditum vi-
rorum, abſque parvulis.
38 Sed & vulgus promiſcuum innumerabile
aſcendit cum eis, & oves & armenta & ani-
mantia diverſi generis multa nimis.
39 Coxeruntque farinam, quam dudum de
Ægypto conſperſam tulerant, & fecerunt ſub-

cinericios panes azymos: neque enim poterant fermentari, cogentibus exire Ægyptiis, & nullam facere finentibus moram: nec pulmenti quidquam occurrerat præparare.

40 Habitatio autem filiorum Iſrael, qua manſerunt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta annorum.

41 Quibus expletis, eadem die egreſſus eſt omnis exercitus Domini de Terra Ægypti.

42 Nox iſta eſt obſervabilis Domino, quando eduxit eos de Terra Ægypti: hanc obſervare debent omnes filii Iſrael in generationibus ſuis.

G

43 Dixitque Dominus ad Moyſen & Aaron: Hæc eſt Religio Phaſe: Omnis alienigena non comedet ex eo.

44 Omnis autem ſervus emptitius circumcidetur, & ſic comedet.

45 Advena & mercenarius non edent ex eo.

* Nu. 9.b.12. * Joan. 19.g.36.

46 * In una domo comedetur, nec efferetis de carnibus ejus foras, nec * os illius confringetis.

47 Omnis cœtus filiorum Iſrael faciet illud.

48 Quod ſi quis peregrinorum in veſtram voluerit transſire coloniam, & facere Phaſe Domini, circumcidetur prius omne maſculinum ejus, & tunc rite celebrabit, eritque ſicut indigena terræ: ſi quis autem circumciſus non fuerit, non veſcetur ex eo.

49 Eadem lex erit indigenæ & colono qui peregrinatur apud vos.

50 Feceruntque omnes filii Iſrael, ſicut præceperat Dominus Moyſi & Aaron.

51 Et eadem die eduxit Dominus filios Iſrael de Terra Ægypti per turmas ſuas.

CAPUT XIII.

Jubet Deus ſibi offerri primogenita hominum & pecorum, & liberationis ab Ægypto religione Phaſe ac primogenitorum conſecratione meminiſſe. Inde Iſraelem educit Deus non per Philiſthæam, ſed per deſertum; oſſa Joſeph ſecum defert, & columna ignis ac nubis eſt dux itineris.

A

* Inf. 34.c.19 Lev. 27.c.26. Num. 8.c.16. Luc. 2. c. 23.

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 * Sanctifica mihi omne primogenitum quod aperit vulvam in filiis Iſrael, tam de hominibus quam de jumentis: mea ſunt enim omnia.

3 Et ait Moyſes ad populum: Mementote diei hujus in qua egreſſi eſtis de Ægypto & de domo ſervitutis, quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco iſto: ut non comedatis fermentatum panem.

4 Hodie egredimini menſe novarum frugum.

5 Cumque introduxerit te Dominus in Terram Chananæi & Hethæi & Amorrhæi & Hevæi & Jebuſæi, quam juravit patribus tuis, ut daret tibi, terram fluentem lacte & melle, celebrabis hunc morem ſacrorum menſe iſto.

6 Septem diebus veſceris azymis: & in die ſeptimo erit ſolemnitas Domini.

7 Azyma comedetis ſeptem diebus: non apparebit apud te aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus tuis.

B

8 Narrabiſque filio tuo in die illo, dicens: Hoc eſt quod fecit mihi Dominus quando egreſſus ſum de Ægypto.

9 Et erit quaſi ſignum in manu tua, & quaſi monumentum ante oculos tuos, & ut lex Domini ſemper ſit in ore tuo: in manu enim forti eduxit te Dominus de Ægypto.

10 Cuſtodies hujuſcemodi cultum ſtatuto tempore a diebus in dies.

11 Cumque introduxerit te Dominus in Terram Chananæi, ſicut juravit tibi & patribus tuis, & dederit tibi eam;

* Inf. 22.d.29 & 34. c. 19. Ezec. 44.g.30

12 * Separabis omne quod aperit vulvam Domino, & quod primitivum eſt in pecoribus tuis: quidquid habueris maſculini ſexus, conſecrabis Domino.

13 Primogenitum aſini mutabis ove: quod ſi non redemeris, interficies. Omne autem primogenitum hominis de filiis tuis pretio redimes.

C

14 Cumque interrogaverit te filius tuus cras, dicens: Quid eſt hoc? reſpondebis ei: In manu forti eduxit nos Dominus de Terra Ægypti, de domo ſervitutis.

15 Nam cum induratus eſſet Pharao, & nollet nos dimittere, occidit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, a primogenito hominis uſque ad primogenitum jumentorum: idcirco immolo Domino omne quod aperit vulvam maſculini ſexus, & omnia primogenita filiorum meorum redimo.

16 * Erit igitur quaſi ſignum in manu tua, & quaſi appenſum quid, ob recordationem, inter oculos tuos: eo quod in manu forti eduxit nos Dominus de Ægypto. * Deut. 6. b. 8.

17 Igitur cum emiſiſſet Pharao populum, non eos duxit Deus per viam terræ Philiſthiim quæ vicina eſt: reputans ne forte pœniteret eum, ſi vidiſſet adverſum ſe bella conſurgere, & reverteretur in Ægyptum.

18 Sed circumduxit per viam deſerti, quæ eſt juxta mare rubrum: & armati aſcenderunt filii Iſrael de Terra Ægypti. D

19 Tulit quoque Moyſes oſſa Joſeph ſecum, eo quod adjuraſſet filios Iſrael, dicens: * Viſitabit vos Deus: efferte oſſa mea hinc vobiſcum. * Gen. 50.d.24

20 Profectique de Socoth caſtrametati ſunt in Etham in extremis finibus ſolitudinis.

21 * Dominus autem præcedebat eos ad oſtendendam viam, per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis, ut dux eſſet itineris utroque tempore. * Nu. 14.c.14 2. Eſd. 9.d.19 1. Cor. 10.a.1.

22 Numquam defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem, coram populo.

CAPUT XIV.

Pharao cum ſuis Iſraelem perſequitur, Angelus in columna nubis medium ſe interponit, Moyſes dividit mare rubrum, quod ſicco pede tranſeunt Hebræi; Ægyptii tum ab Angelo, tum ab aquis recurrentibus cum univerſo equitatu, ac curribus ſubmerguntur.

1 Locutus eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens: A

2 Loquere filiis Iſrael: Reverſi caſtrametentur e regione Phihahiroth, quæ eſt inter Magdalum & mare contra Beelſephon: in conſpectu ejus caſtra ponetis ſuper mare.

3 Dicturuſque eſt Pharao ſuper filiis Iſrael: Coarctati ſunt in terra, concluſit eos deſertum:

4 Et indurabo cor ejus, ac perſequetur vos: & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus: ſcientque Ægyptii, quia ego ſum Dominus. Feceruntque ita.

5 Et nuntiatum eſt regi Ægyptiorum quod fugiſſet populus: immutatumque eſt cor Pharaonis & ſervorum ejus ſuper populo, & dixerunt: Quid voluimus facere, ut dimitteremus Iſrael, ne ſerviret nobis? B

6 Junxit ergo currum, & omnem populum ſuum aſſumpſit ſecum.

7 Tulitque ſexcentos currus electos, & quidquid in Ægypto curruum fuit, & duces totius exercitus.

8 Induravitque Dominus cor Pharaonis regis Ægypti, & perſecutus eſt filios Iſrael: at illi egreſſi erant in manu excelſa.

9 * Cumque perſequerentur Ægyptii veſtigia præcedentium, repererunt eos in caſtris ſuper mare: omnis equitatus & currus Pharaonis, & univerſus exercitus erant in Phihahiroth contra Beelſephon. * 1. Ma. 4. a. 9. Joſ. 24. b. 6.

10 Cumque appropinquaſſet Pharao, levantes filii Iſrael oculos, viderunt Ægyptios poſt ſe, & timuerunt valde: clamaveruntque ad Dominum, C

11 Et dixerunt ad Moyſen: Forſitan non erant ſepulchra in Ægypto, ideo tuliſti nos ut moreremur in ſolitudine: quid hoc facere voluiſti, ut educeres nos ex Ægypto?

12 Nonne iſte eſt ſermo, quem loquebamur ad te in Ægypto dicentes: Recede a nobis, ut ſerviamus Ægyptiis? multo enim melius erat ſervire eis, quam mori in ſolitudine.

13 Et ait Moyſes ad populum: Nolite timere: ſtate, & videte magnalia Domini quæ facturus eſt hodie: Ægyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis uſque in ſempiternum.

14 Dñs pugnabit pro vobis, & vos tacebitis. D

15 Dixitque Dominus ad Moyſen: Quid clamas ad me? Loquere filiis Iſrael, ut proficiſcantur.

16 Tu autem eleva virgam tuam, & extende manum tuam ſuper mare, & divide illud, ut

gradiantur filii Israel in medio mari per siccum.

17 Ego autem indurabo cor Ægyptiorum, ut persequantur vos: & glorificabor in Pharaone & in omni exercitu ejus, & in curribus & in equitibus illius.

18 Et scient Ægyptii, quia ego sum Dominus, cum glorificatus fuero in Pharaone, & in curribus atque in equitibus ejus.

19 Tollensque se angelus Dei, qui præcedebat castra Israel, abiit post eos: & cum eo pariter columna nubis priora dimittens, post tergum

E 20 Stetit inter castra Ægyptiorum & castra Israel: & erat nubes tenebrosa, & illuminans noctem, ita ut ad se invicem toto noctis tempore accedere non valerent.

21 Cumque extendisset Moyses manum super mare, abstulit illud Dominus flante vento vehementi & urente tota nocte, & vertit in siccum: divisaque est aqua.

* Ps. 77. b. 13. 104. d. 37. Psal. 113. a. 3. Heb. 11. f. 29.

22 Et ingressi sunt filii Israel per medium sicci maris: * erat enim aqua quasi murus a dextra eorum & læva.

F

23 Persequentesque Ægyptii ingressi sunt post eos, & omnis equitatus Pharaonis, currus ejus & equites, per medium maris.

* Sap. 18. e. 15.

24 Jamque advenerat vigilia matutina, * & ecce respiciens Dominus super castra Ægyptiorum per columnam ignis & nubis, interfecit exercitum eorum:

25 Et subvertit rotas curruum, ferebanturque in profundum. Dixerunt ergo Ægyptii: Fugiamus Israelem: Dominus enim pugnat pro eis contra nos.

26 Et ait Dñs ad Moysen: Extende manum tuam super mare, ut revertantur aquæ ad Ægyptios super currus & equites eorum.

27 Cumque extendisset Moyses manum contra mare, reversum est primo diluculo ad priorem locum: fugientibusque Ægyptiis occurrerunt aquæ, & involvit eos Dominus in mediis fluctibus.

28 Reversæque sunt aquæ, & operuerunt currus & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare: nec unus quidem superfuit ex eis.

G 29 Filii autem Israel perrexerunt per medium sicci maris, & aquæ eis erant quasi pro muro a dextris & a sinistris:

30 Liberavitque Dominus in die illa Israel de manu Ægyptiorum.

31 Et viderunt Ægyptios mortuos super littus maris, & manum magnam quam exercuerat Dñs contra eos: timuitque populus Dñm, & crediderunt Dño, & Moysi servo ejus.

CAPUT XV.

Moyses & Israelitæ, gratiis Deo cum cantu peractis, veniunt in Marath; ubi amaritudine aquarum a Moyse versa in dulcedinem, pergunt in Elim, ubi 12. fontes & 70. palmæ erant.

A

* Sap. 10. d. 20.

1 TUnc * cecinit Moyses, & filii Israel carmen hoc Dño, & dixerunt: Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est: equum & ascensorem dejecit in mare.

* Isai. 12. a. 2. Ps. 117. c. 14.

2 * Fortitudo mea, & laus mea Dñs, & factus est mihi in salutem: iste Deus meus, & glorificabo eum: Deus patris mei, & exaltabo eum.

3 Dominus quasi vir pugnator, omnipotens nomen ejus.

4 Currus Pharaonis & exercitum ejus projecit in mare: electi principes ejus submersi sunt in Mari rubro.

5 Abyssi operuerunt eos: descenderunt in profundum quasi lapis.

6 Dextera tua Dñe magnificata est in fortitudine: dextera tua, Dñe, percussit inimicum.

B 7 Et in multitudine gloriæ tuæ deposuisti adversarios tuos: misisti iram tuam, quæ devoravit eos sicut stipulam.

8 Et in spiritu furoris tui congregatæ sunt aquæ: stetit unda fluens, congregatæ sunt abyssi in medio mari.

9 Dixit inimicus: Persequar & comprehendam, dividam spolia, implebitur anima mea: evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.

10 Flavit spiritus tuus, & operuit eos mare: submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.

11 Quis similis tui in fortibus, Domine? quis similis tui, magnificus in sanctitate, terribilis atque laudabilis, faciens mirabilia?

12 Extendisti manum tuam, & devoravit eos terra.

13 Dux fuisti in misericordia tua populo quem redemisti: & portasti eum in fortitudine tua, ad habitaculum sanctum tuum.

14 Ascenderunt populi, & irati sunt: dolores obtinuerunt habitatores Philisthiim.

15 Tunc conturbati sunt principes Edom, robustos Moab obtinuit tremor: obriguerunt omnes habitatores Chanaan. C

16 Irruat super eos formido & pavor, in magnitudine brachii tui: fiant immobiles quasi lapis, donec pertranseat populus tuus Domine, donec pertranseat populus tuus iste, quem possedisti.

17 Introduces eos, & plantabis in monte hæreditatis tuæ, firmissimo habitaculo tuo quod operatus es, Dñe: sanctuarium tuum, Domine, quod firmaverunt manus tuæ.

18 Dominus regnabit in æternum & ultra.

19 Ingressus est enim eques Pharao cum curribus & equitibus ejus in mare: & reduxit super eos Dñs aquas maris: filii autem Israel ambulaverunt per siccum in medio ejus.

20 Sumpsit ergo Maria prophetissa, soror Aaron, tympanum in manu sua: egressæque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis & choris.

21 Quibus præcinebat, dicens: Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est: equum & ascensorem ejus dejecit in mare.

22 Tulit autem Moyses Israel de mari rubro, & egressi sunt in desertum Sur: ambulaveruntque tribus diebus per solitudinem, & non inveniebant aquam.

23 Et venerunt in Mara, nec poterant bibere aquas de Mara, eo quod essent amaræ: unde & congruum loco nomen imposuit, vocans illum Mara, id est, amaritudinem. D

24 Et murmuravit populus contra Moysen, dicens: Quid bibemus?

25 At ille clamavit ad Dñm, qui ostendit ei lignum: quod * cum misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt: ibi constituit ei præcepta atque judicia, & ibi tentavit eum, * Jud. 5. 15. Ecc. 38. a. 5.

26 Dicens: Si audieris vocem Dñi Dei tui, & quod rectum est coram eo feceris, & obedieris mandatis ejus, custodierisque omnia præcepta illius, cunctum languorem, quem posui in Ægypto, non inducam super te: ego enim Dominus sanator tuus.

27 * Venerunt autem in Elim filii Israel, ubi erant duodecim fontes aquarum, & septuaginta palmæ: & castrametati sunt juxta aquas. * Nu. 33. b. 9.

CAPUT XVI.

Murmurantibus in deserto Sin de ciborum inopia Israelitis mittit Dominus coturnices & pluit Man ad saturitatem: jussio Domini de Sabbato servando, & manna colligendo, & in monumentum reponendo, quo eos aluit quotidie per quadraginta annos.

1 PRofectique sunt de Elim, & venit omnis multitudo filiorum Israel in desertum Sin, quod est inter Elim & Sinai, quintodecimo die mensis secundi, postquam egressi sunt de terra Ægypti. A Sap. 11. a. 2.

2 Et murmuravit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysen & Aaron in solitudine.

3 Dixeruntque filii Israel ad eos: Utinam mortui essemus per manum Domini in terra Ægypti, quando sedebamus super ollas carnium, & comedebamus panem in saturitate: cur eduxistis nos in desertum istud, ut occideretis omnem multitudinem fame?

4 Dixit autem Dominus ad Moysen: Ecce, ego pluam vobis panes de cælo: egrediatur populus, & colligat quæ sufficiunt per singulos dies: ut tentem eum utrum ambulet in lege mea, an non. B

5 Die autem sexto parent quod inferant: & sit duplum quam colligere solebant per singulos dies.

6 Dixeruntque Moyses & Aaron ad omnes filios Israel: Vespere scietis quod Dominus eduxerit vos de terra Ægypti:

7 Et

7 Et mane videbitis gloriam Dñi: audivit enim murmur vestrum contra Dñm: nos vero quid sumus, quia mussitastis contra nos?

8 Et ait Moyses: Dabit vobis Dominus vespere carnes edere, & mane panes in saturitate: eo quod audierit murmurationes vestras quibus murmurati estis contra eum; nos enim quid sumus? nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum.

C

9 Dixit quoq; Moyses ad Aaron: Dic universæ congregationi filiorum Israel: Accedite coram Dño; audivit enim murmur vestrum.

10 Cumque loqueretur Aaron ad omnem cœtum filiorum Israel, respexerunt ad solitudinem: & ecce * gloria Domini apparuit in nube.

* Eccl. 45. a. 3.

11 Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens:

D

12 Audivi murmurationes filiorum Israel; loquere ad eos: Vespere comedetis carnes, & mane saturabimini panibus: scietisque quod ego sum Dominus Deus vester.

13 Factum est ergo vespere, & * ascendens coturnix, cooperuit castra: mane quoque ros jacuit per circuitum castrorum.

*Num. 11. 31.

14 Cumq; operuisset superficiem terræ, * apparuit in solitudine minutum & quasi pilo tusum, in similitudinem pruinæ super terram.

*Num. 11. b. 7. Ps. 77. c. 24. Sap. 16 c. 20. Joan. 6. d. 31. *1. Cor 10. a. 3.

15 Quod cum vidissent filii Israel, dixerunt ad invicem: Manhu? quod significat: Quid est hoc? ignorabant enim quid esset. Quibus ait Moyses: * Iste est panis, quem Dominus dedit vobis ad vescendum.

16 Hic est sermo, quem præcepit Dñs: Colligat unusquisque ex eo quantum sufficit ad vescendum: gomor per singula capita: juxta numerum animarum vestrarum, quæ habitant in tabernaculo, sic tolletis.

E

17 Feceruntque ita filii Israel: & collegerunt, alius plus, alius minus.

18 Et mensi sunt ad mensuram gomor: * nec qui plus collegerat, habuit amplius: nec qui minus paraverat, reperit minus: sed singuli juxta id, quod edere poterant, congregaverunt.

*2. Cor. 8. c. 15.

19 Dixitque Moyses ad eos: Nullus relinquat ex eo in mane.

20 Qui non audierunt eum, sed dimiserunt quidam ex eis usque mane, & scatere cœpit vermibus, atque computruit: & iratus est contra eos Moyses.

21 Colligebant autem mane singuli, quantum sufficere poterat ad vescendum: cumque incaluisset sol, liquefiebat.

22 In die autem sexta collegerunt cibos duplices, id est, duo gomor per singulos homines: venerunt autem omnes principes multitudinis, & narraverunt Moysi.

F

23 Qui ait eis: Hoc est quod locutus est Dñs: Requies sabbati sanctificata est Dño cras: quodcumque operandum est, facite: & quæ coquenda sunt, coquite: quidquid autem reliquum fuerit, reponite usque in mane.

24 Feceruntq; ita ut præceperat Moyses, & non computruit, neque vermis inventus est in eo.

25 Dixitque Moyses: Comedite illud hodie, quia sabbatum est Domini: non invenietur hodie in agro.

26 Sex diebus colligite: in die autem septimo sabbatum est Dñi: idcirco non invenietur.

27 Venitque septima dies: & egressi de populo ut colligerent, non invenerunt.

28 Dixit autem Dominus ad Moysen: Usquequo non vultis custodire mandata mea, & legem meam?

29 Videte, quod Dominus dederit vobis sabbatum, & propter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices: maneat unusquisque apud semetipsum, nullus egrediatur de loco suo die septimo.

30 Et sabbatizavit populus die septimo.

31 Appellavitque domus Israel nomen ejus Man: quod erat quasi semen coriandri album, gustusque ejus quasi similæ cum melle.

G

32 Dixit autem Moyses: Iste est sermo, quem præcepit Dominus: Imple gomor ex eo, & custodiatur in futuras retro generationes, ut noverint panem, quo alui vos in solitudine, quando educti estis de Terra Ægypti.

33 Dixitque Moyses ad Aaron: Sume vas unum, & mitte ibi Man, quantum potest capere gomor: & repone coram Domino, ad servandum in generationes vestras,

34 Sicut præcepit Dominus Moysi. Posuitque illud Aaron in tabernaculo reservandum.

35 * Filii autem Israel comederunt Man quadraginta annis, donec venirent in terram habitabilem: hoc cibo aliti sunt, usquequo tangerent fines terræ Chanaan.

* 2. Esd. 9. d. 21. Judit. 5. c. 15.

36 Gomor autem decima pars est Ephi.

CAPUT XVII.

Rursum murmurantibus in Raphidim ob aquæ penuriam filiis Israel, dat Dominus aquam de petra: Amalecitæ invadunt Hebræos, sed pugnante Josue, & in monte Moyse extensis manibus orante, vincuntur.

A

1 IGitur profecta omnis multitudo filiorum Israel de deserto Sin per mansiones suas, juxta sermonem Domini, castrametati sunt in Raphidim, ubi non erat aqua ad bibendum populo.

2 * Qui jurgatus contra Moysen, ait: Da nobis aquam, ut bibamus. Quibus respondit Moyses: Quid jurgamini contra me? cur tentatis Dominum?

*Num 20. a. 4.

3 Sitivit ergo ibi populus præ aquæ penuria, & murmuravit contra Moysen, dicens: Cur fecisti nos exire de Ægypto, ut occideres nos, & liberos nostros, ac jumenta, siti?

B

4 Clamavit autem Moyses ad Dominum, dicens: Quid faciam populo huic? adhuc paululum, & lapidabit me.

5 Et ait Dominus ad Moysen: Antecede populum, & sume tecum de senioribus Israel: & virgam, qua * percussisti fluvium, tolle in manu tua, & vade.

* Sup. 14. c. 21. Ps. 77. b. 15. 1. Cor. 10. a. 4.

6 En ego stabo ibi coram te, supra petram Horeb: percutiesque petram, & exibit ex ea aqua, ut bibat populus. Fecit Moyses ita coram senioribus Israel.

7 Et vocavit nomen loci illius, Tentatio propter jurgium filiorum Israel, & quia tentaverunt Dominum, dicentes: Estne Dominus in nobis, an non?

C

8 * Venit autem Amalec, & pugnabat contra Israel in Raphidim.

* Deut. 25. d. 17. Judit. 4. c. 13. Sap. 11. a. 3.

9 Dixitque Moyses ad Josue: Elige viros, & egressus, pugna contra Amalec: cras ego stabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea.

10 Fecit Josue ut locutus erat Moyses, & pugnavit contra Amalec: Moyses autem & Aaron & Hur ascenderunt super verticem collis.

11 Cumque levaret Moyses manus, vincebat Israel: sin autem paululum remisisset, superabat Amalec.

D

12 Manus autem Moysi erant graves: sumentes igitur lapidem, posuerunt subter eum, in quo sedit: Aaron autem & Hur sustentabant manus ejus ex utraque parte. Et factum est ut manus illius non lassarentur usque ad occasum solis.

13 Fugavitque Josue Amalec, & populum ejus in ore gladii.

14 Dixit autem Dominus ad Moysen: Scribe hoc ob monumentum in libro, & trade auribus Josue: delebo enim memoriam Amalec sub cælo.

15 Ædificavitque Moyses altare: & vocavit nomen ejus, Dominus exaltatio mea, dicens:

16 Quia manus solii Domini, & bellum Domini erit contra Amalec, a generatione in generationem.

CAPUT XVIII.

Jethro socer Moysi uxorem cum filiis ad eum reduxit: & auditis Dei operibus, cum Dominum laudasset, eique sacrificasset, sanum consilium Moysi dedit in constituendis judiciorum magistratibus, qui minora dijudicent.

A

1 CUm que audisset Jethro, sacerdos Madian, cognatus Moysi, omnia quæ fecerat Deus Moysi, & Israeli populo suo, & quod eduxisset Dominus Israel de Ægypto:

2 Tulit Sephoram uxorem Moysi, quam remiserat:

3 Et duos filios ejus, quorum unus vocaba

*Sup.2.d.22. rur Gersam, dicente patre: * Advena fui in terra aliena:

4 Alter vero Eliezer: Deus enim, ait, patris mei adjutor meus, & eruit me de gladio Pharaonis.

5 Venit ergo Jethro cognatus Moysi, & filii ejus, & uxor ejus ad Moysen in desertum, ubi erat castrametatus juxta montem Dei.

6 Et mandavit Moysi, dicens: Ego Jethro cognatus tuus venio ad te, & uxor tua, & duo filii tui cum ea.

7 Qui egressus in occursum cognati sui, adoravit, & osculatus est eum: salutaveruntque se mutuo verbis pacificis. Cumque intrasset tabernaculum,

B 8 Narravit Moyses cognato suo cuncta quæ fecerat Dominus Pharaoni, & Ægyptiis, propter Israel; universumque laborem qui accidisset eis in itinere, & quod liberaverat eos Dominus.

9 Lætatusque est Jethro super omnibus bonis, quæ fecerat Dominus Israeli, eo quod eruisset eum de manu Ægyptiorum,

10 Et ait: Benedictus Dñs, qui liberavit vos de manu Ægyptiorum, & de manu Pharaonis, qui eruit populum suum de manu Ægypti.

11 Nunc cognovi, quia magnus Dominus super omnes deos: eo quod * superbe egerint contra illos. *Sup.1.b.14. 5.b.7.10. c.10.14.b.8.

C 12 Obtulit ergo Jethro cognatus Moysi holocausta & hostias Deo: veneruntque Aaron & omnes seniores Israel, ut comederent panem cum eo coram Deo.

13 Altera autem die sedit Moyses, ut judicaret populum, qui assistebat Moysi a mane usque ad vesperam.

14 Quod cum vidisset cognatus ejus, omnia scilicet quæ agebat in populo, ait: Quid est hoc quod facis in plebe? cur solus sedes, & omnis populus præstolatur de mane usque ad vesperam?

15 Cui respondit Moyses: Venit ad me populus quærens sententiam Dei.

16 Cumque acciderit eis aliqua disceptatio, veniunt ad me, ut judicem inter eos, & ostendam præcepta Dei & leges ejus.

17 At ille: Non bonam, inquit, rem facis:

18 Stulto labore consumeris & tu & populus iste qui tecum est: ultra vires tuas est negotium: * solus illud non poteris sustinere. *Deut.1.c.12.

19 Sed audi verba mea atque consilia, & erit Deus tecum. Esto tu populo in his quæ ad Deum pertinent, ut referas quæ dicuntur ad eum:

20 Ostendasque populo ceremonias & ritum colendi, viamque per quam ingredi debeant, & opus quod facere debeant.

D 21 Provide autem de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam, & constitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos,

22 Qui judicent populum omni tempore: quidquid autem majus fuerit, referant ad te, & ipsi minora tantummodo judicent: leviusque sit tibi, partito in alios onere.

23 Si hoc feceris, implebis imperium Dei, & præcepta ejus poteris sustentare: & omnis hic populus revertetur ad loca sua cum pace.

24 Quibus auditis, Moyses fecit omnia quæ ille suggesserat.

25 Et electis viris strenuis de cuncto Israel, constituit eos principes populi, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos.

26 Qui judicabant plebem omni tempore: quidquid autem gravius erat, referebant ad eum, faciliora tantummodo judicantes.

27 Dimisitque cognatum suum: * qui reversus abiit in terram suam. *Vide Num. 10. 29.

CAPUT XIX.

Israelitæ motis castris veniunt in Sina: Moyses jussu Dei ascendit in montem, monita ejus refert ad populum, qui sanctificari jubetur, ut descendat Dominus in fulgure & tonitru, coram omni plebe Moysi locuturus.

A *Nu.35.c.15. 1 MEnse tertio egressionis Israel de Terra Ægypti, in die hac venerunt in solitudinem Sinai.

2 Nam profecti de Raphidim, & pervenientes usque in desertum Sinai, castrametati sunt in eodem loco, ibique Israel fixit tentoria e regione montis.

3 * Moyses autem ascendit ad Deum, vocavitque eum Dñs de monte, & ait: Hæc dices domui Jacob, & annuntiabis filiis Israel: *Act 7.c.38.

4 * Vos ipsi vidistis, quæ fecerim Ægyptiis, quomodo portaverim vos super alas aquilarum, & assumpserim mihi. *Deut. 29.a.2.

5 Si ergo audieritis vocem meam, & custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis: * mea est enim omnis terra. *Psal. 23.a.1.

6 * Et vos eritis mihi in regnum sacerdotale, & gens sancta: hæc sunt verba quæ loqueris ad filios Israel. *1.Pet. 2.b.9.

B 7 Venit Moyses: & convocatis majoribus natu populi, exposuit omnes sermones quos mandaverat Dominus.

8 Responditque omnis populus simul: Cuncta quæ locutus est Dominus, faciemus. Cumq; retulisset Moyses verba populi ad Dominum,

9 Ait ei Dñs: Jam nunc veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus loquentem ad te, & credat tibi in perpetuum. Nuntiavit ergo Moyses verba populi ad Dominum.

10 Qui dixit ei: Vade ad populum, & sanctifica illos hodie & cras, laventque vestimenta sua,

11 Et sint parati in diem tertium: in die enim tertia descendet Dominus coram omni plebe super montem Sinai.

C 12 Constituesque terminos populo per circuitum, & dices ad eos: Cavete ne ascendatis in montem, * nec tangatis fines illius: omnis qui tetigerit montem, morte morietur. *Heb. 12.c.18.

13 Manus non tanget eum, sed lapidibus opprimetur, aut confodietur jaculis: sive jumentum fuerit, sive homo, non vivet: cum cœperit clangere buccina, tunc ascendant in montem.

14 Descenditque Moyses de monte ad populum, & sanctificavit eum. Cumque lavissent vestimenta sua,

15 Ait ad eos: Estote parati in diem tertium, & ne appropinquetis uxoribus vestris.

16 Jamque advenerat tertius dies, & mane inclaruerat: & ecce cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nubes densissima operire montem, clangorque buccinæ vehementius perstrepebat: & timuit populus qui erat in castris.

17 Cumque eduxisset eos Moyses in occursum Dei de loco castrorum, steterunt ad radices montis.

D 18 * Totus autem mons Sinai fumabat: eo quod descendisset Dominus super eum in igne, & ascenderet fumus ex eo quasi de fornace: eratque omnis mons terribilis. *Deut. 4.b.11.

19 Et sonitus buccinæ paulatim crescebat in majus, & prolixius tendebatur: Moyses loquebatur, & Deus respondebat ei.

20 Descenditque Dominus super montem Sinai in ipso montis vertice, & vocavit Moysen in cacumen ejus. Quo cum ascendisset,

21 Dixit ad eum: Descende, & contestare populum: ne forte velit transcendere terminos ad videndum Dominum, & pereat ex eis plurima multitudo.

22 Sacerdotes quoque, qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne percutiat eos.

23 Dixitque Moyses ad Dominum: Non poterit vulgus ascendere in montem Sinai: tu enim testificatus es, & jussisti, dicens: Pone terminos circa montem, & sanctifica illum.

24 Cui ait Dñs: Vade, descende: ascendesque tu, & Aaron tecum, sacerdotes autem & populus ne transeant terminos, nec ascendant ad Dominum, ne forte interficiat illos.

25 Descenditque Moyses ad populum, & omnia narravit eis.

CAPUT XX.

Angelus vice Dei ex Sina monte decalogum promulgat toti populo, sed is mavult Moyse internuntio mandata Dei sibi exponi: Moyses solatur populum; ac terreum aut lapideum de insectis lapidibus altare facere jubetur, ad quod non sit per gradus ascendendum.

1 LOcutusque est Dominus cunctos sermones hos: A

2 * Ego

*Deut. 5. a 6. Psal. 80. c. 11.

2 * Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis.

3 Non habebis deos alienos coram me.

*Psal. 96. b. 7. Lev. 26. a. 1. Deut. 4. a. 15. Jos. 24. c. 14.

4 * Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem quæ est in cælo desuper, & quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra.

5 Non adorabis ea, neq; coles: ego sum Dñs Deus tuus fortis zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem eorum qui oderunt me.

B

6 Et faciens misericordiam in millia his qui diligunt me, & custodiunt præcepta mea.

*Lev. 19. c. 12. Deut. 5. b. 11. Matt. 5. e. 33.

7 * Non assumes nomen Dñi Dei tui in vanum; nec enim habebit insontem Dñs eum qui assumpserit nomen Dñi Dei sui frustra.

*Infr. 31. 1. & 14. 13. Ezec. 20. b 12 Deut. 5. b. 13.

8 * Memento, ut diem sabbati sanctifices.

9 Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua,

10 Septimo autem die sabbatum Domini Dei tui est: non facies omne opus in eo, tu, & filius tuus, & filia tua, servus tuus, & ancilla tua, jumentum tuum, & advena, qui est intra portas tuas.

*Gen. 2. a. 2.

11 * Sex enim diebus fecit Dñs cælum & terram, & mare, & omnia quæ in eis sunt, & requievit in die septimo: idcirco benedixit Dominus diei sabbati, & sanctificavit eum.

*Deut. 5. b. 16. Matt. 15. a. 5. Eph. 6. a 2.

12 * Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

*Mat. 5. c. 21.

13 * Non occides.

14 Non mœchaberis.

15 Non furtum facies.

*Rom. 7. b. 7. 13. c. 9.

16 * Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

C

17 Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt.

18 Cunctus autem populus videbat voces & lampades, & sonitum buccinæ, montemque fumantem: & perterriti ac pavore concussi, steterunt procul,

19 Dicentes Moysi: Loquere tu nobis, & audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.

20 Et ait Moyses ad populum: Nolite timere; ut enim probaret vos, venit Deus, & ut terror illius esset in vobis, & non peccaretis.

*Deut. 18. c. 16 Heb. 12 c. 18.

21 Stetitque populus de longe. * Moyses autem accessit ad caliginem in qua erat Deus.

22 Dixitque præterea Dominus ad Moysen: Hæc dices filiis Israel: Vos vidistis quod de cælo locutus sim vobis:

D

23 Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis.

*Inf. 27. b. 8. 38. a. 7.

24 * Altare de terra facietis mihi, & offeretis super eo holocausta & pacifica vestra, oves vestras & boves, in omni loco in quo memoria fuerit nominis mei: veniam ad te & benedicam tibi.

*Deut. 27. a. 5. Jos. 8. f. 31.

25 * Quod si altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de sectis lapidibus: si enim levaveris cultrum super eo, polluetur.

26 Non ascendes per gradus ad altare meum, ne reveletur turpitudo tua.

CAPUT XXI.

Præcepta judicialia quoad emptitios servos, & ancillas, furta, homicidia, parricidia, plagium, parentum maledicta, rixas, & talionis pœnas, atque cornupetam bovem.

1 HÆC sunt judicia quæ propones eis.

A

*Deut. 15. c. 12. Jer. 34. c. 14.

2 * Si emeris servum Hebræum, sex annis serviet tibi: in septimo egredietur liber gratis.

3 Cum quali veste intraverit, cum tali exeat: si habens uxorem, & uxor egredietur simul.

4 Sin autem Dominus dederit illi uxorem, & pepererit filios & filias: mulier & liberi ejus erunt domini sui, ipse vero exibit cum vestitu suo.

B

5 Quod si dixerit servus: Diligo dominum meum, & uxorem ac liberos, non egrediar liber:

6 Offeret eum dominus diis, & applicabitur ad ostium & postes, perforabitque aurem ejus subula: & erit ei servus in sæculum.

7 Si quis vendiderit filiam suam in famulam, non egredietur sicut ancillæ exire consueverunt.

8 Si displicuerit oculis domini sui, cui tradita fuerat, dimittet eam: populo autem alieno vendendi non habebit potestatem, si spreverit eam.

9 Sin autem filio suo desponderit eam, juxta morem filiarum faciet illi.

10 Quod si alteram ei acceperit, providebit puellæ nuptias, & vestimenta, & pretium pudicitiæ non negabit.

11 Si tria ista non fecerit, egredietur gratis absque pecunia.

*Lev. 24. c. 17

12 * Qui percusserit hominem volens occidere, morte moriatur.

C

*Deut. 19. a. 3.

13 Qui autem non est insidiatus, sed Deus illum tradidit in manus ejus, * constituam tibi locum in quem fugere debeat.

14 Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari meo evelles eum, ut moriatur.

15 Qui percusserit patrem suum aut matrem, morte moriatur.

16 Qui furatus fuerit hominem, & vendiderit eum, convictus noxæ, morte moriatur.

*Lev. 20. b. 9. Prov. 20. c. 20 Matt. 15. a 4. Marc. 7. b. 10.

17 * Qui maledixerit patri suo vel matri, morte moriatur.

18 Si rixati fuerint viri, & percusserit alter proximum suum lapide vel pugno, & ille mortuus non fuerit, sed jacuerit in lectulo:

19 Si surrexerit, & ambulaverit foris super baculum suum, innocens erit qui percusserit, ita tamen ut operas ejus & impensas in medicos restituat.

D

20 Qui percusserit servum suum vel ancillam virga, & mortui fuerint in manibus ejus, criminis reus erit.

21 Sin autem uno die vel duobus supervixerit, non subjacebit pœnæ, quia pecunia illius est.

22 Si rixati fuerint viri, & percusserit quis mulierem prægnantem, & abortivum quidem fecerit, sed ipsa vixerit, subjacebit damno, quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri judicaverint.

23 Sin autem mors ejus fuerit subsecuta, reddet animam pro anima,

E

*Lev. 24. d. 20 Deut. 19. d. 21 Matt. 5. f. 38.

24 * Oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede,

25 Adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, livorem pro livore.

26 Si percusserit quispiam oculum servi sui aut ancillæ, & luscos eos fecerit, dimittet eos liberos pro oculo quem eruit.

27 Dentem quoque si excusserit servo vel ancillæ suæ, similiter dimittet eos liberos.

28 Si bos cornu percusserit virum aut mulierem, & mortui fuerint, lapidibus obruetur: & non comedentur carnes ejus; dominus quoque bovis innocens erit.

F

29 Quod si bos cornupeta fuerit ab heri & nudiustertius, & contestati sunt dominum ejus, nec recluserit eum, occideritque virum aut mulierem: & bos lapidibus obruetur, & dominum ejus occident.

30 Quod si pretium fuerit ei impositum, dabit pro anima sua quidquid fuerit postulatus.

G

31 Filium quoque & filiam si cornu percusserit, simili sententiæ subjacebit.

32 Si servum ancillamque invaserit, triginta siclos argenti domino dabit, bos vero lapidibus opprimetur.

33 Si quis aperuerit cisternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos aut asinus in eam,

34 Reddet Dominus cisternæ pretium jumentorum: quod autem mortuum est, ipsius erit.

35 Si bos alienus bovem alterius vulneraverit, & ille mortuus fuerit: vendent bovem vivum, & divident pretium, cadaver autem mortui inter se dispertient.

36 Sin autem sciebat, quod bos cornupeta esset ab heri & nudiustertius, & non custodivit eum dominus suus: reddet bovem pro bove, & cadaver integrum accipiet.

CAPUT XXII.

Furti damnique illati pœna : depositi , commodati , conducti , atque stupri lex : maleficorum , bestialitatis , sacrificii idololatriæ supplicium : advenæ , viduæ , & pupillo nocentium pœnæ ; mutui usuræ , & pignoris lex ac obedientiæ , & decimarum , primitiarum , primogenitorum : de carne a bestiis prægustata .

A

1 SI quis furatus fuerit bovem aut ovem, & occiderit vel vendiderit : quinque boves pro uno bove restituet , * & quatuor oves pro una ove .

*2.Reg. 12.b. 6.

2. Si effringens fur domum sive suffodiens fuerit inventus , & accepto vulnere mortuus fuerit , percussor non erit reus sanguinis .

3 Quod si orto sole hoc fecerit , homicidium perpetravit , & ipse morietur . Si non habuerit quod pro furto reddat , ipse venum dabitur.

4 Si inventum fuerit apud eum quod furatus est , vivens , sive bos , sive asinus , sive ovis ; duplum restituet .

5 Si læserit quispiam agrum vel vineam , & dimiserit jumentum suum ut depascatur aliena; quidquid optimum habuerit in agro suo , vel in vinea, pro damni æstimatione restituet.

B

6 Si egressus ignis invenerit spinas , & comprehenderit acervos frugum , sive stantes segetes in agris , reddet damnum qui ignem succenderit .

7 Si quis commendaverit amico pecuniam, aut vas in custodiam , & ab eo qui susceperat , furto ablata fuerint : si invenitur fur , duplum reddet ;

8 Si latet fur , dominus domus applicabitur ad deos , & jurabit quod non extenderit manum in rem proximi sui .

9 Ad perpetrandam fraudem , tam in bove quam in asino , & ove ac vestimento , & quidquid damnum inferre potest , ad deos utriusque causa perveniet : & si illi judicaverint , duplum restituet proximo suo .

10 Si quis commendaverit proximo suo asinum , bovem , ovem , & omne jumentum ad custodiam,& mortuum fuerit,aut debilitatum, vel captum ab hostibus,nullusque hoc viderit :

11 Jusjurandum erit in medio , quod non extenderit manum ad rem proximi sui : suscipietque dominus juramentum ; & ille reddere non cogetur .

C

12 * Quod si furto ablatum fuerit , restituet damnum domino .

* Gen. 31. f. 39.

13 Si comestum a bestia , deferat ad eum quod occisum est , & non restituet .

14 Qui a proximo suo quidquam horum mutuo postulaverit,& debilitatum aut mortuum fuerit dño non præsente , reddere compelletur .

15 Quod si impræsentiarum dominus fuerit , non restituet , maxime si conductum venerat pro mercede operis sui .

16 * Si seduxerit quis virginem necdum desponsatam , dormieritque cum ea : dotabit eam , & habebit eam uxorem .

* Deut. 22. d. 28.

17 Si pater virginis dare noluerit , reddet pecuniam juxta modum dotis , quam virgines accipere consueverunt .

18 Maleficos non patieris vivere .

19 Qui coierit cum jumento,morte moriatur.

* Lev. 19.a.4

20 * Qui immolat diis , occidetur , præterquam Domino soli .

D

21 Advenam non contristabis , neque affliges eum ; advenæ enim & ipsi fuistis in terra Ægypti .

* Zac. 7. c.10.

22 * Viduæ & pupillo non nocebitis .

23 Si læseritis eos , vociferabuntur ad me , & ego audiam clamorem eorum :

24 Et indignabitur furor meus , percutiamque vos gladio , & erunt uxores vestræ viduæ , & filii vestri pupilli .

25 Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum , non urgebis eum quasi exactor , nec usuris opprimes .

* Deut. 24. c. 13,

26 * Si pignus a proximo tuo acceperis vestimentum , ante solis occasum reddes ei .

27 Ipsum enim est solum , quo operitur , indumentum carnis ejus , nec habet aliud in quo dormiat : Si clamaverit ad me , exaudiam eum , quia misericors sum .

* Act. 23.b 5.

28 Diis non detrahes , * & principi populi tui non maledices .

29 Decimas tuas & primitias tuas non tardabis reddere : * primogenitum filiorum tuorum dabis mihi .

*Ezec 44. g. 30. Sup. 13.a.2 Inf.34. c. 19.

30 De bobus quoque , & ovibus similiter facies : septem diebus sit cum matre sua , die octava reddes illum mihi .

31 Viri sancti eritis mihi : * carnem , quæ a bestiis fuerit prægustata , non comedetis , sed projicietis canibus .

* Lev. 22.a. 8.

CAPUT XXIII.

Leges præfixæ judicibus : bos & asinus inimici servandus : non accipienda judicibus munera : de anni & diei septimi quiete , tribusque festis præcipuis : promittit Deus se populo Angelum in ducem itineris præmissurum , & præmium servantibus præcepta : de idololatria & fœdere Chananæorum fugiendis , deque eis exterminandis .

A

1 NOn suscipies vocem mendacii : nec junges manum tuam , ut pro impio dicas falsum testimonium .

2 Non sequeris turbam ad faciendum malum : nec in judicio , plurimorum acquiesces sententiæ , ut a vero devies .

3 Pauperis quoq; non misereberis in judicio.

4 * Si occurreris bovi inimici tui , aut asino erranti , reduc ad eum .

* Deut. 22.a. 1

5 Si videris asinum odientis te jacere sub onere , non pertransibis, sed sublevabis cum eo.

6 Non declinabis in judicium pauperis .

7 Mendacium fugies . * Insontem & justum non occides : quia aversor impium .

* Dan. 13.f.53.

8 * Nec accipies munera , quæ etiam excæcant prudentes , & subvertunt verba justorum.

* Deut. 16. d. 19.Ecc. 20. d. 31.

9 Peregrino molestus non eris . Scitis enim advenarum animas : quia & ipsi * peregrini fuistis in Terra Ægypti .

* Gen. 46.a.6.

B

10 Sex annis seminabis terram tuam , & congregabis fruges ejus .

11 Anno autem septimo * dimittes eam , & requiescere facies,ut comedant pauperes populi tui : & quidquid reliquum fuerit , edant bestiæ agri : ita facies in vinea & in oliveto tuo.

* Lev. 25. 4.

12 Sex diebus operaberis : septimo die cessabis , ut requiescat bos & asinus tuus : & refrigeretur filius ancillæ tuæ , & advena .

13 Omnia quæ dixi vobis , custodite . Et per nomen externorum deorum non jurabitis , neque audietur ex ore vestro .

14 Tribus vicibus per singulos annos mihi festa celebrabitis .

C

15 Solemnitatem azymorum custodies . Septem diebus comedes azyma , * sicut præcepi tibi , tempore mensis novorum , quando egressus es de Ægypto : * non apparebis in conspectu meo vacuus .

* Sup. 13.3. a. 4. Inf. 34.c. 22 * Deut. 16. d. 16.Ecc. 35.a.6.

16 Et solemnitatem messis primitivorum operis tui , quæcumque seminaveris in agro: solemnitatem quoque in exitu anni , quando congregaveris omnes fruges tuas de agro .

D

17 * Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram Domino Deo tuo .

* Inf. 34.c.23. Deut. 16. d. 16.

18 Non immolabis super fermento sanguinem victimæ meæ , nec remanebit adeps solemnitatis meæ usque mane .

19 * Primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini Dei tui . * Non coques hœdum in lacte matris suæ .

* Inf. 34. d. 26. * Deut. 14. c. 21.

20 Ecce ego mittam Angelum meum , qui præcedat te , & custodiat in via , & introducat in locum quem paravi .

E

21 Observa eum , & audi vocem ejus , nec contemnendum putes : quia non dimittet cum peccaveris , & est nomen meum in illo .

22 * Quod si audieris vocem ejus , & feceris omnia quæ loquor , inimicus ero inimicis tuis , & affligam affligentes te .

*Deut. 7.b. 21. * Inf. 23.a.2. Jos. 24. c. 11.

23 * Præcedetque te Angelus meus , & introducet te ad Amorrhæum , & Hethæum , & Pherezæum , Chananæumque & Hevæum, & Jebusæum , quos ego conteram .

24 Non adorabis deos eorum : nec coles eos : non facies opera eorum , sed destrues eos : & confringes statuas eorum .

*Deut. 7.d.25.

25 Servietisque Domino Deo vestro , ut benedicam panibus tuis & aquis , & auferam infirmitatem de medio tui .

E

26 Non erit infœcunda nec sterilis in terra tua: numerum dierum tuorum implebo.

27 Terrorem meum mittam in præcursum tuum, & occidam omnem populum, ad quem ingredieris: cunctorumque inimicorum tuorum coram te terga vertam:

* Deut. 7. c. 20. 28 Emittens * crabrones prius, qui fugabunt Hevæum, & Chananæum, & Hethæum, antequàm introeas.

29 Non ejiciam eos a facie tua anno uno: ne terra in solitudinem redigatur, & crescant contra te bestiæ.

G 30 Paulatim expellam eos de conspectu tuo, donec augearis, & possideas terram.

31 Ponam autem terminos tuos a Mari rubro usque ad Mare Palæstinorum, & a deserto usque ad fluvium: tradam in manibus vestris habitatores Terræ, & ejiciam eos de conspectu vestro.

* Inf. 34. b. 15. Deut. 7. a. 2. 32 * Non inibis cum eis fœdus, nec cum diis eorum.

33 Non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant in me, si servieris diis eorum: quod tibi certe erit in scandalum.

CAPUT XXIV.

Moyses a Deo latas leges ad populum refert, populus eas acceptat, & fœdus sancit inter Deum & populum, oblatis Domino sacrificiis, fœderisque sanguine in populum resperso. Moyses, cæteris ad radicem montis manentibus, solus in montem ascendit, ut tabulas legis accipiat: ubi cum Domino quadraginta diebus & noctibus permansit.

A 1 MOysi quoq; dixit: Ascende ad Dñm tu, & Aaron, Nadab, & Abiu, & septuaginta senes ex Israel, & adorabitis procul.

2 Solusque Moyses ascendet ad Dominum, & illi non appropinquabunt: nec populus ascendet cum eo.

3 Venit ergo Moyses & narravit plebi omnia verba Domini, atque judicia: respónditque omnis populus una voce: Omnia verba Domini, quæ locutus est, faciemus.

4 Scripsit autem Moyses universos sermones domini: & mane consurgens ædificavit altare ad radices montis, & duodecim titulos per duodecim tribus Israel.

B 5 Misitque juvenes de filiis Israel, & obtulerunt holocausta, immolaveruntque victimas pacificas Domino, vitulos.

6 Tulit itaque Moyses dimidiam partem sanguinis, & misit in crateras: partem autem residuam fudit super altare.

7 Assumensq; volumen fœderis, legit audiente populo: qui dixerunt: Omnia, quæ locutus est Dominus, faciemus, & erimus obedientes.

* Heb. 9. c. 20. 8 Ille vero sumptum sanguinem respersit in populum, & ait: Hic est * sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum super cunctis sermonibus his.

C 9 Ascenderuntq; Moyses & Aaron, Nadab & Abiu, & septuaginta de senioribus Israel:

10 Et viderunt Deum Israel: & sub pedibus ejus quasi opus lapidis sapphirini, & quasi cælum, cum serenum est.

11 Nec super eos qui procul recesserant de filiis Israel, misit manum suam: videruntq; Deum, & comederunt, ac biberunt.

12 Dixit autem Dominus ad Moysen: Ascende ad me in montem, & esto ibi: daboque tibi tabulas lapideas, & legem ac mandata quæ scripsi, ut doceas eos.

13 Surrexerunt Moyses & Josue minister ejus: ascendensque Moyses in montem Dei,

D 14 Senioribus ait: Expectate hic donec revertamur ad vos. Habetis Aaron & Hur vobiscum: si quid natum fuerit quæstionis, referetis ad eos.

15 Cumque ascendisset Moyses, operuit nubes montem,

16 Et habitavit gloria Domini super Sinai, tegens illum nube sex diebus: septimo autem die vocavit eum de medio caliginis.

17 Erat autem species gloriæ Domini, quasi ignis ardens super verticem montis, in conspectu filiorum Israel.

* Deut 9. 9. 18 Ingressusque Moyses medium nebulæ, ascendit in montem: & * fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.

CAPUT XXV.

Jubetur primitiarum ac donorum oblatio ad Dei tabernaculum formandum, arcam fœderis, mensam panum propositionis, & septiceps candelabrum, cunctaque illi pertinentia: horum omnium monstratur exemplar.

A 1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israel, ut tollant mihi primitias: ab * omni homine, qui offeret ultroneus, accipietis eas. * Infr. 35. a. 5.

3 Hæc sunt autem quæ accipere debetis: Aurum, & argentum, & æs,

4 Hyacinthum & purpuram, coccumque bis tinctum, & byssum, pilos caprarum,

5 Et pelles arietum rubricatas, pellesque ianthinas, & ligna Setim:

6 Oleum ad luminaria concinnanda: aromata in unguentum, & thymiamata boni odoris:

7 Lapides onychinos, & gemmas ad ornandum Ephod, ac Rationale.

8 Facientque mihi sanctuarium, & habitabo in medio eorum:

9 * Juxta omnem similitudinem tabernaculi quod ostendam tibi, & omnium vasorum in cultum ejus: sicque facietis illud: * Heb. 9. a. 2

10 Arcam de lignis Setim compingite, cujus longitudo habeat duos & semis cubitos: latitudo cubitum & dimidium: altitudo cubitum similiter ac semissem.

11 Et deaurabis eam auro mundissimo intus & foris: faciesque supra, coronam auream per circuitum:

12 Et quatuor circulos aureos, quos pones per quatuor arcæ angulos: duo circuli sint in latere uno, & duo in altero.

13 Facies quoque vectes de lignis Setim, & operies eos auro.

14 Inducesque per circulos, qui sunt in arcæ lateribus, ut portetur in eis:

15 Qui semper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis.

16 Ponesque in arca testificationem, quam dabo tibi.

17 Facies & propitiatorium de auro mundissimo: duos cubitos & dimidium tenebit longitudo ejus, & cubitum ac semissem latitudo.

18 Duos quoque Cherubim aureos & productiles facies, ex utraque parte oraculi.

19 Cherub unus sit in latere uno, & alter in altero.

20 Utrumque latus propitiatorii tegant expandentes alas, & operientes oraculum, respiciantque se mutuo versis vultibus in propitiatorium, quo operienda est arca,

21 In qua pones testimonium quod dabo tibi.

22 Inde præcipiam, & loquar ad te supra propitiatorium, ac de medio duorum Cherubim, qui erunt super arcam testimonii, cuncta quæ mandabo per te filiis Israel.

23 Facies & mensam de lignis Setim, habentem duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in altitudine cubitum ac semissem. C

24 Et inaurabis eam auro purissimo: faciesque illi labium aureum per circuitum,

25 Et ipsi labio coronam interrasilem altam quatuor digitis: & super illam, alteram coronam aureolam.

26 Quatuor quoque circulos aureos præparabis, & pones eos in quatuor angulis ejusdem mensæ per singulos pedes.

27 Subter coronam erunt circuli aurei, ut mittantur vectes per eos, & possit mensa portari.

28 Ipsos quoq; vectes facies de lignis Setim, & circumdabis auro ad subvehendam mensam.

29 Parabis & acetabula, ac phialas, thuribula, & cyathos, in quibus offerenda sunt libamina, ex auro purissimo.

30 Et pones super mensam panes propositionis in conspectu meo semper.

31 Facies & candelabrum ductile de auro mundissimo, hastile ejus, & calamos, scyphos, & sphærulas, ac lilia ex ipso procedentia. D

32 Sex calami egredientur de lateribus, tres ex uno latere, & tres ex altero.

33 Tres scyphi quasi in nucis modum per calamos singulos, sphærulaque simul &

li-

lilium : & tres similiter scyphi instar nucis in calamo altero, sphærulaque simul & lilium : hoc erit opus sex calamorum, qui producendi sunt de hastili.

34 In ipso autem candelabro erunt quatuor scyphi in nucis modum, sphærulæque per singulos, & lilia.

35 Sphærulæ sub duobus calamis per tria loca, qui simul sex fiunt, procedentes de hastili uno.

36 Et sphærulæ igitur, & calami ex ipso erunt, universa ductilia de auro purissimo.

37 Facies & lucernas septem, & pones eas super candelabrum, ut luceant ex adverso.

38 Emunctoria quoq; & ubi quæ emuncta sunt extinguantur, fiant de auro purissimo.

39 Omne pondus candelabri cum universis vasis suis habebit talentum auri purissimi.

* Heb. 8. b. 5. Act. 7. f. 44. 40 * Inspice, & fac secundum exemplar, quod tibi in Monte monstratum est.

CAPUT XXVI.

Forma ac constructio tabernaculi Mosaici, veli, arcæ, propitiatorii, mensæ, candelabri, & tentorii, juxta suas quæque mensuras.

A 1 Tabernaculum vero ita facies : Decem cortinas de bysso retorta, & hyacintho, ac purpura, coccoque bis tincto, variatas opere plumario facies.

2 Longitudo cortinæ unius habebit viginti octo cubitos : latitudo quatuor cubitorum erit. Unius mensuræ fient universa tentoria.

3 Quinque cortinæ sibi jungentur mutuo, & aliæ quinque nexu simili cohærebunt.

4 Ansulas hyacinthinas in lateribus ac summitatibus facies cortinarum, ut possint invicem copulari.

5 Quinquagenas ansulas cortina habebit in utraque parte, ita insertas, ut ansa contra ansam veniat, & altera alteri possit aptari.

B 6 Facies & quinquaginta circulos aureos, quibus cortinarum vela jungenda sunt, ut unum tabernaculum fiat.

7 Facies & saga cilicina undecim, ad operiendum tectum tabernaculi.

8 Longitudo sagi unius habebit triginta cubitos, & latitudo quatuor : æqua erit mensura sagorum omnium.

9 E quibus quinque junges seorsum, & sex sibi mutuo copulabis, ita ut sextum sagum in fronte tecti duplices.

10 Facies & quinquaginta ansas in ora sagi unius, ut conjungi cum altero queat : & quinquaginta ansas in ora sagi alterius, ut cum altero copuletur.

11 Facies & quinquaginta fibulas æneas, quibus jungantur ansæ, ut unum ex omnibus operimentum fiat.

C 12 Quod autem superfuerit in sagis, quæ parantur tecto, id est, unum sagum quod amplius est, ex medietate ejus operies posteriora tabernaculi.

13 Et cubitus ex una parte pendebit, & alter ex altera, qui plus est in sagorum longitudine, utrumque latus tabernaculi protegens.

14 Facies & operimentum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis : & super hoc rursum aliud operimentum de ianthinis pellibus.

15 Facies & tabulas stantes tabernaculi de lignis Setim,

D 16 Quæ singulæ denos cubitos in longitudine habeant, & in latitudine singulos, ac semissem.

17 In lateribus tabulæ, duæ incastraturæ fient, quibus tabula alteri tabulæ connectatur : atque in hunc modum cunctæ tabulæ parabuntur.

18 Quarum viginti erunt in latere meridiano, quod vergit ad Austrum.

19 Quibus quadraginta bases argenteas fundes, ut binæ bases singulis tabulis per duos angulos subjiciantur.

E 20 In latere quoque secundo tabernaculi, quod vergit ad Aquilonem, viginti tabulæ erunt,

21 Quadraginta habentes bases argenteas : binæ bases singulis tabulis supponentur.

22 Ad occidentalem vero plagam tabernaculi facies sex tabulas,

23 Et rursum alias duas, quæ in angulis erigantur post tergum tabernaculi.

24 Eruntque conjunctæ a deorsum usque sursum, & una omnes compago retinebit. Duabus quoque tabulis, quæ in angulis ponendæ sunt, similis junctura servabitur.

25 Et erunt simul tabulæ octo, bases earum argenteæ sexdecim, duabus basibus per unam tabulam supputatis.

26 Facies & vectes de lignis Setim quinque ad continendas tabulas in uno latere tabernaculi,

27 Et quinque alios in altero, & ejusdem numeri ad occidentalem plagam :

28 Qui mittentur per medias tabulas a summo usque ad summum.

29 Ipsas quoque tabulas deaurabis, & fundes in eis annulos aureos, per quos vectes tabulata contineant : quos operies laminis aureis. F

30 Et eriges tabernaculum juxta exemplar quod tibi * in Monte monstratum est. * Sup. 25. d. 40.

31 Facies & velum de hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta, opere plumario, & pulchra varietate contextum :

32 Quod appendes ante quatuor columnas de lignis Setim, quæ ipsæ quidem deauratæ erunt, & habebunt capita aurea, sed bases argenteas.

33 Inseretur autem velum per circulos, intra quod pones arcam testimonii, quo & Sanctuarium, & Sanctuarii sanctuaria dividentur. G

34 Pones & propitiatorium super arcam testimonii in Sancto sanctorum :

35 Mensamque extra velum : & contra mensam candelabrum in latere tabernaculi meridiano : mensa enim stabit in parte Aquilonis.

36 Facies & tentorium in introitu tabernaculi de hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta, opere plumarii.

37 Et quinque columnas deaurabis lignorum Setim, ante quas ducetur tentorium : quarum erunt capita aurea, & bases æneæ.

CAPUT XXVII.

Altare holocaustorum, & atrium tabernaculi, tentorium, columnæ, & oleum lucernarum parari jubentur, & earum accensio.

1 Facies & altare de lignis * Setim, quod habebit quinque cubitos in longitudine, & totidem in latitudine, id est, quadrum, & tres cubitos in altitudine. A * Inf. 38. a 6.

2 Cornua autem per quatuor angulos ex ipso erunt : & operies illud ære.

3 Facies; in usus ejus lebetes ad suscipiendos cineres, & forcipes atque fuscinulas, & ignium receptacula : omnia vasa ex ære fabricabis.

4 Craticulamque in modum retis æneam : per cujus quatuor angulos erunt quatuor annuli ænei,

5 Quos pones subter arulam altaris : eritque craticula usque ad altaris medium.

6 Facies & vectes altaris de lignis Setim duos, quos operies laminis æneis,

7 Et induces per circulos, eruntque ex utroque latere altaris ad portandum. B

8 * Non solidum, sed inane & cavum intrinsecus facies illud, sicut tibi in Monte monstratum est. * Sup. 20. d. 24.

9 Facies & atrium tabernaculi, in cujus australi plaga contra meridiem erunt tentoria de bysso retorta : centum cubitos unum latus tenebit in longitudine.

10 Et columnas viginti cum basibus totidem æneis, quæ capita cum cælaturis suis habebunt argentea.

11 Similiter & in latere Aquilonis per longum erunt tentoria centum cubitorum, columnæ viginti, & bases æneæ ejusdem numeri, & capita earum cum cælaturis suis argentea.

12 In latitudine vero atrii, quod respicit ad occidentem, erunt tentoria per quinquaginta cubitos, & columnæ decem, basesque totidem. C

13 In ea quoque atrii latitudine, quæ respicit ad orientem, quinquaginta cubiti erunt.

14 In quibus quindecim cubitorum tentoria lateri uno deputabuntur, columnæque tres, & bases totidem.

15 Et in latere altero erunt tentoria cubitos obtinentia quindecim, columnæ tres, & bases totidem.

17 In introitu vero atrii fiet tentorium cubitorum viginti ex hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta, opere plu-

marii : columnas habebit quatuor cum ba-
ſibus totidem.
17 Omnes columnæ atrii per circuitum ve-
ſtitæ erunt argenteis laminis , capitibus ar-
genteis , & baſibus æneis .
18 In longitudine occupabit atrium cubitos
centum , in latitudine quinquaginta altitudo
D quinque cubitorum erit : fietque de byſſo re-
torta , & habebit baſes æneas .
19 Cuncta vaſa tabernaculi in omnes uſus
& ceremonias , tam paxillos ejus, quam atrii,
ex ære facies .
20 Præcipe filiis Iſrael , ut afferant tibi o-
leum de arboribus olivarum puriſſimum , pi-
loque contuſum : ut ardeat lucerna ſemper
21 In tabernaculo teſtimonii , extra velum
quod oppanſum eſt teſtimonio . Et collocabunt
eam Aaron & filii ejus , ut uſque mane lu-
ceat coram Domino . Perpetuus erit cultus
per ſucceſſiones eorum a filiis Iſrael .

CAPUT XXVIII.

Pontificalia indumenta Aaronis , & filiorum ejus deſcribuntur .

A 1 APplica quoque ad te Aaron fratrem
tuum cum filiis ſuis de medio filiorum
Iſrael , ut ſacerdotio fungantur mihi: Aaron,
Nadab , & Abiu , Eleazar , & Ithamar .
2 Facieſque veſtem ſanctam Aaron fratri tuo
in gloriam & decorem .
3 Et loqueris cunctis ſapientibus corde , quos
replevi ſpiritu prudentiæ , ut faciant veſtes
Aaron, in quibus ſanctificatus miniſtret mihi .
4 Hæc autem erunt veſtimenta quæ facient :
Rationale & ſuperhumerale , tunicam & li-
neam ſtrictam , cidarim & balteum . Facient
veſtimenta ſancta fratri tuo Aaron & filiis
ejus , ut ſacerdotio fungantur mihi .
5 Accipientque aurum , & hyacinthum , &
purpuram, coccumque bis tinctum , & byſſum .
6 Facient autem ſuperhumerale de auro , &
B hyacintho , & purpura , coccoque bis tincto,
& byſſo retorta , opere polymito .
7 Duas oras junctas habebit in utroque late-
re ſummitatum , ut in unum redeant .
8 Ipſa quoque textura, & cuncta operis va-
rietas erit ex auro , & hyacintho , & purpu-
ra , coccoque bis tincto , & byſſo retorta .
9 Sumeſque duos lapides onychinos , & ſcul-
pes in eis nomina filiorum Iſrael :
10 Sex nomina in lapide uno , & ſex reliqua
in altero , juxta ordinem nativitatis eorum .
11 Opere ſculptoris & cælatura gemmarii,
ſculpes eos nominibus filiorum Iſrael , inclu-
ſos auro atque circumdatos :
12 Et pones in utroque latere ſuperhumera-
lis , memoriale filiis Iſrael . Portabitque Aa-
ron nomina eorum coram Domino ſuper u-
trumque humerum ob recordationem .
13 Facies & uncinos ex auro ,
14 Et duas catenulas ex auro puriſſimo ſibi
C invicem cohærentes , quas inſeres uncinis .
15 Rationale quoque judicii facies opere po-
lymito juxta texturam ſuperhumeralis , ex
auro , hyacintho , & purpura , coccoque bis
tincto , & byſſo retorta .
16 Quadrangulum erit, & duplex:menſuram
palmi habebit tam in longitudine , quam in
latitudine .
17 Poneſque in eo quatuor ordines lapi-
dum : in primo verſu erit lapis ſardius , & to-
pazius , & ſmaragdus :
18 In ſecundo carbunculus, ſapphirus, & jaſpis:
19 In tertio ligurius, achates, & amethyſtus :
20 In quarto chryſolithus , onychinus, & be-
ryllus . Incluſi auro erunt per ordines ſuos .
21 Habebuntque nomina filiorum Iſrael: duo-
decim nominibus cælabuntur , ſinguli lapides
nominibus ſingulorum per duodecim tribus .
22 Facies in rationali catenas ſibi invicem
D cohærentes ex auro puriſſimo :
23 Et duos annulos aureos , quos pones in
utraque rationalis ſummitate :
24 Catenaſque aureas junges annulis , qui
ſunt in marginibus ejus :
25 Et ipſarum catenarum extrema duobus
copulabis uncinis in utroque latere ſuperhu-
meralis , quod rationale reſpicit .
26 Facies & duos annulos aureos , quos po-
nes in ſummitatibus rationalis , in oris , quæ
e regione ſunt ſuperhumeralis , & poſteriora
ejus aſpiciunt .
27 Nec non & alios duos annulos aureos ,
qui ponendi ſunt in utroque latere ſuperhu-
meralis deorſum , quod reſpicit contra fa-
ciem juncturæ inferioris , ut aptari poſſit
cum ſuperhumerali ,
28 Et ſtringatur rationale annulis ſuis cum
annulis ſuperhumeralis vitta hyacinthina, ut
maneat junctura fabrefacta, & a ſe invicem ra-
tionale & ſuperhumerale nequeant ſeparari . E
29 Portabitque Aaron nomina filiorum Iſrael
in rationali judicii ſuper pectus ſuum , quan-
do ingredietur Sanctuarium , memoriale co-
ram Domino in æternum .
30 Pones autem in rationali judicii Doctri-
nam & Veritatem , quæ erunt in pectore Aa-
ron , quando ingredietur coram Domino : &
geſtabit judicium filiorum Iſrael in pectore
ſuo in conſpectu Domini ſemper .
31 Facies & tunicam ſuperhumeralis totam
hyacinthinam ,
32 In cujus medio ſupra erit capitium , &
ora per gyrum ejus textilis , ſicut fieri ſolet in
extremis veſtium partibus , ne facile rumpa-
tur .
33 Deorſum vero , ad pedes ejuſdem tuni-
cæ per circuitum , quaſi mala punica facies , F
ex hyacintho , & purpura , & cocco bis tin-
cto , mixtis in medio tintinnabulis ,
34 Ita ut tintinnabulum ſit aureum , & ma-
lum punicum , rurſumque tintinnabulum
aliud aureum , & malum punicum .
35 * Et veſtietur ea Aaron in officio mini- * Eccl.
ſterii , ut audiatur ſonitus quando ingredi- 45.b.11.
tur & egreditur Sanctuarium in conſpectu
Domini , & non moriatur .
36 Facies & laminam de auro puriſſimo : in
qua ſculpes opere cælatoris , Sanctum Dño .
37 Ligabiſque eam vitta hyacinthina , &
erit ſuper tiaram ,
38 Imminens fronti Pontificis . Portabitque
Aaron iniquitates eorum , quæ obtulerunt &
ſanctificaverunt filii Iſrael , in cunctis mune-
ribus & donariis ſuis . Erit autem lamina ſem-
per in fronte ejus , ut placatus ſit eis Dñus .
39 Stringeſque tunicam byſſo, & tiaram byſ- G
ſinam facies , & balteum opere plumarii .
40 Porro filiis Aaron tunicas lineas parabis ,
& balteos , ac tiaras in gloriam & decorem .
41 Veſtieſque his omnibus Aaron fratrem
tuum , & filios ejus cum eo . Et cunctorum
conſecrabis manus , ſanctificabiſque illos , ut
ſacerdotio fungantur mihi .
42 Facies & feminalia linea , ut operiant car-
nem turpitudinis ſuæ , a renibus uſque ad fe-
mora :
43 Et utentur eis Aaron & filii ejus , quan-
do ingredientur tabernaculum teſtimonii , vel
quando appropinquant ad altare, ut miniſtrent
in Sanctuario , ne iniquitatis rei moriantur .
Legitimum ſempiternum erit Aaron , & ſe-
mini ejus poſt eum .

CAPUT XXIX.

Quæ fuerit ſacerdotum conſecratio , rituſque oblationis pro illis , & qui his oblationibus veſcentur : ac de duobus agnis anniculis quotidie offerendis .

1 SEd & hoc facies , ut mihi in ſacerdotio A * Lev.
conſecrentur . * Tolle vitulum de ar- 9.a.2.
mento , & arietes duos immaculatos ,
2 Paneſque azymos , & cruſtulam abſque
fermento , quæ conſperſa ſit oleo , lagana
quoque azyma oleo lita : de ſimila triticea
cuncta facies .
3 Et poſita in caniſtro offeres : vitulum au-
tem & duos arietes .
4 Et Aaron ac filios ejus applicabis ad o-
ſtium tabernaculi teſtimonii . Cumque lave-
ris patrem cum filiis ſuis aqua ,
5 Indues Aaron veſtimentis ſuis , ideſt , li-
nea, & tunica , & ſuperhumerali, & rationa-
li , quod conſtringes balteo .
6 Et pones tiaram in capite ejus , & lami-
nam ſanctam ſuper tiaram ,
7 Et oleum unctionis fundes ſuper caput
ejus : atque hoc ritu conſecrabitur .

8 Filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis cingeſque balteo,

B
9 Aaron ſcilicet & liberos ejus, & impones eis mitras: eruntque ſacerdotes mihi religione perpetua. Poſtquam initiaveris manus eorum,

* Lev. 1. a. 3.
10 * Applicabis & vitulum coram tabernaculo teſtimonii. Imponentque Aaron & filii ejus manus ſuper caput illius,

11 Et mactabis eum in conſpectu Domini, juxta oſtium tabernaculi teſtimonii.

12 Sumptumque de ſanguine vituli, pones ſuper cornua altaris digito tuo, reliquum autem ſanguinem fundes juxta baſim ejus.

* Lev. 3. a. 3.
13 * Sumes & adipem totum, qui operit inteſtina, & reticulum jecoris, ac duos renes, & adipem qui ſuper eos eſt, & offeres incenſum ſuper altare:

C
14 Carnes vero vituli, & corium, & fimum combures foris extra caſtra, eo quod pro peccato ſit.

15 Unum quoque arietem ſumes, ſuper cujus caput ponent Aaron & filii ejus manus.

16 Quem cum mactaveris, tolle de ſanguine ejus, & fundes circa altare.

17 Ipſum autem arietem ſecabis in fruſta: lotaque inteſtina ejus ac pedes pones ſuper conciſas carnes, & ſuper caput illius.

18 Et offeres totum arietem in incenſum ſuper altare: oblatio eſt Domino, odor ſuaviſſimus victimæ Domini.

19 Tolles quoque arietem alterum, ſuper cujus caput Aaron & filii ejus ponent manus.

20 Quem cum immolaveris, ſumes de ſanguine ejus, & pones ſuper extremum auriculæ dextræ Aaron & filiorum ejus, & ſuper pollices manus eorum ac pedis dexteri, fundeſque ſanguinem ſuper altare per circuitum.

D
21 Cumque tuleris de ſanguine qui eſt ſuper altare, & de oleo unctionis, aſperges Aaron & veſtes ejus, filios & veſtimenta eorum. Conſecratiſque ipſis & veſtibus,

22 Tolles adipem de ariete, & caudam, & arvinam, quæ operit vitalia, ac reticulum jecoris, & duos renes, atque adipem qui ſuper eos eſt, armumque dextrum, eo quod ſit aries conſecrationis:

23 Tortamque panis unius, cruſtulam conſperſam oleo, laganum de caniſtro azymorum, quod poſitum eſt in conſpectu Domini:

24 Poneſque omnia ſuper manus Aaron & filiorum ejus, & ſanctificabis eos elevans coram Domino.

25 Suſcipieſque univerſa de manibus eorum, & incendes ſuper altare in holocauſtum, odorem ſuaviſſimum in conſpectu Domini, quia oblatio ejus eſt.

26 Sumes quoq; pectuſculum de ariete, quo initiatus eſt Aaron, ſanctificabiſque illud elevatum coram Dño, & cedet in partem tuam.

E
27 Sanctificabiſque & pectuſculum conſecratum, & armum, quem de ariete ſeparaſti,

28 Quo initiatus eſt Aaron & filii ejus, cedentque in partem Aaron & filiorum ejus jure perpetuo a filiis Iſrael: quia primitiva ſunt & initia de victimis eorum pacificis, quæ offerunt Domino.

29 Veſtem autem ſanctam, qua utetur Aaron, habebunt filii ejus poſt eum, ut unguntur in ea, & conſecrentur manus eorum.

30 Septem diebus utetur illa, qui Pontifex pro eo fuerit conſtitutus de filiis ejus, & qui ingredietur tabernaculum teſtimonii, ut miniſtret in Sanctuario.

31 Arietem autem conſecrationis tolles, & coques carnes ejus in loco ſancto:

* Lev. 8. f. 31. 24. h. 9. Matt. 12. a. 4.
32 Quibus veſcetur Aaron & filii ejus. * Panes quoque, qui ſunt in caniſtro, in veſtibulo tabernaculi teſtimonii comedent,

33 Ut ſit placabile ſacrificium, & ſanctificentur offerentium manus. Alienigena non veſcetur ex eis, quia ſancti ſunt.

34 Quod ſi remanſerit de carnibus conſecratis, ſive de panibus uſque mane, combures reliquias igni: non comedentur, quia ſanctificata ſunt.

F
* Exod. 40. 13. Lev. 6. 12.
35 Omnia, quæ præcepi tibi, facies ſuper Aaron & filiis ejus. Septem diebus * conſecrabis manus eorum:

36 Et vitulum pro peccato offeres per ſingulos dies ad expiandum. Mundabiſque altare, cum immolaveris expiationis hoſtiam, & unges illud in ſanctificationem.

37 Septem diebus expiabis altare, & ſanctificabis, & erit Sanctum ſanctorum: omnis, qui tetigerit illud, ſanctificabitur.

* Num. 28. a. 3. Dan. 8. 12. Apoc. 13. 8.
38 Hoc eſt quod facies in altari: * Agnos anniculos duos per ſingulos dies jugiter,

39 Unum agnum mane, & alterum veſpere,

40 Decimam partem ſimilæ conſperſæ oleo tuſo, quod habeat menſuram quartam partem hinc, & vinum ad libandum ejuſdem menſuræ in agno uno.

G
41 Alterum vero agnum offeres ad veſperam juxta ritum matutinæ oblationis, & juxta ea quæ diximus, in odorem ſuavitatis:

42 Sacrificium eſt Domino, oblatione perpetua in generationes veſtras, ad oſtium tabernaculi teſtimonii coram Domino, ubi conſtituam, ut loquar ad te.

43 Ibique præcipiam filiis Iſrael, & ſanctificabitur altare in gloria mea.

44 Sanctificabo & tabernaculum teſtimonii cum altari, & Aaron cum filiis ſuis, ut ſacerdotio fungantur mihi.

45 Et habitabo in medio filiorum Iſrael, eroque eis Deus,

46 Et ſcient quia ego Dominus Deus eorum, qui eduxi eos de terra Ægypti, ut manerem inter illos, ego Dominus Deus ipſorum.

CAPUT XXX.

Inſtitutio altaris thymiamatis, & pecuniæ in uſus tabernaculi exigendæ, labri ænei conſtruendi pro lotione ſacerdotum, unguenti ſacri pro ungendis ſacerdotibus, & vaſis templi, unctionis thymiamatis, & reliquorum, quæ ad tabernaculum ſpectant.

A
1 FAcies quoque altare ad adolendum thymiama, de lignis Setim,

2 Habens cubitum longitudinis, & alterum latitudinis, id eſt, quadrangulum, & duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipſo procedent.

3 Veſtieſque illud auro puriſſimo, tam craticulam ejus, quam parietes per circuitum, & cornua. Facieſq; ei coronam aureolam per gyrũ,

4 Et duos annulos aureos ſub corona per ſingula latera, ut mittantur in eos vectes, & altare portetur.

5 Ipſos quoque vectes facies de lignis Setim, & inaurabis.

6 Poneſque altare contra velum, quod ante arcam pendet teſtimonii coram propitiatorio, quo tegitur teſtimonium, ubi loquar tibi.

7 Et adolebit incenſum ſuper eo Aaron, ſuave fragrans, mane. Quando componet lucernas, incendet illud:

8 Et quando collocabit eas ad veſperum, uret thymiama ſempiternum coram Domino in generationes veſtras.

9 Non offeretis ſuper eo thymiama compoſitionis alterius, nec oblationem, & victimam, nec libabitis libamina.

10 Et deprecabitur Aaron ſuper cornua ejus ſemel per annum, in ſanguine quod oblatum eſt pro peccato, & placabit ſuper eo in generationibus veſtris. Sanctum ſanctorum erit Domino.

B
11 Locutuſq; eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

* Num. 1. a. 2.
12 * Quando tuleris ſummam filiorum Iſrael juxta numerum, dabunt ſinguli pretium pro animabus ſuis Domino, & non erit plaga in eis, cum fuerint recenſiti.

* Lev. 27. a. 25. Num. 3. g. 47. Ezech. 45. d. 12.
13 Hoc autem dabit omnis, qui tranſit ad nomen, dimidium ſicli juxta menſuram templi. * Siclus viginti obolos habet. Media pars ſicli offeretur Domino.

14 Qui habetur in numero, a viginti annis & ſupra, dabit pretium.

15 Dives non addet ad medium ſicli, & pauper nihil minuet.

16 Suſceptamque pecuniam, quæ collata eſt a filiis Iſrael, trades in uſus tabernaculi teſtimonii, ut ſit monumentum eorum coram Domino, & propitietur animabus eorum.

17 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

C
18 Facies & labrum æneum cum baſi ſua ad lavandum: poneſque illud inter tabernacu-

lum

lum teſtimonii & altare. Et miſſa aqua,

19 Lavabunt in ea Aaron,& filii ejus manus ſuas ac pedes,

20 Quando ingreſſuri ſunt tabernaculum teſtimonii, & quando acceſſuri ſunt ad altare, ut offerant in eo thymiama Domino,

21 Ne forte moriantur; legitimum ſempiternum erit ipſi, & ſemini ejus per ſucceſſiones.

22 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,

23 Dicens: Sume tibi aromata, primæ myrrhæ & electæ quingentos ſiclos, & cinnamomi medium, id eſt, ducentos quinquaginta ſiclos, calami ſimiliter ducentos quinquaginta,

24 Caſiæ autem quingentos ſiclos in pondere ſanctuarii, olei de olivetis menſuram hin:

25 Facieſque unctionis oleum ſanctum, unguentum compoſitum opere unguentarii,

26 Et unges ex eo tabernaculum teſtimonii, & arcam teſtamenti,

27 Menſamque cum vaſis ſuis, candelabrum, & utenſilia ejus, altaria thymiamatis,

28 Et holocauſti, & univerſam ſupellectilem, quæ ad cultum eorum pertinet.

29 Sanctificabiſque omnia, & erunt Sancta ſanctorum: qui tetigerit ea, ſanctificabitur.

D

30 Aaron & filios ejus unges, ſanctificabiſque eos, ut ſacerdotio fungantur mihi.

31 Filiis quoque Iſrael dices: Hoc oleum unctionis ſanctum erit mihi in generationes veſtras.

32 Caro hominis non ungetur ex eo, & juxta compoſitionem ejus non facietis aliud, quia ſanctificatum eſt, & ſanctum erit vobis.

33 Homo quicumque tale compoſuerit, & dederit ex eo, alieno, exterminabitur de populo ſuo.

34 Dixitque Dominus ad Moyſen: Sume tibi aromata, ſtacten & onycha, galbanum boni odoris, & thus lucidiſſimum: æqualis ponderis erunt omnia:

35 Facieſque thymiama compoſitum opere unguentarii, mixtum diligenter, & purum, & ſanctificatione digniſſimum.

36 Cumque in tenuiſſimum pulverem univerſa contuderis, pones ex eo coram tabernaculo teſtimonii, in quo loco apparebo tibi. Sanctum ſanctorum erit vobis thymiama.

37 Talem compoſitionem non facietis in uſus veſtros, quia ſanctum eſt Domino.

38 Homo quicumque fecerit ſimile, ut odore illius perfruatur, peribit de populis ſuis.

CAPUT XXXI.

Deputantur a Domino Beſeleel & Ooliab ad extructionem tabernaculi ac cæterorum, quæ dicta ſunt. De ſabbati obſervatione, & de duabus lapideis tabulis legis a Domino Moyſi datis.

A

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Ecce vocavi ex nomine Beſeleel filium Uri filii Hur de tribu Juda,

3 Et implevi eum ſpiritu Dei, ſapientia, & intelligentia, & ſcientia in omni opere,

4 Ad excogitandum quidquid fabrefieri poteſt ex auro, & argento, & ære,

5 Marmore, & gemmis, & diverſitate lignorum.

B

6 Dedique ei ſocium Ooliab filium Achiſamech de tribu Dan. Et in corde omnis eruditi poſui ſapientiam, ut faciant cuncta quæ præcepi tibi,

7 Tabernaculum fœderis, & arcam teſtimonii, & propitiatorium, quod ſuper eam eſt, & cuncta vaſa tabernaculi,

8 Menſamq; & vaſa ejus, candelabrum puriſſimum cum vaſis ſuis, & altaria thymiamatis,

9 Et holocauſti, & omnia vaſa eorum, labrum cum baſi ſua,

10 Veſtes ſanctas in miniſterio Aaron ſacerdoti & filiis ejus, ut fungantur officio ſuo in ſacris:

11 Oleum unctionis, & thymiama aromatum in Sanctuario: omnia quæ præcepi tibi, faciant.

C

12 Et locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

* Sup. 20. h. 8. Ezec. 20. h. 12.

13 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: * Videte, ut ſabbatum meum cuſtodiatis: quia ſignum eſt inter me & vos in generationibus veſtris: ut ſciatis, quia ego Dominus, qui ſanctifico vos.

14 Cuſtodite ſabbatum meum: ſanctum eſt enim vobis; qui polluerit illud, morte morietur: qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi ſui.

15 Sex diebus facietis opus: in die ſeptimo ſabbatum eſt, requies ſancta Domino: omnis qui fecerit opus in hac die, morietur.

D

16 Cuſtodiant filii Iſrael Sabbatum, & celebrent illud in generationibus ſuis. Pactum eſt ſempiternum

* Gen. 1. 31. & 2. a. 2.

17 Inter me & filios Iſrael, ſignumque perpetuum. * Sex enim diebus fecit Dñs cælum & terram, & in ſeptimo ab opere ceſſavit.

* Deut. 9. h. 10

18 Deditque Dñs Moyſi, completis hujuſcemodi ſermonibus in monte Sinai, * duas tabulas teſtimonii lapideas, ſcriptas digito Dei.

CAPUT XXXII.

Moyſe abſente, populus vitulum aureum conflat & adorat; ob vitulum adoratum Moyſes Deum precatur; de monte deſcendens tabulas frangit, vitulum comburit; & Aarone objurgato, idololatras occidi jubet, cæteriſque veniam impetrat iterum conſcenſo monte.

A

* Act. 7. c. 40.

1 Videns autem populus, quod moram faceret deſcendendi de monte Moyſes, congregatus adverſus Aaron, dixit: * Surge, fac nobis deos, qui nos præcedant: Moyſi enim huic viro, qui nos eduxit de terra Ægypti, ignoramus quid acciderit.

2 Dixitque ad eos Aaron: Tollite inaures aureas de uxorum filiorumque & filiarum veſtrarum auribus, & afferte ad me.

3 Fecitque populus quæ juſſerat, deferens inaures ad Aaron.

* Pſal. 105. c. 19.

4 * Quas cum ille accepiſſet, formavit opere fuſorio, & fecit ex eis vitulum conflatilem. Dixeruntque: Hi ſunt dii tui Iſrael, qui te eduxerunt de Terra Ægypti.

5 Quod cum vidiſſet Aaron, ædificavit altare coram eo, & præconis voce clamavit, dicens: Cras ſolemnitas Domini eſt.

B

* 1. Cor. 10. h. 7.

6 Surgenteſque mane, obtulerunt holocauſta, & hoſtias pacificas: & * ſedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere.

* Deut. 9. h. 12.

7 Locutus eſt autem Dñs ad Moyſen, dicens: * Vade, deſcende: peccavit populus tuus, quem eduxiſti de terra Ægypti.

* 3. Reg. 12. g. 28.

8 Receſſerunt cito de via, quam oſtendiſti eis, feceruntque ſibi vitulum conflatilem, & adoraverunt, atque immolantes ei hoſtias, dixerunt: * Iſti ſunt dii tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti.

* Inf. 33. a. 3. Deut. 9. c. 13.

9 Rurſumque ait Dominus ad Moyſen: * Cerno quod populus iſte duræ cervicis ſit:

10 Dimitte me, ut iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam.

C

* Pſal. 105. d. 23. Num. 14. c. 13.

11 Moyſes autem orabat Dominum Deum ſuum, dicens: * Cur, Domine, iraſcitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxiſti de terra Ægypti in fortitudine magna, & in manu robuſta?

12 Ne quæſo dicant Ægyptii: Callide eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleret e terra: quieſcat ira tua, & eſto placabilis ſuper nequitia populi tui.

* Gen. 12. b. 7. 48. c. 16.

13 Recordare Abraham, Iſaac, & Iſrael ſervorum tuorum, quibus juraſti per temetipſum, dicens: * Multiplicabo ſemen veſtrum ſicut ſtellas cæli, & univerſam terram hanc, de qua locutus ſum, dabo ſemini veſtro, & poſſidebitis eam ſemper.

14 Placatuſque eſt Dñs ne faceret malum quod locutus fuerat adverſus populum ſuum.

15 Et reverſus eſt Moyſes de monte, portans duas tabulas teſtimonii in manu ſua, ſcriptas ex utraque parte,

16 Et factas opere Dei: ſcriptura quoque Dei erat ſculpta in tabulis.

17 Audiens autem Joſue tumultum populi vociferantis, dixit ad Moyſen: Ululatus pugnæ auditur in caſtris.

18 Qui reſpondit: Non eſt clamor adhortantium ad pugnam, neque vociferatio compellentium ad fugam: ſed vocem cantantium ego audio.

19 Cumque appropinquaſſet ad caſtra, vidit vitulum, & choros: iratuſque valde

pro-

projecit de manu tabulas, & confregit eas
E ad radicem montis:
* Deut. 20 Arripiensque vitulum, quem fecerant,
9. 21. combussit, & * contrivit usque ad pulverem,
quem sparsit in aquam, & dedit ex eo potum filiis Israel.
21 Dixitque ad Aaron: Quid tibi fecit hic
populus, ut induceres super eum peccatum
maximum?
22 Cui ille respondit: Ne indignetur Dominus meus; tu enim nosti populum istum,
* 1. Joan. 5. 19. quod * pronus sit ad malum.
23 Dixerunt mihi: Fac nobis deos, qui nos
præcedant: huic enim Moysi, qui nos eduxit
de terra Ægypti, nescimus quid acciderit.
24 Quibus ego dixi: Quis vestrum habet aurum? Tulerunt, & dederunt mihi: & projeci illud in ignem, egressusque est hic vitulus.
25 Videns ergo Moyses populum, quod esset
nudatus (spoliaverat enim eum Aaron propter ignominiam sordis, & inter hostes nudum constituerat)
F 26 Et stans in porta castrorum, ait: Si quis
est Domini, jungatur mihi. Congregatique
sunt ad eum omnes filii Levi:
27 Quibus ait: Hæc dicit Dominus Deus
Israel: Ponat vir gladium super femur suum:
ite, & redite de porta usque ad portam per medium castrorum, & occidat unusquisque * fratrem, & amicum, & proximum suum. * Deut. 33. 9.
28 Feceruntque filii Levi juxta sermonem
Moysi, cecideruntque in die illa quasi viginti tria millia hominum.
29 Et ait Moyses: Consecrastis manus vestras hodie Domino, unusquisque in filio, &
in fratre suo, ut detur vobis benedictio.
G 30 Facto autem altero die, locutus est Moyses ad populum: Peccastis peccatum maximum: ascendam ad Dominum, si quo modo
quivero eum deprecari pro scelere vestro.
31 Reversusque ad Dominum, ait: Obsecro, peccavit populus iste peccatum maximum, feceruntque sibi deos aureos: aut dimitte eis hanc noxam,
32 Aut si non facis, dele me de libro tuo,
quem scripsisti.
33 Cui respondit Dominus: Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo:
34 Tu autem vade, & duc populum istum
quo locutus sum tibi: Angelus meus præcedet te. Ego autem in die ultionis visitabo &
hoc peccatum eorum.
35 Percussit ergo Dominus populum pro reatu vituli, quem fecerat Aaron.

CAPUT XXXIII.

Minis Dei in populum sedatis a Moyse, populus deponit ornatum suum, & suum luget delictum: placatur Deus; & loquitur Dominus cum Moyse facie ad faciem, qui cupit videre faciem & gloriam Domini.

A 1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Vade, ascende de loco isto tu,
& populus tuus, quem eduxisti de terra Ægypti, in terram, quam juravi Abraham, Isaac,
* Gen. 12. b. 7. & Jacob, dicens: * Semini tuo dabo eam:
* Sup. 32. g. 34. 2 Et * mittam præcursorem tui Angelum,
ut ejiciam * Chananæum, & Amorrhæum,
& Hethæum, & Pherezæum, & Hevæum,
* Jos. 24. c. 11. Deut. 7. d. 22. & Jebusæum,
3 Et intres in terram fluentem lacte & melle. Non enim ascendam tecum, * quia populus
duræ cervicis es: ne forte disperdam te in via.
* Sup. 32. b. 9. Deut. 9. 6. 13. 4 Audiensque populus sermonem hunc pessimum, luxit: & nullus ex more indutus est
cultu suo.
5 Dixitq; Dñs ad Moysen: Loquere filiis Israel: Populus duræ cervicis es, semel ascendam in medio tui, & delebo te. Jam nunc depone ornatum tuum, ut sciam quid faciam tibi.
6 Deposuerunt ergo filii Israel ornatum
B suum a monte Horeb.
7 Moyses quoque tollens tabernaculum, tetendit extra castra procul, vocavitque nomen
ejus, Tabernaculum fœderis. Et omnis populus, qui habebat aliquam quæstionem, egrediebatur ad Tabernaculum fœderis, extra
castra.
8 Cumq; egrederetur Moyses ad Tabernaculum, surgebat universa plebs, & stabat unusquisque in ostio papilionis sui, aspiciebantque
tergum Moysi, donec ingrederetur tentorium.
9 Ingresso autem illo tabernaculum fœderis, descendebat columna nubis, & stabat ad
ostium, loquebaturque cum Moyse,
10 Cernentibus universis, quod columna nubis
staret ad ostium Tabernaculi. Stabantque ipsi, &
adorabant per fores tabernaculorum suorum. C
11 Loquebatur autem Dominus ad Moysen
facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum. Cumque ille reverteretur in
castra, minister ejus Josue filius Nun, puer,
non recedebat de tabernaculo.
12 Dixit autem Moyses ad Dominum: Præcipis, ut educam populum istum, & non indicas mihi, quem missurus es mecum, præsertim cum dixeris: Novi te ex nomine, &
invenisti gratiam coram me.
13 Si ergo inveni gratiam in conspectu
tuo, ostende mihi faciem tuam, ut sciam
te, & inveniam gratiam ante oculos tuos:
respice populum tuum gentem hanc.
14 Dixitque Dominus: Facies mea præcedet te, & requiem dabo tibi.
15 Et ait Moyses: Si non tu ipse præcedas, ne educas nos de loco isto.
16 In quo enim scire poterimus ego & populus tuus invenisse nos gratiam in conspectu D
tuo, nisi ambulaveris nobiscum, ut glorificemur
ab omnibus populis qui habitant super terram?
17 Dixit autem Dominus ad Moysen: Et
verbum istud, quod locutus es, faciam: invenisti enim gratiam coram me, & teipsum
novi ex nomine.
18 Qui ait: ostende mihi gloriam tuam.
19 Respondit: Ego ostendam omne bonum
tibi, & vocabo in nomine Domini coram te:
& * miserebor cui voluero, & clemens ero in * Rom. 9. c. 15.
quem mihi placuerit.
20 Rursumq; ait: Non poteris videre faciem
meam: non enim videbit me homo, & vivet.
21 Et iterum: Ecce, inquit, est locus apud
me, & stabis supra petram.
22 Cumque transibit gloria mea, ponam te
in foramine petræ, & protegam dextera mea,
donec transeam:
23 Tollamque manum meam, & videbis
posteriora mea: faciem autem meam videre
non poteris.

CAPUT XXXIV.

Moyses novis paratis tabulis redit in montem, ubi tergum Dei videt: prohibitaque Gentium societate, & idololatria, datisque præceptis de primogenitis, & sabbato, azymis, cæterisq; festis, post 40. dierum jejunium cornutus de monte descendit, ac velata facie populo loquitur. A

1 AC deinceps: * Præcide, ait, tibi duas * Deut. 10. a. 1.
tabulas lapideas instar priorum, & scribam super eas verba, quæ habuerunt tabulæ,
quas fregisti.
2 Esto paratus mane, ut ascendas statim in
montem Sinai, stabisque mecum super verticem montis.
3 Nullus ascendat tecum, nec videatur quispiam per totum montem: boves quoque &
oves non pascantur e contra.
4 Excidit ergo duas tabulas lapideas, quales antea fuerant: & de nocte consurgens ascendit in montem Sinai, sicut præceperat
ei Dominus, portans secum tabulas.
5 Cumq; descendisset Dominus per nubem, stetit Moyses cum eo, invocans nomen Domini.
6 Quo transeunte coram eo, ait: Dominator Domine Deus, misericors & clemens, patiens, & multæ miserationis, ac verax, * Deut. 5. a. 10. Jer. 32. c. 18.
7 Qui * custodis misericordiam in millia:
qui aufers iniquitatem, & scelera, atq; peccata, * nullusque apud te per se innocens est. * Psal. 142. a. 2.
* Qui reddis iniquitatem patrum filiis ac nepotibus in tertiam & quartam progeniem. * Jer. 32. c. 18. Deut. 5. a. c.
8 Festinusque Moyses curvatus est pronus
in terram, & adorans B
9 Ait: Si inveni gratiam in conspectu tuo
Dñe, obsecro, ut gradiaris nobiscum (populus * Deut. 5. a. 2.
enim duræ cervicis est) & auferas iniquitates
nostras atque peccata, nosque possideas. Jer. 3.
10 Respondit Dñs: Ego * inibo pactum viden- g. 40.

tibus

tibus cunctis: signa faciam, quæ numquam vi-
sa sunt super terram, nec in ullis gentibus,
ut cernat populus iste, in cujas es medio,
opus Domini terribile quod facturus sum.
11 Observa cuncta quæ hodie mando tibi.
Ego ipse ejiciam ante faciem tuam Amorrhæ-
um, & Chananæum, & Hethæum, Phere-
zæum quoque, & Hevæum, & Jebusæum.
12 Cave ne umquam cum habitatoribus terræ
illius jungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam:
13 Sed aras eorum destrue, confringe sta-
tuas, lucosque succide:
14 Noli adorare Deum alienum. Dominus
zelotes nomen ejus, Deus est æmulator.
* Sup. 15* Ne ineas pactum cum hominibus illarum
23.g.32. regionum: ne, cum fornicati fuerint cum diis
Deut. suis, & adoraverint simulachra eorum, vocet
7. a. 2. te quispiam ut comedas de immolatis.
*3.Reg. 16 * Nec uxorem de filiabus eorum accipies
11. a. 1. filiis tuis: ne, postquam ipsæ fuerint fornica-
tæ, fornicari faciant & filios tuos in deos suos.
C 17 Deos conflatiles non facies tibi.
18 Solemnitatem azymorum custodies. Se-
ptem diebus vesceris azymis, sicut præcepi ti-
bi in tempore mensis novorum: mense enim
verni temporis egressus es de Ægypto.
* Sup. 19 * Omne quod aperit vulvam generis ma-
13. a. 2. sculini, meum erit: de cunctis animantibus,
b 12.22. tam de bobus, quam de ovibus, meum erit.
d. 29. 20 Primogenitum asini redimes ove: sin au-
tem nec pretium pro eo dederis, occidetur.
Primogenitum filiorum tuorum redimes: * nec
*Eccli. apparebis in conspectu meo vacuus.
35. 6. 21 Sex diebus operaberis, die septimo ces-
sabis arare, & metere.
* Sup. 22 * Solemnitatem Hebdomadarum facies
23.c.15. tibi in primitiis frugum messis tuæ triticeæ,
& solemnitatem, quando redeunte anni tem-
pore cuncta conduntur.
* Sup. 23 * Tribus temporibus anni apparebit omne
23.d.17. masculinum tuum in conspectu omnipotentis
Deut. Domini Dei Israel.
16. d.16 24 Cum enim tulero gentes a facie tua, &
dilatavero terminos tuos, nullus insidiabitur
terræ tuæ, ascendente te, & apparente in
conspectu Domini Dei tui ter in anno.
D 25 * Non immolabis super fermento san-
* Sup guinem hostiæ meæ; neque residebit mane de
23.d.18 victima solemnitatis Phase.
19. 26 Primitias frugum terræ tuæ offeres in
* Sup. domo Domini Dei tui: * Non coques hœdum
23.d.19. in lacte matris suæ.
Deut. 27 Dixitque Dominus ad Moysen: Scribe
14. 2. tibi verba hæc, quibus & tecum, & cum Israel
* Sup. * pepigi fœdus.
24 d.18. 28 Fuit * ergo ibi cum Domino quadragin-
* Deut. ta dies & quadraginta noctes: panem non co-
9. b. 9. medit, & aquam non bibit, & scripsit in ta-
c. 18. bulis * verba fœderis decem.
* Deut. 29 Cumque descenderet Moyses de monte
4.b.13. Sinai, tenebat duas tabulas testimonii, &
ignorabat quod cornuta esset facies sua ex
consortio sermonis Domini.
30 Videntes autem Aaron & filii Israel cor-
nutam Moysi faciem, timuerunt prope accedere.
31 Vocatique ab eo, reversi sunt tam Aa-
ron, quam principes synagogæ. Et postquam
locutus est ad eos,
32 Venerunt ad eum etiam omnes filii I-
srael: quibus præcepit cuncta quæ audierat a
Domino in monte Sinai.
33 * Impletisque sermonibus, posuit vela-
*2.Cor. men super faciem suam.
3. c. 13. 34 Quod ingressus ad Dominum, & loquens
cum eo, auferebat, donec exiret; & tunc lo-
quebatur ad filios Israel omnia, quæ sibi fue-
rant imperata.
35 Qui videbant faciem egredientis Moysi
esse cornutam, sed operiebat ille rursus fa-
ciem suam, si quando loquebatur ad eos.

CAPUT XXXV.

Præcipitur sabbatum, petuntur primitiæ & donaria, ac artifices ad construenda omnia quæ dicta sunt, quibus deputati a Domino dicuntur Beseleel & Ooliab.

A 1 IGitur, congregata omni turba filiorum
Israel, dixit ad eos: Hæc sunt quæ jussit
Dominus fieri.
2 Sex diebus facietis opus: septimus dies erit
vobis sanctus, sabbatum, & requies Domi-
ni: qui fecerit opus in eo, occidetur.
3 Non succendetis ignem in omnibus ha-
bitaculis vestris per diem sabbati.
4 Et ait Moyses ad omnem catervam filio-
rum Israel: Iste est sermo, quem præcepit Do-
minus, dicens:
5 Separate apud vos primitias Domino: * * Sup.
Omnis voluntarius, & prono animo offerat 25. a. 2.
eas Domino: aurum & argentum, & æs,
6 Hyacinthum, & purpuram, coccumque bis
tinctum, & byssum, pilos caprarum,
7 Pellesque arietum rubricatas, & janthi-
nas, ligna Setim,
8 Et oleum ad luminaria concinnanda, &
ut conficiatur unguentum, & thymiama sua-
vissimum,
9 Lapides onychinos, & gemmas ad orna-
tum superhumeralis & rationalis.
10 Quisquis vestrum sapiens est, veniat,
& faciat quod Dominus imperavit:
11 Tabernaculum scilicet, & tectum ejus,
atque operimentum, annulos, & tabulata
cum vectibus, paxillos & bases:
12 Arcam & vectes, propitiatorium, & ve-
lum, quod ante illud oppanditur:
13 Mensam cum vectibus & vasis, & pro-
positionis panibus:
14 Candelabrum ad luminaria sustentanda,
vasa illius, & lucernas, & oleum ad nutri-
menta ignium:
15 Altare thymiamatis, & vectes, & oleum
unctionis, & thymiama ex aromatibus: Tento-
rium ad ostium tabernaculi:
16 Altare holocausti, & craticulam ejus
æneam cum vectibus & vasis suis: labrum &
basim ejus:
17 Cortinas atrii cum columnis & basibus,
tentorium in foribus vestibuli,
18 Paxillos tabernaculi & atrii cum funi-
culis suis:
19 Vestimenta, quorum usus est in ministe-
rio sanctuarii, vestes Aaron pontificis ac fi-
liorum ejus, ut sacerdotio fungantur mihi.
20 Egressaque omnis multitudo filiorum Is-
rael de conspectu Moysi,
21 Obtulerunt mente promptissima, atque C
devota primitias Domino ad faciendum opus
tabernaculi testimonii. Quidquid ad cultum
& ad vestes sanctas necessarium erat,
22 Viri cum mulieribus præbuerunt armil-
las & inaures, annulos & dextralia: omne
vas aureum in donaria Dñi separatum est.
23 Si quis habebat hyacinthum, & purpu-
ram, coccumque bis tinctum, byssum, & pi-
los caprarum, pelles arietum rubricatas, &
ianthinas,
24 Argenti ærisque metalla, obtulerunt Do-
mino, lignaque Setim in varios usus.
25 Sed & mulieres doctæ, quæ neverant,
dederunt hyacinthum, purpuram, & vermi-
culum, ac byssum,
26 Et pilos caprarum, sponte propria cun-
cta tribuentes.
27 Principes vero obtulerunt lapides onychi-
nos, & gemmas ad superhumerale & rationale,
28 Aromataq; & oleum ad luminaria concin-
nanda, & ad præparandum unguentum, ac thy-
miama odoris suavissimi componendum.
29 Omnes viri & mulieres mente devota D
obtulerunt donaria, ut fierent opera, quæ jus-
serat Dominus per manum Moysi. Cuncti fi-
lii Israel voluntaria Domino dedicaverunt.
30 Dixitque Moyses ad filios Israel: * Ec- * Sup.
ce vocavit Dominus ex nomine Beseleel fi- 31. a. 2.
lium Uri filii Hur de tribu Juda:
31 Implevitque eum spiritu Dei, sapientia
& intelligentia, & scientia, & omni doctrina,
32 Ad excogitandum, & faciendum opus
in auro & argento, & ære,
33 Sculpendisque lapidibus, & opere car-
pentario. Quidquid fabre adinveniri potest,
34 Dedit in corde ejus: Ooliab quoque fi-
lium Achisamech de tribu Dan:
35 Ambos erudivit sapientia, ut faciant
opera abietarii, polymitarii, ac plumarii,
de hyacintho, ac purpura coccoque bis tin-

cto, & bysso, & texant omnia, ac nova quæque reperiant.

CAPUT XXXVI.

Oblatis plusquam opus esset donariis, paratur tabernaculum juxta omnes partes suas, nempe cortinas, saga, opertoria, tabulata, vectes, velum, & tentorium.

A 1 FEcit ergo Beseleel, & Ooliab, & omnis vir sapiens, * quibus dedit Dominus sapientiam & intellectum, ut scirent fabre operari, quæ in usus Sanctuarii necessaria sunt, & quæ præcepit Dominus.

* Sup. 26. a 1.

2 Cumque vocasset eos Moyses, & omnem eruditum virum, cui dederat Dominus sapientiam, & qui sponte sua obtulerant se ad faciendum opus,

3 Tradidit eis universa donaria filiorum Israel. Qui cum instarent operi, quotidie mane vota populus offerebat.

4 Unde artifices venire compulsi,

5 Dixerunt Moysi: Plus offert populus quam necessarium est.

6 Jussit ergo Moyses præconis voce cantari: Nec vir nec mulier quidquam offerat ultra in opere Sanctuarii. Sicque cessatum est a muneribus offerendis,

7 Eo quod oblata sufficerent, & superabundarent.

B 8 Feceruntque omnes corde sapientes ad explendum opus tabernaculi, cortinas decem de bysso retorta, & hyacintho, & purpura, coccoq; bis tincto, opere vario, & arte polymita:

9 Quarum una habebat in longitudine viginti, octo cubitos, & in latitudine quatuor; una mensura erat omnium cortinarum.

10 Conjunxitque cortinas quinque, alteram alteri, & alias quinque sibi invicem copulavit.

11 Fecit & ansas hyacinthinas in ora cortinæ unius ex utroque latere, & in ora cortinæ alterius similiter,

12 Ut contra se invicem venirent ansæ, & mutuo jungerentur.

13 Unde & quinquaginta fudit circulos aureos, qui morderent cortinarum ansas, & fieret unum tabernaculum.

14 Fecit & saga undecim de pilis caprarum ad operiendum tectum tabernaculi:

15 Unum sagum in longitudine habebat cubitos triginta, & in latitudine cubitos quatuor; unius mensuræ erant omnia saga:

16 Quorum quinque junxit seorsum, & sex alia separatim.

17 Fecitque ansas quinquaginta in ora sagi unius, & quinquaginta in ora sagi alterius, ut sibi invicem jungerentur.

C 18 Et fibulas æneas quinquaginta, quibus necteretur tectum, ut unum pallium ex omnibus sagis fieret.

19 Fecit & opertorium tabernaculi de pellibus arietum rubricatis, aliudque desuper velamentum de pellibus ianthinis.

20 Fecit & tabulas tabernaculi de lignis Setim stantes.

21 Decem cubitorum erat longitudo tabulæ unius, & unum ac semis cubitum latitudo retinebat.

22 Binæ incastraturæ erant per singulas tabulas, ut altera alteri jungeretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi tabulis.

23 E quibus viginti ad plagam meridianam erant contra Austrum,

24 Cum quadraginta basibus argenteis. Duæ bases sub una tabula ponebantur ex utraque parte angulorum, ubi incastraturæ laterum in angulis terminantur.

25 Ad plagam quoque tabernaculi, quæ respicit ad Aquilonem, fecit viginti tabulas,

26 Cum quadraginta basibus argenteis, duas bases per singulas tabulas.

27 Contra occidentem vero, id est, ad eam partem tabernaculi, quæ mare respicit, fecit sex tabulas,

28 Et duas alias per singulos angulos tabernaculi retro:

29 Quæ junctæ erant a deorsum usque sursum, & in unam compaginem pariter ferebantur. Ita fecit ex utraq; parte per angulos:

30 Ut octo essent simul tabulæ, & haberent bases argenteas sexdecim, binas scilicet bases sub singulis tabulis.

D 31 Fecit & vectes de lignis Setim, quinq; ad continendas tabulas unius lateris tabernaculi,

32 Et quinque alios ad alterius lateris coaptandas tabulas: & extra hos, quinque alios vectes ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare.

33 Fecit quoque vectem alium, qui per medias tabulas ab angulo usque ad angulum perveniret.

34 Ipsa autem tabulata deauravit, fusis basibus earum argenteis. Et circulos eorum fecit aureos, per quos vectes induci possent: quos & ipsos laminis aureis operuit.

35 Fecit & velum de hyacintho, & purpura, vermiculo, ac bysso retorta, opere polymitario, varium atque distinctum:

36 Et quatuor columnas de lignis Setim, quas cum capitibus deauravit, fusis basibus earum argenteis.

37 Fecit & tentorium in introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura, vermiculo, byssoque retorta, opere plumarii:

38 Et columnas quinque cum capitibus suis, quas operuit auro, basesq; earum fudit æneas.

CAPUT XXXVII.

Formatur arca, propitiatorium, Cherubim, mensa, candelabrum, lucernæ, altare thymiamatis, pro quo thymiama componitur.

A 1 FEcit autem Beseleel & arcam de lignis Setim, habentem duos semis cubitos in longitudine, & cubitum ac semissem in latitudine: altitudo quoque unius cubiti fuit & dimidii: vestivitque eam auro purissimo intus ac foris.

2 Et fecit illi coronam auream per gyrum,

3 Conflans quatuor annulos aureos per quatuor angulos ejus: duos annulos in latere uno, & duos in altero.

4 Vectes quoque fecit de lignis Setim, quos vestivit auro,

5 Et quos misit in annulos, qui erant in lateribus arcæ, ad portandum eam.

6 Fecit & propitiatorium, id est oraculum, de auro mundissimo, duorum cubitorum & dimidii in longitudine, & cubiti ac semis in latitudine.

7 Duos etiam Cherubim ex auro ductili, quos posuit ex utraque parte propitiatorii:

8 Cherub unum in summitate unius partis, & Cherub alterum in summitate partis alterius: duos Cherubim in singulis summitatibus propitiatorii,

B 9 Extendentes alas, & tegentes propitiatorium, seque mutuo & illud respicientes.

10 Fecit & mensam de lignis Setim in longitudine duorum cubitorum, & in latitudine unius cubiti, quæ habebat in altitudine cubitum ac semissem:

11 Circumdeditque eam auro mundissimo, & fecit illi labium aureum per gyrum,

12 Ipsique labio coronam auream interrasilem quatuor digitorum, & super eamdem, alteram coronam auream.

13 Fudit & quatuor circulos aureos, quos posuit in quatuor angulis per singulos pedes mensæ

C 14 Contra coronam: misitque in eos vectes, ut possit mensa portari.

15 Ipsos quoque vectes fecit de lignis Setim, & circumdedit eos auro.

16 Et vasa ad diversos usus mensæ, acetabula, phialas, & cyathos, & thuribula, ex auro puro, in quibus offerenda sunt libamina.

17 Fecit & candelabrum ductile de auro mundissimo, de cujus vecte calami, scyphi, sphærulæque, ac lilia procedebant:

18 Sex in utroque latere, tres calami ex parte una, & tres ex altera:

19 Tres scyphi in nucis modum per calamos singulos, sphærulæque simul, & lilia, & tres scyphi instar nucis in calamo altero, sphærulæque simul, & lilia. Æquum erat opus sex calamorum, qui procedebant de stipite candelabri.

20 In ipso autem vecte erant quatuor scy-

phi

phi in nucis modum, sphærulæque per singulos simul, & lilia:

21 Et sphærulæ sub duobus calamis per loca tria: qui simul sex fiunt calami procedentes de vecte uno.

22 Et sphærulæ igitur, & calami ex ipso erant, universa ductilia ex auro purissimo.

23 Fecit & lucernas septem cum emunctoriis suis, & vasa, ubi ea, quæ emuncta sunt, extinguantur, de auro mundissimo.

24 Talentum auri appendebat candelabrum cum omnibus vasis suis.

25 Fecit & altare thymiamatis de lignis Setim, per quadrum singulos habens cubitos, & in altitudine duos: e cujus angulis procedebant cornua.

26 Vestivitque illud auro purissimo, cum craticula, ac parietibus, & cornibus.

27 Fecitque ei coronam aureolam per gyrum, & duos annulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur in eos vectes, & possit altare portari.

28 Ipsos autem vectes fecit de lignis Setim, & operuit laminis aureis.

29 Composuit & oleum ad sanctificationis unguentum, & thymiama de aromatibus mundissimis opere pigmentarii.

CAPUT XXXVIII.

Fabricatur altare holocaustorum cum labro æneo, & atrio, oblataque donaria recensentur.

1 Fecit & altare holocausti de lignis Setim, quinque cubitorum per quadrum, & trium in altitudine,

2 Cujus cornua de angulis procedebant: operuitque illud laminis æneis.

3 Et in usus ejus paravit ex ære vasa diversa, lebetes, forcipes, fuscinulas, uncinos, & ignium receptacula.

4 Craticulamque ejus in modum retis fecit æneam, & subter eam in altaris medio arulam,

5 Fusis quatuor annulis per totidem retiaculi summitates, ad immittendos vectes ad portandum:

6 Quos & ipsos fecit de lignis Setim, & operuit laminis æneis:

7 Induxitque in circulos, qui in lateribus altaris eminebant. Ipsum autem altare non erat * solidum, sed cavum ex tabulis, & intus vacuum. (* Sup. 27. b. 8.)

8 Fecit & labrum æneum cum basi sua de speculis mulierum, quæ excubabant in ostio tabernaculi.

9 Fecit & atrium, in cujus australi plaga erant tentoria de bysso retorta, cubitorum centum,

10 Columnæ æneæ viginti cum basibus suis, capita columnarum, & tota operis cælatura argentea.

11 Æque ad septemtrionalem plagam tentoria, columnæ, basesque & capita columnarum ejusdem mensuræ, & operis ac metalli erant.

12 In ea vero plaga, quæ ad occidentem respicit, fuerunt tentoria cubitorum quinquaginta, columnæ decem cum basibus suis æneæ, & capita columnarum, & tota operis cælatura argentea.

13 Porro contra orientem quinquaginta cubitorum paravit tentoria,

14 E quibus quindecim cubitos columnarum trium, cum basibus suis, unum tenebat latus:

15 Et in parte altera (quia inter utraque introitum tabernaculi fecit) quindecim æque cubitorum erant tentoria, columnæque tres, & bases totidem.

16 Cuncta atrii tentoria byssus retorta texuerat.

17 Bases columnarum fuere æneæ, capita autem earum cum cunctis cælaturis suis argentea: sed & ipsas columnas atrii vestivit argento.

18 Et in introitu ejus opere plumario fecit tentorium ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta, quod habebat viginti cubitos in longitudine, altitudo vero quinque cubitorum erat, juxta mensuram, quam cuncta atrii tentoria habebant.

19 Columnæ autem in ingressu fuere quatuor cum basibus æneis, capitaque earum & cælaturæ argenteæ.

20 Paxillos quoque tabernaculi, & atrii per gyrum fecit æneos.

21 Hæc sunt instrumenta tabernaculi testimonii, quæ enumerata sunt juxta præceptum Moysi in cæremoniis Levitarum per manum Ithamar filii Aaron sacerdotis:

22 Quæ Beseleel filius Uri filii Hur de tribu Juda, Domino per Moysen jubente, compleverat,

23 Juncto sibi socio Ooliab filio Achisamech de tribu Dan, qui & ipse artifex lignorum egregius fuit: & polymitarius atque plumarius ex hyacintho, purpura, vermiculo, & bysso.

24 Omne aurum, quod expensum est in opere Sanctuarii, & quod oblatum est in donariis, viginti novem talentorum fuit, & septingentorum triginta siclorum, ad mensuram Sanctuarii.

25 Oblatum est autem ab his, qui transierunt ad numerum a viginti annis & supra, de sexcentis tribus millibus, & quingentis quinquaginta armatorum.

26 Fuerunt præterea centum talenta argenti, e quibus conflatæ sunt bases Sanctuarii, & introitus, ubi velum pendet.

27 Centum bases factæ sunt de talentis centum, singulis talentis per bases singulas supputatis.

28 De mille autem septingentis & septuaginta quinque fecit capita columnarum, quas & ipsas vestivit argento.

29 Æris quoque oblata sunt talenta septuaginta duo millia, & quadringenti supra sicli,

30 Ex quibus fusæ sunt bases in introitu tabernaculi testimonii, & altare æneum cum craticula sua, omniaque vasa, quæ ad usum ejus pertinent,

31 Et bases atrii tam in circuitu, quam in ingressu ejus, & paxilli tabernaculi, atque atrii per gyrum.

CAPUT XXXIX.

Pontificalia sacerdotaliaque conficiuntur ornamenta, totumque injunctum opus perficitur: benedicit Moyses populo.

1 De * hyacintho vero, & purpura, vermiculo, ac bysso fecit vestes, quibus indueretur Aaron, quando ministrabat in sanctis, sicut præcepit Dominus Moysi. (* Sup. 28. b. 6.)

2 Fecit igitur superhumerale de auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta,

3 Opere polymitario: inciditque bracteas aureas, & extenuavit in fila, ut possent torqueri cum priorum colorum subtegmine,

4 Duasque oras sibi invicem copulatas in utroque latere summitatum,

5 Et balteum ex eisdem coloribus, sicut præceperat Dominus Moysi.

6 Paravit & duos lapides onychinos, astrictos & inclusos auro, & sculptos arte gemmaria nominibus filiorum Israel.

7 Posuitque eos in lateribus superhumeralis, in monimentum filiorum Israel, sicut præceperat Dominus Moysi.

8 Fecit & rationale opere polymito juxta opus superhumeralis, ex auro, hyacintho, purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta,

9 Quadrangulum, duplex, mensuræ palmi.

10 Et posuit in eo gemmarum ordines quatuor. In primo versu erat sardius, topazius, smaragdus:

11 In secundo carbunculus, sapphirus, & jaspis:

12 In tertio ligurius, achates, & amethystus:

13 In quarto chrysolithus, onychinus, & beryllus, circumdati & inclusi auro per ordines suos.

14 Ipsique lapides duodecim sculpti erant nominibus duodecim tribuum Israel, singuli per nomina singulorum.

15 Fecerunt in rationali & catenulas sibi invicem cohærentes, de auro purissimo,

16 Et duos uncinos, totidemque annulos aureos. Porro annulos posuerunt in utroque latere rationalis,

17 E quibus penderent duæ catenæ aureæ, quas inseruerunt uncinis, qui in superhumeralis angulis eminebant.

18 Hæc & ante & retro ita conveniebant sibi, ut superhumerale & rationale mutuo necterentur,
19 Stricta ad balteum, & annulis fortius copulata, quos jungebat vitta hyacinthina, ne laxa fluerent, & a se invicem moverentur, sicut præcepit Dominus Moysi.
20 Fecerunt quoque tunicam superhumeralis totam hyacinthinam,
21 Et capitium in superiori parte contra medium, oramque per gyrum capitii textilem:
22 Deorsum autem ad pedes mala punica ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta:
E 23 Et tintinnabula de auro purissimo, quæ posuerunt inter malogranata in extrema parte tunicæ per gyrum:
24 Tintinnabulum autem aureum, & malum punicum, quibus ornatus incedebat pontifex, quando ministerio fungebatur, sicut præceperat Dominus Moysi.
25 Fecerunt & tunicas byssinas opere textili Aaron & filiis ejus,
26 Et mitras cum coronulis suis ex bysso:
27 Feminalia quoque linea, byssina:
28 Cingulum vero de bysso retorta, hyacintho, purpura, ac vermiculo bis tincto, arte plumaria, sicut præceperat Dominus Moysi.
F 29 Fecerunt & laminam sacræ venerationis de auro purissimo, scripseruntque in ea opere gemmario, Sanctum Domini:
30 Et strinxerunt eam cum mitra vitta hyacinthina, sicut præceperat Dominus Moysi.
31 Perfectum est igitur omne opus tabernaculi & tecti testimonii: feceruntque filii Israel cuncta, quæ præceperat Dominus Moysi.
32 Et obtulerunt tabernaculum, & tectum, & universam supellectilem, annulos, tabulas, vectes, columnas, ac bases,
33 Opertorium de pellibus arietum rubricatis, & aliud operimentum de janthinis pellibus,
34 Velum, arcam, vectes, propitiatorium,
35 Mensam cum vasis suis, & propositionis panibus,
G 36 Candelabrum, lucernas, & utensilia earum cum oleo,
37 Altare aureum, & unguentum, & thymiama ex aromatibus,
38 Et tentorium in introitu tabernaculi,
39 Altare æneum, retiaculum, vectes, & vasa ejus omnia, labrum cum basi sua, tentoria atrii, & columnas cum basibus suis,
40 Tentorium in introitu atrii, funiculosq; illius & paxillos. Nihil ex vasis defuit, quæ in ministerium tabernaculi, & in tectum fœderis jussa sunt fieri.
41 Vestes quoque, quibus sacerdotes utuntur in Sanctuario, Aaron scilicet & filii ejus,
42 Obtulerunt filii Israel, sicut præceperat Dominus.
43 Quæ postquam Moyses cuncta vidit completa, benedixit eis.

CAPUT XL.

Primo mense tabernaculum erigendum, & consecrandum præcipitur; quo facto, majestate Dei repletur, nube tabernaculum continue operiente, nisi dum esset proficiscendum.

A 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
2 Mense primo, prima die mensis, eriges tabernaculum testimonii,
3 Et pones in eo arcam, demittesque ante illam velum:
4 Et illata mensa, pones super eam quæ rite præcepta sunt. Candelabrum stabit cum lucernis suis,
5 Et altare aureum, in quo adoletur incensum, coram arca testimonii. Tentorium in introitu tabernaculi pones,
6 Et ante illud altare holocausti:
7 Labrum inter altare, & tabernaculum, quod implebis aqua.
8 Circumdabisque atrium tentoriis, & ingressum ejus.
9 Et assumpto unctionis oleo unges tabernaculum cum vasis suis, ut sanctificentur:
10 Altare holocausti, & omnia vasa ejus,
11 Labrum cum basi sua: omnia unctionis oleo consecrabis, ut sint Sancta sanctorum.
12 Applicabisque Aaron & filios ejus ad fores tabernaculi testimonii, & lotos aqua,
13 Indues sanctis vestibus, ut ministrent mihi, & unctio eorum in sacerdotium sempiternum proficiat.
14 Fecitque Moyses omnia, quæ præceperat Dominus.
15 Igitur mense primo anni secundi, prima die mensis collocatum est tabernaculum.
16 * Erexitque Moyses illud, & posuit tabulas, ac bases, & vectes, statuitque columnas, * Num. 7. a. 1.
17 Et expandit tectum super tabernaculum, imposito desuper operimento, sicut Dominus imperaverat.
C 18 Posuit & testimonium in arca, subditis infra vectibus, & oraculum desuper.
19 Cumque intulisset arcam in tabernaculum, appendit ante eam velum, ut expleret Domini jussionem.
20 Posuit & mensam in tabernaculo testimonii ad plagam septentrionalem extra velum,
21 Ordinatis coram propositionis panibus, sicut præceperat Dominus Moysi.
22 Posuit & candelabrum in tabernaculo testimonii e regione mensæ in parte australi, C
23 Locatis per ordinem lucernis, juxta præceptum Domini.
24 Posuit & altare aureum sub tecto testimonii contra velum,
25 Et adolevit super eo incensum aromatum, sicut jusserat Dominus Moysi.
26 Posuit & tentorium in introitu tabernaculi testimonii,
27 Et altare holocausti in vestibulo testimonii, offerens in eo holocaustum, & sacrificia, ut Dominus imperaverat.
28 Labrum quoque statuit inter tabernaculum testimonii, & altare, implens illud aqua.
29 Laveruntque Moyses & Aaron ac filii ejus manus suas & pedes,
30 Cum ingrederentur tectum fœderis, & accederent ad altare, sicut præceperat Dominus Moysi.
31 Erexit & atrium per gyrum tabernaculi & altaris, ducto in introitu ejus tentorio. D
Postquam omnia perfecta sunt,
32 * Operuit nubes tabernaculum testimonii, & gloria Domini implevit illud. * Num. 9. c. 15. 3. Reg. 8. b. 10.
33 Nec poterat Moyses ingredi tectum fœderis, nube operiente omnia, & majestate Dñi coruscante, quia cuncta nubes operuerat.
34 Si quando nubes tabernaculum deserebat, proficiscebantur filii Israel per turmas suas:
35 Si pendebat desuper, manebant in eodem loco.
36 Nubes quippe Domini incubabat per diem tabernaculo, & ignis in nocte, videntibus cunctis populis Israel, per cunctas mansiones suas.

LIBER LEVITICUS,

Hebraice Vaicra.

CAPUT PRIMUM.

Varius ritus ac modus armentorum, pecudum, & avium offerendorum in holocaustum.

1 VOCAVIT autem Moysen, & locutus est ei Dominus de tabernaculo testimonii, dicens: A
2 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Homo, qui obtulerit ex vobis hostiam Domino de pecoribus, id est, de bobus & ovibus offerens victimas,
3 * Si holocaustum fuerit ejus oblatio, ac de armento, masculum immaculatum offeret ad hostium tabernaculi testimonii, ad placandum sibi Dominum: * Exod. 29. b. 10.
4 Ponetq; manum super caput hostiæ, & acce-

ptabilis erit, atque in expiationem ejus proficiens.

5 Immolabitque vitulum coram Domino, & offerent filii Aaron sacerdotes sanguinem ejus, fundentes per altaris circuitum, quod est ante ostium tabernaculi:

6 Detractaque pelle hostiæ, artus in frusta concident,

7 Et subjicient in altari ignem, strue lignorum ante composita:

8 Et membra, quæ sunt cæsa, desuper ordinantes, caput videlicet, & cuncta quæ adhærent jecori,

C 9 Intestinis & pedibus lotis aqua: adolebitque ea sacerdos super altare in holocaustum, & suavem odorem Domino.

10 Quod si de pecoribus oblatio est, de ovibus, sive de capris holocaustum, masculum absque macula offeret:

11 Immolabitque ad latus altaris, quod respicit ad Aquilonem, coram Domino: sanguinem vero illius fundent super altare filii Aaron per circuitum:

D 12 Dividentque membra, caput, & omnia quæ adhærent jecori, & ponent super ligna, quibus subjiciendus est ignis:

13 Intestina vero & pedes lavabunt aqua. Et oblata omnia adolebit sacerdos super altare in holocaustum, & odorem suavissimum Domino.

14 Si autem de avibus holocausti oblatio fuerit Domino, de turturibus, aut pullis columbæ,

15 Offeret eam sacerdos ad altare: & retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet sanguinem super crepidinem altaris:

16 Vesiculam vero gutturis, & plumas projiciet prope altare ad orientalem plagam, in loco in quo cineres effundi solent,

17 Confringetque ascellas ejus, & non secabit, neque ferro dividet eam, & adolebit super altare, lignis igne supposito. Holocaustum est, & oblatio suavissimi odoris Domino.

CAPUT II.

Ritus oblationis sacrificiorum similæ oleo conspersæ, thuris, panum, laganorum, atque primitiarum, addito in omnibus sale, nusquam autem fermento, nec melle.

A 1 Anima cum obtulerit oblationem sacrificii Domino, simila erit ejus oblatio: fundetque super eam oleum, & ponet thus,

2 Ac deferet ad filios Aaron sacerdotes: quorum unus tollet pugillum plenum similæ & olei, ac totum thus, & ponet memoriale super altare in odorem suavissimum Domino.

*Eccli. 7. d. 34. 3 * Quod autem reliquum fuerit de sacrificio, erit Aaron & filiorum ejus, Sanctum sanctorum de oblationibus Domini.

B 4 Cum autem obtuleris sacrificium coctum in clibano, de simila, panes scilicet absque fermento, conspersos oleo, & lagana azyma oleo lita;

5 Si oblatio tua fuerit de sartagine, similæ conspersæ oleo, & absque fermento,

6 Divides eam minutatim, & fundes super eam oleum.

7 Sin autem de craticula fuerit sacrificium, æque simila oleo conspergetur:

8 Quam offerens Domino, trades manibus sacerdotis.

C 9 Qui cum obtulerit eam, tollet memoriale de sacrificio, & adolebit super altare in odorem suavitatis Domino:

10 Quidquid autem reliquum est, erit Aaron, & filiorum ejus, Sanctum sanctorum de oblationibus Domini.

11 Omnis oblatio, quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domino.

12 Primitias tantum eorum offeretis ac munera: super altare vero non imponentur in D odorem suavitatis.

*Marc. 9. g. 48. 13 Quidquid obtuleris sacrificii, * sale condies, nec auferes sal fœderis Dei tui de sacrificio tuo. In omni oblatione tua offeres sal.

14 Si autem obtuleris munus primarum frugum tuarum Domino de spicis adhuc virentibus, torrebis igni, & confringes in morem farris, & sic offeres primitias tuas Domino,

15 Fundens supra oleum, & thus imponens, quia oblatio Domini est:

16 De qua adolebit sacerdos in memoriam muneris partem farris fracti, & olei, ac totum thus.

CAPUT III.

Quo pacto offerantur hostiæ pacificorum, nempe de bobus, ovibus, agnis, & capris, adipem omnem & sanguinem sibi deposcit Deus, eorumque vetatur esus.

1 Quod si hostia pacificorum fuerit ejus oblatio, & de bobus voluerit offerre, marem sive feminam, immaculata offeret coram Domino. A

2 Ponetque manum super caput victimæ suæ, quæ immolabitur in introitu tabernaculi testimonii, fundentque filii Aaron sacerdotes sanguinem per altaris circuitum.

3 Et offerent de hostia pacificorum in oblationem Domino * adipem, qui operit vitalia, & quidquid pinguedinis est intrinsecus: *Exod. 29. b. 13.

4 Duos renes cum adipe, quo teguntur ilia, & reticulum jecoris cum renunculis:

5 Adolebuntque ea super altare in holocaustum, lignis igne supposito, in oblationem suavissimi odoris Domino. B

6 Si vero de ovibus fuerit ejus oblatio, & pacificorum hostia, sive masculum obtulerit, sive feminam, immaculata erunt.

7 Si agnum obtulerit coram Domino,

8 Ponet manum suam super caput victimæ suæ, quæ immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonii: fundentque filii Aaron sanguinem ejus per circuitum altaris.

9 Et offerent de pacificorum hostia sacrificium Domino, adipem & caudam totam C

10 Cum renibus, & pinguedinem, quæ operit ventrem, atque universa vitalia, & utrumque renunculum cum adipe, qui est juxta ilia, reticulumque jecoris cum renunculis.

11 Et adolebit ea sacerdos super altare in pabulum ignis, & oblationis Domini.

12 Si capra fuerit ejus oblatio, & obtulerit eam Domino,

13 Ponet manum suam super caput ejus, immolabitque eam in introitu tabernaculi testimonii. Et fundent filii Aaron sanguinem ejus per altaris circuitum.

14 Tollentque ex ea in pastum ignis Dominici adipem, qui operit ventrem, & qui tegit universa vitalia: D

15 Duos renunculos cum reticulo, quod est super eos juxta ilia, & arvinam jecoris cum renunculis:

16 Adolebitque ea super altare sacerdos in alimoniam ignis, & suavissimi odoris. Omnis adeps Domini erit

17 Jure perpetuo in generationibus, & cunctis habitaculis vestris: nec sanguinem, nec adipem omnino comedetis.

CAPUT IV.

Modus offerendi hostias pro peccato Sacerdotis, principis, & multitudinis per ignorantiam commisso.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: A

2 Loquere filiis Israel: Anima, quæ peccaverit per ignorantiam, & de universis mandatis Domini, quæ præcepit ut non fierent, quippiam fecerit:

3 Si Sacerdos, qui unctus est, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino:

4 Et adducet illum ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino, ponetque manum super caput ejus, & immolabit eum Domino.

5 Hauriet quoque de sanguine vituli, inferens illum in tabernaculum testimonii.

6 Cumque intinxerit digitum in sanguine, asperget eo septies coram Domino contra velum Sanctuarii. B

7 Ponetque de eodem sanguine super cornua altaris thymiamatis gratissimi Domino, quod est in tabernaculo testimonii. Omnem autem reliquum sanguinem fundet in basim altaris holocausti in introitu tabernaculi.

8 Et adipem vituli auferet pro peccato, tam eum qui vitalia operit, quam omnia quæ intrinsecus sunt:

9 Duos renunculos, & reticulum, quod est super eos juxta ilia, & adipem jecoris cum renunculis,

10 Sicut aufertur de vitulo hostiæ pacificorum: & adolebit ea super altare holocausti.

11 Pellem vero, & omnes carnes cum capite, & pedibus, & intestinis, & fimo,

12 Et reliquo corpore, efferet extra castra in locum mundum, ubi cineres effundi solent: incendetque ea super lignorum struem, quæ in loco effusorum cinerum cremabuntur.

13 Quod si omnis turba Israel ignoraverit, & per imperitiam fecerit quod contra mandatum Domini est,

14 Et postea intellexerit peccatum suum, offeret pro peccato suo vitulum, adducetque eum ad ostium tabernaculi:

15 Et ponent seniores populi manus super caput ejus coram Domino. Immolatoque vitulo in conspectu Domini,

16 Inferet sacerdos, qui unctus est, de sanguine ejus in tabernaculum testimonii;

17 Tincto digito aspergens septies contra velum.

18 Ponetque de eodem sanguine in cornibus altaris, quod est coram Domino in tabernaculo testimonii: reliquum autem sanguinem fundet juxta basim altaris holocaustorum, quod est in ostio tabernaculi testimonii.

19 Omnemque ejus adipem tollet, & adolebit super altare:

20 Sic faciens & de hoc vitulo, quomodo fecit & prius: & rogante pro eis sacerdote, propitius erit eis Dominus.

21 Ipsum autem vitulum efferet extra castra, atque comburet, sicut & priorem vitulum: quia est pro peccato multitudinis.

22 Si peccaverit princeps, & fecerit unum e pluribus per ignorantiam, quod Domini lege prohibetur,

23 Et postea intellexerit peccatum suum; offeret hostiam Domino hircum de capris immaculatum.

24 Ponetque manum suam super caput ejus: cumque immolaverit eum in loco, ubi solet mactari holocaustum coram Domino, quia pro peccato est,

25 Tinget sacerdos digitum in sanguine hostiæ pro peccato, tangens cornua altaris holocausti, & reliquum fundens ad basim ejus.

26 Adipem vero adolebit supra, sicut in victimis pacificorum fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

27 Quod si peccaverit anima per ignorantiam de populo terræ, ut faciat quidquam de his, quæ Domini lege prohibentur, atque delinquat,

28 Et cognoverit peccatum suum, offeret capram immaculatam.

29 Ponetque manum super caput hostiæ, quæ pro peccato est, & immolabit eam in loco holocausti.

30 Tolletque sacerdos de sanguine in digito suo, & tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim ejus.

31 Omnem autem adipem auferens, sicut auferri solet de victimis pacificorum, adolebit super altare in odorem suavitatis Domino: rogabitque pro eo, & dimittetur ei.

32 Sin autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato, ovem scilicet immaculatam,

33 Ponet manum super caput ejus, & immolabit eam in loco, ubi solent cædi holocaustorum hostiæ.

34 Sumetque sacerdos de sanguine ejus digito suo, & tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim ejus.

35 Omnem quoque adipem auferens, sicut auferri solet adeps arietis, qui immolatur pro pacificis, cremabit super altare in incensum Domini: rogabitque pro eo, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

CAPUT V.

De hostiis pro peccatis ex silentio veritatis, immunditia, errore, juramento, sacrorum abusu atque ignorantia.

1 SI peccaverit anima, & audierit vocem jurantis, testisque fuerit, quod aut ipse vidit, aut conscius est: nisi indicaverit, portabit iniquitatem suam.

2 Anima, quæ tetigerit aliquid immundum, sive quod occisum a bestia est, aut per se mortuum, aut quodlibet aliud reptile; & oblita fuerit immunditiæ suæ, rea est, & deliquit:

3 Et si tetigerit quidquam de immunditia hominis, juxta omnem impuritatem, qua pollui solet, oblitaque cognoverit postea, subjacebit delicto.

4 Anima, quæ juraverit, & protulerit labiis suis, ut vel male quid faceret, vel bene, & idipsum juramento & sermone firmaverit, oblitaque postea intellexerit delictum suum,

5 Agat pœnitentiam pro peccato,

6 Et offerat de gregibus agnam, sive capram: orabitque pro ea sacerdos, & pro peccato ejus.

7 Sin autem non potuerit offerre pecus, offerat * duos turtures, vel duos pullos columbarum domino, unum pro peccato, & alterum in holocaustum: * *Inf.* 12. *d.* 8. *Luc.* 2. *c.* 24.

8 Dabitque eos sacerdoti, qui primum offerens pro peccato, retorquebit caput ejus ad pennulas, ita ut collo hæreat, & non penitus abrumpatur:

9 Et asperget de sanguine ejus parietem altaris. Quidquid autem reliquum fuerit, faciet distillare ad fundamentum ejus, quia pro peccato est.

10 Alterum vero adolebit in holocaustum, ut fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

11 Quod si non quiverit manus ejus duos offerre turtures, aut duos pullos columbarum, offeret pro peccato suo similæ partem ephi decimam: non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato est.

12 Tradetque eam sacerdoti, qui plenum ex ea pugillum hauriens, cremabit super altare in monimentum ejus, qui obtulerit,

13 Rogans pro illo, & expians: reliquam vero partem ipse habebit in munere.

14 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

15 Anima si prævaricans cæremonias per errorem, in his, quæ Domino sunt sanctificata, peccaverit, offeret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus, qui emi potest duobus siclis, juxta pondus Sanctuarii:

16 Ipsumque, quod intulit damni, restituet, & quintam partem ponet supra, tradens sacerdoti, qui rogabit pro eo offerens arietem, & dimittetur ei.

17 Anima si peccaverit per ignorantiam, feceritque unum ex his, quæ Domini lege prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem suam,

18 Offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti, juxta mensuram æstimationemque peccati: qui orabit pro eo, quia nesciens fecerit, & dimittetur ei,

19 Quia per errorem deliquit in Dominum.

CAPUT VI.

Oblatio pro peccato ex certa scientia commisso: leges holocausti, ignis perpetui, singulorum sacrificiorum, & oblationum sacerdotis in die unctionis suæ: & in genere de hostia pro peccato: quive, & quando his vesci possint.

1 LOcutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Anima quæ peccaverit, & contempto Domino, negaverit proximo suo depositum, quod fidei ejus creditum fuerat, vel vi aliquid extorserit, aut calumniam fecerit,

3 Sive rem perditam invenerit, & inficians insuper pejeraverit, & quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus solent peccare homines,

4 Convicta delicti, reddet

5 Omnia, quæ per fraudem voluit obtinere, integra, & * quintam insuper partem domino, cui damnum intulerat. * *Num.* 5. *a.* 7.

6 Pro peccato autem suo offeret arietem immaculatum de grege, & dabit eum sacerdoti juxta æstimationem mensuramque delicti:

7 Qui rogabit pro eo coram Dño, & dimittetur illi pro singulis, quæ faciendo peccavit.

B 8 Locutusq; est Dominus ad Moysen, dicens:

9 Præcipe Aaron & filiis ejus: Hæc est lex holocausti: Cremabitur in altari tota nocte usque mane: ignis ex eodem altari erit.

10 Vestietur tunica sacerdos & feminalibus lineis: tolletque cineres, quos vorans ignis exussit, & ponens juxta altare,

11 Spoliabitur prioribus vestimentis, indutusque aliis, efferet eos extra castra, & in loco mundissimo usque ad favillam consumi faciet.

12 Ignis autem in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos subjiciens ligna mane per singulos dies, & imposito holocausto, desuper adolebit adipes pacificorum.

13 Ignis est iste perpetuus, qui nunquam deficiet in altari.

14 Hæc est lex sacrificii, & libamentorum, quæ offerent filii Aaron coram Domino, & coram altari.

15 Tollet sacerdos pugillum similæ, quæ conspersa est oleo, & totum thus, quod super similam positum est: adolebitque illud in altari in monimentum odoris suavissimi Domino:

C 16 Reliquam autem partem similæ comedet Aaron cum filiis suis, absque fermento: & comedet in loco sancto atrii tabernaculi.

17 Ideo autem non fermentabitur, quia pars ejus in Domini offertur incensum. Sanctum sanctorum erit, sicut pro peccato atque delicto.

18 Mares tantum stirpis Aaron comedent illud. Legitimum ac sempiternum erit in generationibus vestris de sacrificiis Domini, omnis, qui tetigerit illa, sanctificabitur.

19 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicens:

20 Hæc est oblatio Aaron, & filiorum ejus, quam offerre debent Domino in die unctionis suæ. Decimam partem ephi offerent similæ in sacrificio sempiterno, medium ejus mane, & medium ejus vespere:

21 Quæ in sartagine oleo conspersa frigetur. Offeret autem eam calidam in odorem suavissimum Domino

D 22 Sacerdos, qui jure patri successerit, & tota cremabitur in altari.

23 Omne enim sacrificium sacerdotum igne consumetur, nec quisquam comedet ex eo.

24 Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens:

25 Loquere Aaron, & filiis ejus: Ista est lex hostiæ pro peccato: In loco ubi offertur holocaustum, immolabitur coram Domino. Sanctum sanctorum est.

26 Sacerdos qui offert, comedet eam in loco sancto, in atrio tabernaculi.

27 Quidquid tetigerit carnes ejus, sanctificabitur. Si de sanguine illius vestis fuerit aspersa, lavabitur in loco sancto.

28 Vas autem fictile, in quo cocta est, confringetur: quod si vas æneum fuerit, defricabitur, & lavabitur aqua.

29 Omnis masculus de genere sacerdotali vescetur de carnibus ejus, quia Sanctum sanctorum est.

* Heb. 13. b. 11 Sup. 4. a. 5. 30 Hostia enim, quæ cæditur pro peccato, * cujus sanguis infertur in tabernaculum testimonii ad expiandum in Sanctuario, non comedetur, sed comburetur igni.

CAPUT VII.

Ritus oblationis hostiæ pro delicto, & hostiæ ac victimæ pacificorum: adeps & sanguis in universum comedi prohibentur.

1 HÆc quoque lex hostiæ pro delicto: Sancta sanctorum est.

2 Idcirco ubi immolabitur holocaustum, mactabitur & victima pro delicto: sanguis ejus per gyrum altaris fundetur.

3 Offerent ex ea caudam & adipem, qui operit vitalia:

4 Duos renunculos, & pinguedinem, quæ juxta ilia est, reticulumque jecoris cum renunculis.

5 Et adolebit ea sacerdos super altare: incensum est Domini pro delicto.

6 Omnis masculus de sacerdotali genere in loco sancto vescetur his carnibus, quia Sanctum sanctorum est.

7 Sicut pro peccato offertur hostia, ita & pro delicto. Utriusque hostiæ lex una erit: ad sacerdotem, qui eam obtulerit, pertinebit.

8 Sacerdos, qui offert holocausti victimam, habebit pellem ejus.

9 Et omne sacrificium similæ, quod coquitur in clibano, & quidquid in craticula, vel in sartagine præparatur, ejus erit sacerdotis, a quo offertur:

10 Sive oleo conspersa, sive arida fuerint, cunctis filiis Aaron mensura æqua per singulos dividetur. B

11 Hæc est lex hostiæ pacificorum, quæ offertur Domino.

12 Si pro gratiarum actione oblatio fuerit, offerent panes absque fermento conspersos oleo, & lagana azyma uncta oleo, coctamque similam, & collyridas olei admistione conspersas:

13 Panes quoque fermentatos cum hostia gratiarum, quæ immolatur pro pacificis:

14 Ex quibus unus pro primitiis offeretur Domino, & erit sacerdotis, qui fundet hostiæ sanguinem,

15 Cujus carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis quidquam usque mane.

16 Si voto, vel sponte quispiam obtulerit hostiam, eadem similiter edetur die: sed & si quid in crastinum remanserit, vesci licitum est:

17 Quidquid autem tertius invenerit dies, ignis absumet.

18 Si quis de carnibus victimæ pacificorum die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti: quin potius quæcumque anima tali se edulio contaminaverit, prævaricationis rea erit.

19 Caro, quæ aliquid tetigerit immundum, non comedetur, sed comburetur igni: qui fuerit mundus, vescetur ex ea. C

20 Anima polluta, quæ ederit de carnibus hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, peribit de populis suis.

21 Et quæ tetigerit immunditiam hominis, vel jumenti, sive omnis rei, quæ polluere potest, & comederit de hujuscemodi carnibus, interibit de populis suis.

22 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

23 Loquere filiis Israel: Adipem ovis, & bovis, & capræ non comedetis.

24 Adipem cadaveris morticini, & ejus animalis, quod a bestia captum est, habebitis in varios usus.

25 Si quis adipem, qui offerri debet in incensum Domini, comederit, peribit de populo suo.

26 Sanguinem quoque omnis animalis non sumetis in cibo, tam de avibus, quam de pecoribus.

27 Omnis anima, quæ ederit sanguinem, peribit de populis suis.

28 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

29 Loquere filiis Israel, dicens: Qui offert victimam pacificorum Domino, offerat simul & sacrificium, id est libamenta ejus.

30 Tenebit manibus adipem hostiæ, & pectusculum: cumque ambo oblata Domino consecraverit, tradet sacerdoti, D

31 Qui adolebit adipem super altare: pectusculum autem erit Aaron, & filiorum ejus.

32 Armus quoque dexter de pacificorum hostiis cedet in primitias sacerdotis.

33 Qui obtulerit sanguinem & adipem, filiorum Aaron, ipse habebit & armum dextrum in portione sua.

34 Pectusculum enim elevationis, & armum separationis tuli a filiis Israel de hostiis eorum pacificis, & dedi Aaron sacerdoti, & filiis ejus lege perpetua, ab omni populo Israel.

35 Hæc est unctio Aaron, & filiorum ejus in cæremoniis Domini, die qua obtulit eos Moyses, ut sacerdotio fungerentur,

36 Et quæ præcepit eis dari Dominus a fi-

liis Iſrael religione perpetua in generationibus ſuis.

37 Iſta eſt lex holocauſti, & ſacrificii pro peccato atque delicto, & pro conſecratione & pacificorum victimis,

38 Quam conſtituit Dominus Moyſi in monte Sinai, quando mandavit filiis Iſrael, ut offerrent oblationes ſuas Dño in deſerto Sinai.

CAPUT VIII.

Aaronis in Pontificem, & filiorum ejus in Sacerdotes conſecratio, ac tabernaculi ſupellectiliſque ejus unctio per Moyſen.

A 1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Tolle Aaron cum filiis ſuis, veſtes eorum, & unctionis oleum, vitulum pro peccato, duos arietes, caniſtrum cum azymis,

3 Et congregabis omnem cœtum ad oſtium tabernaculi.

4 Fecit Moyſes, ut Dominus imperaverat: congregataque omni turba ante fores tabernaculi,

5 Ait: Iſte eſt ſermo, quem juſſit Dominus fieri.

6 Statimque obtulit Aaron, & filios ejus. Cumque laviſſet eos,

7 Veſtivit Pontificem ſubucula linea, accingens eum balteo, & induens eum tunica

B hyacinthina, & deſuper humerale impoſuit,

8 Quod aſtringens cingulo aptavit rationali, in quo erat Doctrina & Veritas.

9 Cidari quoque texit caput, & ſuper eam, contra frontem, poſuit laminam auream conſecratam in ſanctificatione, ſicut præceperat ei Dominus.

10 Tulit & unctionis oleum, quo linivit tabernaculum cum omni ſupellectili ſua.

11 Cumque ſanctificans aſperſiſſet altare ſeptem vicibus, unxit illud, & omnia vaſa ejus, labrumque cum baſi ſua ſanctificavit oleo,

* Eccl. 45.c.18. 12 * Quod fundens ſuper caput Aaron, unxit eum, & conſecravit.

13 Filios quoque ejus oblatos veſtivit tunicis lineis, & cinxit balteis, impoſuitque mitras, ut juſſerat Dominus.

C 14 Obtulit & vitulum pro peccato: cumque ſuper caput ejus poſuiſſet Aaron, & filii ejus manus ſuas,

15 Immolavit eum, hauriens ſanguinem, & tincto digito, tetigit cornua altaris per gyrum: quo expiato & ſanctificato, fudit reliquum ſanguinem ad fundamenta ejus.

16 Adipem, vero qui erat ſuper vitalia, & reticulum jecoris, duoſque renunculos cum arvinulis ſuis adolevit ſuper altare:

17 Vitulum cum pelle, & carnibus, & fimo cremans extra caſtra, ſicut præceperat Dñs.

18 Obtulit & arietem in holocauſtum: ſuper cujus caput cum impoſuiſſent Aaron, & filii ejus manus ſuas,

19 Immolavit eum, & fudit ſanguinem ejus per circuitum altaris.

D 20 Ipſumque arietem in fruſta concidens, caput ejus, & artus, & adipem adolevit igni,

21 Lotis prius inteſtinis & pedibus: totumque ſimul arietem incendit ſuper altare, eo quod eſſet holocauſtum ſuaviſſimi odoris Domino, ſicut præceperat ei.

22 Obtulit & arietem ſecundum, in conſecratione ſacerdotum: poſueruntque ſuper caput ejus Aaron, & filii ejus manus ſuas:

23 Quem cum immolaſſet Moyſes, ſumens de ſanguine ejus, tetigit extremum auriculæ dextræ Aaron, & pollicem manus ejus dextræ, ſimiliter & pedis.

24 Obtulit & filios Aaron: cumque de ſanguine arietis immolati tetigiſſet extremum auriculæ ſingulorum dextræ, & pollices manus ac pedis dextri, reliquum fudit ſuper altare per circuitum:

25 Adipem vero, & caudam, omnemque pinguedinem, quæ operit inteſtina, reticulumque jecoris, & duos renes cum adipibus ſuis, & armo dextro ſeparavit.

26 Tollens autem de caniſtro azymorum, quod erat coram Domino, panem abſque fermento, & collyridam conſperſam oleo, laganumq; poſuit ſuper adipes & armum dextrum,

27 Tradens ſimul omnia Aaron, & filiis ejus.

E Qui poſtquam levaverunt ea coram Domino,

28 Rurſum ſuſcepta de manibus eorum adolevit ſuper altare holocauſti, eo quod conſecrationis eſſet oblatio, in odorem ſuavitatis ſacrificii Domino.

29 Tulitque pectuſculum, elevans illud coram Domino, de ariete conſecrationis in partem ſuam, ſicut præceperat ei Dominus.

30 Aſſumenſque unguentum & ſanguinem, qui erat in altari, aſperſit ſuper Aaron, & veſtimenta ejus, & ſuper filios illius, ac veſtes eorum.

F 31 Cumque ſanctificaſſet eos in veſtitu ſuo, præcepit eis, dicens: Coquite carnes ante fores tabernaculi, & ibi comedite eas: panes quoque conſecrationis edite, qui poſiti ſunt in caniſtro, ſicut præcepit mihi Dominus, dicens: * Aaron & filii ejus comedent eos: * Exo. 29.c.32. Inf. 24. b.9.

32 Quidquid autem reliquum fuerit de carne & panibus, ignis abſumet.

33 De oſtio quoque tabernaculi non exibitis ſeptem diebus, uſque ad diem, quo complebitur tempus conſecrationis veſtræ; ſeptem enim diebus finitur conſecratio:

34 Sicut & impræſentiarum factum eſt, ut ritus ſacrificii compleretur.

35 Die ac nocte manebitis in tabernaculo obſervantes cuſtodias Domini, ne moriamini: ſic enim mihi præceptum eſt. D

36 Feceruntque Aaron, & filii ejus cuncta, quæ loquutus eſt Dominus per manum Moyſi.

CAPUT IX.

Inducitur Aaron conſecratus, ac primitiis ſacrificiorum pro ſeipſo, ac populo Deo redditis. Aaron populo benedixit; gloria Domini apparuit, igniſque holocauſtum devoravit.

1 FActo autem octavo die, vocavit Moyſes Aaron & filios ejus, ac majores natu Iſrael, dixitque ad Aaron: A

2 * Tolle de armento vitulum pro peccato, & arietem in holocauſtum, utrumque immaculatum, & offer illos coram Domino. * Exo. 29. a.1.

3 Et ad filios Iſrael loqueris: Tollite hircum pro peccato, & vitulum atque agnum anniculos, & ſine macula, in holocauſtum,

4 Bovem & arietem pro pacificis: & immolate eos coram Domino, in ſacrificio ſingulorum ſimilam conſperſam oleo offerentes: hodie enim Dominus apparebit vobis.

5 Tulerunt ergo cuncta, quæ juſſerat Moyſes, ad oſtium tabernaculi: ubi cum omnis multitudo aſtaret, B

6 Ait Moyſes: Iſte eſt ſermo, quem præcepit Dñs: Facite, & apparebit vobis gloria ejus.

7 Et dixit ad Aaron: Accede ad altare, & immola pro peccato tuo: offer holocauſtum, & deprecare pro te, & pro populo: cumque mactaveris hoſtiam populi, ora pro eo, ſicut præcepit Dominus.

8 Statimque Aaron accedens ad altare, immolavit vitulum pro peccato ſuo:

9 Cujus ſanguinem obtulerunt ei filii ſui: in quo tingens digitum, tetigit cornua altaris, & fudit reſiduum ad baſim ejus.

10 Adipemque, & renunculos, ac reticulum jecoris, quæ ſunt pro peccato, adolevit ſuper altare, ſicut præceperat Dominus Moyſi:

11 Carnes vero, & pellem ejus extra caſtra combuſſit igni.

12 Immolavit & holocauſti victimam: obtuleruntque ei filii ſui ſanguinem ejus, quem fudit per altaris circuitum. C

13 Ipſam etiam hoſtiam in fruſta conciſam, cum capite & membris ſingulis obtulerunt: quæ omnia ſuper altare cremavit igni,

14 Lotis aqua prius inteſtinis & pedibus.

15 Et pro peccato populi offerens, mactavit hircum: expiatoque altari,

16 Fecit holocauſtum,

17 Addens in ſacrificio libamenta, quæ pariter offeruntur, & adolens ea ſuper altare, abſque cæremoniis holocauſti matutini.

18 Immolavit & bovem atque arietem, hoſtias pacificas populi: obtuleruntque ei filii ſui ſanguinem, quem fudit ſuper altare in circuitum.

19 Adipem autem bovis, & caudam arie- D

tis,

tis, renunculosque cum adipibus suis, & re-
ticulum jecoris
20 Posuerunt super pectora. Cumque cre-
mati essent adipes super altare,
21 Pectora eorum, & armos dextros sepa-
ravit Aaron, elevans coram Domino, sicut
præceperat Moyses.
22 Et extendens manus ad populum, bene-
dixit ei. Sicque completis hostiis pro pecca-
to, & holocaustis, & pacificis, descendit.
23 Ingressi autem Moyses & Aaron in ta-
bernaculum testimonii, & deinceps egressi be-
2.Mac nedixerunt populo. Apparuitque gloria Do-
2.a.10. mini omni multitudini:
24 Et ecce egressus ignis a Domino devo-
ravit holocaustum, & adipes qui erant super
altare. Quod cum vidissent turbæ, laudave-
runt Dominum, ruentes in facies suas.

CAPUT X.

Nadab & Abiu thurificantes igne profano, igne cælesti consumpti planguntur a populo, non a sacerdotibus: vini usu & siceræ sacerdotibus interdicto, præcipitur ut residuum oblationis comedant.

A 1 ARreptisque Nadab & Abiu filii Aaron
Num. thuribulis, posuerunt ignem, & incen-
3.a.4. sum desuper, offerentes coram Domino ignem
26.g.61 alienum, quod eis præceptum non erat.
1.Par. 2 Egressusque ignis a Domino devoravit
24.a.2. eos, & mortui sunt coram Domino.
3 Dixitque Moyses ad Aaron: Hoc est quod
locutus est Dominus: Sanctificabor in iis, qui
appropinquant mihi, & in conspectu omnis po-
puli glorificabor. Quod audiens tacuit Aaron.
4 Vocatis autem Moyses Misaele & Elisa-
phan filiis Oziel, patrui Aaron, ait ad eos:
Ite & tollite fratres vestros de conspectu San-
ctuarii, & asportate extra castra.
5 Confestimque pergentes tulerunt eos, sic-
ut jacebant, vestitos lineis tunicis, & eje-
cerunt foras, ut sibi fuerat imperatum.
B 6 Locutusque est Moyses ad Aaron, & ad
Eleazar, & Ithamar filios ejus: Capita ve-
stra nolite nudare, & vestimenta nolite scin-
dere, ne forte moriamini, & super omnem
cœtum oriatur indignatio. Fratres vestri, &
omnis domus Israel plangant incendium, quod
Dominus suscitavit:
7 Vos autem non egrediemini fores taberna-
culi, alioquin peribitis: oleum quippe sanctæ
unctionis est super vos. Qui fecerunt omnia
juxta præceptum Moysi.
8 Dixit quoque Dominus ad Aaron:
9 Vinum, & omne quod inebriare potest, non
bibetis tu & filii tui, quando intratis in ta-
bernaculum testimonii, ne moriamini: quia
præceptum sempiternum est in generationes
vestras.
C 10 Et ut habeatis scientiam discernendi in-
ter sanctum & profanum, inter pollutum &
mundum:
11 Doceatisque filios Israel omnia legitima
mea, quæ locutus est Dominus ad eos per
manum Moysi.
12 Locutusque est Moyses ad Aaron, & ad
Eleazar, & Ithamar filios ejus, qui erant
residui: Tollite sacrificium, quod remansit
de oblatione Domini, & comedite illud abs-
que fermento juxta altare, quia Sanctum
sanctorum est.
13 Comedetis autem in loco sancto, quod
datum est tibi & filiis tuis de oblationibus Do-
mini, sicut præceptum est mihi.
14 Pectusculum quoque, quod oblatum est,
& armum qui separatus est, edetis in loco
mundissimo tu, & filii tui, & filiæ tuæ te-
cum. Tibi enim ac liberis tuis reposita sunt
de hostiis salutaribus filiorum Israel:
15 Eo quod armum, & pectus, & adipes, qui
cremantur in altari, elevaverunt coram Do-
mino: & pertineant ad te, & ad filios tuos
lege perpetua, sicut præcepit Dominus.
D 16 * Inter hæc hircum, qui oblatus fuerat
2.Mac pro peccato, cum quæreret Moyses, exustum
.c.11. reperit: iratusque contra Eleazar & Ithamar
filios Aaron, qui remanserant, ait:
17 Cur non comedistis hostiam pro peccato
in loco sancto, quæ Sancta sanctorum est, &
data vobis, ut portetis iniquitatem multitudi-
nis, & rogetis pro ea in conspectu Domini,
18 Præsertim cum de sanguine illius non sit
illatum intra sancta, & comedere debueritis
eam in Sanctuario, sicut præceptum est mihi?
19 Respondit Aaron: Oblata est hodie victi-
ma pro peccato, & holocaustum coram Domi-
no: mihi autem accidit quod vides. Quo-
modo potui comedere eam, aut placere Do-
mino in cæremoniis mente lugubri?
20 Quod cum audisset Moyses, recepit sa-
tisfactionem.

CAPUT XI.

Animalium mundorum ab immundis separatio, eorumque usus, ut sancti sint filii Israel, sicut & Dominus.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen & A
Aaron, dicens:
2 Dicite filiis Israel: * Hæc sunt animalia, *Deut.
quæ comedere debetis de cunctis animanti- 14.a.3.
bus terræ:
3 Omne, quod habet divisam ungulam, &
ruminat in pecoribus, comedetis.
4 Quidquid autem ruminat quidem, & ha-
bet ungulam, sed non dividit eam, sicut ca-
melus & cætera, non comedetis illud, & in-
ter immunda reputabitis.
5 Chœrogryllus qui ruminat, ungulamque
non dividit, immundus est.
6 Lepus quoque: nam & ipse ruminat, sed
ungulam non dividit.
7 * Et sus: qui cum ungulam dividat, non *2.Mac
ruminat. 6.d.18.
8 Horum carnibus non vescemini, nec ca-
davera contingetis, quia immunda sunt vobis. B
9 Hæc sunt, quæ gignuntur in aquis, & ve-
sci licitum est. Omne quod habet pinnulas
& squamas, tam in mari, quam in fluminibus
& stagnis, comedetis.
10 Quidquid autem pinnulas & squamas non
habet eorum, quæ in aquis moventur & vi-
vunt, abominabile vobis,
11 Execrandumque erit: carnes eorum non
comedetis, & morticina vitabitis.
12 Cuncta, quæ non habent pinnulas & squa-
mas in aquis, polluta erunt.
13 Hæc sunt, quæ de avibus comedere non
debetis, & vitanda sunt vobis: Aquilam, &
gryphem, & haliæetum,
14 Et milvum ac vulturem juxta genus suum,
15 Et omne corvini generis in similitudi-
nem suam,
16 Struthionem, & noctuam, & larum, &
accipitrem juxta genus suum:
17 Bubonem, & mergulum, & ibin,
18 Et cygnum, & onocrotalum, & porphy-
rionem,
19 Herodionem & charadrion juxta genus C
suum, upupam quoque, & vespertilionem.
20 Omne de volucribus, quod graditur super
quatuor pedes, abominabile erit vobis.
21 Quidquid autem ambulat quidem super
quatuor pedes, sed habet longiora retro cru-
ra, per quæ salit super terram,
22 Comedere debetis, ut est bruchus in ge-
nere suo, & attacus atque ophiomachus, ac
locusta, singula juxta genus suum.
23 Quidquid autem ex volucribus quatuor
tantum habet pedes, execrabile erit vobis.
24 Et quicumque morticina eorum tetige-
rit, polluetur, & erit immundus usque ad
vesperum.
25 Et si necesse fuerit, ut portet quippiam D
horum mortuum, lavabit vestimenta sua, &
immundus erit usque ad occasum solis.
26 Omne animal, quod habet quidem ungu-
lam, sed non dividit eam, nec ruminat, im-
mundum erit: & qui tetigerit illud, contami-
nabitur.
27 Quod ambulat super manus, ex cunctis
animantibus, quæ incedunt quadrupedia, im-
mundum erit: qui tetigerit morticina eorum,
polluetur usque ad vesperum.
28 Et qui portaverit hujuscemodi cadavera,
lavabit vestimenta sua, & immundus erit
usque ad vesperum: quia omnia hæc immun-
da sunt vobis.
29 Hæc quoque inter polluta reputabuntur E

de his, quæ moventur in terra, mustela, & mus, & crocodilus, singula juxta genus suum,
30 Mygale, & chamæleon, & stellio, & lacerta, & talpa:
31 Omnia hæc immunda sunt. Qui tetigerit morticina eorum, immundus erit usque ad vesperum;
32 Et super quod ceciderit quidquam de morticinis eorum, polluetur, tam vas ligneum & vestimentum, quam pelles & cilicia: & in quocumque fit opus, tingentur aqua, & polluta erunt usque ad vesperum, & sic postea mundabuntur.
33 Vas autem fictile, in quod horum quidquam intro ceciderit, polluetur, & idcirco frangendum est.
34 Omnis cibus, quem comedetis, si fusa fuerit super eum aqua, immundus erit: & omne liquens, quod bibitur de universo vase, immundum erit.
F 35 Et quidquid de morticinis hujuscemodi ceciderit super illud, immundum erit: sive clibani, sive chytropodes, destruentur, & immundi erunt.
36 Fontes vero, & cisternæ, & omnis aquarum congregatio munda erit. Qui morticinum eorum tetigerit, polluetur.
37 Si ceciderit super sementem, non polluet eam.
38 Si autem quispiam aqua sementem perfuderit, & postea morticinis tacta fuerit, illico polluetur.
39 Si mortuum fuerit animal, quod licet vobis comedere, qui cadaver ejus tetigerit, immundus erit usque ad vesperum:
40 Et qui comederit ex eo quippiam, sive portaverit, lavabit vestimenta sua, & immundus erit usque ad vesperum.
41 Omne quod reptat super terram, abominabile erit, nec assumetur in cibum.
G 42 Quidquid super pectus quadrupes graditur, & multos habet pedes, sive per humum trahitur, non comedetis, quia abominabile est.
43 Nolite contaminare animas vestras, nec tangatis quidquam eorum, ne immundi sitis.
*1. Pet. 1. c. 16. 44 Ego enim sum Dominus Deus vester. * Sancti estote, quia ego sanctus sum. Ne polluatis animas vestras in omni reptili, quod movetur super terram.
45 Ego enim sum Dominus, qui eduxi vos de terra Ægypti, ut essem vobis in Deum. Sancti eritis, quia ego sanctus sum.
46 Ista est lex animantium ac volucrum, & omnis animæ viventis, quæ movetur in aqua, & reptat in terra,
47 Ut differentias noveritis mundi & immundi, & sciatis quid comedere, & quid respuere debeatis.

CAPUT XII.

Puerperæ immunditia, & mundatio cum oblatione.

A 1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
* Luc. 2. c. 22. 2 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: * Mulier, si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus juxta dies separationis menstruæ.
* Luc. 2. c. 21. Joan. 7. c. 22. 3 * Et die octavo circumcidetur infantulus:
4 Ipsa vero triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suæ. Omne sanctum non tanget, nec ingredietur in Sanctuarium, donec impleantur dies purificationis suæ.
B 5 Sin autem feminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus juxta ritum fluxus menstrui, & sexaginta sex diebus manebit in sanguine purificationis suæ.
6 Cumque expleti fuerint dies purificationis suæ, pro filio, sive pro filia, deferet agnum anniculum in holocaustum, & pullum columbæ, sive turturem pro peccato ad ostium tabernaculi testimonii, & tradet sacerdoti,
C 7 Qui offeret illa coram Domino, & orabit pro ea, & sic mundabitur a profluvio sanguinis sui. Ista est lex parientis masculum, aut feminam.
D 8 Quod si non invenerit manus ejus, nec potuerit offerre agnum, sumet * duos turtu-
* Sup. 5. b. 7. c. 11. Luc. 2. c. 24. res, vel duos pullos columbarum, unum in holocaustum, & alterum pro peccato: orabitque pro ea sacerdos, & sic mundabitur.

CAPUT XIII.

Lex & cognitio lepræ Sacerdotibus commissa in homine, & vestimento, quæ præcipiantur leproso.

A 1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, & Aaron, dicens:
2 Homo, in cujus cute & carne ortus fuerit diversus color, sive pustula, aut quasi lucens quippiam, id est plaga lepræ, adducetur ad Aaron sacerdotem, vel ad unum quemlibet filiorum ejus.
3 Qui cum viderit lepram in cute, & pilos in album mutatos colorem, ipsamque speciem lepræ humiliorem cute & carne reliqua, plaga lepræ est, & ad arbitrium ejus separabitur.
4 Sin autem lucens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, & pili coloris pristini, recludet eum sacerdos septem diebus,
5 Et considerabit die septimo: & siquidem lepra ultra non creverit, nec transierit in cute priores terminos, rursum recludet eum septem diebus aliis,
6 Et die septimo contemplabitur: si obscurior fuerit lepra, & non creverit in cute, mundabit eum, quia scabies est: lavabitque homo vestimenta sua, & mundus erit.
B 7 Quod si, postquam a sacerdote visus est, & redditus munditiæ, iterum lepra creverit, adducetur ad eum,
8 Et immunditiæ condemnabitur.
9 Plaga lepræ si fuerit in homine, adducetur ad sacerdotem,
10 Et videbit eum. Cumque color albus in cute fuerit, & capillorum mutaverit aspectum, ipsa quoque caro viva apparuerit,
11 Lepra vetustissima judicabitur, atque inolita cuti. Contaminabit itaque eum sacerdos, & non recludet, quia perspicuæ immunditiæ est.
12 Sin autem effloruerit discurrens lepra in cute, & operuerit omnem cutem a capite usque ad pedes, quidquid sub aspectum oculorum cadit,
13 Considerabit eum sacerdos, & teneri lepra mundissima judicabit, eo quod omnis in candorem versa sit: & idcirco homo mundus erit.
14 Quando vero caro vivens in eo apparuerit,
15 Tunc sacerdotis judicio polluetur, & inter immundos reputabitur; caro enim viva si lepra aspergitur, immunda est.
16 Quod si rursum versa fuerit in alborem, & totum hominem operuerit,
C 17 Considerabit eum sacerdos, & mundum esse decernet.
18 Caro autem & cutis, in qua ulcus natum est, & sanatum,
19 Et in loco ulceris cicatrix alba apparuerit, sive subrufa, adducetur homo ad sacerdotem:
20 Qui cum viderit locum lepræ humiliorem carne reliqua, & pilos versos in candorem, contaminabit eum: plaga enim lepræ orta est in ulcere.
21 Quod si pilus coloris est pristini, & cicatrix subobscura, & vicina carne non est humilior, recludet eum septem diebus.
22 Et si quidem creverit, adjudicabit eum lepræ:
23 Sin autem steterit in loco suo, ulceris est cicatrix, & homo mundus erit.
24 Caro autem & cutis, quam ignis exusserit, & sanata albam sive rufam habuerit cicatricem,
25 Considerabit eam sacerdos, & ecce versa est in alborem, & locus ejus reliqua cute est humilior: contaminabit eum, quia plaga lepræ in cicatrice orta est.
D 26 Quod si pilorum color non fuerit immutatus, nec humilior plaga carne reliqua, & ipsa lepræ species fuerit subobscura, recludet eum septem diebus,
27 Et die septimo contemplabitur: si cre-

verit in cute lepra, contaminabit eum:
28 Sin autem in loco suo candor steterit non satis clarus, plaga combustionis est, & idcirco mundabitur, quia cicatrix est combusturæ.
29 Vir, sive mulier, in cujus capite vel barba germinaverit lepra, videbit eos sacerdos.
30 Et si quidem humilior fuerit locus carne reliqua, & capillus flavus, solitoque subtilior, contaminabit eos, quia lepra capitis, ac barbæ est.
31 Sin autem viderit locum maculæ æqualem vicinæ carni, & capillum nigrum, recludet eum septem diebus,
E 32 Et die septimo intuebitur. Si non creverit macula, & capillus sui coloris est, & locus plagæ carni reliquæ æqualis:
33 Radetur homo absque loco maculæ, & includetur septem diebus aliis.
34 Si die septimo visa fuerit stetisse plaga in loco suo, nec humilior carne reliqua, mundabit eum: lotisque vestibus suis mundus erit.
35 Sin autem post emundationem rursus creverit macula in cute,
36 Non quæret amplius, utrum capillus in flavum colorem sit immutatus, quia aperte immundus est.
37 Porro si steterit macula, & capilli nigri fuerint, noverit hominem sanatum esse, & confidenter eum pronuntiet mundum.
38 Vir, sive mulier, in cujus cute candor apparuerit,
39 Intuebitur eos sacerdos. Si deprehenderit subobscurum alborem lucere in cute, sciat non esse lepram, sed maculam coloris candidi, & hominem mundum.
40 Vir, de cujus capite capilli fluunt, calvus & mundus est:
41 Et si a fronte ceciderint pili, recalvaster & mundus est:
42 Sin autem in calvitio sive in recalvatione albus, vel rufus color fuerit exortus,
43 Et hoc sacerdos viderit, condemnabit eum haud dubie lepræ, quæ orta est in calvitio.
44 Quicumque ergo maculatus fuerit lepra, & separatus est ad arbitrium sacerdotis,
F 45 Habebit vestimenta dissuta, caput nudum, os veste contectum, contaminatum ac sordidum se clamabit.
46 Omni tempore, quo leprosus est & immundus, solus habitabit extra castra.
47 Vestis lanea sive linea, quæ lepram habuerit
48 In stamine atque subtegmine: aut certe pellis, vel quidquid ex pelle confectum est,
49 Si alba vel rufa macula fuerit infecta, lepra reputabitur, ostendeturque sacerdoti.
50 Qui consideratam recludet septem diebus:
51 Et die septimo rursus aspiciens, si deprehenderit crevisse, lepra perseverans est: pollutum judicabit vestimentum, & omne in quo fuerit inventa:
52 Et idcirco comburetur flammis.
53 Quod si eam viderit non crevisse,
54 Præcipiet, & lavabunt id, in quo lepra est, recludetque illud septem diebus aliis.
G 55 Et cum viderit faciem quidem pristinam non reversam, nec tamen crevisse lepram, immundum judicabit, & igne comburet, eo quod infusa sit in superficie vestimenti, vel per totum lepra.
56 Sin autem obscurior fuerit locus lepræ, postquam vestis est lota, abrumpet eum, & a solido dividet.
57 Quod si ultra apparuerit in his locis, quæ prius immaculata erant, lepra volatilis & vaga, debet igne comburi.
58 Si cessaverit, lavabit aqua ea, quæ pura sunt, secundo, & munda erunt.
59 Ista est lex lepræ vestimenti lanei & linei, staminis atque subtegminis, omnisque supellectilis pelliceæ, quomodo mundari debeat, vel contaminari.

CAPUT XIV.

Lepræ expiandæ sacrificia pro homine, domo, ac vestimento, lepra jam curata: ratio lepræ domorum investigandæ, curandæ, pacificandæ.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: A
2 Hic est ritus leprosi, quando mundandus est: * Adducetur ad sacerdotem, *Mat. 8. a. 4.
3 Qui egressus de castris, cum invenerit lepram esse mundatam,
4 * Præcipiet ei, qui purificatur, ut offerat duos passeres vivos pro se, quibus vesci licitum est, & lignum cedrinum, vermiculumque & hyssopum: *Marc. 1. d. 44. Luc. 5. c. 14.
5 Et unum ex passeribus immolari jubebit in vase fictili super aquas viventes:
6 Alium autem vivum cum ligno cedrino, & cocco & hyssopo tinget in sanguine passeris immolati,
7 Quo asperget illum, qui mundandus est, septies, ut jure purgetur: & dimittet passerem vivum, ut in agrum avolet.
8 Cumque laverit homo vestimenta sua, radet omnes pilos corporis, & lavabitur aqua: purificatusque ingredietur castra, ita dumtaxat, ut maneat extra tabernaculum suum septem diebus:
9 Et die septimo radet capillos capitis, barbamque, & supercilia, ac totius corporis pilos. Et lotis rursum vestibus & corpore,
10 Die octavo assumet duos agnos immaculatos, & ovem anniculam absque macula, & tres decimas similæ in sacrificium, quæ conspersa sit oleo, & seorsum olei sextarium. B
11 Cumque sacerdos purificans hominem statuerit eum (& hæc omnia coram Domino in ostio tabernaculi testimonii)
12 Tollet agnum, & offeret eum pro delicto, oleique sextarium; & oblatis ante Dominum omnibus,
13 Immolabit agnum, ubi solet immolari hostia pro peccato, & holocaustum, id est in loco Sancto. Sicut enim pro peccato, ita & pro delicto ad sacerdotem pertinet hostia: Sancta sanctorum est.
14 Assumensque sacerdos de sanguine hostiæ, quæ immolata est pro delicto, ponet super extremum auriculæ dextræ ejus, qui mundatur, & super pollices manus dextræ & pedis:
15 Et de olei sextario mittet in manum suam sinistram,
16 Tingetque digitum dextrum in eo, & asperget coram Domino septies. C
17 Quod autem reliquum est olei in læva manu, fundet super extremum auriculæ dextræ ejus, qui mundatur, & super pollices manus ac pedis dextri, & super sanguinem, qui effusus est pro delicto,
18 Et super caput ejus.
19 Rogabitque pro eo coram Domino, & faciet sacrificium pro peccato: tunc immolabit holocaustum,
20 Et ponet illud in altari cum libamentis suis, & homo rite mundabitur.
21 Quod si pauper est, & non potest manus ejus invenire quæ dicta sunt, pro delicto assumet agnum ad oblationem, ut roget pro eo sacerdos, decimamque partem similæ conspersæ oleo in sacrificium, & olei sextarium,
22 * Duosque turtures, sive duos pullos columbæ, quorum unus sit pro peccato, & alter in holocaustum: *Sup. 5. b. 7. c. 11. 12. d. & 8. Luc. 2. c. 24.
23 Offeretque ea die octavo purificationis suæ sacerdoti, ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino. D
24 Qui suscipiens agnum pro delicto, & sextarium olei, levabit simul:
25 Immolatoque agno, de sanguine ejus ponet super extremum auriculæ dextræ illius, qui mundatur, & super pollices manus ejus ac pedis dextri:
26 Olei vero partem mittet in manum suam sinistram,
27 In quo tingens digitum dextræ manus asperget septies coram Domino:
28 Tangetque extremum dextræ auriculæ illius, qui mundatur, & pollices manus ac

pedis dextri, in loco sanguinis, qui effusus est pro delicto:

29 Reliquam autem partem olei, quæ est in sinistra manu, mittet super caput purificati, ut placet pro eo Dominum:

30 Et turturem sive pullum columbæ offeret,

31 Unum pro delicto, & alterum in holocaustum cum libamentis suis.

32 Hoc est sacrificium leprosi, qui habere non potest omnia in emundationem sui.

33 Locutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:

E 34 Cum ingressi fueritis terram Chanaan, quam ego dabo vobis in possessionem, si fuerit plaga lepræ in ædibus,

35 Ibit cujus est domus, nuncians sacerdoti, & dicet: Quasi plaga lepræ videtur mihi esse in domo mea.

36 At ille præcipiet, ut efferant universa de domo, priusquam ingrediatur eam, & videat utrum leprosa sit, ne immunda fiant omnia quæ in domo sunt. Intrabitque postea, ut consideret lepram domus:

37 Et cum viderit in parietibus illius quasi valliculas pallore sive rubore deformes, & humiliores superficie reliqua,

38 Egredietur ostium domus, & statim claudet illam septem diebus.

39 Reversusque die septimo, considerabit eam. Si invenerit crevisse lepram,

F 40 Jubebit erui lapides, in quibus lepra est, & projici eos extra civitatem in locum immundum:

41 Domum autem ipsam radi intrinsecus per circuitum, & spargi pulverem rasuræ extra urbem in locum immundum:

42 Lapidesque alios reponi pro his, qui ablati fuerint, & luto alio liniri domum.

43 Sin autem postquam eruti sunt lapides, & pulvis erasus, & alia terra lita,

44 Ingressus sacerdos viderit reversam lepram, & parietes respersos maculis, lepra est perseverans, & immunda domus:

45 Quam statim destruent, & lapides ejus ac ligna, atque universum pulverem projicient extra oppidum in locum immundum.

46 Qui intraverit domum, quando clausa est, immundus erit usque ad vesperum:

47 Et qui dormierit in ea, & comederit quippiam, lavabit vestimenta sua.

G 48 Quod si introiens sacerdos viderit lepram non crevisse in domo, postquam denuo lita fuerit, purificabit eam reddita sanitate:

49 Et in purificationem ejus sumet duos passeres, lignumque cedrinum, & vermiculum, atque hyssopum:

50 Et immolato uno passere in vase fictili super aquas vivas,

51 Tollet lignum cedrinum, & hyssopum, & coccum & passerem vivum, & tinget omnia in sanguine passeris immolati, atque in aquis viventibus, & asperget domum septies.

52 Purificabitque eam tam in sanguine passeris, quam in aquis viventibus, & in passere vivo, lignoque cedrino, & hyssopo, atque vermiculo.

53 Cumque dimiserit passerem avolare in agrum libere, orabit pro domo, & jure mundabitur.

54 Ista est lex omnis lepræ, & percussuræ,

55 Lepræ vestium, & domorum,

56 Cicatricis, & erumpentium papularum, lucentis maculæ, & in varias species coloribus immutatis,

57 Ut possit sciri, quo tempore mundum quid, vel immundum sit.

CAPUT XV.

Seminiflui viri, concumbentium, menstruosæ mulieris & hæmorrhoissæ expiatio, ac purificatio.

A 1 Locutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:

2 Loquimini filiis Israel, & dicite eis: Vir, qui patitur fluxum seminis, immundus erit.

3 Et tunc judicabitur huic vitio subjacere, cum per singula momenta adhæserit carni ejus, atque concreverit fœdus humor.

4 Omne stratum, in quo dormierit, immundum erit, & ubicumque sederit.

5 Si quis hominum tetigerit lectum ejus, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum.

6 Si sederit, ubi ille sederat, & ipse lavabit vestimenta sua: & lotus aqua immundus erit usque ad vesperum.

7 Qui tetigerit carnem ejus, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum.

8 Si salivam hujuscemodi homo jecerit super eum, qui mundus est, lavabit vestimenta sua: & lotus aqua immundus erit usque ad vesperum.

9 Sagma, super quo sederit, immundus erit: B

10 Et quidquid sub eo fuerit, qui fluxum seminis patitur, pollutum erit usque ad vesperum. Qui portaverit horum aliquid, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum.

11 Omnis, quem tetigerit qui talis est, non lotis ante manibus, lavabit vestimenta sua: & lotus aqua immundus erit usque ad vesperum.

12 Vas fictile, quod tetigerit, confringetur: vas autem ligneum lavabitur aqua.

13 Si sanatus fuerit qui hujuscemodi sustinet passionem, numerabit septem dies post emundationem sui, & lotis vestibus & toto corpore in aquis viventibus, erit mundus.

14 Die autem octavo sumet duos turtures, aut duos pullos columbæ, & veniet in conspectum Domini ad ostium tabernaculi testimonii, dabitque eos sacerdoti:

15 Qui faciet unum pro peccato, & alterum in holocaustum: rogabitque pro eo coram Domino, ut emundetur a fluxu seminis sui.

16 Vir, de quo egreditur semen coitus, lavabit aqua omne corpus suum: & immundus erit usque ad vesperum.

17 Vestem & pellem, quam habuerit, lavabit aqua, & immunda erit usque ad vesperum. C

18 Mulier, cum qua coierit, lavabitur aqua, & immunda erit usque ad vesperum.

19 Mulier, quæ redeunte mense patitur fluxum sanguinis, septem diebus separabitur.

20 Omnis qui tetigerit eam, immundus erit usque ad vesperum:

21 Et in quo dormierit, vel sederit diebus separationis suæ, polluetur.

22 Qui tetigerit lectum ejus, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum.

23 Omne vas, super quo illa sederit, quisquis attigerit, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua pollutus erit usque ad vesperum.

24 Si coierit cum ea vir tempore sanguinis menstrualis, immundus erit septem diebus: D & omne stratum, in quo dormierit, polluetur.

25 Mulier, quæ patitur multis diebus fluxum sanguinis non in tempore menstruali, vel quæ post menstruum sanguinem fluere non cessat, quamdiu subjacet huic passioni, immunda erit, quasi sit in tempore menstruo.

26 Omne stratum, in quo dormierit, & vas, in quo sederit, pollutum erit.

27 Quicumque tetigerit ea, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum.

28 Si steterit sanguis, & fluere cessaverit, numerabit septem dies purificationis suæ:

29 Et die octavo offeret pro se sacerdoti duos turtures, aut duos pullos columbarum ad ostium tabernaculi testimonii:

30 Qui unum faciet pro peccato, & alterum in holocaustum, rogabitque pro ea coram Domino, & pro fluxu immunditiæ ejus.

31 Docebitis ergo filios Israel, ut caveant immunditiam, & non moriantur in sordibus suis, cum polluerint tabernaculum meum, quod est inter eos.

32 Ista est lex ejus, qui patitur fluxum seminis, & qui polluitur coitu,

33 Et quæ menstruis temporibus separatur, vel quæ jugi fluit sanguine, & hominis, qui dormierit cum ea.

CAPUT XVI.

Quando & quomodo Sacerdos ingredi debeat Sanctuarium, ipsumque expiare una cum tabernaculo & altari, emissarium caprum abigere, & festum expiationum celebrare.

A 1 LOcutusque est Dominus ad Moysen post mortem duorum filiorum Aaron, quando * offerentes ignem alienum interfecti sunt: (* Sup. 10. a. 1.)

2 Et præcepit ei, dicens: Loquere ad Aaron fratrem tuum, * ne omni tempore ingrediatur Sanctuarium, quod est intra velum coram propitiatorio, quo tegitur arca, ut non moriatur (quia in nube apparebo super oraculum) (* Exo. 30. b. 10. Heb. 9. g. 7.)

3 Nisi hæc ante fecerit: Vitulum pro peccato offeret, & arietem in holocaustum.

4 Tunica linea vestietur, feminalibus lineis verenda celabit: accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti: hæc enim vestimenta sunt sancta: quibus cunctis, cum lotus fuerit, induetur.

B 5 Suscipietque ab universa multitudine filiorum Israel duos hircos pro peccato, & unum arietem in holocaustum.

6 Cumque obtulerit vitulum, & oraverit pro se, & pro domo sua,

7 Duos hircos stare faciet coram Domino in ostio tabernaculi testimonii:

8 Mittensque super utrumque sortem, unam Domino, & alteram capro emissario:

9 Cujus exierit sors Domino, offeret illum pro peccato:

10 Cujus autem in caprum emissarium, statuet eum vivum coram Domino, ut fundat preces super eo, & emittat eum in solitudinem.

11 His rite celebratis, offeret vitulum, & rogans pro se, & pro domo sua, immolabit eum:

12 Assumptoque thuribulo, quod de prunis altaris impleverit, & hauriens manu compositum thymiama in incensum, ultra velum intrabit in Sancta:

C 13 Ut positis super ignem aromatibus, nebula eorum & vapor operiat oraculum, quod est supra testimonium: & non moriatur.

14 Tollet quoque de sanguine vituli, & asperget digito septies contra propitiatorium ad Orientem.

15 Cumque mactaverit hircum pro peccato populi, inferet sanguinem ejus intra velum, sicut præceptum est de sanguine vituli, ut aspergat e regione oraculi,

16 Et expiet Sanctuarium ab immunditia filiorum Israel, & a prævaricationibus eorum, cunctisque peccatis. Juxta hunc ritum faciet tabernaculo testimonii, quod fixum est inter eos in medio sordium habitationis eorum.

D 17 * Nullus hominum sit in tabernaculo, quando pontifex Sanctuarium ingreditur, ut roget pro se, & pro domo sua, & pro universo cœtu Israel: donec egrediatur. (* Luc. 1. a. 10.)

18 Cum autem exierit ad altare, quod coram Domino est, oret pro se, & sumptum sanguinem vituli atque hirci fundat super cornua ejus per gyrum:

19 Aspergensq; digito septies, expiet, & sanctificet illud ab immunditiis filiorum Israel.

20 Postquam emundaverit Sanctuarium, & tabernaculum, & altare, tunc offerat hircum viventem:

21 Et posita utraque manu super caput ejus, confiteatur omnes iniquitates filiorum Israel, & universa delicta atque peccata eorum: quæ imprecans capiti ejus, emittet illum per hominem paratum, in desertum.

E 22 Cumque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in terram solitariam, & dimissus fuerit in deserto,

23 Revertetur Aaron in tabernaculum testimonii, & depositis vestibus, quibus prius indutus erat, cum intraret Sanctuarium, relictisque ibi,

24 Lavabit carnem suam in loco sancto, induetur que vestibus suis. Et postquam egressus obtulerit holocaustum suum ac plebis, rogabit tam pro se, quam pro populo:

25 Et adipem, qui oblatus est pro peccatis, adolebit super altare.

26 Ille vero, qui dimiserit caprum emissarium, lavabit vestimenta sua, & corpus aqua & sic ingredietur in castra.

F 27 Vitulum autem, & hircum, qui pro peccato fuerant immolati, & quorum sanguis illatus est in Sanctuarium, ut expiatio compleretur, asportabunt foras castra, * & comburent igni tam pelles, quam carnes eorum, ac fimum: (* Heb 13. b. 11.)

28 Et quicumque combusserit ea, lavabit vestimenta sua, & carnem aqua, & sic ingredietur in castra.

29 Eritque vobis hoc legitimum sempiternum. * Mense septimo, decima die mensis affligetis animas vestras, nullumque opus facietis, sive indigena, sive advena, qui peregrinatur inter vos. (* Inf. 23. c. 27. 28.)

G 30 In hac die expiatio erit vestri, atque mundatio ab omnibus peccatis vestris: coram Domino mundabimini.

31 Sabbatum enim requietionis est, & affligetis animas vestras religione perpetua.

32 Expiabit autem sacerdos, qui unctus fuerit, & cujus manus initiatæ sunt, ut sacerdotio fungatur pro patre suo: induetur que stola linea, & vestibus sanctis,

33 Et expiabit sanctuarium, & tabernaculum testimonii, atque altare, sacerdotes quoque, & universum populum.

34 Eritque vobis hoc legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis Israel, & pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur, sicut præceperat Dominus Moysi.

CAPUT XVII.

Jubentur Hebræi soli Deo sacrificare, non dæmoni, nec usquam nisi ad ostium tabernaculi: atque a sanguinis & morticini esu abstinendum.

A 1 ET locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere Aaron, & filiis ejus, & cunctis filiis Israel, dicens ad eos: Iste est sermo, quem mandavit Dominus, dicens:

3 Homo quilibet de domo Israel, si occiderit bovem, aut ovem, sive capram in castris, vel extra castra,

4 Et non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem Domino, sanguinis reus erit: quasi si sanguinem fuderit, sic peribit de medio populi sui.

5 Ideo sacerdoti offerre debent filii Israel hostias suas, quas occident in agro, ut sanctificentur Domino ante ostium tabernaculi testimonii, & immolent eas hostias pacificas Domino.

B 6 Fundetque sacerdos sanguinem super altare Domini ad ostium tabernaculi testimonii, & adolebit adipem in odorem suavitatis Domino.

7 Et nequaquam ultra immolabunt hostias suas dæmonibus, cum quibus fornicati sunt. Legitimum sempiternum erit illis & posteris eorum.

8 Et ad ipsos dices: Homo de domo Israel, & de advenis, qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit holocaustum, sive victimam,

9 Et ad ostium tabernaculi testimonii non adduxerit eam, ut offeratur Domino, interibit de populo suo.

C 10 Homo quilibet de domo Israel, & de advenis, qui peregrinantur inter eos, si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius, & disperdam eam de populo suo,

11 Quia anima carnis in sanguine est: & ego dedi illum vobis, ut super altare in eo expietis pro animabus vestris, & sanguis pro animæ piaculo sit.

12 Idcirco dixi filiis Israel: Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem, nec ex advenis, qui peregrinantur apud vos.

13 Homo quicumque de filiis Israel, & de advenis, qui peregrinantur apud vos, si venatione atque aucupio ceperit feram vel avem, quibus vesci licitum est, fundat sanguinem ejus, & operiat illum terra. (* Gen. 9. a. 4. Sup. 7. c. 26.)

D 14 * Anima enim omnis carnis in sanguine

est: unde dixi filiis Israel: Sanguinem universæ carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est: & quicumque comederit illum, interibit.

15 Anima, quæ comederit morticinum, vel captum a bestia, tam de indigenis, quam de advenis, lavabit vestimenta sua, & semetipsum aqua, & contaminatus erit usque ad vesperum: & hoc ordine mundus fiet.

15 Quod si non laverit vestimenta sua, & corpus, portabit iniquitatem suam.

CAPUT XVIII.

Gradus conjugii illiciti, ad Gentium, & Chananæorum opera fugienda in varia carnali turpitudine.

A

1 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Ego Dominus Deus vester.

3 Juxta consuetudinem Terræ Ægypti, in qua habitastis, non facietis: & juxta morem Regionis Chanaan, ad quam ego introducturus sum vos, non agetis, nec in legitimis eorum ambulabitis.

4 Facietis judicia mea, & præcepta mea servabitis, & ambulabitis in eis. Ego Dominus Deus vester.

* Eze. 20.b.11. Rom. 10. a.5. Gal. 3. b. 12.

5 * Custodite leges meas atque judicia, quæ faciens homo vivet in eis. Ego Dominus.

6 Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet, ut revelet turpitudinem ejus. Ego Dominus.

7 Turpitudinem patris tui, & turpitudinem matris tuæ non discooperies: mater tua est. Non revelabis turpitudinem ejus.

8 Turpitudinem uxoris patris tui non discooperies: turpitudo enim patris tui est.

B

9 Turpitudinem sororis tuæ ex patre, sive ex matre, quæ domi vel foris genita est, non revelabis.

10 Turpitudinem filiæ filii tui, vel neptis ex filia non revelabis: quia turpitudo tua est.

11 Turpitudinem filiæ uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, & est soror tua, non revelabis.

12 Turpitudinem sororis patris tui non discooperies, quia caro est patris tui.

13 Turpitudinem sororis matris tuæ non revelabis, eo quod caro sit matris tuæ.

14 Turpitudinem patrui tui non revelabis, nec accedes ad uxorem ejus, quæ tibi affinitate conjungitur.

15 Turpitudinem nurus tuæ non revelabis, quia uxor filii tui est; nec discooperies ignominiam ejus.

16 Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis, quia turpitudo fratris tui est.

C

17 Turpitudinem uxoris tuæ & filiæ ejus non revelabis. Filiam filii ejus, & filiam filiæ illius non sumes, ut reveles ignominiam ejus, quia caro illius sunt, & talis coitus incestus est.

18 Sororem uxoris tuæ in pellicatum illius non accipies, nec revelabis turpitudinem ejus, adhuc illa vivente.

19 Ad mulierem, quæ patitur menstrua, non accedes, nec revelabis fœditatem ejus.

20 Cum uxore proximi tui non coibis, nec seminis commistione maculaberis.

* Inf. 20.a.2.

21 * De semine tuo non dabis, ut consecretur idolo Moloch, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus.

22 Cum masculo non commiscearis coitu femineo, quia abominatio est.

D

* Inf. 20.c.16

23 Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo. * Mulier non succumbet jumento, nec miscebitur ei, quia scelus est.

24 Nec polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ sunt universæ gentes, quas ego ejiciam ante conspectum vestrum,

25 Et quibus polluta est terra: cujus ego scelera visitabo, ut evomat habitatores suos.

26 Custodite legitima mea atque judicia, & non faciatis ex omnibus abominationibus istis, tam indigena, quam colonus, qui peregrinantur apud vos.

27 Omnes enim execrationes istas fecerunt accolæ terræ, qui fuerunt ante vos, & polluerunt eam.

28 Cavete ergo, ne & vos similiter evomat, cum paria feceritis, sicut evomuit gentem, quæ fuit ante vos.

29 Omnis anima, quæ fecerit de abominationibus his quippiam, peribit de medio populi sui.

30 Custodite mandata mea. Nolite facere quæ fecerunt hi, qui fuerunt ante vos, & ne polluamini in eis. Ego Dominus Deus vester.

CAPUT XIX.

Varia præcepta moralia, & cæremonialia ante recensita rursus inculcantur, additis de novo aliis.

1 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: A

2 Loquere ad omnem cœtum filiorum Israel, & dices ad eos: * Sancti estote, quia ego sanctus sum, Dominus Deus vester. * Sup. 11.g.44 1. Pet. 1. c.15.

3 Unusquisque patrem suum, & matrem suam timeat. Sabbata mea custodite. Ego Dominus Deus vester.

4 Nolite converti ad idola, nec deos conflatiles faciatis vobis. Ego Dominus Deus vester.

5 Si immolaveritis hostiam pacificorum Domino, ut sit placabilis,

6 Eo die quo fuerit immolata, comedetis eam, & die altero: quidquid autem residuum fuerit in diem tertium, igne comburetis.

7 Si quis post biduum comederit ex ea, profanus erit, & impietatis reus:

8 Portabitque iniquitatem suam, quia sanctum Domini polluit, & peribit anima illa de populo suo. B

9 * Cum messueris segetes terræ tuæ, non tondebis usque ad solum superficiem terræ, nec remanentes spicas colliges. * Infr. 23.d.22

10 Neque in vinea tua racemos & grana decidentia congregabis, sed pauperibus & peregrinis carpenda dimittes. Ego Dominus Deus vester.

11 Non facietis furtum. Non mentiemini, nec decipiet unusquisque proximum suum.

12 * Non perjurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus. C * Exo. 20. b.7.

13 * Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. * Non morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane. *Eccli. 10. a.6. * Deut. 24.c.14 Tob. 4. c. 15.

14 Non maledices surdo, nec coram cæco pones offendiculum: sed timebis Dominum Deum tuum, quia ego sum Dominus.

15 Non facies quod iniquum est, nec injuste judicabis. * Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. Juste judica proximo tuo. * Deut. 1. c. 17. 16.d.19. Prov. 24. c.23 Eccli. 42. a.1. Jac. 2. a. 2.

16 Non eris criminator, nec susurro in populo. Non stabis contra sanguinem proximi tui. Ego Dominus.

17 * Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed * publice argue eum, ne habeas super illo peccatum. * 1.Jo. 2. b.11. 3. c. 14. * Eccl. 19.b.13.

18 Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum. * Diliges amicum tuum sicut teipsum. Ego Dominus. D Matt. 18.b.15. Luc.17. a. 3.

19 Leges meas custodite. Jumentum tuum non facies coire cum alterius generis animantibus. Agrum tuum non seres diverso semine. Veste, quæ ex duobus texta est, non indueris. * Matt. 5. g. 43. 22.d.39. Luc. 6. d. 27. Rom. 13. c.9.

20 Homo si dormierit cum muliere coitu seminis, quæ sit ancilla etiam nubilis, & tamen pretio non redempta, nec libertate donata: vapulabunt ambo, & non morientur, quia non fuit libera.

21 Pro delicto autem suo offeret Domino ad ostium tabernaculi testimonii arietem.

22 Orabitque pro eo sacerdos, & pro peccato ejus coram Domino, & repropitiabitur ei, dimitteturque peccatum.

23 Quando ingressi fueritis terram, & plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum: poma, quæ germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis.

24 Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis Domino. E

25 Quinto autem anno comedetis fructus,

con-

congregantes poma, quæ proferunt. Ego Dominus Deus vester.

16 Non comedetis cum sanguine. Non augurabimini, nec observabitis somnia.

F 27 Neque in rotundum attondebitis comam, nec radetis barbam.

28 Et super mortuo non incidetis carnem vestram, neque figuras aliquas, aut stigmata facietis vobis. Ego Dominus.

29 Ne prostituas filiam tuam, ne contaminetur terra, & impleatur piaculo.

30 Sabbata mea custodite, & Sanctuarium meum metuite. Ego Dominus.

31 Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos. Ego Dominus Deus vester.

32 Coram cano capite consurge, & honora personam senis: & time Dominum Deum tuum. Ego sum Dominus.

*Exod. 22.d.21 33 * Si habitaverit advena in terra vestra, & moratus fuerit inter vos, non exprobretis ei:

G 34 Sed sit inter vos quasi indigena: & diligetis eum quasi vosmetipsos: fuistis enim & vos advenæ in terra Ægypti. Ego Dominus Deus vester.

35 Nolite facere iniquum aliquid in judicio, in regula, in pondere, in mensura.

36 Statera justa, & æqua sint pondera, justus modius, æquusque sextarius. Ego Dñs Deus vester, qui eduxi vos de terra Ægypti.

37 Custodite omnia præcepta mea, & universa judicia, & facite ea. Ego Dominus.

CAPUT XX.

Morte plectendi sunt, qui de semine suo Moloch offerunt, qui magos aut ariolos consulunt, qui parentibus maledicunt, qui varios exercent coitus illicitos.

A 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Hæc loqueris filiis Israel: Homo de filiis Israel, & de advenis, qui habitant in Israel, * si quis dederit de semine suo idolo Moloch, morte moriatur: populus terræ lapidabit eum. [* Sup. 18.c.21.]

3 Et ego ponam faciem meam contra illum, succidamque eum de medio populi sui, eo quod dederit de semine suo Moloch, & contaminaverit Sanctuarium meum, ac polluerit nomen sanctum meum.

4 Quod si negligens populus terræ, & quasi parvipendens imperium meum, dimiserit hominem, qui dedit de semine suo Moloch, nec voluerit eum occidere:

5 Ponam faciem meam super hominem illum, & super cognationem ejus, succidamque & ipsum, & omnes qui consenserunt ei, ut fornicaretur cum Moloch, de medio populi sui.

6 Anima, quæ declinaverit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui.

*1.Pet. 1.c.16. 7 * Sanctificamini, & estote sancti, quia ego sum Dominus Deus vester.

B 8 Custodite præcepta mea, & facite ea. Ego Dominus qui sanctifico vos.

*Exod. 21.c.17. Prov. 20.c.20 Matt. 15.a.4. Marc. 7.b.10. 9 * Qui maledixerit patri suo, aut matri, morte moriatur: patri, matrique maledixit, sanguis ejus sit super eum.

*Deut. 22.c.22. Joan.8. a.5. 10 * Si mœchatus quis fuerit cum uxore alterius, & adulterium perpetraverit cum conjuge proximi sui, morte moriantur & mœchus & adultera.

11 Qui dormierit cum noverca sua, & revelaverit ignominiam patris sui, morte moriantur ambo: sanguis eorum sit super eos.

12 Si quis dormierit cum nuru sua, uterque moriatur, quia scelus operati sunt: sanguis eorum sit super eos.

13 Qui dormierit cum masculo coitu femineo, uterque operatus est nefas, morte moriantur: sit sanguis eorum super eos.

C 14 Qui supra uxorem filiam duxerit matrem ejus, scelus operatus est: vivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri.

15 Qui cum jumento & pecore coierit, morte moriatur: pecus quoque occidite.

16 * Mulier, quæ succubuerit cuilibet jumento, simul interficietur cum eo: sanguis eorum sit super eos. [* Sup. 18.d.23]

17 Qui acceperit sororem suam, filiam patris sui, vel filiam matris suæ, & viderit turpitudinem ejus, illaque conspexerit fratris ignominiam; nefariam rem operati sunt: occidentur in conspectu populi sui, eo quod turpitudinem suam mutuo revelaverint, & portabunt iniquitatem suam.

18 Qui coierit cum muliere in fluxu menstruo, & revelaverit turpitudinem ejus, ipsaque aperuerit fontem sanguinis sui, interficientur ambo de medio populi sui.

19 Turpitudinem materteræ & amitæ tuæ non discooperies. Qui hoc fecerit, ignominiam carnis suæ nudavit: portabunt ambo iniquitatem suam. D

20 Qui coierit cum uxore patrui, vel avunculi sui, & revelaverit ignominiam cognationis suæ, portabunt ambo peccatum suum: absque liberis morientur.

21 Qui duxerit uxorem fratris sui, rem facit illicitam: turpitudinem fratris sui revelavit; absque liberis erunt.

22 Custodite leges meas, atque judicia, & facite ea: ne & vos evomat terra, quam intraturi estis, & habitaturi.

23 Nolite ambulare in legitimis nationum, quas ego expulsurus sum ante vos. Omnia enim hæc fecerunt, & abominatus sum eas. E

24 Vobis autem loquor: Possidete terram eorum, quam dabo vobis in hæreditatem, terram fluentem lacte & melle. Ego Dominus Deus vester, qui separavi vos a ceteris populis.

25 Separate ergo & vos jumentum mundum ab immundo, & avem mundam ab immunda: ne polluatis animas vestras in pecore, & avibus, & cunctis, quæ moventur in terra, & quæ vobis ostendi esse polluta.

26 * Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, & separavi vos a ceteris populis, ut essetis mei. [*1.Pet. 1.c.16.]

27 * Vir, sive mulier, in quibus pythonicus, vel divinationis fuerit spiritus, morte moriantur. Lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit super illos. [*Deut. 18.b.11. 1. Reg 28.b.7.]

CAPUT XXI.

Quibus funeribus interesse possint sacerdotes, & quales ducere uxores: quive inepti sint ad sacerdotium: & de filia sacerdotis fornicante.

1 Dixit quoque Dominus ad Moysen: Loquere ad sacerdotes filios Aaron, & dices ad eos: Ne contaminetur sacerdos in mortibus civium suorum, A

2 Nisi tantum in consanguineis, ac propinquis, id est super patre, & matre, & filio, & filia, fratre quoque,

3 Et sorore virgine, quæ non est nupta viro:

4 Sed nec in principe populi sui contaminabitur.

5 * Non radent caput, nec barbam, neque in carnibus suis facient incisuras. [* Sup. 19.b.27 Ezech. 44.f.20.]

6 Sancti erunt Deo suo, & non polluent nomen ejus. Incensum enim Domini, & panes Dei sui offerunt: & ideo sancti erunt.

7 *Scortum, & vile prostibulum non ducent uxorem, nec eam, quæ repudiata est a marito: quia consecrati sunt Deo suo, [* Sup. 19.f.29.]

8 Et panes propositionis offerunt. Sint ergo sancti, quia & ego sanctus sum, Dominus, qui sanctifico eos. B

9 Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro, & violaverit nomen patris sui, flammis exuretur.

10 Pontifex, id est sacerdos maximus inter fratres suos, super cujus caput fusum est unctionis oleum, & cujus manus in sacerdotio consecratæ sunt, vestitusque est sanctis vestibus, caput suum non discooperiet, vestimenta non scindet:

11 Et ad omnem mortuum non ingredietur omnino: super patre quoque suo, & matre non contaminabitur.

12 Nec egredietur de sanctis, ne polluat Sanctuarium Domini, quia oleum sanctæ unctionis Dei sui super eum est. Ego Dominus. C

13 * Virginem ducet uxorem : * Eze. 44.f.22.

14 Viduam autem, & repudiatam, & sordidam, atque meretricem non accipiet, sed puellam de populo suo:

15 Ne commisceat stirpem generis sui vulgo gentis suæ: quia ego Dominus, qui sanctifico eum.

16 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicens:

17 Loquere ad Aaron: Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo,

18 Nec accedet ad ministerium ejus: si cæcus fuerit, si claudus, si parvo, vel grandi, vel torto naso,

19 Si fracto pede, si manu,

20 Si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel herniosus.

D 21 Omnis qui habuerit maculam de semine Aaron sacerdotis, non accedet offerre hostias Domino, nec panes Deo suo:

22 Vescetur tamen panibus, qui offeruntur in Sanctuario,

23 Ita dumtaxat, ut intra velum non ingrediatur, nec accedat ad altare, quia maculam habet, & contaminare non debet Sanctuarium meum. Ego Dñs, qui sanctifico eos.

24 Locutus est ergo Moyses ad Aaron, & ad filios ejus, & ad omnem Israel cuncta, quæ fuerant sibi imperata.

CAPUT XXII.

Ab esu sanctificatorum, seu victimarum alienigenæ, & immundi abstinere debent: describuntur maculæ, seu vitia, quibus victimæ carere debeant, & quæ debeant offerri.

A 1 LOcutus quoque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere ad Aaron, & ad filios ejus, ut caveant ab his, quæ consecrata sunt filiorum Israel, & non contaminent nomen sanctificatorum mihi, quæ ipsi offerunt. Ego Dñs.

3 Dic ad eos, & ad posteros eorum: Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea, quæ consecrata sunt, & quæ obtulerunt filii Israel Dño, in quo est immunditia, peribit coram Domino. Ego sum Dominus.

4 Homo de semine Aaron, qui fuerit leprosus, aut patiens fluxum seminis, non vescetur de his, quæ sanctificata sunt mihi, donec sanetur. Qui tetigerit immundum super mortuo, & ex quo egreditur semen quasi coitus,

5 Et qui tangit reptile, & quodlibet immundum, cujus tactus est sordidus,

6 Immundus erit usque ad vesperum, & non vescetur his, quæ sanctificata sunt: sed cum laverit carnem suam aqua,

7 Et occubuerit sol, tunc mundatus vescetur de sanctificatis, quia cibus illius est.

8 * Morticinum, & captum a bestia non comedent, nec polluentur in eis. Ego sum Dominus. * Sup. 17.d.15. Exod. 22.d.31 Deut. 14.c.21. Ezec. 44.g.31.

9 Custodiant præcepta mea, ut non subjaceant peccato, & moriantur in Sanctuario, cum polluerint illud. Ego Dominus, qui sanctifico eos.

10 Omnis alienigena non comedet de sanctificatis: inquilinus sacerdotis, & mercenarius non vescentur ex eis.

B 11 Quem autem sacerdos emerit, & qui vernaculus domus ejus fuerit, hi comedent ex eis.

12 Si filia sacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit, de his quæ sanctificata sunt, & de primitiis non vescetur.

13 Sin autem vidua, vel repudiata, & absque liberis reversa fuerit ad domum patris sui, sicut puella consueverat, aletur cibis patris sui. Omnis alienigena comedendi ex eis non habet potestatem.

14 Qui comederit de sanctificatis per ignorantiam, addet quintam partem cum eo quod comedit, & dabit Sacerdoti in Sanctuarium.

15 Nec contaminabunt sanctificata filiorum Israel, quæ offerunt Domino:

16 Ne forte sustineant iniquitatem delicti sui, cum sanctificata comederint. Ego Dominus, qui sanctifico eos.

17 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

18 Loquere ad Aaron & filios ejus, & ad omnes filios Israel, dicesque ad eos: Homo de domo Israel, & de advenis, qui habitant apud vos, qui obtulerit oblationem suam, vel vota solvens, vel sponte offerens, quidquid illud obtulerit in holocaustum Domini, C

19 Ut offeratur per vos, masculus immaculatus erit ex bobus, & ovibus, & ex capris:

20 Si maculam habuerit, non offeretis, neque erit acceptabile.

21 * Homo, qui obtulerit victimam pacificorum Domino, vel vota solvens, vel sponte offerens, tam de bobus, quam de ovibus, immaculatum offeret, ut acceptabile sit: omnis macula non erit in eo. * Deut. 15.d.21 Ecc.35. b.14.

22 Si cæcum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas, aut scabiem, aut impetiginem: non offeretis ea Domino, nec adolebitis ex eis super altare Domini.

23 Bovem, & ovem aure & cauda amputatis, voluntarie offerre potes: votum autem ex eis solvi non potest. D

24 Omne animal, quod vel contritis, vel tusis, vel sectis ablatisque testiculis est, non offeretis Domino, & in terra vestra hoc omnino ne faciatis.

25 De manu alienigenæ non offeretis panes Deo vestro, & quidquid aliud dare voluerit: quia corrupta, & maculata sunt omnia: non suscipietis ea.

26 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicens:

27 Bos, ovis, & capra, cum genita fuerint, septem diebus erunt sub ubere matris suæ: die autem octavo, & deinceps offerri poterunt Domino.

28 Sive illa bos, sive ovis, non immolabuntur una die cum fœtibus suis.

29 Si immolaveritis hostiam pro gratiarum actione Domino, ut possit esse placabilis,

30 Eodem die comedetis eam: non remanebit quidquam in mane alterius diei. Ego Dñs.

31 Custodite mandata mea, & facite ea. Ego Dominus.

32 Ne polluatis nomen meum sanctum, ut sanctificer in medio filiorum Israel. Ego Dominus, qui sanctifico vos,

33 Et eduxi de terra Ægypti, ut essem vobis in Deum. Ego Dominus.

CAPUT XXIII.

Solemnitates Sabbati, Paschæ, Primitiarum, Hebdomadarum, Messis, Tubarum, Expiationis, ac Tabernaculorum: & quibus ritibus peragi debeant.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, dicens: A

2 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis sanctas.

3 Sex diebus facietis opus: dies septimus, quia sabbati requies est, vocabitur sanctus: omne opus non facietis in eo. Sabbatum Dñi est in cunctis habitationibus vestris.

4 Hæ sunt ergo feriæ Domini sanctæ, quas celebrare debetis temporibus suis.

5 * Mense primo, quartadecima die mensis ad vesperum, Phase Domini est: * Exo. 12.c.18. Num. 28.c.16.

6 Et quintadecima die mensis hujus solemnitas azymorum Domini est. Septem diebus azyma comedetis.

7 Dies primus erit vobis celeberrimus, sanctusque: omne opus servile non facietis in eo: B

8 Sed offeretis sacrificium in igne Dño septem diebus; dies autem septimus erit celebrior & sanctior: nullumq; servile opus facietis in eo.

9 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicens:

10 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, & messueritis segetem, feretis manipulos spicarum, primitias messis vestræ, ad sacerdotem:

11 Qui elevabit fasciculum coram Domino, ut acceptabile sit pro vobis, altero die Sabbati, & sanctificabit illum.

12 Atque in eodem die, quo manipulus consecratur, cædetur agnus immaculatus anniculus in holocaustum Domini.

13 Et libamenta offerentur cum eo, duæ de-

cimæ similæ conspersæ oleo in incensum Domini, odoremque suavissimum: liba quoque vini, quarta pars hin.

C 14 Panem, & polentam, & pultes non comedetis ex segete usque ad diem, qua offeretis ex ea Deo vestro. Præceptum est sempiternum in generationibus, cunctisque habitaculis vestris.

* Deut. 16. b. 9. 15 * Numerabitis ergo ab altero die Sabbati, in quo obtulistis manipulum primitiarum, septem hebdomadas plenas,

16 Usque ad alteram diem expletionis hebdomadæ septimæ, id est quinquaginta dies: & sic offeretis sacrificium novum Domino

17 Ex omnibus habitaculis vestris, panes primitiarum duos de duabus decimis similæ fermentatæ, quos coquetis in primitias Domini.

18 Offeretisque cum panibus septem agnos immaculatos anniculos, & vitulum de armento unum, & arietes duos: & erunt in holocaustum cum libamentis suis, in odorem suavissimum Domino.

19 Facietis & hircum pro peccato, duosque agnos anniculos hostias pacificorum.

D 20 Cumque elevaverit eos sacerdos cum panibus primitiarum coram Domino, cedent in usum ejus.

21 Et vocabitis hunc diem celeberrimum, atque sanctissimum: omne opus servile non facietis in eo. Legitimum sempiternum erit in cunctis habitaculis, & generationibus vestris.

* Sup. 19. b. 9. 22 * Postquam autem messueritis segetem terræ vestræ, non secabitis eam usque ad solum: nec remanentes spicas colligetis, sed pauperibus, & peregrinis dimittetis eas. Ego sum Dominus Deus vester.

23 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicens:

* Num. 29. a. 1. 24 * Loquere filiis Israel: Mense septimo, prima die mensis erit vobis sabbatum memoriale, clangentibus tubis, & vocabitur sanctum:

25 Omne opus servile non facietis in eo, & offeretis holocaustum Domino.

26 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicens:

E * Sup. 16. f. 29. Num. 29. a. 7. Joan. 7. f. 37. 27 * Decimo die mensis hujus septimi, dies expiationum erit celeberrimus, & vocabitur sanctus: affligetisque animas vestras in eo, & offeretis holocaustum Domino.

28 Omne opus servile non facietis in tempore diei hujus: quia dies propitiationis est, ut propitietur vobis Dominus Deus vester.

29 Omnis anima, quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de populis suis:

30 Et quæ operis quippiam fecerit, delebo eam de populo suo.

31 Nihil ergo operis facietis in eo: legitimum sempiternum erit vobis in cunctis generationibus, & habitationibus vestris.

F 32 Sabbatum requietionis est, & affligetis animas vestras die nono mensis. A vespera usque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra.

33 Et locutus est Dñs ad Moysen, dicens:

34 Loquere filiis Israel: A quintodecimo die mensis hujus septimi erunt feriæ tabernaculorum septem diebus Domino.

35 Dies primus vocabitur celeberrimus atque sanctissimus: omne opus servile non facietis in eo.

36 Et septem diebus offeretis holocausta Domino. Dies quoque octavus erit celeberrimus atque sanctissimus: & offeretis holocaustum Domino: est enim cœtus atque collectæ: omne opus servile non facietis in eo.

37 Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis celeberrimas atque sanctissimas: offeretisque in eis oblationes Domino, holocausta, & libamenta juxta ritum uniuscujusque diei:

38 Exceptis sabbatis Domini, donisque vestris, & quæ offeretis ex voto, vel quæ sponte tribuetis Domino.

G 39 A quintodecimo ergo die mensis septimi, quando congregaveritis omnes fructus terræ vestræ, celebrabitis ferias Domini septem diebus: die primo & die octavo erit sabbatum, id est requies.

40 Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, spathulasque palmarum, & ramos ligni densarum frondium, & salices de torrente, & lætabimini coram Dño Deo vestro.

41 Celebrabitisque solemnitatem ejus septem diebus per annum; legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Mense septimo festa celebrabitis,

42 Et habitabitis in umbraculis septem diebus. Omnis, qui de genere est Israel, manebit in tabernaculis:

43 Ut discant posteri vestri, quod in tabernaculis habitare fecerim filios Israel, cum educerem eos de terra Ægypti. Ego Dñs Deus vester.

44 Locutusque est Moyses super solemnitatibus Domini ad filios Israel.

CAPUT XXIV.

Ritus, & tempus concinnandarum lucernarum, panum propositionis, pœna blasphemorum, ac talionis.

1 ET locutus est Dominus ad Moysen, dicens: A

2 Præcipe filiis Israel, ut afferant tibi oleum de olivis purissimum, ac lucidum, ad concinnandas lucernas jugiter,

3 Extra velum testimonii in tabernaculo fœderis. Ponetque eas Aaron a vespere usque ad mane coram Domino, cultu rituque perpetuo in generationibus vestris.

4 Super candelabrum mundissimum ponentur semper in conspectu Domini.

5 Accipies quoque similam, & coques ex ea duodecim panes, qui singuli habebunt duas decimas:

6 Quorum senos altrinsecus super mensam purissimam coram Domino statues: B

7 Et pones super eos thus lucidissimum, ut sit panis in monimentum oblationis Domini.

8 Per singula sabbata mutabuntur coram Dño suscepti a filiis Israel fœdere sempiterno:

9 Eruntque Aaron & filiorum ejus, ut comedant eos in loco sancto: quia Sanctum sanctorum est de sacrificiis Domini jure perpetuo.

10 Ecce autem egressus filius mulieris Israelitidis, quem pepererat de viro Ægyptio inter filios Israel, jurgatus est in castris cum viro Israelita.

11 Cumque blasphemasset nomen, & maledixisset ei, adductus est ad Moysen. (Vocabatur autem mater ejus Salumith, filia Dabri de tribu Dan.)

12 Miseruntque eum in carcerem, donec nossent, quid juberet Dominus,

13 Qui locutus est ad Moysen, C

14 Dicens: Educ blasphemum extra castra, & ponant omnes, qui audierunt, manus suas super caput ejus, & lapidet eum populus universus.

15 Et ad filios Israel loqueris: Homo, qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum:

16 Et qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur: lapidibus opprimet eum omnis multitudo, sive ille civis, sive peregrinus fuerit. Qui blasphemaverit nomen Dimini, morte moriatur.

17 * Qui percusserit, & occiderit hominem, morte moriatur. * Exo. 21. b. 12.

Qui percusserit animal, reddet vicarium, id est animam pro anima.

19 Qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum; sicut fecit, sic fiet ei.

20 * Fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente restituet: qualem inflixerit maculam, talem sustinere cogetur. D * Exo. 21. c. 24. Deut. 19. d. 21. Mat. 5. f. 38.

21 Qui percusserit jumentum, reddet aliud. Qui percusserit hominem, punietur.

22 Æquum judicium sit inter vos, sive peregrinus, sive civis peccaverit: quia ego sum Dominus Deus vester.

23 Locutusque est Moyses ad filios Israel: & eduxerunt eum, qui blasphemaverat, extra castra, ac lapidibus oppresserunt. Feceruntque filii Israel, sicut præceperat Dñs Moysi.

CAPUT XXV.

Septimi, id est Sabbatici, & quinquagesimi anni, id est Jubilæi lex: non sumenda a fratribus usura, nec ipsi servitute perpetua opprimendi sunt, sed magis ad advenis potentibus redimendi.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen in monte Sinai, dicens: A

2 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Quando ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, sabbatizes sabbatum Domino.

*Exod. 23.b.10 3 * Sex annis seres agrum tuum ,& sex annis putabis vineam tuam,colligesque fructus ejus:

4 Septimo autem anno sabbatum erit terræ, requietionis Domini: agrum non seres, & vineam non putabis.

5 Quæ sponte gignet humus, non metes:& uvas primitiarum tuarum non colliges quasi vindemiam: annus enim requietionis terræ est:

6 Sed erunt vobis in cibum, tibi & servo tuo, ancillæ & mercenario tuo, & advenæ, qui peregrinantur apud te:

7 Jumentis tuis, & pecoribus, omnia quæ nascuntur, præbebunt cibum.

8 Numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum, id est septies septem, quæ simul faciunt annos quadraginta novem:

9 Et clanges buccina mense septimo, decima die mensis, propitiationis tempore in universa terra vestra:

B 10 Sanctificabisque annum quinquagesimum, & vocabis remissionem cunctis habitatoribus terræ tuæ: ipse est enim jubilæus. Revertetur homo ad possessionem suam, & unusquisque rediet ad familiam pristinam:

11 Quia jubilæus est, & quinquagesimus annus. Non seretis, neque metetis sponte in agro nascentia,& primitias vindemiæ non colligetis

12 Ob sanctificationem jubilæi; sed statim oblata comedetis.

13 Anno jubilæi redient omnes ad possessiones suas.

14 Quando vendes quippiam civi tuo, vel emes ab eo, ne contristes fratrem tuum, sed juxta numerum annorum jubilæi emes ab eo,

15 Et juxta supputationem frugum vendet tibi.

16 Quanto plures anni remanserint post jubilæum, tanto crescet & pretium: & quanto minus temporis numeraveris, tanto minoris & emptio constabit; tempus enim frugum vendet tibi.

17 Nolite affligere contribules vestros, sed timeat unusquisque Deum suum, quia ego Dominus Deus vester.

C 18 Facite præcepta mea, & judicia custodite, & implete ea, ut habitare possitis in terra absque ullo pavore,

19 Et gignat vobis humus fructus suos, quibus vescamini usque ad saturitatem, nullius impetum formidantes.

20 Quod si dixeritis: Quid comedemus anno septimo, si non severimus, neque collegerimus fruges nostras?

21 Dabo benedictionem meam vobis anno sexto, & faciet fructus trium annorum:

22 Seretisque anno octavo, & comedetis veteres fruges usque ad nonum annum: donec nova nascantur, edetis vetera.

23 Terra quoque non vendetur in perpetuum, quia mea est, & vos advenæ & coloni mei estis.

24 Unde cuncta regio possessionis vestræ sub redemptionis conditione vendetur.

25 Si attenuatus frater tuus vendiderit possessiunculam suam, & voluerit propinquus ejus, potest redimere quod ille vendiderat.

26 Sin autem non habuerit proximum, & ipse pretium ad redimendum potuerit invenire:

D 27 Computabuntur fructus ex eo tempore,quo vendidit: & quod reliquum est, reddet emptori, sicque recipiet possessionem suam.

28 Quod si non invenerit manus ejus, ut reddar pretium, habebit emptor quod emerat, usque ad annum jubilæum. In ipso enim omnis venditio redibit ad dominum, & ad possessorem pristinum.

29 Qui vendiderit domum intra urbis muros, habebit licentiam redimendi, donec unus impleatur annus.

30 Si non redemerit, & anni circulus fuerit evolutus, emptor possidebit eam, & posteri ejus in perpetuum, & redimi non poterit, etiam in jubilæo.

31 Sin autem in villa fuerit domus, quæ muros non habet, agrorum jure vendetur: si ante redempta non fuerit, in jubilæo revertetur ad dominum.

E 32 Ædes Levitarum, quæ in urbibus sunt, semper possunt redimi:

33 Si redemptæ non fuerint,in jubilæo revertentur ad dominos, quia domus urbium Levitarum pro possessionibus sunt inter filios Israel.

34 Suburbana autem eorum non veneant, quia possessio sempiterna est.

35 Si attenuatus fuerit frater tuus, & infirmus manu, & susceperis eum quasi advenam & peregrinum, & vixerit tecum,

36 Ne accipias usuras ab eo, nec amplius quam dedisti. Time Deum tuum, ut vivere possit frater tuus apud te.

37 Pecuniam tuam non dabis ei ad usuram, & frugum superabundantiam non exiges.

38 Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Ægypti, ut darem vobis terram Chanaan, & essem vester Deus. F

39 Si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus, non eum opprimes servitute famulorum,

40 Sed quasi mercenarius & colonus erit: usque ad annum jubilæum operabitur apud te,

41 Et postea egredietur cum liberis suis, & revertetur ad cognationem, & ad possessionem patrum suorum.

42 Mei enim servi sunt, & ego eduxi eos de terra Ægypti. Non veneant conditione servorum:

43 Ne affligas eum per potentiam, sed metuito Deum tuum.

44 Servus & ancilla sint vobis de nationibus, quæ in circuitu vestro sunt.

45 Et de advenis, qui peregrinantur apud vos, vel qui ex his nati fuerint in terra vestra, hos habebitis famulos:

46 Et hæreditario jure transmittetis ad posteros, ac possidebitis in æternum: fratres autem vestros filios Israel ne opprimatis per potentiam.

47 Si invaluerit apud vos manus advenæ atque peregrini, & attenuatus frater tuus vendiderit se ei, aut cuiquam de stirpe ejus, G

48 Post venditionem potest redimi. Qui voluerit ex fratribus suis, redimet eum,

49 Et patruus, & patruelis, & consanguineus, & affinis. Sin autem & ipse potuerit, redimet se,

50 Supputatis dumtaxat annis a tempore venditionis suæ usque ad annum jubilæum: & pecunia, qua venditus fuerat, juxta annorum numerum, & rationem mercenarii supputata.

51 Si plures fuerint anni,qui remanent usque ad jubilæum, secundum hos reddet & pretium.

52 Si pauci, ponet rationem cum eo juxta annorum numerum, & reddet emptori quod reliquum est annorum,

53 Quibus ante servivit mercedibus imputatis: non affliget eum violenter in conspectu tuo.

54 Quod si per hæc redimi non potuerit, anno jubilæo egredietur cum liberis suis.

55 Mei enim sunt servi, filii Israel, quos eduxi de terra Ægypti.

CAPUT XXVI.

Dei præcepta servantibus bona promittuntur, non servantibus vero plurima mala.

1 EGo Dominus Deus vester:* Non facietis vobis idolum & sculptile, nec titulos erigetis, nec insignem lapidem ponetis in terra vestra, ut adoretis eum. Ego enim sum Dominus Deus vester. A *Exod. 20.a.4. Deut.5. a.8. Ps. 96. b.7.

2 Custodite sabbata mea, & pavete ad Sanctuarium meum. Ego Dominus.

3 * Si in præceptis meis ambulaveritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis ea, *Deut. 28.a.1

4 Et terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur.

5 Apprehendet messium tritura vindemiam, & vindemia occupabit sementem: & comedetis panem vestrum in saturitate, & absque pavore habitabitis in terra vestra.

6 Dabo pacem in finibus vestris: dormietis,& non erit qui exterreat. Auferam malas bestias, & gladius non transibit terminos vestros. B

7 Persequemini inimicos vestros, & corruent coram vobis.

8 Persequentur quinque de vestris centum alienos, & centum de vobis decem millia: cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro.

9 Respiciam vos,& crescere faciam:multipli-
cabimini, & firmabo pactum meum vobiscum.
10 Comedetis vetustissima veterum, & ve-
tera, novis supervenientibus, projicietis.
11 Ponam tabernaculum meum in medio
vestri, & non abjiciet vos anima mea.
*2.Cor. 6.d.16. 12 * Ambulabo inter vos, & ero Deus ve-
ster, vosque eritis populus meus.
13 Ego Dominus Deus vester, qui eduxi
vos de terra Ægyptiorum, ne serviretis eis,
& qui confregi catenas cervicum vestrarum,
ut incederetis erecti.
*Deut. 28.b.15 Thren. 2.f.17. Malac. 2.a.2. 14 * Quod si non audieritis me, nec fe-
ceritis omnia mandata mea,
15 Si spreveritis leges meas, & judicia mea
contempseritis, ut non faciatis ea quæ a me
constituta sunt, & ad irritum perducatis
pactum meum:
C 16 Ego quoque hæc faciam vobis: Visita-
bo vos velociter in egestate, & ardore, qui
conficiat oculos vestros, & consumat ani-
mas vestras. Frustra seretis sementem, quæ
ab hostibus devorabitur.
17 Ponam faciem meam contra vos, &
corruetis coram hostibus vestris, & subjicie-
mini his, qui oderunt vos: fugietis, nemi-
ne persequente.
18 Sin autem nec sic obedieritis mihi, ad-
dam correptiones vestras septuplum propter
peccata vestra,
19 Et conteram superbiam duritiæ vestræ.
Daboque vobis cælum desuper sicut ferrum,
& terram æneam.
20 Consumetur incassum labor vester: non
proferet terra germen, nec arbores poma
præbebunt.
D 21 Sin ambulaveritis ex adverso mihi, nec
volueritis audire me, addam plagas vestras
in septuplum propter peccata vestra:
22 Immittamque in vos bestias agri, quæ
consumant vos, & pecora vestra, & ad pau-
citatem cuncta redigant, desertæque fiant
viæ vestræ.
23 Quod si nec sic volueritis recipere disci-
plinam, sed ambulaveritis ex adverso mihi:
24 Ego quoque contra vos adversus ince-
dam, & percutiam vos septies propter pec-
cata vestra:
25 Inducamque super vos gladium ultorem
fœderis mei. Cumque confugeritis in ur-
bes, mittam pestilentiam in medio vestri,
& trademini in manibus hostium,
26 Postquam confregero baculum panis ve-
stri: ita ut decem mulieres in uno clibano
coquant panes, & reddant eos ad pondus:
& comedetis, & non saturabimini.
27 Sin autem nec per hæc audieritis me,
sed ambulaveritis contra me:
28 Et ego incedam adversus vos in fu-
rore contrario, & corripiam vos septem
plagis propter peccata vestra,
29 Ita ut comedatis carnes filiorum ve-
strorum, & filiarum vestrarum.
E 30 Destruam excelsa vestra, & simulacra con-
fringam. Cadetis inter ruinas idolorum ve-
strorum, & abominabitur vos anima mea,
31 In tantum ut urbes vestras redigam in
solitudinem, & deserta faciam Sanctuaria ve-
stra, nec recipiam ultra odorem suavissimum.
32 Disperdamque terram vestram: & stu-
pebunt super ea inimici vestri, cum habita-
tores illius fuerint.
33 Vos autem dispergam in Gentes, & e-
vaginabo post vos gladium, eritque terra ve-
stra deserta, & civitates vestræ dirutæ.
34 Tunc placebunt terræ sabbata sua cunctis
diebus solitudinis suæ: quando fueritis
35 In terra hostili, sabbatizabit, & requie-
scet in sabbatis solitudinis suæ, eo quod non
requieverit in sabbatis vestris, quando ha-
bitabatis in ea.
F 36 Et qui de vobis remanserint, dabo pavo-
rem in cordibus eorum in regionibus hostium:
terrebit eos sonitus folii volantis, & ita fugi-
ent quasi gladium: cadent, nullo persequente,
37 Et corruent singuli super fratres suos,
quasi bella fugientes: nemo vestrum inimi-
cis audebit resistere.

38 Peribitis inter Gentes, & hostilis vos
terra consumet.
39 Quod si & de iis aliqui remanserint,
tabescent in iniquitatibus suis in terra ini-
micorum suorum, & propter peccata patrum
suorum, & sua affligentur:
40 Donec confiteantur iniquitates suas, &
majorum suorum, quibus prævaricati sunt
in me, & ambulaverunt ex adverso mihi.
41 Ambulabo igitur & ego contra eos, &
inducam illos in terram hostilem, donec e-
rubescat incircumcisa mens eorum. Tunc o-
rabunt pro impietatibus suis:
42 Et recordabor fœderis mei, quod pepi- G
gi cum Jacob, & Isaac, & Abraham. Terræ
quoque memor ero:
43 Quæ cum relicta fuerit ab eis, compla-
cebit sibi in sabbatis suis, patiens solitudi-
nem propter illos. Ipsi vero rogabunt pro
peccatis suis, eo quod abjecerint judicia
mea, & leges meas despexerint.
44 Et tamen etiam cum essent in terra ho-
stili, non penitus abjeci eos, nequ sic de-
spexi, ut consumerentur, & irritum facerem
pactum meum cum eis. Ego enim sum Do-
minus Deus eorum:
45 Et recordabor fœderis mei pristini, quan-
do eduxi eos de terra Ægypti in conspectu
Gentium, ut essem Deus eorum. Ego Do-
minus. Hæc sunt judicia atque præcepta &
leges, quas dedit Dominus inter se, & filios
Israel in monte Sinai per manum Moysi.

CAPUT XXVII.

Variæ sanciuntur leges de votis, seu rebus per votum oblatis Deo; & de illorum, ac decimarum persolutione.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, A
dicens:
2 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Ho-
mo qui votum fecerit, & spoponderit Deo a-
nimam suam, sub æstimatione dabit pretium.
3 Si fuerit masculus a vigesimo anno usque
ad sexagesimum annum, dabit quinquaginta
siclos argenti ad mensuram Sanctuarii:
4 Si mulier, triginta.
5 A quinto autem anno usq; ad vigesimum
masculus dabit viginti siclos, femina decem.
6 Ab uno mense usque ad annum quin-
tum pro masculo dabuntur quinque sicli,
pro femina tres.
7 Sexagenarius & ultra masculis dabit
quindecim siclos, femina decem.
8 Si pauper fuerit, & æstimationem redde-
re non valebit, stabit coram sacerdote: &
quantum ille æstimaverit, & viderit eum
posse reddere, tantum dabit.
9 Animal autem, quod immolari potest
Domino, si quis voverit, sanctum erit,
10 Et mutari non poterit, id est nec melius
malo, nec pejus bono. Quod si mutaverit,
& ipsum quod mutatum est, & illud pro
quo mutatum est, consecratum erit Domino.
11 Animal immundum, quod immolari B
Domino non potest, si quis voverit, addu-
cetur ante sacerdotem.
12 Qui judicans, utrum bonum, an malum
sit, statuet pretium.
13 Quod si dare voluerit is qui offert,
addet supra æstimationem quintam partem.
14 Homo si voverit domum suam, & san-
ctificaverit Dño, considerabit eam sacerdos, u-
trum bona, an mala sit, & juxta pretium, quod
ab eo fuerit constitutum, venumdabitur:
15 Sin autem ille, qui voverat, voluerit re-
dimere eam, dabit quintam partem æstima-
tionis supra, & habebit domum.
16 Quod si agrum possessionis suæ vove-
rit, & consecraverit Domino, juxta mensu-
ram sementis æstimabitur pretium. Si tri-
ginta modiis hordei seritur terra, quinqua-
ginta siclis venumdetur argenti.
17 Si statim ab anno incipientis jubilæi
voverit agrum, quanto valere potest, tan-
to æstimabitur.
18 Sin autem post aliquantum temporis,
supputabit sacerdos pecuniam juxta anno-
rum, qui reliqui sunt, numerum usque ad
jubilæum, & detrahetur ex pretio.

C 19 Quod si voluerit redimere agrum ille, qui voverat, addet quintam partem æstimatæ pecuniæ, & possidebit eum.
20 Sin autem noluerit redimere, sed alteri cuilibet fuerit venumdatus, ultra eum qui voverat, redimere non poterit:
21 Quia cum jubilæi venerit dies, sanctificatus erit Domino, & possessio consecrata ad jus pertinet sacerdotum.
22 Si ager emptus est, & non de possessione majorum sanctificatus fuerit Domino,
23 Supputabit sacerdos juxta annorum numerum usque ad jubilæum, pretium: & dabit ille, qui voverat eum, Domino.
24 In jubilæo autem revertetur ad priorem dominum, qui vendiderat eum, & habuerat in sorte possessionis suæ.
25 Omnis æstimatio siclo sanctuarii ponderabitur. * Siclus viginti obolos habet.

*Exod. 30.b.13. Num. 3.g.47. Ezech. 45.d.12

26 Primogenita, quæ ad Dñum pertinent, nemo sanctificare poterit, & vovere: sive bos, sive ovis fuerit, Domini sunt.
D 27 Quod si immundum est animal, redimet qui obtulit, juxta æstimationem tuam, & addet quintam partem pretii. Si redimere noluerit, vendetur alteri quantocumque a te fuerit æstimatum.
28 * Omne quod Domino consecratur, sive homo fuerit, sive animal, sive ager, non vendetur, nec redimi poterit. Quidquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit Domino.

*Jos. 6. c.17. d. 25.

29 Et omnis consecratio, quæ offertur ab homine, non redimetur, sed morte morietur.
30 Omnes decimæ terræ, sive de frugibus, sive de pomis arborum, Domini sunt, & illi sanctificantur.
31 Si quis autem voluerit redimere decimas suas, addet quintam partem earum.
32 Omnium decimarum bovis, & ovis, & capræ, quæ sub pastoris virga transeunt, quidquid decimum venerit, sanctificabitur Domino.
33 Non eligetur nec bonum, nec malum, nec altero commutabitur. Si quis mutaverit, & quod mutatum est, & pro quo mutatum est, sanctificabitur Domino, & non redimetur.
34 Hæc sunt præcepta, quæ mandavit Dominus Moysi ad filios Israel in monte Sinai.

LIBER NUMERORUM,

Hebraice Vajedabber.

CAPUT PRIMUM.

Numeratis duodecim tribuum bellicis viris, filii Levi ad deferendum tabernaculum instituuntur.

A 1 Locutusque est Dominus ad Moysen in deserto Sinai in tabernaculo fœderis, prima die mensis secundi, anno altero egressionis eorum ex Ægypto, dicens:
2 * Tollite summam universæ congregationis filiorum Israel per cognationes & domos suas, & nomina singulorum, quidquid sexus est masculini

*Exod. 30.b.12

3 A vigesimo anno & supra, omnium virorum fortium ex Israel, & numerabitis eos per turmas suas tu & Aaron.
B 4 Eruntque vobiscum principes tribuum ac domorum in cognationibus suis,
5 Quorum ista sunt nomina: De Ruben, Elisur filius Sedeur.
6 De Simeon, Salamiel filius Surisaddai.
7 De Juda, Nahasson filius Aminadab.
8 De Issachar, Nathanael filius Suar.
9 De Zabulon, Eliab filius Helon.
10 Filiorum autem Joseph, de Ephraim, Elisama filius Ammiud: de Manasse, Gamaliel filius Phadassur.
11 De Beniamin, Abidan filius Gedeonis.
12 De Dan, Ahiezer filius Amisaddai.
13 De Aser, Phegiel filius Ochran.
14 De Gad, Eliasaph filius Duel.
15 De Nephthali, Ahira filius Enan.
16 Hi nobilissimi principes multitudinis per tribus & cognationes suas, & capita exercitus Israel,
17 Quos tulerunt Moyses & Aaron cum omni vulgi multitudine:
18 Et congregaverunt primo die mensis secundi, recensentes eos per cognationes, & domos, ac familias, & capita, & nomina singulorum, a vigesimo anno & supra,
19 Sicut præceperat Dominus Moysi. Numeratique sunt in deserto Sinai.
20 De Ruben primogenito Israelis per generationes, & familias, ac domos suas, & nomina capitum singulorum, omne quod sexus est masculini a vigesimo anno & supra, procedentium ad bellum, C
21 Quadraginta sex millia quingenti.
22 De filiis Simeon per generationes, ac familias, ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina & capita singulorum, omne quod sexus est masculini a vigesimo anno & supra, procedentium ad bellum,
23 Quinquaginta novem millia trecenti.
24 De filiis Gad per generationes, & familias, ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a viginti annis & supra, omnes qui ad bella procederent,
25 Quadraginta quinque millia sexcenti quinquaginta.
26 De filiis Juda per generationes, & familias, ac domos cognationum suarum, per nomina singulorum a vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere, D
27 Recensiti sunt septuaginta quatuor millia sexcenti.
28 De filiis Issachar per generationes, & familias, ac domos cognationum suarum, per nomina singulorum a vigesimo anno & supra, omnes qui ad bella procederent,
29 Recensiti sunt quinquaginta quatuor millia quadringenti.
30 De filiis Zabulon per generationes, & familias, ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum, a vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,
31 Quinquaginta septem millia quadringenti.
32 De filiis Joseph, filiorum Ephraim per generationes, & familias, ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum, a vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere, E
33 Quadraginta millia quingenti.
34 Porro filiorum Manasse per generationes, & familias, ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum, a viginti annis & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,
35 Triginta duo millia ducenti.
36 De filiis Beniamin per generationes, & familias, ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum, a vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,
37 Triginta quinque millia quadringenti.
38 De filiis Dan per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum, a vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,
39 Sexaginta duo millia septingenti.
40 De filiis Aser per generationes & familias, ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum, a vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere, F
41 Quadraginta millia & mille quingenti.
42 De filiis Nephthali per generationes, & familias, ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum, a vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,
43 Quinquaginta tria millia quadringenti.
44 Hi sunt, quos numeraverunt Moyses

& Aaron, & duodecim principes Israel, singulos per domos cognationum suarum.
45 Fueruntque omnis numerus filiorum Israel
per domos & familias suas, a vigesimo anno
& supra, qui poterant ad bella procedere,
46 Sexcenta tria millia virorum quingenti
quinquaginta.
47 Levitæ autem in tribu familiarum suarum non sunt numerati cum eis.
G 48 Locutusq; est Dñs ad Moysen, dicens:
49 Tribum Levi noli numerare, neque pones summam eorum cum filiis Israel:
50 Sed constitue eos super tabernaculum
testimonii, & cuncta vasa ejus, & quidquid
ad cæremonias pertinet. Ipsi portabunt tabernaculum, & omnia utensilia ejus: & erunt in ministerio, ac per gyrum tabernaculi metabuntur.
51 Cum proficiscendum fuerit, deponent
Levitæ tabernaculum: cum castrametandum,
erigent: quisquis externorum accesserit, occidetur.
52 Metabuntur autem castra filii Israel unusquisque per turmas, & cuneos, atque exercitum suum.
53 Porro Levitæ per gyrum tabernaculi figent tentoria, ne fiat indignatio super multitudinem filiorum Israel, & excubabunt in
custodiis tabernaculi testimonii.
54 Fecerunt ergo filii Israel juxta omnia,
quæ præceperat Dominus Moysi.

CAPUT II.

Quæ tribus circa tabernaculum in quatuor acies ad quamvis mundi plagam ordinentur, recensitis familiarum principibus.

A 1 LOcutusque est Dominus ad Moysen
& Aaron, dicens:
2 Singuli per turmas, signa, atque vexilla, & domos cognationum suarum, castrametabuntur filii Israel per gyrum tabernaculi fœderis.
3 Ad Orientem Judas figet tentoria per
turmas exercitus sui: eritque princeps filiorum ejus Nahasson filius Aminadab:
4 Et omnis de stirpe ejus summa pugnantium, septuaginta quatuor millia sexcenti.
5 Juxta eum castrametati sunt de tribu Issachar, quorum princeps fuis Nathanael filius Suar.
6 Et omnis numerus pugnatorum ejus,
quinquaginta quatuor millia quadringenti.
7 In tribu Zabulon princeps fuit Eliab filius Helon.
8 Omnis de stirpe ejus exercitus pugnatorum, quinquaginta septem millia quadringenti
9 Universi, qui in castris Judæ annumerati
sunt, fuerunt centum octoginta sex millia
quadringenti: & per turmas suas primi egredientur.
B 10 In castris filiorum Ruben ad meridianam
plagam erit princeps Elisur filius Sedeur.
11 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus,
qui numerati sunt, quadraginta sex millia
quingenti.
12 Juxta eum castrametati sunt de tribu
Simeon: quorum princeps fuit Salamiel filius Surisaddai.
13 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus,
qui numerati sunt, quinquaginta novem
millia trecenti.
14 In tribu Gad princeps fuit Eliasaph filius Duel.
15 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus,
qui numerati sunt, quadraginta quinque
millia sexcenti quinquaginta.
C 16 Omnes qui recensiti sunt in castris Ruben, centum quinquaginta millia & mille quadringenti quinquaginta per turmas
suas: in secundo loco proficiscentur.
17 Levabitur autem tabernaculum testimonii per officia Levitarum, & turmas eorum:
quomodo erigetur, ita & deponetur. Singuli per loca, & ordines suos proficiscentur.
18 Ad occidentalem plagam erunt castra
filiorum Ephraim, quorum princeps fuit
Elisama filius Ammiud.
19 Cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui
numerati sunt, quadraginta millia quingenti.
20 Et cum eis tribus filiorum Manasse, quorum princeps fuit Gamaliel filius Phadassur.
21 Cunctusq; exercitus pugnatorum ejus, qui
numerati sunt, triginta duo millia ducenti.
22 In tribu filiorum Beniamin princeps
fuit Abidan filius Gedeonis.
23 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus,
qui recensiti sunt, triginta quinque millia
quadringenti.
24 Omnes qui numerati sunt in castris Ephraim, centum octo millia centum per
turmas suas: tertii proficiscentur.
25 Ad Aquilonis partem castrametati sunt
filii Dan, quorum princeps fuit Ahiezer filius Ammisaddai.
26 Cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui
numerati sunt, sexaginta duo millia septingenti.
27 Juxta eum fixere tentoria de tribu Aser, D
quorum princeps fuit Phegiel filius Ochran.
28 Cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui
numerati sunt, quadraginta millia & mille
quingenti.
29 De tribu filiorum Nephthali princeps
fuit Ahira filius Enan.
30 Cunctus exercitus pugnatorum ejus.
quinquaginta tria millia quadringenti.
31 Omnes qui numerati sunt in castris
Dan, fuerunt centum quinquaginta septem
millia sexcenti: & novissimi proficiscentur.
32 Hic numerus filiorum Israel, per domos cognationum suarum, & turmas divisi
exercitus, sexcenta tria millia quingenti
quinquaginta.
33 Levitæ autem non sunt numerati inter filios Israel: sic enim præceperat Dominus Moysi.
34 Feceruntque filii Israel juxta omnia,
quæ mandaverat Dominus. Castrametati
sunt per turmas suas, & profecti per familias, ac domos patrum suorum.

CAPUT III.

Levitæ in tabernaculi ministerium assumpti numerantur cum suis principibus ac ministeriis, & loco primogenitorum Israel suscipiuntur: reliqua primogenita numerum Levitarum excedentia pretio redimuntur.

1 HÆ sunt generationes Aaron & Moy- A
si in die, qua locutus est Dominus
ad Moysen in monte Sinai.
2 * Et hæc nomina filiorum Aaron: pri- * Exo.
mogenitus ejus Nadab, deinde Abiu, & E- 6.d. 23.
leazar, & Ithamar.
3 Hæc nomina filiorum Aaron sacerdotum,
qui uncti sunt, & quorum repletæ & consecratæ manus, ut sacerdotio fungerentur.
4 *Mortui sunt enim Nadab, & Abiu, cum * Lev.
offerrent ignem alienum in conspectu Domi- 10.a. 1.
ni in deserto Sinai, absque liberis: functi- 2.1Par.
que sunt sacerdotio Eleazar, & Ithamar co- 24. a.2.
ram Aaron patre suo.
5 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicens:
6 Applica tribum Levi, & fac stare in
conspectu Aaron sacerdotis, ut ministrent
ei, & excubent,
7 Et observent quidquid ad cultum pertinet
multitudinis coram tabernaculo testimonii,
8 Et custodiant vasa tabernaculi, servientes in ministerio ejus.
9 Dabisque dono Levitas
10 Aaron & filiis ejus, quibus traditi sunt B
a filiis Israel. Aaron autem, & filios ejus constitues super cultum sacerdotii. Externus,
qui ad ministrandum accesserit, morietur.
11 Locutusq; est Dñs ad Moysen, dicens:
12 Ego tuli Levitas a filiis Israel pro omni primogenito, qui aperit vulvam in filiis Israel, eruntque Levitæ mei.
13 * Meum est enim omne primogenitum, *Exod.
ex quo percussi primogenitos in terra Ægy- 13.a. 2.
pti: sanctificavi mihi quidquid primum na- Inf. 8.
scitur in Israel: ab homine usque ad pecus c. 16.
mei sunt: ego Dominus.
14 Locutusque est Dominus ad Moysen
in deserto Sinai, dicens:
15 Numera filios Levi per domos patrum C
suorum, & familias, omnem masculum ab
uno mense & supra.
16 Numeravit Moyses, ut præceperat Dñs,

* Exo. 6.c.16. 17 * Et inventi sunt filii Levi per nomina sua, Gerson & Caath & Merari.

18 Filii Gerson Lebni & Semei.

19 Filii Caath Amram & Jesaar, Hebron & Oziel.

20 Filii Merari Moholi & Musi.

21 De Gerson fuere familiæ duæ, Lebnitica, & Semeitica:

22 Quarum numeratus est populus sexus masculini ab uno mense & supra, septem millia quingenti.

23 Hi post tabernaculum metabuntur ad Occidentem

24 Sub principe Eliasaph filio Lael.

25 Et habebunt excubias in tabernaculo fœderis,

D 26 Ipsum tabernaculum & operimentum ejus, tentorium quod trahitur ante fores tecti fœderis, & cortinas atrii: tentorium quoque, quod appenditur in introitu atrii tabernaculi, & quidquid ad ritum altaris pertinet, funes tabernaculi, & omnia utensilia ejus.

27 Cognatio Caath habebit populos Amramitas & Jesaaritas & Hebronitas & Ozielitas. Hæ sunt familiæ Caathitarum recensitæ per nomina sua:

28 Omnes generis masculini ab uno mense & supra, octo millia sexcenti habebunt excubias Sanctuarii,

29 Et castrametabuntur ad meridianam plagam.

30 Princepsque eorum erit Elisaphan filius Oziel:

E 31 Et custodient arcam, mensamque & candelabrum, & altaria & vasa Sanctuarii, in quibus ministratur, & velum, cunctamque hujuscemodi supellectilem.

32 Princeps autem principum Levitarum Eleazar filius Aaron sacerdotis, erit super excubitores custodiæ Sanctuarii.

33 At vero de Merari erunt populi Moholitæ & Musitæ recensiti per nomina sua:

34 Omnes generis masculini ab uno mense & supra, sex millia ducenti.

35 Princeps eorum Suriel filius Abihaiel: in plaga septentrionali castrametabuntur.

36 Erunt sub custodia eorum tabulæ tabernaculi, & vectes, & columnæ, ac bases earum, & omnia quæ ad cultum hujuscemodi pertinent:

37 Columnæque atrii per circuitum cum basibus suis, & paxilli cum funibus.

F 38 Castrametabuntur ante tabernaculum fœderis, id est ad orientalem plagam, Moyses & Aaron cum filiis suis, habentes custodiam Sanctuarii in medio filiorum Israel; quisquis alienus accesserit, morietur.

39 Omnes Levitæ, quos numeraverunt Moyses & Aaron juxta præceptum Domini, per familias suas in genere masculino, a mense uno & supra, fuerunt viginti duo millia.

40 Et ait Dñs ad Moysen: Numera primogenitos sexus masculini de filiis Israel, ab uno mense & supra, & habebis summam eorum.

41 Tollesque Levitas mihi pro omni primogenito filiorum Israel. Ego sum Dominus: & pecora eorum pro universis primogenitis pecorum filiorum Israel.

G 42 Recensuit Moyses, sicut præceperat Dominus, primogenitos filiorum Israel.

43 Et fuerunt masculi per nomina sua, a mense uno & supra, viginti duo millia ducenti septuaginta tres.

44 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicens:

45 Tolle Levitas pro primogenitis filiorum Israel, & pecora Levitarum pro pecoribus eorum, eruntque Levitæ mei. Ego sum Dñs.

46 In pretio autem ducentorum septuaginta trium, qui excedunt numerum Levitarum de primogenitis filiorum Israel,

* Exo. 30.b.13 Lev.27 c.25. Inf.18. c.16. 47 Accipies quinque siclos per singula capita ad mensuram Sanctuarii. * Siclus habet viginti obolos.

48 Dabisque pecuniam Aaron & filiis ejus, pretium eorum, qui supra sunt.

49 Tulit igitur Moyses pecuniam eorum, qui fuerant amplius, & quos redemerant a Levitis,

50 Pro primogenitis filiorum Israel, mille trecentorum sexaginta quinque siclorum juxta pondus Sanctuarii, Ezech. 45.d.12

51 Et dedit eam Aaron, & filiis ejus juxta verbum, quod præceperat sibi Dominus.

CAPUT IV.

Ritus & officia Levitarum juxta cujusque familiam distribuuntur.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens: A

2 * Tolle summam filiorum Caath de medio Levitarum per domos & familias suas, *1.Par. 15.b.15

3 A trigesimo anno & supra, usque ad quinquagesimum annum, omnium qui ingrediuntur, ut stent & ministrent in tabernaculo fœderis.

4 Hic est cultus filiorum Caath: Tabernaculum fœderis, & Sanctum sanctorum

5 Ingredientur Aaron & filii ejus, quando movenda sunt castra, & deponent velum, quod pendet ante fores, involventque eo arcam testimonii:

6 Et operient rursum velamine janthinarum pellium, extendentque desuper pallium totum hyacinthinum, & inducent vectes.

7 Mensam quoque propositionis involvent hyacinthino pallio, & ponent cum ea thuribula & mortariola, cyathos & crateras ad liba fundenda; panes semper in ea erunt:

8 Extendentque desuper pallium coccineum, quod rursum operient velamento janthinarum pellium, & inducent vectes.

9 Sument & pallium hyacinthinum, quo operient candelabrum cum lucernis, & forcipibus suis, & emunctoriis, & cunctis vasis olei, quæ ad concinnandas lucernas necessaria sunt:

10 Et super omnia ponent operimentum ianthinarum pellium, & inducent vectes.

11 Nec non & altare aureum involvent hyacinthino vestimento, & extendent desuper operimentum ianthinarum pellium, inducentque vectes. B

12 Omnia vasa, quibus ministratur in Sanctuario, involvent hyacinthino pallio, & extendent desuper operimentum ianthinarum pellium, inducentque vectes.

13 Sed & altare mundabunt cinere, & involvent illud purpureo vestimento:

14 Ponentque cum eo omnia vasa, quibus in ministerio ejus utuntur, idest ignium receptacula, fuscinulas ac tridentes, uncinos & batilla. Cuncta vasa altaris operient simul velamine ianthinarum pellium, & inducent vectes.

15 Cumque involverint Aaron & filii ejus Sanctuarium, & omnia vasa ejus in commotione castrorum, tunc intrabunt * filii Caath, ut portent involuta: & non tangent vasa Sanctuarii, ne moriantur. Ista sunt onera filiorum Caath in tabernaculo fœderis: *1.Par. 15.b.15

16 Super quos erit Eleazar filius Aaron sacerdotis, ad cujus curam pertinet oleum ad concinnandas lucernas, & compositionis incensum, & sacrificium, quod semper offertur, & oleum unctionis, & quidquid ad cultum tabernaculi pertinet, omniumque vasorum, quæ in Sanctuario sunt.

17 Locutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:

18 Nolite perdere populum Caath de medio Levitarum:

19 Sed hoc facite eis, ut vivant, & non moriantur, si tetigerint Sancta sanctorum. Aaron & filii ejus intrabunt, ipsique disponent opera singulorum, & divident quid portare quis debeat.

20 Alii nulla curiositate videant quæ sunt in Sanctuario, priusquam involvantur: alioquin morientur.

21 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicens:

22 Tolle summam etiam filiorum Gerson per domos ac familias & cognationes suas, C

23 A triginta annis & supra, usque ad annos quinquaginta. Numera omnes, qui ingrediuntur & ministrant in tabernaculo fœderis.

24 Hoc est officium familiæ Gersonitarum,

25 Ut portent cortinas tabernaculi, & tectum

fœderis operimentum aliud, & ſuper omnia velamen ianthinum, tentoriumque, quod pendet in introitu tabernaculi fœderis,

26 Cortinas atrii, & velum in introitu, quod eſt ante tabernaculum. Omnia quæ ad altare pertinent, funiculos, & vaſa miniſterii,

27 Jubente Aaron & filiis ejus, portabunt filii Gerſon: & ſcient ſinguli, cui debeant oneri mancipari.

28 Hic eſt cultus familiæ Gerſonitarum in tabernaculo fœderis: eruntque ſub manu Ithamar filii Aaron ſacerdotis.

29 Filios quoque Merari per familias & domos patrum ſuorum recenſebis,

30 A triginta annis & ſupra, uſque ad annos quinquaginta, omnes qui ingrediuntur ad officium miniſterii ſui, & cultum fœderis teſtimonii.

31 Hæc ſunt onera eorum: Portabunt tabulas tabernaculi, & vectes ejus, columnas ac baſes earum,

32 Columnas quoque atrii per circuitum cum baſibus, & paxillis, & funibus ſuis. Omnia vaſa, & ſupellectilem ad numerum accipient, ſicque portabunt.

33 Hoc eſt officium familiæ Meraritarum, & miniſterium in tabernaculo fœderis: eruntque ſub manu Ithamar filii Aaron ſacerdotis.

34 Recenſuerunt igitur Moyſes & Aaron, & principes Synagogæ filios Caath per cognationes, & domos patrum ſuorum,

35 A triginta annis & ſupra, uſque ad annum quinquageſimum, omnes qui ingrediuntur ad miniſterium tabernaculi fœderis:

36 Et inventi ſunt duo millia ſeptingenti quinquaginta.

37 Hic eſt numerus populi Caath, qui intrant tabernaculum fœderis: hos numeravit Moyſes & Aaron juxta ſermonem Domini per manum Moyſi.

38 Numerati ſunt & filii Gerſon per cognationes & domos patrum ſuorum,

39 A triginta annis & ſupra, uſque ad quinquageſimum annum, omnes, qui ingrediuntur, ut miniſtrent in tabernaculo fœderis:

40 Et inventi ſunt duo millia ſexcenti triginta.

41 Hic eſt populus Gerſonitarum, quos numeraverunt Moyſes & Aaron juxta verbum Domini.

42 Numerati ſunt & filii Merari per cognationes, & domos patrum ſuorum,

43 A triginta annis & ſupra, uſque ad annum quinquageſimum, omnes qui ingrediuntur ad explendos ritus tabernaculi fœderis:

44 Et inventi ſunt tria millia ducenti.

45 Hic eſt numerus filiorum Merari, quos recenſuerunt Moyſes & Aaron juxta imperium Domini per manum Moyſi.

46 Omnes qui recenſiti ſunt de Levitis, & quos recenſeri fecit ad nomen Moyſes & Aaron, & principes Iſrael, per cognationes, & domos patrum ſuorum,

47 A triginta annis & ſupra, uſque ad annum quinquageſimum, ingredientes ad miniſterium tabernaculi, & onera portanda,

48 Fuerunt ſimul octo millia quingenti octoginta.

49 Juxta verbum Domini recenſuit eos Moyſes, unumquemque juxta officium & onera ſua, ſicut præceperat ei Dominus.

CAPUT V.

Qui immundi a caſtris arcendi: ſatisfactio tranſgreſſionis per negligentiam: de primitiis, ac oblationibus, & lege zelotypiæ.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Præcipe filiis Iſrael, ut ejiciant de caſtris omnem leproſum, & qui ſemine fluit, pollutuſque eſt ſuper mortuo:

3 Tam maſculum, quam feminam ejicite de caſtris, ne contaminent ea, cum habitaverim vobiſcum.

4 Feceruntque ita filii Iſrael, & ejecerunt eos extra caſtra, ſicut locutus erat Dominus Moyſi.

5 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

6 Loquere ad filios Iſrael: Vir, ſive mulier, cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ ſolent hominibus accidere, & per negligentiam tranſgreſſi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint,

7 Confitebuntur peccatum ſuum, & reddent ipſum caput, quintamque partem deſuper ei, in quem peccaverint.

8 Sin autem non fuerit qui recipiat, dabunt Domino, & erit ſacerdotis, excepto ariete, qui offertur pro expiatione, ut ſit placabilis hoſtia.

9 Omnes quoque primitiæ, quas offerunt filii Iſrael, ad ſacerdotem pertinent:

10 Et quidquid in Sanctuarium offertur a ſingulis, & traditur manibus ſacerdotis, ipſius erit.

11 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

12 Loquere ad filios Iſrael, & dices ad eos: Vir, cujus uxor erraverit, maritumque contemnens

13 Dormierit cum altero viro, & hoc maritus deprehendere non quiverit, ſed latet adulterium, & teſtibus argui non poteſt, quia non eſt inventa in ſtupro:

14 Si ſpiritus zelotypiæ concitaverit virum contra uxorem ſuam, quæ vel polluta eſt, vel falſa ſuſpicione appetitur;

15 Adducet eam ad ſacerdotem, & offeret oblationem pro illa, decimam partem ſati farinæ hordeaceæ: non fundet ſuper eam oleum, nec imponet thus: quia ſacrificium zelotypiæ eſt, & oblatio inveſtigans adulterium.

16 Offeret igitur eam ſacerdos, & ſtatuet coram Domino.

17 Aſſumetque aquam ſanctam in vaſe fictili, & pauxillum terræ de pavimento tabernaculi mittet in eam.

18 Cumque ſteterit mulier in conſpectu Domini, diſcooperiet caput ejus, & ponet ſuper manus illius ſacrificium recordationis, & oblationem zelotypiæ: ipſe autem tenebit aquas amariſſimas, in quibus cum execratione maledicta congeſſit:

19 Adjurabitque eam, & dicet: Si non dormivit vir alienus tecum, & ſi non polluta es deſerto mariti thoro, non te nocebunt aquæ iſtæ amariſſimæ, in quas maledicta congeſſi.

20 Sin autem declinaſti a viro tuo, atque polluta es, & concubuiſti cum altero viro,

21 His maledictionibus ſubjacebis: Det te Dñs in maledictionem, exemplumque cunctorum in populo ſuo: putreſcere faciat femur tuum, & tumens uterus tuus diſrumpatur:

22 Ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, & utero tumeſcente putreſcat femur. Et reſpondebit mulier, Amen, amen.

23 Scribetque ſacerdos in libello iſta maledicta, & delebit ea aquis amariſſimis, in quas maledicta congeſſit,

24 Et dabit ei bibere. Quas cum exhauſerit,

25 Tollet ſacerdos de manu ejus ſacrificium zelotypiæ, & elevabit illud coram Domino, imponetque illud ſuper altare: ita dumtaxat, ut prius

26 Pugillum ſacrificii tollat de eo, quod offertur, & incendat ſuper altare: & ſic potum det mulieri aquas amariſſimas:

27 Quas cum biberit, ſi polluta eſt, & contempto viro adulterii rea, pertranſibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre computreſcet femur: eritque mulier in maledictionem, & in exemplum omni populo.

28 Quod ſi polluta non fuerit, erit innoxia, & faciet liberos.

29 Iſta eſt lex zelotypiæ. Si declinaverit mulier a viro ſuo, & ſi polluta fuerit,

30 Mariruſque zelotypiæ ſpiritu concitatus adduxerit eam in conſpectu Domini, & fecerit ei ſacerdos juxta omnia, quæ ſcripta ſunt;

31 Maritus abſque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem ſuam.

CAPUT VI.

Nazaræorum conſecratio & oblatio: quibuſque verbis ſacerdotes populo benedicerent, præſcribitur.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Loquere ad filios Iſrael, & dices ad eos:

Vir, ſive mulier, cum fecerint votum, ut ſanctificentur, & ſe voluerint Dño conſecrare:

3 A vino, & omni, quod inebriare poteſt, abſtinebunt. Acetum ex vino, & ex qualibet alia potione, & quidquid de uva exprimitur, non bibent: uvas recentes ſiccaſque non comedent

4 Cunctis diebus, quibus ex voto Dño conſecrantur: quidquid ex vinea eſſe poteſt, ab uva paſſa uſque ad acinum, non comedent.

*Judic 13.a.5. 5 Omni tempore ſeparationis ſuæ * novacula non tranſibit per caput ejus, uſque ad completum diem, quo Domino conſecratur. Sanctus erit, creſcente cæſarie capitis ejus.

B

6 Omni tempore conſecrationis ſuæ ſuper mortuum non ingredietur,

7 Nec ſuper patris quidem, & matris, & fratris ſororiſque funere contaminabitur, quia conſecratio Dei ſui ſuper caput ejus eſt.

8 Omnibus diebus ſeparationis ſuæ ſanctus erit Domino.

9 Sin autem mortuus fuerit ſubito quiſpiam coram eo, polluetur caput conſecrationis ejus: quod radet illico in eadem die purgationis ſuæ, & rurſum ſeptima.

10 In octava autem die offeret duos turtures, vel duos pullos columbæ ſacerdoti in introitu fœderis teſtimonii:

11 Facietque ſacerdos unum pro peccato, & alterum in holocauſtum, & deprecabitur pro eo, quia peccavit ſuper mortuo; ſanctificabitque caput ejus in die illo:

12 Et conſecrabit Domino dies ſeparationis illius, offerens agnum anniculum pro peccato: ita tamen ut dies priores irriti fiant, quoniam polluta eſt ſanctificatio ejus.

13 Iſta eſt lex conſecrationis. Cum dies, quos ex voto decreverat, complebuntur, adducet eum ad oſtium tabernaculi fœderis,

C

14 Et offeret oblationem ejus Dño, agnum anniculum immaculatum in holocauſtum, & ovem anniculam immaculatam pro peccato, & arietem immaculatum hoſtiam pacificam,

15 Caniſtrum quoque panum azymorum, qui conſperſi ſint oleo, & lagana abſque fermento uncta oleo, ac libamina ſingulorum:

16 Quæ offeret ſacerdos coram Dño, & faciet tam pro peccato, quam in holocauſtum.

17 Arietem vero immolabit hoſtiam pacificam Domino, offerens ſimul caniſtrum azymorum, & libamenta, quæ ex more debentur.

* Act. 21.d.24 18 * Tunc radetur Nazaræus ante oſtium tabernaculi fœderis cæſarie conſecrationis ſuæ: tolletque capillos ejus, & ponet ſuper ignem, qui eſt ſuppoſitus ſacrificio pacificorum,

D

19 Et armum coctum arietis, tortamque abſque fermento unam de caniſtro, & laganum azymum unum, & tradet in manus Nazaræi, poſtquam raſum fuerit caput ejus:

20 Suſceptaque rurſum ab eo elevabit in conſpectu Domini: & ſanctificata ſacerdotis erunt, ſicut pectuſculum, quod ſeparari juſſum eſt, & femur. Poſt hæc poteſt bibere Nazaræus vinum.

21 Iſta eſt lex Nazaræi, cum voverit oblationem ſuam Domino tempore conſecrationis ſuæ, exceptis his, quæ invenerit manus ejus: juxta quod mente devoverat, ita faciet ad perfectionem ſanctificationis ſuæ.

22 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

23 Loquere Aaron & filiis ejus: Sic benedicetis filiis Iſrael, & dicetis eis:

* Eccl. 36.c.19. 24 * Benedicat tibi Dñs, & cuſtodiat te.

25 Oſtendat Dominus faciem ſuam tibi, & miſereatur tui.

26 Convertat Dominus vultum ſuum ad te, & det tibi pacem.

27 Invocabuntque nomen meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eis.

CAPUT VII.

Oblationes principum duodecim tribuum in dedicationem tabernaculi & altaris: Dominus Moyſi Sanctuarium ingreſſo loquitur de propitiatorio.

A *Exod. 40.b.16 1 Factum * eſt autem in die, qua complevit Moyſes tabernaculum, & erexit illud: unxitque & ſanctificavit cum omnibus vaſis ſuis, altare ſimiliter, & omnia vaſa ejus;

2 Obtulerunt principes Iſrael, & capita familiarum, qui erant per ſingulas tribus, præfectique eorum, qui numerati fuerant,

3 Munera coram Dño, ſex plauſtra tecta cum duodecim bobus. Unum plauſtrum obtulere duo duces, & unum bovem ſinguli, obtuleruntque ea in conſpectu tabernaculi.

4 Ait autem Dominus ad Moyſen:

5 Suſcipe ab eis, ut ſerviant in miniſterio tabernaculi, & trades ea Levitis juxta ordinem miniſterii ſui.

6 Itaque cum ſuſcepiſſet Moyſes plauſtra & boves, tradidit eos Levitis.

7 Duo plauſtra, & quatuor boves dedit filiis Gerſon, juxta id quod habebant neceſſarium.

8 Quatuor alia plauſtra, & octo boves dedit filiis Merari, ſecundum officia & cultum ſuum, ſub manu Ithamar filii Aaron ſacerdotis.

9 Filiis autem Caath non dedit plauſtra & boves: quia in Sanctuario ſerviunt, & onera propriis portant humeris.

10 Igitur obtulerunt duces in dedicationem altaris, die qua unctum eſt, oblationem ſuam ante altare.

11 Dixitque Dominus ad Moyſen: Singuli duces per ſingulos dies offerant munera in dedicationem altaris. B

12 Primo die obtulit oblationem ſuam Nahaſſon filius Aminadab de tribu Juda:

13 Fueruntque in ea acetabulum argenteum pondo centum tringinta ſiclorum, phiala argentea habens ſeptuaginta ſiclos juxta pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

14 Mortariolum ex decem ſiclis aureis plenum incenſo:

15 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum,

16 Hircumque pro peccato:

17 Et in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc eſt oblatio Nahaſſon filii Aminadab.

18 Secundo die obtulit Nathanael filius Suar, dux de tribu Iſſachar,

19 Acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos juxta pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

20 Mortariolum aureum habens decem ſiclos, plenum incenſo:

21 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum,

22 Hircumque pro peccato:

23 Et in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Nathanael filii Suar.

24 Tertio die princeps filiorum Zabulon, Eliab filius Helon

25 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium: C

26 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

27 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum,

28 Hircumque pro peccato:

19 Et in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc eſt oblatio Eliab filii Helon.

30 Die quarto princeps filiorum Ruben, Eliſur filius Sedeur

31 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

32 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

33 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum,

34 Hircumque pro peccato:

35 Et in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Eliſur filii Sedeur.

36 Die quinto princeps filiorum Simeon, Salamiel filius Surisaddai
37 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila consperfa oleo in sacrificium:
38 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:
39 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum,
40 Hircumque pro peccato:
41 Et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Salamiel filii Surisaddai.
42 Die sexto princeps filiorum Gad, Eliasaph filius Duel
43 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila consperfa oleo in sacrificium:
44 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:
45 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum,
46 Hircumque pro peccato:
47 Et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Eliasaph filii Duel.
48 Die septimo princeps filiorum Ephraim, Elisama filius Ammiud
49 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila consperfa oleo in sacrificium:
50 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:
51 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum,
52 Hircumque pro peccato:
53 Et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Elisama filii Ammiud.
54 Die octavo princeps filiorum Manasse, Gamaliel filius Phadassur
55 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila consperfa oleo in sacrificium:
56 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:
57 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum,
58 Hircumque pro peccato:
59 Et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Gamaliel filii Phadassur.
60 Die nono princeps filiorum Beniamin, Abidan filius Gedeonis
61 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila consperfa oleo in sacrificium:
62 Et mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:
63 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum,
64 Hircumque pro peccato:
65 Et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Abidan filii Gedeonis.
66 Die decimo princeps filiorum Dan, Ahiezer filius Ammisaddai
67 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila consperfa oleo in sacrificium:
68 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:
69 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum,
70 Hircumque pro peccato:
71 Et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Ahiezer filii Ammisaddai.
72 Die undecimo princeps filiorum Aser, Phegiel filius Ochran
73 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila consperfa oleo in sacrificium:
74 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:
75 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum,
76 Hircumque pro peccato:
77 Et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Phegiel filii Ochran.
78 Die duodecimo princeps filiorum Nephthali, Ahira filius Enan
79 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila oleo consperfa in sacrificium:
80 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:
81 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum,
82 Hircumque pro peccato:
83 Et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Ahira filii Enan.
84 Hæc in dedicatione altaris oblata sunt a principibus Israel in die, qua consecratum est: acetabula argentea duodecim, phialæ argenteæ duodecim, mortariola aurea duodecim:
85 Ita ut centum triginta siclos argenti haberet unum acetabulum, & septuaginta siclos haberet una phiala: id est in commune vasorum omnium ex argento sicli duo millia quadringenti pondere Sanctuarii:
86 Mortariola aurea duodecim plena incenso denos siclos appendentia pondere Sanctuarii: idest simul auri sicli centum viginti:
87 Boves de armento in holocaustum duodecim, arietes duodecim, agni anniculi duodecim, & libamenta eorum: hirci duodecim pro peccato:
88 In hostias pacificorum boves viginti quatuor, arietes sexaginta, hirci sexaginta, agni anniculi sexaginta. Hæc oblata sunt in dedicatione altaris, quando unctum est.
89 Cumque ingrederetur Moyses tabernaculum fœderis, ut consuleret oraculum, audiebat vocem loquentis ad se de propitiatorio, quod erat super arcam testimonii inter duos Cherubim, unde & loquebatur ei.

CAPUT VIII.

Candelabri & lucernarum locus, situs, materia, ac forma, ætasque, & consecratio Levitarum.

1 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicens:
2 Loquere Aaron, & dices ad eum: Cum posueris septem lucernas, candelabrum in australi parte erigatur. Hoc igitur præcipe, ut lucernæ contra boream e regione respiciant ad mensam panum propositionis: contra eam partem, quam candelabrum respicit, lucere debebunt.
3 Fecitque Aaron, & imposuit lucernas super candelabrum, ut præceperat Dñs Moysi.
4 Hæc autem erat factura candelabri, ex auro ductili tam medius stipes, quam cuncta quæ ex utroque calamorum latere nascebantur. Juxta exemplum, quod ostendit Dñs Moysi, ita operatus est candelabrum.
5 Et locutus est Dñs ad Moysen, dicens:
6 Tolle Levitas de medio filiorum Israel, & purificabis eos
7 Juxta hunc ritum: Aspergantur aqua lustrationis, & radant omnes pilos carnis suæ. Cumque laverint vestimenta sua, & mundati fuerint,

B

8 Tollent bovem de armentis,& libamentum ejus ſimilam oleo conſperſam : bovem autem alterum de armento tu accipies pro peccato :

9 Et applicabis Levitas coram tabernaculo fœderis, convocata omni multitudine filiorum Iſrael.

10 Cumque Levitæ fuerint coram Dño, ponent filii Iſrael manus ſuas ſuper eos :

11 Et offeret Aaron Levitas munus in conſpectu Domini a filiis Iſrael, ut ſerviant in miniſterio ejus.

12 Levitæ quoque ponent manus ſuas ſuper capita boum, e quibus unum facies pro peccato, & alterum in holocauſtum Domini, ut depreceris pro eis.

13 Statueſque Levitas in conſpectu Aaron & filiorum ejus, & conſecrabis oblatos Dño,

C

14 Ac ſeparabis de medio filiorum Iſrael, ut ſint mei :

15 Et poſtea ingredientur tabernaculum fœderis, ut ſerviant mihi. Sicque purificabis, & conſecrabis eos in oblationem Dñi : quoniam dono donati ſunt mihi a filiis Iſrael.

*Exod. 13.a.2. Sup. 3. b. 13. Luc.2. c. 23.

16 *Pro primogenitis, quæ aperiunt omnem vulvam in Iſrael, accepi eos.

17 Mea ſunt enim omnia primogenita filiorum Iſrael, tam ex hominibus, quam ex jumentis. Ex die, quo percuſſi omne primogenitum in terra Ægypti, ſanctificavi eos mihi :

18 Et tuli Levitas pro cunctis primogenitis filiorum Iſrael :

19 Tradidique eos dono Aaron & filiis ejus de medio populi, ut ſerviant mihi pro Iſrael in tabernaculo fœderis, & orent pro eis, ne ſit in populo plaga, ſi auſi fuerint accedere ad Sanctuarium.

D

20 Feceruntque Moyſes, & Aaron, & omnis multitudo filiorum Iſrael ſuper Levitis, quæ præceperat Dominus Moyſi.

21 Purificatique ſunt, & laverunt veſtimenta ſua. Elevavitque eos Aaron in conſpectu Domini, & oravit pro eis,

22 Ut purificati ingrederentur ad officia ſua in tabernaculum fœderis, coram Aaron & filiis ejus. Sicut præceperat Dominus Moyſi de Levitis, ita factum eſt.

23 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens :

24 Hæc eſt lex Levitarum : A viginti quinque annis & ſupra ingredientur, ut miniſtrent in tabernaculo fœderis.

25 Cumque quinquageſimum annum ætatis impleverint, ſervire ceſſabunt :

26 Eruntque miniſtri fratrum ſuorum in tabernaculo fœderis, ut cuſtodiant quæ ſibi fuerint commendata, opera autem ipſa non faciant. Sic diſpones Levitas in cuſtodiis ſuis.

CAPUT IX.

Quo tempore debeant mundi Phaſe celebrare, & quo immundi : nubes tabernaculum operiens per diem columna nubis, per noctem ut ſpecies ignis ducit exercitum totis 40. annis.

A

1 Locutus eſt Dñs ad Moyſen in deſerto Sinai, anno ſecundo poſtquam egreſſi ſunt de terra Ægypti, menſe primo, dicens :

*Exod. 12. d. 3.

2 *Faciant filii Iſrael Phaſe in tempore ſuo,

3 Quartadecima die menſis hujus ad veſperam, juxta omnes cæremonias, & juſtificationes ejus.

4 Præcepitque Moyſes filiis Iſrael, ut facerent Phaſe.

5 Qui fecerunt tempore ſuo, quartadecima die menſis ad veſperam in monte Sinai. Juxta omnia, quæ mandaverat Dominus Moyſi, fecerunt filii Iſrael.

B

6 Ecce autem quidam immundi ſuper anima hominis, qui non poterant facere Phaſe in die illo, accedentes ad Moyſen & Aaron,

7 Dixerunt eis : Immundi ſumus ſuper anima hominis : quare fraudamur, ut non valeamus oblationem offerre Domino in tempore ſuo inter filios Iſrael?

8 Quibus reſpondit Moyſes : State, ut conſulam, quid præcipiat Dominus de vobis.

9 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens :

10 Loquere filiis Iſrael : Homo qui fuerit immundus ſuper anima, ſive in via procul in gente veſtra, faciat Phaſe Domino

11 In menſe ſecundo, quartadecima die menſis ad veſperam : cum azymis & lactucis agreſtibus comedent illud.

12 Non relinquent ex eo quippiam uſque mane, * & os ejus non confringent ; omnem ritum Phaſe obſervabunt.

*Exod. 12.g.46 Jo. 19. g.36.37

13 Si quis autem & mundus eſt, & in itinere non fuit, & tamen non fecit Phaſe, exterminabitur anima illa de populis ſuis, quia ſacrificium Domino non obtulit tempore ſuo : peccatum ſuum ipſe portabit.

C

14 Peregrinus quoque, & advena ſi fuerint apud vos, facient Phaſe Domino juxta cæremonias, & juſtificationes ejus. Præceptum idem erit apud vos tam advenæ, quam indigenæ.

*Exod. 40.b.16 d. 32. * Sup. 7. a. 1.

15 *Igitur die, qua erectum eſt tabernaculum, operuit illud nubes. A veſpere autem ſuper tentorium erat quaſi ſpecies ignis uſque mane.

16 Sic fiebat jugiter : per diem operiebat illud nubes, & per noctem quaſi ſpecies ignis.

17 Cumque ablata fuiſſet nubes, quæ tabernaculum protegebat, tunc proficiſcebantur filii Iſrael : & in loco, ubi ſtetiſſet nubes, ibi caſtrametabantur.

18 Ad imperium Domini proficiſcebantur, & ad imperium illius figebant tabernaculum. *Cunctis diebus, quibus ſtabat nubes ſuper tabernaculum, manebant in eodem loco.

*1.Cor. 10. a.1.

D

19 Et ſi eveniſſet, ut multo tempore maneret ſuper illud, erant filii Iſrael in excubiis Domini, & non proficiſcebantur,

20 Quot diebus fuiſſet nubes ſuper tabernaculum. Ad imperium Domini erigebant tentoria, & ad imperium illius deponebant.

21 Si fuiſſet nubes a veſpere uſque mane, & ſtatim diluculo tabernaculum reliquiſſet, proficiſcebantur : &, ſi poſt diem & noctem receſſiſſet, diſſipabant tentoria.

22 Si vero biduo, aut uno menſe, vel longiori tempore fuiſſet ſuper tabernaculum, manebant filii Iſrael in eodem loco, & non proficiſcebantur : ſtatim autem ut receſſiſſet, movebant caſtra.

23 Per verbum Domini figebant tentoria, & per verbum illius proficiſcebantur : erantque in excubiis Domini juxta imperium ejus per manum Moyſi.

CAPUT X.

Jubet Deus fieri duas turbas argenteas, docetque earum uſum : quo ordine mota ſint caſtra de deſerto Sinai : orat Moyſes cognatum Hobab, ut cum ipſis proficiſcatur : & verba, quæ loquebatur Moyſes cum elevaretur, vel deponeretur arca.

A

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens :

2 Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, quibus convocare poſſis multitudinem, quando movenda ſunt caſtra.

3 Cumque increpueris tubis, congregabitur ad te omnis turba ad oſtium tabernaculi fœderis.

4 Si ſemel clangueris, venient ad te principes, & capita multitudinis Iſrael.

5 Si autem prolixior atque conciſus clangor increpuerit, movebunt caſtra primi, qui ſunt ad orientalem plagam.

6 In ſecundo autem ſonitu, & pari ululatu tubæ levabunt tentoria qui habitant ad meridiem : & juxta hunc modum reliqui facient, ululantibus tubis in profectionem.

7 Quando autem congregandus eſt populus, ſimplex tubarum clangor erit, & non conciſe ululabunt.

8 Filii autem Aaron ſacerdotes clangent tubis : eritque hoc legitimum ſempiternum in generationibus veſtris.

B

9 Si exieritis ad bellum de terra veſtra contra hoſtes, qui dimicant adverſum vos, clangetis ululantibus tubis : & erit recordatio veſtri coram Domino Deo veſtro, ut eruamini de manibus inimicorum veſtrorum.

10 Si quando habebitis epulum, & dies feſtos, & calendas, canetis tubis ſuper holocauſtis, & pacificis victimis, ut ſint vobis in recordationem Dei veſtri. Ego Dominus Deus veſter.

11 Anno ſecundo, menſe ſecundo, vigeſimo die menſis elevata eſt nubes de tabernaculo fœderis :

12 Pro-

12 Profectique sunt filii Israel per turmas
suas de deserto Sinai, & recubuit nubes in so-
litudine Pharan.
13 Moveruntque castra primi, juxta impe-
rium Domini in manu Moysi,
* Sup. 1. b. 7. 14 * Filii Juda per turmas suas: quorum
princeps erat Nahasson filius Aminadab.
15 In tribu filiorum Issachar fuit princeps
Nathanael filius Suar.
16 In tribu Zabulon erat princeps Eliab
filius Helon.
17 Depositumque est tabernaculum, quod
portantes egressi sunt filii Gerson, & Merari.
18 Profectique sunt & filii Ruben, per tur-
mas & ordinem suum: quorum princeps erat
Elisur filius Sedeur.
C 19 In tribu autem filiorum Simeon prin-
ceps fuit Salamiel filius Surisaddai.
20 Porro in tribu Gad erat princeps Elia-
saph filius Duel.
21 Profectique sunt & Caathitæ portantes
Sanctuarium. Tamdiu Tabernaculum porta-
batur, donec venirent ad erectionis locum.
22 Moverunt castra & filii Ephraim per tur-
mas suas, in quorum exercitu princeps erat
Elisama filius Ammiud.
23 In tribu autem filiorum Manasse prin-
ceps fuit Gamaliel filius Phadassur:
24 Et in tribu Beniamin erat dux Abidan
filius Gedeonis.
25 Novissimi castrorum omnium profecti sunt
filii Dan per turmas suas, in quorum exercitu
princeps fuit Ahiezer filius Ammisaddai.
26 In tribu autem filiorum Aser erat prin-
ceps Phegiel filius Ochran.
27 Et in tribu filiorum Nephthali princeps
fuit Ahira filius Enan.
28 Hæc sunt castra, & profectiones filio-
rum Israel per turmas suas, quando egredie-
bantur.
29 Dixitque Moyses Hobab filio Raguel Ma-
dianitæ, cognato suo: Proficiscimur ad lo-
cum, quem Dominus daturus est nobis: veni
nobiscum, ut benefaciamus tibi: quia Domi-
nus bona promisit Israeli.
D 30 Cui ille respondit: Non vadam tecum,
sed revertar in terram meam, in qua natus
sum.
31 Et ille, Noli, inquit, nos relinquere;
tu enim nosti, in quibus locis per desertum
castra ponere debeamus, & eris ductor noster.
32 Cumque nobiscum veneris, quidquid o-
ptimum fuerit ex opibus, quas nobis traditu-
rus est Dominus, dabimus tibi.
33 Profecti sunt ergo de Monte Domini vi-
am trium dierum: arcaque fœderis Domini
præcedebat eos, per dies tres providens ca-
strorum locum.
34 Nubes quoque Domini super eos erat per
diem, cum incederent.
35 Cumque elevaretur arca, dicebat Moy-
* Psal. 67. a. 2. ses: * Surge Domine, & dissipentur inimici
tui, & fugiant qui oderunt te, a facie tua.
37 Cum autem deponeretur, ajebat: Rever-
tere Dñe ad multitudinem exercitus Israel.

CAPUT XI.

*Murmurant Hebræi primum ex defatigatio-
ne: dein petunt carnes, cæpas, allia Ægypti:
turbatoque Moysi spiritu, Deus illius onus in
septuaginta seniores partitur, qui omnes pro-
phetant: dantur coturnices, puniturque po-
pulus propter carnium concupiscentiam.*

A 1 INterea ortum est * murmur populi, qua-
si dolentium pro labore, contra Domi-
* Psal. 77. c. 19. 1. Cor. 10. 10. num. Quod cum audisset Dominus, iratus
B est. Et * accensus in eos ignis Domini devo-
* Psal. 77. c. 21. ravit extremam castrorum partem.
2 Cumq; clamasset populus ad Moysen, ora-
vit Moyses ad Dñm, & absorptus est ignis.
3 Vocavitque nomen loci illius, Incensio: eo
quod incensus fuisset contra eos ignis Dñi.
4 Vulgus quippe promiscuum, quod ascen-
derat cum eis, flagravit desiderio, sedens &
flens, junctis sibi pariter filiis Israel, & ait:
*1. Cor. 10. a. 3. * Quis dabit nobis ad vescendum carnes?
5 Recordamur piscium, quos comedebamus
in Ægypto gratis: in mentem nobis veniunt
cucumeres, & pepones, porrique, & cepe, & allia
6 Anima nostra arida est, nihil aliud respi-
ciunt oculi nostri, nisi Man.
7 * Erat autem Man quasi semen coriandri, *Exod. 16. d. 14.
coloris bdellii. Ps. 77. c. 24.
8 Circuibatque populus, & colligens illud Sap. 16. c. 20.
frangebat mola, sive terebat in mortario, co- Joan. 6. d. 31.
quens in olla, & faciens ex eo tortulas sa-
poris quasi panis oleati.
9 Cumque descenderet nocte super castra ros,
descendebat pariter & Man.
10 Audivit ergo Moyses flentem populum
per familias, singulos per ostia tentorii sui.
Iratusque est furor Dñi valde: sed & Moy-
si intoleranda res visa est.
11 Et ait ad Dominum: Cur afflixisti ser- C
vum tuum? quare non invenio gratiam co-
ram te? & cur imposuisti pondus universi po-
puli hujus super me?
12 Numquid ego concepi omnem hanc mul-
titudinem, vel genui eam, ut dicas mihi:
Porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nu-
trix infantulum, & defer in terram, pro qua
jurasti patribus eorum?
13 Unde mihi carnes, ut dem tantæ multitu-
dini? flent contra me, dicentes: Da nobis
carnes, ut comedamus.
14 Non possum solus sustinere omnem hunc
populum, quia gravis est mihi.
15 Sin aliter tibi videtur, obsecro, ut in-
terficias me, & inveniam gratiam in oculis
tuis, ne tantis afficiar malis.
16 Et dixit Dominus ad Moysen: Congre-
ga mihi septuaginta viros de senibus Israel,
quos tu nosti, quod senes populi sint, ac ma-
gistri: & duces eos ad ostium tabernaculi fœ-
deris, faciesque ibi stare tecum,
17 Ut descendam & loquar tibi: & auferam D
de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustentent te-
cum onus populi, & non tu solus graveris.
18 Populo quoque dices: Sanctificamini:
cras comedetis carnes; ego enim audivi vos
dicere: Quis dabit nobis escas carnium? be-
ne nobis erat in Ægypto. Ut det vobis Do-
minus carnes, & comedatis,
19 Non uno die, nec duobus, vel quinque
aut decem, nec viginti quidem,
20 Sed usque ad mensem dierum, donec
exeat per nares vestras, & vertatur in nau-
seam, eo quod repuleritis Dominum, qui in
medio vestri est, & fleveritis coram eo, di-
centes: Quare egressi sumus ex Ægypto?
21 Et ait Moyses: Sexcenta millia peditum E
hujus populi sunt, & tu dicis: Dabo eis esum
carnium mense integro?
22 * Numquid ovium & boum multitudo cæ- * Joan. 6. b. 10.
detur, ut possit sufficere ad cibum? vel omnes
pisces maris in unum congregabuntur, ut
eos satient?
23 Cui respondit Dominus: * Numquid * Isai. 59. a. 1.
manus Domini invalida est? Jam nunc vide-
bis, utrum meus sermo opere compleatur.
24 Venit igitur Moyses, & narravit popu-
lo verba Domini, congregans septuaginta vi-
ros de senibus Israel, quos stare fecit circa
tabernaculum.
25 Descenditque Dominus per nubem, & lo- F
cutus est ad eum, auferens de spiritu, qui e-
rat in Moyse, & dans septuaginta viris. Cum-
que requievisset in eis spiritus, prophetave-
runt, nec ultra cessaverunt.
26 Remanserant autem in castris duo viri,
quorum unus vocabatur Eldad, & alter Medad,
super quos requievit spiritus; nam & ipsi descri-
pti fuerant, & non exierant ad tabernaculum.
27 Cumque prophetarent in castris, cucurrit
puer, & nuntiavit Moysi, dicens: Eldad &
Medad prophetant in castris.
28 Statim Josue filius Nun, minister Moy-
si, & electus e pluribus, ait: Domine mi
Moyses, prohibe eos.
29 At ille, Quid, inquit, æmularis pro
me? quis tribuat, ut omnis populus prophe-
tet, & det eis Dominus Spiritum suum?
30 Reversusque est Moyses, & majores na-
tu Israel in castra.
31 * Ventus autem egrediens a Domino G
arreptans trans mare coturnices detulit, & *Ps. 77. c. 26. b. 27.
demisit in castra itinere, quantum uno die

con-

confici poteſt, ex omni parte caſtrorum per
circuitum, volabantque in aere duobus cu-
bitis altitudine ſuper terram.
32 Surgens ergo populus toto die illo, &
nocte, ac die altero, congregavit coturni-
cum, qui parum, decem coros, & ſiccave-
runt eas per gyrum caſtrorum.
*Pſ.77. d. 30. 33 *Adhuc carnes erant in dentibus eorum,
nec defecerat hujuſcemodi cibus; & ecce
furor Domini concitatus in populum per-
cuſſit eum plaga magna nimis.
34 Vocatuſque eſt ille locus, Sepulchra
concupiſcentiæ: ibi enim ſepelierunt po-
pulum, qui deſideraverat. Egreſſi autem de
Sepulchris concupiſcentiæ venerunt in Ha-
ſeroth, & manſerunt ibi.

CAPUT XII.

*Aaron & Maria in mitiſſimum Moyſen mur-
murant, apud quos Deus Moyſen laudat a fa-
miliaritate erga Dominum. Maria lepra per-
cuſſa, & ſeptem diebus a populo ſeparata, ſa-
nitati reſtituitur, orante pro ea Moyſe.*

A 1 Locutaq; eſt Maria & Aaron contra Moy-
ſen propter uxorem ejus Æthiopiſſam,
2 Et dixerunt: Num per ſolum Moyſen lo-
cutus eſt Dominus? Nonne & nobis ſimiliter
eſt locutus? Quod cum audiſſet Dominus,
3 (Erat enim Moyſes vir mitiſſimus ſuper
omnes homines, qui morabantur in terra)
B 4 Statim locutus eſt ad eum, & ad Aaron &
Mariam: Egredimini vos tantum tres ad ta-
bernaculum fœderis. Cumque fuiſſent egreſſi,
5 Deſcendit Dominus in columna nubis,
& ſtetit in introitu tabernaculi vocans Aa-
ron & Mariam. Qui cum iiſſent,
6 Dixit ad eos: Audite ſermones meos:
Si quis fuerit inter vos propheta Domini,
in viſione apparebo ei, vel per ſomnium lo-
quar ad illum.
C 7 At non talis ſervus meus Moyſes, *qui
*Heb. 3. a. 2. in omni domo mea fideliſſimus eſt:
*Exod. 33. b. 11. 8 *Ore enim ad os loquor ei: & palam,
& non per ænigmata & figuras Dominum vi-
det. Quare ergo non timuiſtis detrahere
ſervo meo Moyſi?
9 Iratuſque contra eos, abiit:
10 Nubes quoque receſſit, quæ erat ſuper ta-
bernaculum: & ecce Maria apparuit candens
lepra, quaſi nix. Cumque reſpexiſſet eam
Aaron, & vidiſſet perfuſam lepra,
11 Ait ad Moyſen: Obſecro Domine mi,
ne imponas nobis hoc peccatum, quod ſtulte
commiſimus,
D 12 Ne fiat hæc quaſi mortua, & ut aborti-
vum, quod projicitur de vulva matris ſuæ:
ecce jam medium carnis ejus devoratum eſt
a lepra.
13 Clamavitque Moyſes ad Dominum, di-
cens: Deus, obſecro, ſana eam.
14 Cui reſpondit Dñs: Si pater ejus ſpuiſſet
in faciem illius, nonne debuerat ſaltem ſeptem
diebus rubore ſuffundi? Separetur ſeptem
diebus extra caſtra, & poſtea revocabitur.
15 Excluſa eſt itaque Maria extra caſtra
ſeptem diebus: & populus non eſt motus de
loco illo, donec revocata eſt Maria.

CAPUT XIII.

*Miſſi a Moyſe 12. exploratores ad conſideran-
dam terram promiſſionis, palmitem cum botro,
aliiſque fructibus in fertilitatis ſignum poſt 40.
dies referunt; qui tamen univerſi, præter Ca-
leb & Joſue, murmur in populo concitant.*

A 1 Profectuſque eſt populus de Haſeroth,
fixis tentoriis in deſerto Pharan.
2 Ibiq; locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
3 Mitte viros, qui conſiderent terram Cha-
naan, quam daturus ſum filiis Iſrael, ſingu-
los de ſingulis tribubus, ex principibus.
4 Fecit Moyſes quod Dominus imperave-
rat, de deſerto Pharan mittens principes
B viros, quorum iſta ſunt nomina.
5 De tribu Ruben, Sammua filium Zechur.
6 De tribu Simeon, Saphat filium Huri.
7 De tribu Juda, Caleb filium Jephone.
8 De tribu Iſſachar, Igal filium Joſeph.
9 De tribu Ephraim, Oſee filium Nun.
10 De tribu Beniamin, Phalti filium Raphu.
11 De tribu Zabulon, Geddiel filium Sodi.
12 De tribu Joſeph, ſceptri Manaſſe, Gad-
di filium Suſi.
13 De tribu Dan, Ammiel filium Gemalli.
14 De tribu Aſer, Sthur filium Michael.
15 De tribu Nephthali Nahabi filium Vapſi. C
16 De tribu Gad, Guel filium Machi.
17 Hæc ſunt nomina virorum, quos miſit
Moyſes ad conſiderandam terram: vocavit-
que Oſee filium Nun, Joſue.
18 Miſit ergo eos Moyſes ad conſideran-
dam terram Chanaan, & dixit ad eos: Aſcen-
dite per meridianam plagam. Cumque ve-
neritis ad montes,
19 Conſiderate terram, qualis ſit: & po-
pulum qui habitator eſt ejus, utrum fortis
ſit, an infirmus: ſi pauci numero, an plures:
20 Ipſa terra, bona, an mala: urbes qua-
les, muratæ, an abſque muris:
21 Humus, pinguis, an ſterilis, nemoroſa,
an abſque arboribus. Confortamini, & afferte
nobis de fructibus terræ. Erat autem tempus,
quando jam præcoquæ uvæ veſci poſſunt.
22 Cumque aſcendiſſent, exploraverunt D
terram a deſerto Sin, uſque Rohob intran-
tibus Emath.
23 Aſcenderuntq; ad meridiem, & venerunt
in Hebron, ubi erant Achiman & Siſai &
Tholmai filii Enac; nam Hebron ſeptem an-
nis ante Tanim urbem Ægypti condita eſt.
24 *Pergenteſq; uſq; ad Torrentem botri, ab- *Deut. 1. d. 24.
ſciderunt palmitem cum uva ſua, quem por-
taverunt in vecte duo viri. De malis quoque
granatis, & de ficis loci illius tulerunt:
25 Qui appellatus eſt Neheleſcol, id eſt E
Torrens botri, eo quod botrum portaſſent
inde filii Iſrael.
26 Reverſique exploratores terræ poſt qua-
draginta dies, omni regione circuita,
27 Venerunt ad Moyſen, & Aaron, & ad o-
mnem cœtum filiorum Iſrael in deſertum Pha-
ran, quod eſt in Cades. Locutique eis, & omni
multitudini oſtenderunt fructus terræ:
28 Et narraverunt, dicentes: Venimus in F
terram, ad quam miſiſti nos, quæ revera
fluit lacte & melle, ſut ex his fructibus co-
gnoſci poteſt:
29 Sed cultores fortiſſimos habet, & urbes
grandes atque muratas. Stirpem Enac vidi-
mus ibi.
30 Amalec habitat in meridie, Hethæus, &
Jebuſæus, & Amorrhæus in montanis: Cha-
nanæus vero moratur juxta mare, & circa
fluenta Jordanis.
31 Inter hæc Caleb compeſcens murmur
populi, qui oriebatur contra Moyſen, ait:
Aſcendamus, & poſſideamus terram, quo-
niam poterimus obtinere eam.
32 Alii vero, qui fuerant cum eo, dice- G
bant: Nequaquam ad hunc populum vale-
mus aſcendere, quia fortior nobis eſt.
33 Detraxeruntq; terræ, quam inſpexerant,
apud filios Iſrael, dicentes: Terra, quam lu-
ſtravimus, devorat habitatores ſuos: popu-
lus, quem aſpeximus, proceræ ſtaturæ eſt.
34 Ibi vidimus monſtra quædam filiorum
Enac de genere giganteo: quibus compara-
ti, quaſi locuſtæ videbamur.

CAPUT XIV.

*Murmur populi, auditis exploratoribus, fru-
ſtra ſedare conantur Joſue, & Caleb: iratum
Dominum placat Moyſes: omnes morti in de-
ſerto addicuntur præter Caleb, ac Joſue; &
pugnantes Iſraelitæ contra Domini voluntatem
cæduntur ab hoſtibus.*

1 Igitur vociferans omnis turba flevit no- A
cte illa,
2 Et murmurati ſunt contra Moyſen & Aa-
ron cuncti filii Iſrael, dicentes:
3 Utinam mortui eſſemus in Ægypto: & in
hac vaſta ſolitudine utinam pereamus, & non
inducat nos Dñs in terram iſtam, ne cadamus
gladio, & uxores ac liberi noſtri ducantur ca-
ptivi. Nonne melius eſt reverti in Ægyptum?
4 Dixeruntq; alter ad alterum: Conſtitua-
mus nobis ducem, & revertamur in Ægyptum.
5 Quo audito Moyſes & Aaron ceciderunt
proni in terram coram omni multitudine fi-
liorum Iſrael.

* Eccl. 45. b 9. 1. Machab. 2. f. 55. 56.

6 * At vero Josue filius Nun, & Caleb filius Jephone, qui & ipsi lustraverant terram, sciderunt vestimenta sua,
7 Et ad omnem multitudinem filiorum Israel locuti sunt: Terra, quam circuivimus, valde bona est.

B

8 Si propitius fuerit Dominus, inducet nos in eam, & tradet humum lacte & melle manantem.
9 Nolite rebelles esse contra Dominum: neque timeatis populum terræ hujus, quia sicut panem, ita eos possumus devorare: recessit ab eis omne præsidium: Dominus nobiscum est, nolite metuere.
10 Cumque clamaret omnis multitudo, & lapidibus eos vellet opprimere, apparuit gloria Dñi super tectum fœderis cunctis filiis Israel.
11 Et dixit Dñs ad Moysen: Usquequo detrahet mihi populus iste? Quousq; non credent mihi in omnibus signis, quæ feci coram eis?
12 Feriam igitur eos pestilentia, atque consumam: te autem faciam principem super gentem magnam, & fortiorem quam hæc est.
13 Et ait Moyses ad Dominum: Ut audiant Ægyptii, de quorum medio eduxisti populum istum,

C

* Exod. 13. d. 21

14 Et habitatores terræ hujus, qui audierunt, quod tu Domine in populo isto sis, & facie videaris ad faciem, * & nubes tua protegat illos, & in columna nubis præcedas eos per diem, & in columna ignis per noctem:
15 Quod occideris tantam multitudinem quasi unum hominem, & dicant:

* Exod. 32. f. 28.

16 Non poterat introducere populum in terram, pro qua juraverat: * idirco occidit eos in solitudine.
17 Magnificetur ergo fortitudo Domini, sicut jurasti, dicens:

* Psal. 102. b. 8 * Exod. 34. a. 6. 7. * Exod. 20. a. 5.

18 * Dominus patiens & multæ misericordiæ, * auferens iniquitatem & scelera, nullumque innoxium derelinquens, qui * visitas peccata patrum in filios in tertiam & quartam generationem.
19 Dimitte, obsecro, peccatum populi hujus secundum magnitudinem misericordiæ tuæ, sicut propitius fuisti egredientibus de Ægypto usque ad locum istum.

D

20 Dixitque Dominus: Dimisi juxta verbum tuum.
21 Vivo ego: & implebitur gloria Domini universa terra.
22 Attamen omnes homines, qui viderunt majestatem meam, & signa quæ feci in Ægypto, & in solitudine, & tentaverunt me jam per decem vices, nec obedierunt voci meæ,

* Deut. 1. f. 35.

23 * Non videbunt terram, pro qua juravi patribus eorum, nec quisquam ex illis, qui detraxit mihi, intuebitur eam.

* Jos. 14. b. 6.

24 * Servum meum Caleb, qui plenus alio spiritu secutus est me, inducam in terram hanc, quam circuivit: & semen ejus possidebit eam.

E

25 Quoniam Amalecites & Chananæus habitant in vallibus. Cras movete castra, & revertimini in solitudinem per viam Maris rubri.
26 Locutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:
27 Usquequo multitudo hæc pessima murmurat contra me? querelas filiorum Israel audivi.
28 Dic ergo eis: Vivo ego, ait Dominus: sicut locuti estis audiente me, sic faciam vobis.

* Psal. 105. d. 26. * Deut. 1. f. 35.

29 * In solitudine hac jacebunt cadavera vestra. Omnes qui numerati estis a viginti annis & supra, & murmurastis contra me,
30 * Non intrabitis terram, super quam levavi manum meam, ut habitare vos facerem, præter Caleb filium Jephone, & Josue filium Nun.
31 Parvulos autem vestros, de quibus dixistis, quod prædæ hostibus forent, introducam, ut videant terram, quæ vobis displicuit.
32 Vestra cadavera jacebunt in solitudine.
33 Filii vestri erunt vagi in deserto annis quadraginta, & portabunt fornicationem vestram, donec consumantur cadavera patrum in deserto,

F

* Ezec. 4. b. 6.

34 Juxta numerum quadraginta dierum, quibus considerastis terram: * annus pro die imputabitur. * Et quadraginta annis recipietis iniquitates vestras, & scietis ultionem meam:

* Psal. 94. b. 10.

35 Quoniam sicut locutus sum, ita faciam omni multitudini huic pessimæ, quæ consurrexit adversum me; in solitudine hac deficiet, & morietur.

* Judith. 8. c. 24. 1. Cor. 10. c. 10. Hebr. 3. d. 17. Judæ 1. a. 5.

36 * Igitur omnes viri, quos miserat Moyses ad contemplandam terram, & qui reversi murmurare fecerant contra eum omnem multitudinem, detrahentes terræ, quod esset mala,
37 Mortui sunt atque percussi in conspectu Domini.
38 Josue autem filius Nun, & Caleb filius Jephone vixerunt ex omnibus, qui perrexerant ad considerandam terram.

G

39 Locutusq; est Moyses universa verba hæc ad omnes filios Israel, & luxit populus nimis.
40 Et ecce mane primo surgentes ascenderunt verticem montis, atque dixerunt: Parati sumus ascendere ad locum, de quo Dominus locutus est: quia peccavimus.
41 Quibus Moyses: Cur, inquit, transgredimini verbum Domini, quod vobis non cedet in prosperum?

* Deut. 1. g. 42.

42 * Nolite ascendere: non enim est Dñs vobiscum: ne corruatis coram inimicis vestris.
43 Amalecites & Chananæus ante vos sunt, quorum gladio corruetis, eo quod nolueritis acquiescere Domino; nec erit Dñs vobiscum.
44 At illi contenebrati ascenderunt in verticem montis. Arca autem testamenti Domini, & Moyses non recesserunt de castris.
45 Descenditq; Amalecites & Chananæus, qui habitabat in monte: & percutiens eos atque concidens, persecutus est eos usque Horma.

CAPUT XV.

Quæ libamenta ingressis terram offerenda sint, ac primitiæ separandæ: pœna peccati per ignorantiam aut superbiam commissi: lapidatur qui Sabbato ligna collegit: fimbriæ ac vittæ ab Hebræis per quatuor angulos palliorum ponendæ, quæ moneant eos legis Dei.

A

1 Locutusq; est Dñus ad Moysen, dicens:
2 Loquere ad filios Israel, & dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram habitationis vestræ, quam ego dabo vobis,
3 Et feceritis oblationem Domino in holocaustum, aut victimam, vota solventes, vel sponte offerentes munera, aut in solemnitatibus vestris adolentes odorem suavitatis Domino, de bobus, sive de ovibus;
4 Offeret quicumque immolaverit victimam, sacrificium similæ, decimam partem ephi, conspersæ oleo, quod mensuram habebit quartam partem hin:
5 Et vinum ad liba fundenda ejusdem mensuræ dabit in holocaustum, sive in victimam. Per agnos singulos,
6 Et arietes erit sacrificium similæ duarum decimarum, quæ conspersa sit oleo tertiæ partis hin:
7 Et vinum ad libamentum tertiæ partis ejusdem mensuræ offeret in odorem suavitatis Domino.

B

8 Quando vero de bobus feceris holocaustum aut hostiam, ut impleas votum, vel pacificas victimas,
9 Dabis per singulos boves similæ tres decimas conspersæ oleo, quod habeat medium mensuræ hin:
10 Et vinum ad liba fundenda ejusdem mensuræ in oblationem suavissimi odoris Domino.
11 Sic facies
12 Per singulos boves, & arietes, & agnos, & hœdos.
13 Tam indigenæ, quam peregrini
14 Eodem ritu offerent sacrificia.
15 Unum præceptum erit atque judicium tam vobis, quam advenis terræ.
16 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:
17 Loquere filiis Israel, & dices ad eos:
18 Cum veneritis in terram, quam dabo vobis,
19 Et comederitis de panibus regionis illius, separabitis primitias Domino

De

20 De cibis vestris. Sicut de areis primitias separatis,

21 Ita & de pulmentis dabitis primitiva Domino.

22 Quod si per ignorantiam præterieritis quidquam horum, quæ locutus est Dominus ad Moysen,

23 Et mandavit per eum ad vos, a die qua cœpit jubere, & ultra,

C 24 Oblitaque fuerit facere multitudo: offeret vitulum de armento, holocaustum in odorem suavissimum Domino, & sacrificium ejus ac liba, ut cæremoniæ postulant, hircumque pro peccato.

25 Et rogabit sacerdos pro omni multitudine filiorum Israel: & dimittetur eis, quoniam non sponte peccaverunt, nihilominus offerentes incensum Domino pro se, & pro peccato atque errore suo:

26 Et dimittetur universæ plebi filiorum Israel, & advenis, qui peregrinantur inter eos: quoniam culpa est omnis populi per ignorantiam.

27 Quod si anima una nesciens peccaverit, offeret capram anniculam pro peccato suo:

18 Et deprecabitur pro ea sacerdos, quod inscia peccaverit coram Domino: impetrabitque ei veniam, & dimittetur illi.

29 Tam indigenis, quam advenis una lex erit omnium, qui peccaverint ignorantes.

30 Anima vero, quæ per superbiam aliquid commiserit, sive civis sit ille, sive peregrinus, (quoniam adversus Dominum rebellis fuit) peribit de populo suo.

D 31 Verbum enim Domini contempsit, & præceptum illius fecit irritum: idcirco delebitur, & portabit iniquitatem suam.

32 Factum est autem, cum essent filii Israel in solitudine, & invenissent hominem colligentem ligna in die Sabbati,

33 Obtulerunt eum Moysi, & Aaron, & universæ multitudini.

34 Qui recluserunt eum in carcerem, nescientes, quid super eo facere deberent.

35 Dixitque Dominus ad Moysen: Morte moriatur homo iste: obruat eum lapidibus omnis turba extra castra.

36 Cumque eduxissent eum foras, obruerunt lapidibus, & mortuus est, sicut præceperat Dominus.

37 Dixit quoque Dominus ad Moysen:

38 Loquere filiis Israel, & dices ad eos *, ut faciant sibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas:

*Deut. 22. b. 12 Matth. 23. a. 5.

39 Quas cum viderint, recordentur omnium mandatorum Domini, nec sequantur cogitationes suas, & oculos per res varias fornicantes:

40 Sed magis memores præceptorum Domini faciant ea, sintque sancti Deo suo.

41 Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Ægypti, ut essem Deus vester.

CAPUT XVI.

Core, Dathan & Abiron seditionem movent contra Moysen, & Aaron, ambiuntque principatum & sacerdotium, unde eos vivos terra absorbet, & ignis interficit 250. *viros offerentes incensum, & alios* 14700. *murmurantes consumpsit incendium, quod oratione sua Aaron compescuit.*

A 1 ECce autem Core filius Isaar filii Caath, filii Levi, & Dathan atque Abiron filii Eliab, Hon quoqu; filius Phaleth de filiis Ruben

2 Surrexerunt contra Moysen, aliique filiorum Israel ducenti quinquaginta viri proceres synagogæ, & qui tempore concilii per nomina vocabantur.

3 * Cumque stetissent adversum Moysen & Aaron, dixerunt: Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est Dominus: Cur elevamini super populum Domini?

Eccl. 45. c. 22 1. Cor. 10. b. 10 Judæ 2. 6. 11.

4 Quod cum audisset Moyses, cecidit pronus in faciem:

5 Locutusque ad Core, & ad omnem multitudinem, Mane, inquit, notum faciet Dominus, qui ad se pertineant, & sanctos applicabit sibi: & quos elegerit, appropinquabunt ei.

B 6 Hoc igitur facite: Tollat unusquisq; thuribula sua, tu Core, & omne concilium tuum:

7 Et hausto cras igne, ponite desuper thymiama coram Domino: & quemcumque elegerit, ipse erit sanctus: multum erigimini filii Levi.

8 Dixitq; rursum ad Core: Audite filii Levi:

9 Num parum vobis est, quod separavit vos Deus Israel ab omni populo, & junxit sibi, ut serviretis ei in cultu tabernaculi, & staretis coram frequentia populi, & ministraretis ei?

10 Idcirco ad se fecit accedere te, & omnes fratres tuos filios Levi, ut vobis etiam sacerdotium vindicetis,

11 Et omnis globus tuus stet contra Dominum? quid est enim Aaron, ut murmuretis contra eum?

12 Misit ergo Moyses, ut vocaret Dathan & Abiron, filios Eliab. Qui responderunt: Non venimus.

13 Numquid parum est tibi, quod eduxisti nos de terra, quæ lacte & melle manabat, ut occideres in deserto, nisi & dominatus fueris nostri?

14 Revera induxisti nos in terram, quæ fluit rivis lactis & mellis, & dedisti nobis possessiones agrorum & vinearum: an & oculos nostros vis eruere? non venimus.

15 Iratusque Moyses valde, ait ad Dominum: Ne respicias sacrificia eorum. Tu scis, quod ne asellum quidem unquam acceperim ab eis, nec afflixerim quempiam eorum. C

16 Dixitque ad Core: Tu, & omnis congregatio tua state seorsum coram Domino, & Aaron die crastino separatim.

17 Tollite singuli thuribula vestra, & ponite super ea incensum, offerentes Domino ducenta quinquaginta thuribula: Aaron quoque teneat thuribulum suum.

18 Quod cum fecissent, stantibus Moyse & Aaron,

19 Et coacervassent adversum eos omnem multitudinem ad ostium tabernaculi, apparuit cunctis gloria Domini.

20 Locutusque Dominus ad Moysen & Aaron, ait:

21 Separamini de medio congregationis hujus, ut eos repente disperdam.

22 Qui ceciderunt proni in faciem, atque dixerunt: Fortissime Deus spirituum universæ carnis, num uno peccante, contra omnes ira tua desæviet? D

23 Et ait Dominus ad Moysen:

24 Præcipe universo populo, ut separetur a tabernaculis Core, & Dathan, & Abiron.

25 Surrexitque Moyses, & abiit ad Dathan & Abiron: & sequentibus eum senioribus Israel,

26 Dixit ad turbam: Recedite a tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum.

27 Cumque recessissent a tentoriis eorum per circuitum, Dathan & Abiron egressi stabant in introitu papilionum suorum, cum uxoribus & liberis, omnique frequentia.

28 Et ait Moyses: In hoc scietis, quod Dominus miserit me, ut facerem universa quæ cernitis, & non ex proprio ea corde protulerim:

29 Si consueta hominum morte interierint, & visitaverit eos plaga, qua & ceteri visitari solent, non misit me Dominus: E

30 Sin autem novam rem fecerit Dominus, ut aperiens terra os suum deglutiat eos, & omnia quæ ad illos pertinent, descenderintque viventes in infernum, scietis, quod blasphemaverint Dominum.

31 * Confestim igitur ut cessavit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum:

*Deut. 11. a. 6. Ps. 105. c. 17. 18

32 Et aperiens os suum, devoravit illos cum tabernaculis suis, & universa substantia eorum

33 Descenderuntque vivi in infernum operti humo, & perierunt de medio multitudinis.

34 At vero omnis Israel, qui stabat per gyrum, fugit ad clamorem pereuntium, dicens: Ne forte & nos terra deglutiat.

35 Sed & ignis egressus a Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant incensum.

36 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicens:

37 Præcipe Eleazaro filio Aaron sacerdoti, ut tollat thuribula, quæ jacent in incendio, &

ignem huc illucque diſpergat : quoniam ſanctificata ſunt

F 38 In mortibus peccatorum : producatque ea in laminas, & affigat altari, eo quod oblatum ſit in eis incenſum Domino, & ſanctificata ſint, ut cernant ea pro ſigno, & monimento filii Iſrael.

39 Tulit ergo Eleazar ſacerdos thuribula ænea, in quibus obtulerant hi, quos incendium devoravit, & produxit ea in laminas, affigens altari :

40 Ut haberent poſtea filii Iſrael, quibus commonerentur, ne quis accedat alienigena, & qui non eſt de ſemine Aaron ad offerendum incenſum Domino, ne patiatur, ſicut paſſus eſt Core, & omnis congregatio ejus, loquente Domino ad Moyſen.

41 Murmuravit autem omnis multitudo filiorum Iſrael ſequenti die contra Moyſen & Aaron, dicens : Vos interfeciſtis populum Domini.

42 Cumque oriretur ſeditio, & tumultus increſceret,

43 Moyſes, & Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis. Quod, poſtquam ingreſſi ſunt, operuit nubes, & apparuit gloria Domini.

44 Dixitque Dominus ad Moyſen :

G 45 Recedite de medio hujus multitudinis : etiam nunc delebo eos. Cumq; jacerent in terra,

46 Dixit Moyſes ad Aaron : Tolle thuribulum, & hauſto igne de altari, mitte incenſum deſuper, pergens cito ad populum, ut roges pro eis : * jam enim egreſſa eſt ira a Domino, & plaga deſævit.

* *Sap.* 18.*d*.21

47 Quod cum feciſſet Aaron, & cucurriſſet ad mediam multitudinem, quam jam vaſtabat incendium, obtulit thymiama :

48 Et ſtans inter mortuos ac viventes, pro populo deprecatus eſt, & plaga ceſſavit.

49 Fuerunt autem, qui percuſſi ſunt, quatuordecim millia hominum & ſeptingenti, abſque his qui perierant in ſeditione Core.

50 Reverſuſque eſt Aaron ad Moyſen ad oſtium tabernaculi fœderis, poſtquam quievit interitus.

CAPUT XVII.

Sumptis 12. virgis a duodecim tribuum principibus, ſola Aaronis virga floruit, ac fructum produxit. Hoc miraculo & indicio Sacerdotium illi a Deo confirmatur; ſervataque eſt in tabernaculo teſtimonii.

A 1 ET locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens :
2 Loquere ad filios Iſrael, & accipe ab eis virgas ſingulas per cognationes ſuas, a cunctis principibus tribuum virgas duodecim, & uniuſcujuſq; nomen ſuperſcribes virgæ ſuæ.

3 Nomen autem Aaron erit in tribu Levi, & una virga cunctas ſeorſum familias continebit

4 Poneſque eas in tabernaculo fœderis coram teſtimonio, ubi loquar ad te.

B 5 Quem ex his elegero, germinabit virga ejus : & cohibebo a me querimonias filiorum Iſrael, quibus contra vos murmurant.

6 Locutuſque eſt Moyſes ad filios Iſrael : & dederunt ei omnes principes virgas per ſingulas tribus : fueruntque virgæ duodecim abſque virga Aaron.

C 7 Quas cum poſuiſſet Moyſes coram Domino in tabernaculo teſtimonii,

8 Sequenti die regreſſus invenit germinaſſe virgam Aaron in domo Levi : & turgentibus gemmis eruperant flores, qui, foliis dilatatis, in amygdalas deformati ſunt.

9 Protulit ergo Moyſes omnes virgas de conſpectu Domini ad cunctos filios Iſrael : videruntque, & receperunt ſinguli virgas ſuas.

D 10 Dixitque Dominus ad Moyſen : Refer virgam Aaron in tabernaculum teſtimonii, * ut ſervetur ibi in ſignum rebellium filiorum Iſrael, & quieſcant querelæ eorum a me, ne moriantur.

* *Heb.* 9. *a*. 4.

11 Fecitque Moyſes, ſicut præceperat Dominus.

12 Dixerunt autem filii Iſrael ad Moyſen : Ecce conſumpti ſumus, omnes perivimus.

13 Quicumque accedit ad tabernaculum Domini, moritur. Num uſque ad internecionem cuncti delendi ſumus?

CAPUT XVIII.

De oneribus ſacerdotum, & excubiis Levitarum : loco ſortis hæreditariæ, primitiæ, & oblationes, ac ſacrificia ſacerdotibus, decimæ autem Levitis aſſignantur, qui earum decimam rurſum dabant Aaron.

1 DIxitque Dominus ad Aaron : Tu, & filii tui, & domus patris tui tecum, portabitis iniquitatem Sanctuarii : & tu, & filii tui ſimul ſuſtinebitis peccata ſacerdotii veſtri. A

2 Sed & fratres tuos de tribu Levi, & ſceptrum patris tui ſume tecum, præſtoque ſint, & miniſtrent tibi : tu autem, & filii tui miniſtrabitis in tabernaculo teſtimonii.

3 Excubabuntque Levitæ ad præcepta tua, & ad cuncta opera tabernaculi : ita dumtaxat, ut ad vaſa Sanctuarii, & ad altare non accedant, ne & illi moriantur, & vos pereatis ſimul.

4 Sint autem tecum, & excubent in cuſtodiis tabernaculi, & in omnibus cæremoniis ejus. Alienigena non miſcebitur vobis.

5 Excubate in cuſtodia Sanctuarii, & in miniſterio altaris, ne oriatur indignatio ſuper filios Iſrael.

6 Ego dedi vobis fratres veſtros Levitas de medio filiorum Iſrael, & tradidi donum Dño, ut ſerviant in miniſteriis tabernaculi ejus.

7 Tu autem, & filii tui cuſtodite ſacerdotium veſtrum : & omnia quæ ad cultum altaris pertinent, & intra velum ſunt, per ſacerdotes adminiſtrabuntur. Si quis externus acceſſerit, occidetur. B

8 Locutuſque eſt Dominus ad Aaron : Ecce dedi tibi cuſtodiam primitiarum mearum. Omnia quæ ſanctificantur a filiis Iſrael, tradidi tibi, & filiis tuis pro officio ſacerdotali legitima ſempiterna.

9 Hæc ergo accipies de his, quæ ſanctificantur, & oblata ſunt Domino. Omnis oblatio, & ſacrificium, & quidquid pro peccato atque delicto redditur mihi, & cedit in Sancta ſanctorum, tuum erit, & filiorum tuorum.

10 In Sanctuario comedes illud : mares tantum edent ex eo, quia conſecratum eſt tibi.

11 Primitias autem, quas voverint & obtulerint filii Iſrael, tibi dedi, & filiis tuis, ac filiabus tuis jure perpetuo : qui mundus eſt in domo tua, veſcetur eis.

12 Omnem medullam olei, & vini, ac frumenti, quidquid offerunt primitiarum Domino, tibi dedi.

13 Univerſa frugum initia, quas gignit humus, & Domino deportantur, cedent in uſus tuos : qui mundus eſt in domo tua, veſcetur eis.

14 Omne quod ex voto reddiderint filii Iſrael, tuum erit.

15 Quidquid primum erumpit e vulva cunctæ carnis, quam offerunt Domino, ſive ex hominibus, ſive de pecoribus fuerit, tui juris erit : ita dumtaxat, ut pro hominis primogenito pretium accipias, & omne animal quod immundum eſt, redimi facias : C

16 Cujus redemptio erit poſt unum menſem ſiclis argenti quinque pondere Sanctuarii. * Siclus viginti obolos habet.

* *Exod.* 30.*b*.13 *Lev.*27 *c.* 25. *Sap.* 3. *g.* 47. *Ezech.* 45.*d*.12

17 Primogenitum autem bovis, & ovis, & capræ non facies redimi, quia ſanctificata ſunt Domino : ſanguinem tantum eorum fundes ſuper altare, & adipes adolebis in ſuaviſſimum odorem Domino.

18 Carnes vero in uſum tuum cedent, ſicut pectuſculum conſecratum, & armus dexter, tua erunt.

19 Omnes primitias Sanctuarii, quas offerunt filii Iſrael Domino, tibi dedi, & filiis ac filiabus tuis jure perpetuo. Pactum ſalis eſt ſempiternum coram Dño tibi, ac filiis tuis.

20 Dixitque Dominus ad Aaron : In terra eorum nihil poſſidebitis, nec habebitis partem inter eos. Ego pars & hæreditas tua in medio filiorum Iſrael.

21 Filiis autem Levi dedi omnes decimas Iſraelis in poſſeſſionem pro miniſterio, quo ſerviunt mihi in tabernaculo fœderis :

22 Ut non accedant ultra filii Iſrael ad tabernaculum, nec committant peccatum mortiferum,

23 Solis filiis Levi mihi in tabernaculo D

servientibus, & portantibus peccata populi: legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. * Nihil aliud possidebunt,

* Deut. 18.a.1.

24 Decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum, & necessaria separavi.

25 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicens:

26 Præcipe Levitis, atque denuntia: Cum acceperitis a filiis Israel decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, id est decimam partem decimæ,

27 Ut reputetur vobis in oblationem primitivorum, tam de areis, quam de torcularibus:

28 Et in universis, quorum accipitis primitias, offerte Domino, & date Aaron sacerdoti.

29 Omnia quæ offeretis ex decimis, & in donaria Dñi separabitis, optima & electa erunt.

30 Dicesque ad eos: Si præclara & meliora quæq; obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis, quasi de area & torculari dederitis primitias:

31 Et comedetis eas in omnibus locis vestris, tam vos, quam familiæ vestræ: quia pretium est pro ministerio, quo servitis in tabernaculo testimonii.

32 Et non peccabitis super hoc, egregia vobis, & pinguia reservantes, ne polluatis oblationes filiorum Israel, & moriamini.

CAPUT XIX.

Ritus parandi aquam lustrationis traditur: ex cinere vaccæ rufæ fiebat aqua expiationis, qua variæ immunditiæ abluebantur: de moriente in tabernaculo, & vase non habente operculum, ac tangente cadaver hominis.

A

1 Locutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:

2 Ista est religio victimæ, quam constituit Dominus. Præcipe filiis Israel, ut adducant ad te vaccam rufam ætatis integræ, in qua nulla sit macula, nec portaverit jugum:

* Heb. 13.b.11.

3 Tradetisque eam Eleazaro sacerdoti: * qui eductam extra castra immolabit in conspectu omnium:

4 Et tingens digitum in sanguine ejus, asperget contra fores tabernaculi septem vicibus:

5 Comburetque eam cunctis videntibus, tam pelle & carnibus ejus, quam sanguine & fimo flammæ traditis.

6 Lignum quoque cedrinum, & hyssopum, coccumque bis tinctum sacerdos mittet in flammam, quæ vaccam vorat.

B

7 Et tunc demum, lotis vestibus & corpore suo, ingredietur in castra, commaculatusque erit usque ad vesperum.

8 Sed & ille, qui combusserit eam, lavabit vestimenta sua, & corpus, & immundus erit usque ad vesperum.

9 Colliget autem vir mundus cin eres vaccæ, & effundet eos extra castra in loco purissimo, ut sint multitudini filiorum Israel in custodiam, & in aquam aspersionis: quia pro peccato vacca combusta est.

10 Cumque laverit, qui vaccæ portaverat cineres, vestimenta sua, immundus erit usq; ad vesperum. Habebunt hoc filii Israel, & advenæ, qui habitant inter eos, sanctum jure perpetuo.

11 Qui tetigerit cadaver hominis, & propter hoc septem diebus fuerit immundus;

12 Aspergetur ex hac aqua die tertio, & septimo, & sic mundabitur. Si die tertio, aspersus non fuerit, septimo non poterit emundari.

C

13 Omnis qui tetigerit humanæ animæ morticinum, & aspersus hac commistione non fuerit, polluet tabernaculum Domini, & peribit ex Israel: quia aqua expiationis non est aspersus, immundus erit, & manebit spurcitia ejus super eum.

14 Ista est lex hominis, qui moritur in tabernaculo. Omnes qui ingrediuntur tentorium illius, & universa vasa, quæ ibi sunt, polluta erunt septem diebus.

15 Vas, quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit.

16 Si quis in agro tetigerit cadaver occisi hominis, aut per se mortui, sive os illius, vel sepulchrum, immundus erit septem diebus.

17 Tollentque de cineribus combustionis atque peccati, & mittent aquas vivas super eos in vas:

D

18 In quibus cum homo mundus tinxerit hyssopum, asperget ex eo omne tentorium, & cunctam supellectilem, & homines hujuscemodi contagione pollutos:

19 Atque hoc modo mundus lustrabit immundum tertio & septimo die: expiatusque die septimo lavabit & se, & vestimenta sua, & immundus erit usque ad vesperum.

20 Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Ecclesiæ: quia sanctuarium Domini polluit, & non est aqua lustrationis aspersus.

21 Erit hoc præceptum legitimum sempiternum. Ipse quoque, qui aspergit aquas, lavabit vestimenta sua. Omnis qui tetigerit aquas expiationis, immundus erit usque ad vesperum.

22 Quidquid tetigerit immundus, immundum faciet: & anima, quæ horum quippiam tetigerit, immunda erit usque ad vesperum.

CAPUT XX.

Maria moritur: murmuranti populo aqua e petra fluit: Moyses & Aaron offendunt Deum ad aquas contradictionis: ideo privantur ingressu terræ promissæ: negantequе transitum Edom, discedunt ad montem Hor: ubi consecrato in summum sacerdotem Eleazaro, moritur Aaron pater ipsius.

1 Veneruntque filii Israel, & omnis multitudo in desertum Sin mense primo: & mansit populus in Cades. Mortuaque est ibi Maria, & sepulta in eodem loco. A

2 Cumque indigeret aqua populus, convenerunt adversum Moysen & Aaron:

3 Et versi in seditionem, dixerunt: Utinam periissemus inter fratres nostros coram Domino.

4 *Cur eduxistis Ecclesiam Dñi in solitudinem, ut & nos, & nostra jumenta moriamur? *Exod. 17.a.3.

5 Quare nos fecistis ascendere de Ægypto, & adduxistis in locum istum pessimum, qui seri non potest, qui nec ficum gignit, nec vineas, nec malogranata, insuper & aquam non habet ad bibendum?

6 Ingressusque Moyses & Aaron, dimissa multitudine, tabernaculum fœderis, corruerunt proni in terram, clamaveruntque ad Dominum, atque dixerunt: Domine Deus, audi clamorem hujus populi, & aperi eis thesaurum tuum fontem aquæ vivæ, ut satiati, cesset murmuratio eorum. Et apparuit gloria Domini super eos.

7 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicens: B

8 Tolle virgam, & congrega populum, tu & Aaron frater tuus, & loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas. Cumque eduxeris aquam de petra, bibet omnis multitudo, & jumenta ejus.

9 * Tulit igitur Moyses virgam, quæ erat in conspectu Domini, sicut præceperat ei, *Exod. 17.b.5.6 Sap.11.a.4.

10 Congregata multitudine ante petram, dixitq: eis: Audite rebelles & increduli: * Num de petra hac vobis aquam poterimus ejicere? *Ps.77.b.15.20

11 Cumq; elevasset Moyses manum, percutiens virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet, & jumenta.

12 Dixitque Dominus ad Moysen & Aaron: * Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis. * Deut. 1.f.37. 1. Cor. 10.a.4.

13 Hæc est aqua contradictionis, ubi jurgati sunt filii Israel contra Dominum, & sanctificatus est in eis.

14 Misit interea nuntios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Israel: Nosti omnem laborem, qui apprehendit nos, C

15 Quomodo descenderint patres nostri in Ægyptum, & habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintq; nos Ægyptii, & patres nostros:

16 Et quomodo clamaverimus ad Dñm, & exaudierit nos, miseritque Angelum, qui eduxerit nos de Ægypto. Ecce in urbe Cades, quæ est in extremis finibus tuis, positi,

17 Obsecramus, ut nobis transire liceat per terram tuam. Non ibimus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes, donec transeamus terminos tuos.

18 Cui respondit Edom: Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi.

19 Dixeruntque filii Israel: Per tritam gradiemur viam: & si biberimus aquas tuas nos, & pecora nostra, dabimus quod justum est: nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transeamus.

20 At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obvius, cum infinita multitudine, & manu forti,

21 Nec voluit acquiescere deprecanti, ut concederet transitum per fines suos: quam ob rem divertit ab eo Israel.

D

22 Cumque castra movissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in finibus terræ Edom:

23 Ubi locutus est Dominus ad Moysen,

24 Pergat, inquit, Aaron ad populos suos: non enim intrabit terram, quam dedi filiis Israel, eo quod incredulus fuerit ori meo ad aquas contradictionis.

* Inf. 33.c.38. Deut. 32.g.50.

25 * Tolle Aaron, & filium ejus cum eo, & duces eos in montem Hor.

26 Cumque nudaveris patrem veste sua, indues ea Eleazarum filium ejus. Aaron colligetur, & morietur ibi.

27 Fecit Moyses, ut præceperat Dominus: & ascenderunt in montem Hor coram omni multitudine.

28 Cumque Aaron spoliasset vestibus suis, induit eis Eleazarum filium ejus.

29 Illo mortuo in montis supercilio, descendit cum Eleazaro.

30 Omnis autem multitudo videns occubuisse Aaron, flevit super eo triginta diebus per cunctas familias suas.

CAPUT XXI.

Vincitur ab Israel rex Chananæus: serpentes in populum ob itineris tædium, aquæ penuriam, mannæ nauseam murmurantem, immittuntur, quorum morsibus erectus serpens æneus medetur: Sehon & Og reges vincuntur.

A

1 QUod cum audisset Chananæus rex Arad, qui habitabat ad meridiem, venisse scilicet Israel per exploratorum viam, pugnavit contra illum, & victor existens, duxit ex eo prædam.

2 At Israel voto se Domino obligans, ait: Si tradideris populum istum in manu mea, delebo urbes ejus.

3 Exaudivitque Dominus preces Israel, & tradidit Chananæum, quem ille interfecit, subversis urbibus ejus: & vocavit nomen loci illius Horma, id est anathema.

B

4 Profecti sunt autem & de monte Hor, per viam quæ ducit ad Mare rubrum, ut circumirent terram Edom. Et tædere cœpit populum itineris ac laboris:

5 Locutusque contra Deum & Moysen, ait: Cur eduxisti nos de Ægypto, ut moreremur in solitudine? Deest panis, non sunt aquæ: anima nostra jam nauseat super cibo isto levissimo.

* Judith 8. c.25. 21. Sap.16. a. 5. 1. Cor. 10. b.9.

6 * Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes, ad quorum plagas & mortes plurimorum,

7 Venerunt ad Moysen, atque dixerunt: Peccavimus, quia locuti sumus contra Dominum, & te: ora, ut tollat a nobis serpentes. Oravitque Moyses pro populo,

C

8 Et locutus est Dominus ad eum: Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, vivet.

* Joan. 3. b.14.

9 * Fecit ergo Moyses SERPENTEM ÆNEUM, & posuit eum pro signo: quem cum percussi aspicerent, sanabantur.

10 Profectique filii Israel castrametati sunt in Oboth.

11 Unde egressi fixere tentoria in Jeabarim, in solitudine, quæ respicit Moab contra orientalem plagam.

12 Et inde moventes venerunt ad torrentem Zared.

* Jud. 11.c.18.

13 Quem relinquentes castrametati sunt contra Arnon, quæ est in deserto, & prominet in finibus Amorrhæi. * Siquidem Arnon terminus est Moab, dividens Moabitas & Amorrhæos.

D

14 Unde dicitur in libro bellorum Domini: Sicut fecit in Mari rubro, sic faciet in torrentibus Arnon.

15 Scopuli torrentium inclinati sunt, ut requiescerent in Ar, & recumberent in finibus Moabitarum.

16 Ex eo loco apparuit puteus, super quo locutus est Dominus ad Moysen: Congrega populum, & dabo ei aquam.

17 Tunc cecinit Israel carmen istud: Ascendat puteus. Concinebant:

18 Puteus, quem foderunt principes, & paraverunt duces multitudinis in datore legis, & in baculis suis. De solitudine, Matthana:

19 De Matthana in Nahaliel: De Nahaliel in Bamoth:

E

20 De Bamoth, vallis est in regione Moab, in vertice Phasga, quod respicit contra desertum.

* Deut. 2. c.26. Judic. 11.d.19.

21 * Misit autem Israel nuntios ad Sehon regem Amorrhæorum, dicens:

22 Obsecro, ut transire mihi liceat per terram tuam. Non declinabimus in agros & vineas, non bibemus aquas ex puteis, via regia gradiemur, donec transeamus terminos tuos.

23 Qui concedere noluit, ut transiret Israel per fines suos: quin potius exercitu congregato, egressus est obviam in desertum, & venit in Jasa, pugnavitque contra eum,

* Psal. 134. b. 10. 11. Amos 2.2c. 9.

24 * A quo percussus est in ore gladii, & possessa est terra ejus ab Arnon usque Jeboc, & filios Ammon: quia forti præsidio tenebantur termini Ammonitarum.

F

25 Tulit ergo Israel omnes civitates ejus, & habitavit in urbibus Amorrhæi, in Hesebon scilicet, & viculis ejus.

26 Urbs Hesebon fuit Sehon regis Amorrhæi, qui pugnavit contra regem Moab: & tulit omnem terram, quæ ditionis illius fuerat, usque Arnon.

27 Idcirco dicitur in Proverbio: Venite in Hesebon: ædificetur, & construatur civitas Sehon.

28 Ignis egressus est de Hesebon, flamma de oppido Sehon, & devoravit Ar Moabitarum, & habitatores excelsorum Arnon.

* Jud. 11. d.24. 3. Reg. 11. b.7.

29 * Væ tibi Moab, peristi popule Chamos. Dedit filios ejus in fugam, & filias in captivitatem regi Amorrhæorum Sehon.

30 Jugum ipsorum disperiit ab Hesebon usque Dibon, lassi pervenerunt in Nophe, & usque Medaba.

31 Habitavit itaq; Israel in Terra Amorrhæi.

G

32 Misitq; Moyses, qui explorarent Jazer: cujus ceperunt viculos, & possederunt habitatores.

* Deut. 3. a. 3. 29. a. 7.

33 * Verteruntque se, & ascenderunt per viam Basan: & occurrit eis Og rex Basan cum omni populo suo, pugnaturus in Edrai.

34 Dixitque Dominus ad Moysen: Ne timeas eum, quia in manu tua tradidi illum, & omnem populum, ac terram ejus: faciesque illi, sicut fecisti Sehon regi Amorrhæorum habitatori Hesebon.

35 Percusserunt igitur & hunc cum filiis suis, universumque populum ejus usque ad internecionem, & possederunt terram illius.

CAPUT XXII.

Bis vocatur Balaam ariolus a Balac rege Moab, ut Israelitis malediceret: quem Angelus asina loquente corripit.

A

1 PRofectique castrametati sunt in campestribus Moab, ubi trans Jordanem Jericho sita est.

2 Videns autem Balac filius Sephor omnia, quæ fecerat Israel Amorrhæo,

3 Et quod pertimuissent eum Moabitæ, & impetum ejus ferre non possent,

4 Dixit ad majores natu Madian: Ita delebit hic populus omnes, qui in nostris finibus commorantur, quomodo solet bos herbas usque ad radices carpere. Ipse erat eo tempore rex in Moab.

* Jos. 24. c. 9.

5 * Misit ergo nuncios ad Balaam filium Beor ariolum, qui habitabat super flumen terræ filiorum Ammon, ut vocarent eum, & dicerent: Ecce egressus est populus ex Ægypto, qui operuit superficiem terræ, sedens contra me.

B

6 Veni igitur, & maledic populo huic, quia fortior me est: si quo modo possim percutere, & ejicere eum de terra mea: novi enim, quod

bene-

benedictus sit cui benedixeris, & maledictus in quem maledicta congesseris.

7 Perrexeruntque seniores Moab, & majores natu Madian, habentes divinationis pretium in manibus. Cumque venissent ad Balaam, & narrassent ei omnia verba Balac:

C 8 Ille respondit: Manete hic nocte, & respondebo quidquid mihi dixerit Dñs. Manentibus illis apud Balaam, venit Deus, & ait ad eum:

9 Quid sibi volunt homines isti apud te?

10 Respondit: Balac filius Sephor rex Moabitarum misit ad me,

11 Dicens: Ecce populus, qui egressus est de Ægypto, operuit superficiem terræ: veni, & maledic ei, si quo modo possim pugnans abigere eum.

12 Dixitq; Deus ad Balaam: Noli ire cum eis, neque maledicas populo, quia benedictus est.

13 Qui mane consurgens dixit ad principes: Ite in terram vestram, quia prohibuit me Dominus venire vobiscum.

14 Reversi principes dixerunt ad Balac: Noluit Balaam venire nobiscum.

15 Rursum ille multo plures & nobiliores, quam ante miserat, misit.

16 Qui cum venissent ad Balaam, dixerunt: Sic dicit Balac filius Sephor: Ne cuncteris venire ad me.

D 17 Paratus sum honorare te, & quidquid volueris, dabo tibi: veni, & maledic populo isti.

* Inf. 24. c. 13. 18 Respondit Balaam: * Si dederit mihi Balac plenam domum suam argenti & auri, non potero immutare verbum Domini Dei mei, ut vel plus, vel minus loquar.

19 Obsecro, ut hic maneatis etiam hac nocte, & scire queam, quid mihi rursum respondeat Dominus.

20 Venit ergo Deus ad Balaam nocte, & ait ei: Si vocare te venerunt homines isti, surge, & vade cum eis: ita dumtaxat, ut quod tibi præcepero, facias.

21 Surrexit Balaam mane, & strata asina sua profectus est cum eis.

*2. Pet. 2. c. 15. 22 * Et iratus est Deus. Stetitque angelus Domini in via contra Balaam, qui insidebat asinæ, & duos pueros habebat secum.

E 23 Cernens asina angelum stantem in via evaginato gladio, avertit se de itinere, & ibat per agrum. Quam cum verberaret Balaam, & vellet ad semitam reducere,

24 Stetit angelus in angustiis duarum maceriarum, quibus vineæ cingebantur.

25 Quem videns asina, junxit se parieti, & attrivit sedentis pedem. At ille iterum verberabat eam.

26 Et nihilominus angelus ad locum angustum transiens, ubi nec ad dexteram, nec ad sinistram poterat deviare, obvius stetit.

27 Cumque vidisset asina stantem angelum, concidit sub pedibus sedentis: qui iratus, vehementius cædebat fuste latera ejus.

28 Aperuitque Dominus os asinæ, & locuta est: Quid feci tibi? cur percutis me ecce jam tertio?

F 29 Respondit Balaam: Quia commeruisti, & illusisti mihi: utinam haberem gladium, ut te percuterem.

30 Dixit asina: Nonne animal tuum sum, cui semper sedere consuevisti usque in præsentem diem? dic quid simile umquam fecerim tibi. At ille ait: Numquam.

31 Protinus aperuit Dominus oculos Balaam, & vidit angelum stantem in via evaginato gladio, adoravitq; eum pronus in terram.

32 Cui angelus: Cur, inquit, tertio verberas asinam tuam? Ego veni, ut adversarer tibi, quia perversa est via tua, mihique contraria:

33 Et nisi asina declinasset de via, dans locum resistenti, te occidissem, & illa viveret.

34 Dixit Balaam: Peccavi, nesciens quod tu stares contra me: & nunc si displicet tibi, ut vadam, revertar.

35 Ait Angelus: Vade cum istis, & cave ne aliud, quam præcepero tibi, loquaris. Ivit igitur cum principibus.

G 36 Quod cum audisset Balac, egressus est in occursum ejus in oppido Moabitarum, quod situm est in extremis finibus Arnon.

37 Dixitque ad Balaam: Misi nuntios, ut vocarem te, cur non statim venisti ad me? an quia mercedem adventui tuo reddere nequeo?

38 Cui ille respondit: Ecce adsum: numquid loqui potero aliud, nisi quod Deus posuerit in ore meo?

39 Perrexerunt ergo simul, & venerunt in urbem, quæ in extremis regni ejus finibus erat.

40 Cumque occidisset Balac boves & oves, misit ad Balaam, & principes, qui cum eo erant, munera.

41 Mane autem facto duxit eum ad excelsa Baal, & intuitus est extremam partem populi.

CAPUT XXIII.

Balaam, extructis aris, parat se ad maledicendum Hebræis, sed loco maledictionis benedicit semel, ac iterum populo Israel, multa de illo vaticinatus.

1 Dixitque Balaam ad Balac: Ædifica mihi hic septem aras, & para totidem vitulos, ejusdemque numeri arietes. A

2 Cumq; fecisset juxta sermonem Balaam, imposuerunt simul vitulum & arietem super aram.

3 Dixitque Balaam ad Balac: Sta paulisper juxta holocaustum tuum, donec vadam, si forte occurrat mihi Dominus, & quodcumque imperaverit, loquar tibi.

4 Cumque abiisset velociter, occurrit illi Deus. Locutusque ad eum Balaam, Septem, inquit, aras erexi, & imposui vitulum & arietem desuper.

5 Dominus autem posuit verbum in ore ejus, & ait: Revertere ad Balac, & hæc loqueris.

6 Reversus invenit stantem Balac juxta holocaustum suum, & omnes principes Moabitarum:

7 Assumptaque parabola sua, dixit: De Aram adduxit me Balac rex Moabitarum, de montibus Orientis: Veni, inquit, & maledic Jacob: propera, & detestare Israel. B

8 Quomodo maledicam, cui non maledixit Deus? Qua ratione detester, quem Dominus non detestatur?

9 De summis silicibus videbo eum, & de collibus considerabo illum. Populus solus habitabit, & inter gentes non reputabitur.

10 Quis dinumerare possit pulverem Jacob, & nosse numerum stirpis Israel? Moriatur anima mea morte justorum, & fiant novissima mea horum similia.

11 Dixitque Balac ad Balaam: Quid est hoc quod agis? Ut malediceres inimicis meis vocavi te: & tu e contrario benedicis eis.

12 Cui ille respondit: Num aliud possum loqui, nisi quod jusserit Dominus?

13 Dixit ergo Balac: Veni mecum in alterum locum, unde partem Israel videas, & totum videre non possis: inde maledicito ei.

14 Cumque duxisset eum in locum sublimem, super verticem montis Phasga, ædificavit Balaam septem aras, & impositis supra vitulo atque ariete,

15 Dixit ad Balac: Sta hic juxta holocaustum tuum, donec ego obvius pergam. C

16 Cui cum Dominus occurrisset, posuissetque verbum in ore ejus, ait: Revertere ad Balac, & hæc loqueris ei.

17 Reversus invenit eum stantem juxta holocaustum suum, & principes Moabitarum cum eo. Ad quem Balac, Quid, inquit, locutus est Dominus?

18 At ille assumpta parabola sua, ait: Sta Balac & ausculta, audi fili Sephor:

19 Non est Deus quasi homo, ut mentiatur: nec ut filius hominis, ut mutetur. Dixit ergo, & non faciet? locutus est, & non implebit?

20 Ad benedicendum adductus sum, benedictionem prohibere non valeo.

21 Non est idolum in Jacob, nec videtur simulachrum in Israel. Dominus Deus ejus cum eo est, & clangor victoriæ regis in illo.

22 * Deus eduxit illum de Ægypto, cujus fortitudo similis est rhinocerotis. D * Infr. 24. b. 8.

23 Non est augurium in Jacob, nec divinatio in Israel. Temporibus suis dicetur, Jacob & Israeli quid operatus sit Deus.

24 Ecce populus ut leæna consurget, & quasi leo

si leo erigetur: non accubabit, donec devo-
ret prædam, & occisorum sanguinem bibat.
25 Dixitque Balac ad Balaam: Nec ma-
ledicas ei, nec benedicas.
26 Et ille ait: Nonne dixi tibi, quod quid-
quid mihi Deus imperaret, hoc facerem?
27 Et ait Balac ad eum: Veni, & ducam
te ad alium locum: si forte placeat Deo, ut
inde maledicas eis.
28 Cumque duxisset eum super verticem
montis Phogor, qui respicit solitudinem,
29 Dixit ei Balaam: Ædifica mihi hic se-
ptem aras, & para totidem vitulos, ejus-
demque numeri arietes.
30 Fecit Balac, ut Balaam dixerat: im-
posuitque vitulos & arietes per singulas aras.

CAPUT XXIV.

Balaam tertio benedicit, & prospera vaticinatur de Israel, & de Christo: item de Amalecitis, Cinæis, & Romanis vastandis ac perdendis.

A 1 CUmque vidisset Balaam, quod placeret
Domino, ut benediceret Israeli, ne-
quaquam abiit, ut ante perrexerat, ut augu-
rium quæreret: sed dirigens contra deser-
tum vultum suum,
2 Et elevans oculos, vidit Israel in tento-
riis commorantem per tribus suas: & ir-
ruente in se spiritu Dei,
3 Assumpta parabola, ait: Dixit Balaam filius
Beor: dixit homo, cujus obturatus est oculus:
4 Dixit auditor sermonum Dei, qui visio-
nem Omnipotentis intuitus est, qui cadit,
& sic aperiuntur oculi ejus:
5 Quam pulchra tabernacula tua Jacob,
& tentoria tua Israel!
6 Ut valles nemorosæ, ut horti juxta flu-
vios irrigui, ut tabernacula, quæ fixit Do-
minus, quasi cedri prope aquas.
P 7 Fluet aqua de situla ejus, & semen illius
erit in aquas multas. Tolletur propter Agag,
rex ejus, & auferetur regnum illius.
8 Deus eduxit illum de Ægypto, * cujus
22 fortitudo similis est rhinocerotis. Devora-
bunt gentes hostes illius, ossaque eorum
confringent, & perforabunt sagittis.
9 Accubans dormivit ut leo, & quasi leæna,
quam suscitare nullus audebit. Qui benedi-
xerit tibi, erit & ipse benedictus: qui ma-
ledixerit, in maledictione reputabitur.
10 Iratusque Balac contra Balaam, com-
plosis manibus ait: Ad maledicendum ini-
micis meis vocavi te, quibus e contrario
tertio benedixisti:
11 Revertere ad locum tuum. Decreveram
quidem magnifice honorare te, sed Domi-
nus privavit te honore disposito.
C 12 Respondit Balaam ad Balac: Nonne
nuntiis tuis, quos misisti ad me, dixi:
* Sup. 13 * Si dederit mihi Balac plenam domum
22.d.18 suam argenti & auri, non potero præterire
sermonem Domini Dei mei, ut vel boni
quid, vel mali proferam ex corde meo: sed
quidquid Dominus dixerit, hoc loquar?
14 Verumtamen pergens ad populum meum
dabo consilium, quid populus tuus populo
huic faciat extremo tempore.
15 Sumpta igitur parabola, rursum ait:
Dixit Balaam filius Beor: dixit homo, cujus
obturatus est oculus:
16 Dixit auditor sermonum Dei, qui novit
doctrinam Altissimi, & visiones Omnipoten-
tis videt, qui cadens apertos habet oculos.
17 Videbo eum, sed non modo: intuebor
* Mat. illum, sed non prope. * ORIETUR STEL-
2. a. 2. LA ex Jacob, & consurget virga de Israel:
& percutiet duces Moab, vastabitque omnes
filios Seth.
18 Et erit Idumæa possessio ejus: hæreditas
Seir cedet inimicis suis: Israel vero fortiter
aget.
D 19 De Jacob erit qui dominetur, & per-
dat reliquias civitatis.
20 Cumque vidisset Amalec, assumens
parabolam, ait: Principium Gentium Ama-
lec, cujus extrema perdentur.
21 Vidit quoq; Cinæum, & assumpta parabo-
la, ait: Robustum quidem est habitaculum
tuum; sed si in petra posueris nidum tuum,
22 Et fueris electus de stirpe Cin, quamdiu
poteris permanere? Assur enim capiet te.
23 Assumptaq; parabola iterum locutus est:
Heu, quis victurus est, quando ista faciet Deus?
24 * Venient in trieribus de Italia, supe- * Dan.
rabunt Assyrios, vastabuntque Hebræos, & 11.c.10.
ad extremum etiam ipsi peribunt.
25 Surrexitque Balaam & reversus est in
locum suum: Balac quoque via, qua vene-
rat, rediit.

CAPUT XXV.

Ob fornicationem Israel cum Moabitis & Madianitis jubet Deus principes suspendi, & pereunt e plebe 24. millia: ipsique Phinees dat pro mercede perpetuum sacerdotium, eo quod divino zelo Zambri & Cozbi pugione confodisset.

1 MOrabatur autem eo tempore Israel in A
Setim, & fornicatus est populus
cum filiabus Moab,
2 Quæ vocaverunt eos ad sacrificia sua. At
illi comederunt & adoraverunt deos earum.
3 * Initiatusque est Israel Beelphegor: & * Jos.
iratus Dominus 22.d.17.
4 Ait ad Moysen: * Tolle cunctos principes * Deut.
populi, & suspende eos contra solem in pati- 4. a. 3.
bulis, ut avertatur furor meus ab Israel. B
5 Dixitque Moyses ad Judices Israel: * *Exod.
Occidat unusquisque proximos suos, qui ini- 32.f.27.
tiati sunt Beelphegor.
6 Et ecce unus de filiis Israel intravit co-
ram fratribus suis ad scortum Madianitidem,
vidente Moyse, & omni turba filiorum Is-
rael, qui flebant ante fores tabernaculi.
7 * Quod cum vidisset Phinees filius E- * Psal.
leazari filii Aaron sacerdotis, surrexit de 105. c.
medio multitudinis, & arrepto pugione, 30.
8 Ingressus est post virum Israelitem in 1.Mac.
lupanar, & perfodit ambos simul, virum 2.c. 26.
scilicet & mulierem in locis genitalibus. 1. Cor.
Cessavitque plaga a filiis Israel: 10. h.8.
9 Et occisi sunt viginti quatuor millia C
hominum.
10 Dixitque Dominus ad Moysen:
11 Phinees filius Eleazari filii Aaron sacer-
dotis avertit iram meam a filiis Israel: quia
zelo meo commotus est contra eos, ut non
ipse delerem filios Israel in zelo meo.
12 Idcirco loquere ad eum: * Ecce do ei * Eccl.
pacem fœderis mei: 45.d.28
13 Et erit tam ipsi, quam semini ejus pactum 30.
sacerdotii sempiternum, quia zelatus est 1. Mac.
pro Deo suo, & expiavit scelus filiorum Israel. 2. f. 54.
14 Erat autem nomen viri Israelitæ, qui D
occisus est cum Madianitide, Zambri filius
Salu, dux de cognatione, & tribu Simeonis.
15 Porro mulier Madianitis, quæ pariter
interfecta est, vocabatur Cozbi, filia Sur
principis nobilissimi Madianitarum.
16 Locutusq; est Dñs ad Moysen, dicens:
17 * Hostes vos sentiant Madianitæ, & * Infr.
percutite eos: 31. a.2.
18 Quia & ipsi hostiliter egerunt contra vos, &
decepere insidiis per idolum Phogor, & Cozbi
filiam ducis Madian sororem suam, quæ per-
cussa est in die plagæ pro sacrilegio Phogor.

CAPUT XXVI.

Numerantur Israelitæ per singulas tribus, qui bello apti, sunt terram promissionis ingressuri: & juxta hanc dinumerationem jubetur illis terra dividi.

1 POstquam noxiorum sanguis effusus est, A
dixit Dominus ad Moysen & Elea-
zarum filium Aaron sacerdotem:
2 * Numerate omnem summam filiorum *Sup.1.
Israel a viginti annis & supra, per domos a. 2. 3.
& cognationes suas, cunctos qui possunt ad
bella procedere.
3 Locuti sunt itaque Moyses & Eleazar
sacerdos in campestribus Moab super Jorda-
nem contra Jericho, ad eos qui erant
4 A viginti annis & supra, sicut Dominus
imperaverat, quorum iste est numerus:
5 Ruben primogenitus Israel. * Hujus filius, * Gen.
Henoc, a quo familia Henochitarum: & 46. b.9.
Phallu, a quo familia Phalluitarum: Exod.
6 Et Hesron, a quo familia Hesronitarum: 6. c. 14.
& Charmi, a quo familia Charmitarum. 1. Par.
7 Hæ sunt familiæ de stirpe Ruben: quarum 5. a. 3.

numerus inventus eſt quadraginta tria millia, & ſeptingenti triginta.

8 Filius Phallu Eliab.

9 Hujus filii Namuel, & Dathan, & Abiron. Iſti ſunt Dathan & Abiron principes populi, * qui ſurrexerunt contra Moyſen & Aaron in ſeditione Core, quando adverſus Dominum rebellaverunt:

* Sup. 16. & 2.

B

10 Et aperiens terra os ſuum devoravit Core, morientibus plurimis, quando combuſſit ignis ducentos quinquaginta viros. Et factum eſt grande miraculum,

11 Ut, Core pereunte, filii illius non perirent.

12 Filii Simeon per cognationes ſuas: Namuel, ab hoc familia Namuelitarum: Jamin, ab hoc familia Jaminitarum: Jachin, ab hoc familia Jachinitarum:

13 Zare, ab hoc familia Zareitarum: Saul, ab hoc familia Saulitarum.

14 Hæ ſunt familiæ de ſtirpe Simeon, quarum omnis numerus fuit viginti duo millia ducenti.

15 Filii Gad per cognationes ſuas: Sephon, ab hoc familia Sephonitarũ: Aggi, ab hoc familia Aggitarum: Suni, ab hoc familia Sunitarum:

16 Ozni, ab hoc familia Oznitarum: Her, ab hoc familia Heritarum:

17 Arod, ab hoc familia Aroditarum: Ariel, ab hoc familia Arielitarum.

18 Iſtæ ſunt familiæ Gad, quarum omnis numerus fuit quadraginta millia quingenti.

* Gen. 38. a. 3. 4.

19 * Filii Juda Her & Onan, qui ambo mortui ſunt in terra Chanaan.

C

20 Fueruntque filii Juda per cognationes ſuas: Sela, a quo familia Selaitarum: Phares, a quo familia Phareſitarum: Zare, a quo familia Zareitarum.

21 Porro filii Phares: Heſron, a quo familia Heſronitarum: & Hamul, a quo familia Hamulitarum.

22 Iſtæ ſunt familiæ Juda, quarum omnis numerus fuit ſeptuaginta ſex millia quingenti.

23 Filii Iſſachar per cognationes ſuas: Thola, a quo familia Tholaitarum: Phua, a quo familia Phuaitarum:

24 Jaſub, a quo familia Jaſubitarum: Semran, a quo familia Semranitarum.

25 Hæ ſunt cognationes Iſſachar, quarum numerus fuit ſexaginta quatuor millia trecenti.

26 Filii Zabulon per cognationes ſuas: Sared, a quo familia Sareditarum: Elon, a quo familia Elonitarum: Jalel, a quo familia Jalelitarum.

27 Hæ ſunt cognationes Zabulon, quarum numerus fuit ſexaginta millia quingenti.

D

28 Filii Joſeph per cognationes ſuas Manaſſe & Ephraim.

* Joſ. 17. a. 1.

29 De Manaſſe ortus eſt Machir, a quo familia Machiritarum. * Machir genuit Galaad, a quo familia Galaaditarum.

30 Galaad habuit filios Jezer, a quo familia Jezeritarum: & Helec, a quo familia Helecitarum:

31 Et Aſriel, a quo familia Aſrielitarum: & Sechem, a quo familia Sechemitarum:

* Inf. 27. a. 1.

32 Et Semida, a quo familia Semidaitarum: * & Hepher, a quo familia Hepheritarum.

* Ibid.

33 Fuit autem Hepher pater Salphaad, qui filios non habebat, ſed tantum filias, quarum iſta ſunt nomina: * Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Therſa.

34 Hæ ſunt familiæ Manaſſe: & numerus earum quinquaginta duo millia ſeptingenti.

35 Filii autem Ephraim per cognationes ſuas fuerunt hi: Suthala, a quo familia Suthalaitarum: Becher, a quo familia Becheritarum: Thehen, a quo familia Thehenitarum.

E

36 Porro filius Suthala fuit Heran, a quo familia Heranitarum.

37 Hæ ſunt cognationes filiorum Ephraim, quarum numerus fuit triginta duo millia quingenti.

38 Iſti ſunt filii Joſeph per familias ſuas. Filii Beniamin in cognationibus ſuis Bela, a quo familia Belaitarum: Asbel, a quo familia Asbelitarum: Ahiram, a quo familia Ahiramitarum:

39 Supham, a quo familia Suphamitarum: Hupham, a quo familia Huphamitarum.

40 Filii Bela: Hered, & Noeman. De Hered familia Hereditarum: de Noeman familia Noemanitarum.

41 Hi ſunt filii Beniamin per cognationes ſuas, quorum numerus fuit quadraginta quinque millia ſexcenti.

42 Filii Dan per cognationes ſuas: Suham, a quo familia Suhamitarum. Hæ ſunt cognationes Dan per familias ſuas.

43 Omnes fuere Suhamitæ, quorum numerus erat ſexaginta quatuor millia quadringenti.

44 Filii Aſer per cognationes ſuas: Jemna, a quo familia Jemnaitarum: Jeſſui, a quo familia Jeſſuitarum: Brie, a quo familia Brieitarum.

45 Filii Brie: Heber, a quo familia Heberitarum: & Melchiel, a quo familia Melchielitarum.

46 Nomen autem filiæ Aſer fuit Sara.

47 Hæ cognationes filiorum Aſer, & numerus eorum quinquaginta tria millia quadringenti.

48 Filii Nephthali per cognationes ſuas: Jeſiel, a quo familia Jeſielitarum: Guni, a quo familia Gunitarum: F

49 Jeſer, a quo familia Jeſeritarum: Sellem, a quo familia Sellemitarum.

50 Hæ ſunt cognationes filiorum Nephthali per familias ſuas: quorum numerus quadraginta quinque millia quadringenti.

51 Iſta eſt ſumma filiorum Iſrael, qui recenſiti ſunt, ſexcenta millia, & mille ſeptingenti triginta.

52 Locutuſq; eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

53 Iſtis dividetur terra juxta numerum vocabulorum in poſſeſſiones ſuas.

54 Pluribus majorem partem dabis, & paucioribus minorem: ſingulis, ſicut nunc recenſiti ſunt, tradetur poſſeſſio:

55 Ita dumtaxat ut ſors terram tribubus dividat & familiis.

56 Quidquid ſorte contigerit, hoc vel plures accipiant, vel pauciores.

57 * Hic quoque eſt numerus filiorum Levi per familias ſuas: Gerſon, a quo familia Gerſonitarum: Caath, a quo familia Caathitarum: Merari, a quo familia Meraritarum. *Exod. 6. c. 16.

58 Hæ ſunt familiæ Levi; Familia Lobni, familia Hebroni, familia Moholi, familia Muſi, familia Core. At vero Caath genuit Amram, G

59 Qui habuit uxorem Jochabed filiam Levi, quæ nata eſt ei in Ægypto: hæc genuit Amram viro ſuo filios, Aaron, & Moyſen, & Mariam ſororem eorum.

60 De Aaron orti ſunt Nadab & Abiu, & Eleazar & Ithamar.

61 * Quorum Nadab & Abiu mortui ſunt, cum obtuliſſent ignem alienum coram Dño. * Levi. 10. a. 1. Sup. 3. a. 4. 1. Par. 24. a. 2.

62 Fueruntq; omnes, qui numerati ſunt, viginti tria millia generis maſculini, ab uno menſe & ſupra: quia non ſunt recenſiti inter filios Iſrael, nec eis cum cæteris data poſſeſſio eſt.

63 Hic eſt numerus filiorum Iſrael, qui deſcripti ſunt a Moyſe & Eleazaro ſacerdote, in campeſtribus Moab, ſupra Jordanem contra Jericho.

64 * Inter quos nullus fuit eorum, qui ante numerati ſunt a Moyſe & Aaron in deſerto Sinai. *1. Cor. 10. a. 5.

65 * Prædixerat enim Dominus, quod omnes morerentur in ſolitudine. Nulluſque remanſit ex eis, niſi Caleb filius Jephone, & Joſue filius Nun. * Sup. 14. d. 29. 24.

CAPUT XXVII.

Filiæ Salphaad, deficiente prole maſcula, patri ſuccedunt in hæreditatem: dicitque Dominus Moyſen moriturum, ubi ex monte Abarim terram promiſſionis conſpexerit, ſibique in ducatu populi ſubſtituerit Joſue.

A

1 ACceſſerunt * autem filiæ Salphaad filii Hepher, filii Galaad, filii Machir, filii Manaſſe, qui fuit filius Joſeph: quarum ſunt nomina, Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Therſa. * Sup. 26. d. 32. 33. Inf. 36. a. 1. Joſ. 17. a. 1.

2 Steteruntque coram Moyſe & Eleazaro ſacer-

cer-

cerdote, & cunctis principibus populi ad o-
stium tabernaculi fœderis, atque dixerunt:
3 Pater noster mortuus est in deserto, nec
fuit in seditione, quæ * concitata est con-
* Sup. 16. a. 1. tra Dominum sub Core, sed in peccato suo
mortuus est: hic non habuit mares filios.
Cur tollitur nomen illius de familia sua,
quia non habuit filium? Date nobis posses-
sionem inter cognatos patris nostri.
B 4 Retulitque Moyses causam earum ad
judicium Domini.
5 Qui dixit ad eum:
6 Justam rem postulant filiæ Salphaad. Da
eis possessionem inter cognatos patris sui, &
ei in hæreditatem succedant.
7 Ad filios autem Israel loqueris hæc:
8 Homo cum mortuus fuerit absque filio,
ad filiam ejus transibit hæreditas.
9 Si filiam non habuerit, habebit succes-
sores fratres suos.
10 Quod si & fratres non fuerint, dabitis
hæreditatem fratribus patris ejus.
11 Sin autem nec patruos habuerit, dabi-
tur hæreditas his, qui ei proximi sunt: e-
ritque hoc filiis Israel sanctum lege perpe-
tua, sicut præcepit Dominus Moysi.
C
* Deut. 32. g. 49 12 Dixit quoque Dñs ad Moysen: * Ascende
in montem istum Abarim, & contemplare in-
de terram, quam daturus sum filiis Israel.
13 Cumque videris eam, ibis & tu ad popu-
lum tuum, sicut ivit frater tuus Aaron:
* Sup. 20. b. 12 14 * Quia offendistis me in deserto Sin in
Deut. 32. g. 51 contradictione multitudinis, nec sanctificare
me voluistis coram ea super aquas: hæ sunt
aquæ contradictionis in Cades deserti Sin.
15 Cui respondit Moyses:
16 Provideat Dñs Deus spirituum omnis car-
nis, hominem, qui sit super multitudinem hanc
17 Et possit exire, & intrare ante eos, &
educere eos, vel introducere: ne sit popu-
lus Domini sicut oves absque pastore.
D
* Deut. 3. d. 21. 18 Dixitque Dominus ad eum: * Tolle
Josue filium Nun, virum in quo est spiri-
tus, & pone manum tuam super eum.
19 Qui stabit coram Eleazaro sacerdote, &
omni multitudine:
20 Et dabis ei præcepta cunctis videntibus,
& partem gloriæ tuæ, ut audiat eum omnis
synagoga filiorum Israel.
21 Pro hoc, si quid agendum erit, Eleazar
sacerdos consulet Dominum. Ad verbum ejus
egredietur, & ingredietur ipse, & omnes filii
Israel cum eo, & cetera multitudo.
22 Fecit Moyses, ut præceperat Dñs. Cum-
que tulisset Josue, statuit eum coram Eleaza-
ro sacerdote, & omni frequentia populi.
23 Et impositis capiti ejus manibus, cun-
cta replicavit, quæ mandaverat Dominus.

CAPUT XXVIII.

Sacrificia quotidiana, & diei septimi ac calendarum, & de duabus solemnitatibus Azymorum & Hebdomadarum.

A 1 DIxit quoque Dominus ad Moysen:
2 Præcipe filiis Israel, & dices ad eos:
Oblationem meam, & panes, & incensum
odoris suavissimi offerte per tempora sua.
3 Hæc sunt sacrificia, quæ offerre debetis:
* Exod. 29. f. 38. * Agnos anniculos immaculatos duos quo-
tidie in holocaustum sempiternum.
4 Unum offeretis mane, & alterum ad
vesperum:
5 Decimam partem ephi similæ, quæ con-
spersa sit oleo purissimo, & habeat quartam
partem hin.
6 Holocaustum juge est, quod obtulistis in mon-
te Sinai in odorem suavissimum incensi Dñi.
7 Et libabitis vini quartam partem hin per
agnos singulos in Sanctuario Domini.
8 Alterumque agnum similiter offeretis ad
vesperam, juxta omnem ritum sacrificii ma-
tutini, & libamentorum ejus, oblationem
suavissimi odoris Domino.
* Mat. 12. a. 5. 9 Die autem sabbati offeretis duos agnos
anniculos immaculatos, & duas decimas si-
B milæ oleo conspersæ in sacrificio, & liba,
10 Quæ rite funduntur per singula sabba-
ta in holocaustum sempiternum.
11 In calendis autem offeretis holocaustum
Dño, vitulos de armento duos, arietem unum,
agnos anniculos septem immaculatos,
12 Et tres decimas similæ oleo conspersæ in
sacrificio per singulos vitulos, & duas decimas
similæ oleo conspersæ per singulos arietes,
13 Et decimam decimæ similæ ex oleo in sa-
crificio per agnos singulos; holocaustum sua-
vissimi odoris atque incensi est Domino.
14 Libamenta autem vini, quæ per singu-
las fundenda sunt victimas, ista erunt: me-
dia pars hin per singulos vitulos, tertia per
arietem, quarta per agnum; hoc erit ho-
locaustum per omnes menses, qui sibi an-
no vertente succedunt.
15 Hircus quoque offeretur Domino pro C
peccatis in holocaustum sempiternum cum
libamentis suis.
16 * Mense autem primo, quartadecima *Exod. 12. c. 18
die mensis Phase Domini erit, Lev. 23
17 Et quintadecima die solemnitas: se- a. 5.
ptem diebus vescentur azymis.
18 Quarum dies prima venerabilis & san-
cta erit: omne opus servile non facietis in ea.
19 Offeretisque incensum holocaustum Do-
mino, vitulos de armento duos, arietem
unum, agnos anniculos immaculatos septem:
20 Et sacrificia singulorum ex simila, quæ
conspersa sit oleo, tres decimas per singulos
vitulos, & duas decimas per arietem,
21 Et decimam decimæ per agnos singu-
los, id est per septem agnos:
22 Et hircum pro peccato unum, ut ex- D
pietur pro vobis,
23 Præter holocaustum matutinum, quod
semper offeretis.
24 Ita facietis per singulos dies septem
dierum in fomitem ignis, & in odorem sua-
vissimum Domino, qui surget de holocau-
sto, & de libationibus singulorum.
25 Dies quoque septimus celeberrimus,
& sanctus erit vobis: omne opus servile non
facietis in eo.
26 Dies etiam primitivorum, quando offe-
retis novas fruges Domino, expletis hebdo-
madibus, venerabilis & sancta erit: omne
opus servile non facietis in ea.
27 Offeretisque holocaustum in odorem
suavissimum Domino, vitulos de armento
duos, arietem unum, & agnos anniculos
immaculatos septem:
28 Atque in sacrificiis eorum similæ oleo
conspersæ tres decimas per singulos vitulos,
per arietes duas,
29 Per agnos decimam decimæ, qui simul
sunt agni septem: hircum quoque,
30 Qui mactatur pro expiatione: præter
holocaustum sempiternum & liba ejus.
31 Immaculata offeretis omnia cum liba-
tionibus suis.

CAPUT XXIX.

Solemnitas mensis septimi, & quid in eis offerendum sit: nempe solemnitas tubarum, expiationis, & tabernaculorum, quæ octo diebus varias habent oblationes.

1 MEnsis etiam septimi prima dies ve- A
nerabilis, & sancta erit vobis; o-
mne opus servile non facietis in ea, quia
dies clangoris est, & tubarum.
2 Offeretisque holocaustum in odorem sua-
vissimum Domino, vitulum de armento
unum, arietem unum, & agnos anniculos
immaculatos septem:
3 Et in sacrificiis eorum, similæ oleo con-
spersæ tres decimas per singulos vitulos,
duas decimas per arietem,
4 Unam decimam per agnum, qui simul
sunt agni septem:
5 Et hircum pro peccato, qui offertur in
expiationem populi,
6 Præter holocaustum calendarum cum sa-
crificiis suis, & holocaustum sempiternum cum
libationibus solitis: eisdem cæremoniis offere-
tis in odorem suavissimum incensum Domino.
7 * Decima quoque dies mensis hujus se- * Lev. 16. f. 29
ptimi erit vobis sancta atque venerabilis, 23. a. 7.
& affligetis animas vestras: omne opus ser-
vile non facietis in ea.
8 Offeretisque holocaustum Domino in o-

dorem ſuaviſſimum, vitulum de armento u-
num, arietem unum, agnos anniculos imma-
culatos ſeptem:
B 9 Et in ſacrificiis eorum, ſimilæ oleo con-
ſperſæ tres decimas per ſingulos vitulos, du-
as decimas per arietem,
10 Decimam decimæ per agnos ſingulos,
qui ſunt ſimul agni ſeptem:
11 Et hircum pro peccato, abſque his quæ
offerri pro delicto ſolent in expiationem, &
holocauſtum ſempiternum, cum ſacrificio, &
libaminibus eorum.
12 Quintadecima vero die menſis ſeptimi,
quæ vobis ſancta erit atque venerabilis, omne
opus ſervile non facietis in ea, ſed celebra-
bitis ſolemnitatem Domino ſeptem diebus.
13 Offeretiſque holocauſtum in odorem ſua-
viſſimum Domino, vitulos de armento tre-
decim, arietes duos, agnos anniculos imma-
culatos quatuordecim:
14 Et in libamentis eorum, ſimilæ oleo con-
ſperſæ tres decimas per vitulos ſingulos, qui
ſunt ſimul vituli tredecim: & duas decimas
arieti uno, id eſt ſimul arietibus duobus:
15 Et decimam decimæ agnis ſingulis, qui
ſunt ſimul agni quatuordecim:
C 16 Et hircum pro peccato, abſque holocau-
ſto ſempiterno, & ſacrificio, & libamine ejus.
17 In die altero offeretis vitulos de armento
duodecim, arietes duos, agnos anniculos im-
maculatos quatuordecim:
18 Sacrificiaque, & libamina ſingulorum per
vitulos, & arietes, & agnos rite celebrabitis:
19 Et hircum pro peccato, abſque holocau-
ſto ſempiterno, ſacrificioque, & libamine ejus.
20 Die tertio offeretis vitulos undecim, a-
rietes duos, agnos anniculos immaculatos
quatuordecim:
21 Sacrificiaque, & libamina ſingulorum per
vitulos, & arietes, & agnos rite celebrabitis:
22 Et hircum pro peccato, abſque holocau-
ſto ſempiterno, ſacrificioque & libamine ejus.
23 Die quarto offeretis vitulos decem, arie-
tes duos, agnos anniculos immaculatos qua-
tuordecim:
24 Sacrificiaque, & libamina ſingulorum per
vitulos, & arietes, & agnos rite celebrabitis:
25 Et hircum pro peccato, abſque holocauſto
ſempiterno, ſacrificioque ejus, & libamine.
26 Die quinto offeretis vitulos novem, a-
rietes duos, agnos anniculos immaculatos
quatuordecim:
27 Sacrificiaque, & libamina ſingulorum per
vitulos, & arietes, & agnos rite celebrabitis:
D 28 Et hircum pro peccato, abſque holocau-
ſto ſempiterno, ſacrificioque ejus, & libamine.
29 Die ſexto offeretis vitulos octo, arietes
duos, agnos anniculos immaculatos quatuor-
decim:
30 Sacrificiaque, & libamina ſingulorum per
vitulos, & arietes, & agnos rite celebrabitis:
31 Et hircum pro peccato, abſque holocau-
ſto ſempiterno, ſacrificioq; ejus, & libamine
32 Die ſeptimo offeretis vitulos ſeptem, &
arietes duos, agnos anniculos immaculatos
quatuordecim:
33 Sacrificiaque, & libamina ſingulorum per
vitulos, & arietes, & agnos rite celebrabitis:
34 Et hircum pro peccato, abſque holocau-
ſto ſempiterno, ſacrificioque ejus, & libamine
35 Die octavo, qui eſt celeberrimus, omne
opus ſervile non facietis,
36 Offerentes holocauſtum in odorem ſua-
viſſimum Dño, vitulum unum, arietem u-
num, agnos anniculos immaculatos ſeptem:
37 Sacrificiaque, & libamina ſingulorum per
vitulos, & arietes, & agnos rite celebrabitis:
38 Et hircum pro peccato, abſque holocauſto
ſempiterno, ſacrificioque ejus, & libamine.
39 Hæc offeretis Domino in ſolemnitatibus
veſtris, præter vota & oblationes ſpontaneas
in holocauſto, in ſacrificio, in libamine, &
in hoſtiis pacificis.

CAPUT XXX.

De voto, ac juramento virorum, & quando puellarum & uxorum vota, ſeu juramenta rata ſint, vel irrita.

1 NArravitque Moyſes filiis Iſrael omnia A
quæ ei Dominus imperarat.
2 Et locutus eſt ad principes tribuum filiorum
Iſrael: Iſte eſt ſermo quem præcepit Dñs:
3 Si quis virorum votum Domino voverit,
aut ſe conſtrinxerit juramento, non faciet ir-
ritum verbum ſuum, ſed omne quod promi-
ſit, implebit.
4 Mulier ſi quippiam voverit, & ſe con-
ſtrinxerit juramento, quæ eſt in domo patris
ſui, & in ætate adhuc puellari; ſi cognoverit
pater votum, quod pollicita eſt, & juramen-
tum quo obligavit animam ſuam, & tacue-
rit, voti rea erit:
5 Quidquid pollicita eſt, & juravit, opere B
complebit.
6 Sin autem, ſtatim ut audierit, contradixe-
rit pater, & vota, & juramenta ejus irrita e-
runt, nec obnoxia tenebitur ſponſioni, eo
quod contradixerit pater.
7 Si maritum habuerit, & voverit aliquid,
& ſemel de ore ejus verbum egrediens animam
ejus obligaverit juramento:
8 Quo die audierit vir, & non contradixerit,
voti rea erit, reddetque quodcumq; promiſerat.
9 Sin autem audiens ſtatim contradixerit, & C
irritas fecerit pollicitationes ejus, verbaque,
quibus obſtrinxerat animam ſuam, propitius
erit ei Dominus.
10 Vidua, & repudiata, quiquid voverint,
reddent.
11 Uxor in domo viri cum ſe voto conſtrin-
xerit, & juramento,
12 Si audierit vir, & tacuerit, nec contradi-
xerit ſponſioni, reddet quodcumque promi-
ſerat.
13 Sin autem extemplo contradixerit, non
tenebitur promiſſionis rea, quia maritus con-
tradixit: & Dominus ei propitius erit.
14 Si voverit, & juramento ſe conſtrinxe- D
rit, ut per jejunium, vel cæterarum rerum
abſtinentiam affligat animam ſuam, in ar-
bitrio viri erit, ut faciat, ſive non faciat.
15 Quod ſi audiens vir tacuerit, & in alte-
ram diem diſtulerit ſententiam, quidquid vo-
verat atque promiſerat, reddet: quia ſtatim
ut audivit, tacuit.
16 Sin autem contradixerit, poſtquam reſci-
vit, portabit ipſe iniquitatem ejus.
17 Iſtæ ſunt leges, quas conſtituit Dominus
Moyſi inter virum & uxorem, inter pa-
trem & filiam, quæ in puellari adhuc ætate
eſt, vel quæ manet in parentis domo.

CAPUT XXXI.

Cæſis Madianitis juſſu Dei virgines ſolæ reſervantur: ſubſtantia ex æquo dividitur pugnantibus & plebi: primitiæ Sacerdoti, ac Levitis traduntur: gratiæ Deo cum donariis offeruntur, quod nullus Hebræorum occubuit.

1 LOcutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens: A
2 Ulciſcere prius filios Iſrael de Madia-
nitis, & ſic colligeris ad populum tuum.
3 Statimque Moyſes, * Armate, inquit, ex * Sup. 25.d.17.
vobis viros ad pugnam, qui poſſint ultionem
Domini expetere de Madianitis.
4 Mille viri de ſingulis tribubus eligantur
ex Iſrael, qui mittantur ad bellum.
5 Dederuntque millenos de ſingulis tribu-
bus, id eſt duodecim millia expeditorum ad
pugnam:
6 Quos miſit Moyſes cum Phinees filio E-
leazari ſacerdotis: vaſa quoque ſancta, & tu-
bas ad clangendum tradidit ei.
7 Cumque pugnaſſent contra Madianitas, at- B
que viciſſent, omnes mares occiderunt,
8 * Et reges eorum, Evi, & Recem, & Sur, *Joſ. 13 c. 21.
& Hur, & Rebe, quinque principes gentis: Ba-
laam quoq; filium Beor interfecerunt gladio.
9 Ceperuntq; mulieres eorum, & parvulos,
omniaq; pecora, & cunctam ſupellectilem: quid-
quid habere potuerant, depopulati ſunt:
10 Tam urbes, quam viculos, & caſtella
flamma conſumpſit.

11 Et tulerunt prædam, & universa quæ ce-
perant tam ex hominibus, quam ex jumentis,
12 Et adduxerunt ad Moysen, & Eleazarum
sacerdotem, & ad omnem multitudinem filio-
rum Israel: reliqua autem utensilia portave-
runt ad castra in campestribus Moab, juxta
Jordanem contra Jericho.
C 13 Egressi sunt autem Moyses & Eleazar
sacerdos, & omnes principes synagogæ in
occursum eorum extra castra.
14 Iratusq; Moyses principibus exercitus, tri-
bunis, & centurionibus, qui venerant de bello,
15 Ait: Cur feminas reservastis?
* Sup. 16 * Nonne istæ sunt, quæ deceperunt filios
25.d.18. Israel ad suggestionem Balaam, & prævarica-
ri vos fecerunt in Domino super peccato Pho-
gor, unde & percussus est populus?
* Jud. 17 * Ergo cunctos interficite quidquid est ge-
21.b.11. neris masculini, etiam in parvulis: & mulie-
res, quæ noverunt viros in coitu, jugulate:
18 Puellas autem, & omnes feminas virgi-
nes reservate vobis:
19 Et manete extra castra septem diebus.
Qui occiderit hominem, vel occisum tetige-
rit, lustrabitur die tertio & septimo.
D 20 Et de omni præda, sive vestimentum fue-
rit, sive vas, & aliquid in utensilia præpara-
tum, de caprarum pellibus, & pilis, & li-
gno, expiabitur.
21 Eleazar quoque sacerdos ad viros exer-
citus, qui pugnaverant, sic locutus est: Hoc
* Lev. est præceptum legis, * quod mandavit Do-
minus Moysi:
6.d.28. 22 Aurum, & argentum, & æs, & fer-
11.c.33. rum, & plumbum, & stannum,
15.b.11. 23 Et omne, quod potest transire per flam-
mas, igne purgabitur: quidquid autem ignem
non potest sustinere, aqua expiationis san-
ctificabitur.
24 Et lavabitis vestimenta vestra die septi-
mo, & purificati postea castra intrabitis.
25 Dixit quoque Dominus ad Moysen:
26 Tollite summam eorum, quæ capta sunt,
ab homine usque ad pecus, tu, & Eleazar sa-
cerdos, & principes vulgi:
27 Dividesque ex æquo prædam inter eos qui
pugnaverunt, egressique sunt ad bellum, & in-
ter omnem reliquam multitudinem:
E 28 Et separabis partem Domino ab his, qui
pugnaverunt, & fuerunt in bello, unam ani-
mam de quingentis, tam ex hominibus, quam
ex bobus, & asinis, & ovibus,
29 Et dabis eam Eleazaro sacerdoti, quia
primitiæ Domini sunt.
30 Ex media quoque parte filiorum Israel ac-
cipies quinquagesimum caput hominum, &
boum, & asinorum, & ovium, cunctorum ani-
mantium, & dabis ea Levitis, qui excubant
in custodiis tabernaculi Domini.
31 Feceruntque Moyses, & Eleazar, sicut
præceperat Dominus.
32 Fuit autem præda, quam exercitus ceperat,
ovium sexcenta septuaginta quinque millia,
33 Boum septuaginta duo millia,
34 Asinorum sexaginta millia & mille:
35 Animæ hominum sexus feminei, quæ non
cognoverant viros, triginta duo millia.
36 Dataque est media pars his, qui in præ-
lio fuerant, ovium trecenta triginta septem
millia quingentæ:
F 3 37 E quibus in partem Domini supputatæ
sunt oves sexcentæ septuaginta quinque.
38 Et de bobus triginta sex millibus boves
septuaginta & duo:
39 De asinis triginta millibus quingentis
asini sexaginta unus:
40 De animabus hominum sedecim milli-
bus cesserunt in partem Domini triginta
duæ animæ.
41 Tradiditque Moyses numerum primi-
tiarum Domini Eleazaro sacerdoti, sicut
fuerat ei imperatum,
G 42 Ex media parte filiorum Israel, quam
separaverat his, qui in prælio fuerant.
43 De media vero parte, quæ contigerat reli-
quæ multitudini, id est de ovibus trecentis
triginta septem millibus quingentis,
44 Et de bobus triginta sex millibus,
45 Et de asinis triginta millibus quingentis,
46 Et de hominibus sedecim millibus
47 Tulit Moyses quinquagesimum caput, &
dedit Levitis, qui excubabant in tabernaculo
Domini, sicut præceperat Dominus.
48 Cumque accessissent principes exercitus
ad Moysen, & tribuni, centurionesq;, dixerunt:
49 Nos servi tui recensuimus numerum
pugnatorum, quos habuimus sub manu no-
stra: & ne unus quidem defuit.
50 Ob hanc causam offerimus in donariis
Domini singuli, quod in præda auri potuimus
invenire, periscelides, & armillas, annulos,
& dextralia, ac murænulas, ut depreceris
pro nobis Dominum.
51 Susceperuntque Moyses & Eleazar sa-
cerdos omne aurum in diversis speciebus,
52 Pondo sedecim millia, septingentos quin-
quaginta siclos, a tribunis & centurionibus.
53 Unusquisque enim, quod in præda rapue-
rat, suum erat.
54 Et susceptum intulerunt in tabernaculum
testimonii, in monimentum filiorum Israel
coram Domino.

CAPUT XXXII.

Filiis Ruben, Gad, & dimidiæ tribui Manasse, quod pecoribus abundarent, portio datur trans Jordanem, modo fratres suos in terram promissionis armati præcedant.

1 Filii autem Ruben & Gad habebant peco- A
ra multa, & erat illis in jumentis infi-
nita substantia. Cumque vidissent Jazer & Ga-
laad aptas animalibus alendis terras,
2 Venerunt ad Moysen, & ad Eleazarum sa-
cerdotem, & principes multitudinis, atque
dixerunt:
3 Ataroth, & Dibon, & Jazer, & Nemra,
Hesebon, & Eleale, & Saban, & Nebo, & Beon,
4 Terra, quam percussit Dominus in con-
spectu filiorum Israel, regio uberrima est ad
pastum animalium: & nos servi tui habemus
jumenta plurima:
5 Precamurque, si invenimus gratiam coram
te, ut des nobis famulis tuis eam in possessio-
nem, nec facias nos transire Jordanem.
6 Quibus respondit Moyses: Numquid fra- B
tres vestri ibunt ad pugnam, & vos hic sedebitis?
7 Cur subvertitis mentes filiorum Israel,
ne transire audeant in locum, quem eis da-
turus est Dominus?
8 Nonne ita egerunt patres vestri, quando
misi de Cadesbarne ad explorandam terram?
9 * Cumque venissent usque ad Vallem bo- * Sup.
tri, lustrata omni regione, subverterunt cor 13.d.2.
filiorum Israel, ut non intrarent fines, quos
eis Dominus dedit.
10 Qui iratus juravit, dicens:
11 Si videbunt homines isti, qui ascenderunt
ex Ægypto a viginti annis & supra, terram,
quam sub juramento pollicitus sum Abraham,
Isaac, & Jacob: & noluerunt sequi me,
12 Præter Caleb filium Jephone Cenezæum, C
& Josue filium Nun: isti impleverunt vo-
luntatem meam.
13 Iratusque Dñs adversum Israel, circum-
duxit eum per desertum quadraginta annis,
donec consumeretur universa generatio, quæ
fecerat malum in conspectu ejus.
14 Et ecce, inquit, vos surrexistis pro pa-
tribus vestris, incrementa & alumni homi-
num peccatorum, ut augeretis furorem Do-
mini contra Israel.
15 Quod si nolueritis sequi eum, in soli-
tudine populum derelinquet, & vos causa
eritis necis omnium.
16 At illi prope accedentes, dixerunt: Cau-
las ovium fabricabimus, & stabula jumento-
rum, parvulis quoque nostris urbes munitas:
17 Nos autem ipsi armati & accincti perge- D
mus ad prælium ante filios Israel, donec intro-
ducamus eos ad loca sua. Parvuli nostri, &
quidquid habere possumus, erunt in urbibus
muratis, propter habitatorum insidias.
18 Non revertemur in domos nostras, usque
dum possideant filii Israel hæreditatem suam:
19 Nec quidquam quæremus trans Jorda-
nem, quia jam habemus nostram possessio-
nem in orientali ejus plaga.

*Jos. 1. c. 14.

20 Quibus Moyses ait: * Si facitis quod promittitis, expediti pergite coram Domino ad pugnam;

21 Et omnis vir bellator armatus Jordanem transeat, donec subvertat Dominus inimicos suos,

E

22 Et subjiciatur ei omnis terra: tunc eritis inculpabiles apud Dominum & apud Israel, & obtinebitis regiones, quas vultis, coram Domino.

23 Sin autem quod dicitis, non feceritis, nulli dubium est, quin peccetis in Deum: & scitote, quoniam peccatum vestrum apprehendet vos.

24 Ædificate ergo urbes parvulis vestris, & caulas, & stabula ovibus ac jumentis: & quod polliciti estis, implete.

*Jos. 4. c. 12.

25 * Dixeruntque filii Gad & Ruben ad Moysen: Servi tui sumus, faciemus quod jubet Dominus noster.

26 Parvulos nostros, & mulieres, & pecora, ac jumenta relinquemus in urbibus Galaad:

27 Nos autem famuli tui omnes expediti pergemus ad bellum, sicut tu, domine, loqueris.

F

28 Præcepit ergo Moyses Eleazaro sacerdoti, & Josue filio Nun, & principibus familiarum per tribus Israel, & dixit ad eos:

* Deut. 3. b. 12. Jos. 13. b. 8. 22. a. 4.

29 *Si transierint filii Gad, & filii Ruben vobiscum Jordanem omnes armati ad bellum coram Domino, & vobis fuerit terra subjecta: date eis Galaad in possessionem.

30 Sin autem noluerint transire armati vobiscum in terram Chanaan, inter vos habitandi accipiant loca.

31 Responderuntque filii Gad, & filii Ruben: Sicut locutus est dominus servis suis, ita faciemus:

32 Ipsi armati pergemus coram Domino in terram Chanaan, & possessionem jam suscepisse nos confitemur trans Jordanem.

* Jos. 22. a. 4.

33 * Dedit itaque Moyses filiis Gad & Ruben, & dimidiæ tribui Manasse filii Joseph, regnum Sehon regis Amorrhæi, & regnum Og regis Basan, & terram eorum cum urbibus suis per circuitum.

G

34 Igitur extruxerunt filii Gad Dibon, & Ataroth, & Aroer,

35 Et Etroth, & Sophan, & Jazer, & Jegbaa,

36 Et Bethnemra, & Betharan, urbes munitas, & caulas pecoribus suis.

37 Filii vero Ruben ædificaverunt Hesebon, & Eleale, & Cariathaim,

38 Et Nabo, & Baalmeon, versis nominibus, Sabama quoque: imponentes vocabula urbibus, quas extruxerant.

* Gen. 50. d. 22

39 * Porro filii Machir, filii Manasse, perrexerunt in Galaad, & vastaverunt eam, interfecto Amorrhæo habitatore eius.

40 Dedit ergo Moyses terram Galaad Machir filio Manasse, qui habitavit in ea.

41 Jair autem filius Manasse abiit, & occupavit vicos ejus, quos appellavit Havoth Jair, id est, Villas Jair.

42 Nobe quoque perrexit, & apprehendit Chanath cum viculis suis: vocavitque eam ex nomine suo Nobe.

CAPUT XXXIII.

Mansionibus 42. filiorum Israel per varia loca in deserto recensitis, Chananæi a Domino jubentur interimi.

A

1 HÆ sunt mansiones filiorum Israel, qui egressi sunt de Ægypto per turmas suas, in manu Moysi & Aaron,

2 Quas descripsit Moyses juxta castrorum loca, quæ Domini jussione mutabant.

3 Profecti igitur de Ramesse mense primo, quintadecima die mensis primi, altera die Phase, filii Israel in manu excelsa, videntibus cunctis Ægyptiis,

4 Et sepelientibus primogenitos, quos percusserat Dominus (nam & in diis eorum exercuerat ultionem)

5 Castrametati sunt in Socoth.

6 Et de Socoth venerunt in Etham, quæ est in extremis finibus solitudinis.

B

*Exod. 14. a. 2.

7 * Inde egressi venerunt contra Phihahiroth, quæ respicit Beelsephon, & castrametati sunt ante Magdalum.

8 Profectique de Phihahiroth transierunt per medium mare in solitudinem: & ambulantes tribus diebus per desertum Etham, castrametati sunt in Mara.

*Exod. 15. d. 27

9 * Profectique de Mara venerunt in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum, & palmæ septuaginta: ibique castrametati sunt.

10 Sed & inde egressi, fixerunt tentoria super Mare rubrum. Profectiq; de Mari rubro,

11 Castrametati sunt in deserto Sin.

12 Unde egressi, venerunt in Daphca.

C

13 Profectique de Daphca castrametati sunt in Alus.

*Exod. 17. a. 1.

14 Egressique de Alus in Raphidim fixere tentoria, * ubi populo defuit aqua ad bibendum.

15 Profectique de Raphidim, castrametati sunt in deserto Sinai.

*Exod. 19. a. 2.

16 Sed & de solitudine * Sinai egressi, venerunt ad sepulchra concupiscentiæ,

* Sup. 11. g. 34

17 * Profectique de sepulchris concupiscentiæ, castrametati sunt in Haseroth.

* Sup. 13. a. 1.

18 * Et de Haseroth venerunt in Rethma.

19 Profectique de Rethma, castrametati sunt in Remmomphares.

20 Unde egressi venerunt in Lebna.

21 De Lebna castrametati sunt in Ressa.

22 Egressique de Ressa venerunt in Ceelatha.

D

23 Unde profecti, castrametati sunt in monte Sepher.

24 Egressi de monte Sepher venerunt in Arada.

25 Inde proficiscentes castrametati sunt in Maceloth.

26 Profectique de Maceloth, venerunt in Thahath.

27 De Thahath castrametati sunt in Thare.

28 Unde egressi, fixere tentoria in Methcha.

29 Et de Methcha castrametati sunt in Hesmona.

30 Profectique de Hesmona venerunt in Moseroth.

31 Et de Moseroth castrametati sunt in Benejaacan.

*Deut. 10. b. 6. 7.

32 * Profectique de Benejaacan venerunt in montem Gadgad.

33 Unde profecti, castrametati sunt in Jetebatha.

34 Et de Jetebatha venerunt in Hebrona.

35 Egressique de Hebrona, castrametati sunt in Asiongaber.

E

* Sup. 20. a. 1.

36 * Inde profecti, venerunt in desertum Sin, hæc est Cades.

37 Egressique de Cades, castrametati sunt in monte Hor, in extremis finibus terræ Edom.

* Sup. 20. b. 8. d. 25. Deut. 32. g. 50

38 * Ascenditque Aaron sacerdos in montem Hor, jubente Domino, & ibi mortuus est anno quadragesimo egressionis filiorum Israel ex Ægypto, mense quinto, prima die mensis,

39 Cum esset annorum centum viginti trium.

40 Audivitq; Chananæus rex Arad, qui habitabat ad meridiem, in terram Chanaan venisse filios Israel.

41 Et profecti de monte Hor, castrametati sunt in Salmona.

42 Unde egressi venerunt in Phunon.

F

43 Profectique de Phunon, castrametati sunt in Oboth.

44 Et de Oboth venerunt in Ieabarim, quæ est in finibus Moabitarum.

45 Profectique de Ieabarim, fixere tentoria in Dibongad.

46 Unde egressi, castrametati sunt in Helmondeblathaim.

47 Egressique de Helmondeblathaim venerunt ad montes Abarim contra Nabo.

48 Profectique de montibus Abarim, transierunt ad campestria Moab, supra Jordanem contra Jericho.

49 Ibique castrametati sunt de Bethsimoth usque ad Abelsatim in planioribus locis Moabitarum,

50 Ubi locutus est Dominus ad Moysen:

51 Præcipe filiis Israel, & dic ad eos: Quando transieritis Jordanem, intrantes terram Chanaan,

52 Disperdite cunctos habitatores terræ il-

*Deut. 7. a. 5. Jud. 2. a. 2. lius: * confringite titulos, & statuas comminuite, atque omnia excelsa vastate,
53 Mundantes terram, & habitantes in ea; ego enim dedi vobis illam in possessionem,
*Exod. 15.d.27
54 Quam dividetis vobis sorte. Pluribus dabitis latiorem, & paucis angustiorem. Singulis ut sors ceciderit, ita tribuetur hæreditas. Per tribus, & familias possessio dividetur.
C 55 Sin autem nolueritis interficere habitatores terræ: qui remanserint, erunt vobis quasi clavi in oculis, & lanceæ in lateribus, & adversabuntur vobis in terra habitationis vestræ:
56 Et quidquid illis cogitaveram facere, vobis faciam.

CAPUT XXXIV.

Terræ promissionis situs & limites juxta 4. orbis plagas; eaque sorte dividenda præcipitur, additis illorum nominibus, qui eam dividant.

A 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
2 Præcipe filiis Israel, & dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram Chanaan, & in possessionem vobis sorte ceciderit, his finibus terminabitur.
*Jos. 15.a.1. 3 * Pars meridiana incipiet a solitudine Sin, quæ est juxta Edom: & habebit terminos contra Orientem mare salsissimum.
4 Qui circuibunt australem plagam per ascensum Scorpionis, ita ut transeant in Senna, & perveniant a meridie usque ad Cadesbarne, unde egredientur confinia ad villam nomine Adar, & tendent usque ad Asemona.
B 5 Ibitque per gyrum terminus ab Asemona usque ad torrentem Ægypti, & maris magni littore finietur.
6 Plaga autem occidentalis a mari magno incipiet, & ipso fine claudetur.
7 Porro ad septentrionalem plagam a mari magno termini incipient, pervenientes usque ad montem altissimum,
8 A quo venient in Emath, usque ad terminos Sedada:
9 Ibuntque confinia usque ad Zephrona, & villam Enan: hi erunt termini in parte Aquilonis.
10 Inde metabuntur fines contra orientalem plagam de villa Enan usque Sephama:
11 Et de Sephama descendent termini in Rebla contra fontem Daphnim: inde pervenient contra Orientem ad mare Cenereth,
C 12 Et tendent usque ad Jordanem; & ad ultimum salsissimo claudentur mari. Hanc habebitis terram per fines suos in circuitu.
13 Præcepitque Moyses filiis Israel, dicens: Hæc erit terra, quam possidebitis sorte, & quam jussit Dominus dari novem tribubus, & dimidiæ tribui.
14 Tribus enim filiorum Ruben per familias suas, & tribus filiorum Gad juxta cognationum numerum, media quoque tribus Manasse,
15 Idest duæ semis tribus, acceperunt partem suam trans Jordanem contra Jericho ad orientalem plagam.
16 Et ait Dominus ad Moysen:
*Jos. 14. a. 1. 2. 17 * Hæc sunt nomina virorum, qui terram vobis divident, Eleazar sacerdos, & Josue filius Nun,
18 Et singuli principes de tribubus singulis,
19 Quorum ista sunt vocabula: De tribu Juda Caleb filius Jephone.
D 20 De tribu Simeon Samuel filius Ammiud.
21 De tribu Beniamin Elidad filius Chaselon.
22 De tribu filiorum Dan Bocci filius Jogli.
23 Filiorum Joseph de tribu Manasse Haniel filius Ephod.
24 De tribu Ephraim Camuel filius Sephtan.
25 De tribu Zabulon Elisaphan filius Pharnach.
26 De tribu Issachar dux Phaltiel filius Ozan.
27 De tribu Aser Ahiud filius Salomi.
28 De tribu Nephthali Phedael filius Ammiud.
29 Hi sunt, quibus præcepit Dominus ut dividerent filiis Israel terram Chanaan.

CAPUT XXXV.

Assignari jubentur urbes 48. & suburbana Levitis, & ex iis urbes 6. refugii pro homicidio non voluntario: lex homicidii voluntarii, & non voluntarii: unius testimonio nemo puniendus.

1 Hæc quoque locutus est Dominus ad Moysen in campestribus Moab supra Jordanem, contra Jericho: A
2 * Præcipe filiis Israel, ut dent Levitis de possessionibus suis *Jos. 21. a. 2.
3 Urbes ad habitandum, & suburbana earum per circuitum: ut ipsi in oppidis maneant, & suburbana sint pecoribus ac jumentis:
4 Quæ a muris civitatum forinsecus, per circuitum, mille passuum spatio tendentur.
5 Contra Orientem duo millia erunt cubiti, & contra Meridiem similiter erunt duo millia: ad mare quoque, quod respicit ad Occidentem, eadem mensura erit, & septentrionalis plaga æquali termino finietur: eruntque urbes in medio, & foris suburbana.
6 De ipsis autem oppidis, quæ Levitis dabitis, sex erunt in fugitivorum auxilia separata, ut fugiat ad ea qui fuderit sanguinem: & exceptis his, alia quadraginta duo oppida, B
7 Id est, simul quadraginta octo cum suburbanis suis.
8 Ipsæque urbes, quæ dabuntur de possessionibus filiorum Israel, ab his qui plus habent, plures auferentur: & qui minus, pauciores: singuli juxta mensuram hæreditatis suæ dabunt oppida Levitis.
9 Ait Dominus ad Moysen:
10 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: * Quando transgressi fueritis Jordanem in terram Chanaan, *Deut. 19. a. 2. Jos. 20. a. 2.
11 Decernite, quæ urbes esse debeant in præsidia fugitivorum, qui nolentes sanguinem fuderint:
12 In quibus cum fuerit profugus, cognatus occisi non poterit eum occidere, donec stet in conspectu multitudinis, & causa illius judicetur.
13 * De ipsis autem urbibus, quæ ad fugitivorum subsidia separantur, *Deut. 4. g. 41. Jos. 20. c. 7. 8.
14 Tres erunt trans Jordanem, & tres in terra Chanaan,
15 Tam filiis Israel, quam advenis atque peregrinis, ut confugiat ad eas qui nolens sanguinem fuderit. C
16 Si quis ferro percusserit, & mortuus fuerit qui percussus est, reus erit homicidii, & ipse morietur.
17 Si lapidem jecerit, & ictus occubuerit, similiter punietur.
18 Si ligno percussus interierit, percussoris sanguine vindicabitur.
19 Propinquus occisi homicidam interficiet: statim ut apprehenderit eum, interficiet.
20 * Si per odium quis hominem impulerit, vel jecerit quippiam in eum per insidias; *Deut. 19. c. 11.
21 Aut cum esset inimicus, manu percusserit, & ille mortuus fuerit, percussor homicidii reus erit: cognatus occisi statim ut invenerit eum, jugulabit.
22 Quod si fortuitu, & absque odio,
23 Et inimicitiis quidquam horum fecerit,
24 Et hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percussorem & propinquum sanguinis quæstio ventilata; D
25 Liberabitur innocens de ultoris manu, & reducetur per sententiam in urbem, ad quam confugerat, manebitque ibi, donec sacerdos magnus, qui oleo sancto unctus est, moriatur.
26 Si interfector extra fines urbium, quæ exulibus deputatæ sunt,
27 Fuerit inventus, & percussus ab eo, qui ultor est sanguinis, absque noxa erit qui eum occiderit;
28 Debuerat enim profugus usque ad mortem Pontificis in urbe residere. Postquam autem ille obierit, homicida revertetur in terram suam.
29 Hæc sempiterna erunt, & legitima in cunctis habitationibus vestris.
30 Homicida sub testibus punietur: ad unius testimonium nullus condemnabitur.

31 Non accipietis pretium ab eo, qui reus eſt ſanguinis: ſtatim & ipſe morietur.

32 Exules & profugi ante mortem Pontificis nullo modo in urbes ſuas reverti poterunt:

33 Ne polluatis terram habitationis veſtræ, quæ inſontium cruore maculatur: nec aliter expiari poteſt, niſi per ejus ſanguinem, qui alterius ſanguinem fuderit.

34 Atque ita emundabitur veſtra poſſeſſio, me commorante vobiſcum: ego enim ſum Dominus, qui habito inter filios Iſrael.

CAPUT XXXVI.

Lex fertur, ut filiæ paternam hæreditatem adeuntes nubant contribulibus ſuis, ne tribus per connubia miſceantur, & poſſeſſiones confundantur.

A * Sup. 27. a. 1.
1 ACceſſerunt * autem & principes familiarum Galaad filii Machir, filii Manaſſe de ſtirpe filiorum Joſeph: locutique ſunt Moyſi coram principibus Iſrael, atque dixerunt:

2 Tibi Domino noſtro præcepit Dominus ut terram ſorte divideres filiis Iſrael, & ut filiabus Salphaad fratris noſtri dares poſſeſſionem debitam patri:

B
3 Quas ſi alterius tribus homines uxores acceperint, ſequetur poſſeſſio ſua, & tranſlata ad aliam tribum, de noſtra hæreditate minuetur.

4 Atque ita fiet, ut cum jubilæus, id eſt quinquageſimus annus remiſſionis advenerit, confundatur ſortium diſtributio, & aliorum poſſeſſio ad alios tranſeat.

5 Reſpondit Moyſes filiis Iſrael, & Domino præcipiente, ait: Recte tribus filiorum Joſeph locuta eſt.

C * Tob. 7. c. 14.
6 Et hæc lex ſuper filiabus Salphaad a Domino promulgata eſt: * Nubant quibus volunt, tantum ut ſuæ tribus hominibus:

7 Ne commiſceatur poſſeſſio filiorum Iſrael de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent uxores de tribu & cognatione ſua:

8 Et cunctæ feminæ de eadem tribu maritos accipient, ut hereditas permaneat in familiis,

9 Nec ſibi miſceantur tribus, ſed ita maneant,

10 Ut a Domino ſeparatæ ſunt. Feceruntque filiæ Salphaad, ut fuerat imperatum:

D
11 Et nupſerunt Maala, & Therſa, & Hegla, & Melcha, & Noa, filiis patrui ſui

12 De familia Manaſſe, qui fuit filius Joſeph: & poſſeſſio, quæ illis fuerat attributa, manſit in tribu & familia patris earum.

13 Hæc ſunt mandata atque judicia, quæ mandavit Dominus per manum Moyſi ad filios Iſrael, in campeſtribus Moab ſupra Jordanem contra Jericho.

LIBER DEUTERONOMII,

Hebraice Elle Haddebarim.

CAPUT PRIMUM.

Brevis repetitio eorum, quæ Iſraeli in deſerto contigerant, pœnaque infideli populo inflicta vel mortis, vel peregrinationis per 40. annos.

A
1 HÆC ſunt verba, quæ locutus eſt Moyſes ad omnem Iſrael trans Jordanem in ſolitudine campeſtri, contra Mare rubrum, inter Pharan, & Tophel, & Laban, & Haſeroth, ubi auri eſt plurimum:

2 Undecim diebus de Horeb per viam montis Seir uſque ad Cadesbarne.

B
3 Quadrageſimo anno, undecimo menſe, prima die menſis, locutus eſt Moyſes ad filios Iſrael omnia, quæ præceperat illi Dominus, ut diceret eis:

* Num. 21. c. 24.
4 * Poſtquam percuſſit Sehon regem Amorrhæorum, qui habitabat in Heſebon: & Og regem Baſan, qui manſit in Aſtaroth, & in Edrai,

5 Trans Jordanem in terra Moab. Cœpitque Moyſes explanare legem, & dicere:

6 Dominus Deus noſter locutus eſt ad nos in Horeb, dicens: Sufficit vobis, quod in hoc monte manſiſtis:

7 Revertimini, & venite ad montem Amorrhæorum, & ad cetera, quæ ei proxima ſunt campeſtria, atque montana, & humiliora loca contra meridiem, & juxta littus maris, terram Chananæorum, & Libani uſque ad flumen magnum Euphraten.

8 En, inquit, tradidi vobis: ingredimini & poſſidete eam, ſuper qua juravit Dominus patribus veſtris, Abraham, Iſaac, & Jacob, ut daret illam eis, & ſemini eorum poſt eos.

9 Dixique vobis illo in tempore:

10 * Non poſſum ſolus ſuſtinere vos, quia Dominus Deus veſter multiplicavit vos, & eſtis hodie ſicut ſtellæ cæli, plurimi. * Exod. 18. c. 18.

11 (Dominus Deus patrum veſtrorum addat ad hunc numerum multa millia, & benedicat vobis ſicut locutus eſt.) C

12 Non valeo ſolus negotia veſtra ſuſtinere, & pondus, ac jurgia.

13 Date ex vobis viros ſapientes & gnaros, & quorum converſatio ſit probata in tribubus veſtris, ut ponam eos vobis principes.

14 Tunc reſpondiſtis mihi: Bona res eſt, quam vis facere.

15 Tulique de tribubus veſtris viros ſapientes, & nobiles, & conſtitui eos principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, ac decanos, qui docerent vos ſingula.

26 Præcepique eis, dicens: Audite illos, & * quod juſtum eſt judicate, ſive civis ſit ille, ſive peregrinus. * Joan. 7. d. 24.

17 * Nulla erit diſtantia perſonarum, ita parvum audietis, ut magnum: nec accipietis cujuſquam perſonam, quia Dei judicium eſt. Quod ſi difficile vobis viſum aliquid fuerit, referte ad me, & ego audiam. * Infr. 16. d. 19. Lev. 19. c. 15.

18 Præcepique omnia, quę facere deberetis. D

19 Profecti autem de Horeb, tranſivimus per eremum terribilem & maximam, quam vidiſtis, per viam montis Amorrhæi, ſicut præceperat Dominus Deus noſter nobis. Cumque veniſſemus in Cadesbarne, Prov. 24. c. 23. Ecc. 42. a. 1. Jac. 2. a. 1.

20 Dixi vobis: Veniſtis ad montem Amorrhæi, quem Dñs Deus noſter daturus eſt nobis.

21 Vide terram, quam Dominus Deus tuus dat tibi: aſcende & poſſide eam, ſicut locutus eſt Dominus Deus noſter patribus tuis: noli timere, nec quidquam paveas.

22 * Et acceſſiſtis ad me omnes, atque dixiſtis: Mittamus viros qui conſiderent terram: & renuntient, per quod iter debeamus aſcendere, & ad quas pergere civitates. * Num. 13. a. 3.

23 Cumq; mihi ſermo placuiſſet, miſi ex vobis duodecim viros, ſingulos de tribubus ſuis.

24 Qui cum perrexiſſent, & aſcendiſſent in montana, venerunt uſque ad Vallem botri: & conſiderata terra,

25 Sumentes de fructibus ejus, ut oſtenderent ubertatem, attulerunt ad nos, atque dixerunt: Bona eſt terra, quam Dominus Deus noſter daturus eſt nobis. E

26 Et noluiſtis aſcendere, ſed increduli ad ſermonem Domini Dei noſtri

27 Murmuraſtis in tabernaculis veſtris, atque dixiſtis: Odit nos Dominus, & idcirco eduxit nos de terra Ægypti, ut traderet nos in manu Amorrhæi, atque deleret.

28 Quo aſcendemus? nuntii terruerunt cor noſtrum, dicentes: Maxima multitudo eſt, & nobis ſtatura procerior: urbes magnæ, & ad cælum uſq; munitæ, filios Enacim vidimus ibi.

29 Et dixi vobis: Nolite metuere, nec timeatis eos.

30 Dominus Deus, qui ductor eſt veſter, pro vobis ipſe pugnabit, ſicut fecit in Ægypto cunctis videntibus.

31 Et in ſolitudine (ipſe vidiſti) portavit te Dominus Deus tuus, ut ſolet homo geſtare parvulum filium ſuum, in omni via, per quam ambulaſtis, donec veniretis ad locum iſtum. F

32 Et nec ſic quidem crediſiſtis Domino Deo veſtro,

Exod. 13.d.21 Num. 14.c.14 — 33 * Qui præcessit vos in via, & metatus est locum, in quo tentoria figere deberetis, nocte ostendens vobis iter per ignem, & die per columnam nubis.
34 Cumque audisset Dominus vocem sermonum vestrorum, iratus juravit, & ait:
Num. 14.d.23 Ps. 94. b. 11. — 35 * Non videbit quispiam de hominibus generationis hujus pessimæ terram bonam, quam sub juramento pollicitus sum patribus vestris,
36 Præter Caleb filium Jephone: ipse enim videbit eam, & ipsi dabo terram, quam calcavit, & filiis ejus, quia secutus est Dominum.
37 Nec miranda indignatio in populum, cum mihi quoque iratus Dominus propter vos dixerit: Nec tu ingredieris illuc:
38 Sed Josue filius Nun minister tuus, ipse intrabit pro te: hunc exhortare, & robora: & ipse sorte terram dividet Israeli.
39 Parvuli vestri, de quibus dixistis, quod captivi ducerentur, & filii, qui hodie boni ac mali ignorant distantiam, ipsi ingredientur: & ipsis dabo terram, & possidebunt eam.
D 40 Vos autem revertimini, & abite in solitudinem per viam Maris rubri.
Num. 14.g.40. — 41 * Et respondistis mihi: Peccavimus Domino: ascendemus & pugnabimus, sicut præcepit Dominus Deus noster. Cumque instructi armis pergeretis in montem,
Num. 14.g.42. — 42 Ait mihi Dominus: Dic ad eos: * Nolite ascendere, neque pugnetis: non enim sum vobiscum: ne cadatis coram inimicis vestris.
43 Locutus sum, & non audistis: sed adversantes imperio Domini, & tumentes superbia ascendistis in montem.
44 Itaque egressus Amorrhæus, qui habitabat in montibus, & obviam veniens, persecutus est vos, sicut solent apes persequi: & cecidit de Seir usque Horma.
45 Cumque reversi ploraretis coram Domino, non audivit vos, nec voci vestræ voluit acquiescere.
46 Sedistis ergo in Cadesbarne multo tempore.

CAPUT II.

Beneficiorum populo exhibitorum repetitio, pugnæ contra Ammon & Moab prohibitio, regisque Sehon, & terræ ipsius expugnatio.

A 1 PRofectique inde venimus in solitudinem, quæ ducit ad mare rubrum, sicut mihi dixerat Dominus: & circuivimus montem Seir longo tempore.
2 Dixitque Dominus ad me:
3 Sufficit vobis circuire montem istum: ite contra Aquilonem:
4 Et populo præcipe, dicens: Transibitis per terminos fratrum vestrorum filiorum Esau, qui habitant in Seir, & timebunt vos.
5 Videte ergo diligenter, ne moveamini contra eos; neque enim dabo vobis de terra eorum, quantum potest unius pedis calcare vestigium, quia in possessionem Esau dedi montem Seir.
6 Cibos emetis ab eis pecunia, & comedetis: aquam emptam haurietis, & bibetis.
B 7 Dñs Deus tuus benedixit tibi in omni opere manuum tuarum: novit iter tuum, quomodo transieris solitudinem hanc magnam, per quadraginta annos habitans tecum Dominus Deus tuus, & nihil tibi defuit.
8 Cumque transissemus fratres nostros filios Esau, qui habitabant in Seir, per viam campestrem de Elath, & de Asiongaber, venimus ad iter, quod ducit in desertum Moab.
9 Dixitq; Dñs ad me: Non pugnes contra Moabitas, nec ineas adversus eos prælium: non enim dabo tibi quidquam de terra eorum, quia filiis Loth tradidi Ar in possessionem.
10 Emim primi fuerunt habitatores ejus, populus magnus, & validus, & tam excelsus, ut de Enacim stirpe,
11 Quasi gigantes, crederentur, & essent similes filiorum Enacim. Denique Moabitæ appellant eos Emim.
C 12 In Seir autem prius habitaverunt Horrhæi; quibus expulsis atque deletis, habitaverunt filii Esau, sicut fecit Israel in terra possessionis suæ, quam dedit illi Dominus.
13 Surgentes ergo ut transiremus torrentem Zared, venimus ad eum.
14 Tempus autem, quo ambulavimus de Cadesbarne usque ad transitum torrentis Zared, triginta & octo annorum fuit: donec consumeretur omnis generatio hominum bellatorum de castris, sicut juraverat Dominus:
15 Cujus manus fuit adversum eos, ut interirent de castrorum medio.
16 Postquam autem universi ceciderunt pugnatores,
17 Locutus est Dominus ad me, dicens:
18 Tu transibis hodie terminos Moab, urbem nomine Ar:
19 Et accedens in vicina filiorum Ammon, cave ne pugnes contra eos, nec movearis ad prælium: non enim dabo tibi de terra filiorum Ammon, quia filiis Loth dedi eam in possessionem. D
20 Terra gigantum reputata est: & in ipsa olim habitaverunt gigantes, quos Ammonitæ vocant Zomzommim,
21 Populus magnus, & multus, & proceræ longitudinis, sicut Enacim, quos delevit Dñs a facie eorum: & fecit illos habitare pro eis.
22 Sicut fecerat filiis Esau, qui habitant in Seir, delens Horrhæos, & terram eorum illis tradens, quam possident usque in præsens.
23 Hevæos quoque, qui habitabant in Haserim usque Gazam, Cappadoces expulerunt: qui egressi de Cappadocia deleverunt eos, & habitaverunt pro illis. E
24 Surgite, & transite torrentem Arnon: ecce tradidi in manu tua Sehon regem Hesebon Amorrhæum, & terram ejus incipe possidere, & committe adversus eum prælium.
25 Hodie incipiam mittere terrorem atque formidinem tuam in populos, qui habitant sub omni cælo: ut audito nomine tuo paveant, & in morem parturientium contremiscant, & dolore teneantur.
26 * Misi ergo nuntios de solitudine Cademoth ad Sehon regem Hesebon verbis pacificis, dicens: — *Num. 21.c.21.*
27 Transibimus per terram tuam, publica gradiemur via: non declinabimus neque ad dexteram, neque ad sinistram.
28 Alimenta pretio vende nobis, ut vescamur: aquam pecunia tribue, & sic bibemus. Tantum est, ut nobis concedas transitum,
29 Sicut fecerunt filii Esau, qui habitant in Seir, & Moabitæ, qui morantur in Ar: donec veniamus ad Jordanem, & transeamus ad terram, quam Dominus Deus noster daturus est nobis. F
30 Noluitque Sehon rex Hesebon dare nobis transitum, quia induraverat Dominus Deus tuus spiritum ejus, & obfirmaverat cor illius, ut traderetur in manus tuas, sicut nunc vides.
31 Dixitq; Dñs ad me: * Ecce cœpi tibi tradere Sehon, & terram ejus: incipe possidere eam. — *Amos 2. c. 9.*
32 Egressusque est Sehon obviam nobis cum omni populo suo ad prælium in Jasa,
33 Et tradidit eum Dominus Deus noster nobis: percussimusque eum cum filiis suis, & omni populo suo.
34 Cunctasque urbes in tempore illo cepimus, interfectis habitatoribus earum, viris, ac mulieribus, & parvulis: non reliquimus in eis quidquam, G
35 Absque jumentis, quæ in partem venere prædantium, & spoliis urbium, quas cepimus
36 Ab Aroer, quæ est super ripam torrentis Arnon, oppido quod in valle situm est, usque Galaad. Non fuit vicus & civitas, quæ nostras effugeret manus: omnes tradidit Dñs Deus noster nobis.
37 Absque terra filiorum Ammon, ad quam non accessimus: & cunctis quæ adjacent torrenti Jeboc, & urbibus montanis, universisque locis, a quibus nos prohibuit Dominus Deus noster.

CAPUT III.

Pugna contra Og regem Basan, & lectus ejus, atque sors duarum tribuum & semis citra Jordanem: precatur Moyses ut liceat ei terram promissam ingredi; sed Deus id illi negat: Josue ad cæteros Chananæos debellandos roborat.

1 ITaque conversi ascendimus per iter Basan: * egressusque est Og rex Basan in — A *Num 21.g.33. Inf. 29. b. 7.*

oc-

occurſum nobis cum populo ſuo ad bellan-
dum in Edrai.
2 Dixitq; Dñs ad me: Ne timeas eum, quia
in manu tua traditus eſt cum omni populo
*Num. ac terra ſua: facieſq; ei *ſicut feciſti Sehon re-
21.c.34 gi Amorrhæorum, qui habitavit in Heſebon.
*Num. 3 * Tradidit ergo Dominus Deus noſter in
21.g.35 manibus noſtris etiam Og regem Baſan, &
univerſum populum ejus: percuſſimuſque eos
uſque ad internecionem,
4 Vaſtantes cunctas civitates illius uno tem-
pore: non fuit oppidum, quod nos effugeret:
ſexaginta urbes, omnem regionem Argob
regni Og in Baſan:
5 Cunctæ urbes erant munitæ muris altiſſi-
mis, portiſque & vectibus, abſque oppidis in-
numeris, quæ non habebant muros.
6 Et delevimus eos, ſicut feceramus Sehon
regi Heſebon, diſperdentes omnem civita-
tem, viroſque, ac mulieres, & parvulos:
B 7 Jumenta autem & ſpolia urbium diripui-
mus.
8 Tulimuſque illo in tempore terram de ma-
nu duorum regum Amorrhæorum, qui erant
trans Jordanem: a torrente Arnon uſque ad
montem Hermon,
9 Quem Sidonii Sarion vocant, & Amor-
rhæi Sanir:
10 Omnes civitates, quæ ſitæ ſunt in planitie,
& univerſam terram Galaad & Baſan uſque ad
Selcha & Edrai civitates regni Og in Baſan.
11 Solus quippe Og rex Baſan reſtiterat de
ſtirpe gigantum. Monſtratur lectus ejus fer-
reus, qui eſt in Rabbath filiorum Ammon, no-
vem cubitos habens longitudinis, & quatuor
latitudinis ad menſuram cubiti virilis manus.
12 Terramque poſſedimus tempore illo ab A-
roer, quæ eſt ſuper ripam torrentis Arnon,
uſque ad mediam partem montis Galaad: &
*Num. civitates illius * dedi Ruben & Gad.
32.f.29. 13 Reliquam autem partem Galaad, & o-
mnem Baſan regni Og tradidi mediæ tribui
Manaſſe, omnem regionem Argob: cuncta-
que Baſan vocatur terra gigantum.
14 Jair filius Manaſſe poſſedit omnem regio-
nem Argob uſque ad terminos Geſſuri, & Ma-
chati. Vocavitque ex nomine ſuo Baſan, Ha-
voth Jair, id eſt, Villas Jair, uſque in præ-
ſentem diem.
C 15 Machir quoque dedi Galaad.
16 Et tribubus Ruben & Gad dedi de terra
Galaad uſque ad torrentem Arnon medium
torrentis, & confinium uſque ad torrentem
Jeboc, qui eſt terminus filiorum Ammon:
17 Et planitiem ſolitudinis, atque Jorda-
nem, & terminos Cenereth uſque ad mare
deſerti, quod eſt ſalſiſſimum, ad radices mon-
tis Phaſga contra orientem.
18 Præcepique vobis in tempore illo, dicens:
Dñs Deus veſter dat vobis terram hanc in hæ-
reditatem: expediti præcedite fratres veſtros
filios Iſrael omnes viri robuſti,
19 Abſque uxoribus, & parvulis, atque ju-
mentis. Novi enim, quod plura habeatis pe-
cora, & in urbibus remanere debebunt, quas
tradidi vobis,
20 Donec requiem tribuat Dñs fratribus ve-
ſtris, ſicut vobis tribuit: & poſſideant ipſi
etiam terram, quam daturus eſt eis trans Jor-
danem: tunc revertetur unuſquiſque in poſſeſ-
ſionem ſuam, quam dedi vobis.
D
*Num. 21 * Joſue quoque in tempore illo præcepi,
27.d.18 dicens: Oculi tui viderunt, quæ fecit Dñs
Deus veſter duobus his regibus: ſic faciet o-
mnibus regnis, ad quæ tranſiturus es.
22 Ne timeas eos: Dominus enim Deus
veſter pugnabit pro vobis.
23 Precatuſque ſum Dominum in tempore
illo, dicens:
24 Domine Deus, tu cœpiſti oſtendere ſer-
vo tuo magnitudinem tuam, manumque for-
tiſſimam: neque enim eſt alius Deus vel
in cælo, vel in terra, qui poſſit facere opera
tua, & comparari fortitudini tuæ.
25 Tranſibo igitur, & videbo terram hanc
optimam trans Jordanem, & montem iſtum
egregium, & Libanum.
26 Iratuſque eſt Dñs mihi propter vos, nec
exaudivit me, ſed dixit mihi: Sufficit tibi:
nequaquam ultra loquaris de hac re ad me.
27 Aſcende cacumen Phaſgæ, & oculos tuos
circumfer ad occidentem & ad aquilonem,
auſtrumque & orientem, & aſpice. * Nec
enim tranſibis Jordanem iſtum. * Infr.
28 Præcipe Joſue, & corrobora eum, atque 31.a.2.
conforta: quia ipſe præcedet populum iſtum, 34.b.4.
& dividet eis terram, quam viſurus es.
29 Manſimuſq; in valle contra fanum Phogor.

CAPUT IV.

Exhortatur Moyſes ad ſervanda Dei præcepta, tum beneficiis Dei, tum eorum laudibus; comminando tranſgreſſoribus, prohibet omnem imaginem quæ ad idololatriam induceret; ſuam prædicit mortem, treſq; urbes refugii ſeparat trans Jordanem pro homicidis involuntariis, & caſualibus.

1 ET nunc Iſrael audi præcepta & judicia,
quæ ego doceo te: ut faciens ea vivas, A
& ingrediens poſſideas terram, quam Dñus
Deus patrum veſtrorum daturus eſt vobis.
2 Non addetis ad verbum, quod vobis lo-
quor, nec auferetis ex eo: cuſtodite mandata
Domini Dei veſtri, quæ ego præcipio vobis.
3 * Oculi veſtri viderunt omnia, quæ fecit *Num.
Dñs contra Beelphegor, quomodo contriverit 25.a.4.
omnes cultores ejus de medio veſtri.
4 Vos autem, qui adhæretis Dño Deo veſtro,
vivitis univerſi uſque in præſentem diem.
5 Scitis, quod docuerim vos præcepta atque ju-
ſtitias, ſicut mandavit mihi Dñs Deus meus:
ſic facietis ea in terra, quam poſſeſſuri eſtis:
6 Et obſervabitis & implebitis opere. Hæc
eſt enim veſtra ſapientia, & intellectus coram
populis, ut audientes univerſa præcepta hæc
dicant: En populus ſapiens, & intelligens,
gens magna.
7 Nec eſt alia natio tam grandis, quæ ha- B
beat deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus no-
ſter adeſt cunctis obſecrationibus noſtris.
8 Quæ eſt enim alia gens ſic inclyta, ut ha-
beat cæremonias, juſtaque judicia, & univer-
ſam legem, quam ego proponam hodie ante
oculos veſtros?
9 Cuſtodi igitur temetipſum, & animam
tuam ſolicite. Ne obliviſcaris verborum, quę
viderunt oculi tui, & ne excidant de corde
tuo cunctis diebus vitæ tuæ. Docebis ea filios
ac nepotes tuos,
10 A die, in quo ſtetiſti coram Dño Deo tuo
in Horeb, quando Dominus locutus eſt mi-
hi dicens: Congrega ad me populum, ut au-
diant ſermones meos, & diſcant timere me
omni tempore, quo vivunt in terra, doceant-
que filios ſuos.
11 * Et acceſſiſtis ad radices montis, qui ar-
debat uſque ad cælum: erantque in eo tene- *Exod.
bræ, & nubes, & caligo. 19.c.18.
12 Locutuſque eſt Dominus ad vos de me-
dio ignis. Vocem verborum ejus audiſtis, &
formam penitus non vidiſtis.
13 Et oſtendit vobis pactum ſuum, quod
præcepit ut faceritis, & decem verba, quæ
ſcripſit in duabus tabulis lapideis.
14 Mihique mandavit in illo tempore, ut do- C
cerem vos cæremonias, & judicia, quæ facere
deberetis in terra, quam poſſeſſuri eſtis.
15 Cuſtodite igitur ſolicite animas veſtras.
Non vidiſtis aliquam ſimilitudinem in die,
qua locutus eſt vobis Dominus in Horeb de
medio ignis:
16 Ne forte decepti faciatis vobis ſculptam
ſimilitudinem, aut imaginem maſculi, vel fe-
minæ,
17 Similitudinem omnium jumentorum, quæ
ſunt ſuper terram, vel avium ſub cęlo volantiũ
18 Atque reptilium, quæ moventur in terra,
ſive piſcium, qui ſub terra morantur in aquis:
19 Ne forte elevatis oculis ad cælum, vi-
deas Solem & Lunam, & omnia aſtra cæli, &
errore deceptus adores ea, & colas, quæ creavit
Dominus Deus tuus in miniſterium cunctis
gentibus, quæ ſub cælo ſunt.
20 Vos autem tulit Dominus, & eduxit de
fornace ferrea Ægypti, ut haberet populum
hæreditarium, ſicut eſt in præſenti die.
21 * Iratuſque eſt Dñus contra me propter
ſermones veſtros, & juravit, ut non tranſirem *Sup.1.
f.37.

Jordanem, nec ingrederer terram optimam, quam daturus est vobis.

D

22 Ecce morior in hac humo, non transibo Jordanem: vos transibitis, & possidebitis terram egregiam.

23 Cave, ne quando obliviscaris pacti Domini Dei tui, quod pepigit tecum: & facias tibi sculptam similitudinem eorum, quæ fieri Dominus prohibuit:

* Heb. 12.g.29

24 * Quia Dominus Deus tuus ignis consumens est, Deus æmulator.

25 Si genueritis filios ac nepotes, & morati fueritis in terra, deceptique feceritis vobis aliquam similitudinem, patrantes malum coram Domino Deo vestro, ut eum ad iracundiam provocetis;

26 Testes invoco hodie cælum & terram, cito perituros vos esse de terra, quam transito Jordane possessuri estis. Non habitabitis in ea longo tempore, sed delebit vos Dominus,

27 Atque disperget in omnes gentes, & remanebitis pauci in nationibus, ad quas vos ducturus est Dominus.

28 Ibique servietis diis, qui hominum manu fabricati sunt, ligno & lapidi, qui non vident, nec audiunt, nec comedunt, nec odorantur.

29 Cumque quæsieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quæsieris, & tota tribulatione animæ tuæ.

E

30 Postquam te invenerint omnia, quæ prædicta sunt, novissimo tempore reverteris ad Dominum Deum tuum, & audies vocem ejus:

31 Quia Deus misericors, Dominus Deus tuus est: non dimittet te, nec omnino delebit, neque obliviscetur pacti, in quo juravit patribus tuis.

32 Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te ex die, quo creavit Deus hominem super terram, a summo cælo usque ad summum ejus, si facta est aliquando hujuscemodi res, aut unquam cognitum est,

33 Ut audiret populus vocem Dei loquentis de medio ignis, sicut tu audisti, & vidisti:

F

34 Si fecit Deus, ut ingrederetur, & tolleret sibi Gentem de medio nationum, per tentationes, signa, atque portenta, per pugnam, & robustam manum, extentumque brachium, & horribiles visiones juxta omnia, quæ fecit pro vobis Dominus Deus vester in Ægypto, videntibus oculis tuis:

35 Ut scires, quoniam Dominus ipse est Deus, & non est alius præter eum.

36 De cælo te fecit audire vocem suam, ut doceret te, & in terra ostendit tibi ignem suum maximum, & audisti verba illius de medio ignis,

*Exod. 13.d.21

37 Quia dilexit patres tuos, & elegit semen eorum post eos. * Eduxitque te præcedens in virtute sua magna ex Ægypto,

38 Ut deleret nationes maximas, & fortiores te in introitu tuo: & introduceret te, daretque tibi terram earum in possessionem, sicut cernis in præsenti die.

39 Scito ergo hodie, & cogitato in corde tuo, quod Dominus ipse sit Deus in cælo sursum, & in terra deorsum, & non sit alius.

40 Custodi præcepta ejus atque mandata, quæ ego præcipio tibi, ut bene sit tibi, & filiis tuis post te, & permaneas multo tempore super terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi.

G

* Num. 35.b.14.

41 * Tunc separavit Moyses tres civitates trans Jordanem ad orientalem plagam,

42 Ut confugiat ad eas, qui occiderit nolens proximum suum, nec sibi fuerit inimicus ante unum & alterum diem, & ad harum aliquam urbium possit evadere:

* Jos. 20. c.8.

43 * Bosor in solitudine, quæ sita est in terra campestri de tribu Ruben: & Ramoth in Galaad, quæ est in tribu Gad: & Golan in Basan, quæ est in tribu Manasse.

44 Ista est lex, quam proposuit Moyses coram filiis Israel,

45 Et hæc testimonia, & cæremoniæ, atque judicia, quæ locutus est ad filios Israel, quando egressi sunt de Ægypto,

46 Trans Jordanem in valle contra fanum Phogor in terra Sehon regis Amorrhæi, qui habitavit in Hesebon, quem percussit Moyses: Filii quoque Israel egressi ex Ægypto

47 Possederunt terram ejus, & terram Og regis Basan, duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Jordanem ad solis ortum:

48 Ab Aroer, quæ sita est super ripam torrentis Arnon, usque ad montem Sion, qui est & Hermon,

49 Omnem planitiem trans Jordanem ad orientalem plagam, usque ad mare solitudinis, & usque ad radices montis Phasga.

CAPUT V.

Præceptorum Decalogi repetitio & explanatio: & de timore filiorum Israel, cum Dei vocem audissent, & montem ardere vidissent ad legis promulgationem.

A

1 VOcavitque Moyses omnem Israelem, & dixit ad eum: Audi Israel cæremonias atque judicia, quæ ego loquor in auribus vestris hodie: discite ea, & opere complete.

2 Dominus Deus noster pepigit nobiscum fœdus in Horeb.

3 Non cum patribus nostris iniit pactum, sed nobiscum qui in præsentiarum sumus, & vivimus.

4 Facie ad faciem locutus est nobis in monte de medio ignis.

5 Ego sequester & medius fui inter Dominum & vos in tempore illo, ut annuntiarem vobis verba ejus. Timuistis enim ignem, & non ascendistis in montem, & ait:

6 * Ego Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis:

*Exod. 20.a.2.

7 * Non habebis deos alienos in conspectu meo.

Levit. 26.a.1. Ps. 80. b. 11.

8 * Non facies tibi sculptile, nec similitudinem omnium, quæ in cælo sunt desuper, & quæ in terra deorsum, & quæ versantur in aquis sub terra:

*Exod. 20.a.3. Ps. 80. b. 10.

9 * Non adorabis ea, & non coles. Ego enim sum Dominus Deus tuus, Deus æmulator, reddens iniquitatem patrum super filios in tertiam & quartam generationem his, qui oderunt me,

*Exod. 20. a.4. Levit. 26. a.1. Ps. 96. b. 7.

10 Et faciens misericordiam in multa millia diligentibus me, & custodientibus præcepta mea.

B

11 * Non usurpabis nomen Domini Dei tui frustra: quia non erit impunitus, qui super re vana nomen ejus assumpserit.

*Exod. 34.c.14. *Exod. 20.b.7. Levit. 19.c.12. Mat. 5. c. 33.

12 Observa diem Sabbati, ut sanctifices eum, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus.

13 Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua.

14 * Septima dies Sabbati est, id est requies Domini Dei tui. Non facies in eo quidquam operis tu, & filius tuus, & filia, servus & ancilla, & bos, & asinus, & omne jumentum tuum, & peregrinus, qui est intra portas tuas: ut requiescat servus tuus, & ancilla tua, sicut & tu.

* Gen. 2. a. 2. Exod. 20.b.10. Heb. 4. b. 4.

15 Memento, quod & ipse servieris in Ægypto, & eduxerit te inde Dominus Deus tuus in manu forti, & brachio extento. Idcirco præcepit tibi, ut observares diem Sabbati.

*Exod. 20.c.12. Eccl. 3. b. 9.

C

16 * Honora patrem tuum & matrem, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus, ut longo vivas tempore, & bene sit tibi in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi.

Matth. 15. a. 4. Marc. 7. b. 10. Eph. 6. a. 2.

17 Non occides.

18 Neque mœchaberis.

19 Furtumque non facies.

20 Nec loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

*Matt. 5. d.28. Rom. 7. b. 7.

21 * Non concupisces uxorem proximi tui, non domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, & universa, quæ illius sunt.

22 Hæc verba locutus est Dominus ad omnem multitudinem vestram in monte de medio ignis, & nubis, & caliginis, voce magna, nihil addens amplius: & scripsit ea in duabus tabulis lapideis, quas tradidit mihi.

23 Vos autem postquam audistis vocem de medio tenebrarum, & montem ardere vidistis, accessistis ad me omnes principes tribuum, & majores natu, atque dixistis:

24 Ecce ostendit nobis Dñus Deus noster

majeſtatem & magnitudinem ſuam: vocem
ejus audivimus de medio ignis, & probavi-
mus hodie, quod loquente Deo cum homi-
ne, vixerit homo.
25 Cur ergo moriemur, & devorabit nos
ignis hic maximus? Si enim audierimus ul-
D tra vocem Domini Dei noſtri, moriemur.
26 Quid eſt omnis caro, ut audiat vocem
Dei viventis, qui de medio ignis loquitur,
ſicut nos audivimus, & poſſit vivere?
27 Tu magis accede: & audi cuncta, quæ di-
xerit Dominus Deus noſter tibi: loquerisque
ad nos, & nos audientes faciemus ea.
28 Quod cum audiſſet Dominus, ait ad me:
Audivi vocem verborum populi hujus, quæ lo-
cuti ſunt tibi: bene omnia ſunt locuti.
29 Quis det talem eos habere mentem, ut
timeant me, & cuſtodiant univerſa mandata
mea in omni tempore, ut bene ſit eis & filiis
eorum in ſempiternum?
30 Vade & dic eis: Revertimini in tento-
ria veſtra.
31 Tu vero hic ſta mecum, & loquar tibi
omnia mandata mea, & cæremonias atque ju-
dicia: quæ docebis eos, ut faciant ea in ter-
ra, quam dabo illis in poſſeſſionem.
32 Cuſtodite igitur & facite, quæ præcepit
Dominus Deus vobis: non declinabitis neque
ad dexteram, neque ad ſiniſtram:
33 Sed per viam, quam præcepit Dominus
Deus veſter, ambulabitis, ut vivatis, & be-
ne ſit vobis, & protelentur dies in terra poſ-
ſeſſionis veſtræ.

CAPUT VI.

Dominus ex toto corde diligendus, ejuſque mandata ſolicite ſervanda, & poſteris inculcanda.

A
1 HÆc ſunt præcepta, & cæremoniæ, atque
judicia, quæ mandavit Dñs Deus ve-
ſter, ut docerem vos, & faciatis ea in terra,
ad quam tranſgredimini poſſidendam:
2 Ut timeas Dñm Deum tuum, & cuſtodias
omnia mandata, & præcepta ejus, quæ ego præ-
cipio tibi, & filiis, ac nepotibus tuis, cunctis
diebus vitæ tuæ, ut prolongentur dies tui.
3 Audi Iſrael, & obſerva, ut facias quæ præ-
cepit tibi Dominus, & bene ſit tibi, & mul-
tipliceris amplius, ſicut pollicitus eſt Domi-
nus Deus patrum tuorum tibi terram lacte &
melle manantem.
4 Audi Iſrael, Dominus Deus noſter, Do-
* Inf. minus unus eſt.
11.b.13. 5 * Diliges Dominum Deum tuum ex toto
B corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota
Matth. fortitudine tua.
22.d.37. 6 Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio
Marc. tibi hodie, in corde tuo:
12.c.30. 7 Et narrabis ea filiis tuis, & meditaberis
Luc.10. in eis ſedens in domo tua, & ambulans in
c. 27. itinere, dormiens, atque conſurgens.
8 Et ligabis ea quaſi ſignum in manu tua,
eruntque & movebuntur inter oculos tuos,
9 Scribeſq; ea in limine, & oſtiis domus tuæ.
10 Cumque introduxerit te Dominus Deus
tuus in terram, pro qua juravit patribus
tuis, Abraham, Iſaac, & Jacob, & dederit
tibi civitates magnas & optimas, quas non
ædificaſti,
11 Domos plenas cunctarum opum, quas
non extruxiſti, ciſternas, quas non fodiſti,
vineta & oliveta, quæ non plantaſti,
12 Et comederis, & ſaturatus fueris:
13 Cave diligenter, ne obliviſcaris Domini,
* Inf. qui eduxit te de terra Ægypti, de domo ſer-
10.d.20 vitutis. * Dominum Deum tuum timebis, &
C illi ſoli ſervies, ac per nomen illius jurabis.
Mat.4. 14 Non ibitis poſt deos alienos cunctarum
b. 10. Gentium, quæ in circuitu veſtro ſunt:
Luc. 4. 15 Quoniam Deus æmulator, Dominus Deus
b. 8. tuus in medio tui: nequando iraſcatur furor
Domini Dei tui contra te, & auferat te de
* Mat. ſuperficie terræ.
4. a. 7. 16 * Non tentabis Dominum Deum tuum,
Luc. 4. ſicut tentaſti in loco tentationis.
b. 12. 17 Cuſtodi præcepta Domini Dei tui, ac te-
ſtimonia & cæremonias, quæ præcepit tibi:
18 Et fac quod placitum eſt & bonum in
conſpectu Domini, ut bene ſit tibi: & ingreſ-
ſus poſſideas terram optimam, de qua juravit
Dominus patribus tuis,
19 Ut deleret omnes inimicos tuos coram
te, ſicut locutus eſt.
20 Cumque interrogaverit te filius tuus cras,
dicens: Quid ſibi volunt teſtimonia hæc,
& cæremoniæ, atque judicia, quæ præcepit
Dominus Deus noſter nobis?
21 Dices ei: Servi eramus Pharaonis in D
Ægypto, & eduxit nos Dominus de Ægy-
pto in manu forti:
22 Fecitque ſigna atque prodigia magna &
peſſima in Ægypto contra Pharaonem, & o-
mnem domum illius in conſpectu noſtro:
23 Et eduxit nos inde, ut introductis daret
terram, ſuper qua juravit patribus noſtris.
24 Præcepitque nobis Dominus, ut faciamus
omnia legitima hæc, & timeamus Dominum
Deum noſtrum, ut bene ſit nobis cunctis die-
bus vitæ noſtræ, ſicut eſt hodie.
25 Eritque noſtri miſericors, ſi cuſtodierimus
& fecerimus omnia præcepta ejus coram Do-
mino Deo noſtro, ſicut mandavit nobis.

CAPUT VII.

Nulla cum gentibus ſocietas contrahenda, ſed earum aræ, luci, ac ſimulacra delenda: memoratis Dei beneficiis promittit in omnibus auxilium & ubertatem, modo ejus præcepta obſervent.

1 CUm introduxerit te Dominus Deus tuus A
in terram, quam poſſeſſurus ingrederis,
& deleverit Gentes multas coram te, * He-
thæum, & Gergezæum, & Amorrhæum, *Exod.
Chananæum, & Pherezæum, & Hevæum, 23.c.23.
& Jebuſæum, ſeptem Gentes multo majoris 33.d.2.
numeri, quam tu es, & robuſtiores te:
2 Tradideritque eas Dñs Deus tuus tibi, per-
cuties eas uſque ad internecionem. * Non ini- *Exod.
bis cum eis fœdus, nec miſereberis earum, 23.c.33.
3 Neque ſociabis cum eis conjugia. Filiam 34.a.15.
tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius 16.
accipies filio tuo:
4 Quia ſeducet filium tuum, ne ſequatur
me, & ut magis ſerviat diis alienis: iraſce-
turque furor Domini, & delebit te cito.
5 Quin potius hæc facietis eis: * Aras eo- *Exod.
rum ſubvertite, & confringite ſtatuas, lucoſ- 23.c.24.
que ſuccidite, & ſculptilia comburite. Inf. 12.
6 * Quia populus ſanctus es Domino Deo a. 3.16.
tuo. * Te elegit Dominus Deus tuus, ut ſis d. 21.
ei populus peculiaris de cunctis populis, qui * Inf.
ſunt ſuper terram. 14. a 2.
7 Non quia cunctas gentes numero vince- * Inf.
batis, vobis junctus eſt Dominus, & elegit 26.d.18
vos, cum omnibus ſitis populis pauciores:
8 Sed quia dilexit vos Dominus, & cuſto- B
divit juramentum, quod juravit patribus
veſtris: eduxitque vos in manu forti, & re-
demit de domo ſervitutis, de manu Pharao-
nis regis Ægypti.
9 Et ſcies, quia Dñs Deus tuus, ipſe eſt
Deus fortis & fidelis, cuſtodiens pactum &
miſericordiam diligentibus ſe, & his qui cu-
ſtodiunt præcepta ejus, in mille generationes:
10 Et reddens odientibus ſe ſtatim, ita ut
diſperdat eos, & ultra non differat, protinus
eis reſtituens quod merentur.
11 Cuſtodi ergo præcepta & cæremonias atq;
judicia, quæ ego mando tibi hodie ut facias.
12 Si poſtquam audieris hæc judicia, cuſto-
dieris ea, & feceris, cuſtodiet & Dominus
Deus tuus pactum tibi, & miſericordiam,
quam juravit patribus tuis:
13 Et diliget te, ac multiplicabit, benedicetque
fructui ventris tui, & fructui terræ tuæ, fru-
mento tuo, atque vindemiæ, oleo, & armen-
tis, gregibus ovium tuarum ſuper terram, pro
qua juravit patribus tuis, ut daret eam tibi. C
14 Benedictus eris inter omnes populos. * *Exod.
Non erit apud te ſterilis utriuſque ſexus, 23.f.26.
tam in hominibus, quam in gregibus tuis.
15 Auferet Dominus a te omnem languo-
rem: & infirmitates Ægypti peſſimas, quas no-
viſti, non inferet tibi, ſed cunctis hoſtibus tuis.
16 Devorabis omnes populos, quos Domi-
nus Deus tuus daturus eſt tibi. Non parcet
eis oculus tuus, nec ſervies diis eorum, ne
ſint in ruinam tui.
17 Si dixeris in corde tuo: Plures ſunt gen-

tes iſtæ, quam ego, quomodo potero delere eas?

18 Noli metuere, ſed recordare quæ fecerit Dominus Deus tuus Pharaoni, & cunctis Ægyptiis,

19 Plagas maximas, quas viderunt oculi tui, & ſigna atque portenta, manumque robuſtam, & extentum brachium, ut educeret te Dominus Deus tuus: ſic faciet cunctis populis, quos metuis.

*Exod. 23.f.28. Joſ. 24. c. 12.

20 * Inſuper & crabrones mittet Dñs Deus tuus in eos, donec deleat omnes, atque diſperdat, qui te fugerint, & latere potuerint.

21 Non timebis eos, quia Dñs Deus tuus in medio tui eſt, Deus magnus & terribilis.

22 Ipſe conſumet nationes has in conſpectu tuo paulatim atque per partes. Non poteris eas delere pariter, ne forte multiplicentur contra te beſtiæ terræ.

23 Dabitque eos Dominus Deus tuus in conſpectu tuo, & interficiet illos, donec penitus deleantur.

24 Tradetque reges eorum in manus tuas, & diſperdes nomina eorum ſub cælo: nullus poterit reſiſtere tibi, donec conteras eos.

*2.Mac 12.g.40.

25 * Sculptilia eorum igne combures: non concupiſces argentum & aurum, de quibus facta ſunt, neque aſſumes ex eis tibi quidquam, ne offendas, propterea quia abominatio eſt Domini Dei tui.

26 Nec inferes quippiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema, ſicut & illud eſt. Quaſi ſpurcitiam deteſtaberis, & velut inquinamentum ac ſordes abominationi habebis, quia anathema eſt.

CAPUT VIII.

Commemorantur beneficia & afflictiones, quæ Dominus eis in deſerto immiſerat, ne illorum, & Dei ſui fiant immemores.

A

1 OMne mandatum, quod ego præcipio tibi hodie, cave diligenter ut facias: ut poſſitis vivere, & multiplicemini, ingreſſique poſſideatis terram, pro qua juravit Dominus patribus veſtris.

2 Et recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per deſertum, ut affligeret te, atque tentaret, & nota fierent, quæ in tuo animo verſabantur, utrum cuſtodires mandata illius, an non.

3 Afflixit te penuria, & dedit tibi cibum Manna, quod ignorabas tu, & patres tui: ut oſtenderet tibi, quod non * in ſolo pane vivat homo, ſed in omni verbo, quod egreditur de ore Dei.

* Mat. 4. a. 4. Luc. 4. a. 4.

4 Veſtimentum tuum, quo operiebaris, nequaquam vetuſtate defecit, & pes tuus non eſt ſubtritus: en quadrageſimus annus eſt.

B

5 Ut recogites in corde tuo, quia ſicut erudit filium ſuum homo, ſic Dominus Deus tuus erudivit te,

6 Ut cuſtodias mandata Domini Dei tui, & ambules in viis ejus, & timeas eum.

7 Dominus enim Deus tuus introducet te in terram bonam, terram rivorum aquarumque & fontium: in cujus campis & montibus erumpunt fluviorum abyſſi:

8 Terram frumenti, hordei, ac vinearum, in qua ficus, & malogranata, & oliveta naſcuntur: terram olei ac mellis.

9 Ubi abſque ulla penuria comedes panem tuum, & rerum omnium abundantia perfrueris: cujus lapides ferrum ſunt, & de montibus ejus æris metalla fodiuntur:

C

10 Ut cum comederis, & ſatiatus fueris, benedicas Domino Deo tuo pro terra optima, quam dedit tibi.

11 Obſerva, & cave, ne quando obliviſcaris Dñi Dei tui, & negligas mandata ejus, atq; judicia, & ceremonias, quas ego præcipio tibi hodie:

12 Ne poſtquam comederis & ſatiatus fueris, domos pulchras ædificaveris, & habitaveris in eis,

13 Habuerisq; armenta boum, & ovium greges, argenti & auri, cunctarumq; rerũ copiam,

14 Elevetur cor tuum: & non reminiſcaris Domini Dei tui, qui eduxit te de terra Ægypti, de domo ſervitutis:

15 Et ductor tuus fuit in ſolitudine magna atque terribili, *in qua erat ſerpens flatu adurens, & ſcorpio, ac dipſas, & nullæ omnino aquæ: qui eduxit rivos de petra duriſſima,

* Num. 20. b. 9. 21. b. 6.

D

*Exod. 16.b.16.

18 * Et cibavit te Manna in ſolitudine, quod neſcierunt patres tui. Et poſtquam afflixit ac probavit, ad extremum miſertus eſt tui,

17 Ne diceres in corde tuo: Fortitudo mea, & robur manus meæ hæc mihi omnia præſtiterunt.

18 Sed recorderis Domini Dei tui, quod ipſe vires tibi præbuerit, ut impleret pactum ſuum, ſuper quo juravit patribus tuis, ſicut præſens indicat dies.

19 Sin autem oblitus Domini Dei tui ſecutus fueris deos alienos, colueriſque illos & adoraveris: ecce nunc prædico tibi, quod omnino diſpereas.

20 Sicut Gentes, quas delevit Dominus in introitu tuo, ita & vos peribitis, ſi inobedientes fueritis voci Domini Dei veſtri.

CAPUT IX.

Reprimitur elatio, ne futuras victorias ſibi, ſed ſoli Domino adſcribant; refricat Moyſes populo ſua murmura, & peccata in deſerto, & ſuam pro populo interceſſionem.

A

1 AUdi Iſrael: Tu tranſgredieris hodie Jordanem, ut poſſideas nationes maximas & fortiores te, civitates ingentes, & ad cælum uſque muratas,

2 Populum magnum atque ſublimem, filios Enacim, quos ipſe vidiſti, & audiſti, quibus nullus poteſt ex adverſo reſiſtere.

3 Scies ergo hodie, quod Dominus Deus tuus ipſe tranſibit ante te, ignis devorans atque conſumens, qui conterat eos, & deleat, atque diſperdat ante faciem tuam velociter, ſicut locutus eſt tibi.

4 Ne dicas in corde tuo, cum deleverit eos Dominus Deus tuus in conſpectu tuo: Propter juſtitiam meam introduxit me Dominus, ut terram hanc poſſiderem, cum propter impietates ſuas iſtæ delendæ ſint nationes.

5 Neq; enim propter juſtitias tuas, & æquitatem cordis tui ingredieris, ut poſſideas terras earum: ſed quia illæ egerunt impie, introeunte te deletæ ſunt: & ut compleret verbum ſuum Dominus, quod ſub juramento pollicitus eſt patribus tuis, Abraham, Iſaac, & Jacob.

6 Scito ergo, quod non propter juſtitias tuas Dominus Deus tuus dederit tibi terram hanc optimam in poſſeſſionem, cum duriſſimæ cervicis ſis populus.

7 Memento, & ne obliviſcaris, quomodo ad iracundiam provocaveris Dñm Deum tuum in ſolitudine. Ex eo die, quo egreſſus es ex Ægypto uſque ad locum iſtum, ſemper adverſum Dominum contendiſti.

8 * Nam & in Horeb provocaſti eum, & iratus delere te voluit,

B

* Exo. 17. b.6. 19.a.3.

9 Quando aſcendi in montem, ut acciperem tabulas lapideas, tabulas pacti, quod pepigit vobiſcum Dominus: & perſeveravi in monte quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens, & aquam non bibens.

* Exod. 31.d.18. 32.d.15.

10 * Deditque mihi Dominus duas tabulas lapideas ſcriptas digito Dei, & continentes omnia verba, quæ vobis locutus eſt in monte de medio ignis, quando concio populi congregata eſt.

11 Cumque tranſiſſent quadraginta dies, & totidem noctes, dedit mihi Dominus duas tabulas lapideas, tabulas fœderis,

*Exod. 32. 7.

12 Dixitque mihi: * Surge, & deſcende hinc cito, quia populus tuus, quem eduxiſti de Ægypto, deſeruerunt velociter viam, quam demonſtraſti eis, feceruntque ſibi conflatile.

13 Rurſumque ait Dominus ad me: Cerno, quod populus iſte duræ cervicis ſit:

14 Dimitte me, ut conteram eum, & deleam nomen ejus de ſub cælo, & conſtituam te ſuper Gentem, quæ hac major, & fortior ſit.

15 Cumq; de monte ardente deſcenderem, & duas tabulas fœderis utraque tenerem manu,

16 Vidiſſemq; vos peccaſſe Dño Deo veſtro, & feciſſe vobis vitulum conflatilem, ac deſeruiſſe velociter viam ejus, quam vobis oſtenderat:

17 Projeci tabulas de manibus meis, confregique eas in conſpectu veſtro.

18 Et procidi ante Dominum ſicut prius, quadraginta diebus & noctibus panem non comedens, & aquam non bibens, propter omnia peccata veſtra, quæ geſſiſtis contra Dñm, & eum ad iracundiam provocaſtis.

19 Timui enim indignationem & iram illius, qua adverſum vos concitatus, delere vos voluit. Et exaudivit me Dñs etiam hac vice.

20 Adverſum Aaron quoque vehementer iratus, voluit eum conterere, & pro illo ſimiliter deprecatus ſum.

21 Peccatum autem veſtrum, quod feceratis, id eſt vitulum, arripiens igne combuſſi, & in fruſta comminuens, omninoque in pulverem redigens, projeci in torrentem, qui de monte deſcendit.

D *Num. 11. b. 1. 15. a. 2. 21. a. 5.

22 * In incendio quoque, & in tentatione, & in Sepulchris concupiſcentiæ provocaſtis Dominum:

23 Et quando miſit vos de Cadesbarne, dicens: Aſcendite, & poſſidete terram, quam dedi vobis, & contempſiſtis imperium Domini Dei veſtri, & non credidiſtis ei, neque vocem ejus audire voluiſtis:

24 Sed ſemper fuiſtis rebelles a die, qua noſſe vos cœpi.

25 Et jacui coram Dño quadraginta diebus ac noctibus, quibus eum ſuppliciter deprecabar, ne deleret vos, ut fuerat comminatus:

26 Et orans dixi: Domine Deus, ne diſperdas populum tuum, & hæreditatem tuam, quam redemiſti in magnitudine tua, quos eduxiſti de Ægypto in manu forti.

27 Recordare ſervorum tuorum, Abraham, Iſaac, & Jacob: ne aſpicias duritiam populi hujus, & impietatem atque peccatum:

28 Ne forte dicant habitatores terræ, de qua eduxiſti nos: Non poterat Dominus introducere eos in terram, quam pollicitus eſt eis, & oderat illos: idcirco eduxit, ut interficeret eos in ſolitudine:

29 Qui ſunt populus tuus & hæreditas tua, quos eduxiſti in fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento.

CAPUT X.

Tabularum ſecundarum inſtauratio, Levitarum officia: timor & dilectio Dei ad ſervanda præcepta movere debent; præputium cordis circumcidendum, peregrini amandi, & per Dei nomen jurandum.

A *Exod. 34. a. 1.

1 IN * tempore illo dixit Dñs ad me: Dola tibi duas tabulas lapideas, ſicut priores fuerunt, & aſcende ad me in montem: facieſque arcam ligneam,

2 Et ſcribam in tabulis verba, quæ fuerunt in his, quas ante confregiſti, poneſq; eas in arca.

3 Feci igitur arcam de lignis ſetim. Cumque dolaſſem duas tabulas lapideas inſtar priorum, aſcendi in montem, habens eas in manibus.

4 Scripſitque in tabulis, juxta id, quod prius ſcripſerat, verba decem, quæ locutus eſt Dñs ad vos in monte de medio ignis, quando populus congregatus eſt: & dedit eas mihi.

5 Reverſuſq; de monte, deſcendi, & poſui tabulas in arcam, quam feceram, quæ hucuſque ibi ſunt, ſicut mihi præcepit Dominus.

B *Num. 33. d. 31 *Num. 20. 28. 29.

6 * Filii autem Iſrael moverunt caſtra ex Beroth filiorum Jacan in Moſera, ubi * Aaron mortuus ac ſepultus eſt, pro quo, ſacerdotio functus eſt Eleazar filius ejus.

7 Inde venerunt in Gadgad: de quo loco profecti, caſtrametati ſunt in Jetebatha, in terra aquarum atque torrentium.

8 Eo tempore ſeparavit tribum Levi, ut portaret arcam fœderis Domini, & ſtaret coram eo in miniſterio, ac benediceret in nomine illius uſque in præſentem diem.

9 Quam ob rem non habuit Levi partem, neque poſſeſſionem cum fratribus ſuis, quia ipſe Dominus poſſeſſio ejus eſt, ſicut promiſit ei Dominus Deus tuus.

C

10 Ego autem ſteti in monte, ſicut prius, quadraginta diebus ac noctibus: exaudivitque me Dominus etiam hac vice, & te perdere noluit.

11 Dixitque mihi: Vade, & præcede populum, ut ingrediatur, & poſſideat terram, quam juravi patribus eorum, ut traderem eis.

12 Et nunc Iſrael, quid Dñus Deus tuus petit a te, niſi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & diligas eum, ac ſervias Domino Deo tuo in toto corde tuo, & in tota anima tua:

13 Cuſtodiaſque mandata Domini, & cæremonias ejus, quas ego hodie præcipio tibi, ut bene ſit tibi?

14 En Domini Dei tui cælum eſt, & cælum cæli, terra, & omnia quæ in ea ſunt:

*2. Par. 19. b. 7. Job. 34. c. 19.

15 Et tamen patribus tuis conglutinatus eſt Dñs, & amavit eos, elegitque ſemen eorum poſt eos, id eſt vos, de cunctis Gentibus, ſicut hodie comprobatur.

D Sap. 6 b. 8. Eccl. 35 b. 15. Act. 10. e. 34. Rom. 2. b. 11. Gal. 2. b. 6.

16 Circumcidite igitur præputium cordis veſtri, & cervicem veſtram ne induretis amplius:

17 Quia Dominus Deus veſter, ipſe eſt Deus deorum, & Dominus dominantium, Deus magnus, & potens, & terribilis, qui * perſonam non accipit, nec munera,

18 Facit judicium pupillo & viduæ, amat peregrinum, & dat ei victum atque veſtitum.

19 Et vos ergo amate peregrinos, quia & ipſi fuiſtis advenæ in terra Ægypti.

* Sup. 6. b. 13. Matt. 4. b. 10. Luc. 4. b. 8.

20 * Dominum Deum tuum timebis, & ei ſoli ſervies: ipſi adhærebis, jurabiſque in nomine illius.

21 Ipſe eſt laus tua, & Deus tuus, qui fecit tibi hæc magnalia & terribilia, quæ viderunt oculi tui.

* Gen. 46. c. 27. Exo. 1. a. 5.

22 * In ſeptuaginta animabus deſcenderunt patres tui in Ægyptum: & ecce nunc multiplicavit te Dñs Deus tuus ſicut aſtra cæli.

CAPUT XI.

Recenſentur varia Dei beneficia, multaque bona promittuntur ſervantibus ejus præcepta, mala autem non ſervantibus, hoc eſt benedictio, & maledictio ſuper montes Garizim & Hebal ponenda.

A

1 AMa itaque Dominum Deum tuum, & obſerva præcepta ejus & cæremonias, judicia atque mandata omni tempore.

2 Cognoſcite hodie, quæ ignorant filii veſtri, qui non viderunt diſciplinam Domini Dei veſtri, magnalia ejus, & robuſtam manum, extentumque brachium,

3 Signa & opera, quæ fecit in medio Ægypti Pharaoni regi, & univerſæ terræ ejus,

4 Omnique exercitui Ægyptiorum, & equis ac curribus: quomodo operuerint eos aquæ maris rubri, cum vos perſequerentur, & deleverit eos Dñs uſque in præſentem diem:

5 Vobiſque quæ fecerit in ſolitudine, donec veniretis ad hunc locum:

* Num. 16. a. 1. * Num. 16. c. 32

6 Et * Dathan atque Abiron filiis Eliab, qui fuit filius Ruben: quos * aperto ore ſuo terra abſorbuit, cum domibus, & tabernaculis, & univerſa ſubſtantia eorum, quam habebant in medio Iſrael.

7 Oculi veſtri viderunt omnia opera Domini magna, quæ fecit,

8 Ut cuſtodiatis univerſa mandata illius, quæ ego hodie præcipio vobis, & poſſitis introire, & poſſidere terram, ad quam ingredimini,

B

9 Multoque in ea vivatis tempore: quam ſub juramento pollicitus eſt Dominus patribus veſtris, & ſemini eorum, lacte & melle manantem.

10 Terra enim, ad quam ingrederis poſſidendam, non eſt ſicut terra Ægypti, de qua exiſti, ubi jacto ſemine in hortorum morem aquæ ducuntur irriguæ:

11 Sed montuoſa eſt, & campeſtris, de cælo expectans pluvias.

12 Quam Dominus Deus tuus ſemper inviſit, & oculi illius in ea ſunt a principio anni uſque ad finem ejus.

* Sup. 10. c. 12.

13 * Si ergo obedieritis mandatis meis, quæ ego hodie præcipio vobis, ut diligatis Dominum Deum veſtrum, & ſerviatis ei in toto corde veſtro, & in tota anima veſtra:

14 Dabit pluviam terræ veſtræ temporaneam & ſerotinam, ut colligatis frumentum, & vinum, & oleum,

15 Fœnumque ex agris ad paſcenda jumenta, & ut ipſi comedatis, ac ſaturemini.

16 Cavete, ne forte decipiatur cor veſtrum, & recedatis a Domino, ſerviatiſque diis alienis, & adoretis eos:

C

17 Iratuſque Dominus claudat cælum, &

plu-

pluviæ non deſcendant, nec terra det germen
ſuum, pereatiſque velociter de terra optima,
quam Dominus daturus eſt vobis.
* Sup. 18 * Ponite hæc verba mea in cordibus, & in
6. b. 6. animis veſtris, & ſuſpendite ea pro ſigno in
manibus, & inter oculos veſtros collocate.
19 Docete filios veſtros, ut illa meditentur,
quando ſederis in domo tua, & ambulaveris
in via, & accubueris atque ſurrexeris.
20 Scribes ea ſuper poſtes & januas domus tuę,
21 Ut multiplicentur dies tui, & filiorum
tuorum, in terra, quam juravit Dominus pa-
tribus tuis, ut daret eis, quamdiu cælum im-
minet terræ.
22 Si enim cuſtodieritis mandata, quæ ego
præcipio vobis, & feceritis ea, ut diligatis
Dñum Deum veſtrum, & ambuletis in o-
mnibus viis ejus, adhærentes ei,
23 Diſperdet Dominus omnes gentes iſtas
ante faciem veſtram, & poſſidebitis eas, quæ
majores & fortiores vobis ſunt.
* Joſ. 24 * Omnis locus, quem calcaverit pes ve-
1. a. 3. ſter, veſter erit. A deſerto, & a Libano, a
flumine magno Euphrate uſque ad mare occi-
dentale erunt termini veſtri.
25 Nullus ſtabit contra vos: terrorem ve-
ſtrum & formidinem dabit Dominus Deus ve-
ſter ſuper omnem terram, quam calcaturi eſtis,
ſicut locutus eſt vobis.
D 26 En propono in conſpectu veſtro hodie
benedictionem, & maledictionem:
27 Benedictionem, ſi obedieritis mandatis Dñi
Dei veſtri, quæ ego hodie præcipio vobis:
28 Maledictionem, ſi non obedieritis man-
datis Dñi Dei veſtri, ſed receſſeritis de via,
quam ego nunc oſtendo vobis, & ambulave-
ritis poſt deos alienos, quos ignoratis.
29 Cum vero introduxerit te Dñs Deus tuus
in terram, ad quam pergis habitandam, pones
benedictionem ſuper montem Garizim, male-
dictionem ſuper montem Hebal,
30 Qui ſunt trans Jordanem, poſt viam quę
vergit ad ſolis occubitum, in terra Chananæi,
qui habitat in campeſtribus contra Galgalam,
quæ eſt juxta vallem tendentem, & intrantem
procul.
31 Vos enim tranſibitis Jordanem, ut poſſi-
deatis terram, quam Dñs Deus veſter datu-
rus eſt vobis, ut habeatis & poſſideatis illam.
32 Videte ergo, ut impleatis cæremonias atque
judicia, quę ego hodie ponam in conſpectu
veſtro.

CAPUT XII.

Præcipit exterminari idololatriam, decimas ac primitias reddi, ſacrificia certo loco exolvi, & comedi; a ſanguine, & omni cibo immundo abſtineri.

A 1 HÆc ſunt præcepta, atque judicia, quæ
facere debetis in terra, quam Domi-
nus Deus patrum tuorum daturus eſt tibi, ut
poſſideas eam cunctis diebus, quibus ſuper hu-
mum gradieris.
2 Subvertite omnia loca, in quibus coluerunt
gentes, quas poſſeſſuri eſtis, deos ſuos ſuper
montes excelſos, & colles, & ſubter omne
lignum frondoſum.
* Sup. 3 * Diſſipate aras eorum, & confringite ſta-
7. a. 25. tuas, lucos igne comburite, & idola commi-
2. Mac. nuite; diſperdite nomina eorum de locis illis.
12. g. 40 4 Non facietis ita Domino Deo veſtro:
5 Sed ad locum, quem elegerit Dñs Deus ve-
ſter de cunctis tribubus veſtris, ut ponat no-
men ſuum ibi, & habitet in eo, venietis:
6 Et offeretis in loco illo holocauſta, & vi-
ctimas veſtras, decimas & primitias ma-
nuum veſtrarum, & vota atque donaria,
primogenita boum & ovium:
7 Et comedetis ibi in conſpectu Dñi Dei ve-
ſtri: ac lætabimini in cunctis, ad quæ miſeri-
tis manum vos & domus veſtræ, in quibus
benedixerit vobis Dominus Deus veſter.
8 Non facietis ibi, quæ nos hic facimus ho-
die, ſinguli quod ſibi rectum videtur.
9 Neque enim uſque in præſens tempus ve-
niſtis ad requiem, & poſſeſſionem, quam Do-
minus Deus veſter daturus eſt vobis.
B 10 Tranſibitis Jordanem, & habitabitis in
terra, quam Dominus Deus veſter daturus eſt
vobis, ut requieſcatis a cunctis hoſtibus per
circuitum, & abſque ullo timore habitetis
11 In loco, quem elegerit Dominus Deus
veſter, ut ſit nomen ejus in eo. Illuc o-
mnia, quæ præcipio, conferetis, holocauſta,
& hoſtias, ac decimas, & primitias manuum
veſtrarum, & quidquid præcipuum eſt in
muneribus, quæ vovebitis Domino.
12 Ibi epulabimini coram Domino Deo
veſtro, vos & filii ac filiæ veſtræ, famuli &
famulæ, atque Levites, qui in urbibus ve-
ſtris commoratur; neque enim habet aliam
partem & poſſeſſionem inter vos.
13 Cave, ne offeras holocauſta tua in omni
loco, quem videris:
14 Sed in eo, quem elegerit Dominus,
in una tribuum tuarum offeres hoſtias, &
facies quæcumque præcipio tibi.
15 Sin autem comedere volueris, & te eſus
carnium delectaverit, occide, & comede
juxta benedictionem Domini Dei tui, quam
dedit tibi in urbibus tuis: ſive immundum
fuerit, hoc eſt maculatum & debile: ſive
mundum, hoc eſt integrum & ſine macu-
la, quod offerri licet, ſicut capream, & cer-
vum, comedes,
16 Abſque eſu dumtaxat ſanguinis, quem
ſuper terram quaſi aquam effundes. C
17 Non poteris comedere in oppidis tuis
decimam frumenti, & vini, & olei tui, pri-
mogenita armentorum & pecorum, & omnia
quæ voveris, & ſponte offerre volueris, &
primitias manuum tuarum:
18 Sed coram Domino Deo tuo comedes
ea, in loco, quem elegerit Dominus Deus
tuus, tu & filius tuus & filia tua, & ſer-
vus & famula, atque Levites, qui manet in
urbibus tuis: & lætaberis & reficieris co-
ram Domino Deo tuo in cunctis, ad quæ
extenderis manum tuam.
19 Cave, ne derelinquas Levitem in omni
tempore, quo verſaris in terra.
20 * Quando dilataverit Dñs Deus tuus ter- * Gen.
minos tuos, ſicut locutus eſt tibi, & volue- 28. c. 14
ris veſci carnibus, quas deſiderat anima tua: Exod.
21 Locus autem, quem elegerit Dominus 34. c. 24.
Deus tuus, ut ſit nomen ejus ibi, ſi procul Infr.
fuerit, occides de armentis & pecoribus, quæ 19. b. 8.
habueris, ſicut præcepi tibi, & comedes in op-
pidis tuis, ut tibi placet.
22 Sicut comeditur caprea & cervus, ita ve-
ſceris eis: & mundus & immundus in com-
mune veſcentur.
23 Hoc ſolum cave, ne ſanguinem come-
das; ſanguis enim eorum pro anima eſt: &
idcirco non debes animam comedere cum car-
nibus:
24 Sed ſuper terram fundes quaſi aquam, D
25 Ut bene ſit tibi, & filiis tuis poſt te,
cum feceris quod placet in conſpectu Domini.
26 Quæ autem ſanctificaveris, & voveris Do-
mino, tolles, & venies ad locum, quem ele-
gerit Dominus:
27 Et offeres oblationes tuas, carnem &
ſanguinem ſuper altare Domini Dei tui:
ſanguinem hoſtiarum fundes in altari: car-
nibus autem ipſe veſceris.
28 Obſerva & audi omnia, quæ ego præcipio
tibi, ut bene ſit tibi & filiis tuis poſt te in
ſempiternum, cum feceris quod bonum eſt, &
placitum in conſpectu Domini Dei tui.
29 * Quando diſperdiderit Dominus Deus * Infr.
tuus ante faciem tuam gentes, ad quas in- 29. a. 1.
gredieris poſſidendas, & poſſederis eas,
atque habitaveris in terra earum:
30 Cave, ne imiteris eas, poſtquam te fue-
rint introeunte ſubverſæ, & requiras cæremo-
nias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes
iſtæ deos ſuos, ita & ego colam.
31 Non facies ſimiliter Domino Deo tuo.
Omnes enim abominationes, quas averſatur
Dominus, fecerunt diis ſuis, offerentes fi-
lios & filias, & comburentes igni.
32 Quod præcipio tibi, hoc tantum facito
Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

CAPUT XIII.

Pseudopropheta a Deo avertens occidi debet, quantumquis propinquus sit, vel amicus: imo & urbs vastari funditus, cujus habitatores id facere conati fuerint.

A 1 SI surrexerit in medio tui prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat, & prædixerit signum, atque portentum,

2 Et evenerit quod locutus est, & dixerit tibi: Eamus, & sequamur deos alienos, quos ignoras, & serviamus eis:

3 Non audies verba prophetæ illius, aut somniatoris: quia tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, in toto corde, & in tota anima vestra.

4 Dominum Deum vestrum sequimini, & ipsum timete, & mandata illius custodite, & audite vocem ejus: ipsi servietis, & ipsi adhærebitis.

B 5 Propheta autem ille, aut fictor somniorum interficietur: quia locutus est, ut vos averteret a Domino Deo vestro, qui eduxit vos de terra Ægypti, & redemit vos de domo servitutis: ut errare te faceret de via, quam tibi præcepit Dominus Deus tuus: & auferes malum de medio tui.

6 Si tibi voluerit persuadere frater tuus filius matris tuæ, aut filius tuus, vel filia, sive uxor, quæ est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clam dicens: Eamus, & serviamus diis alienis, quos ignoras tu, & patres tui,

7 Cunctarum in circuitu gentium, quæ juxta vel procul sunt, ab initio usque ad finem terræ;

C 8 Non acquiescas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus, ut miserearis, & occultes eum,

* Infr. 17. b. 7. 9 Sed statim interficies. * Sit primum manus tua super eum, & postea omnis populus mittat manum.

10 Lapidibus obrutus necabitur, quia voluit te abstrahere a Dño Deo tuo, qui eduxit te de terra Ægypti, de domo servitutis:

11 Ut omnis Israel audiens timeat, & nequaquam ultra faciat quippiam hujus rei simile.

12 Si audieris in una urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes aliquos:

13 Egressi sunt filii Belial de medio tui, & averterunt habitatores urbis suæ, atque dixerunt: Eamus, & serviamus diis alienis, quos ignoratis:

14 Quære solicite & diligenter: rei veritate perspecta, si inveneris certum esse, quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam,

D 15 Statim percuties habitatores urbis illius in ore gladii, & delebis eam, ac omnia, quæ in illa sunt usque ad pecora.

16 Quidquid etiam supellectilis fuerit, congrebabis in medio platearum ejus, & cum ipsa civitate succendes, ita ut universa consumas Domino Deo tuo, & sit tumulus sempiternus: non ædificabitur amplius,

17 Et non adhærebit de illo anathemate quidquam in manu tua: ut avertatur Dñs ab ira furoris sui, & misereatur tui, multipliceturque te, sicut juravit patribus tuis,

18 Quando audieris vocem Dñi Dei tui, custodiens omnia præcepta ejus, quæ ego præcipio tibi hodie, ut facias quod placitum est in conspectu Domini Dei tui.

CAPUT XIV.

Gentium ritus super mortuo fugiendus: animalium mundorum & immundorum discretio: & decimas esse solvendas.

A 1 FIlii estote Domini Dei vestri: non vos incidetis, nec facietis calvitium super mortuo:

* Sup. 7. a. 6. Inf. 26. d. 18. 2 * Quoniam populus sanctus es Dño Deo tuo: & te elegit, ut sis ei in populum peculiarem, de cunctis gentibus, quę sunt super terram.

* Lev. 11. a. 4. 3 * Ne comedatis quæ immunda sunt.

4 Hoc est animal, quod comedere debetis, bovem, & ovem, & capram,

5 Cervum, & capream, bubalum, tragelaphum, pygargum, orygem, camelopardalum.

6 Omne animal, quod in duas partes findit ungulam, & ruminat, comedetis.

7 De his autem, quæ ruminant, & ungulam non findunt, comedere non debetis, ut camelum, leporem, chœrogryllum: hæc quia ruminant, & non dividunt ungulam, immunda erunt vobis.

8 Sus quoque, quoniam dividit ungulam, & non ruminat, immunda erit: carnibus eorum non vescemini, & cadavera non tangetis. B

9 Hæc comedetis ex omnibus, quæ morantur in aquis: Quæ habent pinnulas & squamas, comedite:

10 Quæ absque pinnulis & squamis sunt, ne comedatis, quia immunda sunt.

11 Omnes aves mundas comedite:

12 Immundas ne comedatis: aquam scilicet, & gryphem, & haliæetum,

13 Ixion, & vulturem, ac milvum juxta genus suum,

14 Et omne corvini generis,

15 Et struthionem, ac noctuam, & larum, atque accipitrem juxta genus suum,

16 Herodium, ac cygnum, & ibin,

17 Ac mergulum, porphyrionem, & nycticoracem,

18 Onocrotalum, & charadrium, singula in genere suo, upupam quoque, & vespertilionem:

19 Et omne quod reptat & pinnulas habet, immundum erit, & non comedetur. C

20 Omne quod mundum est, comedite:

21 Quidquid autem morticinum est, ne vescamini ex eo. Peregrino, qui intra portas tuas est, da ut comedat, aut vende ei: quia tu populus sanctus Domini Dei tui es. * Non coques hœdum in lacte matris suæ. *Exod. 23. d. 19 34. d. 26

22 Decimam partem separabis de cunctis fructibus tuis, qui nascuntur in terra per annos singulos,

23 Et comedes in conspectu Domini Dei tui in loco, quem elegerit, ut in eo nomen illius invocetur: decimam frumenti tui, & vini, & olei, & primogenita de armentis & ovibus tuis: ut discas timere Dominum Deum tuum omni tempore.

24 Cum autem longior fuerit via, & locus, quem elegerit Dominus Deus tuus, tibique benedixerit, nec potueris ad eum hæc cuncta portare,

25 Vendes omnia, & in pretium rediges, portabisque manu tua, & proficisceris ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus:

26 Et emes ex eadem pecunia quidquid tibi placuerit, sive ex armentis, sive ex ovibus, vinum quoque & siceram, & omne quod desiderat anima tua: & comedes coram Domino Deo tuo, & epulaberis tu, & domus tua,

27 Et Levites qui intra portas tuas est: cave, ne derelinquas eum, quia non habet aliam partem in possessione tua.

28 Anno tertio separabis aliam decimam ex omnibus, quæ nascuntur tibi eo tempore, & repones intra januas tuas.

29 Venietque Levi' qui aliam non habet partem, nec possessione ecum, & peregrinus, ac pupillus, & vidua, qui intra portas tuas sunt, & comedent & saturabuntur: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum, quæ feceris.

CAPUT XV.

Lex remissionis septimi anni, in quos exerceatur: de servo Hebræo qui noluerit manumitti: de primogenitis Domino sanctificandis, & comedendis.

1 SEptimo anno facies remissionem, A

2 Quæ hoc ordine celebrabitur. Cui debetur aliquid ab amico, vel proximo, ac fratre suo, repetere non poterit, quia annus remissionis est Domini.

3 A peregrino & advena exiges: civem & propinquum repetendi non habebis potestatem.

4 Et omnino indigens, & mendicus non erit inter vos: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in terra, quam traditurus est tibi in possessionem.

5 Si tamen audieris vocem Domini Dei tui, & custodieris universa quæ jussit, & quæ ego hodie præcipio tibi, benedicet tibi, ut pollicitus est.

6 Fœnerabis gentibus multis, & ipse a nul-

lo accipies mutuum. Dominaberis nationibus
plurimis, & tui nemo dominabitur.
B
7 Si unus de fratribus tuis, qui morantur
intra portas civitatis tuæ in terra, quam
Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad pau-
pertatem venerit: non obdurabis cor tuum,
nec contrahes manum,
*Matt. 5. f.42. Luc. 6. c. 34.
8 Sed aperies eam pauperi, * & dabis mu-
tuum, quo eum indigere perspexeris.
9 Cave, ne forte subrepat tibi impia cogita-
tio, & dicas in corde tuo: Appropinquat se-
ptimus annus remissionis: & avertas oculos
tuos a paupere fratre tuo, nolens ei quod po-
stulat mutuum commodare: ne clamet contra
te ad Dñm, & fiat tibi in peccatum.
10 Sed dabis ei: nec ages quippiam callide
in ejus necessitatibus sublevandis: ut bene-
dicat tibi Dñs Deus tuus in omni tempore,
& in cunctis, ad quæ manum miseris.
*Matt. 25. a. 11.
11 * Non deerunt pauperes in terra habita-
tionis tuæ: idcirco ego præcipio tibi, ut ape-
rias manum fratri tuo egeno & pauperi, qui
tecum versatur in terra.
C
*Exod. 21. a.2. Jerem. 34. c. 14.
12 * Cum tibi venditus fuerit frater tuus
Hebræus, aut Hebræa, & sex annis servierit
tibi, in septimo anno dimittes eum liberum:
13 Et quem libertate donaveris, nequaquam
vacuum abire patieris:
14 Sed dabis viaticum de gregibus, & de
area, & torculari tuo, quibus Dominus Deus
tuus benedixerit tibi.
15 Memento, quod & ipse servieris in ter-
ra Ægypti, & liberaverit te Dominus Deus
tuus, & idcirco ego nunc præcipio tibi.
16 Sin autem dixerit: Nolo egredi: eo quod
diligat te, & domum tuam, & bene sibi a-
pud te esse sentiat:
17 Assumes subulam, & perforabis aurem
ejus in janua domus tuæ, & serviet tibi usque
in æternum: ancillæ quoque similiter facies.
18 Non avertas ab eis oculos tuos, quando
dimiseris eos liberos: quoniam juxta merce-
dem mercenarii, per sex annos servivit tibi:
ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in cun-
ctis operibus, quæ agis.
D
19 De primogenitis, quæ nascuntur in ar-
mentis, & in ovibus tuis, quidquid est sexus
masculini, sanctificabis Domino Deo tuo. Non
operaberis in primogenito bovis, & non ton-
debis primogenita ovium.
20 In conspectu Domini Dei tui comedes ea
per annos singulos, in loco quem elegerit Do-
minus, tu & domus tua.
* Lev. 22. c. 20. 21. Eccli. 35. b. 14.
21 * Sin autem habuerit maculam, vel clau-
dum fuerit, vel cæcum, aut in aliqua parte
deforme vel debile, non immolabitur Do-
mino Deo tuo:
22 Sed intra portas urbis tuæ comedes illud:
tam mundus, quam immundus similiter vescen-
tur eis, quasi caprea, & cervo.
23 Hoc solum observabis, ut sanguinem eo-
rum non comedas, sed effundes in terram
quasi aquam.

CAPUT XVI.

*Tres præcipuæ anni solemnitates, Azymo-
rum, Hebdomadarum, & Tabernaculorum: de
justis judicibus constituendis, & de caven-
do ab occasionibus idololatriæ.*

A
1 OBserva mensem novarum frugum, &
verni primum temporis, ut facias Pha-
se Dño Deo tuo: quoniam in isto mense edu-
xit te Dñs Deus tuus de Ægypto nocte.
2 Immolabisque Phase Domino Deo tuo de
ovibus, & de bobus in loco, quem elegerit
Dñs Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi.
3 Non comedes in eo panem fermentatum:
Septem diebus comedes absq; fermento affli-
ctionis panem, quoniam in pavore egressus es
de Ægypto: ut memineris diei egressionis tuæ
de Ægypto omnibus diebus vitæ tuæ.
4 Non apparebit fermentum in omnibus ter-
minis tuis septem diebus, & non remanebit
de carnibus ejus, quod immolatum est vespe-
re in die primo, usque mane.
B
5 Non poteris immolare Phase in qualibet
urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus
daturus est tibi:
6 Sed in loco, quem elegerit Dñs Deus
tuus, ut habitet nomen ejus ibi, immolabi-
Phase vespere ad solis occasum, quando e
gressus es de Ægypto.
7 Et coques, & comedes in loco, quem ele-
gerit Dominus Deus tuus, maneque consur-
gens vades in tabernacula tua.
8 Sex diebus comedes azyma: & in die se-
ptima, quia collecta est Domini Dei tui, non
facies opus.
9 Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea
die, qua falcem in segetem miseris:
10 Et celebrabis diem festum hebdomada-
rum Domino Deo tuo, oblationem spontane-
am manus tuæ, quam offeres juxta bene-
dictionem Domini Dei tui:
11 Et epulaberis coram Domino Deo tuo, C
tu, filius tuus, & filia tua, servus tuus, & an-
cilla tua, & Levites, qui est intra portas
tuas, advena, ac pupillus, & vidua, qui moran-
tur vobiscum: in loco, quem elegerit Domi-
nus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi:
12 Et recordaberis quoniam servus fueris in
Ægypto: custodiesq; ac facies quę pręcepta sunt:
13 Solemnitatem quoque tabernaculorum
celebrabis per septem dies, quando collegeris
de area & torculari fruges tuas:
14 Et epulaberis in festivitate tua, tu, fi-
lius tuus, & filia, servus tuus & ancilla,
Levites quoque & advena, pupillus ac vidua,
qui intra portas tuas sunt.
15 Septem diebus Domino Deo tuo festa ce-
lebrabis in loco, quem elegerit Dominus:
benedicetque tibi Dominus Deus tuus in cun-
ctis frugibus tuis, & in omni opere manuum
tuarum, erisque in lætitia.
16 Tribus vicibus per annum apparebit o- D
mne masculinum tuum in conspectu Domini
Dei tui, in loco quem elegerit: * in so-
lemnitate azymorum, in solemnitate hebdo-
madarum, & in solemnitate tabernaculorum.
Non apparebit ante Dominum vacuus:
*Exod. 23. c. 15. 34. c. 20. Eccli. 35. a.6.
17 Sed offeret unusquisque, secundum quod
habuerit, juxta benedictionem Domini Dei sui,
quam dederit ei.
18 Judices & magistros constitues in omni-
bus portis tuis, quas Dominus Deus tuus de-
derit tibi, per singulas tribus tuas: ut judi-
cent populum justo judicio,
19 Nec in alteram partem declinent. * Non
accipies personam, nec munera: quia mune-
ra excæcant oculos sapientum, & mutant ver-
ba justorum.
*Exod. 23. b.8. Sup. 1. g. 17. Lev. 19. c. 15. Eccli. 20. d. 31.
20 Juste quod justum est persequeris, ut vi-
vas & possideas terram, quam Dominus Deus
tuus dederit tibi.
21 Non plantabis lucum, & omnem arbo-
rem juxta altare Domini Dei tui.
22 Nec facies tibi, neque constitues sta-
tuam: quæ odit Dominus Deus tuus.

CAPUT XVII.

*Hostia deligenda, idololatria punienda: in
gravi difficultate ad summum Sacerdotem, e-
jusque concilium recurrendum: & quæ regi
eligendo sint observanda.*

1 NOn immolabis Domino Deo tuo o- A
vem, & bovem, in quo est macula,
aut quippiam vitii: quia abominatio est Do-
mino Deo tuo.
2 Cum reperti fuerint apud te, intra unam
portarum tuarum, quas Dominus Deus tuus
dabit tibi, vir aut mulier, qui faciant malum
in conspectu Domini Dei tui, & transgre-
diantur pactum illius,
3 Ut vadant & serviant diis alienis, & ad-
orent eos, solem & lunam, & omnem mili-
tiam cæli, quæ non præcepi:
4 Et hoc tibi fuerit nuntiatum, audiensque
inquisieris diligenter, & verum esse repere-
ris, & abominatio facta est in Israel:
5 Educes virum ac mulierem, qui rem sce-
leratissimam perpetrarunt, ad portas civitatis
tuæ, & lapidibus obruentur.
6 * In ore duorum, aut trium testium peri-
bit, qui interficietur. Nemo occidatur, uno
contra se dicente testimonium.
* Inf. 19. d. 15. Matth. 18. c. 16. 2. Cor. 13. a.1.
7 Manus testium prima interficiet eum, &
manus reliqui populi extrema mittetur: ut
auferas malum de medio tui.

B

8 Si difficile, & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & judicum intra portas tuas videris verba variari: surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus:

*2.Par. 19.c.8.

9 * Veniesque ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem, qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem.

10 Et facies quodcumque dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te

11 Juxta legem ejus; sequerisque sententiam eorum: nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram.

C

12 Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto judicis, morietur homo ille, & auferes malum de Israel:

13 Cunctusque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia.

14 Cum ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, & possederis eam, habitaverisque in illa, & dixeris: Constituam super me regem, sicut habent omnes per circuitum nationes:

15 Eum constitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem regem facere, qui non sit frater tuus.

16 Cumque fuerit constitutus, non multiplicabit sibi equos, nec reducet populum in Ægyptum, equitatus numero sublevatus: præsertim cum Dominus præceperit vobis, ut nequaquam amplius per eamdem viam revertamini.

17 Non habebit uxores plurimas, quæ alliciant animum ejus, neque argenti & auri immensa pondera.

18 Postquam autem sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis hujus in volumine, accipiens exemplar a sacerdotibus Leviticæ tribus:

19 Et habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba, & cæremonias ejus, quæ in lege præcepta sunt.

20 Nec elevetur cor ejus in superbiam super fratres suos, neque declinet in partem dexteram vel sinistram, ut longo tempore regnet ipse, & filii ejus super Israel.

CAPUT XVIII.

Sacerdotibus & Levitis pro possessione cedunt oblationes, ac sacrificia: cavenda omnis superstitio: de vero propheta suscitando, & falso propheta interficiendo: quomodo verus a falso discernendus.

A

*Num. 18.d.20. 23. 1. Cor. 9. b.13. Sup.10. b. 9.

1 NOn * habebunt sacerdotes & Levitæ, & omnes, qui de eadem tribu sunt, partem & hæreditatem cum reliquo Israel, quia sacrificia Domini, & oblationes ejus comedent,

2 Et nihil aliud accipient de possessione fratrum suorum: Dominus enim ipse est hæreditas eorum, sicut locutus est illis.

3 Hoc erit judicium sacerdotum a populo, & ab his, qui offerunt victimas: sive bovem, sive ovem immolaverint, dabunt sacerdoti armum, ac ventriculum:

*Num. 18. b. 11.c.21

4 * Primitias frumenti, vini, & olei, & lanarum partem ex ovium tonsione.

5 Ipsum enim elegit Dñs Deus tuus de cunctis tribubus tuis, ut stet, & ministret nomini Domini ipse, & filii ejus in sempiternum.

B

6 Si exierit Levites ex una urbium tuarum ex omni Israel, in qua habitat, & voluerit venire, desiderans locum, quem elegerit Dñs,

7 Ministrabit in nomine Domini Dei sui, sicut omnes fratres ejus Levitæ, qui stabunt eo tempore coram Domino.

8 Partem ciborum eamdem accipiet, quam & cæteri: excepto eo, quod in urbe sua ex paterna ei successione debetur.

9 Quando ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave ne imitari velis abominationes illarum gentium.

10 Nec inveniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem: * aut qui ariolos sciscitetur, & observet somnia, atque auguria, nec sit maleficus,

*Lev. 20. d. 27.

11 Nec incantator, nec qui pythones consulat, nec divinos, * aut quærat a mortuis veritatem.

*1.Reg. 28. b.7.

12 Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo.

13 Perfectus eris, & absque macula cum Domino Deo tuo.

C

14 Gentes istæ, quarum possidebis terram, augures & divinos audiunt: tu autem a Domino Deo tuo aliter institutus es.

*Joan. 1. g.45. Act. 3. d. 22.

15 * PROPHETAM de gente tua, & de fratribus tuis, sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus: ipsum audies,

*Exod. 20.c.21.

16 Ut petisti a Domino Deo tuo * in Horeb, quando concio congregata est, atque dixisti: Ultra non audiam vocem Domini Dei mei, & ignem hunc maximum amplius non videbo, ne moriar.

17 Et ait Dominus mihi: Bene omnia sunt locuti.

*Joan. 1. g.45.

18 * Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui: & ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia, quæ præcepero illi.

D

19 Qui autem verba ejus, quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor existam.

20 Propheta autem, qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi ut diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur.

21 Quod si tacita cogitatione responderis: Quomodo possum intelligere verbum, quod Dominus non est locutus?

22 Hoc habebis signum: Quod in nomine Domini propheta ille prædixerit, & non evenerit, hoc Dominus non est locutus, sed per tumorem animi sui propheta confinxit: & idcirco non timebis eum.

CAPUT XIX.

Separandæ 6. urbes refugii, & qui ad eas tute confugient, & qui non: de veris falsisque testibus, & de terminis non transferendis.

A

1 CUm disperdiderit Dominus Deus tuus gentes, quarum tibi traditurus est terram, & possederis eam, habitaverisque in urbibus ejus & in ædibus:

*Num. 35.b.11. Jos. 20. a. 2.

2 * Tres civitates separabis tibi in medio terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in possessionem,

3 Sternens diligenter viam: & in tres æqualiter partes totam terræ tuæ provinciam divides: ut habeat e vicino, qui propter homicidium profugus est, quo possit evadere.

4 Hæc erit lex homicidæ fugientis, cujus vita servanda est: Qui percusserit proximum suum nesciens, & qui heri & nudius tertius nullum contra eum odium habuisse comprobatur:

5 Sed abiisse cum eo simpliciter in silvam ad ligna cædenda, & in succisione lignorum securis fugerit manu, ferrumque lapsum de manubrio amicum ejus percusserit, & occiderit; hic ad unam supradictarum urbium confugiet, & vivet:

6 Ne forsitan proximus ejus, cujus effusus est sanguis, dolore stimulatus persequatur, & apprehendat eum, si longior via fuerit, & percutiat animam ejus, qui non est reus mortis: quia nullum contra eum, qui occisus est, odium prius habuisse monstratur.

7 Idcirco præcipio tibi, ut tres civitates æqualis inter se spatii dividas.

*Gen. 28.c.14. Exod. 34.c.24. Sup.12. c. 20.

8 * Cum autem dilataverit Dñs Deus tuus terminos tuos, sicut juravit patribus tuis, & dederit tibi cunctam terram, quam eis pollicitus est,

9 (Si tamen custodieris mandata ejus, & feceris, quæ hodie præcipio tibi, ut diligas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus omni tempore) addes tibi tres alias civitates, & supradictarum trium urbium numerum duplicabis:

C
10 Ut non effundatur ſanguis innoxius in
medio terræ, quam Dominus Deus tuus da-
bit tibi poſſidendam, ne ſis ſanguinis reus.
*Num. 35.c.20.
11 * Si quis autem odio habens proximum
ſuum, inſidiatus fuerit vitæ ejus, ſurgenſq;
percuſſerit illum, & mortuus fuerit, fugerit-
que ad unam de ſupradictis urbibus;
12 Mittent ſeniores civitatis illius, & arri-
pient eum de loco effugii, tradentque in manu
proximi, cujus ſanguis effuſus eſt, & morietur.
13 Non miſereberis ejus, & auferes inno-
xium ſanguinem de Iſrael, ut bene ſit tibi.
14 Non aſſumes, & transferes terminos pro-
ximi tui, quos fixerunt priores in poſſeſſione
tua, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in
terra, quam acceperis poſſidendam.
D
* Sup. 17. a. 6. Matth. 18.c.16. 2. Cor. 13. a.1.
15 * Non ſtabit teſtis unus contra aliquem,
quidquid illud peccati & facinoris fuerit: ſed
in ore duorum, aut trium teſtium ſtabit omne
verbum.
16 Si ſteterit teſtis mendax contra hominem,
accuſans eum prævaricationis,
17 Stabunt ambo, quorum cauſa eſt, ante
Dominum in conſpectu ſacerdotum & judicum,
qui fuerint in diebus illis:
* Dan. 13. g. 52.
18 * Cumque diligentiſſime perſcrutantes
invenerint, falſum teſtem dixiſſe contra fra-
trem ſuum mendacium:
19 Reddent ei ſicut fratri ſuo facere cogi-
tavit, & auferes malum de medio tui:
20 Ut audientes ceteri timorem habeant, &
nequaquam talia audeant facere.
*Exod. 21.c.23. 24. Lev. 24. d. 22. Matth. 5. f. 38. 39.
21 Non miſereberis ejus, * ſed animam pro
anima, oculum pro oculo, dentem pro dente,
manum pro manu, pedem pro pede exiges.

CAPUT XX.

Qui tempore pugnæ ſint domum remittendi: jura belli quomodo ſervanda: quæ arbores cædendæ ad machinas inſtruendas, & quæ relinquendæ.

A
1 SI exieris ad bellum contra hoſtes tuos;
& videris equitatus, & currus, & majo-
rem, quam tu habeas, adverſarii exercitus mul-
titudinem, non timebis eos: quia Dominus
Deus tuus tecum eſt, qui eduxit te de terra
Ægypti.
2 Appropinquante autem jam prælio, ſtabit
ſacerdos ante aciem, & ſic loquetur ad popu-
lum:
3 Audi Iſrael, vos hodie contra inimicos
veſtros pugnam committitis: non pertimeſcat
cor veſtrum, nolite metuere, nolite cedere,
nec formidetis eos:
4 Quia Dominus Deus veſter in medio ve-
ſtri eſt, & pro vobis contra adverſarios di-
micabit, ut eruat vos de periculo.
5 Duces quoque per ſingulas turmas, audiente
*1. Machab. 3. g. 56.
exercitu, proclamabunt: * Quis eſt homo, qui æ-
dicavit domum novam, & non dedicavit eam?
vadat, & revertatur in domum ſuam, ne forte
moriatur in bello, & alius dedicet eam.
B
6 Quis eſt homo, qui plantavit vineam, &
necdum fecit eam eſſe communem, de qua
veſci omnibus liceat? vadat, & revertatur in
domum ſuam, ne forte moriatur in bello, &
alius homo ejus fungatur officio.
7 Quis eſt homo, qui deſpondit uxorem, &
non accepit eam? vadat, & revertatur in do-
mum ſuam, ne forte moriatur in bello, &
alius homo accipiat eam.
8 His dictis addent reliqua, & loquentur
* Jud. 7. a. 3.
ad populum: * Quis eſt homo formidoloſus,
& corde pavido? vadat, & revertatur in do-
mum ſuam, ne pavere faciat corda fratrum
ſuorum, ſicut ipſe timore perterritus eſt.
C
9 Cumque ſiluerint duces exercitus, & fi-
nem loquendi fecerint, unuſquiſque ſuos ad
bellandum cuneos præparabit.
10 Si quando acceſſeris ad expugnandam
civitatem, offeres ei primum pacem.
11 Si receperit, & aperuerit tibi portas,
cunctus populus, qui in ea eſt, ſalvabitur,
& ſerviet tibi ſub tributo.
12 Sin autem fœdus inire noluerit, & cœ-
perit contra te bellum, oppugnabis eam.
13 Cumque tradiderit Dominus Deus tuus
illam in manu tua, percuties omne, quod in
ea generis maſculini eſt, in ore gladii,
14 Abſque mulieribus & infantibus, jumentis,
& cæteris quæ in civitate ſunt. Omnem prædam
exercitui divides, & comedes de ſpoliis ho-
ſtium tuorum, quæ Dominus Deus tuus de-
derit tibi.
15 Sic facies cunctis civitatibus, quæ a te
procul valde ſunt, & non ſunt de his urbi-
bus, quas in poſſeſſionem accepturus es.
16 De his autem civitatibus, quæ dabuntur D
tibi, nullum omnino permittes vivere;
17 Sed interficies in ore gladii; Hethæum
videlicet, & Amorrhæum, & Chananæum,
Pherezæum, & Hevæum, & Jebuſæum, ſic-
ut præcepit tibi Dominus Deus tuus:
18 Ne forte doceant vos facere cunctas abo-
minationes, quas ipſi operati ſunt diis ſuis:
& peccetis in Dominum Deum veſtrum.
19 Quando obſederis civitatem multo tem-
pore, & munitionibus circumdederis, ut expu-
gnes eam, non ſuccides arbores, de quibus ve-
ſci poteſt, nec ſecuribus per circuitum debes
vaſtare regionem: quoniam lignum eſt, &
non homo, nec poteſt bellantium contra te
augere numerum.
20 Si qua autem ligna non ſunt pomifera,
ſed agreſtia, & in ceteros apta uſus, ſucci-
de, & inſtrue machinas, donec capias civi-
tatem, quæ contra te dimicat.

CAPUT XXI.

Cautio ſuper homicidio occulto, muliere in bello capta, de filio odioſæ primogenito, filio contumace, & eo qui ſuſpenſus eſt in ligno.

1 QUando inventum fuerit in terra, quam A
Dominus Deus tuus daturus eſt tibi,
hominis cadaver occiſi, & ignorabitur cædis
reus,
2 Egredientur majores natu, & judices tui,
& metientur a loco cadaveris ſingularum per
circuitum ſpatia civitatum:
3 Et quam viciniorem ceteris eſſe perſpe-
xerint, ſeniores civitatis illius tollent vitu-
lam de armento, quæ non traxit jugum, nec
terram ſcidit vomere,
4 Et ducent eam ad vallem aſperam atque
ſaxoſam, quæ nunquam arata eſt, nec ſemen-
tem recepit: & cædent in ea cervices vitulæ:
5 Accedentque ſacerdotes filii Levi, quos
elegerit Dominus Deus tuus, ut miniſtrent ei,
& benedicant in nomine ejus; & ad verbum
eorum omne negotium, & quidquid mun-
dum, vel immundum eſt, judicetur.
6 Et venient majores natu civitatis illius ad B
interfectum, lavabuntque manus ſuas ſuper
vitulam, quæ in valle percuſſa eſt,
7 Et dicent: Manus noſtræ non effuderunt
ſanguinem hunc, nec oculi viderunt:
8 Propitius eſto populo tuo Iſrael, quem
redemiſti, Domine, & ne reputes ſanguinem
innocentem in medio populi tui Iſrael. Et
auferetur ab eis reatus ſanguinis:
9 Tu autem alienus eris ab innocentis cru-
ore, qui fuſus eſt, cum feceris quod præce-
pit Dominus.
10 Si egreſſus fueris ad pugnam contra ini-
micos tuos, & tradiderit eos Dominus Deus
tuus in manu tua, captivoſque duxeris,
11 Et videris in numero captivorum mu-
lierem pulchram, & adamaveris eam, volue-
riſque habere uxorem,
12 Introduces eam in domum tuam: quæ
radet cæſariem, & circumcidet ungues,
13 Et deponet veſtem, in qua capta eſt: ſe- C
denſque in domo tua, flebit patrem & matrem
ſuam uno menſe: & poſtea intrabis ad eam,
dormieſque cum illa, & erit uxor tua.
14 Si autem poſtea non ſederit animo tuo,
dimittes eam liberam, nec vendere poteris
pecunia, nec opprimere per potentiam: quia
humiliaſti eam.
15 Si habuerit homo uxores duas, unam di-
lectam, & alteram odioſam, genuerintque
ex eo liberos, & fuerit filius odioſæ primoge-
nitus,

16 Volueritque ſubſtantiam inter filios ſuos dividere ; non poterit filium dilectæ facere primogenitum , & præferre filio odioſæ ,

*1. Par. 5. a. 1.

17 * Sed filium odioſæ agnoſcet primogenitum , dabitque ei de his, quæ habuerit, cuncta duplicia : iſte eſt enim principium liberorum ejus, & huic debentur primogenita .

D

18 Si genuerit homo filium contumacem & protervum , qui non audiat patris aut matris imperium , & coercitus obedire contempſerit;

19 Apprehendent eum , & ducent ad ſeniores civitatis illius, & ad portam Judicii ,

20 Dicentque ad eos : Filius noſter iſte protervus & contumax eſt , monita noſtra audire contemnit , comeſſationibus vacat , & luxuriæ atque conviviis :

21 Lapidibus eum obruet populus civitatis , & morietur, ut auferatis malum de medio veſtri , & univerſus Iſrael audiens pertimeſcat .

22 Quando peccaverit homo quod morte plectendum eſt , & adjudicatus morti appenſus fuerit in patibulo ;

*Gal. 3. b. 13.

23 Non permanebit cadaver ejus in ligno , ſed in eadem die ſepelietur : quia * maledictus a Deo eſt, qui pendet in ligno : & nequaquam contaminabis terram tuam, quam Dominus Deus tuus dederit tibi in poſſeſſionem .

CAPUT XXII.

Pietas in rem proximi exercenda : de veſte alterius ſexus , de invento nido , de circumdando tecto domus , de non commiſcendis rebus diverſi generis , de fimbriis , de ſignis virginitatis , de adulterio , de corrupta in urbe vel in agro , de uxore patris non ducenda .

A

*Exod. 23. a. 4.

1 NOn * videbis bovem fratris tui , aut ovem errantem , & præteribis : ſed reduces fratri tuo ,

2 Etiamſi non eſt propinquus frater tuus , nec noſti eum : duces in domum tuam , & erunt apud te, quamdiu quærat ea frater tuus , & recipiat .

3 Similiter facies de aſino , & de veſtimento , & de omni re fratris tui , quæ perierit : ſi inveneris eam , ne negligas quaſi alienam .

4 Si videris aſinum fratris tui , aut bovem cecidiſſe in via , non deſpicies , ſed ſublevabis cum eo .

5 Non induetur mulier veſte virili , nec vir utetur veſte feminea : abominabilis enim apud Deum eſt, qui facit hæc .

6 Si ambulans per viam , in arbore, vel in terra nidum avis inveneris , & matrem pullis, vel ovis deſuper incubantem , non tenebis eam cum filiis :

7 Sed abire patieris , captos tenens filios : ut bene ſit tibi , & longo vivas tempore .

B

8 Cum ædificaveris domum novam , facies murum tecti per circuitum : ne effundatur ſanguis in domo tua , & ſis reus labente alio , & in præceps ruente .

9 Non ſeres vineam tuam altero ſemine : ne & ſementis quam ſeviſti , & quæ naſcuntur ex vinea , pariter ſanctificentur .

10 Non arabis in bove ſimul, & aſino .

11 Non indueris veſtimento , quod ex lana linoque contextum eſt .

*Num. 15. d. 38.

12 * Funiculos in fimbriis facies per quatuor angulos pallii tui , quo operieris .

13 Si duxerit vir uxorem , & poſtea odio habuerit eam ,

14 Quæſieritque occaſiones, quibus dimittat eam , objiciens ei nomen peſſimum , & dixerit : Uxorem hanc accepi , & ingreſſus ad eam non inveni virginem :

15 Tollent eam pater & mater ejus , & ferent ſecum ſigna virginitatis ejus ad ſeniores urbis, qui in porta ſunt :

16 Et dicet pater : Filiam meam dedi huic uxorem : quam quia odit ,

C

17 Imponit ei nomen peſſimum , ut dicat : Non inveni filiam tuam virginem : & ecce hæc ſunt ſigna virginitatis filiæ meæ . Expandent veſtimentum coram ſenioribus civitatis:

18 Apprehendentque ſenes urbis illius virum , & verberabunt illum ,

19 Condemnantes inſuper centum ſiclis argenti , quos dabit patri puellæ : quoniam diffamavit nomen peſſimum ſuper virginem Iſrael: habebitque eam uxorem , & non poterit dimittere eam omnibus diebus vitæ ſuæ .

20 Quod ſi verum eſt quod objicit , & non eſt in puella inventa virginitas ,

21 Ejicient eam extra fores domus patris ſui, & lapidibus obruent viri civitatis illius , & morietur : quoniam fecit nefas in Iſrael , ut fornicaretur in domo patris ſui : & auferes malum de medio tui .

22 * Si dormierit vir cum uxore alterius , uterque morietur , id eſt adulter & adultera : & auferes malum de Iſrael .

* Lev. 20. b. 10. 11.

23 Si puellam virginem deſponderit vir , & invenerit eam aliquis in civitate , & concubuerit cum ea ,

24 Educes utrumque ad portam civitatis illius , & lapidibus obruentur : puella , quia non clamavit , cum eſſet in civitate : vir , quia humiliavit uxorem proximi ſui ; & auferes malum de medio tui .

D

25 Sin autem in agro repererit vir puellam , quæ deſponſata eſt , & apprehendens concubuerit cum ea , ipſe morietur ſolus :

26 Puella nihil patietur , nec eſt rea mortis : quoniam ſicut latro conſurgit contra fratrem ſuum , & occidit animam ejus , ita & puella perpeſſa eſt .

27 Sola erat in agro : clamavit , & nullus affuit , qui liberaret eam .

28 Si invenerit vir puellam virginem , quæ non habet ſponſum , & apprehendens concubuerit cum illa , & res ad judicium venerit :

29 * Dabit qui dormivit cum ea , patri puellæ quinquaginta ſiclos argenti, & habebit eam uxorem , quia humiliavit illam : non poterit dimittere eam cunctis diebus vitæ ſuæ .

*Exod. 22. c. 16. 17.

30 Non accipiet homo uxorem patris ſui , nec revelabit operimentum ejus .

CAPUT XXIII.

De his , qui ab Eccleſia Dei arcendi ſunt vel admittendi : Idumæus & Ægyptius non ſunt abjiciendi : de pollutione nocturna , & de loco ad neceſſaria naturæ deputando : de ſervo fugitivo , de mercede proſtibuli : fugienda uſura erga fratres : de voto , de vinea & ſegete proximi .

A

1 NOn intrabit eunuchus attritis vel amputatis teſticulis , & abſciſſo veretro, Eccleſiam Domini .

2 Non ingredietur mamzer , hoc eſt , de ſcorto natus , in Eccleſiam Domini , uſque ad decimam generationem .

3 * Ammonites & Moabites etiam poſt decimam generationem non intrabunt Eccleſiam Domini , in æternum :

*2. Eſdr. 13. a. 1.

4 * Quia noluerunt vobis occurrere cum pane & aqua in via, quando egreſſi eſtis de Ægypto : & * quia conduxerunt contra te Balaam filium Beor de Meſopotamia Syriæ , ut malediceret tibi :

*2. Eſdr. 13. 2. *Num. 22. a. 5. Joſ. 24. 9.

B

5 Et noluit Dominus Deus tuus audire Balaam , vertitque maledictionem ejus in benedictionem tuam , eo quod diligeret te .

6 Non facies cum eis pacem, nec quæras eis bona cunctis diebus vitę tuę in ſempiternum .

7 Non abominaberis Idumæum , quia frater tuus eſt : nec Ægyptium , quia advena fuiſti in terra ejus .

8 Qui nati fuerint ex eis , tertia generatione intrabunt in Eccleſiam Domini .

9 Quando egreſſus fueris adverſus hoſtes tuos in pugnam , cuſtodies te ab omni re mala .

10 Si fuerit inter vos homo , qui nocturno pollutus ſit ſomnio, egredietur extra caſtra ,

11 Et non revertetur , priuſquam ad veſperam lavetur aqua : & poſt ſolis occaſum regredietur in caſtra .

12 Habebis locum extra caſtra , ad quem egrediaris ad requiſita naturæ ,

C

13 Gerens paxillum in balteo : cumque ſederis , fodies per circuitum , & egeſta humo operies

14 Quo relevatus es (Dominus enim Deus

tuus ambulat in medio castrorum, ut eruat te, & tradat tibi inimicos tuos) & sint castra tua sancta, & nihil in eis appareat fœditatis, ne derelinquat te.

15 Non trades servum Domino suo, qui ad te confugerit.

16 Habitabit tecum in loco, qui ei placuerit, & in una urbium tuarum requiescet: ne contristes eum.

17 Non erit meretrix de filiabus Israel, nec scortator de filiis Israel.

18 Non offeres mercedem prostibuli, nec pretium canis in domo Dñi Dei tui, quidquid illud est quod voveris: quia abominatio est utrumque apud Dñm Deum tuum.

D 19 Non fœnerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem;

20 Sed alieno. Fratri autem tuo absq; usura id, quo indiget, commodabis: ut benedicat tibi Dñs Deus tuus in omni opere tuo in terra, ad quam ingredieris possidendam

21 Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requiret illud Dominus Deus tuus. Et si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.

22 Si nolueris polliceri, absq; peccato eris.

23 Quod autem semel egressum est de labiis tuis, observabis, & facies sicut promisisti Domino Deo tuo, & propria voluntate, & ore tuo locutus es.

24 Ingressus vineam proximi tui, comede uvas quantum tibi placuerit: foras autem ne efferas tecum.

25 Si intraveris in segetem amici tui, franges spicas, & manu conteres; falce autem non metes.

CAPUT XXIV.

Libellus repudii permittitur: misericordia in debitores pauperes: non neganda merces: de judicio advenæ & pupili: reliquiæ messis ac vindemiæ pauperibus relinquendæ.

A *Matt. 5.e.31. 32. 19. a.7. Marc. 10.a.4.

1 SI * acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fœditatem; scribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua.

2 Cumque egressa alterum maritum duxerit,

3 Et ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudii, & dimiserit de domo sua, vel certe mortuus fuerit;

4 Non poterit prior maritus recipere eam in uxorem: quia polluta est, & abominabilis facta est coram Domino: ne peccare facias terram tuam, quam Dominus Deus tuus tradiderit tibi possidendam.

B 5 Cum acceperit homo nuper uxorem, non procedet ad bellum, nec ei quippiam necessitatis injungetur publicæ, sed vacabit absque culpa domi suæ, ut uno anno lætetur cum uxore sua.

6 Non accipies loco pignoris inferiorem, & superiorem molam, quia animam suam opposuit tibi.

7 Si deprehensus fuerit homo sollicitans fratrem suum de filiis Israel, & vendito eo acceperit pretium, interficietur, & auferes malum de medio tui.

8 Observa diligenter, ne incurras plagam lepræ, sed facies quæcumque docuerint te sacerdotes Levitici generis, juxta id quod præcepi eis, & imple solicite.

*Num. 12.c.10. C 9 * Mementote quæ fecerit Dñs Deus vester Mariæ in via, cum egrederemini de Ægypto.

10 Cum repetes a proximo tuo rem aliquam, quam debet tibi, non ingredieris domum ejus, ut pignus auferas:

*Exod. 22.d.26. 11 * Sed stabis foris, & ille tibi proferet quod habuerit:

12 Sin autem pauper est, non pernoctabit apud te pignus,

13 Sed statim reddes ei ante solis occasum: ut dormiens in vestimento suo, benedicat tibi, & habeas justitiam coram Domino Deo tuo.

*Lev. 19.c.13. 14 * Non negabis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui, sive advenæ, qui tecum moratur in terra, & intra portas tuas est: Tob. 4. c. 15.

15 Sed eadem die reddes ei pretium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam: ne clamet contra te ad Dñm, & reputetur tibi in peccatum.

*4. Regum 14.b.6. 2. Par. 25.a.4. Ezech. 18.c.20. D 16 * Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus, sed unusquisque pro peccato suo morietur.

17 Non perverteres judicium advenæ & pupilli, nec auferes pignoris loco viduæ vestimentum.

18 Memento, quod servieris in Ægypto, & eruerit te Dominus Deus tuus inde. Idcirco præcipio tibi, ut facias hanc rem.

19 Quando messueris segetem in agro tuo, & oblitus manipulum reliqueris, non reverteris, ut tollas illum: sed advenam, & pupillum, & viduam auferre patieris, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere manuum tuarum.

20 Si fruges collegeris olivarum, quidquid remanserit in arboribus, non reverteris ut colligas: sed relinques advenæ, pupillo, ac viduæ.

21 Si vindemiaveris vineam tuam, non colliges remanentes racemos, sed cedent in usus advenæ, pupilli, ac viduæ.

22 Memento, quod & tu servieris in Ægypto: & idcirco præcipio tibi ut facias hanc rem.

CAPUT XXV.

Judices juste judicent: quot plagis reus cædendus: bovi trituranti os non alligandum: semen fratri suscitandum: pœna mulieris veranda apprehendentis: non committenda in pondere & mensura injustitia: Amalecitæ delendi.

A 1 SI fuerit causa inter aliquos, & interpellaverint judices: quem justum esse perspexerint, illi justitiæ palmam dabunt: quem impium, condemnabunt impietatis.

2 Sin autem eum, qui peccavit, dignum viderint plagis; prosternent, & coram se facient verberari. Pro mensura peccati erit & plagarum modus:

*1. Cor. 11.f.24. 3 Ita dumtaxat, * ut quadragenarium numerum non excedant: ne fœde laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus.

*1. Cor. 9.b.9. 1. Tim. 5.c.18. 4 * Non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas.

B *Matt. 22.c.24. Marc. 12.b.19. Luc. 20.e.28. 5 * Quando habitaverint fratres simul, & unus ex eis absque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri: sed accipiet eam frater ejus, & suscitabit semen fratris sui:

6 Et primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, ut non deleatur nomen ejus ex Israel.

*Ruth 4.b.5. 7 Sin autem noluerit accipere uxorem fratris sui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad portam civitatis, & interpellabit majores natu, dicetque: * Non vult frater viri mei suscitare nomen fratris sui in Israel, nec me in conjugem sumere.

8 Statimq; accersiri eum facient, & interrogabut. Si responderit: Nolo eam uxorem accipere:

9 Accedet mulier ad eum coram senioribus, & tollet calceamentum de pede ejus, spuetque in faciem illius, & dicet: Sic fiet homini, qui non ædificat domum fratris sui.

10 Et vocabitur nomen illius in Israel, Domus discalceati.

C 11 Si habuerint inter se jurgium viri duo, & unus contra alterum rixari cœperit, volensque uxor alterius eruere virum suum de manu fortioris, miseritq; manum, & apprehenderit verenda ejus;

12 Abscides manum illius, nec flecteris super eam ulla misericordia.

13 Non habebis in sacculo diversa pondera, majus & minus:

14 Nec erit in domo tua modius major & minor.

15 Pondus habebis justum & verum, & modius æqualis & verus erit tibi: ut multo vivas tempore super terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi.

D 16 Abominatur enim Dñs Deus tuus eum, qui facit hæc, & aversatur omnem injustitiam.

*Exod. 17. c. 8. 17 * Memento quæ fecerit tibi Amalec in via, quando egrediebaris ex Ægypto:

18 Quomodo occurrerit tibi: & extremos agminis tui, qui lassi residebant, ceciderit, quando tu eras fame & labore confectus, & non timuerit Deum.

19 Cum ergo Dominus Deus tuus dederit tibi requiem, & subjecerit cunctas per circuitum nationes, in terra, quam tibi pollicitus est, delebis nomen ejus sub cælo. Cave, ne obliviscaris.

CAPUT XXVI.

Primitiæ ac decimæ ubi & quibus exsolvendæ, & sub qua verborum forma.

A 1 CUmque intraveris terram, quam Dñs Deus tuus tibi daturus est possidendam, & obtinueris eam, atque habitaveris in ea;

2 Tolles de cunctis frugibus tuis primitias, & pones in cartallo, pergesque ad locum, quem Dominus Deus tuus elegerit, ut ibi invocetur nomen ejus:

3 Accedesque ad sacerdotem, qui fuerit in diebus illis, & dices ad eum: Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, quod ingressus sum in terram, pro qua juravit patribus nostris, ut daret eam nobis.

4 Suscipiensque Sacerdos cartallum de manu tua, ponet ante altare Domini Dei tui:

5 Et loqueris in conspectu Domini Dei tui: Syrus persequebatur patrem meum, qui descendit in Ægyptum, & ibi peregrinatus est in paucissimo numero: crevitque in gentem

B magnam, ac robustam, & infinitæ multitudinis.

6 Afflixeruntque nos Ægyptii, & persecuti sunt imponentes onera gravissima.

7 Et clamavimus ad Dominum Deum patrum nostrorum, qui exaudivit nos, & respexit humilitatem nostram, & laborem, atque angustiam:

8 Et eduxit nos de Ægypto in manu forti, & brachio extento, in ingenti pavore, in signis, atque portentis:

9 Et introduxit ad locum istum, & tradidit nobis terram lacte & melle manantem.

10 Et idcirco nunc offero primitias frugum terræ, quam Dominus dedit mihi. Et dimittes eas in conspectu Domini Dei tui, & adorato Domino Deo tuo.

11 Et epulaberis in omnibus bonis, quæ Dñs Deus tuus dederit tibi, & domui tuæ, tu, &

C Levites, & advena qui tecum est.

12 Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum, anno decimarum tertio, dabis Levitæ, & advenæ, & pupillo, & viduæ, ut comedant intra portas tuas, & saturentur.

13 Loquerisq; in conspectu Domini Dei tui: Abstuli quod sanctificatum est de domo mea,

* Sup. 14. d. 29. * & dedi illud Levitæ & advenæ, & pupillo, ac viduæ, sicut jussisti mihi: non præterivi mandata tua, nec sum oblitus imperii tui.

14 Non comedi ex eis in luctu meo, nec separavi ea in qualibet immunditia, nec expendi ex his quidquam in re funebri. Obedivi voci Domini Dei mei, & feci omnia, sicut præcepisti mihi.

* Isai. 63. d. 5. Baruch. 2. c. 15. 15 * Respice de Sanctuario tuo, & de excelso cælorum habitaculo, & benedic populo tuo Israel, & terræ, quam dedisti nobis, sicut jurasti patribus nostris, terræ lacte & melle mananti.

D 16 Hodie Dominus Deus tuus præcepit tibi, ut facias mandata hæc atque judicia: & custodias & impleas ex toto corde tuo, & ex tota anima tua.

17 Dominum elegisti hodie, ut sit tibi Deus, & ambules in viis ejus, & custodias cæremonias illius, & mandata atque judicia, & obedias ejus imperio.

* Sup. 7. a. 6. 18 Et * Dominus elegit te hodie, ut sis ei populus peculiaris, sicut locutus est tibi, & custodias omnia præcepta illius:

19 Et faciat te excelsiorem cunctis gentibus, quas creavit, in laudem, & nomen, & gloriam suam: ut sis populus sanctus Domini Dei tui, sicut locutus est.

CAPUT XXVII.

Transito Jordane, altare lapideum erigendum, lexque lapidibus inscribenda; benedictionis piorum, & maledictionis impiorum ritus, & formulæ.

1 PRæcepit autem Moyses & seniores Israel populo, dicentes: Custodite omne mandatum, quod præcipio vobis hodie. A

2 Cumque transieritis Jordanem in terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, eriges ingentes lapides, & calce lævigabis eos,

3 Ut possis in eis scribere omnia verba legis hujus, Jordane transmisso: ut introeas terram, quam Dñs Deus tuus dabit tibi, terram lacte & melle manantem, sicut juravit patribus tuis.

4 Quando ergo transieritis Jordanem, erigite lapides, quos ego hodie præcipio vobis, in monte Hebal, & lævigabis eos calce:

5 Et ædificabis ibi altare Domino Deo tuo B

* de lapidibus, quos ferrum non tetigit, *Exod. 20. d. 25. Jos. 8. f. 31.

6 Et de saxis informibus & impolitis: & offeres super eo holocausta Dño Deo tuo.

7 Et immolabis hostias pacificas, comedesque ibi, & epulaberis coram Domino Deo tuo.

8 Et scribes super lapides omnia verba legis hujus plane & lucide.

9 Dixeruntque Moyses, & sacerdotes Levitici generis ad omnem Israelem: Attende & audi Israel: hodie factus es populus Dñi Dei tui.

10 Audies vocem ejus, & facies mandata atque justitias, quas ego præcipio tibi.

11 Præcepitq; Moyses populo in die illo, dicens:

12 Hi stabunt ad benedicendum populo super montem Garizim, Jordane transmisso: Simeon, Levi, Judas, Issachar, Joseph, & Beniamin.

13 Et e regione isti stabunt ad maledicendum in monte Hebal: Ruben, Gad, & Aser, & Zabulon, Dan, & Nephthali.

14 * Et pronuntiabunt Levitæ, dicentque ad omnes viros Israel excelsa voce: C * Dan. 9. c. 11.

15 Maledictus homo, qui facit sculptile & conflatile, abominationem Dñi, opus manuum artificum, ponetque illud in abscondito: & respondebit omnis populus, & dicet: Amen.

16 Maledictus, qui non honorat patrem suum, & matrem: & dicet omnis populus: Amen.

17 Maledictus, qui transfert terminos proximi sui: & dicet omnis populus: Amen.

18 Maledictus, qui errare facit cæcum in itinere: & dicet omnis populus: Amen.

19 Maledictus, qui pervertit judicium advenæ, pupilli, & viduæ: & dicet omnis populus: Amen.

20 Maledictus, qui dormit cum uxore patris sui, & revelat operimentum lectuli ejus: & dicet omnis populus: Amen. D

21 Maledictus, qui dormit cum omni jumento: & dicet omnis populus: Amen.

22 Maledictus, qui dormit cum sorore sua, filia patris sui, vel matris suæ: & dicet omnis populus: Amen.

23 Maledictus, qui dormit cum socru sua: & dicet omnis populus: Amen.

24 Maledictus, qui clam percusserit proximum suum: & dicet omnis populus: Amen.

25 Maledictus, qui accipit munera, ut percutiat animam sanguinis innocentis: & dicet omnis populus: Amen.

26 Maledictus, qui non permanet in sermonibus legis hujus, nec eos opere perficit: & dicet omnis populus: Amen.

CAPUT XXVIII.

Multiplex promittitur observantibus legem benedictio, & transgredientibus maledictio.

1 SI autem audieris vocem Domini Dei tui, ut facias atque custodias omnia mandata ejus, quæ ego præcipio tibi hodie, faciet te Dominus Deus tuus excelsiorem cunctis gentibus, quæ versantur in terra. A

2 Venientque super te universæ benedictiones istæ, & apprehendent te: si tamen præcepta ejus audieris.

3 Be-

3 Benedictus tu in civitate, & benedictus in agro.

4 Benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, fructusque jumentorum tuorum, greges armentorum tuorum, & caulæ ovium tuarum.

5 Benedicta horrea tua, & benedictæ reliquiæ tuæ.

6 Benedictus eris tu ingrediens, & egrediens.

A

7 Dabit Dominus inimicos tuos, qui consurgunt adversum te, corruentes in conspectu tuo: per unam viam venient contra te, & per septem fugient a facie tua.

8 Emittet Dñs benedictionem super cellaria tua, & super omnia opera manuum tuarum: benedicetque tibi in terra, quam acceperis.

9 Suscitabit te Dñs sibi in populum sanctum, sicut juravit tibi: si custodieris mandata Domini Dei tui, & ambulaveris in viis ejus.

B

10 Videbuntque omnes terrarum populi, quod nomen Domini invocatum sit super te, & timebunt te.

11 Abundare te faciet Dominus omnibus bonis, fructu uteri tui, & fructu jumentorum tuorum, fructu terræ tuæ, quam juravit Dominus patribus tuis ut daret tibi.

12 Aperiet Dominus thesaurum suum optimum, cælum, ut tribuat pluviam terræ tuæ in tempore suo: benedicetque cunctis operibus manuum tuarum. Et fœnerabis gentibus multis, & ipse a nullo fœnus accipies.

13 Constituet te Dñs in caput, & non in caudam: & eris semper supra, & non subter: si tamen audieris mandata Dñi Dei tui, quæ ego præcipio tibi hodie, & custodieris, & feceris,

14 Ac non declinaveris ab eis nec ad dexteram, nec ad sinistram, nec secutus fueris deos alienos, neque colueris eos.

* Lev. 26. b. 14. Thren. 2. g. 17. Baruc. 1. d. 20. Malac. 2. a. 2.

15 * Quod si audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut custodias, & facias omnia mandata ejus, & cæremonias, quas ego præcipio tibi hodie, venient super te omnes maledictiones istæ, & apprehendent te.

16 Maledictus eris in civitate, maledictus in agro.

17 Maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ.

18 Maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, & greges ovium tuarum.

C

19 Maledictus eris ingrediens, & maledictus egrediens.

20 Mittet Dominus super te famem & esuriem, & increpationem in omnia opera tua, quæ tu facies: donec conterat te, & perdat velociter, propter adinventiones tuas pessimas, in quibus reliquisti me.

21 Adjungat tibi Dominus pestilentiam, donec consumat te de terra, ad quam ingredieris possidendam.

22 Percutiat te Dominus egestate, febri & frigore, ardore & æstu, & aere corrupto, ac rubigine, & persequatur, donec pereas.

23 Sit cælum, quod supra te est, æneum: & terra, quam calcas, ferrea.

24 Det Dominus imbrem terræ tuæ pulverem, & de cælo descendat super te cinis, donec conteraris.

25 Tradat te Dominus corruentem ante hostes tuos: per unam viam egrediaris contra eos, & per septem fugias, & dispergaris per omnia regna terræ:

26 Sitq; cadaver tuum in escam cunctis volatilibus cæli, & bestiis terræ, & non sit qui abigat.

27 Percutiat te Dñs ulcere Ægypti, & partem corporis, per quam stercora egeruntur, scabie quoque & prurigine: ita ut curari nequeas.

28 Percutiat te Dominus amentia, & cæcitate, ac furore mentis,

29 Et palpes in meridie, sicut palpare solet cæcus in tenebris, & non dirigas vias tuas. Omnique tempore calumniam sustineas, & opprimaris violentia, nec habeas qui liberet te.

30 Uxorem accipias, & alius dormiat cum ea. Domum ædifices, & non habites in ea. Plantes vineam, & non vindemies eam.

D

31 Bos tuus immoletur coram te, & non comedas ex eo. Asinus tuus rapiatur in conspectu tuo, & non reddatur tibi. Oves tuæ dentur inimicis tuis, & non sit qui te adjuvet.

32 Filii tui, & filiæ tuæ tradantur alteri populo, videntibus oculis tuis, & deficientibus ad conspectum eorum tota die, & non sit fortitudo in manu tua.

33 Fructus terræ tuæ, & omnes labores tuos comedat populus, quem ignoras: & sis semper calumniã sustinens, & oppressus cunctis diebus,

34 Et stupens ad terrorem eorum, quæ videbunt oculi tui.

35 Percutiat te Dominus ulcere pessimo in genibus & in suris, sanarique non possis a planta pedis usque ad verticem tuum.

36 Ducet te Dominus, & regem tuum, quem constitueris super te, in gentem, quam ignoras tu, & patres tui: & servies ibi diis alienis, ligno, & lapidi.

37 Et eris perditus in proverbium ac fabulam omnibus populis, ad quos te introduxerit Dominus.

* Mic. 6. d. 15. Aggæi 1. b. 6.

38 * Sementem multam jacies in terram, & modicum congregabis: quia locustæ devorabunt omnia.

39 Vineam plantabis, & fodies: & vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam: quoniam vastabitur vermibus.

40 Olivas habebis in omnibus terminis tuis, & non ungeris oleo: quia defluent, & peribunt.

41 Filios generabis, & filias, & non frueris eis: quoniam ducentur in captivitatem.

E

42 Omnes arbores tuas, & fruges terræ tuæ rubigo consumet.

43 Advena, qui tecum versatur in terra, ascendet super te, eritque sublimior: tu autem descendes, & eris inferior.

44 Ipse fœnerabit tibi, & tu non fœnerabis ei. Ipse erit in caput, & tu eris in caudam.

45 Et venient super te omnes maledictiones istæ, & persequentes apprehendent te, donec intereas: quia non audisti vocem Domini Dei tui, nec servasti mandata ejus, & cæremonias, quas præcepit tibi.

46 Et erunt in te signa atque prodigia, & in semine tuo usque in sempiternum:

47 Eo quod non servieris Domino Deo tuo in gaudio, cordisque lætitia, propter rerum omnium abundantiam.

48 Servies inimico tuo, quem immittet tibi Dominus, in fame, & siti, & nuditate, & omni penuria: & ponet jugum ferreum super cervicem tuam, donec te conterat.

49 Adducet Dominus super te gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus, in similitudinem aquilæ volantis cum impetu: cujus linguam intelligere non possis:

50 Gentem procacissimam, quæ non deferat seni, nec misereatur parvuli,

51 Et devoret fructum jumentorum tuorum, ac fruges terræ tuæ: donec intereas, & non relinquat tibi triticum, vinum, & oleũ, armenta boum, & greges ovium, donec te disperdat,

52 Et conterat in cunctis urbibus tuis, & destruantur muri tui firmi atque sublimes, in quibus habebas fiduciam in omni terra tua. Obsideberis intra portas tuas in omni terra tua, quam dabit tibi Dominus Deus tuus:

F

* Thr. 4. b. 10. Baruc. 2. a. 3.

53 * Et comedes fructum uteri tui, & carnes filiorum tuorum, & filiarum tuarum, quas dederit tibi Dominus Deus tuus, in angustia & vastitate, qua opprimet te hostis tuus.

54 Homo delicatus in te, & luxuriosus valde, invidebit fratri suo, & uxori, quæ cubat in sinu suo,

55 Ne det eis de carnibus filiorum suorum, quas comedet: eo quod nihil aliud habeat in obsidione & penuria, qua vastaverint te inimici tui intra omnes portas tuas.

56 Tenera mulier & delicata, quæ super terram ingredi non valebat, nec pedis vestigium figere, propter mollitiem & teneritudinem nimiam, invidebit viro suo, qui cubat in sinu ejus, super filii & filiæ carnibus,

57 Et illuvie secundarum, quæ egrediuntur de medio feminum ejus, & super liberis, qui eadem hora nati sunt: comedent enim eos clam propter rerum omnium penuriam in obsidione & vastitate, qua opprimet te inimicus tuus intra portas tuas.

58 Nisi custodieris, & feceris omnia verba legis hujus, quæ scripta sunt in hoc volumine, & timueris nomen ejus gloriosum & terribile, hoc est Dominum Deum tuum;

59 Augebit Dominus plagas tuas, & plagas seminis tui, plagas magnas & perseverantes, infirmitates pessimas & perpetuas:

G

60 Et convertet in te omnes afflictiones Ægypti, quas timuisti, & adhærebunt tibi.

61 Insuper & universos languores, & plagas, quæ non sunt scriptæ in volumine legis hujus, inducet Dominus super te, donec te conterat.

62 Et remanebitis pauci numero, qui prius eratis sicut astra cæli præ multitudine, quoniam non audisti vocem Domini Dei tui.

63 Et sicut ante lætatus est Dominus super vos, bene vobis faciens, vosque multiplicans; sic lætabitur disperdens vos atque subvertens, ut auferamini de terra, ad quam ingredieris possidendam.

64 Disperget te Dominus in omnes populos, a summitate terræ usque ad terminos ejus: & servies ibi diis alienis, quos & tu ignoras, & patres tui, lignis, & lapidibus.

65 In gentibus quoque illis non quiesces, neque erit requies vestigio pedis tui. Dabit enim tibi Dominus ibi cor pavidum, & deficientes oculos, & animam consumptam mœrore:

66 Et erit vita tua quasi pendens ante te. Timebis nocte & die, & non credes vitæ tuæ.

67 Mane dices: Quis mihi det vesperum? & vespere: Quis mihi det mane? propter cordis tui formidinem, qua terreberis, & propter ea, quæ tuis videbis oculis.

68 Reducet te Dominus classibus in Ægyptum per viam, de qua dixit tibi, ut eam amplius non videres. Ibi venderis inimicis tuis in servos & ancillas, & non erit qui emat.

CAPUT XXIX.

Fœdus & juramentum Israelitarum cum Domino juxta Dei beneficia, & comminatio adversus fœdifragos.

B

1 HÆc sunt verba fœderis, quod præcepit Dominus Moysi, ut feriret cum filiis Israel in terra Moab: præter illud fœdus, quod cum eis pepigit in Horeb.

*Exod. 19. a. 4.

2 Vocavitque Moyses omnem Israel, & dixit ad eos: * Vos vidistis universa, quæ fecit Dñs coram vobis in terra Ægypti Pharaoni, & omnibus servis ejus, universæque terræ illius,

3 Tentationes magnas, quas viderunt oculi tui, signa illa, portentaque ingentia:

4 Et non dedit vobis Dominus cor intelligens, & oculos videntes, & aures quæ possunt audire, usque in præsentem diem.

* Sup. 8. a. 2.

5 * Adduxit vos quadraginta annis per desertum: non sunt attrita vestimenta vestra, nec calceamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt.

6 Panem non comedistis, vinum & siceram non bibistis; ut sciretis, quia ego sum Dominus Deus vester.

B

* Sup. 3. a. 1.

7 Et venistis ad hunc locum: * egressusque est Sehon rex Hesebon, & Og rex Basan, occurrentes nobis ad pugnam. Et percussimus eos,

* Sup. 3. 16. Num. 32. Jos. 13. 7. 8. & 22. 4.

8 Et tulimus terram eorum, ac tradidimus possidendam * Ruben, & Gad, & dimidiæ tribui Manasse.

9 Custodite ergo verba pacti hujus, & implete ea: ut intelligatis universa, quæ facitis.

10 Vos statis hodie cuncti coram Domino Deo vestro, principes vestri, & tribus, ac majores natu, atque doctores, omnis populus Israel,

11 Liberi & uxores vestræ, & advena, qui tecum moratur in castris, exceptis lignorum cæsoribus, & his qui comportant aquas:

12 Ut transeas in fœdere Domini Dei tui, & in jurejurando, quod hodie Dominus Deus tuus percutit tecum:

13 Ut suscitet te sibi in populum, & ipse sit Deus tuus, sicut locutus est tibi, & sicut juravit patribus tuis, Abraham, Isaac, & Jacob.

14 Nec vobis solis ego hoc fœdus ferio, & hæc juramenta confirmo,

15 Sed cunctis præsentibus & absentibus.

16 Vos enim nostis, quomodo habitaverimus in terra Ægypti, & quomodo transierimus per medium nationum, quas transeuntes C

17 Vidistis abominationes & sordes, id est idola eorum, lignum & lapidem, argentum & aurum, quæ colebant.

18 Ne forte sit inter vos vir aut mulier, familia aut tribus, cujus cor aversum est hodie a Domino Deo nostro, ut vadat, & serviat diis illarum Gentium: & sit inter vos radix germinans fel & amaritudinem.

19 Cumque audierit verba juramenti hujus, benedicat sibi in corde suo, dicens: Pax erit mihi, & ambulabo in pravitate cordis mei: & absumat ebria sitientem,

20 Et Dñs non ignoscat ei: sed tunc quam maxime furor ejus fumet, & zelus contra hominem illum, & sedeant super eum omnia maledicta, quæ scripta sunt in hoc volumine: & deleat Dominus nomen ejus sub cælo;

21 Et consumat eum in perditionem ex omnibus tribubus Israel, juxta maledictiones, quæ in libro legis hujus, ac fœderis continentur.

22 Dicetque sequens generatio, & filii qui nascentur deinceps, & peregrini, qui de longe venerint, videntes plagas terræ illius, & infirmitates, quibus eam afflixerit Dominus,

23 Sulphure & salis ardore comburens, ita ut ultra non seratur, nec virens quippiam germinet, in exemplum * subversionis Sodomæ & Gomorrhæ, Adamæ & Seboim, quas subvertit Dominus in ira & furore suo. D

* Gen. 19. c. 24.

24 Et dicent omnes Gentes: * Quare sic fecit Dominus terræ huic? quæ est hæc ira furoris ejus immensa?

*3. Regum c. b. 8. Jerem. 22. c. 8.

25 Et respondebunt: Quia dereliquerunt pactum Domini, quod pepigit cum patribus eorum, quando eduxit eos de terra Ægypti:

26 Et servierunt diis alienis, & adoraverunt eos, quos nesciebant, & quibus non fuerant attributi.

27 Idcirco iratus est furor Domini contra terram istam, ut induceret super eam omnia maledicta, quæ in hoc volumine scripta sunt.

28 Et ejecit eos de terra sua in ira, & in furore, & in indignatione maxima, projecitque in terram alienam, sicut hodie comprobatur.

29 Abscondita, Domino Deo nostro: quæ manifesta sunt, nobis & filiis nostris usque in sempiternum, ut faciamus universa verba legis hujus.

CAPUT XXX.

Vera pœnitentia Deum placat: præceptum nobis datum, non longe a nobis separatur: proponitur bonum & malum: ut ultro bonum eligentes, vivamus: & non pereamus, malo adhærentes.

1 CUm ergo venerint super te omnes sermones isti, benedictio, sive maledictio, quam proposui in conspectu tuo: & ductus pœnitudine cordis tui in universis gentibus, in quas disperserit te Dominus Deus tuus, A

2 Et reversus fueris ad eum, & obedieris ejus imperiis, sicut ego hodie præcipio tibi, cum filiis tuis, in toto corde tuo, & in tota anima tua;

3 Reducet Dñs Deus tuus captivitatem tuam, ac miserebitur tui, & rursum congregabit te de cunctis populis, in quos te ante dispersit.

4 Si ad cardines cæli fueris dissipatus, inde te retrahet Dominus Deus tuus,

5 * Et assumet, atque introducet in terram, quam possederunt patres tui, & obtinebis eam: & benedicens tibi, majoris numeri te esse faciet, quam fuerunt patres tui.

*2. Machab. 1. f. 29.

B

6 Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum, & cor seminis tui: ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua, ut possis vivere.

7 Omnes autem maledictiones has convertet super inimicos tuos, & eos qui oderunt te, & persequuntur.

8 Tu autem reverteris, & audies vocem Domini Dei tui: facíesque universa mandata, quæ ego præcipio tibi hodie.

9 Et abundare te faciet Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum, in sobole uteri tui, & in fructu jumentorum

tuo-

tuorum, in ubertate terræ, & in rerum o-
mnium largitate. Revertetur enim Domi-
nus, ut gaudeat super te in omnibus bo-
nis, sicut gavisus est in patribus tuis:
C 10 Si tamen audieris vocem Domini Dei
tui, & custodieris præcepta ejus, & cæremo-
nias, quæ in hac lege conscripta sunt, &
revertaris ad Dominum Deum tuum in to-
to corde tuo, & in tota anima tua.
11 Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi
hodie, non supra te est, neq; procul positum,
12 Nec in cælo situm, ut possis dicere: *
* Rom. 10. b.6. Quis nostrum valet ad cælum ascendere, ut
deferat illud ad nos, & audiamus, atque o-
pere compleamus?
13 Neque trans mare positum, ut causeris, &
dicas: Quis ex nobis poterit transfretare ma-
re, & illud ad nos usque deferre: ut possi-
mus audire, & facere quod præceptum est?
14 Sed juxta te est sermo valde, in ore
tuo, & in corde tuo, ut facias illum.
15 Considera, quod hodie proposuerim in
conspectu tuo vitam & bonum, & e con-
trario mortem & malum:
16 Ut diligas Dominum Deum tuum, &
ambules in viis ejus, & custodias mandata
illius, ac cæremonias, atque judicia: & vivas,
atque multiplicet te, benedicatque tibi in
terra, ad quam ingredieris possidendam:
D 17 Si autem aversum fuerit cor tuum, &
audire nolueris, atque errore deceptus ado-
raveris deos alienos, & servieris eis:
18 Prædico tibi hodie quod pereas, & parvo
tempore moreris in terra, ad quam, Jorda-
ne transmisso, ingredieris possidendam.
19 Testes invoco hodie cælum & terram,
quod proposuerim vobis vitam & mortem,
benedictionem & maledictionem. Elige ergo
vitam, ut & tu vivas, & semen tuum:
20 Et diligas Dominum Deum tuum, at-
que obedias voci ejus, & illi adhæreas (ip-
se est enim vita tua, & longitudo dierum
tuorum) ut habites in terra, pro qua jura-
vit Dominus patribus tuis, Abraham, Isaac,
& Jacob, ut daret eam illis.

CAPUT XXXI.

Moyses Josue sibi sufficit in ducem, Deuteronomium scribi jubet, & illud populo prælegi 7. anno remissionis, & in latere arcæ adservari.

A 1 ABiit itaque Moyses, & locutus est o-
mnia verba hæc ad universum Israel,
2 Et dixit ad eos: Centum viginti anno-
rum sum hodie: non possum ultra egredi, &
ingredi, præsertim cum & Dominus dixerit
* Num. 27. c. 13. Sup. 3. d. 27. mihi: * Non transibis Jordanem istum.
3 Dominus ergo Deus tuus transibit ante te:
ipse delebit omnes gentes has in conspectu
tuo, & possidebis eas: & Josue iste transi-
bit ante te, sicut locutus est Dominus.
* Num. 21. c. 24. 4 Facietque Dñs eis, * sicut fecit Sehon &
Og regibus Amorrhæorum, & terræ eorum,
delebitque eos.
* Sup. 7. a. 2. 5 Cum ergo & hos tradiderit vobis, * simi-
liter facietis eis, sicut præcepi vobis.
B 6 Viriliter agite, & confortamini: nolite
timere, nec paveatis ad conspectum eorum:
quia Dominus Deus tuus ipse est ductor tuus,
& non dimittet, nec derelinquet te.
7 Vocavitque Moyses Josue, & dixit ei co-
* Jos. 1. b. 6. 3. Reg. 2. a. 2. ram omni Israel: * Confortare, & esto robu-
stus: tu enim introduces populum istum in
terram, quam daturum se patribus eorum
juravit Dominus, & tu eam sorte divides.
8 Et Dominus, qui ductor est vester, ipse
erit tecum: non dimittet, nec derelinquet
te: noli timere, nec paveas.
9 Scripsit itaque Moyses legem hanc, &
tradidit eam sacerdotibus filiis Levi, qui
portabant arcam fœderis Domini, & cun-
ctis senioribus Israel.
C 10 Præcepitque eis, dicens: Post septem
annos, anno remissionis, in solemnitate ta-
bernaculorum,
11 Convenientibus cunctis ex Israel, ut ap-
pareant in conspectu Domini Dei tui in lo-
co, quem elegerit Dominus, leges verba le-
gis hujus coram omni Israel, audientibus eis,
12 Et in unum omni populo congregato,
tam viris, quam mulieribus, parvulis, & ad-
venis, qui sunt intra portas tuas: ut audien-
tes discant, & timeant Dominum Deum ve-
strum, & custodiant, impleantq; omnes ser-
mones legis hujus:
13 Filii quoque eorum, qui nunc ignorant;
ut audire possint, & timeant Dominum Deum
suum cunctis diebus, quibus versantur in
terra, ad quam vos, Jordane transmisso,
pergitis obtinendam.
14 Et ait Dominus ad Moysen: Ecce pro- D
pe sunt dies mortis tuæ: voca Josue, & sta-
te in tabernaculo testimonii, ut præcipiam
ei. Abierunt ergo Moyses & Josue, & stete-
runt in tabernaculo testimonii:
15 Apparuitque Dominus ibi in columna
nubis, quæ stetit in introitu tabernaculi.
16 Dixitque Dominus ad Moysen: Ecce tu
dormies cum patribus tuis, & populus iste
consurgens fornicabitur post deos alienos in
terra, ad quam ingreditur, ut habitet in ea:
ibi derelinquet me, & irritum faciet fœdus,
quod pepigi cum eo.
17 Et irascetur furor meus contra eum in
die illo: & derelinquam eum, & abscondam
faciem meam ab eo, & erit in devoratio-
nem. Invenient eum omnia mala & afflictio-
nes, ita ut dicat in illo die: Vere quia non
est Deus mecum, invenerunt me hæc mala.
18 Ego autem abscondam, & celabo faciem E
meam in die illo, propter omnia mala, quæ
fecit, quia secutus est Deos alienos.
19 Nunc itaque scribite vobis canticum i-
stud, & docete filios Israel: ut memoriter
teneant, & ore decantent, & sit mihi carmen
istud pro testimonio inter filios Israel:
20 Introducam enim eum in terram, pro qua
juravi patribus ejus, lacte & melle manan-
tem. Cumque comederint, & saturati, cras-
sique fuerint, avertentur ad deos alienos, &
servient eis: detrahentque mihi, & irritum
facient pactum meum.
21 Postquam invenerint eum mala multa & F
afflictiones, respondebit ei canticum istud pro
testimonio, quod nulla delebit oblivio ex ore
seminis sui. Scio enim cogitationes ejus, quæ
facturus sit hodie, antequam introducam eum
in terram, quam ei pollicitus sum.
22 Scripsit ergo Moyses canticum, & docuit
filios Israel.
23 Præcepitque Dominus Josue filio Nun,
& ait: Confortare, & esto robustus; tu enim
introduces filios Israel in terram, quam pol-
licitus sum, & ego ero tecum.
24 Postquam ergo scripsit Moyses verba le-
gis hujus in volumine, atque complevit,
25 Præcepit Levitis, qui portabant arcam
fœderis Domini, dicens:
26 Tollite librum istum, & ponite eum in G
latere arcæ fœderis Domini Dei vestri, ut sit
ibi contra te in testimonium.
27 Ego enim scio contentionem tuam, &
cervicem tuam durissimam. Adhuc vivente
me & ingrediente vobiscum, semper conten-
tiose egistis contra Dominum: quanto magis
cum mortuus fuero?
28 Congregate ad me omnes majores natu
per tribus vestras, atque doctores, & loquar
audientibus eis sermones istos, & invocabo
contra eos cælum & terram.
29 Novi enim, quod post mortem meam ini-
que agetis, & declinabitis cito de via, quam
præcepi vobis: & occurrent vobis mala in ex-
tremo tempore, quando feceritis malum in
conspectu Domini, ut irritetis eum per ope-
ra manuum vestrarum.
30 Locutus est ergo Moyses, audiente uni-
verso cœtu Israel, verba carminis hujus, &
ad finem usque complevit.

CAPUT XXXII.

Canticum Moysi, quo Dei refert beneficia, populique ingratitudinem sæpius a Domino castigatam. Jubetur Moyses montem Abarim ascendere, ut promissam terram contempletur.

1 AUdite cæli quæ loquor, audiat terra A
verba oris mei.

2 Con-

2 Concrescat ut pluvia doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum, quasi imber super herbam, & quasi stillæ super gramina,
3 Quia nomen Domini invocabo: date magnificentiam Deo nostro.
4 Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ ejus judicia: Deus fidelis, & absque ulla iniquitate, justus & rectus.
5 Peccaverunt ei, & non filii ejus in sordibus: generatio prava atque perversa.
6 Hæccine reddis Domino, popule stulte & insipiens? Numquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, & fecit, & creavit te?
*Job. 8. 8.
7 *Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas: interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi: majores tuos, & dicent tibi.
B
8 Quando dividebat Altissimus gentes: quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum juxta numerum filiorum Israel.
9 Pars autem Domini populus ejus: Jacob funiculus hæreditatis ejus.
10 Invenit eum in terra deserta, in loco horroris, & vastæ solitudinis: circumduxit eum, & docuit, & custodivit quasi pupillam oculi sui.
11 Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans: expandit alas suas, & assumpsit eum, atque portavit in humeris suis.
12 Dominus solus dux ejus fuit: & non erat cum eo Deus alienus.
13 Constituit eum super excelsam terram, ut comederet fructus agrorum, ut sugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo.
C
14 Butyrum de armento, & lac de ovibus cum adipe agnorum, & arietum filiorum Basan: & hircos cum medulla tritici, & sanguinem uvæ biberet meracissimum.
15 Incrassatus est dilectus, & recalcitravit: incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit a Deo salutari suo.
16 Provocaverunt eum in diis alienis, & in abominationibus ad iracundiam concitaverunt.
17 Immolaverunt dæmoniis, & non Deo, diis quos ignorabant: novi recentesque venerunt, quos non coluerunt patres eorum.
18 Deum, qui te genuit, dereliquisti, & oblitus es Domini creatoris tui.
19 Vidit Dñs, & ad iracundiam concitatus est: quia provocaverunt eum filii sui & filiæ.
20 Et ait: Abscondam faciem meam ab eis, & considerabo novissima eorum: generatio enim perversa est, & infideles filii.
D
* Jere. 1[illegible]. c. 14. Rom. 10. d. 19.
21 Ipsi me provocaverunt in eo, qui non erat Deus, & irritaverunt in vanitatibus suis: & * ego provocabo eos in eo, qui non est populus, & in gente stulta irritabo illos.
22 Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima: devorabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet.
23 Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis.
24 Consumentur fame, & devorabunt eos aves morsu amarissimo: dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium super terram, atque serpentium.
25 Foris vastabit eos gladius, & intus pavor, juvenem simul ac virginem, lactentem cum homine sene.
26 Dixi: Ubinam sunt? cessare faciam ex hominibus memoriam eorum.
27 Sed propter iram inimicorum distuli: ne forte superbirent hostes eorum, & dicerent: Manus nostra excelsa, & non Dominus, fecit hæc omnia.
28 Gens absque consilio est, & sine prudentia.
* Jere. 9. d. 12.
29 * Utinam saperent, & intelligerent, ac novissima providerent.
30 Quomodo persequatur unus mille, & duo fugent decem millia? nonne ideo, quia Deus suus vendidit eos, & Dominus conclusit illos?
31 Non enim est Deus noster, ut dii eorum: & inimici nostri sunt judices.
32 De vinea Sodomorum, vinea eorum, & de suburbanis Gomorrhæ: uva eorum uva fellis, & botri amarissimi.

33 Fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile.
34 Nonne hæc condita sunt apud me, & signata in thesauris meis?
35 * Mea est ultio, & ego retribuam in tempore, ut labatur pes eorum: juxta est dies perditionis, & adesse festinant tempora.
* Eccl. 28. a. 1. Rom. 12. d. 19. Heb. 10. f. 30.
36 Judicabit Dominus populum suum, & * in servis suis miserebitur: videbit, quod infirmata sit manus, & clausi quoque defecerunt, residuique consumpti sunt.
* 2. Mac. 7. b. 6.
37 Et dicet: * Ubi sunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam?
* Jere. 2. f. 28.
38 De quorum victimis comedebant adipes, & bibebant vinum libaminum? surgant, & opitulentur vobis, & in necessitate vos protegant.
F
39 Videte, quod ego sim solus, & non sit alius Deus præter me: * ego occidam, & ego vivere faciam: percutiam, & ego sanabo: * & non est qui de manu mea possit eruere.
* 1. Reg. 2. b. 6. Tob. 13. a. 2. Sap. 16. b. 13. * Job. 10. b. 7. Sap. 16. c. 15.
40 Levabo ad cælum manum meam, & dicam: Vivo ego in æternum.
41 Si acuero ut fulgur gladium meum, & arripuerit judicium manus mea, reddam ultionem hostibus meis, & his, qui oderunt me, retribuam.
42 Inebriabo sagittas meas sanguine, & gladius meus devorabit carnes, de cruore occisorum, & de captivitate, nudati inimicorum capitis.
43 * Laudate gentes populum ejus, quia sanguinem servorum suorum ulciscetur: & vindictam retribuet in hostes eorum, & propitius erit terræ populi sui.
* 2. Mac. 7. b. 6.
44 Venit ergo Moyses, & locutus est omnia verba cantici hujus in auribus populi, ipse & Josue filius Nun.
G
45 Complevitque omnes sermones istos, loquens ad universum Israel:
46 Et dixit ad eos: Ponite corda vestra in omnia verba, quæ ego testificor vobis hodie: ut mandetis ea filiis vestris custodire & facere, & implere universa, quæ scripta sunt legis hujus:
47 Quia non incassum præcepta sunt vobis, sed ut singuli in eis viverent: quæ facientes longo perseveretis tempore in terra, ad quam, Jordane transmisso, ingredimini possidendam.
48 Locutusque est Dominus ad Moysen in eadem die, dicens:
49 Ascende in montem istum Abarim, id est transituum, in montem Nebo, qui est in terra Moab contra Jericho: & vide terram Chanaan, quam ego tradam filiis Israel obtinendam, & morere in monte.
50 Quem conscendens jungeris populis tuis, * sicut mortuus est Aaron frater tuus in monte Hor, & appositus populis suis:
* Num. 20. 26. & 27. c. 13.
51 * Quia prævaricati estis contra me in medio filiorum Israel, ad aquas contradictionis in Cades deserti Sin: & non sanctificastis me inter filios Israel.
* Num 20. b. 12. 27. c. 14.
52 E contra videbis terram, & non ingredieris in eam, quam ego dabo filiis Israel.

CAPUT XXXIII.

Benedicit Moyses moriturus duodecim tribubus Israel; eisque olim obventura prædicit.

A
1 HÆc est benedictio, qua benedixit Moyses, homo Dei, filiis Israel ante mortem suam.
2 Et ait: Dñs de Sinai venit, & de Seir ortus est nobis: apparuit de monte Pharan, & cum eo sanctorum millia. In dextera ejus ignea lex.
3 Dilexit populos; * omnes sancti in manu illius sunt: & qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina illius.
* Sap. 3. a. 1. 5. a. 5.
4 Legem præcepit nobis Moyses, hæreditatem multitudinis Jacob.
5 Erit apud rectissimum rex, congregatis principibus populi cum tribubus Israel.
6 Vivat Ruben, & non moriatur, & sit parvus in numero.
7 Hæc est Judæ benedictio: Audi, Domine, vocem Judæ, & ad populum suum introduc eum: manus ejus pugnabunt pro eo, & adjutor illius contra adversarios ejus erit.

8 Levi quoque ait: Perfectio tua, & doctrina tua viro sancto tuo, quem probasti in tentatione, & judicasti ad Aquas contradictionis:

*Exod. 32. 17. Lev. 10. 5.

9 * Qui dixit patri suo, & matri suæ: Nescio vos; & fratribus suis: Ignoro vos: & nescierunt filios suos. Hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum servaverunt,
10 Judicia tua, o Jacob, & legem tuam, o Israel: ponent thymiama in furore tuo, & holocaustum super altare tuum:
11 Benedic, Dñe, fortitudini ejus, & opera manuum illius suscipe. Percute dorsa inimicorum ejus: & qui oderunt eum, non consurgant.
12 Et Beniamin ait: Amantissimus Domini habitabit confidenter in eo: quasi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requiescet.

C

13 Joseph quoque ait: De benedictione Domini terra ejus, de pomis cæli, & rore, atque abysso subjacente:
14 De pomis fructuum solis ac lunæ:
15 De vertice antiquorum montium, de pomis collium æternorum:

*Exod. 3. a. 2.

16 Et de frugibus terræ, & de plenitudine ejus. Benedictio illius, * qui apparuit in rubo, veniat super caput Joseph, & super verticem nazaræi inter fratres suos.
17 Quasi primogeniti tauri pulchritudo ejus, cornua rhinocerotis cornua illius: in ipsis ventilabit Gentes usque ad terminos terræ. Hæ sunt multitudines Ephraim, & hæc millia Manasse.
18 Et Zabulon ait: Lætare Zabulon in exitu tuo, & Issachar in tabernaculis tuis.
19 Populos vocabunt ad montem: ibi immolabunt victimas justitiæ. Qui inundationem maris quasi lac sugent, & thesauros absconditos arenarum.
20 Et Gad ait: Benedictus in latitudine Gad: quasi leo requievit, cepitque brachium, & verticem.
21 Et vidit principatum suum, quod in parte sua doctor esset repositus: qui fuit cum principibus populi, & fecit justitias Domini, & judicium suum cum Israel.

D

22 Dan quoque ait: Dan catulus leonis: fluet largiter de Basan.
23 Et Nephthali dixit: Nephthali abundantia perfruetur, & plenus erit benedictionibus Domini: mare & meridiem possidebit.
24 Aser quoque ait: Benedictus in filiis Aser, sit placens fratribus suis, & tingat in oleo pedem suum.
25 Ferrum & æs calceamentum ejus. Sicut dies juventutis tuæ, ita & senectus tua.
26 Non est Deus alius, ut Deus rectissimi: ascensor cæli auxiliator tuus. Magnificentia ejus discurrunt nubes.
27 Habitaculum ejus sursum, & subter brachia sempiterna: ejiciet a facie tua inimicum, dicetque: Conterere.
28 Habitabit Israel confidenter, & solus. Oculus Jacob in terra frumenti & vini: cælique caligabunt rore.
29 Beatus es tu Israel: quis similis tui, popule, qui salvaris in Domino? scutum auxilii tui, & gladius gloriæ tuæ: negabunt te inimici tui, & tu eorum colla calcabis.

CAPUT XXXIV.

Contemplata terra moritur Moyses, & occulte a Deo sepultus fletur a populo, illique Josue substituitur: commendatur propheta Moyses a Dei familiaritate, & factis per ipsum signis.

A

* Sup. 3. d. 26. 27. & 32. 49. 2. Mac. 2. a. 4.

1 Ascendit * ergo Moyses de campestribus Moab super montem Nebo, in verticem Phasga contra Jericho: ostenditque ei Dominus omnem terram Galaad usque Dan,
2 Et universum Nephthali, terramque Ephraim & Manasse, & omnem terram Juda usque ad mare novissimum,
3 Et australem partem, & latitudinem campi Jericho civitatis palmarum usque Segor.

* Gen. 12. b. 7. 15. d. 18.

4 Dixitque Dominus ad eum: * Hæc est terra, pro qua juravi Abraham, Isaac, & Jacob, dicens: Semini tuo dabo eam. Vidisti eam oculis tuis, & non transibis ad illam.

B

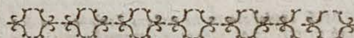
5 Mortuusque est ibi Moyses servus Domini, in terra Moab, jubente Domino:
6 Et sepelivit eum in valle terræ Moab contra Phogor: & non cognovit homo sepulchrum ejus usque in præsentem diem.
7 Moyses centum & viginti annorum erat, quando mortuus est: non caligavit oculus ejus, nec dentes illius moti sunt.

C

8 Fleveruntque eum filii Israel in campestribus Moab triginta diebus: & completi sunt dies planctus lugentium Moysen.
9 Josue vero filius Nun repletus est Spiritu sapientiæ, quia Moyses posuit super eum manus suas. Et obedierunt ei filii Israel, feceruntque, sicut præcepit Dominus Moysi.
10 Et non surrexit ultra propheta in Israel sicut Moyses, quem nosset Dñs facie ad faciem,

D

11 In omnibus signis atque portentis, quæ misit per eum, ut faceret in terra Ægypti Pharaoni, & omnibus servis ejus, universæque terræ illius,
12 Et cunctam manum robustam, magnaque mirabilia, quæ fecit Moyses coram universo Israel.

LIBER JOSUE,

Hebraice Jehosua.

CAPUT PRIMUM.

Confortatus Josue a Domino monet populum, ut se ad Jordanis transitum præparent; in diem tertium; tribus autem Ruben, Gad, & dimidiam Manasse, ut fratres ad promissam terram armati ex condicto præcedant.

A

1 Et factum est post mortem Moysi servi Domini, ut loqueretur Dominus ad Josue filium Nun, ministrum Moysi, & diceret ei:
2 Moyses servus meus mortuus est: surge, & transi Jordanem istum tu, & omnis populus tecum, in terram, quam ego dabo filiis Israel.

* Deut. 11. c. 24.

3 * Omnem locum, quem calcaverit vestigium pedis vestri, vobis tradam, sicut locutus sum Moysi.
4 A deserto, & Libano usque ad fluvium magnum Euphraten, omnis terra Hethæorum usque ad mare magnum contra solis occasum erit terminus vester.

* Infr. 3. b. 7. Heb. 13. a. 5.

5 Nullus poterit vobis resistere cunctis diebus vitæ tuæ. * Sicut fui cum Moyse, ita ero tecum: non dimittam, nec derelinquam te.

* Deut. 31. b. 6. 7. f. 23. 3. Reg. 2. a. 2.

6 * Confortare, & esto robustus: tu enim sorte divides populo huic terram, pro qua juravi patribus suis, ut traderem eam illis.
7 Confortare igitur, & esto robustus valde: ut custodias, & facias omnem legem, quam præcepit tibi Moyses servus meus: ne declines ab ea ad dexteram, vel ad sinistram, ut intelligas cuncta, quæ agis.

B

8 Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo: sed meditaberis in eo diebus ac noctibus, ut custodias & facias omnia, quæ scripta sunt in eo: tunc diriges viam tuam, & intelliges eam.

C

9 Ecce præcipio tibi: confortare, & esto robustus. Noli metuere, & noli timere: quoniam tecum est Dominus Deus tuus in omnibus, ad quæcumque perrexeris.
10 Præcepitque Josue principibus populi, dicens: Transite per medium castrorum, & imperate populo, ac dicite:
11 Præparate vobis cibaria: quoniam post diem tertium transibitis Jordanem, & intrabitis ad possidendam terram, quam Dominus Deus vester daturus est vobis.
12 Rubenitis quoque, & Gaditis, & dimidiæ tribui Manasse ait:

13 Mementote sermonis, quem præcepit vobis
Moyses famulus Domini, dicens: Dñs Deus ve-
ster dedit vobis requiem, & omnem terram.
*Num. 32. d. 26. 14 * Uxores vestræ, & filii, ac jumenta
manebunt in terra, quam tradidit vobis Moy-
ses trans Jordanem: vos autem transite arma-
ti ante fratres vestros, omnes fortes manu,
& pugnate pro eis,
D 15 Donec det Dominus requiem fratribus
vestris, sicut & vobis dedit, & possideant ipsi
quoque terram, quam Dominus Deus vester
daturus est eis: & sic revertemini in terram
possessionis vestræ, & habitabitis in ea, quam
vobis dedit Moyses famulus Domini trans
Jordanem contra solis ortum.
16 Responderuntque ad Josue, atque dixe-
runt: Omnia, quæ præcepisti nobis, facie-
mus: & quocunque miseris, ibimus.
17 Sicut obedivimus in cunctis Moysi, ita
obediemus & tibi: tantum sit Dominus Deus
tuus tecum, sicut fuit cum Moyse.
18 Qui contradixerit ori tuo, & non obedierit
cunctis sermonibus, quos præceperis ei, moria-
tur: tu tantum confortare, & viriliter age.

CAPUT II.

*Missi exploratores in urbem Jericho, a Ra-
hab meretrice occultantur: promissa illi mise-
ricordia, omnique illius familiæ, incolumes
redeunt in castra.*

A 1 MIsit igitur Josue filius Nun de Setim
duos viros exploratores in abscondito:
& dixit eis: Ite, & considerate terram, ur-
*Heb. 11. f. 31. Jac. 2. d. 25. bemque Jericho. * Qui pergentes ingressi sunt
domum mulieris meretricis, nomine Rahab,
& quieverunt apud eam.
2 Nuntiatumque est regi Jericho, & dictum:
Ecce viri ingressi sunt huc per noctem de filiis
Israel, ut explorarent terram.
3 Misitque rex Jericho ad Rahab, dicens:
Educ viros, qui venerunt ad te, & ingressi
sunt domum tuam: exploratores quippe sunt,
& omnem terram considerare venerunt.
*Inf. 6. c. 17. 4 * Tollensque mulier viros, abscondit, &
ait: Fateor, venerunt ad me, sed nesciebam
unde essent:
5 Cumque porta clauderetur in tenebris, &
illi pariter exierunt, nescio quo abierunt: per-
sequimini cito, & comprehendetis eos.
6 Ipsa autem fecit ascendere viros in sola-
rium domus suæ, operuitque eos stipula li-
ni, quæ ibi erat.
B 7 Hi autem qui missi fuerant, secuti sunt
eos per viam, quæ ducit ad vadum Jordanis:
illisque egressis statim porta clausa est.
8 Necdum obdormierant, qui latebant, &
ecce mulier ascendit ad eos, & ait:
9 Novi, quod Dominus tradiderit vobis ter-
ram; etenim irruit in nos terror vester, &
*Exod. 14. c. 21. elanguerunt omnes habitatores terræ.
10 Audivimus, * quod siccaverit Dominus
aquas Maris rubri ad vestrum introitum, quan-
*Num. 21. c. 24. do egressi estis ex Ægypto: * & quæ feceritis
duobus Amorrhæorum regibus, qui erant trans
Jordanem, Sehon, & Og, quos interfecistis.
11 Et hæc audientes pertimuimus, & elanguit
cor nostrum, nec remansit in nobis spiritus ad
introitum vestrum: Dñs enim Deus vester, ipse
est Deus in cælo sursum, & in terra deorsum.
*Inf. 6. d. 22. 12 * Nunc ergo jurate mihi per Dominum,
ut quomodo ego misericordiam feci vobiscum,
ita & vos faciatis cum domo patris mei: de-
C tisque mihi verum signum,
13 Ut salvetis patrem meum & matrem,
fratres ac sorores meas, & omnia quæ illorum
sunt, & eruatis animas nostras a morte.
14 Qui responderunt ei: Anima nostra sit
pro vobis in mortem, si tamen non prodideris
nos: cumque tradiderit nobis Dñs terram,
faciemus in te misericordiam, & veritatem.
15 Demisit ergo eos per funem de fenestra:
domus enim ejus hærebat muro:
16 Dixitque ad eos: Ad montana conscen-
dite, ne forte occurrant vobis revertentes:
ibique latitate tribus diebus, donec redeant,
& sic ibitis per viam vestram.

17 Qui dixerunt ad eam: Innoxii erimus a
juramento hoc, quo adjurasti nos,
18 Si ingredientibus nobis terram, signum
fuerit funiculus iste coccineus, & ligaveris
eum in fenestra, per quam demisisti nos: & pa-
trem tuum ac matrem, fratresque & omnem
cognationem tuam congregaveris in domum
tuam.
19 Qui ostium domus tuæ egressus fuerit, D
sanguis ipsius erit in caput ejus, & nos eri-
mus alieni. Cunctorum autem sanguis, qui
tecum in domo fuerint, redundabit in caput
nostrum, si eos aliquis tetigerit.
20 Quod si nos prodere volueris, & sermo-
nem istum proferre in medium, erimus mun-
di ab hoc juramento, quo adjurasti nos.
21 Et illa respondit: Sicut locuti estis, ita fiat:
dimittensque eos, ut pergerent, appendit fu-
niculum coccineum in fenestra.
22 Illi vero ambulantes pervenerunt ad mon-
tana, & manserunt ibi tres dies, donec rever-
terentur qui fuerant persecuti; quærentes e-
nim per omnem viam, non repererunt eos.
23 Quibus urbem ingressis, reversi sunt, &
descenderunt exploratores de monte: &, trans-
misso Jordane, venerunt ad Josue filium Nun,
narraveruntque ei omnia, quæ acciderant sibi,
24 Atque dixerunt: Tradidit Dominus o-
mnem terram hanc in manus nostras, & timo-
re prostrati sunt cuncti habitatores ejus.

CAPUT III.

*Siccatum Dei miraculo Jordanem, præeun-
te arca, populus transit.*

1 IGitur Josue de nocte consurgens movit A
castra: egredientesque de Setim, vene-
runt ad Jordanem ipse, & omnes filii Israel,
& morati sunt ibi tres dies.
2 Quibus evolutis, transierunt præcones
per castrorum medium.
3 Et clamare cœperunt: Quando videritis
arcam fœderis Dñi Dei vestri, & sacerdo-
tes stirpis Leviticæ portantes eam, vos quo-
que consurgite, & sequimini præcedentes:
4 Sitque inter vos & arcam spatium cubito-
rum duum millium, ut procul videre possi-
tis, & nosse, per quam viam ingrediamini:
quia prius non ambulastis per eam: & cave-
te, ne appropinquetis ad arcam.
5 Dixitq; Josue ad populum: Sanctificamini: B
cras enim faciet Dñs inter vos mirabilia.
6 Et ait ad sacerdotes: Tollite arcam fœderis,
& præcedite populum. Qui jussa complentes,
tulerunt, & ambulaverunt ante eos.
7 Dixitque Dñs ad Josue: Hodie incipiam
exaltare te coram omni Israel: ut sciant,
quod * sicut cum Moyse fui, ita & tecum sim. *Sup. 1. a. 5.
8 Tu autem præcipe sacerdotibus, qui por-
tant arcam fœderis, & dic eis: Cum ingressi
fueritis partem aquæ Jordanis, state in ea.
9 Dixitque Josue ad filios Israel: Accedite
huc, & audite verbum Domini Dei vestri. C
10 Et rursum: In hoc, inquit, scietis, quod
Dominus Deus vivens in medio vestri est, &
disperdet in conspectu vestro Chananæum, &
Hethæum, Hevæum, & Pherezæum, Gerge-
sæum quoque, & Jebusæum, & Amorhæum.
11 *Ecce, arca fœderis Domini omnis terræ *Act. 7. f. 45.
antecedet vos per Jordanem.
12 Parate duodecim viros de tribubus Israel,
singulos per singulas tribus.
13 Et cum posuerint vestigia pedum suorum
sacerdotes, qui portant arcam Dñi Dei uni-
versæ terræ, in aquis Jordanis, aquæ quæ infe-
riores sunt, decurrent, atque deficient: quæ au-
tem desuper veniunt, in una mole consistent.
14 Igitur egressus est populus de tabernaculis
suis, ut transiret Jordanem: & sacerdotes, qui
portabant arcam fœderis, pergebant ante eum.
15 Ingressisq; eis Jordanem, & pedibus eo- D
rum in parte aquæ tinctis (Jordanis autem ri-
pas alvei sui tempore * messis impleverat) *Eccl. 24. c. 36.
16 Steteruntque aquæ descendentes in loco uno,
& ad instar montis intumescentes apparebant
procul ab urbe, quæ vocatur Adom usque ad
locum Sarthan: quæ autem inferiores erant,
in mare solitudinis, (quod nunc vocatur

mortuum) descenderunt, usquequo omnino
deficerent.
17 Populus autem incedebat contra Jericho:
& sacerdotes, qui portabant arcam fœderis
Domini, stabant super siccam humum in
medio Jordanis accincti, omnisque populus
per arentem alveum transibat.

CAPUT IV.

Duodecim lapides de Jordane siccato ad posterorum memoriam colliguntur, aliique duodecim in ipso Jordanis alveo statuuntur.

A 1 QUibus transgressis, dixit Dominus ad
Josue:
2 Elige duodecim viros singulos per
singulas tribus:
3 Et præcipe eis, ut tollant de medio Jordanis
alveo, ubi steterunt pedes sacerdotum, duodecim
durissimos lapides, quos ponetis in loco
castrorum, ubi fixeritis hac nocte tentoria.
4 Vocavitque Josue duodecim viros, quos
elegerat de filiis Israel, singulos de singulis
tribubus,
5 Et ait ad eos: Ite ante arcam Domini
Dei vestri ad Jordanis medium, & portate inde
singuli singulos lapides in humeris vestris,
juxta numerum filiorum Israel,
6 Ut sit signum inter vos: & quando interrogaverint
vos filii vestri cras, dicentes:
Quid sibi volunt isti lapides?
B 7 Respondebitis eis: Defecerunt aquæ Jordanis
ante arcam fœderis Domini, cum transiret
eum: idcirco positi sunt lapides isti in monumentum
filiorum Israel usque in æternum.
8 Fecerunt ergo filii Israel, sicut præcepit eis
Josue, portantes de medio Jordanis alveo duodecim
lapides, ut Dñs ei imperarat, juxta numerum
filiorum Israel, usque ad locum, in
quo castrametati sunt, ibique posuerunt eos.
9 Alios quoque duodecim lapides posuit
Josue in medio Jordanis alveo, ubi steterunt
sacerdotes, qui portabant arcam fœderis: &
sunt ibi usque in præsentem diem.
10 Sacerdotes autem, qui portabant arcam,
stabant in Jordanis medio, donec omnia complerentur,
quæ Josue ut loqueretur ad populum,
præceperat Dominus, & dixerat ei Moyses.
Festinavitque populus, & transiit.
C 11 Cumque transissent omnes, transivit & arca
Dñi: sacerdotesque pergebant ante populum.
12 Filii quoque Ruben, & Gad, & dimidia
tribus Manasse, armati præcedebant filios
* Num. 32. f. 28. Israel, * sicut eis præceperat Moyses:
13 Et quadraginta pugnatorum millia per
turmas, & cuneos incedebant per plana atque
campestria urbis Jericho.
14 In die illo magnificavit Dominus Josue
coram omni Israel, ut timerent eum,
sicut timuerant Moysen, dum adhuc viveret.
15 Dixitque ad eum:
16 Præcipe sacerdotibus, qui portant arcam
fœderis, ut ascendant de Jordane.
17 Qui præcepit eis, dicens: Ascendite de
Jordane.
18 Cumque ascendissent portantes arcam
fœderis Domini, & siccam humum calcare
cœpissent, reversæ sunt aquæ in alveum
suum, & fluebant, sicut ante consueverant.
D 19 Populus autem ascendit de Jordane,
decimo die mensis primi, & castrametati
sunt in Galgalis contra orientalem plagam
urbis Jericho.
20 Duodecim quoq; lapides, quos de Jordanis
alveo sumpserant, posuit Josue in Galgalis:
21 Et dixit ad filios Israel: Quando interrogaverint
filii vestri cras patres suos, & dixerint
eis: Quid sibi volunt lapides isti?
22 Docebitis eos, atque dicetis: Per arentem
alveum transivit Israel Jordanem istum,
23 Siccante Domino Deo vestro aquas ejus
in conspectu vestro, donec transiretis:
*Exod. 14. c. 21. 24 * Sicut fecerat prius in mari rubro,
quod siccavit, donec transiremus:
25 Ut discant omnes terrarum populi fortissimam
Domini manum, ut & vos timeatis
Dominum Deum vestrum omni tempore.

CAPUT V.

Terrentur Chananæi, circumcisio fit in Galgalis, & Phase celebratur; deficit manna ubi de fructibus terræ edunt, & Angelus Domini Josue apparet.

1 POstquam ergo audierunt omnes reges A
Amorrhæorum, qui habitabant trans
Jordanem ad occidentalem plagam, & cuncti
reges Chanaan, qui propinqua possidebant magni
maris loca, quod siccasset Dominus fluenta
Jordanis coram filiis Israel, donec transirent;
dissolutum est cor eorum, & non remansit
in eis spiritus, timentium introitum
filiorum Israel.
2 Eo tempore ait Dominus ad Josue: Fac
tibi cultros lapideos, & circumcide secundo
filios Israel.
3 Fecit quod jusserat Dominus, & circumcidit
filios Israel in colle præputiorum.
4 Hæc autem causa est secundæ circumcisionis: B
Omnis populus, qui egressus est de
Ægypto generis masculini, universi bellatores
viri, mortui sunt in deserto per longissimos
viæ circuitus,
5 Qui omnes circumcisi erant. Populus
autem qui natus est in deserto,
6 Per quadraginta annos itineris latissimæ
solitudinis incircumcisus fuit: donec consumerentur,
qui non audierant vocem Domini,
& quibus ante juraverat, ut non ostenderet
eis terram lacte & melle manantem.
7 Horum filii in locum successerunt patrum, C
& circumcisi sunt a Josue: quia sicut
nati fuerant, in præputio erant, nec eos
in via aliquis circumciderat.
8 Postquam autem omnes circumcisi sunt,
manserunt in eodem castrorum loco, donec
sanarentur.
9 Dixitque Dominus ad Josue: Hodie abstuli
opprobrium Ægypti a vobis. Vocatumque
est nomen loci illius Galgala usque in
præsentem diem.
10 Manseruntque filii Israel in Galgalis,
& fecerunt Phase quartadecima die mensis
ad vesperum, in campestribus Jericho:
11 Et comederunt de frugibus terræ die altero, D
azymos panes, & polentam ejusdem anni.
12 Defecitque manna postquam comederunt
de frugibus terræ, nec usi sunt ultra cibo
illo filii Israel, sed comederunt de frugibus
præsentis anni terræ Chanaan.
13 Cum autem esset Josue in agro urbis
Jericho, levavit oculos, & vidit virum stantem
contra se, evaginatum tenentem gladium,
perrexitque ad eum, & ait: Noster
es, an adversariorum?
14 Qui respondit: Nequaquam, sed sum
princeps exercitus Domini, & nunc venio.
15 Cecidit Josue pronus in terram. Et adorans
ait: Quid Dominus meus loquitur
ad servum suum?
16 * Solve, inquit, calceamentum tuum de *Exod. 3. b. 5.
pedibus tuis; locus enim, in quo stas, sanctus Act. 7.
est. Fecitque Josue, ut sibi fuerat impe- d. 33.
ratum.

CAPUT VI.

Post varios septem dierum circuitus cum arca, Jericho capta funditus deletur: sola servatur Rahab cum suis; reædificatori urbis maledicitur.

1 JEricho autem clausa erat atque muni- A
ta, timore filiorum Israel, & nullus
egredi audebat, aut ingredi.
2 Dixitque Dominus ad Josue: Ecce dedi
in manu tua Jericho, & regem ejus, omnesque
fortes viros.
3 Circuite urbem cuncti bellatores semel
per diem: sic facietis sex diebus.
4 Septimo autem die sacerdotes tollant septem
buccinas, quarum usus est in jubilæo, &
præcedant arcam fœderis: septiesq; circuibitis
civitatem, & sacerdotes clangent buccinis.
5 Cumque insonuerit vox tubæ longior
atque concisior, & in auribus vestris in-

cre-

crepuerit, conclamabit omnis populus vocife-
ratione maxima, & muri funditus corruent
civitatis, ingredienturque singuli per locum,
contra quem steterint.
6 Vocavit ergo Josue filius Nun sacerdotes,
& dixit ad eos: Tollite arcam fœderis: & se-
ptem alii sacerdotes tollant septem jubilæorum
buccinas, & incedant ante arcam Domini.
7 Ad populum quoque ait: Ite, & circuite ci-
vitatem armati, præcedentes arcam Domini.
8 Cumque Josue verba finisset, & septem
sacerdotes septem buccinis clangerent ante
B arcam fœderis Domini,
9 Omnisque præcederet armatus exercitus,
reliquum vulgus arcam sequebatur, ac buc-
cinis omnia concrepabant.
10 Præceperat autem Josue populo, dicens:
Non clamabitis, nec audietur vox vestra, ne-
que ullus sermo ex ore vestro egredietur: do-
nec veniat dies, in quo dicam vobis: Cla-
mate, & vociferamini.
11 Circuivit ergo arca Domini civitatem se-
mel per diem, & reversa in castra mansit ibi.
12 Igitur Josue de nocte consurgente, tu-
lerunt sacerdotes arcam Domini,
13 Et septem ex eis septem buccinas, qua-
rum in jubilæo usus est: præcedebantque ar-
cam Domini ambulantes atque clangentes:
& armatus populus ibat ante eos, vulgus au-
tem reliquum sequebatur arcam, & buccinis
personabat.
14 Circuieruntque civitatem secundo die
semel, & reversi sunt in castra. Sic fece-
runt sex diebus.
15 Die autem septimo diluculo consur-
gentes, circuierunt urbem, sicut dispositum
C erat, septies.
16 Cumque septimo circuitu clangerent
buccinis sacerdotes, dixit Josue ad omnem
Israel: Vociferamini; tradidit enim vobis
Dominus civitatem:
17 Sitque civitas hæc anathema, & omnia quę
* Sup. 2. a. 4. Heb. 11. f. 31. in ea sunt, Dño: sola Rahab meretrix vivat
cum universis, qui cum ea in domo sunt: * abs-
condit enim nuntios, quos direximus.
18 Vos autem cavete, ne de his, quæ præce-
pta sunt, quippiam contingatis, & sitis præ-
varicationis rei, & omnia castra Israel sub
peccato sint, atque turbentur.
19 Quidquid autem auri & argenti fuerit, &
vasorum æneorum ac ferri, Domino conse-
* Heb. 11. f. 30. cretur, repositum in thesauris ejus.
20 * Igitur omni populo vociferante, & clan-
gentibus tubis, postquam in aures multitudi-
nis vox sonitusque increpuit, muri illico cor-
* 2. Mac. 12. c. 15. ruerunt: & ascendit unusquisque per locum,
qui contra se erat, * ceperuntque civitatem,
21 Et interfecerunt omnia, quæ erant in ea,
a viro usque ad mulierem, ab infante usque
ad senem. Boves quoque & oves & asinos in
D ore gladii percusserunt.
* Sup. 2. a. 1. & 14. 22 Duobus autem viris, qui * explorato-
res missi fuerant, dixit Josue: ingredimini
domum mulieris meretricis, & producite
eam, & omnia quæ illius sunt, sicut illi ju-
ramento firmastis.
* Heb. 11. f. 31. 23 * Ingressique juvenes eduxerunt Rahab,
& parentes ejus, fratres quoque, & cunctam
supellectilem ac cognationem illius, & extra
castra Israel manere fecerunt.
* Infr. 8. a. 2. 24 * Urbem autem, & omnia quæ erant in
ea, succenderunt, absque auro & argento, &
vasis æneis, ac ferro, quæ in ærarium Do-
mini consecrarunt.
25 Rahab vero meretricem, & domum patris
ejus, & omnia quæ habebat, fecit Josue vi-
vere, & habitaverunt in medio Israel usque in
præsentem diem: eo quod absconderit nun-
tios, quos miserat, ut explorarent Jericho. In
tempore illo imprecatus est Josue, dicens:
* 3. Regum 16. g. 34. 26 * Maledictus vir coram Dño, qui suscita-
verit & ædificaverit civitatem Jericho. In pri-
mogenito suo fundamenta illius jaciat, & in
novissimo liberorum ponat portas ejus.
27 Fuit ergo Dominus cum Josue, & nomen
ejus vulgatum est in omni terra.

CAPUT VII.

*Explorata urbe Hai, cedit populus Israel ho-
stibus propter furtum de anathemate Jericho;
quapropter post Josue lamentationem, missa
sorte, Achan lapidatur jussu Domini.*

1 FIlii * autem Israel prævaricati sunt man- A
datum, & usurpaverunt de anathemate. * Infr. 22. d. 20.
* Nam Achan filius Charmi, filii Zabdi, fi-
lii Zare de tribu Juda, tulit aliquid de ana- * 1. Par. 2. a. 7.
themate: iratusque est Dñs contra filios Israel.
2 Cumque mitteret Josue de Jericho viros
contra Hai, quæ est juxta Bethaven, ad o-
rientalem plagam oppidi Bethel, dixit eis:
Ascendite, & explorate terram. Qui præcepta
complentes exploraverunt Hai.
3 Et reversi dixerunt ei: Non ascendat o-
mnis populus, sed duo vel tria millia viro-
rum pergant, & deleant civitatem: quare o-
mnis populus frustra vexabitur contra hostes
paucissimos?
4 Ascenderunt ergo tria millia pugnato-
rum, qui statim terga vertentes
5 Percussi sunt a viris urbis Hai, & cor-
ruerunt ex eis triginta sex homines: perse-
cutique sunt eos adversarii de porta usque ad
Sabarim, & ceciderunt per prona fugientes:
pertimuitque cor populi, & instar aquæ li-
quefactum est.
6 Josue vero scidit vestimenta sua, & pro-
nus cecidit in terram coram arca Dñi usque
ad vesperam, tam ipse, quam omnes senes
Israel: miseruntq; pulverem super capita sua,
7 Et dixit Josue: Heu Domine Deus, quid B
voluisti traducere populum istum Jordanem
fluvium, ut traderes nos in manus Amor-
rhæi, & perderes? utinam ut cœpimus, man-
sissemus trans Jordanem.
8 Mi Domine Deus quid dicam, videns
Israelem hostibus suis terga vertentem?
9 Audient Chananæi, & omnes habitatores
terræ, & pariter conglobati circumdabunt nos,
atque delebunt nomen nostrum de terra: &
quid facies magno nomini tuo?
10 Dixitque Dominus ad Josue: Surge, cur
jaces pronus in terra?
11 Peccavit Israel, & prævaricatus est pa-
ctum meum: tuleruntque de anathemate, &
furati sunt, atque mentiti, & absconderunt
inter vasa sua.
12 Nec poterit Israel stare ante hostes suos,
eosque fugiet, quia pollutus est anathemate:
non ero ultra vobiscum, donec conteratis
eum, qui huius sceleris reus est.
13 Surge, sanctifica populum, & dic eis: * * Lev. 20. b. 7.
Sanctificamini in crastinum: hæc enim dicit Sup. 3. b. 5.
Dominus Deus Israel: Anathema in medio Num. 11. d. 18.
tui est Israel: non poteris stare coram hosti- 1. Reg. 16. b. 5.
bus tuis, donec deleatur ex te, qui hoc con-
taminatus est scelere.
14 Accedetisque mane singuli per tribus ve-
stras: & quamcumque tribum sors invenerit,
accedet per cognationes suas, & cognatio per
domos, domusque per viros.
15 Et quicumque ille in hoc facinore fuerit C
deprehensus, comburetur igni cum omni sub-
stantia sua: quoniam prævaricatus est pactum
Domini, & fecit nefas in Israel.
16 Surgens itaque Josue mane, applicuit Is-
rael per tribus suas, & inventa est tribus Juda.
17 Quæ cum juxta familias suas esset oblata,
inventa est familia Zare. Illam quoque per
domos offerens, reperit Zabdi:
18 Cujus domum in singulos dividens viros,
invenit Achan filium Charmi, filii Zabdi,
filii Zare de tribu Juda:
19 Et ait Josue ad Achan: Fili mi, da glo-
riam Domino Deo Israel, & confitere, atque
indica mihi, quid feceris: ne abscondas.
20 Respondditque Achan Josue, & dixit ei:
Vere ego peccavi Domino Deo Israel, &
sic & sic feci.
21 Vidi enim inter spolia pallium coccineum
valde bonum, & ducentos siclos argenti, re-
gulamque auream quinquaginta siclorum: &
concupiscens abstuli, & abscondi in terra con-

tra medium tabernaculi mei, argentumque fossa humo operui.

22 Misit ergo Josue ministros: qui currentes ad tabernaculum illius, repererunt cuncta abscondita in eodem loco, & argentum simul.

D 23 Auferentesque de tentorio tulerunt ea ad Josue, & ad omnes filios Israel, projeceruntque ante Dominum.

24 Tollens itaque Josue Achan filium Zare, argentumque & pallium, & auream regulam, filios quoque & filias ejus, boves & asinos, & oves, ipsumque tabernaculum, & cunctam supellectilem: & omnis Israel cum eo duxerunt eos ad vallem Achor:

25 Ubi dixit Josue: Quia turbasti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidavitque eum omnis Israel: & cuncta quæ illius erant, igne consumpta sunt.

26 Congregaveruntque super eum * acervum magnum lapidum, qui permanet usque in præsentem diem. Et aversus est furor Domini ab eis. Vocatumque est nomen loci illius, Vallis Achor, usque hodie.

* 2. Regum 18. d. 17.

CAPUT VIII.

Expugnata Hai, rex ejus suspenditur, erecto altari lapideo; Deuteronomium super lapides scribitur, & populo benedicitur.

A 1 DIxit autem Dominus ad Josue: Ne timeas, neque formides: tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, & consurgens ascende in oppidum Hai. Ecce tradidi in manu tua regem ejus, & populum, urbemque & terram,

2 Faciesque urbi Hai, & regi ejus, * sicut fecisti Jericho, & regi illius: prædam vero, & omnia animantia diripietis vobis: pone insidias urbi post eam.

* Sup. 6. d. 24.

3 Surrexitque Josue, & omnis exercitus bellatorum cum eo, ut ascenderent in Hai: & electa triginta millia virorum fortium misit nocte,

B 4 Præcepitque eis, dicens: Ponite insidias post civitatem, nec longius recedatis: & eritis omnes parati.

5 Ego autem, & reliqua multitudo, quæ mecum est, accedemus ex adverso contra urbem. Cumque exierint contra nos, * sicut ante fecimus, fugiemus, & terga vertemus:

* Sup. 7. a. 4.

6 Donec persequentes ab urbe longius protrahantur: putabunt enim nos fugere, sicut prius.

7 Nobis ergo fugientibus, & illis persequentibus, consurgetis de insidiis, & vastabitis civitatem: tradetque eam Dominus Deus vester in manus vestras.

8 Cumque ceperitis, succendite eam, & sic omnia facietis, ut jussi.

9 Dimisitque eos, & perrexerunt ad locum insidiarum, sederuntque inter Bethel & Hai, ad occidentalem plagam urbis Hai: Josue autem nocte illa in medio mansit populi:

10 Surgensque diluculo recensuit socios, & ascendit cum senioribus in fronte exercitus, vallatus auxilio pugnatorum.

C 11 Cumq; venissent, & ascendissent ex adverso civitatis, steterunt ad septentrionalem urbis plagam, inter quam & eos erat vallis media.

12 Quinque autem millia viros elegerat, & posuerat in insidiis inter Bethel & Hai, ex occidentali parte ejusdem civitatis:

13 Omnis vero reliquus exercitus ad aquilonem aciem dirigebat, ita ut novissimi illius multitudinis occidentalem plagam urbis attingerent. Abiit ergo Josue nocte illa, & stetit in vallis medio.

14 Quod cum vidisset rex Hai, festinavit mane, & egressus est cum omni exercitu civitatis, direxitque aciem contra desertum, ignorans quod post tergum laterent insidiæ.

15 Josue vero & omnis Israel cesserunt loco, simulantes metum, & fugientes per solitudinis viam.

16 At illi vociferantes pariter, & se mutuo cohortantes, persecuti sunt eos. Cumque recessissent a civitate,

D 17 Et ne unus quidem in urbe Hai & Bethel remansisset, qui non persequeretur Israel (sicut eruperant aperta oppida relinquentes,)

18 Dixit Dominus ad Josue: Leva clypeum, qui in manu tua est, contra urbem Hai, quoniam tibi tradam eam.

19 Cumque elevasset clypeum ex adverso civitatis, insidiæ, quæ latebant, surrexerunt confestim: & pergentes ad civitatem ceperunt, & succenderunt eam.

20 Viri autem civitatis, qui persequebantur Josue, respicientes & videntes fumum urbis ad cælum usque conscendere, non potuerunt ultra huc illucque diffugere: præsertim cum hi, qui simulaverant fugam, & tendebant ad solitudinem, contra persequentes fortissime restitissent:

21 Vidensque Josue, & omnis Israel, quod capta esset civitas, & fumus urbis ascenderet, reversus percussit viros Hai. E

22 Siquidem & illi, qui ceperant & succenderant civitatem, egressi ex urbe contra suos, medios hostium ferire cœperunt. Cum ergo ex utraque parte adversarii cæderentur, ita ut nullus de tanta multitudine salvaretur,

23 Regem quoque urbis Hai apprehenderunt viventem, & obtulerunt Josue.

24 Igitur omnibus interfectis, qui Israelem ad deserta tendentem fuerant persecuti, & in eodem loco gladio corruentibus, reversi filii Israel percusserunt civitatem.

25 Erant autem, qui in eodem die conciderant a viro usque ad mulierem, duodecim millia hominum, omnes urbis Hai.

26 Josue vero non contraxit manum, quam in sublime porrexerat, tenens clypeum, donec interficerentur omnes habitatores Hai.

27 Jumenta autem, & prædam civitatis diviserunt sibi filii Israel, sicut præceperat Dominus Josue. F

28 Qui succendit urbem, & fecit eam tumulum sempiternum.

29 Regem quoque ejus suspendit in patibulo usq; ad vesperam, & solis occasum. Præcepitque Josue, & deposuerunt cadaver ejus de cruce: projeceruntq; in ipso introitu civitatis, congesto super eum magno acervo lapidum, qui permanet usque in præsentem diem.

30 Tunc ædificavit Josue altare Domino Deo Israel in monte Hebal.

31 * Sicut præceperat Moyses famulus Domini filiis Israel, & scriptum est in volumine legis Moysi: Altare vero de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit: & obtulit super eo holocausta Domino, immolavitque pacificas victimas.

* Exod. 20. d. 25. Deuter. 27. b. 5.

G 32 Et scripsit super lapides Deuteronomium legis Moysi, quod ille digesserat coram filiis Israel.

33 Omnis autem populus, & majores natu, ducesque ac judices stabant ex utraque parte arcæ, in conspectu sacerdotum, qui portabant arcam fœderis Domini, ut advena, ita & indigena. Media pars eorum juxta montem Garizim, & media juxta montem Hebal, sicut præceperat Moyses famulus Domini. Et primum quidem benedixit populo Israel.

34 Post hæc legit omnia verba benedictionis & maledictionis, & cuncta, quæ scripta erant in legis volumine.

35 Nihil ex his, quæ Moyses jusserat, reliquit intactum, sed universa replicavit coram omni multitudine Israel, mulieribus, ac parvulis, & advenis, qui inter eos morabantur.

CAPUT IX.

Gabaonitæ simulatione longi itineris imponentes Josue, & principibus Israelitarum, interposito juramento salvantur; insecuto tamen murmure, perpetuo famulitio adstringuntur.

A 1 QUibus auditis, cuncti reges trans Jordanem, qui versabantur in montanis, & campestribus, in maritimis, ac littore magni maris, hi quoque, qui habitabant juxta Libanum, Hethæus, & Amorrhæus, Chananæus, Pherezæus, & Hevæus, & Jebusæus,

2 Congregati sunt pariter, ut pugnarent contra Josue, & Israel uno animo, eademque sententia.

3 At hi, qui habitabant in Gabaon, audientes cuncta, quæ fecerat Joſue Jericho, & Hai,

4 Et callide cogitantes, tulerunt ſibi cibaria, ſaccos veteres aſinis imponentes, & utres vinarios ſciſſos atque conſutos,

5 Calceamentaque perantiqua, quæ ad indicium vetuſtatis pittaciis conſuta erant, induti veteribus veſtimentis: panes quoque, quos portabant ob viaticum, duri erant, & in fruſta comminuti:

6 Perrexeruntque ad Joſue, qui tunc morabatur in caſtris Galgalæ, & dixerunt ei, atque ſimul omni Iſraeli: De terra longinqua venimus, pacem vobiſcum facere cupientes. Reſponderuntque viri Iſrael ad eos, atq; dixerunt:

B 7 Ne forte in terra, quæ nobis ſorte debetur, habitetis, & non poſſimus fœdus inire vobiſcum.

8 At illi ad Joſue: Servi, inquiunt, tui ſumus. Quibus Joſue ait: Quinam eſtis vos? & unde veniſtis?

9 Reſponderunt: De terra longinqua valde venerunt ſervi tui in nomine Domini Dei tui. Audivimus enim famam potentiæ ejus, cuncta quæ fecit in Ægypto,

** Num. 21. c. 24. 25.*

10 * Et duobus regibus Amorrhæorum, qui fuerunt trans Jordanem, Sehon regi Heſebon, & Og regi Baſan, qui erat in Aſtaroth.

11 Dixeruntque nobis ſeniores, & omnes habitatores terræ noſtræ: Tollite in manibus cibaria ob longiſſimam viam, & occurrite eis, & dicite: Servi veſtri ſumus: fœdus inite nobiſcũ.

12 En panes, quando egreſſi ſumus de domibus noſtris, ut veniremus ad vos, calidos ſumpſimus: nunc ſicci facti ſunt, & vetuſtate nimia comminuti.

13 Utres vini novos implevimus, nunc rupti ſunt & ſoluti: veſtes & calceamenta, quibus induimur, & quæ habemus in pedibus, ob longitudinem longioris viæ trita ſunt, & pene conſumpta.

C 14 Suſceperunt igitur de cibariis eorum, & os Domini non interrogaverunt.

**2. Reg. 21. a. 2.*

15 * Fecitque Joſue cum eis pacem, & inito fœdere pollicitus eſt, quod non occiderentur: principes quoque multitudinis juraverunt eis.

16 Poſt dies autem tres initi fœderis, audierunt, quod in vicino habitarent, & inter eos futuri eſſent.

17 Moveruntque caſtra filii Iſrael, & venerunt in civitates eorum die tertio, quarum hæc vocabula ſunt, Gabaon, & Caphira, & Beroth, & Cariathiarim.

18 Et non percuſſerunt eos, eo quod juraſſent eis principes multitudinis in nomine Domini Dei Iſrael. Murmuravit itaque omne vulgus contra principes.

19 Qui reſponderunt eis: Juravimus illis in nomine Domini Dei Iſrael, & idcirco non poſſumus eos contingere.

20 Sed hoc faciemus eis: Reſerventur quidem ut vivant, ne contra nos ira Domini concitetur, ſi pejeraverimus:

D 21 Sed ſic vivant, ut in uſus univerſæ multitudinis ligna cedant, aquaſque comportent. Quibus hæc loquentibus,

22 Vocavit Gabaonitas Joſue, & dixit eis: Cur nos decipere fraude voluiſtis, ut diceretis: Procul valde habitamus a vobis, cum in medio noſtris ſitis?

23 Itaque ſub maledictione eritis, & non deficiet de ſtirpe veſtra ligna cædens, aquaſque comportans in domum Dei mei.

24 Qui reſponderunt: Nuntiatum eſt nobis ſervis tuis, quod promiſiſſet Dominus Deus tuus Moyſi ſervo ſuo, ut traderet vobis omnem terram, & diſperderet cunctos habitatores ejus. Timuimus igitur valde, & providimus animabus noſtris, veſtro terrore compulſi, & hoc conſilium inivimus.

25 Nunc autem in manu tua ſumus: quod tibi bonum & rectum videtur, fac nobis.

26 Fecit ergo Joſue, ut dixerat, & liberavit eos de manu filiorum Iſrael, ut non occiderentur.

27 Decrevitque in illo die, eos eſſe in miniſterio cuncti populi, & altaris Domini, cædentes ligna, & aquas comportantes, uſque in præſens tempus, in loco, quem Dominus elegiſſet.

CAPUT X.

Quinque reges oppugnantes urbem Gabaon, immoto ſole unius diei ſpatio, vincuntur; & ex ſpelunca extracti ſuſpenduntur, pluresque alii reges, & civitates exſcinduntur.

1 QUæ cum audiſſet Adoniſedec rex Jeruſalem, quod ſcilicet cepiſſet Joſue Hai, & ſubvertiſſet eam (ſicut enim fecerat Jericho & regi ejus, ſic fecit Hai & regi illius) & quod transfugiſſent Gabaonitæ ad Iſrael, & eſſent fœderati eorum, A

2 Timuit valde. Urbs enim magna erat Gabaon, & una civitatum regalium, & major oppido Hai, omneſque bellatores ejus fortiſſimi.

3 Miſit ergo Adoniſedec rex Jeruſalem ad Oham regem Hebron, & ad Pharam regem Jerimoth, ad Japhia quoque regem Lachis, & ad Dabir regem Eglon, dicens:

4 Ad me aſcendite, & ferte præſidium, ut expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Joſue, & ad filios Iſrael.

5 Congregati igitur aſcenderunt quinque reges Amorrhæorum, rex Jeruſalem, rex Hebron, rex Jerimoth, rex Lachis, rex Eglon, ſimul cum exercitibus ſuis, & caſtrametati ſunt circa Gabaon, oppugnantes eam. B

6 Habitatores autem Gabaon urbis obſeſſæ miſerunt ad Joſue, qui tunc morabatur in caſtris apud Galgalam, & dixerunt ei: Ne retrahas manus tuas ab auxilio ſervorum tuorum: aſcende cito, & libera nos, ferque præſidium: convenerunt enim adverſum nos omnes reges Amorrhæorum, qui habitant in montanis.

7 Aſcenditque Joſue de Galgalis, & omnis exercitus bellatorum cum eo, viri fortiſſimi.

8 Dixitque Dominus ad Joſue: Ne timeas eos; in manus enim tuas tradidi illos: nullus ex eis tibi reſiſtere poterit.

9 Irruit itaque Joſue ſuper eos repente, tota nocte aſcendens de Galgalis:

10 Et * conturbavit eos Dñs a facie Iſrael: contrivitque plaga magna in Gabaon, ac perſecutus eſt eos per viam aſcenſus Beth-horon, & percuſſit uſque Azeca & Maceda.

**Confer cum 1. Reg. 7. 10.*

C 11 Cumque fugerent filios Iſrael, & eſſent in deſcenſu Beth-horon, Dominus miſit ſuper eos lapides magnos de cælo uſque ad Azeca: & mortui ſunt multo plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percuſſerant filii Iſrael.

12 Tunc locutus eſt Joſue Dño in die, qua tradidit Amorrhæum in conſpectu filiorum Iſrael, dixitque coram eis: Sol contra Gabaon ne movearis, & Luna contra vallem Ajalon.

13 Steteruntque * Sol & Luna, donec ulciſceretur ſe gens de inimicis ſuis. Nonne ſcriptum eſt hoc in libro juſtorum? Stetit itaque Sol in medio cæli, & non feſtinavit occumbere ſpatio unius diei.

** Eccl. 45. a. 5. Iſa. 28. f. 21.*

14 Non fuit antea, nec poſtea tam longa dies, obediente Domino voci hominis, & pugnante pro Iſrael.

15 Reverſuſque eſt Joſue cum omni Iſrael in caſtra Galgalæ.

16 Fugerant enim quinque reges, & ſe abſconderant in ſpelunca urbis Maceda,

17 Nuntiatumque eſt Joſue, quod inventi eſſent quinque reges latentes in ſpelunca urbis Maceda,

18 Qui præcepit ſociis, & ait: Volvite ſaxa ingentia ad os ſpeluncæ, & ponite viros induſtrios, qui clauſos cuſtodiant: D

19 Vos autem nolite ſtare, ſed perſequimini hoſtes, & extremos quoſque fugientium cædite: nec dimittatis eos urbium ſuarum intrare præſidia, quos tradidit Dominus Deus in manus veſtras.

20 Cæſis ergo adverſariis plaga magna, & uſque ad internecionem pene conſumptis, hi qui Iſrael effugere potuerunt, ingreſſi ſunt civitates munitas.

21 Reverſuſque eſt omnis exercitus ad Joſue in Maceda, ubi tunc erant caſtra, ſani & integro numero: nulluſque contra filios Iſrael mutire auſus eſt.

22 Præcepitque Joſue, dicens: Aperite os
ſpelunçæ, & producite ad me quinque reges,
qui in ea latitant.
23 Feceruntque miniſtri, ut ſibi fuerat im-
peratum: & eduxerunt ad eum quinq; reges de
ſpelunca, regem Jeruſalem, regem Hebron, re-
gem Jerimoth, regem Lachis, regem Eglon.
E 24 Cumque educti eſſent ad eum, vocavit
omnes viros Iſrael, & ait ad principes exer-
citus, qui ſecum erant: Ite, & ponite pedes
ſuper colla regum iſtorum. Qui cum perrexiſ-
ſent, & ſubjectorum colla pedibus calcarent,
25 Rurſum ait ad eos: Nolite timere, nec
paveatis: confortamini, & eſtote robuſti;
ſic enim faciet Dominus cunctis hoſtibus ve-
ſtris, adverſum quos dimicatis.
26 Percuſſitque Joſue, & interfecit eos, at-
que ſuſpendit ſuper quinque ſtipites: fue-
runtque ſuſpenſi uſque ad veſperum.
* Deut. 21. d. 23. 27 * Cumque occumberet ſol, præcepit ſo-
ciis, ut deponerent eos de patibulis. Qui de-
poſitos projecerunt in ſpeluncam, in qua la-
tuerant, & poſuerunt ſuper os ejus ſaxa in-
gentia, quæ permanent uſque in præſens.
28 Eodem quoque die Macedam cepit Jo-
ſue, & percuſſit eam in ore gladii, regemque
illius interfecit, & omnes habitatores ejus:
non dimiſit in ea ſaltem parvas reliquias. Fe-
citque regi Maceda, ſicut fecerat regi Jericho.
F 29 Tranſivit autem cum omni Iſrael de
Maceda in Lebna, & pugnabat contra eam:
30 Quam tradidit Dominus cum rege ſuo
in manus Iſrael: percuſſeruntque urbem in
ore gladii, & omnes habitatores ejus: non di-
miſerunt in ea ullas reliquias. Feceruntque
*Sup. 6. a. 2. regi Lebna, * ſicut fecerant regi Jericho.
31 De Lebna tranſivit in Lachis cum omni
Iſrael: & exercitu per gyrum diſpoſito op-
pugnabat eam.
32 Traditque Dominus Lachis in manus
Iſrael, & cepit eam die altero, atque percuſ-
ſit in ore gladii, omnemque animam, quæ
fuerat in ea, ſicut fecerat Lebna.
33 Eo tempore aſcendit Horam rex Gazer,
ut auxiliaretur Lachis: quem percuſſit Joſue
cum omni populo ejus uſq; ad internecionem.
34 Tranſivitque de Lachis in Eglon, &
circumdedit,
35 Atque expugnavit eam eadem die: per-
cuſſitque in ore gladii omnes animas, quæ e-
rant in ea, juxta omnia quæ fecerat Lachis.
36 Aſcendit quoque cum omni Iſrael de E-
glon in Hebron, & pugnavit contra eam:
G 37 Cepit eam, & percuſſit in ore gladii, re-
gem quoque ejus, & omnia oppida regionis il-
lius, univerſaſque animas, quæ in ea fuerant
commoratæ; non reliquit in ea ullas reliquias:
ſicut fecerat Eglon, ſic fecit & Hebron, cun-
cta, quæ in ea reperit, conſumens gladio.
38 Inde reverſus in Dabir,
39 Cepit eam, atque vaſtavit: regem quo-
que ejus, atque omnia per circuitum oppida
percuſſit in ore gladii: non dimiſit in ea ullas
reliquias: ſicut fecerat Hebron & Lebna & re-
gibus earum, ſic fecit Dabir & regi illius.
40 Percuſſit itaque Joſue omnem terram mon-
tanam & meridianam atq; campeſtrem, & Aſe-
doth, cum regibus ſuis: non dimiſit in ea ul-
las reliquias, ſed omne quod ſpirare poterat,
interfecit, ſicut præceperat ei Dñs Deus Iſrael
41 A Cadesbarne uſque Gazam. Omnem
terram Goſen uſque Gabaon,
42 Univerſoſque reges, & regiones eorum
uno impetu cepit atque vaſtavit. Dominus
enim Deus Iſrael pugnavit pro eo.
43 Reverſuſque eſt cum omni Iſrael ad lo-
cum caſtrorum in Galgala.

CAPUT XI.

*Expugnat Joſue regem Jabin cum aliis pluri-
mis regibus ac populis, omnia ſervans, quæ
Dominus Moyſi præceperat.*

A 1 QUæ cum audiſſet Jabin rex Aſor, miſit
ad Jobab regem Madon, & ad regem
Semeron, atque ad regem Achſaph:
2 Ad reges quoque aquilonis, qui habita-
bant in montanis, & in planitie contra me-
ridiem Ceneroth, in campeſtribus quoque,
& in regionibus Dor juxta mare:
3 Chananæum quoque ab oriente & oc-
cidente, & Amorrhæum, atque Hethæum,
ac Pherezæum, & Jebuſæum in montanis:
Hevæum quoque, qui habitabat ad radices
Hermon in terra Maſpha.
4 Egreſſique ſunt omnes cum turmis ſuis,
populus multus nimis ſicut arena quæ eſt
in littore maris, equi quoque, & currus im-
menſæ multitudinis.
5 Conveneruntque omnes reges iſti in unum B
ad Aquas Merom, ut pugnarent contra Iſrael.
6 Dixitque Dominus ad Joſue: Ne timeas
eos: cras enim hac eadem hora ego tradam om-
nes iſtos vulnerandos in conſpectu Iſrael: equos
eorum ſubnervabis, & currus igne combures.
7 Venitque Joſue, & omnis exercitus cum
eo adverſus illos ad Aquas Merom ſubito, &
irruerunt ſuper eos,
8 Tradiditque illos Dominus in manus Iſra-
el. Qui percuſſerunt eos, & perſecuti ſunt
uſque ad Sidonem magnam, & aquas Maſere-
photh, campumque Maſphe, qui eſt ad o-
rientalem illius partem. Ita percuſſit omnes,
ut nullas dimitteret ex eis reliquias:
9 Fecitque, ſicut præceperat ei Dominus,
equos eorum ſubnervavit, curruſque combuſſit
igni.
10 Reverſuſque ſtatim cepit Aſor, & regem
ejus percuſſit gladio. Aſor enim antiquitus
inter omnia regna hæc principatum tenebat.
11 Percuſſitque omnes animas, quæ ibi-
dem morabantur: non dimiſit in ea ullas re-
liquias, ſed uſque ad internecionem univerſa
vaſtavit, ipſamque urbem peremit incendio.
12 Et omnes per circuitum civitates, regeſ- C
que earum cepit, percuſſit, atque delevit, * * Deut. 7. a. 1.
ſicut præceperat ei Moyſes famulus Domini.
13 Abſque urbibus, quæ erant in collibus & in
tumulis ſitæ, cæteras ſuccendit Iſrael: unam
tantum Aſor munitiſſimam flamma conſum-
pſit.
14 Omnemque prædam iſtarum urbium ac
jumenta diviſerunt ſibi filii Iſrael, cunctis
hominibus interfectis.
15 * Sicut præceperat Dominus Moyſi ſer- *Exod. 34. b. 11. Deut. 7. a. 1.
vo ſuo, ita præcepit Moyſes Joſue, & ille
univerſa complevit: non præteriit de uni-
verſis mandatis nec unum quidem verbum,
quod juſſerat Dominus Moyſi.
16 Cepit itaque Joſue omnem terram mon-
tanam, & meridianam, terramque Goſen,
& planitiem, & occidentalem plagam, mon-
temque Iſrael, & campeſtria ejus:
17 Et partem montis, quæ aſcendit Seir
uſque Baalgad, per planitiem Libani ſubter
montem Hermon; omnes reges eorum cepit,
percuſſit, & occidit.
18 Multo tempore pugnavit Joſue contra D
reges iſtos.
19 Non fuit civitas, quæ ſe traderet filiis
Iſrael, præter Hevæum, qui habitabat in
Gabaon: omnes enim bellando cepit.
20 Domini enim ſententia fuerat, ut in-
durarentur corda eorum, & pugnarent con-
tra Iſrael, & caderent, & non mererentur
ullam clementiam, ac perirent, ſicut præce-
perat Dominus Moyſi.
21 In illo tempore venit Joſue, & inter-
fecit Enacim de montanis, Hebron, & Da-
bir, & Anab, & de omni monte Juda & Iſ-
rael, urbeſque eorum delevit.
22 Non reliquit ullum de ſtirpe Enacim in
terra filiorum Iſrael: abſque civitatibus Gaza,
& Geth, & Azoto, in quibus ſolis relicti ſunt.
23 Cepit ergo Joſue omnem terram, ſicut
locutus eſt Dominus ad Moyſen, & tradidit
eam in poſſeſſionem filiis Iſrael ſecundum
partes, & tribus ſuas: * quievitque terra a * Infr. 14. d. 15.
præliis.

CAPUT XII.

*Numerantur reges 31. citra & ultra Jorda-
nem, quos percuſſerant Moyſes & Joſue.*

1 HI ſunt reges, quos percuſſerunt filii A
Iſrael, & poſſederunt terram eorum
trans Jordanem ad ſolis ortum, a torrente
Arnon uſque ad montem Hermon, & omnem

orientalem plagam, quæ respicit solitudinem.

2 Sehon rex Amorrhæorum, qui habitavit in Hesebon, dominatus est ab Aroer, quæ sita est super ripam torrentis Arnon, & mediæ partis in valle, dimidiæque Galaad, usque ad torrentem Jaboc, qui est terminus filiorum Ammon.

3 Et a solitudine usque ad mare Ceneroth contra orientem, & usque ad mare deserti, quod est mare salsissimum, ad orientalem plagam per viam, quæ ducit Bethsimoth: & ab australi parte, quæ subjacet Asedoth, usque Phasga.

4 Terminus Og regis Basan, de reliquiis Raphaim, qui habitavit in Astaroth, & in Edrai, & dominatus est in monte Hermon, & in Salecha, atque in universa Basan, usque ad terminos

5 Gessuri, & Machati, & dimidiæ partis Galaad: terminos Sehon regis Hesebon.

6 Moyses famulus Domini, & filii Israel percusserunt eos, tradiditque terram eorum Moyses in possessionem Rubenitis, & Gaditis, & dimidiæ tribui Manasse.

7 Hi sunt reges terræ, quos percussit Josue, & filii Israel trans Jordanem ad occidentalem plagam, a Baalgad in campo Libani, usque ad montem, cujus pars ascendit in Seir: tradiditque eam Josue in possessionem tribubus Israel, singulis partes suas,

8 Tam in montanis, quam in planis atque campestribus. In Asedoth, & in solitudine, ac in meridie Hethæus fuit & Amorrhæus, Chananæus, & Pherezæus, Hevæus & Jebusæus.

9 Rex Jericho unus: rex Hai, quæ est ex latere Bethel, unus,

10 Rex Jerusalem unus, rex Hebron unus,

11 Rex Jerimoth unus, rex Lachis unus,

12 Rex Eglon unus, rex Gazer unus,

13 Rex Dabir unus, rex Gader unus,

14 Rex Herma unus, rex Hered unus,

15 Rex Lebna unus, rex Odullam unus,

16 Rex Maceda unus, rex Bethel unus,

17 Rex Taphua unus, rex Opher unus,

18 Rex Aphec unus, rex Saron unus,

19 Rex Madon unus, rex Asor unus,

20 Rex Semeron unus, rex Achsaph unus,

21 Rex Thenac unus, rex Mageddo unus,

22 Rex Cades unus, rex Jachanan Carmeli unus,

23 Rex Dor, & provinciæ Dor unus, rex gentium Galgal unus,

24 Rex Thersa unus: omnes reges triginta unus.

CAPUT XIII.

Jubet Dominus Josue, ut terram occupatam Israelitis dividat: recensentur jam ante assignatæ portiones Ruben, Gad, & dimidiæ tribui Manasse trans Jordanem.

1 JOsue senex, provectæque ætatis erat, & dixit Dominus ad eum: Senuisti, & longævus es, terraque latissima derelicta est, quæ necdum sorte divisa est:

2 Omnis videlicet Galilæa, Philisthiim, & universa Gessuri.

3 A fluvio turbido, qui irrigat Ægyptum, usq; ad terminos Accaron contra aquilonem: terra Chanaan, quæ in quinque regulos Philisthiim dividitur, Gazæos, & Azotios, Ascalonitas, Gethæos, & Accaronitas.

4 Ad meridiem vero sunt Hevæi, omnis terra Chanaan, & Maara Sidoniorum usque Apheca & terminos Amorrhæi,

5 Ejusque confinia. Libani quoque regio contra orientem, a Baalgad sub monte Hermon, donec ingrediaris Emath.

6 Omnium qui habitant in monte, a Libano usque ad Aquas Maserephoth, universique Sidonii. Ego sum, qui delebo eos a facie filiorum Israel. Veniat ergo in partem hæreditatis Israel, sicut præcepi tibi.

7 Et nunc divide terram in possessionem novem tribubus, & dimidiæ tribui Manasse,

8 Cum qua Ruben & Gad possederunt terram, * quam tradidit eis Moyses famulus Domini, trans fluenta Jordanis ad orientalem plagam, [* Num. 32. f. 33.]

9 Ab Aroer, quæ sita est in ripa torrentis Arnon, & in vallis medio, universaque campestria Medaba usque Dibon:

10 Et cunctas civitates Sehon regis Amorrhæi, qui regnavit in Hesebon, usque ad terminos filiorum Ammon.

11 Et Galaad, ac terminum Gessuri & Machati, & omnem montem Hermon, & universam Basan usque ad Salecha,

12 Omne regnum Og in Basan, qui regnavit in Astaroth & Edrai: ipse fuit de reliquiis Raphaim: percussitque eos Moyses, atque delevit.

13 Nolueruntque disperdere filii Israel Gessuri & Machati: & habitaverunt in medio Israel usque in præsentem diem.

14 * Tribui autem Levi non dedit possessionem: sed sacrificia, & victimæ Dñi Dei Israel, ipsa est ejus hæreditas, sicut locutus est illi. [* Num. 18. a. 11. c. 20.]

15 Dedit ergo Moyses possessionem tribui filiorum Ruben juxta cognationes suas.

16 Fuitque terminus eorum ab Aroer, quæ sita est in ripa torrentis Arnon, & in valle ejusdem torrentis media: universam planitiem, quæ ducit Medaba,

17 Et Hesebon, cunctosque viculos earum, qui sunt in campestribus: Dibon quoque, & Bamothbaal, & oppidum Baalmaon,

18 Et Jassa, & Cedimoth, & Mephaath

19 Et Cariathaim, & Sabama, & Sarathasar in monte convallis.

20 Bethphogor & Asedoth, Phasga & Bethiesimoth,

21 Et omnes urbes campestres, universaque regna Sehon regis Amorrhæi, qui regnavit in Hesebon, * quem percussit Moyses cum principibus Madian: Hevæum, & Recem, & Sur, & Hur, & Rebe duces Sehon habitatores terræ. [* Num 31. b. 8.]

22 Et Balaam filium Beor ariolum occiderunt filii Israel gladio cum cæteris interfectis.

23 Factusq; est terminus filiorum Ruben Jordanis fluvius. Hæc est possessio Rubenitarum per cognationes suas, urbium & viculorum.

24 Deditque Moyses tribui Gad, & filiis ejus per cognationes suas possessionem, cujus hæc divisio est:

25 Terminus Jaser, & omnes civitates Galaad, & dimidiam partem terræ filiorum Ammon, usque ad Aroer, quæ est contra Rabba.

26 Et ab Hesebon usque Ramoth, Masphe & Betenim: & a Manaim usq; ad terminos Dabir:

27 In valle quoque Betharan, & Bethnemra, & Socoth, & Saphon, reliquam partem regni Sehon regis Hesebon; hujus quoque finis Jordanis est, usque ad extremam partem maris Cenereth trans Jordanem ad orientalem plagam.

28 Hæc est possessio filiorum Gad per familias suas, civitates & villæ earum.

29 Dedit & dimidiæ tribui Manasse, filiisque ejus juxta cognationes suas possessionem,

30 Cujus hoc principium est: a Manaim universam Basan, & cuncta regna Og regis Basan, omnesque vicos Jair, qui sunt in Basan, sexaginta oppida:

31 Et dimidiam partem Galaad, & Astaroth, & Edrai, urbes regni Og in Basan: filiis Machir, filii Manasse dimidiæ parti filiorum Machir juxta cognationes suas.

32 Hanc possessionem divisit Moyses in campestribus Moab trans Jordanem contra Jericho ad orientalem plagam.

33 * Tribui autem Levi non dedit possessionem: quoniam Dominus Deus Israel ipse est possessio ejus, ut locutus est illi. [* Num. 18. b. 8. c. 20.]

CAPUT XIV.

Caleb accipit Hebron in hæreditatem sibi a Deo promissam, eo quod aliis exploratoribus detrahentibus terræ promissæ, ipse secutus sit Dominum.

1 HOc est, quod possederunt filii Israel in terra Chanaan, quam dederunt eis Eleazar sacerdos; & Josue filius Nun, & principes familiarum per tribus Israel,

2 Sorte omnia dividentes, * sicut præceperat Dominus in manu Moysi, novem tribubus, & dimidiæ tribui. [* Num. 34. c. 13.]

3 Duabus enim tribubus, & dimidiæ dederat Moyses trans Jordanem possessionem: absque Levitis, qui nihil terræ acceperunt inter fratres suos.
B
4 Sed in eorum successerunt locum filii Joseph in duas divisi tribus, Manasse & Ephraim: nec acceperunt Levitæ aliam in terra partem, nisi urbes ad habitandum, & suburbana earum ad alenda jumenta & pecora sua.
5 Sicut præceperat Dominus Moysi, ita fecerunt filii Israel, & diviserunt terram.
6 Accesserunt itaque filii Juda ad Josue in Galgala, locutusque est ad eum Caleb filius Jephone Cenezæus: * Nosti, quid locutus sit Dñs ad Moysen hominem Dei de me & te in Cadesbarne.
*Num. 14. d. 24.
*Num. 13. 4.
7 Quadraginta annorum eram, quando misit* me Moyses famulus Domini de Cadesbarne, ut considerarem terram, nuntiavique ei quod mihi verum videbatur.
C
8 Fratres autem mei, qui ascenderant mecum, dissolverunt cor populi: & nihilominus ego secutus sum Dñm Deum meum.
9 Juravitque Moyses in die illo, dicens: Terra, quam calcavit pes tuus, erit possessio tua, & filiorum tuorum in æternum, quia secutus es Dominum Deum meum.
10 Concessit ergo Dominus vitam mihi, sicut pollicitus est, usque in præsentem diem. Quadraginta & quinque anni sunt, ex quo locutus est Dominus verbum istud ad Moysen, quando ambulabat Israel per solitudinem: hodie octoginta quinque annorum sum,
D
*Eccl. 45. b. 11.
11 Sic valens, ut eo valebam tempore, quando ad explorandum missus sum: * illius in me temporis fortitudo usque hodie perseverat, tam ad bellandum, quam ad gradiendum.
12 Da ergo mihi montem istum, quem pollicitus est Dñs, te quoque audiente, in quo Enacim sunt, & urbes magnæ atque munitæ: si forte sit Dominus mecum, & potuero delere eos, sicut promisit mihi.
13 Benedixitque ei Josue, & tradidit ei Hebron in possessionem.
14 Atque ex eo fuit Hebron Caleb filio Jephone Cenezæo usque in præsentem diem, quia secutus est Dominum Deum Israel.
15 Nomen Hebron ante vocabatur Cariath-Arbe. Adam maximus ibi inter Enacim situs est: & terra * cessavit a præliis.
*Sup. 11. 23.

CAPUT XV.

Sors tribus Judæ, civitates & villæ earum. Othoniel accipit Axam filiam Caleb, eo quod obtinuerit Cariath Sepher, additurque ei terra irrigua.

A
*Num. 34. a. 3.
1 IGitur sors filiorum Judæ per cognationes suas ista fuit: * A termino Edom desertum Sin contra meridiem, & usque ad extremam partem australis plagæ.
2 Initium ejus a summitate maris salsissimi, & a lingua ejus, quæ respicit meridiem:
3 Egrediturque contra ascensum Scorpionis, & pertransit in Sina: ascenditque in Cadesbarne, & pervenit in Esron, ascendens ad Addar, & circuiens Carcaa,
4 Atque inde pertransiens in Asemona, & perveniens ad torrentem Ægypti: eruntque termini ejus mare magnum. Hic erit finis meridianæ plagæ.
5 Ab oriente vero erit initium mare salsissimum usque ad extrema Jordanis: & ea, quæ respiciunt ad aquilonem, a lingua maris usque ad eumdem Jordanis fluvium.
B
6 Ascenditque terminus in Beth Hagla, & transit ab aquilone in Beth-araba, ascendens ad lapidem Boen filii Ruben,
7 Et tendens usque ad terminos Debera de valle Achor, contra aquilonem respiciens Galgala, quæ est ex adverso Ascensionis Adommim, ab australi parte torrentis: transitque aquas, quæ vocantur Fons Solis: & erunt exitus ejus ad Fontem Rogel:
8 Ascenditque per convallem filii Ennom ex latere Jebusæi ad meridiem, hæc est Jerusalem: & inde se erigens ad verticem montis, qui est contra Geennom ad occidentem, in summitate vallis Raphaim contra aquilonem:
C
9 Pertransitque a vertice montis usque ad fontem aquæ Nephtoa, & pervenit usque ad vicos montis Ephron, inclinaturque in Baala, quæ est Cariathiarim, id est urbs silvarum:
10 Et circuit de Balaa contra occidentem usque ad montem Seir: transitque juxta latus montis Jarim ad aquilonem in Cheslon: & descendit in Bethsames, transitque in Thamna,
11 Et pervenit contra aquilonem partis Accaron ex latere: inclinaturque Sechrona, & transit montem Baala: pervenitque in Jebneel, & magni maris contra occidentem fine concluditur.
12 Hi sunt termini filiorum Juda per circuitum in cognationibus suis.
13 Caleb vero filio Jephone dedit partem in medio filiorum Juda, sicut præceperat ei Dñs, Cariath Arbe patris Enac, ipsa est Hebron.
D
*Jud. 1. 10. & Num. 13. 23. 20.
14 * Delevitque ex ea Caleb tres filios Enac, Sesai, & Ahiman, & Tholmai de stirpe Enac.
15 Atque inde conscendens venit ad habitatores Dabir, quæ prius vocabatur Cariath Sepher, id est civitas litterarum.
16 Dixitque Caleb: Qui percusserit Cariath Sepher, & ceperit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem.
17 Cepitque eam Othoniel filius Cenez frater Caleb junior: deditque ei Axam filiam suam uxorem.
18 Quæ, cum pergerent simul, suasa est a viro suo, ut peteret a patre suo agrum, suspiravitque, ut sedebat in asino. Cui Caleb: Quid habes? inquit:
19 At illa respondit: Da mihi benedictionem: terram australem & arentem dedisti mihi, junge & irriguam. Dedit itaque ei Caleb irriguum superius & inferius.
20 Hæc est possessio tribus filiorum Juda per cognationes suas.
E
21 Erantque civitates ab extremis partibus filiorum Juda juxta terminos Edom a meridie: Cabseel & Eder & Jagur,
22 Et Cina & Dimona & Adada,
23 Et Cades & Asor & Jethnam,
24 Ziph & Telem & Baloth,
25 Asor nova & Carioth, Hesron, hæc est Asor.
26 Amam, Sama, & Molada,
27 Et Asergadda & Hassemon & Bethphelet,
28 Et Hasersual & Bersabee & Baziothia,
29 Et Baala & Iim & Esem,
30 Et Eltholad & Cesil & Harma,
31 Et Siceleg & Medemena & Sensenna,
32 Lebaoth & Selim & Aen & Remmon. Omnes civitates viginti novem, & villæ earum.
F
33 In campestribus vero Estaol & Sarea & Asena,
34 Et Zanoe & Ænganim & Taphua & Enaim,
35 Et Jerimoth & Adullam, Socho & Azeca,
36 Et Saraim & Adithaim & Gedera & Gederothaim: urbes quatuordecim, & villæ earum.
37 Sanan & Hadassa & Magdalgad,
38 Delean & Masepha & Jecthel,
39 Lachis & Bascath & Eglon
40 Chebbon & Leheman & Cethlis,
41 Et Gideroth & Bethdagon & Naama & Maceda: civitates sexdecim, & villæ earum.
42 Labana & Ether & Asan,
43 Jephtha & Esna & Nesib,
44 Et Ceila & Achzib & Maresa: civitates novem, & villæ earum.
45 Accaron cum vicis & villulis suis,
45 Ab Accaron usque ad mare: omnia quæ vergunt ad Azotum, & viculos ejus:
47 Azotus cum vicis & villulis suis. Gaza cum vicis & villulis suis, usque ad torrentem Ægypti, & mare magnum terminus ejus.
48 Et in monte Samir & Jether & Socoth,
49 Et Danna & Cariathsenna, hæc est Dabir:
G
50 Anab & Isthemo & Anim,
51 Gosen & Olon & Gilo: civitates undecim & villæ earum.
52 Arab & Ruma & Esaan,
53 Et Janum & Beththaphua & Apheca,
54 Athmatha & Cariatharbe, hæc est Hebron, & Sior: civitates novem, & villæ earum.
55 Maon & Carmel & Ziph & Jota,
56 Jezrael & Jucadam & Zanoe,

57 Accain, Gabaa, & Thamna: civitates
decem, & villæ earum.
58 Halhul, & Bessur, & Gedor,
59 Mareth, & Bethanoth, & Eltecon:
civitates sex & villæ earum.
60 Cariathbaal, hæc est Cariathiarim urbs
silvarum, & Arebba: civitates duæ, & vil-
læ earum.
61 In deserto Betharaba, Meddin, & Sa-
chacha,
62 Et Nebsan, & civitas salis, & Engad-
di: civitates sex, & villæ earum.
63 Jebusæum autem habitatorem Jerusalem
non potuerunt filii Juda delere: habitavit-
que Jebusæus cum filiis Juda in Jerusalem
usque in præsentem diem.

CAPUT XVI.

*Sors Ephaim, urbes & viculi eorum: man-
sitque inter hos Chananæus tributarius.*

A 1 Cecidit quoque sors filiorum Joseph,
ab Jordane contra Jericho & aquas
ejus ab Oriente: solitudo quæ ascendit de
Jericho ad montem Bethel:
2 Et egreditur de Bethel Luza: transitque
terminum Archi, & Ataroth:
B 3 Et descendit ad occidentem juxta termi-
num Jephleti, usque ad terminos Beth-horon
inferioris, & Gazer: finiunturque regiones
ejus mari magno:
4 Possederuntque filii Joseph Manasses &
Ephraim.
5 Et factus est terminus filiorum Ephraim
per cognationes suas: & possessio eorum
contra orientem Ataroth Addar usque Beth-
horon superiorem.
C 6 Egrediunturque confinia in mare: Mach-
methath vero aquilonem respicit, & circuit
terminos contra orientem in Thanathselo: &
pertransit ab oriente Janoe:
7 Descenditque de Janoe in Ataroth &
Naaratha, & pervenit in Jericho, egredi-
turque ad Jordanem.
8 De Taphua pertransit contra mare in
Vallem arundineti, suntque egressus ejus in
mare salsissimum. Hæc est possessio tribus fi-
liorum Ephraim per familias suas.
D 9 Urbesque separatæ sunt filiis Ephraim in
medio possessionis filiorum Manasse, & vil-
læ earum.
10 Et non interfecerunt filii Ephraim
Chananæum, qui habitabat in Gazer: ha-
bitavitque Chananæus in medio Ephraim
usque in diem hanc tributarius.

CAPUT XVII.

*Mediæ tribui Manasse & filiabus Salphaad
sortes assignantur, & augetur sors filiorum
Joseph.*

A 1 Cecidit autem sors tribui Manasse:
(ipse enim est primogenitus Joseph)
Machir primogenito Manasse patri Galaad,
qui fuit vir pugnator, habuitque possessio-
nem Galaad & Basan,
Num. 26. d. 30. 2 * Et reliquis filiorum Manasse juxta fa-
milias suas, filiis Abiezer, & filiis Helec, &
filiis Esriel, & filiis Sechem, & filiis Hepher,
& filiis Semida. Isti sunt filii Manasse filii
Joseph, mares per cognationes suas.
Num. 27. a. 1. & 36. 11. 3 * Salphaad vero filio Hepher filii Galaad
filii Machir filii Manasse non erant filii, sed
solæ filiæ: quarum ista sunt nomina, Maa-
la & Noa & Hegla & Melcha & Thersa.
4 Veneruntque in conspectu Eleazari sacer-
dotis, & Josue filii Nun, & principum,
dicentes: Dominus præcepit per manum
Moysi, ut daretur nobis possessio in medio
fratrum nostrorum. Deditque eis juxta im-
perium Domini possessionem in medio fra-
trum patris earum.
5 Et ceciderunt funiculi Manasse, decem, abs-
que terra Galaad & Basan trans Jordanem.
B 6 Filiæ enim Manasse possederunt hæredi-
tatem in medio filiorum ejus. Terra autem
Galaad cecidit in sortem filiorum Manasse,
qui reliqui erant.
7 Fuitque terminus Manasse ab Aser, Mach-
methath, quæ respicit Sichem, & egreditur ad
dexteram juxta habitatores Fontis Taphuæ.
8 Etenim in sorte Manasse ceciderat ter-
ra Taphuæ, quæ est juxta terminos Manas-
se filiorum Ephraim.
9 Descenditque terminus vallis arundine-
ti in meridiem torrentis civitatum Ephraim,
quæ in medio sunt urbium Manasse: termi-
nus Manasse ab Aquilone torrentis, & exi-
tus ejus pergit ad mare:
10 Ita ut possessio Ephraim sit ab Austro, & C
ab Aquilone Manasse, & utramque claudat
mare, & conjungantur sibi in tribu Aser ab a-
quilone, & in tribu Issachar ab oriente.
11 Fuitque hæreditas Manasse in Issachar &
in Aser, Bethsan & viculi ejus, & Jeblaam
cum viculis suis, & habitatores Dor cum op-
pidis suis, habitatores quoque Endor cum vi-
culis suis: similiterque habitatores Thenac
cum viculis suis: & habitatores Mageddo cum
viculis suis, & tertia pars urbis Nopheth.
12 Nec potuerunt filii Manasse has civi-
tates subvertere, sed cœpit Chananæus ha-
bitare in terra sua.
13 Postquam autem convaluerunt filii Is-
rael, subjecerunt Chananæos, & fecerunt si-
bi tributarios, nec interfecerunt eos.
14 Locutique sunt filii Joseph ad Josue, &
dixerunt: Quare dedisti mihi possessionem D
sortis & funiculi unius, cum sim tantæ mul-
titudinis, & benedixerit mihi Dominus?
15 Ad quos Josue ait: Si populus multus
es, ascende in sylvam, & succide tibi spa-
tia in terra Pherezæi & Raphaim: quia an-
gusta est tibi possessio montis Ephraim.
16 Cui responderunt filii Joseph: Non po-
terimus ad montana conscendere, cum ferreis
curribus utantur Chananæi, qui habitant in
terra campestri, in qua sitæ sunt Bethsan
cum viculis suis, & Jezrael mediam possi-
dens vallem.
17 Dixitque Josue ad domum Joseph, E-
phraim, & Manasse: Populus multus es, & ma-
gnæ fortitudinis, non habebis sortem unam,
18 Sed transibis ad montem, & succides
tibi, atque purgabis ad habitandum spatia:
& poteris ultra procedere, cum subverteris
Chananæum, quem dicis ferreos habere cur-
rus, & esse fortissimum.

CAPUT XVIII.

*Mittuntur qui describant terram reliquarum
septem tribuum, & assignatur sors Beniamin.*

1 Congregatique sunt omnes filii Israel in
Silo, ibique fixerunt tabernaculum te- A
stimonii, & fuit eis terra subjecta.
2 Remanserant autem filiorum Israel se-
ptem tribus, quæ necdum acceperant posses-
siones suas.
3 Ad quos Josue ait: Usquequo marcetis
ignavia, & non intratis ad possidendam
terram, quam Dominus Deus patrum ve-
strorum dedit vobis?
4 Eligite de singulis tribubus ternos vi-
ros, ut mittam eos, & pergant atque cir-
cumeant terram, & describant eam juxta nu-
merum uniuscujusque multitudinis: refe-
rantque ad me quod descripserint.
5 Dividite vobis terram in septem partes:
Judas sit in terminis suis ab australi plaga,
& domus Joseph ab aquilone.
6 Mediam inter hos terram in septem par-
tes describite: & huc venietis ad me, ut
coram Domino Deo vestro mittam vobis hic
sortem:
7 Quia non est inter vos pars Levitarum,
sed sacerdotium Domini est eorum hæreditas.
Gad autem, & Ruben, & dimidia tribus
Manasse jam acceperant possessiones suas trans
Jordanem ad Orientalem plagam, quas dedit
eis Moyses famulus Domini.
8 Cumque surrexissent viri, ut pergerent
ad describendam terram, præcepit eis Jo- B
sue, dicens: Circuite terram, & describe
eam, ac revertimini ad me, ut hic coram
Domino in Silo mittam vobis sortem.

9 Itaque perrexerunt: & lustrantes eam, in
septem partes diviserunt, scribentes in volu-
mine. Reversique sunt ad Josue in castra Silo.
10 Qui misit sortes coram Domino in Silo,
divisitq; terram filiis Israel in septem partes.
11 Et ascendit sors prima filiorum Benia-
min per familias suas, ut possiderent terram
inter filios Juda, & filios Joseph.
12 Fuitque terminus eorum contra aquilo-
nem a Jordane, pergens juxta latus Jericho
septentrionalis plagæ, & inde contra occi-
dentem ad montana conscendens, & per-
veniens ad solitudinem Bethaven,
* Gen. 28. d. 19. 13 Atque pertransiens juxta * Luzam ad
meridiem, ipsa est Bethel: descenditque in
Ataroth-addar, in montem qui est ad meri-
diem Beth-horon inferioris:
C 14 Et inclinatur circuiens contra mare ad
meridiem montis, qui respicit Beth-horon
contra africum: suntque exitus ejus in Ca-
riat-baal, quæ vocatur & Cariathiarim,
urbem filiorum Juda. Hæc est plaga contra
mare ad occidentem.
15 A meridie autem ex parte Cariathiarim
egreditur terminus contra mare, & pervenit
usque ad fontem aquarum Nephtoa:
16 Descenditque in partem montis, qui re-
spicit vallem filiorum Ennom: & est contra
septentrionalem plagam in extrema parte val-
lis Raphaim. Descenditque in Geennom
(id est vallem Ennom) juxta latus Jebusæi
ad austrum, & pervenit ad fontem Rogel,
D 17 Transiens ad aquilonem, & egrediens
ad Ensemes, id est fontem solis:
18 Et pertransit usque ad tumulos, qui sunt
e regione Ascensus Adommim: descenditque
ad Abenboen, id est lapidem Boen filii Ru-
ben: & pertransit ex latere aquilonis ad cam-
pestria, descenditque in planitiem,
19 Et prætergreditur contra aquilonem
Beth-hagla: suntque exitus ejus contra lin-
guam maris salsissimi ab aquilone in fine
Jordanis ad australem plagam:
20 Qui est terminus illius ab oriente. Hæc
est possessio filiorum Beniamin per terminos
suos in circuitu, & familias suas.
21 Fueruntque civitates ejus Jericho, &
Beth-hagla, & Vallis Casis,
22 Beth Araba & Samaraim & Bethel,
23 Et Avim & Aphara & Ophera,
24 Villa Emona & Ophni & Gabee: ci-
vitates duodecim, & villæ earum.
25 Gabaon & Rama & Beroth,
26 Et Mesphe & Caphara, & Amosa,
27 Et Recem Jarephel & Tharela,
28 Et Sela, Eleph, & Jebus, quæ est Je-
rusalem, Gabaath, & Cariath: civitates qua-
tuordecim, & villæ earum. Hæc est possessio
filiorum Beniamin juxta familias suas.

CAPUT XIX.

Assignantur sortes sex tribubus Simeon, Zabulon, Issachar, Aser, Nephthalim, Dan, & Josue.

A 1 ET egressa est sors secunda filiorum Si-
meon per cognationes suas: fuitque
hæreditas
2 Eorum in medio possessionis filiorum Ju-
da: Bersabee & Sabee & Molada,
3 Et Hasersual, Bala & Asem,
4 Et Eltholad, Bethul & Arma,
5 Et Siceleg & Bethmarchaboth & Hasersusa,
6 Et Bethlebaoth & Sarohen: civitates tre-
decim, & villæ earum.
7 Ain & Remmon & Athar & Asan: ci-
vitates quatuor, & villæ earum:
8 Omnes viculi per circuitum urbium ista-
rum usque ad Baalath Beer Ramath contra
australem plagam. Hæc est hæreditas filio-
rum Simeon juxta cognationes suas,
9 In possessione & funiculo filiorum Juda,
quia major erat: & idcirco filii Simeon pos-
sederunt in medio hæreditatis eorum.
10 Ceciditque sors tertia filiorum Zabulon
per cognationes suas: & factus est terminus
possessionis eorum usque Sarid.
11 Ascenditque de Mari & Merala, & per-
venit in Debbaseth, usque ad torrentem,
qui est contra Jeconam.
12 Et revertitur de Sared contra orientem
in fines Ceseleththabor, & egreditur ad Da-
bereth, ascenditque contra Japhie.
13 Et inde pertransit usque ad orientalem
plagam Gethhepher & Thacasim, & egredi-
tur in Remmon, Amthar & Noa,
14 Et circuit ad aquilonem Hanathon: E
suntque egressus ejus vallis Jephtahel,
15 Et Cathet, & Naalol & Semeren & Je-
rala & Bethlehem: civitates duodecim, &
villæ earum.
16 Hæc est hæreditas tribus filiorum Zabulon
per cognationes suas, urbes, & viculi earum.
17 Issachar egressa est sors quarta per co-
gnationes suas:
18 Fuitque ejus hæreditas Jezrael & Ca-
saloth & Sunem,
19 Et Hapharaim & Seon, & Anaharath,
20 Et Rabboth & Cesion, Abes,
21 Et Rameth, & Engannim, & Enhad-
da, & Bethpheses.
22 Et pervenit terminus ejus usque Thabor
& Sehesima & Bethsames: eruntque exitus ejus
Jordanis: civitates sexdecim, & villæ earum.
23 Hæc est possessio filiorum Issachar per
cognationes suas, urbes, & viculi earum.
24 Ceciditque sors quinta tribui filiorum
Aser per cognationes suas:
25 Fuitque terminus eorum Halcath &
Chali & Bethen & Axaph,
26 Et Elmelech & Amaad & Messal: & per-
venit usque ad Carmelum maris & Sihor &
Labanath:
27 Ac revertitur contra orientem Bethda- C
gon: & pertransit usque Zabulon & vallem
Jephtahel contra aquilonem in Bethemec &
Nehiel. Egrediturque ad lævam Cabul,
28 Et Abran & Rohob & Hamon & Ca-
na, usque ad Sidonem magnam.
29 Revertiturque in Horma usque ad civi-
tatem munitissimam Tyrum, & usque Ho-
sa: eruntque exitus ejus in mare de funi-
culo Achziba,
30 Et Amma & Aphec & Rohob: civitates
viginti duæ, & villæ earum.
31 Hæc est possessio filiorum Aser per cogna-
tiones suas, urbesque, & viculi earum.
32 Filiorum Nephthali sexta sors cecidit
per familias suas:
33 Et cœpit terminus de Heleph & Elon
in Saananim, & Adami, quæ est Neceb,
& Jebnael usque Lecum: & egressus eorum
usque ad Jordanem:
34 Revertiturque terminus contra occiden-
tem in Azanotthabor, atque inde egreditur
in Hucuca, & pertransit in Zabulon contra
meridiem, & in Aser contra occidentem, &
in Juda ad Jordanem contra ortum solis:
35 Civitates munitissimæ Assedim, Ser,
& Emath, & Reccath & Cenereth,
36 Et Edema & Arama, Asor,
37 Et Cedes & Edrai, Enhasor,
38 Et Jeron & Magdalel, Horem & Be-
thanath & Bethsames: civitates decem &
novem, & villæ earum.
39 Hæc est possessio tribus filiorum Nephtha-
li per cognationes suas, urbes, & viculi earum.
40 Tribui filiorum Dan per familias suas
egressa est sors septima:
41 Et fuit terminus possessionis ejus Saraa &
Esthaol, & Hirsemes, id est civitas solis. D
42 Selebin & Aialon & Jethela,
43 Elon & Themna & Acron,
44 Elthece, Gebbethon & Balaath,
45 Et Jud & Bane & Barach & Gethremmon,
46 Et Meiarcon & Arecon, cum termino
qui respicit Joppen,
47 Et ipso fine concluditur. Ascenderunt-
que filii Dan, & pugnaverunt contra Le-
sem, ceperuntque eam: & percusserunt eam
in ore gladii, & possederunt, & habitave-
runt in ea, vocantes nomen ejus Lesem
Dan, ex nomine Dan patris sui.
48 Hæc est possessio tribus filiorum Dan per
cognationes suas, urbes & viculi earum.
49 Cumque complesset sorte dividere terram
singulis per tribus suas, dederunt filii Israel

possessionem Josue filio Nun in medio sui,
50 Juxta præceptum Domini, urbem quam postulavit, Thamnath Saraa in monte Ephraim:
& ædificavit civitatem, habitavitque in ea.
51 Hæ sunt possessiones, quas sorte diviserunt Eleazar sacerdos & Josue filius Nun,
& principes familiarum ac tribuum filiorum
Israel in Silo, coram Domino ad ostium tabernaculi testimonii, partitique sunt terram.

CAPUT XX.

Sex refugii civitates cis & trans Jordanem, & qui ad eas possint confugere: & quamdiu ibi remanere debeant.

A
1 ET locutus est Dominus ad Josue, dicens: Loquere filiis Israel, & dic eis:
*Num. 35. b. 10. Deut. 19. a. 2.
2 Separate urbes fugitivorum, * de quibus
locutus sum ad vos per manum Moysi;
3 Ut confugiat ad eas quicumque animam
percusserit nescius: & possit evadere iram
proximi, qui ultor est sanguinis.
B
4 Cum ad unam harum confugerit civitatum, stabit ante portam civitatis, & loquetur
senioribus urbis illius ea, quæ se comprobent innocentem: sicque suscipient eum, &
dabunt ei locum ad habitandum.
5 Cumque ultor sanguinis eum fuerit persecutus, non tradent in manus ejus: quia ignorans percussit proximum ejus, nec ante biduum, triduumve ejus probatur inimicus.
C
6 Et habitabit in civitate illa, donec stet
ante judicium causam reddens facti sui, & moriatur sacerdos magnus, qui fuerit in illo tempore: tunc revertetur homicida, & ingredietur
civitatem & domum suam, de qua fugerat.
D
7 Decreveruntque Cedes in Galilæa montis
Nephthali, & Sichem in monte Ephraim, &
Cariatharbe, ipsa est Hebron, in monte Juda.
* Deut. 4. g. 43.
8 Et trans Jordanem contra orientalem plagam Jericho * statuerunt Bosor, quæ sita
est in campestri solitudine, de tribu Ruben,
& Ramoth in Galaad de tribu Gad, & Gaulon in Basan de tribu Manasse.
9 Hæ civitates constitutæ sunt cunctis filiis
Israel, & advenis qui habitabant inter eos:
ut fugeret ad eas, qui animam nescius percussisset, & non moreretur in manu proximi,
effusum sanguinem vindicare cupientis, donec staret ante populum expositurus causam
suam.

CAPUT XXI.

Levitis assignantur civitates quadraginta octo cum suburbanis: & completa Dei promissione olim Patriarchis facta pax, & requies datur filiis Israel.

A
1 ACcesseruntque principes familiarum Levi ad Eleazarum sacerdotem, & Josue filium Nun, & ad duces cognationum
per singulas tribus filiorum Israel:
2 Locutique sunt ad eos in Silo terræ Chanaan, atque dixerunt: * Dominus præcepit
*Num. 35. a. 2.
per manum Moysi, ut darentur nobis urbes
ad habitandum, & suburbana earum ad
alenda jumenta.
3 Dederuntque filij Israel de possessionibus suis juxta imperium Domini, civitates
& suburbana earum.
4 Egressaque est sors in familiam Caath filiorum Aaron sacerdotis, de tribubus Juda, &
Simeon, & Beniamin, civitates tredecim:
5 Et reliquis filiorum Caath, id est Levitis,
qui superfuerant, de tribubus Ephraim, & Dan,
& dimidia tribu Manasse civitates decem.
6 Porro filiis Gerson egressa est sors, ut
acciperent de tribubus Issachar & Aser &
Nephthali, dimidiaque tribu Manasse in Basan civitates numero tredecim.
7 Et filiis Merari per cognationes suas, de
tribubus Ruben & Gad & Zabulon urbes
duodecim.
8 Dederuntque filii Israel Levitis civitates
& suburbana earum, sicut præcepit Dominus
per manum Moysi, singulis sorte tribuentes.
B
9 De tribubus filiorum Juda & Simeon dedit
Josue civitates, * quarum ista sunt nomina: *1. Par. 6. c. 5
10 Filiis Aaron per familias Caath Levitici
generis (prima enim sors illis egressa est)
11 Cariatharbe patris Enac, quæ vocatur
Hebron, in monte Juda, & suburbana ejus
per circuitum.
12 * Agros vero & villas ejus dederat Caleb filio Jephone ad possidendum. * Sup. 14. c. 14.
13 Dedit ergo filiis Aaron sacerdotis Hebron confugii civitatem, ac suburbana ejus, 1. Par. 6. 56.
& Lobnam cum suburbanis suis,
14 Et Jether, & Estemo,
15 Et Holon, & Dabir,
16 Et Ain, & Jeta, & Bethsames cum
suburbanis suis: civitates novem de tribubus, ut dictum est, duabus.
17 De tribu autem filiorum Beniamin
Gabaon, & Gabae,
18 Et Anathoth & Almon cum suburbanis suis, civitates quatuor.
19 Omnes simul civitates filiorum Aaron
sacerdotis tredecim cum suburbanis suis.
20 Reliquis vero per familias filiorum Caath
Levitici generis hæc est data possessio:
21 De tribu Ephraim urbes confugii Sichem cum suburbanis suis in monte Ephraim,
& Gazer,
22 Et Cibsaim & Beth-horon cum suburbanis suis, civitates quatuor.
23 De tribu quoque Dan Eltheco & Gabathon,
24 Et Ajalon & Gethremmon cum suburbanis suis, civitates quatuor. C
25 Porro de dimidia tribu Manasse Thanach & Gethremmon cum suburbanis suis,
civitates duæ.
26 Omnes civitates decem, & suburbana
earum, datæ sunt filiis Caath inferioris
gradus.
27 Filiis quoque Gerson Levitici generis
dedit de dimidia tribu Manasse confugii civitates Gaulon in Basan, & Bosram cum
suburbanis suis, civitates duas.
28 Porro de tribu Issachar Cesion, & Dabereth,
29 Et Jaramoth, & Engannim cum suburbanis suis, civitates quatuor.
30 De tribu autem Aser Masal, & Abdon,
31 Et Helcath & Rohob, cum suburbanis suis, civitates quatuor.
32 De tribu quoque Nephthali civitates
confugii Cedes in Galilæa, & Hammoth
Dor, & Carthan cum suburbanis suis, civittates tres.
33 Omnes urbes familiarum Gerson tredecim cum suburbanis suis.
34 Filiis autem Merari Levitis inferioris
gradus per familias suas data est de tribu
Zabulon Jecnam & Cartha,
35 Et Damna & Naalol, civitates quatuor cum suburbanis suis.
36 De tribu Ruben ultra Jordanem contra
Jericho civitates refugii Bosor in solitudine, Misor & Jaser & Jethson & Mephaath,
civitates quatuor cum suburbanis suis.
37 De tribu Gad civitates confugii Ramoth D
in Galaad, & Manaim & Hesebon & Jaser,
civitates quatuor cum suburbanis suis.
38 Omnes urbes filiorum Merari per familias & cognationes suas, duodecim.
39 Itaque civitates universæ Levitarum in
medio possessionis filiorum Israel fuerunt
quadraginta octo
40 Cum suburbanis suis, singulæ per familias distributæ.
41 Deditque Dominus Deus Israeli omnem
terram, quam traditurum se patribus eorum
juraverat: & possederunt illam, atque habitaverunt in ea.
42 Dataque est ab eo pax in omnes per
circuitum nationes: nullusque eis hostium
resistere ausus est, sed cuncti in eorum ditionem redacti sunt.
43 Ne unum quidem verbum, quod illis
præstiturum se esse promiserat, irritum fuit,
sed rebus expleta sunt omnia.

CAPUT XXII.

Remissæ ad suam possessionem trans Jordanem tribus Ruben & Gad & dimidia Manasse, suspicionem movent cæteris tribubus propter extructum altare; sed missi legati suscipiunt justam eorum excusationem.

A 1 EOdem tempore vocavit Josue Rubenitas, & Gaditas, & dimidiam tribum
Manasse,
2 Dixitque ad eos: Fecistis omnia, quæ
præcepit vobis Moyses famulus Domini: mihi quoque in omnibus obedistis;
3 Nec reliquistis fratres vestros longo tempore usque in præsentem diem, custodientes imperium Domini Dei vestri.
4 Quia igitur dedit Dominus Deus vester fratribus vestris quietem & pacem, sicut pollicitus est, revertimini, & ite in tabernacula ve-
* Num. stra, & in terram possessionis, * quam tradidit
32. f 33. vobis Moyses famulus Domini trans Jordanem:
Sup. 1. 5 Ita dumtaxat, ut custodiatis attente, &
13. & opere compleatis mandatum & legem, quam
13. b. 8. præcepit vobis Moyses famulus Domini, ut diligatis Dominum Deum vestrum, & ambuletis in omnibus viis ejus, & observetis mandata illius, adhæreatisque ei, ac serviatis in omni corde, & in omni anima vestra.
B 6 Benedixitque eis Josue, & dimisit eos.
Qui reversi sunt in tabernacula sua.
7 Dimidie autem tribui Manasse possessionem
Moyses dederat in Basan: & idcirco mediæ, quæ superfuit, dedit Josue sortem inter ceteros fratres suos trans Jordanem ad occidentalem plagam. Cumque dimitteret eos in tabernacula sua, & benedixisset eis,
8 Dixit ad eos: In multa substantia atque
divitiis revertimini ad sedes vestras, cum argento & auro ære ac ferro, & veste multiplici: dividite predam hostium cum fratribus vestris.
9 Reversique sunt, & abierunt filii Ruben,
& filii Gad, & dimidia tribus Manasse, a filiis Israel de Silo, quæ sita est in Chanaan, ut intrarent Galaad terram possessionis suæ, quam obtinuerant juxta imperium Domini in manu Moysi.
10 Cumque venissent ad tumulos Jordanis
C in terram Chanaan, ædificaverunt juxta Jordanem altare infinitæ magnitudinis.
11 Quod cum audissent filii Israel, & ad
eos certi nuntii detulissent, ædificasse filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manasse altare in terra Chanaan super Jordanis tumulos, contra filios Israel;
12 Convenerunt omnes in Silo, ut ascen-
derent, & dimicarent contra eos.
13 Et interim miserunt ad illos in terram
Galaad Phinees filium Eleazari sacerdotis,
14 Et decem principes cum eo, singulos
de singulis tribubus.
15 Qui venerunt ad filios Ruben, & Gad,
& dimidiæ tribus Manasse in terram Galaad, dixeruntque ad eos:
16 Hæc mandat omnis populus Domini:
Quæ est ista transgressio? Cur reliquistis Dominum Deum Israel, ædificantes altare sacrilegum, & a cultu illius recedentes?
D 17 An parum vobis est, * quod peccastis
* Num. in Beelphegor, & usque in præsentem diem
25. a. 3. macula hujus sceleris in nobis permanet?
Deut. multique de populo corruerunt.
4. a. 3. 18 Et vos hodie reliquistis Dominum, &
cras in universum Israel ira ejus desæviet.
19 Quod si putatis, immundam esse terram
possessionis vestræ, transite ad terram, in qua tabernaculum Domini est, & habitate inter nos: tantum ut a Domino, & a nostro consortio non recedatis, ædificato altari præter altare Domini Dei nostri.
20 * Nonne Achan filius Zare præteriit man-
* Sup. datum Domini, & super omnem populum Israel
7. a. 1. ira ejus incubuit? Et ille erat unus homo, atque utinam solus periisset in scelere suo.
21 Responderuntque filii Ruben & Gad,
& dimidia tribus Manasse principibus legationis Israel:
22 Fortissimus Deus Dñs, Fortissimus Deus E
Dñs, ipse novit, & Israel simul intelliget: si prævaricationis animo hoc altare construximus, non custodiat nos, sed puniat nos in præsenti:
23 Et si ea mente fecimus, ut holocausta,
& sacrificium, & pacificas victimas super eo imponeremus, ipse quærat & judicet:
24 Et non ea magis cogitatione atque tracta-
tu, ut diceremus: Cras dicent filii vestri filiis nostris: Quid vobis & Domino Deo Israel?
25 Terminum posuit Dominus inter nos
& vos, o filii Ruben, & filii Gad, Jordanem fluvium: & idcirco partem non habetis in Domino. Et per hanc occasionem avertent filii vestri filios nostros a timore Domini. Putavimus itaque melius,
26 Et diximus: Extruamus nobis altare, non F
in holocausta, neque ad victimas offerendas,
27 Sed in testimonium inter nos & vos, &
sobolem nostram vestramque progeniem, ut serviamus Domino, & juris nostri sit offerre & holocausta, & victimas, & pacificas hostias: & nequaquam dicant cras filii vestri filiis nostris: Non est vobis pars in Domino.
28 Quod si voluerint dicere, respondebunt
eis: Ecce altare Domini, quod fecerunt patres nostri, non in holocausta, neque in sacrificium, sed in testimonium nostrum ac vestrum.
29 Absit a nobis hoc scelus, ut recedamus a
Dño, & ejus vestigia relinquamus, extructo altari ad holocausta, & sacrificia, & victimas offerendas, præter altare Domini Dei nostri, quod extructum est ante tabernaculum ejus.
30 Quibus auditis, Phinees sacerdos, &
principes legationis Israel, qui erant cum eo, placati sunt: & verba filiorum Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manasse libentissime susceperunt.
31 Dixitque Phinees filius Eleazari sacerdos G
ad eos: Nunc scimus, quod nobiscum sit Dominus, quoniam alieni estis a prævaricatione hac, & liberastis filios Israel de manu Domini.
32 Reversusque est cum principibus a filiis
Ruben & Gad, de terra Galaad, finium Chanaan, ad filios Israel, & retulit eis.
33 Placuitque sermo cunctis audientibus.
Et laudaverunt Deum filii Israel, & nequaquam ultra dixerunt, ut ascenderent contra eos, atque pugnarent, & delerent terram possessionis eorum.
34 Vocaveruntque filii Ruben, & filii Gad,
altare quod extruxerant, Testimonium nostrum, quod Dominus ipse sit Deus.

CAPUT XXIII.

Josue senex, jamque moribundus, exhortatur filios Israel ad servanda Dei præcepta, & cavendam societatem cum Gentibus.

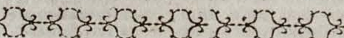
1 EVoluto autem multo tempore, postquam A
pacem dederat Dominus Israeli, subjectis in gyro nationibus universis, & Josue jam longævo, & persenilis ætatis:
2 Vocavit Josue omnem Israelem, majo-
resque natu, & principes ac duces, & magistros, dixitque ad eos: Ego senui, & progressioris ætatis sum:
3 Vosque cernitis omnia, quæ fecerit Domi-
nus Deus vester cunctis per circuitum nationibus, quo modo pro vobis ipse pugnaverit:
4 Et nunc quia vobis sorte divisit omnem ter-
ram, ab orientali parte Jordanis usque ad mare magnum, multæque adhuc supersunt nationes:
5 Dominus Deus vester disperdet eas, & B
auferet a facie vestra, & possidebitis terram, sicut vobis pollicitus est.
6 Tantum confortamini, & estote sollici-
ti, ut custodiatis cuncta, quæ scripta sunt in volumine legis Moysi: & non declinetis ab eis neque ad dexteram, neque ad sinistram:
7 Ne postquam intraveritis ad Gentes, quæ
inter vos futuræ sunt, juretis in nomine deorum earum, & serviatis eis, & adoretis illos:
8 Sed adhæreatis Domino Deo vestro: quod
fecistis usque in diem hanc.
9 Et tunc auferet Dominus Deus in con-
spectu vestro gentes magnas & robustissimas, & nullus vobis resistere poterit.

10 Unus e vobis perſequetur hoſtium mille
viros : quia Dominus Deus veſter pro vobis
ipſe pugnabit , ſicut pollicitus eſt .
11 Hoc tantum diligentiſſime præcavete ,
ut diligatis Dominum Deum veſtrum .
12 Quod ſi volueritis gentium harum,quæ in-
ter vos habitant, erroribus adhærere,& cum eis
miſcere connubia , atque amicitias copulare ;
13 Jam nunc ſcitote , quod Dominus Deus
veſter non eas deleat ante faciem veſtram,
D ſed ſint vobis in foveam ac laqueum , & of-
fendiculum ex latere veſtro , & ſudes in ocu-
lis veſtris , donec vos auferat atque diſperdat
de Terra hac optima , quam tradidit vobis .
* 3. Reg. 2. a. 2. 14*En ego hodie ingredior viam univerſę ter-
ræ : & toto animo cognoſcetis , quod de omni-
bus verbis , quæ ſe Dñs præſtiturum vobis eſſe
pollicitus eſt,unum non prætererit incaſſum.
15 Sicut ergo implevit opere quod promi-
ſit , & proſpera cuncta venerunt ; ſic adducet
ſuper vos quidquid malorum comminatus
eſt , donec vos auferat atque diſperdat de
terra hac optima , quam tradidit vobis ,
16 Eo quod præterieritis pactum Dñi Dei
veſtri , quod pepigit vobiſcum , & ſervieritis
diis alienis , & adoraveritis eos; cito atque ve-
lociter conſurget in vos furor Dñi , & auferc-
mini ab hac terra optima,quam tradidit vobis .

CAPUT XXIV.

Commemorantur beneficia Iſraelitis a Deo exhibita , fœdus populi cum Domino , mors Joſue , ſepultura oſſium Joſeph , & mors Eleazari ſacerdotis .

C 1 Congregavitque Joſue omnes tribus Iſ-
rael in Sichem , & vocavit majores
natu , ac principes , & judices , & magiſtros:
ſteteruntque in conſpectu Domini :
2 Et ad populum ſic locutus eſt : Hæc dicit
Dñs Deus Iſrael: Trans fluvium habitaverunt
* Gen. 11. d. 26. patres veſtri ab initio , * Thare pater Abra-
ham , & Nachor : ſervieruntque diis alienis.
* Gen. 11. d. 31. 3 * Tuli ergo patrem veſtrum Abraham de
Meſopotamiæ finibus , & adduxi eum in ter-
ram Chanaan : multiplicavique ſemen ejus ,
* Gen. 21. a. 2. 4 * Et dedi ei Iſaac . * Illique rurſum de-
di Jacob & Eſau . * E quibus Eſau dedi mon-
* Gen. 25. d. 26. tem Seir ad poſſidendum : * Jacob vero , &
filii ejus deſcenderunt in Ægyptum .
* Gen. 36. a. 8. 5 * Miſique Moyſen & Aaron , & percuſſi
Ægyptum multis ſignis atque portentis .
B * Gen. 46. a. 5. 6 * Eduxique vos & patres veſtros de Ægy-
pto , & veniſtis ad mare : perſecutique ſunt *
* Exo. 14. c. 10. Ægyptii patres veſtros cum curribus & equi-
tatu , uſque ad Mare rubrum .
7 Clamaverunt autem ad Dñm filii Iſrael :
* Exo. 12. f. 37. qui poſuit tenebras inter vos & Ægyptios ,
& adduxit ſuper eos mare,& operuit eos. Vide-
* Exo. 14. 9. runt oculi veſtri cuncta , quæ in Ægypto fece-
rim,& habitaſtis in ſolitudine multo tempore .
8 Et introduxi vos in terram Amorrhæi, qui
* Num. 21. 24. & 29. habitabat trans Jordanem . * Cumque pugna-
rent contra vos , tradidi eos in manus ve-
ſtras , & poſſediſtis terram eorum , atque in-
terfeciſtis eos .
9 Surrexit autem Balac filius Sephor rex
* Nu. 22. c. 5. Moab , & pugnavit contra Iſraelem . * Mi-
ſitque & vocavit Balaam filium Beor , ut
malediceret vobis :
D 10 Et ego nolui audire eum , ſed e contra-
rio per illum benedixi vobis , & liberavi vos
de manu ejus .
* Sup. 3. c. 14. 6. a. 1. 11. a. 3. 11 * Tranſiſtiſque Jordanem , & veniſtis ad
Jericho . Pugnaveruntque contra vos viri
civitatis ejus , Amorrhæus , & Pherezæus ,
& Chananæus , & Hethæus , & Gergeſæus ,
& Hevæus , & Jebuſæus : & tradidi illos in
manus veſtras .
* Exo. 23. f. 28. Deut. 7. c. 20. Sup. 11. d. 20. 12 * Miſique ante vos crabrones : & ejeci
eos de locis ſuis , duos reges Amorrhæorum,
non in gladio nec in arcu tuo .
13 Dedique vobis terram , in qua non la-
boraſtis , & urbes , quas non ædificaſtis , ut
habitaretis in eis : vineas & oliveta , quæ
non plantaſtis .
* 1. Reg. 7. a. 3. Tob. 14. b. 10. 14 * Nunc ergo timete Dñm , & ſervite ei
perfecto corde atque veriſſimo : & auferte
deos , quibus ſervierunt patres veſtri in Meſo-
potamia , & in Ægypto , ac ſervite Domino.
15 Sin autem malum vobis videtur , ut D
Dño ſerviatis , optio vobis datur : eligite ho-
die quod placet , cui ſervire potiſſimum de-
beatis , utrum diis , quibus ſervierunt pa-
tres veſtri in Meſopotamia , an diis Amor-
rhæorum , in quorum terra habitatis : ego
autem & domus mea ſerviemus Domino .
16 Reſponditque populus , & ait : Abſit a
nobis , ut relinquamus Dominum , & ſervia-
mus diis alienis .
17 Dominus Deus noſter ipſe eduxit nos ,
& patres noſtros de terra Ægypti , de domo
ſervitutis : fecitque videntibus nobis ſigna
ingentia , & cuſtodivit nos in omni via ,
per quam ambulavimus , & in cunctis po-
pulis , per quos tranſivimus .
18 Et ejecit univerſas gentes , Amorrhæum
habitatorem terræ, quam nos intravimus. Ser-
viemus igitur Dño , quia ipſe eſt Deus noſter.
19 Dixitque Joſue ad populum : Non po- E
teritis ſervire Domino . Deus enim ſanctus
& fortis æmulator eſt , nec ignoſcet ſceleri-
bus veſtris , atque peccatis .
20 Si dimiſeritis Dñm , & ſervieritis diis
alienis , convertet ſe , & affliget vos , atque
ſubvertet , poſtquam vobis præſtiterit bona .
21 Dixitque populus ad Joſue : Nequaquam
ita , ut loqueris , erit , ſed Dño ſerviemus .
22 Et Joſue ad populum , Teſtes , inquit ,
vos eſtis , quia ipſi elegeritis vobis Dñm ,
ut ſerviatis ei . Reſponderuntque : Teſtes . F
23 Nunc ergo , ait , auferte deos alienos
de medio veſtri , & inclinate corda veſtra ad
Dominum Deum Iſrael .
24 Dixitq; populus ad Joſue: Dño Deo noſtro
ſerviemus,& obedientes erimus preceptis ejus.
25 Percuſſit ergo Joſue in die illo fœdus,& pro-
poſuit populo præcepta,atq; judicia in Sichem.
26 Scripſit quoque omnia verba hæc in vo-
lumine legis Domini : & tulit lapidem per-
grandem , poſuitque eum ſubter quercum ,
quæ erat in Sanctuario Domini .
27 Et dixit ad omnem populum : En lapis
iſte erit vobis in teſtimonium , quod audie-
rit omnia verba Domini , quæ locutus eſt
vobis : ne forte poſtea negare velitis , &
mentiri Domino Deo veſtro .
28 Dimiſitque populum , ſingulos in poſſeſ-
ſionem ſuam .
29 Et poſt hæc mortuus eſt Joſue filius Nun
ſervus Domini , centum & decem annorum :
30 Sepelieruntque eum in finibus poſſeſſionis G
ſuæ in Thamnathſare , quæ eſt ſita in monte
Ephraim, a Septentrionali parte montis Gaas.
31 Servivitque Iſrael Domino cunctis die-
bus Joſue , & ſeniorum , qui longo vixerunt
tempore poſt Joſue , & qui noverunt omnia
opera Domini , quæ fecerat in Iſrael .
32 * Oſſa quoque Joſeph , quæ tulerant filii * Gen. 50. d. 24.
Iſrael de Ægypto , ſepelierunt in Sichem , in
parte agri , * quem emerat Jacob a filiis He- * Exod. 13. d. 19.
mor patris Sichem centum novellis ovibus, Gen. 33. 19.
& fuit in poſſeſſionem filiorum Joſeph .
33 Eleazar quoque filius Aaron mortuus
eſt:& ſepelierunt eum in Gabaath Phinees filii
ejus , quæ data eſt ei in monte Ephraim .

LIBER JUDICUM,

Hebraice Sophetim .

CAPUT PRIMUM.

Juda duce una cum fratre ipſius Simeone plurimæ gentium civitates expugnantur : Othoniel obtenta Cariath Sepher duxit Axam filiam Caleb , addita terra irrigua : Chananæi tributarii ſervantur .

1 Poſt mortem Joſue conſuluerunt fi- A
lii Iſrael Dominum , dicentes :
Quis aſcendet ante nos contra Cha-
nanæum , & erit dux belli ?
2 Dixitque Dominus : Judas aſcen-
det : ecce tradidi terram in manus ejus .

3 Et ait Judas Simeoni fratri suo: Ascende mecum in sortem meam, & pugna contra Chananæum, ut & ego pergam tecum in sortem tuam. Et abiit cum eo Simeon.
4 Ascenditque Judas, & tradidit Dñs Chananæum, ac Pherezæum in manus eorum: & percusserunt in Bezec decem millia virorum.
B 5 Inveneruntque Adonibezec in Bezec, & pugnaverunt contra eum, ac percusserunt Chananæum, & Pherezæum,
6 Fugit autem Adonibezec: quem persecuti comprehenderunt, cæsis summitatibus manuum ejus, ac pedum.
7 Dixitque Adonibezec: Septuaginta reges, amputatis manuum, ac pedum summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias: sicut feci, ita reddidit mihi Deus. Adduxeruntque eum in Jerusalem, & ibi mortuus est.
8 Oppugnantes ergo filii Juda Jerusalem, ceperunt eam, & percusserunt in ore gladii, tradentes cunctam incendio civitatem.
9 Et postea descendentes pugnaverunt contra Chananæum, qui habitabat in montanis, & ad meridiem, & in campestribus.
* Jos. 15. d. 14. 10 * Pergensque Judas contra Chananæum, qui habitabat in Hebron (cujus nomen fuit antiquitus Cariath Arbe) percussit Sesai, &
C Ahiman, & Tholmai.
11 Atque inde profectus abiit ad habitatores Dabir, cujus nomen vetus erat Cariath Sepher, id est civitas litterarum.
12 Dixitque Caleb: Qui percusserit Cariath Sepher, & vastaverit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem.
13 Cumque cepisset eam Othoniel filius Cenez frater Caleb minor, dedit ei Axam filiam suam conjugem.
14 Quam pergentem in itinere monuit vir suus, ut peteret a patre suo agrum. Quæ cum suspirasset sedens in asino, dixit ei Caleb: Quid habes?
D 15 At illa respondit: Da mihi benedictionem, quia terram arentem dedisti mihi: da & irriguam aquis. Dedit ergo ei Caleb irriguum superius, & irriguum inferius.
16 Filii autem Cinæi cognati Moysi ascenderunt de civitate palmarum cum filiis Juda, in desertum sortis ejus, quod est ad meridiem Arad, & habitaverunt cum eo.
17 Abiit autem Judas cum Simeone fratre suo, & percusserunt simul Chananæum, qui habitabat in Sephaath, & interfecerunt eum. Vocatumque est nomen urbis, Horma, id est anathema.
E 18 Cepitq; Judas Gazam cum finibus suis, & Ascalonem atque Accaron cum terminis suis.
19 Fuitque Dominus cum Juda, & montana possedit: nec potuit delere habitatores vallis, quia falcatis curribus abundabant.
* Num. 14. d. 24. Jos. 15. d. 14. 20 Dederuntque Caleb Hebron, * sicut dixerat Moyses, qui delevit ex ea tres filios Enac.
21 Jebusæum autem habitatorem Jerusalem non deleverunt filii Beniamin: habitavitque Jebusæus cum filiis Beniamin in Jerusalem usque in præsentem diem.
22 Domus quoque Joseph ascendit in Bethel, fuitque Dominus cum eis.
23 Nam cum obsiderent urbem, quæ prius Luza vocabatur,
24 Viderunt hominem egredientem de civitate, dixeruntq; ad eum: Ostende nobis introitũ civitatis, & faciemus tecum misericordiam.
25 Qui cum ostendisset eis, percusserunt urbem in ore gladii: hominem autem illum, & omnem cognationem ejus dimiserunt.
F 26 Qui dimissus abiit in terram Hetthim, & ædificavit ibi civitatem, vocavitq; eam Luzam: quæ ita appellatur usque in præsentem diem.
27 Manasses quoque non delevit Bethsan, & Thanac cum viculis suis, & habitatores Dor, & Jeblaam, & Mageddo cum viculis suis: cœpitque Chananæus habitare cum eis.
28 Postquam autem confortatus est Israel, fecit eos tributarios, & delere noluit.
29 Ephraim etiam non interfecit Chananæum, qui habitabat in Gazer, sed habitavit cum eo.
30 Zabulon non delevit habitatores Cetron, & Naalol: sed habitavit Chananæus in medio ejus, factusque est ei tributarius. G
31 Aser quoque non delevit habitatores Accho, & Sidonis, Ahalab, & Achazib, & Helba, & Aphec, & Rohob:
32 Habitavitque in medio Chananæi habitatoris illius terræ, nec interfecit eum.
33 Nephthali quoque non delevit habitatores Bethsames, & Bethanath: & habitavit inter Chananæum habitatorem terræ, fueruntque ei Bethsamitæ & Bethanitæ tributarii.
34 Arctavitque Amorrhæus filios Dan in monte, nec dedit eis locum, ut ad planiora descenderent:
35 Habitavitque in monte Hares, quod interpretatur testaceo, in Aialon & Salebim. Et aggravata est manus domus Joseph, factusque est ei tributarius.
36 Fuit autem terminus Amorrhæi ab Ascensu Scorpionis, Petra, & superiora loca.

CAPUT II.

Angelus Dei beneficia refert; quo audito, flet populus: post mortem tamen Josue & coævorum, Israel frequenter liberatus, semper in pejora recidit.

1 AScenditque Angelus Domini de Galgalis ad Locum flentium, & ait: A
Eduxi vos de Ægypto, & introduxi in terram, pro qua juravi patribus vestris: & pollicitus sum, ut non facerem irritum pactum meum vobiscum in sempiternum:
2 Ita dumtaxat, ut non feriretis fœdus cum habitatoribus terræ hujus, sed aras eorum subverteretis: & noluistis audire vocem meam; cur hoc fecistis?
3 Quam ob rem nolui delere eos a facie vestra: ut habeatis hostes, & dii eorum sint vobis in ruinam.
4 Cumque loqueretur Angelus Domini hæc verba ad omnes filios Israel, elevaverunt ipsi vocem suam, & fleverunt.
5 Et vocatum est nomen loci illius: Locus flentium, sive lacrymarum: immolaveruntque ibi hostias Domino. B
6 * Dimisit ergo Josue populum, & abierunt filii Israel unusquisque in possessionem suam, ut obtinerent eam: *Jos. 24. a. 28.
7 Servieruntque Domino cunctis diebus ejus, & seniorum, qui longo post eum vixerunt tempore, & noverant omnia opera Domini, quæ fecerat cum Israel.
8 Mortuus est autem Josue filius Nun, famulus Domini, centum & decem annorum:
9 Et sepelierunt eum in finibus possessionis suæ in Thamnatsare in monte Ephraim, a septentrionali plaga montis Gaas.
10 Omnisque illa generatio congregata est ad patres suos: & surrexerunt alii, qui non noverant Dñm & opera, quæ fecerat cum Israel.
11 Feceruntque filii Israel malum in conspectu Domini, & servierunt Baalim.
12 Ac dimiserunt Dominum Deum patrum suorum, qui eduxerat eos de terra Ægypti: & secuti sunt deos alienos, deosque populorum, qui habitabant in circuitu eorum, & adoraverunt eos: & ad iracundiam concitaverunt Dominum, C
13 Dimittentes eum, & servientes Baal, & Astaroth.
14 Iratusque Dñs contra Israel, tradidit eos in manus diripientium: qui ceperunt eos, & vendiderunt hostibus, qui habitabant per gyrum: nec potuerunt resistere adversariis suis:
15 Sed quocumque pergere voluissent, manus Domini super eos erat, sicut locutus est, & juravit eis: & vehementer afflicti sunt.
16 Suscitavitque Dominus judices, qui liberarent eos de vastantium manibus: sed nec eos audire voluerunt,
17 Fornicantes cum diis alienis, & adorantes eos. Cito deseruerunt viam, per quam ingressi fuerant patres eorum: & audientes mandata Domini, omnia fecere contraria. D
18 Cumque Dominus judices suscitaret, in diebus eorum flectebatur misericordia, &

judicabat afflictorum gemitus, & liberabat eos
de cæde vastantium.
19 Postquam autem mortuus esset judex, re-
vertebantur, & multo faciebant pejora, quam
fecerant patres eorum, sequentes deos alienos,
servientes eis, & adorantes illos. Non dimi-
serunt adinventiones suas, & viam durissi-
mam, per quam ambulare consueverunt.
20 Iratusque est furor Domini in Israel, &
ait: Quia irritum fecit gens ista pactum
meum, quod pepigeram cum patribus eorum,
& vocem meam audire contempsit:
21 Et ego non delebo gentes, quas dimisit
Josue, & mortuus est:
22 Ut in ipsis experiar Israel, utrum cu-
stodiant viam Domini, & ambulent in ea,
sicut custodierunt patres eorum, an non.
23 Dimisit ergo Dominus omnes nationes
has, & cito subvertere noluit, nec tradidit
in manus Josue.

CAPUT III.

Israel sociatur gentibus a Domino derelictis, ad ipsius exercitationem: eorum sceleribus contaminatus, ideo sæpius per extraneos reges affligitur, sed resipiscens, per Othoniel, Aod, & Samgar liberatur.

A 1 HÆ sunt gentes, quas Dñs dereliquit,
ut erudiret in eis Israelem, & o-
mnes, qui non noverant bella Chananæorum:
2 Ut postea discerent filii eorum certare cum
hostibus, & habere consuetudinem præliandi:
3 Quinque satrapas Philisthinorum, omnem-
que Chananæum, & Sidonium, atque Hevæum,
qui habitabat in monte Libano, de monte
Baal Hermon usque ad introitum Emath:
4 Dimisitque eos, ut in ipsis experiretur
Israelem, utrum audiret mandata Domini,
quæ præceperat patribus eorum per manum
Moysi, an non.
5 Itaque filii Israel habitaverunt in medio
Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Phe-
rezæi, & Hevæi, & Jebusæi.
6 Et duxerunt uxores filias eorum, ipsi-
que filias suas filiis eorum tradiderunt, &
servierunt diis eorum.
7 Feceruntque malum in conspectu Do-
mini, & obliti sunt Dei sui, servientes Baa-
lim, & Astaroth.
8 Iratusque contra Israel Dominus tradidit
eos in manus Chusan Rasathaim regis Meso-
potamiæ, servieruntque ei octo annis.
B 9 Et clamaverunt ad Dominum: qui susci-
tavit eis salvatorem, & liberavit eos, Othoniel
videlicet filium Cenez, fratrem Caleb minorem:
10 Fuitque in eo Spiritus Domini, & ju-
dicavit Israel. Egressusque est ad pugnam,
& tradidit Dominus in manus ejus Chusan
Rasathaim regem Syriæ, & oppressit eum.
11 Quievitque terra quadraginta annis:
& mortuus est Othoniel filius Cenez.
12 Addiderunt autem filii Israel facere
malum in conspectu Domini: qui conforta-
vit adversum eos Eglon regem Moab, quia
fecerunt malum in conspectu ejus.
13 Et copulavit ei filios Ammon, & A-
malec: abiitque & percussit Israel, atque
possedit Urbem palmarum.
14 Servieruntque filii Israel Eglon regi
C Moab decem & octo annis.
15 Et postea clamaverunt ad Dominum: qui
suscitavit eis salvatorem vocabulo Aod, fi-
lium Gera, filii Jemini, qui utraque manu
pro dextera utebatur. Miseruntque filii
Israel per illum munera Eglon regi Moab.
16 Qui fecit sibi gladium ancipitem, ha-
bentem in medio capulum longitudinis pal-
mæ manus, & accinctus est eo subter sagum
in dextro femore.
17 Obtulitque munera Eglon regi Moab.
Erat autem Eglon crassus nimis.
18 Cumque obtulisset ei munera, prose-
cutus est socios, qui cum eo venerant.
19 Et reversus de Galgalis, ubi erant idola,
dixit ad regem: Verbum secretum habeo ad
te, o Rex. Et ille imperavit silentium: e-
gressisque omnibus, qui circa eum erant,
20 Ingressus est Aod ad eum: sedebat au-
tem in æstivo cœnaculo solus: dixitque:
Verbum Dei habeo ad te. Qui statim sur-
rexit de throno.
21 Extenditque Aod sinistram manum, &
tulit sicam de dextro femore suo, infixit-
que eam in ventre ejus
22 Tam valide, ut capulus sequeretur fer-
rum in vulnere, ac pinguissimo adipe stringe-
retur. Nec eduxit gladium, sed ita ut percus-
serat, reliquit in corpore: statimque per se-
creta naturæ alvi stercora proruperunt.
23 Aod autem clausis diligentissime ostiis
cœnaculi, & obfirmatis sera,
24 Per posticum egressus est. Servique re- D
gis ingressi viderunt clausas fores cœnaculi,
atque dixerunt: Forsitan purgat alvum in
æstivo cubiculo.
25 Expectantesque diu, donec erubescerent,
& videntes, quod nullus aperiret, tulerunt
clavem: & aperientes invenerunt dominum
suum in terra jacentem mortuum.
26 Aod autem, dum illi turbarentur, effu-
git, & pertransiit Locum idolorum, unde re-
versus fuerat. Venitque in Seirath:
27 Et statim insonuit buccina in monte
Ephraim: descenderuntque cum eo filii
Israel, ipso in fronte gradiente.
28 Qui dixit ad eos: Sequimini me: tra-
didit enim Dominus inimicos nostros Moa-
bitas in manus nostras. Descenderuntque
post eum, & occupaverunt vada Jordanis,
quæ transmittunt in Moab, & non dimise-
runt transire quemquam:
29 Sed percusserunt Moabitas in tempore il-
lo circiter decem millia, omnes robustos &
fortes viros: nullus eorum evadere potuit.
30 Humiliatusque est Moab in die illo sub ma-
nu Israel: & quievit terra octoginta annis.
31 Post hunc fuit Samgar filius Anath, qui
percussit de Philisthiim sexcentos viros vome-
re: & ipse quoque defendit Israel.

CAPUT IV.

Debbora prophetissa, & Barac adversus Sisaram principem militiæ regis Jabin feliciter dimicant, quem profugum occidit Jahel uxor Haber Cinæi.

1 ADdideruntque filii Israel facere malum A
in conspectu Domini post mortem Aod:
2 * Et tradidit illos Dominus in manus Ja- *1. Reg. 12. b. 9.
bin regis Chanaan, qui regnavit in Asor: ha-
buitque ducem exercitus sui nomine Sisaram:
ipse autem habitabat in Haroseth gentium.
3 Clamaveruntque filii Israel ad Dominum:
nongentos enim habebat falcatos currus, & per
viginti annos vehementer oppresserat eos.
4 Erat autem Debbora prophetis uxor Lapi-
doth, quæ judicabat populum in illo tempore.
5 Et sedebat sub palma, quæ nomine illius
vocabatur, inter Rama & Bethel in monte
Ephraim: ascendebantque ad eam filii Israel
in omne judicium.
6 Quæ misit, & vocavit Barac filium Abi- B
noem de Cedes Nephthali, dixitque ad eum:
Præcepit tibi Dominus Deus Israel, vade,
& duc exercitum in montem Thabor, tolles-
que tecum decem millia pugnatorum de filiis
Nephthali, & de filiis Zabulon:
7 Ego autem adducam ad te in loco tor-
rentis Cison Sisaram principem exercitus
Jabin, & currus ejus, atque omnem multi-
tudinem, & tradam eos in manu tua.
8 Dixitque ad eam Barac: Si venis me-
cum, vadam: si nolueris venire mecum,
non pergam.
9 Quæ dixit ad eum: Ibo quidem tecum,
sed in hac vice victoria non reputabitur ti-
bi, quia in manu mulieris tradetur Sisara.
Surrexit itaque Debbora, & perrexit cum
Barac in Cedes.
10 Qui, accitis Zabulon & Nephthali, a-
scendit cum decem millibus pugnatorum,
habens Debboram in comitatu suo.
11 Haber autem Cinæus recesserat quondam a
ceteris Cinæis fratribus suis filiis Hobab cogna-

ti Moysi: & tetenderat tabernacula usque ad vallem, quæ vocatur Sennim, & erat juxta Cedes.
12 Nuntiatumque est Sisaræ, quod ascendisset Barac filius Abinoem in montem Thabor:
13 Et congregavit nongentos falcatos currus, & omnem exercitum de Haroseth gentium ad torrentem Cison.
C 14 Dixitque Debbora ad Barac: Surge; hæc est enim dies, in qua tradidit Dominus Sisaram in manus tuas: en ipse ductor est tuus. Descendit itaque Barac de monte Thabor, & decem millia pugnatorum cum eo.
* Ps. 82. b. 10. 15 * Perterruitque Dñs Sisaram, & omnes currus ejus, universamque multitudinem in ore gladii ad conspectum Barac: in tantum, ut Sisara de curru desiliens, pedibus fugeret,
16 Et Barac persequeretur fugientes currus, & exercitum usque ad Haroseth gentium, & omnis hostium multitudo usque ad internecionem caderet.
17 Sisara autem fugiens pervenit ad tentorium Jahel uxoris Haber Cinæi. Erat enim pax inter Jabin regem Azor, & domum Haber Cinæi.
18 Egressa igitur Jahel in occursum Sisaræ dixit ad eum: Intra ad me domine mi: intra, ne timeas. Qui ingressus tabernaculum ejus, & opertus ab ea pallio,
19 Dixit ad eam: Da mihi, obsecro, paululum aquæ, quia sitio valde. Quæ aperuit utrem lactis, & dedit ei bibere, & operuit illum.
D 20 Dixitque Sisara ad eam: Sta ante ostium tabernaculi, & cum venerit aliquis interrogans te, & dicens: Numquid hic est aliquis? Respondebis: Nullus est.
21 Tulit itaque Jahel uxor Haber clavum tabernaculi, assumens pariter & malleum: & ingressa abscondite, & cum silentio, posuit supra tempus capitis ejus clavum, percussumq; malleo defixit in cerebrum usque ad terram: qui soporem morti consocians defecit, & mortuus est.
22 Et ecce Barac sequens Sisaram veniebat, egressaq; Jahel in occursum ejus dixit ei: Veni, & ostendam tibi virum, quem quæris. Qui cum intrasset ad eam, vidit Sisaram jacentem mortuum, & clavum infixum in tempore ejus.
23 Humiliavit ergo Deus in die illo Jabin regem Chanaan coram filiis Israel:
24 Qui crescebant quotidie, & forti manu opprimebant Jabin regem Chanaan, donec delerent eum.

CAPUT V.

Canticum triumphale, & gratiarum actionis Debboræ, & Barac post victoriam.

A 1 Cecineruntque Debbora & Barac filius Abinoem in illo die, dicentes:
2 Qui sponte obtulistis de Israel animas vestras ad periculum, benedicite Domino.
3 Audite reges, auribus percipite principes: Ego sum, ego sum, quæ Domino canam, psallam Domino Deo Israel.
4 Domine, cum exires de Seir, & transires per regiones Edom, terra mota est, cælique ac nubes distillaverunt aquis.
5 Montes fluxerunt a facie Domini, & Sinai a facie Domini Dei Israel.
6 In diebus Samgar filii Anath, in diebus Jahel quieverunt semitæ: & qui ingrediebantur per eas, ambulaverunt per calles devios.
7 Cessaverunt fortes in Israel, & quieverunt, donec surgeret Debbora, surgeret mater in Israel.
8 Nova bella elegit Dominus, & portas hostium ipse subvertit: clypeus & hasta si apparuerint in quadraginta millibus Israel.
B 9 Cor meum diligit principes Israel: qui propria voluntate obtulistis vos discrimini, benedicite Domino.
10 Qui ascenditis super nitentes asinos, & sedetis in judicio, & ambulatis in via, loquimini.
11 Ubi collisi sunt currus, & hostium suffocatus est exercitus, ibi narrentur justitiæ Dñi, & clementia in fortes Israel: tunc descendit populus Dñi ad portas, & obtinuit principatum.
12 Surge, surge Debbora, surge, surge, & loquere canticum: surge Barac, & apprehende captivos tuos fili Abinoem.
13 Salvatæ sunt reliquiæ populi, Dominus in fortibus dimicavit.
14 Ex Ephraim delevit eos in Amalec, & post eum ex Beniamin in populos tuos, o Amalec: de Machir principes descenderunt, & de Zabulon, qui exercitum ducerent ad bellandum.
15 Duces Issachar fuere cum Debbora, & Barac vestigia sunt secuti, qui quasi in præceps ac barathrum se discrimini dedit: diviso contra se Ruben, magnanimorum reperta est contentio. C
16 Quare habitas inter duos terminos, ut audias sibilos gregum? diviso contra se Ruben, magnanimorum reperta est contentio.
17 Galaad trans Jordanem quiescebat, & Dan vacabat navibus: Aser habitabat in littore maris, & in portubus morabatur.
18 Zabulon vero, & Nephthali obtulerunt animas suas morti in regione Merome.
19 Venerunt reges, & pugnaverunt, pugnaverunt reges Chanaan in Thanach juxta aquas Mageddo, & tamen nihil tulere prædantes.
20 De cælo dimicatum est contra eos: stellæ manentes in ordine & cursu suo, adversus Sisaram pugnaverunt.
21 Torrens Cison traxit cadavera eorum, torrens Cadumim, torrens Cison; conculca anima mea robustos.
22 Ungulæ equorum ceciderunt, fugientibus impetu, & per præceps ruentibus fortissimis hostium.
23 Maledicite terræ Meroz, dixit Angelus Domini: maledicite habitatoribus ejus, quia non venerunt ad auxilium Domini, in adjutorium fortissimorum ejus. D
24 Benedicta inter mulieres Jahel uxor Haber Cinæi, & benedicatur in tabernaculo suo.
25 Aquam petenti lac dedit, & in phiala principum obtulit butyrum.
26 Sinistram manum misit ad clavum, & dexteram ad fabrorum malleos, percussitque Sisaram quærens in capite vulneri locum, & tempus valide perforans.
27 Inter pedes ejus ruit: defecit, & mortuus est: volvebatur ante pedes ejus, & jacebat exanimis, & miserabilis.
28 Per fenestram respiciens ululabat mater ejus, & de cœnaculo loquebatur: Cur moratur regredi currus ejus? quare tardaverunt pedes quadrigarum illius?
29 Una sapientior cæteris uxoribus ejus hæc socrui verba respondit:
30 Forsitan nunc dividit spolia, & pulcherrima feminarum eligitur ei: vestes diversorum colorum Sisaræ traduntur in prædam, & supellex varia ad ornanda colla congeritur.
31 Sic pereant omnes inimici tui, Domine: qui autem diligunt te, sicut sol in ortu suo splendet, ita rutilent.
32 Quievitque terra per quadraginta annos.

CAPUT VI.

Israelitis a Madian oppressis, Gedeon multis signis auxilio destinatur: qui post sacrificium & altare Deo erectum, destruxit aram Baal: eique rursum datur signum in vellere.

1 Fecerunt autem filii Israel malum in conspectu Domini, qui tradidit illos in manu Madian septem annis: A
2 Et oppressi sunt valde ab eis. Feceruntque sibi antra & speluncas in montibus, & munitissima ad repugnandum loca.
3 Cumque sevisset Israel, ascendebat Madian & Amalec, cæterique orientalium nationum:
4 Et apud eos figentes tentoria, sicut erant in herbis, cuncta vastabant usque ad introitum Gazæ: nihilque omnino ad vitam pertinens relinquebant in Israel, non oves, non boves, non asinos.
5 Ipsi enim, & universi greges eorum veniebant cum tabernaculis suis, & instar locustarum universa complebant, innumera mul-

titudo hominum, & camelorum, quidquid te-
tigerant devaſtantes.
6 Humiliatuſque eſt Iſrael valde in conſpe-
ctu Madian.
7 Et clamavit ad Dominum poſtulans au-
xilium contra Madianitas.
B 8 Qui miſit ad eos virum prophetam, & lo-
cutus eſt: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael:
Ego vos feci conſcendere de Ægypto, & e-
duxi vos de domo ſervitutis,
9 Et liberavi de manu Ægyptiorum, & o-
mnium inimicorum, qui affligebant vos: e-
jecique eos ad introitum veſtrum, & tradi-
di vobis terram eorum.
10 Et dixi: Ego Dñs Deus veſter, ne ti-
meatis deos Amorrhæorum, in quorum terra
habitatis. Et noluiſtis audire vocem meam.
11 Venit autem Angelus Domini, & ſedit
ſub quercu, quæ erat in Ephra, & pertine-
bat ad Joas partem familiæ Ezri. Cumque
Gedeon filius ejus excuteret atque purgaret
frumenta in torculari, ut fugeret Madian,
C 12 Apparuit ei Angelus Domini, & ait:
Dominus tecum, virorum fortiſſime.
13 Dixitque ei Gedeon: Obſecro, mi domi-
ne, ſi Dominus nobiſcum eſt, cur appre-
henderunt nos hæc omnia? Ubi ſunt mirabi-
lia ejus, quæ narraverunt patres noſtri, at-
que dixerunt: De Ægypto eduxit nos Do-
minus? Nunc autem dereliquit nos Dominus,
& tradidit in manu Madian.
*1.Reg. 12. b. 11. 14 Reſpexitque ad eum Dñs, & ait: * Va-
de in hac fortitudine tua, & liberabis Iſrael
de manu Madian: ſcito, quod miſerim te.
15 Qui reſpondens ait: Obſecro, mi Domi-
ne, in quo liberabo Iſrael? ecce familia mea
infima eſt in Manaſſe, & ego minimus in do-
mo patris mei.
16 Dixitque ei Dominus: Ego ero tecum:
& percuties Madian quaſi unum virum.
17 Et ille, Si inveni, inquit, gratiam co-
ram te, da mihi ſignum, quod tu ſis qui lo-
queris ad me.
D 18 Nec recedas hinc, donec revertar ad te,
portans ſacrificium, & offerens tibi. Qui re-
ſpondit: Ego præſtolabor adventum tuum.
19 Ingreſſus eſt itaque Gedeon, & coxit
hœdum, & de farinæ modio azymos panes:
carneſque ponens in caniſtro, & jus carnium
mittens in ollam, tulit omnia ſub quercu,
& obtulit ei.
20 Cui dixit Angelus Dñi: Tolle carnes &
azymos panes, & pone ſupra petram illam, &
jus deſuper funde. Cumque feciſſet ita,
21 Extendit Angelus Domini ſummitatem
virgæ, quam tenebat in manu, & tetigit car-
nes & panes azymos: aſcenditque ignis de
petra, & carnes azymoſque panes conſum-
pſit: Angelus autem Domini evanuit ex o-
culis ejus.
E 22 Videnſque Gedeon, quod eſſet Angelus
Domini, ait: Heu mi Domine Deus, quia
vidi Angelum Domini facie ad faciem.
23 Dixitque ei Dominus: Pax tecum: ne
timeas, non morieris.
24 Ædificavit ergo ibi Gedeon altare Do-
mino, vocavitque illud, Domini pax, uſque
in præſentem diem. Cumque adhuc eſſet in
Ephra, quæ eſt familiæ Ezri,
25 Nocte illa dixit Dominus ad eum: Tol-
le taurum patris tui, & alterum taurum an-
norum ſeptem, deſtrueſque aram Baal, quæ
eſt patris tui: & nemus, quod circa aram
eſt, ſuccide.
26 Et ædificabis altare Domino Deo tuo in
ſummitate petræ hujus, ſuper quam ante ſa-
crificium poſuiſti: tolleſque taurum ſecun-
dum, & offeres holocauſtum ſuper ſtruem li-
gnorum, quæ de nemore ſucciderıs.
27 Aſſumptis ergo Gedeon decem viris de
ſervis ſuis, fecit ſicut præceperat ei Domi-
nus. Timens autem domum patris ſui, &
homines illius civitatis, per diem noluit id
F facere, ſed omnia nocte complevit.
28 Cumque ſurrexiſſent viri oppidi ejus ma-
ne, viderunt deſtructam aram Baal, lucumq;
ſucciſum, & taurum alterum impoſitum ſu-
per altare, quod tunc ædificatum erat.
29 Dixeruntq; ad invicem: Quis hoc fecit?
Cumque perquirerent auctorem facti, dictum
eſt: Gedeon filius Joas fecit hæc omnia.
30 Et dixerunt ad Joas: Produc filium tu-
um huc, ut moriatur, quia deſtruxit aram
Baal, & ſuccidit nemus.
31 Quibus ille reſpondit: Numquid ulto-
res eſtis Baal, ut pugnetis pro eo? qui ad-
verſarius eſt ejus, moriatur, antequam lux
craſtina veniat: ſi Deus eſt, vindicet ſe de
eo, qui ſuffodit aram ejus.
32 Ex illo die vocatus eſt Gedeon, Jero-
baal, eo quod dixiſſet Joas: Ulciſcatur ſe
de eo Baal, qui ſuffodit aram ejus.
33 Igitur omnis Madian, & Amalec, &
Orientales populi congregati ſunt ſimul: &
tranſeuntes Jordanem, caſtrametati ſunt in
valle Jezrael. G
34 Spiritus autem Domini induit Gedeon,
qui clangens buccina convocavit domum A-
biezer, ut ſequeretur ſe.
35 Miſitque nuntios in univerſum Manaſ-
ſen, qui & ipſe ſecutus eſt eum: & alios
nuntios in Aſer & Zabulon & Nephthali,
qui occurrerunt ei.
36 Dixitq; Gedeon ad Deum: Si ſalvum fa-
cis per manum meam Iſrael ſicut locutus es,
37 Ponam hoc vellus lanæ in area: ſi ros
in ſolo vellere fuerit, & in omni terra ſic-
citas, ſciam, quod per manum meam, ſicut
locutus es, liberabis Iſrael.
38 Factumq; eſt ita. Et de nocte conſurgens,
expreſſo vellere, concham rore implevit.
39 Dixitque rurſus ad Deum: Ne iraſcatur
furor tuus contra me, ſi adhuc ſemel tenta-
vero, ſignum quærens in vellere. Oro, ut ſolum
vellus ſiccum ſit, & omni terra rore madens.
40 Fecitque Deus nocte illa, ut poſtula-
verat: & fuit ſiccitas in ſolo vellere, & ros
in omni terra.

CAPUT VII.

Probatis ad aquas his, qui ad bellum eſſent progreſſuri, Gedeon audito unius e caſtris Madianitarum ſomnio, in eos irruit, tubis, lagenis, ac lucernis armatus, quos cum Oreb & Zeb principibus eorum devicit.

1 IGitur Jerobaal, qui & Gedeon, de no- A
cte conſurgens, & omnis populus cum
eo, venit ad fontem, qui vocatur Harad.
Erant autem caſtra Madian in valle ad ſe-
ptentrionalem plagam collis excelſi.
2 Dixitque Dominus ad Gedeon: Multus te-
cum eſt populus, nec tradetur Madian in
manus ejus, ne glorietur contra me Iſrael,
& dicat: Meis viribus liberatus ſum.
3 Loquere ad populum, & cunctis audien-
tibus prædica: * Qui formidoloſus & timi- *Deut. 20. b. 8. 1. Mac. 3. g. 56.
dus eſt, revertatur. Receſſeruntque de mon-
te Galaad, & reverſi ſunt de populo vigin-
ti duo millia virorum, & tantum decem
millia remanſerunt.
4 Dixitque Dominus ad Gedeon: Adhuc B
populus multus eſt, duc eos ad aquas, &
ibi probabo illos: & de quo dixero tibi, ut
tecum vadat, ipſe pergat: quem ire prohi-
buero, revertatur.
5 Cumque deſcendiſſet populus ad aquas,
dixit Dominus ad Gedeon: Qui lingua lam-
buerint aquas, ſicut ſolent canes lambere,
ſeparabis eos ſeorſum: qui autem curvatis
genibus biberint, in altera parte erunt.
6 Fuit itaque numerus eorum, qui manu
ad os projiciente lambuerant aquas, tre-
centi viri: omnis autem reliqua multitudo
flexo poplite biberat.
7 Et ait Dominus ad Gedeon: In trecentis C
viris, qui lambuerunt aquas, liberabo vos, &
tradam in manu tua Madian: omnis autem
reliqua multitudo revertatur in locum ſuum.
8 Sumptis itaque pro numero cibariis &
tubis, omnem reliquam multitudinem abire
præcepit ad tabernacula ſua: & ipſe cum
trecentis viris ſe certamini dedit. Caſtra
autem Madian erant ſubter in valle.
9 Eadem nocte dixit Dominus ad eum:

Surge, & deſcende in caſtra, quia tradidi
cos in manu tua.
10 Sin autem ſolus ire formidas, deſcen-
dat tecum Phara puer tuus.
11 Et cum audieris, quid loquantur, tunc
confortabuntur manus tuæ, & ſecurior ad
hoſtium caſtra deſcendes. Deſcendit ergo
ipſe, & Phara puer ejus in partem caſtro-
rum, ubi erant armatorum vigiliæ.
12 Madian autem, & Amalec, & omnes Orien-
D tales populi fuſi jacebant in valle ut locuſta-
rum multitudo: cameli quoque innumerabiles
erant ſicut arena, quæ jacet in littore maris.
13 Cumque veniſſet Gedeon, narrabat a-
liquis ſomnium proximo ſuo: & in hunc
modum referebat quod viderat: Vidi ſo-
mnium, & videbatur mihi quaſi ſubcineri-
cius panis ex hordeo volvi, & in caſtra Ma-
dian deſcendere: cumque perveniſſet ad ta-
bernaculum, percuſſit illud, atque ſubver-
tit, & terræ funditus coæquavit.
14 Reſpondit is, cui loquebatur: Non eſt
hoc aliud, niſi gladius Gedeonis filii Joas vi-
ri Iſraelitæ; tradidit enim Dominus in ma-
nus ejus Madian, & omnia caſtra ejus.
15 Cumque audiſſet Gedeon ſomnium, & in-
E terpretationem ejus, adoravit: & reverſus eſt
ad caſtra Iſrael, & ait: Surgite; tradidit enim
Dominus in manus noſtras caſtra Madian.
15 Diviſitque trecentos viros in tres partes,
& dedit tubas in manibus eorum, lagenaſque
vacuas, ac lampades in medio lagenarum.
17 Et dixit ad eos: Quod me facere vide-
ritis, hoc facite: ingrediar partem caſtro-
rum, & quod fecero ſectamini.
18 Quando perſonuerit tuba in manu mea,
vos quoque per caſtrorum circuitum clangi-
te, & conclamate, Domino & Gedeoni.
19 Ingreſſuſque eſt Gedeon, & trecenti
E viri, qui erant cum eo, in partem caſtro-
rum, incipientibus vigiliis noctis mediæ,
& cuſtodibus ſuſcitatis, cœperunt buccinis
clangere, & complodere inter ſe lagenas.
20 Cumque per gyrum caſtrorum in tribus
perſonarent locis, & hydrias confregiſſent,
tenuerunt ſiniſtris manibus lampades, & dex-
tris ſonantes tubas, clamaveruntque: Gla-
dius Domini, & Gedeonis:
21 Stantes ſinguli in loco ſuo per circui-
tum caſtrorum hoſtilium. Omnia itaque ca-
ſtra turbata ſunt, & vociferantes, ululan-
teſque fugerunt:
22 Et nihilominus inſiſtebant trecenti vi-
ri buccinis perſonantes. * Immiſitque Do-
*Pſ. 82. c. 10. minus gladium in omnibus caſtris, & mu-
tua ſe cæde truncabant,
23 Fugientes uſque ad Bethſetta, & crepidi-
G nem Abelmehula in Tebbath. Conclaman-
tes autem viri Iſrael de Nephthali, & Aſer,
& omni Manaſſe, perſequebantur Madian.
24 Miſitque Gedeon nuntios in omnem
montem Ephraim, dicens: Deſcendite in
occurſum Madian, & occupate aquas uſque
Bethbera atque Jordanem. Clamavitque o-
mnis Ephraim, & præoccupavit aquas, at-
que Jordanem uſque Bethbera.
*Pſ. 82. c. 12. Iſa. 10. f. 26. 25 * Apprehenſoſque duos viros Madian,
Oreb & Zeb, interfecit Oreb in Petra Oreb,
Zeb vero in Torculari Zeb. Et perſecuti
ſunt Madian, capita Oreb & Zeb portan-
tes ad Gedeon trans fluenta Jordanis.

CAPUT VIII.

Tribus Ephraim inſurgit adverſus Gedeon, quod putaret ſe contemptam; quam blandis verbis compeſcit, & devictis Zebee & Salmana, viros Soccoth & Phanuel perdidit, & ex inauribus aliiſque populi donis fecit Ephod, quod domui ſuæ & Iſraeli fuit in ruinam: poſtquam quadraginta annis præfuit, generatis 70. filiis ex uxoribus, & uno Abimelech ex concubina, mortuus eſt, rediitque Iſrael ad idololatriam.

A 1 DIxeruntque ad eum viri Ephraim:
Quid eſt hoc, quod facere voluiſti,
ut nos non vocares, cum ad pugnam perge-
res contra Madian? jurgantes fortiter, &
prope vim inferentes.
2 Quibus ille reſpondit: Quid enim tale fa-
cere potui, quale vos feciſtis? nonne melior
eſt racemus Ephraim vindemiis Abiezer?
3 In manus veſtras Dominus tradidit prin-
cipes Madian, Oreb & Zeb: quid tale fa-
cere potui, quale vos feciſtis? Quod cum
locutus eſſet, requievit ſpiritus eorum, quo
tumebant contra eum.
4 Cumque veniſſet Gedeon ad Jordanem,
tranſivit eum cum trecentis viris, qui ſe-
cum erant: & præ laſſitudine fugientes per-
ſequi non poterant.
5 Dixitque ad viros Soccoth: Date, obſe- B
cro, panes populo, qui mecum eſt, quia
valde defecerunt, ut poſſimus perſequi Ze-
bee & Salmana reges Madian.
6 Reſponderunt principes Soccoth: Forſi-
tan palmæ manuum Zebee & Salmana in
manu tua ſunt, & idcirco poſtulas, ut de-
mus exercitui tuo panes.
7 Quibus ille ait: Cum ergo tradiderit Dñs
Zebee & Salmana in manus meas, conteram
carnes veſtras cum ſpinis tribuliſque deſerti.
8 Et inde conſcendens, venit in Phanuel:
locutuſque eſt ad viros loci illius ſimilia.
Cui & illi reſponderunt, ſicut reſponderant
viri Soccoth.
9 Dixit itaque & eis: Cum reverſus fuero C
victor in pace, deſtruam turrim hanc.
10 Zebee autem & Salmana requieſcebant
cum omni exercitu ſuo. Quindecim enim mil-
lia viri remanſerant ex omnibus turmis Orien-
talium populorum, cæſis centum viginti mil-
libus bellatorum educentium gladium.
11 * Aſcendenſque Gedeon per viam eo- *Oſ. 10.
rum, qui in tabernaculis morabantur, ad d. 14.
orientalem partem Nobe, & Jegbaa, per-
cuſſit caſtra hoſtium, qui ſecuri erant, &
nihil adverſi ſuſpicabantur.
12 Fugeruntque Zebee & Salmana, quos
perſequens Gedeon comprehendit, turbato
omni exercitu eorum.
13 Reverſenſque de bello ante ſolis ortum,
14 apprehendit puerum de viris Soccoth:
interrogavitque eum nomina principum &
ſeniorum Soccoth, & deſcripſit ſeptuaginta
ſeptem viros.
15 Venitque ad Soccoth, & dixit eis: En D
Zebee, & Salmana, ſuper quibus exprobra-
ſtis mihi, dicentes: Forſitan manus Zebee
& Salmana in manibus tuis ſunt, & idcirco
poſtulas, ut demus viris, qui laſſi ſunt &
defecerunt, panes.
16 Tulit ergo ſeniores civitatis & ſpinas
deſerti ac tribulos, & contrivit cum eis,
atque comminuit viros Soccoth.
17 Turrim quoque Phanuel ſubvertit, oc-
ciſis habitatoribus civitatis.
18 Dixitque ad Zebee & Salmana: Qua-
les fuerunt viri, quos occidiſtis in Thabor?
Qui reſponderunt: Similes tui, & unus ex
eis quaſi filius regis.
19 Quibus ille reſpondit; Fratres mei fue-
runt, filii matris meæ. Vivit Dominus,
quia ſi ſervaſſetis eos, non vos occiderem.
20 Dixitque Jether primogenito ſuo: Sur- E
ge, & interfice eos. Qui non eduxit gla-
dium; timebat enim; quia adhuc puer erat.
21 Dixeruntque Zebee & Salmana: Tu
ſurge, & irrue in nos, quia juxta ætatem
robur eſt hominis. Surrexit Gedeon, * & *Pſ. 82.
interfecit Zebee & Salmana: & tulit orna- a. 12.
menta ac bullas, quibus colla regalium ca-
melorum decorari ſolent.
22 Dixeruntque omnes viri Iſrael ad Gedeon:
Dominare noſtri tu, & filius tuus, & filius
filii tui: quia liberaſti nos de manu Madian.
23 Quibus ille ait: Non dominabor veſtri,
nec dominabitur in vos filius meus, ſed do-
minabitur vobis Dominus.
24 Dixitque ad eos: Unam petitionem po-
ſtulo a vobis: Date mihi inaures ex præda
veſtra. Inaures enim aureas Iſmaelitæ habere
conſueverant.
25 Qui reſponderunt: Libentiſſime dabi- F
mus. Expandenteſque ſuper terram pal-

lium, projecerunt in eo inaures de præda:

26 Et fuit pondus postulatarum inaurium mille septingenti auri sicli, absque ornamentis, & monilibus, & veste purpurea, quibus reges Madian uti soliti erant, & præter torques aureas camelorum.

27 Fecitque ex eo Gedeon Ephod, & posuit illud in civitate sua Ephra. Fornicatusque est omnis Israel in eo, & factum est Gedeoni & omni domui ejus in ruinam.

28 Humiliatus est autem Madian coram filiis Israel, nec potuerunt ultra cervices elevare: sed quievit terra per quadraginta annos, quibus Gedeon præfuit.

29 Abiit itaque Jerobaal filius Joas, & habitavit in domo sua:

30 Habuitque septuaginta filios, qui egressi sunt de femore ejus, eo quod plures haberet uxores.

G 31 Concubina autem illius, quam habebat in Sichem, genuit ei filium nomine Abimelech.

32 Mortuusque est Gedeon filius Joas in senectute bona, & sepultus est in sepulchro Joas patris sui in Ephra de familia Ezri.

33 Postquam autem mortuus est Gedeon, aversi sunt filii Israel, & fornicati sunt cum Baalim. Percusseruntque cum Baal fœdus, ut esset eis in deum:

34 Nec recordati sunt Domini Dei sui, qui eruit eos de manibus inimicorum suorum omnium per circuitum:

35 Nec fecerunt misericordiam cum domo Jerobaal Gedeon, juxta omnia bona, quæ fecerat Israeli.

CAPUT IX.

Abimelech occisis 70. fratribus suis, imperium sibi tyrannice usurpat: qui post parabolam Joatham fratris ejus qui servatus erat, exercitum Gaal devicit, turrimque Sichem exussit, & a muliere tandem fragmine molæ oppressus est.

A 1 ABiit autem Abimelech filius Jerobaal in Sichem ad fratres matris suæ, & locutus est ad eos, & ad omnem cognationem domus patris matris suæ, dicens:

2 Loquimini ad omnes viros Sichem: Quid vobis est melius, ut dominentur vestri septuaginta viri omnes filii Jerobaal, an ut dominetur unus vir? simulque considerate, quod os vestrum, & caro vestra sum.

3 Locutique sunt fratres matris ejus de eo ad omnes viros Sichem universos sermones istos, & inclinaverunt cor eorum post Abimelech, dicentes: Frater noster est.

4 Dederuntque illi septuaginta pondo argenti de fano Baalberit. Qui conduxit sibi ex eo viros inopes & vagos, secutique sunt eum.

5 Et venit in domum patris sui in Ephra, & occidit fratres suos filios Jerobaal septuaginta viros super lapidem unum: remansitque Joatham filius Jerobaal minimus, & absconditus est.

6 Congregati sunt autem omnes viri Sichem, & universæ familiæ urbis Mello: abieruntque & constituerunt regem Abimelech juxta quercum, quæ stabat in Sichem.

7 Quod cum nuntiatum esset Joatham, ivit, & stetit in vertice montis Garizim: elevataque voce clamavit, & dixit: Audite me viri Sichem, ita audiat vos Deus.

B 8 Ierunt ligna, ut ungerent super se regem, dixeruntque olivæ: Impera nobis.

9 Quæ respondit: Numquid possum deserere pinguedinem meam, qua & dii utuntur & homines, & venire, ut inter ligna promovear?

10 Dixeruntque ligna ad arborem ficum: Veni, & super nos regnum accipe.

11 Quæ respondit eis: Numquid possum deserere dulcedinem meam, fructusque suavissimos, & ire, ut inter cætera ligna promovear?

12 Locutaque sunt ligna ad vitem: Veni, & impera nobis.

13 Quæ respondit eis: Numquid possum deserere vinum meum, quod lætificat Deum & homines, & inter ligna cætera promoveri?

14 Dixeruntque omnia ligna ad rhamnum: Veni, & impera super nos.

15 Quæ respondit eis: Si vere me regem vobis constituitis, venite, & sub umbra mea requiescite: si autem non vultis, egrediatur ignis de rhamno, & devoret cedros Libani. C

15 Nunc igitur si recte & absque peccato constituistis super vos regem Abimelech, & bene egistis cum Jerobaal, & cum domo ejus, & reddidistis vicem beneficiis ejus, qui pugnavit pro vobis,

17 Et animam suam dedit periculis, ut erueret vos de manu Madian,

18 Qui nunc surrexistis contra domum patris mei, & interfecistis filios ejus septuaginta viros super unum lapidem, & constituistis regem Abimelech filium ancillæ ejus super habitatores Sichem, eo quod frater vester sit:

19 Si ergo recte & absque vitio egistis cum Jerobaal, & domo ejus, hodie lætamini in Abimelech, & ille lætetur in vobis.

20 Sin autem perverse, egrediatur ignis ex eo, & consumat habitatores Sichem, & oppidum Mello: egrediaturque ignis de viris Sichem, & de oppido Mello, & devoret Abimelech.

21 Quæ cum dixisset, fugit, & abiit in Bera: habitavitque ibi ob metum Abimelech fratris sui.

22 Regnavit itaque Abimelech super Israel tribus annis.

23 Misitque Dominus spiritum pessimum inter Abimelech, & habitatores Sichem: qui cœperunt eum detestari,

24 Et scelus interfectionis septuaginta filiorum Jerobaal, & effusionem sanguinis eorum conferre in Abimelech fratrem suum, & in cæteros Sichimorum principes, qui eum adjuverant.

25 Posueruntque insidias adversus eum in summitate montium: & dum illius præstolabantur adventum, exercebant latrocinia, agentes prædas de prætereuntibus: nuntiatumque est Abimelech. D

26 Venit autem Gaal filius Obed cum fratribus suis, & transivit in Sichimam. Ad cujus adventum erecti habitatores Sichem

27 Egressi sunt in agros, vastantes vineas, uvasque calcantes: & factis cantantium choris, ingressi sunt fanum Dei sui, & inter epulas & pocula maledicebant Abimelech,

28 Clamante Gaal filio Obed: Quis est Abimelech, & quæ est Sichem, ut serviamus ei? numquid non est filius Jerobaal, & constituit principem Zebul servum suum super viros Emor patris Sichem? Cur ergo serviemus ei?

29 Utinam daret aliquis populum istum sub manu mea, ut auferrem de medio Abimelech. Dictumque est Abimelech: Congrega exercitus multitudinem, & veni.

30 Zebul enim princeps civitatis, auditis sermonibus Gaal filii Obed, iratus est valde,

31 Et misit clam ad Abimelech nuntios, dicens: Ecce Gaal filius Obed venit in Sichimam cum fratribus suis, & oppugnat adversum te civitatem. E

32 Surge itaque nocte cum populo, qui tecum est, & latita in agro:

33 Et primo mane oriente sole, irrue super civitatem. Illo autem egrediente adversum te cum populo suo, fac ei quod potueris.

34 Surrexit itaque Abimelech cum omni exercitu suo nocte, & tetendit insidias juxta Sichimam in quatuor locis.

35 Egressusque est Gaal filius Obed, & stetit in introitu portæ civitatis. Surrexit autem Abimelech, & omnis exercitus cum eo de insidiarum loco.

36 Cumque vidisset populum Gaal, dixit ad Zebul: Ecce de montibus multitudo descendit. Cui ille respondit: Umbras montium vides, quasi capita hominum, & hoc errore deciperis.

37 Rursumque Gaal ait: Ecce populus de umbilico terræ descendit, & unus cuneus venit per viam, quæ respicit quercum.

38 Cui dixit Zebul: Ubi est nunc os tuum, quo loquebaris: Quis est Abimelech, ut serviamus ei? Nonne hic populus est, quem despiciebas? Egredere, & pugna contra eum.

39 Abiit ergo Gaal, spectante Sichimorum populo, & pugnavit contra Abimelech.

40 Qui persecutus est eum fugientem, & in urbem compulit: cecideruntque ex parte ejus plurimi usque ad portam civitatis:
41 Et Abimelech sedit in Ruma: Zebul autem, Gaal & socios ejus expulit de urbe, nec in ea passus est commorari.
42 Sequenti ergo die egressus est populus in campum. Quod cum nuntiatum esset Abimelech,
43 Tulit exercitum suum, & divisit in tres turmas, tendens insidias in agris. Videnique, quod egrederetur populus de civitate, surrexit, & irruit in eos
44 Cum cuneo suo, oppugnans, & obsidens civitatem: duæ autem turmæ palantes per campum adversarios persequebantur.
45 Porro Abimelech omni die illo oppugnabat urbem: quam cepit, interfectis habitatoribus ejus, ipsaque destructa, ita ut sal in ea dispergeret.
45 Quod cum audissent, qui habitabant in turre Sichimorum, ingressi sunt fanum dei sui Berith, ubi fœdus cum eo pepigerant, & ex eo locus nomen acceperat, qui erat munitus valde.
47 Abimelech quoque audiens viros turris Sichimorum pariter conglobatos,
48 Ascendit in montem Selmon cum omni populo suo, & arrepta securi, præcidit arboris ramum, impositumq; ferens humero, dixit ad socios: Quod me videtis facere, cito facite.
49 Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes, sequebantur ducem. Qui circumdantes præsidium, succenderunt: atque ita factum est, ut fumo & igne mille homines necarentur, viri pariter & mulieres, habitatorum turris Sichem.
50 Abimelech autem inde proficiscens venit ad oppidum Thebes, quod circumdans obsidebat exercitu.
51 Erat autem turris excelsa in media civitate, ad quam confugerant simul viri ac mulieres, & omnes principes civitatis, clausa firmissime janua, & super turris tectum stantes per propugnacula.
52 Accedensque Abimelech juxta turrim, pugnabat fortiter: & appropinquans ostio, ignem supponere nitebatur:
53 * Et ecce una mulier fragmen molæ desuper jaciens, illisit capiti Abimelech, & confregit cerebrum ejus.
54 * Qui vocavit cito armigerum suum, & ait ad eum: Evagina gladium tuum, & percute me: ne forte dicatur quod a femina interfectus sim. Qui jussa perficiens, interfecit eum.

*2. Reg. 11. c. 21. *1. Reg. 31. a. 4. 1. Par. 10. b. 4.

55 Illoque mortuo, omnes qui cum eo erant de Israel, reversi sunt in sedes suas.
56 Et reddidit Deus malum, quod fecerat Abimelech contra patrem suum, interfectis septuaginta fratribus suis.
57 Sichimitis quoque, quod operati erant, retributum est, & venit super eos maledictio Joatham filii Jerobaal.

CAPUT X.

Thola dux creatur: huic vita functo Jair succedit: Israelitæ vero in idololatriam lapsi traduntur Philisthæis & Ammonitis; quibus pœnitentibus Dominus ingratitudinem improperat, tandemque eorum miseretur.

1 POst Abimelech surrexit dux in Israel Thola filius Phua patrui Abimelech, vir de Issachar, qui habitavit in Samir montis Ephraim:
2 Et judicavit Israelem viginti & tribus annis, mortuusque est, ac sepultus in Samir.
3 Huic successit Jair Galaadites, qui judicavit Israelem per viginti & duos annos,
4 Habens triginta filios sedentes super triginta pullos asinarum, & principes triginta civitatum, quæ ex nomine ejus sunt appellatæ Havoth Jair, id est oppida Jair, usque in præsentem diem, in terra Galaad.
5 Mortuusque est Jair, ac sepultus in loco, cui est vocabulum Camon.
6 Filii autem Israel peccatis veteribus jungentes nova, fecerunt malum in conspectu Domini, & servierunt idolis Baalim & Astaroth, & diis Syriæ ac Sidonis, & Moab, & filiorum Ammon, & Philisthiim: dimiseruntque Dominum, & non coluerunt eum.
7 Contra quos Dominus iratus tradidit eos in manus Philisthiim, & filiorum Ammon.
8 Afflictique sunt, & vehementer oppressi per annos decem & octo, omnes qui habitabant trans Jordanem in terra Amorrhæi, qui est in Galaad:
9 In tantum, ut filii Ammon, Jordane transmisso, vastarent Judam, & Benjamin, & Ephraim: afflictusque est Israel nimis.
10 Et clamantes ad Dominum, dixerunt: Peccavimus tibi, quia dereliquimus Dñm Deum nostrum, & servivimus Baalim.
11 Quibus locutus est Dñs: Numquid non Ægyptii, & Amorrhæi, filiique Ammon & Philisthiim,
12 Sidonii quoque, & Amalec, & Chanaan oppresserunt vos, & clamastis ad me, & erui vos de manu eorum?
13 Et tamen reliquistis me, & coluistis deos alienos: idcirco non addam, ut ultra vos liberem:
14 Ite, & invocate deos, quos elegistis: ipsi vos liberent in tempore angustiæ.
15 Dixeruntque filii Israel ad Dominum: Peccavimus: redde tu nobis quidquid tibi placet: tantum nunc libera nos.
16 Quæ dicentes, omnia de finibus suis alienorum deorum idola projecerunt, & servierunt Dño Deo: qui doluit super miseriis eorum.
17 Itaque filii Ammon conclamantes in Galaad fixere tentoria: contra quos congregati filii Israel, in Maspha castrametati sunt.
18 Dixeruntque principes Galaad singuli ad proximos suos: Qui primus ex nobis contra filios Ammon cœperit dimicare, erit dux populi Galaad.

CAPUT XI.

Jephte judex factus, Dei spiritu accensus, primum ratione agit cum rege Ammonitarum: deinde ubi eos vicisset, ob votum temere factum filiam suam unicam Deo sacrificat.

1 FUit illo tempore Jephte Galaadites, vir fortissimus atque pugnator, filius mulieris meretricis, qui natus est de Galaad.
2 Habuit autem Galaad uxorem, de qua suscepit filios: qui postquam creverant, ejecerunt Jephte, dicentes: Heres in domo patris nostri esse non poteris, quia de altera matre natus es.
3 Quos ille fugiens atque devitans, habitavit in terra Tob: congregatique sunt ad eum viri inopes, & latrocinantes, & quasi principem sequebantur.
4 In illis diebus pugnabant filii Ammon contra Israel.
5 Quibus acriter instantibus, perrexerunt majores natu de Galaad, ut tollerent in auxilium sui Jephte de terra Tob:
6 Dixeruntque ad eum: Veni & esto princeps noster, & pugna contra filios Ammon.
7 Quibus ille respondit: * Nonne vos estis, qui odistis me, & ejecistis de domo patris mei, & nunc venistis ad me necessitate compulsi? * Gen. 26. f. 27.
8 Dixeruntque principes Galaad ad Jephte: Ob hanc igitur causam nunc ad te venimus, ut proficiscaris nobiscum, & pugnes contra filios Ammon, sisque dux omnium, qui habitant in Galaad.
9 Jephte quoque dixit eis: Si vere venistis ad me, ut pugnem pro vobis contra filios Ammon, tradideritque eos Dominus in manus meas, ego ero vester princeps?
10 Qui responderunt ei: Dominus, qui hæc audit, ipse mediator ac testis est, quod nostra promissa faciemus.
11 Abiit itaque Jephte cum principibus Galaad, fecitque eum omnis populus principem sui. Locutusque est Jephte omnes sermones suos coram Domino in Maspha.
12 Et misit nuntios ad regem filiorum Ammon, qui ex persona sua dicerent: Quid mihi & tibi est, quia venisti contra me, ut vastares terram meam?

* Num. 21. c. 13. 24.

13 Quibus ille respondit: *Quia tulit Israel terram meam, quando ascendit de Ægypto, a finibus Arnon usque Jaboc atque Jordanem; nunc ergo cum pace redde mihi eam.

C

14 Per quos rursum mandavit Jephte, & imperavit eis, ut dicerent regi Ammon:

15 Hæc dicit Jephte: Non tulit Israel terram Moab, nec terram filiorum Ammon:

16 Sed quando de Ægypto conscenderunt, ambulavit per solitudinem usque ad mare rubrum, & venit in Cades.

* Num. 20. c. 14.

17 * Misitque nuntios ad regem Edom, dicens: Dimitte me, ut transeam per terram tuam. Qui noluit acquiescere precibus ejus. Misit quoque ad regem Moab, qui & ipse transitum præbere contempsit. Mansit itaque in Cades,

18 Et circuivit ex latere terram Edom, & terram Moab: venitque contra orientalem plagam terræ Moab, & castrametatus est trans Arnon: * nec voluit intrare terminos Moab: Arnon quippe confinium est terræ Moab.

* Num. 21. c. 13.

D

19 Misit itaque Israel nuntios ad Sehon regem Amorrhæorum, qui habitabat in Hesebon, & dixerunt ei: Dimitte, ut transeam per terram tuam usque ad fluvium.

20 Qui & ipse Israel verba despiciens, non dimisit eum transire per terminos suos, sed infinita multitudine congregata, egressus est contra eum in Jasa, & fortiter resistebat.

21 Tradiditque eum Dominus in manus Israel cum omni exercitu suo, qui percussit eum, & possedit omnem terram Amorrhæi habitatoris regionis illius,

22 Et universos fines ejus, de Arnon usque Jaboc, & de solitudine usque ad Jordanem.

23 Dñs ergo Deus Israel subvertit Amorrhæum, pugnante contra illum populo suo Israel, & tu nunc vis possidere terram ejus?

24 Nonne ea, quæ possidet Chamos Deus tuus, tibi jure debentur? Quæ autem Dñs Deus noster victor obtinuit, in nostram cedant possessionem:

* Num. 22. a. 2.

25 * Nisi forte melior es Balac filio Sephor rege Moab, aut docere potes, quod jurgatus sit contra Israel, & pugnaverit contra eum,

E

26 Quando habitavit in Hesebon, & viculis ejus, & in Aroer, & villis illius, vel in cunctis civitatibus juxta Jordanem per trecentos annos. Quare tanto tempore nihil super hac repetitione tentastis?

27 Igitur non ego pecco in te, sed tu contra me male agis, indicens mihi bella non justa. Judicet Dominus arbiter hujus diei inter Israel, & inter filios Ammon.

28 Noluitq; acquiescere rex filiorum Ammon verbis Jephte, quæ per nuntios mandaverat.

29 Factus est ergo super Jephte Spiritus Dñi, & circuiens Galaad, & Manasse, Maspha quoq; Galaad, & inde transiens ad filios Ammon,

F

30 Votum vovit Domino, dicens: Si tradideris filios Ammon in manus meas,

31 Quicumque primus fuerit egressus de foribus domus meæ, mihique occurrerit reverenti cum pace a filiis Ammon, eum holocaustum offeram Domino.

32 Transivitque Jephte ad filios Ammon, ut pugnaret contra eos: quos tradidit Dominus in manus ejus.

33 Percussitq; ab Aroer usque dum venias in Mennith, viginti civitates, & usque ad Abel, quæ est vineis consita, plaga magna nimis: humiliatique sunt filii Ammon a filiis Israel.

34 Revertente autem Jephte in Maspha domum suam, occurrit ei unigenita filia sua cum tympanis & choris; non enim habebat alios liberos.

35 Qua visa, scidit vestimenta sua, & ait: Heu me, filia mea, decepisti me, & ipsa decepta es; aperui enim os meum ad Dominum, & aliud facere non potero.

G

36 Cui illa respondit: Pater mi, si aperuisti os tuum ad Dominum, fac mihi quodcumque pollicitus es, concessa tibi ultione atque victoria de hostibus tuis.

37 Dixitque ad patrem: Hoc solum mihi præsta quod deprecor: Dimitte me, ut duobus mensibus circumeam montes, & plangam virginitatem meam cum sodalibus meis.

38 Cui ille respondit: Vade. Et dimisit eam duobus mensibus. Cumque abiisset cum sociis ac sodalibus suis, flebat virginitatem suam in montibus.

39 Expletisque duobus mensibus, reversa est ad patrem suum, & fecit ei sicut voverat, quæ ignorabat virum. Exinde mos increbuit in Israel, & consuetudo servata est,

40 Ut post anni circulum conveniant in unum filiæ Israel, & plangant filiam Jephte Galaaditæ diebus quatuor.

CAPUT XII.

Ephratæi injuste adversus Jephte insurgentes ad vada Jordanis ad 42. millia occiduntur, cum vocem Scibboleth proferre non possent: quo vita functo, succedunt duces Abesan, Ahialon, & Abdon.

1 ECce autem in Ephraim orta est seditio. Nam transeuntes contra aquilonem, dixerunt ad Jephte: Quare vadens ad pugnam contra filios Ammon, vocare nos noluisti, ut pergeremus tecum? Igitur incendemus domum tuam. A

2 Quibus ille respondit: Disceptatio erat mihi, & populo meo contra filios Ammon vehemens: vocavique vos, ut præberetis mihi auxilium, & facere noluistis.

3 Quod cernens posui animam meam in manibus meis, transivique ad filios Ammon, & tradidit eos Dñs in manus meas. Quid commerui, ut adversum me consurgatis in prælium? B

4 Vocatis itaque ad se cunctis viris Galaad, pugnabat contra Ephraim: percusseruntque viri Galaad Ephraim, quia dixerat: Fugitivus est Galaad de Ephraim, & habitat in medio Ephraim & Manasse.

5 Occupaveruntque Galaaditæ vada Jordanis, per quæ Ephraim reversurus erat: Cumque venisset ad ea de Ephraim numero fugiens, atque dixisset: Obsecro, ut me transire permittatis: dicebant ei Galaaditæ: Numquid Ephratæus es? quo dicente: Non sum;

6 Interrogabant eum: Dic ergo Scibboleth, quod interpretatur Spica. Qui respondebat, Sibboleth, eadem littera spicam exprimere non valens. Statimque apprehensum jugulabant in ipso Jordanis transitu. Et ceciderunt in illo tempore de Ephraim quadraginta duo millia. C

7 Judicavit itaque Jephte Galaadites Israel sex annis: & mortuus est, ac sepultus in civitate sua Galaad.

8 Post hunc judicavit Israel Abesan de Bethlehem,

9 Qui habuit triginta filios, & totidem filias, quas emittens foras, maritis dedit, & ejusdem numeri filiis suis accepit uxores, introducens in domum suam. Qui septem annis judicavit Israel: D

10 Mortuusque est, ac sepultus in Bethlehem.

11 Cui successit Ahialon Zabulonites: & judicavit Israel decem annis:

12 Mortuusque est, ac sepultus in Zabulon.

13 Post hunc judicavit Israel Abdon, filius Illel, Pharathonites:

14 Qui habuit quadraginta filios, & triginta ex eis nepotes ascendentes super septuaginta pullos asinarum, & judicavit Israel octo annis:

15 Mortuusque est, ac sepultus in Pharathon terræ Ephraim, in monte Amalec.

CAPUT XIII.

Israelitæ rursum in idololatriam lapsi Philisthæis traduntur. Samson nasciturus ab Angelo prædicitur matri, & deinde patri, natusque a Domino benedicitur.

1 RUrsumque * filii Israel fecerunt malum in conspectu Dñi: qui tradidit eos in manus Philisthinorum quadraginta annis. A * Sup. 10. b. 6.

2 Erat autem quidam vir de Saraa, & de stirpe Dan, nomine Manue, habens uxorem sterilem.

3 Cui apparuit Angelus Domini, & dixit

* Gen. 15. c. 11. 1. Reg. 1. c. 20. Luc. 1. c. 31. * Num. 6. c. 34.

ad eam: Sterilis es, & abſque liberis: * ſed concipies & paries filium.

4 * Cave ergo, ne bibas vinum ac ſiceram, nec immundum quidquam comedas,

5 Quia concipies, & paries filium, cujus non tanget caput novacula: erit enim Nazaræus Dei ab infantia ſua, & ex matris utero, & ipſe incipiet liberare Iſrael de manu Philiſthinorum.

B

6 Quæ cum veniſſet ad maritum ſuum, dixit ei: Vir Dei venit ad me, habens vultum angelicum, terribilis nimis. Quem cum interrogaſſem, quis eſſet, & unde veniſſet, & quo nomine vocaretur, noluit mihi dicere:

7 Sed hoc reſpondit: Ecce concipies & paries filium: cave, ne vinum bibas, nec ſiceram, & ne aliquo veſcaris immundo: erit enim puer Nazaræus Dei ab infantia ſua, ex utero matris ſuæ uſque ad diem mortis ſuæ.

8 Oravit itaque Manue Dominum, & ait: Obſecro Domine, ut vir Dei, quem miſiſti, veniat iterum, & doceat nos, quid debeamus facere de puero, qui naſciturus eſt.

9 Exaudivitque Dominus deprecantem Manue, & apparuit rurſum Angelus Dei uxori ejus ſedenti in agro. Manue autem maritus ejus non erat cum ea. Quæ cum vidiſſet Angelum,

10 Feſtinavit, & cucurrit ad virum ſuum, nuntiavitque ei, dicens: Ecce apparuit mihi vir, quem ante videram.

11 Qui ſurrexit, & ſecutus eſt uxorem ſuam: veniensque ad virum, dixit ei: Tu es, qui locutus es mulieri? Et ille reſpondit: Ego ſum.

C

12 Cui Manue: Quando, inquit, ſermo tuus fuerit expletus, quid vis, ut faciat puer? aut a quo ſe obſervare debebit?

13 Dixitque Angelus Domini ad Manue: Ab omnibus, quæ locutus ſum uxori tuæ, abſtineat ſe:

14 Et quidquid ex vinea naſcitur, non comedat: vinum & ſiceram non bibat, nullo veſcatur immundo: & quod ei præcepi, impleat atque cuſtodiat.

15 Dixitque Manue ad Angelum Domini: Obſecro te, ut acquieſcas precibus meis, & faciamus tibi hœdum de capris.

16 Cui reſpondit Angelus: Si me cogis, non comedam panes tuos: ſi autem vis holocauſtum facere, offer illud Domino. Et neſciebat Manue, quod Angelus Domini eſſet.

17 Dixitque ad eum: Quod eſt tibi nomen, ut, ſi ſermo tuus fuerit expletus, honoremus te?

* Gen. 32. g. 29.

18 Cui ille reſpondit: * Cur quæris nomen meum, quod eſt mirabile?

19 Tulit itaque Manue hœdum de capris, & libamenta, & poſuit ſuper petram, offerens Domino, qui facit mirabilia: ipſe autem & uxor ejus intuebantur.

D

20 Cumque aſcenderet flamma altaris in cælum, Angelus Domini pariter in flamma aſcendit. Quod cum vidiſſent Manue, & uxor ejus, proni ceciderunt in terram:

21 Et ultra eis non apparuit Angelus Domini. Statimque intellexit Manue, Angelum Domini eſſe,

22 Et dixit ad uxorem ſuam: Morte moriemur, quia vidimus Deum.

23 Cui reſpondit mulier: Si Dominus nos vellet occidere, de manibus noſtris holocauſtum & libamenta non ſuſcepiſſet, nec oſtendiſſet nobis hæc omnia, neque ea, quæ ſunt ventura, dixiſſet.

24 Peperit itaque filium, & vocavit nomen ejus Samſon. Crevitque puer, & benedixit ei Dominus.

25 Cœpitque Spiritus Domini eſſe cum eo in caſtris Dan, inter Saraa & Eſthaol.

CAPUT XIV.

Samſon uxorem ducit Philiſthæam; quam cum viſeret, leonem laceravit, in cujus ore poſtmodum reperto melle, ſumpſit ab eo parabolam: qua ſodalibus propoſita, illi interpretationem per Samſonis uxorem intellexerunt.

A

1 DEſcendit ergo Samſon in Thamnatha: videnſque ibi mulierem de filiabus Philiſthiim,

2 Aſcendit, & nuntiavit patri ſuo, & matri ſuæ, dicens: Vidi mulierem in Thamnatha de filiabus Philiſthinorum, quam quæſo ut mihi accipiatis uxorem.

3 Cui dixerunt pater & mater ſua: Numquid non eſt mulier in filiabus fratrum tuorum, & in omni populo meo, quia vis accipere uxorem de Philiſthiim, qui incircumciſi ſunt? Dixitque Samſon ad patrem ſuum: Hanc mihi accipe, quia placuit oculis meis.

4 Parentes autem ejus neſciebant, quod res a Domino fieret, & quæreret occaſionem contra Philiſthiim: eo enim tempore Philiſthiim dominabantur Iſraeli.

B

5 Deſcendit itaque Samſon cum patre ſuo & matre in Thamnatha. Cumque veniſſent ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis ſævus, & rugiens, & occurrit ei.

6 Irruit autem Spiritus Domini in Samſon, & dilaceravit leonem, quaſi hœdum in fruſta diſcerpens, nihil omnino habens in manu: & hoc patri & matri noluit indicare.

7 Deſcenditque, & locutus eſt mulieri, quæ placuerat oculis ejus.

8 Et poſt aliquot dies revertens, ut acciperet eam, declinavit ut videret cadaver leonis, & ecce examen apum in ore leonis erat ac favus mellis.

9 Quem cum ſumpſiſſet in manibus, comedebat in via: veniensque ad patrem ſuum & matrem, dedit eis partem, qui & ipſi comederunt: nec tamen eis voluit indicare, quod mel de corpore leonis aſſumpſerat.

C

10 Deſcendit itaque pater ejus ad mulierem, & fecit filio ſuo Samſon convivium. Sic enim juvenes facere conſueverant.

11 Cum ergo cives loci illius vidiſſent eum, dederunt ei ſodales triginta, ut eſſent cum eo.

12 Quibus locutus eſt Samſon: Proponam vobis problema: quod ſi ſolveritis mihi intra ſeptem dies convivii, dabo vobis triginta ſindones, & totidem tunicas:

13 Sin autem non potueritis ſolvere, vos dabitis mihi triginta ſindones, & ejuſdem numeri tunicas. Qui reſponderunt ei: Propone problema, ut audiamus.

14 Dixitque eis: De comedente exivit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo. Nec potuerunt per tres dies propoſitionem ſolvere.

15 Cumque adeſſet dies ſeptimus, dixerunt ad uxorem Samſon: Blandire viro tuo, & ſuade ei, ut indicet tibi, quid ſignificet problema. Quod ſi facere nolueris, incendemus te, & domum patris tui. An idcirco vocaſtis nos ad nuptias, ut ſpoliaretis?

D

16 Quæ fundebat apud Samſon lacrymas, & querebatur dicens: Odiſti me, & non diligis: idcirco problema, quod propoſuiſti filiis populi mei, non vis mihi exponere. At ille reſpondit: Patri meo & matri nolui dicere, & tibi indicare potero?

17 Septem igitur diebus convivii flebat ante eum: tandemque die ſeptimo cum ei eſſet moleſta, expoſuit. Quæ ſtatim indicavit civibus ſuis.

18 Et illi dixerunt ei die ſeptimo ante ſolis occubitum: Quid dulcius melle, & quid fortius leone? Qui ait ad eos: Si non araſſetis in vitula mea, non inveniſſetis propoſitionem meam.

19 Irruit itaque in eum Spiritus Domini, deſcenditque Aſcalonem, & percuſſit ibi triginta viros, quorum ablatas veſtes dedit iis, qui problema ſolverant. Iratuſque nimis aſcendit in domum patris ſui.

20 Uxor autem ejus accepit maritum unum de amicis ejus, & pronubis.

CAPUT XV.

Trecentis vulpibus & faculis Samſon Philiſthæorum ſegetes incendit: & fractis funibus, quibus ligatus erat, mille Philiſthæos aſini maxilla proſtravit, e cujus dente molari aquæ ſitienti fluxerunt.

A

1 POſt aliquantulum autem temporis, cum dies triticeæ meſſis inſtarent, venit Samſon inviſere volens uxorem ſuam, & attulit ei hœdum de capris. Cumque cu-

biculum ejus ſolito vellet intrare, prohibuit
eum pater illius, dicens:
2 Putavi, quod odiſſes eam, & ideo tradidi
illam amico tuo: ſed habet ſororem, quæ junior
& pulchrior illa eſt: ſit tibi pro ea uxor.
3 Cui Samſon reſpondit: Ab hac die non
erit culpa in me contra Philiſthæos; faciam
enim vobis mala.
4 Perrexitque, & cepit trecentas vulpes,
caudaſque earum junxit ad caudas, & faces
ligavit in medio:
B 5 Quas igne ſuccendens, dimiſit, ut huc illucque
diſcurrerent. Quæ ſtatim perrexerunt
in ſegetes Philiſthinorum. Quibus ſuccenſis,
& comportatæ jam fruges, & adhuc ſtantes in
ſtipula concrematæ ſunt, in tantum, ut vineas
quoque, & oliveta flamma conſumeret.
6 Dixeruntque Philiſthiim: Quis fecit hanc
rem? Quibus dictum eſt: Samſon gener Thamnathæi:
quia tulit uxorem ejus, & alteri
tradidit, hæc operatus eſt. Aſcenderuntque
Philiſthiim, & combuſſerunt tam mulierem
quam patrem ejus.
7 Quibus ait Samſon: Licet hæc feceritis,
tamen adhuc ex vobis oxpetam ultionem,
& tunc quieſcam.
8 Percuſſitque eos ingenti plaga, ita ut ſtupentes
ſuram femori imponerent. Et deſcendens
habitavit in ſpelunca Petræ Etam.
c Igitur aſcendentes Philiſthiim in terram
Juda, caſtrametati ſunt in loco, qui poſtea
vocatus eſt Lechi, id eſt, maxilla, ubi eorum
effuſus eſt exercitus.
C 10 Dixeruntque ad eos de tribu Juda: Cur
aſcendiſtis adverſum nos? Qui reſponderunt:
Ut ligemus Samſon, venimus, &
reddamus ei, quæ in nos operatus eſt.
11 Deſcenderunt ergo tria millia virorum
de Juda, ad ſpecum ſilicis Etam, dixeruntque
ad Samſon: Neſcis, quod Philiſthiim imperent
nobis? quare hoc facere voluiſtiɾ Quibus
ille ait: Sicut fecerunt mihi, ſic feci eis.
12 Ligare, inquiunt, te venimus, & tradere
in manus Philiſthinorum. Quibus Samſon,
Jurate, ait, & ſpondete mihi quod non
occidatis me.
13 Dixerunt: Non te occidemus, ſed vinctum
trademus. Ligaveruntque eum duobus novis
funibus, & tulerunt eum de Petra Etam.
14 Qui cum veniſſet ad locum maxillæ, &
Philiſthiim vociferantes occurriſſent ei, irruit
Spiritus Domini in eum: & ſicut ſolent ad odorem
ignis lina conſumi, ita vincula, quibus
ligatus erat, diſſipata ſunt & ſoluta.
15 Inventamque maxillam, id eſt mandibulam
aſini, quæ jacebat, arripiens, interfecit
in ea mille viros,
D 16 Et ait: In maxilla aſini, in mandibula pulli
aſinarum delevi eos, & percuſſi mille viros.
17 Cumque hæc verba canens compleſſet,
projecit mandibulam de manu, & vocavit
nomen loci illius Ramathlechi, quod interpretatur
elevatio maxillæ.
18 Sitienſque valde, clamavit ad Dominum,
& ait: Tu dediſti in manu ſervi tui ſalutem
hanc maximam atque victoriam: en ſiti morior,
incidamque in manus incircumciſorum.
19 Aperuit itaque Dominus molarem dentem
in maxilla aſini, & egreſſæ ſunt ex eo
aquæ. Quibus hauſtis, refocillavit ſpiritum,
& vires recepit. Idcirco appellatum eſt
nomen loci illius, Fons invocantis de maxilla,
uſque in præſentem diem.
* Infr. 16. a. 31. 20 Judicavitque Iſrael in diebus Philiſthiim
viginti annis. *

CAPUT XVI.

Samſon, obſervantibus eum cuſtodibus, portas Gazæ urbis in montem detulit: a Dalila autem, cui ſæpius illuſerat, cognita cauſa fortitudinis, detonſus, illuditur, & excæcatur ab hoſtibus: quos tandem una ſecum interimit, videlicet 3000. *Philiſthæorum.*

1 ABiit quoque in Gazam, & vidit ibi
A mulierem meretricem, ingreſſuſque
eſt ad eam.
2 Quod cum audiſſent Philiſthiim, & percrebuiſſet
apud eos, intraſſe urbem Samſon,
circumdederunt eum, poſitis in porta civitatis
cuſtodibus: & ibi tota nocte cum ſilentio præſtolantes,
ut facto mane exeuntem occiderent.
3 Dormivit autem Samſon uſque ad medium
noctis: & inde conſurgens, apprehendit
ambas portæ fores cum poſtibus ſuis & ſera,
impoſitaſque humeris ſuis portavit ad verticem
montis, qui reſpicit Hebron.
4 Poſt hæc amavit mulierem, quæ habitabat
in valle Sorec, & vocabatur Dalila.
5 Veneruntque ad eam principes Philiſthinorum,
atque dixerunt: Decipe eum, & diſce
ab illo, in quo habeat tantam fortitudinem,
& quo modo eum ſuperare valeamus, & vinctum
affligere. Quod ſi feceris, dabimus tibi
ſinguli mille & centum argenteos.
6 Locuta eſt ergo Dalila ad Samſon: Dic B
mihi, obſecro, in quo ſit tua maxima fortitudo,
& quid ſit, quo ligatus erumpere nequeas?
7 Cui reſpondit Samſon: Si ſeptem nerviceis
funibus, nec dum ſiccis & adhuc humentibus,
ligatus fuero, infirmus ero, ut
cæteri homines.
8 Attuleruntque ad eam ſatrapæ Philiſthinorum
ſeptem funes, ut dixerat: quibus
vinxit eum,
9 Latentibus apud ſe inſidiis, & in cubiculo
finem rei expectantibus: clamavitque ad eum:
Philiſthiim ſuper te Samſon. Qui rupit vincula,
quo modo ſi rumpat quis filum de ſtuppę tortum
putamine, cum odorem ignis acceperit: &
non eſt cognitum, in quo eſſet fortitudo ejus.
10 Dixitque ad eum Dalila: Ecce illuſiſti C
mihi, & falſum locutus es: ſaltem nunc
indica mihi, quo ligari debeas.
11 Cui ille reſpondit: Si ligatus fuero novis
funibus, qui numquam fuerunt in opere, infirmus
ero, & aliorum hominum ſimilis.
12 Quibus rurſum Dalila vinxit eum, &
clamavit: Philiſthiim ſuper te Samſon, in
cubiculo inſidiis præparatis. Qui ita rupit
vincula, quaſi fila telarum.
13 Dixitque Dalila rurſum ad eum: Uſquequo
decipis me, & falſum loqueris? oſtende,
quo vinciri debeas. Cui reſpondit
Samſon: Si ſeptem crines capitis mei cum
licio plexueris, & clavum his circumligatum
terræ fixeris, infirmus ero.
14 Quod cum feciſſet Dalila, dixit ad eum:
Philiſthiim ſuper te Samſon. Qui conſurgens
de ſomno extraxit clavū cum crinibus & licio.
15 Dixitque ad eum Dalila: Quo modo dicis, D
quod amas me, cum animus tuus non ſit mecum?
Per tres vices mentitus es mihi, & noluiſti
dicere, in quo ſit maxima fortitudo tua.
16 Cumque moleſta eſſet ei, & per multos
dies jugiter adhæreret, ſpatium ad quietem
non tribuens, defecit anima ejus, & ad
mortem uſque laſſata eſt.
17 Tunc aperiens veritatem rei, dixit ad
eam: Ferrum numquam aſcendit ſuper caput
meum, quia Nazaræus, id eſt conſecratus Deo
ſum de utero matris meæ: ſi raſum fuerit
caput meum, recedet a me fortitudo mea,
& deficiam: eroque ſicut cæteri homines.
18 Videnſque illa, quod confeſſus ei eſſet omnem
animum ſuum, miſit ad principes Philiſthinorum,
ac mandavit: Aſcendite adhuc ſemel,
quia nunc mihi aperuit cor ſuum. Qui
aſcenderunt, aſſumpta pecunia, quam promiſerant.
19 At illa dormire eum fecit ſuper genua E
ſua, & in ſinu ſuo reclinare caput. Vocavitque
tonſorem, & raſit ſeptem crines ejus,
& cœpit abigere eum, & a ſe repellere
(ſtatim enim ab eo fortitudo diſceſſit)
20 Dixitque: Philiſthiim ſuper te Samſon.
Qui de ſomno conſurgens, dixit in animo ſuo:
Egrediar, ſicut ante feci, & me excutiam,
neſciens, quod receſſiſſet ab eo Dominus.
21 Quem cum apprehendiſſent Philiſthiim,
ſtatim eruerunt oculos ejus, & duxerunt
Gazam vinctum catenis, & clauſum in carcere
molere fecerunt.
22 Jamque capilli ejus renaſci cœperant.
23 Et principes Philiſthinorum convenerunt
in unum, ut immolarent hoſtias magnificas

Dagon deo suo, & epularentur, dicentes:
Tradidit Deus noster inimicum nostrum Sam-
son in manus nostras.
24 Quod etiam populus videns, laudabat
deum suum, eademque dicebat: Tradidit
Deus, noster adversarium nostrum in manus
nostras, qui delevit terram nostram, & occi-
dit plurimos.
25 Lætantesque per convivia, sumptis jam
epulis, præceperunt, ut vocaretur Samson,
& ante eos luderet. Qui adductus de carcere
ludebat ante eos, feceruntque eum stare in-
ter duas columnas.
26 Qui dixit puero regenti gressus suos:
Dimitte me, ut tangam columnas, quibus
omnis imminet domus, & reclinet super eas,
& paululum requiescam.
27 Domus autem erat plena virorum ac mu-
lierum, & erant ibi omnes principes Philisthi-
norum, ac de tecto & solario circiter tria millia
utriusque sexus spectantes ludentem Samson.
28 At ille invocato Domino ait: Domine
Deus memento mei, & redde mihi nunc forti-
tudinem pristinam, Deus meus, ut ulciscar
me de hostibus meis, & pro amissione duorum
luminum unam ultionem recipiam.
29 Et apprehendens ambas columnas, qui-
bus innitebatur domus, alteramque earum
dextera, & alteram læva tenens,
30 Ait: Moriatur anima mea cum Philisthiim.
Concussisque fortiter columnis, cecidit domus
super omnes principes, & cæteram multitu-
dinem, quæ ibi erat: multoque plures interfe-
cit moriens, quam ante vivus occiderat.
31 Descendentes autem fratres ejus, & uni-
versa cognatio tulerunt corpus ejus, & sepe-
lierunt inter Saraa & Esthaol in sepulcro pa-
tris sui Manue: judicavitque Israel viginti
annis.

CAPUT XVII.

Mater Michæ conflavit ipsi de servato argento idolum; cui ille primo filium suum, deinde Levitam Bethlehemitem præfecit sacerdotem.

1 FUit eo tempore vir quidam de monte
Ephraim, nomine Michas,
2 Qui dixit matri suæ: Mille & centum
argenteos, quos separaveras tibi, & super qui-
bus me audiente juraveras, ecce ego habeo,
& apud me sunt. Cui illa respondit: Bene-
dictus filius meus Domino.
3 Reddidit ergo eos matri suæ, quæ di-
xerat ei: Consecravi, & vovi hoc argen-
tum Domino, ut de manu mea suscipiat fi-
lius meus, & faciat sculptile atque confla-
tile: & nunc trado illud tibi.
4 Reddidit igitur eos matri suæ: quæ tulit
ducentos argenteos, & dedit eos argentario,
ut faceret ex eis sculptile atque conflatile,
quod fuit in domo Michæ.
5 Qui ædiculam quoque in ea Deo separavit,
& fecit Ephod, & theraphim, id est vestem sacer-
dotalem, & idola: implevitque unius filiorum
suorum manum, & factus est ei sacerdos.
6 In diebus illis non erat rex in Israel,
sed unusquisque, quod sibi rectum videba-
tur, hoc faciebat.
7 Fuit quoque alter adolescens de Bethle-
hem Juda, ex cognatione ejus: eratque ipse
Levites, & habitabat ibi.
8 Egressusque de civitate Bethlehem, pe-
regrinari voluit, ubicumque sibi commodum
reperisset. Cumque venisset in montem E-
phraim iter faciens, & declinasset parum-
per in domum Michæ,
9 Interrogatus est ab eo, unde venisset.
Qui respondit: Levita sum de Bethlehem
Juda, & vado, ut habitem ubi potuero, &
utile mihi esse perspexero.
10 Dixitq; Michas: Mane apud me, & esto
mihi parens ac sacerdos: daboque tibi per an-
nos singulos decem argenteos, ac vestem du-
plicem, & quæ ad victum sunt necessaria.
11 Acquievit, & mansit apud hominem,
fuitque illi quasi unus de filiis.
12 Implevitque Michas manum ejus, & ha-
buit puerum sacerdotem apud se:
13 Nunc scio, dicens, quod benefaciet mi-
hi Deus habenti Levitici generis sacerdotem.

CAPUT XVIII.

Missis primum exploratoribus, secuti postea sunt sexcenti viri de tribu Dan, quærentes sibi possessionem: & ablato Michæ idolo cum sacerdote, urbem Lais vi capientes inhabitaverunt.

1 IN diebus illis non erat rex in Israel, &
tribus Dan quærebat possessionem sibi, ut
habitaret in ea: usque ad illum enim diem in-
ter cæteras tribus sortem non acceperat.
2 Miserunt ergo filii Dan stirpis & fami-
liæ suæ quinque viros fortissimos de Saraa &
Esthaol, ut explorarent terram & diligenter
inspicerent: dixeruntque eis: Ite, & consi-
derate terram. Qui cum pergentes venissent
in montem Ephraim, & intrassent domum
Michæ, requieverunt ibi.
3 Et agnoscentes vocem adolescentis Le-
vitæ, utentesque illius diversorio, dixerunt
ad eum: Quis te huc adduxit? quid hic agis?
quam ob causam huc venire voluisti?
4 Qui respondit eis: Hæc & hæc præstitit mi-
hi Michas, & me mercede conduxit, ut sim
ei sacerdos.
5 Rogaverunt autem eum, ut consuleret
Dominum, ut scire possent, an prospero iti-
nere pergerent, & res haberet effectum.
6 Qui respondit eis: Ite in pace: Dñs
respicit viam vestram, & iter quo pergitis.
7 Euntes igitur quinque viri venerunt Lais:
videruntq; populum habitantem in ea absq; ullo
timore, juxta consuetudinem Sidoniorum, se-
curum & quietum, nullo ei penitus resistente,
magnarumque opum, & procul a Sidone, at-
que a cunctis hominibus separatum.
8 Reversique ad fratres suos in Saraa & E-
sthaol, & quid egissent sciscitantibus re-
sponderunt:
9 Surgite, ascendamus ad eos: vidimus e-
nim terram valde opulentam & uberem: no-
lite negligere, nolite cessare. Eamus, &
possideamus eam: nullus erit labor.
10 Intrabimus ad securos, in regionem la-
tissimam, tradetque nobis Dominus locum,
in quo nullius rei est penuria, eorum quæ
gignuntur in terra.
11 Profecti igitur sunt de cognatione Dan,
id est, de Saraa & Esthaol, sexcenti viri
accincti armis bellicis,
12 Ascendentesque manserunt in Cariath-
iarim Judæ: qui locus ex eo tempore Ca-
strorum Dan nomen accepit, & est post ter-
gum Cariathiarim.
13 Inde transierunt in montem Ephraim.
Cumque venissent ad domum Michæ,
14 Dixerunt quinque viri, qui prius missi
fuerant ad considerandam terram Lais, cæ-
teris fratribus suis: Nostis, quod in domi-
bus istis sit ephod, & theraphim, & sculpti-
le, atque conflatile: videte quid vobis placeat.
15 Et cum paululum declinassent, ingressi
sunt domum adolescentis Levitæ, qui erat
in domo Michæ, salutaveruntque eum verbis
pacificis.
16 Sexcenti autem viri ita ut erant arma-
ti, stabant ante ostium.
17 At illi, qui ingressi fuerant domum ju-
venis, sculptile, & ephod, & theraphim, atque
conflatile tollere nitebantur, & sacerdos stabat
ante ostium, sexcentis viris fortissimis haud
procul expectantibus.
18 Tulerunt igitur, qui intraverant, scul-
ptile, ephod, & idola, atque conflatile.
Quibus dixit sacerdos: Quid facitis?
19 Qui responderunt: Tace, & pone digitum
super os tuum, venique nobiscum, ut ha-
beamus te patrem, ac sacerdotem. Quid tibi
melius est, ut sis sacerdos in domo unius vi-
ri, an in una tribu & familia in Israel?
20 Quod cum audisset, acquievit sermoni-
bus eorum, & tulit ephod, & idola, ac scul-
ptile, & profectus est cum eis.
21 Qui cum pergerent, & ante se ire fecis-
sent parvulos ac jumenta, & omne quod erat
pretiosum,
22 Et jam a domo Michæ essent procul, vi-

F ii qui habitabant in ædibus Michæ conclamantes secuti sunt,

23 Et post tergum clamare cœperunt. Qui cum respexissent, dixerunt ad Micham: Quid tibi vis? cur clamas.

24 Qui respondit: Deos meos, quos mihi feci, tulistis, & sacerdotem, & omnia quæ habeo, & dicitis: Quid tibi est?

25 Dixeruntq; ei filii Dan: Cave, ne ultra loquaris ad nos, & veniant ad te viri animo concitati, & ipse cum omni domo tua pereas.

26 Et sic cœpto itinere perrexerunt. Videns autem Michas, quod fortiores se essent, reversus est in domum suam.

27 Sexcenti autem viri tulerunt sacerdotem, & quæ supra diximus: veneruntque in Lais ad populum quiescentem atque securum, & percusserunt eos in ore gladii, urbemque incendio tradiderunt,

G 28 Nullo penitus ferente præsidium, eo quod procul habitarent a Sidone, & cum nullo hominum haberent quidquam societatis ac negotii. Erat autem civitas sita in regione Rohob: quam rursum extruentes habitaverunt in ea,

29 Vocato nomine civitatis Dan, juxta vocabulum patris sui, quem genuerat Israel, quæ prius Lais dicebatur.

30 Posueruntque sibi sculptile, & Jonathan filium Gersam filii Moysi, ac filios ejus sacerdotes in tribu Dan, usq; ad diem captivitatis suæ.

31 Mansitque apud eos idolum Michæ omni tempore, quo fuit domus Dei in Silo. In diebus illis non erat rex in Israel.

CAPUT XIX.

Cum Levita suam uxorem a parentum domo reduceret, ipsa a Gabaonitis, qui tribus erant Beniamin, prodigiosa libidine extincta, maritus in duodecim partes corpore secto ad singulas tribus singulas portiones misit, ad infandum scelus ulciscendum reliquas tribus evocans.

A 1 Fuit quidam vir Levites habitans in latere montis Ephraim, qui accepit uxorem de Bethlehem Juda.

2 Quæ reliquit eum, & reversa est in domum patris sui in Bethlehem, mansitque apud eum quatuor mensibus.

3 Secutusque est eam vir suus, volens reconciliari ei, atque blandiri, & secum reducere, habens in comitatu puerum & duos asinos: quæ suscepit eum, & introduxit in domum patris sui. Quod cum audisset socer ejus, eumque vidisset, occurrit ei lætus,

4 Et amplexatus est hominem. Mansitque gener in domo soceri tribus diebus, comedens cum eo & bibens familiariter.

5 Die autem quarto de nocte consurgens proficisci voluit. Quem tenuit socer, & ait ad eum: Gusta prius pauxillum panis, & conforta stomachum, & sic proficisceris.

B 6 Sederuntque simul, ac comederunt & biberunt. Dixitque pater puellæ ad generum suum: Quæso te, ut hodie hic maneas, pariterque lætemur.

7 At ille consurgens cœpit velle proficisci. Et nihilominus obnixe eum socer tenuit, & apud se fecit manere.

8 Mane autem facto parabat Levites iter. Cui socer rursum: Oro te, inquit, ut paululum cibi capias, & assumptis viribus, donec increscat dies, postea proficiscaris. Comederunt ergo simul.

9 Surrexitq; adolescens, ut pergeret cum uxore sua & puero. Cui rursum locutus est socer: Considera, quod dies ad occasum declivior sit, & propinquat ad vesperum: mane apud me etiam hodie, & duc lætum diem, & cras proficisceris, ut vadas in domum tuam.

C 10 Noluit gener acquiescere sermonibus ejus, sed statim perrexit & venit contra Jebus, quæ altero nomine vocatur Jerusalem, ducens secum duos asinos onustos, & concubinam.

11 Jamque erant juxta Jebus, & dies mutabatur in noctem: dixitq; puer ad dominum suum: Veni, obsecro, declinemus ad urbem Jebusæorum, & maneamus in ea.

12 Cui respondit dominus: Non ingrediar oppidum gentis alienæ, quæ non est de filiis Israel, sed transibo usque Gabaa:

13 Et cum illuc pervenero, manebimus in ea, aut certe in urbe Rama.

14 Transierunt ergo Jebus, & cœptum carpebant iter, occubuitque eis sol juxta Gabaa, quæ est in tribu Beniamin:

15 Diverteruntque ad eam, ut manerent ibi. Quo cum intrassent, sedebant in platea civitatis, & nullus eos recipere voluit hospitio.

16 Et ecce, apparuit homo senex, revertens de agro, & de opere suo vesperi, qui & ipse de monte erat Ephraim, & peregrinus habitabat in Gabaa. Homines autem regionis illius erant filii Jemini. D

17 Elevatisque oculis, vidit senex sedentem hominem cum sarcinulis suis in platea civitatis, & dixit ad eum: Unde venis? & quo vadis?

18 Qui respondit ei: Profecti sumus de Bethlehem Juda, & pergimus ad locum nostrum, qui est in latere montis Ephraim, unde ieramus in Bethlehem: & nunc vadimus ad domum Dei, nullusque sub tectum suum nos vult recipere,

19 Habentes paleas & fœnum in asinorum pabulum, & panem ac vinum in meos, & ancillæ tuæ usus, & pueri, qui mecum est: nulla re indigemus nisi hospitio. E

20 Cui respondit senex: Pax tecum sit: ego præbebo omnia, quæ necessaria sunt: tantum quæso, ne in platea maneas.

21 Introduxitque eum in domum suam, & pabulum asinis præbuit: ac postquam laverunt pedes suos, recepit eos in convivium.

22 Illis epulantibus, & post laborem itineris cibo & potu reficientibus corpora, venerunt viri civitatis illius, filii Belial, (id est absque jugo) & circumdantes domum senis, fores pulsare cœperunt, clamantes ad dominum domus, atque dicentes: * Educ virum, qui ingressus est domum tuam, ut abutamur eo. *Gen. 19.a.5.*

23 Egressusque est ad eos senex, & ait: Nolite fratres, nolite facere malum hoc, quia ingressus est homo hospitium meum, & cessate ab hac stultitia. F

24 Habeo filiam virginem, & hic homo habet concubinam, educam eas ad vos, ut humilietis eas, & vestram libidinem compleatis: tantum obsecro, ne scelus hoc contra naturam operemini in virum.

25 Nolebant acquiescere sermonibus illius. Quod cernens homo, eduxit ad eos concubinam suam, & eis tradidit illudendam: qua cum tota nocte abusi essent, dimiserunt eam mane.

26 At mulier, recedentibus tenebris, venit ad ostium domus, ubi manebat dominus suus, & ibi corruit.

27 Mane facto, surrexit homo, & aperuit ostium, ut cœptam expleret viam: & ecce concubina ejus jacebat ante ostium sparsis in limine manibus. G

28 Cui ille, putans eam quiescere, loquebatur: Surge, & ambulemus. Qua nihil respondente, intelligens, quod erat mortua, tulit eam, & imposuit asino, reversusque est in domum suam.

29 Quam cum esset ingressus, arripuit gladium, & cadaver uxoris cum ossibus suis in duodecim partes ac frusta concidens, misit in omnes terminos Israel.

30 Quod cum vidissent singuli, conclamabant: Numquam res talis facta est in Israel ex eo die, quo ascenderunt patres nostri de Ægypto, usque in præsens tempus: ferte sententiam, & in commune decernite, quid facto opus sit.

CAPUT XX.

Ob hoc scelus pugnantes reliquæ tribus adversus Beniamin, semel atque iterum bello inferiores, tertioque committentes jussu Domini prælium, tribum illam, præter sexcentos, qui in solitudinem fugerant, penitus deleverunt.

1 Egressi itaque sunt omnes filii Israel, & pariter congregati, quasi vir unus, A
* de Dan usque Bersabee, & terra Galaad ad Dominum in Maspha: *Osee 9.c.9.*

2 Omnesq; anguli populorum, & cunctæ tribus

bus

bus Israel in Ecclesiam populi Dei convene-
runt quadraginta millia peditum pugnatorū.
3 (Nec latuit filios Beniamin, quod ascen-
dissent filii Israel in Maspha.) Interroga-
tusque Levita, maritus mulieris interfectæ,
quomodo tantum scelus perpetratum esset,
4 Respondit: Veni in Gabaa Beniamin
cum uxore mea, illucque diverti:
5 Et ecce homines civitatis illius circumde-
derunt nocte domum, in qua manebam, volen-
tes me occidere, & uxorem meam incredibili
furore libidinis vexantes; denique mortua est.
6 Quam arreptam in frusta concidi, misi-
que partes in omnes terminos possessionis ve-
stræ, quia numquam tantum nefas, & tam
grande piaculum factum est in Israel.
7 Adestis omnes filii Israel, decernite,
quid facere debeatis.
B 8 Stansq; omnis populus, quasi unius hominis
sermone respondit: Non recedemus in taberna-
cula nostra, nec suam quisquam intrabit domū:
9 Sed hoc contra Gabaa in commune fa-
ciamus.
10 Decem viri eligantur e centum ex omni-
bus tribubus Israel, & centum de mille, & mille
de decem millibus, ut comportent exercitui ci-
baria, & possimus pugnare contra Gabaa Benia-
min, & reddere ei pro scelere, quod meretur.
11 Convenitque universus Israel ad civi-
tatem, quasi homo unus, eadem mente,
unoque consilio.
12 Et miserunt nuntios ad omnem tribum
Beniamin, qui dicerent: Cur tantum nefas
in vobis repertum est?
13 Tradite homines de Gabaa, qui hoc fla-
gitium perpetrarunt, ut moriantur, & aufe-
ratur malum de Israel. Qui noluerunt fra-
trum suorum filiorum Israel audire mandatū:
14 Sed ex cunctis urbibus, quæ sortis suæ
erant, convenerunt in Gabaa, ut illis fer-
rent auxilium, & contra universum popu-
lum Israel dimicarent.
15 Inventique sunt viginti quinque millia
de Beniamin educentium gladium, præter ha-
bitatores Gabaa,
16 Qui septingenti erant viri fortissimi, ita
C sinistra, ut dextra præliantes: & sic fundis
lapides ad certum jacientes, ut capillum quo-
que possent percutere, & nequaquam in al-
teram partem ictus lapidis deferretur.
17 Virorum quoque Israel, absque filiis Be-
niamin, inventa sunt quadringenta millia e-
ducentium gladios, & paratorum ad pugnam.
18 Qui surgentes venerunt in domum Dei,
hoc est in Silo: consulueruntque Deum, atque
dixerūt: Quis erit in exercitu nostro princeps
certaminis contra filios Beniamin? Quibus
respondit Dominus: Judas sit dux vester.
19 Statimque filii Israel surgentes mane,
D castrametati sunt juxta Gabaa:
20 Et inde procedentes ad pugnam contra
Beniamin, urbem oppugnare cœperunt.
21 Egressique filii Beniamin de Gabaa,
occiderunt de filiis Israel die illo viginti duo
millia virorum.
22 Rursum filii Israel & fortitudine, &
numero confidentes, in eodem loco, in quo
prius certaverant, aciem direxerunt:
23 Ita tamen ut prius ascenderent, & flerent
coram Domino usque ad noctem: consule-
rentque eum, & dicerent: Debeo ultra pro-
cedere ad dimicandum contra filios Beniamin
fratres meos, an non? Quibus ille respon-
dit: Ascendite ad eos, & inite certamen.
24 Cumque filii Israel altera die contra
filios Beniamin ad prælium processissent,
25 Eruperunt filii Beniamin de portis Ga-
baa, & occurrentes eis, tanta in illos cæde
bacchati sunt, ut decem & octo millia vi-
rorum educentium gladium prosternerent.
26 Quamobrem omnes filii Israel venerunt
in domum Dei, & sedentes flebant coram
Domino: jejunaveruntque die illo usque ad
vesperam, & obtulerunt ei holocausta, at-
que pacificas victimas,
27 Et super statu suo interrogaverunt. Eo
tempore ibi erat arca fœderis Dei,
28 Et Phinees filius Eleazari filii Aaron præ-
positus domus. Consuluerunt igitur Dominum,
atque dixerunt: Exire ultra debemus ad pu-
gnam contra filios Beniamin fratres nostros,
an quiescere? Quibus ait Dominus: Ascendi-
te; cras enim tradam eos in manus vestras.
29 Posueruntque filii Israel insidias per
circuitum urbis Gabaa:
30 Et tertia vice, sicut semel & bis, con-
tra Beniamin exercitum produxerunt. E
31 Sed & filii Beniamin audacter eruperunt
de civitate, & fugientes adversarios longius
persecuti sunt, ita ut vulnerarent ex eis sicut
primo die & secundo, & cæderent per duas
semitas vertentes terga, quarum una fere-
batur in Bethel, & altera in Gabaa, atque
prosternerent triginta circiter viros;
32 Putaverunt enim solito eos more cedere.
Qui fugam arte simulantes, inierunt consiliū,
ut abstraherent eos de civitate, & quasi fu-
gientes ad supradictas semitas perducerent.
33 Omnes itaque filii Israel surgentes de se-
dibus suis, tetenderunt aciem in loco, qui vo-
catur Baalthamar. Insidiæ quoque, quæ circa
urbem erant, paulatim se aperire cœperunt,
34 Et ab Occidentali urbis parte procedere.
Sed & alia decem millia virorum de universo
Israel, habitatores urbis ad certamina pro-
vocabant. Ingravatumque est bellum contra
filios Beniamin: & non intellexerunt, quod
ex omni parte illis instaret interitus.
35 Percussitque eos Dominus in conspectu fi-
liorum Israel, & interfecerunt ex eis in illo
die viginti quinque millia & centum viros,
omnes bellatores, & educentes gladium.
36 Filii autem Beniamin, cum se inferio- F
res esse vidissent, cœperunt fugere. Quod
cernentes filii Israel, dederunt eis ad fu-
giendum locum, ut ad præparatas insidias
devenirent, quas juxta urbem posuerant.
37 Qui cum repente de latibulis surrexis-
sent, & Beniamin terga cædentibus daret,
ingressi sunt civitatem, & percusserunt eam
in ore gladii.
38 Signum autem dederant filii Israel his,
quos in insidiis collocaverant, ut postquam
urbem cepissent, ignem accenderent, ut a-
scendente in altum fumo, captam urbem de-
monstrarent.
39 Quod cum cernerent filii Israel in ipso
certamine positi, (putaverunt enim filii Be-
niamin eos fugere, & instantius persequeban-
tur, cæsis de exercitu eorum triginta viris)
40 Et viderent quasi columnam fumi de
civitate conscendere; Beniamin quoque a-
spiciens retro, cum captam cerneret civita-
tem, & flammas in sublime ferri;
41 Qui prius simulaverant fugam, versa
facie fortius resistebant. Quod cum vidis-
sent filii Beniamin, in fugam versi sunt,
42 Et ad viam deserti ire cœperunt, illuc
quoque eos adversariis persequentibus. Sed &
hi, qui urbem succenderant, occurrerunt eis
43 Atque ita factum est, ut ex utraque parte G
ab hostibus cæderentur, nec erat ulla requies
morientium. Ceciderunt, atque prostrati
sunt ad orientalem plagam urbis Gabaa.
44 Fuerunt autem, qui in eodem loco in-
terfecti sunt, decem & octo millia virorum
omnes robustissimi pugnatores.
45 Quod cum vidissent, qui remanserant de
Beniamin, fugerunt in solitudinem: & per-
gebant ad Petram, cujus vocabulum est Rem-
mon. In illa quoque fuga palantes, & in di-
versa tendentes, occiderunt quinq; millia viro-
rum. Et cum ultra tenderent, persecuti sunt
eos, & interfecerunt etiam alia duo millia.
46 Et sic factum est, ut omnes, qui ceci-
derant de Beniamin in diversis locis, essent
viginti quinque millia, pugnatores ad bel-
la promptissimi.
47 Remanserunt itaque de omni numero
Beniamin, qui evadere, & fugere in solitu-
dinem potuerunt, sexcenti viri: sederunt-
que in Petra Remmon mensibus quatuor.
48 Regressi autem filii Israel omnes reli-
quias civitatis, a viris usque ad jumenta gla-
dio percusserunt, cunctasque urbes & vicu-
los Beniamin vorax flamma consumpsit.

CAPUT XXI.

Inſtauratur tribus Beniamin ex quadringentis virginibus in cæde habitatorum Jabes Galaad reſervatis, & ex raptis ducentium choros in Silo virginibus.

A 1 JUraverunt quoque filii Iſrael in Maſpha & dixerunt: Nullus noſtrum dabit filiis Beniamin de filiabus ſuis uxorem.

2 Veneruntque omnes ad domum Dei in Silo, & in conſpectu ejus ſedentes uſque ad veſperam, levaverunt vocem, & magno ululatu cœperunt flere, dicentes:

3 Quare, Domine Deus Iſrael, factum eſt hoc malum in populo tuo, ut hodie una tribus auferretur ex nobis?

4 Altera autem die diluculo conſurgentes, extruxerunt altare: obtuleruntque ibi holocauſta, & pacificas victimas, & dixerunt:

5 Quis non aſcendit in exercitu Domini de univerſis tribubus Iſrael? Grandi enim juramento ſe conſtrinxerant, cum eſſent in Maſpha, interfici eos qui defuiſſent.

B 6 Ductique pœnitentia filii Iſrael ſuper fratre ſuo Beniamin, cœperunt dicere: Ablata eſt tribus una de Iſrael:

7 Unde uxores accipient? omnes enim in commune juravimus, non daturos nos his filias noſtras.

8 Idcirco dixerunt: Quis eſt de univerſis tribubus Iſrael, qui non aſcendit ad Dominum in Maſpha? Et ecce inventi ſunt habitatores Jabes Galaad in illo exercitu non fuiſſe.

9 (Eo quoque tempore cum eſſent in Silo, nullus ex eis ibi repertus eſt).

10 Miſerunt itaque decem millia viros robuſtiſſimos, & præceperunt eis: Ite, & percutite habitatores Jabes Galaad in ore gladii, tam uxores, quam parvulos eorum.

11 Et hoc erit, quod obſervare debebitis: * Omne generis maſculini, & mulieres, quæ cognoverunt viros, interficite, virgines autem reſervate.

* Num. 31. c. 17. & 18.

12 Inventæque ſunt de Jabes Galaad quadringentæ virgines, quæ neſcierunt viri thorum, & adduxerunt eas ad caſtra in Silo, in terram Chanaan.

13 Miſeruntque nuntios ad filios Beniamin, qui erant in petra Remmon, & præceperunt eis, ut eos ſuſciperent in pace.

C 14 Veneruntque filii Beniamin in illo tempore, & datæ ſunt eis uxores de filiabus Jabes Galaad: alias autem non repererunt, quas ſimili modo traderent.

15 Univerſuſque Iſrael valde doluit, & egit pœnitentiam ſuper interfectione unius tribus ex Iſrael.

16 Dixeruntque majores natu: Quid faciemus reliquis, qui non acceperunt uxores? omnes in Beniamin feminæ conciderunt,

17 Et magna nobis cura, ingentique ſtudio providendum eſt, ne una tribus deleatur ex Iſrael.

18 Filias enim noſtras eis dare non poſſumus, conſtricti juramento & maledictione, qua diximus: Maledictus, qui dederit de filiabus ſuis uxorem Beniamin.

19 Ceperuntque conſilium, atque dixerunt: Ecce ſolemnitas Domini eſt in Silo anniverſaria, quæ ſita eſt ad ſeptentrionem urbis Bethel, & ad orientalem plagam viæ, quæ de Bethel tendit ad Sichimam, & ad

D meridiem oppidi Lebona.

20 Præceperuntque filiis Beniamin, atque dixerunt: Ite, & latitate in vineis.

21 Cumque videritis filias Silo ad ducendos choros ex more procedere, exite repente de vineis, & rapite ex eis ſinguli uxores ſingulas, & pergite in terram Beniamin.

22 Cumque venerint patres earum, ac fratres, & adverſum vos queri cœperint, atque jurgari, dicemus eis: Miſeremini eorum: non enim rapuerunt eas jure bellantium atque victorum, ſed rogantibus, ut acciperent, non dediſtis, & a veſtra parte peccatum eſt.

23 Feceruntque filii Beniamin, ut ſibi fuerat imperatum: & juxta numerum ſuum, rapuerunt ſibi de his, quæ ducebant choros, uxores ſingulas: abieruntque in poſſeſſionem ſuam, ædificantes urbes, & habitantes in eis.

24 Filii quoque Iſrael reverſi ſunt per tribus & familias in tabernacula ſua. In diebus illis non erat rex in Iſrael: ſed unuſquiſque, quod ſibi rectum videbatur, hoc faciebat.

LIBER RUTH.

CAPUT PRIMUM.

Elimelech Bethlehemita præ nimia fame cum uxore Noemi ac duobus filiis in terram Moab concedit: quo una cum filiis mortuo, Noemi cum Ruth nuru ſua in Bethlehem revertens, non vult vocari Noemi, ſed Mara.

A 1 IN diebus unius judicis, quando judices præerant, facta eſt fames in terra. Abiitque homo de Bethlehem Juda, ut peregrinaretur in regione Moabitide cum uxore ſua, ac duobus liberis.

2 Ipſe vocabatur Elimelech, & uxor ejus Noemi, & duo filii, alter Mahalon, & alter Chelion, Ephrathæi de Bethlehem Juda. Ingreſſique regionem Moabitidem morabantur ibi.

3 Et mortuus eſt Elimelech maritus Noemi: remanſitque ipſa cum filiis.

4 Qui acceperunt uxores Moabitidas, quarum una vocabatur Orpha, altera vero Ruth. Manſeruntque ibi decem annis:

5 Et ambo mortui ſunt, Mahalon videlicet, & Chelion: remanſitque mulier orbata duobus liberis ac marito.

6 Et ſurrexit, ut in patriam pergeret, cum utraque nuru ſua de regione Moabitide: audierat enim, quod reſpexiſſet Dominus populum ſuum, & dediſſet eis eſcas.

B 7 Egreſſa eſt itaque de loco peregrinationis ſuæ cum utraque nuru: & jam in via revertendi poſita in terram Juda,

8 Dixit ad eas: Ite in domum matris veſtræ: faciat vobiſcum Dominus miſericordiam, ſicut feciſtis cum mortuis, & mecum.

9 Det vobis invenire requiem in domibus virorum, quos ſortituræ eſtis. Et oſculata eſt eas. Quæ elevata voce flere cœperunt,

10 Et dicere: Tecum pergemus ad populum tuum.

11 Quibus illa reſpondit: Revertimini filiæ meæ, cur venitis mecum? num ultra habeo filios in utero meo, ut viros ex me ſperare poſſitis?

12 Revertimini filiæ meæ, & abite: jam enim ſenectute confecta ſum, nec apta vinculo conjugali. Etiam ſi poſſem hac nocte concipere, & parere filios,

C 13 Si eos expectare velitis, donec creſcant, & annos pubertatis impleant, ante eritis vetulæ, quam nubatis. Nolite, quæſo, filiæ meæ, quia veſtra anguſtia magis me premit, & egreſſa eſt manus Domini contra me.

14 Elevata igitur voce, rurſum flere cœperunt: Orpha oſculata eſt ſocrum, ac reverſa eſt: Ruth adhæſit ſocrui ſuæ.

15 Cui dixit Noemi: En reverſa eſt cognata tua ad populum ſuum, & ad deos ſuos, vade cum ea.

16 Quæ reſpondit: Ne adverſeris mihi, ut relinquam te, & abeam: quocumque enim perrexeris, pergam: & ubi morata fueris, & ego pariter morabor. Populus tuus populus meus, & Deus tuus Deus meus.

17 Quæ te terra morientem ſuſceperit, in ea moriar, ibique locum accipiam ſepulturæ. Hæc mihi faciat Dominus, & hæc addat, ſi non ſola mors me & te ſeparaverit.

D 18 Videns ergo Noemi, quod obſtinato animo Ruth decreviſſet ſecum pergere, adverſari noluit, nec ad ſuos ultra reditum perſuadere:

19 Profectæque sunt simul, & venerunt in
Bethlehem. Quibus urbem ingressis, velox apud cunctos fama percrebuit: dicebantque
mulieres: Hæc est illa Noemi.
20 Quibus ait: Ne vocetis me Noemi (id
est pulchram) sed vocate me Mara (id est
amaram) quia amaritudine valde replevit
me Omnipotens.
21 Egressa sum plena, & vacuam reduxit
me Dñs. Cur ergo vocatis me Noemi, quam
Dominus humiliavit, & afflixit Omnipotens?
22 Venit ergo Noemi cum Ruth Moabitide nuru sua de terra peregrinationis suæ, ac
reversa est in Bethlehem, quando primum
hordea metebantur.

CAPUT II.

Ruth pressa fame spicas in agro Booz affinis sui colligens, gratiam apud eum invenit, & læta vesperi ad socrum reversa, multum frumenti, & de ciborum reliquiis ei affert.

1 ERat autem viro Elimelech consanguineus, homo potens, ac magnarum
opum, nomine Booz.
2 Dixitque Ruth Moabitis ad socrum suam:
Si jubes, vadam in agrum, & colligam spicas, quæ fugerint manus metentium, ubicumq;
clementis in me patris familias reperero gratiam. Cui illa respondit: Vade filia mea.
3 Abiit itaque, & colligebat spicas post
terga metentium. Accidit autem, ut ager
ille haberet dominum nomine Booz, qui erat de cognatione Elimelech:
4 Et ecce ipse veniebat de Bethlehem, dixitque messoribus: Dominus vobiscum. Qui
responderunt ei: Benedicat tibi Dominus.
5 Dixitque Booz juveni, qui messoribus
præerat: Cujus est hæc puella?
6 Cui respondit: Hæc est Moabitis, quæ
venit cum Noemi de regione Moabitide,
7 Et rogavit, ut spicas colligeret remanentes, sequens messorum vestigia: & de mane usque nunc stat in agro, & ne ad momentum quidem domum reversa est.
8 Et ait Booz ad Ruth: Audi filia, ne vadas in alterum agrum ad colligendum, nec recedas ab hoc loco: sed jungere puellis meis,
9 Et ubi messuerint, sequere. Mandavi enim pueris meis, ut nemo molestus sit tibi: sed
etiam si sitieris, vade ad sarcinulas, & bibe
aquas, de quibus & pueri bibunt.
10 Quæ cadens in faciem suam, & adorans
super terram, dixit ad eum: Unde mihi hoc,
ut invenirem gratiam ante oculos tuos, &
nosse me dignareris peregrinam mulierem?
11 Cui ille respondit: Nuntiata sunt mihi
omnia, quæ feceris socrui tuæ post mortem
viri tui: & quod reliqueris parentes tuos,
& terram, in qua nata es, & veneris ad
populum, quem antea nesciebas:
12 Reddat tibi Dñs pro opere tuo, & plenam mercedem recipias a Domino Deo Israel,
ad quem venisti, & sub cujus confugisti alas.
13 Quæ ait: Inveni gratiam apud oculos
tuos, domine mi, qui consolatus es me, &
locutus es ad cor ancillæ tuæ, quæ non sum
similis unius puellarum tuarum.
14 Dixitque ad eam Booz: Quando hora vescendi fuerit, veni huc, & comede panem, &
intinge buccellam tuam in aceto. Sedit itaq; ad
messorum latus, & congessit polentam sibi, comeditque, & saturata est, & tulit reliquias:
15 Atque inde surrexit, ut spicas ex more colligeret. Præcepit autem Booz pueris
suis, dicens: Etiamsi vobiscum metere voluerit, ne prohibeatis eam:
16 Et de vestris quoque manipulis projicite de industria, & remanere permittite, ut
absque rubore colligat, & colligentem nemo corripiat.
17 Collegit ergo in agro usque ad vesperam: & quæ collegerat virga cædens & excutiens, invenit hordei quasi ephi mensuram, id est tres modios.
18 Quos portans reversa est in civitatem, &
ostendit socrui suæ: insuper protulit, & dedit
ei de reliquiis cibi sui, quo saturata fuerat.
19 Dixitque ei socrus sua: Ubi hodie collegisti, & ubi fecisti opus? sit benedictus
qui misertus est tui. Indicavitque ei, apud
quem fuisset operata: & nomen dixit viri,
quod Booz vocaretur.
20 Cui respondit Noemi: Benedictus sit a
Domino, quoniam eamdem gratiam, quam
præbuerat vivis, servavit & mortuis. Rursumque ait: Propinquus noster est homo.
21 Et Ruth, Hoc quoque, inquit, præcepit mihi, ut tamdiu messoribus ejus jungerer,
donec omnes segetes meterentur.
22 Cui dixit socrus: Melius est, filia mea,
ut cum puellis ejus exeas ad metendum, ne
in alieno agro quispiam resistat tibi.
23 Juncta est itaque puellis Booz: & tamdiu cum eis messuit, donec hordea & triticum in horreis conderentur.

CAPUT III.

Ruth socrus suæ consilio obsecuta ad pedes Booz dormientis recumbens, nuptias verecunde postulat: accepto læto responso, sex hordei modios ad socrum defert.

1 POstquam autem reversa est ad socrum
suam, audivit ab ea: Filia mea, quæram
tibi requiem, & providebo, ut bene sit tibi.
2 Booz iste, cujus puellis in agro juncta
es, propinquus noster est, & hac nocte aream
hordei ventilat.
3 Lavare igitur, & ungere, & induere
cultioribus vestimentis, & descende in aream. Non te videat homo, donec esum potumque finierit.
4 Quando autem ierit ad dormiendum,
nota locum, in quo dormiat: veniesque &
discooperies pallium, quo operitur a parte
pedum, & projicies te, & ibi jacebis: ipse
autem dicet tibi, quid agere debeas.
5 Quæ respondit: Quidquid præceperis,
faciam:
6 Descenditque in aream, & fecit omnia,
quæ sibi imperaverat socrus.
7 Cumque comedisset Booz, & bibisset,
& factus esset hilarior, issetque ad dormiendum juxta acervum manipulorum, venit
abscondite, & discooperto pallio a pedibus
ejus, se projecit.
8 Et ecce nocte jam media expavit homo,
& conturbatus est: viditque mulierem jacentem ad pedes suos,
9 Et ait illi: Quæ es? Illaque respondit: Ego
sum Ruth ancilla tua: expande pallium tuum
super famulam tuam, quia propinquus es.
10 Et ille: Benedicta, inquit, es a Domino filia: & priorem misericordiam posteriore superasti, quia non es secuta juvenes,
pauperes, sive divites.
11 Noli ergo metuere, sed quidquid dixeris mihi, faciam tibi. Scit enim omnis populus, qui habitat intra portas urbis meæ,
mulierem te esse virtutis.
12 Nec abnuo me propinquum, sed est alius me propinquior.
13 Quiesce hac nocte: & facto mane, si te
voluerit propinquitatis jure retinere, bene
res acta est: sin autem ille noluerit, ego te
absque ulla dubitatione suscipiam: vivit Dominus. Dormi usque mane.
14 Dormivit itaque ad pedes ejus usque ad noctis abscessum. Surrexit itaque,
antequam homines se cognoscerent mutuo,
& dixit Booz: Cave, ne quis noverit,
quod huc veneris.
15 Et rursum, Expande, inquit, pallium
tuum, quo operiris, & tene utraque manu.
Qua extendente, & tenente, mensus est
sex modios hordei, & posuit super eam.
Quæ portans ingressa est civitatem,
16 Et venit ad socrum suam. Quæ dixit
ei: Quid egisti filia? Narravitque ei omnia, quæ sibi fecisset homo.
17 Et ait: Ecce sex modios hordei dedit
mihi, & ait: Nolo vacuam te reverti ad
socrum tuam.
18 Dixitq; Noemi: Expecta, filia, donec videa-

mus, quem res exitum habeat. Neque enim ces-
sabit homo, nisi compleverit quod locutus est.

CAPUT IV.

*Booz coram senioribus civitatis accipit pos-
sessionem Elimelech, & Ruth nurum defuncti
in uxorem, cedente alio propinquiore juri pro-
pinquitatis; ex qua genuit Obed avum Davi-
dis regis.*

A 1 AScendit ergo Booz ad portam, & sedit
ibi. Cumque vidisset propinquum præ-
terire, de quo prius sermo habitus est, dixit
ad eum: Declina paulisper, & sede hic, vocans
eum nomine suo. Qui divertit, & sedit:
2 Tollens autem Booz decem viros de se-
nioribus civitatis, dixit ad eos: Sedete hic.
3 Quibus sedentibus, locutus est ad pro-
pinquum: Partem agri fratris nostri Elime-
lech vendet Noemi, quæ reversa est de re-
gione Moabitide.
4 Quod audire te volui, & tibi dicere coram
cunctis sedentibus, & majoribus natu de po-
pulo meo. Si vis possidere jure propinqui-
tatis, eme, & posside. Sin autem displicet ti-
bi, hoc ipsum indica mihi, ut sciam, quid facere
debeam. Nullus enim est propinquus, exce-
pto te, qui prior es, & me, qui secundus sum.
At ille respondit: Ego agrum emam.
B 5 Cui dixit Booz: Quando emeris agrum
de manu mulieris, Ruth quoque Moabiti-
dem, quæ uxor defuncti fuit, debes accipe-
re, ut suscites nomen propinqui tui in hære-
ditate sua.
6 Qui respondit: Cedo juri propinquita-
tis: neque enim posteritatem familiæ meæ
delere debeo. Tu meo utere privilegio, quo
me libenter carere profiteor.
7 * Hic autem erat mos antiquitus in Is- * Deut. 15. b. 7.
rael inter propinquos, ut si quando alter al-
teri suo juri cedebat, ut esset firma conces-
sio, solvebat homo calceamentum suum, &
dabat proximo suo. Hoc erat testimonium
cessionis in Israel.
8 Dixit ergo propinquo suo Booz: Tolle
calceamentum tuum. Quod statim solvit de
pede suo.
C 9 At ille majoribus natu, & universo po-
pulo, Testes vos, inquit, estis hodie, quod
possederim omnia, quæ fuerunt Elimelech, &
Chelion, & Mahalon, tradente Noemi:
10 Et Ruth Moabitidem uxorem Mahalon
in conjugium sumpserim, ut suscitem nomen
defuncti in hæreditate sua, ne vocabulum ejus
de familia sua, ac fratribus, & populo dele-
atur. Vos, inquam, hujus rei testes estis.
11 Respondit omnis populus, qui erat in
porta, & majores natu: Nos testes sumus. Fa-
ciat Dominus hanc mulierem, quæ ingredi-
tur domum tuam, sicut Rachel & Liam,
quæ ædificaverunt domum Israel: ut sit e-
xemplum virtutis in Ephrata, & habeat ce-
lebre nomen in Bethlehem:
12 Fiatque domus tua, sicut domus Phares,
* quem Thamar peperit Judæ, de semine quod * Gen. 38. g. 29.
tibi dederit Dominus ex hac puella.
13 Tulit itaque Booz Ruth, & accepit u-
xorem: ingressusque est ad eam, & dedit il-
li Dñs, ut conciperet, & pareret filium.
D 14 Dixeruntque mulieres ad Noemi: Be-
nedictus Dominus, qui non est passus, ut
deficeret successor familiæ tuæ, & vocaretur
nomen ejus in Israel:
15 Et habeas, qui consoletur animam tuam,
& enutriat senectutem. De nuru enim tua
natus est, quæ te diligit: & multo tibi me-
lior est, quam si septem haberes filios,
16 Susceptumq; Noemi puerum posuit in sinu
suo, & nutricis ac gerulæ fungebatur officio.
17 Vicinæ autem mulieres congratulantes ei,
& dicentes: Natus est filius Noemi, voca-
verunt nomen ejus Obed: hic est pater Isai
patris David.
18 Hæ sunt generationes Phares: * Phares * 1. Par. 2. 5. & 4. 1, Matt. 1. 8.
genuit Esron,
19 Esron genuit Aram, Aram genuit Ami-
nadab,
20 Aminadab genuit Nahasson, Nahasson
genuit Salmon,
21 Salmon genuit Booz, Booz genuit Obed,
22 Obed genuit Isai, Isai genuit David.

LIBER PRIMUS

SAMUELIS,

Quem nos Primum Regum dicimus.

CAPUT PRIMUM.

*Elcana habuit uxores Annam & Phenennam:
quarum Anna diu sterilis, & æmulæ imprope-
rio tristis, fusa in Silo coram Heli oratione ad
Dominum, genuit Samuelem, quem ablacta-
tum Domino obtulit, ut voverat.*

1 FUIT vir unus de Ramathaim- A
sophim, de monte Ephraim, &
nomen ejus Elcana, filius Jero-
ham, filii Eliu, filii Thohu, fi-
lii Suph, Ephrathæus:
2 Et habuit duas uxores, nomen uni Anna, &
nomen secundæ Phenenna. Fueruntque Phe-
nennæ filii: Annæ autem non erant liberi.
3 Et ascendebat vir ille de civitate sua sta-
tutis diebus, ut adoraret & sacrificaret Dño
exercituum in Silo. Erant autem ibi duo filii
Heli, Ophni & Phinees, sacerdotes Domini.
4 Venit ergo dies, & immolavit Elcana,
deditque Phenennæ uxori suæ, & cunctis fi-
liis ejus, & filiabus partes:
5 Annæ autem dedit partem unam tristis,
quia Annam diligebat. Dominus autem con-
cluserat vulvam ejus. B
6 Affligebat quoque eam æmula ejus, & vehe-
menter angebat, in tantum, ut exprobraret,
quod Dominus conclusisset vulvam ejus.
7 Sicque faciebat per singulos annos, cum
redeunte tempore ascenderent ad templum
Domini, & sic provocabat eam. Porro illa
flebat, & non capiebat cibum.
8 Dixit ergo ei Elcana vir suus: Anna, cur
fles? & quare non comedis? & quam ob rem
affligitur cor tuum? numquid non ego melior
tibi sum, quam decem filii?
9 Surrexit autem Anna postquam comederat
& biberat in Silo. Et Heli sacerdote sedente
super sellam ante postes templi Domini,
10 Cum esset Anna amaro animo, oravit
ad Dominum, flens largiter,
11 Et votum vovit, dicens: Dñe exerci-
tuum, si respiciens videris afflictionem famulæ
tuæ, & recordatus mei fueris, nec oblitus ancil-
læ tuæ, dederisque servæ tuæ sexum virilem,
dabo eum Domino omnibus diebus vitæ ejus,
& novacula non ascendet super caput ejus.
12 Factum est autem, cum illa multipli-
caret preces coram Domino, ut Heli observa-
ret os ejus.
13 Porro Anna loquebatur in corde suo,
tantumque labia illius movebantur, & vox
penitus non audiebatur. Æstimavit ergo eam
Heli temulentam, C
14 Dixitque ei: Usquequo ebria eris? digere
paulisper vinum, quo mades.
15 Respondens Anna, Nequaquam, in-
quit, domine mi: nam mulier infelix ni-
mis ego sum, vinumq;, & omne quod inebria-
re potest, non bibi, sed effudi animam meam
in conspectu Domini.
16 Ne reputes ancillam tuam, quasi unam de
filiabus Belial: quia ex multitudine doloris &
mœroris mei locuta sum usque in præsens.
17 Tunc Heli ait ei: Vade in pace: &
Deus Israel det tibi petitionem tuam, quam
rogasti eum.
18 Et illa dixit: Utinam inveniat ancilla
tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier
in viam suam, & comedit, vultusque illius
non sunt amplius in diversa mutati.

19 Et surrexerunt mane, & adoraverunt coram Dño: reversique sunt, & venerunt in domum suam Ramatha. Cognovit autem Elcana Annam uxorem suam, & recordatus est ejus Dñs. D

20 Et factum est post circulum dierum, concepit Anna, & peperit filium, vocavitque nomen ejus Samuel, eo quod a Domino postulasset eum.

21 Ascendit autem vir ejus Elcana, & omnis domus ejus, ut immolaret Domino hostiam solemnem, & votum suum,

22 Et Anna non ascendit: dixit enim viro suo: Non vadam, donec ablactetur infans, & ducam eum, ut appareat ante conspectum Domini, & maneat ibi jugiter.

23 Et ait ei Elcana vir suus: Fac quod bonum tibi videtur, & mane, donec ablactes eum: precorque, ut impleat Dominus verbum suum. Mansit ergo mulier, & lactavit filium suum, donec amoveret eum a lacte.

24 Et adduxit eum secum, postquam ablactaverat, in vitulis tribus, & tribus modiis farinæ, & amphora vini, & adduxit eum ad domum Domini in Silo. Puer autem erat adhuc infantulus.

25 Et immolaverunt vitulum, & obtulerunt puerum Heli.

26 Et ait Anna: Obsecro, mi domine, vivit anima tua, domine: ego sum illa mulier, quæ steti coram te hic orans Dominum.

27 Pro puero isto oravi, & dedit mihi Dñs petitionem meam, quam postulavi eum.

28 Idcirco & ego commodavi eum Domino cunctis diebus, quibus fuerit commodatus Domino. Et adoraverunt ibi Dominum. Et oravit Anna, & ait:

CAPUT II.

Annæ canticum in gratiarum actionem; quæ rursum tres filios, & duas filias generavit. Ob peccata autem filiorum Heli, & nimiam patris indulgentiam, fit illi & domui ejus comminatio, ac mors filiorum prædicitur.

A 1 Exultavit cor meum in Domino, & exaltatum est cornu meum in Deo meo: dilatatum est os meum super inimicos meos, quia lætata sum in salutari tuo.

2 Non est sanctus, ut est Dominus: neque enim est alius extra te, & non est fortis, sicut Deus noster.

3 Nolite multiplicare loqui sublimia, gloriantes: recedant vetera de ore vestro: quia Deus scientiarum Dominus est, & ipsi præparantur cogitationes.

4 Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore.

5 Repleti prius, pro panibus se locaverunt, & famelici saturati sunt: donec sterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata est.

B 6 * Dominus mortificat, & vivificat, deducit ad inferos, & reducit.

Deut. 32. f. 39. Tob. 13. a. 2. Sap. 16. b. 13.

7 Dominus pauperem facit, & ditat, humiliat, & sublevat.

C 8 Suscitat de pulvere egenum, & de stercore elevat pauperem, ut sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat. Domini enim sunt cardines terræ, & posuit super eos orbem.

9 Pedes sanctorum suorum servabit, & impii in tenebris conticescent: quia non in fortitudine sua roborabitur vir.

10 Dominum formidabunt adversarii ejus: & super ipsos in cælis tonabit. Dominus judicabit fines terræ, & dabit imperium regi suo, & sublimavit cornu Christi sui.

11 Et abiit Elcana Ramatha, in domum suam: puer autem erat minister in conspectu Domini ante faciem Heli sacerdotis.

12 Porro filii Heli, filii Belial, nescientes Dominum,

13 Neque officium sacerdotum ad populum: sed quicumque immolasset victimam, veniebat puer sacerdotis, dum coquerentur carnes, & habebat fuscinulam tridentem in manu sua,

14 Et mittebat eam in lebetem, vel in caldariam, aut in ollam, sive in cacabum: & omne quod levabat fuscinula, tollebat sacerdos sibi. Sic faciebant universo Israeli venientium in Silo.

15 Etiam antequam adolerent adipem, veniebat puer sacerdotis, & dicebat immolanti: Da mihi carnem, ut coquam sacerdoti: non enim accipiam a te carnem coctam, sed crudam.

16 Dicebatque illi immolans: Incendatur primum juxta morem hodie adeps, & tolle tibi quantumcumque desiderat anima tua. Qui respondens ajebat ei: Nequaquam; nunc enim dabis, alioquin tollam vi. D

17 Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia retrahebant homines a sacrificio Domini.

18 Samuel autem ministrabat ante faciem Domini; puer accinctus ephod lineo.

19 Et tunicam parvam faciebat ei mater sua, quam afferebat statutis diebus, ascendens cum viro suo, ut immolaret hostiam solemnem.

20 Et benedixit Heli Elcanæ & uxori ejus, dixitque ei: Reddat tibi Dominus semen de muliere hac, pro fœnore quod commodasti Domino. Et abierunt in locum suum.

21 Visitavit ergo Dominus Annam, & concepit, & peperit tres filios, & duas filias: & magnificatus est puer Samuel apud Dominum.

22 Heli autem erat senex valde, & audivit omnia, quæ faciebant filii sui universo Israeli: & quomodo dormiebant cum mulieribus, quæ observabant ad ostium tabernaculi: E

23 Et dixit eis: Quare facitis res hujuscemodi, quas ego audio, res pessimas, ab omni populo?

24 Nolite filii mei: non enim est bona fama, quam ego audio, ut transgredi faciatis populum Domini.

25 Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? Et non audierunt vocem patris sui: quia voluit Dominus occidere eos.

26 Puer autem Samuel proficiebat, atque crescebat, & placebat tam Domino, quam hominibus.

27 Venit autem vir Dei ad Heli, & ait ad eum: Hæc dicit Dominus: Numquid non aperte revelatus sum domui patris tui, cum essent in Ægypto in domo Pharaonis? F

28 Et elegi eum ex omnibus tribubus Israel mihi in sacerdotem, ut ascenderet ad altare meum, & adoleret mihi incensum, & portaret ephod coram me: & dedi domui patris tui omnia de sacrificiis filiorum Israel.

29 Quare calce abjecistis victimam meam, & munera mea, quæ præcepi, ut offerrentur in templo: & magis honorasti filios tuos, quam me, ut comederetis primitias omnis sacrificii Israel populi mei?

30 Propterea ait Dominus Deus Israel: * Loquens locutus sum, ut domus tua, & domus patris tui ministraret in conspectu meo usque in sempiternum. Nunc autem dicit Dominus: Absit hoc a me: sed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.

2. Reg. 2. c. 27.

31 Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum, & brachium domus patris tui, ut non sit senex in domo tua. G

32 Et videbis æmulum tuum in templo, in universis prosperis Israel: & non erit senex in domo tua omnibus diebus.

33 Verumtamen non auferam penitus virum ex te ab altari meo: sed ut deficiant oculi tui, & tabescat anima tua. Et pars magna domus tuæ morietur, cum ad virilem ætatem venerit.

34 Hoc autem erit tibi signum, quod venturum est duobus filiis tuis Ophni & Phinees: * In die uno morientur ambo.

Infra 4. f. 11.

35 Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui juxta cor meum & animam meam faciet: & ædificabo ei domum fidelem, & ambulabit coram Christo meo cunctis diebus.

36 Futurum est autem, ut quicumque remanserit in domo tua, veniat, ut oretur pro eo, & offerat nummum argenteum, & tortam panis, dicatque: Dimitte me, obsecro, ad unam partem sacerdotalem, ut comedam buccellam panis.

CA-

CAPUT III.

Samuel quater a Domino vocatus, revelationem ſibi adverſum Heli factam ei refert, & paulatim toti Iſraeli ſuis prophetiis innoteſcit.

A 1 PUer autem Samuel miniſtrabat Domino
coram Heli, & ſermo Domini erat pretioſus in diebus illis: non erat viſio manifeſta.
2 Factum eſt ergo in die quadam, Heli jacebat in loco ſuo, & oculi ejus caligaverant, nec poterat videre:
3 Lucerna Dei antequam extingueretur, Samuel dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Dei.
4 Et vocavit Dominus Samuel. Qui reſpondens ait: Ecce ego.
5 Et cucurrit ad Heli, & dixit: Ecce ego: vocaſti enim me. Qui dixit: Non vocavi: revertere, & dormi. Et abiit, & dormivit.
6 Et adjecit Dominus rurſum vocare Samuelem. Conſurgenſque Samuel abiit ad Heli, & dixit: Ecce ego, quia vocaſti me. Qui reſpondit: Non vocavi te fili mi: revertere, & dormi.
B 7 Porro Samuel necdum ſciebat Dñm, neque revelatus fuerat ei ſermo Domini.
8 Et adjecit Dñs, & vocavit adhuc Samuelem tertio. Qui conſurgens abiit ad Heli,
9 Et ait: Ecce ego, quia vocaſti me. Intellexit ergo Heli, quia Dominus vocaret puerum: & ait ad Samuelem: Vade, & dormi: & ſi deinceps vocaverit te, dices: Loquere, Domine, quia audit ſervus tuus. Abiit ergo Samuel, & dormivit in loco ſuo.
10 Et venit Dominus, & ſtetit, & vocavit, ſicut vocaverat ſecundo, Samuel, Samuel. Et ait Samuel: Loquere, Domine, quia audit ſervus tuus.
C 11 Et dixit Dominus ad Samuelem: Ecce ego facio verbum in Iſrael, quod quicumque audierit, tinnient ambæ aures ejus.
12 In die illa ſuſcitabo adverſum Heli omnia, quæ locutus ſum ſuper domum ejus: incipiam, & complebo.
13 Prædixi enim ei, quod judicaturus eſſem domum ejus in æternum propter iniquitatem, eo quod noverat indigne agere filios ſuos, & non corripuerit eos.
14 Idcirco juravi domui Heli, quod non expietur iniquitas domus ejus victimis & muneribus uſque in æternum.
15 Dormivit autem Samuel uſque mane, aperuitque oſtia domus Domini. Et Samuel timebat indicare viſionem Heli.
16 Vocavit ergo Heli Samuelem, & dixit: Samuel fili mi? Qui reſpondens ait: Preſto ſum.
D 17 Et interrogavit eum: Quis eſt ſermo, quem locutus eſt Dominus ad te? oro te, ne celaveris me. Hæc faciat tibi Deus, & hæc addat, ſi abſconderis a me ſermonem ex omnibus verbis, quæ dicta ſunt tibi.
18 Indicavit itaque ei Samuel univerſos ſermones, & non abſcondit ab eo. Et ille reſpondit: Dominus eſt: quod bonum eſt in oculis ſuis, faciat.
19 Crevit autem Samuel, & Dominus erat cum eo, & non cecidit ex omnibus verbis ejus in terram.
20 Et cognovit univerſus Iſrael a Dan uſque Berſabee, quod fidelis Samuel propheta eſſet Domini.
21 Et addidit Dominus, ut appareret in Silo, quoniam revelatus fuerat Dominus Samueli in Silo, juxta verbum Domini. Et evenit ſermo Samuelis univerſo Iſraeli.

CAPUT IV.

Cæduntur Iſraelitæ a Philiſthæis, rurſumque adducta in caſtra arca cæduntur, captaque arca duo filii Heli occiduntur; quibus auditis, Heli corruens occumbit, nuru ejus in partu moriente.

A 1 ET factum eſt in diebus illis, convenerunt Philiſthiim in pugnam: & egreſſus eſt Iſrael obviam Philiſthiim in prælium, & caſtrametatus eſt juxta Lapidem adjutorii. Porro Philiſthiim venerunt in Aphec,
2 Et inſtruxerunt aciem contra Iſrael. Inito autem certamine, terga vertit Iſrael Philiſthæis: & cæſa ſunt in illo certamine paſſim per agros quaſi quatuor millia virorum.
3 Et reverſus eſt populus ad caſtra: dixeruntque majores natu de Iſrael: Quare percuſſit nos Dominus hodie coram Philiſthiim? Afferamus ad nos de Silo arcam fœderis Domini, & veniat in medium noſtri, ut ſalvet nos de manu inimicorum noſtrorum.
4 Miſit ergo populus in Silo, & tulerunt inde arcam fœderis Dñi exercituum ſedentis ſuper Cherubim: erantque duo filii Heli cum arca fœderis Dei, Ophni & Phinees.
5 Cumque veniſſet arca fœderis Domini in caſtra, vociferatus eſt omnis Iſrael clamore grandi, & perſonuit terra.
6 Et audierunt Philiſthiim vocem clamoris, B
dixeruntque: Quænam eſt hæc vox clamoris magni in caſtris Hebræorum? Et cognoverunt quod arca Domini veniſſet in caſtra.
7 Timueruntque Philiſthiim, dicentes: Venit Deus in caſtra. Et ingemuerunt dicentes:
8 Væ nobis: non enim fuit tanta exultatio heri & nudiuſtertius: væ nobis. Quis nos ſalvabit de manu Deorum ſublimium iſtorum? Hi ſunt Dii, qui percuſſerunt Ægyptum omni plaga in deſerto.
9 Confortamini, & eſtote viri Philiſthiim, ne ſerviatis Hebræis, ſicut & illi ſervierunt vobis: confortamini, & bellate.
10 Pugnaverunt ergo Philiſthiim, & cæſus eſt Iſrael, & fugit unuſquiſque in tabernaculum ſuum; & facta eſt plaga magna nimis: & ceciderunt de Iſrael triginta millia peditum.
11 Et arca Dei capta eſt: duo quoque fi- C
lii Heli mortui ſunt, Ophni & Phinees.
12 Currens autem vir de Beniamin ex acie, venit in Silo in die illa, ſciſſa veſte, & conſperſus pulvere caput.
13 Cumque ille veniſſet, Heli ſedebat ſuper ſellam contra viam ſpectans. Erat enim cor ejus pavens pro arca Dei. Vir autem ille poſtquam ingreſſus eſt, nuntiavit urbi: & ululavit omnis civitas.
14 Et audivit Heli ſonitum clamoris, dixitque: Quis eſt hic ſonitus tumultus hujus? At ille feſtinavit, & venit, & nuntiavit Heli.
15 Heli autem erat nonaginta & octo annorum, & oculi ejus caligaverant, & videre non poterat.
16 Et dixit ad Heli: Ego ſum, qui veni de prælio, & ego qui de acie fugi hodie. Cui ille ait: Quid actum eſt fili mi?
17 Reſpondens autem ille, qui nuntiabat, Fugit, inquit, Iſrael coram Philiſthiim, & ruina magna facta eſt in populo: inſuper & duo filii tui mortui ſunt, Ophni & Phinees: & arca Dei capta eſt.
18 Cumque ille nominaſſet arcam Dei, ce- D
cidit de ſella retrorſum juxta oſtium, & fractis cervicibus mortuus eſt. Senex enim erat vir, & grandævus: & ipſe judicavit Iſrael quadraginta annis.
19 Nurus autem ejus, uxor Phinees, prægnans erat, vicinaque partui: & audito nuntio, quod capta eſſet arca Dei, & mortuus eſſet ſocer ſuus, & vir ſuus, incurvavit ſe, & peperit: irruerant enim in eam dolores ſubiti.
20 In ipſo autem momento mortis ejus, dixerunt ei quæ ſtabant circa eam: Ne timeas, quia filium peperiſti. Quæ non reſpondit eis, neque animadvertit,
21 Et vocavit puerum, Ichabod, dicens: Tranſlata eſt gloria de Iſrael, quia capta eſt arca Dei, & pro ſocero ſuo, & pro viro ſuo;
22 Et ait: Tranſlata eſt gloria ab Iſrael, eo quod capta eſſet arca Dei.

CAPUT V.

Dagon coram arca ſemel ac iterum corruit, abſciſſis in limine capite & manibus: Philiſthæi quoque mariſcis & muribus percuſſi, arcam a ſe repellunt.

1 PHiliſthiim autem tulerunt arcam Dei, A
& aſportaverunt eam a Lapide adjutorii in Azotum.

2 Tu-

2 Tuleruntque Philisthiim arcam Dei, & intulerunt eam in templum Dagon, & statuerunt eam juxta Dagon.

3 Cumque surrexissent diluculo Azotii altera die, ecce Dagon jacebat pronus in terra ante arcam Domini: & tulerunt Dagon, & restituerunt eum in locum suum.

4 Rursumque mane die altera consurgentes, invenerunt Dagon jacentem super faciem suam in terra coram arca Domini: caput autem Dagon, & duæ palmæ manuum ejus abscissæ erant super limen:

5 Porro Dagon solus truncus remanserat in loco suo. Propter hanc causam non calcant sacerdotes Dagon, & omnes qui ingrediuntur templum ejus, super limen Dagon in Azoto usque in hodiernum diem.

6 Aggravata est autem manus Domini super Azotios, & demolitus est eos: * & percussit in secretiori parte natium Azotum, & fines ejus. Et ebullierunt villæ, & agri in medio regionis illius, & nati sunt mures, & facta est confusio mortis magnæ in civitate.

*Ps. 77. g. 66.

7 Videntes autem viri Azotii hujuscemodi plagam, dixerunt: Non maneat arca Dei Israel apud nos, quoniam dura est manus ejus super nos, & super Dagon deum nostrum.

8 Et mittentes congregaverunt omnes satrapas Philisthinorum ad se, & dixerunt: Quid faciemus de arca Dei Israel? Responderuntque Gethæi: Circumducatur arca Dei Israel. Et circumduxerunt arcam Dei Israel.

9 Illis autem circumducentibus eam, fiebat manus Domini per singulas civitates interfectionis magnæ nimis: & percutiebat viros uniuscujusque urbis, a parvo usque ad majorem, & computrescebant prominentes extales eorum. Inieruntque Gethæi consilium, & fecerunt sibi sedes pelliceas.

10 Miserunt ergo arcam Dei in Accaron. Cumque venisset arca Dei in Accaron, exclamaverunt Accaronitæ, dicentes: Adduxerunt ad nos arcam Dei Israel, ut interficiat nos, & populum nostrum.

11 Miserunt itaque, & congregaverunt omnes satrapas Philisthinorum, qui dixerunt: Dimittite arcam Dei Israel, & revertatur in locum suum, & non interficiat nos cum populo nostro.

12 Fiebat enim pavor mortis in singulis urbibus, & gravissima valde manus Dei. Viri quoque, qui mortui non fuerant, percutiebantur in secretiori parte natium: & ascendebat ululatus uniuscujusque civitatis in cælum.

CAPUT VI.

Philisthæi arcam cum votivis donariis, muribus, & anis aureis, suorum sacerdotum consilio, a se remittunt per vaccas lactantes & novum plaustrum usque Bethsames: ubi vaccas super ligna plaustri Bethsamitæ immolaverunt, plurimis de populo ac plebe a Domino interemptis, quod arcam Dei non sat reverenter conspexissent.

1 Fuit ergo arca Domini in regione Philisthinorum septem mensibus.

2 Et vocaverunt Philisthiim sacerdotes, & divinos, dicentes: Quid faciemus de arca Domini? indicate nobis, quomodo remittamus eam in locum suum. Qui dixerunt:

3 Si remittitis arcam Dei Israel, nolite dimittere eam vacuam, sed quod debetis, reddite ei pro peccato, & tunc curabimini: & scietis, quare non recedat manus ejus a vobis.

4 Qui dixerunt: Quid est, quod pro delicto reddere debeamus ei? Responderuntque illi:

5 Juxta numerum provinciarum Philisthinorum, quinque anos aureos facietis, & quinque mures aureos: quia plaga una fuit omnibus vobis, & satrapis vestris. Facietisque similitudines anorum vestrorum, & similitudines murium, qui demoliti sunt terram. Et dabitis Deo Israel gloriam: si forte relevet manum suam a vobis, & a diis vestris, & a terra vestra.

6 Quare aggravatis corda vestra, sicut aggravavit Ægyptus, & Pharao cor suum? * Nonne postquam percussus est, tunc dimisit eos, & abierunt?

*Exod. 12. c. 31.

7 Nunc ergo arripite, & facite plaustrum novum unum: & duas vaccas fœtas, quibus non est impositum jugum, jungite in plaustro, & recludite vitulos earum domi.

8 Tolletisque arcam Domini, & ponetis in plaustro, & vasa aurea, quæ exsolvistis ei pro delicto, ponetis in capsellam ad latus ejus: & dimittite eam, ut vadat.

9 Et aspicietis; & si quidem per viam finium suorum ascenderit contra Bethsames, ipse fecit nobis hoc malum grande: sin autem minime, sciemus, quia nequaquam manus ejus tetigit nos, sed casu accidit.

10 Fecerunt ergo illi hoc modo: & tollentes duas vaccas, quæ lactabant vitulos, junxerunt ad plaustrum, vitulosque earum concluserunt domi.

11 Et posuerunt arcam Dei super plaustrum, & capsellam, quæ habebat mures aureos, & similitudines anorum.

12 Ibant autem in directum vaccæ per viam, quæ ducit Bethsames, & itinere uno gradiebantur pergentes & mugientes: & non declinabant neque ad dexteram, neque ad sinistram: sed & satrapæ Philisthiim sequebantur usque ad terminos Bethsames.

13 Porro Bethsamitæ metebant triticum in valle: & elevantes oculos suos viderunt arcam, & gavisi sunt, cum vidissent.

14 Et plaustrum venit in agrum Josue Bethsamitæ, & stetit ibi. Erat autem ibi lapis magnus, & conciderunt ligna plaustri, vaccasque imposuerunt super ea holocaustū Dño.

15 Levitæ autem deposuerunt arcam Dei, & capsellam, quæ erat juxta eam, in qua erant vasa aurea, & posuerunt super lapidem grandem. Viri autem Bethsamitæ obtulerunt holocausta, & immolaverunt victimas in die illa Domino.

16 Et quinque satrapæ Philisthinorum viderunt, & reversi sunt in Accaron in die illa.

17 Hi sunt autem ani aurei, quos reddiderunt Philisthiim pro delicto, Domino: Azotus unum, Gaza unum, Ascalon unum, Geth unum, Accaron unum:

18 Et mures aureos secundum numerum urbium Philisthiim, quinque provinciarum, ab urbe murata usque ad villam, quę erat absque muro, & usque ad Abel magnum, super quem posuerunt arcam Domini, quæ erat usque in illum diem in agro Josue Bethsamitis.

19 Percussit autem de viris Bethsamitibus, eo quod vidissent arcam Domini, & percussit de populo septuaginta viros, & quinquaginta millia plebis. Luxitque populus, eo quod Dominus percussisset plebem plaga magna.

20 Et dixerunt viri Bethsamitæ: Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti hujus? & ad quem ascendet a nobis?

21 Miseruntque nuntios ad habitatores Cariathiarim, dicentes: Reduxerunt Philisthiim arcam Domini, descendite, & reducite eam ad vos.

CAPUT VII.

Reducitur arca in domum Abinadab in Gabaa, & Samuelis hortatu Israelitæ ad Dominum conversi, Philisthæos vicerunt, orante pro ipsis Samuele.

1 Venerunt ergo viri Cariathiarim, & reduxerunt arcam Domini, & intulerunt eam in domum Abinadab in Gabaa: Eleazarum autem filium ejus sanctificaverunt, ut custodiret arcam Domini.

2 Et factum est, ex qua die mansit arca Domini in Cariathiarim, multiplicati sunt dies (erat quippe jam annus vigesimus) & requievit omnis domus Israel post Dominum.

3 Ait autem Samuel ad universam domum Israel, dicens: * Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferte deos alienos de medio vestri, Baalim & Astaroth: & præparate corda vestra Domino, & servite ei soli: & eruet vos de manu Philisthiim.

* Deut. 6. b. 13. Matth. 4. b. 10.

4 Abs-

B 4 Abſtulerunt ergo filii Iſrael Baalim &
Aſtaroth, & ſervierunt Domino ſoli.
5 Dixit autem Samuel: Congregate uni-
verſum Iſrael in Maſphath, ut orem pro vo-
bis Dominum.
6 Et convenerunt in Maſphath: hauſerunt-
que aquam, & effuderunt in conſpectu Do-
mini, & jejunaverunt in die illa, atque di-
xerunt ibi: Peccavimus Domino. Judicavit-
que Samuel filios Iſrael in Maſphath.
7 Et audierunt Philiſthiim, quod congre-
gati eſſent filii Iſrael in Maſphath, & aſcen-
derunt ſatrapæ Philiſthinorum ad Iſrael.
Quod cum audiſſent filii Iſrael, timuerunt
a facie Philiſthinorum.
C 8 Dixeruntque ad Samuelem: Ne ceſſes pro
nobis clamare ad Dominum Deum noſtrum,
ut ſalvet nos de manu Philiſthinorum.
9 Tulit autem Samuel agnum lactentem
unum, & obtulit illum holocauſtum inte-
grum Domino: & clamavit Samuel ad Domi-
num pro Iſrael, & exaudivit eum Dominus.
10 Factum eſt autem, cum Samuel offerret
holocauſtum, Philiſthiim iniere prælium con-
*Confer cum Joſue 10. d. 10. * Eccl. 46. d. 21.
tra Iſrael. * Intonuit autem Dominus fra-
gore magno in die illa ſuper Philiſthiim, &
exterruit eos, & cæſi ſunt a facie Iſrael.
11 *Egreſſique viri Iſrael de Maſphath per-
ſecuti ſunt Philiſthæos, & percuſſerunt eos
uſque ad locum, qui erat ſubter Bethchar.
12 Tulit autem Samuel lapidem unum, &
poſuit eum inter Maſphath, & inter Sen: &
vocavit nomen loci illius, Lapis adjutorii.
Dixitque: Hucuſque auxiliatus eſt nobis
Dominus.
D 13 Et humiliati ſunt Philiſthiim, nec ap-
poſuerunt ultra, ut venirent in terminos Iſ-
rael. Facta eſt itaque manus Domini ſuper
Philiſthæos cunctis diebus Samuelis.
14 Et redditæ ſunt urbes, quas tulerant
Philiſthiim ab Iſrael, Iſraeli, ab Accaron
uſque Geth, & terminos ſuos: liberavitque
Iſrael de manu Philiſthinorum, eratque pax
inter Iſrael & Amorrhæum.
15 Judicabat quoque Samuel Iſraelem cun-
ctis diebus vitæ ſuæ.
16 Et ibat per ſingulos annos circumiens
Bethel, & Galgala, & Maſphath, & judi-
cabat Iſraelem in ſupradictis locis.
17 Revertebaturque in Ramatha: ibi enim
erat domus ejus, & ibi judicabat Iſraelem.
Ædificavit etiam ibi altare Domino.

CAPUT VIII.

Filiis Samuelis ad avaritiam declinantibus, petit populus ſibi regem more Gentium: quibus Samuel, jubente Domino, durum jus regis prædicit, ſed non auditur.

A 1 FActum eſt autem, cum ſenuiſſet Samuel,
poſuit filios ſuos Judices Iſrael.
2 Fuitque nomen filii ejus primogeniti Joel,
& nomen ſecundi Abia, judicum in Berſabee.
3 Et non ambulaverunt filii illius in viis
ejus: ſed declinaverunt poſt avaritiam, accepe-
runtque munera, & perverterunt judicium.
4 Congregati ergo univerſi majores natu Iſ-
rael, venerunt ad Samuelem in Ramatha.
5 Dixeruntque ei: Ecce tu ſenuiſti, & filii
* Oſee 13. c. 10. Act. 13. c. 21.
tui non ambulant in viis tuis: * conſtitue
nobis regem, ut judicet nos, ſicut & uni-
verſæ habent nationes.
6 Diſplicuit ſermo in oculis Samuelis, eo
quod dixiſſent: Da nobis regem, ut judicet
nos. Et oravit Samuel ad Dominum.
B 7 Dixit autem Dominus ad Samuelem:
Audi vocem populi in omnibus, quæ loquun-
tur tibi. Non enim te abjecerunt, ſed me,
ne regnem ſuper eos.
8 Juxta omnia opera ſua, quæ fecerunt a
die, qua eduxi eos de Ægypto uſque ad diem
hanc, ſicut dereliquerunt me, & ſervierunt
diis alienis, ſic faciunt etiam tibi.
9 Nunc ergo vocem eorum audi: verum-
tamen conteſtare eos, & prædic eis jus re-
gis, qui regnaturus eſt ſuper eos.
10 Dixit itaque Samuel omnia verba Domi-
ni ad populum, qui petierat a ſe regem,
11 Et ait: Hoc erit jus regis, qui impera- C
turus eſt vobis: Filios veſtros tollet, & po-
net in curribus ſuis, facietque ſibi equites,
& præcurſores quadrigarum ſuarum,
12 Et conſtituet ſibi tribunos, & centurio-
nes, & aratores agrorum ſuorum, & meſſo-
res ſegetum, & fabros armorum & curruum
ſuorum.
13 Filias quoque veſtras faciet ſibi unguen-
tarias, & focarias, & panificas.
14 Agros quoque veſtros, & vineas, & oli-
veta optima tollet, & dabit ſervis ſuis.
15 Sed & ſegetes veſtras, & vinearum reditus
addecimabit, ut det eunuchis, & famulis ſuis.
16 Servos etiam veſtros, & ancillas, & ju-
venes optimos, & aſinos auferet, & ponet
in opere ſuo.
17 Greges quoque veſtros addecimabit, voſ-
que eritis ei ſervi.
18 Et clamabitis in die illa a facie regis D
veſtri, quem elegiſtis vobis: & non exau-
diet vos Dominus in die illa, quia petiſtis
vobis regem.
19 Noluit autem populus audire vocem
Samuelis, ſed dixerunt: Nequaquam; rex
enim erit ſuper nos,
20 Et erimus nos quoque, ſicut omnes gen-
tes: & judicabit nos rex noſter, & egredietur
ante nos, & pugnabit bella noſtra pro nobis.
21 Et audivit Samuel omnia verba populi,
& locutus eſt ea in auribus Domini.
22 Dixit autem Dominus ad Samuelem:
Audi vocem eorum, & conſtitue ſuper eos
regem. * Et ait Samuel ad viros Iſrael: * Vide Oſee 13. c. 11.
Vadat unuſquiſque in civitatem ſuam.

CAPUT IX.

Saul quærendo patris aſinas pervenit ad Samuelem, cui revelatur ungendus rex, cum quo pranſus eſt, ac nocte hoſpitio receptus.

1 ET erat vir de Beniamin nomine Cis, A
filius Abiel, filii Seror, filii Bechorath,
filii Aphia, filii viri Jemini, fortis robore.
2 Et erat ei filius vocabulo Saul, electus
& bonus, & non erat vir de filiis Iſrael me-
lior illo. Ab humero & ſurſum eminebat ſu-
per omnem populum.
3 Perierant autem aſinæ Cis patris Saul:
& dixit Cis ad Saul filium ſuum: Tolle te-
cum unum de pueris, & conſurgens vade,
& quære aſinas. Qui cum tranſiſſent per
montem Ephraim,
4 Et per terram Saliſa, & non inveniſ-
ſent, tranſierunt etiam per terram Salim,
& non erant: ſed & per terram Jemini, &
minime repererunt.
5 Cum autem veniſſent in terram Suph, di-
xit Saul ad puerum, qui erat cum eo: Veni,
& revertamur, ne forte dimiſerit pater meus
aſinas, & ſolicitus ſit pro nobis.
6 Qui ait ei: Ecce vir Dei eſt in civita-
te hac, vir nobilis; omne quod loquitur,
ſine ambiguitate venit. Nunc ergo eamus
illuc, ſi forte indicet nobis de via noſtra,
propter quam venimus.
7 Dixitque Saul ad puerum ſuum: Ecce B
ibimus: quid feremus ad virum Dei? panis
defecit in ſitarciis noſtris, & ſportulam non
habemus, ut demus homini Dei, nec quid-
quam aliud.
8 Rurſum puer reſpondit Sauli, & ait:
Ecce inventa eſt in manu mea quarta pars
ſtateris argenti: demus homini Dei, ut in-
dicet nobis viam noſtram.
9 (Olim in Iſrael ſic loquebatur unuſ-
quiſque vadens conſulere Deum: Venite, &
eamus ad Videntem. Qui enim Propheta di-
citur hodie, vocabatur olim Videns.)
10 Et dixit Saul ad puerum ſuum: Opti-
mus ſermo tuus: Veni, eamus. Et ierunt
in civitatem, in qua erat vir Dei.
11 Cumque aſcenderent clivum civitatis, in-
venerunt puellas egredientes ad hauriendam
aquam, & dixerunt eis: Num hic eſt Videns?
12 Quæ reſpondentes dixerunt illis: Hic
eſt: ecce ante te, feſtina nunc; hodie enim

venit in civitatem, quia sacrificium est ho-
die populi in excelso.
13 Ingredientes urbem, statim invenietis
eum, antequam ascendat excelsum ad vescen-
dum. Neque enim comesurus est populus, do-
nec ille veniat: quia ipse benedicit hostiæ, &
deinceps comedunt qui vocati sunt. Nunc er-
go conscendite, quia hodie reperietis eum.
C 14 Et ascenderunt in civitatem. Cumque illi
ambularent in medio urbis, apparuit Samuel
egrediens obviam eis, ut ascenderet in ex-
celsum.
* Act. 13. c. 21. 15 * Dominus autem revelaverat auricu-
lam Samuelis ante unam diem, quam ve-
niret Saul, dicens:
16 Hac ipsa hora, quæ nunc est, cras mit-
tam virum ad te de terra Beniamin, & un-
ges eum ducem super populum meum Israel:
& salvabit populum meum de manu Phili-
sthinorum: quia respexi populum meum;
venit enim clamor eorum ad me.
17 Cumque aspexisset Samuel Saulem, Do-
minus dixit ei: Ecce vir, quem dixeram ti-
bi: iste dominabitur populo meo.
18 Accessit autem Saul ad Samuelem in
medio portæ, & ait: Indica, oro, mihi,
ubi est domus Videntis.
19 Et respondit Samuel Sauli dicens: Ego
sum Videns. Ascende ante me in excelsum,
ut comedatis mecum hodie, & dimittam te
mane: & omnia quæ sunt in corde tuo,
indicabo tibi.
20 Et de asinis, quas nudiustertius perdi-
disti, ne solicitus sis, quia inventæ sunt.
Et cujus erunt optima quæque Israel? non-
ne tibi, & omni domui patris tui?
21 Respondens autem Saul ait: Numquid
non filius Jemini ego sum, de minima tribu
Israel, & cognatio mea novissima inter o-
mnes familias de tribu Beniamin? quare
ergo locutus es mihi sermonem istum?
D 22 Assumens itaque Samuel Saulem, & pue-
rum ejus, introduxit eos in triclinium, & dedit
eis locum in capite eorum, qui fuerant in-
vitati. Erant enim quasi triginta viri.
23 Dixitq; Samuel coco: Da partem, quam dedi
tibi, & præcepi, ut reponeres seorsum apud te.
24 Levavit autem cocus armum, & posuit
ante Saul. Dixitque Samuel: Ecce quod re-
mansit, pone ante te, & comede: quia de indu-
stria servatū est tibi, quando populum vocavi.
Et comedit Saul cum Samuele in die illa.
25 Et descenderunt de excelso in oppidum,
& locutus est cum Saule in solario: strа-
vitque Saul in solario, & dormivit.
26 Cumque mane surrexissent, & jam e-
lucesceret, vocavit Samuel Saulem in sola-
rio, dicens: Surge, & dimittam te. Et sur-
exit Saul: egressique sunt ambo, ipse vide-
licet, & Samuel.
27 Cumque descenderent in extrema parte
civitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero, ut
antecedat nos, & transeat: tu autem subsiste
paulisper, ut indicem tibi verbum Domini.

CAPUT X.

Ungitur Saul in regem a Samuele: datis ac succedentibus signis, prophetat inter prophetas, & missis sortibus a Samuele confirmatur in regem: lex regni in libro scripta, coram Domino reponitur.

A * Act. 13. c. 21.
1 TUlit *autem Samuel lenticulam olei, &
effudit super caput ejus, & deosculatus
est eum, & ait: Ecce unxit te Dominus super
hæreditatem suam in principem: & liberabis
populum suum de manibus inimicorum ejus,
qui in circuitu ejus sunt. Et hoc tibi signum,
quia unxit te Deus in principem:
2 Cum abieris hodie a me, invenies duos
viros juxta sepulchrum Rachel in finibus
Beniamin, in meridie, dicentque tibi: In-
ventæ sunt asinæ, ad quas ieras perquiren-
das: & intermissis pater tuus asinis, solici-
tus est pro vobis, & dicit: Quid faciam de
filio meo?
3 Cumque abieris inde, & ultra transieris, &
veneris ad quercum Thabor, invenient te ibi
tres viri ascendentes ad Deum in Bethel, unus
portans tres hœdos, & alius tres tortas panis,
& alius portans lagenam vini.
4 Cumque te salutaverint, dabunt tibi duos
panes, & accipies de manu eorum.
5 Post hæc venies in collem Dei, ubi est
statio Philisthinorum: & cum ingressus fue-
ris ibi urbem, obvium habebis gregem pro-
phetarum descendentium de excelso, & ante
eos psalterium, & tympanum, & tibiam, &
citharam, ipsosque prophetantes.
6 Et insiliet in te Spiritus Dni, & prophe- B
tabis cum eis, & mutaberis in virum alium.
7 Quando ergo evenerint signa hæc omnia
tibi, fac quæcumque invenerit manus tua,
quia Dominus tecum est.
8 Et descendes ante me in Galgala, (ego
quippe descendam ad te) ut offeras oblatio-
nem, & immoles victimas pacificas: septem
diebus expectabis,* donec veniam ad te, & o- * Inf. 13. c. 8.
stendam tibi quid facias.
9 Itaque cum avertisset humerum suum, ut
abiret a Samuele, immutavit ei Deus cor aliud,
& venerunt omnia signa hæc in die illa.
10 Veneruntque ad prædictum collem, &
ecce cuneus prophetarum obvius ei: & insiluit
super eum Spiritus Domini, & prophetavit
in medio eorum.
11 Videntes autem omnes, qui noverant
eum heri & nudiustertius, quod esset cum
prophetis, & prophetaret, dixerunt ad invi-
cem: Quænam res accidit filio Cis? num &
Saul inter prophetas?
12 Responditque alius ad alterum, dicens: C
Et quis pater eorum? propterea versum est in
proverbium: * Num & Saul inter prophetas? * Infr. 19. d. 24.
13 Cessavit autem prophetare, & venit ad
excelsum.
14 Dixitque patruus Saul ad eum, & ad
puerum ejus: Quo abistis? Qui responde-
runt: Quærere asinas: quas cum non re-
perissemus, venimus ad Samuelem.
15 Et dixit ei patruus suus: Indica mihi,
quid dixerit tibi Samuel.
16 Et ait Saul ad patruum suum: Indica-
vit nobis, quia inventæ essent asinæ. De ser-
mone autem regni non indicavit ei, quem
locutus fuerat ei Samuel.
17 Et convocavit Samuel populum ad Do-
minum in Maspha:
18 Et ait ad filios Israel: Hæc dicit Do-
minus Deus Israel: Ego eduxi Israel de Ægy-
pto, & erui vos de manu Ægyptiorum, &
de manu omnium regum, qui affligebant vos.
19 Vos autem hodie projecistis Deum ve-
strum, qui solus salvavit vos de universis
malis, & tribulationibus vestris: & dixistis: * * Supr. 8. d. 19.
Nequaquam: sed regem constitue super nos.
Nunc ergo state coram Domino per tribus
vestras, & per familias.
20 Et applicuit Samuel omnes tribus Israel, D
& cecidit sors tribus Beniamin.
21 Et applicuit tribum Beniamin, & co-
gnationes ejus, & cecidit cognatio Metri,
& pervenit usque ad Saul filium Cis. Quæ-
sierunt ergo eum, & non est inventus.
22 Et consuluerunt post hæc Dominum, u-
trumnam venturus esset illuc. Responditque
Dominus: Ecce absconditus est domi.
23 Cucurrerunt itaque, & tulerunt eum
inde: stetitque in medio populi, & altior
fuit universo populo ab humero & sursum.
24 Et ait Samuel ad omnem populum: Cer-
te videtis, quem elegit Dominus, quoniam
non sit similis illi in omni populo. Et cla-
mavit omnis populus, & ait: Vivat Rex.
25 Locutus est autem Samuel ad populum
legem regni, & scripsit in libro, & reposuit
coram Domino; & dimisit Samuel omnem
populum, singulos in domum suam.
26 Sed & Saul abiit in domum suam in
Gabaa: & abiit cum eo pars exercitus, quo-
rum tetigerat Deus corda.
27 Filii vero Belial dixerunt: Num sal-
vare nos poterit iste? Et despexerunt eum,
& non attulerunt ei munera: ille vero dis-
simulabat se audire.

CAPUT XI.

Saul, irruente in ipsum Spiritu Domini, divisisque suis bobus, populum ad bellum convocat, vincitque Naas regem Ammonitarum, liberatis viris Jabes Galaad, & egnum ejus instauratur in Galgala.

A 1 ET factum est quasi post mensem, a-
scendit Naas Ammonites, & pugnare
cœpit adversum Jabes Galaad. Dixeruntque
omnes viri Jabes ad Naas: Habeto nos fœ-
deratos, & serviemus tibi.
2 Et respondit ad eos Naas Ammonites:
In hoc feriam vobiscum fœdus, ut eruam o-
mnium vestrum oculos dextros, ponamque
vos opprobrium in universo Israel.
3 Et dixerunt ad eum seniores Jabes: Con-
cede nobis septem dies, ut mittamus nuntios
ad universos terminos Israel: & si non fuerit
B qui defendat nos, egrediemur ad te.
4 Venerunt ergo nuntii in Gabaa Saulis, &
locuti sunt verba hæc, audiente populo: & le-
vavit omnis populus vocem suam, & flevit.
5 Et ecce Saul veniebat, sequens boves de
agro, & ait: Quid habet populus, quod plo-
rat? Et narraverunt ei verba virorum Jabes.
6 Et insilivit Spiritus Domini in Saul,
cum audisset verba hæc, & iratus est furor
ejus nimis.
7 Et assumens utrumque bovem, concidit in
frusta, misitque in omnes terminos Israel per
manum nuntiorum, dicens: Quicumque non
exierit, & secutus fuerit Saul, & Samuel,
sic fiet bobus ejus. Invasit ergo timor Domi-
ni populum, & egressi sunt quasi vir unus.
8 Et recensuit eos in Bezech: fueruntque
filiorum Israel trecenta millia: virorum au-
tem Juda triginta millia.
9 Et dixerunt nuntiis, qui venerant: Sic
dicetis viris, qui sunt in Jabes Galaad:
Cras erit vobis salus, cum incaluerit sol.
Venerunt ergo nuntii, & annuntiaverunt
viris Jabes: qui lætati sunt,
10 Et dixerunt: Mane exibimus ad vos, &
facietis nobis omne, quod placuerit vobis.
C 11 Et factum est, cum dies crastinus venis-
set, constituit Saul populum in tres partes:
& ingressus est media castra in vigilia matu-
tina, & percussit Ammon, usque dum inca-
lesceret dies: reliqui autem dispersi sunt, ita
ut non relinquerentur in eis duo pariter.
* Sup. 10. d. 27. 12 Et ait populus ad Samuelem: * Quis est
iste qui dixit: Saul num regnabit super nos?
Date viros, & interficiemus eos.
13 Et ait Saul: Non occidetur quisquam
in die hac, quia hodie fecit Dominus salu-
tem in Israel.
14 Dixit autem Samuel ad populum: Ve-
nite, & eamus in Galgala, & innovemus
ibi regnum.
15 Et perrexit omnis populus in Galgala,
& fecerunt ibi regem Saul coram Domino in
Galgala, & immolaverunt ibi victimas pa-
cificas coram Domino. Et lætatus est ibi
Saul, & cuncti viri Israel nimis.

CAPUT XII.

Samuel populi judicio probatus innocens, Israelem ingratitudinis erga Deum arguit, datis a cælo signis dicta sua confirmat, hortaturque, ut Domino adhæreant, non cessans pro ipsis orare.

A 1 DIxit autem Samuel ad universum Is-
rael: Ecce audivi vocem vestram jux-
ta omnia, quæ locuti estis ad me, & con-
stitui super vos regem.
2 Et nunc rex graditur ante vos: ego au-
tem senui, & incanui: porro filii mei vo-
biscum sunt: itaque conversatus coram vo-
bis ab adolescentia mea usque ad hanc diem,
ecce præsto sum.
*Eccli. 45. d. 22. 3 * Loquimini de me coram Domino, &
coram Christo ejus, utrum bovem cujusquam
tulerim, aut asinum, si quempiam calu-
mniatus sum, si oppressi aliquem, si de ma-
nu cujusquam munus accepi: & contemnam
illud hodie, restituamque vobis.
4 Et dixerunt: Non es calumniatus nos,
neque oppressisti, neque tulisti de manu ali-
cujus quippiam.
5 Dixitque ad eos: Testis est Dominus ad-
versum vos, & testis Christus ejus in die
hac, quia non inveneritis in manu mea
quippiam. Et dixerunt: Testis.
6 Et ait Samuel ad populum: Dominus,
qui fecit Moysen & Aaron, & eduxit pa-
tres nostros de terra Ægypti.
7 Nunc ergo state, ut judicio contendam B
adversum vos coram Domino de omnibus
misericordiis Domini, quas fecit vobiscum,
& cum patribus vestris:
8 * Quomodo Jacob ingressus est in Ægy- * Gen. 46. a. 5.
ptum, & clamaverunt patres vestri ad Do-
minum: & misit Dominus Moysen & Aa-
ron, & eduxit patres vestros de Ægypto,
& collocavit eos in loco hoc.
9 Qui obliti sunt Domini Dei sui, * & tradi- *Judic. 4. a. 2.
dit eos in manu Sisaræ magistri militiæ Ha-
sor, & in manu Philisthinorum, & in manu
regis Moab, & pugnaverunt adversum eos.
10 Postea autem clamaverunt ad Dominum,
& dixerunt: Peccavimus, quia dereliquimus
Dominum, & servivimus Baalim & Asta-
roth: nunc ergo erue nos de manu inimi-
corum nostrorum, & serviemus tibi.
11 * Et misit Dominus Jerobaal, & Ba- *Judic. 6. c. 14.
dan, & Jephte, & Samuel, & eruit vos de
manu inimicorum vestrorum per circuitum,
& habitastis confidenter.
12 Videntes autem, quod Naas rex filio- C
rum Ammon venisset adversum vos, dixi-
stis mihi: * Nequaquam, sed rex imperabit * Sup. 8. d. 19. & 10. c. 19.
nobis: cum Dominus Deus vester regnaret
in vobis.
13 Nunc ergo præsto est rex vester, quem
elegistis & petistis: ecce dedit vobis Domi-
nus regem.
14 Si timueritis Dominum, & servieritis
ei, & audieritis vocem ejus, & non exaspe-
raveritis os Domini, eritis & vos, & rex,
qui imperat vobis, sequentes Dominum
Deum vestrum.
15 Si autem non audieritis vocem Domini,
sed exasperaveritis sermones ejus, erit manus
Domini super vos, & super patres vestros.
16 Sed & nunc state, & videte rem istam
grandem, quam facturus est Dominus in
conspectu vestro.
17 Numquid non messis tritici est hodie?
invocabo Dominum, & dabit voces & plu-
vias: & scietis, & videbitis, quia grande
malum feceritis vobis in conspectu Domini,
petentes super vos regem. D
18 Et clamavit Samuel ad Dominum, &
dedit Dominus voces, & pluvias in illa die.
19 Et timuit omnis populus nimis Domi-
num, & Samuelem, & dixit universus popu-
lus ad Samuelem: Ora pro servis tuis ad
Dominum Deum tuum, ut non moriamur:
addidimus enim universis peccatis nostris
malum, ut peteremus nobis regem.
20 Dixit autem Samuel ad populum: Noli-
te timere, vos fecistis universum malum hoc:
verumtamen nolite recedere a tergo Domini,
sed servite Domino in omni corde vestro.
21 Et nolite declinare post vana, quæ non
proderunt vobis, neque eruent vos, quia
vana sunt.
22 Et non derelinquet Dominus populum
suum propter nomen suum magnum: quia
juravit Dominus facere vos sibi populum.
23 Absit autem a me hoc peccatum in Do-
minum, ut cessem orare pro vobis, & doce-
bo vos viam bonam, & rectam.
24 Igitur timete Dominum, & servite ei
in veritate, & ex toto corde vestro. Vidistis
enim magnifica, quæ in vobis gesserit.
25 Quod si perseveraveritis in malitia, &
vos, & rex vester pariter peribitis.

CAPUT XIII.

Victi a Saule Philisthæi maximo apparatu
adversus Israelem armantur; territi Hebræi in
antris latitant; & Saul, quia, non expecta-
to Samuelis adventu, obtulit holocaustum, re-
probatus a Domino dicitur: de cautela Phili-
sthæorum, ut Israelitæ armis spoliarentur.

A 1 Filius unius anni erat Saul cum re-
gnare cœpisset, duobus autem annis
regnavit super Israel.
2 Et elegit sibi Saul tria millia de Israel: &
erant cum Saul duo millia in Machmas, & in
monte Bethel: mille autem cum Jonatha in
Gabaa Beniamin. Porro ceterum populum
remisit unumquemque in tabernacula sua.
3 Et percussit Jonathas stationem Philisthi-
norum, quæ erat in Gabaa. Quod cum au-
dissent Philisthiim, Saul cecinit buccina in
omni terra, dicens: Audiant Hebræi.
4 Et universus Israel audivit hujuscemodi
famam: Percussit Saul stationem Philisthino-
rum: & erexit se Israel adversus Philisthiim.
Clamavit ergo populus post Saul in Galgala.
5 Et Philisthiim congregati sunt ad præliàn-
dum contra Israel, triginta millia curruum,
& sex millia equitum, & reliquum vulgus,
sicut arena, quæ est in littore maris plurì-
ma. Et ascendentes castrametati sunt in
Machmas ad orientem Bethaven.
B 6 Quod cum vidissent viri Israel, se in ar-
cto positos, (afflictus enim erat populus) abs-
condérunt se in speluncis, & in abditis, in
petris quoque, & in antris, & in cisternis.
7 Hebræi autem transierunt Jordanem in
terram Gad & Galaad. Cumque adhuc esset
Saul in Galgala, universus populus perter-
ritus est, qui sequebatur eum.
* Sup. 10. c. 8. 8 Et expectavit septem diebus juxta placi-
tum Samuelis, * & non venit Samuel in
Galgala, dilapsusque est populus ab eo.
9 Ait ergo Saul: Afferte mihi holocau-
stum, & pacifica. Et obtulit holocaustum.
10 Cumque complesset offerens holocau-
stum, ecce Samuel veniebat: & egressus est
Saul obviam ei, ut salutaret eum.
11 Locutusque est ad eum Samuel: Quid
fecisti? Respondit Saul: Quia vidi, quod
populus dilaberetur a me, & tu non vene-
ras juxta placitos dies, porro Philisthiim
congregati fuerant in Machmas,
C 12 Dixi: Nunc descendent Philisthiim ad me
in Galgala, & faciem Domini non placavi.
Necessitate compulsus obtuli holocaustum.
* Infr. 15. a. 22. 13 Dixitque Samuel ad Saul: * Stulte e-
gisti, nec custodisti mandata Domini Dei
tui, quæ præcepit tibi. Quod si non fecis-
ses, jam nunc præparasset Dominus regnum
tuum super Israel in sempiternum:
D 14 Sed nequaquam regnum tuum ultra
consurget. * Quæsivit Dominus sibi virum
* Act. 13. d. 22. juxta cor suum, & præcepit ei Dominus,
ut esset dux super populum suum, eo quod
non servaveris quæ præcepit Dominus.
15 Surrexit autem Samuel, & ascendit de
Galgalis in Gabaa Beniamin. Et reliqui
populi ascenderunt post Saul obviam popu-
lo, qui expugnabant eos venientes de Gal-
gala in Gabaa, in colle Beniamin. Et re-
censuit Saul populum, qui inventi fuerant
cum eo, quasi sexcentos viros.
16 Et Saul, & Jonathas filius ejus, popu-
lusque qui inventus fuerat cum eis, erat in
Gabaa Beniamin: porro Philisthiim conse-
derant in Machmas.
D 17 Et egressi sunt ad prædandum de castris
Philisthinorum tres cunei. Unus cuneus per-
gebat contra viam Ephra ad terram Sual:
18 Porro alius ingrediebatur per viam Beth-
horon: tertius autem verterat se ad iter termi-
ni imminentis valli Seboim contra desertum.
19 Porro faber ferrarius non inveniebatur in
omni terra Israel. Caverant enim Philisthiim,
ne forte facerent Hebræi gladium aut lanceam.
20 Descendebat ergo omnis Israel ad Phili-
sthiim, ut exacueret unusquisque vomerem
suum, & ligonem, & securim, & sarculum.
21 Retusæ itaque erant acies vomerum,
& ligonum, & tridentum, & securium,
usque ad stimulum corrigendum.
22 Cumque venisset dies prælii, non est
inventus ensis & lancea in manu totius po-
puli, qui erat cum Saule & Jonatha, exce-
pto Saul & Jonatha filio ejus.
23 Egressa est autem statio Philisthiim,
ut transcenderet in Machmas.

CAPUT XIV.

Jonathas Domino fidens, cum armigero suo
Philisthæos dispersit: verum post victoriam
melle gustato, ob patris prohibitionem quam
ignorabat, populi auxilio vix mortem evasit.

1 Et accidit quadam die, ut diceret Jona-
thas filius Saul ad adolescentem armi-
gerum suum: Veni, & transeamus ad statio-
nem Philisthinorum, quæ est trans locum il-
lum. Patri autem suo hoc ipsum non indicavit. A
2 Porro Saul morabatur in extrema parte
Gabaa sub malogranato, quæ erat in Ma-
gron: & erat populus cum eo quasi sexcen-
torum virorum.
3 Et Achias filius Achitob fratris Ichabod
filii Phinees, * qui ortus fuerat ex Heli sacer- * Sup. 4. d. 21.
dote Domini in Silo, portabat ephod. Sed
& populus ignorabat, quo isset Jonathas.
4 Erant autem inter ascensus, per quos ni-
tebatur Jonathas transire ad stationem Phi-
listhinorum, eminentes petræ ex utraque
parte, & quasi in modum dentium scopuli
hinc & inde prærupti, nomen uni Boses,
& nomen alteri Sene:
5 Unus scopulus prominens ad aquilonem
ex adverso Machmas, & alter ad Meridiem
contra Gabaa.
6 Dixit autem Jonathas ad adolescentem B
armigerum suum: Veni, transeamus ad sta-
tionem incircumcisorum horum, si forte faciat
Dominus pro nobis: quia non est Domino dif-
ficile salvare vel in multis, vel in paucis.
7 Dixitque ei armiger suus: Fac omnia,
quæ placent animo tuo: perge quo cupis,
& ero tecum, ubicumque volueris.
8 Et ait Jonathas: Ecce nos transimus ad
viros istos. Cumque apparuerimus eis,
9 Si taliter locuti fuerint ad nos: Mane-
te, donec veniamus ad vos; stemus in loco
nostro, nec ascendamus ad eos.
10 Si autem dixerint: Ascendite ad nos:
ascendamus, quia tradidit eos Dominus in
manibus nostris; hoc erit nobis signum.
11 Apparuit igitur uterque stationi Phili-
sthinorum, dixeruntque Philisthiim: En
Hebræi egrediuntur de cavernis, in quibus
absconditi fuerant.
12 Et locuti sunt viri de statione ad Jona-
tham, & ad armigerum ejus, dixeruntque:
Ascendite ad nos, & ostendemus vobis rem.
Et ait Jonathas ad armigerum suum: A- * 1. Mac. 4. d. 30.
scendamus, sequere me; * tradidit enim
Dominus eos in manus Israel.
13 Ascendit autem Jonathas manibus & pe- C
dibus reptans, & armiger ejus post eum. I-
taque alii cadebant ante Jonatham, alios
armiger ejus interficiebat sequens eum.
14 Et facta est plaga prima, qua percussit
Jonathas, & armiger ejus, quasi viginti viro-
rum, in media parte jugeri, quam par boum
in die arare consuevit.
15 Et factum est miraculum in castris per
agros: sed & omnis populus stationis eorum,
qui ierant ad prædandum, obstupuit, & con-
turbata est terra: & accidit quasi miraculum
a Deo.
16 Et respexerunt speculatores Saul, qui
erant in Gabaa Beniamin, & ecce mul-
titudo prostrata, & huc illucque diffu-
giens.
17 Et ait Saul populo, qui erat cum eo:
Requirite, & videte, quis abierit ex nobis.
Cumque requisissent, repertum est, non ad-
esse Jonatham, & armigerum ejus.
18 Et ait Saul ad Achiam: Applica arcam

Dei. (Erat enim ibi arca Dei in die illa cum filiis Israel.)

19 Cumque loqueretur Saul ad sacerdotem, tumultus magnus exortus est in castris Philisthinorum, crescebatque paulatim, & clarius resonabat. Et ait Saul ad sacerdotem: Contrahe manum tuam.

20 Conclamavit ergo Saul, & omnis populus, qui erat cum eo, & venerunt usque ad locum certaminis: & ecce versus fuerat gladius uniuscujusque ad proximum suum, & cædes magna nimis.

D 21 Sed & Hebræi, qui fuerant cum Philisthiim heri & nudiustertius, ascenderantque cum eis in castris, reversi sunt, ut essent cum Israel, qui erant cum Saul & Jonatha.

22 Omnes quoque Israelitæ, qui se absconderant in monte Ephraim, audientes quod fugissent Philisthæi, sociaverunt se cum suis in prælio. Et erant cum Saul quasi decem millia virorum.

23 Et salvavit Dominus in die illa Israel. Pugna autem pervenit usque ad Bethaven.

24 Et viri Israel sociati sunt sibi in die illa. Adjuravit autem Saul populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar de inimicis meis. Et non manducavit universus populus panem:

25 Omneque terræ vulgus venit in saltum, in quo erat mel super faciem agri.

26 Ingressus est itaque populus saltum, & apparuit fluens mel, nullusque applicuit manum ad os suum. Timebat enim populus juramentum.

27 Porro Jonathas non audierat, cum adjuraret pater ejus populum: extenditque summitatem virgæ, quam habebat in manu, & intinxit in favum mellis, & convertit manum suam ad os suum, & illuminati sunt oculi ejus.

28 Respondensque unus de populo, ait: Jurejurando constrinxit pater tuus populum, dicens; Maledictus vir, qui comederit panem hodie, (defecerat autem populus.)

E 29 Dixitque Jonathas: Turbavit pater meus terram; vidistis ipsi, quia illuminati sunt oculi mei, eo quod gustaverim paululum de melle isto:

30 Quanto magis si comedisset populus de præda inimicorum suorum, quam reperit? nonne major plaga facta fuisset in Philisthiim?

31 Percusserunt ergo in die illa Philisthæos a Machmis usque in Aialon. Defatigatus est autem populus nimis:

32 Et versus ad prædam, tulit oves, & boves, & vitulos, & mactaverunt in terra: comeditque populus cum sanguine.

33 Nuntiaverunt autem Sauli dicentes, quod populus peccasset Domino, comedens cum sanguine. Qui ait: Prævaricati estis: volvite ad me jam nunc saxum grande.

34 Et dixit Saul: Dispergimini in vulgus, & dicite eis, ut adducat ad me unusquisque bovem suum & arietem, & occidite super istud, & vescimini, & non peccabitis Domino comedentes cum sanguine. Adduxit itaque omnis populus unusquisque bovem in manu sua usque ad noctem, & occiderunt ibi.

35 Ædificavit autem Saul altare Domino: tuncque primum cœpit ædificare altare Dño.

F 36 Et dixit Saul: Irruamus super Philisthæos nocte, & vastemus eos, usquedum illucescat mane, nec relinquamus ex eis virum. Dixitque populus: Omne quod bonum videtur in oculis tuis, fac. Et ait sacerdos: Accedamus huc ad Deum.

37 Et consuluit Saul Dominum: Num persequar Philisthiim? si trades eos in manus Israel? Et non respondit ei in die illa.

38 Dixitque Saul: Applicate huc universos angulos populi: & scitote, & videte, per quem acciderit peccatum hoc hodie.

39 Vivit Dominus salvator Israel, quia si per Jonatham filium meum factum est, absque retractatione morietur. Ad quod nullus contradixit ei de omni populo.

40 Et ait ad universum Israel: Separamini vos in partem unam, & ego cum Jonatha filio meo ero in parte altera. Responditque populus ad Saul: Quod bonum videtur in oculis tuis, fac.

41 Et dixit Saul ad Dominum Deum Israel: Domine Deus Israel da indicium; quid est quod non responderis servo tuo hodie? Si in me, aut in Jonatha filio meo est iniquitas hæc, da ostensionem: aut si hæc iniquitas est in populo tuo, da sanctitatem. Et deprehensus est Jonathas, & Saul, populus autem exivit.

42 Et ait Saul: Mittite sortem inter me, & inter Jonatham filium meum. Et captus est Jonathas.

43 Dixit autem Saul ad Jonatham: Indica mihi quid feceris. Et indicavit ei Jonathas, & ait: Gustans gustavi in summitate virgæ, quæ erat in manu mea, paululum mellis, & ecce ego morior.

44 Et ait Saul: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia morte morieris Jonatha.

G 45 Dixitque populus ad Saul: Ergone Jonathas morietur, qui fecit salutem hanc magnam in Israel? hoc nefas est; vivit Dñs, si ceciderit capillus de capite ejus in terram, quia cum Deo operatus est hodie. Liberavit ergo populus Jonatham, ut non moreretur.

46 Recessitque Saul, nec persecutus est Philisthiim: porro Philisthiim abierunt in loca sua.

47 Et Saul, confirmato regno super Israel, pugnabat per circuitum adversum omnes inimicos ejus, contra Moab, & filios Ammon, & Edom, & reges Soba, & Philisthæos: & quocunque se verterat, superabat.

48 Congregatoque exercitu, percussit Amelec, & eruit Israel de manu vastatorum ejus.

49 Fuerunt autem filii Saul Jonathas, & Jessui, & Melchisua: & nomina duarum filiarum eius, nomen primogenitæ Merob, & nomen minoris Michol.

50 Et nomen uxoris Saul Achinoam filia Achimaas: & nomen principis militiæ ejus Abner filius Ner patruelis Saul.

51 Porro Cis fuit pater Saul, & Ner pater Abner, filius Abiel.

52 Erat autem bellum potens adversum Philisthæos omnibus diebus Saul. Nam quemcumque viderat Saul virum fortem, & aptum ad prælium, sociabat eum sibi.

CAPUT XV.

Saul missus a Domino ad delendum funditus Amalec, Agag eorum regem multamque prædam reservans, inobedientiæ arguitur, commendata obedientia; ideoque secundo reprobatus a regno rejicitur; interfectoque Agag, Saul reprobatus a Samuele lugetur.

A 1 ET dixit Samuel ad Saul: Me misit Dñs, ut ungerem te in regem super populum ejus Israel: nunc ergo audi vocem Dñi.

2 Hæc dicit Dñs exercituum: Recensui quæcumque fecit Amalec Israeli, * quomodo restitit ei in via, cum ascenderet de Ægypto. * Exod. 17. c. 8.

3 Nunc ergo vade, & percute Amalec, & demolire universa ejus; non parcas ei, & non concupiscas ex rebus ipsius aliquid, sed interfice a viro usque ad mulierem, & parvulum atque lactentem, bovem & ovem, camelum & asinum.

4 Præcepit itaque Saul populo, & recensuit eos quasi agnos, ducenta millia peditum, & decem millia virorum Juda.

5 Cumque venisset Saul usque ad civitatem Amalec, tetendit insidias in torrente.

B 6 Dixitque Saul Cinæo: Abite, recedite, atque descendite ab Amalec, ne forte involvam te cum eo. Tu enim fecisti misericordiam cum omnibus filiis Israel, cum ascenderent de Ægypto. Et recessit Cinæus de medio Amalec.

7 Percussitque Saul Amalec ab Hevila, donec venias ad Sur, quæ est e regione Ægypti.

8 Et apprehendit Agag regem Amalec vivum: omne autem vulgus interfecit in ore gladii.

9 Et pepercit Saul, & populus Agag, & optimis gregibus ovium & armentorum, & vestibus, & arietibus, & universis, quæ pulchra erant, nec voluerunt disperdere ea: quidquid

vero vile fuit,& reprobum,hoc demoliti sunt.

10 Factum est autem verbum Domini ad Samuel, dicens:

C

11 Pœnitet me, quod constituerim Saul regem, quia dereliquit me, & verba mea opere non implevit. Contristatusque est Samuel, & clamavit ad Dominum tota nocte.

12 Cumque de nocte surrexisset Samuel, ut iret ad Saul mane, nuntiatum est Samueli, eo quod venisset Saul in Carmelum, & erexisset sibi fornicem triumphalem, & reversus transisset, descendissetque in Galgala. Venit ergo Samuel ad Saul, & Saul offerebat holocaustum Domino de initiis prædarum, quæ attulerat ex Amalec.

13 Et cum venisset Samuel ad Saul, dixit ei Saul: Benedictus tu Domino: implevi verbum Domini.

D

14 Dixitque Samuel: Et quæ est hæc vox gregum, quæ resonat in auribus meis, & armentorum, quam ego audio?

15 Et ait Saul: De Amalec adduxerunt ea; pepercit enim populus melioribus ovibus & armentis, ut immolarentur Domino Deo tuo: reliqua vero occidimus.

16 Ait autem Samuel ad Saul: Sine me, & indicabo tibi, quæ locutus sit Dominus ad me nocte. Dixitque ei: Loquere.

17 Et ait Samuel: Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? unxitque te Dñs in regem super Israel,

18 Et misit te Dominus in viam, & ait: Vade, & interfice peccatores Amalec,& pugnabis contra eos usque ad internecionem eorum.

19 Quare ergo non audisti vocem Domini, sed versus ad prædam es, & fecisti malum in oculis Domini?

E

20 Et ait Saul ad Samuelem: Immo audivi vocem Domini, & ambulavi in via, per quam misit me Dominus, & adduxi Agag regem Amalec, & Amalec interfeci.

21 Tulit autem de præda populus oves & boves, primitias eorum, quæ cæsa sunt, ut immolet Domino Deo suo in Galgalis.

* Sup. 13. c. 13. Eccli. 4. d. 17. Osee 6. b. 6. Matth. 9. b. 13. & 12. a. 7.

22 Et ait Samuel: * Numquid vult Dominus holocausta & victimas, & non potius, ut obediatur voci Domini? MELIOR est enim obedientia, quam victimæ, & auscultare magis, quam offerre adipem arietum.

23 Quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere. Pro eo ergo quod abjecisti sermonem Domini, abjecit te Dñs, ne sis rex.

24 Dixitq; Saul ad Samuelem: Peccavi, quia prævaricatus sum sermonem Dñi,& verba tua, timens populum, & obediens voci eorum.

F

25 Sed nunc porta, quæso, peccatum meum, & revertere mecum, ut adorem Dominum.

26 Et ait Samuel ad Saul: Non revertar tecum, quia projecisti sermonem Domini, & projecit te Dominus, ne sis rex super Israel.

27 Et conversus est Samuel, ut abiret: ille autem apprehendit summitatem pallii ejus, quæ & scissa est.

* Infr. 28. c. 17.

28 Et ait ad eum Samuel: *Scidit Dominus regnum Israel a te hodie, & tradidit illud proximo tuo meliori te.

29 Porro Triumphator in Israel non parcet, & pœnitudine non flectetur; neque enim homo est, ut agat pœnitentiam.

30 At ille ait: Peccavi: sed nunc honora me coram senioribus populi mei, & coram Israel, & revertere mecum, ut adorem Dominum Deum tuum.

G

31 Reversus ergo Samuel secutus est Saulem: & adoravit Saul Dominum.

32 Dixitque Samuel: Adducite ad me Agag regem Amalec. Et oblatus est ei Agag pinguissimus, & tremens. Et dixit Agag: Siccine separat amara mors?

33 Et ait Samuel: Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absq; liberis erit inter mulieres mater tua. Et in frusta concidit eum Samuel coram Domino in Galgalis.

34 Abiit autem Samuel in Ramatha: Saul vero ascendit in domum suam in Gabaa.

35 Et non vidit Samuel ultra Saul usque ad diem mortis suæ. Verumtamen lugebat Samuel Saulem, quoniam Dñm pœnitebat, quod constituisset eum regem super Israel.

CAPUT XVI.

Reprobato Saul, David inter fratres minimus in regem ungitur: quo cithara psallente coram Saule agitato spiritu malo, ille levius habebat.

A

1 DIxitq; Dñs ad Samuelem: Usquequo tu luges Saul, cum ego projecerim eum, ne regnet super Israel? Imple cornu tuum oleo, & veni, ut mittam te ad Isai Bethlehemitem; providi enim in filiis ejus mihi regem.

2 Et ait Samuel: Quomodo vadam? audiet enim Saul,& interficiet me. Et ait Dominus: Vitulum de armento tolles in manu tua, & dices: Ad immolandum Domino veni.

3 Et vocabis Isai ad victimam, & ego ostendam tibi, quid facias, & unges quemcumque monstravero tibi.

4 Fecit ergo Samuel, sicut locutus est ei Dominus. Venitque in Bethlehem, & admirati sunt seniores civitatis occurrentes ei, dixeruntque: Pacificusne est ingressus tuus?

B

5 Et ait: Pacificus: ad immolandum Domino veni: sanctificamini, & venite mecum, ut immolem. Sanctificavit ergo Isai & filios ejus, & vocavit eos ad sacrificium.

6 Cumque ingressi essent, vidit Eliab, & ait: Num coram Dño est christus ejus?

7 Et dixit Dominus ad Samuelem: Ne respicias vultum ejus, neque altitudinem staturæ ejus: quoniam abjeci eum, nec juxta intuitum hominis ego judico; homo enim videt ea, quæ parent, * Dñs autem intuetur cor.

* Ps. 7. b. 10.

8 Et vocavit Isai Abinadab, & adduxit eum coram Samuele. Qui dixit: Nec hunc elegit Dominus.

9 Adduxit autem Isai Samma, de quo ait: Etiam hunc non elegit Dominus.

10 Adduxit itaque Isai septem filios suos coram Samuele: & ait Samuel ad Isai: Non elegit Dominus ex istis.

C

11 Dixitque Samuel ad Isai: Numquid jam completi sunt filii? Qui respondit: Adhuc reliquus est parvulus, & pascit oves. Et ait Samuel ad Isai: Mitte, & adduc eum; nec enim discumbemus, prius quam huc ille veniat.

12 Misit ergo, & adduxit eum. Erat autem rufus,& pulcher aspectu, decoraque facie. Et ait Dñs: Surge, unge eum; ipse est enim.

13 Tulit ergo Samuel cornu olei, * & unxit eum in medio fratrum ejus:& directus est Spiritus Domini a die illa in David, & deinceps: surgensque Samuel abiit in Ramatha.

*2. Reg. 7. b. 8. Ps. 77. g. 70. & 88. c. 21. Act. 7 f. 46. & 12. d. 22.

14 Spiritus autem Domini recessit a Saul, & exagitabat eum spiritus nequam a Dño.

15 Dixeruntque servi Saul ad eum: Ecce spiritus Dei malus exagitat te.

16 Jubeat dominus noster, & servi tui, qui coram te sūt, quærent hominem scientem psallere cithara, ut quando arripuerit te spiritus Dñi malus, psallat manu sua, & levius feras.

17 Et ait Saul ad servos suos: Providete ergo mihi aliquem bene psallentem, & adducite eum ad me.

D

18 Et respondens unus de pueris, ait: Ecce vidi filium Isai Bethlehemitem scientem psallere, & fortissimum robore, * & virum bellicosum, & prudentem in verbis, & virum pulchrum: & Dominus est cum eo.

* Infr. 25. e. 28.

19 Misit ergo Saul nuntios ad Isai, dicens: Mitte ad me David filium tuum, qui est in pascuis.

20 Tulit itaque Isai asinum plenum panibus, & lagenam vini, & hœdum de capris unum, & misit per manum David filii sui Sauli.

21 Et venit David ad Saul, & stetit coram eo: at ille dilexit eum nimis, & factus est ejus armiger.

22 Misitque Saul ad Isai, dicens: Stet David in conspectu meo; invenit enim gratiam in oculis meis.

23 Igitur quandocumque spiritus Domini malus arripiebat Saul, David tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & levius habebat. Recedebat enim ab eo spiritus malus.

CAPUT XVII.

Philisthæis contra Israelem ad pugnam congregatis, Goliath gigantem in armis & fortitudine confidentem sola funda David occidit, præcisumque caput, diffusis Philisthæis, ad Saulem tulit.

A 1 CONgregantes autem Philisthiim agmina sua in prælium, convenerunt in Socho Judæ: & castrametati sunt inter Socho & Azeca, in finibus Dommim.

2 Porro Saul, & filii Israel congregati venerunt in Vallem terebinthi, & direxerunt aciem ad pugnandum contra Philisthiim.

3 Et Philisthiim stabant super montem ex parte hac, & Israel stabat supra montem ex altera parte: vallisque erat inter eos.

4 Et egressus est vir spurius de castris Philisthinorum nomine Goliath, de Geth, altitudinis sex cubitorum & palmi:

5 Et cassis ærea super caput ejus, & lorica squamata induebatur: porro pondus loricæ ejus quinque millia siclorum æris erat:

6 Et ocreas æreas habebat in cruribus, & clypeus æreus tegebat humeros ejus.

7 Hastile autem hastæ ejus erat quasi liciatorium texentium: ipsum autem ferrum hastæ ejus sexcentos siclos habebat ferri: & armiger ejus antecedebat eum:

B 8 Stansque clamabat adversum phalangas Israel, & dicebat eis: Quare venistis parati ad prælium? Numquid ego non sum Philisthæus, & vos servi Saul? Eligite ex vobis virum, & descendat ad singulare certamen:

9 Si quiverit pugnare mecum, & percusserit me, erimus vobis servi: si autem ego prævaluero, & percussero eum, vos servi eritis, & servietis nobis.

10 Et ajebat Philisthæus: Ego exprobravi agminibus Israel hodie: Date mihi virum, & ineat mecum singulare certamen.

11 Audiens autem Saul, & omnes Israelitæ sermones Philisthæi hujuscemodi, stupebant, & metuebant nimis.

12 David autem erat filius viri Ephrathæi, de quo * supra dictum est, de Bethlehem Juda, cui nomen erat Isai, qui habebat octo filios, & erat vir in diebus Saul senex, & grandævus inter viros.

* Sup. 16. a. 1.

13 Abierunt autem tres filii ejus majores post Saul in prælium: & nomina trium filiorum ejus, qui perrexerunt ad bellum, Eliab primogenitus, & secundus Abinadab, tertiusque Samma.

14 David autem erat minimus. Tribus ergo majoribus secutis Saulem,

15 Abiit David, & reversus est a Saul, ut pasceret gregem patris sui in Bethlehem.

16 Procedebat vero Philisthæus mane & vespere, & stabat quadraginta diebus.

17 Dixit autem Isai ad David filium suum: Accipe fratribus tuis ephi polentæ, & decem panes istos, & curre in castra ad fratres tuos:

C 18 Et decem formellas casei has deferes ad tribunum: & fratres tuos visitabis, si recte agant: & cum quibus ordinati sunt, disce.

19 Saul autem, & illi, & omnes filii Israel in Valle terebinthi pugnabant adversum Philisthiim.

20 Surrexit itaque David mane, & commendavit gregem custodi: & onustus abiit, sicut præceperat ei Isai. Et venit ad locum Magala, & ad exercitum, qui egressus ad pugnam vociferatus erat in certamine.

21 Direxerat enim aciem Israel, sed & Philisthiim ex adverso fuerant præparati.

22 Derelinquens ergo David vasa, quæ attulerat, sub manu custodis ad sarcinas, cucurrit ad locum certaminis, & interrogabat, si omnia recte agerentur erga fratres suos.

23 Cumque adhuc ille loqueretur eis, apparuit vir ille spurius ascendens, Goliath nomine, Philisthæus de Geth, de castris Philisthinorum: & loquente eo hæc eadem verba, audivit David.

24 Omnes autem Israelitæ, cum vidissent virum fugerunt a facie ejus, timentes eum valde.

25 Et dixit unus quispiam de Israel: Num vidistis virum hunc, qui ascendit? ad exprobrandum enim Israeli ascendit. Virum ergo, qui percusserit eum, ditabit rex divitiis magnis, & filiam suam dabit ei, & domum patris ejus faciet absque tributo in Israel.

26 Et ait David ad viros, qui stabant secum, dicens: Quid dabitur viro, qui percusserit Philisthæum hunc, & tulerit opprobrium de Israel? quis enim est hic Philisthæus incircumcisus, qui exprobravit acies Dei viventis? D

27 Referebat autem ei populus eumdem sermonem, dicens: Hæc dabuntur viro, qui percusserit eum.

28 Quod cum audisset Eliab frater ejus major, loquente eo cum aliis, iratus est contra David, & ait: Quare venisti, & quare dereliquisti pauculas oves illas in deserto? ego novi superbiam tuam, & nequitiam cordis tui, quia ut videres prælium, descendisti.

29 Et dixit David: Quid feci? numquid non verbum est?

30 Et declinavit paululum ab eo ad alium: dixitque eumdem sermonem. Et respondit ei populus verbum sicut prius.

31 Audita sunt autem verba, quæ locutus est David, & annuntiata in conspectu Saul.

32 Ad quem cum fuisset adductus, locutus est ei: Non concidat cor cujusquam in eo; ego servus tuus vadam, & pugnabo adversus Philisthæum.

33 Et ait Saul ad David: Non vales resistere Philisthæo isti, nec pugnare adversus eum, quia puer es, hic autem vir bellator est ab adolescentia sua.

34 Dixitque David ad Saul: * Pascebat servus tuus patris sui gregem, & veniebat leo, vel ursus, & tollebat arietem de medio gregis: E

* Eccl. 47. a. 3.

35 Et persequebar eos, & percutiebam, eruebamque de ore eorum: & illi consurgebant adversum me, & apprehendebam mentum eorum, & suffocabam, interficiebamque eos.

36 Nam & leonem, & ursum interfeci ego servus tuus. Erit igitur & Philisthæus hic incircumcisus, quasi unus ex eis. Nunc vadam, & auferam opprobrium populi: quoniam quis est iste Philisthæus incircumcisus, qui ausus est maledicere exercitui Dei viventis?

37 Et ait David: Dominus qui eripuit me de manu leonis, & de manu ursi, ipse me liberabit de manu Philisthæi hujus. Dixit autem Saul ad David: Vade, & Dominus tecum sit.

38 Et induit Saul David vestimentis suis, & imposuit galeam æream super caput ejus, & vestivit eum lorica.

39 Accinctus ergo David gladio ejus super vestem suam cœpit tentare, si armatus posset incedere; non enim habebat consuetudinem. Dixitque David ad Saul: Non possum sic incedere, quia non usum habeo. Et deposuit ea:

40 Et tulit baculum suum, quem semper habebat in manibus, & elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente, & misit eos in peram pastoralem, quam habebat secum, & fundam manu tulit: & processit adversum Philisthæum. F

41 Ibat autem Philisthæus incedens, & appropinquans adversum David, & armiger ejus ante eum.

42 Cumque inspexisset Philisthæus, & vidisset David, despexit eum. Erat enim adolescens, rufus, & pulcher aspectu.

43 Et dixit Philisthæus ad David: Numquid ego canis sum, quod tu venis ad me cum baculo? Et maledixit Philisthæus David in diis suis:

44 Dixitque ad David: Veni ad me, & dabo carnes tuas volatilibus cæli, & bestiis terræ.

45 Dixit autem David ad Philisthæum: Tu venis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo: ego autem venio ad te in nomine Dñi exercituum, Dei agminum Israel, quibus exprobrasti

46 Hodie: & dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te, & auferam caput tuum a te: & dabo cadavera castrorum Philisthiim hodie volatilibus cæli, & bestiis terræ, ut sciat omnis terra, quia est Deus in Israel,

47 Et

47 Et noverit universa Ecclesia hæc, quia non in gladio, nec in hasta salvat Dominus; ipsius enim est bellum, & tradet vos in manus nostras.

48 Cum ergo surrexisset Philisthæus, & veniret, & appropinquaret contra David, festinavit David, & cucurrit ad pugnam ex adverso Philisthæi.

G 49 Et misit manum suam in peram, tulitque unum lapidem, & funda jecit, & circumducens percussit Philisthæum in fronte: & infixus est lapis in fronte ejus, & cecidit in faciem suam super terram.

* Eccl. 47. a. 4. 1. Mac. 4. d. 30. 50 * Prævaluitque David adversum Philisthæum in funda & lapide, percussumque Philisthæum interfecit. Cumque gladium non haberet in manu David,

51 Cucurrit, & stetit super Philisthæum, & tulit gladium ejus, & eduxit eum de vagina sua: & interfecit eum, præciditque caput ejus. Videntes autem Philisthiim, quod mortuus esset fortissimus eorum, fugerunt.

52 Et consurgentes viri Israel & Juda vociferati sunt, & persecuti sunt Philisthæos usque dum venirent in vallem, & usque ad portas Accaron: cecideruntque vulnerati de Philisthiim in via Saraim, & usque ad Geth, & usque ad Accaron.

53 Et revertentes filii Israel, postquam persecuti fuerant Philisthæos, invaserunt castra eorum.

54 Assumens autem David caput Philisthæi, attulit illud in Jerusalem: arma vero ejus posuit in tabernaculo suo.

55 Eo autem tempore, quo viderat Saul David egredientem contra Philisthæum, ait ad Abner principem militiæ: De qua stirpe descendit hic adolescens, Abner? Dixitque Abner: Vivit anima tua, rex, si novi.

56 Et ait rex: Interroga tu, cujus filius sit iste puer.

57 Cumque regressus esset David, percusso Philisthæo, tulit eum Abner, & introduxit coram Saule, caput Philisthæi habentem in manu.

58 Et ait ad eum Saul: De qua progenie es, o adolescens? Dixitque David: Filius servi tui Isai Bethlehemitæ ego sum.

CAPUT XVIII.

Inito David cum Jonatha fœdere, Saul, audita sui & David comparatione, pessime illum odit; unde malo spiritu agitatus nititur David configere; & Merob filiam, quam erat Davidi pollicitus, tradit alteri: Michol vero juniorem callide mediantibus centum præputiis Philisthæorum despondet David in uxorem.

A 1 ET factum est, cum complesset loqui ad Saul, anima Jonathæ conglutinata est animæ David, & dilexit eum Jonathas quasi animam suam.

2 Tulitq; eum Saul in die illa, & non concessit ei, ut reverteretur in domum patris sui.

3 Inierunt autem David & Jonathas fœdus; diligebat enim eum quasi animam suam.

4 Nam expoliavit se Jonathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam David, & reliqua vestimenta sua usque ad gladium, & arcum suum, & usque ad balteum.

B 5 Egrediebatur quoq; David ad omnia, quæcumque misisset eum Saul, & prudenter se agebat. Posuitque eum Saul super viros belli, & acceptus erat in oculis universi populi, maximeque in conspectu famulorum Saul.

6 Porro cum reverteretur percusso Philisthæo David, egressæ sunt mulieres de universis urbibus Israel, cantantes, chorosque ducentes in occursum Saul regis, in tympanis lætitiæ, & in sistris.

* Infr. 21. b. 11. Eccl. 47. a. 7. 7 Et præcinebant mulieres ludentes, atque dicentes: * Percussit Saul mille, & David decem millia.

8 Iratus est autem Saul nimis, & displicuit in oculis ejus sermo iste: dixitque: Dederunt David decem millia, & mihi mille dederunt; quid ei superest, nisi solum regnum? C

9 Non rectis ergo oculis Saul aspiciebat David a die illa, & deinceps.

10 Post diem autem alteram invasit spiritus Dei malus Saul, & prophetabat in medio domus suæ: David autem psallebat manu sua, sicut per singulos dies. Tenebatque Saul lanceam,

11 Et misit eam, putans, quod configere posset David cum pariete: & declinavit David a facie ejus secundo.

12 Et timuit Saul David, eo quod Dominus esset cum eo, & a se recessisset.

13 Amovit ergo eum Saul a se, & fecit eum tribunum super mille viros: & egrediebatur, & intrabat in conspectu populi. D

14 In omnibus quoque viis suis David prudenter agebat, & Dominus * erat cum eo. * Sup. 16. d. 13.

15 Vidit itaque Saul, quod prudens esset nimis, & cœpit cavere eum.

16 Omnis autem Israel & Juda diligebat David. Ipse enim ingrediebatur, & egrediebatur ante eos.

17 Dixitque Saul ad David: Ecce filia mea major Merob, ipsam dabo tibi uxorem: tantummodo esto vir fortis, & * præliare bella Domini. Saul autem reputabat, dicens: Non sit manus mea in eum, sed sit super eum manus Philisthinorum. * Infr. 25. f. 28.

18 Ait autem David ad Saul: Quis ego sum, aut quæ est vita mea, aut cognatio patris mei in Israel, ut fiam gener regis? E

19 Factum est autem tempus, cum deberet dari Merob filia Saul David, data est Hadrieli Molathitæ uxor.

20 Dilexit autem David Michol filia Saul altera. Et nuntiatum est Saul, & placuit ei.

21 Dixitque Saul: Dabo eam illi, ut fiat ei in scandalum, & sit super eum manus Philisthinorum. Dixitque Saul ad David: In duabus rebus gener meus eris hodie.

22 Et mandavit Saul servis suis: Loquimini ad David clam me, dicentes: Ecce places regi, & omnes servi ejus diligunt te. Nunc ergo esto gener regis.

23 Et locuti sunt servi Saul in auribus David omnia verba hæc. Et ait David: Num parum videtur vobis, generum esse regis? Ego autem sum vir pauper, & tenuis. F

24 Et renuntiaverunt servi Saul, dicentes: Hujuscemodi verba locutus est David.

25 Dixit autem Saul: Sic loquimini ad David: Non habet rex sponsalia necesse, nisi tantum centum præputia Philisthinorum, ut fiat ultio de inimicis regis. Porro Saul cogitabat tradere David in manus Philisthinorum.

26 Cumque renuntiassent servi ejus David verba, quæ dixerat Saul, placuit sermo in oculis David, ut fieret gener regis.

27 Et post paucos dies surgens David abiit cum viris, qui sub eo erant. Et percussit ex Philisthiim ducentos viros, & attulit eorum præputia, & annumeravit ea regi, ut esset gener ejus. Dedit itaque Saul ei Michol filiam suam uxorem.

28 Et vidit Saul, & intellexit, quod Dominus esset cum David. Michol autem filia Saul diligebat eum. G

29 Et Saul magis cœpit timere David: factusq; est Saul inimicus David cunctis diebus.

30 Et egressi sunt principes Philisthinorum. A principio autem egressionis eorum * prudentius se gerebat David, quam omnes servi Saul, & celebre factum est nomen ejus nimis. * Supr. 14.

CAPUT XIX.

Saul David occidere volens, voce Jonathæ placatur: quem coram se citharizantem iterum transfigere tentat, & fugientem industria Michol in Naioth apud Samuelem persecutus, post ternos nuntios prophetantes etiam ipse prophetat.

1 LOcutus est autem Saul ad Jonathan filium suum, & ad omnes servos suos, ut occiderent David. Porro Jonathas filius Saul diligebat David valde. A

2 Et indicavit Jonathas David, dicens: Quærit Saul pater meus occidere te: qua-

propter obſerva te, quæſo, mane, & manebis clam, & abſconderis.

3 Ego autem egrediens ſtabo juxta patrem meum in agro, ubicumque fueris: & ego loquar de te ad patrem meum: & quodcumque videro, nuntiabo tibi.

4 Locutus eſt ergo Jonathas de David bona ad Saul patrem ſuum, dixitque ad eum: Ne pecces rex in ſervum tuum David, quia non peccavit tibi, & opera ejus bona ſunt tibi valde.

5 Et poſuit animam ſuam in manu ſua, & percuſſit Philiſthæum, & fecit Dñs ſalutem magnam univerſo Iſraeli: vidiſti, & lætatus es. Quare ergo peccas in ſanguine innoxio,

B

interficiens David, qui eſt abſque culpa?

6 Quod cum audiſſet Saul, placatus voce Jonathæ juravit: Vivit Dominus, quia non occidetur.

7 Vocavit itaque Jonathas David, & indicavit ei omnia verba hæc: & introduxit Jonathas David ad Saul, & fuit ante eum, ſicut fuerat heri, & nudiuſtertius.

8 Motum eſt autem rurſum bellum, & egreſſus David pugnavit adverſum Philiſthiim: percuſſitque eos plaga magna, & fugerunt a facie ejus.

9 Et factus eſt ſpiritus Domini malus in Saul. Sedebat autem in domo ſua, & tenebat lanceam: porro David pſallebat manu ſua.

10 Niſuſque eſt Saul configere David lancea in pariete, & declinavit David a facie Saul: lancea autem caſſo vulnere perlata eſt in parietem, & David fugit, & ſalvatus eſt nocte illa.

11 Miſit ergo Saul ſatellites ſuos in domum David, ut cuſtodirent eum, & interficeretur mane. Quod cum annuntiaſſet David Michol uxor ſua, dicens: Niſi ſalvaveris te nocte hac, cras morieris;

C

12 Depoſuit eum per feneſtram. Porro ille abiit & aufugit, atque ſalvatus eſt.

13 Tulit autem Michol ſtatuam, & poſuit eam ſuper lectum, & pellem piloſam caprarum poſuit ad caput ejus, & operuit eam veſtimentis.

14 Miſit autem Saul apparitores, qui raperent David: & reſponſum eſt, quod ægrotaret.

15 Rurſumque miſit Saul nuntios, ut viderent David, dicens: Afferte eum ad me in lecto, ut occidatur.

16 Cumque veniſſent nuntii, inventum eſt ſimulacrum ſuper lectum, & pellis caprarum ad caput ejus.

17 Dixitque Saul ad Michol: Quare ſic illuſiſti mihi, & dimiſiſti inimicum meum, ut fugeret? Et reſpondit Michol ad Saul: Quia ipſe locutus eſt mihi: Dimitte me, alioquin interficiam te.

18 David autem fugiens ſalvatus eſt, & venit ad Samuel in Ramatha, & nuntiavit ei omnia, quæ fecerat ſibi Saul: & abierunt ipſe & Samuel, & morati ſunt in Naioth.

D

19 Nuntiatum eſt autem Sauli a dicentibus: Ecce David in Naioth in Ramatha:

20 Miſit ergo Saul lictores, ut raperent David: qui cum vidiſſent cuneum prophetarum vaticinantium, & Samuelem ſtantem ſuper eos, factus eſt etiam Spiritus Domini in illis, & prophetare cœperunt etiam ipſi.

21 Quod cum nuntiatum eſſet Sauli, miſit & alios nuntios: prophetaverunt autem & illi. Et rurſum miſit Saul tertios nuntios, qui & ipſi prophetaverunt. Et iratus iracundia Saul

22 Abiit etiam ipſe in Ramatha, & venit uſque ad ciſternam magnam, quæ eſt in Socho, & interrogavit, & dixit: In quo loco ſunt Samuel & David? Dictumque eſt ei: Ecce in Naioth ſunt in Ramatha.

23 Et abiit in Naioth in Ramatha, & factus eſt etiam ſuper eum Spiritus Domini, & ambulabat ingrediens, & prophetabat, uſquedum veniret in Naioth in Ramatha.

24 Et expoliavit etiam ipſe ſe veſtimentis ſuis, & prophetavit cum cæteris coram Samuele, & cecidit nudus tota die illa & nocte. Unde & exivit proverbium: * Num & Saul inter prophetas?

* Sup. 10. c. 12.

CAPUT XX.

Jonathas poſt repetitum cum David fœdus, ipſum cum patre reconciliare fruſtra conatur: illum tamen e manibus ejus trium ſagittarum ſigno liberat.

A

1 FUgit autem David de Naioth, quæ eſt in Ramatha, veniensque locutus eſt coram Jonatha: Quid feci? quæ eſt iniquitas mea, & quod peccatum meum in patrem tuum, quia quærit animam meam?

2 Qui dixit ei: Abſit, non morieris: neque enim faciet pater meus quidquam grande, vel parvum, niſi prius indicaverit mihi; hunc ergo celavit me pater meus ſermonem tantummodo? nequaquam erit iſtud.

3 Et juravit rurſum Davidi. Et ille ait: Scit profecto pater tuus, quia inveni gratiam in oculis tuis, & dicet: Neſciat hoc Jonathas, ne forte triſtetur. Quinimmo vivit Dominus, & vivit anima tua, quia uno tantum (ut ita dicam) gradu ego morſque dividimur.

4 Et ait Jonathas ad David: Quodcumque dixerit mihi anima tua, faciam tibi.

5 Dixit autem David ad Jonathan: Ecce calendæ ſunt craſtino, & ego ex more ſedere ſoleo juxta regem ad veſcendum; dimitte ergo me, ut abſcondar in agro uſque ad veſperam diei tertiæ.

B

6 Si reſpiciens requiſierit me pater tuus, reſpondebis ei: Rogavit me David, ut iret celeriter in Bethlehem * civitatem ſuam, quia victimæ ſolemnes ibi ſunt univerſis contribulibus ſuis.

* Luc 2. d. 4.

7 Si dixerit, Bene, pax erit ſervo tuo. Si autem fuerit iratus, ſcito, quia completa eſt malitia ejus.

8 Fac ergo miſericordiam in ſervum tuum, quia fœdus Domini me famulum tuum tecum inire feciſti. Si autem eſt iniquitas aliqua in me, tu me interfice, & ad patrem tuum ne introducas me.

9 Et ait Jonathas: Abſit hoc a te; neque enim fieri poteſt, ut ſi certe cognovero completam eſſe patris mei malitiam contra te, non annuntiem tibi.

10 Reſponditque David ad Jonathan: Quis renuntiabit mihi, ſi quid forte reſponderit tibi pater tuus dure de me?

C

11 Et ait Jonathas ad David: Veni, & egrediamur foras in agrum. Cumque exiſſent ambo in agrum,

12 Ait Jonathas ad David: Domine Deus Iſrael, ſi inveſtigavero ſententiam patris mei craſtino, vel perendie: & aliquid boni fuerit ſuper David, & non ſtatim miſero ad te, & notum tibi fecero,

13 Hæc faciat Dominus Jonathæ, & hæc addat. Si autem perſeveraverit patris mei malitia adverſum te, revelabo aurem tuam, & dimittam te, ut vadas in pace, & ſit Dominus tecum, ſicut fuit cum patre meo.

14 Et ſi vixero, facies mihi miſericordiam Domini: ſi vero mortuus fuero,

15 Non auferes miſericordiam tuam a domo mea uſque in ſempiternum, quando eradicaverit Dominus inimicos David, unumquemque de terra, auferat Jonathan de domo ſua, & requirat Dñs de manu inimicorum David.

16 Pepigit ergo Jonathas fœdus cum domo David: & requiſivit Dominus de manu inimicorum David.

D

17 Et addidit Jonathas dejerare David, eo quod diligeret illum; ſicut enim animam ſuam, ita diligebat eum.

18 Dixitque ad eum Jonathas: Cras calendæ ſunt, & requireris;

19 Requiretur enim ſeſſio tua uſque perendie. Deſcendes ergo feſtinus, & venies in locum, ubi celandus es in die, qua operari licet, & ſedebis juxta lapidem, cui nomen eſt Ezel.

20 Et ego tres ſagittas mittam juxta eum, & jaciam quaſi exercens me ad ſignum.

21 Mittam quoque & puerum, dicens ei: Vade, & affer mihi ſagittas.

22 Si dixero puero: Ecce ſagittæ intra te ſunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi

eſt,

est, & nihil est mali, vivit Dñs. Si autem
sic locutus fuero: Ecce sagittæ ultra te sunt:
vade in pace, quia dimisit te Dominus.
23 De verbo autem, quod locuti sumus,
ego & tu, sit Dominus inter me & te usque
in sempiternum.
24 Absconditus est ergo David in agro:
& venerunt calendæ, & sedit rex ad come-
dendum panem.
E 25 Cumque sedisset rex super cathedram
suam (secundum consuetudinem) quæ erat
juxta parietem, surrexit Jonathas, & sedit
Abner ex latere Saul, vacuusque apparuit
locus David.
26 Et non est locutus Saul quidquam in die
illa; cogitabat enim, quod forte evenisset ei,
ut non esset mundus, nec purificatus.
27 Cumque illuxisset dies secunda post ca-
lendas, rursus apparuit vacuus locus Da-
vid. Dixitque Saul ad Jonathan filium suum:
Cur non venit filius Isai nec heri, nec ho-
die ad vescendum?
28 Responditque Jonathas Sauli: Rogavit
me obnixe, ut iret in Bethlehem,
29 Et ait: Dimitte me, quoniam sacrificium
solemne est in civitate, unus de fratribus meis
accersivit me; nunc ergo si inveni gratiam in
oculis tuis, vadam cito, & videbo fratres meos.
Ob hanc causam non venit ad mensam regis.
F 30 Iratus autem Saul adversum Jonathan,
dixit ei: Fili mulieris virum ultro rapien-
tis, numquid ignoro, quia diligis filium
Isai in confusionem tuam, & in confusio-
nem ignominiosæ matris tuæ?
31 Omnibus enim diebus, quibus filius Isai
vixerit super terram, non stabilieris tu, ne-
que regnum tuum. Itaque jam nunc mitte,
& adduc eum ad me, quia filius mortis est.
32 Respondens autem Jonathas Sauli patri
suo ait: Quare morietur? quid fecit?
33 Et arripuit Saul lanceam, ut percuteret
eum. Et intellexit Jonathas, quod definitum
esset a patre suo, ut interficeret David.
34 Surrexit ergo Jonathas a mensa in ira fu-
roris, & non comedit in die calendarum se-
cunda panem. Contristatus est enim super
David, eo quod confudisset eum pater suus.
G 35 Cumque illuxisset mane, venit Jona-
thas in agrum juxta placitum David, & puer
parvulus cum eo:
36 Et ait ad puerum suum: vade, & affer
mihi sagittas, quas ego jacio. Cumque puer
cucurrisset, jecit aliam sagittam trans puerum.
37 Venit itaque puer ad locum jaculi,
quod miserat Jonathas: & clamavit Jona-
thas post tergum pueri, & ait: Ecce ibi est
sagitta porro ultra te.
38 Clamavitque iterum Jonathas post ter-
gum pueri, dicens: Festina velociter, ne
steteris. Collegit autem puer Jonathæ sa-
gittas, & attulit ad dominum suum:
39 Et quid ageretur, penitus ignorabat;
tantummodo enim Jonathas, & David rem
noverant.
40 Dedit ergo Jonathas arma sua puero, &
dixit ei: Vade, & defer in civitatem.
41 Cumque abiisset puer, surrexit David
de loco, qui vergebat ad Austrum, & ca-
dens pronus in terram adoravit tertio: &
osculantes se alterutrum fleverunt pariter,
David autem amplius.
42 Dixit ergo Jonathas ad David: Vade in
pace: quæcumque juravimus ambo in no-
mine Domini dicentes: Dominus sit inter
me & te, & inter semen meum, & semen
tuum usque in sempiternum.
43 Et surrexit David, & abiit: sed & Jo-
nathas ingressus est civitatem.

CAPUT XXI.

Profugus David in Nobe, urbem sacerdotalem, fame compulsus panes sanctificatos comedit datos ab Achimelech præsente ibidem Doeg Idumæo: & Goliath gladio accepto, apud Achis regem Geth dementiam præ timore simulat.

A 1 VEnit autem David in Nobe ad Achime-
lech sacerdotem: & obstupuit Achime-
lech, eo quod venisset David. Et dixit ei:
Quare tu solus, & nullus est tecum?
2 Et ait David ad Achimelech sacerdotem:
Rex præcepit mihi sermonem, & dixit: Nemo
sciat rem, propter quam missus es a me, &
cujusmodi præcepta tibi dederim; nam &
pueris condixi in illum & illum locum.
3 Nunc ergo si quid habes ad manum, vel
quinq; panes, da mihi, aut quidquid inveneris.
4 Et respondens sacerdos ad David, ait il-
li: Non habeo laicos panes ad manum, sed
tantum panem sanctum: si mundi sunt pue-
ri, maxime a mulieribus? B
5 Et respondit David sacerdoti, & dixit
ei: Equidem, si de mulieribus agitur, con-
tinuimus nos ab heri & nudiustertius, quan-
do egrediebamur, & fuerunt vasa puerorum
sancta. Porro via hæc polluta est, sed & ip-
sa hodie sanctificabitur in vasis.
6 * Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum pa- *Matt.
nem. Neque enim erat ibi panis, nisi tantum 12. a.3.
panes propositionis, qui sublati fuerant a fa- & 4.
cie Domini, ut ponerentur panes calidi.
7 Erat autem ibi vir quidam de servis Saul
in die illa intus in tabernaculo Domini, & no-
men ejus Doeg Idumæus, potentissimus pa-
storum Saul.
8 Dixit autem David ad Achimelech: Si C
habes hic ad manum hastam, aut gladium?
quia gladium meum, & arma mea non tuli
mecum; sermo enim regis urgebat.
9 Et dixit sacerdos: Ecce hic gladius Go-
liath Philisthæi, quem percussisti in Valle
terebinthi, est involutus pallio post ephod:
si istum vis tollere, tolle. Neque enim hic
est alius absque eo. Et ait David: Non est
huic alter similis: da mihi eum.
10 Surrexit itaque David, & fugit in die illa a
facie Saul, & venit ad Achis regem Geth.
11 Dixeruntq; servi Achis ad eum, cum vi-
dissent David: numquid non iste est David rex
terræ? nonne huic cantabant per choros, di-
centes: * Percussit Saul mille, & David de- * Supr.
cem millia? 18. b.7.
12 Posuit autem David sermones istos in Eccli.
corde suo, & extimuit valde a facie Achis 47. a.7.
regis Geth.
13 Et immutavit os suum coram eis, & colla-
bebatur inter manus eorum, & impingebat in
ostia portæ, defluebantq; salivæ ejus in barbam.
14 Et ait Achis ad servos suos: Vidistis homi-
nem insanum: quare adduxistis eum ad me?
15 An desunt nobis furiosi, quod introdu-
xistis istum, ut fureret me præsente? hicci-
ne ingredietur domum meam?

CAPUT XXII.

David cum plurimis ad se in speluncam Odollam susceptis, inde ad regem Moab proficiscitur, unde consilio Gad prophetæ in terram Juda revertitur. Saul vero omnes sacerdotes Nobe, præter Abiathar, qui ad David confugit, per Doeg Idumæum jussit interimi.

1 ABiit ergo David inde, & fugit in spe- A
luncam Odollam. Quod cum audis-
sent fratres ejus, & omnis domus patris e-
jus, descenderunt ad eum illuc.
2 Et convenerunt ad eum omnes, qui erant
in angustia constituti, & oppressi ære alieno,
& amaro animo: & factus est eorum princeps,
fueruntque cum eo quasi quadringenti viri.
3 Et profectus est David inde in Maspha,
quæ est Moab, & dixit ad regem Moab: Ma-
neat, oro, pater meus & mater mea vobiscum,
donec sciam, quid faciat mihi Deus.
4 Et reliquit eos ante faciem regis Moab:
manseruntque apud eum cunctis diebus,
quibus David fuit in præsidio.
5 Dixitque Gad propheta ad David: Noli B
manere in præsidio, proficiscere, & vade in
terram Juda. Et profectus est David, &
venit in saltum Haret.
6 Et audivit Saul, quod apparuisset David,
& viri qui erant cum eo. Saul autem cum
maneret in Gabaa, & esset in nemore, quod
est in Rama, hastam manu tenens, cuncti-
que servi ejus circumstarent eum,
7 Ait ad servos suos, qui assistebant ei:
Audite nunc filii Jemini: numquid omnibus
vobis dabit filius Isai agros & vineas, &
universos vos faciet tribunos, & centuriones

8 Quoniam conjuraſtis omnes adverſum me, & non eſt qui mihi renuntiet, maxime cum & filius meus fœdus inierit cum filio Iſai? Non eſt qui vicem meam doleat ex vobis, nec qui annuntiet mihi, eo quod ſuſcitaverit filius meus ſervum meum adverſum me, inſidiantem mihi uſque hodie.

9 Reſpondens autem Doeg Idumæus, qui aſſiſtebat, & erat primus inter ſervos Saul, Vidi, inquit, filium Iſai in Nobe, apud Achimelech filium Achitob ſacerdotem.

10 Qui conſuluit pro eo Dominum, & cibaria dedit ei: ſed & gladium Goliath Philiſthæi dedit illi.

11 Miſit ergo rex ad accerſendum Achimelech ſacerdotem filium Achitob, & omnem domum patris ejus, ſacerdotum, qui erant in Nobe, qui univerſi venerunt ad regem.

C 12 Et ait Saul ad Achimelech: Audi fili Achitob. Qui reſpondit: Præſto ſum Domine.

13 Dixitque ad eum Saul: Quare conjuraſtis adverſum me tu, & filius Iſai, & dediſti ei panes, & gladium, & conſuluiſti pro eo Deum, ut conſurgeret adverſum me, inſidiator uſque hodie permanens?

14 Reſpondensque Achimelech regi, ait: Et quis in omnibus ſervis tuis, ſicut David fidelis, & gener regis, & pergens ad imperium tuum, & glorioſus in domo tua?

15 Num hodie cœpi pro eo conſulere Deum? abſit hoc a me: ne ſuſpicetur rex adverſus ſervum ſuum rem hujuſcemodi in univerſa domo patris mei: non enim ſcivit ſervus tuus quidquam ſuper hoc negotio, vel modicum, vel grande.

15 Dixitque rex: Morte morieris Achimelech, tu, & omnis domus patris tui.

D 17 Et ait rex emiſſariis, qui circumſtabant eum: Convertimini, & interficite ſacerdotes Domini; nam manus eorum cum David eſt, ſcientes, quod fugiſſet, & non indicaverunt mihi. Noluerunt autem ſervi regis extendere manus ſuas in ſacerdotes Domini.

18 Et ait rex ad Doeg: Convertere tu, & irrue in ſacerdotes. Converſuſq; Doeg Idumæus irruit in ſacerdotes, & trucidavit in die illa octogintaquinque viros veſtitos Ephod lineo.

19 Nobe autem civitatem ſacerdotum percuſſit in ore gladii, viros & mulieres, & parvulos, & lactentes, bovemque & aſinum, & ovem in ore gladii.

20 Evadens autem unus filius Achimelech, filii Achitob, cujus nomen erat Abiathar, fugit ad David,

21 Et annuntiavit ei, quod occidiſſet Saul ſacerdotes Domini.

22 Et ait David ad Abiathar: Sciebam in die illa, quod cum ibi eſſet Doeg Idumæus, proculdubio annuntiaret Sauli; ego ſum reus omnium animarum patris tui.

23 Mane mecum, ne timeas; ſi quis quæſierit animam meam, quæret & animam tuam, mecumque ſervaberis.

CAPUT XXIII.

Cum David Ceilam a Philiſthæis liberaſſet, ne in manus Saul a viris Ceilæ traderetur, profugus in deſertum Ziph proditur a Ziphæis: fœdere autem inter David & Jonathan renovato, Saul eum perſequitur, ſed propter ſubitam Philiſthæorum irruptionem liberatur.

A 1 ET annuntiaverunt David, dicentes: Ecce Philiſthiim oppugnant Ceilam, & diripiunt areas.

2 Conſuluit ergo David Dominum, dicens: Num vadam, & percutiam Philiſthæos iſtos? Et ait Dominus ad David: Vade, & percuties Philiſthæos, & Ceilam ſalvabis.

3 Et dixerunt viri, qui erant cum David, ad eum: Ecce nos hic in Judæa conſiſtentes timemus: quanto magis, ſi ierimus in Ceilam adverſum agmina Philiſthinorum?

4 Rurſum ergo David conſuluit Dominum. Qui reſpondens, ait ei: Surge, & vade in Ceilam; ego enim tradam Philiſthæos in manu tua.

5 Abiit ergo David, & viri ejus in Ceilam, & pugnavit adverſum Philiſthæos, & abegit jumenta eorum, & percuſſit eos plaga magna: & ſalvavit David habitatores Ceilæ.

6 Porro eo tempore, quo fugiebat Abiathar filius Achimelech ad David in Ceilam, ephod ſecum habens deſcenderat.

7 Nuntiatum eſt autem Sauli, quod veniſſet David in Ceilam: & ait Saul: Tradidit eum Deus in manus meas, concluſuſque eſt introgreſſus urbem, in qua portæ & ſeræ ſunt. B

8 Et præcepit Saul omni populo, ut ad pugnam deſcenderet in Ceilam, & obſideret David, & viros ejus.

9 Quod cum David reſciſſet, quia præpararet ei Saul clam malum, dixit ad Abiathar ſacerdotem: Applica ephod.

10 Et ait David: Dñe Deus Iſrael, audivit famam ſervus tuus, quod diſponat Saul venire in Ceilam, ut evertat urbem propter me:

11 Si tradent me viri Ceilæ in manus ejus? & ſi deſcendet Saul, ſicut audivit ſervus tuus? Domine Deus Iſrael indica ſervo tuo. Et ait Dominus: Deſcendet.

12 Dixitque David: Si tradent me viri Ceilæ, & viros qui ſunt mecum, in manus Saul? Et dixit Dominus: Tradent.

13 Surrexit ergo David, & viri ejus quaſi ſexcenti, & egreſſi de Ceila huc atque illuc vagabantur incerti; nuntiatumque eſt Sauli, quod fugiſſet David de Ceila, & ſalvatus eſſet: quam ob rem diſſimulavit exire.

14 Morabatur autem David in deſerto in locis firmiſſimis, manſitque in monte ſolitudinis Ziph, in monte opaco: quærebat eum tamen Saul cunctis diebus: & non tradidit eum Deus in manus ejus.

15 Et vidit David, quod egreſſus eſſet Saul, ut quæreret animam ejus. Porro David erat in deſerto Ziph in ſilva. C

16 Et ſurrexit Jonathas filius Saul, & abiit ad David in ſilvam, & confortavit manus ejus in Deo, dixitque ei:

17 Ne timeas; neque enim inveniet te manus Saul patris mei, & tu regnabis ſuper Iſrael, & ego ero tibi ſecundus; ſed & Saul pater meus ſcit hoc.

18 Percuſſit ergo uterque fœdus coram Domino; manſitque David in ſilva: Jonathas autem reverſus eſt in domum ſuam.

19 * Aſcenderunt autem Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes: Nonne ecce David latitat apud nos in locis tutiſſimis ſilvæ, in colle Hachila, quæ eſt ad dexteram deſerti? (* *Infr* 25. *a*.1.)

20 Nunc ergo, ſicut deſideravit anima tua, ut deſcenderes, deſcende: noſtrum autem erit, ut tradamus eum in manus regis.

21 Dixitque Saul: Benedicti vos a Domino, quia doluiſtis vicem meam. D

22 Abite ergo, oro, & diligentius præparate, & curioſius agite, & conſiderate locum, ubi ſit pes ejus, vel quis viderit eum ibi; recogitat enim de me, quod callide inſidier ei.

23 Conſiderate, & videte omnia latibula ejus, in quibus abſconditur: & revertimini ad me ad rem certam, ut vadam vobiſcum; quod ſi etiam in terram ſe abſtruſerit, perſcrutabor eum in cunctis millibus Juda.

24 At illi ſurgentes abierunt in Ziph ante Saul. David autem, & viri ejus erant in deſerto Maon, in campeſtribus, ad dexteram Jeſimon.

25 Ivit ergo Saul, & ſocii ejus ad quærendum eum: & nuntiatum eſt David, ſtatimque deſcendit ad petram, & verſabatur in deſerto Maon. Quod cum audiſſet Saul, perſecutus eſt David in deſerto Maon.

26 Et ibat Saul ad latus montis ex parte una: David autem, & viri ejus erant in latere montis ex parte altera; porro David deſperabat ſe poſſe evadere a facie Saul. Itaque Saul & viri ejus in modum coronæ cingebant David, & viros ejus, ut caperent eos.

27 Et nuntius venit ad Saul, dicens: Feſtina, & veni, quoniam infuderunt ſe Philiſthiim ſuper terram.

28 Reverſus eſt ergo Saul deſiſtens perſequi David, & perrexit in occurſum Philiſthinorum. Propter hoc vocaverunt locum illum, Petram dividentem.

CAPUT XXIV.

David in spelunca Engaddi latitans oram chlamydis Saul persequentis abscidit, & ne occideretur, ipsum liberavit: quare Saul culpam agnoscit, & sciens David regnaturum, suscepto ab ipso juramento de non exscindenda Saulis familia, ei reconciliatur.

A 1 AScendit ergo David inde, & habitavit in locis tutissimis Engaddi.

2 Cumque reversus esset Saul, postquam persecutus est Philisthæos, nuntiaverunt ei, dicentes: Ecce David in deserto est Engaddi.

3 Assumens ergo Saul tria millia electorum virorum ex omni Israel, perrexit ad investigandum David, & viros ejus etiam super abruptissimas petras, quę solis ibicibus pervię sunt.

4 Et venit ad caulas ovium, quæ se offerebant vianti. Eratque ibi spelunca, quam ingressus est Saul, ut purgaret ventrem: porro David, & viri ejus in interiore parte speluncæ latebant.

5 Et dixerunt servi David ad eum: Ecce dies, de qua locutus est Dominus ad te: Ego tradam tibi inimicum tuum, ut facias ei, sicut placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo David, & præcidit oram chlamydis Saul silenter.

B 6 Post hæc percussit cor suum David, eo quod abscidisset oram chlamydis Saul.

7 Dixitque ad viros suos: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem domino meo, christo Domini, ut mittam manum meam in eum, quia christus Domini est.

8 Et confregit David viros suos sermonibus, & non permisit eos, ut consurgerent in Saul: porro Saul exurgens de spelunca, pergebat cœpto itinere.

9 Surrexit autem & David post eum, & egressus de spelunca clamavit post tergum Saul, dicens: Domine mi rex. Et respexit Saul post se, & inclinans se David pronus in terram, adoravit,

10 Dixitque ad Saul: Quare audis verba hominum loquentium: David quærit malum adversum te?

11 Ecce hodie viderunt oculi tui, quod tradiderit te Dominus in manu mea in spelunca: & cogitavi, ut occiderem te, sed pepercit tibi oculus meus. Dixi enim: Non extendam manum meam in dominum meum, quia christus Domini est.

C 12 Quin potius, pater mi, vide, & cognosce oram chlamydis tuæ in manu mea: quoniam cum præscinderem summitatem chlamydis tuæ, nolui extendere manum meam in te. Animadverte, & vide, quoniam non est in manu mea malum, neque iniquitas, neque peccavi in te: tu autem insidiaris animæ meæ, ut auferas eam.

13 Judicet Dominus inter me & te, & ulciscatur me Dominus ex te: manus autem mea non sit in te.

14 Sicut & in proverbio antiquo dicitur: AB IMPIIS egredietur impietas; manus ergo mea non sit in te.

15 Quem persequeris, rex Israel? quem persequeris? canem mortuum persequeris, & pulicem unum.

16 Sit Dominus judex, & judicet inter me & te: & videat, & judicet causam meam, & eruat me de manu tua.

D 17 Cum autem complesset David loquens sermones hujuscemodi ad Saul, dixit Saul: Numquid vox hæc tua est, fili mi David? Et levavit Saul vocem suam, & flevit:

18 Dixitque ad David: Justior tu es, quam ego; tu enim tribuisti mihi bona: ego autem reddidi tibi mala.

19 Et tu indicasti hodie, quæ feceris mihi bona, quomodo tradiderit me Dominus in manum tuam, & non occideris me.

20 Quis enim, cum invenerit inimicum suum, dimittet eum in via bona? Sed Dominus reddat tibi vicissitudinem hanc, pro eo quod hodie operatus es in me.

21 Et nunc, quia scio, quod certissime regnaturus sis, & habiturus in manu tua regnū Israel;

22 Jura mihi in Domino, ne deleas semen meum post me, neque auferas nomen meum de domo patris mei.

23 Et juravit David Sauli. Abiit ergo Saul in domum suam: & David, & viri ejus ascenderunt ad tutiora loca.

CAPUT XXV.

Mortuus Samuel plangitur: David Nabal, victum neganti, mortem minatus, egregia Abigail oratione placatur, quam mortuo Nabal in connubium accipit, simul & Achinoam; Saul vero filiam Michol Phalti tradit.

1 MOrtuus * est autem Samuel, & congregatus est universus Israel, & planxerunt eum, & sepelierunt eum in domo sua in Ramatha. Consurgensque David descendit in desertum Pharan. A * Infr. 28. a. 3. Eccli. 46. d. 23.

2 Erat autem vir quispiam in solitudine Maon, & possessio ejus in Carmelo, & homo ille magnus nimis: erantque ei oves tria millia, & mille capræ; & accidit, ut tonderetur grex ejus in Carmelo.

3 Nomen autem viri illius erat Nabal, & nomen uxoris ejus Abigail: eratque mulier illa prudentissima & speciosa: porro vir ejus durus, & pessimus, & malitiosus: erat autem de genere Caleb.

4 Cum ergo audisset David in deserto, quod tonderet Nabal gregem suum,

5 Misit decem juvenes, & dixit eis: Ascendite in Carmelum, & venietis ad Nabal, & salutabitis eum ex nomine meo pacifice.

6 Et dicetis: Sit fratribus meis, & tibi pax, & domui tuæ pax, & omnibus, quæcumque habes, sit pax. B

7 Audivi, quod tonderent pastores tui, qui erant nobiscum in deserto: numquam eis molesti fuimus, nec aliquando defuit quidquam eis de grege omni tempore, quo fuerunt nobiscum in Carmelo.

8 Interroga pueros tuos, & indicabunt tibi. Nunc ergo inveniant pueri tui gratiam in oculis tuis; in die enim bona venimus; quodcunque invenerit manus tua, de servis tuis, & filio tuo David.

9 Cumque venissent pueri David, locuti sunt ad Nabal omnia verba hæc ex nomine David, & siluerunt.

10 Respondens autem Nabal pueris David, ait: Quis est David? & quis est filius Isai? hodie increverunt servi, qui fugiunt dominos suos.

11 Tollam ergo panes meos, & aquas meas, & carnes pecorum, quæ occidi tonsoribus meis, & dabo viris, quos nescio unde sint?

12 Regressi sunt itaque pueri David per viam suam, & reversi venerunt, & nuntiaverunt ei omnia verba, quæ dixerat.

13 Tunc ait David pueris suis: Accingatur unusquisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gladiis suis, accinctusque est & David ense suo: & secuti sunt David quasi quadringenti viri: porro ducenti remanserunt ad sarcinas. C

14 Abigail autem uxori Nabal nuntiavit unus de pueris suis, dicens: Ecce David misit nuntios de deserto, ut benedicerent domino nostro, & aversatus est eos.

15 Homines isti boni satis fuerunt nobis, & non molesti: nec quidquam aliquando periit omni tempore, quo fuimus conversati cum eis in deserto.

16 Pro muro erant nobis tam in nocte, quam in die, omnibus diebus, quibus pavimus apud eos greges.

17 Quam ob rem considera, & recogita quid facias: quoniam completa est malitia adversum virum tuum, & adversum domum tuam, & ipse est filius Belial, ita ut nemo possit ei loqui.

18 Festinavit igitur Abigail, & tulit ducentos panes, & duos utres vini, & quinque arietes coctos, & quinque sata polentæ, & centum ligaturas uvæ passæ, & ducentas massas caricarum, & posuit super asinos,

19 Dixitque pueris suis: Præcedite me: ecce ego post tergum sequar vos: viro autem suo Nabal non indicavit. D

20 Cum ergo ascendisset asinum, & descenderet ad radices montis, David & viri ejus descendebant in occursum ejus: quibus & illa occurrit.

21 Et ait David: vere frustra servavi omnia, quæ hujus erant in deserto, & non periit quidquam de cunctis, quæ ad eum pertinebant: & reddidit mihi malum pro bono.

22 Hæc faciat Deus inimicis David, & hæc addat, si reliquero de omnibus, quæ ad ipsum pertinent, usque mane mingentem ad parietem.

23 Cum autem vidisset Abigail David, festinavit, & descendit de asino, & procidit coram David super faciem suam, & adoravit super terram:

24 Et cecidit ad pedes ejus, & dixit: In me sit, domine mi, hæc iniquitas; loquatur, obsecro, ancilla tua in auribus tuis, & audi verba famulæ tuæ.

E 25 Ne ponat, oro, dominus meus rex cor suum super virum istum iniquum Nabal: quoniam secundum nomen suum stultus est, & stultitia est cum eo: ego autem ancilla tua non vidi pueros tuos, domine mi, ques misisti.

26 Nunc ergo, domine mi, vivit Dominus, & vivit anima tua, qui prohibuit te, ne venires in sanguinem, & salvavit manum tuam tibi: & nunc fiant sicut Nabal inimici tui, & qui quærunt domino meo malum.

27 Quapropter suscipe benedictionem hanc, quam attulit ancilla tua tibi domino meo: & da pueris, qui sequuntur te dominum meum.

28 Aufer iniquitatem famulæ tuæ; faciens enim faciet Dominus tibi domino meo domum fidelem, * quia prælia Domini, domine mi, tu præliaris; malitia ergo non inveniatur in te omnibus diebus vitæ tuæ.

* Sup. 16. c. 18. & 17. d. 40.

29 Si enim surrexerit aliquando homo persequens te, & quærens animam tuam, erit anima domini mei custodita quasi in fasciculo viventium apud Dominum Deum tuum: porro inimicorum tuorum anima rotabitur, quasi in impetu & circulo fundæ.

30 Cum ergo fecerit Dominus tibi domino meo omnia, quæ locutus est bona de te, & constituerit te ducem super Israel,

31 Non erit tibi hoc in singultum, & in scrupulum cordis domino meo, quod effuderis sanguinem innoxium, aut ipse te ultus fueris: & cum benefecerit Dominus domino meo, recordaberis ancillæ tuæ.

F 32 Et ait David ad Abigail: Benedictus Dñs Deus Israel, qui misit hodie te in occursum meum, & benedictum eloquium tuum,

33 Et benedicta tu, quæ prohibuisti me hodie, ne irem ad sanguinem, & ulciscerer me manu mea.

34 Alioquin vivit Dominus Deus Israel, qui prohibuit me, ne malum facerem tibi; nisi cito venisses in occursum mihi, non remansisset Nabal usque ad lucem matutinam mingens ad parietem.

35 Suscepit ergo David de manu ejus omnia, quæ attulerat ei, dixitque ei: Vade pacifice in domum tuam: ecce audivi vocem tuam, & honoravi faciem tuam.

36 Venit autem Abigail ad Nabal: & ecce erat ei convivium in domo ejus, quasi convivium regis, & cor Nabal jucundum; erat enim ebrius nimis; & non indicavit ei verbum pusillum, aut grande usque mane.

37 Diluculo autem cum digessisset vinum Nabal, indicavit ei uxor sua verba hæc, & emortuum est cor ejus intrinsecus, & factus est quasi lapis.

38 Cumque pertransissent decem dies, percussit Dominus Nabal, & mortuus est.

39 Quod cum audisset David mortuum Nabal, ait: Benedictus Dominus, qui judicavit causam opprobrii mei de manu Nabal, & servum suum custodivit a malo, & malitiam Nabal reddidit Dominus in caput ejus. Misit ergo David, & locutus est ad Abigail, ut sumeret eam sibi in uxorem.

G 40 Et venerunt pueri David ad Abigail in Carmelum, & locuti sunt ad eam, dicentes: David misit nos ad te, ut accipiat te sibi in uxorem.

41 Quæ consurgens adoravit prona in terram, & ait: Ecce famula tua sit in ancillam, ut lavet pedes servorum domini mei.

42 Et festinavit, & surrexit Abigail, & ascendit super asinum, & quinque puellæ ierunt cum ea pedissequæ ejus, & secuta est nuntios David: & facta est illi uxor.

43 Sed & Achinoam accepit David de Jezrael: & fuit utraque uxor ejus.

44 Saul autem dedit Michol filiam suam, uxorem David, Phalti filio Lais, qui erat de Gallim.

CAPUT XXVI.

David iterum a Ziphæis apud Saul proditus, hastam & scyphum dormienti Saul abstulit: quod agnoscens Saul, culpam fatetur, revocatoque Davidi securitatem pollicetur.

1 ET * venerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes: Ecce David absconditus est in colle Hachila, quæ est ex adverso solitudinis. A

* Sup. 23. c. 19.

2 Et surrexit Saul, & descendit in desertum Ziph, & cum eo tria millia virorum de electis Israel, ut quæreret David in deserto Ziph.

3 Et castrametatus est Saul in Gabaa Hachila, quæ erat ex adverso solitudinis in via: David autem habitabat in deserto. Videns autem, quod venisset Saul post se in desertum,

4 Misit exploratores, & didicit, quod illuc venisset certissime.

5 Et surrexit David clam, & venit ad locum, ubi erat Saul: cumque vidisset locum, in quo dormiebat Saul, & Abner filius Ner, princeps militiæ ejus, & Saulem dormientem in tentorio, & reliquum vulgus per circuitum ejus,

6 Ait David ad Achimelech Hethæum, & Abisai filium Saruiæ, fratrem Joab, dicens: Quis descendet mecum ad Saul in castra? Dixitque Abisai: Ego descendam tecum.

7 Venerunt ergo David & Abisai ad populum nocte, & invenerunt Saul jacentem & dormientem in tentorio, & hastam fixam in terra ad caput ejus: Abner autem & populum dormientes in circuitu ejus.

8 Dixitque Abisai ad David: Conclusit Deus inimicum tuum hodie in manus tuas: nunc ergo perfodiam eum lancea in terra semel, & secundo opus non erit. B

9 Et dixit David ad Abisai: Ne interficias eum; quis enim extendet manum suam in christum Domini, & innocens erit?

10 Et dixit David: Vivit Dñs, quia nisi Dñs percusserit eum, aut dies ejus venerit, ut moriatur, aut in prælium descendens perierit;

11 Propitius sit mihi Dominus, ne extendam manum meam in christum Domini. Nunc igitur tolle hastam, quæ est ad caput ejus, & scyphum aquæ, & abeamus.

12 Tulit igitur David hastam, & scyphum aquæ, qui erat ad caput Saul, & abierunt: & non erat quisquam, qui videret, & intelligeret, & evigilaret, sed omnes dormiebant, quia sopor Domini irruerat super eos.

13 Cumque transisset David ex adverso, & stetisset in vertice montis de longe, & esset grande intervallum inter eos, C

14 Clamavit David ad populum, & ad Abner filium Ner, dicens: Nonne respondebis Abner? Et respondens Abner, ait: Quis es tu, qui clamas, & inquietas regem?

15 Et ait David ad Abner: Numquid non vir tu es? & quis alius similis tui in Israel? Quare ergo non custodisti dominum tuum regem? ingressus est enim unus de turba, ut interficeret regem, dominum tuum.

16 Non est bonum hoc, quod fecisti. Vivit Dominus, quoniam filii mortis estis vos, qui non custodistis dominum vestrum, christum Domini. Nunc ergo vide, ubi sit hasta regis, & ubi sit scyphus aquæ, qui erat ad caput ejus.

17 Cognovit autem Saul vocem David, & dixit: Numquid vox hæc tua, fili mi David? & ait David: Vox mea, domine mi rex.

18 Et ait: Quam ob causam dominus

meus

meus persequitur servum suum ? Quid feci ?
aut quod est malum in manu mea ?
19 Nunc ergo audi, oro, domine mi rex, verba
servi tui: Si Dominus incitat te adversum me,
odoretur sacrificium: si autem filii hominum ,
maledicti sunt in conspectu Dñi, qui ejecerunt
me hodie , ut non habitem in hæreditate Dñi,
dicentes : Vade , servi diis alienis .
D 20 Et nunc non effundatur sanguis meus
in terram coram Domino : quia egressus est
rex Israel , ut quærat pulicem unum , sicut
persequitur perdix in montibus .
21 Et ait Saul : Peccavi : revertere fili mi
David ; nequaquam enim ultra tibi malefa-
ciam , eo quod pretiosa fuerit anima mea in
oculis tuis hodie ; apparet enim , quod stulte
egerim , & ignoraverim multa nimis .
22 Et respondens David, ait: ecce hasta regis:
transeat unus de pueris regis , & tollat eam .
23 Dñs autem retribuet unicuique secundum
justitiam suam & fidem ; tradidit enim te Do-
minus hodie in manum meam, & nolui exten-
dere manum meam in christum Domini .
24 Et sicut magnificata est anima tua hodie in
oculis meis , sic magnificetur anima mea in o-
culis Domini ,& liberet me de omni angustia.
25 Ait ergo Saul ad David : Benedictus tu
fili mi David : & quidem faciens facies, & po-
tens poteris . Abiit autem David in viam
suam , & Saul reversus est in locum suum .

CAPUT XXVII.

David inconstantiæ Saulis fidere non ausus , apud Achis profugus , a quo urbem Siceleg obtinuit , quæ ex eo facta est in hæreditatem regum Juda , unde plurimas ex Amalecitis & vicinis locis agebat prædas imponens regi Achis .

A 1 ET ait David in corde suo: Aliquando in-
cidam una die in manus Saul : nonne
melius est , ut fugiam , & salver in terra Phi-
listhinorum , ut desperet Saul , cessetque me
quærere in cunctis finibus Israel ? fugiam
ergo manus ejus .
2 Et surrexit David , & abiit ipse , & sex-
centi viri cum eo ad Achis filium Maoch re-
gem Geth .
3 Et habitavit David cum Achis in Geth,
ipse & viri ejus , vir & domus ejus , & duæ
uxores ejus . Achinoam Jezrahelitis , & Abi-
B gail uxor Nabal Carmeli .
4 Et nuntiatum est Sauli , quod fugisset David
in Geth , & non addidit ultra quærere eum .
5 Dixit autem David ad Achis : Si inveni
gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in una
urbium regionis hujus , ut habitem ibi; cur e-
nim manet servus tuus in civitate regis te-
cum ?
6 Dedit itaque ei Achis in die illa Siceleg:
propter quam causam facta est Siceleg regum
Juda usque in diem hanc .
7 Fuit autem numerus dierum , quibus ha-
bitavit David in regione Philisthinorum ,
C quatuor mensium .
8 Et ascendit David , & viri ejus , & age-
bant prædas de Gessuri , & de Gerzi , & de
Amalecitis ; hi enim pagi habitabantur in ter-
ra antiquitus , euntibus Sur usque ad terram
Ægypti .
9 Et percutiebat David omnem terram , nec
relinquebat viventem virum & mulierem: tol-
lensque oves, & boves, & asinos, & camelos, &
vestes , revertebatur , & veniebat ad Achis .
10 Dicebat autem ei Achis : In quem irrui-
sti hodie ? Respondebat David : Contra meri-
diem Judæ , & contra meridiem Jerameel , &
D contra meridiem Ceni .
11 Virum & mulierem non vivificabat Da-
vid , nec adducebat in Geth , dicens : Ne for-
te loquantur adversum nos . Hæc fecit Da-
vid , & hoc erat decretum illi omnibus diebus,
quibus habitavit in regione Philisthinorum .
12 Credidit ergo Achis David , dicens: Mul-
ta mala operatus est contra populum suum Is-
rael ; erit igitur mihi servus sempiternus .

CAPUT XXVIII.

Philisthæi contra Saul armantur , ad quod bellum David pollicetur fidem Regi Achis . Saul occisis Magis , Pythonissam consulit , suscitari jubens Samuelem , a quo suam suorumque proximam mortem didicit .

1 FActum est autem in diebus illis , congre- A
gaverunt Philisthiim agmina sua, ut præ-
pararentur ad bellum contra Israel . Dixitq;
Achis ad David : Sciens nunc scito , quoniam
mecum egredieris in castris tu , & viri tui .
2 Dixitque David ad Achis : Nunc scies
quæ facturus est servus tuus . Et ait Achis ad
David : Et ego custodem capitis mei ponam
te cunctis diebus .
3 * Samuel autem mortuus est , planxitque * Sup.
eum omnis Israel , & sepelierunt eum in Ra- 25. a.1.
matha urbe sua . Et Saul abstulit magos & Eccli.
hariolos de terra . 46. d.
4 Congregatique sunt Philisthiim , & ve- 23.
nerunt , & castrametati sunt in Sunam : con-
gregavit autem & Saul universum Israel , &
venit in Gelboe .
5 Et vidit Saul castra Philisthiim , & ti-
muit , & expavit cor ejus nimis . B
6 Consuluitque Dominum , & non respon-
dit ei neque per somnia , neque per sacer-
dotes , neque per prophetas .
7 Dixitque Saul servis suis : Quærite mi-
hi mulierem habentem * pythonem , & vadam *Levit.
ad eam , & sciscitabor per illam . Et dixerunt 20. c.
servis ejus ad eum : Est mulier pythonem ha- 27.
bens in Endor . Deuter.
8 Mutavit ergo habitum suum , vestitusque 18. b.
est aliis vestimentis , & abiit ipse , & duo 11.
viri cum eo , veneruntque ad mulierem no- Actor.
cte , & ait illi : Divina mihi in pythone , & 16. c.
suscita mihi quem dixero tibi . 16.
9 Et ait mulier ad eum : Ecce tu nosti
quanta fecerit Saul , & quo modo eraserit ma-
gos & hariolos de terra : quare ergo insidia-
ris animæ meæ , ut occidar ?
10 Et juravit ei Saul in Domino, dicens :
Vivit Dominus , quia non eveniet tibi quid-
quam mali propter hanc rem .
11 Dixitque ei mulier : Quem suscitabo ti-
bi ? Qui ait : Samuelem mihi suscita .
12 Cum autem vidisset mulier Samuelem ,
exclamavit voce magna, & dixit ad Saul: Qua-
re imposuisti mihi ? Tu es enim Saul .
13 Dixitque ei rex : Noli timere . Quid vi-
disti ? Et ait mulier ad Saul : Deos vidi a-
scendentes de terra . C
14 Dixitque ei : Qualis est forma ejus ? Quæ
ait : Vir senex ascendit , & ipse amictus est
pallio. Et intellexit Saul , quod Samuel esset,
& inclinavit se super faciem suam in terra ,
& adoravit .
15 Dixit autem Samuel ad Saul : * Quare * Eccl.
inquietasti me, ut suscitarer ? Et ait Saul: Co- 46. d.
arctor nimis: siquidem Philisthiim pugnant ad- 23.
versum me , & Deus recessit a me , & exau-
dire me noluit neque in manu prophetarum ,
neque per somnia : vocavi ergo te , ut osten-
deres mihi , quid faciam .
16 Et ait Samuel : Quid interrogas me ,
cum Dominus recesserit a te , & transierit ad
æmulum tuum ?
17 Faciet enim tibi Dñs sicut locutus est in
manu mea , & scindet regnum tuum de manu
tua , & dabit illud proximo tuo David :
18 Quia non obedisti voci Domini , neque
fecisti iram furoris ejus in Amalec . Idcirco
quod pateris , fecit tibi Dominus hodie .
19 Et dabit Dominus etiam Israel tecum in D
manus Philisthiim : cras autem tu & filii tui
mecum eritis : sed & castra Israel tradet Do-
minus in manus Philisthiim .
20 Statimque Saul cecidit porrectus in ter-
ram ; extimuerat enim verba Samuelis , &
robur non erat in eo , quia non comederat
panem tota die illa .
21 Ingressa est itaque mulier illa ad Saul ,
(conturbatus enim erat valde) dixitq; ad eum:
Ecce obedivit ancilla tua voci tuæ , & posui
animam meam in manu mea , & audivi ser-
mones tuos , quos locutus es ad me .
22 Nunc igitur audi & tu vocem ancillæ

tuæ, & ponam coram te buccellam panis, ut comedens convalescas, & possis iter agere.
23 Qui renuit, & ait: Non comedam. Coegerunt autem eum servi sui, & mulier, & tandem audita voce eorum surrexit de terra, & sedit super lectum.
24 Mulier autem illa habebat vitulum pascualem in domo, & festinavit, & occidit eum: tollensque farinam, miscuit eam, & coxit azyma,
25 Et posuit ante Saul & ante servos ejus. Qui cum comedissent, surrexerunt, & ambulaverunt per totam noctem illam.

CAPUT XXIX.

David cum Philisthæis adversus Israel proficiscens remittitur, quia metuebant principes, ne in prælio fieret ipsis adversarius, jubeturque in Siceleg reverti.

A 1 Congregata sunt ergo Philisthiim universa agmina in Aphec: sed & Israel castrametatus est super fontem, qui erat in Jezrahel.
2 Et satrapæ quidem Philisthiim incedebant in centuriis & millibus: David autem & viri ejus erant in novissimo agmine cum Achis.
3 Dixeruntque principes Philisthiim ad Achis: Quid sibi volunt Hebræi isti? Et ait Achis ad principes Philisthiim: Num ignoratis David, qui fuit servus Saul regis Israel, & est apud me multis diebus, vel annis, & non inveni in eo quidquam, ex die qua transfugit ad me, usque ad diem hanc?
B *1.Par. 12. c. 19. 4 *Irati sunt autem adversus eum principes Philisthiim, & dixerunt ei: Revertatur vir iste, & sedeat in loco suo, in quo constituisti eum, & non descendat nobiscum in prælium, ne fiat nobis adversarius, cum præliari cœperimus: quo modo enim aliter poterit placare dominum suum, nisi in capitibus nostris?
5 Nonne iste est David, cui cantabant in choris, dicentes: Percussit Saul in millibus suis, & David in decem millibus suis?
C 6 Vocavit ergo Achis David, & ait ei: Vivit Dominus, quia rectus es tu, & bonus in conspectu meo: & exitus tuus, & introitus tuus mecum est in castris: & non inveni in te quidquam mali, ex die qua venisti ad me usque in diem hanc: sed satrapis non places.
7 Revertere ergo, & vade in pace, & non offendas oculos satraparum Philisthiim.
8 Dixitq; David ad Achis: Quid enim feci, & quid invenisti in me servo tuo, a die qua fui in conspectu tuo usque in diem hanc, ut non veniam, & pugnem contra inimicos Domini mei regis?
D *2.Reg. 14. d. 17. & 20. Item 19. c. 27. 9 Respondens autem Achis, locutus est ad David: Scio, quia bonus es tu in oculis meis, * sicut Angelus Dei: sed principes Philisthinorum dixerunt: Non ascendet nobiscum in prælium.
10 Igitur consurge mane tu, & servi domini tui, qui venerunt tecum: & cum de nocte surrexeritis, & cœperit dilucescere, pergite.
11 Surrexit itaque de nocte David ipse, & viri ejus, ut proficiscerentur mane, & reverterentur ad terram Philisthiim: Philisthiim autem ascenderunt in Jezrahel.

CAPUT XXX.

Absente cum suis David, Amalecitæ Siceleg incenderant ablata præda, quos David persequens occidit, recepta præda, quam singulis sociis ex æquo divisit, etiam iis, qui ad sarcinas lassi remanserant.

A *1.Par. 12. d. 20. 1 Cumque * venissent David, & viri ejus in Siceleg die tertia, Amalecitæ impetum fecerant ex parte australi in Siceleg, & percusserant Siceleg, & succenderant eam igni.
2 Et captivas duxerant mulieres ex ea, a minimo usque ad magnum: & non interfecerant quemquam, sed secum duxerant, & pergebant itinere suo.
3 Cum ergo venissent David, & viri ejus ad civitatem, & invenissent eam succensam igni, & uxores suas, & filios suos, & filias ductas esse captivas,
4 Levaverunt David, & populus, qui erat cum eo, voces suas, & planxerunt, donec deficerent in eis lacrymæ.
5 Siquidem & duæ uxores David captivæ ductæ fuerant, Achinoam Jezrahelites, & Abigail uxor Nabal Carmeli. B
6 Et contristatus est David valde; volebat enim eum populus lapidare, quia amara erat anima uniuscujusque viri super filiis suis, & filiabus. Confortatus est autem David in Domino Deo suo.
7 Et ait ad Abiathar sacerdotem filium Achimelech: Applica ad me Ephod. Et applicavit Abiathar ephod ad David.
8 Et consuluit David Dominum, dicens: Persequar latrunculos hos, & comprehendam eos, an non? Dixitque ei Dominus: Persequere; absque dubio enim comprehendes eos, & excuties prædam. C
9 Abiit ergo David ipse, & sexcenti viri, qui erant cum eo, & venerunt usque ad torrentem Besor: & lassi quidam substiterunt.
10 Persecutus est autem David ipse, & quadringenti viri; substiterant enim ducenti, qui lassi transire non poterant torrentem Besor.
11 Et invenerunt virum Ægyptium in agro, & adduxerunt eum ad David: dederuntque ei panem, ut comederet, & biberet aquam,
12 Sed & fragmen massæ caricarum, & duas ligaturas uvæ passæ. Quæ cum comedisset, reversus est spiritus ejus, & refocillatus est; non enim comederat panem, neque biberat aquam tribus diebus, & tribus noctibus.
13 Dixit itaque ei David: Cujus es tu? vel unde? & quo pergis? Qui ait: Puer Ægyptius ego sum, servus viri Amalecitæ: dereliquit autem me dominus meus, quia ægrotare cœpi nudiustertius. D
14 Siquidem nos erupimus ad australem plagam Cerethi, & contra Judam, & ad meridiem Caleb, & Siceleg succendimus igni.
15 Dixitque ei David: Potes me ducere ad cuneum istum? Qui ait: Jura mihi per Deum, quod non occidas me, & non tradas me in manus domini mei, & ego ducam te ad cuneum istum. Et juravit ei David.
16 Qui cum duxisset eum, ecce illi discumbebant super faciem universæ terræ, comedentes & bibentes, & quasi festum celebrantes diem pro cuncta præda, & spoliis, quæ ceperant de terra Philisthiim, & de terra Juda.
17 Et percussit eos David a vespere usque ad vesperam alterius diei, & non evasit ex eis quisquam, nisi quadringenti viri adolescentes, qui ascenderant camelos, & fugerant. E
18 Eruit ergo David omnia, quæ tulerant Amalecitæ, & duas uxores suas eruit.
19 Nec defuit quidquam a parvo usque ad magnum, tam de filiis, quam de filiabus, & de spoliis: & quæcumque rapuerant, omnia reduxit David.
20 Et tulit universos greges, & armenta, & minavit ante faciem suam: dixeruntque: Hæc est præda David.
21 Venit autem David ad ducentos viros, qui lassi substiterant, nec sequi potuerant David, & residere eos jusserat in torrente Besor: qui egressi sunt obviam David, & populo, qui erat cum eo. Accedens autem David ad populum, salutavit eos pacifice.
22 Respondensque omnis vir pessimus & iniquus de viris, qui ierant cum David, dixit: Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quidquam de præda, quam eruimus: sed sufficiat unicuique uxor sua & filii, quos cum acceperint, recedant. F
23 Dixit autem David: Non sic facietis fratres mei de his, quæ tradidit nobis Dñs, & custodivit nos, & dedit latrunculos, qui eruperant adversum nos, in manus nostras:
24 Nec audiet vos quisquam super sermone hoc; æqua enim pars erit descendentis ad prælium, & remanentis ad sarcinas, & similiter divident.
25 Et factum est hoc ex die illa, & deinceps constitutum & præfinitum, & quasi lex in Israel usque in diem hanc. G
26 Venit ergo David in Siceleg, & misit dona de præda senioribus Juda proximis suis, dicens: Accipite benedictionem de præda hostium Domini:

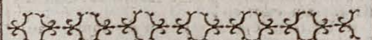
27 His

27 His qui erant in Bethel, & qui in Ramoth ad meridiem, & qui in Jether,
28 Et qui in Aroer, & qui in Sephamoth, & qui in Esthamo,
29 Et qui in Rachal, & qui in urbibus Jerameel, & qui in urbibus Ceni,
30 Et qui in Arama, & qui in lacu Asan, & qui in Athac,
31 Et qui in Hebron, & reliquis, qui erant in his locis, in quibus commoratus fuerat David ipse, & viri ejus.

CAPUT XXXI.

Saulis cum filiis in pugna cæsi corpus truncato capite in muro Bethsan suspenditur, armaque ejus in templo Astaroth: viri autem Jabes, ablatis Saul ac filiorum ejus corporibus, juxta Jabes ea sepelierunt.

A 1 PHilisthiim autem pugnabant adversum Israel: & fugerunt viri Israel ante faciem Philisthiim, & ceciderunt interfecti in monte Gelboe.
*1.Par. 10. a.3. 2 * Irrueruntque Philisthiim in Saul, & in filios ejus, & percusserunt Jonathan, & Abinadab, & Melchisua filios Saul,
3 Totumque pondus prælii versum est in Saul: & consecuti sunt eum viri sagittarii, & vulneratus est vehementer a sagittariis.
*1.Par. 10. b.4. 4 * Dixitq; Saul ad armigerum suum: Evagina gladium tuum, & percute me: ne forte veniant incircumcisi isti, & interficiant me illudentes mihi. Et noluit armiger ejus; fuerat enim nimio terrore perterritus. Arripuit itaque Saul gladium, & irruit super eum.
B 5 Quod cum vidisset armiger ejus, videlicet quod mortuus esset Saul, irruit etiam ipse super gladium suum, & mortuus est cum eo.
6 Mortuus est ergo Saul, & tres filii ejus, & armiger illius, & universi viri ejus in die illa pariter.
7 Videntes autem viri Israel, qui erant trans vallem, & trans Jordanem, quod fugissent viri Israelitæ, & quod mortuus esset Saul, & filii ejus, reliquerunt civitates suas, & fugerunt: veneruntque Philisthiim, & habitaverunt ibi.
C 8 Facta autem die altera, venerunt Philisthiim, ut spoliarent interfectos, & invenerunt Saul, & tres filios ejus jacentes in monte Gelboe.
9 Et præciderunt caput Saul, & spoliaverunt eum armis, & miserunt in terram Philisthinorum per circuitum, ut annuntiaretur in templo idolorum, & in populis.
10 Et posuerunt arma ejus in templo Astaroth, corpus vero ejus suspenderunt in muro Bethsan.
D *2.Reg. 2. a.4. 11 * Quod cum audissent habitatores Jabes Galaad, quæcumque fecerant Philisthiim Saul,
12 Surrexerunt omnes viri fortissimi, & ambulaverunt tota nocte, & tulerunt cadaver Saul, & cadavera filiorum ejus de muro Bethsan: veneruntq; Jabes Galaad, & combusserunt ea ibi:
13 Et tulerunt ossa eorum, & sepelierunt in nemore Jabes, & jejunaverunt septem diebus.

LIBER SECUNDUS

SAMUELIS,

Quem nos Secundum Regum dicimus.

CAPUT PRIMUM.

David occiso nuntio, qui se Saulem occidisse dicebat, scissis vestibus deflet eum cum ceteris occisis, jejunans ac præcipiens, ut filios Juda docerent arcum.

A 1 FActum est autem, postquam mortuus est Saul, ut David reverteretur a cæde Amalec, & maneret in Siceleg duos dies.
2 In die autem tertia apparuit homo veniens de castris Saul, veste conscissa, & pulvere conspersus caput: & ut venit ad David, cecidit super faciem suam, & adoravit.
3 Dixitque ad eum David: Unde venis? Qui ait ad eum: De castris Israel fugi.
4 Et dixit ad eum David: Quod est verbum, quod factum est? indica mihi. Qui ait: Fugit populus ex prælio, & multi corruentes e populo mortui sunt: sed & Saul, & Jonathas filius ejus interierunt.
5 Dixitque David ad adolescentem, qui nuntiabat ei: Unde scis, quia mortuus est Saul, & Jonathas filius ejus?
6 Et ait adolescens, qui nuntiabat ei: Casu veni in montem Gelboe, & Saul incumbebat super hastam suam: porro currus & equites appropinquabant ei:
7 Et conversus post tergum suum, vidensq; me vocavit. Cui cum respondissem: Adsum; B
8 Dixit mihi: Quisnam es tu? Et aio ad eum: Amalecites ego sum.
9 Et locutus est mihi: Sta super me, & interfice me, quoniam tenent me angustiæ, & adhuc tota anima mea in me est.
10 Stansque super eum occidi illum: sciebam enim, quod vivere non poterat post ruinam: & tuli diadema, quod erat in capite ejus, & armillam de brachio illius, & attuli ad te dominum meum huc.
11 Apprehendens autem David vestimenta sua scidit, omnesque viri qui erant cum eo:
12 Et planxerunt, & fleverunt, & jejunaverunt usque ad vesperam super Saul, & super Jonathan filium ejus, & super populum Domini, & super domum Israel, eo quod corruissent gladio.
13 Dixitque David ad juvenem qui nuntiaverat ei: Unde es tu? Qui respondit: Filius hominis advenæ Amalecitæ ego sum. C
14 Et ait ad eum David: * Quare non timuisti mittere manum tuam, ut occideres christum Domini? *Psal. 104. b. 15.
15 Vocansque David unum de pueris suis, ait: Accedens irrue in eum. Qui percussit illum, & mortuus est.
16 Et ait ad eum David: Sanguis tuus super caput tuum; os enim tuum locutum est adversum te, dicens: Ego interfeci christum Domini.
17 Planxit autem David planctum hujuscemodi super Saul, & super Jonathan filium ejus,
18 (Et præcepit, ut docerent filios Juda arcum, sicut scriptum est in Libro justorum) Et ait: Considera Israel, pro his qui mortui sunt super excelsa tua vulnerati.
19 Inclyti, Israel, super montes tuos interfecti sunt: quomodo ceciderunt fortes? D
20 Nolite annuntiare in Geth, neque annuntietis in compitis Ascalonis: ne forte lætentur filiæ Philisthiim, ne exultent filiæ incircumcisorum.
21 Montes Gelboe, nec ros, nec pluvia veniant super vos, neque sint agri primitiarum: quia ibi abjectus est clypeus fortium, clypeus Saul, quasi non esset unctus oleo.
22 A sanguine interfectorum, ab adipe fortium sagitta Jonathæ nunquam rediit retrorsum, & gladius Saul non est reversus inanis.
23 Saul, & Jonathas amabiles, & decori in vita sua, in morte quoque non sunt divisi: aquilis velociores, leonibus fortiores.
24 Filiæ Israel super Saul flete, qui vestiebat vos coccino in deliciis, qui præbebat ornamenta aurea cultui vestro.
25 Quomodo ceciderunt fortes in prælio? Jonathas in excelsis tuis occisus est?
26 Doleo super te, frater mi Jonatha, decore nimis, & amabilis super amorem mulierum. Sicut mater unicum amat filium suum, ita ego te diligebam.
27 Quomodo ceciderunt robusti, & perierunt arma bellica?

CAPUT II.

David Dei oraculo jussus ascendere in Hebron, ibi super Juda in regem unctus, viros Jabes Galaad ob Saulis sepulturam commendat: Isboseth vero in regem super Israel unctio gravem peperit seditionem ac pugnam inter utramque domum.

1 IGitur post hæc consuluit David Dominum, dicens: Num ascendam in unam A

de ci-

de civitatibus Juda? Et ait Dominus ad eum:
Ascende. Dixitque David: Quo ascendam?
Et respondit ei: In Hebron.
2 Ascendit ergo David, & duæ uxores e-
jus, Achinoam Jezrahelites, & Abigail uxor
Nabal Carmeli:
3 Sed & viros, qui erant cum eo, duxit
David singulos cum domo sua: & manse-
runt in oppidis Hebron.
*1. Mach. 2. f. 57. Infr. 5. g. 3. 4 * Veneruntque viri Juda, & unxerunt
ibi David, ut regnaret super domum Juda.
Et nuntiatum est David, quod viri Jabes
Galaad sepelissent Saul.
5 Misit ergo David nuntios ad viros Jabes
Galaad, dixitque ad eos: Benedicti vos a Do-
mino, qui fecistis misericordiam hanc cum
B domino vestro Saul, & sepelistis eum.
6 Et nunc retribuet vobis quidem Dominus
misericordiam & veritatem: sed & ego red-
dam gratiam, eo quod fecistis verbum istud.
7 Confortentur manus vestræ, & estote fi-
lii fortitudinis; licet enim mortuus sit do-
minus vester Saul, tamen me unxit domus
Juda in regem sibi.
8 Abner autem filius Ner, princeps exer-
citus Saul, tulit Isboseth filium Saul, & cir-
cumduxit eum per castra,
9 Regemque constituit super Galaad & super
Gessuri, & super Jezrahel, & super Ephraim, &
super Benjamin, & super Israel universum.
10 Quadraginta annorum erat Isboseth fi-
lius Saul, cum regnare cœpisset super Israel,
& duobus annis regnavit. Sola autem do-
C mus Juda sequebatur David.
11 Et fuit numerus dierum, quos commoratus
est David, imperans in Hebron super domum
Juda, septem annorum, & sex mensium.
12 Egressusque est Abner filius Ner, & pueri
Isboseth filii Saul de castris in Gabaon.
13 Porro Joab filius Sarviæ, & pueri Da-
vid egressi sunt, & occurrerunt eis juxta pi-
scinam Gabaon. Et cum in unum conve-
nissent, e regione sederunt, hi ex una par-
te piscinæ, & illi ex altera.
14 Dixitque Abner ad Joab: Surgant pue-
ri, & ludant coram nobis. Et respondit
Joab: Surgant.
15 Surrexerunt ergo, & transierunt numero
duodecim de Benjamin ex parte Isboseth filii
Saul, & duodecim de pueris David.
D 16 Apprehensoque unusquisque capite com-
paris sui, defixit gladium in latus contrarii, &
ceciderunt simul: vocatumque est nomen lo-
ci illius, Ager robustorum, in Gabaon.
17 Et ortum est bellum durum satis in die
illa: fugatusque est Abner, & viri Israel a
pueris David.
18 Erant autem ibi tres filii Sarviæ, Joab,
& Abisai, & Asael: porro Asael cursor ve-
locissimus fuit, quasi unus de capreis, quæ
morantur in sylvis.
19 Persequebatur autem Asael Abner, &
non declinavit ad dexteram, neque ad sini-
stram omittens persequi Abner.
20 Respexit itaq; Abner post tergum suum, &
E ait: Tune es Asael? Qui respondit: Ego sum.
21 Dixitque ei Abner: Vade ad dextram, si-
ve ad sinistram, & apprehende unum de adole-
scentibus, & tolle tibi spolia ejus. Noluit
autem Asael omittere, quin urgeret eum.
22 Rursumque locutus est Abner ad Asael:
Recede, noli me sequi, ne compellar confo-
dere te in terram, & levare non potero fa-
ciem meam ad Joab fratrem tuum.
23 Qui audire contempsit, & noluit decli-
nare. Percussit ergo eum Abner aversa hasta in
inguine, & transfodit, & mortuus est in eo-
dem loco: omnesque qui transibant per lo-
cum illum, in quo ceciderat Asael, & mor-
F tuus erat, subsistebant.
24 Persequentibus autem Joab & Abisai fu-
gientem Abner, sol occubuit: & venerunt
usque ad Collem aquæ ductus, qui est ex
adverso vallis itineris deserti in Gabaon.
25 Congregatique sunt filii Benjamin ad
Abner: & conglobati in unum cuneum, ste-
terunt in summitate tumuli unius.
26 Et exclamavit Abner ad Joab, & ait:
Num usque ad internecionem tuus mucro
desæviet? an ignoras, quod periculosa sit
desperatio? usquequo non dicis populo, ut
omittat persequi fratres suos?
27 Et ait Joab: Vivit Dominus, si locu-
tus fuisses, mane recessisset populus perse-
quens fratrem suum.
28 Insonuit ergo Joab buccina, & stetit G
omnis exercitus, nec persecuti sunt ultra
Israel, neque iniere certamen.
29 Abner autem & viri ejus abierunt per
campestria tota nocte illa: & transierunt Jor-
danem, & lustrata omni Beth-horon vene-
runt ad castra.
30 Porro Joab reversus, omisso Abner,
congregavit omnem populum: & defuerunt
de pueris David decem & novem viri, ex-
cepto Asaele.
31 Servi autem David percusserunt de Be-
niamin, & de viris, qui erant cum Abner,
trecentos sexaginta, qui & mortui sunt.
32 Tuleruntque Asael, & sepelierunt eum
in sepulchro patris sui in Bethlehem: &
ambulaverunt tota nocte Joab, & viri, qui
erant cum eo, & in ipso crepusculo perve-
nerunt in Hebron.

CAPUT III.

*Abner reprehensus ob concubinam iratus re-
gi Isboseth fœdus init cum David, & redu-
cta Michol, dum congregaret Israelitas ad
David, occiditur a Joab; cui David iratus
amare deflet Abner.*

1 FActa est ergo longa concertatio inter A
domum Saul, & inter domum David:
David proficiscens, & semper seipso robu-
stior, domus autem Saul decrescens quotidie.
2 * Natique sunt filii David in Hebron: *1. Par. 3. a. 1.
fuitque primogenitus ejus Amnon de Achi-
noam Jezrahelitide.
3 Et post eum Cheleab de Abigail uxore
Nabal Carmeli: porro tertius Absalom filius
Maacha filiæ Tholmai regis Gessur.
4 Quartus autem Adonias, filius Haggith:
& quintus Saphathia, filius Abital.
5 Sextus quoque Jethraam de Egla uxore
David. Hi nati sunt David in Hebron.
6 Cum ergo esset prælium inter domum
Saul, & domum David, Abner filius Ner B
regebat domum Saul.
7 Fuerat autem Sauli concubina nomine Res-
pha, filia Aia. Dixitque Isboseth ad Abner:
8 Quare ingressus es ad concubinam patris
mei? Qui iratus nimis propter verba Isbo-
seth, ait: Numquid caput canis ego sum
adversum Judam hodie, qui fecerim miseri-
cordiam super domum Saul patris tui, & su-
per fratres & proximos ejus, & non tradidi
te in manus David: & tu requisisti in me,
quod argueres pro muliere hodie?
9 Hæc faciat Deus Abner, & hæc addat
ei, nisi quomodo juravit Dominus David,
sic faciam cum eo,
10 Ut transferatur regnum de domo Saul,
& elevetur thronus David super Israel, &
super Judam a Dan usque Bersabee.
11 Et non potuit respondere ei quidquam,
quia metuebat illum.
12 Misit ergo Abner nuntios ad David pro
se, dicentes: Cujus est terra? Et ut loque-
rentur: Fac mecum amicitias, & erit manus mea
tecum, & reducam ad te universum Israel.
13 Qui ait: Optime: ego faciam tecum amici-
tias: sed unam rem peto a te, dicens: Non vi-
debis faciem meam, antequam adduxeris Mi-
chol filiam Saul: & sic venies, & videbis me. C
14 Misit autem David nuntios ad Isboseth *1. Reg. 18. g. 27.
filium Saul, dicens: * Redde uxorem meam
Michol, quam despondi mihi centum præpu-
tiis Philisthiim.
15 Misit ergo Isboseth, & tulit eam a viro
suo Phaltiel, filio Lais.
16 Sequebaturque eam vir suus, plorans us-
que Bahurim: & dixit ad eum Abner: Va-
de, & revertere. Qui reversus est.
17 Sermonem quoque intulit Abner ad senio-

res Iſrael, dicens: Tam heri, quam nudiuſtertius quærebatis David, ut regnaret ſuper vos.

18 Nunc ergo facite: quoniam Dñs locutus eſt ad David, dicens: In manu ſervi mei David ſalvabo populum meum Iſrael de manu Philiſthiim, & omnium inimicorum ejus.

D 19 Locutus eſt autem Abner etiam ad Beniamin. Et abiit, ut loqueretur ad David in Hebron, omnia quæ placuerant Iſraeli, & univerſo Beniamin.

20 Venitque ad David in Hebron cum viginti viris: & fecit David Abner, & viris ejus, qui venerant cum eo, convivium.

21 Et dixit Abner ad David: Surgam, ut congregem ad te dominum meum regem omnem Iſrael, & ineam tecum fœdus, & imperes omnibus, ſicut deſiderat anima tua. Cùm ergo deduxiſſet David Abner, & ille iſſet in pace,

22 Statim pueri David & Joab venerunt, cæſis latronibus, cum præda magna nimis: Abner autem non erat cum David in Hebron, quia jam dimiſerat eum, & profectus fuerat in pace.

23 Et Joab, & omnis exercitus, qui erat cum eo, poſtea venerunt. Nuntiatum eſt itaque Joab a narrantibus: Venit Abner filius Ner ad regem, & dimiſit eum, & abiit in pace.

E 24 Et ingreſſus eſt Joab ad regem, & ait: Quid feciſti? Ecce venit Abner ad te; quare dimiſiſti eum, & abiit, & receſſit?

25 Ignoras Abner filium Ner, quoniam ad hoc venit ad te, ut deciperet te, & sciret exitum tuum, & introitum tuum, & noſſet omnia, quæ agis?

26 Egreſſus itaque Joab a David miſit nuntios poſt Abner, & reduxit eum a ciſterna Sira, ignorante David.

*3.Reg. 2. a. 5. 27 Cumque rediiſſet * Abner in Hebron, ſeorſum adduxit eum Joab ad medium portæ, ut loqueretur ei in dolo: & percuſſit illum ibi in inguine, & mortuus eſt in ultionem ſanguinis Aſael fratris ejus.

28 Quod cum audiſſet David rem jam geſtam, ait: Mundus ego ſum, & regnum meum apud Dominum uſque in ſempiternum, a ſanguine Abner filii Ner;

F 29 Et veniat ſuper caput Joab, & ſuper omnem domum patris ejus: nec deficiat de domo Joab fluxum ſeminis ſuſtinens, & leproſus, & tenens fuſum, & cadens gladio, & indigens pane.

30 Igitur Joab & Abiſai frater ejus interfecerunt Abner, eo quod occidiſſet Aſael fratrem eorum in Gabaon, in prælio.

31 Dixit autem David ad Joab, & ad omnem populum, qui erat cum eo: Scindite veſtimenta veſtra, & accingimini ſaccis, & plangite ante exequias Abner. Porro rex David ſequebatur feretrum.

32 Cumq; ſepeliſſent Abner in Hebron, levavit rex David vocem ſuam, & flevit ſuper tumulum Abner: flevit autem & omnis populus.

33 Plangenſque rex & lugens Abner, ait: Nequaquam ut mori ſolent ignavi, mortuus eſt Abner.

34 Manus tuæ ligatæ non ſunt, & pedes tui non ſunt compedibus aggravati: ſed ſicut ſolent cadere coram filiis iniquitatis, ſic corruiſti. Congeminanſque omnis populus flevit ſuper eum.

G 35 Cumque veniſſet univerſa multitudo cibum capere cum David, clara adhuc die juravit David, dicens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, ſi ante occaſum ſolis guſtavero panem, vel aliud quidquam.

36 Omniſque populus audivit, & placuerunt eis cuncta, quæ fecit rex in conſpectu totius populi.

37 Et cognovit omne vulgus, & univerſus Iſrael in die illa, quoniam non actum fuiſſet a rege, ut occideretur Abner filius Ner.

38 Dixit quoque rex ad ſervos ſuos: Num ignoratis, quoniam princeps & maximus cecidit hodie in Iſrael?

39 Ego autem adhuc delicatus, & unctus rex: porro viri iſti filii Sarviæ duri ſunt mihi. Retribuat Dominus facienti malum juxta malitiam ſuam.

CAPUT IV.

Baana & Rechab militum præfecti caput Isboſeth, quem dormientem occiderant, ad David attulerunt, quos pro mercede juſſit interimi.

1 AUdivit autem Isboſeth filius Saul, quod cecidiſſet Abner in Hebron, & diſſolutæ ſunt manus ejus, omniſque Iſrael perturbatus eſt. A

2 Duo autem viri principes latronum erant filio Saul, nomen uni Baana, & nomen alteri Rechab, filii Remmon Berothitæ de filiis Beniamin: ſiquidem & Beroth reputata eſt in Beniamin.

3 Et fugerunt Berothitæ in Gethaim, fueruntque ibi advenæ uſque ad tempus illud.

4 Erat autem Jonathæ filio Saul filius debilis pedibus; quinquennis enim fuit, quando venit nuntius de Saul, & Jonatha ex Jezrahel. Tollens itaque eum nutrix ſua fugit: cumque feſtinaret, ut fugeret, cecidit, & claudus effectus eſt: habuitque vocabulum Miphiboſeth. B

5 Venientes igitur filii Remmon Berothitæ, Rechab & Baana, ingreſſi ſunt fervente die domum Isboſeth, qui dormiebat ſuper ſtratum ſuum meridie. Et oſtiaria domus purgans triticum obdormivit.

6 Ingreſſi ſunt autem domum latenter aſſumentes ſpicas tritici, & percuſſerunt eum in inguine Rechab & Baana frater ejus, & fugerunt.

7 Cum autem ingreſſi fuiſſent domum, ille dormiebat ſuper lectum ſuum in conclavi, & percutientes interfecerunt eum: ſublatoque capite ejus, abierunt per viam deſerti tota nocte, C

8 Et attulerunt caput Isboſeth ad David in Hebron: dixeruntque ad regem: Ecce caput Isboſeth filii Saul inimici tui, qui quærebat animam tuam: & dedit Dñs domino meo regi ultionem hodie de Saul, & de ſemine ejus.

9 Reſpondens autem David Rechab, & Baana fratri ejus filiis Remmon Berothitæ, dixit ad eos: Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni anguſtia,

10 * Quoniam eum, qui annuntiaverat mihi, & dixerat: Mortuus eſt Saul: qui putabat ſe proſpera nuntiare, tenui, & occidi eum in Siceleg, cui oportebat mercedem dare pro nuntio. D * Sup. 1. c. 14.

11 Quanto magis nunc, cum homines impii interfecerunt virum innoxium in domo ſua, ſuper lectum ſuum, non quæram ſanguinem ejus de manu veſtra, & auferam vos de terra?

12 Præcepit itaque David pueris ſuis, & interfecerunt eos, præcidenteſque manus & pedes eorum, ſuſpenderunt eos ſuper piſcinam in Hebron: caput autem Isboſeth tulerunt, & ſepelierunt in ſepulchro Abner in Hebron.

CAPUT V.

David unctus ſuper totum Iſrael, pulſis Jebuſæis arcem Sion cepit; ubi extructa domo habitavit, alias ſuperinducens uxores, filioſque procreans, & Philiſthæos bis proſternens.

1 ET venerunt univerſæ tribus Iſrael ad David in Hebron dicentes: * Ecce nos os tuum, & caro tua ſumus. A *1.Par. 11. a.1.

2 Sed & heri, & nudiuſtertius, cum eſſet Saul rex ſuper nos, tu eras educens & reducens Iſrael. Dixit autem Dominus ad te: Tu paſces populum meum Iſrael, & tu eris dux ſuper Iſrael.

3 Venerunt quoque & ſeniores Iſrael ad regem in Hebron, & percuſſit cum eis rex David fœdus in Hebron coram Domino: * unxeruntque David in regem ſuper Iſrael. * Sup. 2. a. 4.

4 Filius triginta annorum erat David, cum regnare cœpiſſet, * & quadraginta annis regnavit. * 3. Reg. 2. b. 11.

5 In Hebron regnavit ſuper Judam ſeptem annis, & ſex menſibus: in Jeruſalem autem regnavit triginta tribus annis ſuper omnem Iſrael & Judam.

6 Et abiit rex, & omnes viri, qui erant cum eo, in Jeruſalem ad Jebuſæum habitatorem

rem terræ: dictumque est David ab eis: Non
ingredieris huc, nisi abstuleris cæcos & clau-
B dos, dicentes: Non ingredietur David huc.
7 Cepit autem David arcem Sion: hæc est
civitas David.
8 Proposuerat enim David in die illa præ-
mium, qui percussisset Jebusæum, & teti-
gisset domatum fistulas, & abstulisset cæcos
& claudos odientes animam David. Idcirco
dicitur in proverbio: Cæcus & claudus non
intrabunt in templum.
*1.Par. 9 Habitavit * autem David in arce, &
11.b.7. vocavit eam, Civitatem David: & ædifica-
8. vit per gyrum a Mello, & intrinsecus.
10 Et ingrediebatur proficiens atque succre-
scens, & Dñs Deus exercituum erat cum eo.
*1.Par. 11 * Misit quoque Hiram rex Tyri nun-
14.a.1. tios ad David, & ligna cedrina, & artifices
C lignorum, artificesque lapidum ad parietes:
& ædificaverunt domum David.
12 Et cognovit David, quoniam confir-
masset eum Dominus regem super Israel, &
quoniam exaltasset regnum ejus super po-
pulum suum Israel.
1.Par. 13 Accepit ergo David adhuc concubinas,&
3.a.1. uxores de Jerusalem, postquam venerat de He-
& 2. bron: natique sunt David & alii filii, & filiæ.
14 Et hæc nomina eorum, qui nati sunt ei
in Jerusalem: Samua, & Sobab, & Nathan,
& Salomon,
15 Et Jebahar, & Elisua, & Nepheg,
16 Et Japhia, & Elisama, & Elioda, &
Eliphaleth.
17 Audierunt ergo Philisthiim, quod unxis-
sent David in regem super Israel: & ascenderunt
universi, ut quærerent David. Quod cum
audisset David, descendit in præsidium.
*1.Par. 18 * Philisthiim autem venientes diffusi
14.b.9. sunt in Valle Raphaim.
19 Et consuluit David Dominum dicens: Si
ascendam ad Philisthiim? & si dabis eos in ma-
nu mea? Et dixit Dominus ad David: Ascende,
quia tradens dabo Philisthiim in manu tua.
D 20 * Venit ergo David in Baal Pharasim,
* Isai. & percussit eos ibi, & dixit: * Divisit Do-
28.c.21. minus inimicos meos coram me, sicut divi-
*1.Par. duntur aquæ. Propterea vocatum est nomen
14.c.11. loci illius, Baal Pharasim.
*1.Par. 21 * Et reliquerunt ibi sculptilia sua: quæ
14.d. tulit David, & viri ejus.
12. 22 Et addiderunt adhuc Philisthiim, ut ascen-
derent, & diffusi sunt in Valle Raphaim.
23 Consuluit autem David Dominum: Si a-
scendam contra Philisthæos, & tradas eos in
manus meas? Qui respondit: Non ascendas
contra eos, sed gyra post tergum eorum, &
venies ad eos ex adverso pyrorum.
24 Et cum audieris sonitum gradientis in
cacumine pyrorum, tunc inibis prælium:
quia tunc egredietur Dominus ante faciem
tuam, ut percutiat castra Philisthiim.
25 Fecit itaque David, sicut præceperat
ei Dominus, & percussit Philisthiim de Ga-
baa usque dum venias Gezer.

CAPUT VI.

Reducente David arcam a domo Abinadab, Oza a Domino occisus est, quod illam attigisset: quare eam in domo Obededom reliquit: postmodum vero in Jerusalem reducens, & ante eam ludens, a Michol uxore ridetur: in cujus rei pœnam numquam illa deinceps peperit.

A 1 CОngregavit autem rursum David o-
mnes electos ex Israel triginta millia.
*1.Par. 2 * Surrexitque David, & abiit, & uni-
13.b.5. versus populus, qui erat cum eo de viris
Juda, ut adducerent arcam Dei, super quam
invocatum est nomen Domini exercituum
sedentis in cherubim super eam.
3 Et imposuerunt arcam Dei super plau-
strum novum: tuleruntque eam de domo Abi-
nadab, qui erat in Gabaa. Oza autem, & Ahio
filii Abinadab minabant plaustrum novum.
*1.Reg. 4 * Cumque tulissent eam de domo Abi-
a.7.1. nadab, qui erat in Gabaa custodiens arcam
Dei, Ahio præcedebat arcam.
5 David autem, & omnis Israel ludebant
coram Domino in omnibus lignis fabrefa-
ctis, & citharis, & lyris, & tympanis, &
sistris, & cymbalis.
6 Postquam autem venerunt ad Aream
Nachon, extendit Oza manum ad arcam
Dei, & tenuit eam, quoniam calcitrabant
boves, & declinaverunt eam. B
7 Iratusque est indignatione Dominus con-
tra Ozam, & percussit eum super temeritate:
qui mortuus est ibi juxta arcam Dei.
8 * Contristatus est autem David, eo quod *1.Par.
percussisset Dominus Ozam, & vocatum est 13.b.
nomen loci illius, Percussio Ozæ, usque in 11.
diem hanc.
9 Et extimuit David Dñm in die illa, dicens:
Quomodo ingredietur ad me arca Domini?
10 Et noluit divertere ad se arcam Domi-
ni in civitatem David, sed divertit eam in
domum Obededom Gethæi.
11 Et habitavit arca Domini in domo Obede-
dom Gethæi tribus mensibus: & benedixit Do-
minus Obededom, & omnem domum ejus.
12 * Nuntiatumque est regi David, quod be- *1.Par.
nedixisset Dominus Obededon, & omnia ejus, 15.d.
propter arcam Dei. Abiit ergo David, & ad- 25.
duxit arcam Dei de domo Obededom in ci-
vitatem David cum gaudio: & erant cum
David septem chori, & victima vituli.
13 * Cumque transcendissent, qui porta- *1.Par.
bant arcam Domini sex passus, immolabat 15.d.
bovem & arietem, 26.
14 Et David saltabat totis viribus ante Dñm. C
Porro David erat accinctus ephod lineo.
15 Et David & omnis domus Israel du-
cebant arcam testamenti Domini in jubilo,
& in clangore buccinæ.
16 Cumque intrasset arca Domini in civi-
tatem David, Michol filia Saul prospiciens
per fenestram vidit regem David subsilien-
tem, atque saltantem coram Domino: &
despexit eum in corde suo.
17 Et introduxerunt arcam Domini, & impo-
suerunt eam in loco suo, in medio tabernaculi,
quod tetenderat ei David: & obtulit David
holocausta, & pacifica coram Domino.
18 Cumque complesset offerens holocau-
sta, & pacifica, benedixit populo in nomine
Domini exercituum.
19 Et partitus est universæ multitudini Israel, D
tam viro, quam mulieri, singulis collyridam
panis unam, & assaturam bubulæ carnis unam,
& similam frixam oleo: & abiit omnis popu-
lus, unusquisque in domum suam.
20 Reversusque est David, ut benediceret
domui suæ: & egressa Michol filia Saul in
occursum David, ait: Quam gloriosus fuit
hodie rex Israel, discooperiens se ante an-
cillas servorum suorum, & nudatus est,
quasi si nudetur unus de scurris.
21 Dixitque David ad Michol: Ante Dñm,
qui elegit me potius quam patrem tuum, &
quam omnem domum ejus, & præcepit mihi,
ut essem dux super populum Domini in Israel,
22 Et ludam, & vilior fiam, plus quam
factus sum: & ero humilis in oculis meis:
& cum ancillis, de quibus locuta es, glorio-
sior apparebo.
23 Igitur Michol filiæ Saul non est natus
filius usque in diem mortis suæ.

CAPUT VII.

David proponens ædificare domum Domino, a Nathan propheta primum collaudatur, postmodum jubente Domino prohibetur: sed filius ei promittitur illam ædificaturus: unde Domino gratias agit.

1 FActum est autem cum sedisset rex in do- A
mo sua, & Dominus dedisset ei requiem
undique ab universis inimicis suis,
2 Dixit ad Nathan prophetam: * Vides- *1.Par.
ne, quod ego habitem in domo cedrina, & ar- 17.a.1.
ca Dei posita sit in medio pellium?
3 Dixitque Nathan ad regem: Omne quod est
in corde tuo, vade, fac, quia Dñs tecum est.
4 Factum est autem in illa nocte, & ecce
sermo Domini ad Nathan, dicens:
5 Vade, & loquere ad servum meum Da-

vid:

vid: Hæc dicit Dominus: Numquid tu ædi-
ficabis mihi domum ad habitandum?
6 Neque enim habitavi in domo ex die illa,
qua eduxi filios Iſrael de terra Ægypti, uſ-
que in diem hanc: ſed ambulabam in taber-
naculo, & in tentorio.
B 7 Per cuncta loca, quæ tranſivi cum omni-
bus filiis Iſrael, numquid loquens locutus ſum
ad unam de tribubus Iſrael, cui præcepi, ut
paſceret populum meum Iſrael, dicens: Qua-
re non ædificaſtis mihi domum cedrinam?
8 Et nunc hæc dices ſervo meo David:
*1.Reg. Hæc dicit Dominus exercituum: * Ego tuli
16.c.13. te de paſcuis ſequentem greges, ut eſſes dux
Pſ. 77. ſuper populum meum Iſrael:
g. 70. 9 Et fui tecum in omnibus, ubicumque am-
bulaſti, & interfeci univerſos inimicos tuos
a facie tua, fecique tibi nomen grande, jux-
ta nomen magnorum, qui ſunt in terra.
10 Et ponam locum populo meo Iſrael, &
plantabo eum, & habitabit ſub eo, & non
turbabitur amplius: nec addent filii iniqui-
tatis, ut affligant eum ſicut prius,
11 Ex die qua conſtitui judices ſuper popu-
lum meum Iſrael: & requiem dabo tibi ab
omnibus inimicis tuis; prædicitque tibi Do-
minus, quod domum faciat tibi Dominus.
*3.Reg. 12 * Cumque completi fuerint dies tui, &
8. b.19. dormieris cum patribus tuis, ſuſcitabo ſe-
men tuum poſt te, quod egredietur de utero
tuo, & firmabo regnum ejus.
*3.Reg. 13 * Ipſe ædificabit domum nomini meo,
5. a. 6. & ſtabiliam thronum regni ejus uſque in
ſempiternum.
*1.Par. 14 * Ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi
22.b.10. in filium; qui ſi inique aliquid geſſerit, ar-
Heb. 1. guam eum in virga virorum, & in plagis
h. 5. filiorum hominum.
*Pſ.88. 15 * Miſericordiam autem meam non au-
a. 4. c. feram ab eo, ſicut abſtuli a Saul, quem
33. 37. amovi a facie mea.
C 16 Et fidelis erit domus tua, & regnum
tuum uſque in æternum ante faciem tuam,
*Heb.1. & * thronus tuus erit firmus jugiter.
c. 5. 8. 17 Secundum omnia verba hæc, & juxta
univerſam viſionem iſtam, ſic locutus eſt
Nathan ad David.
18 Ingreſſus eſt autem rex David, & ſedit
coram Domino, & dixit: Quis ego ſum,
Domine Deus, & quæ domus mea, quia ad-
duxiſti me hucuſque?
19 Sed & hoc parum viſum eſt in conſpe-
ctu tuo, Domine Deus, niſi loquereris e-
tiam de domo ſervi tui in longinquum; iſta
eſt enim lex Adam, Domine Deus.
20 Quid ergo addere poterit adhuc David,
ut loquatur ad te? tu enim ſcis ſervum tuum,
Domine Deus.
21 Propter verbum tuum, & ſecundum cor
tuum feciſti omnia magnalia hæc, ita ut
notum faceres ſervo tuo.
22 Idcirco magnificatus es, Domine Deus,
quia non eſt ſimilis tui, neque eſt Deus extra
te in omnibus, quæ audivimus auribus noſtris.
D 23 Quæ eſt autem, ut populus tuus Iſrael,
gens in terra, propter quam ivit Deus, ut redi-
meret eam ſibi in populum, & poneret ſibi no-
men, faceretque eis magnalia & horribilia ſu-
per terram a facie populi tui, quem redemiſti
tibi ex Ægypto, gentem, & deum ejus?
24 Firmaſti enim tibi populum tuum Iſrael
in populum ſempiternum: & tu, Domine
Deus, factus es eis in Deum.
25 Nunc ergo, Dñe Deus, verbũ, quod locutus
es ſuper ſervum tuum, & ſuper domum ejus,
ſuſcita in ſempiternum: & fac ſicut locutus es,
26 Ut magnificetur nomen tuum uſque in
ſempiternum, atque dicatur: Dominus exer-
cituum Deus ſuper Iſrael. Et domus ſervi
tui David erit ſtabilita coram Domino:
27 Quia tu, Domine exercituum Deus Iſ-
rael, revelaſti aurem ſervi tui, dicens: Do-
mum ædificabo tibi: propterea invenit ſervus
tuus cor ſuum, ut oraret te oratione hac.
28 Nunc ergo, Domine Deus, tu es Deus,
& verba tua erunt vera; locutus es enim
ad ſervum tuum bona hæc.
29 Incipe ergo, & benedic domui ſervi tui,
ut ſit in ſempiternum coram te: quia tu, Do-
mine Deus, locutus es, & benedictione tua be-
nedicetur domus ſervi tui in ſempiternum.

CAPUT VIII.

*Victoriæ variæ David, qui multos fecit tribu-
tarios, quibus ſolebant Iſraelitæ pendere tribu-
ta: congratulatio Thou regis Emath de rege A-
darezer devicto, a quo multa ſpolia David
abſtulit: officiarii, quos habebat David, recen-
ſentur.*

1 FActum eſt autem poſt hæc, percuſſit Da- A
vid Philiſthiim, & humiliavit eos, * & *1.Par
tulit David frenũ tributi de manu Philiſthiim. 18. a.1.
2 Et percuſſit Moab, & menſus eſt eos fu-
niculo, coæquans terræ. Menſus eſt autem
duos funiculos, unum ad occidendum, &
unum ad vivificandum: factuſque eſt Moab
David ſerviens ſub tributo.
3 Et percuſſit David Adarezer filium Ro-
hob regem Soba, quando profectus eſt, ut *1.Par.
dominaretur ſuper flumen * Euphraten. 18. b.3.
4 Et captis David ex parte ejus mille ſe- B
pringentis equitibus, & viginti millibus pe-
ditum, ſubnervavit omnes jugales curruum:
dereliquit autem ex eis centum currus.
5 Venit quoq; Syria Damaſci, ut præſidium
ferret Adarezer regi Soba: & percuſſit Da-
vid de Syria viginti duo millia virorum.
6 Et poſuit David præſidium in Syria Da-
maſci: factaque eſt Syria David ſerviens ſub
tributo: ſervavitque Dominus David in o-
mnibus, ad quæcumque profectus eſt.
7 Et tulit David arma aurea, quæ habebant
ſervi Adarezer, & detulit ea in Jeruſalem.
8 Et de Bete & de Beroth, civitatibus Ada-
rezer, tulit rex David æs multum nimis.
9 Audivit autem Thou rex Emath, quod
percuſſiſſet David omne robur Adarezer:
10 Et miſit Thou Joram filium ſuum ad re- C
gem David, ut ſalutaret eum congratulans, &
gratias ageret, eo quod expugnaſſet Adarezer,
& percuſſiſſet eum. Hoſtis quippe erat Thou
Adarezer, & in manu ejus erant vaſa aurea,
& vaſa argentea, & vaſa ærea:
11 Quæ & ipſa ſanctificavit rex David Do-
mino cum argento & auro, quæ ſanctificaverat
de univerſis gentibus, quas ſubegerat,
12 De Syria, & Moab, & filiis Ammon,
& Philiſthiim, & Amalec, & de manubiis
Adarezer filii Rohob regis Soba.
13 Fecit quoque ſibi David nomen, cum
reverteretur capta Syria in Valle Salinarum,
cæſis decem & octo millibus:
14 Et poſuit in Idumæa cuſtodes, ſtatuitque D
præſidium: & facta eſt univerſa Idumæa
ſerviens David, & ſervavit Dominus David in
omnibus, ad quæcumque profectus eſt.
15 Et regnavit David ſuper omnem Iſrael:
Faciebat quoque David judicium & juſti-
tiam omni populo ſuo.
15 Joab autem filius Saruiæ erat ſuper ex-
ercitum: porro Joſaphat filius Ahilud erat
a commentariis:
17 Et Sadoc filius Achitob, & Achimelech
filius Abiathar erant ſacerdotes, & Saraias
ſcriba.
18 Banaias autem filius Joiadæ ſuper Cerethi
& Phelethi: filii autem David ſacerdotes erant.

CAPUT IX.

*Quantum pietatis exhibuerit David Miphibo-
ſeth filio Jonathæ claudo, redditis omnibus a-
gris Saul, quos colebat Siba cum filiis ac ſervis
ſuis, Miphiboſeth ad menſam David recepto.*

1 ET dixit David: Putaſne eſt aliquis, qui A
remanſerit de domo Saul, ut faciam
cum eo miſericordiam propter Jonathan?
2 Erat autem de domo Saul ſervus nomine Si-
ba: quem cum vocaſſet rex ad ſe, dixit ei: Tune
es Siba? Et ille reſpondit: Ego ſum ſervus tuus.
3 Et ait rex: Numquid ſupereſt aliquis de
domo Saul, ut faciam cum eo miſericor-
diam Dei? Dixitque Siba regi: Supereſt fi-
lius Jonathæ debilis pedibus.

B 4 Ubi, inquit, est? Et Siba ad regem, Ecce, ait,
in domo est Machir filii Ammiel in Lodabar.
5 Misit ergo rex David, & tulit eum de domo Machir filii Ammiel de Lodabar.
6 Cum autem venisset Miphiboseth filius Jonathæ filii Saul ad David, corruit in faciem
suam, & adoravit. Dixitque David: Miphiboseth? Qui respondit: Adsum servus tuus.
7 Et ait ei David: Ne timeas, quia faciens
faciam in te misericordiam propter Jonathan
patrem tuum, & restituam tibi omnes agros
Saul patris tui, & tu comedes panem in mensa mea semper.
C 8 Qui adorans eum, dixit: Quis ego sum
servus tuus, quoniam respexisti super canem
mortuum similem mei?
9 Vocavit itaque rex Sibam puerum Saul, &
dixit ei: Omnia quæcumque fuerunt Saul, &
universam domum ejus dedi filio domini tui.
10 Operare igitur ei terram tu, & filii tui, & servi tui: & inferes filio domini tui cibos, ut alatur.
Miphiboseth autem filius domini tui comedet
semper panem super mensam meam. Erant autem Sibæ quindecim filii, & viginti servi.
D 11 Dixitque Siba ad regem: Sicut jussisti,
domine mi rex, servo tuo, sic faciet servus
tuus: & Miphiboseth comedet super mensam
meam, quasi unus de filiis regis.
12 Habebat autem Miphiboseth filium parvulum nomine Micha: omnis vero cognatio
domus Sibæ serviebat Miphiboseth.
13 Porro Miphiboseth habitabat in Jerusalem, quia de mensa regis jugiter vescebatur: & erat claudus utroque pede.

CAPUT X.

Hanon rex Ammonitarum, post illatam legatis David injuriam, quos ad consolandum de patris morte miserat, contractis quinque regum Syriæ copiis adversus Davidem, ab eo profligatur semel ac iterum.

A 1 Factum est autem post hæc, ut moreretur rex filiorum Ammon, & regnavit
Hanon filius ejus pro eo.
*1.Par. 19.a.2. 2 Dixitque David: * Faciam misericordiam cum Hanon filio Naas, sicut fecit pater ejus mecum misericordiam. Misit ergo
David, consolans eum per servos suos super
patris interitu. Cum autem venissent servi
David in terram filiorum Ammon,
3 Dixerunt principes filiorum Ammon ad
Hanon dominum suum: Putas, quod propter
honorem patris tui miserit David ad te consolatores, & non ideo ut investigaret, & exploraret civitatem, & everteret eam, misit
David servos suos ad te?
4 Tulit itaq; Hanon servos David, rasitq;
dimidiam partem barbæ eorum, & præscidit vestes eorum medias usq; ad nates, & dimisit eos.
B 5 Quod cum nuntiatum esset David, misit
in occursum eorum; erant enim viri confusi
turpiter valde. Et mandavit eis David: Manete in Jericho, donec crescat barba vestra,
& tunc revertimini.
6 Videntes autem filii Ammon, quod injuriam fecissent David, miserunt, & conduxerunt mercede Syrum Rohob, & Syrum Soba
viginti millia peditum, & a rege Maacha mille viros, & ab Istob duodecim millia virorum.
7 Quod cum audisset David, misit Joab &
omnem exercitum bellatorum.
8 Egressi sunt ergo filii Ammon, & direxerunt aciem ante ipsum introitum portæ:
Syrus autem Soba, & Rohob, & Istob, &
Maacha seorsum erant in campo.
9 Videns igitur Joab, quod præparatum
esset adversum se prælium, & ex adverso, &
post tergum, elegit ex omnibus electis Israel,
& instruxit aciem contra Syrum:
C 10 Reliquam autem partem populi tradidit
Abisai fratri suo, qui direxit aciem adversus filios Ammon.
11 Et ait Joab: Si prævaluerint adversum
me Syri, eris mihi in adjutorium: si autem
filii Ammon prævaluerint adversum te, auxiliabor tibi.
12 Esto vir fortis, & pugnemus pro populo
nostro, & civitate Dei nostri. Dominus autem
faciet quod bonum est in conspectu suo.
13 Iniit itaque Joab, & populus, qui erat
cum eo, certamen contra Syros: qui statim
fugerunt a facie ejus.
14 Filii autem Ammon videntes, quia fugissent Syri, fugerunt & ipsi a facie Abisai, &
ingressi sunt civitatem: reversusque est Joab
a filiis Ammon, & venit Jerusalem.
15 Videntes igitur Syri, quoniam corruissent D
coram Israel, congregati sunt pariter.
16 Misitque Adarezer, & eduxit Syros, qui
erant trans fluvium, & adduxit eorum exercitum: Sobach autem, magister militiæ Adarezer, erat princeps eorum.
17 Quod cum nuntiatum esset David, contraxit omnem Israelem, & transivit Jordanem,
venitq; in Helam: & direxerunt aciem Syri ex
adverso David, & pugnaverunt contra eum.
18 Fugeruntque Syri a facie Israel: & occidit
David de Syris septingentos currus, & quadraginta millia equitum: & Sobach principem
militiæ percussit, qui statim mortuus est.
19 Videntes autem universi reges, qui erant
in præsidio Adarezer, se victos esse ab Israel,
expaverunt, & fugerunt quinquaginta & octo
millia coram Israel. Et fecerunt pacem cum
Israel: & servierunt eis, timueruntque Syri
auxilium præbere ultra filiis Ammon.

CAPUT XI.

Dum Joab obsidet Rabbam civitatem Ammonitarum, David domi residens adulterio Bethsabee adjunxit, ad id celandum, homicidium viri illius Uriæ, acceptaque illa in uxorem, & nato ex ea filio, Dominum commovit ad iram.

1 Factum est autem, * vertente anno, eo A
tempore, quo solent reges ad bella procedere, misit David Joab, & servos suos cum *1.Par. 20.a.1.
eo, & universum Israel, & vastaverunt filios
Ammon, & obsederunt Rabba; David autem
remansit in Jerusalem.
2 Dum hæc agerentur, accidit, ut surgeret
David de strato suo post meridiem, & deambularet in solario domus regiæ: viditque mulierem se lavantem ex adverso super solarium
suum; erat autem mulier pulchra valde.
3 Misit ergo rex, & requisivit, quæ esset mulier. Nuntiatumque est ei, quod ipsa esset
Bethsabee filia Eliam, uxor Uriæ Hethæi.
4 Missis itaque David nuntiis, tulit eam: quæ
cum ingressa esset ad illum, dormivit cum ea: * *Lev. 15.c.18.
statimque sanctificata est ab immunditia sua,
5 Et reversa est in domum suam concepto fetu.
Mittensque nuntiavit David, & ait: Concepi.
6 Misit autem David ad Joab, dicens: Mitte ad me Uriam Hethæum. Misitque Joab
Uriam ad David.
7 Et venit Urias ad David. Quæsivitque B
David, quam recte ageret Joab, & populus, &
quomodo administraretur bellum.
8 Et dixit David ad Uriam: Vade in domum
tuam, & lava pedes tuos. Et egressus est Urias
de domo regis, secutusque est eum cibus regius.
9 Dormivit autem Urias ante portam domus regiæ cum aliis servis domini sui, &
non descendit ad domum suam.
10 Nuntiatumque est David a dicentibus:
Non ivit Urias in domum suam. Et ait David ad Uriam: Numquid non de via venisti?
quare non descendisti in domum tuam?
11 Et ait Urias ad David: Arca Dei, & Israel,
& Juda habitant in papilionibus, & dominus
meus Joab, & servi domini mei super faciem
terræ manent: & ego ingrediar domum meam,
ut comedam, & bibam, & dormiam cum uxore mea? per salutem tuam, & per salutem
animæ tuæ, non faciam rem hanc.
12 Ait ergo David ad Uriam: Mane hic C
etiam hodie, & cras dimittam te. Mansit
Urias in Jerusalem in die illa & altera:
13 Et vocavit eum David, ut comederet coram se, & biberet, & inebriavit eum: qui egressus
vespere dormivit in strato suo cum servis domini sui, & in domum suam non descendit.

14 Fa-

14 Factum est ergo mane, & scripsit Da-
vid epistolam ad Joab, misitque per manum
Uriæ,
15 Scribens in epistola: Ponite Uriam ex
adverso belli, ubi fortissimum est prælium,
& derelinquite eum, ut percussus intereat.
16 Igitur cum Joab obsideret urbem, posuit
Uriam in loco, ubi sciebat viros esse fortissimos.
17 Egressique viri de civitate bellabant ad-
versum Joab, & ceciderunt de populo servorum
David, & mortuus est etiam Urias Hethæus.
18 Misit itaque Joab, & nuntiavit David
omnia verba prælii:
19 Præcepitque nuntio, dicens: Cum com-
pleveris universos sermones belli ad regem,
20 Si eum videris indignari, & dixerit:
Quare accessistis ad murum, ut præliaremi-
ni? an ignorabatis, quod multa desuper ex
muro tela mittantur?
21 Quis percussit Abimelech filium Jero-
*Judic. baal? * nonne mulier misit super eum frag-
9.g.53. men molæ de muro, & interfecit eum in
Thebes? quare juxta murum accessistis? di-
ces: Etiam servus tuus Urias Hethæus occubuit.
D 22 Abiit ergo nuntius, & venit, & narra-
vit David omnia, quæ ei præceperat Joab.
23 Et dixit nuntius ad David: Prævalue-
runt adversum nos viri, & egressi sunt ad
nos in agrum: nos autem facto impetu per-
secuti eos sumus usque ad portam civitatis.
24 Et direxerunt jacula sagittarii ad servos
tuos ex muro desuper: mortuique sunt de
servis regis, quin etiam servus tuus Urias
Hethæus mortuus est.
25 Et dixit David ad nuntium: Hæc dices
Joab: Non te frangat ista res. Varius enim
eventus est belli: nunc hunc, & nunc illum
consumit gladius; conforta bellatores tuos
adversus urbem, ut destruas eam, & exhor-
tare eos.
26 Audivit autem uxor Uriæ, quod mor-
tuus esset Urias vir suus, & planxit eum.
27 Transacto autem luctu, misit David, & in-
troduxit eam in domum suam, & facta est ei
uxor, peperitque ei filium: & displicuit ver-
bum hoc, quod fecerat David, coram Domino.

CAPUT XII.

*David sub parabola a Nathan proposita cor-
reptus, in seipsum tulit sententiam: unde Na-
than multa illi minatur incommoda: quibus
compuncto culpa condonatur, manente pœna:
& mortuo puero, nascitur Salomon: ac civitas
Rabbath cum magna ultione diruitur, accepto
diademate pretiosissimo regis ipsius. In Ammo-
nitas graviter advertitur.*

A 1 MIsit ergo Dominus Nathan ad David:
qui cum venisset ad eum, dixit ei:
Duo viri erant in civitate una, unus dives,
& alter pauper.
2 Dives habebat oves, & boves plurimos valde:
3 Pauper autem nihil habebat omnino, præ-
ter ovem unam parvulam, quam emerat &
nutrierat, & quæ creverat apud eum cum fi-
liis ejus simul, de pane illius comedens, &
de calice ejus bibens, & in sinu illius dor-
miens: eratque illi sicut filia.
4 Cum autem peregrinus quidam venisset ad
divitem, parcens ille sumere de ovibus, & de
bobus suis, ut exhiberet convivium peregrino
illi, qui venerat ad se, tulit ovem viri pauperis,
& præparavit cibos homini, qui venerat ad se.
B 5 Iratus autem indignatione David adver-
sus hominem illum nimis, dixit ad Nathan:
Vivit Dominus, quoniam filius mortis est
vir, qui fecit hoc.
*Exod. 6 * Ovem reddet in quadruplum, eo quod
22.a.1. fecerit verbum istud, & non pepercerit.
7 Dixit autem Nathan ad David: Tu es
ille vir. Hæc dicit Dominus Deus Israel:
Ego unxi te in regem super Israel, & ego
erui te de manu Saul,
8 Et dedi tibi domum domini tui, & uxo-
res domini tui in sinu tuo, dedique tibi do-
mum Israel & Juda: & si parva sunt ista,
adjiciam tibi multo majora.

9 Quare ergo contempsisti verbum Domini, C
ut faceres malum in conspectu meo? Uriam
Hethæum percussisti gladio, & uxorem illius
accepisti in uxorem tibi, & interfecisti eum
gladio filiorum Ammon.
10 Quam ob rem non recedet gladius de
domo tua usque in sempiternum, eo quod
despexeris me, & tuleris uxorem Uriæ He-
thæi, ut esset uxor tua.
11 Itaq; hæc dicit Dñs: Ecce ego suscitabo su-
per te malum de domo tua, & tollam uxores
tuas in oculis tuis, & * dabo proximo tuo, & * Inf.
dormiet cum uxoribus tuis in oculis Solis hujus. 16.d.21.
12 Tu enim fecisti abscondite: ego autem 22.
faciam verbum istud in conspectu omnis Is-
rael, & in conspectu Solis.
13 Et dixit David ad Nathan: Peccavi Dño.
Dixitque Nathan ad David: *Dominus quoque *Eccli.
transtulit peccatum tuum: non morieris. 47.b.13.
14 Verumtamen, quoniam blasphemare fe-
cisti inimicos Domini propter verbum hoc,
filius, qui natus est tibi, morte morietur.
15 Et reversus est Nathan in domum suam.
Percussit quoque Dominus parvulum, quem D
pepererat uxor Uriæ David, & desperatus est.
16 Deprecatusque est David Dominum pro
parvulo: & jejunavit David jejunio, & in-
gressus seorsum jacuit super terram.
17 Venerunt autem seniores domus ejus
cogentes eum, ut surgeret de terra: qui no-
luit, nec comedit cum eis cibum.
18 Accidit autem die septima, ut morere-
tur infans: timueruntque servi David nun-
tiare ei, quod mortuus esset parvulus. Di-
xerunt enim: Ecce cum parvulus adhuc vi-
veret, loquebamur ad eum, & non audiebat
vocem nostram: quanto magis si dixerimus,
Mortuus est puer, se affliget?
19 Cum ergo David vidisset servos suos mus- E
sitantes, intellexit, quod mortuus esset infan-
tulus: dixitque ad servos suos: Num mortuus
est puer? Qui responderunt ei: Mortuus est.
20 Surrexit ergo David de terra, & lotus
unctusque est: cumque mutasset vestem, in-
gressus est domum Domini, & adoravit: &
venit in domum suam, petivitque, ut po-
nerent ei panem, & comedit.
21 Dixerunt autem ei servi sui: Quis est
sermo, quem fecisti? Propter infantem, cum
adhuc viveret, jejunasti, & flebas: mortuo
autem puero, surrexisti, & comedisti panem.
22 Qui ait: Propter infantem, dum adhuc vive-
ret, jejunavi, & flevi; dicebam enim: Quis scit, F
si forte donet eum mihi Dñs, & vivat infans?
23 Nunc autem quia mortuus est, quare
jejunem? Numquid potero revocare eum am-
plius? ego vadam magis ad eum: ille vero
non revertetur ad me.
24 Et consolatus est David Bethsabee uxo-
rem suam, ingressusque ad eam dormivit cum
ea: quæ genuit filium, & vocavit nomen e-
jus Salomon: & Dominus dilexit eum.
25 Misitque in manu Nathan prophetæ, &
vocavit nomen ejus, Amabilis Domino, eo
quod diligeret eum Dominus.
26 * Igitur pugnabat Joab contra Rabbath fi- *1.Par.
liorum Ammon, & expugnabat urbem regiam. 20.a.1.
27 Misitque Joab nuntios ad David, dicens: G
Dimicavi adversum Rabbath, & capienda est
Urbs aquarum.
28 Nunc igitur congrega reliquam partem
populi, & obside civitatem, & cape eam:
ne, cum a me vastata fuerit urbs, nomini
meo adscribatur victoria.
29 Congregavit itaque David omnem po-
pulum, & profectus est adversum Rabbath:
cumque dimicasset, cepit eam.
30 Et tulit diadema regis eorum de capite
ejus, pondo auri talentum, habens gemmas
pretiosissimas, & impositum est super caput
David. Sed & prædam civitatis asportavit
multam valde.
31 Populum quoque ejus adducens serra-
vit, & circumegit super eos ferrata carpen-
ta: divisitque cultris, & traduxit in typo la-
terum: sic fecit universis civitatibus filiorum
Ammon. Et reversus est David, & omnis
exercitus in Jerusalem.

CAPUT XIII.

Absalom, propter incestum cum sorore Thamar, fratrem Amnon inter epulas occidit: iratoque patre, profugus ad regem Gessur, tribus annis ibi permansit.

A 1 FActum est autem post hæc, ut Absalom filii David sororem speciosissimam, vocabulo Thamar, adamaret Amnon filius David,

2 Et deperiret eam valde, ita ut propter amorem ejus ægrotaret: quia cum esset virgo, difficile ei videbatur, ut quippiam inhoneste ageret cum ea.

3 Erat autem Amnon amicus nomine Jonadab, filius Semmaa fratris David, vir prudens valde.

4 Qui dixit ad eum: Quare sic attenuaris macie, fili regis, per singulos dies? cur non indicas mihi? Dixitque ei Amnon: Thamar sororem fratris mei Absalom amo.

5 Cui respondit Jonadab: Cuba super lectum tuum, & languorem simula: cumque venerit pater tuus, ut visitet te, dic ei: Veniat, oro, Thamar soror mea, ut det mihi cibum, & faciat pulmentum, ut comedam de manu ejus.

B 6 Accubuit itaque Amnon, & quasi ægrotare cœpit. Cumque venisset rex ad visitandum eũ, ait Amnon ad regem: Veniat, obsecro, Thamar soror mea, ut faciat in oculis meis duas sorbitiunculas, & cibum capiam de manu ejus.

7 Misit ergo David ad Thamar domum, dicens: Veni in domum Amnon fratris tui, & fac ei pulmentum.

8 Venitque Thamar in domum Amnon fratris sui: ille autem jacebat. Quæ tollens farinam commiscuit, & liquefaciens, in oculis ejus coxit sorbitiunculas.

9 Tollensque quod coxerat, effudit, & posuit coram eo: & noluit comedere, dixitque Amnon: Ejicite universos a me. Cumque ejecissent omnes,

10 Dixit Amnon ad Thamar: Infer cibum in conclave, ut vescar de manu tua. Tulit ergo Thamar sorbitiunculas, quas fecerat, & intulit ad Amnon fratrem suum in conclave.

C 11 Cumque obtulisset ei cibum, apprehendit eam, & ait: Veni, cuba mecum, soror mea.

12 Quæ respondit ei: Noli frater mi, noli opprimere me; neque enim hoc fas est in Israel: noli facere stultitiam hanc.

13 Ego enim ferre non potero opprobrium meum, & tu eris quasi unus de insipientibus in Israel: quin potius loquere ad regem, & non negabit me tibi.

14 Noluit autem acquiescere precibus ejus, sed prævalens viribus oppressit eam, & cubavit cum ea.

15 Et exosam eam habuit Amnon odio magno nimis: ita ut majus esset odium, quo oderat eam, amore quo ante dilexerat. Dixitque ei Amnon: Surge, & vade.

16 Quæ respondit ei: Majus est hoc malum, quod nunc agis adversum me, quam quod ante fecisti expellens me. Et noluit audire eam:

D 17 Sed vocato puero, qui ministrabat ei, dixit: Ejice hanc a me foras, & claude ostium post eam.

18 Quæ induta erat talari tunica; hujuscemodi enim filiæ regis virgines vestibus utebantur. Ejecit itaque eam minister illius foras, clausitque fores post eam.

19 Quæ aspergens cinerem capiti suo, scissa talari tunica, impositisque manibus super caput suum, ibat ingrediens, & clamans.

20 Dixit autem ei Absalom frater suus: Numquid Amnon frater tuus concubuit tecum? sed nunc soror tace, frater tuus est: neque affligas cor tuum pro hac re. Mansit itaque Thamar contabescens in domo Absalom fratris sui.

21 Cum autem audisset rex David verba hæc, contristatus est valde, & noluit contristare spiritum Amnon filii sui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei.

E 22 Porro non est locutus Absalom ad Amnon nec malum, nec bonum; oderat enim Absalom Amnon, eo quod violasset Thamar sororem suam.

23 Factum est autem post tempus biennii, ut tonderentur oves Absalom in Baalhasor, quæ est juxta Ephraim: & vocavit Absalom omnes filios regis:

24 Venitque ad regem, & ait ad eum: Ecce tondentur oves servi tui: veniat, oro, rex cum servis suis ad servum suum.

25 Dixitque rex ad Absalom: Noli fili mi, noli rogare, ut veniamus omnes, & gravemus te. Cum autem cogeret eum, & noluisset ire, benedixit ei.

26 Et ait Absalom: Si non vis venire, veniat, obsecro, nobiscum saltem Amnon frater meus. Dixitque ad eum rex: Non est necesse, ut vadat tecum.

27 Coegit itaque Absalom eum, & dimisit cum eo Amnon, & universos filios regis. Feceratq; Absalom convivium quasi convivium regis.

F 28 Præceperat autem Absalom pueris suis, dicens: Observate, cum temulentus fuerit Amnon vino, & dixero vobis: Percutite eum, & interficite, nolite timere; ego enim sum, qui præcipio vobis; roboramini, & estote viri fortes.

29 Fecerunt ergo pueri Absalom adversum Amnon, sicut præceperat eis Absalom. Surgentesque omnes filii regis ascenderunt singuli mulas suas, & fugerunt.

30 Cumque adhuc pergerent in itinere; fama pervenit ad David, dicens: Percussit Absalom omnes filios regis, & non remansit ex eis saltem unus.

31 Surrexit itaq; rex, & scidit vestimenta sua: & cecidit super terram, & omnes servi illius, qui assistebant ei, sciderunt vestimenta sua.

32 Respondens autem Jonadab filius Semmaa fratris David, dixit: Ne æstimet dominus meus rex, quod omnes pueri filii regis occisi sint: Amnon solus mortuus est, quoniam in ore Absalom erat positus ex die, qua oppressit Thamar sororem ejus.

33 Nunc ergo ne ponat dominus meus rex super cor suum verbum istud, dicens: Omnes filii regis occisi sunt: quoniam Amnon solus mortuus est.

G 34 Fugit autem Absalom: & elevavit puer speculator oculos suos, & aspexit: & ecce populus multus veniebat per iter devium ex latere montis.

35 Dixit autem Jonadab ad regem: Ecce filii regis adsunt: juxta verbum servi tui, sic factum est.

36 Cumque cessasset loqui, apparuerunt & filii regis: & intrantes levaverunt vocem suam, & fleverunt: sed & rex, & omnes servi ejus fleverunt ploratu magno nimis.

37 Porro Absalom fugiens abiit ad Tholomai filium Ammiud regem Gessur. Luxit ergo David filium suum cunctis diebus.

38 Absalom autem cum fugisset, & venisset in Gessur, fuit ibi tribus annis.

39 Cessavitque rex David persequi Absalom, eo quod consolatus esset super Amnon interitu.

CAPUT XIV.

Absalom mulieris Thecuitæ solertia revocari curat Joab a Gessur in Jerusalem: de pulchritudine & filiis Absalom, qui biennio post reditum faciem patris non vidit, donec messem Joab incendi jussit.

A 1 INtelligens autem Joab filius Sarviæ, quod cor regis versum esset ad Absalom,

2 Misit Thecuam, & tulit inde mulierem sapientem, dixitque ad eam: Lugere te simula, & induere veste lugubri, & ne ungaris oleo, ut sis quasi mulier jam plurimo tempore lugens mortuum:

3 Et ingredieris ad regem, & loqueris ad eum sermones hujuscemodi. Posuit autem Joab verba in ore ejus.

4 Itaque cum ingressa fuisset mulier Thecuitis ad regem, cecidit coram eo super terram, & adoravit, & dixit: Serva me rex.

5 Et ait ad eam rex: Quid causæ habes? Quæ respondit: Heu, mulier vidua ego sum; mortuus est enim vir meus.

B 6 Et ancillæ tuæ erant duo filii: qui rixati sunt adversum se in agro, nullusque

erat, qui eos prohibere poſſet: & percuſſit
alter alterum, & interfecit eum.
7 Et ecce conſurgens univerſa cognatio
adverſum ancillam tuam, dicit: Trade eum,
qui percuſſit fratrem ſuum, ut occidamus eum
pro anima fratris ſui, quem interfecit, & de-
leamus hæredem; & quærunt extinguere ſcin-
tillam meam, quæ relicta eſt, ut non ſuper-
ſit viro meo nomen, & reliquiæ ſuper terram.
8 Et ait rex ad mulierem: Vade in domum
tuam, & ego jubebo pro te.
9 Dixitque mulier Thecuitis ad regem: In
me, domine mi rex, ſit iniquitas, & in do-
mum patris mei: rex autem & thronus ejus
ſit innocens.
C 10 Et ait rex: Qui contradixerit tibi, adduc
eum ad me, & ultra non addet, ut tangat te.
11 Quæ ait: Recordetur rex Dñi Dei ſui, ut
non multiplicentur proximi ſanguinis ad ulci-
ſcendum, & nequaquam interficiant filium
meum. Qui ait: Vivit Dominus, quia non
cadet de capillis filii tui ſuper terram.
12 Dixit ergo mulier: Loquatur ancilla
tua ad dominum meum regem verbum. Et ait:
Loquere.
13 Dixitque mulier: Quare cogitaſti hujuſ-
cemodi rem contra populum Dei, & locutus
eſt rex verbum iſtud, ut peccet, & non re-
ducat ejectum ſuum?
14 Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabi-
*1. Reg. 7. 6. Ezech. 18. 8. 32. & 33. c. 11. mur in terram, quæ non revertuntur: * nec
vult Deus perire animam, ſed retractat co-
gitans, ne penitus pereat qui abjectus eſt.
15 Nunc igitur veni, ut loquar ad dominum
meum regem verbum hoc, præſente populo.
Et dixit ancilla tua: Loquar ad regem, ſi quo
modo faciat rex verbum ancillæ ſuæ.
D 16 Et audivit rex, ut liberaret ancillam ſuam
de manu omnium, qui volebant de hæreditate
Dei delere me, & filium meum ſimul.
17 Dicat ergo ancilla tua, ut fiat verbum
*1. Reg. 29. 9. domini mei regis ſicut ſacrificium. * Sicut
enim Angelus Dei, ſic eſt dominus meus rex,
ut nec benedictione, nec maledictione mo-
veatur: unde & Dñs Deus tuus eſt tecum.
18 Et reſpondens rex, dixit ad mulierem: Ne
abſcondas a me verbum, quod te interrogo.
Dixitque ei mulier: Loquere, domine mi rex.
E 19 Et ait rex: Numquid manus Joab tecum
eſt in omnibus iſtis? Reſpondit mulier, & ait:
Per ſalutem animæ tuæ, domine mi rex, nec
ad ſiniſtram, nec ad dexteram eſt ex omnibus
his, quæ locutus eſt dominus meus rex; ſervus
enim tuus Joab, ipſe præcepit mihi, & ipſe
poſuit in os ancillæ tuæ omnia verba hæc.
20 Ut verterem figuram ſermonis hujus, ſervus
tuus Joab præcepit iſtud. Tu autem, domine mi
rex, ſapiens es, ſicut habet ſapientiam Ange-
lus Dei, ut intelligas omnia ſuper terram.
21 Et ait rex ad Joab: Ecce placatus feci
verbum tuum: vade ergo, & revoca puerum
Abſalom.
22 Cadenſque Joab ſuper faciem ſuam in
terram, adoravit, & benedixit regi: & dixit
Joab: Hodie intellexit ſervus tuus, quia in-
veni gratiam in oculis tuis, domine mi rex;
feciſti enim ſermonem ſervi tui.
F 23 Surrexit ergo Joab, & abiit in Geſſur,
& adduxit Abſalom in Jeruſalem.
24 Dixit autem rex: Revertatur in domum
ſuam, & faciem meam non videat. Rever-
ſus eſt itaque Abſalom in domum ſuam, &
faciem regis non vidit.
25 Porro ſicut Abſalom, vir non erat pul-
cher in omni Iſrael, & decorus nimis: a
veſtigio pedis uſque ad verticem non erat in
eo ulla macula.
26 Et quando tondebat capillum (ſemel
autem in anno tondebatur, quia gravabat
eum cæſaries) ponderabat capillos capitis
ſui ducentis ſiclis pondere publico.
27 Nati ſunt autem Abſalom filii tres, &
filia una nomine Thamar, elegantis formæ.
28 Manſitque Abſalom in Jeruſalem duobus
annis, & faciem regis non vidit.
29 Miſit itaq; ad Joab, ut mitteret eum ad re-
gem: qui noluit venire ad eum. Cumq; ſecun-
do miſiſſet, & ille noluiſſet venire ad eum,
30 Dixit ſervis ſuis: Scitis agrum Joab juxta G
agrum meum, habentem meſſem hordei: ite
igitur, & ſuccendite eum igni. Succenderunt
ergo ſervi Abſalom ſegetem igni. Et venien-
tes ſervi Joab, ſciſſis veſtibus ſuis, dixerunt:
Succenderunt ſervi Abſalom partem agri igni.
31 Surrexitque Joab, & venit ad Abſalom
in domum ejus, & dixit: Quare ſuccenderunt
ſervi tui ſegetem meam igni?
32 Et reſpondit Abſalom ad Joab: Miſi ad
te obſecrans, ut venires ad me, & mitterem
te ad regem, & diceres ei: Quare veni de Geſ-
ſur? melius mihi erat ibi eſſe. Obſecro ergo,
ut videam faciem regis: quod ſi memor eſt
iniquitatis meæ, interficiat me.
33 Ingreſſus itaq; Joab ad regem, nuntiavit
ei omnia: vocatuſque eſt Abſalom, & intravit
ad regem, & adoravit ſuper faciem terræ co-
ram eo; oſculatuſque eſt rex Abſalom.

CAPUT XV.

*Abſalom conciliato ſibi populi favore, adver-
ſus patrem conjurat in Hebron, quem pater
fugit, paucis cum Arca remiſſis, & inter a-
lios Chuſai remittitur diſſipaturus conſilium
Achitophel.*

1 IGitur poſt hæc fecit ſibi Abſalom cur- A
rus, & equites, & quinquaginta viros,
qui præcederent eum.
2 Et mane conſurgens Abſalom ſtabat juxta
introitum portæ, & omnem virum, qui ha-
bebat negotium, ut veniret ad regis judicium,
vocabat Abſalom ad ſe, & dicebat: De qua
civitate es tu? Qui reſpondens ajebat: Ex
una tribu Iſrael ego ſum ſervus tuus.
3 Reſpondebatque ei Abſalom: Videntur
mihi ſermones tui boni & juſti. Sed non eſt
qui te audiat conſtitutus a rege. Dicebat-
que Abſalom:
4 Quis me conſtituat judicem ſuper terram,
ut ad me veniant omnes, qui habent nego-
tium, & juſte judicem?
5 Sed & cum accederet ad eum homo, ut B
ſalutaret illum, extendebat manum ſuam,
& apprehendens oſculabatur eum.
6 Faciebatque hoc omni Iſrael venienti ad
judicium, ut audiretur a rege, & ſolicitabat
corda virorum Iſrael.
7 Poſt quadraginta autem annos, dixit Ab-
ſalom ad regem David: Vadam, & reddam
vota mea, quæ vovi Domino in Hebron.
8 Vovens enim vovit ſervus tuus, cum eſſet
in Geſſur Syriæ, dicens: Si reduxerit me
Dominus in Jeruſalem, ſacrificabo Domino.
9 Dixitque ei rex David: Vade in pace.
Et ſurrexit, & abiit in Hebron.
10 Miſit autem Abſalom exploratores in
univerſas tribus Iſrael, dicens: Statim ut au-
dieritis clangorem buccinæ, dicite: Regna-
vit Abſalom in Hebron.
11 Porro cum Abſalom ierunt ducenti viri
de Jeruſalem vocati, euntes ſimplici corde,
& cauſam penitus ignorantes.
12 Accerſivit quoque Abſalom Achitophel C
Gilonitem conſiliarium David, de civitate
ſua Gilo. Cumque immolaret victimas, fa-
cta eſt conjuratio valida, populuſque con-
currens augebatur cum Abſalom.
13 Venit igitur nuntius ad David, dicens:
Toto corde univerſus Iſrael ſequitur Abſalom.
14 Et ait David ſervis ſuis, qui erant cum eo
in Jeruſalem: Surgite, fugiamus; neque e-
nim erit nobis effugium a facie Abſalom.
Feſtinate egredi, ne forte veniens occupet
nos, & impellat ſuper nos ruinam, & per-
cutiat civitatem in ore gladii.
15 Dixeruntque ſervi regis ad eum: Omnia
quæcumque præceperit dominus noſter rex,
libenter exequemur ſervi tui.
16 Egreſſus eſt ergo rex, & univerſa domus
ejus pedibus ſuis: & dereliquit rex decem mu-
lieres concubinas ad cuſtodiendam domum.
17 Egreſſuſque rex, & omnis Iſrael pedibus
ſuis, ſtetit procul a domo:
18 Et univerſi ſervi ejus ambulabant jux- D
ta eum, & legiones Cerethi & Phelethi, &

omnes Gethæi pugnatores validi, ſexcenti viri, qui ſecuti eum fuerant de Geth pedites, præcedebant regem.

19 Dixit autem rex ad Ethai Gethæum: Cur venis nobiſcum? revertere, & habita cum rege, quia peregrinus es, & egreſſus es de loco tuo.

20 Heri veniſti, & hodie compelleris nobiſcum egredi? ego autem vadam quo iturus ſum: revertere, & reduc tecum fratres tuos, & Dominus faciet tecum miſericordiam, & veritatem, quia oſtendiſti gratiam, & fidem.

21 Et reſpondit Ethai regi, dicens: Vivit Dñs, & vivit dominus meus rex, quoniam in quocumque loco fueris, domine mi rex, ſive in morte, ſive in vita, ibi erit ſervus tuus.

E 22 Et ait David Ethai: Veni, & tranſi. Et tranſivit Ethai Gethæus, & omnes viri, qui cum eo erant, & reliqua multitudo.

23 Omneſque flebant voce magna, & univerſus populus tranſibat: rex quoque tranſgrediebatur torrentem Cedron, & cunctus populus incedebat contra viam, quæ reſpicit ad deſertum.

24 Venit autem & Sadoc ſacerdos, & univerſi Levitæ cum eo, portantes arcam fœderis Dei, & depoſuerunt arcam Dei: & aſcendit Abiathar, donec expletus eſſet omnis populus, qui egreſſus fuerat de civitate.

25 Et dixit rex ad Sadoc: Reporta arcam Dei in urbem. Si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me, & oſtendet mihi eam, & tabernaculum ſuum.

26 Si autem dixerit mihi: Non places, præſto ſum, faciat quod bonum eſt coram ſe.

F 27 Et dixit rex ad Sadoc ſacerdotem: O videns revertere in civitatem in pace: & Achimaas filius tuus, & Jonathas filius Abiathar, duo filii veſtri, ſint vobiſcum.

28 Ecce ego abſcondar in campeſtribus deſerti, donec veniat ſermo a vobis indicans mihi.

29 Reportaverunt ergo Sadoc, & Abiathar arcam Dei in Jeruſalem, & manſerunt ibi.

30 Porro David aſcendebat Clivum olivarum, ſcandens & flens, nudis pedibus incedens, & operto capite: ſed & omnis populus, qui erat cum eo, operto capite aſcendebat plorans.

31 Nuntiatum eſt autem David, quod & Achitophel eſſet in conjuratione cum Abſalom, dixitque David: Infatua, quæſo, Domine conſilium Achitophel.

G 32 Cumque aſcenderet David ſummitatem montis, in quo adoraturus erat Dominum, ecce occurrit ei Chuſai Arachites, ſciſſa veſte, & terra pleno capite.

33 Et dixit ei David: Si veneris mecum, eris mihi oneri:

34 Si autem in civitatem revertaris, & dixeris Abſalom: Servus tuus ſum, rex: ſicut fui ſervus patris tui, ſic ero ſervus tuus; diſſipabis conſilium Achitophel.

35 Habes autem tecum Sadoc & Abiathar ſacerdotes: & omne verbum, quodcumque audieris de domo regis, indicabis Sadoc & Abiathar ſacerdotibus.

36 Sunt autem cum eis duo filii eorum, Achimaas filius Sadoc, & Jonathas filius Abiathar: & mittetis per eos ad me omne verbum, quod audieritis.

37 Veniente ergo Chuſai amico David in civitatem, Abſalom quoque ingreſſus eſt Jeruſalem.

CAPUT XVI.

Sibæ cibaria adferenti ac detractori confert David bona Miphiboſeth: Semei maledicentem occidi vetat. Abſalom Jeruſalem ingreſſus, conſilio Achitophel ad concubinas patris ſui publice ingreditur.

A 1 CUmque David tranſiſſet paululum montis verticem, apparuit Siba puer Miphiboſeth in occurſum ejus, cum duobus aſinis, qui onerati erant ducentis panibus, & centum alligaturis uvæ paſſæ, & centum maſſis palatharum, & utre vini.

2 Et dixit rex Sibæ: Quid ſibi volunt hæc? Reſpondit Siba: Aſini domeſticis regis ut ſedeant: panes & palathæ ad veſcendum pueris tuis: vinum autem, ut bibat, ſi quis defecerit in deſerto.

3 Et ait rex: Ubi eſt filius domini tui? * Reſponditque Siba regi: Remanſit in Jeruſalem, dicens: Hodie reſtituet mihi domus Iſrael regnum patris mei. * Infra 19. c. 27.

4 Et ait rex Sibæ: Tua ſint omnia, quæ fuerunt Miphiboſeth. Dixitque Siba: Oro, ut inveniam gratiam coram te, domine mi rex.

5 Venit ergo rex David uſque Bahurim: & ecce egrediebatur inde vir de cognatione domus Saul, nomine Semei, filius Gera, procedebatque egrediens, & * maledicebat, *3. Reg. 2. b. 8.

B 6 Mittebatque lapides contra David, & contra univerſos ſervos regis David: omnis autem populus, & univerſi bellatores, a dextro, & a ſiniſtro latere regis incedebant.

7 Ita autem loquebatur Semei, cum malediceret regi: Egredere, egredere vir ſanguinum, & vir Belial.

8 Reddidit tibi Dominus univerſum ſanguinem domus Saul: quoniam invaſiſti regnum pro eo, & dedit Dominus regnum in manu Abſalom filii tui: & ecce premunt te mala tua, quoniam vir ſanguinum es.

C 9 Dixit autem Abiſai filius Saruiæ regi: Quare maledicit canis hic mortuus domino meo regi? vadam, & amputabo caput ejus.

10 Et ait rex: Quid mihi, & vobis eſt filii Saruiæ? dimittite eum, ut maledicat. Dñs enim præcepit ei, ut malediceret David, & quis eſt qui audeat dicere, quare ſic fecerit?

11 Et ait rex Abiſai, & univerſis ſervis ſuis: Ecce filius meus, qui egreſſus eſt de utero meo, quærit animam meam: quanto magis nunc filius Jemini? dimittite eum, ut maledicat juxta præceptum Domini:

D 12 Si forte reſpiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna.

13 Ambulabat itaque David, & ſocii ejus per viam cum eo. Semei autem per jugum montis ex latere contra illum gradiebatur, maledicens, & mittens lapides adverſum eum, terramque ſpargens.

14 Venit itaque rex, & univerſus populus cum eo laſſus, & refocillati ſunt ibi.

15 Abſalom autem, & omnis populus ejus ingreſſi ſunt Jeruſalem, ſed & Achitophel cum eo.

16 Cum autem veniſſet Chuſai Arachites amicus David ad Abſalom, locutus eſt ad eum: Salve rex, ſalve rex.

17 Ad quem Abſalom, Hæc eſt, inquit, gratia tua ad amicum tuum? quare non iviſti cum amico tuo?

18 Reſponditque Chuſai ad Abſalom: Nequaquam, quia illius ero, quem elegit Dominus, & omnis hic populus, & univerſus Iſrael, & cum eo manebo.

19 Sed ut & hoc inferam, cui ego ſerviturus ſum? nonne filio regis? ſicut parui patri tuo, ita parebo & tibi.

20 Dixit autem Abſalom ad Achitophel: Inite conſilium, quid agere debeamus.

21 Et ait Achitophel ad Abſalom: Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimiſit ad cuſtodiendam domum: ut cum audierit omnis Iſrael, quod fœdaveris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum.

22 * Tetenderunt ergo Abſalom tabernaculum in ſolario, ingreſſuſque eſt ad concubinas patris ſui coram univerſo Iſrael. * Supr. 12. c. 11.

23 Conſilium autem Achitophel, quod dabat in diebus illis, quaſi ſi quis conſuleret Deum: ſic erat omne conſilium Achitophel, & cum eſſet cum David, & cum eſſet cum Abſalom.

CAPUT XVII.

Chuſai diſſipat conſilium Achitophel de obruendo ſtatim David, idque per nuntios indicat Davidi, qui conſilio Chuſai tranſit Jordanem, quare ſe ſuſpendit Achitophel: tres amici David munera adferunt, ne ejus populus neceſſariis egens deficeret.

A 1 DIxit ergo Achitophel ad Abſalom: Eligam mihi duodecim millia virorum, & conſurgens perſequar David hac nocte.

2 Et irruens ſuper eum (quippe qui laſſus

eſt, & ſolutis manibus) percutiam eum:
cumque fugerit omnis populus, qui cum eo
eſt, percutiam regem deſolatum.
3 Et reducam univerſum populum, quomodo
unus homo reverti ſolet; unum enim virum
tu quæris: & omnis populus erit in pace.
4 Placuitque ſermo ejus Abſalom, & cun-
ctis majoribus natu Iſrael.
5 Ait autem Abſalom: Vocate Chuſai Ara-
chiten, & audiamus, quid etiam ipſe dicat.
B 6 Cumque veniſſet Chuſai ad Abſalom, ait
Abſalom ad eum: Hujuſcemodi ſermonem lo-
cutus eſt Achitophel: facere debemus, an
non? quod das conſilium?
7 Et dixit Chuſai ad Abſalom: Non eſt bonum
conſilium, quod dedit Achitophel hac vice.
8 Et rurſum intulit Chuſai: Tu noſti patrem
tuum, & viros qui cum eo ſunt, eſſe fortiſſimos
& amaro animo, veluti ſi urſa raptis catulis in
ſaltu ſæviat: ſed & pater tuus vir bellator eſt,
nec morabitur cum populo.
9 Forſitan nunc latitat in foveis, aut in
uno, quo voluerit, loco: & cum ceciderit
unus quilibet in principio, audiet quicumque
audierit, & dicet: Facta eſt plaga in populo,
C qui ſequebatur Abſalom.
10 Et fortiſſimus quiſque, cujus cor eſt quaſi
leonis, pavore ſolvetur: ſcit enim omnis popu-
lus Iſrael, fortem eſſe patrem tuum, & robu-
ſtos omnes, qui cum eo ſunt.
11 Sed hoc mihi videtur rectum eſſe conſi-
lium: Congregetur ad te univerſus Iſrael a
Dan uſque Berſabee, quaſi arena maris in-
numerabilis: & tu eris in medio eorum.
12 Et irruemus ſuper eum, in quocumque loco
inventus fuerit: & operiemus eum, ſicut cade-
re ſolet ros ſuper terram: & non relinquemus
de viris, qui cum eo ſunt, ne unum quidem.
13 Quod ſi urbem aliquam fuerit ingreſſus,
circumdabit omnis Iſrael civitati illi funes,
& trahemus eam in torrentem, ut non repe-
riatur ne calculus quidem ex ea.
D 14 Dixitque Abſalom, & omnes viri Iſrael:
Melius eſt conſilium Chuſai Arachitæ conſilio
Achitophel. Domini autem nutu diſſipatum
eſt conſilium Achitophel utile, ut induceret
Dominus ſuper Abſalom malum.
15 Et ait Chuſai Sadoc & Abiathar ſacerdo-
tibus: Hoc & hoc modo conſilium dedit Achi-
tophel Abſalom, & ſenioribus Iſrael: & ego
tale & tale dedi conſilium.
16 Nunc ergo mittite cito, & nuntiate
David, dicentes: Ne moreris nocte hac in
campeſtribus deſerti, ſed abſque dilatione
tranſgredere: ne forte abſorbeatur rex, & o-
E mnis populus, qui cum eo eſt.
17 Jonathas autem & Achimaas ſtabant juxta
ta fontem Rogel: abiit ancilla & nuntiavit
eis: & illi profecti ſunt, ut referrent ad re-
gem David nuntium; non enim poterant vi-
deri, aut introire civitatem.
18 Vidit autem eos quidam puer, & indi-
cavit Abſalom: illi vero concito gradu in-
greſſi ſunt domum cujuſdam viri in Bahurim,
qui habebat puteum in veſtibulo ſuo, & de-
ſcenderunt in eum.
19 Tulit autem mulier, & expandit velа-
men ſuper os putei, quaſi ſiccans ptiſanas:
& ſic latuit res.
20 Cumque veniſſent ſervi Abſalom in do-
mum ad mulierem, dixerunt: Ubi eſt Achi-
maas & Jonathas? Et reſpondit eis mulier:
Tranſierunt feſtinanter, guſtata paululum
aqua. At hi qui quærebant, cum non repe-
riſſent, reverſi ſunt in Jeruſalem.
F 21 Cumque abiiſſent, aſcenderunt illi de
puteo, & pergentes nuntiaverunt regi David,
& dixerunt: Surgite, & tranſite cito fluvium,
quoniam hujuſcemodi dedit conſilium contra
vos Achitophel.
22 Surrexit ergo David, & omnis populus,
qui cum eo erat, & tranſierunt Jordanem,
donec dilueſceret: & ne unus quidem reſi-
duus fuit, qui non tranſiſſet fluvium.
A 23 Porro Achitophel videns, quod non fuiſſet
factum conſilium ſuum, ſtravit aſinum ſuum,
ſurrexitque, & abiit in domum ſuam, & in ci-
vitatem ſuam: & diſpoſita domo ſua, ſuſpen-
dio interiit, & ſepultus eſt in ſepulchro patris
ſui.
24 David autem venit in Caſtra, & Abſalom
tranſivit Jordanem, ipſe & omnes viri Iſrael G
cum eo.
25 Amaſam vero conſtituit Abſalom pro Joab
ſuper exercitum. Amaſa autem erat filius vi-
ri, qui vocabatur Jetra de Jezraeli, qui in-
greſſus eſt ad Abigail filiam Naas, ſororem
Saruiæ, quæ fuit mater Joab.
26 Et caſtrametatus eſt Iſrael cum Abſalom
in terra Galaad.
27 Cumque veniſſet David in Caſtra, Sobi
filius Naas de Rabbath filiorum Ammon, &
Machir filius Ammihel de Lodabar, & Ber-
zellai Galaadites de Rogelim,
28 Obtulerunt ei ſtratoria, & tapetia, &
vaſa fictilia, frumentum, & hordeum, & fa-
rinam, & polentam, & fabam, & lentem,
& frixum cicer,
29 Et mel, & butyrum, oves, & pingues vi-
tulos: dederuntque David, & populo, qui cum
eo erant, ad veſcendum; ſuſpicati enim ſunt,
populum fame, & ſiti fatigari in deſerto.

CAPUT XVIII.

Abſalom victus prælio, & de quercu pendens ab Joab transfoditur; quod audiens David, amare eum flevit.

1 IGitur conſiderato David populo ſuo, con- A
ſtituit ſuper eos tribunos, & centuriones,
2 Et dedit populi tertiam partem ſub manu
Joab, & tertiam partem ſub manu Abiſai filii
Saruiæ fratris Joab, & tertiam partem ſub ma-
nu Ethai, qui erat de Geth: dixitque rex ad
populum: Egrediar & ego vobiſcum.
3 Et reſpondit populus: Non exibis; ſive
enim fugerimus, non magnopere ad eos de
nobis pertinebit: ſive media pars ceciderit e
nobis, non ſatis curabunt: quia tu unus pro
decem millibus computaris. Melius eſt igi-
tur, ut ſis nobis in urbe præſidio.
4 Ad quos rex ait: Quod vobis videtur re-
ctum, hoc faciam. Stetit ergo rex juxta por-
tam: egrediebaturque populus per turmas
ſuas, centeni, & milleni.
5 Et præcepit rex Joab, & Abiſai, & Ethai,
dicens: Servate mihi puerum Abſalom. Et
omnis populus audiebat præcipientem regem
cunctis principibus pro Abſalom.
6 Itaq; egreſſus eſt populus in campum contra B
Iſrael, & factum eſt prælium in ſaltu Ephraim.
7 Et cæſus eſt ibi populus Iſrael ab exer-
citu David, factaque eſt plaga magna in die
illa viginti millium.
8 Fuit autem ibi prælium diſperſum ſuper fa-
ciem omnis terræ, & multo plures erant, quos
ſaltus conſumpſerat de populo, quam hi, quos
voraverat gladius in die illa.
9 Accidit autem, ut occurreret Abſalom ſer-
vis David ſedens mulo: cumque ingreſſus
fuiſſet mulus ſubter condenſam quercum &
magnam, adhæſit caput ejus quercui: & illo
ſuſpenſo inter cælum & terram, mulus, cui
inſederat, pertranſivit.
10 Vidit autem hoc quiſpiam, & nuntiavit Jo-
ab, dicens: Vidi Abſalom pendere de quercu.
11 Et ait Joab viro, qui nuntiaverat ei: Si
vidiſti, quare non confodiſti eum cum terra,
& ego dediſſem tibi decem argenti ſiclos, &
unum balteum?
12 Qui dixit ad Joab: Si appenderes in C
manibus meis mille argenteos, nequaquam
mitterem manum meam in filium regis; au-
dientibus enim nobis præcepit rex tibi, &
Abiſai, & Ethai, dicens: Cuſtodite mihi
puerum Abſalom.
13 Sed & ſi feciſſem contra animam meam
audacter, nequaquam hoc regem latere po-
tuiſſet, & tu ſtares ex adverſo.
14 Et ait Joab: Non ſicut tu vis, ſed aggre-
diar eum coram te. Tulit ergo tres lanceas in
manu ſua, & infixit eas in corde Abſalom:
cumque adhuc palpitaret hærens in quercu,
15 Cucurrerunt decem juvenes armigeri
Joab, & percutientes interfecerunt eum.

D 16 Cecinit autem Joab buccina, & retinuit populum, ne persequeretur fugientem Israel, volens parcere multitudini.

17 Et tulerunt Absalom, & projecerunt eum in saltu in foveam grandem, & comportaverunt super eum acervum lapidum magnum nimis: omnis autem Israel fugit in tabernacula sua.

18 Porro Absalom erexerat sibi, cum adhuc viveret, titulum qui est in Valle regis; dixerat enim: Non habeo filium, & hoc erit monimentum nominis mei. Vocavitque titulum nomine suo, & appellatur Manus Absalom, usque ad hanc diem.

19 Achimaas autem filius Sadoc ait: Curram, & nuntiabo regi, quia judicium fecerit ei Dominus de manu inimicorum ejus.

20 Ad quem Joab dixit: Non eris nuntius in hac die, sed nuntiabis in alia: hodie nolo te nuntiare; filius enim regis est mortuus.

E 21 Et ait Joab Chusi: Vade, & nuntia regi quæ vidisti. Adoravit Chusi Joab, & cucurrit.

22 Rursus autem Achimaas filius Sadoc dixit ad Joab: Quid impedit, si etiam ego curram post Chusi? Dixitque ei Joab: Quid vis currere, fili mi? non eris boni nuntii bajulus.

23 Qui respondit: Quid enim si cucurrero? Et ait ei: Curre. Currens ergo Achimaas per viam compendii transivit Chusi.

24 David autem sedebat inter duas portas: speculator vero, qui erat in fastigio portæ super murum, elevans oculos vidit hominem currentem solum.

25 Et exclamans indicavit regi, dixitque rex: Si solus est, bonus est nuntius in ore ejus. Properante autem illo, & accedente propius,

F 26 Vidit speculator hominem alterum currentem, & vociferans in culmine, ait: Apparet mihi alter homo currens solus. Dixitque rex: Et iste bonus est nuntius.

27 Speculator autem, Contemplor, ait, cursum prioris, quasi cursum Achimaas filii Sadoc. Et ait rex: Vir bonus est, & nuntium portans bonum venit.

28 Clamans autem Achimaas dixit ad regem: Salve rex. Et adorans regem coram eo pronus in terram, ait: Benedictus Dñs Deus tuus, qui conclusit homines, qui levaverunt manus suas contra dominum meum regem.

G 29 Et ait rex: Estne pax puero Absalom? Dixitque Achimaas: Vidi tumultum magnum, cum mitteret Joab servus tuus, o rex, me servum tuum: nescio aliud.

30 Ad quem rex: Transi, ait, & sta hic. Cumque ille transisset, & staret,

31 Apparuit Chusi, & veniens ait: Bonum apporto nuntium, domine mi rex; judicavit enim pro te Dominus hodie de manu omnium, qui surrexerunt contra te.

32 Dixit autem rex ad Chusi: Estne pax puero Absalom? Cui respondens Chusi, Fiant, inquit, sicut puer, inimici domini mei regis, & universi, qui consurgunt adversus eum in malum.

33 Contristatus itaque rex ascendit cœnaculum portæ, & flevit. Et sic loquebatur vadens: * Fili mi Absalom, Absalom fili mi: quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te, Absalom fili mi, fili mi Absalom?

* *Infr.* 19. a. 4.

CAPUT XIX.

David Joab verbis commotus, cessat plangere Absalom, & suos conspiratores sibi reconciliat, & a viris Juda in Jerusalem reducitur, ac Semei veniam precanti ignoscit, & Miphiboseth recipit, jubens ut agros cum Siba dividat: valedicit ipsi Berzellai retinens secum Chamaam. Israel autem cum Juda pro David acriter contendit.

A 1 NUntiatum est autem Joab, quod rex fleret, & lugeret filium suum:

2 Et versa est victoria in luctum in die illa omni populo; audivit enim populus in die illa dici: Dolet rex super filio suo.

3 Et declinavit populus in die illa ingredi civitatem, quomodo declinare solet populus versus, & fugiens de prælio.

4 Porro rex operuit caput suum, & clamabat voce magna: Fili mi Absalom, Absalom fili mi, fili mi.

5 Ingressus ergo Joab ad regem in domum, dixit: Confudisti hodie vultus omnium servorum tuorum, qui salvam fecerunt animam tuam, & animam filiorum tuorum, & filiarum tuarum, & animam uxorum tuarum, & animam concubinarum tuarum.

6 Diligis odientes te, & odio habes diligentes te: & ostendisti hodie, quia non curas de ducibus tuis, & de servis tuis: & vere cognovi modo, quia si Absalom viveret, & omnes nos occubuissemus, tunc placeret tibi.

7 Nunc igitur surge, & procede, & alloquens satis fac servis tuis; juro enim tibi per Dñm, quod si non exieris, ne unus quidem remansurus sit tecum nocte hac: & pejus erit hoc tibi, quam omnia mala, quæ venerunt super te ab adolescentia tua usque in præsens. B

8 Surrexit ergo rex, & sedit in porta: & omni populo nuntiatum est, quod rex sederet in porta: venitque universa multitudo coram rege: Israel autem fugit in tabernacula sua.

9 Omnis quoque populus certabat in cunctis tribubus Israel, dicens: Rex liberavit nos de manu inimicorum nostrorum, ipse salvavit nos de manu Philisthinorum: & nunc fugit de terra propter Absalom.

10 Absalom autem, quem unximus super nos, mortuus est in bello: usquequo siletis, & non reducitis regem?

11 Rex vero David misit ad Sadoc & Abiathar sacerdotes, dicens: Loquimini ad majores natu Juda, dicentes: Cur venitis novissimi ad reducendum regem in domum suam? (Sermo autem omnis Israel pervenerat ad regem in domo ejus.) C

12 Fratres mei vos, os meum, & caro mea vos, quare novissimi reducitis regem?

13 Et Amasæ dicite: Nonne os meum, & caro mea es? Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, si non magister militiæ fueris coram me omni tempore pro Joab.

14 Et inclinavit cor omnium virorum Juda, quasi viri unius: miseruntque ad regem dicentes: Revertere tu, & omnes servi tui.

15 Et reversus est rex, & venit usque ad Jordanem, & omnis Juda venit usq; in Galgalam, ut occurreret regi, & traduceret eum Jordanem.

16 * Festinavit autem Semei filius Gera filii Jemini de Bahurim, & descendit cum viris Juda in occursum regis David *3. Reg. 2. b. 8. D

17 Cum mille viris de Beniamin, & Siba puer de domo Saul: & quindecim filii ejus, ac viginti servi erant cum eo: & irrumpentes Jordanem ante regem

18 Transierunt vada, ut traducerent domum regis, & facerent juxta jussionem ejus. Semei autem filius Gera prostratus coram rege, cum jam transisset Jordanem,

19 Dixit ad eum: Ne reputes mihi, domine mi, iniquitatem, neque memineris injuriarum servi tui in die, qua egressus es, domine mi rex, de Jerusalem, neque ponas rex in corde tuo.

20 Agnosco enim servus tuus peccatum meum: & idcirco hodie primus veni de omni domo Joseph, descendique in occursum domini mei regis.

21 Respondens vero Abisai filius Saruiæ, dixit: Numquid pro his verbis non occidetur Semei, quia maledixit christo Domini?

22 Et ait David: Quid mihi, & vobis, filii Saruiæ? cur efficimini mihi hodie in satan? ergone hodie interficietur vir in Israel? an ignoro, hodie me factum regem super Israel?

23 Et ait rex Semei: Non morieris. Juravitque ei.

24 Miphiboseth quoque filius Saul descendit in occursum regis illotis pedibus & intonsa barba: vestesque suas non laverat a die, qua egressus fuerat rex, usque ad diem reversionis ejus in pace. E

25 Cumque Jerusalem occurrisset regi, dixit ei rex: Quare non venisti mecum, Miphiboseth?

26 Et respondens ait: Domine mi rex, servus meus contempsit me: dixique ei ego

famu-

famulus tuus, ut sterneret mihi asinum, & ascendens abirem cum rege; claudus enim sum servus tuus.

* Sup. 16. a. 3. * Sup. 14. 17. & 20. 1. Reg. 29. 9.

27 * Insuper & accusavit me servum tuum ad te dominum meum regem: tu autem domine mi rex, * sicut angelus Dei es: fac quod placitum est tibi.

28 Neque enim fuit domus patris mei, nisi morti obnoxia domino meo regi: tu autem posuisti me servum tuum inter convivas mensæ tuæ: quid ergo habeo justæ querelæ? aut quid possum ultra vociferari ad regem?

29 Ait ergo ei rex: Quid ultra loqueris? fixum est quod locutus sum: tu, & Siba dividite possessiones.

30 Respondit que Miphiboseth regi: Etiam cuncta accipiat, postquam reversus est dominus meus rex pacifice in domum suam.

F 31 Berzellai quoque Galaadites descendens de Rogelim, traduxit regem Jordanem, paratus etiam ultra fluvium prosequi eum.

* Sup. 17. g. 28. 3. Reg. 2. b. 7.

32 * Erat autem Berzellai Galaadites senex valde, id est octogenarius: & ipse præbuit alimenta regi, cum moraretur in Castris: fuit quippe vir dives nimis.

33 Dixit itaque rex ad Berzellai: Veni mecum, ut requiescas securus mecū in Jerusalem.

34 Et ait Berzellai ad regem: Quot sunt dies annorum vitæ meæ, ut ascendam cum rege in Jerusalem?

* Sup. 17. 27.

35 * Octogenarius sum hodie; numquid vigent sensus mei ad discernendum suave, aut amarum? aut delectare potest servum tuum cibus & potus? vel audire possum ultra vocem cantorum, atque cantatricum? quare servus tuus sit oneri domino meo regi?

36 Paululum procedam famulus tuus ab Jordane tecum: non indigeo hac vicissitudine.

37 Sed obsecro, ut revertar servus tuus, & moriar in civitate mea, & sepeliar juxta sepulchrum patris mei, & matris meæ. Est autem servus tuus Chamaam, ipse vadat tecum, domine mi rex, & fac ei quidquid tibi bonum videtur.

G 38 Dixit itaque ei rex: Mecum transeat Chamaam, & ego faciam ei quidquid tibi placuerit, & omne, quod petieris a me, impetrabis.

39 Cumque transisset universus populus & rex Jordanem, osculatus est rex Berzellai, & benedixit ei: & ille reversus est in locum suum.

40 Transivit ergo rex in Galgalam, & Chamaam cum eo. Omnis autem populus Juda traduxerat regem, & media tantum pars affuerat de populo Israel.

41 Itaque omnes viri Israel concurrentes ad regem dixerunt ei: Quare te furati sunt fratres nostri viri Juda, & traduxerunt regem & domum ejus Jordanem, omnesque viros David cum eo?

42 Et respondit omnis vir Juda ad viros Israel: Quia mihi propior est rex: cur irasceris super hac re? numquid comedimus aliquid ex rege, aut munera nobis data sunt?

43 Et respondit vir Israel ad viros Juda, & ait: Decem partibus major ego sum apud regem, magisque ad me pertinet David, quam ad te: cur fecisti mihi injuriam, & non mihi nuntiatum est priori, ut reducerem regem meum? Durius autem responderunt viri Juda viris Israel.

CAPUT XX.

Joab cum fratre Abisai persequens Sebam filium Bochri moventem contra David seditionem in Israel, Amasam in via occidit; tandemque ab obsidione Abelæ, misso Sebæ per murum capite, discedit.

A 1 ACcidit quoque, ut ibi esset vir Belial, nomine Seba, filius Bochri, vir Jemineus: & cecinit buccina, & ait: Non est nobis pars in David, neque hæreditas in filio Isai: revertere in tabernacula tua Israel.

2 Et separatus est omnis Israel a David, secutusque est Seba filium Bochri: viri autem Juda adhæserunt regi suo, a Jordane usque Jerusalem.

3 Cumque venisset rex in domum suam in Jerusalem, tulit decem mulieres concubinas, quas dereliquerat ad custodiendam domum, & tradidit eas in custodiam, alimenta eis præbens: & non est ingressus ad eas, sed erant clausæ usque in diem mortis suæ in viduitate viventes.

4 Dixit autem rex Amasæ: Convoca mihi omnes viros Juda in diem tertium, & tu adesto præsens. B

5 Abiit ergo Amasa, ut convocaret Judam, & moratus est extra placitum, quod ei constituerat rex.

6 Ait autem David ad Abisai: Nunc magis afflicturus est nos Seba filius Bochri, quam Absalom. Tolle igitur servos domini tui, & persequere eum, ne forte inveniat civitates munitas, & effugiat nos.

7 Egressi sunt ergo cum eo viri Joab, Cerethi quoq; & Phelethi: & omnes robusti exierunt de Jerusalem ad persequendum Seba filiū Bochri. C

8 Cumque illi essent juxta lapidem grandem, qui est in Gabaon, Amasa veniens occurrit eis. Porro Joab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habitus sui, & desuper accinctus gladio dependente usque ad ilia in vagina, qui fabricatus levi motu egredi poterat, & percutere.

9 Dixit itaque Joab ad Amasam: Salve mi frater. * Et tenuit manu dextera mentum Amasæ, quasi osculans eum. *3. Reg. 2. a. 5.

10 Porro Amasa non observavit gladium, quem habebat Joab, qui percussit eum in latere, & effudit intestina ejus in terram, nec secundum vulnus apposuit, & mortuus est. Joab autem, & Abisai frater ejus persecuti sunt Seba filium Bochri.

11 Interea quidam viri, cum stetissent juxta cadaver Amasæ, de sociis Joab, dixerunt: Ecce qui esse voluit pro Joab comes David. D

12 Amasa autem conspersus sanguine jacebat in media via. Vidit hoc quidam vir, quod subsisteret omnis populus ad videndum eum, & amovit Amasam de via in agrum, operuitque eum vestimento, ne subsisterent transeuntes propter eum.

13 Amoto ergo illo de via, transibat omnis vir sequens Joab ad persequendum Seba filium Bochri. E

14 Porro ille transierat per omnes tribus Israel in Abelam, & Bethmaacha: omnesque viri electi congregati fuerant ad eum.

15 Venerunt itaque, & oppugnabant eum in Abela, & in Bethmaacha, & circumdederunt munitionibus civitatem, & obsessa est urbs. Omnis autem turba, quæ erat cum Joab, moliebatur destruere muros.

16 Et exclamavit mulier sapiens de civitate: Audite, audite, dicite Joab: Appropinqua huc, & loquar tecum.

17 Qui cum accessisset ad eam, ait illi: Tu es Joab? Et ille respondit: Ego. Ad quem sic locuta est: Audi sermones ancillæ tuæ. Qui respondit: Audio.

18 Rursumque illa, Sermo, inquit, dicebatur in veteri proverbio: Qui interrogant, interrogent in Abela: & sic perficiebant. F

19 Nonne ego sum, quæ respondeo veritatem in Israel, & tu quæris subvertere civitatem, & evertere matrem in Israel? Quare præcipitas hæreditatem Domini?

20 Respondensque Joab, ait: Absit, absit hoc a me: non præcipito, neque demolior.

21 Non sic se habet res, sed homo de monte Ephraim Seba, filius Bochri cognomine, levavit manum suam contra regem David: tradite illum solum, & recedemus a civitate. Et ait mulier ad Joab: Ecce caput ejus mittetur ad te per murum. G

22 Ingressa est ergo ad omnem populum, & locuta est eis sapienter: qui abscissum caput Seba filii Bochri projecerunt ad Joab. Et ille cecinit tuba, & recesserunt ab urbe, unusquisque in tabernacula sua. Joab autem reversus est Jerusalem ad regem.

23 * Fuit ergo Joab super omnem exercitum Israel: Banaias autem filius Jojadæ super Cerethæos & Phelethæos. * Sup. 8. d. 16.

24 Aduram vero super tributa: porro Josaphat filius Ahilud a commentariis:

25 Siva autem scriba: Sadoc vero & Abiathar sacerdotes.

26 Ira autem Jairites erat sacerdos David.

CAPUT XXI.

Immissa propter Saulis in Gabaonitas injustam sævitiam fame triennali, huic divertendæ ad illorum petitionem David Saulis reliquias præter Miphiboseth tradit, ut crucifigerentur: quarum ossa una cum Saulis & Jonathæ ossibus jubet sepulturæ tradi: narrantur & quatuor bella David adversus Philisthæos.

A 1 FActa est quoque fames in diebus David
tribus annis jugiter: & consuluit David
oraculum Domini. Dixitque Dominus:
Propter Saul, & domum ejus sanguinum,
quia occidit Gabaonitas.
2 Vocatis ergo Gabaonitis, rex dixit ad eos:
(Porro Gabaonitæ non erant de filiis Israel,
*Jos.9.16. sed reliquiæ Amorrhæorum: * filii quippe Israel
juraverant eis, & voluit Saul percutere
eos zelo, quasi pro filiis Israel & Juda.)
3 Dixit ergo David ad Gabaonitas. Quid
faciam vobis? & quod erit vestri piaculum,
ut benedicatis hæreditati Domini?
4 Dixeruntque ei Gabaonitæ: Non est nobis
super argento & auro quæstio, sed contra
Saul, & contra domum ejus: neque volumus,
ut interficiatur homo de Israel. Ad quos
rex ait: Quid ergo vultis ut faciam vobis?
5 Qui dixerunt regi: Virum, qui attrivit
nos, & oppressit inique, ita delere debemus,
ut ne unus quidem residuus sit de stirpe ejus
in cunctis finibus Israel.
6 Dentur nobis septem viri de filiis ejus, ut
crucifigamus eos Domino in Gabaa Saul, quondam
electi Domini. Et ait rex: Ego dabo.
B *1.Reg.18.a.3. 7 * Pepercitque rex Miphiboseth filio Jonathæ
filii Saul, propter jusjurandum Domini,
quod fuerat inter David, & inter Jonathan
filium Saul.
8 Tulit itaque rex duos filios Respha filiæ
Aia, quos peperit Sauli, Armoni, &
Miphiboseth: & quinque filios Michol filiæ
Saul, quos genuerat Hadrieli filio Berzellai,
qui fuit de Molathi,
9 Et dedit eos in manus Gabaonitarum: qui
crucifixerunt eos in monte coram Domino: &
ceciderunt hi septem simul occisi in diebus
messis primis, incipiente messione hordei.
10 Tollens autem Respha filia Aia cilicium,
substravit sibi supra petram ab initio
messis, donec stillaret aqua super eos de cælo:
& non dimisit aves lacerare eos per
diem, neque bestias per noctem.
C 11 Et nuntiata sunt David, quæ fecerat
Respha filia Aia concubina Saul.
12 Et abiit David, & tulit ossa Saul, &
ossa Jonathæ filii ejus, a viris Jabes Galaad,
*1.Reg.31.d.12. * qui furati fuerant ea de platea Bethsan,
in qua suspenderant eos Philisthiim, cum
interfecissent Saul in Gelboe:
13 Et asportavit inde ossa Saul, & ossa
Jonathæ filii ejus: & colligentes ossa eorum,
qui affixi fuerant,
14 Sepelierunt ea cum ossibus Saul & Jonathæ
filii ejus in Terra Beniamin, in latere,
in sepulchro Cis patris ejus: feceruntque
omnia, quæ præceperat rex: & repropitiatus
est Deus terræ post hæc.
15 Factum est autem rursum prælium Philisthinorum
adversum Israel, & descendit David,
& servi ejus cum eo, & pugnabant contra
Philisthiim. Deficiente autem David,
*1.Reg.17.a.7. 16 Jesbibenob, qui fuit de genere Arapha,
* cujus ferrum hastæ trecentas uncias appendebat,
& accinctus erat ense novo, nisus
est percutere David.
D 17 Præsidioque ei fuit Abisai filius Sarviæ,
& percussum Philisthæum interfecit. Tunc
juraverunt viri David, dicentes: Jam non
egredieris nobiscum in bellum, ne extinguas
lucernam Israel.
*1.Par.20.c.4. 18 * Secundum quoque bellum fuit in Gob
contra Philisthæos. Tunc percussit Sobochai
de Husathi, Saph de stirpe Arapha de genere
gigantum.
19 Tertium quoque fuit bellum in Gob
contra Philisthæos, in quo percussit Adeodatus
filius Saltus polymitarius Bethlehemites
Goliath Gethæum, cujus hastile hastæ
erat quasi liciatorium texentium.
20 Quartum bellum fuit in Geth: in quo
vir fuit excelsus, qui senos in manibus pedibusque
habebat digitos, id est viginti
quatuor, & erat de origine Arapha:
21 Et blasphemavit Israel. Percussit autem
eum Jonathan filius Samaa fratris David.
22 Hi quatuor nati sunt de Arapha in Geth,
& ceciderunt in manu David, & servorum
ejus.

CAPUT XXII.

Canticum gratiarum actionis David pro sua ab omnibus inimicis liberatione.

1 LOcutus est autem David Domino verba A
carminis hujus in die, qua liberavit
eum Dominus de manu omnium inimicorum
suorum, & de manu Saul,
2 Et ait: * Dominus petra mea, & robur *Ps.17.a.3.
meum, & salvator meus.
3 Deus fortis meus, sperabo in eum: scutum
meum, & cornu salutis meæ, elevator
meus, de iniquitate liberabis me.
4 * Laudabilem invocabo Dominum, & *Ps.17.a.4.
ab inimicis meis salvus ero.
5 Quia circumdederunt me contritiones
mortis, torrentes Belial terruerunt me.
6 Funes inferni circumdederunt me, prævenerunt
me laquei mortis.
7 In tribulatione mea invocabo Dominum,
& ad Deum meum clamabo: & exaudiet de
templo suo vocem meam, & clamor meus
veniet ad aures ejus.
8 Commota est, & contremuit terra: fundamenta
montium concussa sunt, & conquassata,
quoniam iratus est eis.
9 Ascendit fumus de naribus ejus, & ignis de
ore ejus vorabit: carbones succensi sunt ab eo.
10 Inclinavit cælos, & descendit, & caligo
sub pedibus ejus. B
11 Et ascendit super cherubim, & volavit,
& lapsus est super pennas venti.
12 Posuit tenebras in circuitu suo latibulum,
cribrans aquas de nubibus cælorum.
13 Præ fulgore in conspectu ejus succensi
sunt carbones ignis.
14 Tonabit de cælo Dominus, & excelsus
dabit vocem suam.
15 Misit sagittas, & dissipavit eos; fulgur,
& consumpsit eos.
16 Et apparuerunt effusiones maris, & revelata
sunt fundamenta orbis ab increpatione
Domini, ab inspiratione spiritus furoris ejus.
17 Misit de excelso, & assumpsit me, &
extraxit me de aquis multis.
18 Liberavit me ab inimico meo potentissimo,
& ab his qui oderant me: quoniam robustiores
me erant.
19 Prævenit me in die afflictionis meæ, &
factus est Dominus firmamentum meum.
20 Et eduxit me in latitudinem: liberavit
me, quia complacui ei.
21 Retribuet mihi Dominus secundum justitiam
meam, & secundum munditiam manuum
mearum reddet mihi,
22 Quia custodivi vias Domini, & non egi
impie a Deo meo.
23 Omnia enim judicia ejus in conspectu C
meo, & præcepta ejus non amovi a me.
24 Et ero perfectus cum eo, & custodiam
me ab iniquitate mea.
25 Et restituet mihi Dominus secundum justitiam
meam, & secundum munditiam manuum
mearum in conspectu oculorum suorum.
26 Cum sancto sanctus eris: & cum robusto
perfectus.
27 Cum electo electus eris, & cum perverso
perverteris.
28 Et populum pauperem salvum facies:
oculisque tuis excelsos humiliabis.
29 Quia tu lucerna mea, Domine: & tu,
Domine, illuminabis tenebras meas.
30 In te enim curram accinctus: In Deo
meo transiliam murum.

31 Deus,

31 Deus, immaculata via ejus, eloquium
Domini igne examinatum: scutum est o-
mnium sperantium in se.
32 Quis est Deus præter Dominum, &
quis fortis præter Deum nostrum?
33 Deus qui accinxit me fortitudine, &
complanavit perfectam viam meam.
34 Coæquans pedes meos cervis, & super
excelsa mea statuens me.
* Psal. 143.a.1. 35 * Docens manus meas ad prælium, &
componens quasi arcum æreum brachia mea.
36 Dedisti mihi clypeum salutis tuæ: &
mansuetudo tua multiplicavit me.
37 Dilatabis gressus meos subtus me, &
non deficient tali mei.
D 38 Persequar inimicos meos, & conteram:
& non convertar, donec consumam eos.
39 Consumam eos, & confringam, ut non
consurgant: cadent sub pedibus meis.
40 Accinxisti me fortitudine ad prælium:
incurvasti resistentes mihi subtus me.
41 Inimicos meos dedisti mihi dorsum: o-
dientes me, & disperdam eos.
42 Clamabunt, & non erit qui salvet, ad
Dominum, & non exaudiet eos.
43 Delebo eos ut pulverem terræ: quasi lu-
tum platearum comminuam eos, atque con-
fringam.
44 Salvabis me a contradictionibus popu-
li mei: custodies me in caput Gentium:
populus, quem ignoro, serviet mihi.
45 Filii alieni resistent mihi, auditu au-
ris obedient mihi.
46 Filii alieni defluxerunt, & contrahen-
tur in angustiis suis.
47 Vivit Dominus, & benedictus Deus meus:
& exaltabitur Deus fortis salutis meæ.
48 Deus qui das vindictas mihi, & dejicis
populos sub me.
*Ps.17. d. 49. 49 Qui educis me ab inimicis meis, & a
resistentibus mihi elevas me: * a viro ini-
* Rom. 15. b.9. quo liberabis me.
50 * Propterea confitebor tibi, Domine,
in gentibus, & nomini tuo cantabo.
51 Magnificans salutes regis sui, & faciens
misericordiam christo suo David, & semini
ejus in sempiternum.

CAPUT XXIII.

*Verba novissima David, & catalogus viro-
rum ipsius illustrium.*

A 1 HÆc autem sunt verba David novissi-
ma. Dixit David filius Isai: dixit
vir, cui constitutum est de christo Dei Ja-
cob, egregius psaltes Israel:
2 Spiritus Domini locutus est per me, &
sermo ejus per linguam meam.
3 Dixit Deus Israel mihi, locutus est for-
tis Israel, dominator hominum, Justus do-
minator in timore Dei.
4 Sicut lux auroræ, oriente sole, mane
absque nubibus rutilat, & sicut pluviis ger-
minat herba de terra.
5 Nec tanta est domus mea apud Deum,
ut pactum æternum iniret mecum, firmum
in omnibus atque munitum. Cuncta enim
salus mea, & omnis voluntas: nec est quid-
quam ex ea, quod non germinet.
6 Prævaricatores autem quasi spinæ evel-
lentur universi, quæ non tolluntur manibus:
7 Et si quis tangere voluerit eas, armabi-
tur ferro & ligno lanceato: igneque suc-
censæ comburentur usque ad nihilum.
*1.Par. 11. c. 10. 8 * Hæc nomina fortium David. Sedens in
cathedra sapientissimus princeps inter tres,
ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus,
qui octingentos interfecit impetu uno.
9 Post hunc Eleazar filius patrui ejus Aho-
hites inter tres fortes, qui erant cum Da-
vid, quando exprobraverunt Philisthiim, &
congregati sunt illuc in prælium.
B 10 Cumque ascendissent viri Israel, ipse
stetit, & percussit Philisthæos, donec defice-
ret manus ejus, & obrigesceret cum gladio.
Fecitque Dominus salutem magnam in die
illa: & populus qui fugerat, reversus est ad
cæsorum spolia detrahenda.
11 Et post hunc Semma filius Age de Arari.
Et congregati sunt Philisthiim in statione:
erat quippe ibi ager lente plenus. Cumque
fugisset populus a facie Philisthiim,
12 Stetit ille in medio agri, & tuitus est
eum, percussitque Philisthæos: & fecit Do-
minus salutem magnam.
13 Necnon & ante descenderant tres, qui e- *1.Par. 11. 15.
rant principes * inter triginta, & venerant
tempore messis ad David in speluncam O-
dollam: castra autem Philisthinorum erant
posita in Valle gigantum.
14 Et David erat in præsidio: porro statio
Philisthinorum tunc erat in Bethlehem.
15 Desideravit ergo David, & ait: O si
quis mihi daret potum aquæ de cisterna,
quæ est in Bethlehem juxta portam! C
16 Irruperunt ergo tres fortes castra Phi-
listhinorum, & hauserunt aquam de cister-
na Bethlehem, quæ erat juxta portam, &
attulerunt ad David: at ille noluit bibere,
sed libavit eam Domino,
17 Dicens: Propitius sit mihi Dominus,
ne faciam hoc. Num sanguinem hominum
istorum, qui profecti sunt, & animarum
periculum bibam? Noluit ergo bibere. Hæc
fecerunt tres robustissimi.
18 Abisai quoque frater Joab filius Saruiæ
princeps erat de tribus: ipse est, qui leva-
vit hastam suam contra trecentos, quos in-
terfecit, nominatus in tribus,
19 Et inter tres nobilior, eratque eorum prin-
ceps, sed usque ad tres primos non pervenerat.
20 Et Banajas filius Jojadæ viri fortissimi ma-
gnorum operum, de Cabseel: ipse percussit duos
leones Moab, & ipse descendit, & percussit
leonem in media cisterna in diebus nivis.
21 Ipse quoque interfecit virum Ægyptium,
virum dignum spectaculo, habentem in ma-
nu hastam; itaque cum descendisset ad eum
in virga, vi extorsit hastam de manu Æ-
gyptii, & interfecit eum hasta sua.
22 Hæc fecit Banajas filius Jojadæ.
23 Et ipse nominatus inter tres robustos, D
qui erant inter triginta nobiliores: verumta-
men usque ad tres non pervenerat: fecitque
eum sibi David auricularium a secreto.
24 Asael frater Joab inter triginta, Ele-
hanan filius patrui ejus de Bethlehem,
25 Semma de Harodi, Elica de Arori,
26 Heles de Phalti, Hira filius Acces de
Thecua.
27 Abiezer de Anatheth, Mobonnai de
Husati,
28 Selmon Ahohites, Maharai Netopha-
thites,
29 Heled filius Baana, & ipse Netopha-
thites, Itai filius Ribai de Gabaath filio-
rum Beniamin,
30 Banaja Pharathonites, Heddai de Tor-
rente Gaas,
31 Abialbon Arbathites, Azmaveth de Beromi,
32 Eliaba de Salaboni. Filii Jassen, Jonathan,
33 Semma de Orori, Ajam filius Sarar A-
rorites,
34 Eliphelet filius Aasbai filii Machati,
Eliam filius Achitophel Gelonites,
35 Hesrai de Carmelo, Pharai de Arbi,
36 Igaal filius Nathan de Soba, Bonni de
Gadi,
37 Selec de Ammoni, Naharai Berothites
armiger Joab filii Saruiæ,
38 Ira Jethrites, Gareb & ipse Jethrites,
39 Urias Hethæus. Omnes triginta septem.

CAPUT XXIV.

*David ob numeratum populum a Gad prophe-
ta correptus, ex tribus flagellis oblatis pestem
triduanam elegit: qua in populum sæviente,
ac 70000. interemptis, orat David Dominum:
& a Gad propheta admonitus in area Areuna,
dato pretio, altare erigit, cessatque pestis.*

1 ET * addidit furor Domini irasci contra A *1.Par. 21.a.1.
Israel, commovitque David in eis di-
centem: Vade, numera Israel, & Judam.
2 Dixitque rex ad Joab principem exerci-
tus sui: Perambula omnes tribus Israel a
Dan usque Bersabee, & numerate populum,
ut sciam numerum ejus.
3 Dixitque Joab regi: Adaugeat Dominus
Deus tuus ad populum tuum, quantus nunc

est,

est, iterumque centuplicet in conspectu domini mei regis: sed quid sibi dominus meus rex vult in re hujuscemodi?

4 Obtinuit autem sermo regis verba Joab, & principum exercitus: egressusque est Joab, & principes militum a facie regis, ut numerarent populum Israel.

5 Cumque pertransissent Jordanem, venerunt in Aroer ad dexteram urbis, quæ est in valle Gad:

6 Et per Jazer transierunt in Galaad, & in terram inferiorem Hodsi, & venerunt in Dan sylvestria. Circumeuntesque juxta Sidonem,

7 Transierunt prope mœnia Tyri, & omnem terram Hevæi & Chananæi, veneruntque ad meridiem Juda in Bersabee:

B

8 Et lustrata universa terra, affuerunt post novem menses, & viginti dies in Jerusalem.

9 Dedit ergo Joab numerum descriptionis populi regi, & inventa sunt de Israel octingenta millia virorum fortium, qui educerent gladium: & de Juda quingenta millia pugnatorum.

*1. Reg. 24. a. 6.

10 Percussit autem cor *David eum, postquam numeratus est populus, & dixit David ad Dominum: Peccavi valde in hoc facto: sed precor, Domine, ut transferas iniquitatem servi tui, quia stulte egi nimis.

11 Surrexit itaque David mane, & sermo Domini factus est ad Gad prophetam & Videntem David, dicens:

12 Vade, & loquere ad David: Hæc dicit Dominus: Trium tibi datur optio: elige unum quod volueris ex his, ut faciam tibi.

13 Cumque venisset Gad ad David, nuntiavit ei dicens: Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fugies adversarios tuos, & illi te persequentur: aut certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo delibera, & vide, quem respondeam ei, qui me misit, sermonem.

C

*1. Par. 21. b. 13. Dan. 13. c. 23.

14 Dixit autem David ad Gad: Coarctor nimis: *sed melius est, ut incidam in manus Domini (multæ enim misericordiæ ejus sunt) quam in manus hominum.

15 Immisitque Dominus pestilentiam in Israel de mane usque ad tempus constitutum, & mortui sunt ex populo, a Dan usque ad Bersabee, septuaginta millia virorum.

16 Cumque extendisset manum suam Angelus Domini super Jerusalem, ut disperderet eam, misertus est Dominus super afflictione, & ait Angelo percutienti populum: Sufficit: nunc contine manum tuam. Erat autem Angelus Domini juxta aream Areuna Jebusæi.

17 Dixitque David ad Dominum, cum vidisset Angelum cædentem populum: Ego sum qui peccavi, ego inique egi: isti qui oves sunt, quid fecerunt? vertatur, obsecro, manus tua contra me, & contra domum patris mei.

18 Venit autem Gad ad David in die illa, & dixit ei: Ascende, & constitue altare Domino in area Areuna Jebusæi.

D

19 Et ascendit David juxta sermonem Gad, quem præceperat ei Dominus.

20 Conspiciensque Areuna, animadvertit, regem & servos ejus transire ad se:

21 Et egressus adoravit regem prono vultu in terram, & ait: Quid causæ est, ut veniat dominus meus rex ad servum suum? Cui David ait: Ut emam a te aream, & ædificem altare Domino, & cesset interfectio, quæ grassatur in populo.

22 Et ait Areuna ad David: Accipiat, & offerat dominus meus rex, sicut placet ei: habes boves in holocaustum, & plaustrum, & juga boum in usum lignorum.

23 Omnia dedit Areuna rex regi: dixitque Areuna ad regem: Dominus Deus tuus suscipiat votum tuum.

24 Cui respondens rex ait: Nequaquam ut vis, sed emam pretio a te, & non offeram Domino Deo meo holocausta gratuita. Emit ergo David aream, & boves argenti siclis quinquaginta:

25 Et ædificavit ibi David altare Domino, & obtulit holocausta & pacifica. Et propitiatus est Dominus terræ, & cohibita est plaga ab Israel.

LIBER REGUM

TERTIUS,

Secundum Hebræos Primus Malachim.

CAPUT PRIMUM.

David senio confectum puella Abisag calefacit, casta manens: Adonia vero regnum occupante, Bethsabee directa consilio Nathan impetravit a David ungi Salomonem in regem: quo audito fugit Adonias.

A

1 ET rex David senuerat, habebatque ætatis plurimos dies: cumque operiretur vestibus, non calefiebat.

2 Dixerunt ergo ei servi sui: Quæramus domino nostro regi adolescentulam virginem, & stet coram rege, & foveat eum, dormiatque in sinu suo, & calefaciat dominum nostrum regem.

3 Quæsierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israel, & invenerunt Abisag Sunamitidem, & adduxerunt eam ad regem.

4 Erat autem puella pulchra nimis: dormiebatque cum rege, & ministrabat ei: rex vero non cognovit eam.

E

5 Adonias autem filius Haggith elevabatur, dicens: Ego regnabo. Fecitque sibi currus, & equites, & quinquaginta viros, qui currerent ante eum.

6 Nec corripuit* eum pater suus aliquando, dicens: Quare hoc fecisti? Erat autem & ipse pulcher valde, secundus natu post Absalom. *1. Reg. 2. 29. 2. Reg. 13. 21. Ibid. 15. 1. & seq.

7 Et sermo ei cum Joab filio Sarviæ, & cum Abiathar sacerdote, qui adjuvabant partes Adoniæ. B

8 Sadoc vero sacerdos, & Banajas filius Jojadæ, & Nathan propheta, & Semei, & Rei, & robur exercitus David non erat cum Adonia.

9 Immolatis ergo Adonias arietibus, & vitulis, & universis pinguibus juxta lapidem Zoheleth, qui erat vicinus fonti Rogel, vocavit universos fratres suos filios regis, & omnes viros Juda servos regis:

10 Nathan autem prophetam, & Banajam, & robustos quosque, & Salomonem fratrem suum non vocavit.

11 Dixit itaque Nathan ad Bethsabee matrem Salomonis: Num audisti, quod regnaverit Adonias filius Haggith, & dominus noster David hoc ignorat?

12 Nunc ergo veni, accipe consilium a me, & salva animam tuam, filiique tui Salomonis.

13 Vade, & ingredere ad regem David, & dic ei: Nonne tu, domine mi rex, jurasti mihi ancillæ tuæ, dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, & ipse sedebit in solio meo? Quare ergo regnat Adonias?

F

14 Et adhuc ibi te loquente cum rege, ego veniam post te, & complebo sermones tuos.

15 Ingressa est itaque Bethsabee ad regem in cubiculum. Rex autem senuerat nimis, & Abisag Sunamitis ministrabat ei.

16 Inclinavit se Bethsabee, & adoravit regem. Ad quam rex: Quid tibi, inquit, vis? C

17 Quæ respondens, ait: Domine mi, tu jurasti per Dominum Deum tuum ancillæ tuæ: Salomon filius tuus regnabit post me, & ipse sedebit in solio meo.

18 Et ecce nunc Adonias regnat, te, domine mi rex, ignorante.

19 Mactavit boves, & pinguia quæque, & arietes plurimos, & vocavit omnes filios regis, Abiathar quoque sacerdotem, & Joab principem militiæ: Salomonem autem servum tuum non vocavit.

20 Verumtamen, domine mi rex, in te oculi respiciunt totius Israel, ut indices

cis,

eis, quis ſedere debeat in ſolio tuo, domi-
ne mi rex, poſt te.
21 Eritque, cum dormierit dominus meus
rex cum patribus ſuis, erimus ego & filius
meus Salomon peccatores.
22 Adhuc illa loquente cum rege, Nathan
propheta venit.
23 Et nuntiaverunt regi, dicentes: Adeſt Na-
than Propheta. Cumque introiſſet in conſpectu
D regis, & adoraſſet eum pronus in terram,
24 Dixit Nathan: Domine mi rex, tu di-
xiſti: Adonias regnet poſt me, & ipſe ſe-
deat ſuper thronum meum?
25 Quia deſcendit hodie, & immolavit bo-
ves, & pinguia, & arietes plurimos, & vo-
cavit univerſos filios regis, & principes e-
xercitus, Abiathar quoque ſacerdotem: il-
liſque veſcentibus, & bibentibus coram eo,
& dicentibus: Vivat rex Adonias,
26 Me ſervum tuum, & Sadoc ſacerdotem,
& Banajam filium Jojadæ, & Salomonem fa-
mulum tuum non vocavit.
27 Numquid a domino meo rege exivit hoc
verbum, & mihi non indicaſti ſervo tuo,
quis ſeſſurus eſſet ſuper thronum domini
mei regis poſt eum?
28 Et reſpondit rex David, dicens: Voca-
te ad me Bethſabee. Quæ cum fuiſſet in-
greſſa coram rege, & ſtetiſſet ante eum,
29 Juravit rex, & ait: Vivit Dominus, qui
eruit animam meam de omni anguſtia,
30 Quia ſicut juravi tibi per Dominum
Deum Iſrael, dicens: Salomon filius tuus
regnabit poſt me, & ipſe ſedebit ſuper ſo-
lium meum pro me; ſic faciam hodie.
E 31 Summiſſoque Bethſabee in terram vultu,
adoravit regem, dicens: Vivat dominus
meus David in æternum.
32 Dixit quoque rex David: Vocate mihi
Sadoc ſacerdotem, & Nathan prophetam, &
Banajam filium Jojadæ. Qui cum ingreſſi
fuiſſent coram rege,
33 Dixit ad eos: Tollite vobiſcum ſervos
domini veſtri, & imponite Salomonem filium
meum ſuper mulam meam, & ducite eum
in Gihon.
34 Et ungat eum ibi Sadoc ſacerdos, & Na-
than propheta in regem ſuper Iſrael: & canetis
buccina, atque dicetis: Vivat rex Salomon.
35 Et aſcendetis poſt eum, & veniet, &
ſedebit ſuper ſolium meum, & ipſe regnabit
pro me: illique præcipiam, ut ſit dux ſuper
Iſrael, & ſuper Judam.
36 Et reſpondit Banajas filius Jojadæ regi,
dicens: Amen: ſic loquatur Dominus Deus
domini mei regis.
37 Quomodo fuit Dominus cum domino meo
rege, ſic ſit cum Salomone. & ſublimius faciat
ſolium ejus a ſolio domini mei regis David.
38 Deſcendit ergo Sadoc ſacerdos, & Na-
than propheta, & Banajas filius Jojadæ, &
Cerethi, & Phelethi: & impoſuerunt Salo-
monem ſuper mulam regis David, & addu-
xerunt eum in Gihon.
39 Sumpſitque Sadoc ſacerdos cornu olei
de tabernaculo, & unxit Salomonem: & ce-
cinerunt buccina, & dixit omnis populus:
Vivat rex Salomon.
F 40 Et aſcendit univerſa multitudo poſt eum,
& populus canentium tibiis, & lætantium
gaudio magno, & inſonuit terra a clamore
eorum.
41 Audivit autem Adonias, & omnes qui in-
vitati fuerant ab eo, jamque convivium finitũ
erat: ſed & Joab, audita voce tubæ, ait: Quid
ſibi vult clamor civitatis tumultuantis?
42 Adhuc illo loquente, Jonathas filius A-
biathar ſacerdotis venit: cui dixit Adonias: In-
gredere, quia vir fortis es, & bona nuntians.
43 Reſponditque Jonathas Adoniæ: Ne-
quaquam; dominus enim noſter rex David
regem conſtituit Salomonem:
44 Miſitque cum eo Sadoc ſacerdotem, &
Nathan prophetam, & Banajam filium Jo-
jadæ, & Cerethi & Phelethi, & impoſue-
runt eum ſuper mulam regis.
45 Unxeruntque eum Sadoc ſacerdos, &
Nathan propheta regem in Gihon: & aſcen-
derunt inde lætantes, & inſonuit civitas;
hæc eſt vox, quam audiſtis.
46 Sed & Salomon ſedet ſuper ſolium regni. G
47 Et ingreſſi ſervi regis benedixerunt do-
mino noſtro regi David, dicentes: Amplifi-
cet Deus nomen Salomonis ſuper nomen tuũ,
& magnificet thronum ejus ſuper thronum
tuum. Et adoravit rex in lectulo ſuo:
48 Et locutus eſt: Benedictus Dominus
Deus Iſrael, qui dedit hodie ſedentem in
ſolio meo, videntibus oculis meis.
49 Territi ſunt ergo, & ſurrexerunt omnes,
qui invitati fuerant ab Adonia, & ivit u-
nuſquiſque in viam ſuam.
50 Adonias autem timens Salomonem, ſur-
rexit, & abiit, tenuitque cornu altaris.
51 Et nuntiaverunt Salomoni, dicentes:
Ecce Adonias timens regem Salomonem te-
nuit cornu altaris, dicens: Juret mihi rex
Salomon hodie, quod non interficiat ſervum
ſuum gladio.
52 Dixitque Salomon: ſi fuerit vir bonus,
non cadet ne unus quidem capillus ejus in
terram: ſin autem malum inventum fuerit
in eo, morietur.
53 Miſit ergo rex Salomon, & eduxit eum
ab altari: & ingreſſus adoravit regem Sa-
lomonem; dixitque ei Salomon: Vade in do-
mum tuam.

CAPUT II.

*David datis Salomoni variis præceptis mo-
ritur. Adonias petens Abiſag in uxorem, oc-
cidi a Salomone jubetur: Abiathar ſacerdo-
tio privatur, & tandem Joab in tabernaculo
interficitur: Semei quoque, quia contra præ-
ſcriptum egreſſus eſt Jeruſalem, triennio poſt
occiditur.*

1 APpropinquaverunt autem dies David A
ut moreretur: præcepitque Salomo-
ni filio ſuo, dicens:
2 Ego ingredior viam univerſæ terræ:
confortare, & eſto vir.
3 Et obſerva cuſtodias Domini Dei tui,
ut ambules in viis ejus, ut cuſtodias cære-
monias ejus, & præcepta ejus, & judicia,
& teſtimonia, * ſicut ſcriptum eſt in lege *Deut.
Moyſi: ut intelligas univerſa quæ facis, & 17. d.
quocumque te verteris: 19.
4 Ut confirmet Dñs ſermones ſuos, quos lo-
cutus eſt de me, dicens: Si cuſtodierint filii tui
vias ſuas, & ambulaverint coram me in veri-
tate, in omni corde ſuo, & in omni anima ſua,
non auferetur tibi vir de ſolio Iſrael.
5 Tu quoque noſti, quæ fecerit mihi Joab fi-
lius Saruiæ, quæ fecerit duobus principibus e-
xercitus Iſrael, * Abner filio Ner, & * Amaſæ *2.Reg.
filio Jether: quos occidit, & effudit ſanguinem 3. e.27.
belli in pace, & poſuit cruorem prælii in bal- *2.Reg.
teo ſuo, qui erat circa lumbos ejus, & in cal- 20.c.10.
ceamento ſuo, quod erat in pedibus ejus. B
6 Facies ergo juxta ſapientiam tuam & non
deduces canitiem ejus pacifice ad inferos.
7 Sed & filiis Berzellai Galaaditis reddes
gratiam, eruntque comedentes in menſa
tua: * occurrerunt enim mihi, quando fu- *2.Reg.
giebam a facie Abſalom fratris tui; 19.f.31.
8 * Habes quoque apud te Semei filium Gera *2.Reg
filii Jemini de Bahurim, qui maledixit mihi 16. a.5.
maledictione peſſima, quando ibam ad Caſtra: & 19.
ſed quia deſcendit mihi in occurſum, cum d. 19.
tranſirem Jordanem, & juravi ei per Domi-
num, dicens: Non te interficiam gladio;
9 Tu noli pati, eum eſſe innoxium. Vir autem
ſapiens es, ut ſcias quæ facies ei, deduceſque
canos ejus cum ſanguine ad inferos.
10 * Dormivit igitur David cum patribus *Actor.
ſuis, & ſepultus eſt in civitate David. 2. d.29.
11 * Dies autem, quibus regnavit David *1.Par.
ſuper Iſrael, quadraginta anni ſunt. In He- 29. g.
bron regnavit ſeptem annis: in Jeruſalem 27.
triginta tribus.
12 Salomon autem ſedit ſuper thronum Da-
vid patris ſui, & firmatum eſt regnum ejus
nimis.
13 Et ingreſſus eſt Adonias filius Haggith ad C
Bethſabee matrem Salomonis. Quæ dixit

ei:

ei: Pacificuſne eſt ingreſſus tuus? Qui re-
ſpondit: Pacificus.
14 Addiditque: Sermo mihi eſt ad te. Cui
ait: Loquere. Et ille,
15 Tu, inquit, noſti, quia meum erat regnum,
& me præpoſuerat omnis Iſrael ſibi in regem:
ſed translatum eſt regnum, & factum eſt fra-
tris mei; a Domino enim conſtitutum eſt ei.
16 Nunc ergo petitionem unam precor a
te, ne confundas faciem meam. Quæ dixit
ad eum: Loquere.
17 Et ille ait: Precor, ut dicas Salomoni regi
(neque enim negare tibi quidquam poteſt) ut
det mihi Abiſag Sunamitidem uxorem.
18 Et ait Bethſabee: Bene, ego loquar pro
te regi.
19 Venit ergo Bethſabee ad regem Salomo-
nem, ut loqueretur ei pro Adonia: & ſurrexit
rex in occurſum ejus, adoravitque eam, & ſedit
ſuper thronum ſuum: poſituſque eſt thronus
matri regis, quæ ſedit ad dexteram ejus.
20 Dixitque ei: Petitionem unam parvulam
ego deprecor a te: ne confundas faciem meam.
Et dixit ei rex: Pete mater mea; neque enim
D fas eſt, ut avertam faciem tuam.
21 Quæ ait: Detur Abiſag Sunamitis Ado-
niæ fratri tuo uxor.
22 Reſponditque rex Salomon, & dixit ma-
tri ſuæ: Quare poſtulas Abiſag Sunamitidem
Adoniæ? poſtula ei & regnum; ipſe eſt enim
frater meus major me, & habet Abiathar ſa-
cerdotem, & Joab filium Saruiæ.
23 Juravit itaque rex Salomon per Domi-
num, dicens: Hæc faciat mihi Deus, &
hæc addat, quia contra animam ſuam locu-
tus eſt Adonias verbum hoc.
24 Et nunc vivit Dominus, qui firmavit
me, & collocavit me ſuper ſolium David pa-
tris mei, & qui fecit mihi domum, ſicut lo-
cutus eſt, quia hodie occidetur Adonias.
25 Miſitque rex Salomon per manum Ba-
najæ filii Jojadæ, qui interfecit eum, &
mortuus eſt.
E 26 Abiathar quoque ſacerdoti dixit rex: Va-
de in Anathoth ad agrum tuum. Equidem vir
mortis es: ſed hodie te non interficiam, quia
portaſti arcam Domini Dei coram David patre
meo, & ſuſtinuiſti laborem in omnibus, in
quibus laboravit pater meus.
27 Ejecit ergo Salomon Abiathar, ut non
*1.Reg. effet ſacerdos Domini: * ut impleretur ſer-
2. g.31. mo Domini, quem locutus eſt ſuper domum
Heli in Silo.
28 Venit autem nuntius ad Joab, quod Joab
declinaſſet poſt Adoniam, & poſt Salomonem
non declinaſſet. Fugit ergo Joab in tabernacu-
lum Domini, & apprehendit cornu altaris.
29 Nuntiatumque eſt regi Salomoni, quod
fugiſſet Joab in tabernaculum Domini, & eſ-
ſet juxta altare: miſitque Salomon Banajam
filium Jojadæ, dicens: Vade, interfice eum.
30 Et venit Banaias ad tabernaculum Do-
mini, & dixit ei: Hæc dicit rex: Egredere.
Qui ait: Non egrediar, ſed hic moriar. Re-
nuntiavit Banaias regi ſermonem, dicens:
Hæc locutus eſt Joab, & hæc reſpondit mihi.
31 Dixitque ei rex: Fac, ſicut locutus eſt:
& interfice eum, & ſepeli, & amovebis ſan-
guinem innocentem, qui effuſus eſt a Joab,
a me, & a domo patris mei.
F 32 Et reddet Dominus ſanguinem ejus ſuper
caput ejus, quia interfecit duos viros juſtos,
meliorefque ſe: & occidit eos gladio, patre
*2.Reg. meo David ignorante, * Abner filium Ner
3. c.27. principem militiæ Iſrael, & * Amaſam filium
*2.Reg. Jether principem exercitus Juda:
20. a. 33 Et revertetur ſanguis illorum in caput
10. Joab, & in caput ſeminis ejus in ſempiternum.
David autem & ſemini ejus, & domui, & thro-
no illius ſit pax uſque in æternum a Domino.
34 Aſcendit itaque Banajas filius Jojadæ,
& aggreſſus eum interfecit; ſepultuſque eſt
in domo ſua in deſerto.
35 Et conſtituit rex Banajam filium Joia-
dæ pro eo ſuper exercitum, & Sadoc ſacer-
dotem poſuit pro Abiathar.
36 Miſit quoque rex, & vocavit Semei,
dixitque ei: Ædifica tibi domum in Jeruſa-
lem, & habita ibi: & non egredieris inde
huc atque illuc.
37 Quocumque autem die egreſſus fueris, &
tranſieris torrentem Cedron, ſcito te interfi-
ciendum: ſanguis tuus erit ſuper caput tuum.
38 Dixitque Semei regi: Bonus ſermo. G
Sicut locutus eſt dominus meus rex, ſic fa-
ciet ſervus tuus. Habitavit itaque Semei in
Jeruſalem diebus multis.
39 Factum eſt autem poſt annos tres, ut
fugerent ſervi Semei ad Achis filium Maa-
cha regem Geth: nuntiatumque eſt Semei,
quod ſervi ejus iſſent in Geth.
40 Et ſurrexit Semei, & ſtravit aſinum
ſuum, ivitque ad Achis in Geth ad requiren-
dum ſervos ſuos, & adduxit eos de Geth.
41 Nuntiatum eſt autem Salomoni, quod iſ-
ſet Semei in Geth de Jeruſalem & rediiſſet.
42 Et mittens vocavit eum, dixitque illi:
Nonne teſtificatus ſum tibi per Dominum, &
prædixi tibi: Quacumque die egreſſus ieris
huc & illuc, ſcito te eſſe moriturum? Et re-
ſpondiſti mihi: Bonus ſermo, quem audivi.
43 Quare ergo non cuſtodiſti jusjurandum
Domini, & præceptum, quod præceperam tibi?
44 Dixitque rex ad Semei: Tu noſti omne
malum, cujus tibi conſcium eſt cor tuum,
quod feciſti David patri meo: reddidit Do-
minus malitiam tuam in caput tuum.
45 Et rex Salomon benedictus, & thronus
David erit ſtabilis coram Domino uſque in
ſempiternum.
46 Juſſit itaque rex Banajæ filio Jojadæ: qui
egreſſus percuſſit eum, & mortuus eſt.

CAPUT III.

Salomon, accepta in uxorem filia Pharaonis, ſapientiam in ſomno petit, quam una cum divitiis & gloria accipit, & primum in meretricum dirimenda lite oſtendit.

1 CONfirmatum eſt igitur regnum in manu A
Salomonis, & affinitate conjunctus eſt
Pharaoni regi Ægypti. Accepit namque filiam
ejus, & adduxit in civitatem David, donec com-
pleret * ædificans domum ſuam, & domum *2.Par.
Domini, & murum Jeruſalem per circuitum. 8. a.11.
2 Attamen populus immolabat in excelſis;
non enim ædificatum erat templum nomini
Domini uſque in diem illum.
3 Dilexit autem Salomon Dñm, ambulans in
præceptis David patris ſui, excepto quod in
excelſis immolabat, & accendebat thymiama.
4 Abiit itaque in Gabaon, ut immolaret
ibi: illud quippe erat excelſum maximum.
Mille hoſtias in holocauſtum obtulit Salo-
mon ſuper altare illud in Gabaon.
5 Apparuit autem Dñs Salomoni per ſomnium
nocte, dicens: Poſtula quod vis, ut dem tibi.
6 Et ait Salomon: Tu feciſti cum ſervo tuo
David patre meo miſericordiam magnam,
ſicut ambulavit in conſpectu tuo in veritate,
& juſtitia, & recto corde tecum: cuſtodiſti
ei miſericordiam tuam grandem, & dediſti
ei filium ſedentem ſuper thronum ejus, ſic-
ut eſt hodie.
7 Et nunc Domine Deus, tu regnare fe- B
ciſti ſervum tuum pro David patre meo: ego
autem ſum puer parvulus, & ignorans e-
greſſum, & introitum meum.
8 Et ſervus tuus in medio eſt populi, quem
elegiſti, populi infiniti, qui numerari &
ſupputari non poteſt præ multitudine.
9 * Dabis ergo ſervo tuo cor docile, ut *2.Par.
populum tuum judicare poſſit, & diſcernere 1. c.10.
inter bonum & malum. Quis enim poterit
judicare populum iſtum, populum tuum hunc
multum?
10 Placuit ergo ſermo coram Domino,
quod Salomon poſtulaſſet hujuſcemodi rem.
11 Et dixit Dominus Salomoni: Quia po-
ſtulaſti verbum hoc, & non petiſti tibi dies
multos, nec divitias, aut animas inimico-
rum tuorum, ſed poſtulaſti tibi ſapientiam
ad diſcernendum judicium;
12 Ecce feci tibi ſecundum ſermones tuos,
& dedi tibi cor ſapiens & intelligens, in
tantum ut nullus ante te ſimilis tui fuerit,
nec poſt te ſurrecturus ſit.

* Sap. 7. b.11. Mat. 6. d.29. C

13 * Sed & hæc, quæ non postulasti, dedi tibi, divitias scilicet, & gloriam, ut nemo fuerit similis tui in regibus cunctis retro diebus.

14 Si autem ambulaveris in viis meis, & custodieris præcepta mea, & mandata mea, sicut ambulavit pater tuus, longos faciam dies tuos.

15 Igitur evigilavit Salomon, & intellexit quod esset somnium: cumque venisset Jerusalem, stetit coram arca fœderis Domini, & obtulit holocausta, & fecit victimas pacificas, & grande convivium universis famulis suis.

16 Tunc venerunt duæ mulieres meretrices ad regem, steteruntque coram eo:

17 Quarum una ait: Obsecro, mi domine: ego & mulier hæc habitabamus in domo una, & peperi apud eam in cubiculo.

18 Tertia autem die, postquam ego peperi, peperit & hæc: & eramus simul, nullusque alius nobiscum in domo, exceptis nobis duabus.

19 Mortuus est autem filius mulieris hujus nocte: dormiens quippe oppressit eum.

20 Et consurgens intempestæ noctis silentio, tulit filium meum de latere meo ancillæ tuæ dormientis, & collocavit in sinu suo: suum autem filium, qui erat mortuus, posuit in sinu meo.

21 Cumque surrexissem mane, ut darem lac filio meo, apparuit mortuus: quem diligentius intuens clara luce, deprehendi non esse meum, quem genueram.

22 Respondit que altera mulier: Non est ita, ut dicis, sed filius tuus mortuus est, meus autem vivit. E contrario illa dicebat: Mentiris: filius quippe meus vivit, & filius tuus mortuus est. Atque in hunc modum contendebant coram rege.

23 Tunc rex ait: Hæc dicit, Filius meus vivit, & filius tuus mortuus est. Et ista respondit, Non, sed filius tuus mortuus est, meus autem vivit.

24 Dixit ergo Rex: Afferte mihi gladium. Cumque attulissent gladium coram rege,

25 Dividite, inquit, infantem vivum in duas partes, & date dimidiam partem uni, & dimidiam partem alteri.

26 Dixit autem mulier, cujus filius erat vivus, ad regem: (commota sunt quippe viscera ejus super filio suo) Obsecro, domine, date illi infantem vivum, & nolite interficere eum. E contrario illa dicebat: Nec mihi, nec tibi sit, sed dividatur.

27 Respondit rex, & ait: Date huic infantem vivum, & non occidatur; hęc est enim mater ejus.

28 Audivit itaque omnis Israel judicium, quod judicasset rex, & timuerunt regem, videntes sapientiam Dei esse in eo ad faciendum judicium.

CAPUT IV.

Numerantur principes, & præfecti Salomonis, apparatus ciborum ipsius, pacisque securitas eo regnante, & numerus parabolarum atque carminum ejus.

1 Erat autem rex Salomon regnans super omnem Israel.

2 Et hi principes quos habebat: Azarias filius Sadoc sacerdotis:

3 Elihoreph, & Ahia filii Sisa scribæ: Josaphat filius Ahilud a commentariis:

4 Banajas filius Jojadæ super exercitum: Sadoc autem, & Abiathar sacerdotes:

5 Azarias filius Nathan super eos, qui assistebant regi: Zabud filius Nathan sacerdos, amicus regis:

6 Et Ahisar præpositus domus: & Adoniram filius Abda super tributa.

7 Habebat autem Salomon duodecim præfectos super omnem Israel, qui præbebant annonam regi, & domui ejus; per singulos enim menses in anno singuli necessaria ministrabant.

8 Et hæc nomina eorum: Benhur in monte Ephraim.

9 Bendecar in Macces, & in Salebim, & in Bethsames, & in Elon, & in Bethanan.

10 Benhesed in Aruboth: ipsius erat Socho, & omnis terra Epher.

11 Benabinadab, cujus omnis Nepha Dor, Tapheth filiam Salomonis habebat uxorem.

12 Bana filius Ahilud regebat Thanac, & Mageddo, & universam Bethsan, quæ est juxta Sarthana subter Jezrael, a Bethsan usque Abelmehula e regione Jecmaan.

13 Bengaber in Ramoth Galaad: habebat Avoth-Jair filii Manasse in Galaad; ipse præerat in omni regione Argob, quæ est in Basan, sexaginta civitatibus magnis atque muratis, quæ habebant seras æreas.

14 Ahinadab filius Addo præerat in Manaim.

15 Achimaas in Nephthali: sed & ipse habebat Basemath filiam Salomonis in conjugio.

16 Baana filius Husi in Aser, & in Baloth.

17 Josaphat filius Pharue in Issachar.

18 Semei filius Ela in Beniamin.

19 Gaber filius Uri in terra Galaad, in terra Sehon regis Amorrhæi, & Og regis Basan, super omnia, quæ erant in illa terra.

20 Juda & Israel innumerabiles, sicut arena maris in multitudine, comedentes, & bibentes, atque lætantes. C

21 * Salomon autem erat in ditione sua, habens omnia regna a flumine terræ Philisthiim usque ad terminum Ægypti, offerentium sibi munera, & servientium ei cunctis diebus vitæ ejus. * Eccl. 47.b.15.

22 Erat autem cibus Salomonis per dies singulos triginta cori similæ, & sexaginta cori farinæ,

23 Decem boves pingues, & viginti boves pascuales, & centum arietes, excepta venatione cervorum, caprearum, atque bubalorum, & avium altilium.

24 Ipse enim obtinebat omnem regionem, quæ erat trans flumen a Thaphsa usque ad Gazan, & cunctos reges illarum regionum: & habebat pacem ex omni parte in circuitu.

25 Habitabatque Juda, & Israel absque timore ullo, unusquisque sub vite sua, & sub ficu sua, a Dan usque Bersabee cunctis diebus Salomonis.

26 * Et habebat Salomon quadraginta millia præsepia equorum currilium, & duodecim millia equestrium. *2.Par. 9.f.25.

27 Nutriebantque eos supradicti regis præfecti: sed & necessaria mensæ regis Salomonis cum ingenti cura præbebant in tempore suo. D

28 Hordeum quoque, & paleas equorum, & jumentorum deferebant in locum, ubi erat rex, juxta constitutum sibi.

29 Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni, & prudentiam multam nimis, & latitudinem cordis quasi arenam, quæ est in littore maris.

30 Et præcedebat sapientia Salomonis sapientiam omnium Orientalium, & Ægyptiorum:

31 * Et erat sapientior cunctis hominibus: sapientior Ethan Ezrahita, & Heman, & Chalcol, & Dorda filiis Mahol: & erat nominatus in universis gentibus per circuitum. * Eccl. 47.b.15.

32 Locutus est quoq; Salomon tria millia parabolas: & fuerunt carmina ejus quinque & mille.

33 Et disputavit super lignis a cedro, quæ est in Libano, usque ad hyssopum, quæ egreditur de pariete: & disseruit de jumentis, & volucribus, & reptilibus, & piscibus.

34 Et veniebant de cunctis populis ad audiendam sapientiam Salomonis, & ab universis regibus terræ, qui audiebant sapientiam ejus.

CAPUT V.

Concedit Hiram Salomoni ad templi ædificationem cæsores lignorum, quibus Salomon tribuit cibaria: numerus cæsorum, portantium onera, latomorum, & præfectorum eorum.

1 Misit quoque Hiram rex Tyri servos suos ad Salomonem; audivit enim, quod ipsum unxissent regem pro patre ejus: quia amicus fuerat Hiram David omni tempore. A

2 Misit autem Salomon ad Hiram, dicens:

3 Tu scis voluntatem David patris mei, & quia non potuerit ædificare domum nomini Domini Dei sui propter bella imminentia per circuitum, donec daret Dominus eos sub vestigio pedum ejus.

4 Nunc autem requiem dedit Dominus Deus meus mihi per circuitum: & non est satan, neque occursus malus.

5 Quamobrem cogito ædificare templum nomini Domini Dei mei, ſicut locutus eſt Dominus David patri meo, dicens: * Filius tuus, quem dabo pro te ſuper ſolium tuum, ipſe ædificabit domum nomini meo.

*2.Reg. 7.b.13. 1.Par. 22.c.10.

B

6 Præcipe igitur, ut præcidant mihi ſervi tui cedros de Libano, & ſervi mei ſint cum ſervis tuis: mercedem autem ſervorum tuorum dabo tibi quamcumque petieris; ſcis enim, quomodo non eſt in populo meo vir, qui noverit ligna cædere ſicut Sidonii.

7 Cum ergo audiſſet Hiram verba Salomonis, lætatus eſt valde, & ait: Benedictus Dominus Deus hodie, qui dedit David filium ſapientiſſimum ſuper populum hunc plurimum.

8 Et miſit Hiram ad Salomonem, dicens: Audivi quæcumque mandaſti mihi: ego faciam omnem voluntatem tuam in lignis cedrinis & abiegnis.

9 Servi mei deponent ea de Libano ad mare: & ego componam ea in ratibus in mari uſque ad locum, quem ſignificaveris mihi: & applicabo ea ibi, & tu tolles ea: præbebiſque neceſſaria mihi, ut detur cibus domui meæ.

C

10 Itaque Hiram dabat Salomoni ligna cedrina, & ligna abiegna juxta omnem voluntatem ejus.

11 Salomon autem præbebat Hiram coros tritici viginti millia in cibum domui ejus, & viginti coros puriſſimi olei; hæc tribuebat Salomon Hiram per ſingulos annos.

* Supr. 3.b.12.

12 * Dedit quoque Dominus ſapientiam Salomoni, ſicut locutus eſt ei: & erat pax inter Hiram & Salomonem, & percuſſerunt ambo fœdus.

D

13 Elegitque rex Salomon operarios de omni Iſrael, & erat indictio triginta millia virorum.

14 Mittebatque eos in Libanum, decem millia per menſes ſingulos viciſſim, ita ut duobus menſibus eſſent in domibus ſuis: & Adoniram erat ſuper hujuſcemodi indictione.

15 Fueruntque Salomoni ſeptuaginta millia eorum, qui onera portabant, & octoginta millia latomorum in monte:

16 Abſque præpoſitis, qui præerant ſingulis operibus, numero trium millium & trecentorum, præcipientium populo & his, qui faciebant opus.

17 Præcepitque rex, ut tollerent lapides grandes, lapides pretioſos in fundamentum templi, & quadrarent eos:

18 Quos dolaverunt cæmentarii Salomonis, & cæmentarii Hiram: porro Giblii præparaverunt ligna & lapides ad ædificandam domum.

CAPUT VI.

Figura & fabrica templi quoad præcipuas ejus partes interiores, & exteriores.

A

*2.Par. 3.a.1.

1 FActum eſt ergo quadringenteſimo & octogeſimo anno egreſſionis filiorum Iſrael de terra Ægypti, in anno quarto, menſe Zio, (ipſe eſt menſis ſecundus) regni Salomonis ſuper Iſrael, ædificari cœpit domus Domino.

2 Domus autem, quam ædificabat rex Salomon Domino, habebat ſexaginta cubitos in longitudine, & viginti cubitos in latitudine, & triginta cubitos in altitudine.

3 Et porticus erat ante templum viginti cubitorum longitudinis, juxta menſuram latitudinis templi: & habebat decem cubitos latitudinis ante faciem templi.

4 Fecitque in templo feneſtras obliquas.

5 Et ædificavit ſuper parietem templi tabulata per gyrum, in parietibus domus per circuitum templi & oraculi, & fecit latera in circuitu.

6 Tabulatum quod ſubter erat, quinque cubitos habebat latitudinis, & medium tabulatum ſex cubitorum latitudinis, & tertium tabulatum ſeptem habens cubitos latitudinis. Trabes autem poſuit in domo per circuitum forinſecus, ut non hærerent muris templi.

7 Domus autem cum ædificaretur, de lapidibus dolatis atque perfectis ædificata eſt: & malleus, & ſecuris, & omne ferramentum, non ſunt audita in domo, cum ædificaretur.

B

8 Oſtium lateris medii in parte erat domus dextræ: & per cochleam aſcendebant in medium cœnaculum, & a medio in tertium.

9 Et ædificavit domum, & conſummavit eam: texit quoque domum laquearibus cedrinis.

10 Et ædificavit tabulatum ſuper omnem domum quinque cubitis altitudinis, & operuit domum lignis cedrinis.

11 Et factus eſt ſermo Domini ad Salomonem, dicens:

12 Domus hæc, quam ædificas, ſi ambulaveris in præceptis meis, & judicia mea feceris, & cuſtodieris omnia mandata mea, gradiens per ea; firmabo ſermonem meum tibi, * quem locutus ſum ad David patrem tuum.

*2.Reg. 7.c.16. *1.Par. 22.b.9.

13 * Et habitabo in medio filiorum Iſrael, & non derelinquam populum meum Iſrael.

14 Igitur ædificavit Salomon domum, & conſummavit eam.

15 Et ædificavit parietes domus intrinſecus tabulatis cedrinis: a pavimento domus uſque ad ſummitatem parietum, & uſque ad laquearia operuit lignis cedrinis intrinſecus: & texit pavimentum domus tabulis abiegnis.

16 Ædificavitque viginti cubitorum ad poſteriorem partem templi tabulata cedrina, a pavimento uſque ad ſuperiora: & fecit interiorem domum oraculi in Sanctum ſanctorum.

17 Porro quadraginta cubitorum erat ipſum templum pro foribus oraculi.

C

18 Et cedro omnis domus intrinſecus veſtiebatur, habens tornaturas, & juncturas ſuas fabrefactas, & cælaturas eminentes. Omnia cedrinis tabulis veſtiebantur, nec omnino lapis apparere poterat in pariete.

19 Oraculum autem in medio domus in interiori parte fecerat, ut poneret ibi arcam fœderis Domini.

20 Porro oraculum habebat viginti cubitos longitudinis, & viginti cubitos latitudinis, & viginti cubitos altitudinis: & operuit illud, atque veſtivit auro puriſſimo. Sed & altare veſtivit cedro.

21 Domum quoque ante oraculum operuit auro puriſſimo, & affixit laminas clavis aureis.

22 Nihilque erat in templo, quod non auro tegeretur: ſed & totum altare oraculi texit auro.

23 Et fecit in oraculo duos cherubim de lignis olivarum, decem cubitorum altitudinis.

24 Quinque cubitorum ala cherub una, & quinque cubitorum ala cherub altera: id eſt decem cubitos habentes, a ſummitate alæ unius uſque ad alæ alterius ſummitatem.

25 Decem quoque cubitorum erat cherub ſecundus: in menſura pari, & opus unum erat in duobus cherubim,

D

26 Id eſt, altitudinem habebat unus cherub decem cubitorum, & ſimiliter cherub ſecundus.

27 Poſuitque cherubim in medio templi interioris. Extendebant autem alas ſuas cherubim, & tangebat ala una parietem, & ala cherub ſecundi tangebat parietem alterum: alæ autem alteræ in media parte templi ſe invicem contingebant.

28 Texit quoque cherubim auro,

29 Et omnes parietes templi per circuitum ſculpſit variis cælaturis, & torno: & fecit in eis Cherubim, & palmas, & picturas varias quaſi prominentes de pariete, & egredientes.

30 Sed & pavimentum domus texit auro intrinſecus & extrinſecus.

31 Et in ingreſſu oraculi fecit oſtiola de lignis olivarum, poſteſque angulorum quinque.

32 Et duo oſtia de lignis olivarum: & ſculpſit in eis picturam cherubim, & palmarum ſpecies, & anaglypha valde prominentia: & texit ea auro: & operuit tam cherubim, quam palmas, & cætera auro.

33 Fecitque in introitu templi poſtes de lignis olivarum quadrangulatos:

34 Et duo oſtia de lignis abiegnis altrinſecus: & utrumque oſtium duplex erat, & ſe invicem tenens aperiebatur.

35 Et ſculpſit Cherubim, & palmas, & cælaturas valde eminentes: operuitque omnia laminis aureis opere quadro ad regulam.

36 Et ædificavit atrium interius tribus ordinibus lapidum politorum, & uno ordine lignorum cedri.

37 Anno quarto fundata eſt domus Domini in menſe Zio:

38 Et in anno undecimo, mense Bul (ipse est mensis octavus) perfecta est domus in omni opere suo, & in universis utensilibus suis: ædificavitque eam annis septem.

CAPUT VII.

Palatium Salomonis, domus saltus Libani, atque uxoris ejus, varia & sumptuosissima templi supellex.

A * Infra 9. b. 10.

1 Domum autem suam ædificavit Salomon * tredecim annis, & ad perfectum usque perduxit.

2 Ædificavit quoque domum saltus Libani centum cubitorum longitudinis, & quinquaginta cubitorum latitudinis, & triginta cubitorum altitudinis: & quatuor deambulacra inter columnas cedrinas: ligna quippe cedrina exciderat in columnas.

3 Et tabulatis cedrinis vestivit totam cameram, quæ quadraginta quinque columnis sustentabatur. Unus autem ordo habebat columnas quindecim

4 Contra se invicem positas,

5 Et e regione se respicientes, æquali spatio inter columnas, & super columnas quadrangulata ligna in cunctis æqualia.

C

6 Et porticum columnarum fecit quinquaginta cubitorum longitudinis, & triginta cubitorum latitudinis: & alteram porticum in facie majoris porticus, & columnas, & epistylia super columnas.

7 Porticum quoque solii, in qua tribunal est, fecit: & texit lignis cedrinis a pavimento usque ad summitatem.

* Sup. 3. a. 3.

8 Et domuncula, in qua sedebatur ad judicandum, erat in media porticu, simili opere. Domum quoque fecit filiæ Pharaonis (* quam uxorem duxerat Salomon) tali opere, quali & hanc porticum.

B

9 Omnia lapidibus pretiosis, qui ad normam quamdam atque mensuram tam intrinsecus, quam extrinsecus serrati erant: a fundamento usque ad summitatem parietum, & extrinsecus usque ad atrium majus.

10 Fundamenta autem de lapidibus pretiosis, lapidibus magnis decem, sive octo cubitorum.

11 Et desuper lapides pretiosi æqualis mensuræ secti erant, similiterque de cedro.

12 Et atrium majus rotundum, trium ordinum de lapidibus sectis, & unius ordinis de dolata cedro, necnon & in atrio domus Domini interiori, & in porticu domus.

D

13 Misit quoque rex Salomon, & tulit Hiram de Tyro,

14 Filium mulieris viduæ de tribu Nephthali, patre Tyrio, artificem ærarium, & plenum sapientia, & intelligentia, & doctrina ad faciendum omne opus ex ære. Qui cum venisset ad regem Salomonem, fecit omne opus ejus.

* Jer. 52. d. 21.

15 Et finxit duas columnas æreas, decem & octo cubitorum altitudinis columnam unam: * & linea duodecim cubitorum ambiebat columnam utramque.

C

16 Duo quoque capitella fecit, quæ ponerentur super capita columnarum, fusilia ex ære: quinque cubitorum altitudinis capitellum unum, & quinque cubitorum altitudinis capitellum alterum:

17 Et quasi in modum retis, & catenarum sibi invicem miro opere contextarum. Utrumque capitellum columnarum fusile erat: septena versuum retiacula in capitello uno, & septena retiacula in capitello altero.

18 Et perfecit columnas, & duos ordines per circuitum retiaculorum singulorum, ut tegerent capitella, quæ erant super summitatem malogranatorum: eodem modo fecit & capitello secundo.

19 Capitella autem, quæ erant super capita columnarum, quasi opere lilii fabricata erant in porticu, quatuor cubitorum.

20 Et rursum alia capitella in summitate columnarum desuper juxta mensuram columnæ contra retiacula: malogranatorum autem ducenti ordines erant in circuitu capitelli secundi.

21 Et statuit duas columnas in porticu templi: cumq; statuisset columnam dexteram, vocavit eam nomine Jachin: similiter erexit columnam secundam, & vocavit nomen ejus Booz.

22 Et super capita columnarum opus in modum lilii posuit: perfectumque est opus columnarum.

23 * Fecit quoque mare fusile decem cubitorum a labio usque ad labium, rotundum in circuitu: quinque cubitorum altitudo ejus, & resticula triginta cubitorum cingebat illud per circuitum. D *2. Par 4. a. 2.

24 Et sculptura subter labium circuibat illud decem cubitis ambiens mare: duo ordines sculpturarum striatarum erant fusiles.

25 Et stabat super duodecim boves, e quibus tres respiciebant ad aquilonem, & tres ad occidentem, & tres ad meridiem, & tres ad orientem, & mare super eos desuper erat: quorum posteriora universa intrinsecus latitabant.

26 Grossitudo autem luteris trium unciarum erat: labiumque ejus quasi labium calicis, & folium repandi lilii: duo millia batos capiebat.

27 Et fecit decem bases æneas, quatuor cubitorum longitudinis bases singulas, & quatuor cubitorum latitudinis, & trium cubitorum altitudinis.

28 Et ipsum opus basium interrasile erat, & sculpturæ inter juncturas.

29 Et inter coronulas, & plectas leones, & boves, & cherubim: & in juncturis similiter desuper: & subter leones, & boves quasi lora ex ære dependentia.

30 Et quatuor rotæ per bases singulas, & axes ærei: & per quatuor partes quasi humeruli subter luterem fusiles, contra se invicem respectantes. E

31 Os quoq; luteris intrinsecus erat in capitis summitate, & quod forinsecus apparebat, unius cubiti erat totum rotundum, pariterq; habebat unum cubitum & dimidium. In angulis autem columnarum variæ cælaturæ erant: & media intercolumnia quadrata, non rotunda.

32 Quatuor quoque rotæ, quæ per quatuor angulos basis erant, cohærebant sibi subter basim: una rota habebat altitudinis cubitum & semis.

33 Tales autem rotæ erant, quales solent in curru fieri: & axes earum, & radii, & canthi, & modioli, omnia fusilia.

34 Nam & humeruli illi quatuor per singulos angulos basis unius, ex ipsa basi fusiles & conjuncti erant.

35 In summitate autem basis erat quædam rotunditas dimidii cubiti, ita fabrefacta, ut luter desuper posset imponi, habens cælaturas suas, variasque sculpturas ex semetipsa.

36 Sculpsit quoque in tabulatis illis, quæ erant ex ære, & in angulis cherubim, & leones, & palmas, quasi in similitudinem hominis stantis, ut non cælata, sed apposita per circuitum viderentur. F

37 In hunc modum fecit decem bases fusura una, & mensura, sculpturaque consimili.

38 Fecit quoque decem luteres æneos: quadraginta batos capiebat luter unus, eratque quatuor cubitorum: singulos quoque luteres per singulas, id est decem bases, posuit.

39 Et constituit decem bases, quinque ad dexteram partem templi, & quinque ad sinistram: mare autem posuit ad dexteram partem templi contra orientem ad meridiem.

40 Fecit ergo Hiram lebetes, & scutras, & hamulas, & perfecit omne opus regis Salomonis in templo Domini.

41 Columnas duas, & funiculos capitellorum super capitella columnarum duos: & retiacula duo, ut operirent duos funiculos, qui erant super capita columnarum.

42 Et malogranata quadraginta in duobus retiaculis: duos versus malogranatorum in retiaculis singulis, ad operiendos funiculos capitellorum, qui erant super capita columnarum. G

43 Et bases decem, & luteres decem super bases.

44 Et mare unum, & boves duodecim subter mare.

45 Et lebetes, & scutras, & hamulas: omnia vasa, quæ fecit Hiram regi Salomoni in domo Domini, de aurichalco erant.

46 In campeſtri regione Jordanis fudit ea rex in argilloſa terra, inter Sochoth & Sarthan.

47 Et poſuit Salomon omnia vaſa: propter multitudinem autem nimiam non erat pondus æris.

48 Fecitq; Salomon omnia vaſa in domo Dñi: altare aureum, & menſam, ſuper quam ponerentur panes propoſitionis, auream:

49 Et candelabra aurea, quinque ad dexteram, & quinque ad ſiniſtram contra oraculum, ex auro puro: & quaſi lilii flores, & lucernas deſuper aureas, & forcipes aureos,

50 Et hydrias, & fuſcinulas, & phialas, & mortariola, & thuribula de auro puriſſimo: & cardines oſtiorum domus interioris Sancti ſanctorum, & oſtiorum domus templi ex auro erant.

*1.Par. 5. a. 1. 51 * Et perfecit omne opus, quod faciebat Salomon in domo Dñi, & intulit quæ ſanctificaverat David pater ſuus, argentum, & aurum, & vaſa, repoſuitque in theſauris domus Dñi.

CAPUT VIII.

Templum, introducta in ipſum arca, dedicatur, nebula illud implente. Salomon poſt longam orationem populo benedicit: numerus boum & ovium immolatarum hac celebri feſtivitate.

A *2.Par. 5. a. 2. 1 TUnc * congregati ſunt omnes majores natu Iſrael cum principibus tribuum, & duces familiarum filiorum Iſrael ad regem Salomonem in Jeruſalem, ut deferrent arcam fœderis Dñi de civitate David, id eſt de Sion.

2 Convenitque ad regem Salomonem univerſus Iſrael in menſe Ethanim, in ſolemni die: ipſe eſt menſis ſeptimus.

3 Veneruntque cuncti ſenes de Iſrael, & tulerunt arcam ſacerdotes,

4 Et portaverunt arcam Domini, & tabernaculum fœderis, & omnia vaſa Sanctuarii, quæ erant in tabernaculo; & ferebant ea ſacerdotes & Levitæ.

5 Rex autem Salomon, & omnis multitudo Iſrael, quæ convenerat ad eum, gradiebatur cum illo ante arcam, & immolabant oves & boves abſque æſtimatione & numero.

6 Et intulerunt ſacerdotes arcam fœderis Dñi in locum ſuum, in oraculum templi, in Sanctum ſanctorum, ſubter alas cherubim.

7 Siquidem cherubim expandebant alas ſuper locum arcæ, & protegebant arcam, & vectes ejus deſuper.

8 Cumque eminerent vectes, & apparerent ſummitates eorum foris Sanctuarium ante oraculum, non apparebant ultra extrinſecus: qui & fuerunt ibi uſque in præſentem diem.

*Exod. 4. e 27. Hebr. 9. a. 4. 9 In arca autem non erat aliud, * niſi duæ tabulæ lapideæ, quas poſuerat in ea Moyſes in Horeb, quando pepigit Dñs fœdus cum filiis Iſrael, cum egrederentur de terra Ægypti.

B 10 Factum eſt autem, cum exiſſent ſacerdotes de Sanctuario, nebula implevit domum Domini:

11 Et non poterant ſacerdotes ſtare, & miniſtrare propter nebulam; impleverat enim gloria Domini domum Domini.

*2.Par. 6. a. 1. 12 Tunc ait Salomon: * Dominus dixit, ut habitaret in nebula.

13 Ædificans ædificavi domum in habitaculum tuum, firmiſſimum ſolium tuum, in ſempiternum.

14 Convertitque rex faciem ſuam, & benedixit omni eccleſiæ Iſrael; omnis enim eccleſia Iſrael ſtabat.

15 Et ait Salomon: Benedictus Dñs Deus Iſrael, qui locutus eſt ore ſuo ad David patrem meum, & in manibus ejus perfecit, dicens:

16 A die, qua eduxi populum meum Iſrael de Ægypto, non elegi civitatem de univerſis tribubus Iſrael, ut ædificaretur domus, & eſſet nomen meum ibi: ſed elegi David, ut eſſet ſuper populum meum Iſrael.

*2.Reg. 7. a. 5. 17 * Voluitque David pater meus ædificare domum nomini Domini Dei Iſrael:

18 Et ait Dñs ad David patrem meum: Quod cogitaſti in corde tuo ædificare domum nomini meo, bene feciſti, hoc ipſum mente tractans.

19 Verumtamen tu non ædificabis mihi domum, ſed filius tuus, qui egredietur de renibus tuis, ipſe ædificabit domum nomini meo.

20 Confirmavit Dominus ſermonem ſuum, quem locutus eſt: ſtetique pro David patre meo, & ſedi ſuper thronum Iſrael, ſicut locutus eſt Dominus: & ædificavi domum nomini Domini Dei Iſrael.

21 Et conſtitui ibi locum arcæ, in qua fędus Domini eſt, quod percuſſit cum patribus noſtris, quando egreſſi ſunt de terra Ægypti.

22 Stetit autem Salomon ante altare Domini in conſpectu eccleſiæ Iſrael, & expandit manus ſuas in cælum, C

23 Et ait: Dñe Deus Iſrael, non eſt ſimilis tui Deus in cælo deſuper, & ſuper terram deorſum: qui cuſtodis pactum & miſericordiam ſervis tuis, qui ambulant coram te in toto corde ſuo.

24 Qui cuſtodiſti ſervo tuo David patri meo quæ locutus es ei: ore locutus es, & manibus perfeciſti, ut hæc dies probat.

25 Nunc igitur Dñe Deus Iſrael, conſerva famulo tuo David patri meo quæ locutus es ei, dicens: *Non auferetur de te vir coram me, qui ſedeat ſuper thronum Iſrael: ita tamen ſi cuſtodierint filii tui viam ſuam, ut ambulent coram me, ſicut tu ambulaſti in conſpectu meo. *2.Reg. 7. b. 12.

26 Et nunc, Domine Deus Iſrael, firmentur verba tua, quæ locutus es ſervo tuo David patri meo.

27 Ergone putandum eſt, quod vere Deus habitet ſuper terram? ſi enim cælum, & cęli cælorum te capere non poſſunt, quanto magis domus hæc, quam ædificavi?

28 Sed reſpice ad orationem ſervi tui, & ad preces ejus, Dñe Deus meus: audi hymnum & orationem, quam ſervus tuus orat coram te hodie,

29 Ut ſint oculi tui aperti ſuper domum hanc nocte ac die: ſuper domum, de qua dixiſti: * Erit nomen meum ibi: ut exaudias orationem, quam orat in loco iſto ad te ſervus tuus. * Deut. 12. b. 11.

30 Ut exaudias deprecationem ſervi tui, & populi tui Iſrael, quodcumque oraverint in loco iſto: & exaudies in loco habitaculi tui in cælo, & cum exaudieris, propitius eris.

31 Si peccaverit homo in proximum ſuum, & habuerit aliquod juramentum, quo teneatur aſtrictus, & venerit propter juramentum coram altari tuo in domum tuam, D

32 Tu exaudies in cælo: & facies, & judicabis ſervos tuos, condemnans impium, & reddens viam ſuam ſuper caput ejus, juſtificanſque juſtum, & retribuens ei ſecundū juſtitiam ſuam.

33 Si fugerit populus tuus Iſrael inimicos ſuos (quia peccaturus eſt tibi) & agentes pœnitentiam, & confitentes nomini tuo venerint, & oraverint, & deprecati te fuerint in domo hac;

34 Exaudi in cælo, & dimitte peccatum populi tui Iſrael: & reduces eos in terram, quam dediſti patribus eorum.

35 Si clauſum fuerit cælum, & non pluerit propter peccata eorum, & orantes in loco iſto pœnitentiam egerint nomini tuo, & a peccatis ſuis converſi fuerint propter afflictionem ſuam;

36 Exaudi eos in cælo, & dimitte peccata ſervorum tuorum, & populi tui Iſrael: & oſtende eis viam bonam, per quam ambulent, & da pluviam ſuper terram tuam, quam dediſti populo tuo in poſſeſſionem.

37 Fames ſi oborta fuerit in terra, aut peſtilentia, aut corruptus aer, aut ærugo, aut locuſta, vel rubigo, & afflixerit eum inimicus ejus portas obſidens, omnis plaga, univerſa infirmitas,

38 Cuncta devotatio, & imprecatio, quæ acciderit omni homini de populo tuo Iſrael; ſi quis cognoverit plagam cordis ſui, & expanderit manus ſuas in domo hac,

39 Tu exaudies in cælo in loco habitationis tuæ, & repropitiaberis, & facies, ut des unicuique ſecundum omnes vias ſuas, ſicut videris cor ejus (quia tu noſti ſolus cor omnium filiorum hominum)

40 Ut timeant te cunctis diebus, quibus vivunt ſuper faciem terræ, quam dediſti patribus noſtris. E

41 Inſuper & alienigena, qui non eſt de

popu-

populo tuo Israel, cum venerit de terra longinqua propter nomen tuum, (audietur enim nomen tuum magnum, & manus tua fortis, & brachium tuum

C 42 Extentum ubique) cum venerit ergo, & oraverit in hoc loco,

43 Tu exaudies in cælo, in firmamento habitaculi tui, & facies omnia, pro quibus invocaverit te alienigena: ut discant universi populi terrarum nomen tuum timere, sicut populus tuus Israel, & probent, quia nomen tuum invocatum est super domum hanc, quam ædificavi.

44 Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra inimicos suos, per viam, quocumque miseris eos, orabunt te contra viam civitatis, quam elegisti, & contra domum, quam ædificavi nomini tuo,

45 Et exaudies in cælo orationes eorum, & preces eorum, & facies judicium eorum.

*2.Par. 6.f.36. Eccli. 7.c.21. 1.Joan. 1.d.8.

46 Quod si peccaverint tibi (* non est enim homo, qui non peccet) & iratus tradideris eos inimicis suis, & captivi ducti fuerint in terram inimicorum longe vel prope,

47 Et egerint pœnitentiam in corde suo in loco captivitatis, & conversi deprecati te fuerint in captivitate sua, dicentes: Peccavimus, inique egimus, impie gessimus:

48 Et reversi fuerint ad te in universo corde suo, & tota anima sua in terra inimicorum suorum, ad quam captivi ducti fuerint: & oraverint te contra viam terræ suæ, quam dedisti patribus eorum, & civitatis, quam elegisti, & templi, quod ædificavi nomini tuo;

F 49 Exaudies in cælo, in firmamento solii tui orationes eorum, & preces eorum, & facies judicium eorum:

50 Et propitiaberis populo tuo, qui peccavit tibi, & omnibus iniquitatibus eorum, quibus prævaricati sunt in te: & dabis misericordiam coram eis, qui eos captivos habuerint, ut misereantur eis.

51 Populus enim tuus est, & hæreditas tua, quos eduxisti de terra Ægypti, de medio fornacis ferreæ.

D 52 Ut sint oculi tui aperti ad deprecationem servi tui, & populi tui Israel, & exaudias eos in universis, pro quibus invocaverint te.

53 Tu enim separasti eos tibi in hæreditatem de universis populis terræ, sicut locutus es per Moysen servum tuum, quando eduxisti patres nostros de Ægypto, Domine Deus.

54 Factum est autem, cum complesset Salomon orans Dñm omnem orationem & deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris Domini; utrumque enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in cælum.

55 Stetit ergo, & benedixit omni ecclesiæ Israel voce magna, dicens:

56 Benedictus Dominus, qui dedit requiem populo suo Israel juxta omnia, quæ locutus est: non cecidit ne unus quidem sermo ex omnibus bonis, quæ locutus est per Moysen servum suum.

57 Sit Dominus Deus noster nobiscum, sicut fuit cum patribus nostris, non derelinquens nos, neque projiciens.

58 Sed inclinet corda nostra ad se, ut ambulemus in universis viis ejus, & custodiamus mandata ejus, & cæremonias ejus, & judicia, quæcumque mandavit patribus nostris.

G 59 Et sint sermones mei isti, quibus deprecatus sum coram Dño, appropinquantes Dño Deo nostro die ac nocte, ut faciat judicium servo suo, & populo suo Israel per singulos dies:

60 Ut sciant omnes populi terræ, quia Dñs ipse est Deus, & non est ultra absque eo.

61 Sit quoq; cor nostrum perfectum cum Dño Deo nostro, ut ambulemus in decretis ejus, & custodiamus mandata ejus, sicut & hodie.

62 Igitur rex, & omnis Israel cum eo immolabant victimas coram Domino.

E 63 Mactavitque Salomon hostias pacificas, quas immolavit Domino, boum viginti duo millia, & ovium centum viginti millia: & dedicaverunt templum Dñi rex, & filii Israel.

64 In die illa sanctificavit rex medium atrii, quod erat ante domum Domini: fecit quippe holocaustum ibi, & sacrificium, & adipem pacificorum: quoniam altare æreum, quod erat coram Domino, minus erat, & capere non poterat holocaustum, & sacrificium, & adipem pacificorum.

65 Fecit ergo Salomon in tempore illo festivitatem celebrem, & omnis Israel cum eo, multitudo magna ab introitu Emath usque ad Rivum Ægypti, coram Domino Deo nostro, septem diebus, * & septem diebus, id est quatuordecim diebus.

66 Et in die octava dimisit populos: qui benedicentes regi profecti sunt in tabernacula sua lætantes, & alacri corde super omnibus bonis, quæ fecerat Dominus David servo suo, & Israel populo suo. * Lev. 23. 34.

CAPUT IX.

Dominus Salomoni secundo apparens, jubet sua servare præcepta, addita comminatione, nisi servata fuerint. Salomon plures ædificat civitates, gentes sibi facit tributarias, & classe in Ophir missa plurimum auri recipit.

1 Factum est autem, cum perfecisset Salomon ædificium domus Dñi, & ædificium regis, & omne quod optaverat, & voluerat facere, A

2 Apparuit ei Dominus secundo, * sicut apparuerat ei in Gabaon. * Sup. 3. a. 5. 2. Par. 7. c. 12.

3 Dixitque Dominus ad eum: Exaudivi orationem tuam, & deprecationem tuam, quam deprecatus es coram me: sanctificavi domum hanc, quam ædificasti, ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum, & erunt oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus.

4 Tu quoque si ambulaveris coram me, sicut ambulavit pater tuus, in simplicitate cordis, & in æquitate, & feceris omnia, quæ præcepi tibi, & legitima mea & judicia mea servaveris;

5 * Ponam thronum regni tui super Israel in sempiternum, sicut locutus sum David patri tuo, dicens: Non auferetur vir de genere tuo de solio Israel. *2.Reg. 7. b.12. & 16.

6 Si autem aversione aversi fueritis vos, & filii vestri, non sequentes me, nec custodientes mandata mea, & cæremonias meas, quas proposui vobis, sed abieritis, & colueritis deos alienos, & adoraveritis eos;

7 Auferam Israel de superficie terræ, quam dedi eis, & templum, quod sanctificavi nomini meo projiciam a conspectu meo: eritque Israel in proverbium, & in fabulam cunctis populis. B

8 Et domus hæc erit in exemplum. Omnis qui transierit per eam, stupebit, & sibilabit, & dicet: * Quare fecit Dominus sic terræ huic, & domui huic? *Deut. 29. d. 24. Jerem. 22. c. 8.

9 Et respondebunt: Quia dereliquerunt Dñm Deum suum, qui eduxit patres eorum de terra Ægypti, & secuti sunt deos alienos, & adoraverunt eos, & coluerunt eos, idcirco induxit Dñs super eos omne malum hoc.

10 * Expletis autem annis viginti postquam ædificaverat Salomon duas domos, id est domum Domini, & domum regis, *2.Par. 8. a. 1.

11 (Hiram rege Tyri præbente Salomoni ligna cedrina, & abiegna, & aurum juxta omne, quod opus habuerat) tunc dedit Salomon Hiram viginti oppida in terra Galilææ.

12 Et egressus est Hiram de Tyro, ut videret oppida, quæ dederat ei Salomon, & non placuerunt ei,

13 Et ait: Hæccine sunt civitates, quas dedisti mihi, frater? Et appellavit eas terram Chabul, usque in diem hanc. C

14 Misit quoque Hiram ad regem Salomonem centum viginti talenta auri.

15 Hæc est summa expensarum, quam obtulit rex Salomon ad ædificandam domum Dñi, & domum suam, & Mello, & murum Jerusalem, & Heser, & Mageddo, & Gazer.

16 Pharao rex Ægypti ascendit, & cepit Gazer, succenditque eam igni: & Chananæum, qui habitabat in civitate, interfecit, & dedit eam in dotem filiæ suæ uxori Salomonis.

17 Ædificavit ergo Salomon Gazer, & Bethoron inferiorem,

18 Et Baalath, & Palmiram in Terra solitudinis.

19 Et omnes vicos, qui ad se pertinebant, & erant absque muro, munivit, & civitates curruum, & civitates equitum, & quodcumque ei placuit, ut ædificaret in Jerusalem, & in Libano, & in omni terra potestatis suæ.

20 Universum populum, qui remanserat de Amorrhæis, & Hethæis, & Pherezæis, & Hevæis, & Jebusæis, qui non sunt de filiis Israel:

21 Horum filios, qui remanserant in terra, quos scilicet non potuerant filii Israel exterminare, fecit Salomon tributarios usque in diem hanc.

D 22 De filiis autem Israel non constituit Salomon servire quemquam, sed erant viri bellatores, & ministri ejus, & principes, & duces, & præfecti curruum, & equorum.

23 Erant autem principes super omnia opera Salomonis præpositi quingenti quinquaginta, qui habebant subjectum populum, & statutis operibus imperabant.

*2.Par. 8. b.11. 24 * Filia autem Pharaonis ascendit de civitate David in domum suam, quam ædificaverat ei Salomon: tunc ædificavit Mello.

25 Offerebat quoque Salomon tribus vicibus per annos singulos holocausta, & pacificas victimas super altare, quod ædificaverat Domino, & adolebat thymiama coram Domino: perfectumque est templum.

26 Classem quoque fecit rex Salomon in Asiongaber, quæ est juxta Ailath in littore Maris rubri, in terra Idumææ.

27 Misitque Hiram in classe illa servos suos viros nauticos, & gnaros maris cum servis Salomonis.

28 Qui cum venissent in Ophir, sumptum inde aurum quadringentorum viginti talentorum detulerunt ad regem Salomonem.

CAPUT X.

Venit regina Saba ad regem Salomonem, quæ ejus mirata sapientiam, magnificentiam, & gubernationem, datis acceptisque amplis muneribus, discessit: Salomon multum tributum, ac aurum aliunde accipit: vasa & scuta, magnificumque thronum construit: multam ac pretiosam habet supellectilem in vasis, curribus, & equis, in abundantia argenti, ac cedrorum.

A *2.Par. 9. a. 1. Matth. 12. d. 42. Luc. 11. d. 31. 1 SEd * & regina Saba, audita fama Salomonis, in nomine Domini venit tentare eum in ænigmatibus.

2 Et ingressa Jerusalem multo cum comitatu, & divitiis, camelis portantibus aromata, & aurum infinitum nimis, & gemmas pretiosas, venit ad regem Salomonem, & locuta est ei universa, quæ habebat in corde suo.

3 Et docuit eam Salomon omnia verba, quæ proposuerat; non fuit sermo, qui regem posset latere, & non responderet ei.

4 Videns autem regina Saba omnem sapientiam Salomonis, & domum, quam ædificaverat,

5 Et cibos mensæ ejus, & habitacula servorum, & ordines ministrantium, vestesque eorum, & pincernas, & holocausta, quæ offerebat in domo Dñi, non habebat ultra spiritum:

6 Dixitque ad regem: Verus est sermo, quem audivi in terra mea,

7 Super sermonibus tuis, & super sapientia tua: & non credebam narrantibus mihi, donec ipsa veni, & vidi oculis meis, & probavi, quod media pars mihi nuntiata non fuerit. Major est sapientia & opera tua, quam rumor, quem audivi.

B 8 Beati viri tui, & beati servi tui, qui stant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam.

9 Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui complacuisti, & posuit te super thronum Israel; eo quod dilexerit Dominus Israel in sempiternum, & constituit te regem, ut faceres judicium & justitiam.

10 Dedit ergo regi centum viginti talenta auri, & aromata multa nimis, & gemmas pretiosas. Non sunt allata ultra aromata tam multa, quam ea quæ dedit regina Saba regi Salomoni.

*2.Par. 9. c.10. 11 (Sed & * classis Hiram, quæ portabat aurum de Ophir, attulit ex Ophir ligna thyina multa nimis, & gemmas pretiosas.

12 Fecitque rex de lignis thyinis fulcra domus Domini, & domus regiæ, & citharas, lyrasque cantoribus. Non sunt allata hujuscemodi ligna thyina, neque visa usque in præsentem diem.)

13 Rex autem Salomon dedit reginæ Saba omnia, quæ voluit, & petivit ab eo, exceptis his, quæ ultro obtulerat ei munere regio. Quæ reversa est, & abiit in terram suam cum servis suis.

14 Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per annos singulos, sexcentorum sexaginta sex talentorum auri: C

15 Excepto eo, quod afferebant viri, qui super vectigalia erant, & negotiatores, universique scruta vendentes, & omnes reges Arabiæ, ducesque terræ.

16 Fecit quoque rex Salomon ducenta scuta de auro purissimo, sexcentos auri siclos dedit in laminas scuti unius:

17 Et trecentas peltas ex auro probato; trecentæ minæ auri unam peltam vestiebant: posuitque eas rex in domo saltus Libani.

18 Fecit etiam rex Salomon thronum de ebore grandem, & vestivit eum auro fulvo nimis:

19 Qui habebat sex gradus, & summitas throni rotunda erat in parte posteriori: & duæ manus hinc atque inde tenentes sedile, & duo leones stabant juxta manus singulas.

20 Et duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc atque inde; non est factum tale opus in universis regnis.

21 Sed & omnia vasa, quibus potabat rex Salomon, erant aurea: & universa supellex domus saltus Libani de auro purissimo. Non erat argentum, nec alicujus pretii putabatur in diebus Salomonis,

22 Quia classis regis per mare cum classe Hiram semel per tres annos ibat in Tharsis, deferens inde aurum, & argentum, & dentes elephantorum, & simias, & pavos. D

23 Magnificatus est ergo rex Salomon super omnes reges terræ divitiis, & sapientia.

24 Et universa terra desiderabat vultum Salomonis, ut audiret sapientiam ejus quam dederat Deus in corde ejus.

25 Et singuli deferebant ei munera, vasa argentea, & aurea, vestes & arma bellica, aromata quoque, & equos, & mulos per annos singulos.

26 * Congregavitque Salomon currus, & equites, & facti sunt ei mille quadringenti currus, & duodecim millia equitum: & disposuit eos per civitates munitas, & cum rege in Jerusalem. *2.Par. 1. d.14.

27 Fecitque, ut tanta esset abundantia argenti in Jerusalem, quanta & lapidum: & cedrorum præbuit multitudinem, quasi sycomoros, quæ nascuntur in campestribus.

28 Et educebantur equi Salomoni de Ægypto, & de Coa. Negotiatores enim regis emebant de Coa, & statuto pretio perducebant.

29 Egrediebatur autem quadriga ex Ægypto sexcentis siclis argenti, & equus centum quinquaginta. Atque in hunc modum cuncti reges Hethæorum, & Syriæ equos venumdabant.

CAPUT XI.

Salomon plurimis jungitur mulieribus alienigenis, & ab ipsis infatuatus ad ipsarum idola convertitur: in quem iratus Dominus suscitat ei adversarios Adad, Razon, & Jeroboam, cui per prophetam Ahiam promittit regnum Israel, servata una tribu Salomonis filio: mortuo vero Salomon post quadraginta regni annos, cui succedit filius Roboam.

1 REx autem * Salomon adamavit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis, & Moabitidas, & Ammonitidas, Idumæas, & Sidonias, * & Hethæas: A * Deut. 17. d. 17. Eccli. 47. c.21.

2 De gentibus, super quibus dixit Dñs filiis Israel: * Non ingrediemini ad eas, neque de illis ingredientur ad vestras; certissime enim avertent corda vestra, ut sequamini deos earum. His itaque copulatus est Salomon ardentissimo amore. * Deut. 7. a. 3. * Exod. 34. b. 16.

3 Fueruntque ei uxores quasi reginæ septingentæ, & concubinæ trecentæ: & averterunt mulieres cor ejus.

4 Cumque jam esset senex, depravatum est
cor ejus per mulieres, ut sequeretur deos a-
lienos: nec erat cor ejus perfectum cum Do-
mino Deo suo, sicut cor David patris ejus.
5 Sed colebat Salomon Astharthen deam Si-
doniorum, & Moloch idolum Ammonitarum.
6 Fecitque Salomon quod non placuerat co-
ram Domino, & non adimplevit, ut sequere-
B tur Dominum, sicut David pater ejus.
7 Tunc ædificavit Salomon fanum Chamos
idolo Moab in monte, qui est contra Jeru-
salem, & Moloch idolo filiorum Ammon.
8 Atque in hunc modum fecit universis
uxoribus suis alienigenis, quæ adolebant
thura, & immolabant diis suis.
9 Igitur iratus est Dominus Salomoni,
quod aversa esset mens ejus a Domino Deo
* Sup. Israel, qui * apparuerat ei secundo,
9. a. 2. 10 Et præceperat de verbo hoc, ne seque-
retur deos alienos, & non custodivit quæ
mandavit ei Dominus.
11 Dixit itaque Dominus Salomoni: Quia
habuisti hoc apud te, & non custodisti pa-
ctum meum, & præcepta mea, quæ man-
davi tibi, disrumpens scindam regnum tuum,
& dabo illud servo tuo.
* Infr. 12 * Verumtamen in diebus tuis non fa-
12. d. ciam propter David patrem tuum: de manu
15. filii tui scindam illud,
C 13 Nec totum regnum auferam; sed tri-
bum unam dabo filio tuo, propter David ser-
vum meum, & Jerusalem quam elegi.
14 Suscitavit autem Dominus adversarium
Salomoni, Adad Idumæum de semine re-
gio, qui erat in Edom.
*2. Reg. 15 * Cum enim esset David in Idumæa,
8. d. 14. & ascendisset Joab princeps militiæ ad se-
peliendum eos, qui fuerant interfecti, &
occidisset omne masculinum in Idumæa;
16 (Sex enim mensibus ibi moratus est
Joab, & omnis Israel, donec interimeret o-
mne masculinum in Idumæa)
17 Fugit Adad ipse, & viri Idumæi de ser-
vis patris ejus cum eo, ut ingrederetur Ægy-
ptum: erat autem Adad puer parvulus.
18 Cumque surrexissent de Madian, vene-
runt in Pharan, tuleruntque secum viros de
Pharan, & introierunt Ægyptum ad Pharao-
nem regem Ægypti: qui dedit ei domum, &
cibos constituit, & terram delegavit.
D 19 Et invenit Adad gratiam coram Pharao-
ne valde, in tantum ut daret ei uxorem, soro-
rem uxoris suæ germanam Taphnes reginæ.
20 Genuitque ei soror Taphnes Genubath
filium; & nutrivit eum Taphnes in domo
Pharaonis: eratque Genubath habitans apud
Pharaonem cum filiis ejus.
21 Cumque audisset Adad in Ægypto, dor-
misse David cum patribus suis, & mortuum
esse Joab principem militiæ, dixit Pharaoni:
Dimitte me, ut vadam in terram meam.
22 Dixitque ei Pharao: Qua enim re apud
me indiges, ut quæras ire ad terram tuam?
At ille respondit: Nulla: sed obsecro te,
ut dimittas me.
23 Suscitavit quoque ei Deus adversarium
*2. Reg. Razon filium Eliada, * qui fugerat Adare-
8. 6. zer regem Soba dominum suum:
1. Par. 24 Et congregavit contra eum viros, & factus
18. 6. est princeps latronum, cum interficeret eos Da-
E vid: abieruntque Damascum, & habitaverunt
ibi, & constituerunt eum regem in Damasco:
25 Eratque adversarius Israeli cunctis die-
bus Salomonis: & hoc est malum Adad, & o-
dium contra Israel: regnavitque in Syria.
*2. Par. 26 * Jeroboam quoque filius Nabath Ephra-
13. a. 5. thæus de Sareda, servus Salomonis, cujus
mater erat nomine Sarua, mulier vidua, le-
vavit manum contra regem.
27 Et hæc est causa rebellionis adversus eum,
quia Salomon ædificavit Mello, & coæqua-
vit voraginem civitatis David patris sui.
28 Erat autem Jeroboam vir fortis, & potens:
vidensque Salomon adolescentem bonæ indo-
lis, & industrium, constituerat eum præfe-
ctum super tributa universæ domus Joseph.
*2. Par. 29 * Factum est igitur in tempore illo, ut
10. d. 5. Jeroboam egrederetur de Jerusalem, & inve-
niret eum Ahias Silonites propheta in via,
opertus pallio novo. Erant autem duo tan-
tum in agro.
30 Apprehendensque Ahias pallium suum
novum, quo coopertus erat, scidit in duo-
decim partes.
31 Et ait ad Jeroboam: Tolle tibi decem F
scissuras; hæc enim dicit Dominus Deus Is-
rael: Ecce ego scindam regnum de manu
Salomonis, & dabo tibi decem tribus.
32 Porro una tribus remanebit ei propter ser-
vum meum David, & Jerusalem civitatem,
quam elegi ex omnibus tribubus Israel:
33 Eo quod dereliquerit me, & adoraverit
Astharthen deam Sidoniorum, & Chamos
deum Moab, & Moloch deum filiorum Am-
mon: & non ambulaverit in viis meis, ut
faceret justitiam coram me, & præcepta mea,
& judicia, sicut David pater ejus.
34 Nec auferam omne regnum de manu ejus,
sed ducem ponam eum cunctis diebus vitæ suæ
propter David servum meum, quem elegi, qui
custodivit mandata mea, & præcepta mea.
35 Auferam autem regnum de manu filii
ejus, & dabo tibi decem tribus:
36 Filio autem ejus dabo tribum unam, ut
remaneat lucerna David servo meo cunctis
diebus coram me in Jerusalem civitate,
quam elegi, ut esset nomen meum ibi.
37 Te autem assumam, & regnabis super G
omnia, quæ desiderat anima tua, erisque
rex super Israel.
38 Si igitur audieris omnia, quæ præcepe-
ro tibi, & ambulaveris in viis meis, & fe-
ceris quod rectum est coram me, custodiens
mandata mea, & præcepta mea, sicut fecit
David servus meus; ero tecum, & ædificabo
tibi domum fidelem, quomodo ædificavi Da-
vid domum, & tradam tibi Israel:
39 Et affligam semen David super hoc,
verumtamen non cunctis diebus.
40 Voluit ergo Salomon interficere Jero-
boam: qui surrexit, & aufugit in Ægyptum
ad Sesac regem Ægypti, & fuit in Ægypto
usque ad mortem Salomonis.
41 Reliquum autem verborum Salomonis,
& omnia quæ fecit, & sapientia ejus, ecce
universa scripta sunt in libro verborum die-
rum Salomonis.
42 Dies autem, quos regnavit Salomon in
Jerusalem super omnem Israel, quadraginta
anni sunt.
43 Dormivitque Salomon cum patribus
suis, & sepultus est in Civitate David patris
sui, regnavitque Roboam filius ejus pro eo.

CAPUT XII.

Roboam juvenum secutus consilium patitur regni divisionem, & Jeroboam rex super decem tribubus constituitur: exercitum quoque Roboam adversus Jeroboam Dominus per Semeiam prophetam dissipat. Jeroboam vero aureos erexit vitulos in Dan & Bethel adorandos, constitutis solemnitate, altari, ac sacerdotibus.

1 VEnit autem Roboam in Sichem; il- A 1. Par.
luc enim congregatus erat omnis 10. a. 1.
Israel ad constituendum eum regem.
2 At vero Jeroboam filius Nabat, cum
adhuc esset in Ægypto profugus a facie re-
gis Salomonis, audita morte ejus reversus
est de Ægypto.
3 Miseruntque, & vocaverunt eum: venit
ergo Jeroboam, & omnis multitudo Israel,
& locuti sunt ad Roboam, dicentes:
4 * Pater tuus durissimum jugum imposuit *Eccli.
nobis: tu itaque nunc imminue paululum de 1. 8.
imperio patris tui durissimo, & de jugo gravis-
simo, quod imposuit nobis, & serviemus tibi.
5 Qui ait eis: Ite usque ad tertium diem, & B
revertimini ad me. Cumque abiisset populus,
6 Iniit consilium Rex Roboam cum seniori-
bus, qui assistebant coram Salomone patre e-
jus, cum adhuc viveret, & ait: Quod datis
mihi consilium, ut respondeam populo huic?
7 Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris po-
pulo huic, & servieris, & petitioni eorum
cesseris, locutusque fueris ad eos verba le-
nia, erunt tibi servi cunctis diebus.

8 Qui dereliquit consilium senum, quod de-
derant ei, & adhibuit adolescentes, qui nu-
triti fuerant cum eo, & assistebant illi:
9 Dixitque ad eos: Quod mihi datis consi-
lium, ut respondeam populo huic, qui di-
xerunt mihi: Levius fac jugum, quod im-
posuit pater tuus super nos?
C 10 Et dixerunt ei juvenes, qui nutriti fue-
rant cum eo: Sic loqueris populo huic, qui
locuti sunt ad te, dicentes: Pater tuus ag-
gravavit jugum nostrum, tu releva nos. Sic
loqueris ad eos: Minimus digitus meus gros-
sior est dorso patris mei.
11 Et nunc pater meus posuit super vos ju-
gum grave, ego autem addam super jugum
vestrum: pater meus cecidit vos flagellis,
ego autem cædam vos scorpionibus.
12 Venit ergo Jeroboam, & omnis populus
ad Roboam die tertia, sicut locutus fuerat rex,
dicens: Revertimini ad me die tertia.
13 Respondit que rex populo dura, derelicto
consilio seniorum, quod ei dederant:
14 Et locutus est eis secundum consilium
juvenum, dicens: Pater meus aggravavit
jugum vestrum, ego autem addam jugo ve-
stro: pater meus cecidit vos flagellis, ego
autem cædam vos scorpionibus.
D 15 Et non acquievit rex populo, quoniam
aversatus fuerat eum Dñs, ut suscitaret ver-
bum suum, * quod locutus fuerat in manu
* Sup. 11. f. 31. Ahiæ Silonitæ ad Jeroboam filium Nabat.
16 Videns itaque populus, quod noluisset
eos audire rex, respondit ei, dicens: Quæ
nobis pars in David? vel quæ hæreditas in
filio Isai? Vade in tabernacula tua Israel,
nunc vide domum tuam David. Et abiit Is-
rael in tabernacula sua.
17 Super filios autem Israel, quicumque habi-
tabant in civitatibus Juda, regnavit Roboam.
E 18 Misit ergo rex Roboam Aduram, qui erat
super tributa: & lapidavit eum omnis Israel,
& mortuus est. Porro rex Roboam festinus
ascendit currum, & fugit in Jerusalem.
19 Recessitque Israel a domo David usque
in præsentem diem.
20 Factum est autem, cum audisset omnis
Israel, quod reversus esset Jeroboam, mise-
runt, & vocaverunt eum congregato cœtu,
& constituerunt eum regem super omnem
Israel, nec secutus est quisquam domum Da-
vid præter tribum Juda solam.
21 Venit autem Roboam Jerusalem, & con-
gregavit universam domum Juda, & tribum
Beniamin, centum octoginta millia electo-
rum virorum bellatorum, ut pugnarent con-
tra domum Israel, & reducerent regnum
Roboam filio Salomonis.
*2. Par. 11. a. 2. 22 * Factus est autem sermo Domini ad
Semejam virum Dei, dicens:
23 Loquere ad Roboam filium Salomonis
regem Juda, & ad omnem domum Juda, &
Beniamin, & reliquos de populo, dicens:
F 24 Hæc dicit Dominus: Non ascendetis,
neque bellabitis contra fratres vestros filios
Israel. Revertatur vir in domum suam: a
me enim factum est verbum hoc. Audierunt
sermonem Domini, & reversi sunt de itine-
re, sicut eis præceperat Dominus.
25 Ædificavit autem Jeroboam Sichem in
monte Ephraim, & habitavit ibi: & egres-
sus inde ædificavit Phanuel.
26 Dixitque Jeroboam in corde suo: Nunc
revertetur regnum ad domum David,
27 Si ascenderit populus iste, ut faciat sa-
crificia in domo Domini in Jerusalem: &
convertetur cor populi hujus ad dominum
suum Roboam regem Juda, interficientque
me, & revertentur ad eum.
* Tob. 1. a. 5. 28 * Et excogitato consilio fecit duos vitu-
los aureos, & dixit eis: Nolite ultra ascen-
*Exod. 32. b. 8. dere in Jerusalem. * Ecce dii tui Israel,
G qui te eduxerunt de terra Ægypti.
29 Posuitque unum in Bethel, & alterum in Dan:
30 Et factum est verbum hoc in peccatum;
ibat enim populus ad adorandum vitulum
usque in Dan.
*2. Par. 11. c. 15. 31 Et fecit fana in excelsis, & * sacerdotes de
extremis populi, qui non erant de filiis Levi.
32 Constituitque diem solemnem in mense
octavo, quintadecima die mensis, in simili-
tudinem solemnitatis, quæ celebrabatur in
Juda. Et ascendens altare, similiter fecit
in Bethel, ut immolaret vitulis, quos fa-
bricatus fuerat: constituitque in Bethel sa-
cerdotes excelsorum, quæ fecerat.
33 Et ascendit super altare, quod extruxerat
in Bethel, quintadecima die mensis octavi,
quem finxerat de corde suo: & fecit sole-
mnitatem filiis Israel, & ascendit super al-
tare, ut adoleret incensum.

CAPUT XIII.

*Missus propheta de Juda ad Jeroboam, de al-
taris subversione, & nativitate Josiæ regis pro-
phetat: quo orante, manus Jeroboam quæ
exaruerat, sanitati restituitur: rediens au-
tem propheta a leone occiditur, quod Dei
verbo inobediens fuisset: & Jeroboam suam
auget impietatem.*

1 ET ecce vir Dei venit de Juda in ser- A
mone Domini in Bethel, Jeroboam
stante super altare, & thus jaciente.
2 Et exclamavit contra altare in sermone
Domini, & ait: Altare, altare, hæc dicit
Dominus: * Ecce filius nascetur domui David, *4. Reg. 23. d. 16. 17.
Josias nomine, & immolabit super te sacerdo-
tes excelsorum, qui nunc in te thura succen-
dunt, & ossa hominum super te incendet.
3 Deditque in illa die signum, dicens: Hoc erit
signum, quod locutus est Dominus: Ecce al-
tare scindetur, & effundetur cinis, qui in eo est.
4 Cumque audisset rex sermonem hominis
Dei, quem inclamaverat contra altare in
Bethel, extendit manum suam de altari, di-
cens: Apprehendite eum. Et exaruit manus
ejus, quam extenderat contra eum, nec va-
luit retrahere eam ad se.
5 Altare quoque scissum est, & effusus est
cinis de altari juxta signum, quod prædixe- B
rat vir Dei in sermone Domini.
6 Et ait rex ad virum Dei: Deprecare faciem
Domini Dei tui, & ora pro me, ut restituatur
manus mea mihi. Oravitque vir Dei faciem
Domini, & reversa est manus regis ad eum,
& facta est sicut prius fuerat.
7 Locutus est autem rex ad virum Dei:
Veni mecum domum, ut prandeas, & dabo
tibi munera.
8 Responditque vir Dei ad regem: Si de-
deris mihi mediam partem domus tuæ, non
veniam tecum, nec comedam panem, neque
bibam aquam in loco isto.
9 Sic enim mandatum est mihi in sermone C
Domini præcipientis: Non comedes panem,
neque bibes aquam, nec reverteris per viam,
qua venisti.
10 Abiit ergo per aliam viam, & non est re-
versus per iter, quo venerat in Bethel.
11 Prophetes autem quidam senex habitabat
in Bethel, ad quem venerunt filii sui, & nar-
raverunt ei omnia opera, quæ fecerat vir Dei
illa die in Bethel: & verba quæ locutus fuerat
ad regem, narraverunt patri suo.
12 Et dixit eis pater eorum: Per quam viam
abiit? Ostenderunt ei filii sui viam, per quam
abierat vir Dei, qui venerat de Juda.
13 Et ait filiis suis: Sternite mihi asinum. D
Qui cum stravissent, ascendit,
14 Et abiit post virum Dei, & invenit
eum sedentem subtus terebinthum: & ait il-
li: Tune es vir Dei, qui venisti de Juda?
Respondit ille: Ego sum.
15 Dixitque ad eum: Veni mecum do-
mum, ut comedas panem.
16 Qui ait: Non possum reverti, neque
venire tecum, nec comedam panem, neque
bibam aquam in loco isto:
17 Quia locutus est Dominus ad me in
sermone Domini, dicens: Non comedes pa-
nem, & non bibes aquam ibi, nec reverte-
ris per viam, qua ieris.
18 Qui ait illi: Et ego propheta sum si-
milis tui: & Angelus locutus est mihi in
sermone Domini, dicens: Reduc eum te-
cum in domum tuam, ut comedat panem,
& bibat aquam. Fefellit eum,

E 19 Et reduxit secum. Comedit ergo panem in domo ejus, & bibit aquam.

20 Cumque sederent ad mensam, factus est sermo Dñi ad prophetam, qui reduxerat eum.

21 Et exclamavit ad virum Dei, qui venerat de Juda, dicens: Hæc dicit Dominus: Quia non obediens fuisti ori Domini, & non custodisti mandatum, quod præcepit tibi Dominus Deus tuus,

22 Et reversus es, & comedisti panem, & bibisti aquam in loco, in quo præcepit tibi, ne comederes panem, neque biberes aquam, non inferetur cadaver tuum in sepulchrum patrum tuorum.

23 Cumque comedisset, & bibisset, stravit asinum suum prophetæ, quem reduxerat.

24 Qui cum abiisset, invenit eum leo in via, & occidit, & erat cadaver ejus projectum in itinere: asinus autem stabat juxta illum, & leo stabat juxta cadaver.

25 Et ecce viri transeuntes viderunt cadaver projectum in via, & leonem stantem juxta cadaver. Et venerunt, & divulgaverunt in civitate, in qua prophetes ille senex habitabat.

F 26 Quod cum audisset propheta ille, qui reduxerat eum de via, ait: Vir Dei est, qui inobediens fuit ori Domini: & tradidit eum Dominus leoni, & confregit eum, & occidit juxta verbum Domini, quod locutus est ei.

27 Dixitque ad filios suos: Sternite mihi asinum. Qui cum stravissent,

28 Et ille abiisset, invenit cadaver ejus projectum in via, & asinum, & leonem stantes juxta cadaver: non comedit leo de cadavere, nec læsit asinum.

29 Tulit ergo prophetes cadaver viri Dei, & posuit illud super asinum, & reversus intulit in civitatem prophetæ senis, ut plangeret eum.

30 Et posuit cadaver ejus in sepulchro suo: & planxerunt eum: Heu heu, mi frater.

G 31 Cumque planxissent eum, dixit ad filios suos: Cum mortuus fuero, sepelite me in sepulchro, in quo vir Dei sepultus est: juxta ossa ejus ponite ossa mea.

32 Profecto enim veniet sermo, quem prædixit in sermone Domini contra altare, quod est in Bethel, & contra omnia fana excelsorum, quæ sunt in urbibus Samariæ.

33 Post verba hæc non est reversus Jeroboam de via sua pessima, sed e contrario fecit de novissimis populi sacerdotes excelsorum. Quicumque volebat, implebat manum suam, & fiebat sacerdos excelsorum.

34 Et propter hanc causam peccavit domus Jeroboam, & eversa est, & deleta de superficie terræ.

CAPUT XIV.

Abias propheta ab uxore Jeroboam super filio Abia ægrotante interrogatus, prædicit filium moriturum, & domum Jeroboam penitus evertendam: quo mortuo, succedit filius Nadab: rex autem Ægypti diripit domum Domini in Jerusalem: & mortuo Roboam, succedit filius Abia.

A 1 IN tempore illo ægrotavit Abia filius Jeroboam.

2 Dixitque Jeroboam uxori suæ: Surge, & commuta habitum, ne cognoscaris, quod sis uxor Jeroboam: & vade in Silo, ubi est Ahias propheta, * qui locutus est mihi, quod regnaturus essem super populum hunc. * Sup. 11. f. 31.

3 Tolle quoque in manu tua decem panes, & crustulam, & vas mellis, & vade ad illum; ipse enim indicabit tibi, quid eventurum sit puero huic.

4 Fecit, ut dixerat, uxor Jeroboam: & consurgens abiit in Silo, & venit in domum Ahiæ: at ille non poterat videre, quia caligaverant oculi ejus præ senectute.

B 5 Dixit autem Dominus ad Ahiam: Ecce uxor Jeroboam ingreditur, ut consulat te super filio suo, qui ægrotat. Hæc & hæc loqueris ei. Cum ergo illa intraret, & dissimularet se esse quæ erat,

6 Audivit Ahias sonitum pedum ejus introeuntis per ostium, & ait: Ingredere uxor Jeroboam: quare aliam te esse simulas? Ego autem missus sum ad te durus nuntius.

7 Vade, & dic Jeroboam: Hæc dicit Dñs Deus Israel: Quia exaltavi te de medio populi, & dedi te ducem super populum meum Israel:

8 Et scidi regnum domus David, & dedi illud tibi, & non fuisti sicut servus meus David, qui custodivit mandata mea, & secutus est me in toto corde suo, faciens quod placitum esset in conspectu meo:

9 Sed operatus es mala super omnes, qui fuerunt ante te, & fecisti tibi deos alienos, & conflatiles, ut me ad iracundiam provocares, me autem projecisti post corpus tuum; C

10 Idcirco ecce ego inducam mala super domum Jeroboam, & * percutiam de Jeroboam mingentem ad parietem, & clausum, & novissimũ in Israel: & mundabo reliquias domus Jeroboam, sicut mundari solet fimus usq; ad purum. * Infr. 15. f. 29.

11 Qui mortui fuerint de Jeroboam in civitate, comedent eos canes: qui autem mortui fuerint in agro, vorabunt eos aves cæli: quia Dominus locutus est.

12 Tu igitur surge, & vade in domum tuam; & in ipso introitu pedum tuorum in urbem morietur puer,

13 Et planget eum omnis Israel, & sepeliet; iste enim solus inferetur de Jeroboam in sepulchrum, quia inventus est super eo sermo bonus a Dño Deo Israel in domo Jeroboam. D

14 Constituet autem sibi Dominus regem super Israel, qui percutiet domum Jeroboam in hac die, & in hoc tempore:

15 Et percutiet Dominus Deus Israel, sicut moveri solet arundo in aqua, & evellet Israel de terra bona hac, quam dedit patribus eorum, & ventilabit eos trans Flumen: quia fecerunt sibi lucos, ut irritarent Dominum.

16 Et tradet Dominus Israel propter peccata Jeroboam, qui peccavit, & peccare fecit Israel.

17 Surrexit itaque uxor Jeroboam, & abiit, & venit in Thersa: cumque illa ingrederetur limen domus, puer mortuus est,

18 Et sepelierunt eum. Et planxit eum omnis Israel juxta sermonem Domini, quem locutus est in manu servi sui Ahiæ prophetæ.

19 Reliqua autem verborum Jeroboam, quomodo pugnaverit, & quomodo regnaverit, ecce scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel. E

20 Dies autem, quibus regnavit Jeroboam, viginti duo anni sunt: & dormivit cum patribus suis: regnavitque Nadab filius ejus pro eo.

21 * Porro Roboam filius Salomonis regnavit in Juda. Quadraginta & unius anni erat Roboam, cum regnare cœpisset: decem & septem annos regnavit in Jerusalem civitate, quam elegit Dominus, ut poneret nomen suum ibi, ex omnibus tribubus Israel. Nomen autem matris ejus Naama Ammanitis. * 2. Par. 12. c. 13.

22 Et fecit Judas malum coram Domino, & irritaverunt eum super omnibus, quę fecerant patres eorum in peccatis suis, quæ peccaverunt. F

23 Ædificaverunt enim & ipsi sibi aras, & statuas, & lucos super omnem collem excelsum, & subter omnem arborem frondosam:

24 Sed & effeminati fuerunt in terra, feceruntque omnes abominationes gentium, quas attrivit Dominus ante faciem filiorum Israel.

25 In quinto autem anno regni Roboam ascendit Sesac rex Ægypti in Jerusalem,

26 Et tulit thesauros domus Domini, & thesauros regios, & universa diripuit; scuta quoque aurea, quæ * fecerat Salomon: * Sup. 10. c. 16.

27 Pro quibus fecit rex Roboam scuta ærea, & tradidit ea in manum ducum scutariorum, & eorum, qui excubabant ante ostium domus regis.

28 Cumque ingrederetur rex in domum Domini, portabant ea, qui præeundi habebant officium: & postea reportabant ad armamentarium scutariorum.

29 Reliqua autem sermonum Roboam, & omnia quæ fecit, ecce scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda.

30 Fuitque bellum inter Roboam & Jeroboam cunctis diebus.

31 Dormivitque Roboam cum patribus suis, & sepultus est cum eis in civitate David.

Nomen autem matris ejus Naama Ammanitis; & regnavit Abiam filius ejus pro eo.

CAPUT XV.

Impio Abiæ regi Judæ succedit pius filius Asa, qui adversus Baasan regem Israel præliatur, impetrato a Benadad rege Syriæ auxilio. Asa morienti succedit filius Josaphat: at Baasa Nadab filium Jeroboam cum universa cognatione occidit, & pro eo regnat super Israel viginti quatuor annis, impius post impium.

A 1 IGitur in octavo decimo anno regni Jeroboam filii Nabat regnavit Abiam super Judam.
*2 Par. 13. a.2. 2 Tribus annis regnavit in Jerusalem; * nomen matris ejus Maacha filia Abessalom.
3 Ambulavitque in omnibus peccatis patris sui, quæ fecerat ante eum: nec erat cor ejus perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor David patris ejus.
4 Sed propter David dedit ei Dominus Deus suus lucernam in Jerusalem, ut suscitaret filium ejus post eum, & statueret Jerusalem:
B 5 Eo quod fecisset David rectum in oculis Domini, & non declinasset ab omnibus, quæ præceperat ei cunctis diebus vitæ suæ, * excepto sermone Uriæ Hethæi.
*2.Reg. 11. a.4. 14. 6 Attamen bellum fuit inter Roboam, & Jeroboam omni tempore vitæ ejus.
7 Reliqua autem sermonum Abiam, & omnia quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? Fuitque * prælium inter Abiam & inter Jeroboam.
*2.Par. 13. a.3. 8 Et dormivit Abiam cum patribus suis, & sepelierunt eum in civitate David: * regnavitque Asa filius ejus pro eo.
*2.Par. 14. a.1. 9 In anno ergo vigesimo Jeroboam regis Israel regnavit Asa rex Juda,
10 Et quadraginta & uno anno regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Maacha filia Abessalom.
11 Et fecit Asa rectum ante conspectum Domini, sicut David pater ejus:
C 12 Et abstulit effeminatos de terra, purgavitque universas sordes idolorum, quæ fecerant patres ejus.
13 Insuper & Maacham matrem suam amovit, ne esset princeps in sacris Priapi, & in luco ejus, quem consecraverat: subvertitque specum ejus, & confregit simulachrum turpissimum, & combussit in torrente Cedron:
14 Excelsa autem non abstulit. Verumtamen cor Asa perfectum erat cum Domino cunctis diebus suis:
15 Et intulit ea, quæ sanctificaverat pater suus, & voverat, in domum Domini, argentum, & aurum, & vasa.
16 Bellum autem erat inter Asa, & Baasa regem Israel cunctis diebus eorum.
*2.Par. 16. a.1. 17 *Ascendit quoque Baasa rex Israel in Judam, & ædificavit Rama, ut non posset quispiam egredi, vel ingredi de parte Asa regis Juda.
18 Tollens itaque Asa omne argentum & aurum, quod remanserat in thesauris domus Dñi, & in thesauris domus regiæ, dedit illud in manus servorum suorum: & misit ad Benadad filium Tabremon filii Hezion, regem Syriæ, qui habitabat in Damasco, dicens:
D 19 Fœdus est inter me & te, & inter patrem meum & patrem tuum: ideo misi tibi munera, argentum & aurum: & peto, ut venias, & irritum facias fœdus, quod habes cum Baasa rege Israel, & recedat a me.
20 Acquiescens Benadad Regi Asa, misit principes exercitus sui in civitates Israel: & percusserunt Ahion, & Dan, & Abeldomum Maacha, & universam Cenneroth, omnem scilicet terram Nephthali.
21 Quod cum audisset Baasa, intermisit ædificare Rama, & reversus est in Thersa.
E 22 Rex autem Asa nuntium misit in omnem Judam, dicens: Nemo sit excusatus. Et tulerunt lapides de Rama, & ligna ejus, quibus ædificaverat Baasa, & extruxit de eis rex Asa Gabaa-Beniamin, & Maspha.
23 Reliqua autem omnium sermonum Asa, & universæ fortitudines ejus, & cuncta quæ fecit, & civitates, quas extruxit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? Verumtamen in tempore senectutis suæ doluit pedes.
24 Et dormivit cum patribus suis, & sepultus est cum eis in civitate David patris sui. * Regnavitque Josaphat filius ejus pro eo. *2.Par. 17. a.1. F
25 Nadab vero filius Jeroboam regnavit super Israel anno secundo Asa regis Juda: regnavitque super Israel duobus annis.
26 Et fecit quod malum est in conspectu Domini, & ambulavit in viis patris sui, & in peccatis ejus, quibus peccare fecit Israel.
27 Insidiatus est autem ei Baasa filius Ahiæ de domo Issachar, & percussit eum in Gebbethon, quæ est urbs Philisthinorum: siquidem Nadab & omnis Israel obsidebant Gebbethon.
28 Interfecit ergo illum Baasa in anno tertio Asa regis Juda, & regnavit pro eo.
29 Cumque regnasset, * percussit omnem domum Jeroboam: non dimisit ne unam quidem animam de semine ejus, donec deleret eum juxta verbum Domini, * quod locutus fuerat in manu servi sui Ahiæ Silonitis, * Infr. 21.f.22. * Sup. 14. c. 10. G
30 Propter peccata Jeroboam, quæ peccaverat, & quibus peccare fecerat Israel: & propter delictum, quo irritaverat Dominum Deum Israel.
31 Reliqua autem sermonum Nadab, & omnia quæ operatus est, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?
32 Fuitque bellum inter Asa, & Baasa regem Israel cunctis diebus eorum.
33 Anno tertio Asa regis Juda regnavit Baasa filius Ahiæ super omnem Israel in Thersa, viginti quatuor annis.
34 Et fecit malum coram Domino, ambulavitque in via Jeroboam, & in peccatis ejus, quibus peccare fecit Israel.

CAPUT XVI.

Jehu prophetat regis Baasa & domus ipsius subversionem: cui mortuo succedit filius Ela, quem impius Zambri occidit, eoque regnum invadente, elegit Israel Amri: quo impio regnum obtinente, Zambri se cum domo regia succendit: mortuo autem Amri succedit filius impiissimus Achab, qui Jezabel duxit uxorem, & ejus tempore reædificatur Jericho, sed non impune.

1 FActus est autem sermo Domini ad Jehu filium Hanani contra Baasa, dicens: A
2 Pro eo quod exaltavi te de pulvere, & posui te ducem super populum meum Israel, tu autem ambulasti in via Jeroboam, & peccare fecisti populum meum Israel, ut me irritares in peccatis eorum;
3 Ecce ego demetam posteriora Baasa, & posteriora domus ejus: & faciam domum tuam sicut domum Jeroboam filii Nabat.
4 * Qui mortuus fuerit de Baasa in civitate, comedent eum canes: & qui mortuus fuerit ex eo in regione, comedent eum volucres cæli. * Supr. 14.c.11.
5 * Reliqua autem sermonum Baasa, & quæcumque fecit, & prælia ejus, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel? *2.Par. 16. a.1. B
6 Dormivit ergo Baasa cum patribus suis, sepultusque est in Thersa: & regnavit Ela filius ejus pro eo.
7 Cum autem in manu Jehu filii Hanani prophetæ verbum Domini factum esset contra Baasa, & contra domum ejus, & contra omne malum, quod fecerat coram Domino, ad irritandum eum in operibus manuum suarum, ut fieret sicut domus Jeroboam; ob hanc causam occidit eum, hoc est, Jehu filium Hanani, prophetam.
8 Anno vigesimo sexto Asa regis Juda regnavit Ela filius Baasa super Israel in Thersa duobus annis.
9 Et rebellavit contra eum servus suus Zambri, dux mediæ partis equitum: erat autem Ela in Thersa bibens, & temulentus in domo Arsa præfecti Thersa.

C *4.Reg. 9.f.31. 10 * Irruens ergo Zambri percussit, & occidit eum anno vigesimo septimo Asa regis Juda, & regnavit pro eo.

11 Cumque regnasset, & sedisset super solium ejus, percussit omnem domum Baasa, & non dereliquit ex ea mingentem ad parietem, & propinquos, & amicos ejus.

12 Delevitque Zambri omnem domum Baasa juxta verbum Domini, quod locutus fuerat ad Baasa in manu Jehu prophetæ,

13 Propter universa peccata Baasa, & peccata Ela filii ejus, qui peccaverunt, & peccare fecerunt Israel, provocantes Dominum Deum Israel in vanitatibus suis.

D 14 Reliqua autem sermonum Ela, & omnia quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in libro verborum dierum regum Israel?

15 Anno vigesimo septimo Asa regis Juda regnavit Zambri septem diebus in Thersa: porro exercitus obsidebat Gebbethon urbem Philisthinorum.

16 Cumque audisset rebellasse Zambri, & occidisse regem, fecit sibi regem omnis Israel Amri, qui erat princeps militiæ super Israel, in die illa in castris.

17 Ascendit ergo Amri, & omnis Israel cum eo de Gebbethon, & obsidebant Thersa.

18 Videns autem Zambri, quod expugnanda esset civitas, ingressus est palatium, & succendit se cum domo regia, & mortuus est

19 In peccatis suis, quæ peccaverat faciens malum coram Domino, & ambulans in via Jeroboam, & in peccato ejus, quo fecit peccare Israel.

E 20 Reliqua autem sermonum Zambri, & insidiarum ejus, & tyrannidis, nonne hæc scripta sunt in libro verborum dierum regum Israel?

21 Tunc divisus est populus Israel in duas partes: media pars populi sequebatur Thebni filium Gineth, ut constitueret eum regem: & media pars Amri.

22 Prævaluit autem populus, qui erat cum Amri, populo qui sequebatur Thebni filium Gineth: mortuusque est Thebni, & regnavit Amri.

23 Anno trigesimo primo Asa regis Juda regnavit Amri super Israel duodecim annis: in Thersa regnavit sex annis.

24 Emitque montem Samariæ a Somer duobus talentis argenti: & ædificavit eum, & vocavit nomen civitatis, quam extruxerat, nomine Semer domini montis, Samariam.

F 25 Fecit autem Amri malum in conspectu Domini, & operatus est nequiter super omnes, qui fuerunt ante eum.

26 Ambulavitque in omni via Jeroboam filii Nabat, & in peccatis ejus, quibus peccare fecerat Israel, ut irritaret Dominum Deum Israel in vanitatibus suis.

27 Reliqua autem sermonum Amri, & prælia ejus, quæ gessit, nonne hæc scripta sunt in libro verborum dierum regum Israel?

28 Dormivitque Amri cum patribus suis, & sepultus est in Samaria: regnavitque Achab filius ejus pro eo.

29 Achab vero filius Amri regnavit super Israel anno trigesimo octavo Asa regis Juda. Et regnavit Achab filius Amri super Israel in Samaria viginti & duobus annis.

G 30 Et fecit Achab filius Amri malum in conspectu Domini super omnes, qui fuerunt ante eum.

31 Nec suffecit ei, ut ambularet in peccatis Jeroboam filii Nabat: insuper duxit uxorem Jezabel filiam Ethbaal regis Sidoniorum. Et abiit, & servivit Baal, & adoravit eum.

32 Et posuit aram Baal in templo Baal, quod ædificaverat in Samaria,

33 Et plantavit lucum: & addidit Achab in opere suo, irritans Dominum Deum Israel, super omnes reges Israel, qui fuerunt ante eum.

34 In diebus ejus ædificavit Hiel de Bethel Jericho: in Abiram primitivo suo fundavit eam, & in Segub novissimo suo posuit portas ejus: juxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Josue filii * Nun. *1.C.6. d.26.

CAPUT XVII.

Elias cælum triennio claudit, primumque pascitur a corvis, deinde a muliere Sarephtana: cujus hydria farinæ, & lecythus olei non minuuntur; filius autem ipsius oratione Eliæ resuscitatur.

1 ET dixit Elias Thesbites de habitatoribus Galaad ad Achab: Vivit Dominus Deus Israel, in cujus conspectu sto, si erit annis his ros & pluvia, nisi juxta oris mei verba. A Eccli. 48.a.1. Jac. 5. d. 17.

2 Et factum est verbum Dñi ad eum, dicens:

3 Recede hinc, & vade contra orientem, & abscondere in torrente Carith, qui est contra Jordanem,

4 Et ibi de torrente bibes: corvisque præcepi, ut pascant te ibi.

5 Abiit ergo, & fecit juxta verbum Domini: cumque abiisset, sedit in torrente Carith, qui est contra Jordanem.

6 Corvi quoque deferebant ei panem, & carnes mane, similiter panem, & carnes vesperi, & bibebat de torrente.

7 Post dies autem siccatus est torrens; non enim pluerat super terram.

8 Factus est ergo sermo Dñi ad eum, dicens: B

9 Surge, & vade in Sarephta Sidoniorum, & manebis ibi; præcepi enim ibi mulieri viduæ, ut pascat te.

10 * Surrexit, & abiit in Sarephta. Cumque venisset ad portam civitatis, apparuit ei mulier vidua colligens ligna, & vocavit eam, dixitque ei: Da mihi paululum aquæ in vase, ut bibam. * Luc. 4.d.26.

11 Cumque illa pergeret, ut afferret, clamavit post tergum ejus, dicens: Affer mihi, obsecro, & buccellam panis in manu tua.

12 Quæ respondit: Vivit Dominus Deus tuus, quia non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farinæ in hydria, & paululum olei in lecytho: en colligo duo ligna, ut ingrediar, & faciam illum mihi, & filio meo, ut comedamus, & moriamur.

13 Ad quam Elias ait: Noli timere, sed vade, & fac sicut dixisti: verumtamen mihi primum fac de ipsa farinula subcinericium panem parvulum, & affer ad me: tibi autem & filio tuo facies postea. C

14 Hæc autem dicit Dominus Deus Israel: Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur usque ad diem, in qua Dominus daturus est pluviam super faciem terræ.

15 Quæ abiit, & fecit juxta verbum Eliæ: & comedit ipse, & illa, & domus ejus: & ex illa die

16 Hydria farinæ non defecit, & lecythus olei non est imminutus, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Eliæ.

17 Factum est autem post hæc, ægrotavit filius mulieris matris familias, & erat languor fortissimus, ita ut non remaneret in eo halitus.

18 Dixit ergo ad Eliam: Quid mihi, & tibi vir Dei? ingressus es ad me, ut rememorarentur iniquitates meæ, & interficeres filium meum? D

19 Et ait ad eam Elias: Da mihi filium tuum. Tulitque eum de sinu ejus, & portavit in cœnaculum, ubi ipse manebat, & posuit super lectulum suum.

20 Et clamavit ad Dominum, & dixit: Domine Deus meus, etiam ne viduam, apud quam ego utcumque sustentor, afflixisti, ut interficeres filium ejus?

21 Et expandit se, atque mensus est super puerum tribus vicibus, & clamavit ad Dominum, & ait: Domine Deus meus, revertatur obsecro anima pueri hujus in viscera ejus.

22 Et exaudivit Dñs vocem Eliæ: & reversa est anima pueri intra eum, & revixit.

23 Tulitque Elias puerum, & deposuit eum de cœnaculo in inferiorem domum, & tradidit matri suæ, & ait illi: En vivit filius tuus.

24 Dixitque mulier ad Eliam: Nunc in isto cognovi, quoniam vir Dei es tu, & verbum Domini in ore tuo verum est.

CAPUT XVIII.

Increscente fame, Elias Abdiæ herbam pecoribus quærenti occurrit; cui ægre persuadet, ut nuntiet Achab se adesse, qui occurrens Eliæ ab ipso corripitur: Dei zelo Elias 850. pseudoprophetas occidi jubet, dato de cælo igne ad consummationem holocausti: & pluviam a Deo impetrat.

A 1 POst dies multos factum est verbum Domini ad Eliam in anno tertio, dicens: Vade, & ostende te Achab, ut dem pluviam super faciem terræ.

2 Ivit ergo Elias, ut ostenderet se Achab: erat autem fames vehemens in Samaria.

3 Vocavitque Achab Abdiam dispensatorem domus suæ: Abdias autem timebat Dominum valde.

4 Nam cum interficeret Jezabel prophetas Domini, tulit ille centum prophetas, & abscondit eos quinquagenos & quinquagenos in speluncis, & pavit eos pane, & aqua.

5 Dixit ergo Achab ad Abdiam: Vade in terram ad universos fontes aquarum, & in cunctas valles, si forte possimus invenire herbam, & salvare equos & mulos, & non penitus jumenta intereant.

B 6 Diviseruntque sibi regiones, ut circuirent eas: Achab ibat per viam unam, & Abdias per viam alteram seorsum.

7 Cumque esset Abdias in via, Elias occurrit ei: qui cum cognovisset eum, cecidit super faciem suam, & ait: Num tu es, domine mi, Elias?

8 Cui ille respondit: Ego. Vade, & dic domino tuo: Adest Elias.

9 Et ille, Quid peccavi, inquit, quoniam tradis me servum tuum in manu Achab, ut interficiat me?

10 Vivit Dominus Deus tuus, quia non est gens, aut regnum, quo non miserit dominus meus te requirens: & respondentibus cunctis: Non est hic: adjuravit regna singula, & gentes, eo quod minime repertreris:

11 Et nunc tu dicis mihi: Vade, & dic domino tuo: Adest Elias.

12 Cumque recessero a te, Spiritus Domini asportabit te in locum, quem ego ignoro: & ingressus nuntiabo Achab, & non inveniens te, interficiet me: servus autem tuus timet Dominum ab infantia sua.

C 13 Numquid non indicatum est tibi domino meo, quid fecerim, cum interficeret Jezabel prophetas Domini, quod absconderim de prophetis Domini centum viros, quinquagenos & quinquagenos in speluncis, & paverim eos pane & aqua?

14 Et nunc tu dicis: Vade, & dic domino tuo: Adest Elias: ut interficiat me?

15 Et dixit Elias: Vivit Dñs exercituum, ante cujus vultum sto, quia hodie apparebo ei.

16 Abiit ergo Abdias in occursum Achab, & indicavit ei: venitq; Achab in occursum Eliæ.

17 Et cum vidisset eum, ait: Tune es ille, qui conturbas Israel?

18 Et ille ait: Non ego turbavi Israel, sed tu, & domus patris tui, qui dereliquistis mandata Domini, & secuti estis Baalim.

19 Verumtamen nunc mitte, & congrega ad me universum Israel in monte Carmeli, & prophetas Baal quadringentos quinquaginta, prophetasque lucorum quadringentos, qui comedunt de mensa Jezabel.

20 Misit Achab ad omnes filios Israel, & congregavit prophetas in monte Carmeli.

D 21 Accedens autem Elias ad omnem populum, ait: Usquequo claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus, sequimini eum: si autem Baal, sequimini illum. Et non respondit ei populus verbum.

22 Et ait rursus Elias ad populum: Ego remansi propheta Dñi solus: prophetæ autem Baal quadringenti & quinquaginta viri sunt.

23 Dentur nobis duo boves, & illi eligant sibi bovem unum, & in frusta cædentes, ponant super ligna, ignem autem non supponant: & ego faciam bovem alterum, & imponam super ligna, ignem autem non supponam.

24 Invocate nomina deorum vestrorum, & ego invocabo nomen Dñi mei: & Deus qui exaudierit per ignem, ipse sit Deus. Respondens omnis populus ait: Optima propositio.

25 Dixit ergo Elias prophetis Baal: Eligite vobis bovem unum, & facite primi, quia vos plures estis, & invocate nomina deorum vestrorum, ignemque non supponatis. E

26 Qui cum tulissent bovem, quem dederat eis, fecerunt: & invocabant nomen Baal de mane usque ad meridiem, dicentes: Baal exaudi nos. Et non erat vox, nec qui responderet: transiliebantque altare, quod fecerant.

27 Cumque esset jam meridies, illudebat illis Elias, dicens: Clamate voce majore; deus enim est, & forsitan loquitur, aut in diversorio est, aut in itinere, aut certe dormit, ut excitetur.

28 Clamabant ergo voce magna, & incidebant se juxta ritum suum cultris, & lanceolis, donec perfunderentur sanguine.

29 Postquam autem transiit meridies, & illis prophetantibus venerat tempus, quo sacrificium offerri solet, nec audiebatur vox, nec aliquis respondebat, nec attendebat orantes;

30 Dixit Elias omni populo: Venite ad me. Et accedente ad se populo, curavit altare Domini, quod destructum fuerat.

31 Et tulit duodecim lapides juxta numerum tribuum filiorum Jacob, ad quem factus est sermo Dñi, dicens: * Israel erit nomen tuum. * Gen. 32. f. 28.

32 Et ædificavit de lapidibus altare in nomine Dñi: fecitque aquæ ductum, quasi per duas aratiunculas, in circuitu altaris, F

33 Et composuit ligna: divisitque per membra bovem, & posuit super ligna,

34 Et ait: Implete quatuor hydrias aqua, & fundite super holocaustum, & super ligna. Rursumque dixit: Etiam secundo hoc facite. Qui cum fecissent secundo, ait: Etiam tertio idipsum facite. Feceruntque tertio:

35 Et currebant aquæ circum altare, & fossa aquæductus repleta est.

36 Cumque jam tempus esset, ut offerretur holocaustum, accedens Elias propheta, ait: Domine Deus Abraham, & Isaac, & Israel, ostende hodie, quia tu es Deus Israel, & ego servus tuus, & juxta præceptum tuum feci omnia verba hæc.

37 Exaudi me Domine, exaudi me: ut discat populus iste, quia tu es Dominus Deus, & tu convertisti cor eorum iterum.

38 Cecidit autem ignis Domini, & voravit holocaustum, & ligna, & lapides, pulverem quoque, & aquam, quæ erat in aquæductu lambens.

39 Quod cum vidisset omnis populus, cecidit in faciem suam, & ait: Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus.

40 Dixitque Elias ad eos: Apprehendite prophetas Baal, & ne unus quidem effugiat ex eis. Quos cum apprehendissent, duxit eos Elias ad torrentem Cison, & interfecit eos ibi. G

41 Et ait Elias ad Achab: Ascende, comede, & bibe, quia sonus multæ pluviæ est.

42 Ascendit Achab, ut comederet, & biberet: Elias autem ascendit in verticem Carmeli, & pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua,

43 Et dixit ad puerum suum: Ascende, & prospice contra mare. Qui cum ascendisset, & contemplatus esset, ait: Non est quidquam. Et rursum ait illi: Revertere septem vicibus.

44 In septima autem vice ecce nubecula parva quasi vestigium hominis, ascendebat de mari. Qui ait: Ascende, & dic Achab: Junge currum tuum, & descende, ne occupet te pluvia.

45 Cumque se verteret huc atque illuc, ecce cæli contenebrati sunt, & nubes, & ventus, & facta est pluvia grandis. Ascendens itaque Achab abiit in Jezrahel:

46 Et manus Domini facta est super Eliam, accinctisque lumbis currebat ante Achab, donec veniret in Jezrahel.

CAPUT XIX.

Elias fugiens Jezabel in deserto, a somno excitatus, panem divinitus missum edit, aquamque bibit, & ita ad montem Horeb pervenit: ibique in spelunca querens se solum Domini prophetam relictum, audit septem millia esse relicta: mittiturque ad ungendum Hazael in regem Syriæ, Jehu in regem Israel, & Eliseum in prophetam.

A 1 NUntiavit autem Achab Jezabel omnia,
quæ fecerat Elias, & quomodo oc-
cidisset universos prophetas gladio.
2 Misitque Jezabel nuntium ad Eliam,
dicens: Hæc mihi faciant dii, & hæc addant,
nisi hac ora cras posuero animam tuam, sic-
ut animam unius ex illis.
3 Timuit ergo Elias, & surgens abiit quo-
cumque eum ferebat voluntas: venitque in
Bersabee Juda, & dimisit ibi puerum suum,
4 Et perrexit in desertum, viam unius diei.
Cumque venisset, & sederet subter unam juni-
perum, petivit animæ suæ, ut moreretur, & ait:
Sufficit mihi Domine, tolle animam meam;
neque enim melior sum, quam patres mei.
5 Projecitque se, & obdormivit in umbra
juniperi: & ecce Angelus Domini tetigit
eum, & dixit illi: Surge, & comede.
B 6 Respexit, & ecce ad caput suum subci-
nericius panis, & vas aquæ: comedit er-
go, & bibit, & rursum obdormivit.
7 Reversusque est Angelus Domini secun-
do, & tetigit eum, dixitque illi: Surge,
comede: grandis enim tibi restat via.
8 Qui cum surrexisset, comedit, & bibit,
& ambulavit in fortitudine cibi illius qua-
draginta diebus, & quadraginta noctibus,
usque ad montem Dei Horeb.
9 Cumque venisset illuc, mansit in spe-
lunca; & ecce sermo Domini ad eum, di-
xitque illi: Quid hic agis, Elia?
10 At ille respondit: Zelo zelatus sum
pro Domino Deo exercituum, quia dereli-
querunt pactum tuum filii Israel: altaria tua
destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gla-
dio: derelictus sum ego solus, & quærunt
animam meam, ut auferant eam.
C 11 Et ait ei: Egredere, & sta in monte
coram Domino: & ecce Dominus transit, &
spiritus grandis, & fortis subvertens mon-
tes, & conterens petras ante Dominum: non
in spiritu Dominus: & post spiritum com-
motio: non in commotione Dominus,
12 Et post commotionem ignis: non in igne
Dominus, & post ignem sibilus auræ tenuis.
13 Quod cum audisset Elias, operuit vul-
tum suum pallio, & egressus stetit in ostio
speluncæ, & ecce vox ad eum, dicens:
Quid hic agis, Elia? Et ille respondit:
14 Zelo zelatus sum pro Dño Deo exerci-
* Rom. 11. a. 3. tuum,* quia dereliquerunt pactum tuum filii
Israel: altaria tua destruxerunt, prophetas tuos
occiderunt gladio: derelictus sum ego solus, &
quærunt animam meam, ut auferant eam.
15 Et ait Dominus ad eum: Vade, & re-
vertere in viam tuam per desertum in Da-
mascum: cumque perveneris illuc, unges
Hazael regem super Syriam,
*4. Reg. 9. a. 1. 16 * Et Jehu filium Namsi unges regem su-
per Israel: Eliseum autem filium Saphat, qui
est de Abelmeula, unges prophetam pro te.
D 17 Et erit, quicumque fugerit gladium
Hazael, occidet eum Jehu: & quicumque fu-
gerit gladium Jehu, interficiet eum Eliseus.
* Rom. 11. a. 4. 18 * Et derelinquam mihi in Israel septem
millia virorum, quorum genua non sunt
incurvata ante Baal, & omne os, quod non
adoravit eum osculans manus.
19 Profectus ergo inde Elias reperit Eli-
seum filium Saphat, arantem in duodecim
jugis boum, & ipse in duodecim jugis boum
arantibus unus erat: cumque venisset Elias
ad eum, misit pallium suum super illum.
20 Qui statim relictis bobus cucurrit post
Eliam, & ait: Osculer, oro, patrem meum,
& matrem meam, & sic sequar te. Dixit-
que ei: Vade, & revertere; quod enim
meum erat, feci tibi.
21 Reversus autem ab eo tulit par boum,
& mactavit illud, & in aratro boum coxit
carnes, & dedit populo, & comederunt:
consurgensque abiit, & secutus est Eliam,
& ministrabat ei.

CAPUT XX.

Syri Samariam obsidentes cæduntur a pueris principum provinciarum, rursumque anno altero in campestribus cæduntur: rex autem Achab a propheta reprehenditur, quod fœdus cum Benadad rege Syriæ inierit, illumque vivum dimiserit.

1 POrro Benadad rex Syriæ congregavit A
omnem exercitum suum, & triginta
duos reges secum, & equos, & currus: &
ascendens pugnabat contra Samariam, &
obsidebat eam.
2 Mittensque nuntios ad Achab regem Is-
rael in civitatem,
3 Ait: Hæc dicit Benadad: Argentum
tuum, & aurum tuum meum est: & uxo-
res tuæ, & filii tui optimi mei sunt.
4 Responditq; rex Israel: Juxta verbum tuum,
domine mi rex, tuus sum ego, & omnia mea.
5 Revertentesque nuntii, dixerunt: Hæc
dicit Benadad, qui misit nos ad te: Argen-
tum tuum, & aurum tuum, & uxores tuas,
& filios tuos dabis mihi.
6 Cras igitur hac eadem hora mittam ser-
vos meos ad te, & scrutabuntur domum
tuam, & domum servorum tuorum: & o-
mne, quod eis placuerit, ponent in mani-
bus suis, & auferent.
7 Vocavit autem rex Israel omnes senio-
res terræ, & ait: Animadvertite, & vide-
te, quoniam insidietur nobis: misit enim ad
me pro uxoribus meis, & filiis, & pro ar-
gento & auro: & non abnui.
8 Dixeruntque omnes majores natu, & B
universus populus ad eum: Non audias,
neque acquiescas illi.
9 Respondit itaque nuntiis Benadad: Di-
cite domino meo regi: Omnia propter quæ
misisti ad me servum tuum in initio, fa-
ciam: hanc autem rem facere non possum.
10 Reversique nuntii retulerunt ei. Qui
remisit, & ait: Hæc faciant mihi dii, & hæc
addant, si suffecerit pulvis Samariæ pugil-
lis omnis populi, qui sequitur me.
11 Et respondens rex Israel, ait: Dicite
ei: Ne glorietur accinctus æque ut discinctus.
12 Factum est autem, cum audisset Bena-
dad verbum istud, bibebat ipse & reges in
umbraculis, & ait servis suis: Circumdate
civitatem. Et circumdederunt eam.
13 Et ecce propheta unus accedens ad Achab
regem Israel, ait ei: Hæc dicit Dominus:
Certe vidisti omnem multitudinem hanc
nimiam? ecce ego tradam eam in manu tua C
hodie, ut scias, quia ego sum Dominus.
14 Et ait Achab: Per quem? Dixitque
ei: Hæc dicit Dominus: Per pedissequos
principum provinciarum. Et ait: Quis in-
cipiet præliari? Et ille dixit: Tu.
15 Recensuit ergo pueros principum pro-
vinciarum, & reperit numerum ducentorum
triginta duorum: & recensuit post eos po-
pulum, omnes filios Israel, septem millia:
16 Et egressi sunt meridie. Benadad au-
tem bibebat temulentus in umbraculo suo,
& reges triginta duo cum eo, qui ad au-
xilium ejus venerant.
17 Egressi sunt autem pueri principum pro-
vinciarum in prima fronte. Misit itaque
Benadad. Qui nuntiaverunt ei, dicentes:
Viri egressi sunt de Samaria.
18 Et ille ait: Sive pro pace veniunt,
apprehendite eos vivos: sive ut prælientur,
vivos eos capite.
19 Egressi sunt ergo pueri principum pro- D
vinciarum, ac reliquus exercitus sequebatur:
20 Et percussit unusquisque virum, qui
contra se veniebat: fugeruntque Syri, & per-
secutus est eos Israel. Fugit quoque Bena-

dad rex Syriæ in equo cum equitibus ſuis.
21 Necnon egreſſus rex Iſrael percuſſit equos,
& currus, & percuſſit Syriam plaga magna.
22 (Accedens autem propheta ad regem Iſ-
rael, dixit ei: Vade, & confortare, & ſcito,
& vide quid facias; ſequenti enim anno rex
Syriæ aſcendet contra te.)
23 Servi vero regis Syriæ dixerunt ei: Dii
montium ſunt dii eorum, ideo ſuperaverunt
nos: ſed melius eſt, ut pugnemus contra eos
in campeſtribus, & obtinebimus eos.
24 Tu ergo verbum hoc fac: Amove re-
ges ſingulos ab exercitu tuo, & pone prin-
cipes pro eis:
25 Et inſtaura numerum militum, qui ceci-
derunt de tuis, & equos ſecundum equos pri-
ſtinos, & currus ſecundum currus, quos an-
te habuiſti: & pugnabimus contra eos in
campeſtribus, & videbis, quod obtinebimus
eos. Credidit conſilio eorum, & fecit ita.
E 26 Igitur poſtquam annus tranſierat, re-
cenſuit Benadad Syros, & aſcendit in A-
phec, ut pugnaret contra Iſrael.
27 Porro filii Iſrael recenſiti ſunt, & acceptis
cibariis profecti ex adverſo, caſtraque metati
ſunt contra eos, quaſi duo parvi greges ca-
prarum: Syri autem repleverunt terram.
28 (Et accedens unus vir Dei, dixit ad re-
gem Iſrael: Hæc dicit Dominus: Quia di-
xerunt Syri: Deus montium eſt Dominus,
& non eſt Deus Vallium; dabo omnem mul-
titudinem hanc grandem in manu tua, &
ſcietis, quia ego ſum Dominus.)
29 Dirigebantque ſeptem diebus ex adverſo
hi, atque illi acies, ſeptima autem die com-
miſſum eſt bellum: percuſſeruntque filii Iſrael
de Syris centum millia peditum in die una.
30 Fugerunt autem, qui remanſerant in A-
phec, in civitatem: & cecidit murus ſuper vi-
ginti ſeptem millia hominũ, qui remanſerant.
Porro Benadad fugiens ingreſſus eſt civitatem,
in cubiculum, quod erat intra cubiculum:
31 Dixeruntque ei ſervi ſui: Ecce audivimus,
quod reges domus Iſrael clementes ſint: pona-
mus itaque ſaccos in lumbis noſtris, & funicu-
los in capitibus noſtris, & egrediamur ad re-
gem Iſrael: forſitan ſalvabit animas noſtras.
32 Accinxerunt ſaccis lumbos ſuos, & poſue-
F runt funiculos in capitibus ſuis, veneruntque
ad regem Iſrael, & dixerunt ei: Servus tuus
Benadad dicit: Vivat, oro te, anima mea.
Et ille ait: Si adhuc vivit, frater meus eſt.
33 Quod acceperunt viri pro omine: & feſti-
nantes rapuerunt verbum ex ore ejus, atque di-
xerunt: Frater tuus Benadad. Et dixit eis: Ite,
& adducite eum ad me. Egreſſus eſt ergo ad eũ
Benadad, & levavit eum in currum ſuum.
34 Qui dixit ei: Civitates, quas tulit pa-
ter meus a patre tuo, reddam: & plateas fac
tibi in Damaſco, ſicut fecit pater meus in
Samaria, & ego fœderatus recedam a te.
Pepigit ergo fœdus, & dimiſit eum.
35 Tunc vir quidam de filiis prophetarum
dixit ad ſocium ſuum in ſermone Domini:
Percute me. At ille noluit percutere.
G 36 Cui ait: Quia noluiſti audire vocem
Domini, ecce recedes a me, & percutiet te
leo. Cumque paululum receſſiſſet ab eo,
invenit eum leo, atque percuſſit.
37 Sed & alterum inveniens virum, dixit
ad eum: Percute me. Qui percuſſit eum, &
vulneravit.
38 Abiit ergo propheta, & occurrit regi in
via, & mutavit aſperſione pulveris os &
oculos ſuos.
39 Cumque rex tranſiſſet, clamavit ad re-
gem, & ait: Servus tuus egreſſus eſt ad præ-
liandum cominus: cumque fugiſſet vir unus,
adduxit eum quidam ad me, & ait, Cuſtodi vi-
rum iſtum: qui ſi lapſus fuerit, erit anima tua
pro anima ejus, aut talentum argenti appendes.
40 Dum autem ego turbatus huc illucque
me verterem, ſubito non comparuit. Et ait
rex Iſrael ad eum: Hoc eſt judicium tuum,
quod ipſe decreviſti.
41 At ille ſtatim abſterſit pulverem de fa-
cie ſua, & cognovit eum rex Iſrael, quod
eſſet de prophetis.
42 Qui ait ad eum: Hæc dicit Dominus:
* Quia dimiſiſti virum dignum morte de * Infr.
manu tua, erit anima tua pro anima ejus, 22. g.
& populus tuus pro populo ejus. 38.
43 Reverſus eſt igitur rex Iſrael in domum
ſuam, audire contemnens, & furibundus ve-
nit in Samariam.

CAPUT XXI.

Naboth ob negatam regi Achab vineam a falſis teſtibus juſſu Jezabel accuſatus lapidatur: quo facto, ipſi Achab ad occupandam vineam properanti Elias plurima comminatur mala, quæ tamen Achab ſe humiliando evadit.

1 POſt verba autem hæc, tempore illo A
vinea erat Naboth Jezrahelitæ, qui e-
rat in Jezrahel, juxta palatium Achab re-
gis Samariæ.
2 Locutus eſt ergo Achab ad Naboth, di-
cens: Da mihi vineam tuam, ut faciam mihi
hortum olerum, quia vicina eſt, & prope
domum meam, daboque tibi pro ea vineam
meliorem: aut ſi commodius tibi putas, ar-
genti pretium, quanto digna eſt.
3 Cui reſpondit Naboth: Propitius ſit mi-
hi Dominus, ne dem hæreditatem patrum
meorum tibi.
4 Venit ergo Achab in domum ſuam indi-
gnans, & frendens ſuper verbo, quod locutus
fuerat ad eum Naboth Jezrahelites, dicens:
Non dabo tibi hæreditatem patrum meorum.
Et projiciens ſe in lectulum ſuum, avertit fa-
ciem ſuam ad parietem, & non comedit panem.
5 Ingreſſa eſt autem ad eum Jezabel uxor ſua, B
dixitque ei: Quid eſt hoc, unde anima tua con-
triſtata eſt? & quare non comedis panem?
6 Qui reſpondit ei: Locutus ſum Naboth
Jezrahelitæ, & dixi ei: Da mihi vineam
tuam, accepta pecunia: aut ſi tibi placet,
dabo tibi vineam meliorem pro ea. Et ille
ait: Non dabo tibi vineam meam.
7 Dixit ergo ad eum Jezabel uxor ejus:
Grandis auctoritatis es, & bene regis re-
gnum Iſrael. Surge, & comede panem, &
æquo animo eſto: ego dabo tibi vineam Na-
both Jezrahelitæ.
8 Scripſit itaque litteras ex nomine Achab,
& ſignavit eas annulo ejus, & miſit ad ma-
jores natu, & optimates, qui erant in civi-
tate ejus, & habitabant cum Naboth.
9 Litterarum autem hæc erat ſententia: C
Prædicate jejunium, & ſedere facite Naboth
inter primos populi,
10 Et ſubmittite duos viros filios Belial
contra eum, & falſum teſtimonium dicant:
Benedixit Deum, & regem: & educite eum,
& lapidate, ſicque moriatur.
11 Fecerunt ergo cives ejus majores natu,
& optimates, qui habitabant cum eo in ur-
be, ſicut præceperat eis Jezabel, & ſicut
ſcriptum erat in litteris, quas miſerat ad eos:
12 Prædicaverunt jejunium, & ſedere fe-
cerunt Naboth inter primos populi.
13 Et adductis duobus viris filiis diaboli, fe- D
cerunt eos ſedere contra eum: at illi, ſcilicet
ut viri diabolici, dixerunt contra eum teſtimo-
nium coram multitudine: Benedixit Naboth
Deum, & regem: quam ob rem eduxerunt eum
extra civitatem, & lapidibus interfecerunt:
14 Miſeruntque ad Jezabel, dicentes: La-
pidatus eſt Naboth, & mortuus eſt.
15 Factum eſt autem, cum audiſſet Jezabel
lapidatum Naboth, & mortuum, locuta eſt
ad Achab: Surge, & poſſide vineam Naboth
Jezrahelitæ, qui noluit tibi acquieſcere, &
dare eam accepta pecunia; non enim vivit
Naboth, ſed mortuus eſt.
16 Quod cum audiſſet Achab, mortuum vi-
delicet Naboth, ſurrexit, & deſcendebat in vi-
neam Naboth Jezrahelitæ, ut poſſideret eam.
17 Factus eſt igitur ſermo Domini ad Eliam E
Thesbiten, dicens:
18 Surge, & deſcende in occurſum Achab
regis Iſrael, qui eſt in Samaria: ecce ad vi-
neam Naboth deſcendit, ut poſſideat eam:
19 Et loqueris ad eum, dicens: Hæc dicit
Dominus: Occidiſti, inſuper & poſſediſti. Et

** Infr. 22. f. 38.*

post hæc addes: Hæc dicit Dominus: * In loco hoc, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum.

20 Et ait Achab ad Eliam: Num invenisti me inimicum tibi? Qui dixit: Inveni, eo quod venumdatus sis, ut faceres malum in conspectu Domini.

**4. Reg. 9. b. 8.*

21 * Ecce ego inducam super te malum, & demetam posteriora tua, & interficiam de Achab mingentem ad parietem, & clausum, & ultimum in Israel.

F

** Sup. 15. f. 29. * Supr. 16. a. 3. *4. Reg. 9. g. 36.*

22 Et dabo domum tuam sicut * domum Jeroboam filii Nabat, & sicut domum * Baasa filii Ahia: quia egisti, ut me ad iracundiam provocares, & peccare fecisti Israel.

23 * Sed & de Jezabel locutus est Dñs, dicens: Canes comedent Jezabel in agro Jezrahel.

24 Si mortuus fuerit Achab in civitate, comedent eum canes: si autem mortuus fuerit in agro, comedent eum volucres cæli.

25 Igitur non fuit alter talis sicut Achab, qui venumdatus est, ut faceret malum in conspectu Domini; concitavit enim eum Jezabel uxor sua.

26 Et abominabilis factus est, in tantum ut sequeretur idola, quæ fecerant Amorrhæi, quos consumpsit Dominus a facie filiorum Israel.

G

27 Itaque cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, jejunavitque, & dormivit in sacco, & ambulavit demisso capite.

28 Et factus est sermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens:

**4. Reg. 9. f. 26.*

29 Nonne vidisti humiliatum Achab coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus, sed * in diebus filii sui inferam malum domui ejus.

CAPUT XXII.

Achab & Josaphat reges, pseudo-prophetarum vaticinio decepti, ad pugnam procedunt adversus Syros pro Ramoth Galaad, ac vincuntur, occiso Achab, qui Michæam vera prophetantem carcere incluserat: impio Achab succedit filius impius Ochozias, pio autem Josaphat succedit impius filius Joram.

A

2. Par. 18. a. 1.

1 Transierunt igitur tres anni absque bello inter Syriam & Israel.

2 In anno autem tertio descendit Josaphat rex Juda ad regem Israel.

3 (Dixitque rex Israel ad servos suos: Ignoratis, quod nostra sit Ramoth Galaad, & negligimus tollere eam de manu regis Syriæ?)

4 Et ait ad Josaphat: Veniesne mecum ad præliandum in Ramoth Galaad?

5 Dixitque Josaphat ad regem Israel: Sicut ego sum, ita & tu: populus meus, & populus tuus unum sunt: & equites mei equites tui. Dixitque Josaphat ad regem Israel. Quære, oro te, hodie sermonem Domini.

6 Congregavit ergo rex Israel prophetas, quadringentos circiter viros, & ait ad eos: Ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? Qui responderunt: Ascende, & dabit eam Dominus in manu regis.

7 Dixit autem Josaphat: non est hic propheta Dñi quispiam, ut interrogemus per eum?

B

8 Et ait rex Israel ad Josaphat: Remansit vir unus, per quem possumus interrogare Dñm; sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum, Michæas filius Jemla. Cui Josaphat ait: Ne loquaris ita rex.

9 Vocavit ergo rex Israel eunuchum quemdam, & dixit ei: Festina adducere Michæam filium Jemla.

10 Rex autem Israel, & Josaphat rex Juda sedebant unusquisque in solio suo, vestiti cultu regio, in area juxta ostium portæ Samariæ, & universi prophetæ prophetabant in conspectu eorum.

11 Fecit quoque sibi Sedecias filius Chanaana cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec deleas eam.

12 Omnesque prophetæ similiter prophetabant, dicentes: Ascende in Ramoth Galaad, & vade prospere, & tradet Dñs in manus regis.

13 Nuntius vero, qui ierat ut vocaret Michæam, locutus est ad eum, dicens: Ecce sermones prophetarum ore uno regi bona prædicant: sit ergo sermo tuus similis eorum, & loquere bona.

14 Cui Michæas ait: Vivit Dñs, quia quodcumque dixerit mihi Dominus, hoc loquar.

15 Venit itaque ad regem, & ait illi rex: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum, an cessare? Cui ille respondit: Ascende, & vade prospere, & tradet eam Dominus in manus regis.

16 Dixit autem rex ad eum: Iterum atque iterum adjuro te, ut non loquaris mihi, nisi quod verum est, in nomine Domini. C

17 Et ille ait: Vidi cunctum Israel dispersum in montibus, quasi oves non habentes pastorem: * & ait Dominus: Non habent isti dominum: revertatur unusquisque in domum suam in pace.

** Num. 27. 17. Matth. 9. 36.*

18 (Dixit ergo rex Israel ad Josaphat: Numquid non dixi tibi, quia non prophetat mihi bonum, sed semper malum?)

19 Ille vero addens, ait: Propterea audi sermonem Domini: Vidi Dominum sedentem super solium suum, & omnem exercitum cæli assistentem * ei a dextris & a sinistris.

**Joel. 1. 6.*

20 Et ait Dominus: Quis decipiet Achab regem Israel, ut ascendat, & cadat in Ramoth Galaad? Et dixit unus verba hujuscemodi, & alius aliter.

21 Egressus est autem spiritus, & stetit coram Domino, & ait: Ego decipiam illum. Cui locutus est Dominus: In quo?

22 Et ille ait: Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Et dixit Dominus: Decipies, & prævalebis: * egredere, & fac ita. D

** Vide Matth. 8. 32. & Apoc. 20. 3.*

23 Nunc igitur ecce dedit Dominus spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, qui hic sunt, & Dominus locutus est contra te malum.

24 Accessit autem Sedecias filius Chanaana, & percussit Michæam in maxillam, & dixit: Mene ergo dimisit Spiritus Domini, & locutus est tibi?

25 Et ait Michæas: Visurus es in die illa, quando ingredieris cubiculum, intra cubiculum ut abscondaris.

26 Et ait rex Israel: Tollite Michæam, & maneat apud Amon principem civitatis, & apud Joas filium Amelech,

27 Et dicite eis: Hæc dicit rex: Mittite virum istum in carcerem, & sustentate eum pane tribulationis, & aqua angustiæ, donec revertar in pace.

28 Dixitque Michæas: Si reversus fueris in pace, non est locutus in me Dominus. Et ait: Audite populi omnes.

29 Ascendit itaque rex Israel, & Josaphat rex Juda in Ramoth Galaad.

30 Dixit itaque rex Israel ad Josaphat: Sume arma, & ingredere prælium, & induere vestibus tuis. Porro rex Israel mutavit habitum suum, & ingressus est bellum.

31 Rex autem Syriæ præceperat principibus curruum triginta duobus, dicens: Non pugnabitis contra minorem & majorem quempiam, nisi contra regem Israel solum. E

32 Cum ergo vidissent principes curruum Josaphat, suspicati sunt, quod ipse esset rex Israel, & impetu facto pugnabant contra eum: & exclamavit Josaphat.

33 Intellexeruntque principes curruum, quod non esset rex Israel, & cessaverunt ab eo.

34 Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum sagittam dirigens, & casu percussit regem Israel inter pulmonem & stomachum. At ille dixit aurigæ suo: Verte manum tuam, & ejice me de exercitu, quia graviter vulneratus sum.

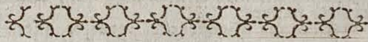
35 Commissum est ergo prælium in die illa, & rex Israel stabat in curru suo contra Syros, & mortuus est vespere: fluebat autem sanguis plagæ in sinum currus,

36 Et præco insonuit in universo exercitu antequam sol occumberet, dicens: Unusquisque revertatur in civitatem, & in terram suam.

37 Mortuus est autem rex, & perlatus est

in

F in Samariam, ſepelieruntque regem in Samaria,
* Sup. 21.c.19. 38 Et * laverunt currum ejus in piſcina
Samariæ, & linxerunt canes ſanguinem ejus,
& habenas laverunt, juxta verbum Domini,
quod locutus fuerat.
39 Reliqua autem ſermonum Achab, &
univerſa quæ fecit, & domus eburnea, quam
ædificavit, cunctarumque urbium, quas extruxit,
nonne hæc ſcripta ſunt in Libro
ſermonum dierum regum Iſrael?
40 Dormivit ergo Achab cum patribus ſuis,
& regnavit Ochozias filius ejus pro eo.
41 Joſaphat vero filius Aſa regnare cœperat
ſuper Judam anno quarto Achab regis Iſrael.
42 Triginta quinq; annorum erat, cum regnare
cepiſſet, & viginti quinq; annis regnavit in Jeruſalem;
nomen matris ejus Azuba filia Salai.
43 Et ambulavit in omni via Aſa patris ſui,
& non declinavit ex ea: fecitque quod rectum
erat in conſpectu Domini.
44 Veruntamen excelſa non abſtulit; adhuc
enim populus ſacrificabat, & adolebat
incenſum in excelſis.
G 45 Pacemque habuit Joſaphat cum rege Iſrael.
46 Reliqua autem verborum Joſaphat, & opera
ejus, quæ geſſit, & prælia, nonne hæc ſcripta
ſunt in Libro verborum dierum regum Juda?
47 Sed & reliquias effeminatorum, qui remanſerant
in diebus Aſa patris ejus, abſtulit
de terra.
48 Nec erat tunc rex conſtitutus in Edom.
49 Rex vero Joſaphat fecerat claſſes in mari,
quæ navigarent in Ophir propter aurum:
& ire non potuerunt, quia confractæ ſunt
in Aſiongaber.
50 Tunc ait Ochozias filius Achab ad Joſaphat:
Vadant ſervi mei cum ſervis tuis
in navibus. Et noluit Joſaphat.
51 Dormivitque Joſaphat cum patribus ſuis,
& ſepultus eſt cum eis in Civitate David patris
ſui: regnavitque Joram filius ejus pro eo.
52 Ochozias autem filius Achab regnare
cœperat ſuper Iſrael in Samaria anno ſeptimodecimo
Joſaphat regis Juda, regnavitque
ſuper Iſrael duobus annis.
53 Et fecit malum in conſpectu Domini,
& ambulavit in via patris ſui, & matris
ſuæ, & in via Jeroboam filii Nabat, qui
peccare fecit Iſrael.
54 Servivit quoque Baal, & adoravit eum,
& irritavit Dominum Deum Iſrael juxta omnia,
quæ fecerat pater ejus.

LIBER REGUM

QUARTUS,

Secundum Hebræos Malachim Secundus.

CAPUT PRIMUM.

Ochozias rex Iſrael ſuper ægritudine ſua Beelzebub conſulere volens ab Elia increpatur, ac moriturus prædicitur: duos quinquagenarios principes ad Eliam miſſos ignis cæleſtis devorat cum ipſorum militibus, tertio principe ſua modeſtia ſervato, cum quo Elias ad Ochoziam deſcendit; cui mortuo ſuccedit frater Joram.

A 1 PRævaricatus eſt autem Moab in Iſrael,
poſtquam mortuus eſt Achab.
2 Ceciditque Ochozias per cancellos
cœnaculi ſui, quod habebat in
Samaria, & ægrotavit: miſitque
nuntios, dicens ad eos: Ite, conſulite Beelzebub
deum Accaron, utrum vivere queam
de infirmitate mea hac.
3 Angelus autem Domini locutus eſt ad
Eliam Thesbiten, dicens: Surge, & aſcende
in occurſum nuntiorum regis Samariæ,
& dices ad eos: Numquid non eſt Deus in
Iſrael, ut eatis ad conſulendum Beelzebub
deum Accaron?
4 Quam ob rem hæc dicit Dominus: De lectulo,
ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes,
ſed morte morieris. Et abiit Elias:
5 Reverſique ſunt nuntii ad Ochoziam.
Qui dixit eis: Quare reverſi eſtis?
6 At illi reſponderunt ei: Vir occurrit nobis,
& dixit ad nos: Ite, & revertimini ad regem,
qui miſit vos, & dicetis ei: Hæc dicit B
Dñs: Numquid, quia non erat Deus in Iſrael,
mittis, ut conſulatur Beelzebub deus
Accaron? Idcirco de lectulo, ſuper quem aſcendiſti,
non deſcendes, ſed morte morieris.
7 Qui dixit eis: Cujus figuræ & habitus
eſt vir ille, qui occurrit vobis, & locutus
eſt verba hæc?
8 At illi dixerunt: Vir piloſus, & zona
pellicea accinctus renibus. Qui ait: Elias
Thesbites eſt.
9 Miſitque ad eum quinquagenarium principem,
& quinquaginta qui erant ſub eo. Qui
aſcendit ad eum, ſedentique in vertice montis
ait: Homo Dei, rex præcepit, ut deſcendas.
10 Reſpondenſque Elias dixit quinquagenario: C
Si homo Dei ſum, deſcendat ignis de cælo,
& devoret te, & quinquaginta tuos. Deſcendit
itaque ignis de cælo, & devoravit
eum & quinquaginta, qui erant cum eo.
11 Rurſumque miſit ad eum principem quinquagenarium
alterum & quinquaginta cum
eo. Qui locutus eſt illi: Homo Dei, hæc
dicit rex: Feſtina, deſcende.
12 Reſpondens Elias ait: Si homo Dei ego
ſum, deſcendat ignis de cælo, & devoret te,
& quinquaginta tuos. Deſcendit ergo ignis
de cælo, & devoravit illum, & quinquaginta
ejus.
13 Iterum miſit principem quinquagenarium
tertium, & quinquaginta qui erant cum eo.
Qui cum veniſſet, curvavit genua contra Eliam,
& precatus eſt eum, & ait: Homo Dei,
noli deſpicere animam meam, & animas ſervorum
tuorum, qui mecum ſunt.
14 Ecce deſcendit ignis de cælo, & devoravit
duos principes quinquagenarios primos,
& quinquagenos, qui cum eis erant: ſed nunc
obſecro, ut miſerearis animæ meæ.
15 Locutus eſt autem Angelus Domini ad D
Eliam, dicens: Deſcende cum eo, ne timeas.
Surrexit igitur, & deſcendit cum eo
ad regem.
16 Et locutus eſt ei: Hæc dicit Dominus:
Quia miſiſti nuntios ad conſulendum Beelzebub
deum Accaron, quaſi non eſſet Deus in
Iſrael, a quo poſſes interrogare ſermonem,
ideo de lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non
deſcendes, ſed morte morieris.
17 Mortuus eſt ergo juxta ſermonem Domini,
quem locutus eſt Elias, & regnavit Joram
frater ejus pro eo, anno ſecundo Joram filii
Joſaphat regis Judæ: non enim habebat filium.
18 Reliqua autem verborum Ochoziæ, quæ
operatus eſt, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro
ſermonum dierum regum Iſrael?

CAPUT II.

Eliſeus individuus Eliæ comes Jordanem, aqua Eliæ pallio diviſa, cum illo tranſiit: Elia autem in cælum igneo curru rapto, duplicem ejus ſpiritum accipit, ac pallio Eliæ rurſum Jordanis aquas dividit. Elias quæſitus non invenitur: aquæ Jericho, ac terræ ſterilitas, immiſſo per Eliſeum ſale, ſanantur: pueri 42. Eliſeum irridentes ab urſis lacerantur.

1 FActum eſt autem, cum levare vellet Dominus A
Eliam per turbinem in cælum,
ibant Elias & Eliſeus de Galgalis.
2 Dixitque Elias ad Eliſeum: Sede hic,
quia Dominus miſit me uſque in Bethel.
Cui ait Eliſeus: Vivit Dominus, & vivit
anima tua, quia non derelinquam te. Cumque
deſcendiſſent Bethel,
3 Egreſſi ſunt filii prophetarum, qui erant in
Bethel, ad Eliſeum, & dixerunt ei: Numquid
noſti, quia hodie Dominus tollet dominum
tuum a te? Qui reſpondit: Et ego novi: ſilete.
4 Dixit autem Elias ad Eliſeum: Sede hic,
quia Dominus miſit me in Jericho. Et ille

ait: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cumque venissent Jericho,

5 Accesserunt filii prophetarum, qui erant in Jericho, ad Eliseum, & dixerunt ei: Numquid nosti, quia Dominus hodie tollet dominum tuum a te? Et ait: Et ego novi: silete.

B 6 Dixit autem ei Elias: Sede hic, quia Dñs misit me usque ad Jordanem. Qui ait: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Ierunt igitur ambo pariter,

7 Et quinquaginta viri de filiis prophetarum secuti sunt eos, qui & steterunt econtra longe: illi autem ambo stabant super Jordanem.

8 Tulitq; Elias pallium suum, & involvit illud, & percussit aquas, quæ divisæ sunt in utramq; partem, & transierunt ambo per siccū.

9 Cumque transissent, Elias dixit ad Eliseum: Postula quod vis, ut faciam tibi, antequam tollar a te. Dixitque Eliseus: Obsecro, ut fiat in me duplex spiritus tuus.

10 Qui respondit: Rem difficilem postulasti: attamen si videris me, quando tollar a te, erit tibi quod petisti: si autem non videris, non erit.

11 Cumque pergerent, & incedentes sermocinarentur, ecce currus igneus, & equi ignei diviserunt utrumque: & * ascendit Elias per turbinem in cælum.

*Eccl. 48. b. 13. 1. Mac. 2. g. 58.

12 Eliseus autem videbat, & clamabat: Pater mi, pater mi, currus Israel, & auriga ejus. Et non vidit eum amplius: apprehenditque vestimenta sua, & scidit illa in duas partes.

C 13 Et levavit pallium Eliæ, quod ceciderat ei, reversusque stetit super ripam Jordanis,

14 Et pallio Eliæ, quod ceciderat ei, percussit aquas, & non sunt divisæ, & dixit: Ubi est Deus Eliæ etiam nunc? percussitque aquas, & divisæ sunt huc atque illuc, & transiit Eliseus.

15 Videntes autem filii prophetarum, qui erant in Jericho econtra, dixerunt: Requievit spiritus Eliæ super Eliseum. Et venientes in occursum ejus, adoraverunt eum proni in terram,

16 Dixeruntque illi: Ecce cum servis tuis sunt quinquaginta viri fortes, qui possunt ire, & quærere dominum tuum, ne forte tulerit eum Spiritus Domini, & projecerit eum in unum montium, aut in unam vallium. Qui ait: Nolite mittere.

17 Coegeruntque eum, donec acquiesceret, & diceret: Mittite. Et miserunt quinquaginta viros: qui cum quæsissent tribus diebus, non invenerunt.

D 18 Et reversi sunt ad eum: at ille habitabat in Jericho, & dixit eis: Numquid non dixi vobis: Nolite mittere?

19 Dixerunt quoque viri civitatis ad Eliseum: Ecce habitatio civitatis hujus optima est, sicut tu ipse, domine, perspicis: sed aquæ pessimæ sunt, & terra sterilis.

20 At ille ait: Afferte mihi vas novum, & mittite in illud sal. Quod cum attulissent,

21 Egressus ad fontem aquarum, misit in illū sal, & ait: Hæc dicit Dñs: Sanavi aquas has, & non erit ultra in eis mors, neque sterilitas.

22 Sanatæ sunt ergo aquæ usque in diem hanc juxta verbum Elisei, quod locutus est.

23 Ascendit autem inde in Bethel: Cumque ascenderet per viam, pueri parvi egressi sunt de civitate, & illudebant ei, dicentes: Ascende calve, ascende calve.

24 Qui cum respexisset, vidit eos, & maledixit eis in nomine Domini. Egressique sunt duo ursi de saltu, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros.

25 Abiit autem inde in montem Carmeli, & inde reversus est in Samariam.

CAPUT III.

Ob prævaricatum a rege Moab fœdus, quod cum rege Israel habebat, ascendunt adversus illum rex Israel, rex Juda, & rex Edom: quibus siti pene enectis Dominus per Eliseum aquam sine pluvia promittit, & victoriam de rege Moab, qui suo primogenito immolato urbis excidium arcet.

A 1 JOram vero filius Achab regnavit super Israel in Samaria anno decimo octavo Josaphat regis Judæ. Regnavitque duodecim annis.

2 Et fecit malum coram Domino, sed non sicut pater suus & mater; tulit enim statuas Baal, quas fecerat pater ejus.

3 Verumtamen in peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, adhæsit, nec recessit ab eis.

4 Porro Mesa rex Moab nutriebat pecora multa, & solvebat regi Israel centum millia agnorum, & centum millia arietum cum velleribus suis.

5 Cumq; mortuus fuisset Achab, prævaricatus est fœdus, quod habebat cum rege Israel.

6 Egressus est igitur rex Joram in die illa de Samaria, & recensuit universum Israel.

7 Misitque ad Josaphat regem Juda, dicens: Rex Moab recessit a me, veni mecum contra eum ad prælium. Qui respondit: Ascendam: qui meus est, tuus est: populus meus, populus tuus: & equi mei, equi tui.

8 Dixitque: Per quam viam ascendemus? At ille respondit: Per desertum Idumææ.

9 Perrexerunt igitur rex Israel, & rex Juda, & rex Edom, & circuierunt per viam septem dierum, nec erat aqua exercitui, & jumentis, quæ sequebantur eos. B

10 Dixitque rex Israel: Heu heu heu, congregavit nos Dominus tres reges, ut traderet in manus Moab.

11 Et ait Josaphat: Estne hic propheta Domini, ut deprecemur Dominum per eum? Et respondit unus de servis regis Israel: Est hic Eliseus filius Saphat, qui fundebat aquam super manus Eliæ.

12 Et ait Josaphat: Est apud eum sermo Domini. Descenditque ad eum rex Israel, & Josaphat rex Juda, & rex Edom.

13 Dixit autem Eliseus ad regem Israel: Quid mihi & tibi est? vade ad prophetas patris tui, & matris tuæ. Et ait illi rex Israel: Quare congregavit Dominus tres reges hos, ut traderet eos in manus Moab?

14 Dixitque ad eum Eliseus: Vivit Dominus exercituum, in cujus conspectu sto, quod si non vultum Josaphat regis Judæ erubescerem, non attendissem quidem te, nec respexissem.

15 Nunc autem adducite mihi psaltem. Cumque caneret psaltes, facta est super eum manus Domini, & ait:

16 Hæc dicit Dominus: facit alveum torrentis hujus fossas, & fossas.

17 Hæc enim dicit Dominus: Non videbitis ventum, neque pluviam, & alveus iste replebitur aquis, & bibetis vos, & familiæ vestræ, & jumenta vestra. C

18 Parumque est hoc in conspectu Dñi: insuper tradet etiam Moab in manus vestras.

19 Et percutietis omnem civitatem munitam, & omnem urbem electam, & universum lignum fructiferum succidetis, cunctosque fontes aquarum obturabitis, & omnem agrum egregium operietis lapidibus.

20 Factum est igitur mane, quando sacrificium offerri solet, & ecce aquæ veniebant per viam Edom, & repleta est terra aquis.

21 Universi autem Moabitæ audientes, quod ascendissent reges, ut pugnarent adversum eos, convocaverunt omnes, qui accincti erant balteo desuper, & steterunt in terminis.

22 Primoque mane surgentes, & orto jam sole ex adverso aquarum, viderunt Moabitæ econtra aquas rubras quasi sanguinem, D

23 Dixeruntque: Sanguis gladii est: pugnaverunt reges contra se, & cæsi sunt mutuo: nunc perge ad prædam Moab.

24 Perrexeruntque in castra Israel. Porro consurgens Israel percussit Moab: at illi fugerunt coram eis. Venerunt igitur qui vicerant, & percusserunt Moab,

25 Et civitates destruxerunt: & omnem agrum optimum, mittentes singuli lapides, repleverunt: & universos fontes aquarum obturaverunt: & omnia ligna fructifera succiderunt, ita ut muri tantum fictiles remanerent: & circumdata est civitas a fundibulariis, & magna ex parte percussa.

26 Quod cum vidisset rex Moab, præva-

luisse scilicet hostes, tulit secum septingen-
tos viros educentes gladium, ut irrumpe-
rent ad regem Edom: & non potuerunt.
27 Arripiensque filium suum primogeni-
tum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit ho-
locaustum super murum: & facta est indi-
gnatio magna in Israel, statimque recesse-
runt ab eo, & reversi sunt in terram suam.

CAPUT IV.

Eliseus viduæ pauperculæ debitis oppressæ oleum impetrat, quo solvat creditoribus: Sunamitidi hospitæ suæ filium, quem postea mortuum suscitat: farina quoque pulmento infusa ipsius aufert amaritudinem, & paucis panibus multos satiat.

A 1 MUlier autem quædam de uxoribus pro-
phetarum clamabat ad Eliseum, di-
cens: Servus tuus vir meus mortuus est, &
tu nosti, quia servus tuus fuit timens Do-
minum: & ecce creditor venit, ut tollat
duos filios meos ad serviendum sibi.
2 Cui dixit Eliseus: Quid vis ut faciam tibi?
Dic mihi, quid habes in domo tua? At illa
respondit: Non habeo ancilla tua quidquam
in domo mea, nisi parum olei, quo ungar.
3 Cui ait: Vade, pete mutuo ab omnibus
vicinis tuis vasa vacua non pauca.
4 Et ingredere, & claude ostium tuum,
cum intrinsecus fueris tu, & filii tui, &
mitte inde in omnia vasa hæc: & cum ple-
na fuerint, tolles.
5 Ivit itaque mulier, & clausit ostium su-
per se, & super filios suos: illi offerebant
vasa, & illa infundebat.
6 Cumque plena fuissent vasa, dixit ad fi-
lium suum: Affer mihi adhuc vas. Et ille
respondit: Non habeo. Stetitque oleum.
B 7 Venit autem illa, & indicavit homini
Dei. Et ille, Vade, inquit, vende oleum,
& redde creditori tuo: tu autem, & filii tui
vivite de reliquo.
8 Facta est autem quædam dies, & transibat
Eliseus per Sunam. Erat autem ibi mulier
magna, quæ tenuit eum, ut comederet pa-
nem: cumque frequenter inde transiret, di-
vertebat ad eam, ut comederet panem.
9 Quæ dixit ad virum suum: Animadver-
to, quod vir Dei sanctus est iste, qui transit
per nos frequenter.
10 Faciamus ergo ei cœnaculum parvum,
& ponamus ei in eo lectulum, & mensam,
& sellam, & candelabrum, ut cum venerit
ad nos, maneat ibi.
11 Facta est ergo dies quædam, & veniens
divertit in cœnaculum, & requievit ibi.
12 Dixitque ad Giezi puerum suum: Vo-
ca Sunamitidem istam. Qui cum vocasset
eam, & illa stetisset coram eo,
13 Dixit ad puerum suum: Loquere ad eam:
Ecce sedule in omnibus ministrasti nobis, quid
vis ut faciam tibi? numquid habes negotium,
& vis ut loquar regi, sive principi militiæ?
Quæ respondit: In medio populi mei habito.
C 14 Et ait: Quid ergo vult ut faciam ei?
Dixitque Giezi: Ne quæras; filium enim
non habet, & vir ejus senex est.
15 Præcepit itaque, ut vocaret eam: quæ cum
vocata fuisset, & stetisset ante ostium,
16 Dixit ad eam: In tempore isto, & in hac
eadem hora, si vita comes fuerit, habebis in
utero filium. At illa respondit: Noli quæso,
domine mi, vir Dei, noli mentiri ancillæ tuæ.
17 Et concepit mulier, & peperit filium in
tempore, & in hora eadem, qua dixerat E-
liseus.
18 Crevit autem puer. Et cum esset quæ-
dam dies, & egressus isset ad patrem suum,
ad messores,
19 Ait patri suo: Caput meum doleo, ca-
put meum doleo. At ille dixit puero: Tol-
le, & duc eum ad matrem suam.
D 20 Qui cum tulisset, & duxisset eum ad ma-
trem suam, posuit eum illa super genua sua
usque ad meridiem, & mortuus est.
21 Ascendit autem, & collocavit eum su-
per lectulum hominis Dei, & clausit o-
stium: & egressa
22 Vocavit virum suum, & ait: Mitte me-
cum, obsecro, unum de pueris, & asinam, ut ex-
curram usque ad hominem Dei, & revertar.
23 Qui ait illi: Quam ob causam vadis ad
eum? hodie non sunt Calendæ, neque Sabba-
tum. Quæ respondit: Vadam.
24 Stravitque asinam, & præcepit puero:
Mina, & propera, ne mihi moram facias in
eundo, & hoc age, quod præcipio tibi.
25 Profecta est igitur, & venit ad virum
Dei in montem Carmeli: cumque vidisset
eam vir Dei econtra, ait ad Giezi puerum
suum: Ecce Sunamitis illa.
26 Vade ergo in occursum ejus, & dic ei: Re-
ctene agitur circa te, & circa virum tuum, &
circa filium tuum? Quæ respondit: Recte.
27 Cumque venisset ad virum Dei in montem, E
apprehendit pedes ejus: & accessit Giezi, ut a-
moveret eam. Et ait homo Dei: Dimitte il-
lam; anima enim ejus in amaritudine est, &
Dñs celavit a me, & non indicavit mihi.
28 Quæ dixit illi: Numquid petivi filium
a domino meo? numquid non dixi tibi: Ne
illudas me?
29 Et ille ait ad Giezi: Accinge lumbos
tuos, & tolle baculum meum in manu tua,
& vade. Si occurrerit tibi homo, non salutes
eum: & si salutaverit te quispiam, non re-
spondeas illi: & pones baculum meum super
faciem pueri.
30 Porro mater pueri ait: Vivit Dominus,
& vivit anima tua, non dimittam te. Sur-
rexit ergo, & secutus est eam.
31 Giezi autem præcesserat ante eos, & po-
suerat baculum super faciem pueri, & non
erat vox, neque sensus: reversusque est in
occursum ejus, & nuntiavit ei, dicens: Non
surrexit puer.
32 Ingressus est ergo Eliseus domum, &
ecce puer mortuus jacebat in lectulo ejus.
33 Ingressusque clausit ostium super se, &
super puerum, & oravit ad Dominum.
34 Et ascendit, & incubuit super puerum, F
posuitque os suum super os ejus, & oculos
suos super oculos ejus, & manus suas super
manus ejus, & incurvavit se super eum, &
calefacta est caro pueri.
35 At ille reversus deambulavit in domo
semel huc atque illuc: & ascendit, & incu-
buit super eum, & oscitavit puer septies,
aperuitque oculos.
36 At ille vocavit Giezi, & dixit ei: Voca
Sunamitidem hanc. Quæ vocata ingressa est
ad eum. Qui ait: Tolle filium tuum.
37 Venit illa, & corruit ad pedes ejus, &
adoravit super terram, tulitque filium suum,
& egressa est,
38 Et Eliseus reversus est in Galgala. E-
rat autem fames in terra, & filii propheta-
rum habitabant coram eo: dixitque uni de
pueris suis: Pone ollam grandem, & coque
pulmentum filiis prophetarum.
39 Et egressus est unus in agrum, ut col- G
ligeret herbas agrestes: invenitque quasi vi-
tem sylvestrem, & collegit ex ea colocyn-
thidas agri, & implevit pallium suum, &
reversus concidit in ollam pulmenti; ne-
sciebat enim quid esset.
40 Infuderunt ergo sociis, ut comederent:
cumque gustassent de coctione, clamaverunt
dicentes: Mors in olla, vir Dei. Et non
potuerunt comedere.
41 At ille, Afferte, inquit, farinam. Cum-
que tulissent, misit in ollam, & ait: Infun-
de turbæ, ut comedant. Et non fuit amplius
quidquam amaritudinis in olla.
42 Vir autem quidam venit de Baalsalisa
deferens viro Dei panes primitiarum, vigin-
ti panes hordeaceos, & frumentum novum in
pera sua. At ille dixit: Da populo, ut co-
medat.
43 Responditque ei minister ejus: Quantum
est hoc, ut apponam centum viris? Rursum
ille ait: Da populo, ut comedat: hæc enim
dicit Dominus: Comedent, & supererit.
44 Posuit itaque coram eis: qui comede-
runt, & superfuit juxta verbum Domini.

CA-

CAPUT V.

Scindit rex Israel vestimenta sua, quod jussisset rex Syriæ, ut Naaman leprosum curaret; quem Eliseus septena in Jordane lotione mundat a lepra, quæ Giezi propter munera mendacio extorta ab Eliseo spreta perpetuo adhæsit.

1 Naaman princeps militiæ regis Syriæ erat vir magnus apud dominum suum, & honoratus; per illum enim dedit Dominus salutem Syriæ. Erat autem vir fortis & dives, sed leprosus.

2 Porro de Syria egressi fuerant latrunculi, & captivam duxerant de terra Israel puellam parvulam, quæ erat in obsequio uxoris Naaman:

3 Quæ ait ad dominam suam: Utinam fuisset dominus meus ad prophetam, qui est in Samaria: profecto curasset eum a lepra, quam habet.

4 Ingressus est itaque Naaman ad dominum suum, & nuntiavit ei, dicens: Sic & sic locuta est puella de terra Israel.

5 Dixitque ei rex Syriæ: Vade, & mittam litteras ad regem Israel. Qui cum profectus esset, & tulisset secum decem talenta argenti, & sex millia aureos, & decem mutatoria vestimentorum,

6 Detulit litteras ad regem Israel, in hæc verba: Cum acceperis epistolam hanc, scito quod miserim ad te Naaman servum meum, ut cures eum a lepra sua.

7 Cumque legisset rex Israel litteras, scidit vestimenta sua, & ait: Numquid Deus ego sum, ut occidere possim, & vivificare, quia iste misit ad me, ut curem hominem a lepra sua? Animadvertite, & videte, quod occasiones quærat adversum me.

8 Quod cum audisset Eliseus vir Dei, scidisse videlicet regem Israel vestimenta sua, misit ad eum, dicens: Quare scidisti vestimenta tua? veniat ad me, & sciat esse prophetam in Israel.

9 Venit ergo Naaman cum equis & curribus, & stetit ad ostium domus Elisei.

10 Misitque ad eum Eliseus nuntium, dicens: Vade, & lavare septies in Jordane, & recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis.

11 Iratus Naaman recedebat, dicens: Putabam, quod egrederetur ad me, & stans invocaret nomen Domini Dei sui, & tangeret manu sua locum lepræ, & curaret me.

12 Numquid non meliores sunt Abana & Pharphar fluvii Damasci omnibus aquis Israel, ut laver in eis, & munder? Cum ergo vertisset se, & abiret indignans,

13 Accesserunt ad eum servi sui, & locuti sunt ei: Pater, & si rem grandem dixisset tibi propheta, certe facere debueras: quanto magis, quia nunc dixit tibi: Lavare, & mundaberis?

14 * Descendit, & lavit in Jordane septies juxta sermonem viri Dei, & restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli, & mundatus est.

* Luc. 4. c. 27.

15 Reversusque ad virum Dei cum universo comitatu suo, venit, & stetit coram eo, & ait: Vere scio, quod non sit alius Deus in universa terra, nisi tantum in Israel. Obsecro itaque, ut accipias benedictionem a servo tuo.

16 At ille respondit: Vivit Dominus, ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vim faceret, penitus non acquievit.

17 Dixitque Naaman: Ut vis: sed, obsecro, concede mihi servo tuo, ut tollam onus duorum burdonum de terra; non enim faciet ultra servus tuus holocaustum, aut victimam diis alienis, nisi Domino.

18 Hoc autem solum est, de quo depreceris Dominum pro servo tuo: quando ingredietur dominus meus templum Remmon, ut adoret, & illo innitente super manum meam, si adoravero in templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoscat mihi Dominus servo tuo pro hac re.

19 Qui dixit ei: Vade in pace. Abiit ergo ab eo electo terræ tempore.

20 Dixitque Giezi puer viri Dei: Pepercit dominus meus Naaman Syro isti, ut non acciperet ab eo quæ attulit: vivit Dominus, quia curram post eum, & accipiam ab eo aliquid.

21 Et secutus est Giezi post tergum Naaman: quem cum vidisset ille currentem ad se, desiliit de curru in occursum ejus, & ait: Rectene sunt omnia?

22 Et ille ait: Recte. Dominus meus misit me ad te, dicens: Modo venerunt ad me duo adolescentes de monte Ephraim, ex filiis prophetarum: da eis talentum argenti, & vestes mutatorias duplices.

23 Dixitque Naaman: Melius est, ut accipias duo talenta. Et coegit eum, ligavitque duo talenta argenti in duobus saccis, & duplicia vestimenta, & imposuit duobus pueris suis, qui & portaverunt coram eo.

24 Cumque venisset jam vesperi, tulit de manu eorum, & reposuit in domo, dimisitque viros, & abierunt.

25 Ipse autem ingressus stetit coram domino suo. Et dixit Eliseus: Unde venis Giezi? Qui respondit: Non ivit servus tuus quoquam.

26 At ille ait: Nonne cor meum in præsenti erat, quando reversus est homo de curru suo in occursum tui? Nunc igitur accepisti argentum, & accepisti vestes, ut emas oliveta, & vineas, & oves, & boves, & servos, & ancillas.

27 Sed & lepra Naaman adhærebit tibi, & semini tuo usque in sempiternum. Et egressus est ab eo leprosus quasi nix.

CAPUT VI.

Eliseus ferrum securis natare facit; regis Syriæ milites ducuntur quasi excæcati in Samariam ab Eliseo, quem ob regis sui secreta regi Israel patefacta capere nitebantur: ac postmodum Syris obsidentibus Samariam, matres ob inediam filios suos comedunt, propter quod Eliseus a rege jubetur occidi.

1 Dixerunt autem filii prophetarum ad Eliseum: Ecce locus, in quo habitamus coram te, angustus est nobis.

2 Eamus usque ad Jordanem, & tollant singuli de silva materias singulas, ut ædificemus nobis ibi locum ad habitandum. Qui dixit: Ite.

3 Et ait unus ex illis: Veni ergo & tu cum servis tuis. Respondit: Ego veniam.

4 Et abiit cum eis. Cumque venissent ad Jordanem, cædebant ligna.

5 Accidit autem, ut cum unus materiam succidisset, caderet ferrum securis in aquam: exclamavitque ille, & ait: Heu heu heu, Domine mi, & hoc ipsum mutuo acceperam.

6 Dixit autem homo Dei: Ubi cecidit? At ille monstravit ei locum. Præcidit ergo lignum, & misit illuc: natavitque ferrum:

7 Et ait: Tolle. Qui extendit manum, & tulit illud.

8 Rex autem Syriæ pugnabat contra Israel, consiliumque iniit cum servis suis, dicens: In loco illo & illo ponamus insidias.

9 Misit itaque vir Dei ad regem Israel, dicens: Cave, ne transeas in locum illum, quia ibi Syri in insidiis sunt.

10 Misit itaque rex Israel ad locum, quem dixerat ei vir Dei, & præoccupavit eum, & observavit se ibi non semel neque bis.

11 Conturbatumque est cor regis Syriæ pro hac re: & convocatis servis suis, ait: Quare non indicatis mihi, quis proditor mei sit apud regem Israel?

12 Dixitque unus servorum ejus: Nequaquam, domine mi rex, sed Eliseus propheta, qui est in Israel, indicat regi Israel omnia verba, quæcumque locutus fueris in conclavi tuo.

13 Dixitque eis: Ite, & videte ubi sit, ut mittam, & capiam eum. Annuntiaveruntque ei, dicentes: Ecce in Dothan.

14 Misit ergo illuc equos, & currus, & robur exercitus: qui cum venissent nocte, circumdederunt civitatem.

15 Consurgens autem diluculo minister viri Dei, egressus vidit exercitum in circuitu civitatis, & equos & currus: nuntiavitque ei, dicens: Heu heu heu, domine mi, quid faciemus?

16 At ille respondit: Noli timere; plures enim nobiscum sunt, quam cum illis.

D 17 Cumque orasset Eliseus, ait: Domine, aperi oculos hujus, ut videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit: & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu Elisei.

18 Hostes vero descenderunt ad eum; porro Eliseus oravit ad Dñm, dicens: Percute, obsecro, gentem hanc cæcitate. Percussitque eos Dominus, ne viderent juxta verbum Elisei.

19 Dixit autem ad eos Eliseus: Non est hæc via, neque ista est civitas. Sequimini me, & ostendam vobis virum, quem quæritis. Duxit ergo eos in Samariam.

20 Cumque ingressi fuissent in Samariam, dixit Eliseus: Domine, aperi oculos istorum, ut videant. Aperuitque Dominus oculos eorum, & viderunt se esse in medio Samariæ.

21 Dixitq; rex Israel ad Eliseum, cum vidisset eos: Numquid percutiam eos, pater mi?

22 At ille ait: Non percuties; neque enim
E cepisti eos gladio, & arcu tuo, ut percutias: sed pone panem, & aquam coram eis, ut comedant, & bibant, & vadant ad dominum suum.

23 Appositaque est eis ciborum magna præparatio, & comederunt, & biberunt, & dimisit eos: abieruntque ad dominum suum, & ultra non venerunt latrones Syriæ in terram Israel.

24 Factum est autem post hæc, congregavit Benadad rex Syriæ universum exercitum suum, & ascendit, & obsidebat Samariam.

25 Factaque est fames magna in Samaria: & tandiu obsessa est, donec venumdaretur caput asini octoginta argenteis, & quarta pars cabi stercoris columbarum quinque argenteis.

F 26 Cumque rex Israel transiret per murum, mulier quædam exclamavit ad eum, dicens: Salva me, Domine mi rex.

27 Qui ait: Non te salvat Dominus: unde te possum salvare? de area, vel de torculari? Dixitque ad eam rex: Quid tibi vis? Quæ respondit:

28 Mulier ista dixit mihi: Da filium tuum, ut comedamus eum hodie, & filium meum comedemus cras.

29 Coximus ergo filium meum, & comedimus. Dixique ei die altera: Da filium tuum, ut comedamus eum. Quæ abscondit filium suum.

G 30 Quod cum audisset rex, scidit vestimenta sua, & transibat per murum. Viditque omnis populus cilicium, quo vestitus erat ad carnem intrinsecus.

31 Et ait rex: Hæc mihi faciat Deus, & hæc addat, si steterit caput Elisei filii Saphat super ipsum hodie.

32 Eliseus autem sedebat in domo sua, & senes sedebant cum eo. Præmisit itaque virum, & antequam veniret nuntius ille, dixit ad senes: Numquid scitis, quod miserit filius homicidæ hic, ut præcidatur caput meum? Videte ergo, cum venerit nuntius, claudite ostium, & non sinatis eum introire; ecce enim sonitus pedum domini ejus post eum est.

33 Adhuc illo loquente eis, apparuit nuntius, qui veniebat ad eum. Et ait: Ecce tantum malum a Domino est: quid amplius expectabo a Domino?

CAPUT VII.

Eliseus in Samaria prædicit fore frumenti abundantiam, quam leprosi quatuor in Samaria annuntiant, territis a Deo Syris, ac omnibus relictis obsidionem solventibus: dux autem Elisei verbo incredulus a turba conculcatur in porta Samariæ.

A 1 DIxit autem Eliseus: Audite verbum Dñi. Hæc dicit Dñs: In tempore hoc cras modius similæ uno statere erit, & duo modii hordei statere uno in porta Samariæ.

2 Respondens unus de ducibus, super cujus manum rex incumbebat, homini Dei, ait: Si Dominus fecerit etiam cataractas in cælo, numquid poterit esse quod loqueris? Qui ait: Videbis oculis tuis, & inde non comedes.

3 Quatuor ergo viri erant leprosi juxta introitum portæ, qui dixerunt ad invicem: Quid hic esse volumus, donec moriamur?

4 Sive ingredi voluerimus civitatem, fame moriemur: sive manserimus hic, moriendum nobis est; venite ergo, & transfugiamus ad castra Syriæ. Si pepercerint nobis, vivemus: si autem occidere voluerint, nihilominus moriemur. B

5 Surrexerunt ergo vesperi, ut venirent ad castra Syriæ. Cumque venissent ad principium castrorum Syriæ, nullum ibidem repererunt.

6 Siquidem Dominus sonitum audiri fecerat in castris Syriæ, curruum & equorum, & exercitus plurimi: dixeruntque ad invicem: Ecce mercede conduxit adversum nos rex Israel reges Hethæorum & Ægyptiorum, & venerunt super nos.

7 Surrexerunt ergo, & fugerunt in tenebris, & dereliquerunt tentoria sua, & equos, & asinos in castris, fugeruntque, animas tantum suas salvare cupientes.

8 Igitur cum venissent leprosi illi ad principium castrorum, ingressi sunt unum tabernaculum, & comederunt, & biberunt: tuleruntque inde argentum, & aurum, & vestes, & abierunt, & absconderunt: & rursum reversi sunt ad aliud tabernaculum, & inde similiter auferentes absconderunt.

9 Dixeruntque ad invicem: Non recte facimus; hæc enim dies boni nuntii est. Si tacuerimus, & noluerimus nuntiare usque mane, sceleris arguemur. Venite eamus, & nuntiemus in aula regis. C

10 Cumque venissent ad portam civitatis, narraverunt eis, dicentes: Ivimus ad castra Syriæ, & nullum ibidem reperimus hominem, nisi equos, & asinos alligatos, & fixa tentoria.

11 Ierunt ergo portarii, & nuntiaverunt in palatio regis intrinsecus.

12 Qui surrexit nocte, & ait ad servos suos: Dico vobis, quid fecerint nobis Syri. Sciunt, quia fame laboramus, & idcirco egressi sunt de castris, & latitant in agris, dicentes: Cum egressi fuerint de civitate, capiemus eos vivos, & tunc civitatem ingredi poterimus.

13 Respondit autem unus servorum ejus: Tollamus quinque equos, qui remanserunt in urbe (quia ipsi tantum sunt in universa multitudine Israel; alii enim consumpti sunt) & mittentes explorare poterimus.

14 Adduxerunt ergo duos equos, misitque rex in castra Syrorum, dicens: Ite, & videte. D

15 Qui abierunt post eos usque ad Jordanem. Ecce autem omnis via plena erat vestibus, & vasis, quæ projecerant Syri, cum turbarentur. Reversique nuntii indicaverunt regi.

16 Et egressus populus diripuit castra Syriæ: factusque est modius similæ statere uno, & duo modii hordei statere uno juxta verbum Domini.

17 Porro rex ducem illum, in cujus manu incumbebat, constituit ad portam: quem conculcavit turba in introitu portæ, & mortuus est, juxta quod locutus fuerat vir Dei, quando descenderat rex ad eum.

18 Factumque est secundum sermonem viri Dei, quem dixerat regi, quando ait: Duo modii hordei statere uno erunt, & modius similæ statere uno, hoc eodem tempore cras in porta Samariæ:

19 Quando responderat dux ille viro Dei, & dixerat: Etiamsi Dominus fecerit cataractas in cælo, numquid poterit fieri quod loqueris? Et dixit ei: Videbis oculis tuis, & inde non comedes.

20 Evenit ergo ei, sicut prædictum fuerat, & conculcavit eum populus in porta, & mortuus est.

CAPUT VIII.

Post septennem famem ab Eliseo prædictam, Sunamitis, quæ ipsius consilio peregrinata erat, reversa suos agros cum fructibus recuperat: Eliseus Benadad ægrotantem prædicit moriturum, & impium Hazael regnaturum: Joram rex Juda percussit Idumæos, quod a se recessissent; cui impio succedit Ochozias filius impius.

1 ELiseus autem locutus est ad mulierem, * cujus vivere fecerat filium, dicens: A * Sup. 4. f. 36.

Sur-

Surge, vade tu, & domus tua, & peregrinare ubicumque repereris; vocavit enim Dominus famem, & veniet super terram septem annis.

2 Quæ surrexit, & fecit juxta verbum hominis Dei: & vadens cum domo sua, peregrinata est in terra Philisthiim diebus multis.

3 Cumque finiti essent anni septem, reversa est mulier de terra Philisthiim: & egressa est, ut interpellaret regem pro domo sua, & pro agris suis.

B 4 Rex autem loquebatur cum Giezi puero viri Dei, dicens: Narra mihi omnia magnalia, quæ fecit Eliseus.

5 Cumque ille narraret regi, quo modo mortuum suscitasset, apparuit mulier, cujus vivificaverat filium, clamans ad regem pro domo sua, & pro agris suis. Dixitque Giezi: Domine mi rex, hæc est mulier, & hic est filius ejus, quem suscitavit Eliseus.

6 Et interrogavit rex mulierem: quæ narravit ei. Deditque ei rex eunuchum unum, dicens: Restitue ei omnia, quæ sua sunt, & universos reditus agrorum a die, qua reliquit terram, usque ad præsens.

7 Venit quoque Eliseus Damascum, & Benadad rex Syriæ ægrotabat, nuntiaveruntque ei, dicentes: Venit vir Dei huc.

C 8 Et ait rex ad Hazael: Tolle tecum munera, & vade in occursum viri Dei, & consule Dominum per eum, dicens: Si evadere potero de infirmitate mea hac?

9 Ivit igitur Hazael in occursum ejus, habens secum munera, & omnia bona Damasci, onera quadraginta camelorum. Cumque stetisset coram eo, ait: Filius tuus Benadad rex Syriæ misit me ad te, dicens: Si sanari potero de infirmitate mea hac?

10 Dixitq; ei Eliseus: Vade, dic ei: Sanaberis; porro ostendit mihi Dñs, quia morte morietur.

11 Stetitque cum eo, & conturbatus est usque ad suffusionem vultus: flevitque vir Dei.

D 12 Cui Hazael ait: Quare dominus meus flet? At ille dixit: Quia scio, quæ facturus sis filiis Israel mala. * Civitates eorum munitas igne succendes, & juvenes eorum interficies gladio, & parvulos eorum elides, & prægnantes divides.

* Infra 13. 7.

13 Dixitque Hazael: Quid enim sum servus tuus canis, ut faciam rem istam magnam? Et ait Eliseus: Ostendit mihi Dominus, te regem Syriæ fore.

14 Qui cum recessisset ab Eliseo, venit ad dominum suum. Qui ait ei: Quid dixit tibi Eliseus? At ille respondit: Dixit mihi: Recipies sanitatem.

15 Cumque venisset dies altera, tulit stragulum, & infudit aquam, & expandit super faciem ejus; quo mortuo, regnavit Hazael pro eo.

16 Anno quinto Joram filii Achab regis Israel, & Josaphat regis Juda, regnavit Joram filius Josaphat rex Juda.

E 17 * Triginta duorum annorum erat, cum regnare cœpisset, & octo annis regnavit in Jerusalem.

*2.Par. 21. a.5.

18 Ambulavitque in viis regum Israel, sicut ambulaverat domus Achab; filia enim Achab erat uxor ejus: & fecit quod malum est in conspectu Domini.

19 * Noluit autem Dominus disperdere Judam propter David servum suum, sicut promiserat ei, ut daret illi lucernam, & filiis ejus cunctis diebus.

*2.Reg. 7. c.16.

20 * In diebus ejus recessit Edom, ne esset sub Juda, & constituit sibi regem.

* Gen. 27. 40. 2. Par. 21. b. 8.

F 21 Venitque Joram Seira, & omnes currus cum eo: & surrexit nocte, percussitque Idumæos, qui eum circumdederant, & principes curruum: populus autem fugit in tabernacula sua.

22 Recessit ergo Edom, ne esset sub Juda, usque ad diem hanc. Tunc recessit & Lobna in tempore illo.

23 Reliqua autem sermonum Joram, & universa, quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

24 Et dormivit Joram cum patribus suis, sepultusque est cum eis in civitate David, & regnavit Ochozias filius ejus pro eo.

25 * Anno duodecimo Joram filii Achab regis Israel regnavit Ochozias filius Joram regis Judæ.

*2.Par. 22. a.1. G

26 Viginti duorum annorum erat Ochozias, cum regnare cœpisset, & uno anno regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Athalia filia Amri regis Israel.

27 Et ambulavit in viis domus Achab: & fecit quod malum est coram Dño, sicut domus Achab; gener enim domus Achab fuit.

28 Abiit quoq; cum Joram filio Achab ad præliandum contra Hazael regem Syriæ in Ramoth Galaad, & vulneraverunt Syri Joram.

29 Qui reversus est, ut curaretur, in Jezrahel: quia vulneraverant eum Syri in Ramoth præliantem contra Hazael regem Syriæ. Porro Ochozias filius Joram rex Juda descendit invisere Joram filium Achab in Jezrahel, quia ægrotabat ibi.

CAPUT IX.

Jehu in regem Israel uncto per prophetam mandat Dominus, ut deleat domum Achab: occidit ergo Joram una cum Ochozia rege Juda, & corpus Jezabel a fenestra ipsius jussu præcipitatæ canes devorant, juxta Eliæ vaticinium.

A 1 Eliseus autem propheta vocavit unum de filiis prophetarum, & ait illi: Accinge lumbos tuos, & tolle lenticulam olei hanc in manu tua, & vade in Ramoth Galaad.

2 * Cumque veneris illuc, videbis Jehu filium Josaphat filii Namsi: & ingressus suscitabis eum de medio fratrum suorum, & introduces in interius cubiculum.

*3.Reg. 19.c.16.

3 Tenensque lenticulam olei, fundes super caput ejus, & dices: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem super Israel. Aperiesque ostium, & fugies, & non ibi subsistes.

4 Abiit ergo adolescens puer prophetæ in Ramoth Galaad,

5 Et ingressus est illuc. Ecce autem principes exercitus sedebant, & ait: Verbum mihi ad te, o princeps. Dixitque Jehu: Ad quem ex omnibus nobis? At ille dixit: Ad te, o princeps.

B 6 Et surrexit, & ingressus est cubiculum: at ille fudit oleum super caput ejus, & ait: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Unxi te regem super populum Domini Israel:

7 Et percuties domum Achab domini tui, & ulciscar sanguinem servorum meorum prophetarum, & sanguinem omnium servorum Domini de manu Jezabel.

8 * Perdamque omnem domum Achab, & interficiam de Achab mingentem ad parietem, & clausum, & novissimum in Israel.

*3.Reg. 21.c.21.

9 Et dabo domum Achab, sicut * domum Jeroboam filii Nabat, & sicut domum * Baasa filii Ahia.

*3.Reg. 15.f.29. *3.Reg. 16. a.3.

10 Jezabel quoque comedent canes in agro Jezrahel, nec erit qui sepeliat eam. Aperuitque ostium, & fugit.

11 Jehu autem egressus est ad servos domini sui: qui dixerunt ei: Rectene sunt omnia? quid venit insanus iste ad te? Qui ait eis: Nostis hominem, & quid locutus sit.

C 12 At illi responderunt: Falsum est, sed magis narra nobis. Qui ait eis: Hæc & hæc locutus est mihi, & ait: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem super Israel.

13 Festinaverunt itaque, & unusquisque tollens pallium suum posuerunt sub pedibus ejus in similitudinem tribunalis, & cecinerunt tuba, atque dixerunt: Regnavit Jehu.

14 Conjuravit ergo Jehu filius Josaphat filii Namsi contra Joram. * Porro Joram obsederat Ramoth Galaad, ipse & omnis Israel, contra Hazael regem Syriæ:

* Supr. 8. f.28.

15 Et reversus fuerat, ut curaretur in Jezrahel propter vulnera, quia percusserant eum Syri præliantem contra Hazael regem Syriæ. Dixitque Jehu: Si placet vobis, nemo egrediatur profugus de civitate, ne vadat, & nuntiet in Jezrahel.

16 Et ascendit, & profectus est in Jezrahel;

Joram enim ægrotabat ibi, & Ochozias rex Juda descenderat ad visitandum Joram.

17 Igitur speculator, qui stabat super turrim Jezrahel, vidit globum Jehu venientis, & ait: Video ego globum. Dixitque Joram: Tolle currum, & mitte in occursum eorum, & dicat vadens: Rectene sunt omnia?

18 Abiit ergo, qui ascenderat currum, in occursum ejus, & ait: Hæc dicit rex: Pacatane sunt omnia? Dixitque Jehu: Quid tibi & paci? transi, & sequere me. Nuntiavit quoque speculator, dicens: Venit nuntius ad eos, & non revertitur.

19 Misit etiam currum equorum secundum: venitque ad eos, & ait: Hæc dicit rex: Numquid pax est? Et ait Jehu: Quid tibi & paci? transi, & sequere me.

20 Nuntiavit autem speculator, dicens: Venit usque ad eos, & non revertitur: est autem incessus quasi incessus Jehu filii Namsi; præceps enim graditur.

E

21 Et ait Joram: Junge currum. Junxeruntque currum ejus, & egressus est Joram rex Israel, & Ochozias rex Juda, singuli in curribus suis, egressique sunt in occursum Jehu, & invenerunt eum in agro Naboth Jezrahelitæ.

22 Cumque vidisset Joram Jehu, dixit: Pax est Jehu? At ille respondit: Quæ pax? adhuc fornicationes Jezabel matris tuæ, & veneficia ejus multa vigent.

C

23 Convertit autem Joram manum suam, & fugiens ait ad Ochoziam: Insidiæ, Ochozia.

24 Porro Jehu tetendit arcum manu, & percussit Joram inter scapulas: & egressa est sagitta per cor ejus, statimque corruit in curru suo.

25 Dixitque Jehu ad Badacer ducem: Tolle, projice eum in agro Naboth Jezrahelitæ; memini enim, quando ego & tu sedentes in curru sequebamur Achab patrem hujus, quod Dominus onus hoc levaverit super eum, dicens:

F
*3.Reg. 21.f.22.

26 * Si non pro sanguine Naboth, & pro sanguine filiorum ejus, quem vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro isto, dicit Dominus. Nunc ergo tolle, & projice eum in agrum juxta verbum Domini.

27 Ochozias autem rex Juda videns hoc, fugit per viam domus horti: persecutusque est eum Jehu, & ait: Etiam hunc percutite in curru suo: & percusserunt eum in ascensu Gaver, qui est juxta Jeblaam: qui fugit in Mageddo, & mortuus est ibi.

28 Et imposuerunt eum servi ejus super currum suum, & tulerunt in Jerusalem: sepelieruntque eum in sepulchro cum patribus suis in Civitate David.

29 Anno undecimo Joram filii Achab, regnavit Ochozias super Judam,

30 Venitque Jehu in Jezrahel. Porro Jezabel, introitu ejus audito, depinxit oculos suos stibio, & ornavit caput suum, & respexit per fenestram

*3.Reg. 16.c.10.
G

31 Ingredientem Jehu per portam, & ait: * Numquid pax potest esse Zambri, qui interfecit dominum suum?

32 Levavitque Jehu faciem suam ad fenestram, & ait: Quæ est ista? & inclinaverunt se ad eum duo vel tres eunuchi.

33 At ille dixit eis: Præcipitate eam deorsum: & præcipitaverunt eam, aspersusque est sanguine paries, & equorum ungulæ conculcaverunt eam.

34 Cumque introgressus esset, ut comederet, biberetque, ait: Ite, & videte maledictam illam, & sepelite eam, quia filia regis est.

35 Cumque issent, ut sepelirent eam, non invenerunt nisi calvariam, & pedes, & summas manus.

*3.Reg. 21.f.23.

36 Reversiq; nuntiaverunt ei. Et ait Jehu: * Sermo Domini est, quem locutus est per servum suum Eliam Thesbiten, dicens: In agro Jezrahel comedent canes carnes Jezabel:

37 Et erunt carnes Jezabel sicut stercus super faciem terræ in agro Jezrahel, ita ut prætereuntes dicant: Hæccine est illa Jezabel?

CAPUT X.

Jehu 70. filios Achab & 42. fratres Ochoziæ necari jubet, totamque Achab progeniem delet, & omnes sacerdotes Baal callide convocatos occidit, exusta illius statua, & templo in cloacam verso: attamen in cultu vitulorum aureorum perseverat Jehu: ideo vehementer cæsus est Israel ab Hazael: mortuo autem Jehu, succedit filius ejus Joachaz.

1 ERant autem Achab septuaginta filii in Samaria. Scripsit ergo Jehu litteras, & misit in Samariam ad optimates civitatis, & ad majores natu, & ad nutritios Achab, dicens: A

2 Statim ut acceperitis litteras has, qui habetis filios domini vestri, & currus, & equos, & civitates firmas, & arma,

3 Eligite meliorem, & eum qui vobis placuerit de filiis domini vestri, & eum ponite super solium patris sui, & pugnate pro domo domini vestri.

4 Timuerunt illi vehementer, & dixerunt: Ecce duo reges non potuerunt stare coram eo, & quo modo nos valebimus resistere?

5 Miserunt ergo præpositi domus, & præfecti civitatis, & majores natu, & nutritii ad Jehu, dicentes: Servi tui sumus: quæcumque jusseris faciemus, nec constituemus nobis regem; quæcumque tibi placent, fac.

6 Rescripsit autem eis litteras secundo, dicens: Si mei estis, & obeditis mihi, tollite capita filiorum domini vestri, & venite ad me hac eadem hora cras in Jezrahel. Porro filii regis, septuaginta viri, apud optimates civitatis nutriebantur. B

7 Cumque venissent litteræ ad eos, tulerunt filios regis, & occiderunt septuaginta viros, & posuerunt capita eorum in cophinis, & miserunt ad eum in Jezrahel.

8 Venit autem nuntius, & indicavit ei, dicens: Attulerunt capita filiorum regis. Qui respondit: Ponite ea ad duos acervos juxta introitum portæ usque mane.

9 Cumque diluxisset, egressus est, & stans dixit ad omnem populum: Justi estis; si ego conjuravi contra dominum meum, & interfeci eum, quis percussit omnes hos?

10 * Videte ergo nunc, quoniam non cecidit de sermonibus Domini in terram, quos locutus est Dominus super domum Achab, & Dominus fecit quod locutus est in manu servi sui Eliæ. *3.Reg 21. g. 29.

11 Percussit igitur Jehu omnes, qui reliqui erant de domo Achab in Jezrahel, & universos optimates ejus, & notos, & sacerdotes, donec non remanerent ex eo reliquiæ. C

12 Et surrexit, & venit in Samariam: cumque venisset ad Cameram pastorum in via,

13 Invenit fratres Ochoziæ regis Juda, dixitque ad eos: Quinam estis vos? Qui responderunt: Fratres Ochoziæ sumus, & descendimus ad salutandos filios regis, & filios reginæ.

14 Qui ait: Comprehendite eos vivos. Quos cum comprehendissent vivos, jugulaverunt eos in cisterna juxta Cameram, quadraginta duos viros: & non reliquit ex eis quemquam.

15 Cumque abiisset inde, invenit Jonadab filium Rechab in occursum sibi, & benedixit ei. Et ait ad eum: Numquid est cor tuum rectum, sicut cor meum cum corde tuo? Et ait Jonadab: Est. Si est, inquit, da manum tuam. Qui dedit ei manum suam. At ille levavit eum ad se in currum:

16 Dixitque ad eum: Veni mecum, & vide zelum meum pro Domino. Et impositum in curru suo D

17 Duxit in Samariam. Et percussit omnes, qui reliqui fuerant de Achab in Samaria usque ad unum, juxta verbum Domini, quod locutus est per Eliam.

18 Congregavit ergo Jehu omnem populum, & dixit ad eos: * Achab coluit Baal parum, ego autem colam eum amplius. *3.Reg. 16. g. 31.

19 Nunc igitur omnes prophetas Baal, & uni-

versos servos ejus,& cunctos sacerdotes ipsius
vocare ad me: nullus sit qui non veniat; sa-
crificium enim grande est mihi Baal: quicum-
que defuerit, non vivet. Porro Jehu faciebat
hoc insidiose, ut disperderet cultores Baal.
E 20 Et dixit: Sanctificate diem solemnem
Baal. Vocavitque,
21 Et misit in universos terminos Israel,
& venerunt cuncti servi Baal: non fuit re-
sidus ne unus quidem, qui non veniret. Et
ingressi sunt templum Baal: & repleta est do-
mus Baal a summo usque ad summum.
22 Dixitque his, qui erant super vestes:
Proferte vestimenta universis servis Baal.
Et protulerunt eis vestes.
23 Ingressusque Jehu,& Jonadab filius Re-
chab templum Baal, ait cultoribus Baal: Per-
quirite, & videte, ne quis forte vobiscum sit
de servis Domini, sed ut sint servi Baal soli.
24 Ingressi sunt igitur, ut facerent victi-
mas & holocausta. Jehu autem præparave-
rat sibi foris octoginta viros, & dixerat
eis: Quicumque fugerit de hominibus his,
quos ego adduxero in manus vestras, ani-
ma ejus erit pro anima illius.
F 25 Factum est autem, cum completum esset
holocaustum, præcepit Jehu militibus & du-
cibus suis: Ingredimini, & percutite eos;
nullus evadat. Percusseruntque eos in ore
gladii, & projecerunt milites & duces: &
ierunt in civitatem templi Baal,
26 Et protulerunt statuam de fano Baal,
& combusserunt,
27 Et comminuerunt eam. Destruxerunt
quoque ædem Baal, & fecerunt pro ea la-
trinas usque in diem hanc.
28 Delevit itaque Jehu Baal de Israel:
29 Veruntamen a peccatis Jeroboam filii
Nabat, qui peccare fecit Israel, non reces-
sit, nec dereliquit vitulos aureos, qui e-
rant in Bethel, & in Dan.
30 Dixit autem Dominus ad Jehu: Quia
studiose egisti quod rectum erat, & place-
bat in oculis meis, & omnia quæ erant in
corde meo, fecisti contra domum Achab, *
* Infr. 15.c.11. filii tui usque ad quartam generationem se-
debunt super thronum Israel.
G 31 Porro Jehu non custodivit, ut ambula-
ret in lege Domini Dei Israel in toto cor-
de suo; non enim recessit a peccatis Jero-
boam, qui peccare fecerat Israel.
32 In diebus illis cœpit Dominus tædere
super Israel: percussitque eos Hazael in u-
niversis finibus Israel,
33 A Jordane contra orientalem plagam,
omnem terram Galaad, & Gad, & Ruben,
& Manasse, ab Aroer, quæ est super Tor-
rentem Arnon, & Galaad, & Basan.
34 Reliqua autem verborum Jehu, & u-
niversa quæ fecit, & fortitudo ejus, non-
ne hæc scripta sunt in Libro verborum die-
rum regum Israel?
35 Et dormivit Jehu cum patribus suis,
sepelieruntque eum in Samaria: & regna-
vit Joachaz filius ejus pro eo.
36 Dies autem, quos regnavit Jehu super
Israel, viginti & octo anni sunt, in Sama-
ria.

CAPUT XI.

*Athalia, audita filii morte, omne semen re-
gium præter Joas ferro extinguit, & regnum
sibi usurpat; sed præcipiente Jojada sacerdo-
te occiditur; & Joas rex Juda constitui-
tur, destructis aris & imaginibus Baal.*

A 1 ATHalia vero mater Ochoziæ videns
* 2.Par. 22. d. 10. mortuum filium suum, surrexit, &
interfecit omne semen regium.
2 Tollens autem Josaba filia regis Joram,
soror Ochoziæ, Joas filium Ochoziæ, fura-
ta est eum de medio filiorum regis, qui in-
terficiebantur, & nutricem ejus de tricli-
nio: & abscondit eum a facie Athaliæ, ut
non interficeretur.
3 Eratque cum ea sex annis clam in domo
* 2.Par. 23.a.1. Dñi; porro Athalia regnavit super terram.
4 * Anno autem septimo misit Jojada, & as-
sumens centuriones, & milites introduxit ad
se in templum Domini, pepigitque cum
eis fœdus: & adjurans eos in domo Domi-
ni, ostendit eis filium regis:
5 Et præcepit illis, dicens: Iste est ser-
mo, quem facere debetis:
6 Tertia pars vestrum introeat sabbato, & B
observet excubias domus regis. Tertia autem
pars sit ad portam Sur: & tertia pars sit ad
portam, quæ est post habitaculum scutario-
rum: & custodietis excubias domus Messa.
7 Duæ vero partes e vobis, omnes egre-
dientes sabbato, custodiant excubias domus
Domini circa regem.
8 Et vallabitis eum, habentes arma in ma-
nibus vestris. Si quis autem ingressus fue-
rit septum templi, interficiatur: eritisque
cum rege introeunte, & egrediente.
9 Et fecerunt centuriones juxta omnia, quæ
præceperat eis Jojada sacerdos: & assumen-
tes singuli viros suos, qui ingrediebantur
sabbatum, cum his qui egrediebantur sab-
bato, venerunt ad Jojadam sacerdotem.
10 Qui dedit eis hastas, & arma regis Da-
vid, quæ erant in domo Domini.
11 Et steterunt singuli habentes arma in C
manu sua, a parte templi dextera usq; ad par-
tem sinistram altaris, & ædis circum regem.
12 Produxitque filium regis, & posuit su-
per eum diadema, & testimonium: fecerunt-
que eum regem, & unxerunt, & plauden-
tes manu, dixerunt: Vivat rex.
13 Audivit autem Athalia vocem populi
currentis, & ingressa ad turbas in templum
Domini,
14 Vidit regem stantem super tribunal jux-
ta morem, & cantores, & tubas prope eum,
omnemque populum terræ lætantem, & ca-
nentem tubis: & scidit vestimenta sua, cla-
mavitque: Conjuratio, conjuratio.
15 Præcepit autem Jojada centurionibus, qui
erant super exercitum, & ait eis: Educite eam
extra septa templi, & quicumque eam secutus
fuerit, feriatur gladio. Dixerat enim sacer-
dos: Non occidatur in templo Domini.
16 Imposueruntque ei manus, & impege-
runt eam per viam introitus equorum jux-
ta palatium, & interfecta est ibi.
17 Pepigit ergo Jojada fœdus inter Domi- D
num, & inter regem, & inter populum, ut esset
populus Domini, & inter regem, & populum.
18 Ingressusque est omnis populus terræ tem-
plum Baal, & destruxerunt aras ejus, & imagi-
nes contriverunt valide: Mathan quoque sa-
cerdotem Baal occiderunt coram altari. Et
posuit sacerdos custodias in domo Domini.
19 Tulitque centuriones, & Cerethi & Phe-
lethi legiones, & omnem populum terræ, de-
duxeruntque regem de domo Domini, & ve-
nerunt per viam portæ scutariorum in pa-
latium, & sedit super thronum regum.
20 Lætatusque est omnis populus terræ,
& civitas conquievit. Athalia autem occisa
est gladio in domo regis.
21 Septemque annorum erat Joas, cum
regnare cœpisset.

CAPUT XII.

*Joas gazophylacii pecuniam ad sartatecta
templi instauranda expendit: Hazaeli autem
regi Syriæ bellum contra Jerusalem paranti
mittit omnes templi & palatii thesauros,
tandemque a servis suis occiditur, cui suc-
cedit filius ejus Amasias.*

1 ANno septimo Jehu regnavit Joas: & A
quadraginta annis regnavit in Jeru-
salem. Nomen matris ejus Sebia de Bersabee.
2 Fecitque Joas rectum coram Dño cunctis
diebus, quibus docuit eum Jojada sacerdos.
3 Veruntamen excelsa non abstulit; ad-
huc enim populus immolabat, & adolebat
in excelsis incensum.
4 Dixitque Joas ad sacerdotes: Omnem pe-
cuniam sanctorum, quæ illata fuerit in tem-
plum Domini a prætereuntibus, quæ offertur
pro pretio animæ, & quam sponte & arbitrio
cordis sui inferunt in templum Domini,

5 Accipiant illam sacerdores juxta ordinem suum, & instaurent sartatecta domus, si quid necessarium viderint instauratione.

6 Igitur usque ad vigesimum tertium annum regis Joas non instauraverunt sacerdotes sartatecta templi.

B 7 Vocavitque rex Joas Jojadam pontificem & sacerdotes, dicens eis: Quare sartatecta non instauratis templi? nolite ergo amplius accipere pecuniam juxta ordinem vestrum, sed ad instaurationem templi reddite eam.

8 Prohibitique sunt sacerdotes ultra accipere pecuniam a populo, & instaurare sartatecta domus.

9 Et tulit Jojada pontifex gazophylacium unum, aperuitque foramen desuper, & posuit illud juxta altare ad dexteram ingredientium domum Domini, mittebantque in eo sacerdotes, qui custodiebant ostia, omnem pecuniam, quæ deferebatur ad templum Domini.

10 Cumque viderent nimiam pecuniam esse in gazophylacio, ascendebat scriba regis, & pontifex, effundebantque, & numerabant pecuniam, quæ inveniebatur in domo Domini:

C 11 Et dabant eam juxta numerum atque mensuram in manu eorum, qui præerant cæmentariis domus Domini: qui impendebant eam in fabris lignorum, & in cæmentariis iis, qui operabantur in domo Domini,

12 Et sartatecta faciebant: & in iis, qui cædebant saxa, & ut emerent ligna, & lapides, qui excidebantur, ita ut impleretur instauratio domus Domini in universis, quæ indigebant expensa ad muniendam domum.

13 Verumtamen non fiebant ex eadem pecunia hydriæ templi Domini, & fuscinulæ, & thuribula, & tubæ, & omne vas aureum & argenteum de pecunia, quæ inferebatur in templum Domini.

14 Iis enim, qui faciebant opus, dabatur, ut instauraretur templum Domini:

15 Et non fiebat ratio iis hominibus, qui accipiebant pecuniam, ut distribuerent eam artificibus, sed in fide tractabant eam.

16 Pecuniam vero pro delicto, & pecuniam pro peccatis non inferebant in templum Domini, quia sacerdotum erat.

17 Tunc ascendit Hazael rex Syriæ, & pugnabat contra Geth, cepitque eam; & direxit faciem suam, ut ascenderet in Jerusalem.

D 18 Quam ob rem tulit Joas rex Juda omnia sanctificata, quæ consecraverant Josaphat, & Joram, & Ochozias patres ejus reges Juda, & quæ ipse obtulerat: & universum argentum, quod inveniri potuit in thesauris templi Domini, & in palatio regis: misitque Hazaeli regi Syriæ, & recessit ab Jerusalem.

19 Reliqua autem sermonum Joas, & universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

20 Surrexerunt autem servi ejus, & conjuraverunt inter se, percusseruntque Joas in Domo Mello in descensu Sella.

21 Josachar namque filius Semaath, & Jozabad filius Somer servi ejus percusserunt eum, & mortuus est: & sepelierunt eum cum patribus suis in Civitate David, regnavitque Amasias filius ejus pro eo.

CAPUT XIII.

Joachaz rex Israel propter peccata sua gravissime afflictus a rege Syriæ, conversus ad Dominum liberatur: cui mortuo succedit filius Joas, qui juxta Elisei morientis vaticinium Syros ter devicit: mortui autem Elisei sepulchro injectus quidam mortuus suscitatur.

A 1 ANno vigesimo tertio Joas filii Ochoziæ regis Juda regnavit Joachaz filius Jehu super Israel in Samaria decem & septem annis.

2 Et fecit malum coram Domino, secutusque est peccata Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, & non declinavit ab eis.

3 Iratusque est furor Domini contra Israel, & tradidit eos in manu Hazael regis Syriæ, & in manu Benadad filii Hazael cunctis diebus.

4 Deprecatus est autem Joachaz faciem Domini, & audivit eum Dominus: vidit enim angustiam Israel, quia attriverat eos rex Syriæ.

5 Et dedit Dominus salvatorem Israeli, & liberatus est de manu regis Syriæ: habitaveruntque filii Israel in tabernaculis suis, sicut heri & nudiustertius.

6 Verumtamen non recesserunt a peccatis domus Jeroboam, qui peccare fecit Israel, sed in ipsis ambulaverunt: siquidem & lucus permansit in Samaria.

7 Et non sunt derelicti Joachaz de populo nisi quinquaginta equites, & decem currus, & decem millia peditum. Interfecerat enim eos rex Syriæ, & redegerat quasi pulverem in tritura areæ. B

8 Reliqua autem sermonum Joachaz, & universa quæ fecit, & fortitudo ejus, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

9 Dormivitque Joachaz cum patribus suis, & sepelierunt eum in Samaria: regnavitque Joas filius ejus pro eo.

10 Anno trigesimo septimo Joas regis Juda regnavit Joas filius Joachaz super Israel in Samaria sedecim annis.

11 Et fecit quod malum est in conspectu Domini: non declinavit ab omnibus peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, sed in ipsis ambulavit.

12 Reliqua autem sermonum Joas, & universa quæ fecit, & fortitudo ejus, quomodo pugnaverit contra Amasiam regem Juda, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

13 Et dormivit Joas cum patribus suis: Jeroboam autem sedit super solium ejus. Porro Joas sepultus est in Samaria cum regibus Israel.

14 Eliseus autem ægrotabat infirmitate, qua & mortuus est: descenditque ad eum Joas rex Israel, & flebat coram eo, dicebatque: Pater mi, pater mi, currus Israel & auriga ejus. C

15 Et ait illi Eliseus: Affer arcum, & sagittas. Cumque attulisset ad eum arcum, & sagittas,

16 Dixit ad regem Israel: Pone manum tuam super arcum. Et cum posuisset ille manum suam, superposuit Eliseus manus suas manibus regis,

17 Et ait: Aperi fenestram orientalem. Cumque aperuisset, dixit Eliseus: Jace sagittam. Et jecit. Et ait Eliseus: Sagitta salutis Domini, & sagitta salutis contra Syriam: percutiesque Syriam in Aphec, donec consumas eam.

18 Et ait: Tolle sagittas. Qui cum tulisset, rursum dixit ei: Percute jaculo terram. Et cum percussisset tribus vicibus, & stetisset,

19 Iratus est vir Dei contra eum, & ait: Si percussisses quinquies, aut sexies, sive septies, percussisses Syriam usque ad consumptionem: nunc autem tribus vicibus percuties eam.

20 Mortuus est ergo Eliseus, & sepelierunt eum. Latrunculi autem de Moab venerunt in terram in ipso anno. D

21 * Quidam autem sepelientes hominem, viderunt latrunculos, & projecerunt cadaver in sepulchro Elisei. Quod cum tetigisset ossa Elisei, revixit homo, & stetit super pedes suos. * Eccl. 48. b. 14.

22 Igitur Hazael rex Syriæ afflixit Israel cunctis diebus Joachaz.

23 Et misertus est Dominus eorum, & reversus est ad eos propter pactum suum, quod habebat cum Abraham, & Isaac, & Jacob: & noluit disperdere eos, neque projicere penitus usque in præsens tempus.

24 Mortuus est autem Hazael rex Syriæ, & regnavit Benadad filius ejus pro eo.

25 Porro Joas filius Joachaz tulit urbes de manu Benadad filii Hazael, quas tulerat de manu Joachaz patris sui jure prælii: tribus vicibus percussit eum Joas, & reddidit civitates Israel.

CA-

CAPUT XIV.

Amasias interfectis occisoribus patris sui Joas, percutit Edom: sed hac victoria factus elatior, provocans ad bellum Joas regem Israel, ab eo capitur, & Jerusalem diripitur: at Joas regi Israel succedit filius Jeroboam, qui ab angustiis liberat Israel, cui succedit filius Zacharias: porro facta conjuratione adversus Amasiam regem Juda, a suis occiditur, cui succedit filius Azarias impius.

A 1 IN anno secundo Joas filii Joachaz regis Israel regnavit Amasias filius Joas regis Juda.

2 * Viginti quinque annorum erat, cum regnare cœpisset: viginti autem & novem annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Joadan de Jerusalem. *2.Par. 25. a.1.

3 Et fecit rectum coram Domino, veruntamen non ut David pater ejus. Juxta omnia, quæ fecit Joas pater suus, fecit:

4 Nisi hoc tantum, quod excelsa non abstulit; adhuc enim populus immolabat, & adolebat incensum in excelsis.

5 Cumque obtinuisset regnum, percussit servos suos, qui interfecerant regem patrem suum:

B 6 Filios autem eorum, qui occiderant, non occidit, juxta quod scriptum est in libro legis Moysi, sicut præcepit Dominus, dicens: * Non morientur patres pro filiis, neque filii morientur pro patribus: sed unusquisque in peccato suo morietur. * Deut. 24.c.16. Ezech. 18.c.20.

7 Ipse percussit Edom in Valle Salinarum decem millia, & apprehendit Petram in prælio, vocavitque nomen ejus Jectehel usque in præsentem diem.

8 Tunc misit Amasias nuntios ad Joas filium Joachaz filii Jehu regis Israel, dicens: Veni, & videamus nos.

C 9 Remisitque Joas rex Israel ad Amasiam regem Juda, dicens: Carduus Libani misit ad cedrum, quæ est in Libano, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem. Transieruntque bestiæ saltus, quæ sunt in Libano, & conculcaverunt carduum.

10 Percutiens invaluisti super Edom, & sublevavit te cor tuum; contentus esto gloria, & sede in domo tua; quare provocas malum, ut cadas tu, & Judas tecum?

11 Et non acquievit Amasias. Ascenditque Joas rex Israel, & viderunt se, ipse & Amasias rex Juda in Bethsames oppido Judæ.

12 Percussusque est Juda coram Israel, & fugerunt unusquisque in tabernacula sua.

D 13 Amasiam vero regem Juda filium Joas filii Ochoziæ cepit Joas rex Israel in Bethsames, & adduxit eum in Jerusalem: & interrupit murum Jerusalem, a porta Ephraim usque ad portam anguli, quadringentis cubitis.

14 Tulitque omne aurum, & argentum, & universa vasa, quæ inventa sunt in domo Domini, & in thesauris regis, & obsides. & reversus est in Samariam.

15 Reliqua autem verborum Joas, quæ fecit, & fortitudo ejus, qua pugnavit contra Amasiam regem Juda, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

E 16 Dormivitque Joas cum patribus suis, & sepultus est in Samaria cum regibus Israel: & regnavit Jeroboam filius ejus pro eo.

17 Vixit autem Amasias filius Joas, rex Juda, postquam mortuus est Joas filius Joachaz regis Israel, quindecim annis.

17 Reliqua autem sermonum Amasiæ, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda?

19 Factaque est contra eum conjuratio in Jerusalem: at ille fugit in Lachis. Miseruntque post eum in Lachis, & interfecerunt eum ibi.

20 Et asportaverunt in equis, sepultusque est in Jerusalem cum patribus suis in Civitate David.

F 21 * Tulit autem universus populus Judæ Azariam annos natum sedecim, & constituerunt eum regem pro patre ejus Amasia. *2.Par. 26. a.1. 2.

22 Ipse ædificavit Ælath, & restituit eam Judæ, postquam dormivit rex cum patribus suis.

23 Anno quintodecimo Amasiæ filii Joas regis Juda regnavit Jeroboam filius Joas regis Israel in Samaria, quadraginta & uno anno:

24 Et fecit quod malum est coram Domino. Non recessit ab omnibus peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel.

25 Ipse restituit terminos * Israel ab introitu Emath usque ad mare solitudinis, juxta sermonem Domini Dei Israel, quem locutus est per servum suum * Jonam filium Amathi prophetam, qui erat de Geth, quæ est in Opher. *Num. 13.d.22. *Jon. 1. a. 1.

26 Vidit enim Dominus afflictionem Israel amaram nimis, & quod consumpti essent usque ad clausos carcere, & extremos, & non esset qui auxiliaretur Israeli. G

27 Nec locutus est Dominus, ut deleret nomen Israel de sub cælo, sed salvavit eos in manu Jeroboam filii Joas.

28 Reliqua autem sermonum Jeroboam, & universa quæ fecit, & fortitudo ejus, qua præliatus est, & quomodo restituit Damascum, & Emath Judæ in Israel, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

29 Dormivitque Jeroboam cum patribus suis regibus Israel, & regnavit Zacharias filius ejus pro eo.

CAPUT XV.

Azariæ leproso succedit filius Joathan in Juda: Zachariæ autem in Israel succedit Sellum, & huic Manahem, qui fit tributarius regi Assyriorum: & huic Phaceia, & huic Phacee: cujus temporibus Theglathphalasar devictam magnam partem Israelitarum transtulit in Assyrios; huic succedit Osee: in Juda autem mortuo Joathan, succedit filius Achaz.

1 ANno vigesimo septimo Jeroboam regis Israel regnavit Azarias filius Amasiæ regis Juda. A

2 Sedecim annorum erat, cum regnare cœpisset, & quinquaginta duobus annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Jechelia de Jerusalem.

3 Fecitque quod erat placitum coram Dño juxta omnia, quæ fecit Amasias pater ejus.

4 Verumtamen excelsa non est demolitus. Adhuc populus sacrificabat, & adolebat incensum in excelsis.

5 * Percussit autem Dominus regem, & fuit leprosus usque in diem mortis suæ, & habitabat in domo libera seorsum: Joathan vero filius regis gubernabat palatium, & judicabat populum terræ. *2.Par. 26. d. 21.

6 Reliqua autem sermonum Azariæ, & universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? B

7 Et dormivit Azarias cum patribus suis: sepelieruntque eum cum majoribus suis in civitate David, & regnavit Joathan filius ejus pro eo.

8 Anno trigesimo octavo Azariæ regis Juda regnavit Zacharias filius Jeroboam super Israel in Samaria sex mensibus:

9 Et fecit quod malum est coram Dño, sicut fecerant patres ejus: non recessit a peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel.

10 Conjuravit autem contra eum Sellum filius Jabes: percussitque eum palam, & interfecit, regnavitque pro eo.

11 Reliqua autem verborum Zachariæ, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? C

12 * Iste est sermo Domini, quem locutus est ad Jehu, dicens: Filii tui usque ad quartam generationem sedebunt super thronum Israel. Factumque est ita. * Supr. 10.f.30.

13 Sellum filius Jabes regnavit trigesimo nono anno Azariæ regis Juda: regnavit autem uno mense in Samaria.

14 Et ascendit Manahem filius Gadi de Thersa, venitque in Samariam, & percussit Sellum filium Jabes in Samaria, & interfecit eum, regnavitque pro eo.

15 Reliqua autem verborum Sellum, & conjuratio ejus, per quam tetendit insidias, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

16 Tunc percussit Manahem Thapsam, & omnes qui erant in ea, & terminos ejus de Thersai noluerant enim aperire ei: & interfecit omnes prægnantes ejus, & scidit eas.

D

17 Anno trigesimo nono Azariæ regis Juda regnavit Manahem filius Gadi super Israel decem annis in Samaria.

18 Fecitque quod erat malum coram Domino. Non recessit a peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel cunctis diebus ejus.

19 Veniebat Phul rex Assyriorum in terram, & dabat Manahem Phul mille talenta argenti, ut esset ei in auxilium, & firmaret regnum ejus.

20 Indixitque Manahem argentum super Israel cunctis potentibus & divitibus, ut daret regi Assyriorum, quinquaginta siclos argenti per singulos: reversusque est rex Assyriorum, & non est moratus in terra.

21 Reliqua autem sermonum Manahem, & universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

E

22 Et dormivit Manahem cum patribus suis: regnavitque Phaceia filius ejus pro eo.

23 Anno quinquagesimo Azariæ regis Juda regnavit Phaceia filius Manahem super Israel in Samaria biennio.

24 Et fecit quod erat malum coram Domino: non recessit a peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel.

25 Conjuravit autem adversus eum Phacee filius Romeliæ dux ejus, & percussit eum in Samaria in turre domus regiæ juxta Argob, & juxta Arie, & cum eo quinquaginta viros de filiis Galaaditarum, & interfecit eum, regnavitque pro eo.

26 Reliqua autem sermonum Phaceia, & universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

F

27 Anno quinquagesimo secundo Azariæ regis Juda regnavit Phacee filius Romeliæ super Israel in Samaria viginti annis.

28 Et fecit quod erat malum coram Domino: non recessit a peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel.

29 In diebus Phacee regis Israel venit Theglathphalasar rex Assur, & cepit Aion, & Abel Domum, Maacha, & Janoe, & Cedes, & Asor, & Galaad, & Galilæam, & universam terram Nephthali: & transtulit eos in Assyrios.

30 Conjuravit autem, & tetendit insidias Osee filius Ela contra Phacee filium Romeliæ, & percussit eum, & interfecit: regnavitque pro eo vigesimo anno Joatham filii Oziæ.

31 Reliqua autem sermonum Phacee, & universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

*2. Par. 27. a. 1.

32 * Anno secundo Phacee filii Romeliæ regis Israel regnavit Joatham filius Oziæ regis Juda.

G

33 Viginti quinque annorum erat, cum regnare cœpisset, & sexdecim annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Jerusa filia Sadoc.

34 Fecitque quod erat placitum coram Domino: juxta omnia, quæ fecerat Ozias pater suus, operatus est.

35 Veruntamen excelsa non abstulit. Adhuc populus immolabat, & adolebat incensum in excelsis. Ipse ædificavit portam domus Domini sublimissimam.

36 Reliqua autem sermonum Joatham, & universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

* Isai. 7. 1.

37 In diebus illis cœpit Dominus mittere * in Judam Rasin regem Syriæ, & Phacee filium Romeliæ.

38 Et dormivit Joatham cum patribus suis, sepultusque est cum eis in Civitate David patris sui, & regnavit Achaz filius ejus pro eo.

CAPUT XVI.

Achaz filium suum per ignem consecrat idolis: regibus quoque Israel & Syriæ Jerusalem obsidentibus, auxilium a rege Assyriorum missis muneribus obtinet: in cujus gratiam, ablato Dei cultu, diis Assyriorum sacrificat; cui succedit pius filius Ezechias.

A

1 ANno decimo septimo Phacee filii Romeliæ regnavit Achaz filius Joatham regis Juda.

*2. Par. 28. a. 1.

2 * Viginti annorum erat Achaz, cum regnare cœpisset, & sedecim annis regnavit in Jerusalem. Non fecit quod erat placitum in conspectu Domini Dei sui, sicut David pater ejus:

3 Sed ambulavit in via regum Israel. Insuper & filium suum consecravit, transferens per ignem secundum idola Gentium, quæ dissipavit Dominus coram filiis Israel.

4 Immolabat quoque victimas, & adolebat incensum in excelsis, & in collibus, & sub omni ligno frondoso.

* Isai. 7. a. 1.

5 * Tunc ascendit Rasin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ rex Israel in Jerusalem ad præliandum: cumque obsiderent Achaz, non valuerunt superare eum.

B

6 In tempore illo restituit Rasin rex Syriæ Ailam Syriæ, & ejecit Judæos de Aila: & Idumæi venerunt in Ailam, & habitaverunt ibi usque in diem hanc.

*V. sup. cap. 15. ℣. 29.

7 Misit autem Achaz nuntios ad Theglathphalasar * regem Assyriorum, dicens: Servus tuus, & filius tuus ego sum: ascende, & salvum me fac de manu regis Syriæ, & de manu regis Israel, qui consurrexerunt adversum me.

8 Et cum collegisset argentum & aurum, quod inveniri potuit in domo Dñi, & in thesauris regis, misit regi Assyriorum munera.

9 Qui & acquievit voluntati ejus; ascendit enim rex Assyriorum in Damascum, & vastavit eam: & transtulit habitatores ejus Cyrenen, Rasin autem interfecit.

10 Perrexitque rex Achaz in occursum Theglathphalasar regi Assyriorum in Damascum: cumque vidisset altare Damasci, misit rex Achaz ad Uriam sacerdotem exemplar ejus, & similitudinem juxta omne opus ejus.

11 Extruxitque Urias sacerdos altare: juxta omnia, quæ præceperat rex Achaz de Damasco, ita fecit sacerdos Urias, donec veniret rex Achaz de Damasco.

C

12 Cumque venisset rex de Damasco, vidit altare, & veneratus est illud: ascenditque, & immolavit holocausta, & sacrificium suum:

13 Et libavit libamina, & fudit sanguinem pacificorum, quæ obtulerat super altare.

14 Porro altare æreum, quod erat coram Domino, transtulit de facie templi, & de loco altaris, & de loco templi Domini: posuitque illud ex latere altaris ad aquilonem.

15 Præcepit quoque rex Achaz Uriæ sacerdoti, dicens: Super altare majus offer holocaustum matutinum, & sacrificium vespertinum, & holocaustum regis, & sacrificium ejus, & holocaustum universi populi terræ, & sacrificia eorum, & libamina eorum: & omnem sanguinem holocausti, & universum sanguinem victimæ super illud effundes; altare vero æreum erit paratum ad voluntatem meam.

D

16 Fecit igitur Urias sacerdos juxta omnia, quæ præceperat rex Achaz.

17 Tulit autem rex Achaz cælatas bases, & luterem, qui erat desuper: & mare deposuit de bobus æreis, qui sustentabant illud, & posuit super pavimentum stratum lapide.

18 Musach quoque sabbati, quod ædificaverat in templo, & ingressum regis exterius convertit in templum Domini, propter regem Assyriorum.

19 Reliqua autem verborum Achaz, quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda?

20 Dormivitque Achaz cum patribus suis, & sepultus est cum eis in Civitate David, & regnavit Ezechias filius ejus pro eo.

CAPUT XVII.

Poſt multa filiorum Iſrael, quæ commemorantur, facinora Salmanaſar ſub Oſee recuſante antiquum Aſſyrio pendere tributum, transfert Iſrael in Aſſyrios: & quia Aſſyrii in Samariam miſſi cultum Dei ignorantes devorabantur a leonibus, mittitur eis ſacerdos Iſraeliticus, qui ipſos inſtituat: ſicque factum eſt, ut & Deo, & idolis ſervirent.

A 1 ANno duodecimo Achaz regis Juda re-
gnavit Oſee filius Ela in Samaria ſu-
per Iſrael novem annis.
2 Fecitque malum coram Domino: ſed non
ſicut reges Iſrael, qui ante eum fuerant.
* Infr. 18. b. 9. 3 * Contra hunc aſcendit Salmanaſar rex
Tob. 1. Aſſyriorum, & factus eſt ei Oſee ſervus,
a. 2. reddebatque illi tributa.
4 Cumque deprehendiſſet rex Aſſyriorum
Oſee, quod rebellare nitens miſiſſet nuntios
ad Sua regem Ægypti, ne præſtaret tributa
regi Aſſyriorum, ſicut ſingulis annis ſoli-
tus erat, obſedit eum, & vinctum miſit in
carcerem.
5 Pervagatuſque eſt omnem terram: & a-
ſcendens Samariam, obſedit eam tribus annis.
* Infr. 6 * Anno autem nono Oſee cepit rex Aſſy-
18. b. riorum Samariam, & tranſtulit Iſrael in Aſſy-
10. rios: poſuitque eos in Hala, & in Habor juxta
fluvium Gozan, in civitatibus Medorum.
7 Factum eſt enim, cum peccaſſent filii
Iſrael Domino Deo ſuo, qui eduxerat eos de
terra Ægypti, de manu Pharaonis regis
Ægypti, coluerunt deos alienos.
B 8 Et ambulaverunt juxta ritum Gentium,
quas conſumpſerat Dominus in conſpectu
filiorum Iſrael, & regum Iſrael: quia ſimi-
liter fecerant.
9 Et offenderunt filii Iſrael verbis non re-
ctis Dominum Deum ſuum: & ædificaverunt
ſibi excelſa in cunctis urbibus ſuis, a turre
cuſtodum uſque ad Civitatem munitam.
10 Feceruntque ſibi ſtatuas, & lucos in
omni colle ſublimi, & ſubter omne lignum
nemoroſum.
11 Et adolebant ibi incenſum ſuper aras
in morem gentium, quas tranſtulerat Do-
minus a facie eorum: feceruntque verba peſ-
ſima irritantes Dominum.
12 Et coluerunt immunditias, de quibus præ-
cepit eis Dominus, ne facerent verbum hoc.
13 Et teſtificatus eſt Dominus in Iſrael, &
in Juda per manum omnium Prophetarum,
* Jer. & Videntium, dicens: * Revertimini a viis
25. a. 5. veſtris peſſimis, & cuſtodite præcepta mea, &
& cæremonias juxta omnem legem, quam præ-
cepi patribus veſtris, & ſicut miſi ad vos in
manu ſervorum meorum Prophetarum.
C 14 Qui non audierunt, ſed induraverunt cer-
vicem ſuam juxta cervicem patrum ſuorum,
qui noluerunt obedire Domino Deo ſuo.
15 Et abjecerunt legitima ejus, & pactum,
quod pepigit cum patribus eorum, & teſtifi-
cationes, quibus conteſtatus eſt eos: ſecuti-
que ſunt vanitates, & vane egerunt: & ſecu-
ti ſunt gentes, quæ erant per circuitum eo-
rum, ſuper quibus præceperat Dominus eis,
ut non facerent ſicut & illæ faciebant.
16 Et dereliquerunt omnia præcepta Domi-
ni Dei ſui: feceruntque ſibi conflatiles duos
vitulos, & lucos, & adoraverunt univerſam
militiam cæli: ſervieruntque Baal,
17 Et conſecraverunt filios ſuos, & filias
ſuas per ignem: & divinationibus inſervie-
bant, & auguriis: & tradiderunt ſe, ut facerent
malum coram Domino, ut irritarent eum.
18 Iratuſque eſt Dñs vehementer Iſraeli, &
abſtulit eos a conſpectu ſuo, & non remanſit
niſi tribus Juda tantummodo.
19 Sed nec ipſe Juda cuſtodivit mandata
Domini Dei ſui: verum ambulavit in errori-
bus Iſrael, quos operatus fuerat.
20 Projecitque Dominus omne ſemen Iſrael,
D & afflixit eos, & tradidit eos in manu diri-
*3. Reg. pientium, donec projiceret eos a facie ſua:
12. c. 19. 21 * Ex eo jam tempore, quo ſciſſus eſt
Iſrael a domo David, & conſtituerunt ſibi
regem Jeroboam filium Nabat; ſeparavit
enim Jeroboam Iſrael a Domino, & peccare
eos fecit peccatum magnum.
22 Et ambulaverunt filii Iſrael in univer-
ſis peccatis Jeroboam, quæ fecerat: & non
receſſerunt ab eis,
23 * Uſquequo Dominus auferret Iſrael a * Jer.
facie ſua, ſicut locutus fuerat in manu o- 25. b. 9.
mnium ſervorum ſuorum Prophetarum:
translatuſque eſt Iſrael de terra ſua in Aſſy-
rios uſque in diem hanc.
24 Adduxit autem rex Aſſyriorum de Ba-
bylone, & de Cutha, & de Avah, & de E-
math, & de Sepharvaim: & collocavit eos
in civitatibus Samariæ pro filiis Iſrael: qui
poſſederunt Samariam, & habitaverunt in
urbibus ejus.
25 Cumque ibi habitare cœpiſſent, non ti- E
mebant Dominum: & immiſit in eos Do-
minus leones, qui interficiebant eos.
26 Nuntiatumque eſt regi Aſſyriorum, &
dictum: Gentes, quas tranſtuliſti, & habi-
tare feciſti in civitatibus Samariæ, ignorant
legitima Dei terræ: & immiſit in eos Domi-
nus leones, & ecce interficiunt eos, eo quod
ignorent ritum Dei terræ.
27 Præcepit autem rex Aſſyriorum, dicens:
Ducite illuc unum de ſacerdotibus, quos inde
captivos adduxiſtis, & vadat, & habitet cum
eis, & doceat eos legitima Dei terræ.
28 Igitur cum veniſſet unus de ſacerdoti-
bus his, qui captivi ducti fuerant de Sama-
ria, habitavit in Bethel, & docebat eos,
quomodo colerent Dominum.
29 Et unaquæque gens fabricata eſt Deum
ſuum, poſueruntque eos in fanis excelſis,
quæ fecerant Samaritæ, gens & gens in ur-
bibus ſuis, in quibus habitabant.
30 Viri enim Babylonii fecerunt Socoth- F
benoth: viri autem Chutæi fecerunt Ner-
gel, & viri de Emath fecerunt Aſima.
31 Porro Hevæi fecerunt Nebahaz & Thar-
thac. Hi autem, qui erant de Sepharvaim,
comburebant filios ſuos igni, Adramelech
& Anamelech diis Sepharvaim,
32 Et nihilominus colebant Dominum. Fe-
cerunt autem ſibi de noviſſimis ſacerdotes ex-
celſorum, & ponebant eos in fanis ſublimibus.
33 Et cum Dominum colerent, diis quoque
ſuis ſerviebant juxta conſuetudinem gen-
tium, de quibus tranſlati fuerant Samariam.
34 Uſque in præſentem diem morem ſe-
quuntur antiquum: non * timent Dominum, * Infr.
neque cuſtodiunt cæremonias ejus, judicia, v. 41.
& legem, & mandatum, quod præceperat
Dominus filiis Jacob, * quem cognomina- * Gen.
vit Iſrael: 32. f.
35 Et percuſſerat cum eis pactum, & man- 28.
daverat eis, dicens: Nolite timere deos alie-
nos, & non adoretis eos, neque colatis eos,
& non immoletis eis:
36 Sed Dominum Deum veſtrum, qui edu- G
xit vos de terra Ægypti in fortitudine ma-
gna, & in brachio extento, ipſum timete,
& illum adorate, & ipſi immolate.
37 Cæremonias quoque, & judicia, & le-
gem, & mandatum, quod ſcripſit vobis,
cuſtodite, ut faciatis cunctis diebus: & non
timeatis deos alienos.
38 Et pactum, quod percuſſit vobiſcum,
nolite oblviſci, nec colatis deos alienos,
39 Sed Dominum Deum veſtrum timete,
& ipſe eruet vos de manu omnium inimico-
rum veſtrorum.
40 Illi vero non audierunt, ſed juxta con-
ſuetudinem ſuam priſtinam perpetrabant.
41 Fuerunt igitur gentes iſtæ timentes qui-
dem Dominum, ſed nihilominus & idolis
ſuis ſervientes; nam & filii eorum, & nepo-
tes, ſicut fecerunt patres ſui, ita faciunt
uſque in præſentem diem.

CAPUT XVIII.

Ezechias pietate eximius, dissipatis idolorum delubris, ac æneo Moysi serpente confracto, percutit Edom: & cum ab Assyriis rebellasset, rex Assyriorum expugnatis civitatibus Juda, Ezechiæ veniam precanti magnam pecuniæ vim imponit, missa quoque manu valida Jerusalem obsidet, multis probris in Ezechiam & blasphemiis in Deum per Rabsacen jactatis.

A *2. Par. 28. d. 27. & 29. a. 1.

1 ANno * tertio Osee filii Ela regis Israel regnavit Ezechias filius Achaz regis Juda.

2 Vigintiquinque annorum erat, cum regnare cœpisset, & viginti novem annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Abi filia Zachariæ.

3 Fecitque quod erat bonum coram Dño, juxta omnia, quæ fecerat David pater ejus.

4 Ipse dissipavit excelsa, & contrivit statuas, & succidit lucos, confregitque serpentem æneum, * quem fecerat Moyses; siquidem usque ad illud tempus filii Israel adolebant ei incensum: vocavitque nomen ejus Nohestan. (* Num. 21. b. 9.)

5 In Dño Deo Israel speravit. Itaque post eum non fuit similis ei de cunctis regibus Juda, sed neque in his, qui ante eum fuerunt.

6 Et adhæsit Domino, & non recessit a vestigiis ejus, fecitque mandata ejus, quæ præceperat Dominus Moysi.

B

7 Unde & erat Dominus cum eo, & in cunctis ad quæ procedebat, sapienter se agebat. Rebellavit quoque contra regem Assyriorum, & non servivit ei.

8 Ipse percussit Philisthæos usque ad Gazam, & omnes terminos eorum, a Turre custodum usque ad Civitatem munitam.

9 * Anno quarto regis Ezechiæ, qui erat annus septimus Osee filii Ela regis Israel, ascendit Salmanasar rex Assyriorum in Samariam, & oppugnavit eam, (* Supr. 17. a. 6. Tob. 1. a. 2.)

C

10 Et cepit. Nam post annos tres, anno sexto Ezechiæ, id est nono anno Osee regis Israel, capta est Samaria.

11 Et transtulit rex Assyriorum Israel in Assyrios, collocavitque eos in Hala, & in Habor fluviis Gozan in civitatibus Medorum:

12 Quia non audierunt vocem Domini Dei sui, sed prætergressi sunt pactum ejus: omnia, quæ præceperat Moyses servus Domini, non audierunt, neque fecerunt.

13 * Anno quartodecimo regis Ezechiæ ascendit Sennacherib rex Assyriorum ad universas civitates Juda munitas, & cepit eas. (*2. Par. 32. a. 1. Eccli. 48. c. 20. Isai. 36. a. 1.)

14 Tunc misit Ezechias rex Juda nuntios ad regem Assyriorum in Lachis, dicens: Peccavi: recede a me, & omne, quod imposueris mihi, feram. Indixit itaque rex Assyriorum Ezechiæ regi Judæ trecenta talenta argenti, & triginta talenta auri.

15 Deditque Ezechias omne argentum, quod repertum fuerat in domo Domini, & in thesauris regis.

16 In tempore illo confregit Ezechias valvas templi Domini, & laminas auri, quas ipse affixerat, & dedit eas regi Assyriorum.

17 Misit autem rex Assyriorum Thartan, & Rabsaris, & Rabsacen de Lachis ad regem Ezechiam cum manu valida Jerusalem: qui cum ascendissent, venerunt Jerusalem, & steterunt juxta aquæductum piscinæ superioris, quæ est in via Agri fullonis,

D

18 Vocaveruntque regem. Egressus est autem ad eos Eliacim filius Helciæ præpositus domus, & Sobna scriba, & Joahe filius Asaph a commentariis.

19 Dixitque ad eos Rabsaces: Loquimini Ezechiæ: Hæc dicit rex magnus, rex Assyriorum: Quæ est ista fiducia, qua niteris?

20 Forsitan inisti consilium, ut præpares te ad prælium? In quo confidis, ut audeas rebellare?

21 An speras in baculo arundineo atque confracto, Ægypto, * super quem si incubuerit homo, comminutus ingredietur manum ejus, (*V. Isa. 20.) & perforabit eam? sic est Pharao rex Ægypti omnibus, qui confidunt in se.

E

22 Quod si dixeritis mihi: In Domino Deo nostro habemus fiduciam; nonne iste est, cujus abstulit Ezechias excelsa & altaria, & præcepit Judæ & Jerusalem: Ante altare hoc adorabitis in Jerusalem?

23 Nunc igitur transite ad dominum meum regem Assyriorum, & dabo vobis duo millia equorum, & videte, an habere valeatis ascensores eorum.

24 Et quo modo potestis resistere ante unum satrapam de servis domini mei minimis? An fiduciam habes in Ægypto propter currus & equites?

25 Numquid sine Domini voluntate ascendi ad locum istum, ut demolirer eum? Dominus dixit mihi: Ascende ad terram hanc, & demolire eam.

26 Dixerunt autem Eliacim filius Helciæ, & Sobna, & Joahe Rabsaci: Precamur, ut loquaris nobis servis tuis Syriace: siquidem intelligimus hanc linguam: & non loquaris nobis Judaice, audiente populo, qui est super murum.

F

27 Responditque eis Rabsaces, dicens: Numquid ad dominum tuum, & ad te misit me dominus meus, ut loquerer sermones hos, & non potius ad viros, qui sedent super murum, ut comedant stercora sua, & bibant urinam suam vobiscum?

28 Stetit itaque Rabsaces, & exclamavit voce magna Judaice, & ait: Audite verba regis magni, regis Assyriorum.

29 Hæc dicit rex: Non vos seducat Ezechias; non enim poterit eruere vos de manu mea.

30 Neque fiduciam vobis tribuat super Dominum, dicens: Eruens liberabit nos Dominus, & non tradetur civitas hæc in manu regis Assyriorum.

31 Nolite audire Ezechiam. Hæc enim dicit rex Assyriorum: Facite mecum quod vobis est utile, & egredimini ad me: & comedet unusquisque de vinea sua, & de ficu sua, & bibetis aquas de cisternis vestris,

G

32 Donec veniam, & transferam vos in terram, quæ similis est terræ vestræ, in terram fructiferam, & fertilem vini, terram panis & vinearum, terram olivarum, & olei, ac mellis, & vivetis, & non moriemini. Nolite audire Ezechiam, qui vos decipit dicens: Dominus liberabit nos.

33 Numquid liberaverunt dii Gentium terram suam de manu regis Assyriorum?

34 Ubi * est Deus Emath, & Arphad? ubi est Deus Sepharvaim, Ana, & Ava *? numquid liberaverunt Samariam de manu mea? (* Infr. 19. 13. & Isai 10. 9. & 37. 13. *V. supr. 17. 24.)

35 Quinam illi sunt in universis diis terrarum, qui eruerunt regionem suam de manu mea, ut possit eruere Dominus Jerusalem de manu mea?

36 Tacuit itaque populus, & non respondit ei quidquam: siquidem præceptum regis acceperant, ut non responderent ei.

37 Venitque Eliacim filius Helciæ præpositus domus, & Sobna scriba, & Joahe filius Asaph a commentariis ad Ezechiam scissis vestibus, & nuntiaverunt ei verba Rabsacis.

CAPUT XIX.

Ezechia & Isaia conversis ad Dominum, & pro liberatione precantibus, propter Rabsacis blasphemias, percutit Angelus Domini 185000. Assyriorum. Quare fugiens Sennacherib in templo idolorum suorum a filiis suis occiditur.

A Isai. 37 a. 1. 2.

1 QUæ cum audisset Ezechias rex, scidit vestimenta sua, & opertus est sacco, ingressusque est domum Domini.

2 Et misit Eliacim præpositum domus, & Sobnam scribam, & senes de sacerdotibus opertos saccis ad Isaiam prophetam filium Amos.

3 Qui dixerunt: Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis, & increpationis, & blasphemiæ, dies iste: venerunt filii usque ad partum, & vires non habet parturiens.

4 Si forte audiat Dominus Deus tuus universa verba Rabsacis, quem misit rex Assyriorum dominus suus, ut exprobraret Deum viventem, & argueret verbis, quæ audivit Dominus Deus tuus: & fac orationem pro reliquiis, quæ repertæ sunt.

5 Venerunt ergo servi regis Ezechiæ ad Isaiam.

B

6 Dixitque eis Isaias: Hæc dicetis domino vestro: Hæc dicit Dominus: Noli timere a facie sermonum, quos audisti, quibus blasphemaverunt pueri regis Assyriorum me.

7 Ecce ego immittam ei spiritum, & audiet nuntium, & revertetur in terram suam, & dejiciam eum gladio in terra sua.

8 Reversus est ergo Rabsaces, & invenit regem Assyriorum expugnantem Lobnam. Audierat enim, quod recessisset de Lachis.

9 Cumque audisset de Tharaca rege Æthiopiæ, dicentes: Ecce egressus est, ut pugnet adversum te; & iret contra eum, misit nuntios ad Ezechiam, dicens:

10 Hæc dicite Ezechiæ regi Juda: Non te seducat Deus tuus, in quo habes fiduciam: neque dicas: Non tradetur Jerusalem in manus regis Assyriorum.

C

11 Tu enim ipse audisti quæ fecerunt reges Assyriorum universis terris, quomodo vastaverunt eas; num ergo solus poteris liberari?

12 Numquid liberaverunt dii Gentium singulos, quos vastaverunt patres mei, Gozan videlicet, & Haran, & Reseph, & filios Eden, qui erant in Thelassar?

13 Ubi est rex Emath, & rex Arphad, & rex civitatis Sepharvaim, Ana, & Ava?

14 Itaque cum accepisset Ezechias litteras de manu nuntiorum, & legisset eas, ascendit in domum Domini, & expandit eas coram Domino,

15 Et oravit in conspectu ejus, dicens: Domine Deus Israel, qui sedes super cherubim: tu es Deus solus regum omnium terræ: tu fecisti cælum & terram.

16 Inclina aurem tuam, & audi: aperi Domine oculos tuos, & vide: audi omnia verba Sennacherib, qui misit, ut exprobraret nobis Deum viventem.

D

17 Vere, Domine, dissipaverunt reges Assyriorum Gentes, & terras omnium.

18 Et miserunt deos eorum in ignem; non enim erant dii, sed opera manuum hominum ex ligno & lapide, & perdiderunt eos.

19 Nunc igitur Domine Deus noster, salvos nos fac de manu ejus, ut sciant omnia regna terræ, quia tu es Dominus Deus solus.

20 Misit autem Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Quæ deprecatus es me super Sennacherib rege Assyriorum, audivi.

21 Iste est sermo, quem locutus est Dominus de eo: Sprevit te, & subsannavit te, virgo filia Sion: post tergum tuum caput movit, filia Jerusalem.

E

22 Cui exprobrasti, & quem blasphemasti? contra quem exaltasti vocem tuam, & elevasti in excelsum oculos tuos? contra sanctum Israel.

23 Per manum servorum tuorum exprobrasti Domino, & dixisti: In multitudine curruum meorum ascendi excelsa montium in summitate Libani, & succidi sublimes cedros ejus, & electas abietes illius. Et ingressus sum usque ad terminos ejus, & saltum carmeli ejus ego succidi.

24 Et bibi aquas alienas, & siccavi vestigiis pedum meorum omnes aquas clausas.

25 Numquid non audisti, quid ab initio fecerim? Ex diebus antiquis plasmavi illud, & nunc adduxi: eruntque in ruinam collium pugnantium civitates munitæ.

26 Et qui sedent in eis, humiles manu, contremuerunt & confusi sunt: facti sunt velut fœnum agri, & virens herba tectorum, quæ arefacta est, antequam veniret ad maturitatem.

F

27 Habitaculum tuum, & egressum tuum, & introitum tuum, & viam tuam ego præscivi, & furorem tuum contra me.

28 Insanisti in me, & superbia tua ascendit in aures meas. Ponam itaque circulum in naribus tuis, & camum in labiis tuis, & reducam te in viam, per quam venisti.

29 Tibi autem, Ezechia, hoc erit signum: * Comede hoc anno quæ repereris: in secundo autem anno, quæ sponte nascuntur: porro in tertio anno seminate & metite: plantate vineas, & comedite fructum earum.

*V. Isa. 37. 30.

30 Et quodcumque reliquum fuerit de domo Juda, mittet radicem deorsum, & faciet fructum sursum.

31 De Jerusalem quippe egredientur reliquiæ, & quod salvetur de monte Sion; zelus Domini exercituum faciet hoc.

32 Quam ob rem hæc dicit Dñs de rege Assyriorum: Non ingredietur urbem hanc, nec mittet in eam sagittam, nec occupabit eam clypeus, nec circumdabit eam munitio.

G

33 Per viam, qua venit, revertetur, & civitatem hanc non ingredietur, dicit Dñs.

34 Protegamq; urbem hanc, & salvabo eam propter me, & propter David servum meum.

35 * Factum est igitur in nocte illa, venit Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octogintaquinque millia. Cumque diluculo surrexisset, vidit omnia corpora mortuorum, & recedens abiit,

* Tob. 1. d. 21. Eccli. 48. d. 24. Isai. 37. g. 36. 1. Mac. 7. f. 41. 2. Mac. 8. c. 19.

36 Et reversus est Sennacherib rex Assyriorum, & mansit in Ninive.

37 * Cumque adoraret in templo Nesroch deum suum, Adramelech & Sarasar filii ejus percusserunt eum gladio, fugeruntque in terram Armeniorum, & regnavit Asarhaddon filius ejus pro eo.

* Tob. 1. d. 24.

CAPUT XX.

Isaias ægrotantem Ezechiam moriturum denuntiat: at ille sua oratione sanitatem cum prorogatione vitæ ad quindecim annos a Deo impetrat, dato sanitatis signo per solis regressum: Assyriis autem munera deferentibus thesauros ostendit, & ob id per Isaiam reprehenso captivitas Babylonica denuntiatur: cui impius succedit filius Manasses.

A

2. Par. 32. f. 24. Isai. 38. a. 1.

1 IN diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem: & venit ad eum Isaias filius Amos propheta, dixitque ei: Hæc dicit Dominus Deus: Præcipe domui tuæ, morieris enim tu, & non vives.

2 Qui convertit faciem suam ad parietem & oravit Dominum, dicens:

3 Obsecro, Dñe, memento quæso, quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum est coram te, fecerim. Flevit itaque Ezechias fletu magno.

4 Et antequam egrederetur Isaias mediam partem atrii, factus est sermo Domini ad eum dicens:

5 Revertere, & dic Ezechiæ duci populi mei: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi orationem tuam, & vidi lacrymas tuas: & ecce sanavi te, die tertio ascendes templum Domini.

B

6 Et addam diebus tuis quindecim annos: sed & de manu regis Assyriorum liberabo te, & civitatem hanc, & protegam urbem istam propter me, & propter David servum meum.

7 Dixitque Isaias: Afferte massam ficorum. Quam cum attulissent, & posuissent super ulcus ejus, curatus est.

8 Dixerat autem Ezechias ad Isaiam: Quod erit signum, quia Dñs me sanabit, & quia ascensurus sum die tertia templum Domini?

9 Cui ait Isaias: Hoc erit signum a Domino, quod facturus sit Dominus sermonem, quem locutus est: Vis, ut ascendat umbra decem lineis, an ut revertatur totidem gradibus?

10 Et ait Ezechias: Facile est, umbram crescere decem lineis: nec hoc volo ut fiat, sed ut revertatur retrorsum decem gradibus.

11 Invocavit itaque Isaias propheta Dominum, & reduxit umbram per lineas, quibus jam descenderat in horologio Achaz, retrorsum decem gradibus.

C

12 * In tempore illo misit Berodach Baladan

* Isai. 39. a. 1.

ladan filius Baladan , rex Babyloniorum
litteras & munera ad Ezechiam ; audierat e-
nim , quod ægrotaſſet Ezechias .
13 Lætatus eſt autem in adventu eorum Eze-
chias, & oſtendit eis domum aromatum ,& au-
rum & argentum & pigmenta varia ,unguen-
ta quoque , & domum vaſorum ſuorum , & o-
mnia quæ habere poterat in theſauris ſuis.Non
fuit quod non monſtraret eis Ezechias in domo
ſua , & in omni poteſtate ſua .
14 Venit autem Iſaias propheta ad regem
Ezechiam , dixitque ei : Quid dixerunt viri
iſti ? aut unde venerunt ad te ? Cui ait Eze-
chias : De terra longinqua venerunt ad me,
de Babylone .
15 At ille reſpondit : Quid viderunt in domo
tua ? Ait Ezechias : Omnia quæcumque ſunt
in domo mea , viderunt : nihil eſt , quod non
monſtraverim eis in theſauris meis .
16 Dixit itaque Iſaias Ezechiæ : Audi ſer-
monem Domini .
D 17 Ecce dies venient, & auferentur omnia,
quæ ſunt in domo tua ,& quæ condiderunt pa-
tres tui uſque in diem hanc , in Babylonem ;
non remanebit quidquam , ait Dominus .
18 Sed & de filiis tuis ,qui egredientur ex te,
quos generabis, tollentur , & erunt eunuchi
in palatio regis Babylonis .
19 Dixit Ezechias ad Iſaiam : Bonus ſermo
Domini , quem locutus es : ſit pax & veritas
in diebus meis .
20 Reliqua autem ſermonum Ezechiæ , &
omnis fortitudo ejus , & quomodo fecerit pi-
*2.Par. ſcinam , * & aquæductum , & introduxerit
32. 30. aquas in civitatem , nonne hæc ſcripta ſunt
in Libro ſermonum dierum regum Juda ?
21 Dormivitque Ezechias cum patribus ſuis,
& regnavit Manaſſes filius ejus pro eo .

CAPUT XXI.

Propter abominandam Manaſſis impietatem prædicit Dominus , ſe Judam ac Jeruſalem deleturum ; cui mortuo ſuccedit impius filius Ammon : & hoc a ſervis occiſo , regnat ſuper Judam pius filius Joſias .

A 1 DUodecim annorum erat Manaſſes,cum
2. Par. regnare cœpiſſet , & quinquaginta
33. a.1. quinque annis regnavit in Jeruſalem . No-
men matris ejus Haphſiba .
2 Fecitque malum in conſpectu Domini
juxta idola Gentium , quas delevit Dominus
a facie filiorum Iſrael .
*2.Par. 3 * Converſuſque eſt, & ædificavit excel-
33. a.3. ſa , quæ diſſipaverat Ezechias pater ejus : &
erexit aras Baal , & fecit lucos , ſicut fece-
rat Achab rex Iſrael , & adoravit omnem
militiam cæli , & coluit eam .
4 Extruxitque aras in domo Domini , de
*2.Reg. qua dixit Dominus : * In Jeruſalem ponam
7. b.10. nomen meum .
5 Et extruxit altaria univerſæ militiæ cæli
in duobus atriis templi Domini .
6 Et traduxit filium ſuum per ignem : & a-
riolatus eſt , & obſervavit auguria , & fecit
pythones , & aruſpices multiplicavit , ut fa-
ceret malum coram Dño , & irritaret eum .
B 7 Poſuit quoque idolum luci , quem fecerat,
*2 Reg. in templo Domini , * ſuper quod locutus eſt
7. d.26. Dñs ad David , & * ad Salomonem filium
*3.Reg. ejus : In templo hoc , & in Jeruſalem,quam
8. b.16. elegi de cunctis tribubus Iſrael , ponam no-
9. a. 3. men meum in ſempiternum .
8 Et ultra non faciam commoveri pedem Iſ-
rael de terra , quam dedi patribus eorum : ſi
tamen cuſtodierint opera omnia , quæ præcepi
eis , & univerſam legem , quam mandavit eis
ſervus meus Moyſes .
9 Illi vero non audierunt : ſed ſeducti ſunt
a Manaſſe , ut facerent malum ſuper Gentes,
quas contrivit Dñs a facie filiorum Iſrael .
10 Locutuſque eſt Dominus in manu ſer-
* Jer. vorum ſuorum Prophetarum , dicens :
15. a.4. 11 * Quia fecit Manaſſes rex Juda abomi-
nationes iſtas peſſimas, ſuper omnia quæ fece-
runt Amorrhæi ante eum , & peccare fecit
etiam Judam in immunditiis ſuis ;
12 Propterea hæc dicit Dominus Deus Iſ-
rael: Ecce ego inducam mala ſuper Jeruſalem
& Judam , ut quicumque audierit , tinniant
ambæ aures ejus .
13 Et extendam ſuper Jeruſalem funiculum C
Samariæ , & pondus domus Achab : & delebo
Jeruſalem , ſicut deleri ſolent tabulæ : & de-
lens vertam , & ducam crebrius ſtylum ſuper
faciem ejus .
14 Dimittam vero reliquias hæreditatis meæ,
& tradam eas in manus inimicorum ejus :
eruntque in vaſtitatem , & in rapinam cun-
ctis adverſariis ſuis :
15 Eo quod fecerint malum coram me , &
perſeveraverint irritantes me , ex die qua
egreſſi ſunt patres eorum ex Ægypto, uſque
ad hanc diem .
16 Inſuper & ſanguinem innoxium * fudit * Infr.
Manaſſes multum nimis , donec impleret Je- 24. 4.
ruſalem uſque ad os : abſque peccatis ſuis ,
quibus peccare fecit Judam , ut faceret ma-
lum coram Domino .
17 Reliqua autem ſermonum Manaſſe , &
univerſa quæ fecit , & peccatum ejus , quod
peccavit , nonne hæc ſcripta ſunt in Libro
ſermonum dierum regum Juda ?
18 Dormivitque Manaſſes cum patribus ſuis, D
& ſepultus eſt in horto domus ſuæ , in horto
Oza : & regnavit Amon filius ejus pro eo .
19 Viginti duorum annorum erat Amon,cum
regnare cœpiſſet : duobus quoque annis regna-
vit in Jeruſalem . Nomen matris ejus Meſſa-
lemeth filia Harus de Jeteba .
10 Fecitque malum in conſpectu Domini,
ſicut fecerat Manaſſes pater ejus .
21 Et ambulavit in omni via , per quam am-
bulaverat pater ejus : ſervivitque immunditiis,
quibus ſervierat pater ejus , & adoravit eas :
22 Et dereliquit Dñm Deum patrum ſuo-
rum , & non ambulavit in via Domini .
23 Tetenderuntque ei inſidias ſervi ſui , &
interfecerunt regem in domo ſua .
24 Percuſſit autem populus terræ omnes, qui
conjuraverant contra regem Amon:& conſti-
tuerunt ſibi regem Joſiam filium ejus pro eo .
25 Reliqua autem ſermonum Amon , quæ
fecit , nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermo-
num dierum regum Juda ?
26 Sepelieruntque eum in ſepulchro ſuo , in
horto Oza:& regnavit Joſias filius ejus pro eo.

CAPUT XXII.

Joſias Dei templum ac cultum inſtaurat : Dominum ſuper reperto Deuteronomii libro conſulens , prædictis in eo minis & pœnis exterritus, reſponſum ex prophetide accipit , inducenda ſuper Judam ſcripta in eo mala propter neglectum a patribus Dei cultum , ipſum tamen prius in pace moriturum .

1 OCto annorum erat Joſias , cum regna- A
re cœpiſſet , triginta & uno anno re- 2. Par.
gnavit in Jeruſalem . Nomen matris ejus I- 34. a.1.
dida filia Hadaia de Beſecath .
2 Fecitque quod placitum erat coram Do-
mino , & ambulavit per omnes vias David
patris ſui : non declinavit ad dexteram , ſive
ad ſiniſtram .
3 Anno autem octavo decimo regis Joſiæ
miſit rex Saphan filium Aſlia , filii Meſſu-
lam , ſcribam templi Domini , dicens ei :
4 Vade ad Helciam ſacerdotem magnum, ut
confletur pecunia , quæ illata eſt in templum
Domini , quam collegerunt janitores templi
a populo :
5 Deturq; fabris per præpoſitos domus Dñi :
qui & diſtribuant eam his , qui operantur in
templo Dñi , ad inſtauranda ſartatecta templi:
6 Tignariis videlicet & cæmentariis , & iis, B
qui interrupta componunt : & ut emantur li-
gna , & lapides de lapicidinis ad inſtauran-
dum templum Domini .
7 Veruntamen non ſupputetur eis argen-
tum quod accipiunt , ſed in poteſtate habeant,
& in fide . * V. 2.
8 Dixit autem Helcias pontifex ad Sa- Par. 34.
phan ſcribam: Librum * Legis reperi in domo 14.

Do-

Domini : deditque Helcias volumen Saphan,
qui & legit illud.
9 Venit quoque Saphan scriba ad regem, &
renuntiavit ei quod præceperat, & ait : Con-
flaverunt servi tui pecuniam, quæ reperta est
in domo Domini:& dederunt,ut distribueretur
fabris a præfectis operum templi Domini.
10 Narravit quoque Saphan scriba regi, di-
cens : Librum dedit mihi Helcias sacerdos.
Quem cum legisset Saphan coram rege,
C 11 Et audisset rex verba Libri Legis Do-
mini, scidit vestimenta sua :
12 Et præcepit Helciæ sacerdoti,& Ahicam
filio Saphan, & Achobor filio Micha, & Sa-
phan scribæ, & Asaiæ servo regis, dicens :
13 Ite, & consulite Dominum super me, &
super populo, & super omni Juda de verbis
voluminis istius, quod inventum est. Magna
enim ira Domini succensa est contra nos,quia
non audierunt patres nostri verba Libri hujus,
ut facerent omne, quod scriptum est nobis.
14 Ierunt itaque Helcias sacerdos, & Ahi-
cam, & Achobor, & Saphan, & Asaia, ad
Holdam prophetidem uxorem Sellum filii
Thecuæ, filii Araas custodis vestium, quæ
habitabat in Jerusalem in Secunda : locuti-
que sunt ad eam.
15 Et illa respondit eis: Hæc dicit Dominus
Deus Israel:Dicite viro, qui misit vos ad me :
D 16 Hæc dicit Dominus : Ecce ego adducam
mala super locum istum,& super habitatores e-
jus omnia verba Legis, quæ legit rex Juda :
17 Quia dereliquerunt me,& sacrificaverunt
diis alienis, irritantes me in cunctis operi-
bus manuum suarum: & succendetur indigna-
tio mea in loco hoc, & non extinguetur.
18 Regi autem Juda, qui misit vos, ut
consuleretis Dominum, sic dicetis : Hæc
dicit Dominus Deus Israel : Pro eo quod
audisti verba voluminis,
19 Et perterritum est cor tuum, & humilia-
tus es coram Domino, auditis sermonibus
contra locum istum,& habitatores ejus, quod
videlicet fierent in stuporem, & in maledi-
ctum, & scidisti vestimenta tua, & flevisti
coram me, & ego audivi, ait Dominus :
20 Idcirco colligam te ad patres tuos, &
colligeris ad sepulchrum tuum in pace, ut
non videant oculi tui omnia mala, quæ in-
ducturus sum super locum istum.

CAPUT XXIII.

Josias Deuteronomium coram populo legit, percussoque cumDomino fœdere,ac destructis abominationibus, præcepit Pascha celebrari : quo in Mageddo occiso, succedit impius filius Joachaz, quem Pharao captum ducit in Ægyptum, substituto Eliacim, quem Joachim nominat, & ei gravem mulctam imponit.

A 2. Par. 34. f. 26. 28. 1 ET renuntiaverunt regi quod dixerat.
Qui misit, & congregati sunt ad
eum omnes senes Juda & Jerusalem.
2 Ascenditque rex templum Domini, & o-
mnes viri Juda,universique qui habitabant in
Jerusalem cum eo sacerdotes & prophetæ, &
omnis populus a parvo usque ad magnum :
legitque cunctis audientibus omnia verba li-
bri fœderis,qui inventus est in domoDomini.
3 Stetitque rex super gradum, & fœdus
percussit coram Domino, ut ambularent post
Dominum, & custodirent præcepta ejus,
& testimonia, & cæremonias in omni cor-
de, & in tota anima, & suscitarent verba
fœderis hujus, quæ scripta erant in libro
B illo : acquievitque populus pacto.
4 Et præcepit rex Helciæ pontifici, & sa-
*Eccli. 49. a. 3. cerdotibus secundi ordinis, & janitoribus,
* ut projicerent de templo Domini omnia
vasa, quæ facta fuerant Baal, & in luco,
& universæ militiæ cæli : & combussit ea
foris Jerusalem in Convalle Cedron, & tu-
lit pulverem eorum in Bethel.
5 Et delevit aruspices, quos posuerant reges
Juda ad sacrificandum in excelsis per civitates
Juda, & in circuitu Jerusalem: & eos,qui ado-
lebant incensum Baal, & Soli, & Lunæ, &
duodecim signis, & omni militiæ cæli.
6 Et efferri fecit lucum de domo Domini
foras Jerusalem in Convalle Cedron, &
combussit eum ibi, & redegit in pulverem,
& projecit super sepulchra vulgi.
7 Destruxit quoque ædiculas effeminato-
rum, quæ erant in domo Domini, pro quibus
mulieres texebant quasi domunculas luci.
8 Congregavitque omnes sacerdotes de ci- C
vitatibus Juda : & contaminavit excelsa,
ubi sacrificabant sacerdotes de Gabaa usque
Bersabee : & destruxit aras portarum in in-
troitu ostii Josue principis civitatis, quod
erat ad sinistram portæ civitatis.
9 Verumtamen non ascendebant sacerdo-
tes excelsorum ad altare Domini in Jeru-
salem, sed tantum comedebant azyma in
medio fratrum suorum.
10 Contaminavit quoque Topheth, quod est
inConvalle filii Ennom,ut nemo consecraret
filium suum aut filiam per ignem, Moloch.
11 Abstulit quoque equos,quos dederant re-
ges Juda Soli, in introitu templi Dñi juxta
exedram Nathanmelech eunuchi, qui erat in
Pharurim : currus autem Solis combussit igni.
12 Altaria quoque,quæ erant super tecta cœ-
naculi Achaz,quę fecerant reges Juda,& alta-
ria,quę feceratManasses in duobus atriis tem-
pli Dñi, destruxit rex : & cucurrit inde,& dis-
persit cinerem eorum in Torrentem Cedron.
13 Excelsa quoque, quæ erant in Jerusa-
lem ad dexteram partem Montis offensionis,
* quæ ædificaverat Salomon rex Israel A- *3. Reg. 11. b. 7.
staroth idolo Sidoniorum, & Chamos of-
fensioni Moab, & Melchom abominationi
filiorum Ammon, polluit rex :
14 Et contrivit statuas, & succidit lucos :
replevitque loca eorum ossibus mortuorum.
15 * Insuper & altare, quod erat in Be- D
thel, & excelsum, quod fecerat Jeroboam *3. Reg. 13. g. 32.
filius Nabat, qui peccare fecit Israel : & al-
tare illud, & excelsum destruxit, atque
combussit, & comminuit in pulverem, suc-
cenditque etiam lucum.
16 Et conversus Josias vidit ibi sepulchra,
quæ erant in monte : misitque & tulit ossa de
sepulchris, & combussit ea super altare, &
polluit illud juxta verbum Domini, quod lo-
cutus est vir Dei, qui prædixerat verba hæc.
17 * Et ait : Quis est titulus ille, quem *3. Reg. 13. a. 1.
video ? Responderuntque ei cives urbis il-
lius : Sepulchrum est hominis Dei, qui ve-
nit de Juda, & prædixit verba hæc, quæ
fecisti super altare Bethel.
18 Et ait:Dimittite eum,nemo commoveat ossa
ejus. Et intacta manserunt ossa illius cum os-
sibus prophetæ, qui venerat de Samaria,
19 Insuper & omnia fana excelsorum, quæ
erant in civitatibus Samariæ, quæ fecerant
reges Israel ad irritandum Dominum, abs-
tulit Josias : & fecit eis secundum omnia E
opera, quæ fecerat in Bethel.
20 Et occidit universos sacerdotes excelso-
rũ, qui erant ibi super altaria,& combussit ossa
humana super ea : reversusque est Jerusalem.
21 * Et præcepit omni populo, dicens : Fa- *2. Par. 35. a. 1.
cite Phase Domino Deo vestro, secundum
quod scriptum est in libro fœderis hujus.
22 Nec enim factum est Phase tale a diebus
Judicum, qui judicaverunt Israel,& omnium
dierum regum Israel, & regum Juda,
23 Sicut in octavo decimo anno regis Josiæ
factum est Phase istud Domino in Jerusalem.
24 Sed & pythones, & ariolos, & figuras
idolorum, & immunditias, & abominatio-
nes, quæ fuerant in terra Juda & Jerusa-
lem, abstulit Josias, ut statueret verba le-
gis, quæ scripta sunt in Libro, quem in-
venit Helcias sacerdos in templo Domini.
25 Similis illi non fuit ante eum rex,
qui reverteretur ad Dominum in omni cor-
de suo, & in tota anima sua, & in uni-
versa virtute sua juxta omnem legem Moy-
si : neque post eum surrexit similis illi.
26 Verumtamen non est aversus Dominus
ab ira furoris sui magni, quo iratus est fu-
ror ejus contra Judam, propter irritatio- F
nes, quibus provocaverat eum Manasses.
27 * Dixit itaque Dominus : Etiam Judam * Infr. 24. a. 2.

au-

auferam a facie mea, sicut abstuli Israel:
& projiciam civitatem hanc quam elegi,
Jerusalem, & domum, de qua dixi: Erit
nomen meum ibi.
28 Reliqua autem sermonum Josiæ, & uni-
versa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in
Libro verborum dierum regum Juda?
*2.Par. 29 * In diebus ejus ascendit Pharao Ne-
35.c.20. chao rex Ægypti contra regem Assyriorum
ad flumen Euphraten: & abiit Josias rex in
occursum ejus, & occisus est in Mageddo,
cum vidisset eum.
30 Et portaverunt eum servi sui mortuum
de Mageddo: & pertulerunt in Jerusalem,
& sepelierunt eum in sepulchro suo. Tu-
litque populus terræ Joachaz filium Josiæ:
& unxerunt eum, & constituerunt eum
*2.Par. regem pro patre suo.
36. a.2. 31 * Viginti trium annorum erat Joachaz,
G cum regnare cœpisset, & tribus mensibus re-
gnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus
Amital filia Jeremiæ de Lobna.
32 Et fecit malum coram Domino juxta
omnia, quæ fecerant patres ejus.
33 Vinxitque eum Pharao Nechao in Re-
bla, quæ est in terra Emath, ne regnaret
in Jerusalem: & imposuit mulctam terræ
centum talentis argenti, & talento auri.
34 Regemque constituit Pharao Nechao E-
liacim filium Josiæ pro Josia patre ejus: ver-
titque nomen ejus Joakim. Porro Joachaz tu-
lit, & duxit in Ægyptum, & mortuus est ibi.
35 Argentum autem, & aurum dedit Joa-
kim Pharaoni, cum indixisset terræ per sin-
gulos, ut conferretur juxta præceptum Pha-
raonis: & unumquemque juxta vires suas
exegit, tam argentum, quam aurum de
populo terræ, ut daret Pharaoni Nechao.
*2 Par. 36 * Viginti quinque annorum erat Joa-
36. 5. kim cum regnare cœpisset: & undecim an-
nis regnavit in Jerusalem. Nomen matris
ejus Zebida filia Phadaia de Ruma.
37 Et fecit malum coram Domino juxta
omnia, quæ fecerant patres ejus.

CAPUT XXIV.

Joakim triennio servit regi Babylonis: deinde varios patitur latrunculos: quo mortuo, succedit filius Joachin: quem cum thesauris templi ac domus regiæ, universoque robore habitatorum Jerusalem ducit Nabuchodonosor in Babylonem, suffecto in regem illius patruo Matthania, quem vocavit Sedeciam.

A 1 IN diebus ejus ascendit Nabuchodono-
sor rex Babylonis, & factus est ei Joa-
kim servus tribus annis: & rursum rebella-
vit contra eum.
2 Immisitque ei Dominus latrunculos
Chaldæorum, & latrunculos Syriæ, & la-
trunculos Moab, & latrunculos filiorum Am-
mon: & immisit eos in Judam, ut disper-
* Supr. derent eum, * juxta verbum Domini, quod
23.f.27. locutus fuerat per servos suos prophetas.
3 Factum est autem hoc per verbum Domini
contra Judam, ut auferret eum coram se pro-
pter peccata Manasse universa, quæ fecit,
4 Et propter sanguinem innoxium, quem ef-
fudit, & implevit Jerusalem cruore innocen-
B tium: & ob hanc rem noluit Dñs propitiari.
5 Reliqua autem sermonum Joakim, & uni-
versa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in
Libro sermonum dierum regum Juda? Et
dormivit Joakim cum patribus suis:
5 Et regnavit Joachin filius ejus pro eo.
7 Et ultra non addidit rex Ægypti, ut egre-
deretur de terra sua: tulerat enim rex Baby-
lonis a rivo Ægypti usque ad fluvium Eu-
phraten omnia, quæ fuerant regis Ægypti.
8 Decem & octo annorum erat Joachin,
cum regnare cœpisset, & tribus mensibus
regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus
Nohesta filia Elnathan de Jerusalem.
o Et fecit malum coram Domino juxta
omnia, quæ fecerat pater ejus.
* Dan. 10 * In tempore illo ascenderunt servi Na-
1. a. 1. buchodonosor regis Babylonis in Jerusalem,
& circumdata est urbs munitionibus.
11 Venitque Nabuchodonosor rex Baby- C
lonis ad civitatem cum servis suis, ut op-
pugnarent eam.
12 Egressusque est Joachin rex Juda ad re-
gem Babylonis, ipse, & mater ejus, & servi
ejus, & principes ejus, & eunuchi ejus: & su-
scepit eum rex Babylonis anno octavo regni
sui.
13 Et protulit inde omnes thesauros do-
mus Domini, & thesauros domus regiæ: &
concidit universa vasa aurea, quæ fecerat
Salomon rex Israel in templo Domini jux-
ta verbum Domini. * * Isai.
14 Et transtulit omnem Jerusalem, & uni- 39. 6.
versos principes, & omnes fortes exercitus,
decem millia, in captivitatem; & omnem
artificem & clusorem: nihilque relictum est
exceptis pauperibus populi terræ. D
15 * Transtulit quoque Joachin in Babylo- *2.Par.
nem, & matrem regis, & uxores regis, & 36.b.10.
eunuchos ejus: & judices terræ duxit in Esther
captivitatem de Jerusalem in Babylonem. 2. a. 6.
16 Et omnes viros robustos, septem mil- & 11.
lia, & artifices, & clusores mille, omnes b. 4.
viros fortes & bellatores: duxitque eos rex Ezech.
Babylonis captivos in Babylonem. 17. 12.
17 * Et constituit Matthaniam patruum ejus Jerem.
pro eo: imposuitque nomen ei Sedeciam. 24.1. &
18 Vigesimum & primum annum ætatis 39. 2.
habebat Sedecias, cum regnare cœpisset, & * Jere.
undecim annis regnavit in Jerusalem. 37. a.1.
Nomen matris ejus erat Amital filia Jere- & 52.
miæ de Lobna. a. 1.
19 Et fecit malum coram Domino juxta
omnia, quæ fecerat Joakim.
20 Irascebatur enim Dominus contra Je-
rusalem & contra Judam, donec projiceret
eos a facie sua; recessitque Sedecias a rege
Babylonis.

CAPUT XXV.

Obsessa a Nabuchodonosor Jerusalem, Sedecias cæcus ac vinctus, necatis coram se filiis, in Babylonem ducitur cum reliquo populo; quibusdam tamen ad exercendam terram relictis: post exusta una cum templo omnia magnifica ædificia, præfecit Nabuchodonosor Godoliam: quo ab Ismaele interempto, fugit populus in Ægyptum: Joachin autem in captivitate sublimatur a rege Babylonis.

1 FActum est autem anno nono regni A
ejus, mense decimo, decima die Jer. 39.
mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylo- a. 1. &
nis, ipse, & omnis exercitus ejus in Jeru- 52. a. 4.
salem, & circumdederunt eam, & extruxe-
runt in circuitu ejus munitiones.
2 Et clausa est civitas, atque vallata us-
que ad undecimum annum regis Sedeciæ,
3 Nona die mensis: prævaluitque fames
in civitate, nec erat panis populo terræ.
4 Et interrupta est civitas: & omnes viri
bellatores nocte fugerunt per viam portæ, quæ
est inter duplicem murum ad hortum regis
(porro Chaldæi obsidebant in circuitu civi-
tatem) fugit itaque Sedecias per viam,
quæ ducit ad campestria solitudinis.
5 Et persecutus est exercitus Chaldæorum B
regem, comprehenditque eum in planitie
Jericho: & omnes bellatores, qui erant cum
eo, dispersi sunt, & reliquerunt eum.
6 Apprehensum ergo regem duxerunt ad
regem Babylonis in Reblatha: qui locutus
est cum eo judicium.
7 Filios autem Sedeciæ occidit coram eo,
& oculos ejus effodit, vinxitque eum cate-
nis, & adduxit in Babylonem.
8 Mense quinto, septima die mensis (ipse
est annus nonus decimus regis Babylonis)
venit Nabuzardan princeps exercitus, ser-
vus regis Babylonis in Jerusalem.
9 * Et succendit domum Domini, & do- * Psal.
mum regis: & domos Jerusalem, omnem- 73. a.7.
que domum combussit igni.
10 Et muros Jerusalem in circuitu destru-
xit omnis exercitus Chaldæorum, qui erat
cum principe militum.
11 Reliquam autem populi partem, quæ re-
manserat in civitate, & perfugas, qui transfu-
gerant ad regem Babylonis, & reliquum vul-

C

gus transtulit Nabuzardan princeps militiæ.

12 Et de pauperibus terræ reliquit vinitores & agricolas.

13 * Columnas autem æreas, quæ erant in templo Domini, & bases, & mare æreum, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, & transtulerunt æs omne in Babylonem.

* Jere. 27. d. 19.

14 Ollas quoque æreas, & trullas, & tridentes, & scyphos, & mortariola, & omnia vasa ærea, in quibus ministrabant, tulerunt.

D

15 Necnon & thuribula, & phialas, quæ aurea, aurea; & quæ argentea, argentea, tulit princeps militiæ:

16 Id est, columnas duas, mare unum, & bases, quas fecerat Salomon in templo Dñi; non erat pondus æris omnium vasorum.

17 * Decem & octo cubitos altitudinis habebat columna una, & capitellum æreum super se altitudinis trium cubitorum, & retiaculum, & malogranata super capitellum columnæ, omnia ærea: similem & columna secunda habebat ornatum.

*3. Reg. 7. b. 15. 2. Par. 3. d. 15. Jer 52. d. 21.

18 Tulit quoque princeps militiæ Saraiam sacerdotem primum, & Sophoniam sacerdotem secundum, & tres janitores.

E

19 Et de civitate eunuchum unum, qui erat præfectus super bellatores viros, & quinque viros de his, qui steterant coram rege, quos reperit in civitate, & Sopher principem exercitus, qui probabat tyrones de populo terræ, & sexaginta viros e vulgo, qui inventi fuerant in civitate.

20 Quos tollens Nabuzardan princeps militum duxit ad regem Babylonis in Reblatha.

21 Percussitque eos rex Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & translatus est Juda de terra sua.

22 Populo autem, qui relictus erat in terra Juda, quem dimiserat Nabuchodonosor rex Babylonis, præfecit Godoliam filium Ahicam filii Saphan.

F

23 Quod cum audissent omnes duces militum, ipsi & viri qui erant cum eis, videlicet quod constituisset rex Babylonis Godoliam, venerunt ad Godoliam in Maspha, Ismahel filius Nathaniæ, & Johanan filius Caree, & Saraia filius Thanehumeth Netophathites, & Jezonias filius Maachathi, ipsi & socii eorum.

24 Juravitque Godolias ipsis & sociis eorum, dicens: Nolite timere servire Chaldæis; manete in terra, & servite regi Babylonis, & bene erit vobis.

25 Factum est autem in mense septimo, venit Ismahel filius Nathaniæ filii Elisama de semine regio, & decem viri cum eo: percusseruntque Godoliam, qui & mortuus est: sed & Judæos & Chaldæos, qui erant cum eo in Maspha.

26 Consurgensque omnis populus a parvo usque ad magnum, & principes militum, venerunt in Ægyptum timentes Chaldæos.

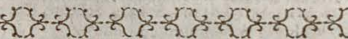
G

27 Factum est vero in anno trigesimo septimo transmigrationis Joachin regis Juda, mense duodecimo, vigesima septima die mensis, sublevavit Evilmerodach rex Babylonis anno, quo regnare cœperat, caput Joachin regis Juda de carcere.

28 Et locutus est ei benigne: & posuit thronum ejus super thronum regum, qui erant cum eo in Babylone.

29 Et mutavit vestes ejus, quas habuerat in carcere, & comedebat panem semper in conspectu ejus cunctis diebus vitæ suæ.

30 Annonam quoque constituit ei sine intermissione, quæ & dabatur ei a rege per singulos dies omnibus diebus vitæ suæ.

LIBER PRIMUS

PARALIPOMENON,

Hebraice Dibre Haiamim.

CAPUT PRIMUM.

Genealogia ab Adam usque ad Abraham, & generationes filiorum Abrahæ una cum filiis ac posteris Esau, & regibus, ac ducibus terræ Edom, antequam essent reges super filios Israel.

A

1 ADAM, Seth, Enos,
2 Cainan, Malaleel, Jared,
3 Henoch, Mathusale, Lamech,
4 Noe, Sem, Cham, & Japheth.

Gen. 2. a. 7. 4. d. 25. 5. a. 6. b. 9.

5 Filii Japheth Gomer, & Magog, & Madai, & Javan, Thubal, Mosoch, Thiras.

6 Porro filii Gomer Ascenez, & Riphath, & Thogorma.

7 Filii autem Javan Elisa & Tharsis, Cethim & Dodanim.

8 Filii Cham Chus, & Mesraim, & Phut, & Chanaan.

9 Filii autem Chus Saba, & Hevila, Sabatha, & Regma, & Sabatacha. Porro filii Regma: Saba, & Dadan.

10 Chus autem genuit * Nemrod: iste cœpit esse potens in terra.

* Gen. 10. b. 8.

11 Mesraim vero genuit Ludim, & Anamim, & Laabim, & Nephtuim,

B

12 Phetrusim quoque, & Casluim: de quibus egressi sunt Philisthiim, & Caphtorim.

13 Chanaan vero genuit Sidonem primogenitum suum, Hethæum quoque,

14 Et Jebusæum, & Amorrhæum, & Gergesæum,

15 Hevæumque, & Aracæum, & Sinæum,

16 Aradium quoque, & Samaræum, & Hamathæum.

17 Filii * Sem Ælam, & Assur, & Arphaxad, & Lud, & Aram, & Hus, & Hul, & Gether, & Mosoch.

* [Gen. 10. d. 22. & 11. b. 10.

18 Arphaxad autem genuit Sale, qui & ipse genuit Heber.

19 Porro Heber nati sunt duo filii, nomen uni Phaleg, quia in diebus ejus divisa est terra; & nomen fratris ejus Jectan.

20 Jectan autem genuit Elmodad, & Saleph, & Asarmoth, & Jare,

21 Adoram quoque, & Huzal, & Decla,

22 Hebal etiam, & Abimael, & Saba, necnon

23 Et Ophir, & Hevila, & Jobab. Omnes isti filii Jectan:

24 Sem, Arphaxad, Sale,

25 Heber, Phaleg, Ragau,

26 Serug, Nachor, Thare,

27 Abram, * iste est Abraham.

* Gen. 11. d. 26.

28 Filii autem Abraham, Isaac & Ismahel.

29 Et hæ generationes eorum. Primogenitus * Ismahelis, Nabaioth, & Cedar, & Adbeel, & Mabsam,

* Gen. 25. b. 12. 13.

30 Et Masma, & Duma, Massa, Hadad, & Thema,

31 Jetur, Naphis, Cedma: hi sunt filii Ismahelis.

32 Filii autem Ceturæ concubinæ Abraham, quos genuit: Zamran, Jecsan, Madan, Madian, Jesboc, & Sue. Porro filii Jecsan Saba, & Dadan. Filii autem Dadan Assurim, & Latussim, & Laomim.

C

33 Filii * autem Madian Epha, & Epher, & Henoch, & Abida, & Eldaa; omnes hi filii Ceturæ.

* Gen. 25. a. 4.

34 Genuit * autem Abraham Isaac, cujus fuerunt filii Esau, & Israel.

* Gen. 25. c. 18. 19.

35 Filii * Esau Eliphaz, Rahuel, Jehus, Ihelom, & Core.

* Gen. 36. b. 10. 11.

36 Filii Eliphaz Theman, Omar, Sephi, Gathan, Cenez, Thamna, Amalec.

37 Fi-

37 Filii Rahuel Nahath, Zara, Samma, Meza.

38 Filii Seir Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, Dison, Eser, Disan.

39 Filii Lotan Hori, Homam. Soror autem Lotan fuit Thamna.

40 Filii Sobal Alian, & Manahath, & Ebal, Sephi, & Onam. Filii Sebeon Aia & Ana. Filii Ana Dison.

41 Filii Dison Hamram, & Eseban, & Jethran, & Charan.

42 Filii Eser Balaan, & Zavan, & Jacan. Filii Disan Hus & Aran.

43 Isti sunt reges, qui imperaverunt in terra Edom, antequam esset rex super filios Israel: Bale filius Beor: & nomen civitatis ejus, Denaba.

44 Mortuus est autem Bale, & regnavit pro eo Jobab filius Zare de Bosra.

45 Cumque & Jobab fuisset mortuus, regnavit pro eo Husam de terra Themanorum.

46 Obiit quoque & Husam, & regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percussit Madian in terra Moab: & nomen civitatis ejus Avith.

D

47 Cumque & Adad fuisset mortuus, regnavit pro eo Semla de Masreca.

48 Sed & Semla mortuus est, & regnavit pro eo Saul de Rohoboth, quæ juxta amnem sita est.

49 Mortuo quoque Saul, regnavit pro eo Balanan filius Achobor.

50 Sed & hic mortuus est, & regnavit pro eo Adad: cujus urbis nomen fuit Phau; & appellata est uxor ejus Meetabel filia Matred filiæ Mezaab.

51 Adad autem mortuo, duces pro regibus in Edom esse cœperunt: dux Thamna, dux Alva, dux Jetheth,

52 Dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon,

53 Dux Cenez, dux Theman, dux Mabsar,

54 Dux Magdiel, dux Hiram: hi duces Edom.

CAPUT II.

Genealogia Judæ Patriarchæ usque ad Isai patrem David, fratrumque ac sororum ejus.

A
* Gen. 29. d. 32. 30. a. 5.
* Gen. 38. a. 3. & 46. b. 12.
* Infr. 4. a. 1. Matth. 1. a. 3.

1 Filii autem Israel *Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar, & Zabulon,

2 Dan, Joseph, Beniamin, Nephthali, Gad, & Aser.

3 Filii *Juda Her, Onan, & Sela: hi tres nati sunt ei de filia Sue Chananitide. Fuit autem Her primogenitus Juda, malus coram Domino, & occidit eum.

4 *Thamar autem nurus ejus peperit ei Phares & Zara. Omnes ergo filii Juda quinque.

5 Filii autem Phares Hesron, & Hamul.

6 Filii quoque Zaræ Zamri, & Ethan, & Eman, Chalchal quoque, & Dara, simul quinque.

* Jos. 7. a. 1.

7 Filii *Charmi Acar, qui turbavit Israel, & peccavit in furto anathematis.

8 Filii Ethan Azarias.

* Ruth. 4. d. 19.

9 Filii *autem Hesron, qui nati sunt ei, Jerameel, & Ram, & Calubi.

B

10 Porro Ram genuit Aminadab: Aminadab autem genuit Nahasson, principem filiorum Juda.

11 Nahasson quoque genuit Salma, de quo ortus est Booz.

12 Booz vero genuit Obed, qui & ipse genuit Isai.

* 1. Reg. 16. b. 6. 8. & 17. b. 12.

13 *Isai autem genuit primogenitum Eliab, secundum Abinadab, tertium Simmaa,

14 Quartum Nathanael, quintum Raddai,

15 Sextum Asom, septimum David.

16 Quorum sorores fuerunt Saruia, & Abigail. Filii Saruiæ Abisai, Joab, & Asael, tres.

C

17 Abigail autem genuit Amasa, cujus pater fuit Jether Ismahelites.

18 Caleb vero filius Hesron accepit uxorem nomine Azuba, de qua genuit Jerioth: fueruntque filii ejus Jaser, & Sobab, & Ardon.

19 Cumque mortua fuisset Azuba, accepit uxorem Caleb, Ephrata, quæ peperit ei Hur.

20 Porro Hur genuit Uri: & Uri genuit Bezeleel.

21 Post hæc ingressus est Hesron ad filiam Machir patris Galaad, & accepit eam, cum esset annorum sexaginta, quæ peperit ei Segub.

22 Sed & Segub genuit Jair, & possedit viginti tres civitates in terra Galaad.

23 Cepitque Gessur, & Aram oppida Jair, & Canath, & viculos ejus sexaginta civitatum; omnes isti filii Machir patris Galaad.

24 Cum autem mortuus esset Hesron, ingressus est Caleb ad Ephrata. Habuit quoque Hesron uxorem Abia, quæ peperit ei Ashur patrem Thecuæ.

25 Nati sunt autem filii Jerameel primogeniti Hesron, Ram primogenitus ejus, & Buna, & Aram, & Asom, & Achia. D

26 Duxit quoque uxorem alteram Jerameel, nomine Atara, quæ fuit mater Onam.

27 Sed & filii Ram primogeniti Jerameel fuerunt Moos, Jamin, & Acar.

28 Onam autem habuit filios Semei, & Jada. Filii autem Semei Nadab, & Abisur.

29 Nomen vero uxoris Abisur Abihail, quæ peperit ei Ahobban, & Molid.

30 Filii autem Nadab fuerunt Saled, & Apphaim. Mortuus est autem Saled absque liberis.

31 Filius vero Apphaim, Jesi: qui Jesi genuit Sesan. Porro Sesan genuit Oholai.

32 Filii autem Jada fratris Semei: Jether, & Jonathan. Sed & Jether mortuus est absque liberis. E

33 Porro Jonathan genuit Phaleth, & Ziza. Isti fuerunt filii Jerameel.

34 Sesan autem non habuit filios, sed filias, & servum Ægyptium nomine Jeraa.

35 Deditque ei filiam suam uxorem: quæ peperit ei Ethei.

36 Ethei autem genuit Nathan, & Nathan genuit Zabad.

37 Zabad quoque genuit Ophlal, & Ophlal genuit Obed,

38 Obed genuit Jehu, Jehu genuit Azariam,

39 Azarias genuit Helles, & Helles genuit Elasa,

40 Elasa genuit Sisamoi, Sisamoi genuit Sellum,

41 Sellum genuit Icamiam: Icamia autem genuit Elisama.

42 Filii autem Caleb fratris Jerameel: Mesa primogenitus ejus, ipse est pater Ziph: & filii Maresa patris Hebron. F

43 Porro filii Hebron Core, & Taphua, & Recem, & Samma,

44 Samma autem genuit Raham, patrem Jercaam, & Recem genuit Sammai.

45 Filius Sammai Maon: & Maon pater Bethsur.

46 Epha autem concubina Caleb peperit Haran, & Mosa, & Gezez. Porro Haran genuit Gezez.

47 Filii autem Jehaddai Regom, & Joathan, & Gesan, & Phalet, & Epha, & Saaph.

48 Concubina Caleb Maacha peperit Saber, & Tharana.

49 Genuit autem Saaph pater Madmena, Sue patrem Machbena, & patrem Gabaa. Filia vero Caleb fuit Achsa.

50 Hi erant filii Caleb, filii Hur, primogeniti Ephrata, Sobal pater Cariathiarim.

51 Salma pater Bethlehem, Hariph pater Bethgader.

52 Fuerunt autem filii Sobal patris Cariathiarim, qui videbat dimidium requietionum. G

53 Et de cognatione Cariathiarim, Jethrei, & Aphuthei, & Semathei, & Maserei. Ex his egressi sunt Saraitæ, & Esthaolitæ.

54 Filii Salma Bethlehem, & Netophathi, Coronæ domus Joab, & dimidium requietionis Sarai.

55 Cognationes quoque scribarum habitantium in Jabes, Canentes atque Resonantes, & in tabernaculis commorantes. Hi sunt Cinæi, qui venerunt de Calore patris domus Rechab.

CAPUT III.

Generationes David & regum Juda ex progenie David, cum filiis ac filiabus eorum.

1 David vero hos habuit filios, qui ei nati sunt in Hebron: primogenitum Amnon ex Achinoam Jezrahelitide; secundum Daniel de Abigail Carmelitide, 2. Reg 3. a. 2

* 2 Tertium Absalom filium Maacha filiæ

Thol-

Tholmai regis Geſſur, quartum Adoniam
filium Aggith,
3 Quintum Saphatiam ex Abital, ſextum
Jethraham de Egla uxore ſua.
4 Sex ergo nati ſunt ei in Hebron, ubi
regnavit ſeptem annis, & ſex menſibus.
Triginta autem & tribus annis regnavit in
Jeruſalem.
B 5 * Porro in Jeruſalem nati ſunt ei filii
*2. Reg. Simmaa, & Sobab, & Nathan, & Salomon,
5. c. 14. quatuor de Bethſabee filia Ammiel,
6 Jebaar quoque & Eliſama,
7 Et Eliphaleth, & Noge, & Nepheg, &
Japhia,
8 Necnon Eliſama, & Eliada, & Eliphe-
leth, novem.
9 Omnes hi filii David abſque filiis concu-
binarum: habueruntque ſororem Thamar.
10 Filius autem Salomonis Roboam: cu-
jus Abia filius genuit Aſa. De hoc quoque
natus eſt Joſaphat,
11 Pater Joram: qui Joram genuit Ocho-
ziam, ex quo ortus eſt Joas:
12 Et hujus Amaſias filius genuit Aza-
riam. Porro Azariæ filius Joathan
C 13 Procreavit Achaz patrem Ezechiæ, de
quo natus eſt Manaſſes.
14 Sed & Manaſſes genuit Amon patrem
Joſiæ.
15 Filii autem Joſiæ fuerunt primogenitus
Johanan, ſecundus Joakim, tertius Sede-
cias, quartus Sellum.
*Matt. 16 * De Joakim natus eſt Jechonias, &
1. b. 11. Sedecias.
17 Filii Jechoniæ fuerunt Aſir, Salathiel,
18 Melchiram, Phadaia, Senneſer, & Je-
cemia, Sama, & Nadabia.
19 De Phadaia orti ſunt Zorobabel & Se-
mei. Zorobabel genuit Moſollam, Hana-
niam, & Salomith ſororem eorum.
20 Haſaban quoque, & Ohol, & Barachian,
& Haſadian, Joſabheſed, quinque.
D 21 Filius autem Hananiæ Phaltias pater
Jeſeiæ, cujus filius Raphaia: hujus quoque
filius Arnan, de quo natus eſt Obdia, cu-
jus filius fuit Sechenias.
22 Filius Secheniæ Semeia, cujus filii Hat-
tus, & Jegaal, & Baria, & Naaria, & Sa-
phat, ſex numero.
23 Filius Naariæ Elioenai, & Ezechias,
& Ezricam, tres.
24 Filii Elioenai Oduia, & Eliaſub, &
Pheleia, & Accub, & Johanan, & Dalaia,
& Anani, ſeptem.

CAPUT IV.

Rurſus poſteritas Judæ ac Simeonis, & habitationes eorum: ſtirps Cham deletur a filiis Simeonis: Amalecitæ quoque ab ipſis percutiuntur.

A 1 Filii Juda Phares, Heſron, & Char-
Gen. mi, & Hur, & Sobal.
38. a. 3. 2 Raia vero filius Sobal genuit Jahath, de
46. b. quo nati ſunt Ahumai, & Laad; hæ co-
12. gnationes Sarathi.
Sup. 2. 3 Iſta quoque ſtirps Etam: Jezrahel, &
a. 4. Jeſema, & Jedebos. Nomen quoque ſoro-
Matth. ris eorum Aſalelphuni.
1. a. 3. 4 Phanuel autem pater Gedor, & Ezer
pater Hoſa; iſti ſunt filii Hur primogeniti
Ephrata patris Bethlehem.
5 Aſſur vero patri Thecuæ erant duæ u-
xores, Halaa, & Naara.
6 Peperit autem ei Naara Oozam, & He-
pher, & Themani, & Ahaſthari; iſti ſunt
filii Naara.
7 Porro filii Halaa Sereth, Iſaar, & Ethnan.
B 8 Cos autem genuit Anob, & Soboba, &
cognationem Aharehel filii Arum.
9 Fuit autem Jabes inclytus præ fratribus
ſuis, & mater ejus vocavit nomen illius Ja-
bes, dicens: Quia peperi eum in dolore.
10 Invocavit vero Jabes Deum Iſrael, di-
cens: Si benedicens benedixeris mihi, &
dilataveris terminos meos, & fuerit manus
tua mecum, & feceris me a malitia non
opprimi. Et præſtitit Deus quæ precatus eſt.
11 Caleb autem frater Sua genuit Mahir,
qui fuit pater Eſthon.
12 Porro Eſthon genuit Bethrapha, & Pheſ-
ſe, & Tehinna patrem urbis Naas; hi ſunt
viri Recha.
13 Filii autem Cenez Othoniel, & Saraia. C
Porro filii Othoniel Hathath, & Maonathi.
14 Maonathi genuit Ophra, Saraia autem
genuit Joab patrem Vallis artificum: ibi
quippe artifices erant.
15 Filii vero Caleb filii Jephone Hir, &
Ela, & Naham. Filii quoque Ela, Cenez.
16 Filii quoque Jaleleel Ziph, & Zipha,
Thiria, & Aſrael.
17 Et filii Ezra Jether, & Mered, & E-
pher, & Jalon, genuitque Mariam, & Sam-
mai, & Jesba patrem Eſthamo.
18 Uxor quoque ejus Judaia peperit Jared
patrem Gedor, & Heber patrem Socho, &
Icuthiel patrem Zanoe: hi autem filii Be-
thiæ filiæ Pharaonis, quam accepit Mered
19 Et filii uxoris Odaiæ ſororis Naham D
patris Ceila Garmi, & Eſthamo, qui fuit
de Machathi.
20 Filii quoque Simon Amnon, & Rinna
filius Hanan, & Thilon. Et filii Jeſi Zo-
heth, & Benzoheth.
21 Filii * Sela, filii Juda, Her pater Lecha, * Gen.
& Laada pater Mareſa, & cognationes domus 38. a. 5.
operantium byſſum in Domo juramenti.
22 Et qui ſtare fecit Solem, virique Men-
dacii, & Securus, & Incendens, qui prin-
cipes fuerunt in Moab, & qui reverſi ſunt
in Lahem. Hæc autem verba vetera.
23 Hi ſunt figuli habitantes in Planta-
tionibus, & in Sepibus, apud regem in o-
peribus ejus, commoratique ſunt ibi.
24 Filii * Simeon Namuel & Jamin, Ja- * Gen.
rib, Zara, Saul. 46. a. 10.
25 Sellum filius ejus, Mapſam filius
ejus, Maſma filius ejus.
26 Filii Maſma Hamuel filius ejus, Za- E
chur filius ejus, Semei filius ejus.
27 Filii Semei ſedecim, & filiæ ſex: fra-
tres autem ejus non habuerunt filios mul-
tos, & univerſa cognatio non potuit adæ-
quare ſummam filiorum Juda.
28 Habitaverunt autem in Berſabee, &
Molada, & Haſarſuhal,
29 Et in Bala, & in Aſom, & in Tholad,
30 Et in Bathuel, & in Horma, & in
Siceleg,
31 Et in Bethmarchaboth, & in Haſarſu-
ſim, & in Bethberai, & in Saarim; hæ ci-
vitates eorum uſque ad regem David.
32 Villæ quoq; eorum Etam, & En, Remmon,
& Thochen, & Aſan, civitates quinque.
33 Et univerſi viculi eorum per circui- F
tum civitatum iſtarum uſque ad Baal. Hæc
eſt habitatio eorum, & ſedium diſtributio.
34 Moſobab quoque, & Jemlech, & Joſa
filius Amaſiæ,
35 Et Joel, & Jehu filius Joſabiæ filii Sa-
raiæ filii Aſiel,
36 Et Elioenai, & Jacoba, & Iſuhaia, &
Aſaia, & Adiel, & Iſmiel, & Banaia,
37 Ziza quoque filius Sephei filii Allon,
filii Idaia, filii Semri, filii Samaia.
38 Iſti ſunt nominati principes in cogna-
tionibus ſuis, & in domo affinitatum ſua-
rum multiplicati ſunt vehementer.
39 Et profecti ſunt, ut ingrederentur in
Gador uſque ad Orientem vallis, & ut quæ-
rerent paſcua gregibus ſuis.
40 Inveneruntq; paſcuas uberes, & valde bo- G
nas, & terram latiſſimam & quietam & ferti-
lem, in qua ante habitaverant de ſtirpe Cham.
41 Hi ergo venerunt, quos ſupra deſcripſi-
mus nominatim, in diebus Ezechiæ regis
Juda: & percuſſerunt tabernacula eorum, &
habitatores qui inventi fuerant ibi, & de-
leverunt eos uſque in præſentem diem: ha-
bitaveruntque pro eis, quoniam uberrimas
paſcuas ibidem repererunt.
42 De filiis quoque Simeon abierunt in
montem Seir viri quingenti, habentes prin-
cipes Phaltiam & Naariam & Raphaim &
Oziel filios Jeſi:
43 Et percuſſerunt reliquias, quæ evadere
potuerant, Amalecitarum, & habitaverunt
ibi pro eis uſque ad diem hanc.

CAPUT V.

Catalogus filiorum Ruben, Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe: & habitatio eorum qui percuſſerunt Agareos: ſed tandem ducti ſunt ad Aſſyrios ob idololatriam ipſorum in captivitatem.

A 1 FIlii quoque Ruben primogeniti Iſrael (ipſe quippe fuit primogenitus ejus: ſed * cum violaſſet thorum patris ſui, data ſunt primogenita ejus filiis Joſeph filii Iſrael, & non eſt ille reputatus in primogenitum.

* Gen. 35. d. 22. & 49. a. 4.

2 Porro Judas, qui erat fortiſſimus inter fratres ſuos, de ſtirpe ejus principes germinati ſunt: primogenita autem reputata ſunt Joſeph.)

3 Filii * ergo Ruben primogeniti Iſrael, Enoch, & Phallu, Eſron, & Carmi.

* Gen. 46. b. 9. Exod. 6. c. 14. Num. 26. a. 5.

4 Filii Joel Samaia filius ejus, Gog filius ejus, Semei filius ejus,

5 Micha filius ejus, Reia filius ejus, Baal filius ejus,

6 Beera filius ejus, quem captivum duxit Thelgathphalnaſar * rex Aſſyriorum, & fuit princeps in tribu Ruben.

* Vide 4. Reg. 15. 29.

7 Fratres autem ejus, & univerſa cognatio ejus, quando numerabantur per familias ſuas, habuerunt principes Jehiel, & Zachariam.

B 8 Porro Bala filius Azaz, filii Samma, filii Joel, ipſe habitavit in Aroer uſque ad Nebo & Beelmeon.

9 Contra orientalem quoque plagam habitavit uſque ad introitum eremi, & flumen Euphraten. Multum quippe jumentorum numerum poſſidebant in terra Galaad.

10 In diebus autem Saul præliati ſunt contra Agareos, & interfecerunt illos, habitaveruntque pro eis in tabernaculis eorum, in omni plaga, quæ reſpicit ad Orientem Galaad.

11 Filii vero Gad e regione eorum habitaverunt in terra Baſan uſque Selcha:

12 Joel in capite, & Saphan ſecundus: Janai autem, & Saphat in Baſan.

13 Fratres vero eorum ſecundum domos cognationum ſuarum, Michael, & Moſollam, & Sebe, & Jorai, & Jachan, & Zie, & Heber, ſeptem.

14 Hi filii Abihail, filii Huri, filii Jara, filii Galaad, filii Michael, filii Jeſeſi, filii Jeddo, filii Buz.

15 Fratres quoque filii Abdiel, filii Guni, princeps domus in familiis ſuis.

16 Et habitaverunt in Galaad, & in Baſan, & in viculis ejus, & in cunctis ſuburbanis Saron, uſque ad terminos.

C 17 Omnes hi numerati ſunt in diebus Joathan regis Juda, & in diebus Jeroboam regis Iſrael.

18 Filii Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe, viri bellatores, ſcuta portantes & gladios, & tendentes arcum, eruditique ad prælia, quadraginta quatuor millia, & ſeptingenti ſexaginta, procedentes ad pugnam.

19 Dimicaverunt contra Agareos: Ituræi vero, & Naphis, & Nodab

20 Præbuerunt eis auxilium. Traditique ſunt in manus eorum Agarei, & univerſi, qui fuerant cum eis; quia Deum invocaverunt cum præliarentur: & exaudivit eos, eo quod credidiſſent in eum.

21 Ceperuntque omnia quæ poſſederant, camelorum quinquaginta millia, & ovium ducenta quinquaginta millia, & aſinos duo millia, & animas hominum centum millia.

D 22 Vulnerati autem multi corruerunt; fuit enim bellum Domini. Habitaveruntque pro eis uſque ad tranſmigrationem.

23 Filii quoque dimidiæ tribus Manaſſe poſſederunt terram a finibus Baſan uſque Baal, Hermon, & Sanir, & montem Hermon, ingens quippe numerus erat.

24 Et hi fuerunt principes domus cognationis eorum, Epher, & Jeſi, & Eliel, & Ezriel, & Jeremia, & Odoia, & Jediel, viri fortiſſimi & potentes, & nominati duces in familiis ſuis.

25 Reliquerunt autem Deum patrum ſuorum, & fornicati ſunt poſt deos populorum terræ, quos abſtulit Deus coram eis.

26 Et ſuſcitavit Deus Iſrael ſpiritum Phul * regis Aſſyriorum, & ſpiritum Thelgathphalnaſar regis Aſſur: & tranſtulit Ruben, & Gad, & dimidiam tribum Manaſſe, & adduxit eos in Lahela, & in Habor, & Ara, & fluvium Gozan, uſque ad diem hanc.

* Vide 4. Reg. 15. 19. & 29.

CAPUT VI.

Genealogia filiorum Levi, & quos ex eis conſtituerit David cantores ac miniſtros in domo Domini: item generatio filiorum Aaron cum urbibus ſuis in ſingulis tribubus Iſrael; & quæ fuerint civitates refugii.

A 1 FIlii Levi Gerſon, Caath, & Merari.

2 Filii Caath Amram, Iſaar, Hebron, & Oziel.

* Gen. 46. b. 11. Inf. 23. a. 6.

3 Filii Amram Aaron, Moyſes, & Maria: Filii Aaron Nadab & Abiu, Eleazar, & Ithamar.

4 Eleazar genuit Phinees, & Phinees genuit Abiſue:

5 Abiſue vero genuit Bocci, & Bocci genuit Ozi.

6 Ozi genuit Zaraiam, & Zaraias genuit Meraioth:

7 Porro Meraioth genuit Amariam, & Amarias genuit Achitob,

8 Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Achimaas,

9 Achimaas genuit Azariam, Azarias genuit Johanan,

10 Johanan genuit Azariam; ipſe eſt qui ſacerdotio functus eſt in domo, quam ædificavit Salomon in Jeruſalem.

11 Genuit autem Azarias Amariam, & Amarias genuit Achitob,

12 Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Sellum,

B 13 Sellum genuit Helciam, & Helcias genuit Azariam,

14 Azarias genuit Saraiam, & Saraias genuit Joſedec.

15 Porro Joſedec egreſſus eſt, quando tranſtulit Dominus Judam, & Jeruſalem per manus Nabuchodonoſor.

16 Filii * ergo Levi Gerſon, Caath, & Merari.

* Exod. 6. c. 16. & 17.

17 Et hæc nomina filiorum Gerſon, Lobni, & Semei.

18 Filii Caath Amram, & Iſaar, & Hebron, & Oziel.

19 Filii Merari Moholi & Muſi. Hæ autem cognationes Levi ſecundum familias eorum.

20 Gerſom, Lobni filius ejus, Jahath filius ejus, Zamma filius ejus,

21 Joah filius ejus, Addo filius ejus, Zara filius ejus, Jethrai filius ejus.

22 Filii Caath, Aminadab filius ejus, Core filius ejus, Aſir filius ejus,

23 Elcana filius ejus, Abiaſaph filius ejus, Aſir filius ejus.

24 Thahath filius ejus, Uriel filius ejus, Ozias filius ejus, Saul filius ejus.

25 Filii Elcana Amaſai & Achimoth,

26 Et Elcana: Filii Elcana Sophai filius ejus, Nahath filius ejus,

27 Eliab filius ejus, Jeroham filius ejus, Elcana filius ejus.

28 Filii Samuel primogenitus Vaſſeni, & Abia.

29 Filii autem Merari, Moholi, Lobni filius ejus, Semei filius ejus, Oza filius ejus,

30 Sammaa filius ejus, Haggia filius ejus, Aſaia filius ejus.

C 31 Iſti ſunt, quos conſtituit David ſuper cantores domus Dñi, ex quo collocata eſt * arca:

* 2. Reg. 6. 1. & 17.

32 Et miniſtrabant coram tabernaculo teſtimonii canentes, donec ædificaret Salomon domum Domini in Jeruſalem: ſtabant autem juxta ordinem ſuum in miniſterio.

33 Hi vero ſunt, qui aſſiſtebant cum filiis ſuis, de filiis Caath, Hemam cantor filius Joel, filii Samuel,

34 Filii Elcana, filii Jeroham, filii Eliel, filii Thohu,

35 Filii Suph, filii Elcana, filii Mahath, filii Amaſai,

36 Filii Elcana, filii Johel, filii Azariæ, filii Sophoniæ,

37 Filii Thahath, filii Aſir, filii Abiaſaph, filii Core,

38 Filii Isaar, filii Caath, filii Levi, filii Israel.

39 Et frater ejus Asaph, qui stabat a dextris ejus, Asaph filius Barachiæ filii Samaa,

40 Filii Michael, filii Basaiæ, filii Melchiæ,

41 Filii Athanai, filii Zara, filii Adaia,

42 Filii Ethan, filii Zamma, filii Semei,

D

43 Filii Jeth, filii Gersom, filii Levi.

44 Filii autem Merari fratres eorum, ad sinistram, Ethan filius Cusi filii Abdi, filii Maloch,

45 Filii Hasabiæ, filii Amasiæ, filii Helciæ,

46 Filii Amasai, filii Boni, filii Somer,

47 Filii Moholi, filii Musi, filii Merari, filii Levi.

48 Fratres quoque eorum Levitæ, qui ordinati sunt in cunctum ministerium tabernaculi domus Domini.

49 Aaron vero, & filii ejus adolebant incensum super altare holocausti, & super altare thymiamatis, in omne opus Sancti sanctorum: & ut precarentur pro Israel, juxta omnia, quæ præceperat Moyses servus Dei.

50 Hi sunt autem filii Aaron: Eleazar filius ejus, Phinees filius ejus, Abisue filius ejus,

51 Bocci filius ejus, Ozi filius ejus, Zarahia filius ejus,

52 Meraioth filius ejus, Amarias filius ejus, Achitob filius ejus,

53 Sadoc filius ejus, Achimaas filius ejus.

54 Et hæc habitacula eorum per vicos atque confinia, filiorum scilicet Aaron, juxta cognationes Caathitarum; ipsis enim sorte contigerant.

E

55 Dederunt igitur eis Hebron in terra Juda, & suburbana ejus per circuitum:

* Jos. 21. b. 12.

56 * Agros autem civitatis, & villas Caleb filio Jephone.

57 Porro filiis Aaron dederunt civitates ad confugiendum, Hebron, & Lobna, & suburbana ejus,

58 Jether quoque & Esthemo cum suburbanis suis, sed & Helon & Dabir cum suburbanis suis,

59 Asan quoque, & Bethsemes, & suburbana eorum.

60 De tribu autem Beniamin, Gabee & suburbana ejus, & Almath cum suburbanis suis, Anathoth quoque cum suburbanis suis; omnes civitates tredecim, per cognationes suas.

61 Filiis autem Caath residuis de cognatione sua dederunt ex dimidia tribu Manasse in possessionem urbes decem.

62 Porro filiis Gersom per cognationes suas de tribu Issachar, & de tribu Aser, & de tribu Nephthali, & de tribu Manasse in Basan, urbes tredecim.

63 Filiis autem Merari per cognationes suas de tribu Ruben, & de tribu Gad, & de tribu Zabulon, dederunt sorte civitates duodecim.

F

64 Dederunt quoque filii Israel Levitis civitates, & suburbana earum:

65 Dederuntque per sortem, ex tribu filiorum Juda, & ex tribu filiorum Simeon, & ex tribu filiorum Beniamin, urbes has, quas vocaverunt nominibus suis,

* Jos. 21. b. 21.

66 Et his, qui erant de cognatione filiorum Caath: * fueruntque civitates in terminis eorum de tribu Ephraim.

67 Dederunt ergo eis urbes ad confugiendum Sichem cum suburbanis suis in monte Ephraim, & Gazer cum suburbanis suis,

68 Jecmaam quoque cum suburbanis suis, & Bethoron similiter,

69 Necnon & Helon cum suburbanis suis, & Gethremmon in eumdem modum.

70 Porro ex dimidia tribu Manasse, Aner & suburbana ejus, Baalam & suburbana ejus: his videlicet, qui de cognatione filiorum Caath reliqui erant.

71 Filiis autem Gersom de cognatione dimidiæ tribus Manasse, Gaulen in Basan, & suburbana ejus, & Astharoth cum suburbanis suis.

G

72 De tribu Issachar, Cedes & suburbana ejus, & Dabereth cum suburbanis suis,

73 Ramoth quoque & suburbana ejus, & Anem cum suburbanis suis.

74 De tribu vero Aser, Masal cum suburbanis suis, & Abdon similiter,

75 Hucac quoque & suburbana ejus, & Rohob cum suburbanis suis.

76 Porro de tribu Nephthali, Cedes in Galilæa & suburbana ejus, Hamon cum suburbanis suis, & Cariathaim & suburbana ejus.

77 Filiis autem Merari residuis de tribu Zabulon, Remmono & suburbana ejus, & Thabor cum suburbanis suis:

78 Trans Jordanem quoque ex adverso Jericho contra orientem Jordanis, de tribu Ruben, Bosor in solitudine cum suburbanis suis, & Jassa cum suburbanis suis,

79 Cademoth quoque & suburbana ejus, & Mephaat cum suburbanis suis.

80 Necnon & de tribu Gad, Ramoth in Galaad & suburbana ejus, & Manaim cum suburbanis suis,

81 Sed & Hesebon cum suburbanis suis, & Jezer cum suburbanis suis.

CAPUT VII.

Genealogia Issachar, Beniamin, Nephthali, Manasse, Ephraim, & Aser.

1 PORRO filii Issachar Thola, & Phua, Jasub, & Simeron, quatuor. A *Gen. 46. b. 13.*

2 Filii Thola Ozi & Raphaia, & Jeriel, & Jemai, & Jebsem, & Samuel, principes per domos cognationum suarum. De stirpe Thola viri fortissimi numerati sunt in diebus David viginti duo millia sexcenti.

3 Filii Ozi Izrahia, de quo nati sunt Michael, & Obadia, & Johel, & Jesia, quinque omnes principes.

4 Cumque eis per familias & populos suos, accincti ad prælium, viri fortissimi, triginta sex millia; multas enim habuerunt uxores, & filios.

5 Fratres quoque eorum per omnem cognationem Issachar robustissimi ad pugnandum, octoginta septem millia numerati sunt. B

6 Filii * Beniamin Bela, & Bechor, & Jadiel, tres. * *Gen. 46. c. 21.*

7 Filii Bela Esbon, & Ozi, & Oziel, & Jerimoth, & Urai, quinque principes familiarum, & ad pugnandum robustissimi; numerus autem eorum viginti duo millia & triginta quatuor.

8 Porro filii Bechor Zamira, & Joas, & Eliezer, & Elioenai, & Amri, & Jerimoth, & Abia, & Anathoth, & Almath: omnes hi filii Bechor.

9 Numerati sunt autem per familias suas principes cognationum suarum ad bella fortissimi, viginti millia & ducenti.

10 Porro filii Jadihel Balan. Filii autem Balan Jehus, & Beniamin, & Aod, & Chanana, & Zethan, & Tharsis, & Ahisahar: C

11 Omnes hi filii Jadihel, principes cognationum suarum viri fortissimi, decem & septem millia & ducenti ad prælia procedentes.

12 Sepham quoque, & Hapham filii Hir: & Hasim filii Aher.

13 * Filii autem Nephthali Jasiel, & Guni, & Jeser, & Sellum filii Bala. * *Gen. 46. c. 24.*

14 Porro filius Manasse Esriel: concubinaque ejus Syra peperit Machir patrem Galaad.

15 Machir autem accepit uxores filiis suis Happhim, & Saphan: & habuit sororem nomine Maacha: nomen autem secundi Salphaad: natæque sunt Salphaad filiæ:

16 Et peperit Maacha uxor Machir filium, vocavitque nomen ejus Phares: porro nomen fratris ejus Sares: & filii ejus Ulam, & Recen. D

17 Filius autem Ulam, Badan. Hi sunt filii Galaad, filii Machir, filii Manasse.

18 Soror autem ejus Regina peperit Virumdecorum, & Abiezer, & Mohola.

19 Erant autem filii Semida Ahin, & Sechem, & Leci, & Aniam.

20 Filii autem Ephraim Suthala, Bared filius ejus, Thahath filius ejus, Elada filius ejus, Thabath filius ejus, hujus filius Zadab,

21 Et hujus filius Suthala, & hujus filius Ezer & Elad; occiderunt autem eos viri

Geth indigenæ, quia descenderant, ut invaderent possessiones eorum.

E

22 Luxit igitur Ephraim pater eorum multis diebus, & venerunt fratres ejus, ut consolarentur eum.

23 Ingressusque est ad uxorem suam, quæ concepit, & peperit filium, & vocavit nomen ejus Beria, eo quod in malis domus ejus ortus esset.

24 Filia autem ejus fuit Sara, quæ ædificavit Bethoron inferiorem & superiorem, & Ozensara.

25 Porro filius ejus Rapha, & Reseph, & Thale, de quo natus est Thaan,

F

26 Qui genuit Laadan: hujus quoque filius Ammiud, qui genuit Elisama,

27 De quo ortus est Nun, (qui habuit filium Josue.

28 Possessio autem eorum, & habitatio Bethel cum filiabus suis, & contra orientem Noran ac occidentalem plagam Gazer, & filiæ ejus: Sichem quoque cum filiabus suis, usque ad Aza cum filiabus ejus.

29 Juxta filios quoque Manasse, Bethsan & filias ejus, Thanach & filias ejus, Mageddo & filias ejus, Dor & filias ejus: in his habitaverunt filii Joseph, filii Israel.

* Gen. 45. b. 17.

30 Filii * Aser Jemna, & Jesua, & Jessui, & Baria, & Sara soror eorum.

31 Filii autem Baria Heber, & Melchiel: ipse est pater Barsaith.

32 Heber autem genuit Jephlat, & Somer, & Hotham, & Suaa sororem eorum.

G

33 Filii Jephlat Phosech, & Chamaal, & Asoth: hi filii Jephlat.

34 Porro filii Somer Ahi, & Roaga, & Haba, & Aram.

35 Filii autem Helem fratris ejus Supha, & Jemna, & Selles, & Amal.

36 Filii Supha Sue, Harnapher, & Sual, & Beri, & Jamra,

37 Bosor, & Hod, & Samma, & Salusa, & Jethran, & Bera.

38 Filii Jether Jephone, & Phaspha, & Ara.

39 Filii autem Olla Aree, & Haniel, & Resia.

40 Omnes hi filii Aser, principes cognationum, electi atque fortissimi duces ducum: numerus autem eorum ætatis, quæ apta esset ad bellum, viginti sex millia.

CAPUT VIII.

Rursum genealogia Beniamin & Saul, filiorumque ipsius.

A
Gen. 46. c. 21.
Sup. 7. a. 6.

1 BEniamin autem genuit Bale primogenitum suum, Asbel secundum, Ahara tertium,

2 Nohaa quartum, & Rapha quintum.

3 Fueruntque Filii Bale Addar, & Gera, & Abiud,

4 Abisue quoque & Naaman, & Ahoe,

5 Sed & Gera, & Sephuphan, & Huram.

6 Hi sunt filii Ahod, principes cognationum habitantium in Gabaa, qui translati sunt in Manahath.

7 Naaman autem, & Achia, & Gera ipse transtulit eos, & genuit Oza, & Ahiud.

8 Porro Saharaim genuit in regione Moab, postquam dimisit Husim & Bara uxores suas.

9 Genuit autem de Hodes uxore sua Jobab, & Sebia, & Mosa, & Molchom,

10 Jehus quoque, & Sechia, & Marma. Hi sunt filii ejus principes in familiis suis.

B

11 Mehusim vero genuit Abitob, & Elphaal.

12 Porro filii Elphaal Heber, & Misaam & Samad: hic ædificavit Ono, & Lod, & filias ejus.

13 Baria autem, & Sama, principes cognationum habitantium in Aialon: hi fugaverunt habitatores Geth.

14 Et Ahio, & Sesac, & Jerimoth,

15 Et Zabadia, & Arod, & Heder,

16 Michael quoque, & Jespha, & Joha filii Baria.

17 Et Zabadia, & Mosollam, & Hezeci, & Heber,

18 Et Jesamari, & Jezlia, & Jobab filii Elphaal,

19 Et Jacim, & Zechri, & Zabdi,

20 Et Elioenai, & Selethai, & Eliel,

21 Et Adaia, & Baraia, & Samarath filii Semei.

22 Et Jespham, & Heber, & Eliel,

23 Et Abdon, & Zechri, & Hanan,

24 Et Hanania, & Ælam, & Anathothia,

25 Et Jephdaia, & Phanuel filii Sesac.

26 Et Samsari, & Sohoria, & Otholia,

C

27 Et Jersia, & Elia, & Zechri filii Jeroham.

28 Hi patriarchæ, & cognationum principes, qui habitaverunt in Jerusalem.

* Infr. 9. f. 35.

29 In * Gabaon autem habitaverunt Abigabaon, & nomen uxoris ejus Maacha:

30 Filiusque ejus primogenitus Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, & Nadab.

31 Gedor quoque, & Ahio, & Zacher, & Macelloth:

32 Et Macelloth genuit Samaa; habitaveruntque ex adverso fratrum suorum in Jerusalem cum fratribus suis.

* 1. Reg. 14. g. 51.
Inf. 9. g. 39.

33 * Ner autem genuit Cis, & Cis genuit Saul. Porro Saul genuit Jonathan, & Melchisua, & Abinadab, & Esbaal.

34 Filius autem Jonathan Meribbaal, & Meribbaal genuit Micha.

35 Filii Micha Phithon, & Melech, & Tharaa, & Ahaz.

D

36 Et Ahaz genuit Joada: & Joada genuit Alamath, & Azmoth, & Zamri: porro Zamri genuit Mosa,

37 Et Mosa genuit Banaa, cujus filius fuit Rapha, de quo ortus est Elasa qui genuit Asel.

38 Porro Asel sex filii fuerunt his nominibus, Ezricam, Bocru, Ismahel, Saria, Obdia, & Hanan: omnes hi filii Asel.

39 Filii autem Esec fratris ejus Ulam primogenitus, & Jehus secundus, & Eliphalet tertius.

40 Fueruntque filii Ulam viri robustissimi, & magno robore tendentes arcum: & multos habentes filios ac nepotes, usque ad centum quinquaginta. Omnes hi filii Beniamin.

CAPUT IX.

Qui primi filiorum Israel habitaverint in Jerusalem: & officia sacerdotum ac Levitarum, generationes quoque Saul ac filiorum ejus repetuntur.

A

1 UNiversus ergo Israel dinumeratus est; & summa eorum scripta est in Libro regum Israel, & Juda: translatique sunt in Babylonem propter delictum suum.

2 Qui autem habitaverunt primi in possessionibus, & in urbibus suis, Israel, & Sacerdotes, & Levitæ, & Nathinæi.

3 Commorati sunt in Jerusalem de filiis Juda, & de filiis Beniamin, de filiis quoque Ephraim, & Manasse.

4 Othei filius Ammiud filii Amri, filii Omrai, filii Bonni, de filiis Phares filii Juda.

5 Et de Siloni Asaia primogenitus, & filii ejus.

6 De filiis autem Zara Jehuel, & fratres eorum, sexcenti nonaginta.

7 Porro de filiis Beniamin Salo filius Mosollam, filii Oduia, filii Asana:

B

8 Et Jobania filius Jeroham, & Ela filius Ozi, filii Mochori, & Mosollam filius Saphatiæ filii Rahuel, filii Jebaniæ,

9 Et fratres eorum per familias suas, nongenti quinquaginta sex. Omnes hi principes cognationum per domos patrum suorum.

10 De sacerdotibus autem Jedaia, Joiarib, & Jachin:

11 Azarias quoque filius Helciæ filii Mosollam, filii Sadoc, filii Maraioth, filii Achitob, pontifex domus Dei.

12 Porro Adaias filius Jeroham filii Phassur, filii Melchiæ: & Maasai filius Adiel filii Jezra, filii Mosollam, filii Mosollamith, filii Emmer:

C

13 Fratres quoque eorum principes per familias suas, mille septingenti sexaginta, fortissimi robore ad faciendum opus ministerii in domo Dei.

14 De Levitis autem Semeia filius Hassub filii Ezricam, filii Hasebia, de filiis Merari:

15 Bacbacar quoque carpentarius, & Galal, & Mathania filius Micha filii Zechri, filii Asaph:

16 Et Obdia filius Semeiæ filii Galal, fi-
lii Idithun: & Barachia filius Asa filii El-
cana, qui habitavit in atriis Netophati.
17 Janitores autem Sellum, & Accub, &
Telmon, & Ahimam: & frater eorum Sel-
lum princeps,
18 Usque ad illud tempus, in porta regis
ad orientem, observabant per vices suas de
D filiis Levi.
19 Sellum vero filius Core filii Abiasaph,
filii Core, cum fratribus suis, & domo pa-
tris sui: hi sunt Coritæ super opera mini-
sterii, custodes vestibulorum tabernaculi: &
familiæ eorum per vices castrorum Domini
custodientes introitum.
20 Phinees autem filius Eleazari erat dux
eorum coram Domino.
21 Porro Zacharias filius Mosollamia ja-
nitor portæ tabernaculi testimonii.
22 Omnes hi electi in ostiarios per portas,
ducenti duodecim, & descripti in villis pro-
priis, quos constituerunt David, & Samuel
Videns, in fide sua
23 Tam ipsos, quam filios eorum in ostiis
domus Dñi, & in tabernaculo, vicibus suis.
24 Per quatuor ventos erant ostiarii: id est
ad orientem, & ad occidentem, & ad aqui-
lonem, & ad austrum.
25 Fratres autem eorum in viculis mora-
bantur, & veniebant in sabbatis suis de tem-
E pore usque ad tempus.
25 His quatuor Levitis creditus erat omnis
numerus janitorum, & erant super exedras,
& thesauros domus Domini.
27 Per gyrum quoque templi Domini mo-
rabantur in custodiis suis, ut cum tempus
fuisset, ipsi mane aperirent fores.
28 De horum genere erant & super vasa
ministerii; ad numerum enim & infereban-
tur vasa, & efferebantur.
29 De ipsis & qui credita habebant utensi-
lia sanctuarii, præerant similæ, & vino, &
oleo, & thuri, & aromatibus.
30 Filii autem sacerdotum unguenta ex a-
romatibus conficiebant.
31 Et Mathathias Levites primogenitus
Sellum Coritæ præfectus erat eorum, quæ in
sartagine frigebantur.
F 32 Porro de filiis Caath fratribus eorum
super panes erant propositionis, ut semper
novos per singula sabbata præpararent.
33 Hi sunt principes cantorum per familias
Levitarum, qui in exedris morabantur, ut die
ac nocte jugiter suo ministerio deservirent.
34 Capita Levitarum, per familias suas
principes, manserunt in Jerusalem.
* Supr. 35 In * Gabaon autem commorati sunt pater
8. c.29. Gabaon Jehiel, & nomen uxoris ejus Maacha.
36 Filius primogenitus ejus Abdon, & Sur,
& Cis, & Baal, & Ner, & Nadab,
37 Gedor quoque, & Ahio, & Zacharias,
& Macelloth,
G 38 Porro Macelloth genuit Samaan. Isti
habitaverunt e regione fratrum suorum in
Jerusalem cum fratribus suis.
* Supr. 39 * Ner autem genuit Cis: & Cis genuit
8. c. 33. Saul, & Saul genuit Jonathan, & Melchi-
sua, & Abinadab, & Esbaal.
40 Filius autem Jonathan Meribbaal: &
Meribbaal genuit Micha.
41 Porro filii Micha Phithon, & Melech,
& Tharaa, & Ahaz.
42 Ahaz autem genuit Jara, & Jara genuit
Alamath, & Azmoth, & Zamri: Zamri au-
tem genuit Mosa.
43 Mosa vero genuit Banaa, cujus filius Ra-
phaia genuit Elasa, de quo ortus est Asel.
44 Porro Asel sex filios habuit his nomi-
nibus, Ezricam, Bocru, Ismahel, Saria,
Obdia, Hanan: hi sunt filii Asel.

CAPUT X.

*Saul reprobatus a Deo propter varias iniqui-
tates a Philisthæis occiditur cum filiis: ejusque
capite a Philisthæis amputato, reliquum corpus
cum filiis sepelitur a viris Jabes Galaad.*

A 1 PHilisthiim autem pugnabant contra Is-
1. Reg. rael, fugeruntque viri Israel Palæsti-
31. a.1. nos, & ceciderunt vulnerati in monte Gelboe.
2 Cumque appropinquassent Philisthæi per-
sequentes Saul, & filios ejus, percusserunt Jo-
nathan, & Abinadab, & Melchisua filios Saul.
3 Et aggravatum est prælium contra Saul,
inveneruntque eum sagittarii, & vulnerave-
runt jaculis.
4 Et dixit Saul ad armigerum suum: Eva-
gina gladium tuum, & interfice me, ne for-
te veniant incircumcisi isti, & illudant mi-
hi. Noluit autem armiger ejus hoc facere,
timore perterritus: arripuit ergo Saul ensem,
& irruit in eum.
5 Quod cum vidisset armiger ejus, vide-
licet mortuum esse Saul, irruit etiam ip-
se in gladium suum, & mortuus est.
6 Interiit ergo Saul, & tres filii ejus, & B
omnis domus illius pariter concidit.
7 Quod cum vidissent viri Israel, qui habi-
tabant in campestribus, fugerunt: & Saul ac
filiis ejus mortuis, dereliquerunt urbes suas,
& huc illucque dispersi sunt: veneruntque
Philisthiim, & habitaverunt in eis.
8 Die igitur altero detrahentes Philisthiim
spolia cæsorum invenerunt Saul, & filios e-
jus jacentes in monte Gelboe.
9 Cumque spoliassent eum, & amputassent
caput, armisque nudassent, miserunt in ter-
ram suam, ut circumferretur, & ostendere-
tur idolorum templis, & populis:
10 Arma autem ejus consecraverunt in fano
dei sui, & caput affixerunt in templo Dagon.
11 Hoc cum audissent viri Jabes Galaad,
omnia scilicet quæ Philisthiim fecerant super
Saul,
12 Consurrexerunt singuli virorum fortium,
& tulerunt cadavera Saul & filiorum ejus:
attuleruntque ea in Jabes, & sepelierunt ossa
eorum subter quercum, quæ erat in Jabes,
& jejunaverunt septem diebus.
13 Mortuus est ergo Saul propter iniquitates
suas, eo quod prævaricatus sit * mandatum *Exod.
Domini, quod præceperat, & non custodie- 17.d.14.
rit illud: sed * insuper etiam pythonissam 1. Reg.
consuluerit, 15. a.3.
14 Nec speraverit in Domino: propter *1. Reg.
quod interfecit eum, & transtulit regnum 18. b.8.
ejus ad David filium Isai.

CAPUT XI.

*Unctus David in regem, expulsis ex arce
Sionis Jebusæis, habitavit in Jerusalem, stipa-
tus potentissimis ac strenuissimis militibus, quo-
rum heroica gesta narrantur: noluit David desi-
deratam bibere aquam, eo quod cum fortium
suorum periculo allata esset.*

1 COngregatus est igitur omnis Israel ad A
David in Hebron, dicens: Os tuum 2. Reg.
sumus, & caro tua. 5. a.1.
2 Heri quoque, & nudiustertius, cum ad-
huc regnaret Saul, tu eras qui educebas, &
introducebas Israel; tibi enim dixit Domi-
nus Deus tuus: Tu pasces populum meum
Israel, & tu eris princeps super eum.
3 Venerunt ergo omnes majores natu Israel
ad regem in Hebron, & iniit David cum eis
fœdus coram Domino: unxeruntque eum re-
gem super Israel, juxta sermonem Domini,
quem locutus est in manu Samuel.
4 Abiit quoque David, & omnis Israel in B
Jerusalem. * Hæc est Jebus, ubi erant Jebu- *2. Reg
sæi habitatores terræ. 5. 6.
5 Dixeruntque qui habitabant in Jebus ad
David: Non ingredieris huc. Porro David
cepit arcem Sion, quæ est Civitas David,
6 Dixitque: Omnis qui percusserit Jebu-
sæum in primis, erit princeps & dux. A-
scendit igitur primus Joab filius Sarviæ, &
factus est princeps.
7 Habitavit autem David in arce, & id-
circo appellata est Civitas David.
8 Ædificavitque urbem in circuitu a Mello
usque ad gyrum, Joab autem reliqua urbis
extruxit.
9 Proficiebatque David vadens & crescens, C
& Dominus exercituum erat cum eo.
10 * Hi principes virorum fortium David, *2. Reg.
qui adjuverunt eum, ut rex fieret super omnem 23. a.8.
Israel, juxta verbum Domini, quod locutus
est ad Israel.

11 Et iste numerus robustorum David: Jesbaam filius Hachamoni princeps inter triginta; iste levavit hastam suam super trecentos vulneratos una vice.

12 Et post eum Eleazar filius patrui ejus Ahohites, qui erat inter tres potentes.

13 Iste fuit cum David in Phesdomim, quando Philisthiim congregati sunt ad locum illum in prælium: & erat ager regionis illius plenus hordeo, fugeratque populus a facie Philisthinorum.

14 Hi steterunt in medio agri, & defenderunt eum: cumque percussissent Philisthæos, dedit Dominus salutem magnam populo suo.

D *2.Reg. 23. 13.

15 Descenderunt * autem tres de triginta principibus ad petram, in qua erat David, ad speluncam Odollam, quando Philisthiim fuerant castrametati in valle Raphaim.

*2.Reg. 23. b. 14. 15.

16 * Porro David erat in præsidio, & statio Philisthinorum in Bethlehem.

17 Desideravit igitur David, & dixit: O si quis daret mihi aquam de cisterna Bethlehem, quæ est in porta.

18 Tres ergo isti per media castra Philisthinorum perrexerunt, & hauserunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat in porta, & attulerunt ad David, ut biberet: qui noluit, sed magis libavit illam Domino,

E

19 Dicens: Absit, ut in conspectu Dei mei hoc faciam, & sanguinem istorum virorum bibam: quia in periculo animarum suarum attulerunt mihi aquam. Et ob hanc causam noluit bibere. Hæc fecerunt tres robustissimi.

20 Abisai quoque frater Joab ipse erat princeps trium, & ipse levavit hastam suam contra trecentos vulneratos, & ipse erat inter tres nominatissimus,

21 Et inter tres secundos inclytus, & princeps eorum: verumtamen usque ad tres primos non pervenerat.

22 Banaias filius Jojadæ viri robustissimi, qui multa opera perpetrarat, de Cabseel; ipse percussit duos Ariel Moab, & ipse descendit, & interfecit leonem in media cisterna tempore nivis.

23 Et ipse percussit virum Ægyptium, cujus statura erat quinque cubitorum, & habebat lanceam, ut liciatorium texentium; descendit igitur ad eum cum virga, & rapuit hastam, quam tenebat manu, & interfecit eum hasta sua.

F

24 Hæc fecit Banaias filius Jojadæ, qui erat inter tres robustos nominatissimus,

25 Inter triginta primus, verumtamen ad tres usque non pervenerat: posuit autem eum David ad auriculam suam.

26 Porro fortissimi viri in exercitu Asahel frater Joab, & Elchanan filius patrui ejus de Bethlehem.

27 Sammoth Arorites, Helles Phalonites,

28 Ira filius Acces Thecuites, Abiezer Anathothites,

29 Sobbochai Husathites, Ilai Ahohites,

30 Maharai Netophathites, Heled filius Baana Netophathites,

G

31 Ethai filius Ribai de Gabaath filiorum Beniamin, Banaia Pharatonites,

32 Hurai de torrente Gaas, Abiel Arbathites, Azmoth Bauramites, Eliaba Salabonites.

33 Filii Assem Gezonites, Jonathan filius Sage Ararites,

34 Ahiam filius Sachar Ararites,

35 Eliphal filius Ur,

36 Hepher Mecherathites, Ahia Phelonites,

37 Hesro Carmelites, Naarai filius Asbai,

38 Joel frater Nathan, Mibahar filius Agarai.

39 Selec Ammonites, Naarai Berothites armiger Joab filii Sarviæ,

40 Ira Jethræus, Gareb Jethræus,

41 Urias Hethæus, Zabad filius Oholi,

42 Adina filius Siza Rubenites princeps Rubenitarum, & cum eo triginta:

43 Hanan filius Maacha, & Josaphat Mathanites,

44 Ozia Astarothites, Samma, & Jehiel filii Hotham Arorites,

45 Jedihel filius Samri, & Joha frater ejus Thosaites,

46 Eliel Mahumites, & Jeribai, & Josaia filii Elnaem, & Jethma Moabites, Eliel, & Obed, & Jasiel de Masobia.

CAPUT XII.

Qui Davidem fuerint secuti fugientem Saul, & qui postea ex omnibus tribubus venerint, ut eum regem constituerent in Hebron.

A *1.Reg. 27. 2.

1 Hi quoque venerunt ad David in Siceleg, cum * adhuc fugeret Saul filium Cis, qui erant fortissimi & egregii pugnatores,

2 Tendentes arcum, & utraque manu fundis saxa jacientes, & dirigentes sagittas: de fratribus Saul ex Beniamin:

3 Princeps Ahiezer, & Joas filii Samaa Gabaathites, & Jaziel, & Phallet filii Azmoth, & Baracha, & Jehu Anathotites.

4 Samaias quoque Gabaonites fortissimus inter triginta & super triginta: Jeremias, & Jeheziel, & Johanan, & Jezabad Gaderothites:

5 Et Eluzai & Jerimuth, & Baalia, & Samaria, & Saphatia Haruphites:

6 Elcana, & Jesia, & Azareel, & Joezer, & Jesbaam de Carehim:

7 Joela quoque, & Zabadia filii Jeroham de Gedor. B

8 Sed & de Gaddi transfugerunt ad David, cum lateret in deserto, viri robustissimi, & pugnatores optimi, tenentes clypeum & hastam: facies eorum quasi facies leonis, & veloces quasi capreæ in montibus:

9 Ezer princeps, Obdias secundus, Eliab tertius,

10 Masmana quartus, Jeremias quintus,

11 Ethi sextus, Eliel septimus,

12 Johanan octavus, Elzebad nonus,

13 Jeremias decimus, Macbanai undecimus.

14 Hi de filiis Gad principes exercitus: novissimus centum militibus præerat, & maximus mille.

15 Isti sunt, qui transierunt Jordanem mense primo, quando inundare consuevit super ripas suas: & omnes fugaverunt, qui morabantur in vallibus ad orientalem plagam, & occidentalem.

16 Venerunt autem & de Beniamin, & de Juda ad præsidium, in quo morabatur David.

C

17 Egressusque est David obviam eis, & ait: Si pacifice venistis ad me, ut auxiliemini mihi, cor meum jungatur vobis: si autem insidiamini mihi pro adversariis meis, cum ego iniquitatem in manibus non habeam, videat Deus patrum nostrorum, & judicet.

18 Spiritus vero induit Amasai principem inter triginta, & ait: Tui sumus, o David, & tecum fili Isai: pax, pax tibi, & pax adjutoribus tuis: te enim adjuvat Deus tuus. Suscepit ergo eos David, & constituit principes turmæ.

*1.Reg. 29. a.4.

19 Porro de Manasse transfugerunt ad David, quando veniebat cum Philisthiim adversus Saul, ut pugnaret: & non dimicavit cum eis: * quia inito consilio remiserunt eum principes Philisthinorum, dicentes: Periculo capitis nostri revertetur ad dominum suum Saul.

D

20 Quando igitur reversus est in Siceleg, transfugerunt ad eum de Manasse Ednas, & Jozabad, & Jedihel, & Michael, & Ednas, & Jozabad, & Eliu, & Salathi, principes millium in Manasse.

21 Hi præbuerunt auxilium David adversus latrunculos; omnes enim erant viri fortissimi, & facti sunt principes in exercitu.

22 Sed & per singulos dies veniebant ad David ad auxiliandum ei, usque dum fieret grandis numerus, quasi exercitus Dei.

*3.Reg. 5.

23 Iste quoque est numerus principum exercitus, qui venerunt ad David, cum esset in Hebron, * ut transferrent regnum Saul ad eum, juxta verbum Domini.

24 Filii Juda portantes clypeum & hastam, sex millia octingenti expediti ad prælium

25 De filiis Simeon virorum fortissimorum ad pugnandum septem millia centum.

E

26 De filiis Levi quatuor millia sexcenti.

27 Jojada quoque princeps de stirpe Aaron, & cum eo tria millia septingenti.

28 Sadoc etiam puer egregiæ indolis, & do-

mus

mus patris ejus principes vigintiduo.

29 De filiis autem Beniamin fratribus Saul tria millia; magna enim pars eorum adhuc sequebatur domum Saul.

30 Porro de filiis Ephraim viginti millia octingenti, fortissimi robore, viri nominati in cognationibus suis.

A *1.Reg. 27. 2. 31 Et ex dimidia tribu Manasse decem & octo millia, singuli per nomina sua venerunt, ut constituerent regem David.

F 32 De filiis quoque Issachar viri eruditi, qui noverant singula tempora ad præcipiendum, quid facere deberet Israel, principes ducenti: omnis autem reliqua tribus eorum consilium sequebatur.

33 Porro de Zabulon, qui egrediebantur ad prælium, & stabant in acie instructi armis bellicis, quinquaginta millia venerunt in auxilium, non in corde duplici.

34 Et de Nephthali principes mille: & cum eis instructi clypeo & hasta triginta & septem millia.

B 35 De Dan etiam præparati ad prælium viginti octo millia sexcenti.

36 Et de Aser egredientes ad pugnam, & in acie provocantes, quadraginta millia.

37 Trans Jordanem autem de filiis Ruben, & de Gad, & dimidia parte tribus Manasse instructi armis bellicis, centum viginti millia.

G 38 Omnes isti viri bellatores expediti ad pugnandum, corde perfecto venerunt in Hebron, ut constituerent regem David super universum Israel: sed & omnes reliqui ex Israel, uno corde erant, ut rex fieret David.

39 Fueruntque ibi apud David tribus diebus comedentes & bibentes; præparaverant enim eis fratres sui.

40 Sed & qui juxta eos erant, usque ad Issachar, & Zabulon, & Nephthali, afferebant panes in asinis, & camelis, & mulis, & bobus ad vescendum: farinam, palathas, uvam passam, vinum, oleum, boves, arietes ad omnem copiam: gaudium quippe erat in Israel.

CAPUT XIII.

A Cariathiarim reducitur arca Domini de domo Abinadab, omni Israel cum David ante eam ludentibus: sed quia Oza arcam contingens a Domino percussus est, avertit eam David in domum Obededom, cui ex eo tempore benedixit Dominus.

C

A 1 INiit autem consilium David cum tribunis, & centurionibus, & universis principibus,

2 Et ait ad omnem cœtum Israel: Si placet vobis, & a Domino Deo nostro egreditur sermo, quem loquor, mittamus ad fratres nostros reliquos in universas regiones Israel, & ad sacerdotes, & Levitas, qui habitant in suburbanis urbium, ut congregentur ad nos,

3 Et reducamus arcam Dei nostri ad nos; non enim requisivimus eam in diebus Saul.

*1.Reg. 29. a. 4. 4 Et respondit universa multitudo, ut ita fieret; placuerat enim sermo omni populo.

B 5 Congregavit ergo David cunctum Israel a Sihor Ægypti, usque dum ingrediaris Emath, * ut adduceret arcam Dei de Cariathiarim.

D *1 Reg. 6. a. 2. 6 Et ascendit David, & omnis vir Israel ad collem Cariathiarim, qui est in Juda, ut afferret inde arcam Domini Dei sedentis super cherubim, ubi invocatum est nomen ejus.

7 Imposueruntque arcam Dei super plaustrum novum, de domo Abinadab: Oza autem, & frater ejus minabant plaustrum.

C 8 Porro David, & universus Israel ludebant coram Deo omni virtute in canticis, & in citharis, & psalteriis, & tympanis, & cymbalis, & tubis.

*3.Reg. 5. 9 Cum autem pervenissent ad Aream Chidon, tetendit Oza manum suam, ut sustentaret arcam: bos quippe lasciviens paululum inclinaverat eam.

E 10 Iratus est itaque Dominus contra Ozam, & percussit eum, eo quod tetigisset arcam: & mortuus est ibi coram Domino.

D 11 Contristatusque est David, eo quod divisisset Dominus Ozam: vocavitque locum illum: Divisio Ozæ, usque in præsentem diem.

12 Et timuit Deum tunc temporis, dicens: Quomodo possum ad me introducere arcam Dei?

13 Et ob hanc causam non adduxit eam ad se, hoc est in Civitatem David, sed avertit in domum Obededom Gethæi.

14 Mansit ergo arca Dei in domo Obededom tribus mensibus: & benedixit Dominus domui ejus, & omnibus quæ habebat.

CAPUT XIV.

David acceptis a rege Tyri lignis & artificibus ad extruendam sibi domum, alias ducit uxores, ac multos gignit liberos, & consulto Domino bis cædit Philisthæos.

1 MIsit quoque Hiram rex Tyri nuntios ad David, & ligna cedrina, & artifices parietum, lignorumque, ut ædificarent ei domum. A 2. Reg. 5. b. 11.

2 Cognovitque David, quod confirmasset eum Dominus in regem super Israel, & sublevatum esset regnum suum super populum ejus Israel.

3 * Accepit quoque David alias uxores in Jerusalem, genuitque filios, & filias. *2.Reg. 5. c. 13. B

4 Et hæc nomina eorum, qui nati sunt ei in Jerusalem: Samua, & Sobad, Nathan, & Salomon,

5 Jebahar, & Elisua, & Eliphalet,

6 Noga quoque, & Napheg, & Japhia,

7 Elisama, & Baaliada, & Eliphalet.

8 * Audientes autem Philisthiim, eo quod unctus esset David in regem super universum Israel, ascenderunt omnes, ut quærerent eum: quod cum audisset David, egressus est obviam eis. *2.Reg. 5. c. 17.

9 Porro Philisthiim venientes diffusi sunt in valle Raphaim.

10 Consuluitque David Dominum, dicens: Si ascendam ad Philisthæos, & si trades eos in manu mea? Et dixit ei Dominus: Ascende, & tradam eos in manu tua. C

11 Cumque illi ascendissent in Baalpharasim, percussit eos ibi David, & dixit: Divisit Deus inimicos meos per manum meam, sicut dividuntur aquæ: & idcirco vocatum est nomen illius loci Baalpharasim.

12 Dereliqueruntque ibi deos suos, quos David jussit exuri.

13 Alia etiam vice Philisthiim irruerunt, & diffusi sunt in valle. D

14 Consuluitque rursum David Deum, & dixit ei Deus: Non ascendas post eos, recede ab eis, & venies contra illos ex adverso pyrorum.

15 Cumque audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc egredieris ad bellum. Egressus est enim Deus ante te, ut percutiat castra Philisthiim.

16 Fecit ergo David, sicut præceperat ei Deus, & percussit castra Philisthinorum de Gabaon usque Gazera.

17 Divulgatumque est nomen David in universis regionibus, & Dominus dedit pavorem ejus super omnes gentes.

CAPUT XV.

Deducitur magno cum apparatu arca Dei in Jerusalem, comitante omni Israel, sacerdotibus vero, ac Levitis juxta sua officia ministrantibus: & Michol despicit David coram arca saltantem, indutum stola byssina, & ephod lineo.

1 FEcit quoque sibi domos in Civitate David: & ædificavit locum arcæ Dei, tetenditque ei tabernaculum. A

2 Tunc dixit David: Illicitum est, ut a quocumque portetur arca Dei, nisi a Levitis, quos elegit Dominus ad portandum eam, & ad ministrandum sibi usque in æternum.

3 Congregavitque universum Israel in Jerusalem, ut afferretur arca Dei in locum suum, quem præparaverat ei.

4 Necnon & filios Aaron, & Levitas.

5 De filiis Caath Uriel princeps fuit, & fratres ejus centum viginti.

6 De filiis Merari Asaia princeps, & fratres ejus ducenti viginti.

7 De filiis Gersom Joel princeps, & fratres ejus centum triginta.

8 De filiis Elisaphan Semeias princeps, & fratres ejus ducenti.

9 De filiis Hebron Eliel princeps, & fratres ejus octoginta.

10 De filiis Oziel Aminadab princeps, & fratres ejus centum duodecim.

B 11 Vocavitque David Sadoc, & Abiathar Sacerdotes, & Levitas, Uriel, Asaiam, Joel, Semeiam, Eliel, & Aminadab:

12 Et dixit ad eos: Vos qui estis principes familiarum Leviticarum, sanctificamini cum fratribus vestris, & afferte arcam Domini Dei Israel ad locum, qui ei præparatus est:

* Sup. 13. c. 10. 13 * Ne ut a principio, quia non eratis præsentes, percussit nos Dominus; sic & nunc fiat, illicitum quid nobis agentibus.

14 Sanctificati sunt ergo sacerdotes, & Levitæ, ut portarent arcam Domini Dei Israel.

* Num. 4. b. 15. 15 * Et tulerunt filii Levi arcam Dei, sicut præceperat Moyses juxta verbum Domini, humeris suis in vectibus.

16 Dixitque David principibus Levitarum, ut constituerent de fratribus suis cantores in organis musicorum, nablis videlicet, & lyris, & cymbalis, ut resonaret in excelsis sonitus lætitiæ.

17 Constitueruntque Levitas, Hemam filium Joel, & de fratribus ejus Asaph filium Barachiæ: de filiis vero Merari, fratribus eorum, Ethan filium Casaiæ.

18 Et cum eis fratres eorum: in secundo ordine Zachariam, & Ben, & Jaziel, & Semiramoth, & Jahiel, & Ani, Eliab, & Banaiam, & Maasiam, & Mathathiam, & Eliphalu, & Maceniam, & Obededom, & Jehiel janitores.

C 19 Porro cantores Heman, Asaph, & Ethan in cymbalis æneis concrepantes.

20 Zacharias autem, & Oziel, & Semiramoth, & Jahiel, & Ani, & Eliab, & Maasias, & Banaias in nablis arcana cantabant.

21 Porro Mathathias, & Eliphalu, & Macenias, & Obededom, & Jehiel, & Ozaziu in citharis pro octava canebant epinicion.

22 Chonenias autem princeps Levitarum prophetiæ præerat, ad præcinendam melodiam: erat quippe valde sapiens.

23 Et Barachias, & Elcana janitores arcæ:

24 Porro Sebenias, & Josaphat, & Nathanael, & Amasai, & Zacharias, & Banaias, & Eliezer sacerdotes clangebant tubis coram arca Dei: & Obededom, & Jehias erant janitores arcæ.

D * 2. Reg. 6. c. 12. 25 * Igitur David, & omnes majores natu Israel, & tribuni ierunt ad deportandam arcam fœderis Domini de domo Obededom cum lætitia.

26 Cumque adjuvisset Deus Levitas, qui portabant arcam fœderis Domini, immolabantur septem tauri, & septem arietes.

27 Porro David erat indutus stola byssina, & universi Levitæ, qui portabant arcam, cantoresque, & Chonenias princeps prophetiæ inter cantores: David autem etiam indutus erat ephod lineo.

28 Universusque Israel deducebant arcam fœderis Domini in jubilo, & sonitu buccinæ, & tubis, & cymbalis, & nablis, & citharis concrepantes.

29 Cumque pervenisset arca fœderis Domini usque ad Civitatem David, Michol filia Saul prospiciens per fenestram, vidit regem David saltantem atque ludentem, & despexit eum in corde suo.

CAPUT XVI.

Constituta arca in tabernaculo fœderis, oblatisque victimis, populo a David benedicitur, epulum præbetur, ordinantur variæ Levitarum ministeria coram arca, interposito cantico divinæ laudis.

A 2. Reg. 6. c. 17. 1 ATtulerunt igitur arcam Dei, & constituerunt eam in medio tabernaculi, quod tetenderat ei David: & obtulerunt holocausta, & pacifica coram Deo.

2 Cumque complesset David offerens holocausta, & pacifica, benedixit populo in nomine Domini.

3 Et divisit universis per singulos, a viro usque ad mulierem, tortam panis, & partem assæ carnis bubalæ, & frixam oleo similam.

4 Constituitque coram arca Domini de Levitis, qui ministrarent, & recordarentur operum ejus, & glorificarent atque laudarent Dominum Deum Israel:

5 Asaph principem, & secundum ejus Zachariam: Porro Jahiel, & Semiramoth, & Jehiel, & Mathathiam, & Eliab, & Banaiam, & Obededom: Jehiel super organa psalterii, & lyras, Asaph autem, ut cymbalis personaret:

6 Banaiam vero, & Jaziel sacerdotes canere tuba jugiter coram arca fœderis Domini.

7 In illo die fecit David principem ad confitendum Domino Asaph, & fratres ejus.

8 * Confitemini Domino, & invocate nomen ejus: notas facite in populis adinventiones ejus. * Psal. 104. a. 1. Isai. 12. a. 4.

9 Cantate ei, & psallite ei: & narrate omnia mirabilia ejus.

10 Laudate nomen sanctum ejus: lætetur cor quærentium Dominum.

11 Quærite Dominum, & virtutem ejus: quærite faciem ejus semper.

12 Recordamini mirabilium ejus, quæ fecit: signorum illius, & judiciorum oris ejus.

13 Semen Israel servi ejus: filii Jacob electi ejus. B

14 Ipse Dominus Deus noster: in universa terra judicia ejus.

15 Recordamini in sempiternum pacti ejus: sermonis, quem præcepit in mille generationes.

16 Quem pepigit cum Abraham, & juramenti illius cum Isaac.

17 Et constituit illud Jacob in præceptum, & Israel in pactum sempiternum,

18 Dicens: Tibi dabo terram Chanaan, funiculum hæreditatis vestræ.

19 Cum essent pauci numero, parvi & coloni ejus.

20 Et transierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum.

21 Non dimisit quemquam calumniari eos; sed increpavit pro eis reges. C

22 * Nolite tangere christos meos: & in prophetis meis nolite malignari. * Psal. 104. b. 15.

23 * Cantate Domino omnis terra: annuntiate ex die in diem salutare ejus. * Psal. 95. a. 1.

24 Narrate in gentibus gloriam ejus: in cunctis populis mirabilia ejus.

25 Quia magnus Dominus, & laudabilis nimis: & horribilis super omnes deos.

26 Omnes enim dii populorum, idola: Dominus autem cælos fecit.

27 Confessio & magnificentia coram eo: fortitudo & gaudium in loco ejus.

28 Afferte Domino familiæ populorum: afferte Domino gloriam & imperium.

29 Date Domino gloriam nomini ejus, levate sacrificium, & venite in conspectu ejus, & adorate Dominum in decore sancto.

30 Commoveatur a facie ejus omnis terra; ipse enim fundavit orbem immobilem.

31 Lætentur cæli, & exultet terra: & dicant in nationibus, Dominus regnavit.

32 Tonet mare, & plenitudo ejus: exultent agri, & omnia quæ in eis sunt.

33 Tunc laudabunt ligna saltus coram Domino, quia venit judicare terram.

34 Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in æternum misericordia ejus. D

35 Et dicite: Salva nos, Deus salvator noster, & congrega nos, & erue de gentibus, ut confiteamur nomini sancto tuo, & exultemus in carminibus tuis.

36 Benedictus Dominus Deus Israel ab æterno usque in æternum: & dicat omnis populus, Amen, & hymnum Domino.

37 Reliquit itaque ibi coram arca fœderis Domini Asaph & fratres ejus, ut ministrarent in conspectu arcæ jugiter per singulos dies, & vices suas.

38 Porro Obededom, & fratres ejus sexaginta octo, & Obededom filium Idithun, & Hosa constituit janitores.

39 Sadoc autem sacerdotem, & fratres ejus sacerdotes, coram tabernaculo Domini in excelso, quod erat in Gabaon,

40 Ut offerrent holocausta Domino super altare holocautomatis jugiter, mane & vespere, juxta omnia quæ scripta sunt in lege Domini, quam præcepit Israeli.

41 Et post eum Heman, & Idithun, & reliquos electos, unumquemque vocabulo suo ad confitendum Domino: Quoniam in æternum misericordia ejus.

42 Heman quoque, & Idithun canentes tuba, & quatientes cymbala, & omnia musicorum organa ad canendum Deo: filios autem Idithun fecit esse portarios.

43 Reversusque est omnis populus in domum suam, & David, ut benediceret etiam domui suæ.

CAPUT XVII.

Cogitanti David ædificare domum Domino promittitur filius, qui illam sit ædificaturus; unde David gratias agit, Dei erga se bonitatem extollens.

A 2. Reg. 7. a. 2.

1 CUm autem habitaret David in domo sua, dixit ad Nathan prophetam: Ecce ego habito in domo cedrina: arca autem fœderis Domini sub pellibus est.

2 Et ait Nathan ad David: Omnia quæ in corde tuo sunt, fac. Deus enim tecum est.

3 Igitur nocte illa factus est sermo Dei ad Nathan, dicens:

4 Vade, & loquere David servo meo: Hæc dicit Dominus: Non ædificabis tu mihi domum ad habitandum.

5 Neque enim mansi in domo ex eo tempore, quo eduxi Israel, usque ad diem hanc: sed fui semper mutans loca tabernaculi, & in tentorio

6 Manens cum omni Israel. Numquid locutus sum saltem uni judicum Israel, quibus præceperam, ut pascerent populum meum, & dixi: Quare non ædificastis mihi domum cedrinam?

7 Nunc itaque sic loqueris ad servum meum David: Hæc dicit Dominus exercituum: Ego tuli te, cum in pascuis sequereris gregem, ut esses dux populi mei Israel.

B

8 Et fui tecum, quocumque perrexisti: & interfeci omnes inimicos tuos coram te, fecique tibi nomen quasi unius magnorum, qui celebrantur in terra.

9 Et dedi locum populo meo Israel: plantabitur, & habitabit in eo, & ultra non commovebitur: nec filii iniquitatis atterent eos, sicut a principio.

10 Ex diebus, quibus dedi judices populo meo Israel: & humiliavi universos inimicos tuos. Annuntio ergo tibi, quod ædificaturus sit tibi Dominus domum.

11 Cumque impleveris dies tuos, ut vadas ad patres tuos, suscitabo semen tuum post te, quod erit de filiis tuis: & stabiliam regnum ejus.

12 Ipse ædificabit mihi domum, & firmabo solium ejus usque in æternum.

13 Ego ero ei in patrem, & ipse erit mihi in filium: & misericordiam meam non auferam ab eo, sicut abstuli ab eo, qui ante te fuit.

14 Et statuam eum in domo mea, & in regno meo usque in sempiternum: & thronus ejus erit firmissimus in perpetuum.

C

15 Juxta omnia verba hæc, & juxta universam visionem istam, sic locutus est Nathan ad David.

16 Cumque venisset rex David, & sedisset coram Dño, dixit: Quis ego sum, Dñe Deus, & quæ domus mea, ut præstares mihi talia?

17 Sed & hoc parum visum est in conspectu tuo: ideoque locutus es super domum servi tui etiam in futurum: & fecisti me spectabilem super omnes homines, Domine Deus.

18 Quid ultra addere potest David, cum ita glorificaveris servum tuum, & cognoveris eum?

19 Domine, propter famulum tuum juxta cor tuum fecisti omnem magnificentiam hanc, & nota esse voluisti universa magnalia.

20 Domine, non est similis tui: & non est alius Deus absque te ex omnibus, quos audivimus auribus nostris.

D

21 Quis enim est alius, ut populus tuus Israel, gens una in terra, ad quam perrexit Deus, ut liberaret, & faceret populum sibi, & magnitudine sua atque terroribus ejiceret nationes a facie ejus, quem de Ægypto liberarat?

22 Et posuisti populum tuum Israel tibi in populum usque in æternum, & tu Domine factus es Deus ejus.

23 Nunc igitur Domine, sermo, quem locutus es famulo tuo, & super domum ejus, confirmetur in perpetuum, & fac sicut locutus es.

24 Permaneatque & magnificetur nomen tuum usque in sempiternum: & dicatur: Dominus exercituum Deus Israel, & domus David servi ejus permanens coram eo.

25 Tu enim, Domine Deus meus, revelasti auriculam servi tui, ut ædificares ei domum: & idcirco invenit servus tuus fiduciam, ut oret coram te.

26 Nunc ergo Domine, tu es Deus: & locutus es ad servum tuum tanta beneficia.

27 Et cœpisti benedicere domui servi tui, ut sit semper coram te: te enim, Domine, benedicente, benedicta erit in perpetuum.

CAPUT XVIII.

Prælia & victoriæ David, & tributa gentibus imposita, atque officiarii ejus.

1 FActum est autem post hæc, ut percuteret David Philisthiim, & humiliaret eos, & tolleret Geth, & filias ejus de manu Philisthiim, A 2. Reg. 8. a. 1.

2 Percuteretque Moab, & fierent Moabitæ servi David, offerentes ei munera.

3 Eo tempore percussit David etiam Adarezer regem Soba regionis Hemath, quando perrexit, ut dilataret imperium suum usque ad flumen Euphraten.

4 Cepit ergo David mille quadrigas ejus, & septem millia equitum, ac viginti millia virorum peditum, subnervavitque omnes equos curruum, exceptis centum quadrigis, quas reservavit sibi.

5 Supervenit autem & Syrus Damascenus, ut auxilium præberet Adarezer regi Soba: sed & hujus percussit David viginti duo millia virorum. B

6 Et posuit milites in Damasco, ut Syria quoque serviret sibi, & offerret munera. Adjuvitque eum Dominus in cunctis, ad quæ perrexerat.

7 Tulit quoque David pharetras aureas, quas habuerant servi Adarezer, & attulit eas in Jerusalem.

8 Necnon de Thebath & Chun, urbibus Adarezer, æris plurimum, de quo fecit Salomon mare æneum, & columnas, & vasa ænea.

9 Quod cum audisset Thou rex Hemath, percussisse videlicet David omnem exercitum Adarezer regis Soba,

10 Misit Adoram filium suum ad regem David, ut postularet ab eo pacem, & congratularetur ei, quod percussisset, & expugnasset Adarezer: adversarius quippe erat Thou Adarezer.

11 Sed & omnia vasa aurea, & argentea, & ænea consecravit David rex Domino, cum argento & auro, quod tulerat ex universis gentibus, tam de Idumæa, & Moab, & filiis Ammon, quam de Philisthiim & Amalec.

12 Abisai vero filius Sarviæ percussit Edom in valle Salinarum, decem & octo millia: C

13 Et constituit in Edom præsidium, ut serviret Idumæa David: salvavitque Dominus David in cunctis, ad quæ perrexerat.

14 Regnavit ergo David super universum Israel, & faciebat judicium atque justitiam cuncto populo suo.

15 Porro Joab filius Sarviæ erat super exercitum, & Josaphat filius Ahilud a commentariis.

16 Sadoc autem filius Achitob, & Ahimelec filius Abiathar, sacerdotes: & Susa, scriba.

17 Banaias quoque filius Jojadæ super legiones Cerethi, & Phelethi: porro filii David, primi ad manum regis.

CAPUT XIX.

Hanon rex Ammon servis David, qui ad consolandum de patris morte venerant, contumelia affectis, a David invaditur, ac vincitur una cum Syris auxiliaribus.

1 ACcidit autem, ut moreretur Naas rex filiorum Ammon, & regnaret filius ejus pro eo. A 2. Reg. 10. a. 1.

2 Dixitque David: Faciam misericordiam cum Hanon filio Naas; præstitit enim mihi pater ejus gratiam. Misitque David nuntios

ad conſolandum eum ſuper morte patris ſui.
Qui cum perveniſſent in terram filiorum
Ammon, ut conſolarentur Hanon,
3 Dixerunt principes filiorum Ammon ad
Hanon: Tu forſitan putas, quod David hono-
ris cauſa in patrem tuum miſerit, qui con-
ſolentur te: nec animadvertis, quod ut ex-
plorent, & inveſtigent, & ſcrutentur ter-
B ram tuam, venerint ad te ſervi ejus.
4 Igitur Hanon pueros David decalvavit,
& raſit, & præcidit tunicas eorum a nati-
bus uſque ad pedes, & dimiſit eos.
5 Qui cum abiiſſent, & hoc mandaſſent
David, miſit in occurſum eorum (grandem
enim contumeliam ſuſtinuerant) & præcepit,
ut manerent in Jericho, donec creſceret bar-
ba eorum, & tunc reverterentur,
6 Videntes autem filii Ammon, quod in-
juriam feciſſent David, tam Hanon, quam re-
liquus populus, miſerunt mille talenta argenti,
ut conducerent ſibi de Meſopotamia, & de
Syria Maacha, & de Soba currus & equites.
7 Conduxeruntque triginta duo millia cur-
ruum, & regem Maacha cum populo ejus.
Qui cum veniſſent, caſtrametati ſunt e regione
Medaba. Filii quoque Ammon congregati
de urbibus ſuis, venerunt ad bellum.
8 Quod cum audiſſet David, miſit Joab,
C & omnem exercitum virorum fortium.
9 Egreſſique filii Ammon direxerunt aciem
juxta portam civitatis: reges autem, qui ad
auxilium ejus venerant, ſeparatim in agro
ſteterunt.
10 Igitur Joab intelligens bellum ex ad-
verſo, & poſt tergum contra ſe fieri, ele-
git viros fortiſſimos de univerſo Iſrael, &
perrexit contra Syrum.
11 Reliquam autem partem populi dedit
ſub manu Abiſai fratris ſui: & perrexerunt
contra filios Ammon.
12 Dixitque: Si vicerit me Syrus, auxi-
lio eris mihi: ſi autem ſuperaverint te filii
Ammon, ero tibi in præſidium.
13 Confortare, & agamus viriliter pro po-
pulo noſtro, & pro urbibus Dei noſtri: Do-
minus autem quod in conſpectu ſuo bonum
eſt, faciet.
14 Perrexit ergo Joab, & populus qui cum
eo erat, contra Syrum ad prælium, & fuga-
vit eos.
D 15 Porro filii Ammon videntes, quod fugiſ-
ſet Syrus, ipſi quoque fugerunt Abiſai fra-
trem ejus, & ingreſſi ſunt civitatem: rever-
ſuſque eſt etiam Joab in Jeruſalem.
16 Videns autem Syrus, quod cecidiſſet co-
ram Iſrael, miſit nuntios, & adduxit Syrum, qui
erat trans fluvium: Sophach autem princeps
militiæ Aderezer erat dux eorum.
17 Quod cum nuntiatum eſſet David, con-
gregavit univerſum Iſrael, & tranſivit Jor-
danem, irruitque in eos, & direxit ex ad-
verſo aciem illis contra pugnantibus:
18 Fugit autem Syrus Iſrael: & interfecit
David de Syris ſeptem millia curruum, &
quadraginta millia peditum, & Sophach e-
xercitus principem.
19 Videntes autem ſervi Adarezer, ſe *ab
Iſrael eſſe ſuperatos, transfugerunt ad Da-
vid, & ſervierunt ei: noluitque ultra Syria
auxilium præbere filiis Ammon.

CAPUT XX.

*Bella a David proſpere acta adverſum Am-
monitas ac Philiſthæos: & in his occiduntur
prodigioſi gigantes.*

A 1 FActum eſt autem poſt anni circulum,
2. Reg. eo tempore, quo ſolent reges ad bella
10. b. 17 procedere, congregavit Joab exercitum, &
11. a. 1. robur militiæ, & vaſtavit terram filiorum
Ammon; perrexitque & obſedit Rabba. Por-
ro David manebat in Jeruſalem, quando Jo-
ab percuſſit Rabba, & deſtruxit eam.
B 2 Tulit autem David coronam Melchom de
capite ejus, & invenit in ea auri pondo talen-
tum, & pretioſiſſimas gemmas, fecitq; ſibi inde
diadema: manubias quoq; urbis plurimas tulit.
3 Populum autem, qui erat in ea, eduxit: &
fecit ſuper eos tribulas, & trahas, & ferrata
carpenta tranſire, ita ut diſſecarentur, &
contererentur; ſic fecit David cunctis urbi-
bus filiorum Ammon: & reverſus eſt cum o-
mni populo ſuo in Jeruſalem.
4 * Poſt hæc initum eſt bellum in Gazer ad- C
verſum Philiſthæos: in quo percuſſit Sobe- *2. Reg.
chai Huſathites Saphai de genere Raphaim, 21. d.
& humiliavit eos. 18.
5 Aliud quoque bellum geſtum eſt adverſus
Philiſthæos, in quo percuſſit Adeodatus filius
Saltus Bethlehemites fratrem Goliath Ge-
thæi, cujus haſtæ lignum erat quaſi liciato-
rium texentium.
6 Sed & aliud bellum accidit in Geth, in D
quo fuit homo longiſſimus, ſenos habens di-
gitos, id eſt ſimul viginti quatuor, qui &
ipſe de Rapha fuerat ſtirpe generatus.
7 Hic blaſphemavit Iſrael: & percuſſit eum
Jonathan filius Samaa fratris David. Hi ſunt
filii Rapha in Geth, qui ceciderunt in ma-
nu David, & ſervorum ejus.

CAPUT XXI.

*David populum numerando Deum offendens,
peſte, quam ex tribus elegerat, percutiuntur
plurima millia, donec Deum oratione placaret,
& altare in area Ornan Jebuſæi erigeret.*

1 COnſurrexit autem Satan contra Iſrael & A
concitavit David, ut numeraret Iſrael. 2. Reg.
2 Dixitque David ad Joab, & ad principes 24. a. 1.
populi: Ite, & numerate Iſrael a Berſabee Inf. 27.
uſq; Dan: & afferte mihi numerum, ut ſciam. c. 24.
3 Reſponditque Joab: Augeat Dominus po-
pulum ſuum centuplum, quam ſunt: nonne,
domine mi rex, omnes ſervi tui ſunt? quare
hoc quærit dominus meus, quod in pecca-
tum reputetur Iſraeli?
4 Sed ſermo regis magis prævaluit: egreſ-
ſuſque eſt Joab, & circuivit univerſum Iſ-
rael: & reverſus eſt Jeruſalem.
5 Deditque Davidi numerum eorum, quos
circuierat: & inventus eſt omnis numerus
Iſrael mille millia & centum millia virorum
educentium gladium: de Juda autem qua-
dringenta ſeptuaginta millia bellatorum.
6 Nam Levi, & Beniamin non numeravit: eo
quod Joab invitus exequeretur regis imperiū.
7 Diſplicuit autem Deo quod juſſum erat,
& percuſſit Iſrael. B
8 Dixitque David ad Deum: Peccavi nimis,
ut hoc facerem: obſecro, aufer iniquitatem
ſervi tui, quia inſipienter egi.
9 Et locutus eſt Dominus ad Gad Viden-
tem Davidis, dicens:
10 Vade, & loquere ad David, & dic ei: Hæc
dicit Dñs: Trium tibi optionem do: unum,
quod volueris, elige, & faciam tibi.
11 Cumq; veniſſet Gad ad David, dixit ei:
Hæc dicit Dñs: Elige quod volueris:
12 Aut tribus annis famem *, aut tribus *2. Reg.
menſibus te fugere hoſtes tuos, & gladium 24. 6. 13.
eorum non poſſe evadere, aut tribus diebus
gladium Domini, & peſtilentiam verſari in
terra, & angelum Dñi interficere in uni-
verſis finibus Iſrael; nunc igitur vide quid
reſpondeam ei, qui miſit me.
13 Et dixit David ad Gad: Ex omni parte
me anguſtiæ premunt: ſed melius mihi eſt,
ut incidam in manus Dñi, quia multæ ſunt
miſerationes ejus, quam in manus hominum.
14 Miſit ergo Dominus peſtilentiam in Iſ-
rael: & ceciderunt de Iſrael ſeptuaginta
millia virorum.
15 Miſit quoque angelum in Jeruſalem, ut
percuteret eam: cumque percuteretur, vidit
Dñs, & miſertus eſt ſuper magnitudine ma-
li: & imperavit angelo, qui percutiebat: Suf-
ficit, jam ceſſet manus tua. Porro angelus
Domini ſtabat juxta aream Ornan Jebuſæi. C
16 Levanſq; David oculos ſuos, vidit ange-
lum Dñi ſtantem inter cælum & terram, &
evaginatum gladium in manu ejus, & verſum
contra Jeruſalem: & ceciderunt tam ipſe, quam
majores natu veſtiti ciliciis, proni in terram.
17 Dixitq; David ad Deum: Nonne ego ſum,
qui juſſi, ut numeraretur populus? Ego, qui pec-

cavi: ego, qui malum feci: iste grex quid
commeruit? Domine Deus meus, vertatur,
obsecro, manus tua in me, & in domum pa-
tris mei: populus autem tuus non percutiatur.
18 Angelus autem Domini præcepit Gad,
ut diceret Davidi, ut ascenderet, extrueretque
altare Domino Deo in area Ornan Jebusæi.
19 Ascendit ergo David juxta sermonem
Gad, quem locutus ei fuerat ex nomine Dñi.
20 Porro Ornan cum suspexisset, & vi-
disset angelum, quatuorque filii ejus cum
eo, absconderunt se; nam eo tempore tere-
bat in area triticum.
21 Igitur cum veniret David ad Ornan,
conspexit eum Ornan, & processit ei obviam
de area, & adoravit eum pronus in terram.
22 Dixitque ei David: Da mihi locum
areæ tuæ, ut ædificem in ea altare Domi-
no: ita ut quantum valet argenti accipias,
D & cesset plaga a populo.
23 Dixit autem Ornan ad David: Tolle,
& faciat dominus meus rex, quodcumque
ei placet: sed & boves do in holocaustum,
& tribulas in ligna, & triticum in sacrifi-
cium: omnia libens præbebo.
24 Dixitque ei rex David: Nequaquam
ita fiet, sed argentum dabo, quantum va-
let; neque enim tibi auferre debeo, & sic
offerre Domino holocausta gratuita.
25 Dedit ergo David Ornan pro loco si-
clos auri justissimi ponderis sexcentos.
*2. Par. 26 * Et ædificavit ibi altare Domino,
3. a. 1. obtulitque holocausta, & pacifica, & invo-
cavit Dominum; & exaudivit eum in igne
de cælo super altare holocausti.
27 Præcepitque Dominus angelo: & con-
vertit gladium suum in vaginam.
28 Protinus ergo David videns, quod ex-
audisset eum Dominus in area Ornan Je-
busæi, immolavit ibi victimas.
*Exod. 29 Tabernaculum autem Domini, * quod
36. a. 2. fecerat Moyses in deserto, & altare holocau-
storum, ea tempestate erat in excelso Gabaon:
30 Et non prævaluit David ire ad altare,
ut ibi obsecraret Deum; nimio enim fue-
rat timore perterritus, videns gladium
Angeli Domini.

CAPUT XXII.

Præparat David necessaria ad ædificandum templum Domini, quod Salomoni præcipit ut extruat, Deumque semper sedulo colat, exhortans principes, ut illi sint auxilio.

A 1 DIxitque David: Hæc est domus * Dei,
*2. Par. & hoc altare in holocaustum Israel.
3. a. 1. 2 Et præcepit, ut congregarentur omnes
proselyti de terra Israel, & constituit ex
eis latomos ad cædendos lapides & polien-
dos, ut ædificaretur domus Dei.
3 Ferrum quoque plurimum ad clavos janua-
rum, & ad commissuras atque juncturas præ-
paravit David, & æris pondus innumerabile.
4 Ligna quoque cedrina non poterant æ-
stimari, quæ Sidonii, & Tyrii deportave-
rant ad David.
5 Et dixit David: Salomon filius meus puer
parvulus est & delicatus: domus autem, quam
ædificari volo Domino, talis esse debet, ut
in cunctis regionibus nominetur: præparabo
ergo ei necessaria. Et ob hanc causam ante
mortem suam omnes præparavit impensas:
B 6 Vocavitq; Salomonem filium suum, & præ-
cepit ei, ut ædificaret domum Dñi Deo Israel.
7 Dixitque David ad Salomonem: Fili
mi, voluntatis meæ fuit, ut ædificarem do-
*2. Reg. mum nomini Domini Dei mei: *
7. 1. 8 Sed factus est sermo Dñi ad me, dicens:
Sup. 17. Multum sanguinem effudisti, & plurima bella
bellasti: non poteris ædificare domum nomi-
ni meo, tanto effuso sanguine coram me.
C. 9 Filius, qui nascetur tibi, erit vir quietissi-
mus; faciam enim eum requiescere ab omni-
bus inimicis suis per circuitum: & ob hanc
*2. Reg. causam Pacificus vocabitur: & pacem &
7. b. 13. otium dabo in Israel cunctis diebus ejus.
3. Reg. 10 * Ipse ædificabit domum nomini meo, &
5. a. 5. ipse erit mihi in filium, & ego ero illi in
patrem: firmaboque solium regni ejus super 2. Reg.
Israel in æternum. 7. b. 14.
11 Nunc ergo fili mi, sit Dominus te- Hebr. 1.
cum, & prosperare, & ædifica domum Do- b. 5.
mino Deo tuo, sicut locutus est de te. C
12 Det quoque tibi Dominus prudentiam
& sensum, ut regere possis Israel, & custo-
dire legem Domini Dei tui.
13 Tunc enim proficere poteris, si custodie-
ris mandata & judicia, quæ præcepit Dominus
Moysi, ut doceret Israel; confortare & vi-
riliter age, ne timeas, neque paveas.
14 Ecce ego in paupertate mea præparavi
impensas domus Domini, auri talenta cen-
tum millia, & argenti mille millia talento-
rum: æris vero, & ferri non est pondus;
vincitur enim numerus magnitudine; ligna
& lapides præparavi ad universa impendia.
15 Habes quoque plurimos artifices, lato- D
mos, & cæmentarios, artificesque lignorum,
& omnium artium ad faciendum opus pru-
dentissimos,
16 In auro, & argento, & ære, & ferro,
cujus non est numerus. Surge igitur, &
fac, & erit Dominus tecum.
17 Præcepit quoque David cunctis princi-
pibus Israel, ut adjuvarent Salomonem fi-
lium suum.
18 Cernitis, inquiens, quod Dominus Deus
vester vobiscum sit, & dederit vobis requiem
per circuitum, & tradiderit omnes inimicos
vestros in manus vestras, & subjecta sit ter-
ra coram Domino, & coram populo ejus.
19 Præbete igitur corda vestra & animas
vestras, ut quæratis Dominum Deum ve-
strum: & consurgite, & ædificate sanctua-
rium Domino Deo, ut introducatur arca fœ-
deris Domini, & vasa Domino consecrata,
in domum, quæ ædificatur nomini Domini.

CAPUT XXIII.

David senex, Salomone rege designato, numeratorum Levitarum officia designat, Moysique filii Levitis annumerantur.

1 IGitur David senex, & plenus dierum
regem constituit Salomonem filium A
suum super Israel,
2 Et congregavit omnes principes Israel,
& Sacerdotes, atque Levitas.
3 Numeratique sunt Levitæ a triginta an-
nis, & supra: & inventa sunt triginta octo
millia virorum.
4 Ex his electi sunt, & distributi in mini-
sterium domus Dñi viginti quatuor millia:
præpositorum autem & judicum sex millia.
5 Porro quatuor millia janitores: & toti-
dem psaltæ canentes Domino in organis,
quæ fecerat ad canendum.
6 * Et distribuit eos David per vices fi-
liorum Levi, Gerson videlicet, & Caath, * Sup.
& Merari. 6. a. 1.
7 Filii Gerson Leedan, & Semei.
8 Filii Leedan princeps Jahiel, & Ze- B
than, & Joel, tres.
9 Filii Semei Salomith, & Hosiel, & Aran,
tres: isti principes familiarum Leedan.
10 Porro filii Semei Leheth, & Ziza, &
Jaus, & Baria: isti filii Semei, quatuor.
11 Erat autem Leheth prior, Ziza secun-
dus: porro Jaus & Baria non habuerunt plu-
rimos filios, & idcirco in una familia, u-
naque domo computati sunt.
12 Filii Caath Amram, & Isaar, He-
bron, & Oziel, quatuor.
13 * Filii Amram Aaron, & Moyses. * Separa-
tusque est Aaron, ut ministraret in Sancto san- * Supr.
ctorum, ipse & filii ejus in sempiternum, & 6. a. 2.
adoleret incensum Domino secundum ritum * Heb.
suum, ac benediceret nomini ejus in perpe- 5. a. 4.
tuum.
14 Moysi quoque hominis Dei filii annu-
merati sunt in tribu Levi.
15 Filii * Moysi Gersom, & Eliezer. *Exod.
16 Filii Gersom Subuel primus. 2. d. 22.
17 Fuerunt autem filii Eliezer Rohobia & 18.
primus: & non erant Eliezer filii alii. a. 3. &
Porro filii Rohobia multiplicati sunt nimis. 4.

18 Fi-

C 18 Filii Isaar Salomith primus.

19 Filii Hebron Jeriau primus, Amarias secundus, Jahaziel tertius, Jecmaam quartus.

20 Filii Oziel Micha primus, Jesia secundus.

21 Filii Merari Moholi, & Musi. Filii Moholi Eleazar, & Cis.

22 Mortuus est autem Eleazar, & non habuit filios, sed filias: acceperuntque eas filii Cis fratres earum.

23 Filii Musi Moholi, & Eder, & Jerimoth, tres.

24 Hi filii Levi in cognationibus & familiis suis, principes per vices, & numerum capitum singulorum, qui faciebant opera ministerii domus Dñi a viginti annis, & supra.

25 Dixit enim David: Requiem dedit Dñs Deus Israel populo suo, & habitationem Jerusalem usque in æternum.

26 Nec erit officii Levitarum, ut ultra portent tabernaculum, & omnia vasa ejus ad ministrandum.

27 Juxta præcepta quoque David novissima supputabitur numerus filiorum Levi a viginti annis & supra.

D 28 Et erunt sub manu filiorum Aaron in cultum domus Dñi, in vestibulis, & in exedris, & in loco purificationis, & in sanctuario, & in universis operibus ministerii templi Dñi.

29 Sacerdotes autem super panes propositionis, & ad similæ sacrificium, & ad lagana azyma, & sartaginem, & ad torrendum, & super omne pondus atque mensuram.

30 Levitæ vero ut stent mane ad confitendum, & canendum Domino: similiterque ad vesperam,

31 Tam in oblatione holocaustorum Dñi, quam in sabbatis, & Calendis, & solemnitatibus reliquis juxta numerum, & cæremonias uniuscujusque rei, jugiter coram Domino.

32 Et custodiant observationes tabernaculi fœderis, & ritum sanctuarii, & observationem filiorum Aaron fratrum suorum, ut ministrent in domo Domini.

CAPUT XXIV.

Familiarum Eleazar & Ithamar classes seu vices 24. in ministerio Domini a David designantur, reliquorumque Levitarum familiæ similiter sorte distribuuntur.

A 1 PORro filiis Aaron hæ partitiones erant: Filii Aaron Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar.

2 * Mortui sunt autem Nadab, & Abiu ante patrem suum absque liberis: sacerdotioque functus est Eleazar, & Ithamar.

* Lev. 10. a. 2. Num. 3. a. 4.

3 Et divisit eos David, id est Sadoc de filiis Eleazari, & Ahimelech de filiis Ithamar, secundum vices suas, & ministerium.

4 Inventique sunt multo plures filii Eleazar in principibus viris, quam filii Ithamar. Divisit autem eis, hoc est filiis Eleazar, principes per familias sedecim: & filiis Ithamar per familias & domos suas octo.

5 Porro divisit utrasque inter se familias sortibus; erant enim principes sanctuarii, & principes Dei, tam de filiis Eleazar, quam de filiis Ithamar.

B 6 Descripsitque eos Semeias filius Nathanael scriba Levites coram rege, & principibus, & Sadoc sacerdote, & Ahimelech filio Abiathar, principibus quoque familiarum sacerdotalium & Leviticarum: unam domum, quæ cæteris præerat, Eleazar: & alteram domum, quæ sub se habebat cæteros, Ithamar.

7 Exivit autem sors prima Joiarib, secunda Jedei,

8 Tertia Harim, quarta Seorim,

9 Quinta Melchia, sexta Maiman,

10 Septima Accos, octava Abia,

11 Nona Jesua, decima Sechenia,

12 Undecima Eliasib, duodecima Jacim,

13 Tertiadecima Hoppha, decimaquarta Isbaab,

14 Decimaquinta Belga, decimasexta Emmer,

15 Decimaseptima Hezir, decimaoctava Aphses,

C 16 Decimanona Pheteia, vigesima Hezechiel,

17 Vigesimaprima Jachin, vigesimasecunda Gamul,

18 Vigesimatertia Dalaiau, vigesimaquarta Maaziau.

19 Hæ vices eorum secundum ministeria sua, ut ingrediantur domum Dñi, & juxta ritum suum sub manu Aaron patris eorum, sicut præceperat Dominus Deus Israel.

20 Porro filiorum Levi, qui reliqui fuerant, de filiis Amram erat Subael, & de filiis Subael Jehedeia.

21 De filiis quoque Rohobiæ princeps Jesias.

22 Isaari vero filius Salemoth, filiusque Salemoth Jahath:

23 Filiusque ejus Jeriau primus, Amarias secundus, Jahaziel tertius, Jecmaan quartus.

24 Filius Oziel Micha: filius Micha Samir.

25 Frater Micha Jesia: filiusque Jesiæ Zacharias.

26 Filii Merari Moholi & Musi. Filius Oziau Benno. D

27 Filius quoque Merari Oziau, & Soam, & Zacur, & Hebri.

28 Porro Moholi filius Eleazar, qui non habebat liberos.

29 Filius vero Cis Jerameel.

30 Filii Musi Moholi, Eder, & Jerimoth. Isti filii Levi secundum domos familiarum suarum.

31 Miseruntq; & ipsi sortes contra fratres suos filios Aaron coram David rege, & Sadoc, & Ahimelech, & principibus familiarum sacerdotalium & Leviticarum, tam majores, quam minores: omnes sors æqualiter dividebat.

CAPUT XXV.

Ex filiis Asaph, Heman & Idithun, & cantoribus, psaltis ac citharœdis, vigintiquatuor familiæ ac vices sorte distribuuntur.

1 IGitur David, & magistratus exercitus segregaverunt in ministerium filios Asaph, & Heman, & Idithun: qui prophetarent in citharis, & psalteriis, & cymbalis secundum numerum suum dedicato sibi officio servientes. A

2 De filiis Asaph Zacchur, & Joseph, & Nathania, & Asarela, filii Asaph: sub manu Asaph prophetantis juxta regem.

3 Porro Idithun: filii Idithun Godolias, Sori, Jeseias, & Hasabias, & Mathathias, sex, sub manu patris sui Idithun, qui in cithara prophetabat super confitentes, & laudantes Dominum.

4 Heman quoque: filii Heman Bocciau, Mathaniau, Oziel, Subuel, & Jerimoth, Hananias, Hanani, Eliatha, Geddelthi, & Romemthiezer, & Jesbacassa, Mellothi, Othir, Mahazioth. B

5 Omnes isti filii Heman Videntis regis in sermonibus Dei, ut exaltaret cornu: deditque Deus Heman filios quatuordecim, & filias tres.

6 Universi sub manu patris sui ad cantandum in templo Domini distributi erant, in cymbalis, & psalteriis, & citharis, in ministeria domus Domini juxta regem: Asaph videlicet, & Idithun, & Heman.

7 Fuit autem numerus eorum cum fratribus suis, qui erudiebant canticum Domini, cuncti doctores, ducenti octogintaocto.

8 Miseruntque sortes per vices suas ex æquo, tam major, quam minor, doctus pariter, & indoctus,

9 Egressaque est sors prima Joseph, qui erat de Asaph. Secunda Godoliæ, ipsi & filiis ejus, & fratribus ejus duodecim. C

10 Tertia Zachur, filiis & fratribus ejus duodecim.

11 Quarta Isari, filiis & fratribus ejus duodecim.

12 Quinta Nathaniæ, filiis & fratribus ejus duodecim.

13 Sexta Bocciau, filiis & fratribus ejus duodecim.

14 Septima Isreela, filiis & fratribus ejus duodecim.

15 Octava Jesaiæ, filiis & fratribus ejus duodecim.

16 No-

16 Nona Mathaniæ, filiis & fratribus ejus duodecim.
17 Decima Semeiæ, filiis & fratribus ejus duodecim.
18 Undecima Azareel, filiis & fratribus ejus duodecim.
19 Duodecima Hasabiæ, filiis & fratribus ejus duodecim.
20 Tertiadecima Subael, filiis & fratribus ejus duodecim.
21 Quartadecima Mathathiæ, filiis & fratribus ejus duodecim.
22 Quintadecima Jerimoth, filiis & fratribus ejus duodecim.
23 Sextadecima Hananiæ, filiis & fratribus ejus duodecim.
24 Septimadecima Jesbacassæ, filiis & fratribus ejus duodecim.
25 Octavadecima Hanani, filiis & fratribus ejus duodecim.
26 Nonadecima Mellothi, filiis & fratribus ejus duodecim.
27 Vigesima Eliatha, filiis & fratribus ejus duodecim.
28 Vigesimaprima Othir, filiis & fratribus ejus duodecim.
29 Vigesimasecunda Geddelthi, filiis & fratribus ejus duodecim.
30 Vigesimatertia Mahazioth, filiis & fratribus ejus duodecim.
31 Vigesimaquarta Romemthiezer, filiis & fratribus ejus duodecim.

CAPUT XXVI.

Templi janitorum ex Levitis variæ classes designantur: & quæ porta a qua familia sit custodienda, sorte disponitur: item qui thesauros & vasa sacra custodiant.

1 Divisiones autem janitorum: de Coritis Meselemia filius Core de filiis Asaph.
2 Filii Meselemiæ Zacharias primogenitus, Jadihel secundus, Zabadias tertius, Jathanael quartus,
3 Ælam quintus, Johanan sextus, Elioenai septimus.
4 Filii autem Obededom Semejas primogenitus, Jozabad secundus, Joaha tertius, Sachar quartus, Nathanael quintus,
5 Ammiel sextus, Issachar septimus, Phollathi octavus: quia benedixit illi Dominus.
6 Semei autem filio ejus nati sunt filii, præfecti familiarum suarum; erant enim viri fortissimi.
7 Filii ergo Semeiæ Othni, & Raphael, & Obed, Elzabad, fratres ejus viri fortissimi: Eliu quoque, & Samachias.
8 Omnes hi de filiis Obededom: ipsi, & filii, & fratres eorum fortissimi ad ministrandum, sexagintaduo de Obededom.
9 Porro Meselemiæ filii, & fratres eorum robustissimi, decem & octo.
10 De Hosa autem, id est de filiis Merari, Semri princeps (non enim habuerat primogenitum, & idcirco posuerat eum pater ejus in principem)
11 Helcias secundus, Tabelias tertius, Zacharias quartus. Omnes hi filii, & fratres Hosa, tredecim.
12 Hi divisi sunt in janitores, ut semper principes custodiarum, sicut & fratres eorum, ministrarent in domo Domini.
13 Missæ sunt ergo sortes ex æquo, & parvis, & magnis, per familias suas in unamquamque portarum.
14 Cecidit ergo sors orientalis Selemiæ. Porro Zachariæ filio ejus, viro prudentissimo, & erudito, sortito obtigit plaga septentrionalis.
15 Obededom vero, & filiis ejus ad austrum: in qua parte domus erat seniorum concilium.
16 Sephim, & Osa ad occidentem, juxta portam, quæ ducit ad viam ascensionis: custodia contra custodiam.
17 Ad orientem vero Levitæ sex: & ad aquilonem quatuor per diem: atque ad meridiem similiter in die quatuor: & ubi erat concilium, bini & bini.
18 In cellulis quoque janitorum ad occidentem quatuor in via, binique per cellulas.
19 Hæ sunt divisiones janitorum filiorum Core, & Merari.
20 Porro Achias erat super thesauros domus Dei, & vasa sanctorum.
21 Filii Ledan, filii Gersonni: de Ledan principes familiarum Ledan, & Gersonni, Jehieli.
22 Filii Jehieli Zathan, & Joel fratres ejus super thesauros domus Domini,
23 Amramitis, & Isaaritis, & Hebronitis, & Ozihelitis.
24 Subael autem filius Gersom filii Moysi præpositus thesauris.
25 Fratres quoque ejus Eliezer, cujus filius Rahabia, & hujus filius Isaias, & hujus filius Joram, hujus quoque filius Zechri, & hujus filius Selemith.
26 Ipse Selemith, & fratres ejus super thesauros sanctorum, quæ sanctificavit David rex, & principes familiarum, & tribuni, & centuriones, & duces exercitus
27 De bellis, & manubiis præliorum, quæ consecraverant ad instaurationem, & supellectilem templi Domini.
28 Hæc autem universa sanctificavit Samuel Videns, & Saul filius Cis, & Abner filius Ner, & Joab filius Saruiæ: omnes, qui sanctificaverant ea per manum Selemith, & fratrum ejus.
29 Isaaritis vero præerat Chonenias, & filii ejus ad opera forinsecus super Israel, ad docendum, & judicandum eos.
30 Porro de Hebronitis Hasabias, & fratres ejus viri fortissimi, mille septingenti præerant Israeli trans Jordanem contra occidentem, in cunctis operibus Domini, & in ministerium regis.
31 Hebronitarum autem princeps fuit Jeria secundum familias & cognationes eorum. Quadragesimo anno regni David recensiti sunt, & inventi sunt viri fortissimi in Jazer Galaad,
32 Fratresque ejus robustioris ætatis, duo millia septingenti principes familiarum. Præposuit autem eos David rex Rubenitis, & Gaditis, & dimidiæ tribui Manasse, in omne ministerium Dei, & regis.

CAPUT XXVII.

Recensentur duodecim principes, quorum singuli suo mense vigintiquatuor millibus præerant: ad hæc principes seu præfecti tribuum thesaurorum, reliquæque substantiæ regis, recensentur.

1 Filii autem Israel secundum numerum suum, principes familiarum, tribuni, & centuriones, & præfecti, qui ministrabant regi juxta turmas suas, ingredientes, & egredientes per singulos menses in anno, vigintiquatuor millibus singuli præerant.
2 Primæ turmæ in primo mense Jesboam præerat filius Zabdiel, & sub eo vigintiquatuor millia.
3 De filiis Phares, princeps cunctorum principum in exercitu mense primo.
4 Secundi mensis habebat turmam Dudia Ahohites, & post se alter nomine Macelloth, qui regebat partem exercitus vigintiquatuor millium.
5 Dux quoque turmæ tertiæ in mense tertio erat Banaias filius Jojadæ sacerdos: & in divisione sua vigintiquatuor millia.
6 Ipse est Banaias fortissimus inter triginta, & super triginta. Præerat autem turmæ ipsius Amizadab filius ejus.
7 Quartus mense quarto Asahel frater Joab, & Zabadias filius ejus post eum: & in turma ejus vigintiquatuor millia.
8 Quintus mense quinto princeps Samaoth Jezerites: & in turma ejus vigintiquatuor millia.
9 Sextus mense sexto Hira filius Acces Thecuites: & in turma ejus vigintiquatuor millia.
10 Septimus mense septimo Helles Phallonites de filiis Ephraim: & in turma ejus vigintiquatuor millia.
11 Octavus mense octavo Sobochai Hu-

sathi-

ſathites de ſtirpe Zarahi: & in turma ejus
viginti quatuor millia.
12 Nonus menſe nono Abiezer Anathothi-
tes de filiis Jemini: & in turma ejus vi-
gintiquatuor millia.
13 Decimus menſe decimo Marai, & ipſe
Netophathites de ſtirpe Zarai: & in turma
ejus vigintiquatuor millia.
14 Undecimus menſe undecimo Banaias
Pharathonites de filiis Ephraim: & in tur-
ma ejus vigintiquatuor millia.
15 Duodecimus menſe duodecimo Holdai
Netophathites, de ſtirpe Gothoniel: & in
turma ejus vigintiquatuor millia.
C 16 Porro tribubus præerant Iſrael, Rube-
nitis dux Eliezer filius Zechri: Simeonitis
dux Saphatias filius Maacha:
17 Levitis Haſabias filius Camuel: Aa-
ronitis Sadoc:
18 Juda Eliu frater David: Iſſachar Amri
filius Michael:
19 Zabulonitis Jeſmaias filius Abdiæ:
Nephthalitibus Jerimoth filius Ozriel:
20 Filiis Ephraim Oſee filius Ozaziu: di-
midiæ tribui Manaſſe Joel filius Phadaiæ:
21 Et dimidiæ tribui Manaſſe in Galaad
Jaddo filius Zachariæ: Beniamin autem Ja-
ſiel filius Abner.
22 Dan vero Ezrihel filius Jeroham: hi
principes filiorum Iſrael.
23 Noluit autem David numerare eos a vi-
ginti annis inferius, quia dixerat Dominus,
ut multiplicaret Iſrael quaſi ſtellas cæli.
* Sup. 21. a. 2 24 * Joab filius Saruiæ cœperat numerare,
nec complevit, quia ſuper hoc ira irruerat in
Iſrael: & idcirco numerus eorum, qui fuerant
recenſiti, non eſt relatus in faſtos regis David.
25 Super theſauros autem regis fuit Az-
moth filius Adiel. His autem theſauris, qui
erant in urbibus, & in vicis, & in turri-
bus, præſidebat Jonathan filius Oziæ.
D 26 Operi autem ruſtico, & agricolis, qui
exercebant terram, præerat Ezri filius Chelub:
27 Vinearumque cultoribus Semeias Ro-
mathites: cellis autem vinariis Zabdias A-
phonites.
28 Nam ſuper oliveta & ficeta, quæ erant
in campeſtribus, Balanan Gederites: ſuper
apothecas autem olei Joas.
29 Porro armentis, quæ paſcebantur in Sa-
ron, præpoſitus fuit Setrai Saronites: &
ſuper boves in vallibus Saphat filius Adli:
30 Super camelos vero Ubil Iſmahelites:
& ſuper aſinos Jadias Meronathites:
31 Super oves quoque Jaziz Agareus: o-
mnes hi principes ſubſtantiæ regis David.
32 Jonathan autem patruus David, conſi-
liarius, vir prudens & litteratus, ipſe & Jahiel
filius Hachamoni erant cum filiis regis:
33 Achitophel etiam conſiliarius regis, &
Chuſai Arachites amicus regis.
34 Poſt Achitophel fuit Jojada filius Ba-
naiæ, & Abiathar. Princeps autem exer-
citus regis erat Joab.

CAPUT XXVIII.

David præparatis ad templi ædificationem omnibus neceſſariis, Salomonem univerſoſque principes convocatos exhortatur ad mandata Dei cuſtodienda, præſcribitque traditam ſibi a Deo formam templi ædificandi.

A 1 CONvocavit igitur David omnes prin-
cipes Iſrael, duces tribuum, & præ-
poſitos turmarum, qui miniſtrabant regi:
tribunos quoque & centuriones, & qui præ-
erant ſubſtantiæ & poſſeſſionibus regis, fi-
lioſque ſuos cum eunuchis, & potentes, &
robuſtiſſimos quoſque in exercitu Jeruſalem.
2 Cumque ſurrexiſſet rex, & ſtetiſſet, ait:
Audite me, fratres mei, & populus meus:
Cogitavi, ut ædificarem domum, in qua
requieſceret arca fœderis Domini, & ſca-
bellum pedum Dei noſtri: & ad ædifican-
dum omnia præparavi.
*1. Reg. 7. b. 13. 3 Deus autem dixit mihi: * Non ædifica-
bis domum nomini meo, eo quod ſis vir
bellator, & ſanguinem fuderis.
4 Sed elegit Dominus Deus Iſrael me de uni-
verſa domo patris mei, ut eſſem rex ſuper
Iſrael in ſempiternum; de Juda enim elegit
principes: porro de domo Juda domum patris
mei: & de filiis patris mei placuit ei, ut
me eligeret regem ſuper cunctum Iſrael. B
5 * Sed & de filiis meis (filios enim mihi * Sap. 9. b. 7.
multos dedit Dominus) elegit Salomonem
filium meum, ut ſederet in throno regni
Domini ſuper Iſrael:
6 Dixitque mihi: Salomon filius tuus ædifi-
cabit domum meam, & atria mea; ipſum enim
elegi mihi in filium, & ego ero ei in patrem.
7 Et firmabo regnum ejus uſque in æter-
num, ſi perſeveraverit facere præcepta mea,
& judicia, ſicut & hodie.
8 Nunc ergo coram univerſo cœtu Iſrael
audiente Deo noſtro, cuſtodite, & perquirite
cuncta mandata Domini Dei noſtri, ut poſ-
ſideatis terram bonam, & relinquatis eam
filiis veſtris poſt vos uſque in ſempiternum.
9 Tu autem, Salomon fili mi, ſcito Deum
patris tui, & ſervito ei corde perfecto, & a-
nimo voluntario; * omnia enim corda ſcru- * Pſal. 7. b. 10.
tatur Dñs, & univerſas mentium cogitatio-
nes intelligit. Si quæſieris eum, invenies:
ſi autem dereliqueris eum, projiciet te in
æternum.
10 Nunc ergo quia elegit te Dñs, ut ædifica- C
res domum Sanctuarii, confortare, & perfice.
11 Dedit autem David Salomoni filio ſuo
deſcriptionem porticus, & templi, & cella-
riorum, & cœnaculi, & cubiculorum in
adytis, & domus propitiationis,
12 Necnon & omnium, quæ cogitaverat, atrio-
rum, & exedrarum per circuitum in theſauros
domus Domini, & in theſauros ſanctorum,
13 Diviſionumque Sacerdotalium, & Levi-
ticarum in omnia opera domus Domini, & in
univerſa vaſa miniſterii templi Domini:
14 Aurum in pondere per ſingula vaſa mi-
niſterii: argenti quoque pondus pro vaſo-
rum & operum diverſitate.
15 Sed & in candelabra aurea, & ad lucernas
eorum aurum pro menſura uniuſcujuſque can-
delabri, & lucernarum. Similiter & in candela-
bra argentea, & in lucernas eorum, pro diver-
ſitate menſuræ, pondus argenti tradidit.
16 Aurum quoque dedit in menſas propo-
ſitionis pro diverſitate menſarum: ſimiliter D
& argentum in alias menſas argenteas.
17 Ad fuſcinulas quoque, & phialas, & thuribu-
la ex auro puriſſimo, & leunculos aureos, pro
qualitate menſuræ pondus diſtribuit in leun-
culum, & leunculum. Similiter & in leones ar-
genteos diverſum argenti pondus ſeparavit.
18 Altari autem, in quo adoletur incenſum,
aurum puriſſimum dedit, ut ex ipſo fieret ſi-
militudo quadrigæ cherubim extendentium
alas, & velantium arcam fœderis Domini.
19 Omnia, inquit, venerunt ſcripta ma-
nu Domini ad me, ut intelligerem univer-
ſa opera exemplaris.
20 Dixit quoque David Salomoni filio ſuo:
Viriliter age, & confortare, & fac: ne ti-
meas, & ne paveas; Dominus enim Deus
meus tecum erit, & non dimittet te, nec
derelinquet, donec perficias omne opus mi-
niſterii domus Domini.
21 Ecce diviſiones Sacerdotum & Levitarum
in omne miniſterium domus Dñi aſſiſtunt ti-
bi, & parati ſunt, & noverunt tam principes,
quam populus facere omnia præcepta tua.

CAPUT XXIX.

Recenſentur impenſæ a David in ædificium templi præparatæ, quibus principes ac populus plurima adjiciunt donaria: David benedicens Dominum orat pro Salomone ac populo: & ſacrificiis cum ingenti lætitia oblatis, ungitur ſecundo Salomon in regem pro patre David, qui anno regni quadrageſimo in pace quievit.

1 LOcutuſque eſt David rex ad omnem A
Eccleſiam: Salomonem filium meum
unum elegit Deus, adhuc puerum & tenel-
lum: opus namque grande eſt; neque enim
homini præparatur habitatio, ſed Deo.
2 Ego autem totis viribus meis præparavi
impenſas domus Dei mei: aurum ad vaſa au-

rea,

rea, & argentum in argentea: æs in ænea, ferrum in ferrea, ligna ad lignea: & lapides onychinos, & quasi stibinos, & diversorum colorum, omnemque pretiosum lapidem, & marmor Parium abundantissime:

3 Et super hæc, quæ obtuli in domum Dei mei de peculio meo, aurum & argentum, do in templum Dei mei, exceptis his, quæ præparavi in ædem sanctam,

B 4 Tria millia talenta auri de auro Ophir: & septem millia talentorum argenti probatissimi, ad deaurandos parietes templi.

5 Et ubicumque opus est aurum, de auro, & ubicumque opus est argentum, de argento opera fiant per manus artificum: & si quis sponte offert, impleat manum suam hodie, & offerat quod voluerit Domino.

6 Polliciti sunt itaq; principes familiarum, & proceres tribuum Israel, tribuni quoq; & centuriones, & principes possessionum regis.

7 Dederuntque in opera domus Dei auri talenta quinque millia, & solidos decem millia: argenti talenta decem millia, & æris talenta decem & octo millia: ferri quoque centum millia talentorum.

C 8 Et apud quemcumque inventi sunt lapides, dederunt in thesauros domus Dñi, per manum Jahiel Gersonitis.

9 Lætatusque est populus, cum vota sponte promitterent, quia corde toto offerebant ea Domino: sed & David rex lætatus est gaudio magno.

10 Et benedixit Dño coram universa multitudine, & ait: Benedictus es, Domine, Deus Israel patris nostri ab æterno in æternum.

11 Tua est, Domine, magnificentia, & potentia, & gloria, atque victoria: & tibi laus: cuncta enim, quæ in cælo sunt, & in terra, tua sunt: tuum, Domine, regnum, & tu es super omnes principes.

12 Tuæ divitiæ, & tua est gloria: tu dominaris omnium, in manu tua virtus, & potentia: in manu tua magnitudo, & imperium omnium.

D 13 Nunc igitur, Deus noster, confitemur tibi, & laudamus nomen tuum inclytum.

14 Quis ego, & quis populus meus, ut possimus hæc tibi universa promittere? tua sunt omnia: & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.

15 Peregrini enim sumus coram te, & advenæ, sicut omnes patres nostri. * Dies nostri quasi umbra super terram, & nulla est mora. (* Sap. 2. b. 5.)

16 Dñe Deus noster, omnis hæc copia, quam paravimus, ut ædificaretur domus nomini sancto tuo, de manu tua est, & tua sunt omnia.

17 Scio, Deus meus, quod probes corda, & simplicitatem diligas: unde & ego in simplicitate cordis mei lætus obtuli universa hæc: & populum tuum, qui hic repertus est, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria.

E 18 Domine Deus Abraham, & Isaac, & Israel patrum nostrorum, custodi in æternum hanc voluntatem cordis eorum, & semper in venerationem tui mens ista permaneat.

19 Salomoni quoque filio meo da cor perfectum, ut custodiat mandata tua, testimonia tua, & cæremonias tuas, & faciat universa: & ædificet ædem, cujus impensas paravi.

20 Præcepit autem David universæ ecclesiæ: Benedicite Domino Deo nostro. Et benedixit omnis ecclesia Domino Deo patrum suorum: & inclinaverunt se, & adoraverunt Deum, & deinde regem.

F 21 Immolaveruntque victimas Domino: & obtulerunt holocausta die sequenti, tauros mille, arietes mille, agnos mille cum libaminibus suis, & universo ritu abundantissime in omnem Israel.

22 Et comederunt, & biberunt coram Domino in die illo cum grandi lætitia. * Et unxerunt secundo Salomonem filium David. Unxerunt autem eum Domino in principem, & Sadoc in pontificem. (*3. Reg. 1. c. 34.)

23 Seditque Salomon super solium Domini in regem pro David patre suo, & cunctis placuit: & paruit illi omnis Israel.

24 Sed & universi principes, & potentes, & cuncti filii regis David dederunt manum, & subjecti fuerunt Salomoni regi.

G 25 Magnificavit ergo Dñs Salomonem super omnem Israel, & dedit illi gloriam regni, qualem nullus habuit ante eum rex Israel.

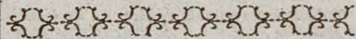
26 Igitur David filius Isai regnavit super universum Israel.

27 * Et dies, quibus regnavit super Israel, fuerunt quadraginta anni: in Hebron regnavit septem annis, & in Jerusalem annis triginta tribus. (*3. Reg. 2. c. 11.)

28 Et mortuus est in senectute bona, plenus dierum, & divitiis, & gloria: & regnavit Salomon filius ejus pro eo.

29 Gesta autem David regis priora, & novissima scripta sunt in libro Samuelis Videntis, & in Libro Nathan prophetæ, atque in volumine Gad Videntis:

30 Universique regni ejus, & fortitudinis, & temporum, quæ transierunt sub eo, sive in Israel, sive in cunctis regnis terrarum.

LIBER SECUNDUS

PARALIPOMENON,

Hebraice Dibre Haiamim.

CAPUT PRIMUM.

Oblatis mille hostiis a Salomone in Gabaon, Dominus illi nocte apparens dat ei petitam sapientiam, additis divitiis & gloria: post quæ currus & equites congregat.

A 1 Confortatus est ergo Salomon filius David in regno suo, & Dominus Deus ejus erat cum eo, & magnificavit eum in excelsum. (3. Reg. 3. a. 1.)

2 Præcepitque Salomon universo Israeli, tribunis, & centurionibus, & ducibus, & judicibus omnis Israel, & principibus familiarum:

B 3 Et abiit cum universa multitudine in Excelsum Gabaon, ubi erat tabernaculum fœderis Dei, quod fecit Moyses famulus Dei in solitudine.

4 * Arcam autem Dei adduxerat David de Cariathiarim in locum, quem præparaverat ei, & ubi fixerat illi tabernaculum, hoc est in Jerusalem. (*2. Reg. 6. 17. 1. Par. 15. 1.)

5 Altare quoque æneum, * quod fabricatus fuerat Beseleel filius Uri filii Hur, ibi erat coram tabernaculo Domini: quod & requisivit Salomon, & omnis ecclesia. (*Exod. 38. a. 8.)

6 Ascenditque Salomon ad altare æneum coram tabernaculo fœderis Domini, & obtulit in eo mille hostias.

7 Ecce autem in ipsa nocte apparuit ei Deus, dicens, Postula quod vis, ut dem tibi.

8 Dixitque Salomon Deo: Tu fecisti cum David patre meo misericordiam magnam, & constituisti me regem pro eo.

C 9 Nunc ergo, Domine Deus, impleatur sermo tuus, quem pollicitus es David patri meo; tu enim me fecisti regem super populum tuum multum, qui tam innumerabilis est, quam pulvis terræ.

10 * Da mihi sapientiam & intelligentiam, ut ingrediar, & egrediar coram populo tuo; quis enim potest hunc populum tuum digne, qui tam grandis est, judicare? (* Sap. 9. c. 10.)

11 Dixit autem Deus ad Salomonem: Quia hoc magis placuit cordi tuo, & non postulasti divitias, & substantiam, & gloriam, neque animas eorum, qui te oderant, sed nec dies vitæ plurimos: petisti autem sapientiam & scientiam, ut judicare possis populum meum, super quem constitui te regem:

D 12 Sapientia & scientia data sunt tibi: divitias autem & substantiam & gloriam dabo tibi, ita ut nullus in regibus nec ante te, nec post te fuerit similis tui.

13 Ve-

13 Venit ergo Salomon ab excelſo Gabaon
in Jeruſalem coram tabernaculo fœderis , &
*3.Reg. regnavit ſuper Iſrael .
10. d. 14 * Congregavitque ſibi currus & equites,
26. & facti ſunt ei mille quadringenti currus , &
duodecim millia equitum : & fecit eos eſſe in
urbibus quadrigarum , & cum rege in Jeruſa-
lem .
15 Præbuitque rex argentum , & aurum in
Jeruſalem quaſi lapides , & cedros quaſi ſy-
comoros , quæ naſcuntur in campeſtribus
multitudine magna .
16 Adducebantur autem ei equi de Ægy-
pto , & de Coa a negotiatoribus regis , qui
ibant , & emebant pretio
17 Quadrigam equorum ſexcentis argen-
teis , & equitum centum quinquaginta : ſimi-
liter de univerſis regnis Hethæorum , & a re-
gibus Syriæ emptio celebrabatur .

CAPUT II.

Ordinatis pro templo ædificando architectis & operariis , Salomon cum rege Hiram convenit de mittendo erudito artifice , lignisque ad templi structuram cædendis .

A 1 DEcrevit autem Salomon ædificare do-
mum nomini Dñi , & palatium ſibi .
2 Et numeravit ſeptuaginta millia virorum
portantium humeris , & octoginta millia , qui
cæderent lapides in montibus , præpoſitoſque
eorum tria millia ſexcentos .
*3.Reg. 3 * Miſit quoque ad Hiram regem Tyri,di-
5. a. 2. cens : Sicut egiſti cum David patre meo ,
& miſiſti ei ligna cedrina , ut ædificaret ſibi
domum , in qua & habitavit ;
4 Sic fac mecum , ut ædificem domum no-
mini Dñi Dei mei , ut conſecrem eam ad ado-
lendum incenſum coram illo , & fumiganda a-
romata , & ad propoſitionem panum ſempiter-
nam , & ad holocautomata mane , & veſpere,
ſabbatis quoque , & neomeniis , & ſolemnita-
tibus Dñi Dei noſtri in ſempiternum , quæ
mandata ſunt Iſraeli .
B 5 Domus enim , quam ædificare cupio , ma-
gna eſt : magnus eſt enim Deus noſter ſuper
omnes deos .
6 Quis ergo poterit prævalere , ut ædificet
ei dignam domum ? Si cælum , & cæli cæ-
lorum capere eum nequeunt,quantus ego ſum,
ut poſſim ædificare ei domum ? ſed ad hoc tan-
tum , ut adoleatur incenſum coram illo .
7 Mitte ergo mihi virum eruditum , qui no-
verit operari in auro, & argento, ære, & ferro,
purpura , coccino , & hyacintho , & qui ſciat
ſculpere cælaturas cum his artificibus , quos
mecum habeo in Judæa , & Jeruſalem , quos
præparavit David pater meus .
8 Sed & ligna cedrina mitte mihi , & arceu-
thina , & pinea de Libano ; ſcio enim , quod
ſervi tui noverint cædere ligna de Libano : &
erunt ſervi mei cum ſervis tuis ,
9 Ut parentur mihi ligna plurima . Domus
enim , quam cupio ædificare , magna eſt ni-
C. mis , & inclyta .
10 Præterea operariis,qui cæſuri ſunt ligna,
ſervis tuis dabo in cibaria tritici coros viginti
millia, & hordei coros totidem,& vini viginti
millia metretas,olei quoq; ſata viginti millia.
11 Dixit autem Hiram rex Tyri per litte-
ras , quas miſerat Salomoni : Quia dilexit
Dominus populum ſuum , idcirco te regnare
fecit ſuper eum .
12 Et addidit ,dicens : Benedictus Dñs Deus
Iſrael , qui fecit cælum & terram , qui dedit
David regi filium ſapientem , & eruditum , &
ſenſatum , atque prudentem , ut ædificaret
domum Domino , & palatium ſibi .
13 Miſi ergo tibi virum prudentem, & ſcien-
tiſſimum Hiram , patrem meum ,
D 14 Filium mulieris de filiabus Dan , cujus
pater fuit Tyrius, qui novit operari in auro ,
& argento , ære , & ferro , & marmore , & li-
gnis,in purpura quoque,& hyacintho,& byſſo,
& coccino : & qui ſcit cælare omnem ſculptu-
ram,& adinvenire prudenter quodcumque in o-
pere neceſſarium eſt , cum artificibus tuis , &
cum artificibus domini mei David patris tui .

15 Triticum ergo , & hordeum , & oleum ,
& vinum , quæ pollicitus es , domine mi ,
mitte ſervis tuis .
16 Nos autem cædemus ligna de Libano ,
quot neceſſaria habueris , & applicabimus ea
ratibus per mare in Joppe : tuum autem erit
transferre ea in Jeruſalem .
17 Numeravit igitur Salomon omnes viros
proſelytos , qui erant in terra Iſrael , poſt di-
numerationem , quam dinumeravit David
pater ejus , & inventi ſunt centum quinqua-
ginta millia , & tria millia ſexcenti .
18 Fecitque ex eis ſeptuaginta millia , qui
humeris onera portarent ,& octoginta millia ,
qui lapides in montibus cæderent : tria autem
millia & ſexcentos præpoſitos operum populi .

CAPUT III.

Templum extruitur cum portica , velo , & duabus columnis ante fores templi .

1 ET cœpit Salomon ædificare domum A
Domini in Jeruſalem in monte Mo- 3. Reg.
ria , qui demonſtratus fuerat David patri e- 6. a. 1.
jus in loco , quem paraverat David in * *2.Reg.
area Ornan Jebuſæi . 24. d.
2 Cœpit autem ædificare menſe ſecundo , 25.
anno quarto regni ſui . 1. Par.
3 Et hæc ſunt fundamenta , quæ jecit Sa- 21. d.
lomon , ut ædificaret domum Dei , longitu- 26.
dinis cubitos in menſura prima ſexaginta ,
latitudinis cubitos viginti .
4 Porticum vero ante frontem , quæ ten- B
debatur in longum juxta menſuram latitudi-
nis domus , cubitorum viginti : porro alti-
tudo centum viginti cubitorum erat : & de-
auravit eam intrinſecus auro mundiſſimo .
5 Domum quoque majorem texit tabulis
ligneis abiegnis , & laminas auri obryzi affi-
xit per totum : ſculpſitque in ea palmas , &
quaſi catenulas ſe invicem complectentes .
6 Stravit quoque pavimentum templi pre-
tioſiſſimo marmore , decore multo .
7 Porro aurum erat probatiſſimum , de cu-
jus laminis texit domum , & trabes ejus , &
poſtes , & parietes , & oſtia : & cælavit
cherubim in parietibus .
8 Fecit quoque domum Sancti ſanctorum :
longitudinem juxta latitudinem domus , cu-
bitorum viginti , & latitudinem ſimiliter vi-
ginti cubitorum : & laminis aureis texit
eam , quaſi talentis ſexcentis .
9 Sed & clavos fecit aureos , ita ut ſingu- C
li clavi ſiclos quinquagenos appenderent :
cœnacula quoque texit auro .
10 Fecit etiam in domo Sancti ſanctorum che-
rubim duos opere ſtatuario , & texit eos auro .
11 Alæ cherubim viginti cubitis extendeban-
tur , ita ut una ala haberet cubitos quinque, &
tangeret parietem domus : & altera quinque
cubitos habens, alam tangeret alterius cherub.
12 Similiter cherub alterius ala quinque
habebat cubitos , & tangebat parietem : &
ala ejus altera quinque cubitorum alam che-
rub alterius contingebat .
13 Igitur alæ utriuſque cherubim expanſæ D
erant , & extendebantur per cubitos viginti :
ipſi autem ſtabant erectis pedibus , & facies
eorum erant verſæ ad exteriorem domum .
14 * Fecit quoque velum ex hyacintho,purpu- *Matt.
ra,cocco , & byſſo , & intexuit ei cherubim . 27. f. 51.
15 * Ante fores etiam templi duas colu- * Jer e
mnas , quæ triginta & quinque cubitos ha- 52. d.
bebant altitudinis : porro capita earum quin- 20.
que cubitorum .
16 Necnon & quaſi catenulas in oraculo ,
& ſuperpoſuit eas capitibus columnarum :
malogranata etiam centum , quæ catenulis
interpoſuit .
17 Ipſas quoque columnas poſuit in veſtibu-
lo templi , unam a dextris , & alteram a
ſiniſtris : eam , quæ a dextris erat , vocavit
Jachin , & quæ ad lævam , Booz .

CAPUT IV.

Constructio altaris ænei , maris fuſilis , decem concharum , candelabrorum aureorum , menſarum , phialarum , ac ceterorum , quæ ad templum ejuſque ornatum pertinebant .

1 FEcit quoque altare æneum viginti cubi-
torum longitudinis , & viginti cubito-

rum latitudinis, & decem cubitorum altitu-
dinis.
*3.Reg. 7. d.23. 2 * Mare etiam fusile decem cubitis a la-
bio usque ad labium, rotundum per circui-
tum: quinque cubitos habebat altitudinis,
& funiculus triginta cubitorum ambiebat gy-
rum ejus.
3 Similitudo quoque boum erat subter il-
lud, & decem cubitis quædam extrinsecus cæ-
laturæ, quasi duobus versibus alvum maris
circuibant. Boves autem erant fusiles:
4 Et ipsum mare super duodecim boves im-
positum erat, quorum tres respiciebant ad a-
quilonem, & alii tres ad occidentem: porro
tres alii meridiem, & tres, qui reliqui erant,
orientem, habentes mare superpositum: poste-
riora autem boum erant intrinsecus sub mari.
5 Porro vastitas ejus habebat mensuram
palmi, & labium illius erat quasi labium ca-
licis, vel repandi lilii: capiebatque tria
millia metretas.
6 Fecit quoque conchas decem, & posuit
quinque a dextris, & quinque a sinistris, ut
ut lavarent in eis omnia, quæ in holocau-
stum oblaturi erant: porro in mari sacerdo-
tes lavabantur.
7 Fecit autem & candelabra aurea decem
secundum speciem, qua jussa erant fieri, &
posuit ea in templo, quinque a dextris, &
quinque a sinistris.
8 Necnon & mensas decem, & posuit eas in
templo, quinque a dextris, & quinque a si-
nistris: phialas quoque aureas centum.
9 Fecit etiam atrium sacerdotum, & basilicam
grandem, & ostia in basilica: quæ texit ære.
10 Porro mare posuit in latere dextro con-
tra orientem ad meridiem.
11 Fecit autem Hiram lebetes, & creagras,
& phialas: & complevit omne opus regis in
domo Dei:
12 Hoc est columnas duas, & epistylia,
& capita, & quasi quædam retiacula, quæ
capita tegerent super epistylia.
13 Malogranata quoque quadringenta, & retia-
cula duo, ita ut bini ordines malogranatorum
singulis retiaculis jungerentur, quæ protege-
rent epistylia, & capita columnarum.
14 Bases etiam fecit, & conchas, quas su-
perposuit basibus.
15 Mare unum, boves quoque duodecim
sub mari.
16 Et lebetes, & creagras, & phialas. O-
mnia vasa fecit Salomoni Hiram pater ejus
in domo Domini ex ære mundissimo.
17 In regione Jordanis fudit ea rex in ar-
gillosa terra, inter Sochot, & Saredatha.
18 Erat autem multitudo vasorum innu-
merabilis, ita ut ignoraretur pondus æris.
19 Fecitque Salomon omnia vasa domus
Dei, & altare aureum, & mensas, & super
eas panes propositionis:
20 Candelabra quoque cum lucernis suis,
ut lucerent ante oraculum juxta ritum, ex
auro purissimo:
21 Et florentia quædam, & lucernas, &
forcipes aureos: omnia de auro mundissimo
facta sunt.
22 Thymiateria quoque, & thuribula, &
phialas, & mortariola ex auro purissimo. Et
ostia cælavit templi interioris, id est in San-
cta sanctorum: & ostia templi forinsecus au-
rea. Sicque completum est omne opus, quod
fecit Salomon in domo Domini.

CAPUT V.

Illatis in templum vasis sacris, & oblatis plurimis donariis, arca continens tabulas Moysi in oraculum inducitur, unde gloria Domini implevit templum.

3. Reg. 7. g. 51. 1 INtulit igitur Salomon omnia, quæ vo-
verat David pater suus, argentum, &
aurum, & universa vasa posuit in thesauris
domus Dei.
*3.Reg. 8. a.1. 2 * Post quæ congregavit majores natu Is-
rael, & cunctos principes tribuum, & capi-
ta familiarum de filiis Israel in Jerusalem,
ut adducerent arcam fœderis Domini de Ci-
vitate David, quæ est Sion.
3 Venerunt itaque ad regem omnes viri
Israel in die solemni mensis septimi.
4 Cumque venissent cuncti seniorum Israel,
portaverunt Levitæ arcam,
5 Et intulerunt eam, & omnem paratu-
ram tabernaculi. Porro vasa sanctuarii, quæ
erant in tabernaculo, portaverunt Sacerdo-
tes cum Levitis.
6 Rex autem Salomon, & universus cœtus
Israel, & omnes, qui fuerunt congregati
ante arcam, immolabant arietes, & boves abs-
que ullo numero; tanta enim erat multitu-
do victimarum.
7 Et intulerunt Sacerdotes arcam fœderis
Dñi in locum suum, id est ad oraculum templi,
in Sancta sanctorum subter alas cherubim:
8 Ita ut cherubim expanderent alas suas
super locum, in quo posita erat arca, & ip-
sam arcam tegerent cum vectibus suis.
9 Vectium autem, quibus portabatur arca,
quia paululum longiores erant, capita pare-
bant ante oraculum: si vero quis paululum
fuisset extrinsecus, eos videre non poterat.
Fuit itaque arca ibi usque in præsentem diem
10 Nihilque erat aliud in arca, nisi duæ
tabulæ, quas posuerat Moyses in Horeb,
quando legem dedit Dominus filiis Israel
egredientibus ex Ægypto.
11 Egressis autem Sacerdotibus de sanctua-
rio, (omnes enim Sacerdotes, qui ibi po-
tuerant inveniri, sanctificati sunt: nec ad-
huc in illo tempore vices, & ministeriorum
ordo inter eos divisus erat)
12 Tam Levitæ, quam cantores, id est &
qui sub Asaph erant, & qui sub Eman, &
qui sub Idithun, filii, & fratres eorum,
vestiti byssinis, cymbalis, & psalteriis, &
citharis concrepabant, stantes ad orientalem
plagam altaris, & cum eis Sacerdotes cen-
tum viginti canentes tubis.
13 Igitur cunctis pariter, & tubis, & voce, &
cymbalis, & organis, & diversi generis musico-
rum concinentibus, & vocem in sublime tol-
lentibus, longe sonitus audiebatur, ita ut cum
Dñm laudare cœpissent & dicere: Confitemini
Dño, quoniam bonus, quoniam in æternum
misericordia ejus: impleretur domus Dei nube,
14 Nec possent Sacerdotes stare & mini-
strare propter caliginem. Compleverat enim
gloria Domini domum Dei.

CAPUT VI.

Benedicit Salomon populo Israel, gratias Deo agens de impletione promissionis factæ David: oratque supplex coram multitudine, ut orantium in eo templo vota Deus exaudiat.

1 TUnc Salomon ait: Dominus pollici- 3. Reg. 8. 6.12.
tus est, ut habitaret in caligine:
2 Ego autem ædificavi domum nomini e-
jus, ut habitaret ibi in perpetuum.
3 Et convertit rex faciem suam, & bene-
dixit universæ multitudini Israel (nam o-
mnis turba stabat intenta) & ait:
4 Benedictus Dñs Deus Israel, qui quod locu-
tus est David patri meo, opere complevit, di-
cens:
5 A die, qua eduxi populum meum de ter-
ra Ægypti, non elegi civitatem de cunctis tri-
bubus Israel, ut ædificaretur in ea domus no-
mini meo: neque elegi quemquam alium vi-
rum, ut esset dux in populo meo Israel:
6 Sed elegi Jerusalem, ut sit nomen meum
in ea, & elegi David, ut constituerem eum
super populum meum Israel.
7 Cumq; fuisset voluntatis David patris mei,
ut ædificaret domum nomini Dñi Dei Israel,
8 Dixit Dñs ad eum: Quia hæc fuit voluntas
tua, ut ædificares domum nomini meo, bene
quidem fecisti hujuscemodi habere voluntatem;
9 Sed non tu ædificabis domum, verum fi-
lius tuus, qui egredietur de lumbis tuis, ip-
se ædificabit domum nomini meo.
10 Complevit ergo Dñs sermonem suum,
quem locutus fuerat: & ego surrexi pro Da-
vid patre meo, & sedi super thronum Is-
rael, sicut locutus est Dominus: & ædificavi
domum nomini Domini Dei Israel:
11 Et posui in ea arcam, in qua est pactum
Domini, quod pepigit cum filiis Israel.
12 Stetit ergo coram altari Domini ex ad-

verso

verſo univerſæ multitudinis Iſrael, & ex-
tendit manus ſuas.
C 13 Siquidem fecerat Salomon baſim æneam,
& poſuerat eam in medio baſilicæ, haben-
tem quinque cubitos longitudinis, & quin-
que cubitos latitudinis, & tres cubitos alti-
tudinis: ſtetitque ſuper eam: & deinceps
flexis genibus contra univerſam multitudi-
nem Iſrael, & palmis in cælum levatis,
*2.Machab.2.b.8. 14 Ait: * Domine Deus Iſrael, non eſt ſi-
milis tui Deus in cælo & in terra: qui cuſto-
dis pactum & miſericordiam cum ſervis tuis,
qui ambulant coram te in toto corde ſuo:
15 Qui præſtitiſti ſervo tuo David patri
meo, quæcumque locutus fueras ei: & quæ
ore promiſeras, opere complesti, ſicut &
præſens tempus probat.
16 Nunc ergo, Domine Deus Iſrael, im-
ple ſervo tuo patri meo David quæcumque
locutus es, dicens: Non deficiet ex te vir
coram me, qui ſedeat ſuper thronum Iſ-
rael: ita tamen ſi cuſtodierint filii tui vias
ſuas, & ambulaverint in lege mea, ſicut
& tu ambulaſti coram me.
17 Et nunc, Domine Deus Iſrael, firmetur
ſermo tuus, quem locutus es ſervo tuo David.
18 Ergone credibile eſt, ut habitet Deus
cum hominibus ſuper terram? Si cælum &
cæli cælorum non te capiunt, quanto ma-
gis domus iſta, quam ædificavi?
19 Sed ad hoc tantum facta eſt, ut reſpi-
cias orationem ſervi tui, & obſecrationem
ejus, Domine Deus meus: & audias preces,
quas fundit famulus tuus coram te,
D 20 Ut aperias oculos tuos ſuper domum iſtam
diebus ac noctibus, ſuper locum, in quo pol-
licitus es, ut invocaretur nomen tuum,
21 Et exaudires orationem, quam ſervus
tuus orat in eo, & exaudias preces famuli
tui, & populi tui Iſrael. Quicumque ora-
verit in loco iſto, exaudi de habitaculo
tuo, id eſt de cælis, & propitiare.
22 Si peccaverit quiſpiam in proximũ ſuum,
& jurare contra eũ paratus venerit, ſeq; male-
dicto conſtrinxerit coram altari in domo iſta,
23 Tu audies de cælo, & facies judicium ſer-
vorum tuorum, ita ut reddas iniquo viam
ſuam in caput proprium, & ulciſcaris juſtum,
retribuens ei ſecundum juſtitiam ſuam.
24 Si ſuperatus fuerit populus tuus Iſrael ab
inimicis (peccabunt enim tibi) & converſi
egerint pœnitentiam, & obſecraverint no-
men tuum, & fuerint deprecati in loco iſto,
E 25 Tu exaudies de cælo: & propitiare pec-
cato populi tui Iſrael, & reduc eos in ter-
ram, quam dediſti eis, & patribus eorum.
26 Si clauſo cælo pluvia non fluxerit pro-
pter peccata populi, & deprecati te fuerint
in loco iſto, & confeſſi nomini tuo, & con-
verſi a peccatis ſuis, cum eos afflixeris,
27 Exaudi de cælo, Domine, & dimitte
peccata ſervis tuis, & populi tui Iſrael, &
doce eos viam bonam, per quam ingredian-
tur: & da pluviam terræ, quam dediſti po-
pulo tuo ad poſſidendum.
* Infr. 20. b. 9. 28 * Fames ſi orta fuerit in terra, & pe-
ſtilentia, ærugo, & aurugo, & locuſta, &
bruchus, & hoſtes, vaſtatis regionibus,
portas obſederint civitatis, omniſque plaga
& infirmitas preſſerit;
29 Si quis de populo tuo Iſrael fuerit depre-
catus, cognoſcens plagam & infirmitatem
ſuam, & expanderit manus ſuas in domo hac,
30 Tu exaudies de cælo, de ſublimi ſcili-
cet habitaculo tuo: & propitiare, & redde
unicuique ſecundum vias ſuas, quas noſti
eum habere in corde ſuo: (tu enim ſolus
noſti corda filiorum hominum.)
F 31 Ut timeant te, & ambulent in viis tuis
cunctis diebus, quibus vivunt ſuper faciem
terræ, quam dediſti patribus noſtris.
32 Externum quoque, qui non eſt de popu-
lo tuo Iſrael, ſi venerit de terra longinqua pro-
pter nomen tuum magnum, & propter ma-
num tuam robuſtam, & brachium tuum ex-
tentum, & adoraverit in loco iſto,
33 Tu exaudies de cælo firmiſſimo habita-
culo tuo, & facies cuncta, pro quibus in-
vocaverit te ille peregrinus: ut ſciant omnes
populi terræ nomen tuum, & timeant te
ſicut populus tuus Iſrael: & cognoſcant,
quia nomen tuum invocatum eſt ſuper do-
mum hanc, quam ædificavi.
34 Si egreſſus fuerit populus tuus ad bel-
lum contra adverſarios ſuos per viam, in
qua miſeris eos, adorabunt te contra viam,
in qua civitas hæc eſt, quam elegiſti, &
domus, quam ædificavi nomini tuo;
35 Tu exaudies de cælo preces eorum, &
obſecrationem, & ulciſcaris.
36 Si autem peccaverint tibi (* neque e- *1.Reg. 8.c.46.
nim eſt homo, qui non peccet) & iratus
fueris eis, & tradideris hoſtibus, & capti- Eccl.7.c.21.
vos duxerint eos in terram longinquam,
vel certe quæ juxta eſt, 1.Joan.1.d.8.
37 Et converſi in corde ſuo, in terra, ad
quam captivi ducti fuerant, egerint pœniten- G
tiam, & deprecati te fuerint in terra capti-
vitatis ſuæ, dicentes: Peccavimus, inique
fecimus, injuſte egimus:
38 Et reverſi fuerint ad te in toto corde
ſuo, & in tota anima ſua, in terra capti-
vitatis ſuæ, ad quam ducti ſunt, adorabunt
te contra viam terræ ſuæ, quam dediſti pa-
tribus eorum, & urbis, quam elegiſti, &
domus, quam ædificavi nomini tuo;
39 Tu exaudies de cælo, hoc eſt de firmo ha-
bitaculo tuo preces eorum: & facias judicium,
& dimittas populo tuo, quamvis peccatori.
40 Tu es enim Deus meus: aperiantur,
quæſo, oculi tui, & aures tuæ intentæ ſint ad
orationem, quæ fit in loco iſto.
41 * Nunc igitur conſurge, Domine Deus, in * Pſal. 131.b.8.
requiem tuam, tu & arca fortitudinis tuæ.
Sacerdotes tui, Domine Deus, induantur ſalu-
tem, & ſancti tui lætentur in bonis.
42 Domine Deus, ne averteris faciem chriſti
tui: memento miſericordiarum David ſervi tui.

CAPUT VII.

Poſt devorata cæleſti igne ſacrificia Dei majeſtas templum implet, & plurimis immolatis hoſtiis, templi dedicatio ſeptem diebus celebratur, dieque octavo fit collecta: Dominus autem Salomoni revelat, ſe ipſius orationem exaudiſſe.

1 CUmque compleſſet Salomon fundens A
preces, ignis deſcendit de cælo, &
devoravit holocauſta & victimas: & maje-
ſtas Domini implevit domum.
2 *Nec poterant ſacerdotes ingredi templum *2.Machab.2.b.8.
Domini, eo quod impleſſet majeſtas Domi-
ni templum Domini.
3 Sed & omnes filii Iſrael videbant deſcen-
dentem ignem, & gloriam Domini ſuper do-
mum: & corruentes proni in terram ſuper pa-
vimentum ſtratum lapide, adoraverunt, & lau-
daverunt Dominum: Quoniam bonus, quo-
niam in ſæculum miſericordia ejus.
4 Rex autem, & omnis populus immola-
bant victimas coram Domino.
5 * Mactavit igitur rex Salomon hoſtias, *3.Reg. 8.g.63.
boum viginti duo millia, arietum centum
viginti millia: & dedicavit domum Dei rex,
& univerſus populus.
6 Sacerdotes autem ſtabant in officiis ſuis, B
& Levitæ in organis carminum Domini,
quæ fecit David rex ad laudandum Domi-
num: Quoniam in æternum miſericordia ejus:
hymnos David canentes per manus ſuas.
Porro Sacerdotes canebant tubis ante eos,
cunctuſque Iſrael ſtabat.
7 Sanctificavit quoque Salomon medium atrii
ante templum Domini; obtulerat enim ibi
holocauſta & adipes pacificorum: quia alta-
re æneum, quod fecerat, non poterat ſuſti-
nere holocauſta, & ſacrificia, & adipes.
8 Fecit ergo Salomon ſolemnitatem in tem-
pore illo ſeptem diebus, & omnis Iſrael cum
eo, eccleſia magna valde ab introitu Emath
uſque ad torrentem Ægypti.
9 Fecitque die octavo collectam, eo quod
dedicaſſet altare ſeptem diebus, & ſolemni-
tatem celebraſſet diebus ſeptem.
10 Igitur in die vigeſimotertio menſis ſe-
ptimi dimiſit populos ad tabernacula ſua,
lætantes atque gaudentes ſuper bono, quod

fece-

fecerat Dominus Davidi, & Salomoni, &
Israeli populo suo.
*3.Reg. 9. a. 1. 11 * Complevitque Salomon domum Domi-
ni, & domum regis, & omnia quæ disposue-
rat in corde suo, ut faceret in domo Domini,
& in domo sua, & prosperatus est.
C 12 Apparuit autem ei Dominus nocte, &
ait: Audivi orationem tuam, & elegi locum
istum mihi in domum sacrificii.
13 Si clausero cælum, & pluvia non fluxe-
rit, & mandavero & præcepero locustæ, ut
devoret terram, & misero pestilentiam in
populum meum:
14 Conversus autem populus meus, super
quos invocatum est nomen meum, deprecatus
me fuerit, & exquisierit faciem meam, & e-
gerit pœnitentiam a viis suis pessimis; & ego
exaudiam de cælo, & propitius ero peccatis
eorum, & sanabo terram eorum.
15 Oculi quoque mei erunt aperti, & au-
res meæ erectæ ad orationem ejus, qui in lo-
co isto oraverit.
D 16 Elegi enim, & sanctificavi locum istum,
ut sit nomen meum ibi in sempiternum, &
permaneant oculi mei, & cor meum ibi cun-
ctis diebus.
17 Tu quoque, si ambulaveris coram me, sic-
ut ambulavit David pater tuus, & feceris
juxta omnia, quæ præcepi tibi, & justitias
meas judiciaque servaveris;
18 Suscitabo thronum regni tui, sicut pollici-
tus sum David patri tuo, dicens: Non auferetur
de stirpe tua vir, qui sit princeps in Israel.
19 Si autem aversi fueritis, & dereliqueri-
tis justitias meas, & præcepta mea, quæ pro-
posui vobis, & abeuntes servieritis diis alie-
* Psal. 131. b. 8. nis, & adoraveritis eos;
20 Evellam vos de terra mea, quam dedi
vobis: & domum hanc, quam sanctificavi no-
mini meo, projiciam a facie mea, & tradam
eam in parabolam, & in exemplum cunctis
populis.
21 Et domus ista erit in proverbium univer-
sis transeuntibus, & dicent stupentes: Quare
fecit Dñs sic terræ huic, & domui huic?
22 Respondebuntque: Quia dereliquerunt
Dñm Deum patrum suorum, qui eduxit eos de
A terra Ægypti, & apprehenderunt deos alienos,
& adoraverunt eos, & coluerunt: idcirco ve-
nerunt super eos universa hæc mala.

CAPUT VIII.

*2.Machab.2. b. 8. *Ædificatis a Salomone variis civitatibus, re-
liquias Gentium sibi facit tributarias: offert
holocausta, & sacerdotum ac Levitarum mi-
nisteria juxta dispositionem David constituit:
missaque classe plurimum auri ex Ophir refer-
tur ad Salomonem.*

A 3. Reg. 9. b. 10. 1 EXpletis autem viginti annis, postquam
ædificavit Salomon domum Domini,
& domum suam,
2 Civitates, quas dederat Hiram Salomoni,
ædificavit, & habitare ibi fecit filios Israel.
3 Abiit quoque in Emath Suba, & obti-
*3.Reg. 8. g. 65. nuit eam.
4 Et ædificavit Palmiram in deserto, & alias
civitates munitissimas ædificavit in Emath.
B 5 Extruxitque Bethoron superiorem, & Be-
thoron inferiorem, civitates muratas haben-
tes portas, & vectes, & seras:
6 Balaath etiam, & omnes urbes firmissi-
mas, quæ fuerunt Salomonis, cunctasque ur-
bes quadrigarum, & urbes equitum; omnia
quæcumque voluit Salomon, atque disposuit,
ædificavit in Jerusalem, & in Libano, & in
universa terra potestatis suæ.
B 7 Omnem populum, qui derelictus fuerat de
Hethæis, & Amorrhæis, & Pherezæis, & He-
væis, & Jebusæis, qui non erant de stirpe Israel,
8 De filiis eorum, & de posteris, quos
non interfecerant filii Israel, subjugavit Sa-
lomon in tributarios usque in diem hanc.
9 Porro de filiis Israel non posuit, ut ser-
virent operibus regis; ipsi enim erant viri
bellatores, & duces primi, & principes qua-
drigarum & equitum ejus.
10 Omnes autem principes exercitus regis
Salomonis fuerunt ducenti quinquaginta, qui
erudiebant populum.

11 Filiam vero Pharaonis transtulit de civi-
tate * David in domum, quam ædificaverat ei. *3.Reg. 3. 1.
Dixit enim rex: Non habitabit uxor mea in
domo David regis Israel, eo quod sanctificata
sit, quia ingressa est in eam arca Domini.
12 Tunc obtulit Salomon holocausta Domi- C
no super altare Domini, quod extruxerat
ante porticum,
13 Ut per singulos dies offerretur in eo
juxta præceptum Moysi in sabbatis, & in
calendis, & in festis diebus, ter per annum.
id est in solemnitate azymorum, & in sole-
mnitate hebdomadarum, & in solemnitate
tabernaculorum.
14 Et constituit juxta dispositionem David pa-
tris sui officia Sacerdotum in ministeriis suis,
& Levitas in ordine suo, ut laudarent, & mi-
nistrarent coram Sacerdotibus juxta ritum
uniuscujusque diei, & janitores in divisioni-
bus suis per portam & portam; sic enim præ-
ceperat David homo Dei.
15 Nec prætergressi sunt de mandatis regis
tam Sacerdotes, quam Levitæ ex omnibus,
quæ præceperat, & in custodiis thesaurorum.
16 Omnes impensas præparatas habuit Salo-
mon ex eo die, quo fundavit domum Domi-
ni usque in diem, quo perfecit eam.
17 Tunc abiit Salomon in Asiongaber, &
in Ailath ad oram Maris rubri, quæ est in
terra Edom.
18 Misit autem ei Hiram per manus servo-
rum suorum naves, & nautas gnaros maris, &
abierunt cum servis Salomonis in Ophir, tu-
leruntq; inde quadringenta quinquaginta ta-
lenta auri, & attulerunt ad regem Salomonem.

CAPUT IX.

*Regina Saba Salomonis admirata sapien-
tiam, datis acceptisque muneribus discessit:
pondus auri quod Salomoni quotannis adfereba-
tur: hastas, scuta, omniaque convivii vasa
aurea, & solium eburneum auro vestitum ex-
truxit: describitur quoque amplitudo divitia-
rum, sapientiæ, & potestatis Salomonis, qui
anno regni sui quadragesimo moritur, succe-
dente filio Roboam.*

1 REgina quoque Saba, cum audisset fa- A 3. Reg. 10. a. 1.
mam Salomonis, venit, ut tentaret Matth. 12. d.
eum in ænigmatibus, in Jerusalem, cum ma- 42.
gnis opibus & camelis, qui portabant aroma- Luc. 11.
ta, & auri plurimum, gemmasque pretio- d. 31.
sas. Cumque venisset ad Salomonem, locu-
ta est ei quæcumque erant in corde suo.
2 Et exposuit ei Salomon omnia, quæ pro-
posuerat: nec quidquam fuit, quod non per-
spicuum ei fecerit.
3 Quæ postquam vidit, sapientiam scilicet
Salomonis, & domum, quam ædificaverat,
4 Necnon & cibaria mensæ ejus, & habi-
tacula servorum, & officia ministrorum ejus,
& vestimenta eorum, pincernas quoque, &
vestes eorum, & victimas, quas immolabat
in domo Domini, non erat præ stupore ul-
tra in ea spiritus.
5 Dixitque ad regem: Verus est sermo,
quem audieram in terra mea de virtutibus,
& sapientia tua.
6 Non credebam narrantibus, donec ipsa B
venissem, & vidissent oculi mei, & probassem,
vix medietatem sapientiæ tuæ mihi fuisse nar-
ratam: vicisti famam virtutibus tuis.
7 Beati viri tui, & beati servi tui, qui as-
sistunt coram te omni tempore, & audiunt
sapientiam tuam.
8 Sit Dominus Deus tuus benedictus, qui
voluit te ordinare super thronum suum, re-
gem Domini Dei tui. Quia diligit Deus Is-
rael, & vult servare eum in æternum, id-
circo posuit te super eum regem, ut facias
judicia atque justitiam.
9 Dedit autem regi centum viginti talenta
auri, & aromata multa nimis, & gemmas pre-
tiosissimas; non fuerunt aromata talia, ut hæc,
quæ dedit regina Saba regi Salomoni.
10 Sed & servi Hiram cum servis Salomo- C
nis attulerunt aurum de Ophir, & ligna thyi-
na, & gemmas pretiosissimas:
11 De quibus fecit rex, de lignis scilicet
thyinis, gradus in domo Dñi, & in domo re-

gia, citharas quoque, & psalteria cantoribus; nunquam visa sunt in terra Juda ligna talia.

12 Rex autem Salomon dedit reginæ Saba cuncta, quæ voluit, & quæ postulavit & multo plura, quam attulerat ad eum: quæ reversa abiit in terram suam cum servis suis.

13 Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per singulos annos, sexcenta sexaginta sex talenta auri:

D 14 Excepta ea summa, quam legati diversarum gentium, & negotiatores afferre consueverant, omnesque reges Arabiæ, & satrapæ terrarum, qui comportabant aurum, & argentum Salomoni.

15 Fecit igitur rex Salomon ducentas hastas aureas de summa sexcentorum aureorum, qui in singulis hastis expendebantur:

16 Trecenta quoque scuta aurea trecentorum aureorum, quibus tegebantur singula scuta: posuitque ea rex in armamentario, quod erat consitum nemore.

17 Fecit quoque rex solium eburneum grande, & vestivit illud auro mundissimo.

E 18 Sex quoque gradus, quibus ascendebatur ad solium, & scabellum aureum, & brachiola duo altrinsecus, & duos leones stantes juxta brachiola,

19 Sed & alios duodecim leunculos stantes super sex gradus ex utraque parte; non fuit tale solium in universis regnis.

20 Omnia quoque vasa convivii regis erant aurea, & vasa domus saltus Libani ex auro purissimo. Argentum enim in diebus illis pro nihilo reputabatur.

21 Siquidem naves regis ibant in Tharsis cum servis Hiram, semel in annis tribus: & deferebant inde aurum, & argentum, & ebur, & simias, & pavos.

F 22 Magnificatus est igitur Salomon super omnes reges terræ præ divitiis & gloria.

23 Omnesque reges terrarum desiderabant videre faciem Salomonis, ut audirent sapientiam, quam dederat Deus in corde ejus.

24 Et deferebant ei munera, vasa argentea, & aurea, & vestes, & arma, & aromata, equos, & mulos per singulos annos.

25 Habuit quoque Salomon quadraginta millia equorum in stabulis, & curruum, equitumque duodecim millia, constituitque eos in urbibus quadrigarum, & ubi erat rex in Jerusalem.

G 26 Exercuit etiam potestatem super cunctos reges a flumine Euphrate usque ad terram Philisthinorum, & usque ad terminos Ægypti.

27 Tantamque copiam præbuit argenti in Jerusalem quasi lapidum, & cedrorum tantam multitudinem velut sycomororum, quæ gignuntur in campestribus.

28 Adducebantur autem ei equi de Ægypto, cunctisque regionibus.

29 Reliqua autem operum Salomonis priorum, & novissimorum scripta sunt in verbis Nathan Prophetæ, & in libris Ahiæ Silonitis, in visione quoque Addo Videntis, contra Jeroboam filium Nabat.

30 Regnavit autem Salomon in Jerusalem super omnem Israel quadraginta annis.

31 Dormivitque cum patribus suis, & sepelierunt eum in civitate David: regnavitque Roboam filius ejus pro eo.

CAPUT X.

Roboam, spreto seniorum consilio, & juvenile secutus, scidit regnum in duo: ipse duabus, Jeroboam decem tribubus imperat.

A *3. Reg. 12. a. 1.

1 PRofectus est autem Roboam in Sichem; illuc enim cunctus Israel convenerat, ut constituerent eum regem.

2 Quod cum audisset Jeroboam filius Nabat, qui erat in Ægypto (fugerat quippe illuc ante Salomonem) statim reversus est.

3 Vocaveruntque eum, & venit cum universo Israel, & locuti sunt ad Roboam, dicentes:

4 Pater tuus durissimo jugo nos pressit: tu leviora impera patre tuo, qui nobis imposuit gravem servitutem, & paululum de onere subleva, ut serviamus tibi.

5 Qui ait: Post tres dies revertimini ad me. Cumque abiisset populus, B

6 Iniit consilium cum senibus, qui steterant coram patre ejus Salomone, dum adhuc viveret, dicens: Quid datis consilii, ut respondeam populo?

7 Qui dixerunt ei: Si placueris populo huic, & leniveris eos verbis clementibus, servient tibi omni tempore.

8 At ille reliquit consilium senum, & cum juvenibus tractare cœpit, qui cum eo nutriti fuerant, & erant in comitatu illius.

9 Dixitque ad eos: Quid vobis videtur? vel respondere quid debeo populo huic, qui dixit mihi: Subleva jugum, quod imposuit nobis pater tuus? C

10 At illi responderunt ut juvenes, & nutriti cum eo in deliciis, atque dixerunt: Sic loqueris populo, qui dixit tibi: Pater tuus aggravavit jugum nostrum, tu subleva: & sic respondebis ei: Minimus digitus meus grossior est lumbis patris mei.

11 Pater meus imposuit vobis grave jugum, & ego majus pondus apponam: pater meus cecidit vos flagellis, ego vero cædam vos scorpionibus.

12 Venit ergo Jeroboam, & universus populus ad Roboam die tertio, sicut præceperat eis.

13 Responditque rex dura, derelicto consilio seniorum:

14 Locutusque est juxta juvenum voluntatem: Pater meus grave vobis imposuit jugum, quod ego gravius faciam: pater meus cecidit vos flagellis, ego vero cædam vos scorpionibus.

15 Et non acquievit populi precibus; erat enim voluntatis Dei, ut compleretur sermo ejus, * quem locutus fuerat per manum Ahiæ Silonitis ad Jeroboam filium Nabat. D *3. Reg. 11. c. 29.

16 Populus autem universus, rege duriora dicente, sic locutus est ad eum: Non est nobis pars in David, neque hæreditas in filio Isai. Revertere in tabernacula tua Israel: tu autem pasce domum tuam David. Et abiit Israel in tabernacula sua.

17 Super filios autem Israel, qui habitabant in civitatibus Juda, regnavit Roboam.

18 Misitque rex Roboam Aduram, qui præerat tributis, & lapidaverunt eum filii Israel, & mortuus est: porro rex Roboam currum festinavit ascendere, & fugit in Jerusalem.

19 Recessitque Israel a domo David, usque ad diem hanc.

CAPUT XI.

Roboam, dum vult armis integrum regnum paternum recuperare, per Semeiam præcepit Deus ne pugnet contra Israel: extructis autem a Roboam multis civitatibus, confluunt ad eum Levitæ ac sacerdotes abjecti a Jeroboam, ceterique Dei cultores. Roboam autem multas duxit uxores, ac concubinas.

1 VEnit autem Roboam in Jerusalem, & convocavit universam domum Juda, & Beniamin, centum octoginta millia electorum atque bellantium, ut dimicaret contra Israel, & converteret ad se regnum suum. A *3. Reg. 12. c. 21.

2 Factusque est sermo Domini ad Semeiam hominem Dei dicens:

3 Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Juda, & ad universum Israel, qui est in Juda & Beniamin:

4 Hæc dicit Dominus: Non ascendetis, neque pugnabitis contra fratres vestros. Revertatur unusquisque in domum suam, quia mea hoc gestum est voluntate. Qui cum audissent sermonem Domini, reversi sunt, nec perrexerunt contra Jeroboam. B

5 Habitavit autem Roboam in Jerusalem, & ædificavit civitates muratas in Juda.

6 Extruxitq; Bethlehem, & Etam, & Thecue,

7 Bethsur quoque, & Socho, & Odollam,

8 Necnon & Geth, & Maresa, & Ziph,

9 Sed & Aduram, & Lachis, & Azeca,

10 Saraa quoque, & Aialon, & Hebron, quæ erant in Juda & Beniamin, civitates munitissimas:

11 Cum-

11 Cumque clausisset eas muris, posuit in
eis principes, ciborumque horrea, hoc est,
olei, & vini.
12 Sed & in singulis urbibus fecit arma-
mentarium scutorum & hastarum, firmavit-
que eas summa diligentia, & imperavit su-
C per Judam, & Beniamin.
13 Sacerdotes autem, & Levitæ, qui erant
in universo Israel, venerunt ad eum de
cunctis sedibus suis,
14 Relinquentes suburbana, & possessiones
suas, & transeuntes ad Judam, & Jerusalem:
eo quod abjecisset eos Jeroboam, & posteri
ejus, ne sacerdotio Domini fungerentur.
15 Qui constituit sibi sacerdotes excelsorum,
& dæmoniorum, vitulorumque, quos fecerat.
16 Sed & de cunctis tribubus Israel, qui-
cumque dederant cor suum, ut quærerent
Dominum Deum Israel, venerunt in Jeru-
salem ad immolandum victimas suas coram
D Domino Deo patrum suorum.
17 Et roboraverunt regnum Juda, & con-
firmaverunt Roboam filium Salomonis per
tres annos; ambulaverunt enim in viis Da-
vid, & Salomonis annis tantum tribus.
18 Duxit autem Roboam uxorem Maha-
lath filiam Jerimoth filii David: Abihail
quoque filiam Eliab filii Isai,
19 Quæ peperit ei filios Jehus, & Somo-
riam, & Zoom.
20 Post hanc quoque accepit Maacha filiam
Absalom, quæ peperit ei Abia, & Ethai,
& Ziza, & Salomith.
21 Amavit autem Roboam Maacha filiam
Absalom super omnes uxores suas, & con-
cubinas; nam uxores decem & octo duxerat,
concubinas autem sexaginta: & genuit vi-
ginti octo filios, & sexaginta filias.
22 Constituit vero in capite Abiam filium
Maacha ducem super omnes fratres suos;
ipsum enim regem facere cogitabat,
23 Quia sapientior fuit, & potentior su-
per omnes filios ejus, & in cunctis finibus
Juda, & Beniamin, & in universis civitati-
bus muratis: præbuitque eis escas plurimas,
& multas petivit uxores.

CAPUT XII.

*Propter peccata Roboam ac populi Juda, quin-
to anno regni ejus tradit illos Deus Sesac regi
Ægypti; qui captis munitissimis civitatibus
Juda, diripit Jerusalem, sublato regis ac tem-
pli thesauro, scutis quoque aureis & argen-
teis, pro quibus ænea fecit Roboam: quo mor-
tuo, succedit filius Abia.*

A 1 CUmque roboratum fuisset regnum Ro-
boam, & confortatum, dereliquit le-
gem Domini, & omnis Israel cum eo.
2 Anno autem quinto regni Roboam, ascen-
dit Sesac rex Ægypti in Jerusalem (quia pec-
caverant Domino)
3 Cum mille ducentis curribus, & sexagin-
ta millibus equitum: nec erat numerus vul-
gi, quod venerat cum eo ex Ægypto, Li-
byes scilicet, & Troglodytæ, & Æthiopes.
4 Cepitque civitates munitissimas in Ju-
da, & venit usque in Jerusalem.
5 Semeias autem propheta ingressus est ad
Roboam, & principes Juda, qui congregati
fuerant in Jerusalem, fugientes Sesac, dixit-
que ad eos: Hæc dicit Dominus: Vos reliqui-
stis me, & ego reliqui vos in manu Sesac.
B 6 Consternatique principes Israel, & rex
dixerunt: Justus est Dominus.
7 Cumque vidisset Dominus, quod humi-
liati essent, factus est sermo Domini ad Se-
meiam, dicens: Quia humiliati sunt, non
disperdam eos, daboque eis pauxillum au-
xilii, & non stillabit furor meus super Je-
rusalem per manum Sesac.
8 Verumtamen servient ei, ut sciant di-
stantiam servitutis meæ, & servitutis regni
terrarum.
9 Recessit itaque Sesac rex Ægypti ab Jeru-
salem, sublatis thesauris domus Domini, &
domus regis, omniaque secum tulit, & cly-
peos aureos, quos fecerat Salomon:
C 10 Pro quibus fecit rex æneos, & tradi-
dit illos principibus scutariorum, qui cu-
stodiebant vestibulum palatii.
11 Cumque introiret rex domum Dñi, ve-
niebant scutarii, & tollebant eos, iterumque
referebant eos ad armamentarium suum.
12 Verumtamen quia humiliati sunt, aversa
est ab eis ira Domini, nec deleti sunt penitus:
siquidem & in Juda inventa sunt opera bona.
13 * Confortatus est ergo rex Roboam in *3. Reg. 15. c. 21.
Jerusalem, atque regnavit. Quadraginta au-
tem & unius anni erat, cum regnare cœ- D
pisset, & decem & septem annis regnavit in
Jerusalem, urbe, quam elegit Dominus, ut
confirmaret nomen suum ibi, de cunctis tri-
bubus Israel. Nomen autem matris ejus Naa-
ma Ammanitis.
14 Fecit autem malum, & non præparavit
cor suum, ut quæreret Dominum.
15 Opera vero Roboam prima & novissima
scripta sunt in libris Semeiæ prophetæ, &
Addo Videntis, & diligenter exposita. Pu-
gnaveruntque adversum se Roboam & Jero-
boam cunctis diebus.
16 Et dormivit Roboam cum patribus suis,
sepultusque est in civitate David. Et re-
gnavit Abia filius ejus pro eo.

CAPUT XIII.

*Abia ad bellum contra Jeroboam accedens,
dehortatur exercitum Jeroboam a bello contra
se, cum Deum haberent ducem, quem illi ab-
jecerant, & sperans in Domino victor eva-
dit, ac diversas capit civitates, & ex 14.
uxoribus procreat liberos 48.*

1 ANno octavodecimo regis Jeroboam, A *3. Reg.
regnavit Abia super Judam. 15. a. 2.
2 Tribus annis regnavit in Jerusalem. No-
menque matris ejus Michaia filia Uriel de Ga-
baa: & erat bellum inter Abiam & Jeroboam.
3 * Cumque iniisset Abia certamen, & ha- *3. Reg.
beret bellicosissimos viros, & electorum qua- 15. b. 7.
dringenta millia, Jeroboam instruxit e con-
tra aciem octingenta millia virorum, qui &
ipsi electi erant, & ad bella fortissimi.
4 Stetit ergo Abia super montem Seme-
ron, qui erat in Ephraim, & ait: Audi Je-
roboam, & omnis Israel.
5 Num ignoratis, quod Dñs Deus Israel de-
derit regnum David super Israel in sempiter-
num, ipsi, & filiis ejus in pactum salis?
6 Et surrexit Jeroboam filius Nabat, ser-
vus Salomonis filii David, * & rebellavit *3. Reg.
contra dominum suum. 11. e. 26.
7 Congregatique sunt ad eum viri vanissimi, B
& filii Belial, & prævaluerunt contra Roboam
filium Salomonis: porro Roboam erat rudis,
& corde pavido, nec potuit resistere eis.
8 Nunc ergo vos dicitis, quod resistere pos-
sitis regno Domini, quod possidet per filios
David, habetisque grandem populi multitu-
dinem, atque vitulos aureos, quos fecit vo-
bis Jeroboam in deos.
9 * Et ejecistis Sacerdotes Domini, filios *3. Reg.
Aaron, atque Levitas, & fecistis vobis Sacer- 12. g.
dotes sicut omnes populi terrarum; quicum- 31.
que venerit, & initiaverit manum suam in
tauro de bobus, & in arietibus septem, fit
sacerdos eorum, qui non sunt dii.
10 Noster autem Dominus, Deus est, quem
non relinquimus: Sacerdotesque ministrant
Domino de filiis Aaron, & Levitæ sunt in
ordine suo.
11 Holocausta quoque offerunt Domino per C
singulos dies mane & vespere, & thymiama
juxta legis præcepta confectum, & proponun-
tur panes in mensa mundissima, estque apud
nos candelabrum aureum, & lucernæ ejus,
ut accendantur semper ad vesperam: nos quip-
pe custodimus præcepta Domini Dei nostri,
quem vos reliquistis.
12 Ergo in exercitu nostro dux Deus est, &
Sacerdotes ejus, qui clangunt tubis, & re-
sonant contra vos. Filii Israel nolite pu-
gnare contra Dominum Deum patrum ve-
strorum, quia non vobis expedit.
13 Hæc illo loquente, Jeroboam retro mo-
liebatur insidias. Cumque ex adverso ho-
stium staret, ignorantem Judam suo ambie-
bat exercitu.
14 Respiciensque Judas vidit instare bellum

ex adverso & post tergum, & clamavit ad
Dñm: ac Sacerdotes tubis canere cœperunt,
15 Omnesque viri Juda vociferati sunt: &
ecce illis clamantibus, perterruit Deus Je-
roboam, & omnem Israel, qui stabat ex ad-
verso Abia, & Juda.
16 Fugeruntque filii Israel Judam, & tra-
didit eos Deus in manu eorum.
D 17 Percussit ergo eos Abia, & populus ejus
plaga magna: & corruerunt vulnerati ex Is-
rael quingenta millia virorum fortium.
18 Humiliatique sunt filii Israel in tempore
illo, & vehementissime confortati filii Ju-
da, eo quod sperassent in Domino Deo pa-
trum suorum.
19 Persecutus est autem Abia fugientem
Jeroboam, & cepit civitates ejus, Bethel &
filias ejus, & Jesana cum filiabus suis, Ephron
quoque & filias ejus.
20 Nec valuit ultra resistere Jeroboam in
diebus Abia: quem percussit Dominus, &
mortuus est.
21 Igitur Abia, confortato imperio suo, ac-
cepit uxores quatuordecim: procreavitque vi-
ginti duos filios, & sedecim filias.
22 Reliqua autem sermonum Abia, via-
rumque, & operum ejus, scripta sunt dili-
gentissime in libro Addo Prophetæ.

CAPUT XIV.

Abiæ succedit filius Asa, qui, pace a Deo concessa, idolorum cultum subvertit, & civitates Juda ædificat ac munit: Zaramque regem Æthiopum cum exercitu mille millium divino auxilio devincit.

A 1 DOrmivit autem Abia cum patribus suis,
3. Reg. & sepelierunt eum in civitate David:
15. 6. 8. regnavitque Asa filius ejus pro eo, in cujus
diebus quievit terra annis decem.
2 Fecit autem Asa quod bonum & placi-
tum erat in conspectu Dei sui, & subvertit
altaria peregrini cultus, & excelsa:
3 Et confregit statuas, lucosque succidit:
4 Et præcepit Judæ, ut quæreret Domi-
num Deum patrum suorum, & faceret le-
gem, & universa mandata;
5 Et abstulit de cunctis urbibus Juda aras,
& fana, & regnavit in pace.
B 6 Ædificavit quoque urbes munitas in Juda,
quia quietus erat, & nulla temporibus ejus
bella surrexerant, pacem Domino largiente.
7 Dixit autem Judæ: Ædificemus civitates
istas, & vallemus muris, & roboremus turri-
bus, & portis, & seris, donec a bellis quieta
sunt omnia, eo quod quæsierimus Dominum
Deum patrum nostrorum, & dederit nobis pa-
cem per gyrum. Ædificaverunt igitur, &
nullum in extruendo impedimentum fuit.
8 Habuit autem Asa in exercitu suo portan-
tium scuta & hastas de Juda trecenta millia, de
Beniamin vero scutariorum & sagittariorũ du-
centa octoginta millia: omnes isti viri fortissimi.
C 9 Egressus est autem contra eos Zara Æ-
thiops cum exercitu suo, decies centena mil-
lia, & curribus trecentis: & venit usq; Maresa.
10 Porro Asa perrexit obviam ei, & in-
struxit aciem ad bellum in valle Sephata,
quæ est juxta Maresa.
*1. Reg. 11 Et invocavit Dominum Deum, & ait:
14. a. 6. * Dñe, non est apud te ulla distantia, utrum
in paucis auxilieris, an in pluribus: adjuva
nos, Domine Deus noster; in te enim, & in
tuo nomine habentes fiduciam, venimus con-
tra hanc multitudinem. Domine, Deus no-
ster tu es: non prævaleat contra te homo.
D 12 Exterruit itaque Dominus Æthiopes co-
ram Asa & Juda: fugeruntque Æthiopes.
13 Et persecutus est eos Asa, & populus, qui
cum eo erat, usque Gerara: & ruerunt Æthio-
pes usque ad internecionem, quia Domino
cædente contriti sunt, & exercitu illius præ-
liante. Tulerunt ergo spolia multa,
14 Et percusserunt civitates omnes per cir-
cuitum Geraræ: grandis quippe cunctos ter-
ror invaserat: & diripuerunt urbes, & mul-
tam prædam asportaverunt.
15 Sed & caulas ovium destruentes, tule-
runt pecorum infinitam multitudinem, & ca-
melorum: reversique sunt in Jerusalem.

CAPUT XV.

Azarias prophetat Israel futurum multo tempore absque Deo vero, sacerdote, & lege: cujus prophetæ exhortatione confortatus Asa aufert sordes idolorum, suamque matrem idololatram imperio privat: populus autem jurat se Deo serviturum.

1 AZarias autem filius Oded, facto in se A
spiritu Dei,
2 Egressus est in occursum Asa, & dixit ei:
Audite me, Asa, & omnis Juda, & Beniamin:
Dominus vobiscum, quia fuistis cum eo. Si
quæsieritis eum, invenietis: si autem dere-
liqueritis eum, derelinquet vos.
3 Transibunt autem multi dies in Israel
absque Deo vero, & absque sacerdote docto-
re, & absque lege.
4 Cumque reversi fuerint in angustia sua
ad Dominum Deum Israel, & quæsierint
eum, reperient eum.
5 In tempore illo non erit pax egredien-
ti, & ingredienti, sed terrores undique in
cunctis habitatoribus terrarum.
6 Pugnabit enim gens contra gentem, & ci- B
vitas contra civitatem, quia Dominus con-
turbabit eos in omni angustia.
7 Vos ergo confortamini, & non dissol-
vantur manus vestræ; erit enim merces ope-
ri vestro.
8 Quod cum audisset Asa, verba scilicet, &
prophetiam Azariæ filii Oded prophetæ, con-
fortatus est, & abstulit idola de omni terra
Juda, & de Beniamin, & ex urbibus, quas
ceperat, montis Ephraim, & dedicavit altare
Domini, quod erat ante porticum Domini.
9 Congregavitque universum Judam, & C
Beniamin, & advenas cum eis de Ephraim,
& de Manasse, & de Simeon; plures enim ad
eum confugerant ex Israel, videntes, quod
Dominus Deus illius esset cum eo.
10 Cumque venissent in Jerusalem mense
tertio, anno decimoquinto regni Asa,
11 Immolaverunt Domino in die illa de ma-
nubiis & præda, quam adduxerant, boves
septingentos, & arietes septem millia.
12 Et intravit ex more ad corroborandum
fœdus, ut quærerent Dominum Deum patrum
suorum in toto corde, & in tota anima sua.
13 Si quis autem, inquit, non quæsierit Do-
minum Deum Israel, moriatur, a minimo us-
que ad maximum, a viro usque ad mulierem.
14 Juraveruntque Domino voce magna in
jubilo, & in clangore tubæ, & in sonitu
buccinarum,
15 Omnes qui erant in Juda cum execra- D
tione; in omni enim corde suo juraverunt,
& in tota voluntate quæsierunt eum, & in-
venerunt: præstititque eis Dominus requiem
per circuitum.
16 Sed & Maacham matrem Asa regis ex
augusto deposuit imperio, eo quod fecisset
in luco simulacrum Priapi: quod omne con-
trivit, & in frusta comminuens combussit in
torrente Cedron.
17 Excelsa autem derelicta sunt in Israel:
attamen cor Asa erat perfectum cunctis die-
bus ejus.
18 Eaque quæ voverat pater suus, & ipse,
intulit in domum Domini, argentum, & au-
rum, vasorumque diversam supellectilem.
19 Bellum vero non fuit usque ad trigesi-
mum quintum annum regni Asa.

CAPUT XVI.

Pugnante Baasa rege Israel contra Asa, vocavit Asa Benadad regem Syriæ in auxilium, & Hanani prophetam ipsum ob id increpantem in nervum conjecit: ac dolore pedum cruciatus, in medicorum arte spem ponens, anno regni sui 41. moritur.

1 ANno autem trigesimo sexto regni ejus, A
ascendit Baasa rex Israel in Judam, &
muro circumdabat Rama, ut nullus tute pos-
set egredi, & ingredi de Regno Asa.
2 Protulit ergo Asa argentum & aurum de
thesauris domus Domini, & de thesauris re-
gis, misitque ad Benadad regem Syriæ, qui
habitabat in Damasco, dicens:

3 Fœdus inter me & te est: pater quoque meus & pater tuus habuere concordiam: quam ob rem misi tibi argentum & aurum, ut rupto fœdere, quod habes cum Baasa rege Israel, facias eum a me recedere.

B 4 Quo comperto, Benadad misit principes exercituum suorum ad urbes Israel: qui percusserunt Ahion, & Dan, & Abelmaim, & universas urbes Nephthali muratas.

5 Quod cum audisset Baasa, desiit ædificare Rama, & intermisit opus suum.

6 Porro Asa rex assumpsit universum Judam, & tulerunt lapides de Rama, & ligna quæ ædificationi præparaverat Baasa, ædificavitque ex eis Gabaa, & Maspha.

7 In tempore illo venit Hanani propheta ad Asa regem Juda, & dixit ei: Quia habuisti fiduciam in rege Syriæ, & non in Domino Deo tuo, idcirco evasit Syriæ regis exercitus de manu tua.

* Sup. 14. b. 9.

8 * Nonne Æthiopes & Libyes multo plures erant quadrigis, & equitibus, & multitudine nimia: quos, cum Domino credidisses, tradidit in manu tua?

C 9 Oculi enim Domini contemplantur universam terram, & præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Stulte igitur egisti: & propter hoc ex præsenti tempore adversum te bella consurgent.

10 Iratusque Asa adversus Videntem, jussit eum mitti in nervum: valde quippe super hoc fuerat indignatus: & interfecit de populo in tempore illo plurimos.

D 11 Opera autem Asa prima, & novissima scripta sunt in libro regum Juda, & Israel.

12 Ægrotavit etiam Asa anno trigesimo nono regni sui dolore pedum vehementissimo, & nec in infirmitate sua quæsivit Dominum, sed magis in medicorum arte confisus est.

13 Dormivitque cum patribus suis: & mortuus est anno quadragesimo primo regni sui.

14 Et sepelierunt eum in sepulchro suo, quod foderat sibi in civitate David: posueruntque eum super lectum suum, plenum aromatibus & unguentis meretriciis, quæ erant pigmentariorum arte confecta, & combusserunt super eum ambitione nimia.

CAPUT XVII.

Pius Josaphat patri Asa succedens, divitiis potens & armis, mittit doctores legis Dei per universum Judam: cujus principes recensentur, cum numero subjectorum militum.

A 1 Regnavit autem Josaphat filius ejus pro eo, & invaluit contra Israel.

2 Constituitque militum numeros in cunctis urbibus Juda, quæ erant vallatæ muris. Præsidiaque disposuit in terra Juda, & in civitatibus Ephraim, quas ceperat Asa pater ejus.

3 Et fuit Dominus cum Josaphat, quia ambulavit in viis David patris sui primis: & non speravit in Baalim,

4 Sed in Deo patris sui, & perrexit in præceptis illius, & non juxta peccata Israel.

5 Confirmavitque Dominus regnum in manu ejus, & dedit omnis Juda munera Josaphat: factæque sunt ei infinitæ divitiæ, & multa gloria.

B 6 Cumque sumpsisset cor ejus audaciam propter vias Domini, etiam excelsa & lucos de Juda abstulit.

7 Tertio autem anno regni sui misit de principibus suis Benhail, & Obdiam, & Zachariam, & Nathanael, & Michæam, ut docerent in civitatibus Juda:

8 Et cum eis Levitas Semeiam, & Nathaniam, & Zabadiam, Asael quoque, & Semiramoth, & Jonathan, Adoniamque, & Thobiam, & Thobadoniam Levitas, & cum eis Elisama, & Joram Sacerdotes:

9 Docebantque populum in Juda, habentes librum legis Domini, & circuibant cunctas urbes Juda, atque erudiebant populum.

C 10 Itaque factus est pavor Domini super omnia regna terrarum, quæ erant per gyrum Juda, nec audebant bellare contra Josaphat.

11 Sed & Philisthæi Josaphat munera deferebant, & vectigal argenti: Arabes quoque adducebant pecora, arietum septem millia septingenta, & hircorum totidem.

12 Crevit ergo Josaphat, & magnificatus est usque in sublime: atque ædificavit in Juda domos ad instar turrium, urbesque muratas.

13 Et multa opera paravit in urbibus Juda: viri quoque bellatores, & robusti erant in Jerusalem,

14 Quorum iste numerus per domos, atque familias singulorum: In Juda principes exercitus Ednas dux, & cum eo robustissimi viri trecenta millia:

D 15 Post hunc Johanan princeps, & cum eo ducenta octoginta millia:

16 Post istum quoque Amasias filius Zechri consecratus Domino, & cum eo ducenta millia virorum fortium.

17 Hunc sequebatur robustus ad prælia Eliada, & cum eo tenentium arcum & clypeum ducenta millia.

18 Post istum etiam Jozabad, & cum eo centum octoginta millia expeditorum militum.

19 Hi omnes erant ad manum regis, exceptis aliis, quos posuerat in urbibus muratis in universo Juda.

CAPUT XVIII.

Josaphat impio Achab affinitate junctus, sumpta filio Joram in uxorem filia Achabi, ascendit cum eo contra Ramoth Galaad, &c. pseudoprophetis victoriam promittentibus: Michæas autem contrarium prophetans incarceratur: sed Achab juxta Michææ prophetiam in bello occiditur.

A 1 Fuit ergo Josaphat dives & inclytus multum, & affinitate conjunctus est Achab.

2 Descenditque post annos ad eum in Samariam: ad cujus adventum mactavit Achab arietes, & boves plurimos ipsi, & populo, qui venerat cum eo: persuasitque illi, ut ascenderet in Ramoth Galaad.

B 3 Dixitque Achab rex Israel ad Josaphat regem Juda: Veni mecum in Ramoth Galaad. Cui ille respondit: Ut ego, & tu: sicut populus tuus, sic & populus meus: tecumque erimus in bello.

4 Dixitque Josaphat ad regem Israel: Consule, obsecro, impræsentiarum sermonem Dñi.

5 Congregavit igitur rex Israel prophetarum quadringentos viros, & dixit ad eos: In Ramoth Galaad ad bellandum ire debemus, an quiescere? At illi: Ascende, inquiunt, & tradet Deus in manu regis.

6 Dixitque Josaphat: Numquid non est hic propheta Dñi, ut ab illo etiam requiramus?

7 Et ait rex Israel ad Josaphat: Est vir unus, a quo possumus quærere Domini voluntatem: sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum omni tempore: est autem Michæas filius Jemla. Dixitque Josaphat: Ne loquaris rex hoc modo.

8 Vocavit ergo rex Israel unum de Eunuchis: & dixit ei: Voca cito Michæam filium Jemla.

C 9 Porro rex Israel, & Josaphat rex Juda, uterq; sedebant in solio suo, vestiti cultu regio: sedebant autem in area juxta portam Samariæ, omnesq; prophetæ vaticinabantur coram eis.

10 Sedecias vero filius Chanaana fecit sibi cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec conteras eam.

11 Omnesque prophetæ similiter prophetabant, atque dicebant: Ascende in Ramoth Galaad, & prosperaberis, & tradet eos Dominus in manu regis.

12 Nuntius autem, qui ierat ad vocandum Michæam, ait illi: En verba omnium prophetarum uno ore bona regi annuntiant: quæso ergo te, ut & sermo tuus ab eis non dissentiat, loquarisque prospera.

13 Cui respondit Michæas: Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Deus meus, hoc loquar.

D 14 Venit ergo ad regem. Cui rex ait: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? Cui ille respondit: Ascendite; cuncta enim prospera evenient, & tradentur hostes in manus vestras.

15 Dixitque rex: Iterum, atque iterum te adju-

adjuro, ut mihi non loquaris, niſi quod verum eſt, in nomine Domini.

16 At ille ait: Vidi univerſum Iſrael diſperſum in montibus, ſicut oves abſque paſtore: & dixit Dominus: Non habent iſti dominos: revertatur unuſquiſque in domum ſuam in pace.

17 Et ait rex Iſrael ad Joſaphat: Nonne dixi tibi, quod non prophetaret iſte mihi quidquam boni, ſed ea quæ mala ſunt?

18 At ille, idcirco, ait, audite verbum Domini: Vidi Dominum ſedentem in ſolio ſuo, & omnem exercitum cæli aſſiſtentem ei a dextris, & a ſiniſtris.

19 Et dixit Dominus: Quis decipiet Achab regem Iſrael, ut aſcendat, & corruat in Ramoth Galaad? Cumque diceret unus hoc modo, & alter alio;

20 Proceſſit ſpiritus, & ſtetit coram Domino, & ait: Ego decipiam eum. Cui Dominus, in quo, inquit, decipies?

21 At ille reſpondit: Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Dixitque Dominus: Decipies, & prævalebis: egredere, & fac ita.

22 Nunc igitur ecce Dominus dedit ſpiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, & Dominus locutus eſt de te mala.

23 Acceſſit autem Sedecias filius Chanaana, & percuſſit Michææ maxillam, & ait: Per quam viam tranſivit Spiritus Domini a me, ut loqueretur tibi?

24 Dixitque Michæas: Tu ipſe videbis in die illo, quando ingreſſus fueris cubiculum de cubiculo, ut abſcondaris.

25 Præcepit autem rex Iſrael, dicens: Tollite Michæam, & ducite eum ad Amon principem civitatis, & ad Joas filium Amelech.

26 Et dicetis: Hæc dicit rex: Mittite hunc in carcerem, & date ei panis modicum, & aquæ pauxillum, donec revertar in pace.

27 Dixitque Michæas: Si reverſus fueris in pace, non eſt locutus Dominus in me. Et ait: Audite omnes populi.

28 Igitur aſcenderunt rex Iſrael, & Joſaphat rex Juda in Ramoth Galaad.

29 Dixitque rex Iſrael ad Joſaphat: Mutabo habitum, & ſic ad pugnam vadam: tu autem induere veſtibus tuis. Mutatoque rex Iſrael habitu, venit ad bellum.

30 Rex autem Syriæ præceperat ducibus equitatus ſui, dicens: Ne pugnetis contra minimum, aut contra maximum, niſi contra ſolum regem Iſrael.

31 Itaque cum vidiſſent principes equitatus Joſaphat, dixerunt: Rex Iſrael eſt iſte. Et circumdederunt eum dimicantes: at ille clamavit ad Dominum, & auxiliatus eſt ei, atque avertit eos ab illo.

32 Cum enim vidiſſent duces equitatus quod non eſſet rex Iſrael, reliquerunt eum.

33 Accidit autem, ut unus e populo ſagittam in incertum jaceret, & percuteret regem Iſrael inter cervicem, & ſcapulas. At ille aurigæ ſuo ait: Converte manum tuam, & educ me de acie, quia vulneratus ſum.

34 Et finita eſt pugna in die illo. Porro rex Iſrael ſtabat in curru ſuo contra Syros uſque ad veſperam, & mortuus eſt occidente ſole.

CAPUT XIX.

Joſaphat ex infelici prælio reverſus, a Jehu propheta correptus de præſtito auxilio Achab, conſtitutos a ſe judices admonet de ſervanda juſtitia, Sacerdotes & Levitas de promovendo cultu divino, populoque recte inſtituendo.

1 REverſus eſt autem Joſaphat rex Juda in domum ſuam pacifice in Jeruſalem.

2 Cui occurrit Jehu filius Hanani Videns, & ait ad eum: Impio præbes auxilium, & his, qui oderunt Dominum, amicitia jungeris, & idcirco iram quidem Domini merebaris:

3 Sed bona opera inventa ſunt in te, eo quod abſtuleris lucos de terra Juda, & præparaveris cor tuum, ut requireres Dominum Deum patrum tuorum.

4 Habitavit ergo Joſaphat in Jeruſalem, rurſumque egreſſus eſt ad populum de Berſabee uſque ad montem Ephraim, & revocavit eos ad Dominum Deum patrum ſuorum.

5 Conſtituitque judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis per ſingula loca,

6 Et præcipiens judicibus, Videte, ait, quid faciatis; non enim hominis exercetis judicium, ſed Domini: & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit.

7 Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite; non eſt enim apud Dominum Deum noſtrum iniquitas, * nec perſonarum acceptio, nec cupido munerum.

* Deut. 10. d. 17. Sap. 6. b. 8. Ecc. 35. b. 15. 16. Actor. 10. e. 34. Rom. 2. b. 11. 12. Gal. 2. b. 6. Eph. 6. b. 9. Col. 3. d. 25. 1. Pet. 1. c. 17.

8 In Jeruſalem quoque conſtituit Joſaphat Levitas, & Sacerdotes, & principes familiarum ex Iſrael, ut judicium, & cauſam Domini judicarent habitatoribus ejus.

9 Præcepitque eis dicens: Sic agetis in timore Domini fideliter & corde perfecto.

10 Omnem cauſam, quæ venerit ad vos, fratrum veſtrorum, qui habitant in urbibus ſuis inter cognationem & cognationem, ubicumque quæſtio eſt de lege, de mandato, de cæremoniis, de juſtificationibus; oſtendite eis, ut non peccent in Dominum, & ne veniat ira ſuper vos & ſuper fratres veſtros: ſic ergo agentes non peccabitis.

11 Amarias autem ſacerdos & pontifex veſter in his, quæ ad Deum pertinent, præſidebit: porro Zabadias filius Iſmahel, qui eſt dux in domo Juda, ſuper ea opera erit, quæ ad regis officium pertinent: habetiſque magiſtros Levitas coram vobis: confortamini, & agite diligenter, & erit Dominus vobiſcum in bonis.

CAPUT XX.

Ammonitis, Moabitis, ac Syris contra Joſaphat inſurgentibus, ipſe prædicato jejunio una cum populo ſuo ſupplex ad Deum confugit, ſicque ab eis ſe mutuo cædentibus liberatus, ſpolia colligit: verum ob fœdus cum impio Ochozia initum a propheta corripitur, & a Deo punitur.

1 POſt hæc congregati ſunt filii Moab, & filii Ammon, & cum eis de Ammonitis, ad Joſaphat, ut pugnarent contra eum.

2 Veneruntque nuntii, & indicaverunt Joſaphat, dicentes: Venit contra te multitudo magna de his locis, quæ trans mare ſunt, & de Syria, & ecce conſiſtunt in Aſaſonthamar, quæ eſt Engaddi.

3 Joſaphat autem timore perterritus totum ſe contulit ad rogandum Dominum, & prædicavit jejunium univerſo Juda.

4 Congregatuſque eſt Judas ad deprecandum Dominum: ſed & omnes de urbibus ſuis venerunt ad obſecrandum eum.

5 Cumque ſtetiſſet Joſaphat in medio cœtu Juda, & Jeruſalem, in domo Domini ante atrium novum,

6 Ait: Domine Deus patrum noſtrorum, tu es Deus in cælo, & dominaris cunctis regnis Gentium: in manu tua eſt fortitudo & potentia, nec quiſquam tibi poteſt reſiſtere.

7 Nonne tu, Deus noſter, interfeciſti omnes habitatores terræ hujus coram populo tuo Iſrael, & dediſti eam ſemini Abraham amici tui in ſempiternum?

8 Habitaveruntque in ea, & extruxerunt in illa ſanctuarium nomini tuo, dicentes:

9 Si irruerint ſuper nos mala, gladius judicii, peſtilentia, & fames, ſtabimus coram domo hac in conſpectu tuo, in qua invocatum eſt nomen tuum: & clamabimus ad te in tribulationibus noſtris & exaudies, ſalvoſque facies.

10 Nunc igitur ecce filii Ammon, & Moab, & mons Seir, * per quos non conceſſiſti Iſrael ut tranſirent, quando egrediebantur de Ægypto, ſed declinaverunt ab eis, & non interfecerunt illos;

* Deut. 2. a. 1.

11 E contrario agunt, & nituntur ejicere nos de poſſeſſione, quam tradidiſti nobis.

12 Deus noſter, ergo non judicabis eos? In nobis quidem non eſt tanta fortitudo, ut poſſimus huic multitudini reſiſtere, quæ irruit ſuper nos. Sed cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, ut oculos noſtros dirigamus ad te.

13 Omnis vero Juda ſtabat coram Domino cum parvulis, & uxoribus, & liberis ſuis.

14 Erat autem Jahaziel filius Zachariæ fi-

lii Banaiæ, filii Jehiel, filii Mathaniæ, Le-
vites de filiis Asaph, super quem factus est
Spiritus Domini in medio turbæ,
15 Et ait: Attendite omnis Juda, & qui
habitatis Jerusalem, & tu rex Josaphat: Hæc
dicit Dominus vobis: Nolite timere, nec
paveatis hanc multitudinem; non est enim
vestra pugna, sed Dei.
16 Cras descenderis contra eos; ascensuri
enim sunt per clivum nomine Sis, & inve-
nietis illos in summitate torrentis, qui est
contra solitudinem Jeruel.
17 Non eritis vos, qui dimicabitis, sed tan-
tummodo confidenter state, & videbitis auxi-
lium Domini super vos, o Juda, & Jerusalem;
nolite timere, nec paveatis: cras egrediemini
contra eos, & Dominus erit vobiscum.
D 18 Josaphat ergo, & Juda, & omnes habita-
tores Jerusalem ceciderunt proni in terram
coram Domino, & adoraverunt eum.
19 Porro Levitæ de filiis Caath, & de filiis
Core laudabant Dominum Deum Israel vo-
ce magna in excelsum.
20 Cumque mane surrexissent, egressi sunt
per desertum Thecue: profectisque eis, stans
Josaphat in medio eorum, dixit: Audite me vi-
ri Juda, & omnes habitatores Jerusalem: credi-
te in Dño Deo vestro, & securi eritis: credite
prophetis ejus, & cuncta evenient prospera.
21 Deditque consilium populo, & statuit can-
tores Domini, ut laudarent eum in turmis
suis, & antecederent exercitum, ac voce con-
* Psal. sona dicerent: * Confitemini Domino, quo-
135. a. 1. niam in æternum misericordia ejus.
E 22 Cumque cœpissent laudes canere, ver-
tit Dominus insidias eorum in semetipsos,
filiorum scilicet Ammon, & Moab, & mon-
tis Seir, qui egressi fuerant, ut pugnarent
contra Judam, & percussi sunt.
23 Namque filii Ammon, & Moab consur-
rexerunt adversum habitatores montis Seir,
ut interficerent, & delerent eos: cumque hoc
opere perpetrassent, etiam in semetipsos
versi mutuis concidere vulneribus.
24 Porro Juda cum venisset ad speculam, quæ
respicit solitudinem, vidit procul omnem late
regionem plenam cadaveribus, nec superesse
quemquam, qui necem potuisset evadere.
25 Venit ergo Josaphat, & omnis populus
cum eo ad detrahenda spolia mortuorum: in-
veneruntque inter cadavera variam supelle-
ctilem, vestes quoque, & vasa pretiosissima,
& diripuerunt, ita ut omnia portare non
possent, nec per tres dies spolia auferre præ
prædæ magnitudine.
F 26 Die autem quarto congregati sunt in val-
le Benedictionis; etenim quoniam ibi benedi-
xerant Dño, vocaverunt locum illum vallis
Benedictionis usque in præsentem diem.
27 Reversusque est omnis vir Juda, & habi-
tatores Jerusalem, & Josaphat ante eos, in
Jerusalem cum lætitia magna, eo quod dedis-
set eis Dominus gaudium de inimicis suis.
28 Ingressique sunt in Jerusalem cum psalte-
riis, & citharis, & tubis in domum Domini.
29 Irruit autem pavor Domini super univer-
sa regna terrarum, cum audissent, quod pu-
gnasset Dominus contra inimicos Israel.
30 Quievitque regnum Josaphat, & præ-
buit ei Deus pacem per circuitum.
31 Regnavit igitur Josaphat super Judam,
& erat trigintaquinque annorum, cum re-
gnare cœpisset: viginti autem & quinque an-
nis regnavit in Jerusalem: & nomen matris
ejus Azuba filia Selahi.
32 Et ambulavit in via patris sui Asa, nec
declinavit ab ea, faciens quæ placita erant
coram Domino.
G 33 Verumtamen excelsa non abstulit, & ad-
huc populus non direxerat cor suum ad Do-
minum Deum patrum suorum.
34 Reliqua autem gestorum Josaphat prio-
rum, & novissimorum scripta sunt in ver-
bis Jehu filii Hanani, quæ digessit in Li-
bros regum Israel.
35 Post hæc iniit amicitias Josaphat rex
Juda cum Ochozia rege Israel, cujus opera
fuerunt impiissima.
36 Et particeps fuit, ut facerent naves,
quæ irent in Tharsis: feceruntque classem
in Asiongaber.
37 Prophetavit autem Eliezer filius Dodau de
Maresa ad Josaphat, dicens: Quia habuisti fœdu.
cum Ochozia, percussit Dñs opera tua, contritæ-
que sunt naves, nec potuerunt ire in Tharsis.

CAPUT XXI.

Impius Joram filius Josaphat occidit fratres suos, & quosdam principes Juda, cui Elias per litteras pessimam ægritudinem ac mortem, & domus suæ ac regni direptionem prædicit, quæ tandem subsecuta sunt.

1 DOrmivit autem Josaphat cum patribus A
suis, & sepultus est cum eis in civitate 3. Reg.
David: regnavitque Joram filius ejus pro eo. 22. g.
2 Qui habuit fratres filios Josaphat, Aza- 51.
riam, & Jahiel, & Zachariam, & Azariam,
& Michael, & Saphatiam: omnes hi filii Jo-
saphat regis Juda.
3 Deditque eis pater suus multa munera ar-
genti & auri, & pensitationes, cum civitati-
bus munitissimis in Juda: regnum autem tra-
didit Joram, eo quod esset primogenitus.
4 Surrexit ergo Joram super regnum patris
sui: cumque se confirmasset, occidit omnes
fratres suos gladio, & quosdam de principi-
bus Israel.
5 Trigintaduorum annorum erat Joram, B
cum regnare cœpisset, & octo annis regna-
vit in Jerusalem.
6 Ambulavitque in viis regum Israel, sic-
ut egerat domus Achab: filia quippe Achab
erat uxor ejus, & fecit malum in conspectu
Domini.
7 Noluit autem Dominus disperdere do-
mum David propter pactum, quod inierat
cum eo, & quia promiserat, ut daret ei lu-
cernam, & filiis ejus omni tempore.
8 In diebus illis rebellavit Edom, * ne esset * Gen.
subditus Judæ, & constituit sibi regem. 27. 40.
9 Cumque transisset Joram cum principibus
suis, & cuncto equitatu, qui erat secum, sur-
rexit nocte, & percussit Edom, qui se circum-
dederat, & omnes duces equitatus ejus.
10 Attamen rebellavit Edom, ne esset sub di-
tione Juda, usque ad hanc diem: eo tempore &
Lobna recessit, ne esset sub manu illius. Dereli-
querat enim Dominum Deum patrum suorum.
11 Insuper & excelsa fabricatus est in ur- C
bibus Juda, & fornicari fecit habitatores Je-
rusalem, & prævaricari Judam.
12 Allatæ sunt autem ei litteræ ab Elia
propheta, in quibus scriptum erat: Hæc di-
cit Dominus Deus David patris tui: Quo-
niam non ambulasti in viis Josaphat patris
tui, & in viis Asa regis Juda,
13 Sed incessisti per iter regum Israel, &
fornicari fecisti Judam, & habitatores Jeru-
salem, imitatus fornicationem domus A-
chab, insuper & fratres tuos, domum patris
tui, meliores te occidisti;
14 Ecce Dominus percutiet te plaga ma-
gna cum populo tuo, & filiis, & uxoribus
tuis, universaque substantia tua.
15 Tu autem ægrotabis pessimo languore
uteri tui, donec egrediantur vitalia tua pau-
latim per singulos dies.
16 Suscitavit ergo Dominus contra Joram
spiritum Philisthinorum, & Arabum, qui
confines sunt Æthiopibus.
17 Et ascenderunt in terram Juda, & vasta- D
verunt eam, diripueruntque cunctam substan-
tiam, quæ inventa est in domo regis, insuper
& filios ejus, & uxores: nec remansit ei fi-
lius, nisi Joachaz, qui minimus natu erat.
18 Et super hæc omnia percussit eum Domi-
nus alvi languore insanabili.
19 Cumque diei succederet dies, & tempo-
rum spatia volverentur, duorum annorum
expletus est circulus: & sic longa consumptus
tabe, ita ut egereret etiam viscera sua, lan-
guore pariter, & vita caruit. Mortuusque
est in infirmitate pessima, & non fecit ei po-
pulus secundum morem combustionis exe-
quias, sicut fecerat majoribus ejus.
20 Triginta duorum annorum fuit, cum re-
gnare cœpisset, & octo annis regnavit in Jeru-

ſalem. Ambulavitque non recte, & ſepelie-
runt eum in civitate David: veruntamen
non in ſepulchro regum.

CAPUT XXII.

*Impium Ochoziam filium Joram regem Juda
occidit Jehu, ſimul & Joram regem Iſrael:
occidente autem Athalia filios regis, ſervavit
Joſabeth Joas natu minimum.*

A 4. Reg. 8. f. 24.

1 CONſtituerunt autem habitatores Jeru-
ſalem Ochoziam filium ejus mini-
mum, regem pro eo; omnes enim majores
natu, qui ante eum fuerant, interfecerant
latrones Arabum, qui irruerant in caſtra;
regnavitque Ochozias filius Joram regis Juda.
2 Quadraginta duorum annorum erat Ocho-
zias, cum regnare cœpiſſet, & uno anno
regnavit in Jeruſalem: & nomen matris ejus
Athalia filia Amri.
B
3 Sed & ipſe ingreſſus eſt per vias domus
Achab; mater enim ejus impulit eum, ut
impie ageret.
4 Fecit igitur malum in conſpectu Dñi,
ſicut domus Achab: ipſi enim fuerunt ei conſi-
liarii poſt mortem patris ſui, in interitum ejus.
5 Ambulavitque in conſiliis eorum. Et per-
rexit cum Joram filio Achab rege Iſrael in bel-
lum contra Hazael regem Syriæ in Ramoth
Galaad: vulneraveruntque Syri Joram.
C
6 Qui reverſus eſt, ut curaretur in Jezra-
hel; multas enim plagas acceperat in ſupra-
dicto certamine. Igitur Ochozias filius Jo-
ram rex Juda deſcendit, ut inviſeret Joram
filium Achab in Jezrahel ægrotantem.
7 Voluntatis quippe fuit Dei adverſus O-
choziam, ut veniret ad Joram: & cum ve-
niſſet, & egrederetur cum eo adverſum Je-
hu filium Namſi, quem unxit Dominus, ut
deleret domum Achab:
8 Cum ergo everteret Jehu domum Achab,
invenit principes Juda, & filios fratrum Ocho-
ziæ, qui miniſtrabant ei, & interfecit illos.
9 Ipſum quoque perquirens Ochoziam, com-
prehendit latitantem in Samaria: adductum-
que ad ſe occidit, & ſepelierunt eum: eo
quod eſſet filius Joſaphat, qui quæſierat Dñm
in toto corde ſuo: nec erat ultra ſpes ali-
D
qua, ut de ſtirpe quis regnaret Ochoziæ:
* 4. Reg. 11. a. 1.
10 * ſiquidem Athalia mater ejus videns,
quod mortuus eſſet filius ſuus, ſurrexit, & in-
terfecit omnem ſtirpem regiam domus Joram.
11 Porro Joſabeth filia regis tulit Joas filium
Ochoziæ, & furata eſt eum de medio filiorum
regis, cum interficerentur: abſconditque eum
cum nutrice ſua in cubiculo lectulorum. Joſa-
beth autem, quę abſconderat eum, erat filia re-
gis Joram, uxor Jojadæ pontificis, ſoror Ocho-
ziæ: & idcirco Athalia non interfecit eum.
12 Fuit ergo cum eis in domo Dei abſcon-
ditus ſex annis, quibus regnavit Athalia ſu-
per terram.

CAPUT XXIII.

*Jojada Pontifex unxit Joas ſeptennem in re-
gem Juda, curavitque ut Athalia occideretur,
& cultus Dei reſtitueretur; populus autem de-
ſtruxit domum, altaria, ac ſimulacra Baal.*

A 4. Reg. 11. a. 4.

1 ANno autem ſeptimo confortatus Joja-
da aſſumpſit centuriones, Azariam
videlicet filium Jeroham, & Iſmahel filium
Johanan, Azariam quoque filium Obed, &
Maaſiam filium Adajæ, & Eliſaphat filium
Zechri: & iniit cum eis fœdus.
2 Qui circumeuntes Judam congregaverunt
Levitas de cunctis urbibus Juda, & principes
familiarum Iſrael, veneruntque in Jeruſalem.
3 Iniit ergo omnis multitudo pactum in
domo Dei cum rege: dixitque ad eos Joja-
da: Ecce filius regis regnabit, ſicut locutus
eſt Dominus ſuper filios David.
4 Iſte eſt ergo ſermo, quem facietis:
5 Tertia pars veſtrum, qui veniunt ad Sab-
batum, Sacerdotum, & Levitarum, & jani-
torum erit in portis: tertia vero pars ad do-
mum regis, & tertia ad portam, quæ appel-
latur Fundamenti: omne vero reliquum vul-
gus ſit in atriis domus Domini.
B
6 Nec quiſpiam alius ingrediatur domum
Domini, niſi Sacerdotes, & qui miniſtrant
de Levitis: ipſi tantummodo ingrediantur,
quia ſanctificati ſunt: & omne reliquum
vulgus obſervet cuſtodias Domini.
7 Levitæ autem circumdent regem, haben-
tes ſinguli arma ſua: (& ſi quis alius ingreſ-
ſus fuerit templum, interficiatur) ſintque
cum rege & intrante, & egrediente.
8 Fecerunt ergo Levitæ, & univerſus Ju-
da juxta omnia, quæ præceperat Jojada pon-
tifex: & aſſumpſerunt ſinguli viros, qui ſub
ſe erant, & veniebant per ordinem ſabbati
cum his, qui impleverant ſabbatum, & egreſ-
ſuri erant: ſiquidem Jojada pontifex non
dimiſerat abire turmas, quæ ſibi per ſingulas
hebdomadas ſuccedere conſueverant.
9 Deditque Jojada ſacerdos centurionibus
lanceas, clypeoſque & peltas regis David,
quas conſecraverat in domo Domini.
10 Conſtituitque omnem populum tenen-
tium pugiones a parte templi dextra uſque
ad partem templi ſiniſtram, coram altari, &
templo, per circuitum regis.
11 Et eduxerunt filium regis, & impoſue- C
runt ei diadema, & teſtimonium, dederunt-
que in manu ejus tenendam legem, & con-
ſtituerunt eum regem: unxit quoque illum
Jojada pontifex, & filii ejus: imprecatique
ſunt ei, atque dixerunt: Vivat rex.
12 Quod cum audiſſet Athalia, vocem ſci-
licet currentium atque laudantium regem,
ingreſſa eſt ad populum in templum Dñi.
13 Cumque vidiſſet regem ſtantem ſuper
gradum in introitu, & principes, turmaſ-
que circa eum, omnemque populum terræ
gaudentem, atque clangentem tubis, & di-
verſi generis organis concinentem*, vocem-
que laudantium, ſcidit veſtimenta ſua, &
ait: Inſidiæ, inſidiæ.
14 Egreſſus autem Jojada pontifex ad cen-
turiones, & principes exercitus, dixit eis:
Educite illam extra ſepta templi, & inter-
ficiatur foris gladio. Præcepitque ſacerdos,
ne occideretur in domo Domini.
15 Et impoſuerunt cervicibus ejus manus:
cumque intraſſet portam equorum domus re-
gis, interfecerunt eam ibi. D
16 Pepigit autem Jojada fœdus inter ſe, univer-
ſumque populũ, & regem, ut eſſet populus Dñi.
17 Itaque ingreſſus eſt omnis populus do-
mum Baal, & deſtruxerunt eam, & altaria,
ac ſimulacra illius confregerunt: Mathan quo-
que ſacerdotem Baal interfecerunt ante aras.
18 Conſtituit autem Jojada præpoſitos in
domo Domini ſub manibus Sacerdotum, &
Levitarum, quos diſtribuit David in domo
Domini: ut offerrent holocauſta Domino,
ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi, in gaudio
& canticis, juxta diſpoſitionem David.
19 Conſtituit quoque janitores in portis
domus Domini, ut non ingrederetur eam
immundus in omni re.
20 Aſſumpſitque centuriones, & fortiſſimos vi-
ros, ac principes populi, & omne vulgus terræ,
& fecerunt deſcendere regem de domo Dñi, &
introire per medium portæ ſuperioris in do-
mũ regis, & collocaverunt eum in ſolio regali.
21 Lætatuſque eſt omnis populus terræ, & urbs
quievit. Porro Athalia interfecta eſt gladio.

CAPUT XXIV.

*Joas, vivente Jojada, bonus ac pius, juſſit
ad ſartatecta templi congregari pecuniam:
deinde, eo mortuo, factus impius jubet occi-
di Zachariam filium Jojadæ: anno ſequenti
Juda & Jeruſalem a Syris diripiuntur, &
Joas a ſervis ſuis occiditur.*

A 4. Reg. 11. d. 21. 12. a. 1.

1 SEptem annorum erat Joas, cum regna-
re cœpiſſet: & quadraginta annis re-
gnavit in Jeruſalem. Nomen matris ejus
Sebia de Berſabee.
2 Fecitque quod bonum eſt coram Domino
cunctis diebus Jojadæ ſacerdotis.
3 Accepit autem ei Jojada uxores duas, e
quibus genuit filios & filias.
4 Poſt quæ placuit Joas, ut inſtauraret do-
mum Domini.
5 Congregavitque Sacerdotes, & Levi-
tas, & dixit eis: Egredimini ad civitates Ju-
da, & colligite de univerſo Iſrael pecuniam
ad ſartatecta templi Dei veſtri, per ſingulos

annos, festinatoque hoc facite. Porro Levitæ egere negligentius.

6 Vocavitque rex Jojadam principem, & dixit ei: Quare tibi non fuit curæ, ut cogeres Levitas inferre de Juda, & de Jerusalem pecuniam, quæ constituta est a Moyse servo Domini, ut inferret eam omnis multitudo Israel in tabernaculum testimonii?

7 Athalia enim impiissima, & filii ejus destruxerunt domum Dei: & de universis, quæ sanctificata fuerant in templo Domini, ornaverunt fanum Baalim.

8 Præcepit ergo rex, & fecerunt arcam: posueruntque eam juxta portam domus Domini forinsecus.

9 Et prædicatum est in Juda, & Jerusalem, ut deferrent singuli pretium Domino, * quod constituit Moyses servus Dei super omnem Israel in deserto.

*Exod. 30.b.12.

10 Lætatique sunt cuncti principes, & omnis populus: & ingressi contulerunt in arcam Domini, atque miserunt, ita ut impleretur.

11 Cumque tempus esset, ut deferrent arcam coram rege per manus Levitarum (videbant enim multam pecuniam) ingrediebatur scriba regis, & quem primus sacerdos constituerat: effundebantque pecuniam, quæ erat in arca: porro arcam reportabant ad locum suum: sicque faciebant per singulos dies, & congregata est infinita pecunia,

12 Quam dederunt rex, & Jojada his, qui præerant operibus domus Domini: at illi conducebant ex ea cæsores lapidum, & artifices operum singulorum, ut instaurarent domum Domini: fabros quoque ferri & æris, ut quod cadere cœperat, fulciretur.

13 Egeruntque hi, qui operabantur, industrie, & obducebatur parietum cicatrix per manus eorum: ac suscitaverunt domũ Domini in statum pristinum, & firmiter eam stare fecerunt.

14 Cumque complessent omnia opera, detulerunt coram rege & Jojada reliquam partem pecuniæ: de qua facta sunt vasa templi in ministerium, & ad holocausta, phialæ quoque, & cætera vasa aurea, & argentea: & offerebantur holocausta in domo Domini jugiter cunctis diebus Jojadæ.

15 Senuit autem Jojada plenus dierum, & mortuus est, cum esset centũ triginta annorũ:

16 Sepelieruntque eum in civitate David cum regibus, eo quod fecisset bonum cum Israel, & cum domo ejus.

17 Postquam autem obiit Jojada, ingressi sunt principes Juda, & adoraverunt regem: qui delinitus obsequiis eorum, acquievit eis.

18 Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum suorum, servieruntque lucis, & sculptilibus, & facta est ira contra Judam & Jerusalem propter hoc peccatum.

19 Mittebatque eis prophetas, ut reverterentur ad Dominum, quos protestantes illi audire nolebant.

20 Spiritus itaque Dei induit Zachariam filium Jojadæ sacerdotem, & stetit in conspectu populi, & dixit eis: Hæc dicit Dominus Deus: Quare transgredimini præceptum Domini, quod vobis non proderit, & dereliquistis Dominum, ut derelinqueret vos?

21 Qui congregati adversus eum, miserunt lapides juxta regis imperiũ in atrio domus Dñi.

22 Et non est recordatus Joas rex misericordiæ, quam fecerat Jojada pater illius secum, * sed interfecit filium ejus. Qui cum moreretur, ait: Videat Dominus, & requirat.

* Mat. 23. d. 35.

23 * Cumque evolutus esset annus, ascendit contra eum exercitus Syriæ: venitque in Judam & Jerusalem, & interfecit cunctos principes populi, atque universam prædam miserunt regi in Damascum.

* 4. Reg. 12. 17.

24 Et certe cum permodicus venisset numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quod dereliquissent Dñm Deum patrum suorum: in Joas quoque ignominiosa exercuere judicia.

25 Et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis. Surrexerunt autem contra eum servi sui in ultionem sanguinis filii Jojadæ sacerdotis, & occiderunt eum in lectulo suo, & mortuus est: sepelieruntque eum in civitate David, sed non in sepulchris regum.

26 Insidiati vero sunt ei Zabad filius Semmaath Ammanitidis, & Jozabad filius Semarith Moabitidis.

27 Porro filii ejus, ac summa pecuniæ, quæ adunata fuerat sub eo, & instauratio domus Dei scripta sunt diligentius in Libro regum. Regnavit autem Amasias filius ejus pro eo.

CAPUT XXV.

Amasias patri Joas succedens, interfecit eos qui patrem occiderant: post habitam de Idumæis victoriam, adoravit deos illorum: ob id capitur a Joas rege Israel, quem ad prælium provocaverat, ac Jerusalem diripitur, tandemque in Lachis fugiens occiditur.

1 Viginti quinque annorum erat Amasias, cum regnare cœpisset, & viginti novem annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Joaden de Jerusalem.

4. Reg. 14. a. 2.

2 Fecitque bonum in conspectu Domini: verumtamen non in corde perfecto.

3 Cumque roboratum sibi videret imperium, jugulavit servos, qui occiderant regem patrem suum:

4 Sed filios eorum non interfecit, sicut scriptum est in Libro legis Moysi, ubi præcepit Dominus, dicens: *Non occidentur patres pro filiis, neque filii pro patribus suis, sed unusquisque in suo peccato morietur.

* Deut. 24. c. 16. 4. Reg. 14. a. 6. Ezech. 18. c. 20.

5 Congregavit igitur Amasias Judam, & constituit eos per familias, tribunosque, & centuriones in universo Juda & Beniamin: & recensuit a viginti annis supra, invenitque trecenta millia juvenum, qui egrederentur ad pugnam, & tenerent hastam, & clypeum.

6 Mercede quoque conduxit de Israel centum millia robustorum centum talentis argenti.

7 Venit autem homo Dei ad illum, & ait: O rex, ne egrediatur tecum exercitus Israel; non est enim Dominus cum Israel, & cunctis filiis Ephraim.

8 Quod si putas, in robore exercitus bella consistere, superari te faciet Deus ab hostibus. Dei quippe est & adjuvare, & in fugam convertere.

9 Dixitque Amasias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus Israel? Et respondit ei homo Dei: Habet Dñs, unde tibi dare possit multo his plura.

10 Separavit itaque Amasias exercitum, qui venerat ad eum ex Ephraim, ut reverteretur in locum suum: at illi contra Judam vehementer irati, reversi sunt in regionem suam.

11 Porro Amasias confidenter eduxit populum suum, & abiit in vallem Salinarum, percussitque filios Seir decem millia.

12 Et alia decem millia virorum ceperunt filii Juda, & adduxerunt ad præruptum cujusdam petræ, præcipitaveruntque eos de summo in præceps, qui universi crepuerunt:

13 At ille exercitus, quem remiserat Amasias, ne secum iret ad prælium, diffusus est in civitatibus Juda a Samaria usque ad Bethoron, & interfectis tribus millibus, diripuit prædam magnam.

14 Amasias vero post cædem Idumæorum, & allatos deos filiorum Seir, statuit illos in deos sibi, & adorabat eos, & illis adolebat incensum.

15 Quam ob rem iratus Dominus contra Amasiam misit ad illum prophetam, qui diceret ei: Cur adorasti deos, qui non liberaverunt populum suum de manu tua?

16 Cumque hæc ille loqueretur, respondit ei: Num consiliarius regis es? quiesce, ne interficiam te. Discedensque propheta, Scio, inquit, quod cogitaverit Deus occidere te, quia fecisti hoc malum, & insuper non acquievisti consilio meo.

17 Igitur Amasias rex Juda inito pessimo consilio, misit ad Joas filium Joachaz filii Jehu, regem Israel, dicens: Veni, videamus nos mutuo.

18 At ille remisit nuntios, dicens: Carduus, qui est in Libano, misit ad cedrum Libani, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem: & ecce bestiæ, quæ erant in silva Libani,

bani, transierunt, & conculcaverunt carduum.

19 Dixisti: Percussi Edom, & idcirco erigitur cor tuum in superbiam. Sede in domo tua; cur malum adversum te provocas, ut cadas & tu, & Juda tecum?

20 Noluit audire Amasias, eo quod Domini esset voluntas, ut traderetur in manus hostium propter deos Edom.

21 Ascendit igitur Joas rex Israel, & mutuos sibi præbuere conspectus: Amasias autem rex Juda erat in Bethsames Juda.

G 22 Corruitque Juda coram Israel, & fugit in tabernacula sua.

23 Porro Amasiam regem Juda, filium Joas filii Joachaz, cepit Joas rex Israel in Bethsames, & adduxit in Jerusalem: destruxitque murum ejus a porta Ephraim usque ad portam anguli quadringentis cubitis.

24 Omne quoque aurum, & argentum, & universa vasa, quæ repererat in domo Dei, & apud Obededom in thesauris etiam domus regiæ, necnon & filios obsidum reduxit in Samariam.

25 Vixit autem Amasias filius Joas rex Juda, postquam mortuus est Joas filius Joachaz rex Israel, quindecim annis.

26 Reliqua autem sermonum Amasiæ priorum & novissimorum scripta sunt in libro regum Juda & Israel.

27 Qui postquam recessit a Dño, tetenderunt ei insidias in Jerusalem. Cumque fugisset in Lachis, miserunt, & interfecerunt eum ibi.

28 Reportantesque super equos, sepelierunt eum cum patribus suis in civitate David.

CAPUT XXVI.

Oziæ seu Azariæ filii Amasiæ pietas commendatur: qui adversus Philisthiim, Arabes, & Ammonitas triumphat, multasque extruit civitates: ac postmodum ob nimiam felicitatem elatus, præsumpsit incensum adolere: quam ob rem ad diem usque mortis a Domino lepra percussus est, gubernante regnum filio Joatham, qui successit in regnum.

A 4. Reg. 14. f. 21. 1 Omnis autem populus Juda filium ejus Oziam annorum sedecim constituit regem pro Amasia patre suo.

2 Ipse ædificavit Ailath, & restituit eam ditioni Juda, postquam dormivit rex cum patribus suis.

3 Sedecim annorum erat Ozias, cum regnare cœpisset, & quinquaginta duobus annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Jechelia de Jerusalem.

4 Fecitque quod erat rectum in oculis Dñi juxta omnia, quæ fecerat Amasias pater ejus.

5 Et exquisivit Dominum in diebus Zachariæ intelligentis & videntis Deum: cumque requireret Dominum, direxit eum in omnibus.

6 Denique egressus est, & pugnavit contra Philisthiim, & destruxit murum Geth, & murum Jabniæ, murumque Azoti: ædificavit quoque oppida in Azoto, & in Philisthiim.

7 Et adjuvit eum Deus contra Philisthiim, & contra Arabes, qui habitabant in Gurbaal, & contra Ammonitas.

B 8 Appendebantque Ammonitæ munera Oziæ: & divulgatum est nomen ejus usque ad introitum Ægypti propter crebras victorias.

9 Ædificavitque Ozias turres in Jerusalem super portam anguli, & super portam vallis, & reliquas in eodem muri latere, firmavitque eas.

10 Extruxit etiam turres in solitudine, & effodit cisternas plurimas, eo quod haberet multa pecora, tam in campestribus, quam in eremi vastitate: vineas quoque habuit, & vinitores in montibus, & in Carmelo: erat quippe homo agriculturæ deditus.

11 Fuit autem exercitus bellatorum ejus, qui procedebant ad prælia sub manu Jehiel scribæ, & Maasiæque doctoris, & sub manu Hananiæ, qui erat de ducibus regis:

12 Omnisque numerus principum per familias virorum fortium, duorum millium sexcentorum:

13 Et sub eis universus exercitus trecentorum & septem millium quingentorum, qui erant apti ad bella, & pro rege contra adversarios dimicabant.

14 Præparavit quoque eis Ozias, id est cuncto exercitui, clypeos, & hastas, & galeas, & loricas, arcusque & fundas ad jaciendos lapides. C

15 Et fecit in Jerusalem diversi generis machinas, quas in turribus collocavit, & in angulis murorum, ut mitterent sagittas, & saxa grandia: egressumque est nomen ejus procul, eo quod auxiliaretur ei Dominus, & corroboraffet illum.

16 Sed cum roboratus esset, elevatum est cor ejus in interitum suum, & neglexit Dominum Deum suum: ingressusque templum Domini adolere voluit incensum super altare thymiamatis.

17 Statimque ingressus post eum Azarias sacerdos, & cum eo Sacerdotes Domini octoginta, viri fortissimi,

18 Restiterunt regi, atque dixerunt: Non est tui officii, Ozia, ut adoleas incensum Domino, sed Sacerdotum, hoc est filiorum Aaron, * qui consecrati sunt ad hujuscemodi ministerium. Egredere de sanctuario, ne contempseris, quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino Deo. *V. Exod. 30. 7. & seq. D

19 Iratusque Ozias, tenens in manum thuribulum, ut adoleret incensum, minabatur Sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte ejus coram Sacerdotibus, in domo Domini super altare thymiamatis.

20 Cumque respexisset eum Azarias pontifex, & omnes reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fronte ejus, & festinato expulerunt eum. Sed & ipse perterritus acceleravit egredi, eo quod sensisset illico plagam Domini. B

21 * Fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad diem mortis suæ, & habitavit in domo separata plenus lepra, ob quam ejectus fuerat de domo Domini. Porro Joatham filius ejus rexit domum regis, & judicabat populum terræ. *4. Reg 15. a. 5

22 Reliqua autem sermonum Oziæ priorum, & novissimorum scripsit Isaias filius Amos, propheta.

23 Dormivitque Ozias cum patribus suis, & sepelierunt eum in agro regalium sepulchrorum, eo quod esset leprosus: regnavitque Joatham filius ejus pro eo.

CAPUT XXVII.

Joatham pietas commendatur, qui devicto rege Ammon, magnam ab eo multam accipit: cui succedit impius filius Achaz.

1 Vigintiquinque annorum erat Joatham, cum regnare cœpisset, & sedecim annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Jerusa filia Sadoc. A 4. Reg. 25. g. 32. 33.

2 Fecitque quod rectum erat coram Domino, juxta omnia quæ fecerat Ozias pater suus, excepto quod non est ingressus templum Domini: & adhuc populus delinquebat.

3 Ipse ædificavit portam domus Domini excelsam, & in muro Ophel multa construxit. B

4 Urbes quoque ædificavit in montibus Juda, & in saltibus castella & turres.

5 Ipse pugnavit contra regem filiorum Ammon, & vicit eos, dederuntque ei filii Ammon in tempore illo centum talenta argenti, & decem millia coros tritici, ac totidem coros hordei; hæc ei præbuerunt filii Ammon in anno secundo, & tertio.

6 Corroboratusque est Joatham, eo quod direxisset vias suas coram Domino Deo suo. C

7 Reliqua autem sermonum Joatham, & omnes pugnæ ejus, & opera, scripta sunt in Libro regum Israel, & Juda.

8 Vigintiquinque annorum erat, cum regnare cœpisset, & sedecim annis regnavit in Jerusalem. D

9 Dormivitque Joatham cum patribus suis, & sepelierunt eum in civitate David: & regnavit Achaz filius ejus pro eo.

CA-

CAPUT XXVIII.

Propter scelera Achaz multipliciter affligitur Juda, primum ab Assyriis, deinde a filiis Israel (qui ob id crudelitatis argui a propheta, remittunt Judæos captivos cum præda) rursum etiam ab Idumæis & Philisthæis: Achaz tamen post omnem plagam adhuc auget impietatem: cui pius succedit filius Ezechias.

A 4. Reg. 16. a. 2.

1 Viginti annorum erat Achaz, cum regnare cœpisset, & sedecim annis regnavit in Jerusalem. Non fecit rectum in conspectu Domini, sicut David pater ejus:

2 Sed ambulavit in viis regum Israel, insuper & statuas fudit Baalim.

3 Ipse est, qui adolevit incensum in valle Benennom, & lustravit filios suos in igne juxta ritum gentium, quas interfecit Dominus in adventu filiorum Israel.

4 Sacrificabat quoque, & thymiama succendebat in excelsis, & in collibus, & sub omni ligno frondoso.

5 Tradiditque eum Dominus Deus ejus in manu regis Syriæ, qui percussit eum, magnamque prædam cepit de ejus imperio, & adduxit in Damascum. Manibus quoque regis Israel traditus est, & percussus plaga grandi.

6 Occiditque Phacee filius Romeliæ de Juda centum viginti millia in die uno, omnes viros bellatores, eo quod reliquissent Dominum Deum patrum suorum.

7 Eodem tempore occidit Zechri, vir potens ex Ephraim, Maasiam filium regis, & Ezricam ducem domus ejus, Elcanam quoque secundum a rege.

8 Ceperuntque filii Israel de fratribus suis ducenta millia mulierum, puerorum, & puellarum, & infinitam prædam, pertuleruntque eam in Samariam.

B *4. Reg. 15. a. 5

9 Ea tempestate erat ibi propheta Domini, nomine Oded: qui egressus obviam exercitui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce iratus Dominus Deus patrum vestrorum contra Juda, tradidit eos in manibus vestris, & occidistis eos atrociter, ita ut cælum pertingeret vestra crudelitas.

10 Insuper filios Juda, & Jerusalem vultis vobis subjicere in servos & ancillas, quod nequaquam facto opus est; peccastis enim super hoc Domino Deo vestro.

11 Sed audite consilium meum, & reducite captivos, quos adduxistis de fratribus vestris, quia magnus furor Domini imminet vobis.

12 Steterunt itaque viri de principibus filiorum Ephraim, Azarias filius Johanan, Barachias filius Mosollamoth, Ezechias filius Sellum, & Amasa filius Adali, contra eos, qui veniebant de prælio,

13 Et dixerunt eis: Non introducetis huc captivos, ne peccemus Domino. Quare vultis adjicere super peccata nostra, & vetera cumulare delicta? grande quippe peccatum est, & ira furoris Domini imminet super Israel.

14 Dimiseruntque viri bellatores prædam, & universa quæ ceperant, coram principibus, & omni multitudine.

C

15 Steteruntque viri, quos supra memoravimus, & apprehendentes captivos, omnesque qui nudi erant, vestierunt de spoliis: cumque vestissent eos, & calceassent, & refecissent cibo ac potu, unxissentque propter laborem, & adhibuissent eis curam; quicumque ambulare non poterant, & erant imbecillo corpore, imposuerunt eos jumentis, & adduxerunt Jericho civitatem palmarum ad fratres eorum, ipsique reversi sunt in Samariam.

16 Tempore illo misit rex Achaz ad regem Assyriorum, postulans auxilium.

17 Veneruntque Idumæi & percusserunt multos ex Juda, & ceperunt prædam magnam.

18 Philisthiim quoque diffusi sunt per urbes campestres, & ad meridiem Juda: ceperuntque Bethsames, & Aialon, & Gaderoth, Socho quoque, & Thamnan, & Gamzo cum viculis suis, & habitaverunt in eis.

D

19 Humiliaverat enim Dominus Judam propter Achaz regem Juda, eo quod nudasset eum auxilio, & contemptui habuisset Dominum.

20 Adduxitque contra eum Thelgathphalnasar * regem Assyriorum, qui & afflixit eum, & nullo resistente vastavit. *4. Reg. 16. 10.

21 Igitur Achaz spoliata domo Domini, & domo regum ac principum, dedit regi Assyriorum munera, & tamen nihil ei profuit.

22 Insuper & tempore angustiæ suæ auxit contemptum in Dñm: ipse per se rex Achaz

23 Immolavit diis Damasci victimas percussoribus suis, & dixit: Dii regum Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo hostiis, & aderunt mihi: cum e contrario ipsi fuerint ruinæ ei, & universo Israel.

24 Direptis itaque Achaz omnibus vasis domus Dei, atque confractis, clausit januas templi Dei, & fecit sibi altaria in universis angulis Jerusalem.

25 In omnibus quoque urbibus Juda extruxit aras ad cremandum thus, atque ad iracundiam provocavit Dominum Deum patrum suorum.

26 Reliqua autem sermonum ejus, & omnium operum suorum priorum, & novissimorum scripta sunt in libro regū Juda, & Israel.

27 Dormivitq; Achaz cum patribus suis, & sepelierunt eum in civitate Jerusalem; neque enim receperunt eum in sepulchra regum Israel. Regnavitque Ezechias filius ejus pro eo.

CAPUT XXIX.

Ezechias abolitum Dei cultum, aperto templo, restitutisque sacerdotibus, Levitis & cantoribus, instaurat, oblatis plurimis holocaustis & sacrificiis cum ingenti lætitia.

1 Igitur Ezechias regnare cœpit, cum vigintiquinque esset annorum, & viginti novem annis regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Abia filia Zachariæ. A 4. Reg. 18. a. 1. 2.

2 Fecitque quod erat placitum in conspectu Domini juxta omnia, quæ fecerat David pater ejus.

3 Ipse anno, & mense primo regni sui aperuit valvas domus Domini, & instauravit eas.

4 Adduxitque Sacerdotes, atque Levitas, & congregavit eos in plateam orientalem.

5 Dixitque ad eos: Audite me, Levitæ, & sanctificamini: mundate domum Domini Dei patrum vestrorum, & auferte omnem immunditiam de sanctuario.

6 Peccaverunt patres nostri, & fecerunt malum in conspectu Domini Dei nostri, derelinquentes eum: averterunt facies suas a tabernaculo Domini, & præbuerunt dorsum. B

7 Clauserunt ostia, quæ erant in porticu, & extinxerunt lucernas, incensumque non adoleverunt, & holocausta non obtulerunt in sanctuario Deo Israel.

8 Concitatus est itaque furor Domini super Judam, & Jerusalem, tradiditque eos in commotionem, & in interitum, & in sibilum, sicut ipsi cernitis oculis vestris.

9 En corruerunt patres nostri gladiis, filii nostri, & filiæ nostræ, & conjuges captivæ ductæ sunt propter hoc scelus.

10 Nunc ergo placet mihi, ut ineamus fœdus cum Domino Deo Israel, & avertet a nobis furorem iræ suæ.

11 Filii mei, nolite negligere. Vos elegit Dñs, ut stetis coram eo, & ministretis illi, colatisque eum, & cremetis ei incensum.

12 Surrexerunt ergo Levitæ Mahath filius Amasai, & Joel filius Azariæ de filiis Caath. Porro de filiis Merari Cis filius Abdi, & Azarias filius Jalaleel. De filiis autem Gerson Joah filius Zemma, & Eden filius Joah. C

13 At vero de filiis Elisaphan Samri, & Jahiel. De filiis quoque Asaph Zacharias, & Mathanias.

14 Necnon de filiis Heman Jahiel, & Semei. Sed & de filiis Idithun Semejas & Oziel.

15 Congregaveruntque fratres suos, & sanctificati sunt, & ingressi sunt juxta mandatum regis, & imperium Domini, ut expiarent domum Dei.

16 Sacerdotes quoq; ingressi templum Domini, ut sanctificarent illud, extulerunt omnem immunditiam, quam intro repererant in vestibulo domus Domini, quam tulerunt Levitæ, & asportaverunt ad torrentem Cedron foras.

17 Cœperunt autem prima die mensis primi mundare, & in die octavo ejusdem men- D

ſis ingreſſi ſunt porticum templi Domini,
expiaveruntque templum diebus octo, & in
die ſextadecima menſis ejuſdem, quod cœpe-
rant impleverunt.
18 Ingreſſi quoque ſunt ad Ezechiam regem,
& dixerunt ei: Sanctificavimus omnem do-
mum Domini, & altare holocauſti, vaſaque
ejus, necnon & menſam propoſitionis cum
omnibus vaſis ſuis,
19 Cunctamque templi ſupellectilem, quam
polluerat rex Achaz in regno ſuo, poſtquam
prævaricatus eſt: & ecce expoſita ſunt om-
nia coram altare Domini.
20 Conſurgenſque diluculo Ezechias rex
adunavit omnes principes civitatis, & a-
ſcendit in domum Domini.
21 Obtuleruntque ſimul tauros ſeptem, &
arietes ſeptem, agnos ſeptem, & hircos ſe-
ptem pro peccato, pro regno, pro ſanctua-
rio, pro Juda: dixitque ſacerdotibus filiis
Aaron, ut offerrent ſuper altare Domini.
E 22 Mactaverunt igitur tauros, & ſuſcepe-
runt ſanguinem Sacerdotes, & fuderunt il-
lum ſuper altare: mactaverunt etiam arie-
tes, & illorum ſanguinem ſuper altare fu-
derunt: immolaveruntque agnos, & fude-
runt ſuper altare ſanguinem.
23 Applicuerunt hircos pro peccato coram
rege, & univerſa multitudine, impoſuerunt-
que manus ſuas ſuper eos:
24 Et immolaverunt illos Sacerdotes, & a-
ſperſerunt ſanguinem eorum coram altare pro
piaculo univerſi Iſraelis; pro omni quippe
Iſrael præceperat rex, ut holocauſtum fie-
ret, & pro peccato.
25 Conſtituit quoque Levitas in domo Do-
mini cum cymbalis, & pſalteriis, & citha-
ris ſecundum diſpoſitionem David regis, &
Gad Videntis, & Nathan prophetæ; ſiqui-
dem Domini præceptum fuit per manum pro-
phetarum ejus.
26 Steteruntque Levitæ tenentes organa
David, & Sacerdotes tubas.
F 27 Et juſſit Ezechias, ut offerrent holocauſta
ſuper altare. Cumque offerrentur holocauſta,
cœperunt laudes canere Dño, & clangere
tubis, atque in diverſis organis, quæ David
rex Iſrael præparaverat, concrepare.
28 Omni autem turba adorante, cantores,
& ii, qui tenebant tubas, erant in officio
ſuo, donec compleretur holocauſtum.
29 Cumque finita eſſet oblatio, incurvatus
eſt rex, & omnes qui erant cum eo, & ado-
raverunt.
30 Præcepitque Ezechias, & principes Levi-
tis, ut laudarent Dñm ſermonibus David, &
Aſaph Videntis: qui laudaverunt eum magna
lætitia, & incurvato genu adoraverunt.
G 31 Ezechias autem etiam hæc addidit: Im-
pleſtis manus veſtras Domino, accedite, &
offerte victimas, & laudes in domo Dñi. Ob-
tulit ergo univerſa multitudo hoſtias, & lau-
des, & holocauſta mente devota.
32 Porro numerus holocauſtorum, quæ ob-
tulit multitudo, hic fuit: Tauros ſeptuagin-
ta, arietes centum, agnos ducentos.
33 Sanctificaveruntque Domino boves ſex-
centos, & oves tria millia.
34 Sacerdotes vero pauci erant, nec pot-
erant ſufficere, ut pelles holocauſtorum detra-
herent: unde & Levitæ fratres eorum adju-
verunt eos, donec impleretur opus, & ſan-
ctificarentur antiſtites. Levitæ quippe faci-
liori ritu ſanctificantur, quam Sacerdotes.
35 Fuerunt ergo holocauſta plurima, adipes
pacificorum, & libamina holocauſtorum: &
completus eſt cultus domus Domini.
36 Lætatuſque eſt Ezechias, & omnis popu-
lus, eo quod miniſterium Dñi eſſet expletum.
De repente quippe hoc fieri placuerat.

CAPUT XXX.

Ezechias, miſſis in omnem Iſrael & Judam nuntiis, populum convocat, & ſua oratione exhortatur ad immolandum Phaſe: quo facto, celebrarunt ſolemnitatem azymorum bis ſeptem diebus cum ingenti lætitia, plurimis oblatis victimis.

A 1 MIſit quoq; Ezechias ad omnem Iſrael,
& Judam: ſcripſitque epiſtolas ad E-
phraim & Manaſſen, ut venirent ad domum
Domini in Jeruſalem, & facerent Phaſe Do-
mino Deo Iſrael.
2 Inito ergo conſilio regis, & principum,
& univerſi cœtus Jeruſalem, decreverunt,
ut facerent Phaſe menſe ſecundo.
3 Non enim potuerant facere in tempore
ſuo, quia ſacerdotes, qui poſſent ſufficere,
ſanctificati non fuerant, & populus nondum
congregatus fuerat in Jeruſalem.
4 Placuitq; ſermo regi, & omni multitudini.
5 Et decreverunt, ut mitterent nuntios in
univerſum Iſrael de Berſabee uſque Dan,
ut venirent, & facerent Phaſe Domino Deo
Iſrael in Jeruſalem; multi enim non fece-
rant, ſicut lege præſcriptum eſt.
6 Perrexeruntque curſores cum epiſtolis ex B
regis imperio, & principum ejus, in univer-
ſum Iſrael & Judam, juxta id quod rex juſſe-
rat, prædicantes: Filii Iſrael, revertimini
ad Dominum Deum Abraham, & Iſaac, &
Iſrael: & revertetur ad reliquias, quæ effu-
gerunt manum regis Aſſyriorum.
7 Nolite fieri ſicut patres veſtri, & fratres,
qui receſſerunt a Dño Deo patrum ſuorum, qui
tradidit eos in interitum, ut ipſi cernitis.
8 Nolite indurare cervices veſtras, ſicut pa-
tres veſtri: tradite manus Domino, & venite
ad ſanctuarium ejus, quod ſanctificavit in æ-
ternum: ſervite Domino Deo patrum veſtro-
rum, & avertetur a vobis ira furoris ejus.
9 Si enim vos reverſi fueritis ad Dñm, fratres
veſtri, & filii habebunt miſericordiam coram
dominis ſuis, qui illos duxerunt captivos, &
revertentur in terram hanc. Pius enim, & cle-
mens eſt Dñs Deus veſter, & non avertet fa-
ciem ſuam a vobis, ſi reverſi fueritis ad eum.
10 Igitur curſores pergebant velociter de
civitate in civitatem, per terram Ephraim,
& Manaſſe uſque ad Zabulon, illis irriden-
tibus & ſubſannantibus eos.
11 Attamen quidam viri ex Aſer, & Ma-
naſſe, & Zabulon acquieſcentes conſilio,
venerunt Jeruſalem.
12 In Juda vero facta eſt manus Domini, ut
daret eis cor unum, ut facerent juxta præce-
ptum regis, & principum, verbum Domini.
13 Congregatique ſunt in Jeruſalem popu-
li multi, ut facerent ſolemnitatem azymo-
rum, in menſe ſecundo.
14 Et ſurgentes deſtruxerunt altaria, quæ C
erant in Jeruſalem, atque univerſa, in qui-
bus idolis adolebatur incenſum, ſubvertentes
projecerunt in torrentem Cedron.
15 Immolaverunt autem Phaſe quartadeci-
ma die menſis ſecundi. Sacerdotes quoque,
atque Levitæ tandem ſanctificati, obtule-
runt holocauſta in domo Domini.
16 Steteruntque in ordine ſuo juxta diſpo-
ſitionem, & legem Moyſi hominis Dei. Sa-
cerdotes vero ſuſcipiebant effundendum ſan-
guinem de manibus Levitarum,
17 Eo quod multa turba ſanctificata non eſ-
ſet: & idcirco immolarent Levitæ Phaſe his,
qui non occurrerant ſanctificari Domino.
18 Magna etiam pars populi de Ephraim, &
Manaſſe, & Iſſachar, & Zabulon, quæ ſancti-
ficata non fuerat, comedit Phaſe, non juxta
quod ſcriptum eſt: & oravit pro eis Ezechias,
dicens: Dominus bonus propitiabitur
19 Cunctis, qui in toto corde requirunt Do-
minum Deum patrum ſuorum: & non impu-
tabit eis, quod minus ſanctificati ſunt.
20 Quem exaudivit Dñs, & placatus eſt populo.
21 Feceruntque filii Iſrael, qui inventi ſunt
in Jeruſalem, ſolemnitatem azymorum ſeptem
diebus in lætitia magna, laudantes Dñm per
ſingulos dies: Levitæ quoque, & Sacerdotes
per organa, quæ ſuo officio congruebant.
22 Et locutus eſt Ezechias ad cor omnium D
Levitarum, qui habebant intelligentiam bo-
nam ſuper Dño: & comederunt ſeptem diebus
ſolemnitatis, immolantes victimas pacifico-
rum, & laudantes Dñm Deum patrum ſuorum.
23 Placuitque univerſæ multitudini, ut
celebrarent etiam alios dies ſeptem: quod
& fecerunt cum ingenti gaudio.
24 Ezechias enim rex Juda præbuerat mul-

titu-

titudini mille tauros, & septem millia ovium: principes vero dederant populo tauros mille, & oves decem millia. Sanctificata est ergo sacerdotum plurima multitudo.

25 Et hilaritate perfusa omnis turba Juda, tam Sacerdotum, & Levitarum, quam universæ frequentiæ, quæ venerat ex Israel, proselytorum quoque de terra Israel, & habitantium in Juda.

26 Factaque est grandis celebritas in Jerusalem, qualis a diebus Salomonis filii David regis Israel in ea urbe non fuerat.

27 Surrexerunt autem Sacerdotes, atque Levitæ benedicentes populo: & exaudita est vox eorum, pervenitque oratio in habitaculum sanctum cæli.

CAPUT XXXI.

Populus idola lucosque in Juda & Ephraim demolitur: Ezechias Sacerdotes, & Levitas componit in ordinem ministerii: populo autem abundantissime offerente, constituuntur, factis horreis, qui servarent ac distribuerent Levitico generi quæ oblata erant.

A 1 CUmque hæc fuissent rite celebrata, egressus est omnis Israel, qui inventus fuerat in urbibus Juda, & fregerunt simulacra, succideruntque lucos, demoliti sunt excelsa, & altaria destruxerunt, non solum de universo Juda, & Beniamin, sed & de Ephraim quoque & Manasse, donec penitus everterent: reversique sunt omnes filii Israel in possessiones & civitates suas.

2 Ezechias autem constituit turmas Sacerdotales, & Leviticas per divisiones suas, unumquemque in officio proprio, tam Sacerdotum videlicet, quam Levitarum, ad holocausta & pacifica, ut ministrarent, & confiterentur, canerentque in portis castrorum Domini.

3 Pars autem regis erat, ut de propria ejus substantia offerretur holocaustum mane semper, & vespere: Sabbatis quoque, & calendis, & solemnitatibus cæteris, sicut scriptum est in lege Moysi.

4 Præcepit etiam populo habitantium Jerusalem, ut darent partes Sacerdotibus, & Levitis, ut possent vacare legi Domini.

B 5 Quod cum percrebuisset in auribus multitudinis, plurimas obtulere primitias filii Israel frumenti, vini, & olei, mellis quoque: & omnium, quæ gignit humus, decimas obtulerunt.

6 Sed & filii Israel, & Juda, qui habitabant in urbibus Juda, obtulerunt decimas boum, & ovium, decimasque sanctorum, quæ voverant Domino Deo suo: atque universa portantes, fecerunt acervos plurimos.

7 Mense tertio cœperunt acervorum jacere fundamenta, & mense septimo compleverunt eos.

8 Cumque ingressi fuissent Ezechias, & principes ejus, viderunt acervos, & benedixerunt Domino, ac populo Israel.

9 Interrogavitque Ezechias Sacerdotes, & Levitas, cur ita jacerent acervi.

10 Respondit illi Azarias Sacerdos primus de stirpe Sadoc, dicens: Ex quo cœperunt offerri primitiæ in domo Domini, comedimus, & saturati sumus, & remanserunt plurima, eo quod benedixerit Dominus populo suo: reliquiarum autem copia est ista, quam cernis.

C 11 Præcepit igitur Ezechias, ut præpararent horrea in domo Domini. Quod cum fecissent,

12 Intulerunt tam primitias, quam decimas, & quæcumque voverant, fideliter. Fuit autem præfectus eorum Chonenias Levita, & Semei frater ejus, secundus,

13 Post quem Jahiel, & Azarias, & Nahath, & Asael, & Jerimoth, Jozabad quoque, & Eliel, & Jesmachias, & Mahath, & Banaias, præpositi sub manibus Choneniæ, & Semei fratris ejus, ex imperio Ezechiæ regis, & Azariæ pontificis domus Dei, ad quos omnia pertinebant.

14 Core vero filius Jemna Levites, & janitor orientalis portæ præpositus erat iis, quæ sponte offerebantur Domino, primitiisque & consecratis in sancta sanctorum.

15 Et sub cura ejus Eden, & Beniamin, Jesue, & Semeias, Amarias quoque, & Sechenias in civitatibus Sacerdotum, ut fideliter distribuerent fratribus suis partes, minoribus, atque majoribus.

16 Exceptis maribus ab annis tribus & supra, cunctis qui ingrediebantur templum Domini, & quidquid per singulos dies conducebat in ministerio, atque observationibus juxta divisiones suas, D

17 Sacerdotibus per familias, & Levitis a vigesimo anno & supra, per ordines, & turmas suas,

18 Universæque multitudini, tam uxoribus, quam liberis eorum utriusque sexus, fideliter cibi, de his quæ sanctificata fuerant, præbebantur.

19 Sed & filiorum Aaron per agros, & suburbana urbium singularum dispositi erant viri, qui partes distribuerent universo sexui masculino de Sacerdotibus, & Levitis.

20 Fecit ergo Ezechias universa, quæ diximus, in omni Juda: operatusque est bonum, & rectum, & verum coram Domino Deo suo

21 In universa cultura ministerii domus Domini, juxta legem & cæremonias, volens requirere Deum suum in toto corde suo: fecitque & prosperatus est.

CAPUT XXXII.

Sennacherib Judam invadente, & Deum cæli blasphemante, Ezechias populum hortatur fidere in Domino, a quo ille minis & blasphemiis nititur eum avertere: orantibus autem Ezechia & Isaia, Angelus dissipat exercitum Sennacherib, qui fugiens a filiis occiditur: porro Ezechias nimia felicitate elatus Deum offendit: cui impius filius Manasses succedit.

1 POst quæ, & hujuscemodi veritatem, venit Sennacherib rex Assyriorum, & ingressus Judam obsedit civitates munitas, volens eas capere. A *4. Reg. 18.c.13. Eccli. 48.c.20. Isai.36. a. 1.*

2 Quod cum vidisset Ezechias, venisse scilicet Sennacherib, & totum belli impetum verti contra Jerusalem,

3 Inito cum principibus consilio, virisque fortissimis, ut obturarent capita fontium, qui erant extra urbem: & hoc omnium decernente sententia,

4 Congregavit plurimam multitudinem, & obturaverunt cunctos fontes, & rivum, qui fluebat in medio terræ, dicentes: Ne veniant reges Assyriorum, & inveniant aquarum abundantiam.

5 Ædificavit quoque, agens industrie, omnem murum, qui fuerat dissipatus, & extruxit turres desuper, & forinsecus alterum murum: instauravitque Mello in civitate David, & fecit universi generis armaturam, & clypeos.

6 Constituitque principes bellatorum in exercitu: & convocavit universos in platea portæ civitatis, ac locutus est ad cor eorum, dicens: B

7 Viriliter agite, & confortamini; nolite timere, nec paveatis regem Assyriorum, & universam multitudinem, quæ est cum eo; multo enim plures nobiscum sunt, quam cum illo.

8 Cum illo enim est brachium carneum: nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis. Confortatusque est populus hujuscemodi verbis Ezechiæ regis Juda.

9 Quæ postquam gesta sunt, misit Sennacherib rex Assyriorum servos suos in Jerusalem (ipse enim cum universo exercitu obsidebat Lachis) ad Ezechiam regem Juda, & ad omnem populum, qui erat in urbe, dicens:

10 Hæc dicit Sennacherib rex Assyriorum: In quo habentes fiduciam sedetis obsessi in Jerusalem? C

11 Num Ezechias decipit vos, ut tradat morti in fame, & siti, affirmans, quod Dominus Deus vester liberet vos de manu regis Assyriorum?

12 Numquid non iste est Ezechias, qui destruxit excelsa illius, & altaria, & præcepit

Juda, & Jerusalem, dicens: Coram altare uno
adorabitis, & in ipso comburetis incensum?
13 An ignoratis quæ ego fecerim, & patres
mei cunctis terrarum populis? numquid præva-
luerunt dii gentium, omniumque terrarum
liberare regionem suam de manu mea?
14 Quis est de universis diis gentium, quas
vastaverunt patres mei, qui potuerit eruere
populum suum de manu mea, ut possit et-
iam Deus vester eruere vos de hac manu?
D 15 Non vos ergo decipiat Ezechias, nec
vana persuasione deludat, neque credatis ei.
Si enim nullus potuit deus cunctarum gen-
tium, atque regnorum liberare populum suum
de manu mea, & de manu patrum meorum,
consequenter nec Deus vester poterit eruere
vos de manu mea.
16 Sed & alia multa locuti sunt servi ejus
contra Dominum Deum, & contra Ezechiam
servum ejus.
17 Epistolas quoque scripsit plenas blasphe-
miæ in Dominum Deum Israel, & locutus
est adversus eum: Sicut dii gentium cætera-
rum non potuerunt liberare populum suum
de manu mea, sic & Deus Ezechiæ eruere
non poterit populum suum de manu ista.
18 Insuper & clamore magno, lingua Ju-
daica, contra populum qui sedebat in muris
Jerusalem, personabat, ut terreret eos, &
caperet civitatem.
E 19 Locutusque est contra Deum Jerusalem,
sicut adversum deos populorum terræ, ope-
ra manuum hominum.
20 Oraverunt igitur Ezechias rex, & Isaias fi-
lius Amos prophetes adversum hanc blasphe-
miam, ac vociferati sunt usque in cælum.
*Tob. 1. d. 21. 21 * Et misit Dominus angelum, qui per-
cussit omnem virum robustum, & bellatorem,
& principem exercitus regis Assyriorum: re-
versusque est cum ignominia in terram suam.
Cumque ingressus esset domum dei sui, filii
qui egressi fuerant de utero ejus, interfece-
runt eum gladio.
22 Salvavitque Dominus Ezechiam & ha-
bitatores Jerusalem de manu Sennacherib re-
gis Assyriorum, & de manu omnium, &
præstitit eis quietem per circuitum.
F 23 Multi etiam deferebant hostias, & sacri-
ficia Domino in Jerusalem, & munera Eze-
chiæ regi Juda: qui exaltatus est post hæc
coram cunctis gentibus.
*4 Reg. 20. a. 1. Isai. 38. a. 1. 24 * In diebus illis ægrotavit Ezechias us-
que ad mortem, & oravit Dominum: exaudi-
vitque eum, & dedit ei signum.
25 Sed non juxta beneficia, quæ acceperat,
retribuit, quia elevatum est cor ejus: & fa-
cta est contra eum ira, & contra Judam, &
Jerusalem.
26 Humiliatusque est postea, eo quod exal-
tatum fuisset cor ejus, tam ipse, quam ha-
bitatores Jerusalem: & idcirco non venit
super eos ira Domini in diebus Ezechiæ.
27 Fuit autem Ezechias dives, & inclytus
valde, & thesauros sibi plurimos congre-
gavit argenti, & auri, & lapidis pretiosi,
aromatum, & armorum universi generis, &
vasorum magni pretii.
28 Apothecas quoque frumenti, vini, &
olei, & præsepia omnium jumentorum, cau-
lasque pecorum,
29 Et urbes ædificavit sibi; habebat quip-
pe greges ovium, & armentorum innume-
rabiles, eo quod dedisset ei Dominus sub-
stantiam multam nimis.
G 30 Ipse est Ezechias, qui obturavit superio-
rem fontem aquarum Gihon, & avertit eas
subter ad occidentem urbis David: in omni-
bus operibus suis fecit prospere quæ voluit.
31 Attamen in legatione principum Babylo-
nis, qui missi fuerant ad eum, ut interrogarent
de portento, quod acciderat super terram, de-
reliquit eum Deus, ut tentaretur, & nota fie-
rent omnia, quæ erant in corde ejus.
32 Reliqua autem sermonum Ezechiæ, &
misericordiarum ejus scripta sunt in visione
Isaiæ filii Amos prophetæ, & in libro regum
Juda, & Israel.
33 Dormivitque Ezechias cum patribus suis,
& sepelierunt eum super sepulchra filiorum
David: & celebravit ejus exequias univer-
sus Juda, & omnes habitatores Jerusalem:
regnavitque Manasses filius ejus pro eo.

CAPUT XXXIII.

Manasses ob suas impietates captivus in Babylonem ducitur: in qua afflictione ad Deum conversus, suo regno restituitur, & idolis abjectis Dei cultum restaurat: cui impius filius Amon succedit: & hoc a suis interfecto, regnat pius ejus filius Josias.

1 Duodecim annorum erat Manasses, cum A 4. Reg. 21. a. 1.
regnare cœpisset, & quinquaginta-
quinque annis regnavit in Jerusalem.
2 Fecit autem malum coram Domino jux-
ta abominationes gentium, quas subvertit
Dominus coram filiis Israel.
3 Et conversus instauravit excelsa, quæ de-
molitus fuerat Ezechias pater ejus: constru-
xitque aras Baalim, & fecit lucos, & adora-
vit omnem militiam cæli, & coluit eam.
4 Ædificavit quoque altaria in domo Do- *2. Reg. 7. b. 10.
mini, de qua dixerat Dominus: * In Jeru-
salem erit nomen meum in æternum.
5 Ædificavit autem ea cuncto exercitui
cæli in duobus atriis domus Domini.
6 Transireque fecit filios suos per ignem in
valle Benennom: observabat somnia, sectaba-
tur auguria, maleficis artibus inserviebat, habe-
bat secum magos, & incantatores: multaque mala
operatus est coram Domino, ut irritaret eum.
7 Sculptile quoque, & conflatile signum B *3. Reg 8. b. 17.
posuit in domo Dei, * de qua locutus est Deus
ad David, & ad Salomonem filium ejus,
dicens: In domo hac, & in Jerusalem, quam
elegi de cunctis tribubus Israel, ponam no-
men meum in sempiternum.
8 Et moveri non faciam pedem Israel de
terra, quam tradidi patribus eorum: ita dum-
taxat, si custodierint facere quæ præcepi eis,
cunctamque legem, & cæremonias, atque ju-
dicia per manum Moysi.
9 Igitur Manasses seduxit Judam, & habi-
tatores Jerusalem, ut facerent malum super
omnes gentes, quas subverterat Dominus a
facie filiorum Israel.
10 Locutusque est Dominus ad eum, & ad
populum illius, & attendere noluerunt.
11 Idcirco superinduxit eis principes exer-
citus regis Assyriorum: ceperuntque Manas-
sen, & vinctum catenis atque compedibus
duxerunt in Babylonem.
12 Qui postquam coangustatus est, oravit
Dominum Deum suum: & egit pœnitentiam
valde coram Deo patrum suorum.
13 Deprecatusque est eum, & obsecravit in- C
tente: & exaudivit orationem ejus, reduxitque
eum Jerusalem in regnum suum, & cognovit
Manasses, quod Dominus ipse esset Deus.
14 Post hæc ædificavit murum extra civita-
tem David ad occidentem Gihon in conval-
le, ab introitu portæ piscium per circuitum
usque ad Ophel, & exaltavit illum vehe-
menter: constituitque principes exercitus in
cunctis civitatibus Juda munitis:
15 Et abstulit deos alienos, & simulacrum
de domo Domini: aras quoque, quas fecerat
in monte domus Domini, & in Jerusalem,
& projecit omnia extra urbem.
16 Porro instauravit altare Domini, & im-
molavit super illud victimas, & pacifica, &
laudem: præcepitque Judæ, ut serviret Do-
mino Deo Israel.
17 Attamen adhuc populus immolabat in
excelsis Domino Deo suo.
18 Reliqua autem gestorum Manasse, &
obsecratio ejus ad Deum suum: verba quo-
que Videntium, qui loquebantur ad eum in
nomine Domini Dei Israel, continentur in
sermonibus regum Israel. D
19 Oratio quoque ejus, & exauditio, &
cuncta peccata, atque contemptus, loca et-
iam in quibus ædificavit excelsa, & fecit lu-
cos & statuas, antequam ageret pœnitentiam,
scripta sunt in sermonibus Hozai.
20 Dormivit ergo Manasses cum patribus
suis, & sepelierunt eum in domo sua: re-
gnavitque pro eo filius ejus Amon.

21 Vigintiduorum annorum erat Amon
cum regnare cœpisset, & duobus annis re-
gnavit in Jerusalem.
22 Fecitque malum in conspectu Domini,
sicut fecerat Manasses pater ejus: & cun-
ctis idolis, quæ Manasses fuerat fabricatus,
immolavit, atque servivit.
23 Et non est reveritus faciem Domini,
sicut reveritus est Manasses pater ejus: &
multo majora deliquit.
24 Cumque conjurassent adversus eum ser-
vi sui, interfecerunt eum in domo sua.
25 Porro reliqua populi multitudo, cæsis
iis, qui Amon percusserant, constituit re-
gem Josiam filium ejus pro eo.

CAPUT XXXIV.

*Josias, idolorum cultu sublato, templum in-
staurat, repertoque legis libro, conterritus est,
ex illius præscripto omnia constituit, & con-
vocato populo, lectoque libro, fœdus cum
Domino percutit.*

A 4. Reg. 22. a.1. 1 OCto annorum erat Josias, cum regna-
re cœpisset, & triginta & uno an-
no regnavit in Jerusalem.
2 Fecitque quod erat rectum in conspectu
Domini, & ambulavit in viis David patris
sui: non declinavit neque ad dexteram, ne-
que ad sinistram.
3 Octavo autem anno regni sui, cum adhuc
esset puer, cœpit quærere Deum patris sui Da-
vid: & duodecimo anno, postquam regnare cœ-
perat, mundavit Judam, & Jerusalem ab ex-
celsis, & lucis, simulacrisque, & sculptilibus.
4 Destruxeruntque coram eo aras Baalim, &
simulacra, quæ superposita fuerant, demoliti
sunt: lucos etiam, & sculptilia succidit atque
comminuit: & super tumulos eorum, qui eis
immolare consueverant, fragmenta dispersit.
B 5 Ossa præterea sacerdotum combussit in
altaribus idolorum, mundavitque Judam,
& Jerusalem.
6 Sed & in urbibus Manasse, & Ephraim, &
Simeon usque Nephthali cuncta subvertit.
7 Cumque altaria dissipasset, & lucos, &
sculptilia contrivisset in frusta, cunctaque
delubra demolitus esset de universa terra
Israel, reversus est in Jerusalem.
8 Igitur anno octavodecimo regni sui, mun-
data jam terra, & templo Domini, misit Saphan
filium Eseliæ, & Maasiam principem civita-
tis, & Joha filium Joachaz a commentariis,
ut instaurarent domum Domini Dei sui.
C 9 Qui venerunt ad Helciam Sacerdotem
magnum: acceptamque ab eo pecuniam, quæ
illata fuerat in domum Domini, & quam
congregaverant Levitæ, & janitores de Ma-
nasse, & Ephraim, & universis reliquiis Is-
rael, ab omni quoque Juda, & Beniamin,
& habitatoribus Jerusalem,
10 Tradiderunt in manibus eorum, qui præ-
erant operariis in domo Domini, ut instaura-
rent templum, & infirma quæque sarcirent.
11 At illi dederunt eam artificibus, & cæmen-
tariis, ut emerent lapides de lapicidinis, & li-
gna ad commissuras ædificii, & ad contignatio-
nem domorum, quas destruxerant reges Juda.
12 Qui fideliter cuncta faciebant. Erant
autem præpositi operantium Jahath, & Ab-
dias de filiis Merari, Zacharias, & Mosol-
lam de filiis Caath, qui urgebant opus: o-
mnes Levitæ scientes organis canere.
13 Super eos vero, qui ad diversos usus
onera portabant, erant scribæ, & magistri
de Levitis janitores.
D 14 Cumque efferrent pecuniam, quæ illata
fuerat in templum Domini, reperit Helcias sa-
cerdos librum legis Dñi per manum Moysi.
15 Et ait ad Saphan scribam: Librum legis
inveni in domo Domini: & tradidit ei.
16 At ille intulit volumen ad regem, &
nuntiavit ei, dicens: Omnia quæ dedisti in
manu servorum tuorum, ecce complentur.
17 Argentum, quod repertum est in domo
Domini, conflaverunt: datumque est præfe-
ctis artificum, & diversa opera fabricantium.
18 Præterea tradidit mihi Helcias sacer-
dos hunc librum. Quem cum rege præsente
recitasset,
19 Audissetque ille verba legis, scidit ve-
stimenta sua:
20 Et præcepit Helciæ, & Ahicam filio Sa-
phan, & Abdon filio Micha, Saphan quo-
que scribæ, & Asaæ servo regis, dicens:
21 Ite, & orate Dominum pro me, & pro E
reliquiis Israel, & Juda super universis ser-
monibus Libri istius, qui repertus est:
magnus enim furor Domini stillavit super
nos, eo quod non custodierint patres nostri
verba Domini, ut facerent omnia, quæ scri-
pta sunt in isto volumine.
22 Abiit ergo Helcias, & hi qui simul a
rege missi fuerant, ad Oldam prophetidem,
uxorem Sellum filii Thecuath, filii Hasra
custodis vestium: quæ habitabat in Jerusa-
lem in Secunda: & locuti sunt ei verba,
quæ supra narravimus.
23 At illa respondit eis: Hæc dicit Dñs
Deus Israel: Dicite viro, qui misit vos ad me:
24 Hæc dicit Dñs: Ecce ego inducam mala su-
per locum istum, & super habitatores ejus,
cunctaque maledicta, quæ scripta sunt in Li-
bro hoc, quem legerunt coram rege Juda.
25 Quia dereliquerunt me, & sacrificave- F
runt diis alienis, ut me ad iracundiam pro-
vocarent in cunctis operibus manuum sua-
rum: idcirco stillabit furor meus super lo-
cum istum, & non extinguetur.
26 Ad regem autem Juda, qui misit vos
pro Domino deprecando, sic loquimini:
Hæc dicit Dominus Deus Israel: Quoniam
audisti verba voluminis,
27 Atque emollitum est cor tuum, & hu-
miliatus es in conspectu Dei super his, quæ
dicta sunt contra locum hunc, & habitato-
res Jerusalem, reveritusque faciem meam
scidisti vestimenta tua, & flevisti coram me;
ego quoque exaudivi te, dicit Dominus.
28 Jam enim colligam te ad patres tuos,
& infereris in sepulchrum tuum in pace:
nec videbunt oculi tui omne malum, quod
ego inducturus sum super locum istum, &
super habitatores ejus. * Retulerunt itaque *4. Reg. 23. a.1
regi cuncta, quæ dixerat. G
29 At ille convocatis universis majoribus
natu Juda, & Jerusalem,
30 Ascendit in domum Domini, unaque
omnes viri Juda, & habitatores Jerusalem,
Sacerdotes & Levitæ, & cunctus populus a
minimo usque ad maximum. Quibus au-
dientibus in domo Domini, legit rex omnia
verba voluminis.
31 Et stans in tribunali suo percussit fœ-
dus coram Domino, ut ambularet post eum,
& custodiret præcepta, & testimonia, &
justificationes ejus in toto corde suo, & in
tota anima sua, faceretque quæ scripta sunt
in volumine illo, quod legerat.
32 Adjuravit quoque super hoc omnes, qui
reperti fuerant in Jerusalem, & Beniamin:
& fecerunt habitatores Jerusalem juxta pa-
ctum Domini Dei patrum suorum.
33 Abstulit ergo Josias cunctas abominatio-
nes de universis regionibus filiorum Israel: &
fecit omnes, qui residui erant in Israel servire
Domino Deo suo. Cunctis diebus ejus non
recesserunt a Domino Deo patrum suorum.

CAPUT XXXV.

*Immolato Phase maxima cum solemnitate,
plurimisque victimis, Josias festum azymorum
septem diebus celebravit: deinde contra regem
Ægypti pugnare tentans, graviterque vulne-
ratus, moritur cum ingenti omnium luctu, &
præsertim Jeremiæ Prophetæ.*

1 FEcit autem Josias in Jerusalem Phase A
Domino, quod immolatum est quar- 4. Reg.
tadecima die mensis primi. 23. c.
2 Et constituit Sacerdotes in officiis suis, 21.
hortatusque est eos, ut ministrarent in do-
mo Domini.
3 Levitis quoque, ad quorum eruditionem
omnis Israel sanctificabatur Domino, locu-
tus est: Ponite arcam in sanctuario templi,
quod ædificavit Salomon filius David rex Is-
rael; nequaquam enim eam ultra portabitis.

Nunc

Nunc autem miniſtrate Domino Deo ve-
ſtro, & populo ejus Iſrael.
4 Et præparate vos per domos & cognationes
tiones veſtras, in diviſionibus ſingulorum,
ſicut præcepit David rex Iſrael, & deſcri-
pſit Salomon filius ejus.
5 Et miniſtrate in ſanctuario per familias
turmaſque Leviticas,
6 Et ſanctificati immolate Phaſe: fratres etiam
veſtros, ut poſſint juxta verba, quæ locutus eſt
Dominus in manu Moyſi, facere, præparate.
7 Dedit præterea Joſias omni populo, qui
ibi fuerat inventus in ſolemnitate Phaſe,
agnos & hædos de gregibus, & reliqui peco-
ris triginta millia, boum quoque tria mil-
lia; hæc de regis univerſa ſubſtantia.
8 Duces quoque ejus, ſponte quod voverant,
obtulerunt, tam populo, quam Sacerdotibus
& Levitis. Porro Helcias, & Zacharias, &
Jahiel principes domus Domini dederunt Sa-
cerdotibus ad faciendū Phaſe pecora commix-
tim duo millia ſexcenta, & boves trecentos.
9 Chonenias autem, & Semeias, etiam Na-
thanael fratres ejus, necnon Haſabias, & Je-
hiel, & Jozabad principes Levitarum, dede-
runt cæteris Levitis ad celebrandum Phaſe
quinque millia pecorum, & boves quingentos.
10 Præparatumque eſt miniſterium, & ſte-
terunt Sacerdotes in officio ſuo: Levitæ
quoque in turmis, juxta regis imperium,
11 Et immolatum eſt Phaſe: aſperſerunt-
que Sacerdotes manu ſua ſanguinem, & Le-
vitæ detraxerunt pelles holocauſtorum:
12 Et ſeparaverunt ea, ut darent per do-
mos & familias ſingulorum, & offerrentur
Domino, ſicut ſcriptum eſt in libro Moyſi:
de bobus quoque fecerunt ſimiliter.
13 Et aſſaverunt Phaſe ſuper ignem, juxta
quod in lege ſcriptum eſt: pacificas vero ho-
ſtias coxerunt in lebetibus, & cacabis & ollis,
& feſtinato diſtribuerunt univerſæ plebi:
C 14 Sibi autem, & Sacerdotibus poſtea pa-
raverunt; nam in oblatione holocauſtorum,
& adipum uſque ad noctem Sacerdotes fue-
runt occupati: unde Levitæ ſibi, & Sacer-
dotibus filiis Aaron paraverunt noviſſimis.
15 Porro cantores filii Aſaph ſtabant in or-
dine ſuo juxta præceptum David, & Aſaph,
& Heman, & Idithun prophetarum regis.
Janitores vero per portas ſingulas obſerva-
bant, ita ut nec puncto quidem diſcede-
rent a miniſterio: quam ob rem & fratres
eorum Levitæ paraverunt eis cibos.
16 Omnis igitur cultura Domini rite com-
pleta eſt in die illa, ut facerent Phaſe, &
offerrent holocauſta ſuper altare Domini
juxta præceptum regis Joſiæ.
17 Feceruntque filii Iſrael, qui reperti
fuerant ibi, Phaſe in tempore illo, & ſo-
lemnitatem azymorum ſeptem diebus.
18 Non fuit Phaſe ſimile huic in Iſrael a
diebus Samuelis prophetæ: ſed nec quiſ-
quam de cunctis regibus Iſrael fecit Phaſe,
ſicut Joſias, Sacerdotibus, & Levitis, &
omni Judæ, & Iſrael qui repertus fuerat,
& habitantibus in Jeruſalem.
19 Octavodecimo anno regni Joſiæ hoc
Phaſe celebratum eſt.
*4.Reg. 23.f.29. 20 * Poſtquam inſtauraverat Joſias tem-
plum, aſcendit Nechao rex Ægypti ad pu-
gnandum in Charcamis juxta Euphraten:
& proceſſit in occurſum ejus Joſias.
D 21 At ille, miſſis ad eum nuntiis, ait:
Quid mihi, & tibi eſt rex Juda? non ad-
verſum te hodie venio, ſed contra aliam
pugno domum, ad quam me Deus feſtinato
ire præcepit; deſine adverſum Deum face-
re, qui mecum eſt, ne interficiat te.
*Zach. 12. d. 11. 22 Noluit Joſias reverti, ſed præparavit
contra eum bellum, nec acquievit ſermoni-
bus Nechao ex ore Dei: * verum perrexit,
ut dimicaret in campo Mageddo.
23 Ibique vulneratus a ſagittariis dixit
pueris ſuis: Educite me de prælio, quia
oppido vulneratus ſum.
24 Qui tranſtulerunt eum de curru in alte-
rum currum, qui ſequebatur eum more regio,
& aſportaverunt eum in Jeruſalem: mortuuſq;
eſt, & ſepultus in mauſoleo patrum ſuorum:
& univerſus Juda & Jeruſalem luxerunt eum,
25 Jeremias maxime: cujus omnes canto-
res atque cantatrices, uſque in præſentem
diem, lamentationes ſuper Joſiam replicant,
& quaſi lex obtinuit in Iſrael. Ecce ſcri-
ptum fertur in Lamentationibus.
26 Reliqua autem ſermonum Joſiæ, & mi-
ſericordiarum ejus, quæ lege præcepta ſunt
Domini:
27 Opera quoque illius prima & noviſſima
ſcripta ſunt in libro regum Juda, & Iſrael.

CAPUT XXXVI.

Joſiæ ſuccedit ejus filius Joachaz, quem Nechao rex Ægypti transfert in Ægyptum, fratremque Eliakim, quem Joakim nominat, ſubſtituit: quo in Babylonem ducto a Nabuchodonoſor, regnat filius Joachin: & hunc rex Aſſyriorum una cum vaſis templi in Babylonem abducit, patruumque illius impium Sedeciam ſubſtituit: qui Aſſyriis rebellans, templo ac Jeruſalem incenſis, transfertur una cum populo in Babylonem propter regum, & populi peccata, donec per Cyrum regem Perſarum primo anno ejus redeundi datur facultas.

1 TUlit ergo populus terræ Joachaz filium A
Joſiæ, & conſtituit regem pro patre 4. Reg. 23.f.30.
ſuo in Jeruſalem.
2 Viginti trium annorum erat Joachaz, cum
regnare cœpiſſet, & tribus menſibus regna-
vit in Jeruſalem.
3 Amovit autem eum rex Ægypti, cum
veniſſet in Jeruſalem, & condemnavit terram
centum talentis argenti, & talento auri.
4 Conſtituitque pro eo regem * Eliakim *Matt. 1. 11.
fratrem ejus ſuper Judam, & Jeruſalem: & ver-
tit nomen ejus Joakim: ipſum vero Joachaz
tulit ſecum, & abduxit in Ægyptum.
5 Vigintiquinque annorum erat Joakim,
cum regnare cœpiſſet, & undecim annis re-
gnavit in Jeruſalem: fecitque malum coram
Domino Deo ſuo.
6 Contra hunc aſcendit Nabuchodonoſor rex B
Chaldæorum, & vinctum catenis duxit in
Babylonem,
7 Ad quam & vaſa Domini tranſtulit, &
poſuit ea in templo ſuo.
8 Reliqua autem verborum Joakim, & abo-
minationum ejus, quas operatus eſt, & quæ
inventa ſunt in eo, continentur in libro re-
gum Juda, & Iſrael. Regnavit autem Joa-
chin filius ejus pro eo.
9 Octo annorum erat Joachin, cum regna-
re cœpiſſet, & tribus menſibus, ac decem
diebus regnavit in Jeruſalem, fecitque ma-
lum in conſpectu Domini.
10 Cumque anni circulus volveretur, mi-
ſit Nabuchodonoſor rex, qui adduxerunt
eum in Babylonem, aſportatis ſimul pre-
tioſiſſimis vaſis domus Domini. * Regem ve- *4.Reg. 24. d. 17.
ro conſtituit Sedeciam patruum ejus ſuper
Judam, & Jeruſalem. Jerem. 37. a.1.
11 Viginti & unius anni erat Sedecias, C
cum regnare cœpiſſet, & undecim annis re-
gnavit in Jeruſalem.
12 Fecitque malum in oculis Domini Dei
ſui, nec erubuit faciem Jeremiæ prophetæ
loquentis ad ſe ex ore Domini.
13 A rege quoque Nabuchodonoſor receſ-
ſit, qui adjuraverat eum per Deum: & in-
duravit cervicem ſuam, & cor, ut non re-
verteretur ad Dominum Deum Iſrael.
14 Sed & univerſi principes ſacerdotum,
& populus prævaricati ſunt inique juxta u-
niverſas abominationes gentium, & pollue-
runt domum Domini, quam ſanctificave-
rat ſibi in Jeruſalem.
15 Mittebat autem Dñs Deus patrum ſuorū
ad illos per manum nuntiorum ſuorum de
nocte conſurgens, & quotidie commonens:
eo quod parceret populo, & habitaculo ſuo.
16 At illi ſubſannabant nuntios Dei, &
parvipendebant ſermones ejus, illudebantque
prophetis, donec aſcenderet furor Domini in
populum ejus, & eſſet nulla curatio.
17 Adduxit enim ſuper eos regem Chaldæo-
rum, & interfecit juvenes eorum gladio in
domo ſanctuarii ſui; non eſt miſertus adole-

ſcen-

scentis, & virginis, & senis, nec decrepiti quidem, sed omnes tradidit in manibus ejus.

D 18 Universaque vasa domus Domini, tam majora, quam minora, & thesauros templi, & regis, & principum transtulit in Babylonem.

19 Incenderunt hostes domum Dei, destruxeruntque murum Jerusalem, universas turres combusserunt, & quidquid pretiosum fuerat, demoliti sunt.

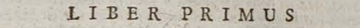
20 Si quis evaserat gladium, ductus in Babylonem servivit regi, & filiis ejus, donec imperaret rex Persarum,

21 Et compleretur sermo Domini ex ore Jeremiæ, & celebraret terra sabbata sua; cunctis enim diebus desolationis egit sabbatum, usque dum complerentur septuaginta anni.

*1.Esd. 1.a.1.6. 2.3. Jerem. 25.c.12. & 29. c.10.11.

22 * Anno autem primo Cyri regis Persarum, ad explendum sermonem Domini, quem locutus fuerat per os Jeremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum: qui jussit prædicari in universo regno suo, etiam per scripturam, dicens:

23 Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, & ipse præcepit mihi, ut ædificarem ei domum in Jerusalem, quæ est in Judæa; quis ex vobis est in omni populo ejus? sit Dominus Deus suus cum eo, & ascendat.

LIBER PRIMUS

ESDRÆ.

CAPUT PRIMUM.

Cyrus, completis 70. captivitatis Babylonicæ annis, divinitus inspiratus, redditis vasis templi Salomonis 5400. captivitatem Israelitis relaxat, concedens templi reædificationem.

A 2. Par. 36. d. 22. Jerem. 25.c.12. 29.c.10.

1 IN anno primo Cyri regis Persarum, ut compleretur verbum Domini ex ore Jeremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum: & traduxit vocem in omni regno suo etiam per scripturam, dicens:

2 Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, & ipse præcepit mihi, ut ædificarem ei domum in Jerusalem, quæ est in Judæa.

3 Quis est in vobis de universo populo ejus? Sit Deus illius cum ipso. Ascendat in Jerusalem, quæ est in Judæa, & ædificet domum Domini Dei Israel: ipse est Deus qui est in Jerusalem.

4 Et omnes reliqui in cunctis locis, ubicumque habitant, adjuvent eum viri de loco suo argento, & auro, & substantia, & pecoribus, excepto quod voluntarie offerunt templo Dei, quod est in Jerusalem.

5 Et surrexerunt principes patrum de Juda, & Beniamin, & Sacerdotes, & Levitæ, & omnis, cujus Deus suscitavit spiritum, ut ascenderent ad ædificandum templum Domini, quod erat in Jerusalem.

6 Universique, qui erant in circuitu, adjuverunt manus eorum in vasis argenteis, & aureis, in substantia, & jumentis, in supellectili, exceptis his, quæ sponte obtulerant.

7 Rex quoque Cyrus protulit vasa templi Domini, quæ tulerat Nabuchodonosor de Jerusalem, & posuerat ea in templo Dei sui.

B 8 Protulit autem ea Cyrus rex Persarum per manum Mithridatis filii Gazabar, & annumeravit ea Sassabasar principi Juda.

9 Et hic est numerus eorum: phialæ aureæ triginta, phialæ argenteæ mille, cultri viginti novem, scyphi aurei triginta,

10 Scyphi argentei secundi quadringenti decem, vasa alia mille.

11 Omnia vasa aurea, & argentea quinque millia quadringenta: universa tulit Sassabasar cum his, qui ascendebant de transmigratione Babylonis in Jerusalem.

CAPUT II.

Numerus revertentium duce Zorobabel e captivitate Babylonica in Jerusalem, ac donorum in reædificationem templi oblatorum.

A *2.Esd. 7. b. 6.

1 HI sunt autem provinciæ filii, qui ascenderunt de captivitate, quam transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis in Babylonem, & reversi sunt in Jerusalem & Judam, unusquisque in civitatem suam.

2 Qui venerunt cum Zorobabel, Josue, Nehemia, Saraia, Rahelaia, Mardochai, Belsan, Mesphar, Beguai, Rehum, Baana. Numerus virorum populi Israel:

3 Filii Pharos duo millia centum septuaginta duo.

4 Filii Sephatia trecenti septuaginta duo.

5 Filii Area septingenti septuag ntaquinque.

6 Filii Phahath Moab, filiorum Josue, Joab, duo millia octingenti duodecim.

7 Filii Ælam mille ducenti quinquaginta quatuor.

8 Filii Zethua nongenti quadragintaquinq;

9 Filii Zachai septingenti sexaginta.

10 Filii Bani sexcenti quadragintaduo.

11 Filii Bebai sexcenti vigintitres.

12 Filii Azgad mille ducenti vigintiduo.

13 Filii Adonicam sexcenti sexagintasex.

14 Filii Beguai duo millia quinquagintasex.

15 Filii Adin quadringenti quinquaginta quatuor.

16 Filii Ather, qui erant ex Ezechia, nonagintaocto.

17 Filii Besai trecenti vigintitres.

B 18 Filii Jera centum duodecim.

19 Filii Hasum ducenti vigintitres.

20 Filii Gebbar nonagintaquinque.

21 Filii Bethlehem centum vigintitres.

22 Viri Netupha quinquagintasex.

23 Viri Anathoth centum vigintiocto.

24 Filii Azmaueth quadragintaduo.

25 Filii Cariathiarim, Cephira, & Beroth, septingenti quadragintatres.

26 Filii Rama & Gabaa sexcenti vigintiunus.

27 Viri Machmas centum vigintiduo.

28 Viri Bethel & Hai ducenti vigintitres.

29 Filii Nebo quinquagintaduo.

30 Filii Megbis centum quinquagintasex.

31 Filii Ælam alterius mille ducenti quinquaginta quatuor.

32 Filii Harim trecenti viginti.

33 Filii Lod, Hadid, & Ono septingenti vigintiquinque.

34 Filii Jericho trecenti quadragintaquinque.

35 Filii Senaa tria millia sexcenti triginta.

36 Sacerdotes: Filii Jadaia in domo Josue nongenti septuagintatres.

37 Filii Emmer mille quinquagintaduo.

38 Filii Pheshur mille ducenti quadraginta septem.

39 Filii Harim mille decem & septem.

40 Levitæ: Filii Josue & Cedmihel filiorum Odouiæ septuagintaquatuor.

C 41 Cantores: Filii Asaph centum vigintiocto.

42 Filii janitorum: filii Sellum, filii Ater, filii Telmon, filii Accub, filii Hatita, filii Sobai: universi centum trigintanovem.

43 Nathinæi: filii Siha, filii Hasupha, filii Tabbaoth,

44 Filii Ceros, filii Siaa, filii Phadon,

45 Filii Lebana, filii Hagaba, filii Accub,

46 Filii Hagab, filii Semlai, filii Hanan,

47 Filii Gaddel, filii Gaher, filii Raaia,

48 Filii Rasin, filii Necoda, filii Gazam,

49 Filii Aza, filii Phasea, filii Besee,

50 Filii Asena, filii Munim, filii Nephusim,

51 Filii Bacbuc, filii Hacupha, filii Harhur,

52 Filii Besluth, filii Mahida, filii Harsa,

53 Filii Bercos, filii Sisara, filii Thema,

54 Filii Nasia, filii Hatipha,

55 Filii servorum Salomonis, filii Sotai, filii Sophereth, filii Pharuda,

56 Filii Jala, filii Dercon, filii Geddel,

57 Filii Saphatia, filii Hatil, filii Phochereth, qui erant de Asebaim, filii Ami.

58 Omnes Nathinæi, & filii servorum Salomonis trecenti nonagintaduo.

59 Et hi qui ascenderunt de Thelmala, Thelharsa, Cherub, & Adon, & Emer: & non potuerunt indicare domum patrum suorum & semen suum, utrum ex Israel essent.

D 60 Filii Dalaia, filii Tobia, filii Necoda sexcenti quinquagintaduo.

61 Et de filiis Sacerdotum: Filii Hobia, filii Accos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis uxorem, & vocatus est nomine eorum.

62 Hi quæsierunt scripturam genealogiæ suæ, & non invenerunt, & ejecti sunt de sacerdotio.

63 Et dixit * Athersatha eis, ut non comederent de Sancto sanctorum, donec surgeret sacerdos doctus atque perfectus.

* Nehem. 7. 65.

64 Omnis multitudo quasi unus, quadraginta duo millia trecenti sexaginta:

65 Exceptis servis eorum, & ancillis, qui erant septem millia trecenti triginta septem: & in ipsis cantores, atque cantatrices ducenti.

66 Equi eorum septingenti triginta sex, muli eorum ducenti quadragintaquinque:

67 Cameli eorum quadringenti triginta quinque: asini eorum sex millia septingenti viginti.

68 Et de principibus patrum, cum ingrederentur templum Domini, quod est in Jerusalem, sponte obtulerunt in domum Dei ad extruendam eam in loco suo.

69 Secundum vires suas dederunt impensas operis, auri solidos sexaginta millia & mille, argenti mnas quinque millia, & vestes sacerdotales centum.

70 Habitaverunt ergo Sacerdotes, & Levitæ, & de populo, & cantores, & janitores, & Nathinæi, in urbibus suis, universusque Israel in civitatibus suis.

CAPUT III.

Convocato populo in Jerusalem, extruitur altare, super quo victimæ offeruntur: celebratur quoque septem diebus festum tabernaculorum: & secundo reversionis anno templum fundatur, populo vociferante, partim ex gaudio, partim ex fletu.

A 1 Jamque venerat mensis septimus, & erant filii Israel in civitatibus suis. Congregatus est ergo populus quasi vir unus in Jerusalem.

2 Et surrexit Josue filius Josedec, & fratres ejus sacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel, & fratres ejus, & ædificaverunt altare Dei Israel, ut offerrent in eo holocautomata, sicut scriptum est in lege Moysi viri Dei.

3 Collocaverunt autem altare Dei super bases suas, deterrentibus eos per circuitum populis terrarum; & obtulerunt super illud holocaustum Domino mane & vespere.

4 Feceruntque solemnitatem tabernaculorum, sicut scriptum est, & holocaustum, diebus singulis per ordinem, secundum præceptum opus diei in die suo.

B 5 Et post hæc holocaustum juge, tam in calendis, quam in universis solemnitatibus Domini, quæ erant consecratæ, & in omnibus, in quibus ultro offerebatur munus Dño.

6 A primo die mensis septimi cœperunt offerre holocaustum Domino: porro templum Dei nondum fundatum erat.

7 Dederunt autem pecunias latomis & cæmentariis, cibum quoque, & potum, & oleum Sidoniis Tyriisque, ut deferrent ligna cedrina de Libano ad mare Joppe, juxta quod præceperat Cyrus rex Persarum eis.

C 8 Anno autem secundo adventus eorum ad templum Dei in Jerusalem, mense secundo cœperunt Zorobabel filius Salathiel, & Josue filius Josedec, & reliqui de fratribus eorum Sacerdotes, & Levitæ, & omnes qui venerant de captivitate in Jerusalem: & constituerunt Levitas a viginti annis & supra, ut urgerent opus Domini.

9 Stetitque Josue, & filii ejus, & fratres ejus, Cedmihel & filii ejus, & filii Juda, quasi vir unus, ut instarent super eos, qui faciebant opus in templo Dei: filii Henadad, & filii eorum, & fratres eorum Levitæ.

10 Fundato igitur a cæmentariis templo Dñi, steterunt Sacerdotes in ornatu suo cum tubis, & Levitæ filii Asaph in cymbalis, ut laudarent Deum per manus David regis Israel.

11 Et concinebant in hymnis, & confessione Domino: Quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus super Israel. Omnis quoque populus vociferabatur clamore magno in laudando Dominum, eo quod fundatum esset templum Domini. D

12 Plurimi etiam de Sacerdotibus, & Levitis, & principes patrum, & seniores, qui viderant templum prius, cum fundatum esset, & hoc templum in oculis eorum, flebant voce magna: & multi vociferantes in lætitia, elevabant vocem.

13 Nec poterat quisquam agnoscere vocem clamoris lætantium, & vocem fletus populi; commixtim enim populus vociferabatur clamore magno, & vox audiebatur procul.

CAPUT IV.

Israelis hostes Samaritani, qui ab Assur missi fuerant ad inhabitandas urbes Samariæ, impediunt templi & urbis instaurationem, quod non admitterentur, ut simul ædificarent: & usque ad secundum Darii annum intermitti procurant.

1 Audierunt autem hostes Judæ, & Beniamin, quia filii captivitatis ædificarent templum Domino Deo Israel. A

2 Et accedentes ad Zorobabel, & ad principes patrum, dixerunt eis: Ædificemus vobiscum, quia ita ut vos, quærimus Deum vestrum. Ecce nos immolavimus victimas a diebus Asor Haddan regis Assur, qui adduxit nos huc.

3 Et dixit eis Zorobabel, & Josue, & reliqui principes patrum Israel: Non est vobis & nobis, ut ædificemus domum Deo nostro: sed nos ipsi soli ædificabimus Domino Deo nostro, sicut præcepit nobis Cyrus rex Persarum.

4 Factum est igitur, ut populus terræ impediret manus populi Judæ, & turbaret eos in ædificando.

5 Conduxerunt autem adversus eos consiliatores, ut destruerent consilium eorum omnibus diebus Cyri regis Persarum, & usque ad Regnum Darii regis Persarum.

6 In regno autem Assueri, in principio regni ejus, scripserunt accusationem adversus habitatores Judæ, & Jerusalem.

7 Et in diebus Artaxerxis scripsit Beselam Mithridates, & Thabeel, & reliqui, qui erant in consilio eorum, ad Artaxerxem regem Persarum. Epistola autem accusationis scripta erat Syriace, & legebatur sermone Syro. B

8 Reum Beelteem, & Samsai scriba scripserunt epistolam unam de Jerusalem Artaxerxi regi, hujuscemodi:

9 Reum Beelteem, & Samsai scriba, & reliqui consiliatores eorum, Dinæi, & Apharsathachæi, Terphalæi, Apharsæi, Erchuæi, Babylonii, Susanechæi, Dievi, & Ælamitæ,

10 Et cæteri de Gentibus, quas transtulit Asenaphar magnus & gloriosus, & habitare eas fecit in civitatibus Samariæ, & in reliquis regionibus trans Flumen in pace:

11 (Hoc est exemplar epistolæ, quam miserunt ad eum) Artaxerxi regi, servi tui, viri, qui sunt trans Fluvium, salutem dicunt.

12 Notum sit regi, quia Judæi, qui ascenderunt a te ad nos, venerunt in Jerusalem civitatem rebellem, & pessimam, quam ædificant extruentes muros ejus, & parietes componentes.

13 Nunc igitur notum sit regi, quia si civitas illa ædificata fuerit, & muri ejus instaurati, tributum, & vectigal, & annuos reditus non dabunt, & usque ad reges hæc noxa perveniet. D

14 Nos autem memores salis, quod in palatio comedimus, & quia læsiones regis videre nefas ducimus, idcirco misimus & nuntiavimus regi,

15 Ut recenseas in libris historiarum patrum tuorum, & invenies scriptum in commentariis: & scies, quoniam urbs illa urbs rebellis est, & nocens regibus & provinciis: & bella concitantur in ea ex diebus antiquis: quamobrem & civitas ipsa destructa est.

16 Nuntiamus nos regi, quoniam si civitas illa ædificata fuerit, & muri ipsius instaurati, possessionem trans Fluvium non habebis.

17 Verbum misit Rex ad Reum Beelteem, & Samsai scribam, & ad reliquos, qui erant in consilio eorum habitatores Samariæ, & cæteris trans Fluvium, salutem dicens, & pacem.

18 Accusatio, quam misistis ad nos, manifeste lecta est coram me:

19 Et a me præceptum est: & recensuerunt, inveneruntque, quoniam civitas illa a diebus antiquis adversum reges rebellat, & seditiones, & prælia concitantur in ea.

20 Nam & reges fortissimi fuerunt in Jerusalem, qui & dominati sunt omni regioni, quæ trans Fluvium est: tributum quoque, & vectigal, & reditus accipiebant.

21 Nunc ergo audite sententiam: Prohibeatis viros illos, ut urbs illa non ædificetur, donec si forte a me jussum fuerit.

22 Videte, ne negligenter hoc impleatis, & paulatim crescat malum contra reges.

23 Itaque exemplum edicti Artaxerxis regis lectum est coram Reum Beelteem, & Samsai scriba, & consiliariis eorum: & abierunt festini in Jerusalem ad Judæos, & prohibuerunt eos in brachio & robore.

24 Tunc intermissum est opus domus Dñi in Jerusalem, & non fiebat usque ad annum secundum regni Darii regis Persarum.

CAPUT V.

Aggæi & Zachariæ Prophetarum exhortatione templi ædificatio repetitur, frustra conantibus hoc impedire principibus, qui trans Flumen in Samaria constituti erant a rege Assyriorum.

1 PRophetaverunt autem Aggæus Propheta, & Zacharias filius Addo, prophetantes ad Judæos, qui erant in Judæa, & Jerusalem, in nomine Dei Israel.

2 Tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel, & Josue filius Josedec, & cœperunt ædificare templum Dei in Jerusalem, & cum eis prophetæ Dei adjuvantes eos.

3 In ipso autem tempore venit ad eos Thathanai, qui erat dux trans Flumen, & Stharbuzanai, & consiliarii eorum: sicque dixerunt eis: Quis dedit vobis consilium, ut domũ hanc ædificaretis, & muros ejus instauraretis?

4 Ad quod respondimus eis, quæ essent nomina hominum auctorum ædificationis illius.

5 Oculus autem Dei eorum factus est super senes Judæorum, & non potuerunt inhibere eos. Placuitque, ut res ad Darium referretur, & tunc satisfacerent adversus accusationem illam.

6 Exemplar epistolæ, quam misit Thathanai dux regionis trans Flumen, & Stharbuzanai, & consiliatores ejus Arphasachæi, qui erant trans Flumen, ad Darium regem.

7 Sermo, quem miserant ei, sic scriptus erat: Dario regi pax omnis.

8 Notum sit regi, isse nos ad Judæam provinciam, ad domum Dei magni, quæ ædificatur lapide impolito, & ligna ponuntur in parietibus: opusque illud diligenter extruitur, & crescit in manibus eorum.

9 Interrogavimus ergo senes illos, & ita diximus eis: Quis dedit vobis potestatem, ut domũ hanc ædificaretis, & muros hos instauraretis?

10 Sed & nomina eorum quæsivimus ab eis, ut nuntiaremus tibi: scripsimusque nomina eorum virorum, qui sunt principes in eis.

11 Hujuscemodi autem sermonem responderunt nobis, dicentes: Nos sumus servi Dei cæli & terræ, & ædificamus templum, quod erat extructum ante hos annos multos, quodque rex Israel magnus ædificaverat, & extruxerat.

12 Postquam autem ad iracundiam provocaverunt patres nostri Deum cæli, tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Babylonis Chaldæi: domum quoque hanc destruxit, & populum ejus transtulit in Babylonem.

13 Anno autem primo Cyri regis Babylonis: Cyrus rex proposuit edictum, ut domus Dei hæc ædificaretur.

14 Nam & vasa templi Dei aurea, & argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo, quod erat in Jerusalem, & asportaverat ea in templum Babylonis, protulit Cyrus rex de templo Babylonis, & data sunt Sassabasar vocabulo: quem & principem constituit;

15 Dixitque ei: Hæc vasa tolle, & vade, & pone ea in templo, quod est in Jerusalem, & domus Dei ædificetur in loco suo.

16 Tunc itaque Sassabasar ille venit, & posuit fundamenta templi Dei in Jerusalem, & ex eo tempore usque nunc ædificatur, & necdum completum est.

17 Nunc ergo, si videtur regi bonum, recenseat in bibliotheca regis, quæ est in Babylone, utrumnam a Cyro rege jussum fuerit, ut ædificaretur domus Dei in Jerusalem: & voluntatem regis super hac re mittat ad nos.

CAPUT VI.

Darius Cyri decretum de templo extruendo in bibliotheca sua inventum jubet compleri, suppeditato sumptu: templum autem sexto Darii anno absolutum cum ingenti lætitia plurimisque victimis dedicatur, ac Pascha septem diebus celebratur.

1 TUnc Darius rex præcepit: & recensuerunt in bibliotheca librorum, qui erant repositi in Babylone.

2 Et inventum est in Ecbatanis, quod est castrum in Medena provincia, volumen unum, talisque scriptus erat in eo commentarius:

3 Anno primo Cyri regis: Cyrus rex decrevit, ut domus Dei ædificaretur, quæ est in Jerusalem, in loco ubi immolent hostias, & ut ponant fundamenta supportantia altitudinem cubitorum sexaginta, & latitudinem cubitorum sexaginta:

4 Ordines de lapidibus impolitis tres, & sic ordines de lignis novis: sumptus autem de domo regis dabuntur.

5 Sed & vasa templi Dei aurea, & argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo Jerusalem, & attulerat ea in Babylonem, reddantur, & referantur in templum in Jerusalem in locum suum: quæ & posita sunt in templo Dei.

6 Nunc ergo Thathanai dux regionis, quæ est trans Flumen, Stharbuzanai, & consiliarii vestri Apharsachæi, qui estis trans Flumen, procul recedite ab illis,

7 Et dimittite fieri templum Dei illud a duce Judæorum, & a senioribus eorum, ut domum Dei illam ædificent in loco suo.

8 Sed & a me præceptum est, quid oporteat fieri a presbyteris Judæorum illis, ut ædificetur domus Dei, scilicet ut de arca regis, id est de tributis, quæ dantur de regione trans Flumen, studiose sumptus dentur viris illis, ne impediatur opus.

9 Quod si necesse fuerit, & vitulos, & agnos, & hœdos in holocaustum Deo cæli, frumentum, sal, vinum, & oleum, secundum ritum Sacerdotum, qui sunt in Jerusalem, detur eis per singulos dies, ne sit in aliquo querimonia.

10 Et offerant oblationes Deo cæli, orentque pro vita regis, & filiorum ejus.

11 A me ergo positum est decretum, ut omnis homo, qui hanc mutaverit jussionem, tollatur lignum de domo ipsius, & erigatur, & configatur in eo, domus autem ejus publicetur.

12 Deus autem, qui habitare fecit nomen suum ibi, dissipet omnia regna, & populum, qui extenderit manum suam, ut repugnet, & dissipet domum Dei illam, quæ est in Jerusalem. Ego Darius statui decretum, quod studiose impleri volo.

13 Igitur Thathanai dux regionis trans Flumen, & Stharbuzanai, & consiliarii ejus, secundum quod præceperat Darius rex, sic diligenter executi sunt.

14 Seniores autem Judæorum ædificabant, & prosperabantur juxta prophetiam Aggæi prophetæ, & Zachariæ filii Addo: & ædificaverunt & construxerunt jubente Deo Israel, & jubente Cyro, & Dario, & Artaxerxe, regibus Persarum.

15 Et compleverunt domum Dei istam, usque ad diem tertium mensis Adar, qui est annus sextus regni Darii regis.

16 Fecerunt autem filii Israel, Sacerdotes

& Levitæ, & reliqui filiorum transmigratio-
nis, dedicationem domus Dei in gaudio.
D 17 Et obtulerunt in dedicationem domus Dei
vitulos centum, arietes ducentos, agnos qua-
dringentos, hircos caprarum pro peccato to-
tius Israel duodecim, juxta numerum tri-
buum Israel.
18 Et statuerunt sacerdotes in ordinibus suis,
& Levitas in vicibus suis super opera Dei in
Jerusalem,* sicut scriptum est in libro Moysi.
* Num. 3. a. 6. & 8. b. 9.
19 Fecerunt autem filii Israel transmigratio-
nis, Pascha quartadecima die mensis primi.
20 Purificati enim fuerant Sacerdotes, & Le-
vitæ quasi unus: omnes mundi ad immolan-
dum pascha universis filiis transmigrationis,
& fratribus suis Sacerdotibus, & sibi.
21 Et comederunt filii Israel, qui reversi fue-
rant de transmigratione, & omnes qui se sepa-
raverant a coinquinatione Gentium terræ ad
eos, ut quærerent Dominum Deum Israel.
22 Et fecerunt solemnitatem azymorum
septem diebus in lætitia, quoniam lætifica-
verat eos Dominus, & converterat cor regis
Assur ad eos, ut adjuvaret manus eorum in
opere domus Domini Dei Israel.

CAPUT VII.

Esdras scriba, assumptis comitibus, Jerusalem ascendit cum edicto regis, magnisque muneribus, legem Dei docturus, populumque recturus: & refertur regis edictum.

A 1 POst hæc autem verba in regno Artaxer-
xis regis Persarum, Esdras filius Sa-
raiæ filii Azariæ, filii Helciæ,
2 Filii Sellum, filii Sadoc, filii Achitob,
3 Filii Amariæ, filii Azariæ, filii Maraioth,
4 Filii Zarahiæ, filii Ozi, filii Bocci,
5 Filii Abisue, filii Phinees, filii Eleazar,
filii Aaron sacerdotis ab initio:
6 Ipse Esdras ascendit de Babylone, & ipse
scriba velox in lege Moysi, quam Dominus
Deus dedit Israel: & dedit ei rex, secun-
dum manum Domini Dei ejus super eum,
omnem petitionem ejus.
7 Et ascenderunt de filiis Israel, & de filiis
Sacerdotum, & de filiis Levitarum, & de can-
toribus, & de janitoribus, & de Nathinæis in
Jerusalem anno septimo Artaxerxis regis.
8 Et venerunt in Jerusalem mense quinto:
ipse est annus septimus regis.
9 Quia in primo die mensis primi cœpit
ascendere de Babylone, & in primo die men-
sis quinti venit in Jerusalem, juxta manum
Dei sui bonam super se.
10 Esdras enim paravit cor suum, ut in-
vestigaret legem Domini, & faceret & do-
ceret in Israel præceptum, & judicium.
B 11 Hoc est autem exemplar epistolæ edicti,
quod dedit rex Artaxerxes Esdræ sacerdoti,
scribæ erudito in sermonibus, & præceptis
Domini, & cæremoniis ejus in Israel.
12 Artaxerxes rex regum Esdræ sacerdoti,
scribæ legis Dei cæli doctissimo salutem.
13 A me decretum est, ut cuicumque pla-
cuerit in regno meo de populo Israel, & de
Sacerdotibus ejus, & de Levitis ire in Jeru-
salem, tecum vadat.
14 A facie enim regis, & septem consiliato-
rum ejus missus es, ut visites Judæam, & Jeru-
salem in lege Dei tui, quæ est in manu tua:
15 Et ut feras argentum & aurum, quod rex,
& consiliatores ejus sponte obtulerunt Deo Is-
rael, cujus in Jerusalem tabernaculum est.
16 Et omne argentum & aurum, quodcum-
que inveneris in universa provincia Baby-
lonis, & populus offerre voluerit, & de Sa-
cerdotibus, quæ sponte obtulerint domui Dei
sui, quæ est in Jerusalem,
C 17 Libere accipe, & studiose eme de hac pe-
cunia vitulos, arietes, agnos, & sacrificia,
& libamina eorum, & offer ea super altare
templi Dei vestri, quod est in Jerusalem.
18 Sed & si quid tibi, & fratribus tuis pla-
cuerit de reliquo argento & auro, ut facia-
tis, juxta voluntatem Dei vestri facite.
19 Vasa quoque, quæ dantur tibi in mini-
sterium domus Dei tui, trade in conspectu
Dei in Jerusalem.
20 Sed & cætera, quibus opus fuerit in domum
Dei tui, quantumcumque necesse est, ut expen-
das, dabitur de thesauro, & de fisco regis,
21 Et a me. Ego Artaxerxes rex statui,
atque decrevi omnibus custodibus arcæ publi-
cæ, qui sunt trans Flumen, ut quodcumque
petierit a vobis Esdras sacerdos, scriba legis
Dei cæli, absque mora detis
22 Usque ad argenti talenta centum, & us-
que ad frumenti coros centum, & usque ad
vini batos centum, & usque ad batos olei cen-
tum: sal vero absque mensura.
23 Omne, quod ad ritum Dei cæli perti-
net, tribuatur diligenter in domo Dei cæli:
ne forte irascatur contra regnum regis, &
filiorum ejus.
24 Vobis quoque notum facimus de universis D
Sacerdotibus, & Levitis, & cantoribus, & ja-
nitoribus, Nathinæis, & ministris domus Dei
hujus, ut vectigal, & tributum, & annonas
non habeatis potestatem imponendi super eos.
25 Tu autem Esdra, secundum sapientiam Dei
tui, quæ est in manu tua, constitue judices, &
præsides, ut judicent omni populo, qui est trans
Flumen, his videlicet, qui noverunt legem
Dei tui: sed & imperitos docete libere. E
26 Et omnis qui non fecerit legem Dei
tui, & legem regis diligenter, judicium e-
rit de eo, sive in mortem, sive in exilium,
sive in condemnationem substantiæ ejus, vel
certe in carcerem.
27 Benedictus Dominus Deus patrum nostro-
rum, qui dedit hoc in corde regis, ut glorifica-
ret domum Domini, quæ est in Jerusalem:
28 Et in me inclinavit misericordiam suam
coram rege, & consiliatoribus ejus, & uni-
versis principibus regis potentibus. Et ego
confortatus manu Domini Dei mei, quæ e-
rat in me, congregavi de Israel principes, F
qui ascenderent mecum.

CAPUT VIII.

Recensentur qui de Babylone ascenderunt cum Esdra: qui indicto jejunio, pro directione itineris Deum precantes, prospere perveniunt in Jerusalem, ac vasa quæ secum attulerunt, in templum afferunt cum victimis.

1 HI sunt ergo principes familiarum, & ge-
nealogia eorum, qui ascenderunt me-
cum in regno Artaxerxis regis de Babylone. A
2 De filiis Phinees Gersom. De filiis I-
thamar Daniel. De filiis David Hattus.
3 De filiis Secheniæ, filiis Pharos, Zacha-
rias: & cum eo numerati sunt viri centum
quinquaginta.
4 De filiis Phahath Moab, Elioenai filius
Zarehe, & cum eo ducenti viri.
5 De filiis Secheniæ filius Ezechiel, &
cum eo trecenti viri.
6 De filiis Adan Abed filius Jonathan, &
cum eo quinquaginta viri.
7 De filiis Alam Isaias filius Athaliæ, &
cum eo septuaginta viri.
8 De filiis Saphatiæ Zebedia filius Michael,
& cum eo octoginta viri. B
9 De filiis Joab Obedia filius Jahiel, &
cum eo ducenti decem & octo viri.
10 De filiis Selomith filius Josphiæ, &
cum eo centum sexaginta viri.
11 De filiis Bebai Zacharias filius Bebai,
& cum eo viginti octo viri.
12 De filiis Azgad Johanan filius Ecce-
tan, & cum eo centum & decem viri.
13 De filiis Adonicam, qui erant novissimi:
& hæc nomina eorum: Elipheleth, & Jehiel,
& Samaias, & cum eis sexaginta viri.
14 De filiis Begui Uthai, & Zachur, &
cum eis septuaginta viri.
15 Congregavi autem eos ad fluvium, qui
decurrit ad Ahava, & mansimus ibi tribus die-
bus: quæsivique in populo, & in sacerdoti-
bus de filiis Levi, & non inveni ibi.
16 Itaque misi Eliezer, & Ariel, & Semeiam, C
& Elnathan, & Jarib, & alterum Elnathan, &
Nathan, & Zachariam, & Mosollam princi-
pes, & Joiarib, & Elnathan sapientes.
17 Et misi eos ad Eddo, qui est primus in
Chasphiæ loco, & posui in ore eorum verba,
quæ loquerentur ad Eddo, & fratres ejus Na-

thi-

thinæos, in loco Chasphiæ, ut adducerent nobis ministros domus Dei nostri.

18 Et adduxerunt nobis per manum Dei nostri bonam super nos, virum doctissimum de filiis Moholi filii Levi filii Israel, & Sarabiam, & filios ejus, & fratres ejus decem & octo,

D

19 Et Hasabiam, & cum eo Isaiam de filiis Merari, fratresque ejus, & filios ejus viginti:

20 Et de Nathinæis, quos dederat David, & principes ad ministeria Levitarum, Nathinæos ducentos viginti. Omnes hi suis nominibus vocabantur.

21 Et prædicavi ibi jejunium juxta fluvium Ahava, ut affligeremur coram Dño Deo nostro, & peteremus ab eo viam rectam nobis, & filiis nostris, universæque substantiæ nostræ.

22 Erubui enim petere a rege auxilium & equites, qui defenderent nos ab inimico in via: quia dixeramus regi: Manus Dei nostri est super omnes, qui quærunt eum in bonitate: & imperium ejus & fortitudo ejus, & furor super omnes, qui derelinquunt eum.

23 Jejunavimus autem, & rogavimus Deum nostrum per hoc: & evenit nobis prospere.

E

24 Et separavi de principibus Sacerdotum duodecim Sarabiam, & Hasabiam, & cum eis de fratribus eorum decem.

25 Appendiq; eis argentum, & aurum, & vasa consecrata domus Dei nostri, quę obtulerat rex, & consiliatores ejus, & principes ejus, universusque Israel eorum, qui inventi fuerant:

25 Et appendi in manibus eorum argenti talenta sexcenta quinquaginta, & vasa argentea centum, auri centum talenta:

27 Et crateres aureos viginti, qui habebant solidos millenos, & vasa æris fulgentis optimi duo, pulchra ut aurum.

F

28 Et dixi eis: Vos sancti Domini, & vasa sancta, & argentum, & aurum, quod sponte oblatum est Domino Deo patrum nostrorum,

29 Vigilate, & custodite, donec appendatis coram principibus Sacerdotum, & Levitarum, & ducibus familiarum Israel in Jerusalem, in thesaurum domus Domini.

30 Susceperunt autem Sacerdotes, & Levitæ pondus argenti, & auri, & vasorum, ut deferrent Jerusalem in domum Dei nostri.

31 Promovimus ergo a flumine Ahava duodecimo die mensis primi, ut pergeremus Jerusalem: & manus Dei nostri fuit super nos, & liberavit nos de manu inimici, & insidiatoris in via.

G

32 Et venimus Jerusalem, & mansimus ibi tribus diebus.

33 Die autem quarta appensum est argentum, & aurum, & vasa in domo Dei nostri per manũ Meremoth filii Uriæ Sacerdotis, & cum eo Eleazar filius Phinees, cumque eis Jozabed filius Josue, & Noadia filius Bennoi Levitæ,

34 Juxta numerum & pondus omnium: descriptumque est omne pondus in tempore illo.

35 Sed & qui venerant de captivitate filii transmigrationis, obtulerunt holocautomata Deo Israel, vitulos duodecim pro omni populo Israel, arietes nonaginta sex, agnos septuaginta septem, hircos pro peccato duodecim: omnia in holocaustum Domino.

36 Dederunt autem edicta regis satrapis, qui erant de conspectu regis, & ducibus trans flumen, & elevaverunt populum, & domum Dei.

CAPUT IX.

Audiens Esdras, Judæos matrimonia contraxisse cum gentibus, scindit vestimenta sua, & populi peccata confitetur, lugetque coram Domino.

A

1 POstquam autem hæc completa sunt, accesserunt ad me principes, dicentes: non est separatus populus Israel, Sacerdotes, & Levitæ a populis terrarum, & abominationibus eorum, Chananæi videlicet, & Hethæi, & Pherezæi, & Jebusæi, & Ammonitarum, & Moabitarum, & Ægyptiorum, & Amorrhæorum.

2 Tulerunt enim de filiabus eorum sibi & filiis suis, & commiscuerunt semen sanctum cum populis terrarum: manus etiam principum & magistratuum fuit in transgressione hac prima.

3 Cumque audissem sermonem istum, scidi pallium meum, & tunicam, & evelli capillos capitis mei, & barbæ, & sedi mœrens.

4 Convenerunt autem ad me omnes, qui timebant verbum Dei Israel, pro transgressione eorum, qui de captivitate venerant, & ego sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum.

B

5 Et in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea, & scisso pallio, & tunica, curvavi genua mea, & expandi manus meas ad Dominum Deum meum,

6 Et dixi: Deus meus, confundor, & erubesco levare faciem meam ad te: quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum, & delicta nostra creverunt usque ad cælum,

7 A diebus patrum nostrorum: sed & nos ipsi peccavimus graviter usque ad diem hanc, & in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi, & reges nostri, & Sacerdotes nostri in manum regum terrarum, & in gladium, & in captivitatem, & in rapinam, & in confusionem vultus, sicut & die hac.

C

8 Et nunc quasi parum, & ad momentum facta est deprecatio nostra apud Dominum Deum nostrum, ut dimitterentur nobis reliquiæ, & daretur nobis paxillus in loco sancto ejus, & illuminaret oculos nostros Deus noster, & daret nobis vitam modicam in servitute nostra:

9 Quia servi sumus, & in servitute nostra non dereliquit nos Deus noster, sed inclinavit super nos misericordiam coram rege Persarum, ut daret nobis vitam, & sublimaret domum Dei nostri, & extrueret solitudines ejus, & daret nobis sepem in Juda & Jerusalem.

10 Et nunc quid dicemus, Deus noster, post hæc? quia dereliquimus mandata tua,

11 Quæ præcepisti in manu servorum tuorum prophetarum, dicens: Terra, ad quam vos ingredimini, ut possideatis eam, terra immunda est juxta immunditiam populorum, cæterarumque terrarum, abominationibus eorum, qui repleverunt eam ab ore usque ad os in coinquinatione sua.

12 Nunc ergo * filias vestras ne detis filiis eorum, & filias eorum ne accipiatis filiis vestris, & non quæratis pacem eorum, & prosperitatem eorum usque in æternum: ut confortemini, & comedatis quæ bona sunt terræ, & hæredes habeatis filios vestros usque in sæculum. ** Deut. 7. a.* D

13 Et post omnia, quæ venerunt super nos in operibus nostris pessimis, & in delicto nostro magno, quia tu Deus noster liberasti nos de iniquitate nostra, & dedisti nobis salutem, sicut est hodie,

14 Ut non converteremur, & irrita faceremus mandata tua, neque matrimonia jungeremus cum populis abominationum istarum. Numquid iratus es nobis usq; ad consummationem, ne dimitteres nobis reliquias ad salutem?

15 Domine Deus Israel, justus es tu: quoniam derelicti sumus, qui salvaremur sicut die hac. Ecce coram te sumus in delicto nostro; non enim stari potest coram te super hoc.

CAPUT X.

Esdras, convocatis universis filiis transmigrationis, præcepit repudiari uxores alienigenas: quod cum se facturos spopondissent, recensentur qui huic operi præsint, & qui hujuscemodi matrimonia contraxerant.

A

1 SIc ergo orante Esdra, & implorante eo, & flente, & jacente ante templum Dei, collectus est ad eum de Israel cœtus grandis nimis virorum, & mulierum, & puerorum, & flevit populus fletu multo.

2 Et respondit Sechenias filius Jehiel de filiis Ælam, & dixit Esdræ: Nos prævaricati sumus in Deum nostrum, & duximus uxores alienigenas de populis terræ: & nunc, si est pœnitentia in Israel super hoc,

3 Percutiamus fœdus cum Domino Deo nostro, ut projiciamus universas uxores, & eos qui de his nati sunt, juxta voluntatem Domini, & eorum qui timent præceptum Domini Dei nostri: secundum legem fiat.

4 Surge: tuum est decernere, nosque erimus tecum: confortare & fac.

5 Surrexit ergo Esdras, & adjuravit principes Sacerdotum, & Levitarum, & omnem Israel, ut facerent secundum verbum hoc, & juraverunt.

6 Et surrexit Esdras ante domum Dei, & abiit ad cubiculum Johanan filii Eliasib, & ingressus est illuc: panem non comedit, & aquam non bibit; lugebat enim transgressionem eorum, qui venerant de captivitate.

7 Et missa est vox in Juda, & in Jerusalem omnibus filiis transmigrationis, ut congregarentur in Jerusalem:

8 Et omnis qui non venerit in tribus diebus juxta consilium principum & seniorum, auferetur universa substantia ejus, & ipse abjicietur de cœtu transmigrationis.

9 Convenerunt igitur omnes viri Juda, & Beniamin in Jerusalem tribus diebus: ipse est mensis nonus, vigesimo die mensis: & sedit omnis populus in platea domus Dei, trementes pro peccato, & pluviis.

10 Et surrexit Esdras sacerdos, & dixit ad eos: Vos transgressi estis, & duxistis uxores alienigenas, ut adderetis super delictum Israel.

11 Et nunc date confessionem Domino Deo patrum vestrorum, & facite placitum ejus, & separamini a populis terræ, & ab uxoribus alienigenis.

12 Et respondit universa multitudo, dixitque voce magna: Juxta verbum tuum ad nos, sic fiat.

13 Veruntamen quia populus multus est, & tempus pluviæ, & non sustinemus stare foris, & opus non est diei unius vel duorum (vehementer quippe peccavimus in sermone isto)

14 Constituantur principes in universa multitudine: & omnes in civitatibus nostris, qui duxerunt uxores alienigenas, veniant in temporibus statutis, & cum his seniores per civitatem & civitatem, & judices ejus, donec avertatur ira Dei nostri a nobis super peccato hoc.

15 Igitur Jonathan filius Azahel, & Jaasia filius Thecue steterunt super hoc, & Mesollam, & Sebethai Levites adjuverunt eos:

16 Feceruntque sic filii transmigrationis. Et abierunt Esdras Sacerdos, & viri principes familiarum in domos patrum suorum, & omnes per nomina sua, & sederunt in die primo mensis decimi, ut quærerent rem.

17 Et consummati sunt omnes viri, qui duxerant uxores alienigenas, usque ad diem primam mensis primi.

18 Et inventi sunt de filiis sacerdotum, qui duxerant uxores alienigenas. De filiis Josue filii Josedec, & fratres ejus, Maasia, & Eliezer, & Jarib, & Gedolia.

19 Et dederunt manus suas, ut ejicerent uxores suas, & pro delicto suo arietem de ovibus offerrent.

20 Et de filiis Emmer Hanani, & Zebedia:

21 Et de filiis Harim Maasia, & Elia, & Semeia, & Jehiel, & Ozias:

22 Et de filiis Pheshur Elioenai, Maasia, Ismael, Nathanael, Jozabed, & Elasa:

23 Et de filiis Levitarum Jozabed, & Semei, & Celaia, ipse est Calita, Phataia, Juda, & Eliezer:

24 Et de cantoribus Eliasib: Et de janitoribus Sellum, & Thelem, & Uri:

25 Et ex Israel de filiis Pharos Remeia, & Jezia, & Melchia, & Miamin, & Eliezer, & Melchia, & Banea:

26 Et de filiis Ælam Mathania, Zacharias, & Jehiel, & Abdi, & Jerimoth, & Elia:

27 Et de filiis Zethua Elioenai, Eliasib, Mathania, & Jerimuth, & Zabad, & Aziza.

28 Et de filiis Bebai Johanan, Hanania, Zabbai, Athalai:

29 Et de filiis Bani Mosollam, & Melluch, & Adaia, Jasub, & Saal, & Ramoth:

30 Et de filiis Phahath Moab Edna, & Chalal, Banaias, & Maasias, Matthanias, Beseleel, Bennui, & Manasse:

31 Et de filiis Herem Eliezer, Josue, Melchias, Semeias, Simeon,

32 Beniamin, Maloch, Samarias:

33 Et de filiis Hasom Mathanai, Mathatha, Zabad, Eliphelet, Jermai, Manasse, Semei:

34 De filiis Bani Maaddi, Amram, & Uel,

35 Baneas, & Badaias, Cheliau,

36 Vania, Marimuth, & Eliasib,

37 Mathanias, Mathanai, & Jasi,

38 Et Bani, & Bennui, Semei,

39 Et Salmias, & Nathan, & Adaias,

40 Et Mechnedebai, Sisai, Sarai,

41 Ezrel, & Selemiau, Semeria,

42 Sellum, Amaria, Joseph:

43 De filiis Nebo Jehiel, Mathathias, Zabad, Zabina, Jeddu, & Joel, & Banaia.

44 Omnes hi acceperant uxores alienigenas, & fuerunt ex eis mulieres, quæ pepererant filios.

LIBER NEHEMIÆ,

Qui & Esdræ secundus dicitur.

CAPUT PRIMUM.

Nehemias Artaxerxis pincerna, audita Judæorum, qui a captivitate residui erant, afflictione, flet, ac multis diebus jejunat, populi peccata confitens, & misericordiam a Deo petens.

1 VErba Nehemiæ filii Helchiæ. Et factum est in mense Casleu anno vigesimo: & ego eram in Susis castro.

2 Et venit Hanani unus de fratribus meis, ipse, & viri ex Juda: & interrogavi eos de Judæis, qui remanserant, & supererant de captivitate, & Jerusalem.

3 Et dixerunt mihi: Qui remanserunt, & relicti sunt de captivitate ibi in provincia, in afflictione magna sunt, & in opprobrio: & murus Jerusalem dissipatus est, & portæ ejus combustæ sunt igni.

4 Cumque audissem verba hujuscemodi, sedi, & flevi, & luxi diebus multis: jejunabam, & orabam ante faciem Dei cæli.

5 Et dixi: * Quæso, Domine Deus cæli fortis, magne, atque terribilis, qui custodis pactum & misericordiam cum his, qui te diligunt, & custodiunt mandata tua: (* Dan. 9. a. 4.)

6 Fiant aures tuæ auscultantes, & oculi tui aperti, ut audias orationem servi tui, quam ego oro coram te hodie, nocte & die pro filiis Israel servis tuis: & confiteor pro peccatis filiorum Israel, quibus peccaverunt tibi. Ego, & domus patris mei peccavimus:

7 Vanitate seducti sumus, & non custodivimus mandatum tuum, & cæremonias, & judicia, quæ præcepisti Moysi famulo tuo.

8 Memento verbi, quod mandasti Moysi servo tuo, dicens: Cum transgressi fueritis, ego dispergam vos in populos:

9 Et si revertamini ad me, & custodiatis præcepta mea, & faciatis ea; etiamsi abducti fueritis ad extrema cæli, inde congregabo vos, & reducam in locum, quem elegi, ut habitaret nomen meum ibi.

10 Et ipsi servi tui, & populus tuus, quos redemisti in fortitudine tua magna, & in manu tua valida.

11 Obsecro, Domine, sit auris tua attendens ad orationem servi tui, & ad orationem servorum tuorum, qui volunt timere nomen tuum: & dirige servum tuum hodie, & da ei misericordiam ante virum hunc. Ego enim eram pincerna regis.

CAPUT II.

Nehemias, impetratis a rege litteris, venit Jerosolymam, & ad murorum instaurationem hortatur, & incumbit, frustra frementibus hostibus.

1 FActum est autem in mense Nisan, anno vigesimo Artaxerxis regis: & vinum erat ante eum, & levavi vinum, & dedi regi: & eram quasi languidus ante faciem ejus.

2 Dixitque mihi rex: Quare vultus tuus tri-

stis est, cum te ægrotum non videam? non
est hoc frustra, sed malum nescio quod in cor-
de tuo est. Et timui valde, ac nimis:
3 Et dixi regi: Rex in æternum vive. Qua-
re non mœreat vultus meus, quia civitas do-
mus sepulchrorum patris mei deserta est, &
portæ ejus combustæ sunt igni?
4 Et ait mihi rex: Pro qua re postulas?
Et oravi Deum cæli,
5 Et dixi ad regem: Si videtur regi bonum,
& si placet servus tuus ante faciem tuam, ut
mittas me in Judæam ad civitatem sepulchri
patris mei, & ædificabo eam.
B 6 Dixitque mihi rex, & regina, quæ sedebat
juxta eum: Usque ad quod tempus erit iter
tuum, & quando reverteris? Et placuit ante vul-
tum regis, & misit me: & constitui ei tempus.
7 Et dixi regi: Si regi videtur bonum, episto-
las det mihi ad duces regionis trans Flumen,
ut traducant me, donec veniam in Judæam:
8 Et epistolam ad Asaph custodem saltus re-
gis, ut det mihi ligna, ut tegere possim portas
turris domus, & muros civitatis, & domum,
quam ingressus fuero. Et dedit mihi rex juxta
manum Dei mei bonam mecum.
9 Et veni ad duces regionis trans Flumen,
dedique eis epistolas regis. Miserat autem rex
mecum principes militum, & equites.
10 Et audierunt Sanaballat Horonites, &
Tobias servus Ammanites: & contristati sunt
afflictione magna, quod venisset homo, qui
quæreret prosperitatem filiorum Israel.
C 11 Et veni Jerusalem, & eram ibi tribus
diebus.
12 Et surrexi nocte ego & viri pauci me-
cum, & non indicavi cuiquam, quid Deus
dedisset in corde meo, ut facerem in Jeru-
salem: & jumentum non erat mecum, nisi
animal, cui sedebam.
13 Et egressus sum per portam vallis nocte,
& ante fontem draconis, & ad portam sterco-
ris, & considerabam murum Jerusalem dissi-
patum, & portas ejus consumptas igni.
14 Et transivi ad portam fontis, & ad aquæ-
ductum regis, & non erat locus jumento, cui
sedebam, ut transiret.
15 Et ascendi per torrentem nocte, & con-
siderabam murum, & reversus veni ad por-
tam vallis, & redii.
16 Magistratus autem nesciebant, quo abiis-
sem, aut quid ego facerem: sed & Judæis,
& sacerdotibus, & optimatibus, & magistra-
tibus, & reliquis, qui faciebant opus, us-
que ad id loci nihil indicaveram.
D 17 Et dixi eis: Vos nostis afflictionem, in
qua sumus, quia Jerusalem deserta est, &
portæ ejus consumptæ sunt igni. Venite, &
ædificemus muros Jerusalem, & non simus
ultra opprobrium.
18 Et indicavi eis manum Dei mei, quod es-
set bona mecum, & verba regis, quæ locutus
esset mihi, & aio: Surgamus, & ædificemus.
Et confortatæ sunt manus eorum in bono.
19 Audierunt autem Sanaballat Horonites,
& Tobias servus Ammanites, & Gossem A-
rabs, & subsannaverunt nos, & despexerunt,
dixeruntque: Quæ est hæc res, quam facitis?
numquid contra regem vos rebellatis?
20 Et reddidi eis sermonem, dixique ad eos:
Deus cæli ipse nos juvat, & nos servi ejus su-
mus; surgamus & ædificemus: vobis autem non
est pars, & justitia, & memoria in Jerusalem.

CAPUT III.

*Jerusalem in muris, turribus, ac portis æ-
dificatur a variis, qui hic recensentur.*

A 1 ET surrexit Eliasib sacerdos magnus, &
fratres ejus sacerdotes, & ædificaverunt
portam gregis: ipsi sanctificaverunt eam, &
statuerunt valvas ejus, & usque ad turrim
centum cubitorum sanctificaverunt eam, us-
que ad turrim Hananeel.
2 Et juxta eum ædificaverunt viri Jericho:
& juxta eum ædificavit Zachur filius Amri.
3 Portam autem piscium ædificaverunt filii
Asnaa: ipsi texerunt eam, & statuerunt val-
vas ejus, & seras, & vectes. Et juxta eos ædi-
ficavit Marimuth filius Uriæ filii Accus.
B 4 Et juxta eum ædificavit Mosollam filius
Barachiæ filii Mesezebel: & juxta eos ædifi-
cavit Sadoc filius Baana.
5 Et juxta eos ædificaverunt Thecueni:
optimates autem eorum non supposuerunt col-
la sua in opere Domini sui.
6 Et portam veterem ædificaverunt Jojada
filius Phasea, & Mosollam filius Besodia:
ipsi texerunt eam, & statuerunt valvas ejus,
& seras, & vectes.
7 Et juxta eos ædificaverunt Meltias Ga-
baonites, & Jadon Meronathites, viri de Ga-
baon & Maspha, pro duce qui erat in re-
gione trans Flumen.
8 Et juxta eum ædificavit Eziel filius Araia
aurifex: & juxta eum ædificavit Ananias fi-
lius pigmentarii: & dimiserunt Jerusalem us-
que ad murum plateæ latioris.
9 Et juxta eum ædificavit Raphaia filius C
Hur, princeps vici Jerusalem.
10 Et juxta eum ædificavit Jedaia filius Ha-
romaph contra domum suam: & juxta eum
ædificavit Hattus filius Haseboniæ.
11 Mediam partem vici ædificavit Melchias
filius Herem, & Hasub filius Phahath Mo-
ab, & turrim furnorum.
12 Et juxta eum ædificavit Sellum filius
Alohes princeps mediæ partis vici Jerusalem,
ipse & filiæ ejus.
13 Et portam vallis ædificavit Hanun, & ha-
bitatores Zanoe: ipsi ædificaverunt eam, & sta-
tuerunt valvas ejus, & seras, & vectes, & mille
cubitos in muro usque ad portam sterquilinii.
14 Et portam sterquilinii ædificavit Mel-
chias filius Rechab, princeps vici Bethacha-
ram: ipse ædificavit eam, & statuit valvas
ejus, & seras, & vectes.
15 Et portam fontis ædificavit Sellum filius D
Cholhoza, princeps pagi Maspha: ipse ædi-
ficavit eam, & texit, & statuit valvas ejus,
& seras, & vectes, & muros piscinæ Siloe
in hortum regis, & usque ad gradus, qui
descendunt de Civitate David.
16 Post eum ædificavit Nehemias filius Az-
boc princeps dimidiæ partis vici Bethsur us-
que contra sepulchrum David, & usque ad
piscinam, quæ grandi opere constructa est,
& usque ad domum fortium.
17 Post eum ædificaverunt Levitæ, Rehum
filius Benni: post eum ædificavit Hasebias
princeps dimidiæ partis vici Ceilæ in vico suo.
18 Post eum ædificaverunt fratres eorum Bavai
filius Enadad, princeps dimidiæ partis Ceilæ.
19 Et ædificavit juxta eum Azer filius Josue, E
princeps Maspha mensuram secundam, con-
tra ascensum firmissimi anguli.
20 Post eum in monte ædificavit Baruch fi-
lius Zachai mensuram secundam, ab angulo
usq; ad portam domus Eliasib sacerdotis magni.
21 Post eum ædificavit Merimuth filius Uriæ
filii Haccus mensuram secundam, a porta do-
mus Eliasib, donec extenderetur domus Eliasib.
22 Et post eum ædificaverunt sacerdotes
viri de campestribus Jordanis.
23 Post eum ædificavit Beniamin, & Hasub
contra domum suam: & post eum ædificavit
Azarias filius Maasiæ filii Ananiæ contra do-
mum suam.
24 Post eum ædificavit Bennui filius Hena- F
dad mensuram secundam, a domo Azariæ us-
que ad flexuram, & usque ad angulum.
25 Phalel filius Ozi contra flexuram, &
turrim, quæ eminet de domo regis excelsa,
id est in atrio carceris: post eum Phadaia
filius Pharos.
26 Nathinæi autem habitabant in Ophel
usque contra portam aquarum ad orientem,
& turrim, quæ prominebat.
27 Post eum ædificaverunt Thecueni men- G
suram secundam e regione, a turre magna
& eminente usque ad murum templi.
28 Sursum autem a porta equorum ædifi-
caverunt sacerdotes, unusquisque contra do-
mum suam.
29 Post eos ædificavit Sadoc filius Emmer
contra domum suam. Et post eum ædificavit
Semaia filius Secheniæ, custos portæ orientalis.
30 Post eum ædificavit Hanania filius Sele-
miæ, & Hanun filius Seleph sextus mensu-

tam secundam. Post eum ædificavit Mosollam filius Barachiæ, contra gazophylacium suum. Post eum ædificavit Melchias filius aurificis usque ad domum Nathinæorum, & scruta vendentium, contra portam judicialem, & usque ad cœnaculum anguli.

31 Et inter cœnaculum anguli in porta gregis ædificaverunt aurifices, & negotiatores.

CAPUT IV.

Adversantibus Sanaballat, & Tobia cum cæteris gentibus, Judæi altera manu ædificant, altera gladium tenent: & Nehemia contra illorum subsannationes, & insidias Deum orante, opus perficitur.

A 1 FActum est autem, cum audisset Sanaballat, quod ædificaremus murum, iratus est valde: & motus nimis subsannavit Judæos,

2 Et dixit coram fratribus suis, & frequentia Samaritanorum: Quid Judæi faciunt imbecilles? Num dimittent eos gentes? Num sacrificabunt, & complebunt in una die? Numquid ædificare poterunt lapides de acervis pulveris, qui combusti sunt?

3 Sed & Tobias Ammanites proximus ejus ait: Ædificent: si ascenderit vulpes, transiliet murum eorum lapideum.

4 Audi Deus noster, quia facti sumus despectui; converte opprobrium super caput eorum, & da eos in despectionem in terra captivitatis.

B 5 Ne operias iniquitatem eorum, & peccatum eorum coram facie tua non deleatur, quia irriserunt ædificantes.

6 Itaque ædificavimus murum, & conjunximus totum usque ad partem dimidiam: & provocatum est cor populi ad operandum.

7 Factum est autem, cum audisset Sanaballat, & Tobias, & Arabes & Ammanitæ, & Azotii, quod obducta esset cicatrix muri Jerusalem, & quod cœpissent interrupta concludi, irati sunt nimis.

8 Et congregati sunt omnes pariter, ut venirent, & pugnarent contra Jerusalem, & molirentur insidias.

9 Et oravimus Deum nostrum, & posuimus custodes super murum die ac nocte contra eos.

10 Dixit autem Judas: Debilitata est fortitudo portantis, & humus nimia est, & nos non poterimus ædificare murum.

C 11 Et dixerunt hostes nostri: Nesciant, & ignorent, donec veniamus in medium eorum, & interficiamus eos, & cessare faciamus opus.

12 Factum est autem venientibus Judæis, qui habitabant juxta eos, & dicentibus nobis per decem vices, ex omnibus locis, quibus venerant ad nos,

13 Statui in loco post murum per circuitum populum in ordinem cum gladiis suis, & lanceis, & arcubus.

14 Et perspexi atque surrexi: & aio ad optimates, & magistratus, & ad reliquam partem vulgi: Nolite timere a facie eorum. Dñi magni, & terribilis mementote, & pugnate pro fratribus vestris, filiis vestris, & filiabus vestris, & uxoribus vestris, & domibus vestris.

15 Factum est autem, cum audissent inimici nostri nuntiatum esse nobis, dissipavit Deus consilium eorum. Et reversi sumus omnes ad muros, unusquisque ad opus suum.

16 Et factum est a die illa, media pars juvenum eorum faciebat opus, & media parata erat ad bellum, & lanceæ, & scuta, & arcus, & loricæ, & principes post eos in omni domo Juda

D 17 Ædificantium in muro, & portantium onera, & imponentium: una manu sua faciebat opus, & altera tenebat gladium.

18 Ædificantium enim unusquisque gladio erat accinctus renes. Et ædificabant, & clangebant buccina juxta me.

19 Et dixi ad optimates, & ad magistratus, & ad reliquam partem vulgi: Opus grande est, & latum, & nos separati sumus in muro procul alter ab altero.

20 In loco quocumque audieritis clangorem tubæ, illuc concurrite ad nos: Deus noster pugnabit pro nobis.

21 Et nosipsi faciamus opus: & media pars nostrum teneat lanceas, ab ascensu auroræ, donec egrediantur astra.

22 In tempore quoque illo dixi populo: Unusquisque cum puero suo maneat in medio Jerusalem, & sint nobis vices per noctem, & diem ad operandum.

23 Ego autem, & fratres mei, & pueri mei, & custodes, qui erant post me, non deponebamus vestimenta nostra: unusquisque tantum nudabatur ad baptismum.

CAPUT V.

In magna fame Nehemias divites avaros increpat, usurasque prohibet, sua indigentibus sponte elargiens: itaque hanc operis remoram submovet.

A 1 ET factus est clamor populi, & uxorum ejus magnus adversus fratres suos Judæos.

2 Et erant qui dicerent: Filii nostri, & filiæ nostræ multæ sunt nimis: accipiamus pro pretio eorum frumentum, & comedamus, & vivamus.

3 Et erant qui dicerent: Agros nostros, & vineas, & domos nostras opponamus, & accipiamus frumentum in fame.

4 Et alii dicebant: Mutuo sumamus pecunias in tributa regis, demusque agros nostros & vineas.

5 Et nunc sicut carnes fratrum nostrorum, sic carnes nostræ sunt: & sicut filii eorum, ita & filii nostri. Ecce nos subjugamus filios nostros, & filias nostras in servitutem, & de filiabus nostris sunt famulæ, nec habemus, unde possint redimi, & agros nostros, & vineas nostras alii possident.

6 Et iratus sum nimis, cum audissem clamorem eorum secundum verba hæc.

B 7 Cogitavitque cor meum mecum: & increpavi optimates & magistratus, & dixi eis: Usurasne singuli a fratribus vestris exigitis? Et congregavi adversum eos concionem magnam,

8 Et dixi eis: Nos, ut scitis, redemimus fratres nostros Judæos, qui venditi fuerant gentibus, secundum possibilitatem nostram: & vos igitur vendetis fratres vestros, & redimemus eos? Et siluerunt, nec invenerunt quid responderent.

9 Dixique ad eos: Non est bona res, quam facitis. Quare non in timore Dei nostri ambulatis, ne exprobretur nobis a gentibus inimicis nostris?

10 Et ego, & fratres mei, & pueri mei commodavimus plurimis pecuniam, & frumentum; non repetamus in commune istud, æs alienum concedamus, quod debetur nobis.

11 Reddite eis hodie agros suos, & vineas suas, & oliveta sua, & domos suas: quin potius & centesimam pecuniæ, frumenti, vini, & olei, quam exigere soletis ab eis, date pro illis.

C 12 Et dixerunt: Reddemus, & ab eis nihil quæremus: sicque faciemus, ut loqueris. Et vocavi Sacerdotes, & adjuravi eos, ut facerent juxta quod dixeram.

13 Insuper excussi sinum meum, & dixi: Sic excutiat Deus omnem virum, qui non compleverit verbum istud, de domo sua, & de laboribus suis: sic excutiatur, & vacuus fiat. Et dixit universa multitudo: Amen. Et laudaverunt Deum. Fecit ergo populus, sicut erat dictum.

14 A die autem illa, qua præceperat rex mihi, ut essem dux in terra Juda, ab anno vigesimo usque ad annum trigesimum secundum Artaxerxis regis per annos duodecim, ego & fratres mei annonas, quæ ducibus debebantur, non comedimus.

15 Duces autem primi, qui fuerant ante me, gravaverunt populum, & acceperunt ab eis in pane, & vino, & pecunia quotidie siclos quadraginta: sed & ministri eorum depresserunt populum. Ego autem non feci ita propter timorem Dei:

D 16 Quin potius in opere muri ædificavi, & agrum non emi, & omnes pueri mei congregati ad opus erant.

17 Judæi quoque, & magistratus, centum quinquaginta viri, & qui veniebant ad nos de gentibus, quæ in circuitu nostro sunt, in mensa mea erant.

18 Parabatur autem mihi per dies singulos bos unus, arietes sex electi, exceptis volatilibus, & inter dies decem vina diver-

ſa, & alia multa tribuebam: inſuper & annonas ducatus mei non quæſivi; valde enim attenuatus erat populus.

19 Memento mei, Deus meus, in bonum ſecundum omnia, quæ feci populo huic.

CAPUT VI.

Sanaballat cum ſociis Nehemiam ad fœdus inſidioſis litteris invitans, minatur accuſationem de affectato regno, ac ſic ædificationem impedire nitens, non terret, nec immutat propoſitum Nehemiæ: completoque muro, timuerunt omnes finitimæ gentes.

1 FActum eſt autem, cum audiſſet Sanaballat *, & Tobias, & Goſſem Arabs, & cæteri inimici noſtri, quod ædificaſſem ego murum, & non eſſet in ipſo reſidua interruptio (uſque ad tempus autem illud valvas non poſueram in portis) — A *Sup.4. a. 1.

2 Miſerunt Sanaballat, & Goſſem ad me, dicentes: Veni, & percutiamus fœdus pariter in viculis in campo Ono. Ipſi autem cogitabant, ut facerent mihi malum.

3 Miſi ergo ad eos nuntios, dicens: Opus grande ego facio, & non poſſum deſcendere: ne forte negligatur, cum venero, & deſcendero ad vos.

4 Miſerunt autem ad me ſecundum verbum hoc per quatuor vices: & reſpondi eis juxta ſermonem priorem.

B 5 Et miſit ad me Sanaballat juxta verbum prius quinta vice puerum ſuum, & epiſtolam habebat in manu ſua ſcriptam hoc modo:

6 IN GENTIBUS auditum eſt, & Goſſem dixit, quod tu, & Judæi cogitetis rebellare, & propterea ædifices murum, & levare te velis ſuper eos regem: propter quam cauſam

7 Et prophetas poſueris, qui prædicent de te in Jeruſalem, dicentes: Rex in Judæa eſt. Auditurus eſt rex verba hæc: idcirco nunc veni, ut ineamus conſilium pariter.

8 Et miſi ad eos, dicens: Non eſt factum ſecundum verba hæc, quæ tu loqueris; de corde enim tuo tu componis hæc.

9 Omnes enim hi terrebant nos, cogitantes, quod ceſſarent manus noſtræ ab opere, & quieſceremus. Quam ob cauſam magis confortavi manus meas:

C 10 Et ingreſſus ſum domum Semaiæ filii Dalaiæ filii Metabeel ſecreto. Qui ait: Tractemus nobiſcum in domo Dei in medio templi, & claudamus portas ædis: quia venturi ſunt, ut interficiant te, & nocte venturi ſunt ad occidendum te.

11 Et dixi: Num quiſquam ſimilis mei fugit? & quis, ut ego, ingredietur templum, & vivet? non ingrediar.

12 Et intellexi, quod Deus non miſiſſet eum, ſed quaſi vaticinans locutus eſſet ad me, & Tobias, & Sanaballat conduxiſſent eum.

13 Acceperat enim pretium, ut territus facerem, & peccarem, & haberent malum, quod exprobrarent mihi.

14 Memento mei, Domine, pro Tobia & Sanaballat, juxta opera eorum talia: ſed & Noadiæ prophetæ, & cæterorum prophetarum, qui terrebant me.

D 15 Completus eſt autem murus vigeſimoquinto die menſis Elul, quinquaginta duobus diebus.

16 Factum eſt ergo, cum audiſſent omnes inimici noſtri, ut timerent univerſæ gentes, quæ erant in circuitu noſtro, & conciderent intra ſemetipſos, & ſcirent, quod a Deo factum eſſet opus hoc.

17 Sed & in diebus illis multæ optimatum Judæorum epiſtolæ mittebantur ad Tobiam, & a Tobia veniebant ad eos.

18 Multi enim erant in Judæa habentes juramentum ejus, quia gener erat Secheniæ filii Area, & Johanan filius ejus acceperat filiam Moſollam filii Barachiæ.

19 Sed & laudabant eum coram me, & verba mea nuntiabant ei: & Tobias mittebat epiſtolas, ut terreret me.

CAPUT VII.

Per Nehemiam conſtituuntur cuſtodes in Jeruſalem: deinde convocato populo, recenſentur hi, qui primum aſcenderant Jeruſalem, una cum jumentis ipſorum, danturque munera ad opus ædificationis.

1 POſtquam autem ædificatus eſt murus, & poſui valvas, & recenſui janitores, & cantores, & Levitas; — A Eccli. 49. d. 15.

2 Præcepi Hanani fratri meo, & Hananiæ principi domus de Jeruſalem (ipſe enim quaſi vir verax, & timens Deum plus cæteris videbatur)

3 Et dixi eis: Non aperiantur portæ Jeruſalem uſque ad calorem ſolis. Cumque adhuc aſſiſterent, clauſæ portæ ſunt, & oppilatæ: & poſui cuſtodes de habitatoribus Jeruſalem, ſingulos per vices ſuas, & unumquemque contra domum ſuam.

4 Civitas autem erat lata nimis, & grandis, & populus parvus in medio ejus, & non erant domus ædificatæ.

5 Deus autem dedit in corde meo, & congregavi optimates, & magiſtratus, & vulgus, ut recenſerem eos: & inveni librum cenſus eorum, qui aſcenderant primum, & inventum eſt ſcriptum in eo. — B

6 * Iſti filii provinciæ, qui aſcenderunt de captivitate migrantium, quos tranſtulerat Nabuchodonoſor rex Babylonis, & reverſi ſunt in Jeruſalem, & in Judæam, unuſquiſque in civitatem ſuam. — * Vide 1.Eſdr. 2. a. 1.

7 Qui venerunt cum Zorobabel, Joſue, Nehemias, Azarias, Raamias, Nahamani, Mardochæus, Belſam, Meſpharath, Begoai, Nahum, Baana. Numerus virorum populi Iſrael:

8 Filii Pharos duo millia centum ſeptuagintaduo:

9 Filii Saphatia trecenti ſeptuagintaduo:

10 Filii Area ſexcenti quinquagintaduo:

11 Filii Phahathmoab filiorum Joſue, & Joab duo millia octingenti decem & octo:

12 Filii Ælam mille ducenti quinquagintaquatuor:

13 Filii Zethua octingenti quadragintaquinque:

14 Filii Zachai ſeptingenti ſexaginta: — C

15 Filii Bannui ſexcenti quadragintaocto:

16 Filii Bebai ſexcenti vigintiocto:

17 Filii Azgad duo millia trecenti vigintiduo:

18 Filii Adonicam ſexcenti ſexagintaſeptem:

19 Filii Beguai duo millia ſexagintaſeptem:

20 Filii Adin ſexcenti quinquagintaquinque:

21 Filii Ater filii Hezeciæ nonagintaocto:

22 Filii Haſem trecenti vigintiocto:

23 Filii Beſai trecenti vigintiquatuor:

24 Filii Hareph centum duodecim:

25 Filii Gabaon nonagintaquinque:

26 Filii Bethlehem, & Netupha centum octogintaocto.

27 Viri Anathoth centum vigintiocto.

28 Viri Bethazmoth quadragintaduo.

29 Viri Cariathiarim, Cephira, & Beroth ſeptingenti quadragintatres.

30 Viri Rama & Geba ſexcenti vigintiunus. — D

31 Viri Machmas centum vigintiduo.

32 Viri Bethel, & Hai centum vigintitres.

33 Viri Nebo alterius quinquagintaduo.

34 Viri Ælam alterius mille ducenti quinquagintaquatuor.

35 Filii Harem trecenti viginti.

36 Filii Jericho trecenti quadragintaquinque.

37 Filii Lod, Hadid, & Ono ſeptingenti vigintiunus.

38 Filii Senaa tria millia nongenti triginta.

39 Sacerdotes: Filii Idaia in domo Joſue nongenti ſeptuagintatres.

40 Filii Emmer mille quinquagintaduo:

41 Filii Phashur mille ducenti quadragintaſeptem:

42 Filii Arem mille decem & ſeptem. Levitæ:

43 Filii Joſue, & Cedmihel filiorum

44 Oduiæ ſeptuagintaquatuor. Cantores:

45 Filii Aſaph centum quadragintaocto.

46 Janitores: Filii Sellum, filii Ater, filii Telmon, filii Accub, filii Hatita, filii Sobai centum trigintaocto.

47 Nathinæi: filii Soha, filii Haſupha, fi-
lii Tebbaoth,
48 Filii Ceros, filii Siaa, filii Phadon, fi-
lii Lebana, filii Hagaba, filii Selmai,
49 Filii Hanan, filii Geddel, filii Gaher,
50 Filii Raaia, filii Raſin, filii Necoda,
51 Filii Gezem, filii Aza, filii Phaſea,
52 Filii Beſai, filii Munim, filii Nephuſſim,
53 Filii Bacbuc, filii Hacupha, filii Harhur,
54 Filii Besloth, filii Mahida, filii Harſa,
55 Filii Bercos, filii Siſara, filii Thema,
56 Filii Naſia, filii Hatipha,
57 Filii ſervorum Salomonis, filii Sotai,
filii Sophereth, filii Pharida,
58 Filii Jahala, filii Darcon, filii Jeddel,
59 Filii Saphatia, filii Hatil, filii Phoche-
reth, qui erat ortus ex Sabaim filio Amon.
60 Omnes Nathinæi, & filii ſervorum Sa-
lomonis trecenti nonagintaduo.
61 Hi ſunt autem, qui aſcenderunt de Thel-
mela, Thelharſa, Cherub, Addon, & Emmer: &
non potuerunt indicare domum patrum ſuo-
rum, & ſemen ſuum, utrum ex Iſrael eſſent.
62 Filii Dalaia, filii Tobia, filii Necoda,
ſexcenti quadragintaduo.
F 63 Et de Sacerdotibus filii Habia, filii
Accos, filii Berzellai, qui accepit de filia-
bus Berzellai Galaaditis uxorem: & voca-
tus eſt nomine eorum.
64 Hi quæſierunt ſcripturam ſuam in cenſu,
& non invenerunt: & ejecti ſunt de ſacerdotio.
65 Dixitque Atherſatha eis, ut non man-
ducarent de Sanctis ſanctorum, donec ſtaret
Sacerdos doctus, & eruditus.
66 Omnis multitudo, quaſi vir unus, qua-
dragintaduo millia trecenti ſexaginta,
67 Abſque ſervis & ancillis eorum, qui e-
rant ſeptem millia trecenti trigintaſeptem;
& inter eos cantores, & cantatrices ducenti
quadragintaquinque.
68 Equi eorum ſeptingenti trigintaſex:
muli eorum ducenti quadragintaquinque:
69 Cameli eorum quadringenti trigintaquin-
que: aſini ſex millia ſeptingenti viginti.
*Hucuſque refertur quid in commentario ſcri-
ptum fuerit, exin Nehemiæ hiſtoria texitur.*
G 70 Nonnulli autem de principibus familia-
rum dederunt in opus. Atherſatha dedit in
theſaurum auri drachmas mille, phialas
quinquaginta, tunicas ſacerdotales quingen-
tas triginta.
71 Et de principibus familiarum dederunt in
theſaurum operis auri drachmas viginti mil-
lia, & argenti mnas duo millia ducentas.
72 Et quod dedit reliquus populus, auri dra-
chmas viginti millia, & argenti mnas duo mil-
lia, & tunicas ſacerdotales ſexagintaſeptem.
73 Habitaverunt autem Sacerdotes, & Le-
vitæ, & janitores, & cantores, & reliquum
vulgus, & Nathinæi, & omnis Iſrael in ci-
vitatibus ſuis.

CAPUT VIII.

Eſdras diſtincto populo verba legis recitat, explicatque, facto per Levitas ſilentio: & contriſtatum populum Nehemias conſolatur: allatiſque frondibus celebrant ſeptem diebus feſtum tabernaculorum, legente ſingulis diebus Eſdra in libro Legis.

A 1 ET venerat menſis ſeptimus: filii au-
tem Iſrael erant in civitatibus ſuis.
Congregatuſque eſt omnis populus quaſi vir
unus ad plateam, quæ eſt ante portam aqua-
rum: & dixerunt Eſdræ ſcribæ, ut afferret
librum legis Moyſi, quam præceperat Do-
minus Iſraeli.
2 Attulit ergo Eſdras ſacerdos legem co-
ram multitudine virorum & mulierum, cun-
ctiſque qui poterant intelligere, in die pri-
ma menſis ſeptimi.
3 Et legit in eo aperte in platea, quæ erat
ante portam aquarum, de mane uſque ad
mediam diem, in conſpectu virorum, &
mulierum, & ſapientium: & aures omnis
populi erant erectæ ad Librum.
B 4 Stetit autem Eſdras ſcriba ſuper gradum
ligneum, quem fecerat ad loquendum: & ſte-
terunt juxta eum Mathathias, & Semeia, &
Ania, & Uria, & Helcia, & Maaſia ad dex-
teram ejus: & ad ſiniſtram Phadaia, Mi-
ſael, & Melchia, & Haſum, & Hasbada-
na, Zacharia, & Moſollam.
5 Et aperuit Eſdras librum coram omni popu-
lo; ſuper univerſum quippe populum eminebat:
& cum aperuiſſet eum, ſtetit omnis populus.
6 Et benedixit Eſdras Domino Deo magno:
& reſpondit omnis populus: Amen, Amen:
elevans manus ſuas, & incurvati ſunt, &
adoraverunt Deum proni in terram.
7 Porro Joſue, & Bani, & Serebia, Jamin,
Accub, Septhai, Odia, Maaſia, Celita, Azarias,
Jozabed, Hanan, Phalaia Levitæ ſilentium
faciebant in populo ad audiendam legem:
populus autem ſtabat in gradu ſuo.
8 Et legerunt in Libro legis Dei diſtincte,
& aperte ad intelligendum: & intellexe-
runt, cum legeretur.
9 Dixit autem Nehemias (ipſe eſt Ather- C
ſatha) & Eſdras ſacerdos, & ſcriba, & Le-
vitæ interpretantes univerſo populo: Dies
ſanctificatus eſt Domino Deo noſtro, nolite
lugere, & nolite flere. Flebat enim omnis
populus, cum audiret verba legis.
10 Et dixit eis: Ite, comedite pinguia,
& bibite mulſum, & mittite partes his, qui
non præparaverunt ſibi: quia ſanctus dies
Domini eſt, & nolite contriſtari; gaudium
etenim Domini eſt fortitudo noſtra.
11 Levitæ autem ſilentium faciebant in o-
mni populo, dicentes: Tacete, quia dies
ſanctus eſt, & nolite dolere.
12 Abiit itaque omnis populus, ut come-
deret, & biberet, & mitteret partes, & fa-
ceret lætitiam magnam: quia intellexerant
verba, quæ docuerat eos.
13 Et in die ſecundo congregati ſunt prin-
cipes familiarum univerſi populi, Sacerdo-
tes, & Levitæ ad Eſdram ſcribam, ut inter-
pretaretur eis verba Legis.
14 Et invenerunt ſcriptum in lege, præcepiſſe
Dñm in manu Moyſi, ut habitent filii Iſrael
in tabernaculis in die ſolemni, menſe ſeptimo:
15 Et ut prædicent, & divulgent vocem in uni- D
verſis urbibus ſuis, & in Jeruſalem, dicentes: E-
gredimini in montem, & afferte frondes olivæ,
& frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti, &
ramos palmarum, & frondes ligni nemoroſi,
ut fiant tabernacula, ſicut ſcriptum eſt.
16 Et egreſſus eſt populus, & attulerunt.
Feceruntque ſibi tabernacula unuſquiſque in
domate ſuo, & in atriis ſuis, & in atriis do-
mus Dei, & in platea portæ aquarum, & in
platea portæ Ephraim.
17 Fecit ergo univerſa eccleſia eorum, qui
redierant de captivitate, * tabernacula, & *Levit.
habitaverunt in tabernaculis; non enim fe- 23. 39.
cerant a diebus Joſue filii Nun taliter filii
Iſrael uſque ad diem illum. Et fuit lætitia
magna nimis.
18 Legit autem in Libro legis Dei per dies
ſingulos, a die primo uſque ad diem noviſſi-
mum: & fecerunt ſolemnitatem ſeptem diebus,
& in die octavo collectam juxta ritum.

CAPUT IX.

Populus in jejunio & ſaccis pœnitens ſeparat ſe ab alienigenis. Levitæ confitentur Dei beneficia, Iſraelitarumque ſcelera, & pro populo orant, ac ita fœdus cum Domino feriunt.

1 IN die autem vigeſimoquarto menſis hu- A
jus convenerunt filii Iſrael in jejunio,
& in ſaccis, & humus ſuper eos.
2 Et ſeparatum eſt ſemen filiorum Iſrael
ab omni filio alienigena: & ſteterunt, &
confitebantur peccata ſua, & iniquitates pa-
trum ſuorum.
3 Et conſurrexerunt ad ſtandum: & lege-
runt in volumine legis Domini Dei ſui qua-
ter in die, & quater confitebantur, & ado-
rabant Dominum Deum ſuum.
4 Surrexerunt autem ſuper gradum Levita-
rum Joſue, & Bani, & Cedmihel, Sabania, Bon-
ni, Sarebias, Bani, & Chanani: & clamave-
runt voce magna ad Dominum Deum ſuum.
5 Et dixerunt Levitæ, Joſue, & Cedmihel,
Bonni, Haſebnia, Serebia, Odaia, Sebnia, Pha-
thahia: Surgite, benedicite Domino Deo ve-
ſtro ab æterno uſque in æternum: & benedi-

cant nomini gloriæ tuæ excelso in omni benedictione & laude.

B 6 Tu ipse, Domine, solus: tu fecisti cælum, & cælum cælorum, & omnem exercitum eorum: terram, & universa quæ in ea sunt: maria, & omnia quæ in eis sunt: & tu vivificas omnia hæc, & exercitus cæli te adorat.

7 Tu ipse, Domine Deus, qui elegisti Abram, & * eduxisti eum de igne Chaldæorum, & posuisti nomen ejus Abraham. (* Gen. 11.d.31.)

8 Et invenisti cor ejus fidele coram te, & percussisti cum eo fœdus, ut dares ei terram Chananæi, Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Jebusæi, & Gergesæi, ut dares semini ejus: & implesti verba tua, quoniam justus es.

9 Et vidisti afflictionem patrum nostrorum in Ægypto: clamoremque eorum audisti super Mare rubrum.

C 10 Et dedisti signa atque portenta in Pharaone, & in universis servis ejus, & in omni populo terræ illius; cognovisti enim, quia superbe egerant contra eos: & fecisti tibi nomen, sicut & in hac die.

11 Et mare divisisti ante eos, & transierunt per medium maris in sicco: persecutores autem eorum projecisti in profundum, quasi lapidem in aquas validas.

C 12 Et in columna nubis ductor eorum fuisti per diem, & in columna ignis per noctem, ut appareret eis via, per quam ingrediebantur.

13 Ad montem quoque Sinai descendisti, & locutus es cum eis de cælo, & dedisti eis judicia recta, & legem veritatis, cæremonias, & præcepta bona:

14 Et sabbatum sanctificatum tuum ostendisti eis, & mandata, & cæremonias & legem præcepisti eis in manu Moysi servi tui.

15 Panem quoque de cælo dedisti eis in fame eorum, & aquam de petra eduxisti eis sitientibus, & dixisti eis, ut ingrederentur, & possiderent terram, super quam levasti manum tuam, ut traderes eis.

D 16 Ipsi vero, & patres nostri superbe egerunt, & induraverunt cervices suas, & non audierunt mandata tua.

D 17 Et noluerunt audire, & non sunt recordati mirabilium tuorum, quæ feceras eis. Et induraverunt cervices suas, & dederunt caput, ut converterentur ad servitutem suam, quasi per contentionem. Tu autem Deus propitius, clemens, & misericors, longanimis, & multæ miserationis non dereliquisti eos:

18 Et quidem cum fecissent sibi vitulum conflatilem, & dixissent: Iste est Deus tuus, qui eduxit te de Ægypto: feceruntque blasphemias magnas.

19 Tu autem in misericordiis tuis multis non dimisisti eos in deserto: columna nubis non recessit ab eis per diem, ut duceret eos in viam, & columna ignis per noctem, ut ostenderet eis iter, per quod ingrederentur. (*Levit. 23. 39.)

20 Et spiritum tuum bonum dedisti, qui doceret eos, & manna tuum non prohibuisti ab ore eorum, & aquam dedisti eis in siti.

21 Quadraginta annis pavisti eos in deserto, nihilque eis defuit: vestimenta eorum non inveteraverunt, & pedes eorum non sunt attriti.

22 Et dedisti eis regna, & populos, & partitus es eis sortes: & possederunt terram Sehon, & terram regis Hesebon, & terram Og regis Basan.

E 23 Et multiplicasti filios eorum sicut stellas cæli, & adduxisti eos ad terram, de qua dixeras patribus eorum, ut ingrederentur, & possiderent.

24 Et venerunt filii, & possederunt terram, & humiliasti coram eis habitatores terræ Chananæos, & dedisti eos in manu eorum, & reges eorum, & populos terræ, ut facerent eis sicut placebat illis.

25 Ceperunt itaque urbes munitas, & humum pinguem, & possederunt domos plenas cunctis bonis: cisternas ab aliis fabricatas, vineas, & oliveta, & ligna pomifera multa: & comederunt, & saturati sunt, & impinguati sunt, & abundaverunt deliciis in bonitate tua magna.

26 Provocaverunt autem te ad iracundiam, & recesserunt a te, & projecerunt legem tuam post terga sua: & prophetas tuos occiderunt, qui contestabantur eos, ut reverterentur ad te: feceruntque blasphemias grandes.

27 Et dedisti eos in manu hostium suorum, & afflixerunt eos. Et in tempore tribulationis suæ clamaverunt ad te, & tu de cælo audisti, & secundum miserationes tuas multas dedisti eis salvatores, qui salvarent eos de manu hostium suorum.

F 28 Cumque requievissent, reversi sunt, ut facerent malum in conspectu tuo: & dereliquisti eos in manu inimicorum suorum, & possederunt eos. Conversique sunt, & clamaverunt ad te: tu autem de cælo exaudisti, & liberasti eos in misericordiis tuis, multis temporibus.

29 Et contestatus es eos, ut reverterentur ad Legem tuam. Ipsi vero superbe egerunt, & non audierunt mandata tua, & in judiciis tuis peccaverunt, quæ faciet homo, & vivet in eis: & dederunt humerum recedentem, & cervicem suam induraverunt, nec audierunt.

30 Et protraxisti super eos annos multos, & contestatus es eos in spiritu tuo per manum prophetarum tuorum: & non audierunt, & tradidisti eos in manu populorum terrarum.

31 In misericordiis autem tuis plurimis non fecisti eos in consumptionem, nec dereliquisti eos: quoniam Deus miserationum, & clemens es tu.

32 Nunc itaque, Deus noster magne, fortis, & terribilis, custodiens pactum & misericordiam, ne avertas a facie tua omnem laborem, qui invenit nos, reges nostros, & principes nostros, & sacerdotes nostros, & prophetas nostros, & patres nostros, & omnem populum tuum, a diebus regis Assur usq; in diem hanc.

G 33 Et tu justus es in omnibus, quæ venerunt super nos: quia veritatem fecisti, nos autem impie egimus.

34 Reges nostri, principes nostri, sacerdotes nostri, & patres nostri non fecerunt legem tuam, & non attenderunt mandata tua, & testimonia tua, quæ testificatus es in eis.

35 Et ipsi in regnis suis, & in bonitate tua multa, quam dederas eis, & in terra latissima, & pingui, quam tradideras in conspectu eorum, non servierunt tibi, nec reversi sunt a studiis suis pessimis.

36 Ecce nos ipsi hodie servi sumus, & terra, quam dedisti patribus nostris, ut comederent panem ejus, & quæ bona sunt ejus, & nos ipsi servi sumus in ea.

37 Et fruges ejus multiplicantur regibus, quos posuisti super nos propter peccata nostra, & corporibus nostris dominantur, & jumentis nostris secundum voluntatem suam, & in tribulatione magna sumus.

38 Super omnibus ergo his non ipsi percutimus fœdus, & scribimus, & signant principes nostri, Levitæ nostri, & Sacerdotes nostri.

CAPUT X.

Designantur, qui fœdus initum signarent, quo pollicentur se servaturos universa Dei præcepta, maxime de non commiscendo cum alienigenis, de servandis sabbato, anno septimo, oblationibus, primitiis, ac decimis.

A 1 Signatores autem fuerunt Nehemias, Athersatha filius Hachelai, & Sedecias,
2 Saraias, Azarias, Jeremias,
3 Pheshur, Amarias, Melchias,
4 Hattus, Sebenia, Melluch,
5 Harem, Merimuth, Obdias,
6 Daniel, Genthon, Baruch,
7 Mosollam, Abia, Miamin,
8 Maazia, Belgai, Semeia: hi sacerdotes.
9 Porro Levitæ Josue filius Azaniæ, Bennui de filiis Henadad, Cedmihel,
10 Et fratres eorum, Sebenia, Odaia, Celita, Phalaia, Hanan,
11 Micha, Rohob, Hasebia,
12 Zachur, Serebia, Sabania,
13 Odaia, Bani, Baninu.
14 Capita populi Pharos, Phahathmoab, Aelam, Zethu, Bani,
15 Bonni, Azgad, Bebai,
16 Adonia, Begoai, Adin,
17 Ater, Hezecia, Azur,

18 Odaia, Hasum, Besai,
19 Hareph, Anathoth, Nebai,
20 Megphias, Mosollam, Hazir,
21 Mesizabel, Sadoc, Jeddua,
22 Pheltia, Hanan, Anaia,
23 Osee, Hanania, Hasub,
24 Alohes, Phalea, Sobec,
25 Rehum, Hasebna, Maasia,
26 Echaia, Hanan, Anan,
27 Melluch, Haran, Baana:

28 Et reliqui de populo, Sacerdotes, Levitæ, janitores, & cantores, Nathinæi, & omnes, qui se separaverunt de populis terrarum ad legem Dei, uxores eorum, filii eorum, & filiæ eorum,

29 Omnes qui poterant sapere, spondentes pro fratribus suis, optimates eorum, & qui veniebant ad pollicendum & jurandum, ut ambularent in lege Dei, quam dederat in manu Moysi servi Dei, ut facerent & custodirent universa mandata Domini Dei nostri, & judicia ejus, & cæremonias ejus,

30 Et ut non daremus filias nostras populo terræ, & filias eorũ non acciperemus filiis nostris.

31 Populi quoque terræ, qui important venalia, & omnia ad usum per diem sabbati, ut vendant, non accipiemus ab eis in sabbato, & in die sanctificato. Et dimittemus annum septimum, & exactionem universæ manus.

32 Et statuemus super nos præcepta, ut demus tertiam partem sicli per annum ad opus domus Dei nostri,

33 Ad panes propositionis, & ad sacrificium sempiternum, & in holocaustum sempiternum in sabbatis, in calendis, in solemnitatibus, & in sanctificatis, & pro peccato: ut exoretur pro Israel, & in omnem usum domus Dei nostri.

34 Sortes ergo misimus super oblationem lignorum inter Sacerdotes, & Levitas, & populum, ut inferrentur in domum Dei nostri per domos patrum nostrorum, per tempora, a temporibus anni usque ad annum, ut arderent super altare Domini Dei nostri, sicut scriptum est in lege Moysi:

35 Et ut afferremus primogenita terræ nostræ, & primitiva universi fructus omnis ligni, ab anno in annum, in domo Domini.

36 Et primitiva filiorum nostrorum, & pecorum nostrorum, sicut scriptum est in lege, & primitiva boum nostrorum, & ovium nostrarum, ut offerrentur in domo Dei nostri Sacerdotibus, qui ministrant in domo Dei nostri.

37 Et primitias ciborum nostrorum, & libaminum nostrorum, & poma omnis ligni, vindemiæ quoque, & olei afferemus Sacerdotibus ad gazophylacium Dei nostri, & decimam partem terræ nostræ Levitis. Ipsi Levitæ decimas accipient ex omnibus civitatibus operum nostrorum.

38 Erit autem Sacerdos filius Aaron cum Levitis in decimis Levitarum, & Levitæ offerent decimam partem decimæ suæ in domo Dei nostri, ad gazophylacium in domum thesauri.

39 Ad gazophylacium enim deportabunt filii Israel, & filii Levi primitias frumenti, vini, & olei: & ibi erunt vasa sanctificata, & Sacerdotes, & cantores, & janitores, & ministri, & non dimittemus domum Dei nostri.

CAPUT XI.

Recensentur incolæ Jerusalem & civitatum Juda post instaurationem.

1 HAbitaverunt autem principes populi in Jerusalem: reliqua vero plebs misit sortem, ut tollerent unam partem de decem, qui habitaturi essent in Jerusalem civitate sancta, novem vero partes in civitatibus.

2 Benedixit autem populus omnibus viris, qui se sponte obtulerant, ut habitarent in Jerusalẽ.

3 Hi sunt itaq; principes provinciæ, qui habitaverunt in Jerusalem, & in civitatibus Juda. Habitavit autem unusquisque in possessione sua, in urbibus suis, Israel, Sacerdotes, Levitæ, Nathinæi, & filii servorum Salomonis.

4 Et in Jerusalem habitaverunt de filiis Juda, & de filiis Beniamin: de filiis Juda Athaias filius Aziam, filii Zachariæ, filii Amariæ, filii Saphatiæ, filii Malaleel: de filiis Phares

5 Maasia filius Baruch, filius Cholhoza, filius Hazia, filius Adaia, filius Joiarib, filius Zachariæ, filius Silonitis:

6 Omnes hi filii Phares, qui habitaverunt in Jerusalẽ, quadringenti sexagintaocto viri fortes.

7 Hi sunt autem filii Beniamin: Sellum filius Mosollam, filius Joed, filius Phadaia, filius Colaia, filius Masia, filius Etheel, filius Isaia

8 Et post eum Gebbai, Sellai, nongenti vigintiocto,

9 Et Joel filius Zechri præpositus eorum, & Judas filius Senua super civitatem secundus.

10 Et de sacerdotibus Idaia filius Joarib, Jachin,

11 Saraia filius Helciæ, filius Mosollam, filius Sadoc, filius Meraioth, filius Achitob, princeps domus Dei;

12 Et fratres eorum facientes opera templi, octingenti vigintiduo. Et Adaia filius Jeroham, filius Phelelia, filius Amsi, filius Zachariæ, filius Pheshur, filius Melchiæ,

13 Et fratres ejus principes patrum, ducenti quadragintaduo. Et Amassai filius Azreel, filius Ahazi, filius Mosollamoth, filius Emmer,

14 Et fratres eorum potentes nimis, centum vigintiocto: & præpositus eorum Zabdiel filius potentium.

15 Et de Levitis Semeia filius Hasub, filius Azaricam, filius Hasabia, filius Boni,

16 Et Sabathai & Jozabed, super omnia opera, quæ erant forinsecus in domo Dei, a principibus Levitarum.

17 Et Mathania filius Micha, filius Zebedei, filius Asaph, princeps ad laudandum, & ad confitendum in oratione, & Becbecia secundus de fratribus ejus, & Abda filius Samua, filius Galal, filius Idithum.

18 Omnes Levitæ in civitate sancta ducenti octogintaquatuor.

19 Et janitores Accub, Telmon, & fratres eorum, qui custodiebant ostia, centum septuagintaduo.

20 Et reliqui ex Israel Sacerdotes, & Levitæ in universis civitatibus Juda, unusquisque in possessione sua:

21 Et Nathinæi, qui habitabant in Ophel, & Siaha, & Gaspha de Nathinæis.

22 Et episcopus Levitarum in Jerusalem Azzi filius Bani, filius Hasabiæ, filius Mathaniæ, filius Michæ. De filiis Asaph cantores in ministerio domus Dei.

23 Præceptum quippe regis super eos erat, & ordo in cantoribus per dies singulos,

24 Et Phathahia filius Mesezebel, de filiis Zara filii Juda in manu regis, juxta omne verbum populi,

25 Et in domibus per omnes regiones eorum. De filiis Juda habitaverunt in Cariatharbe, & in filiabus ejus, & in Dibon, & in filiabus ejus, & in Cabseel, & in viculis ejus,

26 Et in Jesue, & in Molada, & in Bethphaleth,

27 Et in Hasersual, & in Bersabee, & in filiabus ejus,

28 Et in Siceleg, & in Mochona, & in filiabus ejus,

29 Et in Remmon, & in Saraa, & in Jerimuth,

30 Zanoa, Odollam, & in villis earum, Lachis & regionibus ejus, & Azeca, & filiabus ejus. Et manserunt in Bersabee usque ad vallem Ennom.

31 Filii autem Beniamin a Geba, Mechmas, & Hai, & Bethel, & filiabus ejus:

32 Anathoth, Nob, Anania,
33 Asor, Rama, Gethaim,
34 Hadid, Seboim, & Neballat, Lod,
35 Et Ono valle artificum.
36 Et de Levitis portiones Judæ & Beniamin.

CAPUT XII.

Nomina, & officia Sacerdotum, ac Levitarum, qui cum Zorobabel in Jerusalem ascenderunt, & custodes thesaurorum: magna solemnitate convocatis undique Levitis celebrant dedicationem muri Jerusalem.

1 HI sunt autem Sacerdotes, & Levitæ, qui ascenderunt cum Zorobabel filio Salathiel, & Josue: Saraia, Jeremias, Esdras,
2 Amaria, Melluch, Hattus,
3 Sebenias, Rheum, Merimuth,

4 Addo, Genthon, Abia,

5 Miamin, Madia, Belga,

6 Semeia, & Joiarib, Idaia, Sellum, Amoc, Helcias,

7 Idaia. Isti principes Sacerdotum, & fratres eorum in diebus Josue.

8 Porro Levitæ Jesua, Bennui, Cedmihel, Sarebia, Juda, Mathanias, super hymnos ipsi, & fratres eorum:

9 Et Becbecia atque Hanni, & fratres eorum, unusquisque in officio suo.

10 Josue autem genuit Joacim, & Joacim genuit Eliasib, & Eliasib genuit Jojada,

11 Et Jojada genuit Jonathan, & Jonathan genuit Jeddoa.

12 In diebus autem Joacim erant Sacerdotes, & principes familiarum, Saraiæ Maraia, Jeremiæ Hanania:

13 Esdræ Mosollam, Amariæ Johanan:

14 Milicho Jonathan, Sebeniæ Joseph:

15 Haram Edna, Maraioth Helci:

16 Adaiæ Zacharia, Genthon Mosollam:

17 Abiæ Zechri, Miamin & Moadiæ Phelti:

18 Belgæ Sammua, Semaiæ Jonathan:

19 Joiarib Mathanai, Jodaiæ Azzi:

20 Sellai Celai, Amoc Heber:

21 Helciæ Hasebia, Idaiæ Nathanael.

B 22 Levitæ in diebus Eliasib, & Jojada, & Johanan, & Jeddoa, scripti principes familiarum, & Sacerdotes in regno Darii Persæ.

23 Filii Levi principes familiarum, scripti in Libro verborum dierum, & usque ad dies Jonathan, filii Eliasib.

24 Et principes Levitarum Hasebia, Serebia, & Josue filius Cedmihel: & fratres eorum per vices suas, ut laudarent, & confiterentur juxta præceptum David viri Dei, & observarent æque per ordinem.

25 Mathania, & Becbecia, Obedia, Mosollam, Telmon, Accub custodes portarum, & vestibulorum ante portas.

26 Hi in diebus Joacim filii Josue, filii Josedec, & in diebus Nehemiæ ducis, & Esdræ sacerdotis, scribæque.

27 In dedicatione autem muri Jerusalem requisierunt Levitas de omnibus locis suis, ut adducerent eos in Jerusalem, & facerent dedicationem, & lætitiam in actione gratiarum, & cantico, & in cymbalis, psalteriis, & citharis.

28 Congregati sunt autem filii cantorum de campestribus circa Jerusalem, & de villis Nethuphati,

29 Et de domo Galgal, & de regionibus Geba & Azmaveth: quoniam villas ædificaverunt sibi cantores in circuitu Jerusalem.

C 30 Et mundati sunt Sacerdotes, & Levitæ, & mundaverunt populum, & portas, & murum.

31 Ascendere autem feci principes Juda super murum, & statui duos magnos choros laudantium. Et ierunt ad dexteram super murum ad portam sterquilinii.

32 Et ivit post eos Osaias, & media pars principum Juda,

33 Et Azarias, Esdras, & Mosollam, Judas, & Beniamin, & Semeia, & Jeremias.

34 Et de filiis sacerdotum in tubis Zacharias filius Jonathan, filius Semeiæ, filius Mathaniæ, filius Michaiæ, filius Zechur, filius Asaph,

35 Et fratres ejus Semeia, & Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Nathanael, & Judas, & Hanani, in vasis cantici David viri Dei: & Esdras scriba ante eos in porta Fontis.

36 Et contra eos ascenderunt in gradibus civitatis David, in ascensu muri super domum David, & usque ad portam aquarum ad orientem.

37 Et chorus secundus gratias referentium ibat ex adverso, & ego post eum, & media pars populi super murum, & super turrim furnorum, & usque ad murum latissimum,

38 Et super portam Ephraim, & super portam antiquam, & super portam piscium, & turrim Hananeel, & turrim Emath, & usque ad portam gregis: & steterunt in porta custodiæ.

39 Steteruntque duo chori laudantium in domo Dei, & ego, & dimidia pars magistratuum mecum.

40 Et Sacerdotes Eliachim, Maasia, Miamin, Michea, Elioenai, Zacharia, Hanania in tubis,

41 Et Maasia, & Semeia, & Eleazar, & Azzi, & Johanan, & Melchia, & Aelam, & Ezer. Et clare cecinerunt cantores, & Jezraia præpositus. D

42 Et immolaverunt in die illa victimas magnas, & lætati sunt. Deus enim lætificaverat eos lætitia magna: sed & uxores eorum & liberi gavisi sunt, & audita est lætitia Jerusalem procul.

43 Recensuerunt quoque in die illa viros super gazophylacia thesauri ad libamina, & ad primitias, & ad decimas, ut introferrent per eos principes civitatis in decore gratiarum actionis, Sacerdotes, & Levitas: quia lætificatus est Juda in Sacerdotibus, & Levitis astantibus.

44 Et custodierunt observationem Dei sui, & observationem expiationis, & cantores, & janitores juxta præceptum David, & Salomonis filii ejus:

45 Quia in diebus David, & Asaph ab exordio erant principes constituti cantorum, in carmine laudantium, & confitentium Deo.

46 Et omnis Israel in diebus Zorobabel, & in diebus Nehemiæ dabant partes cantoribus, & janitoribus per dies singulos, & sanctificabant Levitas, & Levitæ sanctificabant filios Aaron.

CAPUT XIII.

Lecto Deuteronomio ejiciuntur alienigenæ: partes Levitis assignantur: ex gazophylacio Eliasib vasa domus Tobiæ projiciuntur, & sabbati violatores puniuntur: increpat Nehemias Judæos, qui uxores duxerant alienigenas.

1 IN die autem illo lectum est in volumine Moysi audiente populo, & inventum est scriptum in eo, quod non debeant introire Ammonites, & Moabites in Ecclesiam Dei usque in æternum. A *Deut. 23. c. 3.*

2 Eo quod non occurrerint filiis Israel cum pane & aqua, & conduxerint adversum eos Balaam ad maledicendum eis: & convertit Deus noster maledictionem in benedictionem.

3 Factum est autem, cum audissent legem, separaverunt omnem alienigenam ab Israel.

4 Et super hoc erat Eliasib sacerdos, qui fuerat præpositus in gazophylacio domus Dei nostri, & proximus Tobiæ.

5 Fecit ergo sibi gazophylacium grande, & ibi erant ante eum reponentes munera, & thus, & vasa, & decimam frumenti, vini, & olei, partes Levitarum, & cantorum, & janitorum, & primitias sacerdotales.

6 In omnibus autem his non fui in Jerusalem, quia anno trigesimo secundo Artaxerxis regis Babylonis veni ad regem, & in fine dierum rogavi regem.

7 Et veni in Jerusalem, & intellexi malum, quod fecerat Eliasib Tobiæ, ut faceret ei thesaurum in vestibulis domus Dei.

8 Et malum mihi visum est valde. Et projeci vasa domus Tobiæ foras de gazophylacio: B

9 Præcepique, & emundaverunt gazophylacia: & retuli ibi vasa domus Dei, sacrificium, & thus.

10 Et cognovi, quod partes Levitarum non fuissent datæ, & fugisset unusquisque in regionem suam de Levitis, & cantoribus, & de his, qui ministrabant:

11 Et egi causam adversus magistratus, & dixi: Quare dereliquimus domum Dei? Et congregavi eos, & feci stare in stationibus suis.

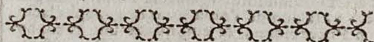
12 Et omnis Juda apportabat decimam frumenti, vini, & olei in horrea.

13 Et constituimus super horrea Selemiam Sacerdotem, & Sadoc scribam, & Phadaiam de Levitis, & juxta eos Hanan filium Zachur, filium Mathaniæ: quoniam fideles comprobati sunt, & ipsis creditæ sunt partes fratrum suorum.

14 Memento mei, Deus meus, pro hoc, & ne deleas miserationes meas, quas feci in domo Dei mei, & in cæremoniis ejus.

15 In diebus illis vidi in Juda calcantes torcularia in sabbato, portantes acervos, & onerantes super asinos vinum, & uvas, & ficus, & omne onus, & inferentes in Jerusalem die sabbati. Et contestatus sum, ut in die, qua vendere liceret, venderent.

C
16 Et Tyrii habitaverunt in ea inferentes
pisces, & omnia venalia: & vendebant in
sabbatis filiis Juda in Jerusalem.
17 Et objurgavi optimates Juda, & dixi
eis: Quæ est hæc res mala, quam vos facitis,
& profanatis diem sabbati?
18 Numquid non hæc fecerunt patres nostri,
& adduxit Deus noster super nos omne malum
hoc, & super civitatem hanc? Et vos additis
iracundiam super Israel violando Sabbatū.
19 Factum est autem, cum quievissent
portæ Jerusalem in die Sabbati, dixi, & clauserunt
januas: & præcepi, ut non aperirent
eas usque post Sabbatum: & de pueris meis
constitui super portas, ut nullus inferret
onus in die Sabbati.
20 Et manserunt negotiatores, & vendentes
universa venalia foris Jerusalem semel & bis.
21 Et contestatus sum eos, & dixi eis:
Quare manetis ex adverso muri? si secundo
hoc feceritis, manum mittam in vos. Itaque
D ex tempore illo non venerunt in Sabbato.
22 Dixi quoque Levitis, ut mundarentur,
& venirent ad custodiendas portas, & sanctificandam
diem Sabbati. Et pro hoc ergo
memento mei, Deus meus, & parce mihi secundum
multitudinem miserationum tuarum.
23 Sed & in diebus illis vidi Judæos ducentes
uxores Azotidas, Ammonitidas, &
Moabitidas.
24 Et filii eorum ex media parte loquebantur
Azotice, & nesciebant loqui Judaice, &
loquebantur juxta linguam populi, & populi.
25 Et objurgavi eos, & maledixi. Et cecidi
ex eis viros, & decalvavi eos, & adjuravi
in Deo, ut non darent filias suas filiis
eorum, & non acciperent de filiabus eorum
filiis suis, & sibimetipsis, dicens:
* 3. Reg. 3. a. 1. 11. a. 1. 26 * Numquid non in hujuscemodi re peccavit
Salomon rex Israel? & certe in gentibus
multis non erat rex similis ei, & dilectus
Deo suo erat, & posuit eum Deus regem
* 3. Reg. 11. a. 4. super omnem Israel: * & ipsum ergo
duxerunt ad peccatum mulieres alienigenæ.
27 Numquid & nos inobedientes faciemus
omne malum grande hoc, ut prævaricemur
in Deo nostro, & ducamus uxores peregrinas?
28 De filiis autem Jojada filii Eliasib sacerdotis
magni gener erat Sanaballat Horonites,
quem fugavi a me.
29 Recordare, Domine Deus meus, adversum
eos, qui polluunt sacerdotium, jusque
Sacerdotale, & Leviticum.
30 Igitur mundavi eos ab omnibus alienigenis,
& constitui ordines Sacerdotum, &
Levitarum, unumquemque in ministerio suo:
31 Et in oblatione lignorum in temporibus
constitutis, & in primitivis. Memento mei
Deus meus in bonum. Amen.

LIBER TOBIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Tobias in captivitate constitutus, a lege Dei non recedit, & filium Tobiam ex Anna uxore susceptum Deum timere docet: gratus regi Salmanasar, pergit quocumque vult: confratres captivos consolatur, & juvat eleemosyna. Gabelo mutuat decem argenti talenta: Sennacherib, quod mortuos sepeliret, eum persequitur.

A 1 TObias ex tribu, & civitate Nephthali
(quæ est in superioribus
Galilææ supra Naasson post viam,
quæ ducit ad occidentem, in
sinistro habens civitatem Sephet)
* 4. Reg. 17. a. 3. 18. b. 9. 2 * Cum captus esset in diebus Salmanasar
regis Assyriorum, in captivitate tamen
positus viam veritatis non deseruit,
3 Ita ut omnia, quæ habere poterat, quotidie
concaptivis fratribus, qui erant ex ejus
genere, impertiret.
4 Cumque esset junior omnibus in tribu Nephthali,
nihil tamen puerile gessit in opere.
5 Denique cum irent omnes ad vitulos aureos,
* quos Jeroboam fecerat rex Israel, * 3. Reg. 12. g. 28.
hic solus fugiebat consortia omnium: B
6 Sed pergebat in Jerusalem ad templum
Domini, & ibi adorabat Dominum Deum
Israel, omnia primitiva sua, & decimas
suas fideliter offerens,
7 Ita ut in tertio anno proselytis, & advenis
ministraret omnem decimationem.
8 Hæc & his similia secundum legem Dei
puerulus observabat.
9 Cum vero factus esset vir, accepit uxorem
Annam de tribu sua, genuitque ex ea
filium, nomen suum imponens ei:
10 Quem ab infantia timere Deum docuit,
& abstinere ab omni peccato.
11 Igitur cum per captivitatem devenisset
cum uxore sua, & filio in civitatem Niniven
cum omni tribu sua:
12 Cum omnes ederent ex cibis Gentilium,
iste custodivit animam suam, & numquam
contaminatus est in escis eorum.
13 Et quoniam memor fuit Domini in toto
corde suo, dedit illi Deus gratiam in C
conspectu Salmanasar regis:
14 Et dedit illi potestatem, quocumque
vellet ire, habens libertatem quæcumque
facere voluisset.
15 Pergebat ergo ad omnes, qui erant in
captivitate, & monita salutis dabat eis.
16 Cum autem venisset in Rages civitatem
Medorum, & ex his, quibus honoratus fuerat
a rege, habuisset decem talenta argenti:
17 Et cum in multa turba generis sui Gabelum
egentem videret, qui erat ex tribu
ejus, sub chirographo dedit illi memoratum
pondus argenti.
18 Post multum vero temporis, mortuo
Salmanasar rege, cum regnaret Sennacherib
filius ejus pro eo, & filios Israel exosos haberet
in conspectu suo:
19 Tobias quotidie pergebat per omnem
cognationem suam, & consolabatur eos, dividebatque
unicuique, prout poterat, de facultatibus
suis:
20 Esurientes alebat, nudisque vestimenta
præbebat, & mortuis atque occisis sepulturam
solicitus exhibebat. D
21 * Denique cum reversus esset rex Sennacherib
fugiens a Judæa plagam, quam * 4. Reg. 19. g. 35. Eccli. 48. d. 24. 2. Mac. 8. c. 19.
circa eum fecerat Deus propter blasphemiam
suam, & iratus multos occideret ex filiis
Israel, Tobias sepeliebat corpora eorum.
22 At ubi nuntiatum est regi, jussit eum
occidi, & tulit omnem substantiam ejus.
23 Tobias vero cum filio suo, & cum uxore
fugiens, nudus latuit, quia multi diligebant
eum.
24 * Post dies vero quadragintaquinque occiderunt * 4. Reg. 19. g. 37. 2. Par. 32. e. 21. Isai. 37. g. 38.
regem filii ipsius:
25 Et reversus est Tobias in domum suam,
omnisque facultas ejus restituta est ei.

CAPUT II.

Tobias ex mortuorum defatigatus sepultura hirundinis stercore in patientiæ probationem excæcatur, & ab uxore ac amicis ipsum irridentibus affectus opprobrio, patientissime tolerat instar Jobi.

1 POst hæc vero, cum esset dies festus
Domini, & factum esset prandium bonum A
in domo Tobiæ,
2 Dixit filio suo: Vade, & adduc aliquos
de tribu nostra timentes Deum, ut epulentur
nobiscum.
3 Cumque abiisset, reversus nuntiavit ei,
unum ex filiis Israel jugulatum jacere in platea.
Statimque exiliens de accubitu suo, relinquens
prandium, jejunus pervenit ad corpus:
4 Tollensque illud portavit ad domum suam
occulte, ut dum sol occubuisset, caute sepeliret
eum.
5 Cumque occultasset corpus, manducavit
panem cum luctu & tremore, B
6 Memorans illum sermonem, quem dixit
Dñs * per Amos prophetam: Dies festi vestri * Amos 8. c. 10. 1. Mac. 1. c. 41.
convertentur in lamentationem, & luctum.

7 Cum vero ſol occubuiſſet, abiit, & ſe-
pelivit eum.
8 Arguebant autem eum omnes proximi
ejus, dicentes: Jam hujus rei cauſa interfici
juſſus es, & vix effugiſti mortis imperium,
& iterum ſepelis mortuos?
* Sup. 9 * Sed Tobias plus timens Deum, quam re-
1. d.21. gem, rapiebat corpora occiſorũ, & occultabat
in domo ſua, & mediis noctibus ſepeliebat ea.
10 Contigit autem, ut quadam die fatiga-
tus a ſepultura, veniens in domum ſuam ja-
ctaſſet ſe juxta parietem, & obdormiſſet,
11 Et ex nido hirundinum dormienti illi
calida ſtercora inciderent ſuper oculos ejus,
fieretque cæcus.
12 Hanc autem tentationem ideo permiſit
Dominus evenire illi, ut poſteris daretur
exemplum patientiæ ejus, ſicut & ſancti Job.
C 13 Nam cum ab infantia ſua ſemper Deum
timuerit, & mandata ejus cuſtodierit, non
eſt contriſtatus contra Deum, quod plaga
cæcitatis evenerit ei,
14 Sed immobilis in Dei timore permanſit,
agens gratias Deo omnibus diebus vitæ ſuæ.
15 Nam ſicut beato Job inſultabant reges,
ita iſti parentes, & cognati ejus irridebant
vitam ejus, dicentes:
16 Ubi eſt ſpes tua, pro qua eleemoſynas,
& ſepulturas faciebas?
17 Tobias vero increpabat eos, dicens:
Nolite ita loqui:
18 Quoniam filii ſanctorum ſumus, & vi-
tam illam expectamus, quam Deus daturus eſt
his, qui fidem ſuam numquam mutant ab eo.
D 19 Anna vero uxor ejus ibat ad opus textri-
num quotidie, & de labore manuum ſuarum
victum, quem conſequi poterat, deferebat.
20 Unde factum eſt, ut hœdum caprarum
accipiens detuliſſet domi:
21 Cujus cum vocem balantis vir ejus au-
* Deut. diſſet, dixit: * Videte, ne forte furtivus ſit:
22. 1. reddite eum dominis ſuis, quia non licet no-
bis aut edere ex furto aliquid, aut contingere.
* Job. 22 * Ad hæc uxor ejus irata reſpondit:
2. c. 9. Manifeſte vana facta eſt ſpes tua, & elee-
moſynæ tuæ modo apparuerunt.
23 Atque his, & aliis hujuſcemodi verbis
exprobrabat ei.

CAPUT III.

*Tobiæ ob uxoris convicium mori petentis ora-
tio ad Deum & Saræ filiæ Raguelis humilis cum
triduano jejunio oratio, ob ancillæ improperium
de ſeptem ipſius maritis a dæmonio interemptis:
utriuſque autem preces exaudiuntur, Angelo
Raphaele ad eos curandos miſſo.*

A 1 TUnc Tobias ingemuit, & cœpit orare
cum lacrymis,
2 Dicens: Juſtus es, Domine, & omnia
judicia tua juſta ſunt, & omnes viæ tuæ
miſericordia, & veritas, & judicium.
3 Et nunc, Domine, memor eſto mei, &
ne vindictam ſumas de peccatis meis, neque re-
miniſcaris delicta mea, vel parentum meorum.
* Deut. 4 * Quoniam non obedivimus præceptis
28.c.13. tuis, ideo traditi ſumus in direptionem, &
captivitatem, & mortem, & in fabulam, &
in improperium omnibus nationibus, in qui-
bus diſperſiſti nos.
5 Et nunc, Domine, magna judicia tua,
quia non egimus ſecundum præcepta tua, &
non ambulavimus ſinceriter coram te.
B 6 Et nunc, Domine, ſecundum volunta-
tem tuam fac mecum, & præcipe in pace
recipi ſpiritum meum; expedit enim mihi
mori magis, quam vivere.
7 Eadem itaque die contigit, ut Sara filia
Raguelis in Rages civitate Medorũ, & ipſa au-
diret improperiũ ab una ex ancillis patris ſui,
8 Quoniam tradita fuerat ſeptem viris, &
dæmonium nomine Aſmodæus occiderat eos,
mox ut ingreſſi fuiſſent ad eam.
9 Ergo cum pro culpa ſua increparet puel-
lam, reſpondit ei, dicens: Amplius ex te
non videamus filium, aut filiam ſuper ter-
ram, interfectrix virorum tuorum.
10 Numquid & occidere me vis, ſicut jam
occidiſti ſeptem viros? Ad hanc vocem per-
rexit in ſuperius cubiculum domus ſuæ, &
tribus diebus, & tribus noctibus non man-
ducavit, neque bibit:
11 Sed in oratione perſiſtens cum lacry-
mis deprecabatur Deum, ut ab iſto impro-
perio liberaret eam.
12 Factum eſt autem die tertia, dum com-
pleret orationem, benedicens Dominum,
13 Dixit: Benedictum eſt nomen tuum, C
Deus patrum noſtrorum, qui cum iratus fue-
ris, miſericordiam facies, & in tempore tribu-
lationis peccata dimittis his, qui invocant te.
14 Ad te, Domine, faciem meam conver-
to, ad te oculos meos dirigo.
15 Peto, Domine, ut de vinculo imprope-
rii hujus abſolvas me, aut certe deſuper ter-
ram eripias me.
16 Tu ſcis, Domine, quia numquam con-
cupivi virum, & mundam ſervavi animam
meam ab omni concupiſcentia.
17 Numquam cum ludentibus miſcui me,
neque cum his, qui in levitate ambulant,
participem me præbui.
18 Virum autem cum timore tuo, non cum
libidine mea conſenſi ſuſcipere:
19 Et aut ego indigna fui illis, aut illi
forſitan me non fuerunt digni, quia forſitan
viro alii conſervaſti me.
20 Non eſt enim in hominis poteſtate con-
ſilium tuum.
21 Hoc autem pro certo habet omnis, qui D
te colit, quod vita ejus, ſi in probatione
fuerit, coronabitur: ſi autem in tribulatione
fuerit, liberabitur: & ſi in correptione fue-
rit, ad miſericordiam tuam venire licebit.
22 Non enim delectaris in perditionibus
noſtris: quia poſt tempeſtatem tranquillum
facis: & poſt lacrymationem, & fletum,
exultationem infundis.
23 Sit nomen tuum, Deus Iſrael, benedi-
ctum in ſæcula.
24 In illo tempore exauditæ ſunt preces
amborum in conſpectu gloriæ ſummi Dei.
25 Et miſſus eſt Angelus Domini ſanctus
Raphael, ut curaret eos ambos, quorum uno
tempore ſunt orationes in conſpectu Domini
recitatæ.

CAPUT IV.

*Tobias cum ſe brevi putaret moriturum, fi-
lio piiſſima ſalutis monita inculcat: eleemo-
ſynæ virtutem declarat: & de decem argenti
talentis Gabelo mutuo datis indicat.*

1 IGitur cum Tobias putaret orationem A
ſuam exaudiri, ut mori potuiſſet, vo-
cavit ad ſe Tobiam filium ſuum,
2 Dixitque ei: Audi, fili mi, verba oris mei, &
ea in corde tuo quaſi fundamentum conſtrue.
3 Cum acceperit Deus animam meam,
corpus meum ſepeli: * & honorem habebis * Exod.
matri tuæ omnibus diebus vitæ ejus; 20.c.12.
4 Memor enim eſſe debes, quæ & quanta Eccl. 7.
pericula paſſa ſit propter te in utero ſuo. c. 29.
5 Cum autem & ipſa compleverit tempus
vitæ ſuæ, ſepelias eam circa me.
6 Omnibus autem diebus vitæ tuæ in men- B
te habeto Deum: & cave, ne aliquando
peccato conſentias, & prætermittas præce-
pta Domini Dei noſtri.
7 * Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam, & * Prov.
noli avertere faciem tuam ab ullo paupere; 3. b. 9.
ita enim fiet, ut nec a te avertatur facies Eccl. 4.
Domini. a. 1. 14.
8 * Quomodo potueris, ita eſto miſericors. b. 13.
9 Si multum tibi fuerit, abundanter tri- Luc. 14.
bue: ſi exiguum tibi fuerit, etiam exiguum c. 13.
libenter impertiri ſtude. * Eccl.
10 Præmium enim bonum tibi theſaurizas 35. a. 12.
in die neceſſitatis:
11 * Quoniam eleemoſyna ab omni pecca- * Eccl.
to, & a morte liberat, & non patietur ani- 29. c. 15.
mam ire in tenebras. C
12 Fiducia magna erit coram ſummo Deo
eleemoſyna omnibus facientibus eam.
13 * Attende tibi, fili mi, ab omni forni- * 1.
catione, & præter uxorem tuam numquam Theſ. 4.
patiaris crimen ſcire. a. 3.
14 Superbiam numquam in tuo ſenſu, aut
in tuo verbo dominari permittas; * in ipſa * Gen.
enim initium ſumpſit omnis perditio. 3. a. 5.

* Lev. 19.c.13. Deut. 24.c.14. 15 * Quicumque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue, & merces mercenarii tui apud te omnino non remaneat.

* Matt. 7.b.12. Luc. 6.a.31. 16 * Quod ab alio oderis fieri tibi, vide, ne tu aliquando alteri facias.

* Luc. 14.c.13. 17 * Panem tuum cum esurientibus, & egenis comede, & de vestimentis tuis nudos tege.

18 Panem tuum, & vinum tuum super sepulturam justi constitue, & noli ex eo manducare, & bibere cum peccatoribus.

D 19 Consilium semper a sapiente perquire.

20 Omni tempore benedic Deum, & pete ab eo, ut vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permaneant.

21 Indico etiam tibi, fili mi, dedisse me decem talenta argenti, dum adhuc infantulus esses, Gabelo in Rages civitate Medorum, & chirographum ejus apud me habeo.

22 Et ideo perquire, quo modo ad eum pervenias, & recipias ab eo supra memoratum pondus argenti, & restituas ei chirographum suum.

* Rom. 8.d.17. 23 Noli timere, fili mi. Pauperem quidem vitam gerimus, * sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus bene.

CAPUT V.

Tobiæ socium, ac ducem itineris in Rages Medorum quærenti Raphael Angelus ignotus occurrit, cui pater filium committit: quibus profectis mater filii deflet absentiam.

A 1 Tunc respondit Tobias patri suo, & dixit: Omnia quæcumque præcepisti mihi, faciam, pater.

2 Quo modo autem pecuniam hanc requiram, ignoro. Ille me nescit, & ego eum ignoro; quod signum dabo ei? Sed neque viam, per quam pergatur illuc, aliquando cognovi.

3 Tunc pater suus respondit illi, & dixit: Chirographum quidem illius penes me habeo: quod dum illi ostenderis, statim restituet.

4 Sed perge nunc, & inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum salva mercede sua: ut, dum adhuc vivo, recipias eam.

5 Tunc egressus Tobias invenit juvenem splendidum, stantem præcinctum, & quasi paratum ad ambulandum.

B 6 Et ignorans, quod Angelus Dei esset, salutavit eum, & dixit: Unde te habemus, bone juvenis?

7 At ille respondit: Ex filiis Israel. Et Tobias dixit ei: Nosti viam, quæ ducit in regionem Medorum?

8 Cui respondit: Novi, & omnia itinera ejus frequenter ambulavi, & mansi apud Gabelum fratrem nostrum, qui moratur in Rages civitate Medorum, quæ posita est in monte Ecbatanis.

9 Cui Tobias ait: Sustine me, obsecro, donec hæc ipsa nuntiem patri meo.

10 Tunc ingressus Tobias indicavit universa hæc patri suo. Super quæ admiratus pater, rogavit, ut introiret ad eum.

11 Ingressus itaque salutavit eum, & dixit: Gaudium tibi sit semper.

12 Et ait Tobias: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video?

13 Cui ait juvenis: Forti animo esto, in proximo est, ut a Deo cureris.

C 14 Dixit itaque illi Tobias: Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in Rages civitatem Medorum? & cum redieris, restituam tibi mercedem tuam.

15 Et dixit ei Angelus: Ego ducam, & reducam eum ad te.

16 Cui Tobias respondit: Rogo te, indica mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu?

17 Cui Raphael Angelus dixit: Genus quæris mercenarii, an ipsum mercenarium, qui cum filio tuo eat?

18 Sed ne forte sollicitum te reddam, ego sum Azarias Ananiæ magni filius.

19 Et Tobias respondit: Ex magno genere es tu. Sed peto, ne irascaris, quod voluerim cognoscere genus tuum.

20 Dixit autem illi Angelus: Ego sanum ducam, & sanum tibi reducam filium tuum.

21 Respondens autem Tobias, ait: Bene ambuletis, & sit Deus in itinere vestro, & Angelus ejus comitetur vobiscum.

22 Tunc paratis omnibus, quæ erant in via portanda, fecit Tobias vale patri suo, & matri suæ, & ambulaverunt ambo simul. D

23 * Cumque profecti essent, cœpit mater ejus flere, & dicere: Baculum senectutis nostræ tulisti, & transmisisti a nobis. * Infr. 10.a.4.

24 Numquam fuisset ipsa pecunia, pro qua misisti eum.

25 Sufficiebat enim nobis paupertas nostra, ut divitias computaremus hoc, quod videbamus filium nostrum.

26 Dixitque ei Tobias: Noli flere, salvus perveniet filius noster, & salvus revertetur ad nos, & oculi tui videbunt illum.

27 Credo enim, quod Angelus Dei bonus comitetur ei, & bene disponat omnia, quæ circa eum geruntur, ita ut cum gaudio revertatur ad nos.

28 Ad hanc vocem cessavit mater ejus flere, & tacuit.

CAPUT VI.

Angeli hortatu Tobias invadentem piscem apprehendit & exenterat, cor ejus, fel, & jecur ad medicamenta reservans: & ad Raguelem divertunt, ut jussu Angeli petat in uxorem illius filiam Saram, cujus septem viros occiderat dæmonium, discens ab Angelo, quo fine suscipiendum, ac servandum sit conjugium.

1 Profectus est autem Tobias, & canis secutus est eum, & mansit prima mansione juxta fluvium Tigris. A

2 Et exivit, ut lavaret pedes suos: & ecce piscis immanis exivit ad devorandum eum.

3 Quem expavescens Tobias clamavit voce magna, dicens: Domine, invadit me.

4 Et dixit ei Angelus: Apprehende branchiam ejus, & trahe eum ad te. Quod cum fecisset, attraxit eum in siccum, & palpitare cœpit ante pedes ejus.

5 Tunc dixit ei Angelus: Exentera hunc piscem, & cor ejus, & fel & jecur repone tibi; sunt enim hæc necessaria ad medicamenta utiliter.

6 Quod cum fecisset, assavit carnes ejus, & secum tulerunt in via: cætera salierunt, quæ sufficerent eis, quousque pervenirent in Rages civitatem Medorum.

7 Tunc interrogavit Tobias Angelum, & dixit ei: Obsecro te, Azaria frater, ut dicas mihi, quod remedium habebunt ista, quæ de pisce servare jussisti? B

8 Et respondens Angelus dixit ei: Cordis ejus particulam si super carbones ponas, fumus ejus extricat omne genus dæmoniorum, sive a viro, sive a muliere, ita ut ultra non accedat ad eos.

9 Et fel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo, & sanabuntur.

10 Et dixit ei Tobias: Ubi vis, ut maneamus?

11 Respondensque Angelus, ait: Est hic Raguel nomine, vir propinquus de tribu tua, & hic habet filiam nomine Saram, sed neque masculum, neque feminam ullam habet aliam præter eam. * Num. 36.b.6. D

12 * Tibi debetur omnis substantia ejus, & oportet eam te accipere conjugem. * Num. 27.b.8. & 36.c.8.

13 Pete ergo eam a patre ejus, & dabit tibi eam in uxorem.

14 Tunc respondit Tobias, & dixit: Audio, quia tradita est septem viris, & mortui sunt: sed & hoc audivi, quia dæmonium occidit illos. C

15 Timeo ergo, ne forte & mihi hæc eveniant: & cum sim unicus parentibus meis, deponam senectutem illorum cum tristitia ad inferos.

16 Tunc Angelus Raphael dixit ei: Audi me, & ostendam tibi qui sunt, quibus prævalere potest dæmonium.

17 Hi namque qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum a se, & a sua mente excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, habet potestatem dæmonium super eos.

18 Tu autem cum acceperis eam, ingressus cubiculum, per tres dies continens esto ab ea, & nihil aliud, nisi orationibus vacabis cum ea. D

19 Ipsa autem nocte, incenso jecore piscis, fugabitur dæmonium.

20 Secunda vero nocte in copulatione sanctorum patriarcharum admitteris.

21 Tertia autem nocte benedictionem consequeris, ut filii ex vobis procreentur incolumes.

22 Transacta autem tertia nocte, accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis, quam libidine ductus, ut in semine Abrahæ benedictionem in filiis consequaris.

CAPUT VII.

Raguel petitam a Tobia Saram filiam in uxorem tradit consilio Raphaelis, & scriptis conjugii litteris, nuptiæ celebrantur.

A 1 Ingressi sunt autem ad Raguelem, & suscepit eos Raguel cum gaudio.

2 Intuensque Tobiam Raguel, dixit Annæ uxori suæ: Quam similis est juvenis iste consobrino meo!

3 Et cum hæc dixisset, ait: Unde estis juvenes fratres nostri? At illi dixerunt: Ex tribu Nephthali sumus, ex captivitate Ninive.

4 Dixitque illis Raguel: Nostis Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt: Novimus.

5 Cumque multa bona loqueretur de eo, dixit Angelus ad Raguelem: Tobias, de quo interrogas, pater istius est.

B 6 Et misit se Raguel, & cum lacrymis osculatus est eum: Et plorans supra collum ejus,

7 Dixit: Benedictio sit tibi, fili mi, quia boni & optimi viri filius es.

8 Et Anna uxor ejus, & Sara ipsorum filia lacrymatæ sunt.

9 Postquam autem locuti sunt, præcepit Raguel occidi arietem, & parari convivium. Cumque hortaretur eos discumbere ad prandium,

10 Tobias dixit: Hic ego hodie non manducabo, neque bibam, nisi prius petitionem meam confirmes, & promittas mihi dare Saram filiam tuam.

C 11 Quo audito verbo Raguel expavit, sciens quid evenerit illis septem viris, qui ingressi sunt ad eam: & timere cœpit, ne forte & huic similiter contingeret: & cum nutaret, & non daret petenti ullum responsum,

12 Dixit ei Angelus: Noli timere dare eam isti, quoniam huic timenti Deum debetur conjux filia tua: propterea alius non potuit habere illam.

13 Tunc dixit Raguel: Non dubito, quod Deus preces & lacrymas meas in conspectu suo admiserit.

14 Et credo, quoniam ideo fecit vos venire ad me, ut ista conjungeretur cognationi suæ
* Num. 36. b. 6. * secundum legem Moysi: & nunc noli du-
D bium gerere, quod tibi eam tradam.

15 Et apprehendens dexteram filiæ suæ, dextræ Tobiæ tradidit, dicens: Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob vobiscum sit, & ipse conjungat vos, impleatque benedictionem suam in vobis.

16 Et accepta charta, fecerunt conscriptionem conjugii.

17 Et post hæc epulati sunt, benedicentes Deum.

18 Vocavitque Raguel ad se Annam uxorem suam, & præcepit ei, ut præpararet alterum cubiculum.

19 Et introduxit illuc Saram filiam suam, & lacrymata est.

20 Dixitq; ei: Forti animo esto, filia mea: Dñs cæli det tibi gaudiũ pro tędio, quod perpessa es.

CAPUT VIII.

Tobias thalamum ingressus partem jecoris piscis assat: & dæmonio a Raphaele ligato, Tobias & Sara simul orantes noctem transigunt incolumes: quapropter repleto, quod paratum erat, sepulcro, actisque Deo gratiis a Saræ parentibus, lætum apparatur convivium: & pro dote medietas bonorum assignatur, cedente & reliqua medietate post parentum obitum.

A 1 Postquam vero cœnaverunt, introduxerunt juvenem ad eam.

2 Recordatus itaque Tobias sermonum
D Angeli protulit de cassidili suo partem jecoris, posuitque eam super carbones vivos.

3 Tunc Raphael Angelus apprehendit dæmonium, & religavit illud in deserto superioris Ægypti.

4 Tunc hortatus est virginem Tobias, dixitque ei: Sara, exurge, & deprecemur Deum hodie, & cras, & secundum cras: quia his tribus noctibus Deo jungimur: tertia autem transacta nocte in nostro erimus conjugio.

5 Filii quippe sanctorum sumus, & non possumus ita conjungi, sicut gentes, quæ ignorant Deum.

6 Surgentes autem pariter, instanter ora- B
bant ambo simul, ut sanitas daretur eis.

7 Dixitque Tobias: Domine Deus patrum nostrorum, benedicant te cæli & terræ, mareque, & fontes, & flumina, & omnes creaturæ tuæ, quæ in eis sunt.

8 * Tu fecisti Adam de limo terræ, de- * Gen.
distique ei adjutorium Hevam. 2. a. 7.

9 Et nunc, Domine, tu scis, quia non luxuriæ causa accipio sororem meam conjugem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in sæcula sæculorum.

10 Dixit quoque Sara: Miserere nobis, Domine, miserere nobis, & consenescamus ambo pariter sani.

11 Et factum est circa pullorum cantum,
accersiri jussit Raguel servos suos, & abie- C
runt cum eo pariter, ut foderent sepulcrum.

12 Dicebat enim: ne forte simili modo evenerit ei, quo & cæteris illis septem viris, qui sunt ingressi ad eam.

13 Cumque parassent fossam, reversus Raguel ad uxorem suam dixit ei:

14 Mitte unam ex ancillis tuis, & videat, si mortuus est, ut sepeliam eum, antequam illucescat dies.

15 At illa misit unam ex ancillis suis. Quæ ingressa cubiculum, reperit eos salvos & incolumes, secum pariter dormientes.

16 Et reversa nuntiavit bonum nuntium: & benedixerunt Dominum, Raguel videlicet, & Anna uxor ejus,

17 Et dixerunt: Benedicimus te, Domine Deus Israel, quia non contigit quemadmodum putabamus.

18 Fecisti enim nobiscum misericordiam tuam, & exclusisti a nobis inimicum persequentem nos.

19 Misertus es autem duobus unicis. Fac D
eos, Domine, plenius benedicere te: & sacrificium tibi laudis tuæ, & suæ sanitatis offerre, ut cognoscat universitas gentium, quia tu es Deus solus in universa terra.

20 Statimque præcepit servis suis Raguel, ut replerent fossam, quam fecerant, priusquam elucesceret.

21 Uxori autem suæ dixit, ut instrueret convivium, & præpararet omnia, quæ in cibos erant iter agentibus necessaria.

22 Duas quoque pingues vaccas, & quatuor arietes occidi fecit, & parari epulas omnibus vicinis suis, cunctisque amicis.

23 Et adjuravit Raguel Tobiam, ut duas hebdomadas moraretur apud se.

24 De omnibus autem, quæ possidebat Raguel, dimidiam partem dedit Tobiæ, & fecit scripturam, ut pars dimidia, quæ supererat, post obitum eorum Tobiæ dominio deveniret.

CAPUT IX.

Raphael Tobiæ rogatu ad Gabelum pergit: quem recepta pecunia ad Tobiæ nuptias adducit: ille autem Tobiæ ac Saræ benedicit.

1 Tunc vocavit Tobias Angelũ ad se, quem
quidem hominem existimabat, dixitq; ei: A
Azaria frater, peto, ut auscultes verba mea.

2 Si meipsum tradam tibi servum, non ero condignus providentiæ tuæ.

3 Tamen obsecro te, ut assumas tibi animalia sive servitia, & vadas ad Gabelum in Rages civitatem Medorum: reddasque ei chirographum suum, & recipias ab eo pecuniam, & roges eum venire ad nuptias meas.

4 Scis enim ipse, quoniam numerat pa- B
ter meus dies: & si tardavero una die plus, contristatur anima ejus.

5 Et certe vides quomodo adjuravit me Raguel, cujus adjuramentum spernere non possũ.

6 Tunc Raphael assumens quatuor ex servis

Raguelis ; & duos camelos , in Rages civitatem Medorum perrexit : & inveniens Gabelum, reddidit ei chirographum suum, & recepit ab eo omnem pecuniam .

C 7 Indicavitque ei de Tobia filio Tobiæ omnia, quæ gesta sunt : fecitque eum secum venire ad nuptias.

8 Cumque ingressus esset domum Raguelis, invenit Tobiam discumbentem : & exilientes osculati sunt se invicem : & flevit Gabelus, benedixitque Deum,

9 Et dixit : Benedicat te Deus Israel, quia filius es optimi viri , & justi , & timentis Deum, & eleemosynas facientis.

10 Et dicatur benedictio super uxorem tuam, & super parentes vestros :

D 11 Et videatis filios vestros, & filios filiorum vestrorum, usque in tertiam & quartam generationem : & sit semen vestrum benedictum a Deo Israel, qui regnat in sæcula sæculorum.

12 Cumque omnes dixissent, Amen, accesserunt ad convivium : sed & cum timore Domini nuptiarum convivium exercebant.

CAPUT X.

Parentes Tobiæ longam ejus moram anxie queruntur : ille autem ægre obtinet, ut a Raguele dimittatur, accepta dote & uxore : porro Raguel illis bene precando, admonet filiam de officio matris familias.

A 1 CUm vero moras faceret Tobias, causa nuptiarum, sollicitus erat pater ejus Tobias, dicens: Putas, quare moratur filius meus, aut quare detentus est ibi?

2 Putasne, Gabelus mortuus est, & nemo reddet illi pecuniam?

3 Cœpit autem contristari nimis ipse, & Anna uxor ejus cum eo : & cœperunt ambo simul flere, eo quod die statuto minime reverteretur filius eorum ad eos.

* Sup. 5. d. 23. 4 *Flebat igitur mater ejus irremediabilibus lacrymis, atque dicebat: Heu heu me, fili mi, ut quid te misimus peregrinari lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostræ, solatium vitæ nostræ, spem posteritatis nostræ?

B 5 Omnia simul in te uno habentes, te non debuimus dimittere a nobis.

6 Cui dicebat Tobias: Tace, & noli turbari : sanus est filius noster : satis fidelis est vir ille, cum quo misimus eum.

7 Illa autem nullo modo consolari poterat, sed quotidie exiliens circumspiciebat, & circuibat vias omnes, per quas spes remeandi videbatur, ut procul videret eum, si fieri posset, venientem.

C 8 At vero Raguel dicebat ad generum suum: Mane hic, & ego mittam nuntium salutis de te ad Tobiam patrem tuum.

9 Cui Tobias ait: Ego novi, quia pater meus, & mater mea modo dies computant, & cruciatur spiritus eorum in ipsis.

10 Cumque verbis multis rogaret Raguel Tobiam, & ille eum nulla ratione vellet audire, tradidit ei Saram, & dimidiam partem omnis substantiæ suæ in pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis, & in vaccis, & in pecunia multa, & salvum atque gaudentem dimisit eum a se

D 11 Dicens: Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro, perducatque vos incolumes, & inveniatis omnia recte circa parentes vestros, & videant oculi mei filios vestros, priusquam moriar.

12 Et apprehendentes parentes filiam suam, osculati sunt eam, & dimiserunt ire:

13 Monentes eam honorare soceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, & seipsam irreprehensibilem exhibere.

CAPUT XI.

Relictis in itinere Sara reliquaque familia, Tobias & Raphael præcedentes, læte a parentibus Tobiæ excipiuntur : quo patris oculos felle jecoris liniente, ille visum recipit : quapropter actis Deo gratiis, post adventum Saræ, ac familiæ septem diebus læti epulantur.

A 1 CUmque reverterentur, pervenerunt ad Charan, quæ est in medio itinere contra Niniven, undecimo die.

2 Dixitque Angelus: Tobia frater, scis, quemadmodum reliquisti patrem tuum.

3 Si placet itaque tibi, præcedamus, & lento gradu sequantur iter nostrum familiæ, simul cum conjuge tua, & cum animalibus.

4 Cumque hoc placuisset, ut irent, dixit Raphael ad Tobiam: Tolle tecum ex felle piscis; erit enim necessarium. Tulit itaque Tobias ex felle illo, & abierunt.

5 Anna autem sedebat secus viam quotidie in supercilio montis, unde respicere poterat de longinquo.

6 Et dum ex eodem loco specularetur adventum ejus, vidit a longe, & illico agnovit venientem filium suum: currensque nuntiavit viro suo dicens: Ecce venit filius tuus. B

7 Dixitque Raphael ad Tobiam: At ubi introieris domum tuam, statim adora Dominum Deum tuum: & gratias agens ei, accede ad patrem tuum, & osculare eum.

8 Statimque lini super oculos ejus ex felle isto piscis, quod portas tecum; scias enim, quoniam mox aperientur oculi ejus, & videbit pater tuus lumen cæli, & in aspectu tuo gaudebit.

9 Tunc præcucurrit canis, qui simul fuerat in via: & quasi nuntius adveniens, blandimento suæ caudæ gaudebat. C

10 Et consurgens cæcus pater ejus cœpit offendens pedibus currere, & data manu puero, occurrit obviam filio suo. D

11 Et suscipiens osculatus est eum cum uxore sua, & cœperunt ambo flere præ gaudio.

12 Cumque adorassent Deum, & gratias egissent, consederunt.

13 Tunc sumens Tobias de felle piscis, linivit oculos patris sui.

14 Et sustinuit quasi dimidiam fere horam: & cœpit albugo ex oculis ejus, quasi membrana ovi, egredi.

15 Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis ejus, statimque visum recepit.

16 Et glorificabant Deum, ipse videlicet, & uxor ejus, & omnes qui sciebant eum.

17 Dicebatque Tobias: Benedico te, Domine Deus Israel, quia tu castigasti me, & tu salvasti me: & ecce ego video Tobiam filium meum. D

18 Ingressa est etiam post septem dies Sara uxor filii ejus, & omnis familia sana, & pecora, & cameli, & pecunia multa uxoris, sed & illa pecunia, quam receperat a Gabelo.

19 Et narravit parentibus suis omnia beneficia Dei, quæ fecisset circa eum per hominem, qui eum duxerat.

20 Veneruntque Achior & Nabath consobrini Tobiæ gaudentes ad Tobiam, & congratulantes ei de omnibus bonis, quæ circa illum ostenderat Deus.

21 Et per septem dies epulantes, omnes cum gaudio magno gavisi sunt.

CAPUT XII.

Tobias cum filio de mercede Raphaelis consultans, auditisque quæ sibi ac filio præstiterat beneficiis, medietatem offert omnium quæ attulerat : at ille se Dei Angelum declarat, & post revelata alia mysteria in cælum sublevatur : quo facto, illi in terram proni ruentes Deum benedicunt.

1 TUnc vocavit ad se Tobias filium suum, dixitque ei: Quid possumus dare viro sancto, qui venit tecum? A

2 Respondens Tobias dixit patri suo: Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficiis ejus?

3 Me duxit, & reduxit sanum, pecuniam a Gabelo ipse recepit, uxorem ipse me habere fecit, & dæmonium ab ea ipse compescuit, gaudium parentibus ejus fecit, meipsum a devoratione piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen cæli, & bonis omnibus per eum repleti sumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare?

4 Sed peto te, pater mi, ut roges eum, si forte dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata sunt, sibi assumere.

5 Et vocantes eum, pater scilicet, & filius, tulerunt eum in partem: & rogare cœperunt, ut dignaretur dimidiam partem omnium, quæ attulerant, acceptam habere.

6 Tunc dixit eis occulte: Benedicite Deũ cæ-

li, & coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fecit vobiscum misericordiam suam.

7 Etenim sacramentum regis abscondere bonum est: opera autem Dei revelare, & confiteri honorificum est.

8 Bona est oratio cum jejunio, & eleemosyna magis, quam thesauros auri recondere:

9 Quoniam eleemosyna a morte liberat, & ipsa est, quæ purgat peccata, & facit invenire misericordiam, & vitam æternam.

C 10 Qui autem faciunt peccatum, & iniquitatem, hostes sunt animæ suæ.

11 Manifesto ergo vobis veritatem, & non abscondam a vobis occultum sermonem.

12 Quando orabas cum lacrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino.

13 Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te.

14 Et nunc misit me Dñs, ut curarem te, & Saram uxorem filii tui a dæmonio liberarem.

15 Ego enim sum Raphael Angelus, unus ex septem, qui astamus ante Dominum.

16 Cumq; hæc audissent, turbati sunt, & trementes ceciderunt super terram in faciem suam.

17 Dixitque eis Angelus: Pax vobis, nolite timere.

D 18 Etenim cum essem vobiscum, per voluntatem Dei eram: ipsum benedicite, & cantate illi.

19 Videbar quidem vobiscum manducare, & bibere: sed ego cibo invisibili, & potu, qui ab hominibus videri non potest, utor.

20 Tempus est ergo, ut revertar ad eum, qui me misit: vos autem benedicite Deum, & narrate omnia mirabilia ejus.

21 Et cum hæc dixisset, ab aspectu eorum ablatus est, & ultra eum videre non potuerunt.

22 Tunc prostrati per horas tres in faciem, benedixerunt Deum: & exurgentes narraverunt omnia mirabilia ejus.

CAPUT XIII.

Tobias senior benedicit ac gratias agit Domino, & universos ad idipsum hortatur: prophetat quoque de restitutione & magna felicitate futura Jerusalem.

A 1 Aperiens autem Tobias senior os suum benedixit Dominum, & dixit: Magnus es, Domine, in æternum, & in omnia sæcula regnum tuum:

2 * Quoniam tu flagellas, & salvas: deducis ad inferos, & reducis: & non est, qui effugiat manum tuam.

* Deut. 32.f.39. 1. Reg. 2.b.6. Sap.16. b.13.

3 Confitemini Domino filii Israel, & in conspectu gentium laudate eum:

4 Quoniam ideo dispersit vos inter gentes, quæ ignorant eum, ut vos enarretis mirabilia ejus, & faciatis scire eos, quia non est alius Deus omnipotens præter eum.

B 5 Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras: & ipse salvabit nos propter misericordiam suam.

6 Aspicite ergo quæ fecit nobiscum, & cum timore & tremore confitemini illi: regemque sæculorum exaltate in operibus vestris.

7 Ego autem in terra captivitatis meæ confitebor illi, quoniam ostendit majestatem suam in gentem peccatricem.

8 Convertimini itaque peccatores, & facite justitiam coram Deo, credentes, quod faciat vobiscum misericordiam suam.

C 9 Ego autem, & anima mea in eo lætabimur.

10 Benedicite Dominum omnes electi ejus: agite dies lætitiæ, & confitemini illi.

11 Jerusalem civitas Dei, castigavit te Dominus in operibus manuum tuarum.

12 Confitere Dño in bonis tuis, & benedic Deum sæculorum, ut reædificet in te tabernaculum suum, & revocet ad te omnes captivos, & gaudeas in omnia sæcula sæculorum.

13 Luce splendida fulgebis: & omnes fines terræ adorabunt te.

14 * Nationes ex longinquo ad te venient: & munera deferentes adorabunt in te Dñm, & terram tuam in sanctificationem habebunt.

* Isai. 60.a.5.

15 Nomen enim magnum invocabunt in te.

16 Maledicti erunt, qui contempserint te: & condemnati erunt omnes, qui blasphemaverint te: benedictique erunt, qui ædificaverint te.

D 17 Tu autem lætaberis in filiis tuis, quoniam omnes benedicentur, & congregabuntur ad Dominum.

18 Beati omnes, qui diligunt te, & qui gaudent super pace tua.

19 Anima mea benedic Dñm, quoniam liberavit Jerusalem civitatem suam a cunctis tribulationibus ejus Dominus Deus noster.

20 Beatus ero, si fuerint reliquiæ seminis mei ad videndam claritatem Jerusalem.

21 * Portæ Jerusalem ex sapphiro & smaragdo ædificabuntur, & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum ejus.

* Apoc. 21.f.18.

22 Ex lapide candido & mundo omnes plateæ ejus sternentur: & per vicos ejus alleluja cantabitur.

23 Benedictus Dominus, qui exaltavit eam, & sit regnum ejus in sæcula sæculorum super eam. Amen.

CAPUT XIV.

Tobias senior moriturus completis 102. ætatis suæ annis, filium ac nepotes ad pietatem hortatur, utque sepultis parentibus e Ninive migrent, quam evertendam dicit, & Jerusalem instaurandam: quod filius observans, tandem ad soceros revertitur, ibique completis 99. annis moritur.

A 1 ET consummati sunt sermones Tobiæ. Et postquam illuminatus est Tobias, vixit annis quadraginta duobus, & vidit filios nepotum suorum.

2 Completis itaque annis centum duobus, sepultus est honorifice in Ninive.

3 Quinquaginta namque & sex annorum lumen oculorum amisit, sexagenarius vero recepit.

4 Reliquum vero vitæ suæ in gaudio fuit, & cum bono profectu timoris Dei perrexit in pace.

5 In hora autem mortis suæ vocavit ad se Tobiam filium suum, & septem juvenes filios ejus nepotes suos, dixitque eis:

B 6 Prope erit interitus Ninive; non enim excidit verbum Dñi: & * fratres nostri, qui dispersi sunt a terra Israel, revertentur ad eam.

*1. Esd. 3. c. 8.

7 Omnis autem deserta terra ejus replebitur, & domus Dei, quæ in ea incensa est, iterum reædificabitur: ibique revertentur omnes timentes Deum:

8 Et relinquent gentes idola sua, & venient in Jerusalem, & inhabitabunt in ea:

9 Et gaudebunt in ea omnes reges terræ, adorantes regem Israel.

10 Audite ergo, filii mei, patrem vestrum: Servite Domino in veritate, & inquirite, ut faciatis quæ placita sunt illi:

C 11 Et filiis vestris mandate, ut faciant justitias, & eleemosynas, ut sint memores Dei, & benedicant eum in omni tempore in veritate, & in tota virtute sua.

12 Nunc ergo, filii, audite me, & nolite manere hic: sed quacumq; die sepelieritis matrem vestram circa me in uno sepulcro, ex eo dirigite gressus vestros, ut exeatis hinc.

13 Video enim, quia iniquitas ejus finem dabit ei.

D 14 Factum est autem post obitum matris suæ, Tobias abscessit ex Ninive cum uxore sua, & filiis, & filiorum filiis, & reversus est ad soceros suos:

15 Invenitque eos incolumes in senectute bona: & curam eorum gessit, & ipse clausit oculos eorum: & omnem hæreditatem domus Raguelis ipse percepit: viditque quintam generationem, filios filiorum suorum.

16 Et completis annis nonagintanovem in timore Dñi, cum gaudio sepelierunt eum.

17 Omnis autem cognatio ejus, & omnis generatio ejus in bona vita, & in sancta conversatione permansit, ita ut accepti essent tam Deo, quam hominibus, & cunctis habitantibus in terra.

LIBER JUDITH.

CAPUT PRIMUM.

Arphaxad construit urbem Ecbatanis : at
vero Nabuchodonosor, victo rege Medorum,
cunctis regnis imperare cupiens, nuntios ad
ea mittit : quibus absque honore remissis, in-
dignatus jurat se id ulturum.

A 1 ARphaxad itaque rex Medorum sub-
jugaverat multas gentes imperio
suo, & ipse ædificavit civitatem
potentissimam, quam appellavit
Ecbatanis,
2 Ex lapidibus quadratis & sectis : fecit mu-
ros ejus in latitudinem cubitorum septuaginta,
& in altitudinem cubitorum triginta, turres
vero ejus posuit in altitudinem cubitorum
centum.
B 3 Per quadrum vero earum latus utrumque
vicenorum pedum spatio tendebatur, posuit-
que portas ejus in altitudinem turrium:
4 Et gloriabatur quasi potens in potentia e-
xercitus sui, & in gloria quadrigarum suarum.
5 Anno igitur duodecimo regni sui, Na-
buchodonosor rex Assyriorum, qui regnabat
in Ninive civitate magna, pugnavit con-
tra Arphaxad, & obtinuit eum
C 6 In campo magno, qui appellatur Ragau,
circa Euphraten, & Tigrin, & Jadason, in
campo Erioch regis Elicorum.
7 Tunc exaltatum est regnum Nabuchodono-
sor, & cor ejus elevatum est: & misit ad omnes,
qui habitabant in Cilicia, & Damasco, & Libano,
8 Et ad gentes, quæ sunt in Carmelo, &
Cedar, & inhabitantes Galilæam in campo
magno Esdrelon,
D 9 Et ad omnes, qui erant in Samaria, & trans
flumen Jordanem usque ad Jerusalem, & o-
mnem terram Jesse, quousque perveniatur ad
terminos Æthiopiæ.
10 Ad hos omnes misit nuntios Nabucho-
donosor rex Assyriorum:
11 Qui omnes uno animo contradixerunt, & re-
miserunt eos vacuos, & sine honore abjecerunt.
12 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex
adversus omnem terram illam, juravit per
thronum & regnum suum, quod defenderet
se de omnibus regionibus his.

CAPUT II.

Holofernes a Nabuchodonosor mittitur, omnia
regna & populos vastaturus : describitur poten-
tia exercitus ipsius : multisque locis per ipsum
expugnatis, vehemens timor universos invasit.

A 1 ANno tertiodecimo Nabuchodonosor re-
gis, vigesima & secunda die mensis
primi factum est verbum in domo Nabucho-
donosor regis Assyriorum, ut defenderet se.
2 Vocavitque omnes majores natu, omnes-
que duces, & bellatores suos, & habuit cum
eis mysterium consilii sui:
3 Dixitque, cogitationem suam in eo esse,
ut omnem terram suo subjugaret imperio.
4 Quod dictum cum placuisset omnibus,
vocavit Nabuchodonosor rex Holofernem
principem militiæ suæ,
5 Et dixit ei : Egredere adversus omne re-
gnum occidentis, & contra eos præcipue, qui
contempserunt imperium meum.
B 6 Non parcet oculus tuus ulli regno, o-
mnemque urbem munitam subjugabis mihi.
7 Tunc Holofernes vocavit duces, & magi-
stratus virtutis Assyriorum : & dinumeravit
viros in expeditionem, sicut præcepit ei rex,
centum viginti millia peditum pugnatorum,
& equitum sagittariorum duodecim millia.
8 Omnemque expeditionem suam fecit
præire in multitudine innumerabilium ca-
melorum cum his, quæ exercitibus sufficerent
copiose, boum quoque armenta, gregesque
ovium, quorum non erat numerus.
9 Frumentum ex omni Syria in transitu
suo parari constituit.
C 10 Aurum vero, & argentum de domo re-
gis assumpsit multum nimis.
11 Et profectus est ipse, & omnis exercitus
cum quadrigis, & equitibus, & sagittariis, qui
cooperuerunt faciem terræ, sicut locustæ.
12 Cumque pertransisset fines Assyriorum,
venit ad magnos montes Ange, qui sunt a
sinistro Ciliciæ, ascenditque omnia castella
eorum, & obtinuit omnem munitionem.
13 Effregit autem civitatem opinatissimam
Melothi, prædavitque omnes filios Tharsis,
& filios Ismael, qui erant contra faciem de-
serti, & ad austrum terræ Cellon. D
14 Et transivit Euphraten, & venit in Me-
sopotamiam, & fregit omnes civitates excel-
sas, quæ erant ibi, a torrente Mambre us-
quequo perveniatur ad mare:
15 Et occupavit terminos ejus, a Cilicia
usque ad fines Japheth, qui sunt ad austrum.
16 Abduxitque omnes filios Madian, & præ-
davit omnem locupletationem eorum, omnes-
que resistentes sibi occidit in ore gladii.
17 Et post hæc descendit in campos Damasci
in diebus messis, & succendit omnia sata,
omnesque arbores, & vineas fecit incidi.
18 Et cecidit timor illius super omnes in-
habitantes terram.

CAPUT III.

Holoferni se ultro dedunt universarum ur-
bium ac provinciarum principes, ex quibus
auxiliares sibi assumit : & tamen ipsorum ci-
vitates, ac deos destruit, quo solus Nabucho-
donosor deus habeatur.

1 TUnc miserunt legatos suos universa- A
rum urbium, ac provinciarum reges,
ac principes, Syriæ scilicet Mesopotamiæ,
& Syriæ Sobal, & Libyæ, atque Ciliciæ, qui
venientes ad Holofernem, dixerunt:
2 Desinat indignatio tua circa nos. Melius B
est enim, ut viventes serviamus Nabucho-
donosor regi magno, & subditi simus tibi,
quam morientes cum interitu nostro ipsi ser-
vitutis nostræ damna patiamur.
3 Omnis civitas nostra, omnisque possessio,
omnes montes, & colles, & campi, & armen-
ta boum, gregesque ovium, & caprarum, equo-
rumque, & camelorum, & universæ facultates
nostræ atque familiæ in conspectu tuo sunt.
4 Sint omnia nostra sub lege tua.
5 Nos, & filii nostri servi tui sumus.
6 Veni nobis pacificus dominus, & utere
servitio nostro, sicut placuerit tibi.
7 Tunc descendit de montibus cum equiti-
bus in virtute magna, & obtinuit omnem ci-
vitatem, & omnem inhabitantem terram.
8 De universis autem urbibus assumpsit sibi C
auxiliarios viros fortes, & electos ad bellum.
9 Tantusque metus provinciis illis incu-
buit, ut universarum urbium habitatores
principes, & honorati simul cum populis ex-
irent obviam venienti,
10 Excipientes eum cum coronis, & lampa-
dibus, ducentes choros in tympanis, & tibiis.
11 Nec ista tamen facientes ferocitatem
ejus pectoris mitigare potuerunt.
12 Nam & civitates eorum destruxit, &
lucos eorum excidit.
13 Præceperat enim illi Nabuchodonosor rex, D
ut omnes deos terræ exterminaret, videlicet ut
ipse solus diceretur Deus ab his nationibus,
quæ potuissent Holofernis potentia subjugari.
14 Pertransiens autem Syriam Sobal, & o-
mnem Apameam, omnemque Mesopota-
miam, venit ad Idumæos in terram Gabaa:
15 Accepitque civitates eorum, & sedit ibi
per triginta dies, in quibus diebus adunari
præcepit universum exercitum virtutis suæ.

CAPUT IV.

Filii Israel vehementer Holofernem metuen-
tes, hortatu Eliachim sacerdotis sese jejuniis
ac oratione humiliant, & affligunt, auxi-
liumque a Domino implorant.

1 TUnc audientes hæc filii Israel, qui
habitabant in terra Juda, timuerunt A
valde a facie ejus.
2 Tremor, & horror invasit sensus eorum, ne
hoc faceret Jerusalem, & templo Dñi, quod
fecerat cæteris civitatibus, & templis earum.
3 Et miserunt in omnem Samariam per
circuitum usque Jericho, & præoccupave-
runt omnes vertices montium:

4 Et muris circumdederunt vicos suos, &
congregaverunt frumenta in præparationem
pugnæ.
5 Sacerdos etiam Eliachim scripsit ad universos, qui erant contra Esdrelon, quæ est contra faciem campi magni juxta Dothain, & universos, per quos viæ transitus esse poterat,
6 Ut obtinerent ascensus montium, per quos
via esse poterat ad Jerusalem, & illic custodirent, ubi angustum iter esse poterat inter
montes.
7 Et fecerunt filii Israel, secundum quod
constituerat eis sacerdos Domini Eliachim.
8 Et clamavit omnis populus ad Dominum
instantia magna, & humiliaverunt animas
suas in jejuniis, & orationibus, ipsi, & mulieres eorum.
C 9 Et induerunt se sacerdotes ciliciis, & infantes prostraverunt contra faciem templi Domini, & altare Domini operuerunt cilicio:
10 Et clamaverunt ad Dñm Deum Israel unanimiter, ne darentur in prædam infantes eorum, & uxores eorum in divisionem, & civitates eorum in exterminium, & sancta eorum in
pollutionem, & fierent opprobrium Gentibus.
11 Tunc Eliachim sacerdos Dñi magnus circuivit omnem Israel, allocutusque est eos,
12 Dicens: Scitote, quoniam exaudiet Dñs
preces vestras, si manentes permanseritis in jejuniis, & orationibus in conspectu Domini.
D *Exod. 17. d. 12. 13 * Memores estote Moysi servi Dñi, qui Amalec confidentem in virtute sua, & in potentia sua, & in exercitu suo, & in clypeis suis, &
in curribus suis, & in equitibus suis, non ferro
pugnando, sed precibus sanctis orando dejecit:
14 Sic erunt universi hostes Israel, si perseveraveritis in hoc opere, quod cœpistis.
15 Ad hanc igitur exhortationem ejus deprecantes Dñm, permanebant in conspectu Dñi,
16 Ita ut etiam hi, qui offerebant Domino
holocausta, præcincti ciliciis offerrent sacrificia Dño, & erat cinis super capita eorum.
17 Et ex toto corde suo omnes orabant
Deum, ut visitaret populum suum Israel.

CAPUT V.

Rogatus ab Holoferne Achior dux Ammonitarum de genere Israelitarum, enarrat Dei mirabilia circa populum Israeliticum, monetque, ne temere contra illos pugnet: quibus auditis, indignantur ipsi Achior principes Holofernis.

A 1 Nuntiatumque est Holoferni principi
militiæ Assyriorum, quod filii Israel
præpararent se ad resistendum, ac montium
itinera conclusissent:
2 Et furore nimio exarsit in iracundia magna, vocavitque omnes principes Moab, &
duces Ammon,
3 Et dixit eis: Dicite mihi, quis sit populus
iste, qui montana obsidet: aut quæ, & quales,
& quantæ sint civitates eorum: quæ etiam sit
virtus eorum, aut quæ sit multitudo eorum:
vel quis rex militiæ illorum:
4 Et quare præ omnibus, qui habitant in oriente, isti contempserunt nos, & non exierunt
obviam nobis, ut susciperent nos cum pace?
5 Tunc Achior dux omnium filiorum Ammon
respondens, ait: Si digneris audire, domine
mi, dicam veritatem in conspectu tuo de populo isto, qui in montanis habitat, & non egredietur verbum falsum ex ore meo.
B 6 Populus iste ex progenie Chaldæorum est.
*Gen. 11. d. 31. 7 * Hic primum in Mesopotamia habitavit,
quoniam noluerunt sequi deos patrum suorum,
qui erant in terra Chaldæorum.
8 Deserentes itaque cæremonias patrum suorum, quæ in multitudine deorum erant,
*Gen. 12. a. 1. 9 Unum Deum cæli coluerunt, * qui & præcepit eis, ut exirent inde, & habitarent in Charan. Cumque operuisset omnem terram fames,
*Gen. 46. a. 6. * descenderunt in Ægyptum, illicque per quadringentos annos sic multiplicati sunt, ut dinumerari eorum non posset exercitus.
10 Cumque gravaret eos rex Ægypti, atque in ædificationibus urbium suarum in luto & latere subjugasset eos, clamaverunt ad
Dominum suum, & percussit totam terram
Ægypti plagis variis.
*Exod. 12. c. 33. 11 * Cumque ejecissent eos Ægyptii a se, &
cessasset plaga ab eis, & iterum eos vellent
capere, & ad suum servitium revocare,
12 * Fugientibus his Deus cæli mare aperuit, ita ut hinc inde aquæ quasi murus solidarentur, & isti pede sicco fundum maris
perambulando transirent. *Exod 14. g. 29.
13 In quo loco dum innumerabilis exercitus Ægyptiorum eos persequeretur, ita aquis
coopertus est, ut non remaneret vel unus,
qui factum posteris nuntiaret.
14 Egressi vero mare rubrū deserta Sina montis occupaverunt, in quibus numquam homo
habitare potuit, vel filius hominis requievit.
15 Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad
bibendum, & per annos quadraginta annonam de cælo consecuti sunt.
16 Ubicumque ingressi sunt sine arcu & sagitta, & absque scuto & gladio, Deus eorum pugnavit pro eis, & vicit. C
17 Et non fuit, qui insultaret populo isti,
nisi quando recessit a cultu Domini Dei sui.
18 Quotiescumq; autem præter ipsum Deum
suum, alterum coluerunt, dati sunt in prædam, & in gladium, & in opprobrium.
19 Quotiescumque autem pœnituerunt, se
recessisse a cultura Dei sui, dedit eis Deus
cæli virtutem resistendi.
20 Denique Chananæum regem, & Jebusæum, & Pherezæum, & Hethæum, & Hevæum, & Amorrhæum, & omnes potentes
in Hesebon prostraverunt, & terras eorum,
& civitates eorum ipsi possederunt.
21 Et usque dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis bona. Deus
enim illorum odit iniquitatem.
22 Nam & ante hos annos cum recessissent
a via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati sunt præliis a multis nationibus, & plurimi eorum captivi adducti sunt in terram non suam.
23 Nuper autem reversi ad Dominum Deum D
suum, ex dispersione, qua dispersi fuerant,
adunati sunt, & ascenderunt montana hæc
omnia, & iterum possident Jerusalem, ubi
sunt sancta eorum.
24 Nunc ergo, mi Domine, perquire: si
est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei
eorum, ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, & subjugati erunt sub jugo potentiæ tuæ;
25 Si vero non est offensio populi hujus coram Deo suo, non poterimus resistere illis:
quoniam Deus eorum defendet illos: & erimus in opprobrium universæ terræ.
26 Et factum est, cum cessasset loqui Achior
verba hæc, irati sunt omnes magnates Holofernis, & cogitabant interficere eum, dicentes ad alterutrum:
27 Quis est iste, qui filios Israel posse dicat
resistere regi Nabuchodonosor, & exercitibus
ejus, homines inermes, & sine virtute, &
sine peritia artis pugnæ?
28 Ut ergo agnoscat Achior, quoniam fallit nos, ascendamus in montana: & cum
capti fuerint potentes eorum, tunc cum eisdem gladio transverberabitur:
29 Ut sciat omnis gens, quoniam Nabuchodonosor deus terræ est, & præter ipsum
alius non est.

CAPUT VI.

Iratus Holofernes jubet Achior duci in Bethuliam, ut eis devictis simul puniatur: at servi a fundibulariis repulsi eum arbori alligant: quem solutum filii Israel, cognita causa, benigne consolantur, Deum humiliter implorantes.

1 Factum est autem, cum cessassent loqui, indignatus Holofernes vehementer dixit ad Achior: A
2 Quoniam prophetasti nobis dicens, quod
gens Israel defendatur a Deo suo, ut ostendam tibi, quoniam non est Deus, nisi Nabuchodonosor;
3 Cum percusserimus eos omnes, sicut hominem unum, tunc & ipse cum illis Assyriorum gladio interibis, & omnis Israel tecum perditione disperiet.
4 Et probabis, quoniam Nabuchodonosor Dominus sit universæ terræ: tuncque gladius mili-

tiæ meæ transiet per latera tua, & confixus cades inter vulneratos Israel, & non respirabis ultra, donec extermineris cum illis.

B

5 Porro autem si prophetiam tuam veram existimas, non concidat vultus tuus, & pallor, qui faciem tuam obtinet, abscedat a te, si verba mea hæc putas impleri non posse.

6 Ut autem noveris, quia simul cum illis hæc experieris, ecce ex hac hora illorum populo sociaberis, ut dum dignas mei gladii pœnas exceperint, ipse simul ultioni subjaceas.

7 Tunc Holofernes præcepit servis suis, ut comprehenderent Achior, & perducerent eum in Bethuliam, & traderent eum in manus filiorum Israel.

8 Et accipientes eum servi Holofernis, profecti sunt per campestria: sed cum appropinquassent ad montana, exierunt contra eos fundibularii.

9 Illi autem divertentes a latere montis, ligaverunt Achior ad arborem manibus, & pedibus, & sic vinctum restibus dimiserunt eum, & reversi sunt ad dominum suum.

C

10 Porro filii Israel descendentes de Bethulia venerunt ad eum. Quem solventes duxerunt ad Bethuliam, atque in medium populi illum statuentes, percunctati sunt, quid rerum esset, quod illum vinctum Assyrii reliquissent.

11 In diebus illis erant illic principes Ozias filius Micha de tribu Simeon, & Charmi, qui & Gothoniel.

12 In medio itaque seniorum, & in conspectu omnium Achior dixit omnia, quæ locutus ipse fuerat ab Holoferne interrogatus: & qualiter populus Holofernis voluisset propter hoc verbum interficere eum:

13 Et quemadmodum ipse Holofernes iratus jusserit eum Israelitis hac de causa tradi, ut dum vicerit filios Israel, tunc & ipsum Achior diversis jubeat interire suppliciis, propter hoc quod dixisset: Deus cæli defensor eorum est.

* Sup. 5. a. 6. 12.

D

14 *Cumque Achior universa hæc exposuisset, omnis populus cecidit in faciem, adorantes Dominum, & communi lamentatione & fletu unanimes preces suas Dño effuderunt,

15 Dicentes: Domine Deus cæli & terræ, intuere superbiam eorum, & respice ad nostram humilitatem, & faciem sanctorum tuorum attende, & ostende, quoniam non derelinquis præsumentes de te: & præsumentes de se, & de sua virtute gloriantes humilias.

16 Finito itaque fletu, & per totam diem oratione populorum completa, consolati sunt Achior,

17 Dicentes: Deus patrum nostrorum, cujus tu virtutem prædicasti, ipse tibi hanc dabit vicissitudinem, ut eorum magis tu interitum videas.

18 Cum vero Dominus Deus noster dederit hanc libertatem servis suis, sit & tecum Deus in medio nostri: ut sicut placuerit tibi, ita cum tuis omnibus converseris nobiscum.

19 Tunc Ozias, finito consilio, suscepit eum in domum suam, & fecit ei cœnam magnam.

20 Et vocatis omnibus presbyteris, simul expleto jejunio refecerunt.

21 Postea vero convocatus est omnis populus, & per totam noctem intra ecclesiam oraverunt, petentes auxilium a Deo Israel.

CAPUT VII.

Holofernes Bethuliam obsidet, ac præciso aquæductu jubet fontes omnes custodiri: quapropter cives siti cruciati civitatem tradere cupiunt: Ozias tamen princeps populi persuadet, ut ad quinque dies hoc differatur.

A

1 Holofernes autem altera die præcepit exercitibus suis, ut ascenderent contra Bethuliam.

2 Erant autem pedites bellatorum centum viginti millia, & equites vigintiduo millia, præter præparationes virorum illorum, quos occupaverat captivitas & abducti fuerant de provinciis, & urbibus universæ juventutis.

3 Omnes paraverunt se pariter ad pugnam contra filios Israel, & venerunt per crepidinem montis usque ad apicem, qui respicit super Dothain, a loco, qui dicitur Belma, usque ad Chelmon, qui est contra Esdrelon.

4 Filii autem Israel, ut viderunt multitudinem illorum, prostraverunt se super terram, mittentes cinerem super capita sua, unanimes orantes, ut Deus Israel misericordiam suam ostenderet super populum suum.

5 Et assumentes arma sua bellica, sederunt per loca, quæ ad angusti itineris tramitem dirigunt inter montosa, & erant custodientes ea tota die & nocte.

B

6 Porro Holofernes, dum circuit per gyrum, reperit quod fons, qui influebat, aquæductum illorum a parte australi extra civitatem dirigeret: & incidi præcepit aquæductum illorum.

7 Erant tamen non longe a muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam ad refocillandum potius, quam ad potandum.

8 Sed filii Ammon, & Moab accesserunt ad Holofernem, dicentes: Filii Israel non in lancea, nec in sagitta confidunt, sed montes defendunt illos, & muniunt illos colles in præcipitio constituti.

9 Ut ergo sine congressione pugnæ possis superare eos, pone custodes fontium, ut non hauriant aquam ex eis, & sine gladio interficies eos, vel certe fatigati tradent civitatem suam, quam putant in montibus positam superari non posse.

10 Et placuerunt verba hæc coram Holoferne, & coram satellitibus ejus, & constituit per gyrum centenarios per singulos fontes.

11 Cumque ista custodia per dies viginti fuisset expleta, defecerunt cisternæ, & collectiones aquarum omnibus habitantibus Bethuliam, ita ut non esset intra civitatem, unde satiarentur vel una die, quoniam ad mensuram dabatur populis aqua quotidie.

C

12 Tunc ad Oziam congregati omnes viri, feminæque, juvenes, & parvuli, omnes simul una voce

13 Dixerunt: * Judicet Deus inter nos & te, quoniam fecisti in nos mala, nolens loqui pacifice cum Assyriis: & propter hoc vendidit nos Deus in manibus eorum.

*Exod. 5. d. 21.

14 Et ideo non est qui adjuvet, cum prosternamur ante oculos eorum in siti, & perditione magna.

15 Et nunc congregate universos, qui in civitate sunt, ut sponte tradamus nos omnes populo Holofernis.

16 Melius est enim, ut captivi benedicamus Dominum viventes, quam moriamur, & simus opprobrium omni carni, cum viderimus uxores nostras, & infantes nostros mori ante oculos nostros.

D

17 Contestamur hodie cælum, & terram, & Deum patrum nostrorum, qui ulciscitur nos secundum peccata nostra, ut jam tradatis civitatem in manu militiæ Holofernis, & sit finis noster brevis in ore gladii, qui longior efficitur in ariditate sitis.

18 Et cum hæc dixissent, factus est fletus, & ululatus magnus in ecclesia ab omnibus, & per multas horas una voce clamaverunt ad Deum, dicentes:

19 * Peccavimus cum patribus nostris, injuste egimus, iniquitatem fecimus.

* Psal. 105. a 6.

20 Tu, quia pius es, miserere nostri, aut in tuo flagello vindica iniquitates nostras, & noli tradere confitentes te populo, qui ignorat te,

21 Ut non dicant inter Gentes: Ubi est Deus eorum?

22 Et cum fatigati his clamoribus, & his fletibus lassati siluissent,

23 Exurgens Ozias infusus lacrymis, dixit: Æquo animo estote, fratres, & hos quinque dies expectemus a Domino misericordiam.

24 Forsitan enim indignationem suam abscindet, & dabit gloriam nomini suo.

25 Si autem transactis quinque diebus non venerit adjutorium, faciemus hæc verba, quæ locuti estis.

CAPUT VIII.

Judith, cujus laus deſcribitur, vacillantes presbyteros, & præ anguſtia deditionem quinto die meditantes objurgat, quod tempus Domini miſerationi præſcripſerint: eoſque hortatur, ut patrum exemplo populum ad patientiam animent, ac pro ſe Deum precentur, nec factum ſuum ſcrutentur.

A 1 ET factum eſt, cum audiſſet hæc verba
Judith vidua, quæ erat filia Merari filii Idox, filii Joſeph, filii Oziæ, filii Elai,
filii Jamnor, filii Gedeon, filii Raphaim,
filii Achitob, filii Melchiæ, filii Enan, filii
Nathaniæ, filii Salathiel, filii Simeon, filii
Ruben:
2 Et vir ejus fuit Manaſſes, qui mortuus
eſt in diebus meſſis hordeaceæ;
3 Inſtabat enim ſuper alligantes manipulos in campo, & venit æſtus ſuper caput
ejus, & mortuus eſt in Bethulia civitate ſua,
& ſepultus eſt illic cum patribus ſuis.
4 Erat autem Judith relicta ejus vidua jam
annis tribus, & menſibus ſex.
5 Et in ſuperioribus domus ſuæ fecit ſibi
ſecretum cubiculum, in quo cum puellis ſuis
clauſa morabatur:
6 Et habens ſuper lumbos ſuos cilicium,
jejunabat omnibus diebus vitæ ſuæ, præter
ſabbata, & neomenias, & feſta domus Iſrael.
7 Erat autem eleganti aſpectu nimis, cui
vir ſuus reliquerat divitias multas, & familiam copioſam, ac poſſeſſiones armentis boum,
& gregibus ovium plenas.
8 Et erat hæc in omnibus famoſiſſima, quoniam timebat Dominum valde, nec erat qui
loqueretur de illa verbum malum.
9 Hæc itaque cum audiſſet, quoniam Ozias
promiſiſſet, quod tranſacto quinto die traderet civitatem, miſit ad presbyteros Chabri,
& Charmi.
B 10 Et venerunt ad illam, & dixit illis:
Quod eſt hoc verbum, in quo conſenſit Ozias, ut tradat civitatem Aſſyriis, ſi intra
quinque dies non venerit vobis adjutorium?
11 Et qui eſtis vos, qui tentatis Dominum?
12 Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam
provocet, ſed potius qui iram excitet, &
furorem accendat.
13 Poſuiſtis vos tempus miſerationis Domini, & in arbitrium veſtrum, diem conſtituiſtis ei.
14 Sed quia patiens Dominus eſt, in hoc
ipſo pœniteamus, & indulgentiam ejus fuſis
lacrymis poſtulemus.
15 Non enim quaſi homo, ſic Deus comminabitur, neque ſicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur.
16 Et ideo humiliemus illi animas noſtras, &
in ſpiritu conſtituti humiliato, ſervientes illi,
17 Dicamus flentes Domino, ut ſecundum
voluntatem ſuam ſic faciat nobiſcum miſericordiam ſuam: ut ſicut conturbatum eſt
cor noſtrum in ſuperbia eorum, ita etiam
de noſtra humilitate gloriemur:
18 Quoniam non ſumus ſecuti peccata patrum noſtrorum, qui dereliquerunt Deum
ſuum, & adoraverunt deos alienos,
19 Pro quo ſcelere dati ſunt in gladium,
& in rapinam, & in confuſionem inimicis
ſuis: nos autem alterum Deum neſcimus
præter ipſum.
C 20 Expectemus humiles conſolationem ejus:
& exquiret ſanguinem noſtrum de afflictionibus inimicorum noſtrorum, & humiliabit omnes Gentes, quæcumque inſurgunt contra
nos, & faciet illas ſine honore Dñs Deus noſter.
21 Et nunc fratres, quoniam vos eſtis
presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium veſtrum corda eorum erigite, ut memores ſint, quia
tentati ſunt patres noſtri, ut probarentur,
ſi vere colerent Deum ſuum.
* Gen. 22. A. 1. 22 * Memores eſſe debent, quomodo pater
noſter Abraham tentatus eſt, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus eſt.
23 Sic Iſaac, ſic Jacob, ſic Moyſes, &
omnes, qui placuerunt Deo, per multas tribulationes tranſierunt fideles.
24 Illi autem, qui tentationes non ſuſceperunt cum timore Domini, & impatientiam ſuam, & improperium murmurationis
ſuæ contra Dominum protulerunt,
25 * Exterminati ſunt ab exterminatore, *1. Cor. 10. b. 5.
& a ſerpentibus perierunt.
26 Et nos ergo non ulciſcamur nos pro
his, quæ patimur,
27 Sed reputantes peccatis noſtris hæc ipſa D
ſupplicia minora eſſe, flagella Domini, quibus quaſi ſervi corripimur, ad emendationem, & non ad perditionem noſtram eveniſſe credamus.
28 Et dixerunt illi Ozias, & presbyteri:
Omnia, quæ locuta es, vera ſunt, & non
eſt in ſermonibus tuis ulla reprehenſio.
29 Nunc ergo ora pro nobis, quoniam mulier ſancta es, & timens Deum.
30 Et dixit illis Judith: Sicut quod potui
loqui, Dei eſſe cognoſcitis;
31 Ita quod facere diſpoſui, probate, ſi
ex Deo eſt, & orate, ut firmum faciat Deus
conſilium meum.
32 Stabitis vos ad portam nocte iſta, &
ego exeam cum Abra mea: & orate, ut ſicut dixiſtis, in diebus quinque reſpiciat Dominus populum ſuum Iſrael.
33 Vos autem nolo ut ſcrutemini actum
meum, & uſque dum renuntiem vobis, nihil aliud fiat, niſi oratio pro me ad Dominum Deum noſtrum.
34 Et dixit ad eam Ozias princeps Juda:
Vade in pace, & Dominus ſit tecum in ultionem inimicorum noſtrorum. Et revertentes abierunt.

CAPUT IX.

Judith ſeſe affligens ac humilians, pro populi liberatione proſtrata precatur, utque ſibi virtus detur evertendi Holofernem.

1 QUibus abſcedentibus, Judith ingreſſa A
eſt oratorium ſuum: & induens ſe cilicio, poſuit cinerem ſuper caput ſuum, &
proſternens ſe Domino, clamabat ad Dominum, dicens:
2 Domine Deus patris mei Simeon, * qui * Gen. 34. d. 26.
dediſti illi gladium in defenſionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione ſua, & denudaverunt femur virginis in confuſionem:
3 Et dediſti mulieres illorum in prædam,
& filias illorum in captivitatem, & omnem
prædam in diviſionem ſervis tuis, qui zelaverunt zelum tuum, ſubveni, quæſo te, B
Domine Deus meus, mihi viduæ.
4 Tu enim feciſti priora, & illa poſt illa
cogitaſti, & hoc factum eſt, quod ipſe voluiſti.
5 Omnes enim viæ tuæ paratæ ſunt, & tua
judicia in tua providentia poſuiſti.
6 * Reſpice caſtra Aſſyriorum nunc, ſicut *Exod. 14. b. 9.
tunc caſtra Ægyptiorum videre dignatus es,
quando poſt ſervos tuos armati currebant,
confidentes in quadrigis, & in equitatu ſuo,
& in multitudine bellatorum.
7 Sed aſpexiſti ſuper caſtra eorum, & tenebræ fatigaverunt eos.
8 Tenuit pedes eorum abyſſus, & aquæ
operuerunt eos.
9 Sic fiant & iſti, Domine, qui confidunt
in multitudine ſua, & in curribus ſuis, &
in contis, & in ſcutis, & in ſagittis ſuis,
& in lanceis gloriantur: C
10 Et neſciunt, quia tu ipſe es Deus noſter, qui conteris bella ab initio, & Dominus nomen eſt tibi.
11 Erige brachium tuum ſicut ab initio,
& allide virtutem illorum in virtute tua:
cadat virtus eorum in iracundia tua, qui
promittunt ſe violare ſancta tua, & polluere tabernaculum nominis tui, & dejicere
gladio ſuo cornu altaris tui.
12 Fac Domine, ut gladio proprio ejus
ſuperbia amputetur:
13 Capiatur laqueo oculorum ſuorum in me,
& percuties eum ex labiis charitatis meæ.
14 Da mihi in animo conſtantiam, ut D
contemnam illum, & virtutem, ut evertam
illum.

15 * Erit enim hoc memoriale nominis tui, cum manus feminæ dejecerit eum. (* Jud. 4. d. 21. & 5. d. 26.)

16 Non enim in multitudine est virtus tua, Domine, neque in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi: sed humilium & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio.

17 Deus cælorum, creator aquarum, & Dñs totius creaturæ, exaudi me miseram deprecantem, & de tua misericordia præsumentem.

18 Memento, Domine, testamenti tui, & da verbum in ore meo, & in corde meo consilium corrobora, ut domus tua in sanctificatione tua permaneat:

19 Et omnes Gentes agnoscant, quia tu es Deus, & non est alius præter te.

CAPUT X.

Judith pulcherrima aptissime ornata Bethuliam cum sua ancilla egreditur, & ab exploratoribus deprehensa ducitur ad Holofernem, qui mox ejus capitur pulchritudine.

A 1 Factum est autem, cum cessasset clamare ad Dominum, surrexit de loco, in quo jacuerat prostrata ad Dominum:

2 Vocavitque Abram suam, & descendens in domum suam abstulit a se cilicium, & exuit se vestimentis viduitatis suæ:

3 Et lavit corpus suum, & unxit se myro optimo, & discriminavit crinem capitis sui, & imposuit mitram super caput suum, & induit se vestimentis jucunditatis suæ, induitque sandalia pedibus suis, assumpsitque dextrariola, & lilia, & inaures, & annulos, & omnibus ornamentis suis ornavit se.

4 Cui etiam Dominus contulit splendorem: quoniam omnis ista compositio non ex libidine, sed ex virtute pendebat: & ideo Dñs hanc in illam pulchritudinem ampliavit, ut incomparabili decore omnium oculis appareret.

B 5 Imposuit itaque Abræ suæ ascoperam vini, & vas olei, & polentam, & palathas, & panes, & caseum, & profecta est.

6 Cumque venissent ad portam civitatis, invenerunt expectantem Oziam, & presbyteros civitatis.

7 Qui cum vidissent eam, stupentes mirati sunt nimis pulchritudinem ejus.

8 Nihil tamen interrogantes eam, dimiserunt transire, dicentes: Deus patrum nostrorum det tibi gratiam, & omne consilium tui cordis sua virtute corroboret, ut glorietur super te Jerusalem, & sit nomen tuum in numero sanctorum, & justorum.

9 Et dixerunt hi, qui illic erant, omnes una voce: Fiat fiat.

C 10 Judith vero orans Dominum, transivit per portas ipsa, & Abra ejus.

11 Factum est autem, cum descenderet montem circa ortum diei, occurrerunt ei exploratores Assyriorum, & tenuerunt eam, dicentes: Unde venis? aut quo vadis?

12 Quæ respondit: Filia sum Hebræorum, ideo ego fugi a facie eorum, quoniam futurum agnovi, quod dentur vobis in deprædationem, pro eo quod contemnentes vos noluerunt ultro tradere seipsos, ut invenirent misericordiam in conspectu vestro.

13 Hac de causa cogitavi mecum, dicens: Vadam ad faciem principis Holofernis, ut indicem illi secreta illorum, & ostendam illi, quo aditu possit obtinere eos, ita ut non cadat vir unus de exercitu ejus.

14 Et cum audissent viri illi verba ejus, considerabant faciem ejus, & erat in oculis eorum stupor, quoniam pulchritudinem ejus mirabantur nimis.

D 15 Et dixerunt ad eam: Conservasti animam tuam, eo quod tale reperisti consilium, ut descenderes ad dominum nostrum.

16 Hoc autem scias, quoniam cum steteris in conspectu ejus, bene tibi faciet, & eris gratissima in corde ejus. Duxeruntque illam ad tabernaculum Holofernis, annuntiantes eam.

17 Cumque intrasset ante faciem ejus, statim captus est in suis oculis Holofernes.

18 Dixeruntque ad eum satellites ejus: Quis contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his merito pugnare contra eos debeamus?

19 Videns itaque Judith Holofernem sedentem in conopeo, quod erat ex purpura, & auro, & smaragdo, & lapidibus pretiosis intextum;

20 Et cum in faciem ejus intendisset, adoravit eum prosternens se super terram. Et elevaverunt eam servi Holofernis, jubente domino suo.

CAPUT XI.

Judith ab Holoferne super causa fugæ suæ interrogata imponit illi, speciosam pollicens victoriam.

A 1 Tunc Holofernes dixit ei: Æquo animo esto, & noli pavere in corde tuo: quoniam ego numquam nocui viro, qui voluit servire Nabuchodonosor regi.

2 Populus autem tuus si non contempsisset me, non levassem lanceam meam super eum.

3 Nunc autem dic mihi, qua ex causa recessisti ab illis, & placuit tibi, ut venires ad nos?

4 Et dixit illi Judith: Sume verba ancillæ tuæ, quoniam si secutus fueris verba ancillæ tuæ, perfectam rem faciet Dominus tecum.

5 Vivit enim Nabuchodonosor rex terræ, & vivit virtus ejus, quæ est in te ad correptionem omnium animarum errantium: quoniam non solum homines serviunt illi per te, sed & bestiæ agri obtemperant illi.

B 6 Nuntiatur enim animi tui industria universis gentibus, & indicatum est omni sæculo, quoniam tu solus bonus, & potens es in omni regno ejus, & disciplina tua omnibus provinciis prædicatur.

7 * Nec hoc latet, quod locutus est Achior, nec illud ignoratur, quod ei jusseris evenire. (* Supr. 5. a. 5.)

8 Constat enim, Deum nostrum sic peccatis offensum, ut mandaverit per prophetas suos ad populum, quod tradat eum pro peccatis suis.

9 Et quoniam sciunt, se offendisse Deum suum filii Israel, tremor tuus super ipsos est.

10 Insuper etiam fames invasit eos, & ab ariditate aquæ jam inter mortuos computantur.

11 Denique hoc ordinant, ut interficiant pecora sua, & bibant sanguinem eorum:

C 12 Et sancta Domini Dei sui, quæ præcepit Deus non contingi, in frumento, vino, & oleo, hæc cogitaverunt impendere, & volunt consumere, quæ nec manibus deberent contingere. Ergo quoniam hæc faciunt, certum est, quod in perditionem dabuntur.

13 Quod ego ancilla tua cognoscens, fugi ab illis, & misit me Dñs hæc ipsa nuntiare tibi.

14 Ego enim ancilla tua Deum colo etiam nunc apud te: & exiet ancilla tua, & orabo Deum:

15 Et dicet mihi, quando eis reddat peccatum suum, & veniens nuntiabo tibi, ita ut ego adducam te per mediam Jerusalem, & habebis omnem populum Israel, sicut oves, quibus non est pastor, & non latrabit vel unus canis contra te:

16 Quoniam hæc mihi dicta sunt per providentiam Dei.

D 17 Et quoniam iratus est illis Deus, hæc ipsa missa sum nuntiare tibi.

18 Placuerunt autem omnia verba hæc coram Holoferne, & coram pueris ejus, & mirabantur sapientiam ejus, & dicebant alter ad alterum:

19 Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine, & in sensu verborum.

20 Et dixit ad illam Holofernes: Bene fecit Deus, qui misit te ante populum, ut des illum tu in manibus nostris.

21 Et quoniam bona est promissio tua, si fecerit mihi hoc Deus tuus, erit & Deus meus, & tu in domo Nabuchodonosor magna eris, & nomen tuum nominabitur in universa terra.

CAPUT XII.

Judith in locum thesaurorum Holofernis introducta, facultatem obtinet propriis vescendi cibis, noctesque ad orationem egrediendi: quarto autem die in convivium inducta coram Holoferne comedit & bibit: qui ejus concupiscentia ardens, vehementer inebriatur.

A 1 Tunc jussit eam introire, ubi repositi erant thesauri ejus, & jussit illic mane-

re

re eam, & constituit quid daretur illi de convivio suo.

2 Cui respondit Judith, & dixit: Nunc non potero manducare ex his, quæ mihi præcipis tribui, ne veniat super me offensio: ex his autem, quæ mihi detuli, manducabo.

3 Cui Holofernes ait: Si defecerint tibi ista, quæ tecum detulisti, quid faciemus tibi?

4 Et dixit Judith: Vivit anima tua, domine meus, quoniam non expendet omnia hæc ancilla tua, donec faciat Deus in manu mea hæc, quæ cogitavi. Et induxerunt illam servi ejus in tabernaculum, quod præceperat.

B 5 Et petiit, dum introiret, ut daretur ei copia nocte, & ante lucem egrediendi foras ad orationem, & deprecandi Dominum.

6 Et præcepit cubiculariis suis, ut sicut placeret illi, exiret, & introiret ad adorandum Deum suum, per triduum.

7 Et exibat noctibus in vallem Bethuliæ, & baptizabat se in fonte aquæ.

8 Et ut ascendebat, orabat Dominum Deum Israel, ut dirigeret viam ejus ad liberationem populi sui.

9 Et introiens munda manebat in tabernaculo, usq; dum acciperet escam suam in vespere.

C 10 Et factum est, in quarto die Holofernes fecit cœnam servis suis, & dixit ad Vagao eunuchum suum: Vade, & suade Hebræam illam, ut sponte consentiat habitare mecum;

11 Fœdum est enim apud Assyrios, si femina irrideat virum agendo, ut immunis ab eo transeat.

12 Tunc introivit Vagao ad Judith, & dixit: Non vereatur bona puella introire ad dominum meum, ut honorificetur ante faciem ejus, ut manducet cum eo, & bibat vinum in jucunditate.

13 Cui Judith respondit: Quæ ego sum, ut contradicam domino meo?

D 14 Omne quod erit ante oculos ejus bonum, & optimum, faciam. Quidquid autem illi placuerit, hoc mihi erit optimum omnibus diebus vitæ meæ.

15 Et surrexit, & ornavit se vestimento suo, & ingressa stetit ante faciem ejus.

16 Cor autem Holofernis concussum est: erat enim ardens in concupiscentia ejus.

17 Et dixit ad eam Holofernes: Bibe nunc, & accumbe in jucunditate, quoniam invenisti gratiam coram me.

18 Et dixit Judith: Bibam, domine, quoniam magnificata est anima mea hodie præ omnibus diebus meis.

19 Et accepit, & manducavit, & bibit coram ipso, ea, quæ paraverat illi ancilla ejus.

20 Et jucundus factus est Holofernes ad eam, bibitque vinum multum nimis, quantum numquam biberat in vita sua.

CAPUT XIII.

Judith facta ad Deum oratione præscidit caput ebrii Holofernis: quod ad concives Bethuliæ deferens, eos ad gratiarum actionem hortatur, ipsa vero ab omnibus benedicitur, & Achior viso Holofernis capite obstupescit.

A 1 UT autem sero factum est, festinaverunt servi illius ad hospitia sua, & conclusit Vagao ostia cubiculi, & abiit.

2 Erant autem omnes fatigati a vino:

3 Eratque Judith sola in cubiculo.

4 Porro Holofernes jacebat in lecto, nimia ebrietate sopitus.

5 Dixitque Judith puellæ suæ, ut staret foris ante cubiculum, & observaret.

6 Stetitque Judith ante lectum, orans cum lacrymis, & labiorum motu in silentio,

7 Dicens: Confirma me, Domine Deus Israel, & respice in hac hora ad opera manuum mearum, ut, sicut promisisti, Jerusalem civitatem tuam erigas: & hoc, quod credens per te posse fieri cogitavi, perficiam.

8 Et cum hæc dixisset, accessit ad columnam, quæ erat ad caput lectuli ejus, & pugionem ejus, qui in ea ligatus pendebat, exsolvit.

9 Cumque evaginasset illum, apprehendit comam capitis ejus, & ait: Confirma me, Domine Deus, in hac hora.

10 Et percussit bis in cervicem ejus, & abscidit caput ejus, & abstulit conopeum ejus a columnis, & evolvit corpus ejus truncum.

B 11 Et post pusillum exivit, & tradidit caput Holofernis ancillæ suæ, & jussit, ut mitteret illud in peram suam.

12 Et exierunt duæ secundum consuetudinem suam, quasi ad orationem, & transierunt castra, & gyrantes vallem venerunt ad portam civitatis.

13 Et dixit Judith a longe custodibus murorum: Aperite portas, quoniam nobiscum est Deus, qui fecit virtutem in Israel.

14 Et factum est, cum audissent viri vocem ejus, vocaverunt presbyteros civitatis.

15 Et concurrerunt ad eam omnes a minimo usque ad maximum: quoniam sperabant eam jam non esse venturam.

16 Et accendentes luminaria congyraverunt circa eam universi: illa autem ascendens in eminentiorem locum, jussit fieri silentium. Cumque omnes tacuissent,

17 Dixit Judith: Laudate Dominum Deum nostrum, qui non deseruit sperantes in se:

18 Et in me ancilla sua adimplevit misericordiam suam, quam promisit domui Israel: & interfecit in manu mea hostem populi sui hac nocte.

C 19 Et proferens de pera caput Holofernis, ostendit illis, dicens: Ecce caput Holofernis principis militiæ Assyriorum, & ecce conopeum illius, in quo recumbebat in ebrietate sua, ubi per manum feminæ percussit illum Dominus Deus noster.

20 Vivit autem ipse Dominus, quoniam custodivit me Angelus ejus & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc revertentem: & non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari, sed sine pollutione peccati revocavit me vobis gaudentem in victoria sua, in evasione mea, & in liberatione vestra.

21 * Confitemini illi omnes, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus.

* Psal. 105. a. 1. & 105. a. 1.

22 Universi autem adorantes Dominum, dixerunt ad eam: Benedixit te Dominus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros.

23 Porro Ozias princeps populi Israel dixit ad eam: Benedicta es tu, filia, a Dño Deo excelso præ omnibus mulieribus super terram.

D 24 Benedictus Dominus, qui creavit cælum & terram, qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorum nostrorum:

25 Quia hodie nomen tuum ita magnificavit, ut non recedat laus tua de ore hominum, qui memores fuerint virtutis Domini in æternum, pro quibus non pepercisti animæ tuæ propter angustias & tribulationem generis tui, sed subvenisti ruinæ ante conspectũ Dei nostri.

26 Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.

27 Porro Achior vocatus venit, & dixit ei Judith: Deus Israel, cui tu testimonium dedisti, quod ulciscatur se de inimicis suis, ipse caput omnium incredulorum incidit hac nocte in manu mea.

28 Et ut probes, quia ita est, ecce caput Holofernis, qui in contemptu superbiæ suæ Deum Israel contempsit, & tibi interitum minabatur, dicens: Cum captus fuerit populus Israel, gladio perforari præcipiam latera tua.

29 Videns autem Achior caput Holofernis, angustiatus præ pavore cecidit in faciem suam super terram, & æstuavit anima ejus.

30 Postea vero quam resumpto spiritu recreatus est, procidit ad pedes ejus, & adoravit eam, & dixit:

31 Benedicta tu a Deo tuo in omni tabernaculo Jacob, quoniam in omni gente, quæ audierit nomen tuum, magnificabitur super te Deus Israel.

CAPUT XIV.

Holofernis capite in muro suspenso, Achiorque circumciso, Judæi in Assyrios irruunt: qui Holofernem excitantes, mortuumque invenientes, vehementi timore concutiuntur.

A 1 DIxit autem Judith ad omnem populum: Audite me, fratres: suspendite caput hoc super muros nostros.

2 Et erit, cum exierit Sol, accipiat unusquisque arma sua, & exite cum impetu, non ut descendatis deorsum, sed quasi impetum facientes.

3 Tunc exploratores necesse erit, ut fugiant ad principem suum excitandum ad pugnam.

4 Cumque duces eorum cucurrerint ad tabernaculum Holofernis, & invenerint eum truncum in suo sanguine volutatum, decidet super eos timor.

B

5 Cumque cognoveritis fugere eos, ite post illos securi, quoniam Dominus conteret eos sub pedibus vestris.

6 Tunc Achior videns virtutem, quam fecit Deus Israel, relicto gentilitatis ritu, credidit Deo, & circumcidit carnem præputii sui, & appositus est ad populũ Israel, & omnis successio generis ejus usque in hodiernum diem.

7 Mox autem ut ortus est dies, suspenderunt super muros caput Holofernis, accepitque unusquisque vir arma sua, & egressi sunt cum grandi strepitu & ululatu.

8 Quod videntes exploratores, ad tabernaculum Holofernis cucurrerunt.

C

9 Porro hi, qui in tabernaculo erant, venientes, & ante ingressum cubiculi perstrepentes, excitandi gratia, inquietudinem arte moliebantur, ut non ab excitantibus, sed a sonantibus Holofernes evigilaret.

10 Nullus enim audebat cubiculum virtutis Assyriorum pulsando, aut intrando aperire.

11 Sed cum venissent ejus duces ac tribuni, & universi majores exercitus regis Assyriorum, dixerunt cubiculariis:

12 Intrate, & excitate illum, quoniam egressi mures de cavernis suis ausi sunt provocare nos ad prælium.

13 Tunc ingressus Vagao cubiculum ejus, stetit ante cortinam, & plausum fecit manibus suis; suspicabatur enim, illum cum Judith dormire.

D

14 Sed cum nullum motum jacentis sensu aurium caperet, accessit proximans ad cortinam, & elevans eam, vidensque cadaver absque capite Holofernis in suo sanguine tabefactum jacere super terram, exclamavit voce magna cum fletu, & scidit vestimenta sua.

15 Et ingressus tabernaculum Judith, non invenit eam, & exiliit foras ad populum,

16 Et dixit: Una mulier Hebræa fecit confusionem in domo regis Nabuchodonosor; ecce enim Holofernes jacet in terra, & caput ejus non est in illo.

17 Quod cum audissent principes virtutis Assyriorum, sciderunt omnes vestimenta sua, & intolerabilis timor, & tremor cecidit super eos, & turbati sunt animi eorum valde.

18 Et factus est clamor incomparabilis in medio castrorum eorum.

CAPUT XV.

Assyrii cæde ducis sui perculsi, omnibus relictis, fugiunt; at Judæi eos persequuntur, & cædunt, & spoliis collectis plurimum ditati sunt: Judith autem a Pontifice & populo benedicitur: & quæ Holofernis propria fuerant, ipsi traduntur.

A

1 CUmque omnis exercitus decollatum Holofernem audisset, fugit mens, & consilium ab eis, & solo tremore, & metu agitati fugæ præsidium sumunt,

2 Ita ut nullus loqueretur cum proximo suo, sed inclinato capite, relictis omnibus, evadere festinabant Hebræos, quos armatos super se venire audiebant, fugientes per vias camporum, & semitas collium.

3 Videntes itaque filii Israel fugientes, secuti sunt illos: descenderuntque clangentes tubis, & ululantes post ipsos.

B

4 Et quoniam Assyrii non adunati in fugam ibant præcipites, filii autem Israel uno agmine persequentes, debilitabant omnes, quos invenire potuissent.

5 Misit itaque Ozias nuntios per omnes civitates, & regiones Israel.

6 Omnis itaque regio, omnisque urbs electam juventutem armatam misit post eos, & persecuti sunt eos in ore gladii, quousque pervenirent ad extremitatem finium suorum.

7 Reliqui autem, qui erant in Bethulia, ingressi sunt castra Assyriorum, & prædam, quam fugientes Assyrii reliquerant, abstulerunt, & onustati sunt valde.

8 Hi vero, qui victores reversi sunt ad Bethuliam, omnia quæ erant illorum, attulerunt secum, ita ut non esset numerus in pecoribus, & jumentis, & universis mobilibus eorum, ut a minimo usque ad maximum omnes divites fierent de prædationibus eorum.

9 Joachim autem summus pontifex de Jerusalem venit in Bethuliam cum universis presbyteris suis, ut videret Judith.

10 Quæ cum exisset ad illum, benedixerunt eam omnes una voce, dicentes: Tu gloria Jerusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri:

C

11 Quia fecisti viriliter, & confortatum est cor tuum, eo quod castitatem amaveris, & post virum tuum, alterum nescieris: ideo & manus Domini confortavit te, & ideo eris benedicta in æternum.

12 Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.

13 Per dies autem triginta vix collecta sunt spolia Assyriorum a populo Israel.

14 Porro autem universa, quæ Holofernis peculiaria fuisse probata sunt, dederunt Judith in auro, & argento, & vestibus, & gemmis, & omni supellectili, & tradita sunt omnia illi a populo.

15 Et omnes populi gaudebant cum mulieribus, & virginibus, & juvenibus, in organis, & citharis.

CAPUT XVI.

Canticum Judith ob victoriam: venit populus Jerusalem holocausta cum gratiarum actionibus oblaturus: tandemque Judith plena dierum moritur: & dies hujus victoriæ perpetuo apud Judæos in numero Sanctorum dierum celebratur.

A

1 TUnc cantavit canticum hoc Domino Judith, dicens:

2 Incipite Dño in tympanis, cantate Domino in cymbalis, modulamini illi psalmum novum, exaltate, & invocate nomen ejus.

3 Dñs conterens bella, Dñs nomen est illi.

4 Qui posuit castra sua in medio populi sui, ut eriperet nos de manu omnium inimicorum nostrorum.

5 Venit Assur ex montibus ab Aquilone in multitudine fortitudinis suæ: cujus multitudo obturavit torrentes, & equi eorum cooperuerunt valles.

6 Dixit se incensurum fines meos, & juvenes meos occisurum gladio, infantes meos dare in prædam, & virgines in captivitatem.

7 Dominus autem omnipotens nocuit eum, & tradidit eum in manus feminæ, & confodit eum.

B

8 Non enim cecidit potens eorum a juvenibus, nec filii Titan percusserunt eum, nec excelsi gigantes opposuerunt se illi, sed Judith filia Merari in specie faciei suæ dissolvit eum.

9 Exuit enim se vestimento viduitatis, & induit se vestimento lætitiæ in exultatione filiorum Israel.

10 Unxit faciem suam unguento, & colligavit cincinnos suos mitra, accepit stolam novam ad decipiendum illum.

11 Sandalia ejus rapuerunt oculos ejus, pulchritudo ejus captivam fecit animam ejus, amputavit pugione cervicem ejus.

12 Horruerunt Persæ constantiam ejus, & Medi audaciam ejus.

13 Tunc ululaverunt castra Assyriorum, quando apparuerunt humiles mei arescentes in siti.

14 Filii puellarum compunxerunt eos, & sicut pueros fugientes occiderunt eos, perierunt in prælio a facie Domini Dei mei.

15 Hymnum cantemus Domino, hymnum novum cantemus Deo nostro.

C

16 Adonai Domine, magnus es tu, & præclarus in virtute tua, & quem superare nemo potest.

17 Tibi serviat omnis creatura tua, * quia dixisti, & facta sunt: misisti spiritum tuum, & creata sunt, & non est qui resistat voci tuæ. *Gen. 1. Ps. 32, b. 9.

18 Montes a fundamentis movebuntur cum

aquis:

aquis: petræ ſicut cera liqueſcent ante fa-
ciem tuam.
19 Qui autem timent te, magni erunt a-
pud te per omnia.
20 Væ genti inſurgenti ſuper genus meum:
Dominus enim omnipotens vindicabit in eis,
in die judicii viſitabit illos.
21 Dabit enim ignem, & vermes in car-
nes eorum, ut urantur, & ſentiant uſque
in ſempiternum.
22 Et factum eſt poſt hæc, omnis populus poſt
victoriam venit in Jeruſalem adorare Dñm:
& mox ut purificati ſunt, obtulerunt omnes
holocauſta, & vota, & repromiſſiones ſuas.
23 Porro Judith univerſa vaſa bellica Ho-
lofernis, quæ dedit illi populus, & cono-
peum, quod ipſa ſuſtulerat de cubili ipſius,
obtulit in anathema oblivionis.
24 Erat autem populus jucundus ſecundum
faciem ſanctorum, & per tres menſes gaudium
hujus victoriæ celebratum eſt cum Judith.
25 Poſt dies autem illos unuſquiſque rediit
in domum ſuam, & Judith magna facta eſt
in Bethulia, & præclarior erat univerſæ ter-
ræ Iſrael.
26 Erat etiam virtuti caſtitas adjuncta, ita ut
non cognoſceret virum omnibus diebus vitæ
ſuæ, ex quo defunctus eſt Manaſſes vir ejus.
27 Erat autem diebus feſtis procedens cum
magna gloria.
28 Manſit autem in domo viri ſui annos
centum quinque, & dimiſit Abram ſuam
liberam, & defuncta eſt, ac ſepulta cum
viro ſuo in Bethulia.
29 Luxitq; illam omnis populus diebus ſeptem.
30 In omni autem ſpatio vitæ ejus non
fuit qui perturbaret Iſrael, & poſt mortem
ejus annis multis.
31 Dies autem victoriæ hujus feſtivitatis
ab Hebræis in numero ſanctorum dierum ac-
cipitur, & colitur a Judæis ex illo tempore
uſque in præſentem diem.

LIBER ESTHER.

CAPUT PRIMUM.

*Aſſuero ad potentiæ & gloriæ ſuæ oſtentatio-
nem toto ſemeſtri ſplendidum celebrante con-
vivium regina Vaſthi accerſita venire recuſat,
ideoque repudiatur: & ſapientum conſilio edi-
ctum promulgatur, ut uxores maritis deferant
honorem.*

1 IN diebus Aſſueri, qui regnavit ab
India uſque Æthiopiam ſuper cen-
tum viginti ſeptem provincias:
2 Quando ſedit in ſolio regni ſui,
Suſan civitas regni ejus exordium
fuit.
3 Tertio igitur anno imperii ſui fecit gran-
de convivium cunctis principibus, & pueris
ſuis, fortiſſimis Perſarum, & Medorum in-
clytis, & præfectis provinciarum coram ſe,
4 Ut oſtenderet divitias gloriæ regni ſui,
ac magnitudinem, atque jactantiam poten-
tiæ ſuæ, multo tempore, centum videlicet
& octoginta diebus.
5 Cumque implerentur dies convivii, invi-
tavit omnem populum, qui inventus eſt in
Suſan, a maximo uſque ad minimum: &
juſſit ſeptem diebus convivium præparari in
veſtibulo horti, & nemoris, quod regio cul-
tu, & manu conſitum erat.
6 Et pendebant ex omni parte tentoria aerii
coloris, & carbaſini, ac hyacinthini, ſuſten-
tata funibus byſſinis, atque purpureis, qui
eburneis circulis inſerti erant, & columnis
marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque au-
rei, & argentei ſuper pavimentum ſmarag-
dino, & pario ſtratum lapide diſpoſiti erant,
quod mira varietate pictura decorabat.
7 Bibebant autem qui invitati erant, au-
reis poculis, & aliis atque aliis vaſis cibi in-
ferebantur. Vinum quoque, ut magnificentia
regia dignum erat, abundans, & præcipuum
ponebatur.
8 Nec erat, qui nolentes cogeret ad biben-
dum, ſed ſicut rex ſtatuerat, præponens men-
ſis ſingulos de principibus ſuis, ut ſumeret
unuſquiſque quod vellet.
9 Vaſthi quoque regina fecit convivium
feminarum in palatio, ubi rex Aſſuerus ma-
nere conſueverat.
10 Itaque die ſeptimo, cum rex eſſet hila-
rior, & poſt nimiam potationem incaluiſſet
mero, præcepit Maumam, & Bazatha, &
Harbona, & Bagatha, & Abgatha, & Ze-
thar, & Charchas ſeptem eunuchis, qui in
conſpectu ejus miniſtrabant,
11 Ut introducerent reginam Vaſthi coram
rege, poſito ſuper caput ejus diademate, ut o-
ſtenderet cunctis populis, & principibus pul-
chritudinem illius; erat enim pulchra valde.
12 Quæ renuit, & ad regis imperium, quod
per eunuchos mandaverat, venire contempſit.
Unde iratus rex, & nimio furore ſuccenſus,
13 Interrogavit ſapientes, qui ex more regio
ſemper ei aderant, & illorum faciebat cuncta
conſilio, ſcientium leges, ac jura majorum:
14 (Erant autem primi & proximi Char-
ſena, & Sethar, & Admatha, & Tharſis,
& Mares, & Marſana, & Mamuchan ſe-
ptem duces Perſarum, atque Medorum, qui
videbant faciem regis, & primi poſt eum re-
ſidere ſoliti erant)
15 Cui ſententiæ Vaſthi regina ſubjaceret,
quæ Aſſueri regis imperium, quod per eu-
nuchos mandaverat, facere noluiſſet.
16 Reſponditque Mamuchan, audiente re-
ge, atque principibus: Non ſolum regem
læſit regina Vaſthi, ſed & omnes populos,
& principes, qui ſunt in cunctis provinciis
regis Aſſueri.
17 Egredietur enim ſermo reginæ ad omnes
mulieres, ut contemnant viros ſuos, & di-
cant: Rex Aſſuerus juſſit, ut regina Vaſthi
intraret ad eum, & illa noluit.
18 Atque hoc exemplo omnes principum
conjuges Perſarum, atque Medorum parvi-
pendent imperia maritorum. Unde regis ju-
ſta eſt indignatio.
19 Si tibi placet, egrediatur edictum a fa-
cie tua, & ſcribatur juxta legem Perſarum,
atque Medorum, quam præteriri illicitum
eſt, ut nequaquam ultra Vaſthi ingrediatur
ad regem, ſed regnum illius altera, quæ
melior eſt illa, accipiat.
20 Et hoc in omne (quod latiſſimum eſt)
provinciarum tuarum divulgetur imperium;
& cunctæ uxores tam majorum, quam mi-
norum, deferant maritis ſuis honorem.
21 Placuit conſilium ejus regi, & principi-
bus; fecitque rex juxta conſilium Mamuchan:
22 Et miſit epiſtolas ad univerſas provincias
regni ſui, ut quæque gens audire, & legere
poterat, diverſis linguis, & litteris, eſſe vi-
ros principes, ac majores in domibus ſuis: &
hoc per cunctos populos divulgari.

CAPUT II.

*Præ cæteris virginibus Aſſuero quæſitis, Eſther
neptis occulta Mardochæi Judæi placens, regi-
na loco Vaſthi facta eſt, celebrato nuptiarum
magnifico convivio, ac datis muneribus. Por-
ro Mardochæus ad oſtium palatii manens Eu-
nuchos regi inſidiantes prodit: quod factum
Mardochæi annalibus inſcribitur.*

1 HIs ita geſtis, poſtquam regis Aſſueri in-
dignatio deferbuerat, recordatus eſt
Vaſthi, & quæ feciſſet, vel quæ paſſa eſſet.
2 Dixeruntque pueri regis, ac miniſtri ejus:
Quærantur regi puellæ virgines, ac ſpecioſæ,
3 Et mittantur qui conſiderent per univer-
ſas provincias puellas ſpecioſas, & virgines:
& adducant eas ad civitatem Suſan, & tra-
dant eas in domum feminarum ſub manu Egei
eunuchi, qui eſt præpoſitus, & cuſtos mulie-
rum regiarum: & accipiant mundum mulie-
brem, & cætera ad uſus neceſſaria.
4 Et quæcumque inter omnes oculis regis
placuerit, ipſa regnet pro Vaſthi. Placuit

ſermo

sermo regi, & ita, ut suggesserant, jussit fieri.

* Infr. 11. b.2. 5 Erat vir Judæus in Susan civitate, vocabulo Mardochæus, * filius Jair filii Semei, filii Cis, de stirpe Jemini,

*4.Reg. 24. d. 15. Inf. 11. 4. 6 Qui translatus fuerat de Jerusalem eo tempore, quo * Jechoniam regem Juda Nabuchodonosor rex Babylonis transtulerat,

7 Qui fuit nutritius filiæ fratris sui Edissæ, quæ altero nomine vocabatur Esther, & utrumque parentem amiserat, pulchra nimis, & decora facie. Mortuisque patre ejus, ac matre,
B Mardochæus sibi eam adoptavit in filiam.

8 Cumque percrebruisset regis imperium, & juxta mandatum illius multæ pulchræ virgines adducerentur Susan, & Egeo traderentur eunucho; Esther quoque inter cæteras puellas ei tradita est, ut servaretur in numero feminarum.

9 Quæ placuit ei, & invenit gratiam in conspectu illius. Et præcepit eunucho, ut accelerarct mundum muliebrem, & traderet ei partes suas, & septem puellas speciosissimas de domo regis, & tam ipsam, quam pedissequas ejus ornaret, atque excoleret.

10 Quæ noluit indicare ei populum, & patriam suam. Mardochæus enim præceperat ei, ut de hac re omnino reticeret.

11 Qui deambulabat quotidie ante vestibulum domus, in qua electæ virgines servabantur, curam agens salutis Esther, & scire volens, quid ei accideret.

12 Cum autem venisset tempus singularum per ordinem puellarum, ut intrarent ad regem, expletis omnibus, quæ ad cultum muliebrem pertinebant, mensis duodecimus vertebatur: ita dumtaxat, ut sex mensibus oleo ungerentur myrrhino, & aliis sex qui-
C busdam pigmentis & aromatibus uterentur.

13 Ingredientesque ad regem, quidquid postulassent ad ornatum pertinens, accipiebant, & ut eis placuerat, compositæ de triclinio feminarum ad regis cubiculum transibant.

14 Et quæ intraverat vespere, egrediebatur mane, atque inde in secundas ædes deducebatur, quæ sub manu Susagazi eunuchi erant, qui concubinis regis præsidebat: nec habebat potestatem ad regem ultra redeundi, nisi voluisset rex, & eam venire jussisset ex nomine.

15 Evoluto autem tempore per ordinem, instabat dies, quo Esther filia Abihail fratris Mardochæi, quam sibi adoptaverat in filiam, deberet intrare ad regem. Quæ non quæsivit muliebrem cultum, sed quæcumque voluit Egeus eunuchus custos virginum, hæc ei ad ornatum dedit. Erat enim formosa valde, & incredibili pulchritudine omnium oculis gratiosa, & amabilis videbatur.

16 Ducta est itaque ad cubiculum regis Assueri mense decimo, qui vocatur Tebeth, septimo anno regni ejus.

17 Et adamavit eam rex plus, quam omnes mulieres, habuitque gratiam, & misericordiam coram eo super omnes mulieres, & posuit diadema regni in capite ejus, fecitque
D eam regnare in loco Vasthi.

18 Et jussit convivium præparari permagnificum cunctis principibus, & servis suis, pro conjunctione, & nuptiis Esther. Et dedit requiem universis provinciis, ac dona largitus est juxta magnificentiam Principalem.

19 Cumque secundo quærerentur virgines & congregarentur, Mardochæus manebat ad januam regis:

20 Necdum prodiderat Esther patriam, & populum suum juxta mandatum ejus. Quidquid enim ille præcipiebat, observabat Esther: & ita cuncta faciebat, ut eo tempore solita erat, quo eam parvulam nutriebat.

21 Eo igitur tempore, quo Mardochæus ad regis januam morabatur, irati sunt Bagathan, & Thares duo eunuchi regis, qui janitores erant, & in primo palatii limine præsidebant: volueruntque insurgere in regem, & occidere eum.

22 Quod Mardochæum non latuit, statimque nuntiavit reginæ Esther, & illa regi ex nomine Mardochæi, qui ad se rem detulerat.

23 Quæsitum est, & inventum: & appensus est uterque eorum in patibulo. Mandatumque est historiis, & annalibus traditum coram rege.

CAPUT III.

Aman a rege sublimatus indignatur, quod ex omnibus Medorum ac Persarum principibus solus Mardochæus Judæus ipsum non adoret: quapropter omnium Judæorum interitum ab Assuero impetrat: mittitque ad universas provincias litteras regis annulo signatas, ut tertiodecimo die mensis duodecimi universi ubique Judæi occidantur.

1 POst hæc rex Assuerus exaltavit Aman
A filium Amadathi, qui erat de stirpe Agag & posuit solium ejus super omnes principes, quos habebat.

2 Cunctique servi regis, qui in foribus palatii versabantur, flectebant genua, & adorabant Aman; sic enim præceperat eis imperator. Solus Mardochæus non flectebat genu, neque adorabat eum.

3 Cui dixerunt pueri regis, qui ad fores palatii sedebant: Cur præter cæteros non observas mandatum regis?

4 Cumque hoc crebrius dicerent, & ille nollet audire, nuntiaverunt Aman, scire cupientes, utrum perseveraret in sententia; dixerat enim eis se esse Judæum.

5 Quod cum audisset Aman, & experimento probasset, quod Mardochæus non flecteret sibi
B genu, nec se adoraret, iratus est valde,

6 Et pro nihilo duxit in unum Mardochæum mittere manus suas; audierat enim, quod esset gentis Judææ: magisque voluit omnem Judæorum, qui erant in regno Assueri, perdere nationem.

7 Mense primo (cujus vocabulum est Nisan) anno duodecimo regni Assueri, missa est sors in urnam, quæ Hebraice dicitur phur, coram Aman, quo die, & quo mense gens Judæorum deberet interfici: & exivit mensis duodecimus, qui vocatur Adar.

8 Dixitque Aman regi Assuero: Est populus per omnes provincias regni tui dispersus, & a se mutuo separatus, novis utens legibus, & cæremoniis, insuper & regis scita contemnens. Et optime nosti, quod non expediat regno tuo, ut insolescat per licentiam.

9 Si tibi placet, decerne, ut pereat, & decem millia talentorum appendam arcariis gazæ tuæ.

10 Tulit ergo rex annulum, quo utebatur,
C de manu sua, & dedit eum Aman filio Amadathi de progenie Agag, hosti Judæorum,

11 Dixitq; ad eum: Argentum, quod tu polliceris, tuum sit. De populo age quod tibi placet.

12 Vocatiq; sunt scribæ regis mense primo Nisan, tertiadecima die ejusdem mensis: & scriptum est, ut jusserat Aman, ad omnes satrapas regis, & judices provinciarum, diversarumque gentium, ut quæque gens legere poterat, & audire pro varietate linguarum, ex nomine regis Assueri: & litteræ signatæ ipsius annulo

13 Missæ sunt per cursores regis ad uni-
D versas provincias, ut occiderent, atque delerent omnes Judæos a puero usque ad senem, parvulos, & mulieres uno die, hoc est tertiodecimo mensis duodecimi, qui vocatur Adar, & bona eorum diriperent.

14 Summa autem epistolarum hæc fuit, ut omnes provinciæ scirent, & pararent se ad prædictam diem.

15 Festinabant cursores, qui missi erant, regis imperium explere. Statimque in Susan pependit edictum, rege, & Aman celebrante convivium, & cunctis Judæis, qui in urbe erant, flentibus.

CAPUT IV.

Luctus Mardochæi, ac reliquorum Judæorum ob paratum ipsis interitum: Esther autem, ut jussu Mardochæi Judæorum neci occurrat, & non vocata ad regem ingrediatur, jubet cum jejunio pro se triduo orari, idem ipsa faciente cum suo gynæceo.

1 QUæ cum audisset Mardochæus, scidit vestimenta sua, & indutus est sacco, spargens cinerem capiti: & in platea mediæ civitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui.

2 Et hoc ejulatu usque ad fores palatii gradiens.

diens. Non enim erat licitum indutum sacco aulam regis intrare.

3 In omnibus quoque provinciis, oppidis, ac locis, ad quæ crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Judæos, jejunium, ululatus, & fletus, sacco, & cinere multis pro strato utentibus.

4 Ingressæ autem sunt puellæ Esther, & eunuchi, nuntiaveruntque ei. Quod audiens consternata est: & vestem misit, ut ablato sacco induerent eum: quam accipere noluit.

5 Accitoque Athach eunucho, quem rex ministrum ei dederat, præcepit ei, ut iret ad Mardochæum, & disceret ab eo, cur hoc faceret.

6 Egressusque Athach ivit ad Mardochæum stantem in platea civitatis ante ostium palatii:

7 Qui indicavit ei omnia, quæ acciderant, quomodo Aman promisisset, ut in thesauros regis pro Judæorum nece inferret argentum.

8 Exemplar quoque edicti, quod pendebat in Susan, dedit ei, ut reginæ ostenderet, & moneret eam, ut intraret ad regem, & deprecaretur eum pro populo suo.

9 Regressus Athach nuntiavit Esther omnia, quæ Mardochæus dixerat.

10 Quæ respondit ei, & jussit, ut diceret Mardochæo:

11 Omnes servi regis, & cunctæ, quæ sub ditione ejus sunt, norunt provinciæ, quod sive vir, sive mulier, non vocatus interius atrium regis intraverit, absque ulla cunctatione statim interficiatur: nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit pro signo clementiæ, atque ita possit vivere. Ego igitur quomodo ad regem intrare potero, quæ triginta jam diebus non sum vocata ad eum?

12 Quod cum audisset Mardochæus,

13 Rursum mandavit Esther, dicens: Ne putes, quod animam tuam tantum liberes, quia in domo regis es præ cunctis Judæis:

14 Si enim nunc silueris, per aliam occasionem liberabuntur Judæi, & tu, & domus patris tui peribitis. Et quis novit, utrum idcirco ad regnum veneris, ut in tali tempore parareris?

15 Rursumque Esther hæc Mardochæo verba mandavit:

16 Vade, & congrega omnes Judæos, quos in Susan reperieris, & orate pro me. Non comedatis, & non bibatis tribus diebus, & tribus noctibus: & ego cum ancillis meis similiter jejunabo, & tunc ingrediar ad regem, contra legem faciens, non vocata, tradensque me morti, & periculo.

17 Ivit itaque Mardochæus, & fecit omnia, quæ ei Esther præceperat.

CAPUT V.

Esther contempto vitæ periculo ad regem ingressa postulat, ut cum Aman ad suum veniat convivium; in quo ab exhilarato rege de sua petitione interrogata, rursum utrumque ad sequentis diei convivium invitat: interea Aman indignatus se a Mardochæo non honorari, crucem illi parat.

1 Die autem tertio induta est Esther regalibus vestimentis, & stetit in atrio domus regiæ, quod erat interius, contra basilicam regis: at ille sedebat super solium suum in consistorio palatii contra ostium domus.

2 Cumque vidisset Esther reginam stantem, placuit oculis ejus, & extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu. Quæ accedens osculata est summitatem virgæ ejus.

3 Dixitque ad eam rex: Quid vis, Esther regina? quæ est petitio tua? etiamsi dimidiam partem regni petieris, dabitur tibi.

4 At illa respondit: Si regi placet, obsecro, ut venias ad me hodie, & Aman tecum ad convivium, quod paravi.

5 Statimque rex, Vocate, inquit, cito Aman, ut Esther obediat voluntati. Venerunt itaque rex, & Aman ad convivium, quod eis regina paraverat.

6 Dixitque ei rex, postquam vinum biberat abundanter: Quid petis, ut detur tibi? & pro qua re postulas? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis.

7 Cui respondit Esther: Petitio mea, & preces sunt istæ:

8 Si inveni in conspectu regis gratiam, & si regi placet, ut det mihi quod postulo, & meam impleat petitionem; veniat rex, & Aman ad convivium, quod paravi eis, & cras aperiam regi voluntatem meam.

9 Egressus est itaque illo die Aman lætus & alacer. Cumque vidisset Mardochæum sedentem ante fores palatii, & non solum non assurrexisse sibi, sed nec motum quidem de loco sessionis suæ, indignatus est valde.

10 Et dissimulata ira, reversus in domum suam, convocavit ad se amicos suos, & Zares uxorem suam:

11 Et exposuit illis magnitudinem divitiarum suarum, filiorumque turbam, & quanta eum gloria super omnes principes, & servos suos rex elevasset.

12 Et post hæc ait: Regina quoque Esther nullum alium vocavit ad convivium cum rege præter me: apud quam etiam cras cum rege pransurus sum.

13 Et cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro Mardochæum Judæum sedentem ante fores regias.

14 Responderuntque ei Zares uxor ejus, & ceteri amici: Jube parari excelsam trabem, habentem altitudinis quinquaginta cubitos, & dic mane regi, ut appendatur super eam Mardochæus, & sic ibis cum rege lætus ad convivium. Placuit ei consilium, & jussit excelsam parari crucem.

CAPUT VI.

Rex in lectis sibi nocte annalibus Mardochæi fidelitatem in detectis adversus regem eunuchorum insidiis reperiens, jubet ipsum, ut secundum a rege, per Aman capitalem ipsius hostem honorari.

1 Noctem illam duxit rex insomnem, jussitque sibi afferri historias & annales priorum temporum. Quæ cum illo præsente legerentur,

2 Ventum est ad illum locum, ubi scriptum erat, quomodo nuntiasset Mardochæus insidias Bagathan, & Thares eunuchorum, regem Assuerum jugulare cupientium.

3 Quod cum audisset rex, ait: Quid pro hac fide honoris, ac præmii Mardochæus consecutus est? Dixerunt ei servi illius, ac ministri: Nihil omnino mercedis accepit.

4 Statimque rex, Quis est, inquit, in atrio? Aman quippe interius atrium domus regiæ intraverat, ut suggereret regi, & juberet Mardochæum affigi patibulo, quod ei fuerat præparatum.

5 Responderunt pueri: Aman stat in atrio. Dixitque rex: Ingrediatur.

6 Cumque esset ingressus, ait illi: Quid debet fieri viro, quem rex honorare desiderat? Cogitans autem in corde suo Aman, & reputans, quod nullum alium rex, nisi se, vellet honorare,

7 Respondit: Homo, quem rex honorare cupit,

8 Debet indui vestibus regiis, & imponi super equum, qui de sella regis est, & accipere regium diadema super caput suum:

9 Et primus de regiis principibus, ac tyrannis teneat equum ejus, & per plateam civitatis incedens clamet, & dicat: Sic honorabitur, quemcumque voluerit rex honorare.

10 Dixitque ei rex: Festina, & sumpta stola, & equo, fac, ut locutus es, Mardochæo Judæo, qui sedet ante fores palatii. Cave, ne quidquam de his, quæ locutus es, prætermittas.

11 Tulit itaque Aman stolam, & equum, indutumque Mardochæum in platea civitatis, & impositum equo præcedebat, atque clamabat: Hoc honore condignus est, quemcumque rex voluerit honorare.

12 Reversusque est Mardochæus ad januam palatii: & Aman festinavit ire in domum suam lugens, & operto capite:

13 Narravitque Zares uxori suæ, & amicis omnia, quæ evenissent sibi. Cui responderunt sapientes, quos habebat in consilio, & uxor ejus: Si de semine Judæorum est Mardochæus, ante quem cadere cœpisti, non poteris ei resistere, sed cades in conspectu ejus.

14 Adhuc illis loquentibus, venerunt eunuchi regis, & cito eum ad convivium, quod regina paraverat, pergere compulerunt.

CAPUT VII.

Esther in convivio regem jam exhilaratum pro sua, & populi sui vita precatur, & Aman Judæorum adversarium accusat: quem rex in cruce ab illo parata Mardochæo suspendi jubet.

A 1 INtravit itaque rex, & Aman, ut biberent cum regina.

2 Dixitque ei rex etiam secunda die, postquam vino incaluerat: Quæ est petitio tua, Esther, ut detur tibi? & quid vis fieri? etiamsi dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis.

3 Ad quem illa respondit: Si inveni gratiam in oculis tuis, o rex, & si tibi placet, dona mihi animam meam, pro qua rogo, & populum meum, pro quo obsecro.

B 4 Traditi enim sumus ego, & populus meus, ut conteramur, jugulemur, & pereamus. Atque utinam in servos, & famulas venderemur: esset tolerabile malum, & gemens tacerem: nunc autem hostis noster est, cujus crudelitas redundat in regem.

5 Respondensque rex Assuerus ait: Quis est iste, & cujus potentiæ, ut hæc audeat facere?

C 6 Dixitque Esther: Hostis, & inimicus noster pessimus iste est Aman. Quod ille audiens illico obstupuit, vultum regis, ac reginæ ferre non sustinens.

7 Rex autem iratus surrexit, & de loco convivii intravit in hortum arboribus consitum. Aman quoque surrexit, ut rogaret Esther reginam pro anima sua; intellexit enim a rege sibi paratum malum.

8 Qui cum reversus esset de horto nemoribus consito, & intrasset convivii locum, reperit Aman super lectulum corruisse, in quo jacebat Esther, & ait: Etiam reginam vult opprimere, me præsente, in domo mea. Necdum verbum de ore regis exierat, & statim operuerunt faciem ejus.

D 9 Dixitque Harbona, unus de eunuchis, qui stabant in ministerio regis: En lignum, quod paraverat Mardochæo, qui locutus est pro rege, stat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appendite eum in eo.

10 Suspensus est itaq; Aman in patibulo, quod paraverat Mardochæo: & regis ira quievit.

CAPUT VIII.

Esther, suffecto Mardochæo in locum Aman, impetrat a rege, ut ferales & veteres Aman litteras novis irritet, & Judæis securitatem, & ut se de suis inimicis ulciscantur: unde maxima ubique lætitia exoritur.

A 1 DIe illo dedit rex Assuerus Esther reginæ domum Aman adversarii Judæorum, & Mardochæus ingressus est ante faciem regis. Confessa est enim ei Esther, quod esset patruus suus.

2 Tulitque rex annulum, quem ab Aman recipi jusserat, & tradidit Mardochæo. Esther autem constituit Mardochæum super domum suam.

3 Nec his contenta, procidit ad pedes regis, flevitque, & locuta ad eum oravit, ut malitiam Aman Agagitæ, & machinationes ejus pessimas, quas excogitaverat contra Judæos, juberet irritas fieri.

4 At ille ex more sceptrum aureum protendit manu, quo signum clementiæ monstrabatur: illaque consurgens stetit ante eum,

B 5 Et ait: Si placet regi, & si inveni gratiam in oculis ejus, & deprecatio mea non ei videtur esse contraria, obsecro, ut novis epistolis veteres Aman litteræ, insidiatoris & hostis Judæorum, quibus eos in cunctis regis provinciis perire præceperat, corrigantur.

6 Quomodo enim potero sustinere necem, & interfectionem populi mei?

7 Responditque rex Assuerus Esther reginæ, & Mardochæo Judæo: Domum Aman concessi Esther, & ipsum jussi affigi cruci, quia ausus est manum mittere in Judæos.

8 Scribite ergo Judæis, sicut vobis placet, regis nomine, signantes litteras annulo meo. Hæc enim consuetudo erat, ut epistolis, quæ ex regis nomine mittebantur, & illius annulo signatæ erant, nemo auderet contradicere.

9 Accitisque scribis, & librariis regis (erat autem tempus tertii mensis, qui appellatur Siban) vigesima & tertia die illius scriptæ sunt epistolæ, ut Mardochæus voluerat, ad Judæos, & ad principes, procuratoresque, & judices, qui centum viginti septem provinciis ab India usque ad Æthiopiam præsidebant, provinciæ atque provinciæ, populo & populo juxta linguas & litteras suas, & Judæis, prout legere poterant, & audire. C

10 Ipsæque epistolæ, quæ regis nomine mittebantur, annulo ipsius obsignatæ sunt, & missæ per veredarios: qui per omnes provincias discurrentes, veteres litteras novis nuntiis prævenirent.

11 Quibus imperavit rex, ut convenirent Judæos per singulas civitates, & in unum præciperent congregari, ut starent pro animabus suis, & omnes inimicos suos cum conjugibus, ac liberis, & universis domibus interficerent atque delerent, & spolia eorum diriperent.

12 Et constituta est per omnes provincias una ultionis dies, id est tertiadecima mensis duodecimi Adar.

13 Summaq; epistolæ hæc fuit: ut in omnibus terris, ac populis, qui regis Assueri subjacebant imperio, notum fieret, paratos esse Judæos ad capiendam vindictam de hostibus suis. D

14 Egressiq; sunt veredarii celeres nuntia perferentes, & edictum regis pependit in Susan.

15 Mardochæus autem de palatio, & de conspectu regis egrediens, fulgebat vestibus regiis, hyacinthinis videlicet & aeriis, coronam auream portans in capite, & amictus serico pallio, atque purpureo. Omnisque civitas exultavit, atque lætata est.

16 Judæis autem nova lux oriri visa est, gaudium, honor, & tripudium.

17 Apud omnes populos, urbes, atque provincias, quocumque regis jussa veniebant, mira exultatio, epulæ atque convivia, & festus dies: in tantum ut plures alterius gentis, & sectæ eorum religioni & cæremoniis jungerentur. Grandis enim cunctos Judaici nominis terror invaserat.

CAPUT IX.

Judæi passim hostes suos eodem die, quem ipsi Judæorum cædi præstituerant, trucidant: & suspensis decem filiis Aman, diem Phurim, hoc est Sortium, perpetuo solemnem Mardochæus instituit. A

1 IGitur duodecimi mensis, quem Adar vocari ante jam diximus, tertiadecima die, quando cunctis Judæis interfectio parabatur, & hostes eorum inhiabant sanguini, versa vice Judæi superiores esse cœperunt, & se de adversariis vindicare.

2 Congregatique sunt per singulas civitates, oppida, & loca, ut extenderent manum contra inimicos, & persecutores suos. Nullusque ausus est resistere, eo quod omnes populos magnitudinis eorum formido penetrarat.

3 Nam & provinciarum judices, & duces, & procuratores, omnisque dignitas, quæ singulis locis, ac operibus præerat, extollebant Judæos timore Mardochæi,

4 Quem principem esse palatii, & plurimum posse cognoverant: fama quoque nominis ejus crescebat quotidie, & per cunctorum ora volitabat. B

5 Itaque percusserunt Judæi inimicos suos plaga magna, & occiderunt eos, reddentes eis quod sibi paraverant facere:

6 In tantum ut etiam in Susan quingentos viros interficerent, extra decem filios Aman Agagitæ hostis Judæorum, quorum ista sunt nomina:

7 Pharsandatha, & Delphon, & Esphatha,

8 Et Phoratha, & Adalia, & Aridatha,

9 Et Phermesta, & Arisai, & Aridai, & Jezatha.

10 Quos cum occidissent, prædas de substantiis eorum tangere noluerunt.

11 Statimque numerus eorum, qui occisi erant in Susan, ad regem relatus est.

12 Qui dixit reginæ: In urbe Susan interfecerunt Judæi quingentos viros, & alios decem filios Aman: quantam putas eos exer-

cere

cere cædem in universis provinciis ? Quid
ultra postulas, & quid vis ut fieri jubeam ?
13 Cui illa respondit : Si regi placet, detur potestas Judæis, ut sicut fecerunt hodie
in Susan, sic & cras faciant, & decem filii
Aman in patibulis suspendantur.
C 14 Præcepitque rex, ut ita fieret. Statimque in Susan pependit edictum, & decem filii Aman suspensi sunt.
15 Congregatis Judæis quartadecima die mensis Adar, interfecti sunt in Susan trecenti viri:
nec eorum ab illis direpta substantia est.
16 Sed & per omnes provincias, quæ ditioni
regis subjacebant, pro animabus suis steterunt Judæi, interfectis hostibus ac persecutoribus suis: in tantum ut septuagintaquinque
millia occisorum implerentur, & nullus de
substantiis eorum quidquam contingeret.
17 Dies autem tertiusdecimus mensis Adar primus apud omnes interfectionis fuit,
& quartadecima die cædere desierunt. Quem
constituerunt esse solemnem, ut in eo omni
tempore deinceps vacarent epulis, gaudio,
atque conviviis.
D 18 At hi, qui in urbe Susan cædem exercuerant, tertiodecimo & quartodecimo die
ejusdem mensis in cæde versati sunt: quintodecimo autem die percutere desierunt.
Et idcirco eundem diem constituerunt solemnem epularum atque lætitiæ.
19 Hi vero Judæi, qui in oppidis non muratis ac villis morabantur, quartumdecimum
diem mensis Adar conviviorum & gaudii decreverunt, ita ut exultent in eo, & mittant
sibi mutuo partes epularum & ciborum.
20 Scripsit itaque Mardochæus omnia hæc,
& litteris comprehensa misit ad Judæos, qui
in omnibus regis provinciis morabantur,
tam in vicino positis, quam procul,
E 21 Ut quartadecimam & quintamdecimam
diem mensis Adar pro festis susciperent, &
revertente semper anno solemni celebrarent
honore :
22 Quia in ipsis diebus se ulti sunt Judæi
de inimicis suis, & luctus atque tristitia in
hilaritatem gaudiumque conversa sunt: essentque dies isti epularum atque lætitiæ, &
mitterent sibi invicem ciborum partes, &
pauperibus munuscula largirentur.
23 Susceperuntque Judæi in solemnem ritum
cuncta, quæ eo tempore facere cœperant, &
quę Mardochæus litteris facienda mandaverat.
24 Aman enim filius Amadathi stirpis Agag, hostis & adversarius Judæorum, cogitavit contra eos malum, ut occideret illos, atque deleret: & misit phur, quod nostra lingua vertitur in sortem.
F 25 Et postea ingressa est Esther ad regem,
obsecrans, ut conatus ejus litteris regis irriti
fierent: & malum, quod contra Judæos cogitaverat, reverteretur in caput ejus. Denique
& ipsum, & filios ejus affixerunt cruci.
26 Atque ex illo tempore dies isti appellati sunt phurim, id est sortium: eo quod
phur, id est sors, in urnam missa fuerit.
Et cuncta, quæ gesta sunt, epistolæ, id est
libri hujus volumine continentur.
27 Quæque sustinuerunt, & quæ deinceps
immutata sunt, susceperunt Judæi super se,
& semen suum, & super cunctos, qui religioni
eorum voluerunt copulari, ut nulli liceat
duos hos dies absque solemnitate transigere:
quos scriptura testatur, & certa expetunt
tempora, annis sibi jugiter succedentibus.
G 28 Isti sunt dies, quos nulla umquam delebit oblivio, & per singulas generationes cunctæ in toto orbe provinciæ celebrabunt: nec
est ulla civitas, in qua dies phurim, id est
sortium, non observentur a Judæis, & ab eorum progenie, quæ his cæremoniis obligata est.
29 Scripseruntque Esther regina filia Abihail, & Mardochæus Judæus etiam secundam epistolam, ut omni studio dies ista solemnis sanciretur in posterum.
30 Et miserunt ad omnes Judæos, qui in
centum vigintiseptem provinciis regis Assueri versabantur, ut haberent pacem, &
susciperent veritatem,

31 Observantes dies sortium, & suo tempore cum gaudio celebrarent, sicut constituerant Mardochæus & Esther: & illi observanda susceperunt a se, & a semine suo, jejunia, & clamores, & sortium dies,
32 Et omnia, quæ libri hujus, qui vocatur Esther, historia continentur.

CAPUT X.

Somnii Mardochæi declaratio, de reducto Judæorum populo in libertatem. A

1 REx vero Assuerus omnem terram, & cunctas maris insulas fecit tributarias:
2 Cujus fortitudo & imperium, & dignitas
atque sublimitas, qua exaltavit Mardochæum,
scripta sunt in libris Medorum, atque Persarum :
3 Et quomodo Mardochæus Judaici generis
secundus a rege Assuero fuerit, & magnus
apud Judæos, & acceptabilis plebi fratrum suorum, quærens bona populo suo, & loquens ea,
quæ ad pacem seminis sui pertinerent.
Quæ habentur in Hebræo, plena fide expressi. Hæc autem, quæ sequuntur, scripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua & litteris continentur; & interim post finem libri hoc capitulum ferebatur: quod juxta consuetudinem nostram obelo, id est veru, prænotavimus.
4 Dixitq; Mardochæus: A Deo facta sunt ista. B
5 Recordatus sum somnii, quod videram,
hæc eadem significantis: nec eorum quidquam irritum fuit.
6 Parvus fons, qui crevit in fluvium, & in
lucem, solemque conversus est, & in aquas
plurimas redundavit, Esther est, quam rex
accepit uxorem, & voluit esse reginam.
7 Duo autem dracones ego sum, & Aman. C
8 Gentes, quæ convenerant, hi sunt, qui
conati sunt delere nomen Judæorum.
9 Gens autem mea Israel est, quæ clamavit
ad Dñm: & salvum fecit Dñs populum suum:
liberavitque nos ab omnibus malis, & fecit
signa magna atque portenta inter Gentes:
10 Et duas sortes esse præcepit, unam populi Dei, & alteram cunctarum Gentium.
11 Venitque utraque sors in statutum ex illo jam tempore diem, coram Deo universis D
gentibus:
12 Et recordatus est Dominus populi sui,
ac misertus est hæreditatis suæ.
13 Et observabuntur dies isti in mense Adar,
quartadecima & quintadecima die ejusdem
mensis, cum omni studio, & gaudio in unum cœtum populi congregati, in cunctas
deinceps generationes populi Israel.

CAPUT XI.

Somnium Mardochæi.

1 ANno quarto regnantibus Ptolemæo, & A
Cleopatra, attulerunt Dositheus, qui
se Sacerdotem, & Levitici generis ferebat,
& Ptolemæus filius ejus, hanc epistolam phurim, quam dixerunt interpretatum esse Lysimachum Ptolemæi filium in Jerusalem.
Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud ullum fertur interpretum.
2 Anno secundo, regnante Artaxerxe maximo, prima die mensis Nisan, vidit somnium Mardochæus filius Jairi, filii Semei, B
filii Cis, de tribu Beniamin,
3 Homo Judæus, qui habitabat in urbe Susis, vir magnus, & inter primos aulæ regiæ.
4 * Erat autem de eo numero captivorum, *4.Reg.
quos transtulerat Nabuchodonosor rex Baby- 24. d.
lonis de Jerusalem cum Jechonia rege Juda: 15.
5 Et hoc ejus somnium fuit: Apparuerunt Sup. 2.
voces, & tumultus, & tonitrua, & terræ- a. 6.
motus, & conturbatio super terram.
6 Et ecce duo dracones * magni, parati- C
que contra se in prælium: * Sup
7 Ad quorum clamorem cunctæ concitatæ 10. 7.
sunt nationes, ut pugnarent contra gentem
justorum.
8 Fuitque dies illa tenebrarum & discriminis, tribulationis & angustiæ, & ingens
formido super terram.
9 Conturbataque est gens justorum timentium mala sua, & præparata ad mortem.
10 Clamaveruntque ad Deum: & illis voci- D

feran-

ferantibus, fons parvus crevit in fluvium maximum, & in aquas plurimas redundavit.

11 Lux & sol ortus est, & humiles exaltati sunt, & devoraverunt inclytos.

12 Quod cum vidisset Mardochæus, & surrexisset de strato, cogitabat, quid Deus facere vellet: & fixum habebat in animo, scire cupiens, quid significaret somnium.

CAPUT XII.

Manifestatio insidiarum eunuchorum in regem a Mardochæo, ex secundo capite repetita.

A Sup. 2. d.21.6. a.2. 1 Morabatur autem eo tempore in aula regis, cum Bagatha & Thara eunuchis regis, qui janitores erant palatii.

B 2 Cumque intellexisset cogitationes eorum, & curas diligentius pervidisset, didicit, quod conarentur in regem Artaxerxem manus mittere, & nuntiavit super eo regi.

3 Qui de utroque habita quæstione, confessos jussit duci ad mortem.

C 4 Rex autem quod gestum erat, scripsit in commentariis: sed & Mardochæus rei memoriam litteris tradidit.

5 Præcepitque ei rex, ut in aula palatii moraretur, datis ei pro delatione muneribus.

D 6 Aman vero filius Amadathi Bugæus erat gloriosissimus coram rege, & voluit nocere Mardochæo, & populo ejus pro duobus eunuchis regis, qui fuerant interfecti.

Hucusque procemium.

Quæ sequuntur, in eo loco posita erant, ubi scriptum est in volumine.

Et diripuerunt bona, vel substantias eorum.

Quæ in sola vulgata editione reperimus.

Epistolæ autem hoc exemplar fuit.

CAPUT XIII.

Exemplar epistolæ regiæ, quam misit Aman ad principes provinciarum super cæde Judæorum, & Mardochæi oratio pro eorum liberatione.

A 1 Rex maximus Artaxerxes ab India usque Æthiopiam, centum viginti septem provinciarum principibus, & ducibus, qui ejus imperio subjecti sunt, salutem.

2 Cum plurimis gentibus imperarem, & universum orbem meæ ditioni subjugassem, volui nequaquam abuti potentiæ magnitudine, sed clementia & lenitate gubernare subjectos, ut absq; ullo terrore vitam silentio transigentes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur.

3 Quærente autem me a consiliariis meis, quomodo posset hoc impleri, unus qui sapientia & fide cæteros præcellebat, & erat post regem secundus, Aman nomine,

B 4 Indicavit mihi, in toto orbe terrarum populum esse dispersum, qui novis uteretur legibus, & contra omnium Gentium consuetudinem faciens, Regum jussa contemneret, & universarum concordiam nationum sua dissensione violaret.

5 Quod cum didicissemus, videntes, unam gentem rebellem adversus omne hominū genus perversis uti legibus, nostrisque jussionibus contraire, & turbare subjectarum nobis provinciarum pacem atque concordiam,

C 6 Jussimus, ut quoscumque Aman, qui omnibus provinciis præpositus est, & secundus a rege, & quem patris loco colimus, monstraverit, cum conjugibus ac liberis deleantur ab inimicis suis, nullusque eorum misereatur, quartadecima die duodecimi mensis Adar anni præsentis:

7 Ut nefarii homines uno die ad inferos descendentes, reddant imperio nostro pacem, quam turbaverant.

Hucusque exemplar epistolæ.

Quæ sequuntur, post eum locum scripta reperi, ubi legitur.

Pergensque Mardochæus fecit omnia, quæ ei mandaverat Esther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.

8 Mardochæus autem deprecatus est Dominum, memor omnium operum ejus,

9 Et dixit: Domine Domine rex omnipotens; in ditione enim tua cuncta sunt posita, & non est qui possit tuæ resistere voluntati, si decreveris salvare Israel.

10 Tu fecisti cælum & terram, & quidquid cæli ambitu continetur.

11 Dominus omnium es, nec est qui resistat majestati tuæ.

12 Cuncta nosti, & scis, quia non pro superbia & contumelia, & aliqua gloriæ cupiditate fecerim hoc, ut non adorarem Aman superbissimum; D

13 (Libenter enim pro salute Israel etiam vestigia pedum ejus deosculari paratus essem,)

14 Sed timui, ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, & ne quemquam adorarem, excepto Deo meo.

15 Et nunc, Dñe rex Deus Abraham, miserere populi tui, quia volunt nos inimici nostri perdere, & hæreditatem tuam delere.

16 Ne despicias partem tuam, quam redemisti tibi de Ægypto.

17 Exaudi deprecationem meam, & propitius esto sorti & funiculo tuo, & converte luctum nostrum in gaudium, ut viventes laudemus nomen tuum, Domine: & ne claudas ora te canentium.

18 Omnis quoque Israel pari mente & obsecratione clamavit ad Dominum, eo quod eis certa mors impenderet.

CAPUT XIV.

Plangit Esther, Deum in spiritu humilitatis obsecrans.

1 Esther quoque regina confugit ad Dñm pavens periculum, quod imminebat. A

2 Cumque deposuisset vestes regias, fletibus & luctui apta indumenta suscepit, & pro unguentis variis, cinere & stercore implevit caput, & corpus suum humiliavit jejuniis: omniaque loca, in quibus antea lætari consueverat, crinium laceratione complevit.

3 Et deprecabatur Dominum Deum Israel, dicens: Domine mi, qui rex noster es solus, adjuva me solitariam, & cujus præter te nullus est auxiliator alius.

4 Periculum meum in manibus meis est.

5 * Audivi a patre meo, quod tu, Domine, tulisses Israel de cunctis gentibus, & patres nostros ex omnibus retro majoribus suis, ut possideres hæreditatem sempiternam: fecistique eis, sicut locutus es. * Deut. 4. c.20. e.34.& 32.b.9. B

6 Peccavimus in conspectu tuo & idcirco tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum;

7 Coluimus enim deos eorum. Justus es, Dñe.

8 Et nunc non eis sufficit, quod durissima nos opprimunt servitute, sed robur manuum suarum idolorum potentiæ deputantes,

9 Volunt tua mutare promissa, & delere hæreditatem tuam, & claudere ora laudantium te, atque extinguere gloriam templi & altaris tui,

10 Ut aperiant ora Gentium, & laudent idolorum fortitudinem, & prædicent carnalem regem in sempiternum.

11 Ne tradas, Domine, sceptrum tuum his, qui non sunt, ne rideant ad ruinam nostram: sed converte consilium eorum super eos, & eum, qui in nos cœpit sævire, disperde.

12 Memento, Domine, & ostende te nobis in tempore tribulationis nostræ, & da mihi fiduciam, Dñe rex deorum, & universæ potestatis. C

13 Tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis, & transfer cor illius in odium hostis nostri, ut & ipse pereat, & cæteri, qui ei consentiunt.

14 Nos autem libera manu tua, & adjuva me nullum aliud auxilium habentem, nisi te, Domine, qui habes omnium scientiam,

15 Et nosti, quia oderim gloriam iniquorum, & detester cubile incircumcisorum, & omnis alienigenæ.

16 Tu scis necessitatem meam, quod abominer signum superbiæ & gloriæ meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, & detester illud quasi pannum menstruatæ, & non portem in diebus silentii mei: D

17 Et quod non comederim in mensa Aman, nec mihi placuerit convivium regis, & non biberim vinum libaminum:

18 Et numquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum usque in præsentem diem, nisi in te, Domine Deus Abraham.

19 Deus fortis super omnes, exaudi vocem eorum, qui nullam aliam spem habent, & libera nos de manu iniquorum, & erue me a timore meo.

CAPUT XV.

Mandante Mardochæo, intrat Esther ad Regem, vultu illius exterrita.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

A 1 ET mandavit ei (haud dubium quin esset Mardochæus) ut ingrederetur ad regem, & rogaret pro populo suo, & pro patria sua.
2 Memorare (inquit) dierum humilitatis tuæ, quomodo nutrita sis in manu mea, quia Aman secundus a rege locutus est contra nos in mortem.
3 Et tu invoca Dominum, & loquere regi pro nobis, & libera nos de morte.

Necnon & ista quæ subdita sunt.

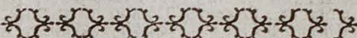
4 Die autem tertio deposuit vestimenta ornatus sui, & circumdata est gloria sua.
B 5 Cumque regio fulgeret habitu, & invocasset omnium rectorem & salvatorem Deum, assumpsit duas famulas:
6 Et super unam quidem innitebatur, quasi præ deliciis, & nimia teneritudine corpus suum ferre non sustinens:
7 Altera autem famularum sequebatur dominam, defluentia in humum indumenta sustentans.
8 Ipsa autem roseo colore vultum perfusa, & gratis ac nitentibus oculis tristem celabat animum, & nimio timore contractum.
9 Ingressa igitur cuncta per ordinem ostia, stetit contra regem, ubi ille residebat super solium regni sui, indutus vestibus regiis, auroque fulgens, & pretiosis lapidibus, eratque terribilis aspectu.
C 10 Cumque elevasset faciem, & ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, regina corruit, & in pallorem colore mutato, lassum super ancillulam reclinavit caput.
11 Convertitque Deus spiritum regis in mansuetudinem, & festinus ac metuens exilivit de solio, & sustentans eam ulnis suis, donec rediret ad se, his verbis blandiebatur:
12 Quid habes Esther? Ego sum frater tuus, noli metuere.
13 Non morieris; non enim pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est.
D 14 Accede igitur, & tange sceptrum.
15 Cumque illa reticeret, tulit auream virgam, & posuit super collum ejus, & osculatus est eam, & ait: Cur mihi non loqueris?
16 Quæ respondit: Vidi * te, domine, quasi Angelum Dei, & conturbatum est cor meum præ timore gloriæ tuæ. (* Gen. 33. 10. 2. Reg. 9. 17.)
17 Valde enim mirabilis es, domine; & facies tua plena est gratiarum.
18 Cumque loqueretur, rursus corruit, & pæne exanimata est.
19 Rex autem turbabatur, & omnes ministri ejus consolabantur eam.

CAPUT XVI.

Assueri epistola pro Judæorum salute cum inimicorum suorum interemptione, ad singulas regni provincias, irritando epistolam missam ab Aman.

Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam pro Judæis ad totas regni sui provincias misit: quod & ipsum in Hebraico volumine non habetur.

A 1 REx magnus Artaxerxes ab India usque Æthiopiam centum viginti septem provinciarum ducibus ac principibus, qui nostræ jussioni obediunt, salutem dicit.
2 Multi * bonitate principum, & honore, qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiam. (* Sup. 3. 10.)
D 3 Et non solum subjectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos, qui dederunt, moliuntur insidias.
4 Nec contenti sunt gratias non agere beneficiis, & humanitatis in se jura violare, sed Dei quoque cuncta cernentis arbitrantur se posse fugere sententiam.
B 5 Et in tantum vesaniæ proruperunt, ut eos, qui credita sibi officia diligenter observant, & ita cuncta agunt, ut omnium laude digni sint, mendaciorum cuniculis conentur subvertere,
6 Dum aures principum simplices, & ex sua natura alios æstimantes, callida fraude decipiunt.
7 Quæ res & ex veteribus probatur historiis, & ex his, quæ geruntur quotidie, quomodo malis quorumdam suggestionibus regum studia depraventur.
8 Unde providendum est paci omnium provinciarum.
9 Nec putare debetis, si diversa jubeamus, ex animi nostri venire levitate, sed pro qualitate & necessitate temporum, ut reipublicæ poscit utilitas, ferre sententiam.
10 Et ut manifestius, quod dicimus, intelligatis, * Aman filius Amadathi, & animo & gente Macedo, alienusque a Persarum sanguine, & pietatem nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus a nobis susceptus est: (* Sup. 3. a. 1.)
11 Et tantam in se expertus humanitatem, ut pater noster vocaretur, & adoraretur ab omnibus post regem secundus;
12 Qui in tantum arrogantiæ tumorem sublatus est, ut regno privare nos niteretur, & spiritu.
13 Nam Mardochæum, cujus fide & beneficiis vivimus, & consortem regni nostri Esther cum omni gente sua novis quibusdam atque inauditis machinis expetivit in mortem:
C 14 Hoc cogitans, ut illis interfectis, insidiaretur nostræ solitudini, & regnum Persarum transferret in Macedonas.
15 Nos autem a pessimo mortalium Judæos neci destinatos, in nulla penitus culpa reperimus, sed e contrario justis utentes legibus,
16 Et filios altissimi, & maximi, semperque viventis Dei, cujus beneficio & patribus nostris, & nobis regnum est traditum, & usque hodie custoditur.
17 Unde eas litteras, quas sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse irritas.
18 Pro quo scelere ante portas hujus urbis, id est Susan, & ipse qui machinatus est, & omnis cognatio ejus pendet in patibulis: non nobis, sed Deo reddente ei quod meruit.
19 Hoc autem edictum, quod nunc mittimus, in cunctis urbibus proponatur, ut liceat Judæis uti legibus suis.
D 20 Quibus debetis esse adminiculo, ut eos, qui se ad necem eorum paraverant, possint interficere tertiadecima die mensis duodecimi, qui vocatur Adar.
21 Hanc enim diem Deus omnipotens, mœroris & luctus, eis vertit in gaudium.
22 Unde & vos inter cæteros festos dies hanc habetote diem, & celebrate eam cum omni lætitia, ut & in posterum cognoscatur,
23 Omnes, qui fideliter Persis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem: qui autem insidiantur regno eorum, perire pro scelere.
24 Omnis autem provincia & civitas, quæ noluerit solemnitatis hujus esse particeps, gladio & igne pereat, & sic deleatur, ut non solum hominibus, sed etiam bestiis invia sit in sempiternum, pro exemplo contemptus, & inobedientiæ.

LIBER JOB.

CAPUT PRIMUM.

Job sanctus & dives, pro filiis vicissim convivia celebrantibus Domino sacrificat, cujus possessiones petenti Satanæ Dominus diripiendas exponit, per quem perdita omni illius substantia, interemptisque filiis, ipse cum signis mœstitiæ patiens, in Dei laudes prorumpit.

A 1 VIR erat in terra Hus nomine Job, & erat vir ille simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens a malo.
2 Natique sunt ei septem filii, & tres filiæ.
3 Et fuit possessio ejus septem millia ovium, & tria millia camelorum, quingenta

quoque juga boum, & quingentæ aſinæ, ac
familia multa nimis: eratque vir ille ma-
gnus inter omnes Orientales.
4 Et ibant filii ejus, & faciebant convi-
vium per domos, unuſquiſque in die ſuo.
Et mittentes vocabant tres ſorores ſuas, ut
comederent & biberent cum eis.
5 Cumque in orbem tranſiſſent dies convi-
vii, mittebat ad eos Job, & ſanctificabat illos,
conſurgenſque diluculo offerebat holocauſta
pro ſingulis. Dicebat enim: Ne forte pecca-
verint filii mei, & benedixerint Deo in cor-
B dibus ſuis. Sic faciebat Job cunctis diebus.
6 Quadam autem die, cum veniſſent filii
Dei, ut aſſiſterent coram Domino, affuit in-
ter eos etiam Satan.
7 Cui dixit Dñs: Unde venis? Qui reſpondens
ait: Circuivi terram, & perambulavi eam.
8 Dixitque Dominus ad eum: Numquid con-
ſideraſti ſervum meum Job, quod non ſit ei ſi-
milis in terra, homo ſimplex, & rectus, ac
timens Deum, & recedens a malo?
9 Cui reſpondens Satan ait: Numquid Job
fruſtra timet Deum?
10 Nonne tu vallaſti eum, ac domum e-
jus, univerſamque ſubſtantiam per circui-
tum? operibus manuum ejus benedixiſti, &
poſſeſſio ejus crevit in terra?
11 Sed extende paululum manum tuam,
& tange cuncta quæ poſſidet, niſi in faciem
C benedixerit tibi.
12 Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce,
univerſa quæ habet, in manu tua ſunt: tan-
tum in eum ne extendas manum tuam. E-
greſſuſque eſt Satan a facie Domini.
13 Cum autem quadam die filii & filiæ
ejus comederent & biberent vinum in domo
fratris ſui primogeniti,
14 Nuntius venit ad Job, qui diceret: Boves
arabant, & aſinæ paſcebantur juxta eos,
15 Et irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia,
& pueros percuſſerunt gladio: & evaſi ego
ſolus, ut nuntiarem tibi.
16 Cumque adhuc ille loqueretur, venit
alter, & dixit: Ignis Dei cecidit e cælo, &
tactas oves puero ſque conſumpſit: & effugi
ego ſolus, ut nuntiarem tibi.
D 17 Sed & illo adhuc loquente, venit alius,
& dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, &
invaſerunt camelos, & tulerunt eos, necnon
& pueros percuſſerunt gladio: & ego fugi ſo-
lus, ut nuntiarem tibi.
18 Adhuc loquebatur ille, & ecce alius
intravit, & dixit: Filiis tuis, & filiabus
veſcentibus & bibentibus vinum in domo
fratris ſui primogeniti,
19 Repente ventus vehemens irruit a regione
deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus,
quæ corruens oppreſſit liberos tuos, & mortui
ſunt: & effugi ego ſolus, ut nuntiarem tibi.
20 Tunc ſurrexit Job, & ſcidit veſtimen-
ta ſua, & tonſo capite corruens in terram
adoravit,
*Eccli. 5. c. 14. 1. Tim. 6. b. 7. 21 Et dixit: * Nudus egreſſus ſum de ute-
ro matris meæ, & nudus revertar illuc. Dñs
dedit, Dñs abſtulit: ſicut Dño placuit, ita
factum eſt: ſit nomen Domini benedictum.
22 In omnibus his non peccavit Job labiis ſuis,
neque ſtultum quid contra Deum locutus eſt.

CAPUT II.

Satanas obtenta a Deo facultate, percutit Job ulcere peſſimo: cui etiam propria uxor inſultat: tres autem ipſius amici eum viſitantes, ſeptem diebus compatientes in terra cũ eo taciti ſedent.

A 1 FActum eſt autem cum quadam die ve-
niſſent filii Dei, & ſtarent coram Do-
mino, veniſſet quoque Satan inter eos, &
ſtaret in conſpectu ejus,
2 Ut diceret Dominus ad Satan: Unde
venis? Qui reſpondens ait: Circuivi ter-
ram, & perambulavi eam.
3 Et dixit Dñs ad Satan: Numquid conſide-
raſti ſervum meum Job, quod non ſit ei ſimilis
in terra, vir ſimplex, & rectus, ac timens
Deum, & recedens a malo, & adhuc retinens
innocentiam? Tu autem commoviſti me ad-
verſus eum, ut affligerem eum fruſtra.
B 4 Cui reſpondens Satan ait: Pellem pro
pelle, & cuncta quæ habet homo, dabit pro
anima ſua.
5 Alioquin mitte manum tuam, & tange
os ejus, & carnem, & tunc videbis, quod
in faciem benedicat tibi.
6 Dixit ergo Dñs ad Satan: Ecce in manu
tua eſt, verumtamen animam illius ſerva.
7 Egreſſus igitur Satan a facie Domini
percuſſit Job ulcere peſſimo, a planta pedis
uſque ad verticem ejus.
8 Qui teſta ſaniem radebat, ſedens in ſter-
quilinio.
9 Dixit autem illi uxor ſua: Adhuc tu per- C
manes in ſimplicitate tua? benedic Deo, &
morere.
10 Qui ait ad illam: Quaſi una de ſtultis mu-
lieribus locuta es; ſi bona ſuſcepimus de ma-
nu Dei, mala quare non ſuſcipiamus? In o-
mnibus his non peccavit Job labiis ſuis.
11 Igitur audientes tres amici Job omne
malum, quod accidiſſet ei, venerunt ſingu-
li de loco ſuo, Eliphaz Themanites, & Bal-
dad Suhites, & Sophar Naamathites. Con-
dixerant enim, ut pariter venientes viſita-
rent eum, & conſolarentur.
12 Cumque elevaſſent procul oculos ſuos, D
non cognoverunt eum, & exclamantes plo-
raverunt, ſciſſiſque veſtibus ſparſerunt pul-
verem ſuper caput ſuum in cælum.
13 Et ſederunt cum eo in terra ſeptem die-
bus & ſeptem noctibus, & nemo loquebatur
ei verbum; videbant enim dolorem eſſe ve-
hementem.

CAPUT III.

Job, laxatis naturæ habenis, maledicit diei nativitatis ſuæ, præſentique vitæ, oſtendens mortalium miſerias, & a quot malis liberatur, qui hac luce ſtatim privatus eſt.

1 POſt hæc aperuit Job os ſuum, & ma- A
ledixit diei ſuo,
2 Et locutus eſt:
3 * Pereat dies, in qua natus ſum, & nox, * Jer
in qua dictum eſt: Conceptus eſt homo. 20. d.
4 Dies ille vertatur in tenebras: non requirat 14.
eum Deus deſuper, & non illuſtretur lumine.
5 Obſcurent eum tenebræ, & umbra mortis: oc-
cupet eum caligo, & involvatur amaritudine.
6 Noctem illam tenebroſus turbo poſſideat;
non computetur in diebus anni, nec nume-
retur in menſibus.
7 Sit nox illa ſolitaria, nec laude digna. B
8 Maledicant ei, qui maledicunt diei, qui
parati ſunt ſuſcitare Leviathan.
9 Obtenebrentur ſtellæ caligine ejus: ex-
pectet lucem & non videat, nec ortum ſur-
gentis auroræ:
10 Quia non concluſit oſtia ventris, qui por-
tavit me, nec abſtulit mala ab oculis meis.
11 Quare non in vulva mortuus ſum, egreſ-
ſus ex utero non ſtatim perii?
12 Quare exceptus genibus? cur lactatus
uberibus?
13 Nunc enim dormiens ſilerem, & ſomno
meo requieſcerem:
14 Cum regibus & conſulibus terræ, qui C
ædificant ſibi ſolitudines:
15 Aut cum principibus, qui poſſident au-
rum, & replent domos ſuas argento:
16 Aut ſicut abortivum abſconditum non ſub-
ſiſterem, vel qui concepti non viderunt lucem.
17 Ibi impii ceſſaverunt a tumultu, & ibi
requieverunt feſſi robore.
18 Et quondam vincti pariter ſine mole-
ſtia, non audierunt vocem exactoris.
19 Parvus & magnus ibi ſunt, & ſervus
liber a domino ſuo.
20 Quare miſero data eſt lux, & vita his, D
qui in amaritudine animæ ſunt?
21 Qui expectant mortem, & non venit,
quaſi effodientes theſaurum:
22 Gaudentque vehementer, cum invene-
rint ſepulchrum:
23 Viro, cujus abſcondita eſt via, & cir-
cumdedit eum Deus tenebris?
24 Antequam comedam ſuſpiro: & tam-
quam inundantes aquæ, ſic rugitus meus:
25 Quia timor, quem timebam, evenit
mihi: & quod verebar accidit.

26 Nonne diſſimulavi? nonne ſilui? nonne
quievi? & venit ſuper me indignatio.

CAPUT IV.

Eliazar arguit Job impatientiæ, conaturque ei perſuadere quod propter peccata ſua flagelletur a Deo, qui innocenti adverſa non immittit.

A 1 RESpondens autem Eliphaz Themanites dixit:
2 Si cœperimus loqui tibi, forſitan moleſte accipies, ſed conceptum ſermonem tenere quis poterit?
3 Ecce docuiſti multos, & manus laſſas
B roboraſti:
4 Vacillantes confirmaverunt ſermones tui,
& genua trementia confortaſti.
5 Nunc autem venit ſuper te plaga, &
defeciſti: tetigit te, & conturbatus es.
6 Ubi eſt timor tuus, fortitudo tua, patientia tua, & perfectio viarum tuarum?
7 Recordare, obſecro te, quis umquam innocens periit? aut quando recti deleti ſunt?
8 Quin potius vidi eos, qui operantur iniquitatem, & ſeminant dolores, & metunt eos,
9 Flante Deo periiſſe, & ſpiritu iræ ejus
eſſe conſumptos.
10 Rugitus leonis, & vox leænæ, & dentes catulorum leonum contriti ſunt.
C 11 Tigris periit, eo quod non haberet prædam, & catuli leonis diſſipati ſunt.
12 Porro ad me dictum eſt verbum abſconditum, & quaſi furtive ſuſcepit auris mea
venas ſuſurri ejus.
13 In horrore viſionis nocturnæ, quando
ſolet ſopor occupare homines,
14 Pavor tenuit me, & tremor, & omnia
oſſa mea perterrita ſunt:
15 Et cum ſpiritus me præſente tranſiret,
inhorruerunt pili carnis meæ.
16 Stetit quidam, cujus non agnoſcebam
vultum, imago coram oculis meis, & vocem quaſi auræ lenis audivi:
D 17 *Numquid homo Dei comparatione juſtificabitur, aut factore ſuo purior erit vir?
18 *Ecce qui ſerviunt ei, non ſunt ſtabiles, & in angelis ſuis reperit pravitatem:
19 Quanto magis hi, qui habitant domos
luteas, qui terrenum habent fundamentum,
conſumentur velut a tinea?
20 De mane uſque ad veſperam ſuccidentur:
& quia nullus intelligit, in æternum peribunt.
21 Qui autem reliqui fuerint, auferentur
ex eis: morientur, & non in ſapientia.

* Infr. 25. a. 4.
* Infr. 15. b. 15. 2. Petr. 2. a. 4.

CAPUT V.

Eliphaz rurſum arguit Job iniquitatis, quod nemo ſine culpa ſua a Deo puniatur: ideoque hortatur Job, ut ad Deum convertatur, & ita cuncta fore illi proſpera pollicetur, ac divinæ providentiæ opera circa creaturas extollit.

A 1 VOca ergo, ſi eſt qui tibi reſpondeat, &
ad aliquem ſanctorum convertere.
2 Vere ſtultum interficit iracundia, & parvulum occidit invidia.
3 Ego vidi ſtultum firma radice, & maledixi pulchritudini ejus ſtatim.
4 Longe fient filii ejus a ſalute, & conterentur in porta, & non erit qui eruat.
5 Cujus meſſem famelicus comedet, & ipſum rapiet armatus, & bibent ſitientes divitias ejus.
6 Nihil in terra ſine cauſa fit, & de humo non oritur dolor.
B 7 Homo naſcitur ad laborem, & avis ad
volatum.
8 Quam ob rem ego deprecabor Dominum,
& ad Deum ponam eloquium meum:
9 Qui facit magna, & inſcrutabilia, &
mirabilia abſque numero:
10 Qui dat pluviam ſuper faciem terræ, &
irrigat aquis univerſa:
11 Qui ponit humiles in ſublime, & mœrentes erigit ſoſpitate:
C 12 Qui diſſipat cogitationes malignorum, ne
poſſint implere manus eorum quod cœperant:
13 *Qui apprehendit ſapientes in aſtutia
eorum, & conſilium pravorum diſſipat:
14 Per diem incurrent tenebras, & quaſi
in nocte, ſic palpabunt in meridie:

* 1. Cor. 3. d. 19.

15 Porro ſalvum faciet egenum a gladio
oris eorum, & de manu violenti pauperem.
16 Et erit egeno ſpes: iniquitas autem contrahet os ſuum.
17 Beatus homo, qui corripitur a Deo: Increpationem ergo Domini ne reprobes:
18 Quia ipſe vulnerat, & medetur: percutit, & manus ejus ſanabunt.
19 In ſex tribulationibus liberabit te, &
in ſeptima non tanget te malum.
20 In fame eruet te de morte, & in bello
de manu gladii.
21 A flagello linguæ abſconderis, & non D
timebis calamitatem, cum venerit.
22 In vaſtitate, & fame ridebis, & beſtias
terræ non formidabis.
23 Sed cum lapidibus regionum pactum
tuum, & beſtiæ terræ pacificæ erunt tibi.
24 Et ſcies quod pacem habeat tabernaculum
tuum, & viſitans ſpeciem tuam non peccabis.
25 Scies quoque, quoniam multiplex erit ſemen tuum, & progenies tua quaſi herba terræ.
26 Ingredieris in abundantia ſepulchrum,
ſicut infertur acervus tritici in tempore ſuo.
27 Ecce hoc, ut inveſtigavimus, ita eſt:
quod auditum, mente pertracta.

CAPUT VI.

Oſtendit Job ſe longe graviora pati, quam meritus ſit conquerens ſe ab amicis deſeri; graviter arguens & hos tres, qui ad ſe venerant ipſum conſolaturi, ac ſe quoque patienter audiri petit.

1 RESpondens autem Job dixit: A
2 Utinam appenderentur peccata
mea, quibus iram merui, & calamitas,
quam patior, in ſtatera.
3 Quaſi arena maris hæc gravior appareret: unde & verba mea dolore ſunt plena.
4 Quia ſagittæ Domini in me ſunt, quarum indignatio ebibit ſpiritum meum, &
terrores Domini militant contra me.
5 Numquid rugiet onager, cum habuerit
herbam? aut mugiet bos, cum ante præſepe plenum ſteterit?
6 Aut poterit comedi inſulſum, quod non B
eſt ſale conditum? aut poteſt aliquis guſtare, quod guſtatum affert mortem?
7 Quæ prius nolebat tangere anima mea,
nunc præ anguſtia cibi mei ſunt.
8 Quis det, ut veniat petitio mea, &
quod expecto, tribuat mihi Deus?
9 Et qui cœpit, ipſe me conterat; ſolvat
manum ſuam, & ſuccidat me?
10 Et hæc mihi ſit conſolatio, ut affligens
me dolore non parcat, nec contradicam ſermonibus Sancti.
11 Quæ eſt enim fortitudo mea, ut ſuſtineam? aut quis finis meus, ut patienter agam?
12 Nec fortitudo lapidum fortitudo mea,
nec caro mea ænea eſt.
13 Ecce non eſt auxilium mihi in me, & C
neceſſarii quoque mei receſſerunt a me.
14 Qui tollit ab amico ſuo miſericordiam,
timorem Domini derelinquit.
15 Fratres mei præterierunt me ſicut torrens, qui raptim tranſit in convallibus.
16 Qui timent pruinam, irruet ſuper eos nix.
17 Tempore, quo fuerint diſſipati, peribunt:
& ut incaluerit, ſolventur de loco ſuo.
18 Involutæ ſunt ſemitæ greſſuum eorum:
ambulabunt in vacuum, & peribunt.
19 Conſiderate ſemitas Thema, itinera
Saba, & expectate paulisper.
20 Confuſi ſunt, quia ſperavi: venerunt quoque uſque ad me, & pudore cooperti ſunt.
21 Nunc veniſtis, & modo videntes plagam meam timetis.
22 Numquid dixi: Afferte mihi, & de
ſubſtantia veſtra donate mihi?
23 Vel, Liberate me de manu hoſtis, &
de manu robuſtorum eruite me?
24 Docete me, & ego tacebo: & ſi quid D
forte ignoravi, inſtruite me.
25 Quare detraxiſtis ſermonibus veritatis,
cum e vobis nullus ſit, qui poſſit arguere me?
26 Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, & in ventum verba profertis.
27 Super pupillum irruitis, & ſubvertere
nitimini amicum veſtrum.

28 Verumtamen quod cœpistis explete :
præbete aurem, & videte, an mentiar.
29 Respondete obsecro absque contentione:
& loquentes id quod justum est, judicate.
30 Et non invenietis in lingua mea ini-
quitatem, nec in faucibus meis stultitia per-
sonabit.

CAPUT VII.

Job humanæ vitæ suasque calamitates varias explicat, nec reditum sibi fore verisimilem ad præsentis vitæ felicitatem: petit quoque a Deo liberari a miseriis, admirans Dei erga miserum hominem providentiam.

A 1 MIlitia est vita hominis super terram,
& sicut dies mercenarii, dies ejus.
2 Sicut servus desiderat umbram, & sicut
mercenarius præstolatur finem operis sui;
3 Sic & ego habui menses vacuos, & no-
ctes laboriosas enumeravi mihi.
4 Si dormiero, dicam: Quando consur-
gam? & rursum expectabo vesperam, & re-
plebor doloribus usque ad tenebras.
5 Induta est caro mea putredine, & sordibus
pulveris cutis mea aruit, & contracta est.
B 6 Dies mei velocius transierunt, quam a
texente tela succiditur, & consumpti sunt
absque ulla spe.
7 Memento, quia ventus est vita mea, & non
revertetur oculus meus, ut videat bona.
8 Nec aspiciet me visus hominis: oculi
tui in me, & non subsistam.
9 Sicut consumitur nubes, & pertransit; sic
qui descenderit ad inferos, non ascendet.
10 Nec revertetur ultra in domum suam,
neque cognoscet eum amplius locus ejus.
C 11 Quapropter & ego non parcam ori meo,
loquar in tribulatione spiritus mei: confa-
bulabor cum amaritudine animæ meæ.
12 Numquid mare ego sum, aut cetus,
quia circumdedisti me carcere?
13 Si dixero: Consolabitur me lectulus meus,
& relevabor loquens mecum in strato meo;
14 Terrebis me per somnia, & per visio-
nes horrore concuties.
15 Quam ob rem elegit suspendium anima
mea, & mortem ossa mea.
D 16 Desperavi, nequaquam ultra jam vi-
vam: parce mihi; nihil enim sunt dies mei.
17 Quid est homo, quia magnificas eum?
aut quid apponis erga eum cor tuum?
18 Visitas eum diluculo, & subito probas
illum.
19 Usquequo non parcis mihi, nec dimit-
tis me, ut glutiam salivam meam?
20 Peccavi: quid faciam tibi, o custos
hominum? quare posuisti me contrarium ti-
bi, & factus sum mihimetipsi gravis?
21 Cur non tollis peccatum meum, & qua-
re non aufers iniquitatem meam? ecce nunc
in pulvere dormiam, & si mane me quæsie-
ris, non subsistam.

CAPUT VIII.

Baldad Jobum quasi de impio sermone arguit, & eum, ut ad Deum melioremque vitam se convertat, hortatur, atque ita fore omnia illi feliciora promittit: explicat etiam, quam sit vana spes hypocritarum, asserens Deum bonis bona, & malis mala tantum tribuere.

A 1 REspondens autem Baldad Suhites di-
xit:
2 Usquequo loqueris talia, & spiritus mul-
tiplex sermones oris tui?
3 Numquid Deus supplantat judicium? aut
Omnipotens subvertit quod justum est?
4 Etiam si filii tui peccaverunt ei, & di-
misit eos in manu iniquitatis suæ;
B 5 Tu tamen si diluculo consurrexeris ad
Deum, & Omnipotentem fueris deprecatus:
6 Si mundus & rectus incesseris, statim
evigilabit ad te, & pacatum reddet habita-
culum justitiæ tuæ:
7 In tantum, ut si priora tua fuerint par-
va, & novissima tua multiplicentur nimis.
8 Interroga enim generationem pristinam,
& diligenter investiga patrum memoriam:
9 (Hesterni quippe sumus, & ignoramus,
* Infr. 14. a. 2. quoniam sicut * umbra dies nostri sunt su-
per terram.)
10 Et ipsi docebunt te: loquentur tibi, & Ps. 143. a. 4.
de corde suo proferent eloquia.
11 Numquid virere potest scirpus absque C
humore? aut crescere carectum sine aqua?
12 Cum adhuc sit in flore, nec carpatur
manu, ante omnes herbas arescit:
13 Sic viæ omnium, qui obliviscuntur
Deum, & spes hypocritæ peribit.
14 Non ei placebit vecordia sua, & sicut
tela aranearum fiducia ejus.
15 Innitetur super domum suam, & non
stabit: fulciet eam, & non consurget:
16 Humectus videtur, antequam veniat Sol,
& in ortu suo germen ejus egredietur.
17 Super acervum petrarum radices ejus D
densabuntur, & inter lapides commorabitur.
18 Si absorbuerit eum de loco suo, nega-
bit eum, & dicet: Non novi te.
19 Hæc est enim lætitia viæ ejus, ut rur-
sum de terra alii germinentur.
20 Deus non projiciet simplicem, nec por-
riget manum malignis:
21 Donec impleatur risu os tuum, & la-
bia tua jubilo.
22 Qui oderunt te, induentur confusione:
& tabernaculum impiorum non subsistet.

CAPUT IX.

Admittit Job, Deum per omnia justum esse, nec posse hominem convincere Deum injustitiæ: homo, inquit Job, comparatus Deo non potest justificari: divinæ potentiæ ac sapientiæ magnitudo ostenditur, ut nemo ei resistere, aut respondere valeat: porro Deus & impium percutit & innocentem: suam quoque innocentiam contra amicos tuetur, commemorans suam afflictionem.

1 ET respondens Job ait: A
2 Vere scio, quod ita sit, & quod
non justificetur homo compositus Deo.
3 Si voluerit contendere cum eo, non
poterit ei respondere unum pro mille.
4 Sapiens corde est, & fortis robore; quis
restitit ei, & pacem habuit?
5 Qui transtulit montes, & nescierunt hi,
quos subvertit in furore suo.
6 Qui commovet terram de loco suo, &
columnæ ejus concutiuntur.
7 Qui præcipit Soli, & non oritur: &
stellas claudit quasi sub signaculo.
8 Qui extendit cælos solus, & graditur
super fluctus maris.
9 Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hya-
das, & interiora Austri.
10 Qui facit magna, & incomprehensibi- B
lia, & mirabilia, quorum non est numerus.
11 Si venerit ad me, non videbo eum: si
abierit, non intelligam.
12 Si repente interroget, quis respondebit
ei? vel quis dicere potest: Cur ita facis?
13 Deus, cujus iræ nemo resistere potest,
& sub quo curvantur qui portant orbem.
14 Quantus ergo sum ego, ut respondeam
ei, & loquar verbis meis cum eo?
15 Qui etiam si habuero quippiam justum,
non respondebo, sed meum judicem deprecabor.
16 Et cum invocantem exaudierit me, C
non credo, quod audierit vocem meam.
17 In turbine enim conteret me, & mul-
tiplicabit vulnera mea etiam sine causa.
18 Non concedit requiescere spiritum meum,
& implet me amaritudinibus.
19 Si fortitudo quæritur, robustissimus est:
si æquitas judicii, nemo audet pro me te-
stimonium dicere.
20 Si justificare me voluero, os meum
condemnabit me: si innocentem ostendero,
pravum me comprobabit.
21 Etiam si simplex fuero, hoc ipsum igno-
rabit anima mea, & tædebit me vitæ meæ.
22 Unum est, quod locutus sum: & in-
nocentem & impium ipse consumit.
23 Si flagellat, occidat semel, & non de
pœnis innocentum rideat.
24 Terra data est in manus impii, vultum
judicum ejus operit: quod si non ille est,
quis ergo est?
25 Dies mei velociores fuerunt cursore:
fugerunt, & non viderunt bonum.

D 26 Pertransierunt quasi naves poma portantes, sicut aquila volans ad escam.

27 Cum dixero: Nequaquam ita loquar: commuto faciem meam, & dolore torqueor.

28 Verebar omnia opera mea, sciens, quod non parceres delinquenti.

29 Si autem & sic impius sum, quare frustra laboravi?

30 Si lotus fuero quasi aquis nivis, & fulserint velut mundissimæ manus meæ;

31 Tamen sordibus intinges me, & abominabuntur me vestimenta mea.

32 Neque enim viro, qui similis mei est, respondebo, nec qui mecum in judicio ex æquo possit audiri.

33 Non est qui utrumque valeat arguere, & ponere manum suam in ambobus.

34 Auferat a me virgam suam, & pavor ejus non me terreat.

35 Loquar, & non timebo eum; neque enim possum metuens respondere.

CAPUT X.

Job suam afflictionem lamentatur, illius causam a Deo inquirens: quam ostendit non fuisse suam malitiam, neq; Dei ignorantiam, qui creatum a se hominem exacte novit; rursumq; propter pœnarum exuberantiam plangit se natum.

A 1 TÆdet animam meam vitæ meæ, dimittam adversum me eloquium meum, loquar in amaritudine animæ meæ.

2 Dicam Deo: Noli me condemnare: indica mihi, cur me ita judices.

3 Numquid bonum tibi videtur, si calumnieris me, & opprimas me opus manuum tuarum, & consilium impiorum adjuves?

4 Numquid oculi carnei tibi sunt: aut sicut videt homo, & tu videbis?

B 5 Numquid sicut dies hominis dies tui, & anni tui sicut humana sunt tempora,

6 Ut quæras iniquitatem meam, & peccatum meum scruteris?

7 Et scias, quia nihil impium fecerim, cum sit nemo, qui de manu tua possit eruere.

8 Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me totum in circuitu: & sic repente præcipitas me?

9 Memento quæso, quod sicut lutum feceris me, & in pulverem reduces me.

10 Nonne sicut lac mulsisti me, & sicut caseum me coagulasti?

11 Pelle & carnibus vestisti me, ossibus & nervis compegisti me:

12 Vitam & misericordiam tribuisti mihi, & visitatio tua custodivit spiritum meum.

C 13 Licet hæc celes in corde tuo, tamen scio, quia universorum memineris.

14 Si peccavi, & ad horam pepercisti mihi, cur ab iniquitate mea mundum me esse non pateris?

15 Et si impius fuero, væ mihi est: & si justus, non levabo caput, saturatus afflictione & miseria.

16 Et propter superbiam quasi leænam capies me, reversusque mirabiliter me crucias.

17 Instauras testes tuos contra me, & multiplicas iram tuam adversum me, & pœnæ militant in me.

D 18 Quare de vulva eduxisti me? qui utinam consumptus essem, ne oculus me videret.

19 Fuissem, quasi non essem, de utero translatus ad tumulum.

20 Numquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? Dimitte ergo me, ut plangam paululum dolorem meum,

21 Antequam vadam, & non revertar, ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine:

22 Terram miseriæ & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

CAPUT XI.

Sophar inique asserit, Job propter multa ipsius peccata, quæ recenset, fuisse a Deo percussum, ostendens Deum incomprehensibilem; resipiscenti tamen Job felicissima quæque pollicetur.

A 1 REspondens autem Sophar Naamathites dixit:

2 Numquid qui multa loquitur, non & audiet? aut vir verbosus justificabitur?

3 Tibi soli tacebunt homines? & cum ceteros irriseris, a nullo confutaberis? B

4 Dixisti enim: Purus est sermo meus, & mundus sum in conspectu tuo.

5 Atque utinam Deus loqueretur tecum, & aperiret labia sua tibi,

6 Ut ostenderet tibi secreta sapientiæ, & quod multiplex esset lex ejus; & intelligeres, quod multo minora exigaris ab eo, quam meretur iniquitas tua.

7 Forsitan vestigia Dei comprehendes, & usque ad perfectum Omnipotentem reperies?

8 Excelsior cælo est, & quid facies? profundior inferno, & unde cognosces?

9 Longior terra mensura ejus, & latior mari.

10 Si subverterit omnia, vel in unum coarctaverit, quis contradicet ei?

11 Ipse enim novit hominum vanitatem, & videns iniquitatem nonne considerat? C

12 Vir vanus in superbiam erigitur, & tamquam pullum onagri se liberum natum putat.

13 Tu autem firmasti cor tuum, & expandisti ad eum manus tuas.

14 Si iniquitatem, quæ est in manu tua, abstuleris a te, & non manserit in tabernaculo tuo injustitia;

15 Tunc levare poteris faciem tuam absque macula, & eris stabilis, & non timebis. D

16 Miseriæ quoque oblivisceris, & quasi aquarum, quæ præterierunt, recordaberis.

17 Et quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperam: & cum te consumptum putaveris, orieris ut lucifer.

18 Et habebis fiduciam, proposita tibi spe, & defossus securus dormies.

19 *Requiesces, & non erit qui te exterreat: & deprecabuntur faciem tuam plurimi. * Lev 26. a. 6.

20 *Oculi autem impiorum deficient, & effugium peribit ab eis, & spes illorum abominatio animæ. * Lev. 26. b. 16.

CAPUT XII.

Job ut amicorum confundat jactantiam, asserit neminem ignorare Dei potentiam ac sapientiam ex creaturarum gubernatione, quarum status pro suo variat arbitrio.

1 REspondens autem Job dixit: A

2 Ergo vos estis soli homines, & vobiscum morietur sapientia?

3 * Et mihi est cor, sicut & vobis, nec inferior vestri sum; quis enim hæc, quæ nostis, ignorat? * Infra 20. a. 2.

4 * Qui deridetur ab amico suo, sicut ego, invocabit Deum, & exaudiet eum; deridetur enim justi simplicitas. * Prov 14. a. 2.

5 Lampas contempta apud cogitationes divitum, parata ad tempus statutum.

6 * Abundant tabernacula prædonum, & audacter provocant Deum, cum ipse dederit omnia in manus eorum. B * Psal. 43. 11. & 48. 7.

7 Nimirum interroga jumenta, & docebunt te: & volatilia cæli, & indicabunt tibi.

8 Loquere terræ, & respondebit tibi: & narrabunt pisces maris.

9 Quis ignorat, quod omnia hæc manus Domini fecerit?

10 In cujus manu anima omnis viventis, & spiritus universæ carnis hominis.

11 * Nonne auris verba dijudicat, & fauces comedentis, saporem? * Infra 34. a. 3.

12 In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia.

13 Apud ipsum est sapientia & fortitudo: ipse habet consilium & intelligentiam.

14 * Si destruxerit, nemo est qui ædificet: si incluserit hominem, nullus est qui aperiat. C * Isaiæ 22 f. 22 Apoc. 3. 7.

15 Si continuerit aquas, omnia siccabuntur: & si emiserit eas, subvertent terram.

16 Apud ipsum est fortitudo & sapientia: ipse novit & decipientem, & eum qui decipitur.

17 Adducit consiliarios in stultum finem, & judices in stuporem.

18 Balteum regum dissolvit, & præcingit fune renes eorum.

19 Ducit sacerdotes inglorios, & optimates supplantat,

20 Commutans labium veracium, & doctrinam ſenum auferens.

21 Effundit deſpectionem ſuper principes, eos, qui oppreſſi fuerant, relevans.

22 Qui revelat profunda de tenebris, & producit in lucem umbram mortis.

23 Qui multiplicat gentes, & perdit eas, & ſubverſas in integrum reſtituit.

24 Qui immutat cor principum populi terræ, & decipit eos, ut fruſtra incedant per invium.

25 Palpabunt quaſi in tenebris, & non in luce, & errare eos faciet quaſi ebrios.

CAPUT XIII.

Job amicos ſuos ex ipſorum verbis confutans, a Deo arguendos aſſerit; ſuam quoque juſtitiam ac patientiam contra amicos tuetur, quærens a Deo, propter quæ peccata tam graviter affligatur.

A 1 ECce omnia hæc vidit oculus meus, & audivit auris mea, & intellexi ſingula.

2 Secundum ſcientiam veſtram & ego novi: nec inferior veſtri ſum.

3 Sed tamen ad Omnipotentem loquar, & diſputare cum Deo cupio;

4 Prius vos oſtendens fabricatores mendacii, & cultores perverſorum dogmatum.

5 Atque utinam taceretis, ut putaremini eſſe ſapientes.

B 6 Audite ergo correptionem meam, & judicium labiorum meorum attendite.

7 Numquid Deus indiget veſtro mendacio, ut pro illo loquamini dolos?

8 Numquid faciem ejus accipitis, & pro Deo judicare nitimini?

9 Aut placebit ei, quem celare nihil poteſt? aut decipietur, ut homo, veſtris fraudulentiis?

10 Ipſe vos arguet, quoniam in abſcondito faciem ejus accipitis.

11 Statim ut ſe commoverit, turbabit vos, & terror ejus irruet ſuper vos.

12 Memoria veſtra comparabitur cineri, & redigentur in lutum cervices veſtræ.

13 Tacete paulisper, ut loquar quodcumque mihi mens ſuggeſſerit.

C 14 Quare lacero carnes meas dentibus meis, & animam meam porto in manibus meis?

15 Etiam ſi occiderit me, in ipſo ſperabo: verumtamen vias meas in conſpectu ejus arguam.

16 Et ipſe erit ſalvator meus; non enim veniet in conſpectu ejus omnis hypocrita.

17 Audite ſermonem meum, & ænigmata percipite auribus veſtris.

18 Si fuero judicatus, ſcio, quod juſtus inveniar.

19 Quis eſt qui judicetur mecum? veniat: quare tacens conſumor?

20 Duo tantum ne facias mihi, & tunc a facie tua non abſcondar:

21 Manum tuam longe fac a me, & formido tua non me terreat.

22 Voca me, & ego reſpondebo tibi: aut certe loquar, & tu reſponde mihi.

D 23 Quantas habeo iniquitates & peccata, ſcelera mea & delicta oſtende mihi.

24 Cur faciem tuam abſcondis, & arbitraris me inimicum tuum?

25 Contra folium, quod vento rapitur, oſtendis potentiam tuam, & ſtipulam ſiccam perſequeris.

26 Scribis enim contra me amaritudines, & conſumere me vis peccatis adoleſcentiæ meæ.

27 Poſuiſti in nervo pedem meum, & obſervaſti omnes ſemitas meas, & veſtigia pedum meorum conſideraſti:

28 Qui quaſi putredo conſumendus ſum, & quaſi veſtimentum, quod comeditur a tinea.

CAPUT XIV.

Job conſiderata fragilitate humana, admiratur Dei in hominem providentiam, quod poſt hanc vitam expectet aliam, & corporum vaticinatur reſurrectionem.

A 1 HOmo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis.

* Sup. 8. b. 9. Pſ. 143. b. 4. 2 * Qui quaſi flos egreditur & conteritur, & fugit velut umbra, & numquam in eodem ſtatu permanet.

3 Et dignum ducis ſuper hujuſcemodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in judicium?

4 * Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine? nonne tu, qui ſolus es? *Pſ. 50. a. 4.

5 Breves dies hominis ſunt, numerus menſium ejus apud te eſt: conſtituiſti terminos ejus, qui præteriri non poterunt.

B 6 Recede paululum ab eo, ut quieſcat, donec optata veniat, ſicut mercenarii, dies ejus.

7 Lignum habet ſpem: ſi præciſum fuerit, rurſum vireſcit, & rami ejus pullulant.

8 Si ſenuerit in terra radix ejus, & in pulvere emortuus fuerit truncus illius,

9 Ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam, quaſi cum primum plantatum eſt:

10 Homo vero cum mortuus fuerit, & nudatus atque conſumptus, ubi quæſo eſt?

11 Quomodo ſi recedant aquæ de mari, & fluvius vacuefactus areſcat;

C 12 Sic homo cum dormierit, non reſurget, donec atteratur cælum, non evigilabit, nec conſurget de ſomno ſuo.

13 Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abſcondas me, donec pertranſeat furor tuus, & conſtituas mihi tempus, in quo recorderis mei?

14 Putaſne, mortuus homo rurſum vivat? Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto, donec veniat immutatio mea.

15 Vocabis me, & ego reſpondebo tibi: operi manuum tuarum porriges dexteram.

16 * Tu quidem greſſus meos dinumeraſti: ſed parce peccatis meis. * Infr. 31. a. 4. & 34. c. 21.

17 Signaſti quaſi in ſacculo delicta mea, ſed curaſti iniquitatem meam. D

18 Mons cadens defluit, & ſaxum transfertur de loco ſuo: Prov. 5. d. 21.

19 Lapides excavant aquæ, & alluvione paulatim terra conſumitur: & hominem ergo ſimiliter perdes.

20 Roboraſti eum paululum, ut in perpetuum tranſiret; immutabis faciem ejus, & emittes eum.

21 Sive nobiles fuerint filii ejus, ſive ignobiles, non intelliget.

22 Attamen caro ejus, dum vivet, dolebit, & anima illius ſuper ſemetipſo lugebit.

CAPUT XV.

Eliphaz Job arguit jactantiæ, impatientiæ, & blaſphemiæ in Deum; apud quem dicit neminem mundum inveniri, deſcribens impiorum ac hypocritarum maledictionem.

1 REſpondens autem Eliphaz Themanites dixit: A

2 Numquid ſapiens reſpondebit quaſi inventum loquens, & implebit ardore ſtomachum ſuum?

3 Arguis verbis eum, qui non eſt æqualis tibi, & loqueris quod tibi non expedit.

4 Quantum in te eſt, evacuaſti timorem, & tuliſti preces coram Deo.

5 Docuit enim iniquitas tua os tuum, & imitaris linguam blaſphemantium.

6 Condemnabit te os tuum, & non ego: & labia tua reſpondebunt tibi.

7 Numquid primus homo tu natus es, & ante colles formatus?

8 Numquid conſilium Dei audiſti, & inferior te erit ejus ſapientia?

9 Quid noſti, quod ignoremus? quid intelligis, quod neſciamus?

10 * Et ſenes & antiqui ſunt in nobis multo vetuſtiores, quam patres tui. * Eccl. 14. b 6.

11 Numquid grande eſt, ut conſoletur te Deus? ſed verba tua prava hoc prohibent. B

12 Quid te elevat cor tuum, & quaſi magna cogitans attonitos habes oculos?

13 Quid tumet contra Deum ſpiritus tuus, ut proferas de ore tuo hujuſcemodi ſermones?

14 Quid eſt homo, ut immaculatus ſit, & ut juſtus appareat natus de muliere?

15 * Ecce inter ſanctos ejus nemo immutabilis, & cæli non ſunt mundi in conſpectu ejus. * Sup. 4. d. 18.

16 Quanto magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quaſi aquam iniquitatem?

17 Oſtendam tibi, audi me: quod vidi, narrabo tibi.

C 18 Sapientes confitentur, & non abscondunt patres suos.
19 Quibus solis data est terra, & non transivit alienus per eos.
20 Cunctis diebus suis impius superbit, & numerus annorum incertus est tyrannidis ejus.
21 Sonitus terroris semper in auribus illius: & cum pax sit, ille semper insidias suspicatur.
22 Non credit, quod reverti possit de tenebris ad lucem, circumspectans undique gladium.
23 Cum se moverit ad quærendum panem, novit, quod paratus sit in manu ejus tenebrarum dies.
24 Terrebit eum tribulatio, & angustia vallabit eum, sicut regem, qui præparatur ad prælium.
25 Tetendit enim adversus Deum manum suam, & contra Omnipotentem roboratus est.
26 Cucurrit adversus eum erecto collo, & pingui cervice armatus est.
D 27 Operuit faciem ejus crassitudo, & de lateribus ejus arvina dependet.
28 Habitavit in civitatibus desolatis, & in domibus desertis, quæ in tumulos sunt redactæ.
29 Non ditabitur, nec perseverabit substantia ejus, nec mittet in terra radicem suam.
30 Non recedet de tenebris: ramos ejus arefaciet flamma, & auferetur spiritu oris sui.
31 Non credet frustra errore deceptus, quod aliquo pretio redimendus sit.
32 Antequam dies ejus impleantur, peribit: & manus ejus arescent.
33 Lædetur quasi vinea in primo flore botrus ejus, & quasi oliva projiciens florem suum.
34 Congregatio enim hypocritæ sterilis, & ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.
* Ps. 7. b. 15. Isai. 59. a. 4.
35 * Concepit dolorem, & peperit iniquitatem, & uterus ejus præparat dolos.

CAPUT XVI.

Job amicorum auctoritate commotus dolorem suum plangit, calamitatis magnitudinem ostendens, seque pati citra iniquitatem, cujus conscium esse Deum asserit.

A 1 REspondens autem Job dixit:
2 Audivi frequenter talia: consolatores onerosi omnes vos estis.
3 Numquid habebunt finem verba ventosa? aut aliquid tibi molestum est, si loquaris?
4 Poteram & ego similia vestri loqui: atque utinam esset anima vestra pro anima mea;
5 Consolarer & ego vos sermonibus, & moverem caput meum super vos:
6 Roborarem vos ore meo: & moverem labia mea, quasi parcens vobis.
B 7 Sed quid agam? Si locutus fuero, non quiescet dolor meus: & si tacuero, non recedet a me.
8 Nunc autem oppressit me dolor meus, & in nihilum redacti sunt omnes artus mei.
9 Rugæ meæ testimonium dicunt contra me, & suscitatur falsiloquus adversus faciem meam contradicens mihi.
10 Collegit furorem suum in me, & comminans mihi infremuit contra me dentibus suis: hostis meus terribilibus oculis me intuitus est.
C 11 Aperuerunt super me ora sua, & exprobrantes percusserunt maxillam meam: satiati sunt pœnis meis.
12 Conclusit me Deus apud iniquum, & manibus impiorum me tradidit.
13 Ego ille quondam opulentus, repente contritus sum: tenuit cervicem meam, confregit me, & posuit me sibi quasi in signum.
14 Circumdedit me lanceis suis, convulneravit lumbos meos: non pepercit, & effudit in terra viscera mea.
15 Concidit me vulnere super vulnus, irruit in me quasi gigas.
16 Saccum consui super cutem meam, & operui cinere carnem meam.
17 Facies mea intumuit a fletu, & palpebræ meæ caligaverunt.
D 18 Hæc passus sum absque iniquitate manus meæ, cum haberem mundas ad Deum preces.
19 Terra ne operias sanguinem meum, neq; inveniat in te locum latendi clamor meus.
20 Ecce enim in cælo testis meus, & conscius meus in excelsis.
21 Verbosi amici mei: ad Deum stillat oculus meus.
22 Atque utinam sic judicaretur vir cum Deo, quomodo judicatur filius hominis cum collega suo.
23 Ecce enim breves anni transeunt, & semitam, per quam non revertar, ambulo.

CAPUT XVII.

Job ex afflictionis suæ magnitudine sibi hic nihil præter mortem restare contendit: & amicos præsentem tantum remunerationem statuentes insipientiæ arguens, ipse futuram requiem præstolatur.

1 SPiritus meus attenuabitur, dies mei breviabuntur, & solum mihi superest sepulchrum. A
2 Non peccavi, & in amaritudinibus moratur oculus meus.
3 Libera me, Domine, & pone me juxta te, & cujusvis manus pugnet contra me.
4 Cor eorum longe fecisti a disciplina: propterea non exaltabuntur.
5 Prædam pollicetur sociis, & oculi filiorum ejus deficient. B
6 Posuit me quasi in proverbium vulgi, & exemplum sum coram eis.
7 Caligavit ab indignatione oculus meus, & membra mea quasi in nihilum redacta sunt.
8 Stupebunt justi super hoc, & innocens contra hypocritam suscitabitur.
9 Et tenebit justus viam suam, & mundis manibus addet fortitudinem. C
10 Igitur omnes vos convertimini, & venite, & non inveniam in vobis ullum sapientem.
11 Dies mei transierunt, cogitationes meæ dissipatæ sunt torquentes cor meum.
12 Noctem verterunt in diem, & rursum post tenebras spero lucem.
13 Si sustinuero, infernus domus mea est, D
& in tenebris stravi lectulum meum.
14 Putredini dixi: Pater meus es; mater mea, & soror mea vermibus.
15 Ubi est ergo nunc præstolatio mea, & patientiam meam quis considerat?
16 In profundissimum infernum descendent omnia mea: putasne, saltem ibi erit requies mihi?

CAPUT XVIII.

Baldad arguens Job jactantiæ & impatientiæ, describit impiorum maledictiones, ut suam contra Job sententiam statuat, nempe ipsum tantum propter peccata sua puniri.

1 REspondens autem Baldad Suhites dixit: A
2 Usque ad quem finem verba jactabitis? intelligite prius, & sic loquamur.
3 Quare reputati sumus ut jumenta, & sorduimus coram vobis?
4 Qui perdis animam tuam in furore tuo, numquid propter te derelinquetur terra, & transferentur rupes de loco suo?
5 Nonne lux impii extinguetur, nec splendebit flamma ignis ejus? B
6 Lux obtenebrescet in tabernaculo illius, & lucerna, quæ super eum est, extinguetur.
7 Arctabuntur gressus virtutis ejus, & præcipitabit eum consilium suum.
8 Immisit enim in rete pedes suos, & in maculis ejus ambulat.
9 Tenebitur planta illius laqueo, & exardescet contra eum sitis.
10 Abscondita est in terra pedica ejus, & decipula illius super semitam.
11 Undique terrebunt eum formidines, & involvent pedes ejus. C
12 Attenuetur fame robur ejus, & inedia invadat costas illius.
13 Devoret pulchritudinem cutis ejus: consumat brachia illius primogenita mors.
14 Avellatur de tabernaculo suo fiducia ejus, & calcet super eum, quasi rex interitus.
15 Habitent in tabernaculo illius socii ejus, qui non est: aspergatur in tabernaculo ejus sulphur.
16 Deorsum radices ejus siccentur, sursum autem atteratur messis ejus. D

17 * Memoria illius pereat de terra, & non celebretur nomen ejus in plateis. * Prov. 2. d.22.
18 Expellet eum de luce in tenebras, & de orbe transferet eum.
19 Non erit semen ejus, neque progenies in populo suo, nec ullæ reliquiæ in regionibus ejus.
20 In die ejus stupebunt novissimi, & primos invadet horror.
21 Hæc sunt ergo tabernacula iniqui, & iste locus ejus, qui ignorat Deum.

CAPUT XIX.

Job crudelitatis amicos arguens, se a Deo flagellari dicit immerito, non ob sua flagitia, sed ob alias justas causas, ostendens afflictionis acerbitatem, & se ab amicis destitutum, unde super futura resurrectione seipsum consolatur.

A

1 Respondens autem Job dixit:
2 Usquequo affligitis animam meam, & atteritis me sermonibus?
3 En decies confunditis me, & non erubescitis opprimentes me.
4 Nempe etsi ignoravi, mecum erit ignorantia mea.
5 At vos contra me erigimini, & arguitis me opprobriis meis.
6 Saltem nunc intelligite, quia Deus non æquo judicio afflixerit me, & flagellis suis me cinxerit.
7 Ecce clamabo vim patiens, & nemo audiet: vociferabor, & non est qui judicet.
8 Semitam meam circumsepsit, & transire non possum, & in calle meo tenebras posuit.

B

9 Spoliavit me gloria mea, & abstulit coronam de capite meo.
10 Destruxit me undique, & pereo, & quasi evulsæ arbori abstulit spem meam.
11 Iratus est contra me furor ejus, & sic me habuit quasi hostem suum.
12 Simul venerunt latrones ejus, & fecerunt sibi viam per me, & obsederunt in gyro tabernaculum meum.
13 Fratres meos longe fecit a me, & noti mei, quasi alieni, recesserunt a me.
14 Dereliquerunt me propinqui mei, & qui me noverant, obliti sunt mei.

C

15 Inquilini domus meæ, & ancillæ meæ sicut alienum habuerunt me, & quasi peregrinus fui in oculis eorum.
16 Servum meum vocavi, & non respondit: ore proprio deprecabar illum.
17 Halitum meum exhorruit uxor mea, & orabam filios uteri mei.
18 Stulti quoque despiciebant me, & cum ab eis recessissem, detrahebant mihi.
19 Abominati sunt me quondam consiliarii mei: & quem maxime diligebam, aversatus est me.
20 Pelli meæ, consumptis carnibus, adhæsit os meum, & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos.
21 Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.
22 Quare persequimini me sicut Deus, & carnibus meis saturamini?

D

23 Quis mihi tribuat, ut scribantur sermones mei? quis mihi det, ut exarentur in libro
24 Stylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice?
25 Scio enim, quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum:
26 Et rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum.
27 Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius; reposita est hæc spes mea in sinu meo.
28 Quare ergo nunc dicitis: Persequamur eum, & radicem verbi inveniamus contra eum?
29 Fugite ergo a facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est: & scitote esse judicium.

CAPUT XX.

Sophar verbis Job motus, correptionem ipsius se dicit auditurum; & quæ sit apud Deum pars impii, multis verbis prosequitur.

A

1 Respondens autem Sophar Naamathites dixit:
2 Idcirco cogitationes meæ variæ succedunt sibi, & mens in diversa rapitur.
3 Doctrinam, qua me arguis, audiam, & spiritus intelligentiæ meæ respondebit mihi.
4 Hoc scio a principio, ex quo positus est homo super terram,
5 Quod laus impiorum brevis sit, & gaudium hypocritæ ad instar puncti.
6 Si ascenderit usque ad cælum superbia ejus, & caput ejus nubes tetigerit;
7 Quasi sterquilinium in fine perdetur: & qui eum viderant, dicent: Ubi est?

B

8 Velut somnium avolans non invenietur: transiet sicut visio nocturna.
9 Oculus qui eum viderat, non videbit: neque ultra intuebitur eum locus suus.
10 Filii ejus atterentur egestate, & manus illius reddent ei dolorem suum.
11 Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient.
12 Cum enim dulce fuerit in ore ejus malum, abscondet illud sub lingua sua.
13 Parcet illi, & non derelinquet illud, & celabit in gutture suo.
14 Panis ejus in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus.
15 Divitias, quas devoravit, evomet, & de ventre illius extrahet eas Deus.
16 Caput aspidum suget, & occidet eum lingua viperæ.

C

17 (Non videat rivulos fluminis, torrentes mellis, & butyri,)
18 Luet quæ fecit omnia, nec tamen consumetur: juxta multitudinem adinventionum suarum, sic & sustinebit.
19 Quoniam confringens nudavit pauperes: domum rapuit, & non ædificavit eam.
20 * Nec est satiatus venter ejus: & cum habuerit quæ concupierat, possidere non poterit. *Eccli. 5. c. 9.
21 Non remansit de cibo ejus, & propterea nihil permanebit de bonis ejus.
22 Cum satiatus fuerit, arctabitur, æstuabit, & omnis dolor irruet super eum.
23 Utinam impleatur venter ejus, ut emittat in eum iram furoris sui, & pluat super illum bellum suum.
24 Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum æreum.

D

25 Eductus & egrediens de vagina sua, & fulgurans in amaritudine sua: vadent, & venient super eum horribiles.
26 Omnes tenebræ absconditæ sunt in occultis ejus: devorabit eum ignis, qui non succenditur: affligetur relictus in tabernaculo suo.
27 Revelabunt cæli iniquitatem ejus, & terra consurget adversus eum.
28 Apertum erit germen domus illius: detrahetur in die furoris Dei.
29 Hæc est pars hominis impii a Deo, & hæreditas verborum ejus a Domino.

CAPUT XXI.

Job patienter ab amicis audiri postulans, causam inquirit, quare impiorum nonnulli in finem usque vitæ prosperentur, alii contra adversis cædantur; & respondet, impium in diem perditionis a Deo servari, falsam amicorum consolationem pro hoc convellens.

A

1 Respondens autem Job dixit:
2 Audite quæso, sermones meos, & agite pœnitentiam.
3 Sustinete me, & ego loquar, & post mea, si videbitur, verba ridete.
4 Numquid contra hominem disputatio mea est, ut merito non debeam contristari?
5 Attendite me, & obstupescite, & superponite digitum ori vestro.
6 Et ego quando recordatus fuero, pertimesco, & concutit carnem meam tremor.
7 * Quare ergo impii vivunt, sublevati sunt, confortatique divitiis? * Jere. 12. a. 1. Habac. 1. a. 3. d. 13.
8 Semen eorum permanet coram eis, propinquorum turba, & nepotum in conspectu eorum.
9 Domus eorum securæ sunt & pacatæ, & non est virga Dei super illos.

B

10 Bos eorum concepit, & non abortivit: vacca peperit, & non est privata fœtu suo.
11 Egrediuntur quasi greges parvuli eorum, & infantes eorum exultant lusibus.

12 Tenet tympanum, & citharam, & gaudent ad sonitum organi.
13 Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.
14 Qui dixerunt Deo: Recede a nobis, & scientiam viarum tuarum nolumus.
* Malach. 3. d. 14. — 15 * Quis est Omnipotens, ut serviamus ei? & quid nobis prodest, si oraverimus illum?
16 Verumtamen quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium impiorum longe sit a me.
C 17 Quoties lucerna impiorum extinguetur, & superveniet eis inundatio, & dolores dividet furoris sui?
18 Erunt sicut paleæ ante faciem venti, & sicut favilla, quam turbo dispergit.
19 Deus servabit filiis illius dolorem patris: & cum reddiderit, tunc sciet.
20 Videbunt oculi ejus interfectionem suam, & de furore Omnipotentis bibet.
21 Quid enim ad eum pertinet de domo sua post se? & si numerus mensium ejus dimidietur?
22 Numquid Deum docebit quispiam scientiam, qui excelsos judicat?
23 Iste moritur robustus & sanus, dives & felix.
24 Viscera ejus plena sunt adipe, & medullis ossa illius irrigantur.
25 Alius vero moritur in amaritudine animæ absque ullis opibus:
D 26 Et tamen simul in pulvere dormient, & vermes operient eos.
27 Certe novi cogitationes vestras, & sententias contra me iniquas.
28 Dicitis enim: Ubi est domus principis? & ubi tabernacula impiorum?
29 Interrogate quemlibet de viatoribus, & hæc eadem illum intelligere cognoscetis.
30 Quia in diem perditionis servatur malus, & ad diem furoris ducetur.
31 Quis arguet coram eo viam ejus? & quæ fecit, quis reddet illi?
32 Ipse ad sepulcra ducetur, & in congerie mortuorum vigilabit.
33 Dulcis fuit glareis Cocyti, & post se omnem hominem trahet, & ante se innumerabiles.
34 Quomodo igitur consolamini me frustra, cum responsio vestra repugnare ostensa sit veritati?

CAPUT XXII.

Eliphaz arguit Job immisericordiæ in pauperum oppressione, & aliorum facinorum; ostendens ipsum de divina providentia non recte sentire, at pœnitenti bona promittens.

A 1 Respondens autem Eliphaz Themanites dixit:
2 Numquid Deo potest comparari homo, etiam cum perfectæ fuerit scientiæ?
3 Quid prodest Deo, si justus fueris? aut quid ei confers, si immaculata fuerit via tua?
4 Numquid timens arguet te, & veniet tecum in judicium,
5 Et non propter malitiam tuam plurimam, & infinitas iniquitates tuas?
6 Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa, & nudos spoliasti vestibus.
7 Aquam lasso non dedisti, & esurienti subtraxisti panem.
B 8 In fortitudine brachii tui possidebas terram, & potentissimus obtinebas eam.
9 Viduas dimisisti vacuas, & lacertos pupillorum comminuisti.
10 Propterea circumdatus es laqueis, & conturbat te formido subita.
11 Et putabas, te tenebras non visurum, & impetu aquarum inundantium non oppressum iri?
12 An non cogitas, quod Deus excelsior cælo sit, & super stellarum verticem sublimetur?
13 Et dicis: Quid enim novit Deus? & quasi per caliginem judicat.
14 Nubes latibulum ejus, nec nostra considerat, & circa cardines cæli perambulat.
15 Numquid semitam sæculorum custodire cupis, quam calcaverunt viri iniqui?
16 Qui sublati sunt ante tempus suum, & fluvius subvertit fundamentum eorum.
17 Qui dicebant Deo: Recede a nobis: & quasi nihil posset facere Omnipotens, æstimabant eum,
18 Cum ille implesset domos eorum bonis; quorum sententia procul sit a me.
19 * Videbunt justi, & lætabuntur, & innocens subsannabit eos. — * Psal. 106. d. 42.
20 Nonne succisa est erectio eorum, & reliquias eorum devoravit ignis?
21 Acquiesce igitur ei, & habeto pacem, & per hæc habebis fructus optimos.
22 Suscipe ex ore illius legem, & pone sermones ejus in corde tuo.
23 Si reversus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis, & longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo. D
24 Dabit pro terra silicem, & pro silice torrentes aureos.
25 Eritque Omnipotens contra hostes tuos, & argentum coacervabitur tibi.
26 Tunc super Omnipotentem deliciis affluess, & elevabis ad Deum faciem tuam.
27 Rogabis eum, & exaudiet te, & vota tua reddes.
28 Decernes rem, & veniet tibi: & in viis tuis splendebit lumen.
29 * Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: & qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur. — * Prov. 29. d. 23.
30 Salvabitur innocens: salvabitur autem in munditia manuum suarum.

CAPUT XXIII.

Job divinum judicium humiliter invocans, ostendit se non puniri propter peccata sua, recteque sentire de providentia Dei incomprehensibilis, omnia pro sua voluntate facientis.

1 Respondens autem Job ait: A
2 Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, & manus plagæ meæ aggravata est super gemitum meum.
3 Quis mihi tribuat, ut cognoscam, & inveniam illum, & veniam usque ad solium ejus? B
4 Ponam coram eo judicium, & os meum replebo increpationibus.
5 Ut sciam verba, quæ mihi respondeat, & intelligam quid loquatur mihi.
6 Nolo multa fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis suæ mole me premat.
7 Proponat æquitatem contra me, & perveniat ad victoriam judicium meum. C
8 Si ad orientem iero, non apparet: si ad occidentem, non intelligam eum.
9 Si ad sinistram, quid agam? non apprehendam eum: si me vertam ad dexteram, non videbo illum.
10 Ipse vero scit viam meam, & probavit me quasi aurum, quod per ignem transit.
11 Vestigia ejus secutus est pes meus, viam ejus custodivi, & non declinavi ex ea. D
12 A mandatis labiorum ejus non recessi, & in sinu meo abscondi verba oris ejus.
13 Ipse enim solus est, & nemo avertere potest cogitationem ejus: & anima ejus quodcumque voluit, hoc fecit.
14 Cum expleverit in me voluntatem suam, & alia multa similia præsto sunt ei.
15 Et idcirco a facie ejus turbatus sum, & considerans eum timore solicitor.
16 Deus mollivit cor meum, & Omnipotens conturbavit me.
17 Non enim perii propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.

CAPUT XXIV.

Job ut recte se sentire ostendat de divina providentia, dicit Deo nota esse tempora: & hominum varias recenset iniquitates ab ipso puniendas.

1 Ab Omnipotente non sunt abscondita tempora: qui autem noverunt eum, ignorant dies illius. A
2 Alii terminos transtulerunt, diripuerunt greges, & paverunt eos.
3 Asinum pupillorum abegerunt, & abstulerunt pro pignore bovem viduæ.
4 Subverterunt pauperum viam, & oppresserunt pariter mansuetos terræ.
5 Alii quasi onagri in deserto egrediuntur

ad opus suum: vigilantes ad prædam præparant panem liberis.

6 Agrum non suum demetunt, & vineam ejus, quem vi oppresserint, vindemiant.

B 7 Nudos dimittunt homines indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore:

8 Quos imbres montium rigant: & non habentes velamen, amplexantur lapides.

9 Vim fecerunt deprædantes pupillos, & vulgum pauperem spoliaverunt.

10 Nudis & incedentibus absque vestitu, & esurientibus tulerunt spicas.

11 Inter acervos eorum meridiati sunt, qui calcatis torcularibus sitiunt.

C 12 De civitatibus fecerunt viros gemere, & anima vulneratorum clamavit, & Deus inultum abire non patitur.

13 Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias ejus, nec reversi sunt per semitas ejus.

14 Mane primo consurgit homicida, interficit egenum & pauperem: per noctem vero erit quasi fur.

15 Oculus adulteri observat caliginem, dicens: Non me videbit oculus: & operiet vultum suum.

16 Perfodit in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi, & ignoraverunt lucem.

17 Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis: & sic in tenebris quasi in luce ambulant.

18 Levis est super faciem aquæ. Maledicta sit pars ejus in terra, nec ambulet per viam vinearum.

D 19 Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, & usque ad inferos peccatum illius.

20 Obliviscatur ejus misericordia, dulcedo illius vermes: non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum infructuosum.

21 Pavit enim sterilem, quæ non parit, & viduæ bene non fecit.

22 Detraxit fortes in fortitudine sua: & cum steterit, non credet vitæ suæ.

Apoc. 2. f. 21. 23 * Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in superbiam: oculi autem ejus sunt in viis illius.

24 Elevati sunt ad modicum, & non subsistent: & humiliabuntur sicut omnia, & auferentur, & sicut summitates spicarum conterentur.

25 Quod si non est ita, quis me potest arguere esse mentitum, & ponere ante Deum verba mea?

CAPUT XXV.

Baldad ex Dei sublimitate & hominis humilitate negat, hominem Deo comparatum justificari posse.

A 1 Respondens autem Baldad Suhites dixit:

2 Potestas & terror apud eum est, qui facit concordiam in sublimibus suis.

3 Numquid est numerus militum ejus? & super quem non surget lumen illius?

4 Numquid justificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere?

5 Ecce luna etiam non splendet, & stellæ non sunt mundæ in conspectu ejus:

6 Quanto magis homo putredo, & filius hominis vermis?

CAPUT XXVI.

Job dicit, nullum Deo ab homine auxilium præstari posse, Dei incomprehensibilem potentiam ex ipsius operibus demonstrans.

A 1 Respondens autem Job dixit:

2 Cujus adjutor es? numquid imbecillis? & sustentas brachium ejus, qui non est fortis?

B 3 Cui dedisti consilium? forsitan illi, qui non habet sapientiam: & prudentiam tuam ostendisti plurimam.

4 Quem docere voluisti? nonne eum, qui fecit spiramentum?

5 Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis.

6 Nudus est infernus coram illo, & nullum est operimentum perditioni.

C 7 Qui extendit Aquilonem super vacuum, & appendit terram super nihilum.

8 Qui ligat aquas in nubibus suis, ut non erumpant pariter deorsum.

9 Qui tenet vultum solii sui, & expandit super illud nebulam suam.

10 Terminum circumdedit aquis, usque dum finiantur lux & tenebræ. D

11 Columnæ cæli contremiscunt, & pavent ad nutum ejus.

12 In fortitudine illius repente maria congregata sunt, & prudentia ejus percussit superbum.

13 Spiritus ejus ornavit cælos: & obstetricante manu ejus eductus est coluber tortuosus.

14 Ecce hæc ex parte dicta sunt viarum ejus, & cum vix parvam stillam sermonis ejus audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?

CAPUT XXVII.

Job perpetuo constans in sui justificatione, rejecta amicorum calumnia, ostendit cur innocentiæ studuerit, quod impii ex præsentis vitæ brevi prosperitate in mortem rapiantur a Deo ad supplicia.

1 Addidit quoque Job assumens parabolam suam, & dixit: A

2 Vivit Deus, qui abstulit judicium meum, & Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit animam meam,

3 Quia donec superest halitus in me, & spiritus Dei in naribus meis,

4 Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.

5 Absit a me, ut justos vos esse judicem; donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.

6 Justificationem meam, quam cœpi tenere, non deseram; neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea. B

7 Sit ut impius inimicus meus, & adversarius meus quasi iniquus.

8 Quæ est enim spes hypocritæ, si avare rapiat, & non liberet Deus animam ejus?

9 Numquid Deus audiet clamorem ejus, cum venerit super eum angustia?

10 Aut poterit in Omnipotente delectari, & invocare Deum omni tempore?

11 Docebo vos per manum Dei quæ Omnipotens habeat, nec abscondam.

12 Ecce vos omnes nostis, & quid sine causa vana loquimini? C

13 Hæc est pars hominis impii apud Deum, & hæreditas violentorum, quam ab Omnipotente suscipient.

14 Si multiplicati fuerint filii ejus, in gladio erunt, & nepotes ejus non saturabuntur pane.

15 Qui reliqui fuerint ex eo, sepelientur in interitu, & viduæ illius non plorabunt.

16 Si comportaverit quasi terram argentum, & sicut lutum præparaverit vestimenta;

17 Præparabit quidem, sed justus vestietur illis, & argentum innocens dividet.

18 Ædificavit sicut tinea domum suam, & sicut custos fecit umbraculum. D

19 * Dives cum dormierit, nihil secum auferet, aperiet oculos suos, & nihil inveniet. *Ps. 48. d. 18.*

20 Apprehendet eum quasi aqua inopia, nocte opprimet eum tempestas.

21 Tollet eum ventus urens, & auferet, & velut turbo rapiet eum de loco suo.

22 Et mittet super eum, & non parcet: de manu ejus fugiens fugiet.

23 Stringet super eum manus suas, & sibilabit super illum, intuens locum ejus.

CAPUT XXVIII.

Job etiam innocentiæ studuit, quod hæc sit unica via obtinendæ sapientiæ, quam ostendit auro longe esse præstantiorem, tum origine, tum rei dignitate; Deo autem perspecta esse quæque occultissima naturæ, & sapientiam e cælo dari, non auro emi: cujus sapientiæ particula quædam communicatur per Dei timorem.

1 Habet argentum venarum suarum principia: & auro locus est, in quo conflatur. A

2 Ferrum de terra tollitur, & lapis solutus calore in æs vertitur.

3 Tempus posuit tenebris, & universorum finem ipse considerat, lapidem quoque caliginis, & umbram mortis.

4 Dividit torrens a populo peregrinante eos, quos oblitus est pes egentis hominis, & invios.

5 Terra, de qua oriebatur panis in loco suo, igni subversa est.
6 Locus sapphiri lapides ejus, & glebæ illius aurum.
7 Semitam ignoravit avis, nec intuitus est eam oculus vulturis.
8 Non calcaverunt eam filii institorum, nec pertransivit per eam leæna.
9 Ad silicem extendit manum suam, subvertit a radicibus montes.
10 In petris rivos excidit, & omne pretiosum vidit oculus ejus.
11 Profunda quoque fluviorum scrutatus est, & abscondita in lucem produxit.
12 Sapientia vero ubi invenitur? & quis est locus intelligentiæ?
13 Nescit homo pretium ejus, nec invenitur in terra suaviter viventium.
14 Abyssus dicit: Non est in me: & mare loquitur: Non est mecum.
15 * Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec appendetur argentum in commutatione ejus. (* Sap. 7. a. 9.)
16 Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi sardonycho pretiosissimo, vel sapphiro.
17 Non adæquabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vasa auri.
18 Excelsa & eminentia non memorabuntur comparatione ejus; trahitur autem sapientia de occultis.
19 Non adæquabitur ei topazius de Æthiopia, nec tincturæ mundissimæ componetur.
20 Unde ergo sapientia venit? & quis est locus intelligentiæ?
21 Abscondita est ab oculis omnium viventium: volucres quoque cæli latet.
22 Perditio & mors dixerunt: Auribus nostris audivimus famam ejus.
23 Deus intelligit viam ejus, & ipse novit locum illius.
24 Ipse enim fines mundi intuetur, & omnia, quæ sub cælo sunt, respicit.
25 Qui fecit ventis pondus, & aquas appendit in mensura.
26 Quando ponebat pluviis legem, & viam procellis sonantibus,
27 Tunc vidit illam, & enarravit, & præparavit, & investigavit.
28 Et dixit homini: Ecce timor Domini ipsa est sapientia: & recedere a malo intelligentia.

CAPUT XXIX.

Job pristinæ cupiens restitui felicitati, multis verbis illam enarrat una cum bonis suis operibus, quo se de contraria amicorum calumnia vindicet.

1 Addidit quoque Job, assumens parabolam suam, & dixit:
2 Quis mihi tribuat, ut sim juxta menses pristinos, secundum dies, quibus Deus custodiebat me? (* Psl. 48. d. 18.)
3 Quando splendebat lucerna ejus super caput meum, & ad lumen ejus ambulabam in tenebris?
4 Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secreto Deus erat in tabernaculo meo?
5 Quando erat Omnipotens mecum, & in circuitu meo pueri mei?
6 Quando lavabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi rivos olei?
7 Quando procedebam ad portam civitatis, & in platea parabant cathedram mihi?
8 Videbant me juvenes, & abscondebantur: & senes assurgentes stabant.
9 Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo.
10 Vocem suam cohibebant duces, & lingua eorum gutturi suo adhærebat.
11 Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi.
12 Eo quod liberassem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non esset adjutor.
13 Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum.
14 Justitia indutus sum: & vestivi me, sicut vestimento & diademate, judicio meo.
15 Oculus fui cæco, & pes claudo.
16 Pater eram pauperum, & causam quam nesciebam, diligentissime investigabam.
17 Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam,
18 Dicebamque: In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies.
19 Radix mea aperta est secus aquas, & ros morabitur in messione mea.
20 Gloria mea semper innovabitur, & arcus meus in manu mea instaurabitur.
21 Qui me audiebant, expectabant sententiam, & intenti tacebant ad consilium meum.
22 Verbis meis addere nihil audebant, & super illos stillabat eloquium meum.
23 Expectabant me sicut pluviam, & os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum.
24 Si quando ridebam ad eos, non credebant, & lux vultus mei non cadebat in terram.
25 Si voluissem ire ad eos, sedebam primus: cumque sederem quasi rex, circumstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator.

CAPUT XXX.

Plangit Job pristinam illam felicitatem versam sibi, permittente Deo, in summam calamitatem.

1 Nunc autem derident me juniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei:
2 Quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo, & vita ipsa putabantur indigni.
3 Egestate & fame steriles, qui rodebant in solitudine, squalentes calamitate & miseria.
4 Et mandebant herbas, & arborum cortices, & radix juniperorum erat cibus eorum.
5 Qui de convallibus ista rapientes, cum singula reperissent, ad ea cum clamore currebant.
6 In desertis habitabant torrentium, & in cavernis terræ, vel super glaream.
7 Qui inter hujuscemodi lætabantur, & esse sub sentibus delicias computabant.
8 Filii stultorum & ignobilium, & in terra penitus non parentes.
9 Nunc in eorum canticum versus sum, & factus sum eis in proverbium.
10 Abominantur me, & longe fugiunt a me, & faciem meam conspuere non verentur.
11 Pharetram enim suam aperuit, & afflixit me, & frænum posuit in os meum.
12 Ad dexteram orientis calamitates meæ illico surrexerunt: pedes meos subverterunt, & oppresserunt quasi fluctibus semitis suis.
13 Dissipaverunt itinera mea, insidiati sunt mihi & prævaluerunt, & non fuit qui ferret auxilium.
14 Quasi rupto muro, & aperta janua irruerunt super me, & ad meas miserias devoluti sunt.
15 Redactus sum in nihilum. Abstulisti quasi ventus desiderium meum: & velut nubes pertransiit salus mea.
16 Nunc autem in memetipso marcescit anima mea, & possident me dies afflictionis.
17 Nocte os meum perforatur doloribus: & qui me comedunt, non dormiunt.
18 In multitudine eorum consumitur vestimentum meum, & quasi capitio tunicæ succinxerunt me.
19 Comparatus sum luto, & assimilatus sum favillæ & cineri.
20 Clamo ad te, & non exaudis me: sto, & non respicis me.
21 Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ adversaris mihi.
22 Elevasti me, & quasi super ventum ponens elisisti me valide.
23 Scio, quia morti trades me, ubi constituta est domus omni viventi.
24 Verumtamen non ad consumptionem eorum emittis manum tuam: & si corruerint, ipse salvabis.
25 Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.
26 Expectabam bona, & venerunt mihi mala: præstolabar lucem, & eruperunt tenebræ.
27 Interiora mea efferbuerunt absque ulla requie: prævenerunt me dies afflictionis.
28 Mœrens incedebam sine furore: consurgens in turba clamabam.
29 Frater fui draconum, & socius struthionum.

30 Cutis mea denigrata est super me, &
ossa mea aruerunt præ caumate.
31 Versa est in luctum cithara mea, & or-
ganum meum in vocem flentium.

CAPUT XXXI.

*Job ut de amicorum calumnia se purget, sum-
mum Judicem innocentiæ suæ testem invocans,
suas enarrat virtutes, quibus a puero assuevit.*

A 1 PEpigi fœdus cum oculis meis, ut ne
cogitarem quidem de virgine.
2 Quam enim partem haberet in me Deus de-
super, & hæreditatem Omnipotens de excelsis?
3 Numquid non perditio est iniquo, & a-
lienatio operantibus injustitiam?
4 Nonne ipse considerat vias meas, & cun-
ctos gressus meos dinumerat?
5 Si ambulavi in vanitate, & festinavit
in dolo pes meus,
6 Appendat me in statera justa, & sciat
Deus simplicitatem meam.
7 Si declinavit gressus meus de via, & si
secutum est oculos meos cor meum, & si
manibus meis adhæsit macula,
8 Seram, & alius comedat, & progenies
mea eradicetur.
9 Si deceptum est cor meum super muliere,
& si ad ostium amici mei insidiatus sum,
B 10 Scortum alterius sit uxor mea, & super
illam incurventur alii.
11 Hoc enim nefas est, & iniquitas maxima.
12 Ignis est usque ad perditionem devo-
rans, & omnia eradicans genimina.
13 Si contempsi subire judicium cum servo
meo, & ancilla mea, cum disceptarent ad-
versum me.
14 Quid enim faciam, cum surrexerit ad
judicandum Deus? & cum quæsierit, quid
respondebo illi?
15 Numquid non in utero fecit me, qui
& illum operatus est, & formavit me in vul-
va unus?
16 Si negavi, quod volebant, pauperibus,
& oculos viduæ expectare feci:
17 Si comedi buccellam meam solus, & non
comedit pupillus ex ea:
18 (Quia ab infantia mea crevit mecum
miseratio, & de utero matris meæ egressa est
mecum.)
19 Si despexi pereuntem, eo quod non ha-
buerit indumentum, & absque operimento
pauperem:
C 20 Si non benedixerunt mihi latera ejus, &
de velleribus ovium mearum calefactus est:
21 Si levavi super pupillum manum meam,
etiam cum viderem me in porta superiorem;
22 Humerus meus a junctura sua cadat, &
brachium meum cum suis ossibus confringatur.
23 Semper enim quasi tumentes super me
fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre
non potui.
24 Si putavi aurum robur meum, & obri-
zo dixi: Fiducia mea:
25 Si lætatus sum super multis divitiis meis,
& quia plurima reperit manus mea:
26 Si vidi solem cum fulgeret, & lunam
incedentem clare:
27 Et lætatum est in abscondito cor meum,
& osculatus sum manum meam ore meo.
28 Quæ est iniquitas maxima, & negatio
contra Deum altissimum.
29 Si gavisus sum ad ruinam ejus, qui me ode-
rat, & exultavi quod invenisset eum malum.
D 30 Non enim dedi ad peccandum guttur
meum, ut expeterem maledicens animam ejus.
31 Si non dixerunt viri tabernaculi mei:
Quis det de carnibus ejus, ut saturemur?
32 Foris non mansit peregrinus, ostium
meum viatori patuit.
33 Si abscondi quasi homo peccatum meum,
& celavi in sinu meo iniquitatem meam.
34 Si expavi ad multitudinem nimiam, &
despectio propinquorum terruit me: & non
magis tacui, nec egressus sum ostium.
35 Quis mihi tribuat auditorem, ut desi-
derium meum audiat Omnipotens, & librum
scribat ipse qui judicat?
36 Ut in humero meo portem illum, &
circumdem illum quasi coronam mihi?
37 Per singulos gradus meos pronuntiabo
illum, & quasi principi offeram eum.
38 Si adversum me terra mea clamat, &
cum ipsa sulci ejus deflent.
39 Si fructus ejus comedi absque pecunia,
& animam agricolarum ejus afflixi;
40 Pro frumento oriatur mihi tribulus, &
& pro hordeo spina.

Finita sunt verba Job.

CAPUT XXXII.

*Job silentio amicis imposito, arguitur una
cum illis insipientiæ ab Eliu, qui suam ja-
ctat sapientiam.*

1 OMiserunt autem tres viri isti responde- A
re Job, eo quod justus sibi videretur.
2 Et iratus, indignatusque est Eliu filius
Barachiel Buzites, de cognatione Ram: ira-
tus est autem adversum Job, eo quod ju-
stum se esse diceret coram Deo.
3 Porro adversum amicos ejus indignatus
est, eo quod non invenissent responsionem
rationabilem, sed tantummodo condemnas-
sent Job.
4 Igitur Eliu expectavit Job loquentem,
eo quod seniores essent qui loquebantur.
5 Cum autem vidisset, quod tres respon- B
dere non potuissent, iratus est vehementer.
6 Respondensque Eliu filius Barachel Bu-
zites dixit:
Junior sum tempore, vos autem anti-
quiores: idcirco demisso capite veritus sum
vobis indicare meam sententiam.
7 Sperabam enim, quod ætas prolixior lo-
queretur, & annorum multitudo doceret sa-
pientiam.
8 Sed, ut video, Spiritus est in hominibus, C
& inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam.
9 Non sunt longævi sapientes, nec senes
intelligunt judicium.
10 Ideo dicam: Audite me: ostendam vo-
bis etiam ego meam sapientiam.
11 Expectavi enim sermones vestros, au-
divi prudentiam vestram, donec disceptare-
mini sermonibus:
12 Et donec putabam vos aliquid dicere,
considerabam: sed, ut video, non est qui
possit arguere Job, & respondere ex vobis
sermonibus ejus.
13 Ne forte dicatis: Invenimus sapien-
tiam: Deus projecit eum, non homo.
14 Nihil locutus est mihi, & ego non se- D
cundum sermones vestros respondebo illi.
15 Extimuerunt, nec responderunt ultra,
abstuleruntque a se eloquia.
16 Quoniam igitur expectavi, & non sunt
locuti: steterunt, nec ultra responderunt;
17 Respondebo & ego partem meam, &
ostendam scientiam meam.
18 Plenus sum enim sermonibus, & coar-
ctat me spiritus uteri mei.
19 En venter meus quasi mustum absque
spiraculo, quod lagunculas novas disrumpit.
20 Loquar, & respirabo paululum: ape-
riam labia mea, & respondebo.
21 Non accipiam personam viri, & Deum
homini non æquabo.
22 Nescio enim quamdiu subsistam, & si post
modicum tollat me Factor meus.

CAPUT XXXIII.

*Eliu ex sermonibus Job ostendere nititur, eum
non esse justum, docens, quomodo Deus homini
loquatur, ut erudiat & increpet, ac resipi-
scenti propitietur.*

1 AUdi igitur Job eloquia mea, & o- A
mnes sermones meos ausculta.
2 Ecce aperui os meum: loquatur lingua
mea in faucibus meis.
3 Simplici corde meo sermones mei, & sen-
tentiam puram labia mea loquentur.
4 Spiritus Dei fecit me, & spiraculum O-
mnipotentis vivificavit me.
5 Si potes, responde mihi, & adversus fa- B
ciem meam consiste.
6 Ecce & me, sicut & te, fecit Deus, & de
eodem luto ego quoque formatus sum.
7 Verumtamen miraculum meum non te ter-
reat, & eloquentia mea non sit tibi gravis.

8 Dixisti ergo in auribus meis, & vocem verborum tuorum audivi:
9 Mundus sum ego, & absque delicto: immaculatus, & non est iniquitas in me.
B 10 Quia querelas in me reperit, ideo arbitratus est me inimicum sibi.
11 Posuit in nervo pedes meos, custodivit omnes semitas meas.
12 Hoc est ergo, in quo non es justificatus; respondebo tibi, quia major sit Deus homine.
13 Adversus eum contendis, quod non ad omnia verba responderit tibi?
14 Semel loquitur Deus, & secundo idipsum non repetit.
15 Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo,
16 Tunc aperit aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina,
17 Ut avertat hominem ab his quæ facit, & liberet eum de superbia:
18 Eruens animam ejus a corruptione, & vitam illius, ut non transeat in gladium.
C 19 Increpat quoque per dolorem in lectulo, & omnia ossa ejus marcescere facit.
20 Abominabilis ei fit in vita sua panis, & animæ illius cibus ante desiderabilis.
21 Tabescet caro ejus, & ossa, quæ tecta fuerant, nudabuntur.
22 Appropinquavit corruptioni anima ejus, & vita illius mortiferis.
23 Si fuerit pro eo Angelus loquens unus de millibus, ut annuntiet hominis æquitatem;
24 Miserebitur ejus, & dicet: Libera eum, ut non descendat in corruptionem: inveni in quo ei propitier.
25 Consumpta est caro ejus a suppliciis, revertatur ad dies adolescentiæ suæ.
D 26 Deprecabitur Deum, & placabilis ei erit: & videbit faciem ejus in jubilo, & reddet homini justitiam suam.
27 Respiciet homines, & dicet: Peccavi, & vere deliqui, & ut eram dignus, non recepi.
28 Liberavit animam suam, ne pergeret in interitum, sed vivens lucem videret.
29 Ecce hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos,
30 Ut revocet animas eorum a corruptione, & illuminet luce viventium.
31 Attende Job, & audi me: & tace, dum ego loquor.
32 Si autem habes quod loquaris, responde mihi, loquere; volo enim, te apparere justum.
33 Quod si non habes, audi me: tace, & docebo te sapientiam.

CAPUT XXXIV.

Eliu rursum ex verbis Job accusat eum blasphemiæ aliorumque criminum, æquitatem ostendens divini judicii, ejus quoque potentiæ & notitiæ cuncta subesse.

A 1 PRonuntians itaque Eliu, etiam hæc locutus est:
2 Audite sapientes verba mea, & eruditi auscultate me.
* Supr. 12. b. 11. 3 * Auris enim verba probat, & guttur escas gustu dijudicat.
4 Judicium eligamus nobis, & inter nos videamus, quid sit melius.
5 Quia dixit Job: Justus sum, & Deus subvertit judicium meum.
6 In judicando enim me mendacium est: violenta sagitta mea absque ullo peccato.
7 Quis est vir, ut est Job, qui bibit subsannationem quasi aquam?
8 Qui graditur cum operantibus iniquitatem, & ambulat cum viris impiis?
9 Dixit enim: Non placebit vir Deo, etiam si cucurrerit cum eo.
10 Ideo viri cordati audite me: absit a Deo impietas, & ab Omnipotente iniquitas.
B 11 Opus enim hominis reddet ei, & juxta vias singulorum restituet eis.
12 Vere enim Deus non condemnabit frustra, nec Omnipotens subvertet judicium.
13 Quem constituit alium super terram? aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est?
14 Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius & flatum ad se trahet.
15 Deficiet omnis caro simul, & homo in cinerem revertetur.
16 Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur, & ausculta vocem eloquii mei.
17 Numquid qui non amat judicium, sanari potest? & quomodo tu eum, qui justus est, in tantum condemnas?
18 Qui dicit regi, apostata: qui vocat duces impios:
19 * Qui non accipit personas principum: nec cognovit tyrannum, cum disceptaret contra pauperem; opus enim manuum ejus sunt universi. * Deut. 10. d. 17. 2. Par. 19. b. 7. Sap. 6. b. 8.
20 Subito morientur, & in media nocte turbabuntur populi, & pertransibunt, & auferent violentum absque manu.
21 Oculi enim ejus super vias hominum, & omnes gressus eorum considerat. C Eccli. 35. b. 16.
22 Non sunt tenebræ, & non est umbra mortis, ut abscondantur ibi, qui operantur iniquitatem. Actor. 10. c. 34.
23 Neque enim ultra in hominis potestate est, ut veniat ad Deum in judicium. Rom. 2. b. 11.
24 Conteret multos, & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis. Gal. 2. b. 6.
25 Novit enim opera eorum: & idcirco inducet noctem, & conterentur. Eph. 6. b. 9.
26 Quasi impios percussit eos in loco videntium. Colos. 3. d. 25.
27 Qui quasi de industria recesserunt ab eo, & omnes vias ejus intelligere noluerunt, 1. Petr. 1. c. 17.
28 Ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni, & audiret vocem pauperum. D
29 Ipso enim concedente pacem, quis est qui condemnet? ex quo absconderit vultum, quis est qui contempletur eum & super gentes, & super omnes homines?
30 Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi.
31 Quia ergo ego locutus sum ad Deum, te quoque non prohibebo.
32 Si erravi, tu doce me: si iniquitatem locutus sum, ultra non addam.
33 Numquid a te Deus expetit eam, quia displicuit tibi? tu enim cœpisti loqui, & non ego: quod si quid nosti melius, loquere.
34 Viri intelligentes loquantur mihi, & vir sapiens audiat me.
35 Job autem stulte locutus est, & verba illius non sonant disciplinam.
36 Pater mi, probetur Job usque ad finem: ne desinas ab homine iniquitatis.
37 Quia addit super peccata sua blasphemiam, inter nos interim constringatur: & tunc ad judicium provocet sermonibus suis Deum.

CAPUT XXXV.

Eliu falso colligens Job dixisse, Deo non placere quod rectum est, ostendit non Deo, sed homini & pietatem prodesse, & impietatem obesse.

1 IGitur Eliu hæc rursum locutus est. A
2 Numquid æqua tibi videtur tua cogitatio, ut diceres: Justior sum Deo?
3 Dixisti enim: Non tibi placet quod rectum est: vel quid tibi proderit, si ego peccavero?
4 Itaque ego respondebo sermonibus tuis, & amicis tuis tecum.
5 Suspice cælum, & intuere, & contemplare æthera, quod altior te sit.
6 Si peccaveris, quid ei nocebis? & si multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum? B
7 Porro si juste egeris, quid donabis ei: aut quid de manu tua accipiet?
8 Homini, qui similis tui est, nocebit impietas tua: & filium hominis adjuvabit justitia tua.
9 Propter multitudinem calumniatorum clamabunt: & ejulabunt propter vim brachii tyrannorum. C
10 Et non dixit: Ubi est Deus, qui fecit me, qui dedit carmina in nocte?
11 Qui docet nos super jumenta terræ, & super volucres cæli erudit nos.
12 Ibi clamabunt, & non exaudiet propter superbiam malorum.
13 Non ergo frustra audiet Deus, & omnipotens causas singulorum intuebitur. D
14 Etiam cum dixeris: Non considerat: judicare coram illo, & expecta eum.

15 Nunc enim non infert furorem ſuum,
nec ulciſcitur ſcelus valde.
16 Ergo Job fruſtra aperit os ſuum, & abſ-
que ſcientia verba multiplicat.

CAPUT XXXVI.

*Eliu æquitatem divini judicii tuetur, qui
percutit, ut erudiat, loquitur, ut ad ſe re-
deant, redeuntes a flagellis liberat: hortatur
itaque Job ad reſipiſcentiam, promittens cun-
cta proſpera.*

A 1 ADdens quoque Eliu hæc locutus eſt:
2 Suſtine me paululum, & indicabo ti-
bi; adhuc enim habeo quod pro Deo loquar.
3 Repetam ſcientiam meam a principio,
& operatorem meum probabo juſtum.
4 Vere enim abſque mendacio ſermones mei,
& perfecta ſcientia probabitur tibi.
5 Deus potentes non abjicit, cum & ipſe
ſit potens.
6 Sed non ſalvat impios, & judicium pau-
peribus tribuit.
7 Non auferet a juſto oculos ſuos, & reges
in ſolio collocat in perpetuum, & illi eri-
guntur.
8 Et ſi fuerint in catenis, & vinciantur
B funibus paupertatis;
9 Indicabit eis opera eorum, & ſcelera eo-
rum, quia violenti fuerunt.
10 Revelabit quoque aurem eorum; ut corri-
piat: & loquetur, ut revertantur ab iniquitate.
11 Si audierint & obſervaverint, complebunt
dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria:
12 Si autem non audierint, tranſibunt per
gladium, & conſumentur in ſtultitia.
13 Simulatores & callidi provocant iram
Dei, neque clamabunt, cum vincti fuerint.
14 Morietur in tempeſtate anima eorum,
& vita eorum inter effeminatos.
15 Eripiet de anguſtia ſua pauperem, & re-
velabit in tribulatione aurem ejus.
C 16 Igitur ſalvabit te de ore anguſto latiſſime,
& non habente fundamentum ſubter ſe: re-
quies autem menſæ tuæ erit plena pinguedine.
17 Cauſa tua quaſi impii judicata eſt, cau-
ſam judiciumque recipies.
18 Non te ergo ſuperet ira, ut aliquem op-
primas: nec multitudo donorum inclinet te.
19 Depone magnitudinem tuam abſque tri-
bulatione, & omnes robuſtos fortitudine
20 Ne protrahas noctem, ut aſcendant po-
puli pro eis.
21 Cave, ne declines ad iniquitatem; hanc
enim cœpiſti ſequi poſt miſeriam.
22 Ecce Deus excelſus in fortitudine ſua,
& nullus ei ſimilis in legislatoribus.
23 Quis poterit ſcrutari vias ejus? aut quis
poteſt ei dicere: Operatus es iniquitatem?
D 24 Memento, quod ignores opus ejus, de
quo cecinerunt viri.
25 Omnes homines vident eum, unuſquiſ-
que intuetur procul.
26 Ecce Deus magnus vincens ſcientiam no-
ſtram: numerus annorum ejus inæſtimabilis.
27 Qui aufert ſtillas pluviæ, & effundit
imbres ad inſtar gurgitum,
28 Qui de nubibus fluunt, quæ prætexunt
cuncta deſuper.
29 Si voluerit extendere nubes quaſi ten-
torium ſuum,
30 Et fulgurare lumine ſuo deſuper, car-
dines quoque maris operiet.
31 Per hæc enim judicat populos, & dat
eſcas multis mortalibus.
32 In manibus abſcondit lucem, & præci-
pit ei, ut rurſus adveniat.
33 Annuntiat de ea amico ſuo, quod poſ-
ſeſſio ejus ſit, & ad eam poſſit aſcendere.

CAPUT XXXVII.

*Eliu ex mirabilibus Dei operibus declarat
Dei ſapientiam, potentiam, ac juſtitiam, &
inſcrutabile judicium ipſius, quibus vult Job
detraxiſſe: unde monet Jobum, ut ſe nutui
divino penitus ſubjiciat.*

A 1 SUper hoc expavit cor meum, & emo-
tum eſt de loco ſuo.
2 Audite auditionem in terrore vocis ejus,
& ſonum de ore illius procedentem.
3 Subter omnes cælos ipſe conſiderat, &
lumen illius ſuper terminos terræ.
4 Poſt eum rugiet ſonitus, tonabit voce
magnitudinis ſuæ, & non inveſtigabitur,
cum audita fuerit vox ejus.
5 Tonabit Deus in voce ſua mirabiliter,
qui facit magna & inſcrutabilia.
6 Qui præcipit nivi, ut deſcendat in terram,
& hyemis pluviis, & imbri fortitudinis ſuæ. B
7 Qui in manu omnium hominum ſignat,
ut noverint ſinguli opera ſua.
8 Ingredietur beſtia latibulum, & in an-
tro ſuo morabitur.
9 Ab interioribus egredietur tempeſtas, &
ab Arcturo frigus.
10 Flante Deo concreſcit gelu, & rurſum
latiſſimæ funduntur aquæ.
11 Frumentum deſiderat nubes, & nubes
ſpargunt lumen ſuum,
12 Quæ luſtrant per circuitum, quocum-
que eas voluntas gubernantis duxerit, ad
omne quod præceperit illis ſuper faciem or-
bis terrarum: C
13 Sive in una tribu, ſive in terra ſua,
ſive in quocumque loco miſericordiæ ſuæ eas
juſſerit inveniri.
14 Auſculta hæc Job: ſta, & conſidera mi-
rabilia Dei.
15 Numquid ſcis, quando præceperit Deus
pluviis, ut oſtenderent lucem nubium ejus?
16 Numquid noſti ſemitas nubium ma-
gnas, & perfectas ſcientias?
17 Nonne veſtimenta tua calida ſunt, cum
perflata fuerit terra Auſtro?
18 Tu forſitan cum eo fabricatus es cælos,
qui ſolidiſſimi quaſi ære fuſi ſunt. D
19 Oſtende nobis, quid dicamus illi: nos
quippe involvimur tenebris.
20 Quis narrabit ei quæ loquor? etiam ſi
locutus fuerit homo, devorabitur.
21 At nunc non vident lucem: ſubito aer coge-
tur in nubes, & ventus tranſiens fugabit eas.
22 Ab Aquilone aurum venit, & ad Deum
formidoloſa laudatio.
23 Digne eum invenire non poſſumus: ma-
gnus fortitudine, & judicio, & juſtitia, &
enarrari non poteſt.
24 Ideo timebunt eum viri, & non aude-
bunt contemplari omnes, qui ſibi videntur
eſſe ſapientes.

CAPUT XXXVIII.

*Deus ipſe diſputationi ſe interponit, & E-
liu ſilere juſſo, arguit Job, oſtendens ex con-
ditis a ſe operibus non poſſe illum divinam
potentiam ac ſapientiam comprehendere.*

1 REſpondens autem Dominus Job de tur- A
bine dixit:
2 Quis eſt iſte involvens ſententias ſermo-
nibus imperitis?
3 Accinge ſicut vir lumbos tuos: interro-
gabo te, & reſponde mihi.
4 Ubi eras, quando ponebam fundamenta
terræ? indica mihi, ſi habes intelligentiam.
5 Quis poſuit menſuras ejus, ſi noſti? vel
quis tetendit ſuper eam lineam?
6 Super quo baſes illius ſolidatæ ſunt? aut
quis demiſit lapidem angularem ejus,
7 Cum me laudarent ſimul aſtra matuti-
na, & jubilarent omnes filii Dei?
8 Quis concluſit oſtiis mare, quando erum-
pebat quaſi de vulva procedens,
9 Cum ponerem nubem veſtimentum ejus,
& caligine illud quaſi pannis infantiæ ob-
volverem? B
10 Circumdedi illud terminis meis, & po-
ſui vectem, & oſtia:
11 Et dixi: Uſque huc venies, & non
procedes amplius, & hic confringes tumen-
tes fluctus tuos.
12 Numquid poſt ortum tuum præcepiſti di-
luculo, & oſtendiſti auroræ locum ſuum?
13 Et tenuiſti concutiens extrema terræ,
& excuſſiſti impios ex ea?
14 Reſtituetur ut lutum ſignaculum, &
ſtabit ſicut veſtimentum:
15 Auferetur ab impiis lux ſua, & brà-
chium excelſum confringetur.
16 Numquid ingreſſus es profunda maris,
& in noviſſimis abyſſi deambulaſti?

17 Num-

17 Numquid apertæ sunt tibi portæ mor-
tis, & ostia tenebrosa vidisti?
18 Numquid considerasti latitudinem ter-
ræ? indica mihi, si nosti, omnia,
19 In qua via lux habitet, & tenebrarum
quis locus sit:
20 Ut ducas unumquodque ad terminos
suos, & intelligas semitas domus ejus.
C 21 Sciebas tunc, quod nasciturus esses? &
numerum dierum tuorum noveras?
22 Numquid ingressus es thesauros nivis,
aut thesauros grandinis aspexisti?
23 Quæ præparavi in tempus hostis, in
diem pugnæ & belli?
24 Per quam viam spargitur lux, divi-
ditur æstus super terram?
25 Quis dedit vehementissimo imbri cur-
sum, & viam sonantis tonitrui,
26 Ut plueret super terram absque homine
in deserto ubi nullus mortalium commoratur,
27 Ut impleret inviam & desolatam, &
produceret herbas virentes?
28 Quis est pluviæ pater? vel quis genuit
stillas roris?
29 De cujus utero egressa est glacies? &
gelu de cælo quis genuit?
30 In similitudinem lapidis aquæ duran-
tur, & superficies abyssi constringitur.
D 31 Numquid conjungere valebis micantes
stellas Plejadas, aut gyrum Arcturi poteris
dissipare?
32 Numquid producis Luciferum in tem-
pore suo, & Vesperum super filios terræ con-
surgere facis?
33 Numquid nosti ordinem cæli, & pones
rationem ejus in terra?
34 Numquid elevabis in nebula vocem
tuam, & impetus aquarum operiet te?
35 Numquid mittes fulgura, & ibunt, &
reverentia dicent tibi: Adsumus?
36 Quis posuit in visceribus hominis sapien-
tiam? vel quis dedit gallo intelligentiam?
37 Quis enarrabit cælorum rationem, &
concentum cæli quis dormire faciet?
38 Quando fundebatur pulvis in terra, &
glebæ compingebantur?
39 Numquid capies leænæ prædam, & ani-
mam catulorum ejus implebis,
40 Quando cubant in antris, & in specu-
bus insidiantur?
* Psal. 145. b. 9. 41 * Quis præparat corvo escam suam, quan-
do pulli ejus clamant ad Deum, vagantes,
eo quod non habeant cibos?

CAPUT XXXIX.

*Deus ipsi Job ostendit mirabilia opera sua eti-
am in ibicibus, onagro, rhinocerote, stru-
thione, equo & aquila; arguens eum, quod cum
ipso contendere voluerit: quibus Job commotus
agnoscit se temere locutum.*

A 1 NUmquid nosti tempus partus ibicum
in petris, vel parturientes cervas
observasti?
2 Dinumerasti menses conceptus earum, &
scisti tempus partus earum?
3 Incurvantur ad fœtum, & pariunt, &
rugitus emittunt.
4 Separantur filii earum, & pergunt ad pa-
stum: egrediuntur, & non revertuntur ad eas.
5 Quis dimisit onagrum liberum, & vin-
cula ejus quis solvit?
6 Cui dedi in solitudine domum, & taber-
nacula ejus in terra salsuginis.
B 7 Contemnit multitudinem civitatis, cla-
morem exactoris non audit.
8 Circumspicit montes pascuæ suæ, & vi-
rentia quæque perquirit.
9 Numquid volet rhinoceros servire tibi,
aut morabitur ad præsepe tuum?
10 Numquid alligabis rhinocerota ad aran-
dum loro tuo? aut confringet glebas vallium
post te?
11 Numquid fiduciam habebis in magna for-
titudine ejus, & dereliques ei labores tuos?
12 Numquid credes illi, quod sementem
reddat tibi, & aream tuam congreget?
13 Penna struthionis similis est pennis he-
rodii, & accipitris.
14 Quando derelinquit ova sua in terra,
tu forsitan in pulvere calefacies ea?
15 Obliviscitur, quod pes conculcet ea,
aut bestia agri conterat.
16 Duratur ad filios suos, quasi non sint C
sui: frustra laboravit nullo timore cogente.
17 Privavit enim eam Deus sapientia, nec
dedit illi intelligentiam.
18 Cum tempus fuerit, in altum alas eri-
git: deridet equum & ascensorem ejus.
19 Numquid præbebis equo fortitudinem,
aut circumdabis collo ejus hinnitum?
20 Numquid suscitabis eum quasi locu-
stas? gloria narium ejus terror.
21 Terram ungula fodit, exultat audacter:
in occursum pergit armatis.
22 Contemnit pavorem, nec cedit gladio.
23 Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit
hasta, & clypeus.
24 Fervens & fremens sorbet terram, nec
reputat tubæ sonare clangorem.
25 Ubi audierit buccinam, dicit: Vah:
procul odoratur bellum, exhortationem du-
cum, & ululatum exercitus. D
26 Numquid per sapientiam tuam plumescit
accipiter, expandens alas suas ad Austrum?
27 Numquid ad præceptum tuum elevabitur
aquila, & in arduis ponet nidum suum?
28 In petris manet, & in præruptis silici-
bus commoratur, atque inaccessis rupibus.
29 Inde contemplatur escam, & de longe
oculi ejus prospiciunt.
30 Pulli ejus lambent sanguinem: & ubi-
cumque cadaver fuerit, statim adest.
31 Et adjecit Dominus, & locutus est ad Job:
32 Numquid qui contendit cum Deo, tam
facile conquiescit? utique qui arguit Deum,
debet respondere ei.
33 Respondens autem Job Domino, dixit:
34 Qui leviter locutus sum, respondere quid
possum? manum meam ponam super os meum.
35 Unum locutus sum, quod utinam non di-
xissem; & alterum, quibus ultra non addam.

CAPUT XL.

*Deus arguens Job, quod visus sit justitiæ ipsius
detraxisse, ostendit ei suam potentiam in Behe-
moth & Leviathan, silentium ei imponens.*

1 REspondens autem Dominus Job de A
turbine dixit:
2 Accinge sicut vir lumbos tuos: interro-
gabo te, & indica mihi.
3 Numquid irritum facies judicium meum,
& condemnabis me, ut tu justificeris?
4 Et si habes brachium sicut Deus, & si
voce simili tonas?
5 Circumda tibi decorem, & in sublime
erigere, & esto gloriosus, & speciosis indue-
re vestibus.
6 Disperge superbos in furore tuo, & re-
spiciens omnem arrogantem humilia.
7 Respice cunctos superbos, & confunde B
eos, & contere impios in loco suo.
8 Absconde eos in pulvere simul, & fa-
cies eorum demerge in foveam:
9 Et ego confitebor, quod salvare te pos-
sit dextera tua.
10 Ecce Behemoth, quem feci tecum,
fœnum quasi bos comedet.
11 Fortitudo ejus in lumbis ejus, & vir-
tus illius in umbilico ventris ejus.
12 Stringit caudam suam quasi cedrum: C
nervi testiculorum ejus perplexi sunt.
13 Ossa ejus velut fistulæ æris, cartilago
illius quasi laminæ ferreæ.
14 Ipse est principium viarum Dei: qui
fecit eum, applicabit gladium ejus.
15 Huic montes herbas ferunt: omnes be-
stiæ agri ludent ibi.
16 Sub umbra dormit in secreto calami,
& in locis humentibus.
17 Protegunt umbræ umbram ejus, cir-
cumdabunt eum salices torrentis.
18 Ecce absorbebit fluvium, & non mi-
rabitur: & habet fiduciam, quod influat
Jordanis in os ejus.
19 In oculis ejus quasi hamo capiet eum,
& in sudibus perforabit nares ejus.
20 An extrahere poteris Leviathan hamo,
& fune ligabis linguam ejus?

21 Numquid pones circulum in naribus e-
jus, aut armilla perforabis maxillam ejus?
22 Numquid multiplicabit ad te preces,
aut loquetur tibi mollia?
23 Numquid feriet tecum pactum, & acci-
pies eum servum sempiternum?
24 Numquid illudes ei quasi avi, aut liga-
bis eum ancillis tuis?
25 Concident eum amici, divident illum
negotiatores?
26 Numquid implebis sagenas pelle ejus,
& gurgustium piscium capite illius?
27 Pone super eum manum tuam: me-
mento belli, nec ultra addas loqui.
28 Ecce spes frustrabitur eum, & videnti-
bus cunctis præcipitabitur.

CAPUT XLI.

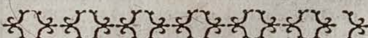
Malitia Behemoth explicatur fusius juxta illius membra, duritiam & superbiam.

A 1 NOn quasi crudelis suscitabo eum; quis
enim resistere potest vultui meo?
2 Quis ante dedit mihi, ut reddam ei?
omnia quæ sub cælo sunt, mea sunt.
3 Non parcam ei, & verbis potentibus, &
ad deprecandum compositis.
4 Quis revelabit faciem indumenti ejus?
& in medium oris ejus quis intrabit?
5 Portas vultus ejus quis aperiet? per gy-
rum dentium ejus formido.
6 Corpus illius quasi scuta fusilia, com-
pactum squamis se prementibus.
B 7 Una uni conjungitur, & ne spiraculum
quidem incedit per eas.
8 Una alteri adhærebit, & tenentes se ne-
quaquam separabuntur.
9 Sternutatio ejus splendor ignis, & ocu-
li ejus ut palpebræ diluculi.
10 De ore ejus lampades procedunt, sicut
tedæ ignis accensæ.
11 De naribus ejus procedit fumus sicut
ollæ succensæ atque ferventis.
12 Halitus ejus prunas ardere facit, &
flamma de ore ejus egreditur.
C 13 In collo ejus morabitur fortitudo, &
faciem ejus præcedit egestas.
14 Membra carnium ejus cohærentia sibi:
mittet contra eum fulmina, & ad locum a-
lium non ferentur.
15 Cor ejus indurabitur tamquam lapis,&
stringetur quasi malleatoris incus.
16 Cum sublatus fuerit, timebunt angeli,
& territi purgabuntur.
17 Cum apprehenderit eum gladius, subsi-
stere non poterit neque hasta, neque thorax.
18 Reputabit enim quasi paleas ferrum, &
quasi lignum putridum æs.
19 Non fugabit eum vir sagittarius: in
stipulam versi sunt ei lapides fundæ.
D 20 Quasi stipulam æstimabit malleum, &
deridebit vibrantem hastam.
21 Sub ipso erunt radii solis, & sternet si-
bi aurum quasi lutum.
22 Fervescere faciet quasi ollam profundum
mare, & ponet quasi cum unguenta bulliunt.
23 Post eum lucebit semita, æstimabit a-
byssum quasi senescentem.
24 Non est super terram potestas, quæ com-
paretur ei, qui factus est ut nullum timeret.
25 Omne sublime videt, ipse est rex super
universos filios superbiæ.

CAPUT XLII.

Agnoscit Job se insipienter locutum, & a Domino præfertur amicis, ac pro illis orat, duplicia recipiens eorum, quæ amiserat; tandemque plenus dierum in pace quievit.

A 1 REspondens autem Job Domino dixit:
2 Scio, quia omnia potes, & nulla
te latet cogitatio.
3 Quis est iste, qui celat consilium absque
scientia? Ideo insipienter locutus sum, &
quæ ultra modū excederent scientiam meam.
4 Audi, & ego loquar: interrogabo te, &
responde mihi.
5 Auditu auris audivi te, nunc autem o-
culus meus videt te.
6 Idcirco ipse me reprehendo, & ago pœ-
nitentiam in favilla & cinere.
B 7 Postquam autem locutus est Dñs verba
hæc ad Job, dixit ad Eliphaz Themanitem:
Iratus est furor meus in te, & in duos ami-
cos tuos, quoniam non estis locuti coram me
rectum, sicut servus meus Job.
8 Sumite ergo vobis septem tauros, & se-
ptem arietes, & ite ad servum meum Job, &
offerte holocaustum pro vobis. Job autem
servus meus orabit pro vobis: faciem ejus
suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia;
neque enim locuti estis ad me recta, sicut
servus meus Job.
9 Abierunt ergo Eliphaz Themanites,& Bal- C
dad Suhites,& Sophar Naamathites, & fece-
runt sicut locutus fuerat Dñs ad eos, & su-
scepit Dominus faciem Job.
10 Dominus quoque conversus est ad pœ-
nitentiam Job, cum oraret ille pro amicis
suis. Et addidit Dominus omnia quæcumque
fuerant Job, duplicia.
11 Venerunt autem ad eum omnes fratres
sui, & universæ sorores suæ, & cuncti qui
noverant eum prius, & comederunt cum eo
panem in domo ejus: & moverunt super eum
caput, & consolati sunt eum super omni ma-
lo, quod intulerat Dominus super eum: &
dederunt ei unusquisque ovem unam, & in-
aurem auream unam.
12 Dñs autem benedixit novissimis Job ma- D
gis, quam principio ejus.Et facta sunt ei qua-
tuordecim millia ovium, & sex millia camelo-
rum, & mille juga boum, & mille asinæ.
13 Et fuerunt ei septem filii, & tres filiæ.
14 Et vocavit nomen unius Diem, & nomen
secundæ Cassiam,& nomen tertię Cornustibii.
15 Non sunt autem inventæ mulieres specio-
sæ sicut filiæ Job in universa terra:deditque eis
pater suus hæreditatem inter fratres earum.
16 Vixit autem Job post hæc centum quadra-
ginta annis,& vidit filios suos, & filios filio-
rum suorum usq; ad quartam generationem,&
mortuus est senex, & plenus dierum.

LIBER PSALMORUM.

PSALMUS I.

1 BEatus vir, qui non abiit in consi- A
lio impiorum, & in via peccato-
rum non stetit, & in cathedra pe-
stilentiæ non sedit:
2 * Sed in lege Domini voluntas e- * Jos.
jus, & in lege ejus meditabitur die ac no- 1. b. 8.
cte.
3 * Et erit tamquam lignum, quod plan- * Jere.
tatum est secus decursus aquarum, quod fru- 17. b. 8.
ctum suum dabit in tempore suo:
Et folium ejus non defluet: & omnia quæ-
cumque faciet, prosperabuntur.
4 Non sic impii, non sic: sed tamquam
pulvis, quem projicit ventus a facie terræ.
5 Ideo non resurgent impii in judicio:
neque peccatores in concilio justorum.
6 Quoniam novit Dominus viam justo-
rum: & iter impiorum peribit.

Psalm. II.

1 QUare fremuerunt Gentes, & populi A
meditati sunt inania? Act. 4. c. 25.
2 Astiterunt reges terræ, & principes con-
venerunt in unum adversus Dominum, &
adversus Christum ejus.
3 Dirumpamus vincula eorum, & proji- B
ciamus a nobis jugum ipsorum.
4 Qui habitat in cælis irridebit eos, &
Dominus subsannabit eos.
5 Tunc loquetur ad eos in ira sua, & in
furore suo conturbabit eos.
6 Ego autem constitutus sum rex ab eo
super Sion montem sanctum ejus, prædicans
præceptum ejus.
7 * Dominus dixit ad me: Filius meus es * Act.
tu: ego hodie genui te. 13. e. 33. Hebr. 1.
8 Postula a me, & dabo tibi Gentes hære- c. & 5.
ditatem tuam, & possessionem tuam terminos b. 5.
terræ.

9 * Re-

*Apoc. 2. g.27. & 19. c. 15.

9 * Reges eos in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringes eos.
10 Et nunc reges intelligite: erudimini qui judicatis terram.
11 Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.
12 Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via justa.
13 Cum exarserit in brevi ira ejus, beati omnes qui confidunt in eo.

1 Psalmus David, cum fugeret a facie Absalom filii sui. (2. *Reg.* 15. 14.) III.

A

2 DOmine, quid multiplicati sunt qui tribulant me? multi insurgunt adversum me.
3 Multi dicunt animæ meæ: Non est salus ipsi in Deo ejus.
4 Tu autem, Domine, susceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput meum.
5 Voce mea ad Dominum clamavi, & exaudivit me de monte sancto suo.
6 Ego dormivi, & soporatus sum, & exurrexi, quia Dominus suscepit me.
7 Non timebo millia populi circumdantis me. Exurge, Dñe, salvum me fac Deus meus.
8 Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa: dentes peccatorum contrivisti.
9 Domini est salus: & super populum tuum benedictio tua.

1 In finem in carminibus, Psalmus David. IV.

A

2 CUm invocarem, exaudivit me Deus justitiæ meæ: in tribulatione dilatasti mihi. Miserere mei, & exaudi orationem meam.
3 Filii hominum usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?
4 Et scitote, quoniam mirificavit Dominus sanctum suum. Dominus exaudiet me, cum clamavero ad eum.

*Eph. 4. f.26.

5 * Irascimini, & nolite peccare: quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini.
6 Sacrificate sacrificium justitiæ, & sperate in Domino; multi dicunt: Quis ostendit nobis bona?

B

7 Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine: dedisti lætitiam in corde meo.
8 A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt.
9 In pace in idipsum dormiam, & requiescam:
10 Quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me.

1 In finem pro ea, quæ hæreditatem consequitur, Psalmus David. V.

A

2 VErba mea auribus percipe, Domine, intellige clamorem meum.
3 Intende voci orationis meæ, rex meus, & Deus meus.
4 Quoniam ad te orabo: Domine mane exaudies vocem meam.
5 Mane astabo tibi, & videbo, quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.
6 Neque habitabit juxta te malignus: neque permanebunt injusti ante oculos tuos.

B

7 Odisti omnes, qui operantur iniquitatem: perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus:
8 Ego autem in multitudine misericordiæ tuæ Introibo in domum tuam: adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.

C

9 Domine, deduc me in justitia tua: propter inimicos meos dirige in conspectu tuo viam meam.
10 Quoniam non est in ore eorum veritas: cor eorum vanum est.

*Psal. 13. a.3. Rom.3. b. 13.

11 * Sepulchrum patens est guttur eorum: linguis suis dolose agebant; judica illos Deus. Decidant a cogitationibus suis, secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritaverunt te, Domine.
12 Et lætentur omnes, qui sperant in te: in æternum exultabunt, & habitabis in eis. Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum,
13 Quoniam tu benedices justo.

Domine, ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos.

1 In finem in carminibus, Psalmus David, pro octava. VI.

A

2 DOmine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.
3 Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum: sana me, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea.
4 Et anima mea turbata est valde: sed tu Domine usquequo?
5 Convertere Dñe, & eripe animam meam: salvum me fac propter misericordiam tuam.

B

6 Quoniam non est in morte, qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?
7 Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo.
8 Turbatus est a furore oculus meus: inveteravi inter omnes inimicos meos.

*Matt. 7. c.23. & 25. d. 41. Luc.13. f. 27.

9 * Discedite a me omnes, qui operamini iniquitatem: quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei.
10 Exaudivit Dominus deprecationem meam, Dominus orationem meam suscepit.
11 Erubescant, & conturbentur vehementer omnes inimici mei: convertantur, & erubescant valde velociter.

1 Psalmus David, quem cantavit Domino pro verbis Chusi filii Jemini. (2. *Reg.* 16.) VII.

A

2 DOmine Deus meus, in te speravi: salvum me fac ex omnibus persequentibus me, & libera me.
3 Ne quando rapiat ut leo animam meam, dum non est qui redimat, neque qui salvum faciat.
4 Domine Deus meus, si feci istud, si est iniquitas in manibus meis:
5 Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis.
6 Persequatur inimicus animam meam, & comprehendat, & conculcet in terra vitam meam, & gloriam meam in pulverem deducat.
7 Exurge, Domine, in ira tua: & exaltare in finibus inimicorum meorum. Et exurge, Domine Deus meus, in præcepto quod mandasti:
8 Et synagoga populorum circumdabit te. Et propter hanc in altum regredere.
9 Dominus judicat populos. Judica me, Dñe, secundum justitiam meam, & secundum innocentiam meam super me.

*1 Par. 28. b.9. Jerem. 11. d. 20. & 17. b.10. & 20. c. 12.

10 Consumetur nequitia peccatorum, & diriges justum, * scrutans corda & renes Deus. Justum
11 Adjutorium meum a Domino, qui salvos facit rectos corde.
12 Deus judex justus, fortis, & patiens, numquid irascitur per singulos dies?
13 Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit: arcum suum tetendit, & paravit illum.
14 Et in eo paravit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit.

*Job 15. d. 35. Isai.59. a. 4.

15 * Ecce parturiit injustitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem.
16 Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam, quam fecit.
17 Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.
18 Confitebor Domino secundum justitiam ejus, & psallam nomini Domini altissimi.

1 In finem pro torcularibus, Psalmus David. VIII.

A

2 DOmine Dñs noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra! Quoniam elevata est magnificentia tua super cælos.
3 Ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudem propter inimicos tuos, ut destruas inimicum & ultorem.
4 Quoniam videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum, lunam & stellas, quæ tu fundasti.
5 Quid est homo, quod memor es ejus? aut filius hominis, quoniam visitas eum?

*Hebr. 2. b. 7.

6 * Minuisti eum paulo minus ab angelis, gloria & honore coronasti eum,

B

7 Et constituisti eum super opera manuum tuarum.

* Gen. 8 * Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus, oves
1. c.28. & boves univerſas: inſuper & pecora campi,
1. Cor. 9 Volucres cæli, & piſces maris, qui per-
15.d.26. ambulant ſemitas maris.
10 Domine Dominus noſter, quam admi-
rabile eſt nomen tuum in univerſa terra!

1 In finem pro occultis filii, Pſalmus
David. IX.

A 2 COnfitebor tibi, Domine, in toto corde
meo: narrabo omnia mirabilia tua.
3 Lætabor & exultabo in te: pſallam no-
mini tuo, Altiſſime.
4 In convertendo inimicum meum retror-
ſum: infirmabuntur, & peribunt a facie tua.
5 Quoniam feciſti judicium meum, &
cauſam meam: ſediſti ſuper thronum qui
judicas juſtitiam.
6 Increpaſti Gentes, & periit impius: no-
men eorum deleſti in æternum, & in ſæ-
B culum ſæculi.
7 Inimici defecerunt frameæ in finem: &
civitates eorum deſtruxiſti.
Periit memoria eorum cum ſonitu:
8 Et Dominus in æternum permanet.
Paravit in judicio thronum ſuum:
9 Et ipſe judicabit orbem terræ in æquita-
te, judicabit populos in juſtitia.
10 Et factus eſt Dominus refugium pauperi,
adjutor in opportunitatibus, in tribulatione.
11 Et ſperent in te, qui noverunt nomen
tuum: quoniam non dereliquiſti quærentes
te, Domine.
12 Pſallite Domino, qui habitat in Sion:
annuntiate inter Gentes ſtudia ejus:
13 Quoniam requirens ſanguinem eorum
recordatus eſt: non eſt oblitus clamorem
C pauperum.
14 Miſerere mei Domine: vide humilita-
tem meam de inimicis meis.
15 Qui exaltas me de portis mortis, ut
annuntiem omnes laudationes tuas in portis
filiæ Sion.
16 Exultabo in ſalutari tuo: infixæ ſunt
Gentes in interitu, quem fecerunt.
In laqueo iſto, quem abſconderunt, com-
prehenſus eſt pes eorum.
17 Cognoſcetur Dominus judicia faciens:
in operibus manuum ſuarum comprehenſus
eſt peccator.
18 Convertantur peccatores in infernum,
omnes Gentes, quæ obliviſcuntur Deum.
19 Quoniam non in finem oblivio erit paupe-
ris: patientia pauperum non peribit in finem.
20 Exurge Domine, non confortetur ho-
mo: judicentur Gentes in conſpectu tuo.
21 Conſtitue, Domine, legiſlatorem ſuper
eos: ut ſciant gentes, quoniam homines ſunt.

Pſalm. X. ſecundum Hebræos.

A 1 UT quid, Domine, receſſiſti longe: deſpi-
cis in opportunitatibus, in tribulatione?
2 Dum ſuperbit impius, incenditur pauper:
comprehenduntur in conſiliis, quibus cogitant
3 Quoniam laudatur peccator in deſideriis
animæ ſuæ, & iniquus benedicitur.
4 Exacerbavit Dominum peccator: ſecun-
B dum multitudinem iræ ſuæ non quæret.
5 Non eſt Deus in conſpectu ejus: inqui-
natæ ſunt viæ illius in omni tempore.
Auferuntur judicia tua a facie ejus: o-
mnium inimicorum ſuorum dominabitur.
6 Dixit enim in corde ſuo: Non movebor
a generatione in generationem ſine malo.
* Infr. 7 * Cujus maledictione os plenum eſt, &
13. a.3. amaritudine, & dolo: ſub lingua ejus la-
Rom.3. bor & dolor.
b. 14. 8 Sedet in inſidiis cum divitibus in oc-
C cultis, ut interficiat innocentem.
9 Oculi ejus in pauperem reſpiciunt: inſidia-
tur in abſcondito, quaſi leo in ſpelunca ſua.
Inſidiatur, ut rapiat pauperem: rapere
pauperem, dum attrahit eum.
10 In laqueo ſuo humiliabit eum: inclinabit
ſe, & cadet cum dominatus fuerit pauperum.
11 Dixit enim in corde ſuo: Oblitus eſt Deus:
avertit faciem ſuam, ne videat in finem.
12 Exurge, Domine Deus, exaltetur ma-
D nus tua: ne obliviſcaris pauperum.
13 Propter quid irritavit impius Deum?
dixit enim in corde ſuo: Non requiret.
14 Vides, quoniam tu laborem & dolorem
conſideras, ut tradas eos in manus tuas.
Tibi derelictus eſt pauper: orphano tu e-
ris adjutor.
15 Contere brachium peccatoris & maligni;
quæretur peccatum illius, & non invenietur.
16 Dominus regnabit in æternum, & in ſæ-
culum ſæculi: peribitis Gentes de terra illius.
17 Deſiderium pauperum exaudivit Dominus:
præparationem cordis eorum audivit auris tua.
18 Judicare pupillo & humili, ut non appo-
nat ultra magnificare ſe homo ſuper terram.

1 In finem, Pſalmus David. X.

2 IN Dño confido; quomodo dicitis animæ A
meæ: Tranſmigra in montem ſicut paſſer?
3 Quoniam ecce peccatores intenderunt
arcum, paraverunt ſagittas ſuas in phare-
tra, ut ſagittent in obſcuro rectos corde.
4 Quoniam quæ perfeciſti, deſtruxerunt; B
juſtus autem quid fecit?
5 * Dominus in templo ſancto ſuo: Do- * Hab.
minus, in cælo ſedes ejus. 2. d.20.
Oculi ejus in pauperem reſpiciunt: palpe-
bræ ejus interrogant filios hominum.
6 Dominus interrogat juſtum & impium: qui
autem diligit iniquitatem, odit animam ſuam.
7 Pluet ſuper peccatores laqueos: ignis,
& ſulphur, & ſpiritus procellarum pars ca-
licis eorum.
8 Quoniam juſtus Dominus, & juſtitias
dilexit: æquitatem vidit vultus ejus.

1 In finem pro octava, Pſalmus David. XI.

2 SAlvum me fac, Domine, quoniam A
defecit ſanctus, quoniam diminutæ
ſunt veritates a filiis hominum.
3 Vana locuti ſunt unuſquiſque ad proxi-
mum ſuum: labia doloſa, in corde & corde
locuti ſunt.
4 Diſperdat Dominus univerſa labia do-
loſa, & linguam magniloquam.
5 Qui dixerunt: Linguam noſtram ma-
gnificabimus: labia noſtra a nobis ſunt:
quis noſter Dominus eſt?
6 Propter miſeriam inopum, & gemitum
pauperum nunc exurgam, dicit Dominus.
Ponam in ſalutari: fiducialiter agam in eo.
7 * Eloquia Domini eloquia caſta: argen- * Prov.
tum igne examinatum, probatum terræ, 30. a.5.
purgatum ſeptuplum. 6.
8 Tu, Domine, ſervabis nos, & cuſtodies
nos a generatione hac in æternum.
9 In circuitu impii ambulant: ſecundum al-
titudinem tuam multiplicaſti filios hominum.

1 In finem, Pſalmus David. XII.

USquequo, Dñe, obliviſceris me in finem? A
Uſquequo avertis faciem tuam a me?
2 Quamdiu ponam conſilia in anima mea,
dolorem in corde meo per diem?
3 Uſquequo exaltabitur inimicus meus ſu-
per me?
4 Reſpice, & exaudi me, Domine Deus meus.
Illumina oculos meos, ne umquam obdor-
miam in morte:
5 Ne quando dicat inimicus meus: Præ-
valui adverſus eum.
Qui tribulant me, exultabunt, ſi motus fuero:
6 Ego autem in miſericordia tua ſperavi.
Exultabit cor meum in ſalutari tuo: can-
tabo Domino, qui bona tribuit mihi: &
pſallam nomini Domini altiſſimi.

1 In finem, Pſalmus David. XIII.

DIxit inſipiens in corde ſuo: * Non eſt A
Deus. Corrupti ſunt, & abominabiles * Pſal.
facti ſunt in ſtudiis ſuis: non eſt qui faciat 52. 1.
bonum, non eſt uſque ad unum.
2 Dominus de cælo proſpexit ſuper filios
hominum, ut videat, ſi eſt intelligens, aut
requirens Deum.
3 Omnes declinaverunt, ſimul inutiles fa-
cti ſunt: non eſt qui faciat bonum, non eſt
uſque ad unum.
Sepulcrum patens eſt guttur eorum: lin-
guis ſuis doloſe agebant: venenum aſpidum
ſub labiis eorum.
Quorum os maledictione, & amaritudine
plenum eſt: veloces pedes eorum ad effun-
dendum ſanguinem.

Contritio & infelicitas in viis eorum, &
viam pacis non cognoverunt: non est timor
B Dei ante oculos eorum.
4 Nonne cognoscent omnes, qui operan-
tur iniquitatem, qui devorant plebem meam
sicut escam panis?
5 Dominum non invocaverunt: illic tre-
pidaverunt timore, ubi non erat timor.
6 Quoniam Dominus in generatione justa
est, consilium inopis confudistis: quoniam
Dominus spes ejus est.
7 Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum
averterit Dominus captivitatem plebis suæ,
exultabit Jacob, & lætabitur Israel.

1 Psalmus David. XIV.

A DOmine, quis habitabit in tabernaculo
tuo? aut quis requiescet in monte san-
cto tuo?
2 Qui ingreditur sine macula, & opera-
tur justitiam:
3 Qui loquitur veritatem in corde suo,
qui non egit dolum in lingua sua:
Nec fecit proximo suo malum, & oppro-
brium non accepit adversus proximos suos.
4 Ad nihilum deductus est in conspectu ejus
B malignus: timentes autem Dñm glorificat:
Qui jurat proximo suo, & non decipit:
5 Qui pecuniam suam non dedit ad usuram,
& munera super innocentem non accepit.
Qui facit hæc, non movebitur in æternum.

1 Tituli inscriptio ipsi David. XV.

A COnserva me, Domine, quoniam spe-
ravi in te.
2 Dixi Domino: Deus meus es tu, quo-
niam bonorum meorum non eges.
3 Sanctis, qui sunt in terra ejus, mirifi-
cavit omnes voluntates meas in eis.
4 Multiplicatæ sunt infirmitates eorum:
postea acceleraverunt.
Non congregabo conventicula eorum de
sanguinibus: nec memor ero nominum eo-
rum per labia mea.
5 Dñs pars hæreditatis meæ, & calicis mei:
tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi.
6 Funes ceciderunt mihi in præclaris; et-
enim hæreditas mea præclara est mihi.
7 Benedicam Dominum, qui tribuit mihi
B intellectum: insuper & usque ad noctem
increpuerunt me renes mei.
8 * Providebam Dominum in conspectu meo
* Act. 2. semper: quoniam a dextris est mihi, ne
d. 25. commovear.
9 Propter hoc lætatum est cor meum, &
exultavit lingua mea: insuper & caro mea
requiescet in spe.
10 * Quoniam non derelinques animam
* Act. 2. meam in inferno: nec dabis sanctum tuum
c. 31. & videre corruptionem.
13. e. 35. Notas mihi fecisti vias vitæ: adimplebis
me lætitia cum vultu tuo: delectationes in
dextera tua usque in finem.

1 Oratio David. XVI.

EXaudi, Domine, justitiam meam: in-
A tende deprecationem meam.
Auribus percipe orationem meam, non
in labiis dolosis.
2 De vultu tuo judicium meum prodeat:
oculi tui videant æquitates.
3 Probasti cor meum, & visitasti nocte:
igne me examinasti, & non est inventa in
me iniquitas.
4 Ut non loquatur os meum opera homi-
num; propter verba labiorum tuorum ego
custodivi vias duras.
5 Perfice gressus meos in semitis tuis, ut
B non moveantur vestigia mea.
6 Ego clamavi, quoniam exaudisti me Deus:
inclina aurem tuam mihi, & exaudi verba mea.
7 Mirifica misericordias tuas, qui salvos
facis sperantes in te.
8 A resistentibus dexteræ tuæ custodi me,
ut pupillam oculi.
Sub umbra alarum tuarum protege me
9 A facie impiorum, qui me afflixerunt.
Inimici mei animam meam circumdederunt,
C 10 Adipem suum concluserunt: os eorum
locutum est superbiam.
11 Projicientes me nunc circumdederunt me:
oculos suos statuerunt declinare in terram.
12 Susceperunt me sicut leo paratus ad præ-
dam, & sicut catulus leonis habitans in abditis.
13 Exurge, Domine, præveni eum, & sup-
planta eum; eripe animam meam ab impio,
frameam tuam
14 Ab inimicis manus tuæ. D
Domine, a paucis de terra divide eos in
vita eorum: de absconditis tuis adimpletus
est venter eorum.
Saturati sunt filiis, & dimiserunt reliquias
suas parvulis suis.
15 Ego autem in justitia apparebo conspectui
tuo: satiabor cum apparuerit gloria tua.
1 In finem puero Domini David, qui lo-
cutus est Dño verba cantici hujus in die, qua
eripuit eum Dominus de manu omnium ini-
micorum ejus, & de manu Saul, & dixit:

(2. *Reg.* 22. 2.) XVII.

2 DIligam te, Domine fortitudo mea:
3 Dominus firmamentum meum, & A
refugium meum & liberator meus:
* Deus meus adjutor meus, & sperabo in * Hebr.
eum. 2. d. 13.
Protector meus, & cornu salutis meæ, &
susceptor meus.
4 Laudans invocabo Dominum, & ab ini-
micis meis salvus ero.
5 Circumdederunt me dolores mortis: &
torrentes iniquitatis conturbaverunt me.
6 Dolores inferni circumdederunt me: præ-
occupaverunt me laquei mortis.
7 In tribulatione mea invocavi Dominum,
& ad Deum meum clamavi:
Et exaudivit te templo sancto suo vocem
meam: & clamor meus in conspectu ejus in-
troivit in aures ejus.
8 Commota est, & contremuit terra: fun-
damenta montium conturbata sunt, & com-
mota sunt, quoniam iratus est eis.
9 Ascendit fumus in ira ejus: & ignis a facie
ejus exarsit: carbones succensi sunt ab eo.
10 Inclinavit cælos, & descendit: & ca-
ligo sub pedibus ejus.
11 Et ascendit super cherubim, & vola-
vit: volavit super pennas ventorum. B
12 Et posuit tenebras latibulum suum, in
circuitu ejus tabernaculum ejus: tenebrosa
aqua in nubibus aeris.
13 Præ fulgore in conspectu ejus nubes trans-
ierunt, grando, & carbones ignis.
14 Et intonuit de cælo Dñs, & Altissimus
dedit vocem suam: grando & carbones ignis.
15 Et misit sagittas suas, & dissipavit eos:
fulgura multiplicavit, & conturbavit eos.
16 Et apparuerunt fontes aquarum, & re-
velata sunt fundamenta orbis terrarum.
Ab increpatione tua, Domine, ab inspi-
ratione spiritus iræ tuæ.
17 Misit de summo, & accepit me: & as-
sumpsit me de aquis multis.
18 Eripuit me de inimicis meis fortissimis,
& ab his, qui oderunt me, quoniam con-
fortati sunt super me.
19 Prævenerunt me in die afflictionis meæ:
& factus est Dominus protector meus.
20 Et eduxit me in latitudinem: salvum
me fecit, quoniam voluit me.
21 Et retribuet mihi Dominus secundum
justitiam meam, & secundum puritatem ma-
nuum mearum retribuet mihi:
22 Quia custodivi vias Domini, nec im-
pie gessi a Deo meo.
23 Quoniam omnia judicia ejus in conspectu C
meo: & justitias ejus non repuli a me.
24 Et ero immaculatus cum eo: & obser-
vabo me ab iniquitate mea.
25 Et retribuet mihi Dñs secundum justi-
tiam meam: & secundum puritatem manuum
mearum in conspectu oculorum ejus.
26 Cum sancto sanctus eris, & cum viro
innocente innocens eris:
27 Et cum electo electus eris, & cum per-
verso perverteris.
28 Quoniam tu populum humilem salvum
facies, & oculos superborum humiliabis.
29 Quoniam tu illuminas lucernam meam,
Domine: Deus meus illumina tenebras meas.

30 Quoniam in te eripiar a tentatione, &
in Deo meo tranſgrediar murum.
31 Deus meus, impolluta via ejus: elo-
quia Domini igne examinata; protector eſt
omnium ſperantium in ſe.
32 Quoniam quis Deus præter Dominum?
aut quis Deus præter Deum noſtrum?
33 Deus, qui præcinxit me virtute, & po-
ſuit immaculatam viam meam.
*2.Reg. 34 * Qui perfecit pedes meos tamquam cer-
22.e.34. vorum, & ſuper excelſa ſtatuens me.
*2.Reg. 35 * Qui docet manus meas ad prælium: &
22.e.35. poſuiſti, ut arcum æreum, brachia mea.
36 Et dediſti mihi protectionem ſalutis tuæ:
& dextera tua ſuſcepit me:
Et diſciplina tua correxit me in finem:
D & diſciplina tua ipſa me docebit.
37 Dilataſti greſſus meos ſubtus me, &
non ſunt infirmata veſtigia mea:
38 Perſequar inimicos meos, & comprehen-
dam illos: & non convertar, donec deficiant.
39 Confringam illos, nec poterunt ſtare:
cadent ſubtus pedes meos.
40 Et præcinxiſti me virtute ad bellum:
& ſupplantaſti inſurgentes in me ſubtus me.
41 Et inimicos meos dediſti mihi dorſum,
& odientes me diſperdidiſti.
42 Clamaverunt, nec erat qui ſalvos fa-
ceret, ad Dominum: nec exaudivit eos.
43 Et comminuam eos, ut pulverem ante
faciem venti: ut lutum platearum delebo eos.
44 Eripies me de contradictionibus populi:
conſtitues me in caput Gentium.
45 Populus, quem non cognovi, ſervivit
mihi: in auditu auris obedivit mihi.
46 Filii alieni mentiti ſunt mihi: filii alieni in-
veterati ſunt, & claudicaverunt a ſemitis ſuis.
47 Vivit Dominus, & benedictus Deus
meus, & exaltetur Deus ſalutis meæ.
48 Deus, qui das vindictas mihi: & ſub-
dis populos ſub me, liberator meus de ini-
micis meis iracundis.
* 2. 49 * Et ab inſurgentibus in me exaltabis
Reg.22. me: a viro iniquo eripies me.
d. 49. * 2. 50 * Propterea confitebor tibi in nationibus,
Domine: & nomini tuo pſalmum dicam,
Reg.22. 51 Magnificans ſalutes regis ejus, & fa-
d. 50. ciens miſericordiam chriſto ſuo David, &
Rom. ſemini ejus uſque in ſæculum.
15. c.9. 1 In finem, Pſalmus David. XVIII.
A 2 CÆli enarrant gloriam Dei, & opera
manuum ejus annuntiat firmamentum.
3 Dies diei eructat verbum, & nox nocti
indicat ſcientiam.
4 Non ſunt loquelæ, neque ſermones,
quorum non audiantur voces eorum.
* Rom. 5 * In omnem terram exivit ſonus eorum:
10.d.18. & in fines orbis terræ verba eorum.
* Luc. 6 In ſole poſuit tabernaculum ſuum:* & ipſe
24.g.45. tamquam ſponſus procedens de thalamo ſuo,
Exultavit ut gigas ad currendam viam.
7 A ſummo cælo egreſſio ejus,
B Et occurſus ejus uſque ad ſummum ejus:
nec eſt qui ſe abſcondat a calore ejus.
8 Lex Domini immaculata convertens
animas: teſtimonium Domini fidele, ſapien-
tiam præſtans parvulis.
9 Juſtitiæ Domini rectæ, lætificantes corda:
præceptum Dñi lucidum, illuminans oculos.
10 Timor Domini ſanctus, permanens in
ſeculum ſæculi: judicia Domini vera juſti-
ficata in ſemetipſa.
11 Deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pre-
tioſum multum: & dulciora ſuper mel & favum.
C 12 Etenim ſervus tuus cuſtodit ea, in cu-
ſtodiendis illis retributio multa.
13 Delicta quis intelligit? ab occultis meis
munda me,
14 & ab alienis parce ſervo tuo.
Si mei non fuerint dominati, tunc immacu-
latus ero: & emundabor a delicto maximo.
15 Et erunt ut complaceant, eloquia oris
mei: & meditatio cordis mei in conſpectu tuo
ſemper.
Domine adjutor meus, & redemptor meus.
1 In finem, Pſalmus David. XIX.
A 2 EXaudiat te Dominus in die tribula-
tionis: protegat te nomen Dei Jacob.
3 Mittat tibi auxilium de ſancto, & de
Sion tueatur te.
4 Memor ſit omnis ſacrificii tui: & ho-
locauſtum tuum pingue fiat.
5 Tribuat tibi ſecundum cor tuum: & o-
mne conſilium tuum confirmet.
6 Lætabimur in ſalutari tuo: & in nomine B
Dei noſtri magnificabimur.
7 Impleat Dominus omnes petitiones tuas:
nunc cognovi, quoniam ſalvum fecit Do-
minus Chriſtum ſuum.
Exaudiet illum de cælo ſancto ſuo: in po-
tentatibus ſalus dexteræ ejus.
8 Hi in curribus, & hi in equis: nos autem
in nomine Domini Dei noſtri invocabimus.
9 Ipſi obligati ſunt, & ceciderunt: nos
autem ſurreximus, & erecti ſumus.
10 Domine, ſalvum fac regem: & exaudi
nos in die, qua invocaverimus te.
1 In finem, Pſalmus David. XX. A
2 DOmine, in virtute tua lætabitur rex:
& ſuper ſalutare tuum exultabit ve-
hementer.
3 Deſiderium cordis ejus tribuiſti ei, &
voluntate labiorum ejus non fraudaſti eum.
4 Quoniam prævenisti eum in benedictio-
nibus dulcedinis, poſuiſti in capite ejus
coronam de lapide pretioſo.
5 Vitam petiit a te, & tribuiſti ei longitudi- B
nem dierum in ſeculum, & in ſæculum ſeculi.
6 Magna eſt gloria ejus in ſalutari tuo: glo-
riam, & magnum decorem impones ſuper eum.
7 Quoniam dabis eum in benedictionem in
ſæculum ſæculi: lætificabis eum in gaudio
cum vultu tuo.
8 Quoniam rex ſperat in Domino: & in
miſericordia Altiſſimi non commovebitur.
9 Inveniatur manus tua omnibus inimicis
tuis: dextera tua inveniat omnes, qui te
oderunt.
10 Pones eos ut clibanum ignis in tem-
pore vultus tui: Dominus in ira ſua contur- C
babit eos, & devorabit eos ignis.
11 Fructum eorum de terra perdes, & ſemen
eorum a filiis hominum.
12 Quoniam declinaverunt in te mala: cogi-
taverunt conſilia, quæ non potuerunt ſtabilire.
13 Quoniam pones eos dorſum: in reliquiis
tuis præparabis vultum eorum.
14 Exaltare, Domine, in virtute tua: can-
tabimus & pſallemus virtutes tuas.
1 In finem pro ſuſceptione matutina,
Pſalmus David. XXI.
2 DEus Deus meus, reſpice in me: qua- A Matt.
re me dereliquiſti? longe a ſalute mea 27.e 46.
verba delictorum meorum. Marc.
3 Deus meus, clamabo per diem, & non exau- 15.d.34
dies: & nocte, & non ad inſipientiam mihi.
4 Tu autem in ſancto habitas, laus Iſrael.
5 In te ſperaverunt patres noſtri: ſperave-
runt, & liberaſti eos.
6 Ad te clamaverunt, & ſalvi facti ſunt:
in te ſperaverunt, & non ſunt confuſi.
7 Ego autem ſum vermis, & non homo;
opprobrium hominum, & abjectio plebis.
8 * Omnes videntes me deriſerunt me: * Mat.
locuti ſunt labiis, & moverunt caput. 27.e.39.
9 * Speravit in Domino, eripiat eum: ſal- Marc.
vum faciat eum, quoniam vult eum. 15.c.29.
10 Quoniam tu es, qui extraxiſti me de * Matt.
ventre, ſpes mea ab uberibus matris meæ. 27.e.43. B
11 In te projectus ſum ex utero: de ven-
tre matris meæ Deus meus es tu,
12 Ne diſceſſeris a me:
Quoniam tribulatio proxima eſt: quoniam
non eſt qui adjuvet.
13 Circumdederunt me vituli multi: tauri
pingues obſederunt me.
14 Aperuerunt ſuper me os ſuum, ſicut
leo rapiens & rugiens.
15 Sicut aqua effuſus ſum: & diſperſa ſunt
omnia oſſa mea.
Factum eſt cor meum tanquam cera lique-
ſcens in medio ventris mei.
16 Aruit tamquam teſta virtus mea, &
lingua mea adhæſit faucibus meis: & in pul-
verem mortis deduxiſti me. C
17 Quoniam circumdederunt me canes mul-

ti: concilium malignantium obsedit me.
Foderunt manus meas & pedes meos:
18 Dinumeraverunt omnia ossa mea.
Ipsi vero consideraverunt & inspexerunt me:
*Matt. 27. d. 35. Joan. 19. d. 23. 24. 19 * Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem.
20 Tu autem, Domine, ne elongaveris
auxilium tuum a me: ad defensionem meam
conspice.
21 Erue a framea, Deus, animam meam,
& de manu canis unicam meam.
22 Salva me ex ore leonis, & a cornibus
unicornium humilitatem meam.
* Hebr. 2. c. 12. 23 * Narrabo nomen tuum fratribus meis:
in medio ecclesiæ laudabo te.
24 Qui timetis Dominum, laudate eum:
universum semen Jacob glorificate eum.
25 Timeat eum omne semen Israel: quoniam non sprevit, neque despexit deprecationem pauperis:
Nec avertit faciem suam a me: & cum clamarem ad eum, exaudivit me.
D 26 Apud te laus mea in ecclesia magna: vota mea reddam in conspectu timentium eum.
27 Edent pauperes, & saturabuntur: & laudabunt Dominum, qui requirunt eum: vivent corda eorum in sæculum sæculi.
28 Reminiscentur, & convertentur ad Dominum universi fines terræ:
Et adorabunt in conspectu ejus universæ familiæ Gentium.
29 Quoniam Domini est regnum: & ipse dominabitur Gentium.
30 Manducaverunt, & adoraverunt omnes pingues terræ: in conspectu ejus cadent omnes, qui descendunt in terram.
31 Et anima mea illi vivet: & semen meum serviet ipsi.
32 Annuntiabitur Domino generatio ventura: & annuntiabunt cæli justitiam ejus populo, qui nascetur, quem fecit Dominus.

1 Psalmus David. XXII.

A Isa. 40. c. 11. Jerem. 23. a. 4. Ezech. 34. c. 11. f. 23. 1. Petr. 2. a. 25. 5. a. 4.

Dominus regit me, & nihil mihi deerit:
2 In loco pascuæ ibi me collocavit.
Super aquam refectionis educavit me:
3 Animam meam convertit.
Deduxit me super semitas justitiæ propter nomen suum.
4 Nam & si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.
Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt.
B 5 Parasti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribulant me.
Impinguasti in oleo caput meum: & calix meus inebrians quam præclarus est!
6 Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ:
7 Et ut inhabitem in domo Domini in longitudinem dierum.

1 Prima sabbati, Psalmus David. XXIII.

A Ps. 49. c. 12. 1. Cor. 10. f. 26.

Domini est terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum, & universi qui habitant in eo.
2 Quia ipse super maria fundavit eum, & super flumina præparavit eum.
3 Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto ejus?
4 Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo.
B 5 Hic accipiet benedictionem a Domino, & misericordiam a Deo salutari suo.
6 Hæc est generatio quærentium eum, quærentium faciem Dei Jacob.
7 Attollite portas, principes, vestras, & elevamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ.
8 Quis est iste rex gloriæ? Dominus fortis & potens: Dominus potens in prælio.
9 Attollite portas, principes, vestras, & elevamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ.
10 Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtutum ipse est rex gloriæ.

1 In finem, Psalmus David. XXIV.

A Ad te, Domine, levavi animam meam,
2 Deus meus, in te confido, non erubescam:
3 Neque irrideant me inimici mei: etenim universi, qui sustinent te, non confundentur.
4 Confundantur omnes iniqua agentes supervacue.
Vias tuas, Domine, demonstra mihi, & semitas tuas edoce me.
5 Dirige me in veritate tua, & doce me: quia tu es Deus salvator meus, & te sustinui tota die.
6 Reminiscere miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quæ a sæculo sunt.
7 Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris. B
Secundum misericordiam tuam memento mei tu, propter bonitatem tuam, Domine.
8 Dulcis & rectus Dominus: propter hoc legem dabit delinquentibus in via.
9 Diriget mansuetos in judicio: docebit mites vias suas.
10 Universæ viæ Domini misericordia & veritas, requirentibus testamentum ejus, & testimonia ejus.
11 Propter nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo: multum est enim. C
12 Quis est homo, qui timet Dominum? legem statuit ei in via, quam elegit.
13 Anima ejus in bonis demorabitur: & semen ejus hæreditabit terram.
14 Firmamentum est Dñs timentibus eum: & testamentum ipsius, ut manifestetur illis.
15 Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.
16 Respice in me, & miserere mei, quia unicus & pauper sum ego.
17 Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt: de necessitatibus meis erue me.
18 Vide humilitatem meam, & laborem meum, & dimitte universa delicta mea.
19 Respice inimicos meos, quoniam multiplicati sunt, * & odio iniquo oderunt me. *Joan. 15. d. 25.
20 Custodi animam meam, & erue me: non erubescam, quoniam speravi in te.
21 Innocentes & recti adhæserunt mihi, quia sustinui te.
22 Libera, Deus, Israel ex omnibus tribulationibus suis.

1 In finem, Psalmus David. XXV.

Judica me, Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum: & in Domino sperans non infirmabor. A
2 Proba me, Domine, & tenta me: ure renes meos, & cor meum.
3 Quoniam misericordia tua ante oculos meos est: & complacui in veritate tua.
4 Non sedi cum concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. B
5 Odivi ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo.
6 Lavabo inter innocentes manus meas, & circumdabo altare tuum, Domine:
7 Ut audiam vocem laudis, & enarrem universa mirabilia tua.
8 Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. C
9 Ne perdas cum impiis, Deus, animam meam, & cum viris sanguinum vitam meam:
10 In quorum manibus iniquitates sunt: dextera eorum repleta est muneribus.
11 Ego autem in innocentia mea ingressus sum: redime me, & miserere mei.
12 Pes meus stetit in directo: in ecclesiis benedicam te, Domine.

1 Psalmus David priusquam liniretur. XXVI.

Dominus illuminatio mea, & salus mea: quem timebo? A
Dñs protector vitæ meæ, a quo trepidabo?
2 Dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas.
Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt, & ceciderunt.
3 Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum.
Si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo.
4 Unam petii a Dño, hanc requiram, ut inhabitem in domo Dñi omnibus diebus vitæ meæ:
Ut videam voluptatem Domini, & visitem templum ejus.
5 Quoniam abscondit me in tabernaculo

ſuo: in die malorum protexit me in abſcondito tabernaculi ſui.
6 In petra exaltavit me: & nunc exaltavit caput meum ſuper inimicos meos.
Circuivi, & immolavi in tabernaculo ejus hoſtiam vociferationis: cantabo, & pſalmum dicam Domino.
7 Exaudi, Domine, vocem meam, qua clamavi ad te: miſerere mei, & exaudi me.
8 Tibi dixit cor meum, exquiſivit te facies mea: faciem tuam, Domine, requiram.
9 Ne avertas faciem tuam a me, ne declines in ira a ſervo tuo.
Adjutor meus eſto; ne derelinquas me, neque deſpicias me, Deus ſalutaris meus.
10 Quoniam pater meus, & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem aſſumpſit me.
11 Legem pone mihi, Domine, in via tua; & dirige me in ſemitam rectam propter inimicos meos.
12 Ne tradideris me in animas tribulantium me: quoniam inſurrexerunt in me teſtes iniqui, & mentita eſt iniquitas ſibi.
13 Credo videre bona Domini in terra viventium.
14 Expecta Dominum: viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum.

Pſalmus ipſi David. XXVII.

1 AD te, Domine, clamabo: Deus meus, ne ſileas a me: nequando taceas a me, & aſſimilabor deſcendentibus in lacum.
2 Exaudi, Domine, vocem deprecationis meæ, dum oro ad te: dum extollo manus meas ad templum ſanctum tuum.
3 Ne ſimul trahas me cum peccatoribus, & cum operantibus iniquitatem ne perdas me.
Qui loquuntur pacem cum proximo ſuo, mala autem in cordibus eorum.
4 Da illis ſecundum opera eorum, & ſecundum nequitiam adinventionum ipſorum.
Secundum opera manuum eorum tribue illis: redde retributionem eorum ipſis.
5 Quoniam non intellexerunt opera Domini, & in opera manuum ejus: deſtrues illos, & non ædificabis eos.
6 Benedictus Dominus, quoniam exaudivit vocem deprecationis meæ.
7 Dominus adjutor meus, & protector meus; in ipſo ſperavit cor meum, & adjutus ſum.
Et refloruit caro mea: & ex voluntate mea confitebor ei.
8 Dominus fortitudo plebis ſuæ, & protector ſalvationum chriſti ſui eſt.
9 Salvum fac populum tuum, Domine, & benedic hæreditati tuæ: & rege eos, & extolle illos uſque in æternum.

Pſalmus David.

1 In conſummatione tabernaculi. XXVIII.

AFferte Domino filii Dei: afferte Domino filios arietum.
2 Afferte Domino gloriam & honorem, afferte Domino gloriam nomini ejus: adorate Dominum in atrio ſancto ejus.
3 Vox Domini ſuper aquas: Deus majeſtatis intonuit: Dominus ſuper aquas multas.
4 Vox Domini in virtute: vox Domini in magnificentia.
5 Vox Domini confringentis cedros: & confringet Dominus cedros Libani:
6 Et comminuet eas tamquam vitulum Libani: & dilectus quemadmodum filius unicornium.
7 Vox Domini intercidentis flammam ignis:
8 Vox Domini concutientis deſertum: & commovebit Dominus deſertum Cades.
9 Vox Domini præparantis cervos, & revelabit condenſa: & in templo ejus omnes dicent gloriam.
10 Dominus diluvium inhabitare facit: & ſedebit Dominus rex in æternum.
11 Dominus virtutem populo ſuo dabit: Dominus benedicet populo ſuo in pace.

Pſalmus Cantici.

1 In dedicatione domus David. XXIX.

2 EXaltabo te, Dñe, quoniam ſuſcepiſti me: nec delectaſti inimicos meos ſuper me.
3 Domine Deus meus, clamavi ad te, & ſanaſti me.
4 Domine, eduxiſti ab inferno animam meam: ſalvaſti me a deſcendentibus in lacum.
5 Pſallite Domino ſancti ejus: & confitemini memoriæ ſanctitatis ejus.
6 Quoniam ira in indignatione ejus, & vita in voluntate ejus.
Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia.
7 Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum.
8 Domine, in voluntate tua præſtitiſti decori meo virtutem.
Avertiſti faciem tuam a me, & factus ſum conturbatus.
9 Ad te, Domine, clamabo, & ad Deum meum deprecabor.
10 Quæ utilitas in ſanguine meo, dum deſcendo in corruptionem?
Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam?
11 Audivit Dominus, & miſertus eſt mei: Dominus factus eſt adjutor meus.
12 Convertiſti planctum meum in gaudium mihi: conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia:
13 Ut cantet tibi gloria mea, & non compungar: Domine Deus meus, in æternum confitebor tibi.

1 In finem, Pſalmus David pro extaſi. XXX.

2 IN te, Domine, ſperavi, non confundar in æternum: in juſtitia tua libera me.
3 Inclina ad me aurem tuam, accelera ut eruas me.
Eſto mihi in Deum protectorem, & in domum refugii, ut ſalvum me facias.
4 Quoniam fortitudo mea, & refugium meum es tu: & propter nomen tuum deduces me, & enutries me.
5 Educes me de laqueo hoc, quem abſconderunt mihi: quoniam tu es protector meus.
6 * In manus tuas commendo ſpiritum meum: redemiſti me, Domine Deus veritatis. * Luc. 23.f.46.
7 Odiſti obſervantes vanitates ſupervacue.
Ego autem in Domino ſperavi:
8 Exultabo, & lætabor in miſericordia tua.
Quoniam reſpexiſti humilitatem meam, ſalvaſti de neceſſitatibus animam meam.
9 Nec concluſiſti me in manibus inimici: ſtatuiſti in loco ſpatioſo pedes meos.
10 Miſerere mei, Domine, quoniam tribulor: conturbatus eſt in ira oculus meus, anima mea, & venter meus.
11 Quoniam defecit in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus.
Infirmata eſt in paupertate virtus mea: & oſſa mea conturbata ſunt.
12 Super omnes inimicos meos factus ſum opprobrium, & vicinis meis valde, & timor notis meis.
Qui videbant me, foras fugerunt a me.
13 Oblivioni datus ſum, tamquam mortuus a corde.
Factus ſum tamquam vas perditum,
14 Quoniam audivi vituperationem multorum commorantium in circuitu.
In eo dum convenirent ſimul adverſum me, accipere animam meam conſiliati ſunt.
15 Ego autem in te ſperavi Domine: dixi: Deus meus es tu:
16 In manibus tuis ſortes meæ.
Eripe me de manu inimicorum meorum, & a perſequentibus me.
17 Illuſtra faciem tuam ſuper ſervum tuum: ſalvum me fac in miſericordia tua.
18 Dñe, non confundar, quoniam invocavi te.
Erubeſcant impii & deducantur in infernũ:
19 Muta fiant labia doloſa.
Quæ loquuntur adverſus juſtum iniquitatem in ſuperbia, & in abuſione.
20 Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abſcondiſti timentibus te!
Perfeciſti eis, qui ſperant in te, in conſpectu filiorum hominum.
21 Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ, a conturbatione hominum:
Proteges eos in tabernaculo tuo a contradictione linguarum.
22 Benedictus Dñs, quoniam mirificavit miſeri-

ſericordiam ſuam mihi in civitate munita.
23 Ego autem dixi in exceſſu mentis meæ:
Projectus ſum a facie oculorum tuorum.
Ideo exaudiſti vocem orationis meæ, dum
clamarem ad te.
24 Diligite Dominum omnes ſancti ejus:
quoniam veritatem requiret Dominus, & re-
tribuet abundanter facientibus ſuperbiam.
25 Viriliter agite, & confortetur cor ve-
ſtrum, omnes, qui ſperatis in Domino.

Ipſi David intellectus. XXXI.

A 1 BEati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates,
Rom.4. & quorum tecta ſunt peccata.
b. 7. 2 Beatus vir, cui non imputavit Dominus
peccatum, nec eſt in ſpiritu ejus dolus.
3 Quoniam tacui, inveteraverunt oſſa mea,
dum clamarem tota die.
4 Quoniam die ac nocte gravata eſt ſuper
me manus tua: converſus ſum in ærumna
mea, dum configitur ſpina.
5 Delictum meum cognitum tibi feci, &
injuſtitiam meam non abſcondi.
B * Dixi: Confitebor adverſum me injuſti-
* Iſai. tiam meam Domino: & tu remiſiſti impieta-
65. d. tem peccati mei.
24. 6 Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tem-
pore opportuno.
Verumtamen in diluvio aquarum multa-
rum ad eum non approximabunt.
C 7 Tu es refugium meum a tribulatione,
quæ circumdedit me: exultatio mea, erue
me a circumdantibus me.
8 Intellectum tibi dabo, & inſtruam te in
via hac, qua gradieris: firmabo ſuper te ocu-
los meos.
9 Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus
non eſt intellectus.
In camo & fræno maxillas eorum conſtrin-
ge, qui non approximant ad te.
10 Multa flagella peccatoris: ſperantem
autem in Domino miſericordia circumdabit.
11 Lætamini in Domino & exultate juſti,
& gloriamini omnes recti corde.

Pſalmus David. XXXII.

A 1 EXultate juſti in Domino: rectos decet
collaudatio.
2 Confitemini Domino in cithara: in pſal-
terio decem chordarum pſallite illi.
3 Cantate ei canticum novum: bene pſal-
lite ei in vociferatione.
4 Quia rectum eſt verbum Domini, & o-
mnia opera ejus in fide.
5 Diligit miſericordiam & judicium: mi-
ſericordia Domini plena eſt terra.
B 6 Verbo Domini cæli firmati ſunt, & ſpi-
ritu oris ejus omnis virtus eorum.
7 Congregans ſicut in utre aquas maris:
ponens in theſauris abyſſos.
8 Timeat Dominum omnis terra: ab eo au-
tem commoveantur omnes inhabitantes orbem.
C 9 * Quoniam ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe
* Jud. mandavit, & creata ſunt.
15.c.17. 10 Dominus diſſipat conſilia gentium: re-
probat autem cogitationes populorum, & re-
probat conſilia principum.
11 Conſilium autem Domini in æternum
manet: cogitationes cordis ejus in genera-
tione & generationem.
12 Beata gens, cujus eſt Dominus Deus ejus:
populus, quem elegit in hæreditatem ſibi.
13 De cælo reſpexit Dominus: vidit omnes
filios hominum.
14 De præparato habitaculo ſuo reſpexit ſu-
per omnes, qui habitant terram.
15 Qui finxit ſigillatim corda eorum: qui
intelligit omnia opera eorum.
D 16 Non ſalvatur rex per multam virtutem:
& gigas non ſalvabitur in multitudine vir-
tutis ſuæ.
17 Fallax equus ad ſalutem: in abundantia
autem virtutis ſuæ non ſalvabitur.
18 Ecce oculi Domini ſuper metuentes eum:
& in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus.
19 Ut eruat a morte animas eorum, &
alat eos in fame.
20 Anima noſtra ſuſtinet Dominum, quo-
niam adjutor & protector noſter eſt.
21 Quia in eo lætabitur cor noſtrum, & in
nomine ſancto ejus ſperavimus.
22 Fiat miſericordia tua, Domine, ſuper
nos: quemadmodum ſperavimus in te.
1 Davidi, cum immutavit vultum ſuum co-
ram Achimelech, & dimiſit eum, & abiit.
(1 Reg. 21.) XXXIII.

2 BEnedicam Dominum in omni tempore: A
ſemper laus ejus in ore meo.
3 In Domino laudabitur anima mea: au-
diant manſueti, & lætentur.
4 Magnificate Dominum mecum, & exal-
temus nomen ejus in idipſum.
5 Exquiſivi Dominum, & exaudivit me,
& ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.
6 Accedite ad eum, & illuminamini: &
facies veſtræ non confundentur.
7 Iſte pauper clamavit, & Dominus exau- B
divit eum: & de omnibus tribulationibus ejus
ſalvavit eum.
8 Immittet angelus Domini in circuitu
timentium eum, & eripiet eos.
9 Guſtate, & videte, quoniam ſuavis eſt
Dominus: beatus vir, qui ſperat in eo.
10 Timete Dominum omnes ſancti ejus,
quoniam non eſt inopia timentibus eum.
11 * Divites eguerunt & eſurierunt: in- * Luc.
quirentes autem Dominum non minuentur 1. f. 53.
omni bono.
12 Venite filii, audite me: timorem Do-
mini docebo vos. C
13 * Quis eſt homo, qui vult vitam, dili- *1. Pet.
git dies videre bonos? 3. b. 10.
14 Prohibe linguam tuam a malo, & la-
bia tua ne loquantur dolum.
15 Diverte a malo, & fac bonum: inquire
pacem, & perſequere eam.
16 Oculi Domini * ſuper juſtos, & aures * Eccl.
ejus in preces eorum. 15. d. 20.
17 Vultus autem Domini ſuper facientes Hebr.
mala, ut perdat de terra memoriam eorum. 4. d. 13.
18 Clamaverunt juſti, & Dominus exaudi- D
vit eos: & ex omnibus tribulationibus eorum
liberavit eos.
19 Juxta eſt Dominus iis, qui tribulato
ſunt corde: & humiles ſpiritu ſalvabit.
20 Multæ tribulationes juſtorum: & de o-
mnibus his liberabit eos Dominus.
21 Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum:
unum ex his non conteretur.
22 Mors peccatorum peſſima: & qui ode-
runt juſtum, delinquent.
23 Redimet Dñs animas ſervorum ſuorum:
& non delinquent omnes, qui ſperant in eo.

1 Ipſi David. XXXIV.

JUdica, Domine, nocentes me, expugna A
impugnantes me.
2 Apprehende arma & ſcutum, & exurge
in adjutorium mihi.
3 Effunde frameam, & conclude adverſus
eos, qui perſequuntur me: dic animæ meæ:
Salus tua ego ſum.
4 * Confundantur, & revereantur quæren- * Inf.
tes animam meam. 35. d. 15.
Avertantur retrorſum, & confundantur co-
gitantes mihi mala.
5 Fiant tamquam pulvis ante faciem venti,
& angelus Domini coarctans eos.
6 Fiat via illorum tenebræ & lubricum,
& angelus Domini perſequens eos.
7 Quoniam gratis abſconderunt mihi inte- B
ritum laquei ſui: ſupervacue exprobraverunt
animam meam.
8 Veniat illi laqueus, quem ignorat: &
captio, quam abſcondit, apprehendat eum:
& in laqueum cadat in ipſum.
9 Anima autem mea exultabit in Domino,
& delectabitur ſuper ſalutari ſuo.
10 Omnia oſſa mea dicent: Domine, quis
ſimilis tibi?
Eripiens inopem de manu fortiorum ejus:
egenum & pauperem a diripientibus eum.
11 Surgentes teſtes iniqui, quæ ignorabam
interrogabant me.
12 Retribuebant mihi mala pro bonis, ſte-
rilitatem animæ meæ.
13 Ego autem, cum mihi moleſti eſſent,
induebar cilicio.

Humiliabam in jejunio animam meam: &
C oratio mea in sinu meo convertetur.
14 Quasi proximum, & quasi fratrem no-
strum, sic complacebam: quasi lugens &
contristatus sic humiliabar.
15 Et adversum me lætati sunt, & con-
venerunt: congregata sunt super me flagel-
la, & ignoravi.
16 Dissipati sunt, nec compuncti: tenta-
verunt me, subsannaverunt me subsannatio-
ne, frenduerunt super me dentibus suis.
17 Domine, quando respicies? restitue a-
nimam meam a malignitate eorum, a leo-
nibus unicam meam.
18 Confitebor tibi in ecclesia magna: in
populo gravi laudabo te.
19 Non supergaudeant mihi, qui adver-
* Joan. santur mihi inique: * qui oderunt me gra-
15. d. tis, & annuunt oculis.
25. 20 Quoniam mihi quidem pacifice loque-
bantur: & in iracundia terræ loquentes do-
los cogitabant.
21 Et dilataverunt super me os suum: dixe-
runt: Euge, euge, viderunt oculi nostri.
22 Vidisti, Domine, ne sileas: Domine,
D ne discedas a me.
23 Exurge & intende judicio meo, Deus
meus, & Dominus meus, in causam meam.
24 Judica me secundum justitiam tuam, Do-
mine Deus meus: & non supergaudeant mihi.
25 Non dicant in cordibus suis: Euge,
euge, animæ nostræ: nec dicant: Devora-
vimus eum.
26 Erubescant, & revereantur simul, qui
gratulantur malis meis.
Induantur confusione, & reverentia, qui
magna loquuntur super me.
27 Exultent & lætentur, qui volunt justi-
tiam meam: & dicant semper: Magnificetur
Dominus, qui volunt pacem servi ejus.
28 Et lingua mea meditabitur justitiam
tuam, tota die laudem tuam.

1 In finem, servo Domini ipsi David.
XXXV.

A 2 DIxit injustus, ut delinquat in semetipso:
non est timor Dei ante oculos ejus.
* Sup. 3 * Quoniam dolose egit in conspectu e-
13. a. 3. jus, ut inveniatur iniquitas ejus ad odium.
4 Verba oris ejus iniquitas, & dolus: no-
luit intelligere, ut bene ageret.
5 Iniquitatem meditatus est in cubili suo:
astitit omni viæ non bonæ, malitiam au-
tem non odivit.
6 Domine, in cælo misericordia tua, &
veritas tua usque ad nubes.
7 Justitia tua sicut montes Dei: judicia
tua abyssus multa.
Homines, & jumenta salvabis, Domine,
8 Quemadmodum multiplicasti misericor-
diam tuam Deus.
B Filii autem hominum in tegmine alarum
tuarum sperabunt.
9 Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ:
& torrente voluptatis tuæ potabis eos.
10 Quoniam apud te est fons vitæ: & in
lumine tuo videbimus lumen.
11 Prætende misericordiam tuam scientibus
te, & justitiam tuam his, qui recto sunt corde.
12 Non veniat mihi pes superbiæ: & ma-
nus peccatoris non moveat me.
13 Ibi ceciderunt, qui operantur iniquita-
tem: expulsi sunt, nec potuerunt stare.

1 Psalmus ipsi David. XXXVI.

A NOli æmulari in malignantibus: ne-
que zelaveris facientes iniquitatem.
2 Quoniam tamquam fœnum velociter a-
rescent: & quemadmodum olera herbarum
cito decident.
3 Spera in Domino, & fac bonitatem: &
inhabita terram, & pasceris in divitiis ejus.
4 Delectare in Domino, & dabit tibi pe-
titiones cordis tui.
5 Revela Domino viam tuam, & spera
in eo: & ipse faciet.
6 Et educet quasi lumen justitiam tuam,
& judicium tuum tamquam meridiem:
7 Subditus esto Domino, & ora eum.
Noli æmulari in eo, qui prosperatur in via
sua, in homine faciente injustitias.
8 Desine ab ira, & derelinque furorem: no-
li æmulari, ut maligneris.
9 Quoniam qui malignantur, extermina-
buntur: sustinentes autem Dominum ipsi
hæreditabunt terram.
10 Et adhuc pusillum, & non erit pecca- B
tor: & quæres locum ejus, & non invenies.
11 * Mansueti autem hæreditabunt terram, *Matt.
& delectabuntur in multitudine pacis. 5. a. 4.
12 Observabit peccator justum, & stridebit
super eum dentibus suis.
13 Dominus autem irridebit eum: quoniam
prospicit, quod veniet dies ejus.
14 Gladium evaginaverunt peccatores: in-
tenderunt arcum suum,
Ut dejiciant pauperem & inopem: ut tru-
cident rectos corde.
15 Gladius eorum intret in corda ipso-
rum: & arcus eorum confringatur.
16 Melius est modicum justo super divitias
peccatorum multas.
17 Quoniam brachia peccatorum conteren-
tur: confirmat autem justos Dominus.
18 Novit Dominus dies immaculatorum: &
hæreditas eorum in æternum erit.
19 Non confundentur in tempore malo, C
& in diebus famis saturabuntur:
20 Quia peccatores peribunt.
Inimici vero Domini mox, ut honorifica-
ti fuerint & exaltati, deficientes quemadmo-
dum fumus deficient.
21 Mutuabitur peccator, & non solvet: ju-
stus autem miseretur, & tribuet.
22 Quia benedicentes ei hæreditabunt ter-
ram: maledicentes autem ei disperibunt.
23 Apud Dominum gressus hominis diri-
gentur: & viam ejus volet.
24 Cum ceciderit, non collidetur, quia
Dominus supponit manum suam.
25 Junior fui, etenim senui, & non vidi justi
derelictum, nec semen ejus quærens panem.
26 Tota die miseretur & commodat, & se-
men illius in benedictione erit.
27 Declina a malo, & fac bonum, & inha-
bita in sæculum sæculi.
28 Quia Dominus amat judicium, & non
derelinquet sanctos suos: in æternum con-
servabuntur.
Injusti punientur, & semen impiorum peribit. D
29 Justi autem hæreditabunt terram: & in-
habitabunt in sæculum sæculi super eam.
30 * Os justi meditabitur sapientiam, & lin- * Prov.
gua ejus loquetur judicium. 31. d.
31 * Lex Dei ejus in corde ipsius: & non 26.
supplantabuntur gressus ejus. * Isaiæ
32 Considerat peccator justum, & quærit 51. a. 7.
mortificare eum:
33 Dominus autem non derelinquet eum
in manibus ejus: nec damnabit eum, cum
judicabitur illi.
34 Expecta Dominum, & custodi viam e-
jus: & exaltabit te, ut hæreditate capias ter-
ram: cum perierint peccatores, videbis.
35 Vidi impium superexaltatum, & eleva-
tum sicut cedros Libani:
36 Et transivi, & ecce non erat: & quæsivi
eum, & non est inventus locus ejus.
37 Custodi innocentiam, & vide æquitatem,
quoniam sunt reliquiæ homini pacifico.
38 Injusti autem disperibunt simul: reli-
quiæ impiorum interibunt.
39 Salus autem justorum a Domino: & pro-
tector eorum in tempore tribulationis.
40 Et adjuvabit eos Dominus, & liberabit
eos: & eruet eos a peccatoribus, & salvabit
eos, quia speraverunt in eo.

1 Psalmus David in rememorationem de
sabbato. XXXVII.

2 DOmine, ne in furore tuo arguas me, A
neque in ira tua corripias me.
3 Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi,
& confirmasti super me manum tuam.
4 Non est sanitas in carne mea a facie iræ
tuæ: non est pax ossibus meis a facie pecca-
torum meorum.
5 Quoniam iniquitates meæ supergressæ

ſunt caput meum, & ſicut onus grave gra-
vatæ ſunt ſuper me.
6 Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices
meæ a facie inſipientiæ meæ.
B 7 Miſer factus ſum, & curvatus ſum uſque
in finem: tota die contriſtatus ingrediebar.
8 Quoniam lumbi mei impleti ſunt illu-
ſionibus: & non eſt ſanitas in carne mea.
9 Afflictus ſum, & humiliatus ſum nimis:
rugiebam a gemitu cordis mei.
10 Domine, ante te omne deſiderium meum:
& gemitus meus a te non eſt abſconditus.
11 Cor meum conturbatum eſt, dereliquit
me virtus mea: & lumen oculorum meo-
rum, & ipſum non eſt mecum.
12 Amici mei, & proximi mei adverſum
me appropinquaverunt, & ſteterunt.
Et qui juxta me erant, de longe ſteterunt:
C 13 Et vim faciebant, qui quærebant ani-
mam meam.
Et qui inquirebant mala mihi, locuti ſunt
vanitates: & dolos tota die meditabantur.
14 Ego autem tanquam ſurdus non audie-
bam, & ſicut mutus non aperiens os ſuum.
15 Et factus ſum ſicut homo non audiens, &
non habens in ore ſuo redargutiones.
16 Quoniam in te, Domine, ſperavi: tu
exaudies me, Domine Deus meus.
17 Quia dixi: Nequando ſupergaudeant
mihi inimici mei: & dum commoventur pe-
des mei, ſuper me magna locuti ſunt.
D 18 Quoniam ego in flagella paratus ſum:
& dolor meus in conſpectu meo ſemper.
19 Quoniam iniquitatem meam annuntia-
bo: & cogitabo pro peccato meo.
20 Inimici autem mei vivunt, & confir-
mati ſunt ſuper me: & multiplicati ſunt,
qui oderunt me inique.
21 Qui retribuunt mala pro bonis, detra-
hebant mihi, quoniam ſequebar bonitatem.
22 Ne derelinquas me, Domine Deus meus:
ne diſceſſeris a me.
23 Intende in adjutorium meum, Domine
Deus ſalutis meæ.

1 In finem, ipſi Idithun, Canticum
David. XXXVIII.

A 2 DIxi: Cuſtodiam vias meas, ut non
delinquam in lingua mea.
Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret
peccator adverſum me.
3 Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui a
bonis: & dolor meus renovatus eſt.
4 Concaluit cor meum intra me: & in me-
ditatione mea exardeſcet ignis.
B 5 Locutus ſum in lingua mea: Notum fac
mihi, Domine, finem meum,
Et numerum dierum meorum quis eſt, ut
ſciam quid deſit mihi.
6 Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos: &
ſubſtantia mea tamquam nihilum ante te.
Verumtamen univerſa vanitas omnis ho-
mo vivens.
7 Verumtamen in imagine pertranſit ho-
mo: ſed & fruſtra conturbatur.
Theſaurizat, & ignorat, cui congregabit ea.
8 Et nunc quæ eſt expectatio mea? nonne
Dominus? & ſubſtantia mea apud te eſt.
9 Ab omnibus iniquitatibus meis erue me:
opprobrium inſipienti dediſti me.
C 10 Obmutui, & non aperui os meum,
quoniam tu feciſti:
11 Amove a me plagas tuas.
12 A fortitudine manus tuæ ego defeci in
increpationibus: propter iniquitatem corri-
puiſti hominem.
Et tabeſcere feciſti ſicut araneam animam
ejus: verumtamen vane conturbatur omnis
homo.
13 Exaudi orationem meam, Domine, &
deprecationem meam: auribus percipe la-
crymas meas.
Ne ſileas, quoniam advena ego ſum apud
te, & peregrinus, ſicut omnes patres mei.
14 Remitte mihi, ut refrigerer, priuſ-
quam abeam, & amplius non ero.

1 In finem, Pſalmus ipſi David. XXXIX.

A 2 EXpectans expectavi Dominum, & in-
tendit mihi.
3 Et exaudivit preces meas: & eduxit me
de lacu miſeriæ, & de luto fæcis.
Et ſtatuit ſuper petram pedes meos, &
direxit greſſus meos.
4 Et immiſit in os meum canticum no-
vum, carmen Deo noſtro.
Videbunt multi, & timebunt, & ſpera-
bunt in Domino.
5 Beatus vir, cujus eſt nomen Domini
ſpes ejus: & non reſpexit in vanitates, &
inſanias falſas.
6 Multa feciſti tu, Domine Deus meus,
mirabilia tua: & cogitationibus tuis non eſt
qui ſimilis ſit tibi. B
Annuntiavi, & locutus ſum: multiplicati
ſunt ſuper numerum.
7 * Sacrificium & oblationem noluiſti: *Hebr. 10. b.5.
aures autem perfeciſti mihi.
Holocauſtum & pro peccato non poſtulaſti:
8 Tunc dixi: Ecce venio.
In capite libri ſcriptum eſt de me,
9 Ut facerem voluntatem tuam: Deus meus,
volui, & legem tuam in medio cordis mei.
10 Annuntiavi juſtitiam tuam in eccleſia
magna, ecce labia mea non prohibebo: Do-
mine, tu ſciſti.
11 Juſtitiam tuam non abſcondi in corde
meo: veritatem tuam, & ſalutare tuum dixi. C
Non abſcondi miſericordiam tuam, & ve-
ritatem tuam a concilio multo.
12 Tu autem, Domine, ne longe facias
miſerationes tuas a me: miſericordia tua,
& veritas tua ſemper ſuſceperunt me.
13 Quoniam circumdederunt me mala, quo-
rum non eſt numerus: comprehenderunt me
iniquitates meæ, & non potui, ut viderem.
Multiplicatæ ſunt ſuper capillos capitis
mei: & cor meum dereliquit me.
14 Complaceat tibi, Domine, ut eruas *Infr. 69. a.2.
me: * Domine ad adjuvandum me reſpice.
15 * Confundantur, & revereantur ſimul, qui *Supr. 34. a.4.
quærunt animam meam, ut auferant eam.
Convertantur retrorſum, & revereantur,
qui volunt mihi mala. D
16 Ferant confeſtim confuſionem ſuam,
qui dicunt mihi: Euge, euge.
17 Exultent, & lætentur ſuper te omnes
quærentes te: & dicant ſemper: Magnificetur
Dominus, qui diligunt ſalutare tuum.
18 Ego autem mendicus ſum, & pauper.
Dominus ſolicitus eſt mei.
Adjutor meus, & protector meus tu es.
Deus meus ne tardaveris.

1 In finem, Pſalmus ipſi David. XL.

2 BEatus qui intelligit ſuper egenum & A
pauperem: in die mala liberabit eum
Dominus.
3 Dominus conſervet eum, & vivificet
eum, & beatum faciat eum in terra: & non
tradat eum in animam inimicorum ejus.
4 Dominus opem ferat illi ſuper lectum
doloris ejus: univerſum ſtratum ejus verſa-
ſti in infirmitate ejus.
5 Ego dixi: Domine, miſerere mei: ſa-
na animam meam, quia peccavi tibi.
6 Inimici mei dixerunt mala mihi: Quan- B
do morietur, & peribit nomen ejus?
7 Et ſi ingrediebatur, ut videret, vana loque-
batur: cor ejus congregavit iniquitatem ſibi.
Egrediebatur foras, & loquebatur
8 In idipſum.
Adverſum me ſuſurrabant omnes inimici
mei: adverſum me cogitabant mala mihi.
9 Verbum iniquum conſtituerunt adverſum
me: Numquid qui dormit, non adjiciet, ut
reſurgat?
10 * Et enim homo pacis meæ, in quo *Actor. 1. c.16.
ſperavi, qui edebat panes meos, magnifica- C
vit ſuper me ſupplantationem.
11 Tu autem, Domine, miſerere mei, &
reſuſcita me: & retribuam eis.
12 * In hoc cognovi, quoniam voluiſti me: quo- *Actor. 1. c.16.
niam non gaudebit inimicus meus ſuper me.
13 Me autem propter innocentiam ſuſce-
piſti: & confirmaſti me in conſpectu tuo in
æternum.
14 Benedictus Dominus Deus Iſrael a ſæ-
culo, & uſque in ſæculum: fiat, fiat.

A 1 In finem, Intellectus filiis Core. XLI.
2 QUemadmodum deſiderat cervus ad fon-
tes aquarum, ita deſiderat anima mea
ad te, Deus.
3 Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum:
quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?
4 Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die
ac nocte, dum dicitur mihi quotidie: Ubi
eſt Deus tuus?
B 5 Hæc recordatus ſum, & effudi in me ani-
mam meam: quoniam tranſibo in locum ta-
bernaculi admirabilis uſque ad domum Dei:
In voce exultationis, & confeſſionis: ſo-
nus epulantis.
6 Quare triſtis es anima mea? & quare
conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi: ſalutare vultus mei,
7 Et Deus meus.
Ad meipſum anima mea conturbata eſt:
propterea memor ero tui de terra Jordanis,
& Hermoniim a monte modico.
8 Abyſſus abyſſum invocat in voce cata-
ractarum tuarum.
Omnia excelſa tua, & fluctus tui ſuper
C me tranſierunt.
9 In die mandavit Dominus miſericordiam
ſuam, & nocte canticum ejus.
Apud me oratio Deo vitæ meæ:
10 Dicam Deo: Suſceptor meus es,
Quare oblitus es mei? & quare contriſta-
tus incedo, dum affligit me inimicus?
11 Dum confringuntur oſſa mea, expro-
braverunt mihi, qui tribulant me, inimici mei.
Dum dicunt mihi per ſingulos dies: Ubi
eſt Deus tuus?
12 Quare triſtis es anima mea? & quare
conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.

1 Pſalmus David. XLII.

A JUdica me Deus, & diſcerne cauſam
meam de gente non ſancta: ab homi-
ne iniquo & doloſo erue me.
2 Quia tu es Deus fortitudo mea: quare
me repuliſti? & quare triſtis incedo, dum
affligit me inimicus?
3 Emitte lucem tuam, & veritatem tuam:
ipſa me deduxerunt, & adduxerunt in mon-
B tem ſanctum tuum, & in tabernacula tua.
4 Et introibo ad altare Dei, ad Deum,
qui lætificat juventutem meam.
Confitebor tibi in cithara, Deus Deus meus:
5 Quare triſtis es anima mea? & quare
conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.

1 In finem, filiis Core ad intellectum.
XLIII.

A 2 DEus auribus noſtris audivimus: pa-
tres noſtri annuntiaverunt nobis
Opus, quod operatus es in diebus eorum,
& in diebus antiquis.
3 Manus tua gentes diſperdidit, & planta-
ſti eos: afflixiſti populos, & expuliſti eos.
4 Nec enim in gladio ſuo poſſederunt ter-
ram, & brachium eorum non ſalvavit eos;
Sed dextera tua, & brachium tuum, & illumi-
natio vultus tui, quoniam complacuiſti in eis.
5 Tu es ipſe rex meus, & Deus meus,
B qui mandas ſalutes Jacob:
6 In te inimicos noſtros ventilabimus cor-
nu: & in nomine tuo ſpernemus inſurgen-
tes in nobis.
7 Non enim in arcu meo ſperabo: & gla-
dius meus non ſalvabit me.
8 Salvaſti enim nos de affligentibus nos:
& odientes nos confudiſti.
9 In Deo laudabimur tota die: & in no-
mine tuo confitebimur in ſæculum.
10 Nunc autem repuliſti & confudiſti nos:
& non egredieris Deus in virtutibus noſtris.
11 Avertiſti nos retrorſum poſt inimicos no-
ſtros: & qui oderunt nos, diripiebant ſibi.
12 Dediſti nos tanquam oves eſcarum, &
in gentibus diſperſiſti nos.
13 Vendidiſti populum tuum ſine pretio: &
non fuit multitudo in commutationibus eorũ.
14 Poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris,
ſubſannationem & deriſum his, qui ſunt in
circuitu noſtro.
15 Poſuiſti nos in ſimilitudinem Gentibus, C
commotionem capitis in populis.
16 Tota die verecundia mea contra me
eſt, & confuſio faciei meæ cooperuit me,
17 A voce exprobrantis, & obloquentis,
a facie inimici, & perſequentis.
18 Hæc omnia venerunt ſuper nos: nec
obliti ſumus te, & inique non egimus in
teſtamento tuo.
19 Et non receſſit retro cor noſtrum: &
declinaſti ſemitas noſtras a via tua.
20 Quoniam humiliaſti nos in loco affli-
ctionis: cooperuit nos umbra mortis.
21 Si obliti ſumus nomen Dei noſtri, & ſi D
expandimus manus noſtras ad deum alienum,
22 Nonne Deus requiret iſta? ipſe enim
novit abſcondita cordis.
* Quoniam propter te mortificamur tota *Rom
die: æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis. 8. g.36
23 Exurge, quare obdormis, Domine?
exurge, & ne repellas in finem.
24 Quare faciem tuam avertis, oblivisce-
ris inopiæ noſtræ, & tribulationis noſtræ?
25 Quoniam humiliata eſt in pulvere anima
noſtra: conglutinatus eſt in terra venter noſter.
26 Exurge, Domine, adjuva nos: & re-
dime nos propter nomen tuum.

1 In finem, pro iis, qui commutabun-
tur, filiis Core, ad intellectum.
Canticum pro dilecto. XLIV.

2 ERuctavit cor meum verbum bonum: A
dico ego opera mea regi.
Lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcri-
bentis.
3 Specioſus forma præ filiis hominum, dif-
fuſa eſt gratia in labiis tuis: propterea be-
nedixit te Deus in æternum.
4 Accingere gladio tuo ſuper femur tuum,
potentiſſime.
5 Specie tua & pulchritudine tua intende, B
proſpere procede, & regna
Propter veritatem, & manſuetudinem, & juſti-
tiam: & deducet te mirabiliter dextera tua.
6 Sagittæ tuæ acutæ, populi ſub te ca-
dent, in corda inimicorum regis.
7 * Sedes tua Deus in ſæculum ſæculi: *Hebr.
virga directionis virga regni tui. 1. c. 8.
8 Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem:
propterea unxit te Deus Deus tuus oleo læ-
titiæ præ conſortibus tuis.
9 Myrrha, & gutta, & caſia a veſtimentis C
tuis, a domibus eburneis: ex quibus dele-
ctaverunt te
10 Filiæ regum in honore tuo.
Aſtitit regina a dextris tuis in veſtitu de-
aurato, circumdata varietate.
11 Audi filia, & vide, & inclina aurem
tuam: & obliviſcere populum tuum, & do-
mum patris tui.
12 Et concupiſcet rex decorem tuum: quoniam
ipſe eſt Dñs Deus tuus, & adorabunt eum.
13 Et filiæ Tyri in muneribus, vultum
tuum deprecabuntur, omnes divites plebis.
14 Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus, D
in fimbriis aureis
15 Circumamicta varietatibus.
Adducentur regi virgines poſt eam: pro-
ximæ ejus afferentur tibi:
16 Afferentur in lætitia & exultatione: ad-
ducentur in templum regis.
17 Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii: con-
ſtitues eos principes ſuper omnem terram.
18 Memores erunt nominis tui in omni ge-
neratione & generationem.
Propterea populi confitebuntur tibi in æter-
num, & in ſæculum ſæculi.

1 In finem, Filiis Core, pro arcanis,
Pſalmus. XLV.

2 DEus noſter, refugium, & virtus: ad-
jutor in tribulationibus, quæ inve-
nerunt nos nimis.
3 Propterea non timebimus, dum turbabitur
terra, & transferentur montes in cor maris.
4 Sonuerunt, & turbatæ ſunt aquæ eorum:
conturbati ſunt montes in fortitudine ejus.

5 Fluminis impetus lætificat civitatem Dei:
sanctificavit tabernaculum suum Altissimus.
B 6 Deus in medio ejus, non commovebitur: adjuvabit eam Deus mane diluculo.
7 Conturbatæ sunt gentes, & inclinata
sunt regna: dedit vocem suam, mota est terra.
8 Dominus virtutum nobiscum: susceptor
noster Deus Jacob.
9 Venite, & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram:
10 Auferens bella usque ad finem terræ.
Arcum conteret, & confringet arma, &
scuta comburet igni.
C 11 Vacate, & videte, quoniam ego sum Deus:
exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra.
12 Dominus virtutum nobiscum: susceptor
noster Deus Jacob.
1 In finem, pro Filiis Core Psalmus. XLVI.
A 2 OMnes gentes plaudite manibus: jubilate Deo in voce exultationis.
3 Quoniam Dominus excelsus, terribilis,
Rex magnus super omnem terram.
4 Subjecit populos nobis, & gentes sub pedibus nostris.
5 Elegit nobis hæreditatem suam, speciem
Jacob, quam dilexit.
* 2. Reg. 6. c. 15. 6 * Ascendit Deus in jubilo, & Dominus
in voce tubæ.
7 Psallite Deo nostro, psallite: psallite
B Regi nostro, psallite.
8 Quoniam Rex omnis terræ Deus: psallite sapienter.
9 Regnabit Deus super Gentes: Deus sedet super sedem sanctam suam.
10 Principes populorum congregati sunt
cum Deo Abraham: quoniam dii fortes terræ vehementer elevati sunt.
1 Psalmus Cantici filiis Core secunda sabbati. XLVII.
A 2 MAgnus Dñs, & laudabilis nimis in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus.
3 Fundatur exultatione universæ terræ mons
Sion, latera Aquilonis, civitas Regis magni.
4 Deus in domibus ejus cognoscetur, cum
suscipiet eam.
5 Quoniam ecce reges terræ congregati
sunt, convenerunt in unum.
6 Ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati
sunt, commoti sunt:
7 Tremor apprehendit eos.
Ibi dolores ut parturientis:
8 In spiritu vehementi conteres naves Tharsis.
9 Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri:
Deus fundavit eam in æternum.
10 Suscepimus Deus misericordiam tuam
B in medio templi tui.
11 Secundum nomen tuum, Deus, sic & laus
tua in fines terræ: justitia plena est dextera tua.
12 Lætetur mons Sion, & exultent filiæ
Judæ propter judicia tua, Domine.
13 Circumdate Sion, & complectimini
eam: narrate in turribus ejus.
14 Ponite corda vestra in virtute ejus: &
distribuite domos ejus, ut enarretis in progenie altera.
15 Quoniam hic est Deus, Deus noster in
æternum, & in sæculum sæculi: ipse reget
D nos in sæcula.
1 In finem, filiis Core Psalmus. XLVIII.
A 2 AUdite hæc omnes Gentes: auribus percipite omnes, qui habitatis orbem:
3 Quique terrigenæ, & filii hominum: simul in unum dives & pauper.
4 Os meum loquetur sapientiam, & meditatio cordis mei prudentiam.
*Ps. 77. a. 2. Matt. 13. d. 35. 5 * Inclinabo in parabolam aurem meam,
aperiam in psalterio propositionem meam.
6 Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me.
7 Qui confidunt in virtute sua, & in multitudine divitiarum suarum gloriantur.
8 Frater non redimit, redimet homo: non
dabit Deo placationem suam.
B 9 Et pretium redemptionis animæ suæ: &
laborabit in æternum,
10 Et vivet adhuc in finem.
11 Non videbit interitum, cum viderit sapientes morientes; simul insipiens, & stultus
peribunt,
Et relinquent alienis divitias suas:
12 Et sepulchra eorum domus illorum in
æternum.
Tabernacula eorum in progenie, & progenie: vocaverunt nomina sua in terris suis.
13 Et homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis. C
14 Hæc via illorum scandalum ipsis: & postea in ore suo complacebunt.
15 Sicut oves in inferno positi sunt: mors
depascet eos.
Et dominabuntur eorum justi in matutino: & auxilium eorum veterascet in inferno
a gloria eorum.
16 Verumtamen Deus redimet animam
meam de manu inferi, cum acceperit me. D
17 Ne timueris, cum dives factus fuerit homo:
& cum multiplicata fuerit gloria domus ejus:
18 Quoniam cum interierit, non sumet omnia: neque descendet cum eo gloria ejus.
19 Quia anima ejus in vita ipsius benedicetur: confitebitur tibi, cum benefeceris ei.
20 Introibit usque in progenies patrum suorum: & usque in æternum non videbit lumen.
21 Homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est jumentis insipientibus,
& similis factus est illis.
1 Psalmus Asaph. XLIX.
DEus deorum Dominus locutus est, &
vocavit terram. A
A solis ortu usque ad occasum:
2 Ex Sion species decoris ejus.
3 Deus manifeste veniet, Deus noster, &
non silebit.
Ignis in conspectu ejus exardescet, & in
circuitu ejus tempestas valida.
4 Advocabit cælum desursum, & terram
discernere populum suum.
5 Congregate illi sanctos ejus, qui ordinant testamentum ejus super sacrificia.
6 Et annuntiabunt cæli justitiam ejus: B
quoniam Deus judex est.
7 Audi populus meus, & loquar, Israel,
& testificabor tibi: Deus Deus tuus ego sum.
8 Non in sacrificiis tuis arguam te: holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.
9 Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos.
10 Quoniam meæ sunt omnes feræ silvarum, jumenta in montibus, & boves.
11 Cognovi omnia volatilia cæli: & pulchritudo agri mecum est. C
12 Si esuriero, non dicam tibi; meus est
enim orbis terræ, & plenitudo ejus.
13 Numquid manducabo carnes taurorum?
aut sanguinem hircorum potabo?
14 Immola Deo sacrificium laudis, & redde Altissimo vota tua.
15 Et invoca me in die tribulationis:
eruam te, & honorificabis me.
16 Peccatori autem dixit Deus: Quare tu
enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?
17 Tu vero odisti disciplinam, & projecisti sermones meos retrorsum. D
18 Si videbas furem, currebas cum eo: &
cum adulteris portionem tuam ponebas.
19 Os tuum abundavit malitia, & lingua
tua concinnabat dolos.
20 Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, & adversus filium matris tuæ ponebas
scandalum:
21 hæc fecisti, & tacui.
Existimasti inique, quod ero tui similis:
arguam te, & statuam contra faciem tuam.
22 Intelligite hæc qui obliviscimini Deum,
nequando rapiat, & non sit qui eripiat.
23 Sacrificium laudis honorificabit me: &
illic iter, quo ostendam illi salutare Dei.
1 In finem, Psalmus David.
2 Cum venit ad eum Nathan Propheta,
quando intravit ad Bethsabee.
(2. *Reg.* 12.) L.
1 MIserere mei Deus, secundum magnam A
misericordiam tuam:

Et secundum multitudinem miserationum
tuarum dele iniquitatem meam.
4 Amplius lava me ab iniquitate mea, &
a peccato meo munda me.
5 Quoniam iniquitatem meam ego cogno-
sco: & peccatum meum contra me est semper.
6 Tibi soli peccavi, & malum coram te fe-
*Rom. 3. a. 4. ci: * ut justificeris in sermonibus tuis, &
vincas, cum judicaris.
7 Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum:
& in peccatis concepit me mater mea.
8 Ecce enim veritatem dilexisti: incerta,
& occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.
*Lev. 14. Num. 19. 9 * Asperges me hyssopo, & mundabor:
lavabis me, & super nivem dealbabor.
10 Auditui meo dabis gaudium & lætitiam,
B & exultabunt ossa humiliata.
11 Averte faciem tuam a peccatis meis,
C & omnes iniquitates meas dele.
12 Cor mundum crea in me Deus: & spi-
ritum rectum innova in visceribus meis.
13 Ne projicias me a facie tua, & spiri-
tum sanctum tuum ne auferas a me.
14 Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spi-
ritu principali confirma me.
15 Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te
convertentur.
16 Libera me de sanguinibus, Deus Deus sa-
lutis meæ, & exultabit lingua mea justitiam
tuam.
D 17 Domine, labia mea aperies, & os meum
annuntiabit laudem tuam.
18 Quoniam si voluisses sacrificium, dedis-
sem utique: holocaustis non delectaberis.
19 Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor
contritum, & humiliatum Deus non despicies.
20 Benigne fac, Domine, in bona voluntate
tua Sion, ut ædificentur muri Jerusalem.
21 Tunc acceptabis sacrificium justitiæ, ob-
lationes, & holocausta: tunc imponent super
altare tuum vitulos.

1 In finem, intellectus David,
2 Cum venit Doeg Idumæus, & nuntiavit Sau-
li: venit David in domum Achimelech.
(1. Reg. 22. 9.) LI.

A 3 Quid gloriaris in malitia, qui potens es
in iniquitate?
4 Tota die injustitiam cogitavit lingua tua:
sicut novacula acuta fecisti dolum.
5 Dilexisti malitiam super benignitatem:
iniquitatem magis, quam loqui æquitatem.
6 Dilexisti omnia verba præcipitationis,
lingua dolosa.
B 7 Propterea Deus destruet te in finem: evel-
let te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, &
radicem tuam de terra viventium.
8 Videbunt justi, & timebunt, & super
eum ridebunt, & dicent:
9 Ecce homo, qui non posuit Deum adju-
torem suum;
Sed speravit in multitudine divitiarum
suarum: & prævaluit in vanitate sua.
10 Ego autem, sicut oliva fructifera in do-
mo Dei, speravi in misericordia Dei in æ-
ternum, & in sæculum sæculi.
11 Confitebor tibi in sæculum, quia feci-
sti: & expectabo nomen tuum, quoniam bo-
num est in conspectu sanctorum tuorum.

1 In finem,
Pro Maeleth intelligentiæ David. LII.

A Dixit insipiens in corde suo: Non est *
*Psal. 13. a. 1. Deus.
2 Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt
in iniquitatibus: non est qui faciat bonum.
3 Deus de cælo prospexit super filios homi-
num, ut videat, si est intelligens, aut re-
quirens Deum.
*Rom. 3. b. 12. 4 * Omnes declinaverunt, simul inutiles
facti sunt: non est qui faciat bonum, non
B est usque ad unum.
5 Nonne scient omnes, qui operantur ini-
quitatem, qui devorant plebem meam ut ci-
bum panis?
6 Deum non invocaverunt: illic trepida-
verunt timore, ubi non erat timor.
Quoniam Deus dissipavit ossa eorum, qui
hominibus placent; confusi sunt, quoniam
Deus sprevit eos.
7 Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum
converterit Deus captivitatem plebis suæ,
exultabit Jacob, & lætabitur Israel.

In finem,
1 In carminibus intellectus David,
2 Cum venissent Ziphæi, & dixissent ad
Saul: Nonne David absconditus
est apud nos?
(1. Reg. 23. 19. & 26. 1.) LIII.

3 Deus in nomine tuo salvum me fac, & A
in virtute tua judica me.
4 Deus exaudi orationem meam, auribus
percipe verba oris mei.
5 Quoniam alieni insurrexerunt adversum
me, & fortes quæsierunt animam meam: & B
non proposuerunt Deum ante conspectum
suum.
6 Ecce enim Deus adjuvat me, & Dominus
susceptor est animæ meæ.
7 Averte mala inimicis meis: & in verita-
te tua disperde illos.
8 Voluntarie sacrificabo tibi, & confitebor
nomini tui, Domine, quoniam bonum est.
9 Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me:
& super inimicos meos despexit oculus meus.

1 In finem, in carminibus intellectus
David. LIV.

2 Exaudi, Deus, orationem meam, & ne A
despexeris deprecationem meam:
3 Intende mihi, & exaudi me.
Contristatus sum in exercitatione mea: &
conturbatus sum
4 A voce inimici, & a tribulatione peccatoris.
Quoniam declinaverunt in me iniquitates:
& in ira molesti erant mihi.
5 Cor meum conturbatum est in me: & for-
mido mortis cecidit super me.
6 Timor & tremor venerunt super me, &
contexerunt me tenebræ.
7 Et dixi: Quis dabit mihi pennas sicut B
columbæ, & volabo, & requiescam?
8 Ecce elongavi fugiens, & mansi in so-
litudine.
9 Expectabam eum, qui salvum me fecit a
pusillanimitate spiritus, & tempestate.
10 Præcipita, Domine, divide linguas eo-
rum: quoniam vidi iniquitatem, & contra-
dictionem in civitate.
11 Die ac nocte circumdabit eam super mu-
ros ejus iniquitas: & labor in medio ejus,
12 Et injustitia. C
Et non defecit de plateis ejus usura, & dolus.
13 Quoniam si inimicus meus maledixisset
mihi, sustinuissem utique:
Et si is, qui oderat me, super me magna lo-
cutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo.
14 Tu vero homo unanimis, dux meus,
& notus meus.
15 Qui simul mecum dulces capiebas cibos:
in domo Dei ambulavimus cum consensu.
16 Veniat mors super illos: & descendant
in infernum viventes.
Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum
in medio eorum.
17 Ego autem ad Deum clamavi, & Do-
minus salvabit me.
18 Vespere, & mane, & meridie narrabo &
annuntiabo, & exaudiet vocem meam.
19 Redimet in pace animam meam ab his,
qui appropinquant mihi: quoniam inter mul-
tos erant mecum. D
20 Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui
est ante sæcula.
Non enim est illis commutatio, & non ti-
muerunt Deum:
21 Extendit manum suam in retribuendo.
Contaminaverunt testamentum ejus,
22 Divisi sunt ab ira vultus ejus: & appro-
pinquavit cor illius.
Molliti sunt sermones ejus super oleum:
& ipsi sunt jacula.
23 * Jacta super Dominum curam tuam, *Matt. 6. c. 25.
& ipse te enutriet: non dabit in æternum Luc. 12. c. 22.
fluctuationem justo. 1. Petr. 5. b. 7.
24 Tu vero, Deus, deduces eos in puteum
interitus.
Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt
dies suos: ego autem sperabo in te, Domine.

In

In finem,
1 Pro populo, qui a Sanctis longe factus eſt,
David in tituli inſcriptionem, cum tenuerunt
A eum Allophyli in Geth. (1. *Reg.* 21.12) LV.
2 MIſerere mei, Deus, quoniam concul-
cavit me homo: tota die impugnans
tribulavit me.
3 Conculcaverunt me inimici mei tota die:
quoniam multi bellantes adverſum me.
4 Ab altitudine diei timebo: ego vero in
te ſperabo.
5 In Deo laudabo ſermones meos, in Deo
ſperavi: non timebo, quid faciat mihi caro.
6 Tota die verba mea execrabantur: adver-
ſum me omnes cogitationes eorum in malum.
B 7 Inhabitabunt, & abſcondent: ipſi calca-
neum meum obſervabunt.
Sicut ſuſtinuerunt animam meam,
8 Pro nihilo ſalvos facies illos: in ira po-
pulos confringes. Deus,
9 Vitam meam annuntiavi tibi: poſuiſti
lacrymas meas in conſpectu tuo,
Sicut & in promiſſione tua:
10 Tunc convertentur inimici mei retrorſum,
In quacumque die invocavero te: ecce co-
gnovi, quoniam Deus meus es.
11 In Deo laudabo verbum, in Domino
laudabo ſermonem: in Deo ſperavi, non ti-
mebo, quid faciat mihi homo.
12 In me ſunt, Deus, vota tua, quæ
reddam, laudationes tibi.
13 Quoniam eripuiſti animam meam de
morte, & pedes meos de lapſu: ut placeam
coram Deo in lumine viventium.

In finem,
1 Ne diſperdas, David in tituli inſcriptio-
nem, cum fugeret a facie Saul in ſpelun-
cam. (2. *Reg.* 22. 1. & 24. 4.) LVI.
A 2 MIſerere mei Deus, miſerere mei, quo-
niam in te confidit anima mea:
Et in umbra alarum tuarum ſperabo, do-
nec tranſeat iniquitas.
3 Clamabo ad Deum altiſſimum, Deum,
qui benefecit mihi.
4 Miſit de cælo, & liberavit me: dedit in
opprobrium conculcantes me.
Miſit Deus miſericordiam ſuam, & veri-
tatem ſuam,
5 Et eripuit animam meam de medio catu-
lorum leonum: dormivi conturbatus.
Filii hominum, dentes eorum arma & ſa-
gittæ, & lingua eorum gladius acutus.
B 6 Exaltare ſuper cælos, Deus, & in o-
mnem terram gloria tua.
7 Laqueum paraverunt pedibus meis: &
incurvaverunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foveam, &
inciderunt in eam.
8 Paratum cor meum, Deus, paratum cor
meum: cantabo, & pſalmum dicam.
9 Exurge gloria mea, exurge pſalterium,
& cithara: exurgam diluculo.
10 Confitebor tibi in populis, Domine: &
pſalmum dicam tibi in gentibus:
11 Quoniam magnificata eſt uſq; ad cælos mi-
ſericordia tua, & uſque ad nubes veritas tua.
12 Exaltare ſuper cælos, Deus: & ſuper
omnem terram gloria tua.
In finem,
1 Ne diſperdas, David in tituli inſcriptionem.
LVII.
A 2 SI vere utique juſtitiam loquimini, re-
cta judicate filii hominum.
3 Etenim in corde iniquitates operamini: in
terra injuſtitias manus veſtræ concinnant.
4 Alienati ſunt peccatores a vulva, errave-
runt ab utero: locuti ſunt falſa.
5 Furor illis ſecundũ ſimilitudinem ſerpen-
tis, ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas,
6 Quæ non exaudiet vocem incantantium,
& venefici incantantis ſapienter.
B 7 Deus conteret dentes eorum in ore ipſo-
rum: molas leonum confringet Dominus.
8 Ad nihilum devenient tamquam aqua
decurrens: intendit arcum ſuum, donec in-
firmentur.
9 Sicut cera, quæ fluit, auferentur: ſu-
percecidit ignis, & non viderunt ſolem.
10 Priuſquam intelligerent ſpinæ veſtræ rha-
mnum, ſicut viventes, ſic in ira abſorbet eos.
11 Lætabitur juſtus, cum viderit vindictam:
manus ſuas lavabit in ſanguine peccatoris.
12 Et dicet homo: Si utique eſt fructus ju-
ſto, utique eſt Deus judicans eos in terra.
In finem,
1 Ne diſperdas, David in tituli inſcri-
ptionem, quando miſit Saul, & cuſtodivit
domum ejus, ut eum interficeret.
(1. *Reg.* 19. 11.) LVIII.
2 ERipe me de inimicis meis, Deus meus: A
& ab inſurgentibus in me libera me.
3 Eripe me de operantibus iniquitatem, &
de viris ſanguinum ſalva me.
4 Quia ecce ceperunt animam meam: ir-
ruerunt in me fortes.
5 Neq; iniquitas mea, neque peccatum meum,
Domine: ſine iniquitate cucurri, & direxi.
6 Exurge in occurſum meum, & vide: & B
tu, Domine, Deus virtutum, Deus Iſrael,
Intende ad viſitandas omnes gentes: non mi-
ſerearis omnibus, qui operantur iniquitatem.
7 Convertentur ad veſperam, & famem pa-
tientur ut canes, & circuibunt civitatem.
8 Ecce loquentur in ore ſuo, & gladius in
labiis eorum: quoniam quis audivit?
9 Et tu, Domine, deridebis eos: ad nihi-
lum deduces omnes gentes.
10 Fortitudinem meam ad te cuſtodiam,
quia Deus ſuſceptor meus es.
11 Deus meus, miſericordia ejus præve-
niet me.
12 Deus oſtendet mihi ſuper inimicos meos,
ne occidas eos: nequando obliviſcantur po-
puli mei.
Diſperge illos in virtute tua, & depone
eos protector meus, Domine.
13 Delictum oris eorum, ſermonem la- C
biorum ipſorum: & comprehendantur in ſu-
perbia ſua.
Et de execratione, & mendacio annuntia-
buntur
14 In conſummatione, in ira conſumma-
tionis, & non erunt.
Et ſcient, quia Deus dominabitur Jacob,
& finium terræ.
15 Convertentur ad veſperam, & famem
patientur ut canes: & circuibunt civitatem.
16 Ipſi diſpergentur ad manducandum: ſi
vero non fuerint ſaturati, & murmurabunt. D
17 Ego autem cantabo fortitudinem tuam:
& exultabo mane miſericordiam tuam,
Quia factus es ſuſceptor meus, & refugium
meum in die tribulationis meæ.
18 Adjutor meus, tibi pſallam, quia Deus ſu-
ſceptor meus es: Deus meus miſericordia mea.
In finem,
1 Pro his, qui immutabuntur, in tituli
inſcriptionem ipſi David in doctrinam,
2 Cum ſuccendit Meſopotamiam Syriæ, & So-
bal, & convertit Joab, & percuſſit Idumæam
in valle Salinarum duodecim millia.
(2. *Reg.* 8. 1. & 10. 7. & 1. *Par.* 18. 1.) LIX.
3 DEus repuliſti nos, & deſtruxiſti nos: A
iratus es, & miſertus es nobis.
4 Commoviſti terram, & conturbaſti eam:
ſana contritiones ejus, quia commota eſt.
5 Oſtendiſti populo tuo dura: potaſti nos
vino compunctionis.
6 Dediſti metuentibus te ſignificationem,
ut fugiant a facie arcus,
Ut liberentur dilecti tui;
7 Salvum fac dextera tua, & exaudi me. B
8 Deus locutus eſt in ſancto ſuo: Lætabor,
& partibor Sichimam, & convallem taberna-
culorum metibor.
9 Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes:
& Ephraim fortitudo capitis mei.
Juda rex meus:
10 Moab olla ſpei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum me-
um: mihi alienigenæ ſubditi ſunt.
11 Quis deducet me in civitatem munitam? C
quis deducet me uſque in Idumæam?
12 Nonne tu, Deus, qui repuliſti nos: &
non egredieris Deus in virtutibus noſtris?

13 Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana salus hominis.
14 In Deo faciemus virtutem: & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.

In finem,
1 In hymnis David. LX.

A 2 EXaudi Deus deprecationem meam: intende orationi meæ.
3 A finibus terræ ad te clamavi: dum anxiaretur cor meum, in petra exaltasti me. Deduxisti me,
4 Quia factus es spes mea: turris fortitudinis a facie inimici.
B 5 Inhabitabo in tabernaculo tuo in sæcula: protegar in velamento alarum tuarum.
6 Quoniam tu, Deus meus, exaudisti orationem meam: dedisti hæreditatem timentibus nomen tuum.
7 Dies super dies regis adjicies: annos ejus usque in diem generationis & generationis.
8 Permanet in æternum in conspectu Dei: misericordiam & veritatem ejus quis requiret?
9 Sic psalmum dicam nomini tuo in sæculum sæculi, ut reddam vota mea de die in diem.

In finem.
1 Pro Idithun, Psalmus David. LXI.

A 2 NOnne Deo subjecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meum.
3 Nam & ipse Deus meus, & salutaris meus: susceptor meus, non movebor amplius.
4 Quousque irruitis in hominem? interficitis universi vos, tamquam parieti inclinato, & maceriæ depulsæ?
5 Verumtamen pretium meum cogitaverunt repellere: cucurri in siti: ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant.
B 6 Verumtamen Deo subjecta esto anima mea, quoniam ab ipso patientia mea.
7 Quia ipse Deus meus, & salvator meus: adjutor meus, non emigrabo.
8 In Deo salutare meum, & gloria mea: Deus auxilii mei, & spes mea in Deo est.
9 Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda vestra. Deus adjutor noster in æternum.
10 Verumtamen vani filii hominum, mendaces filii hominum in stateris, ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum.
11 Nolite sperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiscere: divitiæ si affluant, nolite cor apponere.
12 Semel locutus est Deus, duo hæc audivi, quia potestas Dei est,
13 Et tibi, Domine, misericordia: * quia tu reddes unicuique juxta opera sua.

*Matt. 16. d. 27. Rom. 2. a. 6. 1. Cor. 3. b. 8. Gal. 6. b. 5.

Psalmus David,
1 Cum esset in deserto Idumææ.
(1. Reg. 22. 5.) LXII.

A 2 DEus Deus meus, ad te de luce vigilo. Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea.
3 In terra deserta, & invia, & inaquosa, sic in sancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam, & gloriam tuam.
B 4 Quoniam melior est misericordia tua super vitas: labia mea laudabunt te.
5 Sic benedicam te in vita mea: & in nomine tuo levabo manus meas.
6 Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea; & labiis exultationis laudabit os meum.
7 Si memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te,
C 8 Quia fuisti adjutor meus.
Et in velamento alarum tuarum exultabo:
9 Adhæsit anima mea post te: me suscepit dextera tua.
10 Ipsi vero in vanum quæsierunt animam meam: introibunt in inferiora terræ:
11 Tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt.
12 Rex vero lætabitur in Deo: laudabuntur omnes qui jurant in eo, quia obstructum est os loquentium iniqua.

1 In finem, Psalmus David. LXIII.

A 2 EXaudi Deus orationem meam, cum deprecor: a timore inimici eripe animam meam.
3 Protexisti me a conventu malignantium, a multitudine operantium iniquitatem.
4 Quia exacuerunt ut gladium linguas suas: intenderunt arcum rem amaram,
5 Ut sagittent in occultis immaculatum.
6 Subito sagittabunt eum, & non timebunt: firmaverunt sibi sermonem nequam.
Narraverunt ut absconderent laqueos: dixerunt: Quis videbit eos?
B 7 Scrutati sunt iniquitates: defecerunt scrutantes scrutinio.
Accedet homo ad cor altum,
8 Et exaltabitur Deus.
Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum:
9 Et infirmatæ sunt contra eos linguæ eorū.
Conturbati sunt omnes, qui videbant eos:
10 Et timuit omnis homo.
Et annuntiaverunt opera Dei, & facta ejus intellexerunt.
11 Lætabitur justus in Domino, & sperabit in eo: & laudabuntur omnes recti corde.

In finem, Psalmus David.
1 Canticum Jeremiæ, & Ezechielis populo transmigrationis, cum inciperent exire. LXIV.

A 2 TE decet hymnus, Deus, in Sion: & tibi reddetur votum in Jerusalem.
3 Exaudi orationem meam: ad te omnis caro veniet.
4 Verba iniquorum prævaluerunt super nos: & impietatibus nostris tu propitiaberis.
5 Beatus, quem elegisti, & assumpsisti: inhabitabit in atriis tuis.
B Replebimur in bonis domus tuæ: sanctum est templum tuum,
6 Mirabile in æquitate.
Exaudi nos, Deus salutaris noster, spes omnium finium terræ, & in mari longe.
7 Præparans montes in virtute tua, accinctus potentia:
8 Qui conturbas profundum maris, sonum fluctuum ejus.
Turbabuntur gentes,
9 Et timebunt, qui habitant terminos a signis tuis: exitus matutini, & vespere delectabis.
C 10 Visitasti terram, & inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam.
Flumen Dei repletum est aquis: parasti cibum illorū: quoniam ita est præparatio ejus.
11 Rivos ejus inebria, multiplica genimina ejus: in stillicidiis ejus lætabitur germinans.
B 12 Benedices coronæ anni benignitatis tuæ: & campi tui replebuntur ubertate.
13 Pinguescent speciosa deserti, & exultatione colles accingentur.
14 Induti sunt arietes ovium, & valles abundabunt frumento: clamabunt, etenim hymnum dicent.

1 In finem, Canticum Psalmi resurrectionis. LXV.

A JUbilate Deo omnis terra:
2 Psalmum dicite nomini ejus: date gloriam laudi ejus.
3 Dicite Deo: quam terribilia sunt opera tua, Domine! in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui.
4 Omnis terra adoret te, & psallat tibi: psalmum dicat nomini tuo.
5 Venite, & videte opera Dei: terribilis in consiliis super filios hominum.
6 Qui convertit mare in aridam: in flumine pertransibunt pede: ibi lætabimur in ipso.
B 7 Qui dominatur in virtute sua in æternum: oculi ejus super gentes respiciunt: qui exasperant, non exaltentur in semetipsis.
8 Benedicite Gentes Deum nostrum, & auditam facite vocem laudis ejus,
9 Qui posuit animam meam ad vitam: & non dedit in commotionem pedes meos.
10 Quoniam probasti nos, Deus: igne nos examinasti, sicut examinatur argentum.
C 11 Induxisti nos in laqueum: posuisti tribulationes in dorso nostro:
12 Imposuisti homines super capita nostra.
Transivimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium.
13 Introibo in domum tuam in holocaustis: reddam tibi vota mea,
14 Quæ distinxerunt labia mea.
Et locutum est os meum in tribulatione mea.

15 Ho-

15 Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum: offeram tibi boves cum hircis.
16 Venite, audite, & narrabo, omnes qui timetis Deum, quanta fecit animæ meæ.
17 Ad ipsum ore meo clamavi, & exaltavi sub lingua mea.
18 Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus.
19 Propterea exaudivit Deus, & attendit voci deprecationis meæ.
20 Benedictus Deus, qui non amovit orationem meam, & misericordiam suam a me.

1 In finem, in hymnis, Psalmus Cantici David. LXVI.

2 DEus misereatur nostri, & benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri.
3 Ut cognoscamus in terra viam tuam: in omnibus gentibus salutare tuum.
4 Confiteantur tibi populi, Deus: confiteantur tibi populi omnes.
5 Lætentur & exultent gentes: quoniam judicas populos in æquitate, & gentes in terra dirigis.
6 Confiteantur tibi populi, Deus: confiteantur tibi populi omnes:
7 Terra dedit fructum suum.
Benedicat nos Deus, Deus noster,
8 Benedicat nos Deus: & metuant eum omnes fines terræ.

1 In finem, Psalmus Cantici ipsi David. LXVII.

2 EXurgat Deus, & dissipentur inimici ejus, & fugiant, qui oderunt eū, a facie ejus.
3 Sicut deficit fumus, deficiant: sicut fluit cera a facie ignis, sic pereant peccatores a facie Dei
4 Et justi epulentur, & exultent in conspectu Dei, & delectentur in lætitia.
5 Cantate Deo, psalmum dicite nomini ejus: iter facite ei, qui ascendit super occasum: Dominus nomen illi.
Exultate in conspectu ejus: turbabuntur a facie ejus,
6 Patris orphanorum, & judicis viduarum.
Deus in loco sancto suo:
7 Deus, qui inhabitare facit unius moris in domo.
Qui educit vinctos in fortitudine, similiter eos, qui exasperant, qui habitant in sepulchris.
8 Deus, cum egredereris in conspectu populi tui, cum pertransires in deserto.
9 Terra mota est, etenim cæli distillaverunt a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel.
10 Pluviam voluntariam segregabis Deus hæreditati tuæ: & infirmata est, tu vero perfecisti eam.
11 Animalia tua habitabunt in ea: parasti in dulcedine tua pauperi, Deus.
12 Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multa.
13 Rex virtutum dilecti dilecti: & speciei domus dividere spolia.
14 Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi ejus in pallore auri.
15 Dum discernit cælestis reges super eam, nive dealbabuntur in Selmon:
16 Mons Dei mons pinguis.
Mons coagulatus, mons pinguis:
17 Ut quid suspicamini montes coagulatos?
Mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: etenim Dñs habitabit in finem.
18 Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium: Dñs in eis in Sina in sancto.
*Ephes. 4. b. 8. 19 * Ascendisti in altum, cepisti captivitatem: accepisti dona in hominibus:
Etenim non credentes, inhabitare Dominum Deum.
20 Benedictus Dñs die quotidie: prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum.
21 Deus noster, Deus salvos faciendi: & Domini Domini exitus mortis.
22 Verumtamen Deus confringet capita inimicorum suorum, verticem capilli perambulantium in delictis suis.
23 Dixit Dominus: Ex Basan convertam, convertam in profundum maris:
24 Ut intingatur pes tuus in sanguine: lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso.
25 Viderunt ingressus tuos, Deus, ingressus Dei mei, regis mei, qui est in sancto.
26 Prævenerunt principes conjuncti psallentibus, in medio juvencularum tympanistriarum.
27 In ecclesiis benedicite Deo Domino de fontibus Israel.
28 Ibi Beniamin adolescentulus in mentis excessu.
Principes Juda duces eorum: principes Zabulon, principes Nephthali.
29 Manda Deus virtuti tuæ: confirma hoc, Deus, quod operatus es in nobis.
30 A templo tuo in Jerusalem, tibi offerent reges munera.
31 Increpa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum, ut excludant eos, qui probati sunt argento.
Dissipa gentes, quæ bella volunt:
32 Venient legati ex Ægypto: Æthiopia præveniet manus ejus Deo.
33 Regna terræ, cantate Deo: psallite Domino: psallite Deo,
34 Qui ascendit super cælum cæli, ad orientem.
Ecce dabit voci suæ vocem virtutis.
35 Date gloriam Deo super Israel, magnificentia ejus, & virtus ejus in nubibus.
36 Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israel ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ: benedictus Deus.

1 In finem, pro iis, qui commutabuntur, David. LXVIII.

2 SAlvum me fac, Deus, quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam.
3 Infixus sum in limo profundi, & non est substantia.
Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me.
4 Laboravi clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ: defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum.
5 Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis.
Confortati sunt, qui persecuti sunt me inimici mei injuste: quæ non rapui, tunc exolvebam.
6 Deus, tu scis insipientiam meam, & delicta mea a te non sunt abscondita.
7 Non erubescant in me, qui expectant te, Domine, Domine virtutum.
Non confundantur super me, qui quærunt te, Deus Israel.
8 Quoniam propter te sustinui opprobrium, operuit confusio faciem meam.
9 Extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ.
10 * Quoniam zelus domus tuæ comedit me: * & opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me. * Joan 2. d.17. * Rom. 15. a.3.
11 Et operui in jejunio animam meam: & factum est in opprobrium mihi.
12 Et posui vestimentum meum cilicium: & factus sum illis in parabolam.
13 Adversum me loquebantur, qui sedebant in porta: & in me psallebant, qui bibebant vinum.
14 Ego vero orationem meam ad te, Domine: tempus beneplaciti Deus.
In multitudine misericordiæ tuæ exaudi me, in veritate salutis tuæ.
15 Eripe me de luto, ut non infigar: libera me ab iis, qui oderunt me, & de profundis aquarum.
16 Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum: neque urgeat super me puteus os suum.
17 Exaudi me, Domine, quoniam benigna est misericordia tua: secundum multitudinem miserationum tuarum respice in me.
18 Et ne avertas faciem tuam a puero tuo: quoniam tribulor, velociter exaudi me.
19 Intende animæ meæ, & libera eam: propter inimicos meos eripe me.
20 Tu scis improperium meum, & confusionem meam, & reverentiam meam.
21 In conspectu tuo sunt omnes, qui tribu-

lant me : improperium expectavit cor meum,
& miseriam.
Et sustinui qui simul contristaretur, & non
fuit: & qui consolaretur, & non inveni.
*Matt. 27. f. 48. 22 * Et dederunt in escam meam fel : &
in siti mea potaverunt me aceto.
* Rom. 11. b. 9. 23 * Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum,
& in retributiones, & in scandalum.
24 Obscurentur oculi eorum, ne videant:
& dorsum eorum semper incurva.
25 Effunde super eos iram tuam : & furor
iræ tuæ comprehendat eos.
*Actor. 1. d. 20. 26 * Fiat habitatio eorum deserta : & in
D tabernaculis eorum non sit qui inhabitet.
27 Quoniam quem tu percussisti, persecuti
sunt: & super dolorem vulnerum meorum
addiderunt.
28 Appone iniquitatem super iniquitatem
eorum: & non intrent in justitiam tuam.
29 Deleantur de Libro viventium, & cum
justis non scribantur.
30 Ego sum pauper & dolens : salus tua,
Deus, suscepit me.
31 Laudabo nomen Dei cum cantico, &
magnificabo eum in laude.
32 Et placebit Deo super vitulum novellum
cornua producentem & ungulas.
33 Videant pauperes, & lætentur ; quærite
Deum, & vivet anima vestra:
34 Quoniam exaudivit pauperes Dominus,
& vinctos suos non despexit.
35 Laudent illum cæli, & terra, mare,
& omnia reptilia in eis,
36 Quoniam Deus salvam faciet Sion : &
ædificabuntur civitates Juda.
Et inhabitabunt ibi, & hæreditate acquirent
eam.
37 Et semen servorum ejus possidebit eam:
& qui diligunt nomen ejus, habitabunt
in ea.

In finem, Psalmus David,
1 In rememorationem, quod salvum fecerit
eum Dominus. LXIX.

A 2 DEus in adjutorium meum intende: Domine
ad adjuvandum me festina.
3 Confundantur, & revereantur, qui quærunt
animam meam.
4 Avertantur retrorsum, & erubescant,
qui volunt mihi mala.
Avertantur statim erubescentes, qui dicunt
mihi : Euge, euge.
5 Exultent, & lætentur in te omnes, qui
quærunt te, & dicant semper: Magnificetur
Dominus, qui diligunt salutare tuum.
6 Ego vero egenus, & pauper sum: Deus,
adjuva me.
Adjutor meus, & liberator meus es tu :
Domine ne moreris.

Psalmus David,
1 Filiorum Jonadab, & priorum captivorum.
LXX.

A IN te, Domine, speravi, non confundar
in æternum:
2 In justitia tua libera me, & eripe me.
Inclina ad me aurem tuam, & salva me.
3 Esto mihi in Deum protectorem, & in locum
munitum, ut salvum me facias.
Quoniam firmamentum meum, & refugium
meum es tu.
4 Deus meus, eripe me de manu peccatoris,
& de manu contra legem agentis, & iniqui.
B 5 Quoniam tu es patientia mea, Domine :
Domine spes mea a juventute mea.
6 In te confirmatus sum ex utero : de ventre
matris meæ tu es protector meus.
In te cantatio mea semper:
7 Tamquam prodigium factus sum multis:
& tu adjutor fortis.
8 Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam
tuam, tota die magnitudinem tuam.
9 Ne projicias me in tempore senectutis:
cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me.
10 Quia dixerunt inimici mei mihi : & qui
custodiebant animam meam, consilium fecerunt
in unum,
11 Dicentes: Deus dereliquit eum : persequimini,
& comprehendite eum, quia non
est qui eripiat.

12 Deus ne elongeris a me : Deus meus, C
in auxilium meum respice.
13 Confundantur, & deficiant detrahentes
animæ meæ : operiantur confusione, &
pudore qui quærunt mala mihi.
14 Ego autem semper sperabo : & adjiciam
super omnem laudem tuam.
15 Os meum annuntiabit justitiam tuam,
tota die salutare tuum.
Quoniam non cognovi litteraturam,
16 Introibo in potentias Domini: Domine,
memorabor justitiæ tuæ solius.
17 Deus, docuisti me a juventute mea:
& usque nunc pronuntiabo mirabilia tua.
18 Et usque in senectam & senium, Deus,
ne derelinquas me,
Donec annuntiem brachium tuum generationi
omni, quæ ventura est,
Potentiam tuam,
19 Et justitiam tuam Deus, usque in altissima, D
quæ fecisti magnalia : Deus quis similis tibi?
20 Quantas ostendisti mihi tribulationes
multas, & malas: & conversus vivificasti me:
& de abyssis terræ iterum reduxisti me.
21 Multiplicasti magnificentiam tuam : &
conversus consolatus es me.
22 Nam & ego confitebor tibi in vasis psalmi
veritatem tuam: Deus, psallam tibi in cithara,
sanctus Israel.
23 Exultabunt labia mea, cum cantavero
tibi : & anima mea, quam redemisti.
24 Sed & lingua mea tota die meditabitur
justitiam tuam, cum confusi & reveriti fuerint,
qui quærunt mala mihi.

Psalmus,
1 In Salomonem. LXXI.

2 DEus judicium tuum regi da, & justitiam A
tuam filio regis:
Judicare populum tuum in justitia, &
pauperes tuos in judicio.
3 Suscipiant montes pacem populo, & colles
justitiam.
4 Judicabit pauperes populi, & salvos faciet
filios pauperum : & humiliabit calumniatorem.
5 Et permanebit cum Sole, & ante Lunam,
in generatione & generationem.
6 Descendet sicut pluvia in vellus, & sicut B
stillicidia stillantia super terram.
7 Orietur in diebus ejus justitia, & abundantia
pacis, donec auferatur luna.
8 Et dominabitur a mari usque ad mare, &
a flumine usque ad terminos orbis terrarum.
9 Coram illo procident Æthiopes : & inimici
ejus terram lingent.
10 Reges Tharsis, & insulæ munera offerent: C
reges Arabum, & Saba dona adducent.
11 Et adorabunt eum omnes reges terræ:
omnes gentes servient ei:
12 Quia liberabit pauperem a potente, &
pauperem, cui non erat adjutor.
13 Parcet pauperi & inopi : & animas
pauperum salvas faciet.
14 Ex usuris & iniquitate redimet animas
eorum: & honorabile nomen eorum coram
illo.
15 Et vivet, & dabitur ei de auro Arabiæ,
& adorabunt de ipso semper : tota die
benedicent ei.
16 Et erit firmamentum in terra in summis D
montium, superextolletur super Libanum
fructus ejus : & florebunt de civitate
sicut fœnum terræ.
17 Sit nomen ejus benedictum in sæcula:
ante Solem permanet nomen ejus.
Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ:
omnes gentes magnificabunt eum.
18 Benedictus Dominus Deus Israel, qui
facit mirabilia solus:
19 Et benedictum nomen majestatis ejus in
æternum : & replebitur majestate ejus omnis
terra : fiat, fiat.
20 Defecerunt laudes David filii Jesse.

1 Psalmus Asaph. LXXII.

QUam bonus Israel Deus, his, qui recto A
sunt corde!
2 Mei autem pene moti sunt pedes : pene
effusi sunt gressus mei,

3 Quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns.
4 Quia non est respectus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum.
5 In labore hominum non sunt: & cum hominibus non flagellabuntur.
6 Ideo tenuit eos superbia: operti sunt iniquitate & impietate sua.
7 Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum: transierunt in affectum cordis.
8 Cogitaverunt, & locuti sunt nequitiam: iniquitatem in excelso locuti sunt.
9 Posuerunt in cælum os suum, & lingua eorum transivit in terra.
10 Ideo convertetur populus meus hic: & dies pleni invenientur in eis.
11 Et dixerunt: Quomodo scit Deus? & si est scientia in excelso?
12 Ecce ipsi peccatores, & abundantes in sæculo obtinuerunt divitias.
13 Et dixi: Ergo sine causa justificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas:
C 14 Et fui flagellatus tota die, & castigatio mea in matutinis.
15 Si dicebam: Narrabo sic; ecce nationem filiorum tuorum reprobavi.
16 Existimabam, ut cognoscerem hoc, labor est ante me.
17 Donec intrem in Sanctuarium Dei, & intelligam in novissimis eorum.
18 Verumtamen propter dolos posuisti eis: dejecisti eos, dum allevarentur.
19 Quomodo facti sunt in desolationem, subito defecerunt: perierunt propter iniquitatem suam.
20 Velut somnium surgentium, Domine, in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.
21 Quia inflammatum est cor meum, & renes mei commutati sunt:
22 Et ego ad nihilum redactus sum, & nescivi.
D 23 Ut jumentum factus sum apud te: & ego semper tecum.
24 Tenuisti manum dexteram meam: & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me.
25 Quid enim mihi est in cælo? & a te quid volui super terram?
26 Defecit caro mea, & cor meum: Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.
27 Quia ecce qui elongant se a te, peribunt: perdidisti omnes, qui fornicantur abs te.
28 Mihi autem adhærere Deo bonum est: ponere in Domino Deo spem meam:
Ut annuntiem omnes prædicationes tuas in portis filiæ Sion.

1 Intellectus Asaph. LXXIII.

A UT quid Deus repulisti in finem? iratus est furor tuus super oves pascuæ tuæ?
2 Memor esto congregationis tuæ, quam possedisti ab initio.
Redemisti virgam hæreditatis tuæ: mons Sion, in quo habitasti in eo.
3 Leva manus tuas in superbias eorum in finem: quanta malignatus est inimicus in sancto!
4 Et gloriati sunt, qui oderunt te, in medio solemnitatis tuæ.
Posuerunt signa sua signa:
5 Et non cognoverunt sicut in exitu super summum.
Quasi in silva lignorum securibus
6 Exciderunt januas in idipsum: in securi, & ascia dejecerunt eam.
7 * Incenderunt igni Sanctuarium tuum: in terra polluerunt tabernaculum nominis tui.
*4. Reg. 25. c. 9.
B 8 Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul: Quiescere faciamus omnes dies festos Dei a terra.
9 Signa nostra non vidimus: jam non est propheta: & nos non cognoscet amplius.
10 Usquequo, Deus, improperabit inimicus? irritat adversarius nomen tuum in finem?
11 Ut quid avertis manum tuam, & dexteram tuam de medio sinu tuo in finem?
12 * Deus autem rex noster ante sæcula, operatus est salutem in medio terræ.
* Luc. 1. g. 68. 70.
C 13 Tu confirmasti in virtute tua mare: contribulasti capita draconum in aquis.
14 Tu confregisti capita draconis: dedisti eum escam populis Æthiopum.
15 Tu dirupisti fontes, & torrentes: tu siccasti fluvios Ethan.
16 Tuus est dies, & tua est nox: tu fabricatus es auroram & solem.
17 Tu fecisti omnes terminos terræ: æstatem, & ver tu plasmasti ea.
18 Memor esto hujus: inimicus improperavit Domino: & populus insipiens incitavit nomen tuum. D
19 Ne tradas bestiis animas confitentes tibi: & animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem.
20 Respice in testamentum tuum: quia repleti sunt, qui obscurati sunt terræ domibus iniquitatum.
21 Ne avertatur humilis factus confusus: pauper & inops laudabunt nomen tuum.
22 Exurge Deus, judica causam tuam: memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipiente sunt tota die.
23 Ne obliviscaris voces inimicorum tuorum: superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.

1 In finem, Ne corrumpas, Psalmus Cantici Asaph. LXXIV.

2 CONfitebimur tibi, Deus: confitebimur, & invocabimus nomen tuum. A
Narrabimus mirabilia tua:
3 Cum accepero tempus, ego justitias judicabo.
4 Liquefacta est terra, & omnes qui habitant in ea: ego confirmavi columnas ejus.
5 Dixi iniquis: Nolite inique agere: & delinquentibus: Nolite exaltare cornu.
6 Nolite extollere in altum cornu vestrum: nolite loqui adversus Deum iniquitatem.
7 Quia neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque a desertis montibus: B
8 Quoniam Deus judex est.
Hunc humiliat, & hunc exaltat:
9 Quia calix in manu Domini vini meri plenus misto.
Et inclinavit ex hoc in hoc: verumtamen fæx ejus non est exinanita: bibent omnes peccatores terræ.
10 Ego autem annuntiabo in sæculum: cantabo Deo Jacob.
11 Et omnia cornua peccatorum confringam: & exaltabuntur cornua justi.

1 In finem, in Laudibus, Psalmus Asaph.
Canticum ad Assyrios. LXXV.

2 NOtus in Judæa Deus: in Israel magnum nomen ejus. A
3 Et factus est in pace locus ejus, & habitatio ejus in Sion.
4 Ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium, & bellum. B
5 Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis:
6 Turbati sunt omnes insipientes corde.
Dormierunt somnum suum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.
7 Ab increpatione tua, Deus Jacob, dormitaverunt, qui ascenderunt equos.
8 Tu terribilis es, & quis resistet tibi? ex tunc ira tua.
9 De cælo auditum fecisti judicium: terra tremuit, & quievit,
10 Cum exurgeret in judicium Deus, ut salvos faceret omnes mansuetos terræ.
11 Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi: & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.
12 Vovete, & reddite Dño Deo vestro omnes, qui in circuitu ejus affertis munera.
Terribili,
13 Et ei, qui aufert spiritum principum, terribili apud reges terræ.

1 In finem, pro Idithun, Ps. Asaph. LXXVI. A

2 VOce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Deum, & intendit mihi.
3 In die tribulationis meæ Deum exquisivi manibus meis nocte contra eum: & non sum deceptus.
Renuit consolari anima mea:

4 Memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum: & defecit spiritus meus.

5 Anticipaverunt vigilias oculi mei: turbatus sum, & non sum locutus.

6 Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui:

B 7 Et meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum.

8 Numquid in æternum projiciet Deus? aut non apponet, ut complacitior sit adhuc?

9 Aut in finem misericordiam suam abscindet a generatione in generationem?

10 Aut obliviscetur misereri Deus? aut continebit in ira sua misericordias suas?

11 Et dixi, nunc cœpi: hæc mutatio dexteræ Excelsi.

C 12 Memor fui operum Domini: quia memor ero ab initio mirabilium tuorum,

13 Et meditabor in omnibus operibus tuis: & in adinventionibus tuis exercebor.

14 Deus, in sancto via tua: quis Deus magnus sicut Deus noster?

15 Tu es Deus, qui facis mirabilia.

Notam fecisti in populis virtutem tuam:

16 Redemisti in brachio tuo populum tuum, filios Jacob, & Joseph.

D 17 Viderunt te aquæ, Deus, viderunt te aquæ: & timuerunt, & turbatæ sunt abyssi.

18 Multitudo sonitus aquarum: vocem dederunt nubes.

Etenim sagittæ tuæ transeunt:

19 Vox tonitrui tui in rota.

Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ: commota est, & contremuit terra.

20 In mari via tua, & semitæ tuæ in aquis multis: & vestigia tua non cognoscentur.

*Exod. 14. d. 19. g. 29. 21 * Deduxisti sicut oves populum tuum in manu Moysi & Aaron.

A 1 Intellectus Asaph. LXXVII.

ATtendite, popule meus, legem meam: inclinate aurem vestram in verba oris mei.

2 Aperiam in parabolis os meum: loquar propositiones ab initio:

3 Quanta audivimus, & cognovimus ea, & patres nostri narraverunt nobis.

4 Non sunt occultata a filiis eorum in generatione altera.

Narrantes laudes Domini, & virtutes ejus, & mirabilia ejus, quæ fecit.

5 Et suscitavit testimonium in Jacob: & legem posuit in Israel.

Quanta mandavit patribus nostris nota facere ea filiis suis,

6 Ut cognoscat generatio altera.

Filii qui nascentur, & exurgent, & narrabunt filiis suis,

7 Ut ponant in Deo spem suam, & non obliviscantur operum Dei: & mandata ejus exquirant.

8 Ne fiant sicut patres eorum: generatio prava & exasperans.

Generatio, quæ non direxit cor suum: & non est creditus cum Deo spiritus ejus.

B 9 Filii Ephrem intendentes, & mittentes arcum, conversi sunt in die belli.

10 Non custodierunt testamentum Dei: & in lege ejus noluerunt ambulare.

11 Et obliti sunt benefactorum ejus, & mirabilium ejus, quæ ostendit eis.

12 Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra Ægypti, in campo Taneos.

*Exod. 14. e. 22. 13 * Interrupit mare, & perduxit eos: & statuit aquas quasi in utre.

14 Et deduxit eos in nube diei, & tota nocte in illuminatione ignis.

*Exod. 17. b. 6. Ps. 104. d. 41. 15 * Interrupit petram in eremo, & adaquavit eos velut in abysso multa.

16 Et eduxit aquam de petra, & deduxit tamquam flumina aquas.

17 Et apposuerunt adhuc peccare ei: in iram excitaverunt Excelsum in inaquoso.

18 Et tentaverunt Deum in cordibus suis, ut peterent escas animabus suis.

C 19 Et male locuti sunt de Deo: dixerunt: Numquid poterit Deus parare mensam in deserto?

20 Quoniam percussit petram], & fluxerunt aquæ, & torrentes inundaverunt.

Numquid & panem poterit dare, aut parare mensam populo suo?

21 * Ideo audivit Dominus, & distulit: & ignis accensus est in Jacob, & ira ascendit in Israel: *Num. 11. a. 1.

22 Quia non crediderunt in Deo, nec speraverunt in salutari ejus.

23 Et mandavit nubibus desuper, & januas cæli aperuit.

24 * Et pluit illis manna ad manducandum, & panem cæli dedit eis. *Exod. 16. & 7. b. 4. Num. 11. b. 7.

25 * Panem angelorum manducavit homo cibaria misit eis in abundantia. *Joan. 6. d. 31. 1. Cor. 10. a. 3.

26 * Transtulit Austrum de cælo: & induxit in virtute sua Africum. *Num. 11. g. 31.

27 Et pluit super eos sicut pulverem carnes: & sicut arenam maris volatilia pennata.

28 Et ceciderunt in medio castrorum eorum circa tabernacula eorum.

29 Et manducaverunt & saturati sunt nimis, & desiderium eorum attulit eis: D

30 Non sunt fraudati a desiderio suo.

* Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, *Num. 11. g. 33.

31 Et ira Dei ascendit super eos:

Et occidit pingues eorum, & electos Israel impedivit.

32 In omnibus his peccaverunt adhuc, & non crediderunt in mirabilibus ejus.

33 Et defecerunt in vanitate dies eorum, & anni eorum cum festinatione.

34 Cum occideret eos, quærebant eum: & revertebantur, & diluculo veniebant ad eum.

35 Et rememorati sunt, quia Deus adjutor est eorum: & Deus excelsus redemptor eorum est.

36 Et dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei.

37 Cor autem eorum non erat rectum cum eo: nec fideles habiti sunt in testamento ejus.

38 Ipse autem est misericors, & propitius fiet peccatis eorum: & non disperdet eos.

Et abundavit, ut averteret iram suam: & non accendit omnem iram suam.

39 Et recordatus est, quia caro sunt: spiritus vadens, & non rediens.

40 Quoties exacerbaverunt eum in deserto, in iram concitaverunt eum in inaquoso?

41 Et conversi sunt, & tentaverunt Deum, & sanctum Israel exacerbaverunt.

42 Non sunt recordati manus ejus die, qua redemit eos de manu tribulantis.

43 * Sicut posuit in Ægypto signa sua, & prodigia sua in campo Taneos.

44 * Et convertit in sanguinem flumina eorum, & imbres eorum, ne biberent. *Exod. 7. d. 20.

45 * Misit in eos cœnomyiam, & comedit eos; * & ranam, & disperdidit eos. *Exod. 8. f. 24. *Exod. 8. b. 6.

46 * Et dedit ærugini fructus eorum, & labores eorum locustæ. *Exod. 10. c. 15.

47 * Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruina. *Exod. 9. f. 25

48 Et tradidit grandini jumenta eorum, & possessionem eorum igni.

49 Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem, & iram, & tribulationem: immissiones per angelos malos.

50 Viam fecit semitæ iræ suæ, non pepercit a morte animabus eorum: & jumenta eorum in morte conclusit.

51 * Et percussit omne primogenitum in terra Ægypti: primitias omnis laboris eorum in tabernaculis Cham. *Exod. 12. e. 29.

52 Et abstulit sicut oves populum suum: & perduxit eos tamquam gregem in deserto.

53 Et deduxit eos in spe, & non timuerunt: & * inimicos eorum operuit mare. *Exod. 14. f. 27.

54 Et induxit eos in montem sanctificationis suæ, montem, quem acquisivit dextera ejus.

* Et ejecit a facie eorum Gentes: & sorte divisit eis terram in funiculo distributionis. *Jos. 13. b. 6. & 7.

55 Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus Israel.

56 Et tentaverunt, & exacerbaverunt Deum excelsum: & testimonia ejus non custodierunt.

57 Et averterunt se, & non servaverunt pactum: quemadmodum patres eorum, conversi sunt in arcum pravum.

58 In iram concitaverunt eum in collibus

suis:

suis: & in sculptilibus suis ad æmulationem
G eum provocaverunt.
55 Audivit Deus, & sprevit: & ad nihi-
lum redegit valde Israel.
*1. Reg. 4. a. 2. 4. 60 * Et repulit tabernaculum Silo, taber-
naculum suum, ubi habitavit in hominibus.
Jer. 7. c. 12. 14. & 26. b. 6. 61 Et tradidit in captivitatem virtutem eorũ:
& pulchritudinem eorum in manus inimici.
62 Et conclusit in gladio populum suum:
& hæreditatem suam sprevit.
63 Juvenes eorum comedit ignis: & virgi-
nes eorum non sunt lamentatæ.
64 Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt:
& viduæ eorum non plorabantur.
65 Et excitatus est tamquam dormiens Domi-
nus, tamquam potens crapulatus a vino:
66 Et percussit inimicos suos in posteriora:
opprobrium sempiternum dedit illis.
67 Et repulit tabernaculum Joseph: & tri-
bum Ephraim non elegit:
68 Sed elegit tribum Juda, montem Sion,
quem dilexit.
69 Et ædificavit sicut unicornium sanctifi-
cium suum in terra, quam fundavit in sæcula.
70 Et elegit David servum suum, & sus-
tulit eum de gregibus ovium: de post foe-
tantes accepit eum,
71 Pascere Jacob servum suum, & Israel
hæreditatem suam.
72 Et pavit eos in innocentia cordis sui: &
in intellectibus manuum suarum deduxit eos.

1 Psalmus Asaph. LXXVIII.

A DEus, venerunt Gentes in hæreditatem
tuam, polluerunt templum sanctum tuum:
posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam.
2 Posuerunt morticina servorum tuorum
escas volatilibus cæli: carnes sanctorum tuo-
rum bestiis terræ.
3 Effuderunt sanguinem eorum tamquam
aquam in circuitu Jerusalem: & non erat,
qui sepeliret.
B 4 Facti sumus opprobrium vicinis nostris:
subsannatio, & illusio his, qui in circuitu
nostro sunt.
5 Usquequo, Domine, irasceris in finem:
accendetur velut ignis zelus tuus?
* Jer. 10. d. 25. 6 * Effunde iram tuam in Gentes, quæ te
non noverunt: & in regna, quæ nomen tuum
non invocaverunt:
7 Quia comederunt Jacob: & locum ejus
desolaverunt.
* Isai. 64. c. 9. 8 * Ne memineris iniquitatum nostrarum
antiquarum: cito anticipent nos misericor-
diæ tuæ, quia pauperes facti sumus nimis.
C 9 Adjuva nos, Deus salutaris noster: &
propter gloriam nominis tui, Domine, libe-
ra nos: & propitius esto peccatis nostris pro-
pter nomen tuum:
D 10 Ne forte dicant in Gentibus: Ubi est
Deus eorum? & innotescat in nationibus co-
ram oculis nostris.
Ultio sanguinis servorum tuorum, qui ef-
fusus est:
11 Introeat in conspectu tuo gemitus com-
peditorum.
Secundum magnitudinem brachii tui possi-
de filios mortificatorum.
12 Et redde vicinis nostris septuplum in
sinu eorum: improperium ipsorum, quod
exprobraverunt tibi, Domine.
13 Nos autem populus tuus, & oves pa-
scuæ tuæ confitebimur tibi in sæculum:
In generationem & generationem annun-
tiabimus laudem tuam.

1 In finem, Pro iis, qui commutabuntur,
testimonium Asaph,
Psalmus. LXXIX.

A 2 QUi regis Israel, intende: qui deducis
velut ovem Joseph.
Qui sedes super Cherubim, manifestare
3 Coram Ephraim, Beniamin, & Manasse.
Excita potentiam tuam, & veni, ut sal-
vos facias nos.
4 Deus converte nos: & ostende faciem
tuam, & salvi erimus.
5 Domine Deus virtutum, quousque ira-
sceris super orationem servi tui?
B 6 Cibabis nos pane lacrymarum: & potum
dabis nobis in lacrymis in mensura?
7 Posuisti nos in contradictionem vicinis no-
stris: & inimici nostri subsannaverunt nos.
8 Deus virtutum, converte nos: & osten-
de faciem tuam, & salvi erimus.
9 Vineam de Ægypto transtulisti: ejecisti C
Gentes, & plantasti eam.
10 Dux itineris fuisti in conspectu ejus:
plantasti radices ejus, & implevit terram.
11 Operuit montes umbra ejus, & arbusta
ejus cedros Dei.
12 Extendit palmites suos usque ad mare,
& usque ad flumen propagines ejus.
13 Ut quid destruxisti maceriam ejus? &
vindemiant eam omnes, qui prætergrediun-
tur viam?
14 Exterminavit eam aper de silva: & sin-
gularis ferus depastus est eam.
15 Deus virtutum, convertere: respice de cæ-
lo, & vide, & visita vineam istam:
16 Et perfice eam, quam plantavit dexte- D
ra tua: & super filium hominis, quem con-
firmasti tibi.
17 Incensa igni, & suffossa ab increpatio-
ne vultus tui peribunt.
18 Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ,
& super filium hominis, quem confirmasti tibi.
19 Et non discedimus a te, vivificabis nos:
& nomen tuum invocabimus.
20 Domine Deus virtutum, converte nos:
& ostende faciem tuam, & salvi erimus.

In finem,
1 Pro torcularibus, Psalmus ipsi Asaph.
LXXX.

2 EXultate Deo adjutori nostro: jubilate A
Deo Jacob.
3 Sumite psalmum, & date tympanum,
psalterium jucundum cum cithara.
4 Buccinate in Neomenia tuba, in insigni
die solemnitatis vestræ,
5 Quia præceptum in Israel est, & judi-
cium Deo Jacob.
6 * Testimonium in Joseph posuit illud, * Gen. 41. d. 29.
cum exiret de terra Ægypti: linguam, quam
non noverat, audivit.
7 Divertit ab oneribus dorsum ejus: ma- B
nus ejus in cophino servierunt.
8 In tribulatione invocasti me, & libera-
vi te: exaudivi te in abscondito tempestatis:
* probavi te apud aquam contradictionis. *Exod. 17. b. 5.
9 Audi populus meus, & contestabor te:
Israel si audieris me,
10 Non * erit in te deus recens, neque ado- *Exod. 20. a. 3.
rabis deum alienum.
11 Ego enim sum Dominus Deus tuus, qui C
eduxi te de terra Ægypti: dilata os tuum,
& implebo illud.
12 Et non audivit populus meus vocem me-
am: & Israel non intendit mihi.
13 * Et dimisi eos secundum desideria cordis *Actor. 14. c. 15.
eorum: ibunt in adinventionibus suis.
14 * Si populus meus audisset me, Israel *Baruc. 3. b. 13.
si in viis meis ambulasset; D
15 Pro nihilo forsitan inimicos eorum hu-
miliassem: & super tribulantes eos misissem
manum meam.
16 Inimici Domini mentiti sunt ei: & e-
rit tempus eorum in sæcula.
17 Et cibavit eos ex adipe frumenti: & de
petra melle saturavit eos.

1 Psalmus Asaph. LXXXI.

DEus stetit in synagoga deorum: in me- A
dio autem deos dijudicat.
2 Usquequo judicatis iniquitatem, & facies
peccatorum sumitis?
3 Judicate egeno, & pupillo: humilem &
pauperem justificate.
4 * Eripite pauperem, & egenum de manu * Prov. 24. a. 11.
peccatoris liberate.
5 Nescierunt, neque intellexerunt, in te-
nebris ambulant: movebuntur omnia funda-
menta terræ.
6 * Ego dixi: Dii estis, & filii excelsi omnes. * Joan 10. f. 34.
7 Vos autem sicut homines moriemini: &
sicut unus de principibus cadetis.
8 Surge Deus, judica terram, quoniam tu
hæreditabis in omnibus Gentibus.

1 Canticum Psalmi Asaph. LXXXII.
A 2 DEus, quis similis erit tibi? ne taceas, neque compescaris Deus:
3 Quoniam ecce inimici tui sonuerunt: & qui oderunt te, extulerunt caput.
4 Super populum tuum malignaverunt consilium: & cogitaverunt adversus sanctos tuos.
5 Dixerunt: Venite, & disperdamus eos de gente: & non memoretur nomen Israel ultra.
B 6 Quoniam cogitaverunt unanimiter: simul adversum te testamentum disposuerunt,
7 Tabernacula Idumæorum, & Ismahelitæ: Moab, & Agareni,
8 Gebal, & Ammon, & Amalec: alienigenæ cum habitantibus Tyrum.
9 Etenim Assur venit cum illis: facti sunt in adjutorium filiis Lot.
* Jud. 7. f. 22. 10 Fac illis * sicut Madian, & Sisaræ, sicut * Jabin in torrente Cisson.
* Jud. 4. c. 15. 11 Disperierunt in Endor: facti sunt ut stercus terræ.
* Jud. 4. d. 24. 12 * Pone principes eorum sicut Oreb, & Zeb, & * Zebee, & Salmana:
C Omnes principes eorum,
* Jud. 7. g. 25. 13 Qui dixerunt: Hæreditate possideamus Sanctuarium Dei.
* Jud. 8. c. 21. 14 Deus meus pone illos ut rotam, & sicut stipulam ante faciem venti.
15 Sicut ignis, qui comburit silvam: & sicut flamma comburens montes:
16 Ita persequeris illos in tempestate tua: & in ira tua turbabis eos.
17 Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum, Domine.
D 18 Erubescant, & conturbentur in sæculum sæculi: & confundantur, & pereant.
19 Et cognoscant, quia nomen tibi Dominus: tu solus Altissimus in omni terra.

In finem,
1 Pro torcularibus filiis Core, Psalmus. LXXXIII.

A 2 QUam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum!
3 Concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini.
Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum.
4 Etenim passer invenit sibi domum, & turtur nidum sibi, ubi ponat pullos suos.
B Altaria tua, Domine virtutum, rex meus, & Deus meus.
5 Beati, qui habitant in domo tua, Domine: in sæcula sæculorum laudabunt te.
6 Beatus vir, cujus est auxilium abs te: ascensiones in corde suo disposuit,
C 7 In valle lacrymarum, in loco, quem posuit.
8 Etenim benedictionem dabit legislator: ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum in Sion.
9 Domine Deus virtutum, exaudi orationem meam: auribus percipe, Deus Jacob.
10 Protector noster aspice, Deus: & respice in faciem Christi tui:
D 11 Quia melior est dies una in atriis tuis super millia.
Elegi abjectus esse in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.
12 Quia misericordiam, & veritatem diligit Deus: gratiam, & gloriam dabit Dominus.
13 Non privabit bonis eos, qui ambulant in innocentia: Domine virtutum, beatus homo, qui sperat in te.

1 In finem, filiis Core, Psalmus. LXXXIV.

A 2 BEnedixisti, Domine, terram tuam: avertisti captivitatem Jacob.
3 Remisisti iniquitatem plebis tuæ, operuisti omnia peccata eorum.
4 Mitigasti omnem iram tuam, avertisti ab ira indignationis tuæ.
5 Converte nos, Deus salutaris noster: & averte iram tuam a nobis.
B 6 Numquid in æternum irasceris nobis? aut extendes iram tuam a generatione in generationem?
7 Deus, tu conversus vivificabis nos: & plebs tua lætabitur in te.
8 Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis.
9 Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus: quoniam loquetur pacem in plebem suam, C
Et super sanctos suos, & in eos, qui convertuntur ad cor.
10 Verumtamen prope timentes eum salutare ipsius: ut inhabitet gloria in terra nostra.
11 Misericordia, & veritas obviaverunt sibi: justitia & pax osculatæ sunt.
12 Veritas de terra orta est: & justitia de cælo prospexit.
13 Etenim Dominus dabit benignitatem: & terra nostra dabit fructum suum. D
14 Justitia ante eum ambulabit, & ponet in via gressus suos.

Oratio ipsi David. LXXXV.

2 INclina, Domine, aurem tuam, & exaudi me: quoniam inops, & pauper sum ego. A
2 Custodi animam meam, quoniam sanctus sum: salvum fac servum tuum, Deus meus, sperantem in te.
3 Miserere mei, Domine, quoniam ad te clamavi tota die:
4 Lætifica animam servi tui, quoniam ad te, Domine, animam meam levavi.
5 * Quoniam tu, Dñe, suavis, & mitis, & multæ misericordiæ omnibus invocantibus te. * Joel. 2. c. 13
6 Auribus percipe, Domine, orationem meam, & intende voci deprecationis meæ. B
7 In die tribulationis meæ clamavi ad te, quia exaudisti me.
8 Non est similis tui in diis, Domine: & non est secundum opera tua.
9 Omnes gentes, quascumque fecisti, venient, & adorabunt coram te, Domine, & glorificabunt nomen tuum.
10 Quoniam magnus es tu, & faciens mirabilia: tu es Deus solus.
11 Deduc me, Domine, in via tua, & ingrediar in veritate tua: lætetur cor meum, ut timeat nomen tuum. C
12 Confitebor tibi, Domine Deus meus, in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in æternum:
13 Quia misericordia tua magna est super me: & eruisti animam meam ex inferno inferiori.
14 Deus, iniqui insurrexerunt super me, & synagoga potentium quæsierunt animam meam: & non proposuerunt te in conspectu suo. D
15 Et tu, Dñe Deus, miserator & misericors, patiens, & multæ misericordiæ, & verax,
16 Respice in me, & miserere mei: da imperium tuum puero tuo, & salvum fac filium ancillæ tuæ.
17 Fac mecum signum in bonum, ut videant qui oderunt me, & confundantur, quoniam tu, Domine, adjuvisti me, & consolatus es me.

1 Filiis Core, Psalmus Cantici.
LXXXVI.

FUndamenta ejus in montibus sanctis: A
2 Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob.
3 Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei.
4 Memor ero Rahab, & Babylonis scientium me.
Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt illic. B
5 Numquid Sion dicet: Homo & homo natus est in ea, & ipse fundavit eam Altissimus?
6 Dñs narrabit in scripturis populorum, & principum: horum, qui fuerunt in ea.
7 Sicut lætantium omnium habitatio est in te.

Canticum Psalmi
1 Filiis Core, in finem, pro Maheleth ad respondendum, intellectus Eman Ezrahitæ. LXXXVII.

2 DOmine Deus salutis meæ, in die clamavi, & nocte coram te. A
3 Intret in conspectu tuo oratio mea: inclina aurem tuam ad precem meam:
4 Quia repleta est malis anima mea: & vita mea inferno appropinquavit.
5 Æstimatus sum cum descendentibus in lacum: factus sum sicut homo sine adjutorio,
6 Inter mortuos liber,
Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorum non es memor amplius: & ipsi de manu tua repulsi sunt.

7 Posuerunt me in lacu inferiori, in tenebrosis, & in umbra mortis.
8 Super me confirmatus est furor tuus: & omnes fluctus tuos induxisti super me.
9 Longe fecisti notos meos a me: posuerunt me abominationem sibi.
Traditus sum, & non egrediebar:
10 Oculi mei languerunt præ inopia.
Clamavi ad te, Domine, tota die: expandi ad te manus meas.
11 Numquid mortuis facies mirabilia? aut medici suscitabunt, & confitebuntur tibi?
C 12 Numquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam, & veritatem tuam in perditione?
13 Numquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua, & judicia tua in terra oblivionis?
14 Et ego ad te, Domine, clamavi: & mane oratio mea præveniet te.
15 Ut quid, Domine, repellis orationem meam, avertis faciem tuam a me?
D 16 Pauper sum ego, & in laboribus a juventute mea: exaltatus autem humiliatus sum, & conturbatus.
17 In me transierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbaverunt me.
18 Circumdederunt me sicut aqua tota die: circumdederunt me simul.
19 Elongasti a me amicum, & proximum: & notos meos a miseria.

1 Intellectus Ethan Ezrahitæ.

LXXXVIII.

A 2 Misericordias Domini in æternum cantabo.
In generationem & generationem annuntiabo veritatem tuam in ore meo.
3 Quoniam dixisti: In æternum misericordia ædificabitur in cælis: præparabitur veritas tua in eis.
*2.Reg. 7.b.12. 4 Disposui testamentum electis meis, * juravi David servo meo:
5 Usque in æternum præparabo semen tuum:
Et ædificabo in generationem & generationem sedem tuam.
6 Confitebuntur cæli mirabilia tua, Dñe: etenim veritatem tuam in ecclesia sanctorum.
B 7 Quoniam quis in nubibus æquabitur Domino? similis erit Deo in filiis Dei?
8 Deus, qui glorificatur in consilio sanctorum: magnus & terribilis super omnes, qui in circuitu ejus sunt.
9 Domine Deus virtutum, quis similis tibi? potens es, Dñe, & veritas tua in circuitu tuo.
10 Tu dominaris potestati maris: motum autem fluctuum ejus tu mitigas.
11 Tu humiliasti sicut vulneratum, superbum: in brachio virtutis tuæ dispersisti inimicos tuos.
* Gen. 1. a. 2. 12 * Tui sunt cæli, & tua est terra: orbem terræ, & plenitudinem ejus tu fundasti:
13 Aquilonem, & mare tu creasti.
C Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt,
14 Tuum brachium cum potentia.
Firmetur manus tua, & exaltetur dextera tua:
15 Justitia & judicium præparatio sedis tuæ.
Misericordia & veritas præcedent faciem tuam:
16 Beatus populus, qui scit jubilationem.
Domine, in lumine vultus tui ambulabunt:
17 Et in nomine tuo exultabunt tota die: & in justitia tua exaltabuntur.
18 Quoniam gloria virtutis eorum tu es: & in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum.
19 Quia Domini est assumptio nostra, & sancti Israel regis nostri.
20 Tunc locutus es in visione sanctis tuis, & dixisti: Posui adjutorium in potente, & exaltavi electum de plebe mea.
*1.Reg. 16.a.1. c.12. 21 * Inveni David servum meum: oleo sancto meo unxi eum.
22 Manus enim mea auxiliabitur ei, & brachium meum confortabit eum.
D Act.13. d.22. 23 Nihil proficiet inimicus in eo, & filius iniquitatis non apponet nocere ei.
24 Et concidam a facie ipsius inimicos ejus: & odientes eum in fugam convertam.
25 Et veritas mea, & misericordia mea cum ipso: & in nomine meo exaltabitur cornu ejus.
26 Et ponam in mari manum ejus, & in fluminibus dexteram ejus.
27 Ipse invocabit me: Pater meus es tu: Deus meus, & susceptor salutis meæ:
28 Et ego primogenitum ponam illum excelsum præ regibus terræ.
29 In æternum servabo illi misericordiam meam, & testamentum meum fidele ipsi.
30 Et ponam in sæculum sæculi semen ejus, & thronum ejus sicut dies cæli. F
31 Si autem dereliquerint filii ejus legem meam, & in judiciis meis non ambulaverint:
32 Si justitias meas profanaverint, & mandata mea non custodierint;
33 Visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum.
34 Misericordiam autem meam non dispergam ab eo: neque nocebo in veritate mea: D
35 Neque profanabo testamentum meum: & quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita.
36 Semel juravi in sancto meo, si David mentiar:
37 Semen ejus in æternum manebit.
38 Et thronus ejus sicut Sol in conspectu meo, * & sicut Luna perfecta in æternum: & testis in cælo fidelis. *2.Reg. 7.c.16. F
39 Tu vero repulisti & despexisti: distulisti Christum tuum.
40 Evertisti testamentum servi tui: profanasti in terra Sanctuarium ejus.
41 Destruxisti omnes sepes ejus: posuisti firmamentum ejus formidinem.
42 Diripuerunt eum omnes transeuntes viam: factus est opprobrium vicinis suis.
43 Exaltasti dexteram deprimentium eum: lætificasti omnes inimicos ejus.
44 Avertisti adjutorium gladii ejus: & non es auxiliatus ei in bello. G
45 Destruxisti eum ab emundatione: & sedem ejus in terram collisisti.
46 Minorasti dies temporis ejus: perfudisti eum confusione.
47 Usquequo, Domine, avertis in finem? exardescet sicut ignis ira tua?
48 Memorare, quæ mea substantia; numquid enim vane constituisti omnes filios hominum?
49 Quis est homo, qui vivet, & non videbit mortem? eruet animam suam de manu inferi?
50 Ubi sunt misericordiæ tuæ antiquæ, Domine, * sicut jurasti David in veritate tua? *2.Reg. 7.b.11.
51 Memor esto, Domine, opprobrii servorum tuorum (quod continui in sinu meo) multarum gentium:
52 Quod exprobraverunt inimici tui, Domine, quod exprobraverunt commutationem Christi tui.
53 Benedictus Dominus in æternum: fiat, fiat.

1 Oratio Moysi hominis Dei. LXXXIX.

Domine, refugium factus es nobis a generatione in generationem. A
2 Priusquam montes fierent, aut formaretur terra, & orbis, a sæculo & usque in sæculum tu es Deus.
3 Ne avertas hominem in humilitatem: & dixisti: Convertimini filii hominum.
4 Quoniam mille anni ante oculos tuos tamquam dies hesterna, quæ præteriit,
Et custodia in nocte: B
5 Quæ pro nihilo habentur eorum anni erunt.
6 Mane sicut herba transeat, mane floreat, & transeat: vespere decidat, induret, & arescat.
7 Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo turbati sumus.
8 Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo: sæculum nostrum in illuminatione vultus tui.
9 Quoniam omnes dies nostri defecerunt: & in ira tua defecimus.
Anni nostri sicut aranea meditabuntur:
10 * Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni. * Eccl. 18.a.8. C
Si autem in potentatibus, octoginta anni: & amplius eorum labor & dolor.
Quoniam supervenit mansuetudo, & corripiemur.
11 Quis novit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam
12 Dinumerare?

Dexteram tuam sic notam fac, & eruditos
corde in sapientia.
13 Convertere, Domine, usquequo: &
deprecabilis esto super servos tuos.
14 Repleti sumus mane misericordia tua:
& exultavimus, & delectati sumus omnibus
diebus nostris.
15 Lætati sumus pro diebus, quibus nos hu-
miliasti, annis, quibus vidimus mala.
16 Respice in servos tuos, & in opera tua:
& dirige filios eorum.
17 Et sit splendor Domini Dei nostri super
nos: & opera manuum nostrarum dirige super
nos: & opus manuum nostrarum dirige.

Laus Cantici David. XC.

1 QUi habitat in adjutorio Altissimi, in
protectione Dei cæli commorabitur.
2 Dicet Domino: Susceptor meus es tu, &
refugium meum: Deus meus sperabo in eum.
3 Quoniam ipse liberavit me de laqueo
venantium, & a verbo aspero.
4 Scapulis suis obumbrabit tibi: & sub pen-
nis ejus sperabis.
5 Scuto circumdabit te veritas ejus: non
timebis a timore nocturno,
6 A sagitta volante in die, a negotio per-
ambulante in tenebris, ab incursu, & dæmo-
nio meridiano.
7 Cadent a latere tuo mille, & decem millia a
dextris tuis: ad te autem non appropinquabit.
8 Verumtamen oculis tuis considerabis: &
retributionem peccatorum videbis.
9 Quoniam tu es, Domine, spes mea: al-
tissimum posuisti refugium tuum.
10 Non accedet ad te malum: & flagellum
non appropinquabit tabernaculo tuo.
11 * Quoniam angelis suis mandavit de te,
ut custodiant te in omnibus viis tuis.
12 In manibus portabunt te: ne forte of-
fendas ad lapidem pedem tuum.
13 Super aspidem & basiliscum ambulabis:
& conculcabis leonem & draconem.
14 Quoniam in me speravit, liberabo eum:
protegam eum, quoniam cognovit nomen
meum.
15 Clamabit ad me, & ego exaudiam eum:
cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum,
& glorificabo eum.
16 Longitudine dierum replebo eum, &
ostendam illi salutare meum.

*Matt. 4. a. 6. Luc. 4. b. 10.

1 Psalmus Cantici, In die sabbati. XCI.

2 BOnum est confiteri Domino, & psalle-
re nomini tuo, Altissime.
3 Ad annuntiandum mane misericordiam
tuam, & veritatem tuam per noctem,
4 In decachordo psalterio, cum cantico,
in cithara.
5 Quia delectasti me, Domine, in factura tua:
& in operibus manuum tuarum exultabo:
6 Quam magnificata sunt opera tua, Dñe!
nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ.
7 Vir insipiens non cognoscet: & stultus
non intelliget hæc.
8 Cum exorti fuerint peccatores sicut fœ-
num: & apparuerint omnes, qui operantur
iniquitatem,
Ut intereant in sæculum sæculi:
9 Tu autem Altissimus in æternum, Domine.
10 Quoniam ecce inimici tui, Domine, quo-
niam ecce inimici tui peribunt: & dispergen-
tur omnes, qui operantur iniquitatem.
11 Et exaltabitur sicut unicornis cornu me-
um: & senectus mea in misericordia uberi.
12 Et despexit oculus meus inimicos meos:
& in insurgentibus in me malignantibus au-
diet auris mea.
13 Justus ut palma florebit: sicut cedrus
Libani multiplicabitur.
14 Plantati in domo Domini, in atriis do-
mus Dei nostri florebunt.
15 Adhuc multiplicabuntur in senecta ube-
ri: & bene patientes erunt,
16 Ut annuntient:
Quoniam rectus Dominus Deus noster,
& non est iniquitas in eo.

Laus Cantici ipsi David in die ante sabba-
tum, quando fundata est terra. XCII.

1 DOminus regnavit, decorem indutus
est: indutus est Dominus fortitudi-
nem, & præcinxit se.
Etenim firmavit orbem terræ, qui non
commovebitur.
2 Parata sedes tua ex tunc: a sæculo tu es.
3 Elevaverunt flumina, Domine: eleva-
verunt flumina vocem suam.
Elevaverunt flumina fluctus suos,
4 A vocibus aquarum multarum.
Mirabiles elationes maris: mirabilis in al-
tis Dominus.
5 Testimonia tua credibilia facta sunt ni-
mis: domum tuam decet sanctitudo, Domi-
ne, in longitudinem dierum.

Psalmus ipsi David,
Quarta sabbati. XCIII.

1 DEus ultionum Dominus: Deus ultio-
num libere egit.
2 Exaltare, qui judicas terram: redde re-
tributionem superbis.
3 Usquequo peccatores, Domine, usque-
quo peccatores gloriabuntur?
4 Effabuntur, & loquentur iniquitatem,
loquentur omnes, qui operantur injustitiam?
5 Populum tuum, Domine, humiliave-
runt, & hæreditatem tuam vexaverunt.
6 Viduam, & advenam interfecerunt, &
pupillos occiderunt.
7 Et dixerunt: Non videbit Dominus,
nec intelliget Deus Jacob.
8 Intelligite insipientes in populo: & stul-
ti aliquando sapite.
9 Qui plantavit aurem, non audiet? aut
qui finxit oculum, non considerat?
10 Qui corripit gentes, non arguet? qui
docet hominem scientiam?
11 Dominus scit cogitationes hominum,
quoniam vanæ sunt.
12 Beatus homo, quem tu erudieris, Do-
mine, & de lege tua docueris eum.
13 Ut mitiges ei a diebus malis, donec fo-
diatur peccatori fovea.
14 Quia non repellet Dominus plebem suam:
& hæreditatem suam non derelinquet.
15 Quoadusque justitia convertatur in ju-
dicium: & qui juxta illam omnes, qui recto
sunt corde.
16 Quis consurget mihi adversus malignan-
tes? aut quis stabit mecum adversus operan-
tes iniquitatem?
17 Nisi quia Dominus adjuvit me, paulo
minus habitasset in inferno anima mea.
18 Si dicebam: Motus est pes meus: mise-
ricordia tua, Domine, adjuvabat me.
19 Secundum multitudinem dolorum meo-
rum in corde meo, consolationes tuæ lætifi-
caverunt animam meam.
20 Numquid adhæret tibi sedes iniquita-
tis, qui fingis laborem in præcepto?
21 Captabunt in animam justi: & sangui-
nem innocentem condemnabunt.
22 Et factus est mihi Dominus in refugium,
& Deus meus in adjutorium spei meæ.
23 Et reddet illis iniquitatem ipsorum: &
in malitia eorum disperdet eos: disperdet il-
los Dominus Deus noster.

Laus Cantici ipsi David. XCIV.

1 VEnite, exultemus Domino, jubilemus
Deo salutari nostro.
2 Præoccupemus faciem ejus in confessio-
ne: & in psalmis jubilemus ei.
3 Quoniam Deus magnus Dominus, &
rex magnus super omnes deos.
4 Quia in manu ejus sunt omnes fines ter-
ræ: & altitudines montium ipsius sunt.
5 Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit il-
lud: & siccam manus ejus formaverunt.
6 Venite, adoremus, & procidamus, & plo-
remus ante Dominum, qui fecit nos.
7 Quia ipse est Dominus Deus noster: &
nos populus pascuæ ejus, & oves manus ejus.
8 * Hodie si vocem ejus audieritis, noli-
te obdurare corda vestra,
9 Sicut in irritatione secundum diem tentatio-
nis in deserto, ubi tentaverunt me patres ve-

*Hebr. 3. b. 7 & 4. b. 7.

ſtri, probaverunt me, & viderunt opera mea.
*Num. 14. f. 34. 10 * Quadraginta annis offenſus fui genera-
tioni illi, & dixi: Semper hi errant corde.
*Hebr. 4. a. 3. 11 Et iſti non cognoverunt vias meas: *
ut juravi in ira mea: Si introibunt in re-
quiem meam.

Canticum ipſi David.
1 Quando domus ædificabatur poſt capti-
vitatem. (1. *Par.* 15.) XCV.

A CAntate Domino canticum novum: can-
tate Domino omnis terra.
2 Cantate Domino, & benedicite nomini e-
jus: annuntiate de die in diem ſalutare ejus.
3 Annuntiate inter Gentes gloriam ejus,
in omnibus populis mirabilia ejus.
4 Quoniam magnus Dominus, & laudabi-
lis nimis: terribilis eſt ſuper omnes deos.
5 Quoniam omnes dii Gentium dæmonia:
Dominus autem cælos fecit.
B 6 Confeſſio, & pulchritudo in conſpectu
ejus: ſanctimonia, & magnificentia in ſan-
ctificatione ejus.
7 Afferte Domino patriæ Gentium, afferte
Domino gloriam & honorem:
8 Afferte Domino gloriam nomini ejus.
Tollite hoſtias, & introite in atria ejus.
9 Adorate Dominum in atrio ſancto ejus.
Commoveatur a facie ejus univerſa terra:
C 10 Dicite in Gentibus: quia Dñs regnavit.
Etenim correxit orbem terræ, qui non com-
movebitur: judicabit populos in æquitate.
11 Lætentur cæli, & exultet terra: com-
moveatur mare, & plenitudo ejus:
12 Gaudebunt campi, & omnia quæ in eis ſūt.
Tunc exultabunt omnia ligna ſylvarum
13 A facie Domini, quia venit: quoniam
venit judicare terram.
Judicabit orbem terræ in æquitate, & po-
pulos in veritate ſua.

Huic David,
1 Quando terra ejus reſtituta eſt. XCVI.

A DOminus regnavit, exultet terra: læten-
tur inſulæ multæ.
2 Nubes, & caligo in circuitu ejus: Ju-
ſtitia, & judicium correctio ſedis ejus.
3 Ignis ante ipſum præcedet, & inflamma-
bit in circuitu inimicos ejus.
4 Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ: vidit,
& commota eſt terra.
5 Montes ſicut cera fluxerunt a facie Do-
mini: a facie Domini omnis terra.
B 6 Annuntiaverunt cæli juſtitiam ejus: &
viderunt omnes populi gloriam ejus.
*Exod. 20. a. 4. Lev. 26. a. 1. Deut. 5. a. 8. 7 * Confundantur omnes, qui adorant ſcul-
ptilia, & qui gloriantur in ſimulacris ſuis.
*Hebr. 1. b. 6. * Adorate eum omnes angeli ejus:
8 Audivit, & lætata eſt Sion.
Et exultaverunt filiæ Judæ propter judicia
tua, Domine.
9 Quoniam tu Dñs altiſſimus ſuper omnem
terram: nimis exaltatus es ſuper omnes deos.
*Amos 5. d. 15. Rom. 12. b. 9. 10 *Qui diligitis Dominum, odite malum:
cuſtodit Dominus animas ſanctorum ſuorum,
de manu peccatoris liberabit eos.
11 Lux orta eſt juſto, & rectis corde lætitia.
12 Lætamini juſti in Domino, & confitemi-
ni memoriæ ſanctificationis ejus.

1 Pſalmus ipſi David. XCVII.

A CAntate Domino canticum novum, quia
mirabilia fecit.
Salvavit ſibi dextera ejus, & brachium ſan-
ctum ejus.
B *Iſaiæ 52. c. 10. & 63. 8. Luc. 3. b. 6. 2 * Notum fecit Dominus ſalutare ſuum: in
conſpectu gentium revelavit juſtitiam ſuam.
3 Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ, & ve-
ritatis ſuæ domui Iſrael.
Viderunt omnes termini terræ ſalutare Dei
noſtri.
4 Jubilate Deo omnis terra: cantate, &
exultate, & pſallite.
5 Pſallite Domino in cithara, in cithara,
& voce pſalmi,
6 In tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ.
Jubilate in conſpectu regis Domini:
7 Moveatur mare, & plenitudo ejus, orbis
terrarum, & qui habitant in eo.
8 Flumina plaudent manu: ſimul montes
exultabunt
9 A conſpectu Domini, quoniam venit ju-
dicare terram.
Judicabit orbem terrarum in juſtitia, &
populos in æquitate.

1 Pſalmus ipſi David. XCVIII.

A DOminus regnavit, iraſcantur populi: qui
ſedet ſuper Cherubim moveatur terra.
2 Dominus in Sion magnus, & excelſus ſu-
per omnes populos.
3 Confiteantur nomini tuo magno, quoniam
terribile, & ſanctum eſt:
4 Et honor regis judicium diligit.
Tu paraſti directiones: judicium, & juſti-
tiam in Jacob tu feciſti.
5 Exaltate Dominum Deum noſtrum, &
adorate ſcabellum pedum ejus, quoniam ſan-
ctum eſt.
B 6 Moyſes, & Aaron in ſacerdotibus ejus: &
Samuel inter eos, qui invocant nomen ejus:
Invocabant Dñm, & ipſe exaudiebat eos:
7 In columna nubis loquebatur ad eos.
Cuſtodiebant teſtimonia ejus, & præceptum,
quod dedit illis.
8 Domine Deus noſter, tu exaudiebas eos:
Deus, tu propitius fuiſti eis, & ulciſcens in
omnes adinventiones eorum.
9 Exaltate Dominum Deum noſtrum, & ad-
orate in monte ſancto ejus, quoniam ſanctus
Dominus Deus noſter.

1 Pſalmus in confeſſione. XCIX.

A 2 JUbilate Deo omnis terra: ſervite Do-
mino in lætitia.
Introite in conſpectu ejus in exultatione.
3 Scitote, quoniam Dominus ipſe eſt Deus:
ipſe fecit nos, & non ipſi nos:
Populus ejus, & oves paſcuæ ejus:
4 Introite portas ejus in confeſſione, atria
B ejus in hymnis: confitemini illi.
Laudate nomen ejus,
5 Quoniam ſuavis eſt Dominus: in æter-
num miſericordia ejus, & uſque in genera-
nem & generationem veritas ejus.

1 Pſalmus ipſi David. C.

A MIſericordiam, & judicium cantabo tibi,
Domine. Pſallam,
2 Et intelligam in via immaculata, quan-
do venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis mei in
medio domus meæ.
3 Non proponebam ante oculos meos rem in-
juſtam: facientes prævaricationes odivi.
Non adhæſit mihi
B 4 Cor pravum: declinantem a me mali-
gnum non cognoſcebam.
5 Detrahentem ſecreto proximo ſuo, hunc
perſequebar.
Superbo oculo, & inſatiabili corde, cum
hoc non edebam.
6 Oculi mei ad fideles terræ, ut ſedeant
mecum: ambulans in via immaculata, hic
mihi miniſtrabat.
7 Non habitabit in medio domus meæ, qui fa-
cit ſuperbiam: qui loquitur iniqua non dire-
xit in conſpectu oculorum meorum.
8 In matutino interficiebam omnes pecca-
tores terræ, ut diſperderem de civitate Do-
mini omnes operantes iniquitatem.

1 Oratio pauperis.
Cum anxius fuerit, & in conſpectu Domini
effuderit precem ſuam. CI.

A 2 DOmine exaudi orationem meam, &
clamor meus ad te veniat.
3 Non avertas faciem tuam a me: in qua-
cumq; die tribulor, inclina ad me aurem tuam.
In quacumque die invocavero te, veloci-
ter exaudi me.
4 Quia defecerunt ſicut fumus dies mei:
& oſſa mea ſicut cremium aruerunt.
5 Percuſſus ſum ut fœnum, & aruit cor meū,
quia oblitus ſum comedere panem meum.
6 A voce gemitus mei adhæſit os meum
carni meæ.
7 Similis factus ſum pellicano ſolitudinis:
factus ſum ſicut nycticorax in domicilio.
B 8 Vigilavi, & factus ſum ſicut paſſer ſoli-
tarius in tecto.
9 Tota die exprobrabant mihi inimici mei:
& qui laudabant me, adverſum me jurabant.

10 Quia cinerem tamquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam,
11 A facie iræ & indignationis tuæ, quia elevans alliſiſti me.
12 Dies mei ſicut umbra declinaverunt: & ego ſicut fœnum arui.
13 Tu autem, Domine, in æternum permanes: & memoriale tuum in generationem
C & generationem.
14 Tu exurgens miſereberis Sion, quia tempus miſerendi ejus, quia venit tempus.
15 Quoniam placuerunt ſervis tuis lapides ejus: & terræ ejus miſerebuntur.
16 Et timebunt Gentes nomen tuum, Domine, & omnes reges terræ gloriam tuam.
17 Quia ædificavit Dominus Sion: & videbitur in gloria ſua.
18 Reſpexit in orationem humilium, & non ſprevit precem eorum.
19 Scribantur hæc in generatione altera: & populus, qui creabitur, laudabit Dominum:
20 Quia preſpexit de excelſo ſancto ſuo:
D Dominus de cælo in terram aſpexit,
21 Ut audiret gemitus compeditorum: ut ſolveret filios interemptorum:
22 Ut annuntient in Sion nomen Domini, & laudem ejus in Jeruſalem.
23 In conveniendo populos in unum, & reges ut ſerviant Domino.
24 Reſpondit ei in via virtutis ſuæ: paucitatem dierum meorum nuntia mihi.
25 Ne revoces me in dimidio dierum meorum: in generationem & generationem anni tui.
26 Initio tu, Domine, terram fundaſti: & opera manuum tuarum ſunt cæli.
27 Ipſi peribunt, tu autem permanes: & omnes ſicut veſtimentum veteraſcent.
Et ſicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur:
28 Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.
29 Filii ſervorum tuorum habitabunt: & ſemen eorum in ſæculum dirigetur.

1 Ipſi David. CII.

A Benedic anima mea Domino: & omnia, quæ intra me ſunt, nomini ſancto ejus.
2 Benedic anima mea Domino: & noli obliviſci omnes retributiones ejus.
3 Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui ſanat omnes infirmitates tuas.
4 Qui redimit de interitu vitam tuam: qui coronat te in miſericordia & miſerationibus.
5 Qui replet in bonis deſiderium tuum: renovabitur ut aquilæ juventus tua.
B 6 Faciens miſericordias Dominus, & judicium omnibus injuriam patientibus.
7 Notas fecit vias ſuas Moyſi, filiis Iſrael voluntates ſuas.
*Exod. 34. a. 6. Num. 24. c. 18. 8 * Miſerator, & miſericors Dominus: longanimis, & multum miſericors.
9 Non in perpetuum iraſcetur, neque in æternum comminabitur.
10 Non ſecundum peccata noſtra fecit nobis: neque ſecundum iniquitates noſtras retribuit nobis.
C 11 Quoniam ſecundum altitudinem cæli a terra, corroboravit miſericordiam ſuam ſuper timentes ſe.
12 Quantum diſtat Ortus ab Occidente, longe fecit a nobis iniquitates noſtras.
13 Quomodo miſeretur pater filiorum, miſertus eſt Dominus timentibus ſe:
14 Quoniam ipſe cognovit figmentum noſtrum.
Recordatus eſt, quoniam pulvis ſumus:
15 Homo, ſicut fœnum dies ejus, tamquam flos agri ſic efflorebit.
16 Quoniam ſpiritus pertranſibit in illo, & non ſubſiſtet: & non cognoſcet amplius locum ſuum.
D 17 Miſericordia autem Domini ab æterno, & uſque in æternum ſuper timentes eum.
Et juſtitia illius in filios filiorum,
18 His qui ſervant teſtamentum ejus,
Et memores ſunt mandatorum ipſius, ad faciendum ea.
19 Dominus in cælo paravit ſedem ſuam: & regnum ipſius omnibus dominabitur.
20 Benedicite Domino omnes angeli ejus, potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem ſermonum ejus.
21 Benedicite Domino omnes virtutes ejus, miniſtri ejus, qui facitis voluntatem ejus.
22 Benedicite Domino omnia opera ejus: in omni loco dominationis ejus benedic anima mea Domino.

1 Ipſi David. CIII.

Benedic anima mea Domino: Domine Deus meus, magnificatus es vehementer. A
Confeſſionem, & decorem induiſti,
2 Amictus lumine ſicut veſtimento:
Extendens cælum ſicut pellem:
3 Qui tegis aquis ſuperiora ejus.
Qui ponis nubem aſcenſum tuum: qui ambulas ſuper pennas ventorum.
4 * Qui facis angelos tuos, ſpiritus; & miniſtros tuos ignem urentem. *Hebr. 1. c. 7.
5 Qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatem ſuam: non inclinabitur in ſæculum ſæculi.
6 Abyſſus, ſicut veſtimentum, amictus ejus: ſuper montes ſtabunt aquæ.
7 Ab increpatione tua fugient: a voce tonitrui tui formidabunt.
8 Aſcendunt montes, & deſcendunt campi in locum, quem fundaſti eis: B
9 Terminum poſuiſti, quem non tranſgredientur: neque convertentur operire terram.
10 Qui emittis fontes in convallibus: inter medium montium pertranſibunt aquæ.
11 Potabunt omnes beſtiæ agri: expectabunt onagri in ſiti ſua.
12 Super ea volucres cæli habitabunt: de medio petrarum dabunt voces.
13 Rigans montes de ſuperioribus ſuis: de fructu operum tuorum ſatiabitur terra.
14 Producens fœnum jumentis, & herbam ſervituti hominum,
Ut educas panem de terra:
15 Et vinum lætificet cor hominis:
Ut exhilaret faciem in oleo: & panis cor hominis confirmet.
16 Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantavit:
17 Illic paſſeres nidificabunt.
Herodii domus dux eſt eorum:
18 Montes excelſi cervis, petra refugium herinaciis. C
19 Fecit lunam in tempora: ſol cognovit occaſum ſuum.
20 Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox: in ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſilvæ.
21 Catuli leonum rugientes, ut rapiant, & quærant a Deo eſcam ſibi.
22 Ortus eſt ſol, & congregati ſunt: & in cubilibus ſuis collocabuntur.
23 Exibit homo ad opus ſuum, & ad operationem ſuam uſque ad veſperum.
24 Quam magnificata ſunt opera tua, Domine! omnia in ſapientia feciſti: impleta eſt terra poſſeſſione tua.
25 Hoc mare magnum, & ſpatioſum manibus: illic reptilia, quorum non eſt numerus.
Animalia puſilla cum magnis:
26 Illic naves pertranſibunt.
Draco iſte, quem formaſti ad illudendum ei: D
27 Omnia a te expectant, ut des illis eſcam in tempore.
28 Dante te illis, colligent: aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.
29 Avertente autem te faciem, turbabuntur: auferes ſpiritum eorum, & deficient, & in pulverem ſuum revertentur.
30 Emittes ſpiritum tuum, & creabuntur: & renovabis faciem terræ.
31 Sit gloria Domini in ſæculum: lætabitur Dominus in operibus ſuis.
32 Qui reſpicit terram, & facit eam tremere: qui tangit montes, & fumigant.
33 * Cantabo Domino in vita mea: pſallam Deo meo, quamdiu ſum. * Infr. 145. a. 2.
34 Jucundum ſit ei eloquium meum: ego vero delectabor in Domino.
35 Deficiant peccatores a terra, & iniqui ita ut non ſint: benedic anima mea Domino.

Alleluja. (1. *Par.* 16. 8.) CIV.
A 1 CONfitemini Domino, & invocate no-
1. *Par.* men ejus: annuntiate inter Gentes o-
15. *a.*8. pera ejus.
*Isai.*12. 2 Cantate ei, & psallite ei: narrate omnia
a. 4. mirabilia ejus.
3 Laudamini in nomine sancto ejus: læte-
tur cor quærentium Dominum.
4 Quærite Dominum, & confirmamini:
quærite faciem ejus semper.
5 Mementote mirabilium ejus, quæ fecit:
prodigia ejus, & judicia oris ejus.
6 Semen Abraham, servi ejus: filii Jacob
electi ejus.
7 Ipse Dominus Deus noster: in univer-
sa terra Judicia ejus.
8 Memor fuit in sæculum testamenti sui:
verbi, quod mandavit in mille generationes:
* *Gen.* 9 * Quod disposuit ad Abraham, & jura-
22.*c.*16. menti sui ad Isaac.
10 Et statuit illud Jacob in præceptum, &
Israel in testamentum æternum,
11 Dicens: Tibi dabo terram Chanaan,
funiculum hæreditatis vestræ.
B 12 Cum essent numero brevi, paucissimi
& incolæ ejus.
13 Et pertransierunt de gente in gentem,
& de regno ad populum alterum.
14 Non reliquit hominem nocere eis: &
corripuit pro eis reges.
* 2. 15 * Nolite tangere christos meos, & in
Reg. 1. prophetis meis nolite malignari.
c. 14. 16 Et vocavit famem super terram: & o-
1. *Par.* mne firmamentum panis contrivit.
16.*c.*22. 17 Misit ante eos * virum: in servum ve-
* *Gen.* numdatus est Joseph.
37.*g.*36. 18 * Humiliaverunt in compedibus pedes
* *Gen.* ejus, ferrum pertransiit animam ejus,
39. *d.* 19 Donec veniret verbum ejus.
20. Eloquium Domini inflammavit eum:
* *Gen.* 20 * Misit rex, & solvit eum; princeps po-
41.*d.*14. pulorum, & dimisit eum.
21 Constituit eum dominum domus suæ,
& principem omnis possessionis suæ,
22 Ut erudiret principes ejus sicut semeti-
psum, & senes ejus prudentiam doceret.
C 23 * Et introivit Israel in Ægyptum: &
* *Gen.* Jacob accola fuit in terra Cham.
45.*a.* 6. 24 Et auxit populum suum vehementer:
* *Exo.* & firmavit eum super inimicos ejus.
1. *a.* 7. 25 Convertit cor eorum, ut odirent popu-
Act. 7. lum ejus; & dolum facerent in servos ejus.
c. 17. 26 * Misit Moysen servum suum: Aaron,
* *Exo.* quem elegit ipsum.
3. *c.*10. 27 * Posuit in eis verba signorum suorum,
4.*g.*29. & prodigiorum in terra Cham.
* *Exo.* 28 * Misit tenebras, & obscuravit: & non
7. *b.*10. exacerbavit sermones suos.
* *Exo.* 29 * Convertit aquas eorum in sanguinem,
10.*f.*21. & occidit pisces eorum.
* *Exo.* 30 * Edidit terra eorum ranas in penetrali-
7.*d.* 20. bus regum ipsorum.
* *Exo.* 31 * Dixit, & venit cœnomyia, & cini-
8. *b.* 6. phes in omnibus finibus eorum.
* *Exo.* 32 Posuit pluvias eorum grandinem: ignem
8.*c.*8.9. comburentem in terra ipsorum.
d. 16. 33 Et percussit vineas eorum, & ficulneas
f. 24. eorum, & contrivit lignum finium eorum.
* *Exo.* 34 * Dixit, & venit locusta, & bruchus,
10.*d.*12. cujus non erat numerus:
D 35 Et comedit omne fœnum in terra eo-
* *Exo.* rum: & comedit omnem fructum terræ eorum.
12.*c.*29. 36 * Et percussit omne primogenitum in
e. 29. terra eorum: primitias omnis laboris eorum.
* *Exo.* 37 * Et eduxit eos cum argento, & auro:
12.*e.*35. & non erat in tribubus eorum infirmus.
* *Exo.* 38 Lætata est Ægyptus in profectione eo-
13.*d.*21. rum, quia incubuit timor eorum super eos.
Ps. 77. 39 * Expandit nubem in protectionem eo-
b. 14. rum, & ignem, ut luceret eis per noctem.
1. *Cor.* 40 * Petierunt, & venit coturnix: & pane
10. *a.*1. cæli saturavit eos.
* *Exo.* 41 * Dirupit petram, & fluxerunt aquæ:
16.*c.*13. abierunt in sicco flumina.
* *Num.* 42 * Quoniam memor fuit verbi sancti sui,
20 *b.*11. quod habuit ad Abraham puerum suum.
* *Gen.* 43 Et eduxit populum suum in exultatio-
17.*a.* 7. ne, & electos suos in lætitia.
44 Et dedit illis regiones gentium: & la-
bores populorum possederunt:
45 Ut custodiant justificationes ejus, & le-
gem ejus requirant.

Alleluja. (JUDITH. 13. 21.) CV.
1 CONfitemini Domino, quoniam bonus: A
quoniam in sæculum misericordia ejus. *Judith.*
2 * Quis loquetur potentias Domini, au- 13.*c.*21.
ditas faciet omnes laudes ejus? 23.
3 Beati, qui custodiunt judicium, & fa- **Eccli.*
ciunt justitiam in omni tempore. 43. *d.*
4 Memento nostri, Domine, in benepla- 35.
cito populi tui: visita nos in salutari tuo:
5 Ad videndum in bonitate electorum tuo-
rum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ, ut
lauderis cum hæreditate tua. * *Ju-*
6 * Peccavimus cum patribus nostris: in- *dith.* 7.
juste egimus, iniquitatem fecimus. *d.* 19.
7 Patres nostri in Ægypto non intellexe- B
runt mirabilia tua: non fuerunt memores
multitudinis misericordiæ tuæ.
Et irritaverunt ascendentes in mare, ma-
re rubrum.
8 Et salvavit eos propter nomen suum, ut
notam faceret potentiam suam.
9 * Et increpuit mare rubrum, & exsicca- * *Exo.*
tum est: & deduxit eos in abyssis sicut in 14.*c.*21.
deserto.
10 Et salvavit eos de manu odientium: &
redemit eos de manu inimici. * *Exo.*
11 * Et operuit aqua tribulantes eos: u- 14. *f.*
nus ex eis non remansit. 27.
12 Et crediderunt verbis ejus: & laudave-
runt laudem ejus.
13 Cito fecerunt: obliti sunt operum e-
jus: & non sustinuerunt consilium ejus.
14 * Et concupierunt concupiscentiam in * *Exo.*
deserto: & tentaverunt Deum in inaquoso. 17. *a.*2.
15 * Et dedit eis petitionem ipsorum: & **Num.*
misit saturitatem in animas eorum. 11.*g.*31.
16 Et irritaverunt Moysen in castris, Aa- C
ron sanctum Domini.
17 * Aperta est terra, & deglutivit Dathan: * *Num*
& operuit super congregationem Abiron. 16.*e.*32.
18 Et exarsit ignis in synagoga eorum:
flamma combussit peccatores.
19 * Et fecerunt vitulum in Horeb: & ad- * *Exo.*
oraverunt sculptile. 32. *a.*4.
20 Et mutaverunt gloriam suam in simili-
tudinem vituli comedentis fœnum.
21 Obliti sunt Deum, qui salvavit eos,
qui fecit magnalia in Ægypto,
22 Mirabilia in terra Cham, terribilia in
mari rubro.
23 * Et dixit, ut disperderet eos, si non * *Exo.*
Moyses electus ejus stetisset in confractione 32.*c.*10.
in conspectu ejus,
Ut averteret iram ejus, ne disperderet eos. D
24 Et pro nihilo habuerunt terram deside-
rabilem.
Non crediderunt verbo ejus,
25 Et murmuraverunt in tabernaculis suis:
non exaudierunt vocem Domini.
26 * Et elevavit manum suam super eos, **Num.*
ut prosterneret eos in deserto: 14.*e.*32.
27 Et ut dejiceret semen eorum in nationi-
bus, & dispergeret eos in regionibus.
28 Et initiati sunt Beelphegor: & come-
derunt sacrificia mortuorum.
29 Et irritaverunt eum in adinventionibus E
suis: & multiplicata est in eis ruina.
30 * Et stetit Phinees, & placavit: & ces- * *Num.*
savit quassatio. 25. *b.*7
31 Et reputatum est ei in justitiam, in genera-
tionem & generationem usq; in sempiternum.
32* Et irritaverunt eum ad Aquas contradi- * *Num.*
ctionis: & vexatus est Moyses propter eos, 20.*b.*10.
33 Quia exacerbaverunt spiritum ejus.
Et distinxit in labiis suis:
34 Non disperdiderunt gentes, quas dixit
Dominus illis.
35 Et commisti sunt inter gentes, & didi-
cerunt opera eorum:
36 Et servierunt sculptilibus eorum: & fa-
ctum est illis in scandalum.
37 Et immolaverunt filios suos, & filias
suas dæmoniis.
38 Et effuderunt sanguinem innocentem: san- F

gui-

guinem filiorum ſuorum & filiarum ſuarum,
quas ſacrificaverunt ſculptilibus Chanaan.
Et infecta eſt terra in ſanguinibus,
39 Et contaminata eſt in operibus eorum:
& fornicati ſunt in adinventionibus ſuis.
40 Et iratus eſt furore Dominus in populum
ſuum: & abominatus eſt hæreditatem ſuam.
41 Et tradidit eos in manus gentium: &
dominati ſunt eorum, qui oderunt eos.
42 Et tribulaverunt eos inimici eorum, &
humiliati ſunt ſub manibus eorum:
43 Sæpe liberavit eos.
Ipſi autem exacerbaverunt eum in conſilio
ſuo: & humiliati ſunt in iniquitatibus ſuis.
44 Et vidit cum tribularentur: & audivit
orationem eorum.
* Deut. 30. a. 1. 45 * Et memor fuit teſtamenti ſui: &
pœnituit eum ſecundum multitudinem mi-
ſericordiæ ſuæ.
G 46 Et dedit eos in miſericordias in conſpe-
ctu omnium, qui ceperant eos.
47 Salvos nos fac, Domine Deus noſter:
& congrega nos de nationibus,
Ut confiteamur nomini ſancto tuo, & glo-
riemur in laude tua.
48 Benedictus Dominus Deus Iſrael a ſæ-
culo & uſque in ſæculum: & dicet omnis
populus, Fiat, fiat.

Alleluja. (JUDITH 13. 21.) CVI.

A 1 COnfitemini Domino, quoniam bonus:
quoniam in ſæculum miſericordia ejus.
2 Dicant, qui redempti ſunt a Domino,
quos redemit de manu inimici, & de regio-
nibus congregavit eos,
3 A ſolis ortu, & occaſu: ab aquilone,
& mari.
4 Erraverunt in ſolitudine in inaquoſo:
viam civitatis habitaculi non invenerunt,
5 Eſurientes, & ſitientes: anima eorum
in ipſis defecit.
6 Et clamaverunt ad Dñm, cum tribularen-
tur: & de neceſſitatibus eorum eripuit eos.
7 Et deduxit eos in viam rectam, ut irent
in civitatem habitationis.
8 Confiteantur Domino miſericordiæ ejus:
& mirabilia ejus filiis hominum.
9 Quia ſatiavit animam inanem: & ani-
mam eſurientem ſatiavit bonis:
10 Sedentes in tenebris, & umbra mortis:
vinctos in mendicitate, & ferro.
11 Quia exacerbaverunt eloquia Dei: &
conſilium Altiſſimi irritaverunt.
12 Et humiliatum eſt in laboribus cor eo-
rum: infirmati ſunt, nec fuit qui adjuvaret.
B 13 Et clamaverunt ad Dñm, cum tribularen-
tur: & de neceſſitatibus eorum liberavit eos.
14 Et eduxit eos de tenebris, & umbra
mortis: & vincula eorum diſrupit.
15 Confiteantur Domino miſericordiæ ejus:
& mirabilia ejus filiis hominum,
16 Quia contrivit portas æreas, & vectes
ferreos confregit.
17 Suſcepit eos de via iniquitatis eorum:
propter injuſtitias enim ſuas humiliati ſunt.
18 Omnem eſcam abominata eſt anima
eorum: & appropinquaverunt uſque ad por-
tas mortis.
19 Et clamaverunt ad Dñm, cum tribularen-
tur: & de neceſſitatibus eorum liberavit eos.
20 Miſit verbum ſuum, & ſanavit eos: &
eripuit eos de interitionibus eorum.
21 Confiteantur Domino miſericordiæ ejus:
& mirabilia ejus filiis hominum.
22 Et ſacrificent ſacrificium laudis: & an-
nuntient opera ejus in exultatione.
C 23 Qui deſcendunt mare in navibus, fa-
cientes operationem in aquis multis,
24 Ipſi viderunt opera Domini, & mira-
bilia ejus in profundo.
25 Dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ: &
exaltati ſunt fluctus ejus.
26 Aſcendunt uſque ad cælos, & deſcen-
dunt uſque ad abyſſos: anima eorum in ma-
lis tabeſcebat.
27 Turbati ſunt, & moti ſunt ſicut ebrius:
& omnis ſapientia eorum devorata eſt.
28 Et clamaverunt ad Dñm, cum tribularen-
tur: & de neceſſitatibus eorum eduxit eos.
29 Et ſtatuit procellam ejus in auram: &
ſiluerunt fluctus ejus.
30 Et lætati ſunt, quia ſiluerunt: & dedu-
xit eos in portum voluntatis eorum.
31 Confiteantur Domino miſericordiæ ejus:
& mirabilia ejus filiis hominum.
32 Et exaltent eum in eccleſia plebis: &
in cathedra ſeniorum laudent eum.
33 Poſuit flumina in deſertum, & exitus
aquarum in ſitim:
34 Terram fructiferam in ſalſuginem, a D
malitia inhabitantium in ea.
35 Poſuit deſertum in ſtagna aquarum, &
terram ſine aqua in exitus aquarum.
36 Et collocavit illic eſurientes: & con-
ſtituerunt civitatem habitationis:
37 Et ſeminaverunt agros, & plantaverunt
vineas: & fecerunt fructum nativitatis.
38 Et benedixit eis, & multiplicati ſunt
nimis: & jumenta eorum non minoravit,
39 Et pauci facti ſunt: & vexati ſunt a
tribulatione malorum & dolore.
40 Effuſa eſt contemptio ſuper principes:
& errare fecit eos in invio, & non in via.
41 Et adjuvit pauperem de inopia: & po-
ſuit ſicut oves familias.
42 * Videbunt recti, & lætabuntur: & o- * Job 22. e. 19.
mnis iniquitas oppilabit os ſuum.
43 Quis ſapiens & cuſtodiet hæc, & in-
telliget miſericordias Domini?

1 Canticum Pſalmi ipſi David.
(*Supr.* 55. 8.) CVII.

2 PAratum cor meum, Deus, paratum cor A
meum, cantabo, & pſallam in gloria mea.
3 Exurge gloria mea, exurge pſalterium,
& cithara: exurgam diluculo:
4 Confitebor tibi in populis, Domine: &
pſallam tibi in nationibus.
5 Quia magna eſt ſuper cælos miſericor-
dia tua: & uſque ad nubes veritas tua.
6 Exaltare ſuper cælos, Deus, & ſuper
omnem terram gloria tua,
7 Ut liberentur dilecti tui.
Salvum fac dextera tua, & exaudi me. B
8 Deus locutus eſt in ſancto ſuo:
Exultabo, & dividam Sichimam: & con-
vallem tabernaculorum dimetiar.
9 Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes:
& Ephraim ſuſceptio capitis mei.
Juda rex meus:
10 Moab lebes ſpei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum me-
um: mihi alienigenæ amici facti ſunt.
11 Quis deducet me in civitatem munitam?
quis deducet me uſque in Idumæam?
12 Nonne tu Deus, qui repuliſti nos, &
non exibis Deus in virtutibus noſtris?
13 Da nobis auxilium de tribulatione: quia
vana ſalus hominis.
14 In Deo faciemus virtutem: & ipſe ad
nihilum deducet inimicos noſtros.

1 In finem, Pſalmus David. CVIII.

2 DEus laudem meam ne tacueris, quia A
os peccatoris, & os doloſi ſuper me
apertum eſt.
3 Locuti ſunt adverſum me lingua doloſa,
& ſermonibus odii circumdederunt me: &
expugnaverunt me gratis.
4 Pro eo ut me diligerent, detrahebant
mihi: ego autem orabam.
5 Et poſuerunt adverſum me mala pro bo-
nis, & odium pro dilectione mea.
6 Conſtitue ſuper eum peccatorem: & dia-
bolus ſtet a dextris ejus.
7 Cum judicatur, exeat condemnatus: &
oratio ejus fiat in peccatum.
8 Fiant dies ejus pauci: & epiſcopatum
ejus accipiat alter.
9 Fiant filii ejus orphani, & uxor ejus vidua. B
10 Nutantes transferantur filii ejus, & men-
dicent, & ejiciantur de habitationibus ſuis.
11 Scrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam
ejus: & diripiant alieni labores ejus.
12 Non ſit illi adjutor: nec ſit qui miſe-
reatur pupillis ejus.
13 Fiant nati ejus in interitum: in gene-
ratione una deleatur nomen ejus.
14 In memoriam redeat iniquitas patrum

ejus in conspectu Domini, & peccatum ma-
tris ejus non deleatur.
15 Fiant contra Dominum semper: & dis-
pereat de terra memoria eorum,
16 Pro eo quod non est recordatus facere
misericordiam:
17 Et persecutus est hominem inopem, &
mendicum, & compunctum corde mortificare.
C 18 Et dilexit maledictionem, & veniet
ei: & noluit benedictionem, & elongabitur
ab eo.
Et induit maledictionem sicut vestimen-
tum: & intravit sicut aqua in interiora e-
jus, & sicut oleum in ossibus ejus.
19 Fiat ei sicut vestimentum, quo operi-
tur: & sicut zona, qua semper præcingitur.
20 Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi
apud Dominum: & qui loquuntur mala ad-
versus animam meam.
21 Et tu, Domine, Domine, fac mecum
propter nomen tuum: quia suavis est mi-
sericordia tua.
Libera me,
22 Quia egenus, & pauper ego sum: &
cor meum conturbatum est intra me.
23 Sicut umbra cum declinat, ablatus
sum: & excussus sum sicut locustæ.
24 Genua mea infirmata sunt a jejunio:
& caro mea immutata est propter oleum.
D 25 Et ego factus sum opprobrium illis:
viderunt me, & moverunt capita sua.
26 Adjuva me, Domine Deus meus: sal-
vum me fac secundum misericordiam tuam.
27 Et sciant, quia manus tua hæc: & tu
Domine fecisti eam.
28 Maledicent illi, & tu benedices: qui
insurgunt in me, confundantur: servus au-
tem tuus lætabitur.
29 Induantur, qui detrahunt mihi pudo-
re: & operiantur sicut diploide confusione sua.
30 Confitebor Domino nimis in ore meo:
& in medio multorum laudabo eum.
31 Quia astitit a dextris pauperis, ut sal-
vam faceret a persequentibus animam meam.

1 Psalmus David. CIX.

A DIxit Dominus Domino meo: Sede a
dextris meis,
*Matt. 22. d. 44. 1. Cor. 15. d. 25. Hebr. 1. c. 13. & 10. c. 13. * Donec ponam inimicos tuos scabellum
pedum tuorum.
2 Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex
Sion: dominare in medio inimicorum tuo-
rum.
3 Tecum principium in die virtutis tuæ
in splendoribus sanctorum: ex utero ante
luciferum genui te.
B 4 Juravit Dominus, & non pœnitebit
*Joan. 12. c. 34. Hebr. 5. b. 6. & 7. c. 17. eum: * Tu es sacerdos in æternum secun-
dum ordinem Melchisedech.
5 Dominus a dextris tuis confregit in die
iræ suæ reges.
6 Judicabit in nationibus, implebit rui-
nas: conquassabit capita in terra multorum.
7 De torrente in via bibet: propterea ex-
altabit caput.

Alleluja. CX.

A 1 COnfitebor tibi, Domine, in toto cor-
de meo, in consilio justorum, &
congregatione.
2 Magna opera Domini, exquisita in o-
mnes voluntates ejus.
3 Confessio & magnificentia opus ejus: &
justitia ejus manet in sæculum sæculi.
4 Memoriam fecit mirabilium suorum mi-
sericors & miserator Dominus:
5 Escam dedit timentibus se.
Memor erit in sæculum testamenti sui:
6 Virtutem operum suorum annuntiabit
populo suo,
B 7 Ut det illis hæreditatem gentium: opera
manuum ejus veritas, & judicium.
8 Fidelia omnia mandata ejus, confirmata in
sæculum sæculi, facta in veritate & æquitate.
9 Redemptionem misit populo suo: man-
davit in æternum testamentum suum.
*Prov. 1. a. 7. & 9. b. 17. Eccl. 1. c. 16. 10 Sanctum, & terribile nomen ejus: * ini-
tium sapientiæ timor Domini.
Intellectus bonus omnibus facientibus eum:
laudatio ejus manet in sæculum sæculi.

Alleluja, Reversionis Aggæi, &
Zachariæ. CXI.

1 BEatus vir, qui timet Dominum: in A
mandatis ejus volet nimis.
2 Potens in terra erit semen ejus, gene-
ratio rectorum benedicetur.
3 Gloria, & divitiæ in domo ejus: & ju-
stitia ejus manet in sæculum sæculi.
4 Exortum est in tenebris lumen rectis:
misericors, & miserator, & justus.
5 Jucundus homo, qui miseretur, & com- B
modat, disponet sermones suos in judicio:
6 Quia in æternum non commovebitur.
7 In memoria æterna erit justus: ab audi-
tione mala non timebit.
Paratum cor ejus sperare in Domino:
8 Confirmatum est cor ejus: non commo-
vebitur, donec despiciat inimicos suos.
9 Dispersit, dedit pauperibus: justitia ejus
manet in sæculum sæculi, cornu ejus exal-
tabitur in gloria.
10 Peccator videbit, & irascetur, denti-
bus suis fremet & tabescet: desiderium pec-
catorum peribit.

Alleluja. CXII.

1 LAudate pueri Dominum: laudate no- A
men Domini.
2 Sit nomen Domini benedictum ex hoc
nunc, & usque in sæculum.
3 * A solis ortu usque ad occasum lauda- *Mal 1. c. 11.
bile nomen Domini.
4 Excelsus super omnes gentes Dominus,
& super cælos gloria ejus.
5 Quis sicut Dominus Deus noster, qui
in altis habitat,
6 Et humilia respicit in cælo, & in terra? B
7 Suscitans a terra inopem, & de stercore
erigens pauperem,
8 Ut collocet eum cum principibus, cum
principibus populi sui.
9 Qui habitare facit sterilem in domo,
matrem filiorum lætantem.

Alleluja. CXIII.

1 IN exitu Israel de Ægypto, domus Ja- A Exod. 13. a. 3.
cob de populo barbaro,
2 Facta est Judæa sanctificatio ejus, Israel
potestas ejus.
3 Mare vidit, & fugit: Jordanis conver-
sus est retrorsum.
4 Montes exultaverunt ut arietes: & col-
les sicut agni ovium.
5 Quid est tibi, mare, quod fugisti: & tu
Jordanis, quia conversus es retrorsum?
6 Montes exultastis sicut arietes, & colles
sicut agni ovium.
7 A facie Domini mota est terra, a facie
Dei Jacob.
8 Qui convertit petram in stagna aqua-
rum, & rupem in fontes aquarum.
1 NON NOBIS, DOMINE, NON NO- B
BIS, sed nomini tuo da gloriam,
2 Super misericordia tua, & veritate tua: ne-
quando dicant Gentes: Ubi est Deus eorum?
3 Deus autem noster in cælo omnia, quæ-
cumque voluit, fecit.
4 * Simulacra gentium argentum, & au- *Infr. 134. c. 15.
rum, opera manuum hominum.
5 * Os habent, & non loquentur: oculos *Sap. 15. c. 15.
habent, & non videbunt.
6 Aures habent, & non audient: nares
habent, & non odorabunt.
7 Manus habent, & non palpabunt: pedes
habent, & non ambulabunt: non clama-
bunt in gutture suo.
8 Similes illis fiant, qui faciunt ea, & C
omnes qui confidunt in eis.
9 Domus Israel speravit in Domino: ad-
jutor eorum, & protector eorum est.
10 Domus Aaron speravit in Domino:
adjutor eorum, & protector eorum est.
11 Qui timent Dominum, speraverunt in
Dño: adjutor eorum, & protector eorum est.
12 Dominus memor fuit nostri: & bene-
dixit nobis.
Benedixit domui Israel: benedixit domui
Aaron.
13 Benedixit omnibus, qui timent Domi-
num, pusillis cum majoribus.

D 14 Adjiciat Dominus super vos: super vos, & super filios vestros.
15 Benedicti vos a Domino, qui fecit cælum, & terram.
16 Cælum cæli Domino: terram autem dedit filiis hominum.
*Baruc. 2. d. 17. 17 * Non mortui laudabunt te, Domine: neque omnes, qui descendunt in infernum.
18 Sed nos qui vivimus, benedicimus Domino ex hoc nunc, & usque in sæculum.

Alleluja. C X I V.

A 1 DIlexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ,
2 Quia inclinavit aurem suam mihi: & in diebus meis invocabo.
3 Circumdederunt me dolores mortis: & pericula inferni invenerunt me.
Tribulationem & dolorem inveni:
4 Et nomen Domini invocavi.
O Domine, libera animam meam:
5 Misericors Dominus, & justus, & Deus noster miseretur.
6 Custodiens parvulos Dominus: humiliatus sum, & liberavit me.
7 Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi.
8 Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapsu.
9 Placebo Domino in regione vivorum.

Alleluja. C X V.

A 10* CRedidi, propter quod locutus sum: ego autem humiliatus sum nimis.
*2. Cor. 4. c. 13. * Rom. 3. a. 4. 11 Ego dixi in excessu meo: * Omnis homo mendax.
12 Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi?
13 Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.
14 Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus:
B 15 Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus.
16 O Domine, quia ego servus tuus: ego servus tuus, & filius ancillæ tuæ.
Dirupisti vincula mea:
17 Tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen Domini invocabo.
18 Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi ejus,
19 In atriis domus Domini, in medio tui Jerusalem.

Alleluja. C X V I.

A Rom. 15. c. 11. * Joan. 12. e. 34. 1 LAudate Dominum omnes Gentes: laudate eum omnes populi,
2 Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus: * & veritas Domini manet in æternum.

Alleluja. C X V I I.

A 1 COnfitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia ejus.
2 Dicat nunc Israel, quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia ejus.
3 Dicat nunc domus Aaron, quoniam in sæculum misericordia ejus.
4 Dicant nunc qui timent Dominum: quoniam in sæculum misericordia ejus.
5 De tribulatione invocavi Dominum: & exaudivit me in latitudine Dominus.
6 Dominus mihi adjutor: non timebo, quid faciat mihi homo.
B * Hebr. 13. a 6. 7 * Dominus mihi adjutor: & ego despiciam inimicos meos.
8 Bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine.
9 Bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus.
10 Omnes gentes circuierunt me: & in nomine Domini quia ultus sum in eos.
11 Circumdantes circumdederunt me: & in nomine Domini quia ultus sum in eos.
12 Circumdederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis: & in nomine Domini quia ultus sum in eos.
13 Impulsus eversus sum, ut caderem, & Dominus suscepit me.
*Exod. 15. a. 2. 14 * Fortitudo mea, & laus mea Dominus: & factus est mihi in salutem.
15 Vox exultationis, & salutis in tabernaculis justorum. C
16 Dextera Domini fecit virtutem: dextera Domini exaltavit me: dextera Domini fecit virtutem.
17 Non moriar, sed vivam, & narrabo opera Domini.
18 Castigans castigavit me Dominus, & morti non tradidit me.
19 Aperite mihi portas justitiæ, ingressus in eas confitebor Domino:
20 Hæc porta Dñi, justi intrabunt in eam.
21 Confitebor tibi, quoniam exaudisti me, & factus es mihi in salutem.
22 * Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli. * Isai. 28. d. 16. Matth. 21. d. 42. Luc. 20. c. 17.
23 A Domino factum est istud: & est mirabile in oculis nostris.
24 Hæc est dies, quam fecit Dominus: exultemus, & lætemur in ea.
25 O Domine, salvum me fac: o Domine, bene prosperare:
26 Benedictus qui venit in nomine Domini. D Act. 4. b. 11. Rom. 9. g. 33. 1. Petr. 2. b. 7.
Benediximus vobis de domo Domini:
27 Deus Dominus, & illuxit nobis.
Constituite diem solemnem in condensis, usque ad cornu altaris.
28 Deus meus es tu, & confitebor tibi: Deus meus es tu, & exaltabo te.
Confitebor tibi, quoniam exaudisti me, & factus es mihi in salutem.
29 Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia ejus.

Alleluja. CXVIII.

ALEPH.

1 BEati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. A
2 Beati, qui scrutantur testimonia ejus: in toto corde exquirunt eum.
3 Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt.
4 Tu mandasti mandata tua custodiri nimis.
5 Utinam dirigantur viæ meæ ad custodiendas justificationes tuas.
6 Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis.
7 Confitebor tibi in directione cordis: in eo quod didici judicia justitiæ tuæ.
8 Justificationes tuas custodiam: non me derelinquas usquequaque.

BETH.

9 In quo corrigit adolescentior viam suam? in custodiendo sermones tuos. B
10 In toto corde meo exquisivi te: ne repellas me a mandatis tuis.
11 In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.
12 Benedictus es, Domine: doce me justificationes tuas.
13 In labiis meis pronuntiavi omnia judicia oris tui.
14 In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis.
15 In mandatis tuis exercebor: & considerabo vias tuas.
16 In justificationibus tuis meditabor: non obliviscar sermones tuos.

GHIMEL.

17 Retribue servo tuo, vivifica me: & custodiam sermones tuos. C
18 Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.
19 Incola ego sum in terra: non abscondas a me mandata tua.
20 Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore.
21 Increpasti superbos: maledicti qui declinant a mandatis tuis.
22 Aufer a me opprobrium, & contemptum, quia testimonia tua exquisivi.
23 Etenim sederunt principes, & adversum me loquebantur: servus autem tuus exercebatur in justificationibus tuis.
24 Nam & testimonia tua meditatio mea est: & consilium meum justificationes tuæ.

DALETH.

25 Adhæsit pavimento anima mea: vivifica me secundum verbum tuum. D

26 Vias meas enuntiavi, & exaudiſti me: doce me juſtificationes tuas.
27 Viam juſtificationum tuarum inſtrue me, & exercebor in mirabilibus tuis.
28 Dormitavit anima mea præ tædio: confirma me in verbis tuis.
29 Viam iniquitatis amove a me, & de lege tua miſerere mei.
30 Viam veritatis elegi: judicia tua non ſum oblitus.
31 Adhæſi teſtimoniis tuis, Domine: noli me confundere.
32 Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum.

HE.

E 33 Legem pone mihi, Domine, viam juſtificationum tuarum, & exquiram eam ſemper.
34 Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam: & cuſtodiam illam in toto corde meo.
35 Deduc me in ſemitam mandatorum tuorum, quia ipſam volui.
36 Inclina cor meum in teſtimonia tua, & non in avaritiam.
37 Averte oculos meos, ne videant vanitatem: in via tua vivifica me.
38 Statue ſervo tuo eloquium tuum in timore tuo.
39 Amputa opprobrium meum, quod ſuſpicatus ſum: quia judicia tua jucunda.
40 Ecce concupivi mandata tua: in æquitate tua vivifica me.

VAU.

F 41 Et veniat ſuper me miſericordia tua, Dñe: ſalutare tuum ſecundum eloquium tuum.
42 Et reſpondebo exprobrantibus mihi verbum: quia ſperavi in ſermonibus tuis.
43 Et ne auferas de ore meo verbum veritatis uſquequaque: quia in judiciis tuis ſuperſperavi.
44 Et cuſtodiam legem tuam ſemper, in ſæculum & in ſæculum ſæculi.
45 Et ambulabam in latitudine, quia mandata tua exquiſivi.
46 Et loquebar in teſtimoniis tuis in conſpectu regum, & non confundebar.
47 Et meditabar in mandatis tuis, quæ dilexi.
48 Et levavi manus meas ad mandata tua, quæ dilexi: & exercebar in juſtificationibus tuis.

ZAIN.

G 49 Memor eſto verbi tui ſervo tuo, in quo mihi ſpem dediſti.
50 Hæc me conſolata eſt in humilitate mea: quia eloquium tuum vivificavit me.
51 Superbi inique agebant uſquequaque: a lege autem tua non declinavi.
52 Memor fui judiciorum tuorum a ſæculo, Domine: & conſolatus ſum.
53 Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.
54 Cantabiles mihi erant juſtificationes tuæ in loco peregrinationis meæ.
55 Memor fui nocte nominis tui, Domine: & cuſtodivi legem tuam.
56 Hæc facta eſt mihi, quia juſtificationes tuas exquiſivi.

HETH.

H 57 Portio mea, Domine, dixi cuſtodire legem tuam.
58 Deprecatus ſum faciem tuam in toto corde meo: miſerere mei ſecundum eloquium tuum.
59 Cogitavi vias meas: & converti pedes meos in teſtimonia tua.
60 Paratus ſum, & non ſum turbatus, ut cuſtodiam mandata tua.
61 Funes peccatorum circumplexi ſunt me, & legem tuam non ſum oblitus.
62 Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi ſuper judicia juſtificationis tuæ.
63 Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua.
64 Miſericordia tua, Domine, plena eſt terra: juſtificationes tuas doce me.

TETH.

I 65 Bonitatem feciſti cum ſervo tuo, Domine, ſecundum verbum tuum.
66 Bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam doce me, quia mandatis tuis credidi.
67 Priuſquam humiliarer ego deliqui: propterea eloquium tuum cuſtodivi.
68 Bonus es tu: & in bonitate tua doce me juſtificationes tuas.
69 Multiplicata eſt ſuper me iniquitas ſuperborum: ego autem in toto corde meo ſcrutabor mandata tua.
70 Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum: ego vero legem tuam meditatus ſum.
71 Bonum mihi quia humiliaſti me, ut diſcam juſtificationes tuas.
72 Bonum mihi lex oris tui ſuper millia auri, & argenti.

JOD.

K 73 Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me: da mihi intellectum, & diſcam mandata tua.
74 Qui timent te, videbunt me, & lætabuntur, quia in verba tua ſuperſperavi.
75 Cognovi, Domine, quia æquitas judicia tua: & in veritate tua humiliaſti me.
76 Fiat miſericordia tua, ut conſoletur me, ſecundum eloquium tuum ſervo tuo.
77 Veniant mihi miſerationes tuæ, & vivam: quia lex tua meditatio mea eſt.
78 Confundantur ſuperbi, quia injuſte iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis.
79 Convertantur mihi timentes te, & qui noverunt teſtimonia tua.
80 Fiat cor meum immaculatum in juſtificationibus tuis, ut non confundar.

CAPH.

L 81 Defecit in ſalutare tuum anima mea: & in verbum tuum ſuperſperavi.
82 Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes: Quando conſolaberis me?
83 Quia factus ſum ſicut uter in pruina: juſtificationes tuas non ſum oblitus.
84 Quot ſunt dies ſervi tui? quando facies de perſequentibus me judicium?
85 Narraverunt mihi iniqui fabulationes, ſed non ut lex tua.
86 Omnia mandata tua veritas: inique perſecuti ſunt me: adjuva me.
87 Paulominus conſummaverunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua.
88 Secundum miſericordiam tuam vivifica me: & cuſtodiam teſtimonia oris tui.

LAMED.

M 89 In æternum, Domine, verbum tuum permanet in cælo.
90 In generationem & generationem veritas tua: fundaſti terram, & permanet.
91 Ordinatione tua perſeverat dies: quoniam omnia ſerviunt tibi.
92 Niſi quod lex tua meditatio mea eſt, tunc forte periiſſem in humilitate mea.
93 In æternum non obliviſcar juſtificationes tuas, quia in ipſis vivificaſti me.
94 Tuus ſum ego, ſalvum me fac, quoniam juſtificationes tuas exquiſivi.
95 Me expectaverunt peccatores, ut perderent me: teſtimonia tua intellexi.
96 Omnis conſummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.

MEM.

N 97 Quomodo dilexi legem tuam, Domine? tota die meditatio mea eſt.
98 Super inimicos meos prudentem me feciſti mandato tuo, quia in æternum mihi eſt.
99 Super omnes docentes me intellexi, quia teſtimonia tua meditatio mea eſt.
100 Super ſenes intellexi, quia mandata tua quæſivi.
101 Ab omni via mala prohibui pedes meos, ut cuſtodiam verba tua.
102 A judiciis tuis non declinavi, quia tu legem poſuiſti mihi.
103 Quam dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo!
104 A mandatis tuis intellexi: propterea odivi omnem viam iniquitatis.

NUN.

105 Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis.

106 Ju-

106 Juravi, & statui custodire judicia justitiæ tuæ.
107 Humiliatus sum usquequaque, Domine: vivifica me secundum verbum tuum.
108 Voluntaria oris mei beneplacita fac, Domine: & judicia tua doce me.
109 Anima mea in manibus meis semper: & legem tuam non sum oblitus.
110 Posuerunt peccatores laqueum mihi: & de mandatis tuis non erravi.
111 Hæreditate acquisivi testimonia tua in æternum, quia exultatio cordis mei sunt.
112 Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum propter retributionem.

SAMECH.

P 113 Iniquos odio habui, & legem tuam dilexi.
114 Adjutor, & susceptor meus es tu: & in verbum tuum supersperavi.
115 Declinate a me maligni, & scrutabor mandata Dei mei.
116 Suscipe me secundum eloquium tuum, & vivam: & non confundas me ab expectatione mea.
117 Adjuva me, & salvus ero: & meditabor in justificationibus tuis semper.
118 Sprevisti omnes discedentes a judiciis tuis, quia injusta cogitatio eorum.
119 Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ: ideo dilexi testimonia tua.
120 Confige timore tuo carnes meas; a judiciis enim tuis timui.

AIN.

Q 121 Feci judicium & justitiam: non tradas me calumniantibus me.
122 Suscipe servum tuum in bonum: non calumnientur me superbi.
123 Oculi mei defecerunt in salutare tuum, & in eloquium justitiæ tuæ.
124 Fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam, & justificationes tuas doce me.
125 Servus tuus sum ego: da mihi intellectum, ut sciam testimonia tua.
126 Tempus faciendi, Domine: dissipaverunt legem tuam.
127 Ideo dilexi mandata tua super aurum & topazion.
128 Propterea ad omnia mandata tua dirigebar: omnem viam iniquam odio habui.

PHE.

R 129 Mirabilia testimonia tua: ideo scrutata est ea anima mea.
130 Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis.
131 Os meum aperui, & attraxi spiritum, quia mandata tua desiderabam.
132 Aspice in me, & miserere mei secundum judicium diligentium nomen tuum.
133 Gressus meos dirige secundum eloquium tuum: & non dominetur mei omnis injustitia.
134 Redime me a calumniis hominum, ut custodiam mandata tua.
135 Faciem tuam illumina super servum tuum: & doce me justificationes tuas.
136 Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam.

SADE.

S 137 Justus es, Dñe, & rectum judicium tuum.
138 Mandasti justitiam testimonia tua, & veritatem tuam nimis.
139 Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei.
140 Ignitum eloquium tuum vehementer: & servus tuus dilexit illud.
141 Adolescentulus sum ego, & contemptus: justificationes tuas non sum oblitus.
142 Justitia tua, justitia in æternum, & lex tua veritas.
143 Tribulatio, & angustia invenerunt me: mandata tua meditatio mea est.
144 Æquitas testimonia tua in æternum: intellectum da mihi, & vivam.

COPH.

T 145 Clamavi in toto corde meo, exaudi me, Domine: Justificationes tuas requiram.
146 Clamavi ad te, salvum me fac, ut custodiam mandata tua.
147 Præveni in maturitate, & clamavi: quia in verba tua supersperavi.
148 Prævenerunt oculi mei ad te diluculo, ut meditarer eloquia tua.
149 Vocem meam audi secundum misericordiam tuam, Domine: & secundum judicium tuum vivifica me.
150 Appropinquaverunt persequentes me iniquitati: a lege autem tua longe facti sunt.
151 Prope es tu, Domine: & omnes viæ tuæ veritas.
152 Initio cognovi de testimoniis tuis, quia in æternum fundasti ea.

RES.

153 Vide humilitatem meam, & eripe me, quia legem tuam non sum oblitus. V
154 Judica judicium meum, & redime me: propter eloquium tuum vivifica me.
155 Longe a peccatoribus salus, quia justificationes tuas non exquisierunt.
156 Misericordiæ tuæ multæ, Domine: secundum judicium tuum vivifica me.
157 Multi qui persequuntur me, & tribulant me: a testimoniis tuis non declinavi.
158 Vidi prævaricantes, & tabescebam, quia eloquia tua non custodierunt.
159 Vide quoniam mandata tua dilexi, Domine: in misericordia tua vivifica me.
160 Principium verborum tuorum veritas: in æternum omnia judicia justitiæ tuæ.

SIN.

161 Principes persecuti sunt me gratis: & a verbis tuis formidavit cor meum. X
162 Lætabor ego super eloquia tua, sicut qui invenit spolia multa.
163 Iniquitatem odio habui, & abominatus sum: legem autem tuam dilexi.
164 Septies in die laudem dixi tibi, super judicia justitiæ tuæ.
165 Pax multa diligentibus legem tuam: & non est illis scandalum.
166 Expectabam salutare tuum, Domine: & mandata tua dilexi.
167 Custodivit anima mea testimonia tua, & dilexit ea vehementer.
168 Servavi mandata tua, & testimonia tua: quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.

TAU.

169 Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo Domine: juxta eloquium tuum da mihi intellectum. Y
170 Intret postulatio mea in conspectu tuo: secundum eloquium tuum eripe me.
171 Eructabunt labia mea hymnum, cum docueris me justificationes tuas.
172 Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua æquitas.
173 Fiat manus tua ut salvet me: quoniam mandata tua elegi.
174 Concupivi salutare tuum, Domine: & lex tua meditatio mea est.
175 Vivet anima mea, & laudabit te: & judicia tua adjuvabunt me.
176 Erravi, sicut ovis quæ periit: quære servum tuum, quia mandata tua non sum oblitus.

1 Canticum graduum. CXIX. A

AD Dominum cum tribularer, clamavi: & exaudivit me.
2 Domine libera animam meam a labiis iniquis, & a lingua dolosa.
3 Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam?
4 Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus desolatoriis.
5 Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est: habitavi cum habitantibus Cedar:
6 Multum incola fuit anima mea. A
7 Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus: cũ loquebar illis, impugnabant me gratis.

1 Canticum graduum. CXX.

LEvavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi. A
2 Auxilium meum a Domino, qui fecit cælum & terram. B
3 Non det in commotionem pedem tuum: neque dormitet, qui custodit te.
4 Ecce non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel. B

5 Do-

5 Dominus custodit te, Dominus protectio tua super manum dexteram tuam.

6 Per diem sol non uret te, neque luna per noctem.

7 Dominus custodit te ab omni malo: custodiat animam tuam Dominus.

8 Dñs custodiat introitum tuum, & exitum tuum ex hoc nunc, & usque in sæculum.

1 Canticum graduum. CXXI.

A LÆtatus sum in his, quæ dicta sunt mihi: In domum Domini ibimus.

2 Stantes erant pedes nostri in atriis tuis Jerusalem.

3 Jerusalem, quæ ædificatur ut civitas: cujus participatio ejus in idipsum.

4 Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Domini: testimonium Israel ad confitendum nomini Domini.

B 5 Quia illic sederunt sedes in judicio, sedes super domum David.

6 Rogate quæ ad pacem sunt Jerusalem: & abundantia diligentibus te.

7 Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis.

8 Propter fratres meos, & proximos meos loquebar pacem de te.

9 Propter domum Domini Dei nostri quæsivi bona tibi.

Canticum graduum. CXXII.

A 1 AD te clamavi oculos meos, qui habitas in cælis.

2 Ecce sicut oculi servorum in manibus dominorum suorum,

Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ; ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum; donec misereatur nostri.

3 Miserere nostri Domine, miserere nostri; quia multum repleti sumus despectione:

4 Quia multum repleta est anima nostra: opprobrium abundantibus, & despectio superbis.

1 Canticum graduum. CXXIII.

A NIsi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Israel:

2 Nisi quia Dominus erat in nobis,

Cum exurgerent homines in nos,

3 Forte vivos deglutissent nos.

Cum irasceretur furor eorum in nos,

4 Forsitan aqua absorbuisset nos.

5 Torrentem pertransivit anima nostra: forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem.

B 6 Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum.

7 Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium: laqueus contritus est, & nos liberati sumus.

8 Adjutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cælum & terram.

1 Canticum graduum. CXXIV.

QUi confidunt in Domino sicut mons Sion, non commovebitur in æternum, qui habitat

2 In Jerusalem.

Montes in circuitu ejus: & Dominus in circuitu populi sui ex hoc nunc, & usque in sæculum.

3 Qui non relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem justorum: ut non extendant justi ad iniquitatem manus suas.

4 Benefac, Domine, bonis, & rectis corde.

5 Declinantes autem in obligationes, adducet Dominus cum operantibus iniquitatem: pax super Israel.

1 Canticum graduum. CXXV.

A IN convertendo Dominus captivitatem Sion, facti sumus sicut consolati.

2 Tunc repletum est gaudio os nostrum, & lingua nostra exultatione.

B Tunc dicent inter gentes: Magnificavit Dominus facere cum eis.

3 Magnificavit Dominus facere nobiscum: facti sumus lætantes.

4 Converte, Domine, captivitatem nostram, sicut torrens in Austro.

5 Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent.

6 Euntes ibant, & flebant, mittentes semina sua.

Venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos.

A 1 Canticum graduum Salomonis. CXXVI.

NIsi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam.

Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat, qui custodit eam.

2 Vanum est vobis ante lucem surgere: surgite, postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.

3 Cum dederit dilectis suis somnum: Ecce hæreditas Domini, filii: merces, fructus ventris.

4 Sicut sagittæ in manu potentis, ita filii excussorum.

5 Beatus vir, qui implevit desiderium suum ex ipsis: non confundetur, cum loquetur inimicis suis in porta.

A 1 Canticum graduum. CXXVII.

BEati omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus.

2 Labores manuum tuarum quia manducabis: beatus es, & bene tibi erit.

3 Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ.

B Filii tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ.

4 Ecce sic benedicetur homo, qui timet Dominum.

5 Benedicat tibi Dominus ex Sion: & videas bona Jerusalem omnibus diebus vitæ tuæ.

6 Et videas filios filiorum tuorum, pacem super Israel.

1 Canticum graduum. CXXVIII.

SÆpe expugnaverunt me a juventute mea: dicat nunc Israel.

2 Sæpe expugnaverunt me a juventute mea: etenim non potuerunt mihi.

3 Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores: prolongaverunt iniquitatem suam.

4 Dominus justus concidit cervices peccatorum.

5 Confundantur, & convertantur retrorsum omnes, qui oderunt Sion.

6 Fiant sicut fœnum tectorum, quod priusquam evellatur, exaruit.

7 De quo non implevit manum suam, qui metit, & sinum suum, qui manipulos colligit.

8 Et non dixerunt qui præteribant: Benedictio Domini super vos: benediximus vobis in nomine Domini.

A 1 Canticum graduum. CXXIX.

DE profundis clamavi ad te, Domine:

2 Domine exaudi vocem meam.

Fiant aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meæ.

3 Si iniquitates observaveris, Domine, Domine, quis sustinebit?

4 Quia apud te propitiatio est: & propter legem tuam sustinui te, Domine.

B Sustinuit anima mea in verbo ejus:

5 Speravit anima mea in Domino.

6 A custodia matutina usque ad noctem speret Israel in Domino.

7 Quia apud Dominum misericordia: & copiosa apud eum redemptio.

8 Et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus ejus.

1 Canticum graduum David. CXXX.

A DOmine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei:

Neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus super me.

2 Si non humiliter sentiebam, sed exaltavi animam meam:

Sicut ablactatus est super matre sua, ita retributio in anima mea.

3 Speret Israel in Domino ex hoc nunc, & usque in sæculum.

1 Canticum graduum. CXXXI.

A MEmento, Domine, David, & omnis mansuetudinis ejus:

2 Sicut juravit Domino, votum vovit Deo Jacob:

3 * Si introiero in tabernaculum domus meæ, si ascendero in lectum strati mei; *2. Reg. 7. a. 2.

4 Si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem:

5 Et requiem temporibus meis, donec inve-
niam locum Dño, tabernaculum Deo Jacob.
6 Ecce audivimus eam in Ephrata: inve-
B nimus eam in campis silvæ.
7 Introibimus in tabernaculum ejus: ado-
rabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus.
* 2. Paral. 6.g.41. 8 * Surge, Domine, in requiem tuam, tu,
& arca sanctificationis tuæ.
9 Sacerdotes tui induantur justitiam, &
sancti tui exultent.
10 Propter David servum tuum non aver-
C tas faciem Christi tui.
* 2. Reg. 7.b.12. Luc. 1. f. 55. Act 2. d. 30. 11 Juravit Dominus David veritatem, &
non frustrabitur eam: * de fructu ventris tui
ponam super sedem tuam.
12 Si custodierint filii tui testamentum me-
um, & testimonia mea hæc, quæ docebo eos;
Et filii eorum usque in sæculum sedebunt
super sedem tuam.
D 13 Quoniam elegit Dominus Sion: elegit
eam in habitationem sibi.
14 Hæc requies mea in sæculum sæculi: hic
habitabo, quoniam elegi eam.
15 Viduam ejus benedicens benedicam:
pauperes ejus saturabo panibus.
16 Sacerdotes ejus induam salutari: & san-
cti ejus exultatione exultabunt.
* Mal. 3.a.1. Luc. 1. g. 69. 17 * Illuc producam cornu David: paravi
lucernam Christo meo.
18 Inimicos ejus induam confusione: super
ipsum autem efflorebit sanctificatio mea.

1 Canticum graduum David. CXXXII.

A Ecce quam bonum, & quam jucundum,
habitare fratres in unum:
2 Sicut unguentum in capite, quod descen-
dit in barbam, barbam Aaron,
Quod descendit in oram vestimenti ejus:
3 Sicut ros Hermon, qui descendit in
montem Sion.
Quoniam illic mandavit Dominus benedi-
ctionem, & vitam usque in sæculum.

1 Canticum graduum. CXXXIII.

A Ecce nunc benedicite Dominum omnes
servi Domini,
Qui statis in domo Domini, in atriis do-
mus Dei nostri.
2 In noctibus extollite manus vestras in
sancta, & benedicite Dominum.
3 Benedicat te Dominus ex Sion, qui fe-
cit cælum & terram.

1 Alleluja. CXXXIV.

Laudate nomen Domini, laudate servi
Dominum,
2 Qui statis in domo Domini, in atriis
domus Dei nostri.
3 Laudate Dominum, quia bonus Domi-
nus: psallite nomini ejus, quoniam suave.
4 Quoniam Jacob elegit sibi Dominus, Is-
rael in possessionem sibi.
B 5 Quia ego cognovi, quod magnus est Do-
minus, & Deus noster præ omnibus diis.
6 Omnia quæcumque voluit, Dominus fe-
cit in cælo, in terra, in mari, & in omni-
bus abyssis.
* Jer. 10.b.13. 7 * Educens nubes ab extremo terræ, ful-
gura in pluviam fecit.
* Exo. 12.c.29. Qui producit ventos de thesauris suis:
8 * Qui percussit primogenita Ægypti ab
homine usque ad pecus.
9 Et misit signa, & prodigia in medio tui, Æ-
gypte: in Pharaonem, & in omnes servos ejus.
*Jos. 12. a. 1. c. 7. 10 * Qui percussit gentes multas, & occi-
dit reges fortes:
*Num. 21.e 24. g. 35. 11 * Sehon regem Amorrhæorum, & Og
regem Basan, & omnia regna Chanaan.
12 Et dedit terram eorum hæreditatem, hæ-
reditatem Israel populo suo.
13 Dñe, nomen tuum in æternum: Dñe, memo-
riale tuum in generationem & generationem.
14 Quia judicabit Dominus populum su-
um: & in servis suis deprecabitur.
* Sup. 113.b.4. * Sap. 15.c.15 15 * Simulacra Gentium argentum, & au-
rum, opera manuum hominum.
16 * Os habent, & non loquentur: ocu-
D los habent, & non videbunt.
17 Aures habent, & non audient; neque
enim est spiritus in ore ipsorum.
18 Similes illis fiant, qui faciunt ea: &
omnes, qui confidunt in eis.
19 Domus Israel benedicite Domino: do-
mus Aaron benedicite Domino.
20 Domus Levi benedicite Domino: qui
timetis Dominum, benedicite Domino.
21 Benedictus Dominus ex Sion, qui ha-
bitat in Jerusalem.

1 Alleluja. CXXXV. A

Confitemini Domino, quoniam bonus:
quoniam in æternum misericordia ejus.
2 Confitemini Deo deorum: quoniam in
æternum misericordia ejus.
3 Confitemini Domino dominorum: quo-
niam in æternum misericordia ejus.
4 Qui facit mirabilia magna solus: quo-
niam in æternum misericordia ejus.
5 * Qui fecit cælos in intellectu: quo- * Gen. 1. a 1.
niam in æternum misericordia ejus,
6 Qui firmavit terram super aquas: quo-
niam in æternum misericordia ejus.
7 Qui fecit luminaria magna: quoniam B
in æternum misericordia ejus.
8 Solem in potestatem diei: quoniam in
æternum misericordia ejus.
9 Lunam, & stellas in potestatem noctis:
quoniam in æternum misericordia ejus.
10 * Qui percussit Ægyptum cum primo- * Exod. 12.c.29.
genitis eorum: quoniam in æternum mise-
ricordia ejus.
11 * Qui eduxit Israel de medio eorum: *Exod. 13.c.17
quoniam in æternnm misericordia ejus:
12 In manu potenti, & brachio excelso:
quoniam in æternum misericordia ejus.
13 Qui divisit mare rubrum in divisiones: C
quoniam in æternum misericordia ejus:
14 Et eduxit Israel per medium ejus: quo-
niam in æternum misericordia ejus.
15 * Et excussit Pharaonem, & virtutem * Exo. 14.g.28.
ejus in mari rubro: quoniam in æternum
misericordia ejus.
16 Qui traduxit populum suum per deser-
tum: quoniam in æternum misericordia ejus.
17 Qui percussit reges magnos: quoniam
in æternum misericordia ejus.
18 * Et occidit reges fortes: quoniam in * Num. 21.c.24.
æternum misericordia ejus.
19 Sehon regem Amorrhæorum: quoniam
in æternum misericordia ejus.
20 * Et Og regem Basan: quoniam in æ- * Num. 21.g.33.
ternum misericordia ejus.
21 * Et dedit terram eorum hæreditatem: *Jos. 13.b.7.
quoniam in æternum misericordia ejus:
22 Hæreditatem Israel servo suo: quoniam
in æternum misericordia ejus.
23 Quia in humilitate nostra memor fuit no-
stri: quoniam in æternum misericordia ejus.
24 Et redemit nos ab inimicis nostris:
quoniam in æternum misericordia ejus.
25 Qui dat escam omni carni: quoniam D
in æternum misericordia ejus.
26 Confitemini Deo cæli: quoniam in æ-
ternum misericordia ejus.
Confitemini Domino dominorum: quoniam
in æternum misericordia ejus.

Psalmus David, Jeremiæ. CXXXVI.

1 Super flumina Babylonis, illic sedimus A
& flevimus, cum recordaremur Sion.
2 In salicibus in medio ejus suspendimus
organa nostra.
3 Quia illic interrogaverunt nos, qui ca-
ptivos duxerunt nos, verba cantionum:
Et qui abduxerunt nos: Hymnum cantate
nobis de canticis Sion.
4 Quomodo cantabimus canticum Domini
in terra aliena?
5 Si oblitus fuero tui Jerusalem, oblivio-
ni detur dextera mea.
6 Adhæreat lingua mea faucibus meis, si B
non meminero tui:
Si non proposuero Jerusalem, in principio
lætitiæ meæ.
7 Memor esto, Domine, filiorum Edom in
die Jerusalem:
Qui dicunt: Exinanite, exinanite usque
ad fundamentum in ea.
8 Filia Babylonis misera: beatus, qui re-
tribuet tibi retributionem tuam, quam re-
tribuisti nobis.

9 Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos
tuos ad petram.

1 Ipſi David. CXXXVII.

A COnfitebor tibi, Domine, in toto corde
meo, quoniam audiſti verba oris mei.
In conſpectu angelorum pſallam tibi:
2 Adorabo ad templum ſanctum tuum, &
confitebor nomini tuo.
Super miſericordia tua, & veritate tua:
quoniam magnificaſti ſuper omne, nomen
ſanctum tuum.
3 In quacumque die invocavero te, exaudi
me: multiplicabis in anima mea virtutem.
4 Confiteantur tibi, Domine, omnes reges ter-
ræ, quia audierunt omnia verba oris tui:
5 Et cantent in viis Domini: quoniam
magna eſt gloria Domini.
B 6 Quoniam excelſus Dominus, & humi-
lia reſpicit: & alta a longe cognoſcit.
7 Si ambulavero in medio tribulationis,
vivificabis me: & ſuper iram inimicorum
meorum extendiſti manum tuam, & ſalvum
me fecit dextera tua.
8 Dominus retribuet pro me: Domine,
miſericordia tua in ſæculum: opera manuum
tuarum ne deſpicias.

A 1 In finem, Pſalmus David. CXXXVIII.

DOmine, probaſti me, & cognoviſti me:
2 Tu cognoviſti ſeſſionem meam, & re-
ſurrectionem meam.
3 Intellexiſti cogitationes meas de longe:
ſemitam meam, & funiculum meum inve-
ſtigaſti.
4 Et omnes vias meas prævidiſti: quia
non eſt ſermo in lingua mea.
5 Ecce, Domine, tu cognoviſti omnia
noviſſima, & antiqua: tu formaſti me, &
poſuiſti ſuper me manum tuam.
B 6 Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me:
confortata eſt, & non potero ad eam.
7 Quo ibo a ſpiritu tuo? & quo a facie
tua fugiam?
8 * Si aſcendero in cælum, tu illic es: ſi
Amos deſcendero in infernum, ades.
9. a. 2. 9 Si ſumpſero pennas meas diluculo, &
habitavero in extremis maris;
10 Etenim illuc manus tua deducet me,
& tenebit me dextera tua.
11 Et dixi: Forſitan tenebræ conculcabunt
me: & nox illuminatio mea in deliciis meis.
12 Quia tenebræ non obſcurabuntur a te,
& nox ſicut dies illuminabitur: ſicut tene-
bræ ejus, ita & lumen ejus.
13 Quia tu poſſediſti renes meos: ſuſcepi-
ſti me de utero matris meæ.
14 Confitebor tibi, quia terribiliter ma-
C gnificatus es; mirabilia opera tua, & anima
mea cognoſcit nimis.
15 Non eſt occultatum os meum a te,
quod feciſti in occulto: & ſubſtantia mea in
inferioribus terræ.
16 Imperfectum meum viderunt oculi tui,
& in libro tuo omnes ſcribentur: dies for-
mabuntur, & nemo in eis.
17 Mihi autem nimis honorificati ſunt ami-
ci tui, Deus: nimis confortatus eſt princi-
patus eorum.
18 Dinumerabo eos, & ſuper arenam multi-
plicabuntur: exurrexi, & adhuc ſum tecum.
19 Si occideris, Deus, peccatores, viri
ſanguinum declinate a me:
10 Quia dicitis in cogitatione: Accipient
in vanitate civitates tuas.
D 21 Nonne qui oderunt te, Domine, ode-
ram? & ſuper inimicos tuos tabeſcebam?
22 Perfecto odio oderam illos: & inimi-
ci facti ſunt mihi.
23 Proba me, Deus, & ſcito cor meum: in-
terroga me, & cognoſce ſemitas meas.
24 Et vide, ſi via iniquitatis in me eſt:
& deduc me in via æterna.

1 In finem, Pſalmus David.
CXXXIX.

A 2 ERipe me, Domine, ab homine malo:
a viro iniquo eripe me.
3 Qui cogitaverunt iniquitates in corde:
tota die conſtituebant prælia.
4 * Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpen- ** Supr*
tis: venenum aſpidum ſub labiis eorum. *5. c. 11.*
5 Cuſtodi me, Domine, de manu pecca- *Rom. 3.*
toris: & ab hominibus iniquis eripe me. *b. 13.*
Qui cogitaverunt ſupplantare greſſus meos:
6 Abſconderunt ſuperbi laqueum mihi:
Et funes extenderunt in laqueum: juxta
iter ſcandalum poſuerunt mihi.
7 Dixi Domino: Deus meus es tu: exau-
di, Domine, vocem deprecationis meæ.
8 Domine, Domine, virtus ſalutis meæ:
obumbraſti ſuper caput meum in die belli.
9 Ne tradas me, Domine, a deſiderio B
meo peccatori: cogitaverunt contra me: ne
derelinquas me, ne forte exaltentur.
10 Caput circuitus eorum: labor labiorum
ipſorum operiet eos.
11 Cadent ſuper eos carbones, in ignem
dejicies eos: in miſeriis non ſubſiſtent.
12 Vir linguoſus non dirigetur in terra:
virum injuſtum mala capient in interitu.
13 Cognovi, quia faciet Dominus judi-
cium inopis, & vindictam pauperum.
14 Verumtamen juſti confitebuntur nomini
tuo: & habitabunt recti cum vultu tuo.

1 Pſalmus David. CXL.

DOmine, clamavi ad te, exaudi me: inten- A
de voci meæ, cum clamavero ad te.
2 Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in
conſpectu tuo: elevatio manuum mearum ſa-
crificium veſpertinum.
3 Pone, Domine, cuſtodiam ori meo, &
oſtium circumſtantiæ labiis meis.
4 Non declines cor meum in verba malitiæ,
ad excuſandas excuſationes in peccatis,
Cum hominibus operantibus iniquitatem:
& non communicabo cum electis eorum.
5 Corripiet me juſtus in miſericordia, & B
increpabit me: oleum autem peccatoris non
impinguet caput meum.
Quoniam adhuc & oratio mea in benepla-
citis eorum:
6 Abſorpti ſunt juncti petræ judices eorum.
Audient verba mea, quoniam potuerunt:
7 Sicut craſſitudo terræ erupta eſt ſuper
terram.
Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum:
8 Quia ad te, Domine, Domine, oculi mei:
in te ſperavi, non auferas animam meam.
9 Cuſtodi me a laqueo, quam ſtatuerunt mi-
hi, & a ſcandalis operantium iniquitatem.
10 Cadent in retiaculo ejus peccatores:
ſingulariter ſum ego, donec tranſeam.

1 Intellectus David,
Cum eſſet in ſpelunca, oratio.
(1. *Reg.* 24.) CXLI.

2 VOce mea ad Dominum clamavi: voce A
mea ad Dominum deprecatus ſum. *Supr.*
3 Effundo in conſpectu ejus orationem me- *76. a. 2.*
am, & tribulationem meam ante ipſum pro-
nuntio.
4 In deficiendo ex me ſpiritum meum, &
tu cognoviſti ſemitas meas.
In via hac, qua ambulabam, abſconde-
runt laqueum mihi.
5 Conſiderabam ad dexteram, & videbam: B
& non erat, qui cognoſceret me.
Periit fuga a me: & non eſt, qui requirat
animam meam.
6 Clamavi ad te, Domine, dixi: Tu es
ſpes mea, portio mea in terra viventium.
7 Intende ad deprecationem meam, quia
humiliatus ſum nimis.
Libera me a perſequentibus me, quia con-
fortati ſunt ſuper me.
8 Educ de cuſtodia animam meam ad con-
fitendum nomini tuo: me expectant juſti,
donec retribuas mihi.

Pſalmus David,
1 Quando perſequebatur eum Abſalom
filius ejus. (2. *Reg.* 17.) CXLII.

DOmine, exaudi orationem meam: auri- A
bus percipe obſecrationem meam in ve-
ritate tua: exaudi me in tua juſtitia.
2 Et non intres in judicium cum ſervo tuo:
quia non juſtificabitur in conſpectu tuo o-
mnis vivens.

3 Quia persecutus est inimicus animam meam : humiliavit in terra vitam meam .
Collocavit me in obscuris sicut mortuos sæculi :
4 Et anxiatus est super me spiritus meus , in me turbatum est cor meum .
B 5 Memor fui dierum antiquorum , meditatus sum in omnibus operibus tuis : in factis manuum tuarum meditabar .
6 Expandi manus meas ad te : anima mea sicut terra sine aqua tibi .
7 Velociter exaudi me , Domine : defecit spiritus meus .
Non avertas faciem tuam a me : & similis ero descendentibus in lacum .
C 8 Auditam fac mihi mane misericordiam tuam , quia in te speravi .
Notam fac mihi viam , in qua ambulem : quia ad te levavi animam meam .
9 Eripe me de inimicis meis , Domine , ad te confugi :
10 Doce me facere voluntatem tuam , quia Deus meus es tu .
Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam :
11 Propter nomen tuum , Domine , vivificabis me in æquitate tua .
Educes de tribulatione animam meam :
12 Et in misericordia tua disperdes inimicos meos .
Et perdes omnes , qui tribulant animam meam : quoniam ego servus tuus sum .

Psalmus David .
1 Adversus Goliath . CXLIII.

A Benedictus Dominus Deus meus , qui docet manus meas ad prælium , & digitos meos ad bellum .
2 Misericordia mea , & refugium meum : susceptor meus , & liberator meus :
Protector meus , & in ipso speravi , qui subdit populum meum sub me .
B 3 Domine , quid est homo , quia innotuisti ei ? aut filius hominis , quia reputas eum ?
4 Homo vanitati similis factus est : * dies ejus sicut umbra prætereunt . (* Job 8. b. 9. & 14. a. 2.)
5 Domine , inclina cælos tuos , & descende : tange montes , & fumigabunt .
6 Fulgura coruscationem , & dissipabis eos : emitte sagittas tuas , & conturbabis eos .
7 Emitte manum tuam de alto : eripe me , & libera me de aquis multis , de manu filiorum alienorum ,
C 8 Quorum os locutum est vanitatem : & dextera eorum dextera iniquitatis .
9 Deus , canticum novum cantabo tibi : in psalterio decachordo psallam tibi .
10 Qui das salutem regibus : qui redemisti David servum tuum de gladio maligno ,
11 Eripe me :
Et erue me de manu filiorum alienorum , quorum os locutum est vanitatem : & dextera eorum dextera iniquitatis .
12 Quorum filii sicut novellæ plantationes in juventute sua .
Filiæ eorum compositæ : circumornatæ ut similitudo templi .
D 13 Promptuaria eorum plena , eructantia ex hoc in illud .
Oves eorum fœtosæ , abundantes in egressibus suis :
14 Boves eorum crassæ .
Non est ruina maceriæ , neque transitus , neque clamor in plateis eorum .
15 Beatum dixerunt populum , cui hæc sunt : beatus populus , cujus Dominus Deus ejus .

1 Laudatio ipsi David . CXLIV.

A Exaltabo te Deus meus rex : & benedicam nomini tuo in sæculum , & in sæculum sæculi .
2 Per singulos dies benedicam tibi : & laudabo nomen tuum in sæculum , & in sæculum sæculi .
3 Magnus Dominus , & laudabilis nimis : & magnitudinis ejus non est finis .
4 Generatio & generatio laudabit opera tua , & potentiam tuam pronuntiabunt .
5 Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur , & mirabilia tua narrabunt .
6 Et virtutem terribilium tuorum dicent , & magnitudinem tuam narrabunt . B
7 Memoriam abundantiæ suavitatis tuæ eructabunt , & justitia tua exultabunt .
8 Miserator , & misericors Dominus : patiens , & multum misericors .
9 Suavis Dominus universis : & miserationes ejus super omnia opera ejus .
10 Confiteantur tibi , Domine , omnia opera tua , & sancti tui benedicant tibi .
11 Gloriam regni tui dicent : & potentiam tuam loquentur :
12 Ut notam faciant filiis hominū potentiam tuam , & gloriam magnificentiæ regni tui . C
13 Regnum tuum regnum omnium sæculorum : & dominatio tua in omni generatione & generationem .
Fidelis Dominus in omnibus verbis suis , & sanctus in omnibus operibus suis .
14 Allevat Dominus omnes , qui corruunt : & erigit omnes elisos .
15 Oculi omnium in te sperant , Domine : & tu das escam illorum in tempore opportuno .
16 Aperis tu manum tuam , & imples omne animal benedictione .
17 Justus Dominus in omnibus viis suis , & sanctus in omnibus operibus suis . D
18 Prope est Dñs omnibus invocantibus eum : omnibus invocantibus eum in veritate .
19 Voluntatem timentium se faciet , & deprecationem eorum exaudiet , & salvos faciet eos .
20 Custodit Dominus omnes diligentes se : & omnes peccatores disperdet .
21 Laudationem Domini loquetur os meum : & benedicat omnis caro nomini sancto ejus in sæculum , & in sæculum sæculi .

1 Alleluja , Aggæi , & Zachariæ .
CXLV.

2 Lauda anima mea Dominum : * laudabo Dominum in vita mea : psallam Deo meo quamdiu fuero . A (* Sup. 144. a. 2.)
Nolite confidere in principibus :
3 In filiis hominum , in quibus non est salus .
4 Exibit spiritus ejus , & revertetur in terram suam : in illa die peribunt omnes cogitationes eorum .
5 Beatus , cujus Deus Jacob adjutor ejus , spes ejus in Domino Deo ipsius ,
6 * Qui fecit cælum & terram , mare , & omnia , quæ in eis sunt . (* Actor. 14. c. 14. 15. Apoc. 14. b. 7.)
7 Qui custodit veritatem in sæculum : facit judicium injuriam patientibus : dat escam esurientibus . B
Dominus solvit compeditos :
8 Dominus illuminat cæcos .
Dominus erigit elisos : Dñs diligit justos .
9 Dñs custodit advenas, pupillum, & viduam suscipiet , & vias peccatorum disperdet .
10 Regnabit Dominus in sæcula, Deus tuus, Sion , in generationem & generationem .

1 Alleluja . CXLVI.

Laudate Dominum , quoniam bonus est psalmus : Deo nostro sit jucunda , decoraque laudatio . A
2 Ædificans Jerusalem Dominus , dispersiones Israelis congregabit .
3 Qui sanat contritos corde , & alligat contritiones eorum .
4 Qui numerat multitudinem stellarum , & omnibus eis nomina vocat .
5 Magnus Dominus noster , & magna virtus ejus : & sapientiæ ejus non est numerus .
6 Suscipiens mansuetos Dominus : humilians autem peccatores usque ad terram . B
7 Præcinite Domino in confessione : psallite Deo nostro in cithara .
8 Qui operit cælum nubibus , & parat terræ pluviam .
Qui producit in montibus fœnum , & herbam servituti hominum .
9 Qui dat jumentis escam ipsorum , & pullis corvorum invocantibus eum .
10 Non in fortitudine equi voluntatem habebit : nec in tibiis viri beneplacitum erit ei .
11 Beneplacitum est Domino super timentes eum : & in eis , qui sperant super misericordia ejus .

Al-

Alleluja. CXLVII.

A 12 LAuda Jerusalem Dominum: lauda De-
um tuum, Sion.
13 Quoniam confortavit seras portarum
tuarum: benedixit filiis tuis in te.
14 Qui posuit fines tuos pacem: & adipe
frumenti satiat te.
15 Qui emittit eloquium suum terræ: ve-
lociter currit sermo ejus.
16 Qui dat nivem sicut lanam, nebulam
sicut cinerem spargit.
17 Mittit crystallum suam sicut buccellas:
ante faciem frigoris ejus quis sustinebit?
18 Emittet verbum suum, & liquefaciet
ea: flabit spiritus ejus, & fluent aquæ.
19 Qui annuntiat verbum suum Jacob,
justitias, & judicia sua Israel.
20 Non fecit taliter omni nationi: & ju-
dicia sua non manifestavit eis. Alleluja.

1 Alleluja. CXLVIII.

A LAudate Dominum de cælis: laudate eum
in excelsis.
2 Laudate eum omnes Angeli ejus: lau-
date eum omnes virtutes ejus.
3 Laudate eum sol & luna: laudate eum
omnes stellæ, & lumen.
* Dan. 3. c. 59. 50. 4 * Laudate eum cæli cælorum: & aquæ
omnes, quæ super cælos sunt,
5 Laudent nomen Domini.
Quia ipse dixit, & facta sunt: ipse man-
B davit, & creata sunt.
6 Statuit ea in æternum, & in sæculum
sæculi: præceptum posuit, & non præteri-
bit.
7 Laudate Dominum de terra dracones,
& omnes abyssi.
8 Ignis, grando, nix, glacies, spiritus
procellarum, quæ faciunt verbum ejus:
9 Montes, & omnes colles, ligna fructi-
fera, & omnes cedri:
10 Bestiæ, & universa pecora, serpentes,
& volucres pennatæ:
11 Reges terræ, & omnes populi, princi-
pes, & omnes judices terræ.
12 Juvenes, & virgines, senes cum junio-
ribus laudent nomen Domini:
13 Quia exaltatum est nomen ejus solius.
14 Confessio ejus super cælum, & terram:
& exaltavit cornu populi sui.
Hymnus omnibus sanctis ejus, filiis Israel,
populo appropinquanti sibi. Alleluja.

1 Alleluja. CXLIX.

A CAntate Domino canticum novum: laus
ejus in ecclesia sanctorum.
2 Lætetur Israel in eo, qui fecit eum: &
filii Sion exultent in rege suo.
3 Laudent nomen ejus in choro: in tym-
pano, & psalterio psallant ei:
4 Quia beneplacitum est Domino in po-
pulo suo: & exaltabit mansuetos in salu-
tem.
5 Exultabunt sancti in gloria: lætabuntur
in cubilibus suis.
B 6 Exaltationes Dei in gutture eorum: &
gladii ancipites in manibus eorum:
7 Ad faciendam vindictam in nationibus,
increpationes in populis:
8 Ad alligandos reges eorum in compedi-
bus, & nobiles eorum in manicis ferreis.
9 Ut faciant in eis judicium conscriptum;
gloria hæc est omnibus sanctis ejus. Alleluja.

1 Alleluja. CL.

A LAudate Dominum in Sanctis ejus: lau-
date eum in firmamento virtutis ejus.
2 Laudate eum in virtutibus ejus: lauda-
te eum secundum multitudinem magnitu-
dinis ejus.
B 3 Laudate eum in sono tubæ: laudate eum
in psalterio, & cithara.
4 Laudate eum in tympano, & choro:
laudate eum in chordis, & organo.
5 Laudate eum in cymbalis benesonanti-
bus: laudate eum in cymbalis jubilationis;
6 Omnis spiritus laudet Dominum. Alle-
luja.

LIBER

PROVERBIORUM,

quem Hebræi Misle appellant.

CAPUT PRIMUM.

Parabolarum utilitas; auditus sapientiæ commendatur: Filius admonetur, ne peccatorum sequatur blanditias: Sapientia ad sui amplexum invitat, & contemptoribus minatur exitium.

1 PArabolæ Salomonis filii David, A
regis Israel,
2 Ad sciendam sapientiam, &
disciplinam:
3 Ad intelligenda verba pruden-
tiæ, & suscipiendam eruditionem doctrinæ,
justitiam, & judicium, & æquitatem:
4 Ut detur parvulis astutia, adolescenti
scientia, & intellectus.
5 Audiens sapiens sapientior erit: & in-
telligens gubernacula possidebit.
6 Animadvertet parabolam, & interpretatio-
nem, verba sapientum, & ænigmata eorum.
7 * Timor Domini principium sapientiæ. * Psal. 110. b. 10. Eccl. 1. c. 16.
Sapientiam, atque doctrinam stulti despiciunt.
8 Audi, fili mi, disciplinam patris tui,
& ne dimittas legem matris tuæ,
9 Ut addatur gratia capiti tuo, & torques
collo tuo.
10 Fili mi, si te lactaverint peccatores,
ne acquiescas eis.
11 Si dixerint: Veni nobiscum, insidie-
mur sanguini, abscondamus tendiculas con-
tra insontem frustra:
12 Deglutiamus eum sicut infernus viven- B
tem, & integrum quasi descendentem in la-
cum.
13 Omnem pretiosam substantiam reperie-
mus, implebimus domos nostras spoliis:
14 Sortem mitte nobiscum, marsupium u-
num sit omnium nostrum;
15 Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe
pedem tuum a semitis eorum.
16 * Pedes enim illorum ad malum cur- * Isaiæ 59. b. 7
runt, & festinant, ut effundant sanguinem.
17 Frustra autem jacitur rete ante oculos
pennatorum.
18 Ipsi quoque contra sanguinem suum in-
sidiantur, & moliuntur fraudes contra ani-
mas suas.
19 Sic semitæ omnis avari animas possi-
dentium rapiunt.
20 Sapientia foris prædicat, in plateis dat C
vocem suam.
21 In capite turbarum clamitat, in foribus
portarum urbis profert verba sua, dicens:
22 Usquequo parvuli diligitis infantiam,
& stulti ea, quæ sibi sunt noxia, cupient,
& imprudentes odibunt scientiam?
23 Convertimini ad correptionem meam:
en proferam vobis spiritum meum, & osten-
dam vobis verba mea.
24 * Quia vocavi, & renuistis: extendi * Isaiæ 65. b. 12. & 66. b. 4. Jerem. 7. c. 13
manum meam, & non fuit, qui aspiceret:
25 Despexistis omne consilium meum, &
increpationes meas neglexistis;
26 Ego quoque in interitu vestro ridebo,
& subsannabo, cum vobis, id quod timeba-
tis, advenerit.
27 Cum irruerit repentina calamitas, & in- D
teritus, quasi tempestas ingruerit: quando
venerit super vos tribulatio, & angustia;
28 Tunc invocabunt me, & non exaudiam:
mane consurgent, & non invenient me,
29 Eo quod exosam habuerint disciplinam,
& timorem Domini non susceperint,
30 Nec acquieverint consilio meo, & de-
traxerint universæ correptioni meæ.
31 Comedent igitur fructus viæ suæ, suis-
que consiliis saturabuntur.
32 Aversio parvulorum interficiet eos, &
prosperitas stultorum perdet illos.
33 Qui autem me audierit, absque terrore

requieſcet, & abundantia perfruetur, timore malorum ſublato.

CAPUT II.

Sapientiæ acquiſitio quanta bona conferat, & quanta mala avertat: cum qua Dei dona veniunt, & ſine qua ubique erratur.

A 1 FIli mi, ſi ſuſceperis ſermones meos, & mandata mea abſconderis penes te,

2 Ut audiat ſapientiam auris tua; inclina cor tuum ad cognoſcendam prudentiam.

3 Si enim ſapientiam invocaveris, & inclinaveris cor tuum prudentiæ:

4 Si quæſieris eam quaſi pecuniam, & ſicut theſauros effoderis illam:

5 Tunc intelliges timorem Domini, & ſcientiam Dei invenies:

6 Quia Dominus dat ſapientiam: & ex ore ejus prudentia, & ſcientia.

B 7 Cuſtodiet rectorum ſalutem, & proteget gradientes ſimpliciter.

8 Servans ſemitas juſtitiæ, & vias ſanctorum cuſtodiens.

9 Tunc intelliges juſtitiam, & judicium, & æquitatem, & omnem ſemitam bonam.

10 Si intraverit ſapientia cor tuum, & ſcientia animæ tuæ placuerit;

C 11 Conſilium cuſtodiet te, & prudentia ſervabit te,

12 Ut eruaris a via mala, & ab homine, qui perverſa loquitur:

13 Qui relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebroſas:

14 Qui lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus peſſimis:

15 Quorum viæ perverſæ ſunt, & infames greſſus eorum.

16 Ut eruaris a muliere aliena, & ab extranea, quæ mollit ſermones ſuos,

D 17 Et relinquit ducem pubertatis ſuæ,

18 Et pacti Dei ſui oblita eſt; inclinata eſt enim ad mortem domus ejus, & ad inferos ſemitæ ipſius.

19 Omnes, qui ingrediuntur ad eam, non revertentur, nec apprehendent ſemitas vitæ.

20 Ut ambules in via bona: & calles juſtorum cuſtodias.

21 Qui enim recti ſunt, habitabunt in terra, & ſimplices permanebunt in ea.

* Job 18. d. 17. — 22 * Impii vero de terra perdentur: & qui inique agunt, auferentur ex ea.

CAPUT III.

Sapientia vitam prolongat; miſericordia & veritas non deſerendæ: fiducia in Deum: timor Dei: honorandus Deus: correctio Dei cum lætitia ferenda: ſapientiæ laus: ſapientiam ſequentibus omnia proſpera: amico ſtatim dandum, nec ei malefaciendum: non contendendum: iniqui non imitandi: impiorum perditio, & piorum benedictio.

A 1 FIli mi, ne obliviſcaris legis meæ, & præcepta mea cor tuum cuſtodiat.

2 Longitudinem enim dierum, & annos vitæ, & pacem apponent tibi.

3 Miſericordia, & veritas te non deſerant: circumda eas gutturi tuo, & deſcribe in tabulis cordis tui:

4 Et invenies gratiam, & diſciplinam bonam coram Deo, & hominibus.

5 Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ.

6 In omnibus viis tuis cogita illum, & ipſe diriget greſſus tuos.

* Rom. 12. d. 16. — 7 * Ne ſis ſapiens apud temetipſum: time Deum, & recede a malo:

B 8 Sanitas quippe erit umbilico tuo, & irrigatio oſſium tuorum.

* Tob. 4. b. 7. Luc. 14. c. 13. — 9 * Honora Dominum de tua ſubſtantia, & de primitiis omnium frugum tuarum da ei:

10 Et implebuntur horrea tua ſaturitate, & vino torcularia tua redundabunt.

* Hebr. 12. b. 5. Apoc. 3. d. 19. — 11 * Diſciplinam Domini, fili mi, ne abjicias: nec deficias, cum ab eo corriperis.

12 Quem enim diligit Dominus, corripit: & quaſi pater in filio complacet ſibi.

13 Beatus homo, qui invenit ſapientiam, & qui affluit prudentia.

14 Melior eſt acquiſitio ejus negotiatione argenti, & auri primi, & puriſſimi fructus ejus.

15 Pretioſior eſt cunctis opibus: & omnia, quæ deſiderantur, huic non valent comparari.

16 Longitudo dierum in dextera ejus, & in ſiniſtra illius divitiæ, & gloria.

17 Viæ ejus viæ pulchræ, & omnes ſemitæ illius pacificæ.

18 Lignum vitæ eſt his, qui apprehenderint eam: & qui tenuerit eam, beatus. C

19 Dominus ſapientia fundavit terram, ſtabilivit cælos prudentia.

20 Sapientia illius eruperunt abyſſi, & nubes rore concreſcunt.

21 Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis: cuſtodi legem atque conſilium:

22 Et erit vita animæ tuæ, & gratia faucibus tuis.

23 Tunc ambulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus non impinget.

24 Si dormieris, non timebis: quieſces, & ſuavis erit ſomnus tuus.

25 Ne paveas repentino terrore, & irruentes tibi potentias impiorum.

26 Dominus enim erit in latere tuo, & cuſtodiet pedem tuum, ne capiaris. D

27 Noli prohibere benefacere eum, qui poteſt: ſi vales, & ipſe benefac.

28 Ne dicas amico tuo: Vade, & revertere: cras dabo tibi, cum ſtatim poſſis dare:

29 Ne moliaris amico tuo malum, cum ille in te habeat fiduciam.

30 Ne contendas adverſus hominem fruſtra, cum ipſe tibi nihil mali fecerit.

31 * Ne æmuleris hominem injuſtum, nec imiteris vias ejus: — * Pſal. 36. a. 1.

32 Quia abominatio Domini eſt omnis illuſor, & cum ſimplicibus ſermocinatio ejus.

33 Egeſtas a Domino in domo impii: habitacula autem juſtorum benedicentur.

34 Ipſe deludet illuſores, & manſuetis dabit gratiam.

35 Gloriam ſapientes poſſidebunt: ſtultorum exaltatio, ignominia.

CAPUT IV.

Sapiens ſuo exemplo hortatur quærere ſapientiam, cujus explicat utilitates: via impiorum declinanda, & juſtorum amplectenda: de cuſtodia cordis, oris, & greſſuum.

1 AUdite, filii, diſciplinam patris, & attendite, ut ſciatis prudentiam. A

2 Donum bonum tribuam vobis: legem meam ne derelinquatis.

3 Nam & ego filius fui patris mei, tenellus, & unigenitus coram matre mea.

4 Et docebat me, atque dicebat: Suſcipiat verba mea cor tuum: cuſtodi præcepta mea, & vives.

5 Poſſide ſapientiam, poſſide prudentiam: ne obliviſcaris, neque declines a verbis oris mei.

6 Ne dimittas eam, & cuſtodiet te: dilige eam, & conſervabit te.

7 Principium ſapientiæ, poſſide ſapientiam, & in omni poſſeſſione tua acquire prudentiam: B

8 Arripe illam, & exaltabit te: glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus.

9 Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclyta proteget te.

10 Audi, fili mi, & ſuſcipe verba mea, ut multiplicentur tibi anni vitæ.

11 Viam ſapientiæ monſtrabo tibi, ducam te per ſemitas æquitatis,

12 Quas cum ingreſſus fueris, non arctabuntur greſſus tui, & currens non habebis offendiculum.

13 Tene diſciplinam, ne dimittas eam: cuſtodi illam, quia ipſa eſt vita tua. C

14 Ne delecteris in ſemitis impiorum, nec tibi placeat malorum via.

15 Fuge ab ea, nec tranſeas per illam: declina, & deſere eam.

16 Non enim dormiunt niſi malefecerint: & rapitur ſomnus ab eis, niſi ſupplantaverint.

17 Comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt.

18 Juſtorum autem ſemita, quaſi lux ſplendens, procedit, & creſcit uſq; ad perfectam diem.

19 Via impiorum tenebrosa: nesciunt, ubi corruant.

20 Fili mi, ausculta sermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam.

21 Ne recedant ab oculis tuis: custodi ea in medio cordis tui.

22 Vita enim sunt invenientibus ea, & universæ carni sanitas.

23 Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit.

24 Remove a te os pravum, & detrahentia labia sint procul a te.

25 Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos.

26 Dirige semitam pedibus tuis, & omnes viæ tuæ stabilientur.

27 Ne declines ad dexteram, neque ad sinistram: averte pedem tuum a malo; vias enim, quæ a dextris sunt, novit Dominus: perversæ vero sunt, quæ a sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in pace producet.

CAPUT V.

Vitare jubet meretricem: & ne labores & anni perdantur: propria uxor diligatur, & fugiatur aliena.

1 Fili mi, attende ad sapientiam meam, & prudentiæ meæ inclina aurem tuam,

2 Ut custodias cogitationes, & disciplinam labia tua conservent. Ne attendas fallaciæ mulieris.

3 Favus enim distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur ejus:

4 Novissima autem illius amara quasi absynthium, & acuta quasi gladius biceps.

5 Pedes ejus descendunt in mortem, & ad inferos gressus illius penetrant.

6 Per semitam vitæ non ambulant: vagi sunt gressus ejus, & investigabiles.

7 Nunc ergo fili mi, audi me, & ne recedas a verbis oris mei.

8 Longe fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus ejus.

9 Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli:

10 Ne forte impleantur extranei viribus tuis, & labores tui sint in domo aliena,

11 Et gemas in novissimis, quando consumpseris carnes tuas & corpus tuum, & dicas:

12 Cur detestatus sum disciplinam, & increpationibus non acquievit cor meum?

13 Nec audivi vocem docentium me, & magistris non inclinavi aurem meam?

14 Pene fui in omni malo, in medio ecclesiæ & synagogæ.

15 Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui.

16 Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas divide.

17 Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui.

18 Sit vena tua benedicta: & lætare cum muliere adolescentiæ tuæ:

19 Cerva charissima, & gratissimus hinnulus: ubera ejus inebrient te in omni tempore: in amore ejus delectare jugiter.

20 Quare seduceris, fili mi, ab aliena, & foveris in sinu alterius?

21 * Respicit Dominus vias hominis, & omnes gressus ejus considerat.

* Job 14.c.16. & 31. d.4. & 34.c.21.

22 Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur.

23 Ipse morietur, quia non habuit disciplinam, & in multitudine stultitię suę decipietur.

CAPUT VI.

Sponsori, ut fidem datam liberet, laborandum: pigrum formicæ exemplo excitat ad laborem: apostatam describit: sex quæ Dominus odit: exhortatur ad legis custodiam, utque mulieris pulchritudinem non concupiscas, sed consortium vites adulteræ.

1 Fili mi, si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam:

2 Illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis sermonibus.

3 Fac ergo, quod dico, fili mi, & temetipsum libera: quia incidisti in manum proximi tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum:

4 Ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ.

5 Eruere quasi damula de manu, & quasi avis de manu aucupis.

6 Vade ad formicam, o piger, & considera vias ejus, & disce sapientiam:

7 Quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem,

8 Parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat.

9 Usquequo piger dormies? quando consurges e somno tuo?

10 * Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conseres manus, ut dormias:

* Infr. 24. d. 33.

11 Et veniet tibi quasi viator egestas, & pauperies quasi vir armatus. Si vero impiger fueris, veniet ut fons messis tua, & egestas longe fugiet a te.

12 Homo apostata vir inutilis, graditur ore perverso:

13 Annuit oculis, terit pede, digito loquitur:

14 Pravo corde machinatur malum, & omni tempore jurgia seminat.

15 Huic extemplo veniet perditio sua, & subito conteretur, nec habebit ultra medicinam.

16 Sex sunt, quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima ejus:

17 Oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem,

18 Cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum,

19 Proferentem mendacia testem fallacem, & eum, qui seminat inter fratres discordias.

20 Conserva, fili mi, præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ.

21 Liga ea in corde tuo jugiter, & circumda gutturi tuo.

22 Cum ambulaveris, gradiantur tecum: cum dormieris, custodiant te, & evigilans loquere cum eis:

23 Quia mandatum lucerna est, & lex lux, & via vitæ increpatio disciplinæ:

24 Ut custodiant te a muliere mala, & a blanda lingua extraneæ.

25 Non concupiscat pulchritudinem ejus cor tuum, nec capiaris nutibus illius.

26 Pretium enim scorti vix est unius panis: mulier autem viri pretiosam animam capit.

27 Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant?

28 Aut ambulare super prunas, ut non comburantur plantæ ejus?

29 Sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit mundus, cum tetigerit eam.

30 Non grandis est culpa, cum quis furatus fuerit; furatur enim, ut esurientem impleat animam:

31 Deprehensus quoque reddet septuplum, & omnem substantiam domus suæ tradet.

32 Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam:

33 Turpitudinem & ignominiam congregat sibi, & opprobrium illius non delebitur:

34 Quia zelus, & furor viri non parcet in die vindictæ,

35 Nec acquiescet cujusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima.

CAPUT VII.

Hortatur adolescentem ad sapientiæ amplexum, & mandatorum custodiam: utque scortorum blanditias, quas late describit, evitet.

1 Fili mi, custodi sermones meos, & præcepta mea reconde tibi. Fili,

2 Serva mandata mea, & vives: & legem meam quasi pupillam oculi tui:

3 Liga eam in digitis tuis, scribe illam in tabulis cordis tui.

4 Dic sapientiæ, soror mea es: & prudentiam voca amicam tuam,

5 Ut custodiat te a muliere extranea, & ab aliena, quæ verba sua dulcia facit.

6 De fenestra enim domus meæ per cancellos prospexi,

7 Et video parvulos, considero vecordem juvenem,

8 Qui transit per plateam juxta angulum, & prope viam domus illius graditur

9 In obscuro, advesperascente die, in noctis tenebris, & caligine.

10 Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas: garrula & vaga,

11 Quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis,

12 Nunc foris, nunc in plateis, nunc juxta angulos insidians.

13 Apprehensumque deosculatur juvenem, & procaci vultu blanditur, dicens:

14 Victimas pro salute vovi: hodie reddidi vota mea.

15 Idcirco egressa sum in occursum tuum, desiderans te videre, & reperi.

16 Intexui funibus lectulum meum, stravi tapetibus pictis ex Ægypto.

17 Aspersi cubile meum myrrha, & aloe, & cinnamomo.

18 Veni, inebriemur uberibus, & fruamur cupitis amplexibus, donec illucescat dies;

19 Non est enim vir in domo sua: abiit via longissima.

20 Sacculum pecuniæ secum tulit: in die plenæ lunæ reversurus est in domum suam.

21 Irretivit eum multis sermonibus, & blanditiis labiorum protraxit illum.

22 Statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lasciviens, & ignorans, quod ad vincula stultus trahatur:

23 Donec transfigat sagitta jecur ejus: velut si avis festinet ad laqueum: & nescit, quod de periculo animæ illius agitur.

24 Nunc ergo, fili mi, audi me, & attende verbis oris mei.

25 Ne abstrahatur in viis illius mens tua: neque decipiaris semitis ejus.

26 Multos enim vulneratos dejecit, & fortissimi quique interfecti sunt ab ea.

27 Viæ inferi domus ejus, penetrantes in interiora mortis.

CAPUT VIII.

Sapientia ad sui amplexum invitat, se quoque multis modis commendat, quodque sit Deo coæterna, cum ipso cuncta componens: quam quærentes, beati; spernentes vero, miseri tandem evadent.

1 NUmquid non sapientia clamitat, & prudentia dat vocem suam?

2 In summis, excelsisque verticibus supra viam, in mediis semitis stans,

3 Juxta portas civitatis in ipsis foribus loquitur, dicens:

4 O viri, ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum.

5 Intelligite parvuli astutiam, & insipientes animadvertite.

6 Audite, quoniam de rebus magnis locutura sum: & aperientur labia mea, ut recta prædicent.

7 Veritatem meditabitur guttur meum, & labia mea detestabuntur impium.

8 Justi sunt omnes sermones mei: non est in eis pravum quid, neque perversum.

9 Recti sunt intelligentibus, & æqui invenientibus scientiam.

10 Accipite disciplinam meam, & non pecuniam: doctrinam magis, quam aurum eligite.

11 Melior est enim sapientia cunctis pretiosissimis: & omne desiderabile ei non potest comparari.

12 Ego sapientia habito in consilio, & eruditis intersum cogitationibus.

13 Timor Domini odit malum: arrogantiam, & superbiam, & viam pravam, & os bilingue detestor.

14 Meum est consilium, & æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo.

15 Per me reges regnant, & legum conditores justa decernunt:

16 Per me principes imperant, & potentes decernunt justitiam.

17 Ego diligentes me diligo: & qui mane vigilant ad me, invenient me.

18 Mecum sunt divitiæ, & gloria, opes superbæ, & justitia.

19 Melior est enim fructus meus auro, & lapide pretioso, & genimina mea argento electo.

20 In viis justitiæ ambulo, in medio semitarum judicii,

21 Ut ditem diligentes me, & thesauros eorum repleam.

22 Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret a principio.

23 Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis antequam terra fieret.

24 Nondum erant abyssi, & ego jam concepta eram: necdum fontes aquarum eruperant,

25 Necdum montes gravi mole constiterant: ante colles ego parturiebar:

26 Adhuc terram non fecerat, & flumina, & cardines orbis terræ.

27 Quando præparabat cælos, aderam: quando certa lege, & gyro vallabat abyssos:

28 Quando æthera firmabat sursum, & librabat fontes aquarum:

29 Quando circumdabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis, ne transirent fines suos: quando appendebat fundamenta terræ,

30 Cum eo eram cuncta componens: & delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore,

31 Ludens in orbe terrarum: & deliciæ meæ esse cum filiis hominum.

32 Nunc ergo, filii, audite me: Beati, qui custodiunt vias meas.

33 Audite disciplinam, & estote sapientes, & nolite abjicere eam.

34 Beatus homo, qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie, & observat ad postes ostii mei.

35 Qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet salutem a Domino:

36 Qui autem in me peccaverit, lædet animam suam. Omnes, qui me oderunt, diligunt mortem.

CAPUT IX.

Sapientia a domo sibi ædificata omnes ad se allicit, vitam prorogat, & a muliere stulta ac vaga liberat: porro eruditionem, & correptionem non suscipiet impius ac derisor, sed justus & sapiens.

1 SApientia ædificavit sibi domum, excidit columnas septem.

2 Immolavit victimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam suam.

3 Misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem, & ad mœnia civitatis:

4 Si quis est parvulus, veniat ad me. Et insipientibus locuta est:

5 Venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis.

6 Relinquite infantiam, & vivite, & ambulate per vias prudentiæ.

7 Qui erudit derisorem, ipse injuriam sibi facit: & qui arguit impium, sibi maculam generat.

8 Noli arguere derisorem, ne oderit te. Argue sapientem, & diliget te.

9 Da sapienti occasionem, & addetur ei sapientia. Doce justum, & festinabit accipere.

10 * Principium sapientiæ timor Domini: & scientia sanctorum, prudentia. (* Psal. 110. b. 10. Sup. 1. a. 7. Eccl. 1. c. 16.)

11 Per me enim multiplicabuntur dies tui, & addentur tibi anni vitæ.

12 Si sapiens fueris, tibimetipsi eris: si autem illusor, solus portabis malum.

13 Mulier stulta & clamosa, plenaque illecebris, & nihil omnino sciens,

14 Sedit in foribus domus suæ super sellam in excelso urbis loco,

15 Ut vocaret transeuntes per viam, & pergentes itinere suo:

16 Qui est parvulus, declinet ad me. Et vecordi locuta est:

17 Aquæ furtivæ dulciores sunt, & panis absconditus suavior.

18 Et ignoravit, quod ibi sint gigantes, & in profundis inferni convivæ ejus.

PARABOLÆ SALOMONIS.

CAPUT X.

Alternat sermonem de filio sapiente & stulto, justo & impio, operante & otioso, simplici & pravo: de charitate & odio: de bono linguæ, ejusque malo.

A 1 FIlius sapiens lætificat patrem: fi-
lius vero stultus mœstitia est ma-
tris suæ.
2 * Nil proderunt thesauri im- * Infra 11. a. 4.
pietatis: justitia vero liberabit a
morte.
3 Non affliget Dominus fame animam ju-
sti, & insidias impiorum subvertet.
4 Egestatem operata est manus remissa:
manus autem fortium divitias parat.
Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos:
idem autem ipse sequitur aves volantes.
5 Qui congregat in messe, filius sapiens est:
qui autem stertit æstate, filius confusionis.
6 Benedictio Domini super caput justi: os
autem impiorum operit iniquitas.
B 7 Memoria justi cum laudibus: & nomen
impiorum putrescet.
8 Sapiens corde præcepta suscipit: stultus
cæditur labiis.
9 Qui ambulat simpliciter, ambulat con-
fidenter: qui autem depravat vias suas,
manifestus erit.
* Eccl. 27. e. 25. 10 * Qui annuit oculo, dabit dolorem:
& stultus labiis verberabitur.
11 Vena vitæ os justi: & os impiorum o-
perit iniquitatem.
* 1. Cor. 13. a. 4. 1. Petr. 4. c. 8. 12 Odium suscitat rixas: * & universa de-
licta operit charitas.
13 In labiis sapientis invenitur sapientia:
& virga in dorso ejus, qui indiget corde.
14 Sapientes abscondunt scientiam: os au-
tem stulti confusioni proximum est.
15 Substantia divitis urbs fortitudinis ejus:
pavor pauperum egestas eorum.
C 16 Opus justi ad vitam: fructus autem
impii ad peccatum.
17 Viæ vitæ custodienti disciplinam: qui
autem increpationes relinquit, errat.
18 Abscondunt odium labia mendacia: qui
profert contumeliam, insipiens est.
19 In multiloquio non deerit peccatum: qui
autem moderatur labia sua, prudentissimus est.
20 Argentum electum lingua justi: cor au-
tem impiorum pro nihilo.
21 Labia justi erudiunt plurimos: qui autem
indocti sunt, in cordis egestate morientur.
22 Benedictio Domini divites facit, nec
sociabitur eis afflictio.
23 Quasi per risum stultus operatur sce-
lus: sapientia autem est viro prudentia.
D 24 Quod timet impius, veniet super eum:
desiderium suum justis dabitur.
25 Quasi tempestas transiens non erit im-
pius: justus autem quasi fundamentum sem-
piternum.
26 Sicut acetum dentibus, & fumus ocu-
lis, sic piger his, qui miserunt eum.
27 Timor Domini apponet dies: & anni
impiorum breviabuntur.
28 Expectatio justorum lætitia: spes au-
tem impiorum peribit.
29 Fortitudo simplicis via Domini: & pa-
vor his, qui operantur malum.
30 Justus in æternum non commovebitur:
impii autem non habitabunt super terram.
31 Os justi parturiet sapientiam: lingua
pravorum peribit.
32 Labia justi considerant placita: & os
impiorum perversa.

CAPUT XI.

Æquitatis & justitiæ, ceterarumque virtutum commoda, & vitiorum ac vanarum divitiarum incommoda.

A * Infr. 20. b. 10. d. 23. 1 * STatera dolosa abominatio est apud Do-
minum, & pondus æquum voluntas
ejus.
2 Ubi fuerit superbia, ibi erit & contumelia:
* ubi autem est humilitas, ibi & sapientia. * Infra 15. d. 5
3 Simplicitas justorum diriget eos: & sup-
plantatio perversorum vastabit illos.
4 * Non proderunt divitiæ in die ultio- * Supr. 10. a. 2.
nis: justitia autem liberabit a morte.
5 Justitia simplicis diriget viam ejus: &
in impietate sua corruet impius.
6 Justitia rectorum liberabit eos: & in in-
sidiis suis capientur iniqui.
7 Mortuo homine impio, nulla erit ultra
spes: & expectatio sollicitorum peribit.
8 Justus de angustia liberatus est: & tra- B
detur impius pro eo.
9 Simulator ore decipit amicum suum:
justi autem liberabuntur scientia.
10 In bonis justorum exultabit civitas: &
in perditione impiorum erit laudatio.
11 Benedictione justorum exaltabitur civi-
tas, & ore impiorum subvertetur.
12 Qui despicit amicum suum, indigens
corde est: vir autem prudens tacebit.
13 Qui ambulat fraudulenter, revelat ar-
cana: qui autem fidelis est animi, celat a-
mici commissum.
14 Ubi non est gubernator, populus cor-
ruet: salus autem, ubi multa consilia.
15 Affligetur malo, qui fidem facit pro ex-
traneo: qui autem cavet laqueos, securus erit.
16 Mulier gratiosa inveniet gloriam: &
robusti habebunt divitias.
17 Benefacit animæ suæ vir misericors: qui
autem crudelis est, etiam propinquos abjicit.
18 Impius facit opus instabile: seminanti C
autem justitiam merces fidelis.
19 Clementia præparat vitam, & sectatio
malorum mortem.
20 Abominabile Domino cor pravum: & vo-
luntas ejus in iis, qui simpliciter ambulant.
21 Manus in manu non erit innocens ma-
lus: semen autem justorum salvabitur.
22 Circulus aureus in naribus suis, mu-
lier pulchra & fatua.
23 Desiderium justorum omne bonum est:
præstolatio impiorum furor.
24 Alii dividunt propria, & ditiores fiunt: a-
lii rapiunt non sua, & semper in egestate sunt.
25 Anima, quæ benedicit, impinguabitur:
& qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.
26 Qui abscondit frumenta, maledicetur D
in populis: benedictio autem super caput
vendentium.
27 Bene consurgit diluculo, qui quærit
bona: qui autem investigator malorum est,
opprimetur ab eis.
28 Qui confidit in divitiis suis, corruet: ju-
sti autem quasi virens folium germinabunt.
29 Qui conturbat domum suam, possidebit
ventos: & qui stultus est, serviet sapienti.
30 Fructus justi lignum vitæ: & qui su-
scipit animas, sapiens est.
31 * Si justus in terra recipit, quanto ma- * 1. Petr. 4. d. 18.
gis impius & peccator?

CAPUT XII.

Vicissim loquitur de diligente disciplinam & eam odiente, de impio & justo, operante & otioso, stulto & sapiente, & de bonis ac malis linguæ.

1 QUi diligit disciplinam, diligit scien- A
tiam: qui autem odit increpationes,
insipiens est.
2 Qui bonus est, hauriet gratiam a Do-
mino: qui autem confidit in cogitationibus
suis, impie agit.
3 Non roborabitur homo ex impietate: &
radix justorum non commovebitur.
4 Mulier diligens corona est viro suo: &
putredo in ossibus ejus, quæ confusione res
dignas gerit.
5 Cogitationes justorum judicia: & con-
silia impiorum fraudulenta.
6 Verba impiorum insidiantur sanguini:
os justorum liberabit eos.
7 Verte impios, & non erunt: domus au- B
tem justorum permanebit.
8 Doctrina sua noscetur vir: qui autem
vanus & excors est, patebit contemptui.

* Eccl. 10. d. 30.

9 * Melior est pauper & sufficiens sibi, quam gloriosus & indigens pane.

10 Novit justus jumentorum suorum animas: viscera autem impiorum crudelia.

* Eccl. 20. d. 30.

11 * Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, stultissimus est.

Qui suavis est in vini demorationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam.

12 Desiderium impii munimentum est pessimorum: radix autem justorum proficiet.

C

13 Propter peccata labiorum ruina proximat malo: effugiet autem justus de angustia.

14 De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis, & juxta opera manuum suarum retribuetur ei.

15 Via stulti recta in oculis ejus: qui autem sapiens est, audit consilia.

16 Fatuus statim indicat iram suam: qui autem dissimulat injuriam, callidus est.

17 Qui quod novit loquitur, index justitiæ est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus.

18 Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientiæ: lingua autem sapientium sanitas est.

19 Labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacii.

20 Dolus in corde cogitantium mala: qui autem pacis ineunt consilia, sequitur eos gaudium.

D

21 Non contristabit justum quidquid ei acciderit: impii autem replebuntur malo.

22 Abominatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent ei.

23 Homo versutus celat scientiam: & cor insipientium provocat stultitiam.

24 Manus fortium dominabitur: quæ autem remissa est, tributis serviet.

25 Mœror in corde viri humiliabit illum, & sermone bono lætificabitur.

26 Qui negligit damnum propter amicum, justus est: iter autem impiorum decipiet eos.

27 Non inveniet fraudulentus lucrum: & substantia hominis erit auri pretium.

28 In semita justitiæ vita: iter autem devium ducit ad mortem.

CAPUT XIII.

De filio sapiente: de oris custodia, & inconsiderato ad loquendum: de paupere divite, & divite paupere, lucerna impiorum, substantia festinata, & dilatione spei: omnia cum consilio agenda, & cum sapientibus gradiendum: de parcente virgæ, & insaturabili ventre impii.

A

1 Filius sapiens doctrina patris: qui autem illusor est, non audit, cum arguitur.

2 De fructu oris sui homo satiabitur bonis: anima autem prævaricatorum iniqua.

3 Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala.

4 Vult, & non vult piger: anima autem operantium impinguabitur.

5 Verbum mendax justus detestabitur: impius autem confundit, & confundetur.

B

6 Justitia custodit innocentis viam: impietas autem peccatorem supplantat.

7 Est quasi dives, cum nihil habeat: & est quasi pauper, cum in multis divitiis sit.

8 Redemptio animæ viri divitiæ suæ: qui autem pauper est, increpationem non sustinet.

9 Lux justorum lætificat: lucerna autem impiorum extinguetur.

10 Inter superbos semper jurgia sunt: qui autem agunt omnia cum consilio, reguntur sapientia.

11 Substantia festinata minuetur: quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur.

C

12 Spes, quæ differtur, affligit animam: lignum vitæ desiderium veniens.

13 Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat: qui autem timet præceptum, in pace versabitur.

Animæ dolosæ errant in peccatis: justi autem misericordes sunt, & miserantur.

14 Lex sapientis fons vitæ, ut declinet a ruina mortis.

15 Doctrina bona dabit gratiam: in itinere contemptorum vorago.

16 Astutus omnia agit cum consilio: qui autem fatuus est, aperit stultitiam.

17 Nuntius impii cadet in malum: legatus autem fidelis, sanitas.

18 Egestas, & ignominia ei, qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur. D

19 Desiderium si compleatur, delectat animam: detestantur stulti eos, qui fugiunt mala.

20 Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur.

21 Peccatores persequitur malum: & justis retribuentur bona.

22 Bonus relinquit hæredes filios, & nepotes: & custoditur justo substantia peccatoris.

23 Multi cibi in novalibus patrum, & aliis congregantur absque judicio.

24 * Qui parcit virgæ, odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit. * Infr. 23. b. 13.

25 Justus comedit, & replet animam suam: venter autem impiorum insaturabilis.

CAPUT XIV.

Sapientiæ & stultitiæ variæ conditiones: prudentia quivis status debite regulatur, qua quis ad misericordiam movetur & affectiones moderatur: vitia autem perdunt homines.

1 Sapiens mulier ædificat domum suam: insipiens extructam quoque manibus destruet. A

2 Ambulans recto itinere, & timens Deum, * despicitur ab eo, qui infami graditur via. * Job 12. a. 4.

3 In ore stulti virga superbiæ: labia autem sapientium custodiunt eos.

4 Ubi non sunt boves, præsepe vacuum est: ubi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bovis.

5 Testis fidelis non mentitur: profert autem mendacium dolosus testis.

6 Quærit derisor sapientiam, & non invenit: doctrina prudentium facilis.

7 Vade contra virum stultum, & nescit labia prudentiæ.

8 Sapientia callidi est intelligere viam suam: & imprudentia stultorum errans.

9 Stultus illudet peccatum, & inter justos morabitur gratia. B

10 Cor, quod novit amaritudinem animæ suæ, in gaudio ejus non miscebitur extraneus.

11 Domus impiorum delebitur: tabernacula vero justorum germinabunt.

12 Est via, quæ videtur homini justa: novissima autem ejus deducunt ad mortem.

13 Risus dolore miscebitur, & extrema gaudii luctus occupat.

14 Viis suis replebitur stultus, & super eum erit vir bonus.

15 Innocens credit omni verbo: astutus considerat gressus suos.

Filio doloso nihil erit boni: servo autem sapienti prosperi erunt actus, & dirigetur via ejus.

16 Sapiens timet, & declinat a malo: stultus transilit, & confidit.

17 Impatiens operabitur stultitiam: & vir versutus odiosus est.

18 Possidebunt parvuli stultitiam, & expectabunt astuti scientiam. C

19 Jacebunt mali ante bonos, & impii ante portas justorum.

20 Etiam proximo suo pauper odiosus erit: amici vero divitum multi.

21 Qui despicit proximum suum, peccat: qui autem miseretur pauperis, beatus erit.

Qui credit in Domino, misericordiam diligit.

22 Errant qui operantur malum: misericordia, & veritas præparant bona.

23 In omni opere erit abundantia: ubi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas.

24 Corona sapientum divitiæ eorum: fatuitas stultorum imprudentia.

25 Liberat animas testis fidelis: & profert mendacia versipellis. D

26 In timore Domini fiducia fortitudinis, & filiis ejus erit spes.

27 Timor Domini fons vitæ, ut declinent a ruina mortis.
28 In multitudine populi dignitas regis: & in paucitate plebis ignominia principis.
29 Qui patiens est, multa gubernatur prudentia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam.
30 Vita carnium sanitas cordis: putredo ossium invidia.
* Infr. 17. a. 5. 31 * Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus: honorat autem eum, qui miseretur pauperis.
32 In malitia sua expelletur impius: sperat autem justus in morte sua.
33 In corde prudentis requiescit sapientia, & indoctos quosque erudiet.
34 Justitia elevat gentem: miseros autem facit populos peccatum.
35 Acceptus est regi minister intelligens: iracundiam ejus inutilis sustinebit.

CAPUT XV.

Responsio mollis: lingua sapientis, & immoderata: fortitudo domus justi: victimæ impiorum ingratæ: omnia Deo nota: cor gaudens: dies pauperis mali: secura mens: vocari ad olera: vir iracundus & rixosus: laus patientis: iter pigrorum: domus superborum: fide & misericordia purgantur peccata: de abjiciente disciplinam: laus timoris Domini & humilitatis.

A
* Infr. 25. c. 15. 1 Responsio mollis frangit iram: sermo durus suscitat furorem.
2 Lingua sapientium ornat scientiam: os fatuorum ebullit stultitiam.
3 In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos.
4 Lingua placabilis lignum vitæ: quæ autem immoderata est, conteret spiritum.
5 Stultus irridet disciplinam patris sui: qui autem custodit increpationes, astutior fiet.
In abundanti justitia virtus maxima est: cogitationes autem impiorum eradicabuntur.
6 Domus justi plurima fortitudo: & in fructibus impii conturbatio.
B
7 Labia sapientium disseminabunt scientiam: cor stultorum dissimile erit.
* Infr. 21. d. 27. Eccli. 34. c. 21. 8 * Victimæ impiorum abominabiles Domino: vota justorum placabilia.
9 Abominatio est Domino via impii: qui sequitur justitiam, diligitur ab eo.
10 Doctrina mala deserenti viam vitæ: qui increpationes odit, morietur.
11 Infernus, & perditio coram Domino: quanto magis corda filiorum hominum?
12 Non amat pestilens eum, qui se corripit, nec ad sapientes graditur.
* Infr. 16. c. 24. & 17. d. 22. 13 * Cor gaudens exhilarat faciem: in mœrore animi dejicitur spiritus.
14 Cor sapientis quærit doctrinam: & os stultorum pascitur imperitia.
15 Omnes dies pauperis mali: secura mens quasi juge convivium.
C
16 Melius est parum cum timore Domini, quam thesauri magni & insatiabiles.
17 Melius est vocari ad olera cum charitate, quam ad vitulum saginatum cum odio.
18 Vir iracundus provocat rixas: qui patiens est, mitigat suscitatas.
19 Iter pigrorum quasi sepes spinarum: via justorum absque offendiculo.
20 Filius sapiens lætificat patrem: & stultus homo despicit matrem suam.
21 Stultitia gaudium stulto: & vir prudens dirigit gressus suos.
22 Dissipantur cogitationes, ubi non est consilium: ubi vero sunt plures consiliarii, confirmantur.
23 Lætatur homo in sententia oris sui: & sermo opportunus est optimus.
24 Semita vitæ super eruditum, ut declinet de inferno novissimo.
D
25 Domum superborum demolietur Dominus: & firmos faciet terminos viduæ.
26 Abominatio Dñi cogitationes malæ: & purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo.
27 Conturbat domum suam, qui sectatur avaritiam: qui autem odit munera, vivet.
* Infr. 15. a. 6. * Per misericordiam & fidem purgantur peccata: per timorem autem Domini declinat omnis a malo.
28 Mens justi meditatur obedientiam: os impiorum redundat malis.
29 Longe est Dominus ab impiis: & orationes justorum exaudiet.
30 Lux oculorum lætificat animam: fama bona impinguat ossa.
31 Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientium commorabitur.
32 Qui abjicit disciplinam, despicit animam suam: qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis.
33 Timor Domini disciplina sapientiæ: & gloriam præcedit humilitas.

CAPUT XVI.

Homo animam præparat, Deus spirituum ponderator, linguam viasque hominum dirigit, omnia propter seipsum operans, cui abominatio est omnis arrogans: misericordia redimuntur peccata: pondus & statera Dei judicia: indignatio & clementia regis: laus sapientiæ, prudentiæ, eruditi, ac dulcis in verbo, & patientis: vituperatur insipiens & perversus: sortes a Domino temperantur.

1 * Hominis est animam præparare: & Domini gubernare linguam. A * Infr. v. 9.
2 * Omnes viæ hominis patent oculis ejus: spirituum ponderator est Dominus. * Infr. 20. d. 24. & 21. a. 2.
3 Revela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ.
4 Universa propter semetipsum operatus est Dominus: impium quoque ad diem malum.
5 Abominatio Domini est omnis arrogans: etiam si manus ad manum fuerit, non est innocens.
Initium viæ bonæ facere justitiam: accepta est autem apud Deum magis, quam immolare hostias.
6 * Misericordia & veritate redimitur iniquitas: & in timore Domini declinatur a malo. * Supr. 15. d. 27.
7 Cum placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem.
8 Melius est parum cum justitia, quam multi fructus cum iniquitate. B
9 * Cor hominis disponit viam suam: sed Domini est dirigere gressus ejus. * Supr. v. 1.
10 Divinatio in labiis regis, in judicio non errabit os ejus.
11 Pondus & statera judicia Domini sunt: & opera ejus omnes lapides sacculi.
12 Abominabiles regi, qui agunt impie: quoniam justitia firmatur solium.
13 Voluntas regum labia justa: qui recta loquitur, diligetur.
14 Indignatio regis nuntii mortis: & vir sapiens placabit eam.
15 In hilaritate vultus regis vita: & clementia ejus quasi imber serotinus.
16 Posside sapientiam, quia auro melior est: & acquire prudentiam, quia pretiosior est argento. C
17 Semita justorum declinat mala: custos animæ suæ servat viam suam.
18 Contritionem præcedit superbia: & ante ruinam exaltatur spiritus.
19 Melius est humiliari cum mitibus, quam dividere spolia cum superbis.
20 Eruditus in verbo reperiet bona: & qui sperat in Domino, beatus est.
21 Qui sapiens est corde, appellabitur prudens: & qui dulcis eloquio, majora percipiet.
22 Fons vitæ eruditio possidentis: doctrina stultorum fatuitas.
23 Cor sapientis erudiet os ejus, & labiis ejus addet gratiam.
24 * Favus mellis composita verba: dulcedo animæ sanitas ossium. * Supr. 15. b. 13. Infr. 17. d. 22.
25 Est via, quæ videtur homini recta, & novissima ejus ducunt ad mortem. D
26 Anima laborantis laborat sibi, quia compulit eum os suum.
27 Vir impius fodit malum: & in labiis ejus ignis ardescit.
28 Homo perversus suscitat lites: & verbosus separat principes.
29 Vir iniquus lactat amicum suum, & ducit eum per viam non bonam.

30 Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens labia sua perficit malum.

31 Corona dignitatis senectus, quæ in viis justitiæ reperietur.

32 Melior est patiens viro forti: & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.

33 Sortes mittuntur in sinum, sed a Domino temperantur.

CAPUT XVII.

Buccella sicca cum gaudio: servus sapiens: Dominus corda probat: despiciens pauperem: gaudens de alterius ruina: corona senum: celans delictum: fatuus in stultitia confidens: stulto inutiles divitiæ: altam faciens domum suam: omni tempore diligit amicus: animus gaudens, & spiritus tristis: stultus tacens.

A 1 MElior est buccella sicca cum gaudio, quam domus plena victimis cum jurgio.

*Eccli. 10. d. 28. 2 * Servus sapiens dominabitur filiis stultis, & inter fratres hæreditatem dividet.

3 Sicut igne probatur argentum, & aurum camino; ita corda probat Dominus.

4 Malus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat labiis mendacibus.

*Supr. 14. d. 31. 5 * Qui despicit pauperem, exprobrat factori ejus: & qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus.

6 Corona senum filii filiorum: & gloria filiorum patres eorum.

7 Non decent stultum verba composita, nec principem labium mentiens.

B 8 Gemma gratissima expectatio præstolantis: quocumque se vertit, prudenter intelligit.

9 Qui celat delictum, quærit amicitias: qui altero sermone repetit, separat fœderatos.

10 Plus proficit correptio apud prudentem, quam centum plagæ apud stultum.

11 Semper jurgia quærit malus: angelus autem crudelis mittetur contra eum.

12 Expedit magis ursæ occurrere raptis fœtibus, quam fatuo confidenti in stultitia sua.

*Rom. 12. d. 17. 1. Thess. 5. c. 15. 1. Petr. 3. b. 9. 13 * Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus.

14 Qui dimittit aquam, caput est jurgiorum: & antequam patiatur contumeliam, judicium deserit.

*Isaiæ 5. e. 23. 15 * Qui justificat impium, & qui condemnat justum, abominabilis est uterque apud Deum.

16 Quid prodest stulto habere divitias, cum sapientiam emere non possit?

C Qui altam facit domum suam, quærit ruinam: & qui evitat discere, incidet in mala.

17 Omni tempore diligit qui amicus est: & frater in angustiis comprobatur.

18 Stultus homo plaudet manibus, cum spoponderit pro amico suo.

19 Qui meditatur discordias, diligit rixas: & qui exaltat ostium, quærit ruinam.

20 Qui perversi cordis est, non inveniet bonum: & qui vertit linguam, incidet in malum.

D 21 Natus est stultus in ignominiam suam: sed nec pater in fatuo lætabitur.

* Sup. 15. b. 13. & c. 16. 24. *Eccle. 2. c. 14. & 8. a. 1. 22 * Animus gaudens ætatem floridam facit: spiritus tristis exsiccat ossa.

23 Munera de sinu impius accipit, ut pervertat semitas judicii.

24 * In facie prudentis lucet sapientia: oculi stultorum in finibus terræ.

25 Ira patris filius stultus, & dolor matris, quæ genuit eum.

26 Non est bonum damnum inferre justo, nec percutere principem, qui recta judicat.

* Jacob 1. c. 19. 27 * Qui moderatur sermones suos, doctus & prudens est: & pretiosi spiritus vir eruditus.

28 Stultus quoque si tacuerit, sapiens reputabitur: & si compresserit labia sua, intelligens.

CAPUT XVIII.

De recessu ab amico: de incorrigibili: non deviandum a veritate: os stulti: justus se accusans: frater juvans fratrem: fructus oris: mulier bona & mala: locutio divitis & pauperis: vir amicabilis.

A 1 OCcasiones quærit, qui vult recedere ab amico: omni tempore erit exprobrabilis.

2 Non recipit stultus verba prudentiæ, nisi ea dixeris, quæ versantur in corde ejus.

3 Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit: sed sequitur eum ignominia & opprobrium.

4 * Aqua profunda verba ex ore viri: & torrens redundans fons sapientiæ. * Infr. 20. a. 5.

5 Accipere personam impii non est bonum, ut declines a veritate judicii.

6 Labia stulti miscent se rixis: & os ejus jurgia provocat. B

7 Os stulti contritio ejus: & labia ipsius ruina animæ ejus.

8 Verba bilinguis, quasi simplicia: & ipsa perveniunt usque ad interiora ventris.

Pigrum dejicit timor: animæ autem effeminatorum esurient.

9 Qui mollis & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.

10 Turris fortissima nomen Domini: ad ipsum currit justus, & exaltabitur.

11 Substantia divitis urbs roboris ejus, & quasi murus validus circumdans eum.

12 * Antequam conteratur, exaltatur cor hominis: & antequam glorificetur, humiliatur. * Supr. 11. a. 2.

13 * Qui prius respondet, quam audiat, stultum se esse demonstrat, & confusione dignum. Eccli. 10 b. 15.

14 Spiritus viri sustentat imbecillitatem suam: spiritum vero ad irascendum facilem quis poterit sustinere? C *Eccli. 11. a. 8.

15 Cor prudens possidebit scientiam: & auris sapientium quærit doctrinam.

16 Donum hominis dilatat viam ejus, & ante principes spatium ei facit.

17 Justus prior est accusator sui: venit amicus ejus, & investigabit eum.

18 Contradictiones comprimit sors, & inter potentes quoque dijudicat.

19 Frater, qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma: & judicia quasi vectes urbium. D

20 De fructu oris viri replebitur venter ejus: & genimina labiorum ipsius saturabunt eum.

21 Mors, & vita in manu linguæ: qui diligunt eam, comedent fructus ejus.

22 Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum: & hauriet jucunditatem a Domino.

Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum: qui autem tenet adulteram, stultus est, & impius.

23 Cum obsecrationibus loquetur pauper: & dives effabitur rigide.

24 Vir amabilis ad societatem magis amicus erit, quam frater.

CAPUT XIX.

Pauper ambulans in simplicitate: divitiæ addunt amicos: verba sectans: falsus testis: non decent stultum deliciæ: doctrina per patientiam probatur: ira & hilaritas regis: mulier litigiosa: uxor prudens datur a Deo: pigritia: præcepti custodia: misericordia in pauperem: eruditio filii: acceptio consilii: vir mendax: timor Domini: pigritia: pestilens: inobediens parentibus: testis iniquus: derisores.

1 MElior est pauper, qui ambulat in simplicitate sua, quam dives torquens labia sua, & insipiens. A

2 *Ubi non est scientia animæ, non est bonum: & qui festinus est pedibus, offendet. * Infr. 21. c. 6.

3 Stultitia hominis supplantat gressus ejus: & contra Deum fervet animo suo.

4 Divitiæ addunt amicos plurimos: a paupere autem & hi, quos habuit, separantur.

5 * Testis falsus non erit impunitus: & qui mendacia loquitur, non effugiet. * Dan. 13. g. 61.

6 Multi colunt personam potentis, & amici sunt dona tribuentis. B

7 Fratres hominis pauperis oderunt eum: insuper & amici procul recesserunt ab eo.

Qui tantum verba sectatur, nihil habebit:

8 Qui autem possessor est mentis, diligit animam suam, & custos prudentiæ inveniet bona.

9 Falsus testis non erit impunitus: & qui loquitur mendacia, peribit.

10 Non decent stultum deliciæ: nec servum dominari principibus.

11 Doctrina viri per patientiam noscitur: & gloria ejus est iniqua prætergredi.

12 Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: & sicut ros super herbam, ita & hilaritas ejus.

13 Dolor patris filius stultus: & tecta jugiter perstillantia litigiosa mulier.

14 Domus, & divitiæ dantur a parentibus: a Domino autem proprie uxor prudens.

C

15 Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esuriet.

16 Qui custodit mandatum, custodit animam suam: qui autem negligit viam suam, mortificabitur.

17 Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis: & vicissitudinem suam reddet ei.

18 Erudi filium tuum, ne desperes: ad interfectionem autem ejus ne ponas animam tuam.

19 Qui impatiens est, sustinebit damnum: & cum rapuerit, aliud apponet.

20 Audi consilium, & suscipe disciplinam, ut sis sapiens in novissimis tuis.

21 Multæ cogitationes in corde viri: voluntas autem Domini permanebit.

D

22 Homo indigens misericors est: & melior est pauper, quam vir mendax.

23 Timor Domini ad vitam: & in plenitudine commorabitur absque visitatione pessima.

* Infr. 15.c.15. * Infr. 21.b.11.

24 * Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam.

25 * Pestilente flagellato stultus sapientior erit: si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam.

26 Qui affligit patrem, & fugat matrem, ignominiosus est, & infelix.

27 Non cesses, fili, audire doctrinam, nec ignores sermones scientiæ.

28 Testis iniquus deridet judicium: & os impiorum devorat iniquitatem.

29 Parata sunt derisoribus judicia: & mallei percutientes stultorum corporibus.

D

CAPUT XX.

Luxuriosa res vinum: de peccante in regem, & relinquendis contentionibus: piger propter frigus non laborans: rex in solio: nemo potest dicere mundum se habere cor: pondus & pondus: somnus non diligendus: Malum est, dicit emptor: panis mendacii: revelans mysteria: non reddendum malum pro malo: devorare sanctos: festinata hæreditas: misericordia, veritas & clementia roborant thronum regis.

A

1 Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit sapiens.

2 Sicut rugitus leonis, ita & terror regis: qui provocat eum, peccat in animam suam.

3 Honor est homini, qui separat se a contentionibus: omnes autem stulti miscentur contumeliis.

4 Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi.

* Sup. 18.a.4.

5 * Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri: sed homo sapiens exhauriet illud.

6 Multi homines misericordes vocantur: virum autem fidelem quis inveniet?

7 Justus, qui ambulat in simplicitate sua, beatos post se filios derelinquet.

B

8 Rex, qui sedet in solio judicii, dissipat omne malum intuitu suo.

* 3. Reg. 8. e. 46. 2. Par. 6. f. 36. Eccl. 7. c. 21. 1. Joan. 1. d. 8. * Sup. 11. a. 1. Inf. 20. d. 23.

9 * Quis potest dicere: Mundum est cor meum, purus sum a peccato?

10 * Pondus & pondus, mensura & mensura: utrumque abominabile est apud Deum.

11 Ex studiis suis intelligitur puer, si munda & recta sint opera ejus.

12 Aurem audientem, & oculum videntem Dominus fecit utrumque.

13 Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat: aperi oculos tuos, & saturare panibus.

14 Malum est, malum est, dicit omnis emptor: & cum recesserit, tunc gloriabitur.

C

15 Est aurum, & multitudo gemmarum, & vas pretiosum labia scientiæ.

* Infr. 27.c.13.

16 * Tolle vestimentum ejus, qui fidejussor extitit alieni, & pro extraneis aufer pignus ab eo.

17 Suavis est homini panis mendacii: & postea implebitur os ejus calculo.

18 Cogitationes consiliis roborantur: & gubernaculis tractanda sunt bella.

19 Ei, qui revelat mysteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia sua, ne commiscearis.

* Exo. 21.c.17. Lev. 20. b. 9. Matt. 15. a. 4.

20 * Qui maledicit patri suo, & matri, extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris.

21 Hæreditas, ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit.

D

* Rom. 12. d. 17. 1. Thessal. 5. e. 15. 1. Pet. 3. b. 9.

22 * Ne dicas: Reddam malum: expecta Dominum, & liberabit te.

23 Abominatio est apud Dominum pondus & pondus: statera dolosa non est bona.

24 A Domino diriguntur gressus viri: quis autem hominum intelligere potest viam suam?

25 Ruina est homini devorare sanctos, & post vota retractare.

26 Dissipat impios rex sapiens, & incurvat super eos fornicem.

27 Lucerna Domini spiraculum hominis, quæ investigat omnia secreta ventris.

28 Misericordia, & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus ejus.

29 Exultatio juvenum fortitudo eorum: & dignitas senum canities.

30 Livor vulneris absterget mala: & plagæ in secretioribus ventris.

CAPUT XXI.

Cor regis in manu Domini, cui misericordia & judicium magis placent, quam victimæ: inique thesaurizans: melius est sedere in angulo domatis, quam, &c. obturans aurem pauperi, &c. diligens epulas: pro justo dabitur impius: qui custodit os suum: desideria occidunt pigrum: non est sapientia contra Dominum: equus paratur ad bellum, &c.

A

1 Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini: quocumque voluerit, inclinabit illud.

* Sup. 16. a. 2. & 20. d. 24.

2 * Omnis via viri recta sibi videtur: appendit autem corda Dominus.

3 Facere misericordiam & judicium magis placet Domino, quam victimæ.

4 Exaltatio oculorum est dilatatio cordis: lucerna impiorum peccatum.

5 Cogitationes robusti semper in abundantia: omnis autem piger semper in egestate est.

6 Qui congregat thesauros lingua mendacii, vanus & excors est, & impingetur ad laqueos mortis.

7 Rapinæ impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere judicium.

8 Perversa via viri aliena est: qui autem mundus est, rectum opus ejus.

B

* Infr. 25.d.24.

9 * Melius est sedere in angulo domatis, quam cum muliere litigiosa, & in domo communi.

10 Anima impii desiderat malum: non miserebitur proximo suo.

* Sup. 19.d.25.

11 * Mulctato pestilente sapientior erit parvulus: & si sectetur sapientem, sumet scientiam.

12 Excogitat justus de domo impii, ut detrahat impios a malo.

13 Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur.

C

14 Munus absconditum extinguit iras: & donum in sinu indignationem maximam.

15 Gaudium justo est facere judicium: & pavor operantibus iniquitatem.

16 Vir, qui erraverit a via doctrinæ, in cœtu gigantum commorabitur.

17 Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum, & pinguia, non ditabitur.

18 Pro justo datur impius: & pro rectis iniquus.

* Supr. v. 9. & Eccli. 25. c. 23.

19 * Melius est habitare in terra deserta, quam cum muliere rixosa & iracunda.

20 Thesaurus desiderabilis, & oleum in habitaculo justi: & imprudens homo dissipabit illud.

21 Qui sequitur justitiam & misericordiam, inveniet vitam, justitiam, & gloriam.

22 Civitatem fortium ascendit sapiens, & destruxit robur fiduciæ ejus.

23 Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustiis animam suam.

24 Superbus & arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam.

D

25 Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quidquam manus ejus operari:

* Sup. 15. b. 8. Eccli. 34. c. 21.

26 Tota die concupiscit & desiderat: qui autem justus est, tribuet, & non cessabit.

27 * Hostiæ impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere.

28 Testis mendax peribit: vir obediens loquetur victoriam.
29 Vir impius procaciter obfirmat vultum suum: qui autem rectus est, corrigit viam suam.
30 Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.
31 Equus paratur ad diem belli: Dominus autem salutem tribuit.

CAPUT XXII.

Laus boni nominis: callidus videns malum: adolescens juxta viam suam: seminans iniquitatem: derisorem ejice: diligens cordis munditiam: dicit piger, Leo, &c. os alienæ: stultitia in corde pueri: calumnians pauperem: audienda est sapientia: vitandi sponsores: termini antiqui servandi: velox in opere suo, &c.

A
Eccle. 7. a. 2.
* Infr. 2..c.23.

1 MElius est nomen bonum, quam divitiæ multæ: super argentum & aurum gratia bona.
2 * Dives, & pauper obviaverunt sibi: utriusque operator est Dominus.
3 Callidus vidit malum, & abscondit se: innocens pertransiit, & afflictus est damno.
4 Finis modestiæ timor Domini, divitiæ, & gloria, & vita.
5 Arma & gladii in via perversi: custos autem animæ suæ longe recedit ab eis.
6 Proverbium est: Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea.
7 Dives pauperibus imperat: & qui accipit mutuum, servus est fœnerantis.
8 Qui seminat iniquitatem, metet mala, & virga iræ suæ consummabitur.

* Eccl. 31.c.28.
B

9 * Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur; de panibus enim suis dedit pauperi.
Victoriam, & honorem acquiret, qui dat munera: animam autem aufert accipientium.
10 Ejice derisorem, & exibit cum eo jurgium, cessabuntque causæ, & contumeliæ.
11 Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem.
12 Oculi Domini custodiunt scientiam: & supplantantur verba iniqui.
13 Dicit piger: Leo est foris: in medio platearum occidendus sum.
14 Fovea profunda os alienæ: cui iratus est Dominus, incidet in eam.

C

15 Stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplinæ fugabit eam.
16 Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori, & egebit.
17 Inclina aurem tuam, & audi verba sapientium: appone autem cor ad doctrinam meam,
18 Quæ pulchra erit tibi, cum servaveris eam in ventre tuo, & redundabit in labiis tuis,
19 Ut sit in Domino fiducia tua: unde & ostendi eam tibi hodie.
20 Ecce descripsi eam tibi tripliciter, in cogitationibus & scientia,
21 Ut ostenderem tibi firmitatem, & eloquia veritatis, respondere ex his illis, qui miserunt te.

D

22 Non facias violentiam pauperi, quia pauper est: neque conteras egenum in porta:
23 Quia judicabit Dominus causam ejus, & configet eos, qui confixerunt animam ejus.
24 Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso:
25 Ne forte discas semitas ejus, & sumas scandalum animæ tuæ.
26 Noli esse cum his, qui defigunt manus suas, & qui vades se offerunt pro debitis;
27 Si enim non habes, unde restituas, quid causæ est, ut tollat operimentum de cubili tuo?
28 Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.
29 Vidisti virum velocem in opere suo? coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

CAPUT XXIII.

Quomodo sit edendum cum principe: non appetendæ divitiæ, nec cibi invidorum: non opprimendi pupilli: castigandus puer: quærenda sapientia: fugiendi peccatores, & gulæ dediti: honorandi parentes: fugienda meretrix & ebrietas.

A

1 QUando sederis, ut comedas cum principe, diligenter attende quæ apposita sunt ante faciem tuam:
2 Et statue cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate animam tuam,
3 Ne desideres de cibis ejus, in quo est panis mendacii.
4 Noli laborare, ut diteris: sed prudentiæ tuæ pone modum.
5 Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere: quia facient sibi pennas quasi aquilæ, & volabunt in cælum.
6 Ne comedas cum homine invido, & ne desideres cibos ejus,
7 Quoniam in similitudinem arioli, & conjectoris æstimat quod ignorat.
Comede & bibe, dicet tibi: & mens ejus non est tecum.
8 Cibos, quos comederas, evomes: & perdes pulchros sermones tuos.

B

9 In auribus insipientium ne loquaris, quia despicient doctrinam eloquii tui.
10 Ne attingas parvulorum terminos, & agrum pupillorum ne introeas.
11 Propinquus enim illorum fortis est: & ipse judicabit contra te causam illorum.
12 Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, & aures tuæ ad verba scientiæ.

* Supr. 13. d. 24. Eccli. 30. a. 1.

13 * Noli subtrahere a puero disciplinam; si enim percusseris eum virga, non morietur.
14 Tu virga percuties eum, & animam ejus de inferno liberabis.
15 Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor meum:
16 Et exultabunt renes mei, cum locuta fuerint rectum labia tua.

C
* Infr. 24. a. 1

17 * Non æmuletur cor tuum peccatores: sed in timore Domini esto tota die:
18 Quia habebis spem in novissimo, & præstolatio tua non auferetur.
19 Audi, fili mi, & esto sapiens, & dirige in via animum tuum.
20 Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt:
21 Quia vacantes potibus, & dantes symbola consumentur, & vestietur pannis dormitatio.
22 Audi patrem tuum, qui genuit te: & ne contemnas, cum senuerit mater tua.
23 Veritatem eme, & noli vendere sapientiam, & doctrinam, & intelligentiam.
24 Exultat gaudio pater justi: qui sapientem genuit, lætabitur in eo.
25 Gaudeat pater tuus, & mater tua, & exultet quæ genuit te.
26 Præbe, fili mi, cor tuum mihi: & oculi tui vias meas custodiant.

D

27 Fovea enim profunda est meretrix: & puteus angustus aliena.
28 Insidiatur in via quasi latro, & quos incautos viderit, interficiet.
29 Cui væ? cujus patri væ? cui rixæ? cui foveæ? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum?
30 Nonne his, qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis?
31 Ne intuearis vinum, quando flavescit, cum splenduerit in vitro color ejus; ingreditur blande,
32 Sed in novissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus venena diffundet.
33 Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur perversa.
34 Et eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator, amisso clavo:
35 Et dices: Verberaverunt me, sed non dolui: traxerunt me, & ego non sensi: quando evigilabo, & rursus vina reperiam?

CAPUT XXIV.

Æmulatio malorum; sapientia & eruditio; cogitatio stulti; eruendi oppressi; doctrina ut melle utendum; non insidiandum justo; casus inimici; detractores; juste judicandum; nullus verbis lactandus, nec malum malo reddendum; ager pigri; dormitanti pigro venit egestas.

A
Sap. 23. b. 17.

1 NE æmuleris viros malos, nec desideres esse cum eis,
2 Quia rapinas meditatur mens eorum, & fraudes labia eorum loquuntur.

3 Sapientia ædificabitur domus, & pru-
dentia roborabitur.
4 In doctrina replebuntur cellaria, uni-
versa substantia pretiosa & pulcherrima.
5 Vir sapiens fortis est: & vir doctus ro-
bustus, & validus.
6 Quia cum dispositione initur bellum: &
erit salus, ubi multa consilia sunt.
7 Excelsa stulto sapientia, in porta non
aperiet os suum.
8 Qui cogitat mala facere, stultus vocabitur.
9 Cogitatio stulti peccatum est: & abo-
minatio hominum detractor.
10 Si desperaveris lassus in die angustiæ,
imminuetur fortitudo tua.
*Psal. 81. a 4. 11 * Erue eos, qui ducuntur ad mortem: &
qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses.
B 12 Si dixeris: Vires non suppetunt; qui
inspector est cordis, ipse intelligit, & ser-
vatorem animæ tuæ nihil fallit, reddetque
homini juxta opera sua.
*Infra 25.c.16. & d.27. 13 * Comede, fili mi, mel, quia bonum
est, & favum dulcissimum gutturi tuo:
14 Sic & doctrina sapientiæ animæ tuæ:
quam cum inveneris, habebis in novissimis
spem, & spes tua non peribit.
15 Ne insidieris, & quæras impietatem in
domo justi, neque vastes requiem ejus.
16 Septies enim cadet justus, & resurget:
impii autem corruent in malum.
17 Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas,
& in ruina ejus ne exultet cor tuum:
C 18 Ne forte videat Dominus, & displiceat
ei, & auferat ab eo iram suam.
19 Ne contendas cum pessimis, nec æmu-
leris impios:
20 Quoniam non habent futurorum spem
mali, & lucerna impiorum extinguetur.
21 Time Dominum, fili mi, & regem, &
cum detractoribus non commiscearis:
22 Quoniam repente consurget perditio eo-
rum: & ruinam utriusque quis novit?
*Lev. 19.c.15. Deut.1.c.17. & 16.d.19. Eccli. 42.a.1. 23 Hæc quoque sapientibus: * Cognoscere
personam in judicio non est bonum.
24 Qui dicunt impio: Justus es, maledi-
cent eis populi, & detestabuntur eos tribus.
25 Qui arguunt eum, laudabuntur: & su-
per ipsos veniet benedictio.
26 Labia deosculabitur, qui recta verba
respondet.
27 Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce
agrum tuum, ut postea ædifices domum tuam.
D 28 Ne sis testis frustra contra proximum
tuum: nec lactes quemquam labiis tuis.
* Supr. 20. d. 22. 23. 29 * Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic faciam
ei: reddam unicuique secundum opus suum.
30 Per agrum hominis pigri transivi, &
per vineam viri stulti:
31 Et ecce totum repleverant urticæ, &
operuerant superficiem ejus spinæ, & mace-
ria lapidum destructa erat.
32 Quod cum vidissem, posui in corde
meo, & exemplo didici disciplinam.
33 Parum, inquam, dormies, modicum
dormitabis, pauxillum manus conseres, ut
quiescas:
34 Et veniet tibi quasi cursor egestas, &
mendicitas quasi vir armatus.

CAPUT XXV.

Gloria Dei & regum: cor regis: rubigo, quæ & impietas est: ne te exaltes: ne detrahas: secreta tua serva: mala aurea, & inauris aurea: frigus in messe: nubes sine pluvia: lingua mollis: mel inventum: sagitta acuta: dens putridus: acetum: tinea: benefac inimico: angulus domatis: aqua frigida: fons turbatus: multum mellis comestum: urbs absque muro.

A 1 HÆ quoque parabolæ Salomonis, quas
transtulerunt viri Ezechiæ regis Juda.
2 Gloria Dei est celare verbum, & gloria
regum investigare sermonem.
3 Cælum sursum, & terra deorsum, & cor
regum inscrutabile.
4 Aufer rubiginem de argento, & egredie-
tur vas purissimum.
5 Aufer impietatem de vultu regis, & fir-
mabitur justitia thronus ejus.
6 Ne gloriosus appareas coram rege, & in
loco magnorum ne steteris.
7 Melius est enim, ut dicatur tibi: Ascen- B
de huc; quam ut humilieris coram principe.
8 Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in
jurgio cito: ne postea emendare non possis,
cum dehonestaveris amicum tuum.
9 Causam tuam tracta cum amico tuo, &
secretum extraneo ne reveles:
10 Ne forte insultet tibi, cum audierit, &
exprobrare non cesset.
Gratia, & amicitia liberant: quas tibi ser-
va, ne exprobrabilis fias.
11 Mala aurea in lectis argenteis, qui lo-
quitur verbum in tempore suo.
12 Inauris aurea, & margaritum fulgens,
qui arguit sapientem, & aurem obedientem.
13 * Sicut frigus nivis in die messis, ita * Infra 26. b.6.
legatus fidelis ei, qui misit eum, animam
ipsius requiescere facit.
14 Nubes, & ventus, & pluviæ non se-
quentes vir gloriosus, promissa non complens. C
15 Patientia lenietur princeps, * & lingua * Supra 15.a.1.
mollis confringet duritiam.
16 Mel invenisti, comede quod sufficit
tibi, ne forte satiatus evomas illud.
17 Subtrahe pedem tuum de domo proximi
tui, ne quando satiatus oderit te.
18 Jaculum, & gladius, & sagitta acuta
homo, qui loquitur contra proximum suum
falsum testimonium.
19 Dens putridus, & pes lassus, qui sperat
super infideli in die angustiæ,
20 Et amittit pallium in die frigoris.
Acetum in nitro, qui cantat carmina cor-
di pessimo.
Sicut tinea vestimento, & vermis ligno,
ita tristitia viri nocet cordi.
21 * Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: *Rom. 12.d.20.
si sitierit, da ei aquam bibere. D
22 Prunas enim congregabis super caput
ejus, & Dominus reddet tibi.
23 Ventus aquilo dissipat pluvias, & fa-
cies tristis linguam detrahentem.
24 * Melius est sedere in angulo domatis, * Supra 21.b.9.
quam cum muliere litigiosa, & in domo
communi.
25 Aqua frigida animæ sitienti, & in do-
mo communi.
26 Fons turbatus pede, & vena corrupta
justus cadens coram impio.
27 Sicut qui mel multum comedit, non est *Eccli. 3.c.22.
ei bonum; * sic qui scrutator est majestatis,
opprimetur a gloria.
28 Sicut urbs patens, & absque murorum
ambitu, ita vir, qui non potest in loquen-
do cohibere spiritum suum.

CAPUT XXVI.

Gloria in stulto: avis volans: flagellum equo: respondere stulto: nuntius stultus: parabola stulti: honor insipientis: imponens stulto silentium: canis ad vomitum: sapiens proprio judicio: commisceri rixæ: nocens amico: susurro: iracundus: labia tumentia: inimicus: operiens odium: fodiens foveam: lingua fallax.

1 QUomodo nix in æstate, & pluviæ in A
messe, sic indecens est stulto gloria.
2 Sicut avis ad alia transvolans, & pas-
ser quo libet vadens, sic maledictum frustra
prolatum in quempiam superveniet.
3 Flagellum equo, & camus asino, * & * Supra 23.b.13.
virga in dorso imprudentium.
4 Ne respondeas stulto juxta stultitiam
suam, ne efficiaris ei similis.
5 Responde stulto juxta stultitiam suam,
ne sibi sapiens esse videatur. B
6 * Claudus pedibus, & iniquitatem bi- * Supra 25.b.13.
bens, qui mittit verba per nuntium stultum.
7 Quomodo pulchras frustra habet claudus
tibias; sic indecens est in ore stultorum pa-
rabola.
8 Sicut qui mittit lapidem in acervum
Mercurii, ita qui tribuit insipienti honorem.
9 Quomodo si spina nascatur in manu te-
mulenti, sic parabola in ore stultorum.
10 Judicium determinat causas: & qui
imponit stulto silentium, iras mitigat.
11 * Sicut canis, qui revertitur ad vomi- *2.Pet. 2.d.22.

tum

rum suum, sic imprudens, qui iterat stultitiam suam.

12 Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habebit insipiens.

13 Dicit piger: Leo est in via, & leæna in itineribus.

C

14 Sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo.

* Supr. 15. d. 24.

15 * Abscondit piger manum sub ascella sua, & laborat, si ad os suum eam converterit.

16 Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias.

17 Sicut qui apprehendit auribus canem, sic qui transit impatiens, & commiscetur rixæ alterius.

18 Sicut noxius est, qui mittit sagittas, & lanceas in mortem;

19 Ita vir, qui fraudulenter nocet amico suo: & cum fuerit deprehensus, dicit: Ludens feci.

D

20 Cum defecerint ligna, extinguetur ignis: & susurrone subtracto, jurgia conquiescent.

* Supr. 15. c. 18.

21 Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem; * sic homo iracundus suscitat rixas.

22 Verba susurronis quasi simplicia: & ipsa perveniunt ad intima ventris.

23 Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile, sic labia tumentia cum pessimo corde sociata.

24 Labiis suis intelligitur inimicus, cum in corde tractaverit dolos.

25 Quando submiserit vocem suam, ne credideris ei, quoniam septem nequitiæ sunt in corde illius.

26 Qui operit odium fraudulenter, revelabitur malitia ejus in concilio.

27 Qui fodit foveam, incidet in eam: & qui volvit lapidem, revertetur ad eum.

28 Lingua fallax non amat veritatem: & os lubricum operatur ruinas.

CAPUT XXVII.

Non gloriandum in crastinum: ne te ipsum laudaveris: ira stulti quam sit gravis: manifesta correctio: vulnera diligentis: anima saturata: vicinus juxta: spondens pro extraneo: litigiosa mulier: infernus insatiabilis: probatur homo ore laudantis: stultus contusus: vultum pecoris agnosce: lac caprarum in cibum.

A

1 NE glorieris in crastinum, ignorans, quid superventura pariat dies.

2 Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua.

*Eccli. 22 b. 17. 18.

3 * Grave est saxum, & onerosa arena: sed ira stulti utroque gravior.

4 Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor: & impetum concitati ferre quis poterit?

5 Melior est manifesta correptio, quam amor absconditus.

6 Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis.

* Job 6. b. 7.

7 * Anima saturata calcabit favum: & anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet.

B

8 Sicut avis transmigrans de nido suo, sic vir, qui derelinquit locum suum.

9 Unguento & variis odoribus delectatur cor: & bonis amici consiliis anima dulcoratur.

10 Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimiseris: & domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ.

Melior est vicinus juxta, quam frater procul.

11 Stude sapientiæ, fili mi, & lætifica cor meum, ut possis exprobranti respondere sermonem.

C

12 Astutus videns malum absconditus est: parvuli transeuntes sustinuerunt dispendia.

* Supr. 20. c. 16.

13 * Tolle vestimentum ejus, qui spopondit pro extraneo: & pro alienis aufer ei pignus.

14 Qui benedicit proximo suo voce grandi, de nocte consurgens maledicenti similis erit.

* Supr. 19. b. 13.

15 * Tecta perstillantia in die frigoris, & litigiosa mulier comparantur;

16 Qui retinet eam, quasi qui ventum teneat, & oleum dexteræ suæ vocabit.

17 Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem amici sui.

18 Qui servat ficum, comedet fructus ejus: & qui custos est domini sui, glorificabitur.

19 Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus.

20 Infernus & perditio numquam implentur: similiter & * oculi hominum insatiabiles.

*Eccli. 14. b. c.

* Supr. 17. a. 3.

21 * Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum, sic probatur homo ore laudantis.

Cor iniqui inquirit mala: cor autem rectum inquirit scientiam.

D

22 Si contuderis stultum in pila, quasi ptisana feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia ejus.

23 Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera.

24 Non enim habebis jugiter potestatem: sed corona tribuetur in generationem & generationem.

25 Aperta sunt prata, & apparuerunt herbæ virentes, & collecta sunt fœna de montibus.

* 1. Tim. 5. b. 8.

26 * Agni ad vestimentum tuum, & hœdi ad agri pretium.

27 Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, & in necessaria domus tuæ, & ad victum ancillis tuis.

CAPUT XXVIII.

De fuga impii & securitate justi: propter peccata terræ multi principes ejus: pauper pauperem calumnians: pauper supplex, & dives pravus: nolens audire legem: exultatio justorum: abscondens scelera sua: beatus semper pavidus: princeps impius ut leo: dux indigens prudentia: terram suam operans: a patre subtrahens.

A

1 FUgit impius, nemine persequente: justus autem quasi leo confidens, absque terrore erit.

2 Propter peccata terræ multi principes ejus: & propter hominis sapientiam, & horum scientiam, quæ dicuntur, vita ducis longior erit.

3 Vir pauper calumnians pauperes, similis est imbri vehementi, in quo paratur fames.

4 Qui derelinquunt legem, laudant impium: qui custodiunt, succenduntur contra eum.

5 Viri mali non cogitant judicium: qui autem inquirunt Dñm, animadvertunt omnia.

* Supr. 19. a. 1.

6 * Melior est pauper ambulans in simplicitate sua, quam dives in pravis itineribus.

B

7 Qui custodit legem, filius sapiens est: qui autem comessatores pascit, confundit patrem suum.

8 Qui coacervat divitias usuris & fœnore, liberali in pauperes congregat eas.

9 Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.

10 Qui decipit justos in via mala, in interitu suo corruet: & simplices possidebunt bona ejus.

11 Sapiens sibi videtur vir dives: pauper autem prudens scrutabitur eum.

12 In exultatione justorum multa gloria est: regnantibus impiis ruinæ hominum.

13 Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.

14 Beatus homo, qui semper est pavidus: qui vero mentis est duræ, corruet in malum.

C

15 Leo rugiens, & ursus esuriens, princeps impius super populum pauperem.

16 Dux indigens prudentia multos opprimet per calumniam: qui autem odit avaritiam, longi fient dies ejus.

17 Hominem, qui calumniatur animæ sanguinem, si usque ad lacum fugerit, nemo sustinet.

18 Qui ambulat simpliciter, salvus erit: qui perversis graditur viis, concidet semel.

* Supr. 12. b. 11. Eccli. 20. d. 30.

19 * Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, replebitur egestate.

* Supr. 13. b. 11. & 20. c. 21. & infr. v. 22.

20 Vir fidelis multum laudabitur: * qui autem festinat ditari, non erit innocens.

21 Qui cognoscit in judicio faciem, non bene facit: iste & pro buccella panis deserit veritatem.

22 Vir, qui festinat ditari, & aliis invidet, ignorat, quod egestas superveniet ei.

23 Qui corripit hominem, gratiam postea inveniet apud eum, magis quam ille, qui per linguæ blandimenta decipit.

24 Qui subtrahit aliquid a patre suo, & a matre, & dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est.

25 Qui se jactat & dilatat, jurgia concitat: qui vero sperat in Domino, sanabitur.

26 Qui confidit in corde suo, stultus est: qui autem graditur sapienter, ipse salvabitur.

27 Qui dat pauperi, non indigebit: qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam.

28 Cum surrexerint impii, abscondentur homines: cum illi perierint, multiplicabuntur justi.

CAPUT XXIX.

Non audiens corripientem: multiplicatio justorum: amor sapientiæ: rex justus: blandus amicus: pestilentes: contendere cum stulto: viri sanguinum: totum proferens spiritum: verba mendacii: pauper & creditor: rex justus: correctio: multiplicatio impiorum: erudi filium: prophetia: velox ad loquendum: delicate servum nutriens: iracundus: superbus: cum fure participans: timens hominem: justi abominantur impium, & e diverso.

A

1 Viro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei superveniet interitus: & eum sanitas non sequetur.

2 In multiplicatione justorum lætabitur vulgus: cum impii sumpserint principatum, gemet populus.

3 Vir, qui amat sapientiam, lætificat patrem suum: * qui autem nutrit scorta, perdet substantiam. (* Luc. 15. c. 13.)

4 Rex justus erigit terram: vir avarus destruet eam.

B

5 Homo, qui blandis, fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus ejus.

6 Peccantem virum iniquum involvet laqueus: & justus laudabit atque gaudebit.

7 Novit justus causam pauperum: impius ignorat scientiam.

8 Homines pestilentes dissipant civitatem: sapientes vero avertunt furorem.

9 Vir sapiens si cum stulto contenderit, sive irascatur, sive rideat, non inveniet requiem.

10 Viri sanguinum oderunt simplicem: justi autem quærunt animam ejus.

11 Totum spiritum suum profert stultus: sapiens differt, & reservat in posterum.

12 Princeps, qui libenter audit verba mendacii, omnes ministros habet impios.

13 * Pauper, & creditor obviaverunt sibi: utriusque illuminator est Dominus. (* Supr. 22. a. 2.)

C

14 Rex, qui judicat in veritate pauperes, thronus ejus in æternum firmabitur.

15 * Virga atque correptio tribuit sapientiam: puer autem, qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam. (* Supr. 23. b. 13. & infr. 17.)

16 In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera: & justi ruinas eorum videbunt.

17 Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ.

18 Cum prophetia defecerit, dissipabitur populus: qui vero custodit legem, beatus est.

19 Servus verbis non potest erudiri: quia quod dicis, intelligit, & respondere contemnit.

D

20 Vidisti hominem velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est, quam illius correptio.

21 Qui delicate a pueritia nutrit servum suum, postea sentiet eum contumacem.

22 Vir iracundus provocat rixas: & qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum proclivior.

23 * Superbum sequitur humilitas: & humilem spiritu suscipiet gloria. (* Job 22. d. 29.)

24 Qui cum fure participat, odit animam suam: adjurantem audit, & non indicat.

25 Qui timet hominem, cito corruet: qui sperat in Domino, sublevabitur.

26 Multi requirunt faciem principis: & judicium a Domino egreditur singulorum.

27 Abominantur justi virum impium: & abominantur impii eos, qui in recta sunt via. Verbum custodiens filius extra perditionem erit.

CAPUT XXX.

Homo Deo vicinus judicat se insipientem, & opera Dei incomprehensibilia: sermo Dei ignitus, cui nihil addendum: deprecatur vanitatem, verba mendacii, mendicitatem & divitias: non accusandus servus apud dominum suum: aliquot generationes execrabiles: duæ sanguisugæ: tria insaturabilia: oculus patrem subsannans: tria difficilia: per tria movetur terra: quatuor minima terræ: tria bene gradientia: vehementer emungens.

A

1 Verba Congregantis filii Vomentis. Visio, quam locutus est vir, cum quo est Deus, & qui Deo secum morante confortatus, ait:

2 Stultissimus sum virorum, & sapientia hominum non est mecum.

3 Non didici sapientiam, & non novi scientiam sanctorum.

4 Quis ascendit in cælum, atque descendit? quis continuit spiritum in manibus suis? quis colligavit aquas quasi in vestimento? quis suscitavit omnes terminos terræ? quod nomen est ejus, & quod nomen filii ejus, si nosti?

5 * Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est sperantibus in se: (* Psal. 11. b. 7.)

6 * Ne addas quidquam verbis illius, & arguaris inveniarisque mendax. (* Deut. 4. a. 2. & 12. d. 32.)

B

7 Duo rogavi te, ne deneges mihi, antequam moriar.

8 Vanitatem, & verba mendacia longe fac a me.

Mendicitatem, & divitias ne dederis mihi: tribue tantum victui meo necessaria.

9 Ne forte satiatus illiciar ad negandum, & dicam: Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer, & pejerem nomen Dei mei.

10 Ne accuses servum ad dominum suum, ne forte maledicat tibi, & corruas.

11 Generatio, quæ patri suo maledicit, & quæ matri suæ non benedicit:

12 Generatio, quæ sibi munda videtur, & tamen non est lota a sordibus suis:

13 Generatio, cujus excelsi sunt oculi, & palpebræ ejus in alta surrectæ:

14 Generatio, quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus suis, ut comedat inopes de terra, & pauperes ex hominibus.

C

15 Sanguisugæ duæ sunt filiæ dicentes: Affer, affer.

Tria sunt insaturabilia, & quartum, quod numquam dicit: Sufficit.

16 Infernus, & os vulvæ, & terra, quæ non satiatur aqua: ignis vero numquam dicit: Sufficit.

17 Oculum, qui subsannat patrem, & qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filii aquilæ.

18 Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro:

19 Viam aquilæ in cælo, viam colubri super petram, viam navis in medio mari, & viam viri in adolescentia.

20 Talis est & via mulieris adulteræ, quæ comedit, & tergens os suum dicit: Non sum operata malum.

21 Per tria movetur terra, & quartum non potest sustinere:

22 Per servum, cum regnaverit: per stultum, cum saturatus fuerit cibo:

23 Per odiosam mulierem, cum in matrimonio fuerit assumpta: & per ancillam, cum fuerit hæres dominæ suæ.

D

24 Quatuor sunt minima terræ, & ipsa sunt sapientiora sapientibus:

25 Formicæ, populus infirmus, qui præparat in messe cibum sibi:

26 Lepusculus, plebs invalida, qui collocat in petra cubile suum:

27 Regem locusta non habet, & egreditur universa per turmas suas:

28 Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis.

29 Tria sunt, quæ bene gradiuntur, & quartum, quod incedit feliciter:

30 Leo fortissimus bestiarum ad nullius pavebit occursum:

31 Gallus succinctus lumbos: & aries: nec est rex, qui resistat ei.

32 Est qui stultus apparuit, postquam elevatus est in sublime; si enim intellexisset, ori suo imposuisset manum.

33 Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: & qui vehementer emungit, elicit sanguinem: & qui provocat iras, producit discordias.

CAPUT XXXI.

Exhortatur, ne mulieribus dederis substantiam tuam, nec regibus vinum, sed mœrentibus: aperi os tuum muto: vindica inopem: laus & raritas mulieris fortis: pulchritudo fallax gratia.

1 Verba Lamuelis regis: Visio, qua erudivit eum mater sua.

2 Quid dilecte mi, quid dilecte uteri mei, quid dilecte votorum meorum?

3 Ne dederis mulieribus substantiam tuam, & divitias tuas ad delendos reges.

4 Noli regibus, o Lamuel, noli regibus dare vinum, quia nullum secretum est, ubi regnat ebrietas:

5 Et ne forte bibant, & obliviscantur judiciorum, & mutent causam filiorum pauperis.

6 Date siceram mœrentibus, & vinum his, qui amaro sunt animo:

7 Bibant, & obliviscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur amplius.

8 Aperi os tuum muto, & causis omnium filiorum, qui pertranseunt:

9 Aperi os tuum, decerne quod justum est, & judica inopem & pauperem.

10 Mulierem fortem quis inveniet? procul, & de ultimis finibus pretium ejus.

11 Confidit in ea cor viri sui, & spoliis non indigebit.

12 Reddet ei bonum, & non malum omnibus diebus vitæ suæ.

13 Quæsivit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum.

14 Facta est quasi navis institoris, de longe portans panem suum.

15 Et de nocte surrexit, deditque prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis.

16 Consideravit agrum, & emit eum: de fructu manuum suarum plantavit vineam.

17 Accinxit fortitudine lumbos suos, & roboravit brachium suum.

18 Gustavit, & vidit, quia bona est negotiatio ejus: non extinguetur in nocte lucerna ejus.

19 Manum suam misit ad fortia, & digiti ejus apprehenderunt fusum.

20 Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem.

21 Non timebit domui suæ a frigoribus nivis: omnes enim domestici ejus vestiti sunt duplicibus.

22 Stragulatam vestem fecit sibi: byssus & purpura indumentum ejus.

23 Nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum senatoribus terræ.

24 Sindonem fecit, & vendidit, & cingulum tradidit Chananæo.

25 Fortitudo & decor indumentum ejus: & ridebit in die novissimo.

26 Os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingua ejus.

27 Consideravit semitas domus suæ, & panem otiosa non comedit.

28 Surrexerunt filii ejus, & beatissimam prædicaverunt: vir ejus, & laudavit eam.

29 Multæ filiæ congregaverunt divitias: tu supergressa es universas.

30 Fallax gratia, & vana est pulchritudo: mulier timens Dominum ipsa laudabitur.

31 Date ei de fructu manuum suarum: & laudent eam in portis opera ejus.

ECCLESIASTES,

qui ab Hebræis Coheleth appellatur.

CAPUT PRIMUM.

Omnia vana, & nihil sub sole novum: cunctarum quoque rerum difficilem esse inquisitionem, eamque vanam, & spiritus afflictionem.

1 Verba Ecclesiastæ filii David, regis Jerusalem.

2 Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes: vanitas vanitatum, & omnia vanitas.

3 Quid habet amplius homo de universo labore suo, quo laborat sub sole?

4 Generatio præterit, & generatio advenit: terra autem in æternum stat.

5 Oritur sol, & occidit, & ad locum suum revertitur: ibique renascens

6 Gyrat per meridiem, & flectitur ad aquilonem: lustrans universa in circuitu pergit spiritus, & in circulos suos revertitur.

7 Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat: ad locum, unde exeunt flumina, revertuntur, ut iterum fluant.

8 Cunctæ res difficiles: non potest eas homo explicare sermone. Non saturatur oculus visu, nec auris auditu impletur.

9 Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est. Quid est quod factum est? ipsum quod faciendum est.

10 Nihil sub sole novum: nec valet quisquam dicere: Ecce hoc recens est; jam enim præcessit in sæculis, quæ fuerunt ante nos.

11 Non est priorum memoria: sed nec eorum quidem, quæ postea futura sunt, erit recordatio apud eos, qui futuri sunt in novissimo.

12 Ego Ecclesiastes fui rex Israel in Jerusalem,

13 Et proposui in animo meo quærere, & investigare sapienter de omnibus, quæ fiunt sub sole. Hanc occupationem pessimam dedit Deus filiis hominum, ut occuparentur in ea.

14 Vidi cuncta, quæ fiunt sub sole, & ecce universa vanitas, & afflictio spiritus.

15 Perversi difficile corriguntur, & stultorum infinitus est numerus.

16 Locutus sum in corde meo, dicens: Ecce magnus effectus sum, & præcessi omnes sapientia, qui fuerunt ante me in Jerusalem: & mens mea contemplata est multa sapienter, & didici.

17 Dedique cor meum, ut scirem prudentiam atque doctrinam, erroresque & stultitiam: & agnovi, quod in his quoque esset labor, & afflictio spiritus:

18 Eo quod in multa sapientia multa sit indignatio: & qui addit scientiam, addit & laborem.

CAPUT II.

In affluentia deliciarum, divitiarum, ædificiorum, & in horum labore est vanitas & afflictio spiritus; dicit etiam quantæ sit vanitatis congregare futuro hæredi, qui qualis futurus sit, ignoratur.

1 Dixi ego in corde meo: Vadam, & affluam deliciis, & fruar bonis. Et vidi, quod hoc quoque esset vanitas.

2 Risum reputavi errorem: & gaudio dixi: Quid frustra deciperis?

3 Cogitavi in corde meo abstrahere a vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, devitaremque stultitiam, donec viderem, quid esset utile filiis hominum, quo facto opus est sub sole numero dierum vitæ suæ.

4 Magnificavi opera mea, ædificavi mihi domos, & plantavi vineas:

5 Feci hortos, & pomaria, & consevi ea cuncti generis arboribus:

6 Et extruxi mihi piscinas aquarum, ut irrigarem silvam lignorum germinantium:

7 Poſſedi ſervos & ancillas, multamque familiam habui: armenta quoque, & magnos ovium greges ultra omnes, qui fuerunt ante me in Jeruſalem:

8 Coacervavi mihi argentum, & aurum, & ſubſtantias regum, ac provinciarum: feci mihi cantores, & cantatrices, & delicias filiorum hominum, ſcyphos, & urceos in miniſterio ad vina fundenda:

9 Et ſupergreſſus ſum opibus omnes, qui ante me fuerunt in Jeruſalem: ſapientia quoque perſeveravit mecum.

10 Et omnia, quæ deſideraverunt oculi mei, non negavi eis: nec prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur, & oblectaret ſe in his, quæ præparaveram: & hanc ratus ſum partem meam, ſi uterer labore meo.

11 Cumque me convertiſſem ad univerſa opera, quæ fecerant manus meæ, & ad labores, in quibus fruſtra ſudaveram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere ſub ſole.

C 12 Tranſivi ad contemplandam ſapientiam, erroreſque & ſtultitiam (quid eſt, inquam, homo, ut ſequi poſſit regem Factorem ſuum?)

13 Et vidi, quod tantum præcederet ſapientia ſtultitiam, quantum differt lux a tenebris.

* Infr. 8. a. 1. Prov. 17. d. 24.

14 * Sapientis oculi in capite ejus: ſtultus in tenebris ambulat: & didici, quod unus utriuſque eſſet interitus.

15 Et dixi in corde meo: Si unus & ſtulti, & meus occaſus erit, quid mihi prodeſt, quod majorem ſapientiæ dedi operam? Locutuſque cum mente mea, animadverti, quod hoc quoque eſſet vanitas.

16 Non enim erit memoria ſapientis ſimiliter ut ſtulti in perpetuum, & futura tempora oblivione cuncta pariter operient; moritur doctus ſimiliter ut indoctus.

17 Et idcirco tæduit me vitæ meæ, videntem mala univerſa eſſe ſub ſole, & cuncta vanitatem & afflictionem ſpiritus.

18 Rurſus deteſtatus ſum omnem induſtriam meam, qua ſub ſole ſtudioſiſſime laboravi, habiturus hæredem poſt me,

D 19 Quem ignoro, utrum ſapiens, an ſtultus futurus ſit: & dominabitur in laboribus meis, quibus deſudavi & ſolicitus fui; & eſt quidquam tam vanum?

20 Unde ceſſavi, renuntiavitque cor meum ultra laborare ſub ſole.

21 Nam cum alius laboret in ſapientia, & doctrina, & ſolicitudine, homini otioſo quæſita dimittit; & hoc ergo vanitas, & magnum malum.

22 Quid enim proderit homini de univerſo labore ſuo, & afflictione ſpiritus, qua ſub ſole cruciatus eſt?

23 Cuncti dies ejus doloribus & ærumnis pleni ſunt, nec per noctem mente requieſcit; & hoc nonne vanitas eſt?

24 Nonne melius eſt comedere & bibere, & oſtendere animæ ſuæ bona de laboribus ſuis? & hoc de manu Dei eſt.

25 Quis ita devorabit, & deliciis affluet, ut ego?

26 Homini bono in conſpectu ſuo dedit Deus ſapientiam, & ſcientiam, & lætitiam: peccatori autem dedit afflictionem, & curam ſuperfluam, ut addat, & congreget, & tradat ei, qui placuit Deo; ſed & hoc vanitas eſt, & caſſa ſolicitudo mentis.

CAPUT III.

Quod omnia ſuo proveniant tempore, & tranſeant, quodque in nullis hic fluxis ſit mentis quies: unus quoque ſit hominis, ac jumentorum interitus.

A 1 OMnia tempus habent, & ſuis ſpatiis tranſeunt univerſa ſub cælo.

2 Tempus naſcendi, & tempus moriendi.
Tempus plantandi, & tempus evellendi quod plantatum eſt.

3 Tempus occidendi, & tempus ſanandi.
Tempus deſtruendi, & tempus ædificandi.

4 Tempus flendi, & tempus ridendi.
Tempus plangendi, & tempus ſaltandi.

5 Tempus ſpargendi lapides, & tempus colligendi.
Tempus amplexandi, & tempus longe fieri ab amplexibus.

6 Tempus acquirendi, & tempus perdendi.
Tempus cuſtodiendi, & tempus abjiciendi.

7 Tempus ſcindendi, & tempus conſuendi. B
Tempus tacendi, & tempus loquendi.

8 Tempus dilectionis, & tempus odii.
Tempus belli, & tempus pacis.

9 Quid habet amplius homo de labore ſuo?

10 Vidi afflictionem, quam dedit Deus filiis hominum, ut diſtendantur in ea.

11 Cuncta fecit bona in tempore ſuo, & mundum tradidit diſputationi eorum, ut non inveniat homo opus, quod operatus eſt Deus ab initio uſque ad finem.

12 Et cognovi, quod non eſſet melius, niſi lætari, & facere bene in vita ſua.

13 Omnis enim homo, qui comedit & bibit, & videt bonum de labore ſuo, hoc donum Dei eſt. C

14 Didici, quod omnia opera, quæ fecit Deus, perſeverent in perpetuum; non poſſumus eis quidquam addere, nec auferre, quæ fecit Deus, ut timeatur.

15 Quod factum eſt, ipſum permanet: quæ futura ſunt, jam fuerunt: & Deus inſtaurat quod abiit.

16 Vidi ſub ſole in loco judicii impietatem, & in loco juſtitiæ iniquitatem.

17 Et dixi in corde meo: Juſtum, & impium judicabit Deus, & tempus omnis rei tunc erit.

18 Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probaret eos Deus, & oſtenderet ſimiles eſſe beſtiis.

19 Idcirco unus interitus eſt hominis, & jumentorum, & æqua utriuſque conditio: ſicut moritur homo, ſic & illa moriuntur: ſimiliter ſpirant omnia, & nihil habet homo jumento amplius; cuncta ſubjacent vanitati, D

20 Et omnia pergunt ad unum locum: de terra facta ſunt, & in terram pariter revertuntur.

21 Quis novit, ſi ſpiritus filiorum Adam aſcendat ſurſum, & ſi ſpiritus jumentorum deſcendat deorſum?

22 Et deprehendi, nihil eſſe melius, quam lætari hominem in opere ſuo, & hanc eſſe partem illius. Quis enim eum adducet, ut poſt ſe futura cognoſcat?

CAPUT IV.

Vanitatem hujus vitæ arguit ſapiens ex innocentum oppreſſione, & quod induſtria humana ſit invidiæ obnoxia: item quod ſtultus ſecure in otio agit, alio, qui hæredem non habet, theſaurizante: explicat commoda ſocietatis, regum regnorumque vanitatem; & obedientiam præfert ſtultorum victimis.

1 VErti me ad alia, & vidi calumnias, quæ ſub ſole geruntur, & lacrymas innocentium, & neminem conſolatorem: nec poſſe reſiſtere eorum violentiæ cunctorum auxilio deſtitutos. A

2 Et laudavi magis mortuos, quam viventes:

3 Et feliciorem utroque judicavi, qui necdum natus eſt, nec vidit mala, quæ ſub ſole fiunt.

4 Rurſum contemplatus ſum omnes labores hominum, & induſtrias animadverti patere invidiæ proximi. Et in hoc ergo vanitas, & cura ſuperflua eſt.

5 Stultus complicat manus ſuas, & comedit carnes ſuas dicens:

6 Melior eſt pugillus cum requie, quam plena utraque manus cum labore, & afflictione animi. B

7 Conſiderans reperi & aliam vanitatem ſub ſole.

8 Unus eſt, & ſecundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non ceſſat, nec ſatiantur oculi ejus divitiis: nec recogitat, dicens: Cui laboro, & fraudo animam meam bonis? In hoc quoque vanitas eſt, & afflictio peſſima.

9 Melius eſt ergo duos eſſe ſimul, quam unum; habent enim emolumentum ſocietatis ſuæ:

10 Si unus ceciderit, ab altero fulcietur. Væ ſoli, quia cum ceciderit, non habet ſublevantem ſe. C

11 Et ſi dormierint duo, fovebuntur mutuo: unus quomodo calefiet?

12Et si quispiam prævaluerit contra unum,duo
resistūt ei;funiculus triplex difficile rumpitur.
13Melior est puer pauper & sapiens rege sene
& stulto, qui nescit prævidere in posterum;
14 Quod de carcere, catenisque interdum
quis egrediatur ad regnum : & alius natus
in regno inopia consumatur.
D 15Vidi cunctos viventes,qui ambulant sub so-
le cū adolescente secundo,qui consurget pro eo
16 Infinitus numerus est populi omnium,
qui fuerunt ante eum : & qui postea futuri
sunt, non lætabuntur in eo. Sed & hoc va-
nitas & afflictio spiritus.
27 Custodi pedem tuum ingrediens domum
*1.Reg. Dei, & appropinqua, ut audias. * Multo e-
15.c.22. nim melior est obedientia, quam stultorum
Osee 6. victimæ, qui nesciunt quid faciunt mali.
c. 6.

CAPUT V.

*Nil temere de Deo & ejus providentia loquen-
dum: vota reddenda : non mirandum de ege-
norum oppressione, cum iniqui judicem ha-
beant : item quam sit misera conditio avari
numquam impleti, & divitis coacervantis di-
vitias in proprium nonnunquam malum.*

A 1 NE temere quid loquaris, neq; cor tuum
sit velox ad proferendum sermonem
coram Deo. Deus enim in cælo, & tu su-
per terram: idcirco sint pauci sermones tui.
2 Multas curas sequuntur somnia, & in
multis sermonibus invenietur stultitia.
3 Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere;
displicet enim ei infidelis & stulta promis-
sio: sed quodcumque voveris, redde.
4 Multoque melius est non vovere, quam
post votum promissa non reddere.
B 5 Ne dederis os tuum, ut peccare facias car-
nem tuam:neque dicas coram angelo: Non est
providentia:ne forte iratus Deus contra sermo-
nes tuos dissipet cuncta opera manuum tuarum.
6 Ubi multa sunt somnia, plurimæ sunt
vanitates, & sermones innumeri; tu vero
Deum time.
7 Si videris calumnias egenorum, & vio-
lenta judicia, & subverti justitiam in pro-
vincia, non mireris super hoc negotio: quia
excelso excelsior est alius, & super hos quo-
que eminentiores sunt alii,
8 Et insuper universæ terræ rex imperat
servienti.
C 9 Avarus non implebitur pecunia: & qui
amat divitias, fructum non capiet ex eis.
Et hoc ergo vanitas.
10 Ubi multæ sunt opes, multi & qui co-
medunt eas. Et quid prodest possessori, nisi
quod cernit divitias oculis suis.
11 Dulcis est somnus operanti, sive pa-
rum, sive multum comedat: saturitas autem
divitis non sinit eum dormire.
* Job 12 * Est & alia infirmitas pessima, quam
20.c.20. vidi sub sole: divitiæ conservatæ in malum
domini sui.
13 Pereunt enim in afflictione pessima: gene-
ravit filium, qui in summa egestate erit.
*Job 1. 14 * Sicut egressus est nudus de utero ma-
d. 21. tris suæ, sic revertetur, & nihil auferet se-
1. Tim. cum de labore suo.
6. b. 7. 15 Miserabilis prorsus infirmitas: quo mo-
D do venit, sic revertetur. Quid ergo prodest
ei quod laboravit in ventum?
16 Cunctis diebus vitæ suæ comedit in te-
nebris, & in curis multis, & in ærumna
atque tristitia.
17 Hoc itaque visum est mihi bonum, ut
comedat quis, & bibat, & fruatur lætitia ex
labore suo, quo laboravit ipse sub sole, nu-
mero dierum vitæ suæ, quos dedit ei Deus,
& hæc est pars illius.
18 Et omni homini, cui dedit Deus divi-
tias, atque substantiam, potestatemque ei
tribuit, ut comedat ex eis, & fruatur parte sua,
& lætetur de labore suo; hoc est donum Dei.
19 Non enim satis recordabitur dierum vitæ
suæ, eo quod Deus occupet deliciis cor ejus.

CAPUT VI.

*Misera est avari vanitas, qui ne in neces-
sariis quidem audet partis uti.*

A 1 EST & aliud malum, quod vidi sub sole,
& quidem frequens apud homines:
2 Vir, cui dedit Deus divitias, & substan-
tiam, & honorem, & nihil deest animæ suæ
ex omnibus quæ desiderat: nec tribuit ei po-
testatem Deus, ut comedat ex eo, sed ho-
mo extraneus vorabit illud. Hoc vanitas,
& miseria magna est. B
3 Si genuerit quispiam centum liberos,& vi-
xerit multos annos,& plures dies ætatis habue-
rit, & anima illius non utatur bonis substantiæ
suæ, sepulturaque careat; de hoc ego pronun-
tio, quod melior illo sit abortivus.
4 Frustra enim venit, & pergit ad tene-
bras, & oblivione delebitur nomen ejus.
5 Non vidit solem, neque cognovit distan- C
tiam boni & mali:
6 Etiam si duobus millibus annis vixerit,
& non fuerit perfruitus bonis; nonne ad
unum locum properant omnia?
7 Omnis labor hominis in ore ejus: sed
anima ejus non implebitur.
8Quid habet amplius sapiens a stulto?& quid D
pauper, nisi ut pergat illuc, ubi est vita?
9 Melius est videre quod cupias, quam
desiderare quod nescias. Sed & hoc vanitas
est, & præsumptio spiritus.
10 *Qui futurus est,jam vocatum est nomen *1.Reg.
ejus: & scitur, quod homo sit, & non possit 13. c.
contra fortiorem se in judicio contendere. 14. &
11 Verba sunt plurima, multamque in 3. Reg
disputando habentia vanitatem. 13. a. 2

CAPUT VII.

*Vanum est altiora se quærere, & inter multa,
quæ quibus magis sint eligenda, sic & sapientia
utilior est cum divitiis: dies malus præcaven-
dus: ne plus, quam oportet sapiens aut justus sis:
quam sit mulieris consortium amarum & peri-
culosum: quodque homo sit a Deo creatus rectus.*

1 QUid necesse est homini majora se quæ- A
rere, cum ignoret, quid conducat
sibi in vita sua numero dierum pere-
grinationis suæ, & tempore, quod velut um-
bra præterit? Aut quis ei poterit indicare,
quid post eum futurum sub sole sit?
2 * Melius est nomen bonum,quam unguenta * Prov.
pretiosa, & dies mortis die nativitatis. 22. a. 1.
3 * Melius est ire ad domum luctus, quam *Job 1.
ad domum convivii; in illa enim finis cun- c. 13.
ctorum admonetur hominum, & vivens co-
gitat, quid futurum sit.
4 Melior est ira risu: quia per tristitiam
vultus corrigitur animus delinquentis.
5 Cor sapientium ubi tristitia est, & cor
stultorum ubi lætitia.
6 Melius est a sapienti corripi, quam stul-
torum adulatione decipi:
7 Quia sicut sonitus spinarum ardentium
sub olla, sic risus stulti. Sed & hoc vanitas.
8 Calumnia conturbat sapientem, & per-
det robur cordis illius.
9 Melior est finis orationis, quam princi-
pium. Melior est patiens arrogante.
10 Ne sis velox ad irascendum, quia ira
in sinu stulti requiescit. B
11 Ne dicas: Quid putas causæ est, quod prio-
ra tempora meliora fuere, quam nunc sunt?
stulta enim est hujuscemodi interrogatio.
12 Utilior est sapientia cum divitiis, &
magis prodest videntibus solem.
13 Sicut enim protegit sapientia, sic protegit
pecunia. Hoc autem plus habet eruditio & sa-
pientia, quod vitam tribuunt possessori suo.
14 Considera opera Dei, quod nemo possit
corrigere, quem ille despexerit.
15 In die bona fruere bonis, & malam
diem præcave; sicut enim hanc, sic & illam
fecit Deus, ut non inveniat homo contra
eum justas querimonias.
16 Hæc quoque vidi in diebus vanitatis
meæ: Justus perit in justitia sua, & impius
multo vivit tempore in malitia sua.
17 Noli esse justus multum: neque plus sa-
pias, quam necesse est, ne obstupescas.
18 Ne impie agas multum: & noli esse stul- C
tus, ne moriaris in tempore non tuo.
19 Bonum est te sustentare justum, sed &
ab illo ne subtrahas manum tuam: quia qui
timet Deum, nihil negligit.

20 Sapientia confortavit sapientem super decem principes civitatis.

*3.Reg. 8. c.46. 2. Par. 6. f.36. Prov. 20. b.9. 1.Joan. 1. d.8.

21 * Non est enim homo justus in terra, qui faciat bonum, & non peccet.

B

22 Sed & cunctis sermonibus, qui dicuntur, ne accommodes cor tuum, ne forte audias servum tuum maledicentem tibi;

23 Scit enim conscientia tua, quia & tu crebro maledixisti aliis.

24 Cuncta tentavi in sapientia. Dixi: Sapiens efficiar: & ipsa longius recessit a me

D

25 Multo magis, quam erat: & alta profunditas, quis inveniet eam?

C

26 Lustravi universa animo meo, ut scirem, & considerarem, & quærerem sapientiam, & rationem: & ut cognoscerem impietatem stulti, & errorem imprudentium:

27 Et inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, & sagena cor ejus, vincula sunt manus illius. Qui placet Deo, effugiet illam: qui autem peccator est, capietur ab illa.

D

28 Ecce hoc inveni, dixit Ecclesiastes, unum & alterum, ut invenirem rationem,

*1.Reg. 13. c. 14. & 3. Reg 13. a.1

29 Quam adhuc quærit anima mea, & non inveni.

Virum de mille unum reperi, mulierem ex omnibus non inveni.

30 Solummodo hoc inveni, quod fecerit Deus hominem rectum, & ipse se infinitis miscuerit quæstionibus. Quis talis ut sapiens est? & quis cognovit solutionem verbi?

CAPUT VIII.

In vultu lucet sapientia: a Dei mandatis non recedendum: homo novit tantum præsentia, neque mortem potest evadere: impii ob Dei indulgentiam liberius peccant: vanissimum videtur, quod justis & impiis similia hic eveniunt: & operum Dei ratio non est investiganda.

A

A Sup. 2. c. 14.

1 SApientia hominis lucet in vultu ejus, & potentissimus faciem illius commutabit.

2 Ego os regis observo, & præcepta juramenti Dei.

3 Ne festines recedere a facie ejus, neque permaneas in opere malo: quia omne, quod voluerit, faciet:

*Prov. 21. a.1. *Job 1. c. 13.

4 Et sermo illius potestate plenus est. nec dicere ei quispiam potest: Quare ita facis?

5 Qui custodit præceptum, non experietur quidquam mali. Tempus, & responsionem cor sapientis intelligit.

6 Omni negotio tempus est, & opportunitas, & multa hominis afflictio:

B

7 Quia ignorat præterita, & futura nullo scire potest nuntio.

8 Non est in hominis potestate prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis, nec sinitur quiescere ingruente bello, neque salvabit impietas impium.

9 Omnia hæc consideravi, & dedi cor meum in cunctis operibus, quæ fiunt sub sole. Interdum dominatur homo homini in malum suum.

B

10 Vidi impios sepultos, qui etiam cum adhuc viverent, in loco sancto erant, & laudabantur in civitate quasi justorum operum. Sed & hoc vanitas est.

C

11 Etenim quia non profertur cito contra malos sententia, absque timore ullo filii hominum perpetrant mala.

12 Attamen peccator ex eo, quod centies facit malum, & per patientiam sustentatur, ego cognovi, quod erit bonum timentibus Deum, qui verentur faciem ejus.

13 Non sit bonum impio, nec prolongentur dies ejus: sed quasi umbra transeant, qui non timent faciem Domini.

14 Est & alia vanitas, quæ fit super terram. Sunt justi, quibus mala proveniunt, quasi opera egerint impiorum: & sunt impii, qui ita securi sunt, quasi justorum facta habeant. Sed & hoc vanissimum judico.

D

15 Laudavi igitur lætitiam, quod non esset homini bonum sub sole, nisi quod comederet, & biberet, atque gauderet: & hoc solum secum auferret de labore suo in diebus vitæ suæ, quos dedit ei Deus sub sole.

C

16 Et apposui cor meum, ut scirem sapientiam, & intelligerem distentionem, quæ versatur in terra; est homo, qui diebus & noctibus somnum non capit oculis.

17 Et intellexi, quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem eorum, quæ fiunt sub sole: & quanto plus laboraverit ad quærendum, tanto minus inveniat: etiam si dixerit sapiens, se nosse, non poterit reperire.

CAPUT IX.

Nemo scit, an Dei odio, vel amore sit dignus: quod eadem cunctis hic eveniunt: & cum post hanc brevem & incertam vitam non restet tempus operandi, monet nunc operibus instanter incumbendum: & licet sapientia præstet fortitudini, in paupere tamen non æstimatur.

1 OMnia hæc tractavi in corde meo, ut curiose intelligerem: Sunt justi atque sapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit: A

2 Sed omnia in futurum servantur incerta, eo quod universa æque eveniant justo & impio, bono & malo, mundo & immundo, immolanti victimas, & sacrificia contemnenti. Sicut bonus, sic & peccator: ut perjurus, ita & ille, qui verum dejerat.

3 Hoc est pessimum inter omnia, quæ sub sole fiunt, quia eadem cunctis eveniunt: unde & corda filiorum hominum implentur malitia, & contemptu in vita sua, & post hæc ad inferos deducentur. B

4 Nemo est, qui semper vivat, & qui hujus rei habeat fiduciam. Melior est canis vivus leone mortuo.

5 Viventes enim sciunt se esse morituros, mortui vero nihil noverunt amplius, nec habent ultra mercedem, quia oblivioni tradita est memoria eorum.

6 Amor quoque, & odium, & invidiæ simul perierunt, nec habent partem in hoc sæculo, & in opere, quod sub sole geritur. C

7 Vade ergo, & comede in lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum: quia Deo placent opera tua.

8 Omni tempore sint vestimenta tua candida, & oleum de capite tuo non deficiat.

9 Perfruere vita cum uxore, quam diligis, cunctis diebus vitæ instabilitatis tuæ, qui dati sunt tibi sub sole omni tempore vanitatis tuæ; hæc est enim pars in vita, & in labore tuo, quo laboras sub sole.

10 Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas.

11 Verti me ad aliud, & vidi sub sole, nec velocium esse cursum, nec fortium bellum, nec sapientium panem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam: sed tempus, casumque in omnibus.

12 Nescit homo finem suum: sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aves laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis extemplo supervenerit.

13 Hanc quoque sub sole vidi sapientiam, & probavi maximam. D

14 Civitas parva, & pauci in ea viri: venit contra eam rex magnus, & vallavit eam, extruxitque munitiones per gyrum, & perfecta est obsidio.

15 Inventusque est in ea vir pauper & sapiens, & liberavit urbem per sapientiam suam, & nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis.

16 Et dicebam ego, meliorem esse sapientiam fortitudine. Quomodo ergo sapientia pauperis contempta est, & verba ejus non sunt audita?

17 Verba sapientium audiuntur in silentio, plus quam clamor principis inter stultos. * Supr. 7. c.20.

18 * Melior est sapientia, quam arma bellica: & qui in uno peccaverit, multa bona perdet.

CAPUT X.

Sapientis a stulto differentia; tentationibus potentis spiritus resistendum: de stulto ac servo elevatis, & divite ac principe humiliatis: occultus detractor serpenti comparatur: de rege puero, & principibus mane comedentibus: neque regi, neque diviti detrahendum.

1 MUscæ morientes perdunt suavitatem unguenti. Pretiosior est sapientia & gloria, parva & ad tempus stultitia. A

2 Cor sapientis in dextera ejus, & cor stulti in sinistra illius.
3 Sed & in via stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat.
4 Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris: quia curatio faciet cessare peccata maxima.
5 Est malum, quod vidi sub sole, quasi per errorem egrediens a facie principis:
6 Positum stultum in dignitate sublimi, & divites sedere deorsum.
B 7 Vidi servos in equis, & principes ambulantes super terram quasi servos.
* Prov. 25. d. 27. Eccli. 27. d. 29. 8 * Qui fodit foveam, incidet in eam: & qui dissipat sepem, mordebit eum coluber.
9 Qui transfert lapides, affligetur in eis: & qui scindit ligna, vulnerabitur ab eis.
10 Si retusum fuerit ferrum, & hoc non ut prius, sed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur: & post industriam sequetur sapientia.
C 11 Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet, qui occulte detrahit.
12 Verba oris sapientis gratia: & labia insipientis præcipitabunt eum.
13 Initium verborum ejus stultitia, & novissimum oris illius error pessimus.
14 Stultus verba multiplicat. Ignorat homo, quid ante se fuerit: & quid post se futurum sit, quis ei poterit indicare?
15 Labor stultorum affliget eos, qui nesciunt in urbem pergere.
D 16 Væ tibi terra, cujus rex puer est, & cujus principes mane comedunt.
17 Beata terra, cujus rex nobilis est, & cujus principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum, & non ad luxuriam.
18 In pigritiis humiliabitur contignatio, & in infirmitate manuum perstillabit domus.
19 In risum faciunt panem, & vinum, ut epulentur viventes: & pecuniæ obediunt omnia.
20 In cogitatione tua regi ne detrahas, & in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti: quia & aves cæli portabunt vocem tuam, & qui habet pennas, annuntiabit sententiam.

CAPUT XI.

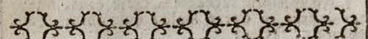
Monet nostra aliis impertiri, & semper bene esse operandum: quod hominis judicium post obitum sit immutabile: futuri quoque judicii memoriam retinendam, in quo de omnibus judicandi sumus: iram & malitiam a corde auferendam.

A 1 Mitte panem tuum super transeuntes aquas: quia post tempora multa invenies illum.
2 Da partem septem, necnon & octo: quia ignoras, quid futurum sit mali super terram.
3 Si repletæ fuerint nubes, imbrem super terram effundent. Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.
4 Qui observat ventum, non seminat: & qui considerat nubes, numquam metet.
B 5 Quomodo ignoras, quæ sit via spiritus, & qua ratione compingantur ossa in ventre prægnantis; sic nescis opera Dei, qui fabricator est omnium.
6 Mane semina semen tuum, & vespere ne cesset manus tua: quia nescis, quid magis oriatur, hoc aut illud: & si utrumque simul melius erit.
7 Dulce lumen, & delectabile est oculis videre solem.
8 Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, & dierum multorum: qui cum venerint, vanitatis arguentur præterita.
9 Lætare ergo juvenis in adolescentia tua, & in bono sit cor tuum in diebus juventutis tuæ, & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum: & scito, quod pro omnibus his adducet te Deus in judicium.
10 Aufer iram a corde tuo, & amove malitiam a carne tua. Adolescentia enim & voluptas vana sunt.

CAPUT XII.

Deum præ oculis habeto in juventute, priusquam succedat molesta senectus, tandemq; novissima mors: cumq; omnia sint vanitas, Dei præcepta observa; nam de omnibus est reddenda ratio.

A 1 Memento Creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis, & appropinquent anni, de quibus dicas: Non mihi placent:
2 Antequam tenebrescat sol, & lumen, & luna, & stellæ, & revertantur nubes post pluviam:
3 Quando commovebuntur custodes domus, & nutabunt viri fortissimi, & otiosæ erunt molentes in minuto numero, & tenebrescent videntes per foramina: B
4 Et claudent ostia in platea, in humilitate vocis molentis, & consurgent ad vocem volucris, & obsurdescent omnes filiæ carminis.
5 Excelsa quoque timebunt, & formidabunt in via: florebit amygdalus, impinguabitur locusta, & dissipabitur capparis: quoniam ibit homo in domum æternitatis suæ, & circuibunt in platea plangentes.
6 Antequam rumpatur funiculus argenteus, & recurrat vitta aurea, & conteratur hydria super fontem, & confringatur rota super cisternam,
7 Et revertatur pulvis in terram suam, unde erat, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. C
8 Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, & omnia vanitas.
9 Cumque esset sapientissimus Ecclesiastes, docuit populum, & enarravit quæ fecerat: & investigans composuit parabolas multas.
10 Quæsivit verba utilia, & conscripsit sermones rectissimos, ac veritate plenos.
11 Verba sapientium sicut stimuli, & quasi clavi in altum defixi, quæ per magistrorum consilium data sunt a pastore uno. D
12 His amplius, fili mi, ne requiras. Faciendi plures libros nullus est finis: frequensque meditatio carnis afflictio est.
13 Finem loquendi pariter omnes audiamus. DEUM TIME, ET MANDATA EJUS OBSERVA: HOC EST ENIM OMNIS HOMO:
14 Et cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in judicium pro omni errato, sive bonum, sive malum illud sit.

CANTICUM
CANTICORUM
SALOMONIS,
Quod Hebraice dicitur Sir Hasirim.

CAPUT PRIMUM.

Hoc Canticum totum est mysticum, plenissimum incomprehensibilis amoris Christi erga sponsam suam, ac vicissim sponsæ erga Christum sponsum.

1 Osculetur me osculo oris sui: quia meliora sunt ubera tua vino, A
2 Fragrantia unguentis optimis. Oleum effusum nomen tuum: ideo adolescentulæ dilexerunt te.
3 Trahe me: post te curremus in odorem unguentorum tuorum. Introduxit me rex in cellaria sua; exultabimus & lætabimur in te, memores uberum tuorum super vinum; recti diligunt te.
4 Nigra sum, sed formosa, filiæ Jerusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis.
5 Nolite me considerare, quod fusca sim, B quia decoloravit me sol; filii matris meæ pugnaverunt contra me: posuerunt me custodem in vineis: vineam meam non custodivi.
6 Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.
7 Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum, & pasce hœdos tuos juxta tabernacula pastorum. C
8 Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea.
9 Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis, collum tuum sicut monilia.

10 Mu-

10 Murænulas aureas faciemus tibi vermi-
culatas argento.
11 Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus
mea dedit odorem ſuum.
12 Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi,
inter ubera mea commorabitur.
13 Botrus cypri dilectus meus mihi in vi-
neis Engaddi.
14 Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce
tu pulchra es, oculi tui columbarum.
15 Ecce tu pulcher es, dilecte mi, & deco-
rus. Lectulus noſter floridus:
16 Tigna domorum noſtrarum cedrina, la-
quearia noſtra cypreſſina.

CAPUT II.

1 EGo flos campi, & lilium convallium.
2 Sicut lilium inter ſpinas, ſic ami-
ca mea inter filias.
3 Sicut malus inter ligna ſilvarum, ſic
dilectus meus inter filios. Sub umbra illius,
quem deſideraveram, ſedi: & fructus ejus
dulcis gutturi meo.
4 Introduxit me in cellam vinariam, or-
dinavit in me charitatem.
5 Fulcite me floribus, ſtipate me malis,
quia amore langueo.
6 Læva ejus ſub capite meo, & dextera il-
lius amplexabitur me.
7 Adjuro vos, filiæ Jeruſalē, per capreas cer-
voſque camporum, ne ſuſcitetis, neq; evigila-
re faciatis dilectam, quoad uſque ipſa velit.
8 Vox dilecti mei: ecce iſte venit ſaliens
in montibus, tranſiliens colles.
9 Similis eſt dilectus meus capreæ, hinnu-
loque cervorum; en ipſe ſtat poſt parietem
noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens
per cancellos.
10 En dilectus meus loquitur mihi: Surge,
propera, amica mea, columba mea, formo-
ſa mea, & veni.
11 Jam enim hyems tranſiit, imber abiit,
& receſſit.
12 Flores apparuerunt in terra noſtra, tem-
pus putationis advenit: vox turturis audita
eſt in terra noſtra:
13 Ficus protulit groſſos ſuos: vineæ flo-
rentes dederunt odorem ſuum. Surge amica
mea, ſpecioſa mea, & veni:
14 Columba mea in foraminibus petræ, in
caverna maceriæ, oſtende mihi faciem tuam,
ſonet vox tua in auribus meis; vox enim tua
dulcis, & facies tua decora.
15 Capite nobis vulpes parvulas, quæ demo-
liuntur vineas; nam vinea noſtra floruit.
16 Dilectus meus mihi, & ego illi, qui
paſcitur inter lilia,
17 Donec aſpiret dies, & inclinentur umbræ.
Revertere: ſimilis eſto, dilecte mi, capreæ, hin-
nuloque cervorum ſuper montes Bether.

CAPUT III.

1 IN lectulo meo per noctes quæſivi quem
diligit anima mea: quæſivi illum, &
non inveni.
2 Surgam, & circuibo civitatem: per vicos
& plateas quæram quem diligit anima mea:
quæſivi illum, & non inveni.
3 Invenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt civi-
tatem: Num quem diligit anima mea vidiſtis?
4 Paululum cum pertranſiſſem eos, inveni
quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimit-
tam, donec introducam illum in domum ma-
tris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.
5 Adjuro vos, filiæ Jeruſalem, per capreas
cervoſque camporum, ne ſuſcitetis, neque evi-
gilare faciatis dilectam, donec ipſa velit.
6 Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum,
ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, &
thuris, & univerſi pulveris pigmentarii?
7 En lectulum Salomonis ſexaginta fortes
ambiunt ex fortiſſimis Iſrael,
8 Omnes tenentes gladios, & ad bella do-
ctiſſimi: uniuſcujuſque enſis ſuper femur ſu-
um propter timores nocturnos.
9 Ferculum fecit ſibi rex Salomon de lignis
Libani:
10 Columnas ejus fecit argenteas, reclina-
torium aureum, aſcenſum purpureum: media
charitate conſtravit propter filias Jeruſalem.
11 Egredimini, & videte filiæ Sion regem
Salomonem in diademate, quo coronavit il-
lum mater ſua in die deſponſationis illius,
& in die lætitiæ cordis ejus.

CAPUT IV.

1 QUam pulchra es, amica mea, quam
pulchra es! Oculi tui columbarum,
abſque eo, quod intrinſecus latet. Capilli
tui ſicut greges caprarum, quæ aſcenderunt
de monte Galaad.
2 Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ
aſcenderunt de lavacro, omnes gemellis fœ-
tibus, & ſterilis non eſt inter eas.
3 Sicut vitta coccinea, labia tua, & eloquium
tuum dulce. Sicut fragmen mali punici, ita
genæ tuæ, abſque eo, quod intrinſecus latet.
4 Sicut turris David collum tuum, quæ æ-
dificata eſt cum propugnaculis: mille clypei
pendent ex ea, omnis armatura fortium.
5 Duo ubera tua, ſicut duo hinnuli capreæ
gemelli, qui paſcuntur in liliis,
6 Donec aſpiret dies, & inclinentur umbræ,
vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thu-
ris.
7 Tota pulchra es, amica mea, & macula
non eſt in te.
8 Veni de Libano ſponſa mea, veni de Li-
bano, veni: coronaberis de capite Amana,
de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus leo-
num, de montibus pardorum.
9 Vulneraſti cor meum, ſoror mea ſponſa:
vulneraſti cor meum in uno oculorum tuo-
rum, & in uno crine colli tui.
10 Quam pulchræ ſunt mammæ tuæ, ſoror
mea ſponſa! pulchriora ſunt ubera tua vino, &
odor unguentorū tuorū ſuper omnia aromata.
11 Favus diſtillans labia tua, ſponſa, mel
& lac ſub lingua tua: & odor veſtimento-
rum tuorum ſicut odor thuris.
12 Hortus concluſus ſoror mea ſponſa,
hortus concluſus, fons ſignatus.
13 Emiſſiones tuæ paradiſus malorum puni-
corum cum pomorum fructibus. Cypri cum
nardo,
14 Nardus & crocus, fiſtula & cinnamomum
cum univerſis lignis Libani, myrrha & a-
loe cum omnibus primis unguentis,
15 Fons hortorum, puteus aquarum viven-
tium, quæ fluunt impetu de Libano.
16 Surge Aquilo, & veni Auſter, perfla hor-
tum meum, & fluant aromata illius.

CAPUT V.

1 VEniat dilectus meus in hortum ſuum,
& comedat fructum pomorum ſuorum.
Veni in hortum meum, ſoror mea ſponſa:
meſſui myrrham meam cum aromatibus meis:
comedi favum cum melle meo: bibi vinum
meum cum lacte meo: comedite amici, &
bibite, & inebriamini chariſſimi.
2 Ego dormio, & cor meum vigilat: vox
dilecti mei pulſantis: Aperi mihi ſoror mea,
amica mea, columba mea, immaculata mea,
quia caput meum plenum eſt rore, & cincin-
ni mei guttis noctium.
3 Expoliavi me tunica mea, quomodo in-
duar illa? lavi pedes meos, quomodo inqui-
nabo illos?
4 Dilectus meus miſit manum ſuam per fora-
men, & venter meus intremuit ad tactum ejus.
5 Surrexi, ut aperirem dilecto meo: ma-
nus meæ ſtillaverunt myrrham, & digiti
mei pleni myrrha probatiſſima.
6 Peſſulum oſtii mei aperui dilecto meo: at
ille declinaverat, atque tranſierat. Anima mea
liquefacta eſt, ut locutus eſt: quæſivi, & non
inveni illum: vocavi, & non reſpondit mihi.
7 Invenerunt me cuſtodes, qui circumeunt civi-
tatē: percuſſerunt me, & vulneraverunt me: tu-
lerunt pallium meum mihi cuſtodes murorum.
8 Adjuro vos, filiæ Jeruſalem, ſi invene-
ritis dilectum meum, ut nuntietis ei, quia
amore langueo.
9 Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, o pul-
cherrima mulierum? qualis eſt dilectus tuus
ex dilecto, quia ſic adjuraſti nos?
10 Dilectus meus candidus & rubicundus,
electus ex millibus.
11 Caput ejus aurum optimum: coma

ejus sicut elatæ palmarum, nigræ quasi corvus.
12 Oculi ejus sicut columbæ super rivulos
aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident
juxta fluenta plenissima.
13 Genæ illius sicut areolæ aromatum con-
sitæ a pigmentariis. Labia ejus lilia distil-
lantia myrrham primam.
14 Manus illius tornatiles aureæ, plenæ
hyacinthis. Venter ejus eburneus, distinctus
sapphiris.
15 Crura illius columnæ marmoreæ, quæ
fundatæ sunt super bases aureas. Species ejus
ut Libani, electus ut cedri.
16 Guttur illius suavissimum, & totus de-
siderabilis: talis est dilectus meus, & ipse
est amicus meus, filiæ Jerusalem.
17 Quo abiit dilectus tuus, o pulcherrima
mulierum? quo declinavit dilectus tuus? &
quæremus eum tecum.

CAPUT VI.

1 Dilectus meus descendit in hortum suum
ad areolam aromatum, ut pascatur
in hortis, & lilia colligat.
2 Ego dilecto meo, & dilectus meus mi-
hi, qui pascitur inter lilia.
3 Pulchra es, amica mea, suavis, & de-
cora sicut Jerusalem: terribilis ut castrorum
acies ordinata.
4 Averte oculos tuos a me, quia ipsi me
avolare fecerunt. Capilli tui sicut grex ca-
prarum, quæ apparuerunt de Galaad.
5 Dentes tui sicut grex ovium, quæ ascen-
derunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus,
& sterilis non est in eis.
6 Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ
absque occultis tuis.
7 Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concu-
binæ, & adolescentularum non est numerus:
8 Una est columba mea, perfecta mea, una
est matris suæ, electa genitrici suæ. Viderunt
eam filiæ, & beatissimam prædicaverunt: re-
ginæ & concubinæ, & laudaverunt eam.
9 Quæ est ista, quæ progreditur quasi auro-
ra consurgens, pulchra ut luna, electa ut
sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?
10 Descendi in hortum nucum, ut viderem
poma convallium, & inspicerem, si floruisset
vinea, & germinassent mala punica.
11 Nescivi: anima mea conturbavit me
propter quadrigas Aminadab.
12 Revertere, revertere Sulamitis: rever-
tere, revertere, ut intueamur te.

CAPUT VII.

1 Quid videbis in Sulamite, nisi choros
castrorum? Quam pulchri sunt gressus
tui in calceamentis, filia principis! Junctu-
ræ femorum tuorum sicut monilia, quæ fa-
bricata sunt manu artificis.
2 Umbilicus tuus crater tornatilis, num-
quam indigens poculis. Venter tuus sicut
acervus tritici vallatus liliis.
3 Duo ubera tua sicut duo hinnuli gemel-
li capreæ.
4 Collum tuum sicut turris eburnea. Oculi
tui sicut piscinæ in Hesebon, quæ sunt in por-
ta filiæ multitudinis. Nasus tuus sicut turris
Libani, quæ respicit contra Damascum.
5 Caput tuum ut Carmelus: & comæ capi-
tis tui sicut purpura regis vincta canalibus.
6 Quam pulchra es, & quam decora, cha-
rissima, in deliciis!
7 Statura tua assimilata est palmæ, & ube-
ra tua botris.
8 Dixi: Ascendam in palmam, & apprehen-
dam fructus ejus: & erunt ubera tua sicut bo-
tri vineæ, & odor oris tui sicut malorum.
9 Guttur tuum sicut vinum optimum, di-
gnum dilecto meo ad potandum, labiisque
& dentibus illius ad ruminandum.
10 Ego dilecto meo, & ad me conversio ejus.
11 Veni, dilecte mi, egrediamur in agrum,
commoremur in villis.
12 Mane surgamus ad vineas: videamus si flo-
ruit vinea, si flores fructus parturiunt, si flo-
ruerunt mala punica: ibi dabo tibi ubera mea.
13 Mandragoræ dederunt odorem. In por-
tis nostris omnia poma, nova & vetera,
dilecte mi, servavi tibi.

CAPUT VIII.

1 Quis mihi det te fratrem meum sugen-
tem ubera matris meæ, ut inveniam
te foris, & deosculer te, & jam me nemo
despiciat?
2 Apprehendam te, & ducam in domum
matris meæ: ibi me docebis, & dabo tibi po-
culum ex vino condito, & mustum malo-
rum granatorum meorum.
3 Læva ejus sub capite meo, & dextera
illius amplexabitur me.
4 Adjuro vos, filiæ Jerusalem, ne suscitetis,
neque evigilare faciatis dilectam, donec ip-
sa velit.
5 Quæ est ista, quæ ascendit de deserto de-
liciis affluens, innixa super dilectum suum?
Sub arbore malo suscitavi te: ibi corrupta est
mater tua, ibi violata est genitrix tua.
6 Pone me ut signaculum super cor tuum,
ut signaculum super brachium tuum: quia
fortis est ut mors dilectio, dura sicut infer-
nus æmulatio: lampades ejus lampades ignis
atque flammarum.
7 Aquæ multæ non potuerunt extinguere
charitatem, nec flumina obruent illam: si de-
derit homo omnem substantiam domus suæ
pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.
8 Soror nostra parva, & ubera non habet:
quid faciemus sorori nostræ in die, quando
alloquenda est?
9 Si murus est, ædificemus super eum pro-
pugnacula argentea: si ostium est, compin-
gamus illud tabulis cedrinis.
10 Ego murus, & ubera mea sicut turris, ex
quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens.
11 Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet po-
pulos: tradidit eam custodibus: vir affert
pro fructu ejus mille argenteos.
12 Vinea mea coram me est. Mille tui paci-
fici, & ducenti his, qui custodiunt fructus ejus.
13 Quæ habitas in hortis, amici auscul-
tant: fac me audire vocem tuam.
14 Fuge, dilecte mi, & assimilare capreæ, hin-
nuloque cervorum super montes aromatum.

LIBER SAPIENTIÆ.

CAPUT PRIMUM.

*Judices sint justi: Dominus invenitur, si sim-
plici corde & fide quæratur: fugit autem a pec-
catoribus & vanis cogitationibus: cumque o-
mnia repleat, nihil eum latere potest: murmu-
ratio, detractio, & mendacium detestanda:
omnia fecit Deus ad vitam, non mortem in-
tendens, quam sibi peccatores accersierunt.*

1 Diligite * justitiam, qui judica-
tis terram. Sentite de Domino
in bonitate, & in simplicitate
cordis quærite illum:
2 * Quoniam invenitur ab his,
qui non tentant illum: apparet autem eis,
qui fidem habent in illum.
3 Perversæ enim cogitationes separant a Deo:
probata autem virtus corripit insipientes.
4 Quoniam in malevolam animam non in-
troibit sapientia, nec habitabit in corpore
subdito peccatis.
5 Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet
fictum, & auferet se a cogitationibus, quæ
sunt sine intellectu, & corripietur a super-
veniente iniquitate.
6 * Benignus est enim spiritus sapientiæ, &
non liberabit maledicum a labiis suis: * quo-
niam renum illius testis est Deus, & cordis il-
lius scrutator est verus, & linguæ ejus auditor.
7 * Quoniam spiritus Domini replevit or-
bem terrarum: & hoc, quod continet omnia,
scientiam habet vocis.
8 Propter hoc qui loquitur iniqua, non
potest latere, nec præteriet illum corripiens
judicium.
9 In cogitationibus enim impii interrogatio
erit: sermonum autem illius auditio ad Deum

*3. Reg. 3. b. 9. Isaiæ 56. a. 1.
*2. Par. 15. a. 2.
*Gal. 5. d. 22.
* Jere. 17. b. 10.
* Isaiæ 6. b. 3.

veniet, ad correptionem iniquitatum illius.
10 Quoniam auris zeli audit omnia, & tu-
C multus murmurationum non abſcondetur.
11 Cuſtodite ergo vos a murmuratione, quæ
nihil prodeſt, & a detractione parcite linguæ,
quoniam ſermo obſcurus in vacuum non ibit:
os autem, quod mentitur, occidit animam.
12 Nolite zelare mortem in errore vitæ ve-
ſtræ, neque acquiratis perditionem in operi-
bus manuum veſtrarum:
* Eze. 13 * Quoniam Deus mortem non fecit, nec
18. g. lætatur in perditione vivorum.
32. 33. 14 Creavit enim, ut eſſent omnia: & ſana-
c. 11. biles fecit nationes orbis terrarum: & non eſt
D in illis medicamentum exterminii, nec in-
ferorum regnum in terra.
15 Juſtitia enim perpetua eſt, & immortalis.
16 Impii autem manibus & verbis accerſie-
runt illam: & æſtimantes illam amicam, de-
fluxerunt, & ſponſiones poſuerunt ad illam:
quoniam digni ſunt, qui ſint ex parte illius.

CAPUT II.

*Omnis impiorum vitæ futuræ ſpem non haben-
tium ſcopus eſt frui hujus vitæ voluptatibus:
ideoque juſtum, qui diverſum reſpicit finem,
ferre nequeunt, ſed ad mortem uſque perſe-
quuntur: ſicut & diaboli invidia homo a Deo
creatus immortalis, factus eſt mortalis.*

A 1 DIxerunt enim cogitantes apud ſe non
*Job. 7. recte: * Exiguum, & cum tædio eſt
a. 1. 14. tempus vitæ noſtræ, & non eſt refrigerium
a. 1. in fine hominis, & non eſt qui agnitus ſit
reverſus ab inferis:
2 Quia ex nihilo nati ſumus, & poſt hoc
erimus tamquam non fuerimus: quoniam fu-
mus flatus eſt in naribus noſtris: & ſermo
ſcintilla ad commovendum cor noſtrum:
3 Qua extincta, cinis erit corpus noſtrum,
& ſpiritus diffundetur tamquam mollis aer,
& tranſibit vita noſtra tamquam veſtigium nu-
bis, & ſicut nebula diſſolvetur, quæ fugata eſt
a radiis ſolis, & a calore illius aggravata:
4 Et nomen noſtrum oblivionem accipiet
per tempus, & nemo memoriam habebit ope-
rum noſtrorum.
B 5 * Umbræ enim tranſitus eſt tempus no-
* 1. ſtrum, & non eſt reverſio finis noſtri: quo-
Par. 29. niam conſignata eſt, & nemo revertitur.
d. 15. 6 * Venite ergo, & fruamur bonis, quæ
* Iſai. ſunt, & utamur creatura tamquam in juven-
22. d. 13. tute celeriter.
56. d. 12. 7 Vino pretioſo, & unguentis nos implea-
1. Cor. mus: & non prætereat nos flos temporis.
15. d. 32. 8 Coronemus nos roſis, antequam marce-
ſcant: nullum pratum ſit, quod non per-
tranſeat luxuria noſtra.
9 Nemo noſtrum exors ſit luxuriæ noſtræ:
ubique relinquamus ſigna lætitiæ: quoniam
hæc eſt pars noſtra, & hæc eſt ſors.
10 Opprimamus pauperem juſtum, & non
parcamus viduæ, nec veterani revereamur
canos multi temporis.
D 11 Sit autem fortitudo noſtra lex juſtitiæ;
quod enim infirmum eſt, inutile invenitur.
12 Circumveniamus ergo juſtum, quoniam
inutilis eſt nobis, & contrarius eſt operibus
noſtris, & improperat nobis peccata legis, &
diffamat in nos peccata diſciplinæ noſtræ.
* Mat. 13 * Promittit ſe ſcientiam Dei habere,
27. e. 42. & filium Dei ſe nominat.
* Joan. 14 * Factus eſt nobis in traductionem co-
7. a. 7. gitationum noſtrarum.
15 Gravis eſt nobis etiam ad videndum,
quoniam diſſimilis eſt aliis vita illius, &
immutatæ ſunt viæ ejus.
16 Tamquam nugaces æſtimati ſumus ab
illo, & abſtinet ſe a viis noſtris tamquam ab
immunditiis, & præfert noviſſima juſtorum,
& gloriatur patrem ſe habere Deum.
D 17 Videamus ergo, ſi ſermones illius veri
ſint, & tentemus quæ ventura ſunt illi, &
ſciemus quæ erunt noviſſima illius.
* Pſal. 18 * Si enim eſt verus filius Dei, ſuſcipiet il-
21. a. 9. lum, & liberabit eum de manibus contrariorum.
19 Contumelia & tormento interrogemus
eum, ut ſciamus reverentiam ejus, & pro-
bemus patientiam illius.
20 * Morte turpiſſima condemnemus eum; * Jer.
erit enim ei reſpectus ex ſermonibus illius. 11. d. 19.
21 Hæc cogitaverunt, & erraverunt; excæ-
cavit enim illos malitia eorum.
22 Et neſcierunt ſacramenta Dei, neque
mercedem ſperaverunt juſtitiæ, nec judica-
verunt honorem animarum ſanctarum.
23 * Quoniam Deus creavit hominem in- * Gen.
exterminabilem, & ad imaginem ſimilitudi- 1. d. 27.
nis ſuæ fecit illum. 2. a. 7. 5.
24 * Invidia autem diaboli mors introivit a. 1.
in orbem terrarum. Eccli.
25 Imitantur autem illum, qui ſunt ex 17. a. 1.
parte illius. * Gen.

CAPUT III. 3. a. 1.

*De felicitate juſtorum, qui in hac vita ab im-
piis contempti, tentationibus a Deo probati
fuerunt: & de infelicitate impiorum: item
de caſtitatis & bonorum operum mercede,
ac infelicitate filiorum adulterorum.*

1 JUſtorum autem animæ in manu Dei ſunt, A
& non tanget illos tormentum mortis. Deut.
2 Viſi ſunt oculis inſipientium mori, & 33. a. 3.
æſtimata eſt afflictio exitus illorum, Infr. 5.
3 Et quod a nobis eſt iter, exterminium: a. 4.
illi autem ſunt in pace.
4 Et ſi coram hominibus tormenta paſſi
ſunt, ſpes illorum immortalitate plena eſt.
5 In paucis vexati, in multis bene diſpo-
nentur: quoniam Deus tentavit eos, & in-
venit illos dignos ſe.
6 Tamquam aurum in fornace probavit il-
los, & quaſi holocauſti hoſtiam accepit illos,
& in tempore erit reſpectus illorum.
7 * Fulgebunt juſti, & tamquam ſcintillæ * Mat.
in arundineto diſcurrent. 13. f. 43.
8 * Judicabunt nationes, & dominabuntur *1. Cor.
populis, & regnabit Dominus illorum in per- 6. a. 2.
petuum.
9 Qui confidunt in illo, intelligent veri- B
tatem: & fideles in dilectione acquieſcent il-
li: quoniam donum & pax eſt electis ejus.
10 Impii autem ſecundum quæ cogitave-
runt, correptionem habebunt: qui neglexe-
runt juſtum, & a Domino receſſerunt.
11 Sapientiam enim & diſciplinam qui abji- C
cit, infelix eſt: & vacua eſt ſpes illorum, &
labores ſine fructu, & inutilia opera eorum.
12 Mulieres eorum inſenſatæ ſunt, & ne-
quiſſimi filii eorum.
13 Maledicta creatura eorum: quoniam fe-
lix eſt ſterilis: & incoinquinata, quæ neſci-
vit thorum in delicto, habebit fructum in re-
ſpectione animarum ſanctarum:
14 * Et ſpado, qui non operatus eſt per ma- * Iſai.
nus ſuas iniquitatem, nec cogitavit adverſus 56. b. 4.
Deum nequiſſima, dabitur enim illi fidei donum D
electum, & ſors in templo Dei acceptiſſima.
15 Bonorum enim laborum glorioſus eſt fru-
ctus, & quæ non concidat, radix ſapientiæ.
16 Filii autem adulterorum in inconſum-
matione erunt, & ab iniquo thoro ſemen ex-
terminabitur.
17 Et ſi quidem longæ vitæ erunt, in ni-
hilum computabuntur, & ſine honore erit
noviſſima ſenectus illorum.
18 Et ſi celerius defuncti fuerint, non habe-
bunt ſpem, nec in die agnitionis allocutionem.
19 Nationis enim iniquæ diræ ſunt con-
ſummationes.

CAPUT IV.

*Caſta generatio in multis ab adulterina diſſidet:
de refrigerio juſti morte præoccupati: quæ ſit
ſenectus venerabilis, & quod juſti ſæpius e
mundo tolluntur a Deo, ne ab impiis ſedu-
cantur: & quantum finis utrorumque diſtet.*

1 O Quam pulchra eſt caſta generatio cum A
claritate! immortalis eſt enim memo-
ria illius, quoniam & apud Deum nota eſt,
& apud homines.
2 Cum præſens eſt, imitantur illam: & de-
ſiderant eam, cum ſe eduxerit, & in perpe-
tuum coronata triumphat, incoinquinato-
rum certaminum præmium vincens.
3 Multigena autem impiorum multitudo
non erit utilis, & ſpuria vitulamina non
dabunt radices altas, nec ſtabile firmamen-
tum collocabunt.

* Jere. 4 * Et si in ramis in tempore germinaverint,
17. a.6 infirmiter posita, a vento commovebuntur,
Matth. & a nimietate ventorum eradicabuntur.
7. d.27. 5 Confringentur enim rami inconsummati,
B & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti.
6 Ex iniquis enim somnis filii, qui nascuntur, testes sunt nequitiæ adversus parentes in interrogatione sua.
7 Justus autem si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.
8 Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata; cani autem sunt sensus hominis,
* Hebr. 9 Et ætas senectutis vita immaculata.
11. a.5. 10 * Placens Deo factus est dilectus, & vi-
C vens inter peccatores translatus est.
11 Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.
12 Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, & inconstantia concupiscentiæ transvertit sensum sine malitia.
13 Consummatus in brevi explevit tempora multa:
14 Placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum. Populi autem videntes, & non intelligentes, nec ponentes in præcordiis talia:
D 15 Quoniam gratia Dei, & misericordia est in sanctos ejus, & respectus in electos illius.
16 Condemnat autem justus mortuus vivos impios, & juventus celerius consummata longam vitam injusti.
17 Videbunt enim finem sapientis, & non intelligent, quid cogitaverit de illo Deus, & quare munierit illum Dominus.
18 Videbunt, & contemnent eum: illos autem Dominus irridebit.
19 Et erunt post hæc decidentes sine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum: quoniam disrumpet illos inflatos sine voce, & commovebit illos a fundamentis, & usque ad supremum desolabuntur,, & erunt gementes, & memoria illorum peribit.
20 Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traducent illos ex adverso iniquitates ipsorum.

CAPUT V.

Impii in judicio admirantes gloriam justorum, quos hic contempserant, deflent suam miseriam, quodque tota eorum felicitas fuerit momentanea: justorum autem erit perpetua: porro Deus, tum per creaturas, tum per se, armatur ad puniendos impios.

A 1 TUnc stabunt justi in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labores eorum.
2 Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis,
3 Dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes: Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperii.
* Supra 4 * Nos insensati vitam illorum æstimaba-
3. a. 2. mus insaniam, & finem illorum sine honore:
5 Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est.
5 Ergo erravimus a via veritatis, & justitiæ lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis.
7 Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulavimus vias difficiles; viam autem Domini ignoravimus.
8 Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis?
*1.Par. 9 * Transierunt omnia illa tamquam um-
29. d. bra, & tamquam nuntius percurrens,
15. 10 * Et tamquam navis, quæ pertransit flu-
Supr.2. ctuantem aquam: cujus, cum præterierit,
b. 5. non est vestigium invenire, neque semitam
* Prov. carinæ illius in fluctibus:
30.c.19. 11 Aut tamquam avis, quæ transvolat in
B aere, cujus nullum invenitur argumentum itineris, sed tantum sonitus alarum verberans levem ventum, & scindens per vim itineris aerem: commotis alis transvolavit, & post hoc nullum signum invenitur itineris illius:

12 Aut tamquam sagitta emissa in locum destinatum: divisus aer continuo in se reclusus est, ut ignoretur transitus illius:
13 Sic & nos nati continuo desivimus esse: & virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere: in malignitate autem nostra consumpti sumus.
14 Talia dixerunt in inferno hi, qui peccaverunt:
15* Quoniam spes impii tamquam lanugo est, * Psal.
quæ a vento tollitur: & tamquam spuma graci- 1. a. 4.
lis, quæ a procella dispergitur: & tamquam Prov.
fumus, qui a vento diffusus est: & tamquam 10. d.
memoria hospitis unius diei prætereuntis. 28. &
16 Justi autem in perpetuum vivent, & a- 11. a.7.
pud Dominum est merces eorum, & cogitatio C
illorum apud Altissimum.
17 Ideo accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu Dñi: quoniam dextera sua teget eos, & brachio sancto suo defendet illos.
18 * Accipiet armaturam zelus illius, & ar- * Psal.
mabit creaturam ad ultionem inimicorum. 17 d.
19 Induet pro thorace justitiam, & acci- 40.
piet pro galea judicium certum. Ephes.
20 Sumet scutum inexpugnabile æquitatem: 6. c. 13.
21 Acuet autem duram iram in lanceam, & D
pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.
22 Ibunt directe emissiones fulgurum, & tamquam a bene curvato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum insilient.
23 Et a petrosa ira plenæ mittentur grandines: excandescet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter.
24 Contra illos stabit spiritus virtutis, & tamquam turbo venti dividet illos: & ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorum, & malignitas evertet sedes potentium.

CAPUT VI.

Reges & judices ad sapientiam & justitiam sectandam exhortatur, ostendens quam grave maneat injustis rectoribus supplicium: item quam sit obvia sapientia quærentibus eam: quodque ejus acquisitio sit utilis, cujus capax non est invidus.

1 MElior est sapientia, quam vires: & A
vir prudens, quam fortis. Eccl.9.
2 Audite ergo reges, & intelligite: discite d. 18.
judices finium terræ.
3 Præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum:
4 * Quoniam data est a Domino potesta s vo- * Rom.
bis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit 13. a.1.
opera vestra, & cogitationes scrutabitur:
5 Quoniam cum essetis ministri regni illius, non recte judicastis, nec custodistis legem justitiæ, neq; secundũ voluntatem Dei ambulastis.
6 Horrende, & cito apparebit vobis: quoniam B
judicium durissimum his, qui præsunt, fiet.
7 Exiguo enim conceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta patientur.
8 * Non enim subtrahet personam cujusquam * Deut.
Deus, nec verebitur magnitudinem cujusquam: 10. d.
quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & 17.
æqualiter cura est illi de omnibus. 2. Par.
9 Fortioribus autem fortior instat cruciatio. 19. b. 7.
10 Ad vos ergo, reges, sunt hi sermones mei, Eccli.
ut discatis sapientiam, & non excidatis. 35. c.
11 Qui enim custodierint justa juste, ju- 15. 16.
stificabuntur: & qui didicerint ista, inve- Act. 10.
nient quid respondeant. c. 34.
12 Concupiscite ergo sermones meos, dili- Rom. 2.
gite illos, & habebitis disciplinam. c. 11.
13 Clara est, & quæ numquam marcescit, sa- Gal. 2.
pientia, & facile videtur ab his, qui diligunt b. 6.
eam, & invenitur ab his, qui quærunt illam. C
14 Præoccupat qui se concupiscunt, ut illis Ephes.
se prior ostendat. 6. b. 9.
15 Qui de luce vigilaverit ad illam, non Coloss.
laborabit; assidentem enim illam foribus suis 3. d.25.
inveniet. 1. Petr.
16 Cogitare ergo de illa sensus est consum- 1. c. 17.
matus: & qui vigilaverit propter illam, cito securus erit.
17 Quoniam dignos se ipsa circuit quærens, & in viis ostendit se illis hilariter, & in omni providentia occurrit illis.

18 Initium enim illius veriſſima eſt diſciplinæ concupiſcentia.

19 Cura ergo diſciplinæ dilectio eſt: & dilectio cuſtodia legum illius eſt: cuſtoditio autem legum conſummatio incorruptionis eſt:

20 Incorruptio autem facit eſſe proximũ Deo.

D

21 Concupiſcentia itaque ſapientiæ deducit ad regnum perpetuum.

22 Si ergo delectamini ſedibus & ſceptris, o reges populi, diligite ſapientiam, ut in perpetuum regnetis:

23 Diligite lumen ſapientiæ omnes, qui præeſtis populis.

24 Quid eſt autem ſapientia, & quemadmodum facta ſit, referam: & non abſcondam a vobis ſacramenta Dei, ſed ab initio nativitatis inveſtigabo, & ponam in lucem ſcientiam illius, & non præteribo veritatem:

25 Neq; cum invidia tabeſcente iter habebo: quoniã talis homo non erit particeps ſapientię.

26 Multitudo autem ſapientium ſanitas eſt orbis terrarum: & rex ſapiens ſtabilimentum populi eſt.

27 Ergo accipite diſciplinam per ſermones meos, & proderit vobis.

CAPUT VII.

Cum unus ſit omnibus introitus ad vitam, & ſimilis exitus; præ omnibus eligenda eſt ſapientia, adferens ſecum cuncta bona, habens ſecum ſpiritum intelligentiæ multiplicem; quæ hic mirum in modum extollitur, quamque abunde auctor fuerat aſſecutus.

A

1 SUm quidem & ego mortalis homo ſimilis omnibus, & ex genere terreni illius, qui prior factus eſt, & in ventre matris figuratus ſum caro

* Job 10. b. 10.

2 Decem menſium tempore: * coagulatus ſum in ſanguine ex ſemine hominis, & delectamento ſomni conveniente.

3 Et ego natus accepi communem aerem, & in ſimiliter factam decidi terram, & primam vocem ſimilem omnibus emiſi plorans.

4 In involumentis nutritus ſũ & curis magnis.

5 Nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium.

* Job 1. d. 21. 1. Tim. 6. b. 7.

6 * Unus ergo introitus eſt omnibus ad vitam, & ſimilis exitus.

7 Propter hoc optavi, & datus eſt mihi ſenſus: & invocavi, & venit in me ſpiritus ſapientiæ:

8 Et præpoſui illam regnis & ſedibus & divitias nihil eſſe duxi in comparatione illius.

* Job 28. c. 15. Prov. 8. b. 11.

9 * Nec comparavi illi lapidem pretioſum: quoniam omne aurum in comparatione illius arena eſt exigua, & tamquam lutum æſtimabitur argentum in conſpectu illius.

B

10 Super ſalutem & ſpeciem dilexi illam, & propoſui pro luce habere illam, quoniam inextinguibile eſt lumen illius.

* 3. Reg. 3. c. 13. Matth. 6. d. 33.

11 * Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honeſtas per manus illius:

12 Et lætatus ſum in omnibus: quoniam antecedebat me iſta ſapientia, & ignorabam, quoniam horum omnium mater eſt.

13 Quam ſine fictione didici, & ſine invidia communico, & honeſtatem illius non abſcondo.

14 Infinitus enim theſaurus eſt hominibus, quo qui uſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei, propter diſciplinæ dona commendati.

15 Mihi autem dedit Deus dicere ex ſententia, & præſumere digna horum, quæ mihi dantur: quoniam ipſe ſapientiæ dux eſt, & ſapientium emendator.

16 In manu enim illius & nos, & ſermones noſtri, & omnis ſapientia, & operum ſcientia, & diſciplina.

17 Ipſe enim dedit mihi horum, quæ ſunt, ſcientiam veram, ut ſciam diſpoſitionem orbis terrarum, & virtutes elementorum,

18 Initium, & conſummationem, & medietatem temporum, viciſſitudinum permutationes, & commutationes temporum,

C

19 Anni curſus, & ſtellarum diſpoſitiones,

20 Naturas animalium, & iras beſtiarum, vim ventorum, & cogitationes hominum, differentias virgultorum, & virtutes radicum:

21 Et quæcumque ſunt abſconſa & improviſa, didici; omnium enim artifex docuit me ſapientia.

22 Eſt enim in illa ſpiritus intelligentiæ ſanctus, unicus, multiplex, ſubtilis, diſertus, mobilis, incoinquinatus, certus, ſuavis, amans bonum, acutus, quem nihil vetat, benefaciens,

23 Humanus, benignus, ſtabilis, certus, ſecurus, omnem habens virtutem, omnia proſpiciens, & qui capiat omnes ſpiritus: intelligibilis, mundus, ſubtilis.

24 Omnibus enim mobilibus mobilior eſt ſapientia: attingit autem ubique propter ſuam munditiam.

D

25 Vapor eſt enim virtutis Dei, & emanatio quædam eſt claritatis omnipotentis Dei ſincera: & ideo nihil inquinatum in eam incurrit.

* Hebr. 1. a. 3.

26 * Candor eſt enim lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula Dei majeſtatis, & imago bonitatis illius.

27 Et cum ſit una, omnia poteſt: & in ſe permanens omnia innovat, & per nationes in animas ſanctas ſe transfert, amicos Dei & prophetas conſtituit.

28 Neminem enim diligit Deus, niſi eum, qui cum ſapientia inhabitat.

29 Eſt enim hæc ſpecioſior ſole, & ſuper omnem diſpoſitionem ſtellarum: luci comparata invenitur prior.

30 Illi enim ſuccedit nox, ſapientiam autem non vincit malitia.

CAPUT VIII.

Cum ſapientiam comitentur omnia deſiderabilia, ſumme ambienda eſt, & a Deo petenda, a quo ſolo datur continentia.

A

1 ATtingit ergo a fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter.

2 Hanc amavi, & exquiſivi a juventute mea, & quæſivi ſponſam mihi eam aſſumere, & amator factus ſum formæ illius.

3 Generoſitatem illius glorificat, contubernium habens Dei: ſed & omnium Dominus dilexit illam;

4 Doctrix enim eſt diſciplinæ Dei, & electrix operum illius.

5 Et ſi divitiæ appetuntur in vita, quid ſapientia locupletius, quæ operatur omnia?

B

6 Si autem ſenſus operatur, quis horum, quæ ſunt, magis quam illa, eſt artifex?

7 Et ſi juſtitiam quis diligit, labores hujus magnas habent virtutes; ſobrietatem enim, & prudentiam docet, & juſtitiam, & virtutem, quibus utilius nihil eſt in vita hominibus.

8 Et ſi multitudinem ſcientiæ deſiderat quis, ſcit præterita, & de futuris æſtimat: ſcit verſutias ſermonum, & diſſolutiones argumentorum: ſigna & monſtra ſcit, antequam fiant, & eventus temporum & ſæculorum.

9 Propoſui ergo hanc adducere mihi ad convivendum, ſciens, quoniam mecum communicabit de bonis, & erit allocutio cogitationis, & tædii mei.

C

10 Habebo propter hanc claritatem ad turbas, & honorem apud ſeniores juvenis:

11 Et acutus inveniar in judicio, & in conſpectu potentium admirabilis ero, & facies principum mirabuntur me:

12 Tacentem me ſuſtinebunt, & loquentem me reſpicient, & ſermocinante me plura, manus ori ſuo imponent.

13 Præterea habebo per hanc, immortalitatem: & memoriam æternam his, qui poſt me futuri ſunt, relinquam.

14 Diſponam populos, & nationes mihi erunt ſubditæ.

15 Timebunt me audientes reges horrendi: in multitudine videbor bonus, & in bello fortis.

16 Intrans in domum meam conquieſcam cum illa; non enim habet amaritudinem converſatio illius, nec tædium convictus illius, ſed lætitiam & gaudium.

D

17 Hæc cogitans apud me, & commemorans in corde meo; quoniam immortalitas eſt in cognatione ſapientiæ,

18 Et in amicitia illius delectatio bona, & in operibus manuum illius honeſtas ſine defectione, & in certamine loquelæ illius ſapientia, & præclaritas in communicatione

ſer-

sermonum ipsius; circuibam quærens, ut mi-
hi illam assumerem.
19 Puer autem eram ingeniosus, & sorti-
tus sum animam bonam.
20 Et cum essem magis bonus, veni ad cor-
pus incoinquinatum.
21 Et ut scivi, quoniam aliter non possem es-
se continens, nisi Deus det, & hoc ipsum e-
rat sapientiæ, scire cujus esset hoc donum;
adii Dominum, & deprecatus sum illum, &
dixi ex totis præcordiis meis:

CAPUT IX.

Oratio sapientis cum agnitione propriæ imbecillitatis, ad impetrandam a Domino sapientiam: quæ cum omnibus necessaria sit, potissimum tamen rectoribus populorum; incerta est enim humana sapientia.

A [1. Reg. 3. b. 9.]
1 DEus patrum meorum, & Dñe miseri-
cordiæ, qui fecisti omnia verbo tuo,
2 Et sapientia tua constituisti hominem,
ut dominaretur creaturæ, quæ a te facta est,
3 Ut disponat orbem terrarum in æquitate
& justitia, & in directione cordis judicium
judicet;
4 Da mihi sedium tuarum assistricem sa-
pientiam, & noli me reprobare a pueris tuis:
[* Psal. 115. b. 16.] 5 * Quoniam servus tuus sum ego, & filius
ancillæ tuæ, homo infirmus, & exigui tempo-
ris, & minor ad intellectum judicii & legum.
B 6 Nam & si quis erit consummatus inter
filios hominum, si ab illo abfuerit sapien-
tia tua, in nihilum computabitur.
[* 1. Par. 28. a. 4. 5. 2. Par. 1. c. 9.] 7 * Tu elegisti me regem populo tuo, &
judicem filiorum tuorum, & filiarum:
8 Et dixisti me ædificare templum in mon-
te sancto tuo, & in civitate habitationis tuæ
altare, similitudinem tabernaculi sancti tui,
quod præparasti ab initio:
[* Prov. 8. c. 22. d. 27. Joan. 1. a. 1.] 9 * Et tecum sapientia tua, quæ novit o-
pera tua, quæ & affuit tunc, cum orbem
terrarum faceres, & sciebat quid esset placitum
oculis tuis, & quid directum in præceptis tuis.
10 Mitte illam de cælis sanctis tuis, & a sede
magnitudinis tuæ, ut mecum sit, & mecum
laboret, ut sciam, quid acceptum sit apud te.
C 11 Scit enim illa omnia, & intelligit, &
deducet me in operibus meis sobrie, & cu-
stodiet me in sua potentia.
12 Et erunt accepta opera mea, & dispo-
nam populum tuum juste, & ero dignus se-
dium patris mei.
[* Isai. 40. e. 13. Rom. 11. d. 34. 1. Cor. 2. d. 16.] 13 * Quis enim hominum poterit scire con-
silium Dei? aut quis poterit cogitare, quid
velit Deus?
14 Cogitationes enim mortalium timidæ,
& incertæ providentiæ nostræ.
15 Corpus enim, quod corrumpitur, ag-
gravat animam, & terrena inhabitatio depri-
D mit sensum multa cogitantem.
16 Et difficile æstimamus quæ in terra sunt:
& quæ in prospectu sunt, invenimus cum labo-
re. Quæ autem in cælis sunt, quis investigabit?
17 Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu
dederis sapientiam, & miseris spiritum san-
ctum tuum de altissimis:
18 Et sic correctæ sint semitæ eorum, qui
sunt in terris, & quæ tibi placent didicerint
homines?
19 Nam per sapientiam sanati sunt, qui-
cumque placuerunt tibi, Domine, a principio.

CAPUT X.

Commendatur sapientia, quod servaverit, & a malis liberaverit Adam, Noe, Abraham, Lot, Jacob, Joseph, Moysen: per quem filios Israel de Ægypto duxit per mare rubrum, demersis in eo Ægyptiis.

A [Gen. 1. d. 17.]
1 HÆc illum, qui primus formatus est a
Deo pater orbis terrarum, cum solus
esset creatus, custodivit;
[* Gen. 2. b. 7.] 2 * Et eduxit illum a delicto suo, & de-
dit illi virtutem continendi omnia.
[* Gen. 4. b. 8.] 3 * Ab hac ut recessit injustus in ira sua,
per iram homicidii fraterni deperiit.
[* Gen. 7. d. 21.] 4 * Propter quem, cum aqua deleret ter-
ram, sanavit iterum sapientia, per contem-
ptibile lignum justum gubernans.
[* Gen. 11. a. 2.] 5 * Hæc & in consensu nequitiæ cum se
nationes contulissent, scivit justum, & con-
servavit sine querela Deo, & in filii miseri-
cordia fortem custodivit.
6 * Hæc justũ a pereuntibus impiis liberavit [* Gen. 19. d. 17. e. 22.]
fugientem, descendente igne in pentapolim:
7 Quibus in testimonium nequitiæ fumi-
gabunda constat deserta terra, & incerto tem- B
pore fructus habentes arbores, & incredibilis
animæ memoria, stans figmentum salis.
8 Sapientiam enim prætereuntes non tan-
tum in hoc lapsi sunt, ut ignorarent bona,
sed & insipientiæ suæ reliquerunt hominibus
memoriam, ut in his, quæ peccaverunt,
nec latere potuissent.
9 Sapientia autem hos, qui se observant,
a doloribus liberavit.
10 * Hæc profugum iræ fratris justum dedu- [* Gen. 28. a. 5. & b. 10.]
xit per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei,
& dedit illi scientiam sanctorum: honestavit
illũ in laboribus, & complevit labores illius.
11 In fraude circumvenientium illum af- C
fuit illi, & honestum fecit illum.
12 Custodivit illum ab inimicis, & a sedu-
ctoribus tutavit illum, & certamen forte de-
dit illi, ut vinceret, & sciret, quoniam o-
mnium potentior est sapientia.
13 * Hæc venditum justum non dereliquit, [* Gen. 37. f. 28.]
sed a peccatoribus liberavit eum: descendit-
que cum illo in foveam,
14 * Et in vinculis non dereliquit illum, [* Gen. 41. e. 40. Act. 7. b. 9.]
donec afferret illi sceptrum regni, & poten-
tiam adversus eos, qui eum deprimebant:
& mendaces ostendit, qui maculaverunt il-
lum, & dedit illi claritatem æternam.
15 * Hæc populum justum, & semen sine [* Exo. 1. c. 11. Ps. 77. b. 13. 15.]
querela liberavit a nationibus, quæ illum
deprimebant.
16 Intravit in animam servi Dei, & stetit
contra reges horrendos in portentis & signis.
17 Et reddidit justis mercedem laborum D
suorum, & deduxit illos in via mirabili: &
fuit illis in velamento diei, & in luce stel-
larum per noctem.
18 * Transtulit illos per mare rubrum, & [* Exo. 14. c. 22.]
transvexit illos per aquam nimiam.
19 Inimicos autem illorum demersit in ma- [Psalm. 77. b. 13. 14.]
re, & ab altitudine inferorum eduxit il-
los. * Ideo justi tulerunt spolia impiorum,
20 * Et decantaverunt, Domine, nomen [* Exod. 12. e. 35.]
sanctum tuum, & victricem manum tuam [* Exod. 15. a. 1.]
laudaverunt pariter:
21 Quoniam sapientia aperuit os mutorum,
& linguas infantium fecit disertas.

CAPUT XI.

Sapientia filios Israel per desertum deduxit, devictis inimicis, datisque e petra aquis: punitis autem multiplici flagello idololatris Ægyptiis: cum tamen Deus omnium quærens salutem, longanimiter toleret peccatores, ut resipiscant, quos universos solo suo nutu continuo perdere posset.

1 DIrexit opera eorum in manibus prophe- A [Exod. 16. a. 1.]
tæ sancti.
2 Iter fecerunt per deserta, quæ non habita-
bantur: & in locis desertis fixerunt casas.
3 * Steterunt contra hostes, & de inimicis [* Exo. 17. d. 12. 13.]
se vindicaverunt.
4 * Sitierunt, & invocaverunt te, & data [* Num. 20. b. 11.]
est illis aqua de petra altissima, & requies
sitis de lapide duro.
5 Per quæ enim pœnas passi sunt inimici
illorum a defectione potus sui, & in eis cum
abundarent filii Israel, lætati sunt;
6 Per hæc, cum illis deessent, bene cum
illis actum est.
7 Nam pro fonte quidem sempiterni flumi-
nis humanum sanguinem dedisti injustis.
8 Qui cum minuerentur in traductione in-
fantium occisorum, dedisti illis abundantem
aquam insperate,
9 Ostendens per sitim, quæ tunc fuit,
quemadmodum tuos exaltares, & adversarios
illorum necares.
10 Cum enim tentati sunt, & quidem cum B
misericordia disciplinam accipientes, scie-
runt, quemadmodum cum ira judicati impii
tormenta paterentur.
11 Hos quidem tamquam pater monens pro-
basti: illos autem tamquam durus rex inter-
rogans condemnasti.

12 Absentes enim, & præsentes similiter torquebantur.

13 Duplex enim illos acceperat tædium, & gemitus cum memoria præteritorum.

14 Cum enim audirent per sua tormenta bene secum agi, commemorati sunt Dominum, admirantes in finem exitus.

15 Quem enim in expositione prava projectum deriserunt, in finem eventus mirati sunt: non similiter justis sitientes.

C

* Infr. 12.d 24.

16 Pro cogitationibus autem insensatis iniquitatis illorum, * quod quidam errantes colebant mutos serpentes, & bestias supervacuas, immisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam:

17 Ut scirent, quia per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.

* Lev. 26. d. 22. Infr. 16. a. 1. Jer. 8. f. 17.

18 Non enim impossibilis erat omnipotens manus tua, quæ creavit orbem terrarum ex materia invisa, * immittere illis multitudinem ursorum, aut audaces leones,

19 Aut novi generis ira plenas ignotas bestias, aut vaporem ignium spirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas emittentes:

20 Quarum non solum læsura poterat illos exterminare, sed & aspectus per timorem occidere.

D

21 Sed & sine his uno spiritu poterant occidi, persecutionem passi ab ipsis factis suis, & dispersi per spiritum virtutis tuæ: sed omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti.

22 Multum enim valere, tibi soli supererat semper; & virtuti brachii tui quis resistet?

23 Quoniam tamquam momentum stateræ, sic est ante te orbis terrarum, & tamquam gutta roris antelucani, quę descendit in terram.

24 Sed misereris omnium, quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam.

25 Diligis enim omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti; nec enim odiens aliquid constituisti, aut fecisti.

26 Quomodo autem posset aliquid permanere, nisi tu voluisses? aut quod a te vocatum non esset, conservaretur.

27 Parcis autem omnibus: quoniam tua sunt, Domine, qui amas animas.

CAPUT XII.

Ostendit, quanta clementia & longanimitate Deus corripuerit peccatores terræ sanctæ incolas; non subito eos delens, cum non illos tantum, sed & omnes nationes, nulli illata injuria, tamquam solus omnium Dominus perdere posset: hac videlicet erga inimicos clementia, electos suos de se suaque bonitate bene sperare faciens, eosque a peccatis revocans.

A

1 O Quam bonus, & suavis est, Domine, spiritus tuus in omnibus!

2 Ideoque eos, qui exerrant, partibus corripis: & de quibus peccant, admones & alloqueris, ut relicta malitia, credant in te, Dñe.

* Deut. 9. a. 2. & 12. d. 29. & 18. c. 12.

3 * Illos enim antiquos inhabitatores terræ sanctæ tuæ, quos exhorruisti,

4 Quoniam odibilia opera tibi faciebant per medicamina, & sacrificia injusta,

5 Et filiorum suorum necatores sine misericordia, & comestores viscerum hominum, & devoratores sanguinis a medio sacramento tuo,

6 Et auctores parentes animarum inauxiliatarum perdere voluisti per manus parentum nostrorum,

7 Ut dignam perciperent peregrinationē puerorum Dei, quæ tibi omnium charior est terra.

8 Sed & his tamquam hominibus pepercisti, & misisti antecessores exercitus tui vespas, ut illos paulatim exterminarent.

9 Non quia impotens eras in bello subjicere impios justis, aut bestiis sævis, aut verbo duro simul exterminare;

B

* Exod. 23. f. 30. Deut. 7. d. 22.

10 * Sed partibus judicans dabas locum pœnitentiæ, non ignorans, quoniam nequam est natio eorum, & naturalis malitia ipsorum, & quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum.

11 Semen enim erat maledictum ab initio: nec timens aliquem veniam dabas peccatis illorū.

12 Quis enim dicet tibi: Quid fecisti? aut quis stabit contra judicium tuum? aut quis in conspectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? aut quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas tu fecisti?

13 Non enim est alius Deus, quam tu, * cui cura est de omnibus, ut ostendas, quoniam non injuste judicas judicium. * 1. Pet. 5. b. 7.

14 Neque rex, neque tyrannus in conspectu tuo inquirent de his, quos perdidisti.

15 Cum ergo sis justus, juste omnia disponis: ipsum quoque, qui non debet puniri, condemnare, exterum æstimas a tua virtute.

16 Virtus enim tua justitiæ initium est: & ob hoc quod omnium Dominus es, omnibus te parcere facis. C

17 Virtutem enim ostendis tu, qui non crederis esse in virtute consummatus, & horum, qui te nesciunt, audaciam traducis.

18 Tu autem dominator virtutis cum tranquillitate judicas, & cū magna reverentia disponis nos; subest enim tibi, cum volueris, posse.

19 Docuisti autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet justum esse, & humanum: & bonæ spei fecisti filios tuos: quoniam judicans das locum in peccatis pœnitentiæ.

20 Si enim inimicos servorum tuorum, & debitos morti cum tanta cruciasti attentione, dans tempus & locum, per quæ possent mutari a malitia;

21 Cum quanta diligentia judicasti filios tuos, quorum parentibus juramenta, & conventiones dedisti bonarum promissionum?

22 Cum ergo das nobis disciplinam, inimicos nostros multipliciter flagellas, ut bonitatem tuam cogitemus judicantes: & cum de nobis judicatur, speremus misericordiam tuam. D

23 Unde & illis, qui in vita sua insensate & injuste vixerunt, per hæc, quæ coluerunt, dedisti summa tormenta.

24 * Etenim in erroris via diutius erraverunt, deos æstimantes hæc, quæ in animalibus sunt supervacua, infantium insensatorum more viventes. * Sup. 11. c. 16. Rom. 1. c. 23.

25 Propter hoc tamquam pueris insensatis judicium in derisum dedisti.

26 Qui autem ludibriis & increpationibus non sunt correcti, dignum Dei judicium experti sunt.

27 In quibus enim patientes indignabantur, per hæc quos putabant deos, in ipsis cum exterminarentur videntes, illum, quem olim negabant se nosse, verum Deum agnoverunt: propter quod & finis condemnationis eorum venit super illos.

CAPUT XIII.

Vani quidem sunt, qui ex creaturis Deum non agnoscentes, ipsas potius creaturas pro diis coluerunt: at illi longe stultiores, qui opus artificis Deum dicunt, ab insensato idolo futura interrogantes.

1 VAni autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei, & de his, quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui est, neque operibus attendentes, agnoverunt quis esset artifex: A Rom. 1. c. 18.

2 * Sed aut ignem, aut spiritum, aut citatum aerem, aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut solem & lunam, rectores orbis terrarum deos putaverunt. * Deut. 4. c. 19. & 17. a. 3.

3 Quorum si specie delectati, deos putaverunt, sciant, quanto his dominator eorum speciosior est; speciei enim generator hæc omnia constituit.

4 Aut si virtutem, & opera eorum mirati sunt, intelligant ab illis, quoniam qui hæc fecit, fortior est illis.

5 A magnitudine enim speciei & creaturæ cognoscibiliter poterit creator horum videri.

6 Sed tamen adhuc in his minor est querela. Et hi enim fortasse errant, Deum quærentes, & volentes invenire.

7 * Etenim cum in operibus illius conversentur, inquirunt: & persuasum habent, quoniam bona sunt quæ videntur. B * Rom. 1. c. 21.

8 Iterum autem nec his debet ignosci.

9 Si enim tantum potuerunt scire, ut possent æstimare sæculum, quomodo hujus Dominum non facilius invenerunt?

10 Infelices autem sunt, & inter mortuos spes illorum est, qui appellaverunt deos opera manuum hominum, aurum & argentum, artis inventionem, & similitudines animalium, aut lapidem inutilem opus manus antiquæ.

11 * Aut si quis artifex faber de silva lignum rectum secuerit, & hujus docte eradat omnem corticem, & arte sua usus diligenter fabricet vas utile in conversationem vitæ,

* Isaiæ 44. b. 9. 12. Jer. 10. a. 3.

12 Reliquiis autem ejus operis ad præparationem escæ abutatur:

13 Et reliquum horum, quod ad nullos usus facit, lignum curvum, & vorticibus plenum, sculpat diligenter per vacuitatem suam, & per scientiam suæ artis figuret illud, & assimilet illud imagini hominis,

14 Aut alicui ex animalibus illud comparet, perliniens rubrica, & rubicundum faciens fuco colorem illius, & omnem maculam, quæ in illo est, perliniens:

15 Et faciat ei dignam habitationem, & in pariete ponens illud, & confirmans ferro,

16 Ne forte cadat, prospiciens illi, sciens quoniam non potest adjuvare se; imago enim est, & opus est illi adjutorium.

17 Et de substantia sua, & de filiis suis, & de nuptiis votum faciens inquirit. Non erubescit loqui cum illo, qui sine anima est:

18 Et pro sanitate quidem infirmum deprecatur, & pro vita rogat mortuum, & in adjutorium inutilem invocat:

19 Et pro itinere petit ab eo, qui ambulare non potest, & de acquirendo, & de operando, & de omnium rerum eventu petit ab eo, qui in omnibus est inutilis.

CAPUT XIV.

Utilis inventio navis, qua etiam tempore diluvii semen humanum servatum est: idolum autem maledictum est cum suo fabricatore: & quod fuerit idolorum idololatriæque exordium & progressus, item quæ mala ex idololatria procedant.

1 Iterum alius navigare cogitans, & per feros fluctus iter facere incipiens, ligno portante se, fragilius lignum invocat.

2 Illud enim cupiditas acquirendi excogitavit, & artifex sapientia fabricavit sua.

3 Tua autem, Pater, providentia gubernat: * quoniam dedisti & in mari viam, & inter fluctus semitam firmissimam,

*Exod. 14. c. 22.

4 Ostendens, quoniam potens es ex omnibus salvare, etiam si sine arte aliquis adeat mare.

5 Sed ut non essent vacua sapientiæ tuæ opera, propter hoc etiam & exiguo ligno credunt homines animas suas, & transeuntes mare per ratem liberati sunt;

6 * Sed & ab initio cum perirent superbi gigantes, spes orbis terrarum ad ratem confugiens, remisit sæculo semen nativitatis, quæ manu tua erat gubernata.

* Gen. 6. a. 4. & 7. b. 7.

7 Benedictum est enim lignum, per quod fit justitia.

8 * Per manus autem quod fit idolum, maledictum est & ipsum, & qui fecit illud: quia ille quidem operatus est: illud autem cum esset fragile, deus cognominatus est.

* Psal. 113. a. 4. Baruc. 6. a. 3.

9 Similiter autem odio sunt Deo impius, & impietas ejus.

10 Etenim quod factum est, cum illo, qui fecit, tormenta patietur.

11 Propter hoc & in idolis nationum non erit respectus: quoniam creaturæ Dei in odium factæ sunt, & in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insipientium.

12 Initiũ enim fornicationis est exquisitio idolorum: & adinventio illorum corruptio vitæ est;

13 Neque enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum.

14 Supervacuitas enim hominum hæc advenit in orbem terrarum: & ideo brevis illorum finis est inventus.

15 Acerbo enim luctu dolens pater, cito sibi rapti filii fecit imaginem: & illum, qui tunc quasi homo mortuus fuerat, nunc tamquam deum colere cœpit, & constituit inter servos suos sacra & sacrificia.

16 Deinde interveniente tempore, convalescente iniqua consuetudine, hic error tamquam lex custoditus est, & tyrannorum imperio colebantur figmenta.

17 Et hos, quos in palam homines honorare non poterant propter hoc, quod longe essent, e longinquo figura eorum allata, evidentem imaginem regis, quem honorare volebant, fecerunt: ut illum, qui aberat, tamquam præsentem colerent sua solicitudine.

18 Provexit autem ad horum culturam & hos, qui ignorabant, artificis eximia diligentia.

19 Ille enim volens placere illi, qui se assumpsit, elaboravit arte sua, ut similitudinem in melius figuraret.

20 Multitudo autem hominũ abducta per speciem operis, eũ, qui ante tempus tamquam homo honoratus fuerat, nunc deũ æstimaverunt.

21 Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio: quoniam aut affectui, aut regibus deservientes homines, incommunicabile nomen lapidibus & lignis imposuerunt.

22 Et non suffecerat errasse eos circa Dei scientiam, sed & in magno viventes inscientiæ bello, tot & tam magna mala pacem appellant.

23 * Aut enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insaniæ plenas vigilias habentes,

* Deut. 18. b. 10. Jer. 7. b. 6.

24 Neque vitam, neque nuptias mundas jam custodiunt, sed alius alium per invidiam occidit, aut adulterans contristat:

25 Et omnia commista sunt, sanguis, homicidium, furtum & fictio, corruptio & infidelitas, turbatio & perjurium, tumultus bonorum;

26 Dei immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio mœchiæ, & impudicitiæ.

27 Infandorum enim idolorum cultura omnis mali causa est, & initium, & finis.

28 Aut enim dum lætantur, insaniunt: aut certe vaticinantur falsa, aut vivunt injuste, aut pejerant cito.

29 Dum enim confidunt in idolis, quæ sine anima sunt, male jurantes noceri se non sperant.

30 Utraque ergo illis evenient digne, quoniam male senserunt de Deo attendentes idolis, & juraverunt injuste, in dolo contemnentes justitiam.

31 Non enim juratorum virtus, sed peccantium pœna perambulat semper injustorum prævaricationem.

CAPUT XV.

Vox fidelium suavitatem & misericordiam Dei commendantium, cujus gratia ab idololatria sunt servati: mire quoque subsannat idolorum artifices, ac cultores.

1 Tu autem Deus noster, suavis & verus es, patiens, & in misericordia disponens omnia.

2 Etenim si peccaverimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam, & si non peccaverimus, scimus, quoniam apud te sumus computati.

3 Nosse enim te consummata justitia est: & scire justitiam, & virtutem tuam radix est immortalitatis.

4 Non enim in errorem induxit nos hominum malę artis excogitatio, nec umbra picturę labor sine fructu, effigies sculpta per varios colores,

5 Cujus aspectus insensato dat concupiscentiã, & diligit mortuę imaginis effigiem sine anima.

6 Malorum amatores digni sunt, qui spem habeant in talibus, & qui faciunt illos, & qui diligunt, & qui colunt.

7 * Sed & figulus mollem terram premens, laboriose fingit ad usus nostros unumquodque vas, & de eodem luto fingit quæ munda sunt in usum vasa, & similiter quæ his sunt contraria: horum autem vasorum quis sit usus, judex est figulus.

* Rom. 9. c. 21.

8 Et cum labore vano deum fingit de eodem luto ille, qui paulo ante de terra factus fuerat, & post pusillum reducit se, unde acceptus est, repetitus animæ debitum, quam habebat.

9 Sed cura est illi, non quia laboraturus est, nec quoniam brevis illi vita est, sed concertatur aurificibus & argentariis: sed & ærarios imitatur, & gloriam præfert, quoniam res supervacuas fingit.

10 Cinis est enim cor ejus, & terra supervacua spes illius, & luto vilior vita ejus:

11 Quo-

11 Quoniam ignoravit qui se finxit, & qui inspiravit illi animam, quæ operatur, & qui insufflavit ei spiritum vitalem

12 Sed & æstimaverunt lusum esse vitam nostram, & conversationem vitæ compositam ad lucrum, & oportere undecumque etiam ex malo acquirere.

13 Hic enim scit, se super omnes delinquere, qui ex terræ materia fragilia vasa, & sculptilia fingit.

14 Omnes enim insipientes, & infelices supra modum animæ superbi, sunt inimici populi tui, & imperantes illi:

15 Quoniam omnia idola nationum deos

* Psal. 113. b. 5. & 134. c. 13. 15. æstimaverunt, * quibus neque oculorum usus est ad videndum, neque nares ad percipiendum spiritum, neque aures ad audiendum, neque digiti manuum ad tractandum, sed & pedes eorum pigri ad ambulandum.

D 16 Homo enim fecit illos: & qui spiritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit Deum fingere.

17 Cum enim sit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse his, quos colit, quia ipse quidem vixit, cum esset mortalis, illi autem numquam.

18 Sed & animalia miserrima colunt; insensata enim comparata his, illis sunt deteriora.

19 Sed nec aspectu aliquis ex his animalibus bona potest conspicere. Effugerunt autem Dei laudem, & benedictionem ejus.

CAPUT XVI.

Ægyptiis ob idololatriam digna passis, Hebræi escam a Deo acceperunt: castigati tamen aliquantum morsu serpentum, erecto serpente æneo sanati sunt a Deo: impii vero morte consumpti per locustas, muscas, ignemque grandini mistum: cum illi accepto manna, satiati sint & confortati.

A 1 PRopter hæc, & per his similia passi sunt digne tormenta, & per multitudinem bestiarum exterminati sunt.

2 Pro quibus tormentis bene disposuisti

* Num. 11. g. 31. populum tuum *, quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui novum saporem, escam parans eis ortygometram:

3 Ut illi quidem concupiscentes escam propter ea, quæ illis ostensa & missa sunt, etiam a necessaria concupiscentia avertetentur. Hi autem in brevi inopes facti novam gustaverunt escam.

4 Oportebat enim illis sine excusatione quidem supervenire interitum exercentibus tyrannidem: his autem tantum ostendere, quemadmodum inimici eorum exterminabantur.

* Num. 21. b. 6. 5 * Etenim cum illis supervenit sæva bestiarum ira, morsibus perversorum colubrorum exterminabantur.

6 Sed non in perpetuum ira tua permansit, sed ad correptionem in brevi turbati sunt, signum habentes salutis ad commemorationem mandati legis tuæ.

B 7 Qui enim conversus est, non per hoc, quod videbat, sanabatur, sed per te omniū salvatorem.

8 In hoc autem ostendisti inimicis nostris, quia tu es, qui liberas ab omni malo.

* Exod. 8. f. 24. & 10. b. 4. Apoc. 9. b. 7. 9 * Illos enim locustarum, & muscarum occiderunt morsus, & non est inventa sanitas animæ illorum, quia digni erant ab hujusmodi exterminari.

10 Filios autem tuos nec draconum venenatorum vicerunt dentes; misericordia enim tua adveniens sanabat illos.

11 In memoria enim sermonum tuorum examinabantur, & velociter salvabantur, ne in altam incidentes oblivionem non possent tuo uti adjutorio.

12 Etenim neq; herba, neque malagma sanavit eos, sed tuus, Dñe, sermo, qui sanat omnia.

* Deut. 32. f. 39. 1. Reg. 2. b. 6. Tob. 13. a. 2. 13 * Tu es enim, Domine, qui vitæ & mortis habes potestatem, & deducis ad portas mortis, & reducis.

14 Homo autem occidit quidem per malitiam, & cum exierit spiritus, non revertetur, nec revocabit animam, quæ recepta est:

C 15 Sed tuam manum effugere impossibile est.

* Exod. 9. c. 23. 16 * Negantes enim te nosse impii, per fortitudinem brachii tui flagellati sunt: novis aquis, & grandinibus, & pluviis persecutionem passi, & per ignem consumpti.

17 Quod enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat; vindex est enim orbis justorum.

18 Quodam enim tempore mansuetabatur ignis, ne comburerentur, quæ ad impios missa erant animalia: sed ut ipsi videntes scirent, quoniam Dei judicio patiuntur persecutionem.

19 Et quodam tempore in aqua supra virtutem ignis exardescebat undique, ut iniquæ terræ nationem exterminaret.

20 * Pro quibus angelorum esca nutrivisti populum tuum, & paratum panem de cælo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem. *Exod. 16. d. 14. Num. 11. b. 7. Ps. 77. c. 25. Joan. 6. d. 31.

21 Substantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat: & deserviens uniuscujusque voluntati, ad quod quisque volebat, convertebatur.

22 * Nix autem & glacies sustinebant vim ignis, & non tabescebant: ut scirent, quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens, in grandine & pluvia coruscans. *Exod. 9. e. 24.

23 Hic autem iterum ut nutrirentur justi, etiam suæ virtutis oblitus est.

24 Creatura enim tibi Factori deserviens exardescit in tormentum adversus injustos: & lenior fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt.

25 Propter hoc & tunc in omnia transfigurata omnium nutrici gratiæ tuæ deserviebat, ad voluntatem eorum, qui a te desiderabant: D

26 Ut scirent filii tui, quos dilexisti, Domine, * quoniam non nativitatis fructus pascunt homines, sed sermo tuus hos, qui in te crediderint, conservat. * Deut. 8. a. 3. Matth. 4. a. 4.

27 Quod enim ab igne non poterat exterminari, statim ab exiguo radio solis calefactum tabescebat;

28 Ut notum omnibus esset, quoniam oportet prævenire solem ad benedictionem tuam, & ad ortum lucis te adorare.

29 Ingrati enim spes tanquam hybernalis glacies tabescet, & disperiet tamquam aqua supervacua.

CAPUT XVII.

Ægyptii triduanas passi sunt invincibiles tenebras, cum incredibili timore & horrore: reliqua orbis parte illustrata lumine.

1 MAgna sunt enim judicia tua, Domine, & inenarrabilia verba tua: propter hoc indisciplinatæ animæ erraverunt. A

2 * Dum enim persuasum habent iniqui posse dominari nationi sanctæ, vinculis tenebrarum & longæ noctis compediti, inclusi sub tectis, fugitivi perpetuæ providentiæ jacuerunt. * Exod. 10. f. 23.

3 Et dum putant se latere in obscuris peccatis, tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt, paventes horrende, & cum admiratione nimia perturbati.

4 Neque enim quæ continebat illos spelunca, sine timore custodiebat: quoniam sonitus descendens perturbabat illos, & personæ tristes illis apparentes pavorem illis præstabant.

5 Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec syderum limpidæ flammæ illuminare poterant illam noctem horrendam.

6 Apparebat autem illis subitaneus ignis timore plenus: & timore perculsi illius, quæ non videbatur, faciei, æstimabant deteriora esse quæ videbantur: B

7 Et * magicæ artis appositi erant derisus, & sapientiæ gloriæ correptio cum contumelia. *Exod. 7. d. 22. & 8. b. 7.

8 Illi enim, qui promittebant timores & perturbationes expellere se ab anima languente, hi cum derisu pleni timore languebant.

9 Nam etsi nihil illos ex monstris perturbabat, transitu animalium & serpentium sibilatione commoti, tremebundi peribant: & aerem, quem nulla ratione quis effugere posset, negantes se videre.

10 Cum sit enim timida nequitia, dat testimonium condemnationis; semper enim præsumit sæva perturbata conscientia. C

11 Nihil enim est timor, nisi proditio cogitationis auxiliorum.

12 Et dum ab intus minor est expectatio,

majorem computat inſcientiam ejus cauſæ, de qua tormentum præſtat.

13 Illi autem, qui impotentem vere noctem, & ab infimis, & ab altiſſimis inferis ſupervenientem, eumdem ſomnum dormientes,

14 Aliquando monſtrorum exagitabantur timore, aliquando animæ deficiebant traductione; ſubitaneus enim illis, & inſperatus timor ſupervenerat.

15 Deinde ſi quiſquam ex illis decidiſſet,
D
cuſtodiebatur in carcere ſine ferro recluſus.

16 Si enim ruſticus quis erat, aut paſtor, aut agri laborum operarius præoccupatus eſſet, ineffugibilem ſuſtinebat neceſſitatem.

17 Una enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Sive ſpiritus ſibilans, aut inter ſpiſſos arborum ramos avium ſonus ſuavis, aut vis aquæ decurrentis nimium,

18 Aut ſonus validus præcipitatarum petrarum, aut ludentium animalium curſus inviſus, aut mugientium valida beſtiarum vox, aut reſonans de altiſſimis montibus echo; deficientes faciebant illos præ timore.

19 Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine, & non impeditis operibus continebatur.

20 Solis autem illis ſuperpoſita erat gravis nox, imago tenebrarum, quæ ſuperventura illis erat. Ipſi ergo ſibi erant graviores tenebris.

CAPUT XVIII.

Hebræi luce gaudent, & ducatum columnæ ignis accipiunt: occiduntur omnia Ægypti primogenita ab Angelo: Hebræi in ſeditione Core iram Dei provocant; ſed in medio incendii liberantur, offerente Aaron incenſum, & pro multitudine deprecante.

A
Exod. 10. f. 23.

1 SAnctis autem tuis maxima erat lux, & horum quidem vocem audiebant, ſed figuram non videbant. Et quia non & ipſi eadem paſſi erant, magnificabant te:

2 Et qui ante læſi erant, quia non lædebantur, gratias agebant: & ut eſſet differentia, donum petebant.

*Exod. 14. f. 24. Pſ. 77. g. 14. & 104. d. 39.

3 * Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignotæ viæ, & ſolem ſine læſura boni hoſpitii præſtitiſti.

4 Digni quidem illi carere luce, & pati carcerem tenebrarum, qui incluſos cuſtodiebant filios tuos, per quos incipiebat incorruptum legis lumen ſæculo dari.

*Exod. 1. c. 16. & 2. a. 2.
*Exod. 14. f. 27.

5 * Cum cogitarent juſtorum occidere infantes: & uno expoſito filio, & liberato, in traductionem illorum, multitudinem filiorum abſtuliſti, & * pariter illos perdidiſti in aqua valida.

6 Illa enim nox ante cognita eſt a patribus noſtris, ut vere ſcientes, quibus juramentis crediderunt, animæquiores eſſent.

B

7 Suſcepta eſt autem a populo tuo ſanitas quidem juſtorum, injuſtorũ autem exterminatio.

8 Sicut enim læſiſti adverſarios, ſic & nos provocans magnificaſti.

9 Abſconſe enim ſacrificabant juſti pueri bonorum, & juſtitiæ legem in concordia diſpoſuerunt: ſimiliter & bona, & mala recepturos juſtos, patrum jam decantantes laudes.

10 Reſonabat autem inconveniens inimicorum vox, & flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium.

*Exod. 12. e. 29. 30.

11 * Simili autem pœna ſervus cum domino afflictus eſt, & popularis homo regi ſimilia paſſus.

12 Similiter ergo omnes uno nomine mortis mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad ſepeliendum vivi ſufficiebant: quoniam uno momento, quæ erat præclarior natio illorum, exterminata eſt.

13 De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc vero primum cum fuit exterminium primogenitorum, ſpoponderunt
C
populum Dei eſſe.

14 Cum enim quietum ſilentium contineret omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet,

15 Omnipotens ſermo tuus de cælo a regalibus ſedibus, durus debellator in mediam exterminii terram proſilivit,

16 Gladius acutus inſimulatum imperium tuum portans, & ſtans replevit omnia morte, & uſque ad cælum attingebat ſtans in terra.

17 Tunc continuo viſus ſomniorum malorum turbaverunt illos, & timores ſupervenerunt inſperati.

18 Et alius alibi projectus ſemivivus, propter quam moriebatur, cauſam demonſtrabat mortis.

19 Viſiones enim, quæ illos turbaverunt, hæc præmonebant, ne inſcii, quare mala patiebantur, perirent.

20 Tetigit autem tunc & juſtos tentatio mortis, & commotio in eremo facta eſt multitudinis: ſed non diu permanſit ira tua.

21 * Properans enim homo ſine querela deprecari pro populis, proferens ſervitutis ſuæ ſcutum, orationem, & per incenſum deprecationem allegans, reſtitit iræ, & finem impoſuit neceſſitati, oſtendens, quoniam tuus eſt famulus.

* Num. 16. g. 46.
D

22 Vicit autem turbas, non in virtute corporis, nec armaturæ potentia, ſed verbo illum, qui ſe vexabat, ſubjecit, juramenta parentum, & teſtamentum commemorans.

23 Cum enim jam acervatim cecidiſſent ſuper alterutrum mortui, interſtitit, & amputavit impetum, & diviſit illam, quæ ad vivos ducebat, viam.

24 * In veſte enim poderis, quam habebat, totus erat orbis terrarum: & parentum magnalia in quatuor ordinibus lapidum erant ſculpta, & magnificentia tua in diademate capitis illius ſculpta erat.

*Exod. 28. b. 6.

25 His autem ceſſit qui exterminabat, & hęc extimuit; erat enim ſola tentatio iræ ſufficiens.

CAPUT XIX.

Hæbræos perſequentes Ægyptii mari abſorpti ſunt, muſcis, & ranis antea vexati: Hebræis vero concupitas carnes accipientibus, impii inhoſpitales percutiuntur cæcitate: elementa Deo ſerviunt in afflictione malorum, & obſequio bonorum.

A

1 IMpiis autem uſque in noviſſimum ſine miſericordia ira ſupervenit. Præſciebat enim & futura illorum:

2 Quoniam cum ipſi permiſiſſent, ut ſe educerent, & cum magna ſolicitudine præmiſiſſent illos; conſequebantur illos pœnitentia acti.

*Exod. 14. b. 5.

3 * Adhuc enim inter manus habentes luctum, & deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam ſibi aſſumpſerunt cogitationem inſcientiæ: & quos rogantes projecerant, hos tamquam fugitivos perſequebantur;

4 Ducebat enim illos ad hunc finem digna neceſſitas: & horum, quæ acciderant, commemorationem amittebant, ut quæ deerant tormentis, repleret punitio:

5 Et populus quidem tuus mirabiliter tranſiret, illi autem novam mortem invenirent.
B

6 Omnis enim creatura ad ſuum genus ab initio refigurabatur, deſerviens tuis præceptis, ut pueri tui cuſtodirentur illæſi.

7 Nam nubes caſtra eorum obumbrabat, & ex aqua, quæ ante erat, terra arida apparuit, & in mari rubro via ſine impedimento, & campus germinans de profundo nimio:

8 Per quem omnis natio tranſivit, quæ tegebatur tua manu, videntes tua mirabilia & monſtra.

9 Tamquam enim equi depaverunt eſcam, & tamquam agni exultaverunt, magnificantes te, Domine, qui liberaſti illos.

10 Memores enim erant adhuc eorum, quæ in incolatu illorum facta fuerant, quemadmodum pro natione animalium eduxit terra muſcas, & pro piſcibus eructavit fluvius multitudinem ranarum.

C
*Exod. 16. d. 13. Num. 11. g. 31. Supr. 16. a. 2.

11 * Noviſſime autem viderunt novam creaturam avium, cum adducti concupiſcentia poſtulaverunt eſcas epulationis.

12 In allocutione enim deſiderii aſcendit illis de mari ortygometra: & vexationes peccatoribus ſupervenerunt, non ſine illis, quæ ante facta erant, argumentis per vim fulminum; juſte enim patiebantur ſecundum ſuas nequitias.

13 Etenim deteſtabiliorem inhoſpitalitatem inſtituerunt; alii quidem ignotos non recipiebant advenas, alii autem bonos hoſpites in ſervitutem redigebant.

14 Et

14 Et non solum hæc, sed & alius quidam respectus illorum erat, quoniam inviti recipiebant extraneos.

15 Qui autem cum lætitia receperunt hos, qui eisdem usi erant justitiis, sævissimis afflixerunt doloribus.

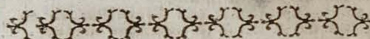
* Gen. 19. c. 11. D 16 Percussi sunt autem cæcitate: sicut * illi in foribus justi, cum subitaneis cooperti essent tenebris, unusquisque transitum ostii sui quærebat.

17 In se enim elementa dum convertuntur, sicut in organo qualitatis sonus immutatur, & omnia suum sonum custodiunt: unde æstimari ex ipso visu certo potest.

18 Agrestia enim in aquatica convertebantur: & quæcumque erant natantia, in terram transibant.

19 Ignis in aqua valebat supra suam virtutem, & aqua extinguentis naturæ obliviscebatur.

20 Flammæ e contrario corruptibilium animalium non vexaverunt carnes coambulantium, nec dissolvebant illam, quæ facile dissolvebatur sicut glacies, bonam escam. In omnibus enim magnificasti populum tuum, Domine, & honorasti, & non despexisti, in omni tempore, & in omni loco assistens eis.

IN ECCLESIASTICUM

Jesu filii Sirach.

PROLOGUS.

1 MUltorum nobis, & magnorum per legem, & prophetas, aliosque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israel doctrinæ & sapientiæ causa, quia non solum ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse & dicentes & scribentes doctissimos fieri. Avus meus Jesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis a parentibus nostris traditi sunt; voluit & ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & sapientiam pertinent: ut desiderantes discere, & illorum periti facti, magis magisque attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum benevolentia, & attentiori studio lectionem facere, & veniam habere in illis, in quibus videmur sequentes imaginem sapientiæ, deficere in verborum compositione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem solum hæc: sed & ipsa lex, & prophetæ, ceteraque aliorum librorum, non parvam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octavo & trigesimo anno temporibus Ptolemæi Evergetis regis, postquam perveni in Ægyptum, & cum multum temporis ibi fuissem, inveni ibi libros relictos non parvæ, neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum & necessarium putavi & ipse aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum istum: & multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis, ad illa, quæ ad finem ducunt, librum istum dare & illis, qui volunt animum intendere, & discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundum legem Domini proposuerint vitam agere.

ECCLESIASTICUS.

CAPUT PRIMUM.

Sapientia incomprehensibilis & in creaturis relucens, ab æterno originem a solo Deo omnipotente trahit, quam dat diligentibus ac timentibus ipsum: nam timor Domini, qui hic multipliciter commendatur, non solum sapientiam, sed & reliquas secum affert virtutes: simplici autem corde ad Deum accedendum est.

1 OMnis sapientia a Domino Deo est, A
& cum illo fuit semper, & est 3. Reg. 3. b. 9
ante ævum. & 4. d. 29.
2 Arenam maris, & pluviæ guttas, & dies sæculi quis dinumeravit? Altitudinem cæli, & latitudinem terræ, & profundum abyssi quis dimensus est?

3 Sapientiam Dei præcedentem omnia quis investigavit?

4 Prior omnium creata est sapientia, & intellectus prudentiæ ab ævo.

5 Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis, & ingressus illius mandata æterna.

6 Radix sapientiæ cui revelata est? & astutias illius quis agnovit?

7 Disciplina sapientiæ cui revelata est, & manifestata? & multiplicationem ingressus illius quis intellexit?

8 Unus est altissimus Creator omnipotens, & Rex potens, & metuendus nimis, sedens super thronum illius, & dominans Deus.

9 Ipse creavit illam in Spiritu sancto, & vidit, & dinumeravit, & mensus est. B

10 Et effudit illam super omnia opera sua, & super omnem carnem secundum datum suum, & præbuit illam diligentibus se.

11 Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis.

12 Timor Dñi delectabit cor, & dabit lætitiam, & gaudium, & longitudinem dierum.

13 Timenti Dominum bene erit in extremis, & in die defunctionis suæ benedicetur.

14 Dilectio Dei honorabilis sapientia.

15 Quibus autem apparuerit in visu, diligunt eam in visione, & in agnitione magnalium suorum.

16 * Initium sapientiæ timor Domini, & cum fidelibus in vulva concreatus est, cum electis feminis graditur, & cum justis & fidelibus agnoscitur. * Psal. 110. d. 10. Prov. 1. a. 7. & 9. c. 10.

17 Timor Domini scientiæ religiositas.

18 Religiositas custodiet & justificabit cor, jucunditatem atque gaudium dabit.

19 Timenti Dominum bene erit, & in diebus consummationis illius benedicetur. C

20 Plenitudo sapientiæ est timere Deum, & plenitudo a fructibus illius.

21 Omnem domum illius implebit a generationibus, & receptacula a thesauris illius.

22 Corona sapientiæ timor Domini, replens pacem, & salutis fructum:

23 Et vidit, & dinumeravit eam: utraque autem sunt dona Dei.

24 Scientiam, & intellectum prudentiæ sapientia compartietur: & gloriam tenentium se exaltat.

25 Radix sapientiæ est timere Dominum: & rami illius longævi.

26 In thesauris sapientiæ intellectus, & scientiæ religiositas: execratio autem peccatoribus sapientia.

27 Timor Domini expellit peccatum.

28 Nam qui sine timore est, non poterit justificari; iracundia enim animositatis illius subversio illius est.

29 Usque in tempus sustinebit patiens, & postea redditio jucunditatis.

30 Bonus sensus usque in tempus abscondet verba illius, & labia multorum enarrabunt sensum illius. D

31 In thesauris sapientiæ significatio disciplinæ:

32 Execratio autem peccatori, cultura Dei.

33 Fili, concupiscens sapientiam conserva justitiam, & Deus præbebit illam tibi.

34 Sapientia enim, & disciplina timor Domini: & quod beneplacitum est illi,

35 Fides, & mansuetudo, & adimplebit thesauros illius.

36 Ne sis incredibilis timori Domini: & ne accesseris ad illum duplici corde.

37 Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, & non scandalizeris in labiis tuis.

38 Attende in illis, ne forte cadas, & adducas animæ tuæ inhonorationem,

39 Et revelet Deus absconsa tua, & in medio synagogæ elidat te:

40 Quoniam accessisti maligne ad Dominum, & cor tuum plenum est dolo, & fallacia.

CAPUT II.

Deo serviturus stet in justitia, Dei timore, & patientia; timentes vero Deum credant, fidantque in illum, & maximos hinc fructus accipient: væ autem incredulis & impatientibus: effectus quoque divini timoris explicantur.

A Matth. 4. a. 1. 2.Tim. 3. c. 12. 1 Fili, accedens ad servitutem Dei sta in justitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.

2 Deprime cor tuum, & sustine: inclina aurem tuam, & suscipe verba intellectus: & ne festines in tempore obductionis.

3 Sustine sustentationes Dei: conjungere Deo, & sustine, ut crescat in novissimo vita tua.

4 Omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe:

* Sap. 3. a. 6. 5 * Quoniam in igne probatur aurum & argentum, homines vero receptibiles in camino humiliationis.

B 6 Crede Deo, & recuperabit te: & dirige viam tuam, & spera in illum.

Serva timorem illius, & in illo veterasce.

7 Metuentes Dñm sustinete misericordiam ejus: & non deflectatis ab illo, ne cadatis.

8 Qui timetis Dominum, credite illi: & non evacuabitur merces vestra.

9 Qui timetis Dñm, sperate in illum: & in oblectationem veniet vobis misericordia.

10 Qui timetis Dominum, diligite illum, & illuminabuntur corda vestra.

C 11 Respicite filii nationes hominum, & scitote, quia nullus speravit in Domino, & confusus est.

* Psal. 30. a. 1. 12 * Quis enim permansit in mandatis ejus, & derelictus est? aut quis invocavit eum, & despexit illum?

13 Quoniam pius & misericors est Deus, & remittet in die tribulationis peccata: & protector est omnibus exquirentibus se in veritate.

*3.Reg. 18. d. 21. 14 Væ duplici corde, & labiis scelestis, & manibus malefacientibus, & peccatori *terram ingredienti duabus viis.

15 Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo: & ideo non protegentur ab eo.

16 Væ his, qui perdiderunt sustinentiam, & qui dereliquerunt vias rectas, & diverterunt in vias pravas.

17 Et quid facient, cum inspicere cœperit Dominus?

* Joan. 14.c.23. 18 Qui timent Dominum, non erunt incredibiles verbo illius: & * qui diligunt illum, conservabunt viam illius.

D 19 Qui timent Dominum, inquirent quæ beneplacita sunt ei: & qui diligunt eum, replebuntur lege ipsius.

20 Qui timent Dominum, præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas.

21 Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius, & patientiam habebunt usque ad inspectionem illius,

22 Dicentes: Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, & non in manus hominum.

23 Secundum enim magnitudinem ipsius, sic & misericordia illius cum ipso est.

CAPUT III.

Honor parentum multiplicem Dei meretur benedictionem, & inhonoratio maledictionem; modestia animi laudatur contra curiositatem: & cor durum, nequam, & superbum vituperatur, laudato sapiente, & eleemosynam tribuente.

1 Filii sapientiæ ecclesia justorum: & natio illorum obedientia & dilectio. A

2 Judicium patris audite filii, & sic facite, ut salvi sitis.

3 Deus enim honoravit patrem in filiis: & judicium matris exquirens, firmavit in filios.

4 Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, & continebit se ab illis, & in oratione dierum exaudietur.

5 Et sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam.

6 Qui honorat patrem suum, jucundabitur in filiis, & in die orationis suæ exaudietur.

7 Qui honorat patrem suum, vita vivet longiore: & qui obedit patri, refrigerabit matrem. B

8 Qui timet Dñm, honorat parentes, & quasi dominis serviet his, qui se genuerunt.

9 * In opere, & sermone, & omni patientia honora patrem tuum, *Exod. 20.c.12. Deut.5. b. 16. Matth. 15. a.4. Marc. 7. b. 10. Eph. 6. a. 2.

10 Ut superveniat tibi benedictio ab eo, & benedictio illius in novissimo maneat.

11 * Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta. * Gen. 27. d. 27. & 49. a.2.

12 Ne glorieris in contumelia patris tui; non enim est tibi gloria ejus confusio;

13 Gloria enim hominis ex honore patris sui, & dedecus filii pater sine honore.

14 Fili, suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius;

15 Et si defecerit sensu, veniam da, & ne spernas eum in virtute tua; eleemosyna enim patris non erit in oblivione.

16 Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum,

17 Et in justitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tui: & sicut in sereno glacies solventur peccata tua.

18 Quam malæ famæ est, qui derelinquit patrem: & est maledictus a Deo, qui exasperat matrem!

19 Fili, in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum gloriam diligeris. C

20 * Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam: * Phil. 2. a. 3.

21 Quoniam magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur.

22 * Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus. * Prov 25. d. 27.

23 Non est enim tibi necessarium ea, quæ abscondita sunt, videre oculis tuis.

24 In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus ejus non eris curiosus.

25 Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi.

26 Multos quoque supplantavit suspicio illorum, & in vanitate detinuit sensus illorum.

27 Cor durum habebit male in novissimo: & qui amat periculum, in illo peribit.

28 Cor ingrediens duas vias non habebit successus, & pravus corde in illis scandalizabitur. D

29 Cor nequam gravabitur in doloribus, & peccator adjiciet ad peccandum.

30 Synagogæ superborum non erit sanitas; frutex enim peccati radicabitur in illis, & non intelligetur.

31 Cor sapientis intelligitur in sapientia, & auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam.

32 Sapiens cor, & intelligibile abstinebit se a peccatis, & in operibus justitiæ successus habebit.

33 * Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis: * Dan. 4. c.24.

34 Et Deus prospector est ejus, qui reddit gratiam: meminit ejus in posterum, & in tempore casus sui inveniet firmamentum.

CAPUT IV.

*Ad opera misericordiæ & sapientiam multi-
pliciter hortatur, hujus ostendens utilitates:
confusio bona & mala: non occultanda sapientia,
nec veritati contradicendum: pro justitia cer-
tandum: verbo tuo opus respondeat: sis huma-
nus erga subditos, & non avarus.*

A Tob. 4. b. 7. 1 Fili, eleemosynam pauperis ne defraudes,
& oculos tuos ne transvertas a paupere.
2 Animam esurientem ne despexeris: &
non exasperes pauperem in inopia sua.
3 Cor inopis ne afflixeris, & non pro-
trahas datum angustianti.
4 Rogationem contribulati ne abjicias: &
non avertas faciem tuam ab egeno.
5 Ab inope ne avertas oculos tuos propter
iram: & non relinquas quærentibus tibi re-
tro maledicere.
6 Maledicentis enim tibi in amaritudine
animæ exaudietur deprecatio illius: exau-
diet autem eum, qui fecit illum.
7 Congregationi pauperum affabilem te fa-
cito, & presbytero humilia animam tuam,
& magnato humilia caput tuum.
B 8 Declina pauperi sine tristitia aurem
tuam, & redde debitum tuum, & responde
illi pacifica in mansuetudine.
9 Libera eum, qui injuriam patitur, de ma-
nu superbi: & non acide feras in anima tua.
10 In judicando esto pupillis misericors ut
pater, & pro viro matri illorum:
11 Et eris tu velut filius Altissimi obediens,
& miserebitur tui magis, quam mater.
12 Sapientia filiis suis vitam inspirat, & su-
scipit inquirentes se, & præibit in via justitiæ:
13 Et qui illam diligit, diligit vitam: &
qui vigilaverint ad illam, complectentur
placorem ejus.
14 Qui tenuerint illam, vitam hæredita-
bunt: & quo introibit, benedicet Deus.
15 Qui serviunt ei, obsequentes erunt san-
cto: & eos, qui diligunt illam, diligit Deus.
16 Qui audit illam, judicabit gentes: & qui
intuetur illam, permanebit confidens.
C 17 Si crediderit ei, hæreditabit illam, &
erunt in confirmatione creaturæ illius:
18 Quoniam in tentatione ambulat cum
eo, & in primis eligit eum.
19 Timorem, & metum, & probationem in-
ducet super illum: & cruciabit illum in tri-
bulatione doctrinæ suæ, donec tentet eum in
cogitationibus suis, & credat animæ illius.
20 Et firmabit illum, & iter adducet di-
rectum ad illum, & lætificabit illum:
21 Et denudabit absconsa sua illi, & the-
saurizabit super illum scientiam, & intel-
lectum justitiæ.
22 Si autem oberraverit, derelinquet eum,
& tradet eum in manus inimici sui.
23 Fili, conserva tempus, & devita a malo.
24 Pro anima tua ne confundaris dicere ve-
rum.
25 Est enim confusio adducens peccatum, &
est confusio adducens gloriam & gratiam.
26 Ne accipias faciem adversus faciem tuam,
nec adversus animam tuam mendacium.
27 Ne reverearis proximum tuum in casu suo:
D 28 Nec retineas verbum in tempore salutis.
Non abscondas sapientiam tuam in decore suo.
29 In lingua enim sapientia dignoscitur: &
sensus, & scientia, & doctrina in verbo sen-
sati, & firmamentum in operibus justitiæ.
30 Non contradicas verbo veritatis ullo modo,
& de mendacio ineruditionis tuæ confundere.
* Infra 6. a. 6. 31 Non confundaris confiteri peccata tua, *
& ne subjicias te omni homini pro peccato.
32 Noli resistere contra faciem potentis,
nec coneris contra ictum fluvii.
33 Pro justitia agonizare pro anima tua,
& usque ad mortem certa pro justitia; &
Deus expugnabit pro te inimicos tuos.
34 Noli citatus esse in lingua tua, & in-
utilis, & remissus in operibus tuis.
35 Noli esse sicut leo in domo tua, evertens
domesticos tuos, & opprimens subjectos tibi.
36 Non sit porrecta manus tua ad acci-
piendum, & ad dandum collecta.

CAPUT V.

*Non permanendum in peccato ob confidentiam
divitiarum, juventutis, fortitudinis, aut mi-
sericordiæ Domini: ne sis vanus, sed firmus &
mansuetus in via Domini, & cordatus in ver-
bis: ne sis susurro aut bilinguis.*

1 Noli attendere ad possessiones iniquas, A
& ne dixeris: Est mihi sufficiens vi-
ta; nihil enim proderit in tempore vindi-
ctæ, & obductionis.
2 Ne sequaris in fortitudine tua concupi-
scentiam cordis tui:
3 Et ne dixeris: Quomodo potui? aut quis
me subjiciet propter facta mea? Deus enim
vindicans vindicabit.
4 Ne dixeris: Peccavi, & quid mihi accidit B
triste? Altissimus enim est patiens redditor.
5 De propitiato peccato noli esse sine metu,
neque adjicias peccatum super peccatum.
6 Et ne dicas: Miseratio Dñi magna est: mul-
titudinis peccatorum meorum miserebitur.
7 * Misericordia enim, & ira ab illo cito pro- * Prov.
ximant, & in peccatores respicit ira illius. 10. a.6.
8 Non tardes converti ad Dominum, &
ne differas de die in diem.
9 Subito enim veniet ira illius, & in tem-
pore vindictæ disperdet te.
10 * Noli anxius esse in divitiis injustis; * Prov.
non enim proderunt tibi in die obductionis, 11. a.4.
& vindictæ. d. 28.
11 Non ventiles te in omnem ventum, & C
non eas in omnem viam; sic enim omnis
peccator probatur in duplici lingua.
12 Esto firmus in via Domini, & in ve-
ritate sensus tui, & scientia, & prosequa-
tur te verbum pacis, & justitiæ.
13 Esto mansuetus ad audiendum verbum,
ut intelligas: & cum sapientia proferas re-
sponsum verum.
14 Si est tibi intellectus, responde proximo:
sin autem, sit manus tua super os tuum, ne ca-
piaris in verbo indisciplinato, & confundaris.
15 Honor & gloria in sermone sensati: lin- D
gua vero imprudentis subversio est ipsius.
16 Non appelleris susurro, & lingua tua
ne capiaris, & confundaris.
17 Super furem enim est confusio, & pœ-
nitentia, & denotatio pessima super bilin-
guem: susurratori autem odium, & inimi-
citia, & contumelia.
18 Justifica pusillum, & magnum similiter.

CAPUT VI.

*Proximi dilectionem repellunt improperium,
invidia, ac ferocitas: quam juvant dulcedo in
verbis & pacifica conversatio: multiplices sunt
amici, sed verus amicus non potest satis æsti-
mari: quantum diligenda & conservanda sit
sapientia: quærenda est prudentium societas,
& servanda Dei præcepta.*

1 Noli fieri pro amico inimicus proxi- A
mo; improperium enim & contume-
liam malus hæreditabit, & omnis peccator
invidus, & bilinguis.
2 * Non te extollas in cogitatione animæ * Rom.
tuæ velut taurus, ne forte elidatur virtus 12.d.16.
tua per stultitiam, Phil. 2,
3 Et folia tua comedat, & fructus tuos perdat, a. 3.
& relinquaris velut lignum aridum in eremo.
4 Anima enim nequam disperdet, qui se
habet, & in gaudium inimicis dat illum,
& deducet in sortem impiorum.
5 Verbum dulce multiplicat amicos, &
mitigat inimicos: & lingua eucharis in bo-
no homine abundat.
6 Multi pacifici sint tibi, & consiliarius
sit tibi unus de mille.
7 Si possides amicum, in tentatione possi-
de eum, & ne facile credas ei.
8 Est enim amicus secundum tempus suum, B
& non permanebit in die tribulationis.
9 Et est amicus, qui convertitur ad ini-
micitiam: & est amicus, qui odium, & ri-
xam, & convitia denudabit.
10 Est autem amicus socius mensæ, & non
permanebit in die necessitatis.
11 Amicus si permanserit fixus, erit tibi
quasi coæqualis, & in domesticis tuis fidu-
cialiter aget.

12 Si humiliaverit se contra te: & facie tua absconderit se, unanimem habebis amicitiam bonam.
13 Ab inimicis tuis separare, & ab amicis tuis attende.
14 Amicus fidelis protectio fortis: qui autem invenit illum, invenit thesaurum.
15 Amico fideli nulla est comparatio, & non est digna ponderatio auri & argenti contra bonitatem fidei illius.
16 Amicus fidelis medicamentum vitæ & immortalitatis: & qui metuunt Dominum, invenient illum.
17 Qui timet Deum, æque habebit amicitiam bonam: quoniam secundum illum erit amicus illius.
18 Fili, a juventute tua excipe doctrinam, & usque ad canos invenies sapientiam.
19 Quasi is qui arat, & seminat, accede ad eam, & sustine bonos fructus illius;
C 20 In opere enim ipsius exiguum laborabis, & cito edes de generationibus illius.
21 Quam aspera est nimium sapientia indoctis hominibus, & non permanebit in illa excors.
22 Quasi lapidis virtus probatio erit in illis, & non demorabuntur projicere illam.
23 Sapientia enim doctrinæ secundum nomen est ejus, & non est multis manifesta: quibus autem cognita est, permanet usque ad conspectum Dei.
24 Audi, fili, & accipe consilium intellectus, & ne abjicias consilium meum.
25 Injice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum.
26 Subjice humerum tuum, & porta illam, & ne acedieris vinculis ejus.
27 In omni animo tuo accede ad illam, & in omni virtute tua conserva vias ejus.
28 Investiga illam, & manifestabitur tibi, & continens factus ne derelinquas eam.
29 In novissimis enim invenies requiem in ea, & convertetur tibi in oblectationem.
D 30 Et erunt tibi compedes ejus in protectionem fortitudinis, & bases virtutis, & torques illius in stolam gloriæ;
31 Decor enim vitæ est in illa, & vincula illius alligatura salutaris.
32 Stolam gloriæ indues eam, & coronam gratulationis superpones tibi.
33 Fili, si attenderis mihi, disces: & si accommodaveris animum tuum, sapiens eris.
34 Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam: & si dilexeris audire, sapiens eris.
* Infr. 8. b. 9. 35 * In multitudine presbyterorum prudentium sta, & sapientiæ illorum ex corde conjungere, ut omnem narrationem Dei possis audire, & proverbia laudis non effugiant a te.
36 Et si videris sensatum, evigila ad eum, & gradus ostiorum illius exterat pes tuus.
* Psal. 1. a. 2. 37 * Cogitatum tuum habe in præceptis Dei, & in mandatis illius maxime assiduus esto: & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia sapientiæ dabitur tibi.

CAPUT VII.

Abstinendum a malis: vetantur ambitio, præsumptio, pusillanimitas, mendacium, verbositas coram presbyteris, & præsumptio in oblationibus: laus agriculturæ, bonæ mulieris & servi frugi: parentes filios erudiant, & filias elocent: filii honorent parentes: Deus ac sacerdotes ipsius honorandi: ad opera misericordiæ hortatur, & ad memoriam novissimorum.

A 1 NOli facere mala, & non te apprehendent.
2 Discede ab iniquo, & deficient mala abs te.
3 Fili, non semines mala in sulcis injustitiæ, & non metes ea in septuplum.
4 Noli quærere a domino ducatum, neque a rege cathedram honoris.
* Job 9. a. 2. c. 20. Ps. 142. a. 2. Eccl. 7. b. 17. Luc. 18. c. 11. 5 * Non te justifices ante Deum, quoniam agnitor cordis ipse est: & penes regem noli velle videri sapiens.
6 Noli quærere fieri judex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates: ne forte extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in æquitate tua.
7 Non pecces in multitudinem civitatis, nec te immittas in populum,
8 * Neque alliges duplicia peccata; nec enim in uno eris immunis. * Infra 12. b. 7.
9 Noli esse pusillanimis in animo tuo:
10 Exorare, & facere eleemosynam ne despicias.
11 Ne dicas: In multitudine munerum meorum respiciet Deus, & offerente me Deo altissimo, munera mea suscipiet. B
12 Non irrideas hominem in amaritudine animæ; * est enim qui humiliat, & exaltat, circumspector Deus. *1. Reg. 2. b. 7.
13 Noli arare mendacium adversus fratrem tuum: atque in amicum similiter facias.
14 Noli velle mentiri omne mendacium; assiduitas enim illius non est bona.
15 Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum, & non iteres verbum in oratione tua.
16 Non oderis laboriosa opera, & rusticationem creatam ab Altissimo.
17 Non te reputes in multitudine indisciplinatorum.
18 Memento iræ, quoniam non tardabit.
19 Humilia valde spiritum tuum: quoniam vindicta carnis impii ignis, & vermis.
20 Noli prævaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem charissimum auro spreveris.
21 Noli discedere a muliere sensata, & bona, quam sortitus es in timore Domini; gratia enim verecundiæ illius super aurum. C
22 *Non lædas servum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam. *Levit. 19. c. 13.
23 Servus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua: non defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum.
24 Pecora tibi sunt? attende illis: & si sunt utilia, perseverent apud te.
25 Filii tibi sunt? erudi illos, & curva illos a pueritia illorum.
26 Filiæ tibi sunt? serva corpus illarum, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.
27 Trade filiam, & grande opus feceris: & homini sensato da illam.
28 Mulier si est tibi secundum animam tuam, non projicias illam: & odibili non credas te. In toto corde tuo
29 * Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviscaris. * Tob. 4. a. 3.
30 Memento, quoniam nisi per illos natus non fuisses: & retribue illis, quomodo & illi tibi. D
31 In tota anima tua time Dominum, & sacerdotes illius sanctifica.
32 In omni virtute tua dilige eum, qui te fecit: & ministros ejus ne derelinquas.
33 * Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica sacerdotes, & propurga te cum brachiis. * Deut. 12. c. 18.
34 * Da illis partem, sicut mandatum est tibi, primitiarum & purgationis: & de negligentia tua purga te cum paucis. *Levit. 2. a. 3. Num. 18. c. 15.
35 Datum brachiorum tuorum, & sacrificium sanctificationis offeres Domino, & initia sanctorum:
36 Et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio, & benedictio tua.
37 Gratia dati in conspectu omnis viventis, & mortuo non prohibeas gratiam.
38 * Non desis plorantibus in consolatione, & cum lugentibus ambula. * Rom. 12. c. 15.
39 * Non te pigeat visitare infirmum; ex his enim in dilectione firmaberis. *Matt. 25. c. 36.
40 In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.

CAPUT VIII.

Non contendendum cum potente, locuplete, linguato, indocto: non despiciendus pœnitens, nec senex: de mortuo inimico ne gaudeas: audiendi seniores: arguendi peccatores & contumeliosi: fœnerari: spondere: contra judicem: cum audace: cum iracundo: cum fatuis: cum extraneo.

1 NOn litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius. A
2 * Non contendas cum viro locuplete, ne forte contra te constituat litem tibi. *Matt. 25. c. 26.
3 *Multos enim perdidit aurum & argentum, & usque ad cor regum extendit, & convertit. * Infr. 31. a. 6.
4 Non litiges cum homine linguato, & non strues in ignem illius ligna.

5 Non

5 Non communices homini indocto, ne male de progenie tua loquatur.

6 Ne despicias hominem avertentem se a peccato, * neque improperes ei: memento, quoniam omnes in correptione sumus.

* 2.Cor. 2. b. 5. Gal. 6. a. 1.

7 * Ne spernas hominem in sua senectute; etenim ex nobis senescunt.

B

* Levit. 15.f.32.

8 Noli de mortuo inimico tuo gaudere, sciens, quoniam omnes morimur, & in gaudium nolumus venire.

B

* Supr. 6. d.35.

9 * Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium, & in proverbiis eorum conversare.

10 Ab ipsis enim disces sapientiam, & doctrinam intellectus, & servire magnatis sine querela.

11 Non te prætereat narratio seniorum: ipsi enim didicerunt a patribus suis:

12 Quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum.

13 Non incendas carbones peccatorum arguens eos, & ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum.

C

14 Ne contra faciem stes contumeliosi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo.

* Infr. 29.a.4.

15 * Noli fœnerari homini fortiori te: quod si fœneraveris, quasi perditum habe.

16 Non spondeas super virtutem tuam: quod si spoponderis, quasi restituens cogita.

17 Non judices contra judicem: quoniam secundum quod justum est judicat.

* Gen 4. b. 8.

18 * Cum audace non eas in via, ne forte gravet mala sua in te: ipse enim secundum voluntatem suam vadit, & simul cum stultitia illius peries.

* Prov. 22. d. 24.

19 * Cum iracundo non facies rixam, & cum audace non eas in desertum: quoniam quasi nihil est ante illum sanguis, & ubi non est adjutorium, elidet te.

D

20 Cum fatuis consilium non habeas: non enim poterunt diligere, nisi quæ eis placent.

21 Coram extraneo ne facias consilium; nescis enim quid pariet.

22 Non omni homini cor tuum manifestes: ne forte inferat tibi gratiam falsam, & convitietur tibi.

CAPUT IX.

Quàm sit prudenter cum mulieribus agendum, & quam sit societas & affectus earum viris periculosa: amicus antiquus servandus: peccatoris gloria non zelanda: absis ab homine potestatem occidendi habente: cum sapientibus tractandum, & Deus præ oculis habendus.

A

1 NOn zeles mulierem sinus tui, ne ostendat super te malitiam doctrinæ nequam.

2 Non des mulieri potestatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, & confundaris.

3 Ne respicias mulierem multivolam, ne forte incidas in laqueos illius.

4 Cum saltatrice ne assiduus sis, nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius.

* Gen. 6. a. 2. * Prov. 5. a. 2.

5 * Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius.

6 * Ne des fornicariis animam tuam in ullo, ne perdas te, & hæreditatem tuam.

7 Noli circumspicere in vicis civitatis, nec oberraveris in plateis illius.

* Gen. 14. a. 2. 2. Reg. 11. a. 4. & 13. a. 1.

8 * Averte faciem tuam a muliere compta, & ne circumspicias speciem alienam.

9 Propter speciem mulieris multi perierunt: & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit.

10 Omnis mulier, quæ est fornicaria, quasi stercus in via conculcabitur.

B

Matth. 5. d.28.

11 Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti sunt: colloquium enim illius quasi ignis exardescit.

12 Cum aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum:

13 Et non alterceris cum illa in vino, ne forte declinet cor tuum in illam, & sanguine tuo labaris in perditionem.

C

14 Ne derelinquas amicum antiquum: novus enim non erit similis illi.

15 Vinum novum amicus novus: veterascet, & cum suavitate bibes illud.

* Judit. 9. b. 4. 2. Reg 15 b.10.

16 * Non zeles gloriam, & opes peccatoris: non enim scis, quæ futura sit illius subversio.

17 Non placeat tibi injuria injustorum, sciens, quoniam usque ad inferos non placebit impius.

18 Longe abesto ab homine potestatem habente occidendi, & non suspicaberis timorem mortis.

D

19 Et si accesseris ad illum, noli aliquid committere, ne forte auferat vitam tuam.

20 Communionem mortis scito: quoniam in medio laqueorum ingrederis, & super dolentium arma ambulabis.

21 Secundum virtutem tuam cave te a proximo tuo, & cum sapientibus & prudentibus tracta.

22 Viri justi sint tibi convivæ, & in timore Dei sit tibi gloriatio,

23 Et in sensu sit tibi cogitatus Dei, & omnis enarratio tua in præceptis Altissimi.

24 In manu artificum opera laudabuntur, & princeps populi in sapientia sermonis sui, in sensu vero seniorum verbum.

25 Terribilis est in civitate sua homo linguosus: & temerarius in verbo suo odibilis erit.

CAPUT X.

Sapiens judex utilis; insipiens perniciosus: rectorem subditi imitantur: omnia in manu Dei: injuriæ obliviscendum: detestatio superbiæ, injustitiæ, contumeliæ, avaritiæ: homo brevis vitæ post mortem vermis: discessus a Deo causa est superbiæ: gentes ob superbiam a Deo perditæ: laus timoris Dei: non despiciendus pauper justus, nec dives peccator honorandus: anima in mansuetudine servanda.

A

1 JUdex sapiens judicabit populum suum, & principatus sensati stabilis erit.

* Prov. 29.b.12.

2 * Secundum judicem populi, sic & ministri ejus: & qualis rector est civitatis, tales & inhabitantes in ea.

* 3.Reg. 12.c.13.

3 * Rex insipiens perdet populum suum: & civitates inhabitabuntur per sensum potentium.

4 In manu Dei potestas terræ: & utilem rectorem suscitabit in tempus super illam.

5 In manu Dei prosperitas hominis, & super faciem scribæ imponet honorem suum.

* Lev 19.c.13.

6 Omnis injuriæ proximi ne memineris, * & nihil agas in operibus injuriæ.

* Dan. 4.c.14

7 Odibilis coram Deo est & hominibus superbia: & execrabilis omnis iniquitas gentium.

8 * Regnum a gente in gentem transfertur propter injustitias, & injurias, & contumelias, & diversos dolos.

9 Avaro autem nihil est scelestius. Quid superbit terra & cinis?

B

10 Nihil est iniquius, quam amare pecuniam: hic enim & animam suam venalem habet: quoniam in vita sua projecit intima sua.

11 Omnis potentatus brevis vita. Languor prolixior gravat medicum.

12 Brevem languorem præcidit medicus: sic & rex hodie est, & cras morietur.

13 Cum enim morietur homo, hæreditabit serpentes, & bestias, & vermes.

14 Initium superbiæ hominis apostatare a Deo:

15 Quoniam ab eo, qui fecit illum, recessit cor ejus: quoniam initium omnis peccati est superbia: qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, & subvertet eum in finem.

C

16 Propterea exhonoravit Dñus conventus malorum, & destruxit eos usque in finem.

17 Sedes ducum superborum destruxit Deus, & sedere fecit mites pro eis.

18 Radices gentium superbarum arefecit Deus, & plantavit humiles ex ipsis gentibus.

19 Terras gentium evertit Dominus, & perdidit eas usque ad fundamentum.

20 Arefecit ex ipsis, & disperdidit eos, & cessare fecit memoriam eorum a terra.

21 Memoriam superborum perdidit Deus, & reliquit memoriam humilium sensu.

22 Non est creata hominibus superbia, neque iracundia nationi mulierum.

23 Semen hominum honorabitur hoc, quod timet Deum: semen autem hoc exhonorabitur, quod præterit mandata Domini.

24 In medio fratrum rector illorum in honore: & qui timent Dñm, erunt in oculis illius.

25 Gloria divitum, honoratorum, & pauperum timor Dei est.

26 Noli despicere hominem justum pau-

perem, & noli magnificare virum peccatorem
divitem.
D 27 Magnus, & judex, & potens est in hono-
re: & non est major illo, qui timet Deum.
* Prov. 28 * Servo sensato liberi servient, * & vir
17: a.2. prudens & disciplinatus non murmurabit cor-
*2 Reg. reptus, & inscius non honorabitur.
12.c.13. 29 Noli extollere te in faciendo opere tuo,
& noli cunctari in tempore angustiæ.
* Prov. 30 * Melior est qui operatur, & abundat in
12.b.9. omnibus, quam qui gloriatur, & eget pane.
31 Fili, in mansuetudine serva animam tuam,
& da illi honorem secundum meritum suum.
32 Peccantem in animam suam quis justifi-
cabit? & quis honorificabit exhonorantem ani-
mam suam?
33 Pauper gloriatur per disciplinam, & ti-
morem suum: & est homo, qui honorificatur
propter substantiam suam.
34 Qui autem gloriatur in paupertate,
quanto magis in substantia? & qui gloria-
tur in substantia, paupertatem vereatur.

CAPUT XI.

*Sapientia humiliati: ex specie nemo judican-
dus: de vestitu & honore non gloriandum: de re
interrogandum ante judicium: non cumulanda
temporalia, nec in illis fidendum aut glorian-
dum: bona & mala a Deo: & bonorum & malo-
rum memor sis: in domum non quivis inducen-
dus; & ab insidiis dolosi cavendum.*

A 1 SApientia humiliati exaltabit caput il-
lius, & in medio magnatorum conse-
*1.Reg. dere illum faciet.
16.b.7. 2 * Non laudes virum in specie sua, ne-
2. Cor. que spernas hominem in visu suo.
10.c.10. 3 Brevis in volatilibus est apis, & initium
Iacob. dulcoris habet fructus illius.
2. a. 1. 4 * In vestitu ne glorieris umquam, nec
& b. 9. in die honoris tui extollaris: quoniam mira-
*Actor. bilia opera Altissimi solius, & gloriosa, &
12.d.21. absconsa, & invisa opera illius.
& 22. 5 Multi tyranni sederunt in throno, & in-
*1.Reg. suspicabilis portavit diadema.
15.f.28. 6 * Multi potentes oppressi sunt valide, &
Esth. 6. gloriosi traditi sunt in manus alterorum.
b. 7. 7 Priusquam interroges, ne vituperes quem-
* Prov. quam: & cum interrogaveris, corripe juste.
18.b.13. 8 * Priusquam audias, ne respondeas verbum:
& in medio sermonum ne adjicias loqui.
9 De ea re, quæ te non molestat, ne certeris:
B & in judicio peccantium ne consistas.
* 1. 10 Fili, ne in multis sint actus tui: & * si
Tim. 6. dives fueris, non eris immunis a delicto; si
b. 9. enim secutus fueris, non apprehendes: & non
effugies, si præcucurreris.
* Eccl. 11 * Est homo laborans, & festinans, & do-
4. b. 8. lens impius, & tanto magis non abundabit.
12 Est homo marcidus egens recuperatione,
plus deficiens virtute, & abundans paupertate:
*Job 42. 13 * Et oculus Dei respexit illum in bono,
c. 10. & erexit eum ab humilitate ipsius, & exalta-
vit caput ejus: & mirati sunt in illo multi,
& honoraverunt Deum.
*Job 2. 14 * Bona & mala, vita & mors, pauper-
c. 10. tas & honestas a Deo sunt.
15 Sapientia, & disciplina, & scientia le-
gis apud Deum. Dilectio, & viæ bonorum
apud ipsum.
16 Error & tenebræ peccatoribus concreata
sunt: qui autem exultant in malis, conse-
nescunt in malo.
17 Datio Dei permanet justis: & profectus
illius successus habebit in æternum.
18 Est qui locupletatur parce agendo: &
hæc est pars mercedis illius
* Luc. 19 In eo quod dicit: * Inveni requiem mihi,
11.c 19. & nunc manducabo de bonis meis solus:
C 20 Et nescit quod tempus præteriet, & mors
appropinquet, & relinquat omnia aliis, &
morietur.
21 Sta in testamento tuo, & in illo colloquere,
& in opere mandatorum tuorum veterasce.
22 Ne manseris in operibus peccatorum.
Confide autem in Deo, & mane in loco tuo.
23 Facile est enim in oculis Dei subito
honestare pauperem.
24 Benedictio Dei in mercedem justi festinat:
& in hora veloci processus illius fructificat.
25 Ne dicas: Quid est mihi opus, & quæ
erunt mihi ex hoc bona?
26 Ne dicas: Sufficiens mihi sum: & quid
ex hoc pessimabor?
27 * In die bonorum ne immemor sis malorum: * Infra
& in die malorum ne immemor sis bonorum: 18.c.25.
28 Quoniam facile est coram Deo in die
obitus retribuere unicuiq; secundum vias suas.
29 Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ ma-
gnæ: & in fine hominis denudatio operū illius.
30 Ante mortem ne laudes hominem quem- D
quam: quoniam in filiis suis agnoscitur vir.
31 Non omnem hominem inducas in domum
tuam; multæ enim sunt insidiæ dolosi.
32 Sicut enim eructant præcordia fœtentium,
& sicut perdix inducitur in caveam, & ut ca-
prea in laqueum, sic & cor superborum, & sic-
ut prospector videns casum proximi sui.
33 Bona enim in mala convertens insidiatur,
& in electis imponet maculam.
33 A scintilla una augetur ignis, & ab
uno doloso augetur sanguis: homo vero pec-
cator sanguini insidiatur.
35 Attende tibi a pestifero; fabricat enim
mala: ne forte inducat super te subsannatio-
nem in perpetuum.
36 Admitte ad te alienigenam, & subvertet te
in turbine, & abalienabit te a tuis propriis.

CAPUT XII.

*Benefaciendum justo, impii vero & peccato-
res non suscipiendi: difficile est amicos ab ini-
micis dignoscere; nec inimicis unquam fiden-
dum, quantumvis amicitiam simulent.*

1 SI benefeceris, scito cui feceris, & erit A
gratia in bonis tuis multa.
2 Benefac justo, & invenies retributionem
magnam: & si non ab ipso, certe a Domino.
3 Non est enim ei bene, qui assiduus est
in malis, & eleemosynas non danti: quoniam
& Altissimus odio habet peccatores, & miser-
tus est pœnitentibus.
4 * Da misericordi, & ne suscipias pecca- *Galat.
torem: & impiis, & peccatoribus reddet vin- 6. c.10.
dictam, custodiens eos in diem vindictæ.
5 Da bono, & non receperis peccatorem.
6 Benefac humili, & non dederis impio: pro-
hibe panes illi dari, ne in ipsis potentior te sit;
7 Nam duplicia mala invenies in omnibus B
bonis, quæcumque feceris illi: quoniam &
Altissimus odio habet peccatores, & impiis
reddet vindictam.
8 Non agnoscetur in bonis amicus, & non
abscondetur in malis inimicus.
9 In bonis viri, inimici illius in tristitia:
& in malitia illius, amicus agnitus est.
10 Non credas inimico tuo in æternum; sicut
enim æramentum, æruginat nequitia illius:
11 Et si humiliatus vadat curvus, adjice C
animum tuum, & custodi te ab illo.
12 Non statuas illum penes te, nec sedeat
ad dexteram tuam, ne forte conversus in lo-
cum tuum inquirat cathedram tuam: & in
novissimo agnoscas verba mea, & in sermo-
nibus meis stimuleris.
13 Quis miserebitur incantatori a serpen-
te percusso, & omnibus qui appropiant be-
stiis? & sic qui comitatur cum viro iniquo,
& obvolutus est in peccatis ejus.
14 Una hora tecum permanebit: si autem
declinaveris, non supportabit.
15 * In labiis suis indulcat inimicus: & in cor- * Jer.
de suo insidiatur, ut subvertat te in foveam. 41. a. 6.
16 In oculis suis lacrymatur inimicus: & si D
invenerit tempus, non satiabitur sanguine:
17 Et si incurrerint tibi mala, invenies eum
illic priorem.
18 In oculis suis lacrymatur inimicus, &
quasi adjuvans suffodiet plantas tuas.
19 Caput suum movebit, & plaudet manu,
& multa susurrans commutabit vultum suum.

CAPUT XIII.

*Periculosa sunt consortia cum superbo, divi-
te, & potentiore: dilige Deum ac proximum:
non convenit diviti cum paupere, & hoc des-
pecto ille honoratur.*

1 QUi tetigerit picem, inquinabitur ab A
ea: * & qui communicaverit superbo, * Deut.
induet superbiam. 7. a. 2.

2 Pon-

2 Pondus super se tollet, qui honestiori se
communicat. Et ditiori te ne socius fueris.
3 Quid communicabit cacabus ad ollam?
quando enim se colliserint, confringetur.
4 Dives injuste egit, & fremet: pauper au-
tem læsus tacebit.
5 Si largitus fueris, assumet te: & si non
habueris, derelinquet te.
6 Si habes, convivet tecum, & evacuabit
te, & ipse non dolebit super te.
7 Si necessarius illi fueris, supplantabit te,
& subridens spem dabit narrans tibi bona,
& dicet: Quid opus est tibi?
8 Et confundet te in cibis suis, donec te
exinaniat bis, & ter: & in novissimo deri-
debit te, & postea videns derelinquet te, &
caput suum movebit ad te.
9 Humiliare Deo, & expecta manus ejus.
10 Attende, ne seductus in stultitiam hu-
milieris.
B 11 Noli esse humilis in sapientia tua, ne
humiliatus in stultitiam seducaris.
12 Advocatus a potentiore discede; ex hoc
enim magis te advocabit.
13 Ne improbus sis, ne impingaris: & ne
longe sis ab eo, ne eas in oblivionem.
14 Ne retineas ex æquo loqui cum illo,
nec credas multis verbis illius; ex multa e-
nim loquela tentabit te, & subridens inter-
rogabit te de absconditis tuis.
15 Immitis animus illius conservabit verba
tua: & non parcet de malitia, & de vinculis.
16 Cave tibi, & attende diligenter auditui
tuo, quoniam cum subversione tua ambulas.
17 Audiens vero illa quasi in somnis vide,
& vigilabis.
18 Omni vita tua dilige Deum, & invoca
illum in salute tua.
19 Omne animal diligit simile sibi: sic &
omnis homo proximum sibi.
C 20 Omnis caro ad similem sibi conjungetur:
& omnis homo simili sui sociabitur.
21 Si communicabit lupus agno aliquando,
sic peccator justo.
* 2. Cor. 6. c. 14. 22 * Quæ communicatio sancto homini ad
canem? aut quæ pars diviti ad pauperem?
23 Venatio leonis onager in eremo: sic &
pascua divitum sunt pauperes.
24 Et sicut abominatio est superbo humili-
tas, sic & execratio divitis pauper.
25 Dives commotus confirmatur ab amicis
suis: humilis autem cum ceciderit, expelle-
tur & a notis.
D 26 Diviti decepto multi recuperatores: lo-
cutus est superba, & justificaverunt illum.
27 Humilis deceptus est, insuper & arguitur:
locutus est sensate, & non est datus ei locus.
28 Dives locutus est, & omnes tacuerunt,
& verbum illius usque ad nubes perducent.
29 Pauper locutus est, & dicunt: Quis est
hic? & si offenderit, subvertent illum.
30 Bona est substantia, cui non est pecca-
tum in conscientia: & nequissima paupertas
in ore impii.
31 Cor hominis immutat faciem illius, si-
ve in bona, sive in mala.
32 Vestigium cordis boni, & faciem bonam
difficile invenies, & cum labore.

CAPUT XIV.

Beatus qui non est verbo lapsus: avaro & livido perniciosæ divitiæ, & de utriusque miseriis: de substantia benefaciendum ante mortem, quæ non tardat: de hominis fragilitate: beatus sapientiæ & justitiæ studiosus.

A Inf. 19. c. 17. 1 Beatus vir, qui non est lapsus verbo ex
ore suo, & non est stimulatus in tri-
stitia delicti.
2 Felix, qui non habuit animi sui tristi-
tiam, & non excidit a spe sua.
3 Viro cupido & tenaci sine ratione est sub-
stantia, & homini livido ad quid aurum?
4 Qui acervat ex animo suo injuste, aliis con-
gregat, & in bonis illius alius luxuriabitur.
5 Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit?
& non jucundabitur in bonis suis.
6 Qui sibi invidet, nihil est illo nequius:
& hæc redditio est malitiæ illius:
7 Et si bene fecerit, ignoranter, & non vo-
lens facit: & in novissimo manifestat mali-
tiam suam.
8 Nequam est oculus lividi: & avertens fa-
ciem suam, & despiciens animam suam. B
9 Insatiabilis oculus cupidi in parte iniqui-
tatis: non satiabitur, donec consumat arefa-
ciens animam suam.
10 Oculus malus ad mala: & non satiabi-
tur pane, sed indigens, & in tristitia erit su-
per mensam suam.
11 Fili, si habes, benefac tecum, & Deo
dignas oblationes offer.
12 Memor esto, quoniam mors non tardat,
& testamentum inferorum quia demonstratum
est tibi; testamentum enim hujus mundi mor-
te morietur.
13 * Ante mortem benefac amico tuo, & * Sap. 4. a. 1. Tob. 4. b. 7. Luc. 18. b. 9.
secundum vires tuas exporrigens da pauperi.
14 Non defrauderis a die bono, & particu-
la boni doni non te prætereat.
15 Nonne aliis relinques dolores, & labo-
res tuos in divisione sortis?
16 Da, & accipe, & justifica animam tuam. C
17 Ante obitum tuum operare justitiam:
quoniam non est apud inferos invenire ci-
bum.
18 * Omnis caro sicut fœnum veterascet, & * Isaiæ 40. b. 6. Jacob. 1. b. 10. 1. Petr. 1. c. 24.
sicut folium fructificans in arbore viridi.
19 Alia generantur, & alia dejiciuntur: sic
generatio carnis & sanguinis, alia finitur,
& alia nascitur.
20 Omne opus corruptibile in fine defi-
ciet: & qui illud operatur, ibit cum illo.
21 Et omne opus electum justificabitur: &
qui operatur illud, honorabitur in illo.
22 * Beatus vir, qui in sapientia morabitur, * Psal. 1. a. 2.
& qui in justitia sua meditabitur, & in sensu
cogitabit circumspectionem Dei; D
23 Qui excogitat vias illius in corde suo, & in
absconditis suis intelligens, vadens post illam
quasi investigator, & in viis illius consistens:
24 Qui respicit per fenestras illius, & in
januis illius audiens:
25 Qui requiescit juxta domum illius, &
in parietibus illius figens palum statuet ca-
sulam suam ad manus illius, & requiescent
in casula illius bona per ævum;
26 Statuet filios suos sub tegmine illius,
& sub ramis ejus morabitur.
27 Protegetur sub tegmine illius a fervo-
re, & in gloria ejus requiescet.

CAPUT XV.

Beatus qui in timore Dei aptat se ad sapientiam, quam stulti & mendaces non assequentur: peccata Deo non sunt adscribenda, sed homini, qui ab illo conditus est liber arbitrio, propositis præceptis quæ servare poterat: Dei oculis omnia nuda sunt. A

1 Qui timet Deum, faciet bona: & qui con-
tinens est justitiæ, apprehendet illam,
2 Et obviabit illi quasi mater honorificata, &
quasi mulier a virginitate suscipiet illum.
3 Cibabit illum pane vitæ & intellectus, * * Joan. 4. b. 10.
& aqua sapientiæ salutaris potabit illum:
& firmabitur in illo, & non flectetur:
4 Et continebit illum, & non confunde-
tur: & exaltabit illum apud proximos suos,
5 Et in medio Ecclesiæ aperiet os ejus, &
adimplebit illum spiritu sapientiæ & intel-
lectus, & stola gloriæ vestiet illum.
6 Jucunditatem, & exultationem thesau- B
rizabit super illum, & nomine æterno hæ-
reditabit illum.
7 Homines stulti non apprehendent illam,
& homines sensati obviabunt illi: homines
stulti non videbunt eam: longe enim abest
a superbia & dolo.
8 Viri mendaces non erunt illius memores:
& viri veraces invenientur in illa, & succes-
sum habebunt usque ad inspectionem Dei.
9 Non est speciosa laus in ore peccatoris:
10 Quoniam a Deo profecta est sapientia: sa-
pientiæ enim Dei astabit laus, & in ore fideli
abundabit, & dominator dabit eam illi.
11 Non dixeris: Per Deum abest: quæ e-
nim odit, ne feceris.
12 Non dicas: Ille me implanavit; non
enim necessarii sunt ei homines impii.

13 Omne execramentum erroris odit Dominus, & non erit amabile timentibus eum.
14 Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui.
15 Adjecit mandata & præcepta sua:
* Matt. 19. b. 17.
16 * Si volueris mandata servare, conservabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere.
17 Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam.
D
* Jere. 21. a. 8.
18 * Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi:
19 Quoniam multa sapientia Dei, & fortis in potentia, videns omnes sine intermissione.
* Psal. 33. c. 16. Hebr. 4. d. 13.
20 * Oculi Domini ad timentes eum: & ipse agnoscit omnem operam hominis.
21 Nemini mandavit impie agere, & nemini dedit spatium peccandi;
22 Non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium, & inutilium.

CAPUT XVI.

Non exultandum in filiis impiis: de ira Dei in malos & misericordiæ in bonos: magna sunt operum misericordia merita: Dei cognitioni ac judicio nemo se potest subtrahere, cujus opera sunt ab homine inscrutabilia.

A
1 NE jucunderis in filiis impiis, si multiplicentur: nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis.
2 Non credas vitæ illorum, & ne respexeris in labores eorum.
3 Melior est enim unus timens Deum, quam mille filii impii.
4 Et utile est mori sine filiis, quam relinquere filios impios.
5 Ab uno sensato inhabitabitur patria: tribus impiorum deseretur.
6 Multa talia vidit oculus meus, & fortiora horum audivit auris mea.
* Infr. 21. b. 10.
7 * In synagoga peccantium exardebit ignis, & in gente incredibili exardescet ira.
* Gen. 6. a. 4.
8 * Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes, qui destructi sunt confidentes suæ virtuti:
9 Et non pepercit peregrinationi Lot, & execratus est eos præ superbia verbi illorum.
10 Non misertus est illis, gentem totam perdens, & extollentem se in peccatis suis.
* Num. 14. d. 23. & 26. f. 51.
11 * Et sicut sexcenta millia peditum, qui congregati sunt in duritia cordis sui: & si unus fuisset cervicatus, mirum, si fuisset immunis;
12 Misericordia enim, & ira est cum illo. Potens exoratio, & effundens iram:
B
13 Secundum misericordiam suam, sic correptio illius hominem secundum opera sua judicat.
14 Non effugiet in rapina peccator, & non retardabit sufferentia misericordiam facientis.
* Rom. 2. b. 6.
15 Omnis misericordia faciet locum * unicuique secundum meritum operum suorum, & secundum intellectum peregrinationis ipsius.
C
16 Non dicas: A Deo abscondar, & ex summo quis mei memorabitur?
17 In populo magno non agnoscar; quæ est enim anima mea in tam immensa creatura?
18 Ecce cælum, & cæli cælorum, abyssus, & universa terra, & quæ in eis sunt, in conspectu illius commovebuntur,
19 Montes simul, & colles, & fundamenta terræ: cum conspexerit illa Deus, tremore concutientur.
20 Et in omnibus his insensatum est cor: & omne cor intelligitur ab illo:
21 Et vias illius quis intelligit, & procellam, quam nec oculus videbit hominis?
22 Nam plurima illius opera sunt in absconsis: sed opera justitiæ ejus quis enuntiabit? aut quis sustinebit? Longe enim est testamentum a quibusdam, & interrogatio omnium in consummatione est.
D
23 Qui minoratur corde, cogitat inania: & vir imprudens, & errans cogitat stulta.
24 Audi me, fili, & disce disciplinam sensus, & in verbis meis attende in corde tuo,
25 Et dicam in æquitate disciplinam, & scrutabor enarrare sapientiam: & in verbis meis attende in corde tuo, & dico in æquitate spiritus virtutes, quas posuit Deus in opera sua ab initio, & in veritate enuntio scientiam ejus.
26 In judicio Dei opera ejus ab initio, & ab institutione ipsorum distinxit partes illorum, & initia eorum in gentibus suis.
27 Ornavit in æternum opera illorum, nec esurierunt, nec laboraverunt, & non destiterunt ab operibus suis.
28 Unusquisque proximum sibi non angustiabit usque in æternum.
29 Non sis incredibilis verbo illius.
30 Post hæc Deus in terram respexit, & implevit illam bonis suis.
31 Anima omnis vitalis denuntiavit ante faciem ipsius, & in ipsam iterum reversio illorum.

CAPUT XVII.

Creatio primorum parentum, donaque ipsis collata ac præcepta proposita: distinctio generis humani in varias nationes, quibus rectores præposuit, illosque & ipsorum opera universa perpetuo intuetur: virtus eleemosynæ: exhortatur peccatores ad pœnitentiam, dum sani sunt, proposita Dei misericordia.

1 DEus creavit de terra hominem, & secundum * imaginem suam fecit illum. A
2 Et iterum convertit illum in ipsam, & secundum se vestivit illum virtute. * Gen. 1. d. 27. & 5. a. 1.
3 Numerum dierum, & tempus dedit illi, & dedit illi potestatem eorum, quæ sunt super terram.
4 Posuit timorem illius super omnem carnem, & dominatus est bestiarum, & volatilium.
5 * Creavit ex ipso adjutorium simile sibi: consilium, & linguam, & oculos, & aures, & cor dedit illis excogitandi, & disciplina intellectus replevit illos. * Gen. 2. c. 18.
6 Creavit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor illorum, & mala & bona ostendit illis.
7 Posuit oculum suum super corda illorum, ostendere illis magnalia operum suorum,
8 Ut nomen sanctificationis collaudent, & gloriari in mirabilibus illius, ut magnalia enarrent operum illius. B
9 Addidit illis disciplinam, & legem vitæ hæreditavit illos.
10 Testamentum æternum constituit cum illis, & justitiam & judicia sua ostendit illis.
11 Et magnalia honoris ejus vidit oculus illorum, & honorem vocis audierunt aures illorum, & dixit illis: Attendite ab omni iniquo.
12 Et mandavit illis unicuique de proximo suo.
13 Viæ illorum coram ipso sunt semper: non sunt absconsæ ab oculis ipsius.
14 * In unamquamque gentem præposuit rectorem: * Rom. 13. a. 1.
15 Et pars Dei, Israel facta est manifesta. C
16 Et omnia opera illorum velut sol in conspectu Dei: & oculi ejus sine intermissione inspicientes in viis eorum.
17 Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem illorum, & omnes iniquitates eorum in conspectu Dei.
18 * Eleemosyna viri quasi signaculum cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conservabit: * Infr. 29. b. 16
19 * Et postea resurget, & retribuet illis retributionem, unicuique in caput ipsorum, & convertet in interiores partes terræ. * Matt. 25. d. 35.
20 Pœnitentibus autem dedit viam justitiæ, & confirmavit deficientes sustinere, & destinavit illis sortem veritatis.
21 Convertere ad Dominum, & relinque peccata tua.
22 Precare ante faciem Domini, & minue offendicula.
23 Revertere ad Dominum, & avertere ab injustitia tua, & nimis odito execrationem:
24 Et cognosce justitias, & judicia Dei, & sta in sorte propositionis, & orationis altissimi Dei. D
25 In partes vade sæculi sancti, * cum vivis & dantibus confessionem Deo. * Psal. 6. b. 6. Isaiæ 38. d. 19.
26 Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil perit confessio.
27 Confiteberis vivens, vivus & sanus confiteberis, & laudabis Deum, & gloriaberis in miserationibus illius.

28 Quam

28 Quam magna misericordia Domini, &
propitiatio illius convertentibus ad se!
29 Nec enim omnia possunt esse in homini-
bus, quoniam non est immortalis filius homi-
nis: & in vanitate malitiæ placuerunt.
30 Quid lucidius sole? & hic deficiet. Aut
quid nequius, quam quod excogitavit caro
& sanguis? & hoc arguetur.
31 Virtutem altitudinis cæli ipse conspi-
cit: & omnes homines terra & cinis.

CAPUT XVIII.

*Dei magnalia homini inscrutabilia: homi-
nis miseria, & Dei erga illum miseratio:
proximo miserendum: quomodo infirmus se ha-
bere debeat: quomodo sit orandum: conside-
randum Dei judicium, & a propriis concupi-
scentiis discedendum.*

A 1 QUi vivit in æternum, creavit omnia
Gen. 1. a. 1. simul. Deus solus justificabitur, &
manet invictus rex in æternum.
2 Quis sufficit enarrare opera illius?
3 Quis enim investigabit magnalia ejus?
4 Virtutem autem magnitudinis ejus quis
enuntiabit? aut quis adjiciet enarrare mise-
ricordiam ejus?
5 Non est minuere, neque adjicere, nec
est invenire magnalia Dei.
6 Cum consummaverit homo, tunc inci-
piet: & cum quieverit, aporiabitur.
7 Quid est homo, & quæ est gratia illius? &
quid est bonum, aut quid nequam illius?
8 * Numerus dierum hominum ut multum
* Psal. centum anni: quasi gutta aquæ maris depu-
89. c. 10. tati sunt: & sicut calculus arenæ, sic exi-
gui anni in die ævi.
9 Propter hoc patiens est Deus in illis, &
B effundit super eos misericordiam suam.
10 Vidit præsumptionem cordis eorum,
quoniam mala est, & cognovit subversionem
illorum, quoniam nequam est.
11 Ideo adimplevit propitiationem suam
in illis, & ostendit eis viam æquitatis.
12 Miseratio hominis circa proximum suum:
misericordia autem Dei super omnem carnem.
13 Qui misericordiam habet, docet, & e-
rudit quasi pastor gregem suum.
14 Miseretur excipientis doctrinam mise-
rationis, & qui festinat in judiciis ejus.
15 Fili, in bonis non des querelam, & in
omni dato non des tristitiam verbi mali.
16 Nonne ardorem refrigerabit ros? sic &
verbum melius, quam datum.
17 Nonne ecce verbum super datum bo-
num? sed utraque cum homine justificato.
18 Stultus acriter improperabit: & datus
indisciplinati tabescere facit oculos.
19 Ante judicium para justitiam tibi, &
antequam loquaris, disce.
20 Ante languorem adhibe medicinam, *
* 1. Cor. & ante judicium interroga teipsum, & in
11. f. 28. conspectu Dei invenies propitiationem.
21 Ante languorem humilia te, & in tempo-
C re infirmitatis ostende conversationem tuam.
22 * Non impediaris orare semper, & ne
* Luc. verearis usque ad mortem justificari: quo-
18. a. 1. niam merces Dei manet in æternum.
1. Thes- 23 Ante orationem præpara animam tuam,
sal. 5. & noli esse quasi homo, qui tentat Deum.
c. 17. 24 * Memento iræ in die consummationis, &
* Supr. tempus retributionis in conversatione faciei.
7. b. 18. 25 * Memento paupertatis in tempore ab-
* Supr. undantiæ, & necessitatum paupertatis in die
11. c. 27. divitiarum.
25 A mane usque ad vesperam immutabitur
tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei.
27 Homo sapiens in omnibus metuet, & in
D diebus delictorum attendet ab inertia.
28 Omnis astutus agnoscit sapientiam, &
invenienti eam dabit confessionem.
29 Sensati in verbis & ipsi sapienter ege-
runt: & intellexerunt veritatem & justitiam,
& impleverunt proverbia & judicia.
30 * Post concupiscentias tuas non eas, &
* Rom a voluntate tua avertere.
6. b. 12. 31 Si præstes animæ tuæ concupiscentias
13. & ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis.
13. d. 32 Ne oblecteris in turbis, nec in modicis;
14. assidua enim est commissio illorum.
33 Ne fueris mediocris in contentione ex
fœnore, & est tibi nihil in sacculo; eris
enim invidus vitæ tuæ.

CAPUT XIX.

*De vino, luxuria, loquacitate, cito creden-
te, gaudente super iniquitate, odiente corre-
ptionem, exultante in malitia, discretione in
verbis servanda, correptione, ficta humilita-
te, & laude tacentis.*

1 OPerarius ebriosus non locupletabitur: & A
qui spernit modica, paulatim decidet.
2 * Vinum, & mulieres apostatare faciunt * Gen.
sapientes, & arguent sensatos. 19. g. 33.
3 Et qui se jungit fornicariis, erit ne- 3. Reg.
quam: putredo & vermes hæreditabunt il- 11. a. 1.
lum, & extolletur in exemplum majus, &
tolletur de numero anima ejus.
4 * Qui credit cito, levis corde est, & mi- * Jos. 9.
norabitur: & qui delinquit in animam suam, c. 15. &
insuper habebitur. 22. c. 11.
5 Qui gaudet iniquitate, denotabitur: &
qui odit correptionem, minuetur vita: & qui
odit loquacitatem, extinguit malitiam.
6 Qui peccat in animam suam, pœnitebit:
& qui jucundatur in malitia, denotabitur. B
7 Ne iteres verbum nequam, & durum,
& non minoraberis.
8 Amico, & inimico noli narrare sensum
tuum: & si est tibi delictum, noli denudare;
9 Audiet enim te, & custodiet te, & quasi
defendens peccatum odiet te, & sic aderit
tibi semper.
10 Audisti verbum adversus proximum
tuum? commoriatur in te, fidens quoniam
non te dirumpet.
11 A facie verbi parturit fatuus, tamquam
gemitus partus infantis.
12 Sagitta infixa femori carnis, sic ver-
bum in corde stulti.
13 * Corripe amicum, ne forte non intel- * Lev.
lexerit, & dicat: Non feci: aut si fecerit, 19. c. 17.
ne iterum addat facere. Matth.
14 Corripe proximum, ne forte non dixe- 18. b. 15.
rit: & si dixerit, ne forte iteret. Luc. 17.
15 Corripe amicum: sæpe enim fit commissio. a. 3.
16 Et non omni verbo credas; est qui la- C
bitur lingua, sed non ex animo.
17 * Quis est enim, qui non deliquerit in lingua * Jac.
sua? Corripe proximum, antequam commineris. 3. c. 8.
18 Et da locum timori Altissimi: quia o-
mnis sapientia timor Dei, & in illa timere
Deum, & in omni sapientia dispositio legis.
19 Et non est sapientia nequitiæ disciplina: &
non est cogitatus peccatorum prudentia.
20 Est nequitia, & in ipsa execratio: &
est insipiens, qui minuitur sapientia.
21 Melior est homo, qui minuitur sapientia,
& deficiens sensu in timore, quam qui abun-
dat sensu, & transgreditur legem Altissimi.
22 Est solertia certa, & ipsa iniqua.
23 Et est qui emittit verbum certum enar- D
rans veritatem: Est qui nequiter humiliat
se, & interiora ejus plena sunt dolo:
24 Et est qui se nimium submittit a multa
humilitate: & est qui inclinat faciem suam,
& fingit se non videre quod ignoratum est:
25 Et si ab imbecillitate virium vetetur
peccare, si invenerit tempus malefaciendi,
malefaciet.
16 Ex visu cognoscitur vir, & ab occursu
faciei cognoscitur sensatus.
27 Amictus corporis, & risus dentium, &
ingressus hominis enuntiant de illo.
28 Est correptio mendax in ira contumelio-
si: & est judicium, quod non probatur esse
bonum: & est tacens, & ipse est prudens.

CAPUT XX.

*De correptione, & corrupti pœnitentia: de
tacente, & loquace: de dono sapientis, & fa-
tui: de falsa promissione & mendacio: de sa-
piente qui placet magnatis: de donis non ac-
cipiendis, & sapientia abscondita.*

1 QUam bonum est arguere, quam irasci, & A
confitentem in oratione non prohibere!
2 * Concupiscentia spadonis devirginavit * Infr.
juvenculam: 30. d. 21.
3 Sic qui facit per vim judicium iniquum.
4 Quam bonum est correptum manifestare

pœnitentiam! sic enim effugies voluntarium peccatum.

5 Est tacens, qui invenitur sapiens: & est odibilis, qui procax est ad loquendum.

6 Est tacens non habens sensum loquelæ: & est tacens sciens tempus aptum.

7 Homo sapiens tacebit usq; ad tempus: lascivus autem, & imprudens non servabunt tempus.

8 Qui multis utitur verbis, lædet animam suam, & qui potestatem sibi sumit injuste, odietur.

B 9 Est processio in malis viro indisciplinato, & est inventio in detrimentum.

10 Est datum, quod non est utile: & est datum, cujus retributio duplex.

11 Est propter gloriam minoratio: & est qui ab humilitate levabit caput.

12 Est qui multa redimat modico pretio, & restituens ea in septuplum.

13 Sapiens in verbis seipsum amabilem facit: gratiæ autem fatuorum effundentur.

14 Datus insipientis non erit utilis tibi; oculi enim illius septemplices sunt.

15 Exigua dabit, & multa improperabit: & apertio oris illius inflammatio est.

16 Hodie fœneratur quis, & cras expetit; odibilis est homo hujusmodi.

17 Fatuo non erit amicus, & non erit gratia bonis illius;

C 18 Qui enim edunt panem illius, falsæ linguæ sunt. Quoties, & quanti irridebunt eum?

19 Neque enim quod habendum erat, directo sensu distribuit: similiter & quod non erat habendum.

20 Lapsus falsæ linguæ, quasi qui in pavimento cadens: sic casus malorum festinanter veniet.

21 Homo acharis quasi fabula vana, in ore indisciplinatorum assidua erit.

22 Ex ore fatui reprobabitur parabola; non enim dicit illam in tempore suo.

23 Est qui vetatur peccare præ inopia, & in requie sua stimulabitur.

24 Est qui perdet animam suam præ confusione, & ab imprudenti persona perdet eam: personæ autem acceptione perdet se.

25 Est qui præ confusione promittit amico, & lucratus est eum inimicum gratis.

D. 26 Opprobrium nequam in homine mendacium, & in ore indisciplinatorum assidue erit.

27 Potior fur, quam assiduitas viri mendacis: perditionem autem ambo hæreditabunt.

28 Mores hominum mendacium sine honore: & confusio illorū cum ipsis sine intermissione.

29 Sapiens in verbis producet seipsum, & homo prudens placebit magnatis.

30 Qui operatur terram suam, inaltabit acervum frugum: & qui operatur justitiam, ipse exaltabitur: qui vero placet magnatis, effugiet iniquitatem.

31 * Xenia, & dona excæcant oculos judicum, & quasi mutus in ore, avertit correptiones eorum. (* Exod. 23. b. 8. Deut. 16. d. 19.)

32 * Sapientia absconsa, & thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque? (* Infra 41. c. 17.)

33 Melior est qui celat insipientiam suam, quam homo qui abscondit sapientiam suam.

CAPUT XXI.

Docet fugiendum peccatum, primum in genere, deinde in specie productis variis peccatis.

A 1 FIli, peccasti? non adjicias iterum: sed & de pristinis deprecare, ut tibi dimittantur.

2 Quasi a facie colubri fuge peccata: & si accesseris ad illa, suscipient te.

3 Dentes leonis dentes ejus, interficientes animas hominum.

4 Quasi rhomphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas.

5 Objurgatio & injuriæ annullabunt substantiam: & domus quæ nimis locuples est, annullabitur superbia: sic substantia superbi eradicabitur.

6 Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures ejus perveniet, & judicium festinato adveniet illi.

7 Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris: & qui timet Deum, convertetur ad cor suum.

8 Notus a longe potens lingua audaci: & sensatus scit labi se ab ipso.

9 Qui ædificat domum suam impendiis alienis, quasi qui colligit lapides suos in hyeme. B

10 * Stuppa collecta synagoga peccantium, & consummatio illorum flamma ignis. (* Supr. 16. a. 7.)

11 Via peccantium complanata lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ.

12 Qui custodit justitiam, continebit sensum ejus.

13 Consummatio timoris Dei sapientia, & sensus.

14 Non erudietur, qui non est sapiens in bono.

15 Est autem sapientia, quæ abundat in malo: & non est sensus, ubi est amaritudo.

16 Scientia sapientis tamquam inundatio abundabit, & consilium illius sicut fons vitæ permanet.

17 Cor fatui quasi vas confractum, & omnem sapientiam non tenebit. C

18 Verbum sapiens quodcumque audierit scius, laudabit, & ad se adjiciet: audivit luxuriosus, & displicebit illi, & projiciet illud post dorsum suum.

19 Narratio fatui quasi sarcina in via; nam in labiis sensati invenietur gratia.

20 Os prudentis quæritur in ecclesia, & verba illius cogitabunt in cordibus suis.

21 Tamquam domus exterminata, sic fatuo sapientia: & scientia insensati inenarrabilia verba.

22 Compedes in pedibus stulto doctrina, & quasi vincula manuum super manum dextram.

23 Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacite ridebit. D

24 Ornamentum aureum prudenti doctrina, & quasi brachiale in brachio dextro.

25 Pes fatui facilis in domum proximi: & homo peritus confundetur a persona potentis.

26 Stultus a fenestra respiciet in domum: vir autem eruditus foris stabit.

27 Stultitia hominis auscultare per ostium: & prudens gravabitur contumelia.

28 Labia imprudentium stulta narrabunt: verba autem prudentium statera ponderabuntur.

29 In ore fatuorum cor illorum: & in corde sapientium os illorum.

30 Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam.

31 Susurro coinquinabit animam suam, & in omnibus odietur: & qui cum eo manserit, odiosus erit: tacitus & sensatus honorabitur.

CAPUT XXII.

De lapidatione pigri, filio indisciplinato, filiaque fatua, musica in luctu, docente fatuum, mortuo plorando: cum stulto non loquendum: de corde stulti ac timidi: de servanda fide cum amico, & oris custodia.

1 IN lapide luteo lapidatus est piger, & omnes loquentur super aspernationem illius. A

2 De stercore boum lapidatus est piger: & omnis, qui tetigerit eum, excutiet manus.

3 Confusio patris est de filio indisciplinato: filia autem in deminoratione fiet.

4 Filia prudens hæreditas viro suo; nam quæ confundit, in contumeliam fit genitoris.

5 Patrem, & virum confundit audax, & ab impiis non minorabitur: ab utrisque autem inhonorabitur.

6 Musica in luctu importuna narratio: flagella, & doctrina in omni tempore sapientia.

7 Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam.

8 Qui narrat verbum non audienti, quasi qui excitat dormientem de gravi somno.

9 Cum dormiente loquitur, qui enarrat stulto sapientiam: & in fine narrationis dicit: Quis est hic?

10 * Supra mortuum plora; defecit enim lux ejus: & supra fatuum plora; defecit enim sensus. (* Infra 38. b. 16.)

11 Modicum plora super mortuum, quoniam requievit.

12 Nequissimi enim nequissima vita super mortem fatui.

13 * Luctus mortui septem dies: fatui autem & impii omnes dies vitæ illorum. B (* Gen. 50. b. 10.)

14 Cum stulto ne multum loquaris, & cum insensato ne abieris.

15 Serva te ab illo, ut non molestiam ha-
beas, & non coinquinaberis peccato illius.
16 Deflecte ab illo, & invenies requiem,
& non acediaberis in stultitia illius.
17 Super plumbum quid gravabitur? & quod
illi aliud nomen, quam fatuus?
* Prov. 18 * Arenam, & salem, & massam ferri
27. a. 3. facilius est ferre, quam hominem impru-
dentem, & fatuum, & impium.
19 Loramentum ligneum colligatum in
fundamento ædificii non dissolvetur: sic &
cor confirmatum in cogitatione consilii.
C 20 Cogitatus sensati in omni tempore,
metu non depravabitur.
21 Sicut pali in excelsis, & cæmenta sine
impensa posita contra faciem venti non per-
manebunt;
22 Sic & cor timidum in cogitatione stulti
contra impetum timoris non resistet.
23 Sicut cor trepidum in cogitatione fa-
tui, omni tempore non metuet, sic & qui
in præceptis Dei permanet semper.
24 Pungens oculum deducit lacrymas: &
& qui pungit cor, profert sensum.
25 Mittens lapidem in volatilia dejiciet illa: sic
& qui convitiatur amico, dissolvit amicitiam.
26 Ad amicum etsi produxeris gladium, non
desperes; est enim regressus. Ad amicum
27 Si aperueris os triste, non timeas; est enim
concordatio, excepto convitio, & improperio,
& superbia, & mysterii revelatione, & plaga
dolosa; in his omnibus effugiet amicus.
D 28 Fidem posside cum amico in paupertate
illius, ut & in bonis illius læteris.
29 In tempore tribulationis illius permane illi
fidelis, ut & in hæreditate illius cohæres sis.
30 Ante ignem camini vapor, & fumus
ignis inaltatur: sic & ante sanguinem ma-
ledicta, & contumeliæ, & minæ.
31 Amicum salutare non confundar, a fa-
cie illius non me abscondam: & si mala
mihi evenerint per illum, sustinebo.
32 Omnis qui audiet, cavebit se ab eo.
33 * Quis dabit ori meo custodiam, & super
* Psal. labia mea signaculum certum, ut non ca-
140. a. 4. dam ab ipsis, & lingua mea perdat me?

CAPUT XXIII.

*Oratio adversus superbiam, gulam & luxu-
riam: consuetudo jurandi vitanda, & indi-
sciplinatus sermo afferens improperium: duo gene-
ra in peccato abundantiæ, & tertium adducens
iram; confutatio hominis ad peccandum se hor-
tantis: de peccatis in adulterio concurrentibus,
& laude timoris Domini.*

A 1 DOmine pater, & dominator vitæ meæ,
ne derelinquas me in consilio eo-
rum: nec finas me cadere in illis.
2 Quis superponet in cogitatu meo flagel-
la, & in corde meo doctrinam sapientiæ, ut
ignorationibus eorum non parcant mihi, &
non appareant delicta eorum,
3 Et ne adincrescant ignorantiæ meæ, & mul-
tiplicentur delicta mea, & peccata mea abun-
dent, & incidam in conspectu adversariorum
meorum, & gaudeat super me inimicus meus?
4 Domine pater, & Deus vitæ meæ, ne
derelinquas me in cogitatu illorum.
5 Extollentiam oculorum meorum ne dede-
ris mihi, & omne desiderium averte a me.
6 Aufer a me ventris concupiscentias, & con-
cubitus concupiscentiæ ne apprehendant me, &
animæ irreverenti & infrunitæ ne tradas me.
B 7 Doctrinam oris audite filii; & qui custo-
dierit illam, non periet labiis, nec scan-
dalizabitur in operibus nequissimis.
8 In vanitate sua apprehenditur peccator, &
superbus & maledicus scandalizabitur in illis.
* Exod. 9 * Jurationi non assuescat os tuum; mul-
20. b. 7. ti enim casus in illa.
Matth. 10 Nominatio vero Dei non sit assidua in
5. c. 33. ore tuo, & nominibus Sanctorum non admi-
scearis: quoniam non eris immunis ab eis.
11 Sicut enim servus interrogatus assidue, a
livore non minuitur; sic omnis jurans, & no-
minans, in toto a peccato non purgabitur.
12 Vir multum jurans implebitur iniquita-
te, & non discedet a domo illius plaga.
13 Et si frustraverit, delictum illius su-
per ipsum erit, & si dissimulaverit, delin-
quit dupliciter.
14 Et si in vacuum juraverit, non justificabi-
tur; replebitur enim retributione domus illius.
15 Est & alia loquela contraria morti: non
inveniatur in hæreditate Jacob.
16 Etenim a misericordibus omnia hæc au-
ferentur, & in delictis non volutabuntur.
17 Indisciplinatæ loquelæ non assuescat os
tuum; est enim in illa verbum peccati.
18 Memento patris & matris tuæ; in me-
dio enim magnatorum consistis:
19 Ne forte obliviscatur te Deus in con-
spectu illorum, & assiduitate tua infatuatus
improperium patiaris, & maluisses non na-
sci, & diem nativitatis tuæ maledicas. C
20 * Homo assuetus in verbis improperii, *2. Reg.
in omnibus diebus suis non erudietur. 16. b. 7.
21 Duo genera abundant in peccatis, &
tertium adducit iram, & perditionem.
22 Anima calida quasi ignis ardens non
extinguetur, donec aliquid glutiat:
23 Et homo nequam in ore carnis suæ non
desinet, donec incendat ignem.
24 Homini fornicario omnis panis dulcis:
non fatigabitur transgrediens usque ad finem.
25 Omnis homo, qui transgreditur lectum
suum, contemnens in animam suam, & di- * Isaiæ
cens: * Quis me videt? 29. c. 15.
26 Tenebræ circumdant me, & parietes coo-
periunt me, & nemo circumspicit me: quem
vereor? delictorum meorum non memorabi-
tur Altissimus.
27 Et non intelligit, quoniam omnia vi-
det oculus illius, quoniam expellit a se ti-
morem Dei hujusmodi hominis timor, & o-
culi hominum timentes illum;
28 Et non cognovit, quoniam oculi Do-
mini multo plus lucidiores sunt super solem,
circumspicientes omnes vias hominum, &
profundum abyssi, & hominum corda intuen-
tes in absconditas partes. D
29 Domino enim Deo, antequam crea-
rentur, omnia sunt agnita: sic & post per-
fectum respicit omnia.
30 Hic in plateis civitatis vindicabitur &
quasi pullus equinus fugabitur: & ubi non
speravit, apprehendetur.
31 Et erit dedecus omnibus, eo quod non
intellexerit timorem Domini.
32 * Sic & mulier omnis relinquens virum *Levit.
suum, & statuens hæreditatem ex alieno ma- 20. b. 10.
trimonio. Deut.
33 Primo enim in lege Altissimi incredibi- 22. c. 22.
lis fuit: secundo in virum suum deliquit:
tertio in adulterio fornicata est, & ex alio
viro filios statuit sibi.
34 Hæc in ecclesiam adducetur, & in filios
ejus respicietur.
35 Non tradent filii ejus radices, & rami
ejus non dabunt fructum.
36 Derelinquet in maledictum memoriam
ejus, & dedecus illius non delebitur.
37 Et agnoscent, qui derelicti sunt, quoniam
nihil melius est, quam timor Dei: & nihil dul-
cius, quam respicere in mandatis Domini.
38 Gloria magna est sequi Dominum; lon-
gitudo enim dierum assumetur ab eo.

CAPUT XXIV.

*Sapientia multiplices suas laudes & originem
describit, & mire ad sui amplexum invitat,
omnia suæ doctrinæ splendore illustrans.*

1 SApientia laudabit animam suam, & in A
Deo honorabitur, & in medio populi sui
gloriabitur:
2 Et in ecclesiis Altissimi aperiet os suum,
& in conspectu virtutis illius gloriabitur:
3 Et in medio populi sui exaltabitur, & in
plenitudine sancta admirabitur:
4 Et in multitudine electorum habebit lau-
dem, & inter benedictos benedicetur, dicens:
5 Ego ex ore Altissimi prodivi primogeni-
ta ante omnem creaturam.
6 Ego feci, in cælis ut oriretur lumen inde-
ficiens, & sicut nebula texi omnem terram.
7 Ego in altissimis habitavi, & thronus
in columna nubis.
8 Gyrum cæli circuivi sola, & profundum

abyssi

abyſſi penetravi, in fluctibus maris ambulavi,
9 Et in omni terra ſteti: & in omni populo,
10 Et in omni gente primatum habui:
11 Et omnium excellentium & humilium corda virtute calcavi: & in his omnibus requiem quæſivi, & in hæreditate Domini morabor.
12 Tunc præcepit, & dixit mihi Creator omnium: & qui creavit me, requievit in tabernaculo meo,
13 Et dixit mihi: In Jacob inhabita, & in Iſrael hæreditare, & in electis meis mitte radices.
B * Prov. 8. c. 22. 14 * Ab initio, & ante ſæcula creata ſum, & uſque ad futurum ſæculum non deſinam, & in habitatione ſancta coram ipſo miniſtravi.
15 Et ſic in Sion firmata ſum, & in civitate ſanctificata ſimiliter requievi, & in Jeruſalem poteſtas mea.
16 Et radicavi in populo honorificato, & in parte Dei mei hæreditas illius, & in plenitudine ſanctorum detentio mea.
17 Quaſi cedrus exaltata ſum in Libano, & quaſi cypreſſus in monte Sion:
18 Quaſi palma exaltata ſum in Cades, & quaſi plantatio roſæ in Jericho:
19 Quaſi oliva ſpecioſa in campis, & quaſi platanus exaltata ſum juxta aquam in plateis.
20 Sicut cinnamomum, & balſamum aromatizans odorem dedi: quaſi myrrha electa dedi ſuavitatem odoris:
21 Et quaſi ſtorax, & galbanus, & ungula, & gutta, & quaſi Libanus non inciſus vaporavi habitationem meam, & quaſi balſamum non miſtum odor meus.
22 Ego quaſi terebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ.
C 23 Ego quaſi vitis fructificavi ſuavitatem odoris: & flores mei fructus honoris, & honeſtatis.
24 Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & ſanctæ ſpei.
25 In me gratia omnis viæ & veritatis, in me omnis ſpes vitæ & virtutis.
26 Tranſite ad me omnes, qui concupiſcitis me, & a generationibus meis implemini;
27 Spiritus enim meus ſuper mel dulcis, & hæreditas mea ſuper mel & favum.
28 Memoria mea in generationes ſeculorum.
* Joan. 6. d. 15. 29 * Qui edunt me, adhuc eſurient: & qui bibunt me, adhuc ſitient.
30 Qui audit me, non confundetur: & qui operantur in me, non peccabunt.
31 Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.
32 Hæc omnia liber vitæ, & teſtamentum Altiſſimi, & agnitio veritatis.
33 Legem mandavit Moyſes in præceptis juſtitiarum, & hæreditatem domui Jacob, & Iſrael promiſſiones.
34 Poſuit David puero ſuo excitare regem ex ipſo fortiſſimum, & in throno honoris ſedentem in ſempiternum.
* Gen. 2. b. 11. 35 * Qui implet quaſi Phiſon ſapientiam, & ſicut Tigris in diebus novorum.
* Joſ. 3. d. 15. 36 Qui adimplet quaſi Euphrates ſenſum: * qui multiplicat quaſi Jordanis in tempore meſſis.
37 Qui mittit diſciplinam ſicut lucem, & aſſiſtens quaſi Gehon in die vindemiæ.
38 Qui perficit primus ſcire ipſam: & infirmior non inveſtigabit eam.
D 39 A mari enim abundavit cogitatio ejus, & conſilium illius ab abyſſo magna.
40 Ego ſapientia effudi flumina.
41 Ego quaſi trames aquæ immenſæ de fluvio, ego quaſi fluvii Dioryx, & ſicut aquæductus exivi de paradiſo.
42 Dixi: Rigabo hortum meum plantationum, & inebriabo prati mei fructum.
43 Et ecce factus eſt mihi trames abundans, & fluvius meus appropinquavit ad mare:
44 Quoniam doctrinam quaſi antelucanum illumino omnibus, & enarrabo illam uſque ad longinquum.
45 Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inſpiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes ſperantes in Domino.
46 Adhuc doctrinam quaſi prophetiam effundam, & relinquam illam quærentibus ſapientiam, & non deſinam in progenies illorum uſque in ævum ſanctum.
47 * Videte, quoniam non ſoli mihi laboravi, ſed omnibus exquirentibus veritatem. * Infr. 33. c. 18.

CAPUT XXV.

Tria quæ Domino placent, & tria quæ odit: novem inſuſpicabilia: laus timoris Dei: mulieris nequam mira deteſtatio: a muliere initium peccati & mortis: mulieris dominium non ferendum.

1 IN tribus placitum eſt ſpiritui meo, quæ ſunt probata coram Deo, & hominibus: A
2 Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier bene ſibi conſentientes.
3 Tres ſpecies odivit anima mea, & aggravor valde animæ illorum:
4 Pauperem ſuperbum, divitem mendacem, ſenem fatuum & inſenſatum.
5 Quæ in juventute tua non congregaſti, quomodo in ſenectute tua invenies?
6 Quam ſpecioſum canitiei judicium, & presbyteris cognoſcere conſilium!
7 Quam ſpecioſa veteranis ſapientia, & glorioſis intellectus, & conſilium!
8 Corona ſenum multa peritia, & gloria illorum timor Dei. B
9 Novem inſuſpicabilia cordis magnificavi, & decimum dicam in lingua hominibus:
10 Homo, qui jucundatur in filiis, vivens, & videns ſubverſionem inimicorum ſuorum.
11 * Beatus, qui habitat cum muliere ſenſata, * & qui lingua ſua non eſt lapſus, & qui non ſervivit indignis ſe. * Infr. 26. a. 1. * Supr 14. a. 1 & 19. c. 16. Jac. 3. a. 2.
12 Beatus, qui invenit amicum verum, & qui enarrat juſtitiam auri audienti.
13 Quam magnus, qui invenit ſapientiam, & ſcientiam! ſed non eſt ſuper timentem Dñm.
14 Timor Dei ſuper omnia ſe ſuperpoſuit.
15 Beatus homo, cui donatum eſt habere timorem Dei: qui tenet illum, cui aſſimilabitur?
16 Timor Dei initium dilectionis ejus: fidei autem initium agglutinandum eſt ei.
17 Omnis plaga triſtitia cordis eſt: & omnis malitia nequitia mulieris.
18 Et omnem plagam, & non plagam videbit cordis: C
19 Et omnem nequitiam, & non nequitiam mulieris:
20 Et omnem obductum, & non obductum odientium:
21 Et omnem vindictam, & non vindictam inimicorum.
22 Non eſt caput nequius ſuper caput colubri:
23 Et non eſt ira ſuper iram mulieris. * Commorari leoni & draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam. * Prov. 21. c. 19.
24 Nequitia mulieris immutat faciem ejus: & obcæcat vultum ſuum tamquam urſus: & quaſi ſaccum oſtendit. In medio proximorum ejus
25 Ingemuit vir ejus, & audiens ſuſpiravit modicum.
26 Brevis omnis malitia ſuper malitiam mulieris: ſors peccatorum cadat ſuper illam.
27 Sicut aſcenſus arenoſus in pedibus veterani, ſic mulier linguata homini quieto. D
28 * Ne reſpicias in mulieris ſpeciem, & non concupiſcas mulierem in ſpecie. * Infr. 42. a. 6.
29 Mulieris ira, & irreverentia, & confuſio magna.
30 Mulier ſi primatum habeat, contraria eſt viro ſuo.
31 Cor humile, & facies triſtis, & plaga cordis mulier nequam.
32 Manus debiles, & genua diſſoluta mulier, quæ non beatificat virum ſuum.
33 * A muliere initium factum eſt peccati, & per illam omnes morimur. * Gen. 3. a. 6.
34 Non des aquæ tuæ exitum, nec modicum, nec mulieri nequam veniam prodeundi.
35 Si non ambulaverit ad manum tuam, confundet te in conſpectu inimicorum.
36 A carnibus tuis abſcinde illam, ne ſemper te abutatur.

CAPUT XXVI.

Proponit viciſſim laudes bonæ mulieris, & vituperia malæ ac zelotypæ: filia cuſtodienda: tria timenda: duo contriſtantia, & duo periculoſa.

1 MUlieris bonæ beatus vir; numerus enim annorum illius duplex. A

2 Mulier fortis oblectat virum ſuum, &
annos vitæ illius in pace implebit.
3 Pars bona mulier bona, in parte timen-
tium Deum, dabitur viro pro factis bonis:
4 Divitis autem, & pauperis cor bonum:
in omni tempore vultus illorum hilaris.
5 A tribus timuit cor meum, & in quarto
facies mea metuit:
6 Delaturam civitatis:& collectionem populi:
7 Calumniam mendacem ſuper mortem, o-
mnia gravia:
8 Dolor cordis, & luctus mulier zelotypa.
9 In muliere zelotypa flagellum linguæ,
omnibus communicans.
B 10 Sicut boum jugum quod movetur, ita &
mulier nequam: qui tenet illam, quaſi qui
apprehendit ſcorpionem.
11 Mulier ebrioſa ira magna: & contume-
lia, & turpitudo illius non tegetur.
12 Fornicatio mulieris in extollentia ocu-
lorum, & in palpebris illius agnoſcetur.
13 * In filia non avertente ſe firma cuſto-
* Infr. 42.b.11. diam, ne inventa occaſione utatur ſe.
14 Ab omni irreverentia oculorum ejus
cave, & ne mireris, ſi te neglexerit.
15 Sicut viator ſitiens ad fontem os aperiet,
& ab omni aqua proxima bibet, & contra om-
nem palum ſedebit, & contra omnem ſagit-
tam aperiet pharetram, donec deficiat.
16 Gratia mulieris ſedulæ delectabit virum
C ſuum, & oſſa illius impinguabit.
17 Diſciplina illius datum Dei eſt.
18 Mulier ſenſata & tacita, non eſt im-
mutatio eruditæ animæ.
19 Gratia ſuper gratiam mulier ſancta &
pudorata.
20 Omnis autem ponderatio non eſt digna
continentis animæ.
21 Sicut ſol oriens mundo in altiſſimis
Dei, ſic mulieris bonæ ſpecies in ornamen-
tum domus ejus.
22 Lucerna ſplendens ſuper candelabrum ſan-
ctum, & ſpecies faciei ſuper ætatem ſtabilem.
23 Columnæ aureæ ſuper baſes argenteas, &
D pedes firmi ſuper plantas ſtabilis mulieris.
24 Fundamenta æterna ſupra petram ſolidam,
& mandata Dei in corde mulieris ſanctæ.
25 In duobus contriſtatum eſt cor meum,
& in tertio iracundia mihi advenit:
26 Vir bellator deficiens per inopiam: &
vir ſenſatus contemptus:
27 Et qui tranſgreditur a juſtitia ad pecca-
tum, Deus paravit eum ad rhomphæam.
28 Duæ ſpecies difficiles & periculoſæ mi-
hi apparuerunt: difficile exuitur negotians
a negligentia: & non juſtificabitur caupo a
peccatis labiorum.

CAPUT XXVII.

*Ob inopiam & amorem divitiarum multi de-
linquunt: timor Domini conſtanter ſervandus:
tentatio probat eum, qui tentatur: ſequenda
juſtitia, inconſtantia ſtulti, & modeſtia in ver-
bis ſervanda: ſecreta amici non revelanda:
de annuente oculo & inſidioſo.*

1 PRopter inopiam multi deliquerunt:& qui
A quærit locupletari, avertit oculum ſuum.
2 Sicut in medio compaginis lapidum palus
figitur, ſic & inter medium venditionis, &
emptionis anguſtiabitur peccatum.
3 Conteretur cum delinquente delictum.
4 Si non in timore Domini tenueris te in-
ſtanter, cito ſubvertetur domus tua.
5 Sicut in percuſſura cribri remanebit pulvis,
ſic aporia hominis in cogitatu illius.
6 Vaſa figuli probat fornax, & homines
juſtos tentatio tribulationis.
7 Sicut ruſticatio de ligno oſtendit fructum
illius, ſic verbum ex cogitatu cordis hominis.
8 Ante ſermonem non laudes virum; hæc
enim tentatio eſt hominum.
B 9 Si ſequaris juſtitiam, apprehendes illam:
& indues quaſi poderem honoris, & inhabita-
bis cum ea, & proteget te in ſempiternum,
& in die agnitionis invenies firmamentum.
10 Volatilia ad ſibi ſimilia conveniunt:& ve-
ritas ad eos, qui operantur illam, revertetur.
11 Leo venationi inſidiatur ſemper: ſic
peccata operantibus iniquitates.
12 Homo ſanctus in ſapientia manet ſicut
ſol; nam ſtultus ſicut luna mutatur.
13 In medio inſenſatorum ſerva verbum
tempori: in medio autem cogitantium aſſi-
duus eſto.
14 Narratio peccantium odioſa, & riſus il-
lorum in deliciis peccati.
15 Loquela multum jurans horripilationem
capiti ſtatuet: & irreverentia ipſius obtura-
tio aurium.
16 Effuſio ſanguinis in rixa ſuperborum:
& maledictio illorum auditus gravis.
17 Qui denudat arcana amici, fidem perdit,&
non inveniet amicum ad animum ſuum.
18 Dilige proximum, & conjungere fide C
cum illo.
19 Quod ſi denudaveris abſconſa illius,
non perſequeris poſt eum.
20 Sicut enim homo, qui perdit amicum ſu-
um, ſic & qui perdit amicitiam proximi ſui.
21 Et ſicut qui dimittit avem de manu ſua,
ſic dereliquiſti proximum tuum, & non eum
capies.
22 Non illum ſequaris, quoniam longe ab-
eſt; effugit enim quaſi caprea de laqueo:
quoniam vulnerata eſt anima ejus;
23 Ultra eum non poteris colligare. Et
maledicti eſt concordatio:
24 Denudare autem amici myſteria deſpe-
ratio eſt animæ infelicis.
25 Annuens oculo fabricat iniqua, & ne-
mo eum abjiciet.
26 In conſpectu oculorum tuorum condul- D
cabit os ſuum, & ſuper ſermones tuos admira-
bitur: noviſſime autem perverteт os ſuum,
& in verbis tuis dabit ſcandalum.
27 Multa odivi, & non coæquavi ei, &
Dominus odiet illum.
28 Qui in altum mittit lapidem, ſuper ca-
put ejus cadet: & plaga doloſa doloſi di-
videt vulnera.
29 Et qui foveam fodit, incidet in eam:
& qui ſtatuit lapidem proximo, offendet in eo:
& qui laqueum alii ponit, peribit in illo.
30 Facienti nequiſſimum conſilium ſuper
ipſum devolvetur, & non agnoſcet, unde
adveniat illi.
31 Illuſio, & improperium ſuperborum, &
vindicta ſicut leo inſidiabitur illi.
32 Laqueo peribunt, qui oblectantur caſu
juſtorum: dolor autem conſumet illos, an-
tequam moriantur.
33 Ira & furor, utraque execrabilia ſunt,
& vir peccator continens erit illorum.

CAPUT XXVIII.

*Non quærenda vindicta, ſed offenſa remit-
tenda: ab ira ac lite ceſſandum: mala lin-
guæ, & pericula ipſius, & de tertia lingua:
aures ſepiendæ adverſus linguam nequam,
orique frænum imponendum.*

1 QUi vindicari vult, a Domino inveniet A
vindictam, & peccata illius ſervans Deut.
ſervabit. 32.e.35.
2 Relinque proximo tuo nocenti te: & tunc Matth.
deprecanti tibi peccata ſolventur. 6.b.14.
3 Homo homini reſervat iram, & a Deo Marc.
quærit medelam? 11 c.25.
4 In hominem ſimilem ſibi non habet miſe- Rom.
ricordiam, & de peccatis ſuis deprecatur? 12.d 19.
5 Ipſe cum caro ſit, reſervat iram, & pro-
pitiationem petit a Deo? quis exorabit pro
delictis illius?
6 Memento noviſſimorum, & deſine inimi-
cari;
7 Tabitudo enim, & mors imminent in
mandatis ejus.
8 Memorare timorem Dei, & non iraſca-
ris proximo.
9 Memorare teſtamentum Altiſſimi, & de-
ſpice ignorantiam proximi.
10 Abſtine te a lite, & minues peccata; B
11 Homo enim iracundus incendit litem,
& vir peccator turbabit amicos, & in medio
pacem habentium immittet inimicitiam.
12 Secundum enim ligna ſilvæ ſic ignis
exardeſcit: & ſecundum virtutem hominis,
ſic iracundia illius erit, & ſecundum ſub-
ſtantiam ſuam exaltabit iram ſuam.

13 Certamen festinatum incendit ignem: & lis festinans effundit sanguinem: & lingua testificans adducit mortem.

14 Si sufflaveris in scintillam, quasi ignis exardebit: & si expueris super illam, extinguetur: utraque ex ore proficiscuntur.

15 Susurro, & bilinguis maledictus; multos enim turbabit pacem habentes.

16 Lingua tertia multos commovit, & dispersit illos de gente in gentem.

C 17 Civitates muratas divitum destruxit, & domos magnatorum effodit.

18 Virtutes populorum concidit, & gentes fortes dissolvit.

19 Lingua tertia mulieres viratas ejecit, & privavit illas laboribus suis.

20 Qui respicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum, in quo requiescat.

21 Flagelli plaga livorem facit: plaga autem linguæ comminuet ossa.

22 Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic, quasi qui interierunt per linguam suam.

23 Beatus, qui tectus est a lingua nequam, qui in iracundiam illius non transivit, & qui non attraxit jugum illius, & in vinculis ejus non est ligatus;

24 Jugum enim illius jugum ferreum est: & vinculum illius vinculum æreum est.

25 Mors illius mors nequissima: & utilis potius infernus, quam illa.

D 26 Perseverantia illius non permanebit, sed obtinebit vias injustorum: & in flamma sua non comburet justos.

27 Qui relinquunt Deum, incident in illam, & exardebit in illis, & non extinguetur, & immittetur in illos quasi leo, & quasi pardus lædet illos.

28 Sepi aures tuas spinis, linguam nequam noli audire, & ori tuo facito ostia & seras.

29 Aurum tuum & argentum tuum confla, & verbis tuis facito stateram, & frænos ori tuo rectos:

30 Et attende, ne forte labaris in lingua, & cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, & sit casus tuus insanabilis in mortem.

CAPUT XXIX.

Per mutuum subveniendum proximo, fidesque mutuanti servanda: & quamquam multi fidem fallant, non tamen ob id cessandum ab eleemosyna, cujus laudes describit: fidejussori gratia habenda est, fidesque servanda: in quibus consistat initium vitæ hominis, differit, & de vagis & ingratis hospitibus.

A 1 QUi facit misericordiam, fœneratur proximo suo: & qui prævalet manu, mandata servat.

2 Fœnerare proximo tuo in tempore necessitatis illius, & iterum redde proximo in tempore suo.

3 Confirma verbum, & fideliter age cum illo: & in omni tempore invenies quod tibi necessarium est.

4 Multi quasi inventionem æstimaverunt fœnus, & præstiterunt molestiam his, qui se adjuverunt.

5 Donec accipiant, osculantur manus dantis, & in promissionibus humiliant vocem suam:

6 Et in tempore redditionis postulabit tempus, & loquetur verba tædii & murmurationum, & tempus causabitur:

7 Si autem potuerit reddere, adversabitur, solidi vix reddet dimidium, & computabit illud quasi inventionem:

B 8 Sin autem, fraudabit illum pecunia sua, & possidebit illum inimicum gratis:

9 Et convitia & maledicta reddet illi, & pro honore & beneficio reddet illi contumeliam.

10 Multi non causa nequitiæ non fœnerati sunt, sed fraudari gratis timuerunt.

11 Verumtamen super humilem animo fortior esto, & pro eleemosyna non trahas illum.

12 Propter mandatũ assume pauperem: & propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum.

13 Perde pecuniam propter fratrem, & amicum tuum: & non abscondas illam sub lapide in perditionem.

14 Pone thesaurum tuum in præceptis Altissimi, & proderit tibi magis quam aurum.

15 * Conclude eleemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. * Tob. 4. b. 10. Inf. 17. c. 18.

16 17 18 Super scutum potentis, & super lanceam adversus inimicum tuum pugnabit.

19 Vir bonus fidem facit pro proximo suo: & qui perdiderit confusionem, derelinquet sibi.

20 Gratiam fidejussoris ne obliviscaris; dedit enim pro te animam suam.

21 Repromissorem fugit peccator, & immũdus. C

22 Bona repromissoris sibi ascribit peccator: & ingratus sensu derelinquet liberantem se.

23 Vir repromittit de proximo suo: & cum perdiderit reverentiam, derelinquetur ab eo.

24 Repromissio nequissima multos perdidit dirigentes, & commovit illos quasi fluctus maris.

25 Viros potentes gyrans migrare fecit, & vagati sunt in gentibus alienis.

26 Peccator transgrediens mandatum Domini incidet in promissionem nequam: & qui conatur multa agere, incidet in judicium.

27 Recupera proximum secundum virtutem tuam, & attende tibi, ne incidas.

28 * Initium vitæ hominis aqua, & panis, & vestimentũ, & domus protegens turpitudinem. * Infr. 39. c. 31.

D 29 Melior est victus pauperis sub tegmine asserum, quam epulæ splendidæ in peregre sine domicilio.

30 Minimum pro magno placeat tibi, & improperium peregrinationis non audies.

31 Vita nequam hospitandi de domo in domum: & ubi hospitabitur, non fiducialiter aget, nec aperiet os.

32 Hospitabitur, & pascet, & potabit ingratos, & ad hæc amara audiet.

33 Transi hospes, & orna mensam: & quæ in manu habes, ciba cæteros.

34 Exi a facie honoris amicorum meorum: necessitudine domus meæ hospitio mihi factus est frater.

35 Gravia hæc homini habenti sensum: correptio domus, & improperium fœneratoris.

CAPUT XXX.

Filii in disciplina educandi, & quam sit perniciosum illis indulgere: corporis sanitas præstat divitiis: & quam sit noxia & fugienda homini tristitia, cordis vero jucunditas quam sit utilis.

1 QUi diligit filium suum, assiduat illi flagella, ut lætetur in novissimo suo, & non palpet proximorum ostia. A Prov. 13. d. 24. & 23. b. 13.

2 Qui docet filium suum, laudabitur in illo, & in medio domesticorum in illo gloriabitur.

3 * Qui docet filium suum, in zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur in illo. * Deut. 5. b. 7.

4 Mortuus est pater ejus, & quasi non est mortuus; similem enim reliquit sibi post se.

5 In vita sua vidit, & lætatus est in illo: in obitu suo non est contristatus, nec confusus est coram inimicis.

6 Reliquit enim defensorem domus contra inimicos, & amicis reddentem gratiam.

7 Pro animabus filiorum colligabit vulnera sua: & super omnem vocem turbabuntur viscera ejus. B

8 Equus indomitus evadit durus, & filius remissus evadit præceps.

9 Lacta filium, & paventem te faciet: lude cum eo, & contristabit te.

10 Non corrideas illi, ne doleas, & in novissimo obstupescent dentes tui.

11 Non des illi potestatem in juventute, & ne despicias cogitatus illius.

12 * Curva cervicem ejus in juventute & tunde latera ejus, dum infans est, ne forte induret, & non credat tibi, & erit tibi dolor animæ. * Supra 7. c. 25.

13 Doce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas.

14 Melior est pauper sanus, & fortis viribus, quam dives imbecillis, & flagellatus malitia.

15 Salus animæ in sanctitate justitiæ melior est omni auro & argento, & corpus validum, quam census immensus. C

16 Non est census super censum salutis corporis: & non est oblectamentum super cordis gaudium.

17 Melior est mors, quam vita amara: &

requies

requies æterna, quam languor perseverans.
18 Bona abscondita in ore clauso, quasi ap-
positiones epularum circumpositæ sepulcro.
19 * Quid proderit libatio idolo? nec e- * Dan. 14. b. 6.
nim manducabit, nec odorabit:
20 Sic qui effugatur a Domino, portans
mercedes iniquitatis: D
21 * Videns oculis, & ingemiscens: sicut * Supr. 20. a. 2.
spado complectens virginem, & suspirans.
22 * Tristitiam non des animæ tuæ, & non * Prov. 12. d. 25. & 15. b. 13. & 17. d. 22.
affligas temetipsum in consilio tuo.
23 Jucunditas cordis hæc est vita hominis,
& thesaurus sine defectione sanctitatis: &
exultatio viri est longævitas.
24 Miserere animæ tuæ placens Deo, & con-
tine: congrega cor tuum in sanctitate ejus,
& tristitiam longe repelle a te.
25 * Multos enim occidit tristitia, & non * 2. Cor. 7. c. 10.
est utilitas in illa.
26 Zelus, & iracundia minuunt dies, &
ante tempus senectam adducet cogitatus.
27 Splendidum cor, & bonum in epulis est;
epulæ enim illius diligenter fiunt.

CAPUT XXXI.

Vigilia honestatis: cogitatus præscientiæ: labor divitis & pauperis: diligens aurum: multi casus in auro: laus divitis sine macula: modestia in mensa servanda: laus sobrietatis, & vituperatio gulæ: laus usus modici vini, & vituperatio immodici.

A 1 Vigilia honestatis tabefaciet carnes, &
cogitatus illius auferet somnum.
2 Cogitatus præscientiæ avertit sensum: &
infirmitas gravis sobriam facit animam.
3 Laboravit dives in congregatione substan-
tiæ: & in requie sua replebitur bonis suis.
4 Laboravit pauper in diminutione victus,
& in fine inops fit.
5 Qui aurum diligit non justificabitur:& qui
insequitur consumptionem, replebitur ex ea.
6 * Multi dati sunt in auro casus: & facta * Supr. 8. a. 3.
est in specie ipsius perditio illorum.
7 Lignum offensionis est aurum sacrifican-
tium; væ illis, qui sectantur illud: & o-
mnis imprudens deperiet in illo.
8 Beatus dives, qui inventus est sine ma-
cula: & qui post aurum non abiit, nec spe-
ravit in pecunia, & thesauris.
9 Quis est hic, & laudabimus eum? fecit
enim mirabilia in vita sua.
10 Qui probatus est in illo,& perfectus est,erit
illi gloria æterna:qui potuit transgredi, & non
est transgressus, facere mala, & non fecit.
B 11 Ideo stabilita sunt bona illius in Domi-
no, & eleemosynas illius enarrabit omnis
Ecclesia sanctorum.
12 Supra mensam magnam sedisti? non a-
perias super illam faucem tuam prior.
13 Non dicas sic: Multa sunt, quæ super
illam sunt:
14 Memento,quoniam malus est oculus nequam
15 Nequius oculo quid creatum est? ideo ab
omni facie sua lacrymabitur, cum viderit,
16 Ne extendas manum tuam prior, & in-
vidia contaminatus erubescas.
17 Ne comprimaris in convivio.
18 Intellige quæ sunt proximi tui ex teipso:
19 Utere quasi homo frugi his, quæ tibi
apponuntur: ne, cum manducas multum,
odio habearis.
20 Cessa prior causa disciplinæ: & noli ni-
mius esse, ne forte offendas.
C 21 Et si in medio multorum sedisti, prior
illis ne extendas manum tuam, nec prior
poscas bibere.
22 Quam sufficiens est homini erudito vi-
num exiguum, & in dormiendo non labora-
bis ab illo, & non senties dolorem.
23 Vigilia, cholera, & tortura viro infru-
nito:
24 Somnus sanitatis in homine parco: dor-
miet usque mane, & anima illius cum ipso
delectabitur.
25 Et si coactus fueris in edendo multum,
surge e medio, evome: & refrigerabit te,
& non adduces corpori tuo infirmitatem.
26 Audi me, fili, & ne spernas me: & in
novissimo invenies verba mea.
27 In omnibus operibus tuis esto velox,
& omnis infirmitas non occurret tibi.
28 Splendidum in panibus benedicent la-
bia multorum: & testimonium veritatis il-
lius fidele.
29 Nequissimo in pane murmurabit civitas:
& testimonium nequitiæ illius verum est.
30 Diligentes in vino noli provocare; * *Judith 13. a. 4.
multos enim exterminavit vinum.
31 Ignis probat ferrum durum:sic vinum cor- D
da superborum arguet in ebrietate potatum.
32 Æqua vita hominibus vinum in sobrie-
tate: si bibas illud moderate, eris sobrius.
33 Quæ vita est ei, qui minuitur vino?
34 Quid defraudat vitam? Mors.
35 * Vinum in jucunditatem creatum est, * Psal. 103. b. 15. Prov. 31. a. 4.
& non in ebrietatem, ab initio.
36 Exultatio animæ & cordis vinum mo-
derate potatum.
37 Sanitas est animæ,& corpori sobrius potus.
38 Vinum multum potatum irritationem,
& iram, & ruinas multas facit.
39 Amaritudo animæ vinum multum po-
tatum.
40 Ebrietatis animositas,imprudentis offen-
sio, minorans virtutem, & faciens vulnera.
41 In convivio vini non arguas proximum:
& non despicias eum in jucunditate illius.
42 Verba improperii non dicas illi: & non
premas illum in repetendo.

CAPUT XXXII.

Officium boni rectoris: major natu loquatur: tacendum, ubi non est qui audiat: jucunditas musicæ in convivio: adolescenti tacendum: laus taciturnitatis: discutienda propria domus: laus timoris Domini: peccator vitat correptionem: absque consilio nihil agendum.

1 Rectorem te posuerunt? noli extolli: A
esto in illis quasi unus ex ipsis.
2 Curam illorum habe, & sic conside, &
omni cura tua explicita recumbe:
3 Ut læteris propter illos, & ornamentum
gratiæ accipias coronam, & dignationem
consequaris corrogationis.
4 Loquere major natu; decet enim te
5 Primum verbum diligenti scientia: &
non impedias musicam.
6 Ubi auditus non est, non effundas ser-
monem: & importune noli extolli in sapien-
tia tua.
7 Gemmula carbunculi in ornamento auri,
& comparatio musicorum in convivio vini.
8 Sicut in fabricatione auri signum est B
smaragdi, sic numerus musicorum in jucun-
do & moderato vino.
9 Audi tacens, & pro reverentia accedet
tibi bona gratia.
10 Adolescens loquere in tua causa vix.
11 Si bis interrogatus fueris, habeat ca-
put responsum tuum.
12 In multis esto quasi inscius, & audi
tacens simul, & quærens.
13 In medio magnatorum non præsumas:
& ubi sunt senes, non multum loquaris.
14 Ante grandinem præibit coruscatio: &
ante verecundiam præibit gratia, & pro re-
verentia accedet tibi bona gratia.
15 Et hora surgendi non te trices: præ- C
curre autem prior in domum tuam, & illic
avocare, & illic lude,
16 Et age conceptiones tuas, & non in
delictis, & verbo superbo.
17 Et super his omnibus benedicito Domi-
num, qui fecit te, & inebriantem te ab o-
mnibus bonis suis.
18 Qui timet Dominum, excipiet doctri-
nam ejus: & qui vigilaverint ad illum,
invenient benedictionem.
19 Qui quærit legem, replebitur ab ea: &
qui insidiose agit, scandalizabitur in ea.
20 Qui timent Dominum, invenient judicium
justum, & justitias quasi lumen accendent.
21 Peccator homo vitabit correptionem, &
secundum voluntatem suam inveniet compa-
rationem.
22 Vir consilii non disperdet intelligen- D
tiam: alienus, & superbus non pertimescet
timorem:

23 Etiam postquam fecit cum eo sine con-
silio, & suis insectationibus arguetur.
24 Fili, sine consilio nihil facias, & post
factum non pœnitebis.
25 In via ruinæ non eas, & non offendes
in lapides: nec credas te viæ laboriosæ, ne
ponas animæ tuæ scandalum:
26 Et a filiis tuis cave, & a domesticis tuis
attende.
27 In omni opere tuo crede ex fide animæ
tuæ; hoc est enim conservatio mandatorum.
28 Qui credit Deo, attendit mandatis: &
qui confidit in illo, non minorabitur.

CAPUT XXXIII.

*Laudantur timens Dominum & sapiens: in-
constantia præcordiorum fatui: amicus subsan-
nator: dies & tempora a Deo sunt, qui & reli-
qua omnia creavit, ac disposuit, in cujus manu
est homo ut lutum in manu figuli: malum contra
bonum: possessio non in vita, sed in morte distri-
buenda aliis: & quomodo servi sint tractandi.*

A 1 TImenti Dominum non occurrent mala,
sed in tentatione Deus illum conser-
vabit, & liberabit a malis.
2 Sapiens non odit mandata & justitias, &
non illidetur quasi in procella navis.
3 Homo sensatus credit legi Dei, & lex
illi fidelis.
4 Qui interrogationem manifestat, parabit
verbum, & sic deprecatus exaudietur, & con-
servabit disciplinam, & tunc respondebit.
* Supr. 21 b.17. 5 * Præcordia fatui quasi rota carri: & quasi
axis versatilis cogitatus illius.
6 Equus emissarius, sic & amicus subsan-
nator, sub omni suprasedente hinnit.
7 Quare dies diem superat, & iterum lux
lucem, & annus annum a sole?
8 A Domini scientia separati sunt, facto
sole, & præceptum custodiente.
9 Et immutavit tempora, & dies festos ip-
sorum: & in illis dies festos celebraverunt
ad horam.
B 10 Ex ipsis exaltavit, & magnificavit Deus,
& ex ipsis posuit in numerum dierum. Et
* Gen. 2. a.7. omnes homines de solo, * & ex terra, unde
creatus est Adam.
11 In multitudine disciplinæ Dominus sepa-
ravit eos, & immutavit vias eorum.
12 Ex ipsis benedixit, & exaltavit: & ex
ipsis sanctificavit, & ad se applicavit: & ex
ipsis maledixit, & humiliavit, & convertit
illos a separatione ipsorum.
* Rom. 9. c.21. 13 * Quasi lutum figuli in manu ipsius,
plasmare illud, & disponere.
14 Omnes viæ ejus secundum dispositionem
ejus: sic homo in manu illius, qui se fecit,
& reddet illi secundum judicium suum.
15 Contra malum bonum est, & contra mor-
tem vita: sic & contra virum justum peccator.
Et sic intuere in omnia opera Altissimi. Duo
& duo, & unum contra unum.
16 Et ego novissimus evigilavi, & quasi qui
colligit acinos post vindemiatores.
C 17 In benedictione Dei & ipse speravi: &
quasi qui vindemiat, replevi torcular.
* Supr. 24. d. 47. 18 * Respicite, quoniam non mihi soli labora-
vi, sed omnibus exquirentibus disciplinam.
19 Audite me magnates, & omnes populi,
& rectores Ecclesiæ auribus percipite.
20 Filio & mulieri, fratri & amico non
des potestatem super te in vita tua: & non
dederis alii possessionem tuam, ne forte pœ-
niteat te, & depreceris pro illis.
21 Dum adhuc superes, & aspiras, non
immutabit te omnis caro.
22 Melius est enim, ut filii tui te rogent,
quam te respicere in manus filiorum tuorum.
23 In omnibus operibus tuis præcellens esto.
24 Ne dederis maculam in gloria tua. In die
consummationis dierum vitæ tuæ, & in tem-
pore exitus tui distribue hæreditatem tuam.
25 Cibaria, & virga, & onus asino: pa-
nis, & disciplina, & opus servo.
D 26 Operatur in disciplina, & quærit requie-
scere: laxa manus illi, & quærit libertatem.
27 Jugum, & lorum curvant collum durum,
& servum inclinant operationes assiduæ.
28 Servo malevolo tortura & compedes:
mitte illum in operationem, ne vacet;
29 Multam enim malitiam docuit otiositas.
30 In opera constitue eum; sic enim condecet
illum. Quod si non obaudierit, curva illum
compedibus, & non amplifices super omnem
carnem: verum sine judicio nihil facias grave.
31 * Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi * Supr. 7. c.23.
anima tua: quasi fratrem sic eum tracta: quo-
niam in sanguine animæ comparasti illum.
32 Si læseris eum injuste, in fugam con-
vertetur:
33 Et si extollens discesserit, quem quæras,
& in qua via quæras illum, nescis.

CAPUT XXXIV.

*Vanitas somniorum, divinationum, augurii,
mendaciorum: laus expertorum: beatitudo timen-
tium Deum: oblationes iniquorum: fraudans
pauperem: unus ædificans & alter destruens: fa-
ciens pœnitentiam, & non abstinens a peccatis.*

1 VAna spes, & mendacium viro insensa-
to: & somnia extollunt imprudentes. A
2 Quasi qui apprehendit umbram, & per-
sequitur ventum, sic & qui attendit ad visa
mendacia:
3 Hoc secundum hoc visio somniorum: an-
te faciem hominis similitudo hominis.
4 Ab immundo quid mundabitur? & a
mendace quid verum dicetur?
5 Divinatio erroris, & auguria, mendacia,
& somnia malefacientium, vanitas est.
6 Et sicut parturientis, cor tuum phanta-
sias patitur: nisi ab Altissimo fuerit emissa vi-
sitatio, ne dederis in illis cor tuum;
7 Multos enim errare fecerunt somnia, &
exciderunt sperantes in illis. B
8 Sine mendacio consummabitur verbum le-
gis, & sapientia in ore fidelis complanabitur.
9 Qui non est tentatus, quid scit? Vir in
multis expertus cogitabit multa: & qui mul-
ta didicit, enarrabit intellectum.
10 Qui non est expertus, pauca recogno-
scit: qui autem in multis factus est, multi-
plicat malitiam.
11 Qui tentatus non est, qualia scit? qui
implanatus est, abundabit nequitia.
12 Multa vidi errando, & plurimas verbo-
rum consuetudines.
13 Aliquoties usque ad mortem periclitatus
sum horum causa, & liberatus sum gratia Dei.
14 Spiritus timentium Deum quæritur, &
in respectu illius benedicetur.
15 Spes enim illorum in salvantem illos,
& oculi Dei in diligentes se.
16 Qui timet Dominum nihil trepidabit, C
& non pavebit: quoniam ipse est spes ejus.
17 Timentis Dominum beata est anima ejus.
18 Ad quem respicit, & quis est fortitudo
ejus?
19 * Oculi Domini super timentes eum, pro- * Psal.
tector potentiæ, firmamentum virtutis, tegi- 33. c.16.
men ardoris, & umbraculum meridiani,
20 Deprecatio offensionis, & adjutorium ca-
sus, exaltans animam, & illuminans oculos,
dans sanitatem, & vitam, & benedictionem.
21 * Immolantis ex iniquo oblatio est ma- * Prov.
culata, & non sunt beneplacitæ subsannatio- 21. d.27
nes injustorum.
22 Dominus solus sustinentibus se in via
veritatis, & justitiæ.
23 * Dona iniquorum non probat Altissi- * Prov.
mus, nec respicit in oblationes iniquorum: 15. b.8.
nec in multitudine sacrificiorum eorum pro-
pitiabitur peccatis.
24 Qui offert sacrificium ex substantia pau- D
perum, quasi qui victimat filium in conspe-
ctu patris sui.
25 Panis egentium vita pauperum est: qui
defraudat illum, homo sanguinis est.
26 Qui aufert in sudore panem, quasi qui
occidit proximum suum.
27 Qui effundit sanguinem, * & qui frau- * Deut
dem facit mercenario, fratres sunt. 24 c.14.
28 Unus ædificans, & unus destruens: quid Supr.7.
prodest illis nisi labor? c. 22.
29 Unus orans, & unus maledicens: cu-
jus vocem exaudiet Deus?
30 Qui baptizatur a mortuo, & iterum tan-
git eum, quid proficit lavatio illius?

* 2.Pet. 2. d.21. 31 * Sic homo qui jejunat in peccatis suis, &
iterum eadem faciens, quid proficit humi-
liando se? orationem illius quis exaudiet?

CAPUT XXXV.

Verum & acceptum Deo sacrificium: non appareas coram eo vacuus: primitiæ & oblationes hilari animo tribuendæ: sacrificium injustum: pauperem læsum, pupillum & viduam lacrymantem exaudit Dominus: orationes justorum, & potissimum se humiliantium audit Deus, liberans ab affligentibus, & cuique reddens juxta opera sua.

A 1 QUi conservat legem, multiplicat
oblationem.
* 1.Reg 15.e.22 2 * Sacrificium salutare est attendere
mandatis, & discedere ab omni iniquitate.
3 Et propitiationem litare sacrificii super
injustitias, & deprecatio pro peccatis recede-
re ab injustitia.
4 Retribuet gratiam, qui offert similaginem:
& qui facit misericordiam, offert sacrificium.
* Jere. 7. a.3. & 26. d. 13. 5 * Beneplacitum est Domino recedere ab
iniquitate: & deprecatio pro peccatis rece-
dere ab injustitia.
* Exod. 23.c.15. & 34. c. 20. Deut. 16. d. 16. 6 * Non apparebis ante conspectum Do-
mini vacuus.
7 Hæc enim omnia propter mandatum Dei
fiunt.
8 Oblatio justi impinguat altare, & odor
suavitatis est in conspectu Altissimi.
9 Sacrificium justi acceptum est: & me-
moriam ejus non obliviscetur Dominus.
10 Bono animo gloriam redde Deo: &
non minuas primitias manuum tuarum.
* 2.Cor. 9. c.7. 11 * In omni dato hilarem fac vultum tuum,
& in exultatione sanctifica decimas tuas.
B
* Tob.4. b. 9. 12 * Da Altissimo secundum datum ejus,
& in bono oculo ad inventionem facito ma-
nuum tuarum:
13 Quoniam Dominus retribuens est, &
septies tantum reddet tibi.
* Levit. 22.c.21. Deuter. 15.d.21 14 * Noli offerre munera prava; non enim
suscipiet illa.
15 Et noli inspicere sacrificium injustum:
quoniam Dominus judex est, & * non est
* Deut. 10.d.17. 2. Par. 19. b. 7. Job 34. b. 19. Sap. 6. c. 8. Rom. 2. b. 11. Galat. 2. b. 6. Coloss. 3. d.25. Act.10. c. 34. 1. Petr. 1. c. 17. apud illum gloria personæ.
16 Non accipiet Dominus personam in pau-
perem, & deprecationem læsi exaudiet.
17 Non despiciet preces pupilli, nec vi-
duam, si effundat loquelam gemitus.
18 Nonne lacrymæ viduæ ad maxillam
descendunt, & exclamatio ejus super dedu-
C
centem eas?
19 A maxilla enim ascendunt usque ad cæ-
lum, & Dominus exauditor non delectabi-
tur in illis.
20 Qui adorat Deum in oblectatione, su-
scipietur; & deprecatio illius usque ad nu-
bes propinquabit.
21 Oratio humiliantis se nubes penetrabit:
& donec propinquet, non consolabitur: &
non discedet, donec Altissimus aspiciat.
22 Et Dominus non elongabit, sed judi-
cabit justos, & faciet judicium: & Fortissi-
D
mus non habebit in illis patientiam, ut con-
tribulet dorsum ipsorum:
23 Et Gentibus reddet vindictam, donec
tollat plenitudinem superborum, & sceptra
iniquorum contribulet:
24 Donec reddat hominibus secundum
actus suos, & secundum opera Adæ, & se-
cundum præsumptionem illius:
25 Donec judicet judicium plebis suæ, &
oblectabit justos misericordia sua.
26 Speciosa misericordia Dei in tempore
tribulationis, quasi nubes pluviæ in tempo-
re siccitatis.

CAPUT XXXVI.

Super Israel & civitatem Jerusalem invocat Dei misericordiam: super gentes vero alienas Dei timorem, eiusque manum, ut ipsius potentia glorificetur, ipseque solus Deus agnoscatur: cor insensatum & cor pravum: species mulieris faciem viri exhilarat: bonæ mulieris possessio.

A 1 MIserere nostri, Deus, omnium, & re-
spice nos, & ostende nobis lucem
miserationum tuarum:
2 Et immitte timorem tuum super Gentes,
quæ non exquisierunt te, ut cognoscant, quia
non est Deus nisi tu, & enarrent magnalia tua.
3 Alleva manum tuam super gentes alie-
nas, ut videant potentiam tuam.
4 Sicut enim in conspectu eorum sanctifi-
catus es in nobis, sic in conspectu nostro
magnificaberis in eis,
5 Ut cognoscant te, sicut & nos cognovimus,
quoniam non est Deus præter te, Domine.
6 Innova signa, & immuta mirabilia.
7 Glorifica manum, & brachium dextrum.
8 Excita furorem, & effunde iram.
9 Tolle adversarium, & afflige inimicum.
10 Festina tempus, & memento finis, ut
enarrent mirabilia tua. B
11 In ira flammæ devoretur, qui salva-
tur: & qui pessimant plebem tuam, inve-
niant perditionem.
12 Contere caput principum inimicorum
dicentium: Non est alius præter nos.
13 Congrega omnes tribus Jacob, ut cogno-
scant, quia non est Deus nisi tu, & enarrent
magnalia tua: & hæreditabis eos sicut ab initio.
14 Miserere plebi tuæ, super quam invo-
catum est nomen tuum; & Israel, * quem * Exod. 4. c. 22.
coæquasti primogenito tuo.
15 Miserere civitati sanctificationis tuæ
Jerusalem, civitati requiei tuæ.
16 Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis,
& gloria tua populum tuum. C
17 Da testimonium his, qui ab initio creatu-
ræ tuæ sunt, & suscita prædicationes, quas lo-
cuti sunt in nomine tuo prophetæ priores.
18 Da mercedem sustinentibus te, ut pro-
phetæ tui fideles inveniantur: & exaudi o-
rationes servorum tuorum * Num. 6. d.24.
19 * secundum benedictionem Aaron de
populo tuo, & dirige nos in viam justitiæ,
& sciant omnes, qui habitant terram, quia
tu es Deus conspector sæculorum.
20 Omnem escam manducabit venter, &
est cibus cibo melior.
21 Fauces contingunt cibum feræ, & cor
sensatum verba mendacia.
22 Cor pravum dabit tristitiam, & homo
peritus resistet illi.
23 Omnem masculum excipiet mulier: &
est filia melior filia. D
24 Species mulieris exhilarat faciem viri
sui, & super omnem concupiscentiam homi-
nis superducit desiderium.
25 Si est lingua curationis, est & mitiga-
tionis & misericordiæ: non est vir illius se-
cundum filios hominum.
26 Qui possidet mulierem bonam, inchoat
possessionem: adjutorium secundum illum
est, & columna ut requies.
27 Ubi non est sepes, diripietur possessio:
& ubi non est mulier, ingemiscit egens.
28 Quis credit ei, qui non habet nidum,
& deflectens ubicumque obscuraverit, quasi
succinctus latro exiliens de civitate in civi-
tatem?

CAPUT XXXVII.

Detestatio ficti amici; veri amici ne obliviscaris: discretio in captandis consiliis, & cum quibus consulas, & quibus te & consilium tuum occultes: laus sententiæ viri sancti: verbum nequam: quatuor ex corde oriuntur: laus viri periti & sapientis: qui sophistice loquitur, odibilis est: tenta animam tuam, & si sit nequam, non des illi potestatem: pernicies crapulæ.

A
1 OMnis amicus dicet: Et ego amicitiam co-
pulavi; sed est amicus solo nomine ami-
cus. Nonne tristitia inest usque ad mortem?
2 Sodalis autem, & amicus ad inimicitiam
convertentur.
3 O præsumptio nequissima, unde creata es
cooperire aridam malitia, & dolositate illius?
4 Sodalis amico conjucundatur in oblectationi-
bus, & in tempore tribulationis adversarius erit.
5 Sodalis amico condolet causa ventris,
& contra hostem accipiet scutum.
6 Non obliviscaris amici tui in animo tuo,
& non immemor sis illius in opibus tuis.
7 Noli consiliari cum eo, qui tibi insidiatur,
& a zelantibus te absconde consilium.

8 Omnis consiliarius prodit consilium, sed est consiliarius in semetipso.

B 9 A consiliario serva animam tuam: prius scito, quæ sit illius necessitas; & ipse enim animo suo cogitabit,

10 Ne forte mittat sudem in terram, & dicat tibi:

11 Bona est via tua; & stet e contrario videre quid tibi eveniat.

12 Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, & cum injusto de justitia, & cum muliere de ea, quæ æmulatur: cum timido de bello, cum negotiatore de trajectione, cum emptore de venditione, cum viro livido de gratiis agendis,

13 Cum impio de pietate, cum inhonesto de honestate, cum operario agrario de omni opere,

14 Cum operario annuali de consummatione anni, cum servo pigro de multa operatione: non attendas his in omni consilio.

15 Sed cum viro sancto assiduus esto, quemcumque cognoveris observantem timorem Dei,

C 16 Cujus anima est secundum animam tuam: & qui, cum titubaveris in tenebris, condolebit tibi.

17 Cor boni consilii statue tecum; non est enim tibi aliud pluris illo.

18 Anima viri sancti enuntiat aliquando vera, quam septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum.

19 Et in his omnibus deprecare Altissimum, ut dirigat in veritate viam tuam.

20 Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante omnem actum consilium stabile.

21 Verbum nequam immutabit cor: ex quo partes quatuor oriuntur, bonum & malum, vita & mors: & dominatrix illorum est assidua lingua. Est vir astutus multorum eruditor, & animæ suæ inutilis est.

22 Vir peritus multos erudivit, & animæ suæ suavis est.

23 Qui sophistice loquitur, odibilis est: in omni re defraudabitur.

D 24 Non est illi data a Domino gratia; omni enim sapientia defraudatus est.

25 Est sapiens animæ suæ sapiens: & fructus sensus illius laudabilis.

26 Vir sapiens plebem suam erudit, & fructus sensus illius fideles sunt.

27 Vir sapiens implebitur benedictionibus, & videntes illum laudabunt.

28 Vita viri in numero dierum: dies autem Israel innumerabiles sunt.

29 Sapiens in populo hæreditabit honorem, & nomen illius erit vivens in æternum.

30 Fili, in vita tua tenta animam tuam: & si fuerit nequam, non des illi potestatem.

31 Non enim omnia omnibus expediunt, & non omni animæ omne genus placet.

32 Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam.

33 In multis enim escis erit infirmitas, & aviditas appropinquabit usque ad choleram.

34 Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adjiciet vitam.

CAPUT XXXVIII.

Honora medicum: a Deo data est homini medicina: quomodo ægrotus se habebit erga Deum & medicum: mortuus plorandus; temperandum autem a tristitia quæ mortuo non prodest, & tibi obest: sed memineris te etiam moriturum: quisque artifex considerat ea, in quibus operatur: & hi necessarii quidem sunt in communitate, sed in ea non præeminent dignitate vel sapientia.

A 1 HOnora medicum propter necessitatem; etenim illum creavit Altissimus.

2 A Deo est enim omnis medela: & a rege accipiet donationem.

3 Disciplina medici exaltabit caput illius, & in conspectu magnatorum collaudabitur.

4 Altissimus creavit de terra medicamenta, & vir prudens non abhorrebit illa.

* Exod. 15.d.25. 5 * Nonne a ligno indulcata est aqua amara?

6 Ad agnitionem hominum virtus illorum, & dedit hominibus scientiam Altissimus, honorari in mirabilibus suis.

7 In his curans mitigabit dolorem, & unguentarius faciet pigmenta suavitatis, & unctiones conficiet sanitatis, & non consummabuntur opera ejus.

8 Pax enim Dei super faciem terræ.

9 * Fili, in tua infirmitate ne despicias te ipsum, sed ora Dominum, & ipse curabit te. * Isaiæ 38.a.3.

10 Averte a delicto, & dirige manus, & ab omni delicto munda cor tuum.

11 Da suavitatem, & memoriam similaginis, & impingua oblationem, & da locum medico;

B 12 Etenim illum Dominus creavit: & non discedat a te, quia opera ejus sunt necessaria.

13 Est enim tempus, quando in manus illorum incurras:

14 Ipsi vero Dominum deprecabuntur, ut dirigat requiem eorum, & sanitatem, propter conversationem illorum.

15 Qui delinquit in conspectu ejus, qui fecit eum, incidet in manus medici.

16 Fili, in mortuum produc lacrymas, & quasi dira passus incipe plorare, & secundum judicium contege corpus illius, & non despicias sepulturam illius.

17 Propter delaturam autem amare fer luctum illius uno die, & consolare propter tristitiam,

18 Et fac luctum secundum meritum ejus uno die, vel duobus propter detractionem.

19 * A tristitia enim festinat mors, & cooperit virtutem, & tristitia cordis flectit cervicem. * Prov. 15.b.13. & 17.d.22.

20 In abductione permanet tristitia: & substantia inopis secundum cor ejus.

21 Ne dederis in tristitia cor tuum, sed repelle eam a te: & memento novissimorum,

22 Noli oblivisci; neque enim est conversio, & huic nihil proderis, & te ipsum pessimabis.

C 23 Memor esto judicii mei; sic enim erit & tuum: mihi heri, & tibi hodie.

24 * In requie mortui requiescere fac memoriam ejus, & consolare illum in exitu spiritus sui. *2 Reg. 12.e.21.

25 Sapientia scribæ in tempore vacuitatis: & qui minoratur actu, sapientiam percipiet: qua sapientia replebitur

26 Qui tenet aratrum, & qui gloriatur in jaculo, stimulo boves agitat, & conversatur in operibus eorum: & enarratio ejus in filiis taurorum.

27 Cor suum dabit ad versandos sulcos, & vigilia ejus in sagina vaccarum.

28 Sic omnis faber, & architectus, qui noctem tamquam diem transigit, qui sculpit signacula sculptilia, & assiduitas ejus variat picturam: cor suum dabit in similitudinem picturæ, & vigilia sua perficiet opus.

29 Sic faber ferrarius sedens juxta incudem, & considerans opus ferri. Vapor ignis uret carnes ejus, & in calore fornacis concertatur.

30 Vox mallei innovat aurem ejus, & contra similitudinem vasis oculus ejus.

D 31 Cor suum dabit in consummationem operum, & vigilia sua ornabit in perfectionem.

32 Sic figulus sedens ad opus suum, convertens pedibus suis rotam, qui in solicitudine positus est semper propter opus suum, & in numero est omnis operatio ejus.

33 In brachio suo formabit lutum, & ante pedes suos curvabit virtutem suam.

34 Cor suum dabit, ut consummet linitionem, & vigilia sua mundabit fornacem.

35 Omnes hi in manibus suis speraverunt, & unusquisque in arte sua sapiens est:

36 Sine his omnibus non ædificatur civitas.

37 Et non inhabitabunt, nec inambulabunt, & in ecclesiam non transilient.

38 Super sellam judicis non sedebunt, & testamentum judicii non intelligent, neque palam facient disciplinam, & judicium, & in parabolis non invenientur:

39 Sed creaturam ævi confirmabunt, & deprecatio illorum in operatione artis, accommodantes animam suam, & conquirentes in lege Altissimi.

CAPUT XXXIX.

Studium sapientis, ipsiusque præclara opera & nominis perpetuitas: Deus benedicendus in operibus suis, cui nihil occultum est: benedictio Dei in bonos, & ira in malos: bonis omnia in bonum cedunt, malis in malum, ad quos puniendos & cætera sunt creata.

A 1 SApientiam omnium antiquorum exquiret
sapiens, & in prophetis vacabit.
2 Narrationem virorum nominatorum conservabit, & in versutias parabolarum simul
introibit.
3 Occulta proverbiorum exquiret, & in
absconditis parabolarum conversabitur.
4 In medio magnatorum ministrabit, &
in conspectu præsidis apparebit.
5 In terram alienigenarum gentium pertransiet; bona enim & mala in hominibus tentabit.
6 Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, & in conspectu Altissimi deprecabitur.
7 Aperiet os suum in oratione, & pro delictis suis deprecabitur.
8 Si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentiæ replebit illum:
9 Et ipse tamquam imbres mittet eloquia sapientiæ suæ, & in oratione confitebitur Dño:
B 10 Et ipse diriget consilium ejus, & disciplinam, & in absconditis suis consiliabitur.
11 Ipse palam faciet disciplinam doctrinæ
suæ, & in lege testamenti Dñi gloriabitur.
12 Collaudabunt multi sapientiam ejus,
& usque in sæculum non delebitur.
13 Non recedet memoria ejus, & nomen ejus requiretur a generatione in generationem.
14 Sapientiam ejus enarrabunt gentes, &
laudem ejus enuntiabit ecclesia.
15 Si permanserit, nomen derelinquet plus
quam mille: & si requieverit, proderit illi.
16 Adhuc consiliabor, ut enarrem; ut furore enim repletus sum.
17 In voce dicit: Obaudite me divini fructus, & quasi rosa plantata super rivos aquarum fructificate.
18 Quasi Libanus odorem suavitatis habete.
19 Florete flores quasi lilium, & date odorem,
& frondete in gratiam, & collaudate canticum, & benedicite Dominum in operibus suis.
C 20 Date nomini ejus magnificentiam, &
confitemini illi in voce labiorum vestrorum,
& in canticis labiorum, & citharis, & sic
dicetis in confessione:
* Gen. 1. d.31. Marci 7. d.37. 21 * Opera Domini universa bona valde.
* Gen. 8. a. 3. 22 *In verbo ejus stetit aqua sicut congeries: &
in sermone oris illius sicut exceptoria aquarũ:
23 Quoniam in præcepto ipsius placor fit,
& non est minoratio in salute ipsius.
24 Opera omnis carnis coram illo, & non est
quidquam absconditum ab oculis ejus.
25 A sæculo usque in sæculum respicit, &
nihil est mirabile in conspectu ejus.
D 26 Non est dicere: Quid est hoc, aut quid est
istud? omnia enim in tempore suo quærentur.
27 Benedictio illius quasi fluvius inundavit:
* Gen. 7. d.21. 28 * Quomodo cataclysmus aridam inebriavit, sic ira ipsius gentes, quæ non exquisierunt eum, hæreditabit:
*Exod. 14.c.21. 29*Quomodo convertit aquas in siccitatem, &
siccata est terra: & viæ illius viis illorũ directæ
sunt; sic peccatoribus offensiones in ira ejus.
30 Bona bonis creata sunt ab initio, sic
nequissimis bona & mala.
* Supra 29. d. 28. 31 * Initium necessariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, & ferrum, sal, lac, &
panis similagineus, & mel, & botrus uvæ,
& oleum, & vestimentum.
D 32 Hæc omnia sanctis in bona, sic & impiis
& peccatoribus in mala convertentur.
33 Sunt spiritus, qui ad vindictam creati sunt,
& in furore suo confirmaverunt tormenta sua:
34 In tempore consummationis effundent virtutem: & furorẽ ejus, qui fecit illos, placabunt.
35 Ignis, grando, fames, & mors, omnia
hæc ad vindictam creata sunt:
36 Bestiarum dentes, & scorpii, & serpentes,
& romphæa vindicans in exterminium impios.
37 In mandatis ejus epulabuntur, & super
terram in necessitatem præparabuntur, &
in temporibus suis non præterient verbum.
38 Propterea ab initio confirmatus sum, &
consiliatus sum, & cogitavi, & scripta dimisi.
39 * Omnia opera Domini bona, & omne * Gen. 1. d.31.
opus hora sua subministrabit. Marc. 7. d.37.
40 Non est dicere: Hoc illo nequius est; omnia enim in tempore suo comprobabuntur.
41 Et nunc in omni corde, & ore collaudate, & benedicite nomen Domini.

CAPUT XL.

Occupationi magnæ, jugo gravi, ac variis miseriis homo obnoxius: omnia caduca: iniqui cum suis divitiis cito delendi: laus vitæ sibi sufficientis: varios binarios commendat, quibus tamen alia anteponit: laus timoris Domini: fac ne indigeas, nec in alienam mensam respicias, a quo vir disciplinatus & eruditus se servat.

1 OCcupatio magna creata est omnibus ho- A
minibus, & jugum grave super filios Adam, a die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulturæ in matrem omnium.
2 Cogitationes eorum, & timores cordis,
adinventio expectationis, & dies finitionis:
3 A residente super sedem gloriosam usque
ad humiliatum in terra & cinere:
4 Ab eo, qui utitur hyacintho, & portat coronam, usque ad eum, qui operitur lino crudo:
furor, zelus, tumultus, fluctuatio, & timor
mortis, iracundia perseverans, & contentio,
5 Et in tempore refectionis in cubili somnus noctis immutat scientiam ejus.
6 Modicum tamquam nihil in requie, &
ab eo in somnis, quasi in die respectus. B
7 Conturbatus est in visu cordis sui, tamquam qui evaserit in die belli. In tempore
salutis suæ exurrexit, & admirans ad nullum timorem:
8 Cum omni carne, ab homine usque ad
pecus, & super peccatores septuplum.
9*Ad hęc mors, sanguis, contentio, & romphęa, * Supra 39. d. 34. 35. 36.
oppressiones, fames, & contritio, & flagella,
10 Super iniquos creata sunt hæc omnia, * * Gen. 7. b.10.
& propter illos factus est cataclysmus.
11 * Omnia, quæ de terra sunt, in terram convertentur, * & omnes aquæ in mare revertentur. * Infra 41.b.13. * Eccl. 1. b. 7.
12 Omne munus, & iniquitas delebitur,
& fides in sæculum stabit.
13 Substantiæ injustorum sicut fluvius siccabuntur, & sicut tonitruum magnum in
pluvia personabunt. C
14 In aperiendo manus suas lætabitur: sic
prævaricatores in consummatione tabescent.
15 Nepotes impiorum non multiplicabunt
ramos, & radices immundæ super cacumen
petræ sonant.
16 Super omnem aquam viriditas, & ad oram fluminis ante omne fœnum evelletur.
17 Gratia sicut paradisus in benedictionibus, & misericordia in sæculum permanet.
18 Vita sibi sufficientis operarii condulcabitur, & in ea invenies thesaurum.
19 Filii, & ædificatio civitatis confirmabit nomen: & super hæc mulier immaculata computabitur.
20 Vinum, & musica lætificant cor: & super utraque dilectio sapientiæ.
21 Tibiæ, & psalterium suavem faciunt
melodiam: & super utraque lingua suavis.
22 Gratiam, & speciem desiderabit oculus
tuus: & super hæc virides sationes.
23 Amicus, & sodalis in tempore conve- D
nientes: & super utrosque mulier cum viro.
24 Fratres in adjutorium in tempore tribulationis: & super eos misericordia liberabit.
25 Aurum & argentum est constitutio pedum: & super utrumque consilium beneplacitũ.
26 Facultates & virtutes exaltant cor: &
super hæc timor Domini.
27 Non est in timore Domini minoratio,
& non est in eo inquirere adjutorium.
28 Timor Dñi sicut paradisus benedictionis:
& super omnem gloriam operuerunt illum.
29 Fili, in tempore vitæ tuæ ne indigeas:
melius est enim mori, quam indigere.
30 Vir respiciens in mensam alienam, non
est vita ejus in cogitatione victus; alit enim animam suam cibis alienis.

31 Vir autem diſciplinatus, & eruditus cu-
ſtodiet ſe.
32 In ore imprudentis condulcabitur ino-
pia, & in ventre ejus ignis ardebit.

CAPUT XLI.

*Memoria mortis cui eſt amara, & cui non: mor-
tem non metuas, ſed præteritorum & futurorum
memento, contentus divina diſpoſitione circa te:
maledictio manens impios: cura boni nominis:
ſapientia & theſaurus abſconditi inutiles: qua-
liter ſit de peccatis erubeſcendum: ne faciem
avertas a proximo, nec reſpicias mulierem al-
terius, neque improperes poſt datum.*

A 1 O Mors, quam amara eſt memoria tua, ho-
mini pacem habenti in ſubſtantiis ſuis,
2 Viro quieto, & cujus viæ directæ ſunt in
omnibus, & adhuc valenti accipere cibum!
3 O mors, bonum eſt judicium tuum ho-
mini indigenti, & qui minoratur viribus,
4 Defecto ætate, & cui de omnibus cura eſt,
& incredibili, qui perdit patientiam.
5 Noli metuere judicium mortis. Memento
quæ ante te fuerunt, & quæ ſuperventura ſunt
tibi, hoc judicium a Domino omni carni:
6 Et quid ſuperveniet tibi in beneplacito Al-
tiſſimi, ſive decem, ſive centum, ſive mille anni.
B 7 Non eſt enim in inferno accuſatio vitæ.
8 Filii abominationũ fiunt filii peccatorum,
& qui converſantur ſecus domos impiorum.
9 Filiorum peccatorum periet hæreditas, &
cum ſemine illorum aſſiduitas opprobrii.
10 De patre impio queruntur filii, quo-
niam propter illum ſunt in opprobrio.
11 Væ vobis, viri impii, qui dereliquiſtis
legem Domini Altiſſimi.
12 Et ſi nati fueritis, in maledictione na-
ſcemini: & ſi mortui fueritis, in maledi-
ctione erit pars veſtra.
* Supr. 40. b. 11. 13 * Omnia, quæ de terra ſunt, in ter-
ram convertentur: ſic impii a maledicto in
perditionem.
14 Luctus hominum in corpore ipſorum:
nomen autem impiorum delebitur.
15 Curam habe de bono nomine; hoc e-
nim magis permanebit tibi, quam mille the-
ſauri pretioſi & magni.
C 16 Bonæ vitæ numerus dierum: bonum au-
tem nomen permanebit in ævum.
17 Diſciplinam in pace conſervate, filii;
* Supr. 20. d. 32. * ſapientia enim abſcondita, & theſaurus in-
viſus, quæ utilitas in utriſque?
18 Melior eſt homo, qui abſcondit ſtulti-
tiam ſuam, quam homo, qui abſcondit ſa-
pientiam ſuam.
19 Verumtamen reveremini in his, quæ
procedunt de ore meo.
20 Non eſt enim bonum omnem reveren-
tiam obſervare: & non omnia omnibus be-
ne placent in fide.
21 Erubeſcite a patre, & a matre de fornicatio-
ne: & a præſidente, & a potente de mendacio:
22 A principe, & a judice de delicto: a
ſynagoga, & plebe de iniquitate:
D 23 A ſocio, & amico de injuſtitia, & de
loco, in quo habitas,
24 De furto, de veritate Dei, & teſta-
mento: de diſcubitu in panibus, & ab ob-
fuſcatione dati & accepti:
25 A ſalutantibus de ſilentio: a reſpectu mulie-
ris fornicariæ, & ab averſione vultus cognati.
25 Ne avertas faciem a proximo tuo, & ab
auferendo partem, & non reſtituendo.
*Matt. 5. d. 28. 27 * Ne reſpicias mulierem alieni viri,
& ne ſcruteris ancillam ejus, neque ſteteris
ad lectum ejus:
28 Ab inimicis de ſermonibus improperii:
& cum dederis, ne improperes.

CAPUT XLII.

*Secretum non revelandum: a reſpectu perſona-
rum & aliis pleriſq; vitiis hic enumeratis abſ-
tinendum: datum & acceptum ſcribendum: de
ſolicita cuſtodia filiæ, & ſuper luxurioſam fir-
manda cuſtodia: commorari mulieri periculoſum:
melior eſt autem iniquitas viri, quam mulier be-
nefaciens: opera Dñi, qui omnia videt etiam
occulta cordium, ſunt perfecta & deſiderabilia.*

A 1 NOn duplices ſermonem auditus de re-
velatione ſermonis abſconditi, & eris
vere ſine confuſione, & invenies gratiam in
conſpectu omnium hominum: ne pro his o-
mnibus confundaris; * & ne accipias perſo- * Lev. 19. c. 15. Deut 1. c. 17. & 16. d. 19. Prov. 24. c. 23. Jacob. 2. a. 1.
nam, ut delinquas.
2 De lege Altiſſimi, & teſtamento, de
judicio juſtificare impium,
3 De verbo ſociorum & viatorum, & de
datione hæreditatis amicorum,
4 De æqualitate ſtateræ, & ponderum, de
acquiſitione multorum, & paucorum,
5 De corruptione emptionis, & negotia-
torum, & de multa diſciplina filiorum, &
ſervo peſſimo latus ſanguinare.
6 Super mulierem nequam bonum eſt ſignum.
7 Ubi manus multæ ſunt, claude: & quod-
cumque trades, numera, & appende: datum
vero, & acceptum omne deſcribe.
8 De diſciplina inſenſati & fatui, & de B
ſenioribus, qui judicantur ab adoleſcentibus:
& eris eruditus in omnibus, & probabilis in
conſpectu omnium vivorum.
9 Filia patris abſcondita eſt vigilia, & ſo-
licitudo ejus aufert ſomnum, ne forte in
adoleſcentia ſua adulta efficiatur, & cum vi-
ro commorata odibilis fiat:
10 Nequando polluatur in virginitate ſua,
& in paternis ſuis gravida inveniatur: ne
forte cum viro commorata tranſgrediatur,
aut certe ſterilis efficiatur.
11 Super filiam luxurioſam confirma cuſto-
diam, ne quando faciat te in opprobrium
venire inimicis, a detractione in civitate,
& objectione plebis, & confundat te in mul-
titudine populi.
12 Omni homini noli intendere in ſpecie: C
& in medio mulierum noli commorari;
13 De veſtimentis enim procedit tinea,
& a muliere iniquitas viri.
14 Melior eſt enim iniquitas viri, quam
mulier benefaciens, & mulier confundens
in opprobrium.
15 Memor ero igitur operum Domini: &
quæ vidi annuntiabo. In ſermonibus Do-
mini opera ejus.
16 Sol illuminans per omnia reſpexit, &
gloria Domini plenum eſt opus ejus.
17 Nonne Dominus fecit ſanctos enarrare
omnia mirabilia ſua, quæ confirmavit Do-
minus omnipotens ſtabiliri in gloria ſua?
18 Abyſſum, & cor hominum inveſtiga- D
vit: & in aſtutia eorum excogitavit.
19 Cognovit enim Dominus omnem ſcien-
tiam, & inſpexit in ſignum ævi, annun-
tians quæ præterierunt, & quæ ſuperventura
ſunt, revelans veſtigia occultorum.
20 Non præterit illum omnis cogitatus,
& non abſcondit ſe ab eo ullus ſermo.
21 Magnalia ſapientiæ ſuæ decoravit: qui
eſt ante ſæculum & uſque in ſæculum: ne-
que adjectum eſt,
22 Neque minuitur, & non eget alicujus
conſilio.
23 Quam deſiderabilia omnia opera ejus,
& tamquam ſcintilla, quæ eſt conſiderare!
24 Omnia hæc vivunt, & manent in ſæculum,
& in omni neceſſitate omnia obaudiunt ei,
25 Omnia duplicia, unum contra unum,
& non fecit quidquam deeſſe.
26 Uniuſcujuſque confirmavit bona. Et
quis ſatiabitur videns gloriam ejus?

CAPUT XLIII.

*Eminentia Creatoris relucet in cælorum or-
natu & pulchritudine: nempe in cælo, luna,
ſtellis, iride, nive, grandine, nubibus, toni-
tru, gelu ab aquilone, pruina, & mari, in
quo ſunt plurima genera belluarum: denique
nemo ad Deum laudandum ſufficit.*

1 ALtitudinis firmamentum pulchritudo A
ejus eſt, ſpecies cæli in viſione glo-
riæ.
2 Sol in aſpectu annuntians in exitu, vas
admirabile opus Excelſi.
3 In meridiano exurit terram, & in conſpe-
ctu ardoris ejus quis poterit ſuſtinere? For-
nacem cuſtodiens in operibus ardoris.
4 Tripliciter ſol exurens montes, radios
igneos exſufflans, & refulgens radiis ſuis
obcæcat oculos.

5 Ma-

5 Magnus Dominus, qui fecit illum: &
in ſermonibus ejus feſtinavit iter.
6 Et luna in omnibus in tempore ſuo, o-
ſtenſio temporis, & ſignum ævi:
7 A luna ſignum diei feſti, luminare quod
minuitur in conſummatione.
8 Menſis ſecundum nomen ejus eſt, cre-
ſcens mirabiliter in conſummatione.
9 Vas caſtrorum in excelſis, in firmamen-
B to cæli reſplendens glorioſe.
10 Species cæli gloria ſtellarum, mundum
illuminans in excelſis Dominus.
11 In verbis ſancti ſtabunt ad judicium,
& non deficient in vigiliis ſuis.
* Gen. 9. b. 13. 12 Vide * arcum, & benedic eum, qui fecit
illum: valde ſpecioſus eſt in ſplendore ſuo.
13 Gyravit cælum in circuitu gloriæ ſuæ,
manus Excelſi aperuerunt illum.
14 Imperio ſuo acceleravit nivem, & ac-
celerat coruſcationes emittere judicii ſui.
15 Propterea aperti ſunt theſauri, & evo-
laverunt nebulæ ſicut aves.
16 In magnitudine ſua poſuit nubes, & con-
fracti ſunt lapides grandinis.
17 In conſpectu ejus commovebuntur mon-
tes. & in voluntate ejus aſpirabit Notus.
18 Vox tonitrui ejus verberabit terram,
tempeſtas aquilonis, & congregatio ſpiritus:
19 Et ſicut avis deponens ad ſedendum,
aſpergit nivem, & ſicut locuſta demergens
deſcenſus ejus.
C 20 Pulchritudinem candoris ejus admirabitur
oculus, & ſuper imbrem ejus expaveſcet cor.
21 Gelu ſicut ſalem effundet ſuper terram:&
dum gelaverit,fiet tamquam cacumina tribuli.
22 Frigidus ventus aquilo flavit, & gela-
vit cryſtallus ab aqua: ſuper omnem congre-
gationem aquarum requieſcet, & ſicut lori-
ca induet ſe aquis.
23 Et devorabit montes, & exuret deſer-
tum, & extinguet viride ſicut igne.
24 Medicina omnium in feſtinatione nebu-
læ: & ros obvians ab ardore venienti humi-
lem efficiet eum.
25 In ſermone ejus ſiluit ventus, & cogi-
tatione ſua placavit abyſſum, & plantavit in
illa Dominus inſulas.
26 Qui navigant mare, enarrent pericula e-
jus: & audientes auribus noſtris admirabimur.
27 Illic præclara opera, & mirabilia: varia
beſtiarum genera, & omnium pecorum, &
creatura belluarum.
D 28 Propter ipſum confirmatus eſt itineris finis,
& in ſermone ejus compoſita ſunt omnia.
29 Multa dicemus,& deficiemus in verbis:con-
ſummatio autem ſermonū ipſe eſt in omnibus.
30 Gloriantes ad quid valebimus? ipſe e-
nim omnipotens ſuper omnia opera ſua.
31 Terribilis Dominus, & magnus vehe-
menter, & mirabilis potentia ipſius.
32 Glorificantes Dominum quantumcum-
que potueritis; ſupervalebit enim adhuc, &
admirabilis magnificentia ejus.
33 Benedicentes Dñm exaltate illum, quan-
tum poteſtis; major enim eſt omni laude.
34 Exaltantes eum replemini virtute, ne
laboretis; non enim comprehendetis.
* Pſal. 105. a. 2. 35 * Quis videbit eum, & enarrabit? &
quis magnificabit eum, ſicut eſt ab initio?
36 Multa abſcondita ſunt majora his; pau-
ca enim vidimus operum ejus.
37 Omnia autem Dominus fecit, & pie a-
gentibus dedit ſapientiam.

CAPUT XLIV.

*Laus priorum patrum ac ſeminis eorum: pri-
mum in genere, deinde nominatim laudantur
Enoch, Noe, Abraham, cui factæ ſunt promiſ-
ſiones, Iſaac, & Jacob.*

A 1 LAudemus viros glorioſos, & parentes
noſtros in generatione ſua.
2 Multam gloriam fecit Dominus: ma-
gnificentia ſua a ſæculo.
3 Dominantes in poteſtatibus ſuis, homines
magni virtute, & prudentia ſua præditi, nun-
tiantes in prophetis dignitatem prophetarum,
4 Et imperantes in præſenti populo, & vir-
tute prudentiæ populis ſanctiſſima verba.
5 In peritia ſua requirentes modos muſicos,
& narrantes carmina Scripturarum.
6 Homines divites in virtute, pulchritudinis
ſtudium habentes:pacificantes in domibus ſuis.
7 Omnes iſti in generationibus gentis ſuæ
gloriam adepti ſunt, & in diebus ſuis ha-
bentur in laudibus.
8 Qui de illis nati ſunt, reliquerunt no-
men narrandi laudes eorum: B
9 Et ſunt quorum non eſt memoria: perie-
runt, quaſi qui non fuerint: & nati ſunt,
quaſi non nati, & filii ipſorum cum ipſis.
10 Sed illi viri miſericordiæ ſunt, quo-
rum pietates non defuerunt.
11 Cum ſemine eorum permanent bona:
12 Hæreditas ſancta nepotes eorum, & in
teſtamentis ſtetit ſemen eorum:
13 Et filii eorum propter illos uſque in æ-
ternum manent: ſemen eorum & gloria eo-
rum non derelinquetur.
14 Corpora ipſorum in pace ſepulta ſunt,
& nomen eorum vivit in generationem, &
generationem.
15 Sapientiam ipſorum narrent populi, &
laudem eorum nuntiet eccleſia. C
16 * Henoch placuit Deo, & tranſlatus eſt * Gen. 5. c. 24. Heb. 11 a. 5.
in paradiſum, ut det gentibus pœnitentiam.
17 * Noe inventus eſt perfectus, juſtus, & in *Gen. 6 b. 9.
tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio.
18 Ideo dimiſſum eſt reliquum terræ, cum
factum eſt diluvium.
19 * Teſtamenta ſæculi poſita ſunt apud il-
lum, ne deleri poſſit diluvio omnis caro.
20 * Abraham magnus pater multitudinis *Gen. 5. c. 14. & 7. a. 1. Hebr. 11. b. 7.
gentium, & non eſt inventus ſimilis illi in
gloria: qui conſervavit legem Excelſi, &
fuit in teſtamento cum illo.
21 * In carne ejus ſtare fecit teſtamentum, * Gen. 12. a. 2. 15. b. 5. & 17 a. 4.
& * in tentatione inventus eſt fidelis.
22 Ideo jurejurando dedit illi gloriam in gen-
te ſua, creſcere illum quaſi terræ cumulum
23 Et ut ſtellas exaltare ſemen ejus, & hæ- D
reditare illos a mari uſque ad mare, & a * Gen. 17. b. 10. Gal. 3. b. 6.
flumine uſque ad terminos terræ.
24 Et in Iſaac eodem modo fecit propter A-
braham patrem ejus. * Gen. 22. a. 1.
25 Benedictionem omnium Gentium dedit
illi Dominus, & teſtamentum confirmavit
ſuper caput Jacob.
26 Agnovit eum in benedictionibus ſuis,
& dedit illi hæreditatem, & diviſit illi par-
tem in tribubus duodecim.
27 Et conſervavit illi homines miſericordiæ
invenientes gratiam in oculis omnis carnis.

CAPUT XLV.

*De laudibus Moyſi, Aaron, & Phinees: de
congregatione Core interempta.*

1 DIlectus Deo, & hominibus Moyſes, A Exod. 11. a. 3.
cujus memoria in benedictione eſt.
2 Similem illum fecit in gloria ſanctorum,
& magnificavit eum in timore inimicorum,
& in verbis ſuis monſtra placavit.
3 * Glorificavit illum in conſpectu regum, *Exod. 6 a. 7. & 8.
& juſſit illi coram populo ſuo, & oſtendit
illi gloriam ſuam.
4 * In fide, & lenitate ipſius ſanctum fecit * Num. 12. a. 3. & 7. Hebr. 3. a. 2. b. 5.
illum, & elegit eum ex omni carne.
5 Audivit enim eum, & vocem ipſius, &
induxit illum in nubem.
6 Et dedit illi coram præcepta, & legem
vitæ & diſciplinæ, docere Jacob teſtamentum
ſuum, & judicia ſua Iſrael.
7 Excelſum fecit Aaron fratrem ejus, &
ſimilem ſibi de tribu Levi.
8 Statuit ei teſtamentum æternum, & de-
dit illi ſacerdotium gentis, & beatificavit il-
lum in gloria,
9 Et circumcinxit eum zona gloriæ, & in-
duit eum ſtolam gloriæ, & coronavit eum
in vaſis virtutis.
10 Circumpedes, & femoralia, & humera- B
le poſuit ei, & cinxit illum tintinnabulis
aureis plurimis in gyro,
11 * Dare ſonitum in inceſſu ſuo, auditum * Exod. 28. f. 35.
facere ſonitum in templo in memoriam filiis
gentis ſuæ.
12 Stolam ſanctam, auro, & hyacintho, &
purpura, opus textile viri ſapientis, judicio
& veritate præditi:

13 Torto cocco opus artificis, gemmis pre-
tiosis figuratis in ligatura auri, & opere la-
pidarii sculptis, in memoriam secundum nu-
merum tribuum Israel.
14 Corona aurea super mitram ejus, ex-
pressa signo sanctitatis, & gloria honoris: o-
C pus virtutis, & desideria oculorum ornata.
15 Sic pulchra ante ipsum non fuerunt ta-
lia usque ad originem.
16 Non est indutus illa alienigena aliquis,
sed tantum filii ipsius soli, & nepotes ejus
per omne tempus.
17 Sacrificia ipsius consumpta sunt igne
quotidie.
* Lev. 18 * Complevit Moyses manus ejus, & un-
8. b.12. xit illum oleo sancto.
19 Factum est illi in testamentum æternum,
& semini ejus sicut dies cæli, fungi sacerdo-
tio, & habere laudem, & glorificare popu-
lum suum in nomine ejus.
20 Ipsum elegit ab omni vivente offerre
sacrificium Deo, incensum, & bonum odo-
rem, in memoriam placare pro populo suo.
21 Et dedit illi in præceptis suis potestatem,
in testamentis judiciorum docere Jacob testi-
* Num. monia, & in lege sua lucem dare Israel.
16. a. 1. 22 * Quia contra illum steterunt alieni,
& 3. & propter invidiam circumdederunt illum ho-
mines in deserto, qui erant cum Dathan &
Abiron, & congregatio Core in iracundia.
23 Vidit Dominus Deus, & non placuit illi:
& consumpti sunt in impetu iracundiæ.
24 Fecit illis monstra, & consumpsit illos
in flamma ignis.
25 Et addidit Aaron gloriam, & dedit illi
hæreditatem, & primitias frugum terræ di-
visit illi.
26 Panem ipsis in primis paravit in satie-
tatem; nam & sacrificia Domini edent, quæ
dedit illi, & semini ejus.
D 27 Ceterum in terra gentes non hæredita-
bit, & pars non est illi in gente; ipse est
enim pars ejus & hæreditas.
* Num. 28 * Phinees filius Eleazari tertius in glo-
25. b.7. ria est, imitando eum in timore Domini:
1. Ma- 29 Et stare in reverentia gentis; in bonitate
ch. 2. & alacritate animæ suæ placuit Deo pro Israel.
c. 25. f. 30 Ideo statuit illi testamentum pacis, prin-
54. cipem sanctorum, & gentis suæ, ut sit illi
& semini ejus sacerdotii dignitas in æternum.
31 Et testamentum David regi filio Jesse de
tribu Juda, hæreditas ipsi, & semini ejus, ut
daret sapientiam in cor nostrum judicare gen-
tem suam in justitia, ne abolerentur bona
ipsorum, & gloriam ipsorum in gentem eorum
æternam fecit.

CAPUT XLVI.

Laudes Josue, Caleb, & Samuelis.

A 1 Fortis in bello Jesus Nave successor
Moysi in prophetis, qui fuit magnus
secundum nomen suum,
2 Maximus in salutem electorum Dei, ex-
pugnare insurgentes hostes, ut consequere-
tur hæreditatem Israel.
3 Quam gloriam adeptus est in tollendo manus
suas, & jactando contra civitates rhomphæas?
4 Quis ante illum sic restitit? Nam hostes
ipse Dominus perduxit.
* Jos. 5 * An non in iracundia ejus impeditus
10.c.14 est sol, & una dies facta est quasi duo?
6 Invocavit Altissimum potentem in oppu-
gnando inimicos undique, & audivit illum
magnus & sanctus Deus in saxis grandinis
virtutis valde fortis.
7 Impetum fecit contra gentem hostilem,
& in descensu perdidit contrarios,
B 8 Ut cognoscant Gentes potentiam ejus,
quia contra Deum pugnare non est facile.
Et secutus est a tergo potentis:
* Num. 9 * Et in diebus Moysi misericordiam fecit
14. a.6. ipse, & Caleb filius Jephone, stare contra
hostem, & prohibere gentem a peccatis, &
perfringere murmur malitiæ.
10 Et ipsi duo constituti, a periculo libe-
rati sunt a numero sexcentorum millium pe-
ditum, inducere illos in hæreditatem, in
terram, quæ manat lac & mel.
11 Et dedit Dominus ipsi Caleb fortitudi-
nem, & usque in senectutem permansit illi
virtus, ut ascenderet in excelsum terræ lo-
cum, & semen ipsius obtinuit hæreditatem.
12 Ut viderent omnes filii Israel, quia bo-
num est obsequi sancto Deo. C
13 Et judices singuli suo nomine, quorum non
est corruptum cor: qui non aversi sunt a Dño.
14 Ut sit memoria illorum in benedictione,
& ossa eorum pullulent de loco suo,
15 Et nomen eorum permaneat in æter-
num; permanens ad filios illorum sanctorum
virorum gloria.
16 Dilectus a Domino Deo suo Samuel pro-
pheta Domini renovavit imperium, & unxit
principes in gente sua.
17 In lege Domini congregationem judica-
vit, & vidit Deus Jacob, & in fide sua pro-
batus est propheta.
18 Et cognitus est in verbis suis fidelis,
quia vidit Deum lucis: D
19 * Et invocavit Dominum omnipoten- *1. Reg.
tem, in oppugnando hostes circumstantes un- cap. 7.
dique in oblatione agni inviolati.
20 Et intonuit de cælo Dominus, & in so-
nitu magno auditam fecit vocem suam:
21 Et contrivit principes Tyriorum, & o-
mnes duces Philisthiim:
22 * Et ante tempus finis vitæ suæ & sæ- *1. Reg.
culi testimonium præbuit in conspectu Do- 12.
mini, & christi; pecunias, * & usque ad * Gen.
calceamenta ab omni carne non accepit, & 14. d.23.
non accusavit illum homo.
23 Et post hoc dormivit, & notum fecit
regi, & ostendit illi finem vitæ suæ, & exal-
tavit vocem suam de terra in prophetia delere
impietatem gentis.

CAPUT XLVII.

Laudes Nathan, Davidis, & Salomonis. A

1 POst hæc surrexit Nathan propheta in 2. Reg
diebus David.
2 Et quasi adeps separatus a carne, sic Da- 12. a.1.
vid a filiis Israel.
3 * Cum leonibus lusit quasi cum agnis: & *1. Reg.
in ursis similiter fecit sicut in agnis ovium, 17. e.34.
in juventute sua.
4 * Numquid non occidit gigantem, & abs- *1. Reg
tulit opprobrium de gente? 17. g.
5 In tollendo manum saxo fundæ dejecit 49.
exultationem Goliæ;
6 Nam invocavit Dñm omnipotentem: &
dedit in dextera ejus tollere hominem fortem
in bello, & exaltare cornu gentis suæ.
7 * Sic in decem millibus glorificavit eum, *1. Reg.
& laudavit eum in benedictionibus Domini 18. b.7.
in offerendo illi coronam gloriæ;
8 Contrivit enim inimicos undiq; & extirpavit
Philisthiim contrarios usq; in hodiernũ diem:
contrivit cornu ipsorum usque in æternum.
9 In omni opere dedit confessionem San-
cto, & Excelso in verbo gloriæ. B
10 De omni corde suo laudavit Dominum,
& dilexit Deum, qui fecit illum: & dedit
illi contra inimicos potentiam:
11 Et stare fecit cantores contra altare, &
in sono eorum dulces fecit modos.
12 Et dedit in celebrationibus decus, & or-
navit tempora usque ad consummationem
vitæ, ut laudarent nomen sanctum Domini, &
amplificarent mane Dei sanctitatem. *2 Reg.
13 * Dñs purgavit peccata ipsius, & exalta- 12.c.13.
vit in æternum cornu ejus: & dedit illi testa-
mentum regni, & sedem gloriæ in Israel.
14 Post ipsum surrexit filius sensatus, & propter
illum dejecit omnem potentiam inimicorum. *3. Reg.
15 * Salomon imperavit in diebus pacis, cui 3. a. 1.
subjecit Deus omnes hostes, ut conderet do-
mum in nomine suo, & pararet sanctitatem
in sempiternum. Quemadmodum eruditus es
in juventute tua,
16 * Et impletus es, quasi flumen, sapien- *3. Reg.
tia, & terram retexit anima tua. 4. d.31.
17 Et replesti in comparationibus ænigmata: C
ad insulas longe divulgatum est nomen tuum,
& dilectus es in pace tua.
18 In cantilenis, & proverbiis, & comparatio-
nibus, & interpretationibus miratæ sunt terræ,
19 Et in nomine Domini Dei, cui est co-
gnomen, Deus Israel.

*3.Reg. 10.d.27. 20 * Collegisti quasi aurichalcum aurum, & ut plumbum complesti argentum:
21 Et inclinasti femora tua mulieribus: potestatem habuisti in corpore tuo,
22 Dedisti maculam in gloria tua, & profanasti semen tuum inducere iracundiam ad liberos tuos, & incitari stultitiam tuam,
*3.Reg. 12.d.16. 23 * Ut faceres imperium bipartitum: & ex Ephraim imperare imperium durum.
24 Deus autem non derelinquet misericordiam suam, & non corrumpet, nec delebit opera sua, neque perdet a stirpe nepotes electi sui: & semen ejus, qui diligit Dominum, non corrumpet.
D 25 Dedit autem reliquum Jacob, & David de ipsa stirpe.
26 Et finem habuit Salomon cum patribus suis.
27 Et dereliquit post se de semine suo gentis stultitiam,
28 Et imminutum a prudentia Roboam, qui avertit gentem consilio suo:
*3.Reg 12.g.28. 29 * Et Jeroboam filium Nabat, qui peccare fecit Israel, & dedit viam peccandi Ephraim, & plurima redundaverunt peccata ipsorum.
30 Valde averterunt illos a terra sua.
31 Et quæsivit omnes nequitias usque dum perveniret ad illos defensio, & ab omnibus peccatis liberavit eos.

CAPUT XLVIII.

Laudes Eliæ, Elisei, Ezechiæ, & Isaiæ, quorum oratione Deus liberavit Israel ab exercitu Sennacherib.

A 3. Reg. 17. a.1. 1 ET surrexit Elias Propheta quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ardebat.
2 Qui induxit in illos famem, & irritantes illum invidia sua pauci facti sunt. Non enim poterant sustinere præcepta Domini.
*3.Reg. 17. a.1. 3 * Verbo Domini continuit cælum, & dejecit de cælo ignem ter.
4. Reg. 1. c.10. & 12. 4 Sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis. Et quis potest similiter sic gloriari tibi?
*3.Reg. 17.d.22. 5 * Qui sustulisti mortuum ab inferis, de sorte mortis in verbo Domini Dei.
6 Qui dejecisti reges ad perniciem, & confregisti facile potentiam ipsorum, & gloriosos de lecto suo.
7 Qui audis in Sina judicium, & in Horeb judicia defensionis.
8 Qui ungis reges ad pœnitentiam, & prophetas facis successores post te.
*4.Reg. 2.b.11. 9 * Qui receptus es in turbine ignis, in curru equorum igneorum.
B * Malach. 4. b. 6. 10 Qui scriptus es in judiciis temporum lenire iracundiam Domini: * conciliare cor patris ad filium, & restituere tribus Jacob.
11 Beati sunt, qui te viderunt, & in amicitia tua decorati sunt.
12 Nam nos vita vivimus tantum: post mortem autem non erit tale nomen nostrum.
*4.Reg. 2. c. 11. 13 * Elias quidem in turbine tectus est, & in Elisæo completus est spiritus ejus; in diebus suis non pertimuit principem, & potentia nemo vicit illum:
*4.Reg. 13.d.21. 14 Nec superavit illum verbum aliquod: * & mortuum prophetavit corpus ejus.
15 In vita sua fecit monstra, & in morte mirabilia operatus est.
C 16 In omnibus istis non pœnituit populus, & non recesserunt a peccatis suis, usque dum ejecti sunt de terra sua, & dispersi sunt in omnem terram:
17 Et relicta est gens perpauca, & princeps in domo David.
18 Quidam ipsorum fecerunt quod placeret Deo: alii autem multa commiserunt peccata.
19 Ezechias munivit civitatem suam, & induxit in medium ipsius aquam, & fodit ferro rupem, & ædificavit ad aquam puteum.
*4.Reg. 18. c. 13. 20 * In diebus ipsius ascendit Sennacherib, & misit Rabsacen, & sustulit manum suam contra illos, & extulit manum suam in Sion, & superbus factus est potentia sua.
21 Tunc mota sunt corda & manus ipsorum: & doluerunt quasi parturientes mulieres.
D 22 Et invocaverunt Dominum misericordem, & expandentes manus suas extulerunt ad cælum: & sanctus Dominus Deus audivit cito vocem ipsorum.
23 Non est commemoratus peccatorum illorum, neque dedit illos inimicis suis, sed purgavit eos in manu Isaiæ sancti prophetæ.
24 * Dejecit castra Assyriorum, & contrivit illos Angelus Domini. *4.Reg. 19.g.35. Tob. 1. d. 21. Isaiæ 37.g.36. 1. Mach. 7.f. 41. 2. Mach. 8. c. 19.
25 Nam fecit Ezechias quod placuit Deo, & fortiter ivit in via David patris sui, quam mandavit illi Isaias propheta magnus, & fidelis in conspectu Dei.
26 * In diebus ipsius retro rediit sol, & addidit regi vitam. *4.Reg. 20.b.11. Isai.38. b. 8.
27 Spiritu magno vidit ultima, & consolatus est lugentes in Sion. Usque in sempiternum
28 Ostendit futura, & abscondita, antequam evenirent.

CAPUT XLIX.

De Josia, & quod omnes reges Juda, præter David, Ezechiam, & Josiam, fuerunt peccatores: de Jeremia, Ezechiele, & Zorobabel, Jesu filio Josedech, Nehemia, Enoch, Joseph, Seth, & Sem.

1 MEmoria Josiæ in compositionem odoris facta, opus pigmentarii. A 4. Reg. 22.c.13.
2 In omni ore quasi mel indulcabitur ejus memoria, & ut musica in convivio vini.
3 Ipse est directus divinitus in pœnitentiam gentis, & tulit abominationes impietatis.
4 Et gubernavit ad Dñm cor ipsius, & in diebus peccatorum corroboravit pietatem.
5 Præter David, & Ezechiam, & Josiam, omnes peccatum commiserunt.
6 Nam reliquerunt legem Altissimi reges Juda, & contempserunt timorem Dei.
7 Dederunt enim regnum suum aliis, & gloriam suam alienigenæ genti. B
8 * Incenderunt electam sanctitatis civitatem, & desertas fecerunt vias ipsius in manu Jeremiæ. *4 Reg. 25. b.9.
9 Nam male tractaverunt illum, qui a ventre matris consecratus est propheta, evertere, & eruere, & perdere, & iterum ædificare, & renovare.
10 * Ezechiel, qui vidit conspectum gloriæ, quam ostendit illi in curru Cherubim. * Ezec 1. b.4.
11 Nam commemoratus est inimicorum in imbre, benefacere illis, qui ostenderunt rectas vias C
12 Et duodecim prophetarum ossa pullulent de loco suo; nam corroboraverunt Jacob, & redemerunt se in fide virtutis.
13 * Quomodo amplificemus Zorobabel? nam & ipse quasi signum in dextera manu? * 1. Esdr. 3. a. 2. Agg. 1. a. 1. d. 14. & 2. a.3. & d. 22. & 24.
14 * Sic & Jesum filium Josedec? qui in diebus suis ædificaverunt domum, & exaltaverunt templum sanctum Domino, paratum in gloriam sempiterna. * Zach. 3. a. 1.
15 Et Nehemias in memoria multi temporis, qui erexit nobis muros eversos, & stare fecit portas & seras, qui erexit domos nostras.
16 Nemo natus est in terra qualis Henoch; nam & ipse receptus est a terra.
17 * Neque ut Joseph, qui natus est homo, princeps fratrum, firmamentum gentis, rector fratrum, stabilimentum populi: * Gen. 41.c.40. 42. a.3. 45. b.5. & 50. d. 20.
18 Et ossa ipsius visitata sunt, & post mortem prophetaverunt.
19 * Seth, & Sem apud homines gloriam adepti sunt: & super omnem animam in origine Adam. * Gen. 4. d.25. & 5. d. 31.

CAPUT L.

Simonis pontificis filii Oniæ præconia narrantur celeberrima: duæ gentes odio habitæ & tertia stulta; de Jesu filio Sirach hujus libri auctore.

1 SImon Oniæ * filius, sacerdos magnus, qui in vita sua suffulsit domum, & in diebus suis corroboravit templum. A * 1. Mach. 12. b.7. 2. Mach. 3. a. 2.
2 Templi etiam altitudo ab ipso fundata est, duplex ædificatio, & excelsi parietes templi.
3 In diebus ipsius emanaverunt putei aquarū, & quasi mare adimpleti sunt supra modum.
4 Qui curavit gentem suam, & liberavit eam a perditione.
5 Qui prævaluit amplificare civitatem: qui adeptus est gloriam in conversatione gentis: & ingressum domus & atrii amplificavit.
6 Quasi stella matutina in medio nebulæ, & quasi luna plena in diebus suis lucet.
7 Et quasi sol refulgens, sic ille effulsit in templo Dei.
8 Quasi arcus refulgens inter nebulas glo-

riæ, & quasi flos rosarum in diebus vernis,
& quasi lilia, quæ sunt in transitu aquæ, &
quasi thus redolens in diebus æstatis.
9 Quasi ignis effulgens, & thus ardens in igne.
10 Quasi vas auri solidum ornatum omni
lapide pretioso.
11 Quasi oliva pullulans, & cypressus in
altitudine se extollens, in accipiendo ipsum
stolam gloriæ, & vestiri eum in consumma-
tionem virtutis.
12 In ascensu altaris sancti gloriam dedit
sanctitatis amictum.
13 In accipiendo autem partes de manu
sacerdotum, & ipse stans juxta aram. Et
circa illum corona fratrum; quasi plantatio
cedri in monte Libano,
14 Sic circa illum steterunt quasi rami pal-
mæ, & omnes filii Aaron in gloria sua.
15 Oblatio autem Domini in manibus ip-
sorum coram omni synagoga Israel: & con-
summatione fungens in ara, amplificare ob-
lationem excelsi regis;
16 Porrexit manum suam in libatione, &
libavit de sanguine uvæ.
17 Effudit in fundamento altaris odorem
divinum excelso principi.
18 Tunc exclamaverunt filii Aaron, in tubis
productilibus sonuerunt, & auditam fecerunt
vocem magnam in memoriam coram Deo.
19 Tunc omnis populus simul properave-
runt, & ceciderunt in faciem super terram,
adorare Dominum Deum suum, & dare pre-
ces omnipotenti Deo excelso.
20 Et amplificaverunt psallentes in voci-
bus suis, & in magna domo auctus est so-
nus suavitatis plenus.
21 Et rogavit populus Dominum excelsum
in prece, usquedum perfectus est honor Do-
mini, & munus suum perfecerunt.
22 Tunc descendens manus suas extulit in
omnem congregationem filiorum Israel, da-
re gloriam Deo a labiis suis, & in nomine
ipsius gloriari:
23 Et iteravit orationem suam, volens o-
stendere virtutem Dei.
24 Et nunc orate Deum omnium, qui ma-
gna fecit in omni terra, qui auxit dies no-
stros a ventre matris nostræ, & fecit nobis-
cum secundum suam misericordiam:
25 Det nobis jucunditatem cordis, & fieri pacem
in diebus nostris in Israel per dies sempiternos:
26 Credere Israel, nobiscum esse Dei mise-
ricordiam, ut liberet nos in diebus suis.
27 Duas gentes odit anima mea: tertia au-
tem non est gens, quam oderim:
28 Qui sedent in monte Seir, & Philisthiim,
& stultus populus, qui habitat in Sichimis.
29 Doctrinam sapientiæ, & disciplinæ scripsit
in codice isto Jesus filius Sirach Jerosolymita,
qui renovavit sapientiam de corde suo.
30 Beatus, qui in istis versatur bonis: qui
ponit illa in corde suo, sapiens erit semper.
31 Si enim hæc fecerit, ad omnia valebit:
quia lux Dei vestigium ejus est.

CAPUT LI.

Dei laus, exaltatio, & gratiarum actio.

1 ORatio Jesu filii Sirach: Confitebor tibi
Domine rex, & collaudabo te Deum
salvatorem meum.
2 Confitebor nomini tuo, quoniam adjutor
& protector factus es mihi,
3 Et liberasti corpus meum a perditione, a
laqueo linguæ iniquæ & a labiis operantium
mendacium, & in conspectu astantium fa-
ctus es mihi adjutor.
4 Et liberasti me secundum multitudinem
misericordiæ nominis tui a rugientibus præ-
paratis ad escam,
5 De manibus quærentium animam meam, & de
portis tribulationum, quæ circumdederunt me:
6 A pressura flammæ, quæ circumdedit me,
& in medio ignis non sum æstuatus:
7 De altitudine ventris inferi, & a lingua
coinquinata, & a verbo mendacii, a rege
iniquo, & a lingua injusta.
8 Laudabit usq; ad mortem anima mea Dñm:
9 Et vita mea appropinquans erat in in-
ferno deorsum.
10 Circumdederunt me undique, & non
erat qui adjuvaret. Respiciens eram ad ad-
jutorium hominum, & non erat.
11 Memoratus sum misericordiæ tuæ, Domi-
ne, & operationis tuæ, quæ a sæculo sunt:
12 Quoniam eruis sustinentes te, Domine,
& liberas eos de manibus gentium.
13 Exaltasti super terram habitationem me-
am, & pro morte defluente deprecatus sum.
14 Invocavi Dominum patrem Domini mei,
ut non derelinquat me in die tribulationis
meæ, & in tempore superborum sine adjutorio.
15 Laudabo nomen tuum assidue, & col-
laudabo illud in confessione, & exaudita est
oratio mea.
16 Et liberasti me de perditione, & eri-
puisti me de tempore iniquo.
17 Propterea confitebor, & laudem dicam
tibi, & benedicam nomini Domini.
18 Cum adhuc junior essem, priusquam
oberrarem, quæsivi sapientiam palam in
oratione mea.
19 Ante templum postulabam pro illa, &
usque in novissimis inquiram eam. Et efflo-
ruit tamquam præcox uva:
20 Lætatum est cor meum in ea. Ambu-
lavit pes meus iter rectum: a juventute mea
investigabam eam.
21 Inclinavi modice aurem meam, & ex-
cepi illam.
22 Multam inveni in meipso sapientiam,
& multum profeci in ea.
23 Danti mihi sapientiam dabo gloriam.
24 Consiliatus sum enim, ut facerem illam:
zelatus sum bonum, & non confundar.
25 Colluctata est anima mea in illa, & in
faciendo eam confirmatus sum.
26 Manus meas extendi in altum, & in-
sipientiam ejus luxi.
27 Animam meam direxi ad illam, & in
agnitione inveni eam.
28 Possedi cum ipsa cor ab initio; propter
hoc non derelinquar.
29 Venter meus conturbatus est quærendo il-
lam; propterea bonam possidebo possessionem.
30 Dedit mihi Dominus linguam mercedem
meam: & in ipsa laudabo eum.
31 Appropiate ad me indocti, & congre-
gate vos in domum disciplinæ.
32 Quid adhuc retardatis? & quid dicitis in
his? animæ vestræ sitiunt vehementer.
33 Aperui os meum, & locutus sum: Com-
parate vobis sine argento,
34 Et collum vestrum subjicite jugo, &
suscipiat anima vestra disciplinam; in pro-
ximo est enim invenire eam.
35 Videte oculis vestris, quia modicum la-
boravi, & inveni mihi multam requiem.
36 Assumite disciplinam in multo numero
argenti, & copiosum aurum possidete in ea.
37 Lætetur anima vestra in misericordia
ejus, & non confundemini in laude ipsius.
38 Operamini opus vestrum ante tempus, &
dabit vobis mercedem vestram in tempore suo.

PROPHETIA ISAIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Tempus, quo prophetavit Isaias super Judam & Jerusalem, quæ ob suam ingratitudinem aliaque scelera, omni pœnarum genere a Deo percussa, non est ad eum reversa: quamobrem dicit, miserrimam imminere ipsi desolationem: victimæ & solemnitates ipsius rejiciuntur: & quid facere debeat, ut in gratiam a Deo recipiatur: rursum ob defectionem a pristina virtute in varia peccata, gravem vindictam, & futuram tandem ipsius liberationem, & in feliciorem statum restitutionem vaticinatur.

1 VIsio Isaiæ filii Amos, quam vi-
dit super Judam & Jerusalem in
diebus Oziæ, Joathan, Achaz,
& Ezechiæ regum Juda.
2 Audite cæli, & auribus percipe
terra, quoniam Dominus locutus est. Filios
enutrivi, & *exaltavi: ipsi autem spreverunt me. * Osee 11. a.)

3 Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui: Israel autem me non cognovit, & populus meus non intellexit.

B 4 Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis: dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt Sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum.

5 Super quo percutiam vos ultra, addentes prævaricationem? omne caput languidum, & omne cor mœrens.

6 A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas: vulnus, & livor, & plaga tumens non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo.

* Infr. 5. b. 6. 7 * Terra vestra deserta, civitates vestræ succensæ igni: regionem vestram coram vobis alieni devorant, & desolabitur sicut in vastitate hostili.

8 Et derelinquetur filia Sion, ut umbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario, & sicut civitas, quæ vastatur.

C * Rom. 9. g. 29 * Gen. 19. c. 24. 9 * Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen, * quasi Sodoma fuissemus, & quasi Gomorrha similes essemus.

10 Audite verbum Domini, principes Sodomorum; percipite auribus legem Dei nostri populus Gomorrhæ.

*Jer. 6. c. 20. Amos 5. f. 22. 11 *Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum? dicit Dñs: plenus sum: holocausta arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum nolui.

12 Cum veniretis ante conspectum meum, quis quæsivit hæc de manibus vestris, ut ambularetis in atriis meis?

D 13 Ne offeratis ultra sacrificium frustra: incensum abominatio est mihi. Neomeniam, & sabbatum, & festivitates alias non feram: iniqui sunt cœtus vestri.

14 Calendas vestras, & solemnitates vestras odivit anima mea: facta sunt mihi molesta: laboravi sustinens.

15 Et cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos a vobis: & cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam; * manus enim vestræ sanguine plenæ sunt.

* Infra 59. a. 3. *1. Petr. 3. b. 11. 16 * Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere perverse,

17 Discite benefacere: quærite judicium, subvenite oppresso, judicate pupillo, defendite viduam.

E 18 Et venite, & arguite me, dicit Dominus. Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.

19 Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis.

20 Quod si nolueritis, & me ad iracundiam provocaveritis, gladius devorabit vos, quia os Domini locutum est.

21 Quomodo facta est meretrix civitas fidelis, plena judicii? justitia habitavit in ea, nunc autem homicidæ.

22 Argentum tuum versum est in scoriam: vinum tuum mistum est aqua.

F *Jer. 5. g. 28. 23 Principes tui infideles, socii furum: omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. * Pupillo non judicant: & causa viduæ non ingreditur ad illos.

24 Propter hoc ait Dominus Deus exercituum fortis Israel: Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.

25 Et convertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriam tuam, & auferam omne stannum tuum.

26 Et restituam judices tuos, ut fuerunt prius, & consiliarios tuos sicut antiquitus: post hæc vocaberis civitas justi, urbs fidelis.

27 Sion in judicio redimetur, & reducent eam in justitia:

G 28 Et conteret scelestos, & peccatores simul: & qui dereliquerunt Dominum, consumentur.

29 Confundentur enim ab idolis, quibus sacrificaverunt: & erubescetis super hortis, quos elegeratis,

30 Cum fueritis velut quercus defluentibus foliis, & velut hortus absque aqua.

31 Et erit fortitudo vestra, ut favilla stuppæ, & opus vestrum quasi scintilla: & succendetur utrumque simul, & non erit qui extinguat.

CAPUT II.

Ad montem domus Domini fluent omnes gentes, & de Sion exibit lex, nec ultra bello molestabitur: domus vero Jacob ob idololatriam, avaritiam, & reliqua scelera abjicietur: superbi humiliabuntur, & solus Dominus exaltabitur.

1 Verbum, quod vidit Isaias filius Amos super Juda, & Jerusalem. A

2 * Et erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & elevabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes. *Mich. 4. a. 1.

3 Et ibunt populi multi, & dicent: venite, & ascendamus ad montem Dñi, & ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis ejus: quia de Sion exibit lex, & verbum Domini de Jerusalem.

4 Et judicabit Gentes, & arguet populos multos: & conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces; non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad prælium.

5 Domus Jacob venite, & ambulemus in lumine Domini. B

6 Projecisti enim populum tuum, domũ Jacob: quia repleti sunt ut olim, & augures habuerunt ut Philisthiim, & pueris alienis adhæserunt.

7 Repleta est terra argento & auro: & non est finis thesaurorum ejus.

8 Et repleta est terra ejus equis, & innumerabiles quadrigæ ejus. Et repleta est terra ejus idolis: opus manuum suarum adoraverunt, quod fecerunt digiti eorum.

9 Et incurvavit se homo, & humiliatus est vir; ne ergo dimittas eis. C

10 Ingredere in petram, & abscondere in fossa humo a facie timoris Domini, & a gloria majestatis ejus.

11 Oculi sublimes hominis humiliati sunt, & incurvabitur altitudo virorum: exaltabitur autem Dominus solus in die illa.

12 Quia dies Domini exercituum super omnem superbum, & excelsum, & super omnem arrogantem: & humiliabitur,

13 Et super omnes cedros Libani sublimes, & erectas, & super omnes quercus Basan,

14 Et super omnes montes excelsos, & super omnes colles elevatos,

15 Et super omnem turrim excelsam, & super omnem murum munitum,

16 Et super omnes naves Tharsis, & super omne, quod visu pulchrum est. D

17 Et incurvabitur sublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum, & elevabitur Dominus solus in die illa:

18 Et idola penitus conterentur:

19 * Et introibunt in speluncas petrarum, & in voragines terræ a facie formidinis Domini, & a gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram. * Osee 10. c. 8. Lucæ 23. c. 30. Apoc. 6. d. 16.

20 In die illa projiciet homo idola argenti sui, & simulacra auri sui, quæ fecerat sibi, ut adoraret, talpas, & vespertiliones.

21 Et ingredietur scissuras petrarum, & in cavernas saxorum a facie formidinis Domini, & a gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram.

22 Quiescite ergo ab homine, cujus spiritus in naribus ejus est, quia excelsus reputatus est ipse.

CAPUT III.

Futura Judæorum ob sua peccata gravis afflictio ac desertio, & puerorum, atque effeminatorum dominium: peccata superiorum arguit: item superbiam, & curiosam lasciviam filiarum Sion in ignominiam vertendam prædicit.

1 Ecce enim dominator Dominus exercituum auferet a Jerusalem, & a Juda validum & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ: A

2 Fortem, & virum bellatorem, judicem, & prophetam, & ariolum, & senem:

3 Principem super quinquaginta, & honorabilem vultu, & consiliarium, & sapientem de architectis, & prudentem eloquii mystici.

* Eccl. 10.c.16. 4 Et dabo pueros Principes * eorum, & effeminati dominabuntur eis.

5 Et irruet populus, vir ad virum, & unusquisque ad proximum suum: tumultuabitur puer contra senem, & ignobilis contra nobilem.

B 6 Apprehendet enim vir fratrem suum domesticum patris sui: Vestimentum tibi est, princeps esto noster: ruina autem hæc sub manu tua.

7 Respondebit in die illa, dicens: Non sum medicus, & in domo mea non est panis, neque vestimentum: nolite constituere me principem populi.

8 Ruit enim Jerusalem, & Judas concidit: quia lingua eorum, & adinventiones eorum contra Dominum, ut provocarent oculos majestatis ejus.

9 Agnitio vultus eorum respondit eis: & peccatum suum quasi Sodoma prædicaverunt, nec absconderunt. Væ animæ eorum, quoniam reddita sunt eis mala.

C 10 Dicite justo, quoniam bene, quoniam fructum adinventionum suarum comedet.

11 Væ impio in malum; retributio enim manuum ejus fiet ei.

12 Populum meum exactores sui spoliaverunt, & mulieres dominatæ sunt eis. Popule meus, qui te beatum dicunt, * ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant. *Ezec. 13.c.18.

13 Stat ad judicandum Dominus, & stat ad judicandos populos.

14 Dominus ad judicium veniet cum senibus populi sui, & principibus ejus. Vos enim depasti estis vineam, & rapina pauperis in domo vestra.

15 Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis? dicit Dominus Deus exercituum.

16 Et dixit Dominus: Pro eo quod elevatæ sunt filiæ Sion, & ambulaverunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus suis, & composito gradu incedebant;

D 17 Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit.

18 In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas,

19 Et torques, & monilia, & armillas, & mitras,

20 Et discriminalia, & periscelidas, & murænulas, & olfactoriola, & inaures,

21 Et annulos, & gemmas in fronte pendentes,

22 Et mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus,

23 Et specula, & sindones, & vittas, & theristra.

24 Et erit pro suavi odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro crispanti crine calvitium, & pro fascia pectorali cilicium.

25 Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, & fortes tui in prælio.

26 Et mœrebunt atque lugebunt portæ ejus, & desolata in terra sedebit.

CAPUT IV.

Septem mulieres unum maritum appetent: germen Domini exaltabitur: & reliquiæ Israel, ablutis earum sordibus, salvæ erunt, magnaque securitate & felicitate afficientur.

A 1 ET apprehendent septem mulieres virum unum in die illa, dicentes: Panem nostrum comedemus, & vestimentis nostris operiemur: tantummodo invocetur nomen tuum super nos: aufer opprobrium nostrum.

2 In die illa erit germen Dñi in magnificentia & gloria, & fructus terræ sublimis, & exultatio his, qui salvati fuerint de Israel.

3 Et erit: Omnis qui relictus fuerit in Sion, & residuus in Jerusalem, sanctus vocabitur, omnis qui scriptus est in vita in Jerusalem.

4 Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem Jerusalem laverit de medio ejus in spiritu judicii, & spiritu ardoris.

5 Et creabit Dominus super omnem locum montis Sion, & ubi invocatus est, nubem per diem, & fumum, & splendorem ignis flammantis in nocte; super omnem enim gloriam protectio.

6 Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab æstu, & in securitatem, & absconsionem a turbine, & a pluvia.

CAPUT V.

Sub figura vineæ sterilis in direptionem traditæ prophetat judicium & desertionem Judæorum, ipsorumque peccata describuntur: avaritia in coadunandis possessionibus: ebrietas & contemptus scientiæ Dei: inferni dilatatio: humiliatio superborum, & exaltatio Dei: felicitas quoque justorum, & væ diversis peccatorum generibus denuntiatur: & signum in nationibus elevandum contra Judæos.

1 CAntabo dilecto meo canticum patruelis mei vineæ suæ. Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei. A Jer. 2. e. 21. Matth. 21.d.33.

2 Et sepivit eam, & lapides elegit ex illa, & plantavit eam electam, & ædificavit turrim in medio ejus, & torcular extruxit in ea: & expectavit, ut faceret uvas, & fecit labruscas.

3 Nunc ergo habitatores Jerusalem, & viri Juda, judicate inter me, & vineam meam.

4 Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci ei? an quod expectavi, ut faceret uvas, & fecit labruscas? B

5 Et nunc ostendam vobis, quid ego faciam vineæ meæ: auferam sepem ejus, & erit in direptionem: diruam maceriam ejus, & erit in conculcationem.

6 Et ponam eam desertam: non putabitur, & non fodietur: & ascendent vepres & spinæ: & nubibus mandabo, ne pluant super eam imbrem.

7 Vinea enim Domini exercituum domus Israel est: & vir Juda germen ejus delectabile: & expectavi, ut faceret judicium, & ecce iniquitas: & justitiam, & ecce clamor.

8 Væ qui conjungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis usque ad terminum loci; numquid habitabitis vos soli in medio terræ?

9 In auribus meis sunt hæc, dicit Dominus exercituum: Nisi domus multæ desertæ fuerint, grandes & pulchræ absque habitatore. C

10 Decem enim jugera vinearum facient lagunculam unam, & triginta modii sementis facient modios tres.

11 Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum usque ad vesperam, ut vino æstuetis.

12 Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conviviis vestris: & opus Dñi non respicitis, nec opera manuum ejus consideratis*. * v. Amos 6. b. 6.

13 Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, & nobiles ejus interierunt fame, & multitudo ejus siti exaruit.

14 Propterea dilatavit infernus animam suam, & aperuit os suum absque ullo termino: & descendent fortes ejus, & populus ejus, & sublimes gloriosique ejus ad eum. D

15 Et incurvabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi sublimium deprimentur.

16 Et exaltabitur Dñs exercituum in judicio, & Deus sanctus sanctificabitur in justitia.

17 Et pascentur agni juxta ordinem suum, & deserta in ubertatem versa advenæ comedent.

18 Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri peccatū. E

19 Qui dicitis: Festinet, & cito veniat opus ejus, ut videamus: & appropiet, & veniat consilium sancti Israel, & sciemus illud.

20 Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.

21 * Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes. * Prov. 3. a. 7. Rom. 12.d.16.

22 Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem.

23 Qui justificatis impium pro muneribus, & justitiam justi aufertis ab eo. F

24 Propter hoc, sicut devorat stipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit; sic radix eorum quasi favilla erit, & germen eorum ut pulvis ascendet. Abjecerunt enim legem Domini exercituum, & eloquium sancti Israel blasphemaverunt.

25 Ideo iratus est furor Domini in populum suum, & extendit manum suam super eum, & percussit eum: & conturbati sunt montes, & facta sunt morticina eorum, quasi stercus in medio platearum. In his omnibus non est

averſus furor ejus , ſed adhuc manus ejus
extenta .
26 Et elevabit ſignum in nationibus pro-
cul, & ſibilabit ad eum de finibus terræ :
& ecce feſtinus velociter veniet.
G 27 Non eſt deficiens , neque laborans in
eo : non dormitabit, neque dormiet , neque
ſolvetur cingulum renum ejus , nec rumpe-
tur corrigia calceamenti ejus .
28 Sagittæ ejus acutæ, & omnes arcus e-
jus extenti . Ungulæ equorum ejus ut ſilex ,
& rotæ ejus quaſi impetus tempeſtatis .
29 Rugitus ejus ut leonis , rugiet ut ca-
tuli leonum : & frendet , & tenebit prædam,
& amplexabitur , & non erit qui eruat .
30 Et ſonabit ſuper eum in die illa ſicut
ſonitus maris ; aſpiciemus in terram , & ec-
ce tenebræ tribulationis , & lux obtenebrata
eſt in caligine ejus .

CAPUT VI.

*Iſaias viſa Domini majeſtate condemnat ſe
quod tacuerit , ſed mundatis labiis ſuis offert ſe
ad prædicandum : prædicitur excæcandus po-
pulus uſque ad deſolationem civitatum Judæ ,
& ejus , quæ derelicta erat , futura conſolatio.*
A 1 IN anno , quo mortuus eſt rex Ozias ,
vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium
excelſum & elevatum : & ea , quæ ſub ipſo
erant , replebant templum .
2 Seraphim ſtabant ſuper illud : ſex alæ
uni , & ſex alæ alteri : duabus velabant fa-
ciem ejus , & duabus velabant pedes ejus ,
& duabus volabant .
B 3 Et clamabant alter ad alterum, & dicebant:
* Apoc. * Sanctus , ſanctus , ſanctus, Dominus Deus e-
4. c. 8. xercituum : plena eſt omnis terra gloria ejus .
4 Et commota ſunt ſuperliminaria cardinum
a voce clamantis , & domus repleta eſt fumo .
5 Et dixi : Væ mihi, quia tacui , quia vir
pollutus labiis ego ſum , & in medio populi
polluta labia habentis ego habito , & regem
Dominum exercituum vidi oculis meis .
C 6 Et volavit ad me unus de Seraphim , &
in manu ejus calculus , quem forcipe tule-
rat de altari .
7 Et tetigit os meum , & dixit : Ecce teti-
git hoc labia tua , & auferetur iniquitas tua,
& peccatum tuum mundabitur .
8 Et audivi vocem Domini dicentis : Quem
mittam ? & quis ibit nobis ? Et dixi : Ecce
ego , mitte me .
9 Et dixit : Vade , & dices populo huic :
*Matt. * Audite audientes , & nolite intelligere : &
13. b. 14. videre viſionem , & nolite cognoſcere .
Marc. 10 Excæca cor populi hujus, & aures ejus ag-
4. b. 12. grava , & oculos ejus claude : ne forte videat
Luc. 8. oculis ſuis , & auribus ſuis audiat , & corde
b. 10. ſuo intelligat , & convertatur, & ſanem eum .
D 11 Et dixi: Uſquequo Dñe ? Et dixit: Donec
Joan. deſolentur civitates abſque habitatore , & do-
12. f. 40. mus ſine homine , & terra relinquetur deſerta .
Act. 28. 12 Et longe faciet Dñs homines, & multipli-
f. 26. cabitur , quæ derelicta fuerat in medio terræ .
Rom. 13 Et adhuc in ea decimatio, & convertetur ,
11. b. 8. & erit in oſtenſionem ſicut terebinthus , & ſic-
ut quercus , quæ expandit ramos ſuos : ſemen
ſanctum erit id , quod ſteterit in ea .

CAPUT VII.

*Obſeſſa a Syris & ab Iſrael Jeruſalem ,
Iſaias prophetat illos non prævalituros , datque
impio Achaz ſignum liberationis virginem pa-
rituram filium , cujus nomen Emmanuel :
prædicitque deſertionem Iſrael & graviſſimam
Judæ afflictionem ac ſolitudinem .*
A 1 ET factum eſt in diebus Achaz filii Joa-
than , filii Oziæ regis Juda , aſcendit
Raſin rex Syriæ , & Phacee filius Romeliæ
rex Iſrael in Jeruſalem , ad præliandum con-
tra eam : & non potuerunt debellare eam .
2 Et nuntiaverunt domui David , dicen-
tes : Requievit Syria ſuper Ephraim , & com-
motum eſt cor ejus , & cor populi ejus , ſic-
ut moventur ligna ſilvarum a facie venti .
3 Et dixit Dominus ad Iſaiam : Egredere in
occurſum Achaz tu , & qui derelictus eſt Jaſub
*Confer filius tuus , ad extremum aquæductus * pi-
cum 4. ſcinæ ſuperioris , in via Agri fullonis .
Reg. 18. 4 Et dices ad eum : Vide ut ſileas : noli ti-
17.
mere , & cor tuum ne formidet a duabus cau-
dis titionum fumigantium iſtorum , in ira
furoris Raſin regis Syriæ , & filii Romeliæ : B
5 Eo quod conſilium inierit contra te Syria in
malum Ephraim, & filius Romeliæ , dicentes :
6 Aſcendamus ad Judam , & ſuſcitemus
eum , & avellamus eum ad nos , & ponamus
regem in medio ejus filium Tabeel .
7 Hæc dicit Dominus Deus : Non ſta-
bit , & non erit iſtud :
8 Sed caput Syriæ Damaſcus , & caput Da-
maſci Raſin : & adhuc ſexaginta & quinque
anni , & deſinet Ephraim eſſe populus :
9 Et caput Ephraim Samaria , & caput Sa-
mariæ filius Romeliæ . Si non credideritis ,
non permanebitis .
10 Et adjecit Dñs loqui ad Achaz , dicens :
11 Pete tibi ſignum a Domino Deo tuo in
profundum inferni , ſive in excelſum ſupra .
12 Et dixit Achaz : Non petam , & non
tentabo Dominum .
13 Et dixit : Audite ergo domus David :
Numquid parum vobis eſt moleſtos eſſe ho-
minibus , quia moleſti eſtis & Deo meo ? C
14 Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſi- *Matt.
gnum .* Ecce virgo concipiet , & pariet filium, 1. d. 23.
& vocabitur nomen ejus Emmanuel . Luc. 1.
15 Butyrum & mel comedet , ut ſciat re- c. 31.
probare malum , & eligere bonum .
16 Quia antequam ſciat puer reprobare ma-
lum , & eligere bonum , derelinquetur ter-
ra , quam tu deteſtaris a facie duorum re-
gum ſuorum .
17 Adducet Dominus ſuper te , & ſuper
populum tuum , & ſuper domum patris tui
dies , qui non venerunt a diebus ſeparatio-
nis Ephraim a Juda cum rege Aſſyriorum .
18 Et erit in die illa : Sibilabit Dominus
muſcæ , quæ eſt in extremo fluminum Æ-
gypti , & api , quæ eſt in terra Aſſur :
19 Et venient, & requieſcent omnes in torren-
tibus vallium , & in cavernis petrarum , & in
omnibus frutetis, & in univerſis foraminibus . D
20 In die illa radet Dominus in novacula
conducta in his , qui trans flumen ſunt , in
rege Aſſyriorum , caput , & pilos pedum ,
& barbam univerſam .
21 Et erit in die illa : Nutriet homo vac-
cam boum , & duas oves ,
22 Et præ ubertate lactis comedet buty-
rum ; butyrum enim & mel manducabit o-
mnis , qui relictus fuerit in medio terræ .
23 Et erit in die illa : Omnis locus , ubi
fuerint mille vites mille argenteis , in ſpi-
nas & in vepres erunt .
24 Cum ſagittis & arcu ingredientur illuc ;
vepres enim & ſpinæ erunt in univerſa terra .
25 Et omnes montes , qui in ſarculo ſar-
rientur , non veniet illuc terror ſpinarum &
veprium , & erit in paſcua bovis , & in con-
culcationem pecoris .

CAPUT VIII.

*Jubetur Iſaias in libro ſcribere nomen pueri
naſcituri : prædicit regna Iſrael & Syriæ de-
ſtruenda, Judæque afflictionem & futuram a Deo
liberationem, licet multi ex Juda caſuri ſint: ju-
bet ligari teſtimonium & legem ſignari , ſubji-
ciens quæ immineant mala recedentibus a lege .*
1 ET dixit Dominus ad me : Sume tibi li- A
brum grandem, & ſcribe in eo ſtylo ho-
minis : Velociter ſpolia detrahe, cito prædare.
2 Et adhibui mihi teſtes fideles , Uriam ſa-
cerdotem , & Zachariam filium Barachiæ :
3 Et acceſſi ad propheti ſſam , & concepit ,
& peperit filium . Et dixit Dominus ad me :
Voca nomen ejus : Accelera ſpolia detrahe-
re , feſtina prædari .
4 Quia antequã ſciat puer vocare patrem ſu-
um & matrem ſuam, auferetur fortitudo Dama-
ſci, & ſpolia Samariæ coram rege Aſſyriorum .
5 Et adjecit Dñs loqui ad me adhuc, dicens:
6 Pro eo quod abjecit populus iſte aquas
Siloe , quæ vadunt cum ſilentio , & aſſum-
pſit magis Raſin , & filium Romeliæ ;
7 Propter hoc ecce Dominus adducet ſuper B
eos aquas fluminis fortes & multas , re-
gem Aſſyriorum , & omnem gloriam ejus :

& aſcendet ſuper omnes rivos ejus, & fluet
ſuper univerſas ripas ejus,
8 Et ibit per Judam, inundans, & tranſiens
uſque ad collum veniet. Et erit extenſio a-
larum ejus implens latitudinem terræ tuæ,
o Emmanuel.
9 Congregamini populi, & vincimini, &
audite univerſæ procul terræ: confortamini,
& vincimini, accingite vos & vincimini:
10 Inite conſilium, & diſſipabitur: loquimi-
ni verbum, & non fiet: quia nobiſcum Deus.
11 Hæc enim ait Dominus ad me: Sicut
in manu forti erudivit me, ne irem in via
populi hujus, dicens:
C 12 Non dicatis, conjuratio; omnia enim
quæ loquitur populus iſte, conjuratio eſt:
& timorem ejus ne timeatis, neque paveatis.
13 Dominum exercituum ipſum ſanctificate:
ipſe pavor veſter, & ipſe terror veſter.
* Lucæ 2. c. 34. 14 Et erit vobis in ſanctificationem. * In
Rom. 9. g. 33. lapidem autem offenſionis, & in petram ſcan-
1. Petr. 2. b. 7. dali duabus domibus Iſrael: in laqueum, &
in ruinam habitantibus Jeruſalem.
15 Et offendent ex eis plurimi, & cadent,
& conterentur, & irretientur, & capientur.
16 Liga teſtimonium, ſigna legem in di-
ſcipulis meis.
D 17 Et expectabo Dñm, qui abſcondit faciem
ſuam a domo Jacob, & præſtolabor eum.
18 Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi
Dñs in ſignum, & in portentum Iſrael a Domi-
no exercituum, qui habitat in monte Sion.
19 Et cum dixerint ad vos: Quærite a py-
thonibus, & a divinis, qui ſtrident in in-
cantationibus ſuis: Numquid non populus a
Deo ſuo requiret, pro vivis a mortuis?
20 Ad legem magis, & ad teſtimonium.
Quod ſi non dixerint juxta verbum hoc,
non erit eis matutina lux.
21 Et tranſibit per eam, corruet, & eſu-
riet: & cum eſurierit, iraſcetur, & maledicet
regi ſuo, & Deo ſuo, & ſuſpiciet ſurſum.
22 Et ad terram intuebitur, & ecce tribu-
latio & tenebræ, diſſolutio & anguſtia, &
caligo perſequens, & non poterit avolare de
anguſtia ſua.

CAPUT IX.

Vaticinium de Chriſti nativitate, ipſiuſque imperio multiplicando: de liberatione Judæ a regibus Iſrael & Syriæ: quorum regnorum, & præſertim regni Iſrael ad Deum redire nolentis, graviſſimas cædes inteſtinaq; diſſidia prædicit.

A 1 PRimo tempore alleviata eſt terra Zabu-
Matth. 4. b. 15. lon, & terra Nephthali: & noviſſimo
aggravata eſt via maris trans Jordanem Ga-
lilææ Gentium.
2 Populus, qui ambulabat in tenebris,
vidit lucem magnam: habitantibus in re-
gione umbræ mortis lux orta eſt eis.
3 Multiplicaſti gentem, & non magnifica-
ſti lætitiam. Lætabuntur coram te, ſicut qui
lætantur in meſſe, ſicut exultant victores
capta præda, quando dividunt ſpolia.
4 Jugum enim oneris ejus, & virgam hu-
* Jud. 7. f. 22. meri ejus, & ſceptrum exactoris ejus ſupe-
raſti, * ſicut in die Madian.
5 Quia omnis violenta prædatio cum tu-
multu, & veſtimentum miſtum ſanguine e-
rit in combuſtionem, & cibus ignis.
B 6 PARVULUS enim NATUS eſt nobis, & fi-
lius datus eſt nobis, & factus eſt principatus
ſuper humerum ejus: & vocabitur nomen e-
jus Admirabilis, conſiliarius, Deus, for-
tis, pater futuri ſæculi, princeps pacis.
7 Multiplicabitur ejus imperium, & pacis
non erit finis; ſuper ſolium David, & ſuper
regnum ejus ſedebit, ut confirmet illud, &
corroboret in judicio & juſtitia, amodo, &
uſque in ſempiternum; zelus Domini exer-
cituum faciet hoc.
8 Verbum miſit Dominus in Jacob, & ce-
cidit in Iſrael.
9 Et ſciet omnis populus Ephraim, & ha-
bitantes Samariam, in ſuperbia & magnitu-
dine cordis dicentes:
10 Lateres ceciderunt, ſed quadris lapidi-
bus ædificabimus: ſycomoros ſucciderunt,
ſed cedros immutabimus.
11 Et elevabit Dñs hoſtes Raſin * ſuper eum, C
& inimicos ejus in tumultum vertet: *4. Reg. 16. b. 9.
12 Syriam ab oriente, & Philiſthiim ab
occidente: & devorabunt Iſrael toto ore.
In omnibus his non eſt averſus furor ejus,
ſed adhuc manus ejus extenta.
13 Et populus non eſt reverſus ad percutien-
tem ſe, & Dñm exercituum non inquiſierunt.
14 Et diſperdet Dñs ab Iſrael caput & cau-
dam, incurvantem & refrænantem, die una.
15 Longævus & honorabilis, ipſe eſt caput:
& propheta docens mendacium, ipſe eſt cauda.
16 Et erunt, qui beatificant populum iſtum,
ſeducentes: & qui beatificantur, præcipitati.
17 Propter hoc ſuper adoleſcentulis ejus non D
lætabitur Dominus: & pupillorum ejus, & vi-
duarum non miſerebitur: quia omnis hypocrita
eſt, & nequam, & univerſum os locutum eſt
ſtultitiam. In omnibus his non eſt averſus fu-
ror ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.
18 Succenſa eſt enim quaſi ignis impietas, ve-
prem & ſpinam vorabit: & ſuccedetur in den-
ſitate ſaltus, & convolvetur ſuperbia ſumi.
19 In ira Domini exercituum conturbata
eſt terra: & erit populus quaſi eſca ignis:
vir fratri ſuo non parcet.
20 Et declinabit ad dexteram, & eſu-
riet: & comedet ad ſiniſtram, & non ſa-
turabitur; unuſquiſque carnem brachii ſui
vorabit: Manaſſes Ephraim, & Ephraim Ma-
naſſem, ſimul ipſi contra Judam.
21 In omnibus his non eſt averſus furor E
ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.

CAPUT X.

Væ condentibus leges iniquas in oppreſſionem pauperum & viduarum: regem Aſſur virgam furoris Domini prædicit ob ſuam ſuperbiam & cordis arrogantiam humiliandum; conſolatur Iſrael ne timeat ab Aſſur, reliquias ipſius ad Deum convertendas prædicens.

1 VÆ qui condunt leges iniquas, & ſcri- A
bentes injuſtitiam ſcripſerunt,
2 Ut opprimerent in judicio pauperes, & vim
facerent cauſæ humilium populi mei: ut eſſent
viduæ præda eorum, & pupillos diriperent.
3 Quid facietis in die viſitationis, & calami-
tatis de longe venientis? ad cujus confugietis
auxiliũ? & ubi derelinquetis gloriam veſtram,
4 Ne incurvemini ſub vinculo, & cum inter-
fectis cadatis? Super omnibus his non eſt aver-
ſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.
5 Væ Aſſur, virga furoris mei, & baculus B
ipſe eſt, in manu eorum indignatio mea.
6 Ad gentem fallacem mittam eum, & contra
populum furoris mei mandabo illi, ut aufe-
rat ſpolia, & diripiat prædam, & ponat illum
in conculcationem quaſi lutum platearum.
7 Ipſe autem non ſic arbitrabitur, & cor
ejus non ita exiſtimabit: ſed ad conteren-
dum erit cor ejus, & ad internecionem gen-
tium non paucarum.
8 Dicet enim:
9 Numquid non principes mei ſimul reges
ſunt? numquid non ut Charcamis, ſic Ca-
lano, & ut Arphad, ſic Emath? numquid
non ut Damaſcus, ſic Samaria?
10 Quomodo invenit manus mea regna i-
doli, ſic & ſimulacra eorum de Jeruſalem,
& de Samaria.
11 Numquid non ſicut feci Samariæ, & idolis C
ejus, ſic faciam Jeruſalem & ſimulacris ejus?
12 Et erit: cum impleverit Dñs cuncta opera
ſua in monte Sion, & in Jeruſalem, viſitabo
ſuper fructum magnifici cordis regis * Aſſur, *4. Reg. 19. g. 35.
& ſuper gloriam altitudinis oculorum ejus. Inf. 37. g. 36.
13 Dixit enim: In fortitudine manus meæ
feci, & in ſapientia mea intellexi: & abs-
tuli terminos populorum, & principes eorum
deprædatus ſum, & detraxi quaſi potens in
ſublimi reſidentes.
14 Et invenit quaſi nidum manus mea forti-
tudinem populorum: & ſicut colliguntur ova,
quæ derelicta ſunt, ſic univerſam terram e-
go congregavi: & non fuit qui moveret pen-
nam, & aperiret os, & ganniret.
15 Numquid gloriabitur ſecuris contra eum,
qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra contra
eum, a quo trahitur? quomodo ſi elevetur

virga contra elevantem ſe, & exaltetur ba-
culus, qui utique lignum eſt.
16 Propter hoc mittet dominator Dominus
exercituum in pinguibus ejus tenuitatem: &
ſubtus gloriam ejus ſuccenſa ardebit quaſi
combuſtio ignis.
E 17 Et erit lumen Iſrael in igne, & Sanctus
ejus in flamma: & ſuccendetur, & devorabi-
tur ſpina ejus, & vepres in die una.
18 Et gloria ſaltus ejus, & carmeli ejus
ab anima uſque ad carnem conſumetur, &
erit terrore profugus.
19 Et reliquiæ ligni ſaltus ejus præ pauci-
tate numerabuntur, & puer ſcribet eos.
20 Et erit in die illa: non adjiciet reſiduum
Iſrael, & hi, qui fugerint de domo Jacob, in-
niti ſuper eo, qui percutit eos: ſed innitetur
ſuper Dominum ſanctum Iſrael in veritate.
21 Reliquiæ convertentur, reliquiæ, in-
quam, Jacob ad Deum fortem.
* Infr. 22 * Si enim fuerit populus tuus Iſrael quaſi
11.c.11. arena maris, reliquiæ convertentur ex eo: con-
Rom 9. ſummatio abbreviata inundabit juſtitiam.
f. 27. 23 Conſummationem enim, & abbrevia-
F tionem Dominus Deus exercituum faciet in
medio omnis terræ.
24 Propter hoc hæc dicit Dñs Deus exerci-
tuum: Noli timere, populus meus habitator
Sion, ab Aſſur: in virga percutiet te, & ba-
culum ſuum levabit ſuper te in via Ægypti.
25 Adhuc enim paululum modicumque, &
conſummabitur indignatio, & furor meus
ſuper ſcelus eorum.
* Infr. 26 * Et ſuſcitabit ſuper eum Dominus exer-
37.g.36 cituum flagellum, * juxta plagam Madian
* Jud. in Petra Oreb, & virgam ſuam ſuper ma-
7. g.25. re, & levabit eam in via Ægypti.
G 27 Et erit in die illa: Auferetur onus ejus
de humero tuo, & jugum ejus de collo tuo,
& computreſcet jugum a facie olei.
28 Veniet in Aiath, tranſibit in Magron:
apud Machmas commendabit vaſa ſua.
29 Tranſierunt curſim, Gaba ſedes noſtra:
obſtupuit Rama, Gabaath Saulis fugit.
30 Hinni voce tua filia Gallim, attende
Laiſa, paupercula Anathoth.
31 Migravit Medemena: habitatores Ga-
bim confortamini.
32 Adhuc dies eſt, ut in Nobe ſtetur: agi-
tabit manum ſuam ſuper montem filiæ Sion,
collem Jeruſalem.
33 Ecce dominator Dominus exercituum con-
fringet laguncuIam in terrore, & excelſi ſta-
tura ſuccidentur, & ſublimes humiliabuntur.
34 Et ſubvertentur condenſa ſaltus ferro:
& Libanus cum excelſis cadet.

CAPUT XI.

Vaticinium de Chriſti nativitate, judicio, exaltatione, converſione populorum & gentium ad Chriſtum, & gloria ſepulchri ipſius: item de converſione reliquiarum Iſrael ad Deum, ac fide gentium.

A 1 ET egredietur virga de radice Jeſſe, &
Act.13. flos de radice ejus aſcendet.
d. 23. 2 Et requieſcet ſuper eum ſpiritus Domi-
ni, ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, ſpiri-
tus conſilii, & fortitudinis, ſpiritus ſcien-
tiæ, & pietatis,
3 Et replebit eum ſpiritus timoris Domini.
Non ſecundum viſionem oculorum judicabit;
neque ſecundum auditum aurium arguet;
4 Sed judicabit in juſtitia pauperes, & ar-
* 2. guet in æquitate pro manſuetis terræ. * Et per-
Theſ.2. cutiet terram virga oris ſui, & ſpiritu labio-
b. 8. rum ſuorum interficiet impium.
5 Et erit juſtitia cingulum lumborum e-
jus, & fides cinctorium renum ejus.
* Infr. 6 * Habitabit lupus cum agno, & pardus cum
65. d. hœdo accubabit: vitulus, & leo, & ovis ſimul
25. morabuntur, & puer parvulus minabit eos.
7 Vitulus & urſus paſcentur: ſimul requie-
ſcent catuli eorum: & leo quaſi bos comedet
paleas.
B 8 Et delectabitur infans ab ubere ſuper fora-
mine aſpidis: & in caverna reguli, qui abla-
ctatus fuerit, manum ſuam mittet.
9 Non nocebunt, & non occident in univer-
ſo monte ſancto meo: quia repleta eſt terra
ſcientia Domini, ſicut aquæ maris operientes. * Rom.
10 * In die illa radix Jeſſe, qui ſtat in ſi- 15.c.12.
gnum populorum, ipſum gentes deprecabun-
tur, & erit ſepulchrum ejus glorioſum.
11 Et erit in die illa: Adjiciet Dominus C
ſecundo manum ſuam ad poſſidendum reſi-
duum populi ſui, quod relinquetur ab Aſſy-
riis, & ab Ægypto, & a Phetros, & ab Æ-
thiopia, & ab Ælam, & a Sennaar, & ab
Emath, & ab inſulis maris.
12 Et levabit ſignum in nationes, & con-
gregabit profugos Iſrael, & diſperſos Juda
colliget a quatuor plagis terræ.
13 Et auferetur zelus Ephraim, & hoſtes D
Juda peribunt. Ephraim non æmulabitur Ju-
dam, & Judas non pugnabit contra Ephraim. * Vid.
14 Et volabunt in humeros Philiſthiim * per 4. Reg.
mare, ſimul prædabuntur filios orientis. Idu- 18. b.8.
mæa & Moab præceptum manus eorum, &
filii Ammon obedientes erunt.
15 Et deſolabit Dñs linguam maris Ægypti,
& levabit manum ſuam ſuper flumen in forti-
tudine ſpiritus ſui: & percutiet eum in ſeptem
rivis, ita ut tranſeant per eum calceati.
16 Et erit via reſiduo populo meo, qui re-
linquetur ab Aſſyriis, ſicut fuit Iſraeli in die
illa, qua aſcendit de terra Ægypti.

CAPUT XII.

Canticum laudis & gratiarum actionis pro liberatione & beneficiis Chriſti ſalvatoris.

1 ET dices in die illa: Confitebor tibi, Do- A
mine, quoniam iratus es mihi: conver-
ſus eſt furor tuus, & conſolatus es me.
2 Ecce Deus ſalvator meus: fiducialiter agam, *Exod.
& non timebo, * quia fortitudo mea, & laus 15. a.2.
mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem. Pſ 117
3 Haurietis aquas in gaudio de fontibus c. 14.
ſalvatoris:
4 Et dicetis in die illa: Confitemini Domi-
no, & invocate nomen ejus: notas facite in
populis adinventiones ejus: mementote,
quoniam excelſum eſt nomen ejus.
5 Cantate Domino, quoniam magnifice
fecit: annuntiate hoc in univerſa terra.
6 Exulta, & lauda habitatio Sion, quia
magnus in medio tui ſanctus Iſrael.

CAPUT XIII.

Ingens ac truculenta Babyloniorum vaſtatio a Medis.

1 ONus Babylonis, quod vidit Iſaias fi- A
lius Amos.
2 Super montem caliginoſum levate ſi-
gnum, exaltate vocem, levate manum, &
ingrediantur portas duces.
3 Ego mandavi ſanctificatis meis, & vo-
cavi fortes meos in ira mea, exultantes in
gloria mea.
4 Vox multitudinis in montibus, quaſi po-
pulorum frequentium: vox ſonitus regum,
gentium congregatarum. Dominus exerci-
tuum præcepit militiæ belli,
5 Venientibus de terra procul, a ſummi-
tate cæli: Dominus, & vaſa furoris ejus,
ut diſperdat omnem terram.
6 Ululate, quia prope eſt dies Domini:
quaſi vaſtitas a Domino veniet.
7 Propter hoc omnes manus diſſolventur,
& omne cor hominis contabeſcet,
8 Et conteretur. Torſiones, & dolores te- B
nebunt: quaſi parturiens dolebunt: unuſ-
quiſque ad proximum ſuum ſtupebit, facies
combuſtæ vultus eorum.
9 Ecce dies Domini veniet crudelis, & in-
dignationis plenus, & iræ, furoriſque, ad
ponendam terram in ſolitudinem, & pecca-
tores ejus conterendos de ea.
10 * Quoniam ſtellæ cæli, & ſplendor ea- * Ezec.
rum non expandent lumen ſuum: obtenebra- 32. b.7.
tus eſt ſol in ortu ſuo, & luna non ſplen- Joel. 2.
debit in lumine ſuo. b.10.&
11 Et viſitabo ſuper orbis mala, & contra 3.c.15.
impios iniquitatem eorum, & quieſcere fa- Matth.
ciam ſuperbiam infidelium, & arrogantiam 24.c.29.
fortium humiliabo. Marc.
12 Pretioſior erit vir auro, & homo mun- 13.c.24.
do obrizo. Lucæ
13 Super hoc cælum turbabo: & movebitur 21.c.25.
terra de loco ſuo propter indignationem Do- C

mini

mini exercituum, & propter diem iræ furoris ejus.

14 Et erit quasi damula fugiens, & quasi ovis, & non erit qui congreget: unusquisque ad populum suum convertetur, & singuli ad terram suam fugient.

15 Omnis, qui inventus fuerit occidetur: & omnis, qui supervenerit, cadet in gladio.

16 * Infantes eorum allidentur in oculis eorum: diripientur domus eorum, & uxores eorum violabuntur.

* Psal. 136. b. 9.

17 Ecce ego suscitabo super eos Medos, qui argentum non quærant, nec aurum velint:

18 Sed sagittis parvulos interficient, & lactantibus uteris non miserebuntur, & super filios non parcet oculus eorum.

19 Et erit Babylon illa gloriosa in regnis, inclyta superbia Chaldæorum, * sicut subvertit Dominus Sodomam & Gomorrham.

* Gen. 19. c. 24.

20 Non habitabitur usque in finem, & non fundabitur usque ad generationem & generationem: nec ponet ibi tentoria Arabs, nec pastores requiescent ibi.

21 Sed requiescent ibi bestiæ, & replebuntur domus eorum draconibus: & habitabunt ibi struthiones, & pilosi saltabunt ibi:

22 Et respondebunt ibi ululæ in ædibus ejus, & sirenes in delubris voluptatis.

CAPUT XIV.

Vaticinium de Judæorum consolatione, & a Babylonica captivitate liberatione, Babyloniorumque contritione: quorum ingens superbia, amplitudo dominii, & crudelitas explicantur, una cum punitione Philisthinorum, ac ceterorum qui ob calamitatem Judæorum lætati sunt.

1 PRope est ut veniat tempus ejus, & dies ejus non elongabuntur. Miserebitur enim Dominus Jacob, & eliget adhuc de Israel, & requiescere eos faciet super humum suam: adjungetur advena ad eos, & adhærebit domui Jacob.

2 Et tenebunt eos populi, & adducent eos in locum suum: & possidebit eos domus Israel super terram Domini in servos & ancillas: & erunt capientes eos, qui se ceperant, & subjicient exactores suos.

3 Et erit in die illa: cum requiem dederit tibi Deus a labore tuo, & a concussione tua, & a servitute dura, qua ante servisti;

4 Sumes parabolam istam contra regem Babylonis, & dices: Quomodo cessavit exactor, quievit tributum?

5 Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium

6 Cædentem populos in indignatione plaga insanabili, subjicientem in furore gentes, persequentem crudeliter.

7 Conquievit & siluit omnis terra, gavisa est & exultavit.

8 Abietes quoque lætatæ sunt super te, & cedri Libani: ex quo dormisti, non ascendet qui succidat nos.

9 Infernus subter conturbatus est in occursum adventus tui, suscitavit tibi gigantes. Omnes principes terræ surrexerunt de soliis suis, omnes principes nationum.

10 Universi respondebunt, & dicent tibi: Et tu vulneratus es, sicut & nos: nostri similis effectus es.

11 Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadaver tuum: subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes.

12 Quomodo cecidisti de cælo lucifer, qui mane oriebaris? corruisti in terram, qui vulnerabas gentes?

13 Qui dicebas in corde tuo: In cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis.

14 Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.

15 Verumtamen ad infernum detraheris, in profundum laci.

16 Qui te viderint, ad te inclinabuntur, teque prospicient: Numquid iste est vir, qui conturbavit terram, qui concussit regna,

17 Qui posuit orbem desertum, & urbes ejus destruxit, vinctis ejus non aperuit carcerem?

18 Omnes reges gentium universi dormierunt in gloria, vir in domo sua.

19 Tu autem projectus es de sepulcro tuo, quasi stirps inutilis pollutus, & obvolutus cum his, qui interfecti sunt gladio, & descenderunt ad fundamenta laci, quasi cadaver putridum.

20 Non habebis consortium, neque cum eis in sepultura; tu enim terram tuam disperdidisti, tu populum tuum occidisti; non vocabitur in æternum semen pessimorum.

21 Præparate filios ejus occisioni in iniquitate patrum suorum. Non consurgent, nec hæreditabunt terram, neque implebunt faciem orbis civitatum.

22 Et consurgam super eos, dicit Dominus exercituum: & perdam Babylonis nomen, & reliquias, & germen, & progeniem, dicit Dñs.

23 Et ponam eam in possessionem ericii, & in paludes aquarum, & scopabo eam in scopa terens, dicit Dominus exercituum.

24 Juravit Dominus exercituum dicens: Si non, ut putavi, ita erit: & quomodo mente tractavi,

25 Sic eveniet: ut conteram Assyrium in terra mea, & in montibus meis conculcem eum: & auferetur ab eis jugum ejus, & onus illius ab humero eorum tolletur.

26 Hoc consilium, quod cogitavi super omnem terram, & hæc est manus extenta super universas gentes.

27 Dominus enim exercituum decrevit, & quis poterit infirmare? & manus ejus extenta, & quis avertet eam?

28 In anno, quo mortuus est rex Achaz, factum est onus istud:

29 Ne læteris Philisthæa omnis tu, quoniam comminuta est virga percussoris tui; de radice enim colubri egredietur regulus, & semen ejus absorbens volucrem.

30 Et pascentur primogeniti pauperum, & pauperes fiducialiter requiescent: & interire faciam in fame radicem tuam, & reliquias tuas interficiam.

31 Ulula porta, clama civitas: prostrata est Philisthæa omnis; ab aquilone enim fumus veniet, & non est qui effugiet agmen ejus.

32 Et quid respondebitur nuntiis gentis? Quia Dominus fundavit Sion, & in ipso sperabunt pauperes populi ejus.

CAPUT XV.

Moabitarum ruina prædicitur, & compassio Prophetæ erga Moab.

1 ONus Moab. Quia nocte vastata est Ar Moab, conticuit: quia nocte vastatus est murus Moab, conticuit.

2 Ascendit domus, & Dibon ad excelsa in planctum super Nabo, & super Medaba, Moab ululavit: * in cunctis capitibus ejus calvitium, & omnis barba radetur.

* Jere. 48. f. 37. B Ezech. 7. c. 18.

3 In triviis ejus accincti sunt sacco: super tecta ejus, & in plateis ejus omnis ululatus descendit in fletum.

4 Clamabit Hesebon, & Eleale: usque Jasa audita est vox eorum: super hoc expediti Moab ululabunt, anima ejus ululabit sibi.

5 Cor meum ad Moab clamabit, vectes ejus usque ad Segor vitulam conternantem; per ascensum enim Luith flens ascendet, & in via Oronaim clamorem contritionis levabunt.

6 Aquæ enim Nemrim desertæ erunt, quia aruit herba, defecit germen, viror omnis interiit.

7 Secundum magnitudinem operis, & visitatio eorum: ad torrentem salicum ducent eos.

8 Quoniam circuivit clamor terminum Moab: usque ad Gallim ululatus ejus, & usque ad puteum Elim clamor ejus.

9 Quia aquæ Dibon repletæ sunt sanguine: ponam enim super Dibon additamenta, his, qui fugerint de Moab leonem, & reliquiis terræ.

CAPUT XVI.

Orat emitti agnum, nempe Christum, de Petra deserti: Moab ob arrogantiam & perfidiam humiliabitur, paucis ex eo relictis.

1 EMitte agnum, Dñe, dominatorem terræ de Petra deserti ad montem filiæ Sion.

2 Et erit: Sicut avis fugiens, & pulli de

nido avolantes, sic erunt filiæ Moab in tran-
scensu Arnon.
3 Ini consilium, coge concilium: pone
quasi noctem umbram tuam in meridie: abs-
conde fugientes, & vagos ne prodas.
4 Habitabunt apud te profugi mei: Moab
esto latibulum eorum a facie vastatoris; fi-
nitus est enim pulvis, consummatus est mi-
ser: defecit, qui conculcabat terram.
B 5 Et præparabitur in misericordia solium,
& sedebit super illud in veritate in taberna-
culo David, judicans & quærens judicium,
& velociter reddens quod justum est.
* Jere. 48. d. 29. 6 * Audivimus superbiam Moab: super-
bus est valde: superbia ejus & arrogantia ejus,
& indignatio ejus plusquam fortitudo ejus.
7 Idcirco ululabit Moab ad Moab, univer-
sus ululabit: his, qui lætantur super muros
cocti lateris, loquimini plagas suas.
8 Quoniam suburbana Hesebon deserta sunt,
C & vineam Sabama Domini gentium excide-
runt: flagella ejus usque ad Jazer pervene-
runt: erraverunt in deserto, propagines e-
jus relictæ sunt, transierunt mare.
9 Super hoc plorabo in fletu Jazer vineam
Sabama: inebriabo te lacryma mea, Hesebon, &
Eleale: quoniam super vindemiam tuam, &
super messem tuam vox calcantium irruit.
10 Et auferetur lætitia & exultatio de Carme-
lo, & in vineis non exultabit neque jubilabit.
Vinum in torculari non calcabit, qui calcare
consueverat: vocem calcantium abstuli.
D 11 Super hoc venter meus ad Moab quasi
cithara sonabit, & viscera mea ad murum
cocti lateris.
12 Et erit: cum apparuerit, quod labora-
vit Moab super excelsis suis, ingredietur ad
sancta sua, ut obsecret, & non valebit.
13 Hoc verbum, quod locutus est Dominus
ad Moab ex tunc:
14 Et nunc locutus est Dñs, dicens: In tribus
annis, quasi anni mercenarii, auferetur glo-
ria Moab super omni populo multo, & relinque-
tur parvus & modicus, nequaquam multus.

CAPUT XVII.

*Vastatis Damascenis auxiliaribus populi Is-
rael, similiter & Israel vastabitur, quia ob-
litus est Dei salvatoris sui, ad quem calami-
tate pressus revertetur: & væ persecutoribus
populi Domini denuntiatur.*

A 1 ONus Damasci. Ecce Damascus desi-
net esse civitas, & erit sicut acervus
lapidum in ruina.
2 Derelictæ civitates Aroer gregibus erunt:
& requiescent ibi, & non erit qui exterreat.
3 Et cessabit adjutorium ab Ephraim, & re-
gnum a Damasco: & reliquiæ Syriæ sicut gloria
filiorum Israel erunt, dicit Dñs exercituum.
4 Et erit in die illa: attenuabitur gloria Ja-
cob, & pinguedo carnis ejus marcescet.
B 5 Et erit sicut congregans in messe quod
restiterit, & brachium ejus spicas leget: & erit
sicut quærens spicas in valle Raphaim.
6 Et relinquetur in eo sicut racemus, &
sicut excussio oleæ duarum, vel trium oliva-
rum in summitate rami, sive quatuor aut
quinque in cacuminibus ejus fructus ejus,
dicit Dominus Deus Israel.
7 In die illa inclinabitur homo ad Factorem
suum, & oculi ejus ad sanctum Israel respi-
cient:
8 Et non inclinabitur ad altaria, quæ fece-
runt manus ejus: & quæ operati sunt digiti
ejus, non respiciet, lucos & delubra.
C 9 In die illa erunt civitates fortitudinis ejus
derelictæ sicut aratra, & segetes, quæ derelictæ
sunt a facie filiorum Israel: & eris deserta.
10 Quia oblita es Dei salvatoris tui, & for-
tis adjutoris tui non es recordata: propterea
plantabis plantationem fidelem, & germen
alienum seminabis.
11 In die plantationis tuæ labrusca, & mane
semen tuum florebit: ablata est messis in die
hæreditatis, & dolebit graviter.
D 12 Væ multitudini populorum multorum,
ut multitudo maris sonantis: & tumultus tur-
barum sicut sonitus aquarum multarum.
13 Sonabunt populi sicut sonitus aquarum
inundantium, & increpabit eum, & fugiet
procul: & rapietur sicut pulvis montium a
facie venti, & sicut turbo coram tempestate.
14 In tempore vespere, & ecce turbatio: in
matutino, & non subsistet. Hæc est pars eorum,
qui vastaverunt nos, & sors diripientium nos.

CAPUT XVIII.

*Adversus Ægyptios, qui Judæos pellexerant
ad confidendum in ipsis: additur consolatio po-
puli Judaici de reditu ad Jerusalem.*

1 VÆ terræ cymbalo alarum, quæ est trans A
flumina Æthiopiæ,
2 Qui mittit in mare legatos, & in vasis
papyri super aquas. Ite angeli veloces ad gen-
tem convulsam, & dilaceratam: ad populum
terribilem, post quem non est alius: ad gen-
tem expectantem & conculcatam, cujus di-
ripuerunt flumina terram ejus.
3 Omnes habitatores orbis, qui moramini in
terra, cum elevatum fuerit signum in mon-
tibus, videbitis, & clangorem tubæ audietis. B
4 Quia hæc dicit Dñs ad me: Quiescam, &
considerabo in loco meo, sicut meridiana lux
clara est, & sicut nubes roris in die messis.
5 Ante messem enim totus effloruit, & im-
matura perfectio germinabit, & præcidentur
ramusculi ejus falcibus: & quæ derelicta fue-
rint, abscindentur, & excutientur.
6 Et relinquentur simul avibus montium,
& bestiis terræ: & æstate perpetua erunt su-
per eum volucres, & omnes bestiæ terræ su-
per illum hyemabunt.
7 In tempore illo deferetur munus Domino
exercituum a populo divulso & dilacerato;
a populo terribili, post quem non fuit alius;
a gente expectante, expectante & conculcata,
cujus diripuerunt flumina terram ejus; ad lo-
cum nominis Domini exercituum, montem
Sion.

CAPUT XIX.

*Describit plenius Ægyptiorum punitionem;
& quod ad Deum conversi, misso ipsis salva-
tore, consolabuntur.*

1 ONus Ægypti. Ecce Dominus ascendet A
super nubem levem, & ingredietur
Ægyptum, & commovebuntur simulacra Æ-
gypti a facie ejus, & cor Ægypti tabescet
in medio ejus.
2 Et concurrere faciam Ægyptios adversus
Ægyptios: & pugnabit vir contra fratrem su-
um, & vir contra amicum suum, civitas ad-
versus civitatem, regnum adversus regnum.
3 Et dirumpetur spiritus Ægypti in visce-
ribus ejus, & consilium ejus præcipitabo: &
interrogabunt simulacra sua, & divinos suos,
& pythones, & ariolos.
4 Et tradam Ægyptum in manu dominorum
crudelium, & rex fortis dominabitur eorum,
ait Dominus Deus exercituum.
5 Et arescet aqua de mari, & fluvius deso-
labitur, atque siccabitur. B
6 Et deficient flumina: attenuabuntur, &
siccabuntur rivi aggerum. Calamus & jun-
cus marcescet:
7 Nudabitur alveus rivi a fonte suo, & omnis
sementis irrigua siccabitur, arescet, & non erit.
8 Et mœrebunt piscatores, & lugebunt omnes
mittentes in flumen hamum, & expandentes
rete super faciem aquarum emarcescent.
9 Confundentur, qui operabantur linum,
pectentes & texentes subtilia.
10 Et erunt irrigua ejus flaccentia: omnes
qui faciebant lacunas ad capiendos pisces.
11 Stulti principes Taneos, sapientes consi-
liarii Pharaonis dederunt consilium insipiens.
Quomodo dicetis Pharaoni: Filius sapientium
ego, filius regum antiquorum?
12 Ubi nunc sunt sapientes tui? annuntient
tibi, & indicent, quid cogitaverit Dominus
exercituum super Ægyptum.
13 Stulti facti sunt principes Taneos, emar-
cuerunt principes Mempheos, deceperunt Æ-
gyptum, angulum populorum ejus.
14 Dñs miscuit in medio ejus spiritum ver- C
tiginis: & errare fecerunt Ægyptum in omni
opere suo, sicut errat ebrius & vomens.
15 Et non erit Ægypto opus, quod faciat ca-

put & caudam, incurvantem & refrænantem.
16 In die illa erit Ægyptus quaſi mulie-
res, & ſtupebunt, & timebunt a facie com-
motionis manus Domini exercituum, quam
ipſe movebit ſuper eam.
17 Et erit terra Juda Ægypto in pavo-
rem: omnis, qui illius fuerit recordatus,
pavebit a facie conſilii Domini exercituum,
quod ipſe cogitavit ſuper eam.
* Ezec. 18 * In die illa erunt quinque civitates in
cap. 30. terra Ægypti loquentes lingua Chanaan, &
jurantes per Dominum exercituum: Civitas
ſolis vocabitur una.
19 In die illa erit altare Dñi in medio terræ
Ægypti, & titulus Dñi juxta terminum ejus
D 20 Erit in ſignum, & in teſtimonium Dño exer-
cituum in terra Ægypti. Clamabunt enim ad
Dominum a facie tribulantis, & mittet eis ſal-
vatorem & propugnatorem, qui liberet eos.
21 Et cognoſcetur Dominus ab Ægypto, &
cognoſcent Ægyptii Dominum in die illa, &
colent eum in hoſtiis & in muneribus: &
vota vovebunt Domino, & ſolvent.
22 Et percutiet Dominus Ægyptum plaga,
& ſanabit eam: & revertentur ad Domi-
num, & placabitur eis, & ſanabit eos.
23 In die illa erit via de Ægypto in Aſſyrios,
& intrabit Aſſyrius Ægyptum, & Ægyptius
in Aſſyrios, & ſervient Ægyptii Aſſur.
24 In die illa erit Iſrael tertius Ægyptio,
& Aſſyrio: benedictio in medio terræ,
25 Cui benedixit Dominus exercituum,
dicens: benedictus populus meus Ægypti,
& opus manuum mearum Aſſyrio: hæreditas
autem mea Iſrael.

CAPUT XX.

*Ex hoc quod Iſaias jubetur nudus & diſcal-
ceatus incedere, prædicitur Ægyptiorum &
Æthiopum captivitas ab Aſſyriis, Judæis de
illorum afflictione ſtupeſcentibus.*

A 1 IN anno, quo ingreſſus eſt Tharthan in
Azotum, cum miſiſſet eum Sargon rex
Aſſyriorum, & pugnaſſet contra Azotum,
& cepiſſet eam:
2 In tempore illo locutus eſt Dominus in
manu Iſaiæ filii Amos, dicens: Vade, &
*V. Za- ſolve ſaccum * de lumbis tuis, & calceamen-
char. ta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit ſic,
13. b. 4. vadens nudus, & diſcalceatus.
Matth. 3 Et dixit Dominus: Sicut ambulavit ſer-
3. a. 4. vus meus Iſaias nudus, & diſcalceatus, trium
annorum ſignum & portentum erit ſuper Æ-
gyptum, & ſuper Æthiopiam:
B 4 Sic minabit Rex Aſſyriorum captivitatem
Ægypti, & tranſmigrationem Æthiopiæ, ju-
venum & ſenum, nudam & diſcalceatam,
diſcoopertis natibus ad ignominiam Ægypti.
5 Et timebunt, & confundentur ab Æthio-
pia ſpe ſua, & ab Ægypto gloria ſua.
6 Et dicet habitator inſulæ hujus in die
illa: Ecce hæc erat ſpes noſtra, ad quos con-
fugimus in auxilium, ut liberarent nos a
facie regis Aſſyriorum: & quomodo effuge-
re poterimus nos?

CAPUT XXI.

*Ruina Babylonis per Medos & Perſas: onus
Idumææ & Arabiæ.*

A 1 ONnus deſerti maris. Sicut turbines ab
Africo veniunt, de deſerto venit,
de terra horribili.
2 Viſio dura nuntiata eſt mihi: qui incre-
dulus eſt, infideliter agit: & qui depopula-
tor eſt, vaſtat. Aſcende Ælam, obſide Me-
de: omnem gemitum ejus ceſſare feci.
3 Propterea repleti ſunt lumbi mei dolore,
anguſtia poſſedit me ſicut anguſtia partu-
rientis: corrui, cum audirem, conturbatus
ſum, cum viderem.
B 4 Emarcuit cor meum, tenebræ ſtupefece-
runt me: Babylon dilecta mea poſita eſt mi-
hi in miraculum.
5 Pone menſam, contemplare in ſpecula
comedentes & bibentes: ſurgite principes,
arripite clypeum.
6 Hæc enim dixit mihi Dominus: Vade,
& pone ſpeculatorem, & quodcumque vide-
rit, annuntiet.
7 Et vidit currum duorum equitum, aſcen-
ſorem aſini, & aſcenſorem cameli: & con-
templatus eſt diligenter multo intuitu.
8 Et clamavit leo: Super ſpeculam Domini
ego ſum, ſtans jugiter per diem: & * ſuper cu- * Hab.
ſtodiam meam ego ſum, ſtans totis noctibus 2. a. 1.
9 Ecce iſte venit aſcenſor vir bigæ equi- C
tum, & reſpondit, & dixit: * Cecidit, ce- * Jere.
cidit Babylon, & omnia ſculptilia deorum 51. a 8.
ejus contrita ſunt in terram. Apoc.
10 Tritura mea, & filii areæ meæ, quæ 14. b. 8.
audivi a Domino exercituum Deo Iſrael,
annuntiavi vobis.
11 Onus Duma ad me clamat ex Seir:
Cuſtos quid de nocte? cuſtos quid de nocte?
12 Dixit cuſtos: Venit mane, & nox: ſi
quæritis, quærite: convertimini, venite.
13 Onus in Arabia. In ſaltu ad veſperam
dormietis, in ſemitis Dedanim.
14 Occurrentes ſitienti ferte aquam, qui
habitatis terram Auſtri, cum panibus occur-
rite fugienti. D
15 A facie enim gladiorum fugerunt, a
facie gladii imminentis, a facie arcus ex-
tenti, a facie gravis prælii:
16 Quoniam hæc dicit Dominus ad me:
Adhuc in uno anno, quaſi in anno merce-
narii, & auferetur omnis gloria Cedar.
17 Et reliquiæ numeri ſagittariorum for-
tium de filiis Cedar imminuentur: Domi-
nus enim Deus Iſrael locutus eſt.

CAPUT XXII.

*Sermo Domini contra Jeruſalem, cujus deflet
Propheta vaſtitatem: & quod neglecto Deo, fru-
ſtra ſe muniat ad reſiſtendum Aſſyriis: carpun-
tur, quod cum plangere deberent, gulæ indul-
geant: & rejecto Sobna templi præpoſito ſubſti-
tuitur Eliacim, cui magna datur poteſtas.*

1 ONus vallis viſionis: Quidnam quo- A
que tibi eſt, quia aſcendiſti & tu
omnis in tecta?
2 Clamoris plena urbs frequens, civitas
exultans: interfecti tui non interfecti gla-
dio, nec mortui in bello.
3 Cuncti principes tui fugerunt ſimul,
durèque ligati ſunt: omnes qui inventi ſunt,
vincti ſunt pariter, procul fugerunt. B
4 Propterea dixi: Recedite a me, amare
flebo: nolite incumbere, ut conſolemini me
ſuper vaſtitate filiæ populi mei.
5 Dies enim interfectionis, & conculca-
tionis, & fletuum, Domino Deo exercituum
in valle viſionis, ſcrutans murum, & ma-
gnificus ſuper montem.
6 Et Ælam ſumpſit pharetram, currum ho-
minis equitis, & parietem nudavit clypeus.
7 Et erunt electæ valles tuæ plenæ quadriga-
rum, & equites ponent ſedes ſuas in porta.
8 Et revelabitur operimentum Judæ, & vide-
bis in die illa armamentarium domus ſaltus. C
9 Et ſciſſuras civitatis David videbitis,
quia multiplicatæ ſunt: & congregaſtis aquas
piſcinæ inferioris,
10 Et domos Jeruſalem numeraſtis, & de-
ſtruxiſtis domos ad muniendum murum.
11 Et lacum feciſtis * inter duos muros ad *4. Reg.
aquam piſcinæ veteris: & non ſuſpexiſtis ad 20. d. 20.
eum, qui fecerat eam, & operatorem ejus 2. Par.
de longe non vidiſtis. 32. d. 30.
12 Et vocabit Dominus Deus exercituum D
in die illa ad fletum, & ad planctum, ad
calvitium, & ad cingulum ſacci.
13 Et ecce gaudium & lætitia, occidere
vitulos & jugulare arietes, comedere car- * Sap.
nes, & bibere vinum: * Comedamus, & 2. b. 6.
bibamus; cras enim moriemur. Inf. 56.
14 Et revelata eſt in auribus meis vox Do- d. 12.
mini exercituum: Si dimittetur iniquitas 1. Cor.
hæc vobis, donec moriamini, dicit Domi- 15. d.
nus Deus exercituum. 32.
15 Hæc dicit Dominus Deus exercituum:
Vade, ingredere ad eum, qui habitat in ta-
bernaculo, ad Sobnam præpoſitum templi,
& dices ad eum: E
16 Quid tu hic, aut quaſi quis hic? quia
excidiſti tibi hic ſepulcrum, excidiſti in ex-
celſo memoriale diligenter, in petra taber-
naculum tibi.
17 Ecce Dominus aſportari te faciet, ſicut

aſpor-

asportatur gallus gallinaceus, & quasi amictum sic sublevabit te.

18 Coronans coronabit te tribulatione, quasi pilam mittet te in terram latam & spatiosam: ibi morieris, & ibi erit currus gloriæ tuæ, ignominia domus Domini tui.

19 Et expellam te de statione tua, & de ministerio tuo deponam te.

20 Et erit in die illa: Vocabo servum meum Eliacim filium Helciæ,

F

21 Et induam illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum, & potestatem tuam dabo in manu ejus: & erit quasi pater habitantibus Jerusalem, & domui Juda.

* Apoc. 3. b. 7. * Job 12 c. 14.

22 * Et dabo clavem domus David super humerum ejus: & * aperiet, & non erit qui claudat: & claudet, & non erit qui aperiat.

G

23 Et figam illum paxillum in loco fideli, & erit in solium gloriæ domui patris ejus.

24 Et suspendent super eum omnem gloriam domus patris ejus, vasorum diversa genera, omne vas parvulum a vasis crateraurm usque ad omne vas musicorum.

25 In die illa dicit Dominus exercituum: Auferetur paxillus, qui fixus fuerat in loco fideli: & frangetur, & cadet, & peribit quod pependerat in eo, quia Dominus locutus est.

CAPUT XXIII.

Tyri vastitas ad annos septuaginta prædicitur propter ejus superbiam, & postea restituetur.

A

1 ONus Tyri. Ululate naves maris, quia vastata est domus, unde venire consueverant: de terra Cethim revelatum est eis.

2 Tacete qui habitatis in insula: negotiatores Sidonis transfretantes mare repleverunt te.

3 In aquis multis semen Nili, messis fluminis fruges ejus: & facta est negotiatio gentium.

4 Erubesce Sidon; ait enim mare: fortitudo maris: dicens: Non parturivi, & non peperi, & non enutrivi juvenes, nec ad incrementum perduxi virgines.

5 Cum auditum fuerit in Ægypto, dolebunt cum audierint de Tyro:

6 Transite maria, ululate qui habitatis in insula:

B

7 Numquid non vestra hæc est, quæ gloriabatur a diebus pristinis in antiquitate sua? ducent eam pedes sui longe ad peregrinandum.

8 Quis cogitavit hoc super Tyrum quondam coronatam, cujus negotiatores principes, institores ejus inclyti terræ?

9 Dominus exercituum cogitavit hoc, ut detraheret superbiam omnis gloriæ, & ad ignominiam deduceret universos inclytos terræ.

10 Transi terram tuam quasi flumen, filia maris: non est cingulum ultra tibi.

C

11 Manum suam extendit super mare, conturbavit regna. Dominus mandavit adversus Chanaan, ut contereret fortes ejus,

12 Et dixit: Non adjicies ultra, ut glorieris, calumniam sustinens virgo filia Sidonis: in Cethim consurgens transfreta, ibi quoque non erit requies tibi.

13 Ecce terra Chaldæorum talis populus non fuit: Assur fundavit eam: in captivitatem traduxerunt robustos ejus, suffoderunt domos ejus, posuerunt eam in ruinam.

14 Ululate naves maris, quia devastata est fortitudo vestra.

15 Et erit in die illa: In oblivione eris, o Tyre, septuaginta annis sicut dies regis unius, post septuaginta autem annos erit Tyro quasi canticum meretricis.

D

16 Sume citharam, circui civitatem meretrix oblivioni tradita: bene cane, frequenta canticum, ut memoria tui sit.

17 Et erit post septuaginta annos: Visitabit Dominus Tyrum, & reducet eam ad mercedes suas: & rursum fornicabitur cum universis regnis terræ super faciem terræ.

18 Et erunt negotiationes ejus, & mercedes ejus sanctificatæ Domino: non condentur, neque reponentur: quia his, qui habitaverint coram Domino, erit negotiatio ejus, ut manducent in saturitatem, & vestiantur usque ad vetustatem.

CAPUT XXIV.

Mala quæ Dominus propter peccata universo orbi facturus est, adjecta interim reliquiarum consolatione: & quam terribilis erit dies divini judicii.

A

1 ECce Dominus dissipabit terram, & nudabit eam, & affliget faciem ejus, & disperget habitatores ejus.

* Osee 4. b. 9.

2 * Et erit sicut populus, sic sacerdos: & sicut servus, sic dominus ejus: sicut ancilla, sic domina ejus: sicut emens, sic ille qui vendit: sicut fœnerator, sic is qui mutuum accipit: sicut qui repetit, sic qui debet.

3 Dissipatione dissipabitur terra, & direptione prædabitur. Dominus enim locutus est verbum hoc.

4 Luxit, & defluxit terra, & infirmata est: defluxit orbis, infirmata est altitudo populi terræ.

5 Et terra infecta est ab habitatoribus suis, quia transgressi sunt leges, mutaverunt jus, dissipaverunt fœdus sempiternum.

B

6 Propter hoc maledictio vorabit terram, & peccabunt habitatores ejus: ideoque insanient cultores ejus, & relinquentur homines pauci.

7 Luxit vindemia, infirmata est vitis, ingemuerunt omnes, qui lætabantur corde.

8 Cessavit gaudium tympanorum, quievit sonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ.

9 Cum cantico non bibent vinum: amara erit potio bibentibus illam.

10 Attrita est civitas vanitatis, clausa est omnis domus nullo introeunte.

11 Clamor erit super vino in plateis: deserta est omnis lætitia, translatum est gaudium terræ.

12 Relicta est in urbe solitudo, & calamitas opprimet portas.

13 Quia hæc erunt in medio terræ, in medio populorum: quomodo si paucæ olivæ quæ remanserunt, excutiantur ex olea; & racemi, cum fuerit finita vindemia.

C

14 Hi levabunt vocem suam, atque laudabunt: cum glorificatus fuerit Dominus, hinnient de mari.

15 Propter hoc in doctrinis glorificate Dñm, in insulis maris nomen Domini Dei Israel.

16 A finibus terræ laudes audivimus, gloriam Justi. Et dixi: Secretum meum mihi, secretum meum mihi, væ mihi: prævaricantes prævaricati sunt, & prævaricatione transgressorum prævaricati sunt.

17 Formido, & fovea, & laqueus super te, qui habitator es terræ.

* Jer. 48. g. 44.

18 Et erit: * Qui fugerit a voce formidinis, cadet in foveam: & qui se explicaverit de fovea tenebitur laqueo: quia cataractæ de excelsis apertæ sunt, & concutientur fundamenta terræ.

19 Confractione confringetur terra, contritione conteretur terra, commotione commovebitur terra,

20 Agitatione agitabitur terra sicut ebrius, & auferetur quasi tabernaculum unius noctis: & gravabit eam iniquitas sua, & corruet, & non adjiciet, ut resurgat.

21 Et erit: In die illa visitabit Dominus super militiam cæli in excelso, & super reges terræ, qui sunt super terram.

22 Et congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere: & post multos dies visitabuntur.

* Joel 2. g. 31.

23 * Et erubescet luna, & confundetur sol, cum regnaverit Dominus exercituum in monte Sion, & in Jerusalem, & in conspectu senum suorum fuerit glorificatus.

CAPUT XXV.

Propheta Deo gratias agit de operibus suis mirabilibus, & beneficiis populo ipsius in monte Sion præstandis.

A

1 DOmine, Deus meus es tu, exaltabo te, & confitebor nomini tuo, quoniam fecisti mirabilia, cogitationes antiquas fideles, amen.

2 Quia posuisti civitatem in tumulum, urbem fortem in ruinam, domum alienorum: ut non sit civitas, & in sempiternum non ædificetur.

3 Super hoc laudabit te populus fortis, civitas gentium robustarum timebit te.

4 Quia factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua: spes a turbine, umbraculum ab æstu. Spiritus enim robustorum quasi turbo impellens parietem.

B

5 Sicut æstus in siti tumultum alienorum humiliabis: & quasi calore sub nube torrente, propaginem fortium marcescere facies.

6 Et faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiæ, pinguium medullatorum, vindemiæ defæcatæ.

C

7 Et præcipitabit in monte isto faciem vinculi colligati super omnes populos, & telam, quam orditus est super omnes nationes.

8 Præcipitabit mortem in sempiternum: * & auferet Dñs Deus lacrymam ab omni facie, & opprobrium populi sui auferet de universa terra: quia Dominus locutus est.

* 2.Cor. 5. d.17. Apoc. 7. d.17. & 21. b. 4.

9 Et dicet in die illa: Ecce Deus noster iste, expectavimus eum, & salvabit nos: iste Dominus, sustinuimus eum, exultabimus, & lætabimur in salutari ejus.

D

10 Quia requiescet manus Domini in monte isto: & triturabitur Moab sub eo, sicuti teruntur paleæ in plaustro.

11 Et extendet manus suas sub eo, sicut extendit natans ad natandum: & humiliabit gloriam ejus cum allisione manuum ejus.

12 Et munimenta sublimium murorum tuorum concident, & humiliabuntur, & detrahentur in terram usque ad pulverem.

CAPUT XXVI.

Canticum gratiarum actionis ob exaltationem justorum & humiliationem impiorum: & de resurrectione mortuorum.

A

1 IN die illa cantabitur canticum istud in terra Juda:

Urbs fortitudinis nostræ Sion salvator, ponetur in ea murus & antemurale.

2 Aperite portas, & ingrediatur gens justa custodiens veritatem.

3 Vetus error abiit: servabis pacem: pacem, quia in te speravimus.

4 Sperastis in Domino in sæculis æternis, in Domino Deo forti in perpetuum.

5 Quia incurvabit habitantes in excelso, civitatem sublimem humiliabit.

Humiliabit eam usque ad terram, detrahet eam usque ad pulverem.

6 Conculcabit eam pes, pedes pauperis, gressus egenorum.

B

7 Semita justi recta est, rectus callis justi ad ambulandum.

8 Et in semita judiciorum tuorum, Domine, sustinuimus te: nomen tuum, & memoriale tuum in desiderio animæ.

9 Anima mea desideravit te in nocte: sed & spiritu meo in præcordiis meis de mane vigilabo ad te.

Cum feceris judicia tua in terra, justitiam discent habitatores orbis.

10 Misereamur impio, & non discet justitiam: in terra sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Domini.

11 Domine, exaltetur manus tua, & non videant: videant, & confundantur zelantes populi: & ignis hostes tuos devoret.

C

12 Domine dabis pacem nobis: omnia enim opera nostra operatus es nobis.

13 Domine Deus noster, possederunt nos domini absque te: tantum in te recordemur nominis tui.

14 Morientes non vivant, gigantes non resurgant: propterea visitasti & contrivisti eos, & perdidisti omnem memoriam eorum.

15 Indulsisti genti, Domine, indulsisti genti: numquid glorificatus es? elongasti omnes terminos terræ.

16 Domine, in angustia requisierunt te: in tribulatione murmuris doctrina tua eis.

17 Sicut quæ concipit, cum appropinquaverit ad partum, dolens clamat in doloribus suis: sic facti sumus a facie tua, Domine.

D

18 Concepimus, & quasi parturivimus, & peperimus spiritum: salutes non fecimus in terra, ideo non ceciderunt habitatores terræ.

19 Vivent mortui tui, interfecti mei resurgent: expergiscimini, & laudate, qui habitatis in pulvere: quia ros lucis ros tuus, & terram gigantum detrahes in ruinam.

20 Vade populus meus, intra in cubicula tua, claude ostia tua super te, abscondere modicum ad momentum, donec pertranseat indignatio.

21 * Ecce enim Dominus egredietur de loco suo, ut visitet iniquitatem habitatoris terræ contra eum: & revelabit terra sanguinem suum, & non operiet ultra interfectos suos.

*Mich. 1. a. 3.

CAPUT XXVII.

Punitio Leviathan: paterna Domini correctio in filios Israel: civitas munita desolabitur: filii Israel reversi ab Assyriis & Ægypto adorabunt Dominum in Jerusalem.

A

1 IN die illa visitabit Dominus in gladio suo duro, & grandi, & forti super Leviathan serpentem vectem, & super Leviathan serpentem tortuosum, & occidet cetum, qui in mari est.

2 In die illa vinea meri cantabit ei.

3 Ego Dominus, qui servo eam, repente propinabo ei: ne forte visitetur contra eam, nocte & die servo eam.

B

4 Indignatio non est mihi: quis dabit me spinam & veprem in prælio? gradiar super eam, succendam eam pariter?

5 An potius tenebit fortitudinem meam, faciet pacem mihi, pacem faciet mihi?

6 Qui ingrediuntur impetu ad Jacob, florebit & germinabit Israel, & implebunt faciem orbis semine.

7 Numquid juxta plagam percutientis se percussit eum? aut sicut occidit interfectos ejus, sic occisus est?

C

8 In mensura contra mensuram, cum abjecta fuerit, judicabis eam: meditatus est in spiritu suo duro per diem æstus.

9 Idcirco super hoc dimittetur iniquitas domui Jacob: & iste omnis fructus, ut auferatur peccatum ejus, cum posuerit omnes lapides altaris sicut lapides cineris allisos, non stabunt luci & delubra.

10 Civitas enim munita desolata erit, speciosa relinquetur, & dimittetur quasi desertum: ibi pascetur vitulus, & ibi accubabit, & consumet summitates ejus.

D

11 In siccitate messes illius conterentur, mulieres venientes, & docentes eam: non est enim populus sapiens: propterea non miserebitur ejus, qui fecit eum, & qui formavit eum, non parcet ei.

12 Et erit: in die illa percutiet Dñs ab alveo fluminis usque ad torrentem Ægypti, & vos congregabimini unus & unus, filii Israel.

13 Et erit: In die illa clangetur in tuba magna, & venient, qui perditi fuerant de terra Assyriorum, & qui ejecti erant in terra Ægypti, & adorabunt Dominum in monte sancto in Jerusalem.

CAPUT XXVIII.

Superbis & ebriis Israelitis comminatur Dominus, eo quod sacerdotes vacent ebrietati, & principes irrideant verba & comminationes prophetarum, ponentes mendacium spem suam: de lapide angulari in fundamentis Sion ponendo: de pœna illusorum, & consolatione paucorum bonorum.

A

1 VÆ coronæ superbiæ, ebriis Ephraim, & flori decidenti, gloriæ exultationis ejus, qui erant in vertice vallis pinguissimæ, errantes a vino.

2 Ecce validus & fortis Dominus, sicut impetus grandinis, turbo confringens, sicut impetus aquarum multarum inundantium, & emissarum super terram spatiosam.

3 Pedibus conculcabitur corona superbiæ ebriorum Ephraim.

B

4 Et erit flos decidens gloriæ exultationis ejus, qui est super verticem vallis pinguium, quasi temporaneum ante maturitatem autumni: quod cum aspexerit videns, statim ut manu tenuerit, devorabit illud.

5 In die illa erit Dñs exercituum corona gloriæ, & sertum exultationis residuo populi sui:

6 Et spiritus judicii sedenti super judicium, & fortitudo revertentibus de bello ad portam.

7 Verum hi quoque præ vino nescierunt,

& præ ebrietate erraverunt : ſacerdos & pro-
pheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt
a vino, erraverunt in ebrietate, neſcierunt
videntem, ignoraverunt judicium.
8 Omnes enim menſæ repletæ ſunt vomitu
ſordiumque, ita ut non eſſet ultra locus.
C 9 Quem docebit ſcientiam ? & quem in-
telligere faciet auditum? ablactatos a lacte,
avulſos ab uberibus.
10 Quia manda remanda, manda reman-
da, expecta reexpecta, expecta reexpecta,
modicum ibi, modicum ibi.
*1.Cor. 14. d. 21. 11 * In loquela enim labii, & lingua al-
tera loquetur ad populum iſtum.
12 Cui dixit: Hæc eſt requies mea: refi-
cite laſſum, & hoc eſt meum refrigerium :
& noluerunt audire.
13 Et erit eis verbum Dñi : Manda reman-
da, manda remanda, expecta reexpecta, ex-
pecta reexpecta, modicum ibi, modicum
ibi: ut vadant, & cadant retrorſum, & con-
terantur, & illaqueentur, & capiantur.
D 14 Propter hoc audite verbum Domini vi-
ri illuſores, qui dominamini ſuper populum
meum, qui eſt in Jeruſalem.
15 Dixiſtis enim : Percuſſimus fœdus cum
morte, & cum inferno fecimus pactum. Fla-
gellum inundans cum tranſierit, non veniet
ſuper nos, quia poſuimus mendacium ſpem
noſtram, & mendacio protecti ſumus.
*Pſal. 117. c. 22. Matth. 21. d. 42. Act. 4. b. 11. 1. Petr. 2. b. 6. Rom. 9. g. 33. 16 Idcirco hæc dicit Dominus Deus : *
Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapi-
dem, lapidem probatum, angularem, pre-
tioſum, in fundamento fundatum : qui cre-
diderit, non feſtinet.
17 Et ponam in pondere judicium, & juſti-
tiam in menſura : & ſubvertet grando ſpem
mendacii, & protectionem aquæ inundabunt.
18 Et delebitur fœdus veſtrum cum mor-
te, & pactum veſtrum cum inferno non ſta-
bit: flagellum inundans cum tranſierit, eri-
tis ei inconculcationem.
E 19 Quandocumque pertranſierit, tollet vos,
quoniam mane diluculo pertranſibit in die
& in nocte, & tantummodo ſola vexatio
intellectum dabit auditui.
20 Coanguſtatum eſt enim ſtratum, ita ut
alter decidat : & pallium breve utrumque o-
perire non poteſt.
*2.Reg. 5. d. 20. 1. Par. 14. c. 11. *Joſ. 10. b. 10. 21 * Sicut enim in monte diviſionum ſta-
bit Dominus : * ſicut in valle, quæ eſt in
Gabaon, iraſcetur : ut faciat opus ſuum,
alienum opus ejus : ut operetur opus ſuum,
peregrinum eſt opus ejus ab eo.
22 Et nunc nolite illudere, ne forte con-
F ſtringantur vincula veſtra. Conſummationem
enim & abbreviationem audivi a Domino
Deo exercituum ſuper univerſam terram.
23 Auribus percipite, & audite vocem me-
am : attendite, & audite eloquium meum.
24 Numquid tota die arabit arans, ut ſe-
rat, proſcindet & ſarriet humum ſuam ?
25 Nonne cum adæquaverit faciem ejus,
ſeret gith, & cyminum ſparget, & ponet
triticum per ordinem, & hordeum, & mi-
lium, & viciam in finibus ſuis ?
26 Et erudiet illum in judicio : Deus ſuus
docebit illum.
G 27 Non enim in ferris triturabitur gith,
nec rota plauſtri ſuper cyminum circuibit :
ſed in virga excutietur gith, & cyminum in
baculo.
28 Panis autem comminuetur : verum non
in perpetuum triturans triturabit illum, ne-
que vexabit eum rota plauſtri, nec ungulis
ſuis comminuet eum.
29 Et hoc a Domino Deo exercituum exi-
vit, ut mirabile faceret conſilium, & ma-
gnificaret juſtitiam.

CAPUT XXIX.

*Obſidio & afflictio Jeruſalem, contritio gen-
tium illam obſidentium : de libro ſignato, ac
cæcitate Judæorum : væ profundis corde de-
nuntiatur : reliquias Jacob prædicit illumi-
nandas, & ad Deum convertendas.*

A 1 VÆ Ariel, Ariel civitas, quam expu-
gnavit David : additus eſt annus ad
annum : ſolemnitates evolutæ ſunt.
2 Et circumvallabo Ariel, & erit triſtis &
mœrens, & erit mihi quaſi Ariel.
3 Et circumdabo quaſi ſphæram in circuitu
tuo, & jaciam contra te aggerem, & mu-
nimenta ponam in obſidionem tuam.
4 Humiliaberis, de terra loqueris, & de
humo audietur eloquium tuum : & erit quaſi
pythonis de terra vox tua, & de humo elo-
quium tuum muſſitabit.
5 Et erit ſicut pulvis tenuis multitudo ven- B
tilantium te : & ſicut favilla pertranſiens
multitudo eorum, qui contra te prævalue-
runt :
6 Eritque repente confeſtim. A Domino
exercituum viſitabitur in tonitruo, & com-
motione terræ, & voce magna turbinis &
tempeſtatis, & flammæ ignis devorantis.
7 Et erit ſicut ſomnium viſionis nocturnæ
multitudo omnium gentium, quæ dimicave-
runt contra Ariel, & omnes qui militave-
runt, & obſederunt, & prævaluerunt adver-
ſus eam.
8 Et ſicut ſomniat eſuriens, & comedit, C
cum autem fuerit expergefactus, vacua eſt
anima ejus : & ſicut ſomniat ſitiens, & bibit,
& poſtquam fuerit expergefactus, laſſus ad-
huc ſitit, & anima ejus vacua eſt ; ſic erit
multitudo omnium gentium, quæ dimicave-
runt contra montem Sion.
9 Obſtupeſcite, & admiramini, fluctuate,
& vacillate : inebriamini, & non a vino :
movemini, & non ab ebrietate.
10 Quoniam miſcuit vobis Dominus ſpiri- D
tum ſoporis, claudet oculos veſtros, prophe-
tas & principes veſtros : qui vident viſiones,
operiet.
11 Et erit vobis viſio omnium ſicut verba
libri ſignati, quem cum dederint ſcienti lit-
teras, dicent : Lege iſtum : & reſpondebit :
Non poſſum ; ſignatus eſt enim.
12 Et dabitur liber neſcienti litteras, di-
ceturque ei : Lege : & reſpondebit : Neſcio
litteras.
13 Et dixit Dominus :* Eo quod appropin- *Matt. 15. b. 8. Marc. 7. a. 6.
quat populus iſte ore ſuo, & labiis ſuis glo-
rificat me, cor autem ejus longe eſt a me,
& timuerunt me mandato hominum & do-
ctrinis ;
14 Ideo ecce ego addam, ut admirationem E
faciam populo huic miraculo grandi & ſtu-
pendo ; * peribit enim ſapientia a ſapienti- *1. Cor. 1. c. 19. Abd. c. verſ. 8.
bus ejus, & intellectus prudentium ejus abs-
condetur.
15 Væ qui profundi eſtis corde, ut a Do-
mino abſcondatis conſilium : quorum ſunt
in tenebris opera, & dicunt : * Quis videt *Eccli. 23. c. 26.
nos, & quis novit nos ?
16 Perverſa eſt hæc veſtra cogitatio : quaſi
ſi lutum contra figulum cogitet, & dicat o-
pus factori ſuo : Non feciſti me : & figmen-
tum dicat fictori ſuo : Non intelligis.
17 Nonne adhuc in modico, & in brevi F
convertetur Libanus in charmel, & charmel
in ſaltum reputabitur ?
18 Et audient in die illa ſurdi verba li-
bri, & de tenebris, & caligine oculi cæco-
rum videbunt.
19 Et addent mites in Domino lætitiam,
& pauperes homines in ſancto Iſrael exul-
tabunt,
20 Quoniam defecit qui prævalebat, con-
ſummatus eſt illuſor, & ſucciſi ſunt omnes,
qui vigilabant ſuper iniquitatem :
21 Qui peccare faciebant homines in ver- G
bo, & arguentem in porta ſupplantabant, &
declinaverunt fruſtra a juſto.
22 Propter hoc hæc dicit Dominus ad do-
mum Jacob, qui redemit Abraham : Non
modo confundetur Jacob, nec modo vultus
ejus erubeſcet :
23 Sed cum viderit filios ſuos opera ma-
nuum mearum, in medio ſui ſanctificantes
nomen meum, & ſanctificabunt ſanctum Ja-
cob, & Deum Iſrael prædicabunt,
24 Et ſcient errantes ſpiritu intellectum,
& muſſitatores diſcent legem.

CAPUT XXX.

Comminatio adversus Judæos, qui Domino inconsulto, prementibus Assyriis, ad Ægyptios confugiebant: ipsis quoque prophetarum admonitiones audire nolentibus, sed vana præsidia quærentibus, gravem denuntiat afflictionem: & quam sit Deus futurus benignus ad ipsum revertentibus: & de magna revertentium felicitate, ac judicio impiorum.

A 1 VÆ filii desertores, dicit Dominus,
ut faceretis consilium, & non ex me: &
ordiremini telam, & non per spiritum meum,
ut adderetis peccatum super peccatum:
2 Qui ambulatis, ut descendatis in Ægy-
ptum, & os meum non interrogastis, spe-
rantes auxilium in fortitudine Pharaonis,
& habentes fiduciam in umbra Ægypti.
3 Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confu-
sionem, & fiducia umbræ Ægypti in ignominiã.
4 Erant enim in Tani principes tui, & nun-
tii tui usque ad Hanes pervenerunt.
5 Omnes confusi sunt super populo, qui
eis prodesse non potuit: non fuerunt in au-
xilium, & in aliquam utilitatem, sed in con-
B fusionem, & in opprobrium.
6 Onus jumentorum Austri. In terra tri-
bulationis & angustiæ leæna, & leo ex eis,
vipera & regulus volans, portantes super hu-
meros jumentorum divitias suas, & super gib-
bum camelorum thesauros suos ad populum,
qui eis prodesse non poterit.
7 Ægyptus enim frustra & vane auxilia-
bitur: ideo clamavi super hoc: Superbia tan-
tum est, quiesce.
8 Nunc ergo ingressus scribe ei super buxum,
& in libro diligenter exara illud, & erit in die
novissimo in testimonium usque in æternum.
9 Populus enim ad iracundiam provocans
est, & filii mendaces, filii nolentes audire
legem Dei.
10 Qui dicunt videntibus: Nolite videre:
& aspicientibus: Nolite aspicere nobis ea,
quæ recta sunt; loquimini nobis placentia,
C videte nobis errores.
11 Auferte a me viam, declinate a me semi-
tam, cesset a facie nostra sanctus Israel.
12 Propterea hæc dicit sanctus Israel: Pro eo
quod reprobastis verbum hoc, & sperastis in ca-
lumnia, & in tumultu, & innixi estis super eo;
13 Propterea erit vobis iniquitas hæc sicut
interruptio cadens, & requisita in muro ex-
celso, quoniam subito, dum non speratur,
veniet contritio ejus.
14 Et comminuetur, sicut conteritur lagena
figuli contritione pervalida: & non invenie-
tur de fragmentis ejus testa, in qua portetur
igniculus de incendio, aut hauriatur parum
aquæ de fovea.
15 Quia hæc dicit Dominus Deus sanctus
Israel: Si revertamini, & quiescatis, salvi eri-
tis: in silentio, & in spe erit fortitudo ve-
stra. Et noluistis:
D 16 Et dixistis: Nequaquam, sed ad equos
fugiemus: ideo fugietis. Et super veloces
ascendemus: ideo velociores erunt, qui per-
sequentur vos.
17 Mille homines a facie terroris unius: &
a facie terroris quinque fugietis, donec re-
linquamini quasi malus navis in vertice mon-
tis, & quasi signum super collem.
18 Propterea expectat Dominus, ut mise-
reatur vestri: & ideo exaltabitur parcens vobis,
quia Deus judicii Dominus: beati omnes,
qui expectant eum.
19 Populus enim Sion habitabit in Jerusa-
lem. Plorans nequaquam plorabis: miserans
miserebitur tui: ad vocem clamoris tui sta-
E tim ut audieris, respondebit tibi.
20 Et dabit vobis Dominus panem arctum,
& aquam brevem: & non faciet avolare a te
ultra doctorem tuum: & erunt oculi tui vi-
dentes præceptorem tuum.
21 Et aures tuæ audient verbum post ter-
gum monentis: Hæc est via, ambulate in
ea: & non declinetis neque ad dexteram,
neque ad sinistram.
22 Et contaminabis laminas sculptilium ar-
genti tui, & vestimentum conflatilis auri
tui, & disperges ea sicut immunditiam men-
struatæ. Egredere, dices ei:
23 Et dabitur pluvia semini tuo, ubicum-
que seminaveris in terra: & panis frugum
terræ erit uberrimus, & pinguis: pascetur in
possessione tua in die illo agnus spatiose:
24 Et tauri tui, & pulli asinorum, qui o- F
perantur terram, commistum migma come-
dent, sicut in area ventilatum est.
25 Et erunt super omnem montem excel-
sum, & super omnem collem elevatum rivi
currentium aquarum in die interfectionis mul-
torum, cum ceciderint turres.
26 Et erit lux lunæ sicut lux solis, & lux
solis erit septempliciter, sicut lux septem die-
rum, in die qua alligaverit Dominus vulnus
populi sui, & percussuram plagæ ejus sana-
verit.
27 Ecce nomen Domini venit de longinquo:
ardens furor ejus, & gravis ad portandum:
labia ejus repleta sunt indignatione, & lin-
gua ejus quasi ignis devorans.
28 Spiritus ejus velut torrens inundans us-
que ad medium colli, ad perdendas gentes
in nihilum, & frænum erroris, quod erat in
maxillis populorum.
29 Canticum erit vobis sicut nox sanctifi- G
catæ solemnitatis, & lætitia cordis sicut qui
pergit cum tibia, ut intret in montem Do-
mini ad fortem Israel.
30 Et auditam faciet Dñs gloriam vocis suæ,
& terrorem brachii sui ostendet in commina-
tione furoris, & flamma ignis devorantis:
allidet in turbine, & in lapide grandinis.
31 A voce enim Domini pavebit Assur vir-
ga percussus.
32 Et erit transitus virgæ fundatus, quam
requiescere faciet Dominus super eum in tym-
panis & citharis, & in bellis præcipuis expu-
gnabit eos.
33 Præparata est enim ab heri Topheth, a
rege præparata, profunda, & dilatata. Nu-
trimenta ejus ignis & ligna multa: flatus Do-
mini sicut torrens sulphuris succendens eam.

CAPUT XXXI.

Judæos, qui fiducia in Deum relicta ad Ægyptios & humana confugiunt præsidia, prædicit consumendos una cum suis auxiliariis: revertentes vero ad Dominum virtute divina liberandos.

1 VÆ qui descendunt in Ægyptum ad au- A
xilium, in equis sperantes & haben-
tes fiduciam super quadrigis, quia multæ sunt,
& super equitibus, quia prævalidi nimis: &
non sunt confisi super sanctum Israel, &
Dominum non requisierunt.
2 Ipse autem sapiens adduxit malum, & B
verba sua non abstulit: & consurget contra
domum pessimorum, & contra auxilium ope-
rantium iniquitatem.
3 Ægyptus homo, & non Deus: & equi
eorum caro, & non spiritus: & Dominus in-
clinabit manum suam, & corruet auxiliator,
& cadet cui præstatur auxilium, simulque o-
mnes consumentur.
4 Quia hæc dicit Dominus ad me: Quo- C
modo si rugiat leo, & catulus leonis super
prædam suam, & cum occurrerit ei multitu-
do pastorum, a voce eorum non formidabit,
& a multitudine eorum non pavebit: sic de-
scendet Dominus exercituum, ut prælietur
super montem Sion, & super collem ejus.
5 Sicut aves volantes, sic proteget Dominus
exercituum Jerusalem, protegens & liberans,
transiens & salvans.
6 Convertimini, sicut in profundum reces- D
seratis, filii Israel.
7 In die enim illa abjiciet vir idola argenti
sui, & idola auri sui, quæ fecerunt vobis
manus vestræ in peccatum.
8 Et cadet * Assur in gladio non viri, &
gladius non hominis vorabit eum, & fugiet
non a facie gladii: & juvenes ejus vectiga-
les erunt:
9 Et fortitudo ejus a terrore transibit, &
pavebunt fugientes principes ejus: dixit Do-
minus, cujus ignis est in Sion, & caminus
ejus in Jerusalem.

* Infr. 37.g.36. 4. Reg. 19.g.35. II. Par. 32.e.21.

CAPUT XXXII.

De rege ac principibus in juſtitia regnaturis, & de populi ſubditi felicitate: ſtulto autem principi, & opulentis mulieribus futura prædicitur calamitas: pacis quoque pulchritudo, ac requies opulenta promittitur populo Dei.

A 1 ECce in juſtitia regnabit rex, & prin-
cipes in judicio præerunt.
2 Et erit vir ſicut qui abſconditur a vento, &
celat ſe a tempeſtate, ſicut rivi aquarum in ſiti,
& umbra petræ prominentis in terra deſerta.
3 Non caligabunt oculi videntium, & au-
res audientium diligenter auſcultabunt.
4 Et cor ſtultorum intelliget ſcientiam, &
lingua balborum velociter loquetur, & plane.
5 Non vocabitur ultra is, qui inſipiens eſt,
princeps: neq; fraudulentus appellabitur major;
B 6 Stultus enim fatua loquetur, & cor ejus
faciet iniquitatem, ut perficiat ſimulationem,
& loquatur ad Dominum fraudulenter, &
vacuam faciat animam eſurientis, & potum
ſitienti auferat.
7 Fraudulenti vaſa peſſima ſunt; ipſe e-
nim cogitationes concinnavit ad perdendos
mites in ſermone mendacii, cum loqueretur
pauper judicium.
8 Princeps vero ea, quæ digna ſunt prin-
cipe, cogitabit, & ipſe ſuper duces ſtabit.
9 Mulieres opulentæ ſurgite, & audite
vocem meam: filiæ confidentes percipite au-
ribus eloquium meum.
C 10 Poſt dies enim & annum vos contur-
babimini confidentes; conſummata eſt enim
vindemia, collectio ultra non veniet.
11 Obſtupeſcite opulentæ, conturbamini con-
fidentes: exuite vos, & confundimini, accin-
gite lumbos veſtros.
12 Super ubera plangite, ſuper regione
deſiderabili, ſuper vinea fertili.
13 Super humum populi mei ſpinæ, & ve-
pres aſcendent: quanto magis ſuper omnes
domos gaudii civitatis exultantis?
14 Domus enim dimiſſa eſt, multitudo ur-
bis relicta eſt, tenebræ & palpatio factæ ſunt
ſuper ſpeluncas uſque in æternum. Gau-
D dium onagrorum paſcua gregum,
15 Donec effundatur ſuper nos ſpiritus de
excelſo: & erit deſertum in charmel, &
charmel in ſaltum reputabitur.
16 Et habitabit in ſolitudine judicium, &
juſtitia in charmel ſedebit.
17 Et erit opus juſtitiæ pax, & cultus juſtitiæ
ſilentium, & ſecuritas uſque in ſempiternum.
18 Et ſedebit populus meus in pulcritudi-
ne pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in
requie opulenta.
19 Grando autem in deſcenſione ſaltus,
& humilitate humiliabitur civitas.
20 Beati qui ſeminatis ſuper omnes aquas,
immittentes pedem bovis, & aſini.

CAPUT XXXIII.

Permixtim de dejectione Sennacherib loquitur, & Judæorum liberatione, ac divinæ potentiæ exaltatione: invehitur contra hypocritas: & quales eſſe debeant qui cum Domino habitaturi ſunt in excelſis: Jeruſalem vero habitatio erit opulenta, in qua magnificabitur Dominus, rex & legiſlator noſter.

A 1 VÆ qui prædaris, nonne & ipſe præ-
daberis? & qui ſpernis, nonne &
ipſe ſperneris? cum conſummaveris depræ-
dationem, deprædaberis: cum fatigatus de-
ſieris contemnere, contemneris.
2 Domine miſerere noſtri; te enim expe-
ctavimus: eſto brachium noſtrum in mane,
& ſalus noſtra in tempore tribulationis.
3 A voce angeli fugerunt populi, & ab
exaltatione tua diſperſæ ſunt gentes.
4 Et congregabuntur ſpolia veſtra ſicut
colligitur bruchus, velut cum foſſæ plenæ
fuerint de eo.
5 Magnificatus eſt Dñs, quoniam habitavit
in excelſo: implevit Sion judicio & juſtitia.
6 Et erit fides in temporibus tuis; divitiæ
ſalutis ſapientia & ſcientia: timor Domini
ipſe eſt theſaurus ejus.
7 Ecce videntes clamabunt foris: angeli
pacis amare flebunt.
8 Diſſipatæ ſunt viæ, ceſſavit tranſiens per B
ſemitam: irritum factum eſt pactum: pro-
jecit civitates, non reputavit homines.
9 Luxit, & elanguit terra: confuſus eſt Liba-
nus, & obſorduit, & factus eſt Saron ſicut deſer-
tum: & concuſſa eſt Baſan, & Carmelus.
10 Nunc conſurgam, dicit Dominus:
nunc exaltabor, nunc ſublevabor.
11 Concipietis ardorem, parietis ſtipulam:
ſpiritus veſter ut ignis vorabit vos.
12 Et erunt populi quaſi de incendio ci-
nis, ſpinæ congregatæ igni comburentur.
13 Audite qui longe eſtis, quæ fecerim,
& cognoſcite vicini fortitudinem meam.
14 Conterriti ſunt in Sion peccatores, poſſe-
dit tremor hypocritas. Quis poterit habitare
de vobis cum igne devorante? quis habitabit
ex vobis cum ardoribus ſempiternis? C
15 * Qui ambulat in juſtitiis, & loquitur ve- * Pſal.
ritatem, qui projicit avaritiam ex calumnia, 14. a.2.
& excutit manus ſuas ab omni munere, qui
obturat aures ſuas, ne audiat ſanguinem,
& claudit oculos ſuos, ne videat malum.
16 Iſte in excelſis habitabit, munimenta
ſaxorum ſublimitas ejus: panis ei datus eſt,
aquæ ejus fideles ſunt.
17 Regem in decore ſuo videbunt oculi
ejus: cernent terram de longe.
18 Cor tuum meditabitur timorem. * Ubi *1.Cor.
eſt litteratus? ubi legis verba ponderans? 1. c.20.
ubi doctor parvulorum?
19 Populum impudentem non videbis, po-
pulum alti ſermonis, ita ut non poſſis in-
telligere diſertitudinem linguæ ejus, in quo
nulla eſt ſapientia.
20 Reſpice Sion civitatem ſolemnitatis no- D
ſtræ, oculi tui videbunt Jeruſalem, habi-
tationem opulentam, tabernaculum, quod
nequaquam transferri poterit: nec auferentur
clavi ejus in ſempiternum, & omnes funi-
culi ejus non rumpentur:
21 Quia ſolummodo ibi magnificus eſt Dñs
noſter: locus fluviorum rivi latiſſimi & pa-
tentes: non tranſibit per eum navis remigum,
neque trieris magna tranſgredietur eum.
22 Dominus enim judex noſter, Dñs legifer
noſter, Dominus rex noſter: ipſe ſalvabit nos.
23 Laxati ſunt funiculi tui, & non prævale-
bunt: ſic erit malus tuus, ut dilatare ſignum
non queas. Tunc dividentur ſpolia prædarum
multarum: claudi diripient rapinam.
24 Nec dicet vicinus: Elangui: populus,
qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

CAPUT XXXIV.

Acerba Dei ultio ſuper omnes gentes: Idumææ quoq; contritio & perpetua vaſtitas prædicitur.

1 ACcedite Gentes, & audite, & populi A
attendite: audiat terra, & plenitudo
ejus, orbis, & omne germen ejus.
2 Quia indignatio Dñi ſuper omnes Gentes,
& furor ſuper univerſam militiam eorum:
interfecit eos, & dedit eos in occiſionem.
3 Interfecti eorum projicientur, & de ca-
daveribus eorum aſcendet fœtor: tabeſcent
montes a ſanguine eorum.
4 * Et tabeſcet omnis militia cælorum, * V. A-
& complicabuntur ſicut liber cæli: & omnis poc. 6.
militia eorum defluet, ſicut defluit folium d.12. &
de vinea & de ficu. ſeq.
5 Quoniam inebriatus eſt in cælo gladius Ezech.
meus: ecce ſuper Idumæam deſcendet, & ſu- 32. b.7.
per populum interfectionis meæ, ad judicium.
6 Gladius Domini repletus eſt ſanguine, in- B
craſſatus eſt adipe, de ſanguine agnorum, &
hircorum, de ſanguine medullatorum arie-
tum; victima enim Domini in Boſra, &
interfectio magna in terra Edom.
7 Et deſcendent unicornes cum eis, & tauri
cum potentibus: inebriabitur terra eorum
ſanguine, & humus eorum adipe pinguium,
8 Quia dies ultionis Domini, annus retri-
butionum judicii Sion.
9 Et convertentur torrentes ejus in picem,
& humus ejus in ſulphur: & erit terra ejus
in picem ardentem.
10 Nocte & die non extinguetur, in ſem- C
piternum aſcendet fumus ejus: a generatio-
ne in generationem deſolabitur: in ſæcula ſæ-

culorum non erit tranſiens per eam.
11 Et poſſidebunt illam onocrotalus, & eri-
cius: ibis, & corvus habitabunt in ea: & exten-
detur ſuper eam menſura, ut redigatur ad ni-
hilum, & perpendiculum in deſolationem.
12 Nobiles ejus non erunt ibi: regem po-
tius invocabunt, & omnes principes ejus
erunt in nihilum.
13 Et orientur in domibus ejus ſpinæ, &
urticæ, & paliurus in munitionibus ejus: &
D erit cubile draconum, & paſcua ſtruthionum.
14 Et occurrent dæmonia onocentauris, &
piloſus clamabit alter ad alterum; ibi cuba-
vit lamia, & invenit ſibi requiem.
15 Ibi habuit foveam ericius, & enutrivit
catulos, & circumfodit, & fovit in umbra ejus:
illuc congregati ſunt milvi alter ad alterum.
16 Requirite diligenter in libro Domini,
& legite: unum ex eis non defuit, alter
alterum non quæſivit: quia quod ex ore
meo procedit, ille mandavit, & ſpiritus ejus
ipſe congregavit ea.
17 Et ipſe miſit eis ſortem, & manus ejus
diviſit eam illis in menſuram: uſque in æter-
num poſſidebunt eam, in generationem &
generationem habitabunt in ea.

CAPUT XXXV.

*De futura conſolatione, lætitia, ſecurita-
te, & felicitate perpetua eorum, qui in Chri-
ſtum ſunt credituri.*

A 1 LÆtabitur deſerta, & invia, & exultabit
ſolitudo, & florebit quaſi lilium.
2 Germinans germinabit, & exultabit læta-
bunda & laudans: gloria Libani data eſt ei,
decor Carmeli, & Saron: ipſi videbunt glo-
riam Domini, & decorem Dei noſtri.
B 3 Confortate manus diſſolutas, & genua
debilia roborate.
4 Dicite puſillanimis: Confortamini, & nolite
timere: ecce Deus veſter ultionem adducet re-
tributionis: Deus ipſe veniet, & ſalvabit vos.
5 Tunc aperientur oculi cæcorum, & au-
C res ſurdorum patebunt.
6 Tunc ſaliet ſicut cervus claudus, & aper-
ta erit lingua mutorum, quia ſciſſæ ſunt in
deſerto aquæ, & torrentes in ſolitudine.
7 Et quæ erat arida, erit in ſtagnum, &
ſitiens in fontes aquarum; in cubilibus, in
quibus prius dracones habitabant, orietur
viror calami, & junci.
8 Et erit ibi ſemita, & via, & via ſancta
vocabitur: non tranſibit per eam pollutus,
& hæc erit vobis directa via, ita ut ſtulti
non errent per eam.
D 9 Non erit ibi leo, & mala beſtia non
aſcendet per eam, nec invenietur ibi: &
ambulabunt qui liberati fuerint:
10 Et redempti a Domino convertentur, &
venient in Sion cum laude: & lætitia ſempi-
terna ſuper caput eorum: gaudium & læti-
tiam obtinebunt, & fugiet dolor & gemitus.

CAPUT XXXVI.

*Sennacherib captis civitatibus Judæ muni-
tis, mittit Rabſacen ad capiendam Jeruſa-
lem, qui variis in Ezechiam jactatis convi-
ciis ac blaſphemiis in Deum, Jeroſolymitas ad
deditionem exhortatur.*

A 1 ET factum eſt in quartodecimo anno re-
4. Reg. gis Ezechiæ, aſcendit Sennacherib rex
18.c.13. Aſſyriorum ſuper omnes civitates Juda mu-
2. Par. nitas, & cepit eas.
32.a.1. 2 Et miſit rex Aſſyriorum Rabſacen de La-
Eccli. chis in Jeruſalem ad regem Ezechiam in ma-
48.c.10. nu gravi, & ſtetit in aquæductu piſcinæ ſupe-
rioris in via agri fullonis.
3 Et egreſſus eſt ad eum Eliacim filius Hel-
ciæ, qui erat ſuper domum, & Sobna ſcriba,
& Joahe filius Aſaph a commentariis.
4 Et dixit ad eos Rabſaces: Dicite Eze-
chiæ: Hæc dicit rex magnus, rex Aſſyrio-
rum: Quæ eſt iſta fiducia, qua confidis?
5 Aut quo conſilio, vel fortitudine rebel-
lare diſponis? ſuper quem habes fiduciam,
quia receſſiſti a me?
B 6 Ecce confidis ſuper baculum arundineum
confractum iſtum, ſuper Ægyptum: cui ſi
innixus fuerit homo, intrabit in manum
ejus, & perforabit eam: ſic Pharao rex Æ-
gypti omnibus, qui confidunt in eo.
7 Quod ſi reſponderis mihi: In Dño Deo no-
ſtro confidimus, nonne ipſe eſt, cujus abſtulit
Ezechias excelſa & altaria, & dixit Judæ &
Jeruſalem: Coram altari iſto adorabitis?
8 Et nunc trade te domino meo regi Aſſy-
riorum, & dabo tibi duo millia equorum, nec
poteris ex te præbere aſcenſores eorum.
9 Et quomodo ſuſtinebis faciem judicis unius
loci ex ſervis domini mei minoribus? Quod ſi
confidis in Ægypto, in quadrigis, & in equitibus:
10 Et nunc numquid ſine Domino aſcendi C
ad terram iſtam, ut diſperderem eam? Do-
minus dixit ad me: Aſcende ſuper terram
iſtam, & diſperde eam.
11 Et dixit Eliacim, & Sobna, & Joahe ad
Rabſacen: Loquere ad ſervos tuos Syra lingua;
intelligimus enim: ne loquaris ad nos Judai-
ce in auribus populi, qui eſt ſuper murum.
12 Et dixit ad eos Rabſaces: Numquid ad
dominum tuum, & ad te miſit me dominus
meus, ut loquerer omnia verba iſta, & non
potius ad viros, qui ſedent in muro, ut co-
medant ſtercora ſua, & bibant urinam pe-
dum ſuorum vobiſcum?
13 Et ſtetit Rabſaces, & clamavit voce
magna Judaice, & dixit: Audite verba re-
gis magni, regis Aſſyriorum.
14 Hæc dicit rex: Non ſeducat vos Eze-
chias, quia non poterit eruere vos.
15 Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias
ſuper Domino, dicens: Eruens liberabit
nos Dominus: non dabitur civitas iſta in
manu regis Aſſyriorum.
16 Nolite audire Ezechiam; hæc enim dicit
rex Aſſyriorum: Facite mecum benedictionem,
& egredimini ad me, & comedite unuſquiſque
vineam ſuam, & unuſquiſque ficum ſuam, &
bibite unuſquiſque aquam ciſternæ ſuæ,
17 Donec veniam, & tollam vos ad ter- D
ram, quæ eſt ut terra veſtra, terram frumen-
ti & vini, terram panum & vinearum.
18 Nec conturbet vos Ezechias, dicens:
Dominus liberabit nos. Numquid liberave-
runt dii gentium unuſquiſque terram ſuam
de manu regis Aſſyriorum?
19 Ubi eſt deus Emath, & Arphad? ubi
eſt deus Sepharuaim? numquid liberaverunt
Samariam de manu mea?
20 Quis eſt ex omnibus diis terrarum iſta-
rum, qui eruerit terram ſuam de manu mea,
ut eruat Dominus Jeruſalem de manu mea?
21 * Et ſiluerunt, & non reſponderunt ei *4. Reg.
verbum. Mandaverat enim rex, dicens: 18.g.36.
Ne reſpondeatis ei.
22 Et ingreſſus eſt Eliacim filius Helciæ,
qui erat ſuper domum, & Sobna ſcriba, &
Joahe filius Aſaph a commentariis ad Eze-
chiam ſciſſis veſtibus, & nuntiaverunt ei
verba Rabſacis.

CAPUT XXXVII.

*Conſternatus Ezechias propter blaſphemias tum
Rabſacis, tum Sennacherib, mittit ad Iſaiam,
ut Dominum deprecetur: qui ipſum confortans
divinum promittit auxilium: & cæſo per
Angelum exercitu Sennacherib, etiam ipſe a
filiis ſuis interimitur.*

1 ET factum eſt, cum audiſſet rex Ezechias, A
ſcidit veſtimenta ſua, & obvolutus eſt 4. Reg
ſacco, & intravit in domum Domini. 19. a.1.
2 Et miſit Eliacim, qui erat ſuper domum, &
Sobnam ſcribam, & ſeniores de ſacerdotibus o-
pertos ſaccis ad Iſaiam filium Amos prophetam,
3 Et dixerunt ad eum: Hæc dicit Ezechias:
Dies tribulationis, & correptionis, & blaſ-
phemiæ dies hæc: quia venerunt filii uſque
ad partum, & virtus non eſt pariendi.
4 Si quo modo audiat Dominus Deus tuus
verba Rabſacis, quem miſit rex Aſſyriorum
dominus ſuus ad blaſphemandum Deum vi-
ventem, & exprobrandum ſermonibus, quos
audivit Dominus Deus tuus. Leva ergo o-
rationem pro reliquiis, quæ repertæ ſunt.
5 Et venerunt ſervi regis Ezechiæ ad Iſaiam. B
6 Et dixit ad eos Iſaias: Hæc dicetis do-
mino veſtro: Hæc dicit Dominus: Ne timeas
a facie verborum, quæ audiſti, quibus blaſ-
phemaverunt pueri regis Aſſyriorum me.

7 Ecce ego dabo ei ſpiritum, & audiet nun-
tium, & revertetur ad terram ſuam, & cor-
ruere eum faciam gladio in terra ſua.
8 Reverſus eſt autem Rabſaces, & invenit re-
gem Aſſyriorum prælìantem adverſus Lobnam.
*4. Reg. 19. b. 8. * Audierat enim, quia profectus eſſet de Lachis,
9 Et audivit de Tharaca rege Æthiopiæ, di-
centes: Egreſſus eſt, ut pugnet contra te. Quod
cum audiſſet, miſit nuntios ad Ezechiam, dicens
10 Hæc dicetis Ezechiæ regi Judæ, loquen-
tes: Non te decipiat Deus tuus, in quo tu
confidis, dicens: Non dabitur Jeruſalem in
manu regis Aſſyriorum.
C 11 Ecce tu audiſti omnia, quæ fecerunt re-
ges Aſſyriorum omnibus terris, quas ſub-
verterunt, & tu poteris liberari?
12 Numquid eruerunt eos dii Gentium,
quos ſubverterunt patres mei, Gozam, &
Haram, & Reſeph, & filios Eden, qui e-
rant in Thalaſſar?
13 Ubi eſt rex Emath, & rex Arphad, & rex
*4. Reg. 18. g. 34. & 19. c. 13. urbis Sepharuaim, Ana, & Ava *?
14 Et tulit Ezechias libros de manu nuntio-
rum, & legit eos, & aſcendit in domum Dñi,
& expandit eos Ezechias coram Domino.
15 Et oravit Ezechias ad Dominum, dicens.
16 Domine exercituum Deus Iſrael, qui ſedes
ſuper cherubim: tu es Deus ſolus omnium re-
gnorum terræ, tu feciſti cælum & terram.
D 17 Inclina, Domine, aurem tuam, & au-
di: aperi, Domine, oculos tuos, & vide,
& audi omnia verba Sennacherib, quæ miſit
ad blaſphemandum Deum viventem.
18 Vere enim, Dñe, deſertas fecerunt re-
ges Aſſyriorum terras, & regiones earum:
19 Et dederunt deos earum igni; non e-
nim erant dii, ſed opera manuum hominum,
lignum & lapis: & comminuerunt eos.
20 Et nunc, Domine Deus noſter, ſalva nos
de manu ejus: & cognoſcant omnia regna
terræ, quia tu es Dominus ſolus.
21 Et miſit Iſaias filius Amos ad Ezechiam,
dicens: Hæc dicit Dñs Deus Iſrael: Pro quibus
rogaſti me de Sennacherib rege Aſſyriorum,
22 Hoc eſt verbum, quod locutus eſt Do-
minus ſuper eum: Deſpexit te, & ſubſanna-
vit te, virgo filia Sion: poſt te caput mo-
vit, filia Jeruſalem.
23 Cui exprobraſti, & quem blaſphemaſti, &
ſuper quem exaltaſti vocem, & levaſti alti-
tudinem oculorum tuorum? ad ſanctum Iſrael.
E 24 In manu ſervorum tuorum exprobraſti Do-
mino, & dixiſti: In multitudine quadriga-
rum mearum ego aſcendi altitudinem mon-
tium, juga Libani: & ſuccidam excelſa ce-
drorum ejus, & electas abietes illius, & in-
troibo altitudinem ſummitatis ejus, ſaltum
Carmeli ejus.
25 Ego fodi, & bibi aquam, & exſiccavi
veſtigio pedis mei omnes rivos aggerum.
26 Numquid non audiſti, quæ olim fecerim ei?
ex diebus antiquis ego plaſmavi illud: & nunc
adduxi: & factum eſt in eradicationem collium
compugnantium, & civitatum munitarum.
27 Habitatores earum breviata manu contre-
muerunt, & confuſi ſunt: facti ſunt ſicut fœ-
num agri, & gramen paſcuæ, & herba tecto-
rum, quæ exaruit, antequam matureſceret.
F 28 Habitationem tuam, & egreſſum tuum,
& introitum tuum cognovi, & inſaniam tuam
contra me.
29 Cum fureres adverſum me, ſuperbia tua
aſcendit in aures meas. Ponam ergo circulum
in naribus tuis, & frænum in labiis tuis; &
reducam te in viam, per quam veniſti.
30 Tibi autem hoc erit ſignum: Comede
hoc anno quæ ſponte naſcuntur, & in anno
ſecundo pomis veſcere: in anno autem ter-
tio ſeminate, & metite, & plantate vineas,
& comedite fructum earum.
31 Et mittet id, quod ſalvatum fuerit de
domo Juda, & quod reliquum eſt, radicem
deorſum, & faciet fructum ſurſum:
32 Quia de Jeruſalem exibunt reliquiæ, &
ſalvatio de monte Sion: zelus Domini exer-
cituum faciet iſtud.
G 33 Propterea hæc dicit Dominus de rege Aſ-
ſyriorum: Non intrabit civitatem hanc, &
non jaciet ibi ſagittam, & non occupabit eam
clypeus, & non mittet in circuitu ejus aggerem
34 In via qua venit, per eam revertetur, &
civitatem hanc non ingredietur, dicit Dñs
35 Et protegam civitatem iſtam, ut ſalvem eã
propter me, & propter David ſervum meum.
36 * Egreſſus eſt autem Angelus Domini, *Supr. 31. d. 8.
& percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octo- 4. Reg.
ginta quinque millia. Et ſurrexerunt mane, 19. g.
& ecce omnes cadavera mortuorum. 35.
37 Et egreſſus eſt, & abiit, & reverſus eſt Senna- Tob. 1.
cherib rex Aſſyriorum, & habitavit in Ninive. d. 21.
38 Et factum eſt, cum adoraret in templo Eccli
Neſroch deum ſuum, Adramelech & Saraſar 48. d.
filii ejus percuſſerunt eum gladio: fugerunt- 24.
que in terram Ararat, & regnavit Aſarhad- 1. Mac.
don filius ejus pro eo. 7. f. 41.

CAPUT XXXVIII.

2. Mac. 8. e. 19.

Ezechias a morte ſibi per Iſaiam comminata
liberatus, ſigno in horologio Achaz accepto, &
promiſſa de manu Aſſyriorum liberatione, ad-
ditiſque ei ad vitam quindecim annis, canti-
cum hoc gratiarum actionis Deo cecinit.

1 IN diebus illis ægrotavit Ezechias uſque A
ad mortem: & introivit ad eum Iſaias 4. Reg.
filius Amos propheta, & dixit ei: Hæc di- 20. a. 1.
cit Dominus: Diſpone domui tuæ, quia mo- 2. Par.
rieris tu, & non vives. 32. f. 24.
2 Et convertit Ezechias faciem ſuam ad pa-
rietem, & oravit ad Dominum,
3 Et dixit: Obſecro, Domine, memento
quæſo, quomodo ambulaverim coram te in
veritate, & in corde perfecto, & quod bo-
num eſt in oculis tuis, fecerim. Et flevit
Ezechias fletu magno.
4 Et factum eſt verbum Dñi ad Iſaiam, dicens:
5 Vade, & dic Ezechiæ: Hæc dicit Dñs
Deus David patris tui: Audivi orationem
tuam, & vidi lacrymas tuas: ecce ego ad-
jiciam ſuper dies tuos quindecim annos:
6 Et de manu regis Aſſyriorum eruam te,
& civitatem iſtam, & protegam eam. B
7 Hoc autem tibi erit ſignum a Domino, quia
faciet Dñs verbum hoc, quod locutus eſt:
8 * Ecce ego reverti faciam umbram linea- *Eccli.
rum, per quas deſcenderat in horologio Achaz 48. d.
in ſole, retrorſum decem lineis. Et reverſus eſt 26.
ſol decem lineis per gradus, quos deſcenderat.
9 Scriptura Ezechiæ regis Juda, cum ægro-
taſſet, & convaluiſſet de infirmitate ſua.
10 Ego dixi: In dimidio dierum meorum
vadam ad portas inferi.
Quæſivi reſiduum annorum meorum:
11 Dixi: Non videbo Dominum Deum in
terra viventium.
Non aſpiciam hominem ultra, & habita-
torem quietis.
12 Generatio mea ablata eſt, & convoluta C
eſt a me quaſi tabernaculum paſtorum.
Præciſa eſt velut a texente vita mea: dum
adhuc ordirer, ſuccidit me: de mane uſque
ad veſperam finies me.
13 Sperabam uſque ad mane: quaſi leo ſic
contrivit omnia oſſa mea.
De mane uſque ad veſperam finies me:
14 Sicut pullus hirundinis ſic clamabo, me-
ditabor ut columba.
Attenuati ſunt oculi mei ſuſpicientes in
excelſum.
Domine, vim patior, reſponde pro me.
15 Quid dicam, aut quid reſpondebit mi-
hi, cum ipſe fecerit?
Recogitabo tibi omnes annos meos in ama-
ritudine animæ meæ.
16 Domine, ſi ſic vivitur, & in talibus vita D
ſpiritus mei, corripies me, & vivificabis me.
17 Ecce in pace amaritudo mea amariſſima.
Tu autem eruiſti animam meam, ut non
periret: projeciſti poſt tergum tuum omnia
peccata mea.
18 Quia non infernus confitebitur tibi, neque
mors laudabit te: non expectabunt, qui de-
ſcendunt in lacum, veritatem tuam.
19 Vivens vivens ipſe confitebitur tibi, ſic-
ut & ego hodie: pater filiis notam faciet ve-
ritatem tuam.
20 Dñe, ſalvũ me fac, & pſalmos noſtros canta-
bimus cunctis diebus vitæ noſtræ in domo Dñi

21 Et jussit Isaias, ut tollerent massam de ficis,
& cataplasmarent super vulnus, & sanaretur.
22 Et dixit Ezechias: Quod erit signum,
quia ascendam in domum Domini?

CAPUT XXXIX.

Ezechias cum missis a rege Babylonis nuntiis suos ostendisset thesauros, ab Isaia de futura eorum in Babylonem ablatione præmonetur.

A 1 IN tempore illo misit Merodach Baladan
4. Reg. filius Baladan rex Babylonis libros &
20. c. 12. munera ad Ezechiam; audierat enim, quod
ægrotasset, & convaluisset.
2 Lætatus est autem super eis Ezechias, &
ostendit eis cellam aromatum, & argenti, &
auri, & odoramentorum, & unguenti optimi,
& omnes apothecas supellectilis suæ, & universa
quæ inventa sunt in thesauris ejus. Non
fuit verbum, quod non ostenderet eis Ezechias
in domo sua, & in omni potestate sua.
B 3 Introivit autem Isaias propheta ad Ezechiam
regem, & dixit ei: Quid dixerunt
viri isti, & unde venerunt ad te? Et dixit
Ezechias: De terra longinqua venerunt ad
C me, de Babylone.
4 Et dixit: Quid viderunt in domo tua?
Et dixit Ezechias: Omnia, quæ in domo mea
sunt, viderunt: non fuit res, quam non ostenderim
eis in thesauris meis.
D 5 Et dixit Isaias ad Ezechiam: Audi verbum
Domini exercituum.
6 Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ
in domo tua sunt, & quæ thesaurizaverunt patres
tui usque ad diem hanc, in Babylonem:
non relinquetur quidquam, dicit Dominus.
7 Et de filiis tuis, qui exibunt de te, quos
genueris, tollent, & erunt eunuchi in palatio
regis Babylonis.
8 Et dixit Ezechias ad Isaiam: Bonum verbum
Domini, quod locutus est. Et dixit: Fiat
tantum pax, & veritas in diebus meis.

CAPUT XL.

Consolatio & salus Jerusalem per Christum futura: Joannis Baptistæ prædicatio: fragilitas hominis, & perpetuitas verbi divini: Christi in carne adventus, ipsiusque gloria, potestas, & retributio palam annuntianda: contra idololatras Deum sculptilibus assimilantes, incomparabilem Dei potentiam ac sapientiam commendat: quodque sperantes in Domino mutent fortitudinem.

A 1 COnsolamini, consolamini, popule meus,
dicit Deus vester.
2 Loquimini ad cor Jerusalem, & advocate
eam: quoniam completa est malitia ejus, di-
* Apoc. 18. missa est iniquitas illius; * suscepit de manu
Domini duplicia pro omnibus peccatis suis.
* Matt. 3. a. 3. 3 * Vox clamantis in deserto: Parate viam Dñi,
rectas facite in solitudine semitas Dei nostri.
Marc. 1. a. 3. 4 Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons
& collis humiliabitur, & erunt prava in di-
Luc. 3. b. 4. recta, & aspera in vias planas.
5 Et revelabitur gloria Domini, & videbit
Joan. 1. c. 23. omnis caro pariter, quod os Dñi locutum est.
6 Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid
B clamabo? * Omnis caro fœnum, & omnis
* Eccl. 14. c. 18. gloria ejus quasi flos agri.
7 Exsiccatum est fœnum, & cecidit flos,
Jacob. 1. b. 10. quia spiritus Domini sufflavit in eo. Vere
fœnum est populus.
1. Petr. 1. d. 24. 8 Exsiccatum est fœnum, & cecidit flos: verbum
autem Domini nostri manet in æternum.
9 Super montem excelsum ascende tu, qui
evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem
tuam, qui evangelizas Jerusalem: exalta,
noli timere. Dic civitatibus Juda:
Ecce Deus vester:
C 10 Ecce Dñus Deus in fortitudine veniet,
& brachium ejus dominabitur: ecce merces ejus
cum eo, & opus illius coram illo.
* Ezec. 34. f. 23. & 37. g. 24. 11 * Sicut pastor gregem suum pascet: in
brachio suo congregabit agnos, & in sinu
suo levabit, fœtas ipse portabit.
Joan. 10. c. 11. 12 Quis mensus est pugillo aquas, & cælos
palmo ponderavit? quis appendit tribus digitis
molem terræ, & libravit in pondere montes,
& colles in statera?
* Sap. 9. c. 13. 13 * Quis adjuvit spiritum Domini? aut
quis consiliarius ejus fuit, & ostendit illi?
14 Cum quo iniit consilium, & instruxit Rom. 11. d. 34.
eum, & docuit eum semitam justitiæ, & 1. Cor. 2. d. 16.
erudivit eum scientiam, & viam prudentiæ
ostendit illi? D
15 Ecce gentes quasi stilla situlæ, & quasi
momentum stateræ reputatæ sunt: ecce insulæ
quasi pulvis exiguus.
16 Et Libanus non sufficiet ad succendendum,
& animalia ejus non sufficient ad holocaustū.
17 Omnes gentes quasi non sint, sic sunt
coram eo, & quasi nihilum & inane reputatæ
sunt ei.
18 * Cui ergo similem fecistis Deum? aut * Actor. 17. f. 29.
quam imaginem ponetis ei? E
19 Numquid sculptile conflavit faber? aut
aurifex auro figuravit illud, & laminis argenteis
argentarius?
20 Forte lignum, & imputribile elegit:
artifex sapiens quærit, quomodo statuat simulacrum,
quod non moveatur.
21 Numquid non scitis? numquid non audistis?
numquid non annuntiatum est vobis
ab initio? numquid non intellexistis fundamenta
terræ?
22 Qui sedet super gyrum terræ, & habitatores
ejus sunt quasi locustæ: qui extendit * Gen. 1. a. 6.
velut nihilum cælos, * & expandit eos sicut
tabernaculum ad inhabitandum. F
23 Qui dat secretorum scrutatores quasi non
sint, judices terræ velut inane fecit:
24 Et quidem neque plantatus, neque satus,
neque radicatus in terra truncus eorum: repente
flavit in eos, & aruerunt, & turbo
quasi stipulam auferet eos.
25 Et cui assimilastis me, & adæquastis,
dicit Sanctus?
26 Levate in excelsum oculos vestros, &
videte, quis creavit hæc: qui educit in numero
militiam eorum, & omnes ex nomine vocat:
præ multitudine fortitudinis & roboris, virtutisque
ejus: neque unum reliquum fuit.
27 Quare dicis Jacob, & loqueris Israel: G
Abscondita est via mea a Domino, & a Deo
meo judicium meum transivit?
28 Numquid nescis, aut non audisti? Deus
sempiternus Dominus, qui creavit terminos
terræ: non deficiet, neque laborabit, nec
est investigatio sapientiæ ejus.
29 Qui dat lasso virtutem, & his, qui non
sunt, fortitudinem & robur multiplicat.
30 Deficient pueri, & laborabunt, & juvenes
in infirmitate cadent.
31 Qui autem sperant in Domino, mutabunt
fortitudinem, assument pennas sicut
aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt,
& non deficient.

CAPUT XLI.

Disceptat Dominus cum idololatris de potentia, & variis magnisque beneficiis populo Judaico exhibitis: quibus suam comprobat potentiam, & benignitatem erga homines: ostendens simul & idolorum impotentiam, & idololatrarum vanitatem.

1 TAceant ad me insulæ, & gentes mutent A
fortitudinem: accedant, & tunc loquantur,
simul ad judicium propinquemus.
2 Quis suscitavit ab oriente justum, vocavit
eum, ut sequeretur se? Dabit in conspectu
ejus gentes, & reges obtinebit: dabit
quasi pulverem gladio ejus, sicut stipulam
vento raptam arcui ejus.
3 Persequetur eos, transibit in pace, semita
in pedibus ejus non apparebit.
4 Quis hæc operatus est, & fecit, vocans * Infr. 44. a. 6. & 48. b. 12.
generationes ab exordio? Ego Dominus, *
primus & novissimus ego sum.
5 Viderunt insulæ, & timuerunt, extrema B
terræ obstupuerunt, appropinquaverunt,
& accesserunt.
6 Unusquisque proximo suo auxiliabitur, Apoc. 1. b. 8.
& fratri suo dicet: Confortare. d. 17.
7 Confortavit faber ærarius percutiens malleo 22. c. 13.
eum, qui cudebat tunc temporis, dicens:
Glutino bonum est: & confortavit eum clavis,
ut non moveretur.
8 Et tu Israel serve meus, Jacob, quem
elegi, semen Abraham amici mei:
9 In quo apprehendi te ab extremis terræ, &

a longinquis ejus vocavi te, & dixi tibi: Servus meus es tu, elegi te, & non abjeci te.

C 10 Ne timeas, quia ego tecum sum: ne declines, quia ego Deus tuus: confortavi te, & auxiliatus sum tibi, & suscepit te dextera justi mei.

11 Ecce confundentur & erubescent omnes, qui pugnant adversum te: erunt quasi non sint, & peribunt viri, qui contradicunt tibi.

12 Quæres eos, & non invenies, viros rebelles tuos: erunt quasi non sint, & veluti consumptio homines bellantes adversum te.

13 Quia ego Dominus Deus tuus apprehendens manum tuam, dicensque tibi: Ne timeas, ego adjuvi te.

D 14 Noli timere vermis Jacob, qui mortui estis ex Israel: ego auxiliatus sum tibi, dicit Dominus, & redemptor tuus Sanctus Israel.

15 Ego posui te quasi plaustrum triturans novum, habens rostra serrantia: triturabis montes, & comminues, & colles quasi pulverem pones.

16 Ventilabis eos, & ventus tollet, & turbo disperget eos: & tu exultabis in Domino, in sancto Israel lætaberis.

17 Egeni & pauperes quærunt aquas, & non sunt: lingua eorum siti aruit. Ego Dñs exaudiam eos, Deus Israel non derelinquam eos.

E 18 Aperiam in supinis collibus flumina, & in medio camporum fontes: ponam desertum in stagna aquarum, & terram inviam in rivos aquarum.

19 Dabo in solitudinem cedrum, & spinam, & myrtum, & lignum olivæ: ponam in deserto abietem, ulmum, & buxum simul,

20 Ut videant, & sciant, & recogitent, & intelligant pariter, quia manus Domini fecit hoc, & sanctus Israel creavit illud.

21 Prope facite judicium vestrum, dicit Dominus: afferte, si quid forte habetis, dixit rex Jacob.

F 22 Accedant, & nuntient nobis quæcumque ventura sunt: priora, quæ fuerunt, nuntiate: & ponemus cor nostrum, & sciemus novissima eorum: & quæ ventura sunt, indicate nobis.

23 Annuntiate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia dii estis vos. Bene quoque aut male, si potestis, facite: & loquamur, & videamus simul.

24 Ecce vos estis ex nihilo, & opus vestrum ex eo, quod non est: abominatio est, qui elegit vos.

25 Suscitavi ab aquilone, & veniet ab ortu solis: vocabit nomen meum, & adducet magistratus quasi lutum, & velut plastes conculcans humum.

G 26 Quis annuntiavit ab exordio, ut sciamus, & a principio, ut dicamus: Justus es? Non est neque annuntians, neque prædicens, neque audiens sermones vestros.

27 Primus ad Sion dicet: Ecce adsunt, & Jerusalem evangelistam dabo.

28 Et vidi, & non erat neque ex istis quisquam, qui iniret consilium, & interrogatus responderet verbum.

29 Ecce omnes injusti, & vana opera eorum: ventus & inane simulacra eorum.

CAPUT XLII.

Pater sibi complacet in filio Christo, cujus virtutes & opera quæ facturus est, propheta explicat, exhortans universas gentes ad laudem & gratiarum actionem: addit quoque, malos, idololatras & ingratos graviter a Domino puniendos, plurimum conquerens de ingratitudine servorum Dei.

A Matth. 12.b.18.

1 Ecce servus meus, suscipiam eum: electus meus, complacuit sibi in illo anima mea: dedi spiritum meum super eum, judicium Gentibus proferet.

2 Non clamabit, neque accipiet personam, nec audietur vox ejus foris.

3 Calamum quassatum non conteret, & linum fumigans non extinguet: in veritate educet judicium.

4 Non erit tristis, neque turbulentus; donec ponat in terra judicium: & legem ejus insulæ expectabunt.

5 Hæc dicit Dominus Deus, creans cælos, & extendens eos: firmans terram, & quæ germinant ex ea: dans flatum populo, qui est super eam, & spiritum calcantibus eam.

B 6 Ego Dñs vocavi te in justitia, & apprehendi manum tuam, & servavi te. * Et dedi te in fœdus populi, in lucem Gentium, (* Infr. 49. b.6.)

7 Ut aperires oculos cæcorum, & educeres de conclusione vinctum, de domo carceris sedentes in tenebris.

8 * Ego Dominus, hoc est nomen meum: gloriam meam alteri non dabo, & laudem meam sculptilibus. (* Infr. 48.b.11.)

9 Quæ prima fuerunt, ecce venerunt: nova quoque ego annuntio: antequam oriantur, audita vobis faciam.

10 Cantate Dño canticum novum, laus ejus ab extremis terræ: qui descenditis in mare, & plenitudo ejus, insulæ, & habitatores earum.

11 Sublevetur desertum, & civitates ejus: in domibus habitabit Cedar: laudate habitatores Petræ, de vertice montium clamabunt.

12 Ponent Domino gloriam, & laudem ejus in insulis nuntiabunt.

C 13 Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir præliator suscitabit zelum, vociferabitur, & clamabit: super inimicos suos confortabitur.

14 Tacui semper, silui, patiens fui: sicut parturiens loquar, dissipabo, & absorbebo simul.

15 Desertos faciam montes, & colles, & omne gramen eorum exsiccabo: & ponam flumina in insulas, & stagna arefaciam.

16 Et ducam cæcos in viam, quam nesciunt, & in semitis, quas ignoraverunt, ambulare eos faciam: ponam tenebras coram eis in lucem, & prava in recta; hæc verba feci eis, & non dereliqui eos.

17 Conversi sunt retrorsum: confundantur confusione, qui confidunt in sculptili, qui dicunt conflatili: Vos dii nostri.

18 Surdi audite, & cæci intuemini ad videndum.

19 Quis cæcus, nisi servus meus? & surdus, nisi ad quem nuntios meos misi? quis cæcus, nisi qui venumdatus est? & quis cæcus, nisi servus Domini?

D 20 Qui vides multa, nonne custodies? qui apertas habes aures, nonne audies?

21 Et Dominus voluit, ut sanctificaret eum, & magnificaret legem, & extolleret.

22 Ipse autem populus direptus, & vastatus: laqueus juvenum omnes, & in domibus carcerum absconditi sunt: facti sunt in rapinam, nec est qui eruat; in direptionem, nec est qui dicat: Redde.

23 Quis est in vobis, qui audiat hoc, attendat & auscultet futura?

24 Quis dedit in direptionem Jacob, & Israel vastantibus? nonne Dominus ipse, cui peccavimus? Et noluerunt in viis ejus ambulare, & non audierunt legem ejus.

25 Et effudit super eum indignationem furoris sui, & forte bellum, & combussit eum in circuitu, & non cognovit: & succendit eum, & non intellexit.

CAPUT XLIII.

Populum credentem securum facit, ejus ex universo orbe multiplicationem futuram promittens, cum enarratione præteritorum ac futurorum Dei erga populum suum beneficiorum, quibus se solum verum Deum esse comprobat: addita gravi expostulatione adversus Judæorum ingratitudinem.

A 1 Et nunc hæc dicit Dñs creans te, Jacob, & formans te, Israel: Noli timere, quia redemi te, & vocavi te nomine tuo; meus es tu.

2 Cum transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te: cum ambulaveris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te:

3 Quia ego Dominus Deus tuus, sanctus Israel, salvator tuus dedi propitiationem tuam Ægyptum, Æthiopiam, & Saba pro te.

4 Ex quo honorabilis factus es in oculis meis, & gloriosus: Ego dilexi te, & dabo homines pro te, & populos pro anima tua.

5 Noli timere, quia ego tecum sum: ab oriente adducam semen tuum, & ab occidente congregabo te.

6 Dicam Aquiloni : Da : & Auſtro : Noli prohibere : affer filios meos de longinquo, & filias meas ab extremis terræ.

7 Et omnem, qui invocat nomen meum, in gloriam meam creavi eum, formavi eum, & feci eum.

8 Educ foras populum cæcum, & oculos habentem ; ſurdum, & aures ei ſunt.

B

9 Omnes gentes congregatæ ſunt ſimul, & collectæ ſunt tribus : quis in vobis annuntiet iſtud, & quæ prima ſunt, audire nos faciet ? dent teſtes eorum, juſtificentur, & audiant, & dicant : Vere.

10 Vos teſtes mei, dicit Dominus, & ſervus meus, quem elegi : ut ſciatis, & credatis mihi, & intelligatis, quia ego ipſe ſum. Ante me non eſt formatus Deus, & poſt me non erit.

* Oſee 13. b. 4.

11 * Ego ſum, ego ſum Dominus, & non eſt abſque me ſalvator.

12 Ego annuntiavi, & ſalvavi : auditum feci, & non fuit in vobis alienus : vos teſtes mei, dicit Dominus, & ego Deus.

13 Et ab initio ego ipſe, & non eſt qui de manu mea eruat : operabor, & quis avertet illud ?

14 Hæc dicit Dominus redemptor veſter, ſanctus Iſrael : Propter vos miſi in Babylonem, & detraxi vectes univerſos, & Chaldæos in navibus ſuis gloriantes.

C

15 Ego Dominus ſanctus veſter, creans Iſrael, rex veſter.

16 Hæc dicit Dominus, qui dedit in mari viam, & in aquis torrentibus ſemitam :

17 Qui eduxit quadrigam & equum, agmen & robuſtum ; ſimul obdormierunt, nec reſurgent : contriti ſunt quaſi linum, & extincti ſunt.

18 Ne memineritis priorum, & antiqua ne intueamini.

* 2. Cor. 5. d. 17. Apoc. 21. b. 5.

19 * Ecce ego facio nova, & nunc orientur : utique cognoſcetis ea : ponam in deſerto viam, & in invio flumina.

20 Glorificabit me beſtia agri, dracones, & ſtruthiones, quia dedi in deſerto aquas, flumina in invio, ut darem potum populo meo, electo meo.

21 Populum iſtum formavi mihi : laudem meam narrabit.

D

22 Non me invocaſti Jacob, nec laboraſti in me Iſrael.

23 Non obtuliſti mihi arietem holocauſti tui, & victimis tuis non glorificaſti me : non te ſervire feci in oblatione, nec laborem tibi præbui in thure.

24 Non emiſti mihi argento calamum, & adipe victimarum tuarum non inebriaſti me. Verumtamen ſervire me feciſti in peccatis tuis : præbuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis.

25 Ego ſum, ego ſum ipſe, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor.

26 Reduc me in memoriam, & judicemur ſimul : narra, ſiquid habes, ut juſtificeris.

27 Pater tuus primus peccavit, & interpretes tui prævaricati ſunt in me.

28 Et contaminavi principes ſanctos, dedi ad internecionem Jacob, & Iſrael in blaſphemiam.

CAPUT XLIV.

Deus conſolatur populum ſuum, effuſurus ſuper eum ſpiritum ſuum, & aquas ſuper ſitientem : ipſe primus & noviſſimus, ac ſolus Deus, omnium creator ac moderator : idolorum quoque, artificum eorum, ac idololatrarum magna vanitas, imo ſtupor aperte convincitur : proinde ab idolis ad Deum, in cujus manu ſunt omnia, populus revocatur.

A

Jer. 30. b. 10. & 46. g. 27.

1 ET nunc audi, Jacob ſerve meus, & Iſrael quem elegi :

2 Hæc dicit Dñs faciens & formans te, ab utero auxiliator tuus : Noli timere, ſerve meus Jacob, & rectiſſime, quem elegi.

3 Effundam enim aquas ſuper ſitientem, & fluenta ſuper aridam : effundam ſpiritum meum ſuper ſemen tuum, & benedictionem meam ſuper ſtirpem tuam.

4 Et germinabunt inter herbas, quaſi ſalices juxta præterfluentes aquas.

5 Iſte dicet : Dñi ego ſum, & ille vocabit in nomine Jacob : & hic ſcribet manu ſua : Domino : & in nomine Iſrael aſſimilabitur.

6 Hæc dicit Dominus rex Iſrael, & redemptor ejus Dominus exercituum : * Ego primus, & ego noviſſimus, & abſque me non eſt Deus.

* Supr. 41. b. 4. Inf. 48. b. 12. Apoc. 1. b. 8. d. 17. & 22. c. 13.

7 Quis ſimilis mei ? vocet, & annuntiet : & ordinem exponat mihi, ex quo conſtitui populum antiquum : ventura, & quæ futura ſunt annuntient eis.

8 Nolite timere, neque conturbemini : ex tunc audire te feci, & annuntiavi : vos eſtis teſtes mei. Numquid eſt Deus abſque me, & formator, quem ego non noverim ?

B

9 Plaſtæ idoli omnes nihil ſunt, & amantiſſima eorum non proderunt eis : ipſi ſunt teſtes eorum, quia non vident neque intelligunt, ut confundantur.

10 Quis formavit Deum, & ſculptile conflavit ad nihil utile ?

11 Ecce omnes participes ejus confundentur. Fabri enim ſunt ex hominibus : convenient omnes, ſtabunt, & pavebunt, & confundentur ſimul.

* Sap. 13. c. 11.

12 * Faber ferrarius lima operatus eſt : in prunis, & in malleis formavit illud, & operatus eſt in brachio fortitudinis ſuæ : eſuriet, & deficiet, non bibet aquam, & laſſeſcet.

13 Artifex lignarius extendit normam, formavit illud in runcina : fecit illud in angularibus & in circino tornavit illud : & fecit imaginem viri, quaſi ſpecioſum hominem habitantem in domo.

14 Succidit cedros, tulit ilicem, & quercum, quæ ſteterat inter ligna ſaltus : plantavit pinum, quam pluvia nutrivit.

C

15 Et facta eſt hominibus in focum : ſumpſit ex eis, & calefactus eſt : & ſuccendit, & coxit panes : de reliquo autem operatus eſt deum, & adoravit : fecit ſculptile, & curvatus eſt ante illud.

16 Medium ejus combuſſit igni, & de medio ejus carnes comedit : coxit pulmentum, & ſaturatus eſt, & calefactus eſt, & dixit : Vah, calefactus ſum, vidi focum.

17 Reliquum autem ejus deum fecit, & ſculptile ſibi : curvatur ante illud, & adorat illud, & obſecrat dicens : Libera me, quia Deus meus es tu.

18 Neſcierunt, neque intellexerunt ; obliti enim ſunt, ne videant oculi eorum, & ne intelligant corde ſuo.

19 Non recogitant in mente ſua, neque cognoſcunt, neque ſentiunt, ut dicant : Medietatem ejus combuſſi igni, & coxi ſuper carbones ejus panes : coxi carnes & comedi, & de reliquo ejus idolum faciam ? ante truncum ligni procidam ?

D

20 Pars ejus cinis eſt : cor inſipiens adoravit illud, & non liberabit animam ſuam, neque dicet : Forte mendacium eſt in dextera mea.

21 Memento horum, Jacob, & Iſrael, quoniam ſervus meus es tu : formavi te : ſervus meus es tu Iſrael : ne obliviſcaris mei.

22 Delevi ut nubem iniquitates tuas, & quaſi nebulam peccata tua : revertere ad me, quoniam redemi te.

23 Laudate cæli, quoniam miſericordiam fecit Dominus : jubilate extrema terræ, reſonate montes laudationem, ſaltus, & omne lignum ejus, quoniam redemit Dominus Jacob, & Iſrael gloriabitur.

24 Hæc dicit Dominus redemptor tuus, & formator tuus ex utero : Ego ſum Dominus faciens omnia, extendens cælos ſolus, ſtabiliens terram, & nullus mecum.

25 Irrita faciens ſigna divinorum, & ariolos in furorem vertens : convertens ſapientes retrorſum, & ſcientiam eorum ſtultam faciens :

26 Suſcitans verbũ ſervi ſui, & conſilium nuntiorum ſuorum complens. Qui dico Jeruſalem : Habitaberis ; & civitatibus Juda : Ædificabimini, & deſerta ejus ſuſcitabo.

27 Qui dico profundo : Deſolare, & flumina tua arefaciam.

28 Qui dico Cyro : Paſtor meus es, & omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Jeruſalem : * Ædificaberis ; & templo : * Fundaberis.

* 2. Eſd. 2. * 1. Eſd. 7.

CAPUT XLV.

Prophetia de Cyro & victoriis ipsi a Deo concedendis, cum increpatione, quod Deum in his non agnoscat, cum ipse solus sit Deus omnium dominus, cui nemo potest contradicere: prædicitur Christi nativitas: & loquitur propheta permixtim de Judæorum per Cyrum liberatione, ac salute per Christum futura: quodque solus Dominus sit Deus, justus, & salvans, promissaque complens.

A 1 HÆc dicit Dominus christo meo Cyro,
cujus apprehendi dexteram, ut subjiciam ante faciem ejus Gentes, & dorsa regum vertam, & aperiam coram eo januas, & portæ non claudentur:
2 Ego ante te ibo, & gloriosos terræ humiliabo: portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam.
3 Et dabo tibi thesauros absconditos, & arcana secretorum, ut scias, quia ego Dominus, qui voco nomen tuum, Deus Israel.
4 Propter servum meum Jacob, & Israel electum meum, & vocavi te nomine tuo: assimilavi te, & non cognovisti me.
5 Ego Dñs, & non est amplius: extra me non est Deus: accinxi te, & non cognovisti me:
6 Ut sciant hi, qui ab ortu solis, & qui ab occidente, quoniam absque me non est. Ego Dominus, & non est alter,
B 7 Formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum; ego Dominus faciens omnia hæc.
8 Rorate cæli desuper, & nubes pluant justum: aperiatur terra, & germinet salvatorem: & justitia oriatur simul; ego Dominus creavi eum.
9 Væ qui contradicit fictori suo, testa de Samiis terræ; * numquid dicet lutum figulo suo: Quid facis, & opus tuum absque manibus est? * Jere. 18. a. 6. Rom 9. c. 20.
10 Væ qui dicit patri: Quid generas? & mulieri: Quid parturis?
11 Hæc dicit Dominus sanctus Israel, plastes ejus: Ventura interrogate me, super filios meos, & super opus manuum mearum mandate mihi.
12 Ego feci terram, & hominem super eam creavi ego: manus meæ tetenderunt cælos, & omni militiæ eorum mandavi.
C 13 Ego suscitavi eum ad justitiam, & omnes vias ejus dirigam; ipse ædificabit civitatem meam, & captivitatem meam dimittet, non in pretio, neque in muneribus, dicit Dominus Deus exercituum.
14 Hæc dicit Dominus: Labor Ægypti, & negotiatio Æthiopiæ, & Sabaim viri sublimes ad te transibunt, & tui erunt. Post te ambulabunt, vincti manicis pergent: & te adorabunt, teque deprecabuntur. Tantum in te est Deus, & non est absque te Deus.
15 Vere tu es Deus absconditus, Deus Israel salvator.
16 Confusi sunt, & erubuerunt omnes: simul abierunt in confusionem fabricatores errorum.
17 Israel salvatus est in Domino salute æterna: non confundemini, & non erubescetis usque in sæculum sæculi.
18 Quia hæc dicit Dominus creans cælos, ipse Deus formans terram, & faciens eam, ipse plastes ejus; non in vanum creavit eam: ut habitaretur, formavit eam. Ego Dominus, & non est alius.
19 Non in abscondito locutus sum in loco terræ tenebroso: non dixi semini Jacob: Frustra quærite me. Ego Dominus loquens justitiam, annuntians recta.
20 Congregamini, & venite, & accedite simul, qui salvati estis ex Gentibus: nescierunt qui levant lignum sculpturæ suæ, & rogant deum non salvantem.
D 21 Annuntiate, & venite, & consiliamini simul: quis auditum fecit hoc ab initio, ex tunc prædixit illud? numquid non ego Dñs, & non est ultra Deus absque me? Deus justus, & salvans non est præter me.
22 Convertimini ad me, & salvi eritis omnes fines terræ, quia ego Deus, & non est alius.
23 In memetipso juravi, egredietur de ore meo justitiæ verbum, & non revertetur:
24 * Quia mihi curvabitur omne genu, & jurabit omnis lingua. * Rom. 14 b. 11. Philip 2. b. 10.
25 Ergo in Domino, dicet, meæ sunt justitiæ, & imperium: ad eum venient, & confundentur omnes, qui repugnant ei.
26 In Domino justificabitur, & laudabitur omne semen Israel.

CAPUT XLVI.

Ostenditur idolorum vanitas, & destructio ipsorum prædicitur: Judæi cum reliquiis Israel ad Deum revocantur, ostensa Dei magna benignitate ad ipsos, addita gravi increpatione ob ipsorum ingratitudinem & idololatriam: hortaturque, ut ad ipsum, qui solus omnia novit & potest, revertantur, salutem ipsis per filium promittens.

1 COnfractus est Bel, contritus est Nabo: A
facta sunt simulacra eorum bestiis & jumentis, onera vestra gravi pondere usque ad lassitudinem.
2 Contabuerunt, & contrita sunt simul: non potuerunt salvare portantem, & anima eorum in captivitatem ibit.
3 Audite me, domus Jacob, & omne residuum domus Israel, qui portamini a meo utero, qui gestamini a mea vulva.
4 Usque ad senectam ego ipse, & usque ad canos ego portabo: ego feci, & ego feram: ego portabo, & salvabo. B
5 Cui assimilastis me, & adæquastis, & comparastis me, & fecistis similem?
6 Qui confertis aurum de sacculo, & argentum statera ponderatis: conducentes aurificem, ut faciat Deum: & procidunt, & adorant.
7 *Portant illum in humeris gestantes, & ponentes in loco suo: & stabit, ac de loco suo non movebitur: sed & cum clamaverint ad eum, non audiet: de tribulatione non salvabit eos. C * Bar. 6. c. 25.
8 Mementote istud, & confundamini: redite prævaricatores ad cor.
9 Recordamini prioris sæculi, quoniam ego sum Deus, & non est ultra Deus, nec est similis mei: D
10 Annuntians ab exordio novissimum, & ab initio quæ necdum facta sunt, dicens: Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet:
11 Vocans ab oriente avem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ. Et locutus sum, & adducam illud: creavi, & faciam illud.
12 Audite me duro corde, qui longe estis a justitia.
13 Prope feci justitiam meam, non elongabitur, & salus mea non morabitur. Dabo in Sion salutem, & in Israel gloriam meam.

CAPUT XLVII.

Babylonis humiliatio ac contritio prædicitur propter ipsius superbiam, arrogantiam, & crudelitatem in Judæos suos captivos: & quia in maleficis, auguribus, atque incantatoribus spem posuit.

1 DEscende, sede in pulvere, virgo filia A
Babylon, sede in terra: non est solium filiæ Chaldæorum, quia ultra non vocaberis mollis & tenera.
2 Tolle molam, & mole farinam: denuda turpitudinem tuam, discooperi humerum, revela crura, transi flumina.
3 * Revelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum: ultionem capiam, & non resistet mihi homo. * Nah. 3. b. 5.
4 Redemptor noster, Dominus exercituum nomen illius, sanctus Israel.
5 Sede tacens, & intra in tenebras filia Chaldæorum, quia non vocaberis ultra domina regnorum. B
6 Iratus sum super populum meum, contaminavi hæreditatem meam, & dedi eos in manu tua: non posuisti eis misericordias: super senem aggravasti jugum tuum valde.
7 Et dixisti: In sempiternum ero domina: non posuisti hæc super cor tuum, neque recordata es novissimi tui.
8 Et nunc audi hæc, delicata, & habitans confidenter, quæ dicis in corde tuo: *Ego sum, & non est præter me amplius: non sedebo vidua, & ignorabo sterilitatem. * Apoc. 18. c. 7.
9 * Venient tibi duo hæc subito in die una, sterilitas & viduitas universa venerunt super te, propter multitudinem maleficiorum tuo- C * Infr. 51. f. 19.

rum,

rum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem.

10 Et fiduciam habuisti in malitia tua, & dixisti: Non est qui videat me. Sapientia tua & scientia tua hæc decepit te. Et dixisti in corde tuo: Ego sum, & præter me non est altera.

11 Veniet super te malum, & nescies ortum ejus: & irruet super te calamitas, quam non poteris expiare: veniet super te repente miseria, quam nescies.

D

12 Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si forte quid prosit tibi, aut si possis fieri fortior.

13 Defecisti in multitudine consiliorum tuorum: stent, & salvent te augures cæli, qui contemplabantur sydera, & supputabant menses, ut ex eis annuntiarent ventura tibi.

14 Ecce facti sunt quasi stipula, ignis combussit eos; non liberabunt animam suam de manu flammæ: non sunt prunæ, quibus calefiant, nec focus, ut sedeant ad eum.

15 Sic facta sunt tibi in quibuscumque laboraveras: negotiatores tui ab adolescentia tua, unusquisque in via sua erraverunt: non est qui salvet te.

CAPUT XLVIII.

Increpat Dominus hypocrisim, ingratitudinem, ac duritiam Judæorum; se, & non idola, annuntiasse futura, & illa complevisse ostendens: propter nomen suum tamen parcet ipsis: & ita benigne eos ad se revocat, probans se solum verum Deum, omnium conscium, suique populi redemptorem, ac gubernatorem: conquerens quoque de mandatorum suorum prævaricatione, quibus observatis felices fuissent.

A

1 AUdite hæc, domus Jacob, qui vocamini nomine Israel, & de aquis Juda existis, qui juratis in nomine Domini, & Dei Israel recordamini non in veritate, neque in justitia.

2 De civitate enim sancta vocati sunt, & super Deum Israel constabiliti sunt. Dominus exercituum nomen ejus.

3 Priora ex tunc annuntiavi, & ex ore meo exierunt, & audita feci ea: repente operatus sum, & venerunt.

4 Scivi enim, quia durus es tu, & nervus ferreus cervix tua, & frons tua ærea.

5 Prædixi tibi ex tunc: antequam venirent, indicavi tibi, ne forte diceres: Idola mea fecerunt hæc, & sculptilia mea, & conflatilia mandaverunt ista.

B

6 Quæ audisti, vide omnia: vos autem num annuntiastis? Audita feci tibi nova ex tunc, & conservata sunt quæ nescis.

7 Nunc creata sunt, & non ex tunc: & ante diem, & non audisti ea, ne forte dicas: Ecce ego cognovi ea.

8 Neque audisti, neque cognovisti, neque ex tunc aperta est auris tua; scio enim quia prævaricans prævaricaberis, & transgressorem ex utero vocavi te.

9 Propter nomen meum longe faciam furorem meum: & laude mea infrænabo te, ne intereas.

10 Ecce excoxi te, sed non quasi argentum, elegi te in camino paupertatis.

11 Propter me, propter me faciam, ut non blasphemer: * & gloriam meam alteri non dabo. (* Supr. 42. b. 8.)

12 Audi me Jacob, & Israel, quem ego voco: * ego ipse, ego primus, & ego novissimus. (* Supr. 41. a. 4. & 44. a. 6.)

C

13 Manus quoque mea fundavit terram, & dextera mea mensa est cælos: ego vocabo eos, & stabunt simul. (Apoc. 1. b. 8. d. 17. & 22. c. 13.)

14 Congregamini omnes vos, & audite: quis de eis annuntiavit hæc? Dominus dilexit eum, faciet voluntatem suam in Babylone, & brachium suum in Chaldæis.

15 Ego, ego locutus sum, & vocavi eum: adduxi eum, & directa est via ejus.

16 Accedite ad me, & audite hoc: non a principio in abscondito locutus sum: ex tempore, antequam fieret, ibi eram: & nunc Dominus Deus misit me, & spiritus ejus.

17 Hæc dicit Dominus redemptor tuus, sanctus Israel: Ego Dominus Deus tuus docens te utilia, gubernans te in via, qua ambulas.

D

18 Utinam attendisses mandata mea: facta fuisset sicut flumen pax tua, & justitia tua sicut gurgites maris.

19 Et fuisset quasi arena semen tuum, & stirps uteri tui ut lapilli ejus: non interisset, & non fuisset attritum nomen ejus a facie mea.

20 * Egredimini de Babylone, fugite a Chaldæis, in voce exultationis annuntiate: auditum facite hoc, & efferte illud usque ad extrema terræ. Dicite: Redemit Dominus servum suum Jacob. (* Jere. 51. a. 5. Apoc. 18. b. 4)

21 Non sitierunt in deserto, cum educeret eos: * aquam de petra produxit eis, & scidit petram, & fluxerunt aquæ. (* Exod. 17. b. 6. Num. 20. b. 11.)

22 * Non est pax impiis, dicit Dominus. (* Infra 57. d. 21.)

CAPUT XLIX.

Constituitur Christus dux Gentium, ac Judæorum salvandorum, daturque in fœdus populi ex omni orbis parte vocandi: & ostensa magna felicitate credentium in Christum, hortatur eos ad gratiarum actionem: benigne etiam consolatur Sion, quæ se a Deo desertam conquerebatur, promittens eam toto orbe fore gloriosam, omnibus ad ipsam confluentibus, ejusque contritis inimicis.

A

1 AUdite insulæ, & attendite populi de longe: Dñs ab utero vocavit me: * de ventre matris meæ recordatus est nominis mei. (* Jere. 1. b. 5. Gal. 1. c. 15.)

2 * Et posuit os meum quasi gladium acutum: in umbra manus suæ protexit me, & posuit me sicut sagittam electam: in pharetra sua abscondit me. (* Infra 51. f. 15. Ephes. 6. c. 16. Hebr. 4. c. 12. Apoc. 1. d. 16.)

3 Et dixit mihi: Servus meus es tu, Israel, quia in te gloriabor.

4 Et ego dixi: In vacuum laboravi, sine causa, & vane fortitudinem meam consumpsi; ergo judicium meum cum Domino, & opus meum cum Deo meo.

5 Et nunc dicit Dominus, formans me ex utero servum sibi, ut reducam Jacob ad eum & Israel non congregabitur: & glorificatus sum in oculis Domini, & Deus meus factus est fortitudo mea.

B

6 Et dixit: Parum est, ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Jacob, & fæces Israel convertendas. * Ecce dedi te in lucem Gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ. (* Supr. 42. b. 6. Actor. 13. g. 47.)

7 Hæc dicit Dominus redemptor Israel, sanctus ejus, ad contemptibilem animam, ad abominatam gentem, ad servum dominorum: Reges videbunt, & consurgent principes, & adorabunt propter Dominum, quia fidelis est, & sanctum Israel, qui elegit te.

C

8 Hæc dicit Dominus: * In tempore placito exaudivi te, & in die salutis auxiliatus sum tui: & servavi te, & dedi te in fœdus populi, ut suscitares terram, & possideres hæreditates dissipatas: (* 2. Cor 6. a. 2.)

9 Ut diceres his, qui vincti sunt: Exite: & his, qui in tenebris: Revelamini. Super vias pascentur, & in omnibus planis pascua eorum.

10 * Non esurient, neque sitient, & non percutiet eos æstus & sol, quia miserator eorum reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos. (* Apoc. 7. d. 16.)

11 Et ponam omnes montes meos in viam, & semitæ meæ exaltabuntur.

D

12 Ecce isti de longe venient, & ecce illi ab aquilone, & mari, & isti de terra australi.

13 Laudate cæli, & exulta terra, jubilate montes laudem, quia consolatus est Dominus populum suum, & pauperum suorum miserebitur.

14 Et dixit Sion: Dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus est mei.

15 Numquid oblivisci potest mulier infantē suum, ut non misereatur filio uteri sui? & si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui.

16 Ecce in manibus meis descripsi te: * muri tui coram oculis meis semper. (* Vide Exod. 13. b. 9.)

17 Venerunt structores tui: destruentes te, & dissipantes a te exibunt.

E

18 * Leva in circuitu oculos tuos, & vide: omnes isti congregati sunt, venerunt tibi. Vivo ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento vestieris, & circumdabis tibi eos, quasi sponsa. (* Infr. 60. a. 4.)

19 Quia deserta tua, & solitudines tuæ, & terra ruinæ tuæ nunc angusta erunt præ habitatoribus, & longe fugabuntur, qui absorbebant te.

20 Adhuc dicent in auribus tuis filii sterilitatis tuæ: Angustus est mihi locus: fac

spa-

ſpatium mihi , ut habitem .
F 21 Et dices in corde tuo : Quis genuit mihi
iſtos ? ego ſterilis , & non pariens , tranſmi-
grata , & captiva : & iſtos quis enutrivit ? e-
go deſtituta , & ſola , & iſti ubi erant ?
22 Hæc dicit Dominus Deus : Ecce levabo
ad Gentes manum meam,& ad populos exalta-
bo ſignum meum . Et afferent filios tuos in ul-
nis , & filias tuas ſuper humeros portabunt .
G 23 Et erunt reges nutritii tui , & reginæ nu-
trices tuæ : vultu in terram demiſſo adora-
bunt te , & pulverem pedum tuorum lingent .
* Vide Pſalm. 71. b.9. & inf. 60.c.14. * Et ſcies , quia ego Dominus , ſuper quo
non confundentur , qui expectant eum .
24 Numquid tolletur a forti præda? aut quod
captum fuerit a robuſto , ſalvum eſſe poterit ?
25 Quia hæc dicit Dñs: Equidem & captivi-
tas a forti tolletur:& quod ablatum fuerit a ro-
buſto, ſalvabitur . Eos vero , qui judicaverunt
te , ego judicabo , & filios tuos ego ſalvabo .
26 Et cibabo hoſtes tuos carnibus ſuis : &
quaſi muſto , ſanguine ſuo inebriabuntur : &
ſciet omnis caro , quia ego Dominus ſalvans
te , & redemptor tuus fortis Jacob .

CAPUT L.

*Non ex Dei impotentia, ſed propter ſuas iniqui-
tates manet Synagoga repudiata, Chriſtum nolens
recipere , qui nihil prætermiſit , quod agendum
fuerat, ut ab ea reciperetur; imo illius amore ſe-
ipſum in ignominioſas tradens afflictiones: ideo-
que Synagogam doloribus interituram denuntiat.*

A 1 HÆc dicit Dominus : Quis eſt hic liber
repudii matris veſtræ,quo dimiſi eam?
aut quis eſt creditor meus , cui vendidi vos ?
ecce in iniquitatibus veſtris venditi eſtis , &
in ſceleribus veſtris dimiſi matrem veſtram .
2 Quia veni,& non erat vir: vocavi , & non
* Infra 59. a.1. erat qui audiret . * Numquid abbreviata &
parvula facta eſt manus mea , ut non poſſim
redimere ? aut non eſt in me virtus ad liberan-
dum ? Ecce in increpatione mea deſertum fa-
ciam mare , ponam flumina in ſiccum : com-
putreſcent piſces ſine aqua,& morientur in ſiti.
B 3 Induam cælos tenebris , & ſaccum po-
nam operimentum eorum .
4 Dominus dedit mihi linguam eruditam,
ut ſciam ſuſtentare eum , qui laſſus eſt ver-
bo : erigit mane , mane erigit mihi aurem ,
ut audiam quaſi magiſtrum .
5 Dominus Deus aperuit mihi aurem : ego
autem non contradico , retrorſum non abii .
C 6 * Corpus meum dedi percutientibus,& ge-
*Matt. 26. g. 67. nas meas vellentibus:faciem meam non averti
ab increpantibus , & conſpuentibus in me .
7 Dñs Deus auxiliator meus , ideo non ſum
confuſus : ideo poſui faciem meam ut petram
duriſſimam, & ſcio , quoniam non confundar .
* Rom. 8. f.33. 8 * Juxta eſt qui juſtificat me , quis con-
tradicet mihi ? ſtemus ſimul , quis eſt adver-
ſarius meus ? accedat ad me .
9 Ecce Dominus Deus auxiliator meus:quis
eſt qui condemnet me ? Ecce omnes quaſi ve-
ſtimentum conterentur , tinea comedet eos .
D 10 Quis ex vobis timens Dominum , au-
diens vocem ſervi ſui ? qui ambulavit in te-
nebris , & non eſt lumen ei , ſperet in no-
mine Dñi , & innitatur ſuper Deum ſuum .
11 Ecce vos omnes accendentes ignem,accin-
cti flammis,ambulate in lumine ignis veſtri,&
in flammis , quas ſuccendiſtis : de manu mea
factum eſt hoc vobis : in doloribus dormietis.

CAPUT LI.

*Exhortatur Sion exemplo Abrahæ , cui Deus
promiſſa complevit , ut & ipſa certo fidat , ſe
promiſſam a Deo conſolationem accepturam :
de conſolatione , ſalute , & magna felicitate
Sion , hoc eſt Eccleſiæ , per Chriſtum futura ,
& de lege Evangelica late diſſerit , ac de hu-
miliatione hoſtium Eccleſiæ .*

1 AUdite me , qui ſequimini quod juſtum
A eſt , & quæritis Dominum : attendite
ad petram unde exciſi eſtis , & ad cavernam
laci , de qua præciſi eſtis .
2 Attendite ad Abraham patrem veſtrum, &
ad Saram , quæ peperit vos: quia unum vocavi
eum , & benedixi ei , & multiplicavi eum .
3 Conſolabitur ergo Dñs Sion , & conſo-
labitur omnes ruinas ejus : & ponet deſertum
ejus quaſi delicias , & ſolitudinem ejus quaſi
hortum Domini . Gaudium , & lætitia inve-
nietur in ea , gratiarum actio , & vox laudis . B
4 Attendite ad me,popule meus,& tribus mea
me audite : * quia lex a me exiet , & judi- * Supr 2. a.3.
cium meum in lucem populorum requieſcet .
5 Prope eſt juſtus meus , egreſſus eſt ſal-
vator meus , & brachia mea populos judica-
bunt : me inſulæ expectabunt , & brachium
meum ſuſtinebunt .
6 Levate in cælum oculos veſtros , & vi-
dete ſub terra deorſum , quia cæli ſicut fumus
liqueſcent , & terra ſicut veſtimentum atte-
retur , & habitatores ejus ſicut hæc interi-
bunt : * Salus autem mea in ſempiternum * Pſal. 36.d.39.
erit , & juſtitia mea non deficiet . C
7 Audite me , qui ſcitis juſtum , populus
meus , * lex mea in corde eorum : nolite ti- * Pſal. 36. d. 31.
mere opprobrium hominum , & blaſphemias
eorum ne metuatis .
8 Sicut enim veſtimentum , ſic comedet eos
vermis: & ſicut lanam, ſic devorabit eos tinea:
ſalus autem mea in ſempiternum erit , & ju-
ſtitia mea in generationes generationum .
9 Conſurge , conſurge , induere fortitudi-
nem brachium Domini : conſurge ſicut in
diebus antiquis , in generationibus ſæculo-
rum . Numquid non tu percuſſiſti ſuperbum,
vulneraſti draconem ? D
10 * Numquid non tu ſiccaſti mare,aquam *Exod. 14.c.21.
abyſſi vehementis , qui poſuiſti profundum
maris viam , ut tranſirent liberati ?
11 Et nunc qui redempti ſunt a Dño , rever-
tentur, & venient in Sion laudantes , & lætitia
ſempiterna ſuper capita eorum , gaudium &
lætitiam tenebunt , fugiet dolor & gemitus .
12 Ego , ego ipſe conſolabor vos . Quis tu ,
ut timeres ab homine mortali , & a filio ho-
minis , qui quaſi fœnum ita areſcet ? E
13 Et oblitus es Domini factoris tui , qui
tetendit cælos , & fundavit terram : & for-
midaſti jugiter tota die a facie furoris ejus,
qui te tribulabat , & paraverat ad perden-
dum ; ubi nunc eſt furor tribulantis ?
14 Cito veniet gradiens ad aperiendum ,
& non interficiet uſque ad internecionem ,
nec deficiet panis ejus .
15 Ego autem ſum Dominus Deus tuus ,
qui conturbo mare , & intumeſcunt fluctus
ejus . Dominus exercituum nomen meum . F
16*Poſui verba mea in ore tuo,& in umbra ma- * Supr 49. a.2.
nus meæ protexi te,ut plantes cælos , & fundes
terram, & dicas ad Sion : Populus meus es tu .
17 Elevare , elevare , conſurge Jeruſalem,
quæ bibiſti de manu Domini calicem iræ e-
jus : uſque ad fundum calicis ſoporis bibi-
ſti , & potaſti uſque ad fæces .
18 Non eſt qui ſuſtentet eam ex omnibus fi-
liis,quos genuit:& non eſt qui apprehendat ma-
num ejus ex omnibus filiis , quos enutrivit .
19* Duo ſunt,quæ occurrerunt tibi:quis con- * Supr. 47. c.9.
triſtabitur ſuper te ? vaſtitas , & contritio, &
fames , & gladius : quis conſolabitur te ? G
20 Filii tui projecti ſunt,dormierunt in capi-
te omnium viarum,ſicut oryx illaqueatus, ple-
ni indignatione Dñi , increpatione Dei tui .
21 Idcirco audi hoc , paupercula , & ebria
non a vino .
22 Hæc dicit dominator tuus Dominus ,
& Deus tuus , qui pugnabit pro populo ſuo :
Ecce tuli de manu tua calicem ſoporis , fun-
dum calicis indignationis meæ : non adjicies
ut bibas illum ultra .
23 Et ponam illum in manu eorum , qui te
humiliaverunt , & dixerunt animæ tuæ : In-
curvare , ut tranſeamus : & poſuiſti ut terram
corpus tuum , & quaſi viam tranſeuntibus .

CAPUT LII.

*Excitat Sion , hoc eſt , Chriſti Eccleſiam ad
conſolationem ob gratuitam ſui redemptionem :
meminit deſcenſus Iſrael in Ægyptum , & libe-
rationis ab Aſſur : prædicatores autem Evan-
gelicæ pacis commendat , excitans omnes ad
laudem propter Chriſtum paratum omnibus ſal-
vatorem : & de ipſius exaltatione , ac humi-
liatione , & fide gentium in ipſum .*

1 COnſurge , conſurge , induere fortitu- A
dine tua , Sion , induere veſtimentis

gloriæ tuæ, Jerusalem civitas Sancti: quia non adjiciet ultra, ut pertranseat per te incircumcisus & immundus.

2 Excutere de pulvere, consurge, sede Jerusalem: solve vincula colli tui, captiva filia Sion.

3 Quia hæc dicit Dominus: Gratis venumdati estis, & sine argento redimemini.

4 Quia hæc dicit Dominus Deus: * In Ægyptum descendit populus meus in principio, ut colonus esset ibi: & Assur absque ulla causa calumniatus est eum.

5 Et numquid mihi est hic, dicit Dominus, quoniam ablatus est populus meus gratis? Dominatores ejus inique agunt, dicit Dñs, * & jugiter tota die nomen meum blasphematur.

6 Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa, quia ego ipse, qui loquebar, ecce adsum.

7 * Quam pulcri super montes pedes annuntiantis & prædicantis pacem: annuntiantis bonum, prædicantis salutem, dicentis Sion: Regnabit Deus tuus!

8 Vox speculatorum tuorum: levaverunt vocem, simul laudabunt: quia oculo ad oculum videbunt, cum converterit Dominus Sion.

9 Gaudete, & laudate simul deserta Jerusalem, quia consolatus est Dominus populum suum, redemit Jerusalem.

10 Paravit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium: * & videbunt omnes fines terræ salutare Dei nostri.

11 Recedite, recedite, exite inde, * pollutum nolite tangere: exite de medio ejus, mundamini qui fertis vasa Domini.

12 Quoniam non in tumultu exibitis, nec in fuga properabitis; præcedet enim vos Dominus, & congregabit vos Deus Israel.

13 Ecce intelliget servus meus, exaltabitur, & elevabitur, & sublimis erit valde.

14 Sicut obstupuerunt super te multi, sic inglorius erit inter viros aspectus ejus, & forma ejus inter filios hominum.

15 Iste asperget gentes multas; super ipsum continebunt reges os suum, * quia quibus non est narratum de eo, viderunt: & qui non audierunt, contemplati sunt.

CAPUT LIII.

Non omnes Evangelii prædicationem suscipiunt: prophetia de Christi nativitate, & ignominiosa passione ac morte ipsius propter peccata nostra: contemptui habitus est, qui salutem nobis peperit: de mansuetudine, & voluntaria ipsius oblatione: de gloria & exaltatione ejus, credentiumque multitudine.

1 QUis credidit auditui nostro? & brachium Domini cui revelatum est?

2 Et ascendet sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti. Non est species ei, neque decor: & vidimus eum, & non erat aspectus: & desideravimus eum

3 * Despectum, & novissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem: & quasi absconditus vultus ejus & despectus, unde nec reputavimus eum.

4 * Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit: & nos putavimus eum quasi leprosum, & percussum a Deo, & humiliatum.

5 * Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostræ super eum, & livore ejus sanati sumus.

6 Omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit: & posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.

7 Oblatus est, quia ipse voluit, & non aperuit os suum; sicut ovis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet, * & non aperiet os suum.

8 De angustia, & de judicio sublatus est; generationem ejus quis enarrabit? quia abscissus est de terra viventium: propter scelus populi mei percussi eum.

9 Et dabit impios pro sepultura, & divitem pro morte sua, * eo quod iniquitatem non fecerit, neque dolus fuerit in ore ejus.

10 Et Dominus voluit conterere eum in infirmitate; si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur.

11 Pro eo quod laboravit anima ejus, videbit, & saturabitur; in scientia sua justificabit ipse justus servus meus multos, & iniquitates eorum ipse portabit.

12 Ideo dispertiam ei plurimos, & fortium dividet spolia, pro eo quod tradidit in mortem animam suam, * & cum sceleratis reputatus est: & ipse peccata multorum tulit, * & pro transgressoribus rogavit.

CAPUT LIV.

Ecclesiam invitat ad lætitiam, quod ex gentibus futura sit numerosior, quam erat Synagoga, & per orbem propaganda, perpetua Dei protectione sit in securitate victura, veteris oblita calamitatis: quodque ex pretiosis ædificabitur lapidibus, in justitia fundata: omnesque in ea docti erunt a Deo, multitudine pacis fruituri.

1 LAuda sterilis, quæ non paris: decanta laudem, & hinni quæ non pariebas: quoniam multi filii desertæ magis, quam ejus quæ habet virum, dicit Dominus.

2 Dilata locum tentorii tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas: longos fac funiculos tuos, & clavos tuos consolida.

3 Ad dexteram enim, & ad lævam penetrabis: & semen tuum gentes hæreditabit, & civitates desertas inhabitabit.

4 Noli timere, quia non confunderis, neque erubesces; non enim te pudebit, quia confusionis adolescentiæ tuæ oblivisceris, & opprobrii viduitatis tuæ non recordaberis amplius.

5 Quia dominabitur tui, qui fecit te. * Dñs exercituum nomen ejus: & redemptor tuus Sanctus Israel, Deus omnis terræ vocabitur.

6 Quia ut mulierem derelictam, & mœrentem spiritu vocavit te Dominus, & uxorem ab adolescentia abjectam dixit Deus tuus.

7 Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te.

8 In momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui, dixit redemptor tuus Dominus.

9 * Sicut in diebus Noe istud mihi est, cui juravi ne inducerem aquas Noe ultra super terram: sic juravi, ut non irascar tibi, & non increpem te.

10 Montes enim commovebuntur, & colles contremiscent: misericordia autem mea non recedet a te, & fœdus pacis meæ non movebitur, dixit miserator tuus Dominus.

11 Paupercula tempestate convulsa, absque ulla consolatione. Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in sapphiris.

12 Et ponam jaspidem propugnacula tua, & portas tuas in lapides sculptos, & omnes terminos tuos in lapides desiderabiles:

13 * Universos filios tuos doctos a Domino: & multitudinem pacis filiis tuis.

14 Et in justitia fundaberis: recede procul a calumnia, quia non timebis; & a pavore, quia non appropinquabit tibi.

15 Ecce accola veniet, qui non erat mecum, advena quondam tuus adjungetur tibi.

16 Ecce ego creavi fabrum sufflantem in igne prunas, & proferentem vas in opus suum, & ego creavi interfectorem ad disperdendum.

17 Omne vas, quod fictum est, contra te non dirigetur: & omnem linguam resistentem tibi in judicio judicabis. Hæc est hæreditas servorum Domini, & justitia eorum apud me, dicit Dominus.

CAPUT LV.

Omnes ad fidem vocans promittit donorum spiritualium abundantiam: revocantur a peccatis impii, cum Dominus misericors sit, & verax in promissis: de profectu prædicationis Evangelii, & felicitate credentium.

1 OMnes sitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite: venite, emite absque argento, & absque ulla commutatione vinum & lac.

2 Quare appenditis argentum non in panibus, & laborem vestrum non in saturitate? Audite audientes me, & comedite bonum, & delectabitur in crassitudine anima vestra.

3 In-

B 3 Inclinate aurem vestram, & venite ad me: audite, & vivet anima vestra, & feriam vobiscum pactum sempiternum, * misericordias David fideles. (*Actor. 13.c.34.)

4 Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus.

5 Ecce gentem, quam nesciebas, vocabis: & gentes, quæ te non cognoverunt, ad te current propter Dominum Deum tuum, & Sanctum Israel, quia glorificavit te.

6 Quærite Dominum, dum inveniri potest: invocate eum, dum prope est.

C 7 Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & revertatur ad Dominum, & miserebitur ejus, & ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum.

8 Non enim cogitationes meæ cogitationes vestræ: neque viæ vestræ viæ meæ, dicit Dñs.

9 Quia sicut exaltantur cæli a terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ a viis vestris, & cogitationes meæ a cogitationibus vestris.

D 10 Et quomodo descendit imber, & nix de cælo, & illuc ultra non revertitur, sed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat semen serenti, & panem comedenti;

11 Sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum, sed faciet quæcumque volui, & prosperabitur in his, ad quæ misi illud.

12 Quia in lætitia egrediemini, & in pace deducemini: montes & colles cantabunt coram vobis laudem, & omnia ligna regionis plaudent manu.

13 Pro saliunca ascendet abies, & pro urtica crescet myrtus: & erit Dominus nominatus in signum æternum, quod non auferetur.

CAPUT LVI.

Omnes cujusvis gentis, aut conditionis hortatur Dominus ad servanda sua præcepta: consolatio eunuchorum justorum: domus Dei domus est orationis: gravis increpatio & comminatio adversus pastores Jerusalem, quos cæcos & canes mutos, ac impudentes appellat.

A 1 HÆc dicit Dñs: Custodite judicium, & facite justitiam: quia juxta est salus mea, ut veniat, & justitia mea, ut reveletur. (Sap. 1. a. 1.)

2 Beatus vir, qui facit hoc, & filius hominis, qui apprehendet istud: custodiens sabbatum, ne polluat illud, custodiens manus suas, ne faciat omne malum.

3 Et non dicat filius advenæ, qui adhæret Domino, dicens: Separatione dividet me Dominus a populo suo: Et non dicat Eunuchus: Ecce ego lignum aridum.

B 4 Quia hæc dicit Dominus Eunuchis: Qui custodierint sabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum;

5 Dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius a filiis & filiabus: nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.

6 Et filios advenæ, qui adhærent Dño, ut colant eum, & diligant nomen ejus, ut sint ei in servos: omnem custodientem sabbatum, ne polluat illud, & tenentem fœdus meum;

C 7 Adducam eos in montem sanctum meum, & lætificabo eos in domo orationis meæ: holocausta eorum, & victimæ eorum placebunt mihi super altari meo: * quia domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis. (*Jer. 7. b. 11. Matth. 21. b. 13. Marc. 11. c. 17. Luc. 19. g. 46.)

8 Ait Dominus Deus, * qui congregat dispersos Israel: Adhuc congregabo ad eum congregatos ejus. (* Joan. 11. g. 52.)

9 Omnes bestiæ agri venite ad devorandum, universæ bestiæ saltus.

D 10 *Speculatores ejus cæci omnes, nescierunt universi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes somnia. (*Ezec. 3. d. 17.)

11 Et canes impudentissimi nescierunt saturitatem: ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam: omnes in viam suam declinaverunt, * unusquisque ad avaritiam suam, a summo usque ad novissimum. (*Jer. 6. c. 13. & 8. d. 10.)

12 Venite, sumamus vinum, & impleamur ebrietate: & erit sicut hodie, sic & cras, & multo amplius.

CAPUT LVII.

Justorum interitus, & futura ipsorum requies non intelligitur ab impiis, cum quibus Deus hic expostulat super idololatria aliisque ipsorum sceleribus, denuntians eos humiliandos: conversis autem pax & consolatio promittitur, cum impii cor sit tamquam mare fervens, cui non est pax.

1 JUstus perit, & non est qui recogitet in corde suo: & viri misericordiæ colliguntur, quia non est qui intelligat; a facie enim malitiæ collectus est justus. A

2 Veniat pax: requiescat in cubili suo, qui ambulavit in directione sua.

3 Vos autem accedite huc, filii auguratricis, semen adulteri, & fornicariæ.

4 Super quem lusistis? super quem dilatastis os, & ejecistis linguam? numquid non vos filii scelesti, semen mendax?

5 Qui consolamini in diis subter omne lignum frondosum, immolantes parvulos in torrentibus subter eminentes petras?

6 In partibus torrentis pars tua, hæc est sors tua: & ipsis effudisti libamen, obtulisti sacrificium: numquid super his non indignabor?

7 Super montem excelsum & sublimem posuisti cubile tuum, & illuc ascendisti, ut immolares hostias. B

8 Et post ostium, & retro postem posuisti memoriale tuum, quia juxta me discooperuisti, & suscepisti adulterum: dilatasti cubile tuum, & pepigisti cum eis fœdus: dilexisti stratum eorum manu aperta.

9 Et ornasti te regio unguento, & multiplicasti pigmenta tua. Misisti legatos tuos procul, & humiliata es usque ad inferos.

10 In multitudine viæ tuæ laborasti: non dixisti: Quiescam: vitam manus tuæ invenisti, propterea non rogasti.

11 Pro quo solicita timuisti, quia mentita es, & mei non es recordata, neque cogitasti in corde tuo? quia ego tacens, & quasi non videns, & mei oblita es. C

12 Ego annuntiabo justitiam tuam, & opera tua non proderunt tibi.

13 Cum clamaveris, liberent te congregati tui, & omnes eos auferet ventus, tollet aura. Qui autem fiduciam habet mei, hereditabit terram, & possidebit montem sanctum meum.

14 Et dicam: * Viam facite, præbete iter, declinate de semita, auferte offendicula de via populi mei. (* Infr. 62. d. 10.)

15 Quia hæc dicit Excelsus, & sublimis habitans æternitatem: & sanctum nomen ejus in excelso & in sancto habitans, & cum contrito & humili spiritu: ut vivificet spiritum humilium, & vivificet cor contritorum.

16 Non enim in sempiternum litigabo, neque usque ad finem irascar, quia spiritus a facie mea egredietur, & flatus ego faciam.

17 Propter iniquitatem avaritiæ ejus iratus sum, & percussi eum: abscondi a te faciem meam, & indignatus sum: & abiit vagus in via cordis sui. D

18 Vias ejus vidi, & sanavi eum, & reduxi eum, & reddidi consolationes ipsi, & lugentibus ejus.

19 Creavi fructum labiorum pacem, pacem ei: qui longe est, & qui prope, dixit Dominus, & sanavi eum.

20 Impii autem quasi mare fervens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus ejus in conculcationem, & lutum.

21 * Non est pax impiis, dicit Dñs Deus. (* Supr. 48. d. 22.)

CAPUT LVIII.

Reprehendit Judæorum hypocrisim, ostendens, eorum jejunium non esse Deo acceptabile: & quæ debeant illud comitari, quibus adhibitis multa præstantur hominibus beneficia, quomodo debeat sabbatum celebrari, abnegata propria voluntate, & quod sit præmium ita celebrantium.

1 CLama, ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Jacob peccata eorum. A

2 Me etenim de die in diem quærunt, & scire vias meas volunt: quasi gens, quæ justitiam fecerit, & judicium Dei sui non dereliquerit: rogant me judicia justitiæ: appropinquare Deo volunt.

3 Quare jejunavimus, & non aspexisti: humiliavimus animas nostras, & nescisti? Ecce in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis.

B

4 Ecce ad lites & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impie. Nolite jejunare sicut usque ad hanc diem, ut audiatur in excelso clamor vester.

*Zach. 7. b. 5.

5 *Numquid tale est jejunium, quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? numquid contorquere quasi circulum caput suum, & saccum & cinerem sternere? numquid istud vocabis jejuniū, & diem acceptabilem Dño?

6 Nonne hoc est magis jejunium, quod elegi? dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes, dimitte eos, qui confracti sunt, liberos, & omne onus dirumpe.

C

*Ezec. 18. b. 7. d. 16. Matth. 25. c. 35.

7 * Frange esurienti panem tuum, & egenos, vagosq; induc in domum tuam: cū videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris.

8 Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur, & anteibit faciem tuam justitia tua, & gloria Dñi colliget te.

9 Tunc invocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet: Ecce adsum. Si abstuleris de medio tui catenam, & desieris extendere digitum, & loqui quod non prodest:

10 Cum effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleveris, orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies.

D

11 Et requiem tibi dabit Dñs semper, & implebit splendoribus animam tuam, & ossa tua liberabit, & eris quasi hortus irriguus, & sicut fons aquarum, cujus non deficient aquæ.

* Infr. 61. b. 4.

12 * Et ædificabuntur in te deserta sæculorum: fundamenta generationis & generationis suscitabis: & vocaberis ædificator sepium, avertens semitas in quietem.

13 Si averteris a sabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die sancto meo, & vocaberis sabbatum delicatum, & sanctum Domini gloriosum, & glorificaveris eum, dum non facis vias tuas, & non invenitur voluntas tua, ut loquaris sermonem;

14 Tunc delectaberis super Domino, & sustollam te super altitudines terræ, & cibabo te hæreditate Jacob patris tui. Os enim Domini locutum est.

CAPUT LIX.

Potens ac benignus est Deus ad salvandum Judæos; sed iniquitates eorum, quas propheta persequitur, impediunt, ne exaudiantur, ac salventur: propter quas & confitentur se juste a Deo desertos, & excæcatos affligi variis malis: de furore Domini in malos, & benignitate erga pœnitentes.

A

Num. 11. c. 23. Supr. 50. a. 2.

1 ECce non est abbreviata manus Domini, ut salvare nequeat, neque aggravata est auris ejus, ut non exaudiat:

2 Sed iniquitates vestræ diviserunt inter vos, & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem ejus a vobis, ne exaudiret.

* Supr. a. d. 15.

3 * Manus enim vestræ pollutæ sunt sanguine, & digiti vestri iniquitate: labia vestra locuta sunt mendacium, & lingua vestra iniquitatem fatur.

* Job 15. d. 35. * Job 8. a. 4.

4 Non est qui invocet justitiam, neque est qui judicet vere: sed confidunt in nihilo, & loquuntur vanitates: * conceperunt laborem, & pepererunt iniquitatem.

5 Ova aspidum ruperunt, * & telas araneæ texuerunt: qui comederit de ovis eorū, morietur, & quod confotum est, erumpet in regulum.

B

6 Telæ eorum non erunt in vestimentum, neq; operientur operibus suis: opera eorum opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum.

* Prov. 1 b. 16. Rom. 3. b. 15.

7 * Pedes eorum ad malum currunt, & festinant, ut effundant sanguinem innocentem: cogitationes eorum cogitationes inutiles: vastitas & contritio in viis eorum.

8 Viam pacis nescierunt, & non est judicium in gressibus eorum: semitæ eorum incurvatæ sunt eis: omnis qui calcat in eis, ignorat pacem.

9 Propter hoc elongatum est judicium a nobis, & non apprehendet nos justitia: expectavimus lucem, & ecce tenebræ: splendorem, & in tenebris ambulavimus.

10 Palpavimus sicut cæci parietem, & quasi absq; oculis attrectavimus: impegimus meridie quasi in tenebris, in caliginosis quasi mortui.

11 Rugiemus quasi ursi omnes, & quasi columbæ meditantes gememus; expectavimus judiciū, & non est: salutem, & elongata est a nobis.

C

12 Multiplicatæ sunt enim iniquitates nostræ coram te, & peccata nostra responderunt nobis, quia scelera nostra nobiscum, & iniquitates nostras cognovimus,

13 Peccare & mentiri contra Dominum; & aversi sumus, ne iremus post tergum Dei nostri, ut loqueremur calumniam, & transgressionem: concepimus, & locuti sumus de corde verba mendacii.

14 Et conversum est retrorsum judicium, & justitia longe stetit, quia corruit in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi.

15 Et facta est veritas in oblivionem, & qui recessit a malo, prædæ patuit: & vidit Dominus, & malum apparuit in oculis ejus, quia non est judicium.

D

16 Et vidit, quia non est vir: & aporiatus est, quia non est qui occurrat: & salvavit sibi brachium suum, & justitia ejus ipsa confirmavit eum.

* Eph. 6. c. 17. 1. Thes. 5. b. 8.

17 * Indutus est justitia ut lorica, & galea salutis in capite ejus: indutus est vestimentis ultionis, & opertus est quasi pallio zeli.

18 Sicut ad vindictam quasi ad retributionem indignationis hostibus suis, & vicissitudinem inimicis suis: insulis vicem reddet.

19 Et timebunt, qui ab occidente, nomen Domini, & qui ab ortu solis, gloriam ejus: cum venerit quasi fluvius violentus, quem spiritus Domini cogit:

* Rom. 11. d. 26.

20 * Et venerit Sion redemptor, & eis, qui redeunt ab iniquitate in Jacob, dicit Dominus.

21 Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dñs: Spiritus meus, qui est in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui, & de ore seminis seminis tui, dicit Dñs, amodo, & usque in sempiternum.

CAPUT LX.

Ecclesia ad exultationem excitatur, quod in ea Domini gloria reluceat, ad quam accessuræ sunt plurimæ nationes, & quæ ad eam non venerint, peribunt: in qua pax, justitia & laus Dei invenientur, ablata iniquitate: eritque Dominus ei in lucem sempiternam & gloriam.

A

1 SUrge, illuminare Jerusalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est.

2 Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos: super te autem orietur Dominus, & gloria ejus in te videbitur.

3 Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui.

* Sup. 49. c. 18.

4 * Leva in circuitu oculos tuos, & vide: omnes isti congregati sunt, venerunt tibi: filii tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere surgent.

5 Tunc videbis, & afflues, mirabitur & dilatabitur cor tuum, quando conversa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi.

5 Inundatio camelorum operiet te, dromedarii Madian & Epha: omnes de Saba venient aurum & thus deferentes, & laudem Domino annuntiantes.

B

7 Omne pecus Cedar congregabitur tibi, arietes Nabaioth ministrabunt tibi: offerentur super placabili altari meo, & domum majestatis meæ glorificabo.

8 Qui sunt isti, qui ut nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas?

9 Me enim insulæ expectant, & naves maris in principio, ut adducam filios tuos de longe, argentum eorum, & aurum eorum cum eis, nomini Domini Dei tui, & sancto Israel, quia glorificavit te.

10 Et ædificabunt filii peregrinorum muros tuos, & reges eorum ministrabunt tibi; in indignatione enim mea percussi te, & in reconciliatione mea misertus sum tui.

* Apoc 21. g. 25.

11 * Et aperientur portæ tuæ jugiter: die ac nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo gentium, & reges earum adducantur.

12 Gens enim & regnum, quod non servierit

tibi,

C tibi, peribit, & Gentes solitudine vastabuntur.
13 Gloria Libani ad te veniet, abies & buxus,
& pinus simul ad ornandum locum sanctifica-
tionis meæ, & locum pedum meorũ glorificabo.
14 Et venient ad te curvi filii eorum, qui
humiliaverunt te, & adorabunt vestigia pe-
dum tuorum omnes, qui detrahebant tibi,
& vocabunt te Civitatem Domini Sion san-
cti Israel.
15 Pro eo quod fuisti derelicta, & odio ha-
bita, & non erat qui per te transiret, po-
nam te in superbiam sæculorum, gaudium in
generationem & generationem:
16 Et suges lac gentium, & mamilla regum
lactaberis; & scies, quia ego Dominus sal-
vans te, & redemptor tuus fortis Jacob.
D 17 Pro ære afferam aurum, & pro ferro
afferam argentum, & pro lignis æs, & pro
lapidibus ferrum: & ponam visitationem
tuam pacem, & præpositos tuos justitiam.
18 Non audietur ultra iniquitas in terra tua,
vastitas & contritio in terminis tuis, & occu-
pabit salus muros tuos, & portas tuas laudatio.
* Apoc. 21. g. 23. & 22. a. 5. 19 * Non erit tibi amplius sol ad lucendum
per diem, nec splendor lunæ illuminabit te:
sed erit tibi Dominus in lucem sempiter-
nam, & Deus tuus in gloriam tuam.
20 Non occidet ultra sol tuus, & luna tua
non minuetur, quia erit tibi Dominus in lucem
sempiternam, & complebuntur dies luctus tui.
21 Populus autem tuus omnes justi, in per-
petuum hæreditabunt terram, germen planta-
tionis meæ, opus manus meæ ad glorificandum.
22 Minimus erit in mille, & parvulus in
gentem fortissimam; ego Dominus in tem-
pore ejus subito faciam istud.

CAPUT LXI.

Christi salvatoris officium, & humani generis reparationem pulchre explicat: prædicatione quoque ministrorum Christi gentes ad fidem convertendas: additur de consolatione credentium, & gloria ministrorum: Ecclesia lætabunda suam felicitatem mire sibi gratulatur.

A Luc. 4. c. 18. 1 Spiritus Domini super me, eo quod un-
xerit Dominus me: ad annuntiandum
mansuetis misit me, ut mederer contritis cor-
de, & prædicarem captivis indulgentiam, &
clausis apertionem:
2 Ut prædicarem annum placabilem Do-
*Matt. 5. a. 5. mino, & diem ultionis Deo nostro: * ut con-
solarer omnes lugentes:
3 Ut ponerem lugentibus Sion: & darem eis
coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu,
pallium laudis pro spiritu mœroris: & voca-
buntur in ea fortes justitiæ plantatio Domini
ad glorificandum.
B * Supr. 58. d. 12. 4 * Et ædificabunt deserta a sæculo, & rui-
nas antiquas erigent, & instaurabunt civi-
tates desertas dissipatas in generationem &
generationem.
5 Et stabunt alieni, & pascent pecora ve-
stra: & filii peregrinorum agricolæ, & vini-
tores vestri erunt.
6 Vos autem Sacerdotes Domini vocabi-
mini: Minist i Dei nostri, dicetur vobis. For-
titudinem gentium comedetis, & in gloria
earum superbietis.
C 7 Pro confusione vestra duplici, & rubore
laudabunt partem suam: propter hoc in terra
sua duplicia possidebunt, lætitia sempiterna
erit eis.
8 Quia ego Dominus diligens judicium, &
odio habens rapinam in holocausto: & dabo
opus eorum in veritate, & fœdus perpetuum
feriam eis.
9 Et scient in gentibus semen eorum, & ger-
men eorum in medio populorum: omnes, qui
viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt
semen, cui benedixit Dominus.
D 10 Gaudens gaudebo in Dño, & exultabit a-
nima mea in Deo meo, quia induit me vesti-
mentis salutis, & indumento justitiæ circum-
dedit me, quasi sponsum decoratum corona,
& quasi sponsam ornatam monilibus suis.
11 Sicut enim terra profert germen suum,
& sicut hortus semen suum germinat, sic
Dominus Deus germinabit justitiam, &
laudem coram universis gentibus.

CAPUT LXII.

Propheta non cessat propter impios Christum annuntiare, prophetans de Christi adventu & conversione gentium: de felicitate, gloria, & exaltatione Ecclesiæ ex Dei gratuito beneplacito erga ipsam: de prædicatoribus Ecclesiæ, & Evangelio per orbem divulgando.

1 Propter Sion non tacebo, & propter Je- A
rusalem non quiescam, donec egredia-
tur ut splendor Justus ejus, & Salvator ejus
ut lampas accendatur.
2 Et videbunt gentes justum tuum, & cun-
cti reges inclytum tuum: & vocabitur tibi no-
men novum, quod os Domini nominabit.
3 Et eris corona gloriæ in manu Domini,
& diadema regni in manu Dei tui. B
4 Non vocaberis ultra Derelicta, & terra
tua non vocabitur amplius Desolata, sed
vocaberis Voluntas mea in ea, & terra tua
Inhabitata, quia complacuit Domino in te:
& terra tua inhabitabitur.
5 Habitabit enim juvenis cum virgine, & ha-
bitabunt in te filii tui. Et gaudebit sponsus su-
per sponsam, & gaudebit super te Deus tuus.
6 Super muros tuos Jerusalem constitui cu- C
stodes, tota die, & tota nocte in perpetuum non
tacebunt. Qui reminiscimini Dñi, ne taceatis,
7 Et ne detis silentium ei, donec stabiliat,
& donec ponat Jerusalem laudem in terra.
8 Juravit Dominus in dextera sua, & in bra-
chio fortitudinis suæ: Si dedero triticum tuum
ultra cibum inimicis tuis, & si biberint filii
alieni vinum tuum, in quo laborasti. D
9 Quia qui congregant illud, comedent,
& laudabunt Dominum: & qui comportant
illud, bibent in atriis sanctis meis.
10 Transite, transite per portas, * præpa- * Supr. 57. c. 14.
rate viam populo, planum facite iter, eligi-
te lapides, & elevate signum ad populos.
11 * Ecce Dominus auditum fecit in ex- *Zach. 9. b. c. Matth. 21. b. 5.
tremis terræ, dicite filiæ Sion: Ecce Salva-
tor tuus venit: ecce merces ejus cum eo,
& opus ejus coram illo.
12 Et vocabunt eos, Populus sanctus, re-
dempti a Domino. Tu autem vocaberis:
Quæsita civitas, & non Derelicta.

CAPUT LXIII.

Dicit se Dominus sanguine aspersum dum solus vicisset hostes: Deus multa præstitit Israelitis beneficia, sed propter iniquitates suas sunt ab eo derelicti: propheta autem miserationum Domini memor, invocat ipsius misericordiam super populum suum, querens a Deo desertum conqueritur.

1 Quis est iste, qui venit de Edom, tin- A
ctis vestibus de Bosra? Iste formosus in
stola tua, gradiens in multitudine fortitudinis
suæ. Ego, qui loquor justitiam, & propugna-
tor sum ad salvandum.
2 * Quare ergo rubrum est indumentum tuum, * Apoc. 19. c. 13.
& vestimenta tua sicut calcantium in torculari?
3 Torcular calcavi solus, & de gentibus non
est vir mecum; calcavi eos in furore meo, &
conculcavi eos in ira mea: & aspersus est san-
guis eorum super vestimenta mea, & omnia
indumenta mea inquinavi.
4 * Dies enim ultionis in corde meo, annus * Supr. 34. b. 8.
redemptionis meæ venit.
5 Circumspexi, & non erat auxiliator: quæ-
sivi, & non fuit qui adjuvaret: & salvavit
mihi brachium meum, & indignatio mea
ipsa auxiliata est mihi.
6 Et conculcavi populos in furore meo, B
& inebriavi eos in indignatione mea, &
detraxi in terram virtutem eorum.
7 Miserationum Domini recordabor, lau-
dem Domini super omnibus, quæ reddidit no-
bis Dominus, & super multitudinem bonorum
domui Israel, quæ largitus est eis secundum
indulgentiam suam, & secundũ multitudinem
misericordiarum suarum.
8 Et dixit: Verumtamen populus meus est,
filii non negantes: & factus est eis salvator.
9 In omni tribulatione eorum non est tribu- C
latus, & angelus faciei ejus salvavit eos: in
dilectione sua, & in indulgentia sua ipse rede-
mit eos, & portavit eos, & elevavit eos cun-
ctis diebus sæculi.
10 Ipsi autem ad iracundiam provocaverunt,

& affli-

& afflixerunt spiritum Sancti ejus: & conversus est eis in inimicum, & ipse debellavit eos.

*Exod. 14. g. 29.

11 Et recordatus est dierum sæculi Moysi, & populi sui: * Ubi est qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui? ubi est qui posuit in medio ejus Spiritum Sancti sui?

12 Qui eduxit ad dexteram Moysen brachio majestatis suæ, qui scidit aquas ante eos, ut faceret sibi nomen sempiternum:

13 Qui eduxit eos per abyssos, quasi equum in deserto non impingentem.

14 Quasi animal in campo descendens, spiritus Domini ductor ejus fuit; sic adduxisti populum tuum, ut faceres tibi nomen gloriæ.

D

* Deut. 26. c. 15. Baruc. 2. c. 16.

15 * Attende de cælo, & vide de habitaculo sancto tuo, & gloriæ tuæ; ubi est zelus tuus, & fortitudo tua, multitudo viscerum tuorum, & miserationum tuarum? super me continuerunt se.

16 Tu enim pater noster, & Abraham nescivit nos, & Israel ignoravit nos: tu Domine pater noster, redemptor noster, a sæculo nomen tuum.

17 Quare errare nos fecisti, Domine, de viis tuis, indurasti cor nostrum, ne timeremus te? convertere propter servos tuos, tribus hæreditatis tuæ.

18 Quasi nihilum possederunt populum sanctum tuum: hostes nostri conculcaverunt sanctificationem tuam.

19 Facti sumus quasi in principio, cum non dominareris nostri, neque invocaretur nomen tuum super nos.

CAPUT LXIV.

Petit propheta, ut Deus nomen suum & potentiam inimicis nota faciat: facta quoque mentione felicitatis, quæ Deum expectantibus præparata est, confitetur ac luget populi sui iniquitates, immunditias & exilium, orans pro liberatione.

A

1 UTinam dirumperes cælos, & descenderes! a facie tua montes defluerent.

2 Sicut exustio ignis tabescerent, aquæ arderent igni, ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis: a facie tua gentes turbarentur.

3 Cum feceris mirabilia, non sustinebimus: descendisti, & a facie tua montes defluxerunt.

B

* 1. Cor. 2. b. 9.

4 A sæculo non audierunt, neque auribus perceperunt: * oculus non vidit, Deus, absque te, quæ præparasti expectantibus te.

5 Occurristi lætanti, & facienti justitiam: in viis tuis recordabuntur tui; ecce tu iratus es, & peccavimus: in ipsis fuimus semper, & salvabimur.

6 Et facti sumus ut immundus omnes nos, & quasi pannus menstruatæ universæ justitiæ nostræ: & cecidimus quasi folium universi, & iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos.

C

7 Non est qui invocet nomen tuum, qui consurgat, & teneat te; abscondisti faciem tuam a nobis, & allisisti nos in manu iniquitatis nostræ.

8 Et nunc Domine, pater noster es tu, nos vero lutum: & fictor noster tu, & opera manuum tuarum omnes nos.

* Psal. 78. c. 8.

D

9 * Ne irascaris, Domine, satis, & ne ultra memineris iniquitatis nostræ: ecce respice, populus tuus omnes nos.

10 Civitas Sancti tui facta est deserta, Sion deserta facta est, Jerusalem desolata est.

11 Domus sanctificationis nostræ, & gloriæ nostræ, ubi laudaverunt te patres nostri, facta est in exustionem ignis, & omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinas.

12 Numquid super his continebis te Domine, tacebis, & affliges nos vehementer?

CAPUT LXV.

Gentium convocatio, & Judæorum propter iniquitates suas & idololatriam objectio, servatis tamen paucis reliquiis ex ipsis: comminatio his qui Dei legem abjecerunt, & prospera ac nova omnia servis Dei nuntiantur: de quorum felicitate & Dei erga ipsos benignitate multis agit propheta.

A

Rom. 10. d. 20.

1 QUæsierunt me, qui ante non interrogabant, invenerunt, qui non quæsierunt me. Dixi: Ecce ego, ecce ego ad gentem, quæ non invocabat nomen meum.

2 Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas.

3 Populus, qui ad iracundiam provocat me ante faciem meam semper: qui immolant in hortis, & sacrificant super lateres:

4 Qui habitant in sepulcris, & in delubris idolorum dormiunt, qui comedunt carnem suillam, & jus profanum in vasis eorum:

5 Qui dicunt: Recede a me, non appropinques mihi, quia immundus es: isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die.

6 Ecce scriptum est coram me: non tacebo, sed reddam & retribuam in sinum eorum,

7 Iniquitates vestras, & iniquitates patrum vestrorum simul, dicit Dominus, qui sacrificaverunt super montes, & super colles exprobraverunt mihi, & remetiar opus eorum primum in sinu eorum.

B

8 Hæc dicit Dominus: Quomodo si inveniatur granum in botro, & dicatur: Ne dissipes illud, quoniam benedictio est; sic faciam propter servos meos, ut non disperdam totum.

9 Et educam de Jacob semen, & de Juda possidentem montes meos: & hæreditabunt eam electi mei, & servi mei habitabunt ibi.

10 Et erunt campestria in caulas gregum, & vallis Achor in cubile armentorum populo meo, qui requisierunt me.

11 Et vos, qui dereliquistis Dominum, qui obliti estis montem sanctum meum, qui ponitis Fortunæ mensam, & libatis super eam:

12 Numerabo vos in gladio, & omnes in cæde corruetis, * pro eo quod vocavi, & non respondistis: locutus sum, & non audistis: & faciebatis malum in oculis meis, & quæ nolui elegistis.

* Prov. 1. c. 24. Infra 66. a. 4. Jer. 7. c. 13.

13 Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce servi mei comedent, & vos esurietis: ecce servi mei bibent, & vos sitietis.

C

14 Ecce servi mei lætabuntur, & vos confundemini: ecce servi mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione spiritus ululabitis.

15 Et dimittetis nomen vestrum in juramentum electis meis: & interficiet te Dominus Deus, & servos suos vocabit nomine alio.

16 In quo qui benedictus est super terram, benedicetur in Deo, amen: & qui jurat in terra, jurabit in Deo, amen, quia oblivioni traditæ sunt angustiæ priores, & quia absconditæ sunt ab oculis meis.

17 * Ecce enim ego creo cælos novos, & terram novam: & non erunt in memoria priora, & non ascendent super cor.

* Infra 66. g. 22. Apoc. 21. a. 1.

18 Sed gaudebitis & exultabitis usque in sempiternum in his, quæ ego creo, quia ecce ego creo Jerusalem exultationem, & populum ejus gaudium.

D

19 Et exultabo in Jerusalem, & gaudebo in populo meo: & non audietur in eo ultra vox fletus, & vox clamoris.

20 Non erit ibi amplius infans dierum, & senex, qui non impleat dies suos, quoniam puer centum annorum morietur, & peccator centum annorum maledictus erit.

21 Et ædificabunt domos, & habitabunt: & plantabunt vineas, & comedent fructus earum.

22 Non ædificabunt, & alius habitabit: non plantabunt, & alius comedet: secundum enim dies ligni, erunt dies populi mei, & opera manuum eorum inveterabunt.

23 Electi mei non laborabunt frustra, neque generabunt in conturbatione: quia semen benedictorum Dñi est, & nepotes eorum cum eis.

24 * Eritque, antequam clament, ego exaudiam: adhuc illis loquentibus ego audiam.

* Psal. 31. b. 5. * Supr. 11. b. 6.

25 * Lupus & agnus pascentur simul, leo & bos comedent paleas: & serpenti pulvis panis ejus: non nocebunt neque occident in omni monte sancto meo, dicit Dominus.

CAPUT LXVI.

Dominus cæli & terræ non templum respicit, quod Judæi pro loco quietis illi ædificare volebant, sed spiritum humiliatum: rejiciuntur veteris legis sacrificia: Judæorum adversus Christum ipsiusque discipulos pervicacia punienda ostenditur: de Christi nativitate, & Ecclesiæ fœcunditate; cui ut omnes collætentur, exhortatur, ostendens beneficia, quæ a Domino recipiet, & quale futurum sit malorum judicium, & quomodo per discipulorum Christi prædicationem gentes convertentur: de finali quoque retributione malorum, & bonorum.

A *Act. 7. f. 49. & 17. c. 24.*
1 HÆc dicit Dominus: Cælum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum; quæ est ista domus, quam ædificabitis mihi? & quis est iste locus quietis meæ?

2 Omnia hæc manus mea fecit, & facta sunt universa ista, dicit Dominus; ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & trementem sermones meos?

B
3 Qui immolat bovem, quasi qui interficiat virum: qui mactat pecus, quasi qui excerebret canem: qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat: qui recordatur thuris, quasi qui benedicat idolo. Hæc omnia elegerunt in viis suis, & in abominationibus suis anima eorum delectata est.

** Prov. 1. c. 24. Sup. 65. b. 12. Jer. 7. c. 13.*
4 Unde & ego eligam illusiones eorum, & quæ timebant, adducam eis: * quia vocavi, & non erat qui responderet: locutus sum, & non audierunt: feceruntque malum in oculis meis, & quæ nolui elegerunt.

5 Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbum ejus: dixerunt fratres vestri odientes vos, & abjicientes propter nomen meum: glorificetur Dominus, & videbimus in lætitia vestra: ipsi autem confundentur.

6 Vox populi de civitate, vox de templo, vox Dñi reddentis retributionem inimicis suis.

C
7 Antequam parturiret, peperit: antequam veniret partus ejus, peperit masculum.

8 Quis audivit umquam tale? & quis vidit huic simile? numquid parturiet terra in die una? aut parietur gens simul, quia parturivit & peperit Sion filios suos?

9 Numquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam? dicit Dominus: si ego, qui generationem ceteris tribuo, sterilis ero, ait Dominus Deus tuus?

10 Lætamini cum Jerusalem, & exultate in ea omnes, qui diligitis eam: gaudete cum ea gaudio universi, qui lugetis super eam,

D
11 Ut sugatis, & repleamini ab ubere consolationis ejus: ut mulgeatis, & deliciis affluatis ab omnimoda gloria ejus.

12 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego declinabo super eam quasi fluvium pacis, & quasi torrentem inundantem gloriam gentium, quam sugetis: ad ubera portabimini, & super genua blandientur vobis.

13 Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, & in Jerusalem consolabimini.

** Ezec. cap. 37.*
14 Videbitis, & gaudebit cor vestrum, * & ossa vestra quasi herba germinabunt, & cognoscetur manus Domini servis ejus, & indignabitur inimicis suis.

E
15 Quia ecce Dominus in igne veniet, & quasi turbo quadrigæ ejus, reddere in indignatione furorem suum; & increpationem suam in flamma ignis,

16 Quia in igne Dominus dijudicabit, & in gladio suo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecti a Domino.

17 Qui sanctificabantur, & mundos se putabant in hortis post januam intrinsecus, qui comedebant carnem suillam, & abominationem, & murem, simul consumentur, dicit Dñs.

F
18 Ego autem opera eorum, & cogitationes eorum venio, ut congregem cum omnibus gentibus & linguis: & venient & videbunt gloriam meam.

19 Et ponam in eis signum, & mittam ex eis, qui salvati fuerint, ad gentes in mare, in Africam, & Lydiam tendentes sagittam: in Italiam & Græciam, ad insulas longe, ad eos, qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam gentibus,

20 Et adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in carrucis, ad montem sanctum meum Jerusalem, dicit Dominus, quomodo si inferant filii Israel munus in vase mundo in domum Domini.

21 Et assumam ex eis in sacerdotes, & levitas, dicit Dominus.

G ** Apoc. 21. a. 1.*
22 * Quia sicut cæli novi, & terra nova, quæ ego facio stare coram me, dicit Dominus: sic stabit semen vestrum, & nomen vestrum.

23 Et erit mensis ex mense, & sabbatum ex sabbato: veniet omnis caro, ut adoret coram facie mea, dicit Dominus.

** Marc. 9. g. 45*
24 Et egredientur, & videbunt cadavera virorum, qui prævaricati sunt in me. * Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: & erunt usque ad satietatem visionis omni carni.

PROPHETIA JEREMIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Jeremias in ventre matris sanctificatus, & tempore Josiæ regis Juda missus a Domino ad prophetandum, causatur pueritiam, sed doctus a Deo accipit robur invincibile. Jubeturque vaticinari destructionem Jerusalem sub nomine virgæ, & ollæ succensæ.

A
1 VErba Jeremiæ filii Helciæ, de sacerdotibus, qui fuerunt in Anathoth, in terra Beniamin:
2 Quod factum est verbum Domini ad eum in diebus Josiæ filii Amon regis Juda, in tertiodecimo anno regni ejus.

3 Et factum est in diebus Joakim filii Josiæ regis Juda, usque ad consummationem undecimi anni Sedeciæ filii Josiæ regis Juda, usque ad transmigrationem Jerusalem, in mense quinto.

4 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

B
5 Priusquam te formarem in utero, novi te, & antequam exires de vulva, sanctificavi te, & prophetam in gentibus dedi te.

6 Et dixi, A, a, a, Domine Deus: ecce nescio loqui, quia puer ego sum.

7 Et dixit Dominus ad me: Noli dicere: Puer sum, quoniam ad omnia, quæ mittam te, ibis, & universa, quæcumque mandavero tibi, loqueris.

8 Ne timeas a facie eorum, quia tecum ego sum, ut eruam te, dicit Dominus.

** Vide Isai. 6. c. 7.*
9 Et misit Dominus manum suam, & tetigit os meum: * & dixit Dominus ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo:

C ** Infr. 18. a. 7.*
10 Ecce constitui te hodie super gentes, & super regna, * ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes.

11 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: Quid tu vides Jeremia? Et dixi: Virgam vigilantem ego video.

12 Et dixit Dominus ad me: Bene vidisti, quia vigilabo ego super verbo meo, ut faciam illud.

** Infr. 4. b. 6.*
13 Et factum est verbum Domini secundo ad me, dicens: Quid tu vides? Et dixi: Ollam succensam * ego video, & faciem ejus a facie Aquilonis.

14 Et dixit Dñs ad me: * Ab Aquilone panditur malum super omnes habitatores terræ,

15 Quia ecce ego convocabo omnes cognationes regnorum Aquilonis, ait Dominus: & venient & ponent unusquisque solium suum in introitu portarum Jerusalem, & super omnes muros ejus in circuitu, & super universas urbes Juda.

D
16 Et loquar judicia mea cum eis super omnem malitiam eorum, qui dereliquerunt me, & libaverunt diis alienis, & adoraverunt opus manuum suarum.

17 Tu ergo accinge lumbos tuos, & surge, & loquere ad eos omnia, quæ ego præcipio tibi: Ne formides a facie eorum; nec enim timere te faciam vultum eorum.

* Infra 6. g. 27.

18 * Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æreum super omnem terram, regibus Juda, principibus ejus, & sacerdotibus, & populo terræ.

19 Et bellabunt adversum te, & non prævalebunt, quia ego tecum sum, ait Dominus, ut liberem te.

CAPUT II.

Graviter expostulat Dominus cum filiis Israel & Juda, potissimum cum pastoribus, ac prophetis, quod non respicientes accepta a Deo varia beneficia, eo, qui fons est aquæ vivæ, relicto, adoraverint idola, a quibus nihil boni expectare poterant: imo cum toti essent in idololatria, rapinis, & crudelitate, sese justificare nitebantur: & propterea devastandos prædicit.

A

1 ET factum est verbum Domini ad me dicens:

2 Vade, & clama in auribus Jerusalem, dicens: Hæc dicit Dñs: Recordatus sum tui, miserans adolescentiam tuam, & charitatem desponsationis tuæ, quando secuta es me in in deserto, in terra, quæ non seminatur.

3 Sanctus Israel Domino, primitiæ frugum ejus: omnes, qui devorant eum, delinquunt: mala venient super eos, dicit Dominus.

4 Audite verbum Domini domus Jacob, & omnes cognationes domus Israel.

*Mich. 6. a. 3.

5 Hæc dicit Dominus: * Quid invenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongaverunt a me, & ambulaverunt post vanitatem, & vani facti sunt?

B

6 Et non dixerunt: Ubi est Dominus, qui ascendere nos fecit de terra Ægypti: qui traduxit nos per desertum, per terram inhabitabilem & inviam, per terram sitis, & imaginem mortis, per terram, in qua non ambulavit vir, neque habitavit homo?

7 Et induxi vos in terram Carmeli, ut comederetis fructum ejus, & optima illius: & ingressi contaminastis terram meam, & hæreditatem meam posuistis in abominationem.

8 Sacerdotes non dixerunt: Ubi est Dominus? & tenentes legem nescierunt me: & pastores prævaricati sunt in me: & prophetæ prophetaverunt in Baal, & idola secuti sunt.

9 Propterea adhuc judicio contendam vobiscum, ait Dominus, & cum filiis vestris disceptabo.

C

10 Transite ad insulas Cethim, & videte: & in Cedar mittite, & considerate vehementer: & videte, si factum est hujuscemodi.

11 Si mutavit gens deos suos, & certe ipsi non sunt dii: populus vero meus mutavit gloriam suam in idolum.

12 Obstupescite cæli super hoc, & portæ ejus desolamini vehementer, dicit Dominus.

13 Duo enim mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.

14 Numquid servus est Israel, aut vernaculus? quare ergo factus est in prædam?

15 Super eum rugierunt leones, & dederunt vocem suam: posuerunt terram ejus in solitudinem: civitates ejus exustæ sunt, & non est qui habitet in eis.

D

16 Filii quoque Mempheos & Taphnes constupraverunt te usque ad verticem.

17 Numquid non istud factum est tibi, quia dereliquisti Dominum Deum tuum eo tempore, quo ducebat te per viam?

18 Et nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam? & quid tibi cum via Assyriorum, ut bibas aquam fluminis?

19 Arguet te malitia tua, & aversio tua increpabit te. Scito, & vide, quia malum & amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum, & non esse timorem mei apud te, dicit Dominus Deus exercituum.

20 A sæculo confregisti jugum meum, rupisti vincula mea, & dixisti: Non serviam.
* In omni enim colle sublimi, & sub omni ligno frondoso tu prosternebaris meretrix. * Infra 3. b. 6.

E

21 * Ego autem plantavi te vineam electam, omne semen verum; quomodo ergo conversa es mihi in pravum vinea aliena? * Isai. 5. a. 1. Matth. 21. d. 33.

22 Si laveris te nitro, & multiplicaveris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus Deus.

23 Quomodo dicis: Non sum polluta, post Baalim non ambulavi? Vide vias tuas in convalle, scito quid feceris: cursor levis explicans vias suas.

24 Onager assuetus in solitudine, in desiderio animæ suæ attraxit ventum amoris sui: nullus avertet eam: omnes, qui quærunt eam, non deficient: in menstruis ejus invenient eā.

25 Prohibe pedem tuum a nuditate, & guttur tuum a siti. Et dixisti: Desperavi, nequaquam faciam: adamavi quippe alienos, & post eos ambulabo.

F

26 Quomodo confunditur fur, quando deprehenditur, sic confusi sunt domus Israel, ipsi & reges eorum, principes, & sacerdotes, & prophetæ eorum,

27 Dicentes ligno: Pater meus es tu; & lapidi: Tu me genuisti: * verterunt ad me tergum, & non faciem, & in tempore afflictionis suæ dicent: Surge, & libera nos. * Infra 32. f. 33.

28 Ubi sunt dii tui, quos fecisti tibi? Surgant, & liberent te in tempore afflictionis tuæ; * secundum numerum quippe civitatum tuarum erant dii tui, Juda. * Infra 11. c. 13.

29 Quid vultis mecum judicio contendere? omnes dereliquistis me, dicit Dominus.

30 Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt: devoravit gladius vester prophetas vestros: quasi leo vastator

31 Generatio vestra. Videte verbum Dñi: Numquid solitudo factus sum Israeli, aut terra serotina? quare ergo dixit populus meus: Recessimus, non veniemus ultra ad te?

G

32 Numquid obliviscetur virgo ornamenti sui, aut sponsa fasciæ pectoralis suæ? populus vero meus oblitus est mei diebus innumeris.

33 Quid niteris bonam ostendere viam tuam ad quærendam dilectionem, quæ insuper & malitias tuas docuisti vias tuas,

34 Et in alis tuis inventus est sanguis animarum pauperum & innocentum? Non in fossis inveni eos, sed in omnibus, quæ supra memoravi.

35 Et dixisti: Absque peccato & innocens ego sum: & propterea avertatur furor tuus a me. Ecce ego judicio contendam tecum, eo quod dixeris: Non peccavi.

36 Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas! & ab Ægypto confunderis, sicut confusa es ab Assur.

37 Nam & ab ista egredieris, & manus tuæ erunt super caput tuum, quoniam obtrivit Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis prosperum in ea.

CAPUT III.

Deus incomparabili clementia populum suum ad se revocat ab idololatria, in qua Juda etiam Israelem excessit: promittens, se assumpturum eos in filios, & veros pastores eis daturum, ut Jerosolymis in pace colant Dominum: de futura gloria, & exaltatione Jerusalem, ac Gentium ad eam congregatione, & de populi pœnitentia.

A

1 VUlgo dicitur: Si dimiserit vir uxorem suam, & recedens ab eo duxerit virum alterum, numquid revertetur ad eam ultra? numquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te.

2 Leva oculos tuos in directum, & vide, ubi non prostrata sis: in viis sedebas expectans eos quasi latro in solitudine: & polluisti terram in fornicationibus tuis, & in malitiis tuis.

3 Quam ob rem prohibitæ sunt stillæ pluviarum, & serotinus imber non fuit: frons mulieris meretricis facta est tibi; noluisti erubescere.

B 4 Ergo ſaltem amodo voca me : Pater meus, dux virginitatis meæ tu es.

5 Numquid iraſceris in perpetuum, aut perſeverabis in finem ? Ecce locuta es, & feciſti mala, & potuiſti.

* Supr. 2. d.20. 6 Et dixit Dominus ad me in diebus Joſiæ regis : * Numquid vidiſti, quæ fecerit averſatrix Iſrael ? abiit ſibimet ſuper omnem montem excelſum, & ſub omni ligno frondoſo, & fornicata eſt ibi.

7 Et dixi, cum feciſſet hæc omnia : Ad me revertere : & non eſt reverſa. Et vidit prævaricatrix ſoror ejus Juda,

C 8 Quia pro eo, quod mœchata eſſet averſatrix Iſrael, dimiſiſſem eam, & dediſſem ei libellum repudii : & non timuit prævaricatrix Juda ſoror ejus, ſed abiit, & fornicata eſt etiam ipſa.

9 Et facilitate fornicationis ſuæ contaminavit terram, & mœchata eſt cum lapide, & ligno.

10 Et in omnibus his non eſt reverſa ad me prævaricatrix ſoror ejus Juda in toto corde ſuo, ſed in mendacio, ait Dominus.

11 Et dixit Dominus ad me : Juſtificavit animam ſuam averſatrix Iſrael comparatione prævaricatricis Judæ.

D 12 Vade, & clama ſermones iſtos contra Aquilonem, & dices : Revertere averſatrix Iſrael, ait Dominus, & non avertam faciem meam a vobis, quia ſanctus ego ſum, dicit Dominus, & non iraſcar in perpetuum.

13 Veruntamen ſcito iniquitatem tuam, quia in Dominum Deum tuum prævaricata es : & diſperſiſti vias tuas alienis ſub omni ligno frondoſo, & vocem meam non audiſti, ait Dñs.

14 Convertimini filii revertentes, dicit Dominus, quia ego vir veſter : & aſſumam vos unum de civitate, & duos de cognatione, & introducam vos in Sion.

15 Et dabo vobis paſtores juxta cor meum, & paſcent vos ſcientia, & doctrina.

E 16 Cumque multiplicati fueritis, & creveritis in terra in diebus illis, ait Dominus, non dicent ultra : Arca teſtamenti Domini : neque aſcendet ſuper cor, neque recordabuntur illius : nec viſitabitur, nec fiet ultra.

17 In tempore illo vocabunt Jeruſalem Solium Dñi : & congregabuntur ad eam omnes gentes in nomine Domini in Jeruſalem, & non ambulabunt poſt pravitatem cordis ſui peſſimi.

18 In diebus illis ibit domus Juda ad domum Iſrael, & venient ſimul de terra Aquilonis ad terram, quam dedi patribus veſtris.

F 19 Ego autem dixi : Quomodo ponam te in filios, & tribuam tibi terram deſiderabilem, hæreditatem præclaram exercituum gentium ? Et dixi : Patrem vocabis me, & poſt me ingredi non ceſſabis.

20 Sed quomodo ſi contemnat mulier amatorem ſuum, ſic contempſit me domus Iſrael, dicit Dominus.

21 Vox in viis audita eſt, ploratus, & ululatus filiorum Iſrael : quoniam iniquam fecerunt viam ſuam, obliti ſunt Domini Dei ſui.

22 Convertimini filii revertentes, & ſanabo averſiones veſtras. Ecce nos venimus ad te : tu enim es Dominus Deus noſter.

G 23 Vere mendaces erant colles, & multitudo montium : vere in Dño Deo noſtro ſalus Iſrael.

24 Confuſio comedit laborem patrum noſtrorum ab adoleſcentia noſtra, greges eorum, & armenta eorum, filios eorum, & filias eorum.

25 Dormiemus in confuſione noſtra, & operiet nos ignominia noſtra, quoniam Dño Deo noſtro peccavimus nos, & patres noſtri ab adoleſcentia noſtra uſque ad diem hanc, & non audivimus vocem Domini Dei noſtri.

CAPUT IV.

Promittit Dominus veniam, ſi ſe vere convertant, & corde circumcidant, comminando gravia mala, ſi in malis perſiſtant : quapropter luget propheta videns terram devaſtandam, & in ſolitudinem redigendam, ita tamen, ut non fiat conſummatio.

A 1 SI reverteris Iſrael, ait Dominus, ad me convertere : ſi abſtuleris offendicula tua a facie mea, non commoveberis.

2 Et jurabis : Vivit Dominus in veritate, & in judicio, & in juſtitia : & benedicent eum gentes, ipſumque laudabunt.

3 Hæc enim dicit Dominus viro Juda, & Jeruſalem : * Novate vobis novale, & nolite ſerere ſuper ſpinas. * Oſee 10. d.12

4 Circumcidimini Domino, & auferte præputia cordium veſtrorum, viri Juda, & habitatores Jeruſalem : ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea, & ſuccendatur, & non ſit qui extinguat, propter malitiam cogitationum veſtrarum.

B 5 Annuntiate in Juda, & in Jeruſalem auditum facite : loquimini, & canite tuba in terra : clamate fortiter, & dicite : Congregamini, & ingrediamur civitates munitas.

6 Levate ſignum in Sion. Confortamini, nolite ſtare, * quia malum ego adduco ab Aquilone, & contritionem magnam. * Supr. 1. c.14.

7 Aſcendit leo de cubili ſuo, & prædo gentium ſe levavit : egreſſus eſt de loco ſuo, ut ponat terram tuam in ſolitudinem : civitates tuæ vaſtabuntur remanentes abſque habitatore.

C 8 Super hoc accingite vos ciliciis, plangite & ululate, quia non eſt averſa ira furoris Domini a nobis.

9 Et erit in die illa, dicit Dominus, peribit cor regis, & cor principum : & obſtupeſcent ſacerdotes, & prophetæ conſternabuntur.

10 Et dixi : Heu, heu, heu Domine Deus ! ergone decepiſti populum iſtum, & Jeruſalem, dicens : Pax erit vobis : & ecce pervenit gladius uſque ad animam ?

11 In tempore illo dicetur populo huic, & Jeruſalem : Ventus urens in viis, quæ ſunt in deſerto viæ filiæ populi mei, non ad ventilandum, & ad purgandum.

D 12 Spiritus plenus ex his veniet mihi : & nunc ego loquar judicia mea cum eis.

13 Ecce quaſi nubes aſcendet, & quaſi tempeſtas currus ejus : velociores aquilis equi illius : væ nobis, quoniam vaſtati ſumus.

14 Lava a malitia cor tuum, Jeruſalem, ut ſalva fias : uſquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ ?

15 Vox enim annuntiantis a Dan, & notum facientis idolum de monte Ephraim.

16 Dicite gentibus : Ecce auditum eſt in Jeruſalem, cuſtodes venire de terra longinqua, & dare ſuper civitates Juda vocem ſuam.

17 Quaſi cuſtodes agrorum facti ſunt ſuper eam in gyro, quia me ad iracundiam provocavit, dicit Dominus.

18 * Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi : iſta malitia tua, quia amara, quia tetigit cor tuum. * Sap. 1. a. 3. b. 5.

E 19 Ventrem meum, ventrem meum doleo : ſenſus cordis mei turbati ſunt in me : non tacebo, quoniam vocem buccinæ audivit anima mea, clamorem prælii.

20 Contritio ſuper contritionem vocata eſt, & vaſtata eſt omnis terra : repente vaſtata ſunt tabernacula mea, ſubito pelles meæ.

21 Uſquequo videbo fugientem, audiam vocem buccinæ ?

22 Quia ſtultus populus meus me non cognovit : filii inſipientes ſunt, & vecordes : ſapientes ſunt, ut faciant mala, bene autem facere neſcierunt.

23 Aſpexi terram, & ecce vacua erat, & nihili : & cælos, & non erat lux in eis.

24 Vidi montes, & ecce movebantur : & omnes colles conturbati ſunt.

25 Intuitus ſum, & non erat homo : & omne volatile cæli receſſit.

F 26 Aſpexi, & ecce Carmelus deſertus : & omnes urbes ejus deſtructæ ſunt a facie Domini, & a facie iræ furoris ejus.

27 Hæc enim dicit Dñs : Deſerta erit omnis terra, ſed tamen conſummationem non faciam.

28 Lugebit terra, & mœrebunt cæli deſuper, eo quod locutus ſum : cogitavi, & non pœnituit me, nec averſus ſum ab eo.

G 29 A voce equitis & mittentis ſagittam fugit omnis civitas : ingreſſi ſunt ardua, & aſcenderunt rupes : univerſæ urbes derelictæ ſunt, & non habitat in eis homo.

30 Tu autem vaſtata quid facies ? cum veſtieris te coccino, cum ornata fueris monili

aureo, & pinxeris ſtibio oculos tuos, fruſtra componeris; contempſerunt te amatores tui, animam tuam quærent.

31 Vocem enim quaſi parturientis audivi, anguſtias ut puerperæ: Vox filiæ Sion intermorientis, expandentiſque manus ſuas: væ mihi, quia defecit anima mea propter interfectos.

CAPUT V.

Dominus in Jeruſalem quærit virum juſtum, ut illi miſereatur: ſed tam plebs, quam optimates in pravitatibus ſuis & idololatria indurati ſunt & effuſi: ideo comminatur eis vaſtationem ab extraneo populo, eo quod cæci, & ſurdi facti ſint, non tamen uſque ad conſummationem.

A 1 CIrcuite vias Jeruſalem, & aſpicite, & conſiderate, & quærite in plateis ejus, an inveniatis virum facientem judicium & quærentem fidem: & propitius ero ei.

2 Quod ſi etiam, Vivit Dominus, dixerint, & hoc falſo jurabunt.

3 Dñe, oculi tui reſpiciunt fidem: percuſſiſti eos, & non doluerunt: attriviſti eos, & renuerunt accipere diſciplinā: induraverunt facies ſuas ſupra petram, & noluerunt reverti.

4 Ego autem dixi: Forſitan pauperes ſunt, & ſtulti, ignorantes viam Dñi, judicium Dei ſui.

B 5 Ibo igitur ad optimates, & loquar eis; ipſi enim cognoverunt viam Domini, judicium Dei ſui: & ecce magis hi ſimul confregerunt jugum, ruperunt vincula.

6 Idcirco percuſſit eos leo de ſilva, lupus ad veſperam vaſtavit eos, pardus vigilans ſuper civitates eorum: omnis, qui egreſſus fuerit ex eis, capietur, quia multiplicatæ ſunt prævaricationes eorum, confortatæ ſunt averſiones eorum.

7 Super quo propitius tibi eſſe potero? filii tui dereliquerunt me, & jurant in his, qui non ſunt dii: ſaturavi eos, & mœchati ſunt, & in domo meretricis luxuriabantur.

*Ezec. 22.b.11. 8 Equi amatores, & emiſſarii facti ſunt: * unuſquiſque ad uxorem proximi ſui hinniebat.

9 Numquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? & in gente tali non ulciſcetur anima mea?

C 10 Aſcendite muros ejus, & diſſipate, conſummationem autem nolite facere: auferte propagines ejus, quia non ſunt Domini.

11 Prævaricatione enim prævaricata eſt in me domus Iſrael, & domus Juda, ait Dominus.

12 Negaverunt Dominum, & dixerunt: Non eſt ipſe: neque veniet ſuper nos malum: gladium & famem non videbimus.

13 Prophetæ fuerunt in ventum locuti, & reſponſum non fuit in eis; hæc ergo evenient illis.

14 Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Quia locuti eſtis verbum iſtud, ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem, & populum iſtum in ligna, & vorabit eos.

D 15 Ecce ego adducam ſuper vos gentem de longinquo, domus Iſrael, ait Dñs: gentem robuſtam, gentem antiquam, gentem, cujus ignorabis linguā, nec intelliges quid loquatur.

16 Pharetra ejus quaſi ſepulchrum patens, univerſi fortes.

17 Et comedet ſegetes tuas, & panem tuum: devorabit filios tuos, & filias tuas: comedet gregem tuum, & armenta tua: comedet vineam tuam, & ficum tuam: & conteret urbes munitas tuas, in quibus tu habes fiduciam, gladio.

18 Verumtamen in diebus illis, ait Dominus, non faciam vos in conſummationem.

E *Infra 6.b.10.* 19 * Quod ſi dixeritis: Quare fecit nobis Dominus Deus noſter hæc omnia? dices ad eos: Sicut dereliquiſtis me, & ſerviſtis deo alieno in terra veſtra, ſic ſervietis alienis in terra non veſtra.

20 Annuntiate hoc domui Jacob, & auditum facite in Juda, dicentes:

21 Audi, popule ſtulte, qui non habes cor: qui habentes oculos non videtis, & aures, & non auditis.

22 Me ergo non timebitis, ait Dominus, & a facie mea non dolebitis? Qui poſui arenam terminum mari, præceptum ſempiternum, quod non præteribit: & commovebuntur, & non poterunt: & intumeſcent fluctus ejus, & non tranſibunt illud.

F 23 Populo autem huic factum eſt cor incredulum & exaſperans: receſſerunt, & abierunt.

24 Et non dixerunt in corde ſuo: Metuamus Dominum Deum noſtrum, qui dat nobis pluviam temporaneam & ſerotinam in tempore ſuo, plenitudinem annuæ meſſis cuſtodientem nobis.

25 Iniquitates veſtræ declinaverunt hæc: & peccata veſtra prohibuerunt bonum a vobis,

26 Quia inventi ſunt in populo meo impii inſidiantes quaſi aucupes, laqueos ponentes, & pedicas ad capiendos viros.

27 Sicut decipula plena avibus, ſic domus eorū plenæ dolo; ideo magnificati ſunt & ditati.

28 Incraſſati ſunt & impinguati, & præterierunt ſermones meos peſſime.* Cauſam viduæ non judicaverunt, cauſam pupilli non direxerunt, & judiciū pauperum non judicaverunt. G *Iſaiæ 1. f.23. Zach 7. c. 10.*

29 Numquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? aut ſuper gentem hujuſcemodi non ulciſcetur anima mea?

30 Stupor, & mirabilia facta ſunt in terra:

31 Prophetæ prophetabant mendacium, & ſacerdotes applaudebant manibus ſuis: & populus meus dilexit talia; quid igitur fiet in noviſſimo ejus?

CAPUT VI.

Prædicitur calamitas ac vaſtitas Jeroſolymorum ab Aſſyriis, eo quod contempſerint legem Domini, nec audire voluerint increpationes; ſed omnes, & potiſſimum primates, prophetæ, ac ſacerdotes avaritiæ ac dolo ſtuduerint; ideoque & ipſos & eorum ſacrificia Deus abjicit: jubet ergo Propheta eos lugere, quoniam purgari conflatorio non potuerunt.

1 COnfortamini filii Beniamin in medio Jeruſalem, & in Thecua clangite buccina, & ſuper Bethacarem levate vexillum, quia malum viſum eſt ab Aquilone, & contritio magna. A

2 Specioſæ, & delicatæ aſſimilavi filiam Sion.

3 Ad eam venient paſtores, & greges eorum: fixerunt in ea tentoria in circuitu: paſcet unuſquiſque eos, qui ſub manu ſua ſunt.

4 Sanctificate ſuper eam bellum: conſurgite, & aſcendamus in meridie; væ nobis, quia declinavit dies, quia longiores factæ ſunt umbræ veſperi.

5 Surgite, & aſcendamus in nocte, & diſſipemus domos ejus.

6 Quia hæc dicit Dominus exercituum: Cædite lignum ejus, & fundite circa Jeruſalem aggerem. Hæc eſt civitas viſitationis: omnis calumnia in medio ejus. B

7 Sicut frigidam fecit ciſterna aquam ſuam, ſic frigidam fecit malitiam ſuam; iniquitas & vaſtitas audietur in ea, coram me ſemper infirmitas, & plaga.

8 Erudire Jeruſalem, ne forte recedat anima mea a te, ne forte ponam te deſertam, terram inhabitabilem.

9 Hæc dicit Dominus exercituum: Uſque ad racemum colligent quaſi in vinea reliquias Iſrael: converte manum tuam quaſi vindemiator ad cartallum.

10 Cui loquar? & quem conteſtabor, ut audiat? ecce incircumciſæ aures eorum, & audire non poſſunt: ecce verbum Dñi factum eſt eis in opprobrium, & non ſuſcipient illud.

11 Idcirco furore Dñi plenus ſum, laboravi ſuſtinens: effunde ſuper parvulum foris, & ſuper conſilium juvenum ſimul; vir enim cum muliere capietur, ſenex cum pleno dierum. C

12 Et tranſibunt domus eorum ad alteros, agri, & uxores pariter, quia extendam manum meam ſuper habitantes terram, dicit Dñs.

13 * A minore quippe uſque ad majorem omnes avaritiæ ſtudent: & a propheta uſque ad ſacerdotem cuncti faciunt dolum. *Iſaiæ 56.d.11. Infr. 8. d. 10.*

14 Et curabant contritionem filiæ populi mei cum ignominia, dicentes: Pax pax, & non erat pax.

15 Confuſi ſunt, quia abominationem fecerunt: quin potius confuſione non ſunt confuſi, & erubeſcere neſcierunt; quam ob rem cadent inter ruentes: in tempore viſitatio- D

nis

nis suæ corruent, dicit Dominus.
16 Hæc dicit Dominus: State super vias,
& videte, & interrogate de semitis antiquis,
*Matt. 11.d.29. quæ sit via bona, & ambulate in ea: * &
invenietis refrigerium animabus vestris. Et
dixerunt: Non ambulabimus.
E 17 Et constitui super vos speculatores. Audite
vocem tubæ. Et dixerunt: Non audiemus.
18 Ideo audite gentes, & cognosce con-
gregatio, quanta ego faciam eis.
19 Audi terra: Ecce ego adducam mala su-
per populum istum, fructum cogitationum
ejus, quia verba mea non audierunt, & le-
gem meam projecerunt.
* Isai. 1.c.11. 20 * Ut quid mihi thus de Saba affertis,
& calamum suave olentem de terra longin-
qua? holocautomata vestra non sunt acce-
pta, & victimæ vestræ non placuerunt mihi.
F 21 Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego
dabo in populum istum ruinas, & ruent in
eis patres, & filii simul: vicinus, & pro-
ximus peribunt.
22 Hæc dicit Dominus: Ecce populus ve-
nit de terra Aquilonis, & gens magna con-
surget a finibus terræ.
23 Sagittam & scutum arripiet; crudelis est,
& non miserebitur. Vox ejus quasi mare so-
nabit: & super equos ascendent, præparati quasi
vir ad prælium adversum te, filia Sion.
24 Audivimus famam ejus, dissolutæ sunt
manus nostræ: tribulatio apprehendit nos,
dolores ut parturientem.
G 25 Nolite exire ad agros, & in via ne ambule-
tis, quoniam gladius inimici pavor in circuitu.
26 Filia populi mei accingere cilicio, &
conspergere cinere: luctum unigeniti fac ti-
bi, planctum amarum, quia repente veniet
vastator super nos.
27 Probatorem dedi te in populo meo ro-
bustum: & scies, & probabis viam eorum.
28 Omnes isti principes declinantes, am-
bulantes fraudulenter: æs & ferrum: uni-
versi corrupti sunt.
29 Defecit sufflatorium, in igne consum-
ptum est plumbum, frustra conflavit confla-
tor: malitiæ enim eorum non sunt consumptæ.
30 Argentum reprobum vocate eos, quia
Dominus projecit illos.

CAPUT VII.

*Quod frustra confidant in templo pessima per-
petrantes, & prophetas audire nolentes, sicut
& patres eorum: quapropter denunciat tem-
plum abjiciendum, & terram Juda redigen-
dam in solitudinem: nec profuturam oratio-
nem Jeremiæ pro illis, nec oblata ab eis sa-
crificia, propter excelsa Topheth in valle filii
Ennom, & multiplices ipsorum malitias.*

A 1 VErbum, quod factum est ad Jeremiam
a Domino dicens:
2 Sta in porta domus Domini, & prædica
ibi verbum istud, & dic: Audite verbum
Domini, omnis Juda, qui ingredimini per
portas has, ut adoretis Dominum.
3 Hæc dicit Dñs exercituum Deus Israel:
* Infra 26.d.13. * Bonas facite vias vestras, & studia vestra:
& habitabo vobiscum in loco isto.
4 Nolite confidere in verbis mendacii di-
centes: Templum Domini, templum Do-
mini, templum Domini est.
5 Quoniam si bene direxeritis vias vestras,
& studia vestra: si feceritis judicium inter
virum & proximum ejus:
B 6 Advenæ, & pupillo, & viduæ non feceritis
calumniam, nec sanguinem innocentem ef-
fuderitis in loco hoc, & post deos alienos non
ambulaveritis in malum vobismetipsis:
7 Habitabo vobiscum in loco isto, in ter-
ra, quam dedi patribus vestris a sæculo &
usque in sæculum.
8 Ecce vos confiditis vobis in sermonibus
mendacii, qui non proderunt vobis:
9 Furari, occidere, adulterari, jurare
mendaciter, libare Baalim, & ire post deos
alienos, quos ignoratis.
10 Et venistis, & stetistis coram me in do-
mo hac, in qua invocatum est nomen me-
um, & dixistis: Liberati sumus, eo quod
fecerimus omnes abominationes istas.

11 * Numquid ergo spelunca latronum fa- C
cta est domus ista, in qua invocatum est *Matt. 21.b.13.
nomen meum in oculis vestris? ego, ego Marc. 11.c.17.
sum: ego vidi, dicit Dominus. Luc. 19. g. 46.
12 Ite ad locum meum in Silo, ubi habi-
tavit nomen meum a principio: & videte,
quæ fecerim ei propter malitiam populi mei
Israel.
13 Et nunc, quia fecistis omnia opera hæc,
dicit Dominus: & locutus sum ad vos ma-
ne consurgens, & loquens, & non audistis: *Prov. 1.c.24.
* & vocavi vos, & non respondistis. Isai. 65. b. 12.
14 * Faciam domui huic, in qua invoca- *1.Reg. 4.a.2.
tum est nomen meum, & in qua vos habe- b. 10.
tis fiduciam: & loco, quem dedi vobis &
patribus vestris, sicut feci Silo.
15 Et projiciam vos a facie mea, sicut
projeci omnes fratres vestros, universum se- * Infra 11.c.14.
men Ephraim. & 14. b. 11.
16 * Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec
assumas pro eis laudem, & orationem, &
non obsistas mihi, quia non exaudiam te.
17 Nonne vides quid isti faciunt in civi-
tatibus Juda, & in plateis Jerusalem? D
18 Filii colligunt ligna, & patres succen-
dunt ignem, & mulieres conspergunt adipem,
ut faciant placentas reginæ cæli, & libent diis
alienis, & me ad iracundiam provocent.
19 Numquid me ad iracundiam provocant,
dicit Dominus? nonne semetipsos in confu-
sionem vultus sui?
20 Ideo hæc dicit Dñs Deus: Ecce furor
meus, & indignatio mea conflatur super lo-
cum istum, super viros, & super jumenta,
& super lignum regionis, & super fruges ter-
ræ, & succendetur, & non extinguetur. E
21 Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Israel: Holocautomata vestra addite victi-
mis vestris, & comedite carnes.
22 Quia non sum locutus cum patribus ve-
stris, & non præcepi eis, in die qua eduxi
eos de terra Ægypti, de verbo holocauto-
matum, & victimarum.
23 Sed hoc verbum præcepi eis, dicens:
Audite vocem meam, & ero vobis Deus, &
vos eritis mihi populus: & ambulate in omni
via, quam mandavi vobis, ut bene sit vobis.
24 Et non audierunt, nec inclinaverunt
aurem suam, sed abierunt in voluntatibus,
& in pravitate cordis sui mali: factique sunt
retrorsum, & non in ante, F
25 A die qua egressi sunt patres eorum de
terra Ægypti usque ad diem hanc. Et misi
ad vos omnes servos meos prophetas, per
diem consurgens diluculo, & mittens.
26 Et non audierunt me, nec inclinave-
runt aurem suam, sed induraverunt cervi-
cem suam: * & pejus operati sunt, quam * Infra 16.c.12.
patres eorum.
27 Et loqueris ad eos omnia verba hæc,
& non audient te: & vocabis eos, & non
respondebunt tibi.
28 Et dices ad eos: Hæc est gens, quæ non
audivit vocem Domini Dei sui, nec rece-
pit disciplinam: periit fides, & ablata est de
ore eorum.
29 Tonde capillum tuum, & projice & su-
me in directum planctum, quia projecit Dñs,
& reliquit generationem furoris sui,
30 Quia fecerunt filii Juda malum in ocu-
lis meis, dicit Dominus. Posuerunt offen-
dicula sua in domo, in qua invocatum est
nomen meum, ut polluerent eam: G
31 Et ædificaverunt excelsa Topheth, quæ
est in valle filii Ennom, ut incenderent fi-
lios suos, & filias suas igni: quæ non præ-
cepi, nec cogitavi in corde meo.
32 Ideo ecce dies venient, dicit Dominus, &
non dicetur amplius, Topheth, & Vallis filii
Ennom, sed Vallis interfectionis: & sepe-
lient in Topheth, eo quod non sit locus.
33 Et erit morticinum populi hujus in ci-
bos volucribus cæli, & bestiis terræ, & non
erit qui abigat.
34 * Et quiescere faciam de urbibus Juda, *Ezec. 26.c.13.
& de plateis Jerusalem vocem gaudii, & vo-
cem lætitiæ, vocem sponsi, & vocem spon-
sæ; in desolationem enim erit terra.

CAPUT VIII.

Quia tam reges, optimates, ſacerdotes ac prophetæ, quam reliquus populus ad idololatriam converſi ſunt, & non conſiderato Domini judicio, omnes, relicta veritate, ſtuduerunt avaritiæ ac idololatriæ, & Dñm provocantes noluerunt reſipiſcere; ideo ab hoſtibus crudeliſſimis affligentur. A

1 IN illo tempore, ait Dominus, ejicient oſſa regum Juda, & oſſa principum ejus, & oſſa ſacerdotum, & oſſa prophetarum, & oſſa eorum, qui habitaverunt Jeruſalem, de ſepulchris ſuis:

2 Et expandent ea ad ſolem, & lunam, & omnem militiam cæli, quæ dilexerunt, & quibus ſervierunt, & poſt quæ ambulaverunt, & quæ quæſierunt, & adoraverunt: non colligentur, & non ſepelientur: in ſterquilinium ſuper faciem terræ erunt.

3 Et eligent magis mortem, quam vitam omnes, qui reſidui fuerint de cognatione hac peſſima in univerſis locis, quæ derelicta ſunt, ad quæ ejeci eos, dicit Dominus exercituum.

B 4 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Numquid qui cadit, non reſurget? & qui averſus eſt, non revertetur?

5 Quare ergo averſus eſt populus iſte in Jeruſalem averſione contentioſa? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reverti.

6 Attendi, & auſcultavi: nemo quod bonum eſt loquitur: nullus eſt qui agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo, dicens: Quid feci? Omnes converſi ſunt ad curſum ſuum, quaſi equus impetu vadens ad prælium.

C 7 Milvus in cælo cognovit tempus ſuum: turtur, & hirundo, & ciconia cuſtodierunt tempus adventus ſui: populus autem meus non cognovit judicium Domini.

8 Quomodo dicitis: Sapientes nos ſumus, & lex Domini nobiſcum eſt? vere mendacium operatus eſt ſtylus mendax ſcribarum.

D 9 Confuſi ſunt ſapientes, perterriti & capti ſunt; verbum enim Domini projecerunt, & ſapientia nulla eſt in eis.

** Iſai. 56. d. 11. Supr. 6. c. 13.* 10 * Propterea dabo mulieres eorum exteris, agros eorum hæredibus, quia a minimo uſque ad maximum omnes avaritiam ſequuntur: a propheta uſque ad ſacerdotem cuncti faciunt mendacium.

11 Et ſanabant contentionem filiæ populi mei ad ignominiam, dicentes: Pax, pax, cum non eſſet pax.

12 Confuſi ſunt, quia abominationem fecerunt: quin imo confuſione non ſunt confuſi, & erubeſcere neſcierunt: idcirco cadent inter corruentes, in tempore viſitationis ſuæ corruent, dicit Dominus.

E 13 Congregans congregabo eos, ait Dominus: non eſt uva in vitibus, & non ſunt ficus in ficulnea, folium defluxit: & dedi eis quæ prætergreſſa ſunt.

14 Quare ſedemus? convenite, & ingrediamur civitatem munitam, & ſileamus ibi, quia Dñs Deus noſter ſilere nos fecit, & potum dedit nobis * aquam fellis; peccavimus enim Dño. ** Infr. 9. c. 15.*

15 * Expectavimus pacem, & non erat bonum: tempus medelæ, & ecce formido. ** Infr. 14. d. 19.*

16 A Dan auditus eſt fremitus equorum ejus, a voce hinnituum pugnatorum ejus commota eſt omnis terra: F & venerunt, & devoraverunt terram, & plenitudinem ejus, urbem, & habitatores ejus.

17 Quia ecce ego mittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio, & mordebunt vos, ait Dominus.

18 Dolor meus ſuper dolorem, in me cor meum mœrens.

G 19 Ecce vox clamoris filiæ populi mei de terra longinqua: Numquid Dominus non eſt in Sion, aut rex ejus non eſt in ea? Quare ergo me ad iracundiam concitaverunt in ſculptilibus ſuis, & in vanitatibus alienis?

20 Tranſiit meſſis, finita eſt æſtas, & nos ſalvati non ſumus.

21 Super contritione filiæ populi mei contritus ſum, & contriſtatus: ſtupor obtinuit me.

22 Numquid reſina non eſt in Galaad? aut medicus non eſt ibi? quare igitur non eſt obducta cicatrix filiæ populi mei?

CAPUT IX.

Luget Propheta interficiendos de Judæa: in nullo dicit eſſe fidendum, cum omnes doloſe incedant: & quia Judæa vaſtanda eſt, vult omnes aſſumere luctum: in ſolo Deo ejuſque cognitione gloriandum, qui puniet tam Gentiles, quam filios Iſrael incircumciſos corde.

1 QUis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? & plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei. A

2 Quis dabit me in ſolitudine diverſorium viatorum, & derelinquam populum meum, & recedam ab eis? quia omnes adulteri ſunt, cœtus prævaricatorum.

3 Et extenderunt linguam ſuam quaſi arcum mendacii, & non veritatis: confortati ſunt in terra, quia de malo ad malum egreſſi ſunt, & me non cognoverunt, dicit Dominus.

4 Unuſquiſque ſe a proximo ſuo cuſtodiat, & in omni fratre ſuo non habeat fiduciam, quia omnis frater ſupplantans ſupplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet. B

5 Et vir fratrem ſuum deridebit, & veritatem non loquentur; docuerunt enim linguam ſuam loqui mendacium: ut inique agerent, laboraverunt.

6 Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerunt ſcire me, dicit Dominus.

7 Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego conflabo, & probabo eos; quid enim aliud faciam a facie filiæ populi mei? C

8 * Sagitta vulnerans lingua eorum dolum locuta eſt: in ore ſuo pacem cum amico ſuo loquitur, & occulte ponit ei inſidias. ** Pſal. 27. a. 3.*

9 Numquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? aut in gente hujuſmodi non ulciſcetur anima mea?

10 Super montes aſſumam fletum ac lamentum, & ſuper ſpecioſa deſerti planctum, quoniam incenſa ſunt, eo quod non ſit vir pertranſiens: & non audierunt vocem poſſidentis: a volucre cæli uſque ad pecora tranſmigraverunt, & receſſerunt.

11 Et dabo Jeruſalem in acervos arenæ, & cubilia draconum: & civitates Juda dabo in deſolationem, eo quod non ſit habitator.

12 Quis eſt vir ſapiens, qui intelligat hoc, & ad quem verbum oris Dñi fiat, ut annuntiet iſtud, quare perierit terra, & exuſta ſit quaſi deſertum, eo quod non ſit qui pertranſeat? D

13 Et dixit Dominus: Quia dereliquerunt legem meam, quam dedi eis, & non audierunt vocem meam, & non ambulaverunt in ea,

14 Et abierunt poſt pravitatem cordis ſui, & poſt Baalim, quod didicerunt a patribus ſuis;

15 Idcirco hæc dicit Dñs exercituum Deus Iſrael: * Ecce ego cibabo populum iſtum abſinthio, & potum dabo eis aquam fellis. ** Infra 23. d. 15.*

16 Et diſpergam eos in gentibus, quas non noverunt ipſi, & patres eorum: & mittam poſt eos gladium, donec conſumantur. E

17 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Contemplamini, & vocate lamentatrices, & veniant, & ad eas, quæ ſapientes ſunt, mittite, & properent:

18 Feſtinent, & aſſumant ſuper nos lamentum: deducant oculi noſtri lacrymas, & palpebræ noſtræ defluant aquis.

19 Quia vox lamentationis audita eſt de Sion: Quomodo vaſtati ſumus, & confuſi vehementer? quia dereliquimus terram, quoniam dejecta ſunt tabernacula noſtra. F

20 Audite ergo mulieres verbum Domini: & aſſumant aures veſtræ ſermonem oris ejus: & docete filias veſtras lamentum, & unaquæque proximam ſuam planctum,

21 Quia aſcendit mors per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domos noſtras diſperdere parvulos deforis, juvenes de plateis.

22 Loquere: Hæc dicit Dominus: Et cadet morticinum hominis quaſi ſtercus ſuper faciem regionis, & quaſi fœnum poſt tergum metentis, & non eſt qui colligat.

23 Hæc dicit Dominus: * Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua, & non glorietur fortis in fortitudine ſua, & non glorietur dives in divitiis ſuis: G ** 1. Cor. 1. d. 31. 2. Cor. 10 d. 17.*

24 Sed in hoc glorietur, qui gloriatur,

ſcire

ſcire & noſſe me, quia ego ſum Dñs, qui facio
miſericordiam, & judicium, & juſtitiam
in terra; hæc enim placent mihi, ait Dñs.
25 Ecce dies veniunt, dicit Dominus, &
viſitabo ſuper omnem, qui circumciſum habet
præputium,
25 Super Ægyptum, & ſuper Juda, & ſuper
Edom, & ſuper filios Ammon, & ſuper Moab,
& ſuper omnes, qui attonſi ſunt in comam,
habitantes in deſerto: quia omnes gentes habent
præputium, omnis autem domus Iſrael
incircumciſi ſunt corde.

CAPUT X.

Non eſt timenda cæleſtis conſtellatio, nec vaniſſima ac imbecillia idola, ſed Dominus, qui ſolus eſt Deus, creator ac gubernator omnium, qui vaſtabit peccatores terræ: plangit ſuum malum Jeruſalem, & cum hominis non ſit ſuas vias dirigere, orat Deum, ne eos, qui ipſum cognoſcunt, ad internecionem deleat, ſed in hoſtes potius Judæorum ſuum effundat furorem.

1 AUdite verbum, quod locutus eſt Dominus
A ſuper vos, domus Iſrael.
2 Hæc dicit Dominus: Juxta vias Gentium
nolite diſcere: & a ſignis cæli nolite metuere,
quæ timent Gentes,
* Sap. 3 Quia leges populorum vanæ ſunt: *quia
13.c.11. lignum de ſaltu præcidit opus manus artifi-
& 14. cis in aſcia.
a. 8. 4 Argento, & auro decoravit illud: clavis,
& malleis compegit, ut non diſſolvatur.
5 In ſimilitudinem palmæ fabricata ſunt,
& non loquentur: portata tollentur, quia
incedere non valent. Nolite ergo timere ea,
quia nec male poſſunt facere, nec bene.
*Mich. 6 * Non eſt ſimilis tui, Dñe: magnus es
7 d.18. tu, & magnum nomen tuum in fortitudine.
* Apoc. 7 * Quis non timebit te, o rex Gentium?
15. b.4. tuum eſt enim decus; inter cunctos ſapientes
Gentium, & in univerſis regnis eorum
nullus eſt ſimilis tui.
8 Pariter inſipientes & fatui probabuntur:
doctrina vanitatis eorum lignum eſt.
B 9 Argentum involutum de Tharſis affertur, &
aurum de Ophaz: opus artificis, & manus ærarii:
hyacinthus & purpura indumentum
eorum: opus artificum univerſa hæc.
10 Dñs autem Deus verus eſt: ipſe Deus vivens,
& rex ſempiternus: ab indignatione ejus
commovebitur terra, & non ſuſtinebunt
Gentes comminationem ejus.
11 Sic ergo dicetis eis: Dii, qui cælos &
terram non fecerunt, pereant de terra, & de
his, quæ ſub cælo ſunt.
* Gen. 12 * Qui facit terram in fortitudine ſua,
1. a. 1. præparat orbem in ſapientia ſua, & pruden-
Inf. 51. tia ſua extendit cælos.
b. 15. 13 Ad vocem ſuam dat multitudinem aquarum
in cælo, & elevat nebulas ab extremita-
* Pſal. tibus terræ: * fulgura in pluviam facit, &
134.b.7 educit ventum de theſauris ſuis.
Inf. 51. 14 Stultus factus eſt omnis homo a ſcientia,
b. 16. confuſus eſt artifex omnis in ſculptili, quo-
C niam falſum eſt quod conflavit, & non eſt
ſpiritus in eis.
15 Vana ſunt, & opus riſu dignum: in tempore
viſitationis ſuæ peribunt.
16 Non eſt his ſimilis pars Jacob: qui enim
formavit omnia, ipſe eſt: & Iſrael virga hæreditatis
ejus: Dñs exercituum nomen illi.
17 Congrega de terra confuſionem tuam,
quæ habitas in obſidione,
18 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego longe
projiciam habitatores terræ in hac vice:
& tribulabo eos ita, ut inveniantur.
19 Væ mihi ſuper contritione mea, peſſima
plaga mea. Ego autem dixi: Plane hæc
infirmitas mea eſt, & portabo illam.
D 20 Tabernaculum meum vaſtatum eſt, omnes
funiculi mei dirupti ſunt: filii mei exierunt
a me, & non ſubſiſtunt: non eſt qui extendat
ultra tentorium meum, & erigat pelles meas.
21 Quia ſtulte egerunt paſtores, & Dñm non
quæſierunt: propterea non intellexerunt, &
omnis grex eorum diſperſus eſt.
22 Vox auditionis ecce venit, & commotio
magna de terra Aquilonis, ut ponat civitates
Juda ſolitudinem, & habitaculum draconum.
23 Scio, Dñe, quia non eſt hominis via ejus,
nec viri eſt ut ambulet, & dirigat greſſus ſuos.
24 * Corripe me, Domine, verumtamen in * Pſal.
judicio, & non in furore tuo, ne forte ad 6. a. 2.
nihilum redigas me.
25 * Effunde indignationem tuam ſuper * Pſal.
Gentes, quæ non cognoverunt te, & ſuper 78. b.6.
provincias, quæ nomen tuum non invocaverunt,
quia comederunt Jacob, & devoraverunt
eum, & conſumpſerunt illum, & decus
ejus diſſipaverunt.

CAPUT XI.

Quia maledicitur, qui non audit, nec ſervat pactum Domini patribus datum, ideo præcipitur prophetæ, ut illud ſervandum Judæis prædicet, ſed fruſtra, cum magis ſequantur patrum ſuorum ſcelera, variamque idololatriam: idcirco inferet Dominus inevitabilia in illos mala, nec proderunt eis idola, vel juſtorum oratio, neque quod prius a Deo dilecti fuerint: refert prava Judæorum ſtudia de ipſo ex terra delendo: ſed perdentur, qui nolunt audire prophetiam in nomine Domini. A

1 VErbum, quod factum eſt a Domino ad
Jeremiam, dicens:
2 Audite verba pacti hujus, & loquimini
ad viros Juda, & ad habitatores Jeruſalem,
3 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus
Iſrael: Maledictus vir, qui non audierit verba
pacti hujus,
4 Quod præcepi patribus veſtris, in die qua
eduxi eos de terra Ægypti, de fornace ferrea,
dicens: Audite vocem meam, & facite omnia,
quæ præcipio vobis, & eritis mihi in populum,
& ego ero vobis in Deum,
5 Ut ſuſcitem juramentum, quod juravi patribus
veſtris, daturum me eis terram fluentem
lacte & melle, ſicut eſt dies hæc. Et reſpondi,
& dixi: Amen Domine.
6 Et dixit Dominus ad me: Vociferare
omnia verba hæc in civitatibus Juda, & foris
Jeruſalem, dicens: Audite verba pacti hujus,
& facite illa, B
7 Quia conteſtans conteſtatus ſum patres veſtros
in die, qua eduxi eos de terra Ægypti
uſque ad diem hanc: mane conſurgens conteſtatus
ſum, & dixi: Audite vocem meam:
8 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem
ſuam: ſed abierunt unuſquiſque in pravitate
cordis ſui mali: & induxi ſuper eos omnia
verba pacti hujus, quod præcepi, ut
facerent, & non fecerunt.
9 Et dixit Dñs ad me: Inventa eſt conjuratio
in viris Juda, & in habitatoribus Jeruſalem.
10 Reverſi ſunt ad iniquitates patrum ſuorum
priores, qui noluerunt audire verba mea:
& hi ergo abierunt poſt deos alienos, ut ſervirent
eis: irritum fecerunt domus Iſrael, &
domus Juda pactum meum, quod pepigi cum
patribus eorum.
11 Quam ob rem hæc dicit Dominus: Ecce
ego inducam ſuper eos mala, de quibus exire
non poterunt: & clamabunt ad me, & non
exaudiam eos.
12 Et ibunt civitates Juda, & habitatores Jeruſalem,
& clamabunt ad deos, quibus libant, &
non ſalvabunt eos in tempore afflictionis eorū.
13 * Secundum numerum enim civitatum C
tuarum erant dii tui, Juda: & ſecundum nu- * Supr.
merum viarum Jeruſalem poſuiſti aras confu- 2. f. 28.
ſionis, aras ad libandum Baalim.
14 * Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ne * Supr.
aſſumas pro eis laudem & orationem: quia 7. c. 16.
non exaudiam in tempore clamoris eorum ad Inf. 14.
me, in tempore afflictionis eorum. b. 11.
15 Quid eſt, quod dilectus meus in domo
mea fecit ſcelera multa? numquid carnes
ſanctæ auferent a te malitias tuas, in quibus
gloriata es?
16 Olivam uberem, pulchram, fructiferam,
ſpecioſam vocavit Dominus nomen tuum:
ad vocem loquelæ grandis exarſit ignis in
ea, & combuſta ſunt fruteta ejus.
17 Et Dominus exercituum, qui plantavit
te, locutus eſt ſuper te malum: pro malis domus
Iſrael, & domus Juda, quæ fecerunt
ſibi ad irritandum me, libantes Baalim.
18 Tu autem, Dñe, demonſtraſti mihi, & co- D

gnovi : tunc ostendisti mihi studia eorum .
19 Et ego quasi agnus mansuetus , qui portatur ad victimam : & non cognovi, quia
cogitaverunt super me consilia , dicentes :
Mittamus lignum in panem ejus , & eradamus eum de terra viventium , & nomen ejus
non memoretur amplius .
* Infr. 17 b. 10 & 20. c. 12. 20 * Tu autem , Domine Sabaoth , qui judicas juste & probas renes & corda , videam
ultionem tuam ex eis ; tibi enim revelavi
causam meam .
21 Propterea hæc dicit Dominus ad viros Anathoth , qui quærunt animam tuam , & dicunt : Non prophetabis in nomine Domini,
& non morieris in manibus nostris .
22 Propterea hæc dicit Dominus exercituum : Ecce ego visitabo super eos : juvenes
morientur in gladio , filii eorum , & filiæ eorum morientur in fame .
23 Et reliquiæ non erunt ex eis ; inducam
enim malum super viros Anathoth , annum
visitationis eorum .

CAPUT XII.

Miratur propheta malorum prosperitatem, qui tamen parantur ad diem occisionis , sumque terræ causa luctus : hæreditas adversata est Domino suo , & pastores demoliti sunt vineam Domini : ideo traditur in dissipationem , cujus tamen rursum miserebitur Dominus vastatis ipsius inimicis .

A
1 JUstus quidem tu es, Dñe , si disputem tecum : * verumtamen justa loquar ad te .
* Psal. 51. b. 6. * Job. 21. a. 7. Hab. 1. d. 13. * Quare via impiorum prosperatur , bene est
omnibus , qui prævaricantur , & inique agunt ?
2 Plantasti eos , & radicem miserunt :
proficiunt & faciunt fructum : prope es tu
ori eorum , & longe a renibus eorum .
3 Et tu, Dñe, nosti me, vidisti me, & probasti
cor meum tecum ; congrega eos quasi gregem
ad victimam, & sanctifica eos in die occisionis.
4 Usquequo lugebit terra, & herba omnis regionis siccabitur propter malitiam habitantiũ
in ea? consumptum est animal, & volucre, quoniam dixerunt: Non videbit novissima nostra .
5 Si cum peditibus currens laborasti , quomodo contendere poteris cum equis ? cum
autem in terra pacis securus fueris , quid facies in superbia Jordanis ?
B
6 Nam & fratres tui , & domus patris tui
etiam ipsi pugnaverunt adversum te : & clamaverunt post te plena voce ; ne credas eis
cum locuti fuerint tibi bona .
7 Reliqui domum meam , dimisi hæreditatem meam : dedi dilectam animam meam in
manu inimicorum ejus .
8 Facta est mihi hæreditas mea quasi leo in silva : dedit contra me vocem , ideo odivi eam .
9 Numquid avis discolor hæreditas mea
mihi ? numquid avis tincta per totum ? Venite , congregamini omnes bestiæ terræ , properate ad devorandum .
C
10 Pastores multi demoliti sunt vineam
meam , conculcaverunt partem meam : dederunt portionem meam desiderabilem in
desertum solitudinis .
11 Posuerunt eam in dissipationem , luxitque
super me . Desolatione desolata est omnis
terra , quia nullus est qui recogitet corde .
12 Super omnes vias deserti venerunt vastatores , quia gladius Domini devorabit ab
extremo terræ usque ad extremum ejus : non
D
est pax universæ carni .
13 Seminaverunt triticum , & spinas messuerunt : hæreditatem acceperunt , & non eis
proderit : confundemini a fructibus vestris
propter iram furoris Domini .
14 Hæc dicit Dominus adversum omnes
vicinos meos pessimos , qui tangunt hæreditatem , quam distribui populo meo Israel :
Ecce ego evellam eos de terra sua , & domum Juda evellam de medio eorum .
15 Et cum evulsero eos , convertar , & miserebor eorum : & reducam eos , virum ad hæreditatem suam , & virum in terram suam .
16 Et erit : si eruditi didicerint vias populi
mei , ut jurent in nomine meo , vivit Dñs ,
sicut docuerunt populum meum jurare in
Baal , ædificabuntur in medio populi mei .
17 Quod si non audierint , evellam gentem
illam evulsione , & perditione , ait Dominus .

CAPUT XIII.

Sicut lumbare Jeremiæ absconditum in Euphrate computruit , sic Judæa primum Domino adhærens , propter superbiam , & idololatriam ab ipso abjicitur , omnesque dispergentur : revocantur tamen a Propheta , ut sua pœnitentia devitent mala , alioqui Judas auferetur propter suas iniquitates , qui ad pœnitentiam nequit adduci ob inveteratam in malis consuetudinem : interponitur etiam Prophetæ commiseratio .

1 HÆc dicit Dñs ad me : Vade , & posside A
tibi lumbare lineum , & pones illud super lumbos tuos , & in aquam non inferes illud .
2 Et possedi lumbare juxta verbum Domini , & posui circa lumbos meos .
3 Et factus est sermo Domini ad me secundo , dicens :
4 Tolle lumbare, quod possedisti, quod est circa lumbos tuos , & surgens vade ad Euphraten ,
& absconde ibi illud in foramine petræ .
5 Et abii , & abscondi illud in Euphrate ,
sicut præceperat mihi Dominus .
6 Et factum est post dies plurimos , dixit
Dominus ad me : Surge , vade ad Euphraten , & tolle inde lumbare , quod præcepi
tibi , ut absconderes illud ibi .
7 Et abii ad Euphraten , & fodi , & tuli
lumbare de loco , ubi absconderam illud : &
ecce computruerat lumbare , ita ut nulli usui
aptum esset .
8 Et factum est verbum Dñi ad me dicens :
9 Hæc dicit Dñs : Sic putrescere faciam superbiam Juda , & superbiam Jerusalem multam : B
10 Populum istum pessimum , qui nolunt audire verba mea , & ambulant in pravitate cordis
sui , abieruntque post deos alienos , ut servirent eis , & adorarent eos : & erunt sicut
lumbare istud , quod nulli usui aptum est .
11 Sicut enim adhæret lumbare ad lumbos viri, sic agglutinavi mihi omnem domum Israel,
& omnem domum Juda , dicit Dominus , ut
essent mihi in populum , & in nomen , & in
laudem , & in gloriam , & non audierunt .
12 Dices ergo ad eos sermonem istum : Hæc
dicit Dñs Deus Israel : Omnis laguncula implebitur vino . Et dicent ad te : Numquid ignoramus, quia omnis laguncula implebitur vino?
13 Et dices ad eos : Hæc dicit Dñs : Ecce ego
implebo omnes habitatores terræ hujus , & reges , qui sedent de stirpe David super thronum ejus , & sacerdotes , & prophetas , &
omnes habitatores Jerusalem , ebrietate : C
14 Et dispergam eos , virum a fratre suo ,
& patres & filios pariter , ait Dominus ; non
parcam , & non concedam : neque miserebor , ut non disperdam eos .
15 Audite , & auribus percipite . Nolite elevari , quia Dominus locutus est .
16 Date Domino Deo vestro gloriam , antequam contenebrescat , & antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos ; expectabitis lucem , & ponet eam in umbram
mortis , & in caliginem .
17 Quod si hoc non audieritis , in abscondito
plorabit anima mea a facie superbiæ : * plorans plorabit , & deducet oculus meus lacrymam , quia captus est grex Domini . * Thre. 1. a. 2.
18 Dic regi , & dominatrici : Humiliamini , sedete , quoniam descendit de capite vestro corona gloriæ vestræ .
19 Civitates Austri clausæ sunt , & non est
qui aperiat : translata est omnis Juda transmigratione perfecta .
20 Levate oculos vestros , & videte , qui
venitis ab Aquilone : ubi est grex , qui datus est tibi , pecus inclytum tuum ?
21 Quid dices cum visitaverit te ? tu enim D
docuisti eos adversum te , & erudisti in caput
tuum : numquid non dolores apprehendent
te , quasi mulierem parturientem ?
22 Quod si dixeris in corde tuo : Quare
venerunt mihi hæc ? * propter multitudinem * Infr. 30. c. 14.
iniquitatis tuæ revelata sunt verecundiora
tua , pollutæ sunt plantæ tuæ .
23 Si mutare potest Æthiops pellem suam ,

aut pardus varietates ſuas, & vos poteritis
benefacere, cum didiceritis malum.
24 Et diſſeminabo eos quaſi ſtipulam, quæ
vento rapiatur in deſerto.
25 Hæc ſors tua, parſque menſuræ tuæ a
me, dicit Dominus, quia oblita es mei, &
confiſa es in mendacio.
26 Unde & ego nudavi femora tua contra fa-
ciem tuam, & apparuit ignominia tua,
27 Adulteria tua, & hinnitus tuus, ſcelus
fornicationis tuæ: ſuper colles in agro vidi
abominationes tuas. Væ tibi Jeruſalem: non
mundaberis poſt me: uſquequo adhuc?

CAPUT XIV.

Siccitas magna in terra Juda propter peccata populi, & orans Propheta pro ejus liberatione, & miſericordia, prohibetur a Domino pro ipſis orare: nec ſuſcipit Deus eorum jejunia & victimas: prophetæ etiam illis ſecuritatem promittentes, una cum ipſis peribunt: luget Jeremias mortuos gladio, & fame, populique peccata confitens orat pro miſericordia.

A 1 QUod factum eſt verbum Domini ad Je-
remiam de ſermonibus ſiccitatis.
2 Luxit Judæa, & portæ ejus corruerunt,
& obſcuratæ ſunt in terra, & clamor Jeru-
ſalem aſcendit.
3 Majores miſerunt minores ſuos ad aquam:
venerunt ad hauriendum, non invenerunt a-
quam, reportaverunt vaſa ſua vacua: con-
fuſi ſunt, & afflicti, & operuerunt capita ſua.
4 Propter terræ vaſtitatem, quia non ve-
nit pluvia in terram, confuſi ſunt agricolæ,
operuerunt capita ſua.
5 Nam & cerva in agro peperit, & reli-
quit, quia non erat herba.
6 Et onagri ſteterunt in rupibus, traxerunt
ventum quaſi dracones: defecerunt oculi eo-
rum, quia non erat herba.
7 Si iniquitates noſtræ reſponderint nobis,
Dñe, fac propter nomen tuum, quoniam mul-
tæ ſunt averſiones noſtræ: tibi peccavimus.
B 8 Expectatio Iſrael, ſalvator ejus in tempore
tribulationis, quare quaſi colonus futurus es in
terra, & quaſi viator declinans ad manendum?
9 Quare futurus es velut vir vagus, ut for-
tis qui non poteſt ſalvare? tu autem in nobis
es, Domine, & nomen tuum invocatum eſt
ſuper nos, ne derelinquas nos.
10 Hæc dicit Dominus populo huic, qui di-
lexit movere pedes ſuos, & non quievit, &
Domino non placuit. Nunc recordabitur ini-
quitatum eorum, & viſitabit peccata eorum.
* Supra 7. c. 16. & 11. c. 14. 11 Et dixit Dominus ad me: * Noli orare
pro populo iſto in bonum.
12 Cum jejunaverint, non exaudiam preces
eorum: & ſi obtulerint holocautomata, & victi-
mas, non ſuſcipiam ea: quoniam gladio, &
fame, & peſte conſumam eos.
13 Et dixi, A a a, Domine Deus: Pro-
* Supr. 5. c. 12. Inf. 23. d [illegible] * Infr. 29. b. 9. phetæ dicunt eis: * Non videbitis gladium,
& fames non erit in vobis, ſed pacem ve-
ram dabit vobis in loco iſto.
14 Et dixit Dominus ad me: * Falſo Pro-
phetæ vaticinantur in nomine meo: non miſi
C eos, & non præcepi eis, neque locutus ſum
ad eos: viſionem mendacem, & divinatio-
nem, & fraudulentiam, & ſeductionem cor-
dis ſui prophetant vobis.
15 Idcirco hæc dicit Dominus de prophetis,
qui prophetant in nomine meo, quos ego non
miſi, dicentes: Gladius, & fames non erit
in terra hac: In gladio & fame conſumentur
prophetæ illi.
16 Et populi, quibus prophetant, erunt
projecti in viis Jeruſalem præ fame, & gla-
dio, & non erit qui ſepeliat eos: ipſi & uxo-
res eorum, filii & filiæ eorum, & effundam
ſuper eos malum ſuum.
* Thre. 1. f. 16. & 2. f. 18. 17 Et dices ad eos verbum iſtud: * Dedu-
cant oculi mei lacrymam per noctem, & diem,
& non taceant, quoniam contritione magna
contrita eſt virgo filia populi mei, plaga peſ-
ſima vehementer.
D 18 Si egreſſus fuero ad agros, ecce occiſi gla-
dio: & ſi introiero in civitatem, ecce atte-
nuati fame. Propheta quoque, & ſacerdos ab-
ierunt in terram, quam ignorabant.
19 Numquid projiciens abjeciſti Judam? aut
Sion abominata eſt anima tua? quare ergo * Sapr. 8. c. 15.
percuſſiſti nos, ita ut nulla ſit ſanitas? *
Expectavimus pacem, & non eſt bonum: &
tempus curationis, & ecce turbatio.
20 Cognovimus, Dñe, impietates noſtras, ini-
quitates patrũ noſtrorum, quia peccavimus tibi.
21 Ne des nos in opprobrium propter nomen
tuum, neque facias nobis contumeliam ſolii
gloriæ tuæ: recordare, ne irritum facias fœ-
dus tuum nobiſcum.
22 Numquid ſunt in ſculptilibus Gentium qui
pluant? aut cæli poſſunt dare imbres? nonne
tu es Dominus Deus noſter, quem expecta-
vimus? tu enim feciſti omnia hæc.

CAPUT XV.

Nec Moyſis, nec Samuelis precibus flectendum ſe dicit Dominus, quin populum Jeruſalem tradat peſti, gladio, fami, & captivitati, quia caſtigatus non eſt emendatus: conqueritur propheta, quod fuerit occaſio diſcordiæ, rurſumque quod annuntians verbum Dei paſſus ſit opprobrium, cui Dominus promittit auxilium cum vaſtatione Judæorum: promittit præterea & robur, & liberationem, ac miſericordiam his, qui ad ipſum ſe convertent.

1 ET dixit Dominus ad me: Si ſteterit A
Moyſes, & Samuel coram me, non eſt
anima mea ad populum iſtum: ejice illos a
facie mea, & egrediantur.
2 Quod ſi dixerint ad te: Quo egrediemur?
dices ad eos: Hæc dicit Dominus: * Qui ad *Zach. 11. b. 9.
mortem, ad mortem: & qui ad gladium, ad
gladium: & qui ad famem, ad famem: & qui
ad captivitatem, ad captivitatem.
3 Et viſitabo ſuper eos quatuor ſpecies, di-
cit Dominus: Gladium ad occiſionem, & ca-
nes ad lacerandum, & volatilia cæli, & be-
ſtias terræ ad devorandum, & diſſipandum.
4 Et dabo eos in fervorem univerſis regnis
terræ propter Manaſſem* filium Ezechiæ regis
Juda, ſuper omnibus, quæ fecit in Jeruſalem. *4 Reg. 21. a. 2. & 12.
5 Quis enim miſerebitur tui, Jeruſalem?
aut quis contriſtabitur pro te? aut quis ibit
ad rogandum pro pace tua?
6 Tu reliquiſti me, dicit Dominus, retror-
ſum abiiſti: & extendam manum meam ſuper
te, & interficiam te: laboravi rogans. B
7 Et diſperdam eos ventilabro in portis ter-
ræ: interfeci, & diſperdidi populum meum,
& tamen a viis ſuis non ſunt reverſi.
8 Multiplicatæ ſunt mihi viduæ ejus ſuper
arenam maris: induxi eis ſuper matrem ad-
oleſcentis vaſtatorem meridie: miſi ſuper ci-
vitates repente terrorem.
9 * Infirmata eſt quæ peperit ſeptem, de- *1. Reg. 2. a. 5.
fecit anima ejus: * occidit ei ſol, cum adhuc * Amos 8. c. 9.
eſſet dies: confuſa eſt, & erubuit: & reſi-
duos ejus in gladium dabo in conſpectu ini-
micorum eorum, ait Dominus.
10 Væ mihi mater mea: quare genuiſti me,
virum rixæ, virum diſcordiæ in univerſa ter-
ra? non fœneravi, nec fœneravit mihi quiſ-
quam: omnes maledicunt mihi.
11 Dicit Dominus: Si non reliquiæ tuæ in C
bonum, ſi non occurri tibi in tempore affli-
ctionis, & in tempore tribulationis adverſus
inimicum.
12 Numquid fœderabitur ferrum ferro ab A-
quilone, & æs?
13 Divitias tuas, & theſauros tuos in di-
reptionem dabo gratis, in omnibus peccatis
tuis, & in omnibus terminis tuis.
14 Et adducam inimicos tuos de terra, quam
neſcis: quia ignis ſuccenſus eſt in furore
meo, ſuper vos ardebit.
15 Tu ſcis, Dñe: recordare mei, & viſita
me, & tuere me ab his, qui perſequuntur me:
noli in patientia tua ſuſcipere me: ſcito,
quoniam ſuſtinui propter te opprobrium. D
16 Inventi ſunt ſermones tui, & comedi
eos, & factum eſt mihi verbum tuum in gau-
dium, & in lætitiam cordis mei, quoniam
invocatum eſt nomen tuum ſuper me, Do-
mine Deus exercituum.
17 * Non ſedi in concilio ludentium, & glo- * Pſal. 1. a. 1. & 25. b. 4.
riatus ſum a facie manus tuæ: ſolus ſedebam,
quoniam comminatione repleſti me.

* Infr. 18 * Quare factus eit dolor meus perpetuus,&
30.c.15. plaga mea desperabilis renuit curari? facta est
mihi quasi mendacium aquarum infidelium.
19 Propter hoc hæc dicit Dominus: Si
converteris, convertam te, & ante faciem
meam stabis: & si separaveris pretiosum a vi-
li, quasi os meum eris: convertentur ipsi ad
te, & tu non converteris ad eos.
20 Et dabo te populo huic in murum ære-
um, fortem: & bellabunt adversum te, &
non prævalebunt, quia ego tecum sum, ut
salvem te, & eruam te, dicit Dominus.
21 Et liberabo te de manu pessimorum, &
redimam te de manu fortium.

CAPUT XVI.

Prohibet Dominus, ne Propheta uxorem ducat, denuntians Judæos vario mortis genere interituros, ita ut mortui non sepeliantur, nec plangantur a vivis propter idololatriam patrum ac filiorum, & derelictam legem Domini: sed postea per piscatores, ac venatores reducet eos Dominus in terram suam, in qua ipsi una cum Gentibus confitebuntur Domino peccata sua.

A 1 ET factum est verbum Domini ad me,
dicens:
2 Non accipies uxorem, & non erunt tibi
filii, & filiæ in loco isto.
3 Quia hæc dicit Dñs super filios & filias, qui
generantur in loco isto, & super matres eo-
rum, quæ genuerunt eos: & super patres eo-
rum, de quorum stirpe sunt nati in terra hac:
4 Mortibus ægrotationum morientur: non
plangentur, & non sepelientur, in sterquili-
nium super faciem terræ erunt, & gladio,
& fame consumentur: & erit cadaver eorum
in escam volatilibus cæli, & bestiis terræ.
5 Hæc enim dicit Dominus: Ne ingredia-
ris domum convivii, nec vadas ad plangen-
dum, neque consoleris eos: quia abstuli pa-
cem meam a populo isto, dicit Dominus,
misericordiam & miserationes.
6 Et morientur grandes, & parvi in terra
ista: non sepelientur, neque plangentur, &
non se incident, neque calvitium fiet pro eis.
B 7 Et non frangent inter eos lugenti panem
ad consolandum super mortuo: & non dabunt
eis potum calicis ad consolandum super pa-
tre suo, & matre.
8 Et domum convivii non ingrediaris, ut
sedeas cum eis, & comedas, & bibas,
9 Quia hæc dicit Dñs exercituum Deus Is-
rael: Ecce ego auferam de loco isto in oculis
vestris, & in diebus vestris vocem gaudii, &
vocem lætitiæ, vocem sponsi, & vocem sponsæ.
10 Et cum annuntiaveris populo huic o-
* Supr. mnia verba hæc, & dixerint tibi: * Quare
5. c.19. locutus est Dominus super nos omne malum
grande istud? quæ iniquitas nostra? & quod
peccatum nostrum, quod peccavimus Domi-
no Deo nostro?
C 11 Dices ad eos: Quia dereliquerunt me
patres vestri, ait Dominus: & abierunt post
deos alienos, & servierunt eis, & adorave-
runt eos: & me dereliquerunt, & legem
meam non custodierunt.
* Supr. 12 Sed & vos * pejus operati estis, quam pa-
7. f.26. tres vestri; ecce enim ambulat unusquisque post
pravitatem cordis sui mali, ut me non audiat.
13 Et ejiciam vos de terra hac in terram,
quam ignoratis vos, & patres vestri: & ser-
vietis ibi diis alienis die ac nocte, qui non
dabunt vobis requiem.
14 Propterea ecce dies veniunt, dicit Do-
minus, & non dicetur ultra: Vivit Domi-
nus, qui eduxit filios Israel de terra Ægypti,
15 Sed, Vivit Dominus, qui eduxit filios
Israel de terra Aquilonis, & de universis
terris, ad quas ejeci eos: & reducam eos in
terram suam, quam dedi patribus eorum.
D 16 Ecce ego mittam piscatores multos, di-
cit Dominus, & piscabuntur eos: & post
hæc mittam eis multos venatores, & vena-
buntur eos de omni monte, & de omni col-
le, & de cavernis petrarum.
17 Quia oculi mei super omnes vias eorum:
non sunt absconditæ a facie mea, & non fuit
occultata iniquitas eorum ab oculis meis.
18 Et reddam primum duplices iniquitates,
& peccata eorum, quia contaminaverunt ter-
ram meam in morticinis idolorum suorum, &
abominationibus suis impleverunt hæredita-
tem meam.
19 Domine, fortitudo mea, & robur meum,
& refugium meum in die tribulationis: ad
te Gentes venient ab extremis terræ, & di-
cent: Vere mendacium possederunt patres
nostri, vanitatem, quæ eis non profuit.
20 Numquid faciet sibi homo deos, & ipsi
non sunt dii?
21 Idcirco ecce ego ostendam eis per vicem
hanc, ostendam eis manum meam, & virtu-
tem meam: & scient, quia nomen mihi Dñs.

CAPUT XVII.

Judæi in peccato obstinati, & ob id vastandi dicuntur: maledictus qui confidit in homine; & benedictus qui in Deo confidit: solus Deus scrutatur corda, & cuique reddit juxta viam suam: petit propheta a Deo, in quo spem habuit, liberari, & inimicos confundi: præcipit Deus de observando sabbato, ut omnia sint ipsi Jerusalem prospera, quæ alioqui igne consumetur.

1 PEccatum Juda scriptum est stylo ferreo A
in ungue adamantino, exaratum su-
per latitudinem cordis eorum, & in cornibus
ararum eorum.
2 Cum recordati fuerint filii eorum ararum
suarum, & lucorum suorum, lignorumque
frondentium in montibus excelsis,
3 Sacrificantes in agro, fortitudinem tuam,
& omnes thesauros tuos in direptionem da-
bo, excelsa tua propter peccata in univer-
sis finibus tuis.
4 Et relinqueris sola ab hæreditate tua, quam
dedi tibi: & servire te faciam inimicis tuis in
terra, quam ignoras: quoniam ignem succen-
disti in furore meo, usque in æternum ardebit.
5 Hæc dicit Dominus: * Maledictus homo, * Isa.
qui confidit in homine, & ponit carnem bra- 30. a.2.
chium suum, & a Domino recedit cor ejus. 31. a.1.
6 * Erit enim quasi myricæ in deserto, & Inf. 48.
non videbit, cum venerit bonum: sed habi- a. 7.
tabit in siccitate in deserto, in terra salsu- B
ginis, & inhabitabili. * Infr.
7 Benedictus vir, qui confidit in Domino, 48. a.6.
& erit Dominus fiducia ejus.
8 * Et erit quasi lignum, quod transplanta- * Ps. 1.
tur super aquas, quod ad humorem mittit ra- a. 3.
dices suas: & non timebit, cum venerit æ-
stus. Et erit folium ejus viride, & in tem-
pore siccitatis non erit solicitum, nec ali-
quando desinet facere fructum.
9 Pravum est cor omnium, & inscrutabi-
le: quis cognoscet illud?
10 Ego Dominus * scrutans cor, & probans * 1.
renes: qui do unicuique juxta viam suam, Reg.16.
& juxta fructum adinventionum suarum. b. 7.
11 Perdix fovit quæ non peperit: fecit di- Psal. 7
vitias, & non in judicio: in dimidio dierum b. 10.
suorum derelinquet eas, & in novissimo suo Apo. 2.
erit insipiens. g. 23.
12 Solium gloriæ altitudinis a principio,
locus sanctificationis nostræ,
13 Expectatio Israel, Domine: omnes, qui
te derelinquunt, confundentur: recedentes
a te in terra scribentur, quoniam dereliquerunt
venam aquarum viventium Dominum.
14 Sana me, Domine, & sanabor: salvum me
fac, & salvus ero, quoniam laus mea tu es. C
15 Ecce ipsi dicunt ad me: Ubi est verbum
Domini? veniat.
16 Et ego non sum turbatus te pastorem
sequens: & diem hominis non desideravi, tu
scis. Quod egressum est de labiis meis, re-
ctum in conspectu tuo fuit.
17 Non sis tu mihi formidini, spes mea tu
in die afflictionis.
18 Confundantur qui me persequuntur, &
non confundar ego: paveant illi, & non
paveam ego; induc super eos diem afflictio-
nis, & duplici contritione contere eos.
19 Hæc dicit Dominus ad me: Vade, & sta
in porta filiorum populi, per quam ingre-
diuntur reges Juda, & egrediuntur, & in
cunctis portis Jerusalem:
20 Et dices ad eos: Audite verbum Domi-

ni reges Juda, & omnis Juda, cunctique ha-
bitatores Jerusalem, qui ingredimini per
portas istas.
D 21 Hæc dicit Dñs: Custodite animas ve-
stras, & nolite portare pondera in die sabba-
ti, nec inferatis per portas Jerusalem.
22 Et nolite ejicere onera de domibus vestris in
die sabbati, & omne opus non facietis: sanctifi-
cate diem sabbati, sicut præcepi patribus vestris.
23 Et non audierunt, nec inclinaverunt au-
rem suam: sed induraverũt cervicem suam, ne
audirent me, & ne acciperent disciplinam.
24 Et erit: Si audieritis me, dicit Dñs, ut
non inferatis onera per portas civitatis hu-
jus in die sabbati: & si sanctificaveritis diem
sabbati, ne faciatis in eo omne opus;
25 Ingredientur per portas civitatis hujus re-
ges & principes, sedentes super solium David, &
ascendentes in curribus & equis, ipsi & prin-
cipes eorum, viri Juda, & habitatores Jerusa-
lem: & habitabitur civitas hæc in sempiternũ.
26 Et venient de civitatibus Juda, & de
circuitu Jerusalem, & de terra Beniamin,
& de campestribus, & de montuosis, & ab
Austro, portantes holocaustum, & victi-
mam, & sacrificium, & thus, & inferent
oblationem in domum Domini.
27 Si autem non audieritis me, ut sanctifice-
tis diem sabbati, & ne portetis onus, & ne in-
feratis per portas Jerusalem in die sabbati;
succendam ignem in portis ejus, & devora-
bit domos Jerusalem, & non extinguetur.

CAPUT XVIII.

Exemplo figuli ostendit Dominus, in manu sua esse domum Israel, ut juxta ipsorum merita eis faciat, etiam si prius aliud se facturum dixerit: propter obstinatam Judæorum malitiam denuntiatur eis interitus: conspiratio Judæorum contra Jeremiam, ipsius quoque ad Deum lamentatio, & pœnarum, quæ inimicos sequentur, denuntiatio.

A 1 VErbum, quod factum est ad Jeremiam
a Domino, dicens:
2 Surge, & descende in domum figuli, &
ibi audies verba mea.
3 Et descendi in domum figuli, & ecce
ipse faciebat opus super rotam.
4 Et dissipatum est vas, quod ipse faciebat e lu-
to manibus suis: conversusq; fecit illud vas al-
terum, sicut placuerat in oculis ejus, ut faceret.
5 Et factum est verbum Dñi ad me dicens:
* Isai. 45. b. 9. Rom. 9. c. 20.
6 * Numquid sicut figulus iste, non pote-
ro vobis facere, domus Israel, ait Domi-
nus? ecce sicut lutum in manu figuli, sic
vos in manu mea, domus Israel.
* Supr. 1. c. 10.
7 Repente loquar adversum gentem, &
adversus regnum, * ut eradicem, & de-
struam, & disperdam illud.
8 Si pœnitentiam egerit gens illa a malo
suo, quod locutus sum adversus eam, a-
gam & ego pœnitentiam super malo, quod
cogitavi ut facerem ei.
9 Et subito loquar de gente & de regno,
ut ædificem, & plantem illud.
B 10 Si fecerit malum in oculis meis, ut non
audiat vocem meam, pœnitentiam agam super
bono, quod locutus sum, ut facerem ei.
11 Nunc ergo dic viro Juda, & habitato-
ribus Jerusalem, dicens: Hæc dicit Domi-
nus: Ecce ego fingo contra vos malum, &
* 4. Reg. 17 c. 13. Inf. 25. a. 5. & 35. c. 15. Jonæ 3. d. 9.
cogito contra vos cogitationem: * reverta-
tur unusquisque a via sua mala, & dirigi-
te vias vestras, & studia vestra.
12 Qui dixerunt: Desperavimus; post co-
gitationes enim nostras ibimus, & unusquis-
que pravitatem cordis sui mali faciemus.
13 Ideo hæc dicit Dominus: Interrogate
gentes: Quis audivit talia horribilia, quæ
fecit nimis virgo Israel?
C 14 Numquid deficiet de petra agri nix Li-
bani? aut evelli possunt aquæ erumpentes
frigidæ, & defluentes?
15 Quia oblitus est mei populus meus,
frustra libantes, & impingentes in viis suis,
in semitis sæculi, ut ambularent per eas in
itinere non trito:
* Infra 19. b 8. & 49. c. 13. & 50. b. 13.
16 * Ut fieret terra eorum in desolationem, &
in sibilum sempiternum: omnis qui præterierit
per eam, obstupescet, & movebit caput suum.
17 Sicut ventus urens dispergam eos co-
ram inimico; dorsum, & non faciem o-
stendam eis in die perditionis eorum.
18 Et dixerunt: Venite, & cogitemus con-
tra Jeremiam cogitationes; non enim per-
ibit lex a sacerdote, neque consilium a sa-
piente, nec sermo a propheta. Venite, &
percutiamus eum lingua, & non attenda-
mus ad universos sermones ejus.
19 Attende, Domine, ad me, & audi vo-
cem adversariorum meorum.
20 Numquid redditur pro bono malum, D
quia foderunt foveam animæ meæ? Recor-
dare, quod steterim in conspectu tuo, ut
loquerer pro eis bonum, & averterem indi-
gnationem tuam ab eis.
21 Propterea da filios eorum in famem, &
deduc eos in manus gladii: fiant uxores eo-
rum absque liberis, & viduæ, & viri earum
interficiantur morte, juvenes eorum confo-
diantur gladio in prælio.
22 Audiatur clamor de domibus eorum;
adduces enim super eos latronem repente,
quia foderunt foveam, ut caperent me, &
laqueos absconderunt pedibus meis.
23 Tu autem Dñe, scis omne consilium eo-
rum adversum me in mortem: ne propitieris
iniquitati eorum, & peccatum eorum a facie
tua non deleatur: fiant corruentes in conspe-
ctu tuo: in tempore furoris tui abutere eis.

CAPUT XIX.

Jeremias per laguncula terream, quam fregit, ostendit populum Jerusalem perdendum gladio & fame in obsidione, in qua patres filios comedant, propter multiplicem ipsorum idololatriam, & contemptum verbi Dei.

1 HÆc dicit Dominus: Vade, & accipe A
lagunculam figuli testeam a seniori-
bus populi, & a senioribus sacerdotum:
2 Et egredere ad vallem filii Ennom, quæ
est juxta introitum portæ fictilis, & prædi-
cabis ibi verba, quæ ego loquar ad te.
3 Et dices: Audite verbum Domini reges
Juda, & habitatores Jerusalem: hæc dicit Do-
minus exercituum Deus Israel: Ecce ego in-
ducam afflictionem super locum istum, ita ut o-
mnis, qui audierit illam, tinniant aures ejus,
4 Eo quod dereliquerint me, & alienum
fecerint locum istum: & libaverunt in eo
diis alienis, quos nescierunt ipsi, & patres
eorum, & reges Juda: & repleverunt locum
istum sanguine innocentum.
5 Et ædificaverunt excelsa Baalim, ad com- B
burendos filios suos igni in holocaustum
Baalim: quæ non præcepi, nec locutus sum,
nec ascenderunt in cor meum.
6 Propterea ecce dies veniunt, dicit Dñs, &
non vocabitur amplius locus iste, Topheth, &
vallis filii Ennom, sed Vallis occisionis.
7 Et dissipabo consilium Juda & Jerusalem in
loco isto: & subvertam eos gladio in conspectu
inimicorum suorum, & in manu quæren-
tium animas eorum: & dabo cadavera eo-
rum escam volatilibus cæli, & bestiis terræ.
8 * Et ponam civitatem hanc in stuporem, & in
sibilum: omnis, qui præterierit per eam, obstupe-
scet, & sibilabit super universa plaga ejus.
* Supr. 18. c. 16. Inf. 49. c. 13. & 50. b. 13.
9 Et cibabo eos carnibus filiorum suorum, &
carnibus filiarum suarum: & unusquisque C
carnem amici sui comedet in obsidione, &
in angustia, in qua concludent eos inimici
eorum, & qui quærunt animas eorum.
10 Et conteres lagunculam in oculis vi-
rorum, qui ibunt tecum.
11 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus
exercituum: Sic conteram populum istum,
& civitatem istam, sicut conteritur vas figuli,
quod non potest ultra instaurari: & in To-
pheth sepelientur, eo quod non sit alius lo-
cus ad sepeliendum.
12 Sic faciam loco huic, ait Dñs, & habitatoribus
ejus: & ponam civitatem istam sicut Topheth.
13 Et erunt domus Jerusalem, & domus D
regum Juda, sicut locus Topheth, immun-
dæ: omnes domus, in quarum domatibus
sacrificaverunt omni militiæ cæli, & liba-
verunt libamina diis alienis.
14 Venit autem Jeremias de Topheth, quo

mise-

miserat eum Dominus ad prophetandum, & stetit in atrio domus Domini, & dixit ad omnem populum:

15 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego inducam super civitatem hanc, & super omnes urbes ejus universa mala, quæ locutus sum adversum eam, quoniam induraverunt cervicem suam, ut non audirent sermones meos.

CAPUT XX.

Percussus Jeremias mittitur a Phassur in nervum, & ab eodem eductus vaticinatur illi tamquam pseudoprophetæ, & omnibus amicis ejus, totique Judææ captivitatem Babylonicam: conqueritur se videri, & pati opprobrium, ac persecutionem ob verbum Domini, maledicitque diei nativitatis suæ.

A 1 ET audivit Phassur filius Emmer sacerdos, qui constitutus erat princeps in domo Domini, Jeremiam prophetantem sermones istos.

2 Et percussit Phassur Jeremiam prophetam, & misit eum in nervum, quod erat in porta Beniamin superiori, in domo Domini.

3 Cumque illuxisset in crastinum, eduxit Phassur Jeremiam de nervo: & dixit ad eum Jeremias: Non Phassur vocavit Dominus nomen tuum, sed pavorem undique.

4 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo te in pavorem, te & omnes amicos tuos: & corruent gladio inimicorum suorum: & oculi tui videbunt: & omnem Judam dabo in manum regis Babylonis: & traducet eos in Babylonem, B & percutiet eos gladio.

5 Et dabo universam substantiam civitatis hujus, & omnem laborem ejus, omneque pretium, & cunctos thesauros regum Juda dabo in manu inimicorum eorum: & diripient eos, & tollent, & ducent in Babylonem.

6 Tu autem Phassur, & omnes habitatores domus tuæ ibitis in captivitatem: & in Babylonem venies, & ibi morieris, ibique sepelieris tu, & omnes amici tui, quibus prophetasti mendacium.

7 Seduxisti me, Dñe, & seductus sum: fortior me fuisti, & invaluisti: factus sum in derisum tota die, omnes subsannant me.

8 Quia jam olim loquor vociferans iniquitatem, & vastitatem clamito: & factus est mihi sermo Domini in opprobrium, & in derisum tota die.

9 Et dixi: Non recordabor ejus, neque loquar ultra in nomine illius: & factus est in corde meo quasi ignis exæstuans, claususque in ossibus meis: & defeci ferre non sustinens.

C 10 Audivi enim contumelias multorum, & terrorem in circuitu: Persequimini, & persequamur eum, ab omnibus viris, qui erant pacifici mei, & custodientes latus meum: si quo modo decipiatur, & prævaleamus adversus eum, & consequamur ultionem ex eo.

11 Dominus autem mecum est quasi bellator fortis: idcirco qui persequuntur me, cadent, & infirmi erunt: confundentur vehementer, * quia non intellexerunt opprobrium sempiternum, quod numquam delebitur.

* Infra 23.g.40.

12 Et tu Domine exercituum * probator justi, qui vides renes & cor: videam, quæso, ultionem tuam ex eis; tibi enim revelavi causam meam.

* Supr. 11.d.20. & 17. b. 10.

13 Cantate Domino, laudate Dñm, quia liberavit D animam pauperis de manu malorum.

14 *Maledicta dies, in qua natus sum: dies, in qua peperit me mater mea, non sit benedicta.

* Job. 3. a. 2.

15 Maledictus vir, qui annuntiavit patri meo dicens: Natus est tibi puer masculus: & quasi gaudio lætificavit eum.

16 Sit homo ille ut sunt civitates, quas subvertit Dominus, & non pœnituit eum: audiat clamorem mane, & ululatum in tempore meridiano:

17 Qui non me interfecit a vulva, ut fieret mihi mater mea sepulchrum, & vulva ejus conceptus æternus.

18 Quare de vulva egressus sum, ut viderem laborem, & dolorem, & consumerentur in confusione dies mei?

CAPUT XXI.

Respondet Jeremias nuntiis Sedeciæ regis super obsidione regis Nabuchodonosor, Judam vastandum peste, gladio, fame, & captivitate, solosque eos victuros, qui transfugerint ad Chaldæos: hortatur etiam, ut faciant judicium, ne indignatio Domini penitus ipsos consumat.

1 VErbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino, A quando misit ad eum rex Sedecias Phassur filium Melchiæ, & Sophoniam filium Maasiæ sacerdotem, dicens:

2 Interroga pro nobis Dñm, quia Nabuchodonosor rex Babylonis præliatur adversũ nos: si forte faciat Dominus nobiscum secundum omnia mirabilia sua, & recedat a nobis.

3 Et dixit Jeremias ad eos: Sic dicetis Sedeciæ:

4 Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego convertam vasa belli, quæ in manibus vestris sunt, & quibus vos pugnatis adversum regem Babylonis, & Chaldæos, qui obsident vos in circuitu murorum: & congregabo ea in medio civitatis hujus.

5 Et debellabo ego vos in manu extenta, B & in brachio forti, & in furore, & in indignatione, & in ira grandi.

6 Et percutiam habitatores civitatis hujus: homines & bestiæ pestilentia magna morientur.

7 Et post hæc ait Dñs: Dabo Sedeciam regem Juda, & servos ejus, & populum ejus, & qui derelicti sunt in civitate hac a peste, & gladio, & fame, in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, & in manu inimicorum eorum, & in manu quærentium animam eorum: & percutiet eos in ore gladii, & non flectetur, neque parcet, nec miserebitur. C

8 Et ad populum hunc dices: Hæc dicit Dominus: Ecce ego do coram vobis viam vitæ, & viam mortis.

9 *Qui habitaverit in urbe hac, morietur gladio, & fame, & peste: qui autem egressus fuerit, & transfugerit ad Chaldæos, qui obsident vos, vivet, & erit ei anima sua quasi spolium.

* Infra 38. a. 2.

10 Posui enim faciem meam super civitatem hanc in malum, & non in bonum, ait Dominus; in manu regis Babylonis dabitur, & exuret eam igni.

11 Et domui regis Juda: Audite verbum Dñi D

12 Domus David: hæc dicit Dominus: * Judicate mane judicium, & eruite vi oppressum de manu calumniantis, ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit qui extinguat, propter malitiam studiorum vestrorum.

* Infra 22. a. 3.

13 Ecce ego ad te habitatricem vallis solidæ atque campestris, ait Dominus, qui dicitis: Quis percutiet nos? & quis ingredietur domos nostras?

14 Et visitabo super vos juxta fructum studiorum vestrorum, dicit Dominus: & succendam ignem in saltu ejus, & devorabit omnia in circuitu ejus.

CAPUT XXII.

Hortatur regem Juda & populum ejus, ut faciant judicium & justitiam, quo omnia prospere ipsis succedant; alioqui erunt omnes in direptionem: quodque Sellum sive Joakim filius Josiæ regis Juda non sit in Jerusalem reversurus: increpat eos, qui ex injustitia ædificant, promittentes sibi felicitatem patrum justorum: vaticinatur adversus impium Joakim filium Josiæ, quod sepultura sit cariturus, & hujus filius impiissimus Jechonias cum matre ducendus in Babylonem, ibique moriturus.

1 HÆc dicit Dñs: Descende in domum regis Juda, & loqueris ibi verbum hoc, A

2 Et dices: Audi verbum Dñi rex Juda, qui sedes super solium David: tu, & servi tui, & populus tuus, qui ingredimini per portas istas.

3 Hæc dicit Dominus: * Facite judicium & justitiam, & liberate vi oppressum de manu calumniatoris: & advenam, & pupillum, & viduam nolite contristare, neque opprimatis B inique: & sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto.

* Supr. 21. d. 12.

4 Si enim facientes feceritis verbum istud, ingredientur per portas domus hujus reges sedentes de genere David super thronum ejus, &

aſcendentes currus & equos, ipſi, & ſervi,
& populus eorum.
5 Quod ſi non audieritis verba hæc, in
memetipſo juravi, dicit Dominus, quia in
ſolitudinem erit domus hæc.
6 Quia hæc dicit Dominus ſuper domum re-
gis Juda: Galaad tu mihi caput Libani: ſi non
poſuero te ſolitudinem, urbes inhabitabiles.
7 Et ſanctificabo ſuper te interficientem vi-
rum, & arma ejus: & ſuccident electas ce-
dros tuas, & præcipitabunt in ignem.
C
8 Et pertranſibunt gentes multæ per civi-
tatem hanc: & dicet unuſquiſque proximo
* Deut. 29. d. 24. 3. Reg. 9. b. 8.
ſuo: * Quare fecit Dominus ſic civitati huic
grandi?
9 Et reſpondebunt: Eo quod dereliquerint
pactum Domini Dei ſui, & adoraverint deos
alienos, & ſervierint eis.
10 Nolite flere mortuum, neque lugeatis
ſuper eum fletu: plangite eum, qui egredi-
tur, quia non revertetur ultra, nec videbit
terram nativitatis ſuæ.
11 Quia hæc dicit Dominus ad Sellum fi-
lium Joſiæ regem Juda, qui regnavit pro
Joſia patre ſuo, qui egreſſus eſt de loco iſto:
Non revertetur huc amplius,
12 Sed in loco, ad quem tranſtuli eum, ibi
morietur, & terram iſtam non videbit amplius.
D
13 Væ qui ædificat domum ſuam in inju-
ſtitia, & cœnacula ſua non in judicio: ami-
cum ſuum opprimet fruſtra, & mercedem e-
jus non reddet ei.
14 Qui dicit: Ædificabo mihi domum la-
tam, & cœnacula ſpatioſa: qui aperit ſibi
feneſtras, & facit laquearia cedrina, pingit-
que ſinopide.
15 Numquid regnabis, quoniam confers te
cedro? pater tuus numquid non comedit &
bibit, & fecit judicium & juſtitiam tunc,
cum bene erat ei?
16 Judicavit cauſam pauperis, & egeni in
bonum ſuum: numquid non ideo, quia co-
gnovit me, dicit Dominus?
17 Tui vero oculi & cor ad avaritiam, &
ad ſanguinem innocentem fundendum, & ad
calumniam, & ad curſum mali operis.
18 Propterea hæc dicit Dominus ad Joakim
filium Joſiæ regem Juda: Non plangent eum:
Væ frater, & væ ſoror: non concrepabunt
ei: Væ domine, & væ inclyte.
19 Sepultura aſini ſepelietur, putrefactus,
* Infra 36. g. 30.
& projectus * extra portas Jeruſalem.
20 Aſcende Libanum, & clama: & in Ba-
ſan da vocem tuam, & clama ad tranſeuntes,
quia contriti ſunt omnes amatores tui.
21 Locutus ſum ad te in abundantia tua, &
dixiſti: non audiam; hæc eſt via tua ab adole-
ſcentia tua, quia non audiſti vocem meam.
F
22 Omnes paſtores tuos paſcet ventus, & a-
matores tui in captivitatem ibunt: & tunc con-
funderis, & erubeſces ab omni malitia tua.
23 Quæ ſedes in Libano, & nidificas in ce-
dris, quomodo congemuiſti, cum veniſſent
tibi dolores quaſi dolores parturientis?
24 Vivo ego, dicit Dominus, quia ſi fuerit
Jechonias filius Joakim regis Juda, annulus
in manu dextera mea, inde evellam eum.
25 Et dabo te in manu quærentium animam
tuam, & in manu quorum tu formidas fa-
ciem, & in manu Nabuchodonoſor regis Ba-
bylonis, & in manu Chaldæorum.
G
26 Et mittam te, & matrem tuam, quæ
genuit te, in terram alienam, in qua nati
non eſtis, ibique moriemini:
27 Et in terram, ad quam ipſi levant animam
ſuam, ut revertantur illuc, non revertentur.
28 Numquid vas fictile atque contritum vir
iſte Jechonias? numquid vas abſque omni vo-
luptate? quare abjecti ſunt ipſe, & ſemen ejus,
& projecti in terram, quam ignoraverunt?
29 Terra, terra, terra, audi ſermonem
Domini.
30 Hæc dicit Dominus: Scribe virum iſtum
ſterilem, virum, qui in diebus ſuis non pro-
ſperabitur; nec enim erit de ſemine ejus vir,
qui ſedeat ſuper ſolium David, & poteſta-
tem habeat ultra in Juda.

CAPUT XXIII.

*Comminatur Dominus paſtoribus, qui gregem
diſpergunt ac lacerant, promittens ſe reductu-
rum reliquias gregis ad locum ſuum, ac ſuſcita-
turum paſtores, & germen David juſtum, ſub quo
magna fruentur felicitate: vaticinatur quoque
pſeudoprophetis æternum opprobrium, qui popu-
lum decipiunt, volentes, ut obliviſcatur nomi-
nis Domini, & prophetant abſque Dei volunta-
te, ſermonem Domini Onus appellantes.*

A
1 VÆ paſtoribus, qui diſperdunt, & dilace-
rant gregem paſcuæ meæ, dicit Dñs.
Ezech. 13. a. 3. & 34. a. 2.
2 Ideo hæc dicit Dominus Deus Iſrael ad pa-
ſtores, qui paſcunt populum meum: Vos diſ-
perſiſtis gregem meum, & ejeciſtis eos, & non
viſitaſtis eos. Ecce ego viſitabo ſuper vos ma-
litiam ſtudiorum veſtrorum, ait Dominus.
3 Et ego congregabo reliquias gregis mei
de omnibus terris, ad quas ejecero eos il-
luc: & convertam eos ad rura ſua, & cre-
ſcent & multiplicabuntur.
4 Et * ſuſcitabo ſuper eos paſtores, & paſcent
* Supr. 3. d. 15.
eos: non formidabunt ultra, & non pavebunt: &
nullus quæretur ex numero, dicit Dominus.
5 * Ecce dies veniunt, dicit Dominus, &
* Iſai. 4. a. 2. 40. c. 11. & 45. b. 8. Inf. 33. c. 14. Ezech. 34. c. 11. Dan. 9. f. 24.
ſuſcitabo David germen juſtum, & regna-
bit rex, & ſapiens erit, & faciet judicium &
juſtitiam in terra.
6 In diebus illis ſalvabitur Juda, & * Iſrael
habitabit confidenter; & hoc eſt nomen, quod
vocabunt eum, Dominus juſtus noſter.
7 Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Do-
minus, & non dicent ultra: Vivit Dominus,
qui eduxit filios Iſrael de terra Ægypti:
B
8 Sed: * Vivit Dominus, qui eduxit &
Joan. 1. g. 45.
adduxit ſemen domus Iſrael de terra Aqui-
lonis, & de cunctis terris, ad quas ejeceram
eos illuc: & habitabunt in terra ſua.
9 Ad prophetas: Contritum eſt cor meum
* Deut. 33. d. 28.
in medio mei, contremuerunt omnia oſſa
mea: factus ſum quaſi vir ebrius, & quaſi
* Supr. 16. c. 14.
homo madidus a vino a facie Domini, & a
facie verborum ſanctorum ejus.
10 Quia adulteris repleta eſt terra, quia a
facie maledictionis luxit terra, areſacta ſunt
arva deſerti: factus eſt curſus eorum malus,
& fortitudo eorum diſſimilis.
C
11 Propheta namque, & ſacerdos polluti
ſunt: & in domo mea inveni malum eo-
rum, ait Dominus.
12 Idcirco via eorum erit quaſi lubricum in
tenebris; impellentur enim, & corruent in
ea; afferam enim ſuper eos mala, annum
viſitationis eorum, ait Dominus.
13 Et in prophetis Samariæ vidi fatuita-
tem: prophetabant in Baal, & decipiebant
populum meum Iſrael.
14 Et in prophetis Jeruſalem vidi ſimilitu-
dinem adulterantium, & iter mendacii: &
confortaverunt manus peſſimorum, ut non
converteretur unuſquiſque a malitia ſua:
facti ſunt mihi omnes ut Sodoma, & habi-
tatores ejus quaſi Gomorrha.
D
15 Propterea hæc dicit Dñs exercituum ad
prophetas: * Ecce ego cibabo eos abſinthio, &
* Supra 9. c. 15.
potabo eos felle; a prophetis enim Jeruſalem
egreſſa eſt pollutio ſuper omnem terram.
16 Hæc dicit Dominus exercituum: * Noli-
* Infra 27. b. 9. & 29. b. 8.
te audire verba prophetarum, qui prophetant
vobis, & decipiunt vos: viſionem cordis ſui
loquuntur, non de ore Domini.
17 Dicunt his, qui blaſphemant me: Lo-
cutus eſt Dominus: * Pax erit vobis: & o-
* Supr. 5. c. 12. & 14. b. 13.
mni, qui ambulat in pravitate cordis ſui,
dixerunt: Non veniet ſuper vos malum.
18 Quis enim affuit in conſilio Domini, &
vidit, & audivit ſermonem ejus? quis conſi-
deravit verbum illius, & audivit?
E
19 * Ecce turbo Dominicæ indignationis
* Infra 30. c. 14.
egredietur, & tempeſtas erumpens ſuper ca-
put impiorum veniet.
20 Non revertetur furor Domini, uſque
dum faciat, & uſque dum compleat cogita-
tionem cordis ſui; in noviſſimis diebus in-
telligetis conſilium ejus.
21 * Non mittebam prophetas, & ipſi cur-
* Infra 27. c. 15. & 29. b. 9.
rebant: non loquebar ad eos, & ipſi prophe-
tabant.

22 Si stetissent in consilio meo, & nota fecissent verba mea populo meo, avertissem utique eos a via sua mala, & a cogitationibus suis pessimis.

23 Putasne, Deus e vicino ego sum, dicit Dominus? & non Deus de longe?

24 Si occultabitur vir in absconditis, & ego non videbo eum, dicit Dominus? numquid non cælum & terram ego impleo, dicit Dñs?

25 Audivi quæ dixerunt prophetæ prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes: Somniavi, somniavi.

F 26 Usquequo istud est in corde prophetarum vaticinantium mendacium, & prophetantium seductiones cordis sui?

27 Qui volunt facere, ut obliviscatur populus meus nominis mei propter somnia eorum, quæ narrat unusquisque ad proximum suum, sicut obliti sunt patres eorum nominis mei propter Baal.

28 Propheta, qui habet somnium, narret somnium: & qui habet sermonem meum, loquatur sermonem meum vere; quid paleis ad triticum, dicit Dominus?

29 Numquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dñs, & quasi malleus conterens petram?

30 Propterea ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui furantur verba mea unusquisque a proximo suo.

31 Ecce ego ad prophetas, ait Dñs, qui assumunt linguas suas, & ajunt: Dicit Dominus.

32 Ecce ego ad prophetas somniantes mendacium, ait Dominus, qui narraverunt ea, & seduxerunt populum meum in mendacio suo, & in miraculis suis: cum ego non misissem eos, nec mandassem eis, qui nihil profuerunt populo huic, dicit Dominus.

G 33 Si igitur interrogaverit te populus iste, vel propheta, aut sacerdos, dicens: Quod est onus Domini? dices ad eos: Vos estis onus: projiciam quippe vos, dicit Dñs.

34 Et propheta, & sacerdos, & populus qui dicit: Onus Domini, visitabo super virum illum, & super domum ejus.

35 Hæc dicetis unusquisque ad proximum, & ad fratrem suum: Quid respondit Dominus? & quid locutus est Dominus?

36 Et onus Domini ultra non memorabitur, quia onus erit unicuique sermo suus, & pervertistis verba Dei viventis, Domini exercituum Dei nostri.

37 Hæc dices ad prophetam: Quid respondit tibi Dominus? & quid locutus est Dominus?

38 Si autem onus Domini dixeritis, propter hoc hæc dicit Dominus: Quia dixistis sermonem istum: Onus Domini: & misi ad vos, dicens: Nolite dicere: Onus Domini;

39 Propterea ecce ego tollam vos portans, & derelinquam vos, & civitatem, quam dedi vobis, & patribus vestris a facie mea.

40 * Et dabo vos in opprobrium sempiternum, & in ignominiam æternam, quæ numquam oblivione delebitur.

* Supr. 20. c. 11.

CAPUT XXIV.

Calathus bonarum ficuum designat captivos in Babylonia Judæos, quos dicit Dominus se reducturum in terram suam, qui toto corde ad ipsum revertentur: calathus autem malarum ficuum significat eos, qui manserant Jerosolymis, ac postea fugerant in Ægyptum, quos dicit se daturum in opprobrium, & maledictionem.

A 1 Ostendit mihi Dñs: & ecce duo calathi pleni ficis positi ante templum Dñi, postquam transtulit Nabuchodonosor rex Babylonis Jechoniam filium Joakim regem Juda, & principes ejus, & fabrum, & inclusorem de Jerusalem, & adduxit eos in Babylonem.

2 Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut solent ficus esse primi temporis: & calathus unus ficus habebat malas nimis, quæ comedi non poterant, eo quod essent malæ.

B 3 Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides Jeremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas, bonas valde: & malas, malas valde, quæ comedi non possunt, eo quod sint malæ.

4 Et factum est verbum Dñi ad me dicens:

5 Hæc dicit Dominus Deus Israel: Sicut ficus hæ bonæ, sic cognoscam transmigrationem Juda, quam emisi de loco isto in terram Chaldæorum, in bonum.

C 6 Et ponam oculos meos super eos ad placandum, & reducam eos in terram hanc: & ædificabo eos, & non destruam, & plantabo eos, & non evellam.

7 Et dabo eis cor, ut sciant me, quia ego sum Dominus: * & erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum, quia revertentur ad me in toto corde suo.

8 * Et sicut ficus pessimæ, quæ comedi non possunt, eo quod sint malæ, hæc dicit Dominus: sic dabo Sedeciam regem Juda, & principes ejus, & reliquos de Jerusalem, qui remanserunt in urbe hac, & qui habitant in terra Ægypti.

* Supra 7. c. 23. Inf. 28. b. 6. * Infra 29. d. 17.

D 9 Et dabo eos in vexationem, afflictionemque omnibus regnis terræ: in opprobrium, & in parabolam, & in proverbium, & in maledictionem in universis locis, ad quæ ejeci eos.

10 Et mittam in eis gladium, & famem, & pestem, donec consumantur de terra, quam dedi eis, & patribus eorum.

CAPUT XXV.

Quia noluerunt audire Jeremiam, nec reliquos Prophetas adhortantes ad pœnitentiam, prædicit excidium Jerosolymorum, & captivitatem septuaginta annorum, ac deinde perditionem regum, qui ipsos tenebant captivos: quapropter jubetur Jeremias civitatibus Judæ, ac cæteris regibus terrarum propinare calicem furoris Domini: ululatum quoque prænuntiat pastoribus, ac optimatibus.

E

A 1 Verbum, quod factum est ad Jeremiam de omni populo Juda, in anno quarto Joakim filii Josiæ regis Juda (ipse est annus primus Nabuchodonosor regis Babylonis),

2 Quod locutus est Jeremias propheta ad omnem populum Juda, & ad universos habitatores Jerusalem, dicens:

3 A tertiodecimo anno Josiæ filii Ammon regis Juda usque ad diem hanc; iste tertius & vigesimus annus; factum est verbum Domini ad me, & locutus sum ad vos de nocte consurgens, & loquens: & non audistis.

4 Et misit Dominus ad vos omnes servos suos prophetas, consurgens diluculo, mittensque: & non audistis, neque inclinastis aures vestras ut audiretis,

B 5 Cum diceret: * Revertimini unusquisque a via sua mala, & a pessimis cogitationibus vestris, & habitabitis in terra, quam dedit Dominus vobis, & patribus vestris, a sæculo & usque in sæculum.

*4. Reg. 17. c. 13. Sup. 18. b. 11. Inf. 35. c. 15.

6 Et nolite ire post deos alienos, ut serviatis eis, adoretisque eos: neque me ad iracundiam provocetis in operibus manuum vestrarum, & non affligam vos.

7 Et non audistis me, dicit Dominus, ut me ad iracundiam provocaretis in operibus manuum vestrarum, in malum vestrum.

8 Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Pro eo quod non audistis verba mea,

9 Ecce ego mittam, & assumam universas cognationes aquilonis, ait Dñs, & Nabuchodonosor regem Babylonis servum meum: & adducam eos super terram istam, & super habitatores ejus, & super omnes nationes, quæ in circuitu illius sunt: & interficiam eos, & ponam eos in stuporem, & in sibilum, & in solitudines sempiternas.

10 Perdamque ex eis vocem gaudii, & vocem lætitiæ, vocem sponsi, & vocem sponsæ, vocem molæ, & lumen lucernæ.

C 11 * Et erit universa terra hæc in solitudinem, & in stuporem: & servient omnes gentes istæ regi Babylonis septuaginta annis.

12 Cumque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Babylonis, & super gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum, & super terram Chaldæorum: & ponam illam in solitudines sempiternas.

*2. Par. 36. d. 22. 1. Esdr. 1. a. 1. Inf. 29. b. 5. & 20. c. 10. Dan. c. a. 2.

13 Et adducam super terram illam omnia verba mea, quæ locutus sum contra eam, omne quod scriptum est in libro isto, quæcumque prophetavit Jeremias adversum omnes gentes:

14 Quia servierunt eis, cum essent gentes multæ, & reges magni: & reddam eis secundũ ope-

ra eorum, & secundum facta manuum suarum.
D 15 Quia sic dicit Dominus exercituum Deus
Israel: Sume calicem vini furoris hujus de
manu mea, & propinabis de illo cunctis gen-
tibus, ad quas ego mittam te.
16 Et bibent, & turbabuntur, & insanient
a facie gladii, quem ego mittam inter eos.
17 Et accepi calicem de manu Dñi, & propi-
navi cunctis gentibus, ad quas misit me Dñs,
18 Jerusalem, & civitatibus Juda, & regi-
bus ejus, & principibus ejus: ut darem eos
in solitudinem, & in stuporem, & in sibilum,
& in maledictionem, sicut est dies ista:
19 Pharaoni regi Ægypti, & servis ejus:
& principibus ejus, & omni populo ejus;
20 Et universis generaliter: cunctis regibus
terræ Ausitidis, & cunctis regibus terræ Phi-
listhiim, & Ascaloni, & Gazæ, & Accaron,
& reliquiis Azoti,
21 Et Idumææ, & Moab, & filiis Ammon:
22 Et cunctis regibus Tyri, & universis
regibus Sidonis, & regibus terræ insularum,
qui sunt trans mare,
23 Et Dedan, & Thema, & Buz, & uni-
versis, qui attonsi sunt in comam,
E 24 Et cunctis regibus Arabiæ, & cunctis re-
gibus Occidentis, qui habitant in deserto,
25 Et cunctis regibus Zambri, & cunctis re-
gibus Elam, & cunctis regibus Medorum:
26 Cunctis quoque regibus Aquilonis de
prope & de longe, unicuique contra fratrem
suum: & omnibus regnis terræ, quæ super fa-
ciem ejus sunt: & rex Sesach bibet post eos.
A 27 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus e-
xercituum Deus Israel: Bibite, & inebriami-
ni, & vomite: & cadite, neque surgatis a fa-
cie gladii, quem ego mittam inter vos.
F 28 Cumque noluerint accipere calicem de
manu tua, ut bibant, dices ad eos: Hæc di-
cit Dominus exercituum: Bibentes bibetis:
* 1. 29 * Quia ecce in civitate, in qua invo-
Pet. 4. catum est nomen meum, ego incipiam affli-
d. 17. gere, & vos quasi innocentes & immunes eri-
tis; non eritis immunes; gladium enim ego
voco super omnes habitatores terræ, dicit
Dominus exercituum.
30 Et tu prophetabis ad eos omnia verba
* Joel. hæc, & dices ad illos: * Dominus de excel-
3.c.16. so rugiet, & de habitaculo sancto suo dabit
Amos. vocem suam: rugiens rugiet super decorem
1. a. 2. suum, celeuma quasi calcantium concinetur
adversus omnes habitatores terræ.
31 Pervenit sonitus usque ad extrema ter-
ræ, quia judicium Domino cum gentibus:
judicatur ipse cum omni carne: impios tra-
didi gladio, dicit Dominus.
32 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce
afflictio egredietur de gente in gentem: & tur-
bo magnus egredietur a summitatibus terræ.
33 Et erunt interfecti Dñi in die illa a sum-
mo terræ usque ad summum ejus: non plan-
gentur, & non colligentur, neque sepelientur:
in sterquilinium super faciem terræ jacebunt,
34 Ululate pastores, & clamate, & aspergi-
te vos cinere optimates gregis: quia completi
sunt dies vestri, ut interficiamini, & dissipa-
tiones vestræ: & cadetis quasi vasa pretiosa.
G 35 Et peribit fuga a pastoribus, & salvatio
ab optimatibus gregis.
36 Vox clamoris pastorum, & ululatus optima-
tum gregis, quia vastavit Dñs pascua eorum.
37 Et conticuerunt arva pacis a facie iræ
furoris Domini.
38 Dereliquit quasi leo umbraculum suum,
quia facta est terra eorum in desolationem a fa-
cie iræ columbæ, & a facie iræ furoris Domini.

CAPUT XXVI.

Prophetans Jeremias excidium Jerosolymorum nisi resipiscant, comprehenditur a sacerdotibus, & prophetis, sed liberatur per principes seniores, ne occidatur, prolatis exemplis Michææ, & Uriæ prophetarum.

A 1 IN principio regni Joakim filii Josiæ re-
gis Juda factum est verbum istud a Do-
mino, dicens:
2 Hæc dicit Dominus: Sta in atrio domus
Domini, & loqueris ad omnes civitates Juda,
de quibus veniunt, ut adorent in domo Domi-
ni, universos sermones, quos ego mandavi tibi
ut loquaris ad eos. Noli subtrahere verbum,
3 Si forte audiant & convertantur unusquis-
que a via sua mala, & pœniteat me ma-
li, quod cogito facere eis propter malitiam
studiorum eorum.
4 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Si B
non audieritis me, ut ambuletis in lege mea,
quam dedi vobis,
5 Ut audiatis sermones servorum meorum
Prophetarum, quos ego misi ad vos de nocte
consurgens, & dirigens, & non audistis:
6 * Dabo domum istam sicut Silo, * & ur- * 1.
bem hanc dabo in maledictionem cunctis gen- Reg. 4.
tibus terræ. a. 2.
7 Et audierunt sacerdotes, & prophetæ, & b. 10.
omnis populus Jeremiam loquentem verba * Sup.
hæc in domo Domini. 7. c. 12.
8 Cumque complesset Jeremias loquens o-
mnia, quæ præceperat ei Dominus ut loque-
retur ad universum populum, apprehende-
runt eum sacerdotes, & prophetæ, & omnis
populus, dicens: Morte moriatur.
9 Quare prophetavit in nomine Domini, C
dicens: Sicut Silo erit domus hæc, & urbs ista
desolabitur, eo quod non sit habitator? Et
congregatus est omnis populus adversus Je-
remiam in domo Domini.
10 Et audierunt principes Juda verba hæc:
& ascenderunt de domo regis in domum Do-
mini, & sederunt in introitu portæ domus
Domini novæ.
11 Et locuti sunt sacerdotes, & prophetæ
ad principes, & ad omnem populum, dicen-
tes: Judicium mortis est viro huic, quia pro-
phetavit adversus civitatem istam, sicut au-
distis auribus vestris.
12 Et ait Jeremias ad omnes principes, &
ad universum populum, dicens: * Dominus * Sup.
misit me, ut prophetarem ad domum istam, 25. c.
& ad civitatem hanc omnia verba, quæ audistis. 13.
13 * Nunc ergo bonas facite vias vestras, & * Sup.
studia vestra, & audite vocem Domini Dei 7. a. 3.
vestri: & pœnitebit Dominum mali, quod D
locutus est adversum vos.
14 Ego autem ecce in manibus vestris sum:
facite mihi quod bonum & rectum est in o-
culis vestris.
15 Verumtamen scitote & cognoscite, quod
si occideritis me, sanguinem innocentem tra-
detis contra vosmetipsos, & contra civita-
tem istam, & habitatores ejus; in veritate
enim misit me Dominus ad vos, ut loquerer
in auribus vestris omnia verba hæc.
16 Et dixerunt principes, & omnis popu- E
lus ad sacerdotes & ad prophetas: Non est
viro huic judicium mortis, quia in nomine
Domini Dei nostri locutus est ad nos.
17 Surrexerunt ergo viri de senioribus ter-
ræ, & dixerunt ad omnem cœtum populi,
loquentes:
18 Michæas de Morasthi fuit propheta in
diebus Ezechiæ regis Juda, & ait ad omnem
populum Juda, dicens: Hæc dicit Dominus *Mich.
exercituum: * Sion quasi ager arabitur, & 3. d. 12.
Jerusalem in acervum lapidum erit, & mons
domus in excelsa silvarum:
19 Numquid morte condemnavit eum Eze- F
chias rex Juda, & omnis Juda? numquid non
timuerunt Dominum, & deprecati sunt fa-
ciem Domini, & pœnituit Dominum mali,
quod locutus fuerat adversum eos? Itaque nos
facimus malum grande contra animas nostras.
20 Fuit quoque vir prophetans in nomine
Domini, Urias filius Semei de Cariathiarim:
& prophetavit adversus civitatem istam, & ad-
versus terram hanc juxta omnia verba Jeremię.
21 Et audivit rex Joakim, & omnes poten-
tes, & principes ejus verba hæc, & quæsivit
rex interficere eum. Et audivit Urias, & ti-
muit, fugitque & ingressus est Ægyptum.
22 Et misit rex Joakim viros in Ægyptum, G
Elnathan filium Achobor, & viros cum eo
in Ægyptum.
23 Et eduxerunt Uriam de Ægypto, & ad-
duxerunt eum ad regem Joakim, & percussit
eum gladio: & projecit cadaver ejus in se-
pulchris vulgi ignobilis.

14 Igitur manus Ahicam filii Saphan fuit cum Jeremia, ut non traderetur in manus populi, & interficerent eum.

CAPUT XXVII.

Vinculis ad varios reges missis, dicit, illos, si servire velint regi Babylonis ejusque posteris, permansuros in terra sua: alioqui perituros gladio, fame, & peste: invehens in pseudoprophetas, quia aliud vaticinantur, fallentes populum: prædicit etiam sacra vasa, quæ reliqua sunt, transferenda in Babylonem, & tandem referenda Jerosolymam.

A

1 IN principio regni Joakim filii Josiæ regis Juda factum est verbum istud ad Jeremiam a Domino dicens:

2 Hæc dicit Dominus ad me: Fac tibi vincula, & catenas, & pones eas in collo tuo:

3 Et mittes eas ad regem Edom, & ad regem Moab, & ad regem filiorum Ammon, & ad regem Tyri, & ad regem Sidonis in manu nuntiorum, qui venerunt Jerusalem ad Sedeciam regem Juda.

4 Et præcipies eis, ut ad dominos suos loquantur: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Hæc dicetis ad dominos vestros.

5 Ego feci terram, & homines, & jumenta, quæ sunt super faciem terræ, in fortitudine mea magna, & in brachio meo extento: & dedi eam ei, qui placuit in oculis meis.

B

6 Et nunc itaque ego dedi omnes terras istas in manu Nabuchodonosor regis Babylonis servi mei: insuper & bestias agri dedi ei, ut serviant illi.

7 Et servient ei omnes gentes, & filio ejus, & filio filii ejus, donec veniat tempus terræ ejus & ipsius: & servient ei gentes multæ, & reges magni.

8 Gens autem, & regnum, quod non servierit Nabuchodonosor regi Babylonis, & quicumque non curvaverit collum suum sub jugo regis Babylonis, in gladio, & in fame, & in peste visitabo super gentem illam, ait Dominus, donec consumam eos in manu ejus.

* Supra 23.d.16. Inf. 29. b. 8.

9 * Vos ergo nolite audire prophetas vestros, & divinos, & somniatores, & augures, & maleficos, qui dicunt vobis: Non servietis regi Babylonis:

10 Quia mendacium prophetant vobis, ut longe vos faciant de terra vestra, & ejiciant vos, & pereatis.

11 Porro gens, quæ subjecerit cervicem suam sub jugo regis Babylonis, & servierit ei: dimittam eam in terra sua, dicit Dominus: & colet eam, & habitabit in ea.

C

12 Et ad Sedeciam regem Juda locutus sum secundum omnia verba hæc, dicens: Subjicite colla vestra sub jugo regis Babylonis, & servite ei, & populo ejus, & vivetis.

13 Quare moriemini tu, & populus tuus gladio, & fame, & peste, sicut locutus est Dominus ad gentem, quæ servire noluerit regi Babylonis?

14 Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis: Non servietis regi Babylonis: quia mendacium ipsi loquuntur vobis.

* Supra 14.c.14. & 23. c. 21. Inf. 29. b. 9.

15 * Quia non misi eos, ait Dominus: & ipsi prophetant in nomine meo mendaciter, ut ejiciant vos, & pereatis tam vos, quam prophetæ, qui vaticinantur vobis.

16 Et ad sacerdotes, & ad populum istum locutus sum, dicens: Hæc dicit Dominus: Nolite audire verba prophetarum vestrorum, qui prophetant vobis, dicentes: Ecce vasa Domini revertentur de Babylone nunc cito; mendacium enim prophetant vobis.

17 Nolite ergo audire eos, sed servite regi Babylonis, ut vivatis. Quare datur hæc civitas in solitudinem?

D

18 Et si prophetæ sunt, & est verbum Domini in eis, occurrant Domino exercituum, ut non veniant vasa, quæ derelicta fuerant in domo Domini, & in domo regis Juda, & in Jerusalem, in Babylonem.

*4. Reg. 25. c. 13.

19 Quia hæc dicit Dñs exercituum *ad columnas, & ad mare, & ad bases, & ad reliqua vasorum, quæ remanserunt in civitate hac,

20 Quæ non tulit Nabuchodonosor rex Babylonis, cum transferret Jechoniam filium Joakim regem Juda de Jerusalem in Babylonem, & omnes optimates Juda & Jerusalem:

21 Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel ad vasa, quæ derelicta sunt in domo Domini, & in domo regis Juda, & Jerusalem:

22 In Babylonem transferentur, & ibi erunt usque ad diem visitationis suæ, dicit Dominus, & afferri faciam ea, & restitui in loco isto.

CAPUT XXVIII.

Hananias pseudopropheta, ablatis de collo Jeremiæ catenis, vaticinatur, sacra vasa cum rege & captivo populo post biennium reducenda: sed jubetur Jeremias contrarium vaticinari, & mortem illi denuntiare: quæ juxta verbum Jeremiæ eodem anno secuta est.

A

1 ET factum est in anno illo, in principio regni Sedeciæ regis Juda, in anno quarto, in mense quinto, dixit ad me Hananias filius Azur propheta de Gabaon, in domo Dñi, coram sacerdotibus & omni populo, dicens:

2 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Contrivi jugum regis Babylonis.

3 Adhuc duo anni dierum, & ego referri faciam ad locum istum omnia vasa domus Dñi, quæ tulit Nabuchodonosor rex Babylonis de loco isto, & transtulit ea in Babylonem.

4 Et Jechoniam filium Joakim regem Juda, & omnem transmigrationem Juda, qui ingressi sunt in Babylonem, ego convertam ad locum istum, ait Dominus; conteram enim jugum regis Babylonis.

B

5 Et dixit Jeremias propheta ad Hananiam prophetam in oculis sacerdotum, & in oculis omnis populi, qui stabat in domo Domini:

6 E ait Jeremias propheta: Amen, sic faciat Dominus: suscitet Dominus verba tua, quæ prophetasti: ut referantur vasa in domum Domini, & omnis transmigratio de Babylone ad locum istum.

7 Verumtamen audi verbum hoc, quod ego loquor in auribus tuis, & in auribus universi populi:

8 Prophetæ, qui fuerunt ante me, & ante te ab initio, & prophetaverunt super terras multas, & super regna magna de prælio, & de afflictione, & de fame.

9 Propheta, qui vaticinatus est pacem, cum venerit verbum ejus, scietur propheta, quem misit Dominus in veritate.

C

10 Et tulit Hananias propheta catenam de collo Jeremiæ prophetæ, & confregit eam.

11 Et ait Hananias in conspectu omnis populi, dicens: Hæc dicit Dominus: Sic confringam jugum Nabuchodonosor regis Babylonis post duos annos dierum de collo omnium gentium.

12 Et abiit Jeremias propheta in viam suam. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, postquam confregit Hananias propheta catenam de collo Jeremiæ prophetæ, dicens:

13 Vade, & dices Hananiæ: Hæc dicit Dominus: Catenas ligneas contrivisti, & facies pro eis catenas ferreas.

D

14 Quia hæc dicit Dñs exercituum Deus Israel: Jugum ferreum posui super collum cunctarum gentium istarum, ut serviant Nabuchodonosor regi Babylonis, & servient ei: insuper & bestias terræ dedi ei.

15 Et dixit Jeremias propheta ad Hananiam prophetam: Audi Hanania: non misit te Dominus, & tu confidere fecisti populum istum in mendacio.

16 Idcirco hæc dicit Dominus: Ecce ego mittam te a facie terræ: hoc anno morieris; adversum enim Dominum locutus es.

17 Et mortuus est Hananias propheta in anno illo, mense septimo.

CAPUT XXIX.

Judæos de officio in captivitate admonet, & futuræ liberationis, postquam completus fuerit præstitutus 70. annorum terminus, promissione consolatur. Calamitates reliquorum, qui in Judæa remanserant, prænunciat: simulque funestum exitum Achabi, Sedeciæ & Semeiæ pseudoprophetarum seducentium populum transmigrationis.

A

1 ET hæc sunt verba libri, quem misit Jeremias propheta de Jerusalem ad reliquias

senio-

ſeniorum tranſmigrationis , & ad ſacerdo-
tes , & ad prophetas , & ad omnem popu-
lum , quem traduxerat Nabuchodonoſor de
Jeruſalem in Babylonem :
2 Poſtquam egreſſus eſt Jechonias rex, & do-
mina , & eunuchi, & principes Juda, & Jeruſa-
lem , & faber , & incluſor de Jeruſalem :
3 In manu Elaſa filii Saphan , & Gama-
riæ filii Helciæ , quos miſit Sedecias rex Ju-
da ad Nabuchodonoſor regem Babylonis in
Babylonem , dicens :
4 Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael omni tranſmigrationi , quam tranſtu-
li de Jeruſalem in Babylonem :
5 Ædificate domos , & habitate : & plan-
B
tate hortos , & comedite fructum eorum .
6 Accipite uxores, & generate filios, & filias:
& date filiis veſtris uxores, & filias veſtras da-
te viris , & pariant filios , & filias : & multi-
plicamini ibi , & nolite eſſe pauci numero .
7 Et quærite pacem civitatis , ad quam
tranſmigrare vos feci , & orate pro ea ad Do-
minum : quia in pace illius erit pax vobis .
8 Hæc enim dicit Dominus exercituum
* Supr. 14. c. 14. 23. d. 16. f. 26. 27.
Deus Iſrael : * Non vos ſeducant prophe-
tæ veſtri , qui ſunt in medio veſtrum , &
divini veſtri : & ne attendatis ad ſomnia ve-
C
ſtra , quæ vos ſomniatis ,
9 Quia falſo ipſi prophetant vobis in no-
mine meo : & non miſi eos , dicit Dominus .
* Supr. 15. c. 12. 2. Par. 36. d. 21. 1. Eſdr. 1. a. 1. Dan. 9. a. 2.
10 *Quia hæc dicit Dominus: Cum cœperint
impleri in Babylone ſeptuaginta anni , viſita-
bo vos : & ſuſcitabo ſuper vos verbum meum
bonum , ut reducam vos ad locum iſtum .
11 Ego enim ſcio cogitationes , quas ego
cogito ſuper vos , ait Dominus , cogitatio-
nes pacis , & non afflictionis , ut dem vo-
bis finem , & patientiam .
12 Et invocabitis me , & ibitis , & orabi-
tis me , & ego exaudiam vos .
13 Quæretis me , & invenietis , cum quæ-
ſieritis me in toto corde veſtro .
14 Et inveniar a vobis , ait Dñs : & redu-
cam captivitatem veſtram , & congregabo vos
de univerſis gentibus , & de cunctis locis , ad
quæ expuli vos, dicit Dominus : & reverti vos
D
faciam de loco, ad quem tranſmigrare vos feci.
15 Quia dixiſtis : Suſcitavit nobis Domi-
nus Prophetas in Babylone .
16 Quia hæc dicit Dominus ad regem ,
qui ſedet ſuper ſolium David , & ad omnem
populum habitatorem urbis hujus , ad fratres
veſtros , qui non ſunt egreſſi vobiſcum in
tranſmigrationem :
* Supr. 24. d. 9. & 10.
17 Hæc dicit Dominus exercituum : * Ecce
mittam in eos gladium , & famem , & peſtem :
& ponam eos quaſi ficus malas , quæ come-
di non poſſunt , eo quod peſſimæ ſint .
18 Et perſequar eos in gladio, & in fame , &
in peſtilentia : & dabo eos in vexationem uni-
verſis regnis terræ : in maledictionem , & in
ſtuporem , & in ſibilum , & in opprobrium
cunctis gentibus , ad quas ego ejeci eos ,
E
19 Eo quod non audierint verba mea , di-
cit Dominus , quæ miſi ad eos per ſervos meos
prophetas de nocte conſurgens , & mittens :
& non audiſtis , dicit Dominus .
20 Vos ergo audite verbum Domini omnis
tranſmigratio , quam emiſi de Jeruſalem in
Babylonem .
21 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſ-
rael ad Achab filium Coliæ , & ad Sedeciam
filium Maaſiæ , qui prophetant vobis in no-
mine meo mendaciter : Ecce ego tradam
eos in manus Nabuchodonoſor regis Baby-
lonis , & percutiet eos in oculis veſtris .
22 Et aſſumetur ex eis maledictio omni tranſ-
migrationi Juda, quæ eſt in Babylone, dicen-
tium : Ponat te Dñs ſicut Sedeciam , & ſicut
F
Achab , quos frixit rex Babylonis in igne ,
23 Pro eo quod fecerint ſtultitiam in Iſ-
rael , & mœchati ſunt in uxores amicorum
ſuorum , & locuti ſunt verbum in nomine
meo mendaciter , quod non mandavi eis .
Ego ſum judex & teſtis , dicit Dominus .
24 Et ad Semeiam Nehelamiten dices :
25 Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſ-
rael : Pro eo quod miſiſti in nomine tuo libros
ad omnem populum , qui eſt in Jeruſalem ,
& ad Sophoniam filium Maaſiæ ſacerdotem,
& ad univerſos ſacerdotes , dicens :
26 Dominus dedit te ſacerdotem pro Jojade
ſacerdote , ut ſis dux in domo Domini ſuper
omnem virum arreptitium & prophetantem,
ut mittas eum in nervum & in carcerem .
27 Et nunc quare non increpaſti Jeremiam G
Anathothiten , qui prophetat vobis ?
28 Quia ſuper hoc miſit in Babylonem ad nos,
dicens: Longum eſt: ædificate domos, & habita-
te: & plantate hortos, & comedite fructus eorũ.
29 Legit ergo Sophonias ſacerdos librum
iſtum in auribus Jeremiæ prophetæ .
30 Et factum eſt verbum Domini ad Jere-
miam , dicens :
31 Mitte ad omnem tranſmigrationem ,
dicens : Hæc dicit Dominus ad Semeiam
Nehelamiten : Pro eo quod prophetavit vo-
bis Semeias , & ego non miſi eum , & fecit
vos confidere in mendacio ;
32 Idcirco hæc dicit Dñs : Ecce ego viſitabo
ſuper Semeiam Nehelamiten , & ſuper ſemen
ejus ; non erit ei vir ſedens in medio populi
hujus , & non videbit bonum , quod ego fa-
ciam populo meo , ait Dominus , quia præva-
ricationem locutus eſt adverſus Dominum .

CAPUT XXX.

Vaticinatur Judæis , & filiis Iſrael reditum a gravi captivitate , in qua propter peccata ſua detinebantur : & quod poſt reditum ſervituri ſint Domino , ac David regi ; quem ille ſuſcitabit eis in proſperitate & ſecuritate magna , devaſtatis ipſorum inimicis .

1 HOc verbum , quod factum eſt ad Je- A
remiam a Domino , dicens :
2 Hæc dicit Dominus Deus Iſrael , dicens :
Scribe tibi omnia verba , quæ locutus ſum
ad te , in libro .
3 Ecce enim dies veniunt , dicit Domi-
nus , & convertam converſionem populi mei
Iſrael , & Juda , ait Dominus : & conver-
tam eos ad terram , quam dedi patribus eo-
rum , & poſſidebunt eam .
4 Et hæc verba , quæ locutus eſt Domi-
nus ad Iſrael , & ad Judam :
5 Quoniam hæc dicit Dominus : Vocem
terroris audivimus : formido , & non eſt pax .
6 Interrogate , & videte , ſi generat maſcu-
lus : quare ergo vidi omnis viri manum ſuper
lumbum ſuum , quaſi parturientis , & conver-
ſæ ſunt univerſæ facies in auruginem ?
7 * Væ , quia magna dies illa , nec eſt ſi- * Joel. 1. a. 2. & 2. c. 11. Amos 5. e. 18. Soph. 1. d. 15.
milis ejus : tempuſque tribulationis eſt Ja-
cob , & ex ipſo ſalvabitur .
8 Et erit in die illa , ait Dominus exer-
cituum : conteram jugum ejus de collo tuo ,
& vincula ejus dirumpam , & non domina-
buntur ei amplius alieni ,
9 Sed ſervient Domino Deo ſuo , & Da- B
vid regi ſuo , quem ſuſcitabo eis .
10 * Tu ergo ne timeas , ſerve meus Jacob, * Iſaiæ 43. a. 1. & 44. a. 2. Luc. 1. g. 70.
ait Dominus , neque paveas Iſrael , quia ec-
ce ego ſalvabo te de terra longinqua , &
ſemen tuum de terra captivitatis eorum : &
revertetur Jacob , & quieſcet , & cunctis af-
fluet bonis , & non erit quem formidet ,
11 Quoniam tecum ego ſum, ait Dñs, ut ſalvem
te ; faciam enim conſummationem in cunctis
gentibus , in quibus diſperſi te : te autem non
faciam in conſummationem , ſed caſtigabo te
in judicio , ut non videaris tibi innoxius .
12 Quia hæc dicit Dominus : Inſanabilis
fractura tua , peſſima plaga tua . C
13 Non eſt qui judicet judicium tuum ad al-
ligandum : curationum utilitas non eſt tibi .
14 Omnes amatores tui obliti ſunt tui , teque * Supr. 23. d. 19.
non quærent ; * plaga enim inimici percuſſi te
caſtigatione crudeli : propter multitudinem
iniquitatis tuæ dura facta ſunt peccata tua .
15 Quid clamas ſuper contritione tua ?
inſanabilis eſt dolor tuus : propter multitu-
dinem iniquitatis tuæ , & propter dura pec-
cata tua feci hæc tibi .
16 Propterea omnes, qui comedunt te, devo-
rabuntur, & univerſi hoſtes tui in captivitatem
ducentur : & qui te vaſtant, vaſtabuntur , cun-
ctoſque prædatores tuos dabo in prædam .

17 Obducam enim cicatricem tibi, & a vulneribus tuis sanabo te, dicit Dominus. Quia ejectam vocaverunt te Sion: Hæc est, quæ non habebat requirentem.

D 18 Hæc dicit Dominus: Ecce ego convertam conversionem tabernaculorum Jacob, & tectis ejus miserebor, & ædificabitur civitas in excelso suo, & templum juxta ordinem suum fundabitur.

19 Et egredietur de eis laus, voxque ludentium: & multiplicabo eos, & non minuentur, & glorificabo eos, & non attenuabuntur.

20 Et erunt filii ejus sicut a principio, & cœtus ejus coram me permanebit: & visitabo adversum omnes, qui tribulant eum.

21 Et erit dux ejus ex eo, & princeps de medio ejus producetur: & applicabo eum, & accedet ad me: quis enim iste est, qui applicet cor suum, ut appropinquet mihi, ait Dñs?

22 Et eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum.

23 Ecce turbo Domini, furor egrediens, procella ruens, in capite impiorum conquiescet.

24 Non avertet iram indignationis Dominus, donec faciat & compleat cogitationem cordis sui: in novissimo dierum intelligetis ea.

CAPUT XXXI.

Dicit Dominus, se reducturum populum Israel de captivitate, ut in affluentia bonorum serviat Domino: jubetur ergo Rachel non flere amplius filios suos: agnoscit Israel se merito castigatum, ideoque pœnitentiam agit: de novitate qua fœmina circumdabit virum: vigilabit Dominus ad reducendum Israel: de uva acerba: de novo pacto, quod feriet Dominus cum domo Israel: nec abjiciet umquam universum illius semen.

A 1 IN tempore illo, dicit Dominus, Ero Deus universis cognationibus Israel, & ipsi erunt mihi in populum.

2 Hæc dicit Dominus: Invenit gratiam in deserto populus, qui remanserat a gladio: vadet ad requiem suam Israel.

3 Longe Dñs apparuit mihi. Et in charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans.

4 Rursumque ædificabo te, & ædificaberis virgo Israel: adhuc ornaberis tympanis tuis, & egredieris in choro ludentium.

5 Adhuc plantabis vineas in montibus Samariæ: plantabunt plantantes, & donec tempus veniat, non vindemiabunt:

*Isai. 2. a. 3. Mich. 4. a. 2. 6 Quia erit dies, in qua clamabunt custodes in monte Ephraim: * Surgite, & ascendamus in Sion ad Dominum Deum nostrum.

B 7 Quia hæc dicit Dominus: Exultate in lætitia Jacob, & hinnite contra caput gentium: personate, & canite, & dicite: Salva Domine populum tuum, reliquias Israel.

8 Ecce ego adducam eos de terra Aquilonis, & congregabo eos ab extremis terræ: inter quos erunt cæcus & claudus, prægnans & pariens simul, cœtus magnus revertentium huc.

9 In fletu venient, & in misericordia reducam eos: & adducam eos per torrentes aquarum in via recta, & non impingent in ea, quia factus sum Israeli pater, & Ephraim primogenitus meus est.

10 Audite verbum Domini Gentes, & annuntiate in insulis, quæ procul sunt, & dicite: Qui dispersit Israel, congregabit eum, & custodiet eum sicut pastor gregem suum.

11 Redemit enim Dominus Jacob, & liberavit eum de manu potentioris.

12 Et venient, & laudabunt in monte Sion: & confluent ad bona Domini super frumento, & vino, & oleo, & fœtu pecorum & armentorum: eritque anima eorum quasi hortus irriguus, & ultra non esurient.

13 Tunc lætabitur virgo in choro, juvenes & senes simul: & convertam luctum eorum in gaudium, & consolabor eos, & lætificabo a dolore suo.

C 14 Et inebriabo animam sacerdotum pinguedine: & populus meus bonis meis adimplebitur, ait Dominus.

*Matt. 2. d. 18. 15 Hæc dicit Dominus: * Vox in excelso audita est lamentationis, luctus, & fletus Rachel plorantis filios suos, & nolentis consolari super eis, quia non sunt.

16 Hæc dicit Dominus: Quiescat vox tua a ploratu, & oculi tui a lacrymis, quia est merces operi tuo, ait Dominus: & revertentur de terra inimici.

17 Et est spes novissimis tuis, ait Dominus: & revertentur filii ad terminos suos.

D 18 Audiens audivi Ephraim transmigrantem: Castigasti me, & eruditus sum, quasi juvenculus indomitus: converte me, & convertar, quia tu Dominus Deus meus.

19 Postquam enim convertisti me, egi pœnitentiam: & postquam ostendisti mihi, percussi femur meum. Confusus sum, & erubui, quoniam sustinui opprobrium adolescentiæ meæ.

20 Si filius honorabilis mihi Ephraim, si puer delicatus: quia ex quo locutus sum de eo, adhuc recordabor ejus. Idcirco conturbata sunt viscera mea super eum: miserans miserebor ejus, ait Dominus.

21 Statue tibi speculam, pone tibi amaritudines: dirige cor tuum in viam rectam, in qua ambulasti: revertere virgo Israel, revertere ad civitates tuas istas.

E 22 Usquequo deliciis diffolveris filia vaga? quia creavit Dominus novum super terram: FOEMINA CIRCUMDABIT VIRUM.

23 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Adhuc dicent verbum istud in terra Juda, & in urbibus ejus, cum convertero captivitatem eorum: Benedicat tibi Dominus, pulchritudo justitiæ, mons sanctus.

24 Et habitabunt in eo Judas, & omnes civitates ejus simul, agricolæ, & minantes greges.

25 Quia inebriavi animam lassam, & omnem animam esurientem saturavi.

26 Ideo quasi de somno suscitatus sum: & vidi, & somnus meus dulcis mihi.

27 Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & seminabo domum Israel, & domum Juda semine hominum, & semine jumentorum.

28 Et sicut vigilavi super eos, ut evellerem, & demolirer, & dissiparem, & disperderem, & affligerem: sic vigilabo super eos, ut ædificem, & plantem, ait Dominus.

29 In diebus illis non dicent ultra: * Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt. *Ezech. 18. a. 2.

F 30 Sed unusquisque in iniquitate sua morietur: omnis homo, qui comederit uvam acerbam, obstupescent dentes ejus.

31 * Ecce dies venient, dicit Dñs, & feriam domui Israel, & domui Juda fœdus novum: *Hebr. 8. c. 8.

32 Non secundum pactum, quod pepigi cum patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum, ut educerem eos de terra Ægypti, pactum, quod irritum fecerunt, & ego dominatus sum eorum, dicit Dominus.

33 Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Israel post dies illos, dicit Dominus: * Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam: & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum. *Hebr. 10. c. 16.

34 Et non docebit ultra vir proximum suum, & vir fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum: omnes enim cognoscent me a minimo eorum usque ad maximum, ait Dominus, * quia propitiabor iniquitati eorum, & peccati eorum non memorabor amplius. *Act. 10. f. 43.

G 35 Hæc dicit Dñs, qui dat solem in lumine diei, ordinem lunæ, & stellarum in lumine noctis: qui turbat mare, & sonant fluctus ejus: Dominus exercituum nomen illi.

36 Si defecerint leges istæ coram me, dicit Dominus, tunc & semen Israel deficiet, ut non sit gens coram me cunctis diebus.

37 Hæc dicit Dominus: Si mensurari potuerunt cæli sursum, & investigari fundamenta terræ deorsum: & ego abjiciam universum semen Israel propter omnia, quæ fecerunt, dicit Dominus.

38 Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & ædificabitur civitas Domino a turre Hananeel usque ad portam anguli.

39 Et exibit ultra norma mensuræ in conspectu ejus super collem Gareb, & circuibit Goatha,

40 Et omnem vallem cadaverum, & cineris, & universam regionem mortis usque

ad

ad torrentem Cedron, & usque ad angulum portæ equorum orientalis, Sanctum Domini: non evelletur, & non destruetur ultra in perpetuum.

CAPUT XXXII.

Obsidente Nabuchodonosor Jerusalem, Jeremias in atrio carceris positus agrum in Anathoth jussu Domini emit a suo patruele, jubetque servari librum emptionis: refert coram Domino beneficia Israelitis præstita: Dominus dicit, se traditurum civitatem cum populo regi Babylonis propter illorum idololatriam, sed postea revocaturum ipsos in Jerusalem, ac percussurum cum eis novum fœdus, ut sibi ex toto corde serviant.

A 1 VErbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino in anno decimo Sedeciæ regis Juda: ipse est annus decimus octavus Nabuchodonosor.

2 Tunc exercitus regis Babylonis obsidebat Jerusalem: & Jeremias Propheta erat clausus in atrio carceris, qui erat in domo regis Juda.

3 Clauserat enim eum Sedecias rex Juda, dicens: Quare vaticinaris, dicens: Hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo civitatem istam in manus regis Babylonis, & capiet eam?

4 Et Sedecias rex Juda non effugiet de manu Chaldæorum: sed tradetur in manus regis Babylonis: & loquetur os ejus cum ore illius, & oculi ejus oculos illius videbunt.

5 Et in Babylonem ducet Sedeciam: & ibi erit, donec visitem eum, ait Dominus. Si autem dimicaveritis adversum Chaldæos, nihil prosperum habebitis.

6 Et dixit Jeremias: Factum est verbum Domini ad me, dicens:

B 7 Ecce Hanameel filius Sellum patruelis tuus veniet ad te, dicens: Eme tibi agrum meum, qui est in Anathoth; tibi enim competit ex propinquitate, ut emas.

8 Et venit ad me Hanameel filius patrui mei secundum verbum Domini, ad vestibulum carceris, & ait ad me: Posside agrum meum, qui est in Anathoth in terra Beniamin, quia tibi competit hæreditas, & tu propinquus es, ut possideas. Intellexi autem, quod verbum Domini esset.

9 Et emi agrum ab Hanameel filio patrui mei, qui est in Anathoth: & appendi ei argentum septem stateres, & decem argenteos,

10 Et scripsi in libro, & signavi, & adhibui testes, & appendi argentum in statera.

11 Et accepi librum possessionis signatum, & stipulationes, & rata, & signa forinsecus.

12 Et dedi librum possessionis Baruch filio Neri filii Maasiæ in oculis Hanameel patruelis mei, in oculis testium, qui scripti erant in libro emptionis, & in oculis omnium Judæorum, qui sedebant in atrio carceris.

C 13 Et præcepi Baruch coram eis dicens:

14 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Sume libros istos, librum emptionis hunc signatum, & librum hunc, qui apertus est: & pone illos in vase fictili, ut permanere possint diebus multis.

15 Hæc enim dicit Dominus exercituum Deus Israel: Adhuc possidebuntur domus, & agri, & vineæ in terra ista.

16 Et oravi ad Dñm, postquam tradidi librum possessionis Baruch filio Neri, dicens:

17 Heu, heu, heu, Domine Deus: ecce tu fecisti cælum & terram in fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento: non erit tibi difficile omne verbum.

*Exod. 34. a. 7. 18 * Qui facis misericordiam in millibus, & reddis iniquitatem patrum in sinum filiorum eorum post eos: Fortissime, magne, & potens, Dominus exercituum nomen tibi.

19 Magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu: cujus oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam, ut reddas unicuique secundum vias suas; & secundum fructum adinventionum ejus.

20 Qui posuisti signa & portenta in terra Ægypti usque ad diem hanc, & in Israel, & in hominibus, & fecisti tibi nomen sicut est dies hæc.

21 Et eduxisti populum tuum Israel de terra Ægypti in signis, & in portentis, & in manu robusta, & in brachio extento, & in terrore magno.

22 Et dedisti eis terram hanc, quam jurasti patribus eorum, ut dares eis terram fluentem lacte & melle. D

23 Et ingressi sunt, & possederunt eam: & non obedierunt voci tuæ, & in lege tua non ambulaverunt: omnia, quæ mandasti eis ut facerent, non fecerunt: & evenerunt eis omnia mala hæc.

24 Ecce munitiones extructæ sunt adversum civitatem, ut capiatur: & urbs data est in manus Chaldæorum, qui præliantur adversus eam, a facie gladii, & famis, & pestilentiæ: & quæcumque locutus es, acciderunt, ut tu ipse cernis.

25 Et tu dicis mihi Domine Deus: Eme agrum argento, & adhibe testes: cum urbs data sit in manus Chaldæorum?

26 Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens: E

27 Ecce ego Dñs Deus universæ carnis: numquid mihi difficile erit omne verbum?

28 Propterea hæc dicit Dñs: Ecce ego tradam civitatem istam in manus Chaldæorum, & in manus regis Babylonis, & capient eam.

29 Et venient Chaldæi præliantes adversum urbem hanc, & succendent eam igni, & comburent eam, & domos, in quarum domatibus sacrificabant Baal, & libabant diis alienis libamina ad irritandum me.

30 Erant enim filii Israel, & filii Juda jugiter facientes malum in oculis meis ab adolescentia sua: filii Israel, qui usque nunc exacerbant me in opere manuum suarũ, dicit Dñs.

31 Quia in furore & in indignatione mea facta est mihi civitas hæc, a die qua ædificaverunt eam, usque ad diem istam, qua auferetur de conspectu meo.

32 Propter malitiam filiorum Israel, & filiorum Juda, quam fecerunt ad iracundiam me provocantes, ipsi, & reges eorum, principes eorum, & sacerdotes eorum, & prophetæ eorum, viri Juda, & habitatores Jerusalem. F

33 Et verterunt ad me terga, & non facies, cum docerem eos diluculo, & erudirem, & nollent audire, ut acciperent disciplinam.

34 * Et posuerunt idola sua in domo, in qua invocatum est nomen meum, ut polluerent eam. *4. Reg 21. a. 4

35 Et ædificaverunt excelsa Baal, quæ sunt in valle filii Ennom, ut initiarent filios suos, & filias suas Moloch: quod non mandavi eis, nec ascendit in cor meum, ut facerent abominationem hanc, & in peccatum deducerent Judam.

36 Et nunc propter ista, hæc dicit Dominus Deus Israel ad civitatem hanc, de qua vos dicitis, quod tradetur in manus regis Babylonis in gladio, & in fame, & in peste.

37 Ecce ego congregabo eos de universis terris, ad quas ejeci eos in furore meo, & in ira mea, & in indignatione grandi: & reducam eos ad locum istum, & habitare eos faciam confidenter.

38 Et erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum.

39 Et dabo eis cor unum, & viam unam, ut timeant me universis diebus: & bene sit eis, & filiis eorum post eos. G

40 Et feriam eis pactum sempiternum, & non desinam eis benefacere: & timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant a me.

41 Et lætabor super eis, cum bene eis fecero: & plantabo eos in terra ista in veritate, in toto corde meo, & in tota anima mea.

42 Quia hæc dicit Dominus: Sicut adduxi super populum istum omne malum hoc grande, sic adducam super eos omne bonum, quod ego loquor ad eos.

43 Et possidebuntur agri in terra ista, de qua vos dicitis, quod deserta sit, eo quod non remanserit homo, & jumentum, & data sit in manus Chaldæorum.

44 Agri ementur pecunia, & scribentur in libro, & imprimetur signum, & testis adhibebitur: in terra Beniamin, & in circuitu Jerusalem, in civitatibus Juda, & in civitatibus montanis, & in civitatibus campestribus, & in civitatibus, quæ ad Austrum sunt, quia convertam captivitatem eorum, ait Dominus.

CAPUT XXXIII.

*Promittit Dominus, se dimissurum peccata po-
puli sui, & a captivitate reducturum, multis be-
neficiis subsequentibus: germinabit David ger-
men justitiæ faciens justitiam & judicium in
terra; & firmissimum est pactum Dñi cum Da-
vid, & semine Jacob vehementer multiplicando.*

A 1 ET factum est verbum Domini ad Jere-
miam secundo, cum adhuc clausus es-
set in atrio carceris, dicens:
2 Hæc dicit Dominus, qui facturus est, &
formaturus illud, & paraturus, Dominus
nomen ejus:
3 Clama ad me, & exaudiam te: & annun-
tiabo tibi grandia, & firma quæ nescis.
4 Quia hæc dicit Dñs Deus Israel ad domos
urbis hujus, & ad domos regis Juda, quæ de-
structæ sunt, & ad munitiones, & ad gladium
5 Venientium, ut dimicent cum Chaldæis,
& impleant eas cadaveribus hominum, quos
percussi in furore meo, & in indignatione
mea, abscondens faciem meam a civitate hac
propter omnem malitiam eorum.
6 Ecce ego obducam eis cicatricem, & sa-
nitatem, & curabo eos: & revelabo illis de-
precationem pacis & veritatis.
7 Et convertam conversionem Juda, & con-
versionem Jerusalem, & ædificabo eos sicut
B a principio.
8 Et emundabo illos ab omni iniquitate
sua, in qua peccaverunt mihi: & propitius
ero cunctis iniquitatibus eorum, in quibus
deliquerunt mihi, & spreverunt me.
9 Et erit mihi in nomen, & in gaudium,
& in laudem, & in exultationem cunctis gen-
tibus terræ, quæ audierint omnia bona, quæ
ego facturus sum eis: & pavebunt, & turba-
buntur in universis bonis, & in omni pace,
quam ego faciam eis.
10 Hæc dicit Dominus: Adhuc audietur in
loco isto (quem vos dicitis esse desertum,
eo quod non sit homo nec jumentum: in ci-
vitatibus Juda, & foris Jerusalem, quæ de-
solatæ sunt absque homine, & absque habi-
tatore, & absque pecore)
C 11 Vox gaudii, & vox lætitiæ, vox sponsi,
& vox sponsæ, vox dicentium: Confitemini
Domino exercituum, quoniam bonus Do-
minus, quoniam in æternum misericordia e-
jus: & portantium vota in domum Domini;
reducam enim conversionem terræ sicut a
principio, dicit Dominus.
12 Hæc dicit Dñs exercituum: Adhuc erit
in loco isto deserto absque homine, & absque
jumento, & in cunctis civitatibus ejus, ha-
D bitaculum pastorum accubantium gregum.
13 In civitatibus montuosis, & in civitatibus
campestribus, & in civitatibus, quæ ad Au-
strum sunt, & in terra Beniamin, & in cir-
cuitu Jerusalem, & in civitatibus Juda ad-
huc transibunt greges ad manum numeran-
tis, ait Dominus.
14 Ecce dies veniunt, dicit Dominus, &
suscitabo verbum bonum, quod locutus sum
ad domum Israel & ad domum Juda.
15 In diebus illis, & in tempore illo ger-
minare faciam David germen justitiæ: & fa-
ciet judicium & justitiam in terra.
16 In diebus illis salvabitur Juda, & Jerusa-
lem habitabit confidenter; & hoc est nomen,
quod vocabunt eum, Dominus justus noster.
17 Quia hæc dicit Dñs: Non interibit de Da-
vid vir, qui sedeat super thronũ domus Israel.
18 Et de Sacerdotibus, & de Levitis non
interibit vir a facie mea, qui offerat holo-
cautomata, & incendat sacrificium, & cæ-
dat victimas omnibus diebus.
19 Et factum est verbum Domini ad Jere-
miam, dicens:
20 Hæc dicit Dominus: Si irritum potest
fieri pactum meum cum die, & pactum me-
um cum nocte, ut non sit dies, & nox in
tempore suo:
D 21 Et pactum meum irritum esse poterit
cum David servo meo, ut non sit ex eo fi-
lius, qui regnet in throno ejus, & Levitæ
& Sacerdotes ministri mei.
22 Sicuti enumerari non possunt stellæ cæli,
& metiri arena maris, sic multiplicabo semen
David servi mei, & Levitas ministros meos.
23 Et factum est verbum Domini ad Jere-
miam, dicens:
24 Numquid non vidisti, quid populus hic
locutus sit, dicens: Duæ cognationes, quas
elegerat Dominus, abjectæ sunt: & popu-
lum meum despexerunt, eo quod non sit ul-
tra gens coram eis?
25 Hæc dicit Dominus: Si pactum meum
inter diem & noctem, & leges cælo & terræ
non posui,
26 Equidem & semen Jacob & David servi mei
projiciam, ut non assumã de semine ejus prin-
cipes seminis Abraham, Isaac, & Jacob; reducam
enim conversionem eorum, & miserebor eis.

CAPUT XXXIV.

*Prædicit Dominus, se traditurum regem Se-
deciam in manus regis Babylonis una cum Je-
rusalem, quam igni succendet, eo quod pactum,
quod coram Domino pepigerant de dimittendis
his liberis, quos ex Hebræis sibi in servitutem
subjecerant, non servaverint.*

1 VErbum, quod factum est ad Jeremiam A
a Dño, quando Nabuchodonosor rex Ba-
bylonis, & omnis exercitus ejus, universaque
regna terræ, quæ erant sub potestate manus
ejus, & omnes populi bellabant contra Je-
rusalem, & contra omnes urbes ejus, dicens:
2 Hæc dicit Dominus Deus Israel: Vade,
& loquere ad Sedeciam regem Juda, & dices
ad eum: Hæc dicit Dominus: Ecce ego tra-
dam civitatem hanc in manus regis Babylo-
nis, & succendet eam igni.
3 Et tu non effugies de manu ejus, sed B
comprehensione capieris, & in manu ejus tra-
deris: & oculi tui oculos regis Babylonis vi-
debunt, & os ejus cum ore tuo loquetur, &
Babylonem introibis.
4 Attamen audi verbum Domini Sedecia
rex Juda: Hæc dicit Dominus ad te: Non
morieris in gladio,
5 Sed in pace morieris, & secundum com-
bustiones patrum tuorum regum priorum,
qui fuerunt ante te, sic comburent te: &
væ domine, plangent te: quia verbum ego
locutus sum, dicit Dominus.
6 Et locutus est Jeremias propheta ad Se-
deciam regem Juda universa verba hæc in
Jerusalem.
7 Et exercitus regis Babylonis pugnabat
contra Jerusalem, & contra omnes civitates
Juda, quæ reliquæ erant contra Lachis,
& contra Azecha; hæ enim supererant de ci-
vitatibus Juda urbes munitæ.
8 Verbum, quod factum est ad Jeremiam a
Dño, postquam percussit rex Sedecias fœdus
cum omni populo in Jerusalem, prædicans:
9 Ut dimitteret unusquisque servum suum,
& unusquisque ancillam suam, Hebræum &
Hebræam, liberos, & nequaquam dominaren-
tur eis, id est in Judæo & fratre suo.
10 Audierunt ergo omnes principes, & uni-
versus populus, qui inierant pactum, ut di-
mitteret unusquisque servum suum, & unus-
quisque ancillam suam liberos, & ultra non do-
minarentur eis; audierunt igitur, & dimiserunt.
11 Et conversi sunt deinceps: & retraxerunt
servos & ancillas suas, quos dimiserant libe- C
ros, & subjugaverunt in famulos & famulas.
12 Et factum est verbum Domini ad Jere-
miam a Domino, dicens:
13 Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego
percussi fœdus cum patribus vestris, in die
qua eduxi eos de terra Ægypti, de domo
servitutis, dicens:
14 * Cum completi fuerint septem anni, *Exod.
dimittat unusquisque fratrem suum Hebræum, 21. a.2.
qui venditus est ei, & serviet tibi sex annis: Deut.
& dimittes eum a te liberum; & non au- 15.c.12.
dierunt patres vestri me, nec inclinaverunt
aurem suam.
15 Et conversi estis vos hodie, & fecistis quod
rectum est in oculis meis, ut prædicaretis liber-
tatem unusquisque ad amicum suum: & inistis
pactum in conspectu meo, in domo, in qua
invocatum est nomen meum super eam.
16 Et reversi estis, & commaculastis nomen

meum:

meum:& reduxiſtis unuſquiſque ſervum ſuum,
& unuſquiſque ancillam ſuam, quos dimiſe-
ratis, ut eſſent liberi & ſuæ poteſtatis: & ſub-
D jugaſtis eos, ut ſint vobis ſervi & ancillæ.
17 Propterea hæc dicit Dñs: Vos non audi-
ſtis me, ut prædicaretis libertatem unuſquiſque
fratri ſuo, & unuſquiſque amico ſuo: ecce
ego prædico vobis libertatem, ait Dominus, ad
gladium, ad peſtem, & ad famem: & dabo
vos in commotionem cunctis regnis terræ.
18 Et dabo viros, qui prævaricantur fœdus
meum, & non obſervaverunt verba fœderis,
quibus aſſenſi ſunt in conſpectu meo, vitulum,
* Gen. 15.b.10. quem conciderunt in duas partes, & * trans-
ierunt inter diviſiones ejus:
19 Principes Juda & principes Jeruſalem,
eunuchi, & Sacerdotes, & omnis populus ter-
ræ, qui tranſierunt inter diviſiones vituli:
20 Et dabo eos in manus inimicorum ſuo-
rum, & in manus quærentium animam eo-
rum: & erit morticinum eorum in eſcam
volatilibus cæli, & beſtiis terræ.
21 Et Sedeciam regem Juda, & principes ejus
dabo in manus inimicorũ ſuorum, & in manus
quærentium animas eorum, & in manus exerci-
tuum regis Babylonis, qui receſſerunt a vobis.
22 Ecce ego præcipio, dicit Dominus, &
reducam eos in civitatem hanc, & prælia-
buntur adverſus eam, & capient eam, & in-
cendent igni: & civitates Juda dabo in ſoli-
tudinem, eo quod non ſit habitator.

CAPUT XXXV.

Exemplo obedientiæ Rechabitarum, præcepta patris ſui licet dura ſervantium, expoſtulat Dominus de pertinaci Judæorum inobedientia adverſus ipſius præcepta: quapropter his prænuntiat Dominus mala, illis autem bona.

A 1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam
a Domino in diebus Joakim filii Jo-
ſiæ regis Juda, dicens:
2 Vade ad domum Rechabitarum, & lo-
quere eis, & introduces eos in domum Do-
mini in unam exedram theſaurorum, & da-
bis eis bibere vinum.
3 Et aſſumpſi Jezoniam filium Jeremiæ filii
Habſaniæ, & fratres ejus, & omnes filios ejus,
& univerſam domum Rechabitarum:
4 Et introduxi eos in domum Domini ad ga-
zophylacium filiorum Hanan, filii Jegedeliæ
hominis Dei, quod erat juxta gazophylacium
principum, ſuper theſaurum Maaſiæ filii Sel-
lum, qui erat cuſtos veſtibuli.
5 Et poſui coram filiis domus Rechabita-
rum ſcyphos plenos vino, & calices: & di-
xi ad eos: Bibite vinum.
B 6 Qui reſponderunt: Non bibemus vinum,
quia Jonadab filius Rechab pater noſter præce-
pit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos,
& filii veſtri uſque in ſempiternum,
7 Et domum non ædificabitis, & ſementem
non ſeretis, & vineas non plantabitis, nec ha-
bebitis: ſed in tabernaculis habitabitis cunctis
diebus veſtris, ut vivatis diebus multis ſuper
faciem terræ, in qua vos peregrinamini.
8 Obedivimus ergo voci Jonadab filii Re-
chab patris noſtri in omnibus, quæ præcepit
nobis, ita ut non biberemus vinum cunctis
diebus noſtris nos, & mulieres noſtræ, filii,
& filiæ noſtræ:
9 Et non ædificaremus domos ad habitandum:
& vineam & agrũ, & ſementem non habuimus:
10 Sed habitavimus in tabernaculis, & obe-
dientes fuimus juxta omnia, quæ præcepit
nobis Jonadab pater noſter.
11 Cum autem aſcendiſſet Nabuchodonoſor
rex Babylonis ad terram noſtram, diximus:
Venite, & ingrediamur Jeruſalem a facie
exercitus Chaldæorum, & a facie exercitus
Syriæ; & manſimus in Jeruſalem.
12 Et factum eſt verbum Domini ad Jere-
miam, dicens:
C 13 Hæc dicit Dñs exercituum Deus Iſrael:
Vade, & dic viris Juda, & habitatoribus Jeru-
ſalem: Numquid non recipietis diſciplinam,
ut obediatis verbis meis, dicit Dominus?
14 Prævaluerunt ſermones Jonadab filii Re-
chab, quos præcepit filiis ſuis, ut non biberent
vinum: & non biberunt uſque ad diem hanc,
quia obedierunt præcepto patris ſui: ego au-
tem locutus ſum ad vos, de mane conſurgens
& loquens, & non obediſtis mihi.
15 Miſique ad vos omnes ſervos meos pro-
phetas, conſurgens diluculo, mittenſque & di- * Supr. 18.b.11. & 25.a.5.
cens: * Convertimini unuſquiſque a via ſua
peſſima, & bona facite ſtudia veſtra: & nolite
ſequi deos alienos, neque colatis eos: & ha-
bitabitis in terra, quam dedi vobis & patri-
bus veſtris: & non inclinaſtis aurem veſtram,
neque audiſtis me.
16 Firmaverunt igitur filii Jonadab filii Re-
chab præceptum patris ſui, quod præceperat
eis: populus autem iſte non obedivit mihi.
17 Idcirco hæc dicit Dñs exercituum, Deus D
Iſrael: Ecce ego adducam ſuper Juda, & ſuper
omnes habitatores Jeruſalem univerſam affli-
ctionem, quam locutus ſum adverſum illos:
eo quod locutus ſum ad illos, & non audie-
runt: vocavi illos, & non reſponderunt mihi.
18 Domui autem Rechabitarum dixit Jere-
mias: Hæc dicit Dñs exercituum Deus Iſrael:
Pro eo quod obediſtis præcepto Jonadab patris
veſtri, & cuſtodiſtis omnia mandata ejus, &
feciſtis univerſa, quæ præcepit vobis;
19 Propterea hæc dicit Dominus exercituum
Deus Iſrael: Non deficiet vir de ſtirpe Jona-
dab filii Rechab, ſtans in conſpectu meo cun-
ctis diebus.

CAPUT XXXVI.

Juſſu Domini mittit Jeremias incluſus carcere per Baruch librum comminationum, quem legat coram omni populo, ut reſipiſcant: porro rex Joakim ipſum igni conſumit, jubens Jeremiam & Baruch comprehendi, qui abſconditi erant: Jeremias autem juſſu Domini jubet Baruch alium ſcribere, & Joakim ac ſemen ejus una cum Jeruſalem prædicit perdendos.

1 ET factum eſt in anno quarto Joakim filii A
Joſiæ regis Juda: factum eſt verbum
hoc ad Jeremiam a Domino, dicens:
2 Tolle volumen libri, & ſcribes in eo o-
mnia verba, quæ locutus ſum tibi adverſum
Iſrael, & Judam, & adverſum omnes gen-
tes, a die qua locutus ſum ad te, ex diebus
Joſiæ uſque ad diem hanc:
3 Si forte audiente domo Juda univerſa
mala, quæ ego cogito facere eis, revertatur
unuſquiſque a via ſua peſſima: & propitius
ero iniquitati, & peccato eorum.
4 Vocavit ergo Jeremias Baruch filium
Neriæ: & ſcripſit Baruch ex ore Jeremiæ o-
mnes ſermones Domini, quos locutus eſt ad
eum in volumine libri.
5 Et præcepit Jeremias Baruch, dicens: Ego
clauſus ſum, nec valeo ingredi domum Dñi.
6 Ingredere ergo tu, & lege de volumine, B
in quo ſcripſiſti ex ore meo verba Domini,
audiente populo in domo Domini, in die je-
junii: inſuper & audiente univerſo Juda, qui
veniunt de civitatibus ſuis, lege eis:
7 Si forte cadat oratio eorum in conſpectu
Domini, & revertatur unuſquiſque a via ſua
peſſima: quoniam magnus furor & indigna-
tio eſt, quam locutus eſt Dominus adverſus
populum hunc.
8 Et fecit Baruch filius Neriæ juxta omnia,
quæ præceperat ei Jeremias propheta, legens
ex volumine ſermones Dñi in domo Domini.
9 Factum eſt autem in anno quinto Joa-
kim filii Joſiæ regis Juda, in menſe nono:
prædicaverunt jejunium in conſpectu Domi-
ni omni populo in Jeruſalem, & univerſæ
multitudini, quæ confluxerat de civitatibus
Juda in Jeruſalem.
10 Legitque Baruch ex volumine ſermones C
Jeremiæ in domo Domini, in gazophylacio
Gamariæ filii Saphan ſcribæ, in veſtibulo
ſuperiori, in introitu portæ novæ domus Do-
mini, audiente omni populo.
11 Cumque audiſſet Michæas filius Gamariæ
filii Saphan omnes ſermones Domini ex libro,
12 Deſcendit in domum regis ad gazophy-
lacium ſcribæ: & ecce ibi omnes principes
ſedebant, Eliſama ſcriba, & Dalaias filius
Semeiæ, & Elnathan filius Achobor, & Ga-
marias filius Saphan, & Sedecias filius Ha-
naniæ, & univerſi principes.

13 Et nuntiavit eis Michæas omnia verba, quæ audivit legente Baruch ex volumine in auribus populi.

14 Miserunt itaque omnes principes ad Baruch, Judi filium Nathaniæ filii Selemiæ, filii Chusi, dicentes: Volumen, ex quo legisti audiente populo, sume in manu tua, & veni. Tulit ergo Baruch filius Neriæ volumen in manu sua, & venit ad eos.

D 15 Et dixerunt ad eum: Sede, & lege hæc in auribus nostris. Et legit Baruch in auribus eorum.

16 Igitur cum audissent omnia verba, obstupuerunt unusquisque ad proximum suum, & dixerunt ad Baruch: Nuntiare debemus regi omnes sermones istos.

17 Et interrogaverunt eum, dicentes: Indica nobis, quomodo scripsisti omnes sermones istos ex ore ejus.

18 Dixit autem eis Baruch: Ex ore suo loquebatur quasi legens ad me omnes sermones istos, & ego scribebam in volumine atramento.

19 Et dixerunt principes ad Baruch: Vade, & abscondere tu, & Jeremias, & nemo sciat ubi sitis.

20 Et ingressi sunt ad regem in atrium: porro volumen commendaverunt in gazophylacio Elisamæ scribæ: & nuntiaverunt audiente rege omnes sermones.

E 21 Misitque rex Judi, ut sumeret volumen: qui tollens illud de gazophylacio Elisamæ scribæ legit audiente rege, & universis principibus, qui stabant circa regem.

22 Rex autẽ sedebat in domo hyemali in mense nono, & posita erat arula coram eo plena prunis.

23 Cumq; legisset Judi tres pagellas vel quatuor, scidit illud scalpello scribæ, & projecit in ignem, qui erat super arulam, donec consumeretur omne volumen igni, qui erat in arula.

24 Et non timuerunt, neque sciderunt vestimenta sua, rex & omnes servi ejus, qui audierunt universos sermones istos.

25 Verumtamen Elnathan, & Dalaias, & Gamarias contradixerunt regi, ne combureret librum, & non audivit eos.

F 26 Et præcepit rex Jeremiel filio Amelech, & Saraiæ filio Ezriel, & Selemiæ filio Abdeel, ut comprehenderent Baruch scribam, & Jeremiam prophetam: abscondit autem eos Dominus.

27 Et factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam, postquam combusserat rex volumen, & sermones, quos scripserat Baruch ex ore Jeremiæ, dicens:

28 Rursum tolle volumen aliud, & scribe in eo omnes sermones priores, qui erant in primo volumine, quod combussit Joakim rex Juda.

29 Et ad Joakim regem Juda dices: Hæc dicit Dominus: Tu combussisti volumen illud, dicens: Quare scripsisti in eo annuntians: Festinus veniet rex Babylonis, & vastabit terram hanc; & cessare faciet ex illa hominem, & jumentum?

G 30 Propterea hæc dicit Dominus contra Joakim regem Juda: Non erit ex eo, qui sedeat super solium David: & cadaver ejus projicietur ad æstum per diem, & ad gelu per noctem.

31 Et visitabo contra eum, & contra semen ejus, & contra servos ejus iniquitates suas, & adducam super eos, & super habitatores Jerusalem, & super viros Juda omne malum, quod locutus sum ad eos, & non audierunt.

32 Jeremias autem tulit volumen aliud, & dedit illud Baruch filio Neriæ scribæ: qui scripsit in eo ex ore Jeremiæ omnes sermones libri, quem combusserat Joakim rex Juda igni: & insuper additi sunt sermones multo plures, quam antea fuerant.

CAPUT XXXVII.

Sedecias Jechoniæ succedens petit pro se orare Jeremiam; qui, relicta a Chaldæis Jerusalem propter adventum exercitus Pharaonis, prophetat Chaldæos redituros, & Jerusalem exusturos: ipse quoque Jeremias urbem egrediens, cæsus in carcerem detruditur; unde a Sedecia eductus, servatur in vestibulo carceris, assignata ipsi in dies torta panis.

A 1 ET regnavit rex Sedecias * filius Josiæ pro Jechonia filio Joakim: quem constituit regem Nabuchodonosor rex Babylonis in terra Juda. Inf. 52 a. 1.

*4.Reg. 24. 17.

2 Et non obedivit * ipse, & servi ejus, & populus terræ verbis Domini, quæ locutus est in manu Jeremiæ prophetæ. *2.Par. 36.c.15.

3 Et misit rex Sedecias Juchal filium Selemiæ, & Sophoniam filium Maasiæ sacerdotem ad Jeremiam prophetam, dicens: Ora pro nobis Dominum Deum nostrum.

4 Jeremias autem libere ambulabat in medio populi; non enim miseranteum in custodiam carceris. Igitur exercitus Pharaonis egressus est de Ægypto: & audientes Chaldæi, qui obsidebant Jerusalem, hujuscemodi nuntium, recesserunt ab Jerusalem.

5 Et factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam, dicens:

B 6 Hæc dicit Dominus Deus Israel: Sic dicetis regi Juda, qui misit vos ad me interrogandum: Ecce exercitus Pharaonis, qui egressus est vobis in auxilium, revertetur in terram suam in Ægyptum.

7 Et redient Chaldæi, & bellabunt contra civitatem hanc, & capient eam, & succendent eam igni.

8 Hæc dicit Dominus: Nolite decipere animas vestras, dicentes: Euntes abibunt, & recedent a nobis Chaldæi; quia non abibunt.

9 Sed & si percusseritis omnem exercitum Chaldæorum, qui præliantur adversum vos, & derelicti fuerint ex eis aliqui vulnerati; singuli de tentorio suo consurgent, & incendent civitatem hanc igni.

10 Ergo cum recessisset exercitus Chaldæorum ab Jerusalem propter exercitum Pharaonis,

C 11 Egressus est Jeremias de Jerusalem, ut iret in terra Beniamin, & divideret ibi possessionem in conspectu civium.

12 Cumque pervenisset ad portam Beniamin, erat ibi custos portæ per vices nomine Jerias filius Selemiæ filii Hananiæ, & apprehendit Jeremiam prophetam, dicens: Ad Chaldæos profugis.

13 Et respondit Jeremias: Falsum est: non fugio ad Chaldæos. Et non audivit eum: sed comprehendit Jerias Jeremiam, & adduxit eum ad principes.

14 Quam ob rem irati principes contra Jeremiam, cæsum eum miserunt in carcerem, qui erat in domo Jonathan scribæ; ipse enim præpositus erat super carcerem.

15 Itaque ingressus est Jeremias in domum laci, & in ergastulum: & sedit ibi Jeremias diebus multis.

D 16 Mittens autem Sedecias rex tulit eum, & interrogavit eum in domo sua abscondite, & dixit: Putasne est sermo a Domino? Et dixit Jeremias: Est. Et ait: In manus regis Babylonis traderis.

17 Et dixit Jeremias ad regem Sedeciam: Quid peccavi tibi, & servis tuis, & populo tuo, quia misisti me in domum carceris?

18 Ubi sunt prophetæ vestri, qui prophetabant vobis, & dicebant: Non veniet rex Babylonis super vos, & super terram hanc?

E 19 Nunc ergo audi, obsecro, domine mi rex: Valeat deprecatio mea in conspectu tuo, & ne me remittas in domum Jonathan scribæ, ne moriar ibi.

20 Præcepit ergo rex Sedecias, ut traderetur Jeremias in vestibulo carceris, & daretur ei torta panis quotidie, excepto pulmento, donec consumerentur omnes panes de civitate: & mansit Jeremias in vestibulo carceris.

CAPUT XXXVIII.

F *Jeremias principibus a rege traditus mittitur in lacum lutosum; unde jussu regis per Abdemelech eductus in vestibulum carceris, suadet regi, ut egrediatur ad Chaldæos, alioqui nec ipse eos effugiet, & civitas ab eis igne succendetur: jubet quoque rex Jeremiæ, ut hoc colloquium servet secretum.*

A 1 AUdivit autem Saphatias filius Mathan, & Gedelias filius Phassur, & Juchal filius Selemiæ, & Phassur filius Melchiæ sermones, quos Jeremias loquebatur ad omnem populum, dicens:

2 Hæc dicit Dñs: * Quicumque manserit in *Supra 21. c.9.

civitate hac, morietur gladio, & fame, & pe-
ste: qui autem profugerit ad Chaldæos, vi-
vet, & erit anima ejus sospes, & vivens.
3 Hæc dicit Dominus: Tradendo tradetur
civitas hæc in manu exercitus regis Baby-
lonis, & capiet eam.
B 4 Et dixerunt principes regi: Rogamus,
ut occidatur homo iste; de industria enim
dissolvit manus virorum bellantium, qui
remanserunt in civitate hac, & manus uni-
versi populi, loquens ad eos juxta verba
hæc: siquidem homo iste non quærit pacem
populo huic, sed malum.
5 Et dixit rex Sedecias: Ecce ipse in ma-
nibus vestris est; nec enim fas est regem
vobis quidquam negare.
6 Tulerunt ergo Jeremiam, & projecerunt
eum in lacum Melchiæ filii Amelech, qui erat
in vestibulo carceris: & submiserunt Jeremiam
funibus in lacum, in quo non erat aqua, sed
lutum: descendit itaque Jeremias in cœnum.
7 Audivit autem Abdemelech Æthiops vir
eunuchus, qui erat in domo regis, quod mi-
sissent Jeremiam in lacum: porro rex sede-
bat in porta Beniamin.
8 Et egressus est Abdemelech de domo re-
gis, & locutus est ad regem, dicens:
C 9 Domine mi rex, malefecerunt viri isti
omnia, quæcumque perpetrarunt contra Je-
remiam prophetam, mittentes eum in la-
cum, ut moriatur ibi fame; non sunt enim
panes ultra in civitate.
10 Præcepit itaque rex Abdemelech Æthio-
pi, dicens: Tolle tecum hinc triginta vi-
ros, & leva Jeremiam prophetam de lacu,
antequam moriatur.
11 Assumptis ergo Abdemelech secum viris,
ingressus est domum regis, quæ erat sub cel-
lario: & tulit inde veteres pannos & anti-
qua, quæ computruerant, & submisit ea ad
Jeremiam in lacum per funiculos.
12 Dixitque Abdemelech Æthiops ad Jere-
miam: Pone veteres pannos, & hæc scissa
& putrida sub cubito manuum tuarum, &
super funes; fecit ergo Jeremias sic.
D 13 Et extraxerunt Jeremiam funibus, &
eduxerunt eum de lacu: mansit autem Jere-
mias in vestibulo carceris.
14 Et misit rex Sedecias, & tulit ad se
Jeremiam prophetam ad ostium tertium,
quod erat in domo Domini: & dixit rex ad
Jeremiam: Interrogo ego te sermonem, ne
abscondas a me aliquid.
15 Dixit autem Jeremias ad Sedeciam: Si
annuntiavero tibi, numquid non interficies
me? & si consilium dedero tibi, non me audies.
16 Juravit ergo rex Sedecias Jeremiæ clam,
dicens: Vivit Dominus, qui fecit nobis ani-
mam hanc, si occidero te, & si tradidero te
in manus virorum istorum, qui quærunt ani-
mam tuam.
E 17 Et dixit Jeremias ad Sedeciam: Hæc di-
cit Dominus exercituum Deus Israel: Si pro-
fectus exieris ad principes regis Babylonis,
vivet anima tua, & civitas hæc non succende-
tur igni: & salvus eris tu, & domus tua.
18 Si autem non exieris ad principes regis
Babylonis, tradetur civitas hæc in manus
Chaldæorum, & succendent eam igni: & tu
non effugies de manu eorum.
19 Et dixit rex Sedecias ad Jeremiam: So-
licitus sum propter Judæos, qui transfuge-
runt ad Chaldæos, ne forte tradar in ma-
nus eorum, & illudant mihi.
20 Respondit autem Jeremias: Non te tra-
dent. Audi quæso vocem Dñi, quam ego lo-
quor ad te, & bene tibi erit, & vivet anima tua.
F 21 Quod si nolueris egredi, iste est sermo,
quem ostendit mihi Dominus:
22 Ecce omnes mulieres, quæ remanserunt
in domo regis Juda, educentur ad principes
regis Babylonis: & ipsæ dicent: Seduxerunt
te, & prævaluerunt adversum te viri pacifi-
ci tui, demerserunt in cœno, & in lubrico
pedes tuos, & recesserunt a te.
23 Et omnes uxores tuæ, & filii tui educen-
tur ad Chaldæos: & non effugies manus eo-
rum, sed in manu regis Babylonis capie-
ris: & civitatem hanc comburet igni. G
24 Dixit ergo Sedecias ad Jeremiam: Nul-
lus sciat verba hæc, & non morieris.
25 Si autem audierint principes, quia lo-
cutus sum tecum, & venerint ad te, & di-
xerint tibi: Indica nobis, quid locutus sis
cum rege, ne celes nos, & non te interfi-
ciemus: & quid locutus est tecum rex;
26 Dices ad eos: Prostravi ego preces meas
coram rege, ne me reduci juberet in domum
Jonathan, & ibi morerer.
27 Venerunt ergo omnes principes ad Jere-
miam, & interrogaverunt eum: & locutus est
eis juxta omnia verba, quæ præceperat ei rex,
& cessaverunt ab eo; nihil enim fuerat auditũ.
28 Mansit vero Jeremias in vestibulo carce-
ris usque ad diem, quo capta est Jerusalem:
& factum est, ut caperetur Jerusalem.

CAPUT XXXIX.

Jerusalem a rege Babylonis capta, rex Sedecias fugiens capitur una cum principibus; cujus filii in conspectu ipsius trucidantur cum nobilibus, ipseque exoculatur, ac vinctus in Babylonem abducitur: subverso autem muro Jerusalem, & palatio aliisque domibus igne succensis, pars vulgi transfertur in Babylonem, & pars Jerosolymis relinquitur, Jeremias vero de carceris vestibulo liber educitur.

1 ANno nono Sedeciæ regis Juda, mense A
decimo venit Nabuchodonosor rex 4. Reg.
Babylonis, & omnis exercitus ejus ad Jeru- 25. a. 1.
salem, & obsidebant eam. Inf. 52. a. 4.
2 Undecimo autem anno Sedeciæ, mense
quarto, quinta mensis aperta est civitas,
3 Et ingressi sunt omnes principes regis Ba-
bylonis, & sederunt in porta media: Nere-
gel, Sereser, Semegarnabu, Sarsachim,
Rabsares, Neregel, Seresel, Rebmag, &
omnes reliqui principes regis Babylonis.
4 Cumque vidisset eos Sedecias rex Juda,
& omnes viri bellatores, fugerunt, & egressi
sunt nocte de civitate per viam horti regis,
& per portam, quæ erat inter duos muros,
& egressi sunt ad viam deserti.
5 Persecutus est autem eos exercitus Chal- B
dæorum: & comprehenderunt Sedeciam in
campo solitudinis Jerichuntinæ, & captum
adduxerunt ad Nabuchodonosor regem Ba-
bylonis in Reblatha, quæ est in terra Emath:
& locutus est ad eum judicia.
6 Et occidit rex Babylonis filios Sedeciæ
in Reblatha, in oculis ejus: & omnes nobi-
les Juda occidit rex Babylonis.
7 Oculos quoque Sedeciæ eruit: & vinxit
eum compedibus, ut duceretur in Babylonem.
8 Domum quoque regis, & domum vulgi
succenderunt Chaldæi igni, & murum Je-
rusalem subverterunt.
9 Et reliquias populi, qui remanserant in
civitate, & perfugas, qui transfugerant ad
eum, & superfluos vulgi, qui remanserant,
transtulit Nabuzardan magister militum in
Babylonem. C
10 Et de plebe pauperum, qui nihil peni-
tus habebant, dimisit Nabuzardan magister
militum in terra Juda, & dedit eis vineas,
& cisternas in die illa.
11 Præceperat autem Nabuchodonosor rex
Babylonis de Jeremia Nabuzardan magistro
militum, dicens:
12 Tolle illum, & pone super eum oculos
tuos, nihilque ei mali facias, sed, ut volue-
rit, sic facias ei.
13 Misit ergo Nabuzardan princeps mili-
tiæ, & Nabusezban, & Rabsares, & Nere-
gel, & Sereser, & Rebmag, & omnes opti-
mates regis Babylonis
14 Miserunt, & tulerunt Jeremiam de ve-
stibulo carceris, & tradiderunt eum Godoliæ
filio Ahicam filii Saphan, ut intraret in do-
mum, & habitaret in populo.
15 Ad Jeremiam autem factus fuerat ser- D
mo Domini, cum clausus esset in vestibulo
carceris, dicens:
16 Vade, & dic Abdemelech Æthiopi, di-
cens: Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Israel: Ecce ego inducam sermones meos su-
per civitatem hanc in malum, & non in bo-

num: & erunt in conſpectu tuo in die illa.

17 Et liberabo te in die illa, ait Dñs: & non traderis in manus virorum, quos tu formidas:

18 Sed eruens liberabo te, & gladio non cades: ſed erit tibi anima tua in ſalutem, quia in me habuiſti fiduciam, ait Dominus.

CAPUT XL.

Jeremiæ permittitur libere habitare ubicumque voluerit; qui una cum diſperſis Judæis venit ad Godoliam præfectum reliquiis Judæorum: qui Godolias audire noluit Johanan monentem ipſum de Iſmahel intentante ei mortem.

A 1 SErmo, qui factus eſt ad Jeremiam a Domino, poſtquam dimiſſus eſt a Nabuzardan magiſtro militiæ de Rama, quando tulit eum vinctum catenis in medio omnium, qui migrabant de Jeruſalem & Juda, & ducebantur in Babylonem.

2 Tollens ergo princeps militiæ Jeremiam, dixit ad eum: Dominus Deus tuus locutus eſt malum hoc ſuper locum iſtum,

3 Et adduxit: & fecit Dominus ſicut locutus eſt, quia peccaſtis Domino, & non audiſtis vocem ejus, & factus eſt vobis ſermo hic.

4 Nunc ergo ecce ſolvi te hodie de catenis, quæ ſunt in manibus tuis: ſi placet tibi, ut venias mecum in Babylonem, veni, & ponam oculos meos ſuper te: ſi autem diſplicet tibi venire mecum in Babylonem, reſide; ecce omnis terra in conſpectu tuo eſt: quod elegeris,

B & quo placuerit tibi ut vadas, illuc perge.

5 Et mecum noli venire, ſed habita apud Godoliam filium Ahicam filii Saphan, quem præpoſuit rex Babylonis civitatibus Juda; habita ergo cum eo in medio populi, vel quocumque placuerit tibi ut vadas, vade. Dedit quoque ei magiſter militiæ cibaria, & munuſcula, & dimiſit eum.

6 Venit autem Jeremias ad Godoliam filium Ahicam in Maſphath, & habitavit cum eo in medio populi, qui relictus fuerat in terra.

7 Cumque audiſſent omnes principes exercitus, qui diſperſi fuerant per regiones, ipſi & ſocii eorum, quod præfeciſſet rex Babylonis Godoliam filium Ahicam terræ, & quod commendaſſet ei viros, & mulieres, & parvulos, & de pauperibus terræ, qui non fuerant tranſlati in Babylonem;

8 Venerunt ad Godoliam in Maſphath, & Iſmahel filius Nathaniæ, & Johanan, & Jonathan filii Caree, & Sareas filius Thanehumeth, & filii Ophi, qui erant de Netophati, & Je-

C zonias filius Maachathi, ipſi & viri eorum.

*4 Reg. 25.f.24. 9 * Et juravit eis Godolias filius Ahicam filii Saphan, & comitibus eorum, dicens: Nolite timere ſervire Chaldæis: habitate in terra, & ſervite regi Babylonis, & bene erit vobis.

10 Ecce ego habito in Maſphath, ut reſpondeam præcepto Chaldæorum qui mittuntur ad nos: vos autem colligite vindemiam, & meſſem, & oleum, & condite in vaſis veſtris, & manete in urbibus veſtris, quas tenetis.

11 Sed & omnes Judæi, qui erant in Moab, & in filiis Ammon, & in Idumæa, & in univerſis regionibus, audito, quod dediſſet rex Babylonis reliquias in Judæa, & quod præpoſuiſſet

D ſuper eos Godoliam filium Ahicam filii Saphan;

12 Reverſi ſunt, inquam, omnes Judæi de univerſis locis, ad quæ profugerant, & venerunt in terram Juda ad Godoliam in Maſphath, & collegerunt vinum, & meſſem multam nimis.

13 Johanan autem filius Caree, & omnes principes exercitus, qui diſperſi fuerant in regionibus, venerunt ad Godoliam in Maſphath.

14 Et dixerunt ei: Scito, quod Baalis rex filiorum Ammon miſit Iſmahel filium Nathaniæ percutere animam tuam. Et non credidit eis Godolias filius Ahicam.

15 Johanan autem filius Caree dixit ad Godoliam ſeorſum in Maſphath, loquens: Ibo, & percutiam Iſmahel filium Nathaniæ nullo ſciente, ne interficiat animam tuam, & diſſipentur omnes Judæi, qui congregati ſunt ad te, & peribunt reliquiæ Juda.

16 Et ait Godolias filius Ahicam ad Johanan filium Caree: Noli facere verbum hoc; falſum enim tu loqueris de Iſmahel.

CAPUT XLI.

Iſmahel dolo occidit Godoliam præfectum, cum Judæis & Chaldæis qui cum eo erant in Maſphath; alioſque octoginta interimens, pepercit decem qui ſe theſauros habere dicebant: ac tandem veritus Johanan ac principes bellatorum, fugit cum octo viris, liberato populo, quem ceperat captivum: omnes autem qui reliqui ſunt, ſtatuunt fugere in Ægyptum a facie Chaldæorum.

1 ET factum eſt in menſe ſeptimo, venit Iſmahel filius Nathaniæ filii Eliſama de ſemine regali, & optimates regis, & decem viri cum eo, ad Godoliam filium Ahicam in Maſphath, & comederunt ibi panes ſimul in Maſphath. A

2 Surrexit autem Iſmahel filius Nathaniæ, & decem viri, qui cum eo erant, percuſſerunt Godoliam filium Ahicam filii Saphan gladio, & interfecerunt eum, quem præfecerat rex Babylonis terræ.

3 Omnes quoque Judæos, qui erant cum Godolia in Maſphath, & Chaldæos, qui reperti ſunt ibi, & viros bellatores percuſſit Iſmahel.

4 Secundo autem die poſtquam occiderat Godoliam, nullo adhuc ſciente,

5 Venerunt viri de Sichem, & de Silo, & de Samaria octoginta viri, raſi barba, & ſciſſis veſtibus, & ſqualentes: & munera & thus habebant in manu, ut offerrent in domo Dñi. B

6 Egreſſus ergo Iſmahel filius Nathaniæ in occurſum eorum de Maſphath, incedens & plorans ibat: cum autem occurriſſet eis, dixit ad eos: Venite ad Godoliam filium Ahicam.

7 Qui cum veniſſent ad medium civitatis, interfecit eos Iſmahel filius Nathaniæ circa medium laci, ipſe, & viri qui erant cum eo.

8 Decem autem viri reperti ſunt inter eos, qui dixerunt ad Iſmahel: Noli occidere nos, quia habemus theſauros in agro frumenti, & hordei, & olei, & mellis. Et ceſſavit, & non interfecit eos cum fratribus ſuis. C

9 Lacus autem, in quem projecerat Iſmahel omnia cadavera virorum, quos percuſſit propter Godoliam, ipſe eſt, quem fecit rex Aſa propter Baaſa regem Iſrael: ipſum replevit Iſmahel filius Nathaniæ occiſis.

10 Et captivas duxit Iſmahel omnes reliquias populi, qui erant in Maſphath: filias regis, & univerſum populum, qui remanſerat in Maſphath, quos commendaverat Nabuzardan princeps militiæ Godoliæ filio Ahicam. Et cepit eos Iſmahel filius Nathaniæ, & abiit, ut tranſiret ad filios Ammon. D

11 Audivit autem Johanan filius Caree, & omnes principes bellatorum, qui erant cum eo, omne malum, quod fecerat Iſmahel filius Nathaniæ.

12 Et aſſumptis univerſis viris, profecti ſunt, ut bellarent adverſum Iſmahel filium Nathaniæ, & invenerunt eum ad aquas multas, quæ ſunt in Gabaon.

13 Cumque vidiſſet omnis populus, qui erat cum Iſmahel, Johanan filium Caree, & univerſos principes bellatorum, qui erant cum eo, lætati ſunt. E

14 Et reverſus eſt omnis populus, quem ceperat Iſmahel, in Maſphath: reverſuſque abiit ad Johanan filium Caree.

15 Iſmahel autem filius Nathaniæ fugit cum octo viris a facie Johanan, & abiit ad filios Ammon.

16 Tulit ergo Johanan filius Caree, & omnes principes bellatorum, qui erant cum eo, univerſas reliquias vulgi, quas reduxerat ab Iſmahel filio Nathaniæ de Maſphath, poſtquam percuſſit Godoliam filium Ahicam: fortes viros ad prælium, & mulieres, & pueros, & eunuchos, quos reduxerat de Gabaon.

17 Et abierunt, & ſederunt peregrinantes in Chamaam, quæ eſt juxta Bethlehem, ut pergerent, & introirent Ægyptum

18 A facie Chaldæorum; timebant enim eos, quia percuſſerat Iſmahel filius Nathaniæ Godoliam filium Ahicam, quem præpoſuerat rex Babylonis in terra Juda.

CAPUT XLII.

Miſſus Jeremias ad orandum, ac conſulendum Dominum pro reliquiis Judæorum, reſpondet ipſos fore ſalvos, ſi in Judæa maneant: ſi autem in Ægyptum fugiant, dicit, eos omnes gladio, fame, & peſte morituros.

A 1 ET acceſſerunt omnes principes bellatorum, & Johanan filius Caree, & Jezonias filius Oſaiæ, & reliquum vulgus a parvo uſque ad magnum:

2 Dixeruntque ad Jeremiam prophetam: Cadat oratio noſtra in conſpectu tuo, & ora pro nobis ad Dominum Deum tuum pro univerſis reliquiis iſtis, quia derelicti ſumus pauci de pluribus, ſicut oculi tui nos intuentur:

3 Et annuntiet nobis Dñs Deus tuus viam, per quam pergamus. & verbum, quod faciamus.

4 Dixit autem ad eos Jeremias propheta: Audivi: ecce ego oro ad Dominum Deum veſtrum ſecundum verba veſtra. Omne verbum, quodcumque reſponderit mihi, indicabo vobis, nec celabo vos quidquam.

5 Et illi dixerunt ad Jeremiam: Sit Dominus inter nos teſtis veritatis & fidei, ſi non juxta omne verbum, in quo miſerit te Dominus Deus tuus ad nos, ſic faciemus.

6 Sive bonum eſt, ſive malum, voci Domini Dei noſtri, ad quem mittimus te, obediemus, ut bene ſit nobis, cum audierimus vocem Domini Dei noſtri.

B 7 Cum autem completi eſſent decem dies, factum eſt verbum Domini ad Jeremiam.

8 Vocavitque Johanan filium Caree, & omnes principes bellatorum, qui erant cum eo, & univerſum populum a minimo uſq; ad magnum.

9 Et dixit ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, ad quem miſiſtis me, ut proſternerem preces veſtras in conſpectu ejus:

10 Si quieſcentes manſeritis in terra hac, ædificabo vos, & non deſtruam; plantabo, & non evellam; jam enim placatus ſum ſuper malo, quod feci vobis.

11 Nolite timere a facie regis Babylonis, quem vos pavidi formidatis: nolite metuere eum, dicit Dñs, quia vobiſcum ſum ego, ut ſalvos vos faciam, & eruam de manu ejus.

12 Et dabo vobis miſericordias, & miſerebor veſtri, & habitare vos faciam in terra veſtra.

C 13 Si autem dixeritis vos: Non habitabimus in terra iſta, nec audiemus vocem Dñi Dei noſtri,

14 Dicentes: Nequaquam, ſed ad terram Ægypti pergemus, ubi non videbimus bellum, & clangorem tubæ non audiemus, & famem non ſuſtinebimus, & ibi habitabimus;

15 Propter hoc nunc audite verbum Domini reliquiæ Juda: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael: Si poſueritis faciem veſtram, ut ingrediamini Ægyptum, & intraveritis, ut ibi habitetis,

16 Gladius, quem vos formidatis, ibi comprehendet vos in terra Ægypti: & fames, pro qua eſtis ſoliciti, adhærebit vobis in Ægypto, & ibi moriemini.

17 Omneſque viri, qui poſuerunt faciem ſuam, ut ingrediantur Ægyptum, ut habitent ibi, morientur gladio, & fame, & peſte: nullus de eis remanebit, nec effugiet a facie mali, quod ego afferam ſuper eos.

D 18 Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael: Sicut conflatus eſt furor meus, & indignatio mea ſuper habitatores Jeruſalem, ſic conflabitur indignatio mea ſuper vos, cum ingreſſi fueritis Ægyptum: & eritis in jusjurandum, & in ſtuporem, & in maledictum, & in opprobrium: & nequaquam ultra videbitis locum iſtum.

19 Verbum Domini ſuper vos reliquiæ Juda: Nolite intrare Ægyptum: ſcientes ſcietis, quia obteſtatus ſum vos hodie,

20 Quia decepiſtis animas veſtras; vos enim miſiſtis me ad Dñm Deum noſtrum, dicentes: Ora pro nobis ad Dñm Deum noſtrum, & juxta omnia quæcumque dixerit tibi Dominus Deus noſter, ſic annuntia nobis, & faciemus.

21 Et annuntiavi vobis hodie, & non audiſtis vocem Domini Dei veſtri ſuper univerſis, pro quibus miſit me ad vos.

22 Nunc ergo ſcientes ſcietis, quia gladio, & fame, & peſte moriemini in loco, ad quem voluiſtis intrare, ut habitaretis ibi.

CAPUT XLIII.

Reliquiæ Judæorum non audientes Domini præceptum, quod referebat Jeremias, proficiſcuntur una cum Jeremia & Baruch in Ægyptum: ubi conſtitutus Jeremias vaticinatur, regem Babylonis vaſtaturum terram Ægypti cum idolis ſuis, eique dominaturum.

1 FActum eſt autem, cum compleſſet Jeremias loquens ad populum univerſos ſermones Domini Dei eorum, pro quibus miſerat eum Dominus Deus eorum ad illos, omnia verba hæc; A

2 Dixit Azarias filius Oſaiæ, & Johanan filius Caree, & omnes viri ſuperbi, dicentes ad Jeremiam: Mendacium tu loqueris: non miſit te Dominus Deus noſter, dicens: Ne ingrediamini Ægyptum, ut habitetis illic.

3 Sed Baruch filius Neriæ incitat te adverſum nos, ut tradat nos in manus Chaldæorum, ut interficiat nos, & traduci faciat in Babylonem. B

4 Et non audivit Johanan filius Caree, & omnes principes bellatorum, & univerſus populus vocem Dñi, ut manerent in terra Juda.

5 Sed tollens Johanan filius Caree, & univerſi principes bellatorum univerſos reliquiarum Juda, qui reverſi fuerant de cunctis gentibus, ad quas fuerant ante diſperſi, ut habitarent in terra Juda,

6 Viros, & mulieres, & parvulos, & filias regis, & omnem animam, quam reliquerat Nabuzardan princeps militiæ cum Godolia filio Ahicam filii Saphan, & Jeremiam prophetam, & Baruch filium Neriæ:

7 Et ingreſſi ſunt terram Ægypti, quia non obedierunt voci Domini: & venerunt uſque ad Taphnis. C

8 Et factus eſt ſermo Domini ad Jeremiam in Taphnis, dicens:

9 Sume lapides grandes in manu tua, & abſcondes eos in crypta, quæ eſt ſub muro latericio in porta domus Pharaonis in Taphnis, cernentibus viris Judæis:

10 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Ecce ego mittam, & aſſumam Nabuchodonoſor regem Babylonis ſervum meum: & ponam thronum ejus ſuper lapides iſtos, quos abſcondi, & ſtatuet ſolium ſuum ſuper eos. D

11 Venienſque percutiet terram Ægypti: quos in mortem, in mortem, & quos in captivitatem, in captivitatem, & quos in gladium, in gladium.

12 Et ſuccendet ignem in delubris deorum Ægypti, & comburet ea, & captivos ducet illos: & amicietur terra Ægypti, ſicut amicitur paſtor pallio ſuo: & egredietur inde in pace.

13 Et conteret ſtatuas domus Solis, quæ ſunt in terra Ægypti: & delubra deorum Ægypti comburet igni.

CAPUT XLIV.

Judæi in Ægypto reprehenſi a Jeremia ſuper idololatria, obſtinate reſpondent una cum multitudine mulierum, ſe permanſuros in idololatria inveterata: quos Jeremias prædicit univerſos gladio & fame conſumendos, regemque Ægypti tradendum in manus inimicorum ſuorum, ac terram Ægypti prorſus vaſtandam. A

1 VErbum, quod factum eſt per Jeremiam ad omnes Judæos, qui habitabant in terra Ægypti, habitantes in Magdalo, & in Taphnis, & in Memphis, & in terra Phatures, dicens:

2 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Vos vidiſtis omne malum iſtud, quod adduxi ſuper Jeruſalem, & ſuper omnes urbes Juda: & ecce deſertæ ſunt hodie, & non eſt in eis habitator,

3 Propter malitiam, quam fecerunt, ut me ad iracundiam provocarent, & irent ut ſacrificarent, & colerent deos alienos, quos neſciebant & illi, & vos, & patres veſtri.

4 Et miſi ad vos omnes ſervos meos prophetas de nocte conſurgens, mittenſque, & dicens: Nolite facere verbum abominationis hujuſcemodi, quam odivi.

5 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam, ut converterentur a malis suis, & non sacrificarent diis alienis.

B

6 Et conflata est indignatio mea, & furor meus, & succensa est in civitatibus Juda, & in plateis Jerusalem: & versæ sunt in solitudinem & vastitatem secundum diem hanc.

7 Et nunc hæc dicit Dñs exercituum Deus Israel: Quare vos facitis malum grande hoc contra animas vestras, ut intereat ex vobis vir & mulier, parvulus & lactens de medio Judæ, nec relinquatur vobis quidquam residuum?

8 Provocantes me in operibus manuum vestrarum, sacrificando diis alienis in terra Ægypti, in quam ingressi estis, ut habitetis ibi: & dispereatis, & sitis in maledictionem, & in opprobrium cunctis gentibus terræ?

9 Numquid obliti estis mala patrum vestrorum, & mala regum Juda, & mala uxorum ejus, & mala vestra, & mala uxorum vestrarum, quæ fecerunt in terra Juda, & in regionibus Jerusalem?

10 Non sunt mundati usque ad diem hanc: & non timuerunt, & non ambulaverunt in lege Domini, & in præceptis meis, quæ dedi coram vobis, & coram patribus vestris.

C

* Amos 9. a.4.

11 Ideo hæc dicit Dñs exercituum Deus Israel: * Ecce ego ponam faciem meam in vobis in malum, & disperdam omnem Judam.

12 Et assumam reliquias Judæ, qui posuerunt facies suas, ut ingrederentur terram Ægypti, & habitarent ibi: & consumentur omnes in terra Ægypti: cadent in gladio, & in fame: & consumentur a minimo usque ad maximum in gladio, & in fame morientur, & erunt in jusjurandum, & in miraculum, & in maledictionem, & in opprobrium.

13 Et visitabo super habitatores terræ Ægypti, sicut visitavi super Jerusalem in gladio, & fame, & peste.

D

14 Et non erit qui effugiat, & sit residuus de reliquiis Judæorum, qui vadunt, ut peregrinentur in terra Ægypti, & revertantur in terram Juda, ad quam ipsi elevant animas suas, ut revertantur, & habitent ibi: non revertentur nisi qui fugerint.

15 Responderunt autem Jeremiæ omnes viri, scientes quod sacrificarent uxores eorum diis alienis, & universæ mulieres, quarum stabat multitudo grandis, & omnis populus habitantium in terra Ægypti in Phatures, dicentes:

16 Sermonem, quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te,

17 Sed facientes faciemus omne verbum, quod egredietur de ore nostro, ut sacrificemus reginæ cæli, & libemus ei libamina, sicut fecimus nos, & patres nostri, reges nostri, & principes nostri in urbibus Juda, & in plateis Jerusalem: & saturati sumus panibus, & bene nobis erat, malumque non vidimus.

18 Ex eo autem tempore, quo cessavimus sacrificare reginæ cæli, & libare ei libamina, indigemus omnibus, & gladio, & fame consumpti sumus.

E

19 Quod si nos sacrificamus reginæ cæli, & libamus ei libamina, numquid sine viris nostris fecimus ei placentas ad colendum eam, & libandum ei libamina?

20 Et dixit Jeremias ad omnem populum, adversum viros, & adversum mulieres, & adversum universam plebem, qui responderant ei verbum, dicens:

21 Numquid non sacrificium, quod sacrificastis in civitatibus Juda, & in plateis Jerusalem vos & patres vestri, reges vestri, & principes vestri, & populus terræ, horum recordatus est Dñs, & ascendit super cor ejus?

22 Et non poterat Dominus ultra portare propter malitiam studiorum vestrorum, & propter abominationes, quas fecistis, & facta est terra vestra in desolationem, & in stuporem, & in maledictum, eo quod non sit habitator, sicut est dies hæc.

F

23 Propterea quod sacrificaveritis idolis, & peccaveritis Domino: & non audieritis vocem Domini, & in lege, & in præceptis, & in testimoniis ejus non ambulaveritis: idcirco evenerunt vobis mala hæc, sicut est dies hæc.

24 Dixit autem Jeremias ad omnem populum, & ad universas mulieres: Audite verbum Dñi omnis Juda, qui estis in terra Ægypti:

25 Hæc inquit Dñs exercituum Deus Israel, dicens: Vos, & uxores vestræ locuti estis ore vestro, & manibus vestris implestis, dicentes: Faciamus vota nostra, quæ vovimus, ut sacrificemus reginæ cæli, & libemus ei libamina: implestis vota vestra, & opere perpetrastis ea.

26 Ideo audite verbum Dñi omnis Juda, qui habitatis in terra Ægypti: Ecce ego juravi in nomine meo magno, ait Dominus, quia nequaquam ultra vocabitur nomen meum ex ore omnis viri Judæi, dicentis: Vivit Dominus Deus, in omni terra Ægypti.

27 Ecce ego vigilabo super eos in malum, & non in bonum: & consumentur omnes viri Juda, qui sunt in terra Ægypti, gladio, & fame, donec penitus consumantur. G

28 Et qui fugerint gladium, revertentur de terra Ægypti in terram Juda viri pauci: & scient omnes reliquiæ Juda ingredientium terram Ægypti, ut habitent ibi, cujus sermo compleatur, meus, an illorum.

29 Et hoc vobis signum, ait Dominus, quod visitem ego super vos in loco isto: ut sciatis, quia vere complebuntur sermones mei contra vos in malum.

30 Hæc dicit Dñs: Ecce ego tradam Pharaonem Ephree regem Ægypti in manu inimicorum ejus, & in manu quærentium animam illius, sicut tradidi Sedeciam regem Juda in manu Nabuchodonosor regis Babylonis inimici sui, & quærentis animam ejus.

CAPUT XLV.

Deus per Jeremiam arguit Baruch, quod quereretur se dolorem habere, & non requiem: cui tamen in ceterorum vastatione pollicetur securitatem.

1 Verbum, quod locutus Jeremias propheta ad Baruch filium Neriæ, cum scripsisset verba hæc in libro ex ore Jeremiæ, anno quarto Joakim filii Josiæ regis Juda, dicens: A

2 Hæc dicit Dñs Deus Israel ad te Baruch:

3 Dixisti: Væ misero mihi, quoniam addidit Dominus dolorem dolori meo: laboravi in gemitu meo, & requiem non inveni.

4 Hæc dicit Dñs: Sic dices ad eum: Ecce quos ædificavi, ego destruo: & quos plantavi, ego evello, & universam terram hanc. B

5 Et tu quæris tibi grandia? noli quærere, quia ecce ego adducam malum super omnem carnem, ait Dominus: & dabo tibi animam tuam in salutem in omnibus locis, ad quæcumque perrexeris.

CAPUT XLVI.

Dominus per Jeremiam Pharaoni, & Ægypto prenunciat desolationem, quam inducet Nabuchodonosor: Judæis autem, & filiis Israel consolationem tandem ac liberationem: universis vero Gentibus, ad quas Deus illos ejecerat, vastationem.

1 Quod factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam contra gentes, A

2 Ad Ægyptum adversum exercitum Pharaonis Nechao regis Ægypti, qui erat juxta fluvium Euphraten in Charcamis, quem percussit Nabuchodonosor rex Babylonis in quarto anno Joakim filii Josiæ regis Juda.

3 Præparate scutum, & clypeum, & procedite ad bellum:

4 Jungite equos, & ascendite equites: state in galeis, polite lanceas, induite vos loricis.

5 Quid igitur? vidi ipsos pavidos, & terga vertentes, fortes eorum cæsos: fugerunt conciti, nec respexerunt: terror undique, ait Dñs.

6 Non fugiat velox, nec salvari se putet fortis. Ad Aquilonem juxta flumen Euphraten victi sunt, & ruerunt.

7 Quis est iste, qui quasi flumen ascendit, & veluti fluviorũ intumescunt gurgites ejus? B

8 Ægyptus fluminis instar ascendit, & velut flumina movebuntur fluctus ejus, & dicet: Ascendens operiam terram: perdam civitatem, & habitatores ejus.

9 Ascendite equos, & exultate in curribus, & procedant fortes, Æthiopia & Libyes tenentes scutum, & Lydii arripientes & jacientes sagittas.

10 Dies autem ille Domini Dei exercituum, C

dies

dies ultionis, ut ſumat vindictam de inimi-
cis ſuis: devorabit gladius, & ſaturabitur,
& inebriabitur ſanguine eorum; victima e-
nim Domini Dei exercituum in terra Aqui-
lonis juxta flumen Euphraten.
11 Aſcende in Galaad, & tolle reſinam,
virgo filia Ægypti, fruſtra multiplicas me-
dicamina: ſanitas non erit tibi.
12 Audierunt gentes ignominiam tuam, &
ululatus tuus replevit terram, quia fortis im-
pegit in fortem, & ambo pariter conciderunt.
13 Verbum, quod locutus eſt Dominus ad
Jeremiam prophetam, ſuper eo quod ven-
turus eſſet Nabuchodonoſor rex Babylonis,
& percuſſurus terram Ægypti.
D 14 Annuntiate Ægypto, & auditum facite in
V. ſup. 44. 1. Magdalo, & reſonet in Memphis, & in Taph-
nis dicite: Sta, & præpara te, quia devorabit
gladius ea, quæ per circuitum tuum ſunt.
15 Quare computruit fortis tuus? non ſte-
tit, quoniam Dominus ſubvertit eum.
16 Multiplicavit ruentes, ceciditque vir ad
proximum ſuum: & dicent: Surge, & reverta-
mur ad populum noſtrum, & ad terram na-
tivitatis noſtræ, a facie gladii columbæ.
17 Vocate nomen Pharaonis regis Ægypti,
tumultum adduxit tempus.
E 18 Vivo ego (inquit rex, Dñs exercituum no-
men ejus) quoniam ſicut Thabor in monti-
bus, & ſicut Carmelus in mari, veniet.
19 Vaſa tranſmigrationis fac tibi habitatrix
filia Ægypti, quia Memphis in ſolitudinem
erit, & deſeretur, & inhabitabilis erit.
20 Vitula elegans atque formoſa Ægyptus:
ſtimulator ab Aquilone veniet ei.
21 Mercenarii quoque ejus, qui verſaban-
tur in medio ejus, quaſi vituli ſaginati verſi
ſunt, & fugerunt ſimul, nec ſtare potue-
runt, quia dies interfectionis eorum venit
ſuper eos, tempus viſitationis eorum.
F 22 Vox ejus quaſi æris ſonabit, quoniam
cum exercitu properabunt, & cum ſecuribus
venient ei, quaſi cædentes ligna.
23 Succiderunt ſaltum ejus, ait Dominus,
qui ſupputari non poteſt: multiplicati ſunt
ſuper locuſtas, & non eſt eis numerus.
24 Confuſa eſt filia Ægypti, & tradita in
manu populi Aquilonis.
25 Dixit Dñs exercituum Deus Iſrael: Ecce
ego viſitabo ſuper tumultum Alexandriæ, &
ſuper Pharaonem, & ſuper Ægyptum, & ſuper
deos ejus, & ſuper reges ejus, & ſuper Pha-
raonem, & ſuper eos, qui confidunt in eo.
G 26 Et dabo eos in manu quærentium ani-
mam eorum, & in manu Nabuchodonoſor
regis Babylonis, & in manus ſervorum ejus:
& poſt hæc habitabitur * ſicut diebus priſti-
* v. Ezech. 29. 13. nis, ait Dominus.
27 * Et tu ne timeas, ſerve meus Jacob, & ne
* Iſaiæ 43. a. 1. & 44. a. 2. paveas, Iſrael: quia ecce ego ſalvum te faciam
de longinquo, & ſemen tuum de terra captivi-
tatis tuæ: & revertetur Jacob, & requieſcet, &
proſperabitur, & non erit qui exterreat eum.
28 Et tu noli timere, ſerve meus Jacob,
ait Dominus, quia tecum ego ſum, quia ego
conſumam cunctas gentes, ad quas ejeci te;
te vero non conſumam, ſed caſtigabo te in
judicio, nec quaſi innocenti parcam tibi.

CAPUT XLVII.

Vaſtatio prædicitur Palæſtinorum, Tyri, Sidonis, Gazæ, & Aſcalonis.

A 1 QUod factum eſt verbum Domini ad Je-
remiam prophetam contra Palæſtinos,
antequam percuteret Pharao Gazam.
2 Hæc dicit Dñs: Ecce aquæ aſcendunt ab
Aquilone, & erunt quaſi torrens inundans, &
operient terram, & plenitudinem ejus, ur-
bem & habitatores ejus: clamabunt homi-
nes, & ululabunt omnes habitatores terræ
B 3 A ſtrepitu pompæ armorum, & bellato-
rum ejus, a commotione quadrigarum ejus,
& multitudine rotarum illius. Non reſpe-
xerunt patres filios manibus diſſolutis
C 4 Pro adventu diei, in quo vaſtabuntur
omnes Philiſthiim, & diſſipabitur Tyrus, &
Sidon cum omnibus reliquis auxiliis ſuis;
* Deut. 2. a. 2. Amos 9. b. 7. depopulatus eſt enim Dominus Palæſtinos,
* reliquias inſulæ Cappadociæ.
5 Venit calvitium ſuper Gazam: conticuit
Aſcalon, & reliquiæ vallis earum: uſque-
quo conciderīs?
6 O mucro Dñi, uſquequo non quieſces? In- D
gredere in vaginam tuam, refrigerare, & ſile.
7 Quomodo quieſcet, cum Dominus præcepe-
rit ei adverſus Aſcalonem, & adverſus mariti-
mas ejus regiones, ibique condixerit illi?

CAPUT XLVIII.

Prædixit Dominus vaſtationem Moab, & omnium urbium ejus, ſed in noviſſimis diebus captivitatem ipſorum relaxandam: maledictus dicitur faciens opus Domini fraudulenter, & gladium ſuum a ſanguine prohibens.

1 AD Moab hæc dicit Dominus exerci- A
tuum Deus Iſrael: Væ ſuper Nabo,
quoniam vaſtata eſt, & confuſa: capta eſt
Cariathaim: confuſa eſt fortis, & tremuit.
2 Non eſt ultra exultatio in Moab contra
Heſebon: cogitaverunt malum. Venite, &
diſperdamus eam de gente: ergo ſilens con-
ticeſces, ſequeturque te gladius,
3 Vox clamoris de Oronaim, vaſtitas, &
contritio magna.
4 Contrita eſt Moab: annuntiate clamorem
parvulis ejus.
5 Per aſcenſum enim Luith plorans aſcen-
det in fletu, quoniam in deſcenſu Oronaim
hoſtes ululatum contritionis audierunt:
6 Fugite, ſalvate animas veſtras, & eri-
tis * quaſi myricæ in deſerto. * Supra 17. a. 6.
7 Pro eo enim quod habuiſti fiduciam in mu-
nitionibus tuis, & in theſauris tuis, tu quoque
capieris: & ibit Chamos in tranſmigrationem,
ſacerdotes ejus, & principes ejus ſimul.
8 Et veniet prædo ad omnem urbem, & urbs B
nulla ſalvabitur: & peribunt valles, & diſſipa-
buntur campeſtria, quoniam dixit Dominus:
9 Date florem Moab, quia florens egre-
dietur: & civitates ejus deſertæ erunt, &
inhabitabiles.
10 Maledictus, qui facit opus Domini frau-
dulenter: & maledictus, qui prohibet gla-
dium ſuum a ſanguine.
11 Fertilis fuit Moab ab adoleſcentia ſua,
& requievit in fæcibus ſuis: nec transfuſus
eſt de vaſe in vas, & in tranſmigrationem
non abiit: idcirco permanſit guſtus ejus in
eo, & odor ejus non eſt immutatus.
12 Propterea ecce dies veniunt, dicit Dñs,
& mittam ei ordinatores, & ſtratores lagun-
cularum, & ſternent eum, & vaſa ejus ex-
haurient, & laguncūlas eorum collident.
13 Et confundetur Moab a Chamos, * ſic- *3. Reg. 12. g. 29.
ut confuſa eſt domus Iſrael a Bethel, in
qua habebat fiduciam.
14 Quomodo dicitis: * Fortes ſumus, & * Iſaiæ 16. b. 6.
viri robuſti ad præliandum?
15 Vaſtata eſt Moab, & civitates illius C
ſucciderunt: & electi juvenes ejus deſcende-
runt in occiſionem, ait rex, Dominus exer-
cituum nomen ejus.
16 Prope eſt interitus Moab, ut veniat,
& malum ejus velociter accurret nimis.
17 Conſolamini eum omnes, qui eſtis in
circuitu ejus: & univerſi, qui ſcitis nomen
ejus, dicite: Quomodo confracta eſt virga
fortis, baculus glorioſus?
18 Deſcende de gloria, & ſede in ſiti habi-
tatio filiæ Dibon, quoniam vaſtator Moab
aſcendit ad te, diſſipavit munitiones tuas.
19 In via ſta, & proſpice habitatio Aroer:
interroga fugientem: & ei, qui evaſit, dic:
Quid accidit?
20 Confuſus eſt Moab, quoniam victus eſt:
ululate, & clamate, annuntiate in Arnon,
quoniam vaſtata eſt Moab.
21 Et judicium venit ad terram campeſtrem,
ſuper Helon, & ſuper Jaſa, & ſuper Mephaath,
22 Et ſuper Dibon, & ſuper Nabo, & ſu-
per domum Deblathaim,
23 Et ſuper Cariathaim, & ſuper Bethga- D.
mul, & ſuper Bethmaon,
24 Et ſuper Carioth, & ſuper Boſra, &
ſuper omnes civitates terræ Moab, quæ lon-
ge, & quæ prope ſunt.
25 Abſciſſum eſt cornu Moab, & brachium
ejus contritum eſt, ait Dominus.

26 Inebriate eum, quoniam contra Dominum erectus est: & allidet manum Moab in vomitu suo, & erit in derisum etiam ipse.

27 Fuit enim in derisum tibi, Israel, quasi inter fures reperisses eum: propter verba ergo tua, quæ adversum illum locutus es, captivus duceris.

28 Relinquite civitates, & habitate in Petra habitatores Moab: & estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis.

** Isaiæ 16. b. 6.*

E

29 * Audivimus superbiam Moab: superbus est valde: sublimitatem ejus, & arrogantiam, & superbiam, & altitudinem cordis ejus.

30 Ego scio, ait Dominus, jactantiam ejus: & quod non sit juxta eam virtus ejus, nec juxta quod poterat, conata sit facere.

31 Ideo super Moab ejulabo, & ad Moab universam clamabo, ad viros muri fictilis lamentantes.

32 De planctu Jazer plorabo tibi, vinea Sabama; propagines tuæ transierunt mare, usque ad mare Jazer pervenerunt: super messem tuam, & vindemiam tuam prædo irruit.

** Isaiæ 16. c. 10.*

33 * Ablata est lætitia, & exultatio de Carmelo, & de terra Moab, & vinum de torcularibus sustuli: nequaquam calcator uvæ solitum celeuma cantabit.

34 De clamore Hesebon usque Eleale, & Jasa, dederunt vocem suam: a Segor usque ad Oronaim vitula conternante: aquæ quoque Nemrim pessimæ erunt.

F

35 Et auferam de Moab, ait Dñs, offerentem in excelsis, & sacrificantem diis ejus.

36 Propterea cor meum ad Moab quasi tibiæ resonabit, & cor meum ad viros muri fictilis dabit sonitum tibiarum, * quia plus fecit quam potuit, idcirco perierunt.

**V. sup. v. 30. & Isai. 16. b. 6.*
** Isaiæ 15. a. 2. Ezech. 7. e. 18.*

37 * Omne enim caput calvitium, & omnis barba rasa erit: in cunctis manibus colligatio, & super omne dorsum cilicium.

38 Super omnia tecta Moab, & in plateis ejus omnis planctus, quoniam contrivi Moab sicut vas inutile, ait Dominus.

39 Quomodo victa est, & ululaverunt? quomodo dejecit cervicem Moab, & confusus est? Eritque Moab in derisum, & in exemplum omnibus in circuitu suo.

G

40 Hæc dicit Dominus: Ecce quasi aquila volabit, & extendet alas suas ad Moab.

41 Capta est Carioth, & munitiones comprehensæ sunt: & erit cor fortium Moab in die illa, sicut cor mulieris parturientis.

42 Et cessabit Moab esse populus, quoniam contra Dominum gloriatus est.

43 Pavor, & fovea, & laqueus super te, o habitator Moab, dicit Dominus.

** Isaiæ 24. c. 18.*

44 * Qui fugerit a facie pavoris, cadet in foveam: & qui conscenderit de fovea, capietur laqueo; adducam enim super Moab annum visitationis eorum, ait Dominus.

45 In umbra Hesebon steterunt de laqueo fugientes, quia ignis egressus est de Hesebon, & flamma de medio Seon, & devorabit partem Moab, & verticem filiorum tumultus.

46 Væ tibi Moab, periisti popule Chamos, quia comprehensi sunt filii tui, & filiæ tuæ in captivitatem.

47 Et convertam captivitatem Moab in novissimis diebus, ait Dominus. Hucusque judicia Moab.

CAPUT XLIX.

Desolatio Ammon, Idumææ, Damasci, Cedar, regnorumque Asor, & Ælam prænuntiatur; captivitas autem filiorum Ammon, ac Ælam tandem solvenda.

A

1 AD filios Ammon: Hæc dicit Dominus: Numquid non filii sunt Israel? aut hæres non est ei? Cur igitur hæreditate possedit Melchom Gad, & populus ejus in urbibus ejus habitavit?

2 Ideo ecce dies veniunt, dicit Dñs: & auditum faciam super Rabbath filiorum Ammon fremitum prælii, & erit in tumulum dissipata, filiæque ejus igni succendentur, & possidebit Israel possessores suos, ait Dominus.

3 Ulula Hesebon, quoniam vastata est Hai: clamate filii Rabbath, accingite vos ciliciis: plangite, & circuite per sepes, quoniam Melchom in transmigrationem ducetur, sacerdotes ejus, & principes ejus simul.

4 Quid gloriaris in vallibus? defluxit vallis tua, filia delicata, quæ confidebas in thesauris tuis, & dicebas: Quis veniet ad me?

B

5 Ecce ego inducam super te terrorem, ait Dñs Deus exercituum, ab omnibus, qui sunt in circuitu tuo: & dispergemini singuli a conspectu vestro, nec erit qui congreget fugientes.

6 Et post hæc reverti faciam captivos filiorum Ammon, ait Dominus.

7 Ad Idumæam: Hæc dicit Dominus exercituum: Numquid non ultra est sapientia in Theman? Periit consilium a filiis, inutilis facta est sapientia eorum.

8 Fugite, & terga vertite, descendite in voraginem habitatores Dedan, quoniam perditionem Esau adduxi super eum, tempus visitationis ejus.

9 Si vindemiatores venissent super te, non reliquissent racemum: si fures in nocte, rapuissent quod sufficeret sibi.

10 Ego vero discooperui Esau, revelavi abscondita ejus, & celari non poterit: vastatũ est semẽ ejus, & fratres ejus, & vicini ejus, & non erit.

C

11 Relinque pupillos tuos: ego faciam eos vivere: & viduæ tuæ in me sperabunt.

12 Quia hæc dicit Dominus: Ecce quibus non erat judicium, ut biberent calicem, bibentes bibent: & tu quasi innocens relinqueris? non eris innocens, sed bibens bibes.

13 Quia per memetipsum juravi, dicit Dominus, quod in solitudinem, & in opprobrium, & in desertum, & in maledictionem erit Bosra: & omnes civitates ejus erunt in solitudines sempiternas.

** Abd. 1. a. 1.*

14 * Auditum audivi a Dño, & legatus ad gentes missus est: Congregamini, & venite contra eam, & consurgamus in prælium.

15 Ecce enim parvulum dedi te in gentibus, contemptibilem inter homines.

D

16 Arrogantia tua decepit te, & superbia cordis tui: qui habitas in cavernis petræ, & apprehendere niteris altitudinem collis: * cum exaltaveris quasi aquila nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus.

** Abd. 1. a. 4*

17 Et erit Idumæa deserta: omnis qui transibit per eam, stupebit, & sibilabit super omnes plagas ejus.

** Gen. 19. c. 24*

18 * Sicut subversa est Sodoma, & Gomorrha, & vicinæ ejus, ait Dñs; non habitabit ibi vir, & non incolet eam filius hominis.

** Infra 50. g. 44.*
** Job 41. a. 1.*

19 * Ecce quasi leo ascendet de superbia Jordanis ad pulchritudinem robustam, quia subito currere faciam eum ad illam: & quis erit electus, quem præponam ei? quis enim similis mei? & quis sustinebit me? * & quis est iste pastor, qui resistat vultui meo?

20 Propterea audite consilium Domini, quod iniit de Edom: & cogitationes ejus, quas cogitavit de habitatoribus Theman: Si non dejecerint eos parvuli gregis, nisi dissipaverint cum eis habitaculum eorum.

E

21 A voce ruinæ eorum commota est terra: clamor in mari rubro auditus est vocis ejus.

22 Ecce quasi aquila ascendet, & avolabit, & expandet alas suas super Bosran: & erit cor fortium Idumææ in die illa, quasi cor mulieris parturientis.

23 Ad Damascum: Confusa est Emath, & Arphad, quia auditum pessimum audierunt, turbati sunt in mari: præ sollicitudine quiescere non potuit.

24 Dissoluta est Damascus, versa est in fugam, tremor apprehendit eam: angustia & dolores tenuerunt eam quasi parturientem.

25 Quomodo dereliquerunt civitatem laudabilem, urbem lætitiæ!

F

26 Ideo cadent juvenes ejus in plateis ejus: & omnes viri prælii conticescent in die illa, ait Dominus exercituum.

27 Et succendam ignem in muro Damasci, & devorabit mœnia Benadad.

28 Ad Cedar, & ad regna Asor, quæ percussit Nabuchodonosor rex Babylonis: Hæc dicit Dominus: Surgite, & ascendite ad Cedar, & vastate filios Orientis.

29 Tabernacula eorum, & greges eorum capient:

pient: pelles eorum, & omnia vasa eorum,
& camelos eorum tollent sibi: & vocabunt
super eos formidinem in circuitu.
30 Fugite, abite vehementer, in voragi-
nibus sedete, qui habitatis Asor, ait Domi-
nus; iniit enim contra vos Nabuchodonosor
rex Babylonis consilium, & cogitavit ad-
versum vos cogitationes.
31 Consurgite, & ascendite ad gentem quie-
tam, & habitantem confidenter, ait Dominus;
non ostia, nec vectes eis: soli habitant.
32 Et erunt cameli eorum in direptionem,
& multitudo jumentorum in prædam: & dis-
pergam eos in omnem ventum, qui sunt
attonsi in comam: & ex omni confinio eo-
rum adducam interitum super eos, ait Do-
minus.
33 Et erit Asor in habitaculum draconum,
deserta usque in æternum: non manebit ibi
vir, nec incolet eam filius hominis.
G 34 Quod factum est verbum Domini ad
Jeremiam prophetam adversus Ælam in prin-
cipio regni Sedeciæ regis Juda, dicens:
35 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce
ego confringam arcum Ælam, & summam
fortitudinem eorum.
36 Et inducam super Ælam quatuor ventos
a quatuor plagis cæli: & ventilabo eos in
omnes ventos istos: & non erit gens, ad
quam non perveniant profugi Ælam.
37 Et pavere faciam Ælam coram inimicis
suis, & in conspectu quærentium animam
eorum: & adducam super eos malum, iram
furoris mei, dicit Dominus: & mittam post
eos gladium, donec consumam eos.
38 Et ponam solium meum in Ælam, & per-
dam inde reges, & principes, ait Dominus.
39 In novissimis autem diebus reverti fa-
ciam captivos Ælam, dicit Dominus.

CAPUT L.

*Babylon, quæ in captivitate affligit filios Is-
rael, his in terram suam feliciter reductis, pe-
nitus vastabitur a regibus Aquilonis.*

A 1 VErbum, quod locutus est Dominus de
Babylone, & de terra Chaldæorum,
in manu Jeremiæ prophetæ.
2 Annuntiate in gentibus, & auditum faci-
te: levate signum, prædicate, & nolite cela-
re: dicite: Capta est Babylon, confusus est
Bel, victus est Merodach, confusa sunt
sculptilia ejus, superata sunt idola eorum.
3 Quoniam ascendit contra eam gens ab A-
quilone, quę ponet terram ejus in solitudinem:
& non erit qui habitet in ea ab homine usque
ad pecus: & moti sunt, & abierunt.
4 In diebus illis, & in tempore illo, ait
Dominus, venient filii Israel, ipsi & filii
Juda simul: ambulantes & flentes propera-
bunt, & Dominum Deum suum quærent.
5 In Sion interrogabunt viam, huc facies
eorum. Venient, & apponentur ad Domi-
num fœdere sempiterno, quod nulla obli-
vione delebitur.
B 6 Grex perditus factus est populus meus:
pastores eorum seduxerunt eos, feceruntque
vagari in montibus: de monte in collem
transierunt, obliti sunt cubilis sui.
7 Omnes, qui invenerunt, comederunt eos:
& hostes eorum dixerunt: Non peccavimus:
pro eo quod peccaverunt Domino decori justi-
tiæ, & expectationi patrum eorum Domino.
8 Recedite de medio Babylonis, de terra
Chaldæorum egredimini: & estote quasi hœ-
di ante gregem.
9 Quoniam ecce ego suscito, & adducam in
Babylonem congregationem gentiũ magnarũ
de terra Aquilonis: & præparabuntur adversus
eam, & inde capietur: sagitta ejus, quasi viri
fortis interfectoris, non revertetur vacua.
10 Et erit Chaldæa in prædam: omnes
vastantes eam replebuntur, ait Dominus.
11 Quoniam exultatis, & magna loquimi-
ni, diripientes hæreditatem meam: quo-
niam effusi estis sicut vituli super herbam,
& mugistis sicut tauri.
12 Confusa est mater vestra nimis, & adæqua-
ta pulveri, quæ genuit vos: ecce novissima
erit in gentibus, deserta, invia, & arens.

13 Ab ira Domini non habitabitur, sed
redigetur tota in solitudinem: omnis, qui
transibit per Babylonem, stupebit, & sibila-
bit super universis plagis ejus.
14 Præparamini contra Babylonem per cir- C
cuitum omnes, qui tenditis arcum: debellate
eam, non parcatis jaculis, quia Dño peccavit.
15 Clamate adversus eam: ubique dedit ma-
num, ceciderunt fundamenta ejus, destructi
sunt muri ejus, quoniam ultio Domini est: ul-
tionem accipite de ea: sicut fecit, facite ei.
16 Disperdite satorem de Babylone, & tenen-
tem falcem in tempore messis: a facie gladii
columbæ unusquisque ad populum suum con-
vertetur, & singuli ad terram suam fugient.
17 Grex dispersus Israel: leones ejecerunt
eum: primus comedit eum rex Assur: iste
novissimus exossavit eum, Nabuchodonosor
rex Babylonis.
18 Propterea hæc dicit Dñs exercituum Deus D
Israel: Ecce ego visitabo regem Babylonis, &
terram ejus, sicut visitavi regem Assur:
19 Et reducam Israel ad habitaculum suum:
& pascetur Carmelum & Basan, & in monte
Ephraim, & Galaad saturabitur anima ejus.
20 In diebus illis, & in tempore illo, ait
Dñs, quæretur iniquitas Israel, & non erit:
& peccatum Juda, & non invenietur, quo-
niam propitius ero eis, quos reliquero.
21 Super terram dominantium ascende, &
super habitatores ejus visita, dissipa, & in-
terfice quæ post eos sunt, ait Dominus: &
fac juxta omnia, quæ præcepi tibi.
22 Vox belli in terra, & contritio magna.
23 Quomodo confractus est, & contritus
malleus universæ terræ? quomodo versa est
in desertum Babylon in gentibus?
24 Illaqueavi te, & capta es Babylon, &
nesciebas: inventa es & apprehensa, quo-
niam Dominum provocasti.
25 Aperuit Dominus thesaurum suum, &
protulit vasa iræ suæ, quoniam opus est Do-
mino Deo exercituum in terra Chaldæorum.
26 Venite ad eam ab extremis finibus, ape- E
rite, ut exeant, qui conculcent eam: tollite de
via lapides, & redigite in acervos, & inter-
ficite eam, nec sit quidquam reliquum.
27 Dissipate universos fortes ejus, descen-
dant in occisionem: væ eis, quia venit dies
eorum, tempus visitationis eorum.
28 Vox fugientium, & eorum, qui evaserunt
de terra Babylonis, ut annuntient in Sion ul-
tionem Dñi Dei nostri, ultionem templi ejus.
29 Annuntiate in Babylonem plurimis, o-
mnibus qui tendunt arcum: consistite adversus
eam per gyrum, & nullus evadat: reddite
ei secundum opus suum: *juxta omnia quæ * Infr.
fecit, facite illi, quia contra Dominum e- 51. e. 49.
recta est, adversum Sanctum Israel.
30 Idcirco cadent juvenes ejus in plateis
ejus: & omnes viri bellatores ejus contice-
scent in die illa, ait Dominus.
31 Ecce ego ad te, superbe, dicit Domi-
nus Deus exercituum, quia venit dies tuus,
tempus visitationis tuæ.
32 Et cadet superbus, & corruet, & non erit
qui suscitet eum: & succendam ignem in urbi-
bus ejus, & devorabit omnia in circuitu ejus.
33 Hæc dicit Dominus exercituum: Calu- F
mniam sustinent filii Israel, & filii Juda si-
mul: omnes, qui ceperunt eos, tenent, no-
lunt dimittere eos.
34 Redemptor eorum fortis, Dominus
exercituum nomen ejus: judicio defendet
causam eorum, ut exterreat terram, & com-
moveat habitatores Babylonis.
35 Gladius ad Chaldæos, ait Dominus,
& ad habitatores Babylonis, & ad princi-
pes, & ad sapientes ejus.
36 Gladius ad divinos ejus, qui stulti e-
runt: gladius ad fortes illius, qui timebunt.
37 Gladius ad equos ejus, & ad currus
ejus, & ad omne vulgus, quod est in me-
dio ejus: & erunt quasi mulieres: gladius ad
thesauros ejus, qui diripientur.
38 Siccitas super aquas ejus erit, & are-
scent, quia terra sculptilium est, & in por-
tentis gloriantur.

39 Propterea habitabunt dracones cum faunis ficariis: & habitabunt in ea struthiones: & non inhabitabitur ultra usque in sempiternum, nec extruetur usque ad generationem, & generationem.

* Gen. 19.c.24.
40 * Sicut subvertit Dominus Sodomam & Gomorrham, & vicinas ejus, ait Dominus; non habitabit ibi vir, & non incolet eam filius hominis.

G
41 Ecce populus venit ab Aquilone, & gens magna, & reges multi consurgent a finibus terræ.

42 Arcum & scutum apprehendent: crudeles sunt & immisericordes: vox eorum quasi mare sonabit: & super equos ascendent, sicut vir paratus ad prælium contra te, filia Babylon.

43 Audivit rex Babylonis famam eorum, & dissolutæ sunt manus ejus: angustia apprehendit eum, dolor quasi parturientem.

* Supr. 49. d. 19.
44 * Ecce quasi leo ascendet de superbia Jordanis ad pulchritudinem robustam, quia subito currere faciam eum ad illam: & quis erit electus, quem præponam ei? quis est enim similis mei? & quis sustinebit me? * & quis est iste pastor, qui resistat vultui meo?
* Job 41. a. 1.

45 Propterea audite consilium Domini, quod mente concepit adversum Babylonem: & cogitationes ejus, quas cogitavit super terram Chaldæorum: Nisi detraxerint eos parvuli gregum, nisi dissipatum fuerit cum ipsis habitaculum eorum.

46 A voce captivitatis Babylonis commota est terra, & clamor inter gentes auditus est.

CAPUT LI.

Mala a regibus Medorum Babyloni imminentia prædicuntur.

A
1 HÆc dicit Dominus: Ecce ego suscitabo super Babylonem, & super habitatores ejus, qui cor suum levaverunt contra me, quasi ventum pestilentem.

2 Et mittam in Babylonem ventilatores, & ventilabunt eam, & demolientur terram ejus: quoniam venerunt super eam undique in die afflictionis ejus.

3 Non tendat qui tendit arcum suum, & non ascendat loricatus: nolite parcere juvenibus ejus, interficite omnem militiam ejus.

4 Et cadent interfecti in terra Chaldæorum, & vulnerati in regionibus ejus.

5 Quoniam non fuit viduatus Israel, & Juda a Deo suo Domino exercituum: terra autem eorum repleta est delicto a sancto Israel.

6 Fugite de medio Babylonis, & salvet unusquisque animam suam: nolite tacere super iniquitatem ejus: quoniam tempus ultionis est a Domino, vicissitudinem ipse retribuet ei.

7 Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram: de vino ejus biberunt gentes, & ideo commotæ sunt.

* Isaiæ 21. c. 9. Apoc. 14. b. 8.
8 * Subito cecidit Babylon, & contrita est: ululate super eam, tollite resinam ad dolorem ejus, si forte sanetur.

9 Curavimus Babylonem, & non est sanata: derelinquamus eam, & eamus unusquisque in terram suam, quoniam pervenit usque ad cælos judicium ejus, & elevatum est usque ad nubes.

B
10 Protulit Dñs justitias nostras: venite, & narremus in Sion opus Domini Dei nostri.

11 Acuite sagittas, implete pharetras: suscitavit Dominus spiritum regum Medorum: & contra Babylonem mens ejus est, ut perdat eam, quoniam ultio Dñi est, ultio templi sui.

12 Super muros Babylonis levate signum, augete custodiam: levate custodes, præparate insidias, quia cogitavit Dominus, & fecit quæcumque locutus est contra habitatores Babylonis.

13 Quæ habitas super aquas multas, locuples in thesauris, venit finis tuus pedalis præcisionis tuæ.

* Amos 6. b. 8.
14 * Juravit Dominus exercituum per animam suam: Quoniam replebo te hominibus quasi brucho, & super te celeuma cantabitur.

* Gen. 1. a. 1.
15 * Qui fecit terram in fortitudine sua, præparavit orbem in sapientia sua, & prudentia sua extendit cælos.

16 Dante eo vocem, multiplicantur aquæ in cælo: qui levat nubes ab extremo terræ, fulgura in pluviam fecit, & produxit ventum de thesauris suis.

17 Stultus factus est omnis homo a scientia: confusus est omnis conflator in sculptili, quia mendax est conflatio eorum, nec est spiritus in eis.

18 Vana sunt opera, & risu digna: in tempore visitationis suæ peribunt. C

19 Non sicut hæc, pars Jacob, quia qui fecit omnia, ipse est, & Israel sceptrum hæreditatis ejus: Dominus exercituum nomen ejus.

20 Collidis tu mihi vasa belli, & ego collidam in te gentes, & disperdam in te regna:

21 Et collidam in te equum & equitem ejus, & collidam in te currum & ascensorem ejus:

22 Et collidam in te virum & mulierem: & collidam in te senem & puerum: & collidam in te juvenem & virginem:

23 Et collidam in te pastorem & gregem ejus: & collidam in te agricolam & jugales ejus: & collidam in te duces, & magistratus.

24 Et reddam Babyloni & cunctis habitatoribus Chaldææ, omne malum suum, quod fecerunt in Sion, in oculis vestris, ait Dñs.

25 Ecce ego ad te mons pestifer, ait Dñs, qui corrumpis universam terram: & extendam manum meam super te, & evolvam te de petris, & dabo te in montem combustionis.

26 Et non tollent de te lapidem in angulum, & lapidem in fundamenta, sed perditus in æternum eris, ait Dominus.

27 Levate signum in terra, clangite buccina in gentibus, sanctificate super eam Gentes: annuntiate contra illam regibus Ararat, Menni, & Ascenez: numerate contra eam Taphsar, adducite equum quasi bruchum aculeatum.

28 Sanctificate contra eam gentes, reges Mediæ, duces ejus, & universos magistratus ejus, cunctamque terram potestatis ejus. D

29 Et commovebitur terra, & conturbabitur: quia evigilabit contra Babylonem cogitatio Domini, ut ponat terram Babylonis desertam, & inhabitabilem.

30 Cessaverunt fortes Babylonis a prælio, habitaverunt in præsidiis: devoratum est robur eorum, & facti sunt quasi mulieres: incensa sunt tabernacula ejus, contriti sunt vectes ejus.

31 Currens obviam currenti veniet: & nuntius obvius nuntianti: ut annuntiet regi Babylonis, quia capta est civitas ejus a summo usque ad summum:

32 Et vada præoccupata sunt, * & paludes incensæ sunt igni, & viri bellatores conturbati sunt. *v. Sup. 50. f. 38.

33 Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Filia Babylonis quasi area, tempus trituræ ejus: adhuc modicum, & venit tempus messionis ejus.

34 Comedit me, devoravit me Nabuchodonosor rex Babylonis: reddidit me quasi vas inane, absorbuit me quasi draco, replevit ventrem suum teneritudine mea, & ejecit me:

35 Iniquitas adversum me, & caro mea super Babylonem, dicit habitatio Sion: & sanguis meus super habitatores Chaldææ, dicit Jerusalem.

36 Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego judicabo causam tuam, & ulciscar ultionem tuam, & desertum faciam mare * ejus, & siccabo venam ejus. *v. Sup. 50. f. 38.

37 Et erit Babylon in tumulos, habitatio draconum, stupor, & sibilus, eo quod non sit habitator.

38 Simul ut leones rugient, excutient comas veluti catuli leonum.

39 In calore eorum ponam potus eorum, & inebriabo eos, * ut sopiantur, & dormiant somnum sempiternum, & non consurgant, dicit Dominus. * Infra 57.

40 Deducam eos quasi agnos ad victimam, & quasi arietes cum hœdis. E

41 Quomodo capta est Sesach, & comprehensa est inclyta universæ terræ? quomodo facta est in stuporem Babylon inter gentes?

42 Ascendit super Babylonem mare, multitudine fluctuum ejus operta est.

43 Factæ sunt civitates ejus in stuporem, ter-

ra inhabitabilis & deserta; terra in qua nullus habitet, nec transeat per eam filius hominis.
44 Et visitabo super Bel in Babylone, & ejiciam quod absorbuerat, de ore ejus, & non confluent ad eum ultra gentes, siquidem & murus Babylonis corruet.
45 Egredimini de medio ejus populus meus, ut salvet unusquisque animam suam ab ira furoris Domini.
46 Et ne forte mollescat cor vestrum, & timeatis auditum, qui audietur in terra: & veniet in anno auditio, & post hunc annum auditio, & iniquitas in terra, & dominator super dominatorem.
47 Propterea ecce dies veniunt, & visitabo super sculptilia Babylonis: & omnis terra ejus confundetur, & universi interfecti ejus cadent in medio ejus.
48 Et laudabunt super Babylonem cæli & terra, & omnia quæ in eis sunt, quia ab Aquilone venient ei prædones, ait Dominus.
49 Et quomodo fecit Babylon, ut caderent occisi in Israel; sic de Babylone cadent occisi in universa terra.
50 Qui fugistis gladium, venite, nolite stare: recordamini procul Domini, & Jerusalem ascendat super cor vestrum.
51 Confusi sumus, quoniam audivimus opprobrium: operuit ignominia facies nostras, quia venerunt alieni super sanctificationem domus Domini.
52 Propterea ecce dies veniunt, ait Dominus, & visitabo super sculptilia ejus, & in omni terra ejus mugiet vulneratus.
53 Si ascenderit Babylon in cælum, & firmaverit in excelso robur suum, a me venient vastatores ejus, ait Dominus.
54 Vox clamoris de Babylone, & contritio magna de terra Chaldæorum.
55 Quoniam vastavit Dominus Babylonem, & perdidit ex ea vocem magnam: & sonabunt fluctus eorum quasi aquæ multæ: dedit sonitum vox eorum:
56 Quia venit super eam, id est super Babylonem, prædo, & apprehensi sunt fortes ejus, & emarcuit arcus eorum, quia fortis ultor Dominus reddens retribuet.
57 Et inebriabo principes ejus, & sapientes ejus, & duces ejus, & magistratus ejus, & fortes ejus: & dormient somnum sempiternum, & non expergiscentur, ait rex, Dominus exercituum nomen ejus.
58 Hæc dicit Dominus exercituum: Murus Babylonis ille latissimus suffossione suffodietur, & portæ ejus excelsæ igni comburentur, & labores populorum ad nihilum, & gentium in ignem erunt, & disperibunt.
59 Verbum, quod præcepit Jeremias propheta Saraiæ filio Neriæ filii Maasiæ, cum pergeret cum Sedecia rege in Babylonem, in anno quarto regni ejus. Saraias autem erat princeps prophetiæ.
60 Et scripsit Jeremias omne malum, quod venturum erat super Babylonem, in libro uno: omnia verba hæc, quæ scripta sunt contra Babylonem.
61 Et dixit Jeremias ad Saraiam: Cum veneris in Babylonem, & videris, & legeris omnia verba hæc.
62 Dices: Domine, tu locutus es contra locum istum, ut disperderes eum, ne sit qui in eo habitet ab homine usque ad pecus, & ut sit perpetua solitudo.
63 Cumque compleveris legere librum istum, ligabis ad eum lapidem, & projicies illum in medium Euphraten:
64 Et dices: Sic submergetur Babylon, & non consurget a facie afflictionis, quam ego adduco super eam, & dissolvetur. Hucusque verba Jeremiæ.

CAPUT LII.

Præcedentium repetitio, nempe quod Jerusalem a Nabuchodonosor obsessa post biennium capitur, & Sedecias rex Juda fugiens reducitur: filiisque ejus coram ipso trucidatis una cum principibus Juda, exoculatus, ac vinctus ducitur in Babylonem; & incenso templo, & palatio ceterisque domibus, transferuntur omnes in Babylonem præter paucos vinitores & agricolas: similiter & vasa templi, inter quæ describuntur duæ æreæ columnæ: & numerus Judæorum in Babylonem diversis temporibus translatorum, ubi rex Joachin post 37. annos de carcere eductus exaltatur.

1 Filius viginti & unius anni erat Sedecias, cum regnare cœpisset: & undecim annis regnavit in Jerusalem: & nomen matris ejus Amital filia Jeremiæ de Lobna. 4. Reg. 24. d 18. 2. Par. 36. b. 11.
2 Et fecit malum in oculis Domini juxta omnia, quæ fecerat Joakim.
3 Quoniam furor Dñi erat in Jerusalem, & in Juda, usquequo projiceret eos a facie sua: & recessit Sedecias a rege Babylonis.
4 * Factum est autem in anno nono regni ejus, in mense decimo, decima mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse & omnis exercitus ejus adversus Jerusalem, & obsederunt eam, & ædificaverunt contra eam munitiones in circuitu. *4. Reg. 25. a. 1. Sup. 39. a. 1.
5 Et fuit civitas obsessa usque ad undecimum annum regis Sedeciæ.
6 Mense autem quarto, nona mensis, obtinuit fames civitatem: & non erant alimenta populo terræ.
7 Et dirupta est civitas, & omnes viri bellatores ejus fugerunt, exieruntque de civitate nocte per viam portæ, quæ est inter duos muros, & ducit ad hortum regis (Chaldæis obsidentibus urbem in gyro) & abierunt per viam, quæ ducit in eremum.
8 Persecutus est autem Chaldæorum exercitus regem, & apprehenderunt Sedeciam in deserto, quod est juxta Jericho, & omnis comitatus ejus diffugit ab eo.
9 Cumque comprehendissent regem, adduxerunt eum ad regem Babylonis in Reblatha, quæ est in terra Emath: & locutus est ad eum judicia.
10 Et jugulavit rex Babylonis filios Sedeciæ in oculis ejus: sed & omnes principes Juda occidit in Reblatha.
11 Et oculos Sedeciæ eruit, & vinxit eum compedibus, & adduxit eum rex Babylonis in Babylonem, & posuit eum in domo carceris usque ad diem mortis ejus.
12 In mense autem quinto, decima mensis, ipse est annus nonus decimus Nabuchodonosor regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps militiæ, qui stabat coram rege Babylonis, in Jerusalem.
13 Et incendit domum Domini, & domum regis, & omnes domos Jerusalem, & omnem domum magnam igni combussit.
14 Et totum murum Jerusalem per circuitum destruxit cunctus exercitus Chaldæorum, qui erat cum magistro militiæ.
15 De pauperibus autem populi, & de reliquo vulgo, quod remanserat in civitate, & de perfugis, qui transfugerant ad regem Babylonis, & ceteros de multitudine transtulit Nabuzardan princeps militiæ.
16 De pauperibus vero terræ reliquit Nabuzardan princeps militiæ vinitores, & agricolas.
17 Columnas quoque æreas, quæ erant in domo Dñi, & bases, & mare æneum, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, & tulerunt omne æs eorum in Babylonem.
18 Et lebetes, & creagras, & psalteria, & phialas, & mortariola, & omnia vasa ærea, quæ in ministerio fuerant, tulerunt: &
19 Hydrias, & thymiamateria, & urceos, & pelves, & candelabra, & mortaria, & cyathos: quotquot aurea, aurea, & quotquot argentea, argentea tulit magister militiæ:
20 Et columnas duas, & mare unum, & vitulos duodecim æreos, qui erant sub basibus, quas fecerat rex Salomon in domo Dñi; non erat pondus æris omnium horum vasorum.

21 De columnis autem, decem & octo cubiti altitudinis erant in columna una, & funiculus duodecim cubitorum circuibat eam: porro grossitudo ejus quatuor digitorum, & intrinsecus cava erat.

22 Et capitella super utramque ærea: altitudo capitelli unius quinque cubitorum: & retiacula, & malogranata super coronam in circuitu, omnia ærea. Similiter columnæ secundæ, & malogranata.

23 Et fuerunt malogranata nonagintasex dependentia: & omnia malogranata centum retiaculis circumdabantur.

24 Et tulit magister militiæ Saraiam sacerdotem primum, & Sophoniam sacerdotem secundum, & tres custodes vestibuli.

25 Et de civitate tulit eunuchum unum, qui erat præpositus super viros bellatores, & septem viros de his, qui videbant faciem regis, qui inventi sunt in civitate: & scribam principem militum, qui probabat tyrones: & sexaginta viros de populo terræ, qui inventi sunt in medio civitatis.

F 26 Tulit autem eos Nabuzardan magister militiæ, & duxit eos ad regem Babylonis in Reblatha.

27 Et percussit eos rex Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & translatus est Juda de terra sua.

28 Iste est populus, quem transtulit Nabuchodonosor: In anno septimo Judæos tria millia & viginti tres:

29 In anno octavodecimo Nabuchodonosor de Jerusalem animas octingentas triginta duas:

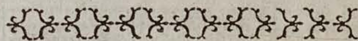
30 In anno vigesimotertio Nabuchodonosor transtulit Nabuzardan magister militiæ animas Judæorum septingentas quadraginta quinque: omnes ergo animæ, quatuor millia sexcentæ.

G 31 Et factum est in trigesimo septimo anno transmigrationis Joachin regis Juda, duodecimo mense, vigesimaquinta mensis, elevavit Evilmerodach rex Babylonis, ipso anno regni sui, caput Joachin regis Juda, & eduxit eum de domo carceris.

32 Et locutus est cum eo bona, & posuit thronum ejus super thronos regum, qui erant post se in Babylone.

33 Et mutavit vestimenta carceris ejus, & comedebat panem coram eo semper cunctis diebus vitæ suæ.

34 Et cibaria ejus, cibaria perpetua dabantur ei a rege Babylonis, statuta per singulos dies, usque ad diem mortis suæ, cunctis diebus vitæ ejus.

THRENI, ID EST LAMENTATIONES JEREMIÆ PROPHETÆ.

Et factum est, postquam in captivitatem redactus est Israel, & Jerusalem deserta est, sedit Jeremias propheta flens, & planxit lamentatione hac in Jerusalem, & amaro animo suspirans, & ejulans dixit:

CAPUT PRIMUM.

ALEPH.

A 1 Quomodo sedet sola civitas plena populo! facta est quasi vidua domina gentium! princeps provinciarum facta est sub tributo!

BETH.

2 * Plorans ploravit in nocte, & lacrymæ ejus in maxillis ejus: non est qui consoletur eam ex omnibus charis ejus: omnes amici ejus spreverunt eam, & facti sunt ei inimici.

* Jere. 13.c.17.

GHIMEL.

3 Migravit Judas propter afflictionem, & multitudinem servitutis: habitavit inter gentes, nec invenit requiem: omnes persecutores ejus apprehenderunt eam inter angustias.

DALETH.

B 4 Viæ Sion lugent, eo quod non sint qui veniant ad solemnitatem: omnes portæ ejus destructæ, sacerdotes ejus gementes, virgines ejus squalidæ, & ipsa oppressa amaritudine.

HE.

5 Facti sunt hostes ejus in capite, inimici ejus locupletati sunt, quia Dominus locutus est super eam propter multitudinem iniquitatum ejus; parvuli ejus ducti sunt in captivitatem ante faciem tribulantis.

VAU.

6 Et egressus est a filia Sion omnis decor ejus: facti sunt principes ejus velut arietes non invenientes pascua: & abierunt absque fortitudine ante faciem subsequentis.

ZAIN.

C 7 Recordata est Jerusalem dierum afflictionis suæ, & prævaricationis omnium desiderabilium suorum, quæ habuerat a diebus antiquis, cum caderet populus ejus in manu hostili, & non esset auxiliator; viderunt eam hostes, & deriserunt sabbata ejus.

HETH.

8 Peccatum peccavit Jerusalem, propterea instabilis facta est: omnes, qui glorificabant eam, spreverunt illam, quia viderunt ignominiam ejus: ipsa autem gemens conversa est retrorsum.

TETH.

D 9 Sordes ejus in pedibus ejus, nec recordata est finis sui: deposita est vehementer non habens consolatorem. Vide, Domine, afflictionem meam, quoniam erectus est inimicus.

JOD.

10 Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia ejus, quia vidit gentes ingressas sanctuarium suum, de quibus præceperas, ne intrarent in ecclesiam tuam.

CAPH.

11 Omnis populus ejus gemens, & quærens panem, dederunt pretiosa quæque pro cibo ad refocillandam animam. Vide, Domine, & considera, quoniam facta sum vilis.

LAMED.

E 12 O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte, si est dolor sicut dolor meus, quoniam vindemiavit me, ut locutus est Dominus in die iræ furoris sui.

MEM.

13 De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudivit me: expandit rete pedibus meis, convertit me retrorsum: posuit me desolatam, tota die mœrore confectam.

NUN.

14 Vigilavit jugum iniquitatum mearum: in manu ejus convolutæ sunt, & impositæ collo meo: infirmata est virtus mea: dedit me Dominus in manu, de qua non potero surgere.

SAMECH.

15 Abstulit omnes magnificos meos Dominus de medio mei: vocavit adversum me tempus, ut contereret electos meos: torcular calcavit Dominus virgini filiæ Juda.

AIN.

F 16 * Idcirco ego plorans, & oculus meus deducens aquas, quia longe factus est a me consolator convertens animam meam: facti sunt filii mei perditi, quoniam invaluit inimicus.

* Jere. 14.c.17.

PHE.

17 Expandit Sion manus suas, non est qui consoletur eam: mandavit Dñs adversum Jacob in circuitu ejus hostes ejus: facta est Jerusalem quasi polluta menstruis inter eos.

SADE.

18 Justus est Dñs, quia os ejus ad iracundiam provocavi. Audite, obsecro, universi populi, & videte dolorem meum; virgines meæ, & juvenes mei abierunt in captivitatem.

COPH.

G 19 Vocavi amicos meos, ipsi deceperunt me: sacerdotes mei, & senes mei in urbe consumpti sunt, quia quæsierunt cibum sibi, ut refocillarent animam suam.

RES.

20 Vide, Domine, quoniam tribulor, conturbatus est venter meus: subversum est cor
meum in memetipsa, quoniam amaritudine
plena sum: foris interficit gladius, & domi
mors similis est.

SIN.

21 Audierunt, quia ingemisco ego, & non
est qui consoletur me: omnes inimici mei
audierunt malum meum, lætati sunt, quoniam tu fecisti: adduxisti diem consolationis, & fient similes mei.

THAU.

22 Ingrediatur omne malum eorum coram
te: & vindemia eos, sicut vindemiasti me
propter omnes iniquitates meas; multi enim
gemitus mei, & cor meum mœrens.

CAPUT II.

ALEPH.

A 1 QUomodo obtexit caligine in furore suo
Dñs filiam Sion: projecit de cælo in
terram inclytam Israel, & non est recordatus
scabelli pedum suorum in die furoris sui!

BETH.

2 Præcipitavit Dominus, nec pepercit, omnia speciosa Jacob: destruxit in furore suo
munitiones virginis Juda, & dejecit in terram: polluit regnum, & principes ejus.

GHIMEL.

3 Confregit in ira furoris sui omne cornu
Israel: avertit retrorsum dexteram suam a
facie inimici: & succendit in Jacob quasi
ignem flammæ devorantis in gyro.

DALETH.

B 4 Tetendit arcum suum quasi inimicus,
firmavit dexteram suam quasi hostis: & occidit omne, quod pulchrum erat visu in tabernaculo filiæ Sion: effudit quasi ignem
indignationem suam.

HE.

5 Factus est Dominus velut inimicus: præcipitavit Israel, præcipitavit omnia mœnia
ejus: dissipavit munitiones ejus, & replevit
in filia Juda humiliatum & humiliatam.

VAU.

C 6 Et dissipavit quasi hortum tentorium suum,
demolitus est tabernaculum suum: oblivioni
tradidit Dominus in Sion festivitatem, &
sabbatum: & in opprobrium, & in indignationem furoris sui regem, & sacerdotem.

ZAIN.

7 Repulit Dominus altare suum, maledixit sanctificationi suæ: tradidit in manu inimici muros turrium ejus; vocem dederunt
in domo Domini, sicut in die solemni.

HETH.

8 Cogitavit Dominus dissipare murum filiæ
Sion: tetendit funiculum suum, & non avertit manum suam a perditione: luxitque
antemurale, & murus pariter dissipatus est.

TETH.

9 Defixæ sunt in terra portæ ejus: perdidit,
& contrivit vectes ejus, regem ejus, & principes ejus in gentibus; non est lex, & prophetæ ejus non invenerunt visionem a Dño.

JOD.

10 Sederunt in terra, conticuerunt senes
filiæ Sion: consperserunt cinere capita sua,
accincti sunt ciliciis: abjecerunt in terram
capita sua virgines Jerusalem.

CAPH.

D 11 Defecerunt præ lacrymis oculi mei,
conturbata sunt viscera mea: effusum est in
terra jecur meum super contritione filiæ populi mei, cum deficeret parvulus, & lactens
in plateis oppidi.

LAMED.

12 Matribus suis dixerunt: Ubi est triticum
& vinum? cum deficerent quasi vulnerati in
plateis civitatis: cum exhalarent animas
suas in sinu matrum suarum.

MEM.

13 Cui comparabo te? vel cui assimilabo te,
filia Jerusalem? cui exæquabo te, & consolabor te, virgo filia Sion? magna est enim velut mare contritio tua: quis medebitur tui?

NUN.

E 14 Prophetæ tui viderunt tibi falsa, & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te
ad pœnitentiam provocarent; viderunt autem tibi assumptiones falsas, & ejectiones.

SAMECH.

15 Plauserunt super te manibus omnes
transeuntes per viam: sibilaverunt, & moverunt caput suum super filiam Jerusalem:
Hæccine est urbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium universæ terræ?

PHE.

16 Aperuerunt super te os suum omnes inimici tui: sibilaverunt, & fremuerunt dentibus, & dixerunt: Devorabimus; en ista est F
dies, quam expectabamus: invenimus, vidimus.

AIN.

17 * Fecit Dominus quæ cogitavit, complevit sermonem suum, quem præceperat a
diebus antiquis: destruxit, & non pepercit, & lætificavit super te inimicum, &
exaltavit cornu hostium tuorum.

SADE.

18 Clamavit cor eorum ad Dominum super
muros filiæ Sion. * Deduc quasi torrentem lacrymas per diem, & noctem: non des requiem
tibi, neque taceat pupilla oculi tui.

COPH.

19 Consurge, lauda in nocte, in principio
vigiliarum: effunde sicut aquam cor tuum ante
conspectum Domini: leva ad eum manus tuas
pro anima parvulorum tuorum, qui defecerunt
in fame in capite omnium compitorum.

RES.

20 Vide, Dñe, & considera quem vindemiaveris ita; ergone comedent mulieres fructum G
suum, parvulos ad mensuram palmæ? si occiditur in sanctuario Domini sacerdos, &
propheta?

SIN.

21 Jacuerunt in terra foris puer & senex:
virgines meæ, & juvenes mei ceciderunt in
gladio: interfecisti in die furoris tui: percussisti, nec misertus es.

THAU.

22 Vocasti quasi ad diem solemnem, qui terrerent me de circuitu, & non fuit in die furoris
Dñi qui effugeret, & relinqueretur; quos educavi, & enutrivi, inimicus meus consumpsit eos.

CAPUT III.

ALEPH.

1 EGo vir videns paupertatem meam in A
virga indignationis ejus.

ALEPH.

2 Me minavit, & adduxit in tenebras, &
non in lucem.

ALEPH.

3 Tantum in me vertit, & convertit manum suam tota die.

BETH.

4 Vetustam fecit pellem meam, & carnem
meam, contrivit ossa mea.

BETH.

5 Ædificavit in gyro meo, & circumdedit
me felle, & labore.

BETH.

6 In tenebrosis collocavit me, quasi mortuos sempiternos.

GHIMEL.

7 Circumædificavit adversum me, ut non
egrediar: aggravavit compedem meum.

GHIMEL.

8 Sed & cum clamavero, & rogavero, exclusit orationem meam.

GHIMEL.

9 Conclusit vias meas lapidibus quadris, B
semitas meas subvertit.

DALETH.

10 Ursus insidians factus est mihi, leo in
absconditis.

DALETH.

11 Semitas meas subvertit, & confregit
me: posuit me desolatam.

DALETH.

12 Tetendit arcum suum, & posuit me
quasi signum ad sagittam.

HE.

13 Misit in renibus meis filias pharetræ suæ.

* Lev. 26.b.14. Deut. 28.b.15.

* Jere. 14.c.17. Supr. 1. d. 16.

HE.

14 Factus sum in derisum omni populo meo, canticum eorum tota die.

HE.

15 Replevit me amaritudinibus, inebriavit me absinthio.

VAU.

16 Et fregit ad numerum dentes meos, cibavit me cinere.

VAU.

17 Et repulsa est a pace anima mea, oblitus sum bonorum.

VAU.

C 18 Et dixi: Periit finis meus, & spes mea a Domino.

ZAIN.

19 Recordare paupertatis, & transgressionis meæ, absinthii, & fellis.

ZAIN.

20 Memoria memor ero, & tabescet in me anima mea.

ZAIN.

21 Hæc recolens in corde meo, ideo sperabo.

HETH.

22 Misericordiæ Dñi, quia non sumus consumpti, quia non defecerunt miserationes ejus.

HETH.

23 Novi diluculo, multa est fides tua.

HETH.

24 Pars mea Dominus, dixit anima mea: propterea expectabo eum.

TETH.

25 Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum.

TETH.

26 Bonum est præstolari cum silentio salutare Dei.

TETH.

D 27 Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua.

JOD.

28 Sedebit solitarius, & tacebit, quia levavit super se.

JOD.

29 Ponet in pulvere os suum, si forte sit spes.

JOD.

30 Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis.

CAPH.

31 Quia non repellet in sempiternum Dñs.

CAPH.

32 Quia si abjecit, & miserebitur secundum multitudinem misericordiarum suarum.

CAPH.

33 Non enim humiliavit ex corde suo, & abjecit filios hominum,

LAMED.

34 Ut contereret sub pedibus suis omnes vinctos terræ,

LAMED.

35 Ut declinaret judicium viri in conspectu vultus Altissimi.

LAMED.

E 36 Ut perverteret hominem in judicio suo, Dominus ignoravit.

MEM.

37 * Quis est iste, qui dixit ut fieret, Domino non jubente?

* Amos 3. b. 6.

MEM.

38 Ex ore Altissimi non egredientur nec mala, nec bona?

MEM.

39 Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis suis?

NUN.

40 Scrutemur vias nostras, & quæramus, & revertamur ad Dominum.

NUN.

41 Levemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cælos.

NUN.

42 Nos inique egimus, & ad iracundiam provocavimus: idcirco tu inexorabilis es.

SAMECH.

43 Operuisti in furore, & percussisti nos: occidisti, nec pepercisti.

SAMECH.

F 44 Opposuisti nubem tibi, ne transeat oratio.

SAMECH.

45 Eradicationem, & abjectionem posuisti me in medio populorum.

PHE.

46 Aperuerunt super nos os suum omnes inimici.

PHE.

47 Formido, & laqueus facta est nobis vaticinatio, & contritio.

PHE.

48 Divisiones aquarum deduxit oculus meus in contritione filiæ populi mei.

AIN.

49 Oculus meus afflictus est, nec tacuit, eo quod non esset requies.

AIN.

50 Donec respiceret, & videret Dñs de cælis.

AIN.

51 Oculus meus deprædatus est animam meam in cunctis filiabus urbis meæ.

SADE.

52 Venatione ceperunt me quasi avem inimici mei gratis.

SADE.

53 Lapsa est in lacum vita mea, & posuerunt lapidem super me.

SADE.

54 Inundaverunt aquæ super caput meum: dixi: Perii.

COPH.

55 Invocavi nomen tuum, Domine, de lacu novissimo.

COPH.

56 Vocem meam audisti: ne avertas aurem tuam a singultu meo, & clamoribus.

COPH.

57 Appropinquasti in die, quando invocavi te: dixisti: Ne timeas. G

RES.

58 Judicasti, Domine, causam animæ meæ, redemptor vitæ meæ.

RES.

59 Vidisti, Domine, iniquitatem illorum adversum me: judica judicium meum.

RES.

60 Vidisti omnem furorem, universas cogitationes eorum adversum me.

SIN.

61 Audisti opprobrium eorum, Domine, omnes cogitationes eorum adversum me.

SIN.

62 Labia insurgentium mihi, & meditationes eorum adversum me tota die.

SIN.

63 Sessionem eorum, & resurrectionem eorum vide; ego sum psalmus eorum.

THAU.

64 Reddes eis vicem, Domine, juxta opera manuum suarum.

THAU.

65 Dabis eis scutum cordis laborem tuum.

THAU.

66 Persequeris in furore, & conteres eos sub cælis, Domine.

CAPUT IV.

ALEPH.

1 Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum? A

BETH.

2 Filii Sion incliti, & amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli!

GHIMEL.

3 Sed & lamiæ nudaverunt mammam, lactaverunt catulos suos: filia populi mei crudelis, quasi struthio in deserto.

DALETH.

4 Adhæsit lingua lactentis ad palatum ejus in siti: parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.

HE.

5 Qui vescebantur voluptuose, interierunt in viis: qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.

VAU.

6 Et major effecta est iniquitas filiæ populi

mei

* Gen. 19. c. 24. mei peccato Sodomorum, *quæ subversa est
in momento, & non ceperunt in ea manus.

ZAIN.

B 7 Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores
lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro
pulchiores.

HETH.

8 Denigrata est super carbones facies eorum,
& non sunt cogniti in plateis: adhæsit cutis eorum
ossibus: aruit, & facta est quasi lignum.

TETH.

9 Melius fuit occisis gladio, quam interfectis
fame, quoniam isti extabuerunt consumpti
a sterilitate terræ.

JOD.

10 Manus mulierum misericordium coxerunt
filios suos: facti sunt cibus earum in
contritione filiæ populi mei.

CAPH.

11 Complevit Dominus furorem suum, effudit
iram indignationis suæ: & succendit ignem
in Sion, & devoravit fundamenta ejus.

LAMED.

12 Non crediderunt reges terræ, & universi
habitatores orbis, quoniam ingrederetur hostis
& inimicus per portas Jerusalem,

MEM.

C 13 Propter peccata prophetarum ejus, &
iniquitates sacerdotum ejus, qui effuderunt
in medio ejus sanguinem justorum.

NUN.

14 Erraverunt cæci in plateis, polluti sunt
in sanguine: cumque non possent, tenuerunt
lacinias suas.

SAMECH.

15 Recedite polluti, clamaverunt eis: recedite,
abite, nolite tangere; jurgati quippe
sunt, & commoti: dixerunt inter Gentes:
Non addet ultra, ut habitet in eis.

PHE.

16 Facies Domini divisit eos, non addet,
ut respiciat eos: facies sacerdotum non erubuerunt,
neque senum miserti sunt.

AIN.

17 Cum adhuc subsisteremus, defecerunt oculi
nostri ad auxilium nostrum vanum, cum
respiceremus attenti ad gentem, quæ salvare
non poterat.

SADE.

D 18 Lubricaverunt vestigia nostra in itinere
platearum nostrarum: appropinquavit finis
noster: completi sunt dies nostri, quia venit
finis noster.

COPH.

19 Velociores fuerunt persecutores nostri
aquilis cæli: super montes persecuti sunt nos,
in deserto insidiati sunt nobis.

RES.

20 Spiritus oris nostri Christus Dominus
captus est in peccatis nostris: cui diximus:
In umbra tua vivemus in Gentibus.

SIN.

21 Gaude, & lætare filia Edom, quæ habitas
in terra Hus: ad te quoque perveniet calix,
inebriaberis, atque nudaberis.

THAU.

22 Completa est iniquitas tua, filia Sion,
non addet ultra, ut transmigret te: visitavit
iniquitatem tuam, filia Edom, discooperuit
peccata tua.

ORATIO JEREMIÆ PROPHETÆ.

CAPUT V.

A 1 Recordare Dñe, quid acciderit nobis: intuere,
& respice opprobrium nostrum.
2 Hæreditas nostra versa est ad alienos,
domus nostræ ad extraneos.
3 Pupilli facti sumus absque patre, matres
nostræ quasi viduæ.
4 Aquam nostram pecunia bibimus, ligna
nostra pretio comparavimus.
5 Cervicibus nostris minabamur, lassis non
dabatur requies.
B 6 Ægypto dedimus manum, & Assyriis,
ut saturaremur pane.
7 Patres nostri peccaverunt, & non sunt:
& nos iniquitates eorum portavimus.
8 Servi dominati sunt nostri: non fuit qui
redimeret de manu eorum.
9 In animabus nostris afferebamus panem
nobis a facie gladii in deserto.
10 Pellis nostra quasi clibanus exusta est
a facie tempestatum famis.
11 Mulieres in Sion humiliaverunt, & virgines
in civitatibus Juda.
12 Principes manu suspensi sunt: facies senum
non erubuerunt.
13 Adolescentibus impudice abusi sunt: & C
pueri in ligno corruerunt.
14 Senes defecerunt de portis, juvenes de
choro psallentium.
15 Defecit gaudium cordis nostri: versus
est in luctum chorus noster.
16 Cecidit corona capitis nostri: væ nobis,
quia peccavimus!
17 Propterea mœstum factum est cor nostrum,
ideo contenebrati sunt oculi nostri.
18 Propter montem Sion, quia disperiit:
vulpes ambulaverunt in eo.
19 Tu autem, Domine, in æternum permanebis, D
solium tuum in generationem &
generationem.
20 Quare in perpetuum oblivisceris nostri?
derelinques nos in longitudine dierum?
21 Converte nos, Domine, ad te, & convertemur:
innova dies nostros sicut a principio.
22 Sed projiciens repulisti nos, iratus es
contra nos vehementer.

PROPHETIA BARUCH.

CAPUT PRIMUM.

Judæi a Babylone mittunt ad eos, qui erant in Jerusalem, librum Baruch, una cum collectis pecuniis, ut oblatis holocaustis orent pro ipsis, & pro Nabuchodonosor, filioque ejus Balthassar: ac confitentur peccata sua. A

1 ET hæc verba libri, quæ scripsit Baruch
filius Neriæ, filii Maasiæ,
filii Sedeciæ, filii Sedei, filii Helciæ,
in Babylonia,
2 In anno quinto in septimo die
mensis, in tempore quo ceperunt Chaldæi
Jerusalem, & succenderunt eam igni.
3 Et legit Baruch verba libri hujus ad aures
Jechoniæ filii Joakim regis Juda, & ad aures
universi populi venientis ad librum,
4 Et ad aures potentium filiorum regum,
& ad aures presbyterorum, & ad aures populi,
a minimo usque ad maximum eorum omnium
habitantium in Babylonia, ad flumen
Sodi:
5 Qui audientes plorabant, & jejunabant,
& orabant in conspectu Domini.
6 Et collegerunt pecuniam secundum quod B
potuit uniuscujusque manus,
7 Et miserunt in Jerusalem ad Joakim filium
Helciæ filii Salom Sacerdotem, & ad
Sacerdotes, & ad omnem populum, qui inventi
sunt cum eo in Jerusalem:
8 Cum acciperet vasa templi Domini, quæ
ablata fuerant de templo, revocare in terram
Juda decima die mensis Sivan vasa argentea,
quæ fecit Sedecias filius Josiæ rex Juda,
9 Posteaquam cepisset Nabuchodonosor rex
Babylonis Jechoniam, & principes, & cunctos
potentes, & populum terræ ab Jerusalem,
& duxit eos vinctos in Babylonem.
10 Et dixerunt: Ecce misimus ad vos pecunias,
de quibus emite holocautomata, &
thus, & facite manna, & offerte pro peccato
ad aram Domini Dei nostri:
11 Et orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonis,
& pro vita Balthassar filii ejus, ut
sint dies eorum sicut dies cæli super terram:
12 Et ut det Dominus virtutem nobis, & C
illuminet oculos nostros, ut vivamus sub um-

bra Nabuchodonosor regis Babylonis, & sub
umbra Balthassar filii ejus, & serviamus eis
multis diebus, & inveniamus gratiam in
conspectu eorum.
13 Et pro nobis ipsis orate ad Dominum
Deum nostrum, quia peccavimus Domino
Deo nostro, & non est aversus furor ejus
a nobis usque in hunc diem.
14 Et legite librum istum, quem misimus
ad vos recitari in templo Domini, in die
solemni, & in die opportuno:
* Infra 2. b. 6. 15 *Et dicetis: Dño Deo nostro justitia, nobis
autem confusio faciei nostræ, sicut est dies hęc
omni Juda, & habitantibus in Jerusalem,
16 Regibus nostris, & principibus nostris,
& sacerdotibus nostris, & prophetis nostris,
& patribus nostris.
* Dan. 9. a. 5. 17 * Peccavimus ante Dominum Deum no-
strum, & non credidimus diffidentes in eum:
D 18 Et non fuimus subjectibiles illi, & non
audivimus vocem Dñi Dei nostri, ut ambu-
laremus in mandatis ejus, quæ dedit nobis.
19 A die, qua eduxit patres nostros de terra
Ægypti usque ad diem hanc, eramus incre-
dibiles ad Dominum Deum nostrum: & dissipa-
ti recessimus, ne audiremus vocem ipsius.
* Deut. 28. b. 15. 20 * Et adhæserunt nobis multa mala, &
maledictiones, quæ constituit Dominus Moy-
si servo suo, qui eduxit patres nostros de
terra Ægypti, dare nobis terram fluentem
lac & mel, sicut hodierna die.
21 Et non audivimus vocem Domini Dei
nostri secundum omnia verba prophetarum,
quos misit ad nos:
22 Et abivimus unusquisque in sensum cor-
dis nostri maligni, operari diis alienis, fa-
cientes mala ante oculos Domini Dei nostri.

CAPUT II.

*Judæi in captivitate confitentur, propter pecca-
ta sua contigisse sibi mala, quæ Deus per prophe-
tas suos fuerat comminatus: fusis ergo precibus
petunt misericordiam, quam per Moysen fue-
rat pollicitus se resipiscentibus daturum.*

A 1 PRopter quod statuit Dñs Deus noster
verbum suum, quod locutus est ad
nos, & ad judices nostros, qui judicaverunt
Israel, & ad reges nostros, & ad principes
nostros, & ad omnem Israel, & Juda,
2 Ut adduceret Dominus super nos mala
magna, quæ non sunt facta sub cælo, quem-
* Deut. 28. f. 53. admodum facta sunt in Jerusalem, * secun-
dum quæ scripta sunt in lege Moysi,
3 Ut manducaret homo carnes filii sui,
& carnes filiæ suæ.
4 Et dedit eos sub manu regum omnium,
qui sunt in circuitu nostro, in improperium,
& in desolationem in omnibus populis, in
quibus nos dispersit Dominus.
5 Et facti sumus subtus, & non supra,
quia peccavimus Domino Deo nostro, non
obaudiendo voci ipsius.
* Supr. 1. c. 15. 6 * Domino Deo nostro justitia: nobis au-
tem, & patribus nostris confusio faciei, sic-
B ut est dies hæc.
7 Quia locutus est Dominus super nos o-
mnia mala hæc, quæ venerunt super nos:
8 Et non sumus deprecati faciem Domini
Dei nostri, ut reverteremur unusquisque no-
strum a viis nostris pessimis.
9 Et vigilavit Dominus in malis, & adduxit
ea super nos, quia justus est Dominus in
omnibus operibus suis, quæ mandavit nobis:
10 Et non audivimus vocem ipsius, ut
iremus in præceptis Domini, quæ dedit an-
te faciem nostram.
C * Dan. 9. d. 15. 11 * Et nunc Domine Deus Israel, qui eduxi-
sti populum tuum de terra Ægypti in manu
valida, & in signis, & in prodigiis, & in
virtute tua magna, & in brachio excelso,
& fecisti tibi nomen, sicut est dies iste:
12 Peccavimus, impie egimus, inique gessi-
mus, Dñe Deus noster, in omnibus justitiis tuis
13 Avertatur ira tua a nobis, quia derelicti
sumus pauci inter gentes, ubi dispersisti nos.
14 Exaudi, Domine, preces nostras, &
orationes nostras, & educ nos propter te:
& da nobis invenire gratiam ante faciem
eorum, qui nos abduxerunt,

15 Ut sciat omnis terra, quia tu es Dominus
Deus noster, & quia nomen tuum invocatum
est super Israel, & super genus ipsius.
16 * Respice, Domine, de domo sancta * Deut. 26. c. 15. Isai. 63. d. 15.
tua in nos, & inclina aurem tuam, & ex-
audi nos.
17 * Aperi oculos tuos, & vide, * quia non D
mortui, qui sunt in inferno, quorum spi- * Isai. 37. d. 17. & 64. c. 9.
ritus acceptus est a visceribus suis, dabunt
honorem, & justificationem Domino; * Psal 113. d. 17.
18 Sed anima, quæ tristis est super ma-
gnitudine mali, & incedit curva, & infir-
ma, & oculi deficientes, & anima esuriens
dat tibi gloriam & justitiam Domino.
19 Quia non secundum justitias patrum
nostrorum nos fundimus preces, & petimus
misericordiam ante conspectum tuum, Do-
mine Deus noster;
20 Sed quia misisti iram tuam, & furorem
tuum super nos, sicut locutus es in manu
puerorum tuorum prophetarum, dicens:
21 Sic dicit Dominus: Inclinate hume- E
rum vestrum, & cervicem vestram, & ope-
ra facite regi Babylonis: & sedebitis in ter
ra, quam dedi patribus vestris.
22 Quod si non audieritis vocem Domini
Dei vestri operari regi Babyloniæ, defe-
ctionem vestram faciam de civitatibus Juda,
& a foris Jerusalem:
23 Et auferam a vobis vocem jucundita-
tis, & vocem gaudii, & vocem sponsi, &
vocem sponsæ: & erit omnis terra sine ve-
stigio ab inhabitantibus eam.
24 Et non audierunt vocem tuam, ut o-
perarentur regi Babylonis: & statuisti ver-
ba tua, quæ locutus es in manibus puero-
rum tuorum prophetarum, ut transferren-
tur ossa regum nostrorum, & ossa patrum
nostrorum de loco suo.
25 Et ecce projecta sunt in calore solis, & in
gelu noctis: & mortui sunt in doloribus pessi-
mis, in fame, & in gladio, & in emissione. F
26 Et posuisti templum, in quo invocatum est
nomen tuum in ipso, sicut hæc dies, propter
iniquitatem domus Israel, & domus Juda.
27 Et fecisti in nobis, Domine Deus noster,
secundum omnem bonitatem tuam, & secun-
dum omnem miserationem tuam illam magnā:
28 Sicut locutus es in manu pueri tui
Moysi, in die qua præcepisti ei scribere le-
gem tuam coram filiis Israel,
29 Dicens: * Si non audieritis vocem meam, * Lev. 26. c. 14. Deut. 28. b. 15
multitudo hæc magna convertetur in mini-
mam inter gentes, quo ego eos dispergam:
30 Quia scio, quod me non audiet popu-
lus; populus est enim dura cervice: & conver-
tetur ad cor suum in terra captivitatis suæ:
31 Et scient, quia ego sum Dominus Deus
eorum, & dabo eis cor, & intelligent, au-
res, & audient.
32 Et laudabunt me in terra captivitatis
suæ, & memores erunt nominis mei.
33 Et avertent se a dorso suo duro, & a ma- G
lignitatibus suis, quia reminiscentur viam
patrum suorum, qui peccaverunt in me.
34 Et revocabo illos in terram, quam ju-
ravi patribus eorum, Abraham, Isaac, &
Jacob, & dominabuntur eis: & multiplica-
bo eos, & non minorabuntur.
35 Et statuam illis testamentum alterum
sempiternum, ut sim illis in Deum, & ipsi
erunt mihi in populum: & non movebo
amplius populum meum filios Israel a ter-
ra, quam dedi illis.

CAPUT III.

*Perseverant confiteri peccata sua & patrum
suorum, obsecrantes Deum pro misericordia:
Israel in captivitatem ductus est, eo quod dere-
liquerit viam sapientiæ, quæ non invenitur a
potentibus, divitibus, aut gigantibus; sed po-
pulo Israel tradita fuerat a Deo, cui omnes
suæ creaturæ obediunt: additurque de Christi
adventu in carnem.*

1 ET nunc Domine omnipotens, Deus A
Israel, anima in angustiis, & spi-
ritus anxius clamat ad te:
2 Audi, Domine, & miserere, quia Deus es

mise-

misericors, & miserere nostri, quia peccavi-
mus ante te.
3 Quia tu sedes in sempiternum, & nos
peribimus in ævum?
4 Domine omnipotens, Deus Israel, audi
nunc orationem mortuorum Israel, & filio-
rum ipsorum, qui peccaverunt ante te, &
non audierunt vocem Domini Dei sui, &
agglutinata sunt nobis mala.
5 Noli meminisse iniquitatum patrum no-
strorum, sed memento manus tuæ, & no-
minis tui in tempore isto,
6 Quia tu es Dominus Deus noster, &
laudabimus te, Domine:
7 Quia propter hoc dedisti timorem tuum
in cordibus nostris, & ut invocemus nomen
tuum, & laudemus te in captivitate nostra;
quia convertimur ab iniquitate patrum no-
strorum, qui peccaverunt ante te.
B 8 Et ecce nos in captivitate nostra sumus
hodie, qua nos dispersisti in improperium,
& in maledictum, & in peccatum, secun-
dum omnes iniquitates patrum nostrorum,
qui recesserunt a te, Domine Deus noster.
9 Audi Israel mandata vitæ: auribus per-
cipe, ut scias prudentiam.
10 Quid est, Israel, quod in terra inimi-
corum es?
11 Inveterasti in terra aliena, coinquina-
tus es cum mortuis: deputatus es cum de-
scendentibus in infernum.
12 Dereliquisti fontem sapientiæ.
13 Nam si in via Dei ambulasses, habitas-
ses utique in pace sempiterna.
14 Disce, ubi sit prudentia, ubi sit virtus,
ubi sit intellectus, ut scias simul, ubi sit
longiturnitas vitæ & victus, ubi sit lumen
oculorum, & pax.
15 Quis invenit locum ejus? & quis in-
travit in thesauros ejus?
16 Ubi sunt principes gentium, & qui domi-
nantur super bestias, quæ sunt super terram?
17 Qui in avibus cæli ludunt:
18 Qui argentum thesaurizant, & aurum, in
quo confidunt homines, & non est finis acqui-
sitionis eorum? qui argentum fabricant, & so-
liciti sunt, nec est inventio operum illorum?
19 Exterminati sunt, & ad inferos descen-
derunt, & alii loco eorum surrexerunt.
C 20 Juvenes viderunt lumen, & habitave-
runt super terram: viam autem disciplinæ
ignoraverunt,
21 Neque intellexerunt semitas ejus, ne-
que filii eorum susceperunt eam: a facie
ipsorum longe facta est:
22 Non est audita in terra Chanaan, ne-
que visa est in Theman.
23 Filii quoque Agar, qui exquirunt pruden-
tiam, quæ de terra est, negotiatores Merrhæ, &
Theman, & fabulatores, & exquisitores pruden-
tiæ & intelligentiæ: viam autem sapientiæ ne-
scierunt, neq; commemorati sunt semitas ejus.
24 O Israel, quam magna est domus Dei,
& ingens locus possessionis ejus!
25 Magnus est, & non habet finem, ex-
celsus, & immensus.
26 Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab
initio fuerunt, statura magna, scientes bellum.
27 Non hos elegit Dominus, neque viam
disciplinæ invenerunt: propterea perierunt.
28 Et quoniam non habuerunt sapientiam,
interierunt propter suam insipientiam.
D 29 Quis ascendit in cælum, & accepit
eam, & eduxit eam de nubibus?
30 Quis transfretavit mare, & invenit il-
lam? & attulit illam super aurum electum?
31 Non est qui possit scire vias ejus, ne-
que qui exquirat semitas ejus:
32 Sed qui scit universa, novit eam, &
adinvenit eam prudentia sua: qui præparavit
terram in æterno tempore, & replevit eam
pecudibus, & quadrupedibus:
33 Qui emittit lumen, & vadit: & voca-
vit illud, & obedit illi in tremore.
34 Stellæ autem dederunt lumen in custo-
diis suis, & lætatæ sunt:
35 Vocatæ sunt, & dixerunt: Adsumus: &
luxerunt ei cum jucunditate, qui fecit illas.
36 Hic est Deus noster, & non æstimabi-
tur alius adversus eum.
37 Hic adinvenit omnem viam discipli-
næ, & tradidit illam Jacob puero suo, &
Israel dilecto suo.
38 Post hæc in terris visus est, & cum ho-
minibus conversatus est.

CAPUT IV.

Jerusalem suam luget desolationem, hortaturque filios suos, ut forti sint animo; nam sicut propter ipsorum peccata Deus eos tradidit adversariis, ita eis liberatis, puniet hostes ipsorum.

1 HIc liber mandatorum Dei, & lex, quæ A
est in æternum; omnes qui tenent
eam, pervenient ad vitam: qui autem de-
reliquerunt eam, in mortem.
2 Convertere Jacob, & apprehende eam,
ambula per viam ad splendorem ejus contra
lumen ejus.
3 Ne tradas alteri gloriam tuam, & di-
gnitatem tuam genti alienæ.
4 Beati sumus, Israel, quia quæ Deo pla-
cent, manifesta sunt nobis.
5 Animæquior esto populus Dei, memora-
bilis Israel.
6 Venumdati estis gentibus non in perditio-
nem, sed propter quod in ira ad iracundiam
provocastis Deum, traditi estis adversariis. B
7 Exacerbastis enim eum, qui fecit vos, Deum
æternum, immolantes dæmoniis, & non Deo.
8 Obliti enim estis Deum, qui nutrivit vos,
& contristastis nutricem vestram Jerusalem.
9 Vidit enim iracundiam a Deo venientem
vobis, & dixit: Audite confines Sion; ad-
duxit enim mihi Deus luctum magnum.
10 Vidi enim captivitatem populi mei, fi-
liorum meorum, & filiarum, quam super-
duxit illis æternus.
11 Nutrivi enim illos cum jucunditate:
dimisi autem illos cum fletu & luctu.
12 Nemo gaudeat super me viduam, & de-
solatam: a multis derelicta sum propter pec-
cata filiorum meorum, quia declinaverunt a
lege Dei.
13 Justitias autem ipsius nescierunt, nec
ambulaverunt per vias mandatorum Dei, ne-
que per semitas veritatis ejus cum justitia
ingressi sunt.
14 Veniant confines Sion, & memorentur C
captivitatem filiorum, & filiarum mearum,
quam superduxit illis æternus.
15 Adduxit enim super illos gentem de lon-
ginquo, gentem improbam, & alterius linguæ:
16 Qui non sunt reveriti senem, neque pue-
rorum miserti sunt, & abduxerunt dilectos vi-
duæ, & a filiis unicam desolaverunt.
17 Ego autem quid possum adjuvare vos?
18 Qui enim adduxit super vos mala, ipse
vos eripiet de manibus inimicorum vestro-
rum.
19 Ambulate filii, ambulate; ego enim de-
relicta sum sola.
20 Exui me stola pacis, indui autem me D
sacco obsecrationis, & clamabo ad Altissi-
mum in diebus meis.
21 Animæquiores estote filii, clamate ad
Dominum, & eripiet vos de manu princi-
pum inimicorum.
22 Ego enim speravi in æternum salutem
vestram: & venit mihi gaudium a sancto su-
per misericordia, quæ veniet vobis ab æter-
no salutari nostro.
23 Emisi enim vos cum luctu & ploratu:
reducet autem vos mihi Dominus cum gau-
dio, & jucunditate in sempiternum.
24 Sicut enim viderunt vicinæ Sion captivita- E
tem vestram a Deo, sic videbunt & in celeritate
salutem vestram a Deo, quæ superveniet vobis
cum honore magno, & splendore æterno.
25 Filii patienter sustinete iram, quæ su-
pervenit vobis; persecutus est enim te ini-
micus tuus, sed cito videbis perditionem ip-
sius, & super cervices ipsius ascendes.
26 Delicati mei ambulaverunt vias asperas,
ducti sunt enim ut grex direptus ab inimicis.
27 Animæquiores estote filii, & proclama

te ad Dominum; erit enim memoria vestra
ab eo, qui duxit vos.
28 Sicut enim fuit sensus vester, ut erra-
retis a Deo, decies tantum iterum conver-
tentes requiretis eum.
F 29 Qui enim induxit vobis mala, ipse rur-
sum adducet vobis sempiternam jucunditatem
cum salute vestra.
30 Animæquior esto Jerusalem; exhorta-
tur enim te, qui te nominavit.
31 Nocentes peribunt, qui te vexaverunt:
& qui gratulati sunt in tua ruina, punientur.
32 Civitates, quibus servierunt filii tui,
punientur, & quæ accepit filios tuos.
33 Sicut enim gavisa est in tua ruina, &
læta est in casu tuo, sic contristabitur in
sua desolatione.
34 Et amputabitur exultatio multitudinis
ejus, & gaudimonium ejus erit in luctum.
G 35 Ignis enim superveniet ei ab æterno in
longiturnis diebus, & habitabitur a dæmo-
niis in multitudine temporis.
* Infr. 5. b. 5. 36 * Circumspice Jerusalem ad orientem, &
vide jucunditatem a Deo tibi venientem.
37 Ecce enim veniunt filii tui, quos dimi-
sisti dispersos: veniunt collecti ab oriente
usque ad occidentem, in verbo Sancti gau-
dentes in honorem Dei.

CAPUT V.

Jubetur Jerusalem luctum exuere, eo quod filii ejus cum ignominia ducti in captivitatem, cum gloria sint ad eam reducendi.

A 1 EXue te, Jerusalem, stola luctus, & vexa-
tionis tuæ, & indue te decore, & honore
ejus, quæ a Deo tibi est, sempiternæ gloriæ.
2 Circumdabit te Deus diploide justitiæ, &
imponet mitram capiti honoris æterni.
3 Deus enim ostendet splendorem suum in
te, omni qui sub cælo est.
B 4 Nominabitur enim tibi nomen tuum a Deo
in sempiternum: Pax justitiæ, & honor pietatis.
* Supr. 4. g. 36. 5 Exurge, Jerusalem, & sta in excelso: * &
circumspice ad orientem, & vide collectos filios
tuos ab oriente sole usque ad occidentem,
in verbo Sancti gaudentes Dei memoria.
C 6 Exierunt enim abs te pedibus ducti ab
inimicis: adducet autem illos Dominus ad
te portatos in honore sicut filios regni.
7 Constituit enim Deus humiliare omnem
montem excelsum, & rupes perennes, & con-
valles replere in æqualitatem terræ, ut am-
D bulet Israel diligenter in honorem Dei.
8 Obumbraverunt autem & silvæ, & omne
lignum suavitatis Israel ex mandato Dei.
9 Adducet enim Deus Israel cum jucun-
ditate in lumine majestatis suæ, cum mise-
ricordia, & justitia, quæ est ex ipso.

CAPUT VI.

Judæos apud Babylonios captivos vaticinatur Jeremias post septem generationes liberandos: hortaturque, ut sibi caveant ab illorum idololatria, ostendens a plurimis effectibus imbecillia esse idola, penitusq; sensu carentia, ac vanissima.

A EXemplar epistolæ, quam misit Jeremias
ad abducendos captivos in Babyloniam a
rege Babyloniorum, ut annuntiaret illis,
secundum quod præceptum est illi a Deo.
* Jere. 25. b. 9. 1 * PROPTER peccata, quæ peccastis an-
te Deum, abducemini in Babyloniam capti-
vi a Nabuchodonosor rege Babyloniorum.
2 Ingressi itaque in Babylonem eritis ibi
annis plurimis, & temporibus longis, us-
que ad generationes septem. Post hoc au-
tem educam vos inde cum pace.
* Isai. 44. b. 10. 3 * Nunc autem videbitis in Babylonia deos
aureos, & argenteos, & lapideos, & ligneos in
humeris portari, ostentantes metum gentibus.
4 Videte ergo, ne & vos similes efficiami-
ni factis alienis, & metuatis, & metus vos
capiat in ipsis.
5 Visa itaque turba de retro, & ab ante ad-
orantes, dicite in cordibus vestris: Te opor-
tet adorari, Domine.
6 Angelus enim meus vobiscum est: ipse
autem exquiram animas vestras.
7 Nam lingua ipsorum polita a fabro, ip-
sa etiam inaurata & inargentata, falsa sunt,
& non possunt loqui.
8 Et sicut virgini amanti ornamenta, ita
accepto auro fabricati sunt.
9 Coronas certe aureas habent super capi-
ta sua dii illorum: unde subtrahunt sacer-
dotes ab eis aurum, & argentum, & erogant
illud in semetipsos.
10 Dant autem & ex ipso prostitutis, &
meretrices ornant: & iterum cum receperint
illud a meretricibus, ornant deos suos.
11 Hi autem non liberantur ab ærugine, B
& tinea.
12 Opertis autem illis veste purpurea, ex-
tergunt faciem ipsorum propter pulverem do-
mus, qui est plurimus inter eos.
13 Sceptrum autem habet ut homo, sicut judex
regionis, qui in se peccantem non interficit.
14 Habet etiam in manu gladium, & securim:
se autem de bello, & a latronibus non liberat.
Unde vobis notum sit, quia non sunt dii.
15 Non ergo timueritis eos. Sicut enim
vas hominis confractum inutile efficitur, ta-
les sunt & dii illorum.
16 Constitutis illis in domo, oculi eorum
pleni sunt pulvere a pedibus introeuntium.
17 Et sicut alicui, qui regem offendit, cir-
cumseptæ sunt januæ: aut sicut ad sepul-
chrum adductum mortuum, ita tutantur sa-
cerdotes ostia clausuris, & seris, ne a la-
tronibus expolientur.
18 Lucernas accendunt illis, & quidem
multas, ex quibus nullam videre possunt:
sunt autem sicut trabes in domo.
19 Corda vero eorum dicunt elingere serpen-
tes, qui de terra sunt, dum comedunt eos,
& vestimentum ipsorum, & non sentiunt.
20 Nigræ fiunt facies eorum a fumo, qui
in domo fit.
21 Supra corpus eorum, & supra caput eo-
rum volant noctuæ, & hirundines, & aves
etiam, similiter & cattæ.
22 Unde sciatis, quia non sunt dii. Ne
ergo timueritis eos.
23 Aurum etiam quod habent, ad speciem C
est. Nisi aliquis exterserit æruginem, non
fulgebunt; neque enim dum conflarentur,
sentiebant.
24 Ex omni pretio empta sunt, in quibus
spiritus non inest ipsis.
25 * Sine pedibus in humeris portantur, * Isaiæ
ostentantes ignobilitatem suam hominibus. 46. c. 7.
Confundantur etiam, qui colunt ea.
26 Propterea si ceciderint in terram, a se-
metipsis non consurgunt: neque si quis eum
statuerit rectum, per semetipsum stabit: sed
sicut mortuis munera eorum illis apponentur.
27 Hostias illorum vendunt sacerdotes ip-
sorum, & abutuntur: similiter & mulieres
eorum decerpentes, neque infirmo, neque
mendicanti aliquid impertiunt.
28 De sacrificiis eorum fœtæ & menstrua-
tæ contingunt. Scientes itaque ex his, quia
non sunt dii, ne timeatis eos.
29 Unde enim vocantur dii? Quia mulieres
apponunt diis argenteis, & aureis, & ligneis:
30 Et in domibus eorum sacerdotes sedent,
habentes tunicas scissas, & capita, & bar-
bam rasam, quorum capita nuda sunt.
31 Rugiunt autem clamantes contra deos
suos, sicut in cœna mortui.
32 Vestimenta eorum auferunt sacerdotes,
& vestiunt uxores suas, & filios suos.
33 Neque si quid mali patiuntur ab aliquo, D
neque si quid boni, poterunt retribuere: neque
regem constituere possunt, neque auferre.
34 Similiter neque dare divitias possunt, neque
malum retribuere. Si quis illis votum voverit,
& non reddiderit, neque hoc requirunt.
35 Hominem a morte non liberant, neque
infirmum a potentiori eripiunt.
36 Hominem cæcum ad visum non resti-
tuunt: de necessitate hominem non liberabunt.
37 Viduæ non miserebuntur, neque orpha-
nis benefacient.
38 Lapidibus de monte similes sunt dii illo-
rum, lignei, & lapidei, & aurei, & argen-
tei. Qui autem colunt ea, confundentur.
39 Quomodo ergo æstimandum est, aut di-
cendum, illos esse deos?

40 Adhuc enim ipsis Chaldæis non honorantibus ea: qui cum audierint mutum non posse loqui, offerunt illud ad Bel, postulantes ab eo loqui.

41 Quasi possint sentire, qui non habent motum, & ipsi cum intellexerint, relinquent ea; sensum enim non habent ipsi dii illorum.

42 Mulieres autem circumdatæ funibus in viis sedent, succendentes ossa olivarum.

E 43 Cum autem aliqua ex ipsis attracta ab aliquo transeunte dormierit cum eo, proximæ suæ exprobrat quod ea non sit digna habita, sicut ipsa, neque funis ejus diruptus sit.

44 Omnia autem, quæ illis fiunt, falsa sunt. Quomodo æstimandum, aut dicendum est, illos esse deos?

45 A fabris autem, & ab aurificibus facta sunt. Nihil aliud erunt, nisi id quod volunt esse sacerdotes.

46 Artifices etiam ipsi, qui ea faciunt, non sunt multi temporis. Numquid ergo possunt ea, quæ fabricata sunt ab ipsis, esse dii?

47 Reliquerunt autem falsa, & opprobrium postea futuris.

48 Nam cum supervenerit illis prælium, & mala, cogitant sacerdotes apud se, ubi se abscondant cum illis.

49 Quomodo ergo sentiri debeant, quoniam dii sunt, qui nec de bello se liberant, neque de malis se eripiunt?

50 Nam cum sint lignea, inaurata, & inargentata, scietur postea, quia falsa sunt, ab universis gentibus & regibus; quæ manifesta sunt, quia non sunt dii, sed opera manuum hominum, & nullum Dei opus cum illis.

51 Unde ergo notum est, quia non sunt dii, sed opera manuum hominum, & nullum Dei opus in ipsis est?

52 Regem regioni non suscitant, neque pluviam hominibus dabunt.

F 53 Judicium quoque non discernent, neque regiones liberabunt ab injuria: quia nihil possunt, sicut corniculę inter medium cęli, & terrę.

54 Etenim cum inciderit ignis in domum deorum ligneorum, argenteorum, & aureorum, sacerdotes quidem ipsorum fugient, & liberabuntur: ipsi vero sicut trabes in medio comburentur.

55 Regi autem, & bello non resistent. Quomodo ergo æstimandum est, aut recipiendum, quia dii sunt?

56 Non a furibus, neque a latronibus se liberabunt dii lignei, & lapidei, & inaurati, & inargentati: quibus hi, qui fortiores sunt,

57 Aurum, & argentum, & vestimentum, quo operti sunt, auferent illis, & abibunt: nec sibi auxilium ferent.

58 Itaque melius est esse regem ostentantem virtutem suam, aut vas in domo utile, in quo gloriabitur qui possidet illud, vel ostium in domo, quod custodit quæ in ipsa sunt; quam falsi dii.

59 Sol quidem, & luna, ac sidera cum sint splendida, & emissa ad utilitates, obaudiunt.

60 Similiter & fulgur cum apparuerit, perspicuum est: idipsum autem & spiritus in omni regione spirat.

61 Et nubes, quibus cum imperatum fuerit a Deo perambulare universum orbem, perficiunt quod imperatum est eis.

G 62 Ignis etiam missus desuper, ut consumat montes & silvas, facit quod præceptum est ei. Hæc autem neque speciebus, neque virtutibus uni eorum similia sunt.

63 Unde neque existimandum est, neque dicendum, illos esse deos, quando non possunt neque judicium judicare, neque quidquam facere hominibus.

64 Scientes itaque, quia non sunt dii, ne ergo timueritis eos.

65 Neque enim regibus maledicent, neque benedicent.

66 Signa etiam in cælo gentibus non ostendunt, neque ut sol lucebunt, neque illuminabunt ut luna.

67 Bestiæ meliores sunt illis, quæ possunt fugere sub tectum, ac prodesse sibi.

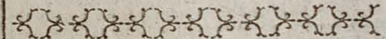
68 Nullo itaque modo nobis est manifestum, quia sunt dii: propter quod ne timeatis eos.

69 Nam sicut in cucumerario formido nihil custodit, ita sunt dii illorum lignei, & argentei, & inaurati.

70 Eodem modo & in horto spina alba, supra quam omnis avis sedet. Similiter & mortuo projecto in tenebris similes sunt dii illorum lignei, & inaurati, & inargentati.

71 A purpura quoque & murice, quæ supra illos tineant, scietis itaque, quia non sunt dii. Ipsi etiam postremo comeduntur, & erunt opprobrium in regione.

72 Melior est homo justus, qui non habet simulacra; nam erit longe ab opprobriis.

PROPHETIA

EZECHIELIS.

CAPUT PRIMUM.

Tempus & locus, quibus Ezechieli ostensæ sunt visiones Dei: nempe in medio ignis similitudo quatuor animalium, quæ describuntur, similiter & rotarum, firmamenti, throni, & hominis in throno sedentis igne circumdati.

1 Et factum est in trigesimo anno, in quarto, in quinta mensis, cum essem in medio captivorum * juxta fluvium Chobar, aperti sunt cæli, & vidi visiones Dei. A

* Infra 3. f. 23 & 10. d. 20. & 43. a. 3.

2 In quinta mensis: ipse est annus quintus transmigrationis regis Joakin,

3 Factum est verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi sacerdotem in terra Chaldæorum, secus flumen Chobar: & facta est super eum ibi manus Domini.

4 Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone, & nubes magna, & ignis involvens, & splendor in circuitu ejus: & de medio ejus quasi species electri, id est de medio ignis. B

5 Et in medio ejus similitudo quatuor animalium: & hic aspectus eorum: similitudo hominis in eis.

6 Quatuor facies uni, & quatuor pennæ uni.

7 Pedes eorum pedes recti, & planta pedis eorum quasi planta pedis vituli, & scintillæ quasi aspectus æris candentis.

8 Et manus hominis sub pennis eorum in quatuor partibus: & facies, & pennas per quatuor partes habebant.

9 Junctæque erant pennæ eorum alterius ad alterum. Non revertebantur, cum incederent, sed unumquodque ante faciem suam gradiebatur. C

10 Similitudo autem vultus eorum, facies hominis, & facies leonis a dextris ipsorum quatuor: facies autem bovis a sinistris ipsorũ quatuor, & facies aquilę desuper ipsorum quatuor.

11 Facies eorum, & pennæ eorum extentæ desuper: duæ pennæ singulorum jungebantur, & duæ tegebant corpora eorum:

12 Et unumquodque eorum coram facie sua ambulabat: ubi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, nec revertebantur, cũ ambularent.

13 Et similitudo animalium, aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum. Hæc erat visio discurrens in medio animalium, splendor ignis, & de igne fulgur egrediens. D

14 Et animalia ibant, & revertebantur in similitudinem fulguris coruscantis.

15 Cumque aspicerem animalia, apparuit rota una super terram juxta animalia habens quatuor facies:

16 Et aspectus rotarum, & opus earum, quasi visio maris: & una similitudo ipsarum quatuor: & aspectus earum, & opera, quasi sit rota in medio rotæ.

17 Per quatuor partes earum euntes ibant, & non revertebantur, cum ambularent.

18 Statura quoque erat rotis, & altitudo, & E

* Infr. 20.c.12. horribilis aſpectus : * & totum corpus oculis plenum in circuitu ipſarum quatuor.

19 Cumq; ambularent animalia, ambulabant pariter & rotæ juxta ea : & cum elevarentur animalia de terra, elevabantur ſimul & rotæ.

20 Quocumque ibat ſpiritus, illuc eunte ſpiritu, & rotæ pariter elevabantur ſequentes eum. Spiritus enim vitæ erat in rotis.

21 Cum euntibus ibant, & cum ſtantibus ſtabant : & cum elevatis a terra pariter elevabantur & rotæ, ſequentes ea, quia ſpiritus vitæ erat in rotis.

F 22 Et ſimilitudo ſuper capita animalium firmamenti, quaſi aſpectus cryſtalli horribilis, & extenti ſuper capita eorum deſuper.

23 Sub firmamento autem pennæ eorum rectæ alterius ad alterum : unumquodque duabus alis velabat corpus ſuum, & alterum ſimiliter velabatur.

24 Et audiebam ſonum alarum, quaſi ſonum aquarum multarum, quaſi ſonum ſublimis Dei : cum ambularent, quaſi ſonus erat multitudinis, ut ſonus caſtrorum : cumque ſtarent, demittebantur pennæ eorum.

G 25 Nam cum fieret vox ſuper firmamentum, quod erat ſuper caput eorum, ſtabant, & ſubmittebant alas ſuas.

26 Et ſuper firmamentum, quod erat imminens capiti eorum, quaſi aſpectus lapidis ſapphiri ſimilitudo throni: & ſuper ſimilitudinem throni ſimilitudo quaſi aſpectus hominis deſuper.

27 Et vidi quaſi ſpeciem electri, velut aſpectū ignis, intrinſecus ejus per circuitum : a lumbis ejus & deſuper, & a lumbis ejus uſque deorſū vidi quaſi ſpeciem ignis ſplendentis in circuitu.

28 Velut aſpectum arcus, cum fuerit in nube in die pluviæ : hic erat aſpectus ſplendoris per gyrum.

CAPUT II.

Roboratur Propheta exterritus, ut intrepide arguat rebelles filios Iſrael, ſi quo modo tandem ab inveteratis peccatis reſipiſcant: & jubetur comedere librum ſcriptum intus & foris, in quo erant lamentationes, & carmen, & væ.

A 1 HÆc viſio ſimilitudinis gloriæ Dñi : & vidi, & cecidi in faciem meam, & audivi vocem loquentis. Et dixit ad me: Fili hominis, ſta ſuper pedes tuos, & loquar tecum.

2 Et ingreſſus eſt in me ſpiritus, poſtquam locutus eſt mihi, & ſtatuit me ſupra pedes meos : & audivi loquentem ad me,

B 3 Et dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad filios Iſrael, ad gentes apoſtatrices, quæ receſſerunt a me : ipſi & patres eorum prævaricati ſunt pactum meum uſque ad diem hanc.

4 Et filii dura facie, & indomabili corde ſunt, ad quos ego mitto te : & dices ad eos : Hæc dicit Dominus Deus.

5 Si forte vel ipſi audiant, & ſi forte quieſcant, quoniam domus exaſperans eſt : & ſcient, quia propheta fuerit in medio eorum.

C 6 Tu ergo, fili hominis, ne timeas eos, neque ſermones eorum metuas, quoniam increduli & ſubverſores ſunt tecum, & cum ſcorpionibus habitas. Verba eorum ne timeas, & vultus eorum ne formides, quia domus exaſperans eſt.

7 Loqueris ergo verba mea ad eos, ſi forte audiant, & quieſcant, quoniam irritatores ſunt.

D 8 Tu autem, fili hominis, audi quæcumque loquor ad te, & noli eſſe exaſperans : ſicut domus exaſperatrix eſt. Aperi os tuum, & comede quæcumque ego do tibi.

9 Et vidi, & ecce manus miſſa ad me, in qua erat involutus liber : & expandit illum coram

* Apoc. 5. a. 1. me, * qui erat ſcriptus intus & foris, & ſcriptæ erant in eo lamentationes, & carmen, & væ.

CAPUT III.

Comeſto libro datur Prophetæ facies adamantina, ut intrepide arguat duriſſimos filios Iſrael in tranſmigratione conſtitutos: miſſus autem conſtituitur ſpeculator, qui ſi viſum imminens malum non annuntiaverit, ejus, qui perit, reus efficitur; ſi autem annuntiaverit, animam ſuam liberat, etiam ſi alius pereat ; deinde campum ingreſſus, viſaque ibi gloria Domini, jubetur in domo ſua includi, tamquam vinctus, ac mutus.

A 1 ET dixit ad me: Fili hominis, quodcumque inveneris comede: comede volumen iſtud, & vadens loquere ad filios Iſrael.

2 Et aperui os meum, & cibavit me volumine illo:

3 Et dixit ad me: Fili hominis, venter tuus comedet, & viſcera tua complebuntur volumine iſto, quod ego do tibi. * Et comedi illud, & factum eſt in ore meo ſicut mel dulce. * Apoc. 10. d. 9. & 10.

4 Et dixit ad me: Fili hominis, vade ad domum Iſrael, & loqueris verba mea ad eos.

5 Non enim ad populum profundi ſermonis, & ignotæ linguæ tu mitteris, ad domum Iſrael:

6 Neque ad populos multos profundi ſermonis, & ignotæ linguæ, quorum non poſſis audire ſermones : & ſi ad illos mittereris, ipſi audirent te.

7 Domus autem Iſrael nolunt audire te, quia nolunt audire me : omnis quippe domus Iſrael attrita fronte eſt, & duro corde. B

8 Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum.

9 Ut adamantem, & ut ſilicem dedi faciem tuam : ne timeas eos, neque metuas a facie eorum, quia domus exaſperans eſt.

10 Et dixit ad me : Fili hominis, omnes ſermones meos, quos ego loquor ad te, aſſume in corde tuo, & auribus tuis audi :

11 Et vade, ingredere ad tranſmigrationem, ad filios populi tui, & loqueris ad eos, & dices eis : Hæc dicit Dominus Deus : ſi forte audiant, & quieſcant. C

12 Et aſſumpſit me ſpiritus, & audivi poſt me vocem commotionis magnæ : Benedicta gloria Domini de loco ſuo :

13 Et vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram, & vocem rotarum ſequentium animalia, & vocem commotionis magnæ.

14 Spiritus quoque levavit me, & aſſumpſit me: & abii amarus in indignatione ſpiritus mei ; manus enim Dñi erat mecum confortans me. D

15 Et veni ad tranſmigrationem, ad acervum novarum frugum, ad eos qui habitabant juxta flumen Chobar, & ſedi, ubi illi ſedebant : & manſi ibi ſeptem diebus mœrens in medio eorum.

16 Cum autem pertranſiſſent ſeptem dies, factum eſt verbum Domini ad me, dicens :

17 * Fili hominis, ſpeculatorem dedi te domui Iſrael : & audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me. * Infr. 33. b. 7. E

18 Si dicente me ad impium : Morte morieris : non annuntiaveris ei, neque locutus fueris, ut avertatur a via ſua impia, & vivat; ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem ejus de manu tua requiram.

19 Si autem tu annuntiaveris impio, & ille non fuerit converſus ab impietate ſua, & a via ſua impia ; ipſe quidem in iniquitate ſua morietur, tu autem animam tuam liberaſti.

20 Sed & ſi converſus juſtus a juſtitia ſua fuerit, & fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo: ipſe morietur, quia non annuntiaſti ei : in peccato ſuo morietur, & non erunt in memoria juſtitiæ ejus, quas fecit: ſanguinem vero ejus de manu tua requiram. F

21 Si autem tu annuntiaveris juſto, ut non peccet juſtus, & ille non peccaverit, vivens vivet, quia annuntiaſti ei, & tu animam tuam liberaſti.

22 Et facta eſt ſuper me manus Domini, & dixit ad me: Surgens egredere in campum, & ibi loquar tecum.

23 Et ſurgens egreſſus ſum in campum : & ecce ibi gloria Domini ſtabat quaſi gloria, quam vidi * juxta fluvium Chobar : & cecidi in faciem meam. * Supr. 1. a. 3. G

24 Et ingreſſus eſt in me ſpiritus, & ſtatuit me ſuper pedes meos, & locutus eſt mihi, & dixit ad me : Ingredere, & includere in medio domus tuæ.

25 Et tu fili hominis, ecce data ſunt ſuper te vincula, & ligabunt te in eis, & non egredieris de medio eorum.

26 Et linguam tuam adhærere faciam pala-

to tuo, & eris mutus, nec quasi vir objurgans, quia domus exasperans est.

27 Cum autem locutus fuero tibi, aperiam os tuum, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui audit, audiat: & qui quiescit, quiescat; quia domus exsperans est.

CAPUT IV.

Jubetur Propheta figurare obsidionem Jerusalem, ac dormire super latus sinistrum 350. diebus, super dextrum vero 40. ac vilem cibum, & fœde confectum sibi præparare: quibus designet calamitatem filiorum Israel, obsidionem, & afflictionem habitantium Jerosolymis.

A 1 ET tu, fili hominis, sume tibi laterem, & pone eum coram te, & describes in eo civitatem Jerusalem.

2 Et ordinabis adversus eam obsidionem, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro.

3 Et tu sume tibi sartaginem ferream, & pones eam in murum ferreum inter te, & inter civitatem, & obfirmabis faciem tuam ad eam, & erit in obsidionem, & circumdabis eam; signum est domui Israel.

4 Et tu dormies super latus tuum sinistrum, & pones iniquitates domus Israel super eo, numero dierum, quibus dormies super illud, & assumes iniquitatem eorum.

B 5 Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum, numero dierum trecentos & nonaginta dies, & portabis iniquitatem domus Israel.

6 Et cum compleveris hæc, dormies super latus tuum dexterum secundo: & * assumes iniquitatem domus Juda quadraginta diebus: diem pro anno, diem, inquam, pro anno dedi tibi. *

* Num. 14. f. 34. *v. Jer. 52. c. 30.

7 Et ad obsidionem Jerusalem convertes faciem tuam, & brachium tuum erit extentum: & prophetabis adversus eam.

8 Ecce circumdedi te vinculis, & non te convertes a latere tuo in latus aliud, donec compleas dies obsidionis tuæ.

9 Et tu sume tibi frumentum, & hordeum, & fabam, & lentem, & milium, & viciam: & mittes ea in vas unū, & facies tibi panes numero dierum quibus dormies super latus tuum; trecentis & nonaginta diebus comedes illud.

C 10 Cibus autem tuus quo vesceris, erit in pondere viginti stateres in die: a tempore usque ad tempus comedes illud.

11 Et aquam in mensura bibes, sextam partem hin: a tempore usque ad tempus bibes illud.

12 Et quasi subcinericium hordeaceum comedes illud: & stercore, quod egreditur de homine, operies illud in oculis eorum.

13 Et dixit Dominus: Sic comedent filii Israel * panem suum pollutum inter Gentes, ad quas ejiciam eos.

* Osee 9. a. 4.

14 Et dixi: A a a, Domine Deus, ecce anima mea non est polluta, & morticinum, & laceratum a bestiis non comedi ab infantia mea usque nunc, & non est ingressa in os meum omnis caro immunda.

D 15 Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimum boum pro stercoribus humanis: & facies panem tuum in eo.

16 Et dixit ad me: Fili hominis, * ecce ego conteram baculum panis in Jerusalem: & comedent panem in pondere, & in solicitudine: & aquam in mensura, & in angustia bibent:

* Infra 5. d. 16. & 14. d. 13.

17 Ut deficientibus pane & aqua corruat unusquisque ad fratrem suum, & contabescant in iniquitatibus suis.

CAPUT V.

Per detonsos capitis & barbæ prophetæ pilos jussu Domini, varieque consumptos designantur Judæi, propter sua peccata fame & gladio consumendi: sic ut patres filios, & filii patres comedant; reliqui vero in captivitatem ducendi, ubi sint opprobrium ac stupor Gentibus, quarum superarunt scelera.

A 1 ET tu, fili hominis, sume tibi gladiū acutum radentem pilos: & assumes eum, & duces per caput tuum, & per barbam tuam: & assumes tibi stateram ponderis, & divides eos.

2 Tertiam partem igni combures in medio civitatis juxta completionem dierū obsidionis: & assumes tertiam partem, & concides gladio in circuitu ejus: tertiam vero aliam disperges in ventum: & gladium nudabo post eos.

3 Et sumes inde parvum numerum, & ligabis eos in summitate pallii tui.

4 Et ex eis rursum tolles, & projicies eos in medio ignis, & combures eos igni: & ex eo egredietur ignis in omnem domum Israel.

5 Hæc dicit Dominus Deus: Ista est Jerusalem; in medio Gentium posui eam, & in circuitu ejus terras. B

6 Et contempsit judicia mea, ut plus esset impia, quam Gentes; & præcepta mea, ultra quam terræ, quæ in circuitu ejus sunt: judicia enim mea projecerunt, & in præceptis meis non ambulaverunt.

7 Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Quia superastis gentes, quę in circuitu vestro sunt, & in præceptis meis non ambulastis, & judicia mea non fecistis, & juxta judicia gentium, quæ in circuitu vestro sunt, non estis operati:

8 Ideo hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, & ipse ego faciam in medio tui judicia in oculis Gentium.

9 Et faciam in te quod non feci, & quibus similia ultra non faciam, propter omnes abominationes tuas.

10 Ideo patres comedent filios in medio tui, & filii comedent patres suos: & faciam in te judicia, & ventilabo universas reliquias tuas in omnem ventum. C

11 Idcirco vivo ego, dicit Dominus Deus: Nisi pro eo quod Sanctum meum violasti in omnibus offensionibus tuis, & in cunctis abominationibus tuis; ego quoque confringam, & non parcet oculus meus, & non miserebor.

12 Tertia pars tui peste morietur, & fame consumetur in medio tui: & tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo: tertiam vero partem tuam in omnem ventum dispergam & gladium evaginabo post eos.

13 Et complebo furorem meum, & requiescere faciam indignationem meam in eis, & consolabor, & scient, quia ego Dominus locutus sum in zelo meo, cum implevero indignationem meam in eis. D

14 Et dabo te in desertum, & in opprobrium gentibus, quæ in circuitu tuo sunt, in conspectu omnis prætereuntis.

15 Et eris opprobrium, & blasphemia exemplum, & stupor in gentibus, quæ in circuitu tuo sunt, cum fecero in te judicia in furore, & in indignatione, & in increpationibus iræ.

16 Ego Dominus locutus sum: Quando misero sagittas famis pessimas in eos, quæ erunt mortiferæ, & quas mittam, ut disperdam vos: & famem congregabo super vos, & * conteram in vobis baculum panis.

* Supr. 4. d. 16. Inf. 14. d. 13.

17 Et immittam in vos famem, & bestias pessimas usq; ad internecionem: & pestilentia, & sanguis transibunt per te, & gladium inducam super te. Ego Dominus locutus sum.

CAPUT VI.

Propter multiplicem idololatriam filiorum Israel prædicuntur eorum urbes & excelsa dissipanda: & qui pestem, gladium, & famem evaserint, dispergendi inter gentes, ubi malis pressi convertentur ad Dominum.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens: A

2 Fili hominis, pone faciem tuam ad montes Israel, & prophetabis ad eos,

3 Et dices: * Montes Israel audite verbum Domini Dei. Hæc dicit Dominus Deus montibus, & collibus, rupibus, & vallibus: Ecce ego inducam super vos gladium, & disperdam excelsa vestra,

* Infra 36. a. 2.

4 Et demoliar aras vestras, & confringentur simulacra vestra: & dejiciam interfectos vestros ante idola vestra.

5 Et dabo cadavera filiorum Israel ante faciem simulacrorum vestrorum: & dispergam ossa vestra circum aras vestras

6 In omnibus habitationibus vestris. Urbes desertæ erunt, & excelsa demolientur, & dissipabuntur: & interibunt aræ vestræ, & confringentur: & cessabunt idola vestra, & conterentur delubra vestra, & delebuntur opera vestra. B

7 Et cadet interfectus in medio veſtri ; &
ſcietis, quia ego ſum Dominus.
8 Et relinquam in vobis eos, qui fugerint
gladium in gentibus, cum diſperſero vos in
terris.
C 9 Et recordabuntur mei liberati veſtri in
gentibus, ad quas captivi ducti ſunt, quia con-
trivi cor eorum fornicans, & recedens a me,
& oculos eorum fornicantes poſt idola ſua :
& diſplicebunt ſibimet ſuper malis, quæ fe-
cerunt in univerſis abominationibus ſuis.
10 Et ſcient, quia ego Dominus non fruſtra
locutus ſum, ut facerem eis malum hoc.
11 Hæc dicit Dominus Deus: Percute ma-
num tuam, & allide pedem tuum, & dic :
Heu, ad omnes abominationes malorum do-
mus Iſrael, quia gladio, fame, & peſte rui-
turi ſunt.
12 Qui longe eſt, peſte morietur: qui au-
tem prope, gladio corruet : & qui relictus
fuerit, & obſeſſus, fame morietur: & com-
plebo indignationem meam in eis.
D 13 Et ſcietis, quia ego Dominus, cum
fuerint interfecti veſtri in medio idolorum
veſtrorum, in circuitu ararum veſtrarum,
in omni colle excelſo, & in cunctis ſummi-
tatibus montium, & ſubtus omne lignum
nemoroſum, & ſubtus univerſam quercum
frondoſam, locum ubi accenderunt thura
redolentia univerſis idolis ſuis.
14 Et extendam manum meam ſuper eos :
& faciam terram deſolatam & deſtitutam, a
deſerto Deblatha, in omnibus habitationi-
bus eorum ; & ſcient, quia ego Dominus.

CAPUT VII.

*Denuntiat Propheta, totius terræ Juda ex-
tremam & inevitabilem vaſtationem proxime
imminere propter ipſorum ſcelera.*

A 1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:
2 Et tu fili hominis, hæc dicit Do-
minus Deus terræ Iſrael : Finis venit, venit
finis ſuper quatuor plagas terræ.
3 Nunc finis ſuper te : & immittam furorem
meum in te, & judicabo te juxta vias tuas, &
ponam contra te omnes abominationes tuas.
4 Et non parcet oculus meus ſuper te, &
non miſerebor, ſed vias tuas ponam ſuper
te, & abominationes tuæ in medio tui e-
runt : & ſcietis, quia ego Dominus.
B 5 Hæc dicit Dominus Deus : Afflictio una,
afflictio ecce venit.
6 Finis venit, venit finis, evigilavit ad-
verſum te : ecce venit.
7 Venit contritio ſuper te, qui habitas in
terra : venit tempus, prope eſt dies occiſio-
nis, & non gloriæ montium.
8 Nunc de propinquo effundam iram meam
ſuper te, & complebo furorem meum in te,
& judicabo te juxta vias tuas, & imponam
tibi omnia ſcelera tua.
C 9 Et non parcet oculus meus, nec miſe-
rebor, ſed vias tuas imponam tibi, & abo-
minationes tuæ in medio tui erunt: & ſcie-
tis, quia ego ſum Dominus percutiens.
10 Ecce dies, ecce venit : egreſſa eſt contri-
tio, floruit virga, germinavit ſuperbia :
11 Iniquitas ſurrexit in virga impietatis :
non ex eis, & non ex populo, neque ex ſo-
nitu eorum : & non erit requies in eis.
12 Venit tempus, appropinquavit dies :
qui emit, non lætetur : & qui vendit, non
lugeat, quia ira ſuper omnem populum ejus.
D 13 Quia qui vendit, ad id quod vendidit,
non revertetur, & adhuc in viventibus vita
eorum ; viſio enim ad omnem multitudinem
ejus non regredietur : & vir in iniquitate
vitæ ſuæ non confortabitur.
14 Canite tuba, præparentur omnes, &
non eſt qui vadat ad prælium ; ira enim
mea ſuper univerſum populum ejus.
15 Gladius foris, & peſtis, & fames intrinſe-
cus; qui in agro eſt, gladio morietur : & qui in
civitate, peſtilentia, & fame devorabuntur.
16 Et ſalvabuntur, qui fugerint ex eis ; & e-
runt in montibus quaſi columbæ convallium
omnes trepidi, unuſquiſque in iniquitate ſua.
17 Omnes manus diſſolventur, & omnia
genua fluent aquis.
18 * Et accingent ſe ciliciis, & operiet eos E
formido, & in omni facie confuſio, & in * *Iſai.*
univerſis capitibus eorum calvitium. 15. *a*.2.
19 Argentum eorum foras projicietur, & *Jerem.*
aurum eorum in ſterquilinium erit. * Ar- 48.*f*.37.
gentum eorum, & aurum eorum non vale- * *Prov.*
bit liberare eos in die furoris Domini. A- 11. *a*.4.
nimam ſuam non ſaturabunt, & ventres eo- *Soph.* 1.
rum non implebuntur, quia ſcandalum ini- *d*. 18.
quitatis eorum factum eſt. *Eccli.*
20 Et ornamentum monilium ſuorum in ſu- 5. *c*.10.
perbiam poſuerunt, & imagines abomina- & 13.
tionum ſuarum, & ſimulacrorum fecerunt F
ex eo ; propter hoc dedi eis illud in immun-
ditiam :
21 Et dabo illud in manus alienorum ad
diripiendum, & impiis terræ in prædam, &
contaminabunt illud.
22 Et avertam faciem meam ab eis, & vio-
labunt arcanum meum : & introibunt in il-
lud emiſſarii, & contaminabunt illud.
23 Fac concluſionem: quoniam terra plena eſt
judicio ſanguinum, & civitas plena iniquitate.
24 Et adducam peſſimos de gentibus, & G
poſſidebunt domos eorum : & quieſcere fa-
ciam ſuperbiam potentium, & poſſidebunt
ſanctuaria eorum.
25 Anguſtia ſuperveniente, requirent pa-
cem, & non erit.
26 Conturbatio ſuper conturbationem ve-
niet, & auditus ſuper auditum : & quærent
viſionem de propheta, & lex peribit a ſacer-
dote, & conſilium a ſenioribus.
27 Rex lugebit, & princeps induetur mœ-
rore, & manus populi terræ conturbabuntur.
Secundum viam eorum faciam eis, & ſe-
cundum judicia eorum judicabo eos ; &
ſcient, quia ego Dominus.

CAPUT VIII.

*Ezechiel poſt viſam Dei ſimilitudinem, ſpi-
ritu raptus in Jeruſalem, videt peſſimas Ju-
dæorum idololatrias ſub variis figuris : quare
dicit Dominus, ſe eis non parciturum, nec
orationes exauditurum.*

1 ET factum eſt in anno ſexto, in ſexto men- A
ſe, in quinta menſis, ego ſedebam in do-
mo mea, & ſenes Juda ſedebant coram me, &
cecidit ibi ſuper me manus Domini Dei.
2 Et vidi, & ecce ſimilitudo quaſi aſpectus
ignis : ab aſpectu lumborum ejus, & deorſum,
ignis : & a lumbis ejus, & ſurſum, quaſi
aſpectus ſplendoris, ut viſio electri.
3 * Et emiſſa ſimilitudo manus apprehen- B
dit me in cincinno capitis mei, & elevavit * *Dan.*
me ſpiritus inter terram, & cælum : & ad- 14. *f*.35.
duxit me in Jeruſalem in viſione Dei, jux-
ta oſtium interius, quod reſpiciebat ad a-
quilonem, ubi erat ſtatutum idolum zeli ad
provocandam æmulationem.
4 Et ecce ibi gloria Dei Iſrael ſecundum
viſionem, quam videram in campo.
5 Et dixit ad me : Fili hominis, leva oculos C
tuos ad viam aquilonis. Et levavi oculos meos
ad viam aquilonis, & ecce ab aquilone por-
tæ altaris idolum zeli in ipſo introitu.
6 Et dixit ad me : Fili hominis, putaſne, vi-
des tu quid iſti faciunt, abominationes ma-
gnas, quas domus Iſrael facit hic, ut pro-
cul recedam a ſanctuario meo ? & adhuc
converſus videbis abominationes majores.
7 Et introduxit me ad oſtium atrii : & vi-
di, & ecce foramen unum in pariete.
8 Et dixit ad me : Fili hominis fode pa- D
rietem. Et cum fodiſſem parietem, apparuit
oſtium unum.
9 Et dixit ad me : Ingredere, & vide abomi-
nationes peſſimas, quas iſti faciunt hic.
10 Et ingreſſus vidi, & ecce omnis ſimili-
tudo reptilium, & animalium, abominatio,
& univerſa idola domus Iſrael depicta erant
in pariete in circuitu per totum.
11 Et ſeptuaginta viri de ſenioribus domus E
Iſrael, & Jezonias filius Saphan ſtabat in
medio eorum, ſtantium ante picturas : &
unuſquiſque habebat thuribulum in manu
ſua : & vapor nebulæ de thure conſurgebat.
12 Et dixit ad me : Certe vides, fili homi-
nis, quæ ſeniores domus Iſrael faciunt in te-

nebris, unuſquiſque in abſcondito cubiculi
ſui; dicunt enim: Non videt Dominus nos:
dereliquit Dominus terram.
13 Et dixit ad me: Adhuc converſus vide-
bis abominationes majores, quas iſti faciunt.
14 Et introduxit me per oſtium portæ do-
mus Domini, quod reſpiciebat ad aquilonem:
& ecce ibi mulieres ſedebant plangentes A-
donidem.
15 Et dixit ad me: Certe vidiſti, fili ho-
minis: adhuc converſus videbis abominatio-
nes majores his.
16 Et introduxit me in atrium domus Do-
mini interius: & ecce in oſtio templi Do-
mini inter veſtibulum & altare, quaſi vigin-
tiquinque viri dorſa habentes contra tem-
plum Domini, & facies ad orientem: & ad-
orabant ad ortum ſolis.
17 Et dixit ad me: Certe vidiſti, fili ho-
minis: numquid leve eſt hoc domui Juda,
ut facerent abominationes iſtas, quas fece-
runt hic, quia replentes terram iniquitate
converſi ſunt ad irritandum me? & ecce ap-
plicant ramum ad nares ſuas.
18 Ergo & ego faciam in furore: non par-
cet oculus meus, nec miſerebor, & cum cla-
maverint ad aures meas voce magna, non
exaudiam eos.

CAPUT IX.

Apparentes ſex viri jubentur omnes in Jeruſalem trucidare, qui a viro lineis veſtito non ſunt ſigno thau notati: quo facto Dominus exclamanti prophetæ reſpondet, id futurum exigentibus ipſorum criminibus.

1 ET clamavit in auribus meis voce ma-
gna, dicens: Appropinquaverunt vi-
ſitationes urbis, & unuſquiſque vas interfe-
ctionis habet in manu ſua.
2 Et ecce ſex viri veniebant de via portæ
ſuperioris, quæ reſpicit ad aquilonem: &
uniuſcujuſque vas interitus in manu ejus:
vir quoque unus in medio eorum veſtitus
erat lineis, & atramentarium ſcriptoris ad
renes ejus: & ingreſſi ſunt, & ſteterunt jux-
ta altare æreum.
3 Et gloria Dñi Iſrael aſſumpta eſt de che-
rub, quæ erat ſuper eum ad limen domus: &
vocavit virum, qui indutus erat lineis, & atra-
mentarium ſcriptoris habebat in lumbis ſuis.
4 Et dixit Dominus ad eum: Tranſi per
mediam civitatem in medio Jeruſalem, * &
ſigna thau ſuper frontes virorum gementium, *Exod. 12. b.7. Apoc.7. a. 3.
& dolentium ſuper cunctis abominationi-
bus, quæ fiunt in medio ejus.
5 Et illis dixit, audiente me: Tranſite per
civitatem ſequentes eum, & percutite: non
parcat oculus veſter, neque miſereamini.
6 Senem, adoleſcentulum, & virginem, par-
vulum, & mulieres interficite uſque ad inter-
necionem: omnem autem, ſuper quem vide-
ritis thau, ne occidatis, & a ſanctuario meo
incipite. Cœperunt ergo a viris ſenioribus,
qui erant ante faciem domus.
7 Et dixit ad eos: Contaminate domum,
& implete atria interfectis: egredimini. Et
egreſſi ſunt, & percutiebant eos, qui erant in
civitate.
8 Et cæde completa, remanſi ego: ruique
ſuper faciem meam, & clamans ajo: Heu,
heu, heu, Domine Deus: ergone diſperdes
omnes reliquias Iſrael, effundens furorem
tuum ſuper Jeruſalem?
9 Et dixit ad me: Iniquitas domus Iſrael,
& Juda magna eſt nimis valde, & repleta
eſt terra ſanguinibus, & civitas repleta eſt
averſione; dixerunt enim: Dereliquit Do-
minus terram, & Dominus non videt.
10 Igitur & meus non parcet oculus, ne-
que miſerebor: viam eorum ſuper caput eo-
rum reddam.
11 Et ecce vir, qui erat indutus lineis,
qui habebat atramentarium in dorſo ſuo,
reſpondit verbum, dicens: Feci ſicut præce-
piſti mihi.

CAPUT X.

Jubetur vir lineis veſtitus accipere prunas ignis de medio rotarum, quæ ſunt ſubtus cherubim, & ſuper civitatem effundere: deſcribitur viſio Dei, cherubim, & quatuor rotarum.

1 ET vidi, & ecce in firmamento, quod
erat ſuper caput cherubim, quaſi la-
pis ſapphirus, quaſi ſpecies ſimilitudinis ſo-
lii, apparuit ſuper ea.
2 Et dixit ad virum, qui indutus erat li-
neis, & ait: Ingredere in medio rotarum,
quæ ſunt ſubtus cherubim, & imple manum
tuam prunis ignis, quæ ſunt inter cherubim,
& effunde ſuper civitatem. Ingreſſuſque eſt
in conſpectu meo.
3 Cherubim autem ſtabant a dextris do-
mus, cum ingrederetur vir, & nubes im-
plevit atrium interius.
4 Et elevata eſt gloria Dñi deſuper cherub
ad limen domus: & repleta eſt domus nube,
& atrium repletum eſt ſplendore gloriæ Dñi.
5 Et ſonitus alarum cherubim audiebatur
uſque ad atrium exterius, quaſi vox Dei o-
mnipotentis loquentis.
6 Cumque præcepiſſet viro, qui indutus e-
rat lineis, dicens: Sume ignem de medio
rotarum, quæ ſunt inter cherubim; ingreſſus
ille ſtetit juxta rotam.
7 Et extendit cherub manum de medio che-
rubim ad ignem, qui erat inter cherubim: &
ſumpſit, & dedit in manus ejus, qui indu-
tus erat lineis: qui accipiens egreſſus eſt.
8 Et apparuit in cherubim ſimilitudo ma-
nus hominis ſubtus pennas eorum.
9 Et vidi, & ecce quatuor rotæ juxta che-
rubim: rota una juxta cherub unum, & rota
alia juxta cherub unum: ſpecies autem rota-
rum erat quaſi viſio lapidis chryſolithi.
10 Et aſpectus earum ſimilitudo una qua-
tuor, quaſi ſit rota in medio rotæ.
11 Cumq; ambularent, in quatuor partes gra-
diebantur, & non revertebantur ambulantes, ſed
ad locum, ad quem ire declinabat quæ prima e-
rat, ſequebantur & ceteræ, nec convertebantur.
12 Et omne corpus earum, & colla, & ma-
nus, & pennæ, & circuli plena erant ocu-
lis in circuitu quatuor rotarum.
13 Et rotas iſtas vocavit volubiles, audiente me
14 Quatuor autem facies habebat unum:
facies una facies cherub, & facies ſecunda fa-
cies hominis, & in tertio facies leonis, & in
quarto facies aquilæ.
15 Et elevata ſunt cherubim; ipſum eſt ani-
mal, quod videram juxta fluvium Chobar.
16 Cumque ambularent cherubim, ibant pa-
riter & rotæ juxta ea: & cum elevarent che-
rubim alas ſuas, ut exaltarentur de terra, non
reſidebant rotæ, ſed & ipſæ juxta erant.
17 Stantibus illis, ſtabant, & cum elevatis
elevabantur; ſpiritus enim vitæ erat in eis.
18 Et egreſſa eſt gloria Domini a limine
templi, & ſtetit ſuper cherubim.
19 Et elevantia cherubim alas ſuas exal-
tata ſunt a terra coram me: & illis egre-
dientibus, rotæ quoque ſubſecutæ ſunt: &
ſtetit in introitu portæ domus Domini orien-
talis: & gloria Dei Iſrael erat ſuper ea.
20 Ipſum eſt animal, quod vidi ſubter
Deum Iſrael * juxta fluvium Chobar, & in- *Supr. 1. a. 1. & 3.
tellexi, quia cherubim eſſent.
21 Quatuor vultus uni, & quatuor alæ uni:
& ſimilitudo manus hominis ſub alis eorum.
22 Et ſimilitudo vultuum eorum ipſi vul-
tus, quos videram juxta fluvium Chobar,
& intuitus eorum, & impetus ſingulorum
ante faciem ſuam ingredi.

CAPUT XI.

Adverſus Jezoniam & Pheltiam, qui dicebant, peſſimum tractantes conſilium, Nonne dudum ædificatæ ſunt domus? hæc eſt lebes, nos autem carnes; *vaticinatur, illos & quotquot nolunt reſipiſcere puniendos: & prophetante Ezechiele mortuus eſt Pheltias: reliquias autem Iſrael dicit ſe reducturum in terram ipſorum, & daturum eis cor carneum, ut colant ac timeant Dominum.*

1 ET elevavit me Spiritus, & introduxit me
ad portam domus Domini orientalem,

quæ

quæ reſpicit ad ſolis ortum : & ecce in in-
troitu portæ viginti quinque viri : & vidi in
medio eorum Jezoniam filium Azur , & Phel-
tiam filium Banaiæ , principes populi .
2 Dixitque ad me : Fili hominis , hi ſunt
viri , qui cogitant iniquitatem , & tractant
conſilium peſſimum in urbe iſta ,
3 Dicentes : Nonne dudum ædificatæ ſunt
domus ? hæc eſt lebes , nos autem carnes .
4 Idcirco vaticinare de eis , vaticinare fili
hominis .
5 Et irruit in me Spiritus Domini , & di-
xit ad me : Loquere : Hæc dicit Dominus :
Sic locuti eſtis domus Iſrael , & cogitationes
cordis veſtri ego novi .
6 Plurimos occidiſtis in urbe hac , & im-
B pleſtis vias ejus interfectis .
7 Propterea hæc dicit Dominus Deus : In-
terfecti veſtri , quos poſuiſtis in medio ejus ,
hi ſunt carnes , & hæc eſt lebes : & educam
vos de medio ejus .
8 Gladium metuiſtis , & gladium inducam
ſuper vos , ait Dominus Deus .
9 Et ejiciam vos de medio ejus , daboque vos
in manu hoſtium , & faciam in vobis judicia .
10 Gladio cadetis : in finibus Iſrael judica-
bo vos , & ſcietis , quia ego Dominus .
11 Hæc non erit vobis in lebetem , & vos
non eritis in medio ejus in carnes ; in fini-
bus Iſrael judicabo vos .
12 Et ſcietis , quia ego Dominus : quia in præ-
ceptis meis non ambulaſtis , & judicia mea
non feciſtis , ſed juxta judicia gentium , quæ
in circuitu veſtro ſunt , eſtis operati .
13 Et factum eſt , cum prophetarem , Phel-
tias filius Banaiæ mortuus eſt : & cecidi in fa-
ciem meam clamans voce magna , & dixi :
Heu , heu , heu Domine Deus : conſumma-
tionem tu facis reliquiarum Iſrael ?
14 Et factum eſt verbum Dñi ad me , dicens :
15 Fili hominis , fratres tui , fratres tui ,
viri propinqui tui , & omnis domus Iſrael ,
univerſi , quibus dixerunt habitatores Jeruſa-
lem : Longe recedite a Domino , nobis data
C eſt terra in poſſeſſionem .
16 Propterea hæc dicit Dominus Deus , quia
longe feci eos in gentibus , & quia diſperſi
eos in terris , ero eis in ſanctificationem mo-
dicam in terris , ad quas venerunt .
17 Propterea loquere : Hæc dicit Dominus
Deus : Congregabo vos de populis , & adu-
nabo de terris , in quibus diſperſi eſtis , da-
boque vobis humum Iſrael .
18 Et ingredientur illuc , & auferent o-
mnes offenſiones , cunctaſque abominationes
ejus de illa .
*Jer. 31. f. 33. 19 * Et dabo eis cor unum , & ſpiritum
novum tribuam in viſceribus eorum : & au-
Inf. 36. c. 26. feram cor lapideum de carne eorum , & dabo
eis cor carneum ,
20 Ut in præceptis meis ambulent , & judi-
cia mea cuſtodiant , faciantque ea : & ſint
D mihi in populum , & ego ſim eis in Deum .
21 Quorum cor poſt offendicula , & abomi-
nationes ſuas ambulat , horum viam in capi-
te ſuo ponam , dicit Dominus Deus .
22 Et elevaverunt cherubim alas ſuas , & ro-
tæ cum eis , & gloria Dei Iſrael erat ſuper ea .
23 Et aſcendit gloria Domini de medio ci-
vitatis , ſtetitque ſuper montem , qui eſt ad
orientem urbis .
24 Et ſpiritus levavit me , adduxitq; in Chal-
dæam ad tranſmigrationē , in viſione , in ſpiritu
Dei : & ſublata eſt a me viſio , quam videram .
25 Et locutus ſum ad tranſmigrationem o-
mnia verba Domini , quæ oſtenderat mihi .

CAPUT XII.

*Ezechiel ſuis factis portendit futuram Jeruſa-
lem , & regis ipſius captivitatem , reliquis gla-
dio , peſte & fame in Jeruſalem conſumptis : o-
ſtendit etiam viſionem prophetarum non caſſam
futuram , nec in longum differendam .*

A 1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me , dicens :
2 Fili hominis , in medio domus exa-
ſperantis tu habitas , qui oculos habent ad
videndum , & non vident , & aures ad au-
diendum , & non audiunt , quia domus exa-
ſperans eſt .
3 Tu ergo fili hominis , fac tibi vaſa tranſ-
migrationis , & tranſmigrabis per diem coram
eis : tranſmigrabis autem de loco tuo ad lo- B
cum alterum in conſpectu eorum , ſi forte
aſpiciant , quia domus exaſperans eſt .
4 Et efferes foras vaſa tua quaſi vaſa tranſ-
migrantis per diem in conſpectu eorum : tu
autem egredieris veſpere coram eis , ſicut e-
greditur migrans .
5 Ante oculos eorum perfode tibi parie-
tem , & egredieris per eum .
6 In conſpectu eorum in humeris portabe-
ris , in caligine efferêris : faciem tuam vela-
bis , & non videbis terram , quia portentum
dedi te domui Iſrael .
7 Feci ergo , ſicut præceperat mihi Domi-
nus : vaſa mea protuli quaſi vaſa tranſmi-
grantis per diem : & veſpere perfodi mihi pa-
rietem manu : & in caligine egreſſus ſum , C
in humeris portatus in conſpectu eorum .
8 Et factus eſt ſermo Dñi mane ad me , dicens :
9 Fili hominis , numquid non dixerunt
ad te domus Iſrael , domus exaſperans :
Quid tu facis ?
10 Dic ad eos : Hæc dicit Dominus Deus :
Super ducem onus iſtud , qui eſt in Jeruſa-
lem , & ſuper omnem domum Iſrael , quæ
eſt in medio eorum .
11 Dic : Ego portentum veſtrum ; quomo-
do feci , ſic fiet illis : in tranſmigrationem ,
& captivitatem ibunt .
12 Et dux , qui eſt in medio eorum , in hu-
meris portabitur , in caligine egredietur : pa-
rietem perfodient , ut educant eum : facies e- D
jus operietur , ut non videat oculo terram .
13 * Et extendam rete meum ſuper eum , * Infra 17. f. 20.
& capietur in ſagena mea : & adducam eum
in Babylonem in terram Chaldæorum : &
ipſam non videbit , ibique morietur .
14 Et omnes , qui circa eum ſunt , præſidium
ejus , & agmina ejus , diſpergam in omnem
ventum : & gladium evaginabo poſt eos .
15 Et ſcient , quia ego Dominus , quando
diſperſero illos in gentibus , & diſſeminave-
ro eos in terris .
16 Et relinquam ex eis viros paucos a gla-
dio , & fame , & peſtilentia , ut enarrent o-
mnia ſcelera eorum in gentibus , ad quas in-
gredientur : & ſcient , quia ego Dominus .
17 Et factus eſt ſermo Dñi ad me , dicens : E
18 Fili hominis , panem tuum in contur-
batione comede , ſed & aquam tuam in fe-
ſtinatione , & mœrore bibe .
19 Et dices ad populum terræ : Hæc dicit
Dominus Deus ad eos , qui habitant in Je-
ruſalem in terra Iſrael : Panem ſuum in ſo-
licitudine comedent , & aquam ſuam in de-
ſolatione bibent , ut deſoletur terra a mul-
titudine ſua propter iniquitatem omnium ,
qui habitant in ea .
20 Et civitates , quæ nunc habitantur , de- F
ſolatæ erunt , terraque deſerta : & ſcietis ,
quia ego Dominus .
21 Et factus eſt ſermo Dñi ad me , dicens :
22 Fili hominis , quod eſt proverbium iſtud
vobis in terra Iſrael , dicentium : In longum
differentur dies , & peribit omnis viſio .
23 Ideo dic ad eos : Hæc dicit Dominus
Deus : Quieſcere faciam proverbium iſtud ,
neque vulgo dicetur ultra in Iſrael ; & lo-
quere ad eos , quod appropinquaverint dies ,
& ſermo omnis viſionis .
24 Non enim erit ultra omnis viſio caſſa ,
neque divinatio ambigua in medio filiorum
Iſrael .
25 Quia ego Dominus loquar : & quodcum- G
que locutus fuero verbum , fiet , & non pro-
longabitur amplius : ſed in diebus veſtris ,
domus exaſperans , loquar verbum , & faciam
illud , dicit Dominus Deus .
26 Et factus eſt ſermo Dñi ad me , dicens :
27 Fili hominis , ecce domus Iſrael dicen-
tium : Viſio , quam hic videt , in dies mul-
tos : & in tempora longa iſte prophetat .
28 Propterea dic ad eos : Hæc dicit Domi-
nus Deus : Non prolongabitur ultra omnis
ſermo meus : verbum , quod locutus fuero ,
complebitur , dicit Dominus Deus .

CAPUT XIII.

Minatur Dominus pseudoprophetis ex suo cerebro divinantibus, populumque seducentibus falsam promittendo pacem, & parietem luto absque paleis liniendo: similiter & filiabus Israel de corde suo prophetantibus, & pulvillos sub omni cubito consuentibus.

A 1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, vaticinare ad prophetas Israel, qui prophetant: & dices prophetantibus de corde suo: Audite verbum Domini.

3 Hæc dicit Dominus Deus: * Væ prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, & nihil vident.

* Jere. 23. a.1. Inf. 14. b. 9. & 34. a.2.

4 Quasi vulpes in desertis prophetæ tui, Israel, erant.

5 Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini.

C 6 Vident vana, & divinant mendacium, dicentes: Ait Dominus, cum Dominus non miserit eos: & perseveraverunt confirmare sermonem.

7 Numquid non visionem cassam vidistis, & divinationem mendacem locuti estis? & dicitis, Ait Dominus: cum ego non sim locutus.

8 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia locuti estis vana, & vidistis mendacium: ideo ecce ego ad vos, dicit Dominus Deus.

B 9 Et erit manus mea super prophetas, qui vident vana, & * divinant mendacium: in consilio populi mei non erunt, & in scriptura domus Israel non scribentur, nec in terram Israel ingredientur: & scietis, quia ego Dominus Deus.

* Amos 3. c. 6.

D * Infra 17. f. 20.

10 Eo quod deceperint populum meum, dicentes: Pax, & non est pax: & ipse ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto absque paleis.

11 Dic ad eos, qui liniunt absque temperatura, quod casurus sit; erit enim imber inundans, & dabo lapides prægrandes desuper irruentes, & ventum procellæ dissipantem.

12 Siquidem ecce cecidit paries: numquid non dicetur vobis: Ubi est litura, quam linistis?

E 13 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Et erumpere faciam spiritum tempestatum in indignatione mea, & imber inundans in furore meo erit, & lapides grandes in ira in consumptionem.

C 14 Et destruam parietem, quem linistis absque temperamento: & adæquabo eum terræ, & revelabitur fundamentum ejus: & cadet, & consumetur in medio ejus: & scietis, quia ego sum Dominus.

15 Et complebo indignationem meam in pariete, & in his, qui liniunt eum absque temperamento, dicamque vobis: Non est paries, & non sunt qui liniunt eum.

F 16 Prophetæ Israel, qui prophetant ad Jerusalem, & vident ei visionem pacis: & non est pax, ait Dominus Deus.

17 Et tu fili hominis, pone faciem tuam contra filias populi tui, quæ prophetant de corde suo: & vaticinare super eas,

18 Et dic: Hæc dicit Dominus Deus: Væ quæ consuunt pulvillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas: & cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum.

G 19 Et violabant me ad populum meum propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur, & vivificarent animas, quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis.

D 20 Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad pulvillos vestros, quibus vos capitis animas volantes: & dirumpam eos de brachiis vestris: & dimittam animas, quas vos capitis, animas ad volandum.

21 Et dirumpam cervicalia vestra, & liberabo populum meum de manu vestra, neque erunt ultra in manibus vestris ad prædandum: & scietis, quia ego Dominus.

22 Pro eo quod mœrere fecistis cor justi mendaciter, quem ego non contristavi: & confortastis manus impii, ut non reverteretur a via sua mala, & viveret;

23 Propterea vana non videbitis, & divinationes non divinabitis amplius: & eruam populum meum de manu vestra: & scietis, quia ego Dominus.

CAPUT XIV.

Comminatur Dominus idololatris, qui veniunt ad prophetas, ut per eos consulant Dominum, dicens se illos perditurum, & prophetas decepturum, ut respondeant juxta illorum iniquitates: Noe autem, Danielem & Job sua justitia liberaturos se tantum, & non impios de fame, malis bestiis, gladio, & peste, quæ in populum peccatorem immittet Dominus: additur etiam consolatio reliquiarum Israel.

1 ET venerunt ad me viri seniorum Israel, & sederunt coram me. A

2 Et factus est sermo Dñi ad me, dicens:

3 Fili hominis, viri isti posuerunt immunditias suas in cordibus suis, & scandalum iniquitatis suæ statuerunt contra faciem suam; numquid interrogatus respondebo eis?

4 Propter hoc loquere eis, & dices ad eos: Hæc dicit Dñs Deus: Homo homo de domo Israel, qui posuerit immunditias suas in corde suo, & scandalum iniquitatis suæ statuerit contra faciem suam, & venerit ad prophetam interrogans per eum me; ego Dominus respondebo ei in multitudine immunditiarum suarum, B

5 Ut capiatur domus Israel in corde suo, quo recesserunt a me in cunctis idolis suis.

6 Propterea dic ad domum Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Convertimini, & recedite ab idolis vestris, & ab universis contaminationibus vestris avertite facies vestras.

7 Quia homo homo de domo Israel, & de proselytis quicumque advena fuerit in Israel, si alienatus fuerit a me, & posuerit idola sua in corde suo, & scandalum iniquitatis suæ statuerit contra faciem suam, & venerit ad prophetam, ut interroget per eum me; ego Dominus respondebo ei per me.

8 Et ponam faciem meam super hominem illum, & faciam eum in exemplum, & in proverbium, & disperdam eum de medio populi mei: & scietis, quia ego Dominus. C

9 * Et propheta cum erraverit, & locutus fuerit verbum, ego Dñs decepi prophetam illum; & extendam manum meam super illum, & delebo eum de medio populi mei Israel.

* Supr. 13. a.3.

10 Et portabunt iniquitatem suam: juxta iniquitatem interrogantis, sic iniquitas prophetæ erit,

11 Ut non erret ultra domus Israel a me, neq; polluatur in universis prævaricationibus suis, sed sint mihi in populum, & ego sim eis in Deum, ait Dominus exercituum.

12 Et factus est sermo Dñi ad me, dicens: D

13 Fili hominis, terra cum peccaverit mihi, ut prævaricetur prævaricans, extendam manum meam super eam, & * conteram virgam panis ejus: & immittam in eam famem, & interficiam de ea hominem, & jumentum.

* Supra 4. d.16. & 5. d. 15.

14 Et si fuerint tres viri isti in medio ejus, Noe, Daniel, & Job, ipsi justitia sua liberabunt animas suas, ait Dominus exercituum.

15 Quod si & bestias pessimas induxero super terram, ut vastem eam; & fuerit invia, eo quod non sit pertransiens propter bestias; E

16 Tres viri isti si fuerint in ea, vivo ego, dicit Dominus Deus, quia nec filios, nec filias liberabunt: sed ipsi soli liberabuntur, terra autem desolabitur.

17 Vel si gladium induxero super terram illam & dixero gladio: Transi per terram: & interfecero de ea hominem & jumentum;

18 Et tres viri isti fuerint in medio ejus; vivo ego, dicit Dominus Deus, non liberabunt filios, neque filias, sed ipsi soli liberabuntur.

19 Si autem & pestilentiam immisero super terram illam, & effudero indignationem meam super eam in sanguine, ut auferam ex ea hominem, & jumentum: F

20 Et Noe, & Daniel, & Job fuerint in medio ejus; vivo ego, dicit Dominus Deus, quia

filium

filium & filiam non liberabunt, sed ipsi justitia sua liberabunt animas suas.

21 Quoniam hæc dicit Dominus Deus: Quod & si quatuor judicia mea pessima, gladium, & famem, ac bestias malas, & pestilentiam immisero in Jerusalem, ut interficiam de ea hominem, & pecus;

G 22 Tamen relinquetur in ea salvatio educentium filios, & filias. Ecce ipsi ingredientur ad vos, & videbitis viam eorum, & adinventiones eorum, & consolabimini super malo, quod induxi in Jerusalem, in omnibus quæ importavi super eam.

23 Et consolabuntur vos, cum videritis viam eorum, & adinventiones eorum: & cognoscetis, quod non frustra fecerim omnia, quæ feci in ea, ait Dominus Deus.

CAPUT XV.

Sicut lignum de vite præcisum soli servit igni, ita Judæos ob inveterata peccata cum Jerusalem prædicit exurendos.

A 1 ET factus est sermo Dñi ad me, dicens:
2 Fili hominis, quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis nemorum, quæ sunt inter ligna silvarum?

3 Numquid tolletur de ea lignum, ut fiat opus, aut fabricabitur de ea paxillus, ut dependeat in eo quodcumque vas?

4 Ecce igni datum est in escam: utramque partem ejus consumpsit ignis, & medietas ejus redacta est in favillam; numquid utile erit ad opus?

B 5 Etiam cum esset integrum, non erat aptum ad opus: quanto magis cum illud ignis devoraverit, & combusserit, nihil ex eo fiet operis?

6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quomodo lignum vitis inter ligna silvarum, quod dedi igni ad devorandum, sic tradam habitatores Jerusalem.

7 Et ponam faciem meam in eos: de igne egredientur, & ignis consumet eos: & scietis, quia ego Dominus, cum posuero faciem meam in eos,

8 Et dedero terram inviam, & desolatam, eo quod prævaricatores extiterint, dicit Dominus Deus.

CAPUT XVI.

Jerusalem prius abjectissima, mirum in modum a Deo exaltata, ostendit ingratitudinem varia idololatria, in qua & Samariam, & Sodomam superavit: idcirco tradet eam Dominus in vastationem, & in ignominiam omnibus gentibus: servabit tamen pactum reliquiis suis.

A 1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, notas fac Jerusalem abominationes suas,

3 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus Jerusalem: Radix tua, & generatio tua de terra Chanaan: pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa.

4 Et quando nata es, in die ortus tui non est præcisus umbilicus tuus, & aqua non es lota in salutem, nec sale salita, nec involuta pannis.

5 Non pepercit super te oculus, ut faceret tibi unum de his misertus tui: sed projecta es super faciem terræ in abjectione animæ tuæ, in die qua nata es.

6 Transiens autem per te vidi te conculcari in sanguine tuo, & dixi tibi, cum esses in sanguine tuo: Vive: dixi, inquam, tibi: In sanguine tuo vive.

7 Multiplicatam quasi germen agri dedi te: & multiplicata es, & grandis effecta, & ingressa es, & pervenisti ad mundum muliebrem: ubera tua intumuerunt, & pilus tuus germinavit: & eras nuda, & confusione plena.

8 Et transivi per te, & vidi te: & ecce tempus tuum tempus amantium: & expandi amictum meum super te, & operui ignominiam tuam. Et juravi tibi, & ingressus sum pactum tecum (ait Dominus Deus) & facta es mihi.

9 Et lavi te aqua, & emundavi sanguinem tuum ex te, & unxi te oleo.

10 Et vestivi te discoloribus, & calceavi te janthino, & cinxi te bysso, & indui te subtilibus.

11 Et ornavi te ornamento, & dedi armillas in manibus tuis, & torquem circa collum tuum. B

12 Et dedi inaurem super os tuum, & circulos auribus tuis, & coronam decoris in capite tuo.

13 Et ornata es auro, & argento, & vestita es bysso, & polymito, & multicoloribus; similam, & mel, & oleum comedisti, & decora facta es vehementer nimis: & profecisti in regnum.

14 Et egressum est nomen tuum in gentes propter speciem tuam, quia perfecta eras in decore meo, quem posueram super te, dicit Dominus Deus.

15 Et habens fiduciam in pulchritudine tua fornicata es in nomine tuo: & exposuisti fornicationem tuam omni transeunti, ut ejus fieres.

16 Et sumens de vestimentis tuis fecisti tibi excelsa hinc inde consuta: & fornicata es super eis, sicut non est factum, neque futurum est.

17 Et tulisti vasa decoris tui de auro meo, atque argento meo, quæ dedi tibi: & fecisti tibi imagines masculinas, & fornicata es in eis.

18 Et sumpsisti vestimenta tua multicoloria, & operuisti illas: & oleum meum, & thymiama meum posuisti coram eis.

19 Et panem meum, quem dedi tibi, similam, & oleum, & mel, quibus enutrivi te, posuisti in conspectu eorum in odorem suavitatis; & factum est, ait Dominus Deus.

20 Et tulisti filios tuos, & filias tuas, quas generasti mihi, & immolasti eis ad devorandum. Numquid parva est fornicatio tua?

21 Immolasti filios meos, & dedisti, illos consecrans, eis. C

22 Et post omnes abominationes tuas, & fornicationes non es recordata dierum adolescentiæ tuæ, quando eras nuda, & confusione plena, conculcata in sanguine tuo.

23 Et accidit post omnem malitiam tuam (væ, væ tibi, ait Dominus Deus)

24 Et ædificasti tibi lupanar, & fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis.

25 Ad omne caput viæ ædificasti signum prostitutionis tuæ, & abominabilem fecisti decorem tuum: & divisisti pedes tuos omni transeunti, & multiplicasti fornicationes tuas.

26 Et fornicata es cum filiis Ægypti vicinis tuis magnarum carnium: & multiplicasti fornicationem tuam ad irritandum me.

27 Ecce ego extendam manum meam super te, & auferam justificationem tuam: & dabo te in animas odientium te filiarum Palæstinarum, quæ erubescunt in via tua scelerata.

28 Et fornicata es in filiis Assyriorum, eo quod necdum fueris expleta: & postquam fornicata es, nec sic es satiata.

29 Et multiplicasti fornicationem tuam in terra Chanaan cum Chaldæis: & nec sic satiata es.

30 In quo mundabo cor tuum, ait Dominus Deus, cum facias omnia hæc opera mulieris meretricis, & procacis?

31 Quia fabricasti lupanar tuum in capite omnis viæ, & excelsum tuum fecisti in omni platea: nec facta es quasi meretrix fastidio augens pretium, D

32 Sed quasi mulier adultera, quæ super virum suum inducit alienos.

33 Omnibus meretricibus dantur mercedes: tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis, & dona donabas eis, ut intrarent ad te undique ad fornicandum tecum.

34 Factumque est in te contra consuetudinem mulierum in fornicationibus tuis, & post te non erit fornicatio; in eo enim quod dedisti mercedes, & mercedes non accepisti, factum est in te contrarium.

35 Propterea meretrix audi verbum Domini.

36 Hæc dicit Dñs Deus: Quia effusum est æs tuum, & revelata est ignominia tua in fornicationibus tuis super amatores tuos, & super idola abominationum tuarum in sanguine filiorum tuorum, quos dedisti eis;

37 Ecce ego congregabo omnes amatores tuos,

quibus

quibus commista es, & omnes, quos dilexi-
sti cum universis, quos oderas: & congre-
gabo eos super te undique, & nudabo igno-
miniam tuam coram eis, & videbunt omnem
E turpitudinem tuam.
* Infra 23.b.10. 38 * Et judicabo te judiciis adulterarum,
& effundentium sanguinem: & dabo te in
sanguinem furoris, & zeli.
39 Et dabo te in manus eorum: & destruent
lupanar tuum, & demolientur prostibulum
tuum, & denudabunt te vestimentis tuis, &
auferent vasa decoris tui, & derelinquent te
nudam, plenamque ignominia.
40 Et adducent super te multitudinem, &
lapidabunt te lapidibus, & trucidabunt te
gladiis suis.
* 4 Reg. 25.b.9. 41 * Et comburent domos tuas igni, &
facient in te judicia in oculis mulierum plu-
rimarum, & desines fornicari, & mercedes
ultra non dabis.
42 Et requiescet indignatio mea in te: &
auferetur zelus meus a te, & quiescam,
nec irascar amplius.
43 Eo quod non fueris recordata dierum ad-
olescentiæ tuæ, & provocasti me in omnibus
his; quapropter & ego vias tuas in capite tuo
dedi, ait Dominus Deus, & non feci juxta
scelera tua in omnibus abominationibus tuis.
44 Ecce omnis, qui dicit vulgo prover-
bium, in te assumet illud, dicens: Sicut
mater, ita & filia ejus.
45 Filia matris tuæ es tu, quæ projecit vi-
rum suum, & filios suos: & soror sororum
tuarum es tu, quæ projecerunt viros suos,
& filios suos; mater vestra Cethæa, & pa-
ter vester Amorrhæus.
46 Et soror tua major, Samaria, ipsa &
filiæ ejus, quæ habitant ad sinistram tuam:
soror autem tua minor te, quæ habitat a
dextris tuis, Sodoma, & filiæ ejus.
27 Sed nec in viis earum ambulasti, neque
secundum scelera earum fecisti pauxillum
minus: pene sceleratiora fecisti illis in o-
mnibus viis tuis.
F 48 Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia
non fecit Sodoma soror tua ipsa, & filiæ
ejus, sicut fecisti tu, & filiæ tuæ.
* Gen. 19.c.24. 49 * Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis
tuæ, superbia, saturitas panis, & abundan-
tia, & otium ipsius, & filiarum ejus: & ma-
num egeno & pauperi non porrigebant.
50 Et elevatæ sunt, & fecerunt abominatio-
nes coram me: & abstuli eas, sicut vidisti.
51 Et Samaria dimidium peccatorum tuo-
rum non peccavit: sed vicisti eas sceleribus
tuis, & justificasti sorores tuas in omnibus
abominationibus tuis, quas operata es.
52 Ergo & tu porta confusionem tuam, quæ
vicisti sorores tuas peccatis tuis, sceleratius
agens ab eis; justificatæ sunt enim a te;
ergo & tu confundere, & porta ignominiam
tuam, quæ justificasti sorores tuas.
53 Et convertam restituens eas conversione
Sodomorum cum filiabus suis, & conversione
Samariæ, & filiarum ejus: & convertam re-
versionem tuam in medio earum,
54 Ut portes ignominiam tuam, & confun-
daris in omnibus, quæ fecisti consolans eas.
G 55 Et soror tua Sodoma, & filiæ ejus re-
vertentur ad antiquitatem suam: & Samaria,
& filiæ ejus revertentur ad antiquitatem su-
am: & tu, & filiæ tuæ revertimini ad anti-
quitatem vestram.
56 Non fuit autem Sodoma soror tua audi-
ta in ore tuo in die superbiæ tuæ,
57 Antequam revelaretur malitia tua: sicut
hoc tempore in opprobrium filiarum Syriæ,
& cunctarum in circuitu tuo filiarum Palæ-
stinarum, quæ ambiunt te per gyrum.
58 Scelus tuum, & ignominiam tuam tu
portasti, ait Dominus Deus.
59 Quia hæc dicit Dominus Deus: Et fa-
ciam tibi, sicut despexisti juramentum, ut
irritum faceres pactum:
60 Et recordabor ego pacti mei tecum in
diebus adolescentiæ tuæ, & suscitabo tibi
pactum sempiternum.
61 Et recordaberis viarum tuarum, & con-
funderis, cum receperis sorores tuas te ma-
jores cum minoribus tuis: & dabo eas tibi in
filias, sed non ex pacto tuo.
62 Et suscitabo ego pactum meum tecum:
& scies, quia ego Dominus,
63 Ut recorderis, & confundaris, & non
sit tibi ultra aperire os præ confusione tua,
cum placatus tibi fuero in omnibus, quæ fe-
cisti, ait Dominus Deus.

CAPUT XVII.

*Per Parabolam de duabus aquilis, & plan-
tata ac crescente vinea, quæ non prosperabi-
tur, declaratur, quod rex Babylonis translato
in Babylonem rege Joakim, constituet pro eo
regem Sedeciam, qui relicto fœdere cum Na-
buchodonosor inito, ad regem Ægypti transfu-
git: quapropter a Domino tradetur in manus
Nabuchodonosor, & ductus in Babylonem mo-
rietur ibi: Dominus autem sublimi humiliato,
exaltabit humilem.*
1 ET factum est verbum Domini ad me, A
dicens:
2 Fili hominis propone ænigma, & narra
parabolam ad domum Israel,
3 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Aquila
grandis magnarum alarum, longo membro-
rum ductu, plena plumis, & varietate venit
ad Libanum, & tulit medullam cedri.
4 Summitatem frondium ejus avulsit: &
transportavit eam in terram Chanaan: in ur-
be negotiatorum posuit illam.
5 Et tulit de semine terræ, & posuit illud
in terra pro semine, ut firmaret radicem super
aquas multas: in superficie posuit illud.
6 Cumque germinasset, crevit in vineam la- B
tiorem humili statura, respicientibus ramis
ejus ad eam: & radices ejus sub illa erant. Fa-
cta est ergo vinea, & fructificavit in palmi-
tes, & emisit propagines.
7 Et facta est aquila altera grandis magnis
alis, multisque plumis: & ecce vinea ista
quasi mittens radices suas ad eam, palmi-
tes suos extendit ad illam, ut irrigaret eam
de areolis germinis sui.
8 In terra bona super aquas multas plan- C
tata est, ut faciat frondes, & portet fructum,
ut sit in vineam grandem.
9 Dic: Hæc dicit Dominus Deus: Ergone
prosperabitur? nonne radices ejus evellet, &
fructus ejus distringet, & siccabit omnes pal-
mites germinis ejus, & arescet? & non in
brachio grandi, neque in populo multo, ut
evelleret eam radicitus?
10 Ecce plantata est; ergone prosperabitur?
nonne cum tetigerit eam ventus urens, sicca-
bitur, & in areis germinis sui arescet?
11 Et factum est verbum Domini ad me,
dicens:
12 Dic ad domum exasperantem: Nescitis D
quid ista significent? Dic: Ecce venit rex
Babylonis in Jerusalem, & assumet regem,
& principes ejus, & adducet eos ad semet-
ipsum in Babylonem.
13 Et tollet de semine regni, ferietque
cum eo fœdus, & ab eo accipiet jusjuran-
dum. Sed & fortes terræ tollet,
14 Ut sit regnum humile, & non elevetur,
sed custodiat pactum ejus, & servet illud.
15 Qui recedens ab eo misit nuntios ad Æ-
gyptum, ut daret sibi equos, & populum mul-
tum. Numquid prosperabitur, vel conseque-
tur salutem, qui fecit hæc? & qui dissolvit
pactum, numquid effugiet?
16 Vivo ego, dicit Dominus Deus, quo- E
niam in loco regis, qui constituit eum re-
gem, cujus fecit irritum juramentum, &
solvit pactum, quod habebat cum eo, in me-
dio Babylonis morietur.
17 Et non in exercitu grandi, neque in po-
pulo multo faciet contra eum Pharao præ-
lium: in jactu aggeris, & in extructione
vallorum, ut interficiat animas multas.
18 Spreverat enim juramentum, ut solve-
ret fœdus, & ecce dedit manum suam: &
cum omnia hæc fecerit, non effugiet.
19 Propterea hæc dicit Dñs Deus: Vivo F
ego, quoniam juramentum, quod sprevit,

& fœ-

& fœdus, quod prævaricatus est, ponam in caput ejus.

* Supra 12. d. 13. Inf. 32. a. 3.

20 * Et expandam super eum rete meum, & comprehendetur in sagena mea: & adducam eum in Babylonem, & judicabo eum ibi in prævaricatione, qua despexit me.

21 Et omnes profugi ejus cum universo agmine suo gladio cadent: residui autem in omnem ventum dispergentur: & scietis, quia ego Dominus locutus sum.

22 Hæc dicit Dñs Deus: & sumam ego de medulla cedri sublimis, & ponam: de vertice ramorum ejus tenerum distringam, & plantabo super montem excelsum & eminentem.

G

23 In monte sublimi Israel plantabo illud, & erumpet in germen, & faciet fructum, & erit in cedrum magnam: & habitabunt sub ea omnes volucres, & universum volatile sub umbra frondium ejus nidificavit.

24 Et scient omnia ligna regionis, quia ego Dominus humiliavi lignum sublime, & exaltavi lignum humile, & siccavi lignum viride, & frondere feci lignum aridum. Ego Dominus locutus sum, & feci.

CAPUT XVIII.

Rejecta Judæorum parabola dicit, quod filius non portabit iniquitatem patris, nec contra, sed quisque suam ipsius portabit: quod si impius pœnitentiam agat, salvabitur: justus vero si suam deserat justitiam, damnabitur: hortatur ergo Dominus ad pœnitentiam, & cordis innovationem.

A

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Quid est quod inter vos parabolam vertitis in proverbium istud in terra Israel, dicentes: * Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt?

* Jere. 31. d. 29.

3 Vivo ego, dicit Dñs Deus, si erit ultra vobis parabola hæc in proverbium in Israel.

4 Ecce omnes animæ meæ sunt: ut anima patris, ita & anima filii mea est: anima, quæ peccaverit, ipsa morietur.

5 Et vir si fuerit justus, & fecerit judicium & justitiam,

6 In montibus non comederit, & oculos suos non levaverit ad idola domus Israel: & uxorem proximi sui non violaverit, & ad mulierem menstruatam non accesserit:

B

7 Et hominem non contristaverit: pignus debitori reddiderit, per vim nihil rapuerit: * panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento:

* Isaiæ 58. c. 7. Matth. 25. c. 35.

8 Ad usuram non commodaverit, & amplius non acceperit: ab iniquitate averterit manum suam, & judicium verum fecerit inter virum & virum:

9 In præceptis meis ambulaverit, & judicia mea custodierit, ut faciat veritatem; hic justus est; vita vivet, ait Dominus Deus.

C

10 Quod si genuerit filium latronem effundentem sanguinem, & fecerit unum de istis:

11 Et hæc quidem omnia non facientem, sed in montibus comedentem, & uxorem proximi sui polluentem:

12 Egenum, & pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem, & ad idola levantem oculos suos, abominationem facientem:

13 Ad usuram dantem, & amplius accipientem; numquid vivet? non vivet. Cum universa hæc detestanda fecerit, morte morietur, sanguis ejus in ipso erit.

14 Quod si genuerit filium, qui videns omnia peccata patris sui, quæ fecit, timuerit, & non fecerit simile eis:

D

15 Super montes non comederit, & oculos suos non levaverit ad idola domus Israel, & uxorem proximi sui non violaverit:

16 Et virum non contristaverit, pignus non retinuerit, & rapinam non rapuerit: panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento:

17 A pauperis injuria averterit manum suam, usuram & superabundantiam non acceperit, judicia mea fecerit, in præceptis meis ambulaverit; hic non morietur in iniquitate patris sui, sed vita vivet.

18 Pater ejus quia calumniatus est, & vim fecit fratri, & malum operatus est in medio populi sui, ecce mortuus est in iniquitate sua.

19 Et dicitis: Quare non portavit filius iniquitatem patris? Videlicet quia filius judicium, & justitiam operatus est, omnia præcepta mea custodivit, & fecit illa, vivet vita.

E

20 * Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii: justitia justi super eum erit, & impietas impii erit super eum.

* Deut. 24. c. 16. 4. Reg. 14. b. 6. 2. Par. 25. a. 4.

21 Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium, & justitiam, vita vivet, & non morietur.

22 Omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor: in justitia sua, quam operatus est, vivet.

23 * Numquid voluntatis meæ est mors impii, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur a viis suis, & vivat?

* Infra 21. c. 32. & 33. c. 11. 2. Pet. 3. c. 9.

F

24 Si autem averterit se justus a justitia sua, & fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes, quas operari solet impius, numquid vivet? omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur: in prævaricatione, qua prævaricatus est, & in peccato suo, quod peccavit, in ipsis morietur.

25 Et dixistis: * Non est æqua via Dñi. Audite ergo domus Israel: Numquid via mea non est æqua, & non magis viæ vestræ pravæ sunt?

* Infra 33. d. 20.

26 Cum enim averterit se justus a justitia sua, & fecerit iniquitatem, morietur in eis: in injustitia, quam operatus est, morietur.

27 Et cum averterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, & fecerit judicium, & justitiam, ipse animam suam vivificabit.

28 Considerans enim, & avertens se ab omnibus iniquitatibus suis, quas operatus est, vita vivet, & non morietur.

G

29 Et dicunt filii Israel: Non est æqua via Dñi. Numquid viæ meæ non sunt æquæ, domus Israel, & non magis viæ vestræ pravæ?

30 Idcirco unumquemque juxta vias suas judicabo, domus Israel, ait Dominus Deus. * Convertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas.

* Matt. 3. a. 2. Luc. 3. a. 3.

31 Projicite a vobis omnes prævaricationes vestras, in quibus prævaricati estis, & facite vobis cor novum, & spiritum novum: & quare moriemini domus Israel?

32 * Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus: revertimini, & vivite.

* Supr. c. 23. Inf. 33. c. 11. 2. Petr. 3. c. 9.

CAPUT XIX.

Parabola leænæ & leunculorum designat captivitatem regum Joachaz, & Joachim; item præteritam civitatis Jerusalem felicitatem describit, præsentemque calamitatem sub parabola vineæ.

A

1 ET tu assume planctum super principes Israel,

2 Et dices: Quare mater tua leæna inter leones cubavit, in medio leunculorum enutrivit catulos suos?

3 Et eduxit unum de leunculis suis, & leo factus est: & didicit capere prædam, hominemque comedere.

4 Et audierunt de eo gentes, & non absque vulneribus suis ceperunt eum, & adduxerunt eum in catenis in terram Ægypti.

B

5 Quæ cum vidisset, quoniam infirmata est, & periit expectatio ejus, tulit unum de leunculis suis, leonem constituit eum.

6 Qui incedebat inter leones, & factus est leo: & didicit prędam capere, & homines devorare.

7 Didicit viduas facere, & civitates eorum in desertum adducere: & desolata est terra, & plenitudo ejus a voce rugitus illius.

8 Et convenerunt adversus eum gentes undique de provinciis, & expanderunt super eum rete suum: in vulneribus earum captus est.

C

9 Et miserunt eum in caveam, in catenis adduxerunt eum ad regem Babylonis: miseruntque eum in carcerem, ne audiretur vox ejus ultra super montes Israel.

10 Mater tua quasi vinea in sanguine tuo super aquam plantata est: fructus ejus, & frondes ejus creverunt ex aquis multis.

11 Et factæ sunt ei virgæ solidæ in sceptra
dominantium, & exaltata est statura ejus
inter frondes: & vidit altitudinem suam in
multitudine palmitum suorum.
D 12 Et evulsa est in ira, in terramque pro-
* Osee jecta, * & ventus urens siccavit fructum e-
13.d.15. jus: marcuerunt, & arefactæ sunt virgæ ro-
boris ejus: ignis comedit eam.
13 Et nunc transplantata est in desertum,
in terra invia, & sitienti.
14 Et egressus est ignis de virga ramorum
ejus, qui fructum ejus comedit: & non fuit
in ea virga fortis sceptrum dominantium:
Planctus est, & erit in planctum.

CAPUT XX.

Dominus negat, se filiis Israel responsurum, quia & in Ægypto, & in deserto, & in terra promissionis prævaricati sunt ipsius mandata, & idola coluerunt, quibus sæpe comminatus est mala, sed pepercit, ne nomen ejus blasphemaretur inter gentes: Nunc autem post hæc omnia dicit, se eos revocaturum ad terram suam, in qua sibi serviant: jubet etiam prophetare contra saltum meridianum.

A 1 ET factum est in anno septimo, in
quinto, in decima mensis, venerunt
viri de senioribus Israel, ut interrogarent
Dominum, & sederunt coram me.
2 Et factus est sermo Dñi ad me, dicens:
3 Fili hominis, loquere senioribus Israel, &
dices ad eos: Hæc dicit Dñs Deus: Numquid
ad interrogandum me vos venistis? vivo ego,
quia non respondebo vobis, ait Dñs Deus.
4 Si judicas eos, si judicas, fili hominis, ab-
ominationes patrum eorum ostende eis.
5 Et dices ad eos: Hæc dicit Dñs Deus: In
die, qua elegi Israel, & levavi manum meam
pro stirpe domus Jacob, & apparui eis in
terra Ægypti, & levavi manum meam pro
eis, dicens: Ego Dominus Deus vester;
6 In die illa levavi manum meam pro eis,
ut educerem eos de terra Ægypti in terram,
quam provideram eis, fluentem lacte, &
melle, quæ est egregia inter omnes terras.
7 Et dixi ad eos: Unusquisque offensiones
oculorum suorum abjiciat, & in idolis Ægy-
pti nolite pollui; ego Dominus Deus vester.
B 8 Et irritaverunt me, nolueruntque me
audire: unusquisque abominationes oculo-
rum suorum non projecit, nec idola Ægypti
reliquerunt: & dixi, ut effunderem indigna-
tionem meam super eos, & implerem iram
meam in eis in medio terræ Ægypti.
9 Et feci propter nomen meum, ut non
violaretur coram gentibus, in quarum me-
dio erant, & inter quas apparui eis, ut e-
ducerem eos de terra Ægypti.
10 Ejeci ergo eos de terra Ægypti, & e-
duxi eos in desertum.
* Lev. 11 * Et dedi eis præcepta mea, & judicia mea
18.a.5. ostendi eis, quæ faciens homo, vivet in eis.
Rom. 12 * Insuper & sabbata mea dedi eis, ut
10.a.5. essent signum inter me & eos, & scirent,
*Exod. quia ego Dominus sanctificans eos.
20.b.8. 13 Et irritaverunt me domus Israel in deser-
& 31. to: in præceptis meis non ambulaverunt, & ju-
c.13. dicia mea projecerunt, quæ faciens homo vi-
Deut.5. vet in eis: & sabbata mea violaverunt vehe-
b.12. menter: Dixi ergo, ut effunderem furorem me-
um super eos in deserto, & consumerem eos.
14 Et feci propter nomen meum, ne vio-
laretur coram gentibus, de quibus ejeci eos
in conspectu earum.
C 15 Ego igitur levavi manum meam super
eos in deserto, ne inducerem eos in terram,
quam dedi eis, fluentem lacte, & melle,
præcipuam terrarum omnium,
16 Quia judicia mea projecerunt, & in
præceptis meis non ambulaverunt, & sabba-
ta mea violaverunt; post idola enim cor eo-
rum gradiebatur.
17 Et pepercit oculus meus super eos, ut non
interficerem eos, nec consumpsi eos in deserto.
18 Dixi autem ad filios eorum in solitudi-
ne: In præceptis patrum vestrorum nolite
incedere, nec judicia eorum custodiatis, nec
in idolis eorum polluamini.
19 Ego Dñs Deus vester; in præceptis meis
ambulate, judicia mea custodite, & facite ea:
20 Et sabbata mea sanctificate, ut sint si-
gnum inter me & vos, & sciatis, quia ego
sum Dominus Deus vester.
21 Et exacerbaverunt me filii, in præce- D
ptis meis non ambulaverunt, & judicia mea
non custodierunt, ut facerent ea, quæ cum
fecerit homo, vivet in eis: & sabbata mea
violaverunt: & comminatus sum, ut effun-
derem furorem meum super eos, & imple-
rem iram meam in eis in deserto.
22 Averti autem manum meam, & feci propter
nomen meum, ut non violaretur coram genti-
bus, de quibus ejeci eos in oculis earum.
23 Iterum levavi manum meam in eos in
solitudine, ut dispergerem illos in nationes,
& ventilarem in terras,
24 Eo quod judicia mea non fecissent, &
præcepta mea reprobassent, & sabbata mea
violassent, & post idola patrum suorum fuis-
sent oculi eorum.
25 Ergo & ego dedi eis præcepta non bo-
na, & judicia, in quibus non vivent.
26 Et pollui eos in muneribus suis, cum
offerrent omne, quod aperit vulvam, propter
delicta sua: & scient, quia ego Dominus.
27 Quamobrem loquere ad domum Israel, fili
hominis, & dices ad eos: Hæc dicit Dñs Deus:
Adhuc & in hoc blasphemaverunt me patres
vestri, cum sprevissent me contemnentes:
28 Et induxissem eos in terram, super E
quam levavi manum meam, ut darem eis;
viderunt omnem collem excelsum, & omne
lignum nemorosum, & immolaverunt ibi vi-
ctimas suas: & dederunt ibi irritationem ob-
lationis suæ, & posuerunt ibi odorem suavita-
tis suæ, & libaverunt libationes suas.
29 Et dixi ad eos: Quid est excelsum, ad
quod vos ingredimini? & vocatum est nomen
ejus, Excelsum, usque ad hanc diem.
30 Propterea dic ad domum Israel: Hæc
dicit Dominus Deus: Certe in via patrum
vestrorum vos polluimini, & post offendi-
cula eorum vos fornicamini:
31 Et in oblatione donorum vestrorum,
cum traducitis filios vestros per ignem, vos
polluimini in omnibus idolis vestris usque
hodie: & ego respondebo vobis, domus Is-
rael? Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia
non respondebo vobis.
32 Neque cogitatio mentis vestræ fiet, dicen-
tium: Erimus sicut gentes, & sicut cogna-
tiones terræ, ut colamus ligna, & lapides.
33 Vivo ego, dicit Dominus Deus, quo-
niam in manu forti, & in brachio extento,
& in furore effuso regnabo super vos.
34 Et educam vos de populis, & congre-
gabo vos de terris, in quibus dispersi estis,
in manu valida, & in brachio extento, &
in furore effuso regnabo super vos.
35 Et adducam vos in desertum populorum,
& judicabor vobiscum ibi facie ad faciem. F
36 Sicut judicio contendi adversum patres
vestros in deserto terræ Ægypti, sic judica-
bo vos, dicit Dominus Deus.
37 Et subjiciam vos sceptro meo, & indu-
cam vos in vinculis fœderis.
38 Et eligam de vobis transgressores, &
impios, & de terra incolatus eorum educam
eos, & in terram Israel non ingredientur;
& scietis, quia ego Dominus.
39 Et vos domus Israel, hæc dicit Dominus
Deus: Singuli post idola vestra ambulate, &
servite eis. Quod si & in hoc non audieritis
me, & nomen meum sanctum pollueritis ultra
in muneribus vestris, & in idolis vestris;
40 In monte sancto meo, in monte excelso
Israel, ait Dñs Deus, ibi serviet mihi omnis
domus Israel: omnes, inquam, in terra, in
qua placebunt mihi, & ibi quæram primitias
vestras, & initium decimarum vestrarum in
omnibus sanctificationibus vestris.
41 In odorem suavitatis suscipiam vos,
cum eduxero vos de populis, & congrega-
vero vos de terris, in quas dispersi estis, &
sanctificabor in vobis in oculis nationum.
42 Et scietis, quia ego Dominus, cum in- G
duxero vos ad terram Israel, in terram, pro

qua levavi manum meam ; ut darem eam patribus vestris.

43 Et recordabimini ibi viarum vestrarum, & omnium scelerum vestrorum, quibus polluti estis in eis : & displicebitis vobis in conspectu vestro in omnibus malitiis vestris, quas fecistis.

44 Et scietis, quia ego Dominus, cum benefecero vobis propter nomen meum, & non secundum vias vestras malas, neque secundum scelera vestra pessima, domus Israel, ait Dominus Deus.

45 Et factus est sermo Dñi ad me dicens :

46 Fili hominis, pone faciem tuam contra viam austri, & stilla ad africum, & propheta ad saltum agri meridiani.

47 Et dices saltui meridiano : Audi verbum Domini ; hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego succendam in te ignem, & comburam in te omne lignum viride, & omne lignum aridum : non extinguetur flamma succensionis : & comburetur in ea omnis facies ab austro usque ad aquilonem.

48 Et videbit universa caro ; quia ego Dominus succendi eam, nec extinguetur.

49 Et dixi : A, a, a, Domine Deus : ipsi dicunt de me : Numquid non per parabolas loquitur iste?

CAPUT XXI.

Vaticinatur, horrendum ac multiplicem gladium venturum super Jerusalem, & super filios Ammon a rege Babylonis : qui tandem etiam in terra sua judicandus est, penitusque dissipandus.

A 1 ET factus est sermo Domini ad me dicens :

2 Fili hominis, pone faciem tuam ad Jerusalem, & stilla ad sanctuaria, & propheta contra humum Israel.

3 Et dices terræ Israel : Hæc dicit Dominus Deus : Ecce ego ad te, & ejiciam gladium meum de vagina sua, & occidam in te justum, & impium.

4 Pro eo autem quod occidi in te justum, & impium, idcirco egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem carnem ab austro usque ad aquilonem,

5 Ut sciat omnis caro, quia ego Dñs eduxi gladium meum de vagina sua irrevocabilem.

6 Et tu, fili hominis, ingemisce in contritione lumborum, & in amaritudinibus ingemisce coram eis.

B 7 Cumq; dixerint ad te : Quare tu gemis? dices : Pro auditu, quia venit, & tabescet omne cor, & dissolventur universæ manus, & infirmabitur omnis spiritus, & per cuncta genua fluent aquæ : ecce venit, & fiet, ait Dominus Deus.

8 Et factus est sermo Domini ad me dicens :

9 Fili hominis, propheta, & dices : Hæc dicit Dominus Deus : Loquere : Gladius, gladius exacutus est, & limatus.

10 Ut cædat victimas, exacutus est : ut splendeat, limatus est : qui moves sceptrum filii mei, succidisti omne lignum.

11 Et dedi eum ad lævigandum, ut teneatur manu : iste exacutus est gladius, & iste limatus est, ut sit in manu interficientis.

C 12 Clama, & ulula, fili hominis, quia hic factus est in populo meo, hic in cunctis ducibus Israel, qui fugerant : gladio traditi sunt cum populo meo : idcirco plaude super femur,

13 Quia probatus est : & hoc, cum sceptrum subverterit, & non erit, dicit Dominus Deus.

14 Tu ergo, fili hominis, propheta, & percute manu ad manum, & duplicetur gladius, ac triplicetur gladius interfectorum ; hic est gladius occisionis magnæ, qui obstupescere eos facit,

D 15 Et corde tabescere, & multiplicat ruinas. In omnibus portis eorum dedi conturbationem gladii acuti, & limati ad fulgendum, amicti ad cædem.

16 Exacuere, vade ad dexteram, sive ad sinistram, quocumque faciei tuæ est appetitus.

17 Quin & ego plaudam manu ad manum, & implebo indignationem meam ; ego Dominus locutus sum.

18 Et factus est sermo Dñi ad me dicens :

19 Et tu, fili hominis, pone tibi duas vias, ut veniat gladius regis Babylonis : de terra una egredientur ambæ : & manu capiet conjecturam, in capite viæ civitatis conjiciet.

E 20 Viam pones, ut veniat gladius ad Rabbath filiorum Ammon, & ad Judam in Jerusalem munitissimam.

21 Stetit enim rex Babylonis in bivio, in capite duarum viarum, divinationem quærens, commiscens sagittas : interrogavit idola, exta consuluit.

22 Ad dexteram ejus facta est divinatio super Jerusalem, ut ponat arietes, ut aperiat os in cæde, ut elevet vocem in ululatu, ut ponat arietes contra portas, ut comportet aggerem, ut ædificet munitiones.

F 23 Eritque quasi consulens frustra oraculum in oculis eorum, & sabbatorum otium imitans : ipse autem recordabitur iniquitatis ad capiendum.

24 Idcirco hæc dicit Dominus Deus : Pro eo quod recordati estis iniquitatis vestræ, & revelastis prævaricationes vestras, & apparuerunt peccata vestra in omnibus cogitationibus vestris : pro eo, inquam, quod recordati estis, manu capiemini.

25 Tu autem, profane, impie dux Israel, cujus venit dies in tempore iniquitatis præfinita ;

26 Hæc dicit Dominus Deus : Aufer cidarim, tolle coronam ; nonne hæc est, quæ humilem sublevavit, & sublimem humiliavit?

27 Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem ponam eam : & hoc non factum est, donec veniret cujus est judicium, & tradam ei.

G 28 Et tu, fili hominis, propheta, & dic : Hæc dicit Dominus Deus ad filios Ammon, & ad opprobrium eorum : & dices : Mucro, mucro, evagina te ad occidendum, lima te, ut interficias, & fulgeas,

29 Cum tibi viderentur vana, & divinarentur mendacia : ut dareris super colla vulneratorum impiorum, quorum venit dies in tempore iniquitatis præfinita.

30 Revertere ad vaginam tuam, in loco in quo creatus es, in terra nativitatis tuę judicabo te,

31 Et effundam super te indignationem meam : in igne furoris mei sufflabo in te, daboque te in manus hominum insipientium, & fabricantium interitum.

32 Igni eris cibus, sanguis tuus erit in medio terræ : oblivioni traderis, quia ego Dominus locutus sum.

CAPUT XXII.

Varia narrat scelera Jerosolymis perpetrata, propter quę dicit se super eos effusurum indignationem suam : narratque scelera sacerdotum, principum, pseudoprophetarum, ac populi terræ, ut nullus inventus sit, qui pro avertendo furore Domini se opponeret.

1 ET factum est verbum Dñi ad me dicens :

2 Et tu, fili hominis, nonne judicas, nonne judicas civitatem sanguinum?

A 3 Et ostendes ei omnes abominationes suas & dices : Hæc dicit Dominus Deus : Civitas effundens sanguinem in medio sui, ut veniat tempus ejus : & quæ fecit idola contra semetipsam, ut pollueretur.

4 In sanguine tuo, qui a te effusus est, deliquisti, & in idolis tuis, quæ fecisti, polluta es : & appropinquare fecisti dies tuos, & adduxisti tempus annorum tuorum ; propterea dedi te opprobrium gentibus, & irrisionem universis terris.

B 5 Quæ juxta sunt, & quæ procul a te, triumphabunt de te : sordida, nobilis, grandis interitu.

6 Ecce principes Israel singuli in brachio suo fuerunt in te ad effundendum sanguinem.

* 7 Patrem, & matrem contumeliis affecerunt in te, advenam calumniati sunt in medio tui, pupillum, & viduam contristaverunt apud te.

8 Sanctuaria mea sprevisti, & sabbata mea polluisti.

9 Viri detractores fuerunt in te ad effundendum sanguinem, & super montes comederunt in te : scelus operati sunt in medio tui.

10 Verecundiora patris discooperuerunt in te, immunditiam menstruatæ humiliaverunt in te.

* Jere. 5. b. 8. 11 * Et unusquisque in uxorem proximi sui
operatus est abominationem; & socer nurum
suam polluit nefarie, frater sororem suam fi-
liam patris sui oppressit in te.
C 12 Munera acceperunt apud te ad effunden-
dum sanguinem: usuram & superabundantiam
accepisti, & avare proximos tuos calumniaba-
ris: meique oblita es, ait Dominus Deus.
13 Ecce complosi manus meas super avariti-
am tuam, quam fecisti, & super sanguinem,
qui effusus est in medio tui.
14 Numquid sustinebit cor tuum, aut præva-
lebunt manus tuæ in diebus, quos ego faciam
tibi? Ego Dominus locutus sum, & faciam.
15 Et dispergam te in nationes, & ventilabo
te in terras, & deficere faciam immunditiam
tuam a te.
16 Et possidebo te in conspectu gentium: &
scies, quia ego Dominus.
D 17 Et factum est verbum Dñi ad me dicens:
18 Fili hominis, versa est mihi domus Israel
in scoriam: omnes isti æs, & stannum, &
ferrum, & plumbum in medio fornacis: sco-
ria argenti facti sunt.
19 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eo
quod versi estis omnes in scoriam, propterea
ecce ego congregabo vos in medio Jerusalem,
20 Congregatione argenti, & æris, & stan-
ni, & ferri, & plumbi in medio fornacis, ut
succendam in ea ignem ad conflandum: sic
congregabo in furore meo, & in ira mea,
& requiescam: & conflabo vos,
E 21 Et congregabo vos, & succendam vos in igne
furoris mei, & conflabimini in medio ejus.
22 Ut conflatur argentũ in medio fornacis, sic
eritis in medio ejus: & scietis, quia ego Dñs,
cum effuderim indignationem meã super vos.
23 Et factum est verbum Dñi ad me dicens:
24 Fili hominis, dic ei: Tu es terra immun-
da, & non compluta in die furoris.
25 Conjuratio prophetarũ in medio ejus, sic-
ut leo rugiens, rapiensque prædam, animas
devoraverunt, opes & pretium acceperunt, vi-
duas ejus multiplicaverunt in medio illius.
F 26 Sacerdotes ejus contempserunt legem me-
am, & polluerunt sanctuaria mea: inter san-
ctum, & prophanum non habuerunt distan-
tiam: & inter pollutum, & mundum non in-
tellexerunt: & a sabbatis meis averterunt ocu-
los suos, & coinquinabar in medio eorum.
* Mich. 3. d. 11. Soph. 3. a. 3. 27 * Principes ejus in medio illius, qua-
si lupi rapientes prædam ad effundendum
sanguinem, & ad perdendas animas, & ava-
re ad sectanda lucra.
G 28 Prophetæ autem ejus liniebant eos absque
temperamento, videntes vana, & divinantes
eis mendacium, dicentes: Hæc dicit Domi-
nus Deus, cum Dominus non sit locutus.
29 Populi terræ calumniabantur calumniam,
& rapiebant violenter: egenum, & pauperem
affligebant, & advenam opprimebant calu-
mnia absque judicio.
30 Et quæsivi de eis virum, qui interponeret
sepem, & staret oppositus contra me pro ter-
ra, ne dissiparem eam, & non inveni.
31 Et effudi super eos indignationem meam,
in igne iræ meæ consumpsi eos; viam eorum
in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

CAPUT XXIII.

Sub figura multiplicium stuprorum duarum meretricum Oollæ & Oolibæ, ac punitionis earum, ostendit Dominus variam idololatriam Samariæ, & Jerusalem, propter quam tradendi sunt in opprobrium gentibus, quarum sunt idololatriam imitati.

A 1 ET factus est sermo Dñi ad me dicens:
2 Fili hominis, duæ mulieres filiæ
matris unius fuerunt,
3 Et fornicatæ sunt in Ægypto, in adolescen-
tia sua fornicatæ sunt: ibi subacta sunt ubera
earum, & fractæ sunt mammæ pubertatis earũ.
4 Nomina autem earum Oolla major, & Oo-
liba soror ejus minor: & habui eas, & pepe-
rerunt filios & filias. Porro earum nomina,
Samaria Oolla, & Jerusalem Ooliba.
5 Fornicata est igitur super me Oolla, &
insanivit in amatores suos, in Assyrios pro-
pinquantes,
6 Vestitos hyacintho, principes, & magi-
stratus, juvenes cupidinis, universos equi-
tes ascensores equorum.
7 Et dedit fornicationes suas super eos ele-
ctos, filios Assyriorum universos: & in o-
mnibus, in quos insanivit, in immunditiis
eorum polluta est. B
8 Insuper & fornicationes suas, quas habue-
rat in Ægypto, non reliquit; nam & illi
dormierunt cum ea in adolescentia ejus, & il-
li confregerunt ubera pubertatis ejus, & ef-
fuderunt fornicationem suam super eam.
9 Propterea tradidi eam in manus amato-
rum suorum, in manus filiorum Assur, su-
per quorum insanivit libidine. * Supra 16. d. 37.
10 * Ipsi discooperuerunt ignominiam ejus,
filios, & filias ejus tulerunt, & ipsam occi-
derunt gladio: & factæ sunt famosæ mulie-
res, & judicia perpetraverunt in ea.
11 Quod cum vidisset soror ejus Ooliba, plus-
quam illa insanivit libidine, & fornicationem
suam super fornicationem sororis suæ
12 Ad filios Assyriorum præbuit impudenter,
ducibus, & magistratibus ad se venientibus, in-
dutis veste varia, equitibus qui vectabantur e-
quis, & adolescentibus forma cunctis egregia.
13 Et vidi, quod polluta esset via una am-
barum.
14 Et auxit fornicationes suas; cumque vi- C
disset viros depictos in pariete, imagines Chal-
dæorum expressas coloribus,
15 Et accinctos balteis renes, & tiaras tin-
ctas in capitibus eorum, formam ducum o-
mnium, similitudinem filiorum Babylonis,
terræque Chaldæorum, in qua orti sunt;
16 Insanivit super eos concupiscentia oculorũ
suorum, & misit nuntios ad eos in Chaldæam.
17 Cumque venissent ad eam filii Babylonis
ad cubile mammarum, polluerunt eam stu-
pris suis: & polluta est ab eis, & saturata
est anima ejus ab illis.
18 Denudavit quoque fornicationes suas,
& discooperuit ignominiam suam: & recessit
anima mea ab ea, sicut recesserat anima mea
a sorore ejus.
19 Multiplicavit enim fornicationes suas,
recordans dies adolescentiæ suæ, quibus for-
nicata est in terra Ægypti.
20 Et insanivit libidine super concubitum D
eorum, quorum carnes sunt ut carnes asino-
rum, & sicut fluxus equorum fluxus eorum.
21 Et visitasti scelus adolescentiæ tuæ, quan-
do subacta sunt in Ægypto ubera tua, & con-
fractæ sunt mammæ pubertatis tuæ.
22 Propterea Ooliba, hæc dicit Dñs Deus:
Ecce ego suscitabo omnes amatores tuos con-
tra te, de quibus satiata est anima tua: &
congregabo eos adversum te in circuitu,
23 Filios Babylonis, & universos Chaldæos,
nobiles, tyrannosque, & principes, omnes fi-
lios Assyriorum, juvenes forma egregia, du-
ces, & magistratus universos, principes prin-
cipum, & nominatos ascensores equorum:
24 Et venient super te instructi curru, & rota,
multitudo populorum: lorica, & clypeo, & ga-
lea armabuntur contra te undique: & dabo co-
ram eis judiciũ, & judicabunt te judiciis suis.
25 Et ponam zelum meum in te, quem exer-
cent tecum in furore; nasum tuum, & aures
tuas præcident: & quæ remanserint, gladio
concident: ipsi filios tuos, & filias tuas ca-
pient: & novissimum tuum devorabitur igni.
26 Et denudabunt te vestimentis tuis, &
tollent vasa gloriæ tuæ.
27 Et requiescere faciam scelus tuum de E
te, & fornicationem tuam de terra Ægypti:
nec levabis oculos tuos ad eos, & Ægypti
non recordaberis amplius.
28 Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
tradam te in manus eorum, quos odisti, in
manus, de quibus satiata est anima tua.
29 Et agent tecum in odio, & tollent o-
mnes labores tuos, & dimittent te nudam,
& ignominia plenam; & revelabitur igno-
minia fornicationum tuarum, scelus tuum,
& fornicationes tuæ.
30 Fecerunt hæc tibi, quia fornicata es post
gentes, inter quas polluta es in idolis earum.

31 In via sororis tuæ ambulasti : & dabo
calicem ejus in manu tua .
32 Hæc dicit Dñs Deus: Calicem sororis tuæ
bibes profundum , & latum : eris in derisum ,
& in subsannationem , quæ est capacissima .
33 Ebrietate,& dolore repleberis,calice mœ-
roris & tristitiæ,calice sororis tuæ Samariæ .
34 Et bibes illum,& epotabis usque ad fæces,
& fragmenta ejus devorabis,& ubera tua lace-
rabis , quia ego locutus sum , ait Dñs Deus .
35 Propterea hæc dicit Dominus Deus :
Quia oblita es mei , & projecisti me post
corpus tuum, tu quoque porta scelus tuum,
& fornicationes tuas .
F 36 Et ait Dominus ad me , dicens : Fili
hominis , numquid judicas Oollam , & Oo-
libam , & annuntias eis scelera earum ?
37 Quia adulteratæ sunt , & sanguis in ma-
nibus earum , & cum idolis suis fornicatæ
sunt: insuper & filios suos , quos genuerunt
mihi , obtulerunt eis ad devorandum .
38 Sed & hoc fecerunt mihi : Polluerunt
sanctuarium meum in die illa , & sabbata
mea profanaverunt .
39 Cumque immolarent filios suos idolis
suis , & ingrederentur sanctuarium meum in
die illa , ut pollerent illud , etiam hæc fe-
cerunt in medio domus meæ .
40 Miserunt ad viros venientes de longe, ad
quos nuntium miserant ; itaque ecce vene-
runt: quibus te lavisti , & circumlinisti stibio
oculos tuos , & ornata es mundo muliebri .
41 Sedisti in lecto pulcherrimo , & mensa
ornata est ante te ; thymiama meum , &
unguentum meum posuisti super eam .
42 Et vox multitudinis exultantis erat in ea:
& in viris , qui de multitudine hominum ad-
ducebantur , & veniebant de deserto , posue-
runt armillas in manibus eorum , & coronas
speciosas in capitibus eorum .
G 43Et dixi ei,quæ attrita est in adulteriis:Nunc
fornicabitur in fornicatione sua etiam hæc .
44 Et ingressi sunt ad eam quasi ad mulie-
rem meretricem: sic ingrediebantur ad Ool-
lam, & Oolibam mulieres nefarias .
45 Viri ergo justi sunt ; hi judicabunt eas
judicio adulterarum , & judicio effunden-
tium sanguinem , quia adulteræ sunt , & san-
guis in manibus earum .
46 Hæc enim dicit Dominus Deus : Adduc
ad eas multitudinem , & trade eas in tumul-
tum , & in rapinam .
47Et lapidentur lapidibus populorum,& con-
fodiantur gladiis eorum; filios , & filias earum
interficient , & domos earum igne succendent.
48 Et auferam scelus de terra , & discent
omnes mulieres , ne faciant secundum sce-
lus earum .
49 Et dabunt scelus vestrum super vos , &
peccata idolorum vestrorum portabitis : &
scietis , quia ego Dominus Deus .

CAPUT XXIV.

*Sub figura ollæ , electioribus carnium parti-
bus ac ossibus plenæ , ignique admotæ , & sub
figura mortis uxoris Ezechielis , pro qua jus-
sus est nullum facere luctum , significat Domi-
nus domum Israel in exitium tradendam , fi-
liosque ejus trucidandos , nullo sequente lu-
ctu præ animi stupore .*

A 1 ET factum est verbum Domini ad me,
in anno nono , in mense decimo , de-
cima die mensis , dicens :
2 Fili hominis , scribe tibi nomen diei hu-
jus , in qua confirmatus est rex Babylonis
adversum Jerusalem hodie .
3 Et dices per proverbium ad domum irri-
tatricem parabolam , & loqueris ad eos: Hæc
dicit Dominus Deus: Pone ollam : pone ,
inquam , & mitte in eam aquam .
4 Congere frusta ejus in eam , omnem
partem bonam , femur & armum , electa &
ossibus plena .
B 5 Pinguissimum pecus assume , compone
quoque strues ossium sub ea : efferbuit coctio
ejus,& discocta sunt ossa illius in medio ejus .
6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Væ
civitati sanguinum , ollæ , cujus rubigo in ea
est , & rubigo ejus non exivit de ea : per par-
tes , & per partes suas ejice eam : non ce-
cidit super eam sors .
7 Sanguis enim ejus in medio ejus est :
super limpidissimam petram effudit illum :
non effudit illum super terram , ut possit o-
periri pulvere .
8 Ut superinducerem indignationem meam ,
& vindicta ulciscerer, dedi sanguinem ejus
super petram limpidissimam , ne operiretur .
9 Propterea hæc dicit Dominus Deus: * C
Væ civitati sanguinum, cujus ego grandem
faciam pyram .
10 Congere ossa , quæ igne succendam ;
consumentur carnes , & coquetur universa
compositio , & ossa tabescent .
11 Pone quoque eam super prunas vacuam,
ut incalescat, & liquefiat æs ejus : & con-
fletur in medio ejus inquinamentum ejus ,
& consumatur rubigo ejus .
12 Multo labore sudatum est , & non exivit D
de ea nimia rubigo ejus , neque per ignem .
13 Immunditia tua execrabilis , quia mun-
dare te volui , & non es mundata a sordibus
tuis : sed nec mundaberis prius , donec quie-
scere faciam indignationem meam in te .
14 Ego Dominus locutus sum . Veniet , &
faciam : non transeam , nec parcam , nec
placabor : juxta vias tuas , & juxta adinven-
tiones tuas judicabo te , dicit Dominus .
15 Et factum est verbum Dñi ad me dicens:
16 Fili hominis,ecce ego tollo a te deside-
rabile oculorum tuorum in plaga : & non plan-
ges,neque plorabis,neque fluent lacrymæ tuæ.
17 Ingemisce tacens:mortuorum luctum non E
facies : corona tua circumligata sit tibi, & cal-
ceamenta tua erunt in pedibus tuis , nec ami-
ctu ora velabis, nec cibos lugentium comedes.
18 Locutus sum ergo ad populum mane ,
& mortua est uxor mea vespere : fecique
mane , sicut præceperat mihi .
19 Et dixit ad me populus : Quare non indi-
cas nobis, quid ista significent , quæ tu facis ?
20 Et dixi ad eos : Sermo Domini factus
est ad me dicens :
21 Loquere domui Israel : Hæc dicit Do- F
minus Deus: Ecce ego polluam sanctuarium
meum , superbiam imperii vestri , & deside-
rabile oculorum vestrorum , & super quo pa-
vet anima vestra ; filii vestri , & filiæ ve-
stræ , quas reliquistis , gladio cadent .
22 Et facietis sicut feci: Ora amictu non ve-
labitis , & cibos lugentium non comedetis .
23 Coronas habebitis in capitibus vestris , &
calceamenta in pedibus : non plangetis,neque
flebitis,sed tabescetis in iniquitatibus vestris,
& unusquisque gemet ad fratrem suum .
24 Eritque Ezechiel vobis in portentum : G
juxta omnia , quæ fecit , facietis , cum vene-
rit istud : & scietis , quia ego Dominus Deus.
25 Et tu , fili hominis , ecce in die , qua
tollam ab eis fortitudinem eorum , & gau-
dium dignitatis , & desiderium oculorum
eorum , super quo requiescunt animæ co-
rum , filios , & filias eorum .
26 In die illa cum venerit fugiens ad te ,
ut annuntiet tibi :
27 In die , inquam , illa aperietur os tuum
cum eo , qui fugit : & loqueris , & non si-
lebis ultra : erisque eis in portentum ; &
scietis , quia ego Dominus .

CAPUT XXV.

*Regionibus Ammon , Moab , Idumææ &
Palæstinæ minatur Dominus exitium , eo quod
filios Israel afflixerint , & de ipsorum affli-
ctione exultaverint .*

1 ET factus est sermo Dñi ad me dicens: A
2 Fili hominis,pone faciem tuam con-
tra filios Ammon , & prophetabis de eis .
3 Et dices filiis Ammon: Audite verbum
Dñi Dei : Hæc dicit Dominus Deus : Pro eo
quod dixisti : Euge , euge super sanctuarium
meum , quia pollutum est , & super terram
Israel, quoniam desolata est , & super domum
Juda , quoniam ducti sunt in captivitatem ;
4 Idcirco ego tradam te filiis orientalibus in
hæreditatem , & collocabunt caulas suas in te,
& ponent in te tentoria sua ; ipsi comedent
fruges tuas, & ipsi bibent lac tuum .

* Nah. 3. a. 1. Hab. 2. c. 12.

5 Da-

5 Daboque Rabbath in habitaculum camelorum, & filios Ammon in cubile pecorum; & scietis, quia ego Dominus.

6 Quia hæc dicit Dñs Deus: Pro eo quod plausisti manu, & percussisti pede, & gavisa es ex toto affectu super terram Israel;

7 Idcirco ecce ego extendam manum meam super te, & tradam te in direptionem gentium, & interficiam te de populis, & perdam de terris, & conteram; & scies, quia ego Dominus.

8 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod dixerunt Moab, & Seir: Ecce sicut omnes gentes, domus Juda;

9 Idcirco ecce ego aperiam humerum Moab de civitatibus, de civitatibus, inquam, ejus, & de finibus ejus inclytas terræ Bethiesimoth, & Beelmeon, & Cariathaim,

10 Filiis Orientis cum filiis Ammon, & dabo eam in hæreditatem, ut non sit ultra memoria filiorum Ammon in gentibus.

11 Et in Moab faciam judicia: & scient, quia ego Dominus.

12 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod fecit Idumæa ultionem, ut se vindicaret de filiis Juda, peccavitque delinquens, & vindictam expetivit de eis;

13 Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Extendam manum meam super Idumæam, & auferam de ea hominem, & jumentum, & faciam eam desertam ab austro: & qui sunt in Dedan, gladio cadent.

14 Et dabo ultionem meam super Idumæam per manum populi mei Israel: & facient in Edom juxta iram meam, & furorem meum: & scient vindictam meam, dicit Dñs Deus.

15 Hæc dicit Dñs Deus: Pro eo quod fecerunt Palæstini vindictam. & ulti se sunt toto animo, interficientes, & implentes inimicitias veteres;

16 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego extendam manum meam super Palæstinos, & interficiam interfectores, & perdam reliquias maritimæ regionis:

17 Faciamq; in eis ultiones magnas arguens in furore: & scient, quia ego Dominus, cum dedero vindictam meam super eos.

CAPUT XXVI.

Tyri inclytæ urbis prædicit Dñs eversionem, eo quod super vastatione Jerusalem exultaverit.

1 ET factum est in undecimo anno, prima mensis, factus est sermo Dñi ad me dicens:

2 Fili hominis, pro eo quod dixit Tyrus de Jerusalē: Euge confractæ sunt portæ populorum, con versa est ad me: implebor, deserta est;

3 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego super te, Tyre, & ascendere faciam ad te gentes multas, sicut ascendit mare fluctuans.

4 Et dissipabunt muros Tyri, & destruent turres ejus: & radam pulverem ejus de ea, & dabo eam in limpidissimam petram.

5 Siccatio sagenarum erit in medio maris, quia ego locutus sum, ait Dominus: & erit in direptionem gentibus.

6 Filiæ quoque ejus, quæ sunt in agro, gladio interficientur: & scient, quia ego Dñs.

7 Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam ad Tyrum Nabuchodonosor regem Babylonis ab aquilone, regem regum cum equis, & curribus, & equitibus, & cœtu, populoque magno.

8 Filias tuas, quę sunt in agro, gladio interficiet: & circumdabit te munitionibus, & comportabit aggerem in gyro, & elevabit contra te clypeū.

9 Et vineas, & arietes temperabit in muros tuos, & turres tuas destruet in amatura sua.

10 Inundatione equorum ejus operiet te pulvis eorum: a sonitu equitum, & rotarum, & curruum movebuntur muri tui, cum ingressus fuerit portas tuas quasi per introitū urbis dissipatę.

11 Ungulis equorum suorum conculcabit omnes plateas tuas: populum tuum gladio cędet, & statuæ tuæ nobiles in terram corruent.

12 Vastabunt opes tuas, diripient negotiationes tuas: & destruent muros tuos, & domos tuas præclaras subvertent: & lapides tuos, & ligna tua, & pulverem tuum in medio aquarum ponent.

13 * Et quiescere faciam multitudinem canticorum tuorum, & sonitus cithararum tuarum non audietur amplius.

* Jere. 7. 8. 34.

14 Et dabo te in limpidissimam petram, siccatio sagenarum eris: nec ædificaberis ultra, quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.

15 Hæc dicit Dominus Deus Tyro: Numquid non a sonitu ruinæ tuæ, & gemitu interfectorum tuorum, cum occisi fuerint, in medio tui commovebuntur insulæ?

16 Et descendent de sedibus suis omnes principes maris: & auferent exuvias suas, & vestimenta sua varia abjicient, & induentur stupore: in terra sedebunt, & attoniti super repentino casu tuo admirabuntur.

17 Et assumentes super te lamentum, dicent tibi: Quomodo peristi, quæ habitas in mari, urbs inclyta, quæ fuisti fortis in mari cum habitatoribus tuis, quos formidabant universi!

18 Nunc stupebunt naves in die pavoris tui: & turbabuntur insulæ in mari, eo quod nullus egrediatur ex te.

19 Quia hæc dicit Dominus Deus: Cum dedero te urbem desolatam sicut civitates, quæ non habitantur: & adduxero super te abyssum, & operuerint te aquæ multæ:

20 Et detraxero te cum his, qui descendunt in lacum ad populum sempiternum, & collocavero te in terra novissima sicut solitudines veteres, cum his qui deducuntur in lacum, ut non habiteris: porro cum dedero gloriam in terra viventium,

21 In nihilum redigam te, & non eris, & requisita non invenieris ultra in sempiternum, dicit Dominus Deus.

CAPUT XXVII.

Tyri urbis maritimæ, ac opulentissimæ ruina defletur, enarratis mercibus, quæ a quaque regione ad eam deferri solent.

1 ET factum est verbum Dñi ad me dicens:

2 Tu ergo fili hominis assume super Tyrum lamentum:

3 Et dices Tyro, quæ habitat in introitu maris, negotiationi populorum ad insulas multas: Hæc dicit Dominus Deus: O Tyre, tu dixisti: Perfecti decoris ego sum,

4 Et in corde maris sita. Finitimi tui, qui te ædificaverunt, impleverunt decorem tuum.

5 Abietibus de Sanir extruxerunt te cum omnibus tabulatis maris: cedrum de Libano tulerunt, ut facerent tibi malum.

6 Quercus de Basan dolaverunt in remos tuos, & transtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico, & prætoriola de insulis Italiæ.

7 Byssus varia de Ægypto texta est tibi in velū, ut poneretur in malo: hyacinthus & purpura de insulis Elisa facta sunt operimentum tuum.

8 Habitatores Sidonis, & Aradii fuerunt remiges tui: sapientes tui, Tyre, facti sunt gubernatores tui.

9 Senes Giblii, & prudentes ejus habuerunt nautas ad ministerium variæ supellectilis tuæ: omnes naves maris, & nautæ earum fuerunt in populo negotiationis tuæ.

10 Persæ, & Lydii, & Libyes erant in exercitu tuo viri bellatores tui: clypeum, & galeam suspenderunt in te pro ornatu tuo.

11 Filii Aradii cum exercitu tuo erant super muros tuos in circuitu: sed & Pigmæi, qui erant in turribus tuis, pharetras suas suspenderunt in muris tuis per gyrum; ipsi compleverunt pulchritudinem tuam.

12 Carthaginenses negotiatores tui a multitudine cunctarum divitiarum, argento, ferro, stanno, plumboq; repleverunt nundinas tuas.

13 Græcia, Thubal, & Mosoch, ipsi institores tui: mancipia, & vasa ærea advexerunt populo tuo.

14 De domo Thogorma equos, & equites, & mulos adduxerunt ad forum tuum.

15 Filii Dedan negotiatores tui: insulæ multæ negotiatio manus tuæ: dentes eburneos, & hebeninos commutaverunt in pretio tuo.

16 Syrus negotiator tuus propter multitudinem operum tuorum gemmam, & purpuram, & scutulata, & byssum, & sericum, & chodchod proposuerunt in mercatu tuo.

17 Juda & terra Israel ipsi institores tui in frumento primo, balsamum, & mel, & oleum, & resinam proposuerunt in nundinis tuis.

18 Damascenus negotiator tuus in multitudine operum tuorum, in multitudine diversarum opum, in vino pingui, in lanis coloris optimi.

19 Dan, & Græcia, & Mosel in nundinis tuis proposuerunt ferrum fabrefactum: stacte, & calamus in negotiatione tua:

20 Dedan institores tui in tapetibus ad sedendum.

21 Arabia, & universi principes Cedar, ipsi negotiatores manus tuæ: cum agnis, & arietibus, & hœdis venerunt ad te negotiatores tui.

22 Venditores Saba, & Reema, ipsi negotiatores tui: cum universis primis aromatibus, & lapide pretioso, & auro, quod proposuerunt in mercatu tuo.

23 Haran, & Chene, & Eden negotiatores tui: Saba, Assur, & Chelmad venditores tui:

24 Ipsi negotiatores tui multifariam involucris hyacinthi, & polymitorum, gazarumque pretiosarum, quæ obvolutæ, & astrictæ erant funibus: cedros quoque habebant in negotiationibus tuis.

25 Naves maris, principes tui in negotiatione tua: & repleta es, & glorificata nimis in corde maris.

26 In aquis multis adduxerunt te remiges tui: ventus auster contrivit te in corde maris.

27 Divitiæ tuæ, & thesauri tui, & multiplex instrumentum tuum, nautæ tui, & gubernatores tui, qui tenebant supellectilem tuam, & populo tuo præerant: viri quoque bellatores tui, qui erant in te cum universa multitudine tua, quæ est in medio tui, cadent in corde maris in die ruinæ tuæ.

28 A sonitu clamoris gubernatorum tuorum conturbabuntur classes:

29 Et descendent de navibus suis omnes, qui tenebant remum: nautæ, & universi gubernatores maris in terra stabunt:

30 Et ejulabunt super te voce magna, & clamabunt amare: & superjacient pulverem capitibus suis, & cinere conspergentur.

31 Et radent super te calvitium, & accingentur ciliciis: & plorabunt te in amaritudine animæ ploratu amarissimo.

32 Et assument super te carmen lugubre, & plangent te: Quæ est ut Tyrus, quæ obmutuit in medio maris?

33 Quæ in exitu negotiationum tuarum de mari implesti populos multos: in multitudine divitiarum tuarum, & populorum tuorum ditasti reges terræ.

34 Nunc contrita es a mari, in profundis aquarum opes tuæ, & omnis multitudo tua, quæ erat in medio tui, ceciderunt.

35 Universi habitatores insularum obstupuerunt super te: & reges earum omnes tempestate perculsi mutaverunt vultus.

36 Negotiatores populorum sibilaverunt super te; ad nihilum deducta es, & non eris usque in perpetuum.

CAPUT XXVIII.

Ruina regis Tyri, maxima gloria prius exaltati, ob nimiam ipsius superbiam aliasque iniquitates: similiter & vastatio Sidonis, ac reductio filiorum Israel in terram suam, vastatis ipsorum inimicis.

1 Et factus est sermo Dñi ad me dicens:

2 Fili hominis, dic principi Tyri: Hæc dicit Dñs Deus: Eo quod elevatum est cor tuum, & dixisti: Deus ego sum, & in cathedra Dei sedi in corde maris, cum sis homo, & non Deus, & dedisti cor tuum quasi cor Dei.

3 Ecce sapientior es tu Daniele: omne secretum non est absconditum a te.

4 In sapientia, & prudentia tua fecisti tibi fortitudinem: & acquisisti aurum, & argentum in thesauris tuis.

5 In multitudine sapientiæ tuæ, & in negotiatione tua multiplicasti tibi fortitudinem: & elevatum est cor tuum in robore tuo.

6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eo quod elevatum est cor tuum quasi cor Dei;

7 Idcirco ecce ego adducam super te alienos, robustissimos gentium: & nudabunt gladios suos super pulchritudinem sapientiæ tuæ, & polluent decorem tuum.

8 Interficient, & detrahent te: & morieris in interitu occisorum in corde maris.

9 Numquid dicens loqueris: Deus ego sum, coram interficientibus te, cum sis homo, & non Deus in manu occidentium te?

10 Morte incircumcisorum morieris in manu alienorum, quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.

11 Et factus est sermo Dñi ad me dicens: Fili hominis, leva planctum super regem Tyri,

12 Et dices ei: Hæc dicit Dominus Deus: Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore,

13 In deliciis paradisi Dei fuisti: omnis lapis pretiosus operimentum tuum: sardius, topazius, & jaspis, chrysolithus, & onyx, & berillus, sapphirus, & carbunculus, & smaragdus: aurum opus decoris tui: & foramina tua in die, qua conditus es, præparata sunt.

14 Tu cherub extentus, & protegens: & posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti.

15 Perfectus in viis tuis a die conditionis tuæ, donec inventa est iniquitas in te.

16 In multitudine negotiationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate, & peccasti: & ejeci te de monte Dei, & perdidi te, o cherub protegens, de medio lapidum ignitorum.

17 Et elevatum est cor tuum in decore tuo: perdidisti sapientiam tuam in decore tuo: in terram projeci te; ante faciem regum dedi te, ut cernerent te.

18 In multitudine iniquitatum tuarum, & iniquitate negotiationis tuæ, polluisti sanctificationem tuam. Producam ergo ignem de medio tui, qui comedat te, & dabo te in cinerem super terram in conspectu omnium videntium te.

19 Omnes, qui viderint te in gentibus, obstupescent super te; nihili factus es, & non eris in perpetuum.

20 Et factus est sermo Dñi ad me dicens:

21 Fili hominis, pone faciem tuam contra Sidonem, & prophetabis de ea,

22 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, Sidon, & glorificabor in medio tui: & scient, quia ego Dominus, cum fecero in ea judicia, & sanctificatus fuero in ea.

23 Et immittam ei pestilentiam, & sanguinem in plateis ejus: & corruent interfecti in medio ejus gladio per circuitum: & scient, quia ego Dominus.

24 Et non erit ultra domui Israel offendiculum amaritudinis, & spina dolorem inferens undique per circuitum eorum, qui adversantur eis: & scient, quia ego Dominus Deus.

25 Hæc dicit Dominus Deus: Quando congregavero domum Israel de populis, in quibus dispersi sunt, sanctificabor in eis coram gentibus: & habitabunt in terra sua, quam dedi servo meo Jacob.

26 Et habitabunt in ea securi: & ædificabunt domos, & plantabunt vineas, & habitabunt confidenter, cum fecero judicia in omnibus, qui adversantur eis per circuitum: & scient, quia ego Dominus Deus eorum.

CAPUT XXIX.

Adversus regem Ægypti ac regnum ejus, in solitudinem redigendum, post 40. tamen annos revocandum, licet non ad pristinam gloriam. Terra Ægypti datur Nabuchodonosor, eo quod cum suo exercitu laboraverit devastando Tyrum.

1 In anno decimo, decimo mense, undecima die mensis factum est verbum Domini ad me dicens:

2 Fili hominis, pone faciem tuam contra Pharaonem regem Ægypti, & prophetabis de eo, & de Ægypto universa.

3 Loquere, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, Pharao rex Ægypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis: Meus est fluvius, & ego feci memetipsum.

4 Et ponam frenum in maxillis tuis: & agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis: & extraham te de medio fluminum tuorum, & universi pisces tui squamis tuis adhærebunt.

5 Et projiciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui: super faciem terræ cades: non

colli-

colligeris, neque congregaberis: bestiis terræ,
& volatilibus cæli dedi te ad devorandum.
6 Et scient omnes habitatores Ægypti,
* Isaiæ 36. b.5. quia ego Dominus, * pro eo quod fuisti ba-
culus arundineus domui Israel.
7 Quando apprehenderunt te manu, & con-
fractus es, & lacerasti omnem humerum eo-
rum: & innitentibus eis super te, comminu-
tus es, & dissolvisti omnes renes eorum.
8 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ec-
ce ego adducam super te gladium, & inter-
ficiam de te hominem, & jumentum.
9 Et erit terra Ægypti in desertum, & in soli-
tudinem: & scient, quia ego Dñs, pro eo quod
dixeris: Fluvius meus est, & ego feci eum.
10 Idcirco ecce ego ad te, & ad flumina
tua: daboque terram Ægypti in solitudines,
gladio dissipatam a turre Syenes, usque ad
terminos Æthiopiæ.
C 11 Non pertransibit eam pes hominis, ne-
que pes jumenti gradietur in ea, & non ha-
bitabitur quadraginta annis.
12 Daboque terram Ægypti desertam in me-
dio terrarum desertarum, & civitates ejus in
medio urbium subversarum: & erunt desolatæ
quadraginta annis: & dispergam Ægyptios in
nationes, & ventilabo eos in terras.
13 Quia hæc dicit Dominus Deus: Post fi-
nem quadraginta annorum congregabo Ægy-
ptum de populis, in quibus dispersi fuerant.
14 Et reducam captivitatem Ægypti, & col-
locabo eos in terra Phathures, in terra nativi-
tatis suæ, & erunt ibi in regnum humile:
15 Inter cætera regna erit humillima, &
non elevabitur ultra super nationes, & im-
D minuam eos, ne imperent gentibus.
16 Neque erunt ultra domui Israel in confi-
dentia, docentes iniquitatem, ut fugiant, &
sequantur eos: & scient, quia ego Dñs Deus.
17 Et factum est in vigesimo & septimo
anno, in primo, in una mensis: factum
est verbum Domini ad me dicens:
18 Fili hominis, Nabuchodonosor rex Ba-
bylonis servire fecit exercitum suum servi-
tute magna adversus Tyrum: omne caput
decalvatum, & omnis humerus depilatus est:
& merces non est reddita ei, neque exerci-
tui ejus de Tyro pro servitute, qua servivit
mihi adversus eam.
19 Propterea hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego
dabo Nabuchodonosor regem Babylonis in ter-
* Jere. 46. a.2. ra Ægypti: * & accipiet multitudinem ejus,
& deprædabitur manubias ejus, & diripiet spo-
lia ejus: & erit merces exercitui illius,
20 Et operi, quo servivit adversus eam;
dedi ei terram Ægypti, pro eo quod labo-
raverit mihi, ait Dominus Deus.
21 In die illo pullulabit cornu domui Is-
rael: & tibi dabo apertum os in medio eo-
rum: & scient, quia ego Dominus.

CAPUT XXX.

Omnes urbes Ægypti per regem Babylonis vastabuntur.

A 1 ET factum est verbum Domini ad me
dicens:
2 Fili hominis, propheta, & dic: Hæc di-
cit Dominus Deus: Ululate, væ, væ diei,
3 Quia juxta est dies, & appropinquat dies
Domini: dies nubis, tempus gentium erit.
4 Et veniet gladius in Ægyptum: & erit
pavor in Æthiopia, cum ceciderint vulne-
rati in Ægypto, & ablata fuerit multitudo
illius, & destructa fundamenta ejus.
5 Æthiopia, & Libya, & Lydi, & omne
reliquum vulgus, & Chub, & filii terræ
fœderis cum eis gladio cadent.
B 6 Hæc dicit Dominus Deus: & corruent
fulcientes Ægyptum, & destruetur superbia
imperii ejus: a turre Syenes gladio cadent
in ea, ait Dominus Deus exercituum.
7 Et dissipabuntur in medio terrarum deso-
latarum, & urbes ejus in medio civitatum
desertarum erunt.
8 Et scient, quia ego Dominus, cum de-
dero ignem in Ægypto, & attriti fuerint
omnes auxiliatores ejus.
9 In die illa egredientur nuntii a facie
mea in trieribus ad conterendam Æthiopiæ
confidentiam; & erit pavor in eis in die Æ-
gypti, quia absque dubio veniet.
10 Hæc dicit Dominus Deus: Cessare fa-
ciam multitudinem Ægypti in manu Nabu-
chodonosor regis Babylonis.
11 Ipse, & populus ejus cum eo fortissimi C
gentium adducentur ad disperdendam terram:
& evaginabunt gladios suos super Ægyptum,
& implebunt terram interfectis.
12 Et faciam alveos fluminum aridos, & tra-
dam terram in manus pessimorum: & dissipa-
bo terram, & plenitudinem ejus manu alie-
norum; ego Dominus locutus sum.
13 * Hæc dicit Dominus Deus: Et disperdam D
simulacra, & cessare faciam idola de Mem- *Zach. 13. a.2.
phis: & dux de terra Ægypti non erit am-
plius: & dabo terrorem in terra Ægypti.
14 Et disperdam terram Phathures, & dabo ignem
in Taphnis, & faciam judicia in Alexandria.
15 Et effundam indignationem meam super
Pelusium robur Ægypti, & interficiam mul-
titudinem Alexandriæ,
16 Et dabo ignem in Ægypto; quasi partu-
riens dolebit Pelusium, & Alexandria erit dis-
sipata, & in Memphis angustiæ quotidianæ.
17 Juvenes Heliopoleos, & Bubasti gladio E
cadent, & ipsæ captivæ ducentur.
18 Et in Taphnis nigrescet dies, cum con-
trivero ibi sceptra Ægypti & defecerit in ea
superbia potentiæ ejus: ipsam nubes operiet,
filiæ autem ejus in captivitatem ducentur.
19 Et judicia faciam in Ægypto: & scient,
quia ego Dominus.
20 Et factum est in undecimo anno, in
primo mense, in septima mensis, factum est
verbum Domini ad me dicens:
21 Fili hominis, brachium Pharaonis regis F
Ægypti confregi: & ecce non est obvolu-
tum, ut restitueretur ei sanitas, ut ligare-
tur pannis, & fasciaretur linteolis, ut rece-
pto robore posset tenere gladium.
22 Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ad Pharaonem regem Ægypti, &
comminuam brachium ejus forte, sed con-
fractum, & dejiciam gladium de manu ejus:
23 Et dispergam Ægyptum in gentibus, &
ventilabo eos in terris.
24 Et confortabo brachia regis Babylonis, G
daboque gladium meum in manu ejus: &
confringam brachia Pharaonis, & gement
gemitibus interfecti coram facie ejus.
25 Et confortabo brachia regis Babylonis,
& brachia Pharaonis concident: & scient,
quia ego Dominus, cum dedero gladium
meum in manu regis Babylonis, & exten-
derit eum super terram Ægypti.
26 Et dispergam Ægyptum in nationes, &
ventilabo eos in terras: & scient, quia ego Dñs.

CAPUT XXXI.

Sublimitatem regis Pharaonis cum Assur comparat, & utriusque similem prædicit interitum.

1 ET factum est in anno undecimo, ter- A
tio mense, una mensis, factum est
verbum Domini ad me dicens:
2 Fili hominis, dic Pharaoni regi Ægy-
pti, & populo ejus: Cui similis factus es in
magnitudine tua?
3 Ecce Assur quasi cedrus in Libano pul-
cher ramis, & frondibus nemorosus, excel-
susque altitudine, & inter condensas fron-
des elevatum est cacumen ejus.
4 Aquæ nutrierunt illum, abyssus exalta-
vit illum: flumina ejus manabant in cir-
cuitu radicum ejus, & rivos suos emisit ad
universa ligna regionis.
5 Propterea elevata est altitudo ejus super B
omnia ligna regionis: & multiplicata sunt
arbusta ejus, & elevati sunt rami ejus præ
aquis multis.
6 Cumque extendisset umbram suam, in ra-
mis ejus fecerunt nidos omnia volatilia cæli,
& sub frondibus ejus genuerunt omnes be-
stiæ saltuum, & sub umbraculo illius habi-
tabat cœtus gentium plurimarum.
7 Eratque pulcherrimus in magnitudine
sua, & in dilatatione arbustorum suorum;
erat enim radix illius juxta aquas multas.
8 Cedri non fuerunt altiores illo in paradi- C

so Dei, abietes non adæquaverunt summita-
tem ejus, & platani non fuerunt æquæ frondi-
bus illius: omne lignum paradisi Dei non est
assimilatum illi, & pulchritudini ejus.
9 Quoniam speciosum feci eum, & multis,
condensisque frondibus:& æmulata sunt eum o-
mnia ligna voluptatis,quę erant in paradiso Dei.
D 10 Propterea hæc dicit Dñs Deus: pro eo
quod sublimatus est in altitudine,& dedit sum-
mitatem suam virentem, atque condensam,
& elevatum est cor ejus in altitudine sua;
11 Tradidi eum in manu fortissimi gen-
tium: faciens faciet ei: juxta impietatem
ejus ejeci eum.
12 Et succident eum alieni, & crudelissimi
nationum, & projicient eum super montes, &
in cunctis convallibus corruent rami ejus, &
confringentur arbusta ejus in universis rupibus
terræ: & recedent de umbraculo ejus omnes
populi terræ, & relinquent eum.
E 13 In ruina ejus habitaverunt omnia vola-
tilia cæli, & in ramis ejus fuerunt univer-
sæ bestiæ regionis.
14 Quam ob rem non elevabuntur in altitu-
dine sua omnia ligna aquarum,nec ponent sub-
limitatem suam inter nemorosa atq; frondosa,
nec stabunt in sublimitate sua omnia,quæ irri-
gantur aquis, quia omnes traditi sunt in mor-
tem ad terram ultimam, in medio filiorum ho-
minum, ad eos qui descendunt in lacum.
F 15 Hæc dicit Dominus Deus: In die quando
descendit ad inferos, induxi luctum, operui
eum abysso: & prohibui flumina ejus, & coer-
cui aquas multas; contristatus est super eum
Libanus, & omnia ligna agri concussa sunt.
16 A sonitu ruinæ ejus commovi gentes,
dum deducerem eum ad infernum cum his,
qui descendebant in lacum: & consolata sunt
in terra infima omnia ligna voluptatis egre-
gia, atque præclara in Libano, universa
quæ irrigabantur aquis.
G 17 Nam & ipsi cum eo descendent in in-
fernum ad interfectos gladio: & brachium
uniuscujusque sedebit sub umbraculo ejus in
medio nationum.
18 Cui assimilatus es, o inclyte, atque subli-
mis inter ligna voluptatis? Ecce deductus es
cum lignis voluptatis ad terram ultimam; in
medio incircumcisorum dormies cum eis, qui
interfecti sunt gladio; ipse est Pharao, & o-
mnis multitudo ejus, dicit Dominus Deus.

CAPUT XXXII.

Pharao quantumvis sublimis, conterendus est a rege Babylonis: cujus vastatione plurimi reges obstupescent, pluresque nationes cum eo in abyssum detrahentur.

A 1 ET factum est duodecimo anno, in men-
se duodecimo, in una mensis, factum
est verbum Domini ad me dicens:
2 Fili hominis, assume lamentum super
Pharaonem regem Ægypti, & dices ad eum:
Leoni gentium assimilatus es, & draconi, qui
est in mari: & ventilabas cornu in flumini-
bus tuis, & conturbabas aquas pedibus tuis,
& conculcabas flumina earum.
* Supra 12 d.13. & 17. f. 20.
3 Propterea hæc dicit Dñs Deus: * Expan-
dam super te rete meum in multitudine populo-
rum multorum, & extraham te in sagena mea.
4 Et projiciam te in terram, super faciem
agri abjiciam te: & habitare faciam super te
omnia volatilia cæli, & saturabo de te be-
stias universæ terræ.
5 Et dabo carnes tuas super montes, &
implebo colles tuos sanie tua.
B 6 Et irrigabo terram fœtore sanguinis tui
super montes, & valles implebuntur ex te.
* Isaiæ 13.b.10. Joel. 2. b.10.& 3.b.15. Matth. 24.c.29.
7 * Et operiam, cum extinctus fueris, cælum,
& nigrescere faciam stellas ejus: solem nube
tegam, & luna non dabit lumen suum.
8 Omnia luminaria cæli mœrere faciam su-
per te: & dabo tenebras super terram tuam, di-
cit Dominus Deus, cum ceciderint vulnerati
tui in medio terræ, ait Dominus Deus.
9 Et irritabo cor populorum multorum,
cum induxero contritionem tuam in genti-
bus super terras, quas nescis.
10Et stupescere faciam super te populos mul-
tos: & reges eorum horrore nimio formidabunt
super te, cum volare cœperit gladius meus
super facies eorum: & obstupescent repente
singuli pro anima sua in die ruinæ tuæ.
11 Quia hæc dicit Dominus Deus: Gladius
regis Babylonis veniet tibi:
12 In gladiis fortium dejiciam multitudi- C
nem tuam; inexpugnabiles omnes gentes hæ:
& vastabunt superbiam Ægypti, & dissipabi-
tur multitudo ejus.
13 Et perdam omnia jumenta ejus, quæ
erant super aquas plurimas: & non contur-
babit eas pes hominis ultra, neque ungula
jumentorum turbabit eas.
14 Tunc purissimas reddam aquas eorum,
& flumina eorum quasi oleum adducam, ait
Dominus Deus,
15 Cum dedero terram Ægypti desolatam;
deseretur autem terra a plenitudine sua, quan-
do percussero omnes habitatores ejus:& scient
quia ego Dominus.
16 Planctus est, & plangent eum: filiæ D
gentium plangent eum: super Ægyptum,
& super multitudinem ejus plangent eum,
ait Dominus Deus.
17 Et factum est in duodecimo anno, in
quintadecima mensis, factum est verbum
Domini ad me dicens:
18 Fili hominis, cane lugubre super multitu-
dinem Ægypti: & detrahe eam ipsam, & fi-
lias gentium robustarum ad terram ultimam
cum his, qui descendunt in lacum.
19 Quo pulchrior es? descende, & dormi
cum incircumcisis.
20 In medio interfectorum gladio cadent;
gladius datus est, attraxerunt eam, & omnes
populos ejus.
21 Loquentur ei potentissimi robustorum
de medio inferni, qui cum auxiliatoribus
ejus descenderunt, & dormierunt incircum-
cisi interfecti gladio.
22 Ibi Assur, & omnis multitudo ejus: in E
circuitu illius sepulchra ejus, omnes inter-
fecti, & qui ceciderunt gladio.
23 Quorum data sunt sepulchra in novissi-
mis laci: & facta est multitudo ejus per gy-
rum sepulchri ejus: universi interfecti, ca-
dentesque gladio, qui dederant quondam for-
midinem in terra viventium.
24 Ibi Ælam,& omnis multitudo ejus per gy-
rum sepulchri sui: omnes hi interfecti, ruen-
tesq; gladio: qui descenderunt incircumcisi ad
terram ultimam: qui posuerunt terrorem suum
in terra viventium, & portaverunt ignomi-
niam suam cum his, qui descendunt in lacum.
25 In medio interfectorum posuerunt cubile F
ejus in universis populis ejus: in circuitu ejus
sepulchrum illius: omnes hi incircumcisi, in-
terfectique gladio; dederunt enim terrorem
suum in terra viventium, & portaverunt igno-
miniam suam cum his, qui descendunt in la-
cum: in medio interfectorum positi sunt.
26 Ibi Mosoch, & Thubal, & omnis mul-
titudo ejus: in circuitu ejus sepulchra illius:
omnes hi incircumcisi, interfectique, & ca-
dentes gladio, quia dederunt formidinem
suam in terra viventium.
27 Et non dormient cum fortibus, cadenti-
busque, & incircumcisis, qui descenderunt ad
infernum cum armis suis, & posuerunt gla-
dios suos sub capitibus suis, & fuerunt ini-
quitates eorum in ossibus eorum, quia terror
fortium facti sunt in terra viventium.
28 Et tu ergo in medio incircumcisorum con- G
tereris, & dormies cum interfectis gladio.
29 Ibi Idumæa, & reges ejus, & omnes duces
ejus,qui dati sunt cum exercitu suo cum inter-
fectis gladio: & qui cum incircumcisis dormie-
runt, & cum his, qui descendunt in lacum.
30 Ibi principes aquilonis omnes, & uni-
versi venatores, qui deducti sunt cum interfe-
ctis, paventes, & in sua fortitudine confusi:
qui dormierunt incircumcisi cum interfectis
gladio, & portaverunt confusionem suam cum
his, qui descendunt in lacum.
31 Vidit eos Pharao, & consolatus est su-
per universa multitudine sua, quæ interfe-
cta est gladio, Pharao, & omnis exercitus
ejus, ait Dominus Deus:

32 Quia dedi terrorem meum in terra vi-
ventium, & dormivit in medio incircumci-
ſorum cum interfectis gladio; Pharao & om-
nis multitudo ejus, ait Dominus Deus.

CAPUT XXXIII.

*Si ſpeculator viſum imminens malum non an-
nuntiaverit, reus erit pereuntium: quod ſi an-
nuntiaverit, ſolus is, qui ſibi non cavit, reus
erit. Juſtus quoque ſi ſuam deſerat juſtitiam,
damnabitur; & impius ſi convertatur, ſalva-
bitur. Nec confidant de terra ſibi data in poſ-
ſeſſionem, quoniam propter ſuas iniquitates
perdentur, & terra in ſolitudinem redigetur.*

A 1 ET factum eſt verbum Domini ad me
dicens:
2 Fili hominis, loquere ad filios populi tui,
& dices ad eos: Terra, cum induxero ſuper
eam gladium, & tulerit populus terræ virum
unum de noviſſimis ſuis, & conſtituerit
eum ſuper ſe ſpeculatorem;
3 Et ille viderit gladium venientem ſuper
terram, & cecinerit buccina, & annuntiave-
rit populo:
4 Audiens autem, quiſquis ille eſt, ſoni-
tum buccinæ, & non ſe obſervaverit, vene-
ritque gladius, & tulerit eum, ſanguis ipſius
ſuper caput ejus erit.
5 Sonum buccinæ audivit, & non ſe ob-
ſervavit: ſanguis ejus in ipſo erit: ſi autem
ſe cuſtodierit, animam ſuam ſalvabit.
B 6 Quod ſi ſpeculator viderit gladium ve-
nientem, & non inſonuerit buccina, & po-
pulus ſe non cuſtodierit, veneritque gladius,
& tulerit de eis animam; ille quidem in iniqui-
tate ſua captus eſt, ſanguinem autem ejus
de manu ſpeculatoris requiram.
* Supr. 3. d. 17. 7 * Et tu fili hominis, ſpeculatorem dedi
te domui Iſrael; audiens ergo ex ore meo ſer-
monem, annuntiabis eis ex me.
8 Si me dicente ad impium: Impie, morte
morieris; non fueris locutus, ut ſe cuſtodiat
impius a via ſua: ipſe impius in iniquitate
ſua morietur, ſanguinem autem ejus de ma-
nu tua requiram.
9 Si autem annuntiante te ad impium, ut
a viis ſuis convertatur, non fuerit converſus
a via ſua; ipſe in iniquitate ſua morietur:
porro tu animam tuam liberaſti.
C 10 Tu ergo, fili hominis, dic ad domum
Iſrael: Sic locuti eſtis, dicentes: Iniquitates
noſtræ, & peccata noſtra ſuper nos ſunt, &
in ipſis nos tabeſcimus: quomodo ergo vive-
re poterimus?
* Supra 18. g. 32. 11 * Dic ad eos: Vivo ego, dicit Dominus
Deus: nolo mortem impii, ſed ut conver-
tatur impius a via ſua, & vivat. Converti-
mini, convertimini a viis veſtris peſſimis:
& quare moriemini domus Iſrael?
12 Tu itaque, fili hominis, dic ad filios po-
puli tui: Juſtitia juſti non liberabit eum, in
quacumque die peccaverit: & impietas impii
non nocebit ei, in quacumq; die converſus fue-
rit ab impietate ſua: & juſtus non poterit vive-
re in juſtitia ſua, in quacumque die peccaverit.
13 Etiam ſi dixero juſto, quod vita vivat, &
confiſus in juſtitia ſua fecerit iniquitatem, o-
mnes juſtitię ejus oblivioni tradentur, & in ini-
quitate ſua, quā operatus eſt, in ipſa morietur.
D 14 Si autem dixero impio: Morte morieris,
& egerit pœnitentiam a peccato ſuo, fecerit-
que judicium & juſtitiam,
15 Et pignus reſtituerit ille impius, rapi-
namque reddiderit, in mandatis vitæ ambula-
verit, nec fecerit quidquam injuſtum, vita
vivet, & non morietur.
16 Omnia peccata ejus, quæ peccavit, non
imputabuntur ei; judicium, & juſtitiam fe-
cit, vita vivet.
17 Et dixerunt filii populi tui: Non eſt æqui
ponderis via Dñi: & ipſorum via injuſta eſt.
18 Cum enim receſſerit juſtus a juſtitia ſua,
feceritque iniquitates, morietur in eis.
19 Et cum receſſerit impius ab impietate ſua,
feceritque judicium, & juſtitiam, vivet in eis.
* Supr. 18. f. 25. 20 * Et dicitis: Non eſt recta via Domini.
Unumquemque juxta vias ſuas judicabo de vo-
bis, domus Iſrael.
E 21 Et factum eſt in duodecimo anno, in de-
cimo menſe, in quinta menſis tranſmigrationis
noſtræ, venit ad me, qui fugerat de Jeruſa-
lem, dicens: Vaſtata eſt civitas.
22 Manus autem Domini facta fuerat ad me
veſpere, antequam veniret qui fugerat: ape-
ruitque os meum, donec veniret ad me ma-
ne, & aperto ore meo non ſilui amplius.
23 Et factum eſt verbum Domini ad me
dicens:
24 Fili hominis, qui habitant in ruinoſis
his ſuper humum Iſrael, loquentes ajunt:
Unus erat Abraham, & hæreditate poſſedit
terram: nos autem multi ſumus, nobis data
eſt terra in poſſeſſionem. F
25 Idcirco dices ad eos: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Qui in ſanguine comeditis, & o-
culos veſtros levatis ad immunditias veſtras,
& ſanguinem funditis, numquid terram hæ-
reditate poſſidebitis?
26 Stetiſtis in gladiis veſtris, feciſtis abomi-
nationes, & unuſquiſque uxorem proximi ſui
polluit, & terram hæreditate poſſidebitis?
27 Hæc dices ad eos: Sic dicit Dominus
Deus: Vivo ego, quia qui in ruinoſis habi-
tant, gladio cadent: & qui in agro eſt, beſtiis
tradetur ad devorandum: qui autem in præſi-
diis & ſpeluncis ſunt, peſte morientur.
28 Et dabo terram in ſolitudinem, & in
deſertum, & deficiet ſuperba fortitudo ejus:
& deſolabuntur montes Iſrael, eo quod nul-
lus ſit, qui per eos tranſeat.
29 Et ſcient, quia ego Dñs, cum dedero ter-
ram eorum deſolatam, & deſertam propter uni-
verſas abominationes ſuas, quas operati ſunt. G
30 Et tu fili hominis: filii populi tui, qui
loquuntur de te juxta muros, & in oſtiis do-
morum, & dicunt unus ad alterum, vir ad
proximum ſuum loquentes: Venite, & au-
diamus, quis ſit ſermo egrediens a Domino.
31 Et veniunt ad te, quaſi ſi ingrediatur po-
pulus, & ſedent coram te populus meus: &
audiunt ſermones tuos, & non faciunt eos,
quia in canticum oris ſui vertunt illos, &
avaritiam ſuam ſequitur cor eorum.
32 Et es eis quaſi carmen muſicum, quod
ſuavi, dulcique ſono canitur: & audiunt
verba tua, & non faciunt ea.
33 Et cum venerit quod prædictum eſt (ec-
ce enim venit) tunc ſcient, quod prophetes
fuerit inter eos.

CAPUT XXXIV.

*Ex manibus paſtorum, qui neglecto grege,
tantum quæ ſua ſunt quærunt, dicit Dominus
ſe oves ſuas liberaturum: quodque eas in Judi-
cio paſcet, ſuſcitaturus ſuper eas ſervum ſuum
David, ſub quo in omni terræ ubertate ſecure
paſcantur: oſtenditque, gregem ſuum eſſe po-
pulum Iſrael, & ſe Deum ipſorum.*

1 ET factum eſt verbum Domini ad me A
dicens:
2 Fili hominis, propheta de paſtoribus Iſ-
rael: propheta, & dices paſtoribus: Hæc di- * Jere. 23. a. 1.
cit Dominus Deus: * Væ paſtoribus Iſrael, Supra 13. a. 3.
qui paſcebant ſemetipſos; nonne greges a
paſtoribus paſcuntur?
3 Lac comedebatis, & lanis operiebamini,
& quod craſſum erat, occidebatis: gregem
autem meum non paſcebatis.
4 Quod infirmum fuit non conſolidaſtis, &
quod ægrotum non ſanaſtis, quod confractum
eſt non alligaſtis, & quod abjectum eſt non
reduxiſtis, & quod perierat non quæſiſtis: ſed
cum auſteritate imperabatis eis, & cum po-
tentia.
5 Et diſperſæ ſunt oves meæ, eo quod non
eſſet paſtor: & factæ ſunt in devorationem
omnium beſtiarum agri, & diſperſæ ſunt.
6 Erraverunt greges mei in cunctis mon- B
tibus, & in univerſo colle excelſo: & ſuper
omnem faciem terræ diſperſi ſunt greges mei,
& non erat qui requireret: non erat, in-
quam, qui requireret.
7 Propterea paſtores audite verbum Dñi.
8 Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia pro eo
quod facti ſunt greges mei in rapinam, &
oves meæ in devorationem omnium beſtia-
rum agri, eo quod non eſſet paſtor; neque
enim quæſierunt paſtores mei gregem meum,

sed pascebant pastores semetipsos, & greges meos non pascebant;

9 Propterea pastores audite verbum Dñi.

C

10 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores, requiram gregem meum de manu eorum, & cessare faciam eos, ut ultra non pascant gregem, nec pascant amplius pastores semetipsos: & liberabo gregem meum de ore eorum, & non erit ultra eis in escam.

11 Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse requiram oves meas, & visitabo eas.

12 Sicut visitat pastor gregem suum in die, quando fuerit in medio ovium suarum dissipatarum, sic visitabo oves meas, & liberabo eas de omnibus locis, in quibus dispersæ fuerant in die nubis, & caliginis.

D

13 Et educam eas de populis, & congregabo eas de terris, & inducam eas in terram suam: & pascam eas in montibus Israel, in rivis, & in cunctis sedibus terræ.

14 In pascuis uberrimis pascam eas, & in montibus excelsis Israel erunt pascua earum: ibi requiescent in herbis virentibus, & in pascuis pinguibus pascentur super montes Israel.

15 Ego pascam oves meas, & ego eas accubare faciam, dicit Dominus Deus.

16 Quod perierat requiram, & quod abjectum erat reducam, & quod confractum fuerat alligabo, & quod infirmum fuerat consolidabo, & quod pingue & forte custodiam, & pascam illas in judicio.

17 Vos autem greges mei, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego judico inter pecus

E

& pecus arietum, & hircorum.

18 Nonne satis vobis erat pascua bona depasci? insuper & reliquias pascuarum vestrarum conculcastis pedibus vestris: & cum purissimam aquam biberetis, reliquam pedibus vestris turbabatis.

19 Et oves meæ his, quæ conculcata pedibus vestris fuerant, pascebantur, & quæ pedes vestri turbaverant, hæc bibebant.

20 Propterea hæc dicit Dominus Deus ad vos: Ecce ego ipse judico inter pecus pingue, & macilentum:

21 Pro eo quod lateribus, & humeris impingebatis, & cornibus vestris ventilabatis omnia infirma pecora, donec dispergerentur foras;

F

22 Salvabo gregem meum, & non erit ultra in rapinam, & judicabo inter pecus & pecus.

23 * ET SUSCITABO SUPER EAS PASTOREM UNUM, qui pascat eas, servum meum David: ipse pascet eas, & ipse erit eis in pastorem.

* Isaiæ 40. c. 11. Osee 3. b. 5. Joan. 1. g. 45. & 10. 11. & 14.

24 Ego autem Dominus ero eis in Deum, & servus meus David princeps in medio eorum; ego Dominus locutus sum.

25 Et faciam cum eis pactum pacis, & cessare faciam bestias pessimas de terra: & qui habitant in deserto, securi dormient in saltibus.

26 Et ponam eos in circuitu collis mei benedictionem: & deducam imbrem in tempore suo: pluviæ benedictionis erunt.

27 Et dabit lignum agri fructum suum, & terra dabit germen suum, & erunt in terra sua absque timore: & scient, quia ego Dominus, cum contrivero catenas jugi eorum,

G

& eruero eos de manu imperantium sibi.

28 Et non erunt ultra in rapinam in gentibus, neque bestiæ terræ devorabunt eos, sed habitabunt confidenter absque ullo terrore.

29 Et suscitabo eis germen nominatum: & non erunt ultra imminuti fame in terra, neque portabunt ultra opprobrium gentium.

30 Et scient, quia ego Dominus Deus eorum cum eis, & ipsi populus meus domus Israel, ait Dominus Deus.

31 * Vos autem greges mei, greges pascuæ meæ homines estis: & ego Dominus Deus vester, dicit Dominus Deus.

* Joan. 10. c. 11.

CAPUT XXXV.

Montis Seir sive Idumæorum futura vastatio, eo quod populum Dei afflixerint.

A

1 ET factus est sermo Dñi ad me dicens:

2 Fili hominis, pone faciem tuam adversum montem Seir, & prophetabis de eo, & dices illi:

3 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, mons Seir, & extendam manum meam super te, & dabo te desolatum, atque desertum.

4 Urbes tuas demoliar, & tu desertus eris: & scies, quia ego Dominus.

B

5 Eo quod fueris inimicus sempiternus, & concluseris filios Israel in manus gladii in tempore afflictionis eorum, in tempore iniquitatis extremæ;

6 Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus, quoniam sanguini tradam te, & sanguis te persequetur: & cum sanguinem oderis, sanguis persequetur te.

7 Et dabo montem Seir desolatum atq; desertum, & auferam de eo euntem, & redeuntem.

8 Et implebo montes ejus occisorum suorum: in collibus tuis, & in vallibus tuis, atque in torrentibus interfecti gladio cadent.

C

9 In solitudines sempiternas tradam te, & civitates tuæ non habitabuntur: & scietis, quia ego Dominus Deus.

10 Eo quod dixeris: Duæ gentes, & duæ terræ meæ erunt, & hæreditate possidebo eas, cum Dominus esset ibi;

11 Propterea vivo ego, dicit Dñs Deus, quia faciam juxta iram tuam, & secundum zelum tuum, quem fecisti odio habens eos: & notus efficiar per eos, cum te judicavero.

12 Et scies, quia ego Dominus audivi universa opprobria tua, quæ locutus es de montibus Israel, dicens: Deserti, nobis ad devorandum dati sunt.

D

13 Et insurrexistis super me ore vestro, & derogastis adversum me verba vestra; ego audivi.

14 Hæc dicit Dominus Deus: Lætante universa terra, in solitudinem te redigam.

15 Sicuti gavisus es super hæreditatem domus Israel, eo quod fuerit dissipata, sic faciam tibi: dissipatus eris mons Seir, & Idumæa omnis: & scient, quia ego Dominus.

CAPUT XXXVI.

Quia populus Dei erat in opprobrium gentibus, eo quod propter sua peccata dispersi essent in captivitatem, dicit Dominus, non propter illum, sed propter se reducturum eum in terram suam: quodque super ipsum effundet aquam mundam, faciens eum in suis præceptis ambulare, magnaque frui felicitate.

A

1 TU autem, fili hominis, propheta super montes Israel, & dices: * Montes Israel audite verbum Domini.

* Supr. 6. a. 3.

2 Hæc dicit Dominus Deus: Eo quod dixerit inimicus de vobis: Euge, altitudines sempiternæ in hæreditatem datæ sunt nobis;

3 Propterea vaticinare, & dic: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod desolati estis, & conculcati per circuitum, & facti in hæreditatem reliquis Gentibus, & ascendistis super labium linguæ, & opprobrium populi;

4 Propterea montes Israel audite verbum Domini Dei. Hæc dicit Dominus Deus montibus, & collibus, torrentibus, vallibusque, & desertis, parietinis, & urbibus derelictis, quæ depopulatæ sunt, & subsannatæ a reliquis gentibus per circuitum.

B

5 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quoniam in igne zeli mei locutus sum de reliquis gentibus, & de Idumæa universa, quæ dederunt terram meam sibi in hæreditatem cum gaudio, & toto corde, & ex animo: & ejecerunt eam, ut vastarent;

6 Idcirco vaticinare super humum Israel, & dices montibus & collibus, jugis, & vallibus: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego in zelo meo: & in furore meo locutus sum, eo quod confusionem gentium sustinueritis.

7 Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Ego levavi manum meam, ut gentes, quæ in circuitu vestro sunt, ipsæ confusionem suã portent.

8 Vos autem montes Israel ramos vestros germinetis, & fructum vestrum afferatis populo meo Israel; prope enim est, ut veniat:

9 Quia ecce ego ad vos, & convertar ad vos, & arabimini, & accipietis sementem.

10 Et multiplicabo in vobis homines, omnemque domum Israel: & habitabuntur civitates, & ruinosa instaurabuntur.

C

11 Et replebo vos hominibus, & jumentis, & multiplicabuntur, & crescent: & habitare

vos faciam ſicut a principio, boniſque donabo majoribus, quam habuiſtis ab initio: & ſcietis, quia ego Dominus.

12 Et adducam ſuper vos homines, populum meum Iſrael, & hæreditate poſſidebunt te: & eris eis in hæreditatem, & non addes ultra, ut abſque eis ſis.

13 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod dicunt de vobis: Devoratrix hominum es, & ſuffocans gentem tuam;

14 Propterea homines non comedes amplius, & gentem tuam non necabis ultra, ait Dominus Deus:

D 15 Nec auditam faciam in te amplius confuſionem gentium, & opprobrium populorum nequaquam portabis, & gentem tuam non amittes amplius, ait Dominus Deus.

16 Et factum eſt verbum Dñi ad me dicens:

17 Fili hominis, domus Iſrael habitaverunt in humo ſua, & polluerunt eam in viis ſuis, & in ſtudiis ſuis juxta immunditiam menſtruatæ facta eſt via eorum coram me.

18 Et effudi indignationem meam ſuper eos pro ſanguine, quem fuderunt ſuper terram, & in idolis ſuis polluerunt eam.

19 Et diſperſi eos in gentes, & ventilati ſunt in terras: juxta vias eorum, & adinventiones eorum judicavi eos.

E 20 Et ingreſſi ſunt ad gentes, ad quas introierunt, & * polluerunt nomen ſanctum meum, cum diceretur de eis: Populus Domini iſte eſt, & de terra ejus egreſſi ſunt.

* Iſaiæ 52. b. 5. Rom. 2. d. 24.

21 Et peperci nomini ſancto meo, quod polluerat domus Iſrael in gentibus, ad quas ingreſſi ſunt.

22 Idcirco dices domui Iſrael: Hæc dicit Dominus Deus: Non propter vos ego faciam, domus Iſrael, ſed propter nomen ſanctum meum, quod polluiſtis in gentibus, ad quas intraſtis.

23 Et ſanctificabo nomen meum magnum, quod pollutum eſt inter gentes, quod polluiſtis in medio earum: ut ſciant gentes, quia ego Dominus, ait Dominus exercituum, cum ſanctificatus fuero in vobis coram eis.

24 Tollam quippe vos de gentibus, & congregabo vos de univerſis terris, & adducam vos in terram veſtram.

25 Et effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris, & ab univerſis idolis veſtris mundabo vos.

26 * Et dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum ponam in medio veſtri: & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum.

* Supr. 11. d. 19.

F 27 Et ſpiritum meum ponam in medio veſtri: & faciam, ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea cuſtodiatis, & operemini.

28 Et habitabitis in terra, quam dedi patribus veſtris: & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum.

29 Et ſalvabo vos ex univerſis inquinamentis veſtris: & vocabo frumentum, & multiplicabo illud, & non imponam vobis famem.

30 Et multiplicabo fructum ligni, & genimina agri, ut non portetis ultra opprobrium famis in gentibus.

31 Et recordabimini viarum veſtrarū peſſimarum, ſtudiorumque non bonorum: & diſplicebunt vobis iniquitates veſtræ, & ſcelera veſtra.

32 Non propter vos ego faciam, ait Dominus Deus: notum ſit vobis: confundimini, & erubeſcite ſuper viis veſtris, domus Iſrael.

G 33 Hæc dicit Dominus Deus: In die, qua mundavero vos ex omnibus iniquitatibus veſtris, & inhabitari fecero urbes, & inſtauravero ruinoſa,

34 Et terra deſerta fuerit exculta, quæ quondam erat deſolata in oculis omnis viatoris,

35 Dicent: Terra illa inculta facta eſt ut hortus voluptatis: & civitates deſertæ, & deſtitutæ atque ſuffoſſæ, munitæ ſederunt.

36 Et ſcient gentes, quæcumque derelictæ fuerint in circuitu veſtro, quia ego Dominus ædificavi diſſipata, plantavique inculta: ego Dominus locutus ſim, & fecerim.

37 Hæc dicit Dñs Deus: Adhuc in hoc invenient me domus Iſrael, ut faciam eis: Multiplicabo eos ſicut gregem hominum,

38 Ut gregem ſanctum, ut gregem Jeruſalem in ſolemnitatibus ejus. Sic erunt civitates deſertæ, plenæ gregibus hominum: & ſcient, quia ego Dominus.

CAPUT XXXVII.

In figura aridorum oſſium reviviſcentium deſignat filios Iſrael, qui de omni proſperitate deſperant, reducendos in terram ſuam: & per duo ligna conjuncta ſignificat unum fore regnum Juda, & Iſrael, qui ſub uno rege ac paſtore David obſervaturi ſint mandata Domini, qui cum ipſis pactum feriet ſempiternum.

1 Facta eſt ſuper me manus Dñi, & eduxit me in ſpiritu Domini: & dimiſit me in medio campi, qui erat plenus oſſibus: A

2 Et circumduxit me per ea in gyro; erant autem multa valde ſuper faciem campi, ſiccaque vehementer.

3 Et dixit ad me: Fili hominis, putaſne vivent oſſa iſta? Et dixi: Domine Deus, tu noſti.

4 Et dixit ad me: Vaticinare de oſſibus iſtis, & dices eis: Oſſa arida audite verbum Dñi.

5 Hæc dicit Dñs Deus oſſibus his: Ecce ego intromittam in vos ſpiritum, & vivetis.

6 Et dabo ſuper vos nervos, & ſuccreſcere faciam ſuper vos carnes, & ſuperextendam in vobis cutem: & dabo vobis ſpiritum, & vivetis, & ſcietis, quia ego Dominus. B

7 Et prophetavi ſicut præceperat mihi. Factus eſt autem ſonitus, prophetante me, & ecce commotio: & acceſſerunt oſſa ad oſſa, unumquodque ad juncturam ſuam.

8 Et vidi, & ecce ſuper ea nervi, & carnes aſcenderunt, & extenta eſt in eis cutis deſuper: & ſpiritum non habebant.

9 Et dixit ad me: Vaticinare ad ſpiritum, vaticinare, fili hominis, & dices ad ſpiritum: Hæc dicit Dominus Deus: A quatuor ventis veni ſpiritus, & inſuffla ſuper interfectos iſtos, & reviviſcant. C

10 Et prophetavi, ſicut præceperat mihi: & ingreſſus eſt in ea ſpiritus, & vixerunt: ſteteruntque ſuper pedes ſuos exercitus grandis nimis valde.

11 Et dixit ad me: Fili hominis, oſſa hæc univerſa, domus Iſrael eſt; ipſi dicunt: Aruerunt oſſa noſtra, & periit ſpes noſtra, & abſciſſi ſumus.

12 Propterea vaticinare, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego aperiam tumulos veſtros, & educam vos de ſepulchris veſtris populus meus: & inducam vos in terram Iſrael. D

13 Et ſcietis, quia ego Dominus, cum aperuero ſepulchra veſtra, & eduxero vos de tumulis veſtris, popule meus:

14 Et dedero ſpiritum meum in vobis, & vixeritis, & requieſcere vos faciam ſuper humum veſtram: & ſcietis, quia ego Dominus locutus ſum, & feci, ait Dominus Deus.

15 Et factus eſt ſermo Dñi ad me dicens:

16 Et tu, fili hominis, ſume tibi lignum unum, & ſcribe ſuper illud: Judæ, & filiorum Iſrael ſociorum ejus; & tolle lignum alterum, & ſcribe ſuper illud: Joſeph ligno Ephraim, & cunctæ domui Iſrael, ſociorumque ejus.

17 Et adjunge illa unum ad alterum tibi in lignū unum: & erunt in unionem in manu tua. E

18 Cum autem dixerint ad te filii populi tui loquentes: Nonne indicas nobis, quid in his tibi velis?

19 Loqueris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego aſſumam lignum Joſeph, quod eſt in manu Ephraim, & tribus Iſrael, quæ ſunt ei adjunctæ: & dabo eas pariter cum ligno Juda, & faciam eas in lignum unum: & erunt unum in manu ejus.

20 Erunt autem ligna, ſuper quæ ſcripſeris in manu tua, in oculis eorum.

21 Et dices ad eos: Hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego aſſumam filios Iſrael de medio nationum, ad quas abierunt, & congregabo eos undique, & adducam eos ad humum ſuam. F

22 * Et faciam eos in gentem unam in terra in montibus Iſrael, & rex unus erit omnibus imperans: & non erunt ultra duæ gentes, nec dividentur amplius in duo regna.

* Joan. 10. d. 16.

23 Neque polluentur ultra in idolis ſuis,
& abominationibus ſuis, & cunctis iniquitati-
bus ſuis: & ſalvos eos faciam de univerſis ſedi-
bus, in quibus peccaverunt, & emundabo eos:
G & erunt mihi populus, & ego ero eis Deus.
* Iſa. 40. c. 11. 24 * Et ſervus meus David rex ſuper eos,
Jer. 23. a. 5. & paſtor unus erit omnium eorum: in judi-
Sup. 34. f. 23. ciis meis ambulabunt, & mandata mea cu-
Dan. 9. f. 24. ſtodient, & facient ea.
Joan. 1. g. 45. 25 Et habitabunt ſuper terram, quam dedi
* Pſal. 100. b. 4. ſervo meo Jacob, in qua habitaverunt patres
116. a. 2. veſtri: & habitabunt ſuper eam ipſi, & filii
Joa. 12. c. 34. eorum, & filii filiorum eorum uſque in ſem-
piternum: & David ſervus meus princeps
eorum in perpetuum.
26 * Et percutiam illis fœdus pacis: pa-
ctum ſempiternum erit eis: & fundabo eos,
& multiplicabo, & dabo ſanctificationem
meam in medio eorum in perpetuum.
27 Et erit tabernaculum meum in eis: &
ero eis Deus, & ipſi erunt mihi populus.
28 Et ſcient gentes, quia ego Dominus
ſanctificator Iſrael, cum fuerit ſanctificatio
mea in medio eorum in perpetuum.

CAPUT XXXVIII.

Habitantibus poſt reductam captivitatem ſecure filiis Iſrael in oppidis ſuis, adducet Dominus in noviſſimis diebus contra eos Gog cum ingenti exercitu: ſed & hunc cum ſuo exercitu multis cladibus poſtea conſumet.

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me dicens:
* Infr. 39. a. 1. 2 * Fili hominis, pone faciem tuam
Apoc. 20. c. 7. contra Gog, terram Magog, principem capi-
tis Moſoch, & Thubal, & vaticinare de eo,
3 Et dices ad eum: Hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego ad te Gog principem capi-
tis Moſoch & Thubal:
4 Et circumagam te, & ponam frænum in
maxillis tuis: & educam te, & omnem exer-
citum tuum, equos & equites veſtitos lori-
cis univerſos, multitudinem magnam, ha-
B ſtam & clypeum arripientium, & gladium.
5 Perſæ, Æthiopes, & Libyes cum eis,
omnes ſcutati & galeati.
6 Gomer, & univerſa agmina ejus, do-
mus Thogorma, latera Aquilonis, & totum
robur ejus, populique multi tecum.
7 Præpara, & inſtrue te, & omnem mul-
titudinem tuam, quæ coacervata eſt ad te:
& eſto eis in præceptum.
8 Poſt dies multos viſitaberis: in noviſſi-
mo annorum venies ad terram, quæ reverſa
eſt a gladio, & congregata eſt de populis
multis ad montes Iſrael, qui fuerunt deſer-
ti jugiter; hæc de populis educta eſt, & ha-
bitabunt in ea confidenter univerſi.
C 9 Aſcendens autem quaſi tempeſtas venies,
& quaſi nubes, ut operias terram tu, & o-
mnia agmina tua, & populi multi tecum.
10 Hæc dicit Dominus Deus: in die illa
aſcendent ſermones ſuper cor tuum, & co-
gitabis cogitationem peſſimam:
11 Et dices: Aſcendam ad terram abſque
muro: veniam ad quieſcentes, habitanteſque
ſecure: hi omnes habitant ſine muro, ve-
ctes, & portæ non ſunt eis:
D 12 Ut diripias ſpolia, & invadas prædam,
ut inferas manum tuam ſuper eos, qui deſerti
fuerant, & poſtea reſtituti, & ſuper populum,
qui eſt congregatus ex Gentibus, qui poſſi-
dere cœpit, & eſſe habitator umbilici ter-
ræ.
13 Saba, & Dedan, & negotiatores Thar-
ſis, & omnes leones ejus dicent tibi: Num-
quid ad ſumenda ſpolia tu venis? ecce ad
diripiendam prædam congregaſti multitudi-
nem tuam, ut tollas argentum, & aurum,
& auferas ſupellectilem, atque ſubſtantiam,
& diripias manubias infinitas.
14 Propterea vaticinare, fili hominis, &
dices ad Gog: Hæc dicit Dominus Deus:
Numquid non in die illo, cum habitaverit
populus meus Iſrael confidenter, ſcies?
E 15 Et venies de loco tuo a lateribus Aqui-
lonis tu, & populi multi tecum, aſcenſores
equorum univerſi, cœtus magnus, & exer-
citus vehemens.
16 Et aſcendes ſuper populum meum Iſrael
quaſi nubes, ut operias terram. In noviſſimis
diebus eris, & adducam te ſuper terram
meam: ut ſciant gentes me, cum ſanctifi-
catus fuero in te in oculis eorum, o Gog.
17 Hæc dicit Dominus Deus: Tu ergo il- F
le es, de quo locutus ſum in diebus antiquis
in manu ſervorum meorum prophetarum
Iſrael, qui prophetaverunt in diebus illorum
temporum, ut adducerem te ſuper eos.
18 Et erit in die illa, in die adventus
Gog ſuper terram Iſrael, ait Dominus Deus,
aſcendet indignatio mea in furore meo.
19 Et in zelo meo, in igne iræ meæ locu-
tus ſum. Quia in die illa erit commotio ma-
gna ſuper terram Iſrael:
20 * Et commovebuntur a facie mea piſces * Matt.
maris, & volucres cæli, & beſtiæ agri, & 24. c. 29.
omne reptile, quod movetur ſuper humum, Luc 21.
cunctique homines, qui ſunt ſuper faciem c. 25.
terræ: & ſubvertentur montes, & cadent
ſepes, & omnis murus corruet in terram.
21 Et convocabo adverſus eum in cunctis G
montibus meis gladium, ait Dñs Deus; gla-
dius uniuſcujuſque in fratrem ſuum dirigetur.
22 Et judicabo eum peſte, & ſanguine, & im-
bre vehementi, & lapidibus immenſis: ignem,
& ſulphur pluam ſuper eum, & ſuper exercitum
ejus, & ſuper populos multos, qui ſunt cum eo.
23 Et magnificabor, & ſanctificabor, &
notus ero in oculis multarum gentium: &
ſcient, quia ego Dominus.

CAPUT XXXIX.

Adducet Dominus Gog contra Iſrael, ſed ipſum cum toto ejus exercitu ibi perdet: in cujus ſepultura ſeptem menſibus occupabuntur ad mundandam terram: Dominus filios Iſrael propter peccata ipſorum tradidit in captivitatem, ſed reducet eos in terram ſuam ad nominis ſui glorificationem.

1 TU autem, fili hominis, vaticinare ad- A
verſum Gog, & dices: Hæc dicit Do-
minus Deus: Ecce ego ſuper te Gog prin-
cipem capitis Moſoch & Thubal:
2 Et circumagam te, & educam te: &
aſcendere te faciam de lateribus Aquilonis,
& adducam te ſuper montes Iſrael.
3 Et percutiam arcum tuum in manu ſini-
ſtra tua, & ſagittas tuas de manu dextera
tua dejiciam.
4 Super montes Iſrael cades tu, & omnia
agmina tua, & populi tui, qui ſunt tecum:
feris, avibus, omnique volatili, & beſtiis
terræ dedi te ad devorandum.
5 Super faciem agri cades; quia ego locu- B
tus ſum, ait Dominus Deus.
6 Et immittam ignem in Magog, & in
his, qui habitant in inſulis confidenter: &
ſcient, quia ego Dominus.
7 Et nomen ſanctum meum notum faciam
in medio populi mei Iſrael, & non polluam
nomen ſanctum meum amplius: & ſcient
gentes, quia ego Dominus ſanctus Iſrael.
8 Ecce venit, & factum eſt, ait Dominus
Deus: hæc eſt dies, de qua locutus ſum.
9 Et egredientur habitatores de civitatibus
Iſrael, & ſuccendent, & comburent arma,
clypeum, & haſtas, arcum, & ſagittas, &
baculos manuum, & contos: & ſuccendent
ea igni ſeptem annis.
10 Et non portabunt ligna de regionibus, C
neque ſuccident de ſaltibus, quoniam arma
ſuccendent igni, & deprædabuntur eos, qui-
bus prædæ fuerant, & diripient vaſtatores
ſuos, ait Dominus Deus.
11 Et erit in die illa: dabo Gog locum no-
minatum, ſepulchrum in Iſrael: vallem via-
torum ad orientem maris, quæ obſtupeſcere
faciet prætereuntes: & ſepelient ibi Gog, &
omnem multitudinem ejus, & vocabitur
vallis multitudinis Gog.
12 Et ſepelient eos domus Iſrael, ut mun-
dent terram ſeptem menſibus.
13 Sepeliet autem eum omnis populus ter-
ræ, & erit eis nominata dies, in qua glori-
ficatus ſum, ait Dominus Deus.
14 Et viros jugiter conſtituent luſtrantes ter- D
ram, qui ſepeliant, & requirant eos, qui reman-
ſerant ſuper faciem terræ, ut emundent eam:
poſt menſes autem ſeptem quærere incipient.
15 Et circuibunt peragrantes terram: cum-

que viderint os hominis, statuent juxta il-
lud titulum, donec sepeliant illud pollin-
ctores in valle multitudinis Gog.
16 Nomen autem civitatis Amona, & mun-
dabunt terram.
E 17 Tu ergo fili hominis, hæc dicit Domi-
nus Deus: Dic omni volucri, & universis
avibus, cunctisque bestiis agri: Convenite,
properate, concurrite undique ad victimam
meam, quam ego immolo vobis, victimam
grandem super montes Israel, ut comeda-
tis carnem, & bibatis sanguinem.
18 Carnes fortium comedetis, & sangui-
nem principum terræ bibetis: arietum, &
agnorum, & hircorum, taurorumque & al-
tilium, & pinguium omnium.
19 Et comedetis adipem in saturitatem, &
bibetis sanguinem in ebrietatem de victima,
quam ego immolabo vobis.
20 Et saturabimini super mensam meam
de equo, & equite forti, & de universis vi-
ris bellatoribus, ait Dominus Deus.
21 Et ponam gloriam meam in gentibus:
& videbunt omnes gentes judicium meum,
quod fecerim, & manum meam, quam po-
suerim super eos.
F 22 Et scient domus Israel, quia ego Domi-
nus Deus eorum, a die illa, & deinceps.
23 Et scient gentes, quoniam in iniquita-
te sua capta sit domus Israel, eo quod dere-
liquerint me, & absconderim faciem meam
ab eis, & tradiderim eos in manus hostium,
& ceciderint in gladio universi.
24 Juxta immunditiam eorum, & scelus fe-
ci eis, & abscondi faciem meam ab illis.
25 Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Nunc reducam captivitatem Jacob, & mise-
rebor omnis domus Israel: & assumam zelum
pro nomine sancto meo.
G 26 Et portabunt confusionem suam, & o-
mnem prævaricationem, qua prævaricati sunt
in me, cum habitaverint in terra sua con-
fidenter neminem formidantes:
27 Et reduxero eos de populis, & congre-
gavero de terris inimicorum suorum, & san-
ctificatus fuero in eis, in oculis gentium
plurimarum.
* Supr. 36.g.33. 28 * Et scient, quia ego Dominus Deus eo-
rum, eo quod transtulerim eos in nationes,
& congregaverim eos super terram suam, &
non dereliquerim quemquam ex eis ibi.
29 Et non abscondam ultra faciem meam ab
eis, eo quod effuderim spiritum meum super
omnem domum Israel, ait Dominus Deus.

CAPUT XL.

*Prophetæ ostenditur futura reædificatio civi-
tatis, cum mensura in longitudine, latitudine,
& altitudine singularum domus portarum, tha-
lamorum, frontium, fenestrarum, vestibulo-
rum, cubiculorum, & graduum: item men-
suratio quatuor mensarum ad immolanda sa-
crificia: rursum gazophylacia cantorum, &
sacerdotum, ac vestibula templi.*

A 1 IN vigesimoquinto anno transmigrationis
nostræ, in exordio anni, decima men-
sis, quartodecimo anno postquam percussa est
civitas: in ipsa hac die facta est super me
manus Domini, & adduxit me illuc.
2 In visionibus Dei adduxit me in terram
Israel, & dimisit me super montem excelsum
nimis, super quem erat quasi ædificium ci-
vitatis vergentis ad austrum.
3 Et introduxit me illuc. Et ecce vir, cu-
jus erat species quasi species æris, & funicu-
lus lineus in manu ejus, & calamus mensuræ
in manu ejus: stabat autem in porta.
4 Et locutus est ad me idem vir: Fili homi-
nis, vide oculis tuis, & auribus tuis audi, & po-
ne cor tuum in omnia, quæ ego ostendam tibi,
quia ut ostendantur tibi, adductus es huc: an-
nuntia omnia, quæ tu vides, domui Israel.
5 Et ecce murus forinsecus in circuitu do-
mus undique, & in manu viri calamus men-
suræ sex cubitorum, & palmo: & mensus est
latitudinem ædificii calamo uno, altitudinem
quoque calamo uno.
B 6 Et venit ad portam, quæ respiciebat viam
orientalem, & ascendit per gradus ejus: &
mensus est limen portæ calamo uno latitudi-
nem, id est limen unum calamo uno in la-
titudine:
7 Et thalamum uno calamo in longum,
& uno calamo in latum: & inter thalamos
quinque cubitos:
8 Et limen portæ juxta vestibulum portæ
intrinsecus calamo uno.
9 Et mensus est vestibulum portæ octo cu-
bitorum, & frontem ejus duobus cubitis: ve-
stibulum autem portæ erat intrinsecus.
10 Porro thalami portæ ad viam orientalem
tres hinc, & tres inde: mensura una trium,
& mensura una frontium ex utraque parte.
11 Et mensus est latitudinem liminis por-
tæ decem cubitorum: & longitudinem portæ
tredecim cubitorum:
12 Et marginem ante thalamos cubiti unius,
& cubitus unus finis utrimque: thalami au-
tem sex cubitorum erant hinc & inde.
13 Et mensus est portam a tecto thalami
usque ad tectum ejus, latitudinem viginti-
quinque cubitorum; ostium contra ostium.
14 Et fecit frontes per sexaginta cubitos: & ad
frontem atrium portæ undique per circuitum.
15 Et ante faciem portæ, quæ pertingebat
usque ad faciem vestibuli portæ interioris,
quinquaginta cubitos.
16 Et fenestras obliquas in thalamis, & in C
frontibus eorum, quæ erant intra portam un-
dique per circuitum: similiter autem erant &
in vestibulis fenestræ per gyrum intrinsecus,
& ante frontes pictura palmarum.
17 Et eduxit me ad atrium exterius: & ec-
ce gazophylacia, & pavimentum stratum la-
pide in atrio per circuitum: triginta gazo-
phylacia in circuitu pavimenti.
18 Et pavimentum in fronte portarum secun-
dum longitudinem portarum erat inferius.
19 Et mensus est latitudinem a facie por-
tæ inferioris usque ad frontem atrii interio-
ris extrinsecus, centum cubitos ad orientem,
& ad aquilonem.
20 Portam quoque, quæ respiciebat viam
aquilonis atrii exterioris, mensus est tam in
longitudine, quam in latitudine.
21 Et thalamos ejus tres hinc, & tres in-
de: & frontem ejus, & vestibulum ejus se-
cundum mensuram portæ prioris, quinqua-
ginta cubitorum longitudinem ejus, & la-
titudinem viginti quinque cubitorum.
22 Fenestræ autem ejus, & vestibulum, & D
sculpturæ secundum mensuram portæ, quæ
respiciebat ad orientem: & septem graduum
erat ascensus ejus, & vestibulum ante eam.
23 Et porta atrii interioris contra portam
aquilonis, & orientalem: & mensus est a
porta usque ad portam centum cubitos.
24 Et eduxit me ad viam australem, & ec-
ce porta, quæ respiciebat ad austrum: & men-
sus est frontem ejus, & vestibulum ejus jux-
ta mensuras superiores.
25 Et fenestras ejus, & vestibula in cir-
cuitu, sicut fenestras ceteras, quinquaginta
cubitorum longitudine, & latitudine vigin-
tiquinque cubitorum.
26 Et in gradibus septem ascendebatur ad
eam: & vestibulum ante fores ejus: & cæla-
tæ palmæ erant, una hinc, & altera inde in
fronte ejus.
27 Et porta atrii interioris in via austra-
li: & mensus est a porta usque ad portam
in via australi centum cubitos.
28 Et introduxit me in atrium interius ad
portam australem: & mensus est portam jux-
ta mensuras superiores.
29 Thalamum ejus, & frontem ejus, &
vestibulum ejus eisdem mensuris: & fene-
stras ejus, & vestibulum ejus in circuitu quin-
quaginta cubitos longitudinis, & latitudinis
vigintiquinque cubitos.
30 Et vestibulum per gyrum longitudine E
vigintiquinque cubitorum, & latitudine quin-
que cubitorum.
31 Et vestibulum ejus ad atrium exterius,
& palmas ejus in fronte: & octo gradus e-
rant, quibus ascendebatur per eam.
32 Et introduxit me in atrium interius

per

per viam orientalem, & mensus est portam
secundum mensuras superiores.
33 Thalamum ejus, & frontem ejus, & ve-
stibulum ejus sicut supra: & fenestras ejus,
& vestibula ejus in circuitu longitudine quin-
quaginta cubitorum, & latitudine viginti-
quinque cubitorum.
34 Et vestibulum ejus, id est atrii exterio-
ris: & palmæ cælatæ in fronte ejus hinc,& in-
de: & in octo gradibus ascensus ejus.
35 Et introduxit me ad portam, quæ re-
spiciebat ad aquilonem, & mensus est secun-
dum mensuras superiores.
36 Thalamum ejus, & frontem ejus, & ve-
stibulum ejus, & fenestras ejus per circuitum
longitudine quinquaginta cubitorum, & lati-
tudine vigintiquinque cubitorum.
37 Et vestibulum ejus respiciebat ad atrium
exterius: & cælatura palmarum in fronte ejus
hinc & inde: & in octo gradibus ascensus ejus.
F 38 Et per singula gazophylacia ostium in
frontibus portarum: ibi lavabant holocaustum.
39 Et in vestibulo portæ duæ mensæ hinc,
& duæ mensæ inde, ut immoletur super eas
holocaustum, & pro peccato, & pro delicto.
40 Et ad latus exterius, quod ascendit ad
ostium portæ, quæ pergit ad aquilonem, duæ
mensæ: & ad latus alterum ante vestibulum
portæ, duæ mensæ.
41 Quatuor mensæ hinc, & quatuor mensæ
inde: per latera portæ octo mensæ erant, su-
per quas immolabant.
42 Quatuor autem mensæ ad holocaustum,
de lapidibus quadris extructæ, longitudine
cubiti unius & dimidii, & latitudine cubiti
unius & dimidii, & altitudine cubiti unius:
super quas ponant vasa, in quibus immola-
tur holocaustum, & victima.
43 Et labia earum palmi unius, reflexa
intrinsecus per circuitum: super mensas au-
G tem carnes oblationis.
44 Et extra portam interiorem gazophyla-
cia cantorum in atrio interiori, quod erat
in latere portæ respicientis ad aquilonem:
& facies eorum contra viam australem, una
ex latere portæ orientalis, quæ respiciebat
ad viam aquilonis.
45 Et dixit ad me: Hoc est gazophylacium,
quod respicit viam meridianam: sacerdotum
erit, qui excubant in custodiis templi.
46 Porro gazophylacium, quod respicit ad
viam aquilonis, sacerdotum erit, qui excu-
bant ad ministerium altaris: isti sunt filii
Sadoc, qui accedunt de filiis Levi ad Do-
minum, ut ministrent ei.
47 Et mensus est atrium longitudine centum
cubitorum, & latitudine centum cubitorum
per quadrum: & altare ante faciem templi.
48 Et introduxit me in vestibulum templi, &
mensus est vestibulum quinque cubitis hinc, &
quinq; cubitis inde:& latitudinem portæ trium
cubitorum hinc, & trium cubitorum inde:
49 Longitudinem autem vestibuli viginti cu-
bitorum, & latitudinem undecim cubitorum,&
octo gradibus ascendebatur ad eam.Et columnæ
erant in frontibus, una hinc, & altera inde.

CAPUT XLI.

Dispositio reædificandi templi juxta partes singulas.

A 1 ET introduxit me in templum, & mensus
est frontes, sex cubitos latitudinis hinc,
& sex cubitos latitudinis inde, latitudinem
tabernaculi.
2 Et latitudo portæ decem cubitorum erat:
& latera portæ quinque cubitis hinc, & quin-
que cubitis inde: & mensus est longitudinem
ejus quadraginta cubitorum, & latitudinem
viginti cubitorum.
3 Et introgressus intrinsecus mensus est in
fronte portæ duos cubitos,& portam sex cubito-
rum, & latitudinem portæ septem cubitorum.
4 Et mensus est longitudinem ejus viginti
cubitorum, & latitudinem ejus viginti cu-
bitorum ante faciem templi: & dixit ad me:
Hoc est sanctum sanctorum.
5 Et mensus est parietem domus sex cubi-
torum, & latitudinem lateris quatuor cubi-
torum undique per circuitum domus.
6 Latera autem, latus ad latus, bis trigin-
ta tria: & erant eminentia, quæ ingrederen-
tur per parietem domus in lateribus per cir-
cuitum, ut continerent, & non attingerent
parietem templi.
7 Et platea erat in rotundum, ascendens B
sursum per cochleam, & in cœnaculum templi
deferebat per gyrum: idcirco latius erat tem-
plum in superioribus: & sic de inferioribus
ascendebatur ad superiora in medium.
8 Et vidi in domo altitudinem per circui-
tum, fundata latera ad mensuram calami sex
cubitorum spatio:
9 Et latitudinem per parietem lateris fo-
rinsecus quinque cubitorum: & erat interior
domus in lateribus domus.
10 Et inter gazophylacia latitudinem vigin-
ti cubitorum in circuitu domus undique.
11 Et ostium lateris ad orationem: ostium
unum ad viam aquilonis, & ostium unum ad
viam australem: & latitudinem loci ad oratio-
nem quinque cubitorum in circuitu.
12 Et ædificium, quod erat separatum, ver-
sumq; ad viam respicientem ad mare, latitudi-
nis septuaginta cubitorum.Paries autem ædifi-
cii quinque cubitorum latitudinis per circui-
tum, & longitudo ejus nonaginta cubitorum. C
13 Et mensus est domus longitudinem cen-
tum cubitorum: & quod separatum erat ædi-
ficium, & parietes ejus, longitudinis cen-
tum cubitorum.
14 Latitudo autem ante faciem domus, &
ejus, quod erat separatum contra orientem,
centum cubitorum.
15 Et mensus est longitudinem ædificii contra
faciem ejus, quod erat separatum ad dorsum:
ethecas ex utraque parte centum cubitorum:
& templum interius, & vestibula atrii.
16 Limina, & fenestras obliquas, & ethecas
in circuitu per tres partes contra uniuscujus-
que limen, stratumque ligno per gyrum in
circuitu: terra autem usque ad fenestras, &
fenestræ clausæ super ostia.
17 Et usque ad domum interiorem, & fo-
rinsecus per omnem parietem in circuitu in-
trinsecus, & forinsecus, ad mensuram.
18 Et fabrefacta cherubim, & palmæ: &
palma inter cherub & cherub, duasque fa-
cies habebat cherub.
19 Faciem hominis juxta palmam ex hac par-
te,& faciem leonis juxta palmam ex alia parte,
expressam per omnem domum in circuitu.
20 De terra usque ad superiora portæ cheru-
bim, & palmæ cælatæ erant in pariete templi. D
21 Limen quadrangulum, & facies san-
ctuarii, aspectus contra aspectum.
22 Altaris lignei trium cubitorum altitudo,
& longitudo ejus duorum cubitorum: & an-
guli ejus, & longitudo ejus, & parietes ejus
lignei. Et locutus est ad me: Hæc est men-
sa coram Domino.
23 Et duo ostia erant in templo, & in san-
ctuario.
24 Et in duobus ostiis ex utraque parte bina
erant ostiola, quæ in se invicem plicabantur:
bina enim ostia erant ex utraque parte ostiorũ.
25 Et cælata erant in ipsis ostiis templi che-
rubim,& sculpturæ palmarum, sicut in parieti-
bus quoq; expressæ erant: quam ob rem & grof-
fiora erant ligna in vestibuli fronte forinsecus.
26 Super quæ fenestræ obliquæ, & simili-
tudo palmarum hinc atque inde in humeru-
lis vestibuli, secundum latera domus, lati-
tudinemque parietum.

CAPUT XLII.

De gazophylaciis, ceterisque, quæ ad sacro-rum usum pertinent, reædificandis.

1 ET eduxit me in atrium exterius per A
viam ducentem ad aquilonem, & in-
troduxit me in gazophylacium, quod erat
contra separatum ædificium, & contra ædem
vergentem ad aquilonem.
2 In facie longitudinis centum cubitos ostii
aquilonis,& latitudinis quinquaginta cubitos,
3 Contra viginti cubitos atrii interioris, &
contra pavimentũ stratum lapide atrii exterio-
ris, ubi erat porticus juncta porticui triplici.
4 Et ante gazophylacia deambulatio decem

cubi-

cubitorum latitudinis, ad interiora reſpiciens
viç cubiti unius. Et oſtia eorum ad aquilonem,
5 Ubi erant gazophylacia in ſuperioribus
humiliora, quia ſupportabant porticus, quæ
ex illis eminebant de inferioribus, & de me-
B diis ædificii.
6 Triſtega enim erant, & non habebant co-
lumnas, ſicut erant columnæ atriorum: pro-
pterea eminebant de inferioribus, & de me-
diis a terra cubitis quinquaginta.
7 Et peribolus exterior ſecundum gazophy-
lacia, quæ erant in via atrii exterioris ante
gazophylacia: longitudo ejus quinquaginta
cubitorum.
8 Quia longitudo erat gazophylaciorum atrii
exterioris quinquaginta cubitorum, & longi-
tudo ante faciem templi centum cubitorum.
9 Et erat ſubter gazophylacia hæc introitus ab
oriente ingredientiũ in ea de atrio exteriori,
10 In latitudine periboli atrii, quod erat con-
tra viam orientalem, in faciem ædificii ſepara-
ti: & erant ante ædificium gazophylacia.
C 11 Et via ante faciem eorum juxta ſimili-
tudinem gazophylaciorum, quæ erant in via
aquilonis: ſecundum longitudinem eorum,
ſic & latitudo eorum: & omnis introitus eo-
rum, & ſimilitudines, & oſtia eorum.
12 Secundum oſtia gazophylaciorum, quæ e-
rant in via reſpiciente ad Notum, oſtium in
capite viæ: quæ via erat ante veſtibulum ſepa-
ratum per viam orientalem ingredientibus.
13 Et dixit ad me: Gazophylacia aquilonis,
& gazophylacia auſtri, quæ ſunt ante ædificiũ
ſeparatum, hæc ſunt gazophylacia ſancta, in
quibus veſcuntur ſacerdotes, qui appropin-
quant ad Dñm in ſancta ſanctorum: ibi ponent
ſancta ſanctorum, & oblationem pro peccato
& pro delicto; locus enim ſanctus eſt.
14 Cum autem ingreſſi fuerint ſacerdotes, non
egredientur de ſanctis in atrium exterius: &
ibi reponent veſtimenta ſua, in quibus mini-
ſtrant, quia ſancta ſunt: veſtienturque ve-
D ſtimentis aliis, & ſic procedent ad populum.
15 Cumque compleſſet menſuras domus inte-
rioris, eduxit me per viam portæ, quæ re-
ſpiciebat ad viam orientalem: & menſus eſt
eam undique per circuitum.
16 Menſus eſt autem contra ventum orien-
talem calamo menſuræ, quingentos calamos
in calamo menſuræ per circuitum.
17 Et menſus eſt contra ventũ aquilonis quin-
gentos calamos in calamo menſuræ per gyrum
18 Et ad ventum auſtralem menſus eſt quin-
gentos calamos in calamo menſuræ per cir-
cuitum.
19 Et ad ventum occidentalem menſus eſt
quingentos calamos in calamo menſuræ.
20 Per quatuor ventos menſus eſt murum
ejus undique per circuitum, longitudinem
quingentorum cubitorum, & latitudinem
quingentorum cubitorum dividentem inter
ſanctuarium, & vulgi locum.

CAPUT XLIII.

Gloria Domini apparente audit propheta, quod filii Iſrael non amplius polluent nomen Domini, & quæ ſint menſuræ altaris, ac ſacrificia ad ipſum ſeptem diebus expiandum.

A 1 ET duxit me ad portam, quæ reſpiciebat
ad viam orientalem.
2 Et ecce gloria Dei Iſrael ingrediebatur
per viam orientalem: & vox erat ei quaſi vox
aquarum multarum, & terra ſplendebat a
majeſtate ejus.
* Supr. o. a. 1. 3 * Et vidi viſionem ſecundum ſpeciem, quam
videram, quando venit, ut diſperderet civita-
* Supr. 1. a. 1. tem: & ſpecies ſecundum aſpectum, * quem
videram juxta fluvium Chobar: & cecidi ſu-
per faciem meam.
4 Et majeſtas Domini ingreſſa eſt templum
per viam portæ, quæ reſpiciebat ad orientem.
5 Et elevavit me ſpiritus, & introduxit me
in atrium interius: & ecce repleta erat glo-
ria Domini domus.
6 Et audivi loquentem ad me de domo, &
vir, qui ſtabat juxta me,
B 7 Dixit ad me: Fili hominis, locus ſolii mei,
& locus veſtigiorum pedum meorum, ubi habi-
to in medio filiorum Iſrael in æternum: & non
polluent ultra domus Iſrael nomen ſanctum
meum ipſi, & reges eorum in fornicationibus
ſuis, & in ruinis regum ſuorum, & in excelſis.
8 Qui fabricati ſunt limen ſuum juxta limen
meum & poſtes ſuos juxta poſtes meos: & mu-
rus erat inter me, & eos: & polluerunt nomen
ſanctum meum in abominationibus, quas fece-
runt: propter quod conſumpſi eos in ira mea. C
9 Nunc ergo repellant procul fornicationem
ſuam, & ruinas regum ſuorum a me: & ha-
bitabo in medio eorum ſemper.
10 Tu autem, fili hominis, oſtende domui
Iſrael templum, & confundantur ab iniqui-
tatibus ſuis, & metiantur fabricam:
11 Et erubeſcant ex omnibus, quæ fecerunt:
Figuram domus, & fabricæ ejus exitus, &
introitus, & omnem deſcriptionem ejus, &
univerſa præcepta ejus, cunctumque ordinem
ejus, & omnes leges ejus oſtende eis, & ſcribes
in oculis eorum, ut cuſtodiant omnes deſcri-
ptiones ejus, & præcepta illius, & faciant ea.
12 Iſta eſt lex domus in ſummitate mon-
tis: Omnis finis ejus in circuitu ſanctum
ſanctorum eſt: hæc eſt ergo lex domus. D
13 Iſtæ autem menſuræ altaris in cubito
veriſſimo, qui habebat cubitum, & palmum:
in ſinu ejus erat cubitus, & cubitus in la-
titudine, & definitio ejus uſque ad labium
ejus, & in circuitu palmus unus: hæc quo-
que erat foſſa altaris.
14 Et de ſinu terræ uſq; ad crepidinem noviſ-
ſimam duo cubiti, & latitudo cubiti unius: & a
crepidine minore uſque ad crepidinem majo-
rem quatuor cubiti, & latitudo cubiti unius.
15 Ipſe autem Ariel quatuor cubitorum: &
ab Ariel uſque ad ſurſum cornua quatuor.
16 Et Ariel duodecim cubitorum in lon- E
gitudine per duodecim cubitos latitudinis,
quadrangulatum æquis lateribus.
17 Et crepido quatuordecim cubitorum lon-
gitudinis per quatuordecim cubitos latitudi-
nis in quatuor angulis ejus: & corona in
circuitu ejus dimidii cubiti, & ſinus ejus
unius cubiti per circuitum: gradus autem
ejus verſi ad orientem.
18 Et dixit ad me: Fili hominis, hæc dicit
Dñs Deus: Hi ſunt ritus altaris, in quacum-
que die fuerit fabricatum, ut offeratur ſuper
illud holocauſtum, & effundatur ſanguis. F
19 Et dabis Sacerdotibus, & Levitis, qui
ſunt de ſemine Sadoc, qui accedunt ad me,
ait Dominus Deus, ut offerant mihi vitu-
lum de armento pro peccato.
20 Et aſſumens de ſanguine ejus pones ſu-
per quatuor cornua ejus, & ſuper quatuor
angulos crepidinis, & ſuper coronam in cir-
cuitu: & mundabis illud, & expiabis.
21 Et tolles vitulum, qui oblatus fuerit
pro peccato, & combures eum in ſeparato
loco domus extra ſanctuarium.
22 Et in die ſecunda offeres hircum capra-
rum immaculatum pro peccato: & expia-
bunt altare, ſicut expiaverunt in vitulo.
23 Cumque compleveris expians illud, of- G
feres vitulum de armento immaculatum, &
arietem de grege immaculatum.
24 Et offeres eos in conſpectu Domini: &
mittent ſacerdotes ſuper eos ſal, & offerent
eos holocauſtum Domino.
25 Septem diebus facies hircum pro pec-
cato quotidie: & vitulum de armento, & arie-
tem de pecoribus immaculatos offerent.
26 Septem diebus expiabunt altare, & mun-
dabunt illud: & implebunt manum ejus.
27 Expletis autem diebus, in die octava &
ultra facient ſacerdotes ſuper altare holocau-
ſta veſtra, & quæ pro pace offerunt: & pla-
catus ero vobis, ait Dominus Deus.

CAPUT XLIV.

Porta ſanctuarii clauſa, qua ſolus Deus ingreditur: incircumciſi carne & corde non ingredientur ſanctuarium, nec Levitæ qui idola ſecuti ſunt, ſed hi miniſtri domus erunt: filii autem Sadoc ſacerdotes ingredientur, & horum leges ponuntur.

1 ET convertit me ad viam portæ ſan- A
ctuarii exterioris, quæ reſpiciebat ad
orientem: & erat clauſa.

2 Et dixit Dominus ad me: Porta hæc clausa erit: non aperietur, & vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam: eritque clausa principi.

3 Princeps ipse sedebit in ea, ut comedat panem coram Dño: per viam portæ vestibuli ingredietur, & per viam ejus egredietur.

B 4 Et adduxit me per viam portæ aquilonis in conspectu domus: & vidi, & ecce implevit gloria Domini domum Domini: & cecidi in faciem meam.

5 Et dixit ad me Dñs: Fili hominis, pone cor tuum, & vide oculis tuis, & auribus tuis audi omnia, quæ ego loquor ad te de universis cæremoniis domus Domini, & de cunctis legibus ejus: & pones cor tuum in viis templi per omnes exitus sanctuarii.

6 Et dices ad exasperantem me domum Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiant vobis omnia scelera vestra, domus Israel,

7 Eo quod inducitis filios alienos incircumcisos corde, & incircumcisos carne, ut sint in sanctuario meo, & polluant domum meam: & offertis panes meos, adipem, & sanguinem: & dissolvitis pactum meum in omnibus sceleribus vestris.

C 8 Et non servastis præcepta sanctuarii mei: & posuistis custodes observationum mearum in sanctuario meo vobismetipsis.

9 Hæc dicit Dñs Deus: Omnis alienigena incircumcisus corde, & incircumcisus carne non ingredietur sanctuarium meum, omnis filius alienus, qui est in medio filiorum Israel.

10 Sed & Levitæ, qui longe recesserunt a me in errore filiorũ Israel, & erraverunt a me post idola sua, & portaverunt iniquitatem suam,

11 Erunt in sanctuario meo æditui, & janitores portarũ domus, & ministri domus; ipsi mactabunt holocausta, & victimas populi: & ipsi stabunt in conspectu eorum, ut ministrent eis.

D 12 Pro eo quod ministraverunt illis in conspectu idolorum suorum, & facti sunt domui Israel in offendiculum iniquitatis; idcirco levavi manum meam super eos, ait Dominus Deus, & portabunt iniquitatem suam:

13 Et non appropinquabunt ad me, ut sacerdotio fungantur mihi, neque accedent ad omne sanctuarium meum juxta sancta sanctorum, sed portabunt confusionem suam, & scelera sua, quæ fecerunt.

14 Et dabo eos janitores domus in omni ministerio ejus, & in universis, quæ fient in ea.

E 15 Sacerdotes autem, & Levitæ filii Sadoc, qui custodierunt cæremonias sanctuarii mei, cum errarent filii Israel a me, ipsi accedent ad me, ut ministrent mihi: & stabunt in conspectu meo, ut offerant mihi adipem, & sanguinem, ait Dominus Deus.

16 Ipsi ingredientur sanctuarium meum, & ipsi accedent ad mensam meam, ut ministrent mihi, & custodiant cæremonias meas.

17 Cumque ingredientur portas atrii interioris, vestibus lineis induentur: nec ascendet super eos quidquam laneum, quando ministrant in portis atrii interioris, & intrinsecus.

18 Vittæ lineæ erunt in capitibus eorum, & feminalia linea erunt in lumbis eorum, & non accingentur in sudore.

F 19 Cumq; egredientur atrium exterius ad populum, exuent se vestimentis suis, in quibus ministraverant, & reponent ea in gazophylacio sanctuarii, & vestient se vestimentis aliis: & non sanctificabunt populum in vestibus suis.

20 Caput autem suum non radent, neq; comam nutrient, sed tondentes attondent capita sua.

21 Et vinum non bibet omnis sacerdos, quando ingressurus est atrium interius.

22 * Et viduam, & repudiatam non accipient uxores, sed virgines de semine domus Israel: sed & viduam, quæ fuerit vidua a sacerdote, accipient. (* Lev. 21.c.14.)

23 Et populum meum docebunt, quid sit inter sanctum & pollutum, & inter mundum & immundum ostendent eis.

24 Et cum fuerit controversia, stabunt in judiciis meis, & judicabunt: leges meas, & præcepta mea in omnibus solemnitatibus meis custodient, & sabbata mea sanctificabunt.

25 Et ad mortuum hominem non ingredientur, ne polluantur, nisi ad patrem & matrem, & filium & filiam, & fratrem & sororem, quæ alterum virum non habuerit: in quibus contaminabuntur. G

26 Et postquam fuerit emundatus, septem dies numerabuntur ei.

27 Et in die introitus sui in sanctuarium ad atrium interius, ut ministret mihi in sanctuario, offeret pro peccato suo, ait Dñs Deus.

28 * Non erit autem eis hæreditas: ego hæreditas eorum: & possessionem non dabitis eis in Israel; ego enim possessio eorum. (* Num 18.c.20. Deut. 18.a.1.)

29 Victimam & pro peccato, & pro delicto ipsi comedent, & omne votum in Israel ipsorum erit.

30 * Et primitiva omnium primogenitorum, & omnia libamenta ex omnibus, quæ offeruntur, sacerdotum erunt: & primitiva ciborum vestrorum dabitis sacerdoti, ut reponat benedictionem domui tuæ. (*Exod. 22. d. 29.)

31 * Omne morticinum, & captum a bestia de avibus, & de pecoribus non comedent Sacerdotes. (* Lev. 22.a.8)

CAPUT XLV.

In terræ divisione, separatis Domino primitiis, assignanda est certa portio Sacerdotibus, Levitis, civitati, ac principi: servandaque æquitas in ponderibus, mensuris, primitiis, & sacrificiis: quæ sacrificia offerentur primo ac septimo die primi mensis, & in solemnitatibus Paschæ, ac Tabernaculorum.

1 CUmque cœperitis terram dividere sorto, separate primitias Dño, sanctificatum de terra, longitudine vigintiquinque millia, & latitudine decem millia: sanctificatum erit in omni termino ejus per circuitum. A

2 Et erit ex omni parte sanctificatum quingentos per quingentos, quadrifariam per circuitum: & quinquaginta cubitis in suburbana ejus per gyrum.

3 Et a mensura ista mensurabis longitudinem vigintiquinque millium, & latitudinem decem millium, & in ipso erit templum, sanctumque sanctorum. B

4 Sanctificatum de terra erit sacerdotibus ministris sanctuarii, qui accedunt ad ministerium Domini, & erit eis locus in domos, & in sanctuarium sanctitatis.

5 Vigintiquinque autem millia longitudinis, & decem millia latitudinis erunt Levitis, qui ministrant domui; ipsi possidebunt viginti gazophylacia.

6 Et possessionem civitatis dabitis quinque millia latitudinis, & longitudinis vigintiquinque millia secundum separationem sanctuarii, omni domui Israel.

7 Principi quoque hinc & inde in separationem sanctuarii, & in possessionem civitatis, contra faciem separationis sanctuarii, & contra faciem possessionis urbis: a latere maris usque ad mare, & a latere orientis usque ad orientem: longitudinis autem juxta unamquamque partem a termino occidentali usque ad terminum orientalem. C

8 De terra erit ei possessio in Israel: & non depopulabuntur ultra principes populum meum, sed terram dabunt domui Israel secundum tribus eorum.

9 Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiat vobis, principes Israel: iniquitatem & rapinas intermittite, & judicium & justitiam facite, separate confinia vestra a populo meo, ait Dominus Deus. D

10 Statera justa, & ephi justum, & batus justus erit vobis.

11 Ephi, & batus æqualia, & unius mensuræ erunt, ut capiat decimam partem cori batus, & decimam partem cori ephi: juxta mensuram cori erit æqua libratio eorum.

12 * Siclus autem viginti obolos habet. Porro viginti sicli, & vigintiquinque sicli, & quindecim sicli mnam faciunt. (*Exod. 30.b.13. Lev.27. c. 25.)

13 Et hæ sunt primitiæ, quas tolletis: sextam partem ephi de coro frumenti, & sextam partem ephi de coro hordei. E (Num.3. g. 47.)

14 Mensura quoque olei, batus olei decima pars cori est: & decem bati corum faciunt,

ciunt, quia decem bati implent corum.

15 Et arietem unum de grege ducentorum de his, quæ nutriunt Israel in sacrificium, & in holocaustum, & in pacifica, ad expiandum pro eis, ait Dominus Deus.

16 Omnis populus terræ tenebitur primitiis his principi in Israel.

17 Et super principem erunt holocausta, & sacrificium, & libamina in solemnitatibus, & in Calendis, & in Sabbatis, & in universis solemnitatibus domus Israel. Ipse faciet pro peccato sacrificium, & holocaustum, & pacifica ad expiandum pro domo Israel.

18 Hæc dicit Dominus Deus: in primo mense, una mensis sumes vitulum de armento immaculatum, & expiabis sanctuarium.

19 Et tollet sacerdos de sanguine, quod erit pro peccato, & ponet in postibus domus, & in quatuor angulis crepidinis altaris, & in postibus portæ atrii interioris.

20 Et sic facies in septima mensis pro unoquoque, qui ignoravit, & errore deceptus est, & expiabis pro domo.

21 In primo mense, quartadecima die mensis erit vobis Paschæ solemnitas; septem diebus azyma comedentur.

22 Et faciet princeps in die illa pro se, & pro universo populo terræ vitulum pro peccato.

23 Et in septem dierum solemnitate faciet holocaustum Dño septem vitulos, & septem arietes immaculatos quotidie septem diebus, & pro peccato hircum caprarum quotidie.

24 Et sacrificium ephi per vitulum, & ephi per arietem faciet: & olei hin per singula ephi.

25 Septimo mense, quintadecima die mensis in solemnitate faciet, sicut supra dicta sunt, per septem dies, tam pro peccato, quam pro holocausto, & in sacrificio, & in oleo.

CAPUT XLVI.

Porta solis Sabbatis ac Calendis aperienda, & quæ holocausta his diebus offeret princeps, quave porta ipse, aut populus templum ingredietur, vel egredietur: de spontaneo, & quotidiano principis holocausto: de ipsius dono filiis aut servis dato: loca in quibus sacerdotes coquant sacrificia, & ministri victimas populi.

1 HÆc dicit Dominus Deus: Porta atrii interioris, quæ respicit ad orientem, erit clausa sex diebus, in quibus opus fit: die autem Sabbati aperietur, sed & in die Calendarum aperietur.

2 Et intrabit princeps per viam vestibuli portæ deforis, & stabit in limine portæ, & facient sacerdotes holocaustum ejus, & pacifica ejus: & adorabit super limen portæ, & egredietur: porta autem non claudetur usque ad vesperam.

3 Et adorabit populus terræ ad ostium portæ illius in sabbatis, & in Calendis coram Dño.

4 Holocaustum autem hoc offeret princeps Domino, in die Sabbati sex agnos immaculatos, & arietem immaculatum,

5 Et sacrificium ephi per arietem: in agnis autem sacrificium, quod dederit manus ejus: & olei hin per singula ephi.

6 In die autem Calendarum vitulum de armento immaculatum, & sex agni, & arietes immaculati erunt.

7 Et ephi per vitulum, ephi quoque per arietem faciet sacrificium: de agnis autem, sicut invenerit manus ejus, & olei hin per singula ephi.

8 Cumque ingressurus est princeps, per viam vestibuli portæ ingrediatur, & per eamdem viam exeat.

9 Et cum intrabit populus terræ in conspectu Domini in solemnitatibus, qui ingreditur per portam aquilonis, ut adoret, egrediatur per viam portæ meridianæ: porro qui ingreditur per viam portæ meridianæ, egrediatur per viam portæ aquilonis; non revertetur per viam portæ, per quam ingressus est, sed e regione illius egredietur.

10 Princeps autem in medio eorum cum ingredientibus ingredietur, & cum egredientibus egredietur.

11 Et in nundinis, & in solemnitatibus erit sacrificium ephi per vitulum, & ephi per arietem: de agnis autem erit sacrificium sicut invenerit manus ejus, & olei hin per singula ephi.

12 Cum autem fecerit princeps spontaneum holocaustum, aut pacifica voluntaria Domino, aperietur ei porta, quæ respicit ad orientem, & faciet holocaustum suum, & pacifica sua, sicut fieri solet in die sabbati: & egredietur, claudeturque porta, postquam exierit.

13 Et agnum ejusdem anni immaculatum faciet holocaustum quotidie Domino: semper mane faciet illud.

14 Et faciet sacrificium super eo cata mane mane sextam partem ephi, & de oleo tertiam partem hin, ut misceatur similæ: sacrificium Domino legitimum, juge atque perpetuum.

15 Faciet agnum, & sacrificium, & oleum cata mane mane, holocaustum sempiternum.

16 Hæc dicit Dominus Deus: Si dederit princeps donum alicui de filiis suis, hæreditas ejus filiorum suorum erit, possidebunt eam hæreditarie.

17 Si autem dederit legatum de hæreditate sua uni servorum suorum, erit illius usque ad annum remissionis, & revertetur ad principem: hæreditas autem ejus filiis ejus erit.

18 Et non accipiet princeps de hæreditate populi per violentiam, & de possessione eorum: sed de possessione sua hæreditatem dabit filiis suis, ut non dispergatur populus meus unusquisque a possessione sua.

19 Et introduxit me per ingressum, qui erat ex latere portæ, in gazophylacia sanctuarii ad sacerdotes, quæ respiciebant ad aquilonem: & erat ibi locus vergens ad occidentem.

20 Et dixit ad me: Iste est locus, ubi coquent sacerdotes pro peccato, & pro delicto: ubi coquent sacrificium, ut non efferant in atrium exterius, & sanctificetur populus.

21 Et eduxit me in atrium exterius, & circumduxit me per quatuor angulos atrii; & ecce atriolum erat in angulo atrii, atriola singula per angulos atrii.

22 In quatuor angulis atrii atriola disposita quadraginta cubitorum per longum, & triginta per latum: mensuræ unius quatuor erant.

23 Et paries per circuitum ambiens quatuor atriola: & culinæ fabricatæ erant subter porticus per gyrum.

24 Et dixit ad me: Hæc est domus culinarum, in qua coquent ministri domus Domini victimas populi.

CAPUT XLVII.

Aquæ subter limen domus egredientes, & in latus templi dextrum descendentes efficiuntur torrens, qui tandem non potest transvadari, & sanat omnia, ad quæ pertigerit, habens pisces, & arbores fructiferas: termini Terræ sanctæ, quæ duodecim tribubus Israel & advenis dividenda est.

1 ET convertit me ad portam domus, & ecce aquæ egrediebantur subter limen domus ad orientem; facies enim domus respiciebat ad orientem: aquæ autem descendebant in latus templi dextrum ad meridiem altaris.

2 Et eduxit me per viam portæ aquilonis, & convertit me ad viam foras portam exteriorem, viam quæ respiciebat ad orientem: & ecce aquæ redundantes a latere dextro.

3 Cum egrederetur vir ad orientem, qui habebat funiculũ in manu sua, & mensus est mille cubitos: & traduxit me per aquam usq; ad talos.

4 Rursumque mensus est mille, & traduxit me per aquam usque ad genua.

5 Et mensus est mille, & traduxit me per aquam usque ad renes. Et mensus est mille, torrentem, quem non potui pertransire, quoniam intumuerant aquæ profundi torrentis, qui non potest transvadari.

6 Et dixit ad me: Certe vidisti, fili hominis. Et eduxit me, & convertit ad ripam torrentis.

7 Cumque me convertissem, ecce in ripa torrentis ligna multa nimis ex utraque parte.

8 Et ait ad me: Aquæ istæ, quæ egrediuntur ad tumulos sabuli orientalis, & descendunt ad plana deserti, intrabunt mare, & exibunt, & sanabuntur aquæ.

9 Et omnis anima vivens, quæ serpit, quocumque venerit torrens, vivet: & erunt pisces multi satis, postquam venerint illuc

aquæ iſtæ: & ſanabuntur & vivent omnia, ad quæ venerit torrens.

10 Et ſtabunt ſuper illas piſcatores, ab Engaddi uſq; ad Engallim ſiccatio ſagenarum erit: plurimæ ſpecies erunt piſcium ejus, ſicut piſces maris magni, multitudinis nimiæ:

11 In littoribus autem ejus, & in paluſtribus non ſanabuntur, quia in ſalinas dabuntur.

12 Et ſuper torrentem orietur in ripis ejus ex utraque parte omne lignum pomiferum; non defluet folium ex eo, & non deficiet fructus ejus: per ſingulos menſes afferet primitiva, quia aquæ ejus de ſanctuario egredientur: & erunt fructus ejus in cibū, & folia ejus ad medicinam.

13 Hæc dicit Dominus Deus: Hic eſt terminus, in quo poſſidebitis terram in duodecim tribubus Iſrael, quia Joſeph duplicem funiculum habet.

14 Poſſidebitis autem eam ſinguli æque, ut frater ſuus, ſuper quam levavi manum meam, ut darem patribus veſtris: & cadet terra hæc vobis in poſſeſſionem.

15 Hic eſt autem terminus terræ: ad plagam Septentrionalem a mari magno via Hethalon venientibus Sedada,

16 Emath, Berotha, Sabarim, quæ eſt inter terminum Damaſci, & confinium Emath, domus Tichon, quæ eſt juxta terminum Auran.

17 Et erit terminus a mari uſque ad atrium Enon terminus Damaſci, & ab aquilone ad aquilonem: terminus Emath plaga Septentrionalis.

18 Porro plaga orientalis de medio Auran, & de medio Damaſci, & de medio Galaad, & de medio terræ Iſrael, Jordanis diſterminans ad mare orientale: metiemini etiam plagam orientalem.

19 Plaga autem auſtralis meridiana a Thamar uſque ad aquas contradictionis Cades: & torrens uſque ad mare magnum: & hæc eſt plaga ad meridiem auſtralis.

20 Et plaga maris, mare magnum a confinio per directum, donec venias Emath: hæc eſt plaga maris.

21 Et dividetis terram iſtam vobis per tribus Iſrael:

22 Et mittetis eam in hæreditatem vobis, & advenis, qui acceſſerint ad vos, qui genuerint filios in medio veſtrum: & erunt vobis ſicut indigenæ inter filios Iſrael: vobiſcum divident poſſeſſionem in medio tribuum Iſrael.

23 In tribu autem quacumque fuerit advena, ibi dabitis poſſeſſionem illi, ait Dñs Deus.

CAPUT XLVIII.

Diviſio terræ ſanctæ in duodecim tribus: ubi ſint primitiæ & ſanctuarium: locus Sacerdotum, ac Levitarum: menſura civitatis in quadro cum ſuburbanis: poſſeſſio principis: & duodecim portæ civitatis juxta duodecim tribus.

1 ET hæc nomina tribuum a finibus aquilonis juxta viam Hethalon pergentibus Emath, atrium Enan terminus Damaſci ad aquilonem juxta viam Emath. Et erit ei plaga orientalis mare, Dan una.

2 Et ſuper terminum Dan, a plaga orientali uſque ad plagam maris, Aſer una.

3 Et ſuper terminum Aſer, a plaga orientali uſque ad plagam maris, Nephthali una.

4 Et ſuper terminum Nephthali, a plaga orientali uſque ad plagam maris, Manaſſe una.

5 Et ſuper terminum Manaſſe, a plaga orientali uſque ad plagam maris, Ephraim una.

6 Et ſuper terminum Ephraim, a plaga orientali uſque ad plagam maris, Ruben una.

7 Et ſuper terminum Ruben, a plaga orientali uſque ad plagam maris, Juda una.

8 Et ſuper terminum Juda, a plaga orientali uſque ad plagam maris, erunt primitiæ, quas ſeparabitis, vigintiquinque millibus latitudinis & longitudinis, ſicuti ſingulæ partes a plaga orientali uſque ad plagam maris; & erit ſanctuarium in medio ejus.

9 Primitiæ, quas ſeparabitis Domino: longitudo vigintiquinque millibus, & latitudo decem millibus.

10 Hæ autem erunt primitiæ ſanctuarii ſacerdotum: ad aquilonem longitudinis vigintiquinque millia, & ad mare latitudinis decem millia, ſed & ad orientem latitudinis decem millia, & ad meridiem longitudinis vigintiquinque millia; & erit ſanctuarium Domini in medio ejus.

11 Sacerdotibus ſanctuarium erit de filiis Sadoc, qui cuſtodierunt cæremonias meas, & non erraverunt, cum errarent filii Iſrael, ſicut erraverunt & Levitæ.

12 Et erunt eis primitiæ de primitiis terræ ſanctum ſanctorum, juxta terminum Levitarum.

13 Sed & Levitis ſimiliter juxta fines ſacerdotum vigintiquinque millia longitudinis, & latitudinis decem millia. Omnis longitudo viginti & quinque millium, & latitudo decem millium.

14 Et non venumdabunt ex eo, neque mutabunt, neque transferentur primitiæ terræ, quia ſanctificatæ ſunt Domino.

15 Quinque millia autem, quæ ſuperſunt in latitudine per vigintiquinque millia, profana erunt urbis in habitaculum, & in ſuburbana; & erit civitas in medio ejus.

16 Et hæ menſuræ ejus: ad plagam Septentrionalem quingenta & quatuor millia: & ad plagam meridianam quingenta & quatuor millia: & ad plagam orientalem quingenta & quatuor millia: & ad plagam occidentalem quingenta & quatuor millia.

17 Erunt autem ſuburbana civitatis ad aquilonē ducenta quinquaginta, & ad meridiem ducenta quinquaginta, & ad orientem ducenta quinquaginta, & ad mare ducēta quinquaginta.

18 Quod autem reliquum fuerit in longitudine ſecundū primitias ſanctuarii, decem millia in orientem, & decem millia in occidentem, erunt ſicut primitiæ ſanctuarii: & erunt fruges ejus in panes his, qui ſerviunt civitati.

19 Servientes autem civitati operabuntur ex omnibus tribubus Iſrael.

20 Omnes primitiæ vigintiquinque millium, per vigintiquinque millia in quadrum, ſeparabuntur in primitias ſanctuarii, & in poſſeſſionem civitatis.

21 Quod autem reliquum fuerit, principis erit ex omni parte primitiarum ſanctuarii, & poſſeſſionis civitatis e regione vigintiquinque millium primitiarum uſque ad terminum orientalem: ſed & ad mare e regione vigintiquinque millium uſque ad terminum maris, ſimiliter in partibus principis erit; & erunt primitiæ ſanctuarii, & ſanctuarium templi in medio ejus.

22 De poſſeſſione autem Levitarum, & de poſſeſſione civitatis in medio partium principis: erit inter terminum Juda, & inter terminum Beniamin, & ad principem pertinebit.

23 Et reliquis tribubus, a plaga orientali uſque ad plagam occidentalem, Beniamin una.

24 Et contra terminum Beniamin, a plaga orientali uſque ad plagam occidentalem, Simeon una.

25 Et ſuper terminum Simeonis, a plaga orientali uſque ad plagam occidentalem, Iſſachar una.

26 Et ſuper terminum Iſſachar, a plaga orientali uſque ad plagam occidentalem, Zabulon una.

27 Et ſuper terminum Zabulon, a plaga orientali uſque ad plagam maris, Gad una.

28 Et ſuper terminum Gad, ad plagam auſtri in meridie: & erit finis de Thamar uſque ad aquas contradictionis Cades, hæreditas contra mare magnum.

29 Hæc eſt terra, quam mittetis in ſortem tribubus Iſrael: & hæ partitiones earum, ait Dominus Deus.

30 Et hi egreſſus civitatis: a plaga ſeptentrionali quingentos & quatuor millia menſurabis.

31 Et portæ civitatis ex nominibus tribuum Iſrael: portæ tres a Septentrione, porta Ruben una, porta Juda una, porta Levi una.

32 Et ad plagam orientalem, quingentos & quatuor millia: & portæ tres, porta Joſeph una, porta Beniamin una, porta Dan una.

33 Et ad plagam Meridianam, quingentos & quatuor millia metieris: & portæ tres, porta Simeonis una, porta Iſſachar una, porta Zabulon una.

34 Et ad plagam occidentalem, quingentos &

quatuor millia: & portæ eorum tres, porta Gad una, porta Aser una, porta Nephthali una.
35 Per circuitum, decem & octo millia: & nomen civitatis ex illa die, Dominus ibidem.

PROPHETIA DANIELIS.

CAPUT PRIMUM.

Daniel, Ananias, Misael, & Azarias in captivitate eliguntur, ut docti linguam Chaldæorum astarent regi: mutatisque ipsorum nominibus, obtinent a præposito eunuchorum, ut solis vescantur leguminibus, aquam bibentes: quo facto, facies ipsorum corpulentiores erant, quam illorum, qui cibo regio vescebantur: quibus Deus sapientiam dedit, & Danieli præterea intelligentiam somniorum.

A 1 ANno tertio regni Joakim regis Juda venit Nabuchodonosor rex Babylonis in Jerusalem, & obsedit eam:
2 Et tradidit Dominus in manu ejus Joakim regem Juda, & partem vasorum domus Dei *: & asportavit ea in terram Sennaar in domum dei sui, & vasa intulit in domum thesauri dei sui.

* 2. Paral. 36. b. 6.

3 Et ait rex Asphenez præposito eunuchorum, ut introduceret de filiis Israel, & de semine regio & tyrannorum
4 Pueros, in quibus nulla esset macula, decoros forma, & eruditos omni sapientia, cautos scientia, & doctos disciplina, & qui possent stare in palatio regis, ut doceret eos litteras, & linguam Chaldæorum.
5 Et constituit eis rex annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino, unde bibebat ipse, ut enutriti tribus annis, postea starent in conspectu regis.
6 Fuerunt ergo inter eos de filiis Juda Daniel, Ananias, Misael, & Azarias.
B 7 Et imposuit eis præpositus eunuchorum nomina, Danieli Baltassar, Ananiæ Sidrach, Misaeli Misach, & Azariæ Abdenago.
8 Proposuit autem Daniel in corde suo, ne pollueretur de mensa regis, neque de vino potus ejus: & rogavit eunuchorum præpositum, ne contaminaretur.
9 Dedit autem Deus Danieli gratiam, & misericordiam in conspectu principis eunuchorum.
C 10 Et ait princeps eunuchorum ad Danielem: Timeo ego dominum meum regem, qui constituit vobis cibum & potum: qui si viderit vultus vestros macilentiores præ ceteris adolescentibus coævis vestris, condemnabitis caput meum regi.
11 Et dixit Daniel ad Malasar, quem constituerat princeps eunuchorum super Danielem, Ananiam, Misaelem, & Azariam:
12 Tenta nos, obsecro, servos tuos diebus decem, & dentur nobis legumina ad vescendum, & aqua ad bibendum:
13 Et contemplare vultus nostros, & vultus puerorum, qui vescuntur cibo regio: & sicut videris, facies cum servis tuis.
14 Qui, audito sermone hujuscemodi, tentavit eos diebus decem.
15 Post dies autem decem apparuerunt vultus eorum meliores, & corpulentiores præ omnibus pueris, qui vescebantur cibo regio.
16 Porro Malasar tollebat cibaria, & vinum potus eorum: dabatque eis legumina.
D 17 Pueris autem his dedit Deus scientiam, & disciplinam in omni libro, & sapientia: Danieli autem intelligentiam omnium visionum & somniorum.
18 Completis itaque diebus, post quos dixerat rex, ut introducerentur, introduxit eos præpositus eunuchorum in conspectu Nabuchodonosor.
19 Cumque eis locutus fuisset rex, non sunt inventi tales de universis, ut Daniel, Ananias, Misael, & Azarias: & steterunt in conspectu Regis.
20 Et omne verbum sapientiæ, & intellectus, quod sciscitatus est ab eis Rex, invenit in eis decuplum super cunctos ariolos, & magos, qui erant in universo regno ejus.
21 * Fuit autem Daniel usque ad annum primum Cyri regis.

* Infra 6. g. 28.

CAPUT II.

Cum sapientes Chaldæi somnium Nabuchodonosor conjectare non potentes, juberentur omnes interimi, oranti Danieli revelatum est mysterium, qui regi aperit somnium ipsius de magna quadam statua, ejusque declarationem de quatuor regnis: quo facto Nabuchodonosor Danielem adoravit, & hostias ac incensum illi præcepit offerri, confitens Dominum Deum, & exaltans Danielem.

1 IN anno secundo regni Nabuchodonosor vidit Nabuchodonosor somnium, & conterritus est spiritus ejus, & somnium ejus fugit ab eo. A
2 Præcepit autem rex, ut convocarentur arioli, & magi, & malefici, & Chaldæi, ut indicarent regi somnia sua: qui cum venissent, steterunt coram rege.
3 Et dixit ad eos rex: Vidi somnium, & mente confusus ignoro quid viderim.
4 Responderuntque Chaldæi regi Syriace: Rex in sempiternum vive: dic somnium servis tuis, & interpretationem ejus indicabimus.
5 Et respondens rex ait Chaldæis: Sermo recessit a me: nisi indicaveritis mihi somnium, & conjecturam ejus, peribitis vos, & domus vestræ publicabuntur.
6 Si autem somnium, & conjecturam ejus narraveritis, præmia, & dona, & honorem multum accipietis a me; somnium igitur, & interpretationem ejus indicate mihi.
7 Responderunt secundo, atque dixerunt: Rex somnium dicat servis suis, & interpretationem illius indicabimus. B
8 Respondit rex, & ait: Certe novi, quod tempus redimitis, scientes quod recesserit a me sermo.
9 Si ergo somnium non indicaveritis mihi, una est de vobis sententia, quod interpretationem quoque fallacem, & deceptione plenam composueritis, ut loquamini mihi, donec tempus pertranseat. Somnium itaque dicite mihi, ut sciam, quod interpretationem quoque ejus veram loquamini.
10 Respondentes ergo Chaldæi coram rege dixerunt: Non est homo super terram, qui sermonem tuum, rex, possit implere: sed neque regum quisquam magnus, & potens verbum hujuscemodi sciscitatur ab omni ariolo, & mago, & Chaldæo.
11 Sermo enim, quem tu quæris, rex, gravis est: nec reperietur quisquam, qui indicet illum in conspectu regis, exceptis diis, quorum non est cum hominibus conversatio.
12 Quo audito, rex in furore, & in ira magna præcepit, ut perirent omnes sapientes Babylonis.
13 Et egressa sententia, sapientes interficiebantur: quærebanturque Daniel, & socii ejus, ut perirent.
14 Tunc Daniel requisivit de lege, atque sententia ab Arioch principe militiæ regis, qui egressus fuerat ad interficiendos sapientes Babylonis. C
15 Et interrogavit eum, qui a rege potestatem acceperat, quam ob causam tam crudelis sententia a facie regis esset egressa. Cum ergo rem indicasset Arioch Danieli,
16 Daniel ingressus rogavit regem, ut tempus daret sibi ad solutionem indicandam regi.
17 Et ingressus est domum suam, Ananiæque, & Misaeli, & Azariæ sociis suis indicavit negotium,
18 Ut quærerent misericordiam a facie Dei celi super sacramento isto, & non perirent Daniel, & socii ejus cum ceteris sapientibus Babylonis.
19 Tunc Danieli mysterium per visionem nocte revelatum est: & benedixit Daniel Deum cæli,
20 Et locutus ait: Sit nomen Dñi bene-

diſtum a ſæculo & uſque in ſæculum, quia
ſapientia, & fortitudo ejus ſunt.
21 Et ipſe mutat tempora, & ætates: transfert
regna, atque conſtituit: dat ſapientiam ſapien-
tibus, & ſcientiam intelligentibus diſciplinam.
D 22 Ipſe revelat profunda, & abſcondita, & no-
*1. Cor. vit in tenebris conſtituta, & lux cum eo eſt. *
2. a. 5. 23 Tibi, Deus patrum noſtrorum, confiteor, te-
Ioan. que laudo, quia ſapientiam, & fortitudinem
1. a. 6. dediſti mihi: & nunc oſtendiſti mihi quæ roga-
Ioan. 1. vimus te, quia ſermonem regis aperuiſti nobis.
a. 9. & 24 Poſt hæc Daniel ingreſſus ad Arioch,
3. b. 12. quem conſtituerat rex, ut perderet ſapientes
Babylonis, ſic ei locutus eſt: Sapientes Baby-
lonis ne perdas: introduc me in conſpectu
regis, & ſolutionem regi narrabo.
25 Tunc Arioch feſtinus introduxit Danie-
lem ad regem, & dixit ei: Inveni hominem
de filiis tranſmigrationis Juda, qui ſolutio-
nem regi annuntiet.
26 Reſpondit rex, & dixit Danieli, cujus
nomen erat Baltaſſar: Putaſne vere potes mi-
hi indicare ſomnium, quod vidi, & inter-
pretationem ejus?
27 Et reſpondens Daniel coram rege, ait: My-
ſterium, quod rex interrogat, ſapientes, magi,
arioli, & aruſpices nequeunt indicare regi.
E 28 Sed eſt Deus in cælo revelans myſteria,
qui indicavit tibi, rex Nabuchodonoſor, quæ
ventura ſunt in noviſſimis temporibus. So-
mnium tuum, & viſiones capitis tui in cu-
bili tuo hujuſcemodi ſunt:
29 Tu rex cogitare cœpiſti in ſtrato tuo,
quid eſſet futurum poſt hæc: & qui revelat
myſteria, oſtendit tibi quæ ventura ſunt.
30 Mihi quoque non in ſapientia, quæ eſt
in me plus, quam in cunctis viventibus,
ſacramentum hoc revelatum eſt; ſed ut in-
terpretatio regi manifeſta fieret, & cogitatio-
nes mentis tuæ ſcires.
31 Tu rex videbas, & ecce quaſi ſtatua una
grandis; ſtatua illa magna, & ſtatura ſublimis
ſtabat contra te, & intuitus ejus erat terribilis.
32 Hujus ſtatuæ caput ex auro optimo erat,
pectus autem, & brachia de argento: porro
venter, & femora ex ære,
33 Tibiæ autem ferreæ: pedum quædam
pars erat ferrea, quædam autem fictilis.
34 Videbas ita, donec abſciſſus eſt lapis de mon-
te ſine manibus, & percuſſit ſtatuam in pedi-
bus ejus ferreis, & fictilibus, & comminuit eos.
35 Tunc contrita ſunt pariter ferrum, te-
ſta, æs, argentum, & aurum, & redacta quaſi
in favillam æſtivæ areæ, quæ rapta ſunt ven-
to: nulluſque locus inventus eſt eis; lapis au-
tem, qui percuſſerat ſtatuam, factus eſt mons
magnus, & implevit univerſam terram.
F 36 Hoc eſt ſomnium: Interpretationem
quoque ejus dicemus coram te, rex.
37 Tu rex regum es: & Deus cæli regnum
& fortitudinem, & imperium, & gloriam de-
dit tibi,
38 Et omnia in quibus habitant filii homi-
num, & beſtiæ agri: volucres quoque cæli de-
dit in manu tua, & ſub ditione tua univerſa
conſtituit; tu es ergo caput aureum.
39 Et poſt te conſurget regnum aliud minus
te, argenteum: & regnum tertium aliud æ-
reum, quod imperabit univerſæ terræ.
40 Et regnum quartum erit velut ferrum;
quomodo ferrum comminuit, & domat om-
nia, ſic comminuet, & conteret omnia hæc.
41 Porro quia vidiſti pedum, & digitorum
partem teſtæ figuli, & partem ferream, re-
gnum diviſum erit, quod tamen de planta-
rio ferri orietur, ſecundum quod vidiſti
ferrum miſtum teſtæ ex luto.
42 Et digitos pedum ex parte ferreos, & ex
parte fictiles: ex parte regnum erit ſolidum,
& ex parte contritum.
43 Quod autem vidiſti ferrum miſtum teſtæ
ex luto, commiſcebuntur quidem humano ſe-
mine, ſed non adhærebunt ſibi, ſicuti fer-
rum miſceri non poteſt teſtæ.
D 44 In diebus autem regnorum illorum ſuſci-
tabit Deus cæli regnum, quod in æternum non
diſſipabitur, & regnum ejus alteri populo non
tradetur; comminuet autem, & conſumet uni-
verſa regna hæc, & ipſum ſtabit in æternum.
45 Secundum quod vidiſti, quod de monte
abſciſſus eſt lapis ſine manibus, & commi-
nuit teſtam, & ferrum, & æs, & argentum,
& aurum, Deus magnus oſtendit regi quæ
ventura ſunt poſtea. Et verum eſt ſomnium,
& fidelis interpretatio ejus.
46 Tunc rex Nabuchodonoſor cecidit in fa-
ciem ſuam, & Danielem adoravit, * & hoſtias, * v. 4.
& incenſum præcepit ut ſacrificarent ei. Reg. 1.
47 Loquens ergo rex ait Danieli: Vere Deus c. 13.
veſter Deus deorum eſt, & Dominus regum, Actor.
& revelans myſteria, quoniam tu potuiſti a- 14. b. 12.
perire hoc ſacramentum.
48 Tunc rex Danielem in ſublime extulit,
& munera multa, & magna dedit ei: & con-
ſtituit eum principem ſuper omnes provincias
Babylonis, & præfectum magiſtratuum ſuper
cunctos ſapientes Babylonis.
49 Daniel autem poſtulavit a rege: & con-
ſtituit ſuper opera provinciæ Babylonis, Si-
drach, Miſach, & Abdenago. Ipſe autem
Daniel erat in foribus regis.

CAPUT III.

*Ananias, Miſael, & Azarias nolentes ado-
rare ſtatuam, quam rex Nabuchodonoſor ere-
xerat, ligati mittuntur in fornacem ignis ar-
dentis, in qua illæſi manentes confitentur Do-
mino, quod propter peccata ſuæ gentis pate-
rentur afflictiones: & petentes ejus miſericor-
diam exhortantur omnem creaturam ad bene-
dicendum Dominum: quod Nabuchodonoſor ani-
madvertens obſtupuit, & illis de fornace egreſ-
ſis, benedicit Deum ipſorum, jubens, ut occi-
datur quiſquis ipſum blaſphemaverit.*

1 NAbuchodonoſor rex fecit ſtatuam au- A
ream altitudine cubitorum ſexagin-
ta, latitudine cubitorum ſex, & ſtatuit eam
in campo Dura provinciæ Babylonis.
2 Itaque Nabuchodonoſor rex miſit ad con-
gregandos ſatrapas, magiſtratus, & judices,
duces, & tyrannos, & præfectos, omneſque
principes regionum, ut convenirent ad de-
dicationem ſtatuæ, quam erexerat Nabucho-
donoſor rex.
3 Tunc congregati ſunt ſatrapæ, magiſtra-
tus, & judices, duces, & tyranni, & optimates,
qui erant in poteſtatibus conſtituti, & univerſi
principes regionum, ut convenirent ad dedi-
cationem ſtatuæ, quam erexerat Nabuchodo-
noſor rex. Stabant autem in conſpectu ſtatuæ,
quam poſuerat Nabuchodonoſor rex,
4 Et præco clamabat valenter: Vobis di-
citur populis, tribubus, & linguis:
5 In hora, qua audieritis ſonitum tubæ, &
fiſtulæ, & citharæ, ſambucæ, & pſalterii, &
ſymphoniæ, & univerſi generis muſicorum,
cadentes adorate ſtatuam auream, quam con-
ſtituit Nabuchodonoſor rex.
6 Si quis autem non proſtratus adoraverit, ea-
dem hora mittetur in fornacem ignis ardentis*. *v. Jer.
7 Poſt hæc igitur, ſtatim ut audierunt omnes 29. e. 22.
populi ſonitum tubæ, fiſtulæ, & citharæ, ſam-
bucæ, & pſalterii, & ſymphoniæ, & omnis ge-
neris muſicorum, cadentes omnes populi, tri-
bus, & linguæ adoraverunt ſtatuam auream,
quam conſtituerat Nabuchodonoſor rex.
8 Statimque in ipſo tempore accedentes
viri Chaldæi accuſaverunt Judæos,
9 Dixeruntque Nabuchodonoſor regi: Rex
in æternum vive.
10 Tu rex poſuiſti decretum, ut omnis ho-
mo, qui audierit ſonitum tubæ, fiſtulæ, &
citharæ, ſambucæ, & pſalterii, & ſymphoniæ,
& univerſi generis muſicorum, proſternat ſe,
& adoret ſtatuam auream:
11 Si quis autem non procidens adoraverit,
mittatur in fornacem ignis ardentis.
12 Sunt ergo viri Judæi, quos conſtituiſti ſu- B
per opera regionis Babylonis, Sidrach, Miſa-
ch, & Abdenago; viri iſti contempſerunt, rex,
decretum tuum: deos tuos non colunt, & ſta-
tuam auream, quam erexiſti, non adorant.
13 Tunc Nabuchodonoſor in furore, & in
ira præcepit, ut adducerentur Sidrach, Mi-
ſach, & Abdenago: qui confeſtim adducti
ſunt in conſpectu regis.
14 Pronunciansque Nabuchodonoſor rex,

ait eis: Verene Sidrach, Misach, & Abdenago, deos meos non colitis, & statuam auream, quam constitui, non adoratis?

15 Nunc ergo si estis parati, quacumque hora audieritis sonitum tubæ, fistulæ, citharæ, sambucæ, & psalterii, & symphoniæ, omnisque generis musicorum, prosternite vos, & adorate statuam, quam feci: quod si non adoraveritis, eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis: & quis est Deus, qui eripiet vos de manu mea?

* v. 4. Reg. 1. c. 11. Actor. 14.b.12.

16 Respondentes Sidrach, Misach, & Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonosor: Non oportet nos de hac re respondere tibi.

17 Ecce enim Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, o rex, liberare.

18 Quod si noluerit, notum sit tibi, rex, quia deos tuos non colimus, & statuam auream, quam erexisti, non adoramus.

19 Tunc Nabuchodonosor repletus est furore, & aspectus faciei illius immutatus est super Sidrach, Misach, & Abdenago: & præcepit, ut succenderetur fornax septuplum quam succendi consueverat;

20 Et viris fortissimis de exercitu suo jussit, ut ligatis pedibus Sidrach, Misach, & Abdenago, mitterent eos in fornacem ignis ardentis.

C 21 Et confestim viri illi vincti cum braccis suis, & tiaris, & calceamentis, & vestibus missi sunt in medium fornacis ignis ardentis;

22 Nam jussio regis urgebat: fornax autem succensa erat nimis. Porro viros illos, qui miserant Sidrach, Misach, & Abdenago, interfecit flamma ignis.

A 23 Viri autem hi tres, id est Sidrach, Misach, & Abdenago, ceciderunt in medio camino ignis ardentis colligati.

Quæ sequuntur in Hebræis voluminibus non reperi.

24 Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum, & benedicentes Domino.

25 Stans autem Azarias oravit sic, aperiensque os suum in medio ignis, ait:

26 Benedictus es, Domine Deus patrum nostrorum, & laudabile, & gloriosum nomen tuum in sæcula;

27 Quia justus es in omnibus, quæ fecisti nobis, & universa opera tua vera, & viæ tuæ rectæ, & omnia judicia tua vera.

28 Judicia enim vera fecisti juxta omnia, quæ induxisti super nos, & super civitatem sanctam patrum nostrorum Jerusalem, quia in veritate, & in judicio induxisti omnia hæc propter peccata nostra.

29 Peccavimus enim, & inique egimus, recedentes a te, & deliquimus in omnibus,

*v. Jer. 29.c.22.

* 30 Et præcepta tua non audivimus, nec observavimus, nec fecimus, sicut præceperas nobis, ut bene nobis esset.

31 Omnia ergo, quæ induxisti super nos, & universa, quæ fecisti nobis, in vero judicio fecisti:

32 Et tradidisti nos in manibus inimicorum nostrorum iniquorum, & pessimorum, prævaricatorumque, & regi injusto, & pessimo ultra omnem terram.

33 Et nunc non possumus aperire os: confusio & opprobrium facti sumus servis tuis, & his, qui colunt te.

D 34 Ne, quæsumus, tradas nos in perpetuum propter nomen tuum, & ne dissipes testamentum tuum:

35 Neque auferas misericordiam tuam a nobis propter Abraham dilectum tuum, & Isaac servum tuum, & Israel sanctum tuum,

B 36 Quibus locutus es pollicens, quod multiplicares semen eorum sicut stellas cæli, & sicut arenam, quæ est in littore maris:

37 Quia, Domine, imminuti sumus plus quam omnes gentes, sumusque humiles in universa terra hodie propter peccata nostra.

38 Et non est in tempore hoc princeps, & dux, & propheta, neque holocaustum, neque sacrificium, neque oblatio, neque incensum, neque locus primitiarum coram te,

39 Ut possimus invenire misericordiam tuam: sed in animo contrito, & spiritu humilitatis suscipiamur.

40 Sicut in holocausto arietum, & taurorum, & sicut in millibus agnorum pinguium, sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi, quoniam non est confusio confidentibus in te.

41 Et nunc sequimur te in toto corde, & timemus te, & quærimus faciem tuam.

42 Ne confundas nos, sed fac nobiscum juxta mansuetudinem tuam, & secundum multitudinem misericordiæ tuæ.

43 Et erue nos in mirabilibus tuis, & da gloriam nomini tuo, Domine.

44 Et confundantur omnes, qui ostendunt servis tuis mala: confundantur in omni potentia tua, & robur eorum conteratur:

45 Et sciant, quia tu es Dominus Deus solus, & gloriosus super orbem terrarum.

46 Et non cessabant, qui miserant eos ministri regis, succendere fornacem, naphtha, & stuppa, & pice, & malleolis,

47 Et effundebatur flamma super fornacem cubitis quadraginta novem.

48 Et erupit, & incendit quos reperit juxta fornacem de Chaldæis. E

49 Angelus autem Domini descendit cum Azaria, & sociis ejus in fornacem, & excussit flammam ignis de fornace,

50 Et fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis, neque contristavit, nec quidquam molestiæ intulit.

51 Tunc hi tres quasi ex uno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum in fornace, dicentes:

52 Benedictus es, Domine Deus patrum nostrorum, & laudabilis, & gloriosus, & superexaltatus in sæcula: & benedictum nomen gloriæ tuæ sanctum, & laudabile, & superexaltatum in omnibus sæculis.

53 Benedictus es in templo sancto gloriæ tuæ, & superlaudabilis, & supergloriosus in sæcula.

54 Benedictus es in throno regni tui, & superlaudabilis, & superexaltatus in sæcula.

55 Benedictus es, qui intueris abyssos, & sedes super cherubim, & laudabilis, & superexaltatus in sæcula.

56 Benedictus es in firmamento cæli, & laudabilis & gloriosus in sæcula.

57 Benedicite omnia opera Domini Domino: laudate & superexaltate eum in sæcula.

58 Benedicite Angeli Domini Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.

59 * Benedicite cæli Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula. * Psal. 148.a.4.

60 Benedicite aquæ omnes, quæ super cælos sunt, Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.

61 Benedicite omnes virtutes Domini Dño: laudate, & superexaltate eum in sæcula.

62 Benedicite sol, & luna Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.

63 Benedicite stellæ cæli Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.

64 Benedicite omnis imber, & ros Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.

65 Benedicite omnes spiritus Dei Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.

66 Benedicite ignis, & æstus Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.

67 Benedicite frigus, & æstus Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.

68 Benedicite rores, & pruina Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.

69 Benedicite gelu, & frigus Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.

70 Benedicite glacies, & nives Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.

71 Benedicite noctes, & dies Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.

72 Benedicite lux, & tenebræ Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula. F

73 Benedicite fulgura, & nubes Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.

74 Benedicat terra Dominum: laudet, & superexaltet eum in sæcula.

75 Benedicite montes, & colles Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.
76 Benedicite universa germinantia in terra Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.
77 Benedicite fontes Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.
78 Benedicite maria, & flumina Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.
79 Benedicite cete, & omnia, quæ moventur in aquis, Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.
80 Benedicite omnes volucres cæli Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.
81 Benedicite omnes bestiæ, & pecora Dño: laudate, & superexaltate eum in sæcula.
82 Benedicite filii hominum Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.
83 Benedicat Israel Dominum: laudet, & superexaltet eum in sæcula.
84 Benedicite sacerdotes Domini Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.
85 Benedicite servi Domini Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.
86 Benedicite spiritus, & animæ justorum Dño: laudate, & superexaltate eum in sæcula.
87 Benedicite sancti, & humiles corde Domino: laudate, & superexaltate eum in sæcula.
88 Benedicite Anania, Azaria, Misael Dño: laudate, & superexaltate eum in sæcula, Quia eruit nos de inferno, & salvos fecit de manu mortis, & liberavit nos de medio ardentis flammæ, & de medio ignis eruit nos.
89 Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus.
90 Benedicite omnes religiosi Domino Deo deorum: laudate, & confitemini ei, quia in omnia sæcula misericordia ejus.

Hucusque in Hebræo non habetur: & quæ posuimus, de Theodotionis editione translata sunt.

G 91 Tunc Nabuchodonosor rex obstupuit, & surrexit propere, & ait optimatibus suis: Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos? Qui respondentes regi, dixerunt: Vere rex.
92 Respondit, & ait: Ecce ego video quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est: & species quarti similis filio Dei.
93 Tunc accessit Nabuchodonosor ad ostium fornacis ignis ardentis, & ait: Sidrach, Misach, & Abdenago servi Dei excelsi, egredimini, & venite. Statimque egressi sunt Sidrach, Misach, & Abdenago de medio ignis.
94 Et congregati satrapæ, & magistratus, & judices, & potentes regis contemplabantur viros illos, quoniam nihil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum, & capillus capitis * eorum non esset adustus, & sarabala eorum non fuissent immutata, & odor ignis non transisset per eos. (* Luc. 12. b. 7. & 21. d. 18.)
95 Et erumpens Nabuchodonosor ait: Benedictus Deus eorum, Sidrach videlicet, Misach, & Abdenago, qui misit angelum suum, & eruit servos suos, qui crediderunt in eum: & verbum regis immutaverunt, & tradiderunt corpora sua, ne servirent, & ne adorarent omnem deum, excepto Deo suo.
96 A me ergo positum est hoc decretum, ut omnis populus, tribus, & lingua, quæcumque locuta fuerit blasphemiam contra Deum Sidrach, Misach, & Abdenago, dispereat, & domus ejus vastetur *; neque enim est alius Deus, qui possit ita salvare. (* Supr. 2. a. 5.)
97 Tunc rex promovit Sidrach, Misach, & Abdenago in provincia Babylonis.

98 NABUCHODONOSOR Rex omnibus populis, gentibus, & linguis, qui habitant in universa terra, pax vobis multiplicetur.
99 Signa, & mirabilia fecit apud me Deus excelsus. Placuit ergo mihi prædicare
100 Signa ejus, quia magna sunt: & mirabilia ejus, quia fortia: & regnum ejus regnum sempiternum, & * potestas ejus in generationem & generationem. (* Infra 4. g. 31. & 7. d. 14.)

CAPUT IV.

Somnium regis Nabuchodonosor de excelsa arbore præcisa solus Daniel interpretatur, quod ipse regno pulsus ad septem annos cum bestiis ageret: hortatur igitur, ut eleemosynis sua redimat peccata: sed completur nihilominus somnium propter illius superbiam, donec Deum cæli recognovit: & tunc in suum regnum restituitur.

A 1 EGo Nabuchodonosor quietus eram in domo mea, & florens in palatio meo.
2 Somnium vidi, quod perterruit me: & cogitationes meæ in strato meo, & visiones capitis mei conturbaverunt me.
3 Et per me propositum est decretum, ut introducerentur in conspectu meo cuncti sapientes Babylonis, & ut solutionem somnii indicarent mihi.
4 Tunc ingrediebantur arioli, magi, Chaldæi, & aruspices, & somnium narravi in conspectu eorum: & solutionem ejus non indicaverunt mihi:
5 Donec collega ingressus est in conspectu meo Daniel, cui nomen Baltassar secundum nomen Dei mei, qui habet spiritum deorum sanctorum in semetipso: & somnium coram ipso locutus sum.
6 Baltassar princeps ariolorum, quoniam ego scio, quod spiritum sanctorum deorum habeas in te, & omne sacramentum non est impossibile tibi; visiones somniorum meorum, quas vidi, & solutionem earum narra.
B 7 Visio capitis mei in cubili meo. Videbam, & ecce arbor in medio terræ, & altitudo ejus nimia.
8 Magna arbor, & fortis, & proceritas ejus contingens cælum: aspectus illius erat usque ad terminos universæ terræ.
9 Folia ejus pulcherrima, & fructus ejus nimius: & esca universorum in ea; subter eam habitabant animalia, & bestiæ: & in ramis ejus conversabantur volucres cæli: & ex ea vescebatur omnis caro.
10 Videbam in visione capitis mei super stratum meum, & ecce vigil, & sanctus de cælo descendit.
11 Clamavit fortiter, & sic ait: Succidite arborem, & præcidite ramos ejus: excutite folia ejus, & dispergite fructus ejus: fugiant bestiæ, quæ subter eam sunt, & volucres de ramis ejus.
12 Verumtamen germen radicum ejus in terra sinite, & alligetur vinculo ferreo, & æreo in herbis, quæ foris sunt, & rore cæli tingatur, & cum feris pars ejus in herba terræ.
C 13 Cor ejus ab humano commutetur, & cor feræ detur ei: & septem tempora mutentur super eum.
14 In sententia vigilum decretum est, & sermo sanctorum, & petitio: donec cognoscant viventes, quoniam dominatur Excelsus in regno hominum, & cuicumque voluerit, dabit illud, & humillimum * hominem constituet super eum. (* 1. Reg. 2. b 8. & 16. c. 11. & seq.)
15 Hoc somnium vidi ego Nabuchodonosor rex. Tu ergo Baltassar interpretationem narra festinus, quia omnes sapientes regni mei non queunt solutionem edicere mihi: tu autem potes, quia spiritus deorum sanctorum in te est.
16 Tunc Daniel, cujus nomen Baltassar, cœpit intra semetipsum tacitus cogitare quasi una hora, & cogitationes ejus conturbabant eum. Respondens autem rex ait: Baltassar, somnium & interpretatio ejus non conturbent te. Respondit Baltassar, & dixit: Domine mi, somnium his, qui te oderunt, & interpretatio ejus hostibus tuis sit.
D 17 Arborem, quam vidisti sublimem, atque robustam, cujus altitudo pertingit ad cælum, & aspectus illius in omnem terram,
18 Et rami ejus pulcherrimi, & fructus ejus nimius, & esca omnium in ea, subter eam habitantes bestiæ agri, & in ramis ejus commorantes aves cæli:
19 Tu es rex, qui magnificatus es, & invaluisti: & magnitudo tua crevit, & pervenit usque ad cælum, & potestas tua in terminos universæ terræ.

20 Quod autem vidit rex vigilem, & sanctum descendere de cælo, & dicere: Succidite arborem, & dissipate illam: attamen germen radicum ejus in terra dimittite, & vinciatur ferro, & ære in herbis foris, & rore cæli conspergatur, & cum feris sit pabulum ejus, donec septem tempora mutentur super eum;

E

21 Hæc est interpretatio sententiæ Altissimi, quæ pervenit super dominum meum regem:

22 Ejicient te ab hominibus, & cum bestiis ferisque erit habitatio tua, & * fœnum ut bos comedes, & rore cæli infunderis; septem quoque tempora mutabuntur super te, donec scias, quod dominetur Excelsus super regnum hominum, & cuicumque voluerit, det illud.

* Infr. 5. f.21.

23 Quod autem præcepit, ut relinqueretur germen radicum ejus, id est arboris; regnum tuum tibi manebit, postquam cognoveris potestatem esse cælestem.

24 Quam ob rem, rex, consilium meum placeat tibi, * & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum: forsitan ignoscet delictis tuis.

*Eccli. 3. d.33.

25 Omnia hæc venerunt super Nabuchodonosor regem.

26 Post finem mensium duodecim in aula Babylonis deambulabat.

27 Respondítque rex, & ait: Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei?

F

28 Cumque sermo adhuc esset in ore regis, vox de cælo ruit: Tibi dicitur, Nabuchodonosor rex: Regnum tuum transibit a te,

29 Et ab hominibus ejicient te, & cum bestiis, & feris erit habitatio tua: fœnum quasi bos comedes, & septem tempora mutabuntur super te, donec scias, quod dominetur Excelsus in regno hominum, & cuicumque voluerit, det illud.

30 Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor, & ex hominibus abjectus est, & fœnum ut bos comedit, & rore cæli corpus ejus infectum est, donec capilli ejus in similitudinem aquilarum crescerent, & ungues ejus quasi avium.

31 Igitur post finem dierum ego Nabuchodonosor oculos meos ad cælum levavi, & sensus meus redditus est mihi: & Altissimo benedixi, & viventem in sempiternum laudavi, & glorificavi, * quia potestas ejus potestas sempiterna, & regnum ejus in generationem & generationem.

* Supr 3.g.100. Infr. 7. d. 14.

32 Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati sunt; juxta voluntatem enim suam facit * tam in virtutibus cæli, quam in habitatoribus terræ: & non est qui resistat manui ejus, & dicat ei: Quare fecisti?

* Jere. 13.b.13.

G

33 In ipso tempore sensus meus reversus est ad me, & ad honorem regni mei, decoremque perveni: & figura mea reversa est ad me: & optimates mei, & magistratus mei requisierunt me, & in regno meo restitutus sum: & magnificentia amplior addita est mihi.

34 Nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo, & magnifico, & glorifico regem cæli, quia omnia opera ejus vera, & viæ ejus judicia, & gradientes in superbia potest humiliare.

CAPUT V.

Postquam Baltassar in convivio bibit cum suis ex vasis templi Domini, laudando idola sua, vidit digitos in pariete scribentes, quam scripturam solus Daniel legere potuit, & interpretari, nempe quod, quia secutus ipsum Nabuchodonosor elevaverat cor suum contra Deum laudans idola, similiter auferetur ei regnum: honorato igitur Daniele, ac rege ea nocte interempto, successit Darius Medus.

A

1 BAltassar rex fecit grande convivium optimatibus suis mille: & unusquisque secundum suam bibebat ætatem.

2 Præcepit ergo jam temulentus, ut afferrentur vasa aurea, & argentea, quæ asportaverat Nabuchodonosor pater ejus de templo, quod fuit in Jerusalem, ut biberent in eis rex, & optimates ejus, uxoresque ejus, & concubinæ.

3 Tunc allata sunt vasa aurea, & argentea, quæ asportaverat de templo, quod fuerat in Jerusalem: & biberunt in eis rex, & optimates ejus, uxores, & concubinæ illius.

4 Bibebant vinum, * & laudabant deos suos aureos, & argenteos, æreos, ferreos, ligneosque, & lapideos.

*V. Jer. 51.d.20. & f.57.

5 In eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulæ regiæ: & rex aspiciebat articulos manus scribentis.

B

6 Tunc facies regis commutata est, & cogitationes ejus conturbabant eum: & compages renum ejus solvebantur, & genua ejus ad se invicem collidebantur.

7 Exclamavit itaque rex fortiter, ut introducerent magos, Chaldæos, & aruspices. Et proloquens rex ait sapientibus Babylonis: Quicumque legerit scripturam hanc, & interpretationem ejus manifestam mihi fecerit, purpura vestietur, & torquem auream habebit in collo, & tertius in regno meo erit.

8 Tunc ingressi omnes sapientes regis non potuerunt nec scripturam legere, nec interpretationem indicare regi.

9 Unde rex Baltassar satis conturbatus est, & vultus illius immutatus est: sed & optimates ejus turbabantur.

C

10 Regina autem, pro re quæ acciderat regi, & optimatibus ejus, domum convivii ingressa est: & proloquens ait: Rex in æternum vive; non te conturbent cogitationes tuæ, neque facies tua immutetur.

11 Est vir in regno tuo, qui spiritum deorum sanctorum habet in se: & in diebus patris tui scientia & sapientia inventæ sunt in eo; nam & rex Nabuchodonosor pater tuus principem magorum, incantatorum, Chaldæorum, & aruspicum constituit eum, pater, inquam, tuus, o rex:

12 Quia spiritus amplior, & prudentia, intelligentiaque, & interpretatio somniorum, & ostensio secretorum, ac solutio ligatorum, inventæ sunt in eo, hoc est in Daniele: cui rex posuit nomen Baltassar. Nunc itaque Daniel vocetur, & interpretationem narrabit.

D

13 Igitur introductus est Daniel coram rege. Ad quem præfatus rex ait: Tu es Daniel de filiis captivitatis Judæ, quem adduxit pater meus rex de Judæa?

14 Audivi de te, quoniam spiritum deorum habeas, & scientia, intelligentiaque, ac sapientia ampliores inventæ sunt in te.

15 Et nunc introgressi sunt in conspectu meo sapientes magi, ut scripturam hanc legerent, & interpretationem ejus indicarent mihi: & nequiverunt sensum hujus sermonis edicere.

16 Porro ego audivi de te, quod possis obscura interpretari, & ligata dissolvere; si ergo vales scripturam legere, & interpretationem ejus indicare mihi, purpura vestieris, & torquem auream circa collum tuum habebis, & tertius in regno meo princeps eris.

E

17 Ad quæ respondens Daniel, ait coram rege: Munera tua sint tibi, * & dona domus tuæ alteri da: scripturam autem legam tibi, rex, & interpretationem ejus ostendam tibi.

*v.Gen. 14.d.23. & 4. Reg. 5. d. 16.

18 O rex, Deus Altissimus regnum, & magnificentiam, gloriam, & honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo.

19 Et propter magnificentiam, quam dederat ei, universi populi, tribus, & linguæ tremebant & metuebant eum: quos volebat, interficiebat, & quos volebat, percutiebat, & quos volebat, exaltabat, & quos volebat, humiliabat.

20 Quando autem elevatum est cor ejus, * & spiritus illius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, & gloria ejus ablata est:

* Supr. 2. d.27.

F

21 * Et a filiis hominum ejectus est: sed & cor ejus cum bestiis positum est, & cum onagris erat habitatio ejus: fœnum quoque ut bos comedebat, & rore cæli corpus ejus infectum est, donec cognosceret, quod potestatem haberet Altissimus in regno hominum, & quemcumque voluerit, suscitabit super illud.

* Supr 4. c.22.

22 Tu quoque filius ejus Baltassar, non humiliasti cor tuum, cum scires hæc omnia;

23 Sed adversum Dominatorem cæli elevatus es: & vasa domus ejus allata sunt coram te:

& tu, & optimates tui, & uxores tuæ, &
concubinæ tuæ, vinum bibistis in eis: deos
quoque argenteos, & aureos, & æreos, fer-
reos, ligneosque, & lapideos, qui non vi-
dent, neque audiunt, neque sentiunt, laudasti:
porro Deum, qui habet flatum tuum in manu
sua, & omnes vias tuas, non glorificasti:
24 Idcirco ab eo missus est articulus ma-
nus, quæ scripsit hoc, quod exaratum est.
G 25 Hæc est autem scriptura, quæ digesta
est: MANE, THECEL, PHARES.
26 Et hæc est interpretatio sermonis. MA-
NE: numeravit Deus regnum tuum, & com-
plevit illud.
27 THECEL: appensus es in statera, &
inventus es minus habens.
28 PHARES: divisum est regnum tuum,
& datum est Medis, & Persis.
29 Tunc jubente rege indutus est Daniel
purpura, & circumdata est torques aurea
collo ejus: & prædicatum est de eo, quod
haberet potestatem tertius in regno suo.
30 Eadem nocte interfectus est Baltassar
rex Chaldæus.
31 Et Darius Medus successit in regnum
annos natus sexaginta duos.

CAPUT VI.

Daniel supra satrapas regni constituitur, & accusatus, quod regis edictum non servasset, quia Deum cæli orabat, missus est in lacum leonum: sequentique die illæsus eductus, immissis ac subito dilaniatis ejus accusatoribus: qua re motus rex, in suis provinciis Deum ejus timendum præcepit.

A 1 PLacuit Dario, & constituit super re-
gnum satrapas centum viginti, ut
essent in toto regno suo.
2 Et super eos principes tres, ex quibus Da-
niel unus erat: ut satrapæ illis redderent ra-
tionem, & rex non sustineret molestiam.
3 Igitur Daniel superabat omnes principes, &
satrapas, quia spiritus Dei amplior erat in illo.
4 Porro rex cogitabat constituere eum super
omne regnum: unde principes, & satrapę quæ-
rebant occasionem, ut invenirent Danieli ex la-
tere regis: nullamque causam, & suspicionem
reperire potuerunt, eo quod fidelis esset, & o-
mnis culpa, & suspicio non inveniretur in eo.
5 Dixerunt ergo viri illi: Non invenie-
mus Danieli huic aliquam occasionem, nisi
forte in lege Dei sui.
B 6 Tunc principes, & satrapæ surripuerūt regi,
& sic locuti sunt ei: Dari rex in æternum vive.
7 Consilium inierunt omnes principes regni
tui, magistratus, & satrapę, senatores, & judices,
ut decretum imperatorium exeat, & edictum: Ut
omnis, qui petierit aliquam petitionem a quo-
cumque deo, & homine usque ad triginta dies,
nisi a te, rex, mittatur in lacum leonum.
8 Nunc itaque rex confirma sententiam,
& scribe decretum: ut non immutetur quod
*Esther statutum est a Medis, & Persis, * nec præ-
1. d.19. varicari cuiquam liceat.
9 Porro rex Darius proposuit edictū & statuit.
C 10 Quod cum Daniel comperisset, id est con-
stitutam legem, ingressus est domum suam,
& fenestris apertis in cœnaculo suo contra Je-
Vid. 3. rusalem tribus temporibus in die flectebat ge-
Reg. 8. nua sua, & adorabat, confitebaturque coram
e. 48. Deo suo, sicut & ante facere consueverat.
11 Viri ergo illi curiosius inquirentes invenerūt
D Danielē orantem, & obsecrantem Deum suum.
12 Et accedentes locuti sunt regi super edicto:
Rex, numquid non constituisti, ut omnis homo,
qui rogaret quemquā de diis, & hominibus usq;
ad dies triginta, nisi te, rex, mitteretur in la-
cum leonum? Ad quos respondens rex, ait:
Verus est sermo juxta decretum Medorum,
atque Persarum, quod prævaricari non licet.
13 Tunc respondentes dixerunt coram re-
ge: Daniel de filiis captivitatis Juda non
curavit de lege tua, & de edicto, quod con-
stituisti, sed tribus temporibus per diem o-
rat obsecratione sua.
14 Quod verbum cum audisset rex, satis
contristatus est: & pro Daniele posuit cor,
ut liberaret eum, & usque ad occasum so-
lis laborabat, ut erueret illum.
15 Viri autem illi intelligentes regem di-
xerunt ei: Scito rex, quia lex Medorum, at-
que Persarum est, ut omne decretum, quod
constituerit rex, non liceat immutari.
16 Tunc rex præcepit, & adduxerunt Da-
nielem, & miserunt eum in lacum leonum.
Dixitque rex Danieli: Deus tuus, quem co-
lis semper, ipse liberabit te.
17 Allatusque est lapis unus, & positus E
est super os laci: quem obsignavit rex an-
nulo suo, & annulo optimatum suorum, ne
quid fieret contra Danielem.
18 Et abiit rex in domum suam, & dormi-
vit incœnatus, cibique non sunt allati co-
ram eo, insuper & somnus recessit ab eo.
19 Tunc rex primo diluculo consurgens,
festinus ad lacum leonum perrexit:
20 Appropinquansque lacui, Danielem voce
lacrymabili inclamavit, & affatus est eum: Da-
niel serve Dei viventis, Deus tuus, cui tu servis
semper, putasne valuit te liberare a leonibus?
21 Et Daniel regi respondens ait: Rex in
æternum vive. F
22 * Deus meus misit angelum suum, & con- *1. Ma-
clusit ora leonum, & non nocuerunt mihi, chab. 2.
quia coram eo justitia inventa est in me: sed g. 60.
& coram te, rex, delictum non feci.
23 Tunc vehementer rex gavisus est super
eo, & Danielem præcepit educi de lacu: edu-
ctusque est Daniel de lacu, & nulla læsio in-
venta est in eo, quia credidit Deo suo.
24 Jubente autem rege, adducti sunt viri
illi, qui accusaverant Danielem, & in la-
cum leonum missi sunt, ipsi, & filii, & uxo-
res eorum: & non pervenerunt usque ad pa-
vimentum laci, donec arriperent eos leones,
& omnia ossa eorum comminuerunt.
25 Tunc Darius rex scripsit universis populis, G
* tribubus, & linguis, habitantibus in uni- * Supr.
versa terra: Pax vobis multiplicetur. 3. g.96.
26 A me constitutum est decretum, ut in uni-
verso imperio & regno meo tremiscant, & pa-
veant Deum Danielis. Ipse est enim Deus vi-
vens, & æternus in sęcula: & regnū ejus non dis-
sipabitur, & potestas ejus usque in æternum.
27 Ipse liberator, atque salvator, faciens
signa, & mirabilia in cælo, & in terra: * * Supr.
qui liberavit Danielem de lacu leonum. 3. g.100.
28 * Porro Daniel perseveravit usque ad re- * Supr.
gnum Darii, regnumque Cyri Persæ. 1. d.21.

CAPUT VII.

Visio Danielis de quatuor bestiis quatuor regna designantibus: de antiquo dierum, & throno ejus, ac ministris, quo judicante perierunt bestiæ: ad hunc accedens filius hominis accipit potestatem æternam, & incorruptibile regnum: declarantur regna per bestias designata, & maxime quæ per quartam bestiam, & ejus cornua designantur, quæ regnabit usque ad tempus, & tempora, & dimidium temporis.

1 ANno primo Baltassar regis Babylo- A
nis Daniel somnium vidit; visio
autem capitis ejus in cubili suo: & somnium
scribens, brevi sermone comprehendit, sum-
matimque perstringens, ait:
2 Videbam in visione mea nocte, & ecce
quatuor venti cæli pugnabant in mari magno.
3 Et quatuor bestiæ grandes ascendebant
de mari diversæ inter se.
4 Prima quasi leæna, & alas habebat aquilæ:
aspiciebam, donec evulsæ sunt alæ ejus, & sub-
lata est de terra, & super pedes quasi homo
stetit, & cor hominis datum est ei.
5 Et ecce bestia alia similis urso in parte B
stetit: & tres ordines erant in ore ejus, &
in dentibus ejus, & sic dicebant ei: Surge,
comede carnes plurimas.
6 Post hæc aspiciebam, & ecce alia quasi
pardus, & alas habebat quasi avis quatuor
super se, & quatuor capita erant in bestia:
& potestas data est ei.
7 Post hæc aspiciebam in visione noctis, &
ecce bestia quarta terribilis, atque mirabilis,
& fortis nimis, dentes ferreos habebat ma-
gnos, comedens, atque comminuens, & re-
liqua pedibus suis conculcans; dissimilis au-
tem erat ceteris bestiis, quas videram ante
eam, & habebat cornua decem.

8 Con-

C

8 Considerabam cornua, & ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum: & tria de cornibus primis evulsa sunt a facie ejus: & ecce oculi, quasi oculi hominis erant in cornu isto, & os loquens ingentia.

9 Aspiciebam, donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit: vestimentum ejus candidum quasi nix, & capilli capitis ejus quasi lana munda: thronus ejus flammæ ignis: rotæ ejus ignis accensus.

E

10 Fluvius igneus, rapidusque egrediebatur a facie ejus. * Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei. Judicium sedit, & libri aperti sunt.

** Apoc. 5. c. 11.*

D

11 Aspiciebam propter vocem sermonũ grandium quos cornu illud loquebatur: & vidi, quoniam interfecta esset bestia, & periisset corpus ejus, & traditum esset ad comburendum igni:

12 Aliarum quoque bestiarum ablata esset potestas, & tempora vitæ constituta essent eis usque ad tempus, & tempus.

13 Aspiciebam ergo in visione noctis: & ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis veniebat, & usque ad antiquum dierum pervenit: & in conspectu ejus obtulerunt eum.

14 Et dedit ei potestatem, & honorem, & regnum: & omnes populi, tribus, & linguæ ipsi servient; * potestas ejus potestas æterna, quæ non auferetur, & regnum ejus, quod non corrumpetur.

** Supr. 3. g. 100. & 4. a. 31. Mich. 4. b. 7. Luc. 1. d. 32.*

15 Horruit spiritus meus: ego Daniel territus sum in his, & visiones capitis mei conturbaverunt me.

E

16 Accessi ad unum de assistentibus, & veritatem quærebam ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi interpretationem sermonũ, & docuit me:

17 Hæ quatuor bestiæ magnæ quatuor sunt regna, quæ consurgent de terra.

18 Suscipient autem regnum sancti Dei altissimi: & obtinebunt regnum usque in sæculum, & sæculum sæculorum.

19 Post hoc volui diligenter discere de bestia quarta, quæ erat dissimilis valde ab omnibus, & terribilis nimis: dentes & ungues ejus ferrei: comedebat, & comminuebat, & reliqua pedibus suis conculcabat:

20 Et de cornibus decem, quæ habebat in capite: & de alio, quod ortum fuerat, ante quod ceciderant tria cornua: & de cornu illo, quod habebat oculos, & os loquens grandia, & majus erat ceteris.

F

21 Aspiciebam, & ecce cornu illud faciebat bellum adversus sanctos, * & prævalebat eis,

** Apoc. 11. b. 7.*

22 Donec venit antiquus dierum, & judicium dedit sanctis Excelsi: & tempus advenit, & regnum obtinuerunt sancti.

23 Et sic ait: Bestia quarta regnum quartum erit in terra, quod majus erit omnibus regnis, & devorabit universam terram, & conculcabit, & comminuet eam.

24 Porro cornua decem ipsius regni decem reges erunt: & alius consurget post eos, & ipse potentior erit prioribus, & tres reges humiliabit.

G

25 Et sermones contra Excelsum loquetur, & sanctos Altissimi conteret: & putabit, quod possit mutare tempora, & leges; & tradentur in manu ejus usque ad tempus, & tempora, & dimidium temporis.

26 Et judicium sedebit, ut auferatur potentia, & conteratur, & dispereat usque in finem.

27 Regnum autem, & potestas, & magnitudo regni, quæ est subter omne cælum, detur populo sanctorum Altissimi: cujus regnum, regnum sempiternum est, & omnes reges servient ei, & obedient.

28 Hucusque finis verbi. Ego Daniel multum cogitationibus meis conturbabar, & facies mea mutata est in me: verbum autem in corde meo conservavi.

CAPUT VIII.

Visio de ariete duorum cornuum & hirco unius, ac postmodum quatuor cornuum qui devicit arietem: quorum ille regem Medorum, ac Persarum designat, hic autem regem Græcorum: additur prophetia de rege impudente, ipsiusq; tyrannide, dolo, & superbia, qui sine manu conteretur.

A

1 ANno tertio regni Baltassar regis visio apparuit mihi. Ego Daniel, post id quod videram in principio,

2 Vidi in visione mea, cum essem in Susis castro, quod est in Ælam regione: vidi autem in visione esse me super portam Ulai.

3 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce aries unus stabat ante paludem, habens cornua excelsa, & unum excelsius altero, atque succrescens. Postea

4 Vidi arietem cornibus ventilantem contra occidentem, & contra aquilonem, & contra meridiem, & omnes bestiæ non poterant resistere ei neque liberari de manu ejus; fecitque secundum voluntatem suam, & magnificatus est.

B

5 Et ego intelligebam. Ecce autem hircus caprarum veniebat ab occidente super faciem totius terræ, & non tangebat terram; porro hircus habebat cornu insigne inter oculos suos.

6 Et venit usque ad arietem illum cornutum, quem videram stantem ante portam, & cucurrit ad eum in impetu fortitudinis suæ.

C

7 Cumque appropinquasset prope arietem, efferatus est in eum, & percussit arietem, & comminuit duo cornua ejus: & non poterat aries resistere ei; cumque eum misisset in terram, conculcavit, & nemo quibat liberare arietem de manu ejus.

8 Hircus autem caprarum magnus factus est nimis: cumque crevisset, factum est cornu magnum, & orta sunt quatuor cornua subter illud per quatuor ventos cæli.

9 De uno autem ex eis egressum est cornu unum modicum, * & factum est grande contra meridiem, & contra orientem, & contra fortitudinem.

** V. Infra f. 23. & sup. 7. c. 8.*

10 Et magnificatum est usque ad fortitudinem cæli: & dejecit de fortitudine, & de stellis, & conculcavit eas.

D

11 Et usque ad principem fortitudinis magnificatum est: & ab eo tulit juge sacrificium, & dejecit locum sanctificationis ejus.

12 Robur autem datum est ei contra juge sacrificium propter peccata: & prosternetur veritas in terra: & faciet, & prosperabitur.

13 Et audivi unum de sanctis loquentem: & dixit unus sanctus alteri nescio cui loquenti: Usquequo visio, & juge sacrificium, & peccatum desolationis, quæ facta est, & sanctuarium, & fortitudo conculcabitur?

14 Et dixit ei: Usque ad vesperam & mane, dies duo millia trecenti: & mundabitur sanctuarium.

E

15 Factum est autem, cum viderem ego Daniel visionem, & quærerem intelligentiam: ecce stetit in conspectu meo quasi species viri.

16 Et audivi vocem viri inter Ulai: & clamavit, & ait: Gabriel, fac intelligere istam visionem.

17 Et venit, & stetit juxta, ubi ego stabam: cumque venisset, pavens corrui in faciem meam, & ait ad me: Intellige, fili hominis, quoniam in tempore finis complebitur visio.

18 Cumque loqueretur ad me, collapsus sum pronus in terram: * & tetigit me, & statuit me in gradu meo,

** Apoc. 22. b. 8.*

F

19 Dixitque mihi: Ego ostendam tibi quæ futura sunt in novissimo maledictionis, quoniam habet tempus finem suum.

20 Aries, quem vidisti habere cornua, rex Medorum est, atque Persarum.

21 Porro hircus caprarum rex Græcorum est, & cornu grande, quod erat inter oculos ejus, ipse est rex primus.

22 Quod autem fracto illo surrexerunt quatuor pro eo, quatuor reges de gente ejus consurgent, sed non in fortitudine ejus.

** 1. Mac. 1. f. 52. & seq.*

23 Et post regnum eorum, cum creverint iniquitates, consurget rex impudens facie, & intelligens propositiones.

** V. 2. Mach. cap. 6. & 7. & alibi.*

24 Et roborabitur fortitudo ejus, sed non in viribus suis: & supra quam credi potest, universa vastabit, & prosperabitur, & faciet. Et interficiet robustos, & populum sanctorum *

G

25 Secundum voluntatem suam, & dirigetur dolus in manu ejus: & cor suum magnificabit, & in copia rerum omnium occidet plurimos: * & contra principem principum consurget, & sine manu conteretur *.

** 1. Mac. 6. a. 8. & seq. 2. Mac. 9. a. 5. & seq.*

26 Et visio vespere & mane, quæ dicta

*V. Jer. 32. c. 14. & Apoc. 22. c. 10.
est, vera est. Tu ergo visionem signa, *
quia post multos dies erit.
27 Et ego Daniel langui, & ægrotavi per
dies: cumque surrexissem, faciebam opera
regis, & stupebam ad visionem, & non erat
qui interpretaretur.

CAPUT IX.

Post orationem Danielis, qua confitetur, Judæos propter sua & patrum peccata venisse in magnam afflictionem, petens Dei misericordiam erga populum suum, fit ipsi revelatio de 70. hebdomadibus usque ad unctionem Sancti sanctorum, & de Christi morte, populoque ejus perdendo, & abominatione desolationis in templo.

A
1 IN anno primo Darii filii Assueri de semine Medorum, qui imperavit super
regnum Chaldæorum,
2 Anno uno regni ejus, ego Daniel intellexi in libris * numerum annorum, de quo
* Jere. 25. c. 11. & 29. c. 10.
factus est sermo Domini ad Jeremiam prophetam, ut complerentur desolationis Jerusalem septuaginta anni.
3 Et posui faciem meam ad Dominum
Deum meum rogare & deprecari in jejuniis, sacco, & cinere.
4 Et oravi Dominum Deum meum, & confessus sum, & dixi: * Obsecro, Domine Deus
*2. Esd. 1. b. 5.
magne, & terribilis, custodiens pactum, &
misericordiam diligentibus te, & custodientibus mandata tua.
* Baruc. 1. c. 17.
5 * Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus, & recessimus, & declinavimus
a mandatis tuis, ac judiciis.
B
6 Non obedivimus servis tuis prophetis,
qui locuti sunt in nomine tuo regibus nostris, principibus nostris, patribus nostris,
omnique populo terræ.
7 Tibi, Domine, justitia, nobis autem
confusio faciei, sicut est hodie viro Juda, &
habitatoribus Jerusalem, & omni Israel, his
qui prope sunt, & his qui procul, in universis terris, ad quas ejecisti eos propter iniquitates eorum, in quibus peccaverunt in te.
8 Domine, nobis confusio faciei, regibus
nostris, principibus nostris, & patribus nostris, qui peccaverunt.
9 Tibi autem Domino Deo nostro misericordia, & propitiatio, quia recessimus a te:
10 Et non audivimus vocem Domini Dei
nostri, ut ambularemus in lege ejus, quam
posuit nobis per servos suos prophetas.
C
11 Et omnis Israel prævaricati sunt legem
tuam, & declinaverunt, ne audirent vocem
* Nahum 1. h. 6. Jerem. 7. c. 15. * Lev. 25. Deuter. 28. * Deut. 27. c. 14.
tuam: & stillavit super nos maledictio, * &
detestatio, quæ scripta est in libro Moysi *
servi Dei, quia peccavimus ei.
12 Et statuit sermones suos, quos locutus est
super nos, & super principes nostros, qui judicaverunt nos, ut superinduceret in nos magnum malum, quale numquam fuit sub omni
cælo, secundum quod factum est in Jerusalem.
13 * Sicut scriptum est in lege Moysi, omne
malum hoc venit super nos: & non rogavimus faciem tuam, Domine Deus noster,
ut reverteremur ab iniquitatibus nostris, &
cogitaremus veritatem tuam.
D
14 Et vigilavit Dominus super malitiam, &
adduxit eam super nos; justus Dominus Deus
noster in omnibus operibus suis, quæ fecit;
non enim audivimus vocem ejus.
* Baruch 2. c. 11. * Exod. 14. e. 22.
15 * Et nunc, Dñe Deus noster, * qui eduxisti populum tuum de terra Ægypti in manu
forti, & fecisti tibi nomen secundum diem
hanc: peccavimus, iniquitatem fecimus,
16 Dñe, in omnem justitiam tuam; avertatur
obsecro ira tua, & furor tuus a civitate tua Jerusalem, & monte sancto tuo. Propter peccata enim nostra, & iniquitates patrum nostrorum, Jerusalem & populus tuus in opprobrium sunt omnibus per circuitum nostrum.
E
17 Nunc ergo exaudi, Deus noster, orationem servi tui, & preces ejus: & ostende faciem tuam super sanctuarium tuum, quod
desertum est, propter temetipsum.
18 Inclina, Deus meus, aurem tuam, & audi:
aperi oculos tuos, & vide desolationem nostram & civitatem, super quam invocatum est
* Jere. 29.
nomen tuum; * neq; enim in justificationibus
nostris prosternimus preces ante faciem tuam,
sed in miserationibus tuis multis.
19 Exaudi, Domine, placare Domine: attende & fac: ne moreris propter temetipsum,
Deus meus: quia nomen tuum invocatum
est super civitatem, & super populum tuum.
F
20 Cumque adhuc loquerer, & orarem, &
confiterer peccata mea, & peccata populi mei
Israel, & prosternerem preces meas in conspectu Dei mei, pro monte sancto Dei mei;
21 Adhuc me loquente in oratione, ecce
vir Gabriel, quem videram in visione a
principio, * cito volans tetigit me in tempore sacrificii vespertini.
* Supr. 8. e. 16.
22 Et docuit me, & locutus est mihi, dixitque: Daniel nunc egressus sum, ut docerem te, & intelligeres.
23 Ab exordio precum tuarum egressus est
sermo; ego autem veni, ut indicarem tibi,
quia vir desideriorum es. Tu ergo animadverte sermonem, & intellige visionem.
24 * Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt
*Matt. 24. b. 15. Joan. 1. g. 45.
super populum tuum, & super urbem sanctam
tuam, ut consummetur prævaricatio, & finem
accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna, & impleatur visio, & prophetia, & ungatur Sanctus sanctorũ.
25 Scito ergo, & animadverte: Ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Jerusalem, usque
ad Christum ducem hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duę erunt; & rursũ ædificabitur platea, & muri in angustia temporum.
G
26 Et post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus; & non erit ejus populus,
qui eum negaturus est. Et civitatem, &
sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo: & finis ejus vastitas, & post finem belli statuta desolatio.
27 Confirmabit autem pactum multis hebdomada una: & in dimidio hebdomadis deficiet
hostia, & sacrificium: & erit in templo abominatio desolationis: & usque ad consummationem, & finem perseverabit desolatio.

CAPUT X.

Ubi se afflixisset Daniel, videt virum lineis vestitum, qui hic describitur, & territus ac tremens confortatur semel & iterum: de resistente principe regni Persarum, de principe Græcorum, & de Michaele principe Judæorum, qui solus auxiliatur.

A
1 ANno tertio Cyri regis Persarum verbum revelatum est Danieli cognomento Baltassar, & verbum verum, & fortitudo magna: intellexitque sermonem; intelligentia enim est opus in visione.
2 In diebus illis ego Daniel lugebam trium
hebdomadarum diebus:
3 Panem desiderabilem non comedi, & caro, & vinum non introierunt in os meum,
sed neque unguento unctus sum, donec complerentur trium hebdomadarum dies.
4 Die autem vigesima & quarta mensis primi
eram juxta fluvium magnum, qui est Tigris.
9 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce
vir unus vestitus lineis, & renes ejus accincti auro obrizo:
6 Et corpus ejus quasi chrysolithus, & facies
*Matt. 28. a. * Ezec. 1. b. 7.
ejus velut species fulguris, * & oculi ejus ut lāpas ardens: & brachia ejus, & quæ deorsũ sunt
usque ad pedes, quasi species æris candentis: * &
vox sermonum ejus ut vox multitudinis *.
B
7 Vidi autem ego Daniel solus visionem:
*Ezec. 1. f. 24. * Luc. 24. c. 16. Act. 9. a. 7. * Supr. 8. e. 17.
porro viri, qui erant mecum, non viderunt:
* sed terror nimius irruit super eos, & fugerunt in absconditum.
8 Ego autem relictus solus vidi visionem
grandem hanc: & non remansit in me fortitudo, * sed & species mea immutata est in me,
& emarcui, nec habui quidquam virium.
9 Et audivi vocem sermonum ejus: & audiens jacebam consternatus super faciem meam, & vultus meus hærebat terræ.
10 Et ecce manus tetigit me, & erexit me
super genua mea, & super articulos manuum
mearum.
11 Et dixit ad me: Daniel vir desideriorum,
intellige verba, quæ ego loquor ad te, & sta in

gradu tuo;nunc enim ſum miſſus ad te Cumq;
dixiſſet mihi ſermonem iſtum, ſteti tremens.
C 12 Et ait ad me: Noli metuere, Daniel,
quia ex die primo, quo poſuiſti cor tuum ad
intelligendum, ut te affligeres in conſpectu
Dei tui, exaudita ſunt verba tua: & ego
veni propter ſermones tuos.
13 Princeps autem regni Perſarum reſti-
tit mihi viginti & uno diebus: & ecce Mi-
chael unus de Principibus primis venit in
adjutorium meum, & ego remanſi ibi jux-
ta regem Perſarum.
14 Veni autem, ut docerem te quæ ven-
tura ſunt populo tuo in noviſſimis diebus,
quoniam adhuc viſio in dies.
15 Cumq; loqueretur mihi hujuſcemodi ver-
bis, dejeci vultum meum ad terram, & tacui.
16 Et ecce quaſi ſimilitudo filii hominis teti-
* Iſaiæ 6. c. 7. git labia mea: * & aperiens os meum locutus
ſum, & dixi ad eum, qui ſtabat contra me: Do-
mine mi, in viſione tua diſſolutæ ſunt compa-
ges meæ, & nihil in me remanſit virium.
D 17 Et quomodo poterit ſervus Dñi * mei lo-
qui cum Dño meo? nihil enim in me reman-
ſit virium, ſed & halitus meus intercluditur.
18 Rurſum ergo tetigit me quaſi viſio ho-
minis, & confortavit me,
19 Et dixit: Noli timere, vir deſideriorum:
pax tibi: confortare, & eſto robuſtus. Cumque
loqueretur mecum, convalui, & dixi: Lo-
quere, Domine mi, quia confortaſti me.
20 Et ait: Numquid ſcis, quare venerim
ad te? & nunc revertar, ut prælier adver-
ſum principem Perſarum. Cum ego egrede-
rer, apparuit princeps Græcorum veniens.
21 Verumtamen annuntiabo tibi quod ex-
preſſum eſt in ſcriptura veritatis: & nemo
eſt adjutor meus in omnibus his, niſi Mi-
* Apoc. 12. b. 7. chael * princeps veſter.

CAPUT XI.

Vaticinium de regibus Perſarum & rege Græcorum: de bellis ac inſidiis inter reges auſtri, & aquilonis, & de rege, qui Deum deorum non reputabit, ſed plurima adverſus ipſum loquetur, & quæ provinciæ ab illo evadent, quibuſve dominabitur.

A 1 EGo autem ab anno primo Darii Medi ſta-
bam, ut confortaretur, & roboraretur.
2 Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ec-
ce adhuc tres reges ſtabunt in Perſide, &
quartus ditabitur opibus nimiis ſuper omnes:
& cum invaluerit divitiis ſuis, concitabit
omnes adverſum regnum Græciæ.
3 Surget vero rex fortis, & dominabitur
poteſtate multa, & faciet quod placuerit ei.
4 Et cum ſteterit, conteretur regnum ejus, &
dividetur in quatuor ventos cæli; ſed non in
poſteros ejus, neq; ſecundum potentiam illius,
qua dominatus eſt; lacerabitur enim regnum
ejus etiam in externos, exceptis his.
5 Et confortabitur rex auſtri: & de principi-
bus ejus prævalebit ſuper eum, & dominabitur
ditione; multa enim dominatio ejus.
6 Et poſt finem annorum fœderabuntur: filia-
que regis auſtri veniet ad regem aquilonis fa-
cere amicitiam, & non obtinebit fortitudinem
brachii, nec ſtabit ſemen ejus; & tradetur ip-
ſa, & qui adduxerunt eam, adoleſcentes e-
jus, & qui confortabant eam in temporibus.
B 7 Et ſtabit de germine radicum ejus plan-
tatio: & veniet cum exercitu, & ingredie-
tur provinciam regis aquilonis, & abutetur
eis, & obtinebit.
8 Inſuper & deos eorum, & ſculptilia, va-
ſa quoque pretioſa argenti, & auri captiva
ducet in Ægyptum: ipſe prævalebit adver-
ſus regem aquilonis.
9 Et intrabit in regnum rex auſtri, & re-
vertetur ad terram ſuam.
10 Filii autem ejus provocabuntur, &
congregabunt multitudinem exercituum plu-
rimorum: & veniet properans, & inundans:
& revertetur, & concitabitur, & congredie-
tur cum robore ejus.
11 Et provocatus rex auſtri egredietur, &
pugnabit adverſus regem aquilonis, & præ-
parabit multitudinem nimiam, & dabitur
multitudo in manu ejus.
12 Et capiet multitudinem, & exaltabitur C
cor ejus, & dejiciet multa millia, ſed non
prævalebit.
13 Convertetur enim rex aquilonis, &
præparabit multitudinem multo majorem
quam prius: & in fine temporum, anno-
rumque veniet properans cum exercitu ma-
gno, & opibus nimiis.
14 * Et in temporibus illis multi conſur- * Iſaiæ 19. c. 16.
gent adverſus regem auſtri: filii quoque
prævaricatorum populi tui extollentur, ut
impleant viſionem, & corruent.
15 Et veniet rex aquilonis, & comportabit ag-
gerem, & capiet urbes munitiſſimas: & brachia
auſtri non ſuſtinebunt, & conſurgent electi e-
jus ad reſiſtendum, & non erit fortitudo.
16 Et faciet veniens ſuper eum juxta pla-
citum ſuum, & non erit qui ſtet contra fa-
ciem ejus: & ſtabit in terra inclyta, &
conſumetur in manu ejus.
17 Et ponet faciem ſuam, ut veniat ad tenen-
dum univerſum regnum ejus, & recta faciet
cum eo: & filiam fœminarum dabit ei, ut e-
vertat illud: & non ſtabit, nec illius erit.
18 Et convertet faciem ſuam ad inſulas, & ca-
piet multas: & ceſſare faciet principem oppro-
brii ſui, & opprobrium ejus convertetur in eũ.
19 Et convertet faciem ſuam ad imperium D
terræ ſuæ, & impinget, & corruet, & non
invenietur.
20 Et ſtabit in loco ejus viliſſimus, & in-
dignus decore regio: & in paucis diebus
conteretur, non in furore, nec in prælio.
21 Et ſtabit in loco ejus deſpectus, & non
tribuetur ei honor regius: & veniet clam,
& obtinebit regnum in fraudulentia.
22 Et brachia pugnantis expugnabuntur a facie
ejus, & conterentur: inſuper & dux fœderis.
23 Et poſt amicitias cum eo faciet dolum:
& aſcendet, & ſuperabit in modico populo.
24 Et abundantes, & uberes urbes ingredietur:
& faciet quæ non fecerunt patres ejus, & patres
patrum ejus: rapinas, & prædam, & divitias
eorum diſſipabit, & contra firmiſſimas cogi-
tationes inibit; & hoc uſque ad tempus.
25 Et concitabitur fortitudo ejus, & cor ejus
adverſum regem auſtri in exercitu magno: &
rex auſtri provocabitur ad bellum multis au-
xiliis, & fortibus nimis: & non ſtabunt,
quia inibunt adverſus eum conſilia.
26 Et comedentes panem cum eo conte- E
rent illum, exercituſque ejus opprimetur,
& cadent interfecti plurimi.
27 Duorum quoque regum cor erit, ut ma-
lefaciant, & ad menſam unam mendacium
loquentur, & non proficient, quia adhuc fi-
nis in aliud tempus.
28 Et revertetur in terram ſuam cum opibus
multis: & cor ejus adverſum teſtamentum ſan-
ctum, & faciet, & revertetur in terram ſuam.
29 Statuto tempore revertetur, & veniet ad
auſtrum: & non erit priori ſimile noviſſimum.
30 Et venient ſuper eum Trieres, & Roma-
ni: & percutietur, & revertetur, & indigna-
bitur contra teſtamentum ſanctuarii, & faciet:
reverteturque, & cogitabit adverſum eos, qui
dereliquerunt teſtamentum ſanctuarii.
31 Et brachia ex eo ſtabunt, & polluent ſan-
ctuarium fortitudinis, & auferent juge ſacrifi-
cium: & dabunt abominationem in deſolationem.
32 Et impii in teſtamentum ſimulabunt F
fraudulenter: populus autem ſciens Deum
ſuum obtinebit, & faciet.
33 Et docti in populo docebunt plurimos:
& ruent in gladio, & in flamma, & in ca-
ptivitate, & in rapina dierum.
34 Cumque corruerint, ſublevabuntur au-
xilio parvulo: & applicabuntur eis plurimi
fraudulenter.
35 Et de eruditis ruent, ut conflentur, & eli-
gantur, & dealbentur uſque ad tempus præfi-
nitum, quia adhuc aliud tempus erit.
36 * Et faciet juxta voluntatem ſuam rex, & * Supr. 8. a. 4 & 11. a. 3.
elevabitur, & magnificabitur adverſus omnem
deum: & adverſus Deum deorum loquetur
magnifica, & dirigetur, donec compleatur
iracundia; perpetrata quippe eſt definitio.
37 Et Deum patrum ſuorum non reputa-

bit:

bit: & erit in concupiscentiis fœminarum,
nec quemquam deorum curabit, quia adversum universa consurget.
38 Deum autem Maozim in loco suo venerabitur: & Deum, quem ignoraverunt patres ejus, colet auro, & argento, & lapide
G pretioso, rebusque pretiosis.
39 Et faciet ut muniat Maozim cum Deo alieno, quem cognovit, & multiplicabit gloriam, & dabit eis potestatem in multis, & terram dividet gratuito.
40 Et in tempore præfinito præliabitur adversus eum rex austri, & quasi tempestas veniet contra illum rex aquilonis in curribus, & in equitibus, & in classe magna, & ingredietur terras, & conteret, & pertransiet.
41 Et introibit in terram gloriosam, & multæ corruent: hæ autem solæ salvabuntur de manu ejus, Edom, & Moab, & principium filiorum Ammon,
42 Et mittet manum suam in terras, & terra Ægypti non effugiet.
43 Et dominabitur thesaurorum auri, & argenti, & in omnibus pretiosis Ægypti: per Libyam quoque, & Æthiopiam transibit.
44 Et fama turbabit eum ab oriente, & ab aquilone: & veniet in multitudine magna, ut conterat & interficiat plurimos.
45 Et figet tabernaculum suum Apadno inter maria, super montem inclytum & sanctum: & veniet usque ad summitatem ejus, & nemo auxiliabitur ei.

CAPUT XII.

Post magnam afflictionem tandem salvabuntur reliquiæ Judæorum, & ex mortuis quidam resurgent ad vitam, & quidam ad opprobrium: docti vero ac doctores fulgebunt: de duobus ad ripas fluminis stantibus, & viro lineis vestito, qui temporis aperit determinationem: & de completione hujus prophetiæ post statutum tempus.

A 1 IN tempore autem illo consurget Michael princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui: & veniet tempus, quale non fuit ab eo, ex quo gentes esse ceperunt usque ad tempus illud. Et in tempore illo salvabitur populus tuus omnis, qui inventus fuerit scriptus in libro.
2 Et multi de his, qui dormiunt in terræ pulvere, evigilabunt, * alii in vitam æternam, & alii in opprobrium ut videant semper.
3 Qui autem docti fuerint, * fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.

*Matt. 25. d. 46. Joan. 5. a. 29. * Sap. 3. a. 7.

B 4 Tu autem, Daniel, claude sermones, & signa librum usque ad tempus statutum; plurimi pertransibunt, & multiplex erit scientia.
5 Et vidi ego Daniel, & ecce quasi duo alii stabant: unus hinc super ripam fluminis, & alius inde ex altera ripa fluminis.
6 Et dixi viro, qui erat indutus lineis, qui stabat super aquas fluminis: Usquequo finis horum mirabilium?
C 7 Et audivi virum, qui indutus erat lineis, qui stabat super aquas fluminis, * cum elevasset dexteram & sinistram suam in cælum, & jurasset per viventem in æternum, quia in tempus, & tempora, & dimidium temporis. Et cum completa fuerit dispersio manus populi sancti, complebuntur universa hæc.

* Apoc. 10. b. 5.

8 Et ego audivi, & non intellexi. Et dixi: Domine mi, quid erit post hæc?
9 Et ait: Vade, Daniel, quia clausi sunt, signatique sermones usque ad præfinitum tempus.
D 10 Eligentur, & dealbabuntur, & quasi ignis probabuntur multi: & impie agent impii, neque intelligent omnes impii: porro docti intelligent.
11 Et a tempore cum ablatum fuerit juge sacrificium, & posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille ducenti nonaginta.
12 Beatus, qui expectat, & pervenit usque ad dies mille trecentos triginta quinque.
13 Tu autem vade ad præfinitum: & requiesces, & stabis in sorte tua in finem dierum.

Hucusque Danielem in Hebræo volumine legimus. Quæ sequuntur usque ad finem libri, de Theodotionis editione translata sunt.

CAPUT XIII.

Castissimam Susannam impudici presbyteri, cum ejus concubitu frui non possent, falso adulterii accusant: sed cum ad mortem duceretur, orantem exaudivit Deus: & per puerum Danielem proprio ore convictos senes jure talionis populus interimit.

1 ET erat vir habitans in Babylone, & nomen ejus Joakim. A
2 Et accepit uxorem nomine Susannam filiam Helciæ, pulchram nimis, & timentem Deum;
3 Parentes enim illius, cum essent justi, erudierunt filiam suam secundum legem Moysi.
4 Erat autem Joakim dives valde, & erat ei pomarium vicinum domui suæ: & ad ipsum confluebant Judæi, eo quod esset honorabilior omnium.
5 Et constituti sunt de populo duo senes judices in illo anno, de quibus locutus est Dominus: Quia egressa est iniquitas de Babylone a senioribus judicibus, qui videbantur regere populum.
6 Isti frequentabant domum Joakim, & veniebant ad eos omnes, qui habebant judicia.
7 Cum autem populus revertisset per meridiem, ingrediebatur Susanna, & deambulabat in pomario viri sui.
8 Et videbant eam senes quotidie ingredientem, & deambulantem, & exarserunt in concupiscentiam ejus:
9 Et everterunt sensum suum, & declinaverunt oculos suos, ut non viderent cælum, neque recordarentur judiciorum justorum. B
10 Erant ergo ambo vulnerati amore ejus, nec indicaverunt sibi vicissim dolorem suum;
11 Erubescebant enim indicare sibi concupiscentiam suam, volentes concumbere cum ea:
12 Et observabant quotidie solicitius videre eam. Dixitque alter ad alterum:
13 Eamus domum, quia hora prandii est. Et egressi recesserunt a se.
14 Cumque revertissent, venerunt in unum: & sciscitantes ab invicem causam confessi sunt concupiscentiam suam: & tunc in communi statuerunt tempus, quando eam possent invenire solam.
15 Factum est autem, cum observarent diem aptum, ingressa est aliquando sicut heri & nudiustertius, cum duabus solis puellis, voluitque lavari in pomario; æstus quippe erat:
16 Et non erat ibi quisquam præter duos senes absconditos, & contemplantes eam.
17 Dixit ergo puellis: Afferte mihi oleum, & smigmata, & ostia pomarii claudite, ut laver.
18 Et fecerunt sicut præceperat: clauseruntque ostia pomarii, & egressæ sunt per posticum, ut afferrent quæ jusserat: nesciebantque, senes intus esse absconditos. C
19 Cum autem egressæ essent puellæ, surrexerunt duo senes, & accurrerunt ad eam, & dixerunt:
20 Ecce ostia pomarii clausa sunt, & nemo nos videt, & nos in concupiscentia tui sumus: quam ob rem assentire nobis, & commiscere nobiscum:
21 Quod si nolueris, dicemus contra te testimonium, quod fuerit tecum juvenis, & ob hanc causam emiseris puellas a te.
22 Ingemuit Susanna, & ait: Angustiæ sunt mihi undique; si enim hoc egero, mors mihi est; si autem non egero, non effugiam manus vestras.
23 Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu Domini.
24 Et exclamavit voce magna Susanna: exclamaverunt autem & senes adversus eam.
25 Et cucurrit unus ad ostia pomarii, & aperuit.
26 Cum ergo audissent clamorem famuli domus in pomario, irruerunt per posticum, ut viderent quidnam esset.
27 Postquam autem senes locuti sunt, erubuerunt servi vehementer, quia numquam dictus fuerat sermo hujuscemodi de Susanna. D
Et facta est dies crastina.
28 Cumque venisset populus ad Joakim virum ejus, venerunt & duo presbyteri pleni

iniqua cogitatione adversus Susannam, ut interficerent eam.

29 Et dixerunt coram populo: Mittite ad Susannam filiam Helciæ uxorem Joakim. Et statim miserunt.

30 Et venit cum parentibus, & filiis, & universis cognatis suis.

31 Porro Susanna erat delicata nimis, & pulchra specie.

32 At iniqui illi jusserunt, ut discooperiretur (erat enim cooperta) ut vel sic satiarentur decore ejus.

33 Flebant igitur sui, & omnes qui noverant eam.

34 Consurgentes autem duo presbyteri in medio populi, posuerunt manus suas super caput ejus.

35 Quæ flens suspexit ad cælum; erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino.

36 Et dixerunt presbyteri: Cum deambularemus in pomario soli, ingressa est hæc cum duabus puellis, & clausit ostia pomarii, & dimisit a se puellas.

37 Venitque ad eam adolescens, qui erat absconditus, & concubuit cum ea.

38 Porro nos cum essemus in angulo pomarii, videntes iniquitatem cucurrimus ad eos, & vidimus eos pariter commisceri.

39 Et illum quidem non quivimus comprehendere, quia fortior nobis erat, & apertis ostiis exilivit:

E 40 Hanc autem cum apprehendissemus, interrogavimus, quisnam esset adolescens, & noluit indicare nobis; hujus rei testes sumus.

41 Credidit eis multitudo quasi senibus & judicibus populi, & condemnaverunt eam ad mortem.

42 Exclamavit autem voce magna Susanna, & dixit: Deus æterne, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant,

43 Tu scis, quoniam falsum testimonium tulerunt contra me: & ecce morior, cum nihil horum fecerim, quæ isti malitiose composuerunt adversum me.

44 Exaudivit autem Dominus vocem ejus.

45 Cumque duceretur ad mortem, suscitavit Dominus spiritum sanctum pueri junioris, cujus nomen Daniel.

46 Et exclamavit voce magna: Mundus ego sum a sanguine hujus.

47 Et conversus omnis populus ad eum, dixit: Qui est iste sermo, quem tu locutus es?

48 Qui cum staret in medio eorum, ait: Sic fatui Filii Israel, non judicantes, neq; quod verū est cognoscentes, condemnastis filiam Israel?

49 Revertimini ad judicium, quia falsum testimonium locuti sunt adversus eam.

F 50 Reversus est ergo populus cum festinatione, & dixerunt ei senes: Veni, & sede in medio nostrum, & indica nobis, quia tibi Deus dedit honorem senectutis.

51 Et dixit ad eos Daniel: Separate illos ab invicem procul, & dijudicabo eos.

52 Cum ergo divisi essent alter ab altero, vocavit unum de eis, & dixit ad eum: Inveterate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua, quæ operabaris prius,

53 Judicans judicia injusta, innocentes opprimens, & dimittens noxios, dicente Dño; * Innocentem, & justum non interficies.

*Exod. 23. a. 7.

54 Nunc ergo si vidisti eam, dic sub qua arbore videris eos colloquentes sibi. Qui ait: Sub schino.

55 Dixit autem Daniel: Recte mentitus es in caput tuum. Ecce enim Angelus Dei accepta sententia ab eo, scindet te medium.

56 Et amoto eo, jussit venire alium, & dixit ei: Semen Chanaan, & non Juda, species decepit te, & concupiscentia subvertit cor tuum.

57 Sic faciebatis filiabus Israel, & illæ timentes loquebantur vobis: sed filia Juda non sustinuit iniquitatem vestram.

58 Nunc ergo dic mihi, sub qua arbore comprehenderis eos loquentes sibi. Qui ait: sub prino.

G 59 Dixit autem ei Daniel: Recte mentitus es & tu in caput tuum; manet enim Angelus Domini gladium habens, ut secet te medium, & interficiat vos.

60 Exclamavit itaque omnis cœtus voce magna, & benedixerunt Deum, qui salvat sperantes in se.

61 Et consurrexerunt adversus duos presbyteros (convicerat enim eos Daniel ex ore suo falsum dixisse testimonium) feceruntque eis, sicut male egerant adversus proximum,

62 * Ut facerent secundum legem Moysi: & interfecerunt eos, & salvatus est sanguis innoxius in die illa.

*Deut. 19. d 18. 19.

63 Helcias autem, & uxor ejus laudaverunt Deum pro filia sua Susanna cum Joakim marito ejus, & cognatis omnibus, quia non esset inventa in ea res turpis.

64 Daniel autem factus est magnus in conspectu populi a die illa, & deinceps.

65 Et rex Astyages appositus est ad patres suos, & suscepit Cyrus Perses regnum ejus.

CAPUT XIV.

Fraudes sacerdotum idoli Bel, qui appositos illi cibos occulte auferebant, regi per Danielem detectæ sunt; ipsisque interemptis, idolum una cum templo suo eversum est: similiter & draconem, quem colebant Babylonii, injecta in os massa ex pice, adipe, & pilis confecta, Daniel interfecit: quapropter instantibus Babyloniis missus est in lacum leonum, illæsusque servatus, allato etiam illi per prophetam Habacuc prandio ex Judæa: quod videns rex, adversariis illius a leonibus in momento devoratis, jubet omnes timere Deum Danielis.

1 ERat autem Daniel conviva regis, & honoratus super omnes amicos ejus. A

2 Erat quoque idolum apud Babylonios nomine Bel: & impendebantur in eo per dies singulos similæ artabæ duodecim, & oves quadraginta, vinique amphoræ sex.

3 Rex quoque colebat eum, & ibat per singulos dies adorare eum: porro Daniel adorabat Deum suum. Dixitque ei rex: Quare non adoras Bel?

4 Qui respondens ait ei: Quia non colo idola manufacta, sed viventem Deum, qui creavit cælum, & terram, & habet potestatem omnis carnis.

5 Et dixit rex ad eum: Non videtur tibi esse Bel vivens Deus? An non vides, quanta comedat, & bibat quotidie?

6 Et ait Daniel arridens: Ne erres rex: iste enim intrinsecus luteus est, & forinsecus æreus, neque comedit aliquando. B

7 Et iratus rex vocavit sacerdotes ejus, & ait eis: Nisi dixeritis mihi, quis est qui comedat impensas has, moriemini.

8 Si autem ostenderitis, quoniam Bel comedat hæc, morietur Daniel, quia blasphemavit in Bel. Et dixit Daniel regi: Fiat juxta verbum tuum.

9 Erant autem sacerdotes Bel septuaginta, exceptis uxoribus, & parvulis, & filiis. Et venit rex cum Daniele in templum Bel.

10 Et dixerunt sacerdotes Bel: Ecce nos egredimur foras: & tu rex pone escas, & vinum misce, & claude ostium, & signa annulo tuo:

11 Et cum ingressus fueris mane, nisi inveneris omnia comesta a Bel, morte moriemur, vel Daniel, qui mentitus est adversum nos. C

12 Contemnebant autem, quia fecerant sub mensa absconditum introitum, & per illum ingrediebantur semper, & devorabant ea.

13 Factum est igitur, postquam egressi sunt illi, rex posuit cibos ante Bel: præcepit Daniel pueris suis, & attulerunt cinerem, & cribravit per totum templum coram rege: & egressi clauserunt ostium, & signantes annulo regis abierunt.

14 Sacerdotes autem ingressi sunt nocte juxta consuetudinem suam, & uxores, & filii eorum: & comederunt omnia, & biberunt.

15 Surrexit autem rex primo diluculo, & Daniel cum eo.

16 Et ait rex: Salvane sunt signacula, Daniel? Qui respondit: Salva, rex.

17 Statimque cum aperuisset ostium, intuitus rex mensam, exclamavit voce magna: Magnus es Bel, & non est apud te dolus quisquam. D

18 Et risit Daniel: & tenuit regem, ne in-

grederetur intro: & dixit: Ecce pavimen-
tum: animadverte cujus veſtigia ſint hæc.
19 Et dixit rex: Video veſtigia virorum,
& mulierum, & infantium. Et iratus eſt
rex.
20 Tunc apprehendit ſacerdotes, & uxo-
res, & filios eorum: & oſtenderunt ei abſ-
condita oſtiola, per quæ ingrediebantur, &
conſumebant quæ erant ſuper menſam.
21 Occidit ergo illos rex, & tradidit Bel
in poteſtatem Danielis: qui ſubvertit eum,
& templum ejus.
22 Et erat draco magnus in loco illo, &
colebant eum Babylonii.
23 Et dixit rex Danieli: Ecce nunc non
potes dicere, quia iſte non ſit Deus vivens;
E adora ergo eum.
24 Dixitque Daniel: Dominum Deum
meum adoro, quia ipſe eſt Deus vivens:
iſte autem non eſt Deus vivens.
25 Tu autem rex, da mihi poteſtatem, &
interficiam draconem abſque gladio, & fu-
ſte. Et ait rex: Do tibi.
26 Tulit ergo Daniel picem, & adipem,
& pilos, & coxit pariter, fecitque maſſas,
& dedit in os draconis, & diruptus eſt dra-
co. Et dixit: Ecce quem colebatis.
27 Quod cum audiſſent Babylonii, indi-
gnati ſunt vehementer: & congregati ad-
verſum regem, dixerunt: Judæus factus eſt
rex: Bel deſtruxit, draconem interfecit, &
ſacerdotes occidit.
28 Et dixerunt, cum veniſſent ad regem:
Trade nobis Danielem, alioquin interficie-
mus te, & domum tuam.
F 29 Vidit ergo rex, quod irruerent in eum
vehementer: & neceſſitate compulſus tradi-
dit eis Danielem.
30 Qui miſerunt eum in lacum leonum,
& erat ibi diebus ſex.
31 Porro in lacu erant leones ſeptem, &
dabantur eis duo corpora quotidie, & duæ
oves: & tunc non data ſunt eis, ut devo-
rarent Danielem.
32 Erat autem Habacuc propheta in Ju-
dæa, & ipſe coxerat pulmentum, & intri-
verat panes in alveolo, & ibat in campum
ut ferret meſſoribus.
33 Dixitque Angelus Domini ad Habacuc:
Fer prandium, quod habes, in Babylonem
Danieli, qui eſt in lacu leonum.
34 Et dixit Habacuc: Domine, Babylonem
non vidi, & lacum neſcio.
*Ezec. 8. b. 3. 35 * Et apprehendit eum Angelus Domi-
ni in vertice ejus, & portavit eum capillo
capitis ſui, poſuitque eum in Babylone ſu-
pra lacum in impetu ſpiritus ſui.
G 36 Et clamavit Habacuc dicens: Daniel
ſerve Dei, tolle prandium, quod miſit tibi
Deus.
37 Et ait Daniel: Recordatus es mei De-
us, & non dereliquiſti diligentes te.
38 Surgenſque Daniel comedit. Porro An-
gelus Domini reſtituit Habacuc confeſtim in
loco ſuo.
39 Venit ergo rex die ſeptimo, ut luge-
ret Danielem: & venit ad lacum, & in-
troſpexit, & ecce Daniel ſedens in medio
leonum.
40 Et exclamavit voce magna rex dicens:
Magnus es, Domine Deus Danielis. Et ex-
traxit eum de lacu leonum.
41 Porro illos, qui perditionis ejus cauſa
fuerant, intromiſit in lacum, & devorati
ſunt in momento coram eo.
42 Tunc rex ait: Paveant omnes habitan-
tes in univerſa terra Deum Danielis, quia
ipſe eſt Salvator, faciens ſigna, & mirabi-
lia in terra: qui liberavit Danielem de lacu
leonum.

PROPHETIA OSEE.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Oſee prophetaverit, qui juſſus fornicariam accipere uxorem, duos filios, unamque filiam ex ea generavit: quibus nomina jubetur imponere juxta effectus, quos Dominus in populo ſuo decreverat inducere: de gentium converſione, & futuro eodem capite filiorum Judæ, & Iſrael.

1 VErbum Domini, quod factum eſt A
ad Oſee filium Beeri in diebus
Oziæ, Joathan, Achaz, Eze-
chiæ regum Juda, & in diebus
Jeroboam filii Joas regis Iſrael.
2 Principium loquendi Domino in Oſee:
& dixit Dominus ad Oſee: Vade, ſume ti-
bi uxorem fornicationum, & fac tibi filios
fornicationum, quia fornicans fornicabitur
terra a Domino.
3 Et abiit, & accepit Gomer filiam Debe- B
laim: & concepit, & peperit ei filium.
4 Et dixit Dominus ad eum: Voca nomen
ejus Jezrahel, quoniam adhuc modicum, & vi-
ſitabo ſanguinem Jezrahel ſuper domum Jehu,
& quieſcere faciam regnum domus Iſrael.
5 Et in illa die conteram arcum Iſrael in
valle Jezrahel.
6 Et concepit adhuc, & peperit filiam. Et di-
xit ei: Voca nomen ejus Abſque miſeri-
cordia, quia non addam ultra miſereri do-
mui Iſrael, ſed oblivione obliviſcar eorum.
7 Et domui Juda miſerebor, & ſalvabo eos in C
Dño Deo ſuo: & non ſalvabo eos in arcu & gla-
dio, & in bello, & in equis, & in equitibus.
8 Et ablactavit eam, quæ erat Abſque miſe-
ricordia. Et concepit, & peperit filium.
9 Et dixit: Voca nomen ejus, Non po-
pulus meus, quia vos non populus meus,
& ego non ero veſter.
10 Et erit numerus filiorum Iſrael quaſi are- D
na maris, quæ ſine menſura eſt, & non numera-
bitur. *Et erit in loco, ubi dicetur eis: Non po- * Rom.
pulus meus vos: dicetur eis: Filii Dei viventis. 9. f. 26.
11 Et congregabuntur filii Juda, & filii Iſrael
pariter, & ponent ſibimet caput unum, & aſcen-
dent de terra, quia magnus dies Jezrahel.

CAPUT II.

Minatur Dominus Iſraeli tamquam uxori adulteræ repudium, & ſepit vias ejus ſpinis, ut ad virum ſuum revertatur: cumque non advertat, a quo habeat bonorum abundantiam, ablaturum ſe ab ea dicit cuncta, in quibus delectatur: ſicque ipſum tandem ad ſe reducturum, magnaque felicitate donaturum: & de gentium vocatione.

1 DIcite fratribus veſtris: Populus meus: & A
ſorori veſtræ, Miſericordiam conſecuta.
2 Judicate matrem veſtram, judicate: quo-
niam ipſa non uxor mea, & ego non vir ejus.
Auferat fornicationes ſuas a facie ſua, &
adulteria ſua de medio uberum ſuorum,
3 Ne forte expoliem eam nudam, & ſta-
tuam eam ſecundum diem nativitatis ſuæ: &
ponam eam quaſi ſolitudinem, & ſtatuam eam
velut terram inviam, & interficiam eam ſiti.
4 Et filiorum illius non miſerebor, quo-
niam filii fornicationum ſunt:
5 Quia fornicata eſt mater eorum, con-
fuſa eſt quæ concepit eos: quia dixit: Va-
dam poſt amatores meos, qui dant panes mi-
hi, & aquas meas, lanam meam, & linum
meum, oleum meum, & potum meum.
6 Propter hoc ecce ego ſepiam viam tuam
ſpinis, & ſepiam eam maceria, & ſemitas
ſuas non inveniet.
7 Et ſequetur amatores ſuos, & non apprehen- B
det eos, & quæret eos, & non inveniet, & dicet:
Vadam, & revertar ad virum meum priorem,
quia bene mihi erat tunc, magis quam nunc.
8 Et hæc neſcivit, quia ego dedi ei frumen-

tum, & vinum, & oleum, & argentum mul-
tiplicavi ei, & aurum, quæ fecerunt Baal.
9 Idcirco convertar, & ſumam frumentum
meum in tempore ſuo, & vinum meum in
tempore ſuo, & liberabo lanam meam, & linum
meum, quæ operiebant ignominiam ejus.
10 Et nunc revelabo ſtultitiam ejus in ocu-
lis amatorum ejus: & vir non eruet eam de
manu mea.
11 Et ceſſare faciam omne gaudium ejus, ſo-
lemnitatem ejus, neomeniam ejus, ſabbatum
ejus, & omnia feſta tempora ejus.
C 12 Et corrumpam vineam ejus, & ficum ejus,
de quibus dixit: Mercedes hæ meæ ſunt, quas
dederunt mihi amatores mei: & ponam eam
in ſaltum, & comedet eam beſtia agri.
13 Et viſitabo ſuper eam dies Baalim, qui-
bus accendebat incenſum, & ornabatur inaure
ſua, & monili ſuo, & ibat poſt amatores ſuos,
& mei obliviſcebatur, dicit Dominus.
13 Propter hoc ecce ego lactabo eam, & du-
cam eam in ſolitudinem, & loquar ad cor ejus.
15 Et dabo ei vinitores ejus ex eodem loco,
& valem Achor ad aperiendam ſpem: & canet
ibi juxta dies juventutis ſuæ, & juxta dies
aſcenſionis ſuæ de terra Ægypti.
16 Et erit in die illa, ait Dominus: vocabit
me, Vir meus: & non vocabit me ultra, Baali.
17 Et auferam nomina Baalim de ore ejus, &
non recordabitur ultra nominis eorum.
D 18 Et percutiam cum eis fœdus in die illa,
cum beſtia agri, & cum volucre cæli, &
cum reptili terræ: & arcum, & gladium, &
bellum conteram de terra: & dormire eos fa-
ciam fiducialiter.
16 Et ſponſabo te mihi in ſempiternum:
& ſponſabo te mihi in juſtitia, & judicio, &
in miſericordia, & in miſerationibus.
20 Et ſponſabo te mihi in fide: & ſcies,
quia ego Dominus.
21 Et erit in die illa: Exaudiam, dicit Dñs,
exaudiam cælos, & illi exaudient terram.
22 Et terra exaudiet triticum, & vinum,
& oleum: & hæc exaudient Jezrahel.
23 Et ſeminabo eam mihi in terra, & mi-
ſerebor ejus, quæ fuit Abſque miſericordia.
* Rom. 9.f.25. 1.Petr. 2.b.10.
24 * Et dicam non populo meo: Populus
meus es tu: & ipſe dicet: Deus meus es tu.

CAPUT III.

Rurſum jubetur Propheta diligere adulteram, quæ tamen multis diebus illum expectet, quia filios Iſrael multis diebus ſine rege & ſacrificio ſedentes, tandem ad Dominum dicit reverſuros.

A 1 ET dixit Dñs ad me: Adhuc vade, & dilige
mulierem dilectam amico, & adulteram,
ſicut diligit Dñs filios Iſrael, & ipſi reſpiciunt
ad deos alienos, & diligunt vinacia uvarum.
2 Et fodi eam mihi quindecim argenteis, &
B coro hordei, & dimidio coro hordei.
3 Et dixi ad eam: Dies multos expectabis
me: non fornicaberis, & non eris viro: ſed
& ego expectabo te:
4 Quia dies multos ſedebunt filii Iſrael ſine
rege, & ſine principe, & ſine ſacrificio, & ſi-
ne altari, & ſine ephod, & ſine theraphim.
* Ezec. 34.f.23.
5 * Et poſt hæc revertentur filii Iſrael, &
quærent Dominum Deum ſuum, & David
regem ſuum: & pavebunt ad Dominum, &
ad bonum ejus in noviſſimo dierum.

CAPUT IV.

Minatur terræ Iſrael propter multa populi peccata, qui & ſcientiam repulit, & idololatriæ fuit deditus: dicit, ſe relicturum Iſrael in peccatis ſuis cupiens ne Juda ipſum imitetur.

A 1 AUdite verbum Domini, filii Iſrael, quia
judicium Domino cum habitatoribus
terræ; non eſt enim veritas, & non eſt mi-
ſericordia, & non eſt ſcientia Dei in terra.
2 Maledictum, & mendacium, & homici-
dium, & furtum, & adulterium inundave-
runt, & ſanguis ſanguinem tetigit.
3 Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur o-
mnis, qui habitat in ea, in beſtia agri, & in vo-
lucre cæli: ſed & piſces maris congregabuntur.
4 Verumtamen unuſquiſque non judicet,
& non arguatur vir; populus enim tuus ſic-
ut hi, qui contradicunt ſacerdoti.
5 Et corrues hodie, & corruet etiam prophe- B
ta tecum; nocte tacere feci matrem tuam.
6 Conticuit populus meus, eo quod non
habuerit ſcientiam. Quia tu ſcientiam re-
puliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris
mihi; & oblita es legis Dei tui, obliviſcar
filiorum tuorum & ego.
7 Secundum multitudinem eorum ſic pec-
caverunt mihi; gloriam eorum in ignomi-
niam commutabo.
8 Peccata populi mei comedent, & ad ini-
quitatem eorum ſublevabunt animas eorum.
9 * Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos: &
viſitabo ſuper eum vias ejus, & cogitatio-
nes ejus reddam ei.
* Iſaiæ 24.a.2.
10 Et comedent, & non ſaturabuntur: for- C
nicati ſunt, & non ceſſaverunt, quoniam
Dominum dereliquerunt in non cuſtodiendo.
11 Fornicatio, & vinum, & ebrietas au-
ferunt cor.
12 Populus meus in ligno ſuo interroga-
vit, & baculus ejus annuntiavit ei; ſpiritus
enim fornicationum decepit eos, & fornicati
ſunt a Deo ſuo.
13 Super capita montium ſacrificabant, &
ſuper colles accendebant thymiama: ſubtus
quercum, & populum, & terebinthum, quia
bona erat umbra ejus: ideo fornicabuntur fi-
liæ veſtræ, & ſponſæ veſtræ adulteræ erunt.
14 Non viſitabo ſuper filias veſtras, cum fue- D
rint fornicatæ, & ſuper ſponſas veſtras, cum ad-
ulteraverint: quoniam ipſi cum meretricibus
converſabantur, & cum effeminatis ſacrifica-
bant, & populus non intelligens vapulabit.
15 Si fornicaris tu, Iſrael, non delin-
quat ſaltem Juda: & nolite ingredi in Gal-
gala, & ne aſcenderitis in Bethaven, ne-
que juraveritis: Vivit Dominus.
16 Quoniam ſicut vacca laſciviens decli-
navit Iſrael: nunc paſcet eos Dominus, quaſi
agnum in latitudine.
17 Particeps idolorum Ephraim, dimitte eū.
18 Separatum eſt convivium eorum, for-
nicatione fornicati ſunt: dilexerunt afferre
ignominiam protectores ejus.
19 Ligavit eum ſpiritus in alis ſuis, & con-
fundentur a ſacrificiis ſuis.

CAPUT V.

Minatur Dominus, ſe puniturum Iſrael propter peccata ſua, ſimiliter & Judam: nec proderit humanum auxilium, cum Dominus eis adverſetur.

1 AUdite hoc ſacerdotes, & attendite domus A
Iſrael, & domus regis auſcultate, quia
vobis judicium eſt, quoniam laqueus facti eſtis
ſpeculationi, & rete expanſum ſuper Thabor.
2 Et victimas declinaſtis in profundum:
& ego eruditor omnium eorum.
3 Ego ſcio Ephraim, & Iſrael non eſt abſ-
conditus a me, quia nunc fornicatus eſt E-
phraim, contaminatus eſt Iſrael.
4 Non dabunt cogitationes ſuas, ut revertan- B
tur ad Deum ſuum, quia ſpiritus fornicatio-
num in medio eorū, & Dñm non cognoverunt.
5 Et reſpondebit arrogantia Iſrael in facie
ejus: & Iſrael, & Ephraim ruent in iniqui-
tate ſua, ruet etiam Judas cum eis.
6 In gregibus ſuis, & in armentis ſuis va-
dent ad quærendum Dominum, & non inve-
nient; ablatus eſt ab eis.
7 In Dominum prævaricati ſunt, quia filios
alienos genuerunt: nunc devorabit eos men-
ſis cum partibus ſuis.
8 Clangite buccina in Gabaa, tuba in Ra- C
ma: ululate in Bethaven, poſt tergum tuum,
Benjamin.
9 Ephraim in deſolatione erit in die corre-
ptionis: in tribubus Iſrael oſtendi fidem.
10 Facti ſunt principes Juda quaſi aſſumen-
tes terminum: ſuper eos effundam quaſi a-
quam iram meam.
11 Calumniam patiens eſt Ephraim, fractus
judicio, quoniam cœpit abire poſt ſordes.
12 Et ego quaſi tinea Ephraim, & quaſi
putredo domui Juda.
13 Et vidit Ephraim languorem ſuum, & Ju- D
da vinculum ſuum: & abiit Ephraim ad Aſſur, &
miſit ad regem ultorem: & ipſe non poterit ſa-
nare vos, nec ſolvere poterit a vobis vinculum.

14 Quoniam ego quasi leæna Ephraim, & quasi catulus leonis domui Juda: ego ego capiam, & vadam: tollam, & non est qui eruat.

15 Vadens revertar ad locum meum, donec deficiatis, & quæratis faciem meam.

CAPUT VI.

Reversi in tribulatione ad Dominum magna fiducia salutem sibi ab eo promittunt: expostulat Dominus cum Israel, & Juda, quod neque beneficiis, neque prophetarum comminationibus ab idololatria, aliisque iniquitatibus sint revocati, cum præferat misericordiam sacrificio.

A 1 IN tribulatione sua mane consurgent ad me: Venite, & revertamur ad Dominum,

2 Quia ipse cepit, & sanabit nos: percutiet, & curabit nos.

B *1. Cor. 15. a 4.

3 * Vivificabit nos post duos dies: in die tertia suscitabit nos, & vivemus in conspectu ejus. Sciemus, sequemurque, ut cognoscamus Dominum; quasi diluculum præparatus est egressus ejus, & veniet quasi imber nobis temporaneus, & serotinus terræ.

4 Quid faciam tibi Ephraim? quid faciam tibi Juda? misericordia vestra quasi nubes matutina, & quasi ros mane pertransiens.

C 5 Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in verbis oris mei: & judicia tua quasi lux egredientur.

*1. Reg. 15 c. 22. Eccli. 4. d. 17. Matth. 9. b. 13. & 12. a. 7.

6 * Quia misericordiam volui, & non sacrificium, & scientiam Dei, plusquam holocausta.

7 Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum, ibi prævaricati sunt in me.

8 Galaad civitas operantium idolum, supplantata sanguine.

9 Et quasi fauces virorum latronum, particeps sacerdotum, in via interficientium pergentes de Sichem, quia scelus operati sunt.

D 10 In domo Israel vidi horrendum: ibi fornicationes Ephraim: contaminatus est Israel.

11 Sed & Juda pone messem tibi, cum convertero captivitatem populi mei.

CAPUT VII.

Cum sanaturus esset Dominus Israel, obstiterunt iniquitates eorum; consentientes enim regum suorum malitiæ, omnes hi in idololatriam vehementer exarserunt: Dominoque relicto, conversi ad Ægypti auxilium, translati sunt in Assyrios.

A 1 CUm sanare vellem Israel, revelata est iniquitas Ephraim, & malitia Samariæ, quia operati sunt mendacium: & fur ingressus est spolians, latrunculus foris.

2 Et ne forte dicant in cordibus suis, omnem malitiam eorum me recordatum: nunc circumdederunt eos adinventiones suæ, coram facie mea factæ sunt.

3 In malitia sua lætificaverunt regem, & in mendaciis suis principes.

4 Omnes adulterantes, quasi clibanus succensus a coquente: quievit paululum civitas a commistione fermenti, donec fermentaretur totum.

B 5 Dies regis nostri: cœperunt principes furere a vino: extendit manum suam cum illusoribus.

6 Quia applicuerunt quasi clibanum cor suum, cū insidiaretur eis: tota nocte dormivit coquens eos, mane ipse succensus quasi ignis flammæ.

7 Omnes calefacti sunt quasi clibanus, & devoraverunt judices suos: omnes reges eorum ceciderunt: non est qui clamet in eis ad me.

8 Ephraim in populis ipse commiscebatur: Ephraim factus est subcinericius panis, qui non reversatur.

C 9 Comederunt alieni robur ejus, & ipse nescivit: sed & cani effusi sunt in eo, & ipse ignoravit.

10 Et humiliabitur superbia Israel in facie ejus: nec reversi sunt ad Dñm Deum suum, & non quæsierunt eum in omnibus his.

11 Et factus est Ephraim quasi columba seducta non habens cor: Ægyptum invocabant, ad Assyrios abierunt.

12 Et cum profecti fuerint, expandam super eos rete meum: quasi volucrem cæli detraham eos, cædam eos secundum auditionem cœtus eorū.

D 13 Væ eis, quoniam recesserunt a me: vastabuntur, quia prævaricati sunt in me: & ego redemi eos, & ipsi locuti sunt contra me mendacia.

14 Et non clamaverunt ad me in corde suo, sed ululabant in cubilibus suis: super triticum & vinum ruminabant: recesserunt a me.

15 Et ego erudivi eos, & confortavi brachia eorum: & in me cogitaverunt malitiam.

16 Reversi sunt, ut essent absque jugo: facti sunt quasi arcus dolosus: cadent in gladio principes eorum a furore linguæ suæ. Ista subsannatio eorum in terra Ægypti.

CAPUT VIII.

Samariam prædicit cum vitulo suo destruendam per Nabuchodonosor propter idololatriam, nec ipsorum hostiæ suscipientur: civitates autem Juda etiam concremabuntur.

1 IN gutture tuo sit tuba quasi aquila super domum Dñi, pro eo quod transgressi sunt fœdus meum, & legem meam prævaricati sunt. A

2 Me invocabunt: Deus meus cognovimus te Israel.

3 Projecit Israel bonum, inimicus persequetur eum.

4 Ipsi regnaverunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognovi: argentum suum, & aurum suum fecerunt sibi idola, ut interirent.

5 Projectus est vitulus tuus, Samaria: iratus est furor meus in eos. Usquequo non poterunt emundari? B

6 Quia ex Israel & ipse est: artifex fecit illum, & non est Deus: quoniam in aranearum telas erit vitulus Samariæ.

7 Quia ventū seminabunt, & turbinem metent: culmus stans non est in eo, germen non faciet farinam: quod & si fecerit, alieni comedent eā.

8 Devoratus est Israel: nunc factus est in nationibus quasi vas immundum.

9 Quia ipsi ascenderunt ad Assur, onager solitarius sibi: Ephraim munera dederūt amatoribus. C

10 Sed & cum mercede conduxerint nationes, nunc congregabo eos: & quiescent paulisper ab onere regis, & principum.

11 Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum: factæ sunt ei aræ in delictum.

12 Scribam ei multiplices leges meas, quæ velut alienæ computatæ sunt.

13 Hostias offerent, immolabunt carnes, & comedent, & Dñs non suscipiet eas: nunc recordabitur iniquitatis eorum, & visitabit peccata eorum: ipsi in Ægyptum convertentur. D

14 Et oblitus est Israel factoris sui, & ædificavit delubra: & Judas multiplicavit urbes munitas; & mittam ignem in civitates ejus, & devorabit ædes illius.

CAPUT IX.

Dominus in populum Israel famem, & captivitatem propter ipsius peccata immittet: nec grata ipsi erunt eorum sacrificia: & quia in peccatis perseverant, perpetuo ejecti a Domino permanebunt, vagi inter nationes.

1 NOli lætari Israel, noli exultare sicut populi, quia fornicatus es a Deo tuo, dilexisti mercedem super omnes areas tritici. A

2 Area, & torcular non pascet eos, & vinum mentietur eis.

3 Non habitabunt in terra Domini; reversus est Ephraim in Ægyptum, & in Assyriis pollutum comedit.

4 Non libabunt Domino vinum, & non placebunt ei: sacrificia eorum quasi panis lugentium. Omnes, qui comedent eum, contaminabuntur, quia panis eorum animæ ipsorum, non intrabit in domum Domini.

5 Quid facietis in die solemni, in die festivitatis Domini?

6 Ecce enim profecti sunt a vastitate: Ægyptus congregabit eos, Memphis sepeliet eos: desiderabile argentum eorum urtica hæreditabit, lappa in tabernaculis eorum. B

7 Venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis: scitote Israel stultū prophetam, insanum virum spiritualem, propter multitudinem iniquitatis tuę, & multitudinē amentię.

8 Speculator Ephraim cum Deo meo: propheta laqueus ruinæ factus est super omnes vias ejus, insania in domo Dei ejus.

9 * Profunde peccaverunt, sicut in diebus Gabaa: recordabitur iniquitatis eorum, & visitabit peccata eorum. *Judic. 19. f. 25.

10 Quasi uvas in deserto inveni Israel: quasi prima poma ficulneæ in cacumine ejus vidi patres eorum: ipsi autem intraverunt

ad Beelphegor, & abalienati sunt in confusionem, & facti sunt abominabiles sicut ea, quæ dilexerunt.

11 Ephraim quasi avis avolavit: gloria eorum a partu, & ab utero, & a conceptu.

12 Quod & si enutrierint filios suos, absque liberis eos faciam in hominibus: sed & væ eis cum recessero ab eis.

D 13 Ephraim, ut vidi, Tyrus erat fundata in pulchritudine: & Ephraim educet ad interfectorem filios suos.

14 Da eis, Domine. Quid dabis eis? Da eis vulvam sine liberis, & ubera arentia.

*1. Reg. 8. a. 5. 15 * Omnes nequitiæ eorum in Galgal, quia ibi exosos habui eos; propter malitiam adinventionum eorum de domo mea ejiciam eos: non addam ut diligam eos, omnes principes eorum recedentes.

16 Percussus est Ephraim, radix eorum exsiccata est: fructum nequaquam facient. Quod & si genuerint, interficiam amantissima uteri eorum.

17 Abjiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum: & erunt vagi in nationibus.

CAPUT X.

Propter Idololatriam Israel traditur Assyriis: & cum a Domino revocati ad justitiam pergant sequi vias suas, omnes eorum munitiones vastabuntur.

A 1 VItis frondosa Israel, fructus adæquatus est ei: secundum multitudinem fructus sui multiplicavit altaria: juxta ubertatem terræ suæ exuberavit simulachris.

2 Divisum est cor eorum, nunc interibunt; ipse confringet simulachra eorum, depopulabitur aras eorum.

3 Quia nunc dicent: Non est rex nobis; non enim timemus Dominum: & rex quid faciet nobis?

4 Loquimini verba visionis inutilis, & ferietis fœdus: & germinabit quasi amaritudo judicium super sulcos agri.

B 5 Vaccas Bethaven coluerunt habitatores Samariæ, quia luxit super eum populus ejus, & æditui ejus super eum exultaverunt in gloria ejus, quia migravit ab eo.

6 Siquidem & ipse in Assur delatus est, munus regi ultori: confusio Ephraim capiet, & confundetur Israel in voluntate sua.

7 Transire fecit Samaria regem suum, quasi spumam super faciem aquæ.

8 Et disperdentur excelsa idoli, peccatum Israel: lappa, & tribulus ascendet super aras
* Isaiæ 2. d. 19. eorum: & dicent montibus: * Operite nos: & collibus: Cadite super nos.

C Luc. 23. c. 30. Apoc. 6. d. 16. * Jud. cap. 20. 9 * Ex diebus Gabaa peccavit Israel, ibi steterunt: non comprehendet eos in Gabaa prælium super filios iniquitatis.

10 Juxta desiderium meum corripiam eos: congregabuntur super eos populi, cum corripientur propter duas iniquitates suas.

11 Ephraim vitula docta diligere trituram, & ego transivi super pulchritudinem colli ejus: ascendam super Ephraim, arabit Judas, confringet sibi sulcos Jacob.

D * Jere. 4. a. 3. 12 * Seminate vobis in justitia, & metite in ore misericordiæ, innovate vobis novale; tempus autem requirendi Dominum, cum venerit qui docebit vos justitiam.

13 Arastis impietatem, iniquitatem messuistis, comedistis frugem mendacii: quia confisus es in viis tuis, in multitudine fortium tuorum.

14 Consurget tumultus in populo tuo: & omnes munitiones tuæ vastabuntur, sicut vasta-
*Judic. 8. c. 11. tus est * Salmana a domo ejus, qui judicavit Baal in die prælii, matre super filios allisa.

15 Sic fecit vobis Bethel a facie malitiæ nequitiarum vestrarum.

CAPUT XI.

Beneficiis ostendit Dominus, se diligere populum Israel: sed propter illius scelera tradidit eum Assyriis: attamen propter suam misericordiam reducet eos, ut in terra sua serviant Domino una cum gentibus ad Deum conversis.

A 1 SIcut mane transiit, pertransiit rex Israel. Quia puer Israel, & dilexi eum:
*Matt. 2. c. 15. & * ex Ægypto vocavi filium meum.

2 Vocaverunt eos, sic abierunt a facie eorum: Baalim immolabant, & simulachris sacrificabant.

3 Et ego quasi nutricius Ephraim, portabam eos in brachiis meis: & nescierunt, quod curarem eos.

4 In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis: & ero eis quasi exaltans jugum super maxillas eorum: & declinavi ad eum, ut vesceretur. B

5 Non revertetur in terram Ægypti, & Assur ipse rex ejus, quoniam noluerunt converti.

6 Cœpit gladius in civitatibus ejus, & consumet electos ejus, & comedet capita eorum.

7 Et populus meus pendebit ad reditum meum: jugum autem imponetur eis simul, quod non auferetur.

8 Quomodo dabo te, Ephraim, protegam te, Israel? * Quomodo dabo te sicut Adama, ponam te ut Seboim? Conversum est in me cor meum, pariter conturbata est pœnitudo mea. C * Gen. 19. c. 24.

9 Non faciam furorem iræ meæ: non convertar, ut disperdam Ephraim, quoniam Deus ego, & non homo: in medio tui Sanctus, & non ingrediar civitatem.

10 Post Dominum ambulabunt, quasi leo rugiet: quia ipse rugiet, & formidabunt filii maris. D

11 Et avolabunt quasi avis ex Ægypto, & quasi columba de terra Assyriorum: & collocabo eos in domibus suis, dicit Dominus.

12 Circumdedit me in negatione Ephraim, & in dolo domus Israel: Judas autem testis descendit cum Deo, & cum sanctis fidelis.

CAPUT XII.

Vane fidit Israel in Ægypto, ut ab Assur liberetur: sed tam ipsi, quam Juda reddit Dominus juxta merita ipsorum, qui immemores beneficiorum Jacob patriarchæ præstitorum declinaverunt in avaritiam: quibus tamen pacem offert: carpens potissimum idololatriam Galaad.

1 EPhraim pascit ventum, & sequitur æstum: tota die mendacium, & vastitatem multiplicat: & fœdus cum Assyriis iniit, & oleum in Ægyptum ferebat. A

2 Judicium ergo Domini cum Juda, & visitatio super Jacob: juxta vias ejus, & juxta adinventiones ejus reddet ei.

3 * In utero supplantavit fratrem suum: & in fortitudine sua directus est cum angelo. * Gen. 25. d. 25. & 32. f. 24.

4 Et invaluit ad angelum, & confortatus est: flevit, & rogavit eum: in Bethel invenit eum, & ibi locutus est nobiscum. B

5 Et Dominus Deus exercituum, Dominus memoriale ejus.

6 Et tu ad Deum tuum converteris; misericordiam & judicium custodi, & spera in Deo tuo semper.

7 Chanaan, in manu ejus statera dolosa, calumniam dilexit.

8 Et dixit Ephraim: Verumtamen dives effectus sum, inveni idolum mihi: omnes labores mei non invenient mihi iniquitatem, quam peccavi. C

9 Et ego Dominus Deus tuus ex terra Ægypti, adhuc sedere te faciam in tabernaculis, sicut in diebus festivitatis.

10 Et locutus sum super prophetas, & ego visionem multiplicavi, & in manu prophetarum assimilatus sum.

11 Si Galaad idolum, ergo frustra erant in Galgal bobus immolantes; nam & altaria eorum quasi acervi super sulcos agri.

12 * Fugit Jacob in regionem Syriæ, & servivit Israel in uxorem, & in uxorem servavit. * Gen. 28. a. 5.

13 * In propheta autem eduxit Dñs Israel de Ægypto: & in propheta servatus est. D * Exod. 14. c. 21. & 22.

14 Ad iracundiam me provocavit Ephraim in amaritudinibus suis, & sanguis ejus super eum veniet, & opprobrium ejus restituet ei Dominus suus.

CAPUT XIII.

Abominationes Israel ostendit, propter quas ipsi minatur exitium: Dominus dicit, se solum esse Deum & liberatorem, arguens Israel ingratitudinis de beneficiis in deserto acceptis, gravemque ob id vindictam illis comminatur: addens, se eos de morte liberaturum, devictis morte & inferno.

A 1 LOquente Ephraim horror invasit Israel,
& deliquit in Baal, & mortuus est.
2 Et nunc addiderunt ad peccandum: fe-
ceruntque sibi conflatile de argento suo quasi
similitudinem idolorum: factura artificum
totum est: his ipsi dicunt: Immolate ho-
mines vitulos adorantes.
3 Idcirco erunt quasi nubes matutina; &
sicut ros matutinus præteriens, sicut pulvis
turbine raptus ex area, & sicut fumus de
fumario.
B 4 * Ego autem Dominus Deus tuus ex ter-
* Isaiæ 43. b. 11. ra Ægypti: & Deum absque me nescies, &
salvator non est præter me.
5 Ego cognovi te in deserto, in terra so-
litudinis.
6 Juxta pascua sua adimpleti sunt, & sa-
turati sunt: & levaverunt cor suum, & ob-
liti sunt mei.
7 Et ego ero eis quasi leæna, sicut par-
dus in via Assyriorum.
8 Occurram eis quasi ursa raptis catulis, &
dirumpam interiora jecoris eorum: & consu-
mam eos ibi quasi leo: bestia agri scindet eos.
9 Perditio tua Israel: tantummodo in me
auxilium tuum.
C 10 Ubi est rex tuus? maxime nunc salvet
te in omnibus urbibus tuis; & judices tui,
* 1 Reg. 8. a. 5. de quibus dixisti: * Da mihi regem, & prin-
cipes.
11 Dabo tibi regem in furore meo, & au-
feram in indignatione mea.
12 Colligata est iniquitas Ephraim, abs-
conditum peccatum ejus.
D 13 Dolores parturientis venient ei: ipse fi-
lius non sapiens; nunc enim non stabit in
contritione filiorum.
14 De manu mortis liberabo eos, de mor-
* 1. Cor. 15. g. 54. Hebr. 2. d. 14. te redimam eos: * ero mors tua, o mors,
morsus tuus ero, inferne; consolatio abs-
condita est ab oculis meis.
15 Quia ipse inter fratres dividet: * ad-
* Ezec. 19. d. 12. ducet urentem ventum Dominus de deserto
ascendentem: & siccabit venas ejus, & de-
solabit fontem ejus, & ipse diripiet thesau-
rum omnis vasis desiderabilis.

CAPUT XIV.

Perditionem annuntiat Israeli propter ipsius peccata: revocat tamen ad se, & conversis plurima bona promittit.

A 1 PEreat Samaria, quoniam ad amaritu-
dinem concitavit Deum suum: in
gladio pereant, parvuli eorum elidantur, &
fœtæ ejus discindantur.
2 Convertere Israel ad Dominum Deum
tuum, quoniam corruisti in iniquitate tua.
B 3 Tollite vobiscum verba, & convertimi-
ni ad Dominum, & dicite ei: Omnem au-
fer iniquitatem, accipe bonum: & redde-
mus vitulos labiorum nostrorum.
4 Assur non salvabit nos, super equum non
ascendemus, nec dicemus ultra: Dii nostri
opera manuum nostrarum, quia ejus, qui
in te est, misereberis pupilli.
C 5 Sanabo contritiones eorum, diligam eos
spontanee, quia aversus est furor meus ab eis.
6 Ero quasi ros: Israel germinabit sicut li-
lium, & erumpet radix ejus ut Libani.
7 Ibunt rami ejus, & erit quasi oliva glo-
ria ejus, & odor ejus ut Libani.
8 Convertentur sedentes in umbra ejus:
vivent tritico, & germinabunt quasi vinea:
memoriale ejus sicut vinum Libani.
9 Ephraim quid mihi ultra idola? ego exau-
diam, & dirigam eum ego ut abietem vi-
rentem; ex me fructus tuus inventus est.
10 Quis sapiens, & intelliget ista? intel-
ligens, & sciet hæc? quia rectæ viæ Domi-
ni, & justi ambulabunt in eis: prævarica-
tores vero corruent in eis.

PROPHETIA JOEL.

CAPUT PRIMUM.

Joel parabola proposita de eruca, locusta, brucho & rubigine, quatuor plagas contra Judam vaticinando, hortatur omnes, & potissimum sacerdotes ad planctum, jejunium & orationem, plangens & ipse vastitatem terræ suæ.

1 VErbum Domini, quod factum est A
ad Joel filium Phatuel.
2 Audite hoc senes, & auri-
bus percipite omnes habitatores
terræ: si factum est istud in
diebus vestris, aut in diebus patrum vestro-
rum?
3 Super hoc filiis vestris narrate, & filii vestri
filiis suis, & filii eorum generationi alteræ.
4 Residuum erucæ comedit locusta, & resi-
duum locustæ comedit bruchus, & residuum
bruchi comedit rubigo:
5 Expergiscimini ebrii, & flete, & ulula-
te omnes, qui bibitis vinum in dulcedine,
quoniam periit ab ore vestro.
6 Gens enim ascendit super terram meam B
fortis, & innumerabilis: dentes ejus ut den-
tes leonis, & molares ejus ut catuli leonis.
7 Posuit vineam meam in desertum, & fi-
cum meam decorticavit: nudans spoliavit
eam, & projecit: albi facti sunt rami ejus.
8 Plange quasi virgo accincta sacco super
virum pubertatis suæ.
9 Periit sacrificium, & libatio de domo Do-
mini: luxerunt sacerdotes ministri Domini.
10 Depopulata est regio, luxit humus,
quoniam devastatum est triticum, confusum
est vinum, elanguit oleum.
11 Confusi sunt agricolæ, ululaverunt vi- C
nitores super frumento, & hordeo, quia pe-
riit messis agri.
12 Vinea confusa est, & ficus elanguit:
malogranatum, & palma, & malum, & o-
mnia ligna agri aruerunt, quia confusum
est gaudium a filiis hominum.
13 Accingite vos, & plangite sacerdotes, ulu-
late ministri altaris: ingredimini, cubate in
sacco ministri Dei mei, quoniam interiit de
domo Dei vestri sacrificium, & libatio.
14 * Sanctificate jejunium, vocate cœtum, * Infra
congregate senes omnes habitatores terræ in 2. d. 15.
domum Dei vestri: & clamate ad Dominum.
15 A a a, diei. Quia prope est dies Do- D
mini, & quasi vastitas a potente veniet.
16 Numquid non coram oculis vestris ali-
menta perierunt de domo Dei nostri, læ-
titia, & exultatio?
17 Computruerunt jumenta in stercore suo,
demolita sunt horrea, dissipatæ sunt apo-
thecæ, quoniam confusum est triticum.
18 Quid ingemuit animal, mugierunt gre-
ges armenti? Quia non est pascua eis: sed
& greges pecorum disperierunt.
19 Ad te, Domine, clamabo, quia ignis
comedit speciosa deserti, & flamma succen-
dit omnia ligna regionis.
20 Sed & bestiæ agri, quasi area sitiens
imbrem, suspexerunt ad te, quoniam ex-
siccati sunt fontes aquarum, & ignis devo-
ravit speciosa deserti.

CAPUT II.

Propheta Judæis crudelitatem hostium suorum denuntiat, & quam terribilis erit ipsis dies illa; quapropter ad pœnitentiam eos hortatur: & conversis magnam pollicetur Dominus prosperitatem, seque daturum spiritum suum super omnem carnem, & magna prodigia ante diem Domini magnum & terribilem: eritque salvus omnis, qui invocaverit nomen Domini.

1 CAnite tuba in Sion, ululate in monte san- A
cto meo: conturbentur omnes habitatores
terræ, quia venit dies Domini, quia prope est
2 Dies tenebrarum, & caliginis, dies nubis, &
turbinis: quasi mane expansum super montes

populus multus, & fortis; similis ei non fuit
a principio, & post eum non erit usque in
annos generationis & generationis.
3 Ante faciem ejus ignis vorans, & post
eum exurens flamma: quasi hortus volupta-
tis terra coram eo, & post eum solitudo de-
serti, neque est qui effugiat eum.
4 Quasi aspectus equorum aspectus eorum:
& quasi equites sic current.
B 5 Sicut sonitus quadrigarum super capita
montium exilient, sicut sonitus flammæ i-
gnis devorantis stipulam, velut populus for-
tis præparatus ad prælium.
6 A facie ejus cruciabuntur populi: omnes
vultus redigentur in ollam.
7 Sicut fortes current: quasi viri bellatores
ascendent murum: viri in viis suis gradien-
tur, & non declinabunt a semitis suis.
8 Unusquisque fratrem suum non coarctabit,
singuli in calle suo ambulabunt: sed & per fe-
nestras cadent, & non demolientur.
9 Urbem ingredientur, in muro current: domos
conscendent, per fenestras intrabunt quasi fur.
10 A facie ejus contremuit terra, moti sunt
* Isaiæ 13. b.10. cæli: * sol & luna obtenebrati sunt, & stel-
læ retraxerunt splendorem suum.
C Ezech. 32. b.7. 11 Et Dominus dedit vocem suam ante fa-
ciem exercitus sui, quia multa sunt nimis
Infr. 3. c. 15. castra ejus, quia fortia & facientia verbum
ejus; * magnus enim dies Domini, & terri-
Matth 24. c.29. bilis valde: & quis sustinebit eum?
12 Nunc ergo dicit Dominus: Convertimi-
Marc. 13.c.24. ni ad me in toto corde vestro, in jejunio,
& in fletu, & in planctu.
Luc.21. e. 25. 13 Et scindite corda vestra, & non vesti-
menta vestra, & convertimini ad Dominum
* Jere. 30. a.7. Deum vestrum, * quia benignus & miseri-
cors est, patiens, & multæ misericordiæ, &
Amos 5. c. 18. præstabilis super malitia.
14 * Quis scit, si convertatur, & ignoscat,
Soph.1. d. 15. & relinquat post se benedictionem, sacrifi-
cium, & libamen Domino Deo vestro?
15 Canite tuba in Sion, * sanctificate je-
D junium, vocate cœtum,
* Psal. 85. a.5. 16 Congregate populum, sanctificate eccle-
siam, coadunate senes, congregate parvulos,
Jon. 4. a. 2. & sugentes ubera: egrediatur sponsus de cu-
bili suo, & sponsa de thalamo suo.
* Jon.3. d. 9. 17 Inter vestibulum, & altare plorabunt sa-
cerdotes ministri Domini, & dicent: Par-
* Supr. 1. c.14. ce, Domine, parce populo tuo, & ne des
hæreditatem tuam in opprobrium, ut domi-
nentur eis nationes. Quare dicunt in popu-
lis: Ubi est Deus eorum?
E 18 Zelatus est Dominus terram suam, &
pepercit populo suo.
19 Et respondit Dominus, & dixit populo
suo: Ecce ego mittam vobis frumentum, &
vinum, & oleum, & replebimini eis: & non
dabo vos ultra opprobrium in gentibus.
20 Et eum, qui ab aquilone est, procul fa-
ciam a vobis: & expellam eum in terram in-
viam, & desertam: faciem ejus contra mare
orientale, & extremum ejus ad mare novis-
simum; & ascendet fœtor ejus, & ascendet
putredo ejus, quia superbe egit.
21 Noli timere, terra, exulta & lætare,
quoniam magnificavit Dominus, ut faceret.
22 Nolite timere animalia regionis, quia
germinaverunt speciosa deserti, quia lignum
attulit fructum suum, ficus, & vinea dede-
runt virtutem suam.
23 Et filii Sion exultate, & lætamini in Dño
Deo vestro, quia dedit vobis doctorem justi-
tiæ, & descendere faciet ad vos imbrem ma-
tutinum, & serotinum, sicut in principio.
24 Et implebuntur areæ frumento, & re-
dundabunt torcularia vino, & oleo.
F 25 Et reddam vobis annos, quos comedit
locusta, bruchus, & rubigo, & eruca; for-
titudo mea magna, quam misi in vos.
26 Et comedetis vescentes, & saturabimi-
ni: & laudabitis nomen Domini Dei vestri,
qui fecit mirabilia vobiscum: & non confun-
detur populus meus in sempiternum.
27 Et scietis, quia in medio Israel ego sum,
& ego Dñs Deus vester, & non est amplius: &
non confundetur populus meus in æternum.

28 Et erit post hæc: * Effundam spiritum me- * Isaiæ 44. a.3.
um super omnem carnem: & prophetabunt filii Act. 2.
vestri, & filiæ vestræ: senes vestri somnia so- c. 17.
mniabunt, & juvenes vestri visiones videbunt. G
29 Sed & super servos meos, & ancillas in
diebus illis effundam spiritum meum.
30 Et dabo prodigia in cælo, & in terra,
sanguinem, & ignem, & vaporem fumi. * Supr.
31 * Sol convertetur in tenebras, & luna 2. b.10.
in sanguinem, antequam veniat dies Domi- Matth.
ni magnus, & horribilis. 24.c.29.
32 Et erit: * omnis qui invocaverit nomen Luc.21.
Domini, salvus erit, quia in monte Sion, & e. 25.
in Jerusalem erit salvatio, sicut dixit Domi- Act. 2.
nus, & in residuis, quos Dominus vocaverit. c. 20.

CAPUT III.

* Rom. 10.c.13.

Minatur Dominus afflictionem magnam gentibus, quæ populum suum afflixerunt, seque omnes in valle Josaphat judicaturum: fons de domo Domini egredietur, & Judæa in æternum inhabitabitur, sanguine ipsius emundato.

1 Quia ecce in diebus illis, & in tempore A
illo, cum convertero captivitatem
Juda & Jerusalem,
2 Congregabo omnes gentes, & deducam
eas in vallem Josaphat, & disceptabo cum
eis ibi super populo meo, & hæreditate mea
Israel, quos disperserunt in nationibus, &
terram meam diviserunt.
3 Et super populum meum miserunt sortem:
& posuerunt puerum in prostibulo, & puellam
vendiderunt pro vino, ut biberent.
4 Verum quid mihi & vobis, Tyrus, & Sidon,
& omnis terminus Palæstinorum? numquid
ultionem vos reddetis mihi? & si ulciscimi-
ni vos contra me, citò velociter reddam vi-
cissitudinem vobis super caput vestrum.
5 Argentum enim meum, & aurum tuli- B
stis: & desiderabilia mea, & pulcherrima in-
tulistis in delubra vestra.
6 Et filios Juda, & filios Jerusalem vendi-
distis filiis Græcorum, ut longe faceretis
eos de finibus suis.
7 Ecce ego suscitabo eos de loco, in quo
vendidistis eos: & convertam retributionem
vestram in caput vestrum.
8 Et vendam filios vestros, & filias vestras in
manibus filiorum Juda, & venumdabunt eos
Sabæis genti longinquæ, quia Dñs locutus est.
9 Clamate hoc in gentibus, sanctificate bel-
lum, suscitate robustos: accedant, ascendant
omnes viri bellatores. C
10 Concidite aratra vestra in gladios, &
ligones vestros in lanceas. Infirmus dicat:
Quia fortis ego sum.
11 Erumpite, & venite omnes gentes de
circuitu, & congregamini; ibi occumbere fa-
ciet Dominus robustos tuos.
12 Consurgant, & ascendant gentes in
vallem Josaphat, quia ibi sedebo, ut judi-
cem omnes gentes in circuitu.
13 * Mittite falces, quoniam maturavit * Apoc.
messis: venite, & descendite, quia plenum 14.c.15.
est torcular, exuberant torcularia, quia mul-
tiplicata est malitia eorum.
14 Populi populi in valle concisionis, quia
juxta est dies Domini in valle concisionis.
15 * Sol & luna obtenebrati sunt, & stellæ * Supr.
retraxerunt splendorem suum. 2. b.10.
16 * Et Dñs de Sion rugiet, & de Jerusalem da- g. 31.
bit vocem suam: & movebuntur cæli, & terra: & * Jere
Dñs spes populi sui, & fortitudo filiorũ Israel. 25.f.30.
17 Et scietis, quia ego Dominus Deus ve- D
ster habitans in Sion monte sancto meo; & Amos
erit Jerusalem sancta, & alieni non trans- 1. a. 2.
ibunt per eam amplius.
18 * Et erit in die illa: stillabunt montes * Amos
dulcedinem, & colles fluent lacte: & per omnes 9. d.13.
rivos Juda ibunt aquæ: & fons de domo Dñi
egredietur, & irrigabit torrentem spinarum.
19 Ægyptus in desolationem erit, & Idu-
mæa in desertum perditionis, pro eo quod
inique egerint in filios Juda, & effuderint
sanguinem innocentem in terra sua.
20 Et Judæa in æternum habitabitur, & Jeru-
salem in generationem & generationem.
21 Et mundabo sanguinem eorum, quem non
mundaveram: & Dñs commorabitur in Sion.

PROPHETIA AMOS.

CAPUT PRIMUM.

Tempus prophetiæ Amos: ultio Domini in Damascum, Philisthæos, Tyrum, Idumæam, & Filios Ammon, quos super quatuor sceleribus non convertet.

1 VErba Amos, qui fuit in pastoribus de Thecue, quæ vidit super Israel in diebus Oziæ regis Juda, & in diebus Jeroboam filii Joas regis Israel * ante duos annos terræmotus.

2 Et dixit: * Dominus de Sion rugiet, & de Jerusalem dabit vocem suam: & luxerunt speciosa pastorum, & exsiccatus est vertex Carmeli.

*Zach. 14. b.5. * Jere. 25. f.30. Joel. 3. c. 16.

3 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Damasci, & super quatuor non convertam eum, eo quod trituraverint in plaustris ferreis Galaad.

4 Et mittam ignem in domum Azael, & devorabit domos Benadad.

5 Et conteram vectem Damasci: & disperdam habitatorem de campo idoli,& tenentem sceptrum de domo voluptatis: & transferetur populus Syriæ Cyrenen, dicit Dominus.

6 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Gazæ, & super quatuor non convertam eum, eo quod transtulerint captivitatem perfectam, ut concluderent eam in Idumæa.

7 Et mittam ignem in murum Gazæ, & devorabit ædes ejus.

8 Et disperdam habitatorem de Azoto, & tenentem sceptrum de Ascalone: & convertam manum meam super Accaron, & peribunt reliqui Philisthinorum, dicit Dominus Deus.

9 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Tyri, & super quatuor non convertam eum, eo quod concluserint captivitatem perfectam in Idumæa, & non sint recordati fœderis fratrum.

10 Et mittam ignem in murum Tyri, & devorabit ædes ejus.

11 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Edom, & super quatuor non convertam eum, eo quod persecutus sit in gladio fratrem suum, & violaverit misericordiam ejus, & tenuerit ultra furorem suum, & indignationem suam servaverit usque in finem.

12 Mittam ignem in Theman, & devorabit ædes Bosræ.

13 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus filiorũ Ammon,& super quatuor non convertam eum, eo quod dissecuerit prægnantes Galaad ad dilatandum terminum suum.

14 Et succendam ignem in muro Rabba, & devorabit ædes ejus in ululatu in die belli, & in turbine in die commotionis.

15 Et ibit Melchom in captivitatem, ipse, & principes ejus simul, dicit Dominus.

CAPUT II.

Ultio Domini in Moab, Judam & Israelem, bisque minatur interitum, quem effugere non poterunt, quia acceptis beneficiis semper fuerunt ingrati, Deique legem abjecerunt.

1 HÆc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Moab, & super quatuor non convertam eum, eo quod incenderit ossa regis Idumææ usque ad cinerem.

2 Et mittam ignem in Moab, & devorabit ædes Carioth: & morietur in sonitu Moab, in clangore tubæ.

3 Et disperdam judicem de medio ejus, & omnes principes ejus interficiam cum eo, dicit Dominus.

4 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Juda, & super quatuor non convertam eum,eo quod abjecerit legem Dñi, & mandata ejus non custodierit; deceperunt enim eos idola sua, post quæ abierant patres eorum.

5 Et mittam ignem in Juda, & devorabit ædes Jerusalem.

6 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Israel, & super quatuor non convertam eum, pro eo quod vendiderit pro argento justum, & pauperem pro calceamentis.

7 Qui conterunt super pulverem terræ capita pauperum, & viam humilium declinant: & filius ac pater ejus ierunt ad puellam, ut violarent nomen sanctum meum.

8 Et super vestimentis pignoratis accubuerunt juxta omne altare: & vinum damnatorum bibebant in domo Dei sui.

9 *Ego autem exterminavi Amorrhæum a facie eorum: cujus altitudo, cedrorum altitudo ejus, & fortis ipse quasi quercus: & contrivi fructum ejus desuper, & radices ejus subter.

10 * Ego sum, qui ascendere vos feci de terra Ægypti, & duxi vos in deserto quadraginta annis, ut possideretis terram Amorrhæi.

* Num. 21. c. 24. Deut. 2. c. 24. *Exod 14. c. 21. Deut. 8. a. 2.

11 Et suscitavi de filiis vestris in prophetas, & de juvenibus vestris nazaræos; numquid non ita est, filii Israel, dicit Dominus?

12 Et propinabitis nazaræis vinum: & prophetis mandabitis dicentes: Ne prophetetis.

13 Ecce ego stridebo subter vos, sicut stridet plaustrum onustum fœno.

14 Et peribit fuga a veloce, & fortis non obtinebit virtutem suam, & robustus non salvabit animam suam:

15 Et tenens arcum non stabit, & velox pedibus suis non salvabitur, & ascensor equi non salvabit animam suam:

16 Et robustus corde inter fortes nudus fugiet in illa die, dicit Dominus.

CAPUT III.

Domum Israel populum olim unice electum arguit variorum scelerum: ex quibus paucos dicit servandos in superventura afflictione, quam ipsis comminatur.

1 AUdite verbum, quod locutus est Dominus super vos, filii Israel: super omnem cognationem, quam eduxi de terra Ægypti, dicens:

2 Tantummodo vos cognovi ex omnibus cognationibus terræ: idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras.

3 Numquid ambulabunt duo pariter, nisi convenerit eis?

4 Numquid rugiet leo in saltu, nisi habuerit prædam? numquid dabit catulus leonis vocem de cubili suo, nisi aliquid apprehenderit?

5 Numquid cadet avis in laqueum terræ absque aucupe? numquid auferetur laqueus de terra, antequam quid ceperit?

6 Si clanget tuba in civitate, & populus non expavescet? si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit?

7 Quia non facit Dominus Deus verbum, nisi revelaverit secretum suum ad servos suos prophetas.

8 Leo rugiet, quis non timebit? Dominus Deus locutus est, quis non prophetabit?

9 Auditum facite in ædibus Azoti, & in ædibus terræ Ægypti: & dicite: Congregamini super montes Samariæ, & videte insanias multas in medio ejus, & calumniam patientes in penetralibus ejus.

10 Et nescierunt facere rectum, dicit Dominus, thesaurizantes iniquitatem, & rapinas in ædibus suis.

11 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Tribulabitur, & circuietur terra, & detrahetur ex te fortitudo tua, & diripientur ædes tuæ.

12 Hæc dicit Dñs: Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura, aut extremum auriculæ; sic eruentur filii Israel, qui habitant in Samaria in plaga lectuli, & in Damasci grabato.

13 Audite, & contestamini in domo Jacob, dicit Dominus Deus exercituum,

14 Quia in die cum visitare cœpero prævaricationes Israel, super eum visitabo, & super altaria Bethel: & amputabuntur cornua altaris, & cadent in terram.

15 Et percutiam domum hyemalem cum domo æstiva: & peribunt domus eburneæ, & dissipabuntur ædes multæ, dicit Dominus.

CAPUT IV.

Invehitur ſub typo vaccarum pinguium in iniquos primates Samariæ, ipſorum ſubſannans idololatriam: & quia filii Iſrael variis flagellis a peccatis ſuis revocari non potuerunt, minatur eis Dominus ſimilia his, quæ prius paſſi fuerant, hortando, ut ad Deum omnipotentem convertantur.

A 1 AUdite verbum hoc vaccæ pingues, quæ
eſtis in monte Samariæ: quę calumniam
facitis egenis, & confringitis pauperes: quæ
dicitis dominis veſtris: Afferte, & bibemus.
2 Juravit Dñs Deus in Sancto ſuo: quia ecce
dies venient ſuper vos, & levabunt vos in contis,
& reliquias veſtras in ollis ferventibus.
3 Et per aperturas exibitis altera contra alteram,
& projiciemini in Armon, dicit Dñs.
4 Venite ad Bethel, & impie agite: ad
Galgalam, & multiplicate prævaricationem:
& afferte mane victimas veſtras, tribus diebus
decimas veſtras.
5 Et ſacrificate de fermentato laudem: & vocate
voluntarias oblationes, & annuntiate;
ſic enim voluiſtis filii Iſrael, dicit Dñs Deus.
B 6 Unde & ego dedi vobis ſtuporem dentium
in cunctis urbibus veſtris, & indigentiam
panum in omnibus locis veſtris: & non
eſtis reverſi ad me, dicit Dominus.
7 Ego quoque prohibui a vobis imbrem, cum
adhuc tres menſes ſupereſſent uſque ad meſſem:
& plui ſuper unam civitatem, & ſuper
alteram civitatem non plui; pars una compluta
eſt, & pars, ſuper quam non plui, aruit.
8 Et venerunt duæ, & tres civitates ad unam
civitatem, ut biberent aquam, & non ſunt ſatiatæ:
& non rediſtis ad me, dicit Dominus.
C * Agg. 2. c. 18. 9 * Percuſſi vos in vento urente, & in aurugine
multitudinem hortorum veſtrorum,
& vinearum veſtrarum: oliveta veſtra, &
ficeta veſtra comedit eruca: & non rediſtis
ad me, dicit Dominus.
10 Miſi in vos mortem in via Ægypti, percuſſi
in gladio juvenes veſtros uſque ad captivitatem
equorum veſtrorum: & aſcendere feci
putredinem caſtrorum veſtrorum in nares veſtras:
& non rediſtis ad me, dicit Dominus.
D * Gen. 19. c. 24. 11 Subverti vos, * ſicut ſubvertit Deus Sodomam,
& Gomorrham, & facti eſtis quaſi
torris raptus ab incendio: & non rediſtis ad
me, dicit Dominus.
12 Quapropter hæc faciam tibi, Iſrael:
poſtquam autem hæc fecero tibi, præparare
in occurſum Dei tui, Iſrael.
13 Quia ecce formans montes, & creans
ventum, & annuntians homini eloquium
ſuum, faciens matutinam nebulam, & gradiens
ſuper excelſa terræ: Dominus Deus
exercituum nomen ejus.

CAPUT V.

Luget caſum Iſraelis Propheta, revocans eos ad quærendum Dominum, ut ita poſſit evadere afflictiones ſuis peccatis debitas, propter quas ubique planctus erit: odit Dominus feſtivitates, ac ſacrificia eorum, quibus propter idololatriam minatur captivitatem.

A 1 AUdite verbum iſtud, quod ego levo
ſuper vos planctum. Domus Iſrael
cecidit, & non adjiciet, ut reſurgat.
2 Virgo Iſrael projecta eſt in terram ſuam:
non eſt qui ſuſcitet eam.
3 Quia hæc dicit Dominus Deus: Urbs, de
qua egrediebantur mille, relinquentur in ea
centum: & de qua egrediebantur centum,
relinquentur in ea decem in domo Iſrael.
4 Quia hæc dicit Dominus domui Iſrael:
Quærite me, & vivetis.
B 5 Et nolite quærere Bethel, & in Galgalam
nolite intrare, & in Berſabee non tranſibitis,
quia Galgala captiva ducetur, & Bethel
erit inutilis.
6 Quærite Dominum, & vivite, ne forte
comburatur ut ignis domus Joſeph, & devorabit,
& non erit qui extinguat Bethel.
7 Qui convertitis in abſinthium judicium,
& juſtitiam in terra relinquitis.
8 Facientem Arcturum, & Orionem, &
convertentem in mane tenebras, & diem in
* Infra c. 6. b. 6. noctem mutantem: * qui vocat aquas maris,
& effundit eas ſuper faciem terræ: Dominus
nomen eſt ejus. C
9 Qui ſubridet vaſtitatem ſuper robuſtum;
& depopulationem ſuper potentem affert.
10 Odio habuerunt corripientem in porta:
& loquentem perfecte abominati ſunt.
11 Idcirco, pro eo quod diripiebatis pauperem, * Soph. 1. c. 13.
& prædam electam tollebatis ab eo; *
domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis
in eis: vineas plantabitis amantiſſimas,
& non bibetis vinum earum.
12 Quia cognovi multa ſcelera veſtra, &
fortia peccata veſtra: hoſtes juſti accipientes
munus, & pauperes deprimentes in porta.
13 Ideo prudens in tempore illo tacebit,
quia tempus malum eſt.
14 Quærite bonum, & non malum, ut vivatis, D
& erit Dominus Deus exercituum vobiſcum,
ſicut dixiſtis.
15 * Odite malum, & diligite bonum, & conſtituite * Pſal. 96. b. 10. Rom. 12. b. 9.
in porta judicium, ſi forte miſereatur
Dominus Deus exercituum reliquiis Joſeph.
16 Propterea hæc dicit Dominus Deus exercituum
dominator: in omnibus plateis planctus:
& in cunctis, quæ foris ſunt, dicetur
væ væ: & vocabunt agricolam ad luctum,
& ad planctum eos, qui ſciunt plangere. E
17 Et in omnibus vineis erit planctus, quia
pertranſibo in medio tui, dicit Dominus.
18 * Væ deſiderantibus diem Dñi: ad quid * Jere. 30. a. 7. Joel. 2. c. 11. Soph. 1. d. 15.
eam vobis? dies Dñi iſta, tenebræ, & non lux.
19 Quomodo ſi fugiat vir a facie leonis,
& occurrat ei urſus: & ingrediatur domum,
& innitatur manu ſua ſuper parietem, &
mordeat eum coluber.
20 Numquid non tenebræ dies Domini, & F
non lux: & caligo, & non ſplendor in ea?
21 * Odi, & projeci feſtivitates veſtras: * Iſaiæ 1. c. 11. Jere. 6. e. 20. Malac. 1. d. 12.
& non capiam odorem cœtuum veſtrorum.
22 Quod ſi obtuleritis mihi holocautomata,
& munera veſtra, non ſuſcipiam: & vota
pinguium veſtrorum non reſpiciam.
23 Aufer a me tumultum carminum tuorum:
& cantica lyræ tuæ non audiam.
24 Et revelabitur quaſi aqua judicium, &
juſtitia quaſi torrens fortis.
25 * Numquid hoſtias & ſacrificium obtuliſtis G * Actor. 7. d. 42.
mihi in deſerto quadraginta annis, domus
Iſrael?
26 Et portaſtis tabernaculum Moloch veſtro,
& imaginem idolorum veſtrorum, ſidus
Dei veſtri, quæ feciſtis vobis.
27 Et migrare vos faciam trans Damaſcum,
dicit Dominus: Deus exercituum nomen ejus.

CAPUT VI.

Comminatur Dñs ſuperbis, & in deliciis agentibus exitium, ac tranſmigrationem una cum reliquo populo Iſrael, cujus deteſtatur ſuperbiam.

1 VÆ qui opulenti eſtis in Sion, & con- A
fiditis in monte Samariæ: optimates Luc. 6. d. 24.
capita populorum, ingredientes pompatice
domum Iſrael.
2 Tranſite in Chalane, & videte, & ite inde in
Emath magnam: & deſcendite in Geth Palæſthinorum,
& ad optima quæque regna horum,
ſi latior terminus eorum termino veſtro eſt.
3 Qui ſeparati eſtis in diem malum, &
appropinquatis ſolio iniquitatis.
4 Qui dormitis in lectis eburneis, & laſcivitis
in ſtratis veſtris: qui comeditis agnum de
grege, & vitulos de medio armenti:
5 Qui canitis ad vocem pſalterii; ſicut David
putaverunt ſe habere vaſa cantici.
6 Bibentes vinum in phialis, & optimo B
unguento delibuti: & nihil patiebantur ſuper
contritione Joſeph.
7 Quapropter nunc migrabunt in capite tranſmigrantium:
& auferetur factio laſcivientium.
8 * Juravit Dominus Deus in anima ſua, * Jere. 51. b. 14.
dicit Dominus Deus exercituum: Deteſtor ego
ſuperbiam Jacob, & domos ejus odi, & tradam
civitatem cum habitatoribus ſuis.
9 Quod ſi reliqui fuerint decem viri in domo
una, & ipſi morientur.
10 Et tollet eum propinquus ſuus, & comburet C
eum, ut efferat oſſa de domo: & dicet
ei, qui in penetralibus domus eſt? Numquid
adhuc eſt penes te?

11 Et respondebit: Finis est. Et dicet ei: Tace, & non recorderis nominis Domini.
12 Quia ecce Dominus mandabit, & percutiet domum majorem ruinis, & domum minorem scissionibus.
D 13 Numquid currere queunt in petris equi, aut arari potest in bubalis, quoniam convertistis in amaritudinem judicium, & fructum justitiæ in absinthium?
14 Qui lætamini in nihilo: qui dicitis: Numquid non in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua?
15 Ecce enim suscitabo super vos domus Israel, dicit Dominus Deus exercituum, gentem: & conteret vos ab introitu Emath, usque ad torrentem deserti.

CAPUT VII.

Deprecatur Propheta pœnas, quas videt imminere: & Dominus comminatur captivitatem, quam Amos sub parabola trullæ cæmentarii vaticinatur, adversante licet Amasia sacerdote Bethel: qui coram rege Israel accusat Amos, suadens ipsi Amos, ut eat prophetatum in terram Juda: sed ostendit se factum a Domino prophetam, ut super Israel prophetaret, qui & Amasiæ & Israeli vaticinatur afflictiones.

A 1 HÆc ostendit mihi Dominus Deus: & ecce fictor locustæ in principio germinantium serotini imbris, & ecce serotinus post tonsionem regis.
2 Et factum est: cum consummasset comedere herbam terræ, dixi: Domine Deus propitius esto, obsecro; quis suscitabit Jacob, quia parvulus est?
3 Misertus est Dominus super hoc: non erit, dixit Dominus.
4 Hæc ostendit mihi Dominus Deus: & ecce vocabat judicium ad ignem Dominus Deus: & devoravit abyssum multam, & comedit simul partem.
5 Et dixi: Domine Deus quiesce, obsecro; quis suscitabit Jacob, quia parvulus est?
6 Misertus est Dominus super hoc: sed & istud non erit, dixit Dominus Deus.
B 7 Hæc ostendit mihi Dominus: & ecce Dominus stans super murum litum, & in manu ejus trulla cæmentarii.
8 Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides Amos? Et dixi: Trullam cæmentarii. Et dixit Dominus: Ecce ego ponam trullam in medio populi mei Israel: non adjiciam ultra superinducere eum.
9 Et demolientur excelsa idoli, & sanctificationes Israel desolabuntur: & consurgam super domum Jeroboam in gladio.
C 10 Et misit Amasias sacerdos Bethel ad Jeroboam regem Israel, dicens: Rebellavit contra te Amos in medio domus Israel: non poterit terra sustinere universos sermones ejus.
11 Hæc enim dicit Amos: In gladio morietur Jeroboam, & Israel captivus migrabit de terra sua.
12 Et dixit Amasias ad Amos: Qui vides, gradere, fuge in terram Juda, & comede ibi panem, & prophetabis ibi.
13 Et in Bethel non adjicies ultra, ut prophetes, quia sanctificatio regis est, & domus regni est.
D 14 Responditque Amos, & dixit ad Amasiam: Non sum propheta, & non sum filius prophetæ: sed armentarius ego sum vellicans sycomoros.
15 Et tulit me Dominus, cum sequerer gregem: & dixit Dominus ad me: Vade propheta ad populum meum Israel.
16 Et nunc audi verbum Domini: Tu dicis: Non prophetabis super Israel, & non stillabis super domum idoli.
17 Propter hoc hæc dicit Dominus: Uxor tua in civitate fornicabitur: & filii tui & filiæ tuæ in gladio cadent, & humus tua funiculo metietur: & tu in terra polluta morieris, & Israel captivus migrabit de terra sua.

CAPUT VIII.

Amos sub parabola uncini pomorum prophetat, finem imminere regni Israel propter pauperum oppressiones: acerbitatem vero imminentis calamitatis explicat: ac festivitates eorum dicit in luctum convertendas, famemque verbi Dei futuram denuntiat.

1 HÆc ostendit mihi Dominus Deus: & ecce uncinus pomorum. A
2 Et dixit: Quid tu vides Amos? Et dixi: Uncinum pomorum. Et dixit Dominus ad me: Venit finis super populum meum Israel: non adjiciam ultra, ut pertranseam eum.
3 Et stridebunt cardines templi in die illa, dicit Dominus Deus; multi morientur: in omni loco projicietur silentium.
4 Audite hoc, qui conteritis pauperem, & deficere facitis egenos terræ,
5 Dicentes: Quando transibit mensis, & venumdabimus merces: & sabbatum, & aperiemus frumentum, ut imminuamus mensuram, & augeamus siclum, & supponamus stateras dolosas, B
6 Ut possideamus in argento egenos, & pauperes pro calceamentis, & quisquilias frumenti vendamus?
7 Juravit Dñs in superbiam Jacob: Si oblitus fuero usque ad finem omnia opera eorum.
8 Numquid super isto non commovebitur terra, & lugebit omnis habitator ejus? & ascendet quasi fluvius universus, & ejicietur, & defluet quasi rivus Ægypti? C
9 Et erit in die illa, dicit Dominus Deus: occidet sol in meridie, & tenebrescere faciam terram in die luminis:
10 * Et convertam festivitates vestras in luctum, & omnia cantica vestra in planctum: & inducam super omne dorsum vestrum saccum, & super omne caput calvitium: & ponam eam quasi luctum unigeniti, & novissima ejus quasi diem amarum. * *Tob 2. b. 6. 1. Mac. 1. c. 41.*
11 Ecce dies veniunt, dicit Dñs, & mittam famem in terram: non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini. D
12 Et commovebuntur a mari usque ad mare, & ab aquilone usque ad orientem: circuibunt quærentes verbum Domini, & non invenient.
13 In die illa deficient virgines pulchræ, & adolescentes in siti.
14 Qui jurant in delicto Samariæ, & dicunt: Vivit Deus tuus Dan, & vivit via Bersabee; & cadent, & non resurgent ultra.

CAPUT IX.

Vastaturum se dicit Dominus impios, sic ut nulli pateat effugium; postea tamen suscitabit tabernaculum David, & captivitatem filiorum Israel convertet cum magna ipsorum felicitate.

1 VIdi Dominum stantem super altare, & dixit: Percute cardinem, & commoveantur superliminaria; avaritia enim in capite omnium, & novissimum eorum in gladio interficiam: non erit fuga eis. Fugient, & non salvabitur ex eis, qui fugerit. A
2 * Si descenderint usque ad infernum, inde manus mea educet eos: & si ascenderint usque in cælum, inde detraham eos. * *Psal. 138. b. 8*
3 Et si absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos: & si celaverint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, & mordebit eos.
4 Et si abierint in captivitatem coram inimicis suis, ibi mandabo gladio, & occidet eos: & * ponam oculos meos super eos in malum, & non in bonum. * *Jere. 44. c. 11.*
5 Et Dominus Deus exercituum, qui tangit terram, & tabescet: & lugebunt omnes habitantes in ea: & ascendet sicut rivus omnis: & defluet sicut fluvius Ægypti. B
6 Qui ædificat in cælo ascensionem suam, & fasciculum suum super terram fundavit: * qui vocat aquas maris, & effundit eas super faciem terræ, Dominus nomen ejus. * *Supr. 5. b. 8.*
7 Numquid non ut filii Æthiopum vos estis mihi, filii Israel, ait Dominus? numquid non Israel ascendere feci de terra Ægypti, * & Palæstinos de Cappadocia, & Syros de Cyrene? * *Deut 2. e. 25. Jerem. 47. c. 4.*

C 8 Ecce oculi Domini Dei super regnum
peccans, & conteram illud a facie terræ;
verumtamen conterens non conteram do-
mum Jacob, dicit Dominus.
9 Ecce enim mandabo ego, & concutiam
in omnibus gentibus domum Israel, sicut
concutitur triticum in cribro: & non cadet
lapillus super terram.
10 In gladio morientur omnes peccatores
populi mei: qui dicunt: Non appropinqua-
bit, & non veniet super nos malum.
*Actor. 15.c.16. 11 In die illa * suscitabo tabernaculum
David, quod cecidit: & reædificabo apertu-
ras murorum ejus, & ea, quæ corruerant,
instaurabo: & reædificabo illud sicut in die-
bus antiquis.
D 12 Ut possideant reliquias Idumææ, & o-
mnes nationes, eo quod invocatum sit nomen
meum super eos, dicit Dominus faciens hæc.
13 Ecce dies veniunt, dicit Dominus, &
comprehendet arator messorem, & calcator
* Joel. 3.d.18. uvæ mittentem semen: * & stillabunt mon-
tes dulcedinem, & omnes colles culti erunt.
14 Et convertam captivitatem populi mei
Israel: & ædificabunt civitates desertas, &
inhabitabunt: & plantabunt vineas, & bi-
bent vinum earum: & facient hortos, &
comedent fructus eorum.
15 Et plantabo eos super humum suam: &
non evellam eos ultra de terra sua, quam
dedi eis, dicit Dominus Deus tuus.

PROPHETIA ABDIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Vaticinatur exitium adversus Idumæos, qui affligebant, ac subsannabant filios Israel: qui tamen reducti, dominium accipient in eos, qui ipsos afflixerant.

A * Jere. 49.c.14.
1 VIsio Abdiæ. Hæc dicit Dominus
Deus ad Edom: * Auditum au-
divimus a Domino, & lega-
tum ad gentes misit. Surgite,
& consurgamus adversus eum
in prælium.
2 Ecce parvulum dedi te in gentibus:
contemptibilis tu es valde.
3 Superbia cordis tui extulit te, habitan-
tem in scissuris petrarum, exaltantem so-
lium tuum: qui dicis in corde tuo: Quis
detrahet me in terram?
B 4 Si exaltatus fueris ut aquila, & si inter
sidera posueris nidum tuum, inde detraham
te, dicit Dominus.
5 Si fures introissent ad te, si latrones per
noctem, quomodo conticuisses? nonne fura-
ti essent sufficientia sibi? si vindemiatores
introissent ad te, numquid saltem racemum
reliquissent tibi?
6 Quomodo scrutati sunt Esau, investiga-
verunt abscondita ejus?
7 Usque ad terminum emiserunt te: o-
C mnes viri fœderis tui illuserunt tibi: inva-
luerunt adversum te viri pacis tuæ: qui co-
medunt tecum, ponent insidias subter te;
non est prudentia in eo.
* Isaiæ 29.c.14. 1. Cor. 1. c.19. 8 * Numquid non in die illa, dicit Do-
minus, perdam sapientes de Idumæa, &
prudentiam de monte Esau?
9 Et timebunt fortes tui a meridie, ut in-
tereat vir de monte Esau.
* Gen. 27. d. 42. 10 * Propter interfectionem, & propter ini-
quitatem in fratrem tuum Jacob, operiet te
confusio, & peribis in æternum.
D 11 In die cum stares adversus eum, quan-
do capiebant alieni exercitum ejus, & ex-
tranei ingrediebantur portas ejus, & super
Jerusalem mittebant sortem; tu quoque eras
quasi unus ex eis.
12 Et non despicies in die fratris tui, in die
peregrinationis ejus: & non lætaberis super
filios Juda in die perditionis eorum: & non
magnificabis os tuum in die angustiæ. E
13 Neque ingredieris portam populi mei in
die ruinæ eorum: neque despicies & tu in ma-
lis ejus in die vastitatis illius: & non emitteris
adversus exercitum ejus in die vastitatis illius.
14 Neque stabis in exitibus, ut interficias
eos, qui fugerint: & non concludes reli-
quos ejus in die tribulationis.
15 Quoniam juxta est dies Domini super
omnes gentes; sicut fecisti, fiet tibi: retri- F
butionem tuam convertet in caput tuum.
16 Quomodo enim bibistis super montem san-
ctum meum, bibent omnes gentes jugiter: & bi-
bent, & absorbebunt, & erunt quasi non sint.
17 Et in monte Sion erit salvatio, & erit
Sanctus: & possidebit domus Jacob eos, qui
se possiderant.
18 Et erit domus Jacob ignis, & domus Joseph
flamma, & domus Esau stipula: & succendentur
in eis, & devorabunt eos: & non erunt reliquiæ
domus Esau, quia Dominus locutus est.
19 Et hæreditabunt hi, qui ad austrum sunt, G
montem Esau, & qui in campestribus Phili-
sthiim: & possidebunt regionem Ephraim, &
regionem Samariæ; & Beniamin possidebit
Galaad.
20 Et transmigratio exercitus hujus filiorum
Israel, omnia loca Chananæorum usque ad Sa-
reptam: & transmigratio Jerusalem, quæ in
Bosphoro est, possidebit civitates austri.
21 Et ascendent salvatores in montem Sion
judicare montem Esau: & erit Dño regnum.

PROPHETIA JONÆ.

CAPUT PRIMUM.

Jonas a Domino missus, ut in Ninive prædicaret, navigio fugit in Tharsis a facie Domini: quo immittente in navim tempestatem, jactisque sortibus, deprehensus Jonas in mare mittitur, cessatque tempestas.

1 ET factum est verbum Domini ad A
Jonam filium Amathi, dicens:
2 Surge, & vade in Niniven ci-
vitatem grandem, & prædica in
ea, quia ascendit malitia ejus co-
ram me.
3 Et surrexit Jonas, ut fugeret in Tharsis
a facie Domini: & descendit in Joppen, &
invenit navem euntem in Tharsis: & dedit
naulum ejus, & descendit in eam, ut iret
cum eis in Tharsis a facie Domini.
4 Dominus autem misit ventum magnum B
in mare: & facta est tempestas magna in
mari, & navis periclitabatur conteri.
5 Et timuerunt nautæ, & clamaverunt vi-
ri ad deum suum: & miserunt vasa, quæ
erant in navi, in mare, ut alleviaretur ab
eis: & Jonas descendit ad interiora navis,
& dormiebat sopore gravi.
6 Et accessit ad eum gubernator, & dixit
ei: Quid tu sopore deprimeris? surge, in-
voca Deum tuum, si forte recogitet Deus
de nobis, & non pereamus.
7 Et dixit vir ad collegam suum: Venite, C
& mittamus sortes, & sciamus, quare hoc
malum sit nobis. Et miserunt sortes, & ce-
cidit sors super Jonam.
8 Et dixerunt ad eum: Indica nobis, cu-
jus causa malum istud sit nobis; quod est
opus tuum? quæ terra tua, & quo vadis?
vel ex quo populo es tu?
9 Et dixit ad eos: Hebræus ego sum, &
Dominum Deum cæli ego timeo, qui fecit
mare, & aridam.
10 Et timuerunt viri timore magno, &
dixerunt ad eum: Quid hoc fecisti? (co-
gnoverunt enim viri, quod a facie Domini
fugeret, quia indicaverat eis.)
11 Et dixerunt ad eum: Quid faciemus
tibi, & cessabit mare a nobis? quia mare
ibat, & intumescebat.

12 Et dixit ad eos: Tollite me, & mittite
in mare, & cessabit mare a vobis; scio enim
ego, quoniam propter me tempestas hæc
grandis venit super vos.
D 13 Et remigabant viri, ut reverterentur
ad aridam, & non valebant, quia mare ibat,
& intumescebat super eos.
14 Et clamaverunt ad Dominum, & dixerunt: Quæsumus, Domine, ne pereamus in
anima viri istius, & ne des super nos sanguinem innocentem, quia tu Domine, sicut voluisti, fecisti.
15 Et tulerunt Jonam, & miserunt in mare, & stetit mare a fervore suo.
16 Et timuerunt viri timore magno Dominum, & immolaverunt hostias Domino,
& voverunt vota.

CAPUT II.

Jonas a ceto, quem Dominus præparaverat, absorptus fuit in eo tribus diebus & tribus noctibus, cumque de ventre ejus orasset Dominum, ipsius jussu in aridam evomitur.

A 1 ET præparavit Dñus piscem grandem,
ut deglutiret Jonam: * & erat Jonas in
*Matt. 2.c.40. & 16. a 4. Luc.11. d. 30. venire piscis tribus diebus, & tribus noctibus.
2 Et oravit Jonas ad Dominum Deum suum
de ventre piscis.
3 Et dixit: * Clamavi de tribulatione mea
ad Dominum, & exaudivit me: de ventre
inferi clamavi, & exaudisti vocem meam.
* Psal. 119.a.1. 4 Et projecisti me in profundum in corde
maris, & flumen circumdedit me: omnes gurgites tui, & fluctus tui super me transierunt.
B 5 Et ego dixi: Abjectus sum a conspectu
oculorum tuorum: verumtamen rursus videbo templum sanctum tuum.
* Psal 68.a.2. 6 * Circumdederunt me aquæ usque ad animam: abyssus vallavit me, pelagus operuit caput meum.
7 Ad extrema montium descendi: terræ vectes
concluserunt me in æternum: & sublevabis de
C corruptione vitam meam, Dñe Deus meus.
8 Cum angustiaretur in me anima mea;
Domini recordatus sum: ut veniat ad te
oratio mea ad templum sanctum tuum.
9 Qui custodiunt vanitates frustra, misericordiam suam derelinquunt.
10 Ego autem in voce laudis immolabo tibi:
quæcumque vovi, reddam pro salute Domino.
11 Et dixit Dominus pisci, & evomuit Jonam in aridam.

CAPUT III.

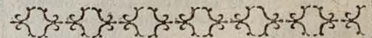
Rursum missus Jonas ad Ninivitas prædicit civitatis subversionem: illis autem ad Deum conversis, & magna pœnitentiæ signa ostendentibus, parcit Dominus civitati.

A 1 ET factum est verbum Domini ad Jonam secundo, dicens:
2 Surge, & vade in Niniven civitatem
magnam, & prædica in ea prædicationem,
quam ego loquor ad te.
3 Et surrexit Jonas, & abiit in Niniven
juxta verbum Domini: & Ninive erat civitas magna itinere trium dierum.
B 4 Et cœpit Jonas introire in civitatem itinere diei unius, & clamavit, & dixit: Adhuc
quadraginta dies, & Ninive subvertetur.
*Matt. 12.d.41. Luc.11. d. 32. 5 * Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum:
& prædicaverunt jejunium, & vestiti sunt
saccis a majore usque ad minorem.
6 Et pervenit verbum ad regem Ninive: &
surrexit de solio suo, & abjecit vestimentum suum a se, & indutus est sacco, & sedit in cinere.
7 Et clamavit, & dixit in Ninive ex ore regis,
& principum ejus, dicens: Homines, & jumenta,
& boves, & pecora non gustent quidquam,
nec pascantur, & aquam non bibant.
C 8 Et operiantur saccis homines, & jumenta, & clament ad Dominum in fortitudine,
& convertatur vir a via sua mala, & ab iniquitate, quæ est in manibus eorum.
* Jere. 18 b.11. Joel. 2. c. 14. 9 * Quis scit, si convertatur, & ignoscat
Deus: & revertatur a furore iræ suæ, & non
peribimus?
10 Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala, & misertus est
Deus super malitiam, quam locutus fuerat,
ut faceret eis, & non fecit.

CAPUT IV.

Afflictus Jonas, quia vaticinium suum adversus Niniven videbat non impleri, mortem optat: verum a Domino corripitur, qui injustam ipsius indignationem convincit, quod putaret se recte dolere de arefacta hedera, & tamen noluerit Dominum parcere Ninive civitati maximæ, in qua erant plus quam 120000. eorum, qui non peccaverant.

1 ET afflictus est Jonas afflictione magna, & iratus est. A
2 Et oravit ad Dominum, & dixit: Obsecro, Domine, numquid non hoc est verbum
meum, cum adhuc essem in terra mea? propter hoc præoccupavi, ut fugerem in Tharsis; * scio enim, quia tu Deus clemens, & * Psal. 85. a.5.
misericors es, patiens, & multæ miserationis, & ignoscens super malitia. Joel. 2. c. 13.
3 Et nunc, Dñe, tolle quæso animam meam a
me, quia melior est mihi mors quam vita.
4 Et dixit Dñs: Putasne bene irasceris tu? B
5 Et egressus est Jonas de civitate, & sedit
contra orientem civitatis: & fecit sibimet umbraculum ibi, & sedebat subter illud in umbra, donec videret, quid accideret civitati.
6 Et præparavit Dominus Deus hederam, C
& ascendit super caput Jonæ, ut esset umbra super caput ejus, & protegeret eum
(laboraverat enim) & lætatus est Jonas super hedera, lætitia magna.
7 Et paravit Deus vermem ascensu diluculi
in crastinum: & percussit hederam, & exaruit.
8 Et cum ortus fuisset sol, præcepit Dominus vento calido, & urenti: & percussit
sol super caput Jonæ, & æstuabat: & petivit
animæ suæ, ut moreretur, & dixit: Melius
est mihi mori, quam vivere.
9 Et dixit Dominus ad Jonam: Putasne D
bene irasceris tu super hedera? Et dixit:
Bene irascor ego usque ad mortem.
10 Et dixit Dominus: Tu doles super hederam, in qua non laborasti, neque fecisti
ut cresceret, quæ sub una nocte nata est, &
sub una nocte periit.
11 Et ego non parcam Ninive civitati magnæ, in qua sunt plusquam centum viginti
millia hominum, qui nesciunt, quid sit inter
dexteram & sinistram suam, & jumenta multa?

PROPHETIA MICHÆÆ.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Michæas prophetaverit: comminatur Samariæ, & Jerusalem exitium, & captivitatem propter idololatriam ipsorum: quos plangit Propheta, & ad planctum provocat.

1 VErbum Domini, quod factum est A
ad Michæam Morasthiten in diebus Joathan, Achaz, & Ezechiæ regum Juda: quod vidit
super Samariam, & Jerusalem.
2 * Audite populi omnes, & attendat terra, & plenitudo ejus: & sit Dñs Deus vobis * Deut. 32. a.1.
in testem, Dominus de templo sancto suo. Isai. 1. a. 2.
3 * Quia ecce Dñs egredietur de loco suo, &
descendet, & calcabit super excelsa terræ. * Isaiæ 26.d.21.
4 Et consumentur montes subtus eum, & B
valles scindentur sicut cera a facie ignis, &
sicut aquæ, quæ decurrunt in præceps.
5 In scelere Jacob omne istud, & in peccatis
domus Israel. Quod scelus Jacob? nonne Samaria? & quæ excelsa Judæ? nonne Jerusalem?
6 Et ponam Samariam quasi acervum lapidum in agro, cum plantatur vinea: & detraham in vallem lapides ejus, & fundamenta ejus revelabo.
7 Et omnia sculptilia ejus concidentur, &
omnes mercedes ejus comburentur igne, & omnia idola ejus ponam in perditionem, quia

de mercedibus meretricis congregata sunt, &
usque ad mercedem meretricis revertentur.
C 8 Super hoc plangam, & ululabo: vadam
spoliatus, & nudus: faciam planctum velut
draconum, & luctum quasi struthionum.
9 Quia desperata est plaga ejus, quia ve-
nit usque ad Judam, tetigit portam populi
mei usque ad Jerusalem.
10 In Geth nolite annuntiare, lacrymis ne plo-
retis, in domo Pulveris pulvere vos conspergite
11 Et transite vobis habitatio Pulchra,
confusa ignominia: non est egressa, quæ ha-
bitat in exitu: planctum Domus vicina
accipiet ex vobis, quæ stetit sibimet.
12 Quia infirmata est in bonum, quæ ha-
bitat in amaritudinibus: quia descendit ma-
lum a Domino in portam Jerusalem.
D 13 Tumultus quadrigæ stuporis habitanti
Lachis: principium peccati est filiæ Sion,
quia in te inventa sunt scelera Israel.
14 Propterea dabit emissarios super hære-
ditatem Geth: domus mendacii in deceptio-
nem regibus Israel.
15 Adhuc hæredem adducam tibi, quæ habitas
in Maresa: usq; ad Odollam veniet gloria Israel.
16 Decalvare, & tondere super filios deli-
ciarum tuarum: dilata calvitium tuum sicut
aquila, quoniam captivi ducti sunt ex te.

CAPUT II.

Propheta populi sui multiplicem injustitiam, aliaque peccata recensens, prædicit vindictam, & captivitatem ipsi imminere: & ob id lugens, reliquiarum futuram congregationem denuntiat.

A 1 VÆ qui cogitatis inutile, & operami-
ni malum in cubilibus vestris; in
luce matutina faciunt illud, quoniam con-
tra Deum est manus eorum.
2 Et concupierunt agros, & violenter tulerũt,
& rapuerunt domos: & calumniabantur virum,
& domum ejus, virum, & hæreditatem ejus.
B 3 Idcirco hæc dicit Dñs: Ecce ego cogito
super familiam istam malum: unde non au-
feretis colla vestra, & non ambulabitis su-
perbi, quoniam tempus pessimum est.
4 In die illa sumetur super vos parabola, &
cantabitur canticum cum suavitate, dicentiũ:
Depopulatione vastati sumus: pars populi mei
commutata est; quomodo recedet a me, cum
revertatur, qui regiones nostras dividat?
5 Propter hoc non erit tibi mittens funi-
culum sortis in cœtu Domini.
6 Ne loquamini loquentes: Non stillabit
super istos, non comprehendet confusio.
7 Dicit Domus Jacob: Numquid abbre-
viatus est spiritus Domini, aut tales sunt
cogitationes ejus? Nonne verba mea bona
sunt cum eo, qui recte graditur?
C 8 Et econtrario populus meus in adversa-
rium consurrexit: desuper tunica pallium
sustulistis, & eos, qui transibant simplici-
ter, convertistis in bellum.
9 Mulieres populi mei ejecistis de domo
deliciarum suarum: a parvulis earum tuli-
stis laudem meam in perpetuum.
10 Surgite, & ite, quia non habetis hic
requiem; propter immunditiam ejus corrum-
petur putredine pessima.
D 11 Utinam non essem vir habens spiritum,
& mendacium potius loquerer; stillabo tibi
in vinum, & in ebrietatem: & erit super
quem stillatur populus iste.
12 Congregatione congregabo Jacob to-
tum te: in unum conducam reliquias Israel:
pariter ponam illum quasi gregem in ovili,
quasi pecus in medio caularum: tumultua-
buntur a multitudine hominum.
13 Ascendet enim pandens iter ante eos:
divident, & transibunt portam, & ingre-
dientur per eam: & transibit rex eorum co-
ram eis, & Dominus in capite eorum.

CAPUT III.

Propter peccata principum, judicum, pseudoprophetarum, ac sacerdotum populi Israel comminatur Dominus gravem ultionem, & Jerosolymæ deletionem.

A 1 ET dixi: Audite principes Jacob, &
duces domus Israel: Numquid non
vestrum est scire judicium,
2 Qui odio habetis bonum, & diligitis malum:
qui violenter tollitis pelles eorum desuper eis,
& carnem eorum desuper ossibus eorum?
3 Qui comederunt carnem populi mei, &
pellem eorum desuper excoriaverunt: & ossa
eorum confregerunt, & conciderunt sicut in
lebete, & quasi carnem in medio ollæ. B
4 Tunc clamabunt ad Dominum, & non
exaudiet eos: & abscondet faciem suam ab
eis in tempore illo, sicut nequiter egerunt
in adinventionibus suis.
5 Hæc dicit Dominus super prophetas, qui
seducunt populum meum: qui mordent den-
tibus suis, & prædicant pacem: & si quis
non dederit in ore eorum quippiam, sancti-
ficant super eum prælium.
6 Propterea nox vobis pro visione erit, &
tenebræ vobis pro divinatione: & occumbet
sol super prophetas, & obtenebrabitur super
eos dies. C
7 Et confundentur, qui vident visiones, &
confundentur divini: & operient omnes vul-
tus suos, quia non est responsum Dei.
8 Verumtamen ego repletus sum fortitu-
dine spiritus Domini, judicio, & virtute,
ut annuntiem Jacob scelus suum, & Israel
peccatum suum.
9 Audite hoc principes domus Jacob, &
judices domus Israel, qui abominamini ju-
dicium, & omnia recta pervertitis.
10 Qui ædificatis Sion in sanguinibus, & D
Jerusalem in iniquitate. *Ezec.
11 * Principes ejus in muneribus judica- 22.f.27.
bant, & sacerdotes ejus in mercede doce- Soph 3.
bant, & prophetæ ejus in pecunia divinabant: a. 3.
& super Dominum requiescebant, dicentes:
Numquid non Dominus in medio nostrum?
non venient super nos mala. * Jere.
12 Propter hoc, causa vestri, * Sion quasi ager 26.e.18.
arabitur, & Jerusalem quasi acervus lapidum
erit, & mons templi in excelsa silvarum.

CAPUT IV.

Tempore gratiæ, plurimæ nationes accedent ad Ecclesiam, & cultum Dei cum magna securitate: consolatur Sion quod de captivitate sit a Domino redimenda, ut se de suis inimicis ulciscatur. A

1 ET erit: In novissimo dierum erit mons Isai. 2.
domus Domini præparatus in vertice a. 2.
montium, & sublimis super colles: & fluent
ad eum populi.
2 Et properabunt gentes multæ, & dicent:
Venite, ascendamus ad montem Dñi, & ad do-
mum Dei Jacob: & docebit nos de viis suis,
& ibimus in semitis ejus, quia de Sion egre-
dietur lex, & verbum Domini de Jerusalem. B
3 Et judicabit inter populos multos, & corri-
piet gentes fortes usq; in longinquum: & con-
cident gladios suos in vomeres, & hastas suas
in ligones; non sumet gens adversus gentem
gladium, & non discent ultra belligerare.
4 Et sedebit vir subtus vitem suam, & sub-
tus ficum suam, & non erit qui deterreat,
quia os Domini exercituum locutum est.
5 Quia omnes populi ambulabunt unusquisq;
in nomine Dei sui: nos autem ambulabimus in
nomine Dñi Dei nostri in æternum & ultra.
6 In die illa, dicit Dominus, congrega-
bo claudicantem, & eam, quam ejeceram,
colligam, & quam afflixeram: * Soph.
7 * Et ponam claudicantem in reliquias, & 3. d.19.
eam, quæ laboraverat, in gentem robustam; * * Dan.
& regnabit Dominus super eos in monte Sion 7. d.14.
ex hoc nunc, & usque in æternum. C
8 Et tu turris gregis nebulosa filiæ Sion, Luc. 1.
usque ad te veniet: & veniet potestas pri- d. 32.
ma, regnum filiæ Jerusalem.
9 Nunc quare mœrore contraheris? num-
quid rex non est tibi, aut consiliarius tuus
periit, quia comprehendit te dolor sicut par-
turientem?
10 Dole, & satage, filia Sion, quasi par-
turiens: quia nunc egredieris de civitate, &
habitabis in regione, & venies usque ad Ba-
bylonem: ibi liberaberis: ibi redimet te Do-
minus de manu inimicorum tuorum.
11 Et nunc congregatæ sunt super te gen-
tes multæ, quæ dicunt: Lapidetur: & aspi-
ciat in Sion oculus noster.

D

12 Ipſi autem non cognoverunt cogitationes Domini, & non intellexerunt conſilium ejus, quia congregavit eos quaſi fœnum areæ.
13 Surge, & tritura, filia Sion, quia cornu tuum ponam ferreum, & ungulas tuas ponam æreas: & comminues populos multos, & interficies Domino rapinas eorum, & fortitudinem eorum Domino univerſæ terræ.

CAPUT V.

Imminens urbis Jeruſalem vaſtatio oſtenditur, & Chriſtus in Bethlehem naſciturus: reliquiæ Iſrael exaltabuntur, devictis inimicis, & ablata ab ipſis idololatria.

A

1 NUnc vaſtaberis filia latronis. Obſidionem poſuerunt ſuper nos, in virga percutient maxillam judicis Iſrael.

*Matt. 2. c. 6. Joan. 7. f. 42.

2 * ET TU BETHLEHEM Ephrata parvulus es in millibus Juda: ex te mihi egredietur, qui ſit dominator in Iſrael, & egreſſus ejus ab initio, a diebus æternitatis.
3 Propter hoc dabit eos uſque ad tempus, in quo parturiens pariet: & reliquiæ fratrum ejus convertentur ad filios Iſrael.

B

4 Et ſtabit, & paſcet in fortitudine Domini, in ſublimitate nominis Domini Dei ſui: & convertentur, quia nunc magnificabitur uſque ad terminos terræ.
5 Et erit iſte pax, cum venerit Aſſyrius in terram noſtram, & quando calcaverit in domibus noſtris: & ſuſcitabimus ſuper eum ſeptem paſtores, & octo primates homines.
6 Et paſcent terram Aſſur in gladio, & terram Nemrod in lanceis ejus; & liberabit ab Aſſur cum venerit in terram noſtram, & cum calcaverit in finibus noſtris.

C

7 Et erunt reliquiæ Jacob in medio populorum multorum quaſi ros a Domino, & quaſi ſtillæ ſuper herbam, quæ non expectat virum, & non præſtolatur filios hominum.
8 Et erunt reliquiæ Jacob in gentibus in medio populorum multorum, quaſi leo in jumentis ſilvarum, & quaſi catulus leonis in gregibus pecorum: qui cum tranſierit, & conculcaverit, & ceperit, non eſt qui eruat.
9 Exaltabitur manus tua ſuper hoſtes tuos, & omnes inimici tui interibunt.

D

10 Et erit in die illa, dicit Dominus: Auferam equos tuos de medio tui, & diſperdam quadrigas tuas.
11 Et perdam civitates terræ tuæ, & deſtruam omnes munitiones tuas, & auferam maleficia de manu tua, & divinationes non erunt in te.
12 Et perire faciam ſculptilia tua, & ſtatuas tuas de medio tui: & non adorabis ultra opera manuum tuarum.
13 Et evellam lucos tuos de medio tui, & conteram civitates tuas.
14 Et faciam in furore, & in indignatione ultionem in omnibus gentibus, quæ non audierunt.

CAPUT VI.

Diſceptat Dominus cum ingratis, recenſens collata illis beneficia, indicans etiam quid ſit bonum, & quid Dominus a populo ſuo requirat: ſed propter injuſtitiam aliaq; ſcelera filiorum Iſrael comminatur eis Dominus varias afflictiones.

A

1 AUdite quæ Dominus loquitur: Surge, contende judicio adverſum montes, & audiant colles vocem tuam.
2 Audiant montes judicium Dñi, & fortia fundamenta terræ, quia judicium Dñi cum populo ſuo, & cum Iſrael dijudicabitur.

* Jere. 2. a. 4.

3 * Popule meus, quid feci tibi, aut quid moleſtus fui tibi? reſponde mihi.
4 Quia eduxi te de terra Ægypti, & de domo ſervientium liberavi te: & miſi ante faciem tuam Moyſen, & Aaron, & Mariam?

B
* Num. 22. & 23.

5 * Popule meus, memento quæſo, quid cogitaverit Balach rex Moab, & quid reſponderit ei Balaam filius Beor, de Setim uſque ad Galgalam, ut cognoſceres juſtitias Domini.
6 Quid dignum offeram Domino? curvabo genu Deo excelſo? numquid offeram ei holocautomata, & vitulos anniculos?
7 Numquid placari poteſt Dominus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium? numquid dabo primogenitum meum pro ſcelere meo, fructum ventris mei pro peccato animæ meæ?
8 Indicabo tibi, o homo, quid ſit bonum, & quid Dominus requirat a te: * Utique facere judicium, & diligere miſericordiam, & ſolicitum ambulare cum Deo tuo.

*Zach. 7. c. 9. Matth. 23. c. 23.

C

9 Vox Domini ad civitatem clamat, & ſalus erit timentibus nomen tuum: Audite tribus, & quis approbabit illud?

Deut. 6. a. 2. & 26. d. 16.

10 Adhuc ignis in domo impii theſauri iniquitatis, & menſura minor iræ plena.
11 Numquid juſtificabo ſtateram impiam, & ſacelli pondera doloſa?
12 In quibus divites ejus repleti ſunt iniquitate, & habitantes in ea loquebantur mendaciũ, & lingua eorum fraudulenta in ore eorum.

D

13 Et ego ergo cœpi percutere te perditione ſuper peccatis tuis.
14 Tu comedes, & non ſaturaberis: & humiliatio tua in medio tui: & apprehendes, & non ſalvabis: & quos ſalvaveris, in gladium dabo.
15 * Tu ſeminabis, & non metes: tu calcabis olivam, & non ungeris oleo: & muſtum, & non bibes vinum.

* Deut. 28. d. 38. Agg. 1. b. 6.

16 Et cuſtodiſti præcepta Amri, & omne opus domus Achab: & ambulaſti in voluntatibus eorum, ut darem te in perditionem, & habitantes in ea in ſibilum, & opprobrium populi mei portabitis.

CAPUT VII.

Luget propheta tam paucos eſſe reliquos qui non ſint iniqui: in nullo homine oſtendit eſſe confidendum, ſed in ſolo Deo ſalvatore, qui miſerebitur Sion: & pudefactis inimicis, eam ad ſe reducet, complens factas ad patres promiſſiones.

A

1 VÆ mihi, quia factus ſum ſicut qui colligit in autumno racemos vindemiæ: non eſt botrus ad comedendum: præcoquas ficus deſideravit anima mea.

B

2 Periit ſanctus de terra, & rectus in hominibus non eſt: omnes in ſanguine inſidiantur: vir fratrem ſuum ad mortem venatur.
3 Malum manuum ſuarum dicunt bonum: princeps poſtulat, & judex in reddendo eſt: & magnus locutus eſt deſiderium animæ ſuæ, & conturbaverunt eam.
4 Qui optimus in eis eſt, quaſi paliurus, & qui rectus, quaſi ſpina de ſepe. Dies ſpeculationis tuę, viſitatio tua venit: nunc erit vaſtitas eorũ.

B

5 Nolite credere amico, & nolite confidere in duce: ab ea, quæ dormit in ſinu tuo, cuſtodi clauſtra oris tui.

*Matt. 10. d. 21. *Matt. 10. d. 36

6 * Quia filius contumeliam facit patri, & filia conſurgit adverſus matrem ſuam, nurus adverſus ſocrum ſuam: * & inimici hominis domeſtici ejus.

D

7 Ego autem ad Dñm aſpiciam, expectabo Deum ſalvatorem meũ: audiet me Deus meus.
8 Ne læteris inimica mea ſuper me, quia cecidi: conſurgam, cum ſedero in tenebris: Dominus lux mea eſt.
9 Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei, donec cauſam meam judicet, & faciat judicium meum: educet me in lucem: videbo juſtitiam ejus.
10 Et aſpiciet inimica mea, & operietur confuſione, quæ dicit ad me: Ubi eſt Dominus Deus tuus? Oculi mei videbunt in eam: nunc erit in conculcationem ut lutum platearum.
11 Dies, ut ædificentur maceriæ tuæ: in die illa longe fiet lex.
12 In die illa & uſque ad te veniet de Aſſur, & uſque ad civitates munitas: & a civitatibus munitis uſque ad flumen, & ad mare de mari, & ad montem de monte.

C

13 Et terra erit in deſolationem propter habitatores ſuos, & propter fructum cogitationum eorum.
14 Paſce populum tuum in virga tua, gregem hæreditatis tuæ habitantes ſolos in ſaltu, in medio Carmeli: paſcentur Baſan, & Galaad juxta dies antiquos.
15 Secundum dies egreſſionis tuæ de terra Ægypti oſtendam ei mirabilia.
16 Videbunt gentes, & confundentur ſuper omni fortitudine ſua: ponent manum ſuper os: aures eorum ſurdæ erunt.

D

17 Lingent pulverem ſicut ſerpentes, velut re-

ptilia

prilia terræ perturbabuntur in ædibus suis :
Dominum Deum nostrum formidabunt , &
timebunt te.
18 * Quis Deus similis tui, qui aufers ini- *Jere. 10 a.6. Act.10. g.43.
quitatem, & transis peccatum reliquiarum hæ-
reditatis tuæ ? Non immittet ultra furorem
suum, quoniam volens misericordiam est.
19 Revertetur, & miserebitur nostri : de-
ponet iniquitates nostras, & projiciet in pro-
fundum maris omnia peccata nostra.
20 Dabis veritatem Jacob, misericordiam
Abraham, quæ jurasti patribus nostris a die-
bus antiquis.

PROPHETIA NAHUM.

CAPUT PRIMUM.

Zelus Dei adversus hostes suos, qui patiens est & fortitudine magnus, cujus iræ nemo potest resistere, & in se sperantium est liberator, suique populi hostes est consumpturus.

A 1 O Nus Ninive : Liber visionis Na-
hum Elcesæi.
2 Deus æmulator, & ulciscens
Dominus : ulciscens Dominus,
& habens furorem : ulciscens Do-
minus in hostes suos, & irascens ipse inimi-
cis suis.
3 Dominus patiens, & magnus fortitudi-
ne, & mundans non faciet innocentem.
Dominus, in tempestate, & turbine viæ ejus,
& nebulæ pulvis pedum ejus.
4 Increpans mare, & exsiccans illud, & omnia
flumina ad desertum deducens. Infirmatus est
B Basan, & Carmelus, & flos Libani elanguit.
5 Montes commoti sunt ab eo, & colles de-
solati sunt : & contremuit terra a facie ejus,
& orbis, & omnes habitantes in eo.
6 Ante faciem indignationis ejus quis sta-
bit ? & quis resistet in ira furoris ejus ? in-
dignatio ejus effusa est ut ignis, & petræ dis-
solutæ sunt ab eo.
7 Bonus Dominus, & confortans in die tri-
bulationis, & sciens sperantes in se.
C 8 Et in diluvio prætereunte, consumma-
tionem faciet loci ejus : & inimicos ejus
persequentur tenebræ.
9 Quid cogitatis contra Dominum ? con-
summationem ipse faciet ; non consurget
duplex tribulatio.
D 10 Quia sicut spinæ se invicem complectun-
tur, sic convivium eorum pariter potantium :
consumentur quasi stipula ariditate plena.
11 Ex te exibit cogitans contra Dñm ma-
litiam, mente pertractans prævaricationem.
12 Hæc dicit Dominus : Si perfecti fuerint,
& ita plures, sic quoque attondentur, & per-
transibit ; afflixi te, & non affligam te ultra.
13 Et nunc conteram virgam ejus de dorso
tuo, & vincula tua disrumpam.
14 Et præcipiet super te Dñs, non semina-
bitur ex nomine tuo amplius : de domo Dei
tui interficiam sculptile, & conflatile, ponam
sepulchrum tuum, quia inhonoratus es.
15 * Ecce super montes pedes evangelizan- *Isaiæ 52. b.7. Rom. 10.c.15.
tis, & annuntiantis pacem. Celebra Juda
festivitates tuas, & redde vota tua, quia non
adjiciet ultra, ut pertranseat in te Belial :
universus interiit.

CAPUT II.

Obsidio Ninive, ejusque a Chaldæis depopulatio, quia superbe egit contra populum Domini.

A 1 AScendit qui dispergat coram te, qui cu-
stodiat obsidionem : contemplare viam,
conforta lumbos, robora virtutem valde.
2 Quia reddidit Dominus superbiam Jacob,
sicut superbiam Israel : quia vastatores dissipave-
runt eos, & propagines eorum corruperunt.
3 Clypeus fortium ejus ignitus, viri exercitus
in coccineis : igneæ habenæ currus in die præ-
parationis ejus, & agitatores consopiti sunt.
B 4 In itineribus conturbati sunt : quadrigæ
collisæ sunt in plateis : aspectus eorum quasi
lampades, quasi fulgura discurrentia.
5 Recordabitur fortium suorum, ruent in
itineribus suis : velociter ascendent muros
ejus, & præparabitur umbraculum.
6 Portæ fluviorum apertæ sunt, & tem-
plum ad solum dirutum.
7 Et miles captivus abductus est, & ancil-
læ ejus minabantur gementes ut columbæ,
murmurantes in cordibus suis. C
8 Et Ninive, quasi piscina aquarum aquæ
ejus : ipsi vero fugerunt ; state, state : &
non est qui revertatur.
9 Diripite argentum, diripite aurum : &
non est finis divitiarum ex omnibus vasis de-
siderabilibus.
10 Dissipata est, & scissa, & dilacerata : &
cor tabescens, & dissolutio geniculorum, &
defectio in cunctis renibus : & facies omnium
eorum sicut nigredo ollæ. D
11 Ubi est habitaculum leonum, & pascua catu-
lorum leonũ, ad quam ivit leo, ut ingrederetur
illuc, catulus leonis, & non est qui exterreat ?
12 Leo cepit sufficienter catulis suis, &
necavit leænis suis : & implevit præda spe-
luncas suas, & cubile suum rapina.
13 Ecce ego ad te, dicit Dominus exerci-
tuum : & succendam usque ad fumum quadri-
gas tuas, & leunculos tuos comedet gladius : &
exterminabo de terra prædam tuam, & non
audietur ultra vox nuntiorum tuorum.

CAPUT III.

Ninive urbs sanguinum sub nomine adulteræ vastanda prædicatur : quod exemplo Alexandriæ a Babyloniis devastatæ confirmatur : nec erit qui Ninive condoleat, aut eam consoletur super ipsius devastatione.

1 VÆ civitas sanguinum, universa men- A *Ezech. 24. c.9. Habac. 2. c.12.
dacii dilaceratione plena : non rece-
det a te rapina.
2 Vox flagelli, & vox impetus rotæ, &
equi frementis, & quadrigæ ferventis, &
equitis ascendentis,
3 Et micantis gladii, & fulgurantis hastæ, &
multitudinis interfectæ, & gravis ruinæ : nec est
finis cadaverum. & corruent in corporibus suis.
4 Propter multitudinem fornicationum me-
retricis speciosæ, & gratæ, & habentis ma-
leficia, quæ vendidit gentes in fornicationi-
bus suis, & familias in maleficiis suis.
5 Ecce ego ad te, dicit Dominus exerci- B *Isaiæ 47. a.3.
tuum : & * revelabo pudenda tua in facie
tua, & ostendam gentibus nuditatem tuam,
& regnis ignominiam tuam.
6 Et projiciam super te abominationes, & con-
tumeliis te afficiam, & ponam te in exemplum.
7 Et erit : omnis qui viderit te, resiliet a
te, & dicet : Vastata est Ninive ; quis com-
movebit super te caput ? unde quæram con-
solatorem tibi ?
8 Numquid melior es Alexandria populorum,
quæ habitat in fluminibus ? aquæ in circuitu
ejus : cujus divitiæ mare, aquæ muri ejus.
9 Æthiopia fortitudo ejus, & Ægyptus,
& non est finis : Africa, & Libyes fuerunt
in auxilio tuo.
10 Sed & ipsa in transmigrationem ducta C
est in captivitatem : parvuli ejus elisi sunt
in capite omnium viarum, & super inclytos
ejus miserunt sortem, & omnes optimates
ejus confixi sunt in compedibus.
11 Et tu ergo inebriaberis, & eris despe-
cta : & tu quæres auxilium ab inimico.
12 Omnes munitiones tuæ sicut ficus cum
grossis suis : si concussæ fuerint, cadent in
os comedentis.
13 Ecce populus tuus mulieres in medio tui :
inimicis tuis adapertione pandentur portæ
terræ tuæ, devorabit ignis vectes tuos.
14 Aquam propter obsidionem hauri tibi,
extrue munitiones tuas : intra in lutum, &
calca, subigens tene laterem.
15 Ibi comedet te ignis : peribis gladio,
devorabit te ut bruchus : congregare ut bru-
chus, multiplicare ut locusta.
16 Plures fecisti negotiationes tuas, quam stel- D
læ sint cæli : bruchus expansus est, & avolavit.
17 Custodes tui quasi locustæ, & parvuli
tui quasi locustæ locustarum, quæ consident

in

in ſepibus in die frigoris: ſol ortus eſt, & avolaverunt, & non eſt cognitus locus earum ubi fuerint.

18 Dormitaverunt paſtores tui, rex Aſſur: ſepelientur principes tui: latitavit populus tuus in montibus, & non eſt qui congreget.

19 Non eſt obſcura contritio tua, peſſima eſt plaga tua: omnes qui audierunt auditionem tuam, compreſſerunt manum ſuper te, quia ſuper quem non tranſiit malitia tua ſemper?

PROPHETIA HABACUC.

CAPUT PRIMUM.

Miratur Propheta impium proſperari, & prævalere adverſus juſtum; nam adverſus Judæos ſuſcitat Dominus Chaldæos, qui victoriam non Domino, ſed idolo ſuo tribuunt.

1 ONus, quod vidit Habacuc propheta.

2 Uſquequo, Domine, clamabo, & non exaudies? vociferabor ad te vim patiens, & non ſalvabis?

3 Quare oſtendiſti mihi iniquitatem, & laborem, videre prædam, & injuſtitiam contra me? & factum eſt judicium, & contradictio potentior.

4 Propter hoc lacerata eſt lex, & non pervenit uſque ad finem judicium: quia impius prævalet adverſus juſtum, propterea egreditur judicium perverſum.

5 * Aſpicite in gentibus, & videte: admiramini, & obſtupeſcite, quia opus factum eſt in diebus veſtris, quod nemo credet, cum narrabitur.

* Actor. 13. f. 41.

6 Quia ecce ego ſuſcitabo Chaldæos, gentem amaram, & velocem, ambulantem ſuper latitudinem terræ, ut poſſideat tabernacula non ſua.

7 Horribilis, & terribilis eſt: ex ſemetipſa judicium, & onus ejus egredietur.

8 Leviores pardis equi ejus, & velociores lupis veſpertinis; & diffundentur equites ejus; equites namque ejus de longe venient, volabunt quaſi aquila feſtinans ad comedendum.

9 Omnes ad prædam venient, facies eorum ventus urens: & congregabit quaſi arenam, captivitatem.

10 Et ipſe de regibus triumphabit, & tyranni ridiculi ejus erunt: ipſe ſuper omnem munitionem ridebit, & comportabit aggerem, & capiet eam.

11 Tunc mutabitur ſpiritus, & pertranſibit, & corruet; hæc eſt fortitudo ejus dei ſui.

12 Numquid non tu a principio, Domine Deus meus, ſancte meus, & non moriemur? Domine, in judicium poſuiſti eum, & fortem, ut corriperes, fundaſti eum.

13 Mundi ſunt oculi tui, ne videas malum, & reſpicere ad iniquitatem non poteris. Quare reſpicis ſuper iniqua agentes, & taces, devorante impio juſtiorem ſe?

14 Et facies homines quaſi piſces maris, & quaſi reptile non habens principem.

15 Totum in hamo ſublevavit, traxit illud in ſagena ſua, & congregavit in rete ſuum. Super hoc lætabitur & exultabit.

16 Propterea immolabit ſagenæ ſuæ, & ſacrificabit reti ſuo, quia in ipſis incraſſata eſt pars ejus, & cibus ejus electus.

17 Propter hoc ergo expandit ſagenam ſuam, & ſemper interficere gentes non parcet.

CAPUT II.

Prophetæ a Domino reſponſum expectanti præcipitur, ut ſcribat viſionem, ac longanimiter ipſius eventum expectet: deſtructio Babylonis propter multa ipſorum ſcelera deſcribitur, & quod idola eis non proderunt.

1 SUper cuſtodiam meam ſtabo, & figam gradum ſuper munitionem: & contemplabor, ut videam quid dicatur mihi, & quid reſpondeam ad arguentem me.

2 Et reſpondit mihi Dominus, & dixit: Scribe viſum, & explana eum ſuper tabulas, ut percurrat, qui legerit eum.

3 Quia adhuc viſus procul, & apparebit in finem, & non mentietur; ſi moram fecerit, expecta illum: quia veniens veniet, & non tardabit.

4 Ecce qui incredulus eſt, non erit recta anima ejus in ſemetipſo: * juſtus autem in fide ſua vivet.

* Joan. 3. d. 36. Rom. 1. b. 17. Gal. 3. b. 11. Heb. 10. g. 38.

5 Et quomodo vinum potantem decipit, ſic erit vir ſuperbus, & non decorabitur: qui dilatavit quaſi infernus animam ſuam, & ipſe quaſi mors, & non adimpletur: & congregabit ad ſe omnes gentes, & coacervabit ad ſe omnes populos.

6 Numquid non omnes iſti ſuper eum parabolam ſument, & loquelam ænigmatum ejus: & dicetur: Væ ei, qui multiplicat non ſua: uſquequo & aggravat contra ſe denſum lutum?

7 Numquid non repente conſurgent, qui mordeant te: & ſuſcitabuntur lacerantes te, & eris in rapinam eis?

8 Quia tu ſpoliaſti gentes multas, ſpoliabunt te omnes, qui reliqui fuerint de populis propter ſanguinem hominis, & iniquitatem terræ civitatis, & omnium habitantium in ea.

9 Væ qui congregat avaritiam malam domui ſuæ, ut ſit in excelſo nidus ejus, & liberari ſe putat de manu mali.

10 Cogitaſti confuſionem domui tuæ, conciditi populos multos, & peccavit anima tua.

11 Quia lapis de pariete clamabit, & lignum, quod inter juncturas ædificiorum eſt, reſpondebit.

12 * Væ qui ædificat civitatem in ſanguinibus, & præparat urbem in iniquitate.

* Ezec. 24. c. 9. Nahum 3. a. 1.

13 Numquid non hæc ſunt a Domino exercituum? Laborabunt enim populi in multo igne, & gentes in vacuum, & deficient.

14 Quia replebitur terra, ut cognoſcant gloriam Domini, quaſi aquæ operientes mare.

15 Væ qui potum dat amico ſuo mittens fel ſuum, & inebrians, ut aſpiciat nuditatem ejus.

16 Repletus es ignominia pro gloria; bibe tu quoque, & conſopire: circumdabit te calix dexteræ Domini, & vomitus ignominiæ ſuper gloriam tuam.

17 Quia iniquitas Libani operiet te, & vaſtitas animalium deterrebit eos de ſanguinibus hominum, & iniquitate terræ, & civitatis, & omnium habitantium in ea.

18 Quid prodeſt ſculptile, quia ſculpſit illud fictor ſuus, conflatile, & imaginem falſam? quia ſperavit in figmento fictor ejus, ut faceret ſimulachra muta.

19 Væ qui dicit ligno: Expergiſcere; ſurge, lapidi tacenti; numquid ipſe docere poterit? Ecce iſte coopertus eſt auro, & argento, & omnis ſpiritus non eſt in viſceribus ejus.

20 * Dominus autem in templo ſancto ſuo: ſileat a facie ejus omnis terra.

* Pſal. 10. b. 5.

CAPUT III.

1 ORATIO

HABACUC PROPHETÆ

PRO IGNORANTIIS.

2 DOmine, audivi auditionem tuam, & timui.

Domine, opus tuum, in medio annorum vivifica illud.

In medio annorum notum facies: cum iratus fueris, miſericordiæ recordaberis.

3 Deus ab auſtro veniet, & Sanctus de monte Pharan.

Operuit cælos gloria ejus, & laudis ejus plena eſt terra.

4 Splendor ejus ut lux erit: cornua in manibus ejus:

Ibi abſcondita eſt fortitudo ejus;

5 Ante faciem ejus ibit mors.

Et egredietur diabolus ante pedes ejus:

6 Stetit, & menſus eſt terram.

Aſpexit, & diſſolvit gentes, & contriti ſunt montes ſæculi.

Incurvati ſunt colles mundi ab itineribus æternitatis ejus.

B 7 Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ: turbabuntur pelles terræ Madian.

8 Numquid in fluminibus iratus es, Domine? aut in fluminibus furor tuus, vel in mari indignatio tua?

Qui aſcendes ſuper equos tuos: & quadrigæ tuæ ſalvatio.

9 Suſcitans ſuſcitabis arcum tuum, juramenta tribubus quæ locutus es,

Fluvios ſcindes terræ;

10 Viderunt te, & doluerunt montes: gurges aquarum tranſiit.

Dedit abyſſus vocem ſuam: altitudo manus ſuas levavit.

C 11 Sol, & luna ſteterunt in habitaculo ſuo, in luce ſagittarum tuarum, ibunt in ſplendore fulgurantis haſtæ tuæ.

12 In fremitu conculcabis terram, in furore obſtupefacies gentes.

13 Egreſſus es in ſalutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo.

Percuſſiſti caput de domo impii: denudaſti fundamentum ejus uſque ad collum.

14 Maledixiſti ſceptris ejus, capiti bellatorum ejus, venientibus ut turbo ad diſpergendum me.

Exultatio eorum ſicut ejus, qui devorat pauperem in abſcondito.

D 15 Viam feciſti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum.

16 Audivi, & conturbatus eſt venter meus: a voce contremuerunt labia mea.

Ingrediatur putredo in oſſibus meis, & ſubter me ſcateat,

Ut requieſcam in die tribulationis, ut aſcendam ad populum accinctum noſtrum.

17 Ficus enim non florebit: & non erit germen in vineis.

Mentietur opus olivæ: & arva non afferent cibum.

Abſcindetur de ovili pecus: & non erit armentum in præſepibus.

18 Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Jeſu meo.

19 Deus Dominus fortitudo mea: & ponet pedes meos quaſi cervorum.

Et ſuper excelſa mea deducet me victor in Pſalmis canentem.

PROPHETIA SOPHONIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Sophonias prophetaverit: qui primum peccatoribus univerſis, deinde Judæis comminatur, ob idololatriam & Dei contemptum, divinam ultionem: Jeruſalem quoque lucernis ſcrutanda dicitur, & quam erit amara dies ultionis Domini.

A 1 VErbum Domini, quod factum eſt ad Sophoniam filium Chuſi, filii Godoliæ, filii Amariæ, filii Ezechiæ, in diebus Joſiæ filii Amon regis Judæ.

2 Congregans congregabo omnia a facie terræ, dicit Dominus:

3 Congregans hominem, & pecus, congregans volatilia cæli, & piſces maris; & ruinæ impiorum erunt: & diſperdam homines a facie terræ, dicit Dominus.

4 Et extendam manum meam ſuper Judam, & ſuper omnes habitantes Jeruſalem: & diſperdam de loco hoc reliquias Baal, & nomina æditorum cum ſacerdotibus:

B 5 Et eos, qui adorant ſuper tecta militiam cæli, & adorant, & jurant in Domino, & jurant in Melchom:

6 Et qui avertuntur de poſt tergum Domini, & qui non quæſierunt Dominum, nec inveſtigaverunt eum.

7 Silete a facie Domini Dei, quia juxta eſt dies Domini, quia præparavit Dominus hoſtiam, ſanctificavit vocatos ſuos.

8 Et erit: in die hoſtiæ Domini viſitabo ſuper principes, & ſuper filios regis, & ſuper omnes, qui induti ſunt veſte peregrina:

9 Et viſitabo ſuper omnem, qui arroganter ingreditur ſuper limen in die illa, qui complent domum Dñi Dei ſui iniquitate, & dolo. C

10 Et erit in die illa, dicit Dominus, vox clamoris a porta piſcium, & ululatus a Secunda, & contritio magna a collibus.

11 Ululate habitatores Pilæ; conticuit omnis populus Chanaan, diſperierunt omnes involuti argento.

12 Et erit in tempore illo: ſcrutabor Jeruſalem in lucernis, & viſitabo ſuper viros defixos in fæcibus ſuis, qui dicunt in cordibus ſuis: Non faciet bene Dñs, & non faciet male.

13 Et erit fortitudo eorum in direptionem, & domus eorum in deſertum: & * ædificabunt domos, & non habitabunt: & plantabunt vineas, & non bibent vinum earum. * Amos 5. c. 11. D

14 Juxta eſt dies Domini magnus, juxta eſt & velox nimis; vox dies Domini amara: tribulabitur ibi fortis.

15 * Dies iræ dies illa, dies tribulationis & anguſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, * Jere. 30. a. 7. Joel 2. c. 11. Amos 5. c. 18.

16 Dies tubæ & clangoris ſuper civitates munitas, & ſuper angulos excelſos.

17 Et tribulabo homines, & ambulabunt ut cæci, quia Domino peccaverunt: & effundetur ſanguis eorum ſicut humus, & corpora eorum ſicut ſtercora.

18 * Sed & argentum eorum, & aurum eorum non poterit liberare eos in die iræ Domini; * in igne zeli ejus devorabitur omnis terra, quia conſummationem cum feſtinatione faciet cunctis habitantibus terram. * Ezec. 7. c. 19. * Infra 3. b. 8.

CAPUT II.

Hortatur propheta populum, ut ad Deum convertatur, priuſquam ira Domini ei ſuperveniat; omneſque manſuetos terræ ut Dominum quærant: denuntians deſtructionem imminere Philiſthæis, Moabitis, Ammonitis, Æthiopibus, & Aſſyriis.

1 COnvenite, congregamini gens non amabilis; A

2 Priuſquam pariat juſſio quaſi pulverem tranſeuntem diem, antequam veniat ſuper vos ira furoris Domini, antequam veniat ſuper vos dies indignationis Domini.

3 Quærite Dominum omnes manſueti terræ, qui judicium ejus eſtis operati: quærite juſtum, quærite manſuetum, ſi quomodo abſcondamini in die furoris Domini.

4 Quia Gaza deſtructa erit, & Aſcalon in deſertum, Azotum in meridie ejicient, & Accaron eradicabitur.

5 Væ qui habitatis funiculum maris, gens perditorum. Verbum Domini ſuper vos Chanaan terra Philiſthinorum, & diſperdam te, ita ut non ſit inhabitator. B

6 Et erit funiculus maris requies paſtorum, & caulæ pecorum:

7 Et erit funiculus ejus, qui remanſerit de domo Juda: ibi paſcentur, in domibus Aſcalonis ad veſperā requieſcent: quia viſitabit eos Dñs Deus eorum, & avertet captivitatem eorum.

8 Audivi opprobrium Moab, & blaſphemias filiorum Ammon, quæ exprobraverunt populo meo, & magnificati ſunt ſuper terminos eorũ. C

9 Propterea vivo ego, dicit Dominus exercituum Deus Iſrael, quia Moab ut Sodoma erit, & filii Amon quaſi Gomorrha, ſiccitas ſpinarum, & acervi ſalis, & deſertum uſque in æternum: reliquiæ populi mei diripient eos, & reſidui gentis meæ poſſidebunt illos.

10 Hoc eis eveniet pro ſuperbia ſua, quia blaſphemaverunt, & magnificati ſunt ſuper populum Domini exercituum.

11 Horribilis Dominus ſuper eos, & attenuabit omnes deos terræ, & adorabunt eum viri de loco ſuo, omnes inſulæ gentium.

12 Sed & vos Æthiopes interfecti gladio meo eritis. D

13 Et extendet manum suam super aquilonem, & perdet Assur: & ponet speciosam in solitudinem, & in invium, & quasi desertum.

* Isaiæ 34. c. 11. 14 * Et accubabunt in medio ejus greges, omnes bestiæ gentium: & onocrotalus, & ericius in liminibus ejus morabuntur: vox cantantis in fenestra, corvus in superliminari, quoniam attenuabo robur ejus.

15 Hæc est civitas gloriosa habitans in confidentia, quæ dicebat in corde suo: Ego sum, & extra me non est alia amplius: quomodo facta est in desertum cubile bestiæ? omnis, qui transit per eam, sibillabit, & movebit manum suam.

CAPUT III.

Arguit Jerusalem, & præcipue rectores ejus, quibus minatur celerem Dei vindictam, quod neque beneficiis neque flagellis sint ad ipsum conversi: de felicitate novæ legis, ac multiplicatione credentium: pœnaque iniquorum prædicitur.

A 1 VÆ provocatrix, & redempta civitas, columba.

2 Non audivit vocem, & non suscepit disciplinam: in Domino non est confisa, ad Deum suum non appropinquavit.

*Ezec. 22. f. 27. Mich. 3. d. 11. 3 * Principes ejus in medio ejus quasi leones rugientes: judices ejus lupi vespere, non relinquebant in mane.

4 Prophetæ ejus vesani, viri infideles: sacerdotes ejus polluerunt sanctum, injuste egerunt contra legem.

5 Dominus justus in medio ejus non faciet iniquitatem: mane mane judicium suum dabit in lucem, & non abscondetur: nescivit autem iniquus confusionem.

6 Disperdidi gentes, & dissipati sunt anguli earum: desertas feci vias eorum, dum non est qui transeat: desolatæ sunt civitates eorum non remanente viro, neque ullo habitatore.

B 7 Dixi: Attamen timebis me, suscipies disciplinam: & non peribit habitaculum ejus propter omnia, in quibus visitavi eam: veruntamen diluculo surgentes corruperunt omnes cogitationes suas.

8 Quapropter expecta me, dicit Dñs, in die resurrectionis meæ in futurum, quia judicium meum, ut congregem gentes, & colligam regna, & effundam super eos indignationem meam, omnem iram furoris mei; *in igne enim zeli mei devorabitur omnis terra. * Supra 1. d. 18.

9 Quia tunc reddam populis labium electum, ut invocent omnes in nomine Domini, & serviant ei humero uno.

10 Ultra flumina Æthiopiæ, inde supplices mei, filii dispersorum meorum deferent munus mihi.

C 11 In die illa non confunderis super cunctis adinventionibus tuis, quibus prævaricata es in me: quia tunc auferam de medio tui magniloquos superbiæ tuæ, & non adjicies exaltari amplius in monte sancto meo.

12 Et derelinquam in medio tui populum pauperem, & egenum: & sperabunt in nomine Domini.

13 Reliquiæ Israel non facient iniquitatem, nec loquentur mendaciũ, & non invenietur in ore eorum lingua dolosa, quoniam ipsi pascentur, & accubabunt, & non erit qui exterreat.

14 Lauda filia Sion, jubila Israel, lætare, & exulta in omni corde filia Jerusalem.

15 Abstulit Dominus judicium tuum, avertit inimicos tuos: rex Israel Dominus in medio tui, non timebis malum ultra.

16 In die illa dicetur Jerusalem: Noli timere: Sion, non dissolvantur manus tuæ.

D 17 Dñs Deus tuus in medio tui fortis, ipse salvabit: gaudebit super te in lætitia, silebit in dilectione sua, exultabit super te in laude.

18 Nugas, qui a lege recesserant, congregabo, quia ex te erant, ut non ultra habeas super eis opprobrium.

19 Ecce ego interficiam omnes, qui afflixerunt te in tempore illo: & salvabo claudicantem, & eam, quæ ejecta fuerat, congregabo: & ponam eos in laudem, & in nomen, in omni terra confusionis eorum.

20 In tempore illo, quo adducam vos, & in tempore, quo congregabo vos: dabo enim vos in nomen, & in laudem omnibus populis terræ, cum convertero captivitatem vestram coram oculis vestris, dicit Dominus.

PROPHETIA AGGÆI.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore prophetaverit Aggæus: qui increpat Judæos, quod neglecta domo Dei propria ædificia curarent: ob quam causam dicit illis immissam a Deo sterilitatem: eoque tempore dux Zorobabel & Jesus sacerdos magnus una cum populo excitati, incipiunt ædificare domum Dei.

1 IN anno secundo Darii regis, in mense sexto, in die una mensis, factum est verbum Domini in manu Aggæi prophetæ ad Zorobabel filium Salathiel ducem Juda, & ad Jesum filium Josedec sacerdotem magnum, dicens: A * Esd. 5. a. 1.

2 Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Populus iste dicit: Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ.

3 Et factum est verbum Domini in manu Aggæi prophetæ, dicens:

4 Numquid tempus vobis est, ut habitetis in domibus laqueatis, & domus ista deserta?

5 Et nunc hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras.

6 * Seminastis multum, & intulistis parum: comedistis, & non estis satiati: bibistis, & non estis inebriati: operuistis vos, & non estis calefacti: & qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum. B * Deut. 28. d. 38. Mich. 6. d. 15.

7 Hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras.

8 Ascendite in montem, portate ligna, & ædificate domum: & acceptabilis mihi erit, & glorificabor, dicit Dominus.

9 Respexistis ad amplius, & ecce factum est minus: & intulistis in domum & exsufflavi illud: quam ob causam, dicit Dominus exercituum? quia domus mea deserta est, & vos festinatis unusquisque in domum suam. C

10 Propter hoc super vos prohibiti sunt cæli, ne darent rorem, & terra prohibita est, ne daret germen suum:

11 Et vocavi siccitatem super terram, & super montes, & super triticum, & super vinum, & super oleum, & quæcumque profert humus, & super homines, & super jumenta, & super omnem laborem manuum.

12 Et audivit Zorobabel filius Salathiel, & Jesus filius Josedec sacerdos magnus, & omnes reliquiæ populi vocem Domini Dei sui, & verba Aggæi prophetæ sicut misit eum Dominus Deus eorum ad eos: & timuit populus a facie Domini. D

13 Et dixit Aggæus nuntius Domini de nuntiis Domini, populo dicens: Ego vobiscum sum, dicit Dominus.

14 Et suscitavit Dominus spiritum Zorobabel filii Salathiel, ducis Juda, & spiritum Jesu filii Josedec sacerdotis magni, & spiritum reliquorum de omni populo: & ingressi sunt, & faciebant opus in domo Domini exercituum Dei sui.

CAPUT II.

Etsi templum reædificatum nihil videatur priori collatum, postea tamen veniente Messia replebitur gloria majori, quam fuerit prioris templi: & sicut Judæi ob neglectam templi reædificationem facti fuerant immundi coram Deo, ipsorumque sacrificia, & sterilitas adducta; ita post inceptam reædificationem omnia ipsis facta sunt prospera.

1 IN die vigesima & quarta mensis in sexto mense, in anno secundo Darii regis, A

2 In septimo mense, vigesima & prima mensis,

ſis, factum eſt verbum Domini in manu
Aggæi prophetæ, dicens:
3 Loquere ad Zorobabel filium Salathiel
ducem Juda, & ad Jeſum filium Joſedec ſa-
cerdotem magnum, & ad reliquos populi,
dicens:
4 Quis in vobis eſt derelictus, qui vidit
domum iſtam in gloria ſua prima? & quid
vos videtis hanc nunc? numquid non ita
eſt, quaſi non ſit in oculis veſtris?
5 Et nunc confortare Zorobabel, dicit Do-
minus: & confortare Jeſu fili Joſedec ſacer-
dos magne, & confortare omnis populus
terræ, dicit Dominus exercituum: & facite
(quoniam ego vobiſcum ſum, dicit Domi-
nus exercituum)
6 Verbum, quod pepigi vobiſcum, cum e-
grederemini de terra Ægypti: & ſpiritus me-
us erit in medio veſtrum: nolite timere:
B 7 Quia hæc dicit Dominus exercituum: *
* Hebr. Adhuc unum modicum eſt, & ego commo-
12.g.26. vebo cælum, & terram, & mare, & aridam.
8 Et movebo omnes gentes: ET VENIET
DESIDERATUS cunctis gentibus: & im-
plebo domum iſtam gloria, dicit Dominus
exercituum.
9 Meum eſt argentum, & meum eſt au-
rum, dicit Dominus exercituum.
10 Magna erit gloria domus iſtius noviſſi-
mæ, plus quam primæ, dicit Dominus exer-
cituum: & in loco iſto dabo pacem, dicit
Dominus exercituum.
11 In vigeſima & quarta noni menſis, in
anno ſecundo Darii regis, factum eſt ver-
bum Domini ad Aggæum prophetam, di-
cens:
12 Hæc dicit Dominus exercituum: Inter-
roga ſacerdotes legem, dicens:
13 Si tulerit homo carnem ſanctificatam in
ora veſtimenti ſui, & tetigerit de ſummita-
te ejus panem, aut pulmentum, aut vi-
num, aut oleum, aut omnem cibum, num-
quid ſanctificabitur? Reſpondentes autem
ſacerdotes dixerunt: Non.
C 14 Et dixit Aggæus: Si tetigerit pollutus
in anima ex omnibus his, numquid conta-
minabitur? Et reſponderunt ſacerdotes, &
dixerunt: Contaminabitur.
15 Et reſpondit Aggæus, & dixit: Sic po-
pulus iſte, & ſic gens iſta ante faciem me-
am, dicit Dominus, & ſic omne opus ma-
nuum eorum: & omnia, quæ obtulerunt ibi,
contaminata erunt.
16 Et nunc ponite corda veſtra a die hac
& ſupra, antequam poneretur lapis ſuper
lapidem in templo Domini.
17 Cum accederetis ad acervum viginti
modiorum, & fierent decem: & intraretis
ad torcular, ut exprimeretis quinquaginta
lagenas, & fiebant viginti.
* Ambs 18 * Percuſſi vos vento urente, & auru-
4. c. 9. gine, & grandine omnia opera manuum
veſtrarum: & non fuit in vobis, qui rever-
teretur ad me, dicit Dominus.
D 19 Ponite corda veſtra ex die iſta, & in
futurum, a die vigeſima & quarta noni
menſis: a die, qua fundamenta jacta ſunt
templi Domini, ponite ſuper cor veſtrum.
20 Numquid jam ſemen in germine eſt:
& adhuc vinea, & ficus, & malogranatum,
& lignum olivæ non floruit? ex die iſta be-
nedicam.
21 Et factum eſt verbum Domini ſecundo ad
Aggæum in vigeſima & quarta menſis, dicens:
22 Loquere ad Zorobabel ducem Juda, di-
cens: ego movebo cælum pariter, & terram.
23 Et ſubvertam ſolium regnorum, &
conteram fortitudinem regni gentium: & ſub-
vertam quadrigam, & aſcenſorem ejus: &
deſcendent equi, & aſcenſores eorum, vir
in gladio fratris ſui.
24 In die illa, dicit Dominus exercituum,
* Eccli. aſſumam te, * Zorobabel fili Salathiel ſer-
49.c.13. ve meus, dicit Dominus: & ponam te quaſi
ſignaculum, quia te elegi, dicit Dominus
exercituum.

PROPHETIA ZACHARIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Zacharias prophetaverit: qui hortatur populum ad reſipiſcentiam, ne imitentur patres ſuos, qui prophetas contemnentes puniti ſunt: duplici figura oſtendit Dominus, ſe puniturum gentes, quæ populum ſuum afflixerant; hunc autem in Jeruſalem revocandum, in qua ædificabitur ipſi Domino templum.

1 IN menſe octavo, in anno ſecundo A
Darii regis factum eſt verbum Do-
mini ad Zachariam filium Barachiæ
filii Addo prophetam, dicens:
2 Iratus eſt Dominus ſuper patres
veſtros iracundia.
3 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus * Iſaiæ
exercituum: * Convertimini ad me, ait 21.c.12.
Dominus exercituum: & convertar ad vos, & 31.
dicit Dominus exercituum. c.6. &
4 Ne ſitis ſicut patres veſtri, ad quos cla- 45. d.
mabant prophetæ priores dicentes: Hæc di- 22.
cit Dominus exercituum: Convertimini de Jer. 3.
viis veſtris malis, & de cogitationibus ve- d. 12.
ſtris peſſimis: & non audierunt, neque at- Ezech.
tenderunt ad me, dicit Dominus. 18.g.30.
5 Patres veſtri ubi ſunt? & prophetæ num- & 20.
quid in ſempiternum vivent? a.7. &
6 Verumtamen verba mea, & legitima 33.c.11.
mea, quæ mandavi ſervis meis prophetis, Oſee 14.
numquid non comprehenderunt patres ve- a. 2.
ſtros, & converſi ſunt, & dixerunt: Sicut Joel. 2.
cogitavit Dominus exercituum facere no- c. 12.
bis ſecundum vias noſtras, & ſecundum ad- B
inventiones noſtras, fecit nobis? Malac.
7 In die vigeſima & quarta undecimi men- 3. b. 7.
ſis Sabath, in anno ſecundo Darii factum eſt
verbum Domini ad Zachariam filium Bara-
chiæ filii Addo prophetam, dicens:
8 Vidi per noctem, & ecce vir aſcendens
ſuper equum rufum, & ipſe ſtabat inter
myrteta, quæ erant in profundo: & poſt
eum equi rufi, varii, & albi.
9 Et dixi: Quid ſunt iſti, Domine mi? &
dixit ad me Angelus, qui loquebatur in me:
Ego oſtendam tibi, quid ſint hæc.
10 Et reſpondit vir, qui ſtabat inter myr-
teta, & dixit: Iſti ſunt, quos miſit Domi-
nus, ut perambulent terram. C
11 Et reſponderunt Angelo Domini, qui
ſtabat inter myrteta, & dixerunt: Peram-
bulavimus terram; & ecce omnis terra ha-
bitatur, & quieſcit.
12 Et reſpondit Angelus Domini, & dixit:
Domine exercituum, uſquequo tu non miſere-
beris Jeruſalem, & urbium Juda, quibus ira-
tus es? Iſte jam ſeptuageſimus annus eſt.
13 Et reſpondit Dominus angelo, qui loque-
batur in me verba bona, verba conſolatoria.
14 Et dixit ad me Angelus, qui loqueba-
tur in me: Clama dicens: Hæc dicit Do- * Infra
minus exercituum: * Zelatus ſum Jeruſa- 8. a. 2.
lem, & Sion zelo magno.
15 Et ira magna ego iraſcor ſuper gentes
opulentas: quia ego iratus ſum parum, ipſi
vero adjuverunt in malum.
16 Propterea hæc dicit Dominus: Revertar
ad Jeruſalem in miſericordiis: & domus mea
ædificabitur in ea, ait Dominus exercituum:
& perpendiculum extendetur ſuper Jeruſa-
lem.
17 Adhuc clama dicens: Hæc dicit Domi- D
nus exercituum: Adhuc affluent civitates
meæ bonis: & conſolabitur adhuc Dominus
Sion, & eliget adhuc Jeruſalem.
18 Et levavi oculos meos, & vidi: & ec-
ce quatuor cornua.
19 Et dixi ad Angelum, qui loquebatur in
me: Quid ſunt hæc? & dixit ad me: Hæc
ſunt cornua, quæ ventilaverunt Judam, &
Iſrael, & Jeruſalem.

20 Et ostendit mihi Dñs quatuor fabros.

21 Et dixi: Quid isti veniunt facere? Qui ait dicens: Hæc sunt cornua, quæ ventilaverunt Judam per singulos viros, & nemo eorum levavit caput suum: & venerunt isti deterrere ea, ut dejiciant cornua gentium, quæ levaverunt cornu super terram Juda, ut dispergerent eam.

CAPUT II.

Apparet vir mensuraturus Jerusalem, quæ post captivitatem solutam vehementer replenda est habitatoribus: cui Deus pro muro erit: & afflictis Chaldæis, ac cæteris, qui filios Israel afflixerant, multæ gentes una cum Sion lætæ venient ad serviendum Domino, quas ipse suscipiet in populum.

A 1 ET levavi oculos meos, & vidi: & ecce vir, & in manu ejus funiculus mensorum.

2 Et dixi: Quo tu vadis? Et dixit ad me: Ut metiar Jerusalem, & videam quanta sit latitudo ejus, & quanta longitudo ejus.

3 Et ecce angelus, qui loquebatur in me, egrediebatur, & angelus alius egrediebatur in occursum ejus.

4 Et dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum istum, dicens: Absque muro habitabitur Jerusalem præ multitudine hominum, & jumentorum in medio ejus.

B 5 Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu: & in gloria ero in medio ejus.

6 O, o fugite de terra aquilonis, dicit Dominus, quoniam in quatuor ventos cæli dispersi vos, dicit Dominus.

C 7 O Sion, fuge, quæ habitas apud filiam Babylonis.

8 Quia hæc dicit Dominus exercituum: Post gloriam misit me ad gentes, quæ spoliaverunt vos; qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei,

9 Quia ecce ego levo manum meam super eos, & erunt prædæ his, qui serviebant sibi: & cognoscetis, quia Dominus exercituum misit me.

10 Lauda, & lætare filia Sion, quia ecce ego venio, & habitabo in medio tui, ait Dñs.

D 11 Et applicabuntur gentes multæ ad Dominum in die illa, & erunt mihi in populum, & habitabo in medio tui: & scies, quia Dominus exercituum misit me ad te.

12 Et possidebit Dñs Judam partem suam in terra sanctificata, & eliget adhuc Jerusalem.

13 Sileat omnis caro a facie Domini, quia consurrexit de habitaculo sancto suo.

CAPUT III.

Jesus Sacerdos exutus sordidis, induitur mutatoriis, qui judicaturus est domum Domini, si in viis ipsius ambulet: adducet Dominus servum suum orientem: & de lapide agit, super quem septem oculi sunt.

A 1 ET ostendit mihi Dñs Jesum sacerdotem magnum stantem coram angelo Dñi: & satan stabat a dextris ejus, ut adversaretur ei.

2 Et dixit Dominus ad satan: Increpet Dominus in te satan: & increpet Dominus in te, qui elegit Jerusalem: numquid non iste torris est erutus de igne?

B 3 Et Jesus erat indutus vestibus sordidis, & stabat ante faciem angeli.

4 Qui respondit, & ait ad eos, qui stabant coram se, dicens: Auferte vestimenta sordida ab eo. Et dixit ad eum: Ecce abstuli a te iniquitatem tuam, & indui te mutatoriis.

C 5 Et dixit: Ponite cidarim mundam super caput ejus. Et posuerunt cidarim mundam super caput ejus, & induerunt eum vestibus: & angelus Domini stabat.

6 Et contestabatur angelus Domini Jesum dicens:

7 Hæc dicit Dominus exercituum: Si in viis meis ambulaveris, & custodiam meam custodieris, tu quoque judicabis domum meam, & & custodies atria mea, & dabo tibi ambulantes de his, qui nunc hic assistunt.

D 8 Audi, Jesu sacerdos magne, tu & amici tui, qui habitant coram te, quia viri portendentes sunt; ecce enim ego * ADDUCAM SERVUM MEUM, ORIENTEM.

* Luc. 1. g. 78.

9 Quia ecce lapis, quem dedi coram Jesu: super lapidem unum septem oculi sunt: ecce ego cælabo sculpturam ejus, ait Dominus exercituum: & auferam iniquitatem terræ illius in die una.

10 In die illa, dicit Dominus exercituum, vocabit vir amicum suum subter vitem, & subter ficum.

CAPUT IV.

De candelabro aureo cum duabus olivis, lapide primario, & stanneo, ac septem oculis Domini; & horum interpretatio: quodque templum a Zorobabel fundatum, ab ipso consummabitur.

A 1 ET reversus est angelus, qui loquebatur in me, & suscitavit me, quasi virum, qui suscitatur de somno suo.

2 Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas ejus super caput ipsius, & septem lucernæ ejus super illud, & septem infusoria lucernis, quæ erant super caput ejus.

3 Et duæ olivæ super illud, una a dextris lampadis, & una a sinistris ejus.

B 4 Et respondi, & ajo ad Angelum, qui loquebatur in me, dicens: Quid sunt hæc, domine mi?

5 Et respondit Angelus, qui loquebatur in me, & dixit ad me: Numquid nescis quid sunt hæc? Et dixi: Non, domine mi.

6 Et respondit, & ait ad me, dicens: Hoc est verbum Domini ad Zorobabel, dicens: Non in exercitu, nec in robore, sed in spiritu meo, dicit Dominus exercituum.

C 7 Quis tu mons magne coram Zorobabel? in planum: & educet lapidem primarium, & exæquabit gratiam gratiæ ejus.

8 Et factum est verbum Dñi ad me, dicens:

9 Manus Zorobabel fundaverunt domum istam, & manus ejus perficient eam: & scietis, quia Dominus exercituum misit me ad vos.

10 Quis enim despexit dies parvos? Et lætabuntur, & videbunt lapidem stanneum in manu Zorobabel. Septem isti oculi sunt Domini, qui discurrunt in universam terram.

D 11 Et respondi, & dixi ad eum: Quid sunt duæ olivæ istæ, & ad dexteram candelabri, & ad sinistram ejus?

12 Et respondi secundo, & dixi ad eum: Quid sunt duæ spicæ olivarum, quæ sunt juxta duo rostra aurea, in quibus sunt suffusoria ex auro?

13 Et ait ad me, dicens: Numquid nescis quid sunt hæc? Et dixi, Non, domine mi.

14 Et dixit: Isti sunt duo filii olei, qui assistunt Dominatori universæ terræ.

CAPUT V.

Volumen volans, quo iniqui judicabuntur: mulier in amphora sedens cum massa plumbi designat impietatem: & duæ mulieres alatæ levant illam in aera.

A 1 ET conversus sum, & levavi oculos meos, & vidi: & ecce volumen volans.

2 Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Ego video volumen volans: longitudo ejus viginti cubitorum, & latitudo ejus decem cubitorum.

B 3 Et dixit ad me: Hæc est maledictio, quæ egreditur super faciem omnis terræ, quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, judicabitur: & omnis jurans ex hoc similiter judicabitur.

4 Educam illud, dicit Dñs exercituum: & veniet ad domum furis, & ad domum jurantis in nomine meo mendaciter: & commorabitur in medio domus ejus, & consumet eam, & ligna ejus, & lapides ejus.

C 5 Et egressus est Angelus, qui loquebatur in me, & dixit ad me: Leva oculos tuos, & vide quid est hoc, quod egreditur.

6 Et dixi: Quidnam est? Et ait: Hæc est amphora egrediens. Et dixit: Hæc est oculus eorum in universa terra.

7 Et ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una sedens in medio amphoræ.

8 Et dixit: Hæc est impietas. Et projecit eam in medio amphoræ, & misit massam plumbeam in os ejus.

9 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce
duæ mulieres egredientes, & spiritus in alis
earum, & habebant alas quasi alas milvi: & le-
vaverunt amphoram inter terram, & cælum.
10 Et dixi ad angelum, qui loquebatur in
me: Quo istæ deferunt amphoram?
11 Et dixit ad me: ut ædificetur ei domus
in terra Sennaar, & stabiliatur, & ponatur
ibi super basem suam.

CAPUT VI.

Quatuor quadrigæ visæ de medio duorum montium æreorum, quatuor venti sunt egredientes in terram: de coronis in capite Jesu sacerdotis imponendis: de viro cujus nomen Oriens, qui templum ædificabit Domino, & dominabitur in solio suo.

A 1 ET conversus sum, & levavi oculos
meos, & vidi: & ecce quatuor quadri-
gæ egredientes de medio duorum montium:
& montes, montes ærei.
2 In quadriga prima equi rufi, & in qua-
driga secunda equi nigri,
3 Et in quadriga tertia equi albi, & in
quadriga quarta equi varii, & fortes.
4 Et respondi, & dixi ad angelum, qui lo-
quebatur in me: Quid sunt hæc, domine mi?
B 5 Et respondit angelus, & ait ad me: Isti
sunt quatuor venti cæli, qui egrediuntur, ut
stent coram Dominatore omnis terræ.
6 In qua erant equi nigri, egrediebantur
in terram aquilonis: & albi egressi sunt post
eos: & varii egressi sunt ad terram austri.
7 Qui autem erant robustissimi, exierunt,
& quærebant ire, & discurrere per omnem ter-
ram. Et dixit: Ite, perambulate terram: &
perambulaverunt terram.
8 Et vocavit me, & locutus est ad me,
dicens: Ecce qui egrediuntur in terram a-
quilonis, requiescere fecerunt spiritum me-
um in terra aquilonis.
C 9 Et factum est verbum Dñi ad me, dicens:
10 Sume a transmigratione ab Holdai, &
a Tobia, & ab Idaia, & venies tu in die il-
la, & intrabis domum Josiæ filii Sophoniæ,
qui venerunt de Babylone.
11 Et sumes aurum, & argentum, & facies
coronas, & pones in capite Jesu filii Josedec
sacerdotis magni:
12 Et loqueris ad eum, dicens: Hæc ait
* Luc. Dominus exercituum, dicens: *ECCE VIR,
1.g.78 ORIENS NOMEN EJUS: & subter eum
D orietur, & ædificabit templum Domino.
13 Et ipse extruet templum Domino: & ipse
portabit gloriam, & sedebit, & dominabitur
super solio suo: & erit sacerdos super solio suo,
& consilium pacis erit inter illos duos.
14 Et coronæ erunt Helem, & Tobiæ, &
Idaiæ, & Hem filio Sophoniæ, memoriale
in templo Domini.
15 Et qui procul sunt, venient, & ædifica-
bunt in templo Dñi: & scietis, quia Dñs exer-
cituum misit me ad vos. Erit autem hoc, si
auditu audieritis vocem Domini Dei vestri.

CAPUT VII.

Jejunia, quibus Judæi per 70. annos captivitatis jejunaverunt, non placebant Domino, quia in iniquitatibus suis permanebant: proinde hortatur eos ad resipiscentiam; nam quia prophetas olim non audierant, dispersit eos Dominus in gentes, terraque desolata facta est propter ipsorum iniquitates.

A 1 ET factum est in anno quarto Darii regis,
factum est verbum Dñi ad Zachariam
in quarta mensis noni, qui est Casleu.
2 Et miserunt ad domum Dei Sarasar, &
Rogommelech, & viri, qui erant cum eo
ad deprecandam faciem Domini,
3 Ut dicerent sacerdotibus domus Domini
exercituum, & prophetis loquentes: Numquid
flendum est mihi in quinto mense, vel sancti-
ficare me debeo, sicut jam feci multis annis?
4 Et factum est verbum Domini exercituum
ad me, dicens:
B 5 Loquere ad omnem populum terræ, & ad
* Isaiæ sacerdotes, dicens: *Cum jejunaretis, & plange-
58. b. 5. retis in quinto & septimo per hos septuaginta
annos, numquid jejunium jejunastis mihi?
6 Et cum comedistis, & bibistis, numquid
non vobis comedistis, & vobisinetipsis bibistis?
7 Numquid non sunt verba, quæ locutus est
Dominus in manu prophetarum priorum, cum
adhuc Jerusalem habitaretur, & esset opulenta,
ipsa & urbes in circuitu ejus, & ad austrum,
& in campestribus habitaretur? C
8 Et factum est verbum Domini ad Zacha-
riam, dicens:
9 Hæc ait Dñs exercituum, dicens: *Judi- *Mich.
cium verum judicate, & misericordiam, & mi- 6. b. 8.
serationes facite, unusquisque cum fratre suo. Matth.
10 *Et viduam, & pupillum, & advenam, 23. c. 23.
& pauperem nolite calumniari: & malum vir *Exod.
fratri suo non cogitet in corde suo. 22 d. 22.
11 Et noluerunt attendere, & averterunt Isai. 1.
scapulam recedentem, & aures suas aggrava- f. 23.
verunt ne audirent. Jere. 5.
12 Et cor suum posuerunt ut adamantem, ne g. 28.
audirent legem, & verba quæ misit Domi- D
nus exercituum in spiritu suo per manum pro-
phetarum priorum: & facta est indignatio ma-
gna a Domino exercituum.
13 Et factum est, sicut locutus est, & non
audierunt: sic clamabunt, & non exaudiam,
dicit Dominus exercituum.
14 Et dispersi eos per omnia regna, quæ
nesciunt: & terra desolata est ab eis, eo quod
non esset transiens, & revertens: & posue-
runt terram desiderabilem in desertum.

CAPUT VIII.

Sicut Dominus propter peccata populi sui afflixit eum, & desolatam fecit Jerusalem; sic nunc facit illam plurimum habitari, omniaque dabit prospera, modo ei serviant: quibus adjungentur & aliæ gentes: de fimbria Judæi a decem viris ethnicis apprehensa.

1 ET factum est verbum Domini exerci- A
tuum, dicens:
2 Hæc dicit Dominus exercituum: Zelatus
sum Sion zelo magno, & indignatione ma-
gna zelatus sum eam.
3 Hæc dicit Dominus exercituum: Reversus
sum ad Sion, & habitabo in medio Jerusalem:
& vocabitur Jerusalem Civitas veritatis, &
mons Domini exercituum mons sanctificatus.
4 Hæc dicit Dñs exercituum: Adhuc habita-
bunt senes, & anus in plateis Jerusalem: & viri
baculus in manu ejus præ multitudine dierum.
5 Et plateæ civitatis complebuntur infanti-
bus, & puellis ludentibus in plateis ejus.
6 Hæc dicit Dominus exercituum: Si vide-
bitur difficile in oculis reliquiarum populi hu-
jus in diebus illis, numquid in oculis meis
difficile erit, dicit Dominus exercituum?
7 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce
ego salvabo populum meum de terra orien-
tis, & de terra occasus solis.
8 Et adducam eos, & habitabunt in medio B
Jerusalem: & erunt mihi in populum, & ego
ero eis in Deum in veritate, & in justitia.
9 Hæc dicit Dominus exercituum: Confor-
tentur manus vestræ, qui auditis in his die-
bus sermones istos per os prophetarum, in die
qua fundata est domus Domini exercituum,
ut templum ædificaretur.
10 Siquidem ante dies illos merces homi-
num non erat, nec merces jumentorum erat,
neque introeunti, neque exeunti erat pax
præ tribulatione: & dimisi omnes homines,
unumquemque contra proximum suum.
11 Nunc autem non juxta dies priores ego
faciam reliquiis populi hujus, dicit Domi-
nus exercituum,
12 Sed semen pacis erit: vinea dabit fru-
ctum suum, & terra dabit germen suum, &
cæli dabunt rorem suum: & possidere faciam
reliquias populi hujus universa hæc.
13 Et erit: sicut eratis maledictio in gen- C
tibus, domus Juda, & domus Israel; sic sal-
vabo vos, & eritis benedictio: nolite time-
re, confortentur manus vestræ.
14 Quia hæc dicit Dñs exercituum: Sicut co-
gitavi ut affligerem vos, cum ad iracundiam
provocassent patres vestri me, dicit Dominus,
15 Et non sum misertus; sic conversus co-
gitavi in diebus istis, ut benefaciam domui
Juda, & Jerusalem; nolite timere.
16 Hæc sunt ergo verba, quæ facietis: * * Eph.
4. e. 25.

Loquimini veritatem unusquisque cum pro-
ximo suo: veritatem, & judicium pacis ju-
dicate in portis vestris.
17 Et unusquisque malum contra amicum
suum ne cogitetis in cordibus vestris: & ju-
ramentum mendax ne diligatis; omnia e-
nim hæc sunt, quæ odi, dicit Dominus.
18 Et factum est verbum Domini exerci-
D tuum ad me, dicens:
19 Hæc dicit Dñs exercituum: Jejunium
quarti, & jejunium quinti, & jejunium septi-
mi, & jejunium decimi erit domui Juda in gau-
dium, & lætitiam, & in solemnitates præcla-
ras; veritatem tantum, & pacem diligite.
20 Hæc dicit Dñs exercituum: Usquequo ve-
niant populi, & habitent in civitatibus multis,
21 Et vadant habitatores, unus ad alterum, di-
centes: Eamus, & deprecemur faciem Dñi, &
quæramus Dñm exercituũ: vadam etiam ego.
22 Et venient populi multi, & gentes robu-
stæ ad quærendum Dominum exercituum in
Jerusalem, & deprecandam faciem Domini.
23 Hæc dicit Dominus exercituum: In
diebus illis, in quibus apprehendent decem
homines ex omnibus linguis gentium, &
apprehendent fimbriam viri Judæi, dicen-
tes: Ibimus vobiscum; audivimus enim,
quoniam Deus vobiscum est.

CAPUT IX.

Vaticinatur adversus civitates Syriæ, & superbos Philisthæos: rex Christus venturus est ad Sion insidens pullo asini, & ablato bello imperabit mundo in magna pace: qui etiam emisit vinctos de lacu in sanguine testamenti sui: omnia dicuntur futura populi Dei prospera, quoniam ipse eum proteget.

A 1 ONus verbi Dñi in terra Hadrach, &
Damasci requiei ejus, quia Domini est
oculus hominis, & omnium tribuum Israel.
2 Emath quoque in terminis ejus, & Tyrus,
& Sidon: assumpserunt quippe sibi sapien-
tiam valde.
3 Et ædificavit Tyrus munitionem suam,
& coacervavit argentum quasi humum, &
aurum ut lutum platearum.
4 Ecce Dñs possidebit eam, & percutiet in ma-
ri fortitudinem ejus, & hæc igni devorabitur.
5 Videbit Ascalon, & timebit: & Gaza,
& dolebit nimis: & Accaron, quoniam con-
fusa est spes ejus: & peribit rex de Gaza,
& Ascalon non habitabitur.
6 Et sedebit separator in Azoto, & disper-
B dam superbiam Philisthinorum.
7 Et auferam sanguinem ejus de ore ejus, &
abominationes ejus de medio dentium ejus: &
relinquetur etiam ipse Deo nostro, & erit qua-
si dux in Juda, & Accaron quasi Jebusæus.
8 Et circumdabo domum meam ex his,
qui militant mihi euntes & revertentes: &
non transibit super eos ultra exactor, quia
nunc vidi in oculis meis.
9 * Exulta satis filia Sion, jubila filia Je-
rusalem. ECCE REX TUUS, veniet tibi
justus, & salvator: ipse pauper, & ascendens
super asinam, & super pullum filium asinæ.

* Isaiæ 62. d. 11. Matth. 21. a. 5.

10 Et disperdam quadrigam ex Ephraim,
& equum de Jerusalem, & dissipabitur arcus
belli; & loquetur pacem gentibus, & pote-
stas ejus a mari usque ad mare, & a flumi-
nibus usque ad fines terræ.
C 11 Tu quoq; in sanguine testamenti tui emisi-
sti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua.
12 Convertimini ad munitionem vincti spei:
hodie quoq; annuntians duplicia reddam tibi.
13 Quoniam extendi mihi Judam quasi ar-
cum, implevi Ephraim: & suscitabo filios
tuos Sion super filios tuos, Græcia: & po-
nam te quasi gladium fortium.
D 14 Et Dñs Deus super eos videbitur, & exibit
ut fulgur, jaculum ejus: & Dominus Deus in
tuba canet, & vadet in turbine austri.
15 Dominus exercituum proteget eos: & de-
vorabunt, & subjicient lapidibus fundæ: & bi-
bentes inebriabuntur quasi a vino, & reple-
buntur ut phialæ, & quasi cornua altaris.
16 Et salvabit eos Dominus Deus eorum in
die illa, ut gregem populi sui: quia lapides
sancti elevabuntur super terram ejus.
17 Quid enim bonum ejus est, & quid
pulchrum ejus, nisi frumentum electorum,
& vinum germinans virgines?

CAPUT X.

Solus Dominus potest petita præstare, qui confortabit Judæos: & misertus ipsorum congregabit eos de variis locis captivitatis in terram pristinam, humiliatis ipsorum inimicis. A

1 PEtite a Dño pluviam in tempore seroti-
no, & Dominus faciet nives, & pluviam
imbris dabit eis, singulis herbam in agro.
2 Quia simulachra locuta sunt inutile, &
divini viderunt mendacium, & somniatores
locuti sunt frustra. Vane consolabantur:
idcirco abducti sunt quasi grex: affligentur,
quia non est eis pastor.
3 Super pastores iratus est furor meus, & su-
per hircos visitabo: quia visitavit Dominus
exercituum gregem suum, domum Juda, &
posuit eos quasi equum gloriæ suæ in bello. B
4 Ex ipso angulus, ex ipso paxillus, ex
ipso arcus prælii, ex ipso egredietur omnis
exactor simul.
5 Et erunt quasi fortes conculcantes lutum
viarum in prælio: & bellabunt, quia Dominus
cum eis: & confundentur ascensores equorum.
6 Et confortabo domum Juda, & domum
Joseph salvabo: & convertam eos, quia mi-
serebor eorum: & erunt sicut fuerunt, quan-
do non projeceram eos; ego enim Dominus
Deus eorum, & exaudiam eos. C
7 Et erunt quasi fortes Ephraim, & læta-
bitur cor eorum quasi a vino: & filii eorum
videbunt, & lætabuntur, & exultabit cor
eorum in Domino.
8 Sibilabo eis, & congregabo illos, quia
redemi eos: & multiplicabo eos, sicut ante
fuerant multiplicati.
9 Et seminabo eos in populis, & de lon-
ge recordabuntur mei: & vivent cum filiis
suis, & revertentur.
10 Et reducam eos de terra Ægypti, & de D
Assyriis congregabo eos, & ad terram Ga-
laad & Libani adducam eos, & non inve-
nietur eis locus:
11 Et transibit in maris freto, & percutiet
in mari fluctus, & confundentur omnia pro-
funda fluminis; & humiliabitur superbia
Assur, & sceptrum Ægypti recedet.
12 Confortabo eos in Domino, & in no-
mine ejus ambulabunt, dicit Dominus.

CAPUT XI.

Jubet Dominus pasci pecora occisionis, quibus non parcet, quia pastores eorum non parcebant eis: de duabus virgis tandem abscissis, & tribus pastoribus uno mense succisis: de appensa mercede triginta argenteorum projectorum ad statuarium: de alio malo pastore a Domino suscitando.

1 APeri, Libane, portas tuas, & come- A
dat ignis cedros tuas.
2 Ulula abies, quia cecidit cedrus, quoniam
magnifici vastati sunt: ululate quercus Ba-
san, quoniam succisus est saltus munitus.
3 Vox ululatus pastorum, quia vastata est
magnificentia eorum: vox rugitus leonum,
quoniam vastata est superbia Jordanis.
4 Hæc dicit Dominus Deus meus: Pasce
pecora occisionis,
5 Quæ qui possederant, occidebant, & non
dolebant, & vendebant ea, dicentes: Be-
nedictus Dominus, divites facti sumus: &
pastores eorum non parcebant eis.
6 Et ego non parcam ultra super habitan- B
tes terram, dicit Dominus. Ecce ego tra-
dam homines, unumquemque in manu pro-
ximi sui, & in manu regis sui: & concident
terram, & non eruam de manu eorum.
7 Et pascam pecus occisionis propter hoc,
o pauperes gregis. Et assumpsi mihi duas
virgas, unam vocavi Decorem, & alteram
vocavi Funiculum, & pavi gregem.
8 Et succidi tres pastores in mense uno,
& contracta est anima mea in eis; siquidem
& anima eorum variavit in me.
9 Et dixi: Non pascam vos: quod moritur, mo-
riatur: & quod succiditur, succidatur: & reliqui
devorent unusquisque carnem proximi sui.
10 Et tuli virgam meam, quæ vocabatur De- C

cus, & abscidi eam, ut irritum facerem fœdus meum, quod percussi cum omnibus populis.

11 Et in irritum deductum est in die illa: & cognoverunt sic pauperes gregis, qui custodiunt mihi, quia verbum Domini est.

12 Et dixi ad eos: Si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem meam: & si non, quiescite. * Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos.

* Matt. 27. b. 9.

13 Et dixit Dominus ad me: Projice illud ad statuarium, decorum pretium, quo appretiatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos, & projeci illos in domum Dñi ad statuarium.

14 Et præcidi virgam meam secundam, quæ appellabatur Funiculus, ut dissolverem germanitatem inter Judam, & Israel.

15 Et dixit Dominus ad me: Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti,

D

16 Quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non quæret, & contritum non sanabit, & id quod stat non enutriet, & carnes pinguium comedet, & ungulas eorum dissolvet.

17 O pastor, & idolum, derelinquens gregem: gladius super brachium ejus, & super oculum dextrum ejus: brachium ejus ariditate siccabitur, & oculus dexter ejus tenebrescens obscurabitur.

CAPUT XII.

Juda & Jerusalem a variis regnis affligentur; sed rursum reducti filii Israel in terram suam superiores erunt his, qui se afflixerant: effusoque a Domino spiritu gratiæ super habitatores Jerusalem, aspicient ad eum, quem confixerunt, & super eum dolebunt plangentes singulæ familiæ seorsum.

A

1 ONus verbi Dñi super Israel. Dicit Dominus extendens cælum, & fundans terram, & fingens spiritum hominis in eo:

2 Ecce ego ponam Jerusalem superliminare crapulæ omnibus populis in circuitu: sed & Juda erit in obsidione contra Jerusalem.

3 Et erit: In die illa ponam Jerusalem lapidem oneris cunctis populis: omnes, qui levabunt eam, concisione lacerabuntur: & colligentur adversus eam omnia regna terræ.

4 In die illa, dicit Dominus, percutiam omnem equum in stuporem, & ascensorem ejus in amentiam: & super domum Juda aperiam oculos meos, & omnem equum populorum percutiam cæcitate.

B

5 Et dicent duces Juda in corde suo: Confortentur mihi habitatores Jerusalem in Domino exercituum Deo eorum.

6 In die illa ponam duces Juda sicut caminum ignis in lignis, & sicut facem ignis in fœno: & devorabunt ad dexterã, & ad sinistram omnes populos in circuitu: & habitabitur Jerusalem rursus in loco suo in Jerusalem.

C

7 Et salvabit Dominus tabernacula Juda, sicut in principio, ut non magnifice glorietur domus David, & gloria habitantium Jerusalem contra Judam.

8 In die illa proteget Dñs habitatores Jerusalem, & erit qui offenderit ex eis in die illa, quasi David: & domus David quasi Dei, sicut angelus Domini in conspectu eorum.

9 Et erit in die illa: quæram conterere omnes gentes, quæ veniunt contra Jerusalem.

10 Et effundam super domum David, & super habitatores Jerusalem spiritum gratiæ, & precum: * & aspicient ad me, quem confixerunt: & plangent eum planctu quasi super unigenitum, & dolebunt super eum, ut doleri solet in morte primogeniti.

* Joan. 19. g. 37.

D

11 In die illa magnus erit planctus in Jerusalem, * sicut planctus Adadremmon in campo Mageddon.

*2. Par. 35. d. 22.

12 Et planget terra: familiæ & familiæ seorsum: familiæ domus David seorsum, & mulieres eorum seorsum:

13 Familiæ domus Nathan seorsum, & mulieres eorum seorsum: familiæ domus Levi seorsum, & mulieres eorum seorsum: familiæ Semei seorsum, & mulieres eorum seorsum.

14 Omnes familiæ reliquæ, familiæ & familiæ seorsum, & mulieres eorum seorsum.

CAPUT XIII.

Cum fuerit fons patens domui David in ablutionem peccatoris, tollentur idola: & pseudoprophetæ a sibi charissimis lapidabuntur: quæ sint plagæ in medio manuum: percutiendus pastor, & oves dispergendæ: duæ partes hominum dispergentur in omni terra, & tertia per ignem probabitur.

A

1 IN die illa erit fons patens domui David, & habitantibus Jerusalem in ablutionem peccatoris, & menstruatæ.

2 * Et erit in die illa, dicit Dñs exercituum: Disperdam nomina idolorum de terra, & non memorabuntur ultra: & pseudoprophetas, & spiritum immundum auferam de terra.

* Ezec. 30. d. 13.

B

3 Et erit, cum prophetaverit quispiam ultra, dicent ei pater ejus, & mater ejus, qui genuerunt eum: Non vives, quia mendacium locutus es in nomine Domini. Et configent eum pater ejus, & mater ejus, genitores ejus, cum prophetaverit.

4 Et erit: In die illa confundentur prophetæ, unusquisq; ex visione sua cum prophetaverit: nec operientur pallio saccino, ut mentiantur:

C

5 Sed dicet: Non sum propheta, homo agricola ego sum, quoniam Adam exemplum meum ab adolescentia mea.

6 Et dicetur ei: Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me.

7 Framea suscitare super pastorem meum, & super virum cohærentem mihi, dicit Dominus exercituum: * percute pastorem, & dispergentur oves: & convertam manum meam ad parvulos.

*Matt. 26. c. 31. Marc. 14. c. 27.

D

8 Et erunt in omni terra, dicit Dominus: partes duæ in ea dispergentur, & deficient: & tertias pars relinquetur in ea.

9 Et ducam tertiam partem per ignem, & uram eos, sicut uritur argentum; & probabo eos, sicut probatur aurum. Ipse vocabit nomen meum, & ego exaudiam eum. Dicam: Populus meus es; & ipse dicet: Dominus Deus meus.

CAPUT XIV.

Postquam Jerusalem passa fuerit captivitatem aliasque afflictiones a gentibus, erit dies nota Domino, cum exibunt aquæ vivæ de Jerusalem: & filii Israel revertentur habitaturi secure in Jerusalem: percutietque Dominus plaga gentes, quæ pugnaverunt adversus Jerusalem, & harum reliquiæ ascendent, ut adorent Dominum in Jerusalem, sanctumque erit quod est super frænum equi.

A

1 ECce venient dies Domini, & dividentur spolia tua in medio tui.

2 Et congregabo omnes gentes ad Jerusalem in prælium, & capietur civitas, & vastabuntur domus, & mulieres violabuntur: & egredietur media pars civitatis in captivitatem, & reliquum populi non auferetur ex urbe.

3 Et egredietur Dominus, & præliabitur contra gentes illas, sicut præliatus est in die certaminis.

4 Et stabunt pedes ejus in die illa super montem olivarum, qui est contra Jerusalem ad orientem: & scindetur mons olivarum ex media parte sui ad orientem, & ad occidentem, prærupto grandi valde, & separabitur medium montis ad aquilonem, & medium ejus ad meridiem.

B

5 Et fugietis ad vallem montium eorum, quoniam conjungetur vallis montium usque ad proximũ: & fugietis * sicut fugistis a facie terræmotus in diebus Oziæ regis Juda: & veniet Dñs Deus meus, omnesque sancti cum eo.

* Amos 1. a. 1.

6 Et erit in die illa: Non erit lux, sed frigus & gelu.

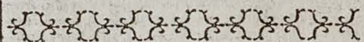
7 Et erit dies una, quæ nota est Dño, non dies neque nox: & in tempore vesperi erit lux.

8 Et erit in die illa: Exibunt aquæ vivæ de Jerusalem: medium earum ad mare orientale, & medium earum ad mare novissimum: in æstate & in hyeme erunt.

9 Et erit Dominus Rex super omnem terram: in die illa erit Dominus unus, & erit nomen ejus unum.

10 Et revertetur omnis terra usque ad desertum, de colle Remmon ad Austrum Jerusalem:

& exaltabitur, & habitabit in loco suo a porta
Beniamin usque ad locum portæ prioris, &
usque ad portam angulorum: & a turre
Hananeel usque ad torcularia regis.
11 Et habitabunt in ea, & anathema non
erit amplius, sed sedebit Jerusalem secura.
C 12 Et hæc erit plaga, qua percutiet Do-
minus omnes gentes, quæ pugnaverunt ad-
versus Jerusalem: tabescet caro uniuscujus-
que stantis super pedes suos, & oculi ejus
contabescent in foraminibus suis, & lingua
eorum contabescet in ore suo.
13 In die illa erit tumultus Domini ma-
gnus in eis: & apprehendet vir manum pro-
ximi sui, & conseretur manus ejus super
manum proximi sui.
14 Sed & Judas pugnabit adversus Jerusa-
lem: & congregabuntur divitiæ omnium
gentium in circuitu, aurum, & argentum,
& vestes multæ satis.
15 Et sic erit ruina equi, & muli, & came-
li, & asini, & omnium jumentorum, quæ
fuerint in castris illis, sicut ruina hæc.
D 16 Et omnes, qui reliqui fuerint de uni-
versis gentibus, quæ venerunt contra Jerusa-
lem, ascendent ab anno in annum, ut ado-
rent Regem, Dominum exercituum, & ce-
lebrent festivitatem tabernaculorum.
17 Et erit: qui non ascenderit de familiis
terræ ad Jerusalem, ut adoret Regem, Dñm
exercituum, non erit super eos imber.
18 Quod & si familia Ægypti non ascen-
derit, & non venerit, nec super eos erit,
sed erit ruina, qua percutiet Dominus omnes
gentes, quæ non ascenderint ad celebran-
dam festivitatem tabernaculorum.
19 Hoc erit peccatum Ægypti, & hoc pecca-
tum omnium gentium, quæ non ascenderint
ad celebrandam festivitatem tabernaculorum.
20 In die illa erit, quod super frænum equi
est, sanctum Domino: & erunt lebetes in do-
mo Domini quasi phialæ coram altari.
21 Et erit omnis lebes in Jerusalem, & in
Juda sanctificatus Domino exercituum: & ve-
nient omnes immolantes, & sument ex eis,
& coquent in eis: & non erit mercator ul-
tra in domo Domini exercituum in die illo.

PROPHETIA

MALACHIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Prophetia Malachiæ ad Israel, quem Dominus arguit ingratitudinis, quod non agnoscebat se in Jacob, unde descenderat, dilectum, rejecto Esau cum populo suo: ideo conqueritur, se ab Israel non honorari, neque timeri, quodque sacerdotes despiciant nomen Domini, quorum rejicit sacrificia, gratam habens oblationem mundam, quæ in omni loco ei offertur.

A 1 ONus verbi Domini ad Israel in
manu Malachiæ.
2 Dilexi vos, dicit Dominus,
& dixistis: In quo dilexisti nos?
Nonne frater erat Esau Jacob,
* Rom. dicit Dominus, & * dilexi Jacob,
9.c.13. 3 Esau autem odio habui? & posui mon-
B tes ejus in solitudinem, & hæreditatem ejus
in dracones deserti.
4 Quod si dixerit Idumæa: Destructi su-
mus, sed revertentes ædificabimus quæ destru-
cta sunt; Hæc dicit Dominus exercituum:
Isti ædificabunt, & ego destruam: & voca-
buntur termini impietatis, & populus, cui
iratus est Dominus usque in æternum.
5 Et oculi vestri videbunt, & vos dicetis:
Magnificetur Dñs super terminum Israel.
6 Filius honorat patrem, & servus dominum
suum; si ergo Pater ego sum, ubi est honor
meus? & si Dominus ego sum, ubi est timor
meus, dicit Dominus exercituum? ad vos,
o sacerdotes, qui despicitis nomen meum,
& dixistis: In quo despeximus nomen tuum?
7 Offertis super altare meum panem pollu-
tum, & dicitis: In quo polluimus te? In eo
quod dicitis: Mensa Domini despecta est.
8 Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne
malum est? & si offeratis claudum, & langui-
dum, nonne malum est? offer illud duci
tuo, si placuerit ei, aut si susceperit faciem
tuam, dicit Dominus exercituum.
9 Et nunc deprecamini vultum Dei, ut
misereatur vestri (de manu enim vestra fa-
ctum est hoc) si quomodo suscipiat facies
vestras, dicit Dominus exercituum.
10 Quis est in vobis, qui claudat ostia, &
incendat altare meum gratuito? non est mihi
voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum:
& munus non suscipiam de manu vestra.
11 * Ab ortu enim solis usque ad occasum, C * Psal.
magnum est nomen meum in gentibus, & in 112.a.3.
omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo
oblatio munda, quia magnum est nomen me-
um in gentibus, dicit Dominus exercituum.
12 Et vos polluistis illud in eo, quod dicitis:
Mensa Dñi contaminata est: & quod superponi-
tur, contēptibile est cũ igne, qui illud devorat.
13 Et dixistis: Ecce de labore, & exsuffla-
stis illud, dicit Dominus exercituum: & in-
tulistis de rapinis claudum, & languidum,
& intulistis munus; numquid suscipiam il-
lud de manu vestra, dicit Dominus?
14 Maledictus dolosus, qui habet in grege suo
masculum, & votum faciens immolat debile
Dño: quia Rex magnus ego, dicit Dñs exerci-
tuum, & nomen meum horribile in gentibus.

CAPUT II.

Comminatur Dominus, se maledicturum benedictionibus sacerdotum, nisi resipiscant; ipsius enim legem contemnunt, irritum facientes pactum Levi, qui hic laudatur: transgressus est & Juda ducens alienigenas; quapropter non respiciet deinceps Dominus ad sacrificium eorum. De uxore diligenda, seu dimittenda: laborare fecerunt Dominum in sermonibus suis.

1 ET nunc ad vos mandatum hoc, o sa- A
cerdotes.
2 * Si nolueritis audire, & si nolueritis pone- * Lev.
re super cor, ut detis gloriam nomini meo, ait 26.b.14.
Dñs exercituum; mittam in vos egestatem, & Deut.
maledicam benedictionibus vestris, & maledi- 28.b.15.
cam illis, quoniam non posuistis super cor.
3 Ecce ego projiciam vobis brachium, &
dispergam super vultum vestrum stercus sole-
mnitatum vestrarum, & assumet vos secum.
4 Et scietis, quia misi ad vos mandatum
istud, ut esset pactum meum cum Levi,
dicit Dominus exercituum.
5 Pactum meum fuit cum eo vitæ, & pa-
cis: & dedi ei timorem, & timuit me, & a
facie nominis mei pavebat.
6 Lex veritatis fuit in ore ejus, & ini- B
quitas non est inventa in labiis ejus; in pa-
ce, & in æquitate ambulavit mecum, &
multos avertit ab iniquitate.
7 Labia enim sacerdotis custodient scien-
tiam: & legem requirent ex ore ejus, quia
angelus Domini exercituum est.
8 Vos autem recessistis de via, & scanda-
lizastis plurimos in lege: irritum fecistis pa-
ctum Levi, dicit Dominus exercituum.
9 Propter quod & ego dedi vos contemptibi-
les, & humiles omnibus populis, sicut non ser-
vastis vias meas, & accepistis faciem in lege.
10 * Numquid non pater unus omnium no- *Matt.
strum? numquid non Deus unus creavit nos? 23.a.9.
quare ergo despicit unusquisq; nostrũ fratrem Ephes.
suum, violans pactum patrum nostrorum? 4.b.6.
11 Transgressus est Juda, & abominatio facta C
est in Israel, & in Jerusalem, quia contami-
navit Judas sanctificationem Domini, quam
dilexit, & habuit filiam dei alieni.
12 Disperdet Dñs virum, qui fecerit hoc, ma-
gistrum, & discipulum de tabernaculis Ja-
cob, & offerentem munus Dño exercituum.
13 Et hoc rursum fecistis, operiebatis la-
crymis altare Domini, fletu, & mugitu, ita
ut non respiciam ultra ad sacrificium, nec
accipiam placabile quid de manu vestra.

14 Et dixiſtis: Quam ob cauſam? quia Do-
minus teſtificatus eſt inter te, & uxorem pu-
bertatis tuæ, quam tu deſpexiſti: & hæc par-
ticeps tua, & uxor fœderis tui.
D 15 Nonne unus fecit, & reſiduum ſpiritus
ejus eſt? Et quid unus quærit, niſi ſemen Dei?
Cuſtodite ergo ſpiritum veſtrum, & uxorem
adoleſcentiæ tuæ noli deſpicere.
16 Cum odio habueris, dimitte, dicit Dñs
Deus Iſrael; operiet autem iniquitas veſti-
mentum ejus, dicit Dñs exercituum; cuſtodi-
te ſpiritum veſtrum, & nolite deſpicere.
17 Laborare feciſtis Dominum in ſermoni-
bus veſtris, & dixiſtis: In quo eum fecimus
laborare? In eo quod dicitis: Omnis qui facit
malum, bonus eſt in conſpectu Domini, & ta-
les ei placent: aut certe ubi eſt Deus judicii?

CAPUT III.

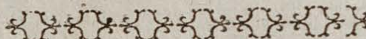
*De præcurſore Chriſti, & hujus adventu, ac
futuro judicio: qui purgatis filiis Levi gratum
habebit ſacrificium Juda & Jeruſalem: com-
minatur ſceleratis gravem ultionem: quos ta-
men ad ſe revocat, plurima bona converſis pro-
mittens: conqueritur de ingratitudine filiorum
Iſrael, & quod ipſum in decimis ſuis configant,
quodque dicant, Deo non eſſe curæ ſuos cultores,
cujus contrarium tandem experientur.*

A Matth. 11.b.10. Marc. 1.a.2. Luc. 1.b.17. & 7.d.27.
1 ECce ego mitto angelum meum, &
præparabit viam ante faciem meam.
Et ſtatim veniet ad templum ſuum Domina-
tor, quem vos quæritis, & angelus teſta-
menti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit
Dominus exercituum:
2 Et quis poterit cogitare diem adventus ejus?
& quis ſtabit ad videndum eum? ipſe enim
quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum:
3 Et ſedebit conflans, & emundans argen-
tum, & purgabit filios Levi, & colabit eos
quaſi aurum, & quaſi argentum, & erunt Do-
mino offerentes ſacrificia in juſtitia.
4 Et placebit Dño ſacrificium Juda, & Jeru-
ſalem ſicut dies ſæculi, & ſicut anni antiqui.
B 5 Et accedam ad vos in judicio, & ero te-
ſtis velox maleficis, & adulteris, & perjuris,
& qui calumniantur mercedem mercenarii, vi-
duas, & pupillos, & opprimunt peregrinum,
nec timuerunt me, dicit Dñs exercituum.
6 Ego enim Dominus, & non mutor: &
vos filii Jacob non eſtis conſumpti.
7 A diebus enim patrum veſtrorum receſ-
ſiſtis a legitimis meis, & non cuſtodiſtis. *
*Zach. 1.a.3. Revertimini ad me, & revertar ad vos, di-
cit Dominus exercituum. Et dixiſtis: In
quo revertemur?
8 Si affiget homo Deum, quia vos configi-
tis me? Et dixiſtis: In quo configimus te?
In decimis, & in primitiis.
9 Et in penuria vos maledicti eſtis, & me
vos configitis gens tota.
C 10 Inferte omnem decimam in horreum,
& ſit cibus in domo mea, & probate me ſu-
per hoc, dicit Dominus: ſi non aperuero vo-
bis cataracta cæli, & effudero vobis benedi-
ctionem uſque ad abundantiam,
11 Et increpabo pro vobis devorantem, & non
corrumpet fructum terræ veſtræ: nec erit ſteri-
lis vinea in agro, dicit Dominus exercituum.
12 Et beatos vos dicent omnes gentes;
eritis enim vos terra deſiderabilis, dicit Do-
minus exercituum.
13 Invaluerunt ſuper me verba veſtra,
dicit Dominus.
D 14 Et dixiſtis: Quid locuti ſumus contra
*Job. 21.b.15. te? Dixiſtis: * Vanus eſt, qui ſervit Deo:
& quod emolumentum, quia cuſtodivimus
præcepta ejus, & quia ambulavimus triſtes
coram Domino exercituum?
15 Ergo nunc beatos dicimus arrogantes, ſi-
quidem ædificati ſunt facientes impietatem,
& tentaverunt Deum, & ſalvi facti ſunt.
16 Tunc locuti ſunt timentes Dominum,
unuſquiſque cum proximo ſuo. Et attendit
Dominus, & audivit: & ſcriptus eſt liber
monumenti coram eo timentibus Dominum,
& cogitantibus nomen ejus.
17 Et erunt mihi, ait Dominus exercituum,
in die, qua ego facio, in peculium: & parcam
eis, ſicut parcit vir filio ſuo ſervienti ſibi.
18 Et convertemini, & videbitis quid ſit
inter juſtum & impium, & inter ſervientem
Deo, & non ſervientem ei.

CAPUT IV.

*Dies Domini inflammabit omnes facientes im-
pietatem, evulſa ipſorum radice: orietur ſol ju-
ſtitiæ Deum timentibus, qui calcabunt impios:
jubet reminiſci legis Moyſi: Elias, antequam
veniat dies Domini, mittendus prædicitur,
qui convertat cor patrum ad filios.*

1 ECce enim dies veniet ſuccenſa quaſi ca- A
minus: & erunt omnes ſuperbi, & omnes
facientes impietatem ſtipula: & inflammabit
eos dies veniens, dicit Dñs exercituum, quæ
non derelinquet eis radicem, & germen. B
2 *Et orietur vobis timentibus nomen meum *Luc. 1.g.78.
Sol juſtitiæ, & ſanitas in pennis ejus: & egre-
diemini, & ſalietis ſicut vituli de armento.
3 Et calcabitis impios, cum fuerint cinis,
ſub planta pedum veſtrorum in die, qua ego
facio, dicit Dominus exercituum.
4 * Mementote legis Moyſi ſervi mei, *Exod. 20.
quam mandavi ei in Horeb ad omnem Iſ- Deut. 4.b.5. & 6.
rael, præcepta & judicia.
5 * Ecce ego mittam vobis Eliam prophe- *Matt. 17.d.10.
tam, antequam veniat dies Domini magnus Marc. 9.b.10.
& horribilis. Luc. 1.b.17.
6 Et convertet cor patrum ad filios, & cor
filiorum ad patres eorum, ne forte veniam,
& percutiam terram anathemate.

LIBER PRIMUS

MACHABÆORUM.

CAPUT PRIMUM.

*Mortuo Alexandro Magno, qui Darium per-
cuſſerat, ſucceſſit tandem in Græcia Antiochus
illuſtris: ſub quo ſcelerati quidam ex filiis Iſ-
rael profanarunt Jeruſalem: Antiochus autem,
devicto Ptolemæo rege Ægypti, invaſit Jeruſa-
lem; & ablatis omnibus vaſis templi ac theſau-
ris, fecit cædem magnam, unde ortus eſt ingens
planctus: ſimile fecit & princeps tributorum
ab eo miſſus, incenſa Jeruſalem, plurimiſque
in captivitatem ductis: Antiochus leges idolo-
latriæ Judæis ſtatuit, ablatis cunctis divini
cultus cæremoniis, & ædificato idolo deſolatio-
nis, renitentes miſere trucidans: cujus edicta
plurimi impii ſecuti ſunt, pii vero reſpuerunt,
mortem potius ſubire parati.*

1 ET factum eſt, poſtquam percuſſit A
Alexander Philippi Macedo, qui
primus regnavit in Græcia, egreſ-
ſus de terra Cethim, Darium re-
gem Perſarum, & Medorum;
2 Conſtituit prælia multa, & obtinuit o-
mnium munitiones, & interfecit reges terræ,
3 Et pertranſiit uſque ad fines terræ: & ac-
cepit ſpolia multitudinis gentium: & ſiluit
terra in conſpectu ejus.
4 Et congregavit virtutem, & exercitum
fortem nimis: & exaltatum eſt, & elevatum
cor ejus:
5 Et obtinuit regiones gentium, & tyran-
nos: & facti ſunt illi in tributum.
6 Et poſt hæc decidit in lectum, & cogno- B
vit, quia moreretur.
7 Et vocavit pueros ſuos nobiles, qui ſe-
cum erant nutriti a juventute: & diviſit il-
lis regnum ſuum, cum adhuc viveret.
8 Et regnavit Alexander annis duodecim,
& mortuus eſt.
9 Et obtinuerunt pueri ejus regnum, unuſ-
quiſque in loco ſuo:
10 Et impoſuerunt omnes ſibi diademata poſt
mortem ejus, & filii eorum poſt eos annis
multis, & multiplicata ſunt mala in terra.
11 Et exiit ex eis radix peccatrix, Antiochus
illuſtris, filius Antiochi regis, qui fuerat Ro-
mæ obſes: & regnavit in anno centeſimo tri-
geſimo ſeptimo regni Græcorum.

12 In diebus illis exierunt ex Israel filii ini-
qui, & suaserunt multis, dicentes: Eamus,
& disponamus testamentum cum gentibus,
quæ circa nos sunt, quia ex quo recessimus
ab eis, invenerunt nos multa mala.
13 Et bonus visus est sermo in oculis eorum.
14 Et destinaverunt aliqui de populo, &
abierunt ad regem: & dedit illis potestatem,
ut facerent justitiam gentium.
15 Et ædificaverunt gymnasium in Jeroso-
lymis secundum leges Nationum:
16 Et fecerunt sibi præputia, & recesserunt
a testamento sancto, & juncti sunt Nationi-
bus, & venumdati sunt, ut facerent malum.
C 17 Et paratum est regnum in conspectu
Antiochi, & cœpit regnare in terra Ægy-
pti, ut regnaret super duo regna.
18 Et intravit in Ægyptum in multitudine
gravi, in curribus, & elephantis, & equiti-
bus, & copiosa navium multitudine:
19 Et constituit bellum adversus Ptolemæum
regem Ægypti,& veritus est Ptolemæus a facie
ejus, & fugit, & ceciderunt vulnerati multi.
20 Et comprehendit civitates munitas in ter-
ra Ægypti, & accepit spolia terræ Ægypti.
21 Et convertit Antiochus, postquam per-
cussit Ægyptum in centesimo & quadragesi-
mo tertio anno: & ascendit ad Israel,
22 Et ascendit Jerosolymam in multitudi-
ne gravi.
23 Et intravit in sanctificationem cum su-
perbia, & accepit altare aureum, & candela-
brum luminis, & universa vasa ejus, & men-
sam propositionis, & libatoria, & phialas,
& mortariola aurea, & velum, & coronas,
& ornamentum aureum, quod in facie tem-
pli erat, & comminuit omnia.
D 24 Et accepit argentum, & aurum, & va-
sa concupiscibilia: & accepit thesauros oc-
cultos, quos invenit: & sublatis omnibus
abiit in terram suam.
25 Et fecit cædem hominum, & locutus est
in superbia magna.
26 Et factus est planctus magnus in Israel,
& in omni loco eorum:
27 Et ingemuerunt principes, & seniores:
virgines, & juvenes infirmati sunt: & spe-
ciositas mulierum immutata est.
28 Omnis maritus sumpsit lamentum: &
quæ sedebant in thoro maritali, lugebant:
29 Et commota est terra super habitantes in
ea,& universa domus Jacob induit confusionē.
30 Et post duos annos dierum misit rex prin-
cipem tributorum in civitates Juda, & venit
Jerusalem cum turba magna.
31 Et locutus est ad eos verba pacifica in
dolo: & crediderunt ei.
32 Et irruit super civitatem repente, & per-
cussit eam plaga magna, & perdidit populum
multum ex Israel.
33 Et accepit spolia civitatis, & succendit
eam igni, & destruxit domos ejus, & mu-
ros ejus in circuitu:
34 Et captivas duxerunt mulieres, & na-
tos, & pecora possederunt.
35 Et ædificaverunt civitatem David mu-
ro magno, & firmo, & turribus firmis, &
facta est illis in arcem:
36 Et posuerunt illic gentem peccatricem,
viros iniquos, & convaluerunt in ea: & po-
suerunt arma, & escas, & congregaverunt
spolia Jerusalem,
E 37 Et reposuerunt illic: & facti sunt in
laqueum magnum.
38 Et factum est hoc ad insidias sanctifica-
tioni, & in diabolum malum in Israel.
39 Et effuderunt sanguinem innocentem
per circuitum sanctificationis, & contamina-
verunt sanctificationem.
40 Et fugerunt habitatores Jerusalem pro-
pter eos, & facta est habitatio exterorum,
& facta est extera semini suo, & nati ejus
reliquerunt eam.
41 Sanctificatio ejus desolata est sicut soli-
tudo: * dies festi ejus conversi sunt in lu-
ctum, sabbata ejus in opprobrium, honores
ejus in nihilum.
42 Secundum gloriam ejus multiplicata est

* *Tob.* 2. *b*. 6. *Amos* 8. *c*. 10.

ignominia ejus: & sublimitas ejus conversa
est in luctum.
43 Et scripsit rex Antiochus omni regno
suo, ut esset omnis populus, unus, & re-
linqueret unusquisque legem suam.
44 Et consenserunt omnes gentes secun-
dum verbum regis Antiochi.
45 Et multi ex Israel consenserunt servi-
tuti ejus, & sacrificaverunt idolis, & coin-
quinaverunt sabbatum.
F 46 Et misit rex libros per manus nuntiorum
in Jerusalem, & in omnes civitates Juda, ut
sequerentur leges gentium terræ,
47 Et prohiberent holocausta, & sacrificia,
& placationes fieri in templo Dei,
48 Et prohiberent celebrari sabbatum, &
dies solemnes:
49 Et jussit coinquinari sancta, & sanctum
populum Israel:
50 Et jussit ædificari aras, & templa, &
idola, & immolari carnes suillas, & pecora
communia;
51 Et relinquere filios suos incircumcisos, &
coinquinari animas eorum in omnibus immun-
dis, & abominationibus, ita ut obliviscerentur
legē,& immutarent omnes justificationes Dei.
52 Et quicumque non fecissent secundum
verbum regis Antiochi, morerentur.
53 Secundum omnia verba hæc scripsit o-
mni regno suo: & præposuit principes po-
pulo, qui hæc fieri cogerent.
54 Et jusserunt civitatibus Juda sacrificare.
55 Et congregati sunt multi de populo ad
eos, qui dereliquerant legem Domini: & fe-
cerunt mala super terram:
G 56 Et effugaverunt populum Israel in abdi-
tis, & in absconditis fugitivorum locis.
57 Die quintadecima mensis Casleu, quin-
to & quadragesimo & centesimo anno ædifica-
vit rex Antiochus abominandum idolum deso-
lationis super altare Dei, & per universas ci-
vitates Juda in circuitu ædificaverunt aras:
58 Et ante januas domorum, & in plateis
incendebant thura, & sacrificabant:
59 Et libros legis Dei combusserunt igni,
scindentes eos:
60 Et apud quemcumque inveniebantur li-
bri testamenti Domini, & quicumque obser-
vabat legem Domini, secundum edictum re-
gis trucidabant eum.
61 In virtute sua faciebant hæc populo Is-
rael, qui inveniebatur in omni mense &
mense in civitatibus.
62 Et quinta & vigesima die mensis sacrifi-
cabant super aram, quæ erat contra altare.
63 Et mulieres,quę circumcidebant filios suos,
trucidabantur secundū jussum regis Antiochi;
64 Et suspendebant pueros a cervicibus per
universas domos eorum: & eos, qui circum-
ciderant illos, trucidabant.
65 Et multi de populo Israel definierunt
apud se, ut non manducarent immunda: &
elegerunt magis mori, quam cibis coinqui-
nari immundis:
66 Et noluerunt infringere legem Dei san-
ctam, & trucidati sunt;
67 Et facta est ira magna super populum valde.

CAPUT II.

Mathathias cum filiis luget afflictionem civitatis, & sanctorum profanationem; ostensisque signis mœstitiæ, respondet his, qui a rege missi erant, nec se, nec cognationem suam impio decreto obtemperaturos: occisisque idololatra Judæo & regis ministro, fugit cum filiis in montes: plurimi nolentes obtemperare trucidantur, cum nollent sabbato inimicis resistere: Mathathias collecto piorum exercitu, revocat Dei cultum, destructa idololatria, cæsoque Antiochi præsidio: & moriturus hortatur filios, ut patrum exemplo semper tueantur legem Domini, dans Simonem filium suum in consultorem, & Judam in militiæ principem.

A 1 IN diebus illis surrexit Mathathias filius
Joannis, filii Simeonis, sacerdos ex fi-
liis Joarib ab Jerusalem, & consedit in mon-
te Modin:
2 Et habebat filios quinque, Joannem,
qui cognominabatur Gaddis,

3 Et

3 Et Simonem, qui cognominabatur Thasi,
4 Et Judam, qui vocabatur Machabæus,
5 Et Eleazarum, qui cognominabatur Abaron, & Jonathan, qui cognominabatur Apphus.
6 Hi viderunt mala, quæ fiebant in populo Juda, & in Jerusalem.
B 7 Et dixit Mathathias: Væ mihi: ut quid natus sum videre contritionem populi mei, & contritionem civitatis sanctæ, & sedere illic, cum datur in manibus inimicorum?
8 Sancta in manu extraneorum facta sunt, templum ejus sicut homo ignobilis.
9 Vasa gloriæ ejus captiva abducta sunt: trucidati sunt senes ejus in plateis, & juvenes ejus ceciderunt in gladio inimicorum.
10 Quæ gens non hæreditavit regnum ejus, & non obtinuit spolia ejus?
11 Omnis compositio ejus ablata est. Quæ erat libera facta est ancilla.
12 Et ecce sancta nostra, & pulchritudo nostra, & claritas nostra desolata est; & coinquinaverunt ea gentes.
13 Quo ergo nobis adhuc vivere?
14 Et scidit vestimenta sua Mathathias, & filii ejus: & operuerunt se ciliciis, & planxerunt valde.
15 Et venerunt illuc, qui missi erant a rege Antiocho, ut cogerent eos, qui confugerant in civitatem Modin, immolare, & accendere thura, & a lege Dei discedere.
16 Et multi de populo Israel consentientes accesserunt ad eos: sed Mathathias, & filii ejus constanter steterunt.
17 Et respondentes qui missi erant ab Antiocho, dixerunt Mathathiæ: Princeps & clarissimus, & magnus es in hac civitate, & ornatus filiis, & fratribus.
18 Ergo accede prior, & fac jussum regis, sicut fecerunt omnes gentes, & viri Juda, & qui remanserunt in Jerusalem: & eris tu, & filii tui inter amicos regis, & amplificatus auro, & argento, & muneribus multis.
19 Et respondit Mathathias, & dixit magna voce: Et si omnes gentes regi Antiocho obediunt, ut discedat unusquisque a servitute legis patrum suorum, & consentiat mandatis ejus:
20 Ego & filii mei, & fratres mei obediemus legi patrum nostrorum.
C 21 Propitius sit nobis Deus: non est nobis utile relinquere legem, & justitias Dei;
22 Non audiemus verba regis Antiochi, nec sacrificabimus transgredientes legis nostræ mandata, ut eamus altera via.
23 Et ut cessavit loqui verba hæc, accessit quidam Judæus in omnium oculis sacrificare idolis super aram in civitate Modin, secundum jussum regis.
24 Et vidit Mathathias, & doluit, & contremuerunt renes ejus, & accensus est furor ejus secundum judicium legis, & insiliens trucidavit eum super aram.
25 Sed & virum, quem rex Antiochus miserat, qui cogebat immolare, occidit in ipso tempore, & aram destruxit:
26 Et zelatus est legem, * sicut fecit Phinees Zamri filio Salomi. (* Num. 25.c.13.)
27 Et exclamavit Mathathias voce magna in civitate, dicens: Omnis, qui zelum habet legis statuens testamentum, exeat post me.
28 Et fugit ipse, & filii ejus in montes, & reliquerunt quæcumque habebant in civitate.
29 Tunc descenderunt multi quærentes judicium & justitiam, in desertum:
30 Et sederunt ibi ipsi, & filii eorum, & mulieres eorum, & pecora eorum, quoniam inundaverunt super eos mala.
D 31 Et renunciatum est viris regis, & exercitui, qui erat in Jerusalem civitate David, quoniam discessissent viri quidam, qui dissipaverunt mandatum regis, in loca occulta in deserto, & abiissent post illos multi.
32 Et statim perrexerunt ad eos, & constituerunt adversus eos prælium in die sabbatorum:
33 Et dixerunt ad eos: Resistitis & nunc adhuc? exite, & facite secundum verbum regis Antiochi, & vivetis.
34 Et dixerunt: Non exibimus, neque faciemus verbum regis, ut polluamus diem sabbatorum.
35 Et concitaverunt adversus eos prælium.
36 Et non responderunt eis, nec lapidem miserunt in eos, nec oppilaverunt loca occulta,
37 Dicentes: Moriamur omnes in simplicitate nostra: & testes erunt super nos cælum & terra, quod injuste perditis nos.
38 Et intulerunt illis bellum sabbatis: & mortui sunt ipsi, & uxores eorum, & filii eorum, & pecora eorum usque ad mille animas hominum.
39 Et cognovit Mathathias, & amici ejus, & luctum habuerunt super eos valde.
40 Et dixit vir proximo suo: Si omnes fecerimus, sicut fratres nostri fecerunt, & non pugnaverimus adversus gentes pro animabus nostris, & justificationibus nostris; nunc citius disperdent nos a terra.
E 41 Et cogitaverunt in die illa, dicentes: Omnis homo, quicumque venerit ad nos in bello die sabbatorum, pugnemus adversus eum: & non moriemur omnes, sicut mortui sunt fratres nostri in occultis.
42 Tunc congregata est ad eos synagoga Assidæorum fortis viribus ex Israel, omnis voluntarius in lege:
43 Et omnes qui fugiebant a malis, additi sunt ad eos, & facti sunt illis ad firmamentum.
44 Et collegerunt exercitum, & percusserunt peccatores in ira sua, & viros iniquos in indignatione sua: & cæteri fugerunt ad nationes, ut evaderent.
45 Et circuivit Mathathias, & amici ejus, & destruxerunt aras:
46 Et circumciderunt pueros incircumcisos, quotquot invenerunt in finibus Israel, & in fortitudine.
47 Et persecuti sunt filios superbiæ, & prosperatum est opus in manibus eorum:
48 Et obtinuerunt legem de manibus gentium, & de manibus regum: & non dederunt cornu peccatori.
F 49 Et appropinquaverunt dies Mathathiæ moriendi, & dixit filiis suis: Nunc confortata est superbia, & castigatio, & tempus eversionis, & ira indignationis.
50 Nunc ergo, o filii, æmulatores estote legis, & date animas vestras pro testamento patrum vestrorum:
51 Et mementote operum patrum, quæ fecerunt in generationibus suis: & accipietis gloriam magnam, & nomen æternum.
52 * Abraham nonne in tentatione inventus est fidelis, & reputatum est ei ad justitiam? (* Gen. 22. a.2.)
53 * Joseph in tempore angustiæ suæ custodivit mandatum, & factus est Dñs Ægypti. (* Gen. 41.e.40.)
54 * Phinees pater noster, zelando zelum Dei, accepit testamentum sacerdotii æterni. (* Num. 25.c.13.)
55 * Jesus dum implevit verbum, factus est dux in Israel. (Eccli 45. d. 28.)
56 * Caleb, dum testificatur in ecclesia, accepit hæreditatem. (* Jos. 1. a. 2. * Num. 14. a.6. Jos. 14. d. 13.)
57 * David in sua misericordia consecutus est sedem regni in sæcula. (*2. Reg. 2. a. 4.)
G 58 * Elias, dum zelat zelum legis, receptus est in cælum. (*4. Reg. 2. b. 11.)
59 * Ananias & Azarias & Misael credentes liberati sunt de flamma. (* Dan. 3. e. 50.)
60 * Daniel in sua simplicitate liberatus est de ore leonum. (* Dan 6. f. 22.)
61 Et ita cogitate per generationem & generationem, quia omnes, qui sperant in eum, non infirmantur.
62 Et a verbis viri peccatoris ne timueritis: quia gloria ejus stercus, & vermis est:
63 Hodie extollitur, & cras non invenietur, quia conversus est in terram suam, & cogitatio ejus periit.
64 Vos ergo, filii, confortamini, & viriliter agite in lege, quia in ipsa gloriosi eritis.
65 Et ecce Simon frater vester, scio quod vir consilii est: ipsum audite semper, & ipse erit vobis pater.
66 Et Judas Machabæus fortis viribus a juventute sua, sit vobis princeps militiæ, & ipse aget bellum populi.
67 Et adducetis ad vos omnes factores legis: & vindicate vindictam populi vestri.

68 Retribuite retributionem gentibus, & intendite in præceptum legis.

69 Et benedixit eos, & appositus est ad patres suos.

70 Et defunctus est anno centesimo & quadragesimo sexto: & sepultus est a filiis suis in sepulchris patrum suorum in Modin, & planxerunt eum omnis Israel planctu magno.

CAPUT III.

Judas Machabæus dux eximius prædicatur: qui perambulans civitates Juda trucidabat omnes impios: & occiso duce Apollonio, ejusque exercitu disperso, vicit cum paucis potentissimum Syriæ exercitum una cum duce Serone: iratus autem ob hoc rex Antiochus, profectus in Persidem constituit Lysiam viceregem, dato belli in Judæos apparatu, qui misit contra terram Juda Gorgiam cum exercitu: Judas autem, & sui ad bellum se parant, maxime operibus pœnitentiæ, & oratione ad Deum.

A 1 ET surrexit Judas, qui vocabatur Machabæus, filius ejus pro eo.

2 Et adjuvabant eum omnes fratres ejus: & universi, qui se conjunxerant patri ejus, & præliabantur prælium Israel cum lætitia.

3 Et dilatavit gloriam populo suo, & induit se loricam sicut gigas, & succinxit se arma bellica sua in præliis, & protegebat castra gladio suo.

4 Similis factus est leoni in operibus suis, & sicut catulus leonis rugiens in venatione.

5 Et persequutus est iniquos perscrutans eos: & qui conturbabant populum suum, eos succendit flammis;

6 Et repulsi sunt inimici ejus præ timore ejus, & omnes operarii iniquitatis conturbati sunt: & directa est salus in manu ejus.

7 Et exacerbabat reges multos, & lætificabat Jacob in operibus suis, & in sæculum memoria ejus in benedictione.

8 Et perambulavit civitates Juda, & perdidit impios ex eis, & avertit iram ab Israel.

B 9 Et nominatus est usque ad novissimum terræ, & congregavit pereuntes.

10 Et congregavit Apollonius gentes, & a Samaria virtutem multam & magnam ad bellandum contra Israel.

11 Et cognovit Judas, & exit obviam illi, & percussit, & occidit illum: & ceciderunt vulnerati multi, & reliqui fugerunt.

12 Et accepit spolia eorum: & gladium Apollonii abstulit Judas, & erat pugnans in eo omnibus diebus.

13 Et audivit Seron princeps exercitus Syriæ, quod congregavit Judas congregationem fidelium, & ecclesiam secum,

14 Et ait: Faciam mihi nomen, & glorificabor in regno, & debellabo Judam, & eos, qui cum ipso sunt, qui spernebant verbum regis.

15 Et præparavit se: & ascenderunt cum eo castra impiorum, fortes auxiliarii, ut facerent vindictam in filios Israel.

16 Et appropinquaverunt usq; ad Bethoron: & exivit Judas obviam illi cum paucis.

17 Ut autem viderunt exercitum venientem sibi obviam, dixerunt Judæ: Quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem tantam, & tam fortem, & nos fatigati sumus jejunio hodie?

C 18 Et ait Judas: Facile est concludi multos in manus paucorum: & non est differentia in conspectu Dei cæli liberare in multis, & in paucis,

19 Quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, sed de cælo fortitudo est.

20 Ipsi veniunt ad nos in multitudine contumaci, & superbia, ut disperdant nos, & uxores nostras, & filios nostros, & ut spolient nos;

21 Nos vero pugnabimus pro animabus nostris, & legibus nostris;

22 Et ipse Dominus conteret eos ante faciem nostram; vos autem ne timueritis eos.

23 Ut cessavit autem loqui, insiluit in eos subito: & contritus est Seron, & exercitus ejus in conspectu ipsius.

24 Et persecutus est eum in descensu Bethoron usque in campum, & ceciderunt ex eis octingenti viri, reliqui autem fugerunt in terram Philisthiim.

25 Et cecidit timor Judæ, ac fratrum ejus, &
formido super omnes gentes in circuitu eorū. D

26 Et pervenit ad regem nomen ejus, & de præliis Judæ narrabant omnes gentes.

27 Ut audivit autem rex Antiochus sermones istos, iratus est animo: & misit, & congregavit exercitum universi regni sui, castra fortia valde:

28 Et aperuit ærarium suum, & dedit stipendia exercitui in annum: & mandavit illis, ut essent parati ad omnia.

29 Et vidit, quod defecit pecunia de thesauris suis, & tributa regionis modica propter dissensionem, & plagam, quam fecit in terra, ut tolleret legitima, quæ erant a primis diebus:

30 Et timuit ne non haberet, ut semel & bis, in sumptus & donaria, quæ dederat ante larga manu, & abundaverat super reges, qui ante eum fuerant.

31 Et consternatus erat animo valde, & cogitavit ire in Persidem, & accipere tributa regionum, & congregare argentum multum.

32 Et reliquit Lysiam hominem nobilem de genere regali super negotia regia, a flumine Euphrate usque ad flumen Ægypti:

33 Et ut nutriret Antiochum filium suum, donec rediret.

34 Et tradidit ei medium exercitū, & elephantos: & mandavit ei de omnibus, quæ volebat, & de inhabitantibus Judæam, & Jerusalem:

35 Et ut mitteret ad eos exercitum ad conterendam, & extirpandam virtutem Israel, & reliquias Jerusalem, & auferendam memoriam eorum de loco:

36 Et ut constitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum, & sorte distribueret terram eorum. E

37 Et rex assumpsit partem exercitus residui, & exivit ab Antiochia civitate regni sui anno centesimo & quadragesimo septimo: & transfretavit Euphraten flumen, & perambulabat superiores regiones.

38 Et elegit Lysias Ptolemæum filium Dorymini, & Nicanorem, & Gorgiam, viros potentes ex amicis regis.

39 Et misit cum eis quadraginta millia virorum, & septem millia equitum, ut venirent in terram Juda, & disperderent eam secundum verbum regis.

40 Et processerunt cum universa virtute sua, & venerunt, & applicuerunt Emmaum in terra campestri.

41 Et audierunt mercatores regionum nomen eorum: & acceperunt argentum, & aurum multum valde, & pueros: & venerunt in castra, ut acciperent filios Israel in servos, & additi sunt ad eos exercitus Syriæ, & terræ alienigenarum.

42 Et vidit Judas, & fratres ejus, quia multiplicata sunt mala, & exercitus applicabant ad fines eorum: & cognoverunt verba regis, quæ mandavit populo facere in interitum, & consummationem; F

43 Et dixerunt unusquisq; ad proximū suum: Erigamus dejectionem populi nostri, & pugnemus pro populo nostro, & sanctis nostris.

44 Et congregatus est conventus, ut essent parati in prælium, & ut orarent, & peterent misericordiam, & miserationes.

45 Et Jerusalem non habitabatur, sed erat sicut desertum; non erat qui ingrederetur & egrederetur de natis ejus: & sanctum conculcabatur: & filii alienigenarum erant in arce: ibi erat habitatio gentium; & ablata est voluptas a Jacob, & defecit ibi tibia, & cithara.

46 Et congregati sunt, & venerunt in Maspha contra Jerusalem, quia locus orationis erat in Maspha ante in Israel.

47 Et jejunaverunt illa die, & induerunt se ciliciis, & cinerem imposuerunt capiti suo, & disciderunt vestimenta sua:

48 Et expanderunt libros legis, de quibus scrutabantur gentes similitudinem simulachrorum suorum: G

49 Et attulerunt ornamenta sacerdotalia, & primitias, & decimas: & suscitaverunt Nazaræos, qui impleverant dies:

50 Et clamaverunt voce magna in cælum,

dicentes: Quid faciemus istis, & quo eos
ducemus?
51 Et sancta tua conculcata sunt, & contaminata sunt, & sacerdotes tui facti sunt
in luctum, & in humilitatem.
52 Et ecce Nationes convenerunt adversum nos, ut nos disperdant; tu scis quæ cogitant in nos.
53 Quomodo poterimus subsistere ante faciem eorum, nisi tu Deus adjuves nos?
54 Et tubis exclamaverunt voce magna.
55 Et post hæc constituit Judas duces populi, tribunos, & centuriones, & pentacontarchos, & decuriones.

*Deut. 20. c.5. & 6. 7. 8. Judic. 7. a.3.

56 * Et dixit his, qui ædificabant domos, & sponsabant uxores, & plantabant vineas, & formidolosis, ut redirent unusquisque in domum suam secundum legem.
57 Et moverunt castra, & collocaverunt ad austrum Emmaum.
58 Et ait Judas: Accingimini, & estote filii potentes, & estote parati in mane, ut pugnetis adversus Nationes has, quæ convenerunt adversus nos disperdere nos, & sancta nostra,
59 Quoniam melius est nos mori in bello, quam videre mala gentis nostræ, & sanctorum.
60 Sicut autem fuerit voluntas in cælo, sic fiat.

CAPUT IV.

Gorgias quærit Judam: at hic suos hortatus fudit hostes, rursumque Gorgiæ exercitu fuso colligit spolia; & iterum fusis ad Deum precibus, devincit Lysiæ exercitum, ac postmodum purificato templo novum erigit altare: & omnibus quæ ad Dei cultum requirebantur præparatis, sacrificiisque oblatis, magna lætitia celebrant illius dedicationem diebus octo, & statuto etiam hujus dedicationis annuo festo ad dies octo.

A

1 ET assumpsit Gorgias quinque millia virorum, & mille equites electos, & moverunt castra nocte,
2 Ut applicarent ad castra Judæorum, & percuterent eos subito: & filii, qui erant ex arce, erant illis duces.
3 Et audivit Judas, & surrexit ipse, & potentes percutere virtutem exercituum regis, qui erant in Emmaum.
4 Adhuc enim dispersus erat exercitus a castris.
5 Et venit Gorgias in castra Judæ noctu, & neminem invenit, & quærebat eos in montibus, quoniam dixit: Fugiunt hi a nobis.
6 Et cum dies factus esset, apparuit Judas in campo cum tribus millibus virorum tantum, qui tegumenta, & gladios non habebant:
7 Et viderunt castra gentium valida, & loricatos, & equitatus in circuitu eorum, & hi docti ad prælium.
8 Et ait Judas viris, qui secum erant: Ne timueritis multitudinem eorum, & impetum eorum ne formidetis.

*Exod. 14. b.9.

9 * Mementote, qualiter salvi facti sunt patres nostri in mari rubro, cum sequeretur eos Pharao cum exercitu multo.
10 Et nunc clamemus in cælum, & miserebitur nostri Dominus, & memor erit testamenti patrum nostrorum, & conteret exercitum istum ante faciem nostram hodie:
11 Et scient omnes gentes, quia est qui redimat, & liberet Israel.
12 Et elevaverunt alienigenæ oculos suos, & viderunt eos venientes ex adverso.

B

13 Et exierunt de castris in prælium, & tuba cecinerunt hi, qui erant cum Juda:
14 Et congressi sunt: & contritæ sunt gentes, & fugerunt in campum.
15 Novissimi autem omnes ceciderunt in gladio: & persecuti sunt eos usque Gezeron, & usq; in campos Idumææ, & Azoti, & Jamniæ, & ceciderunt ex illis usque ad tria millia virorum.
16 Et reversus est Judas, & exercitus ejus sequens eum.
17 Dixitque ad populum: Non concupiscatis spolia, quia bellum contra nos est:
18 Et Gorgias & exercitus ejus prope nos in monte: sed state nunc contra inimicos nostros, & expugnate eos, & sumetis postea spolia securi.
19 Et adhuc loquente Juda hæc, ecce apparuit pars quædam prospiciens de monte.
20 Et vidit Gorgias, quod in fugam conversi sunt sui, & succenderunt castra; fumus enim, qui videbatur, declarabat quod factum est.

C

21 Quibus illi conspectis timuerunt valde, aspicientes simul & Judam, & exercitum in campo paratum ad prælium.
22 Et fugerunt omnes in campum alienigenarum;
23 Et Judas reversus est ad spolia castrorum, & acceperunt aurum multum, & argentum, & hyacinthum, & purpuram marinam, & opes magnas.
24 Et conversi hymnum canebant, & benedicebant Deum in cælum, quoniam bonus est, quoniam in sæculum misericordia ejus.
25 Et facta est salus magna in Israel in die illa.
26 Quicumque autem alienigenarum evaserunt, venerunt, & nuntiaverunt Lysiæ universa, quæ acciderant.
27 Quibus ille auditis consternatus animo deficiebat, quod non qualia voluit, talia contigerunt in Israel, & qualia mandavit rex.
28 Et sequenti anno congregavit Lysias virorum electorum sexaginta millia, & equitum quinque millia, ut debellaret eos.
29 Et venerunt in Judæam, & castra posuerunt in Bethoron, & occurrit illis Judas cum decem millibus viris.

D

*1.Reg. 17.g.50. *1.Reg. 14.b.13.

30 Et viderunt exercitum fortem, & oravit, & dixit: Benedictus es, salvator Israel, * qui contrivisti impetum potentis in manu servi tui David, * & tradidisti castra alienigenarum in manu Jonathæ filii Saul, & armigeri ejus.
31 Conclude exercitum istum in manu populi tui Israel, & confundantur in exercitu suo, & equitibus.
32 Da illis formidinem, & tabefac audaciam virtutis eorum, & commoveantur contritione sua.
33 Dejice illos gladio diligentium te: & collaudent te omnes, qui noverunt nomen tuum in hymnis.
34 Et commiserunt prælium, & ceciderunt de exercitu Lysiæ quinque millia virorum.
35 Videns autem Lysias fugam suorum, & Judæorum audaciam, & quod parati sunt aut vivere, aut mori fortiter, abiit Antiochiam, & elegit milites, ut multiplicati rursus venirent in Judæam.

E

36 Dixit autem Judas, & fratres ejus: Ecce contriti sunt inimici nostri; ascendamus nunc mundare sancta, & renovare.
37 Et congregatus est omnis exercitus, & ascenderunt in montem Sion.
38 Et viderunt sanctificationem desertam, & altare profanatum, & portas exustas, & in atriis virgulta nata sicut in saltu, vel in montibus, & pastophoria diruta.
39 Et sciderunt vestimenta sua, & planxerunt planctu magno, & imposuerunt cinerem super caput suum.
40 Et ceciderunt in faciem super terram, & exclamaverunt tubis signorum, & clamaverunt in cælum.
41 Tunc ordinavit Judas viros, ut pugnarent adversus eos, qui erant in arce, donec emundarent sancta.
42 Et elegit sacerdotes sine macula, voluntatem habentes in lege Dei:
43 Et mundaverunt sancta, & tulerunt lapides contaminationis in locum immundum.
44 Et cogitavit de altari holocaustorum, quod profanatum erat, quid de eo faceret.
45 Et incidit illis consilium bonum, ut destruerent illud, ne forte illis esset in opprobrium, quia contaminaverunt illud gentes: & demoliti sunt illud.
46 Et reposuerunt lapides in monte domus in loco apto, quoadusque veniret propheta, & responderet de eis.
47 Et acceperunt lapides integros secundum legem, & ædificaverunt altare novum secundum illud, quod fuit prius;
48 Et ædificaverunt sancta, & quæ intra domum erant intrinsecus, & ædem, & atria sanctificaverunt.

49 Et fecerunt vasa sancta nova, & intulerunt candelabrum, & altare incensorum, & mensam in templum.

50 Et incensum posuerunt super altare, & accenderunt lucernas, quæ super candelabrum erant, & lucebant in templo.

51 Et posuerunt super mensam panes, & appenderunt vela, & consummaverunt omnia opera, quæ fecerant.

52 Et ante matutinum surrexerunt quinta & vigesima die mensis noni (hic est mensis Casleu) centesimi quadragesimi octavi anni:

53 Et obtulerunt sacrificium secundum legem super altare holocaustorum novum, quod fecerunt.

G 54 Secundum tempus, & secundum diem, in qua contaminaverunt illud gentes, in ipsa renovatum est in canticis, & in citharis, & cinyris, & in cymbalis.

55 Et cecidit omnis populus in faciem, & adoraverunt, & benedixerunt in cælum eum, qui prosperavit eis.

56 Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, & obtulerunt holocausta cum lætitia, & sacrificium salutaris, & laudis.

57 Et ornaverunt faciem templi coronis aureis, & scutulis: & dedicaverunt portas, & pastophoria, & imposuerunt eis januas.

58 Et facta est lætitia in populo magna valde, & aversum est opprobrium gentium.

* Joan. 10.d.22.

59 * Et statuit Judas, & fratres ejus, & universa ecclesia Israel, ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis ab anno in annum per dies octo, a quinta & vigesima die mensis Casleu, cum lætitia & gaudio.

60 Et ædificaverunt in tempore illo montem Sion, & per circuitum muros altos, & turres firmas, ne quando venirent gentes, & conculcarent eum sicut antea fecerunt.

61 Et collocavit illic exercitum, ut servarent eum, & munivit eum ad custodiendam Bethsuram, ut haberet populus munitionem contra faciem Idumææ.

CAPUT V.

Percussit Judas plurimas gentes finitimas: obsessosque Galaaditas, & Galilæos ipse una cum fratre Simone liberat: & devicto semel atque iterum Timotheo, captaque civitate Ephron, quæ transitum ipsi præbere noluerat, & omni masculo ipsius interempto, tandem integro numero læti revertuntur in montem Sion ad sacrificandum Domino: interea qui relicti fuerant duces in Jerusalem, dum contra Judæ præceptum pugnant adversus gentes, cæduntur: Judas vero percutit Chebron & Azotum, subversis ipsarum simulachris.

A 1 ET factum est, ut audierunt gentes in circuitu, quia ædificatum est altare, & sanctuarium sicut prius, iratæ sunt valde.

2 Et cogitabant tollere genus Jacob, qui erant inter eos, & cœperunt occidere de populo, & persequi.

3 Et debellabat Judas filios Esau in Idumæa, & eos qui erant in Acrabathane, quia circumsedebant Israelitas, & percussit eos plaga magna.

4 Et recordatus est malitiam filiorum Bean, qui erant populo in laqueum, & in scandalum, insidiantes ei in via.

5 Et conclusi sunt ab eo in turribus, & applicuit ad eos, & anathematizavit eos, & incendit turres eorum igni cum omnibus, qui in eis erant.

6 Et transivit ad filios Ammon, & invenit manum fortem, & populum copiosum, & Timotheum ducem ipsorum:

7 Et commisit cum eis prælia multa, & contriti sunt in conspectu eorum, & percussit eos:

8 Et cepit Gazer civitatem, & filias ejus, & reversus est in Judæam.

9 Et congregatæ sunt gentes, quæ sunt in Galaad, adversus Israelitas, qui erant in finibus eorum, ut tollerent eos: & fugerunt in Datheman munitionem,

10 Et miserunt litteras ad Judam, & fratres ejus, dicentes: Congregatæ sunt adversum nos gentes per circuitum, ut nos auferant:

B 11 Et parant venire, & occupare munitionem, in quam confugimus: & Timotheus est dux exercitus eorum.

12 Nunc ergo veni, & eripe nos de manibus eorum, quia cecidit multitudo de nobis,

13 Et omnes fratres nostri, qui erant in locis Tubin, interfecti sunt: & captivas duxerunt uxores eorum, & natos, & spolia, & peremerunt illic fere mille viros.

14 Et adhuc epistolæ legebantur, & ecce alii nuntii venerunt de Galilæa conscissis tunicis, nuntiantes secundum verba hæc:

15 Dicentes, convenisse adversum se a Ptolemaida, & Tyro, & Sidone: & repleta est omnis Galilæa alienigenis, ut nos consumant.

16 Ut audivit autem Judas, & populus, sermones istos, convenit ecclesia magna cogitare, quid facerent fratribus suis, qui in tribulatione erant, & expugnabantur ab eis.

17 Dixitque Judas Simoni fratri suo: Elige tibi viros, & vade, & libera fratres tuos in Galilæa: ego autem, & frater meus Jonathas ibimus in Galaaditim.

18 Et reliquit Josephum filium Zachariæ, & Azariam duces populi cum residuo exercitu in Judæa ad custodiam;

19 Et præcepit illis, dicens: Præestote populo huic, & nolite bellum committere adversum gentes, donec revertamur.

20 Et partiti sunt Simoni viri tria millia, ut iret in Galilæam: Judæ autem octo millia in Galaaditim.

21 Et abiit Simon in Galilæam, & commisit prælia multa cum gentibus; & contritæ sunt gentes a facie ejus, & persecutus est eos usque ad portam C

22 Ptolemaidis: & ceciderunt de gentibus fere tria millia virorum, & accepit spolia eorum:

23 Et assumpsit eos, qui erant in Galilæa, & in Arbatis cum uxoribus, & natis, & omnibus, quæ erant illis, & adduxit in Judæam cum lætitia magna.

24 Et Judas Machabæus & Jonathas frater ejus transierunt Jordanem, & abierunt viam trium dierum per desertum.

25 Et occurrerunt eis Nabuthæi, & susceperunt eos pacifice, & narraverunt eis omnia, quæ acciderant fratribus eorum in Galaaditide:

26 Et quia multi ex eis comprehensi sunt in Barasa, & Bosor, & in Alimis, & in Casphor, & Mageth, & Carnaim; hæ omnes civitates munitæ, & magnæ.

27 Sed & in ceteris civitatibus Galaaditidis tenentur comprehensi: & in crastinum constituerunt admovere exercitum civitatibus his, & comprehendere, & tollere eos in una die.

28 Et convertit Judas, & exercitus ejus viam in desertum Bosor repente, & occupavit civitatem: & occidit omnem masculum in ore gladii, & accepit omnia spolia eorum, & succendit eam igni.

29 Et surrexerunt inde nocte, & ibant usque ad munitionem.

30 Et factum est diluculo, cum elevassent oculos suos, ecce populus multus, cujus non erat numerus, portantes scalas & machinas ut comprehenderent munitionē, & expugnarent eos. D

31 Et vidit Judas, quia cœpit bellum, & clamor belli ascendit ad cælum sicut tuba, & clamor magnus de civitate:

32 Et dixit exercitui suo: Pugnate hodie pro fratribus vestris.

33 Et venit tribus ordinibus post eos, & exclamaverunt tubis, & clamaverunt in oratione.

34 Et cognoverunt castra Timothei, quia Machabæus est, & refugerunt a facie ejus; & percusserunt eos plaga magna: & ceciderunt ex eis in die illa fere octo millia virorum.

35 Et divertit Judas in Maspha, & expugnavit, & cepit eam: & occidit omnem masculum ejus, & sumpsit spolia ejus, & succendit eam igni.

36 Inde perrexit, & cepit Casbon, & Mageth, & Bosor, & reliquas civitates Galaaditidis.

37 Post hæc autem verba congregavit Timotheus exercitum alium, & castra posuit contra Raphon trans torrentem.

38 Et misit Judas speculari exercitum: & renuntiaverunt ei, dicentes: Quia convenerunt ad eum omnes gentes, quæ in circuitu nostro sunt, exercitus multus nimis:

39 Et

39 Et Arabas conduxerunt in auxilium sibi,& castra posuerunt trans torrentem, parati ad te E venire in prælium. Et abiit Judas obviam illis.

40 Et ait Timotheus principibus exercitus sui: Cum appropinquaverit Judas, & exercitus ejus ad torrentem aquæ, si transierit ad nos prior, non poterimus sustinere eum, quia potens poterit adversum nos.

41 Si vero timuerit transire, & posuerit castra extra flumen, transfretemus ad eos, & poterimus adversus illum.

42 Ut autem appropinquavit Judas ad torrentem aquæ, statuit scribas populi secus torrentem, & mandavit eis, dicens: Neminem hominum reliqueritis, sed veniant omnes in prælium.

43 Et transfretavit ad illos prior, & omnis populus post eum, & contritæ sunt omnes gentes a facie eorum, & projecerunt arma sua,& fugerunt ad fanum, quod erat in Carnaim.

44 Et occupavit ipsam civitatem, & fanum succendit igni cum omnibus, qui erant in ipso: & oppressa est Carnaim, & non potuit sustinere contra faciem Judæ.

45 Et congregavit Judas universos Israelitas, qui erant in Galaaditide a minimo usq; ad maximum,& uxores eorum,& natos,& exercitum magnum valde, ut venirent in terram Juda.

46 Et venerunt usque Ephron; & hæc civitas magna in ingressu posita, munita valde: & non erat declinare ab ea dextera vel sinistra, sed per mediam iter erat.

47 Et incluserunt se, qui erant in civitate, & obstruxerunt portas lapidibus: & misit ad eos Judas verbis pacificis,

F 48 Dicens: Transeamus per terram vestram, ut eamus in terram nostram, & nemo vobis nocebit: tantum pedibus transibimus. Et nolebant eis aperire.

49 Et præcepit Judas prædicare in castris, ut applicarent unusquisque, in quo erat loco.

50 Et applicuerunt se viri virtutis: & oppugnavit civitatem illam tota die, & tota nocte, & tradita est civitas in manu ejus;

51 Et peremerunt omnem masculū in ore gladii,& eradicavit eam,& accepit spolia ejus, & transivit per totam civitatem super interfectos.

52 Et transgressi sunt Jordanem in campo magno, contra faciem Bethsan.

53 Et erat Judas congregans extremos, & exhortabatur populum per totam viam, donec venirent in terram Juda.

54 Et ascenderunt in montem Sion cum lætitia & gaudio, & obtulerunt holocausta, quod nemo ex eis cecidisset, donec reverterentur in pace.

55 Et in diebus, quibus erat Judas, & Jonathas in terra Galaad, & Simon frater ejus in Galilæa contra faciem Ptolemaidis,

56 Audivit Josephus Zachariæ filius, & Azarias princeps virtutis res bene gestas, & prælia quæ facta sunt,

57 Et dixit: Faciamus & ipsi nobis nomen, & eamus pugnare adversus gentes, quæ in circuitu nostro sunt.

58 Et præcepit his, qui erant in exercitu suo, & abierunt Jamniam.

G 59 Et exivit Gorgias de civitate, & viri ejus obviam illis in pugnam.

60 Et fugati sunt Josephus, & Azarias usque in fines Judææ; & ceciderunt illo die de populo Israel ad duo millia viri, & facta est fuga magna in populo,

61 Quia non audierunt Judam, & fratres ejus, existimantes fortiter se facturos.

62 Ipsi autem non erant de semine virorum illorum, per quos salus facta est in Israel.

63 Et viri Juda magnificati sunt valde in conspectu omnis Israel, & gentium omnium, ubi audiebatur nomen eorum.

64 Et convenerunt ad eos fausta acclamantes.

65 Et exivit Judas,& fratres ejus,& expugnabant filios Esau in terra, quæ ad austrum est: & percussit Chebron & filias ejus: & muros ejus, & turres succendit igni in circuitu.

66 Et movit castra, ut iret in terram alienigenarum, & perambulabat Samariam.

67 In die illa ceciderunt sacerdotes in bello, dum volunt fortiter facere, dum sine consilio exeunt in prælium.

68 Et declinavit Judas in Azotum in terram alienigenarum,& diruit aras eorum,& sculptilia deorum ipsorum succendit igni:& cepit spolia civitatum, & reversus est in terram Juda.

CAPUT VI.

Antiochus repulsus ab opulenta civitate Elymaide venit in Babylonem: ubi auditis infortuniis, quæ sui in Judæa passi erant, incidit præ tristitia in mortis languorem, confitens hoc sibi contigisse ob impietatem, quam in Judæos exercuerat: quo ibi mortuo, & Juda arcem Jerusalem obsidente, successor ejus filius Antiochus dictus Eupator, congregato adversus Judam potentissimo exercitu non potuit eum vincere, & Eleazar, occiso ingenti elephante, ab eo oppressus interiit: Rex autem oppugnans Jerusalem revocatur a Lysia: sed post juratam pacem non servat jusjurandum.

1 ET rex Antiochus perambulabat superiores regiones, & audivit esse civitatem Elymaidem in Perside nobilissimam, & copiosam in argento, & auro, A

2 Templumque in ea locuples valde: & illic velamina aurea, & loricæ, & scuta, quæ reliquit Alexander Philippi rex Macedo, qui regnavit primus in Græcia.

3 Et venit, & quærebat capere civitatem, & deprædari eam: & non potuit, quoniam innotuit sermo his, qui erant in civitate,

4 Et insurrexerunt in prælium: & fugit inde, & abiit cum tristitia magna, & reversus est in Babyloniam.

5 Et venit qui nuntiaret ei in Perside, quia fugata sunt castra, quæ erant in terra Juda:

6 Et quia abiit Lysias cum virtute forti in primis,& fugatus est a facie Judæorum: & invaluerunt armis, & viribus,& spoliis multis, quæ ceperunt de castris, quæ exciderunt:

7 Et quia diruerunt abominationem, quam ædificaverat super altare, quod erat in Jerusalem, & sanctificationem, sicut prius, circumdederunt muris excelsis, sed & Bethsuram civitatem suam.

8 Et factum est, ut audivit rex sermones istos, expavit, & commotus est valde:& decidit in lectum, & incidit in languorem præ tristitia, quia non factum est ei, sicut cogitabat.

9 Et erat illic per dies multos, quia renovata est in eo tristitia magna, & arbitratus est se mori.

10 Et vocavit omnes amicos suos, & dixit B illis: Recessit somnus ab oculis meis, & concidi, & corrui corde præ solicitudine:

11 Et dixi in corde meo: In quantam tribulationem deveni, & in quos fluctus tristitiæ, in qua nunc sum, qui jucundus eram, & dilectus in potestate mea!

12 Nunc vero reminiscor malorum, quæ feci in Jerusalem, unde & abstuli omnia spolia aurea, & argentea, quæ erant in ea, & misi auferre habitantes Judæam sine causa.

13 Cognovi ergo, quia propterea invenerunt me mala ista: & ecce pereo tristitia magna in terra aliena.

14 Et vocavit Philippum unum de amicis suis, & præposuit eum super universum regnū suum:

15 Et dedit ei diadema, & stolam suam, & annulum, ut adduceret Antiochum filium suum, & nutriret eum, & regnaret.

16 Et mortuus est illic Antiochus rex anno centesimo quadragesimo nono.

17 Et cognovit Lysias, quoniam mortuus est rex, & constituit regnare Antiochum filium ejus, quem nutrivit adolescentem: & vocavit nomen ejus Eupator.

18 Et hi, qui erant in arce, concluserant C Israel in circuitu sanctorum: & quærebant eis mala semper, & firmamentum gentium.

19 Et cogitavit Judas disperdere eos:& convocavit universum populum, ut obsiderent eos.

20 Et convenerunt simul, & obsederunt eos anno centesimo quinquagesimo, & fecerunt balistas, & machinas.

21 Et exierunt quidam ex eis, qui obsidebantur, & adjunxerunt se illis aliqui impii ex Israel,

22 Et abierunt ad regem, & dixerunt:

Quo-

Quousque non facis judicium, & vindicas
fratres nostros?
23 Nos decrevimus servire patri tuo, & ambulare in præceptis ejus, & obsequi edictis ejus:
24 Et filii populi nostri propter hoc alienabant se a nobis, & quicumque inveniebantur ex nobis, interficiebantur, & hæreditates nostræ diripiebantur.
25 Et non ad nos tantum extenderunt manum, sed & in omnes fines nostros;
26 Et ecce applicuerunt hodie ad arcem Jerusalem occupare eam, & munitionem Bethsuram munierunt:
27 Et nisi præveneris eos velocius, majora, quam hæc, facient, & non poteris obtinere eos.
28 Et iratus est rex, ut hæc audivit: & convocavit omnes amicos suos, & principes exercitus sui, & eos, qui super equites erant.
D 29 Sed & de regnis aliis, & de insulis maritimis venerunt ad eum exercitus conductitii.
30 Et erat numerus exercitus ejus centum millia peditum, & viginti millia equitum, & elephanti trigintaduo docti ad prælium.
31 Et venerunt per Idumæam, & applicuerunt ad Bethsuram, & pugnaverũt dies multos, & fecerunt machinas. Et exierunt, & succenderunt eas igni, & pugnaverunt viriliter.
32 Et recessit Judas ab arce, & movit castra ad Bethzacharam contra castra regis.
33 Et surrexit rex ante lucem, & concitavit exercitus in impetum contra viam Bethzacharam: & comparaverunt se exercitus in prælium, & tubis cecinerunt:
34 Et elephantis ostenderunt sanguinem uvæ & mori, ad acuendos eos in prælium:
35 Et diviserunt bestias per legiones: & astiterunt singulis elephantis mille viri in loricis concatenatis, & galeæ æreæ in capitibus eorum: & quingenti equites ordinati unicuique bestiæ electi erant.
36 Hi ante tempus ubicumque erat bestia, ibi erant: & quocumque ibat, ibant, & non discedebant ab ea.
37 Sed & turres ligneæ super eos firmæ protegentes super singulas bestias: & super eas machinæ: & super singulas viri virtutis triginta duo, qui pugnabant desuper: & Indus magister bestiæ.
38 Et residuum equitatum hinc & inde statuit
E in duas partes, tubis exercitum commovere, & perurgere constipatos in legionibus ejus.
39 Et ut refulsit sol in clypeos aureos, & æreos, resplenduerunt montes ab eis, & resplenduerunt sicut lampades ignis.
40 Et distincta est pars exercitus regis per montes excelsos, & alia per loca humilia: & ibant caute & ordinate.
41 Et commovebantur omnes inhabitantes terram a voce multitudinis, & incessu turbæ, & collisione armorum; erat enim exercitus magnus valde, & fortis.
42 Et appropiavit Judas, & exercitus ejus in prælium: & ceciderunt de exercitu regis sexcenti viri.
43 Et vidit Eleazar filius Saura unam de bestiis loricatam loricis regis: & erat eminens super cæteras bestias: & visum est ei, quod in ea esset rex.
44 Et dedit se, ut liberaret populum suum, & acquireret sibi nomen æternum.
45 Et cucurrit ad eam audacter in medio legionis interficiens a dextris, & a sinistris, & cadebant ab eo huc atque illuc.
F 46 Et ivit sub pedes elephantis, & supposuit se ei, & occidit eum: & cecidit in terram super ipsum, & mortuus est illic.
47 Et videntes virtutem regis, & impetum exercitus ejus, diverterunt se ab eis.
48 Castra autem regis ascenderunt contra eos in Jerusalem: & applicuerunt castra regis ad Judæam, & montem Sion.
49 Et fecit pacem cum his, qui erant in Bethsura: & exierunt de civitate, quia non erant eis ibi alimenta conclusis, quia sabbata erant terræ.
50 Et comprehendit rex Bethsuram, & constituit illic custodiam servare eam.
51 Et convertit castra ad locum sanctificationis dies multos: & statuit illic balistas, & machinas, & ignis jacula, & tormenta ad lapides jactandos, & spicula, & scorpios ad mittendas sagittas, & fundibula.
52 Fecerunt autem & ipsi machinas adversus machinas eorum, & pugnaverunt dies multos.
53 Escæ autem non erant in civitate, eo quod septimus annus esset: & qui remanserant in Judæa de gentibus, consumpserant reliquias eorum, quæ reposita fuerant.
54 Et remanserunt in sanctis viri pauci,
G quoniam obtinuerat eos fames: & dispersi sunt unusquisque in locum suum.
55 Et audivit Lysias, quod Philippus, quem constituerat rex Antiochus, cum adhuc viveret, ut nutriret Antiochum filium suum, & regnaret,
56 Reversus esset a Perside, & Media, & exercitus, qui abierat cum ipso, & quia quærebat suscipere regni negotia;
57 Festinavit ire, & dicere ad regem, & duces exercitus: Deficimus quotidie, & esca nobis modica est, & locus, quem obsidemus, est munitus, & incumbit nobis ordinare de regno.
58 Nunc itaque demus dextras hominibus istis, & faciamus cum illis pacem, & cum omni gente eorum:
59 Et constituamus illis, ut ambulent in legitimis suis sicut prius. Propter legitima enim ipsorum, quæ despeximus, irati sunt, & fecerunt omnia hæc.
60 Et placuit sermo in conspectu regis, & principum: & misit ad eos pacem facere: & receperunt illam.
61 Et juravit illis rex, & principes: & exierunt de munitione.
62 Et intravit rex montem Sion, & vidit munitionem loci: & rupit citius juramentum, quod juravit: & mandavit destruere murum in gyro.
63 Et discessit festinanter, & reversus est Antiochiam, & invenit Philippum dominantem civitati: & pugnavit adversus eum, & occupavit civitatem.

CAPUT VII.

Demetrius Seleuci filius, occisis Antiocho & Lysia, obtinet regnum patrum suorum: qui, accusato apud se Juda Machabæo, mittit ducem Bacchidem, & accusatorem Alcimum constitutum sacerdotem ad affligendum filios Israel: sed cum non possent adversus Judam prævalere, missus est a rege Nicanor, qui, ut & priores, cum dolo nequiret, vi Judam aggressus, semel atque iterum ab eo devictus est, & præmissis ad Deum precibus, cum toto suo exercitu occisus, amputato ipsius capite ac dextera, quam irrisis Judæorum sacrificiis superbe contra locum sanctum extulerat: cujus victoriæ dies annuus apud Judæos celebris instituitur.

A 1 ANno centesimo quinquagesimo primo exiit Demetrius Seleuci filius ab urbe Roma, & ascendit cum paucis viris in civitatem maritimam, & regnavit illic.
2 Et factum est, ut ingressus est domum regni patrum suorũ, comprehendit exercitus Antiochum, & Lysiam, ut adducerent eos ad eum.
3 Et res ei innotuit: & ait: Nolite mihi ostendere faciem eorum.
4 Et occidit eos exercitus. Et sedit Demetrius super sedem regni sui.
5 Et venerunt ad eum viri iniqui & impii ex Israel, & Alcimus dux eorum, qui volebat fieri sacerdos.
6 Et accusaverunt populum apud regem, dicentes: Perdidit Judas, & fratres ejus omnes amicos tuos, & nos dispersit de terra nostra.
7 Nunc ergo mitte virum, cui credis, ut eat, & videat exterminium omne, quod fecit nobis, & regionibus regis, & puniat omnes amicos ejus, & adjutores eorum.
B 8 Et elegit rex ex amicis suis Bacchidem, qui dominabatur trans flumen magnum in regno, & fidelem regi: & misit eum,
9 Ut videret exterminium, quod fecit Judas: sed & Alcimum impium constituit in sacerdotium, & mandavit ei facere ultionem in filios Israel.
10 Et surrexerunt, & venerunt cum exercitu magno in terram Juda: & miserunt nun-

tios,

tios, & locuti sunt ad Judam, & ad fratres ejus verbis pacificis in dolo.

11 Et non intenderunt sermonibus eorum; viderunt enim, quia venerunt cum exercitu magno.

12 Et convenerunt ad Alcimum, & Bacchidem congregatio scribarũ requirere quæ justa sunt:

13 Et primi Assidæi qui erant in filiis Israel, & exquirebant ab eis pacem.

14 Dixerunt enim: Homo sacerdos de semine Aaron venit, non decipiet nos.

15 Et locutus est cum eis verba pacifica, & juravit illis, dicens: Non inferemus vobis malum, neque amicis vestris.

C

16 Et crediderunt ei: Et comprehendit ex eis sexaginta viros, & occidit eos in una die, secundum verbum quod scriptum est:

17 * Carnes sanctorum tuorum, & sanguinem ipsorum effuderunt in circuitu Jerusalem, & non erat qui sepeliret.

* Psal. 78. a. 2. & 3.

18 Et incubuit timor, & tremor in omnem populum, quia dixerunt: Non est veritas, & judicium in eis; transgressi sunt enim constitutum, & jusjurandum quod juraverunt.

19 Et movit Bacchides castra ab Jerusalem, & applicuit in Bethzecha: & misit, & comprehendit multos ex eis, qui a se effugerant, & quosdam de populo mactavit, & in puteum magnum projecit.

20 Et commisit regionem Alcimo, & reliquit cum eo auxilium in adjutorium ipsi. Et abiit Bacchides ad regem.

21 Et satis agebat Alcimus pro principatu sacerdotii sui.

22 Et convenerunt ad eum omnes, qui perturbabant populum suum, & obtinuerunt terram Juda, & fecerunt plagam magnã in Israel.

D

23 Et vidit Judas omnia mala, quæ fecit Alcimus, & qui cum eo erant, filiis Israel, multo plus quam gentes:

24 Et exiit in omnes fines Judææ in circuitu, & fecit vindictam in viros desertores, & cessaverunt ultra exire in regionem.

25 Vidit autem Alcimus quod prævaluit Judas, & qui cum eo erant: & cognovit, quia non potest sustinere eos, & regressus est ad regem, & accusavit eos multis criminibus.

26 * Et misit rex Nicanorem, unum ex principibus suis nobilioribus, qui erat inimicitias exercens contra Israel: & mandavit ei evertere populum.

* 2. Machab. 15. a. 1.

27 Et venit Nicanor in Jerusalem cum exercitu magno, & misit ad Judam & ad fratres ejus verbis pacificis cum dolo,

28 Dicens: Non sit pugna inter me & vos; veniam cum viris paucis, ut videam facies vestras cum pace.

29 Et venit ad Judam, & salutaverunt se invicem pacifice: & hostes parati erant rapere Judam.

E

30 Et innotuit sermo Judæ, quoniam cum dolo venerat ad eum: & conterritus est ab eo, & amplius noluit videre faciem ejus.

31 Et cognovit Nicanor, quoniam denudatum est consilium ejus: & exivit obviam Judæ in pugnam juxta Capharsalama.

32 Et ceciderunt de Nicanoris exercitu fere quinque millia viri, & fugerunt in civitatem David.

33 Et post hæc verba ascendit Nicanor in montem Sion: & exierunt de sacerdotibus populi salutare eum in pace, & demonstrare ei holocautomata, quæ offerebantur pro rege.

34 Et irridens sprevit eos, & polluit, & locutus est superbe,

35 Et juravit cum ira, dicens: Nisi traditus fuerit Judas, & exercitus ejus in manus meas, continuo cum regressus fuero in pace, succendam domum istam. Et exiit cum ira magna.

G

36 Et intraverunt sacerdotes, & steterunt ante faciem altaris & templi, & flentes dixerunt:

37 Tu Domine elegisti domum istam ad invocandum nomen tuum in ea, ut esset domus orationis & obsecrationis populo tuo;

38 Fac vindictam in homine isto, & exercitu ejus, & cadant in gladio: memento blasphemias eorum, & ne dederis eis, ut permaneant.

39 Et exiit Nicanor ab Jerusalem, & castra applicuit ad Bethoron: & occurrit illi exercitus Syriæ.

40 Et Judas applicuit in Adarsa cum tribus millibus viris: & oravit Judas, & dixit:

41 * Qui missi erant a rege Sennacherib, Domine, quia blasphemaverunt te, exiit angelus, & percussit ex eis centum octoginta quinque millia;

*4. Reg. 19. g. 35. Tobiæ 1. d. 21. Eccli. 48. d. 24. Isaiæ 37. g. 36. 2. Machab. 8. c. 19.

42 Sic contere exercitum istum in conspectu nostro hodie: & sciant ceteri, quia male locutus est super sancta tua: & judica illum secundum malitiam illius.

43 Et commiserunt exercitus prælium tertiadecima die mensis Adar: & contrita sunt castra Nicanoris, & cecidit ipse primus in prælio.

G

44 Ut autẽ vidit exercitus ejus, quia cecidisset Nicanor, projecerunt arma sua, & fugerunt.

45 Et persecuti sunt eos viam unius diei ab Adazer usquequo veniatur in Gazara, & tubis cecinerunt post eos cum significationibus:

46 Et exierunt de omnibus castellis Judææ in circuitu, & ventilabant eos cornibus: & convertebantur iterum ad eos, & ceciderunt omnes gladio, & non est relictus ex eis nec unus.

47 Et acceperunt spolia eorum in prædam: & caput Nicanoris amputaverunt, & dexteram ejus, quam extenderat superbe, & attulerunt, & suspenderunt contra Jerusalem.

48 Et lætatus est populus valde, & egerunt diem illam in lætitia magna.

49 Et constituit agi omnibus annis diem istam tertiadecima die mensis Adar.

50 Et siluit terra Juda dies paucos.

CAPUT VIII.

Judas, audita celeberrima Romanorum fama ac virtute, quæ hic recitantur, missis nuntiis fœdus cum illis percutit, ut ipsorum præsidio Judæi a Græcorum jugo liberentur: Romani autem Judæ remittunt isti fœderis rescriptum, in tabulis æreis sculptum, quod hic refertur.

1 ET audivit Judas nomen Romanorum, quia sunt potentes viribus, & acquiescunt ad omnia, quæ postulantur ab eis: & quicumque accesserunt ad eos, statuerunt cum eis amicitias: & quia sunt potentes viribus.

A

2 Et audierunt prælia eorum, & virtutes bonas, quas fecerunt in Galatia, quia obtinuerunt eos, & duxerunt sub tributum:

3 Et quanta fecerunt in regione Hispaniæ, & quod in potestatem redegerunt metalla argenti & auri, quæ illic sunt, & possederunt omnem locum consilio suo, & patientia:

4 Locaque, quæ longe erant valde ab eis, & reges, qui supervenerant eis ab extremis terræ, contriverunt, & percusserunt eos plaga magna: ceteri autem dant eis tributum omnibus annis:

5 Et Philippum & Persen Ceteorum regem, & ceteros, qui adversum eos arma tulerant, contriverunt in bello, & obtinuerunt eos:

6 Et Antiochum magnum regem Asiæ, qui eis pugnam intulerat habens centum viginti elephantos, & equitatum, & currus, & exercitum magnum valde, contritum ab eis:

7 Et quia ceperunt eum vivum, & statuerunt ei, ut daret ipse, & qui regnarent post ipsum, tributum magnum, & daret obsides, & constitutum,

B

8 Et regionem Indorum, & Medos, & Lydos de optimis regionibus eorum: & acceptas eas ab eis dederunt Eumeni regi:

9 Et quia qui erant apud Helladam, voluerunt ire, & tollere eos: & innotuit sermo his,

10 Et miserunt ad eos ducem unum, & pugnaverunt contra illos, & ceciderunt ex eis multi, & captivas duxerunt uxores eorum, & filios, & diripuerunt eos, & terram eorum possederunt, & destruxerunt muros eorum, & in servitutem illos redegerunt usque in hunc diem:

11 Et residua regna, & insulas, quæ aliquando restiterant illis, exterminaverunt, & in potestatem redegerunt.

12 Cum amicis autem suis, & qui in ipsis requiem habebant, conservaverunt amicitiam, & obtinuerunt regna, quæ erant proxima, & quæ erant longe, quia quicumque audiebant nomen eorum, timebant eos:

13 Quibus vero vellent auxilio esse, ut regnarent, regnabant: quos autem vellent, regno deturbabant: & exaltati sunt valde.

C 14 Et in omnibus istis nemo portabat diadema, nec induebatur purpura, ut magnificaretur in ea.

15 Et quia curiam fecerunt sibi, & quotidie consulebant trecentos viginti consilium agentes semper de multitudine, ut quæ digna sunt, gerant:

16 Et committunt uni homini magistratum suum per singulos annos dominari universæ terræ suæ, & omnes obediunt uni, & non est invidia, neque zelus inter eos.

17 Et elegit Judas Eupolemum filium Joannis filii Jacob, & Jasonem filium Eleazari, & misit eos Romam constituere cum illis amicitiam, & societatem:

18 Et ut auferrent ab eis jugum Græcorum, quia viderunt, quod in servitutem premerent regnum Israel.

19 Et abierunt Romam viam multam valde, & introierunt curiam, & dixerunt:

20 Judas Machabæus, & fratres ejus, & populus Judæorum miserunt nos ad vos statuere vobiscum societatem, & pacem, & conscribere nos socios, & amicos vestros.

21 Et placuit sermo in conspectu eorum.

22 Et hoc rescriptum est, quod rescripserunt in tabulis æreis, & miserunt in Jerusalem, ut esset apud eos ibi memoriale pacis, & societatis.

D 23 BENE SIT ROMANIS, & genti Judæorum in mari, & in terra in æternum: gladiusque & hostis procul sit ab eis.

24 Quod si institerit bellum Romanis prius, aut omnibus sociis eorum in omni dominatione eorum;

25 Auxilium feret gens Judæorum, prout tempus dictaverit, corde pleno:

26 Et præliantibus non dabunt, neque subministrabunt triticum, arma, pecuniam, naves, sicut placuit Romanis: & custodient mandata eorum, nihil ab eis accipientes.

27 Similiter autem & si genti Judæorum prius acciderit bellum, adjuvabunt Romani ex animo, prout eis tempus permiserit:

28 Et adjuvantibus non dabitur triticum, arma, pecunia, naves, sicut placuit Romanis: & custodient mandata eorum absque dolo.

29 Secundum hæc verba constituerunt Romani populo Judæorum.

30 Quod si post hæc verba hi aut illi addere, aut demere ad hæc aliquid voluerint, facient ex proposito suo: & quæcumque addiderint, vel dempserint, rata erunt.

31 Sed & de malis, quæ Demetrius rex fecit in eos, scripsimus ei, dicentes: Quare gravasti jugum tuum super amicos nostros, & socios Judæos?

32 Si ergo iterum adierint nos, adversum te faciemus illis judicium, & pugnabimus tecum mari terraque.

CAPUT IX.

Bacchide & Alcimo contra Judam missis a Demetrio, Judas minimo exercitu fortissime resistens occiditur, ac lugetur: graviterque afflictis piis Israelitis frater ipsius Jonathas in ejus locum sufficitur: qui ob fratris Joannis mortem percutit filios Jambri in nuptiis: rursumque percussis de Bacchidis exercitu mille viris, Alcimus ob impia in locum sanctum opera percussus a Deo paralysi, mortuus est: sed & Bacchides cum nec dolo nec vi posset Jonathan perdere, inito cum eo fœdere discessit, nec amplius in Judæam reversus est.

A 1 Interea ut audivit Demetrius, quia cecidit Nicanor, & exercitus ejus in prælio, apposuit Bacchidem & Alcimum rursum mittere in Judæam, & dextrum cornu cum illis.

2 Et abierunt viam, quæ ducit in Galgala, & castra posuerunt in Masaloth, quæ est in Arbellis: & occupaverunt eam, & peremerunt animas hominum multas.

3 In mense primo anni centesimi & quinquagesimi secundi applicuerunt exercitum ad Jerusalem:

4 Et surrexerunt, & abierunt in Beream viginti millia virorum, & duo millia equitum.

5 Et Judas posuerat castra in Laisa, & tria millia viri electi cum eo:

6 Et viderunt multitudinem exercitus, quia multi sunt, & timuerunt valde: & multi subtraxerunt se de castris, & non remanserunt ex eis nisi octingenti viri.

7 Et vidit Judas, quod defluxit exercitus suus, & bellum perurgebat eum, & confractus est corde; quia non habebat tempus congregandi eos, & dissolutus est.

8 Et dixit his, qui residui erant: Surgamus, & eamus ad adversarios nostros, si poterimus pugnare adversus eos.

9 Et avertebant eum, dicentes: Non poterimus, sed liberemus animas nostras modo, & revertamur ad fratres nostros, & tunc pugnabimus adversus eos; nos autem pauci sumus.

10 Et ait Judas: Absit istam rem facere, ut fugiamus ab eis: & si appropiavit tempus nostrum, moriamur in virtute propter fratres nostros, & non inferamus crimen gloriæ nostræ. B

11 Et movit exercitus de castris, & steterunt illis obviam: & divisi sunt equites in duas partes, & fundibularii, & sagittarii præibant exercitum, & primi certaminis omnes potentes.

12 Bacchides autem erat in dextro cornu, & proximavit legio ex duabus partibus, & clamabant tubis;

13 Exclamaverunt autem & hi, qui erant ex parte Judæ, etiam ipsi, & commota est terra a voce exercituum: & commissum est prælium a mane usque ad vesperam.

14 Et vidit Judas, quod firmior est pars exercitus Bacchidis in dextris, & convenerunt cum ipso omnes constantes corde:

15 Et contrita est dextera pars ab eis, & persecutus est eos usque ad montem Azoti.

16 Et qui in sinistro cornu erant, viderunt, quod contritum est dextrum cornu, & secuti sunt post Judam, & eos, qui cum ipso erant, a tergo:

17 Et ingravatum est prælium, & ceciderunt vulnerati multi ex his, & ex illis.

18 Et Judas cecidit, & ceteri fugerunt. C

19 Et Jonathas, & Simon tulerunt Judam fratrem suum, & sepelierunt eum in sepulchro patrum suorum in civitate Modin.

20 Et fleverunt eum omnis populus Israel planctu magno, & lugebant dies multos,

21 Et dixerunt: Quomodo cecidit potens, qui salvum faciebat populum Israel?

22 Et cetera verba bellorum Judæ, & virtutum, quas fecit, & magnitudinis ejus, non sunt descripta: multa enim erant valde.

23 Et factum est: post obitum Judæ emerserunt iniqui in omnibus finibus Israel, & exorti sunt omnes, qui operabantur iniquitatem.

24 In diebus illis facta est fames magna valde, & tradidit se Bacchidi omnis regio eorum cum ipsis.

25 Et elegit Bacchides viros impios, & constituit eos dominos regionis.

26 Et exquirebant, & perscrutabantur amicos Judæ, & adducebant eos ad Bacchidem, & vindicabat in illos, & illudebat.

27 Et facta est tribulatio magna in Israel, qualis non fuit ex die, qua non est visus propheta in Israel.

28 Et congregati sunt omnes amici Judæ, & dixerunt Jonathæ:

29 Ex quo frater tuus Judas defunctus est, vir similis ei non est, qui exeat contra inimicos nostros, Bacchidem, & eos, qui inimici sunt gentis nostræ.

30 Nunc itaque te hodie elegimus esse pro eo nobis in principem, & ducem ad bellandum bellum nostrum.

31 Et suscepit Jonathas tempore illo principatum, & surrexit loco Judæ fratris sui.

32 Et cognovit Bacchides, & quærebat eum occidere. D

33 Et cognovit Jonathas, & Simon frater ejus, & omnes, qui cum eo erant: & fugerunt in desertum Thecuæ, & consederunt ad aquam lacus Asphar.

34 Et cognovit Bacchides, & die sabbatorum venit ipse, & omnis exercitus ejus trans Jordanem.

35 Et Jonathas misit fratrem suum ducem
populi, & rogavit Nabuthæos amicos suos,
ut commodarent illis apparatum suum, qui
erat copiosus.
36 Et exierunt filii Jambri ex Madaba, &
comprehenderunt Joannem, & omnia, quæ
habebat, & abierunt habentes ea.
37 Post hæc verba renuntiatum est Jonathæ,
& Simoni fratri ejus, quia filii Jambri fa-
ciunt nuptias magnas, & ducunt sponsam
ex Madaba filiam unius de magnis princi-
pibus Chanaan cum ambitione magna.
38 Et recordati sunt sanguinis Joannis fra-
tris sui: & ascenderunt, & absconderunt se
sub tegumento montis.
39 Et elevaverunt oculos suos, & viderunt:
& ecce tumultus, & apparatus multus; &
sponsus processit, & amici ejus, & fratres e-
jus obviam illis cum tympanis, & musicis,
& armis multis.
40 Et surrexerunt ad eos ex insidiis, &
occiderunt eos, & ceciderunt vulnerati mul-
ti, & residui fugerunt in montes; & accepe-
runt omnia spolia eorum.
41 Et conversæ sunt nuptiæ in luctum, &
vox musicorum ipsorum in lamentum.
42 Et vindicaverunt vindictam sanguinis fra-
E tris sui: & reversi sunt ad ripam Jordanis.
43 Et audivit Bacchides, & venit die sabba-
torum usque ad oram Jordanis in virtute magna.
44 Et dixit ad suos Jonathas: Surgamus,
& pugnemus contra inimicos nostros; non est
enim hodie sicut heri, & nudiustertius.
45 Ecce enim bellum ex adverso, aqua ve-
ro Jordanis hinc & inde, & ripæ, & paludes,
& saltus: & non est locus divertendi.
*2.Par. 46 * Nunc ergo clamate in cælum, ut li-
20.a.3. beremini de manu inimicorum vestrorum.
Et commissum est bellum.
47 Et extendit Jonathas manum suam per-
cutere Bacchidem, & divertit ab eo retro.
48 Et dissiliit Jonathas, & qui cum eo erant
in Jordanem, & transnataverunt ad eos Jor-
danem.
49 Et ceciderunt de parte Bacchidis die il-
la mille viri: & reversi sunt in Jerusalem:
50 Et ædificaverunt civitates munitas in Ju-
dæa, munitionem, quæ erat in Jericho, &
in Ammaum, & in Bethoron, & in Bethel,
& Thamnata, & Phara, & Thopo muris ex-
celsis, & portis, & seris.
51 Et posuit custodiam in eis, ut inimici-
tias exercerent in Israel.
52 Et munivit civitatem Bethsuram, & Ga-
zaram, & arcem, & posuit in eis auxilia,
& apparatum escarum:
53 Et accepit filios principum regionis obsides,
F & posuit eos in arce in Jerusalem in custodiam.
54 Et anno centesimo quinquagesimo tertio,
mense secundo præcepit Alcimus destrui mu-
ros domus sanctæ interioris, & destrui opera
prophetarum: & cœpit destruere.
55 In tempore illo percussus est Alcimus,
& impedita sunt opera illius, & occlusum est
os ejus, & dissolutus est paralysi, nec ultra
potuit loqui verbum, & mandare de domo sua.
56 Et mortuus est Alcimus in tempore il-
lo cum tormento magno.
57 Et vidit Bacchides, quoniam mortuus est
Alcimus, & reversus est ad regem, & siluit
terra annis duobus.
58 Et cogitaverunt omnes iniqui, dicentes: Ec-
ce Jonathas, & qui cum eo sunt, in silentio ha-
bitant confidenter: nunc ergo adducamus Bac-
chidem, & comprehendet eos omnes una nocte.
59 Et abierunt, & consilium ei dederunt.
60 Et surrexit, ut veniret cum exercitu mul-
to: & misit occulte epistolas sociis suis, qui
erant in Judæa, ut comprehenderent Jonathan,
& eos qui cum eo erant: sed non potuerunt,
quia innotuit eis consilium eorum.
61 Et apprehendit de viris regionis, qui
principes erant militiæ, quinquaginta viros,
& occidit eos.
62 Et secessit Jonathas, & Simon, & qui cum
eo erant, in Bethbessen, quæ est in deserto: &
extruxit diruta ejus, & firmaverunt eam.
G 63 Et cognovit Bacchides, & congregavit
universam multitudinem suam: & his, qui
de Judæa erant, denuntiavit.
64 Et venit, & castra posuit desuper Beth-
bessen: & oppugnavit eam dies multos, &
fecit machinas.
65 Et reliquit Jonathas Simonem fratrem
suum in civitate, & exiit in regionem, &
venit cum numero,
66 Et percussit Odaren, & fratres ejus, &
filios Phaseron in tabernaculis ipsorum, &
cœpit cædere, & crescere in virtutibus.
67 Simon vero, & qui cum ipso erant, exie-
runt de civitate, & succenderunt machinas,
68 Et pugnaverunt contra Bacchidem, &
contritus est ab eis: & afflixerunt eum val-
de, quoniam consilium ejus, & congressus
ejus erat inanis.
69 Et iratus contra viros iniquos, qui ei con-
silium dederant, ut veniret in regionem ipso-
rum, multos ex eis occidit; ipse autem cogi-
tavit cum reliquis abire in regionem suam.
70 Et cognovit Jonathas, & misit ad eum
legatos componere pacem cum ipso, & red-
dere ei captivitatem.
71 Et libenter accepit, & fecit secundum
verba ejus, & juravit se nihil facturum ei
mali omnibus diebus vitæ ejus.
72 Et reddidit ei captivitatem, quam prius
erat prædatus de terra Juda: & conversus abiit
in terram suam, & non apposuit amplius ve-
nire in fines ejus.
73 Et cessavit gladius ex Israel: & habitavit
Jonathas in Machmas, & cœpit Jonathas ibi ju-
dicare populum, & exterminavit impios ex Israel.

CAPUT X.

Alexandro Nobilis Antiochi filio occupante Ptolemaida, conatur Demetrius ferire fœdus cum Jonatha, semel ac iterum plurima pollicens: at ille prælegit oblatas ab Alexandro amicitias: qui Alexander, devicto occisoque Demetrio, ducit uxorem Cleopatram Ptolemæi regis Ægypti filiam, plurimum Jonathan honorans: porro Apollonium ducem junioris Demetrii devicit Jonathas, succensa Azoto & templo Dagon: rursumque ab Alexandro honoratur, data sibi Accaron ac fibula aurea.

1 ET anno centesimo sexagesimo ascendit A
Alexander Antiochi filius, qui cogno-
minatus est Nobilis, & occupavit Ptolemai-
dam: & receperunt eum, & regnavit illic.
2 Et audivit Demetrius rex, & congrega-
vit exercitum copiosum valde, & exivit ob-
viam illi in prælium.
3 Et misit Demetrius epistolam ad Jona-
than verbis pacificis, ut magnificaret eum.
4 Dixit enim: Anticipemus facere pacem
cum eo, priusquam faciat cum Alexandro
adversum nos.
5 Recordabitur enim omnium malorum,
quæ fecimus in eum, & in fratrem ejus, &
in gentem ejus.
6 Et dedit ei potestatem congregandi exercitũ,
& fabricare arma, & esse ipsum socium ejus:
& obsides, qui erant in arce, jussit tradi ei.
7 Et venit Jonathas in Jerusalem, & le-
git epistolas in auditu omnis populi, & eo-
rum, qui in arce erant.
8 Et timuerunt timore magno, quoniam
audierant, quod dedit ei rex potestatem con-
gregandi exercitum.
9 Et traditi sunt Jonathæ obsides, & red-
didit eos parentibus suis.
10 Et habitavit Jonathas in Jerusalem, &
cœpit ædificare, & innovare civitatem.
11 Et dixit facientibus opera, ut extruerent
muros, & montem Sion in circuitu lapidibus
quadratis ad munitionem, & ita fecerunt.
12 Et fugerunt alienigenæ, qui erant in
munitionibus, quas Bacchides ædificaverat:
13 Et reliquit unusquisque locum suum,
& abiit in terram suam.
14 Tantum in Bethsura remanserunt ali-
qui ex his, qui reliquerant legem, & præce-
pta Dei; erat enim hæc eis ad refugium.
15 Et audivit Alexander rex promissa, quæ B
promisit Demetrius Jonathæ; & narraverunt
ei prælia, & virtutes, quas ipse fecit, &
fratres ejus, & labores, quos laboraverunt.

16 Et

16 Et ait: Numquid inveniemus aliquem virum talem? & nunc faciemus eum amicum, & ſocium noſtrum.

17 Et ſcripſit epiſtolam, & miſit ei ſecundum hæc verba, dicens:

18 Rex Alexander fratri Jonathæ ſalutem.

19 Audivimus de te, quod vir potens ſis viribus, & aptus es, ut ſis amicus noſter;

20 Et nunc conſtituimus te hodie ſummum ſacerdotem gentis tuæ, & ut amicus voceris regis, (& miſit ei purpuram, & coronam auream) & quæ noſtra ſunt ſentias nobiſcum, & conſerves amicitias ad nos.

21 Et induit ſe Jonathas ſtola ſancta ſeptimo menſe, anno centeſimo ſexageſimo in die ſolemni ſcenopegiæ: & congregavit exercitum, & fecit arma copioſa.

22 Et audivit Demetrius verba iſta, & contriſtatus eſt nimis, & ait:

23 Quid hoc fecimus, quod præoccupavit nos Alexander apprehendere amicitiam Judæorum ad munimen ſui?

24 Scribam & ego illis verba deprecatoria, & dignitates, & dona, ut ſint mecum in adjutorium.

25 Et ſcripſit eis in hæc verba: REX Demetrius genti Judæorum ſalutem:

26 Quoniam ſervaſtis ad nos pactum, & manſiſtis in amicitia noſtra, & non acceſſiſtis ad inimicos noſtros, audivimus, & gaviſi ſumus.

C 27 Et nunc perſeverate adhuc conſervare ad nos fidem, & retribuemus vobis bona, pro his, quæ feciſtis nobiſcum:

28 Et remittemus vobis præſtationes multas, & dabimus vobis donationes.

29 Et nunc abſolvo vos, & omnes Judæos a tributis, & pretia ſalis indulgeo, & coronas remitto, & tertias ſeminis:

30 Et dimidiam partem fructus ligni, quod eſt portionis meæ, relinquo vobis ex hodierno die, & deinceps, ne accipiatur a terra Juda, & a tribus civitatibus, quæ additæ ſunt illi ex Samaria, & Galilæa ex hodierna die, & in totum tempus.

31 Et Jeruſalem ſit ſancta, & libera cum finibus ſuis: & decimæ, & tributa ipſius ſint.

32 Remitto etiam poteſtatem arcis, quæ eſt in Jeruſalem: & do eam ſummo ſacerdoti, ut conſtituat in ea viros, quoſcumque ipſe elegerit, qui cuſtodiant eam.

33 Et omnem animam Judæorum, quæ captiva eſt a terra Juda in omni regno meo, relinquo liberam gratis, ut omnes a tributis ſolvantur, etiam pecorum ſuorum.

34 Et omnes dies ſolemnes, & ſabbata, & neomeniæ, & dies decreti, & tres dies ante diem ſolemnem, & tres dies poſt diem ſolemnem, ſint omnes immunitatis, & remiſſionis omnibus Judæis, qui ſunt in regno meo;

35 Et nemo habebit poteſtatem agere aliquid, & movere negotia adverſus aliquem illorum in omni cauſa.

D 36 Et aſcribantur ex Judæis in exercitu regis ad triginta millia virorum: & dabuntur illis copiæ, ut oportet omnibus exercitibus regis, & ex eis ordinabuntur qui ſint in munitionibus regis magni:

37 Et ex his conſtituentur ſuper negotia regni, quæ aguntur ex fide, & principes ſint ex eis, & ambulent in legibus ſuis, ſicut præcepit rex in terra Juda.

38 Et tres civitates, quæ additæ ſunt Judææ ex regione Samariæ, cum Judæa reputentur: ut ſint ſub uno, & non obediant alii poteſtati, niſi ſummi ſacerdotis:

39 Ptolemaida, & confines ejus, quas dedi donum ſanctis, qui ſunt in Jeruſalem ad neceſſarios ſumptus ſanctorum.

40 Et ego do ſingulis annis quindecim millia ſiclorum argenti de rationibus regis, quæ me contingunt:

41 Et omne, quod reliquum fuerit, quod non reddiderant qui ſuper negotia erant annis prioribus, ex hoc dabunt in opera domus.

42 Et ſuper hæc quinque millia ſiclorum argenti, quæ accipiebant de ſanctorum ratione per ſingulos annos: & hæc ad ſacerdotes pertineant, qui miniſterio funguntur.

43 Et quicumq; confugerint in templum, quod eſt Jeroſolymis, & in omnibus finibus ejus, obnoxii regi in omni negotio dimittantur, & univerſa, quæ ſunt eis in regno meo, libera habeant.

44 Et ad ædificanda vel reſtauranda opera ſanctorum ſumptus dabuntur de ratione regis:

45 Et ad extruendos muros Jeruſalem, & communiendos in circuitu, ſumptus dabuntur de ratione regis, & ad conſtruendos muros in Judæa.

46 Ut audivit autem Jonathas, & populus ſermones iſtos,* non crediderunt eis, nec receperunt eos, quia recordati ſunt malitiæ magnæ, quam fecerat in Iſrael, & tribulaverat eos valde. * Supr. 7. b. 11.

47 Et complacuit eis in Alexandrum, quia ipſe fuerat eis princeps ſermonum pacis, & ipſi auxilium ferebant omnibus diebus.

48 Et congregavit rex Alexander exercitum magnum, & admovit caſtra contra Demetriū.

49 Et commiſerunt prælium duo reges, & fugit exercitus Demetrii, & inſecutus eſt eum Alexander, & incubuit ſuper eos.

50 Et invaluit prælium nimis, donec occidit ſol: & cecidit Demetrius in die illa.

51 Et miſit Alexander ad Ptolemæum regem Ægypti legatos ſecundum hæc verba, dicens: E

52 QUONIAM regreſſus ſum in regnum meum, & ſedi in ſede patrum meorum, & obtinui principatum, & contrivi Demetrium, & poſſedi regionem noſtram,

53 Et commiſi pugnam cum eo, & contritus eſt ipſe, & caſtra ejus a nobis, & ſedimus in ſede regni ejus;

54 Et nunc ſtatuamus ad invicem amicitiam: & da mihi filiam tuam uxorem, & ego ero gener tuus, & dabo tibi dona, & ipſi, digna te.

55 Et reſpondit rex Ptolemæus, dicens: FELIX dies, in qua reverſus es ad terram patrum tuorum, & ſediſti in ſede regni eorum.

56 Et nunc faciam tibi quod ſcripſiſti: ſed occurre mihi Ptolemaidam, ut videamus invicem nos, & ſpondeam tibi ſicut dixiſti.

57 Et exivit Ptolemæus de Ægypto, ipſe, & Cleopatra filia ejus, & venit Ptolemaidam anno centeſimo ſexageſimo ſecundo.

58 Et occurrit ei Alexander rex, & dedit ei Cleopatram filiam ſuam: & fecit nuptias ejus Ptolemaidæ, ſicut reges, in magna gloria.

59 Et ſcripſit rex Alexander Jonathæ, ut veniret obviam ſibi.

60 Et abiit cum gloria Ptolemaidam, & occurrit ibi duobus regibus, & dedit illis argentum multum, & aurum, & dona: & invenit gratiam in conſpectu eorum.

61 Et convenerunt adverſus eum viri peſtilentes ex Iſrael, viri iniqui interpellantes adverſus eum: & non intendit ad eos rex.

62 Et juſſit ſpoliari Jonathan veſtibus ſuis, & indui eum purpura: & ita fecerunt. Et collocavit eum rex ſedere ſecum.

63 Dixitque principibus ſuis: Exite cum eo in medium civitatis, & prædicate, ut nemo adverſus eum interpellet de ullo negotio, nec quiſquam ei moleſtus ſit de ulla ratione.

64 Et factum eſt, ut viderunt, qui interpellabant gloriam ejus, quæ prædicabatur, & opertum eum purpura, fugerunt omnes. F

65 Et magnificavit eum rex, & ſcripſit eum inter primos amicos, & poſuit eum ducem, & participem principatus.

66 Et reverſus eſt Jonathas in Jeruſalem cum pace, & lætitia.

67 In anno centeſimo ſexageſimoquinto, venit Demetrius filius Demetrii a Creta in terram patrum ſuorum.

68 Et audivit Alexander rex, & contriſtatus eſt valde, & reverſus eſt Antiochiam.

69 Et conſtituit Demetrius rex Apollonium ducem, qui præerat Cœleſyriæ: & congregavit exercitum magnum, & acceſſit ad Jamniam, & miſit ad Jonathan ſummum ſacerdotem,

70 Dicens: Tu ſolus reſiſtis nobis: ego autem factus ſum in deriſum, & in opprobrium, propterea quia tu poteſtatem adverſum nos exerces in montibus.

71 Nunc ergo ſi confidis in virtutibus tuis, deſcende ad nos in campum, & comparemus illic invicem, quia mecum eſt virtus bellorum.

72 Interroga, & disce quis sum ego, & ceteri, qui auxilio sunt mihi, qui & dicunt, quia non potest stare pes vester ante faciem nostram, quia bis in fugam conversi sunt patres tui in terra sua;

73 Et nunc quomodo poteris sustinere equitatum & exercitum tantum in campo, ubi non est lapis, neque saxum, neque locus fugiendi?

74 Ut audivit autem Jonathas sermones Apollonii, motus est animo: & elegit decem millia virorum, & exiit ab Jerusalem, & occurrit ei Simon frater ejus in adjutorium.

75 Et applicuerunt castra in Joppen, & exclusit eum a civitate: quia custodia Apollonii Joppe erat: & oppugnavit eam.

G 76 Et exterriti qui erant in civitate, aperuerunt ei, & obtinuit Jonathas Joppen.

77 Et audivit Apollonius, & admovit tria millia equitum, & exercitum multum.

78 Et abiit Azotum tamquam iter faciens, & statim exiit in campum, eo quod haberet multitudinem equitum, & confideret in eis. Et insecutus est eum Jonathas in Azotum, & commiserunt prælium.

E 79 Et reliquit Apollonius in castris mille equites post eos occulte.

80 Et cognovit Jonathas, quoniam insidiæ sunt post se, & circuierunt castra ejus, & jecerunt jacula in populum a mane usque ad vesperam.

81 Populus autem stabat, sicut præceperat Jonathas: & laboraverunt equi eorum.

82 Et ejecit Simon exercitum suum, & commisit contra legionem; equites enim fatigati erant: & contriti sunt ab eo, & fugerunt.

83 Et qui dispersi sunt per campum, fugerunt in Azotum, & intraverunt in Bethdagon idolum suum, ut ibi se liberarent.

84 Et succendit Jonathas Azotum, & civitates, quæ erant in circuitu ejus, & accepit spolia eorum, & templum Dagon: & omnes, qui fugerunt in illud, succendit igni.

85 Et fuerunt qui ceciderunt gladio, cum his, qui succensi sunt, fere octo millia virorum.

86 Et movit inde Jonathas castra, & applicuit ea Ascalonem: & exierunt de civitate obviam illi in magna gloria.

87 Et reversus est Jonathas in Jerusalem cum suis habentibus spolia multa.

88 Et factum est: ut audivit Alexander rex sermones istos, addidit adhuc glorificare Jonathan.

89 Et misit ei fibulam auream, sicut consuetudo est dari cognatis regum. Et dedit ei Accaron, & omnes fines ejus in possessionem.

CAPUT XI.

Mortuo Alexandro, & similiter Ptolemæo, qui Alexandri regnum dolo invaserat, ablata ab eo filia sua & tradita in uxorem Demetrio, hic Demetrius Jonathan honorat datis litteris immunitatis a tributis: Jonathas autem mittit ei auxiliares milites, qui occisis uno die centum millibus, regem a civibus Antiochiæ liberarunt, & Antiochiam incenderunt: illo autem fœdus cum Jonatha initum prævaricante, F *Antiochus filius Alexandri devicto Demetrio regnans, fœdus init cum Jonatha, qui una cum fratre Simone sæpius victor evadit adversus alienigenas.*

A 1 ET rex Ægypti congregavit exercitum, sicut arena, quæ est circa oram maris, & naves multas: & quærebat obtinere regnum Alexandri dolo, & addere illud regno suo.

2 Et exiit in Syriam verbis pacificis, & aperiebant ei civitates, & occurrebant ei: quia mandaverat Alexander rex exire ei obviam, eo quod socer suus esset.

3 Cum autem introiret civitatem Ptolemæus, ponebat custodias militum in singulis civitatibus.

4 Et ut appropiavit Azoto, ostenderunt ei templum Dagon succensum igni, & Azotum, & cætera ejus demolita, & corpora projecta, & eorum, qui cæsi erant in bello, tumulos, quos fecerant secus viam.

5 Et narraverunt regi, quia hæc fecit Jonathas, ut invidiam facerent ei: & tacuit rex.

6 Et occurrit Jonathas regi in Joppen cum gloria, & invicem se salutaverunt, & dormierunt illic.

7 Et abiit Jonathas cum rege usque ad fluvium, qui vocatur Eleutherus: & reversus est in Jerusalem.

8 Rex autem Ptolemæus obtinuit dominium civitatum usque Seleuciam maritimam, & cogitabat in Alexandrum consilia mala.

9 Et misit legatos ad Demetrium, dicens: VENI, componamus inter nos pactum, & dabo tibi filiam meam, quam habet Alexander, & regnabis in regno patris tui. B

10 Pœnitet enim me, quod dederim illi filiam meam; quæsivit enim me occidere.

11 Et vituperavit eum, propterea quod concupierat regnum ejus.

12 Et abstulit filiam suam, & dedit eam Demetrio, & alienavit se ab Alexandro, & manifestatæ sunt inimicitiæ ejus.

13 Et intravit Ptolemæus Antiochiam, & imposuit duo diademata capiti suo, Ægypti, & Asiæ.

14 Alexander autem rex erat in Cilicia illis temporibus: quia rebellabant, qui erant in locis illis.

15 Et audivit Alexander, & venit ad eum in bellum: & produxit Ptolemæus rex exercitum, & occurrit ei in manu valida, & fugavit eum.

16 Et fugit Alexander in Arabiam, ut ibi protegeretur. Rex autem Ptolemæus exaltatus est.

17 Et abstulit Zabdiel Arabs caput Alexandri, & misit Ptolemæo.

18 Et rex Ptolemæus mortuus est in die tertia: & qui erant in munitionibus, perierunt ab his, qui erant intra castra.

19 Et regnavit Demetrius anno centesimo sexagesimo septimo.

20 In diebus illis congregavit Jonathas eos, qui erant in Judæa, ut expugnarent arcem, quæ est in Jerusalem: & fecerunt contra eam machinas multas.

21 Et abierunt quidam, qui oderant gentem suam, viri iniqui ad regem Demetrium, & renuntiaverunt ei, quod Jonathas obsideret arcem.

22 Et ut audivit, iratus est: & statim venit ad Ptolemaidam, & scripsit Jonathæ, ne obsideret arcem, sed occurreret sibi ad colloquium festinato.

23 Ut audivit autem Jonathas, jussit obsidere: & elegit de senioribus Israel, & de sacerdotibus, & dedit se periculo.

24 Et accepit aurum, & argentum, & vestem, & alia xenia multa, & abiit ad regem Ptolemaidam, & invenit gratiam in conspectu ejus. C

25 Et interpellabant adversus eum quidam iniqui ex gente sua.

26 Et fecit ei rex, sicut fecerant ei, qui ante eum fuerant: & exaltavit eum in conspectu omnium amicorum suorum:

27 Et statuit ei principatum sacerdotii, & quæcumque alia habuit prius pretiosa, & fecit eum principem amicorum.

28 Et postulavit Jonathas a rege, ut immunem faceret Judæam, & tres toparchias, & Samariam, & confines ejus: & promisit ei talenta trecenta.

29 Et consensit rex, & scripsit Jonathæ epistolas de his omnibus, hunc modum continentes:

30 Rex Demetrius fratri Jonathæ salutem, & genti Judæorum.

31 Exemplum epistolæ, quam scripsimus Lastheni parenti nostro de vobis, misimus ad vos, ut sciretis.

32 Rex Demetrius Lastheni parenti salutem.

33 Genti Judæorum amicis nostris, & conservantibus quæ justa sunt apud nos, decrevimus benefacere propter benignitatem ipsorum, quam erga nos habent.

34 Statuimus ergo illis omnes fines Judeę, & tres civitates, Lydan, & Ramathan, quæ additæ sunt Judææ ex Samaria, & omnes confines earum sequestrari omnibus sacrificantibus in Jerosolymis pro his, quæ ab eis prius accipiebat rex per singulos annos, & pro fructibus terrę, & pomorũ. D

35 Et alia, quæ ad nos pertinebant, decimarum, & tributorum, ex hoc tempore remittimus eis: & areas salinarum, & coronas, quæ nobis deferebantur,

36 Omnia ipsis concedimus: & nihil horum irritum erit ex hoc, & in omne tempus.

37 Nunc ergo curate facere horum exem-

plum, & detur Jonathæ, & ponatur in mon-
te sancto, in loco celebri.
38 Et videns Demetrius rex, quod siluit
terra in conspectu suo, & nihil ei resistit, di-
misit totum exercitum suum, unumquemque in
locum suum, excepto peregrino exercitu, quem
contraxit ab insulis gentium: & inimici erant
ei omnes exercitus patrum ejus.
39 Tryphon autem erat quidam partium A-
lexandri prius: & vidit, quoniam omnis e-
xercitus murmurabat contra Demetrium, &
ivit ad Emalchuel Arabem, qui nutriebat
Antiochum filium Alexandri:
40 Et assidebat ei, ut traderet eum ipsi, ut re-
gnaret loco patris sui: & enuntiavit ei quan-
ta fecit Demetrius, & inimicitias exercitus ejus
adversus illum. Et mansit ibi diebus multis.
E 41 Et misit Jonathas ad Demetrium regem, ut
ejiceret eos, qui in arce erant in Jerusalem, &
qui in præsidiis erant, quia impugnabant Israel.
42 Et misit Demetrius ad Jonathan, dicens:
Non hæc tantum faciam tibi, & genti tuæ,
sed gloria illustrabo te, & gentem tuam,
cum fuerit opportunum.
43 Nunc ergo recte feceris, si miseris in
auxilium mihi viros, quia discessit omnis
exercitus meus.
44 Et misit ei Jonathas tria millia virorum
fortium Antiochiam: & venerunt ad regem,
& delectatus est rex in adventu eorum.
45 Et convenerunt qui erant de civitate,
centum viginti millia virorum, & volebant
interficere regem.
46 Et fugit rex in aulam: & occupaverunt
qui erant de civitate, itinera civitatis, &
cœperunt pugnare.
47 Et vocavit rex Judæos in auxilium, &
convenerunt omnes simul ad eum, & dispersi
sunt omnes per civitatem:
48 Et occiderunt in illa die centum millia ho-
minum, & succenderunt civitatem, & ceperunt
spolia multa in die illa, & liberaverunt regem.
49 Et viderunt, qui erant de civitate, quod
obtinuissent Judæi civitatem, sicut volebant:
& infirmati sunt mente sua, & clamaverunt
ad regem cum precibus, dicentes:
50 Da nobis dextras, & cessent Judæi op-
pugnare nos, & civitatem.
F 51 Et projecerunt arma sua, & fecerunt
pacem: & glorificati sunt Judæi in conspectu
regis, & in conspectu omnium, qui erant in
regno ejus, & nominati sunt in regno: & re-
gressi sunt in Jerusalē habentes spolia multa.
52 Et sedit Demetrius rex in sede regni
sui: & siluit terra in conspectu ejus.
53 Et mentitus est omnia, quæcumque di-
xit, & abalienavit se a Jonatha, & non re-
tribuit ei secundum beneficia, quæ sibi tri-
buerat: & vexabat eum valde.
54 Post hæc autem reversus est Tryphon, &
Antiochus cum eo puer adolescens, & regna-
vit, & imposuit sibi diadema.
55 Et congregati sunt ad eum omnes exerci-
tus, quos disperserat Demetrius, & pugnave-
runt contra eum: & fugit, & terga vertit.
56 Et accepit Tryphon bestias, & obtinuit
Antiochiam.
57 Et scripsit Antiochus adolescens Jona-
thæ, dicens: Constituo tibi sacerdotium, &
constituo te super quatuor civitates, ut sis
de amicis regis.
58 Et misit illi vasa aurea in ministerium,
& dedit ei potestatem bibendi in auro, & esse
in purpura, & habere fibulam auream.
59 Et Simonem fratrem ejus constituit ducem
a terminis Tyri usque ad fines Ægypti.
60 Et exiit Jonathas, & perambulabat trans
flumen civitates: & congregatus est ad eum o-
mnis exercitus Syriæ in auxilium, & venit As-
calonē, & occurrerunt ei honorifice de civitate.
61 Et abiit inde Gazam: & concluserunt se
qui erant Gazæ: & obsedit eam, & succendit
quæ erant in circuitu civitatis, & prædatus
est ea.
G 62 Et rogaverunt Gazenses Jonathan, & de-
dit illis dexteram: & accepit filios eorum ob-
sides, & misit illos in Jerusalem: & perambu-
lavit regionem usque Damascum.
63 Et audivit Jonathas, quod prævaricati
sunt principes Demetrii in Cades, quæ est
in Galilæa, cum exercitu multo, volentes
eum removere a negotio regni:
64 Et occurrit illis: fratrem autem suum Si-
monem reliquit intra provinciam.
65 Et applicuit Simon ad Bethsuram, & ex-
pugnabat eam diebus multis, & conclusit eos.
66 Et postulaverunt ab eo dextras accipere,
& dedit illis: & ejecit eos inde, & cepit ci-
vitatem, & posuit in ea præsidium.
67 Et Jonathas, & castra ejus applicuerunt
ad aquam Genesar, & ante lucem vigilave-
runt in campo Asor.
68 Et ecce castra alienigenarum occurrebant
in campo, & tendebant ei insidias in montibus:
ipse autem occurrit ex adverso.
69 Insidiæ vero exurrexerunt de locis suis,
& commiserunt prælium.
70 Et fugerunt qui erant ex parte Jonathæ
omnes, & nemo relictus est ex eis, nisi Ma-
thathias filius Absolomi, & Judas filius Cal-
phi, princeps militiæ exercitus.
71 Et scidit Jonathas vestimenta sua, &
posuit terram in capite suo, & oravit.
72 Et reversus est Jonathas ad eos in præ-
liū, & convertit eos in fugam, & pugnaverunt.
73 Et viderunt, qui fugiebant partis illius,
& reversi sunt ad eum, & insequebantur cum
eo omnes usque Cades ad castra sua, & per-
venerunt usque illuc:
74 Et ceciderunt de alienigenis in die il-
la tria millia virorum; & reversus est Jona-
thas in Jerusalem.

CAPUT XII.

Jonathas cum Romanis, ac Spartiatis fœdus
renovat: principes Demetrii ipsum invadentes
fugat: percussisque Arabibus ordinat ædificare
præsidia in Judæa, & muros contra arcem in
Jerusalem: sed a Tryphone cupiente regnum
Antiochi invadere, & fingente se amicum, a-
pud Ptolemaida dolo captus est, omnesque, qui
cum eo erant, interfecti. A
1 ET vidit Jonathas, quia tempus eum ju-
vat, & elegit viros, & misit eos Romam
statuere, & renovare cum eis amicitiam;
2 Et ad Spartiatas, & ad alia loca misit
epistolas secundum eamdem formam.
3 Et abierunt Romam, & intraverunt curiam,
& dixerunt: Jonathas summus sacerdos, & gens
Judeorum miserunt nos, ut renovaremus amici-
tiam, & societatem secundum pristinum.
4 Et dederunt illis epistolas ad ipsos per loca,
ut deducerent eos in terram Juda cum pace.
5 Et hoc est exemplum epistolarum, quas
scripsit Jonathas Spartiatis:
6 JONATHAS summus sacerdos, & senio-
res gentis, & sacerdotes, & reliquus populus
Judæorum Spartiatis fratribus salutem. B
7 Jampridem missæ erant epistolæ ad Oniam
summum sacerdotem ab Ario, qui regnabat
apud vos, quoniam estis fratres nostri, sicut
rescriptum continet, quod subjectum est.
8 Et suscepit Onias virum, qui missus fue-
rat, cum honore: & accepit epistolas, in quibus
significabatur de societate, & amicitia.
9 Nos, cum nullo horum indigeremus, ha-
bentes solatio sanctos libros, qui sunt in ma-
nibus nostris,
10 Maluimus mittere ad vos renovare fra-
ternitatem, & amicitiam, ne forte alieni ef-
ficiamur a vobis; multa enim tempora trans-
ierunt, ex quo misistis ad nos.
11 Nos ergo in omni tempore sine intermis-
sione in diebus solemnibus, & ceteris, qui-
bus oportet, memores sumus vestri in sacrifi-
ciis, quæ offerimus, & in observationibus,
sicut fas est, & decet meminisse fratrum.
12 Lætamur itaque de gloria vestra.
13 Nos autem circumdederunt multæ tribu-
lationes, & multa prælia, & impugnaverunt
nos reges, qui sunt in circuitu nostro.
14 Noluimus ergo vobis molesti esse, neque C
ceteris sociis, & amicis nostris, in his præliis.
15 Habuimus enim de cælo auxilium, & li-
berati sumus nos, & humiliati sunt inimici
nostri.
16 Elegimus itaque Numenium Antiochi fi-

lium,

lium, & Antipatrem Jasonis filium, & mi-
simus ad Romanos renovare cum eis amici-
tiam, & societatem pristinam.
17 Mandavimus itaque eis, ut veniant etiam ad
vos, & salutent vos, & reddant vobis epistolas
nostras de innovatione fraternitatis nostræ.
18 Et nunc benefacietis respondentes no-
bis ad hæc.
19 Et hoc est rescriptum epistolarum, quod
miserat Oniæ:
20 Arius, rex Spartiatarum Oniæ sacerdo-
ti magno salutem.
21 Inventum est in scriptura de Spartiatis,
& Judæis, quoniam sunt fratres, & quod
sunt de genere Abraham.
22 Et nunc ex quo hæc cognovimus, be-
nefacitis scribentes nobis de pace vestra.
23 Sed & nos rescripsimus vobis: Pecora no-
stra, & possessiones nostræ vestræ sunt: & vestræ
nostræ; mandavimus itaq; hæc nuntiari vobis.
24 Et audivit Jonathas quoniam regressi sunt
principes Demetrii cum exercitu multo supra
D quam prius, pugnare adversus eum.
25 Et exiit ab Jerusalem, & occurrit eis in
Amathite regione; non enim dederat eis
spatium, ut ingrederentur regionem ejus.
26 Et misit speculatores in castra eorum:
& reversi renuntiaverunt, quod constituunt
supervenire illis nocte.
27 Cum occidisset autem sol, præcepit Jo-
nathas suis vigilare, & esse in armis para-
tos ad pugnam tota nocte, & posuit custo-
des per circuitum castrorum.
28 Et audierunt adversarii, quod paratus
est Jonathas cum suis in bello, & timue-
runt, & formidaverunt in corde suo, & ac-
cenderunt focos in castris suis.
29 Jonathas autem, & qui cum eo erant,
non cognoverunt usque mane: videbant au-
tem luminaria ardentia:
30 Et secutus est eos Jonathas, & non com-
E prehendit eos; transierant enim flumen E-
leutherum.
31 Et divertit Jonathas ad Arabas, qui
vocantur Zabadæi, & percussit eos, & acce-
pit spolia eorum.
32 Et junxit, & venit Damascum, & per-
ambulabat omnem regionem illam.
33 Simon autem exiit, & venit usque ad
Ascalonem, & ad proxima præsidia: & de-
clinavit in Joppen, & occupavit eam,
34 (Audivit enim, quod vellent præsidium
tradere partibus Demetrii) & posuit ibi cu-
stodes, ut custodirent eam.
35 Et reversus est Jonathas, & convoca-
vit seniores populi, & cogitavit cum eis æ-
dificare præsidia in Judæa,
36 Et ædificare muros in Jerusalem, &
exaltare altitudinem magnam inter medium
arcis & civitatis, ut separaret eam a civita-
te, ut esset ipsa singulariter, & neque emant,
neque vendant.
37 Et convenerunt, ut ædificarent civita-
tem: & cecidit murus, qui erat super tor-
rentem ab ortu solis, & reparavit eum, qui
vocatur Caphetetha.
38 Et Simon ædificavit Adiada in Sephela,
& munivit eam, & imposuit portas, & seras.
F 39 Et cum cogitasset Tryphon regnare A-
siæ, & assumere diadema, & extendere ma-
num in Antiochum regem;
40 Timens ne forte non permitteret eum
Jonathas, sed pugnaret adversus eum, quæ-
rebat comprehendere eum, & occidere. Et
exurgens abiit in Bethsan.
41 Et exivit Jonathas obviam illi cum
quadraginta millibus virorum electorum in
prælium, & venit Bethsan.
42 Et vidit Tryphon, quia venit Jona-
thas cum exercitu multo, ut extenderet in
eum manus, timuit.
43 Et excepit eum cum honore, & com-
mendavit eum omnibus amicis suis, & de-
dit ei munera: & præcepit exercitibus suis,
ut obedirent ei, sicut sibi.
44 Et dixit Jonathæ: Ut quid vexasti univer-
sum populum, cum bellum nobis non sit?
45 Et nunc remitte eos in domos suas; elige
autem tibi viros paucos, qui tecum sint, &
veni mecum Ptolemaidam, & tradam eam
tibi, & reliqua præsidia, & exercitum, &
universos præpositos negotii, & conversus
abibo; propterea enim veni.
46 Et credidit ei, & fecit sicut dixit, & dimi-
sit exercitum, & abierunt in terram Juda.
47 Retinuit autem secum tria millia viro-
rum, ex quibus remisit in Galilæam duo
millia, mille autem venerunt cum eo. G
48 Ut autem intravit Ptolemaidam Jona-
thas, clauserunt portas civitatis Ptolemenses,
& comprehenderunt eum, & omnes, qui cum
eo intraverant, gladio interfecerunt.
49 Et misit Tryphon exercitum, & equi-
tes in Galilæam, & in campum magnum,
ut perderent omnes socios Jonathæ.
50 At illi cum cognovissent, quia com-
prehensus est Jonathas, & periit, & omnes,
qui cum eo erant, hortati sunt semetipsos,
& exierunt parati in prælium.
51 Et videntes hi, qui insecuti fuerant,
quia pro anima res est illis, reversi sunt:
52 Illi autem venerunt omnes cum pace
in terram Juda. Et planxerunt Jonathan,
& eos, qui cum ipso fuerant, valde: &
luxit Israel luctu magno.
53 Et quæsierunt omnes gentes, quæ erant in
circuitu eorum, conterere eos. Dixerunt enim:
54 Non habent principem, & adjuvantem:
nunc ergo expugnemus illos, & tollamus de
hominibus memoriam eorum.

CAPUT XIII.

Suscepto Simon principatu pro fratre Jonatha misit petitam a Tryphone pecuniam, una cum filiis Jonathæ, ad ejus redemptionem: Tryphon autem, accepta pecunia, patrem occidit cum filiis: quibus sepultis ac defletis, Simon magnificum extruxit parentibus ac fratribus sepulchrum in Modin: Tryphon vero, occiso Antiocho, regnum ejus invasit: & Simon, impetratis a rege Demetrio litteris fœderis ac immunitatis, expugnavit Gazaram, & arcem Jerosolymorum obtinuit: propter quod lætum agunt festum, quod etiam quotannis apud Judæos agi præcipitur.

1 ET audivit Simon, quod congregavit A
Tryphon exercitum copiosum, ut
veniret in terram Juda, & attereret eam.
2 Videns, quia in tremore populus est, &
in timore, ascendit Jerusalem, & congre-
gavit populum,
3 Et adhortans dixit: Vos scitis, quanta
ego, & fratres mei, & domus patris mei
fecimus pro legibus, & pro sanctis prælia,
& angustias quales vidimus.
4 Horum gratia perierunt fratres mei omnes
propter Israel, & relictus sum ego solus.
5 Et nunc non mihi contingat parcere a-
nimæ meæ in omni tempore tribulationis;
non enim melior sum fratribus meis.
6 Vindicabo itaque gentem meam, & san-
cta, natos quoque nostros, & uxores, quia
congregatæ sunt universæ gentes conterere
nos inimicitiæ gratia.
7 Et accensus est spiritus populi, simul ut
audivit sermones istos:
8 Et responderunt voce magna, dicentes: Tu B
es dux noster loco Judæ, & Jonathæ fratris tui;
9 Pugna prælium nostrum, & omnia, quæ-
cumque dixeris nobis, faciemus.
10 Et congregans omnes viros bellatores,
acceleravit consummare universos muros Je-
rusalem, & munivit eam in gyro.
11 Et misit Jonathan filium Absalomi, &
cum eo exercitum novum in Joppen, & eje-
ctis his, qui erant in ea, remansit illic ipse.
12 Et movit Tryphon a Ptolemaida cum
exercitu multo, ut veniret in terram Ju-
da, & Jonathas cum eo in custodia.
13 Simon autem applicuit in Addus con-
tra faciem campi.
14 Et ut cognovit Tryphon, quia surrexit Si-
mon loco fratris sui Jonathæ, & quia commissu-
rus esset cum eo prælium, misit ad eum legatos,
15 Dicens: Pro argento, quod debebat fra-
ter tuus Jonathas in ratione regis, propter
negotia, quæ habuit, detinuimus eum.

16 Et nunc mitte argenti talenta centum, & duos filios ejus obsides, ut non dimissus, fugiat a nobis, & remittemus eum.

17 Et cognovit Simon, quia cum dolo loqueretur secum: jussit tamen dari argentum, & pueros, ne inimicitiam magnam sumeret ad populum Israel, dicentem:

18 Quia non misit ei argentum, & pueros, propterea periit.

19 Et misit pueros, & centum talenta: & mentitus est, & non dimisit Jonathan.

20 Et post hæc venit Tryphon intra regionem, ut contereret eam: & gyraverunt per viam, quæ ducit Ador: & Simon, & castra ejus ambulabant in omnem locum, quocumque ibant.

22 Qui autem in arce erant, miserunt ad Tryphonem legatos, ut festinaret venire per desertum, & mitteret illis alimonias.

22 Et paravit Tryphon omnem equitatum, ut veniret illa nocte; erat autem nix multa valde, & non venit in Galaaditim.

23 Et cum appropinquasset Bascaman, occidit Jonathan, & filios ejus illic.

24 Et convertit Tryphon, & abiit in terram suam.

25 Et misit Simon, & accepit ossa Jonathæ fratris sui, & sepelivit ea in Modin civitate patrum ejus.

26 Et planxerunt eum omnis Israel planctu magno, & luxerunt eum dies multos.

27 Et ædificavit Simon super sepulchrum patris sui & fratrum suorum ædificium altum visu, lapide polito retro & ante.

28 Et statuit septem pyramidas, unam contra unam patri & matri, & quatuor fratribus:

29 Et his circumposuit columnas magnas: & super columnas arma ad memoriam æternam, & juxta arma naves sculptas, quæ viderentur ab omnibus navigantibus mare.

30 Hoc est sepulchrum, quod fecit in Modin, usque in hunc diem.

31 Tryphon autem cum iter faceret cum Antiocho rege adolescente, dolo occidit eum.

32 Et regnavit loco ejus, & imposuit sibi diadema Asiæ, & fecit plagam magnam in terra.

33 Et ædificavit Simon præsidia Judææ, muniens ea turribus excelsis, & muris magnis, & portis, & seris: & posuit alimenta in munitionibus.

34 Et elegit Simon viros, & misit ad Demetrium regem ut faceret remissionem regioni, quia actus omnes Tryphonis per direptionem fuerant gesti.

35 Et Demetrius rex ad verba ista respondit ei, & scripsit epistolam talem:

36 REX Demetrius Simoni summo sacerdoti, & amico regum, & senioribus, & genti Judæorum salutem.

37 Coronam auream, & bahem, quam misistis, suscepimus: & parati sumus facere vobiscum pacem magnam, & scribere præpositis regis remittere vobis quæ indulsimus.

38 Quæcumque enim constituimus, vobis constant. Munitiones, quas ædificastis, vobis sint.

39 Remittimus quoque ignorantias, & peccata usque in hodiernum diem, & coronam, quam debebatis: & si quid aliud erat tributarium in Jerusalem, jam non sit tributarium.

40 Et si qui ex vobis apti sunt conscribi inter nostros, conscribantur, & sit inter nos pax.

41 Anno centesimo septuagesimo ablatum est jugum gentium ab Israel.

42 Et cœpit populus Israel scribere in tabulis, & gestis publicis, anno primo sub Simone summo sacerdote, magno duce, & principe Judæorum.

43 In diebus illis applicuit Simon ad Gazam, & circumdedit eam castris, & fecit machinas, & applicuit ad civitatem, & percussit turrem unam, & comprehendit eam.

44 Et eruperant, qui erant intra machinam in civitatem, & factus est motus magnus in civitate.

45 Et ascenderunt, qui erant in civitate, cum uxoribus, & filiis supra murum scissis tunicis suis, & clamaverunt voce magna, postulantes a Simone dextras sibi dari,

46 Et dixerunt: Non nobis reddas secundum malitias nostras, sed secundum misericordias tuas.

47 Et flexus Simon non debellavit eos: ejecit tamen eos de civitate, & mundavit ædes, in quibus fuerant simulachra, & tunc intravit in eam cum hymnis benedicens Dominum.

48 Et ejecta ab ea omni immunditia, collocavit in ea viros, qui legem facerent: & munivit eam, & fecit sibi habitationem.

49 Qui autem erant in arce Jerusalem, prohibebantur egredi, & ingredi regionem, & emere, ac vendere: & esurierunt valde, & multi ex eis fame perierunt:

50 Et clamaverunt ad Simonem, ut dexteras acciperent: & dedit illis, & ejecit eos inde, & mundavit arcem a contaminationibus.

51 Et intraverunt in eam tertia & vigesima die secundi mensis, anno centesimo septuagesimo primo cum laude, & ramis palmarum, & cinyris, & cymbalis, & nablis, & hymnis, & canticis, quia contritus est inimicus magnus ex Israel.

52 Et constituit, ut omnibus annis agerentur dies hi cum lætitia.

53 Et munivit montem templi, qui erat secus arcem, & habitavit ibi ipse, & qui cum eo erant.

54 Et vidit Simon Joannem filium suum, quod fortis prælii vir esset, & posuit eum ducem virtutum universarum; & habitavit in Gazaris.

CAPUT XIV.

Demetrio a duce Arsacis devicto & capto, Simon cum suo populo magna pace fruitur: ad quem missæ sunt litteræ renovati fœderis a Spartiatis, & Romanis, cum maxima laude Simonis, qui Romanis clypeum aureum mnarum mille miserat.

1 ANno centesimo septuagesimo secundo congregavit rex Demetrius exercitum suum, & abiit in Mediam ad contrahenda sibi auxilia, ut expugnaret Tryphonem.

2 Et audivit Arsaces rex Persidis, & Mediæ, quia intravit Demetrius confines suos, & misit unum de principibus suis, ut comprehenderet eum vivum, & adduceret eum ad se.

3 Et abiit, & percussit castra Demetrii, & comprehendit eum, & duxit eum ad Arsacem, & posuit eum in custodiam.

4 Et siluit omnis terra Juda omnibus diebus Simonis, & quæsivit bona genti suæ: & placuit illis potestas ejus, & gloria ejus omnibus diebus.

5 Et cum omni gloria sua accepit Joppen in portum, & fecit introitum in insulis maris.

6 Et dilatavit fines gentis suæ, & obtinuit regionem.

7 Et congregavit captivitatem multam, & dominatus est Gazaræ, & Bethsuræ, & arci: & abstulit immunditias ex ea, & non erat qui resisteret ei.

8 Et unusquisque colebat terram suam cum pace: & terra Juda dabat fructus suos, & ligna camporum fructum suum.

9 Seniores in plateis sedebant omnes, & de bonis terræ tractabant, & juvenes induebant se gloriam, & stolas belli.

10 Et civitatibus tribuebat alimonias, & constituebat eas, ut essent vasa munitionis, quoadusque nominatum est nomen gloriæ ejus usque ad extremum terræ.

11 Fecit pacem super terram, & lætatus est Israel lætitia magna.

12 Et sedit unusquisque sub vite sua, & sub ficulnea sua: & non erat qui eos terreret.

13 Defecit impugnans eos super terram: reges contriti sunt in diebus illis.

14 Et confirmavit omnes humiles populi sui, & legem exquisivit, & abstulit omnem iniquum & malum;

15 Sancta glorificavit, & multiplicavit vasa sanctorum.

16 Et auditum est Romæ, quia defunctus esset Jonathas, & usque in Spartiatas, & contristati sunt valde.

17 Ut audierunt autem, quod Simon frater ejus factus esset summus sacerdos loco ejus, & ipse obtineret omnem regionem, & civitates in ea,

18 Scripserunt ad eum in tabulis æreis, ut renovarent amicitias, & societatem, quam fecerant cum Juda, & cum Jonatha fratribus ejus.

19 Et lectæ sunt in conspectu Ecclesiæ in Jerusalem. Et hoc exemplum epistolarum, quas Spartiatæ miserunt:

20 SPARTIANORUM principes, & civitates Simoni Sacerdoti magno, & senioribus, & sacerdotibus, & reliquo populo Judæorum, fratribus salutem.

21 Legati, qui missi sunt ad populum nostrum, nuntiaverunt nobis de vestra gloria, & honore, ac lætitia, & gavisi sumus in introitu eorum.

22 Et scripsimus quæ ab eis erant dicta in conciliis populi, sic: Numenius Antiochi, & Antipater Jasonis filius legati Judæorum venerunt ad nos, renovantes nobiscum amicitiam pristinam.

23 Et placuit populo excipere viros gloriose, & ponere exemplum sermonum eorum in segregatis populi libris, ut sit ad memoriam populo Spartiatarum. Exemplum autem horum scripsimus Simoni magno sacerdoti.

24 Post hæc autem misit Simon Numenium Romam, habentem clypeum aureum magnum pondo mnarum mille, ad statuendam cum eis societatem. Cum autem audisset populus Romanus

25 Sermones istos, dixerunt: Quam gratiarum actionem reddemus Simoni, & filiis ejus?

26 Restituit enim ipse fratres suos, & expugnavit inimicos Israel ab eis, & statuerunt ei libertatem, & descripserunt in tabulis æreis, & posuerunt in titulis in monte Sion.

27 Et hoc est exemplum scripturæ: Octava decima die mensis Elul, anno centesimo septuagesimo secundo, anno tertio sub Simone sacerdote magno in Asaramel,

28 In conventu magno sacerdotum, & populi, & principum gentis, & seniorum regionis, nota facta sunt hæc: Quoniam frequenter facta sunt prælia in regione nostra.

29 Simon autem Mathathiæ filius ex filiis Jarib, & fratres ejus dederunt se periculo, & restiterunt adversariis gentis suæ, ut starent sancta ipsorum, & lex: & gloria magna glorificaverunt gentem suam.

30 Et congregavit Jonathas gentem suam, & factus est illis sacerdos magnus, & appositus est ad populum suum.

31 Et voluerunt inimici eorum calcare, & atterere regionem ipsorum, & extendere manus in sancta eorum.

32 Tunc restitit Simon, & pugnavit pro gente sua, & erogavit pecunias multas, & armavit viros virtutis gentis suæ, & dedit illis stipendia:

33 Et munivit civitates Judææ, & Bethsuram, quæ erat in finibus Judææ, ubi erant arma hostium antea: & posuit illic præsidium viros Judæos.

34 Et Joppen munivit, quæ erat ad mare, & Gazaram, quæ est in finibus Azoti: in qua hostes antea habitabant, & collocavit illic Judæos: & quæcumque apta erant ad correptionem eorum, posuit in eis.

35 Et vidit populus actum Simonis, & gloriam, quam cogitabat facere genti suæ, & posuerunt eum ducem suum, & principem sacerdotum, eo quod ipse fecerat hæc omnia, & justitiam, & fidem, quam conservavit genti suæ, & exquisivit omni modo exaltare populum suum.

36 Et in diebus ejus prosperatum est in manibus ejus, ut tollerentur gentes de regione ipsorum, & qui in civitate David erant in Jerusalem in arce, de qua procedebant, & contaminabant omnia, quæ in circuitu sanctorum sunt, & inferebant plagam magnam castitati.

37 Et collocavit in ea viros Judæos ad tutamentum regionis, & civitatis, & exaltavit muros Jerusalem.

38 Et rex Demetrius statuit illi summum sacerdotium.

39 Secundum hæc fecit eum amicum suum, & glorificavit eum gloria magna.

40 Audivit enim, quod appellati sunt Judæi a Romanis amici, & socii, & fratres, & quia susceperunt legatos Simonis gloriose:

41 Et quia Judæi, & sacerdotes eorum consenserunt eum esse ducem suum, & summum sacerdotem in æternum, donec surgat propheta fidelis:

42 Et ut sit super eos dux, & ut cura esset illi pro sanctis, & ut constitueret præpositos super opera eorum, & super regionem, & super arma, & super præsidia:

43 Et cura sit illi de sanctis: & ut audiatur ab omnibus, & scribantur in nomine ejus omnes conscriptiones in regione: & ut operiatur purpura, & auro:

44 Et ne liceat ulli ex populo, & ex sacerdotibus irritum facere aliquid horum, & contradicere his, quæ ab eo dicuntur, aut convocare conventum in regione sine ipso: & vestiri purpura, & uti fibula aurea;

45 Qui autem fecerit extra hæc, aut irritum fecerit aliquid horum, reus erit.

46 Et complacuit omni populo statuere Simonem, & facere secundum verba ista.

47 Et suscepit Simon, & placuit ei, ut summo sacerdotio fungeretur, & esset dux, & princeps gentis Judæorum, & sacerdotum, & præesset omnibus.

48 Et scripturam istam dixerunt ponere in tabulis æreis, & ponere eas in peribolo sanctorum, in loco celebri:

49 Exemplum autem eorum ponere in ærario, ut habeat Simon, & filii ejus.

CAPUT XV.

Antiochus Demetrii filius litteras amicitiarum mittit ad Simonem: Romani fœderatos sibi Judæos ceteris nationibus per litteras commendant: Antiochus dum Tryphonem insequitur, missum a Simone militum auxilium recusat, mittitque ad eum Athenobium, qui multa tamquam debita reposcat: & Simonis responso accepto, constituit adversus eum Cendebæum ducem exercitus, ipse vero Tryphonem persequitur.

1 ET misit rex Antiochus filius Demetrii epistolas ab insulis maris Simoni sacerdoti, & principi gentis Judæorum, & universæ genti:

2 Et erant continentes hunc modum: REX Antiochus Simoni sacerdoti magno, & genti Judæorum salutem.

3 Quoniam quidam pestilentes obtinuerunt regnum patrum nostrorum, volo autem vindicare regnum, & restituere illud sicut erat antea: & electam feci multitudinem exercitus, & feci naves bellicas.

4 Volo autem procedere per regionem, ut ulciscar in eos, qui corruperunt regionem nostram, & qui desolaverunt civitates multas in regno meo.

5 Nunc ergo statuo tibi omnes oblationes, quas remiserunt tibi ante me omnes reges, & quæcumque alia dona remiserunt tibi:

6 Et permitto tibi facere percussuram proprii numismatis in regione tua:

7 Jerusalem autem sanctam esse, & liberam: & omnia arma, quæ fabricata sunt, & præsidia, quæ construxisti, quæ tenes, maneant tibi.

8 Et omne debitum regis, & quæ futura sunt regi, ex hoc, & in totum tempus remittuntur tibi.

9 Cum autem obtinuerimus regnum nostrum, glorificabimus te, & gentem tuam, & templum gloria magna, ita ut manifestetur gloria vestra in universa terra.

10 Anno centesimo septuagesimo quarto exiit Antiochus in terram patrum suorum, & convenerunt ad eum omnes exercitus, ita ut pauci relicti essent cum Tryphone.

11 Et insecutus est eum Antiochus rex: & venit Doram fugiens per maritimam.

12 Sciebat enim, quod congregata sunt mala in eum, & reliquit eum exercitus.

13 Et applicuit Antiochus super Doram cum centum viginti millibus virorum belligeratorum, & octo millibus equitum:

14 Et circuivit civitatem, & naves a mari accesserunt: & vexabant civitatem a terra, & mari, & neminem sinebant ingredi, vel egredi.

15 Venit autem Numenius, & qui cum eo fuerant, ab urbe Roma, habentes epistolas regibus, & regionibus scriptas, in quibus continebantur hæc:

16 LUCIUS consul Romanorum, Ptolemæo regi salutem.

17 Legati Judæorum venerunt ad nos amici nostri, renovantes pristinam amicitiam,

& societatem, missi a Simone principe Sacerdotum, & populo Judæorum.

18 Attulerunt autem & clypeum aureum mnarum mille.

19 Placuit itaque nobis scribere regibus, & regionibus, ut non inferant illis mala, neque impugnent eos, & civitates eorum, & regiones eorum, & ut non ferant auxilium pugnantibus adversus eos.

20 Visum autem est nobis accipere ab eis clypeum.

D 21 Si qui ergo pestilentes refugerunt de regione ipsorum ad vos, tradite eos Simoni principi sacerdotum, ut vindicet in eos secundum legem suam.

22 Hæc eadem scripta sunt Demetrio regi, & Attalo, & Ariarathi, & Arsaci,

23 Et in omnes regiones: & Lampsaco, & Spartiatis, & in Delum, & in Myndum, & in Sicyonem, & in Cariam, & in Samum, & in Pamphyliam, & in Lyciam, & in Alicarnassum, & in Coo, & in Siden, & in Aradon, & in Rhodum, & in Phaselidem, & in Gortynam, & Gnidum, & Cyprum, & Cyrenen.

24 Exemplum autem eorum scripserunt Simoni principi sacerdotum, & populo Judæorum.

25 Antiochus autem rex applicuit castra in Doram secundo, admovens ei semper manus, & machinas faciens: & conclusit Tryphonem, ne procederet.

E 26 Et misit ad eum Simon duo millia virorum electorum in auxilium, & argentum, & aurum, & vasa copiosa:

27 Et noluit ea accipere, sed rupit omnia, quæ pactus est cum eo antea, & alienavit se ab eo.

28 Et misit ad eum Athenobium unum de amicis suis, ut tractaret cum ipso, dicens: Vos tenetis Joppen, & Gazaram, & arcem, quæ est in Jerusalem, civitates regni mei:

29 Fines earum desolastis, & fecistis plagam magnam in terra, & dominati estis per loca multa in regno meo.

30 Nunc ergo tradite civitates, quas occupastis, & tributa locorum, in quibus dominati estis extra fines Judææ:

31 Sin autem, date pro illis quingenta talenta argenti, & exterminii, quod exterminastis, & tributorum civitatum alia talenta quingenta: sin autem, veniemus, & expugnabimus vos.

F 32 Et venit Athenobius amicus regis in Jerusalem, & vidit gloriam Simonis, & claritatem in auro, & argento, & apparatum copiosum, & obstupuit: & retulit ei verba regis.

33 Et respondit ei Simon, & dixit ei: Neque alienam terram sumpsimus, neque aliena detinemus, sed hæreditatem patrum nostrorum, quæ injuste ab inimicis nostris aliquo tempore possessa est.

34 Nos vero tempus habentes, vindicamus hæreditatem patrum nostrorum.

35 Nam de Joppe, & Gazara quæ expostulas, ipsi faciebant in populo plagam magnam, & in regione nostra: horum damus talenta centum. Et non respondit ei Athenobius verbum.

G 36 Reversus autem cum ira ad regem, renuntiavit ei verba ista, & gloriam Simonis, & universa, quæ vidit, & iratus est rex ira magna.

37 Tryphon autem fugit navi in Orthosiada.

38 Et constituit rex Cendebæum ducem maritimum, & exercitum peditum & equitum dedit illi.

39 Et mandavit illi movere castra contra faciem Judææ: & mandavit ei ædificare Gedorem, & obstruere portas civitatis, & debellare populum. Rex autem persequebatur Tryphonem.

40 Et pervenit Cendebæus Jamniam, & cœpit irritare plebem, & conculcare Judæam, & captivare populum, & interficere, & ædificare Gedorem.

41 Et collocavit illic equites, & exercitum, ut egressi perambularent viam Judææ, sicut constituit ei rex.

CAPUT XVI.

Simon senex mittit exercitum suum cum filiis suis Juda & Joanne adversus Cendebæum: quo devicto, Ptolemæus gener Simonis dominandi ambitione inflammatus, acceptos convivio socerum, ejusque filios Mathathiam & Judam dolo interfecit, ut ita Judææ provincias obtineret; porro nuntii, quos ad Joannem dolo interimendum miserat, sunt ab illo interfecti, & Joannes patri in summo sacerdotio successit.

A 1 ET ascendit Joannes de Gazaris, & nuntiavit Simoni patri suo, quæ fecit Cendebæus in populo ipsorum.

2 Et vocavit Simon duos filios seniores, Judam, & Joannem, & ait illis: Ego, & fratres mei, & domus patris mei expugnavimus hostes Israel ab adolescentia usque in hunc diem: & prosperatum est in manibus nostris liberare Israel aliquoties.

3 Nunc autem senui, sed estote loco meo, & fratres mei, & egressi pugnate pro gente nostra: auxilium vero de cælo vobiscum sit.

4 Et elegit de regione viginti millia virorum belligeratorum, & equites; & profecti sunt ad Cendebæum, & dormierunt in Modin.

5 Et surrexerunt mane, & abierunt in campum: & ecce exercitus copiosus in obviam illis peditum, & equitum, & fluvius torrens erat inter medium ipsorum.

B 6 Et admovit castra contra faciem eorum ipse, & populus ejus, & vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem, & transfretavit primus: & viderunt eum viri, & transierunt post eum.

7 Et divisit populum, & equites in medio peditum: erat autem equitatus adversariorum copiosus nimis.

8 Et exclamaverunt sacris tubis, & in fugam conversus est Cendebæus, & castra ejus, & ceciderunt ex eis multi vulnerati: residui autem in munitionem fugerunt.

9 Tunc vulneratus est Judas frater Joannis: Joannes autem insecutus est eos, donec venit Cedronem, quam ædificavit:

10 Et fugerunt usque ad turres, quæ erant in agris Azoti, & succendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo millia virorum, & reversus est in Judæam in pace.

11 Et Ptolemæus filius Abobi constitutus erat dux in campo Jericho, & habebat argentum, & aurum multum;

12 Erat enim gener summi sacerdotis,

13 Et exaltatum est cor ejus, & volebat obtinere regionem: & cogitabat dolum adversus Simonem, & filios ejus, ut tolleret eos.

C 14 Simon autem perambulans civitates, quæ erant in regione Judææ, & solicitudinem gerens earum, descendit in Jericho ipse, & Mathathias filius ejus, & Judas, anno centesimo septuagesimo septimo, mense undecimo; hic est mensis Sabath.

15 Et suscepit eos filius Abobi in munitiunculam, quæ vocatur Doch, cum dolo, quam ædificavit: & fecit eis convivium magnum, & abscondit illic viros.

16 Et cum inebriatus esset Simon, & filii ejus, surrexit Ptolemæus cum suis, & sumpserunt arma sua, & intraverunt in convivium, & occiderunt eum, & duos filios ejus, & quosdam pueros ejus.

17 Et fecit deceptionem magnam in Israel, & reddidit mala pro bonis.

18 Et scripsit hæc Ptolemæus, & misit regi, ut mitteret ei exercitum in auxilium, & traderet ei regionem, & civitates eorum, & tributa.

19 Et misit alios in Gazaram tollere Joannem: & tribunis misit epistolas, ut venirent ad se, & daret eis argentum, & aurum, & dona.

20 Et alios misit occupare Jerusalem, & montem templi.

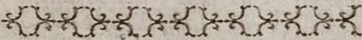
D 21 Et præcurrens quidam nuntiavit Joanni in Gazara, quia periit pater ejus, & fratres ejus, & quia misit te quoque interfici.

22 Ut audivit autem, vehementer expavit: & comprehendit viros, qui venerant perdere eum, & occidit eos; cognovit enim, quia quærebant eum perdere.

23 Et cetera sermonum Joannis, & bello-

rum ejus, & bonarum virtutum, quibus fortiter gessit, & ædificii murorum, quos extruxit, & rerum gestarum ejus;

24 Ecce hæc scripta sunt in libro dierum sacerdotii ejus, ex quo factus est princeps sacerdotum post patrem suum.

LIBER SECUNDUS MACHABÆORUM.

CAPUT PRIMUM.

Judæi habitantes Jerosolymis scribunt Judæis in Ægypto commorantibus mortem Antiochi ac suorum, quæ in Perside contigerat, gratias Deo agentes, & hortantes, ut celebrent diem scenopegiæ, & diem dati ignis post reductionem captivitatis: cujus rei narratur hic historia, & oratio Nehemiæ.

A 1 FRatribus, qui sunt per Ægyptum, Judæis salutem dicunt fratres, qui sunt in Jerosolymis, Judæi, & qui in regione Judææ, & pacem bonam.

2 Benefaciat vobis Deus, & meminerit testamenti sui, quod locutus est ad Abraham, & Isaac, & Jacob servorum suorum fidelium:

3 Et det vobis cor omnibus, ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem corde magno, & animo volenti.

4 Adaperiat cor vestrum in lege sua, & in præceptis suis, & faciat pacem.

5 Exaudiat orationes vestras, & reconcilietur vobis, nec vos deserat in tempore malo.

6 Et nunc hic sumus orantes pro vobis.

B 7 Regnante Demetrio, anno centesimo sexagesimo nono, nos Judæi scripsimus vobis in tribulatione, & impetu, qui supervenit nobis in istis annis, ex quo recessit Jason a sancta terra, & a regno.

8 Portam succenderunt, & effuderunt sanguinem innocentem; & oravimus ad Dominum, & exauditi sumus, & obtulimus sacrificium, & similaginem, & accendimus lucernas, & proposuimus panes.

9 Et nunc frequentate dies scenopegiæ mensis Casleu.

C 10 Anno centesimo octogesimo octavo, populus, qui est Jerosolymis, & in Judæa, Senatusque, & Judas Aristobolo magistro Ptolemæi regis, qui est de genere christorum sacerdotum, & his, qui in Ægypto sunt, Judæis salutem, & sanitatem.

11 De magnis periculis a Deo liberati, magnifice gratias agimus ipsi, utpote qui adversus talem regem dimicavimus.

12 Ipse enim ebullire fecit de Perside eos, qui pugnaverunt contra nos, & sanctam civitatem.

13 Nam cum in Perside esset dux ipse, & cum ipso immensus exercitus, cecidit in templo Naneæ, consilio deceptus sacerdotum Naneæ.

14 Etenim cum ea habitaturus venit ad locum Antiochus, & amici ejus, & ut acciperet pecunias multas dotis nomine.

D 15 Cumque proposuissent eas sacerdotes Naneæ, & ipse cum paucis ingressus esset intra ambitum fani, clauserunt templum,

16 Cum intrasset Antiochus: apertoque occulto aditu templi, mittentes lapides percusserunt ducem, & eos qui cum eo erant, & diviserunt membratim, & capitibus amputatis foras projecerunt.

17 Per omnia benedictus Deus, qui tradidit impios.

18 Facturi igitur quinta & vigesima die mensis Casleu purificationem templi, necessarium duximus significare vobis, ut & vos quoque agatis diem scenopegiæ, & diem ignis, qui datus est, quando Nehemias ædificato templo, & altari obtulit sacrificia.

E 19 Nam cum in Persidem ducerentur patres nostri, sacerdotes, qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occulte absconderunt in valle, ubi erat puteus altus, & siccus, & in eo contutati sunt eum, ita ut omnibus ignotus esset locus.

20 Cum autem præteriissent anni multi, & placuit Deo, ut mitteretur Nehemias a rege Persidis, nepotes sacerdotum illorum, qui absconderant, misit ad requirendum ignem: & sicut narraverunt nobis, non invenerunt ignem, sed aquam crassam.

21 Et jussit eos haurire, & afferre sibi: & sacrificia, quæ imposita erant, jussit sacerdos Nehemias aspergi ipsa aqua, & ligna, & quæ erant superposita.

22 Utque hoc factum est, & tempus affuit, quo sol refulsit, qui prius erat in nubilo, accensus est ignis magnus, ita ut omnes mirarentur.

23 Orationem autem faciebant omnes sacerdotes, dum consummaretur sacrificium, Jonatha inchoante, cæteris autem respondentibus.

24 Et Nehemiæ erat oratio hunc habens modum: F DOMINE Deus omnium creator, terribilis, & fortis, justus, & misericors, qui solus es bonus rex,

25 Solus præstans, solus justus, & omnipotens, & æternus, qui liberas Israel de omni malo, qui fecisti patres electos, & sanctificasti eos;

26 Accipe sacrificium pro universo populo tuo Israel, & custodi partem tuam, & sanctifica.

27 Congrega dispersionem nostram, libera eos, qui serviunt gentibus, & contemptos, & abominatos respice: ut sciant gentes, quia tu es Deus noster.

28 Affige opprimentes nos, & contumeliam facientes in superbia.

29 Constitue populum tuum in loco sancto tuo, * sicut dixit Moyses. *Deut. 30. a. 3. & 5. Infra 2. d. 18.*

30 Sacerdotes autem psallebant hymnos, usquequo consumptum esset sacrificium.

31 Cum autem consumptum esset sacrificium, ex residua aqua Nehemias jussit lapides majores perfundi.

32 Quod ut factum est, ex eis flamma accensa est: sed ex lumine, quod refulsit ab altari, consumpta est.

33 Ut vero manifestata est res, renuntiatum est regi Persarum, quod in loco, in quo ignem absconderant hi, G qui translati fuerant, sacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias, & qui cum eo erant, purificaverunt sacrificia.

34 Considerans autem rex, & rem diligenter examinans, fecit ei templum, ut probaret quod factum erat.

35 Et cum probasset, sacerdotibus donavit multa bona, & alia atque alia munera, & accipiens manu sua, tribuebat eis.

36 Appellavit autem Nehemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur Purificatio. Vocatur autem apud plures Nephi.

CAPUT II.

Jeremias sub Babylonicam captivitatem tradito transmigrantibus igne & lege Dei, in eo monte, ad quem ascendens Moyses vidit terram promissionis, abscondit tabernaculum, arcam & altare incensi, ut ibi essent usque ad populi reditum ex captivitate Babylonica: quædam Moysi, & Salomonis facta hic attinguntur: de factis Judæ Machabæi & fratrum ejus, de quo quinque Jasonis volumina in unum hunc librum contrahuntur.

A 1 INvenitur autem in descriptionibus Jeremiæ prophetæ, quod jussit eos ignem accipere, qui transmigrabant, ut significatum est, & ut mandavit transmigratis.

2 Et dedit illis legem, ne obliviscerentur præcepta Domini, & ut non exerrarent mentibus videntes simulachra aurea, & argentea, & ornamenta eorum.

3 Et alia hujusmodi dicens hortabatur, ne legem amoverent a corde suo.

4 Erat autem in ipsa scriptura, quomodo tabernaculum, & arcam jussit propheta divino responso ad se facto comitari secum, usquequo exiit in montem, * in quo Moyses ascendit, & vidit Dei hæreditatem. *Deut. 34. c. 1.*

5 Et veniens ibi Jeremias invenit locum speluncæ, & tabernaculum, & arcam, & al- B

tare incensi intulit illuc, & ostium obstruxit.

6 Et accesserunt quidam simul, qui sequebantur, ut notarent sibi locum: & non potuerunt invenire.

7 Ut autem cognovit Jeremias, culpans illos dixit: Quod ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat:

8 Et tunc Dñs ostendet hæc, & apparebit majestas Dñi, & nubes erit, sicut & Moysi manifestabatur, & * sicut cum Salomon petiit, ut locus sanctificaretur magno Deo, manifestabat hæc.

*3.Reg. 8.b.11. 2.Par. 5.c.14.

C

9 Magnifice etenim sapientiam tractabat: & ut sapientiam habens obtulit sacrificium dedicationis, & consummationis templi.

10 * Sicut & Moyses orabat ad Dñm, & descendit ignis de cælo, & consumpsit holocaustum, sic * & Salomon oravit, & descendit ignis de cælo, & consumpsit holocaustum.

* Lev. 9.d.24. *2.Par. 7.a.1.

11 Et dixit Moyses, * eo quod non sit comestum quod erat pro peccato, consumptum est:

* Lev. 10.d.16. & 17.

12 Similiter & Salomon octo diebus celebravit dedicationem.

13 Inferebantur autem in descriptionibus, & commentariis Nehemiæ hæc eadem: & ut construens bibliothecam congregavit de regionibus libros & Prophetarum, & David, & epistolas Regum, & de donariis.

14 Similiter autem & Judas ea, quæ deciderant per bellum, quod nobis acciderat, congregavit omnia, & sunt apud nos.

15 Si ergo desideratis hæc, mittite qui perferant vobis.

D

16 Acturi itaq; purificationem scripsimus vobis; bene ergo facietis, si egeritis hos dies.

17 Deus autem, qui liberavit populum suum, & reddidit hæreditatem omnibus, & regnum, & sacerdotium, & sanctificationem,

18 * Sicut promisit in lege, speramus quod cito nostri miserebitur, & congregabit de sub cælo in locum sanctum.

* Deut. 30.a.3. & 5. Supr.1. f.29.

19 Eripuit enim nos de magnis periculis, & locum purgavit.

20 De Juda vero Machabæo, & fratribus ejus, & de templi magni purificatione, & de aræ dedicatione:

E

21 Sed & de præliis, quæ pertinent ad Antiochum Nobilem, & filium ejus Eupatorem:

22 Et de illuminationibus, quæ de cælo factæ sunt ad eos, qui pro Judæis fortiter fecerunt, ita ut universam regionem, cum pauci essent, vindicarent, & barbaram multitudinem fugarent,

23 Et famosissimum in toto orbe templum recuperarent, & civitatem liberarent, & leges, quæ abolitæ erant, restituerentur, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis:

24 Itemque ab Jasone Cyrenæo quinque libris comprehensa tentavimus nos uno volumine breviare.

F

25 Considerantes enim multitudinem librorum, & difficultatem volentibus aggredi narrationes historiarũ propter multitudinem rerũ,

26 Curavimus volentibus quidem legere, ut esset animi oblectatio: studiosis vero ut facilius possint memoriæ commendare: omnibus autem legentibus utilitas conferatur.

27 Et nobis quidem ipsis, qui hoc opus breviandi causa suscepimus, non facilem laborem, immo vero negotium plenum vigiliarum, & sudoris assumpsimus.

28 Sicut hi, qui præparant convivium, & quærunt aliorum voluntati parere propter multorum gratiam, libenter laborem sustinemus.

29 Veritatem quidem de singulis auctoribus concedentes, ipsi autem secundum datam formam brevitati studentes.

G

30 Sicut enim novæ domus architecto de universa structura curandum est: ei vero, qui pingere curat, quæ apta sunt ad ornatum, exquirenda sunt; ita æstimandum est & in nobis.

31 Etenim intellectum colligere, & ordinare sermonem, & curiosius partes singulas quasque disquirere, historiæ congruit auctori:

32 Brevitatem vero dictionis sectari, & executiones rerum vitare, brevianti concedendum est.

33 Hinc ergo narrationem incipiemus; de præfatione tantum dixisse sufficiat. Stultum etenim est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi.

CAPUT III.

Simon templi præpositus thesauros ejus Apollonio duci prodit: ad quos rapiendos missus a rege Heliodorus, post fusas Judæorum orationes, a Deo percutitur, sed Oniæ pontificis sacrificio ac precibus liberatur, actisq; Deo, & Oniæ gratiis, narrat regi ac ceteris omnibus Dei magnalia.

A

1 IGitur cum sancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optime custodirentur propter Oniæ pontificis pietatem, & animos odio habentes mala;

2 Fiebat, ut & ipsi reges, & principes locum summo honore dignum ducerent, & templum maximis muneribus illustrarent:

3 Ita ut Seleucus Asiæ rex de redditibus suis præstaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes.

4 Simon autem de tribu Beniamin præpositus templi constitutus contendebat, obsistente sibi principe sacerdotum, iniquum aliquid in civitate moliri.

5 Sed cum vincere Oniam non posset, venit ad Apollonium Tharsææ filium, qui eo tempore erat dux Cœlesyriæ, & Phœnicis:

6 Et nuntiavit ei, pecuniis innumerabilibus plenum esse ærarium Jerosolymis, & communes copias immensas esse, quæ non pertinent ad rationem sacrificiorum: esse autem possibile sub potestate regis cadere universa.

B

7 Cumq; retulisset ad regem Apollonius de pecuniis, quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorum, qui erat super negotia ejus, misit cum mandatis, ut prædictam pecuniã transportaret.

8 Statimque Heliodorus iter est aggressus, specie quidem quasi per Cœlesyriam, & Phœnicen civitates esset peragraturus, revera autem regis propositum perfecturus.

9 Sed, cum venisset Jerosolymam, & benigne a summo sacerdote in civitate esset exceptus, narravit de dato indicio pecuniarum, & cujus rei gratia adesset, aperuit: interrogabat autem, si vere hæc ita essent.

10 Tunc summus sacerdos ostendit deposita esse hæc, & victualia viduarum, & pupillorum:

11 Quædam vero esse Hircani Tobiæ viri valde eminentis, in his, quæ detulerat impius Simon: universa autem argenti talenta esse quadringenta, & auri ducenta.

12 Decipi vero eos, qui credidissent loco, & templo, quod per universum mundum honoratur pro sui veneratione, & sanctitate, omnino impossibile esse.

C

13 At ille pro his, quæ habebat in mandatis a rege, dicebat omni genere regi ea esse deferẽda.

14 Constituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica vero per universam civitatem erat trepidatio.

15 Sacerdotes autem ante altare cum stolis sacerdotalibus jactaverunt se, & invocabant de cælo eum, qui de depositis legem posuit, ut his, qui deposuerant ea, salva custodiret.

16 Jam vero qui videbat summi sacerdotis vultum, mente vulnerabatur; facies enim, & color immutatus declarabat internum animi dolorem.

17 Circumfusa enim erat mœstitia quædam viro, & horror corporis, per quem manifestus aspicientibus dolor cordis ejus efficiebatur.

18 Alii etiam gregatim de domibus confluebant, publica supplicatione obsecrantes, pro eo quod in contemptum locus esset venturus.

D

19 Accinctæque mulieres ciliciis pectus per plateas confluebant: sed & virgines, quæ conclusæ erant, procurrebant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quædam vero per fenestras aspiciebant:

20 Universæ autem protendentes manus in cælum, deprecabantur.

21 Erat enim misera commistæ multitudinis, & magni sacerdotis in agone constituti expectatio.

22 Et hi quidem invocabant omnipotentem Deum, ut credita sibi, his, qui crediderant, cum omni integritate conservarentur.

23 Heliodorus autem quod decreverat, per-

ficie-

ficiebat eodem loco ipse cum satellitibus circa ærarium præsens.

E 24 Sed Spiritus omnipotentis Dei magnam fecit suæ ostensionis evidentiam, ita ut omnes, qui ausi fuerant parere ei, ruentes Dei virtute, in dissolutionem, & formidinem converterentur.

25 Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens sessorem, optimis operimentis adornatus: isque cum impetu Heliodoro priores calces elisit: qui autem ei sedebat, videbatur arma habere aurea.

26 Alii etiam apparuerunt duo juvenes virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu: qui circumsteterunt eum, & ex utraque parte flagellabant, sine intermissione multis plagis verberantes.

27 Subito autem Heliodorus concidit in terram, eumq; multa caligine circumfusum rapuerunt, atque in sella gestatoria positũ ejecerunt.

28 Et is, qui cum multis cursoribus, & satellitibus prædictum ingressus est ærarium, portabatur nullo sibi auxilium ferente, manifesta Dei cognita virtute.

29 Et ille quidem per divinam virtutem jacebat mutus, atque omni spe, & salute privatus.

F 30 Hi autem Dominum benedicebant, quia magnificabat locum suum; & templum, quod paulo ante timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Domino, gaudio & lætitia impletum est.

31 Tunc vero ex amicis Heliodori quidam rogabant confestim Oniam, ut invocaret Altissimum, ut vitam donaret ei, qui in supremo spiritu erat constitutus.

32 Considerans autem summus sacerdos, ne forte rex suspicaretur malitiam aliquam ex Judæis circa Heliodorum consummatam, obtulit pro salute viri hostiam salutarem.

33 Cumque summus sacerdos exoraret, iidem juvenes eisdem vestibus amicti, astantes Heliodoro dixerunt: Oniæ sacerdoti gratias age; nam propter eum Dominus tibi vitam donavit.

34 Tu autem a Deo flagellatus nuntia omnibus magnalia Dei, & potestatem. Et his dictis non comparuerunt.

G 35 Heliodorus autem, hostia Deo oblata, & votis magnis promissis ei, qui vivere illi concessit, & Oniæ gratias agens, recepto exercitu repedabat ad regem.

36 Testabatur autem omnibus ea, quæ sub oculis suis viderat, opera magni Dei.

37 Cum autem rex interrogasset Heliodorum, quis esset aptus adhuc semel Jerosolymam mitti, ait:

38 Si quem habes hostem, aut regni tui insidiatorem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies, si tamen evaserit, eo quod in loco sit vere Dei quædam virtus.

39 Nam ipse, qui habet in cælis habitationem, visitator, & adjutor est loci illius, & venientes ad malefaciendum percutit, ac perdit.

40 Igitur de Heliodoro, & ærarii custodia ita res se habet.

CAPUT IV.

Onias ob Simonis detractiones ad Seleucum concessit: cujus pontificatum ambiens frater ejus Jason promisit regi plurima talenta, acceptoque pontificatu omnem Dei cultum pervertit: quem pontificatu privari curat Menelaus, plura regi talenta pollicitus: cui promissa non præstanti succedit frater ipsius Lysimachus: Onias cum Menelaum de sacrilegio argueret, illius suasu ab Andronico perimitur: propter quod jussu Antiochi in eodem loco Andronicus interimitur: Lysimacho a populo oppresso Menelaus apud regem accusatus, intercedentibus donis absolvitur, occisis innocentibus ejus accusatoribus.

A 1 Simon autem prædictus pecuniarum, & patriæ delator male loquebatur de Onia, tamquam ipse Heliodorum instigasset ad hæc, & ipse fuisset incentor malorum;

2 Provisoremque civitatis, ac defensorem gentis suæ, & æmulatorem legis Dei audebat insidiatorem regni dicere.

3 Sed cum inimicitiæ in tantum procederent ut etiam per quosdam Simonis necessarios homicidia fierent;

4 Considerans Onias periculum contentionis, & Apollonium insanire, utpote ducem Cœlesyriæ, & Phœnicis, ad augendam malitiam Simonis, ad regem se contulit,

5 Non ut civium accusator, sed communem utilitatem apud semetipsum universæ multitudinis considerans.

6 Videbat enim sine regali providentia impossibile esse pacem rebus dari, nec Simonem posse cessare a stultitia sua.

7 Sed post Seleuci vitæ excessum, cum suscepisset regnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambiebat Jason frater Oniæ summum sacerdotium,

8 Adito rege, promittens ei argenti talenta trecenta sexaginta, & ex redditibus aliis talenta octoginta:

9 Super hæc promittebat & alia centum quinquaginta, si potestati ejus concederetur gymnasium, & ephebiam sibi constituere, & eos, qui in Jerosolymis erant, Antiochenos scribere. B

10 Quod cum rex annuisset, & obtinuisset principatum, statim ad gentilem ritum contribules suos transferre cœpit.

11 Et amotis his, quæ humanitatis causa Judæis a regibus fuerant constituta, per Joannem patrem Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia, & societate functus est legatione legitima, civium jura destituens, prava instituta sanciebat.

12 Etenim ausus est sub ipsa arce gymnasium constituere, & optimos quosque epheborum in lupanaribus ponere.

13 Erat autem hoc non initium, sed incrementum quoddam, & profectus gentilis, & alienigenæ conversationis, propter impii, & non sacerdotis Jasonis nefariũ, & inauditum scelus:

14 Ita ut sacerdotes jam non circa altaris officia dediti essent, sed contempto templo, & sacrificiis neglectis festinarent participes fieri palæstræ, & præbitionis ejus injustæ, & in exercitiis disci.

15 Et patrios quidem honores nihil habentes, Græcas glorias optimas arbitrabantur: C

16 Quarum gratia periculosa eos contentio habebat, & eorum instituta æmulabantur, ac per omnia his consimiles esse cupiebant, quos hostes, & peremptores habuerant.

17 In leges enim divinas impie agere impune non cedit: sed hoc tempus sequens declarabit.

18 Cum autem quinquennalis agon Tyri celebraretur, & rex præsens esset,

19 Misit Jason facinorosus ab Jerosolymis viros peccatores, portantes argenti didrachmas trecentas in sacrificium Herculis: quas postulaverunt hi, qui asportaverant, ne in sacrificiis erogarentur, quia non oporteret, sed in alios sumptus eas deputari.

20 Sed hæ oblatæ sunt quidem ab eo, qui miserat, in sacrificium Herculis: propter præsentes autem datæ sunt in fabricam naviũ triremium.

21 Misso autem in Ægyptum Apollonio Mnesthei filio propter primates Ptolemæi Philometoris regis, cum cognovisset Antiochus alienum se a negotiis regni effectum, propriis utilitatibus consulens, profectus inde venit Joppen, & inde Jerosolymam.

22 Et magnifice ab Jasone, & civitate susceptus, cum facularũ luminibus, & laudibus ingressus est: & inde in Phœnicen exercitum convertit.

23 Et post triennii tempus misit Jason Menelaum supradicti Simonis fratrem, portantem pecunias regi, & de negotiis necessariis responsa perlaturum. D

24 At ille commendatus regi, cum magnificasset faciem potestatis ejus, in semetipsum retorsit summum sacerdotium, superponens Jasoni talenta argenti trecenta.

25 Acceptisque a rege mandatis, venit, nihil quidem habens dignum sacerdotio, animos vero crudelis tyranni, & feræ belluæ iram gerens.

26 Et Jason quidem, qui proprium fratrem captivaverat, ipse deceptus profugus in Ammanitem expulsus est regionem.

27 Menelaus autem principatum quidem obtinuit: de pecuniis vero regi promissi nihil agebat, cum exactionem faceret Sos

ſtratus, qui arci erat præpoſitus.

28 Nam ad hunc exactio vectigalium pertinebat: quam ob cauſam utriq; ad regem ſūt evocati.

29 Et Menelaus amotus eſt a ſacerdotio, ſuccedente Lyſimacho fratre ſuo: Soſtratus autem prælatus eſt Cypriis.

30 Et cum hæc agerentur, contigit, Tharſenſes, & Mallotas ſeditionem movere, eo quod Antiochidi regis concubinæ dono eſſent dati.

31 Feſtinanter itaq; rex venit ſedare illos, relicto ſuffecto uno ex comitibus ſuis Andronico.

32 Ratus autem Menelaus, accepiſſe ſe tempus opportunum, aurea quædam vaſa e templo furatus donavit Andronico, & alia vendiderat Tyri, & per vicinas civitates.

33 Quod cum certiſſime cognoviſſet Onias, arguebat eum, ipſe in loco tuto ſe continens Antiochiæ ſecus Daphnem.

34 Unde Menelaus accedens ad Andronicum, rogabat, ut Oniam interficeret. Qui cum veniſſet ad Oniam, & datis dextris cum jurejurando (quamvis eſſet ei ſuſpectus) ſuaſiſſet de aſylo procedere, ſtatim eum peremit, non veritus juſtitiam.

35 Ob quam cauſam non ſolum Judæi, ſed aliæ quoque nationes indignabantur, & moleſte ferebant de nece tanti viri injuſta.

36 Sed regreſſum regem de Ciliciæ locis adierunt Judæi apud Antiochiam, ſimul & Græci, conquerentes de iniqua nece Oniæ.

37 Contriſtatus itaque animo Antiochus propter Oniam, & flexus ad miſericordiam lacrymas fudit, recordatus defuncti ſobrietatem, & modeſtiam.

38 Accenſiſque animis Andronicum purpura exutum per totam civitatem jubet circumduci, & in eodem loco, in quo in Oniam impietatem commiſerat, ſacrilegum vita privari, Domino illi condignam retribuente pœnam.

39 Multis autem ſacrilegiis in templo a Lyſimacho commiſſis Menelai conſilio, & divulgata fama, congregata eſt multitudo adverſum Lyſimachum multo jam auro exportato.

40 Turbis autem inſurgentibus, & animis ira repletis, Lyſimachus armatis fere tribus millibus iniquis manibus uti cœpit, duce quodam tyranno ætate pariter, & dementia provecto.

41 Sed ut intellexerunt conatum Lyſimachi, alii lapides, alii fuſtes validos arripuere: quidam vero cinerem in Lyſimachum jecere.

42 Et multi quidem vulnerati, quidam autem & proſtrati, omnes vero in fugam converſi ſunt: ipſum etiam ſacrilegum ſecus ærarium interfecerunt.

43 De his ergo cœpit judicium adverſus Menelaum agitari.

44 Et cum veniſſet rex Tyrum, ad ipſum negotium detulerunt miſſi tres viri a ſenioribus.

45 Et cum ſuperaretur Menelaus, promiſit Ptolemæo multas pecunias dare ad ſuadendū regi.

46 Itaque Ptolemæus in quodam atrio poſitum quaſi refrigerandi gratia regem adiit, & deduxit a ſententia.

47 Et Menelaum quidem univerſæ malitiæ reum criminibus abſolvit: miſeros autem, qui, etiamſi apud Scythas cauſam dixiſſent, innocentes judicarentur, hos morte damnavit.

48 Cito ergo injuſtam pœnam dederunt, qui pro civitate, & populo, & ſacris vaſis cauſam proſecuti ſunt.

49 Quam ob rem Tyrii quoque indignati, erga ſepulturam eorum liberaliſſimi extiterunt.

50 Menelaus autem propter eorum, qui in potentia erant, avaritiam, permanebat in poteſtate, creſcens in malitia ad inſidias civium.

CAPUT V.

Armati exercitus, ipſorumque congreſſiones Jeroſolymis in aere quadraginta diebus conſpiciuntur: Jaſon Jeruſalem invadens, & cives crudeliter trucidans, apud exteros miſere moritur: Antiochus, innumeris in Jeruſalem trucidatis, vinctis ac venumdatis, templum ſpoliat; & diſcedens relinquit crudeles præpoſitos, qui populum affligant: rurſumque miſſo duce Apollonio plurimos interficit: Judas vero Machabæus cum ſuis in deſertum locum ſeceſſit.

1 EOdem tempore Antiochus ſecundam profectionem paravit in Ægyptum.

2 Contigit autem, per univerſam Jeroſolymorū civitatem videri diebus quadraginta per aera equites diſcurrentes, auratas ſtolas habentes, & haſtis, quaſi cohortes, armatos,

3 Et curſus equorum per ordines digeſtos, & congreſſiones fieri cominus, & ſcutorum motus, & galeatorum multitudinem gladiis diſtrictis, & telorum jactus, & aureorum armorum ſplendorem, omniſque generis loricarum.

4 Quapropter omnes rogabant in bonum monſtra converti.

5 Sed cum falſus rumor exiſſet, tamquam vita exceſſiſſet Antiochus, aſſūptis Jaſon non minus mille viris, repente aggreſſus eſt civitatem: & civibus ad murum convolantibus ad ultimum apprehenſa civitate, Menelaus fugit in arcem.

6 Jaſon vero non parcebat in cæde civibus ſuis, nec cogitabat proſperitatem adverſum cognatos malum eſſe maximum, arbitrans hoſtium, & non civium ſe trophæa capturum.

7 Et principatum quidem non obtinuit, finem vero inſidiarum ſuarum confuſionem accepit, & profugus iterum abiit in Ammaniten.

8 Ad ultimum, in exitium ſui concluſus ab Areta Arabum tyranno, fugiens de civitate in civitatem, omnibus odioſus, ut refuga legum, & execrabilis, ut patriæ & civium hoſtis, in Ægyptum extruſus eſt.

9 Et qui multos de patria ſua expulerat, peregre periit, Lacedæmonas profectus, quaſi pro cognatione ibi refugium habiturus.

10 Et qui inſepultos multos abjecerat, ipſe & illamentatus, & inſepultus abjicitur, ſepultura neque peregrina uſus, neque patrio ſepulchro participans.

11 His itaque geſtis, ſuſpicatus eſt rex, ſocietatem deſerturos Judæos: & ob hoc profectus ex Ægypto efferatis animis civitatem quidem armis cepit.

12 Juſſit autem militibus interficere, nec parcere occurſantibus, & per domos aſcendentes trucidare.

13 Fiebant ergo cædes juvenum, ac ſeniorum, & mulierum, & natorum exterminia, virginumque, & parvulorum neces.

14 Erant autem toto triduo octoginta millia interfecti, quadraginta millia vincti, non minus autem venumdati.

15 Sed nec iſta ſufficiunt; auſus eſt etiam intrare templum univerſa terra ſanctius, Menelao ductore, qui legum, & patriæ fuit proditor:

16 Et ſceleſtis manibus ſumens ſancta vaſa, quæ ab aliis regibus, & civitatibus erant poſita ad ornatum loci, & gloriam, contrectabat indigne, & contaminabat.

17 Ita alienatus mente Antiochus, non conſiderabat, quod propter peccata habitantium civitatem, modicum Deus fuerat iratus: propter quod & accidit circa locum deſpectio;

18 Alioquin niſi contigiſſet, eos multis peccatis eſſe involutos, * ſicut Heliodorus, qui miſſus eſt a Seleuco rege ad expoliandum ærarium, etiam hic ſtatim adveniens flagellatus, & repulſus utique fuiſſet ab audacia.

* *Supr. 3. c. 25. & 27.*

19 Verum non propter locum, gentem; ſed propter gentem, locum Deus elegit.

20 Ideoque & ipſe locus particeps factus eſt populi malorum. Poſtea autem fiet ſocius bonorum: & qui derelictus in ira Dei omnipotentis eſt, iterum in magni Domini reconciliatione cum ſumma gloria exaltabitur.

21 Igitur Antiochus mille & octingentis ablatis de templo talentis, velociter Antiochiam regreſſus eſt, exiſtimans ſe præ ſuperbia terram ad navigandum, pelagus vero ad iter agendum deducturum propter mentis elationem.

22 Reliquit autem & præpoſitos ad affligendam gentem: Jeroſolymis quidem Philippum genere Phrygem, moribus crudeliorem eo ipſo, a quo conſtitutus eſt.

23 In Garizim autem Andronicum, & Menelaum, qui gravius quam ceteri imminebant civibus.

24 Cumque appoſitus eſſet contra Judæos, miſit odioſum principem Apollonium cum exercitu viginti & duobus millibus, præcipiens ei omnes perfectæ ætatis interficere, mulieres, ac juvenes vendere.

25 Qui cum venisset Jerosolymam pacem simulans, quievit usque ad diem sanctum sabbati: & tunc feriatis Judæis arma capere suis præcepit.
26 Omnesque qui ad spectaculum processerant, trucidavit: & civitatem cum armatis discurrens, ingentem multitudinem peremit.
27 Judas autem Machabæus, qui decimus fuerat, secesserat in desertum locum, ibique inter feras vitam in montibus cum suis agebat: & fœni cibo vescentes demorabantur, ne participes essent coinquinationis.

CAPUT VI.

Per ducem a rege missum Judæi a lege Dei arcentur, templumque fœdissime profanatur, & Judæi etiam per varias regiones dispersi ad idolorum coguntur sacrificia: describitur duarum mulierum supplicium, eo quod filios suos circumcidissent; sabbatumque celebrantes concremantur: ostenditur tamen hæc afflictio non esse Dei deserentis, sed suos corripientis: egregium Eleazari senis martyrium nolentis porcinis vesci carnibus, nec id simulare.

A 1 SEd non post multum temporis misit rex senem quemdam Antiochenum, qui compelleret Judæos, ut se transferrent a patriis, & Dei legibus:
2 Contaminare etiam quod in Jerosolymis erat templum, & cognominare Jovis Olympii: & in Garizim, prout erant hi, qui locum inhabitabant, Jovis hospitalis.
3 Pessima autem & universis gravis erat malorum incursio.
4 Nam templum luxuria, & comessationibus gentium erat plenum, & scortantium cum meretricibus: sacratisque ædibus mulieres se ultro ingerebant, intro ferentes ea, quæ non licebat.
5 Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur.
B 6 Neque autem sabbata custodiebantur, neq; dies solemnes patrii servabantur, nec simpliciter Judæum se esse quisquam confitebatur.
7 Ducebantur autem cum amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia: & cum Liberi sacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circuire.
8 Decretum autem exiit in proximas gentilium civitates, suggerentibus Ptolemæis, ut pari modo & ipsi adversus Judæos agerent, ut sacrificarent:
9 Eos autem, qui nollent transire ad instituta gentium, interficerent: erat ergo videre miseriam.
10 Duæ enim mulieres delatæ sunt natos suos circumcidisse: quas, infantibus ad ubera suspensis, cum publice per civitatem circumduxissent, per muros præcipitaverunt.
C 11 Alii vero ad proximas coeuntes speluncas, & latenter sabbati diem celebrantes, cum indicati essent Philippo, flammis succensi sunt, eo quod verebantur propter religionem & observantiam, manu sibimet auxilium ferre.
12 Obsecro autem eos, qui hunc librum lecturi sunt, ne abhorrescant propter adversos casus, sed reputent ea, quæ acciderunt, non ad interitum, sed ad correptionem esse generis nostri.
13 Etenim multo tempore non finere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficii est indicium.
14 Non enim, sicut in aliis nationibus, Dominus patienter expectat, ut eas, cum judicii dies advenerit, in plenitudine peccatorum puniat:
15 Ita & in nobis statuit, ut, peccatis nostris in finem devolutis, ita demum in nos vindicet.
D 16 Propter quod numquam quidem a nobis misericordiam suam amovet: corripiens vero in adversis populum suum non derelinquit.
17 Sed hæc nobis ad commonitionem legentium dicta sint paucis. Jam autem veniendum est ad narrationem.
18 Igitur Eleazarus unus de primoribus scribarum, vir ætate provectus, & vultu decorus, aperto ore hians compellabatur carnem porcinam manducare.
19 At ille gloriosissimam mortem magis quam odibilem vitam complectens, voluntarie præibat ad supplicium.
20 Intuens autem, quemadmodum oporteret accedere, patienter sustinens destinavit non admittere illicita propter vitæ amorem.
21 Hi autem, qui astabant, iniqua miseratione commoti, propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum secreto rogabant afferri carnes, quibus vesci ei licebat, ut simularetur manducasse, sicut rex imperaverat, de sacrificii carnibus, E
22 Ut hoc facto a morte liberaretur: & propter veterem viri amicitiam, hanc in eo faciebant humanitatem.
23 At ille cogitare cœpit ætatis, ac senectutis suæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque a puero optimæ conversationis actus: & secundum sanctæ, & a Deo conditæ legis constituta respondit cito dicens, præmitti se velle in infernum.
24 Non enim ætati nostræ dignum est, inquit, fingere, ut multi adolescentium arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum; F
25 Et ipsi propter meam simulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, & per hoc maculam, atque execrationem meæ senectuti conquiram.
26 Nam etsi in præsenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum Omnipotentis nec vivus, nec defunctus effugiam.
27 Quam ob rem fortiter vita excedendo, senectute quidem dignus apparebo:
28 Adolescentibus autem exemplum forte relinquam, si prompto animo, ac fortiter pro gravissimis ac sanctissimis legibus honesta morte perfungar. His dictis confestim ad supplicium trahebatur.
29 Hi autem, qui eum ducebant, & paulo ante fuerant mitiores, in iram conversi sunt propter sermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur. G
30 Sed cum plagis perimeretur, ingemuit, & dixit: Domine, qui habes sanctam scientiam, manifeste tu scis, quia cum a morte possem liberari, duros corporis sustineo dolores: secundum animam vero propter timorem tuum libenter hæc patior.
31 Et iste quidem hoc modo vita decessit, non solum juvenibus, sed & universæ genti memoriam mortis suæ ad exemplum virtutis, & fortitudinis derelinquens.

CAPUT VII.

Septem fratrum matrisque eorum ingentia fortissimeque tolerata supplicia, quod porcinis nollent vesci carnibus: & quam constanter regi ob suam crudelitatem ostenderint paratam esse damnationem, & mater suos filios sit exhortata.

1 COntigit autem, & septem fratres una cum matre sua apprehensos compelli a rege edere contra fas carnes porcinas, flagris, & taureis cruciatos. A
2 Unus autem ex illis, qui erat primus, sic ait: Quid quæris, & quid vis discere a nobis? parati sumus mori, magis quam patrias Dei leges prævaricari.
3 Iratus itaque rex jussit sartagines, & ollas æneas succendi: quibus statim succensis,
4 Jussit, ei, qui prior fuerat locutus, amputari linguam, & cute capitis abstracta, summas quoque manus & pedes ei præscindi, ceteris ejus fratribus, & matre inspicientibus.
5 Et cum jam per omnia inutilis factus esset, jussit ignem admoveri, & adhuc spirantem torreri in sartagine: in qua cum diu cruciaretur, ceteri una cum matre invicem se hortabantur mori fortiter, B
6 Dicentes: Dominus Deus aspiciet veritatem, & consolabitur in nobis, * quemadmodum in protestatione cantici declaravit Moyses: Et in servis suis consolabitur. * Deut. 32.c.36. f. 43.
7 Mortuo itaque illo primo hoc modo, sequentem deducebant ad illudendum: & cute capitis ejus cum capillis abstracta, interrogabant, si manducaret prius, quam toto corpore per membra singula puniretur.
8 At ille respondens patria voce, dixit:

Non faciam. Propter quod & iste sequenti
loco primi tormenta suscepit:
9 Et in ultimo spiritu constitutus, sic ait: Tu
quidem, scelestissime, in præsenti vita nos per-
dis: sed Rex mundi defunctos nos pro suis le-
gibus in æternæ vitæ resurrectione suscitabit.
10 Post hunc tertius illuditur, & linguam
postulatus cito protulit, & manus constanter
extendit,
C 11 Et cum fiducia ait: E cælo ista possideo,
sed propter Dei leges nunc hæc ipsa despicio,
quoniam ab ipso me ea recepturum spero:
12 Ita ut rex, & qui cum ipso erant, mi-
rarentur adolescentis animum, quod tam-
quam nihilum duceret cruciatus.
13 Et hoc ita defuncto, quartum vexabant
similiter torquentes.
14 Et cum jam esset ad mortem, sic ait: Po-
tius est ab hominibus morti datos spem expe-
ctare a Deo, iterum ab ipso resuscitandos; ti-
bi enim resurrectio ad vitam non erit.
15 Et cum admovissent quintum, vexabant
eum. At ille respiciens in eum, dixit:
16 Potestatem inter homines habens, cum sis
corruptibilis, facis quod vis; noli autem pu-
tare genus nostrum a Deo esse derelictum.
D 17 Tu autem patienter sustine, & videbis
magnam potestatem ipsius, qualiter te, &
semen tuum torquebit.
18 Post hunc ducebant sextum, & is mori
incipiens sic ait: Noli frustra errare; nos
enim propter nosmetipsos hæc patimur, pec-
cantes in Deum nostrum, & digna admira-
tione facta sunt in nobis.
19 Tu autem ne existimes, tibi impune futu-
rum, quod contra Deum pugnare tentaveris.
20 Supra modum autem mater mirabilis,
& bonorum memoria digna, quæ pereuntes
septem filios sub unius diei tempore conspi-
ciens, bono animo ferebat propter spem,
quam in Deum habebat.
21 Singulos illorum hortabatur voce patria
fortiter, repleta sapientia: & fœmineæ co-
gitationi masculinum animum inserens,
22 Dixit ad eos: Nescio qualiter in utero
meo apparuistis; neque enim ego spiritum &
animam donavi vobis, & vitam, & singulo-
rum membra non ego ipsa compegi:
23 Sed enim mundi Creator, qui formavit
hominis nativitatem, quique omnium inve-
nit originem, & spiritum, vobis iterum cum
misericordia reddet & vitam, sicut nunc vos-
metipsos despicitis propter leges ejus.
E 24 Antiochus autem contemni se arbitratus,
simul & exprobrantis voce despecta, cum ad-
huc adolescentior superesset, non solum ver-
bis hortabatur, sed & cum juramento affirma-
bat, se divitem & beatum facturum: & trans-
latum a patriis legibus amicum habiturum,
& res necessarias ei præbiturum.
25 Sed ad hæc cum adolescens nequaquam
inclinaretur, vocavit rex matrem, & sua-
debat ei, ut adolescenti fieret in salutem.
26 Cum autem multis eam verbis esset hor-
tatus, promisit suasuram se filio suo.
27 Itaque inclinata ad illum, irridens cru-
delem tyrannum ait patria voce: Fili mi,
miserere mei, quæ te in utero novem men-
sibus portavi, & lac triennio dedi, & alui,
& in ætatem istam perduxi.
F 28 Peto, nate, ut aspicias ad cælum, & terram,
& ad omnia, quæ in eis sunt: & intelligas, quia
ex nihilo fecit illa Deus, & hominum genus:
29 Ita fiet, ut non timeas carnificem istum,
sed dignus fratribus tuis effectus particeps,
suscipe mortem, ut in illa miseratione cum
fratribus tuis te recipiam.
30 Cum hæc illa adhuc diceret, ait adole-
scens: Quem sustinetis? non obedio præce-
pto regis, sed præcepto legis, quæ data est
nobis per Moysen.
31 Tu vero, qui inventor omnis malitiæ fa-
ctus es in Hebræos, non effugies manum Dei.
32 Nos enim pro peccatis nostris hæc patimur.
33 Et si nobis propter increpationem, & corre-
ptionem Dominus Deus noster modicum ira-
tus est, sed iterum reconciliabitur servis suis.
34 Tu autem, o scelestе, & omnium homi-
num flagitiosissime, noli frustra extolli va-
nis spebus in servos ejus inflammatus.
35 Nondum enim omnipotentis Dei, &
omnia inspicientis judicium effugisti. G
36 Nam fratres mei, modico nunc dolore
sustentato, sub testamento æternæ vitæ ef-
fecti sunt: tu vero judicio Dei justas super-
biæ tuæ pœnas exolves.
37 Ego autem, sicut & fratres mei, ani-
mam, & corpus meum trado pro patriis le-
gibus, invocans Deum maturius genti nostræ
propitium fieri, teque cum tormentis, &
verberibus confiteri, quod ipse est Deus solus.
38 In me vero, & in fratribus meis desi-
net omnipotentis ira, quæ super omne ge-
nus nostrum juste superducta est.
39 Tunc rex accensus ira in hunc super omnes
crudelius desæviit, indigne ferens se derisum.
40 Et hic itaque mundus obiit, per omnia
in Domino confidens.
41 Novissime autem post filios & mater
consumpta est.
42 Igitur de sacrificiis, & de nimiis cru-
delitatibus satis dictum est.

CAPUT VIII.

*Judas Machabæus, invocato Dei auxilio post a-
liquot victorias Nicanorem, qui certam sibi de
Judæis pollicebatur victoriam, suos primum ad
constantiam adhortatus, profligavit, interfectis
de ejus exercitu una cum Timotheo & Bacchide
plusquam 20000. ita ut Nicanor solus effugiens
prædicaret, Judæos Deum habere protectorem.*

1 JUdas vero Machabæus, & qui cum illo A
erant, introibant latenter in castella:
& convocantes cognatos, & amicos, &
eos, qui permanserunt in Judaismo, assu-
mentes, eduxerunt ad se sex millia virorum.
2 Et invocabant Dominum, ut respiceret in po-
pulum, qui ab omnibus calcabatur: & miserere-
tur templo, quod contaminabatur ab impiis:
3 Misereretur etiam exterminio civitatis,
quæ esset illico complananda, & vocem san-
guinis ad se clamantis audiret:
4 Memoraretur quoque iniquissimas mortes
parvulorum innocentum, & blasphemias no-
mini suo illatas, & indignaretur super his. B
5 At Machabæus, congregata multitudine,
intolerabilis gentibus efficiebatur; ira enim
Domini in misericordiam conversa est.
6 Et superveniens castellis, & civitatibus im-
provisus, succendebat eas: & opportuna loca
occupans non paucas hostium strages dabat.
7 Maxime autem noctibus ad hujuscemodi
excursus ferebatur, & fama virtutis ejus ubi-
que diffundebatur.
8 Videns autem Philippus, paulatim vi-
rum ad profectum venire, ac frequentius res
ei cedere prospere, ad Ptolemæum ducem
Cœlesyriæ, & Phœnicis scripsit, ut auxi-
lium ferret regis negotiis.
9 At ille velociter misit Nicanorem Patro-
cli de primoribus amicum, datis ei de per-
mistis gentibus, armatis non minus viginti
millibus, ut universum Judæorum genus de-
leret, adjuncto ei & Gorgia viro militari,
& in bellicis rebus experientissimo.
10 Constituit autem Nicanor, ut regi tri- C
butum, quod Romanis erat dandum, duo
millia talentorum de captivitate Judæorum
suppleret.
11 Statimque ad maritimas civitates misit,
convocans ad coemptionem Judaicorum man-
cipiorum, promittens se nonaginta mancipia
talento distracturum, non respiciens ad vindi-
ctam, quæ eum ab Omnipotente esset consecutura.
12 Judas autem ubi comperit, indicavit his,
qui secum erant Judæis, Nicanoris adventum.
13 Ex quibus quidam formidantes, & non
credentes Dei justitiæ, in fugam vertebantur:
14 Alii vero si quid eis supererat, vende-
bant, simulque Dominum deprecabantur, ut
eriperet eos ab impio Nicanore, qui eos, prius
quam cominus veniret, vendiderat: D
15 Et si non propter eos, propter testa-
mentum tamen, quod erat ad patres eorum,
& propter invocationem sancti & magnifici
nominis ejus super ipsos.
16 Convocatis autem Machabæus septem mil-

libus, qui cum ipso erant, rogabat, ne hostibus reconciliarentur, neque metuerent inique venientium adversum se hostium multitudinem, sed fortiter contenderent,

17 Ante oculos habentes contumeliam, quæ loco sancto ab his injuste esset illata, itemque & ludibrio habitæ civitatis injuriam, adhuc etiam veterum instituta convulsa.

18 Nam illi quidem armis confidunt, ait, simul & audaciæ: nos autem in omnipotente Dño, qui potest & venientes adversum nos, & universum mundum uno nutu delere, confidimus.

E

19 Admonuit autem eos & de auxiliis Dei, quæ facta sunt erga parentes: & *quod sub Sennacherib centum octoginta quinq; millia perierunt:

*4.Reg. 19.c.35. Tob.1. d.21. Eccli.48. d.24. Isai.37. g.36. 1.Mac.7. f.41.

20 Et de prælio, quod eis adversus Galatas fuit in Babylonia, ut omnes, ubi ad rem ventum est, Macedonibus sociis hæsitantibus, ipsi sex millia soli peremerunt centum viginti millia propter auxilium illis datum de cælo, & beneficia pro his plurima consecuti sunt.

21 His verbis constantes effecti sunt, & pro legibus, & patria mori parati.

22 Constituit itaque fratres suos duces utrique ordini, Simonem, & Josephum, & Jonathan, subjectis unicuique millenis & quingentenis.

23 Ad hoc etiam ab Esdra lecto illis sancto libro, & dato signo adjutorii Dei in prima acie ipse dux commisit cum Nicanore.

24 Et facto sibi adjutore Omnipotente, interfecerunt super novem millia hominum: majorem autem partem exercitus Nicanoris vulneribus debilem factam fugere compulerunt.

F

25 Pecuniis vero eorum, qui ad emptionem ipsorum venerant, sublatis, ipsos usquequaque persecuti sunt.

26 Sed reversi sunt hora conclusi; nam erat ante sabbatum: quam ob causam non perseveraverunt insequentes.

27 Arma autem ipsorum, & spolia congregantes, sabbatum agebant: benedicentes Dominum, qui liberavit eos in isto die, misericordiæ initium stillans in eos.

28 Post sabbatum vero debilibus, & orphanis, & viduis diviserunt spolia: & residua ipsi cum suis habuere.

29 His itaq; gestis, & communiter ab omnibus facta obsecratione, misericordem Dñm postulabant, ut in finem servis suis reconciliaretur.

30 Et ex his, qui cum Timotheo, & Bacchide erant contra se contendentes, super viginti millia interfecerunt, & munitiones excelsas obtinuerunt: & plures prædas diviserunt, æquam portionem debilibus, pupillis, & viduis, sed & senioribus facientes.

31 Et cum arma eorum diligenter collegissent, omnia composuerunt in locis opportunis, residua vero spolia Jerosolymam detulerunt:

G

32 Et Philarchen, qui cum Timotheo erat, interfecerunt, virum scelestum, qui in multis Judæos afflixerat.

33 Et cum epinicia agerent Jerosolymis, eum, qui sacras januas incenderat, id est Callisthenem, cum in quoddam domicilium refugisset, incenderunt, digna ei mercede pro impietatibus suis reddita.

34 Facinorosissimus autẽ Nicanor, qui mille negotiantes ad Judæorũ venditionem adduxerat,

35 Humiliatus auxilio Domini ab his, quos nullos existimaverat, deposita veste gloriæ, per mediterranea fugiens, solus venit Antiochiam, summam infelicitatem de interitu sui exercitus consecutus.

36 Et qui promiserat Romanis, se tributum restituere de captivitate Jerosolymorum, prædicabat nunc protectorem Deum habere Judæos, & ob ipsum invulnerabiles esse, eo quod sequerentur leges ab ipso constitutas.

CAPUT IX.

Antiochus a Persepoli fugatus, dum Judæos ad internecionem perdere meditaretur, maximis viscerum doloribus a Deo percussus, cum fœtore intolerabili scaturientibus e corpore vermibus, post suorum criminum agnitionem, & sero promissam emendationem, merita morte occubuit, scriptis ad Judæos litteris, ut filio suo subditi persisterent.

A

1 EOdem tempore Antiochus inhoneste revertebatur de Perside.

2 Intraverat enim in eam, quæ dicitur Persepolis, & tentavit expoliare templum, & civitatem opprimere: sed multitudine ad arma concurrente, in fugam versi sunt: & ita contigit, ut Antiochus post fugam turpiter rediret.

3 Et cum venisset circa Ecbatanam, recognovit quæ erga Nicanorem, & Timotheũ gesta sunt.

4 Elatus autem in ira arbitrabatur, se injuriam illorum, qui se fugaverant, posse in Judæos retorquere: ideoque jussit agitari currum suum, sine intermissione agens iter, cælesti eum judicio perurgente, eo quod ita superbe locutus est, se venturum Jerosolymam, & congeriem sepulchri Judæorum eam facturum.

5 * Sed qui universa conspicit Dñs Deus Israel, percussit eum insanabili, & invisibili plaga. Ut enim finivit hunc ipsum sermonem, apprehendit eum dolor dirus viscerum, & amara internorum tormenta:

*2.Par. 16.c.5.

6 Et quidem satis juste, quippe qui multis, & novis cruciatibus aliorum torserat viscera, licet ille nullo modo a sua malitia cessaret.

7 Super hoc autem superbia repletus, ignem spirans animo in Judæos, & præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, & gravi corporis collisione membra vexari.

B

8 Isque, qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbia repletus, & montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur, manifestam Dei virtutem in semetipso contestans:

9 Ita ut de corpore impii vermes scaturirent, ac viventis in doloribus carnes ejus effluerent, odore etiam illius, & fœtore exercitus gravaretur.

10 Et qui paulo ante sidera cæli contingere se arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare.

11 Hinc igitur cœpit ex gravi superbia deductus ad agnitionem sui venire, divina admonitus plaga, per momenta singula doloribus suis augmenta capientibus.

12 Et cum nec ipse jam fœtorem suum ferre posset, ita ait: Justum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.

13 Orabat autem hic scelestus Dominum, a quo non esset misericordiam consecuturus.

C

14 Et civitatem, ad quam festinans veniebat, ut eam ad solum deduceret, ac sepulchrum congestorum faceret, nunc optat liberam reddere:

15 Et Judæos, quos nec sepultura quidem se dignos habiturum, sed avibus ac feris diripiendos traditurum, & cum parvulis exterminaturum dixerat, æquales nunc Atheniensibus facturum pollicetur:

16 Templum etiam sanctum, quod prius expoliaverat, optimis donis ornaturum, & sancta vasa multiplicaturum, & pertinentes ad sacrificia sumptus de redditibus suis præstaturum:

17 Super hæc, & Judæum se futurum, & omnem locum terræ perambulaturum, & prædicaturum Dei potestatem.

18 Sed non cessantibus doloribus (supervenerat enim in eum justum Dei judicium) desperans scripsit ad Judæos in modum deprecationis epistolam hæc continentem:

19 OPTIMIS civibus Judæis plurimam salutem, & bene valere, & esse felices, rex & princeps Antiochus.

20 Si bene valetis, & filii vestri, & ex sententia vobis cuncta sũt, maximas agimus gratias.

21 Et ego in infirmitate constitutus, vestri autem memor benigne reversus de Persidis locis, & infirmitate gravi apprehensus, necessarium duxi pro communi utilitate curam habere:

D

22 Non desperans memetipsum, sed spem multam habens effugiendi infirmitatem.

23 Respiciens autem, quod & pater meus, quibus temporibus in locis superioribus ducebat exercitum, ostendit qui post se susciperet principatum:

24 Ut si quid contrarium accideret, aut difficile nuntiaretur, scientes hi, qui in regionibus erant, cui esset rerum summa derelicta, non turbarentur.

25 Ad hæc, considerans de proximo poten-

tes quosque, & vicinos temporibus insidiantes, & eventum expectantes, designavi filium meum Antiochum regem, quem sæpe recurrens in superiora regna multis vestrum commendabam: & scripsi ad eum quæ subjecta sunt.

26 Oro itaque vos, & peto, memores beneficiorum publice & privatim, ut unusquisque conservet fidem ad me, & ad filium meum.

27 Confido enim, eum modeste & humane acturum, & sequentem propositum meum, & communem vobis fore.

28 Igitur homicida, & blasphemus pessime percussus, & ut ipse alios tractaverat, peregre in montibus miserabili obitu vita functus est.

29 Transferebat autem corpus Philippus collactaneus ejus: qui, metuens filium Antiochi, ad Ptolemæum Philometorem in Ægyptum abiit.

CAPUT X.

Judas Machabæus, purgatis templo ac civitate, octo diebus solemnitatem celebrat, & quotannis celebrandam ordinat: Eupator Antiocho patri in regno succedens, Ptolemæo veneno extincto, Gorgiam ducem locorum constituit, Judæos sæpius pugna molestantem: Judæi & hunc, & Timotheum variasque hostium munitiones devincunt, occisis plurimis millibus, quinque etiam equitibus de cælo apparentibus, qui Judæis in auxilium venerant.

A 1 MAchabæus autem, & qui cum eo erant, Domino se protegente, templum quidem, & civitatem recepit:

2 Aras autem, quas alienigenæ per plateas extruxerant, itemque delubra demolitus est.

3 Et purgato templo, aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidibus igne concepto sacrificia obtulerunt post biennium, & incensum, & lucernas, & panes propositionis posuerunt.

4 Quibus gestis, rogabant Dominum prostrati in terram, ne amplius talibus malis inciderent: sed &, si quando peccassent, ut ab ipso mitius corriperentur, & non barbaris, ac blasphemis hominibus traderentur.

5 Qua die autem templum ab alienigenis pollutum fuerat, contigit eadem die purificationem

B fieri, vigesima quinta mensis, qui fuit Casleu.

6 Et cum lætitia diebus octo egerunt in modum tabernaculorum, recordantes, quod ante modicum temporis diem solemnem tabernaculorum in montibus, & in speluncis more bestiarum egerant.

7 Propter quod thyrsos, & ramos virides, & palmas præferebant ei, qui prosperavit mundari locum suum.

8 Et decreverunt communi præcepto, & decreto universæ genti Judæorum, omnibus annis agere dies istos.

9 Et Antiochi quidem, qui appellatus est Nobilis, vitæ excessus ita se habuit.

10 Nunc autem de Eupatore Antiochi impii filio, quæ gesta sunt narrabimus, breviantes mala, quæ in bellis gesta sunt.

C 11 Hic enim suscepto regno, constituit super negotia regni Lysiam quemdam, Phœnicis, & Syriæ militiæ principem.

12 Nam Ptolemæus, qui dicebatur Macer, justi tenax, erga Judæos esse constituit, & præcipue propter iniquitatem, quæ facta erat in eos, & pacifice agere cum eis.

13 Sed ob hoc accusatus ab amicis apud Eupatorem, cum frequenter proditor audiret, eo quod Cyprum creditam sibi a Philometore deseruisset, & ad Antiochum Nobilem translatus etiam ab eo recessisset, veneno vitam finivit.

14 Gorgias autem, cum esset dux locorum, assumptis advenis frequenter Judæos debellabat.

15 Judæi vero, qui tenebant opportunas munitiones, fugatos ab Jerosolymis susci-

D piebant, & bellare tentabant.

16 Hi vero, qui erant cum Machabæo, per orationes Dñm rogantes, ut esset sibi adjutor, impetum fecerunt in munitiones Idumæorum.

17 Multaque vi insistentes, loca obtinuerunt, occurrentes interemerunt, & omnes simul non minus viginti millibus trucidaverunt.

18 Quidam autem, cum confugissent in duas turres valde munitas, omnem apparatum ad repugnandum habentes,

19 Machabæus ad eorum expugnationem, relicto Simone, & Josepho, itemq; Zachæo eisque qui cum ipsis erant satis multis, ipse ad eas, quæ amplius perurgebant, pugnas conversus est.

20 Hi vero, qui cum Simone erant, cupiditate ducti, a quibusdam, qui in turribus erant, suasi sunt pecunia: & septuaginta millibus di-

drachmis acceptis dimiserũt quosdam effugere. E

21 Cum autem Machabæo nuntiatum esset quod factum est, principibus populi congregatis, accusavit, quod pecunia fratres vendidissent, adversariis eorum dimissis.

22 Hos igitur proditores factos interfecit, & confestim duas turres occupavit.

23 Armis autem ac manibus omnia prospere agendo in duabus munitionibus plus quam viginti millia peremit.

24 At Timotheus, qui prius a Judæis fuerat superatus, * convocato exercitu peregrinæ multitudinis, & congregato equitatu Asiano, advenit quasi armis Judæam capturus.

*Lib. 1. cap. 5. a. 6.

25 Machabæus autem, & qui cum ipso erant, appropinquante illo, deprecabantur Dominum, caput terra aspergentes, lumbosque ciliciis præcincti,

26 Ad altaris crepidinem provoluti, ut sibi propitius, inimicis autem eorum esset inimicus, & adversariis adversaretur, sicut lex dicit.

27 Et ita post orationem sumptis armis, longius de civitate procedentes, & proximi hostibus effecti resederunt. F

28 Primo autem solis ortu utrique commiserunt: isti quidem victoriæ, & prosperitatis sponsorem cum virtute Dominum habentes, illi autem ducem belli animum habebant.

29 Sed cum vehemens pugna esset, apparuerunt adversariis de cælo viri quinque in equis, frænis aureis decori, ducatum Judæis præstantes:

30 Ex quibus duo Machabæum medium habentes, armis suis circumseptum incolumem conservabant: in adversarios autem tela, & fulmina jaciebant, ex quo & cæcitate confusi, & repleti perturbatione cadebant.

31 Interfecti sunt autem viginti millia quingenti, & equites sexcenti.

32 Timotheus vero confugit in Gazaram præsidium munitum, cui præerat Chæreas.

33 Machabæus autem & qui cum eo erant, lætantes obsederunt præsidium diebus quatuor. G

34 At hi, qui intus erant, loci firmitate confisi, supra modum maledicebant, & sermones nefandos jactabant.

35 Sed cum dies quinta illucesceret, viginti juvenes ex his, qui cum Machabæo erant, accensi animis propter blasphemiam, viriliter accesserunt ad murum, & feroci animo incedentes ascendebant:

36 Sed & alii similiter ascendentes, turres, portasque succendere aggressi sunt, atque ipsos maledicos vivos concremare.

37 Per continuum autem biduum præsidio vastato, Timotheum occultantem se, in quodam repertum loco peremerunt: & fratrem illius Chæream, & Apollophanem occiderunt.

38 Quibus gestis, in hymnis & confessionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Israel, & victoriam dedit illis.

CAPUT XI.

Judas Machabæus ferocis Lysiæ maximum prostravit exercitum, fretus auxilio missi cælitus equitis: quod animadvertens Lysias pacem inter Judæos, & regem componit: referuntur epistolæ Lysiæ, Antiochi, ac Romanorum ad Judæos, & Antiochi ad Lysiam pro Judæis.

1 SEd parvo post tempore Lysias procurator regis, & propinquus, ac negotiorum præpositus, graviter ferens de his, quæ acciderant, A

2 Congregatis octoginta millibus, & equitatu universo, veniebat adversus Judæos, existimans, se civitatem quidem captam gentibus habitaculum facturum,

3 Templum vero in pecuniæ quæstum, sicut cetera delubra gentium, habiturum, & per singulos annos venale sacerdotium:

4 Nusquam recogitans Dei potestatem, sed mente effrænatus, in multitudine peditum, & in millibus equitum, & in octoginta elephantis confidebat.

5 In-

5 Ingressus autem Judæam, & appropians Bethsuræ, quæ erat in angusto loco, ab Jerosolyma intervallo quinque stadiorum, illud præsidium expugnabat.

6 Ut autem Machabæus, & qui cum eo erant, cognoverunt expugnari præsidia, cum fletu, & lacrymis rogabant Dominum, & omnis turba simul, ut bonum angelum mitteret ad salutem Israel.

7 Et ipse primus Machabæus, sumptis armis, ceteros adhortatus est simul secum periculum subire, & ferre auxilium fratribus suis.

8 Cumque pariter prompto animo procederent: Jerosolymis apparuit precedens eos eques in veste candida, armis aureis hastam vibrans.

9 Tunc omnes simul benedixerunt misericordem Dominum, & convaluerunt animis, non solum homines, sed & bestias ferocissimas, & muros ferreos parati penetrare.

Lib.1. cap. 5. a. 6.

10 Ibant igitur prompti, de cælo habentes adjutorem, & miserantem super eos Dominum.

11 Leonum autem more impetu irruentes in hostes, prostraverunt ex eis undecim millia peditum, & equitum mille sexcentos:

12 Universos autem in fugam verterunt: plures autem ex eis vulnerati nudi evaserunt. Sed & ipse Lysias turpiter fugiens evasit.

13 Et quia non insensatus erat, secum ipse reputans factam erga se diminutionem, & intelligens invictos esse Hebræos omnipotentis Dei auxilio innitentes, misit ad eos:

14 Promisitque se consensurum omnibus, quæ justa sunt, & regem compulsurum amicũ fieri.

15 Annuit autem Machabæus precibus Lysiæ, in omnibus utilitati consulens: & quæcumque Machabæus scripsit Lysiæ de Judæis, ea rex concessit.

16 Nam erant scriptæ Judæis epistolæ a Lysia quidem hunc modum continentes:

LYSIAS populo Judæorum salutem.

17 Joannes, & Abesalom, qui missi fuerant à vobis tradentes scripta, postulabant, ut ea, quæ per illos significabantur, implerem.

18 Quæcumque igitur regi potuerunt perferri, exposui, & quæ res permittebat, concessi:

19 Si igitur in negotiis fidem conservaveritis, & deinceps bonorum vobis causa esse tentabo.

20 De ceteris autem per singula verbo mandavi & istis, & his, qui a me missi sunt, colloqui vobiscum.

21 Bene valete. Anno centesimo quadragesimo octavo mensis Dioscori, die vigesima & quarta.

22 Regis autem epistola ista continebat:

REX Antiochus Lysiæ fratri salutem.

23 Patre nostro inter deos translato, nos volentes eos, qui sunt in regno nostro sine tumultu agere, & rebus suis adhibere diligentiam,

24 Audivimus, Judæos non consensisse patri meo, ut transferrentur ad ritum Græcorum, sed tenere velle suum institutum, ac propterea postulare a nobis concedi sibi legitima sua.

25 Volentes igitur hanc quoque gentem quietam esse, statuentes judicavimus, templum restitui illis, ut agerent secundum suorum majorum consuetudinem.

26 Bene igitur feceris, si miseris ad eos, & dexteram dederis, ut cognita nostra voluntate, bono animo sint, & utilitatibus propriis deserviant.

27 Ad Judæos vero regis epistola talis erat:

REX Antiochus senatui Judæorum, & ceteris Judæis salutem.

28 Si valetis, sic estis ut volumus: sed & ipsi bene valemus.

29 Adiit nos Menelaus, dicens velle vos descendere ad vestros, qui sunt apud nos.

30 His igitur, qui commeant usq; ad diẽ trigesimũ mensis Xanthici, damus dexteras securitatis

31 Ut Judæi utantur cibis, & legibus suis, sicut & prius: & nemo eorum ullo modo molestiam patiatur de his, quæ per ignorantiam gesta sũt.

32 Misimus autem & Menelaum, qui vos alloquatur.

33 Valete. Anno centesimo quadragesimo octavo, Xanthici mensis quintadecima die.

34 Miserunt autem etiam Romani epistolam ita se habentem:

QUINTUS Memmius, & Titus Manilius legati Romanorum populo Judæorum salutem.

35 De his, quæ Lysias cognatus regis concessit vobis, & nos concessimus.

36 De quibus autem ad regem judicavit referendum, confestim aliquem mittite, diligentius inter vos conferentes, ut decernamus, sicut congruit vobis; nos enim Antiochiam accedimus.

37 Ideoque festinate rescribere, ut nos quoque sciamus cujus estis voluntatis.

38 Bene valete. Anno centesimo quadragesimo octavo, quintadecima die mensis Xanthici.

CAPUT XII.

Judas, ac duces ipsius divino freti auxilio pugnant feliciter adversus Joppitas, Jamnitas, Arabes, Casphin & Ephron civitates: item adversus Timotheum habentem ingentem exercitum, adversus præsidium Carnion, & Gorgiam: occisis autem quibusdam judæis, qui de donariis idolorum sustulerant, Judas curat pro ipsorum peccatis offerri sacrificium.

1 HIs factis pactionibus, Lysias pergebat ad regem, Judæi autem agriculturæ operam dabant.

2 Sed hi, qui resederant, Timotheus, & Apollonius Gennæi filius, sed & Hieronymus, & Domophon super hos, & Nicanor Cypriarches, non sinebãt eos in silentio agere, & quiete.

3 Joppitæ vero tale quoddam flagitium perpetrarunt. Rogaverunt Judæos, cum quibus habitabant, ascendere scaphas, quas paraverant, cum uxoribus, & filiis, quasi nullis inimicitiis inter eos subjacentibus.

4 Secundum commune itaq; decretum civitatis & ipsis acquiescentibus, pacisque causa nihil suspectum habentibus, cum in altum processissent, submerserunt non minus ducentos.

5 Quam crudelitatem Judas in suæ gentis homines factam ut cognovit, præcepit viris, qui erant cum ipso, & invocato justo judice Deo,

6 Venit adversus interfectores fratrum, & portum quidem noctu succendit, scaphas exussit, eos autem, qui ab igne refugerant, gladio peremit.

7 Et cum hæc ita egisset, discessit quasi iterũ reversurus, & universos Joppitas eradicaturus.

8 Sed cum cognovisset, & eos, qui erant Jamniæ, velle pari modo facere habitantibus secum Judæis,

9 Jamnitis quoq; nocte supervenit, & portum cum navibus succendit, ita ut lumen ignis appareret Jerosolymis a stadiis ducentis quadraginta

10 Inde cũ jam abiissent novem stadiis, & iter facerent ad Timotheum, commiserunt cum eo Arabes quinq; millia viri, & equites quingenti.

11 Cumque pugna valida fieret, & auxilio Dei prospere cessisset, residui Arabes victi petebant à Juda dextram sibi dari, promittentes se pascua daturos, & in ceteris profuturos.

12 Judas autem arbitratus vere in multis eos utiles, promisit pacem: dextrisque acceptis, discessere ad tabernacula sua.

13 Aggressus est autem & civitatem quamdam firmam pontibus murisque circumseptam, quæ a turbis habitabatur gentium promiscuarum, cui nomen Casphin.

14 Hi vero, qui intus erant, confidentes in stabilitate murorum, & apparatu alimoniarum, remissius agebant, maledictis lacessentes Judam, & blasphemantes, ac loquentes quæ fas non est.

15 Machabæus autem, invocato magno mundi Principe, qui sine arietibus, & machinis * temporibus Jesu præcipitavit Jericho, irruit ferociter muris:

* Josue 6. c.20.

16 Et capta civitate per Domini voluntatem innumerabiles cædes fecit, ita ut adjacens stagnum stadiorum duorum latitudinis sanguine interfectorum fluere videretur.

17 Inde discesserunt stadia septingenta quinquaginta, & venerunt in Characa ad eos, qui dicuntur Tubianæi, Judæos:

18 Et Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt: nulloque negotio perfecto regressus est, relicto in quodam loco firmissimo præsidio.

19 Dositheus autem, & Sosipater, qui erant duces cum Machabæo, peremerunt a Timo-

theo relictos in præsidio, decem millia viros.

20 At Machabæus, ordinatis circum se sex millibus, & constitutis per cohortes, adversus Timotheum processit, habentem secum centum viginti millia peditum, equitumque duo millia quingentos.

21 Cognito autem Judæ adventu Timotheus præmisit mulieres, & filios, & reliquum apparatum, in præsidium, quod Carnion dicitur; erat enim inexpugnabile, & accessu difficile propter locorum angustias.

22 Cumque cohors Judæ prima apparuisset, timor hostibus incussus est ex præsentia Dei, qui universa conspicit, & in fugam versi sunt alius ab alio, ita ut magis a suis dejicerentur, & gladiorum suorum ictibus debilitarentur.

23 Judas autem vehementer instabat puniens prophanos, & prostravit ex eis triginta millia virorum.

24 Ipse vero Timotheus incidit in partes Dosithei, & Sosipatris: & multis precibus postulabat, ut vivus dimitteretur, eo quod multorum ex Judæis parentes haberet, ac fratres, quos morte ejus decipi eveniret.

25 Et cum fidem dedisset restituturum se eos secundum constitutum, illæsum eum dimiserunt propter fratrum salutem.

26 Judas autem egressus est ad Carnion, interfectis vigintiquinque millibus.

27 Post horum fugam, & necem movit exercitum ad Ephron civitatem munitam, in qua multitudo diversarum gentium habitabat: & robusti juvenes pro muris consistentes fortiter repugnabant: in hac autem machinæ multæ, & telorum erat apparatus.

28 Sed cum omnipotentem invocassent, qui potestate sua vires hostium confringit, ceperunt civitatem: & ex eis, qui intus erant, vigintiquinque millia prostraverunt.

29 Inde ad civitatem Scytharum abierunt, quæ ab Jerosolymis sexcentis stadiis aberat.

30 Contestantibus autem his, qui apud Scythopolitas erant, Judæis, quod benigne ab eis haberentur, etiam temporibus infelicitatis quod modeste secum egerint;

31 Gratias agentes eis, & exhortati etiam de cetero erga genus suum benignos esse, venerunt Jerosolymam die solemni septimanarum instante.

32 Et post Pentecosten abierunt contra Gorgiam præpositum Idumææ.

33 Exivit autem cum peditibus tribus millibus, & equitibus quadringentis.

34 Quibus congressis, contigit paucos ruere Judæorum.

35 Dositheus vero quidam de Bacenoris eques, vir fortis, Gorgiam tenebat: & cum vellet illum capere vivum, eques quidam de Thracibus irruit in eum, humerumque ejus amputavit: atque ita Gorgias effugit in Maresa.

36 At illis, qui cum Esdrin erant, diutius pugnantibus & fatigatis, invocavit Judas Dominum adjutorem, & ducem belli fieri:

37 Incipiens voce patria, & cum hymnis clamorem extollens fugam Gorgię militibus incussit.

38 Judas autem collecto exercitu venit in civitatem Odollam: &, cum septima dies superveniret, secundum consuetudinem purificati in eodem loco sabbatum egerunt.

39 Et sequenti die venit cum suis Judas, ut corpora prostratorum tolleret, & cum parentibus poneret in sepulchris paternis.

40 Invenerunt autem sub tunicis interfectorum de donariis idolorum, quæ apud Jamniam fuerunt, * a quibus lex prohibet Judæos. Omnibus ergo manifestum factum est, ob hanc causam eos corruisse.

* Deut. 7. d. 25.

41 Omnes itaque benedixerunt justum judicium Domini, qui occulta fecerat manifesta.

42 Atque ita ad preces conversi, rogaverunt, ut id, quod factum erat, delictum oblivioni traderetur. At vero fortissimus Judas hortabatur populum conservare se sine peccato, sub oculis videntes quæ facta sunt pro peccatis eorum, qui prostrati sunt.

43 Et facta collatione, duodecim millia drachmas argenti misit Jerosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, bene & religiose de resurrectione cogitans.

44 (Nisi enim eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur, & vanum orare pro mortuis.)

45 Et quia considerabat, quod hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam.

46 Sancta ergo, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur.

CAPUT XIII.

Menelaus Judæus transfuga jussu Antiochi extremo afficitur supplicio: Antiochus vero maximum ducens in Judæos exercitum, semel ac iterum victus & repulsus, multisque millibus ex suis occisis, & Philippo rebellante, supplex pacem cum Judæis firmat juramento, oblato in templo sacrificio, Judaque in principem Ptolemaidis constituto.

1 ANno centesimo quadragesimo nono cognovit Judas, Antiochum Eupatorem venire cum multitudine adversus Judæam,

2 Et cum eo Lysiam procuratorem, & præpositum negotiorum, secum habentem peditum centum decem millia, & equitum quinque millia, & elephantos viginti duos, currus cum falcibus trecentos.

3 Commiscuit autem se illis & Menelaus: & cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patriæ salute, sed sperans se constitui in principatum.

4 Sed Rex regum suscitavit animos Antiochi in peccatorem: & suggerente Lysia hunc esse causam omnium malorum, jussit (ut eis est consuetudo) apprehensum in eodem loco necari.

5 Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggestum undique habens cineris: hæc prospectum habebat in præceps.

6 Inde in cinerem dejici jussit sacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum.

7 Et tali lege prævaricatorem legis contigit mori, nec terræ dari Menelaum.

8 Et quidem satis juste; nam quia multa erga aram Dei delicta commisit, cujus ignis, & cinis erat sanctus, ipse in cineris morte damnatus est.

9 Sed rex mente effrænatus veniebat, nequiorem se patre suo Judæis ostensurus.

10 Quibus Judas cognitis, præcepit populo, ut die ac nocte Dominum invocarent, quo sicut semper, & nunc adjuvaret eos:

11 Quippe qui lege, & patria, sanctoque templo privari vererentur: ac populum, qui nuper paululum respirasset, ne sineret blasphemis rursus nationibus subdi.

12 Omnibus itaque simul id facientibus, & petentibus a Domino misericordiam cum fletu, & jejuniis, per triduum continuum prostrati, hortatus est eos Judas, ut se præpararent.

13 Ipse vero cum senioribus cogitavit prius, quam rex admoveret exercitum ad Judæam, & obtineret civitatem, exire, & Domini judicio committere exitum rei.

14 Dans itaque potestatem omnium Deo mundi creatori, & exhortatus suos, ut fortiter dimicarent, & usque ad mortem pro legibus, templo, civitate, patria & civibus starent, circa Modin exercitum constituit.

15 Et dato signo suis Dei victoriæ, juvenibus fortissimis electis, nocte aggressus aulam regiam, in castris interfecit viros quatuor millia, & maximum elephantorum cum his, qui superpositi fuerant:

16 Summoque metu, ac perturbatione hostium castra replentes, rebus prospere gestis, abierunt.

17 Hoc autem factum est die illucescente, adjuvante eum Domini protectione.

18 Sed rex, accepto gustu audaciæ Judæorum, arte difficultatem locorum tentabat:

19 Et Bethsuræ, quæ erat Judæorum præsidium munitum, castra admovebat: sed fugabatur, impingebat, minorabatur.

20 His autem, qui intus erant, Judas necessaria mittebat.

21 Enuntiavit autem mysteria hostibus Rhodocus quidam de Judaico exercitu, qui requisitus comprehensus est, & conclusus.

22 Iterum rex sermonem habuit ad eos, qui erant in Bethsuris: dextram dedit, accepit, abiit;

23 Commiſit cum Juda: ſuperatus eſt.: Ut
autem cognovit, rebellaſſe Philippum An-
tiochiæ, qui relictus erat ſuper negotia,
mente conſternatus, Judæos deprecans, ſub-
dituſque eis, jurat de omnibus, quibus juſtum
viſum eſt: & reconciliatus obtulit ſacrificium,
G honoravit templum, & munera poſuit:
24 Machabæum amplexatus eſt, & fecit
eum a Ptolemaide uſque ad Gerrenos du-
cem & principem.
25 Ut autem venit Ptolemaidam, graviter
ferebant Ptolemenſes amicitiæ conventionem,
indignantes, ne forte fœdus irrumperent.
26 Tunc aſcendit Lyſias tribunal, & ex-
poſuit rationem, & populum ſedavit, re-
greſſuſque eſt Antiochiam; & hoc modo re-
gis profectio, & reditus proceſſit.

CAPUT XIV.

*Suggerente Alcimo, qui ſummo deſtitutus e-
rat ſacerdotio, Nicanor in Judæos miſſus a rege
Demetrio, auditis Judæ præclaris facinoribus,
amicitiam cum eo contrahit: quam poſtmodum
rege cogente ſolvens, dum Judam nequit compre-
hendere, templi minatur everſionem, & ſenem Ra-
ziam Judæum magnanimum apprehendere cona-
tur: qui dum ab hoſtibus jam ſe capiendum vide-
ret, elegit potius conſtantiſſimo animo ſibi mortem
inferre, quam indigna pati ab hoſtibus, in quos
A propriis manibus ſua inteſtina projecit.*

1 SEd poſt triennii tempus cognovit Judas,
& qui cum eo erant, Demetrium Seleuci
cum multitudine valida, & navibus, per por-
tum Tripolis aſcendiſſe ad loca opportuna,
2 Et tenuiſſe regiones adverſus Antiochum,
& ducem ejus Lyſiam.
3 Alcimus autem quidam, qui ſummus ſacer-
dos fuerat, ſed voluntarie coinquinatus eſt
temporibus commiſtionis, conſiderans, nullo
modo ſibi eſſe ſalutem, neq; acceſſum ad altare,
4 Venit ad regem Demetrium centeſimo
quinquageſimo anno, offerens ei coronam au-
ream, & palmam, ſuper hæc & thallos, qui tem-
pli eſſe videbantur. Et ipſa quidem die ſiluit.
5 Tempus autem opportunum dementiæ
ſuæ nactus convocatus a Demetrio ad con-
ſilium, & interrogatus quibus rebus & con-
ſiliis Judæi niterentur,
6 Reſpondit: ipſi, qui dicuntur Aſſidæi
Judæorum, quibus præeſt Judas Machabæus,
bella nutriunt, & ſeditiones movent, nec
B patiuntur regnum eſſe quietum.
7 Nam & ego defraudatus parentum gloria
(dico autem ſummo ſacerdotio) huc veni:
8 Primo quidem utilitatibus regis fidem
ſervans, ſecundo autem etiam civibus con-
ſulens; nam illorum pravitate univerſum
genus noſtrum non minime vexatur.
9 Sed oro his ſingulis, o rex, cognitis,
& regioni, & generi ſecundum humanita-
tem tuam pervulgatam omnibus proſpice.
10 Nam quamdiu ſupereſt Judas, impoſſi-
bile eſt, pacem eſſe negotiis.
11 Talibus autem ab hoc dictis, & ceteri
amici hoſtiliter ſe habentes adverſus Judam,
inflammaverunt Demetrium.
12 Qui ſtatim Nicanorem præpoſitum ele-
phantorum ducem miſit in Judæam,
13 Datis mandatis, ut ipſum quidem Ju-
dam caperet: eos vero, qui cum illo erant,
diſpergeret, & conſtitueret Alcimum maxi-
mi templi ſummum ſacerdotem.
14 Tunc gentes, quæ de Judæa fugerant
Judam, gregatim ſe Nicanori miſcebant,
miſerias, & clades Judæorum proſperitates
C rerum ſuarum exiſtimantes.
15 Audito itaque Judæi Nicanoris adven-
tu, & conventu nationum, conſperſi terra
rogabant eum, qui populum ſuum conſtituit,
ut in æternum cuſtodiret, quique ſuam por-
tionem ſignis evidentibus protegit.
16 Imperante autem duce, ſtatim inde move-
runt, conveneruntque ad caſtellum Deſſau.
17 Simon vero frater Judæ commiſerat cum
Nicanore: ſed conterritus eſt repentino ad-
ventu adverſariorum.
18 Nicanor tamen, audiens virtutem co-
mitum Judæ, & animi magnitudinem,
quam pro patriæ certaminibus habebant,
ſanguine judicium facere metuebat.
19 Quam ob rem præmiſit Poſidonium, &
Theodotium, & Matthiam, ut darent dex-
tras, atque acciperent.
20 Et cum diu de his conſilium ageretur, &
ipſe dux ad multitudinem retuliſſet, omnium
una fuit ſententia amicitiis annuere.
21 Itaque diem conſtituerunt, qua ſecreto
inter ſe agerent: & ſingulis ſellæ prolatæ
ſunt, & poſitæ.
22 Præcepit autem Judas armatos eſſe locis op- D
portunis, ne forte ab hoſtibus repente mali ali-
quid oriretur: & congruum colloquiū fecerunt.
23 Morabatur autem Nicanor Jeroſolymis,
nihilque inique agebat, gregeſque turba-
rum, quæ congregatæ fuerant, dimiſit.
24 Habebat autem Judam ſemper charum
ex animo, & erat viro inclinatus.
25 Rogavitque eum ducere uxorem, filioſ-
que procreare. Nuptias fecit: quiete egit:
communiterque vivebant.
26 Alcimus autem videns charitatem illo-
rum ad invicem, & conventiones, venit ad
Demetrium, & dicebat, Nicanorem rebus
alienis aſſentire, Judamque regni inſidiato-
rem ſucceſſorem ſibi deſtinaſſe.
27 Itaque rex exaſperatus, & peſſimis hujus
criminationibus irritatus ſcripſit Nicanori,
dicens, graviter quidem ſe ferre de amici-
tiæ conventione, jubere tamen Machabæum
citius vinctum mittere Antiochiam.
28 Quibus cognitis, Nicanor conſterna-
batur, & graviter ferebat, ſi ea, quæ con-
venerant, irrita faceret, nihil læſus a viro:
29 Sed quia regi reſiſtere non poterat, opportu-
nitatem obſervabat, qua præceptum perficeret.
30 At Machabæus videns ſecum auſterius a-
gere Nicanorem, & conſuetum occurſum fe-
rocius exhibentem, intelligens non ex bono
eſſe auſteritatem iſtam, paucis ſuorum con-
gregatis, occultavit ſe a Nicanore.
31 Quod cum ille cognovit fortiter ſe a viro E
præventum, venit ad maximum & ſanctiſſi-
mum templum: & ſacerdotibus ſolitas ho-
ſtias offerentibus juſſit ſibi tradi virum.
32 Quibus cum juramento dicentibus ne-
ſcire ſe, ubi eſſet qui quærebatur, exten-
dens manum ad templum
33 Juravit, dicens: Niſi Judam mihi vin-
ctum tradideritis, iſtud Dei fanum in pla-
nitiem deducam, & altare effodiam, & tem-
plum hoc Libero patri conſecrabo.
34 Et his dictis, abiit. Sacerdotes autem
protendentes manus in cælum, invocabant
eum, qui ſemper propugnator eſſet gentis
ipſorum, hæc dicentes:
35 Tu Dñe univerſorum, qui nullius indiges, F
voluiſti templū habitationis tuæ fieri in nobis.
36 Et nunc Sancte Sanctorum omnium Do-
mine, conſerva in æternum impollutam do-
mum iſtam, quæ nuper mundata eſt.
37 Razias autem quidam de ſenioribus ab
Jeroſolymis delatus eſt Nicanori, vir ama-
tor civitatis, & bene audiens, qui pro af-
fectu pater Judæorum appellabatur.
38 Hic multis temporibus continentiæ pro-
poſitum tenuit in Judaiſmo, corpuſque & a-
nimam tradere contentus pro perſeverantia.
39 Volens autem Nicanor manifeſtare o-
dium, quod habebat in Judæos, miſit milites
quingentos, ut eum comprehenderent;
40 Putabat enim, ſi illum decepiſſet, ſe
cladem Judæis maximam illaturum.
41 Turbis autem irruere in domum ejus,
& januam diſrumpere, atque ignem admo-
vere cupientibus, cum jam comprehendere-
tur, gladio ſe petiit,
42 Eligens nobiliter mori potius, quam G
ſubditus fieri peccatoribus, & contra nata-
les ſuos indignis injuriis agi.
43 Sed cum per feſtinationem non certo ictu
plagam dediſſet, & turbæ intra oſtia irrum-
perent, recurrens audacter ad murum præ-
cipitavit ſemetipſum viriliter in turbas:
44 Quibus velociter locum dantibus caſui
ejus, venit per mediam cervicem;
46 Et cum adhuc ſpiraret, accenſus animo
ſurrexit: & cum ſanguis ejus magno fluxu

deflueret, & gravissimis vulneribus esset saucius, cursu turbam pertransiit:

46 Et stans supra quamdam petram præruptam, & jam exanguis effectus, complexus intestina sua, utrisque manibus projecit super turbas, invocans dominatorem vitæ ac spiritus, ut hæc illi iterum redderet; atque ita vita defunctus est.

CAPUT XV.

Judas suos contra Nicanorem Dei potentiam contemnentem roborat tum exhortatione, tum nocturnæ apparitionis manifestatione, de viso Jeremia pro populo Israel orante: qui in Deum spem habentes ingentem prosternunt exercitum, amputatis capite & manu Nicanoris, quæ Jerosolymis in memoriam divinæ protectionis suspensa sunt, lingua ejus blasphema avibus particulatim tradita, eoque die in annuam solemnitatem instituto.

A 1. Mac. 7. d. 26.

1 Nicanor autem ut comperit Judam esse in locis Samariæ, cogitavit cum omni impetu die sabbati committere bellum.

2 Judæis vero, qui illum per necessitatem sequebantur, dicentibus: Ne ita ferociter & barbare feceris, sed honorem tribue diei sanctificationis, & honora eum, qui universa conspicit;

3 Ille infelix interrogavit, si est potens in cælo, qui imperavit agi diem sabbatorum.

4 Et respondentibus illis: Est Dñs vivus ipse in cælo potens, qui jussit agi septimam diem;

5 At ille ait: Et ego potens sum super terram, qui impero sumi arma, & negotia regis impleri. Tamen non obtinuit, ut consilium perficeret.

6 Et Nicanor quidem cum summa superbia erectus cogitaverat commune trophæum statuere de Juda.

7 Machabæus autem semper confidebat cum omni spe, auxilium sibi a Deo affuturum.

B

8 Et hortabatur suos, ne formidarent ad adventum nationum, sed in mente haberent adjutoria sibi facta de cælo, & nunc sperarent ab Omnipotente sibi affuturam victoriam.

9 Et allocutus eos de lege, & prophetis, admonens etiam certamina, quæ fecerant prius, promptiores constituit eos.

10 Et ita animis eorum erectis, simul ostendebat gentium fallaciam, & juramentorum prævaricationem.

11 Singulos autem illorum armavit non clypei, & hastæ munitione, sed sermonibus optimis, & exhortationibus, exposito digno fide somnio, per quod universos lætificavit.

12 Erat autem hujuscemodi visus: Oniam, qui fuerat summus sacerdos, virum bonum, & benignum, verecundum visu, modestum moribus, & eloquio decorum, & qui a puero in virtutibus exercitatus sit, manus protendentem orare pro omni populo Judæorum.

C

13 Post hoc apparuisse & alium virum ætate, & gloria mirabilem, & magni decoris habitudine circa illum:

14 Respondentem vero Oniam dixisse: Hic est fratrum amator, & populi Israel: hic est, qui multum orat pro populo, & universa sancta Civitate, Jeremias propheta Dei.

15 Extendisse autem Jeremiam dextram, & dedisse Judæ gladium aureum, dicentem:

16 Accipe sanctum gladium munus a Deo, in quo dejicies adversarios populi mei Israel.

17 Exhortati itaque Judæ sermonibus bonis valde, de quibus extolli posset impetus, & animi juvenum confortari, statuerunt dimicare & confligere fortiter, ut virtus de negotiis judicaret, eo quod civitas sancta, & templum periclitarentur.

D

18 Erat enim pro uxoribus, & filiis, itemque pro fratribus, & cognatis minor solicitudo: maximus vero & primus pro sanctitate timor erat templi.

19 Sed & eos, qui in civitate erant, non minima solicitudo habebat pro his, qui congressuri erant.

20 Et cum jam omnes sperarent judicium futurum, hostesque adessent, atque exercitus esset ordinatus, bestiæ, equitesque opportuno in loco compositi,

21 Considerans Machabæus adventum multitudinis, & apparatum varium armorum, & ferocitatem bestiarum, extendens manus in cælum prodigia facientem Dominum invocavit, qui non secundum armorum potentiam, sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam.

E * Supr. 8. e. 19.

22 Dixit autem invocans hoc modo: * Tu Domine, qui misisti angelum tuum sub Ezechia rege Juda, & interfecisti de castris Sennacherib centum octogintaquinque millia:

23 Et nunc dominator cælorum mitte angelum tuum bonum ante nos in timore, & tremore magnitudinis brachii tui,

24 Ut metuant, qui cum blasphemia veniunt adversus sanctum populum tuum. Et hic quidem ita peroravit.

25 Nicanor autem, & qui cum ipso erant, cum tubis, & canticis admovebant.

26 Judas vero, & qui cum eo erant, invocato Deo, per orationes congressi sunt:

27 Manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus orantes, prostraverunt non minus triginta quinque millia, præsentia Dei magnifice delectati.

F

28 Cumq; cessassent, & cum gaudio redirent, cognoverunt, Nicanorem ruisse cum armis suis.

29 Facto itaque clamore, & perturbatione excitata, patria voce omnipotentem Dominum benedicebant.

30 Præcepit autem Judas, qui per omnia corpore & animo mori pro civibus paratus erat, caput Nicanoris, & manum cum humero abscissam, Jerosolymam perferri.

31 Quo cum pervenisset, convocatis contribulibus, & sacerdotibus ad altare, accersiit & eos, qui in arce erant.

32 Et ostenso capite Nicanoris, & manu nefaria, quam extendens contra domum Sanctam omnipotentis Dei, magnifice gloriatus est.

33 Linguam etiam impii Nicanoris præcisam jussit particulatim avibus dari: manum autem dementis contra templum suspendi.

34 Omnes igitur cæli benedixerunt Dominum, dicentes: Benedictus, qui locum suum incontaminatum servavit.

35 Suspendit autem Nicanoris caput in summa arce, ut evidens esset, & manifestum signum auxilii Dei.

G

36 Itaque omnes communi consilio decreverunt, nullo modo diem istum absque celebritate præterire:

37 Habere autem celebritatem tertiadecima die mensis Adar, quod dicitur voce Syriaca pridie Mardochæi diei.

38 Igitur his erga Nicanorem gestis, & ex illis temporibus ab Hebræis civitate possessa, ego quoque in his faciam finem sermonis.

39 Et si quidem bene, & ut historiæ competit, hoc & ipse velim: sin autem minus digne, concedendum est mihi.

40 Sicut enim vinum semper bibere, aut semper aquam, contrarium est: alternis autem uti, delectabile: ita legentibus si semper exactus sit sermo, non erit gratus. Hic ergo erit consummatus.

SANCTUM

JESU CHRISTI

EVANGELIUM

Secundum Matthæum.

CAPUT PRIMUM.

A quibus majoribus Christus secundum carnem descenderit: Angelus instruit Joseph de Mariæ sponsæ suæ conceptione, partuque futuro.

A * Luc 3. g. 31. * Gen 21. a. 2. * Gen 25. d. 25. * Gen. 29. e. 35 * Gen. 38. g. 29. 1. Par. 2. a. 4

1 Liber generationis Jesu Christi filii * David, filii Abraham.

2 * Abraham genuit Isaac. * Isaac autem genuit Jacob. * Jacob autem genuit Judam, & fratres ejus.

3 * Judas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar.

*Ruth. * Phares autem genuit Esron.
4. d.18. Esron autem genuit Aram.
1. Par. 4 Aram autem genuit Aminadab.
2. a. 5. * Aminadab autem genuit Naasson.
*Num. Naasson autem genuit Salmon.
7. b.12. 5 Salmon autem genuit Booz de Rahab.
* Ruth. * Booz autem genuit Obed ex Ruth.
4. d.21. Obed autem genuit Jesse.
* Ruth. * Jesse autem genuit David regem.
4. d.22. 6 * David autem rex genuit Salomonem ex
1. Reg. ea, quæ fuit Uriæ.
16. a.1. 7 * Salomon autem genuit Roboam.
*3.Reg. * Roboam autem genuit Abiam.
12.f.24. * Abias autem genuit Asa.
B 8 Asa autem genuit Josaphat.
*3.Reg. Josaphat autem genuit Joram.
11.g.43. Joram autem genuit Oziam.
*3.Reg. 9 * Ozias autem genuit Joatham.
14.g.31. * Joatham autem genuit Achaz.
*3.Reg. * Achaz autem genuit Ezechiam.
15. b.8. 10 * Ezechias autem genuit Manassen.
*2.Par. * Manasses autem genuit Amon.
26. d. * Amon autem genuit Josiam.
23. 11 * Josias autem genuit Jechoniam, & fra-
*2.Par. tres ejus in transmigratione Babylonis.
27. b.9. 12 Et post transmigrationem Babylonis Je-
*2.Par. chonias genuit Salathiel.
28. d. Salathiel autem genuit Zorobabel.
27. 13 Zorobabel autem genuit Abiud.
*2.Par. Abiud autem genuit Eliacim.
32.g.33. Eliacim autem genuit Azor.
*2.Par. 14 Azor autem genuit Sadoc.
33.d.20. Sadoc autem genuit Achim.
C Achim autem genuit Eliud.
*2.Par. 15 Eliud autem genuit Eleazar.
33. d. Eleazar autem genuit Mathan.
25. Mathan autem genuit Jacob.
*2.Par. 16 Jacob autem genuit Joseph virum Mariæ,
36. a.1. de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus.
& 2. 17 Omnes itaque generationes ab Abraham usque ad David, generationes quatuordecim: & a David usque ad transmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim: & a transmigratione Babylonis usque ad Christum, generationes quatuordecim.

* Luc. 1. c.27. 18 Christi autem generatio sic erat: * Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto.

19 Joseph autem vir ejus cum esset justus, & nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam.

D 20 Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Joseph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est.

* Luc. 1. d.31. Act. 4. b. 12. 21 Pariet autem filium, * & vocabis nomen ejus JESUM; ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum.

22 Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est a Domino per Prophetam dicentem:

* Isaiæ 7. c.14. 23 * Ecce virgo in utero habebit, & pariet filium: & vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum Nobiscum Deus.

24 Exurgens autem Joseph a somno, fecit sicut præcepit ei angelus Domini, & accepit conjugem suam.

25 Et non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum: & vocavit nomen ejus Jesum.

CAPUT II.

Quomodo Magi cum muneribus ad Christum natum pervenerint: de Herodis in infantes sævitia, & Christi in Ægyptum exilio, ipsiusque reditu in terram Israel.

A Luc. 2. a. 7. 1 Cum ergo natus esset Jesus in Bethlehem Juda in diebus Herodis regis, ecce Magi ab oriente venerunt Jerosolymam,

2 Dicentes: Ubi est, qui natus est rex Judæorum? vidimus enim stellam ejus in oriente, & venimus adorare eum.

3 Audiens autem Herodes rex turbatus est, & omnis Jerosolyma cum illo.

4 Et congregans omnes principes sacerdotum, & Scribas populi, sciscitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur.

5 At illi dixerunt ei: In Bethlehem Judæ. Sic enim scriptum est per Prophetam: *Mich. 5. a. 2.

6 * Et tu Bethlehem terra Juda nequaquam minima es in principibus Juda; ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel. Joan. 7. f. 42.

7 Tunc Herodes clam vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit eis. B

8 Et mittens illos in Bethlehem dixit: Ite, & interrogate diligenter de puero: & cum inveneritis, renuntiate mihi, ut & ego veniens adorem eum.

9 Qui cum audissent regem, abierunt. Et ecce stella, quam viderant in oriente, antecedebat eos, usquedum veniens staret supra, ubi erat puer.

10 Videntes autem stellam gavisi sunt gaudio magno valde.

11 Et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre ejus, & procidentes adoraverunt eum: * & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. * Psal. 71. b.10.

12 Et responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam.

13 Qui cum recessissent, ecce angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem ejus, & fuge in Ægyptum, & esto ibi, usque dum dicam tibi. Futurum est enim, ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum. C

14 Qui consurgens accepit puerum, & matrem ejus nocte, & secessit in Ægyptum:

15 Et erat ibi usque ad obitum Herodis: ut adimpleretur quod dictum est a Domino per Prophetam dicentem: * Ex Ægypto vocavi filium meum. * Osee 11. a.1.

16 Tunc Herodes videns, quoniam illusus esset a Magis, iratus est valde, & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus ejus a bimatu & infra, secundum tempus, quod exquisierat a Magis.

17 Tunc adimpletum est quod dictum est per Jeremiam Prophetam dicentem: D

18 * Vox in Rama audita est, ploratus, & ululatus multus: Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt. * Jere. 31. c.15.

19 Defuncto autem Herode, ecce angelus Domini apparuit in somnis Joseph in Ægypto,

20 Dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem ejus, & vade in terram Israel; defuncti sunt enim, qui quærebant animam pueri.

21 Qui consurgens accepit puerum, & matrem ejus, & venit in terram Israel.

22 Audiens autem, quod Archelaus regnaret in Judæa pro Herode patre suo, timuit illo ire: & admonitus in somnis secessit in partes Galilææ.

23 Et veniens habitavit in civitate, quæ vocatur Nazareth: ut adimpleretur quod dictum est per Prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur.

CAPUT III.

Joannes Baptista (cujus vitæ austeritas describitur) pœnitentiam juxta Isaiæ vaticinium in deserto prædicat: & populo ad ipsum confluente, reprehendit Pharisæos una cum Sadducæis, docens, ut dignos faciant fructus pœnitentiæ: & quantum suus a Christi baptismo differat: super Christum autem a Joanne baptizatum descendit Spiritus sanctus, & vox Patris cælitus audita est.

1 In diebus autem illis venit Joannes Baptista prædicans in deserto Judææ, A

2 Et dicens: * Pœnitentiam agite; appropinquavit enim regnum cælorum. *Marc. 1. a. 4. Luc. 3. a. 3.

3 Hic est enim, qui dictus est per Isaiam prophetam dicentem: * Vox clamantis in deserto: Parate viam Dñi: rectas facite semitas ejus. * Isaiæ 40. a. 3. Marc. 1. a. 3. Luc. 3. a. 4.

4 Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos: esca autem ejus erat locustæ, & mel silvestre.

5 * Tunc exibat ad eum Jerosolyma, & omnis Judæa, & omnis regio circa Jordanem; *Marc. 1. a. 5.

6 Et baptizabantur ab eo in Jordane, confitentes peccata sua.

7 Videns autem multos Pharisæorum, &

* Luc. 3. b. 7.
Sadducæorum * venientes ad baptiſmum ſuum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demonſtravit vobis fugere a ventura ira?

8 Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.

* Joan. 8. f. 39.
9 Et ne velitis dicere intra vos: * Patrem habemus Abraham; dico enim vobis, quoniam potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.

10 Jam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

*Marc. 1. a. 8. Luc. 3. d. 16. Joan. 1. d. 26. Act. 1. a. 5.
11 * Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem poſt me venturus eſt, fortior me eſt, cujus non ſum dignus calceamenta portare; ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto, & igni.

12 Cujus ventilabrum in manu ſua: & permundabit aream ſuam: & congregabit triticum ſuum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

*Marc. 1. c. 9.
13 * Tunc venit Jeſus a Galilæa in Jordanem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo.

D

14 Joannes autem prohibebat eum, dicens: Ego a te debeo baptizari, & tu venis ad me?

15 Reſpondens autem Jeſus dixit ei: Sine modo; ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam. Tunc dimiſit eum.

* Luc. 3. d. 22.
16 Baptizatus autem Jeſus confeſtim aſcendit de aqua; & ecce aperti ſunt ei cæli: & vidit * ſpiritum Dei deſcendentem ſicut columbam, & venientem ſuper ſe.

* Luc. 9. e. 35. 2. Petr. 1. d. 17.
17 * Et ecce vox de cælis dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

CAPUT IV.

Chriſtus in deſerto poſt jejunium quadraginta dierum vincit diaboli tentationes: & capto Joanne, ſecedens in Capharnaum pœnitentiam prædicat: piſcatores Petrum & Andream, Jacobum & Joannem Zebedæi ad ſe vocat: annuntians quoque Galilæis evangelium varias curat infirmitates, turbis ipſum comitantibus.

A

Marc. 1. b. 12. Luc. 4. a. 1.
1 Tunc Jeſus ductus eſt in deſertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo.

2 Et cum jejunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit.

3 Et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei es, dic, ut lapides iſti panes fiant.

* Deut. 8. a. 3. Luc. 4. a. 4.
4 Qui reſpondens dixit: Scriptum eſt: * Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.

5 Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam civitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculũ templi,

* Pſal. 90. c. 11.
6 Et dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorſum. Scriptum eſt enim: * Quia angelis ſuis mandavit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

* Deut. 6. c. 16.
7 Ait illi Jeſus: Rurſum ſcriptum eſt: * Non tentabis Dominum Deum tuum.

B

8 Iterum aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum valde, & oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum,

9 Et dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me.

* Deut. 6. c. 13.
10 Tunc dicit ei Jeſus: Vade ſatana. Scriptum eſt enim: * Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.

11 Tunc reliquit eum diabolus; & ecce angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.

*Marc. 1. b. 14. Luc. 4. b. 14. Joan. 4. f. 43.
12 Cum autem audiſſet Jeſus, quod Joannes traditus eſſet, * ſeceſſit in Galilæam:

13 Et relicta civitate Nazareth, venit, & habitavit in Capharnaum maritima, in finibus Zabulon, & Nephthalim:

14 Ut adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam prophetam:

* Iſaiæ 9. a. 1.
15 * Terra Zabulon, & terra Nephthalim, via maris trans Jordanem, Galilæa gentium,

C

16 Populus qui ſedebat in tenebris, vidit lucem magnam: & ſedentibus in regione umbræ mortis lux orta eſt eis.

*Marc. 1. b. 15.
17 * Exinde cœpit Jeſus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite; appropinquavit enim regnum cælorum.

*Marc. 1. b. 16. Luc. 5. a. 2.
18 * Ambulans autem Jeſus juxta mare Galilææ vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus, mittentes rete in mare, (erant enim piſcatores)

19 Et ait illis: Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum.

20 At illi continuo relictis retibus ſecuti ſunt eum.

21 Et procedens inde vidit alios duos fratres, Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem ejus in navi cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia ſua: & vocavit eos.

22 Illi autem ſtatim relictis retibus, & patre, ſecuti ſunt eum.

D

23 Et circuibat Jeſus totam Galilæam, docens in ſynagogis eorum, & prædicans Evangelium regni, & ſanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo.

24 Et abiit opinio ejus in totam Syriam, & obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus, & tormentis comprehenſos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos, & curavit eos.

*Marc 3. a. 7. Luc. 6. c. 17.
25 * Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ de Galilæa, & Decapoli, & de Jeroſolymis, & de Judæa, & de trans Jordanem.

CAPUT V.

Octo tradit beatitudines: Apoſtolos ſalem terræ, & lucem mundi dicit: nec venit, ut ſolvat legem, aut prophetas, ſed adimpleat, docens de non iraſcendo fratri, ſed ut ei reconciliemur, de non concupiſcenda muliere, de membro ſcandalizante abjiciendo, de uxore extra caſum adulterii non dimittenda: non jurandum, nec malo reſiſtendum, inimicos diligendos, & de male meritis bene merendum.

A

1 Videns autem Jeſus turbas, aſcendit in montem, & cum ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus:

2 Et aperiens os ſuum docebat eos dicens:

* Luc. 6. c. 20.
3 * Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.

* Pſal. 36. b. 11.
4 * Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.

* Iſaiæ 61. a. 2.
5 * Beati, qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.

6 Beati, qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.

7 Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.

* Pſal. 23. a. 4.
8 * Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.

9 Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.

*1. Pet. 2. d. 20. 3. c. 14. & 4. d. 14.
10 * Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.

11 Beati eſtis, cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſum vos mentientes, propter me:

B

12 Gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis; ſic enim perſecuti ſunt prophetas, qui fuerunt ante vos.

*Marc. 9. g. 49. Luc. 14. g. 34.
13 Vos eſtis ſal terræ. * Quod ſi ſal evanuerit, in quo ſalietur? ad nihilum valet ultra, niſi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.

14 Vos eſtis lux mundi. Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita.

*Marc. 4. c. 21. Luc. 8. c. 16. & 11. e. 33.
15 * Neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo ſunt.

*1. Pet. 2. c. 12.
16 * Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum, qui in cælis eſt.

17 Nolite putare, quoniam veni ſolvere legem, aut prophetas: non veni ſolvere, ſed adimplere.

* Luc. 16. c. 17.
18 * Amen quippe dico vobis, donec tranſeat cælum & terra, jota unum, aut unus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant.

C

*Jacob. 2. b. 10.
19 * Qui ergo ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cælorum: qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.

* Luc. 11. e. 39.
20 Dico enim vobis, quia niſi abundaverit juſtitia veſtra, * plus quam Scribarum, & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum.

*Exod. 20. c. 13. Deut. 5. c. 17.
21 Audiſtis, quia dictum eſt antiquis: * Non occides: qui autem occiderit, reus erit judicio.

22 Ego autem dico vobis, quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. Qui autem dixerit fratri suo, raca, reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue, reus
D erit gehennæ ignis.

23 Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te;

24 Relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.

* Luc. 12. g. 58.

25 * Esto consentiens adversario tuo cito, dum es in via cum eo, ne forte tradat te adversarius judici, & judex tradat te ministro, & in carcerem mittaris.

26 Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem.

*Exod. 20. c. 14.

27 Audistis, quia dictum est antiquis: * Non mœchaberis.

28 Ego autem dico vobis, quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam,
E jam mœchatus est eam in corde suo.

*Marc. 9. g. 46. Inf. 18. b. 9.

29 * Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te; expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorū, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.

30 Et si dextra manus tua scandalizat te, abscinde eam, & projice abs te; expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

* Deut. 24. a. 1. Inf. 19. a. 7. *Marc. 10. b. 11. Luc. 16. c. 18. 1. Cor. 7. b. 10.

31 Dictum est autem: * Quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudii.

32 Ego autem dico vobis, * quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari: & qui dimissam duxerit, adulterat.

*Exod. 20. b. 7. Levit. 19. c. 12.

33 Iterum audistis, quia dictum est antiquis: * Non perjurabis: reddes autem Domino juramenta tua.

34 Ego autem dico vobis, non jurare omnino, neque per cælum, quia thronus Dei est:

35 Neque per terram, quia scabellum est pedum ejus: neque per Jerosolymam, quia civitas est magni Regis:

F Deut. 5. b. 11. Jac. 5. c. 12.

36 Neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillū album facere, aut nigrum.

*Jac. 5. c. 12.

37 * Sit autem sermo vester, est, est: non, non: quod autem his abundantius est, a malo est.

*Exod. 21. c. 24. Lev. 24. d. 20. Deuter. 19. d. 21.

38 Audistis, quia dictum est: * Oculum pro oculo, & dentem pro dente.

* Luc. 6. d. 29 * 1. Cor. 6. b. 7.

39 Ego autem dico vobis, non resistere malo: * sed si quis te percusserit in dextram maxillam tuam, præbe illi & alteram:

40 * Et ei, qui vult tecum judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.

41 Et quicumque te angariaverit mille passus, vade cum illo & alia duo.

G

42 * Qui petit a te, da ei: & volenti mutuari a te ne avertaris.

* Deut. 15. b. 8. * Lev. 19. d. 18.

43 Audistis, quia dictum est: * Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.

* Luc. 6. d. 27. * Rom. 12. d. 20. * Luc. 23. e. 34. Act. 7. g. 59.

44 Ego autem dico vobis: * Diligite inimicos vestros, * benefacite his, qui oderūt vos, * & orate pro persequentibus, & calumniantibus vos,

45 Ut sitis filii patris vestri, qui in cælis est: qui solem suum oriri facit super bonos, & malos, & pluit super justos, & injustos.

46 Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt?

47 Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne & ethnici hoc faciunt?

48 Estote ergo vos perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est.

CAPUT VI.

Docet Christus, quo modo faciendæ sint eleemosyna, & oratio, traditque discipulis formam orandi, & offensas aliis condonandi: item quomodo sit jejunandum: quod non in terra, sed in cælo thesaurizandum: oculus mundandus, non serviendum duobus dominis: vetat itaque solicitudinem de victu, vestitu, & de crastino.

A 1 ATtendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum, qui in cælis est.

2 Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis, & in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.

3 Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua,

4 Ut sit eleemosyna tua in abscondito: & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.

5 Et cum oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis, & in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.

6 Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito: & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.

7 Orantes autem nolite multum loqui, sicut ethnici; putant enim, quod in multiloquio suo exaudiantur. B

8 Nolite ergo assimilari eis. Scit enim pater vester, quid opus sit vobis, antequam petatis eum.

9 Sic ergo vos orabitis: * Pater noster, qui es in cælis; sanctificetur nomen tuum. * Luc. 11. a. 2.

10 Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terra.

11 Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie.

12 Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

13 Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Amen.

14 * Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater vester cælestis delicta vestra. *Eccli. 28. a. 3. 4. & 5. Inf. 18. d. 35. Marc. 11. c. 25.

15 Si autem non dimiseritis hominibus, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.

16 Cum autem jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ, tristes; exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. C

17 Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava,

18 Ne videaris hominibus jejunans, sed patri tuo, qui est in abscondito: & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.

19 Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi ærugo, & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt, & furantur.

20 * Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur. * Luc. 12. e. 33. 1. Tim. 6. d. 19.

21 Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.

22 * Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. * Luc. 11. d. 34.

23 Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen, quod in te est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt?

24 * Nemo potest duobus dominis servire; aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum sustinebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo servire, & mammonæ. * Luc. 16. c. 13.

25 * Ideo dico vobis, ne soliciti sitis animæ vestræ, quid manducetis, neque corpori vestro, quid induamini. Nonne anima plus est, quam esca, & corpus plus quam vestimentum? * Psal. 54. d. 23. Luc. 12. e. 22. Phil. 4. b. 6.

26 Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & Pater vester cælestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? D

27 Quis autem vestrum cogitans potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? 1. Tim. 6. b. 7. 1. Petr. 5. b. 7.

28 Et de vestimento quid soliciti estis? Considerate lilia agri, quomodo crescunt: non laborant, neque nent.

29 Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis.

30 Si autem fœnum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos modicæ fidei?

31 Nolite ergo soliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?

32 Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit
enim pater vester, quia his omnibus indigetis.
33 Quærite ergo primum regnum Dei, & ju-
stitiam ejus: & hæc omnia adjicientur vobis.
34 Nolite ergo soliciti esse in crastinum.
Crastinus enim dies solicitus erit sibi ipsi;
sufficit diei malitia sua.

CAPUT VII.

Docet non judicandum: de festuca in oculo fratris, & trabe in proprio oculo: sanctum non dandum canibus: omnem petentem, quærentem, & pulsantem a Deo exaudiri: faciendum aliis quod nobis fieri volumus: per angustam portam ad vitam intrandum: quomodo dignoscantur falsi prophetæ, & arbor bona a mala: comparatio de audiente Christi verba, & operante, aut non operante juxta illa.

A
1 NOlite judicare, ut non judicemini.
Luc. 6. 2 In quo enim judicio judicaveri-
c. 37. tis, judicabimini: * & in qua mensura men-
Rom. 2. si fueritis, remetietur vobis.
a. 1. 3 Quid autem vides festucam in oculo fra-
*Marc. tris tui, & trabem in oculo tuo non vides?
4. c. 24. 4 Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine eji-
ciam festucam de oculo tuo, & ecce trabs est
in oculo tuo?
5 Hypocrita, ejice primum trabem de o-
culo tuo; & tunc videbis ejicere festucam de
oculo fratris tui.
6 Nolite dare sanctum canibus, neque
mittatis margaritas vestras ante porcos, ne
forte conculcent eas pedibus suis, & con-
versi dirumpant vos.
* Infra 7 * Petite, & dabitur vobis: quærite, &
21. f. 22. invenietis: pulsate, & aperietur vobis.
Marc. 8 Omnis enim, qui petit, accipit: & qui
11 e. 24. quærit, invenit: & pulsanti aperietur.
Luc. 11. 9 * Aut quis est ex vobis homo, quem si
b. 9. petierit filius suus panem, numquid lapi-
Joann. dem porriget ei?
14. b. 13. 10 Aut si piscem petierit, numquid ser-
B pentem porriget ei?
Jacob. 11 Si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona data
1. b. 6. dare filiis vestris, quanto magis pater vester,
* Luc. qui in cælis est, dabit bona petentibus se?
11. b. 11 12 * Omnia ergo quæcumque vultis, ut
* Tob. faciant vobis homines, & vos facite illis.
4. c. 16. Hæc est enim lex, & Prophetæ.
Luc. 6. 13 * Intrate per angustam portam, quia lata
d. 31. porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad perdi-
* Luc. tionem, & multi sunt qui intrant per eam.
13. e. 24. 14 Quam angusta porta, & arcta via est,
quæ ducit ad vitam: & pauci sunt, qui in-
veniunt eam!
C 15 Attendite a falsis prophetis, qui ve-
niunt ad vos in vestimentis ovium, intrin-
secus autem sunt lupi rapaces.
16 A fructibus eorum cognoscetis eos.
Numquid colligunt de spinis uvas, aut de
tribulis ficus?
17 Sic omnis arbor bona fructus bonos fa-
cit, mala autem arbor malos fructus facit.
18 Non potest arbor bona malos fructus fa-
cere, neque arbor mala bonos fructus facere.
* Supr. 19 * Omnis arbor, quæ non facit fructum bo-
3. b. 10. num, excidetur, & in ignem mittetur.
20 Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.
* Infr. 21 * Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Do-
25. a. 11. mine, intrabit in regnum cælorum: sed qui
Luc. 6. facit voluntatem Patris mei, qui in cælis
g. 46. est, ipse intrabit in regnum cælorum.
D 22 Multi dicent mihi in illa die: Domine,
Domine, nonne in nomine tuo prophetavi-
*Actor. mus, & * in nomine tuo dæmonia ejecimus, &
19. c. 13. in nomine tuo virtutes multas fecimus?
23 Et tunc confitebor illis: Quia num-
* Psal. quam novi vos: * discedite a me, qui ope-
6. b. 9. ramini iniquitatem.
Infr. 24 * Omnis ergo, qui audit verba mea hæc,
25. d. 41. & facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui
Luc. 13. ædificavit domum suam supra petram:
f. 27. 25 Et descendit pluvia, & venerunt flu-
*Luc. 6. mina, & flaverunt venti, & irruerunt in
g. 48. domum illam, & non cecidit; fundata enim
Rom. 2. erat super petram.
c. 13. 26 Et omnis, qui audit verba mea hæc, &
Jacob. non facit ea, similis erit viro stulto, qui
1. d. 22. ædificavit domum suam super arenam:

27 Et descendit pluvia, & venerunt flumina,
& flaverunt venti, & irruerunt in domum il-
lam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.
28 Et factum est, cum consummasset Jesus
verba hæc, admirabantur turbæ super do-
ctrina ejus.
29 * Erat enim docens eos sicut potestatem *Marc.
habens, & non sicut Scribæ eorum, & Pharisæi. 1. c 22.

CAPUT VIII.

Luc. 4. c. 32.

Curatum leprosum Jesus mittit ad sacerdotes: sanat puerum Centurionis, cujus fidem commendat; item socrum Petri febricitantem, aliosque plurimos male habentes: verbo spiritus ejicit: Scribam sequi volentem rejicit, alium vero patre insepulto mox sequi jubet: navicula fluctibus periclitante, excitatus a discipulis mare sedat: duos quoque dæmoniacos apud Gerasenos liberat, dæmonibus in porcos ingredi permittens; quo viso Geraseni precantur, ut a suis finibus discedat.

1 CUm autem descendisset de monte, se- A
quutæ sunt eum turbæ multæ.
2 * Et ecce leprosus veniens adorabat eum, *Marc.
dicens: Domine, si vis, potes me mundare. 1. d. 40.
3 Et extendens Jesus manum, tetigit eum, Luc. 5.
dicens: Volo. Mundare. Et confestim mun- c. 12.
data est lepra ejus.
4 Et ait illi Jesus: Vide, nemini dixeris: sed * Lev.
vade, * ostende te sacerdoti, & offer munus, 14. a 2.
quod præcepit Moyses, in testimonium illis. * Luc.
5 * Cum autem introisset Capharnaum, 7. a. 1.
accessit ad eum Centurio rogans eum,
6 Et dicens: Domine, puer meus jacet in
domo paralyticus, & male torquetur.
7 Et ait illi Jesus: Ego veniam, & curabo eum.
8 Et respondens Centurio, ait: * Dñe, non * Luc.
sum dignus, ut intres sub tectum meum: sed 7. c. 6.
tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.
9 Nam & ego homo sum sub potestate con-
stitutus, habens sub me milites, & dico
huic: Vade, & vadit: & alii: Veni, & ve-
nit: & servo meo: Fac hoc, & facit.
10 Audiens autem Jesus miratus est, & B
sequentibus se dixit: Amen dico vobis, non
inveni tantam fidem in Israel.
11 Dico autem vobis, quod multi * ab orien- * Mal.
te, & occidente venient, & recumbent cum A- 1. c. 11.
braham, & Isaac, & Jacob in regno cælorum:
12 Filii autem regni ejicientur in tenebras
exteriores; ibi erit fletus, & stridor dentium.
13 Et dixit Jesus Centurioni: Vade, &
sicut credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer
in illa hora.
14 Et cum venisset Jesus in domum Petri,
vidit socrum ejus jacentem, & febricitantem:
15 Et tetigit manum ejus, & dimisit eam fe-
bris: & surrexit, & ministrabat eis.
16 * Vespere autem facto, obtulerunt ei mul- *Marc.
tos dæmonia habentes: & ejiciebat spiritus 1. c. 32.
verbo; & omnes male habentes curavit:
17 Ut adimpleretur quod dictum est per * Isa- * Isaiæ
iam prophetam dicentem: Ipse infirmitates no- 53. b. 4.
stras accepit, & ægrotationes nostras portavit. 1. Petr.
18 Videns autem Jesus turbas multas cir- 2. d. 24.
cum se, jussit ire trans fretum. C
19 Et accedens unus scriba ait illi: Ma-
gister, sequar te, quocumque ieris.
20 Et dixit ei Jesus: * Vulpes foveas ha- * Luc.
bent, & volucres cæli nidos: filius autem 9. g. 58.
hominis non habet, ubi caput reclinet.
21 Alius autem de discipulis ejus ait illi:
Domine, permitte me primum ire, & sepe-
lire patrem meum.
22 Jesus autem ait illi: Sequere me, &
dimitte mortuos sepelire mortuos suos.
23 * Et ascendente eo in naviculam, se- *Marc.
cuti sunt eum discipuli ejus. 4. d. 36.
24 Et ecce motus magnus factus est in ma- Luc. 8.
ri, ita ut navicula operiretur fluctibus: ip- c. 22. 23.
se vero dormiebat.
25 Et accesserunt ad eum discipuli ejus,
& suscitaverunt eum dicentes: Domine,
salva nos, perimus.
26 Et dicit eis Jesus: Quid timidi estis,
modicæ fidei? Tunc surgens imperavit ventis,
& mari, & facta est tranquillitas magna.
27 Porro homines mirati sunt dicentes:
Qualis est hic, quia venti, & mare obediunt ei?

D

*Marc. 5. a. 1. Luc. 8. c. 26.

28 * Et cum veniſſet trans fretum in regionem Geraſenorũ, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſævi nimis, ita ut nemo poſſet tranſire per viam illam.

29 Et ecce clamaverunt dicentes: Quid nobis, & tibi, Jeſu fili Dei? Veniſti huc ante tempus torquere nos?

*Marc. 5. a. 11. Luc. 8. e. 32.

30 * Erat autem non longe ab illis grex multorum porcorum paſcens.

31 Dæmones autem rogabant eum dicentes: Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum.

32 Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos; & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare, & mortui ſunt in aquis.

33 Paſtores autem fugerunt, & venientes in civitatem, nuntiaverunt omnia, & de eis, qui dæmonia habuerant.

*Marc. 5. b. 17. Luc. 8. c. 37.

34 Et ecce tota civitas exiit obviam Jeſu, & * viſo eo rogabant, ut tranſiret a finibus eorum.

CAPUT IX.

Paralyticum curat, Scribis murmurantibus, quod dixiſſet remiſſa illi peccata: vocat Matthæum publicanum, & reſpondet Phariſæis murmurantibus, quod cum publicanis ederet, quodque ipſius diſcipuli non jejunarent: mulierem a ſanguinis profluvio liberat: filiam principis mortuam ſuſcitat: viſu duobus cæcis reſtituto, dæmoniacum mutum ſanat: & ubique prædicans omnes ſanat infirmitates, dicens multam eſſe meſſem, paucos vero operarios.

A

1 ET aſcendens in naviculam transfretavit, & venit in civitatem ſuam.

*Marc. 2. a. 3. Luc. 5. d. 18.

2 Et ecce offerebant ei * paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jeſus fidem illorum dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.

3 Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra ſe: Hic blaſphemat.

4 Et cum vidiſſet Jeſus cogitationes eorum, dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris?

5 Quid eſt facilius, dicere: Dimittuntur tibi peccata tua: an dicere: Surge & ambula?

6 Ut autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

7 Et ſurrexit, & abiit in domum ſuam.

B

8 Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificaverunt Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus.

*Marc. 2. b. 14. Luc. 5. c. 27.

9 * Et cum tranſiret inde Jeſus, vidit hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et ſurgens ſecutus eſt eum.

10 Et factum eſt, diſcumbente eo in domo, ecce multi publicani, & peccatores venientes diſcumbebant cum Jeſu, & diſcipulis ejus.

11 Et videntes Phariſæi dicebant diſcipulis ejus: Quare cum publicanis, & peccatoribus manducat Magiſter veſter?

12 At Jeſus audiens, ait: Non eſt opus valentibus medicus, ſed male habentibus.

* Oſee 6. b. 6. Inf. 12. a. 7. * 1. Tim. 1. c. 15.

13 Euntes autem diſcite quid eſt: * Miſericordiam volo, & non ſacrificium. Non enim veni vocare juſtos, * ſed peccatores.

*Marc. 2. c. 18. Luc. 5. f. 33.

14 Tunc acceſſerunt ad eum diſcipuli Joannis, dicentes: * Quare nos, & Phariſæi, jejunamus frequenter, diſcipuli autem tui non jejunant?

15 Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt filii ſponſi lugere, quamdiu cum illis eſt ſponſus? Venient autem dies, cum auferetur ab eis ſponſus, & tunc jejunabunt.

16 Nemo autem immittit commiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus; tollit enim plenitudinem ejus a veſtimento, & pejor ſciſſura fit.

C

17 Neq; mittunt vinum novum in utres veteres: alioquin rumpuntur utres, & vinum effunditur, & utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt, & ambo conſervantur.

*Marc. 5. c. 22. Luc. 8. f. 41.

18 * Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps unus acceſſit, & adorabat eum dicens: Dñe, filia mea modo defuncta eſt: ſed veni, impone manum tuam ſuper eam, & vivet.

19 Et ſurgens Jeſus ſequebatur eum, & diſcipuli ejus.

*Marc. 5. d. 25. Luc. 8. f. 43.

20 * Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus.

21 Dicebat enim intra ſe: Si tetigero tantum veſtimentum ejus, ſalva ero.

22 At Jeſus converſus, & videns eam, dixit: Confide filia, fides tua te ſalvam fecit. Et ſalva facta eſt mulier ex illa hora.

23 Et cum veniſſet Jeſus in domum principis, & vidiſſet tibicines, & turbam tumultuantem, dicebat:

24 Recedite; non eſt enim mortua puella, ſed dormit: Et deridebant eum.

25 Et cum ejecta eſſet turba, intravit, & tenuit manum ejus. Et ſurrexit puella.

26 Et exiit fama hæc in univerſam terram illam.

27 Et tranſeunte inde Jeſu, ſecuti ſunt eum duo cæci clamantes, & dicentes: Miſerere noſtri, fili David.

D

28 Cum autem veniſſet domum, acceſſerunt ad eum cæci. Et dicit eis Jeſus: Creditis, quia hoc poſſum facere vobis? Dicunt ei: Utique, Domine.

29 Tunc tetigit oculos eorum dicens: Secundum fidem veſtram fiat vobis.

30 Et aperti ſunt oculi eorum, & comminatus eſt illis Jeſus dicens: Videte ne quis ſciat.

31 Illi autem exeuntes diffamaverunt eum in tota terra illa.

* Infr. 12. b. 22. Luc. 11. b. 14.

32 Egreſſis autem illis, * ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem.

33 Et ejecto dæmonio, locutus eſt mutus, & miratæ ſunt turbæ, dicentes: Numquam apparuit ſic in Iſrael.

34 Phariſæi autem dicebant: In principe dæmoniorum ejicit dæmones.

*Marc. 6. a. 6.

35 * Et circuibat Jeſus omnes civitates, & caſtella, docens in ſynagogis eorum, & prædicans evangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.

36 Videns autem turbas, miſertus eſt eis, quia erant vexati, & jacentes ſicut oves non habentes paſtorem.

* Luc. 10. a. 2.

37 Tunc dicit diſcipulis ſuis: * Meſſis quidem multa, operarii autem pauci.

38 Rogate ergo dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.

CAPUT X.

Legatio ac inſtructio duodecim Apoſtolorum (quorum hic nomina recenſentur) ad evangelizandum Judæis, & dæmoniacos infirmoſque curandos: qui adverſus mala hic imminentia præmonentur & roborantur: Chriſtus non venit, ut mittat pacem, ſed gladium, ipſeque coram hominibus confitendus eſt, neque quidquam ejus amori præponendum: honorans autem alios propter Chriſtum, honorat Chriſtum, & ita mercedem recipiet.

A

*Marc. 3. b. 13. Luc. 6. b. 13. & 9. a. 1.

1 ET convocatis duodecim diſcipulis ſuis, dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum, ut ejicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.

2 Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc. Primus Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater ejus,

3 Jacobus Zebedæi, & Joannes frater ejus, Philippus, & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus publicanus, Jacobus Alphæi, & Thaddæus,

4 Simon Chananæus, & Judas Iſcariotes, qui & tradidit eum.

5 Hos duodecim miſit Jeſus, præcipiens eis, dicens: In viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis:

*Actor. 13. g. 46.

6 Sed potius ite * ad oves, quæ perierunt domus Iſrael.

7 Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquavit regnum cælorum.

8 Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones ejicite: gratis accepiſtis, gratis date.

*Marc. 6. a. 8. Luc. 9. a. 3. & 10. a. 4.

9 * Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris,

10 Non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam; dignus enim eſt operarius cibo ſuo.

B

11 In quamcumque autem civitatem, aut castellum intraveritis, interrogate, quis in ea dignus sit: & ibi manete, donec exeatis.

12 Intrantes autem in domum salutate eam, dicentes: Pax huic domui.

13 Et si quidem fuerit domus illa digna, veniet pax vestra super eam: si autem non fuerit digna, pax vestra revertetur ad vos.

14 Et quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo, vel civitate, excutite pulverem de pedibus vestris.

15 Amen dico vobis: Tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorrhæorum in die judicii, quam illi civitati.

* Luc. 10. a. 3.

16 * Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.

17 Cavete autem ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis, & in synagogis suis flagellabunt vos:

C

18 Et ad præsides, & ad reges ducemini propter me in testimonium illis, & gentibus.

* Luc. 12. b. 11.

19 * Cum autem tradent vos, nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini.

20 Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.

21 Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & insurgent filii in parentes, & morte eos afficient:

22 Et eritis odio omnibus propter nomen meum; qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

23 Cum autem persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam. Amen dico vobis, non consummabitis civitates Israel, donec veniat Filius hominis.

* Luc. 6. f. 40. Joan. 13. b. 16. & 15. e. 20.

24 * Non est discipulus super magistrum, nec servus super dominum suum.

25 Sufficit discipulo, ut sit sicut magister ejus: & servo, sicut dominus ejus. Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus?

*Marc. 4. c. 22. Luc. 8. b. 17. & 12. a. 2.

26 Ne ergo timueritis eos. * Nihil enim est opertum, quod non revelabitur, & occultum, quod non scietur.

27 Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate super tecta.

28 Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animam, & corpus perdere in gehennam.

*2. Reg. 14. c. 11. Actor. 27. f. 35.

29 * Nonne duo passeres asse væneunt: & unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro?

30 Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt.

31 Nolite ergo timere: multis passeribus meliores estis vos.

*Marc. 8. d. 38. Luc. 9. c. 26. & 12. b. 8. 2. Tim. 2. b. 12.

32 * Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est:

33 Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est.

D

* Luc. 12. g. 51.

34 * Nolite arbitrari, quia pacem venerim mittere in terram: non veni pacem mittere, sed gladium.

35 Veni enim separare hominem adversus patrem suum, & filiam adversus matrem suam, & nurum adversus socrum suam:

*Mich. 7. b. 6.

36 * Et inimici hominis domestici ejus.

* Luc. 14. f. 26.

37 * Qui amat patrem, aut matrem plus quam me, non est me dignus: & qui amat filium, aut filiam super me, non est me dignus.

* Infr. 16. d. 24. Marc. 8. d. 34. Luc. 14. f. 27.

38 * Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus.

* Luc. c. c. 24. & 17. e. 33. Joan. 12. f. 25.

39 Qui invenit animam suam, perdet illam: & qui * perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.

40 * Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum, qui me misit.

41 Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet.

* Luc. 10. c. 16. Joan. 13. c. 20. *Marc. 9. f. 40.

42 * Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

CAPUT XI.

Joannes de carcere nuntios mittit ad Jesum: quibus post Christi responsum abeuntibus, ipse coram turbis laudat Joannem: Judæos vero pueris in foro invicem acclamantibus assimilat, exprobrans civitatibus obstinatis, in quibus plurimas fecerat virtutes: confessio Jesu ad Patrem: oneratos ad se vocat Christus, dicens jugum suum esse suave.

A

1 ET factum est, cum consummasset Jesus præcipiens duodecim discipulis suis, transiit inde, ut doceret, & prædicaret in civitatibus eorum.

* Luc. 7. c. 18.

2 * Joannes autem cum audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis,

3 Ait illi: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?

4 Et respondens Jesus ait illis: Euntes renuntiate Joanni quæ audistis, & vidistis.

* Isaiæ 35. b. 5. * Isaiæ 61. a. 1.

5 * Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, * pauperes evangelizantur:

6 Et beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me.

* Luc. 7. d. 24.

7 * Illis autem abeuntibus, cœpit Jesus dicere ad turbas de Joanne: Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?

8 Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.

9 Sed quid existis videre? prophetam? Etiam dico vobis, & plus quam prophetam.

B

* Mal. 3. a. 1. Marc. 1. a. 2. Luc. 7. d. 27.

10 Hic est enim, de quo scriptum est: * Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

11 Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista; qui autem minor est in regno cælorum, major est illo.

12 A diebus autem Joannis Baptistæ usque nunc regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

13 Omnes enim prophetæ, & lex usque ad Joannem prophetaverunt:

* Mal. 4. b. 5.

14 Et si vultis recipere, * ipse est Elias, qui venturus est.

C.

15 Qui habet aures audiendi, audiat.

16 Cui autem similem æstimabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro, qui clamantes coæqualibus

17 Dicunt: Cecinimus vobis, & non saltastis: lamentavimus, & non planxistis.

18 Venit enim Joannes neque manducans, neque bibens, & dicunt: Dæmonium habet.

19 Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, publicanorum, & peccatorum amicus. Et justificata est sapientia a filiis suis.

20 Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes ejus, quia non egissent pœnitentiam.

* Luc. 10. c. 13.

21 * Væ tibi Corozain: væ tibi Bethsaida: quia si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent.

22 Verumtamen dico vobis: Tyro, & Sidoni remissius erit in die judicii, quam vobis.

D

23 Et tu Capharnaum, numquid usque in cælum exaltaberis? usque in infernum descendes: quia si in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, forte mansissent usque in hanc diem.

24 Verumtamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remissius erit in die judicii, quam tibi.

25 In illo tempore respondens Jesus dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine cæli, & terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis.

* Joan. 6. e. 46. & 7. d. 28. & 8. b. 19. & 10. c. 15.

26 Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te.

27 Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. * Et nemo novit Filium, nisi Pater: neque Patrem quis novit, nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare.

28 Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.

29 Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde: & * invenietis requiem animabus veſtris.

30 * Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.

CAPUT XII.

Diſcipulos ſpicas ſabbato vellentes excuſat, manum quoque aridam ſabbato curat: Phariſæorum machinationi tacitus ſedens, varioſque a ſe curatos ſilere præcipiens, implet Iſaiæ vaticinium: dæmoniaco cæco & muto curato, Phariſæos ipſum in Beelzebub ejicere dæmonia blaſphemantes convincit falſum dicere; dicens blaſphemiam in Spiritum ſanctum irremiſſibilem, & de omni verbo otioſo reddendam rationem: Scribis autem & Phariſæis ſignum petentibus, dandum dicit Jonæ ſignum: & quæ ſint mater & fratres ipſius.

1 IN illo tempore abiit Jeſus per ſata ſabbato: diſcipuli autem ejus eſurientes cœperunt vellere ſpicas, & manducare.

2 Phariſæi autem videntes dixerunt ei: Ecce diſcipuli tui faciunt, quod non licet facere ſabbatis.

3 At ille dixit eis: Non legiſtis * quid fecerit David, quando eſuriit, & qui cum eo erant?

4 Quomodo intravit in domum Dei, & panes propoſitionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his, qui cum eo erant, * niſi ſolis ſacerdotibus?

5 Aut non legiſtis in lege, * quia ſabbatis ſacerdotes in templo ſabbatum violant, & ſine crimine ſunt?

6 Dico autem vobis, quia templo major eſt hic.

7 Si autem ſciretis, quid eſt: * Miſericordiam volo, & non ſacrificium: numquam condemnaſſetis innocentes.

8 Dominus enim eſt filius hominis etiam ſabbati.

9 Et cum inde tranſiſſet, venit in ſynagogam eorum.

10 * Et ecce homo manum habens aridam, & interrogabant eum, dicentes: Si licet ſabbatis curare? ut accuſarent eum.

11 Ipſe autem dixit illis: * Quis erit ex vobis homo, qui habeat ovem unam, & ſi ceciderit hæc ſabbatis in foveam, nonne tenebit, & levabit eam?

12 Quanto magis melior eſt homo ove? Itaque licet ſabbatis benefacere.

13 Tunc ait homini: Extende manum tuam. Et extendit, & reſtituta eſt ſanitati ſicut altera.

14 Exeuntes autem Phariſæi, conſilium faciebant adverſus eum, quomodo perderent eum.

15 Jeſus autem ſciens receſſit inde: & ſecuti ſunt eum multi, & curavit eos omnes:

16 Et præcepit eis, ne manifeſtum eum facerent.

17 Ut adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam prophetam, dicentem:

18 * Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ. Ponam ſpiritum meum ſuper eum, & judicium gentibus nuntiabit.

19 Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem ejus:

20 Arundinem quaſſatam non confringet, & linum fumigans non extinguet, donec ejiciat ad victoriam judicium:

21 Et in nomine ejus gentes ſperabunt.

22 Tunc oblatus eſt ei dæmonium habens, cæcus, & mutus, & curavit eum, ita ut loqueretur, & videret.

23 Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant: Numquid hic eſt filius David?

24 * Phariſæi autem audientes, dixerunt: Hic non ejicit dæmones, niſi in Beelzebub principe dæmoniorum.

25 Jeſus autem ſciens cogitationes eorum dixit eis: * Omne regnum diviſum contra ſe, deſolabitur: & omnis civitas, vel domus diviſa contra ſe, non ſtabit.

26 Et ſi ſatanas ſatanam ejicit, adverſus ſe diviſus eſt: quomodo ergo ſtabit regnum ejus?

27 Et ſi ego in Beelzebub ejicio dæmones, filii veſtri in quo ejiciunt? Ideo ipſi judices veſtri erunt.

28 Si autem ego in ſpiritu Dei ejicio dæmones, igitur pervenit in vos regnum Dei.

29 Aut quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis, & vaſa ejus diripere, niſi prius alligaverit fortem? & tunc domum illius diripiet.

30 Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non congregat mecum, ſpargit.

31 * Ideo dico vobis: Omne peccatum, & blaſphemia remittetur hominibus: ſpiritus autem blaſphemia non remittetur.

32 Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei neque in hoc ſæculo, neque in futuro.

33 Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum: aut facite arborem malam, & fructum ejus malum: ſiquidem ex fructu arbor agnoſcitur.

34 Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui, cum ſitis mali? * ex abundantia enim cordis os loquitur.

35 Bonus homo de bono theſauro profert bona: & malus homo de malo theſauro profert mala.

36 Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii.

37 Ex verbis enim tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.

38 Tunc reſponderunt ei quidam de Scribis & Phariſæis, dicentes: Magiſter, volumus a te ſignum videre.

39 Qui reſpondens ait illis: * Generatio mala, & adultera ſignum quærit: & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum * Jonæ prophetæ:

40 Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus: ſic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.

41 * Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Et ecce plus quam Jonas hic.

42 Regina auſtri ſurget in judicio cum generatione iſta, & condemnabit eam: * quia venit a finibus terræ audire ſapientiam Salomonis. Et ecce plus quam Salomon hic.

43 * Cum autem immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non invenit.

44 Tunc dicit: Revertar in domum meam, unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam.

45 Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi: * & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus. Sic erit & generationi huic peſſimæ.

46 * Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater ejus, & fratres ſtabant foris, quærentes loqui ei.

47 Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant quærentes te.

48 At ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait: Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?

49 Et extendens manum in diſcipulos ſuos, dixit: Ecce mater mea, & fratres mei.

50 Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis eſt: ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt.

CAPUT XIII.

Sedens in navicula proponit turbis parabolas ſeminantis ac zizaniorum, quas etiam diſcipulis interpretatur: item parabolas de grano ſinapis, de fermento in farina occultato, de theſauro & margarita inventis; de reti in mare miſſo, quam parabolam etiam declarat: docens in patria, ait prophetam non eſſe ſine honore, niſi in propria patria.

1 IN illo die exiens Jeſus de domo, ſedebat ſecus mare.

2 * Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam aſcendens ſederet: & omnis turba ſtabat in littore.

3 Et locutus eſt eis multa in parabolis,
dicens: Ecce exiit qui ſeminat, ſeminare.
4 Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſe-
cus viam, & venerunt volucres cæli, & co-
mederunt ea.
5 Alia autem ceciderunt in petroſa, ubi non
habebant terram multam: & continuo exorta
ſunt, quia non habebant altitudinem terræ.
6 Sole autem orto æſtuaverunt: & quia
non habebant radicem, aruerunt.
7 Alia autem ceciderunt in ſpinas: & cre-
verunt ſpinæ, & ſuffocaverunt ea.
8 Alia autem ceciderunt in terram bonam:
& dabant fructum, aliud centeſimum, aliud
ſexageſimum, aliud trigeſimum.
B 9 Qui habet aures audiendi, audiat.
10 Et accedentes diſcipuli dixerunt ei:
Quare in parabolis loqueris eis?
11 Qui reſpondens ait illis: Quia vobis
datum eſt noſſe myſteria regni cælorum: il-
lis autem non eſt datum.
* Infr. 12 * Qui enim habet, dabitur ei, & ab-
25.c.29. undabit: qui autem non habet, & quod ha-
bet auferetur ab eo.
13 Ideo in parabolis loquor eis: quia vi-
dentes non vident, & audientes non au-
diunt, neque intelligunt.
14 Et adimpletur in eis prophetia Iſaiæ
* Iſai.6. dicentis: * Auditu audietis, & non intelli-
c. 9. getis: & videntes videbitis, & non videbitis.
Marc. 15 Incraſſatum eſt enim cor populi hujus,
4.b.12. & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos
Luc. 8. clauſerunt, ne quando videant oculis, &
b. 10. auribus audiant, & corde intelligant, &
Joan. convertantur, & ſanem eos.
12.f.40. 16 Veſtri autem beati oculi, quia vident,
Act.28. & aures veſtræ, quia audiunt.
f. 25. 17 * Amen quippe dico vobis, quia multi
Rom. prophetæ, & juſti cupierunt videre quæ vi-
11.b.8. detis, & non viderunt; & audire quæ audi-
C tis, & non audierunt.
* Luc. 18 Vos ergo audite parabolam ſeminantis.
10.c.24. 19 Omnis qui audit verbum regni, & non
intelligit, venit malus, & rapit quod ſe-
minatum eſt in corde ejus: hic eſt qui ſe-
cus viam ſeminatus eſt.
20 Qui autem ſuper petroſa ſeminatus eſt,
hic eſt, qui verbum audit, & continuo cum
gaudio accipit illud:
21 Non habet autem in ſe radicem, ſed eſt
temporalis. Facta autem tribulatione, & perſecu-
tione propter verbum, continuo ſcandalizatur.
22 Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis, hic
eſt, qui verbum audit, & ſolicitudo ſæculi
iſtius, & fallacia divitiarum ſuffocat ver-
bum, & ſine fructu efficitur.
23 Qui vero in terram bonam ſeminatus eſt,
hic eſt, qui audit verbum, & intelligit, & fructū
affert, & facit aliud quidem centeſimum, aliud
autem ſexageſimum, aliud vero trigeſimum.
24 * Aliam parabolam propoſuit illis dicens:
* Marc. Simile factum eſt regnum cælorum homini,
4.c.26. qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo.
25 Cum autem dormirent homines, venit
inimicus ejus, & ſuperſeminavit zizania in
medio tritici, & abiit.
D 26 Cum autem creviſſet herba, & fructum
feciſſet, tunc apparuerunt & zizania.
27 Accedentes autem ſervi patrisfamilias,
dixerunt ei: Dñe, nonne bonum ſemen ſemi-
naſti in agro tuo? Unde ergo habet zizania?
28 Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Servi
autem dixerunt ei: Vis, imus, & colligimus ea?
29 Et ait: Non: ne forte colligentes ziza-
nia, eradicetis ſimul cum eis & triticum.
30 Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem,
& in tempore meſſis dicam meſſoribus: Col-
ligite primum zizania, & alligate ea in fa-
ſciculos ad comburendum, triticum autem
congregate in horreum meum.
* Marc. 31 * Aliam parabolam propoſuit eis, dicens:
4.d.31. Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis,
Luc.13. quod accipiens homo ſeminavit in agro ſuo:
d. 19. 32 Quod minimum quidem eſt omnibus ſe-
E minibus: cum autem creverit, majus eſt o-
mnibus oleribus, & fit arbor, ita ut volucres
cæli veniant, & habitent in ramis ejus.
* Luc. 33 Aliam parabolam locutus eſt eis. * Si-
13 d.21.
mile eſt regnum cælorum fermento, quod ac-
ceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tri-
bus, donec fermentatum eſt totum.
34 Hæc omnia locutus eſt Jeſus in parabolis
ad turbas: & * ſine parabolis non loquebatur eis: * Marc.
35 Ut impleretur quod dictum erat per Prophe- 4.d.34.
tam dicentem: * Aperiam in parabolis os meum, * Pſal
eructabo abſcondita a conſtitutione mundi. 77.a.2
36 Tunc, dimiſſis turbis, venit in domum:
& acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus, dicentes:
Ediſſere nobis parabolam zizaniorum agri.
37 Qui reſpondens ait illis: Qui ſeminat
bonum ſemen, eſt Filius hominis.
38 Ager autem eſt mundus. Bonum vero
ſemen, hi ſunt filii regni. Zizania autem
filii ſunt nequam.
39 Inimicus autem, qui ſeminavit ea, eſt
diabolus. * Meſſis vero conſummatio ſæculi * Apoc
eſt. Meſſores autem angeli ſunt. 14.c.15
40 Sicut ergo colliguntur zizania, & igni com-
buruntur; ſic erit in conſummatione ſæculi.
41 Mittet Filius hominis angelos ſuos, & F
colligent de regno ejus omnia ſcandala, &
eos, qui faciunt iniquitatem:
42 Et mittent eos in caminum ignis. Ibi
erit fletus, & ſtridor dentium.
43 * Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol in regno Pa- * Sap.
tris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat. 3.a.7
44 Simile eſt regnum cælorum theſauro abſ- Dan.
condito in agro: quem qui invenit homo, abſ- 12.a.3.
condit, & præ gaudio illius vadit, & vendit
univerſa quæ habet, & emit agrum illum.
45 Iterum ſimile eſt regnum cælorum homi-
ni negotiatori quærenti bonas margaritas.
46 Inventa autē una pretioſa margarita, abiit,
& vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.
47 Iterum ſimile eſt regnum cælorum ſa-
genæ miſſæ in mare, & ex omni genere pi-
ſcium congreganti:
48 Quam, cum impleta eſſet, educentes,
& ſecus littus ſedentes, elegerunt bonos in
vaſa, malos autem foras miſerunt.
49 Sic erit in conſummatione ſæculi. Ex-
ibunt angeli, & ſeparabunt malos de medio
juſtorum,
50 Et mittent eos in caminum ignis: ibi
erit fletus, & ſtridor dentium.
51 Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam. G
52 Ait illis: Ideo omnis ſcriba doctus in re-
gno cælorum ſimilis eſt homini patrifamilias,
qui profert de theſauro ſuo nova, & vetera.
53 Et factum eſt, cum conſummaſſet Je-
ſus parabolas iſtas, tranſiit inde.
54 * Et veniens in patriam ſuam, docebat eos * Marc.
in ſynagogis eorum, ita ut mirarentur, & di- 6.a.1.
cerent: Unde huic ſapientia hæc, & virtutes? Luc. 4.
55 * Nonne hic eſt fabri filius? Nonne ma- c. 16.
ter ejus dicitur Maria, & fratres ejus Ja- * Joan.
cobus, & Joſeph, & Simon, & Judas? 6.e.42.
56 Et ſorores ejus nonne omnes apud nos
ſunt? Unde ergo huic omnia iſta?
57 Et ſcandalizabantur in eo. Jeſus au-
tem dixit eis: Non eſt propheta ſine hono-
re niſi in patria ſua, & in domo ſua.
58 Et non fecit ibi virtutes multas propter
incredulitatem illorum.

CAPUT XIV.

Caput Joannis datur puellæ ſaltatrici: Je-
ſus quinque virorum millia in deſerto quin-
que panibus & duobus piſcibus ſatiat, ſubla-
tis duodecim reliquiarum cophinis: & ſuper
mare ambulans diſcipulos tempeſtate agitatos
confortat. Petrumque a ſubmerſione liberat:
in terra Geneſar varii curantur languores ta-
ctu veſtimenti ipſius.

1 IN illo tempore audivit Herodes tetrar- A
cha famam Jeſu: Marc.
2 Et ait pueris ſuis: Hic eſt Joannes Ba- 6.b.14.
ptiſta: ipſe ſurrexit a mortuis, & ideo vir- Luc. 9
tutes operantur in eo. a. 7.
3 * Herodes enim tenuit Joannem, & al- * Marc.
ligavit eum, & poſuit in carcerem propter 6.c.17
Herodiadem uxorem fratris ſui. Luc. 3.
4 Dicebat enim illi Joannes: Non licet d. 19.
tibi habere eam.
5 Et volens illum occidere, timuit popu-
lum, * quia ſicut prophetam eum habebant. * Infra
6 Die autem natalis Herodis ſaltavit filia 21.c.26.

He-

Herodiadis in medio, & placuit Herodi.

7 Unde cum juramento pollicitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo.

8 At illa præmonita a matre sua, da mihi, inquit, hic in disco caput Joannis Baptistæ.

9 Et contristatus est rex: propter juramentum autē, & eos, qui pariter recumbebant, jussit dari.

10 Misitq; & decollavit Joannem in carcere.

11 Et allatum est caput ejus in disco, & datum est puellæ, & attulit matri suæ.

B

12 Et accedentes discipuli ejus tulerunt corpus ejus, & sepelierunt illud: & venientes nuntiaverunt Jesu.

*Marc. 6. d.31. Luc. 9. a. 10. Joan. 6. a. 3.

13 * Quod cum audisset Jesus, secessit inde in navicula, in locum desertum seorsum: & cum audissent turbæ, secutæ sunt eum pedestres de civitatibus.

14 Et exiens vidit turbam multam, & misertus est eis, & curavit languidos eorum.

15 Vespere autem facto, accesserunt ad eum discipuli ejus dicentes: Desertus est locus, & hora jam præteriit: dimitte turbas, ut euntes in castella emant sibi escas.

16 Jesus autem dixit eis: Non habent necesse ire: date illis vos manducare.

* Joan. 6. b. 9.

17 Responderunt ei: * Non habemus hic nisi quinque panes, & duos pisces.

18 Qui ait eis: Afferte mihi illos huc.

19 Et cum jussisset turbam discumbere super fœnum, acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, aspiciens in cælum benedixit, & fregit, & dedit discipulis panes, discipuli autem turbis.

C

20 Et manducaverunt omnes, & saturati sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos.

21 Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & parvulis.

*Marc. 6. f.45.

22 * Et statim compulit Jesus discipulos ascendere in naviculam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas.

* Joan. 6 b.15. Marc. 6. f.46.

23 Et, dimissa turba, * ascendit in montem solus orare. Vespere autem facto solus erat ibi.

24 Navicula autem in medio mari jactabatur fluctibus; erat enim contrarius ventus.

25 Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulans super mare.

G

26 Et videntes eum super mare ambulantem turbati sunt, dicentes: Quia phantasma est. Et præ timore clamaverunt.

D

27 Statimque Jesus locutus est eis, dicens: Habete fiduciam: ego sum, nolite timere.

28 Respondens autem Petrus dixit: Dñe, si tu es, jube me ad te venire super aquas.

29 At ipse ait: Veni. Et descendens Petrus de navicula, ambulabat super aquam, ut veniret ad Jesum.

30 Videns vero ventum validum, timuit: & cum cœpisset mergi, clamavit dicens: Domine, salvum me fac.

31 Et continuo Jesus extendens manum apprehendit eum: & ait illi: Modicæ fidei, quare dubitasti?

32 Et cum ascendissent in naviculam, cessavit ventus.

33 Qui autem in navicula erant, venerunt, & adoraverunt eum, dicentes: Vere Filius Dei es.

*Marc. 6. g.53.

34 * Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesar.

35 Et cum cognovissent eum viri loci illius, miserunt in universam regionem illam, & obtulerunt ei omnes male habentes:

36 Et rogabant eum, ut vel fimbriam vestimenti ejus tangerent. Et quicumque tetigerunt, salvi facti sunt.

CAPUT XV.

Pharisæorum de lavandis manibus aliisque rebus traditiones, quas Dei mandatis præponebant: & quæ sint coinquinantia hominem: mulier Chananæa perseveranti fide ac supplicatione impetrat filiæ curationem: Jesus curatis juxta mare Galilææ variis languoribus, quatuor virorum millia septem panibus paucisque piscibus satiat, sublatis septem sportarum reliquiis.

A

1 TUnc accesserunt ad eum ab Jerosolymis Scribæ, & Pharisæi dicentes:

*Marc. 7. a. 5.

2 * Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? non enim lavant manus suas, cum panem manducant.

3 Ipse autem respondens ait illis: Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dixit:

*Exod. 20. c.12. Deut. 5. b. 16. Ephes. 6. a. 2. *Exod. 21. c.17. Levit. 20. b.9. Prov. 20. c.20.

4 * Honora patrem, & matrem; & : * Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.

5 Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri, vel matri, Munus quodcumque est ex me, tibi proderit:

6 Et non honorificabit patrem suum, aut matrem suam: & irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.

7 Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Isaias dicens:

B

* Isaiæ 29 d.13. Marc. 7. a.6.

8 * Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longe est a me.

9 Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum.

10 Et convocatis ad se turbis, dixit eis: Audite, & intelligite.

11 Non quod intrat in os, coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.

12 Tunc accedentes discipuli ejus, dixerunt ei: Scis, quia Pharisæi, audito verbo hoc, scandalizati sunt?

* Joan. 15. a.2.

13 At ille respondens ait: * Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cælestis, eradicabitur.

* Luc. 6. f.39.

14 Sinite illos: * cæci sunt, & duces cæcorum. Cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.

*Marc. 7. c.17.

15 * Respondens autem Petrus dixit ei: Edissere nobis parabolam istam.

16 At ille dixit: Adhuc & vos sine intellectu estis?

17 Non intelligitis, quia omne quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emittitur?

18 Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem;

C

19 De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ.

20 Hæc sunt, quæ coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.

*Marc. 7. c.24.

21 Et * egressus inde Jesus secessit in partes Tyri, & Sidonis.

22 Et ecce mulier Chananæa a finibus illis egressa clamavit, dicens ei: Miserere mei, Dñe fili David; filia mea male a dæmonio vexatur.

23 Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli ejus rogabant eum dicentes: Dimitte eam, quia clamat post nos.

* Supr. 10. a.5. Joan. 10. a.3.

24 Ipse autem respondens ait: Non sum missus, nisi * ad oves, quæ perierunt domus Israel.

25 At illa venit, & adoravit eum, dicens: Domine, adjuva me.

26 Qui respondens ait: Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.

27 At illa dixit: Etiam, Domine; nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum.

28 Tunc respondens Jesus, ait illi: O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia ejus ex illa hora.

29 Et cum transisset inde Jesus, venit secus mare Galilææ: & ascendens in montem, sedebat ibi.

D

* Isaiæ 35. b.5.

30 * Et accesserunt ad eum turbæ multæ, habentes secum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos: & projecerunt eos ad pedes ejus, & curavit eos:

31 Ita ut turbæ mirarentur videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, cæcos videntes: & magnificabant Deum Israel.

*Marc. 8. a. 2

32 * Jesus autem, convocatis discipulis suis, dixit: Misereor turbæ, quia triduo jam perseverant mecum, & non habent quod manducent: & dimittere eos jejunos nolo, ne deficiant in via.

33 Et dicunt ei discipuli: Unde ergo nobis in deserto panes tantos, ut saturemus turbam tantam?

34 Et ait illis Jesus: Quot habetis panes?

At illi dixerunt : Septem,& paucos piſciculos.
35 Et præcepit turbæ, ut diſcumberent ſu-
per terram.
36 Et accipiens ſeptem panes, & piſces,
& gratias agens, fregit, & dedit diſcipulis
ſuis, & diſcipuli dederunt populo.
37 Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt.
Et quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt
ſeptem ſportas plenas.
38 Erant autem qui manducaverunt,quatuor
millia hominum,extra parvulos,& mulieres.
39 Et, dimiſſa turba, aſcendit in navicu-
lam, & venit in fines Magedan.

CAPUT XVI.

Jeſus ſigni petitione ipſum tentantes arguit, quod ſigna temporum non dijudicarent : jubet diſcipulos cavere a fermento Phariſæorum, ac Sadducæorum : ipſoſque interrogat, quem ipſum eſſe dicant, & Petro poſt illius reſponſionem promittit claves regni cælorum : ſuam autem paſſionem prædicens, a Petro increpatur : propter quod ſatanam ipſum appellat, docens quemque propriam crucem tollere, & Deum unicuique juxta ſua opera redditurum.

A Marc. 8. b.11. * Luc. 12.g.54.

1 ET acceſſerunt ad eum Phariſæi, &
Sadducæi tentantes : & rogaverunt
eum, ut ſignum de cælo oſtenderet eis.
2 At ille reſpondens ait illis : * Facto veſ-
pere dicitis : Serenum erit ; rubicundum eſt
enim cælum.
3 Et mane : Hodie tempeſtas ; rutilat e-
nim triſte cælum.
4 Faciem ergo cæli dijudicare noſtis : ſigna
autem temporum non poteſtis ſcire ? * Ge-
neratio mala & adultera ſignum quærit : &
ſignum non dabitur ei, * niſi ſignum Jonæ
prophetæ. Et relictis illis, abiit.

* Supr. 12.e.39. * Jonæ 2. a. 1.

5 Et cum veniſſent diſcipuli ejus trans
fretum, obliti ſunt panes accipere.
6 Qui dixit illis : * intuemini, & cavete a
fermento Phariſæorum, & Sadducæorum.
7 At illi cogitabant intra ſe dicentes : Quia
panes non accepimus.

*Marc. 8. b.15. Luc.12. a. 1.

8 Sciens autem Jeſus, dixit : Quid cogi-
tatis intra vos modicæ fidei, quia panes non
habetis ?
9 Nondum intelligitis, neque recordami-
ni * quinque panum in quinque millia ho-
minum, & quot cophinos ſumpſiſtis ?
10 Neque * ſeptem panum in quatuor mil-
lia hominum, & quot ſportas ſumpſiſtis ?
11 Quare non intelligitis, quia non de
pane dixi vobis : Cavete a fermento Phari-
ſæorum, & Sadducæorum ?

B * Supr. 14.b.17. Joan.6. a. 9. * Supr. 15. d. 34.

12 Tunc intellexerunt, quia non dixerit
cavendum a fermento panum, ſed a doctri-
na Phariſæorum, & Sadducæorum.
13 *Venit autem Jeſus in partes Cæſareæ Phi-
lippi : & interrogabat diſcipulos ſuos, dicens :
Quem dicunt homines eſſe Filium hominis ?
14 At illi dixerunt : * Alii Joannem Ba-
ptiſtam, alii autem Eliam, alii vero Jere-
miam, aut unum ex prophetis.
15 Dicit illis Jeſus : Vos autem quem me
eſſe dicitis ?
16 Reſpondens Simon Petrus dixit : * Tu
es Chriſtus filius Dei vivi.

*Marc. 8. c.27. C *Marc. 8. c.28. Luc. 9. b. 19. * Joan. 6. g.70.

17 Reſpondens autem Jeſus, dixit ei : Beatus
es Simon Bar-Jona : quia caro & ſanguis non
revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in cælis eſt.
18 * Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, &
ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam,
& portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.
19 * Et tibi dabo claves regni cælorum. Et
quodcumque ligaveris ſuper terram, erit li-
gatum & in cælis : & quodcumque ſolveris ſu-
per terram, erit ſolutum & in cælis.

* Joan. 1. f.42. * Iſaiæ 22.f.22. Joan. 20.f.23.

20 Tunc præcepit diſcipulis ſuis, ut nemini
dicerent, quia ipſe eſſet Jeſus Chriſtus.
21 Exinde cœpit Jeſus oſtendere diſcipulis
ſuis, quia oporteret eum ire Jeroſolymam,
& multa pati a ſenioribus, & Scribis, &
principibus ſacerdotum, & occidi, & tertia
die reſurgere.
22 Et aſſumens eum Petrus, cœpit incre-
pare illum dicens : Abſit a te, Domine :
non erit tibi hoc.
23 Qui converſus dixit Petro : * Vade poſt
me, ſatana : ſcandalum es mihi, quia non
ſapis ea, quæ Dei ſunt, ſed ea quæ hominum.

D *Marc. 8. d.33.

24 Tunc Jeſus dixit diſcipulis ſuis : *Si quis
vult poſt me venire, abneget ſemetipſum,
& tollat crucem ſuam, & ſequatur me.
25 *Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam
facere, perdet eam : qui autem perdiderit a-
nimam ſuam propter me, inveniet eam.
26 Quid enim prodeſt homini, ſi mundum
univerſum lucretur, animæ vero ſuæ detri-
mentum patiatur ? Aut quam dabit homo
commutationem pro anima ſua ?

* Supr. 10.d.38. Luc. 9. c.23. & 14.f.27. * Luc. 17.g.33. Joan. 12.g.25.

27 Filius enim hominis venturus eſt in
gloria Patris ſui cum angelis ſuis : * & tunc
reddet unicuique ſecundum opera ejus.
28 Amen dico vobis : * ſunt quidam de hic
ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec vi-
deant Filiū hominis venientem in regno ſuo.

*Actor. 17.g.31. Rom.2. a. 6. *Marc. 8. d.39. Luc. 9. c. 27.

CAPUT XVII.

Chriſti in monte transfiguratio, quam jubet diſcipulos ſilentio ſervare, donec a mortuis reſurgat : Eliam dicit venturum, imo jam veniſſe, ſed cognitum non fuiſſe, nempe Joannem Baptiſtam : puerum lunaticum curat, quem diſcipuli ob modicam fidem curare non potuerant ; oſtendens quantæ ſint virtutis fides ſimilis grano ſinapis, jejunium, & oratio : paſſionem ſuam prædicit : pro ſe quoque, & Petro didrachma ſolvit, invento in ore piſcis ſtatere.

A Marc. 9. a. 1. Luc. 9. d. 28.

1 ET poſt dies ſex aſſumit Jeſus Petrum,
& Jacobum, & Joannem fratrem ejus,
& ducit illos in montem excelſum ſeorſum :
2 Et transfiguratus eſt ante eos. Et reſplen-
duit facies ejus ſicut ſol : veſtimenta autem
ejus facta ſunt alba ſicut nix.
3 Et ecce apparuerunt illis Moyſes, & Elias
cum eo loquentes.
4 Reſpondens autem Petrus, dixit ad Je-
ſum : Domine, bonum eſt nos hic eſſe : ſi
vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi u-
num, Moyſi unum, & Eliæ unum.
5 Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida
obumbravit eos. * Et ecce vox de nube di-
cens : Hic eſt Filius meus dilectus, in quo
mihi bene complacui : ipſum audite.
6 Et audientes diſcipuli ceciderunt in fa-
ciem ſuam, & timuerunt valde.

* Supr. 3. d.17. 2. Petr. 1. d.17.

7 Et acceſſit Jeſus, & tetigit eos, dixit-
que eis : Surgite, & nolite timere.
8 Levantes autem oculos ſuos, neminem
viderunt, niſi ſolum Jeſum.
9 Et deſcendentibus illis de monte, præcepit
eis Jeſus dicens : Nemini dixeritis viſionem,
donec Filius hominis a mortuis reſurgat.

B

10 Et interrogaverunt eum diſcipuli dicen-
tes : * Quid ergo Scribæ dicunt, quod Eliam
oporteat primum venire ?
11 * At ille reſpondens ait eis : Elias qui-
dem venturus eſt, & reſtituet omnia.
12 Dico autem vobis, * quia Elias jam ve-
nit, & non cognoverunt eum, * ſed fecerunt
in eo quæcumque voluerunt. Sic & Filius ho-
minis paſſurus eſt ab eis.
13 Tunc intellexerunt diſcipuli, quia de
Joanne Baptiſta dixiſſet eis.

*Marc. 9. b.10. * Mal. 4. b. 5. * Supr. 11.b.14. * Supr. 14.a.10.

14 * Et cum veniſſet ad turbam, acceſſit ad
eum homo genibus provolutus ante eum, di-
cens : Domine, miſerere filio meo, quia lu-
naticus eſt, & male patitur ; nam ſæpe cadit
in ignem, & crebro in aquam.
15 Et obtuli eum diſcipulis tuis, & non
potuerunt curare eum.
16 Reſpondens autem Jeſus ait : *O generatio
incredula, & perverſa, quouſq; ero vobiſcum ?
uſquequo patiar vos ? Afferte huc illum ad me.

*Marc. 9. c.16. Luc. 9. e. 38. *Marc. 9. d.18.

17 Et increpavit illum Jeſus, & exiit ab eo
dæmonium, & curatus eſt puer ex illa hora.
18 Tunc acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum ſe-
creto, & dixerunt : Quare nos non potui-
mus ejicere illum ?
19 Dixit illis Jeſus : Propter incredulitatem
veſtram. * Amen quippe dico vobis, ſi ha-
bueritis fidem, ſicut granum ſinapis, diceris
monti huic : Tranſi hinc illuc, & tranſibit,
& nihil impoſſibile erit vobis.
20 Hoc autem genus non ejicitur, niſi per
orationem, & jejunium.
21 Converſantibus autem eis in Galilæa,di-

C * Luc. 17. b.6.

* Infr. 20.c.18. Marc. 9. e.30. Luc. 9. f. 44.

xit illis Jesus: * Filius hominis tradendus
est in manus hominum:
22 Et occident eum, & tertia die resurget.
Et contristati sunt vehementer.
23 Et cum venissent Capharnaum, accesse-
runt qui didrachma accipiebant, ad Petrum,
& dixerunt ei: Magister vester non solvit
didrachma?

D

24 Ait: etiam. Et cum intrasset in domum,
prævenit eum Jesus, dicens: Quid tibi vide-
tur Simon? Reges terræ a quibus accipiunt tri-
butum vel censum? a filiis suis, an ab alienis?
25 Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi
Jesus: Ergo liberi sunt filii.
26 Ut autem non scandalizemus eos, vade
ad mare, & mitte hamum: & eum piscem,
qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore
ejus, invenies staterem: illum sumens da eis
pro me, & te.

CAPUT XVIII.

Proposito parvulo docet, quisnam major sit in regno cælorum, & quam sit a pusillorum scandalo cavendum: quomodo frater in nos peccans debeat corripi, & ecclesiam non audiens pro ethnico haberi, potestate ligandi atque solvendi discipulis tradita: docet etiam, quam sit apud Deum efficax duorum petitio sibi consentientium, & quoties fratri in nos peccanti sit ignoscendum, accommodata ad hoc parabola de rege rationem cum servis suis ineunte.

A

Marc. 9. e.33. Luc. 9. f. 46. * Infra 19.b.14. * 1.Cor. 14. d. 20.

1 IN illa hora accesserunt discipuli ad Je-
sum dicentes: Quis, putas, major est
in regno cælorum?
2 * Et advocans Jesus parvulum, statuit
eum in medio eorum,
3 Et dixit: Amen dico vobis, nisi con-
versi fueritis, & * efficiamini sicut parvuli,
non intrabitis in regnum cælorum.
4 Quicumque ergo humiliaverit se, sicut par-
vulus iste, hic est major in regno cælorum.
5 Et qui susceperit unum parvulum talem
in nomine meo, me suscipit.

*Marc. 9. g.41. Luc.17. a. 2.

6 * Qui autem scandalizaverit unum de
pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei,
ut suspendatur mola asinaria in collo ejus,
& demergatur in profundum maris.
7 Væ mundo a scandalis. Necesse est enim
ut veniant scandala: verumtamen væ homi-
ni illi, per quem scandalum venit.

B

* Supr. 5. e.30. Marc. 9. g.42.

8 * Si autem manus tua, vel pes tuus scan-
dalizat te, abscide eum, & projice abs te;
bonum tibi est ad vitam ingredi debilem,
vel claudum, quam duas manus, vel duos
pedes habentem mitti in ignem æternum.
9 Et si oculus tuus scandalizat te, erue
eum, & projice abs te; bonum tibi est cum
uno oculo in vitam intrare, quam duos ocu-
los habentem mitti in gehennam ignis.

* Psal. 33. b.8.

10 Videte, ne contemnatis unum ex his
pusillis; dico enim vobis, * quia angeli eo-
rum in cælis semper vident faciem patris mei,
qui in cælis est.

* Luc. 19.b.10. * Luc. 15. a.4.

11 * Venit enim filius hominis salvare quod
perierat.
12 * Quid vobis videtur? si fuerint alicui
centum oves, & erraverit una ex eis, non-
ne relinquit nonaginta novem in montibus,
& vadit quærere eam, quæ erravit?
13 Et si contigerit, ut inveniat eam, amen
dico vobis, quia gaudet super eam magis, quam
super nonaginta novem, quæ non erraverunt.
14 Sic non est voluntas ante Patrem vestrum,
qui in cælis est, ut pereat unus de pusillis istis.

C

* Lev. 19.c.17. Eccli. 19.b.13. Luc.17. a. 3. Jac. 5. d. 19. * Deut. 19.d.15. Joan.8. b. 17. 2. Cor. 13. a.1. Heb.10. c. 28.

15 * Si autem peccaverit in te frater tuus,
vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum.
Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.
16 Si autem te non audierit, adhibe tecum
adhuc unum, vel duos, * ut in ore duorum,
vel trium testium stet omne verbum.
17 * Quod si non audierit eos, dic eccle-
siæ. Si autem ecclesiam non audierit, sit ti-
bi sicut ethnicus, & publicanus.
18 * Amen dico vobis, quæcumque alliga-
veritis super terram, erunt ligata & in cæ-
lo: & quæcumque solveritis super terram,
erunt soluta & in cælo.
19 Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis
consenserint super terram, de omni re, quam-
cumque petierint, fiet illis a patre meo, qui
in cælis est.

* 1.Cor. 5. c. 9. 2.Thes. 3. d.14. * Joan. 20.f.23. * Luc. 17. a.4.

20 Ubi enim sunt duo, vel tres congregati
in nomine meo, ibi sum in medio eorum.
21 Tunc accedens Petrus ad eum, dixit:
* Domine, quoties peccabit in me frater meus,
& dimittam ei? usque septies?
22 Dicit illi Jesus: non dico tibi usque se-
pties, sed usque septuagies septies.
23 Ideo assimilatum est regnum cælorum ho-
mini regi, qui voluit rationem ponere cum
servis suis.
24 Et cum cœpisset rationem ponere, ob-
latus est ei unus, qui debebat ei decem mil-
lia talenta.
25 Cum autem non haberet, unde redde-
ret, jussit eum dominus ejus venumdari,
& uxorem ejus, & filios, & omnia, quæ ha-
bebat, & reddi.

D

26 Procidens autem servus ille, orabat
eum, dicens: Patientiam habe in me, & o-
mnia reddam tibi.
27 Misertus autem dominus servi illius,
dimisit eum, & debitum dimisit ei.
28 Egressus autem servus ille invenit unum
de conservis suis, qui debebat ei centum de-
narios: & tenens suffocabat eum, dicens:
Redde quod debes.
29 Et procidens conservus ejus rogabat eum,
dicens: Patientiam habe in me, & omnia red-
dam tibi.
30 Ille autem noluit: sed abiit, & misit
eum in carcerem, donec redderet debitum.
31 Videntes autem conservi ejus quæ fiebant,
contristati sunt valde: & venerunt, & narra-
verunt domino suo omnia, quæ facta fuerant.
32 Tunc vocavit illum dominus suus, &
ait illi: Serve nequam, omne debitum dimisi
tibi, quoniam rogasti me;
33 Nonne ergo oportuit, & te misereri con-
servi tui, sicut & ego tui misertus sum?
34 Et iratus dominus ejus tradidit eum tor-
toribus, quoadusque redderet universum de-
bitum.
35 Sic & Pater meus cælestis faciet vobis,
si non remiseritis unusquisque fratri suo de
cordibus vestris.

CAPUT XIX.

Matrimonium docet ex sua institutione esse indissolubile, nec uxorem extra causam fornicationis posse dimitti: inter varios eunuchos laudat illos, qui se castrarunt propter regnum cælorum: parvulis manus imponit: adolescens, qui omnia se servasse præcepta dicebat, audito Christi consilio de omnibus vendendis abit tristis: difficile ergo asserit divitem intrare regnum cælorum; & quid illis præmii sit, qui omnibus relictis ipsum sequuntur.

A

*Marc. 10. a.1. *Marc. 10. a.2.

1 ET factum est, cum consummasset Jesus
sermones istos, migravit a Galilæa,
& * venit in fines Judææ trans Jordanem:
2 Et secutæ sunt eum turbæ multæ, & cu-
ravit eos ibi.
3 * Et accesserunt ad eum Pharisæi tentan-
tes eum, & dicentes: Si licet homini dimitte-
re uxorem suam quacumque ex causa?

*Gen.1. d. 27. *Gen.2. d. 24. 1. Cor. 6. d.16. Ephes. 5. g.31. * Deut. 24. a.1.

4 Qui respondens ait eis: Non legistis, quia
* qui fecit hominem ab initio, masculum,
& fœminam fecit eos? & dixit:
5 * Propter hoc dimittet homo patrem, &
matrem, & adhærebit uxori suæ, [& erunt
duo in carne una.
6 Itaq; jam non sunt duo, sed una caro. Quod
ergo Deus conjunxit, homo non separet:
7 Dicunt illi: * Quid ergo Moyses mandavit
dare libellum repudii, & dimittere?

B

* Supr. 5. c.32. Marc. 10.b.11. Luc.16. c. 18. 1.Cor.7. b. 10.

8 Ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam
cordis vestri permisit vobis dimittere uxores
vestras: ab initio autem non fuit sic.
9 * Dico autem vobis, quia quicumque di-
miserit uxorem suam, nisi ob fornicationem,
& aliam duxerit, mœchatur: & qui dimis-
sam duxerit, mœchatur.
10 Dicunt ei discipuli ejus: Si ita est cau-
sa hominis cum uxore, non expedit nubere.
11 Qui dixit illis: Non omnes capiunt ver-
bum istud, sed quibus datum est.
12 Sunt enim eunuchi, qui de matris

utero ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi, qui fa-
cti ſunt ab hominibus: & ſunt eunuchi, qui
ſeipſos caſtraverunt propter regnum cęlorum.
Qui poteſt capere capiat.
*Marc. 10.b.13. 13 * Tunc oblati ſunt ei parvuli, ut manus
Luc.18. eis imponeret, & oraret. Diſcipuli autem
c. 15. increpabant eos.
* Supr. 14 Jeſus vero ait eis: * Sinite parvulos, &
18. a.3. nolite eos prohibere ad me venire; talium eſt
enim regnum cælorum.
15 Et cum impoſuiſſet eis manus, abiit inde.
*Marc. 16 * Et ecce unus accedens ait illi: Magi-
10.b.17. ſter bone, quid boni faciam, ut habeam vitam
Luc.18. æternam?
d. 18. 17 Qui dixit ei: Quid me interrogas de bo-
C no? Unus eſt bonus, Deus. Si autem vis ad
vitam ingredi, ſerva mandata.
*Exod. 18 Dicit illi: Quæ? Jeſus autem dixit: *
20.c.13. Non homicidium facies: Non adulterabis: Non
facies furtum: Non falſum teſtimonium dices:
19 Honora patrem tuum, & matrem tuam;
& diliges proximum tuum ſicut teipſum:
20 Dicit illi adoleſcens: Omnia hæc cuſtodivi
a juventute mea, quid adhuc mihi deeſt?
21 Ait illi Jeſus: Si vis perfectus eſſe, va-
de, vende quę habes, & da pauperibus, & habebis
theſaurum in cælo: & veni, ſequere me.
22 Cum audiſſet autem adoleſcens verbum,
abiit triſtis; erat enim habens multas poſſeſ-
ſiones.
23 Jeſus autem dixit diſcipulis ſuis: Amen
dico vobis, quia dives difficile intrabit in re-
gnum cælorum.
24 Et iterum dico vobis: Facilius eſt came-
lum per foramen acus tranſire, quam divi-
D tem intrare in regnum cælorum.
25 Auditis autem his, diſcipuli mirabantur
valde, dicentes: Quis ergo poterit ſalvus eſſe?
26 Aſpiciens autem Jeſus, dixit illis. A-
pud homines hoc impoſſibile eſt: apud Deum
autem omnia poſſibilia ſunt.
27 Tunc reſpondens Petrus, dixit ei: Ecce
nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te:
quid ergo erit nobis?
28 Jeſus autem dixit illis: Amen dico vobis,
quod vos, qui ſecuti eſtis me, in regenera-
tione, cum ſederit Filius hominis in ſede
majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duo-
decim, judicantes duodecim tribus Iſrael.
29 Et omnis, qui reliquerit domum, vel
fratres, aut ſorores, aut patrem, aut ma-
trem, aut uxorem, aut filios, aut agros pro-
pter nomen meum, centuplum accipiet, &
vitam æternam poſſidebit.
* Infr. 20.b.16. 30 * Multi autem erunt primi noviſſimi, &
Marc. 10.e.31. noviſſimi primi.
Luc.13. g. 30.

CAPUT XX.

Parabolam proponit de operariis in vineam conductis, quorum ultimis idem datur denarius cum primis. Jeſus diſcipulis paſſionem ac reſurrectionem ſuam prædicit; & occaſione ambitionis filiorum Zebedæi docet diſcipulos, quod non poteſtate & oſtenſione dominii, ſed officio miniſterii debeant eſſe majores: egrediens vero Jericho duos cæcos illuminat.

A 1 SImile eſt regnum cælorum homini pa-
trifamilias, qui exiit primo mane
conducere operarios in vineam ſuam.
2 Conventione autem facta cum operariis ex
denario diurno, miſit eos in vineam ſuam.
3 Et egreſſus circa horam tertiam, vidit
alios ſtantes in foro otioſos,
4 Et dixit illis: Ite & vos in vineam me-
am, & quod juſtum fuerit dabo vobis.
5 Illi autem abierunt. Iterum autem exiit
circa ſextam, & nonam horam: & fecit ſi-
militer.
6 Circa undecimam vero exiit, [& inve-
nit alios ſtantes], & dicit illis: Quid hic ſta-
tis tota die otioſi?
7 Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit.
Dicit illis: Ite & vos in vineam meam.
8 Cum ſero autem factum eſſet, dicit do-
minus vineæ procuratori ſuo: Voca opera-
rios, & redde illis mercedem, incipiens a
noviſſimis uſque ad primos.
B 9 Cum veniſſent ergo, qui circa undecimam
horā venerant, acceperunt ſingulos denarios.
10 Venientes autem & primi, arbitrati ſunt,
quod plus eſſent accepturi: acceperunt autem
& ipſi ſingulos denarios.
11 Et accipientes murmurabant adverſus
patremfamilias,
12 Dicentes: Hi noviſſimi una hora fece-
runt, & pares illos nobis feciſti, qui porta-
vimus pondus diei, & æſtus.
13 At ille reſpondens uni eorum, dixit: A-
mice, non facio tibi injuriam; nonne ex de-
nario conveniſti mecum?
14 Tolle quod tuum eſt, & vade: volo au-
tem & huic noviſſimo dare, ſicut & tibi.
15 Aut non licet mihi quod volo, facere?
an oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus
ſum? * Supr. 19. d. 30.
16* Sic erunt noviſſimi primi, & primi noviſ-
ſimi. Multi enim ſunt vocati, pauci vero electi. Marc.
17* Et aſcendens Jeſus Jeroſolymam, aſſumpſit 10.e.31.
duodecim diſcipulos ſecreto, & ait illis: Luc.13.
18 Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & filius g. 30.
hominis tradetur principibus ſacerdotum, & C
Scribis, & condemnabunt eum morte, *Marc.
19 Et tradent eum gentibus ad illudendum, 10.e.32.
& flagellandum, & crucifigendum, & tertia Luc.18.
die reſurget. f. 31.
20 * Tunc acceſſit ad eum mater filiorum *Marc.
Zebedæi cum filiis ſuis, adorans & petens 10.e.35.
aliquid ab eo.
21 Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic,
ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram
tuam, & unus ad ſiniſtram in regno tuo.
22 Reſpondens autem Jeſus, dixit: Neſcitis,
quid petatis. Poteſtis bibere calicem, quem
ego bibiturus ſum? Dicunt ei: Poſſumus.
23 Ait illis: Calicem quidem meum bibe-
tis: ſedere autem ad dexteram meam, vel
ſiniſtram, non eſt meum dare vobis; ſed
quibus paratum eſt a Patre meo.
24 * Et audientes decem, indignati ſunt *Marc.
de duobus fratribus. 10.f.41.
25 * Jeſus autem vocavit eos ad ſe, & ait: Sci- * Luc.
tis, quia principes gentium dominantur eorum: 22.c.25.
& qui majores ſunt, poteſtatem exercent in eos.
26 Non ita erit inter vos: ſed quicumque vo-
luerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter:
27 Et qui voluerit inter vos primus eſſe; D
erit veſter ſervus.
28 * Sicut Filius hominis non venit mi- * Phil.
niſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam 2. a. 7.
ſuam redemptionem pro multis.
29 * Et egredientibus illis ab Jericho, ſe- *Marc.
cuta eſt eum turba multa. 10.g.46.
30 Et ecce duo cæci ſedentes ſecus viam au- Luc.18.
dierunt, quia Jeſus tranſiret: & clamaverunt f. 35.
dicentes: Dñe, miſerere noſtri, fili David.
31 Turba autem increpabat eos, ut tacerent.
At illi magis clamabant, dicentes: Domine,
miſerere noſtri, fili David.
32 Et ſtetit Jeſus, & vocavit eos, & ait:
Quid vultis ut faciam vobis?
33 Dicunt illi: Dñe, ut aperiantur oculi noſtri.
34 Miſertus autem eorum Jeſus, tetigit o-
culos eorum. Et confeſtim viderunt, & ſe-
cuti ſunt eum.

CAPUT XXI.

Jeſus ſuper aſinam Jeruſalem cum triumpho ingreſſus, negotiatores de templo ejicit, & Phariſæis de triumpho indignantibus reſpondet: diſcipulis autem de ficulnea Chriſti verbo arefacta mirantibus, declarat fidei efficaciam: interrogationem de ſua poteſtate retundit quæſtione de Joannis baptiſmo: & ex parabolis de homine duos filios habente, & de patrefamilias, cujus vinitores, poſt alios ſervos, etiam filium vineæ hæredem occiderunt, prædicit regnum Dei a Judæis ad gentes transferendum.

1 ET cum appropinquaſſent Jeroſolymis, A
& veniſſent Bethphage ad montem Marc.
Oliveti, tunc Jeſus miſit duos diſcipulos, 11. a.1.
2 Dicens eis: Ite in caſtellum, quod con- Luc.19.
tra vos eſt, & ſtatim invenietis aſinam al- c. 29.
ligatam, & pullum cum ea: ſolvite, & ad-
ducite mihi:
3 Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite,
quia Dominus his opus habet: & confeſtim
dimittet eos.
4 Hoc autem totum factum eſt, ut adimplere-

tur

tur quod dictum est per Prophetam dicentem :
5 * Dicite filiæ Sion : Ecce rex tuus ve-
nit tibi mansuetus, sedens super asinam,
& pullum filium subjugalis.
6 Euntes autem discipuli, fecerunt, sicut
præcepit illis Jesus.
7 Et adduxerunt asinam, & pullum: &
imposuerunt super eos vestimenta sua, &
eum desuper sedere fecerunt.
8 Plurima autem turba straverunt vesti-
menta sua in via: alii autem cædebant ra-
mos de arboribus, & sternebant in via:
9 Turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ
sequebantur, clamabant dicentes: Hosanna
filio David : * benedictus, qui venit in no-
mine Domini : hosanna in altissimis.
10 Et cum intrasset Jerosolymam, commo-
ta est universa civitas dicens: Quis est hic?
11 Populi autem dicebant: Hic est Jesus
propheta a Nazareth Galilææ.
12 * Et intravit Jesus in templum Dei, &
ejiciebat omnes vendentes, & ementes in
templo: & mensas nummulariorum, & ca-
thedras vendentium columbas evertit:
13 Et dicit eis: Scriptum est: * Domus
mea domus orationis vocabitur: vos autem
fecistis illam speluncam latronum.
14 Et accesserunt ad eum cæci, & claudi
in templo, & sanavit eos.
15 Videntes autem principes sacerdotum,
& Scribæ mirabilia, quæ fecit, & pueros
clamantes in templo, & dicentes: Hosanna
filio David: indignati sunt,
16 Et dixerunt ei: Audis, quid isti di-
cunt? Jesus autem dixit eis: Utique; num-
quam legistis: * Quia ex ore infantium, &
lactentium perfecisti laudem?
17 Et relictis illis, abiit foras extra civi-
tatem in Bethaniam, ibique mansit.
18 Mane autem revertens in civitatem,
esuriit.
19 * Et videns fici arborem unam secus
viam, venit ad eam: & nihil invenit in ea,
nisi folia tantum, & ait illi: Numquam ex
te fructus nascatur in sempiternum. Et are-
facta est continuo ficulnea.
20 * Et videntes discipuli, mirati sunt di-
centes: Quomodo continuo aruit?
21 Respondens autem Jesus, ait eis: Amen
dico vobis, si habueritis fidem, & non hæ-
sitaveritis, non solum de ficulnea facietis,
sed & si monti huic dixeritis: Tolle, & ja-
cta te in mare, fiet.
22 * Et omnia quæcumque petieritis in ora-
tione credentes, accipietis.
23 Et cum venisset in templum, accesserunt
ad eum docentem principes sacerdotum, & se-
niores populi, dicentes: * In qua potestate hæc
facis? Et quis tibi dedit hanc potestatem?
24 Respondens Jesus dixit eis: Interroga-
bo vos & ego unum sermonem: quem si di-
xeritis mihi, & ego vobis dicam, in qua
potestate hæc facio.
25 Baptismus Joannis unde erat? e cælo,
an ex hominibus? At illi cogitabant inter
se, dicentes:
26 Si dixerimus e cælo, dicet nobis: Quare
ergo non credidistis illi? Si autem dixeri-
mus, ex hominibus, timemus turbam; * omnes
enim habebant Joannem sicut prophetam.
27 Et respondentes Jesu, dixerunt: Nesci-
mus. Ait illis & ipse: Nec ego dico vobis,
in qua potestate hæc facio.
28 Quid autem vobis videtur? Homo quidam
habebat duos filios, & accedens ad primum, di-
xit: Fili, vade hodie, operare in vinea mea.
29 Ille autem respondens, ait: Nolo. Post-
ea autem, pœnitentia motus, abiit.
30 Accedens autem ad alterum, dixit si-
militer. At ille respondens, ait: Eo, do-
mine, & non ivit.
31 Quis ex duobus fecit voluntatem pa-
tris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Jesus:
Amen dico vobis, quia publicani, & mere-
trices præcedent vos in regnum Dei.
32 Venit enim ad vos Joannes in via ju-
stitiæ, & non credidistis ei. Publicani au-
tem, & meretrices crediderunt ei: vos au-
tem videntes nec pœnitentiam habuistis post-
ea, ut crederetis ei.
33 Aliam parabolam audite: * Homo erat
paterfamilias, qui plantavit vineam, & se-
pem circumdedit ei, & fodit in ea torcular,
& ædificavit turrim, & locavit eam agrico-
lis, & peregre profectus est.
34 Cum autem tempus fructuum appropin-
quasset, misit servos suos ad agricolas, ut
acciperent fructus ejus.
35 Et agricolæ, apprehensis servis ejus,
alium ceciderunt, alium occiderunt, alium
vero lapidaverunt.
36 Iterum misit alios servos plures prio-
ribus, & fecerunt illis similiter.
37 Novissime autem misit ad eos filium
suum, dicens: Verebuntur filium meum.
38 Agricolæ autem videntes filium, dixerunt
intra se: * Hic est hæres: venite, occidamus
eum, & habebimus hæreditatem ejus.
39 Et apprehensum eum ejecerunt extra vi-
neam, & occiderunt.
40 Cum ergo venerit dominus vineæ,
quid faciet agricolis illis?
41 Ajunt illi: Malos male perdet, & vi-
neam suam locabit aliis agricolis, qui red-
dant ei fructum temporibus suis.
42 Dicit illis Jesus: Numquam legistis in
Scripturis: * Lapidem, quem reprobaverunt
ædificantes, hic factus est in caput anguli?
A Domino factum est istud, & est mirabile
in oculis nostris:
43 Ideo dico vobis, quia auferetur a vobis
regnum Dei, & dabitur genti facienti fru-
ctus ejus.
44 Et qui ceciderit super lapidem istum,
confringetur: super quem vero ceciderit,
conteret eum.
45 Et cum audissent principes sacerdotum,
& Pharisæi parabolas ejus, cognoverunt,
quod de ipsis diceret.
46 Et quærentes eum tenere, timuerunt tur-
bas, quoniam sicut prophetam eum habebant.

CAPUT XXII.

Parabola de rege, qui fecit nuptias filio suo, in quibus discumbens absque veste nuptiali in tenebras ejicitur exteriores: tentatur Jesus a Pharisæis super censu dando Cæsari, & a Sadducæis super resurrectione; quorum redarguit inscitiam, mortuorum evincens resurrectionem: rursumque a legis doctore tentatur super magno legis mandato: vicissim quoque interrogat Pharisæos, cujus filius sit Christus.

1 ET respondens Jesus, dixit iterum in
parabolis eis, dicens:
2 * Simile factum est regnum cælorum ho-
mini regi, qui fecit nuptias filio suo.
3 Et misit servos suos vocare invitatos ad
nuptias, & nolebant venire.
4 Iterum misit alios servos, dicens: Dici-
te invitatis: Ecce prandium meum paravi,
tauri mei, & altilia occisa sunt, & omnia
parata: venite ad nuptias.
5 Illi autem neglexerunt: & abierunt,
alius in villam suam, alius vero ad nego-
tiationem suam.
6 Reliqui vero tenuerunt servos ejus, &
contumeliis affectos occiderunt.
7 Rex autem cum audisset, iratus est: &
missis exercitibus suis, perdidit homicidas
illos, & civitatem illorum succendit.
8 Tunc ait servis suis: Nuptiæ quidem paratæ
sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni.
9 Ite ergo ad exitus viarum, & quoscum-
que inveneritis, vocate ad nuptias.
10 Et egressi servi ejus in vias, congregave-
runt omnes, quos invenerunt, malos, & bonos:
& impletæ sunt nuptiæ discumbentium.
11 Intravit autem rex, ut videret discum-
bentes, & vidit ibi hominem non vestitum
veste nuptiali.
12 Et ait illi: Amice, quomodo huc in-
trasti non habens vestem nuptialem? At il-
le obmutuit.
13 Tunc dixit rex ministris: * Ligatis mani-
bus, & pedibus ejus, mittite eum in tenebras ex-
teriores; ibi erit fletus, & stridor dentium.
14 Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

Marginal references (left): * Isaiæ 62. d. 11. Zach. 9. b. 9. Joan. 12. c. 15. — * Psal. 117. d. 26. Marc. 11. b. 10. — B — Luc. 19. f. 38. — * Marc. 11. b. 15. Luc. 19. g. 45. Joan. 2. c. 14. — * Isaiæ 56. c. 7. Jerem. 7. b. 11. Luc. 19. g. 46. — * Psal. 8. a. 3. — * Marc. 11. b. 13. — * Marc. 11. c. 20. — * Supr. 7. b. 7. Marc. 11. c. 24. Joa. 14. b. 13. & 16. c. 23. & 1. Joan. 3. d. 22. — * Marc. 11. d. 28. Luc. 20. a. 2. — C — * Supr. 14. a. 5.

Marginal references (right): D — * Isaiæ 5. a. 1. Jere. 2. c. 21. Marc. 12. a. 1. Luc. 20. b. 9. — * Infr. 26. a. 3. & 27. a. 1. Joa. 11. g. 53. — * Psal. 117. c. 22. Act. 4. b. 11. Rom 9. g. 33. 1. Petr 2. b. 7. — A — * Luc 14. d. 16. Apoc. 19. b. 9. — * Supr 8. b. 12. & 13. f. 42. Inf. 25. c. 30.

*Marc. 12. a. 13. Luc. 20. d. 20.

15 * Tunc abeuntes Pharisæi consilium inierunt, ut caperent eum in sermone.

16 Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes: Magister, scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo; non enim respicis personam hominum.

17 Dic ergo nobis: quid tibi videtur? licet censum dare Cæsari, an non?

18 Cognita autem Jesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ?

19 Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium.

20 Et ait illis Jesus: Cujus est imago hæc, & superscriptio?

* Rom. 13. b. 7.

21 Dicunt ei: Cæsaris. Tunc ait illis: * Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.

22 Et audientes mirati sunt, & relicto eo abierunt.

C

* Actor. 23. b. 6. * Deut. 25. b. 5. Marc. 12. b. 19. Luc. 20. c. 28.

23 In illo die accesserunt ad eum Sadducæi, qui dicunt * non esse resurrectionem: & interrogaverunt eum,

24 Dicentes: Magister, Moyses dixit: * Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater ejus uxorem illius, & suscitet semen fratri suo.

25 Erant autem apud nos septem fratres: & primus, uxore ducta, defunctus est: & non habens semen, reliquit uxorem suam fratri suo.

26 Similiter secundus, & tertius usque ad septimum.

27 Novissime autem omnium & mulier defuncta est.

28 In resurrectione ergo cujus erit de septem uxor? omnes enim habuerunt eam.

29 Respondens autem Jesus, ait illis: Erratis, nescientes Scripturas, neque virtutem Dei.

30 In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur: sed erunt sicut angeli Dei in cælo.

D

* Exod. 3. b. 6.

31 De resurrectione autem mortuorum non legistis quod dictum est a Deo dicente vobis:

32 * Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob? Non est Deus mortuorum, sed viventium.

33 Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina ejus.

34 Pharisæi autem audientes, quod silentium imposuisset Sadducæis, convenerunt in unum:

*Marc. 12. c. 28. Luc. 10. e. 25. * Deut. 6. a. 5.

35 * Et interrogavit eum unus ex eis legis doctor, tentans eum:

36 Magister, quod est mandatum magnum in Lege?

37 Ait illi Jesus: * Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.

38 Hoc est maximum, & primum mandatum.

* Lev. 19. d. 18. Marc. 12. d. 31.

39 Secundum autem simile est huic: * Diliges proximum tuum, sicut teipsum.

40 In his duobus mandatis universa lex pendet, & prophetæ.

41 Congregatis autem Pharisæis, interrogavit eos Jesus,

42 Dicens: Quid vobis videtur de Christo? cujus filius est? Dicunt ei: David.

* Luc. 20. f. 41. * Psal. 109. a. 1.

43 Ait illis: * Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum, dicens:

44 * Dixit dominus Domino meo: Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?

45 Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus est?

46 Et nemo poterat ei respondere verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

CAPUT XXIII.

Scribis & Pharisæis super cathedram Moysi sedentibus præcipit Jesus obedire, ipsorum autem opera non imitari, retegens ipsorum hypocrisim, & ambitionem, discipulos vero contrariam docens humilitatem: deinde multiplex væ illis ob hypocrisim, ac reliquas suas iniquitates interminatur, prædicens eos patrum suorum mensuram in justorum persecutionibus impleturos, ac Jerusalem deserendam.

A

1 TUnc Jesus locutus est ad turbas, & ad discipulos suos,

*2. Esd. 8. a. 4.

2 Dicens: Super cathedram Moysi sederunt * Scribæ, & Pharisæi.

3 Omnia ergo, quæcumque dixerint vobis, servate, & facite: secundum opera vero eorum nolite facere; dicunt enim, & non faciunt.

* Luc. 11. f. 46. Act. 15. c. 10. * Num. 15. d. 38. Deut. 6. b. 8. & 22. b. 12.

4 * Alligant enim onera gravia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea movere.

5 Omnia vero opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus; * dilatant enim phylacteria sua, & magnificant fimbrias,

*Marc. 12. d. 39. Luc. 11. f. 43. & 20. g. 46. *Jac. 3. a. 1. * Mal. 1. b. 6.

6 * Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in synagogis,

7 Et salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.

8 * Vos autem nolite vocari Rabbi. Unus est enim magister vester, omnes autem vos fratres estis.

9 * Et patrem nolite vocare vobis super terram: unus est enim Pater vester, qui in cælis est.

10 Nec vocemini magistri: quia Magister vester unus est, Christus.

B

* Luc. 14. b. 11. & 18. c. 14.

11 Qui major est vestrum, erit minister vester.

12 * Qui autem se exaltaverit, humiliabitur: & qui se humiliaverit, exaltabitur.

13 Væ autem vobis, Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: quia clauditis regnum cælorum ante homines. Vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare.

*Marc. 12. d. 40. Luc. 20. g. 47.

14 Væ vobis, Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: * quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis judicium.

15 Væ vobis, Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: quia circuitis mare, & aridam, ut faciatis unum proselytum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quam vos.

16 Væ vobis, duces cæci, qui dicitis: Quicumque juraverit per templum, nihil est: qui autem juraverit in auro templi, debet.

17 Stulti, & cæci! Quid enim majus est, aurum, an templum, quod sanctificat aurum?

18 Et quicumque juraverit in altari, nihil est: quicumque autem juraverit in dono, quod est super illud, debet.

C

19 Cæci! Quid enim majus est, donum, an altare, quod sanctificat donum?

20 Qui ergo jurat in altari, jurat in eo, & in omnibus, quæ super illud sunt.

21 Et quicumque juraverit in templo, jurat in illo, & in eo, qui habitat in ipso.

22 Et qui jurat in cælo, jurat in throno Dei, & in eo, qui sedet super eum.

* Luc. 11. f. 42. *Mich. 6. b. 8. Zach. 7. c. 9.

23 * Væ vobis, Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum, & reliquistis quæ graviora sunt legis, * judicium, & misericordiam, & fidem. Hæc oportuit facere, & illa non omittere.

24 Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes!

25 Væ vobis, Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, quia mundatis quod deforis est calicis, & paropsidis: intus autem pleni estis rapina, & immunditia.

26 Pharisæe cæce, munda prius quod intus est calicis, & paropsidis, ut fiat id, quod deforis est, mundum.

27 Væ vobis, Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ a foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia.

28 Sic & vos a foris quidem paretis hominibus justi: intus autem pleni estis hypocrisi, & iniquitate.

29 Væ vobis, Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, qui ædificatis sepulchra prophetarum, & ornatis monumenta justorum,

D

30 Et dicitis: Si fuissemus in diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in sanguine prophetarum.

31 Itaque testimonio estis vobismetipsis, quia filii estis eorum, qui prophetas occiderunt.

32 Et vos implete mensuram patrum vestrorum.

* Supr. 3. b. 7.

33 * Serpentes genimina viperarum, quomodo fugietis a judicio gehennæ?

34 Ideo ecce ego mitto ad vos prophetas,

& sa-

& sapientes, & scribas, & ex illis occidetis,
& crucifigetis, & ex eis flagellabitis in synagogis
vestris, & persequemini de civitate
in civitatem;

* Gen. 4. b. 8. Heb. 11. a. 4. *2. Par. 24. f. 22. * Luc. 13. g. 34.

35 Ut veniat super vos omnis sanguis justus,
qui effusus est super terram, * a sanguine
Abel justi usque ad sanguinem * Zachariæ
filii Barachiæ, quem occidistis inter
templum & altare.
36 Amen dico vobis, venient hæc omnia
super generationem istam.
37 * Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis
prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi
sunt: quoties volui congregare filios tuos,
quemadmodum gallina congregat pullos suos
sub alas, & noluisti?
38 Ecce relinquetur vobis domus vestra
deserta.
39 Dico enim vobis, non me videbitis amodo,
donec dicatis: Benedictus, qui venit
in nomine Domini.

CAPUT XXIV.

Prædicit templi eversionem, monetque, ut caveant a venturis seductoribus, futura prænuntians bella ac persecutiones: surgent pseudochristi, & pseudoprophetæ: de adventu filii hominis, præcedentibus signis in sole, luna, & stellis: omnibus ignotum dicit Christus diem judicii; & de fideli, ac malo servo, propter quæ docet semper esse vigilandum.

A Marc. 13. a. 1. Luc. 21. a. 5. * Luc. 19. g. 44.

1 ET egressus Jesus de templo, ibat. Et
accesserunt discipuli ejus, ut ostenderent
ei ædificationes templi.
2 Ipse autem respondens dixit illis: Videtis
hæc omnia? Amen dico vobis, * non relinquetur
hic lapis super lapidem, qui non
destruatur.
3 Sedente autem eo super montem Oliveti, accesserunt
ad eum discipuli secreto, dicentes:
Dic nobis, quando hæc erunt? & quod signum
adventus tui, & consummationis sæculi?

* Eph. 5. b. 6. Coloss. 2. c. 18.

4 * Et respondens Jesus dixit eis: Videte,
ne quis vos seducat.
5 Multi enim venient in nomine meo, dicentes:
Ego sum Christus: & multos seducent.
6 Audituri enim estis prælia, & opiniones
præliorum. Videte, ne turbemini. Oportet
enim hæc fieri, sed nondum est finis.
7 Consurget enim gens in gentem, & regnum
in regnum, & erunt pestilentiæ, &
fames, & terræmotus per loca.
8 Hæc autem omnia initia sunt dolorum.

* Supr. 10. b. 17. Luc. 21. b. 12. B Joa. 15. c. 20. & 16. a. 2.

9 * Tunc tradent vos in tribulationem, &
occident vos: & eritis odio omnibus gentibus
propter nomen meum.
10 Et tunc scandalizabuntur multi, & invicem
tradent, & odio habebunt invicem.
11 Et multi pseudoprophetæ surgent, &
seducent multos.
12 Et quoniam abundavit iniquitas, refrigescet
charitas multorum.
13 Qui autem perseveraverit usque in finem,
hic salvus erit.
14 Et prædicabitur hoc Evangelium regni
in universo orbe, in testimonium omnibus
gentibus: & tunc veniet consummatio.

*Marc. 13. b. 14. Luc. 21. d. 20. * Dan. 9. g. 27.

15 * Cum ergo videritis abominationem desolationis,
quæ dicta est a * Daniele propheta,
stantem in loco sancto: qui legit, intelligat:
16 Tunc qui in Judæa sunt, fugiant ad
montes:
17 Et qui in tecto, non descendat tollere
aliquid de domo sua:
18 Et qui in agro, non revertatur tollere
tunicam suam.
19 Væ autem prægnantibus, & nutrientibus
in illis diebus.

* Act. 1. b. 12.

20 Orate autem, ut non fiat fuga vestra
in hyeme, * vel sabbato.
21 Erit enim tunc tribulatio magna, qualis
non fuit ab initio mundi usque modo, neq; fiet.
22 Et nisi breviati fuissent dies illi, non
fieret salva omnis caro: sed propter electos
breviabuntur dies illi.

*Marc. 13. c. 21. Luc. 17. e. 23.

23 * Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic
est Christus, aut illic: nolite credere.
24 Surgent enim pseudochristi, & pseudoprophetæ,
& dabunt signa magna, & prodigia,
ita ut in errorem inducantur (si fieri
potest) etiam electi.
25 Ecce prædixi vobis.
26 Si ergo dixerint vobis: Ecce in deserto
est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite
credere.
27 Sicut enim fulgur exit ab oriente, &
paret usque in occidentem; ita erit & adventus
Filii hominis.

C * Luc. 17. g. 37. * Isaiæ 13. b. 10. Ezech. 32. b. 7. Joel. 2. b. 10. & 3. c. 15. Marc. 13. c. 24. Luc. 21. c. 25. * Apoc. 1. b. 7. * 1. Cor. 15. g. 52. 1. Thess. 4. d. 15.

28 * Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur
& aquilæ.
29 * Statim autem post tribulationem dierum
illorum sol obscurabitur, & luna non
dabit lumen suum, & stellæ cadent de cælo,
& virtutes cælorum commovebuntur.
30 Et tunc parebit signum Filii hominis in
cælo: & tunc plangent omnes tribus terræ: * &
videbunt Filium hominis venientem in nubibus
cæli cum virtute multa, & majestate.
31 * Et mittet Angelos suos cum tuba, &
voce magna: & congregabunt electos ejus a
quatuor ventis, a summis cælorum usque ad
terminos eorum.
32 Ab arbore autem fici discite parabolam:
cum jam ramus ejus tener fuerit, & folia
nata, scitis, quia prope est æstas;
33 Ita & vos cum videritis hæc omnia,
scitote, quia prope est in januis.
34 Amen dico vobis, quia non præteribit
generatio hæc, donec omnia hæc fiant.

*Marc. 13. d. 31.

35 * Cælum, & terra transibunt, verba
autem mea non præteribunt.
36 De die autem illa, & hora nemo scit,
neque angeli cælorum, nisi solus Pater.

* Gen. 7. b. 7. Luc. 17. f. 26.

37 * Sicut autem in diebus Noe, ita erit
& adventus Filii hominis.
38 Sicut enim erant in diebus ante diluvium
comedentes, & bibentes, nubentes,
& nuptui tradentes, usque ad eum diem,
quo intravit Noe in arcam,

D

39 Et non cognoverunt, donec venit diluvium,
& tulit omnes; ita erit & adventus
Filii hominis.
40 Tunc duo erunt in agro: unus assumetur,
& unus relinquetur.
41 Duæ molentes in mola: una assumetur,
& una relinquetur.
42 Vigilate ergo, quia nescitis, qua hora
Dominus vester venturus sit.

*Marc. 13. d. 33. Luc. 12. e. 39.

43 Illud autem scitote, * quoniam si sciret paterfamilias
qua hora fur venturus esset, vigilaret
utique, & non sineret perfodi domum suam.
44 Ideo & vos estote parati, quia qua nescitis
hora Filius hominis venturus est.
45 Quis, putas, est fidelis servus, & prudens,
quem constituit dominus suus super familiam
suam, ut det illis cibum in tempore?

* Apoc. 16. c. 15.

46 * Beatus ille servus, quem cum venerit
dominus ejus, invenerit sic facientem.
47 Amen dico vobis, quoniam super omnia
bona sua constituet eum.
48 Si autem dixerit malus servus ille in corde
suo: Moram facit dominus meus venire:
49 Et cœperit percutere conservos suos,
manducet autem, & bibat cum ebriosis;
50 Veniet dominus servi illius in die, qua
non sperat, & hora, qua ignorat:

* Supr. 13. f. 42. Inf. 25. e. 30.

51 Et dividet eum, partemque ejus ponet
cum hypocritis. * Illic erit fletus, & stridor
dentium.

CAPUT XXV.

Parabolas proponit de decem virginibus, ac talentis distributis servis; quorum dominus peregre rediens singulos præmiat, aut punit juxta ipsorum merita: extremum judicium ponit ob oculos, & causas præmiationis bonorum, ac punitionis malorum.

A

1 TUnc simile erit regnum cælorum decem
virginibus: quæ accipientes lampades
suas exierunt obviam sponso, & sponsæ.
2 Quinque autem ex eis erant fatuæ, &
quinque prudentes:
3 Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus,
non sumpserunt oleum secum:
4 Prudentes vero acceperunt oleum in vasis
suis cum lampadibus.
5 Moram autem faciente sponso, dormitaverunt
omnes, & dormierunt.

6 Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite obviam ei.

7 Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & ornaverunt lampades suas.

8 Fatuæ autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur.

9 Responderunt prudentes, dicentes: Ne forte non sufficiat nobis, & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis.

10 Dum autem irent emere, venit sponsus: & quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, & clausa est janua.

11 Novissime vero veniunt & reliquæ virgines, dicentes: domine, domine, aperi nobis.

12 At ille respondens, ait: Amen dico vobis, nescio vos.

*Marc. 13. d. 33. * Luc. 19 b.12.

13 * Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam.

14 * Sicut enim homo peregre proficiscens vocavit servos suos, & tradidit illis bona sua;

B

15 Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique secundum propriam virtutem, & profectus est statim.

16 Abiit autem qui quinq; talenta acceperat, & operatus est in eis, & lucratus est alia quinq;

17 Similiter & qui duo acceperat, lucratus est alia duo.

18 Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam domini sui.

19 Post multum vero temporis venit dominus servorum illorum, & posuit rationem cum eis.

20 Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum.

21 Ait illi dominus ejus: Euge serve bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium domini tui.

22 Accessit autem & qui duo talenta acceperat, & ait: Domine duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo lucratus sum.

23 Ait illi dominus ejus: Euge serve bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituā, intra in gaudium Dñi tui.

24 Accedens autem & qui unum talentum acceperat, ait: domine, scio, quia homo durus es, metis ubi non seminasti, & congregas ubi non sparsisti:

C

25 Et timens abii: & abscondi talentum tuum in terra: ecce habes quod tuum est.

26 Respondens autem dominus ejus, dixit ei: Serve male, & piger, sciebas, quia meto ubi non semino, & congrego ubi non sparsi:

27 Oportuit ergo te committere pecuniam meam nummulariis, & veniens ego recepissem utique quod meum est cum usura.

28 Tollite itaque ab eo talentum, & date ei, qui habet decem talenta.

* Supr. 13.b.12. Marc. 4.c.25. Luc. 8. c.18.& 19. d. 25.

29 * Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem, qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo.

30 Et inutilem servum ejicite in tenebras exteriores: illic erit fletus, & stridor dentium.

31 Cum autem venerit Filius hominis in majestate sua, & omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suæ.

32 Et congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hœdis:

33 Et statuet oves quidem a dextris suis, hœdos autem a sinistris.

34 Tunc dicet rex his, qui a dextris ejus erunt: Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi.

* Isaiæ 58. c.7. Ezech. 18. b.7. & d.16. *Eccli. 7. d.39.

35 * Esurivi enim, & dedistis mihi manducare, sitivi, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me:

36 Nudus, & cooperuistis me: * infirmus, & visitastis me: in carcere eram, & venistis ad me.

37 Tunc respondebunt ei justi, dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem, & pavimus te: sitientem, & dedimus tibi potum?

D

38 Quando autem te vidimus hospitem, & collegimus te: aut nudum, & cooperuimus te?

39 Aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere, & venimus ad te?

40 Et respondens rex dicet illis: Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.

* Psal. 6. b. 9. Supr.7. c. 23. Luc.13. f. 27.

41 Tunc dicet & his, qui a sinistris erunt: * Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis ejus.

42 Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare: sitivi, & non dedistis mihi potum:

43 Hospes eram, & non collegistis me: nudus, & non cooperuistis me: infirmus, & in carcere, & non visitastis me.

44 Tunc respondebunt ei & ipsi, dicentes: Dñe, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non ministravimus tibi?

45 Tunc respondebit illis, dicens: Amen dico vobis: Quamdiu non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis.

* Joan. 5. e.29. Dan.12. a. 2.

46 * Et ibunt hi in supplicium æternum: justi autem in vitam æternam.

CAPUT XXVI.

Consultant principes sacerdotum de occidendo Jesu; qui unguento pretioso a muliere perfunditur, murmurantibus discipulis: venditur a Juda; de cujus proditione discipulis in cœna loquitur, in qua panem in corpus suum, & vinum in sanguinem consecrata tradit discipulis: prædicit omnes scandalizandos, trinamque Petri negationem: & post trinam orationem capitur a Judæis; quorum uni Petrus abscidit auriculam: discipulis fugientibus, coram Caipha a falsis testibus accusatus, mortisque reus judicatus, conspuitur ac cæditur, & ter a Petro negatur.

A

1 ET factum est: cum consummasset Jesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis:

*Marc. 14. a.1. Luc.22. a. 1.

2 * Scitis, quia post biduum Pascha fiet, & filius hominis tradetur, ut crucifigatur.

3 Tunc congregati sunt principes sacerdotum, & seniores populi in atrium principis sacerdotum, qui dicebatur Caiphas:

4 Et consilium fecerunt, ut Jesum dolo tenerent, & occiderent.

5 Dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.

* Joan. 11. a.2. & 12. a. 3. Marc. 14. a.3.

6 * Cum autem Jesus esset in Bethania in domo Simonis leprosi,

7 Accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi, & effudit super caput ipsius recumbentis.

8 Videntes autem discipuli, indignati sunt dicentes: Ut quid perditio hæc?

9 Potuit enim istud venumdari multo, & dari pauperibus.

10 Sciens autem Jesus, ait illis: Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata est in me;

11 Nam semper pauperes habetis vobiscum: me autem non semper habetis.

12 Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit.

13 Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriam ejus.

*Marc. 14. b. 10. Luc.22. a. 4.

14 * Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Judas Iscariotes, ad principes sacerdotum,

15 Et ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos.

B

16 Et exinde quærebat opportunitatem, ut eum traderet.

*Marc. 14.b.12. Luc.22. a. 7.

17 * Prima autem die azymorum accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Pascha?

18 At Jesus dixit: Ite in civitatem ad quemdam, & dicite ei: Magister dicit: Tempus meum prope est: apud te facio Pascha cum discipulis meis.

19 Et fecerunt discipuli, sicut constituit illis Jesus, & paraverunt Pascha.

*Marc. 14.b.17. Luc.22. b. 14. *Joan. 13.c.21.

20 * Vespere autem facto, discumbebat cum duodecim discipulis suis.

21 Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, * quia unus vestrum me traditurus est.

22 Et contristati valde cœperunt singuli dicere: Numquid ego sum, Domine?

23 At ipse respondens ait: Qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet.

* Psal. 40.b.10.

24 Filius quidem hominis vadit, * sicut scriptum est de illo: væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur: bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille.

25 Respondens autem Judas, qui tradidit eum, dixit: Numquid ego sum Rabbi? Ait illi: Tu dixisti:

* 1.Cor. 11.e.24.

26 * Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: hoc est corpus meum:

27 Et accipiens calicem gratias egit; & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes.

28 Hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

29 Dico autem vobis: non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum, cũ illud bibam vobiscum novũ in regno Patris mei.

30 Et hymno dicto, exierunt in montem Oliveti.

*Marc. 14.c.27. Joan. 16. d. 32. *Zach. 13. c.7. *Marc. 14.c.28. & 16. b. 7.

31 Tunc dicit illis Jesus: * Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim: * Percutiam pastorem; & dispergentur oves gregis.

32 Postquam autem resurrexero, * præcedam vos in Galilæam.

33 Respondens autem Petrus, ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego numquam scandalizabor.

*Marc. 14.c.30. Joan. 13.d.38.

34 Ait illi Jesus: * Amen dico tibi, quia in hac nocte, antequam gallus cantet, ter me negabis.

35 Ait illi Petrus: * Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes discipuli dixerunt.

D

*Marc. 14.d.31. Luc.22. d. 33.

36 Tunc venit Jesus cum illis in villam, quæ dicitur Gethsemani, & dixit discipulis suis: Sedete hic, donec vadam illuc, & orem.

37 Et assumpto Petro, & duobus filiis Zebedæi, cœpit contristari, & mœstus esse.

38 Tunc ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hic, & vigilate mecum.

39 Et progressus pusillum procidit in faciem suam, orans, & dicens: Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste: Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.

40 Et venit ad discipulos suos, & invenit eos dormientes, & dicit Petro: Sic non potuistis una ora vigilare mecum?

41 Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.

42 Iterum secundo abiit, & oravit dicens: Pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua.

43 Et venit iterum, & invenit eos dormientes; erant enim oculi eorum gravati.

44 Et relictis illis, iterum abiit, & oravit tertio, eumdem sermonem dicens.

E

45 Tunc venit ad discipulos suos, & dicit illis: Dormite jam, & requiescite: ecce appropinquavit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorum.

46 Surgite, eamus: ecce appropinquavit qui me tradet.

*Marc. 14.e.43. Luc.22. e. 47. Joan. 18. a.3.

47 * Adhuc eo loquente, ecce Judas unus de duodecim venit, & cum eo turba multa cum gladiis, & fustibus, missi a principibus sacerdotum, & senioribus populi.

48 Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum.

49 Et confestim accedens ad Jesum, dixit: Ave Rabbi. Et osculatus est eum.

50 Dixitque illi Jesus: Amice, ad quid venisti? Tunc accesserunt, & manus injecerunt in Jesum, & tenuerunt eum.

51 Et ecce unus ex his, qui erant cum Jesu, extendens manum, exemit gladium suum, & percutiens servum principis sacerdotum amputavit auriculam ejus.

*Gen. 9. b. 6. Apoc. 13.c.10.

52 Tunc ait illi Jesus: Converte gladium tuum in locum suum. * Omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt.

53 An putas, quia non possum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum?

* Isaiæ 53.c.10.

54 * Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia sic oportet fieri?

55 In illa hora dixit Jesus turbis: Tamquam ad latronem existis cum gladiis, & fustibus comprehendere me: quotidie apud vos sedebam docens in templo, & non me tenuistis.

F

* Thr. 4. d.20. *Marc. 14.e.50.

56 Hoc autem totum factum est, * ut adimplerentur Scripturæ prophetarum. Tunc discipuli omnes, * relicto eo, fugerunt.

* Luc. 22.f.54. Joan. 18.d.24.

57 * At illi tenentes Jesum, duxerunt ad Caipham principem sacerdotum, ubi Scribæ & seniores convenerant.

58 Petrus autem sequebatur eum a longe, usq; in atrium principis sacerdotum. Et ingressus intro, sedebat cum ministris, ut videret finem.

59 Principes autem sacerdotum, & omne concilium quærebant falsum testimonium contra Jesum, ut eum morti traderent:

60 Et non invenerunt, cum multi falsi testes accessissent. Novissime autem venerunt duo falsi testes,

* Joan. 2. c.19.

61 Et dixerunt: Hic dixit: * Possum destruere templum Dei, & post triduum reædificare illud.

62 Et surgens princeps sacerdotum, ait illi: Nihil respondes ad ea, quæ isti adversum te testificantur?

63 Jesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi: Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis, si tu es Christus filius Dei.

* Supr. 16.d.27. Rom. 14.b.10 1.Thes. 4. d.15.

64 Dicit illi Jesus: Tu dixisti. Verumtamen dico vobis: * amodo videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli.

65 Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens: Blasphemavit: quid adhuc egemus testibus? ecce nunc audistis blasphemiam:

G

66 Quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt: Reus est mortis.

* Isaiæ 50. c.6. Marc. 14.g.65.

67 * Tunc exspuerunt in faciem ejus, & colaphis eum ceciderunt, alii autem palmas in faciem ejus dederunt,

68 Dicentes: Prophetiza nobis, Christe, quis est qui te percussit?

* Luc. 22.f.55. Joan. 18.c.17.

69 * Petrus vero sedebat foris in atrio: & accessit ad eum una ancilla, dicens: Et tu cum Jesu Galilæo eras.

70 At ille negavit coram omnibus, dicens: Nescio quid dicis.

71 Exeunte autem illo januam, vidit eum alia ancilla, & ait his, qui erant ibi: Et hic erat cum Jesu Nazareno.

72 Et iterum negavit cum juramento: quia non novi hominem.

73 Et post pusillum accesserunt qui stabant, & dixerunt Petro: Vere & tu ex illis es; nam & loquela tua manifestum te facit.

74 Tunc cœpit detestari, & jurare, quia non novisset hominẽ. Et continuo gallus cantavit.

75 Et recordatus est Petrus verbi Jesu, quod dixerat: Prius quam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras, flevit amare.

CAPUT XXVII.

Judas relatis argenteis, laqueo se suspendit: Jesus coram Pilato accusatus non respondet: uxor autem Pilati dicit ipsum justum: præeligitur tamen Barabbas: Pilatus lotis manibus Jesum flagellatum tradit crucifigendum: qui a militibus multipliciter illusus, ducitur ad crucifigendum: & felleo vino potatus, inter latrones crucifigitur, divisis ipsius vestimentis: & a variis multæ jactantur in ipsum blasphemiæ: suboriuntur tenebræ; & clamans Jesus Eli, acetoque potatus, cum clamore exspirat, ac signa varia fiunt: corpus Jesu a Joseph sepultum, custoditur a militibus.

A

1 Mane autem facto, consilium inierunt omnes principes sacerdotum, & seniores populi adversus Jesum, ut eum morti traderent.

*Marc. 15. a.1 Luc.23. a. 1. Joan. 18.c.28.

2 * Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato præsidi.

3 Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quod damnatus esset, pœnitentia ductus retulit triginta argenteos principibus sacerdotum, & senioribus,

4 Dicens: Peccavi tradens sanguinem ju-

ſtum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris.
5 Et projectis argenteis in templo, receſ-
ſit, * & abiens laqueo ſe ſuſpendit.

*Act. 1. c. 18.

6 Principes autem ſacerdotum, acceptis
argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in
corbonam, quia pretium ſanguinis eſt.
7 Conſilio autem inito, emerunt ex illis
agrum figuli in ſepulturam peregrinorum.
8 * Propter hoc vocatus eſt ager ille Ha-
celdama, hoc eſt ager ſanguinis, uſque in
hodiernum diem.

*Act. 1. c. 19.

B

*Zach. 11. c. 12.

9 Tunc impletum eſt quod dictum eſt per
Jeremiam prophetam, dicentem: * Et acce-
perunt triginta argenteos pretium apprecia-
ti, quem appretiaverunt a filiis Iſrael:
10 Et dederunt eos in agrum figuli, ſicut
conſtituit mihi Dominus.

*Marc. 15. a. 2. Luc. 23. a. 3. Joan. 18. c. 33.

11 Jeſus autem ſtetit ante præſidem, * &
interrogavit eum præſes, dicens: Tu es Rex
Judæorum? Dicit illi Jeſus: Tu dicis.
12 Et cum accuſaretur a principibus ſacer-
dotum, & ſenioribus, nihil reſpondit.
13 Tunc dicit illi Pilatus: Non audis
quanta adverſum te dicunt teſtimonia?
14 Et non reſpondit ei ad ullum verbum,
ita ut miraretur præſes vehementer.
15 Per diem autem ſolemnem conſueverat
præſes populo dimittere unum vinctum, quem
voluiſſent.
16 Habebat autem tunc vinctum inſignem,
qui dicebatur Barabbas.
17 Congregatis ergo illis dixit Pilatus:
Quem vultis dimittam vobis: Barabbam, an
Jeſum, qui dicitur Chriſtus?

C

18 Sciebat enim, quod per invidiam tra-
didiſſent eum.
19 Sedente autem illo pro tribunali, miſit
ad eum uxor ejus, dicens: Nihil tibi, & ju-
ſto illi. Multa enim paſſa ſum hodie per vi-
ſum propter eum.

*Marc. 15. b. 11. Luc. 23. c. 18. Joan. 18. g. 40. Act. 3. b. 14.

20 * Principes autem ſacerdotum, & ſe-
niores perſuaſerunt populis, ut peterent Ba-
rabbam, Jeſum vero perderent.
21 Reſpondens autem præſes, ait illis:
Quem vultis vobis de duobus dimitti? At il-
li dixerunt: Barabbam.
22 Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam
de Jeſu, qui dicitur Chriſtus?
23 Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis
præſes: Quid enim mali fecit? At illi ma-
gis clamabant dicentes: Crucifigatur.
24 Videns autem Pilatus, quia nihil
proficeret, ſed magis tumultus fieret, ac-
cepta aqua, lavit manus coram populo, di-
cens: Innocens ego ſum a ſanguine juſti
hujus: vos videritis.
25 Et reſpondens univerſus populus, dixit:
Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros.
26 Tunc dimiſit illis Barabbam: Jeſum au-
tem flagellatum tradidit eis, ut crucifigeretur.

*Marc. 15. b. 16. Pſalm. 21. c. 17.

27 Tunc milites præſidis ſuſcipientes Jeſum
in prætorium, * congregaverunt ad eum u-
niverſam cohortem:
28 Et exuentes eum, chlamydem cocci-
neam circumdederunt ei:

D

*Joan. 19. a. 2.

29 * Et plectentes coronam de ſpinis, po-
ſuerunt ſuper caput ejus, & arundinem in
dextera ejus. Et genu flexo ante eum, illu-
debant ei, dicentes: Ave rex Judæorum.
30 Et expuentes in eum acceperunt arun-
dinem, & percutiebant caput ejus.

*Marc. 15. b. 21. Luc. 23. d. 26.

31 Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum
chlamyde, & induerunt eum veſtimentis e-
jus, & duxerunt eum, ut crucifigerent.
32 * Exeuntes autem invenerunt hominem
Cyrenæum, nomine Simonem: hunc an-
gariaverunt, ut tolleret crucem ejus.

*Marc 15. b. 22. Luc. 23. e. 33. Joan. 19. c. 17.

33 * Et venerunt in locum, qui dicitur Gol-
gotha, quod eſt Calvariæ locus.
34 Et dederunt ei vinum bibere cum felle
miſtum. Et cum guſtaſſet, noluit bibere.

*Marc. 15. c. 24. Luc. 23. c. 34. Joa. 19. d. 23. * Pſal. 21. c. 19.

35 Poſtquam autem crucifixerunt eum, *
diviſerunt veſtimenta ejus, ſortem mittentes:
ut impleretur quod dictum eſt per Prophetam
dicentem: * Diviſerunt ſibi veſtimenta mea,
& ſuper veſtem meam miſerunt ſortem.
36 Et ſedentes ſervabant eum.
37 Et impoſuerunt ſuper caput ejus cau-
ſam ipſius ſcriptam: HIC EST JESUS REX
JUDÆORUM.

E

38 Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latro-
nes, unus a dextris, & unus a ſiniſtris.
39 Prætereuntes autem blaſphemabant eum
moventes capita ſua,

*Joan. 2. c. 19.

40 Et dicentes: * Vah qui deſtruis templum
Dei, & in triduo illud reædificas! ſalva temet-
ipſum: ſi filius Dei es, deſcende de cruce.
41 Similiter & principes ſacerdotum illuden-
tes cum Scribis, & ſenioribus dicebant:

*Sap. 2. d. 18. * Pſal. 21. a. 9.

42 Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt
ſalvum facere: * ſi rex Iſrael eſt, deſcendat
nunc de cruce, & credimus ei:
43 * Confidit in Deo: liberet nunc, ſi vult,
eum; dixit enim: Quia filius Dei ſum.
44 Idipſum autem & latrones, qui crucifi-
xi erant cum eo, improperabant ei.
45 A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt ſu-
per univerſam terram, uſque ad horam nonam.

*Pſal. 21. a. 2.

46 Et circa horam nonam clamavit Jeſus
voce magna, dicens: * Eli, Eli, lamma ſab-
bactani? hoc eſt: Deus meus, Deus meus,
ut quid dereliquiſti me?
47 Quidam autem illic ſtantes, & audien-
tes, dicebant: Eliam vocat iſte.

F

48 Et continuo currens unus ex eis acceptam
ſpongiam implevit aceto, & impoſuit arun-
dini, & dabat ei bibere.
49 Ceteri vero dicebant: Sine, videamus,
an veniat Elias liberans eum.
50 Jeſus autem iterum clamans voce ma-
gna, emiſit ſpiritum.

*2. Par. 3. d. 14.

51 * Et ecce velum templi ſciſſum eſt in duas
partes a ſummo uſque deorſum, & terra mo-
ta eſt, & petræ ſciſſæ ſunt,
52 Et monumenta aperta ſunt: & multa cor-
pora ſanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt.
53 Et exeuntes de monumentis poſt reſur-
rectionem ejus, venerunt in ſanctam civita-
tem, & apparuerunt multis.
54 Centurio autem, & qui cum eo erant
cuſtodientes Jeſum, viſo terræmotu, & his,
quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes: Ve-
re Filius Dei erat iſte.
55 Erant autem ibi mulieres multæ a lon-
ge, quæ ſecutæ erant Jeſum a Galilæa mi-
niſtrantes ei:
56 Inter quas erat Maria Magdalene, &
Maria Jacobi, & Joſeph mater, & mater fi-
liorum Zebedæi.

*Marc. 15. d. 42. Luc. 23. g. 50. Joa. 19. g. 38.

57 * Cum autem ſero factum eſſet, venit qui-
dam homo dives ab Arimathæa, nomine Jo-
ſeph, qui & ipſe diſcipulus erat Jeſu.
58 Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus
Jeſu. Tunc Pilatus juſſit reddi corpus.
59 Et accepto corpore, Joſeph involvit il-
lud in ſindone munda.
60 Et poſuit illud in monumento ſuo novo,
quod exciderat in petra. Et advolvit ſaxum
magnum ad oſtium monumenti, & abiit.

G

61 Erat autem ibi Maria Magdalene, & al-
tera Maria, ſedentes contra ſepulchrum.
62 Altera autem die, quæ eſt poſt Paraſce-
ven, convenerunt principes ſacerdotum, &
Phariſæi ad Pilatum,
63 Dicentes: Dñe, recordati ſumus, quia ſeductor
ille dixit adhuc vivens: Poſt tres dies reſurgā.
64 Jube ergo cuſtodiri ſepulchrum uſque in
diem tertium, ne forte veniant diſcipuli ejus,
& furentur eum, & dicant plebi: Surrexit a
mortuis: & erit noviſſimus error pejor priore.
65 Ait illis Pilatus: Habetis cuſtodiam,
ite, cuſtodite ſicut ſcitis.
66 Illi autem abeuntes munierunt ſepul-
chrum, ſignantes lapidem, cum cuſtodibus.

CAPUT XXVIII.

Facto terræmotu, exterritiſque cuſtodibus, Angelus mulieribus narrat Chriſti reſurrectionem, qui ipſis apparens jubet (ſicut & Angelus juſſerat) ut diſcipulis nuntient, quod Dominum in Galilæa viſuri ſint: milites ſepulchri cuſtodes, pecunia corrupti, dicunt corpus Chriſti furto ſublatum: diſcipuli videntes in Galilæa Dominum, jubentur ire ad docendas & baptizandas omnes gentes.

A

Marc. 16. a. 1. Joa. 20. c. 11.

1 VEſpere autem ſabbati, quæ luceſcit in
prima ſabbati, venit Maria Magdale-

ne,

ne, & altera Maria videre sepulchrum.
2 Et ecce terræmotus factus est magnus. An-
gelus enim Domini descendit de cælo: & acce-
dens revolvit lapidem, & sedebat super eum.
3 Erat autem aspectus ejus sicut fulgur,
& vestimentum ejus sicut nix.
4 Præ timore autem ejus exterriti sunt cu-
stodes, & facti sunt velut mortui.
5 Respondens autem angelus dixit mulie-
ribus: Nolite timere vos; scio enim, quod
Jesum, qui crucifixus est, quæritis.
B 6 Non est hic; surrexit enim, sicut dixit.
Venite, & videte locum, ubi positus erat Dñs.
7 Et cito euntes dicite discipulis ejus, quia
surrexit: & ecce præcedit vos in Galilæam:
ibi eum videbitis. Ecce prædixi vobis.
8 Et exierunt cito de monumento cum timo-
re, & gaudio magno, currentes nuntiare di-
scipulis ejus.
9 Et ecce Jesus occurrit illis, dicens: A-
vete. Illæ autem accesserunt, & tenuerunt
pedes ejus, & adoraverunt eum.
C 10 Tunc ait illis Jesus: Nolite timere.
Ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Ga-
lilæam: ibi me videbunt.
11 Quæ cum abiissent, ecce quidam de custodi-
bus venerunt in civitatẽ, & nuntiaverũt prin-
cipibus sacerdotum omnia, quæ facta fuerant.
12 Et congregati cum senioribus, consilio
accepto, pecuniam copiosam dederunt mili-
tibus.
13 Dicentes: Dicite, quia discipuli ejus
nocte venerunt, & furati sunt eum, nobis
dormientibus:
14 Et si hoc auditum fuerit a præside,
nos suadebimus ei, & securos vos faciemus.
15 At illi accepta pecunia, fecerunt sicut e-
rant edocti. Et divulgatum est verbum istud
apud Judæos usque in hodiernum diem.
D 16 Undecim autem discipuli abierunt in Ga-
lilæam in montem, ubi constituerat illis Jesus.
17 Et videntes eum adoraverunt: quidam
autem dubitaverunt.
18 Et accedens Jesus locutus est eis, dicens:
Data est mihi omnis potestas in cęlo, & in terra.
*Marc. 16. c. 15. 19 * Euntes ergo docete omnes gentes, ba-
ptizantes eos in nomine Patris, & Filii, &
Spiritus sancti:
20 Docentes eos servare omnia, quæcumque
mandavi vobis: & ecce ego vobiscum sum o-
mnibus diebus usq; ad consummationem sęculi.

SANCTUM
JESU CHRISTI
EVANGELIUM
Secundum Marcum.

CAPUT PRIMUM.

Joannes in austeritate vitæ prædicat ac baptizat aqua; Christus vero Spiritu sancto: qui a Joanne baptizatus, cum bestiis agens in deserto, post jejunium quadraginta dierum a satana tentatur; & Joanne tradito, prædicare incipit in Galilæa: vocatisque Simone & Andrea, Jacobo & Joanne Zebedæi, accedit Capharnaum, & reliqua Galilææ loca, ibique prædicans curat socrum Simonis, & leprosum, quem mittit ad sacerdotes, plurimosque dæmoniacos ac male habentes, cum magna omnium admiratione.

A 1 INitium Evangelii Jesu Christi Filii
Dei.
* Mal. 3. a. 1. * Isaiæ 40. a. 3. Matth. 3. a. 3. Luc. 3. b. 4. Joan. 1. c. 23. 2 Sicut scriptum est in Isaia pro-
pheta: * Ecce ego mitto angelum
meum ante faciem tuam, qui præ-
parabit viam tuam ante te.
3 * Vox clamantis in deserto: Parate viam
Domini, rectas facite semitas ejus.
4 Fuit Joannes in deserto baptizans, &
prædicans baptismum pœnitentiæ in remis-
sionem peccatorum.
*Matt. 3. a. 5. 5 * Et egrediebatur ad eum omnis Judææ
regio, & Jerosolymitæ universi, & baptiza-
bantur ab illo in Jordanis flumine, confi-
tentes peccata sua.
6 * Et erat Joannes vestitus pilis cameli, & *Matt. 3. a. 4.
zona pellicea circa lumbos ejus, * & locustas, & *Levit. 11. c. 22.
mel sylvestre edebat. Et prædicabat dicens:
7 * Venit fortior me post me, cujus non *Matt. 3. c. 11. Luc. 3. d. 16. Joan. 1. d. 27.
sum dignus procumbens solvere corrigiam
calceamentorum ejus.
8 * Ego baptizavi vos aqua, ille vero ba- *Act. 1. a. 5. & 2. a. 4. & 11. b. 16. & 19. a. 4.
ptizabit vos Spiritu sancto.
9 Et factum est: in diebus illis venit Je-
sus a Nazareth Galilææ, & baptizatus est a
Joanne in Jordane.
10 Et statim ascendens de aqua vidit cæ-
los apertos, * & Spiritum tamquam colum- B * Luc. 3. d. 22. Joan. 1. d. 32.
bam descendentem, & manentem in ipso.
11 Et vox facta est de cælis: Tu es filius
meus dilectus, in te complacui.
12 * Et statim Spiritus expulit eum in de- *Matt. 4. a. 1. Luc. 4. a. 1.
sertum.
13 Et erat in deserto quadraginta diebus, &
quadraginta noctibus: & tentabatur a satana:
eratq; cum bestiis, & angeli ministrabant illi:
14 * Postquam autem traditus est Joannes, *Matt. 4. b. 12. Luc. 4. b. 14. Joan. 4. f. 43.
venit Jesus in Galilæam prædicans Evange-
lium regni Dei,
15 Et dicens: Quoniam impletum est tem-
pus, & appropinquavit regnum Dei: pœni-
temini, & credite Evangelio.
16 * Et præteriens secus Mare Galilææ, vidit *Matt. 4. c. 18. Luc. 5. a. 2.
Simonem, & Andream fratrem ejus mitten-
tes retia in mare, (erant enim piscatores)
17 Et dixit eis Jesus: Venite post me, &
faciam vos fieri piscatores hominum.
18 Et protinus relictis retibus, secuti sunt eũ.
19 Et progressus inde pusillum vidit Jaco-
bum Zebedæi, & Joannem fratrem ejus, &
ipsos componentes retia in navi:
20 Et statim vocavit illos. Et relicto pa-
tre suo Zebedæo in navi cum mercenariis,
secuti sunt eum.
21 * Et ingrediuntur Capharnaum: & statim *Matt. 4. b. 13. Luc. 4. e. 31.
sabbatis ingressus in synagogam docebat eos.
22 * Et stupebant super doctrina ejus; erat C *Matt. 7. d. 28. Luc. 4. e. 32.
enim docens eos, quasi potestatem habens,
& non sicut Scribæ.
23 * Et erat in synagoga eorum homo in * Luc. 4. e. 33.
spiritu immundo: & exclamavit
24 Dicens: Quid nobis, & tibi, Jesu Nazarene?
venisti perdere nos? scio qui sis, Sanctus Dei.
25 Et comminatus est ei Jesus, dicens:
Obmutesce, & exi de homine.
26 Et discerpens eum spiritus immundus,
& exclamans voce magna exiit ab eo.
27 Et mirati sunt omnes, ita ut conquirerent
inter se dicentes: Quidnam est hoc? quænam
doctrina hæc nova? quia in potestate etiam
spiritibus immundis imperat, & obediunt ei.
28 Et processit rumor ejus statim in omnem
regionem Galilææ.
29 * Et protinus egredientes de synagoga, *Matt. 8. b. 14. Luc. 4. g. 38.
venerunt in domum Simonis, & Andreæ
cum Jacobo, & Joanne.
30 Decumbebat autem socrus Simonis fe-
bricitans: & statim dicunt ei de illa.
31 Et accedens elevavit eam, apprehensa
manu ejus: & continuo dimisit eam febris,
& ministrabat eis.
32 Vespere autem facto, cum occidisset
sol, afferebant ad eum omnes male haben-
tes, & dæmonia habentes:
33 Et erat omnis civitas congregata ad januã.
34 Et curavit multos, qui vexabantur variis
languoribus, * & dæmonia multa ejiciebat, & * Luc. 4. f. 41.
non sinebat ea loqui, quoniam sciebant eum.
35 Et diluculo valde surgens, egressus abiit
in desertum locum, ibique orabat.
36 Et prosecutus est eum Simon, & qui
cum illo erant.
37 Et cum invenissent eum, dixerunt ei: D
Quia omnes quærunt te.
38 Et ait illis: Eamus in proximos vicos, &
civitates, ut & ibi prædicem; ad hoc enim veni.
39 Et erat prædicans in synagogis eorum,
& in omni Galilæa, & dæmonia ejiciens.
40 * Et venit ad eum leprosus deprecans eum: *Matt. 8. a. 2. Luc. 5. a. 12.
& genu flexo dixit ei: Si vis potes me mũdare.
41 Jesus autem misertus ejus extendit ma-

num ſuam, & tangens eum, ait illi: Volo: Mundare.

42 Et cum dixiſſet, ſtatim diſceſſit ab eo lepra, & mundatus eſt.

43 Et comminatus eſt ei, ſtatimq; ejecit illum:

44 Et dicit ei: Vide nemini dixeris: ſed vade, oſtende te principi ſacerdotum, & offer pro emundatione tua, * quæ præcepit Moyſes in teſtimonium illis. (* Lev. 14. a.2.)

45 At ille egreſſus cœpit prædicare, & diffamare ſermonem, ita ut jam non poſſet manifeſte introire in civitatem, ſed foris in deſertis locis eſſet, & conveniebant ad eum undique.

CAPUT II.

Murmurantibus Scribis, quod Paralytico per tectum in grabato demiſſo, diceret remitti peccata, jubens ipſum ferre grabatum, ſanat eum: apud Levin, quem ad ſe ſequendum vocaverat, diſcumbens cum pluribus publicanis, rationem dicit, murmurantibus Phariſæis, quare cum peccatoribus converſetur, & cur ipſius diſcipuli non jejunent; quos etiam ſpicas ſabbato vellentes excuſat.

A Matth. 9. a. 1.

1 Et iterum intravit Capharnaum poſt dies,

2 Et auditum eſt, quod in domo eſſet, & convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad januam: & loquebatur eis verbum.

* Luc. 5. d.18.

3 * Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui a quatuor portabatur.

4 Et cum non poſſent offerre eum illi præ turba, nudaverunt tectum, ubi erat: & patefacientes ſubmiſerunt grabatum, in quo paralyticus jacebat.

5 Cum autem vidiſſet Jeſus fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.

6 Erant autem illic quidam de Scribis ſedentes, & cogitantes in cordibus ſuis:

* Job. 14. a.4. Iſai. 43. d. 25.

7 Quid hic ſic loquitur? blaſphemat. * Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?

8 Quo ſtatim cognito Jeſus ſpiritu ſuo, quia ſic cogitarent intra ſe, dicit illis: Quid iſta cogitatis in cordibus veſtris?

9 Quid eſt facilius dicere paralytico: Dimittuntur tibi peccata; an dicere: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula?

B

10 Ut autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, (ait paralytico)

11 Tibi dico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.

12 Et ſtatim ſurrexit ille, & ſublato grabato, abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, & honorificarent Deum, dicentes: Quia nunquam ſic vidimus.

13 Et egreſſus eſt rurſus ad mare: omniſque turba veniebat ad eum, & docebat eos.

*Matt. 9. b. 9. Luc. 5. c. 27.

14 * Et cum præteriret, vidit Levi Alphæi ſedentem ad telonium, & ait illi: Sequere me. Et ſurgens ſecutus eſt eum.

15 Et factum eſt, cum accumberet in domo illius, multi publicani, & peccatores ſimul diſcumbebant cum Jeſu, & diſcipulis ejus; erant enim multi, qui & ſequebantur eum.

C

16 Et Scribę, & Phariſęi videntes, quia manducaret cum publicanis, & peccatoribus, dicebant diſcipulis ejus: Quare cum publicanis, & peccatoribus manducat, & bibit Magiſter veſter?

* 1. Tim. 1. c. 15.

17 * Hoc audito Jeſus ait illis: Non neceſſe habent ſani medico, ſed qui male habent; non enim veni vocare juſtos, ſed peccatores.

18 Et erant diſcipuli Joannis, & Phariſæi jejunantes: & veniunt, & dicunt illi: Quare diſcipuli Joannis, & Phariſæorum jejunant, tui autem diſcipuli non jejunant?

19 Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt filii nuptiarum, quamdiu ſponſus cum illis eſt, jejunare? Quanto tempore habent ſecum ſponſum, non poſſunt jejunare.

*Matt. 9. b.15. Luc. 5. g. 35.

20 * Venient autem dies, cum auferetur ab eis ſponſus: & tunc jejunabunt in illis diebus.

21 Nemo aſſumentum panni rudis aſſuit veſtimento veteri: alioquin aufert ſupplementum novum a veteri, & major ſciſſura fit.

D

22 Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin dirumpet vinum utres, & vinum effundetur, & utres peribunt: ſed vinum novum in utres novos mitti debet.

*Matt. 12. a.1.

23 * Et factum eſt iterum, cum Dominus ſabbatis ambularet per ſata, & diſcipuli ejus cœperunt progredi, & vellere ſpicas. (Luc. 6. a. 1.)

24 Phariſæi autem dicebant ei: Ecce, quid faciunt ſabbatis quod non licet?

25 Et ait illis: * Numquid legiſtis, quid fecerit David, quando neceſſitatem habuit, & eſuriit ipſe, & qui cum eo erant? (*1. Reg. 21. b.6.)

26 Quomodo introivit in domum Dei ſub Abiathar principe ſacerdotum, & panes propoſitionis manducavit, quos non licebat manducare, * niſi ſacerdotibus, & dedit eis, qui cum eo erant? (* Lev. 24. b.9.)

27 Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum eſt, & non homo propter ſabbatum.

28 Itaque Dominus eſt filius hominis, etiam ſabbati.

CAPUT III.

Poſtquam manum aridam curaverat, Phariſæorum cedens machinationi ſecedit, turbis undique ad ipſum confluentibus; quarum infirmos curat: duodecim a ſe electos (qui hic recenſentur) mittit ad prædicandum, data ipſis poteſtate ſuper infirmitates ac dæmonia: Scribas blaſphemantes ipſum in Beelzebub ejicere dæmonia convincit falſitatis, dicens, blaſphemiam in Spiritum ſanctum irremiſſibilem, & quæ ſint mater & fratres ejus.

1 Et introivit iterum in ſynagogam: & erat ibi homo habens manum aridam. (A Matt. 12. a.9. Luc. 6. a. 6.)

2 Et obſervabant eum, ſi ſabbatis curaret, ut accuſarent illum.

3 Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium.

4 Et dicit eis: Licet ſabbatis benefacere, an male? animam ſalvam facere, an perdere? At illi tacebant.

5 Et circumſpiciens eos cum ira, contriſtatus ſuper cæcitate cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, & reſtituta eſt manus illi.

6 * Exeuntes autem Phariſæi, ſtatim cum Herodianis conſilium faciebant adverſus eum, quomodo eum perderent. (*Matt. 12.b.14)

7 Jeſus autem cum diſcipulis ſuis ſeceſſit ad mare: & multa turba a Galilæa, & Judæa ſecuta eſt eum,

8 Et ab Jeroſolymis, & ab Idumæa, & trans Jordanem: & qui circa Tyrum, & Sidonem, multitudo magna, audientes, quæ faciebat, venerunt ad eum.

9 Et dixit diſcipulis ſuis, ut navicula ſibi deſerviret propter turbam, ne comprimerent eum.

10 Multos enim ſanabat, ita ut irruerent in eum, ut illum tangerent quotquot habebant plagas. (B)

11 Et ſpiritus immundi, cum illum videbant, procidebant ei, & clamabant dicentes.

12 Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis, ne manifeſtarent illum.

13 * Et aſcendens in montem vocavit ad ſe quos voluit ipſe: & venerunt ad eum. (*Matt. 10. a.1. Luc. 6. b. 13.)

14 Et fecit, ut eſſent duodecim cum illo, & ut mitteret eos prædicare.

15 * Et dedit illis poteſtatem curandi infirmitates, & ejiciendi dæmonia. (*Luc. 9. b.1. & 2.)

16 Et impoſuit Simoni nomen Petrus:

17 Et Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem Jacobi, & impoſuit eis nomina Boanerges, quod eſt Filii tonitrui:

18 Et Andream, & Philippum, & Bartholomæum, & Matthæum, & Thomam, & Jacobum Alphæi, & Thaddæum, & Simonem Cananæum, (C)

19 Et Judam Iſcariotem, qui & tradidit illum.

20 Et veniunt ad domum: & convenit iterum turba, ita ut non poſſent neq; panē manducare.

21 Et cum audiſſent ſui, exierunt tenere eum; dicebant enim: Quoniam in furorem verſus eſt.

22 Et ſcribæ, qui ab Jeroſolymis deſcenderant, dicebant: * Quoniam Beelzebub habet, & quia in principe dæmoniorum ejicit dæmonia. (*Matt. 9. d.34.)

23 Et convocatis eis, in parabolis dicebat illis: Quomodo poteſt ſatanas ſatanam ejicere?

24 Et ſi regnum in ſe dividatur, non poteſt regnum illud ſtare.

25 Et ſi domus ſuper ſemetipſam diſpertiatur, non poteſt domus illa ſtare.

26 Et ſi ſatanas conſurrexerit in ſemetipſum,

diſper-

dispertitus est, & non poterit stare, sed finem habet.

27 Nemo potest vasa fortis ingressus in domum diripere, nisi prius fortem alliget, & tunc domum ejus diripiet.

D *Matt. 12.c.31. Luc.12. b. 10. 1.Joan. 5. d.16.

28 * Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blasphemiæ, quibus blasphemaverint.

29 Qui autem blasphemaverit in Spiritum sanctum, non habebit remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti.

30 Quoniam dicebant: Spiritum immundum habet.

*Matt. 12.d.46. Luc. 8. c. 19.

31 * Et veniunt mater ejus & fratres: & foris stantes miserunt ad eum vocantes eum:

32 Et sedebat circa eum turba: & dicunt ei: Ecce mater tua, & fratres tui foris quærunt te.

33 Et respondens eis ait: Quæ est mater mea, & fratres mei?

34 Et circumspiciens eos, qui in circuitu ejus sedebant, ait: Ecce mater mea, & fratres mei.

35 Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, & soror mea, & mater est.

CAPUT IV.

Parabolam proponit seminatoris, quam discipulis declarat: lucernam dicit super candelabrum ponendam; addens parabolas de semine in terram jacto, quod excrescit dormiente eo, qui seminavit, & de grano sinapis: discipulis autem seorsim omnia interpretatur: in navi a somno excitatus tempestatem maris sedat.

A Matt. 13. a.1. Luc. 8. a. 4.

1 Et iterum cœpit docere ad mare: & congregata est ad eum turba multa, ita ut navim ascendens sederet in mari, & omnis turba circa mare super terram erat.

2 Et docebat eos in parabolis multa, & dicebat illis in doctrina sua:

3 Audite: ecce exiit seminans ad seminandum.

4 Et dum seminat, aliud cecidit circa viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt illud.

5 Aliud vero cecidit super petrosa, ubi non habuit terram multam: & statim exortum est, quoniam non habebat altitudinem terræ:

6 Et quando exortus est sol, exæstuavit: & eo quod non habebat radicem, exaruit.

7 Et aliud cecidit in spinas: & ascenderunt spinæ, & suffocaverunt illud, & fructum non dedit.

8 Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat fructum ascendentem, & crescentem, & afferebat unum triginta, unum sexaginta, & unum centum.

9 Et dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat.

B

10 Et cum esset singularis, interrogaverunt eum hi, qui cum eo erant duodecim, parabolam.

11 Et dicebat eis: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: illis autem, qui foris sunt, in parabolis omnia fiunt,

*Isaiæ 6. c. 9. Matt. 13.b.14. Joa.12. f. 40. Act.28. f. 26. Rom. 11. b.8.

12 * Ut videntes videant, & non videant, & audientes audiant, & non intelligant: nequando convertantur, & dimittantur eis peccata.

13 Et ait illis: Nescitis parabolam hanc? & quomodo omnes parabolas cognoscetis?

14 Qui seminat, verbum seminat.

15 Hi autem sunt, qui circa viam, ubi seminatur verbum, & cum audierint, confestim venit satanas, & aufert verbum, quod seminatum est in cordibus eorum.

16 Et hi sunt similiter, qui super petrosa seminantur: qui cum audierint verbum, statim cum gaudio accipiunt illud:

17 Et non habent radicem in se, sed temporales sunt: deinde orta tribulatione & persecutione propter verbum, confestim scandalizantur.

C

18 Et alii sunt, qui in spinis seminantur: hi sunt, qui verbum audiunt:

*1. Tim.6. d. 17.

19 Et ærumnæ sæculi, * & deceptio divitiarum, & circa reliqua concupiscentiæ introeuntes suffocant verbum, & sine fructu efficitur.

20 Et hi sunt, qui super terram bonam seminati sunt, qui audiunt verbum, & suscipiunt, & fructificant, unum triginta, unum sexaginta, & unum centum.

*Matt. 5. b.15. Luc. 8. b.16.& 11.e.33.

21 * Et dicebat illis: Numquid venit lucerna, ut sub modio ponatur, aut sub lecto? nonne ut super candelabrum ponatur?

*Matt. 10.c.26. Luc. 8. b. 17.

22 * Non est enim aliquid absconditum, quod non manifestetur: nec factum est occultum, sed ut in palam veniat.

23 Si quis habet aures audiendi, audiat.

*Matt. 7. a. 2. Luc. 6. e. 38.

24 Et dicebat illis: Videte quid audiatis. * In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, & adjicietur vobis.

*Matt. 13.b.12. & 25. c. 29. Luc. 8. b.18 & 19.d.26.

25 * Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo.

26 Et dicebat: Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo jaciat sementem in terram,

27 Et dormiat, & exurgat nocte & die, & semen germinet, & increscat, dum nescit ille.

28 Ultro enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica.

29 Et cum produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest messis.

30 Et dicebat: Cui assimilabimus regnum Dei? aut cui parabolæ comparabimus illud?

D *Matt. 13.d.31. Luc.13. d. 19.

31 * Sicut granum sinapis, quod cum seminatum fuerit in terra, minus est omnibus seminibus, quæ sunt in terra:

32 Et cum seminatum fuerit, ascendit, & fit majus omnibus oleribus, & facit ramos magnos, ita ut possint sub umbra ejus aves cæli habitare.

33 Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire:

34 Sine parabola autem non loquebatur eis, seorsum autem discipulis suis disserebat omnia.

35 Et ait illis in illa die, cum sero esset factum: Transeamus contra.

*Matt. 8. c.23. Luc. 8. c. 22.

36 * Et dimittentes turbam, assumunt eum ita ut erat in navi: & aliæ naves erant cum illo.

37 Et facta est procella magna venti, & fluctus mittebat in navim, ita ut impleretur navis.

38 Et erat ipse in puppi super cervical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi: Magister, non ad te pertinet, quia perimus?

39 Et exurgens comminatus est vento, & dixit mari: Tace, obmutesce. Et cessavit ventus, & facta est tranquillitas magna.

40 Et ait illis: Quid timidi estis? necdum habetis fidem? Et timuerunt timore magno, & dicebant ad alterutrum: Quis, putas, est iste, quia & ventus & mare obediunt ei?

CAPUT V.

In regione Gerasenorum dæmoniacum ferocissimum curat a legione dæmonum; quibus permittit, ut in porcos ingrediantur, nec sinit, ut ipsum sequatur is, qui liberatus erat: curata muliere a profluvio sanguinis, venit ad domum Jairi, ejusque filiam resuscitat.

A *Matt. 8. d.28. Luc. 8. d. 26.

1 Et venerunt trans fretum maris in regionem Gerasenorum.

2 Et exeunti ei de navi statim occurrit de monumentis homo in spiritu immundo,

3 Qui domicilium habebat in monumentis, & neque catenis jam quisquam poterat eum ligare:

4 Quoniam sæpe compedibus & catenis vinctus, dirupisset catenas, & compedes comminuisset: & nemo poterat eum domare.

5 Et semper die ac nocte in monumentis, & in montibus erat, clamans, & concidens se lapidibus.

6 Videns autem Jesum a longe, cucurrit, & adoravit eum:

7 Et clamans voce magna dixit: Quid mihi, & tibi, Jesu fili Dei altissimi? adjuro te per Deum, ne me torqueas.

8 Dicebat enim illi: Exi, spiritus immunde, ab homine.

9 Et interrogabat eum: Quod tibi nomen est? Et dicit ei: Legio mihi nomen est, quia multi sumus.

10 Et deprecabatur eum multum, ne se expelleret extra regionem.

11 Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus pascens.

12 Et deprecabantur eum spiritus, dicentes: Mitte nos in porcos, ut in eos introeamus.

B

13 Et concessit eis statim Jesus. Et exeuntes spiritus immundi introierunt in porcos: & magno impetu grex præcipitatus est in mare ad duo millia, & suffocati sunt in mari.

14 Qui autem pascebant eos, fugerunt, &

nuntiaverunt in civitatem, & in agros. Et
egressi sunt videre quid esset factum:
15 Et veniunt ad Jesum: & vident illum,
qui a dæmonio vexabatur, sedentem, vesti-
tum, & sanæ mentis, & timuerunt.
16 Et narraverũt illis, qui viderant, qualiter fa-
ctũ esset ei, qui dæmoniũ habuerat, & de porcis.
17 Et rogare cœperunt eum, ut discederet
de finibus eorum.
18 Cumque ascenderet navim, cœpit il-
lum deprecari, qui a dæmonio vexatus fue-
rat, ut esset cum illo.
19 Et non admisit eum, sed ait illi: Vade in
domum tuam ad tuos, & annuntia illis quanta
tibi Dominus fecerit, & misertus sit tui.
20 Et abiit, & cœpit prædicare in Decapoli,
quanta sibi fecisset Jesus: & omnes mirabantur.
21 Et cum transcendisset Jesus in navi rur-
sum trans fretum, convenit turba multa ad
eum, & erat circa mare.
*Matt. 22 *Et venit quidam de archisynagogis nomi-
9. c.18. neJairus: & videns eum, procidit ad pedes ejus,
C 23 Et deprecabatur eum multum, dicens: Quo-
Luc. 8. niam filia mea in extremis est: Veni, impone
f. 41. manum super eam, ut salva sit, & vivat.
24 Et abiit cum illo, & sequebatur eum
turba multa, & comprimebant eum.
25 Et mulier, quæ erat in profluvio sangui-
nis annis duodecim,
26 Et fuerat multa perpessa a compluribus me-
dicis, & erogaverat omnia sua, nec quidquam
profecerat, sed magis deterius habebat;
27 Cum audisset de Jesu, venit in turba re-
tro, & tetigit vestimentum ejus;
28 Dicebat enim: Quia si vel vestimen-
tum ejus tetigero, salva ero.
29 Et confestim siccatus est fons sanguinis e-
D jus, & sensit corpore, quia sanata esset a plaga.
30 Et statim Jesus in semetipso cognoscens
virtutem, quæ exierat de illo, conversus ad
turbam, aiebat: Quis tetigit vestimenta mea?
31 Et dicebant ei discipuli sui: Vides turbam
comprimentem te, & dicis: Quis me tetigit?
32 Et circumspiciebat videre eam, quæ hoc
fecerat.
33 Mulier vero timens & tremens, sciens
quod factum esset in se, venit, & procidit
ante eum, & dixit ei omnem veritatem.
* Luc. 34 Ille autem dixit ei, *Filia, fides tua te sal-
7. g.50. vam fecit: vade in pace, & esto sana a plaga tua.
& 8. g. 35 Adhuc eo loquente, veniunt ab archi-
48. synagogo, dicentes: Quia filia tua mortua
est: quid ultra vexas Magistrum?
36 Jesus autem audito verbo, quod diceba-
tur, ait archisynagogo: Noli timere: tan-
tummodo crede.
37 Et non admisit quemquam se sequi, nisi Pe-
trum, & Jacobum, & Joannem fratrem Jacobi.
38 Et veniunt in domum archisynagogi, & vi-
det tumultum, & flentes, & ejulantes multum.
39 Et ingressus ait illis: Quid turbamini, &
ploratis? puella non est mortua, sed dormit.
40 Et irridebant eum. Ipse vero, ejectis omni-
bus, assumit patrem, & matrem puellæ, & qui se-
cum erant, & ingreditur, ubi puella erat jacens.
41 Et tenens manum puellæ, ait illi: Ta-
litha cumi, quod est interpretatum: Puella
(tibi dico) surge.
42 Et confestim surrexit puella, & ambula-
bat: erat autem annorum duodecim: & ob-
stupuerunt stupore magno.
43 Et præcepit illis vehementer, ut nemo
id sciret: & dixit dari illi manducare.

CAPUT VI.

*Christi doctrinam in ipsius patria admiran-
tur; ubi tamen propter illorum incredulitatem
pauca edidit miracula: Apostolos mittens ad
prædicandum, instruit quid observare debeant:
Herodes, audita Christi fama, dicit Joannem
Baptistam resurrexisse; cujus caput postulanti
Herodiadis filiæ saltatrici, propter jusjuran-
dum tradiderat: in deserto quinque panibus &
duobus piscibus quinque millia virorum satiat:
super mare ambulans, tempestatem sedat: in
terra Genesareth plurimos tactu fimbriæ vesti-
menti sanat.*

A 1 ET egressus inde, abiit in patriam suam:
Matth. & sequebantur eum discipuli sui.
13.g.54.
2 Et facto sabbato cœpit in synagoga docere: Luc. 4.
& multi audientes admirabantur in doctrina c. 16.
ejus, dicentes: Unde huic hæc omnia? & quæ
est sapientia, quæ data est illi, & virtutes
tales, quæ per manus ejus efficiuntur?
3 * Nonne hic est faber filius Mariæ, fra- * Joan.
ter Jacobi, & Joseph, & Judæ, & Simonis? 6. e.42.
nonne & sorores ejus hic nobiscum sunt? Et
scandalizabantur in illo.
4 Et dicebat illis Jesus: * Quia non est pro- *Matt.
pheta sine honore nisi in patria sua, & in 13.g.57.
domo sua, & in cognatione sua. Luc. 4.
5 Et non poterat ibi virtutem ullam facere, d. 24.
nisi paucos infirmos impositis manibus curavit. Joan. 4.
6 Et mirabatur propter incredulitatem eo- f. 44.
rum, & circuibat castella in circuitu docens.
7 * Et vocavit duodecim, & cœpit eos mit- * Matt
tere binos, & dabat illis potestatem spirituum 10. a.1.
immundorum. Supr. 3.
8 Et præcepit eis, ne quid tollerent in via, b. 14.
nisi virgam tantum, non peram, non pa- Luc. 9.
nem, neque in zona æs, a. 1.
9 * Sed calceatos sandaliis, & ne indue- * Act.
rentur duabus tunicis. 12. b.8.
10 Et dicebat eis: Quocumque introieritis in B
domum, illic manete, donec exeatis inde.
11 Et quicumque non receperint vos, nec *Matt.
audierint vos, * exeuntes inde excutite pul- 10.b.14.
verem de pedibus vestris in testimonium illis. Luc. 9.
12 Et exeuntes prædicabant, ut pœniten- a. 5.
tiam agerent: Act. 13.
13 Et dæmonia multa ejiciebant, * & un- g.51. &
gebant oleo multos ægros, & sanabant. 18. b.6.
14 * Et audivit rex Herodes, (manifestum *Jac. 5.
enim factum est nomen ejus) & dicebat: Quia d. 14.
Joannes Baptista resurrexit a mortuis, & pro- * Matt.
pterea virtutes operantur in illo. 14. a.2.
15 Alii autem dicebant: Quia Elias est. Luc. 9.
Alii vero dicebant: Quia propheta est, quasi a. 7.
unus ex prophetis. C
16 Quo audito Herodes ait: Quem ego de-
collavi Joannem, hic a mortuis resurrexit. *Luc. 3.
17 * Ipse enim Herodes misit, ac tenuit d. 19.
Joannem, & vinxit eum in carcere propter
Herodiadem uxorem Philippi fratris sui, quia
duxerat eam *Levit.
18 Dicebat enim Joannes Herodi: * Non 18.b.16.
licet tibi habere uxorem fratris tui.
19 Herodias autem insidiabatur illi, & vo-
lebat occidere eum, nec poterat;
20 Herodes enim metuebat Joannem, sciens
eum virum justum & sanctum: custodiebat
eum, & audito eo multa faciebat, & libenter
eum audiebat.
21 Et cum dies opportunus accidisset, He-
rodes natalis sui cœnam fecit principibus,
& tribunis, & primis Galilææ.
22 Cumque introisset filia ipsius Herodia-
dis, & saltasset, & placuisset Herodi, simul-
que recumbentibus, rex ait puellæ: Pete a
me quod vis, & dabo tibi; D
23 Et juravit illi: Quia quidquid petieris
dabo tibi, licet dimidium regni mei.
24 Quæ cum exisset, dixit matri suæ: Quid
petam? At illa dixit: Caput Joannis Baptistæ.
25 Cumque introisset statim cum festinatio-
ne ad regem, petivit dicens: Volo, ut proti-
nus des mihi in disco caput Joannis Baptistæ.
26 Et contristatus est rex propter jusjuran-
dum, & propter simul discumbentes noluit
eam contristare:
27 Sed misso spiculatore præcepit afferri caput
ejus in disco. Et decollavit eum in carcere,
28 Et attulit caput ejus in disco, & dedit
illud puellæ, & puella dedit matri suæ.
29 * Quo audito, discipuli ejus venerunt, *Matt.
& tulerunt corpus ejus: & posuerunt illud in 14.b.12.
monumento.
30 *Et convenientes Apostoli ad Jesum, renun- *Luc. 9.
tiaverunt ei omnia, quæ egerant, & docuerant. a. 10.
31 Et ait illis: * Venite seorsum in deser- * Matt.
tum locum, & requiescite pusillum. Erant e- 14.b.13.
nim qui veniebant & redibant, multi: & nec Luc. 9.
spatium manducandi habebant. a. 10.
32 Et ascendentes in navim, abierunt in Joan. 6.
desertum locum seorsum. a. 1.
33 Et viderunt eos abeuntes, & cognove- E
runt multi: & pedestres de omnibus civitati-

bus

bus concurrerunt illuc, & prævenerunt eos.

* Matt. 9. d.36. & 14. b. 14.

34 *Et exiens vidit turbam multam Jesus: & misertus est super eos, quia erant sicut oves non habentes pastorem, & cœpit illos docere multa.

35 Et cum jam hora multa fieret, accesserunt discipuli ejus, dicentes: Desertus est locus hic, & jam hora præteriit;

* Luc. 9. b. 12.

36 * Dimitte illos, ut euntes in proximas villas, & vicos emant sibi cibos, quos manducent.

37 Et respondens ait illis: Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denariis panes, & dabimus illis manducare.

38 Et dicit eis: Quot panes habetis? ite, & videte. Et cum cognovissent, dicunt: Quinque, & duos pisces.

* Joan. 6. b. 10.

39 * Et præcepit illis, ut accumbere facerent omnes secundum contubernia super viride fœnum.

40 Et discubuerunt in partes per centenos, & quinquagenos.

F

41 Et acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, intuens in cælum benedixit, & fregit panes, & dedit discipulis suis, ut ponerent ante eos: & duos pisces divisit omnibus.

42 Et manducaverunt omnes, & saturati sunt.

43 Et sustulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos, & de piscibus.

44 Erant autem, qui manducaverunt, quinque millia virorum.

45 Et statim coegit discipulos suos ascendere navim, ut præcederent eum trans fretum ad Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum.

46 Et cũ dimisisset eos, abiit in montem orare.

47 Et cum sero esset, erat navis in medio mari, & ipse solus in terra.

* Matt. 14. c. 24.

48 * Et videns eos laborantes in remigando, (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare, & volebat præterire eos.

49 At illi, ut viderunt eum ambulantem supra mare, putaverunt phantasma esse, & exclamaverunt.

G

50 Omnes enim viderunt eum, & conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis, & dixit eis: Confidite: ego sum, nolite timere.

51 Et ascendit ad illos in navim, & cessavit ventus. Et plus magis intra se stupebant:

52 Non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obcæcatum.

* Matt. 14. d. 34.

53 * Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesareth, & applicuerunt.

54 Cumque egressi essent de navi, continuo cognoverunt eum:

55 Et percurrentes universam regionem illam, cœperunt in grabatis eos, qui se male habebant, circumferre, ubi audiebant eum esse.

D

56 Et quocumque introibat, in vicos, vel in villas, aut civitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, ut vel fimbriam vestimenti ejus tangerent: & quotquot tangebant eum, salvi fiebant.

CAPUT VII.

Pharisæos redarguit Christi arguentes discipulos, quod non lotis ederent manibus, cum ipsi Dei mandata ob suas traditiones transgrederentur; declarans quænam possint hominem coinquinare, nempe quæ de corde exeunt: Syrophœnissæ filiam ad perseverantem illius supplicationem a dæmonio liberat: & surdum ac mutum sanat.

A

1 ET conveniunt ad eum Pharisæi, & quidam de Scribis venientes ab Jerosolymis.

* Matt. 15. a. 2.

2 * Et cum vidissent quosdam ex discipulis ejus communibus manibus, id est non lotis, manducare panes, vituperaverunt.

3 Pharisæi enim, & omnes Judæi, nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum:

4 Et a foro nisi baptizentur, non comedunt: & alia multa sunt, quæ tradita sunt illis servare, baptismata calicum, & urceorum, & æramentorum, & lectorum.

5 Et interrogabant eum Pharisæi, & Scribæ: Quare discipuli tui non ambulant juxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem?

6 At ille respondens, dixit eis: Bene prophetavit Isaias de vobis hypocritis, sicut scriptum est: * Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me.

* Isaiæ 29. d. 13.

7 In vanum autem me colunt, docentes doctrinas, & præcepta hominum.

B

8 Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptismata urceorum, & calicum, & alia similia his facitis multa.

9 Et dicebat illis: Bene irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem vestram servetis.

10 Moyses enim dixit: * Honora patrem tuum, & matrem tuam. Et: * Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.

* Exod. 20. c. 12. Deut. 5. b. 16. Eph. 6. a. 2.

11 Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri, Corban (quod est donum) quodcumque ex me, tibi profuerit:

* Exod. 21. c. 17. Levit. 20. b. 9. Prov. 20. c. 20.

12 Et ultra non dimittitis eum quidquam facere patri suo, aut matri,

13 Rescindentes verbum Dei per traditionem vestram, quam tradidistis: & similia hujusmodi multa facitis.

* Matt. 15. b. 10.

14 * Et advocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me omnes, & intelligite.

15 Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coinquinare, sed quæ de homine procedunt, illa sunt, quæ communicant hominem.

16 Si quis habet aures audiendi, audiat.

17 Et cum introisset in domum a turba, interrogabant eum discipuli ejus parabolam.

C

18 Et ait illis: Sic & vos imprudentes estis? Non intelligitis, quia omne extrinsecus introiens in hominem non potest eum communicare:

19 Quia non intrat in cor ejus, sed in ventrem vadit, & in secessum exit, purgans omnes escas?

20 Dicebat autem, quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem.

* Gen. 6. a. 5.

21 * Ab intus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia,

22 Furta, avaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia.

23 Omnia hæc mala ab intus procedunt, & communicant hominem.

* Matt. 15. c. 21.

24 * Et inde surgens abiit in fines Tyri & Sidonis; & ingressus domum neminem voluit scire, & non potuit latere.

25 Mulier enim, statim ut audivit de eo, cujus filia habebat spiritum immundum, intravit, & procidit ad pedes ejus.

26 Erat enim mulier Gentilis, Syrophœnissa genere. Et rogabat eum, ut dæmonium ejiceret de filia ejus.

27 Qui dixit illi: Sine prius saturari filios; non est enim bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.

D

28 At ille respondit, & dixit illi: Utique, Domine; nam & catelli comedunt sub mensa de micis puerorum.

29 Et ait illi: Propter hunc sermonem vade: exiit dæmonium a filia tua.

30 Et cum abiisset domum suam, invenit puellam jacentem supra lectum, & dæmonium exiisse.

31 Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos.

* Matt. 9. d. 32. Luc. 11. b. 14.

32 * Et adducunt ei surdum, & mutum: & deprecabantur eum, ut imponat illi manum.

33 Et apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas ejus, & exspuens tetigit linguam ejus:

34 Et suspiciens in cælum ingemuit, & ait illi: Ephphetha, quod est adaperire.

35 Et statim apertæ sunt aures ejus, & solutum est vinculum linguæ ejus, & loquebatur recte.

36 Et præcepit illis, ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant:

37 Et eo amplius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit: & surdos fecit audire, & mutos loqui.

CAPUT VIII.

Septem panibus, paucisque pisciculis satiat quatuor hominum millia: discipulos a fermento Pharisæorum cavere jubet: cæcum sensim curat: interrogatis Apostolis, quem Jesum esse dicerent, Petrus confitetur, ipsum esse Christum: & paulo post satanas ab eo dicitur, quod increparet illum, dum suam prædiceret passionem: de tollenda cruce, & quod anima nihil debet esse charius.

A *Matt. 15.d.32.

1 IN diebus illis iterum * cum turba multa esset, nec haberent quod manducarent, convocatis discipulis, ait illis:

2 Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducent.

3 Et si dimisero eos jejunos in domum suam, deficient in via; quidam enim ex eis de longe venerunt.

4 Et responderunt ei discipuli sui: Unde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?

5 Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: septem.

6 Et præcepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, & dabat discipulis suis, ut apponerent, & apposuerunt turbæ.

7 Et habebant pisciculos paucos: & ipsos benedixit, & jussit apponi.

8 Et manducaverunt, & saturati sunt, & sustulerunt quod superaverat de fragmentis, septem sportas.

9 Erant autem qui manducaverant, quasi quatuor millia: & dimisit eos.

B

10 Et statim ascendens navim cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha.

*Matt. 16. a.1. Luc. 11. g. 54.

11 * Et exierunt Pharisæi, & cœperunt conquirere cum eo, quærentes ab illo signum de cælo, tentantes eum.

12 Et ingemiscens spiritu ait: Quid generatio ista signum quærit? Amen dico vobis, si dabitur generationi isti signum.

13 Et dimittens eos ascendit iterum navim, & abiit trans fretum.

*Matt. 16. a.5.

14 * Et obliti sunt panes sumere: & nisi unum panem non habebant secum in navi.

15 Et præcipiebat eis, dicens: Videte, & cavete a fermento Pharisæorum, & fermento Herodis.

16 Et cogitabant ad alterutrum, dicentes: Quia panes non habemus.

17 Quo cognito, ait illis Jesus: Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondum cognoscitis, nec intelligitis? adhuc cæcatum habetis cor vestrum?

* Supr. 6. f.41. Joan. 6. b. 11.

18 Oculos habentes non videtis? & aures habentes, non auditis? * nec recordamini,

C

19 Quando quinque panes fregi in quinque millia, quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei: duodecim.

20 Quando & septem panes in quatuor millia: quot sportas fragmentorum tulistis? Et dicunt ei: septem.

21 Et dicebat eis: Quomodo nondum intelligitis?

22 Et veniunt Bethsaidam, & adducunt ei cæcum, & rogabant eum, ut illum tangeret.

23 Et apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & expuens in oculos ejus, impositis manibus suis, interrogavit eum, si quid videret.

24 Et aspiciens, ait: Video homines velut arbores ambulantes.

25 Deinde iterum imposuit manus super oculos ejus: & cœpit videre, & restitutus est, ita ut clare videret omnia.

26 Et misit illum in domum suam, dicens: Vade in domum tuam, & si in vicum introieris, nemini dixeris.

*Matt. 16.b.13. * Luc. 9. b.18.

27 * Et egressus est Jesus, & discipuli ejus in castella Cæsareæ Philippi: & in via interrogabat discipulos suos, dicens eis: * Quem me dicunt esse homines?

D

28 Qui responderunt illi, dicentes: Joannem Baptistam, alii Eliam, alii vero quasi unum de prophetis.

29 Tunc dicit illis: Vos vero quem me esse dicitis? Respondens Petrus ait ei: Tu es Christus.

30 Et comminatus est eis, ne cui dicerent de illo.

31 Et cœpit docere eos, quoniam oportet Filium hominis pati multa, & reprobari a senioribus, & a summis sacerdotibus, & a Scribis, & occidi, & post tres dies resurgere.

32 Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum.

33 Qui conversus, & videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicens: Vade retro me satana, quoniam non sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum.

*Matt. 10.d.38. & 16. d. 24. Luc. 9. c.23. & 14.f.27. * Luc. 17.g.33. Joa. 12. d. 25.

34 Et convocata turba cum discipulis suis, dixit eis: * Si quis vult me sequi, deneget semetipsum: & tollat crucem suam, & sequatur me.

35 * Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me, & Evangelium, salvam faciet eam.

36 Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum, & detrimentum animæ suæ faciat?

37 Aut quid dabit homo commutationis pro anima sua?

*Matt. 10.c.33. Luc. 9. c.26. & 12. b.9.

38 * Qui enim me confessus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera & peccatrice; & filius hominis confitebitur eum, cum venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis.

*Matt. 16.d.28. Luc. 9. c. 27.

39 Et dicebat illis: * Amen dico vobis, quia sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei veniens in virtute.

CAPUT IX.

Transfigurato Jesu junguntur Moyses & Elias: dicit, Eliam, dum venerit, omnia restituturum, imo jam venisse, nec fuisse susceptum: surdum ac mutum spiritum ejicit, qui sola oratione & jejunio ejicitur: suam passionem prædicit: disputantes discipulos docet, quis eorum sit major: de ejiciente dæmonium, qui non sequebatur Jesum: de amputando manus, pedis, vel oculi scandalo.

A Matth. 17. a.1. Luc. 9. c. 28.

1 ET post dies sex assumit Jesus Petrum, & Jacobum, & Joannem, & ducit illos in montem excelsum seorsum solos, & transfiguratus est coram ipsis.

2 Et vestimenta ejus facta sunt splendentia, & candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere.

3 Et apparuit illis Elias cum Moyse: & erant loquentes cum Jesu.

4 Et respondens Petrus ait Jesu: Rabbi, bonum est nos hic esse: & faciamus tria tabernacula, Tibi unum, & Moysi unum, & Eliæ unum.

5 Non enim sciebat quid diceret; erant enim timore exterriti.

6 Et facta est nubes obumbrans eos: & venit vox de nube dicens: Hic est filius meus charissimus: audite illum.

B

7 Et statim circumspicientes, neminem amplius viderunt, nisi Jesum tantum secum.

* Matt. 17. b.9.

8 * Et descendentibus illis de monte, præcepit illis, ne cuiquam, quæ vidissent, narrarent: ni si cũ Filius hominis a mortuis resurrexerit.

9 Et verbum continuerunt apud se, conquirentes quid esset: Cum a mortuis resurrexerit.

* Mal. 4. b. 5.

10 Et interrogabant eum dicentes: * Quid ergo dicunt Pharisæi, & Scribæ, quia Eliam oportet venire primum?

* Isaiæ 53. a.3. & b.4.

11 Qui respondens ait illis: Elias cum venerit primo, restituet omnia: & quomodo * scriptum est in Filium hominis, ut multa patiatur, & contemnatur.

C *Matt. 17.b.12.

12 Sed dico vobis, quia & * Elias venit (& fecerunt illi quæcumque voluerunt) sicut scriptum est de eo.

13 Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquirentes cum illis.

14 Et confestim omnis populus videns Jesum stupefactus est, & expaverunt, & accurrentes salutabant eum.

15 Et interrogavit eos: Quid inter vos conquiritis?

* Luc. 9. e.38.

16 * Et respondens unus de turba dixit: Magister, attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum:

D

17 Qui ubicumque eum apprehenderit, allidit illum, & spumat, & stridet dentibus, & arescit: & dixi discipulis tuis, ut ejicerent illum, & non potuerunt.

18 Qui respondens eis, dixit: O generatio incredula, quamdiu apud vos ero? quamdiu vos patiar? afferte illum ad me.

19 Et attulerunt eum. Et cum vidisset eum, statim spiritus conturbavit illum: & elisus in terram, volutabatur spumans.

20 Et interrogavit patrem ejus: Quantum temporis est, ex quo ei hoc accidit? At ille ait: ab infantia:

21 Et frequenter eum in ignem, & in aquas misit, ut eum perderet. Sed si quid potes, adjuva nos misertus nostri.

22 Jesus autem ait illi: Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti.

E

23 Et continuo exclamans pater pueri cum lacrymis ajebat: Credo, Domine: adjuva incredulitatem meam.

24 Et cum videret Jesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi: Surde, & mute spiritus, ego præcipio tibi: exi ab eo, & amplius ne introeas in eum.

25 Et exclamans, & multum discerpens eum exit ab eo, & factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent: Quia mortuus est.

26 Jesus autem tenens manum ejus elevavit eum, & surrexit.

27 Et cum introisset in domum, discipuli ejus secreto interrogabant eum: Quare nos non potuimus ejicere eum?

28 Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione, & jejunio.

29 Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam: nec volebat quemquam scire.

*Matt. 17.c.21. Luc. 9. b. 22. & f.44.

30 * Docebat autem discipulos suos, & dicebat illis: Quoniam filius hominis tradetur in manus hominum, & occident eum, & occisus tertia die resurget.

31 At illi ignorabant verbum, & timebant interrogare eum.

32 Et venerunt Capharnaum. Qui cum domi essent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis?

*Matt. 18. a.1. Luc. 9. f. 46.

33 At illi tacebant: siquidem in via inter se disputaverant, * quis eorum major esset.

34 Et residens vocavit duodecim, & ait illis: Si quis vult primus esse, erit omnium novissimus, & omnium minister.

F

35 Et accipiens puerum statuit eum in medio eorum: quem cum complexus esset, ait illis:

36 Quisquis unum ex hujusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit: & quicumque me susceperit, non me suscipit, sed eum, qui misit me.

* Luc. 9. f.49.

37 * Respondit illi Joannes, dicens: Magister, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, qui non sequitur nos, & prohibuimus eum.

* 1.Cor. 12. a.3.

38 Jesus autem ait: Nolite prohibere eum: * Nemo est enim qui faciat virtutem in nomine meo, & possit cito male loqui de me;

39 Qui enim non est adversum vos, pro vobis est.

*Matt. 10.d.42.

40 * Quisquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, quia Christi estis; amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

*Matt. 18. a.6. Luc.17. a. 2.

41 * Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me, bonum est ei magis, si circumdaretur mola asinaria collo ejus, & in mare mitteretur.

G

* Matt. 5. e.30. & 18. a. 8.

42 * Et si scandalizaverit te manus tua, abscinde illam; bonum est tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem,

43 Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

44 Et si pes tuus te scandalizat, amputa illum; bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis,

* Isaiæ 66.g.24.

45 * Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

46 Quod si oculus tuus scandalizat te, ejice eum; bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis,

47 Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

* Lev. 2. d.13.

48 * Omnis enim igne salietur, & omnis victima sale salietur.

*Matt. 5. b.13. Luc.14. g. 34.

49 * Bonum est sal: quod si sal insulsum fuerit, in quo illud condietis? Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos.

CAPUT X.

Nullo modo dimittendam uxorem astruit aliam ducendo: parvulos complexus benedicit eis: dives, qui præcepta a juventute observarat, non amplectitur Christi consilium de omnibus divendendis: quid referent præmii, qui omnia relinquunt: rursum suam prædicit passionem: occasione ambitionis filiorum Zebedæi docet discipulos, quod non ostensione dominii, sed officio ministerii debeant esse majores: Bartimæum cæcum sanat.

A

Matth 19. a.1.

1 ET inde exurgens venit in fines Judeę ultra Jordanem: & conveniunt iterum turbæ ad eum: & sicut consueverat, iterum docebat illos.

2 Et accedentes Pharisæi interrogabant eum: si licet viro uxorem dimittere, tentantes eum.

3 At ille respondens dixit eis: Quid vobis præcepit Moyses?

* Deut. 24. a.1.

4 Qui dixerunt: * Moyses permisit libellum repudii scribere, & dimittere.

5 Quibus respondens Jesus ait: Ad duritiam cordis vestri scripsit vobis præceptum istud.

* Gen. 1. d.27.

6 Ab initio autem creaturæ * masculum, & fœminam fecit eos Deus.

* Gen. 2. d.24. Matth. 19. a.5. 1. Cor. 7. b.10.

7 Propter hoc * relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit ad uxorem suam.

8 Et * erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro.

9 Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.

B

Ephes. 5. g.31. * 1.Cor. 6.d.16.

10 Et in domo iterum discipuli ejus de eodem interrogaverunt eum.

11 Et ait illis: Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam.

12 Et si uxor dimiserit virum suum, & alii nupserit, mœchatur.

13 Et offerebant illi parvulos, ut tangeret illos: Discipuli autem comminabantur offerentibus.

14 Quos cum videret Jesus, indigne tulit, & ait illis: Sinite parvulos venire ad me, & ne prohibueritis eos; talium enim est regnum Dei.

15 Amen dico vobis: Quisquis non receperit regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud.

16 Et complexans eos, & imponens manus super illos, benedicebat eos.

*Matt. 19.b.16 Luc.18 d. 18.

17 Et cum egressus esset in viam, procurrens quidam genu flexo ante eum, rogabat eum: * Magister bone, quid faciam, ut vitam æternam percipiam?

C

28 Jesus autem dixit ei: Quid me dicis bonum? Nemo bonus, nisi unus Deus.

*Exod. 20.c.13.

19 * Præcepta nosti: Ne adulteres, Ne occidas, Ne fureris, Ne falsum testimonium dixeris, Ne fraudem feceris, Honora patrem tuum & matrem.

20 At ille respondens, ait illi: Magister, hæc omnia observavi a juventute mea.

21 Jesus autem intuitus eum dilexit eum, & dixit ei: Unum tibi deest: vade, quæcumque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me.

22 Qui contristatus in verbo, abiit mœrens; erat enim habens multas possessiones.

23 Et circumspiciens Jesus ait discipulis suis: Quam difficile qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt!

24 Discipuli autem obstupescebant in verbis ejus. At Jesus rursus respondens ait illis: Filioli, quam difficile est, confidentes in pecuniis in regnum Dei introire!

D

25 Facilius est, camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei.

26 Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos: Et quis potest salvus fieri?

27 Et intuens illos Jesus ait: Apud homines impossibile est, sed non apud Deum; omnia enim possibilia sunt apud Deum.

* Matt. 19.d.27. Luc.18. c. 28.

28 * Et cœpit ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te.

29 Respondens Jesus ait : Amen dico vo-
bis : Nemo est, qui reliquerit domum , aut
fratres, aut sorores , aut patrem , aut ma-
trem , aut filios , aut agros propter me, &
propter evangelium,
30 Qui non accipiat centies tantum nunc
in tempore hoc : domos, & fratres , & soro-
res, & matres, & filios, & agros cum per-
secutionibus, & in sæculo futuro vitam æ-
*Matt. ternam.
19.d.30. 31 * Multi autem erunt primi novissimi ,
E & novissimi primi.
32 Erant autem in via ascendentes Jeroso-
* Luc. lymam : & præcedebat illos Jesus , & stupe-
18.f.31. bant, & sequentes timebant. * Et assumens
iterum duodecim, cœpit illis dicere quæ es-
sent ei eventura.
33 Quia ecce ascendimus Jerosolymam, &
Filius hominis tradetur principibus sacerdo-
tum, & Scribis, & senioribus , & damnabunt
eum morte, & tradent eum gentibus :
34 Et illudent ei, & conspuent eum , &
flagellabunt eum, & interficient eum : & ter-
*Matt. tia die resurget.
20.c.20. 35 * Et accedunt ad eum Jacobus , & Joannes
filii Zebedæi, dicentes : Magister, volumus,
ut quodcumque petierimus, facias nobis.
36 At ille dixit eis : Quid vultis ut fa-
ciam vobis ?
F 37 Et dixerunt : Da nobis , ut unus ad
dexteram tuam, & alius ad sinistram tuam
sedeamus in gloria tua.
38 Jesus autem ait eis : Nescitis quid petatis;
potestis bibere calicem, quem ego bibo, aut
baptismo, quo ego baptizor, baptizari ?
39 At illi dixerunt ei : Possumus. Jesus au-
tem eis : Calicem quidem, quem ego bibo,
bibetis ; & baptismo , quo ego baptizor, ba-
ptizabimini :
40 Sedere autem ad dexteram meam , vel
ad sinistram , non est meum dare vobis, sed
quibus paratum est.
41 Et audientes decem cœperunt indignari
de Jacobo, & Joanne.
* Luc. 42 Jesus autem vocans eos, ait illis : * Sci-
22.c.25. tis, quia hi, qui videntur principari genti-
bus, dominantur eis : & principes eorum
potestatem habent ipsorum.
43 Non ita est autem in vobis : sed quicum-
que voluerit fieri major, erit vester minister :
44 Et quicumque voluerit in vobis primus
esse, erit omnium servus.
G 45 Nam & Filius hominis non venit , ut
ministraretur ei , sed ut ministraret, & da-
ret animam suam redemptionem pro multis.
* Matt. 46 * Et veniunt Jericho , & proficiscente
20.d.29. eo de Jericho, & discipulis ejus , & pluri-
Luc.18. ma multitudine , filius Timæi Bartimæus
f. 35. cæcus sedebat juxta viam mendicans.
47 Qui cum audisset, quia Jesus Nazare-
nus est, cœpit clamare, & dicere : Jesu Fili
David, miserere mei.
48 Et comminabantur ei multi, ut taceret.
At ille multo magis clamabat : Fili David,
miserere mei.
49 Et stans Jesus præcepit illum vocari.
Et vocant cæcum, dicentes ei : Animæquior
esto : surge, vocat te.
50 Qui projecto vestimento suo exiliens
venit ad eum.
51 Et respondens Jesus dixit illi : Quid ti-
bi vis faciam? Cæcus autem dixit ei : Rab-
boni, ut videam.
52 Jesus autem ait illi : Vade, fides tua te
salvum fecit. Et confestim vidit, & seque-
batur eum in via.

CAPUT XI.

Super pullum asinæ cum honore Jerusalem ingreditur : ficum maledicendo arefacit : ementes ac vendentes de templo ejicit : efficaciam fiduciæ in Deum ostendit, dicens fratri remittenda, quæ in nos commisit : Scribis non dicit qua potestate hæc faciat, eo quod nec illi responderent ad propositam de Joannis baptismo quæstionem.

A
Matth. 1 ET cum appropinquarent Jerosolymæ
21.a.1. & Bethaniæ ad montem Olivarum ,
Luc.19. mittit duos ex discipulis suis,
.. 29.
2 Et ait illis : Ite in castellum , quod contra
vos est, & statim introeuntes illuc invenietis
pullum ligatum, super quem nemo adhuc ho-
minum sedit : solvite illum, & adducite.
3 Et si quis vobis dixerit : Quid facitis ?
dicite, quia Domino necessarius est : & con-
tinuo illum dimittet huc.
4 Et abeuntes invenerunt pullum ligatum
ante januam foris in bivio, & solvunt eum.
5 Et quidam de illic stantibus dicebant il-
lis : Quid facitis solventes pullum ?
6 Qui dixerunt eis, sicut præceperat illis
Jesus, & dimiserunt eis.
7 * Et duxerunt pullum ad Jesum : & impo- * Joan.
nunt illi vestimenta sua, & sedit super eum. 12.b.14.
8 Multi autem vestimenta sua straverunt
in via : alii autem frondes cædebant de ar-
boribus, & sternebant in via.
9 Et qui præibant , & qui sequebantur ,
clamabant dicentes : * Hosanna : * Psal.
10 Benedictus qui venit in nomine Domi- 117. d.
ni : Benedictum quod venit regnum patris 26.
nostri David : Hosanna in excelsis. Matth.
11 * Et introivit Jerosolymam in templum: & 21. a.9.
circumspectis omnibus, cum jam vespera esset Luc.19.
hora, exiit in Bethaniam cum duodecim. f. 38.
12 Et alia die cum exirent a Bethania , * Matt.
esuriit. 21.b.10.
13 * Cumque vidisset a longe ficum habentem B
folia, venit, si quid forte inveniret in ea. Et *Matt.
cum venisset ad eam, nihil invenit præter 21.b.19.
folia; non enim erat tempus ficorum.
14 Et respondens dixit ei : Jam non am-
plius in æternum ex te fructum quisquam
manducet. Et audiebant discipuli ejus.
15 Et veniunt Jerosolymam. Et cum introis-
set in templum, cœpit ejicere vendentes , & e-
mentes in templo : & mensas nummulariorum ,
& cathedras vendentium columbas evertit.
16 Et non sinebat, ut quisquam transferret
vas per templum :
17 Et docebat, dicens eis : Nonne scriptum
est : * Quia domus mea domus orationis vo- * Isaiæ
cabitur omnibus gentibus ? Vos autem fecistis 56.c.7.
eam speluncam latronum. Jere. 7.
18 Quo audito principes sacerdotum , & b. 11.
Scribæ quærebant, quomodo eum perderent ; C
timebant enim eum, quoniam universa tur-
ba admirabatur super doctrina ejus.
19 Et cum vespera facta esset, egrediebatur
de civitate.
20 Et cum mane transirent, viderunt fi-
cum aridam factam a radicibus.
21 Et recordatus Petrus, dixit ei : Rabbi,
ecce ficus, cui maledixisti, aruit.
22 Et respondens Jesus ait illis : * Habete * Matt.
fidem Dei. 21.b.21.
23 Amen dico vobis, quia quicumque dixe-
rit huic monti : Tollere, & mittere in mare;
& non hæsitaverit in corde suo, sed credide-
rit, quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei.
24 * Propterea dico vobis, omnia quæcumque *Matt.
orantes petitis, credite, quia accipietis, & 7. a. 7.
evenient vobis. & 21.
25 * Et cum stabitis ad orandum , dimittite b. 22.
si quid habetis adversus aliquem, ut & Pa- D
ter vester, qui in cælis est, dimittat vobis * Matt.
peccata vestra. 6. b.14.
26 Quod si vos non dimiseritis, nec Pater & 18.
vester, qui in cælis est, dimittet vobis pec- d. 35.
cata vestra. Luc.11.
27 * Et veniunt rursus Jerosolymam. Et cum b. 9.
ambularet in templo, accedunt ad eum sum- * Luc.
mi sacerdotes, & Scribæ, & seniores : 20. a.1.
28 Et dicunt ei : In qua potestate hæc facis? &
quis dedit tibi hanc potestatem, ut ista facias?
29 Jesus autem respondens ait illis : Inter-
rogabo vos & ego unum verbum, & respon-
dete mihi : & dicam vobis, in qua potestate
hæc faciam.
30 Baptismus Joannis de cælo erat, an ex
hominibus? Respondete mihi.
31 At illi cogitabant secum, dicentes : Si
dixerimus, De cælo, dicet : Quare ergo non
credidistis ei?
32 Si diximus, Ex hominibus, timemus
populum. Omnes enim habebant Joannem,
quia vere propheta esset.

33 Et

33 Et respondentes dicunt Jesu: Nescimus. Et respondens Jesus ait illis: Neque ego dico vobis, in qua potestate hæc faciam.

CAPUT XII.

Parabolam narrat de vinea agricolis elocata, qui servos ac filium patris-familias occiderunt: tentatur a Pharisæis de censu Cæsari solvendo, & a Sadducæis de resurrectione: interrogatur a Scriba de primo mandato: ipse vero rogat, quo modo Scribæ dicant Christum filium esse David, docens ab ipsis cavendum: viduam laudat ob duo minuta in gazophylacium missa.

A Isai. 5. a. 1. Jer. 2. d. 21. Matt 21. d. 33. Luc. 20. b. 9.

1 ET cœpit illis in parabolis loqui: Vineā pastinavit homo, & circumdedit sepem, & fodit lacum, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis, & peregre profectus est.
2 Et misit ad agricolas in tempore servum, ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ.
3 Qui apprehensum eum ceciderunt, & dimiserunt vacuum.
4 Et iterum misit ad illos alium servum: & illum in capite vulneraverunt, & contumeliis affecerunt.
5 Et rursum alium misit, & illum occiderunt: & plures alios, quosdam cædentes, alios vero occidentes.
6 Adhuc ergo unum habens filium charissimum, & illum misit ad eos novissimum, dicens: Quia reverebuntur filium meum.
7 Coloni autem dixerunt ad invicem: Hic est hæres: venite, occidamus eum, & nostra erit hæreditas;
8 Et apprehendentes eum occiderunt, & ejecerunt extra vineam.
9 Quid ergo faciet dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos, & dabit vineam aliis.

* Psal. 117. c. 22. Isai. 28. d. 16. Matt. 21. d. 42. Act. 4. b. 11. Rom. 9. g. 33. 1. Petr. 2. b. 7.

10 Nec scripturam hanc legistis: * Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli:
11 A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris?
12 Et quærebant eum tenere: & timuerunt turbam. Cognoverunt enim, quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt.

*Matt. 22. b. 15. Luc. 20. d. 20.

13 * Et mittunt ad eum quosdam ex Pharisæis, & Herodianis, ut eum caperent in verbo.
14 Qui venientes dicunt ei: Magister, scimus, quia verax es, & non curas quemquam; nec enim vides in faciem hominum, sed in veritate viam Dei doces. Licet dari tributum Cæsari, an non dabimus?

B

15 Qui sciens versutiam illorum, ait illis: Quid me tentatis? afferte mihi denarium, ut videam.
16 At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cujus est imago hæc, & inscriptio? Dicunt ei: Cæsaris.

* Rom. 13. b. 7.

17 Respondens autem Jesus dixit illis: * Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. Et mirabantur super eo.

*Matt. 22. c. 23. Luc. 20. c. 27. * Deut. 25. a. 5.

18 * Et venerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt resurrectionem non esse: & interrogabant eum dicentes:
19 Magister, Moyses nobis scripsit, * ut si cujus frater mortuus fuerit, & dimiserit uxorem, & filios non reliquerit, accipiat frater ejus uxorem ipsius, & resuscitet semen fratri suo.
20 Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus est non relicto semine.
21 Et secundus accepit eam, & mortuus est: & nec iste reliquit semen. Et tertius similiter.
22 Et acceperunt eam similiter septem, & non reliquerunt semen. Novissima omnium defuncta est & mulier.
23 In resurrectione ergo cum resurrexerint, cujus de his erit uxor? septem enim habuerunt eam uxorem.
24 Et respondens Jesus ait illis: Nonne ideo erratis, non scientes Scripturas, neque virtutem Dei?

C

25 Cum enim a mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli in cælis.

*Exod. 3. b. 6. Matth. 22. d. 32.

26 De mortuis autem quod resurgant, non legistis in libro Moysi, super rubum quomodo dixerit illi Deus, inquiens: * Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob?
27 Non est Deus mortuorum, sed vivorum. Vos ergo multum erratis.

*Matt. 22. d. 35.

28 * Et accessit unus de Scribis, qui audierat illos conquirentes, & videns, quoniam bene illis responderit, interrogavit eum, quod esset primum omnium mandatum.

* Deut. 6. a. 4

29 Jesus autem respondit ei: Quia primum omnium mandatum est: * Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus unus est:
30 Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum.

*Levit. 19. d. 18. Matth. 22. d. 39. Rom. 13. c. 9. Gal. 5. c. 14. Jacob 2. b. 8.

31 * Secundum autem simile est illi: Diliges proximum tuum tamquam teipsum. Majus horum aliud mandatum non est.
32 Et ait illi Scriba: Bene, Magister, in veritate dixisti, quia unus est Deus, & non est alius præter eum.
33 Et ut diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tamquam seipsum, majus est omnibus holocautomatibus, & sacrificiis.
34 Jesus autem videns, quod sapienter respondisset, dixit illi: Non es longe a regno Dei. Et nemo jam audebat eum interrogare.
35 Et respondens Jesus dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt Scribæ Christum filium esse David?

D * Psal. 109. a. 1. Matth. 22. d. 44. Luc. 20. g. 42.

36 Ipse enim David dicit in Spiritu sancto: * Dixit dominus Domino meo: sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.
37 Ipse ergo David dicit eum Dominum, & unde est filius ejus? Et multa turba eum libenter audivit.

*Matt. 23. a. 5. Luc. 11. f. 43. & 20. g. 46.

38 Et dicebat eis in doctrina sua: * Cavete a Scribis, qui volunt in stolis ambulare, & salutari in foro,
39 Et in primis cathedris sedere in synagogis, & primos discubitus in cœnis:
40 Qui devorant domos viduarum sub obtentu prolixæ orationis; hi accipient prolixius judicium.

* Luc. 21. a. 1.

41 * Et sedens Jesus contra gazophylacium, aspiciebat, quomodo turba jactaret æs in gazophylacium, & multi divites jactabant multa.
42 Cum venisset autem vidua una pauper, misit duo minuta, quod est quadrans.
43 Et convocans discipulos suos, ait illis: Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit, qui miserunt in gazophylacium.
44 Omnes enim ex eo, quod abundabat illis, miserunt: hæc vero de penuria sua omnia, quæ habuit, misit totum victum suum.

CAPUT XIII.

Templum dicit evertendum, prædicitque bella & varias afflictiones ac persecutiones, abominationemque desolationis: de pseudochristis & pseudoprophetis: post signa in corporibus cælestibus veniet cum gloria Filius hominis; & hujus signum dat a ficu: quia autem nemo tempus novit, jubet omnes vigilare.

A Matth. 24. a. 1.

1 ET cum egrederetur de templo, ait illi unus ex discipulis suis: Magister, aspice, quales lapides, & quales structuræ.

* Luc. 19. g. 44. & 21. b. 6.

2 Et respondens Jesus ait illi: Vides has omnes magnas ædificationes? * Non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur.
3 Et cum sederet in monte Olivarum contra templum, interrogabant eum separatim Petrus, & Jacobus, & Joannes, & Andreas:
4 Dic nobis, quando ista fient? & quod signum erit, quando hæc omnia incipient consummari?

* Eph. 5. b. 6. 2. Thes. 2. a. 3.

5 Et respondens Jesus cœpit dicere illis: * Videte, ne quis vos seducat.
6 Multi enim venient in nomine meo dicentes, quia ego sum: & multos seducent.
7 Cum audieritis autem bella, & opiniones bellorum, ne timueritis; oportet enim hæc fieri, sed nondum finis.

B

8 Exurget enim gens contra gentem, & regnum super regnum, & erunt terræmotus per loca, & fames. Initium dolorum hæc.
9 Videte autem vosmetipsos. Tradent enim

vos

vos in conciliis, & in synagogis vapulabi-
tis, & ante præsides, & reges stabitis pro-
pter me, in testimonium illis.
10 Et in omnes gentes primum oportet præ-
dicari Evangelium.
* Matt. 11*Et cum duxerint vos tradentes, nolite præ-
10.c.19. cogitare, quid loquamini: sed quod datum vo-
Luc.12. bis fuerit in illa hora, id loquimini. Non e-
b.11.& nim vos estis loquentes, sed Spiritus sanctus.
21.c.14. 12 Tradet autem frater fratrem in mortem,
& pater filium: & consurgent filii in paren-
tes, & morte afficient eos.
13 Et eritis odio omnibus propter nomen
meum. Qui autem sustinuerit in finem, hic
salvus erit.
* Dan. 14 * Cum autem videritis abominationem
c. 9.27. desolationis stantem, ubi non debet: qui le-
Matth. git, intelligat: tunc qui in Judæa sunt,
24.b.15. fugiant in montes:
Luc.21. 15 Et qui super tectum, ne descendat in do-
d. 20. mum, nec introeat, ne tollat quid de domo sua:
16 Et qui in agro erit, non revertatur re-
tro tollere vestimentum suum.
17 Væ autem prægnantibus, & nutrienti-
bus in illis diebus.
C 18 Orate vero, ut hyeme non fiant.
19 Erunt enim dies illi tribulationes tales,
quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam
condidit Deus usque nunc, neque fient.
20 Et nisi breviasset Dominus dies, non fuis-
set salva omnis caro: sed propter electos,
quos elegit, breviavit dies.
*Matt. 21 * Et tunc si quis vobis dixerit: Ecce
24.b.23. hic est Christus, ecce illic, ne credideritis.
Luc.17. 22 Exurgent enim pseudochristi & pseudo-
e.23.& prophetæ, & dabunt signa & portenta ad se-
21. b.8. ducendos, si fieri potest, etiam electos.
23 Vos ergo videte: ecce prædixi vobis
omnia.
* Isaiæ 24 * Sed in illis diebus, post tribulatio-
13.b.10. nem illam sol contenebrabitur, & luna non
Ezech. dabit splendorem suum:
32. b.7. 25 Et stellæ cæli erunt decidentes, & vir-
Joel. 2. tutes, quæ in cælis sunt, movebuntur.
c. 10. 26 Et tunc videbunt filium hominis venien-
D tem in nubibus cum virtute multa, & gloria.
* Matt. 27 * Et tunc mittet angelos suos, & con-
24.c.31. gregabit electos suos a quatuor ventis, a
summo terræ usque ad summum cæli.
28 A ficu autem discite parabolam. Cum jam
ramus ejus tener fuerit, & nata fuerint folia,
cognoscitis, quia in proximo sit æstas:
29 Sic & vos cum videritis hæc fieri, sci-
tote, quod in proximo sit in ostiis.
30 Amen dico vobis, quoniam non trans-
ibit generatio hæc, donec omnia ista fiant.
31 Cælum & terra transibunt, verba au-
tem mea non transibunt.
32 De die autem illo, vel hora nemo scit, ne-
que angeli in cælo, neque Filius, nisi Pater.
* Matt. 33 * Videte, vigilate, & orate; nescitis
24. d. enim, quando tempus sit.
42. 34 Sicut homo, qui peregre profectus reli-
quit domum suam, & dedit servis suis po-
testatem cujusque operis, & janitori præce-
pit, ut vigilet.
35 Vigilate ergo, (nescitis enim, quando
dominus domus veniat, sero, an media no-
cte, an galli cantu, an mane)
36 Ne cum venerit repente, inveniat vos
dormientes.
37 Quod autem vobis dico, omnibus di-
co: vigilate.

CAPUT XIV.

Consultant principes sacerdotum de occidendo Jesu; qui unguento pretioso a muliere perfunditur, murmurantibus discipulis: venditur a Juda; de cujus proditione discipulis loquitur in cœna, in qua panem in corpus suum, & vinum in sanguinem consecrata tradit discipulis: prædicit omnes scandalizandos, & trinam Petri negationem: ac post trinam orationem capitur a Judæis: quorum uni Petrus abscidit auriculam: & discipulis fugientibus, coram Caipha a falsis testibus accusatus, mortisque reus judicatus, conspuitur ac cæditur, & ter a Petro negatur.

A 1 ERat autem Pascha, & Azyma post bi-
Matth. duum: & quærebant summi sacerdo-
26.a.2.
tes, & Scribæ, quomodo eum dolo tenerent, Luc.22.
& occiderent. a. 1.
2 Dicebant autem: Non in die festo, ne
forte tumultus fieret in populo.
3 * Et cum esset Bethaniæ in domo Simonis *Matt.
leprosi, & recumberet, venit mulier habens 26. a.6.
alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi, & Joan.
fracto alabastro, effudit super caput ejus. 12. a.1.
4 Erant autem quidam indigne ferentes in-
tra semetipsos, & dicentes: Ut quid perditio
ista unguenti facta est?
5 Poterat enim unguentum istud vænumdari
plus quam trecentis denariis, & dari pauperi-
bus. Et fremebant in eam.
6 Jesus autem dixit: Sinite eam: quid illi
molesti estis? Bonum opus operata est in me.
7 Semper enim pauperes habetis vobiscum: &
cum volueritis, potestis illi bene facere: me
autem non semper habetis.
8 Quod habuit hæc, fecit: prævenit ungere
corpus meum in sepulturam.
9 Amen dico vobis: Ubicumq; prædicatum fue-
rit Evangelium istud in universo mundo, &
quod fecit hæc, narrabitur in memoriam ejus. B
10 * Et Judas Iscariotes unus de duodecim *Matt.
abiit ad summos sacerdotes, ut proderet eum 26.b.14.
illis.
11 Qui audientes gavisi sunt, & promiserunt
ei pecuniam se daturos. Et quærebat, quomo-
do illum opportune traderet.
12 * Et primo die Azymorum, quando Pascha *Matt.
immolabant, dicunt ei discipuli: Quo vis ea- 26.b.17.
mus, & paremus tibi, ut manduces Pascha? Luc.22.
13 Et mittit duos ex discipulis suis, & dicit a. 7.
eis: Ite in civitatem: & occurret vobis homo
lagenam aquæ bajulans, sequimini eum:
14 Et quocumque introierit, dicite domino
domus, quia magister dicit: Ubi est refectio mea,
ubi Pascha cum discipulis meis manducem?
15 Et ipse vobis demonstrabit cœnaculum
grande stratum, & illic parate nobis.
16 Et abierunt discipuli ejus, & venerunt
in civitatem, & invenerunt sicut dixerat illis,
& paraverunt Pascha.
17 * Vespere autem facto, venit cum duo- * Matt.
decim. 26.b.20.
18 Et discumbentibus eis, & manducantibus, Luc.22.
ait Jesus: Amen dico vobis, * quia unus ex b. 14.
vobis tradet me, qui manducat mecum. * Joan.
19 At illi cœperunt contristari, & dicere 13.c.21.
ei singulatim: Numquid ego?
20 Qui ait illis: Unus ex duodecim, qui C
intingit mecum manum in catino.
21 Et Filius quidem hominis vadit, * sicut * Psal.
scriptum est de eo: væ autem homini illi, 40.b.10.
per quem Filius hominis tradetur: bonum Act. 1.
erat ei, si non esset natus homo ille. c. 16.
22 * Et manducantibus illis, accepit Jesus * Matt.
panem, & benedicens fregit, & dedit eis, 26.c.26.
& ait: Sumite, hoc est corpus meum. 1. Cor.
23 Et accepto calice, gratias agens dedit 11.c.24.
eis: & biberunt ex illo omnes.
24 Et ait illis: Hic est sanguis meus novi
testamenti, qui pro multis effundetur.
25 Amen dico vobis, quia jam non bibam de
hoc genimine vitis usque in diem illum,
cum illud bibam novum in regno Dei.
26 Et hymno dicto, exierunt in montem
Olivarum.
27 Et ait eis Jesus: *Omnes scandalizabimi- * Joan.
ni in me in nocte ista: quia scriptum est: * 16.d.32.
Percutiam pastorem, & dispergentur oves. * Zach.
28 Sed postquam resurrexero, præcedam vos 13. a.7.
in Galilæam.
29 Petrus autem ait illi: Et si omnes scan-
dalizati fuerint in te, sed non ego.
30 Et ait illi Jesus: Amen dico tibi, quia
tu hodie in nocte hac, priusquam gallus vo-
cem bis dederit, ter me es negaturus.
31 At ille amplius loquebatur: Et si opor- D
tuerit me simul commori tibi, non te nega-
bo. Similiter autem & omnes dicebant.
32 * Et veniunt in prædium, cui nomen * Matt.
Gethsemani. Et ait discipulis suis: Sedete 26. d.
hic, donec orem. 36.
33 Et assumit Petrum, & Jacobum, & Luc.22.
Joannem secum, & cœpit pavere, & tædere. c. 40.
34 Et ait illis: Tristis est anima mea usque

ad mortem : ſuſtinete hic, & vigilate.
35 Et cum proceſſiſſet paululum, procidit
ſuper terram, & orabat, ut, ſi fieri poſſet,
tranſiret ab eo hora:
36 Et dixit : Abba pater, omnia tibi poſ-
ſibilia ſunt : transfer calicem hunc a me :
ſed non quod ego volo, ſed quod tu.
37 Et venit, & invenit eos dormientes.
Et ait Petro: Simon, dormis? non potuiſti
una hora vigilare?
38 Vigilate, & orate, ut non intretis in
tentationem. Spiritus quidem promptus eſt,
caro vero infirma.
39 Et iterum abiens oravit, eundem ſer-
E
monem dicens.
40 Et reverſus denuo invenit eos dormien-
tes, (erant enim oculi eorum gravati) &
ignorabant, quid reſponderent ei.
41 Et venit tertio, & ait illis: Dormite jam,
& requieſcite. Sufficit: venit hora: ecce Fi-
lius hominis tradetur in manus peccatorum.
42 Surgite, eamus. Ecce qui me tradet,
prope eſt.
*Matt. 26.e.47. Luc.22. e. 47. Joan. 18. a.3.
43 Et adhuc eo loquente, venit Judas Iſca-
riotes, unus de duodecim, & * cum eo tur-
ba multa cum gladiis, & lignis a ſummis
ſacerdotibus, & Scribis, & ſenioribus.
44 Dederat autem traditor ejus ſignum eis,
dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe
eſt, tenete eum, & ducite caute.
45 Et cum veniſſet, ſtatim accedens ad eum
ait: Ave Rabbi: & oſculatus eſt eum.
46 At illi manus injecerunt in eum, &
tenuerunt eum.
47 Unus autem quidam de circumſtantibus
educens gladium, percuſſit ſervum ſummi
ſacerdotis, & amputavit illi auriculam,
48 Et reſpondens Jeſus ait illis: Tamquam
ad latronem exiſtis cum gladiis, & lignis
comprehendere me?
49 Quotidie eram apud vos in templo do-
cens, & non me tenuiſtis. Sed ut impleam-
tur Scripturæ.
*Matt. 26.f.56.
50 * Tunc diſcipuli ejus relinquentes eum,
omnes fugerunt.
51 Adoleſcens autem quidam ſequebatur
eum amictus ſindone ſuper nudo : & tenue-
runt eum.
F
52 At ille rejecta ſindone, nudus profugit
ab eis.
*Matt. 26.f.57. Luc.22. f. 54. Joan. 18.c.13.
53 * Et adduxerunt Jeſum ad ſummum ſa-
cerdotem: & convenerunt omnes ſacerdotes,
& Scribæ, & ſeniores.
54 Petrus autem a longe ſecutus eſt eum
uſque intro in atrium ſummi ſacerdotis: &
ſedebat cum miniſtris ad ignem, & calefa-
ciebat ſe.
*Matt. 26.f.59.
55 * Summi vero ſacerdotes, & omne conci-
lium quærebant adverſus Jeſum teſtimonium,
ut eum morti traderent, nec inveniebant.
56 Multi enim teſtimonium falſum dice-
bant adverſus eum, & convenientia teſti-
monia non erant.
57 Et quidam ſurgentes, falſum teſtimo-
nium ferebant adverſus eum, dicentes:
*Joan. 2. c.19.
58 Quoniam nos audivimus eum dicentem :*
Ego diſſolvam templum hoc manu factum, &
per triduum aliud non manu factum ædificabo.
59 Et non erat conveniens teſtimonium
illorum.
60 Et exurgens ſummus ſacerdos in me-
dium, interrogavit Jeſum, dicens: Non
reſpondes quidquam ad ea, quæ tibi obji-
ciuntur ab his?
61 Ille autem tacebat, & nihil reſpondit.
Rurſum ſummus ſacerdos interrogabat eum, &
dixit ei: Tu es Chriſtus filius Dei benedicti?
G
*Matt. 24.c.30. & 26. f. 64.
62 Jeſus autem dixit illi: Ego ſum: * & vi-
debitis Filium hominis ſedentem a dextris vir-
tutis Dei, & venientem cum nubibus cæli.
63 Summus autem ſacerdos ſcindens veſti-
menta ſua ait: Quid adhuc deſideramus teſtes?
64 Audiſtis blaſphemiam: quid vobis vi-
detur? Qui omnes condemnaverunt eum eſ-
ſe reum mortis.
65 Et cœperunt quidam conſpuere eũ, & velare
faciem ejus, & colaphis eum cædere, & dicere
ei: Prophetiza. Et miniſtri alapis eum cædebãt.
*Matt. 26. g. 69. Luc.22. f. 56. Joan. 18.c.17.
66 * Et cum eſſet Petrus in atrio deorſum,
venit una ex ancillis ſummi ſacerdotis:
67 Et cum vidiſſet Petrum calefacientem
ſe, aſpiciens illum ait: Et tu cum Jeſu Na-
zareno eras.
68 At ille negavit dicens: Neque ſcio,
neque novi quid dicas. Et exiit foras ante
atrium, & gallus cantavit.
*Matt. 26.g.71.
69 * Rurſus autem cum vidiſſet illum an-
cilla, cœpit dicere circumſtantibus: Quia
hic ex illis eſt.
*Luc. 22.g.59. Joan. 18.e.25.
70 At ille iterum negavit. * Et poſt puſil-
lum rurſus qui aſtabant, dicebant Petro:
Vere ex illis es; nam & Galilæus es.
71 Ille autem cœpit anathematizare, & jura-
re: Quia neſcio hominem iſtum, quem dicitis.
*Matt. 26.g.75. Joan. 13.d.38.
72 Et ſtatim gallus iterum cantavit. * Et
recordatus eſt Petrus verbi, quod dixerat ei
Jeſus: Prius quam gallus cantet bis, ter me
negabis. Et cœpit flere.

CAPUT XV.

*Jeſus coram Pilato accuſatus nihil reſpon-
det: prælegitur Barabbas, & Jeſus traditur
crucifigendus; qui multis modis illuſus a mi-
litibus, ducitur ad crucifigendum: & diviſis
ipſius veſtimentis, inter latrones crucifixus
audit variorum jactatas in ſe blaſphemias:
ſuboriuntur tenebræ: & clamans Jeſus Eli,
acetoque potatus, cum clamore valido expirat;
cujus corpus a Joſeph ſepelitur.*

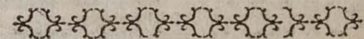
A
Matth. 27. a.1. Luc.22. g. 66. Joan. 18.c.28.
1 ET confeſtim mane conſilium facientes
ſummi ſacerdotes cum ſenioribus, &
Scribis, & univerſo concilio, vincientes Je-
ſum duxerunt, & tradiderunt Pilato.
2 Et interrogavit eum Pilatus: Tu es Rex Ju-
dæorum? At ille reſpondens ait illi: Tu dicis.
*Matt. 27.b.12. Luc.23. a. 2.
3 * Et accuſabant eum ſummi ſacerdotes in
multis.
*Joan. 18.f.33.
4* Pilatus autem rurſum interrogavit eum,
dicens: Non reſpondes quidquam? vide, in
quantis te accuſant.
5 Jeſus autem amplius nihil reſpondit, ita
ut miraretur Pilatus.
6 Per diem autem feſtum ſolebat dimittere il-
lis unum ex vinctis, quemcumque petiſſent.
7 Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui
cum ſeditioſis erat vinctus, qui in ſeditio-
ne fecerat homicidium.
8 Et cum aſcendiſſet turba, cœpit rogare,
ſicut ſemper faciebat illis.
9 Pilatus autem reſpondit eis, & dixit:
Vultis dimittam vobis regem Judæorum?
10 Sciebat enim, quod per invidiam tra-
didiſſent eum ſummi ſacerdotes.
B
11 Pontifices autem concitaverunt turbam,
ut magis Barabbam dimitteret eis.
*Matt. 27.c.22. Luc.23. b. 14. *Joan. 18.g.40.
12 * Pilatus autem iterum reſpondens ait il-
lis: Quid ergo vultis faciam regi Judæorum?
13 * At illi iterum clamaverunt: Crucifige
eum.
14 Pilatus vero dicebat illis: Quid enim mali
fecit? At illi magis clamabant: Crucifige eum.
15 Pilatus autem volens populo ſatisface-
re, dimiſit illis Barabbam, & tradidit Je-
ſum flagellis cæſum, ut crucifigeretur.
*Matt. 27.c.27. Joan. 19.a.2.
16 * Milites autem duxerunt eum in atrium
prætorii, & convocant totam cohortem,
17 Et induunt eum purpura, & imponunt
ei plectentes ſpineam coronam.
18 Et cœperunt ſalutare eum: Ave rex
Judæorum.
19 Et percutiebant caput ejus arundine:
& conſpuebant eum, & ponentes genua
adorabant eum.
20 Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt illum
purpura, & induerunt eum veſtimentis ſuis:
& educunt illum, ut crucifigerent eum.
*Matt 27. d. 32. Luc.23. d. 26.
21 * Et angariaverunt prætereuntem quem-
piam Simonem Cyrenæum venientem de vil-
la, patrem Alexandri, & Rufi, ut tolleret
crucem ejus.
22 Et perducunt illum in Golgotha locum:
quod eſt interpretatum Calvariæ locus.
*Matt. 27. d. 35.
23 Et dabant ei bibere myrrhatum vinum:
& non accepit.
C
Joann. 19.d.23.
24 * Et crucifigentes eum, diviſerunt ve-
ſtimenta ejus, mittentes ſortem ſuper eis,
quis quid tolleret.

25 Erat autem hora tertia: & crucifixerunt eū.
26 Et erat titulus cauſæ ejus inſcriptus :
REX JUDÆORUM.
27 Et cum eo crucifigunt duos latrones, u-
num a dextris, & alium a ſiniſtris ejus.
* Iſaiæ 53.d.12. 28 * Et impleta eſt ſcriptura, quæ dicit :
Et cum iniquis reputatus eſt.
29 Et prætereuntes blaſphemabant eum,
* Joan. 2. c.19. moventes capita ſua, & dicentes : * Vah !
qui deſtruis templum Dei, & in tribus die-
bus reædificas :
30 Salvum fac temetipſum deſcendens de
cruce.
31 Similiter & ſummi ſacerdotes illudentes,
ad alterutrum cum Scribis dicebant: Alios ſal-
vos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere.
32 Chriſtus rex Iſrael deſcendat nunc de cru-
ce, ut videamus, & credamus. Et qui cum
eo crucifixi erant, conviciabantur ei.
33 Et facta hora ſexta, tenebræ factæ ſunt
per totam terram uſque in horam nonam.
D 34 Et hora nona exclamavit Jeſus voce
magna, dicens : * Eloi, eloi, lamma ſabacta-
* Pſal. 21. a.1. Matth. 27.e.46. ni? quod eſt interpretatum : Deus meus, Deus
meus, ut quid dereliquiſti me?
35 Et quidam de circumſtantibus audien-
tes dicebant : Ecce Eliam vocat.
36 Currens autem unus, & implens ſpon-
giam aceto, circumponenſque calamo, potum
dabat ei, dicens : Sinite, videamus, ſi ve-
niat Elias ad deponendum eum.
37 Jeſus autem emiſſa voce magna expiravit.
38 Et velum templi ſciſſum eſt in duo, a
ſummo uſque deorſum.
39 Videns autem Centurio, qui ex adver-
ſo ſtabat, quia ſic clamans expiraſſet, ait :
Vere hic homo Filius Dei erat.
*Matt. 27.f.55. 40 * Erant autem & mulieres de longe aſpi-
cientes : inter quas erat Maria Magdalene,
& Maria Jacobi minoris, & Joſeph mater,
& Salome.
41 Et cum eſſet in Galilæa, ſequebantur
* Luc. 8. a. 2. eum, * & miniſtrabant ei, & aliæ multæ, quæ
ſimul cum eo aſcenderant Jeroſolymam.
*Matt. 27.g.57. 42 * Et cum jam ſero eſſet factum (quia
erat paraſceve, quod eſt ante ſabbatum)
Luc.23. g. 50. 43 Venit Joſeph ab Arimathæa nobilis de-
curio, qui & ipſe erat expectans regnum
Joa. 19. g. 38. Dei, & audacter introivit ad Pilatum, &
petiit corpus Jeſu.
44 Pilatus autem mirabatur, ſi jam obiiſ-
ſet. Et accerſito centurione, interrogavit
eum, ſi jam mortuus eſſet.
45 Et cum cognoviſſet a centurione, do-
navit corpus Joſeph.
46 Joſeph autem mercatus ſindonem, & de-
ponens eum involvit ſindone, & poſuit eum
in monumento, quod erat exciſum de petra,
& advolvit lapidem ad oſtium monumenti.
47 Maria autem Magdalene, & Maria Jo-
ſeph aſpiciebant, ubi poneretur.

CAPUT XVI.

Mulieribus ad Chriſti monumentum obſtupeſcentibus, Angelus reſurrectionem ipſius annuntiat : qui primum Mariæ Magdalenæ apparet, deinde duobus diſcipulis in alia effigie : demum undecim recumbentibus apparens, exprobrata incredulitate, mittit eos, ut in univerſo mundo prædicent ac baptizent, ſubjunctis ſignis, quæ ſequantur credentes, ac ita in cælum aſcendit.

A 1 ET cum tranſiſſet ſabbatum, Maria Mag-
Matth. 28. a.1. dalene, & Maria Jacobi, & Salome e-
Luc.24. a. 1. merunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum.
Joa. 20. a. 1. 2 Et valde mane una ſabbatorum veniunt
ad monumentum, orto jam ſole.
3 Et dicebant ad invicem : Quis revolvet
nobis lapidem ab oſtio monumenti?
4 Et reſpicientes viderunt revolutum lapi-
dem. Erat quippe magnus valde.
*Matt. 28. a.5. 5 * Et introeuntes in monumentum vide-
Luc.24. a. 4. runt juvenem ſedentem in dextris, cooper-
Joa. 20. c. 12. tum ſtola candida, & obſtupuerunt.
6 Qui dicit illis : Nolite expaveſcere. Jeſum
quæritis Nazarenum crucifixum : ſurrexit,
non eſt hic : ecce locus, ubi poſuerunt eum.
7 Sed ite, dicite diſcipulis ejus, & Pe-
* Supr. 14.c.28. tro, quia præcedit vos in Galilæam : ibi eum
videbitis, * ſicut dixit vobis.
8 At illæ exeuntes fugerunt de monumen- B
to; invaſerat enim eas tremor & pavor : &
nemini quidquam dixerunt; timebant enim.
9 Surgens autem mane, * prima ſabbati, * Joan. 20.d.16.
apparuit primo Mariæ Magdalenæ, de qua
ejecerat ſeptem dæmonia.
10 Illa vadens nuntiavit his, qui cum eo
fuerant, & lugentibus & flentibus.
11 Et illi audientes, quia viveret, & vi-
ſus eſſet ab ea, non crediderunt.
12 * Poſt hæc autem duobus ex his ambu- C
lantibus, oſtenſus eſt in alia effigie euntibus * Luc. 24.b.13.
in villam.
13 Et illi euntes nuntiaverunt ceteris :
nec illis crediderunt.
14 Noviſſime recumbentibus illis undecim
apparuit : & exprobravit incredulitatem eo-
rum & duritiam cordis, quia iis, qui vide-
rant eum reſurrexiſſe, non crediderunt.
15 Et dixit eis : Euntes in mundum univer-
ſum prædicate Evangelium omni creaturæ.
16 Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus D
erit : qui vero non crediderit, condemnabitur.
17 Signa autem eos, qui crediderint, hæc
ſequentur : * In nomine meo dæmonia eji- *Actor. 16.d.18.
cient : * linguis loquentur novis : *Act. 2. a. 4. & 10.g.46
18 * Serpentes tollent : & ſi mortiferum quid
biberint, non eis nocebit : * ſuper ægros ma- Actor. 28. b.5.
nus imponent, & bene habebunt. *Actor. 28. b.8.
19 Et Dominus quidem Jeſus poſtquam lo-
cutus eſt eis, * aſſumptus eſt in cælum, & * Luc. 24.g.51.
ſedet a dextris Dei.
20 Illi autem profecti prædicaverunt ubi-
que, Domino cooperante, & ſermonem con-
firmante ſequentibus ſignis.

SANCTUM

JESU CHRISTI

EVANGELIUM

Secundum Lucam.

CAPUT PRIMUM.

Zachariæ Sacerdoti annuntiat Gabriel Joannis conceptum ex Eliſabeth ſterili; qui Angelo non credens, mutus efficitur : idemque Gabriel Mariæ annuntiat conceptum Jeſu filii Dei de Spiritu ſancto : ad Mariæ ſalutationem Joannes exultat in utero, & Eliſabeth prophetat, ipſaque Maria canticum gratiarum actionis Domino decantat : in nati Joannis circumciſione Zacharias pater, recepta loquela, canticum gratiarum actionis edit.

1 QUoniam quidem multi conati ſunt A
ordinare narrationem, quæ in
nobis completæ ſunt, rerum :
2 Sicut tradiderunt nobis, qui ab
initio ipſi viderunt, & miniſtri
fuerunt ſermonis;
3 Viſum eſt & mihi, aſſecuto omnia a
principio diligenter, ex ordine tibi ſcribe-
re, optime Theophile,
4 Ut cognoſcas eorum verborum, de qui-
bus eruditus es, veritatem.
5 Fuit in diebus Herodis regis Judææ ſa-
cerdos quidam nomine Zacharias * de vice *1.Par. 24.b.10.
Abia, & uxor illius de filiabus Aaron, &
nomen ejus Eliſabeth.
6 Erant autem juſti ambo ante Deum, in-
cedentes in omnibus mandatis, & juſtifica-
tionibus Domini ſine querela :
7 Et non erat illis filius, eo quod eſſet Eli-
ſabeth ſterilis, & ambo proceſſiſſent in die-
bus ſuis.
8 Factum eſt autem, cum ſacerdotio funge-
retur in ordine vicis ſuæ ante Deum,
9 Secundum conſuetudinem ſacerdotii, ſor-
te exiit, ut incenſum poneret ingreſſus in *Exod. 30. a.7.
templum Domini :
10 Et * omnis multitudo populi erat orans Lev.16.
foris hora incenſi. d. 17.

11 Apparuit autem illi Angelus Domini ,
ſtans a dextris altaris incenſi .
B 12 Et Zacharias turbatus eſt videns , & ti-
mor irruit ſuper eum .
13 Ait autem ad illum Angelus : Ne timeas,
Zacharia , quoniam exaudita eſt deprecatio
tua : & uxor tua Eliſabeth pariet tibi filium ,
& vocabis nomen ejus Joannem :
14 Et erit gaudium tibi , & exultatio , &
multi in nativitate ejus gaudebunt .
15 Erit enim magnus coram Domino : & vi-
num , & ſiceram non bibet , & Spiritu ſancto
replebitur adhuc ex utero matris ſuæ :
16 Et multos filiorum Iſrael convertet ad
Dominum Deum ipſorum :
17 Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu,&
* Mal. 4. b. 6. Matth. 11. b. 14. virtute Eliæ , * ut convertat corda patrum in
filios , & incredulos ad prudentiam juſtorum,
parare Domino plebem perfectam .
18 Et dixit Zacharias ad Angelum : Unde
C hoc ſciam ? ego enim ſum ſenex , & uxor
mea proceſſit in diebus ſuis .
19 Et reſpondens Angelus dixit ei : Ego ſum
Gabriel , qui aſto ante Deum , & miſſus ſum
loqui ad te , & hæc tibi evangelizare .
20 Et ecce eris tacens , & non poteris lo-
qui uſque in diem , quo hæc fiant , pro eo
quod non credidiſti verbis meis , quæ imple-
buntur in tempore ſuo .
21 Et erat plebs expectans Zachariam : &
mirabantur , quod tardaret ipſe in templo .
D 22 Egreſſus autem non poterat loqui ad il-
los , & cognoverunt , quod viſionem vidiſ-
ſet in templo . Et ipſe erat innuens illis ,
& permanſit mutus .
23 Et factum eſt , ut impleti ſunt dies of-
ficii ejus , abiit in domum ſuam .
24 Poſt hos autem dies concepit Eliſabeth
uxor ejus , & occultabat ſe menſibus quin-
que , dicens :
25 Quia ſic fecit mihi Dominus in die-
bus , quibus reſpexit auferre opprobrium me-
um inter homines .
26 In menſe autem ſexto miſſus eſt Ange-
lus Gabriel a Deo in civitatem Galilææ , cui
nomen Nazareth ,
27 Ad virginem deſponſatam viro , cui no-
men erat Joſeph , de domo David , & no-
men virginis Maria .
28 Et ingreſſus Angelus ad eam dixit : Ave
gratia plena : Dominus tecum : Benedicta
tu in mulieribus .
29 Quæ cum audiſſet , turbata eſt in ſermone
ejus , & cogitabat , qualis eſſet iſta ſalutatio .
30 Et ait Angelus ei : Ne timeas Maria ;
inveniſti enim gratiam apud Deum .
* Iſaiæ 7. c. 14. * Infra 2. c. 21. * Dan. 7. d. 14. g. 27. Mich. 4. b. 7. 31 * Ecce concipies in utero , & paries fi-
lium , & * vocabis nomen ejus JESUM .
32 Hic erit magnus , & Filius Altiſſimi vo-
cabitur , & dabit illi Dominus Deus ſedem
David patris ejus : * & regnabit in domo Ja-
cob in æternum ,
33 Et regni ejus non erit finis .
34 Dixit autem Maria ad Angelum: Quomo-
do fiet iſtud , quoniam virum non cognoſco ?
35 Et reſpondens Angelus dixit ei : Spiritus
ſanctus ſuperveniet in te , & virtus Altiſſimi
obumbrabit tibi : ideoque & quod naſcetur
ex te Sanctum , vocabitur Filius Dei .
36 Et ecce Eliſabeth cognata tua , & ipſa
concepit filium in ſenectute ſua : & hic men-
ſis ſextus eſt illi , quæ vocatur ſterilis :
37 Quia non erit impoſſibile apud Deum
omne verbum .
38 Dixit autem Maria : Ecce ancilla Do-
mini : fiat mihi ſecundum verbum tuum . Et
diſceſſit ab illa Angelus .
39 Exurgens autem Maria in diebus illis
abiit in montana cum feſtinatione , in civi-
tatem Juda ,
40 Et intravit in domum Zachariæ , & ſa-
E lutavit Eliſabeth .
41 Et factum eſt , ut audivit ſalutationem
Mariæ Eliſabeth , exultavit infans in utero
ejus : & repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth :
42 Et exclamavit voce magna , & dixit :
Benedicta tu inter mulieres , & benedictus
fructus ventris tui .

43 Et unde hoc mihi , ut veniat mater Do-
mini mei ad me ?
44 Ecce enim , ut facta eſt vox ſalutatio-
nis tuæ in auribus meis , exultavit in gau-
dio infans in utero meo .
45 Et beata , quæ credidiſti , quoniam per-
ficientur ea , quæ dicta ſunt tibi a Domino .
46 Et ait Maria :
Magnificat anima mea Dominum :
47 Et exultavit ſpiritus meus in Deo ſalu-
tari meo .
48 Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ :
ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes
generationes .
49 Quia fecit mihi magna qui potens eſt :
& ſanctum nomen ejus .
50 Et miſericordia ejus a progenie in pro-
genies timentibus eum .
51 Fecit potentiam in * brachio ſuo : di- * Iſaiæ 51. c. 9. Pſalm. 32. b. 10.
ſperſit ſuperbos mente cordis ſui .
52 Depoſuit potentes de ſede , & exalta- *1 Reg. 2. a. 5.
vit humiles .
53 * Eſurientes implevit bonis , & divites F
dimiſit inanes .
54 Suſcepit Iſrael puerum ſuum , recorda- Pſalm. 33. b. 11.
tus miſericordiæ ſuæ .
55 Sicut locutus eſt ad patres noſtros , * * Gen. 17. b. 9. & 22. c. 16. Pſ. 131 c. 11. Iſai. 41. b. 8.
Abraham , & ſemini ejus in ſæcula .
56 Manſit autem Maria cum illa quaſi men-
ſibus tribus : & reverſa eſt in domum ſuam .
57 Eliſabeth autem impletum eſt tempus
pariendi , & peperit filium .
58 Et audierunt vicini , & cognati ejus ,
quia magnificavit Dominus miſericordiam
ſuam cum illa , & congratulabantur ei .
59 Et factum eſt in die octavo , venerunt
circumcidere puerum , & vocabant eum no-
mine patris ſui Zachariam .
60 Et reſpondens mater ejus dixit : Nequa-
quam , ſed vocabitur Joannes .
61 Et dixerunt ad illam : Quia nemo eſt in
cognatione tua , qui vocetur hoc nomine .
62 Innuebant autem patri ejus , quem vel-
let vocari eum .
63 Et poſtulans pugillarem ſcripſit , * di- Sup. 13.
cens : Joannes eſt nomen ejus . Et mirati
ſunt univerſi .
64 Apertum eſt autem illico os ejus , & lin-
gua ejus , & loquebatur benedicens Deum .
65 Et factus eſt timor ſuper omnes vicinos
eorum : & ſuper omnia montana Judææ di-
vulgabantur omnia verba hæc .
66 Et poſuerunt omnes , qui audierant , in
corde ſuo , dicentes : Quis , putas , puer iſte
erit ? Etenim manus Domini erat cum illo .
67 Et Zacharias pater ejus repletus eſt Spi- G
ritu ſancto , & prophetavit , dicens :
68 * Benedictus Dominus Deus Iſrael , quia * Pſal. 73. b. 12.
viſitavit , & fecit redemptionem plebis ſuæ :
69 * Et erexit cornu ſalutis nobis , in do- * Pſal. 131. d. 17.
mo David pueri ſui .
70 * Sicut locutus eſt per os ſanctorum , * Jere. 23. a 6. & 30. b. 10.
qui a ſæculo ſunt , prophetarum ejus :
71 Salutem ex inimicis noſtris , & de ma-
nu omnium , qui oderunt nos :
72 Ad faciendam miſericordiam cum pa-
tribus noſtris , & memorari teſtamenti ſui
ſancti .
73 * Juſjurandum , quod juravit ad Abra- * Gen. 22. c. 16. Jer. 31. f. 33. Heb. 6. c. 13. d. 17.
ham patrem noſtrum , daturum ſe nobis ,
74 Ut ſine timore , de manu inimicorum
noſtrorum liberati ſerviamus illi
75 In ſanctitate , & juſtitia coram ipſo o-
mnibus diebus noſtris .
76 Et tu puer , propheta Altiſſimi vocabe-
ris ; præibis enim ante faciem Domini para-
re vias ejus :
77 * Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi e- * Mal. 4. b. 5. Supr. b. 17.
jus in remiſſionem peccatorum eorum :
78 Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri , in
quibus viſitavit nos * oriens ex alto : * Zach. 3. d. 9. & 6. c. 12. Mal. 4. a. 2.
79 Illuminare his , qui in tenebris , & in
umbra mortis ſedent , ad dirigendos pedes
noſtros in viam pacis .
80 Puer autem creſcebat , & confortabatur
ſpiritu : & erat in deſertis uſque in diem o-
ſtenſionis ſuæ ad Iſrael .

CAPUT II.

Ex Augusti decreto Joseph cum Maria ascendit in Bethlehem, ubi illa peperit Salvatorem; cujus nativitate ab Angelo audita, pastores festini veniunt illum visuri: puer circumcisus vocatur Jesus: quem post dies purificationis in Jerusalem delatum, ut Domino sisteretur, Simeon senex benedicit, ac de matris in passione doloribus prophetat, Annaque prophetissa vetula Domino confitetur: Jesus duodecim annorum plenus sapientia & gratia, perditus a parentibus, in medio doctorum invenitur; descenditque Nazareth factus illis subditus.

A 1 FActum est autem in diebus illis, exiit
edictum a Cæsare Augusto, ut de-
scriberetur universus orbis.
2 Hæc descriptio prima facta est a præside
Syriæ Cyrino:
3 Et ibant omnes, ut profiterentur singu-
li in suam civitatem.
4 Ascendit autem & Joseph a Galilæa de
*1.Reg. civitate Nazareth in Judæam in civitatem *
20. b.6. David, quæ vocatur * Bethlehem, eo quod
*Mich. esset de domo, & familia David,
5. a. 2. 5 Ut profiteretur cum Maria desponsata sibi
Matth. uxore prægnante.
2. a. 6. 6 Factum est autem, cum essent ibi, im-
pleti sunt dies, ut pareret.
7 Et peperit filium suum primogenitum, &
pannis eum involvit, & reclinavit eum in pre-
B sepio, quia non erat eis locus in diversorio.
8 Et pastores erant in regione eadem vigi-
lantes, & custodientes vigilias noctis super
gregem suum.
9 Et ecce angelus Domini stetit juxta illos,
& claritas Dei circumfulsit illos, & timue-
runt timore magno.
10 Et dixit illis Angelus: Nolite timere;
ecce enim evangelizo vobis gaudium ma-
gnum, quod erit omni populo,
11 Quia natus est vobis hodie Salvator, qui
est Christus Dominus, in civitate David.
12 Et hoc vobis signum: Invenietis infantem
pannis involutum, & positum in præsepio.
13 Et subito facta est cum Angelo multitu-
do militiæ cælestis laudantium Deum, & di-
centium:
14 Gloria in altissimis Deo, & in terra pax
hominibus bonæ voluntatis.
15 Et factum est, ut discesserunt ab eis An-
geli in cælum, pastores loquebantur ad invi-
cem: Transeamus usque Bethlehem, & videa-
mus hoc verbum, quod factum est, quod Do-
C minus ostendit nobis.
16 Et venerunt festinantes: & invenerunt Ma-
riam, & Joseph, & infantē positum in præsepio.
17 Videntes autem cognoverunt de verbo,
quod dictum erat illis de puero hoc.
18 Et omnes, qui audierunt, mirati sunt, &
de his, quæ dicta erant a pastoribus ad ipsos.
19 Maria autem conservabat omnia verba
hæc, conferens in corde suo.
20 Et reversi sunt pastores glorificantes, &
laudantes Deum in omnibus, quæ audierant,
& viderant, sicut dictum est ad illos.
* Gen. 21 * Et postquam consummati sunt dies octo,
17.c.12. ut circumcideretur puer, vocatum est nomen
Lev.12. ejus * JESUS, quod vocatum est ab Angelo
a. 3. prius, quam in utero conciperetur.
*Matt. 22 Et postquam impleti sunt dies purga-
1. d.21. tionis ejus * secundum legem Moysi, tulerunt
Supr.1. illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino,
d. 31. 23 Sicut scriptum est in lege Domini: *
* Lev. Quia omne masculinum adaperiens vulvam,
12. c.6. sanctum Domino vocabitur,
*Exod. 24 Et ut darent hostiam secundum quod
13. a.2. dictum est * in lege Domini, par turturum,
Num.8. aut duos pullos columbarum.
c. 16. 25 Et ecce homo erat in Jerusalem, cui no-
*Levit. men Simeon, & homo iste justus, & timora-
12. d.8. tus, expectans consolationem Israel, & Spi-
ritus sanctus erat in eo.
25 Et responsum acceperat a Spiritu sancto,
non visurum se mortem, nisi prius videret
Christum Domini.
D 27 Et venit in spiritu in templum. Et cum in-
ducerent puerum Jesum parentes ejus, ut face-
rent secundum consuetudinem legis pro eo,
28 Et ipse accepit eum in ulnas suas, &
benedixit Deum, & dixit: E
29 Nunc dimittis servum tuum, Domine,
secundum verbum tuum in pace,
30 Quia viderunt oculi mei salutare tuum,
31 Quod parasti ante faciem omnium po-
pulorum:
32 Lumen ad revelationem gentium, &
gloriam plebis tuæ Israel.
33 Et erat pater ejus, & mater mirantes
super his, quæ dicebantur de illo.
34 Et benedixit illis Simeon, & dixit ad Ma- * Isaiæ
riam matrem ejus: * Ecce positus est hic in 8. c.14.
ruinam, & in resurrectionem multorum in Is- Rom.9.
rael, & in signum, cui contradicetur. g. 33.
35 Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, 1. Petr.
ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. 2. b. 7.
36 Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel,
de tribu Aser: hæc processerat in diebus mul-
tis, & vixerat cum viro suo annis septem a
virginitate sua.
37 Et hæc vidua usque ad annos octoginta qua-
tuor: quæ non discedebat de templo, jejuniis,
& obsecrationibus serviens nocte, ac die.
38 Et hæc, ipsa hora superveniens, confite- F
batur Dño: & loquebatur de illo omnibus,
qui expectabant redemptionem Israel.
39 Et ut perfecerunt omnia secundum le-
gem Domini, reversi sunt in Galilæam in
civitatem suam Nazareth.
40 Puer autem crescebat, & confortabatur,
plenus sapientia, & gratia Dei erat in illo.
41 Et ibant parentes ejus per omnes annos *Exod.
in Jerusalem, * in die solemni Paschæ. 23.c.15.
42 Et cum factus esset annorum duodecim, & 34.
ascendentibus illis Jerosolymam secundum c. 18.
consuetudinem diei festi, Deuter.
43 Consummatisque diebus, cum redirent, 16. a.1.
remansit puer Jesus in Jerusalem, & non co-
gnoverunt parentes ejus.
44 Existimantes autem illum esse in comi-
tatu, venerunt iter diei, & requirebant eum
inter cognatos, & notos. G
45 Et non invenientes, regressi sunt in Je-
rusalem, requirentes eum.
46 Et factum est, post triduum invenerunt
illum in templo sedentem in medio doctorum,
audientem illos, & interrogantem eos.
47 Stupebant autem omnes, qui eum au-
diebant, super prudentia, & responsis ejus.
48 Et videntes admirati sunt. Et dixit ma-
ter ejus ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic?
ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.
49 Et ait ad illos: Quid est quod me quæ-
rebatis? nesciebatis, quia in his, quæ Patris
mei sunt, oportet me esse?
50 Et ipsi non intellexerunt verbum, quod
locutus est ad eos.
51 Et descendit cum eis, & venit Nazareth,
& erat subditus illis. Et mater ejus conser-
vabat omnia verba hæc in corde suo.
52 Et Jesus proficiebat sapientia, & ætate,
& gratia apud Deum, & homines.

CAPUT III.

Joannes mittitur a Domino impleturus sua prædicatione Isaiæ vaticinium: & turbis, & publicanis, ac militibus dat consilia; dicit quid singulos facere oporteat: testaturque Christi excellentiam & baptismi ipsius: super quem ab ipso baptizatum descendit columba, ac vox Patris auditur; texiturque ejus genealogia a Joseph usque ad Adam ascendens. A

1 ANno autem quintodecimo imperii Ti-
berii Cæsaris, procurante Pontio Pi-
lato Judæam, tetrarcha autem Galilææ He-
rode, Philippo autem fratre ejus tetrarcha I-
turææ, & Trachonitidis regionis, & Lysa-
nia Abilinæ tetrarcha, *Actor.
2 * Sub principibus sacerdotum Anna, & 4. b. 6.
Caipha factum est verbum Domini super Joan-
nem Zachariæ filium in deserto. *Matt.
3 * Et venit in omnem regionem Jordanis, 3. a. 1.
prædicans baptismum pœnitentiæ in remissio- Marc.
nem peccatorum, 1. a. 4.
4 Sicut scriptum est in Libro sermonum Isa- B
iæ prophetæ: * Vox clamantis in deserto: Pa- * Isaiæ
rate viam Domini: rectas facite semitas ejus. 40. a.3.
5 Omnis vallis implebitur, & omnis mons, Joan.1.
c. 23.

& col-

& collis humiliabitur : & erunt prava in directa, & aſpera in vias planas :

6 Et videbit omnis caro ſalutare Dei.

7 Dicebat ergo ad turbas, quæ exibant, ut baptizarentur ab ipſo : * Genimina viperarum, quis oſtendit vobis fugere a ventura ira?

*Matt. 3. b. 7. & 33. d. 23.

8 Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere : Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.

9 Jam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur.

10 Et interrogabant eum turbæ, dicentes : Quid ergo faciemus?

C

11 Reſpondens autem dicebat illis : * Qui habet duas tunicas, det non habenti : & qui habet eſcas, ſimiliter faciat.

*Jac. 2. c. 15. 1. Joan. 3. c. 17.

12 Venerunt autem & publicani, ut baptizarentur, & dixerunt ad illum : Magiſter, quid faciemus?

13 At ille dixit ad eos : Nihil amplius, quam quod conſtitutum eſt vobis, faciatis.

D

14 Interrogabant autem eum & milites, dicentes : Quid faciemus & nos? Et ait illis : Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis : & contenti eſtote ſtipendiis veſtris.

15 Exiſtimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de Joanne, ne forte ipſe eſſet Chriſtus,

16 Reſpondit Joannes, dicens omnibus : * Ego quidem aqua baptizo vos : veniet autem fortior me, cujus non ſum dignus ſolvere corrigiam calceamentorum ejus : * ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto, & igni :

*Matt. 3. c. 11. Marc. 1. a. 8. Joan. 1. d. 26. *Matt. 3. c. 11. Act. 1. a. 5. 11. b. 16. & 19. a. 4.

17 * Cujus ventilabrum in manu ejus, & purgabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

18 Multa quidem & alia exhortans evangelizabat populo.

19 * Herodes autem tetrarcha cum corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris ſui, & de omnibus malis, quæ fecit Herodes,

*Matt. 3. c. 12. *Matt. 14. a. 4. Marc. 6. c. 17.

20 Adjecit & hoc ſuper omnia, & incluſit Joannem in carcere.

21 * Factum eſt autem, cum baptizaretur omnis populus, & Jeſu baptizato, & orante, apertum eſt cælum :

*Matt. 3. d. 16. Marc. 1. b. 10. Joan. 1. d. 32.

22 Et deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum : & vox de cælo facta eſt : * Tu es filius meus dilectus, in te complacui mihi.

E

*Matt. 3. d. 17. & 17. a. 5. infr. 9. e. 35. 2. Petr. 1. d. 17.

23 Et ipſe Jeſus erat incipiens quaſi annorum triginta, ut putabatur, filius Joſeph, qui fuit Heli, qui fuit Mathat,

24 Qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Janne, qui fuit Joſeph,

25 Qui fuit Mathathiæ, qui fuit Amos, qui fuit Nahum, qui fuit Hesli, qui fuit Nagge,

26 Qui fuit Mahath, qui fuit Mathathiæ, qui fuit Semei, qui fuit Joſeph, qui fuit Juda,

27 Qui fuit Joanna, qui fuit Reſa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri,

F

28 Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Coſan, qui fuit Elmadan, qui fuit Her,

29 Qui fuit Jeſu, qui fuit Eliezer, qui fuit Jorim, qui fuit Mathat, qui fuit Levi,

30 Qui fuit Simeon, qui fuit Juda, qui fuit Joſeph, qui fuit Jona, qui fuit Eliakim,

31 Qui fuit Melea, qui fuit Menna, qui fuit Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit David,

G

32 Qui fuit Jeſſe, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naaſſon,

33 Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Eſron, qui fuit Phares, qui fuit Judæ,

34 Qui fuit Jacob, qui fuit Iſaac, qui fuit Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor,

35 Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale,

36 Qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech,

37 Qui fuit Mathuſale, qui fuit Henoch, qui fuit Jared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan,

38 Qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

CAPUT IV.

Jeſus poſt jejunium quadraginta dierum, ac devictas ſatanæ tentationes, in ſynagoga Nazareth legit factam de ſe Iſaiæ prophetiam; dicitque prophetam non eſſe acceptum in patria propria, quapropter volunt eum de monte præcipitare : ejicit in Capharnaum dæmonium, ſanatque ſocrum Simonis, & plures alios a variis languoribus, ac dæmonia ejicit.

A

1 JEſus autem plenus Spiritu ſancto regreſſus eſt a Jordane, & agebatur a Spiritu in deſertum

Matth. 4. a. 1. Marc. 1. b. 12.

2 Diebus quadraginta, & tentabatur a diabolo. Et nihil manducavit in diebus illis : & conſummatis illis eſuriit.

3 Dixit autem illi diabolus : Si filius Dei es, dic lapidi huic, ut panis fiat.

4 Et reſpondit ad illum Jeſus : Scriptum eſt : * Quia non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo Dei.

* Deut. 8. a. 3. Matth. 4. a. 4

5 Et duxit illum diabolus in montem excelſum, & oſtendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis,

6 Et ait illi : Tibi dabo poteſtatem hanc univerſam, & gloriam illorum : quia mihi tradita ſunt, & cui volo do illa.

7 Tu ergo ſi adoraveris coram me, erunt tua omnia.

B

8 Et reſpondens Jeſus dixit illi : * Scriptum eſt : Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.

* Deut. 6. b. 13 & 10. d. 20.

9 Et duxit illum in Jeruſalem, & ſtatuit eum ſuper pinnam templi, & dixit illi : Si filius Dei es, mitte te hinc deorſum.

10 * Scriptum eſt enim, quod Angelis ſuis mandavit de te, ut conſervent te :

* Pſal. 90. c. 11.

11 Et quia in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

12 Et reſpondens Jeſus ait illi : Dictum eſt : * Non tentabis Dominum Deum tuum.

* Deut. 6. c. 16.

13 Et conſummata omni tentatione, diabolus receſſit ab illo uſque ad tempus.

14 * Et regreſſus eſt Jeſus in virtute Spiritus in Galilæam, & fama exiit per univerſam regionem de illo.

*Matt. 4. b. 12. Marc. 1. b. 14

15 Et ipſe docebat in ſynagogis eorum, & magnificabatur ab omnibus.

C

16 * Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, & intravit ſecundum conſuetudinem ſuam die ſabbati in ſynagogam, & ſurrexit legere.

*Matt. 13. g. 54. Marc. 6. a. 1. Joan. 4. f. 45.

17 Et traditus eſt illi Liber Iſaiæ prophetæ. Et ut revolvit librum, invenit locum, ubi ſcriptum erat :

18 * Spiritus Domini ſuper me : propter quod unxit me, evangelizare pauperibus miſit me, ſanare contritos corde,

* Iſaiæ 61. a. 1.

19 Prædicare captivis remiſſionem, & cæcis viſum, dimittere confractos in remiſſionem, prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis.

D

20 Et cum plicuiſſet librum, reddidit miniſtro, & ſedit. Et omnium in ſynagoga oculi erant intendentes in eum.

21 Cœpit autem dicere ad illos : Quia hodie impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris.

22 Et omnes teſtimonium illi dabant : & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipſius, & dicebant : Nonne hic eſt filius Joſeph?

23 Et ait illis : Utique dicetis mihi hanc ſimilitudinem : Medice cura teipſum : quanta audivimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua.

24 Ait autem : Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus eſt in patria ſua.

25 In veritate dico vobis : multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Iſrael, quando clauſum eſt cælum annis tribus, & menſibus ſex, cum facta eſſet fames magna in omni terra :

26 * Et ad nullam illarum miſſus eſt Elias, niſi in Sarepta Sidoniæ ad mulierem viduam.

*3. Reg. 17. b. 9.

E

27 * Et multi leproſi erant in Iſrael ſub Eliſæo propheta : & nemo eorum mundatus eſt, niſi Naaman Syrus.

*4. Reg. 5. d. 14.

28 Et repleti ſunt omnes in ſynagoga ira, hæc audientes.

29 Et ſurrexerunt, & ejecerunt illum extra civitatem, & duxerunt illum uſque ad ſuper-

cilium montis, super quem civitas illorum
erat ædificata, ut præcipitarent eum.
30 Ipse autem transiens per medium illo-
rum, ibat.
*Matt. 31 * Et descendit in Capharnaum civitatem
4. b.13. Galilææ, ibique docebat illos sabbatis.
Marc. 32* Et stupebant in doctrina ejus, quia in
1. b.21. potestate erat sermo ipsius.
*Matt. 33 *Et in synagoga erat homo habens dæmo-
7. d.28. nium immundum, & exclamavit voce magna,
*Marc. 34 Dicens: Sine, quid nobis, & tibi Jesu
1. c.23. Nazarene? venisti perdere nos? scio te, qui
F sis, Sanctus Dei.
35 Et increpavit illum Jesus, dicens: Ob-
mutesce, & exi ab eo. Et cum projecisset
illum dæmonium in medium, exiit ab illo,
nihilque illum nocuit.
36 Et factus est pavor in omnibus, & col-
loquebantur ad invicem, dicentes: Quod est
hoc verbum, quia in potestate & virtute im-
perat immundis spiritibus, & exeunt?
37 Et divulgabatur fama de illo in omnem
locum regionis.
G 38 Surgens autem Jesus de synagoga, in-
*Matt. troivit in domum Simonis. * Socrus autem
8. b.14. Simonis tenebatur magnis febribus: & roga-
Marc. verunt illum pro ea.
1. c.30. 39 Et stans super illam imperavit febri: &
dimisit illam. Et continuo surgens mini-
strabat illis.
40 Cum autem sol occidisset, omnes, qui
habebant infirmos variis languoribus, duce-
bant illos ad eum. At ille singulis manus
imponens, curabat eos.
*Marc. 41 *Exibant autem dæmonia a multis claman-
1. c.34. tia, & dicentia: Quia tu es filius Dei: &
increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant
ipsum esse Christum.
42 Facta autem die, egressus ibat in deser-
tum locum, & turbæ requirebant eum, & ve-
nerunt usque ad ipsum: & detinebant illum,
ne discederet ab eis.
43 Quibus ille ait: Quia & aliis civitati-
bus oportet me evangelizare regnum Dei,
quia ideo missus sum.
44 Et erat prædicans in synagogis Galilææ.

CAPUT V.

Ubi de navicula Petri docuisset, ille, laxato ipsius jussu reti, conclusit copiosam piscium multitudinem: curatum leprosum mittit ad sacerdotes: paralytico, remissis primum peccatis, jubet, ut lectum suum tollat: discumbens cum Levi, quem ex telonio vocaverat, causam dat murmurantibus Pharisæis, quare cum peccatoribus conversetur, & cur ipsius discipuli non jejunent.

A 1 FActum est autem, cum turbæ irruerent
in eum, ut audirent verbum Dei,
& ipse stabat secus stagnum Genesareth.
*Matt. 2 * Et vidit duas naves stantes secus sta-
4. c.18. gnum: piscatores autem descenderant, & la-
Marc. vabant retia.
1. b.16. 3 Ascendens autem in unam navim, quæ erat
Simonis, rogavit eum a terra reducere pusil-
lum. Et sedens docebat de navicula turbas.
4 Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simo-
nem: Duc in altum, & laxate retia vestra
in capturam.
5 Et respondens Simon dixit illi: Præceptor,
per totam noctem laborantes nihil cepimus:
in verbo autem tuo laxabo rete.
B 6 Et cum hoc fecissent, concluserunt pi-
scium multitudinem copiosam: rumpebatur
autem rete eorum.
7 Et annuerunt sociis, qui erant in alia
navi, ut venirent, & adjuvarent eos. Et
venerunt, & impleverunt ambas naviculas,
ita ut pœne mergerentur.
8 Quod cum videret Simon Petrus, proci-
dit ad genua Jesu, dicens: Exi a me, quia
homo peccator sum, Domine.
9 Stupor enim circumdederat eum, & omnes,
qui cum illo erant, in captura piscium, quam
ceperant:
10 Similiter autem Jacobum, & Joannem
filios Zebedæi, qui erant socii Simonis. Et
ait ad Simonem Jesus: Noli timere: ex hoc
jam homines eris capiens.
11 Et subductis ad terram navibus, relictis C
omnibus secuti sunt eum.
12*Et factum est, cum esset in una civitatum, *Matt.
& ecce vir plenus lepra, & videns Jesum, & 8. a. 2.
procidens in faciem, rogavit eum dicens: Marc.
Domine, si vis, potes me mundare. 1. d.40.
13 Et extendens manum tetigit eum dicens:
Volo: mundare. Et confestim lepra discessit
ab illo.
14 Et ipse præcepit illi, ut nemini dice-
ret: sed, Vade, ostende te sacerdoti, & offer * Lev.
pro emundatione tua, * sicut præcepit Moy- 14. a.4.
ses, in testimonium illis.
15 Perambulabat autem magis sermo de
illo: & conveniebant turbæ multæ, ut audi-
rent, & curarentur ab infirmitatibus suis.
16 Ipse autem secedebat in desertum, & o-
rabat. D
17 Et factum est in una dierum, & ipse se-
debat docens. Et erant Pharisæi sedentes, &
legis doctores, qui venerant ex omni castel-
lo Galilææ, & Judææ, & Jerusalem: & vir-
tus Domini erat ad sanandum eos.
18 * Et ecce viri portantes in lecto homi- *Matt.
nem, qui erat paralyticus: & quærebant eum 9. a. 2.
inferre, & ponere ante eum. Marc.
19 Et non invenientes, qua parte illum 2. a. 3.
inferrent præ turba, ascenderunt supra te-
ctum, & per tegulas summiserunt eum cum
lecto in medium ante Jesum.
20 Quorum fidem ut vidit, dixit: Homo,
remittuntur tibi peccata tua. E
21 Et cœperunt cogitare Scribæ, & Pharisæi,
dicentes: Quis est hic, qui loquitur blasphe-
mias? Quis potest dimittere peccata, nisi so-
lus Deus?
22 Ut cognovit autem Jesus cogitationes
eorum, respondens dixit ad illos: Quid co-
gitatis in cordibus vestris?
23 Quid est facilius dicere: Dimittuntur
tibi peccata; an dicere: Surge, & ambula?
24 Ut autem sciatis, quia Filius hominis
habet potestatem in terra dimittendi pecca-
ta, (ait paralytico) Tibi dico, surge, tolle
lectum tuum, & vade in domum tuam.
25 Et confestim consurgens coram illis,
tulit lectum, in quo jacebat, & abiit in do-
mum suam, magnificans Deum.
29 Et stupor apprehendit omnes, & magnifi-
cabant Deum. Et repleti sunt timore, dicen-
tes: Quia vidimus mirabilia hodie.
27 * Et post hæc exiit, & vidit publicanum *Matt.
nomine Levi sedentem ad Telonium, & ait 9. b. 9.
illi: Sequere me. Marc.
28 Et relictis omnibus, surgens secutus est eum. 2. b.14.
29 Et fecit ei convivium magnum Levi in F
domo sua: & erat turba multa publicanorum,
& aliorum, qui cum illis erant discumbentes.
30 * Et murmurabant Pharisæi, & Scribæ *Marc.
eorum, dicentes ad discipulos ejus: Quare 2. c.16.
cum publicanis, & peccatoribus manducatis
& bibitis?
31 Et respondens Jesus dixit ad illos: Non
egent, qui sani sunt, medico, sed qui male
habent.
32 Non veni vocare justos, sed peccato-
res ad pœnitentiam.
33 At illi dixerunt ad eum: *Quare discipu- *Marc.
li Joannis jejunant frequenter, & obsecra- 2. c.18.
tiones faciunt, similiter & Pharisæorum; tui
autem edunt, & bibunt?
34 Quibus ipse ait: Numquid potestis filios
sponsi, dum cum illis est sponsus, facere je-
junare?
35 Venient autem dies, cum ablatus fuerit ab G
illis sponsus, tunc jejunabunt in illis diebus.
36 Dicebat autem & similitudinem ad illos:
Quia nemo commissuram a novo vestimento
immittit in vestimentum vetus: alioquin &
novum rumpit, & veteri non convenit com-
missura a novo.
37 Et nemo mittit vinum novum in utres
veteres: alioquin rumpet vinum novum utres,
& ipsum effundetur, & utres peribunt.
38 Sed vinum novum in utres novos mit-
tendum est, & utraque conservantur.
39 Et nemo bibens vetus, statim vult no-
vum; dicit enim: Vetus melius est.

CA-

CAPUT VI.

Diſcipulos ſpicas ſabbato vellentes excuſat, alioque ſabbato manum curat aridam: electos duodecim nominat Apoſtolos, & cum illis, ac multitudine copioſa ſtans in loco campeſtri docet beatitudines, aliaque conſilia, ac præcepta evangelica: de feſtuca in oculo fratris, & arbore bona ac mala ex fructu dignoſcenda: audiens Chriſti verba cui comparetur, ſi ea opere compleat, & cui, ſi non compleat.

A 1 FActum eſt autem in ſabbato ſecundo,
Matt. primo, cum tranſiret per ſata, vel-
12. a.1. lebant diſcipuli ejus ſpicas, & manducabant
Marc. confricantes manibus.
2. d.23. 2 Quidam autem Phariſæorum dicebant il-
lis: Quid facitis quod non licet in ſabbatis?
3 Et reſpondens Jeſus ad eos dixit: Nec
hoc legiſtis, quod fecit David, cum eſuriſ-
ſet ipſe, & qui cum illo erant?
*1.Reg. 4 * Quomodo intravit in domum Dei, & pa-
21. b.6. nes propoſitionis ſumpſit, & manducavit, &
dedit his, qui cum ipſo erant: quos non licet
*Exod. manducare, * niſi tantum ſacerdotibus?
29.e.32. 5 Et dicebat illis: Quia Dominus eſt Fi-
Lev.24. lius hominis etiam ſabbati.
b. 9. 6 Factum eſt autem & in alio ſabbato, ut in-
*Matt. traret in ſynagogam, & doceret. * Et erat
12 a.10. ibi homo, & manus ejus dextra erat arida.
Marc. 7 Obſervabant autem Scribæ, & Phariſæi,
3. a. 1. ſi in ſabbato curaret; ut invenirent, unde
accuſarent eum.
8 Ipſe vero ſciebat cogitationes eorum: &
ait homini, qui habebat manum aridam:
Surge, & ſta in medium. Et ſurgens ſtetit.
B 9 Ait autem ad illos Jeſus: Interrogo vos,
ſi licet ſabbatis benefacere, an male? ani-
mam ſalvam facere, an perdere?
10 Et circumſpectis omnibus, dixit ho-
mini: Extende manum tuam. Et extendit:
& reſtituta eſt manus ejus.
22Ipſi autem repleti ſunt inſipientia,& collo-
quebantur ad invicem, quidnam facerent Jeſu.
12 Factum eſt autem in illis diebus, exiit in
montē orare,& erat pernoctans in orationeDei.
*Matt. 13 * Et cum dies factus eſſet, vocavit di-
10. a.1. ſcipulos ſuos, & elegit duodecim ex ipſis
Marc. (quos & Apoſtolos nominavit)
3. b.13. 14 Simonem, quem cognominavit Petrum,
& Andream fratrem ejus, Jacobum, & Joan-
nem, Philippum & Bartholomæum,
C 15 Matthæum, & Thomam, Jacobum Al-
phæi, & Simonem, qui vocatur Zelotes,
16 Et Judam Jacobi, & Judam Iſcario-
tem, qui fuit proditor.
19Et deſcendens cum illis,ſtetit in loco cam-
peſtri, & turba diſcipulorum ejus,& multitu-
do copioſa plebis ab omni Judæa, & Jeruſa-
lem, & maritima, & Tyri, & Sidonis,
18 Qui venerant, ut audirent eum, & ſa-
narentur a languoribus ſuis. Et qui vexa-
bantur a ſpiritibus immundis, curabantur.
19 Et omnis turba quærebat eum tangere,
quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes.
* Matt. 20 * Et ipſe elevatis oculis in diſcipulos
5. a. 2. ſuos, dicebat: Beati pauperes, quia ve-
ſtrum eſt regnum Dei.
* Matt. 21 *Beati, qui nunc eſuritis, quia ſaturabi-
5. a. 6. mini. Beati, qui nunc fletis, quia ridebitis.
*Matt. 22 * Beati eritis, cum vos oderint homi-
5. a.11. nes, & cum ſeparaverint vos, & exprobra-
verint, & ejecerint nomen veſtrum tamquam
malum propter Filium hominis.
D 23 Gaudete in illa die,& exultate;ecce enim
merces veſtra multa eſt in cælo; ſecundum
hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.
*Eccli. 24 * Verumtamen væ vobis divitibus, quia
31. a.8. habetis conſolationem veſtram.
Amos 25 * Væ vobis, qui ſaturati eſtis, quia
6. a. 1. eſurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc, quia
* Iſaiæ lugebitis, & flebitis.
65.b.13. 26 Væ, cum benedixerint vobis homines;
ſecundum hæc enim faciebant Pſeudopro-
phetis patres eorum.
*Matt. 27 Sed vobis dico,qui auditis: *Diligite ini-
5. g.44. micos veſtros,benefacite his, qui oderunt vos.
28 Benedicite maledicentibus vobis, &
orate pro calumniantibus vos.
*Matt. 29 * Et qui te percutit in maxillam, præbe
6. f.32.
& alteram. Et ab eo, qui aufert tibi veſti- 1. Cor.
mentum, etiam tunicam noli prohibere. 6. b. 7.
30 Omni autem petenti te tribue: & qui
aufert quæ tua ſunt, ne repetas.
31 * Et prout vultis, ut faciant vobis ho- * Tob.
mines, & vos facite illis ſimiliter. 4. c.16.
32 * Et ſi diligitis eos, qui vos diligunt, Matth.
quæ vobis eſt gratia? nam & peccatores di- 7. b.12.
ligentes ſe diligunt. *Matt.
33 Et ſi benefeceritis his, qui vobis bene- 5. g.46.
faciunt, quæ vobis eſt gratia? ſiquidem & E
peccatores hoc faciunt.
34 * Et ſi mutuum dederitis his, a quibus * Deut.
ſperatis recipere, quæ gratia eſt vobis? 15. b.8.
nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, Matth.
ut recipiant æqualia. 5. f.42.
35 Verumtamen diligite inimicos veſtros:
benefacite, & mutuum date, nihil inde ſpe-
rantes: & erit merces veſtra multa, & eri-
tis filii Altiſſimi, quia ipſe benignus eſt ſu-
per ingratos, & malos.
36 Eſtote ergo miſericordes, ſicut & Pater
veſter miſericors eſt.
37 * Nolite judicare, & non judicabimini: *Matt.
nolite condemnare, & non condemnabimi- 7. a. 1.
ni; dimittite, & dimittemini:
38 Date, & dabitur vobis. Menſuram bo-
nam, & confertam, & coagitatam, & ſu-
pereffluentem dabunt in ſinum veſtrum. * *Matt.
Eadem quippe menſura, qua menſi fueritis, 7. a. 2.
remetietur vobis. Marc.
39 Dicebat autem illis & ſimilitudinem: 4. c.24.
Numquid poteſt cæcus cæcum ducere? non- F
ne ambo in foveam cadunt?
40 * Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum: *Matt.
perfectus autem omnis erit, ſi ſit ſicut ma- 10.c.24.
giſter ejus. Joan.
41 * Quid autem vides feſtucam in oculo 13.b.16.
fratris tui, trabem autem, quæ in oculo *Matt.
tuo eſt, non conſideras? 7. a. 3.
42 Aut quomodo potes dicere fratri tuo:
Frater, ſine, ejiciam feſtucam de oculo tuo:
ipſe in oculo tuo trabem non videns? Hy-
pocrita, ejice primum trabem de oculo tuo:
& tunc perſpicies, ut educas feſtucam de o-
culo fratris tui.
43 * Non eſt enim arbor bona, quæ facit *Matt.
fructus malos: neque arbor mala faciens 7. c.18.
fructum bonum. & 12
44 Unaquæque enim arbor de fructu ſuo co- c. 33.
gnoſcitur. Neque enim de ſpinis colligunt fi-
cus, neque de rubo vindemiant uvam.
45 Bonus homo de bono theſauro cordis ſui
profert bonum: & malus homo de malo the-
ſauro profert malum. Ex abundantia enim
cordis os loquitur. *Matt.
46 Quid autem vocatis me, * Domine, 7. c.21.
Domine, & non facitis quæ dico? Rom.2.
47 Omnis, qui venit ad me, & audit ſer- c. 13.
mones meos, & facit eos, oſtendam vobis, Jac. 1.
cui ſimilis ſit. d. 22.
48 Similis eſt homini ædificanti domum, qui
fodit in altum, & poſuit fundamentum ſuper
petram; inundatione autem facta, illiſum eſt
flumen domui illi, & non potuit eam mo-
vere; fundata enim erat ſuper petram.
49 Qui autem audit, & non facit, ſimi-
lis eſt homini ædificanti domum ſuam ſuper
terram ſine fundamento, in quam illiſus eſt
fluvius, & continuo cecidit: & facta eſt
ruina domus illius magna.

CAPUT VII.

Admiratus Centurionis fidem, abſens ſanat illius ſervum: juxta portam civitatis Naim filium unicum viduæ reſuſcitat: coram diſcipulis Joannis Baptiſtæ per eos interrogantis, an eſſet qui venturus erat, multa edit ſigna: illiſque abeuntibus Joannem plurimum extollit: Judæis nec Joannis, nec Chriſti vita placuit, quos pueris invicem in foro acclamantibus aſſimilat: a peccatrice muliere pedes inunctus, reſpondet Simoni ob hoc murmuranti, propoſita ad hoc parabola duorum debitorum, & remiſſis mulieri peccatis.

1 CUm autem impleſſet omnia verba ſua in A
aures plebis, intravit Capharnaum. Matth.
2 Centurionis autem cujuſdam ſervus ma- 8. a. 3.
le habens, erat moriturus: qui illi erat
pretioſus.

3 Et cum audiffet de Jefu , mifit ad eum
feniores Judæorum , rogans eum , ut veni-
ret, & falvaret fervum ejus .
4 At illi cum veniffent ad Jefum , roga-
bant eum folicite, dicentes ei : Quia dignus
eft, ut hoc illi præftes .
5 Diligit enim gentem noftram : & fyna-
gogam ipfe ædificavit nobis .
6 Jefus autem ibat cum illis . Et cum jam
non longe effet a domo, mifit ad eum Cen-
*Matt. turio amicos , dicens : * Domine , noli ve-
8. a. 8. xari . Non enim fum dignus , ut fub tectum
meum intres .
7 Propter quod & meipfum non fum di-
gnum arbitratus, ut venirem ad te : fed dic
verbo , & fanabitur puer meus .
8 Nam & ego homo fum fub poteftate con-
ftitutus , habens fub me milites : & dico
huic , Vade , & vadit : & alii , Veni , &
venit : & fervo meo, Fac hoc , & facit .
B 9 Quo audito , Jefus miratus eft : & conver-
fus fequentibus fe turbis dixit: Amen dico vo-
bis, nec in Ifrael tantam fidem inveni .
10 Et reverfi , qui miffi fuerant, domum ,
invenerunt fervum , qui languerat , fanum .
11 Et factum eft : deinceps ibat in civita-
tem, quæ vocatur Naim : & ibant cum eo
difcipuli ejus, & turba copiofa .
12 Cum autem appropinquaret portæ civi-
tatis, ecce defunctus efferebatur filius uni-
cus matris fuæ : & hæc vidua erat : & turba
civitatis multa cum illa .
13 Quam cum vidiffet Dominus, mifericor-
dia motus fuper eam dixit illi : Noli flere .
14 Et acceffit , & tetigit loculum . (Hi
autem , qui portabant , fteterunt .) Et ait :
Adolefcens , tibi dico , furge .
C 15 Et refedit, qui erat mortuus , & cœ-
pit loqui . Et dedit illum matri fuæ .
16 Accepit autem omnes timor : & ma-
* Infra gnificabant Deum dicentes : * Quia prophe-
24. c. 19. ta magnus furrexit in nobis : & quia Deus
Joan. 4. vifitavit plebem fuam .
c. 19. 17 Et exiit hic fermo in univerfam Ju-
dæam de eo, & in omnem circa regionem .
18 Et nuntiaverunt Joanni difcipuli ejus
de omnibus his .
*Matt. 19 * Et convocavit duos de difcipulis fuis
11. a. 2. Joannes, & mifit ad Jefum, dicens : Tu es
qui venturus es, an alium expectamus?
20 Cum autem veniffent ad eum viri, dixe-
runt: Joannes Baptifta mifit nos ad te dicens :
Tu es , qui venturus es, an alium expectamus ?
21 (In ipfa autem hora multos curavit a
languoribus, & plagis, & fpiritibus malis ,
& cæcis multis donavit vifum .)
22 Et refpondens dixit illis : Euntes re-
nuntiate Joanni quæ audiftis, & vidiftis : *
* Ifaiæ Quia cæci vident , claudi ambulant , leprofi
35. b. 5. mundantur, furdi audiunt , mortui refur-
gunt , pauperes evangelizantur :
D 23 Et beatus eft quicumque non fuerit fcan-
dalizatus in me .
24 Et cum difceffiffent nuntii Joannis, cœpit
de Joanne dicere ad turbas : Quid exiftis in de-
fertum videre? arundinem vento agitatam ?
25 Sed quid exiftis videre? hominem mollibus
veftimentis indutum? Ecce qui in vefte pretio-
fa funt, & deliciis , in domibus regum funt .
26 Sed quid exiftis videre ? prophetam? Uti-
que dico vobis , & plufquam prophetam .
* Mal. 27 * Hic eft, de quo fcriptum eft : Ecce
3. a. 1. mitto angelum meum ante faciem tuam ,
Matth. qui præparabit viam tuam ante te .
11. b. 10. 28 Dico enim vobis: Major inter natos mu-
Marc. lierum propheta Joanne Baptifta nemo eft: qui
1. a. 2. autem minor eft in regno Dei , major eft illo .
29 Et omnis populus audiens, & publicani Ju-
ftificaverunt Deũ, baptizati baptifmo Joannis .
E 30 Pharifæi autem , & legifperiti confi-
lium Dei fpreverunt in femetipfos , non ba-
ptizati ab eo .
*Matt. 31 Ait autem Dñs: * Cui ergo fimiles dicam
11. c. 16. homines generationis hujus? & cui fimiles fũt?
32 Similes funt pueris fedentibus in foro ,
& loquentibus ad invicem , & dicentibus :
Cantavimus vobis tibiis , & non faltaftis :
lamentavimus , & non ploraftis :

33 * Venit enim Joannes Baptifta neque *Matt.
manducans panem , neque bibens vinum , & 3. a. 4.
dicitis : Dæmonium habet . Marc.
34 Venit filius hominis manducans, & bibens, 1. a. 6.
& dicitis : Ecce homo devorator, & bibens vi-
num , amicus publicanorum , & peccatorum . F
35 Et juftificata eft fapientia ab omnibus
filiis fuis .
36 Rogabat autem illum quidam de Pha-
rifæis, ut manducaret cum illo . Et ingref-
fus domum Pharifæi difcubuit . *Matt.
37 * Et ecce mulier, quæ erat in civitate pec- 26. a. 7.
catrix , ut cognovit , quod accubuiffet in domo Marc.
Pharifæi , attulit alabaftrum unguenti : 14. a. 3.
38 Et ftans retro fecus pedes ejus , lacry- Joan.
mis cœpit rigare pedes ejus , & capillis ca- 11. a. 2.
pitis fui tergebat , & ofculabatur pedes ejus, & 12.
& unguento ungebat . a. 3.
39 Videns autem Pharifæus , qui vocaverat
eum , ait intra fe dicens : Hic fi effet pro-
pheta , fciret utique , quæ, & qualis eft mu-
lier , quæ tangit eum , quia peccatrix eft .
40 Et refpondens Jefus dixit ad illum : Si-
mon , habeo tibi aliquid dicere . At ille ait :
Magifter , dic .
41 Duo debitores erant cuidam fœnerato-
ri : unus debebat denarios quingentos , &
alius quinquaginta . G
42 Non habentibus illis unde redderent, do-
navit utrifque . Quis ergo eum plus diligit ?
43 Refpondens Simon dixit: Æftimo, quia is,
cui plus donavit. At ille dixit ei: Recte judicafti.
44 Et converfus ad mulierem dixit Simoni :
Vides hanc mulierem? Intravi in domũ tuam ,
aquam pedibus meis non dedifti: hæc autem la-
crymis rigavit pedes meos, & capillis fuis terfit.
45 Ofculum mihi non dedifti: hæc autem ex
quo intravit, non ceffavit ofculari pedes meos .
46 Oleo caput meum non unxifti : hæc au-
tem unguento unxit pedes meos .
47 Propter quod dico tibi : Remittuntur ei
peccata multa , quoniam dilexit multum .
Cui autem minus dimittitur , minus diligit . *Matt.
48 Dixit autem ad illam : * Remittuntur 9. a. 2.
tibi peccata .
49 Et cœperunt, qui femel accumbebant ,
dicere intra fe: Quis eft hic, qui etiam
peccata dimittit ?
50 Dixit autem ad mulierem : Fides tua
te falvam fecit : vade in pace .

CAPUT VIII.

*Parabolam de feminante proponit , ac difcipu-
lis interpretatur : nihil occultum , quod non ma-
nifeftetur : quos dicat fuam effe matrem, fuofque
fratres : in mari a fomno excitatus ventum in-
crepat : dæmoniacum ferociffimum a dæmonum
legione liberat, permittens dæmonibus, ut in por-
cos introeant : tacta fimbria veftimenti ejus, mu-
lier a fluxu fanguinis curatur , & filia Jairi
archifynagogi verbo ipfius refufcitatur .* A
1 ET factum eft deinceps , & ipfe iter fa-
ciebat per civitates , & caftella præ-
dicans , & evangelizans regnum Dei : &
duodecim cum illo ,
2 Et mulieres aliquæ, quæ erant curatæ a *Marc.
fpiritibus malignis , & infirmitatibus , * Ma- 16. b. 9.
ria , quæ vocatur Magdalene , de qua feptem
dæmonia exierant ,
3 Et Joanna uxor Chufæ procuratoris He-
rodis , & Sufanna , & aliæ multæ , quæ mi-
niftrabant ei de facultatibus fuis .
4 Cum autem turba plurima convenirent,
& de civitatibus propera rent ad eum , dixit
per fimilitudinem : *Matt.
5 * Exiit qui feminat, feminare femen fuum: 13. a. 3.
& dum feminat, aliud cecidit fecus viam, & con- Marc.
culcatũ eft, & volucres cæli comederunt illud. 4. a. 2.
6 Et aliud cecidit fupra petram : & natum
aruit , quia non habebat humorem .
7 Et aliud cecidit inter fpinas, & fimul
exortæ fpinæ fuffocaverunt illud .
8 Et aliud cecidit in terram bonam : & or-
tum fecit fructum centuplum. Hæc dicens cla-
mabat : Qui habet aures audiendi, audiat .
9 Interrogabant autem eum difcipuli ejus ,
quæ effet hæc parabola .
10 Quibus ipfe dixit : Vobis datum eft noffe B
myfterium regni Dei , ceteris autem in pa-

** Isaiæ 6. a. 9. Matth. 13. b. 14. Marc. 4. b. 12. Joann. 12. f. 40. Actor. 28. f. 26. Rom. 11. b. 8.*

rabolis, * ut videntes non videant, & audientes non intelligant.

11 Est autem hæc parabola: Semen est verbum Dei.

12 Qui autem secus viam, hi sunt, qui audiunt: deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant.

13 Nam qui supra petram: qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent: qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

14 Quod autem in spinas cecidit: hi sunt, qui audierunt, & a solicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ euntes, suffocantur, & non referunt fructum.

15 Quod autem in bonam terram: hi sunt, qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

**Matt. 5. b. 15. Marc. 4. c. 21. *Matt. 10. c. 26. Marc. 4. c. 22. *Matt. 13. b. 12. & 25. c. 29.*

16* Nemo autem lucernam accendens, operit eam vase, aut subtus lectum ponit: sed supra candelabrũ ponit, ut intrantes videant lumen.

17* Non est enim occultum, quod non manifestetur, nec absconditum, quod non cognoscatur, & in palam veniat.

18 * Videte ergo, quomodo audiatis. Qui enim habet dabitur illi: & quicumq; non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo.

19 * Venerunt autem ad illum mater, & fratres ejus, & non poterant adire eum præ turba.

20 Et nuntiatum est illi: Mater tua, & fratres tui stant foris, volentes te videre.

C

**Matt. 12. d. 46. Marc. 3. d. 32. *Matt. 8. c. 23. Marc. 4. d. 36.*

21 Qui respondens dixit ad eos: Mater mea, & fratres mei hi sunt, qui verbum Dei audiunt, & faciunt.

22 * Factum est autem in una dierum: & ipse ascendit in naviculam, & discipuli ejus, & ait ad illos: Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt.

23 Et navigantibus illis, obdormivit, & descendit procella venti in stagnum, & complebantur, & periclitabantur.

24 Accedentes autem suscitaverunt eum, dicentes: Præceptor, perimus. At ille surgens increpavit ventum, & tempestatem aquæ, & cessavit, & facta est tranquillitas.

D

25 Dixit autem illis: Ubi est fides vestra? Qui timentes mirati sunt ad invicem, dicentes: Quis, putas, hic est, quia & ventis, & mari imperat, & obediunt ei?

26 Et navigaverunt ad regionem Gerasenorum, quæ est contra Galilæam.

27 Et cum egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habebat dęmonium jam temporibus multis, & vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis.

28 Is, ut vidit Jesum, procidit ante illum, & exclamans voce magna, dixit: Quid mihi, & tibi est, Jesu Fili Dei Altissimi? obsecro te, ne me torqueas.

29 Præcipiebat enim spiritui immundo, ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus custoditus, & ruptis vinculis agebatur a dæmonio in deserta.

30 Interrogavit autem illum Jesus, dicens: Quod tibi nomen est? At ille dixit: Legio: quia intraverant dæmonia multa in eum.

31 Et rogabant illum, ne imperaret illis, ut in abyssum irent.

E

32 Erat autem ibi grex porcorum multorum pascentium in monte, & rogabant eum, ut permitteret eis in illos ingredi. Et permisit illis.

33 Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intraverunt in porcos: & impetu abiit grex per præceps in stagnum, & suffocatus est.

34 Quod ut viderunt factum qui pascebant, fugerunt, & nuntiaverunt in civitatem, & in villas.

35 Exierunt autem videre quod factum est, & venerunt ad Jesum: & invenerunt hominem sedentem, a quo dæmonia exierant, vestitum, ac sana mente ad pedes ejus, & timuerunt.

36 Nuntiaverunt autem illis & qui viderant, quomodo sanus factus esset a legione.

37 Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Gerasenorum, ut discederet ab ipsis, quia magno timore tenebantur. Ipse autem ascendens navim reversus est.

38 Et rogabat illum vir, a quo dæmonia exierant, ut cum eo esset. Dimisit autem eum Jesus, dicens:

39 Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per universam civitatem, prædicans quanta illi fecisset Jesus.

40 Factum est autem, cum rediisset Jesus, excepit illum turba. Erant enim omnes expectantes eum.

** Matt 9. c. 18 Marc. 5. c. 22.*

41 * Et ecce venit vir, cui nomen Jairus, & ipse princeps synagogæ erat: & cecidit ad pedes Jesu rogans eum, ut intraret in domum ejus,

F

42 Quia unica filia erat ei fere annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, a turbis comprimebatur.

43 Et mulier quædam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari.

44 Accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti ejus: & confestim stetit fluxus sanguinis ejus.

45 Et ait Jesus: Quis est, qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te comprimunt, & affligunt, & dicis: Quis me tetigit?

46 Et dixit Jesus: Tetigit me aliquis. Nam ego novi virtutem de me exisse.

47 Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes ejus: & ob quam causam tetigerit eum, indicavit coram omni populo: & quemadmodum confestim sanata sit.

G

48 At ipse dixit ei: Filia, fides tua salvam te fecit: vade in pace.

49 Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem synagogæ, dicens ei: Quia mortua est filia tua, noli vexare illum.

50 Jesus autem, audito hoc verbo, respondit patri puellæ: Noli timere, crede tantum, & salva erit.

51 Et cum venisset domum, non permisit intrare secum quemquam, nisi Petrum, & Jacobum, & Joannem, & patrem, & matrem puellæ.

52 Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere, non est mortua puella, sed dormit.

53 Et deridebant eum, scientes quod mortua esset.

54 Ipse autem tenens manum ejus clamavit, dicens: Puella, surge.

55 Et reversus est spiritus ejus, & surrexit continuo. Et jussit illi dari manducare.

56 Et stupuerunt parentes ejus, quibus præcepit, ne alicui dicerent, quod factum erat.

CAPUT IX.

Discipulos ad prædicandum mittens, servanda tradit eis præcepta: Herodes audita Christi fama cupit eum videre: ex quinque panibus & duobus piscibus satiat Jesus quinque virorum millia: Petrus illum confitetur Christum Dei: suam prædicit passionem, & de propria cruce tollenda: transfigurato junguntur Moyses & Elias in majestate: ad preces patris dæmonium a filio ejicit: contentio oritur inter Apostolos de primatu: filii Zebedæi volunt igne cælesti consumi Samaritanos nolentes Jesum suscipere: volentem sequi non suscipit; alterum autem vocat, nec permittit, ut primum sepeliat patrem.

A

*Matt. 10. a. 1. Marc. 3. b. 15. * Matt. 10. b. c. & Marc. 6. a. 8. *Actor. 13. g. 51. *Matt. 14. a. 1. Marc. 6. b. 14.*

1 Convocatis autem duodecim Apostolis, dedit illis virtutem, & potestatem super omnia dæmonia, & ut languores curarent.

2 Et misit illos prædicare regnum Dei, & sanare infirmos.

3 * Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis.

4 Et in quamcumque domum intraveritis, ibi manete, & inde ne exeatis.

5 Et quicumque non receperint vos, * exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum vestrorum excutite in testimonium supra illos.

6 Egressi autem circuibant per castella evangelizantes, & curantes ubique.

7 * Audivit autem Herodes tetrarcha o-

mnia, quæ fiebant ab eo, & hæſitabat, eo quod diceretur

8 A quibuſdam: Quia Joannes ſurrexit a mortuis: a quibuſdam vero: Quia Elias apparuit: ab aliis autem: Quia propheta unus de antiquis ſurrexit.

9 Et ait Herodes: Joannem ego decollavi. Quis eſt autem iſte, de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum.

10 Et reverſi Apoſtoli narraverunt illi quæcumque fecerunt. Et aſſumptis illis, ſeceſſit ſeorſum in locum deſertum, qui eſt Bethſaidæ.

11 Quod cum cognoviſſent turbæ, ſecutæ ſunt illum: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei, & eos, qui cura indigebant, ſanabat.

B *Matt. 14.b.15. Marc. 6.e.36.

12 Dies autem cœperat declinare. Et accedentes duodecim dixerunt illi: * Dimitte turbas, ut euntes in caſtella, villaſque, quæ circa ſunt, divertant, & inveniant eſcas, quia hic in loco deſerto ſumus.

* Joan. 6.a.9.

13 Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: * Non ſunt nobis plus quam quinque panes, & duo piſces: niſi forte nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam eſcas.

14 Erant autem fere viri quinque millia. Ait autem ad diſcipulos ſuos: Facite illos diſcumbere per convivia quinquagenos.

15 Et ita fecerunt, & diſcumbere fecerunt omnes.

16 Acceptis autem quinque panibus, & duobus piſcibus, reſpexit in cælum, & benedixit illis: & fregit, & diſtribuit diſcipulis ſuis, ut ponerent ante turbas.

17 Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt. Et ſublatum eſt quod ſuperfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.

*Matt. 16.b.13. Marc. 8.c.27.

18 * Et factum eſt, cum ſolus eſſet orans, erant cum illo & diſcipuli: & interrogavit illos, dicens: Quem me dicunt eſſe turbæ?

19 At illi reſponderunt, & dixerunt: Joannem Baptiſtam, alii autem Eliam, alii vero, quia unus propheta de prioribus ſurrexit.

C

20 Dixit autem illis: Vos autem quem me eſſe dicitis? Reſpondens Simon Petrus dixit: Chriſtum Dei.

21 At ille increpans illos, præcepit, ne cui dicerent hoc,

*Matt. 17.c.21. Marc. 8.d.31. & 9.e.30.

22 Dicens: * Quia oportet filium hominis multa pati, & reprobari a ſenioribus, & principibus ſacerdotum, & Scribis, & occidi, & tertia die reſurgere.

* Matt. 10.d.38. & 16.d.24. Marci 8.d.34. Inf. 14.f.27.

23 * Dicebat autem ad omnes: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam quotidie, & ſequatur me.

24 * Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam; nam qui perdiderit animam ſuam propter me, ſalvam faciet illam.

25 Quid enim proficit homo, ſi lucretur univerſum mundum, ſe autem ipſum perdat, & detrimentum ſui faciat?

* Infra 17.g.33. Joa. 12.d.25. *Matt. 10.c.33. Marc. 8.d.38. 2.Tim. 2.b.12.

26 * Nam qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc Filius hominis erubeſcet, cum venerit in majeſtate ſua, & Patris, & ſanctorum Angelorum.

27 * Dico autem vobis vere: ſunt aliqui hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem, donec videant regnum Dei.

D *Matt. 16.d.28. Marc. 8.d.39. *Matt. 17.a.1. Marc. 9.a.1.

28 * Factum eſt autem poſt hæc verba fere dies octo, & aſſumpſit Petrum, & Jacobum, & Joannem, & aſcendit in montem, ut oraret.

29 Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultus ejus altera, & veſtitus ejus albus & refulgens.

30 Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyſes, & Elias

31 Viſi in majeſtate: & dicebant exceſſum ejus, quem completurus erat in Jeruſalem.

32 Petrus vero & qui cum illo erant, gravati erant ſomno. Et evigilantes viderunt majeſtatem ejus, & duos viros, qui ſtabant cum illo.

33 Et factum eſt, cum diſcederent ab illo, ait Petrus ad Jeſum: Præceptor, bonum eſt nos hic eſſe: & faciamus tria tabernacula, unum Tibi, & unum Moyſi, & unum Eliæ: neſciens quid diceret.

34 Hæc autem illo loquente, facta eſt nubes, & obumbravit eos: & timuerunt, intrantibus illis in nubem.

E *2.Pet. 1.d.17.

35 Et vox facta eſt de nube dicens: * Hic eſt filius meus dilectus: ipſum audite.

36 Et dum fieret vox, inventus eſt Jeſus ſolus. Et ipſi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quidquam ex his, quæ viderant.

37 Factum eſt autem in ſequenti die, deſcendentibus illis de monte, occurrit illis turba multa.

*Matt. 17.b.14. Marc. 9.c.16.

38 * Et ecce vir de turba exclamavit dicens: Magiſter, obſecro te, reſpice in filium meum, quia unicus eſt mihi.

39 Et ecce ſpiritus apprehendit eum, & ſubito clamat: & elidit, & diſſipat eum cum ſpuma, & vix diſcedit dilanians eum.

40 Et rogavi diſcipulos tuos, ut ejicerent illum, & non potuerunt.

41 Reſpondens autem Jeſus dixit: O generatio infidelis, & perverſa, uſquequo ero apud vos, & patiar vos? Adduc huc filium tuum.

42 Et cum accederet, eliſit illum dæmonium, & diſſipavit.

43 Et increpavit Jeſus ſpiritum immundum, & ſanavit puerum, & reddidit illum patri ejus.

F

44 Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibuſque mirantibus in omnibus, quæ faciebat, dixit ad diſcipulos ſuos: Ponite vos in cordibus veſtris ſermones iſtos. Filius enim hominis futurum eſt, ut tradatur in manus hominum.

45 At illi ignorabant verbum iſtud, & erat velatum ante eos, ut non ſentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo.

* Matt. 18.a.1. Marc. 9.e.33.

46 * Intravit autem cogitatio in eos, quis eorum major eſſet.

47 At Jeſus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & ſtatuit illum ſecus ſe,

48 Et ait illis: Quicumque ſuſceperit puerum iſtum in nomine meo, me recipit: & quicumque me receperit, recipit eum, qui me miſit. Nam qui minor eſt inter vos omnes, hic major eſt.

*Marc. 9.f.37.

49 Reſpondens autem Joannes * dixit: Præceptor, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, & prohibuimus eum, quia non ſequitur nobiſcum.

50 Et ait ad illum Jeſus: Nolite prohibere; qui enim non eſt adverſum vos, pro vobis eſt.

51 Factum eſt autem, dum complerentur dies aſſumptionis ejus, & ipſe faciem ſuam firmavit, ut iret in Jeruſalem.

52 Et miſit nuntios ante conſpectum ſuum: & euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum, ut pararent illi.

53 Et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntis in Jeruſalem.

G

54 Cum vidiſſent autem diſcipuli ejus Jacobus, & Joannes, dixerunt: Domine, vis dicimus, ut ignis deſcendat de cælo, & conſumat illos?

55 Et converſus increpavit illos dicens: Neſcitis cujus ſpiritus eſtis.

* Joan. 3.b.17. & 12.g.47.

56 * Filius hominis non venit animas perdere, ſed ſalvare. Et abierunt in aliud caſtellum.

57 Factum eſt autem: ambulantibus illis in via, dixit quidam ad illum: Sequar te quocumque ieris.

* Matt 8.c.20.

58 Dixit illi Jeſus: * Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos: Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet.

59 Ait autem ad alterum: Sequere me: ille autem dixit: Domine, permitte mihi primum ire, & ſepelire patrem meum.

60 Dixitque ei Jeſus: Sine, ut mortui ſepeliant mortuos ſuos: tu autem vade, & annuntia regnum Dei.

61 Et ait alter: Sequar te, Domine, ſed permitte mihi primum renuntiare his, quæ domi ſunt.

62 Ait ad illum Jeſus: Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.

CAPUT X.

Septuaginta duos præmittens ad singulas civitates, tradit præcepta, quæ in prædicando observent; & gaudentibus de subjectis sibi dæmonibus dicit, non esse ob hoc potissimum gaudendum: comminatur civitatibus obstinatis, in quibus factæ erant plurimæ virtutes, & exultans in spiritu confitetur Patri: tentanti legisperito, post recitatum præceptum de dilectione Dei & proximi, ostendit, quis sit proximus, per parabolam hominis a Jerusalem descendentis: Marthæ ministranti, & de sorore Maria conquerenti dicit, Mariam elegisse optimam partem.

A

1 POst hæc autem designavit Dominus & alios septuaginta duos, & misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem, & locum, quo erat ipse venturus.

*Matt. 9. d.37.

2 Et dicebat illis: * Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.

*Matt. 10.b.16. *Matt. 10.a.10. Marc. 6. a. 8. *4.Reg. 4. c.29.

3 Ite: * ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.
4 * Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta, & * neminem per viam salutaveritis.

F

5 In quamcumque domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui:
6 Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra; sin autem, ad vos revertetur.

B

*Deut. 24.c.14. Matth. 10.b.10. 1.Tim. 5. c.18.

7 In eadem autem domo manete edentes, & bibentes quæ apud illos sunt; * dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum.
8 Et in quamcumq; civitatem intraveritis, & susceperint vos, manducate quę apponũtur vobis,
9 Et curate infirmos, qui in illa sunt; & dicite illis: Appropinquavit in vos regnum Dei.
10 In quamcumque autem civitatem intraveritis, & non susceperint vos, exeuntes in plateas ejus dicite:

*Actor. 13.g.51.

11 * Etiam pulverem, qui adhæsit nobis de civitate vestra, extergimus in vos: tamen hoc scitote, quia appropinquavit regnum Dei.

C

12 Dico vobis, quia Sodomis in die illa remissius erit, quam illi civitati.

*Matt. 11.c.21.

13 * Væ tibi, Corozain, væ tibi, Bethsaida: quia si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere sedentes pœniterent.
14 Verumtamen Tyro, & Sidoni remissius erit in judicio, quam vobis.
15 Et tu Capharnaum usque ad cælum exaltata, usque in infernum demergeris.

*Matt. 10.d.40. Joa. 13. c. 20.

16 * Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me.
17 Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo.

G

18 Et ait illis: Videbam satanam sicut fulgur de cælo cadentem.

D

19 Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.
20 Verumtamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subjiciuntur: gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in cælis.

*Matt. 11.d.25.

21 * In ipsa hora exultavit Spiritu sancto, & dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine cæli & terræ, quod abscondisti hæc a sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis. Etiam Pater, quoniam sic placuit ante te.
22 Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. Et nemo scit, quis sit Filius, nisi Pater: & quis sit Pater, nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare.

*Matt. 13.b.16.

23 Et conversus ad discipulos suos dixit: * Beati oculi, qui vident quæ vos videtis.

E

24 Dico enim vobis, quod multi prophetæ, & reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.

*Matt. 22. d. 35. Marc. 12.c.28.

25 * Et ecce quidam Legisperitus surrexit tentans illum, & dicens: Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo?
26 At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? quomodo legis?

*Deut 6. b. 5.

27 Ille respondens dixit: * Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua: & proximum tuum sicut teipsum.
28 Dixitque illi: Recte respondisti: hoc fac, & vives.
29 Ille autem volens justificare seipsum, dixit ad Jesum: Et quis est meus proximus?
30 Suscipiens autem Jesus dixit: Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum, & plagis impositis abierunt, semivivo relicto.

F

31 Accidit autem, ut sacerdos quidam descenderet eadem via: & viso illo præterivit.
32 Similiter & Levita cum esset secus locum, & videret eum, pertransiit.
33 Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum, & videns eum misericordia motus est.
34 Et appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum, & vinum: & imponens illum in jumentum suum duxit in stabulum, & curam ejus egit.
35 Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait: Curam illius habe: & quodcumque supererogaveris, ego cum rediero, reddam tibi.

G

36 Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones?
37 At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Jesus: Vade, & tu fac similiter.
38 Factum est autem, dum irent, & ipse intravit in quoddam castellum: & mulier quædam Martha nomine excepit illum in domũ suam.
39 Et huic erat soror nomine Maria, quę etiam sedens secus pedes Dñi, audiebat verbũ illius.
40 Martha autem satagebat circa frequens ministerium: quæ stetit, & ait: Dñe, non est tibi curæ, quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, ut me adjuvet.
41 Et respondens dixit illi Dñs: Martha, Martha, solicita es, & turbaris erga plurima.
42 Porro unum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

CAPUT XI.

Docet discipulos orare, ostendens perseveranti oratione omnia impetrari: ejecto dæmonio muto, confutat dicentes, quod in Beelzebub ejiceret dæmonia; mulier quædam dicit beata ubera, quæ Jesus suxerat: de signo Jonæ, de regina Austri, & Ninivitis, oculoque simplici & nequam: Pharisæum, qui ipsum invitaverat, reprehendit murmurantem, quod illotis pranderet manibus: taxat hypocrisim Pharisæorum & Scribarum, dicens, quod ab hac generatione exquiretur sanguis omnium Prophetarum.

A

1 ET factum est, cum esset in quodam loco orans, ut cessavit, dixit unus ex discipulis ejus ad eum: Domine, doce nos orare, sicut docuit & Joannes discipulos suos.

*Matt. 6. b. 9.

2 Et ait illis: Cum oratis, dicite: * Pater, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum.
3 Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.
4 Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem & ipsi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem.
5 Et ait ad illos: Quis vestrum habebit amicum? & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes,
6 Quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum:
7 Et ille deintus respondens dicat: Noli mihi molestus esse: jam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere, & dare tibi.

*Matt. 7. b. 7. & 21. b. 22. Marc. 11.c.24. Joa. 14. b. 13. Jac. 1. b. 6.

8 Et si ille perseveraverit pulsans, dico vobis, etsi non dabit illi surgens, eo quod amicus ejus sit, propter improbitatem tamen ejus surget, & dabit illi quotquot habet necessarios.
9 * Et ego dico vobis: Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulsate, & aperietur vobis.
10 Omnis enim, qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulsanti aperietur.

*Matt. 7. a. 9.

11 * Quis autem ex vobis patrem petit pa-

nem,

nem, numquid lapidem dabit illi? Aut piscem,
numquid pro pisce serpentem dabit illi?
12 Aut si petierit ovum, numquid porri-
get illi scorpionem?
13 Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona da-
ta dare filiis vestris; quanto magis Pater vester
de cælo dabit spiritum bonum petentibus se?
B 14 * Et erat ejiciens dæmonium, & illud e-
*Matt. rat mutum. Et cum ejecisset dæmonium, lo-
9. d.32. cutus est mutus, & admiratæ sunt turbæ.
& 12. 15 Quidam autem ex eis dixerunt: * In Beel-
b. 22. zebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia.
*Matt. 16 Et alii tentantes, signum de cælo quæ-
c. d.34. rebant ab eo.
Marc. 17 Ipse autem ut vidit cogitationes eorum,
3. c.22. dixit eis: Omne regnum in seipsum divisum
desolabitur, & domus supra domum cadet.
18 Si autem & Satanas in seipsum divisus
est, quomodo stabit regnum ejus? quia dici-
tis, in Beelzebub me ejicere dæmonia.
C 19 Si autem ego in Beelzebub ejicio dæ-
monia, filii vestri in quo ejiciunt? Ideo ipsi
judices vestri erunt.
20 Porro si in digito Dei ejicio dæmonia,
profecto pervenit in vos regnum Dei.
21 Cum fortis armatus custodit atrium suum,
in pace sunt ea, quæ possidet.
22 Si autem fortior eo superveniens vicerit
eum, universa arma ejus auferet, in quibus
confidebat, & spolia ejus distribuet.
23 Qui non est mecum, contra me est:
& qui non colligit mecum, dispergit.
24 Cum immundus spiritus exierit de ho-
mine, ambulat per loca inaquosa, quærens
requiem: & non inveniens dicit: Revertar
in domum meam, unde exivi,
25 Et cum venerit, invenit eam scopis
mundatam, & ornatam.
26 Tunc vadit, & assumit septem alios
spiritus secum nequiores se, & ingressi ha-
bitant ibi. Et fiunt novissima hominis illius
pejora prioribus.
D 27 Factum est autem, cum hæc diceret,
extollens vocem quædam mulier de turba di-
xit illis: Beatus venter, qui te portavit, &
ubera, quæ suxisti.
28 At ille dixit: Quinimmo beati qui au-
diunt verbum Dei, & custodiunt illud.
29 Turbis autem concurrentibus cœpit di-
*Matt. cere: * Generatio hæc generatio nequam
12.c.39. est: signum quærit, & signum non dabitur
ei, nisi signum Jonæ prophetæ.
* Jonæ 30 * Nam sicut fuit Jonas signum Ninivitis,
2. a. 1. ita erit & Filius hominis generationi isti.
*3.Reg. 31 * Regina austri surget in judicio cum viris
10. a.1. generationis hujus, & condemnabit illos, quia
2. Par. venit a finibus terræ audire sapientiam Salo-
9. a. 1. monis; & ecce plus quam Salomon hic.
E 32 Viri Ninivitæ surgent in judicio cum
* Jonæ generatione hac, & condemnabunt illam, *
3. b. 5. quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem
Jonæ; & ecce plus quam Jonas hic.
*Matt. 33 * Nemo lucernam accendit, & in abscondi-
5. b.15. to ponit, neque sub modio: sed supra cande-
Marc. labrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant.
4. c.21. 34 * Lucerna corporis tui est oculus tuus.
*Matt. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus
6. c.22. tuum lucidum erit: si autem nequam fue-
rit, etiam corpus tuum tenebrosum erit.
35 Vide ergo, ne lumen, quod in te est,
tenebræ sint.
36 Si ergo corpus tuum totum lucidum fue-
rit, non habens aliquam partem tenebrarum,
erit lucidum totum, & sicut lucerna fulgoris
illuminabit te.
37 Et cum loqueretur, rogavit illum qui-
dam Pharisæus, ut pranderet apud se. Et in-
gressus recubuit.
38 Pharisæus autem cœpit intra se repu-
tans dicere, quare non baptizatus esset an-
te prandium.
39 Et ait Dominus ad illum: * Nunc vos
*Matt. Pharisæi quod deforis est calicis, & catini,
23.c.25. mundatis: quod autem intus est vestrum,
plenum est rapina, & iniquitate.
40 Stulti; nonne qui fecit quod deforis est,
etiam id, quod deintus est, fecit?
F 41 Verumtamen quod superest, date elee-
mosynam: & ecce omnia munda sunt vobis.
42 Sed væ vobis Pharisæis, quia decimatis
mentham, & rutam, & omne olus, & præ-
teritis judicium, & charitatem Dei; hæc au-
tem oportuit facere, & illa non omittere.
43 * Væ vobis Pharisæis, quia diligitis primas * Matt.
cathedras in synagogis, & salutationes in foro. 23. a.6.
44 Væ vobis, quia estis ut monumenta, Marc.
quæ non apparent, & homines ambulantes 12.d.39.
supra nesciunt. Inf. 20.
45 Respondens autem quidam ex Legispe- g. 46.
ritis, ait illi: Magister, hæc dicens etiam
contumeliam nobis facis.
46 At ille ait: Et vobis Legisperitis væ:
* quia oneratis homines oneribus, quæ por- *Matt.
tare non possunt, & ipsi uno digito vestro 23. a.4.
non tangitis sarcinas.
47 Væ vobis, qui ædificatis monumenta
Prophetarum: patres autem vestri occiderunt
illos.
48 Profecto testificamini, quod consentitis G
operibus patrum vestrorum: quoniam ipsi
quidem eos occiderunt, vos autem ædifica-
tis eorum sepulcra.
49 Propterea & sapientia Dei dixit: Mit-
tam ad illos Prophetas, & Apostolos, & ex
illis occident, & persequentur:
50 Ut inquiratur sanguis omnium Prophe-
tarum, qui effusus est a constitutione mun-
di a generatione ista,
51 * A sanguine Abel usque ad sanguinem * * Gen.
Zachariæ, qui periit inter altare & ædem. Ita 4. b. 8.
dico vobis, requiretur ab hac generatione. *2.Par.
52 Væ vobis Legisperitis, quia tulistis cla- 24 f.22.
vem scientiæ, ipsi non introistis, & eos,
qui introibant, prohibuistis.
53 Cum autem hæc ad illos diceret, cœpe-
runt Pharisæi, & Legisperiti graviter insi-
stere, & os ejus opprimere de multis,
54 Insidiantes ei, & quærentes aliquid ca-
pere de ore ejus, ut accusarent eum.

CAPUT XII.

Cavendum docet a fermento Pharisæorum, & quod omne occultum detegetur: quis etiam timendus sit: de blasphemia in Spiritum sanctum: roborat Apostolos adversus persecutiones: non vult se immiscere in dividenda fratrum hæreditate: per parabolam divitis revocat ab avaritia, vetans solicitum esse de victu & vestitu: hortaturque, ut lumbi præcingantur: & quis sit fidelis, aut infidelis dispensator: venit, ut mittat ignem in terram, & separationem: reprehendit, quod tempus gratiæ non dijudicent: monet ut quisque conetur ab adversariis se liberare.

1 MUltis autem turbis circumstantibus, A
ita ut se invicem conculcarent, cœpit
dicere ad discipulos suos: * Attendite a fer- *Matt.
mento Pharisæorum, quod est hypocrisis. 16. a.5.
2 * Nihil autem opertum est, quod non Marc.
reveletur: neque absconditum, quod non 8. b.15.
sciatur. *Matt.
3 Quoniam quæ in tenebris dixistis, in lu- 10.c.26.
mine dicentur: & quod in aurem locuti e- Marc.
stis in cubiculis, prædicabitur in tectis. 4. d.22.
4 Dico autem vobis amicis meis: Ne ter-
reamini ab his, qui occidunt corpus, & post
hæc non habent amplius quid faciant.
5 Ostendam autem vobis quem timeatis:
timete eum, qui postquam occiderit, habet
potestatem mittere in gehennam. Ita dico
vobis, hunc timete.
6 Nonne quinque passeres veneunt dipon-
dio, & unus ex illis non est in oblivione
coram Deo?
7 Sed & capilli capitis vestri omnes nu- B
merati sunt. Nolite ergo timere: multis pas-
seribus pluris estis vos.
8 Dico autem vobis: * Omnis, quicumq; con- *Matt.
fessus fuerit me coram hominibus, & Filius ho- 10.d.32.
minis confitebitur illum coram Angelis Dei. Marc.
9 Qui autem negaverit me coram homini- 8. d.38.
bus, negabitur coram Angelis Dei. 2.Tim.
10 * Et omnis, qui dicit verbum in Filium ho- 2. b.12.
minis, remittetur illi: ei autem, qui in Spiri- *Matt.
tum sanctum blasphemaverit, non remittetur. 12.c.32.
11 Cum autem inducent vos in synagogas, & Marc.
ad magistratus, & potestates, nolite soliciti esse, 3. d.29.
qualiter, aut quid respondeatis, aut quid dicatis.

12 Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora, quid oporteat vos dicere.

13 Ait autem ei quidam de turba: Magister, dic fratri meo, ut dividat mecum hæreditatem.

14 At ille dixit illi: Homo, quis me constituit judicem, aut divisorem super vos?

C

15 Dixitque ad illos: Videte, & cavete ab omni avaritia: quia non in abundantia cujusquam vita ejus est ex his, quæ possidet.

*Eccli. 11.c.19.

16 Dixit autem similitudinem ad illos, dicens: * Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit:

17 Et cogitabat intra se dicens: Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos?

18 Et dixit: Hoc faciam: destruam horrea mea, & majora faciam: & illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, & bona mea:

19 Et dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare.

20 Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te: quæ autem parasti, cujus erunt?

21 Sic est qui sibi thesaurizat, & non est in Deum dives.

*Psal. 54. d. 23. Matth. 6. c. 25. 1. Petr. 5. b. 7.

22 Dixitque ad discipulos suos: Ideo dico vobis: * Nolite soliciti esse animæ vestræ, quid manducetis, neque corpori, quid induamini.

23 Anima plus est quam esca, & corpus plus quam vestimentum.

24 Considerate corvos, quia non seminant, neque metunt, quibus non est cellarium, neque horreum, & Deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis?

D

25 Quis autem vestrum cogitando potest adjicere ad staturam suam cubitum unum?

26 Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de cæteris soliciti estis?

27 Considerate lilia, quomodo crescunt: non laborant, neque nent; dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur, sicut unum ex istis.

28 Si autem fœnum, quod hodie est in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos pusillæ fidei?

29 Et vos nolite quærere, quid manducetis, aut quid bibatis: & nolite in sublime tolli.

30 Hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem vester scit, quoniam his indigetis.

31 Verumtamen quærite primum regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.

32 Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum.

E

*Matt. 19 c.21. *Matt. 6. c.20.

33 * Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam. Facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum* non deficientem in cælis, quo fur non appropiat, neque tinea corrumpit.

34 Ubi enim thesaurus vester est, ibi & cor vestrum erit.

35 Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris,

36 Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis: ut cum venerit, & pulsaverit, confestim aperiant ei.

37 Beati servi illi, quos cum venerit dominus, invenerit vigilantes: amen dico vobis, quod præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.

38 Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita invenerit, beati sunt servi illi.

*Matt. 24. d. 43. *Apoc. 15.c.15.

39 * Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam.

40 Et vos estote parati, * quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet.

41 Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an & ad omnes?

F

42 Dixit autem Dominus: Quis, putas, est fidelis dispensator, & prudens, quem constituit dominus supra familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram?

43 Beatus ille servus, quem cum venerit dominus, invenerit ita facientem.

44 Vere dico vobis, quoniam supra omnia, quæ possidet, constituet illum.

45 Quod si dixerit servus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire: & cœperit percutere servos, & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari;

46 Veniet dominus servi illius in die, qua non sperat, & hora, qua nescit, & dividet eum, partemque ejus cum infidelibus ponet.

47 Ille autem servus, qui cognovit voluntatem domini sui, & non præparavit, & non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis:

48 Qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem, cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.

49 Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut accendatur?

G

50 Baptismo autem habeo baptizari: & quomodo coarctor, usquedum perficiatur?

*Matt. 10.d.34.

51 * Putatis, quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis, sed separationem.

52 Erunt enim ex hoc quinque in domo una divisi: tres in duos, & duo in tres

53 Dividentur: pater in filium, & filius in patrem suum, mater in filiam, & filia in matrem, socrus in nurum suam, & nurus in socrum suam.

*Matt. 16. a.2.

54 * Dicebat autem & ad turbas: Cum videritis nubem orientem ab occasu, statim dicitis: Nimbus venit: & ita fit:

55 Et cum austrum flantem, dicitis: Quia æstus erit: & fit.

56 Hypocritæ, faciem cæli, & terræ nostis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis?

57 Quid autem & a vobis ipsis non judicatis quod justum est?

*Matt. 5. d.25.

58 * Cum autem vadis cum adversario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo, ne forte trahat te ad judicem, & judex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem.

59 Dico tibi, non exies inde, donec etiam novissimum minutum reddas.

CAPUT XIII.

Occasione Galilæorum in suis sacrificiis interemptorum, & eorum qui in Siloe corruerant, hortatur ad pœnitentiam, alioqui exterminandos instar ficus infructuosæ: archisynagogum redarguit indignantem, quod sabbato curasset mulierem a spiritu infirmitatis: comparat regnum cælorum grano sinapis, ac fermento: de angusta porta: & quod quidam clauso ostio frustra pulsabunt: Herodem dicit vulpem, & Jerusalem ob crudelitatem suam deserendam.

A

1 Aderant autem quidam ipso in tempore, nuntiantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum.

2 Et respondens dixit illis: Putatis, quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi sunt?

3 Non, dico vobis: sed nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.

4 Sicut illi decem & octo, supra quos cecidit turris in Siloe, & occidit eos, putatis, quia & ipsi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Jerusalem?

5 Non, dico vobis: sed si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis.

6 Dicebat autem & hanc similitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, & venit quærens fructum in illa, & non invenit.

B

7 Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non invenio: succide ergo illam, ut quid etiam terram occupat?

8 At ille respondens dicit illi: domine, dimitte illam & hoc anno, usque dum fodiam circa illam, & mittam stercora:

9 Et siquidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam.

10 Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis.

11 Et ecce mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere.

C

12 Quam cũ videret Jesus, vocavit eam ad se, & ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua.

13 Et impoſuit illi manus, & confeſtim
erecta eſt, & glorificabat Deum.
14 Reſpondens autem archiſynagogus in-
dignans, quia ſabbato curaſſet Jeſus, dice-
bat turbæ: Sex dies ſunt, in quibus oportet
operari; in his ergo venite, & curamini,
& non in die ſabbati.
15 Reſpondens autem ad illum Dominus
dixit: Hypocritæ, unuſquiſque veſtrum ſab-
bato non ſolvit bovem ſuum, aut aſinum a
præſepio, & ducit adaquare?
16 Hanc autem filiam Abrahæ, quam alliga-
vit ſatanas ecce decem & octo annis, non
oportuit ſolvi a vinculo iſto die ſabbati?
D 17 Et cum hæc diceret, erubeſcebant omnes
adverſarii ejus: & omnis populus gaudebat
in univerſis, quæ glorioſe fiebant ab eo.
18 Dicebat ergo: Cui ſimile eſt regnum
Dei, & cui ſimile æſtimabo illud?
*Matt. 13. d. 31. Marc. 4. d. 31.
19 * Simile eſt grano ſinapis, quod acce-
ptum homo miſit in hortum ſuum, & crevit,
& factum eſt in arborem magnam: & volu-
cres cæli requieverunt in ramis ejus.
20 Et iterum dixit: Cui ſimile æſtimabo
regnum Dei?
*Matt. 13. e. 33.
21 * Simile eſt fermento, quod acceptum
mulier abſcondit in farinæ ſata tria, donec
fermentaretur totum.
22 Et ibat per civitates, & caſtella do-
cens, & iter faciens in Jeruſalem.
E 23 Ait autem illi quidam: Domine, ſi
pauci ſunt, qui ſalvantur? Ipſe autem di-
xit ad illos:
*Matt. 7. b. 13.
24 * Contendite intrare per anguſtam por-
tam, quia multi, dico vobis, quærent in-
trare, & non poterunt.
*Matt. 25. a. 10.
25 * Cum autem intraverit paterfamilias,
& clauſerit oſtium, incipietis foris ſtare,
& pulſare oſtium, dicentes: Domine, aperi
nobis: & reſpondens dicet vobis: Neſcio vos
unde ſitis.
F 26 Tunc incipietis dicere: Manducavimus co-
ram te, & bibimus, & in plateis noſtris docuiſti.
*Matt. 7. c. 23. *Pſal. 6. b. 9. Matth. 25. d. 41.
27 Et dicet vobis: * Neſcio vos unde ſitis: *
diſcedite a me omnes operarii iniquitatis.
28 Ibi erit fletus & ſtridor dentium, cum vide-
ritis Abraham, & Iſaac, & Jacob, & omnes Pro-
phetas in regno Dei, vos autem expelli foras.
29 Et venient ab oriente, & occidente, & aqui-
lone, & auſtro, & accumbent in regno Dei.
*Matt. 10. d. 30. & 20. b. 16. Marc. 10. d. 31.
30 * Et ecce ſunt noviſſimi, qui erunt pri-
mi, & ſunt primi, qui erunt noviſſimi.
31 In ipſa die acceſſerunt quidam Phari-
ſæorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc,
quia Herodes vult te occidere.
32 Et ait illis: Ite, & dicite vulpi illi:
Ecce ejicio dæmonia, & ſanitates perficio
hodie, & cras, & tertia die conſummor.
G 33 Verumtamen oportet me hodie, & cras,
& ſequenti die ambulare, quia non capit
prophetam perire extra Jeruſalem.
*Matt. 23. d. 37.
34 * Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis
Prophetas, & lapidas eos, qui mittuntur ad
te, quoties volui congregare filios tuos,
quemadmodum avis nidum ſuum ſub pennis,
& noluiſti?
35 Ecce relinquetur vobis domus veſtra
deſerta. Dico autem vobis, quia non vi-
debitis me, donec veniat cum dicetis: Be-
nedictus, qui venit in nomine Domini.

CAPUT XIV.

In domo principis Phariſæorum hydropicum ſabbato curat, oſtendens legiſperitis ac Phariſæis hoc licere; & horum notans ambitionem, docet invitatum in noviſſimo loco recumbere: parabola de invitatis ad cœnam, qui ſe excuſarunt: ſequens Chriſtum debet omnibus renuntiare, ſublata cruce ſua, uſque ad odium animæ propriæ: volens turrim ædificare computat primum ſumptus: Commendatio ſalis.

A 1 ET factum eſt, cum intraret Jeſus in do-
mum cujuſdam principis Phariſæorum
ſabbato manducare panem, & ipſi obſerva-
bant eum.
2 Et ecce homo quidam hydropicus erat an-
te illum.
3 Et reſpondens Jeſus dixit ad Legiſperitos,
& Phariſæos, dicens: Si licet ſabbato curare?
4 At illi tacuerunt. Ipſe vero apprehen-
ſum ſanavit eum, ac dimiſit.
5 Et reſpondens ad illos dixit: Cujus ve-
ſtrum aſinus, aut bos in puteum cadet, & non
continuo extrahet illum die ſabbati?
6 Et non poterant ad hæc reſpondere illi.
7 Dicebat autem & ad invitatos parabolam, B
intendens quomodo primos accubitus elige-
rent, dicens ad illos:
8 Cum invitatus fueris ad nuptias, non diſ-
cumbas in primo loco, ne forte honoratior
te ſit invitatus ab illo;
9 Et veniens is, qui te & illum vocavit,
dicat tibi: Da huic locum: & tunc incipias
cum rubore noviſſimum locum tenere.
10 Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe
in noviſſimo loco, ut cum venerit qui te in-
vitavit, dicat tibi: * Amice, aſcende ſupe- *Prov. 25. a. 7.
rius. Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſ-
cumbentibus:
11 * Quia omnis, qui ſe exaltat, humilia- *Matt. 23. b. 12. Inf. 18. c. 14.
bitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.
12 Dicebat autem & ei, qui ſe invitaverat: *
Cum facis prandium, aut cœnam, noli vocare C
amicos tuos, neque fratres tuos, neque cogna- *Tob. 4. b. 7. Prov. 3. b. 9.
tos, neque vicinos divites: ne forte te &
ipſi reinvitent, & fiat tibi retributio.
13 Sed cum facis convivium, voca pau-
peres, debiles, claudos, & cæcos:
14 Et beatus eris, quia non habent retri-
buere tibi; retribuetur enim tibi in reſurre-
ctione juſtorum.
15 Hæc cum audiſſet quidam de ſimul diſ- D
cumbentibus, dixit illi: Beatus, qui man-
ducabit panem in regno Dei.
16 At ipſe dixit ei: * Homo quidam fecit *Matt. 22. a. 2. Apoc. 19. b. 9.
cœnam magnam, & vocavit multos.
17 Et miſit ſervum ſuum hora cœnæ dice-
re invitatis, ut venirent, quia jam para-
ta ſunt omnia.
18 Et cœperunt ſimul omnes excuſare. Primus
dixit ei: Villam emi, & neceſſe habeo exire, &
videre illam: rogo te, habe me excuſatum.
19 Et alter dixit: Juga boum emi quinq; &
eo probare illa: rogo te, habe me excuſatum.
20 Et alius dixit: Uxorem duxi, & ideo
non poſſum venire.
21 Et reverſus ſervus nuntiavit hæc domi- E
no ſuo. Tunc iratus paterfamilias, dixit ſer-
vo ſuo: Exi cito in plateas, & vicos civita-
tis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, &
claudos introduc huc.
22 Et ait ſervus: domine, factum eſt ut im-
peraſti, & adhuc locus eſt.
23 Et ait dñs ſervo: Exi in vias, & ſepes, &
compelle intrare, ut impleatur domus mea.
24 Dico autem vobis, quod nemo virorum il-
lorum, qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam.
25 Ibant autem turbæ multæ cum eo: & con-
verſus dixit ad illos: *Matt. 10. d. 37.
26 * Si quis venit ad me, & non odit pa-
trem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios, &
fratres, & ſorores, adhuc autem & animam
ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. F
27 * Et qui non bajulat crucem ſuam, & ve- *Matt. 10. d. 38. & 16. d. 24. Mar 8 d. 34.
nit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.
28 Quis enim ex vobis volens turrim ædifica-
re, non prius ſedens computat ſumptus, qui
neceſſarii ſunt, ſi habeat ad perficiendum;
29 Ne, poſteaquam poſuerit fundamentum, G
& non potuerit perficere, omnes qui vident,
incipiant illudere ei,
30 Dicentes: Quia hic homo cœpit ædifi-
care, & non potuit conſummare?
31 Aut quis rex iturus committere bellum ad-
verſus alium regem, non ſedens prius cogitat,
ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei,
qui cum viginti millibus venit ad ſe?
32 Alioquin adhuc illo longe agente, lega-
tionem mittens rogat ea, quæ pacis ſunt.
33 Sic ergo omnis ex vobis, qui non re-
nuntiat omnibus, quæ poſſidet, non poteſt
meus eſſe diſcipulus.
34 * Bonum eſt ſal. Si autem ſal evanue- *Matt. 5. b. 13. Marc. 9. f. 49.
rit, in quo condietur?
35 Neque in terram, neque in ſterquili-
nium utile eſt, ſed foras mittetur. Qui ha-
bet aures audiendi, audiat.

CA-

CAPUT XV.

Scribis & Pharisæis murmurantibus, quod peccatores reciperet, parabolas proponit de ove & drachma perditis ac inventis, & de filio prodigo ad patrem reverso, benigneque ab ipso suscepto, seniore filio indigne hoc ferente: & quantum sit in cælo gaudium super peccatore pœnitentiam agente.

A 1 ERant autem appropinquantes ei publicani, & peccatores, ut audirent illum.
2 Et murmurabant Pharisæi, & Scribæ dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.
3 Et ait ad illos parabolam istam, dicens:
*Matt. 18.b.12. 4 * Quis ex vobis homo, qui habet centum oves; & si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonagintanovem in deserto, & vadit ad illam, quæ perierat, donec inveniat eam?
5 Et cum invenerit eam, imponit in humeros suos gaudens:
B 6 Et veniens domum convocat amicos, & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat?
7 Dico vobis, quod ita gaudium erit in cælo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonagintanovem justis, qui non indigent pœnitentia.
8 Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & everrit domum, & quærit diligenter, donec inveniat?
9 Et cum invenerit, convocat amicas, & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam, quam perdideram?
C 10 Ita dico vobis, gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente.
11 Ait autem: Homo quidam habuit duos filios:
12 Et dixit adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit. Et divisit illis substantiam.
13 Et non post multos dies, congregatis omnibus, adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, & ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose.
14 Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, & ipse cœpit egere.
D 15 Et abiit, & adhæsit uni civium regionis illius. Et misit illum in villam suam, ut pasceret porcos.
16 Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci mãducabãt, & nemo illi dabat.
17 In se autem reversus dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo!
18 Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater peccavi in cælum, & coram te:
19 Jam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum de mercenariis tuis.
E 20 Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est, & accurrens cecidit super collum ejus, & osculatus est eum.
21 Dixitque ei filius: Pater, peccavi in cælum, & coram te: jam non sum dignus vocari filius tuus.
22 Dixit autem pater ad servos suos: Cito proferte stolam primam, & induite illum, & date annulum in manum ejus, & calceamenta in pedes ejus:
F 23 Et adducite vitulum saginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur,
24 Quia hic filius meus mortuus erat, & revixit: perierat, & inventus est. Et cœperunt epulari.
25 Erat autem filius ejus senior in agro: & cum veniret, & appropinquaret domui, audivit symphoniam, & chorum.
26 Et vocavit unum de servis, & interrogavit quid hæc essent.
27 Isque dixit illi: Frater tuus venit, & occidit pater tuus vitulum saginatum, quia salvum illum recepit.
G 28 Indignatus est autem, & nolebat introire. Pater ergo illius egressus cœpit rogare illum.
29 At ille respondens dixit patri suo: Ecce tot annis servio tibi, & numquam mandatum tuum præterivi, & numquam dedisti mihi hœdum, ut cum amicis meis epularer:
30 Sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum.
31 At ipse dixit illi: Fili, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt.
32 Epulari autem, & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & revixit: perierat, & inventus est.

CAPUT XVI.

Per parabolam de villico iniquitatis hortatur ad faciendas eleemosynas, docens quid mereatur fidelis, aut infidelis mammonæ dispensator, quodque nemo servire potest Deo & mammonæ: Legem ac Prophetas usque ad Joannem fuisse dicit, & nihil de Lege periturum; nec dimittendam ullo modo uxorem, ut alia ducatur: de divite epulone, & Lazaro mendico.

A 1 DIcebat autem & ad discipulos suos: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum: & hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius.
2 Et vocavit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ; jam enim non poteris villicare.
3 Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia dominus meus aufert a me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubesco.
4 Scio quid faciam, ut cum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas.
B 5 Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo?
6 At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam, & sede cito, scribe quinquaginta.
7 Deinde alii dixit: Tu vero quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas, & scribe octoginta.
8 Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset: quia filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.
C 9 Et ego vobis dico: facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.
10 Qui fidelis est in minimo, & in majori fidelis est: & qui in modico iniquus est, & in majori iniquus est.
11 Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis, quod verum est, quis credet vobis?
12 Et si in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est, quis dabit vobis?
*Matt. 6.c.24. 13 * Nemo servus potest duobus dominis servire: aut enim unum odiet, & alterum diliget: aut uni adhærebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo servire, & mammonæ.
D 14 Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant avari: & deridebant illum.
15 Et ait illis: Vos estis, qui justificatis vos coram hominibus. Deus autem novit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.
E *Matt. 11.b.12. 16 * Lex, & prophetæ usque ad Joannem: ex eo regnum Dei evangelizatur, & omnis in illud vim facit.
*Matt. 5.c.18. 17 *Facilius est autem cælum, & terram præterire, quam de Lege unum apicem cadere.
*Matt. 5.c.32. Marc. 10.b.11. 1. Cor. 7.b.10. & 11. 18 * Omnis, qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimissam a viro ducit, mœchatur.
19 Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura, & bysso, & epulabatur quotidie splendide.
20 Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus ulceribus plenus,
21 Cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, & nemo illi dabat: sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus.
22 Factum est autem, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem & dives, & sepultus est in inferno.
23 Elevans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, & Lazarum in sinu ejus.

24 Et ipſe clamans dixit: Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret

G

linguam meam, quia crucior in hac flamma.

25 Et dixit illi Abraham: Fili, recordare, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu vero cruciaris.

26 Et in his omnibus inter nos, & vos chaos magnum firmatum eſt, ut hi, qui volunt hinc tranſire ad vos, non poſſint, neque inde huc tranſmeare.

27 Et ait: Rogo ergo te, pater, ut mittas eum in domum patris mei.

28 Habeo enim quinque fratres, ut teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum.

29 Et ait illi Abraham: Habent Moyſen, & prophetas: audiant illos.

30 At ille dixit: Non, pater Abraham, ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.

31 Ait autem illi: Si Moyſen, & prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.

CAPUT XVII.

Væ ſcandalizanti puſillos: frater in nos peccans increpandus eſt, eique pœnitenti ignoſcendum: Apoſtolos docet fidei efficaciam; quodque dum omnia ipſis præcepta fecerint, ſe ſervos dicant inutiles: decem leproſi mundantur, unico qui Samaritanus erat, ad agendas gratias revertente: dicit adventum filii Dei non occultum fore, ſed illuſtrem, & inexpectato ſuperventurum, ſicut diluvium mundo, & Sodomis ſubverſio ſupervenit.

A Matth. 18. a. 7. Marc. 9. f. 41.

1 ET ait ad diſcipulos ſuos: Impoſſibile eſt, ut non veniant ſcandala: væ autem illi, per quem veniunt.

2 Utilius eſt illi, ſi lapis molaris imponatur circa collum ejus, & projiciatur in mare, quam ut ſcandalizet unum de puſillis iſtis.

*Levit. 19. c. 17. Eccli. 19. b. 13. Matth. 18. c. 15.

3 Attendite vobis. * Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: & ſi pœnitentiam egerit, dimitte illi.

4 Et ſi ſepties in die peccaverit in te, & ſepties in die converſus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me; dimitte illi.

B

5 Et dixerunt Apoſtoli Domino: Adauge nobis fidem.

*Matt. 17. c. 19.

6 * Dixit autem Dominus: Si habueritis fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis huic arbori moro: Eradicare, & tranſplantare in mare: & obediet vobis.

7 Quis autem veſtrum habens ſervum arantem, aut paſcentem, qui regreſſo de agro dicat illi: Statim tranſi, recumbe:

8 Et non dicat ei: Para quod cœnem, & præcinge te, & miniſtra mihi, donec manducem, & bibam, & poſt hæc tu manducabis, & bibes?

C

9 Numquid gratiam habet ſervo illi, quia fecit quæ ei imperaverat?

10 Non puto. Sic & vos, cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Servi inutiles ſumus: quod debuimus facere, fecimus.

11 Et factum eſt, dum iret in Jeruſalem, tranſibat per mediam Samariam, & Galilæam.

12 Et cum ingrederetur quoddam caſtellum, occurrerunt ei decem viri leproſi, qui ſteterunt a longe;

13 Et levaverunt vocem dicentes: Jeſu præceptor, miſerere noſtri.

*Levit. 14. a. 2.

14 Quos ut vidit, dixit: * Ite, oſtendite vos ſacerdotibus. Et factum eſt, dum irent, mundati ſunt.

D

15 Unus autem ex illis, ut vidit, quia mundatus eſt, regreſſus eſt, cum magna voce magnificans Deum,

16 Et cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens: & hic erat Samaritanus.

17 Reſpondens autem Jeſus dixit: Nonne decem mundati ſunt? & novem ubi ſunt?

18 Non eſt inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi hic alienigena.

19 Et ait illi: Surge, vade, quia fides tua te ſalvum fecit.

20 Interrogatus autem a Phariſæis: Quando venit regnum Dei? reſpondens eis dixit: Non venit regnum Dei cum obſervatione:

E

21 Neque dicent: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos eſt.

22 Et ait ad diſcipulos ſuos: Venient dies, quando deſideretis videre unum diem Filii hominis, & non videbitis.

*Matt. 24. d. 23. Marc. 13. c. 21.

23 * Et dicent vobis: Ecce hic, & ecce illic. Nolite ire, neque ſectemini.

24 Nam ſicut fulgur coruſcans de ſub cælo in ea, quæ ſub cælo ſunt, fulget; ita erit Filius hominis in die ſua.

25 Primum autem oportet illum multa pati, & reprobari a generatione hac.

* Gen. 7. b. 7.

26 * Et ſicut factum eſt in diebus Noe, ita erit & in diebus Filii hominis.

F Matth. 24. c. 37.

27 Edebant, & bibebant: uxores ducebant, & dabantur ad nuptias, uſque in diem, qua intravit Noe in arcam: & venit diluvium, & perdidit omnes.

* Gen. 19. c. 25.

28 * Similiter ſicut factum eſt in diebus Lot: Edebant, & bibebant: emebant, & vendebant: plantabant, & ædificabant:

29 Qua die autem exiit Lot a Sodomis, pluit ignem & ſulphur de cælo, & omnes perdidit:

30 Secundum hæc erit, qua die Filius hominis revelabitur.

G

31 In illa hora qui fuerit in tecto, & vaſa ejus in domo, ne deſcendat tollere illa: & qui in agro, ſimiliter non redeat retro.

32 Memores eſtote uxoris Lot.

*Matt. 12. d. 39. Marc. 8. d. 35. Supr. 9. c. 24. Joann. 12. d. 25.

33 * Quicumque quæſierit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam: & quicumque perdiderit illam, vivificabit eam.

34 Dico vobis: * In illa nocte erunt duo in lecto uno: unus aſſumetur, & alter relinquetur:

*Matt. 24. d. 40.

35 Duæ erunt molentes in unum: una aſſumetur, & altera relinquetur: duo in agro: unus aſſumetur, & alter relinquetur.

36 Reſpondentes dicunt illi: Ubi Domine?

37 Qui dixit illis: Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

CAPUT XVIII.

Per parabolam de judice iniquitatis, & vidua importuna docet ſemper orandum; per parabolam vero de Phariſæo & Publicano, quomodo ſit orandum: pueros a ſe repelli vetat: dives qui a juventute omnia ſe ſervaſſe præcepta dicebat, audito Chriſti conſilio de omnibus relinquendis, abiit triſtis: & quid erit præmii omnia propter Chriſtum relinquentibus: prædicit ſuam paſſionem, & prope Jericho cæcum illuminat.

A Eccli. 18. c. 22. 1. Theſ. 5. c. 17.

1 DIcebat autem & parabolam ad illos, quoniam oportet ſemper orare, & non deficere,

2 Dicens: Judex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, & hominem non reverebatur.

3 Vidua autem quædam erat in civitate illa, & veniebat ad eum, dicens: Vindica me de adverſario meo.

4 Et nolebat per multum tempus. Poſt hæc autem dixit intra ſe: Et ſi Deum non timeo, nec hominem revereor;

5 Tamen quia moleſta eſt mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in noviſſimo veniens ſuggillet me.

6 Ait autem Dominus: Audite quid judex iniquitatis dicit:

B

7 Deus autem non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte, & patientiam habebit in illis?

8 Dico vobis, quia cito faciet vindictam illorum. Verumtamen Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?

9 Dixit autem & ad quoſdam, qui in ſe confidebant tamquam juſti, & aſpernabantur ceteros, parabolam iſtam:

10 Duo homines aſcenderunt in templum, ut orarent: unus Phariſæus, & alter Publicanus.

C

11 Phariſæus ſtans hæc apud ſe orabat: Deus, gratias ago tibi, quia non ſum ſicut ceteri hominum, raptores, injuſti, adulteri: velut etiam hic Publicanus.

12 Jejuno bis in ſabbato: decimas do omnium, quæ poſſideo.

13 Et Publicanus a longe ſtans nolebat nec oculos ad cælum levare: ſed percutiebat pectus ſuum dicens: Deus, propitius eſto mihi peccatori.

14 Dico vobis, descendit hic justificatus in
domũ suam ab illo:* quia omnis, qui se exaltat,
humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur.
15 * Afferebant autem ad illum & infantes,
ut eos tangeret. Quod cum viderent disci-
puli, increpabant illos.
16 Jesus autem convocans illos dixit: Sini-
te pueros venire ad me, & nolite vetare eos;
talium est enim regnum Dei.
17 Amen dico vobis: Quicumque non accepe-
rit regnum Dei sicut puer, non intrabit in illud.
18 * Et interrogavit eum quidam princeps,
dicens: Magister bone, quid faciens vitam
æternam possidebo?
19 Dixit autem ei Jesus: Quid me dicis bo-
num? nemo bonus nisi solus Deus.
20 Mandata nosti: * Non occides: Non mœ-
chaberis: Non furtum facies: Non falsum testi-
monium dices: Honora patrẽ tuum, & matrem.
21 Qui ait: Hæc omnia custodivi a juven-
tute mea.
22 Quo audito, Jesus ait: Adhuc unum ti-
bi deest: omnia quæcumque habes, vende,
& da pauperibus, & habebis thesaurum in
cælo: & veni, sequere me.
23 His ille auditis, contristatus est, quia di-
ves erat valde.
24 Videns autem Jesus illum tristem fa-
ctum, dixit: Quam difficile, qui pecunias
habent, in regnum Dei intrabunt!
25 Facilius est enim camelum per foramen
acus transire, quam divitem intrare in re-
gnum Dei.
26 Et dixerunt, qui audiebant: Et quis pot-
est salvus fieri?
27 Ait illis: Quæ impossibilia sunt apud
homines, possibilia sunt apud Deum.
28 Ait autem Petrus: Ecce nos dimisimus
omnia, & secuti sumus te.
29 Qui dixit eis: Amen dico vobis: nemo est,
qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres,
aut uxorem, aut filios propter regnum Dei,
30 Et non recipiat multo plura in hoc tempo-
re, & in sæculo venturo vitam æternam.
31 * Assumpsit autem Jesus duodecim, &
ait illis: Ecce ascendimus Jerosolymam, &
consummabuntur omnia, quæ scripta sunt
per prophetas de Filio hominis.
32 Tradetur enim gentibus, & illudetur,
& flagellabitur, & conspuetur:
33 Et postquam flagellaverint, occident
eum, & tertia die resurget.
34 Et ipsi nihil horum intellexerunt, & erat
verbum istud absconditum ab eis, & non in-
telligebant quæ dicebantur.
35 * Factum est autem, cum appropinqua-
ret Jericho, cæcus quidam sedebat secus vi-
am, mendicans.
36 Et cum audiret turbam prætereuntem,
interrogabat quid hoc esset.
37 Dixerunt autem ei, quod Jesus Naza-
renus transiret.
38 Et clamavit dicens: Jesu fili David,
miserere mei.
39 Et qui præibant, increpabant eum, ut
taceret. Ipse vero multo magis clamabat:
Fili David, miserere mei.
40 Stans autem Jesus jussit illum adduci ad se.
Et cum appropinquasset, interrogavit illum,
41 Dicens: Quid tibi vis faciam? At ille
dixit: Domine, ut videam.
42 Et Jesus dixit illi: Respice, fides tua te
salvum fecit.
43 Et confestim vidit, & sequebatur illum
magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit,
dedit laudem Deo.

CAPUT XIX.

Ad Zachæum plurimis murmurantibus divertit: parabolam refert de homine nobili, qui abiens ad regnum accipiendum, tradidit decem servis decem mnas, quem cives super se regnare nolebant: super pullum asinæ intrans cum honore Jerosolymam, flet super illam, prædicitque evertendam, & ingressus in templum ejicit ementes ac vendentes.

1 ET ingressus perambulabat Jericho.
2 Et ecce vir nomine Zachæus: & hic
princeps erat publicanorum, & ipse dives:
3 Et quærebat videre Jesum, quis esset: & non
poterat præ turba, quia statura pusillus erat.
4 Et præcurrens ascendit in arborem syco-
morum, ut videret eum, quia inde erat
transiturus.
5 Et cum venisset ad locum, suspiciens
Jesus vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe
festinans descende, quia hodie in domo tua
oportet me manere.
6 Et festinans descendit, & excepit illum
gaudens.
7 Et cum viderent omnes, murmurabant, di-
centes, quod ad hominem peccatorẽ divertisset.
8 Stans autem Zachæus dixit ad Domi-
num: Ecce dimidium bonorum meorum,
Domine, do pauperibus: & si quid aliquem
defraudavi, reddo quadruplum.
9 Ait Jesus ad eum: Quia hodie salus domui
huic facta est, eo quod & ipse filius sit Abrahæ.
10 * Venit enim Filius hominis quærere,
& salvum facere quod perierat.
11 Hæc illis audientibus adjiciens, dixit
parabolam, eo quod esset prope Jerusalem:
& quia existimarent, quod confestim re-
gnum Dei manifestaretur.
12 Dixit ergo: * Homo quidam nobilis
abiit in regionem longinquam accipere sibi
regnum, & reverti.
13 Vocatis autem decem servis suis, dedit
eis decem mnas, & ait ad illos: Negotia-
mini, dum venio.
14 Cives autem ejus oderant eum: & mi-
serunt legationem post illum, dicentes:
Nolumus hunc regnare super nos.
15 Et factum est, ut rediret accepto regno:
& jussit vocari servos, quibus dedit pecuniam,
ut sciret, quantum quisque negotiatus esset.
16 Venit autem primus dicens: domine,
mna tua decem mnas acquisivit.
17 Et ait illi: Euge bone serve, quia in
modico fuisti fidelis, eris potestatem habens
super decem civitates.
18 Et alter venit dicens: domine, mna
tua fecit quinque mnas.
19 Et huic ait: Et tu esto super quinque
civitates.
20 Et alter venit dicens: domine, ecce
mna tua, quam habui repositam in sudario.
21 Timui enim te, quia homo austerus es: tollis
quod non posuisti, & metis quod non seminasti.
22 Dicit ei: De ore tuo te judico, serve nequam.
Sciebas, quod ego homo austerus sum, tollens
quod non posui, & metens quod non seminavi:
23 Et quare non dedisti pecuniam meam
ad mensam, ut ego veniens cum usuris uti-
que exegissem illam?
24 Et astantibus dixit: Auferte ab illo
mnam, & date illi, qui decem mnas habet.
25 Et dixerunt ei: dñe, habet decem mnas.
26 * Dico autem vobis, quia omni habenti
dabitur, & abundabit: ab eo autem, qui non
habet, & quod habet auferetur ab eo.
27 Verumtamen inimicos meos illos, qui
noluerunt me regnare super se, adducite
huc, & interficite ante me.
28 Et his dictis, præcedebat ascendens Je-
rosolymam.
20 Et factum est, * cum appropinquasset ad
Bethphage, & Bethaniam ad montem, qui
vocatur Oliveti, misit duos discipulos suos
30 Dicens: Ite in castellum, quod contra
est: in quod introeuntes invenietis pullum
asinæ alligatum, cui nemo unquam homi-
num sedit: solvite illum, & adducite.
31 Et si quis vos interrogaverit: Quare
solvitis? sic dicetis ei: Quia Dominus ope-
ram ejus desiderat.
32 Abierunt autem qui missi erant, & in-
venerunt, sicut dixit illis, stantem pullum.
33 Solventibus autem illis pullum, dixerunt
domini ejus ad illos: Quid solvitis pullum?
34 At illi dixerunt: Quia Dominus eum
necessarium habet.
35 * Et duxerunt illum ad Jesum. Et ja-
ctantes vestimenta sua supra pullum, im-
posuerunt Jesum.
36 Eunte autem illo, substernebant vesti-
menta sua in via.

Marginalia (left): *Matt. 23.b.12. Supr. 14.b.11. *Matt. 19.b.13. Marc. 10.b.13. — D — *Matt. 19.b.16. — *Exod. 20.b.13. — E — F — *Matt. 20.b.17. Marc. 10.e.32. — *Matt. 20.d.29. Marc. 10.g.36. — G — A
Marginalia (right): B — *Matt. 18.b.11. — *Matt. 25 b.11. — C — D — *Matt. 13.b.12 & 25. d. 29. Marc. 4. c.25. Supr. 8. c. 18. — *Matt. 21. a.1. Marc. 11. a.1. — *Joan. 12.b.14. — E

37 Et cum appropinquaret jam ad descensum
montis Oliveti, cœperunt omnes turbæ discipu-
lorum gaudentes laudare Deum voce magna
super omnibus, quas viderant, virtutibus,
38 Dicentes: Benedictus, qui venit rex in no-
mine Dñi, pax in cælo, & gloria in excelsis.
39 Et quidam Pharisæorum de turbis dixerũt
ad illum: Magister, increpa discipulos tuos.
40 Quibus ipse ait: Dico vobis, quia si hi
tacuerint, lapides clamabunt.
41 Et ut appropinquavit, videns civitatem
flevit super illam, dicens:
42 Quia si cognovisses & tu, & quidem in
hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc au-
tem abscondita sunt ab oculis tuis.
43 Quia venient dies in te: & circumda-
bunt te inimici tui vallo, & circumdabunt
te, & coangustabunt te undique:
44 Et ad terram prosternent te, & filios
tuos, qui in te sunt, * & non relinquent in
te lapidem super lapidem, eo quod non co-
gnoveris tempus visitationis tuæ.
45 * Et ingressus in templum cœpit ejice-
re vendentes in illo, & ementes,
46 Dicens illis: Scriptum est: * Quia do-
mus mea domus orationis est. Vos autem
fecistis illam speluncam latronum.
47 Et erat docens quotidie in templo. Prin-
cipes autem sacerdotum, & Scribæ, & Prin-
cipes plebis quærebant illum perdere:
48 Et non inveniebant quid facerent illi. O-
mnis enim populus suspensus erat audiens illũ.

* Matt. 24. a.2. Marc. 13. a.2. Inf. 21. b. 6.
* Matt. 21.b.12. Marc. 11 b.15. * Isaiæ 56. c.7. Jere. 7. b. 11.

CAPUT XX.

Non dicit sacerdotibus ac Scribis, qua potestate hæc faciat, quia nec illi respondebant ad propositam de Joannis baptismo quæstionem: parabolam refert de vinitoribus, qui cæsis domini servis etiam filium ejus occiderunt: tentatur Jesus de tributo Cæsari dando, & a Sadducæis de resurrectione: quomodo dicunt Christum filium esse David: cavendum a Scribis ambitiosis.

A
Matth. 21.d.23. Marc. 11.d.27.

1 ET factum est in una dierum, docente
illo populum in templo, & evange-
lizante, convenerunt principes sacerdotum,
& scribæ cum senioribus:
2 Et ajunt dicentes ad illum: Dic nobis,
in qua potestate hæc facis? aut: Quis est,
qui dedit tibi hanc potestatem?
3 Respondens autem Jesus dixit ad illos:
Interrogabo vos & ego unum verbum. Res-
pondete mihi:
4 Baptismus Joannis de cælo erat, an ex
hominibus?
5 At illi cogitabant intra se, dicentes:
Quia si dixerimus, De cælo, dicet, Quare
ergo non credidistis illi?
6 Si autem dixerimus, Ex hominibus,
plebs universa lapidabit nos; certi sunt e-
nim, Joannem prophetam esse.
7 Et responderunt, se nescire unde esset.
8 Et Jesus ait illis: Neque ego dico vobis,
in qua potestate hæc facio.

B
* Isaiæ 5. a. 1. Jere. 2. c. 21. Matth. 21.d.33. Marc. 12. a.1.

9 Cœpit autem dicere ad plebem parabolam
hanc: * Homo plantavit vineam, & locavit eam
colonis: & ipse peregre fuit multis temporibus.
10 Et in tempore misit ad cultores servum,
ut de fructu vineæ darent illi. Qui cæsum di-
miserunt eum inanem.
11 Et addidit alterum servum mittere. Il-
li autem hunc quoque cædentes, & afficien-
tes contumelia, dimiserunt inanem.
12 Et addidit tertium mittere: qui & illum
vulnerantes ejecerunt.

C
* Psal. 117. d. 22. Isa. 28. d. 16. Matth. 21.d.42. Act. 4. b. 11. Rom. 9. g. 33. 1. Petr. 2. b. 7.

13 Dixit autem dominus vineæ: Quid fa-
ciam? mittam filium meum dilectum: forsi-
tan, cum hunc viderint, verebuntur.
14 Quem cum vidissent coloni, cogitaverunt
intra se, dicentes: Hic est hæres, occidamus
illum, ut nostra fiat hæreditas.
15 Et ejectum illum extra vineam occiderunt.
Quid ergo faciet illis dominus vineæ?
16 Veniet, & perdet colonos istos, & dabit vi-
neam aliis. Quo audito, dixerunt illi: Absit.
17 Ille autem aspiciens eos ait: Quid est
ergo hoc, quod scriptum est: * Lapidem,
quem reprobaverunt ædificantes, hic factus
est in caput anguli?
18 Omnis, qui ceciderit super illum lapi-
dem, conquassabitur: super quem autem ce-
ciderit, comminuet illum.
19 Et quærebant principes sacerdotum, &
Scribæ mittere in illum manus illa hora: & ti-
muerunt populum; cognoverunt enim, quod
ad ipsos dixerit similitudinem hanc.

* Matt. 22.b.15. Marc. 12.b.13.

20 * Et observantes miserunt insidiatores,
qui se justos simularent, ut caperent eum in
sermone, ut traderent illum principatui, &
potestati præsidis.

D

21 Et interrogaverunt eum dicentes: Ma-
gister, scimus, quia recte dicis, & doces: &
non accipis personam, sed viam Dei in veri-
tate doces.
22 Licet nobis tributum dare Cæsari, an non?
23 Considerans autem dolum illorum, dixit
ad eos: Quid me tentatis?
24 Ostendite mihi denarium. Cujus habet
imaginem, & inscriptionem? Respondentes
dixerunt ei: Cæsaris.

* Rom. 13. a.7.

25 Et ait illis: * Reddite ergo quæ sunt Cæ-
saris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.

E

26 Et non potuerunt verbum ejus reprehen-
dere coram plebe: & mirati in responso e-
jus tacuerunt.

*Matt. 22.c.23. Marc. 12.b.18.
* Deut. 25. a.5.

27 * Accesserunt autem quidam Sadducæo-
rum, qui negant esse resurrectionem, & in-
terrogaverunt eum
28 Dicentes: Magister, Moyses scripsit nobis: *
Si frater alicujus mortuus fuerit habens uxo-
rem, & hic sine liberis fuerit, ut accipiat eam
frater ejus uxorem, & suscitet semen fratri suo.
29 Septem ergo fratres erant: & primus ac-
cepit uxorem, & mortuus est sine filiis.
30 Et sequens accepit illam, & ipse mor-
tuus est sine filio.

F

31 Et tertius accepit illam. Similiter & o-
mnes septem, & non reliquerunt semen, &
mortui sunt.
32 Novissime omnium mortua est & mulier.
33 In resurrectione ergo cujus eorum erit u-
xor? siquidem septem habuerunt eam uxorem.
34 Et ait illis Jesus: Filii hujus sæculi nu-
bunt, & traduntur ad nuptias.
35 Illi vero, qui digni habebuntur sæculo
illo, & resurrectione ex mortuis, neque nu-
bent, neque ducent uxores;
36 Neque enim ultra mori poterunt; æqua-
les enim Angelis sunt, & filii sunt Dei, cum
sint filii resurrectionis.

* Exod. 3. b. 6.

37 Quia vero resurgant mortui, & Moyses
ostendit secus rubum, * sicut dicit Dñm, Deum
Abraham, & Deum Isaac, & Deum Jacob.
38 Deus autem non est mortuorum, sed
vivorum; omnes enim vivunt ei.

G

39 Respondentes autem quidam Scribarum
dixerunt ei: Magister, bene dixisti.
40 Et amplius non audebant eum quid-
quam interrogare.
41 Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt,
Christum filium esse David?

* Psal. 109.a.1. Matth. 22. d. 44. Marc. 12.d.36.

42 Et ipse David dicit in libro Psalmorum: *
Dixit Dñs Domino meo, sede a dextris meis,
43 Donec ponam inimicos tuos scabellum
pedum tuorum.
44 David ergo Dominum illum vocat: &
quomodo filius ejus est?
45 Audiente autem omni populo, dixit di-
scipulis suis:

*Matt. 23. a.6. Marc. 12.d.38. Supra 11.f.43.

46 * Attendite a Scribis, qui volunt am-
bulare in stolis, & amant salutationes in fo-
ro, & primas cathedras in synagogis, & pri-
mos discubitus in conviviis:
47 Qui devorant domos viduarum, simu-
lantes longam orationem. Hi accipient da-
mnationem majorem.

CAPUT XXI.

Viduam duo minuta offerentem præfert divitibus multa offerentibus: subversionem templi prædicit, variaque prælia, afflictiones & persecutiones; adversus quæ roborat Apostolos: prædicit quoque subversionem Jerusalem, & Judæorum captivitatem ac dispersionem: de signis præcessuris judicium: cavendum a crapula, ebrietate, curisque hujus vitæ, & vigilandum, ac orandum.

A
Marc. 12.d.41.

1 RESpiciens autem vidit eos, qui mittebant
munera sua in gazophylacium, divites.

2 Vidit autem & quamdam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo.

3 Et dixit: Vere dico vobis, quia vidua hæc pauper plus quam omnes misit.

4 Nam omnes hi ex abundanti sibi miserunt in munera Dei: hæc autem ex eo, quod deest illi, omnem victum suum, quem habuit, misit.

5 Et quibusdam dicentibus de templo, quod bonis lapidibus, & donis ornatum esset, dixit:

B
* Matt. 24. a.2. Marc. 13. a.2. Sup. 19. g. 44.

6 Hæc, quæ videtis, * venient dies, in quibus non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur.

7 Interrogaverunt autem illum dicentes: Præceptor, quando hæc erunt, & quod signum, cum fieri incipient?

8 Qui dixit: Videte, ne seducamini; multi enim venient in nomine meo, dicentes, quia ego sum, & tempus appropinquavit: nolite ergo ire post eos.

C

9 Cum autem audieritis prælia, & seditiones, nolite terreri; oportet primum hæc fieri, sed nondum statim finis.

10 Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum adversus regnum.

11 Et terræmotus magni erunt per loca, & pestilentiæ, & fames, terroresque de cælo, & signa magna erunt.

12 Sed ante hæc omnia injicient vobis manus suas, & persequentur tradentes in synagogas, & custodias, trahentes ad reges, & & præsides propter nomen meum.

13 Continget autem vobis in testimonium.

14 Ponite ergo in cordibus vestris, non præmeditari, quemadmodum respondeatis.

D

15 Ego enim dabo vobis os, & sapientiam, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes adversarii vestri.

16 Trademini autem a parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis:

17 Et eritis odio omnibus propter nomen meum:

18 Et capillus de capite vestro non peribit.

19 In patientia vestra possidebitis animas vestras.

* Dan. 9. g. 27. Matth. 24. b. 15. Marc. 13. b. 14.
E

20 * Dum autem videritis circumdari ab exercitu Jerusalem, tunc scitote, quia appropinquavit desolatio ejus.

21 Tunc qui in Judæa sunt, fugiant ad montes: & qui in medio ejus, discedant: & qui in regionibus, non intrent in eam.

22 Quia dies ultionis hi sunt, ut impleantur omnia, quæ scripta sunt.

23 Væ autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus. Erit enim pressura magna super terram, & ira populo huic.

24 Et cadent in ore gladii, & captivi ducentur in omnes gentes, & Jerusalem calcabitur a gentibus, donec impleantur tempora nationum.

* Isaiæ 13. b. 10. Ezech. 32. b. 7. Joel. 2. b. 10. & 3. c. 15.

25 * Et erunt signa in sole, & luna, & stellis, & in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris, & fluctuum:

26 Arescentibus hominibus præ timore, & expectatione, quæ supervenient universo orbi. Nam virtutes cælorum movebuntur:

F
Matth. 24. c. 29. Marc. 13. c. 24. * Rom. 8. d. 23.

27 Et tunc videbunt filium hominis venientē in nube cum potestate magna, & majestate.

28 His autem fieri incipientibus, respicite, & levate capita vestra, * quoniam appropinquat redemptio vestra.

29 Et dixit illis similitudinem: Videte ficulneam, & omnes arbores:

30 Cum producunt jam ex se fructum, scitis, quoniam prope est æstas:

31 Ita & vos cum videritis hæc fieri, scitote, quoniam prope est regnum Dei.

32 Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.

G

33 Cælum, & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.

34 Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ: & superveniat in vos repentina dies illa.

35 Tamquam laqueus enim superveniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terræ.

36 Vigilate itaque omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, quæ futura sunt, & stare ante Filium hominis.

37 Erat autem diebus docens in templo: noctibus vero exiens morabatur in monte, qui vocatur Oliveti.

38 Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.

CAPUT XXII.

Cogitant principes sacerdotum de occidendo Jesu, quem vendit Judas: jubet parari Pascha: panem in corpus suum, & vinum in sanguinem consecrata tradit discipulis, præcipiens ut idem faciant: contentio discipulorum, quis eorum sit major: prædicit trinam Petri negationem, jubens vendi tunicam, & emi gladium: post prolixam in agonia orationem, & sudorem instar sanguinis in terram decurrentis, capitur a Judæis, quorum uni Petrus abscidit auriculam: conqueritur, quod ad eum quasi ad latronem capiendum exierint: in domo principis sacerdotum ter a Petro negatur, & a Judæis cæditur, ac illuditur, & mane in concilio interrogatus fatetur se Dei filium.

A
Matth. 26. a.2. Marc. 14. a.1. *Matt. 26. b.14. Marc. 14 b.10.

1 APpropinquabat autem dies festus Azymorum, qui dicitur Pascha.

2 Et quærebant principes sacerdotum, & Scribæ, quomodo Jesum interficerent: timebant vero plebem.

3 * Intravit autem satanas in Judam, qui cognominabatur Iscariotes, unum de duodecim:

4 Et abiit, & locutus est cum principibus sacerdotum, & magistratibus, quemadmodum illum traderet eis.

5 Et gavisi sunt, & pacti sunt pecuniam illi dare.

B

6 Et spopondit. Et quærebat opportunitatem, ut traderet illum sine turbis.

7 Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat occidi pascha.

8 Et misit Petrum, & Joannem dicens: Euntes parate nobis pascha, ut manducemus.

9 At illi dixerunt: Ubi vis paremus?

10 Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in civitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans: sequimini eum in domum, in quam intrat,

11 Et dicetis patrifamilias domus: Dicit tibi Magister: Ubi est diversorium, ubi pascha cum discipulis meis manducem?

12 Et ipse ostendet vobis cœnaculum magnum stratum, & ibi parate.

13 Euntes autem invenerunt, sicut dixit illis, & paraverunt pascha.

* Matt. 26. b. 20. Marc. 14. b. 17.

14 * Et cum facta esset hora, discubuit, & duodecim Apostoli cum eo.

15 Et ait illis: Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar.

16 Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei.

17 Et accepto calice gratias egit, & dixit: Accipite, & dividite inter vos.

18 Dico enim vobis, quod non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.

C
* 1. Cor. 11. c. 24.

19 * Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem.

20 Similiter & calicem, postquam cœnavit, dicens: Hic est calix novum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur.

*Matt. 26. b. 21. Marc. 14. b. 20. Joan. 13. b. 18. * Psal. 40. b. 9.

21 * Verumtamen ecce manus tradentis me mecum est in mensa.

22 Et quidem Filius hominis, * secundum quod definitum est, vadit: verumtamen væ homini illi, per quem tradetur.

23 Et ipsi cœperunt quærere inter se, quis esset ex eis, qui hoc facturus esset.

24 Facta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse major.

*Matt. 20. c. 25. Marc. 10. f. 42.

25 Dixit autem eis: * Reges gentium dominantur eorum: & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur.

25 Vos autem non sic: sed qui major est in vobis, fiat sicut minor: & qui præcessor est, sicut ministrator.

27 Nam quis major est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat.

28 Vos autem eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis:

29 Et ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnum,

30 Ut edatis, & bibatis ſuper menſam meam in regno meo, & ſedeatis ſuper thronos judicantes duodecim tribus Iſrael.

31 Ait autem Dñs: Simon, Simon, ecce ſatanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum.

D

32 Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.

33 Qui dixit ei: Domine, tecum paratus ſum & in carcerem, & in mortem ire.

*Matt. 26.e.34. Marc. 14.c.30.

34 * At ille dixit: Dico tibi Petre: non cantabit hodie gallus, donec ter abneges noſſe me. Et dixit eis:

*Matt 10. b.9.

35 * Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calceamentis, numquid aliquid defuit vobis?

36 At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet ſacculum, tollat ſimiliter & peram: & qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium.

* Iſaiæ 53.c.12.

37 Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc, quod ſcriptum eſt, oportet impleri in me: * Et cum iniquis deputatus eſt. Et enim ea, quæ ſunt de me, finem habent.

38 At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladii hic. At ille dixit eis: Satis eſt.

* Matt. 26.d.36. Marc. 14.d.32. Joa. 18. a. 1.

39 * Et egreſſus ibat ſecundum conſuetudinem in montem Olivarum. Secuti ſunt autem illum & diſcipuli.

40 Et cum perveniſſet ad locum, dixit illis: Orate, ne intretis in tentationem.

E

41 * Et ipſe avulſus eſt ab eis quantum jactus eſt lapidis: & poſitis genibus orabat

*Matt. 26.d.39. Marc. 14.d.35.

42 Dicens: Pater, ſi vis, transfer calicem iſtum a me. Verumtamen non mea voluntas, ſed tua fiat.

43 Apparuit autem illi Angelus de cælo confortans eum. Et factus in agonia prolixius orabat.

44 Et factus eſt ſudor ejus, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.

45 Et cum ſurrexiſſet ab oratione, & veniſſet ad diſcipulos ſuos, invenit eos dormientes præ triſtitia

46 Et ait illis: Quid dormitis? ſurgite, orate, ne intretis in tentationem.

*Matt. 26.e.47. Marc. 14 e.43. Joan. 18. a.3.

47 * Adhuc eo loquente, ecce turba: & qui vocabatur Judas, unus de duodecim, antecedebat eos: & appropinquavit Jeſu, ut oſcularetur eum.

48 Jeſus autem dixit illi: Juda, oſculo filium hominis tradis?

49 Videntes autem hi, qui circa ipſum erant, quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, ſi percutimus in gladio?

F

50 Et percuſſit unus ex illis ſervum principis ſacerdotum, & amputavit auriculam ejus dexteram.

51 Reſpondens autem Jeſus ait: Sinite uſq; huc. Et cum tetigiſſet auriculam ejus, ſanavit eum.

52 Dixit autem Jeſus ad eos, qui venerant ad ſe, principes ſacerdotum, & magiſtratus templi, & ſeniores: Quaſi ad latronem exiſtis cum gladiis, & fuſtibus?

53 Cum quotidie vobiſcum fuerim in templo, non extendiſtis manus in me: ſed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum.

*Matt. 26.f.57. Marc. 14.f.53. Joa. 18. d. 24.

54 * Comprehendentes autem eum duxerunt ad domum principis ſacerdotum. Petrus vero ſequebatur a longe.

55 * Accenſo autem igne in medio atrii, & circumſedentibus illis, erat Petrus in medio eorum.

*Matt. 26.g.69. Marc. 14.g.66. Joa. 18 e. 25.

56 Quem cum vidiſſet ancilla quædam ſedentem ad lumen, & eum fuiſſet intuita, dixit: Et hic cum illo erat.

57 At ille negavit eum, dicens: Mulier, non novi illum.

58 Et poſt puſillum alius videns eum dixit: Et tu de illis es. Petrus vero ait: O homo, non ſum

* Joan. 18.e.26.

59 * Et intervallo facto quaſi horæ unius, alius quidam affirmabat dicens: Vere & hic cum illo erat; nam & Galilæus eſt.

G

60 Et ait Petrus: Homo, neſcio quid dicis. Et continuo, adhuc illo loquente, cantavit gallus.

*Matt. 26.c.34. Marc. 14.c.30. Joa. 13. d. 38.

61 Et converſus Dñs reſpexit Petrum. Et recordatus eſt Petrus verbi Dñi, ſicut dixerat: * Quia prius quã gallus cantet, ter me negabis:

62 Et egreſſus foras Petrus flevit amare.

63 Et viri, qui tenebant illum, illudebant ei cædentes.

64 Et velaverunt eum, & percutiebant faciem ejus: & interrogabant eum dicentes: Prophetiza, quis eſt, qui te percuſſit?

65 Et alia multa blaſphemantes dicebant in eum.

*Matt. 27. a 1. Marc. 15. a.1. Joa. 18. c. 28.

66 * Et ut factus eſt dies, convenerunt ſeniores plebis, & principes ſacerdotum, & Scribæ, & duxerunt illum in concilium ſuum dicentes: Si tu es Chriſtus, dic nobis.

67 Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi.

68 Si autem & interrogavero non reſpondebitis mihi, neque dimittetis.

69 Ex hoc autem erit Filius hominis ſedens a dextris virtutis Dei.

70 Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Filius Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia ego ſum.

71 At illi dixerunt: Quid adhuc deſideramus teſtimonium? ipſi enim audivimus de ore ejus.

CAPUT XXIII.

Accuſatus coram Pilato mittitur ad Herodem, qui illum ſpretum illuſit: Pilatus conatur ipſum dimittere, propoſito Barabba homicida, & promiſſa caſtigatione: Judæis tamen inſtantibus morti adjudicatur; ductuſque ad ſupplicium vetat mulieres ſuper ſe flere: cum latronibus crucifixus Patrem orat pro crucifigentibus: irridetur a principibus, & a militibus acetum offerentibus: poſita ſuperſcriptione blaſphematur ab uno latronum, alteri vero promittit ſui in paradiſo conſortium: poſt tenebras, aliaque ſigna clamans expirat; quem Centurio juſtum prædicat, & Joſeph corpus ejus ſepelit.

A

1 ET ſurgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum.

2 Cœperunt autem illum accuſare dicentes: Hunc invenimus ſubvertentem gentem noſtram, * & prohibentem tributa dare Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum regem eſſe.

*Matt. 22.b.21. Marc. 12.b.17. *Matt. 27.b.11. Marc. 15. a.2. Joa 18. f. 33.

3 * Pilatus autem interrogavit eum dicens: Tu es rex Judæorum? At ille reſpondens ait: tu dicis.

4 Ait autem Pilatus ad principes ſacerdotum, & turbas: Nihil invenio cauſæ in hoc homine.

5 At illi invaleſcebant dicentes: Commovet populum docens per univerſam Judæam, incipiens a Galilæa uſque huc.

6 Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit, ſi homo Galilæus eſſet.

7 Et ut cognovit, quod de Herodis poteſtate eſſet, remiſit eum ad Herodem, qui & ipſe Jeroſolymis erat illis diebus.

B

8 Herodes autem, viſo Jeſu, gaviſus eſt valde. Erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, quod audierat multa de eo: & ſperabat ſignum aliquod videre ab eo fieri.

9 Interrogabat autem eum multis ſermonibus. At ipſe nihil illi reſpondebat.

10 Stabant autem principes ſacerdotum, & Scribæ conſtanter accuſantes eum.

11 Sprevit autem illum Herodes cum exercitu ſuo: & illuſit indutum veſte alba, & remiſit ad Pilatum.

12 Et facti ſunt amici Herodes, & Pilatus in ipſa die: nam antea inimici erant ad invicem.

13 Pilatus autem, convocatis principibus ſacerdotum, & magiſtratibus, & plebe,

* Joan. 18.g.38. & 19. a. 4.

14 Dixit ad illos: Obtuliſtis mihi hunc hominem, quaſi avertentem populum: & ecce ego coram vobis interrogans, * nullam cauſam invenio in homine iſto ex his, in quibus eum accuſatis.

C

15 Sed neq; Herodes; nam remiſi vos ad illũ, & ecce nihil dignum morte actum eſt ei.

16 Emendatum ergo illum dimittam.

17 Neceſſe autem habebat dimittere eis per diem feſtum unum.

18 Exclamavit autem ſimul univerſa turba,

dicens: Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam.

19 Qui erat propter seditionem quamdam factam in civitate, & homicidium missus in carcerem.

20 Iterum autem Pilatus locutus est ad eos, volens dimittere Jesum.

21 At illi succlamabant dicentes: Crucifige, crucifige eum.

*Matt. 27.c.23. Marc. 15.b.14.

22 Ille autem tertio dixit ad illos: * Quid enim mali fecit iste? nullam causam mortis invenio in eo. Corripiam ergo illum, & dimittam.

D

23 At illi instabant vocibus magnis postulantes, ut crucifigeretur: & invalescebant voces eorum.

24 Et Pilatus adjudicavit fieri petitionem eorum.

25 Dimisit autem illis eum, qui propter homicidium, & seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant: Jesum vero tradidit voluntati eorum.

*Matt. 27. d. 32. Marc. 15.b.21.

26 * Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem quemdam Cyrenensem venientem de villa: & imposuerunt illi crucem portare post Jesum.

27 Sequebatur autem illum multa turba populi, & mulierum, quæ plangebant, & lamentabantur eum.

28 Conversus autem ad illas Jesus dixit: Filiæ Jerusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, & super filios vestros.

E

29 Quoniam ecce venient dies, in quibus dicent: Beatæ steriles, & ventres, qui non genuerunt, & ubera, quæ non lactaverunt.

* Isaiæ 2. d.19. Osee 10. c. 8. Apoc.6. d. 16.

30 Tunc incipient dicere montibus: * Cadite super nos; & collibus: Operite nos.

31 Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?

32 Ducebantur autem & alii duo nequam cum eo, ut interficerentur.

*Matt. 27. d. 33. Marc. 15.c.22. Joa. 19. c. 17.

33 * Et postquam venerunt in locum, qui vocatur Calvariæ, ibi crucifixerunt eum, & latrones unum a dextris, & alterum a sinistris.

34 Jesus autem dicebat: Pater, dimitte illis; non enim sciunt quid faciunt. Dividentes vero vestimenta ejus miserunt sortes.

35 Et stabat populus spectans, & deridebant eum principes cum eis, dicentes: Alios salvos fecit, se salvum faciat, si hic est Christus Dei electus.

36 Illudebant autem ei & milites accedentes, & acetum offerentes ei,

37 Et dicentes: Si tu es rex Judæorum, salvum te fac.

F

38 Erat autem & superscriptio scripta super eum litteris Græcis, & Latinis, & Hebraicis: Hic est rex Judæorum.

39 Unus autem de his, qui pendebant, latronibus blasphemabant eum dicens: Si tu es Christus, salvum fac temetipsum, & nos.

40 Respondens autem alter increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es.

41 Et nos quidem juste; nam digna factis recipimus: hic vero nihil mali gessit.

42 Et dicebat ad Jesum: Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum.

43 Et dixit illi Jesus: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiso.

44 Erat autem fere hora sexta, & tenebræ factæ sunt in universam terram usque in horam nonam.

45 Et obscuratus est sol, & velum templi scissum est medium.

* Psal. 30. a.6.

46 Et clamans voce magna Jesus ait: * Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc dicens expiravit.

47 Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum dicens: Vere hic homo justus erat.

48 Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora sua revertebantur.

G

49 Stabant autem omnes noti ejus a longe, & mulieres, quæ secutæ eum erant a Galilæa, hæc videntes.

*Matt. 27.g.57.

50 * Et ecce vir nomine Joseph, qui erat decurio, vir bonus, & justus:

Marc. 15.d.43. Joa. 19. g. 38.

51 Hic non consenserat consilio, & actibus eorum, ab Arimathæa civitate Judææ, qui expectabat & ipse regnum Dei.

52 Hic accessit ad Pilatum, & petiit corpus Jesu:

53 Et depositum involvit sindone, & posuit eum in monumento exciso, in quo nondum quisquam positus fuerat.

54 Et dies erat parasceves, & sabbatum illucescebat.

55 Subsecutæ autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, & quemadmodum positum erat corpus ejus.

56 Et revertentes paraverunt aromata, & unguenta: & sabbato quidem siluerunt secundum mandatum.

CAPUT XXIV.

Mulieribus ad Christi monumentum consternatis, quod ejus corpus non invenirent, Angeli ipsum resurrexisse nuntiant, & illæ Apostolis, qui id tamquam deliramentum accipiunt: Petrus ad monumentum currens & ipse admiratur, quod corpus non invenerit: duobus in Emmaus euntibus Jesus Scripturas interpretatur, & in fractione panis ab eis agnoscitur: congregatis discipulis palpandum se præbet, & cum eis edens aperit sensum, ut Scripturas intelligant, ac promisso Spiritu Sancto, in cælum ascendit.

A Matth. 28. a.1. Marc. 16. a.2. Joan. 20. a.1.

1 UNa autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum, portantes, quæ paraverant, aromata:

2 Et invenerunt lapidem revolutum a monumento.

3 Et ingressæ non invenerunt corpus Domini Jesu.

4 Et factum est, dum mente consternatæ essent de isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti.

5 Cum timerent autem & declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid quæritis viventem cum mortuis?

6 Non est hic, sed surrexit: recordamini qualiter locutus est vobis, cum adhuc in Galilæa esset,

*Matt 16.c.21. & 17. c. 21. Marc. 8. d.31. & 9. e. 30.

7 Dicens: * Quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi, & die tertia resurgere.

8 Et recordatæ sunt verborum ejus.

9 Et regressæ a monumento nuntiaverunt hæc omnia illis undecim, & cæteris omnibus.

B Supr.9. c. 22.

10 Erat autem Maria Magdalene, & Joanna, & Maria Jacobi, & ceteræ, quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc.

11 Et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista: & non crediderunt illis.

12 Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum, & procumbens vidit linteamina sola posita, & abiit secum mirans quod factum fuerat.

*Marc. 16.c.12.

13 * Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Jerusalem, nomine Emmaus.

14 Et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus, quæ acciderant.

15 Et factum est, dum fabularentur, & secum quærerent, & ipse Jesus appropinquans ibat cum illis.

16 Oculi autem illorum tenebantur, ne eum agnoscerent.

C

17 Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem ambulantes, & estis tristes?

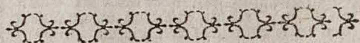
18 Et respondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Jerusalem, & non cognovisti quæ facta sunt in illa his diebus?

19 Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Jesu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere, & sermone coram Deo, & omni populo:

20 Et quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes, & principes nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum.

21 Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israel: & nunc super hæc omnia tertia dies est hodie, quod hæc facta sunt.

22 Sed & mulieres quædam ex noſtris ter-
ruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad
monumentum,
23 Et non invento corpore ejus, venerunt
dicentes, ſe etiam viſionem Angelorum vi-
diſſe, qui dicunt eum vivere.
24 Et abierunt quidam ex noſtris ad monu-
mentum, & ita invenerunt, ſicut mulieres
dixerunt, ipſum vero non invenerunt.
25 Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti, & tardi
corde ad credendum in omnibus, quæ locu-
ti ſunt Prophetæ!
26 Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, &
ita intrare in gloriam ſuam?
27 Et incipiens a Moyſe, & omnibus Pro-
phetis, interpretabatur illis in omnibus ſcri-
pturis, qui de ipſo erant.
E 28 Et appropinquaverunt caſtello, quo
ibant, & ipſe ſe finxit longius ire.
29 Et coegerunt illum dicentes: Mane no-
biſcum, quoniam adveſperaſcit, & inclina-
ta eſt jam dies. Et intravit cum illis.
30 Et factum eſt, dum recumberet cum
eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit,
& porrigebat illis.
31 Et aperti ſunt oculi eorum, & cogno-
verunt eum, & ipſe evanuit ex oculis eo-
rum.
32 Et dixerunt ad invicem: Nonne cor
noſtrum ardens erat in nobis, dum loquere-
tur in via, & aperiret nobis Scripturas?
33 Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt
in Jeruſalem, & invenerunt congregatos un-
decim, & eos, qui cum illis erant,
34 Dicentes: Quod ſurrexit Dominus ve-
re, & apparuit Simoni.
35 Et ipſi narrabant quæ geſta erant in
via, & quomodo cognoverunt eum in fra-
ctione panis.
*Marc. 16. c. 14. 36 * Dum autem hæc loquuntur, ſtetit Je-
ſus in medio eorum, & dicit eis: Pax vo-
Joan. 20. e. 19. bis: ego ſum, nolite timere.
37 Conturbati vero, & conterriti exiſti-
mabant ſe ſpiritum videre.
F 38 Et dixit eis: Quid turbati eſtis, & co-
gitationes aſcendunt in corda veſtra?
39 Videte manus meas, & pedes, quia
ego ipſe ſum: palpate, & videte, quia ſpi-
ritus carnem, & oſſa non habet, ſicut me
videtis habere.
40 Et cum hoc dixiſſet, oſtendit eis ma-
nus, & pedes.
41 Adhuc autem illis non credentibus, &
mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hic
aliquid, quod manducetur?
42 At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi,
& favum mellis.
43 Et cum manducaſſet coram eis, ſumens
reliquias dedit eis.
44 Et dixit ad eos: Hæc ſunt verba, quæ
locutus ſum ad vos, cum adhuc eſſem vo-
biſcum, quoniam neceſſe eſt impleri omnia,
quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & Prophe-
tis, & Pſalmis de me.
G 45 Tunc aperuit illis ſenſum, ut intelli-
gerent Scripturas.
* Pſal. 46 Et dixit eis: * Quoniam ſic ſcriptum
18. b. 6. eſt, & ſic oportebat Chriſtum pati, & re-
ſurgere a mortuis tertia die:
47 Et prædicari in nomine ejus pœniten-
tiam, & remiſſionem peccatorum in omnes
gentes, incipientibus ab Jeroſolyma.
*Actor. 1. b. 8. 48 * Vos autem teſtes eſtis horum.
49 * Et ego mitto promiſſum Patris mei in
* Joan. 14. d. 26. vos. Vos autem ſedete in civitate, quoad-
uſque induamini virtute ex alto.
50 Eduxit autem eos foras in Bethaniam,
& elevatis manibus ſuis benedixit eis.
*Marc. 16. d. 19. 51 * Et factum eſt, dum benediceret illis,
Act. 1. b. 9. receſſit ab eis, & ferebatur in cælum.
52 Et ipſi adorantes regreſſi ſunt in Jeru-
ſalem cum gaudio magno:
53 Et erant ſemper in templo laudantes,
& benedicentes Deum. Amen.

SANCTUM

JESU CHRISTI

EVANGELIUM

Secundum Joannem.

CAPUT PRIMUM.

Verbum eſt Deus, vita, & Lux omnem hominem illuminans; per quod omnia facta ſunt, & quod homo factum eſt; cui teſtimonium perhibet Joannes, dicens ſe vocem, & indignum, qui illius ſolvat corrigiam calceamenti, eumque eſſe Agnum Dei, qui tollit peccatum mundi; Andreas alter duorum Joannis diſcipulorum, qui Jeſum ſecuti ſunt, adducit ad illum etiam Simeonem fratrem ſuum: Philippus quoque a Jeſu vocatus adducit ad eum Nathanael.

1 IN principio erat verbum, & verbum A
erat apud Deum, & Deus erat ver-
bum.
2 Hoc erat in principio apud Deum.
3 Omnia per ipſum facta ſunt, &
ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt,
4 In ipſo vita erat, & vita erat lux ho-
minum:
5 Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam
non comprehenderunt.
6 * Fuit homo miſſus a Deo, cui nomen *Matt. 3. a. 1.
erat Joannes.
7 Hic venit in teſtimonium, ut teſtimo- Marc. 1. a. 2.
nium perhiberet de lumine, ut omnes cre-
derent per illum.
8 Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium
perhiberet de lumine.
9 * Erat lux vera, quæ illuminat omnem *Infr. 3. c. 19.
hominem venientem in hunc mundum. B
10 In mundo erat, * & mundus per ipſum * Hebr.
factus eſt, & mundus eum non cognovit. 11. a. 8.
11 In propria venit, & ſui eum non rece-
perunt.
12 Quotquot autem receperunt eum, dedit
eis poteſtatem filios Dei fieri, his, qui cre-
dunt in nomine ejus:
13 Qui non ex ſanguinibus, neque ex vo-
luntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed
ex Deo nati ſunt.
14 * Et Verbum caro factum eſt, & habi- *Matt. 1. c. 16.
tavit in nobis: & vidimus gloriam ejus, glo- Luc. 2.
riam quaſi unigeniti a patre, plenum gra- a. 7.
tiæ, & veritatis.
15 Joannes teſtimonium perhibet de ipſo,
& clamat dicens: Hic erat, quem dixi: Qui
poſt me venturus eſt, ante me factus eſt,
quia prior me erat.
16 * Et de plenitudine ejus nos omnes ac- * 1.
cepimus, & gratiam pro gratia. Tim. 6. d. 17.
17 Quia lex per Moyſen data eſt, gratia, C
& veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.
18 * Deum nemo vidit umquam: Unigenitus * 1.
filius, qui eſt in ſinu patris, ipſe enarravit. Tim. 6.
19 Et hoc eſt teſtimonium Joannis, quan- d. 16.
do miſerunt Judæi ab Jeroſolymis ſacerdotes 1. Joan.
& Levitas ad eum, ut interrogarent eum: 4. c. 12.
Tu quis es?
20 Et confeſſus eſt, & non negavit: &
confeſſus eſt: Quia non ſum ego Chriſtus.
21 Et interrogaverunt eum: Quid er-
go? Elias es tu? Et dixit: Non ſum. Pro- * Iſaiæ 40. a. 3.
pheta es tu? Et reſpondit: Non.
22 Dixerunt ergo ei: Quis es, ut reſponſum de- Matt.
mus his, qui miſerunt nos? quid dicis de teipſo? 3. a. 3.
23 Ait: * Ego vox clamantis in deſerto: Di- D
rigite viam Dñi, ſicut dixit Iſaias propheta. Marc.
24 Et qui miſſi fuerant, erant ex Phariſæis. 1. a. 3.
25 Et interrogaverunt eum, & dixerunt Luc. 3.
ei: Quid ergo baptizas, ſi tu non es Chri- b. 4.
ſtus, neque Elias, neque Propheta?
26 Reſpondit eis Joannes dicens: * Ego *Matt. 3. c. 11.

baptizo

baptizo in aqua: medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis.
27 * Ipse est, qui post me venturus est, qui ante me factus est: cujus ego non sum dignus, ut solvam ejus corrigiam calceamenti.
*Marc. 1. a. 7. Luc. 3. d. 16. Act. 1. a. 5. 11. c. 16 & 19. a. 4.
28 Hæc in Bethania facta sunt trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans.
29 Altera die vidit Joannes Jesum venientem ad se, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.
30 Hic est, de quo dixi: Post me venit vir, qui ante me factus est, quia prior me erat.
31 Et ego nesciebam eum, sed ut manifestetur in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans.
32 Et testimonium perhibuit Joannes dicens: * Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de cælo, & mansit super eum.
*Matt. 3. d. 16. Marc. 1. b. 10. Luc. 3. e. 22.
33 Et ego nesciebam eum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu sancto.
E
34 Et ego vidi, & testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei.
35 Altera die iterum stabat Joannes, & ex discipulis ejus duo.
36 Et respiciens Jesum ambulantem dicit: Ecce agnus Dei.
37 Et audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt Jesum.
38 Conversus autem Jesus, & videns eos sequentes se, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei: Rabbi, (quod dicitur interpretatum Magister,) ubi habitas?
F
39 Dicit eis: Venite, & videte. Venerunt, & viderunt ubi maneret, & apud eum manserunt die illo: hora autem erat quasi decima.
40 Erat autem Andreas frater Simonis Petri, unus ex duobus, qui audierant a Joanne, & secuti fuerant eum.
41 Invenit hic primum fratrem suum Simonem, & dicit ei: Invenimus Messiam: (quod est interpretatum Christus.)
42 Et adduxit eum ad Jesum. Intuitus autem eum Jesus dixit: Tu es Simon filius Jona: tu vocaberis Cephas: quod interpretatur Petrus.
43 In crastinum voluit exire in Galilæam, & invenit Philippum. Et dicit ei Jesus: Sequere me.
44 Erat autem Philippus a Bethsaida, civitate Andreæ, & Petri.
G
45 Invenit Philippus Nathanael, & dicit ei: Quem scripsit * Moyses in lege, & * Prophetæ, invenimus Jesum filium Joseph a Nazareth.
* Gen. 49. b. 10. Deuter. 18. d. 18. * Isaiæ 40. c. 10. & 45. b. 8. Jerem. 23. a. 5 Ezech. 34. f. 23. & 37. e. 24. Dan. 9. f. 24. & 25.
46 Et dixit ei Nathanael: A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus: Veni, & vide.
47 Vidit Jesus Nathanael venientem ad se, & dicit de eo: Ecce vere Israelita, in quo dolus non est.
48 Dicit ei Nathanael: Unde me nosti? Respondit Jesus, & dixit ei: Priusquam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, vidi te.
49 Respondit ei Nathanael, & ait: Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Israel.
50 Respondit Jesus, & dixit ei: Quia dixi tibi: Vidi te sub ficu, credis: majus his videbis.
51 Et dicit ei: Amen, amen dico vobis, videbitis cælum apertum, & Angelos Dei ascendentes, & descendentes supra Filium hominis.

CAPUT II.

Jesus ad nuptias invitatus aquam in vinum convertit; & a Capharnaum veniens Jerosolymam, ejicit de templo negotiatores; ac signo a Judæis petito, dicit, Solvite templum hoc &c. *multi propter signa crediderunt in nomine Jesu, quibus ipse non se credebat.*

A
1 Et die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ: & erat mater Jesu ibi.
2 Vocatus est autem & Jesus, & discipuli ejus ad nuptias.
3 Et deficiente vino, dicit mater Jesu ad eum: Vinum non habent.
4 Et dicit ei Jesus: Quid mihi, & tibi est, mulier? nondum venit hora mea.
5 Dicit mater ejus ministris: Quodcumque dixerit vobis, facite.
6 Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ secundum purificationem Judæorum, capientes singulæ metretas binas, vel ternas.
7 Dicit eis Jesus: Implete hydrias aqua. Et impleverunt eas usque ad summum.
8 Et dicit eis Jesus: Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.
9 Ut autem gustavit architriclinus aquam vinum factam, & non sciebat unde esset, ministri autem sciebant, qui hauserant aquam; vocat sponsum architriclinus, B
10 Et dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit: & cum inebriati fuerint, tunc id, quod deterius est: Tu autem servasti bonum vinum usque adhuc.
11 Hoc fecit initium signorum Jesus in Cana Galilææ: & manifestavit gloriam suam, & crediderunt in eum discipuli ejus. C
12 Post hoc descendit Capharnaum ipse, & mater ejus, & fratres ejus, & discipuli ejus: & ibi manserunt non multis diebus.
13 Et prope erat Pascha Judæorum, & ascendit Jesus Jerosolymam.
14 Et invenit in templo vendentes boves, & oves, & columbas, & nummularios sedentes.
15 Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo, oves quoque, & boves, & nummulariorum effudit æs, & mensas subvertit.
16 Et his, qui columbas vendebant, dixit: Auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei domum negotiationis.
17 Recordati sunt vero discipuli ejus, quia scriptum est: * Zelus domus tuæ comedit me. * Psal. 68. b. 10.
18 Responderunt ergo Judæi, & dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis?
19 Respondit Jesus, & dixit eis: * Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. * Matt. 26. f. 61. & 27. e. 40. Marc. 14. f. 58. & 15. c. 29.
20 Dixerunt ergo Judæi: Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud?
21 Ille autem dicebat de templo corporis sui.
22 Cum ergo resurrexisset a mortuis, recordati sunt discipuli ejus, quia hoc dicebat, & * crediderunt scripturæ, & sermoni, quem dixit Jesus. D * Psal. 3. b. 6. & 56. b. 9.
23 Cum autem esset Jerosolymis in pascha in die festo, multi crediderunt in nomine ejus, videntes signa ejus, quæ faciebat.
24 Ipse autem Jesus non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes:
25 Et quia opus ei non erat, ut quis testimonium perhiberet de homine; ipse enim sciebat, quid esset in homine.

CAPUT III.

Nicodemum nocte edocet de renascendo ex aqua & Spiritu, ac de sui instar ænei serpentis exaltatione, quodque Deus Filium suum misit ad salvandum mundum: facta quæstione de purificatione, Joannes suis discipulis de Christo murmurantibus, laudat ipsum dicens, illum crescere oportere, se autem minui, & quod Pater omnia dederit in manu ejus; ut qui in eum credit, habeat vitam æternam, qui vero non credit, maneat ira Dei super eum.

1 Erat autem homo ex Pharisæis Nicodemus nomine, princeps Judæorum. A
2 Hic venit ad Jesum nocte, & dixit ei: Rabbi, scimus, quia a Deo venisti magister; nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.
3 Respondit Jesus, & dixit ei: Amen, amen dico tibi: nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei.
4 Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? numquid potest in ventrem matris suæ iterato introire, & renasci?
5 Respondit Jesus: Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.
6 Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est.
7 Non mireris, quia dixi tibi: Oportet vos nasci denuo.
8 Spiritus ubi vult spirat, & vocem ejus audis, * sed nescis unde veniat, aut quo vadat: sic est omnis, qui natus est ex spiritu. * Psal. 134. b. 7.
9 Respondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri?

B

10 Respondit Jesus, & dixit ei: Tu es magister in Israel, & hæc ignoras?

11 Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur, & testimonium nostrum non accipitis.

12 Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo, si dixero vobis cælestia, credetis?

13 Et nemo ascendit in cęlum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis, qui est in cælo.

* Num. 21. c. 9.

14 * Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis,

15 Ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

* 1. Joa. 4. b. 9.

16 * Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

17 Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum.

C

18 Qui credit in eum, non judicatur: qui autem non credit, jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei.

* Supr. 1. a. 9.

19 Hoc est autem judicium: * quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem; erant enim eorum mala opera.

20 Omnis enim, qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus:

21 Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera ejus, quia in Deo sunt facta.

22 Post hæc venit Jesus, & discipuli ejus in terram Judæam, & illic demorabatur cum eis, * & baptizabat.

* Infra 4. a. 1.

23 Erat autem & Joannes baptizans in Ænnon juxta Salim, quia aquæ multæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur.

24 Nondum enim missus fuerat Joannes in carcerem.

25 Facta est autem quæstio ex discipulis Joannis cum Judæis de Purificatione.

26 Et venerunt ad Joannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, * cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.

* Supr. 1. c. 19.

D

27 Respondit Joannes, & dixit: Non potest homo accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de cælo.

28 Ipsi vos mihi testimonium perhibetis, * quod dixerim: Non sum ego Christus, sed quia missus sum ante illum.

* Supr. 1. c. 20.

29 Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi, qui stat, & audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est.

30 Illum oportet crescere, me autem minui.

31 Qui desursum venit, super omnes est. Qui est de terra, de terra est, & de terra loquitur: qui de cælo venit, super omnes est.

32 Et quod vidit, & audivit, hoc testatur: & testimonium ejus nemo accipit.

33 Qui accepit ejus testimonium, signavit, quia * Deus verax est.

* Rom. 3. a. 4.

34 Quem enim misit Deus, verba Dei loquitur; non enim ad mensuram dat Deus spiritum.

35 Pater diligit Filium, & omnia dedit in manu ejus.

* 1. Joa. 5. c. 20.

36 * Qui credit in Filium, habet vitam æternam: qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira manet super eum.

CAPUT IV.

Jesus cum muliere Samaritana loquitur de aqua viva, & adorando Deo in spiritu, manifestans ei se esse Messiam promissum: & discipulis dicit se cibum habere, quem illi nesciunt, nempe Patris obedientiam: de messe, & metente, ac seminante: multi Samaritanorum credunt in eum: filium reguli sanitati restituit.

A

1 Ut ergo cognovit Jesus, quia audierunt Pharisæi, quod Jesus plures discipulos facit, * & baptizat, quam Joannes,

* Supr. 3. c. 22.

2 (Quamquam Jesus non baptizaret, sed discipuli ejus)

3 Reliquit Judæam, & abiit iterum in Galilæam.

4 Oportebat autem eum transire per Samariam.

5 Venit ergo in civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar, juxta prædium, * quod dedit Jacob Joseph filio suo.

* Gen. 33. d. 19. & 48. d. 22. Jos. 24. d. 32.

6 Erat autem ibi fons Jacob. Jesus ergo fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem. Hora erat quasi sexta.

7 Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Jesus: Da mihi bibere.

8 (Discipuli enim ejus abierant in civitatem, ut cibos emerent.)

9 Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu, Judæus cum sis, bibere a me poscis, quæ sum mulier Samaritana? non enim coutuntur Judæi Samaritanis.

B

10 Respondit Jesus, & dixit ei: Si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi: Da mihi bibere; tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam vivam.

11 Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus est: unde ergo habes aquam vivam?

12 Numquid tu major es patre nostro Jacob, qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit, & filii ejus, & pecora ejus?

13 Respondit Jesus, & dixit ei: Omnis, qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum:

14 Sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.

C

15 Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque veniam huc haurire.

16 Dicit ei Jesus: Vade, voca virum tuum, & veni huc.

17 Respondit mulier, & dixit: Non habeo virum. Dicit ei Jesus: Bene dixisti, quia non habeo virum;

18 Quinque enim viros habuisti, & nunc, quem habes, non est tuus vir: hoc vere dixisti.

19 Dicit ei mulier: Domine, video, quia propheta es tu.

20 Patres nostri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, * quia Jerosolymis est locus, ubi adorare oportet.

* Deut. 12. a. 5.

21 Dicit ei Jesus: Mulier crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Jerosolymis adorabitis Patrem.

22 * Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus, quia salus ex Judæis est.

* 4. Reg. 17. g. 41.

D

23 Sed venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate. Nam & Pater tales quærit, qui adorent eum.

24 * Spiritus est Deus: & eos, qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare.

* 1. Cor. 3. d. 17.

25 Dicit ei mulier: Scio, quia Messias venit (qui dicitur Christus;) cum ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia.

26 Dicit ei Jesus: Ego sum, qui loquor tecum.

27 Et continuo venerunt discipuli ejus: & mirabantur, quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: Quid quæris, aut quid loqueris cum ea?

28 Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abiit in civitatem, & dicit illis hominibus:

29 Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcumque feci; numquid ipse est Christus?

30 Exierunt ergo de civitate, & veniebant ad eum.

31 Interea rogabant eum discipuli, dicentes: Rabbi, manduca.

E

32 Ille autem dicit eis: Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.

33 Dicebant ergo discipuli ad invicem: Numquid aliquis attulit ei manducare?

34 Dicit eis Jesus: Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me, ut perficiam opus ejus.

35 Nonne vos dicitis, quod adhuc quatuor menses sunt, & messis venit? Ecce dico vobis: Levate oculos vestros, & videte regiones, * quia albæ sunt jam ad messem.

* Matt. 9. d. 37. Luc. 10. a. 2.

36 Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam, ut & qui seminat, simul gaudeat, & qui metit.

37 In hoc enim est verbum verum, quia

alius

alius est qui seminat, & alius est qui metit.

38 Ego misi vos metere quod vos non laborastis: alii laboraverunt, & vos in labores eorum introistis.

39 Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris testimonium perhibentis: Quia dixit mihi omnia quæcumque feci.

F

40 Cum venissent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum, ut ibi maneret. Et mansit ibi duos dies.

41 Et multo plures crediderunt in eum propter sermonem ejus.

42 Et mulieri dicebant: Quia jam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audivimus, & scimus, quia hic est vere Salvator mundi.

43 Post duos autem dies exiit inde, & abiit in Galilæam.

*Matt. 13. e. 57. Marc. 6. a. 4. Luc. 4. d. 24.

44 * Ipse enim Jesus testimonium perhibuit, quia propheta in sua patria honorē non habet.

45 * Cum ergo venisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidissent, quæ fecerat Jerosolymis in die festo; & ipsi enim venerant ad diem festum.

*Matt. 4. b. 12. Marc. 1. b. 14. Luc. 4. b. 14. * Supr. 2. b. 9.

46 Venit ergo iterum in Cana Galilææ, *ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam Regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum.

47 Hic cum audisset, quia Jesus adveniret a Judæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum, ut descenderet, & sanaret filium ejus; incipiebat enim mori.

G

48 Dixit ergo Jesus ad eum: Nisi signa, & prodigia videritis, non creditis.

49 Dicit ad eum Regulus: Domine, descende, prius quam moriatur filius meus.

50 Dicit ei Jesus: Vade, filius tuus vivit. Credidit homo sermoni, quem dixit ei Jesus, & ibat.

51 Jam autem eo descendente, servi occurrerunt ei, & nuntiaverunt dicentes, quia filius ejus viveret.

52 Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris.

53 Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Jesus: Filius tuus vivit: & credidit ipse, & domus ejus tota.

54 Hoc iterum secundum signum fecit Jesus, cum venisset a Judæa in Galilæam.

CAPUT V.

Jesus ad piscinam sanato ægroto, qui 38. annis languerat, jubet sabbato tollere grabatum; & Judæis id calumniantibus respondet, se omnia sua simul cum Patre operari, mortuosque vivificare, ac judicem ab illo constitutum esse omnium, cui & Joannes, & propria opera, ac Pater, imo & Moyses ipse testimonium perhibent.

A

1 POst hæc erat dies festus Judæorum, & ascendit Jesus Jerosolymam.

Levit. 23. a. 5. Deuter. 16. a. 1.

2 Est autem Jerosolymis Probatica piscina, quæ cognominatur Hebraice Bethsaida, quinque porticus habens.

3 In his jacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum expectantium aquæ motum.

4 Angelus autem Domini descendebat secundum tempus in piscinam, & movebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate.

5 Erat autem quidam homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate sua.

B

6 Hunc cum vidisset Jesus jacentem, & cognovisset, quia jam multum tempus haberet, dicit ei: Vis sanus fieri?

7 Respondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam; dum venio enim ego, alius ante me descendit.

8 Dicit ei Jesus: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.

9 Et statim sanus factus est homo ille: & sustulit grabatum suum, & ambulabat. Erat autem sabbatum in die illo.

* Exod. 20. b. 11. Jer. 17. d. 24.

10 Dicebant ergo Judæi illi, qui sanatus fuerat: * Sabbatum est: non licet tibi tollere grabatum tuum.

11 Respondit eis: Qui me sanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, & ambula.

12 Interrogaverunt ergo eum: Quis est ille homo, qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum, & ambula?

13 Is autem, qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset. Jesus enim declinavit a turba constituta in loco.

C

14 Postea invenit eum Jesus in templo, & dixit illi: Ecce sanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

15 Abiit ille homo, & nuntiavit Judæis, quia Jesus esset, qui fecit eum sanum.

16 Propterea persequebantur Judæi Jesum, quia hæc faciebat in sabbato.

17 Jesus autem respondit eis: Pater meus usque modo operatur, & ego operor.

18 Propterea ergo magis quærebant eum Judæi interficere, quia non solum solvebat sabbatum, sed & patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo. Respondit itaque Jesus, & dixit eis:

19 Amen, amen dico vobis: non potest Filius a se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem; quæcumque enim ille fecerit, hæc & Filius similiter facit.

D

20 Pater enim diligit Filium, & omnia demonstrat ei, quæ ipse facit: & majora his demonstrabit ei opera, ut vos miremini.

21 Sicut enim Pater suscitat mortuos, & vivificat, sic & Filius, quos vult, vivificat.

22 Neque enim Pater judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio,

23 Ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem: qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui misit illum.

24 Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei, qui misit me, habet vitam æternam, & in judicium non venit, sed transiit a morte in vitam.

25 Amen, amen dico vobis, quia venit hora, & nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei: & qui audierint, vivent.

E

26 Sicut enim Pater habet vitam in semetipso, sic dedit & Filio habere vitam in semetipso:

27 Et potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est.

28 Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei:

29 * Et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ, qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii.

*Matt. 25. d. 46.

30 Non possum ego a meipso facere quidquam. Sicut audio, judico: & judicium meum justum est, quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.

31 Si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum non est verum.

32 * Alius est, qui testimonium perhibet de me: & scio, quia verum est testimonium, quod perhibet de me.

*Matt. 3. d. 17. Supr. 1. b. 15.

33 Vos misistis ad Joannem: & testimonium perhibuit veritati.

F

34 Ego autem non ab homine testimonium accipio, sed hæc dico, ut vos salvi sitis.

35 Ille erat lucerna ardens, & lucens. Vos autem voluistis ad horam exultare in luce ejus.

36 Ego autem habeo testimonium majus Joanne. Opera enim, quæ dedit mihi Pater, ut perficiam ea, ipsa opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me:

37 Et qui misit me Pater, *ipse testimonium perhibuit de me: neque vocem ejus umquam audistis, * neque speciem ejus vidistis.

*Matt. 3. d. 17. & 17. a. 5. * Deut. 4. b. 12.

38 Et verbum ejus non habetis in vobis manens, quia quem misit ille, huic vos non creditis.

G

39 Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere: & illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me:

40 Et non vultis venire ad me, ut vitā habeatis.

41 Claritatem ab hominibus non accipio.

42 Sed cognovi vos, quia dilectionem Dei non habetis in vobis.

43 Ego veni in nomine Patris mei, & non accipitis me: si alius venerit in nomine suo, illum accipietis.

*1.Cor. 4. a. 3. — 44 Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis, * & gloriam, quæ a solo Deo est, non quæritis?

45 Nolite putare, quia ego accusaturus sim vos apud Patrem. Est qui accusat vos Moyses, in quo vos speratis.

*Gen. 3. c. 15. & 22. d. 18. & 49. b. 10 Deuter. 18. e. 15. — 46 Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi; * de me enim ille scripsit.

47 Si autem illius litteris non creditis, quomodo verbis meis credetis?

CAPUT VI.

Quinque panibus & duobus piscibus satiat quinque virorum millia: fugit volentes ipsum facere regem: super mare ad discipulos vento agitatos ambulat: de pane cœlesti docet, quodque ipse sit panis vitæ, & caro ejus cibus, quem oporteat manducare, sanguisque ejus potus, quem oporteat bibere: quidam discipuli offensi ejus sermone deserunt ipsum, Apostoli autem cum eo permanent; quorum tamen unum dicit esse diabolum.

A Matth. 14. b. 13. Marc. 6. d. 32. Luc. 9. a. 10. — 1 Post hæc abiit Jesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis:

2 Et sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur.

3 Subiit ergo in montem Jesus, & ibi sedebat cum discipulis suis.

4 Erat autem proximum Pascha, dies festus Judæorum.

5 Cum sublevasset ergo oculos Jesus, & vidisset, quia multitudo maxima venit ad eum, dixit ad Philippum: Unde ememus panes, ut manducent hi?

6 Hoc autem dicebat tentans eum; ipse enim sciebat, quid esset facturus.

7 Respondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat.

8 Dicit ei unus ex discipulis ejus, Andreas frater Simonis Petri:

9 Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces: sed hæc quid sunt inter tantos?

B — 10 Dixit ergo Jesus: Facite homines discumbere. Erat autem fœnum multum in loco. Discubuerunt ergo viri, numero quasi quinque millia.

11 Accepit ergo Jesus panes: & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus: similiter & ex piscibus quantum volebant.

12 Ut autem impleti sunt, dixit discipulis suis: Colligite quæ superaverunt fragmenta, ne pereant.

13 Collegerunt ergo, & impleverunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis, quæ superfuerunt his, qui manducaverant.

14 Illi ergo homines cum vidissent quod Jesus fecerat signum, dicebant: Quia hic est vere propheta, qui venturus est in mundum.

*Matt. 14. c. 23. Marc. 6. f. 46. — 15 Jesus ergo cum cognovisset, quia venturi essent, ut raperent eum, & facerent eum regem, * fugit iterum in montem ipse solus.

16 Ut autem sero factum est, descenderunt discipuli ejus ad mare.

17 Et cum ascendissent navim, venerunt trans mare in Capharnaum: & tenebræ jam factæ erant, & non venerat ad eos Jesus.

C — 18 Mare autẽ, vento magno flante exurgebat.

19 Cum remigassent ergo quasi stadia viginti quinque aut triginta, vident Jesum ambulantem supra mare, & proximum navi fieri, & timuerunt.

20 Ille autem dicit eis: Ego sum, nolite timere.

21 Voluerunt ergo accipere eum in navim: & statim navis fuit ad terram, in quam ibant.

22 Altera die turba, quæ stabat trans mare, vidit, quia navicula alia non erat ibi nisi una, & quia non introisset cum discipulis suis Jesus in navim, sed soli discipuli ejus abiissent:

23 Aliæ vero supervenerunt naves a Tiberiade juxta locum, ubi manducaverant panem, gratias agentes Domino.

24 Cum ergo vidisset turba, quia Jesus non esset ibi, neque discipuli ejus, ascenderunt in naviculas, & venerunt Capharnaum quærentes Jesum.

25 Et cum invenissent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc venisti?

26 Respondit eis Jesus, & dixit: Amen, amen dico vobis: quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.

27 Operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis. * Hunc enim Pater signavit Deus. — D *Matt. 3. d. 17. & 17. a. 5. Supr. 1. d. 32.

28 Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus, ut operemur opera Dei?

29 Respondit Jesus, & dixit eis: * Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille. — *1. Joa. 3. d. 23.

30 Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis signũ, ut videamus & credamus tibi? quid operaris?

31 Patres nostri manducaverunt manna in deserto, sicut scriptum est: * Panem de cælo dedit eis manducare. — *Exod. 16. d. 14. Numer. 11. b. 7. Ps. 77. e. 24. Sap. 16. c. 20.

32 Dixit ergo eis Jesus: Amen, amen dico vobis: Non Moyses dedit vobis panem de cælo, sed Pater meus dat vobis panem de cælo verum.

33 Panis enim Dei est, qui de cælo descendit, & dat vitam mundo.

34 Dixerunt ergo ad eum: Domine, semper da nobis panem hunc.

35 Dixit autem eis Jesus: Ego sum panis vitæ; * qui venit ad me, non esuriet: & qui credit in me, non sitiet umquam. — *Eccl. 24. c. 29.

36 Sed dixi vobis, quia & vidistis me, & non creditis.

37 Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum, qui venit ad me, non ejiciam foras.

38 Quia descendi de cęlo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me. — E

39 Hæc est autem voluntas ejus, qui misit me, Patris, ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die.

40 Hæc est autem voluntas Patris mei, qui misit me, ut omnis, qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam: & ego resuscitabo eum in novissimo die.

41 Murmurabant ergo Judæi de illo, quia dixisset: Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi,

42 Et dicebant: * Nonne hic est Jesus Filius Joseph, cujus nos novimus patrem, & matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de cælo descendi? — *Matt. 13. g. 55. Marc. 6. a. 3

43 Respondit ergo Jesus, & dixit eis: Nolite murmurare in invicem.

44 Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum: & ego resuscitabo eum in novissimo die.

45 Est scriptum in Prophetis: * Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis, qui audivit a Patre, & didicit, venit ad me. — *Isaiæ 54. f. 13.

46 Non quia Patrem vidit quisquam, * nisi is, qui est a Deo, hic vidit Patrem. — F *Matt. 11. d. 27.

47 Amen, amen dico vobis: Qui credit in me, habet vitam æternam.

48 Ego sum panis vitæ.

49 * Patres vestri manducaverunt manna in deserto, & mortui sunt. — *Exod. 16. c. 13.

50 Hic est panis de cælo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur.

51 Ego sum panis vivus, qui de cęlo descendi

52 Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum: & panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.

53 Litigabant ergo Judæi ad invicem, dicentes: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?

54 Dixit ergo eis Jesus: Amen, amen dico vobis: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

55 Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: & ego resuscitabo eum in novissimo die.

56 * Caro enim mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. — *1. Cor. 11. f. 27.

57 Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.

58 Sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem; & qui manducat me, & ipse vivet propter me.

59 Hic

59 Hic eſt panis, qui de cælo deſcendit.
Non ſicut manducaverunt patres veſtri manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.
60 Hæc dixit in ſynagoga docens, in Capharnaum.
61 Multi ergo audientes ex diſcipulis ejus, dixerunt: Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?
G 62 Sciens autem Jeſus apud ſemetipſum, quia murmurarent de hoc diſcipuli ejus, dixit eis: Hoc vos ſcandalizat?
* Supr. 3. b.13. 63 Si ergo videritis * Filium hominis aſcendentem, ubi erat prius?
64 Spiritus eſt, qui vivificat: caro non prodeſt quidquam: verba, quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt.
65 Sed ſunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Jeſus, qui eſſent non credentes, & quis traditurus eſſet eum.
66 Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum a Patre meo.
67 Ex hoc multi diſcipulorum ejus abierunt retro, & jam non cum illo ambulabant.
68 Dixit ergo Jeſus ad duodecim: Numquid & vos vultis abire?
69 Reſpondit ergo ei Simon Petrus: Dñe, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes:
*Matt. 16.c.16. Marc. 8. c.29. Luc. 9. b. 20. 70 * Et nos credidimus, & cognovimus, quia tu es Chriſtus Filius Dei.
71 Reſpondit eis Jeſus: Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis unus diabolus eſt?
72 Dicebat autem Judam Simonis Iſcariotem; hic enim erat traditurus eum, cum eſſet unus ex duodecim.

CAPUT VII.

Ad Scenopegiæ feſtum quaſi in occulto aſcendens, convincit de ipſius doctrina Judæos, quod ipſum injuſte calumniarentur de curato homine ſabbato: ſitientes ad ſe vocat; & de ipſo turba varie loquitur: miniſtri qui ad eum apprehendendum miſſi erant, audita ejus prædicatione collaudant ipſum; ſed & Nicodemus ipſum defendens male audit a Pontificibus & Phariſæis.

A 1 POſt hæc autem ambulabat Jeſus in Galilæam; non enim volebat in Judæam ambulare, quia quærebant eum Judæi interficere.
2 Erat autem in proximo dies feſtus Judæorum, * Scenopegia.
* Lev. 23.f.34. 3 Dixerunt autem ad eum fratres ejus: Tranſi hinc, & vade in Judæam, ut & diſcipuli tui videant opera tua, quæ facis.
4 Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipſe in palam eſſe; ſi hæc facis, manifeſta teipſum mundo.
5 Neque enim fratres ejus credebant in eum.
6 Dicit ergo eis Jeſus: Tempus meum nondum advenit, tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum.
7 Non poteſt mundus odiſſe vos: me autem odit, quia ego teſtimonium perhibeo de illo, quod opera ejus mala ſunt.
B 8 Vos aſcendite ad diem feſtum hunc: ego autem non aſcendo ad diem feſtum iſtum, quia meum tempus nondum impletum eſt.
9 Hæc cum dixiſſet, ipſe manſit in Galilæa.
10 Ut autem aſcenderunt fratres ejus, tunc & ipſe aſcendit ad diem feſtum, non manifeſte, ſed quaſi in occulto.
11 Judæi ergo quærebant eum in die feſto, & dicebant: Ubi eſt ille?
12 Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant: Quia bonus eſt. Alii autem dicebant: Non, ſed ſeducit turbas.
13 Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum Judæorum.
14 Jam autem die feſto mediante, aſcendit Jeſus in templum, & docebat.
15 Et mirabantur Judæi dicentes: Quomodo hic litteras ſcit, cum non didicerit?
C 16 Reſpondit eis Jeſus, & dixit: Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus, qui miſit me.
17 Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoſcet de doctrina, utrum ex Deo ſit, an ego a meipſo loquar.
18 Qui a ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quærit. Qui autem quærit gloriam ejus, qui miſit eum, hic verax eſt, & injuſtitia in illo non eſt.
19 * Nonne Moyſes dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem? * Exod. 24. a. 3.
20 * Quid me quæritis interficere? Reſpondit turba, & dixit: Dæmonium habes; quis te quærit interficere? * Supr. 5. c.18.
21 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Unum opus feci, & omnes miramini.
22 Propterea * Moyſes dedit vobis circumciſionem: (non quia ex Moyſe eſt, * ſed ex patribus,) & in ſabbato circumciditis hominem. * Lev. 12. a.3. * Gen. 17.b.10.
23 Si circumciſionem accipit homo in ſabbato, ut non ſolvatur lex Moyſi; mihi indignamini, quia totum hominem ſanum feci in ſabbato? D
24 * Nolite judicare ſecundum faciem, ſed juſtum judicium judicate. * Deut. 1. c.16.
25 Dicebant ergo quidam ex Jeroſolymis: Nonne hic eſt, quem quærunt interficere?
26 Et ecce palam loquitur, & nihil ei dicunt. Numquid vere cognoverunt principes, quia hic eſt Chriſtus?
27 Sed hunc ſcimus, unde ſit: Chriſtus autem cum venerit, nemo ſcit, unde ſit.
28 Clamabat ergo Jeſus in templo docens, & dicens: Et me ſcitis, & unde ſim, ſcitis: & a me ipſo non veni, ſed eſt verus, qui miſit me, quem vos neſcitis.
29 Ego ſcio eum, quia ab ipſo ſum, & ipſe me miſit. E
30 Quærebant ergo eum apprehendere: & nemo miſit in illum manus, quia nondum venerat hora ejus.
31 De turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant: Chriſtus cum venerit, numquid plura ſigna faciet, quam quæ hic facit?
32 Audierunt Phariſæi turbam murmurantem de illo hæc: & miſerunt Principes, & Phariſæi miniſtros, ut apprehenderent eum.
33 Dixit ergo eis Jeſus: Adhuc modicum tempus vobiſcũ ſum, & vado ad eum, qui me miſit.
34 * Quæretis me, & non invenietis: & ubi ego ſum, vos non poteſtis venire. * Infr. 13.d.33.
35 Dixerunt ergo Judæi ad ſemetipſos: Quo hic iturus eſt, quia non inveniemus eum? numquid in diſperſionem gentium iturus eſt, & docturus gentes? F
36 Quis eſt hic ſermo, quem dixit: Quæretis me, & non invenietis: & ubi ſum ego, vos non poteſtis venire?
37 In noviſſimo autem * die magno feſtivitatis ſtabat Jeſus, & clamabat dicens: Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat. * Lev. 23.f.27.
38 * Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. * Deut. 18.c.15. Joel. 2. f. 28. Act. 2. c. 17.
39 Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum; nondum enim erat Spiritus datus, quia Jeſus nondum erat glorificatus.
40 Ex illa ergo turba cum audiſſent hos ſermones ejus, dicebant: Hic eſt vere propheta.
41 Alii dicebant: Hic eſt Chriſtus. Quidam autem dicebant: Nũquid a Galilæa venit Chriſtus?
42 * Nonne Scriptura dicit: Quia ex ſemine David, & de Bethlehem caſtello, ubi erat David, venit Chriſtus? *Mich. 5. a. 2. Matth. 2. a. 6.
43 Diſſenſio itaq; facta eſt in turba propter eum.
44 Quidam autem ex ipſis volebant apprehendere eum: ſed nemo miſit ſuper eum manus. G
45 Venerunt ergo miniſtri ad Pontifices, & Phariſæos. Et dixerunt eis illi: Quare non adduxiſtis illum?
46 Reſponderunt miniſtri: Numquam ſic locutus eſt homo, ſicut hic homo.
47 Reſponderunt ergo eis Phariſæi: Numquid & vos ſeducti eſtis?
48 Numquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariſæis?
49 Sed turba hæc, quæ non novit legem, maledicti ſunt.
50 Dixit Nicodemus ad eos, * ille, qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipſis: * Supr. 3. a. 2.
51 Numquid lex noſtra judicat hominem, niſi prius audierit ab ipſo, * & cognoverit quid faciat? * Deut. 17. b.8. & 10. d. 15.
52 Reſponderunt, & dixerunt ei: Numquid & tu Galilæus es? Scrutare Scripturas, & vide, quia a Galilæa propheta non ſurgit.

53 Et reverſi ſunt unuſquiſque in domum
ſuam.

CAPUT VIII.

*Mulierem in adulterio deprehenſam ſcribens
in terra abſolvit ab accuſatoribus: dicit ſe lu-
cem mundi, & Phariſæos in peccato ſuo mo-
rituros: qui etiam vere ſint ejus diſcipuli, qui-
ve ſervi, aut liberi: dicit, illos neque ex Deo,
neque ex Abraham, ſed ex patre diabolo eſ-
ſe, qui veritatem dicenti non crederent: blaſ-
phemantibus dicit, ſe dæmonium non habere, ſed
Patrem honorificare, & antequam Abraham
fieret, ſe eſſe; volentibuſque eum lapidare,
auferens ſui proſpectum exit de templo.*

A 1 JEſus autem perrexit in montem Oliveti:
2 Et diluculo iterum venit in tem-
plum, & omnis populus venit ad eum,
& ſedens docebat eos.
3 Adducunt autem Scribæ, & Phariſæi
mulierem in adulterio deprehenſam: & ſta-
tuerunt eam in medio,
4 Et dixerunt ei: Magiſter, hæc mulier
modo deprehenſa eſt in adulterio.
Levit. 5 * In lege autem Moyſes mandavit nobis
20.b.10. hujuſmodi lapidare. Tu ergo quid dicis?
6 Hoc autem dicebant tentantes eum, ut
poſſent accuſare eum. Jeſus autem inclinans
ſe deorſum, digito ſcribebat in terra.
7 Cum ergo perſeverarent interrogantes eum,
** Deut.* erexit ſe, & dixit eis: * Qui ſine peccato eſt
17. b.7. veſtrum, primus in illam lapidem mittat.
8 Et iterum ſe inclinans, ſcribebat in terra.
9 Audientes autem unus poſt unum exibant,
incipientes a ſenioribus: & remanſit ſolus
Jeſus, & mulier in medio ſtans.
B 10 Erigens autem ſe Jeſus dixit ei: Mulier,
ubi ſunt, qui te accuſabant? nemo te con-
demnavit?
11 Quæ dixit: Nemo, Domine. Dixit au-
tem Jeſus: Nec ego te condemnabo. Vade,
& jam amplius noli peccare.
** 1.Joa.* 12 Iterum ergo locutus eſt eis Jeſus, dicens: *
1. b. 5. Ego ſum lux mundi; qui ſequitur me, non am-
bulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.
13 Dixerunt ergo ei Phariſæi. Tu de te ip-
ſo teſtimonium perhibes: teſtimonium tuum
non eſt verum.
14 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Et ſi ego te-
ſtimonium perhibeo de meipſo, verum eſt teſti-
monium meum, quia ſcio, unde veni, & quo va-
do: vos autẽ neſcitis, unde venio, aut quo vado.
15 Vos ſecundum carnem judicatis: ego
non judico quemquam:
16 Et ſi judico ego, judicium meum ve-
rum eſt, quia ſolus non ſum, ſed ego, &
qui miſit me Pater.
** Deut.* 17 Et in lege veſtra ſcriptum eſt, * quia duo-
17. b.6. rum hominum teſtimonium verum eſt.
& 19. 18 Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo de
d. 15. meipſo: & teſtimonium perhibet de me, qui
Matth. miſit me, Pater.
18.c.16. 19 Dicebant ergo ei: Ubi eſt Pater tuus?
2. Cor. Reſpondit Jeſus: Neque me ſcitis, neque
13. a.1. Patrem meum; ſi me ſciretis, forſitan &
Hebr. Patrem meum ſciretis.
10.c.28. 20 Hæc verba locutus eſt Jeſus in gazophy-
lacio, docens in templo: & nemo apprehen-
dit eum, quia necdum venerat hora ejus.
C 21 Dixit ergo iterum eis Jeſus: Ego vado, &
quæretis me, & in peccato veſtro moriemini.
Quo ego vado, vos non poteſtis venire.
22 Dicebant ergo Judæi: Numquid interfi-
ciet ſemetipſum, quia dixit: Quo ego vado,
vos non poteſtis venire?
23 Et dicebat eis: Vos de deorſum eſtis,
ego de ſupernis ſum. Vos de mundo hoc e-
ſtis, ego non ſum de hoc mundo.
24 Dixi ergo vobis, quia moriemini in pec-
catis veſtris; ſi enim non credideritis, quia
ego ſum, moriemini in peccato veſtro.
25 Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis
Jeſus: Principium, qui & loquor vobis.
26 Multa habeo de vobis loqui, & judicare.
** Rom.* Sed qui me miſit, * verax eſt: & ego quæ au-
1. a. 4. divi ab eo, hæc loquor in mundo.
27 Et non cognoverunt, quia Patrem ejus
dicebat Deum.
28 Dixit ergo eis Jeſus: Cum exaltaveritis
Filium hominis, tunc cognoſcetis, quia ego
ſum, & a meipſo facio nihil, ſed ſicut do-
cuit me Pater, hæc loquor.
29 Et qui me miſit, mecum eſt, & non D
reliquit me ſolum, quia ego quæ placita
ſunt ei, facio ſemper.
30 Hæc illo loquente, multi crediderunt
in eum.
31 Dicebat ergo Jeſus ad eos, qui credide-
runt ei, Judæos: Si vos manſeritis in ſer-
mone meo, vere diſcipuli mei eritis.
32 Et cognoſcetis veritatem, & veritas li-
berabit vos.
33 Reſponderunt ei: Semen Abrahæ ſumus,
& nemini ſervivimus umquam: quomodo tu
dicis: Liberi eritis?
34 Reſpondit eis Jeſus: Amen, amen di-
co vobis, * quia omnis, qui facit peccatum, ** Rom.*
ſervus eſt peccati. *6. c.16.*
35 Servus autem non manet in domo in *2. Petr.*
æternum: Filius autem manet in æternum. *2. d.19.*
36 Si ergo vos Filius liberaverit, vere li-
beri eritis.
37 Scio, quia filii Abrahæ eſtis: ſed quæ- E
ritis me interficere, quia ſermo meus non
capit in vobis.
38 Ego quod vidi apud Patrem meum, lo-
quor: & vos quæ vidiſtis apud patrem ve-
ſtrum, facitis.
39 Reſponderunt, & dixerunt ei: Pater no-
ſter Abraham eſt. Dicit eis Jeſus: Si filii
Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite.
40 Nunc autem quæritis me interficere, ho-
minem, qui veritatem vobis locutus ſum,
quam audivi a Deo: hoc Abraham non fecit.
41 Vos facitis opera patris veſtri. Dixerunt
itaque ei: Nos ex fornicatione non ſumus
nati: unum patrem habemus Deum.
42 Dixit ergo eis Jeſus: Si Deus pater ve-
ſter eſſet, diligeretis utique me. Ego enim
ex Deo proceſſi, & veni; neque enim a me-
ipſo veni, ſed ille me miſit.
43 Quare loquelam meam non cognoſcitis?
quia non poteſtis audire ſermonem meum. F
44 * Vos ex patre diabolo eſtis, & deſide- ** 1.Joa.*
ria patris veſtri vultis facere. Ille homicida *3. b. 8.*
erat ab initio, & in veritate non ſtetit,
quia non eſt veritas in eo: cum loquitur
mendacium, ex propriis loquitur, quia men-
dax eſt, & pater ejus.
45 Ego autem ſi veritatem dico, non cre-
ditis mihi.
46 Quis ex vobis arguet me de peccato? Si
veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?
47 * Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Pro- ** 1.Joa.*
pterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis. *4. b. 6.*
48 Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt
ei: Nonne bene dicimus nos, quia Samari-
tanus es tu, & dæmonium habes?
49 Reſpondit Jeſus: Ego dæmonium non
habeo, ſed honorifico Patrem meum, & vos
inhonoraſtis me.
50 Ego autem non quæro gloriam meam:
eſt qui quærat, & judicet.
51 Amen, amen dico vobis: ſi quis ſer-
monem meum ſervaverit, mortem non vi-
debit in æternum.
52 Dixerunt ergo Judæi: Nunc cognovi- G
mus, quia dæmonium habes. Abraham mor-
tuus eſt, & Prophetæ: & tu dicis: Si quis
ſermonem meum ſervaverit, non guſtabit
mortem in æternum.
53 Numquid tu major es patre noſtro A-
braham, qui mortuus eſt? & Prophetæ mor-
tui ſunt. Quem te ipſum facis?
54 Reſpondit Jeſus: Si ego glorifico meipſum,
gloria mea nihil eſt: eſt Pater meus, qui glorifi-
cat me, quem vos dicitis, quia Deus veſter eſt,
55 Et non cognoviſtis eum: ego autem no-
vi eum. Et ſi dixero, quia non ſcio eum,
ero ſimilis vobis mendax. Sed ſcio eum, &
ſermonem ejus ſervo.
56 Abraham pater veſter exultavit, ut vide-
ret diem meum: vidit, & gaviſus eſt.
57 Dixerunt ergo Judæi ad eum: Quinquagin-
ta annos nondum habes, & Abraham vidiſti?
58 Dixit eis Jeſus: Amen, amen dico vo-
bis, antequam Abraham fieret, ego ſum.

59 Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in eum:
Jesus autem abscondit se, & exivit de templo.

CAPUT IX.

Cæcum a nativitate sabbato illuminat: cujus miraculi gloriam Pharisæi multis technis laborant Christo detrahere; & quia is, qui cæcus fuerat, Christum tuetur, extra synagogam ejicitur: sed a Christo edoctus credit, & adorat ipsum, qui in judicium se in mundum venisse ait.

A 1 ET præteriens Jesus vidit hominem cæ-
cum a nativitate.
2 Et interrogaverunt eum discipuli ejus:
Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes e-
jus, ut cæcus nasceretur?
3 Respondit Jesus: Neque hic peccavit,
neque parentes ejus, sed ut manifestentur
opera Dei in illo.
4 Me oportet operari opera ejus, qui misit
me, donec dies est: venit nox, quando ne-
mo potest operari.
5 Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi.
6 Hæc cum dixisset, expuit in terram, &
fecit lutum ex sputo, & linivit lutum super
oculos ejus,
B 7 Et dixit ei: Vade, lava in natatoria Si-
loe (quod interpretatur Missus.) Abiit er-
go, & lavit, & venit videns.
8 Itaque vicini, & qui viderant eum prius,
quia mendicus erat, dicebant: Nonne hic
est, qui sedebat, & mendicabat? Alii dice-
bant: Quia hic est.
9 Alii autem: Nequaquam, sed similis est
ei. Ille vero dicebat: Quia ego sum.
10 Dicebant ergo ei: Quomodo aperti sunt
tibi oculi?
11 Respondit: Ille homo, qui dicitur Je-
sus, lutum fecit, & unxit oculos meos, &
dixit mihi: Vade ad natatoria Siloe, & la-
va. Et abii, & lavi, & video.
12 Et dixerunt ei: Ubi est ille? Ait: Nescio.
13 Adducunt eum ad Pharisæos, qui cæcus
fuerat.
14 Erat autem sabbatum, quando lutum
fecit Jesus, & aperuit oculos ejus.
15 Iterum ergo interrogabant eum Pharisæi,
quomodo vidisset. Ille autem dixit eis: Lutum
mihi posuit super oculos, & lavi, & video.
C 16 Dicebant ergo ex Pharisæis quidam: Non
est hic homo a Deo, qui sabbatum non cu-
stodit. Alii autem dicebant: Quomodo pot-
est homo peccator hæc signa facere? Et schis-
ma erat inter eos.
17 Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid di-
cis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille
autem dixit: Quia propheta est.
18 Non crediderunt ergo Judæi de illo,
quia cæcus fuisset, & vidisset, donec voca-
verunt parentes ejus, qui viderat:
D 19 Et interrogaverunt eos, dicentes: Hic
est filius vester, quem vos dicitis, quia cæcus
natus est? Quomodo ergo nunc videt?
20 Responderunt eis parentes ejus, & di-
xerunt: Scimus, quia hic est filius noster,
& quia cæcus natus est:
21 Quomodo autem nunc videat, nescimus: aut
quis ejus aperuit oculos, nos nescimus; ipsum
interrogate: ætatem habet, ipse de se loquatur.
E 22 Hæc dixerunt parentes ejus, quoniam
timebant Judæos; jam enim conspiraverant
Judæi, ut si quis eum confiteretur esse
Christum, extra synagogam fieret.
23 Propterea parentes ejus dixerunt: Quia
ætatem habet, ipsum interrogate.
24 Vocaverunt ergo rursum hominem, qui
fuerat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam Deo.
Nos scimus, quia hic homo peccator est.
25 Dixit ergo eis ille: Si peccator est, nescio:
unum scio, quia cæcus cum essem, modo video.
26 Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi?
quomodo aperuit tibi oculos?
27 Respondit eis: Dixi vobis jam, & au-
distis: quid iterum vultis audire? numquid
& vos vultis discipuli ejus fieri?
F 28 Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: Tu disci-
pulus illius sis: nos autē Moysi discipuli sumus.
29 Nos scimus, quia Moysi locutus est
Deus: hunc autem nescimus unde sit.
30 Respondit ille homo, & dixit eis: In
hoc enim mirabile est, quia vos nescitis un-
de sit, & aperuit meos oculos.
31 Scimus autem, quia peccatores Deus
non audit: sed si quis Dei cultor est, & vo-
luntatem ejus facit, hunc exaudit.
32 A sæculo non est auditum, quia quis
aperuit oculos cæci nati.
33 Nisi esset hic a Deo, non poterat face-
re quidquam.
34 Responderunt, & dixerunt ei: In pec-
catis natus es totus, & tu doces nos? Et
ejecerunt eum foras.
35 Audivit Jesus, quia ejecerunt eum fo-
ras: & cum invenisset eum, dixit ei: Tu
credis in Filium Dei? G
36 Respondit ille, & dixit: Quis est, Do-
mine, ut credam in eum?
37 Et dixit ei Jesus: Et vidisti eum, &
qui loquitur tecum, ipse est.
38 At ille ait: Credo Domine. Et proci-
dens adoravit eum.
39 Et dixit Jesus: In judicium ego in hunc
mundum veni, ut qui non vident videant,
& qui vident cæci fiant.
40 Et audierunt quidam ex Pharisæis, qui
cum ipso erant, & dixerunt ei: Numquid
& nos cæci sumus?
41 Dixit eis Jesus: Si cæci essetis, non ha-
beretis peccatum. Nunc vero dicitis: Quia
videmus. Peccatum vestrum manet.

CAPUT X.

Christus verum describens pastorem, & mercenarium, dicit se ostium ovium, & bonum pastorem, qui & alias habeat oves ad idem ovile adducendas: animam suam ponit, ut iterum sumat eam: Judæi lapidare ipsum volunt, quia se ad opera sua referens, dicebat unum esse cum Patre & Filium Dei: quod tamen ostendit non esse blasphemiam.

1 AMen, amen dico vobis: qui non intrat A
per ostium in ovile ovium, sed ascen-
dit aliunde, ille fur est, & latro.
2 Qui autem intrat per ostium, pastor est
ovium.
3 Huic ostiarius aperit, & oves vocem e-
jus audiunt, & proprias oves vocat nomi-
natim, & educit eas.
4 Et cum proprias oves emiserit, ante eas
vadit: & oves illum sequuntur, quia sciunt
vocem ejus.
5 Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt
ab eo, quia non noverunt vocem alienorum.
6 Hoc proverbium dixit eis Jesus. Illi au- B
tem non cognoverunt quid loqueretur eis.
7 Dixit ergo eis iterum Jesus: Amen, amen
dico vobis, quia ego sum ostium ovium.
8 Omnes quotquot venerunt, fures sunt,
& latrones, & non audierunt eos oves.
9 Ego sum ostium. Per me si quis intro-
ierit, salvabitur: & ingredietur, & egredie-
tur, & pascua inveniet.
10 Fur non venit, nisi ut furetur, & ma-
ctet, & perdat. Ego veni, ut vitam habeant,
& abundantius habeant. C
11 Ego sum pastor bonus. * Bonus pastor * Isaiæ 40.c.11. Ezech. 34.f.23. & 37. g. 24.
animam suam dat pro ovibus suis.
12 Mercenarius autem, & qui non est pa-
stor, cujus non sunt oves propriæ, videt lu-
pum venientem, & dimittit oves, & fugit:
& lupus rapit, & dispergit oves:
13 Mercenarius autem fugit, quia merce-
narius est, & non pertinet ad eum de ovibus.
14 Ego sum pastor bonus, & cognosco oves
meas, & cognoscunt me meæ.
15 *Sicut novit me Pater, & ego agnosco Pa- *Matt. 11.d.27. Luc.10. d. 22.
trem, & animam meam pono pro ovibus meis.
16 Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc
ovili: & illas oportet me adducere, & vocem
meam audient, & fiet unū ovile, & unus pastor. D
17 Propterea me diligit Pater, * quia ego * Isaiæ 53. c.7.
pono animam meam, ut iterum sumam eam.
18 Nemo tollit eam a me, sed ego pono
eam a meipso; & potestatem habeo ponendi
eam, & potestatem habeo iterum sumendi
eam. Hoc mandatum accepi a patre meo.
19 Dissensio iterum facta est inter Judæos
propter sermones hos.

20 Di-

20 Dicebant autem multi ex ipsis: Dæmonium habet, & insanit: quid eum auditis?

21 Alii dicebant: Hæc verba non sunt dæmonium habentis: numquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire?

* 1. Mach. 4. g. 56. & 59.

22 * Facta sunt autem Encænia in Jerosolymis: & hiems erat.

23 Et ambulabat Jesus in templo, in porticu Salomonis.

E

24 Circumdederunt ergo eum Judæi, & dicebant ei: Quousque animam nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis palam.

25 Respondit eis Jesus: Loquor vobis, & non creditis. Opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me:

26 Sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis.

27 Oves meæ vocem meam audiunt: & ego cognosco eas, & sequuntur me:

28 Et ego vitam æternam do eis: & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea.

F

29 Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus est: & nemo potest rapere de manu Patris mei.

30 Ego, & Pater unum sumus.

31 Sustulerunt ergo lapides Judæi, ut lapidarent eum.

32 Respondit eis Jesus: Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?

33 Responderunt ei Judæi: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia: & quia tu homo cum sis, facis te ipsum Deum.

* Psal. 81. a. 6.

34 Respondit eis Jesus: Nonne scriptum est in lege vestra, * quia Ego dixi, dii estis?

35 Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solvi Scriptura;

36 Quem Pater sanctificavit, & misit in mundum, vos dicitis: Quia blasphemas, quia dixi, Filius Dei sum?

37 Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi.

G

38 Si autem facio, & si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis, & credatis, quia Pater in me est, & ego in Patre.

39 Quærebant ergo eum apprehendere, & exivit de manibus eorum.

40 Et abiit iterum trans Jordanem in eum locum, ubi erat Joannes baptizans primum, & mansit illic.

41 Et multi venerunt ad eum, & dicebant: Quia Joannes quidem signum fecit nullum.

42 Omnia autem quæcumque dixit Joannes de hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum.

CAPUT XI.

Jesus Lazarum quatuor diebus mortuum resuscitat, præfatus multa cum discipulis & cum Martha: quapropter eum propter hoc miraculum multi in Christum crederent, Pontifices & Pharisæi inito consilio statuerunt eum occidere, Caipha pontifice prophetante oportere Jesum mori, ne totus populus periret: Jesus autem secedit in civitatem Ephrem.

A

1 Erat autem quidam languens Lazarus a Bethania, de castello Mariæ, & Marthæ sororis ejus.

*Matt. 26. a. 7. Luc. 7. f. 37. Infr. 12. a. 3.

2 (Maria autem erat, * quæ unxit Dominum unguento, & extersit pedes ejus capillis suis, cujus frater Lazarus infirmabatur.)

3 Miserunt ergo sorores ejus ad eum dicentes: Domine, ecce quem amas, infirmatur.

4 Audiens autem Jesus dixit eis: Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam.

5 Diligebat autem Jesus Martham, & sororem ejus Mariam, & Lazarum.

6 Ut ergo audivit, quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus.

7 Deinde post hæc dixit discipulis suis: Eamus in Judæam iterum.

8 Dicunt ei discipuli: Rabbi, nunc quærebant te Judæi lapidare, & iterum vadis illuc?

B

9 Respondit Jesus: Nonne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt:

10 Si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non est in eo.

11 Hæc ait, & post hæc dixit eis: Lazarus amicus noster dormit: sed vado, ut a somno excitem eum.

12 Dixerunt ergo discipuli ejus: Domine, si dormit, salvus erit.

13 Dixerat autem Jesus de morte ejus: illi autem putaverunt, quia de dormitione somni diceret.

14 Tunc ergo Jesus dixit eis manifeste: Lazarus mortuus est:

15 Et gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi. Sed eamus ad eum.

16 Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiscipulos: Eamus & nos, ut moriamur cum eo.

C

17 Venit itaque Jesus, & invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem.

18 (Erat autem Bethania juxta Jerosolymam quasi stadiis quindecim.)

19 Multi autem ex Judæis venerant ad Marthã, & Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo.

20 Martha ergo ut audivit, quia Jesus venit, occurrit illi: Maria autem domi sedebat.

21 Dixit ergo Martha ad Jesum: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus.

22 Sed & nunc scio, quia quæcumque poposceris a Deo, dabit tibi Deus.

23 Dicit illi Jesus: Resurget frater tuus.

* Luc. 14. c. 14. Supr. 5. e. 29. * Supr 6. e. 40. & 44.

24 Dicit ei Martha: Scio, quia resurget * in resurrectione in novissimo die.

25 Dixit ei Jesus: Ego sum resurrectio, & vita: * qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet:

26 Et omnis, qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc?

D

27 Ait illi: Utique, Domine, ego credidi, quia tu es Christus filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti.

28 Et cum hæc dixisset, abiit, & vocavit Mariam sororem suam silentio, dicens: Magister adest, & vocat te.

29 Illa ut audivit, surgit cito, & venit ad eum:

30 Nondum enim venerat Jesus in castellum, sed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat ei Martha.

31 Judæi ergo, qui erant cum ea in domo, & consolabantur eam, cum vidissent Mariam, quia cito surrexit, & exiit, secuti sunt eam dicentes: Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi.

32 Maria ergo cum venisset ubi erat Jesus, videns eum, cecidit ad pedes ejus, & dicit ei: Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus.

E

33 Jesus ergo, ut vidit eam plorantem, & Judæos, qui venerant cum ea, plorantes, infremuit spiritu, & turbavit seipsum,

34 Et dixit: Ubi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni, & vide.

35 Et lacrymatus est Jesus.

36 Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodo amabat eum.

* Supr 9. b. 6.

37 Quidam autem ex ipsis dixerunt: * Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere, ut hic non moreretur?

38 Jesus ergo rursum fremens in semetipso, venit ad monumentum. Erat autem spelunca, & lapis superpositus erat ei.

39 Ait Jesus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha soror ejus, qui mortuus fuerat: Domine, jam fœtet; quatriduanus est enim.

40 Dicit ei Jesus: Nonne dixi tibi, quoniam si credideris, videbis gloriam Dei?

F

41 Tulerunt ergo lapidem. Jesus autem elevatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me.

42 Ego autem sciebam, quia semper me audis, sed propter populum, qui circumstat, dixi, ut credant, quia tu me misisti.

43 Hæc cum dixisset, voce magna clamavit: Lazare veni foras.

44 Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus institis, & facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Jesus: Solvite eum, & sinite abire.

45 Multi ergo ex Judæis, qui venerant ad Mariam, & Martham, & viderant quæ fecit Jesus, crediderunt in eum.

46 Quidam autem ex ipsis abierunt ad Pha-

risæos, & dixerunt eis quæ fecit Jesus.
47 Collegerunt ergo Pontifices & Pharisæi
concilium, & dicebant: Quid facimus, quia
hic homo multa signa facit?
48 Si dimittimus eum sic, omnes credent
in eum: & venient Romani, & tollent no-
strum locum, & gentem.
49 * Unus autem ex ipsis Caiphas nomine, (* Infr. 18.c.14.)
cum esset Pontifex anni illius, dixit eis:
Vos nescitis quidquam,
50 Nec cogitatis, quia expedit vobis, ut
unus moriatur homo pro populo, & non to-
ta gens pereat.
G
51 Hoc autem a semetipso non dixit: sed
cum esset Pontifex anni illius, prophetavit,
quod Jesus moriturus erat pro gente,
52 Et non tantum pro gente, sed ut filios
Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum.
53 Ab illo ergo die cogitaverunt, ut in-
terficerent eum.
54 Jesus ergo jam non in palam ambulabat
apud Judæos, sed abiit in regionem juxta
desertum, in civitatem, quæ dicitur Ephrem,
& ibi morabatur cum discipulis suis.
55 Proximum autem erat Pascha Judæorum:
& ascenderunt multi Jerosolymam de regione
ante Pascha, ut sanctificarent seipsos.
56 Quærebant ergo Jesum, & colloquebantur ad
invicem, in templo stantes: Quid putatis, quia
non venit ad diem festum? Dederant autem
Pontifices, & Pharisæi mandatum, ut si quis co
gnoverit ubi sit, indicet, ut apprehendant eum.

CAPUT XII.

Apud Martham & Lazarum receptus, unguento a Maria ungitur, murmurante Juda fure: cogitaverunt autem principes sacerdotum etiam Lazarum occidere: Jesus asello vectus cum honore Jerusalem ingreditur; & gentilibus eum videre cupientibus dicit, horam suæ clarificationis instare, sed granum frumenti prius mortificandum: vox Patris auditur de clarificando nomine suo: princeps hujus mundi foras ejiciendus: de excæcatione Judæorum prophetata ab Isaia: in Christo honoratur, aut spernitur Pater.

A
1 JEsus ergo ante sex dies Paschæ venit Be- (Matth. 26. a.6. Marc. 14. a.3.)
thaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus,
quem suscitavit Jesus.
2 Fecerunt autem ei cœnam ibi: & Martha
ministrabat, Lazarus vero unus erat ex dis-
cumbentibus cum eo.
3 Maria ergo accepit libram unguenti nar-
di pistici pretiosi, & unxit pedes Jesu, & ex-
tersit pedes ejus capillis suis: & domus im-
pleta est ex odore unguenti.
4 Dixit ergo unus ex discipulis ejus, Judas
Iscariotes, qui erat eum traditurus:
5 Quare hoc unguentum non væniit trecen-
tis denariis, & datum est egenis?
6 Dixit autem hoc, non quia de egenis per-
tinebat ad eum, sed quia fur erat, & loculos
habens, ea quæ mittebantur, portabat.
7 Dixit ergo Jesus: Sinite illam, ut in
diem sepulturæ meæ servet illud.
8 Pauperes enim semper habetis vobiscum:
me autem non semper habetis.
B
9 Cognovit ergo turba multa ex Judæis,
quia illic est: & venerunt, non propter Je-
sum tantum, sed ut Lazarum viderent,
quem suscitavit a mortuis.
10 Cogitaverunt autem principes sacerdo-
tum, ut & Lazarum interficerent,
11 Quia multi propter illum abibant ex
Judæis, & credebant in Jesum.
12 In crastinum autem turba multa, quæ
venerat ad diem festum, cum audissent, quia
venit Jesus Jerosolymam,
13 Acceperunt ramos palmarum, & processe-
runt obviam ei, & clamabant: Hosanna, bene-
dictus qui venit in nomine Dñi, Rex Israel.
14 * Et invenit Jesus asellum, & sedit su- (* Zach. 9. b. 9. Matth. 21. a.7. Marc. 11. a.7. Luc.19. e. 35.)
per eum, sicut scriptum est:
15 Noli timere filia Sion: ecce rex tuus
venit sedens super pullum asinæ.
16 Hæc non cognoverunt discipuli ejus
primum: sed quando glorificatus est Jesus,
tunc recordati sunt, quia hæc erant scripta
de eo, & hæc fecerunt ei.

17 Testimonium ergo perhibebat turba, quæ
erat cum eo, quando Lazarum vocavit de mo-
numento, & suscitavit eum a mortuis. C
18 Propterea & obviam venit ei turba, quia
audierunt eum fecisse hoc signum.
19 Pharisæi ergo dixerunt ad semetipsos:
Videtis, quia nihil proficimus? ecce mun-
dus totus post eum abiit.
20 Erant autem quidam Gentiles ex his, qui
ascenderant, ut adorarent in die festo.
21 Hi ergo accesserunt ad Philippum, qui e-
rat a Bethsaida Galilææ, & rogabant eum di-
centes: domine, volumus Jesum videre.
22 Venit Philippus, & dicit Andreæ: An-
dreas rursum, & Philippus dixerunt Jesu.
23 Jesus autem respondit eis dicens: Venit D
hora, ut clarificetur Filius hominis.
24 Amen, amen dico vobis, nisi granum fru-
menti cadens in terram mortuum fuerit,
25 Ipsum solum manet. Si autem mortuum
fuerit, multum fructum affert. * Qui amat (* Matt 10.d.39. & 16. d. 25. Marc. 8. d.35. Luc. 9. c.24.& 17.g.33.)
animam suam, perdet eam: & qui odit ani-
mam suam in hoc mundo, in vitam æter-
nam custodit eam.
26 Si quis mihi ministrat, me sequatur: & ubi
sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mi-
hi ministraverit, honorificabit eum Pater meus.
27 Nunc anima mea turbata est. Et quid
dicam? Pater, salvifica me ex hac hora.
Sed propterea veni in horam hanc.
28 Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo vox
de cælo: Et clarificavi, & iterum clarificabo.
29 Turba ergo, quæ stabat, & audierat,
dicebat tonitruum esse factum. Alii dice-
bant: Angelus ei locutus est.
30 Respondit Jesus, & dixit: Non propter
me hæc vox venit, sed propter vos.
31 Nunc judicium est mundi: nunc prin-
ceps hujus mundi ejicietur foras.
32 Et ego si exaltatus fuero a terra, o- E
mnia traham ad me ipsum.
33 (Hoc autem dicebat, significans qua
morte esset moriturus.)
34 Respondit ei turba: Nos audivimus * ex (* Psal. 109.a.4. & 116. a. 2. Isai.40. b. 8. Ezech. 37.g.25.)
lege, quia Christus manet in æternum: &
quomodo tu dicis, oportet exaltari Filium
hominis? Quis est iste Filius hominis?
35 Dixit ergo eis Jesus: Adhuc modicum lu-
men in vobis est. Ambulate, dum lucem habe-
tis, ut non vos tenebræ comprehendant: & qui
ambulat in tenebris, nescit quo vadat.
36 Dum lucem habetis, credite in lucem,
ut filii lucis sitis. Hæc locutus est Jesus: &
abiit, & abscondit se ab eis.
37 Cum autem tanta signa fecisset coram
eis, non credebant in eum:
38 Ut sermo Isaiæ prophetæ impleretur, quem (* Isaiæ 53. a.1. Rom. 10 c.16.)
dixit: * Domine, quis credidit auditui nostro?
& brachium Domini cui revelatum est?
39 Propterea non poterant credere, quia
iterum dixit Isaias: F
40 * Excæcavit oculos eorum, & induravit cor (* Isaiæ 6. c. 9. Matth. 13.b.14. Marc. 4. b.12. Luc. 8. b. 10. Act.28. f. 26. Rom. 11. b.8.)
eorum, ut non videant oculis, & non intelligant
corde, & convertantur, & sanem eos.
41 Hæc dixit Isaias, quando vidit gloriam
ejus, & locutus est de eo.
42 Verumtamen & ex principibus multi credi-
derunt in eum: sed propter Pharisæos non con-
fitebantur, ut e synagoga non ejicerentur.
43 Dilexerunt enim gloriam hominum ma-
gis, quam gloriam Dei.
44 Jesus autem clamavit, & dixit: Qui credit in
me, non credit in me, sed in eum, qui misit me.
45 Et qui videt me, videt eum, qui misit me. G
46 Ego lux in mundum veni, ut omnis,
qui credit in me, in tenebris non maneat.
47 Et si quis audierit verba mea, & non cu-
stodierit, ego non judico eum. Non enim veni,
ut judicem mundum, sed ut salvificem mundum.
48 Qui spernit me, & non accipit verba mea,
habet qui judicet eum. * Sermo, quem locutus (* Marc. 16.d.16.)
sum, ille judicabit eum in novissimo die.
49 Quia ego ex meipso non sum locutus,
sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum
dedit quid dicam, & quid loquar.
50 Et scio, quia mandatum ejus vita æter-
na est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit
mihi Pater, sic loquor.

CAPUT XIII.

Jesus surgit a cœna linteo præcinctus; lavat pedes discipulorum, renuente primum Petro, exhortans, ut idem invicem faciant; proditorem futura Joanni indicat: quo post buccellam egresso, dicit se clarificatum: de novo mandato dilectionis: Petro trinam prædicit sui abnegationem.

A

Matth. 26. a. 2. Marc. 14. a. 1. Luc. 22. a. 1.

1 ANte diem festum Paschæ sciens Jesus,
quia venit hora ejus, ut transeat ex
hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos,
qui erant in mundo, in finem dilexit eos.
2 Et cœna facta, cum diabolus jam misisset in
cor, ut traderet eum Judas Simonis Iscariotæ;
3 Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus,
& quia a Deo exivit, & ad Deum vadit;
4 Surgit a cœna, & ponit vestimenta sua:
& cum accepisset linteum, præcinxit se.
5 Deinde mittit aquam in pelvim, & cœpit
lavare pedes discipulorum, & extergere linteo,
quo erat præcinctus.
6 Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit
ei Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes?
7 Respondit Jesus, & dixit ei: Quod ego facio,
tu nescis modo, scies autem postea.
8 Dicit ei Petrus: Non lavabis mihi pedes
in æternum. Respondit ei Jesus: Si non lavero
te, non habebis partem mecum.
9 Dicit ei Simon Petrus: Domine, non
tantum pedes meos, sed & manus, & caput.

B

10 Dicit ei Jesus: Qui lotus est, non indiget,
nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus.
Et vos mundi estis, sed non omnes.
11 Sciebat enim, quisnam esset qui traderet
eum: propterea dixit: Non estis mundi omnes.
12 Postquam ergo lavit pedes eorum, & accepit
vestimenta sua, cum recubuisset iterum,
dixit eis: Scitis quid fecerim vobis?
13 Vos vocatis me magister, & Domine:
& bene dicitis; sum etenim.
14 Si ergo ego lavi pedes vestros Dominus,
& magister, & vos debetis alter alterius lavare
pedes.
15 Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum
ego feci vobis, ita & vos faciatis.

*Matt. 10. c. 24. Luc. 6. f. 40. Inf. 15. c. 20. * Psal. 40. b. 10.

16 * Amen, amen dico vobis: Non est servus
major domino suo, neque Apostolus major
est eo, qui misit illum.
17 Si hæc scitis, beati eritis, si feceritis ea.
18 Non de omnibus vobis dico; ego scio
quos elegerim: sed ut adimpleatur Scriptura:
* Qui manducat mecum panem, levabit contra
me calcaneum suum.
19 Amodo dico vobis, priusquam fiat, ut
cum factum fuerit, credatis, quia ego sum.

C

*Matt. 10. d. 40. Luc. 10. c. 16. *Matt. 26. b. 21. Marc. 14. d. 18. Luc. 22. c. 21.

20 * Amen, amen dico vobis: Qui accipit
si quem misero, me accipit: qui autem me
accipit, accipit eum, qui me misit.
21 Cum hæc dixisset Jesus, turbatus est spiritu,
& protestatus est, & dixit: * Amen, amen
dico vobis: Quia unus ex vobis tradet me.
22 Aspiciebant ergo ad invicem discipuli,
hæsitantes de quo diceret.
23 Erat ergo recumbens unus ex discipulis
ejus in sinu Jesu, quem diligebat Jesus.
24 Innuit ergo huic Simon Petrus, & dixit
ei: Quis est, de quo dicit?
25 Itaque cum recubuisset ille supra pectus
Jesu, dicit ei: Domine, quis est?
26 Respondit Jesus: Ille est, cui ego intinctum
panem porrexero. Et cum intinxisset panem,
dedit Judæ Simonis Iscariotæ.
27 Et post buccellam introivit in eum satanas.
Et dixit ei Jesus: Quod facis, fac citius.
28 Hoc autem nemo scivit discumbentium,
ad quid dixerit ei.

D

29 Quidam enim putabant, quia loculos habebat
Judas, quod dixisset ei Jesus: Eme ea,
quæ opus sunt nobis ad diem festum: aut egenis
ut aliquid daret.
30 Cum ergo accepisset ille buccellam, exivit
continuo. Erat autem nox.
31 Cum ergo exisset, dixit Jesus: Nunc
clarificatus est Filius hominis, & Deus clarificatus
est in eo.
32 Si Deus clarificatus est in eo, & Deus
clarificabit eum in semetipso: & continuo
clarificavit eum.
33 Filioli, adhuc modicum vobiscum sum.
*Quæretis me: & sicut dixi Judæis: Quo ego vado,
vos non potestis venire; & vobis dico modo.

* Supr. 7. e. 34. *Levit. 19. d. 18. Matth. 22. d. 39. Inf. 15. b. 12.

34 * Mandatum novum do vobis, ut diligatis
invicem, sicut dilexi vos, ut & vos
diligatis invicem.
35 In hoc cognoscent omnes, quia discipuli
mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.
36 Dicit ei Simon Petrus: Dñe, quo vadis?
Respondit Jesus: Quo ego vado, non potes
me modo sequi: sequeris autem postea.

*Matt. 26. d. 35. Marc. 14. d. 29. Luc. 22. d. 33.

37 Dicit ei Petrus: Quare non possum te sequi
modo? * animam meam pro te ponam.
38 Respondit ei Jesus: Animam tuam pro
me pones? Amen, amen dico tibi: Non cantabit
gallus, donec ter me neges.

CAPUT XIV.

Consolando discipulos ait, multas in domo Patris esse mansiones, seque rursum illos assumpturum: Thomæ dicit, se esse viam, veritatem, & vitam: Philippo autem, Patrem in se videri; illosque accepturos quidquid suo nomine petierint, & se alium Paraclitum a Patre eis missurum: docet quis ipsum diligere dicendus sit, & qualem pacem relinquat discipulis, qui de ipsius discessu merito gaudere deberent.

A

1 NOn turbetur cor vestrum. Creditis
in Deum, & in me credite.
2 In domo Patris mei mansiones multæ
sunt. Si quo minus dixissem vobis: Quia vado
parare vobis locum.
3 Et si abiero, & præparavero vobis locum,
iterum venio, & accipiam vos ad me ipsum,
ut ibi sum ego, & vos sitis.
4 Et quo ego vado, scitis, & viam scitis.
5 Dicit ei Thomas: Domine, nescimus quo
vadis, & quomodo possumus viam scire?
6 Dicit ei Jesus: Ego sum via, & veritas,
& vita. Nemo venit ad Patrem, nisi per me.
7 Si cognovissetis me, & Patrem meum
utique cognovissetis: & amodo cognoscetis
eum, & vidistis eum.
8 Dicit ei Philippus: Domine, ostende
nobis Patrem, & sufficit nobis.
9 Dicit ei Jesus: Tanto tempore vobiscum
sum, & non cognovistis me? Philippe, qui
videt me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis:
Ostende nobis Patrem?

B

10 Non creditis, quia ego in Patre, & Pater
in me est? Verba, quæ ego loquor vobis,
a meipso non loquor. Pater autem in
me manens ipse facit opera.
11 Non creditis, quia ego in Patre, & Pater
in me est?
12 Alioquin propter opera ipsa credite. Amen,
amen dico vobis: qui credit in me, opera,
quæ ego facio, & ipse faciet, & majora
horum faciet, quia ego ad Patrem vado.

*Matt. 7. b. 7. & 21. b. 22. Marc. 11. c. 24. Inf. 15. c. 23.

13 * Et quodcumque petieritis Patrem in
nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur
Pater in Filio.
14 Si quid petieritis me in nomine meo,
hoc faciam.
15 Si diligitis me, mandata mea servate.
16 Et ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum
dabit vobis, ut maneat vobiscum in
æternum,
17 Spiritum veritatis: quem mundus non
potest accipere, quia non videt eum, nec scit
eum. Vos autem cognoscetis eum, quia apud
vos manebit, & in vobis erit.
18 Non relinquam vos orphanos, veniam
ad vos.

C

19 Adhuc modicum, & mundus me jam
non videt. Vos autem videtis me, quia ego
vivo, & vos vivetis.
20 In illo die vos cognoscetis, quia ego sum
in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.
21 Qui habet mandata mea, & servat ea, ille
est qui diligit me. Qui autem diligit me,
diligetur a Patre meo: & ego diligam eum,
& manifestabo ei meipsum.
22 Dicit ei Judas, non ille Iscariotes:
Domine, quid factum est, quia manifestaturus
es nobis teipsum, & non mundo?
23 Respondit Jesus, & dixit ei: Si quis diligit
me, sermonem meum servabit: & Pater
meus diliget eum, & ad eum veniemus
& mansionem apud eum faciemus.

D *24 Qui non diligit me, sermones meos non
servat. Et sermonem quem audistis, non est
meus, sed ejus, qui misit me, Patris.
25 Hæc locutus sum vobis apud vos manens.
26 Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem
mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit
omnia, & suggeret vobis omnia, quæcumque
dixero vobis.
27 Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis:
non quomodo mundus dat, ego do vobis.
Non turbetur cor vestrum, neque formidet.
28 Audistis, quia ego dixi vobis: Vado, & venio
ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utiq;
quia vado ad Patrem, quia Pater major me est.
29 Et nunc dixi vobis, prius quam fiat, ut
cum factum fuerit, credatis.
30 Jam non multa loquar vobiscum. Venit
enim princeps mundi hujus, & in me
non habet quidquam.
31 Sed ut cognoscat mundus, quia diligo
Patrem, & * sicut mandatum dedit mihi Pater, * Actor. 2. c.23.
sic facio. Surgite eamus hinc.

CAPUT XV.

Christus vitis, Pater agricola, discipuli vero palmites: præceptum Christi de mutua dilectione frequenter iteratum: Apostoli amici Christi, quibus secreta sua communicavit, & elegit eos, ut fructum perpetuum afferrent; quos roborat adversus mundi odium ac persecutiones, dicens, Judæos excusationem non habere de peccato suo.

A 1 EGo sum vitis vera, & Pater meus agricola
est.
2 Omnem palmitem in me non ferentem fructum
tollet eum: & omnem, qui fert fructum,
purgabit eum, ut fructum plus afferat.
3 * Jam vos mundi estis propter sermonem, * Supr. 13.b.10.
quem locutus sum vobis.
4 Manete in me, & ego in vobis. Sicut palmes
non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit
in vite; sic nec vos, nisi in me manseritis.
5 Ego sum vitis, vos palmites. Qui manet
in me, & ego in eo, hic fert fructum multum:
quia sine me nihil potestis facere.
6 Si quis in me non manserit, mittetur foras
sicut palmes, & arescet, & colligent
eum, & in ignem mittent, & ardet.
7 Si manseritis in me, & verba mea in
vobis manserint, quodcumque volueritis
petetis, & fiet vobis.
B 8 In hoc clarificatus est Pater meus, ut
fructum plurimum afferatis, & efficiamini
mei discipuli.
9 Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi
vos. Manete in dilectione mea.
10 Si præcepta mea servaveritis, manebitis in
dilectione mea, sicut & ego Patris mei præcepta
servavi, & maneo in ejus dilectione.
11 Hæc locutus sum vobis, ut gaudium meum
in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur.
12 * Hoc est præceptum meum, ut diligatis * Supr. 13.d.34. Ephes. 5. a. 2. 1.Thes. 4. d. 9.
invicem, sicut dilexi vos.
13 Majorem hac dilectionem nemo habet,
ut animam suam ponat quis pro amicis suis.
14 Vos amici mei estis, si feceritis quæ
ego præcipio vobis.
15 Jam non dicam vos servos, quia servus
nescit, quid faciat dominus ejus. Vos autem
dixi amicos, quia omnia quæcumque
audivi a Patre meo, nota feci vobis.
C 16 Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, &
posui vos, * ut eatis, & fructum afferatis, & *Matt. 28.d.19.
fructus vester maneat: ut quodcumque petieritis
Patrem in nomine meo, det vobis.
17 * Hæc mando vobis, ut diligatis invicem. * 1.Joa. 3. b.11. & 4. b. 7.
18 Si mundus vos odit; scitote, quia me
priorem vobis odio habuit.
19 Si de mundo fuissetis, mundus quod
suum erat diligeret: quia vero de mundo non
estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea
odit vos mundus.
20 Mementote sermonis mei, quem ego dixi
vobis: * Non est servus major domino * Supr. 13.b.16. Matth. 10.c.24.
suo. Si me persecuti sunt, & * vos persequentur: *Matt. 24. a.9.
si sermonem meum servaverunt,
& vestrum servabunt.
21 Sed hæc omnia facient vobis propter nomen
meum, quia nesciunt eum, qui misit me.
D 22 Si non venissem, & locutus fuissem eis,
peccatum non haberent: nunc autem excusationem
non habent de peccato suo.
23 Qui me odit, & Patrem meum odit.
24 Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius
fecit, peccatum non haberent: nunc autem
& viderunt, & oderunt & me, & Patrem meum.
25 Sed ut adimpleatur sermo, qui in lege eorum
scriptus est: * Quia odio habuerunt me gratis. * Psal. 24 d.19.
26 * Cum autem venerit Paraclitus, quem * Luc. 24.g.49.
ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis,
qui a Patre procedit, ille testimonium
perhibebit de me:
27 Et vos testimonium perhibebitis, quia
ab initio mecum estis.

CAPUT XVI.

Discipulis prædicit futuras persecutiones, & quod eis expediat, ut ipse vadat, quo veniat Paraclitus, qui mundum arguat, ipsosque doceat, & Christum clarificet: declarat quod dixerat: Modicum, & jam non videbitis me &c. *addens similitudinem de muliere pariente: hortatur, ut a Patre petant ipsius nomine; prædicitque ipsorum fugam.*

1 HÆc locutus sum vobis, ut non scandalizemini. A
2 Absque synagogis facient vos; sed venit
hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur
obsequium se præstare Deo.
3 Et hæc facient vobis, quia non noverunt
Patrem, neque me.
4 Sed hæc locutus sum vobis, ut cum venerit
hora eorũ, reminiscamini, quia ego dixi vobis.
5 Hæc autem vobis ab initio non dixi,
quia vobiscum eram: & nunc vado ad eum,
qui misit me, & nemo ex vobis interrogat
me, Quo vadis?
6 Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia
implevit cor vestrum.
7 Sed ego veritatem dico vobis: expedit
vobis, ut ego vadam; si enim non abiero,
Paraclitus non veniet ad vos: si autem abiero,
mittam eum ad vos.
8 Et cum venerit ille, arguet mundum de
peccato, & de justitia, & de judicio.
9 De peccato quidem, quia non crediderunt B
in me:
10 De justitia vero, quia ad Patrem vado,
& jam non videbitis me:
11 De judicio autem, quia princeps hujus
mundi jam judicatus est.
12 Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non
potestis portare modo.
13 Cum autem venerit ille Spiritus veritatis,
docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur
a semetipso, sed quæcumque audiet loquetur,
& quæ ventura sunt annuntiabit vobis.
14 Ille me clarificabit, quia de meo accipiet:
& annuntiabit vobis.
15 Omnia quæcumque habet Pater, mea
sunt. Propterea dixi: quia de meo accipiet,
& annuntiabit vobis.
16 Modicum, & jam non videbitis me: &
iterum modicum, & videbitis me, quia vado
ad Patrem.
17 Dixerunt ergo ex discipulis ejus ad invicem:
Quid est hoc, quod dicit nobis? Modicum,
& non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis
me, & quia vado ad Patrem?
18 Dicebant ergo: Quid est hoc, quod dicit,
Modicum? nescimus quid loquitur.
19 Cognovit autem Jesus, quia volebant eum C
interrogare, & dixit eis: De hoc quæritis inter
vos, quia dixi, Modicum, & non videbitis
me: & iterum modicum, & videbitis me.
20 Amen, amen dico vobis: quia plorabitis,
& flebitis vos, mundus autem gaudebit:
vos autem contristabimini, sed tristitia vestra
vertetur in gaudium.
21 Mulier cum parit, tristitiam habet, quia
venit hora ejus: cum autem pepererit puerum,
jam non meminit pressuræ propter gaudium,
quia natus est homo in mundum.
22 Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis:
iterum autem videbo vos, & gaudebit
cor vestrum, & gaudium vestrum nemo
tollet a vobis.
23 Et in illo die me non rogabitis quidquam * *Matt. 7. a. 7. & 21. b. 22.
Amen, amen dico vobis: si quid pe-

Marc. 11.c.24. Luc.11. b. 9.

tieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.

24 Usque modo non petistis quidquam in nomine meo: Petite, & accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum.

D

Sup.14. b. 13. Jac. 1. a. 5.

25 Hæc in proverbiis locutus sum vobis. Venit hora, cum jam non in proverbiis loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis.

26 In illo die in nomine meo petetis: & non dico vobis, quia ego rogabo Patrem de vobis;

27 Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis, quia ego a Deo exivi.

28 Exivi a Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.

29 Dicunt ei discipuli ejus: Ecce nunc palam loqueris, & proverbium nullum dicis.

30 Nunc scimus, quia scis omnia, & non opus est tibi, ut quis te interroget; in hoc credimus quia a Deo existi.

31 Respondit eis Jesus: Modo creditis?

*Matt. 26.c.31. Marc. 14.c.27.

32 * Ecce venit hora, & jam venit, ut dispergamini unusquisque in propria, & me solum relinquatis: & non sum solus, quia Pater mecum est.

33 Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum.

CAPUT XVII.

Oratio Christi ad Patrem pro utriusque clarificatione, pro discipulis & iis, qui per illos in ipsum essent credituri, ut serventur a malo, & omnes sint unum, mundusque cognoscat, ipsum fuisse a Patre missum.

A

1 HÆc locutus est Jesus: & sublevatis oculis in cælum, dixit: Pater, venit hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te:

*Matt. 28.d.18.

2 * Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne, quod dedisti ei, det eis vitam æternam.

3 Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Jesum Christum.

4 Ego te clarificavi super terram: opus consummavi, quod dedisti mihi ut faciam:

5 Et nunc clarifica me tu, Pater, apud temetipsum, claritate, quam habui prius, quam mundus esset, apud te.

6 Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos dedisti: & sermonem tuum servaverunt.

7 Nunc cognoverunt, quia omnia, quæ dedisti mihi, abs te sunt:

8 Quia verba, quæ dedisti mihi, dedi eis: & ipsi acceperunt, & cognoverunt vere, quia a te exivi, & crediderunt, quia tu me misisti.

B

9 Ego pro eis rogo: non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt:

10 Et mea omnia tua sunt, & tua mea sunt, & clarificatus sum in eis.

11 Et jam non sum in mundo, & hi in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut & nos.

* Infra 18. b.9. * Psal. 108. a. 8.

12 Cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. * Quos dedisti mihi, custodivi: & nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, * ut Scriptura impleatur.

13 Nunc autem ad te venio: & hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis.

C

14 Ego dedi eis sermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut & ego non sum de mundo.

15 Non rogo, ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos a malo.

16 De mundo non sunt, sicut & ego non sum de mundo.

17 Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est.

18 Sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum.

19 Et pro eis ego sanctifico meipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate.

20 Non pro eis autem rogo tantum, sed & pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me,

21 Ut omnes unum sint, sicut tu, Pater, in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint, ut credat mundus, quia tu me misisti.

D

22 Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unum sumus.

23 Ego in eis, & tu in me, ut sint consummati in unum: & cognoscat mundus, quia tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti.

24 Pater, quos dedisti mihi, volo, ut ubi sum ego, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi.

25 Pater juste, mundus te non cognovit, ego autem te cognovi, & hi cognoverunt, quia tu me misisti.

26 Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam, ut dilectio, qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.

CAPUT XVIII.

Jesus a Judæis capitur, illis primum ad ipsius verbum in terram cadentibus: ad Annam & Caipham ducitur: respondens interroganti Pontifici, alapa cæditur: ter a Petro negatur: ductus in prætorium dicit Pilato, suum regnum non esse de hoc mundo: Judæi Jesum mori cupiunt, soluto Barabba.

A

2. Reg. 15.e.23. Matth. 26. d. 36. Marc. 14.d.32. Luc.22. d. 39.

1 HÆc cum dixisset Jesus, egressus est cum discipulis suis trans Torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipse, & discipuli ejus.

2 Sciebat autem & Judas, qui tradebat eum, locum, quia frequenter Jesus convenerat illuc cum discipulis suis.

3 * Judas ergo cum accepisset cohortem, & a Pontificibus, & Pharisæis ministros, venit illuc cum laternis, & facibus, & armis.

*Matt. 26.e.47. Marc. 14.e.43. Luc.22. e. 47.

4 Jesus itaq; sciens omnia, quæ ventura erant super eum, processit, & dixit eis: Quem quæritis?

5 Responderunt ei: Jesum Nazarenum. Dicit eis Jesus: Ego sum. Stabat autem & Judas, qui tradebat eum, cum ipsis.

6 Ut ergo dixit eis: Ego sum, abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram.

B

7 Iterum ergo interrogavit eos: Quem quæritis? Illi autem dixerunt: Jesum Nazarenum.

8 Respondit Jesus: Dixi vobis, quia ego sum; si ergo me quæritis, sinite hos abire.

* Supr. 17.b.12.

9 Ut impleretur sermo, quem dixit: * Quia quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quemquam.

10 Simon ergo Petrus habens gladium eduxit eum, & percussit pontificis servum, & abscidit auriculam ejus dexteram. Erat autem nomen servo Malchus.

C

11 Dixit ergo Jesus Petro: Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum?

12 Cohors ergo, & tribunus, & ministri Judæorum comprehenderunt Jesum, & ligaverunt eum.

* Luc. 3. a. 2.

13 Et adduxerunt eum ad * Annam primum; erat enim socer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius.

* Supr. 11.f.49.

14 Erat autem Caiphas, * qui consilium dederat Judæis: Quia expedit unum hominem mori pro populo.

15 Sequebatur autem Jesum Simon Petrus, & alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici, & introivit cum Jesu in atrium pontificis.

*Matt. 26.f.58. Marc. 14 f.54. Luc.22. f. 55.

16 Petrus autem stabat ad ostium foris.* Exivit ergo discipulus alius, qui erat notus pontifici, & dixit ostiariæ, & introduxit Petrum.

17 Dicit ergo Petro ancilla ostiaria: Numquid & tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Non sum.

18 Stabant autem servi, & ministri ad prunas, quia frigus erat, & calefaciebant se: erat autem cum eis & Petrus stans, & calefaciens se.

D

19 Pontifex ergo interrogavit Jesum de discipulis suis, & de doctrina ejus.

20 Respondit ei Jesus: Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui in synagoga, & in templo, quo omnes Judæi conveniunt, & in occulto locutus sum nihil.

21 Quid me interrogas? interroga eos, qui audierunt quid locutus sim ipsis: ecce hi sciunt quæ dixerim ego.

22 Hæc autem cum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Jesu dicens: Sic respondes pontifici?

23 Re-

23 Respondit ei Jesus: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, quid me cædis?

*Matt. 26.f.57.

24 * Et misit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem.

E

Marc. 14.f.53. Luc.22.f.54.

25 Erat autem Simon Petrus stans, & calefaciens se. * Dixerunt ergo ei: Numquid & tu ex discipulis ejus es? Negavit ille, & dixit: Non sum.

*Matt. 26.g.69. Marc. 14.g.67. Luc.22.f.56.

26 Dicit ei unus ex servis pontificis, cognatus ejus, cujus abscidit Petrus auriculam: Nonne ego te vidi in horto cum illo?

27 Iterum ergo negavit Petrus: & statim gallus cantavit.

*Matt. 27.a.2. Marc. 15.a.1. Luc.23.a.1. *Actor. 10.d.28. & 11.a.3.

28 *Adducunt ergo Jesum a Caipha in prætorium. Erat autem mane: & ipsi non introierunt in prætorium, *ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha.

29 Exivit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit: Quam accusationem affertis adversus hominem hunc?

30 Responderunt, & dixerunt ei: Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.

31 Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, & secundum legem vestram judicate eum. Dixerunt ergo ei Judæi: Nobis non licet interficere quemquam.

F

*Matt. 20.c.19.

32* Ut sermo Jesu impleretur, quem dixit, significans qua morte esset moriturus.

*Matt. 27.b.11. Marc. 15.a.2. Luc.23.a.3.

33 * Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus, & vocavit Jesum, & dixit ei: Tu es rex Judæorum?

34 Respondit Jesus: A temetipso hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me?

35 Respondit Pilatus: Numquid ego Judæus sum? Gens tua, & pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti?

36 Respondit Jesus: Regnum meum non est de hoc mundo; si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent, ut non traderer Judæis: nunc autem regnum meum non est hinc.

G

37 Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Respondit Jesus: Tu dicis, quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati; omnis, qui est ex veritate, audit vocem meam.

38 Dicit ei Pilatus: Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterum exivit ad Judæos, & dicit eis: Ego nullam invenio in eo causam.

* Matt. 27.b.15. Marc. 15.a.6. Luc.23.c.17.

39* Est autem consuetudo vobis, ut unum dimittam vobis in Pascha; vultis ergo dimittam vobis regem Judæorum?

40 Clamaverunt ergo rursum omnes dicentes: Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

CAPUT XIX.

A Pilato flagellatus, variisque modis afflictus, & spinis coronatus ad mortem deposcitur: rursumque a Pilato examinatus, ostendit illum desuper tantum habere in ipsum potestatem: Pilatus meticulosus Jesum, quem regem dicit Judæorum, morti adjudicat: Jesus bajulans sibi crucem inter latrones crucifigitur: posito a Pilato super crucem titulo, divisisque a militibus vestimentis, & sorte de tunica missa, Jesus matri Joannem, matremque Joanni commendat; & sitiens aceto potatur consummatisque omnibus tradit spiritum: fractis latronum cruribus, ex aperto Christi latere sanguis & aqua profluit, ejusque corpus myrrha & aloe conditum sepelitur.

A

Matth. 27.c.27. Marc. 15.b.16.

1 Tunc ergo apprehendit Pilatus Jesum, & flagellavit.

2 Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti ejus, & veste purpurea circumdederunt eum.

3 Et veniebant ad eum, & dicebant: Ave rex Judæorum: & dabant ei alapas.

4 Exivit ergo iterum Pilatus foras, & dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras, ut cognoscatis, quia nullam invenio in eo causam.

5 (Exivit ergo Jesus portans coronam spineam, & purpureum vestimentum:) Et dicit eis: Ecce homo.

6 Cum ergo vidissent eum Pontifices, & ministri, clamabant dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite: ego enim non invenio in eo causam.

7 Responderunt ei Judæi: Nos legem habemus, & secundum legem debet mori, quia filium Dei se fecit. B

8 Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit.

9 Et ingressus est prætorium iterum, & dixit ad Jesum: Unde es tu? Jesus autem responsum non dedit ei.

10 Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? nescis, quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te?

11 Respondit Jesus: Non haberes potestatem adversus me ullam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.

12 Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Judæi autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Omnis enim, qui se regem facit, contradicit Cæsari.

13 Pilatus autem cum audisset hos sermones, adduxit foras Jesum, & sedit pro tribunali in loco, qui dicitur Lithostrotos, Hebraice autem Gabbatha.

14 Erat autem Parasceve Paschæ, hora quasi sexta: & dicit Judæis: Ecce rex vester.

15 Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem vestrum crucifigam? Responderunt Pontifices: Non habemus Regem, nisi Cæsarem. C

16 Tunc ergo tradidit eis illum, ut crucifigeretur. Susceperunt autem Jesum, & eduxerunt.

17 * Et bajulans sibi crucem exivit in eum, qui dicitur Calvariæ, locum, Hebraice autem Golgotha: *Matt. 27.d.33. Marc. 15.c.22. Luc.23.e.33.

18 Ubi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos, hinc, & hinc, medium autem Jesum.

19 Scripsit autem & titulum Pilatus, & posuit super crucem. Erat autem scriptum: Jesus Nazarenus Rex Judæorum. D

20 Hunc ergo titulum multi Judæorum legerunt, quia prope civitatem erat locus, ubi crucifixus est Jesus. Et erat scriptum Hebraice, Græce, & Latine.

21 Dicebant ergo Pilato Pontifices Judæorum: Noli scribere, Rex Judæorum, sed quia ipse dixit: Rex sum Judæorum.

22 Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi.

23 Milites ergo cum crucifixissent eum, * acceperunt vestimenta ejus, (& fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem) & tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum. *Matt. 27.d.35. Marc. 15.c.24. Luc.23.e.34.

24 Dixerunt ergo ad invicem: Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cujus sit. Ut Scriptura impleretur dicens: * Partiti sunt vestimenta mea sibi, & in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt. E * Psal. 21.c.19.

25 Stabant autem juxta crucem Jesu mater ejus, & soror matris ejus Maria Cleophæ, & Maria Magdalene.

26 Cum vidisset ergo Jesus matrem, & discipulum stantem, quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce filius tuus.

27 Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua.

28 Postea sciens Jesus, quia omnia consummata sunt, * ut consummaretur Scriptura, dixit: Sitio. F * Psal. 68.c.22.

29 Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes obtulerunt ori ejus.

30 Cum ergo accepisset Jesus acetum, dixit: Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum.

31 Judæi ergo, (quoniam Parasceve erat) ut non remanerent in cruce corpora sabbato, (erat enim magnus dies ille sabbati) rogaverunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura, & tollerentur.

32 Venerũt ergo milites: & primi quidem fregerunt crura, & alterius, qui crucifixus est cum eo.

33 Ad Jesum autem cum venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura:

34 Sed unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit sanguis, & aqua.

35 Et qui vidit, testimonium perhibuit: & verum est testimonium ejus. Et ille scit, quia vera dicit, ut & vos credatis.

*Exod. 12.g.46. Num.9.b.12. *Zach. 12.c.10. *Matt. 27.g.57. Marc. 15.d.43. Luc.23.g.50. *Supr. 3.a.2.

36 Facta sunt enim hæc, ut Scriptura im-
pleretur: * Os non comminuetis ex eo.
37 Et iterum alia Scriptura dicit: * Vide-
bunt in quem transfixerunt.
38 * Post hæc autem rogavit Pilatum Joseph
ab Arimathæa, (eo quod esset discipulus Je-
su, occultus autem propter metum Judæo-
rum,) ut tolleret corpus Jesu. Et permisit
Pilatus. Venit ergo, & tulit corpus Jesu.
39 Venit autem & Nicodemus, *qui vene-
rat ad Jesum nocte primum, ferens mixturam
myrrhæ, & aloes, quasi libras centum.
40 Acceperunt ergo corpus Jesu, & ligave-
runt illud linteis cum aromatibus, sicut mos
est Judæis sepelire.
41 Erat autem in loco, ubi crucifixus est,
hortus, & in horto monumentum novum, in
quo nondum quisquam positus erat.
42 Ibi ergo propter Parasceven Judæorum,
quia juxta erat monumentum, posuerunt Je-
sum.

CAPUT XX.

Maria Magdalene prima venit ad monumentum, deinde Petrus & Joannes: illa plorans ad monumentum videt Angelos, tandemque Jesum agnoscit: qui apparens Apostolis pacem illis optat; & ostensis manibus ac latere, dat eis Spiritum sanctum, ut peccata remittant ac retineant: rursumque non credenti Thomæ apparens cum reliquis discipulis, corpus præbet palpandum, beatos dicens, qui in ipso non viso crediderunt: multa Christi signa non sunt in hoc libro scripta.

A Matth. 28.a.1. Marc. 16.a.1. Luc.24.a.1.

1 UNa autem sabbati, Maria Magdale-
ne venit mane, cum adhuc tenebræ
essent, ad monumentum, & vidit lapidem
sublatum a monumento.
2 Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Pe-
trum, & ad alium discipulum, quem amabat
Jesus, & dicit illis: Tulerunt Dñm de monu-
mento, & nescimus, ubi posuerunt eum.
3 Exiit ergo Petrus, & ille alius discipu-
lus, & venerunt ad monumentum.
4 Currebant autem duo simul, & ille alius
discipulus præcucurrit citius Petro, & venit
primus ad monumentum.
B
5 Et cum se inclinasset, vidit posita lintea-
mina, non tamen introivit.
6 Venit ergo Simon Petrus sequens eum,
& introivit in monumentum, & vidit lin-
teamina posita,
7 Et sudarium, quod fuerat super caput e-
jus, non cum linteaminibus positum, sed se-
paratim involutum in unum locum.
8 Tunc ergo introivit & ille discipulus, qui
venerat primus ad monumentum, & vidit,
& credidit.
9 Nondum enim sciebant Scripturam, quia
oportebat eum a mortuis resurgere.
10 Abierunt ergo iterum discipuli ad semet-
ipsos.

C *Matt. 28.a.1. Marc. 16.a.5. Luc.24.a.4.

11 * Maria autem stabat ad monumentum fo-
ris plorans. Dum ergo fleret, inclinavit se,
& prospexit in monumentum:
12 Et vidit duos Angelos in albis, sedentes
unum ad caput, & unum ad pedes, ubi posi-
tum fuerat corpus Jesu.
13 Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras?
Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum,
& nescio ubi posuerunt eum.
14 Hæc cum dixisset, conversa est retror-
sum, & vidit Jesum stantem, & non sciebat
quia Jesus est.
D
15 Dicit ei Jesus: Mulier, quid ploras? quem
quæris? Illa existimans, quia hortulanus es-
set, dicit ei: Dñe, si tu sustulisti eum, dicito
mihi, ubi posuisti eum, & ego eum tollam.
16 Dicit ei Jesus: Maria. Conversa illa dicit
ei: Rabboni (quod dicitur Magister.)
E
17 Dicit ei Jesus: Noli me tangere; non-
dum enim ascendi ad Patrem meum. Vade
autem ad fratres meos, & dic eis: Ascendo
ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum
meum, & Deum vestrum.
18 Venit Maria Magdalene annuntians di-
scipulis: Quia vidi Dñm, & hæc dixit mihi.

*Marc. 16.c.14. Luc.24.c.36.

19 * Cum ergo sero esset die illo, una sabba-
torum, & fores essent clausæ, ubi erant di-
scipuli congregati propter metum Judæo-
rum; venit Jesus, & stetit in medio, & di-
xit eis: Pax vobis.

1. Cor. 15.a.5.

20 Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus,
& latus. Gavisi sunt ergo discipuli viso Dño.
21 Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sic-
ut misit me Pater, & ego mitto vos.
22 Hæc cum dixisset, insufflavit, & dixit
eis: Accipite Spiritum sanctum.

F *Matt. 18.c.18.

23 * Quorum remiseritis peccata, remittun-
tur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.
24 Thomas autem unus ex duodecim, qui
dicitur Didymus, non erat cum eis, quando
venit Jesus.
25 Dixerunt ergo ei alii discipuli: Vidimus
Dñm. Ille autem dixit eis: Nisi videro in ma-
nibus ejus fixuram clavorum, & mittam di-
gitum meum in locum clavorum, & mittam
manum meam in latus ejus, non credam.
26 Et post dies octo iterum erant discipuli
ejus intus, & Thomas cum eis. Venit Je-
sus januis clausis, & stetit in medio, & dixit:
Pax vobis.
G
27 Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tu-
um huc, & vide manus meas, & affer ma-
num tuam, & mitte in latus meum: & noli
esse incredulus, sed fidelis.
28 Respondit Thomas, & dixit ei: Domi-
nus meus, & Deus meus.
29 Dixit ei Jesus: Quia vidisti me, Thoma, cre-
didisti; beati qui non viderunt, & crediderunt.

* Infra 21.d.25.

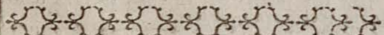
30 * Multa quidem, & alia signa fecit Je-
sus in conspectu discipulorum suorum, quæ
non sunt scripta in libro hoc.
31 Hæc autem scripta sunt, ut credatis quia
Jesus est Christus Filius Dei, & ut creden-
tes vitam habeatis in nomine ejus.

CAPUT XXI.

Piscantibus discipulis comprehendere facit Jesus copiosam piscium multitudinem: quo signo Petrus per Joannem Dominum agnoscens, mittit se in mare: & facto prandio, de amore in Christum ter interrogatus, ter accipit pascendas ipsius oves: & de futura passione sua admonetur, frustra de Joannis morte curiose scrutatus: non omnia Christi facta scripta sunt.

A
1 POstea manifestavit se iterum Jesus di-
scipulis ad mare Tiberiadis. Manife-
stavit autem sic.
2 Erant simul Simon Petrus, & Thomas,
qui dicitur Didymus, & Nathanael, qui e-
rat a Cana Galilææ, & filii Zebedæi, & a-
lii ex discipulis ejus duo.
3 Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari.
Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Et exi-
erunt, & ascenderunt in navim, & illa no-
cte nihil prendiderunt.
4 Mane autem facto, stetit Jesus in littore: non
tamen cognoverunt discipuli, quia Jesus est.
5 Dixit ergo eis Jesus: Pueri, numquid pul-
mentarium habetis? Responderunt ei: Non.
6 Dicit eis: Mittite in dexteram navigii rete, &
invenietis. Miserunt ergo; & jam non vale-
bant illud trahere præ multitudine piscium.
B
7 Dixit ergo discipulus ille, quem diligebat
Jesus, Petro: Dñs est. Simon Petrus cum
audisset, quia Dñs est, tunica succinxit se
(erat enim nudus) & misit se in mare.
8 Alii autem discipuli navigio venerunt,
(non enim longe erant a terra, sed quasi cu-
bitis ducentis) trahentes rete piscium.
9 Ut ergo descenderunt in terram, vide-
runt prunas positas, & piscem superpositum,
& panem.
10 Dicit eis Jesus: Afferte de piscibus, quos
prendidistis nunc.
11 Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in
terram, plenum magnis piscibus centum
quinquaginta tribus. Et cum tanti essent, non
est scissum rete.
C
12 Dicit eis Jesus: Venite, prandete. Et
nemo audebat discumbentium interrogare eum:
Tu quis es? scientes, quia Dominus est.
13 Et venit Jesus, & accipit panem, & dat
eis, & piscem similiter.
14 Hoc jam tertio manifestatus est Jesus di-
scipulis suis, cum resurrexisset a mortuis.
15 Cum ergo prandissent, dicit Simoni Pe-

tro Jesus: Simon Joannis, diligis me plus
his? Dicit ei: Etiam Domine, tu scis, quia
amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos.
16 Dicit ei iterum: Simon Joannis, diligis
me? Ait illi: Etiam Domine, tu scis, quia
amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos.
17 Dicit ei tertio: Simon Joannis, amas
me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei
tertio, Amas me? & dixit ei: Domine tu
omnia nosti: tu scis, quia amo te. Dixit
ei: Pasce oves meas.
*2. Pet. 1. c.14. 18 * Amen, amen dico tibi: cum esses junior,
cingebas te, & ambulabas ubi volebas: cum autem
senueris, extendes manus tuas, & alius
D te cinget, & ducet quo tu non vis.
19 Hoc autem dixit, significans qua morte
clarificaturus esset Deum. Et cum hoc
dixisset, dicit ei: Sequere me.
*Supr. 13.c.23. 20 Conversus Petrus vidit illum discipulum,
quem diligebat Jesus, sequentem, * qui &
recubuit in cœna super pectus ejus, & dixit:
Domine, quis est qui tradet te?
21 Hunc ergo cum vidisset Petrus, dixit
Jesu: Domine, hic autem quid?
22 Dicit ei Jesus: Sic eum volo manere,
donec veniam, quid ad te? tu me sequere.
23 Exiit ergo sermo iste inter fratres, quia
discipulus ille non moritur. Et non dixit ei
Jesus: Non moritur; sed: Sic eum volo
manere, donec veniam, quid ad te?
24 Hic est discipulus ille, qui testimonium
perhibet de his, & scripsit hæc: & scimus,
quia verum est testimonium ejus.
* Supr. 20.g.30. 25 * Sunt autem & alia multa, quæ fecit
Jesus: quæ si scribantur per singula, nec ipsum
arbitror mundum capere posse eos, qui
scribendi sunt, libros.

ACTUS APOSTOLORUM.

CAPUT PRIMUM.

Jesus promittens Apostolis Spiritum Sanctum dicit, non esse ipsorum scire secreta rerum futurarum tempora: & post ipsius in cælum ascensum dicitur ab Angelis similiter venturus: nomina Apostolorum: oratio Petri de uno in locum Judæ proditoris sufficiendo; ubi præmissis precibus eligitur sorte Mathias.

A 1 PRimum quidem sermonem feci de
omnibus, o Theophile, quæ cœpit
Jesus facere, & docere,
2 Usque in diem, qua præcipiens
Apostolis per Spiritum sanctum,
quos elegit, assumptus est.
3 Quibus & præbuit seipsum vivum post
passionem suam in multis argumentis, per
dies quadraginta apparens eis, & loquens
de regno Dei.
* Luc. 24.g.49. Joann. 14.d.26. *Matt. 3. c.11. Marc. 1. a. 8. B Luc. 3. d. 16. Joann. 1. d.26. * Infra 2. a. 2. * Luc. 24.g.48. 4 Et convescens * præcepit eis, ab Jerosolymis
ne discederent, sed expectarent promissionem
Patris, * quam audistis (inquit)
per os meum:
5 Quia Joannes quidem baptizavit aqua,
vos autem baptizabimini Spiritu sancto non
post multos hos dies.
6 Igitur qui convenerant, interrogabant
eum dicentes: Domine, si in tempore hoc
restitues regnum Israel?
7 Dixit autem eis: Non est vestrum nosse
tempora, vel momenta, quæ Pater posuit
in sua potestate:
8 * Sed accipietis virtutem supervenientis
Spiritus sancti in vos, & * eritis mihi testes
in Jerusalem, & in omni Judæa, & Samaria,
& usque ad ultimum terræ.
9 Et cum hæc dixisset, videntibus illis elevatus
est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum.
10 Cumque intuerentur in cælum euntem
illum, ecce duo viri astiterunt juxta illos
in vestibus albis,
11 Qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid statis
aspicientes in cælum? hic Jesus, qui assumptus
est a vobis in cælum, sic veniet, quemadmodum
vidistis eum euntem in cælum.
12 Tunc reversi sunt Jerosolymam a monte,
qui vocatur Oliveti, qui est juxta Jerusalem,
sabbati habens iter.
13 Et cum introissent in cœnaculum, ascenderunt
ubi manebant Petrus, & Joannes, Jacobus, C
& Andreas, Philippus, & Thomas, Bartholomæus,
& Matthæus, Jacobus Alphæi,
& Simon Zelotes, & Judas Jacobi.
14 Hi omnes erant perseverantes unanimiter
in oratione cum mulieribus, & Maria
matre Jesu, & fratribus ejus.
15 In diebus illis exurgens Petrus in medio
fratrum dixit (erat autem turba hominum
simul, fere centum viginti.)
16 Viri fratres, oportet impleri Scripturam,
* quam prædixit Spiritus sanctus per * Psal. 40.b.10. Joann. 13.b.18.
os David de Juda, qui fuit dux eorum, qui
comprehenderunt Jesum:
17 Qui connumeratus erat in nobis, & sortitus
est sortem ministerii hujus.
18 * Et hic quidem possedit agrum de mercede *Matt. 27. a.7.
iniquitatis, & suspensus crepuit medius:
& diffusa sunt omnia viscera ejus.
19 Et notum factum est omnibus habitantibus
Jerusalem, ita ut appellaretur ager ille lingua
eorum, Haceldama, hoc est ager sanguinis.
20 Scriptum est enim in libro Psalmorum: D
* Fiat commoratio eorum deserta, & non sit * Psal 68.c.26
qui inhabitet in ea: * & episcopatum ejus * Psal. 108.a.8.
accipiat alter.
21 Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum
sunt congregati in omni tempore, quo intravit
& exivit inter nos Dominus Jesus,
22 Incipiens a baptismate Joannis usque in
diem, qua assumptus est a nobis, testem resurrectionis
ejus nobiscum fieri unum ex istis.
23 Et statuerunt duos, Joseph, qui vocatur
Barsabas, qui cognominatus est Justus
& Mathiam.
24 Et orantes dixerunt: Tu Domine, qui
corda nosti omnium, ostende, quem elegeris
ex his duobus unum,
25 Accipere locum ministerii hujus, & apostolatus,
de quo prævaricatus est Judas,
ut abiret in locum suum.
26 Et dederunt sortes eis, & cecidit sors
super Mathiam, & annumeratus est cum undecim
Apostolis.

CAPUT II.

Effuso super discipulos Spiritu sancto die Pentecostes, admirantur Judæi, quod omnium loquantur linguis; dicentes autem musto plenos esse confutat Petrus, citata inter alia suæ concionis prophetia Joel: compunctique Judæi audito Petri consilio, convertuntur ad Christum tria circiter millia; simulque perseverant in doctrina Apostolorum, fractione panis, & orationibus, habentes omnia communia.

1 ET cum complerentur dies Pentecostes, A
erant omnes pariter in eodem loco.
2 Et factus est repente de cælo sonus, tamquam
advenientis spiritus vehementis, & replevit
totam domum, ubi erant sedentes.
3 Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tamquam
ignis, seditque supra singulos eorum:
4 * Et repleti sunt omnes Spiritu sancto, *Matt. 3. c.11. Marc. 1. a. 8. Luc. 3. d. 16. Joan. 7. f. 39. Supr. 1. a. 8. Inf. 11. b.16. & 19. a.8.
& cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus
sanctus dabat eloqui illis.
5 Erant autem in Jerusalem habitantes Judæi,
viri religiosi ex omni natione, quæ sub cælo est.
6 Facta autem hac voce, convenit multitudo,
& mente confusa est, quoniam audiebat
unusquisque lingua sua illos loquentes.
7 Stupebant autem omnes, & mirabantur,
dicentes: Nonne ecce omnes isti, qui loquuntur,
Galilæi sunt?
8 Et quomodo nos audivimus unusquisque
linguam nostram, in qua nati sumus? B
9 Parthi, & Medi, & Ælamitæ, & qui habitant
Mesopotamiam, Judæam, & Cappadociam,
Pontum, & Asiam,
10 Phrygiam, & Pamphyliam, Ægyptum,
& partes Libyæ, quæ est circa Cyrenen, &
advenæ Romani,
11 Judæi quoque, & Proselyti, Cretes, &

Arabes, audivimus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei.

12 Stupebant autem omnes, & mirabantur ad invicem dicentes: Quidnam vult hoc esse?

13 Alii autem irridentes dicebant: Quia musto pleni sunt isti.

14 Stans autem Petrus cum undecim levavit vocem suam, & locutus est eis: Viri Judæi, & qui habitatis Jerusalem universi, hoc vobis notum sit, & auribus percipite verba mea.

15 Non enim, sicut vos æstimatis, hi ebrii sunt, cum sit hora diei tertia:

16 Sed hoc est, quod dictum est per prophetam Joel:

C

* Isaiæ 44. a.3. Joel. 2. f. 28.

17 * Et erit in novissimis diebus (dicit Dominus) effundam de Spiritu meo super omnem carnem: & prophetabunt filii vestri, & filiæ vestræ: & juvenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia somniabunt.

18 Et quidem super servos meos, & super ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, & prophetabunt:

19 Et dabo prodigia in cælo sursum, & signa in terra deorsum, sanguinem, & ignem, & vaporem fumi.

20 Sol convertetur in tenebras, & luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus & manifestus.

* Joel. 2. g.32. Rom. 10.c.13.

21 * Et erit: omnis, quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit.

22 Viri Israelitæ, audite verba hæc: Jesum Nazarenum, virum approbatum a Deo in vobis, virtutibus, & prodigiis, & signis, quæ fecit Deus per illum in medio vestri, sicut & vos scitis:

23 Hunc definito consilio, & præscientia Dei traditum, per manus iniquorum affligentes interemistis:

D

24 Quem Deus suscitavit, solutis doloribus inferni, juxta quod impossibile erat teneri illum ab eo.

* Psal. 15. b.8.

25 David enim dicit in eum: * Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi, ne commovear.

26 Propter hoc lætatum est cor meum, & exultavit lingua mea, insuper & caro mea requiescet in spe.

27 Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.

28 Notas mihi fecisti vias vitæ; & replebis me jucunditate cum facie tua.

*3.Reg. 2. b.10.

29 Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David, * quoniam defunctus est, & sepultus: & sepulchrum ejus est apud nos usque in hodiernum diem.

E

* Psal. 131. c. 11.

30 Propheta igitur cum esset, & sciret, quia jurejurando * jurasset illi Deus, de fructu lumbi ejus sedere super sedem ejus;

* Psal. 15.b.10. Inf. 13. c. 35.

31 Providens locutus est de resurrectione Christi, quia * neque derelictus est in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem.

32 Hunc Jesum resuscitavit Deus, cujus omnes nos testes sumus.

33 Dextera igitur Dei exaltatus, & promissione Spiritus sancti accepta a Patre, effudit hunc, quem vos videtis, & auditis.

* Psal. 109.a.1.

34 Non enim David ascendit in cælum: dixit autem ipse: * Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis,

35 Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

36 Certissime sciat ergo omnis domus Israel, quia & Dominum eum, & Christum fecit Deus hunc Jesum, quem vos crucifixistis.

F

37 His autem auditis, compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apostolos: Quid faciemus, viri fratres?

38 Petrus vero ad illos: Pœnitentiam (inquit) agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum: & accipietis donum Spiritus sancti.

39 Vobis enim est repromissio, & filiis vestris, & omnibus qui longe sunt, quoscumque advocaverit Dominus Deus noster.

40 Aliis etiam verbis plurimis testificatus est, & exhortabatur eos, dicens: Salvamini a generatione ista prava.

41 Qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt: & appositæ sunt in die illa animæ circiter tria millia.

42 Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.

G

43 Fiebat autem omni animæ timor: multa quoq; prodigia, & signa per Apostolos in Jerusalem fiebant, & metus erat magnus in universis.

44 Omnes etiam, qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia.

45 Possessiones & substantias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat.

46 Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione, & simplicitate cordis,

47 Collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui salvi fierent quotidie in idipsum.

CAPUT III.

Petrus cum Joanne claudum a matris utero sanat, ac docet ipsos id fecisse per fidem nominis Christi; quem ostendit esse Messiam promissum per Moysen & Prophetas, ipsique Abrahæ.

A

1 PEtrus autem, & Joannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam.

2 Et quidam vir, qui erat claudus ex utero matris suæ, bajulabatur: quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur Speciosa, ut peteret eleemosynam ab introeuntibus in templum.

3 Is cum vidisset Petrum, & Joannem incipientes introire in templum, rogabat, ut eleemosynam acciperet.

4 Intuens autem in eum Petrus cum Joanne dixit: Respice in nos.

5 At ille intendebat in eos, sperans se aliquid accepturum ab eis.

6 Petrus autem dixit: Argentum & aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do. In nomine Jesu Christi Nazareni surge, & ambula.

7 Et apprehensa manu ejus dextera, allevavit eum, & protinus consolidatæ sunt bases ejus, & plantæ.

8 Et exiliens stetit, & ambulabat: & intravit cum illis in templum ambulans, & exiliens, & laudans Deum.

9 Et vidit omnis populus eum ambulantem, & laudantem Deum.

B

10 Cognoscebant autem illum, quod ipse erat, qui ad eleemosynam sedebat ad Speciosam portam templi: & impleti sunt stupore & extasi in eo, quod contigerat illi.

11 Cum teneret autem Petrum, & Joannem, cucurrit omnis populus ad eos ad porticum, quæ appellatur Salomonis, stupentes.

12 Videns autem Petrus, respondit ad populum: Viri Israelitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare?

13 Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob, Deus Patrum nostrorum glorificavit filium suum Jesum, quem vos quidem tradidistis, & negastis ante faciem Pilati, judicante illo dimitti.

14 * Vos autem sanctum, & justum negastis, & petistis virum homicidam donari vobis: *Matt. 27.c.20. Marc. 15.b.11. Luc.23. c. 18. Joa. 18. g. 40.

15 Auctorem vero vitæ interfecistis, quem Deus suscitavit a mortuis, cujus nos testes sumus.

16 Et in fide nominis ejus hunc, quem vos vidistis, & nostis, confirmavit nomen ejus: & fides, quæ per eum est, dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum.

C

17 Et nunc fratres scio, quia per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri.

18 Deus autem, quæ prænuntiavit per os omnium prophetarum, pati Christum suum, sic implevit.

19 Pœnitemini igitur, & convertimini, ut deleantur peccata vestra,

20 Ut cum venerint tempora refrigerii a conspectu Domini, & miserit eum, qui prædicatus est vobis, Jesum Christum,

21 Quem oportet quidem cælum suscipere usque in tempora restitutionis omnium, quæ locutus est Deus per os sanctorum suorum a sæculo prophetarum.

22 Moy-

D 22 Moyſes quidem dixit: * Quoniam Prophetam ſuſcitabit vobis Dominus Deus veſter de fratribus veſtris, tamquam me, ipſum audietis juxta omnia quæcumque locutus fuerit vobis.

* Deut. 18. c. 15.

23 Erit autem: omnis anima, quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe.

24 Et omnes prophetæ a Samuel, & deinceps, qui locuti ſunt, annuntiaverunt dies iſtos.

25 Vos eſtis filii prophetarum, & teſtamenti, quod diſpoſuit Deus ad patres noſtros, dicens ad Abraham: * Et in ſemine tuo benedicentur omnes familiæ terræ.

* Gen. 12. a. 3.

26 Vobis primum Deus ſuſcitans Filium ſuum, miſit eum benedicentem vobis, ut convertat ſe unuſquiſque a nequitia ſua.

CAPUT IV.

Apoſtoli poſt recluſionem in cuſtodia examinati de claudi curatione, oſtendunt in ſolo Chriſto lapide angulari eſſe ſalutem: nec principibus contra Dei juſſum obtemperant ceſſando a doctrina nominis Chriſti: dimiſſi vero, & orantes, accipiunt ſigna dati Spiritus ſancti: nullus ipſorum quidquam proprium habebat, ſed ſuis divenditis faciebat pretium eſſe commune, ſicut fecit Barnabas divendito agro ſuo.

A 1 LOquentibus autem illis ad populum, ſupervenerunt ſacerdotes, & magiſtratus templi, & Sadducæi

2 Dolentes, quod docerent populum, & annuntiarent in Jeſu reſurrectionem ex mortuis.

3 Et injecerunt in eos manus, & poſuerunt eos in cuſtodiam in craſtinum; erat enim jam veſpera.

4 Multi autem eorum, qui audierant verbum, crediderunt: & factus eſt numerus virorum quinque millia.

5 Factum eſt autem in craſtinum, ut congregarentur principes eorum, & ſeniores, & Scribæ in Jeruſalem:

B 6 Et Annas princeps ſacerdotum, & Caiphas, & Joannes, & Alexander, & quotquot erant de genere ſacerdotali.

7 Et ſtatuentes eos in medio, interrogabant: In qua virtute, aut in quo nomine feciſtis hoc vos?

8 Tunc repletus Spiritu ſancto Petrus dixit ad eos: Principes populi, & ſeniores audite:

9 Si nos hodie dijudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iſte ſalvus factus eſt,

10 Notum ſit omnibus vobis, & omni plebi Iſrael, quia in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Nazareni, quem vos crucifixiſtis, quem Deus ſuſcitavit a mortuis, in hoc iſte aſtat coram vobis ſanus.

11 * Hic eſt lapis, qui reprobatus eſt a vobis ædificantibus, qui factus eſt in caput anguli:

* Pſal. 117. d. 22. Iſai. 28. d. 16. Matth. 21. d. 42. Marc. 12. a. 10. Luc. 20. c. 17. Rom. 9. g. 32. 1. Petr. 2. b. 7.

12 Et non eſt in alio aliquo ſalus. Nec enim aliud nomen eſt ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri.

C 13 Videntes autem Petri conſtantiam, & Joannis, comperto quod homines eſſent ſine litteris, & idiotæ, admirabantur, & cognoſcebant eos, quoniam cum Jeſu fuerant.

14 Hominem quoq; videntes ſtantem cũ eis, qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere.

15 Juſſerunt autem eos foras extra concilium ſecedere: & conferebant ad invicem

16 Dicentes: Quid faciemus hominibus iſtis? quoniam quidem notum ſignum factum eſt per eos omnibus habitantibus Jeruſalem; manifeſtum eſt, & non poſſumus negare.

17 Sed ne amplius divulgetur in populum, comminemur eis, ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum.

D 18 Et vocantes eos denuntiaverunt, ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Jeſu.

19 Petrus vero, & Joannes reſpondentes dixerunt ad eos: Si juſtum eſt in conſpectu Dei, vos potius audire, quam Deum, judicate.

20 Non enim poſſumus quæ vidimus & audivimus non loqui.

21 At illi comminantes dimiſerunt eos: non invenientes quomodo punirent eos propter populum, quia omnes clarificabant id, quod factum fuerat in eo, quod acciderat.

F 22 Annorũ enim erat amplius quadraginta homo, in quo factum fuerat ſignũ iſtud ſanitatis.

23 Dimiſſi autem venerunt ad ſuos: & annuntiaverunt eis, quanta ad eos principes ſacerdotum, & ſeniores dixiſſent.

24 Qui cum audiſſent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum, & dixerunt: Domine, tu es qui feciſti cælum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis ſunt:

25 Qui Spiritu ſancto per os patris noſtri David pueri tui dixiſti: * Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania?

* Pſal. 2. a. 1.

25 Aſtiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus.

F 27 Convenerunt enim vere in civitate iſta adverſus ſanctum puerum tuum Jeſum, quem unxiſti, Herodes, & Pontius Pilatus cum Gentibus, & populis Iſrael,

28 Facere quæ manus tua, & conſilium tuum decreverunt fieri.

29 Et nunc, Domine, reſpice in minas eorum, & da ſervis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum,

30 In eo quod manum tuam extendas ad ſanitates, & ſigna, & prodigia fieri per nomen ſancti filii tui Jeſu.

31 Et cum oraſſent, motus eſt locus, in quo erant congregati: & repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia.

G 32 Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una: nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia.

33 Et virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Jeſu Chriſti Dñi noſtri: & gratia magna erat in omnibus illis.

34 Neque enim quiſquam egens erat inter illos. Quotquot enim poſſeſſores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant,

35 Et ponebant ante pedes Apoſtolorum. Dividebatur autem ſingulis, prout cuiq; opus erat.

36 Joſeph autem, qui cognominatus eſt Barnabas ab Apoſtolis (quod eſt interpretatum Filius conſolationis) Levites, Cyprius genere,

37 Cum haberet agrũ, vendidit eum, & attulit pretium, & poſuit ante pedes Apoſtolorum.

CAPUT V.

Ananias & uxor ſua Saphira, agro divendito, pretii partem ſibi ſervant; quod tamen interrogante Petro factum eſſe negant: quam ob cauſam ad verbum Petri uxor poſt maritum ſubita morte percutitur: multa per Apoſtolos, & maxime per Petrum fiunt ſigna; ipſique in cuſtodia recluſi ab Angelo educuntur, & rurſum apprehenſi non conſentiunt, ut a prædicatione nominis Chriſti ceſſent: Gamalielis autem conſilio cæſi dimittuntur, gaudentes quod pro Chriſti nomine cædi meruiſſent, quem continue annuntiant.

A 1 VIr autem quidam nomine Ananias, cum Saphira uxore ſua, vendidit agrum,

2 Et fraudavit de pretio agri, conſcia uxore ſua: & afferens partem quamdam ad pedes Apoſtolorum poſuit.

3 Dixit autem Petrus: Anania, cur tentavit ſatanas cor tuum, mentiri te Spiritui ſancto, & fraudare de pretio agri?

4 Nonne manens tibi manebat, & venumdatum in tua erat poteſtate? Quare poſuiſti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, ſed Deo.

5 Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expiravit. Et factus eſt timor magnus ſuper omnes, qui audierunt.

6 Surgentes autem juvenes amoverunt eum, & efferentes ſepelierunt.

B 7 Factum eſt autem quaſi horarum trium ſpatium, & uxor ipſius, neſciens quod factum fuerat, introivit.

8 Dixit autem ei Petrus: Dic mihi mulier, ſi tanti agrum vendidiſtis? At illa dixit: Etiam tanti.

9 Petrus autem ad eam: Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum, qui ſepelierunt virum tuum, ad oſtium, & efferent te.

10 Confeſtim cecidit ante pedes ejus, & expiravit. Intrantes autem juvenes inve-

nerunt illam mortuam, & extulerunt, & se-
pelierunt ad virum suum.
11 Et factus est timor magnus in universa
ecclesia, & in omnes, qui audierunt hæc.
12 Per manus autem Apostolorum fiebant
signa, & prodigia multa in plebe. Et erant
unanimiter omnes in porticu Salomonis.
C 13 Cæterorum autem nemo audebat se con-
jungere illis, sed magnificabat eos populus.
14 Magis autem augebatur credentium in
Domino multitudo virorum, ac mulierum,
15 Ita ut in plateas ejicerent infirmos, &
ponerent in lectulis ac grabatis, ut venien-
te Petro, saltem umbra illius obumbraret
quemquam illorum, & liberarentur ab infir-
mitatibus suis.
16 Concurrebat autem & multitudo vicina-
rum civitatum Jerusalem, afferentes ægros,
& vexatos a spiritibus immundis: qui cura-
bantur omnes.
17 Exurgens autem princeps sacerdotum,
& omnes, qui cum illo erant, (quæ est hæ-
resis Sadducæorum) repleti sunt zelo:
18 Et injecerunt manus in Apostolos, &
posuerunt eos in custodia publica.
D 19 Angelus autem Domini per noctem ape-
riens januas carceris, & educens eos dixit:
20 Ite, & stantes loquimini in templo ple-
bi omnia verba vitæ hujus.
21 Qui cum audissent, intraverunt dilu-
culo in templum, & docebant. Adveniens
autem princeps sacerdotum, & qui cum eo
erant, convocaverunt concilium, & omnes
seniores filiorum Israel: & miserunt ad car-
cerem, ut adducerentur.
22 Cum autem venissent ministri, & aper-
to carcere non invenissent illos, reversi
nuntiaverunt
23 Dicentes: Carcerem quidem invenimus
clausum cum omni diligentia, & custodes
stantes ante januas: aperientes autem nemi-
nem intus invenimus.
E 24 Ut autem audierunt hos sermones magi-
stratus templi, & principes sacerdotum, am-
bigebant de illis quidnam fieret.
25 Adveniens autem quidam nuntiavit eis:
Quia ecce viri, quos posuistis in carcerem,
sunt in templo stantes, & docentes populum.
26 Tunc abiit magistratus cum ministris,
& adduxit illos sine vi; timebant enim po-
pulum, ne lapidarentur.
27 Et cum adduxissent illos, statuerunt in
concilio: & interrogavit eos princeps sacer-
dotum
28 Dicens: Præcipiendo præcepimus vobis,
ne doceretis in nomine isto: & ecce replestis
Jerusalem doctrina vestra: & vultis induce-
re super nos sanguinem hominis istius.
F 29 Respondens autem Petrus, & Aposto-
li, dixerunt: Obedire oportet Deo magis,
quam hominibus.
30 Deus patrum nostrorum suscitavit Je-
sum, quem vos interemistis suspendentes in
ligno.
31 Hunc principem, & salvatorem Deus
exaltavit dextera sua ad dandam pœniten-
tiam Israeli, & remissionem peccatorum.
32 Et nos sumus testes horum verborum,
& Spiritus sanctus, quem dedit Deus omni-
bus obedientibus sibi.
33 Hæc cum audissent, dissecabantur, &
cogitabant interficere illos.
34 Surgens autem quidam in concilio Pha-
risæus, nomine Gamaliel, legisdoctor ho-
norabilis universæ plebi, jussit foras ad bre-
ve homines fieri.
35 Dixitque ad illos: Viri Israelitæ, attendite
vobis super hominibus istis quid acturi sitis.
G 36 Ante hos enim dies extitit Theodas, di-
cens se esse aliquem, cui consensit numerus
virorum circiter quadringentorum: qui oc-
cisus est, & omnes, qui credebant ei, dissi-
pati sunt, & redacti ad nihilum.
37 Post hunc extitit Judas Galilæus in die-
bus professionis, & avertit populum post se,
& ipse periit: & omnes, quotquot consense-
runt ei, dispersi sunt.
38 Et nunc itaque dico vobis, discedite ab ho-
minibus istis, & sinite illos: quoniam si est ex
hominibus consilium hoc, aut opus, dissolvetur;
39 Si vero ex Deo est, non poteritis dis-
solvere illud, ne forte & Deo repugnare in-
veniamini. Consenserunt autem illi.
40 Et convocantes Apostolos, cæsis denun-
tiaverunt, ne omnino loquerentur in nomi-
ne Jesu, & dimiserunt eos.
41 Et illi quidem ibant gaudentes a con-
spectu concilii, quoniam digni habiti sunt
pro nomine Jesu contumeliam pati.
42 Omni autem die non cessabant in tem-
plo, & circa domos docentes, & evangeli-
zantes Christum Jesum.

CAPUT VI.

Electio septem diaconorum, crescente in dies credentium numero: Stephani vehementia cum signis & prodigiis, in quem plurimi insurgunt Judæi: cumque eum non possent convincere, falsis testibus nituntur opprimere.

1 IN diebus autem illis, crescente numero A
discipulorum, factum est murmur Græco-
rum adversus Hebræos, eo quod despicerentur
in ministerio quotidiano viduæ eorum.
2 Convocantes autem duodecim multitu-
dinem discipulorum, dixerunt: Non est æ-
quum nos derelinquere verbum Dei, & mi-
nistrare mensis.
3 Considerate ergo fratres, viros ex vobis bo-
ni testimonii septem, plenos Spiritu sancto, &
sapientia, quos constituamus super hoc opus.
4 Nos vero orationi, & ministerio verbi
instantes erimus.
5 Et placuit sermo coram omni multitudine. B
Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide,
& Spiritu sancto, & Philippum, & Prochorum,
& Nicanorem, & Timonem, & Parmenam,
& Nicolaum advenam Antiochenum.
6 Hos statuerunt ante conspectum Aposto-
lorum, & orantes imposuerunt eis manus.
7 Et verbum Dñi crescebat, & multiplicaba-
tur numerus discipulorum in Jerusalem valde:
multa etiam turba sacerdotum obediebat fidei.
8 Stephanus autem plenus gratia, & fortitudi- C
ne faciebat prodigia, & signa magna in populo.
9 Surrexerunt autem quidam de synagoga,
quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenen-
sium, & Alexandrinorum, & eorum qui e-
rant a Cilicia, & Asia, disputantes cum
Stephano:
10 Et non poterant resistere sapientiæ, &
Spiritui, qui loquebatur.
11 Tunc summiserunt viros, qui dicerent,
se audivisse eum dicentem verba blasphemiæ
in Moysen, & in Deum.
12 Commoverunt itaque plebem, & senio- D
res, & Scribas: & concurrentes rapuerunt
eum, & adduxerunt in concilium;
13 Et statuerunt falsos testes, qui dice-
rent: Homo iste non cessat loqui verba ad-
versus locum sanctum, & legem.
14 Audivimus enim eum dicentem: Quo-
niam Jesus Nazarenus hic destruet locum
istum, & mutabit traditiones, quas tradidit
nobis Moyses.
15 Et intuentes eum omnes, qui sedebant
in concilio, viderunt faciem ejus tamquam
faciem Angeli.

CAPUT VII.

Stephanus, data respondendi facultate, multa refert de pacto Dei cum Abraham ejusque minoribus, de Moyse, & egressione filiorum Israel ex Ægypto, de tabernaculo testimonii, & templo per Salomonem ædificato; Judæos reprehendens, quod ipsi & patres eorum Spiritui sancto semper restiterint: cum autem diceret se Jesum a dextris Dei videre, lapidatur, testibus vestimenta ad pedes Sauli deponentibus: oratque pro lapidantibus.

1 DIxit autem princeps sacerdotum: Si
hæc ita se habent?
2 Qui ait: Viri fratres, & patres, audite:
Deus gloriæ apparuit patri nostro Abrahæ,
cum esset in Mesopotamia, prius quam mo-
raretur in Charan,
3 Et dixit ad illum: * Exi de terra tua, * Gen. 12. a. 1.
& de cognatione tua, & veni in terram,
quam monstravero tibi.

4 Tunc exiit de terra Chaldæorum, & habitavit in Charan. Et inde, postquam mortuus est pater ejus, transtulit illum in terram istam, in qua nunc vos habitatis.

5 Et non dedit illi hæreditatem in ea, nec passum pedis: sed repromisit dare illi eam in possessionem, & semini ejus post ipsum, cum non haberet filium.

** Gen. 15.c.13.*

6 Locutus est autem ei Deus: * Quia erit semen ejus accola in terra aliena, & servituti eos subjicient, & male tractabunt eos annis quadringentis.

7 Et gentem, cui servierint, judicabo ego, dixit Dominus: & post hæc exibunt, & servient mihi in loco isto.

** Gen. 17.b.10. * Gen. 21.a.24. * Gen. 25. d. 25.*

8 * Et dedit illi testamentum circumcisionis: * & sic genuit Isaac, & circumcidit eum die octavo: & * Isaac Jacob, & * Jacob duodecim Patriarchas.

** Gen. 29. d. 32. & 35. d. 22. * Gen. 37 f.28.*

9 Et Patriarchæ æmulantes * Joseph vendiderunt in Ægyptum: & erat Deus cum eo.

10 Et eripuit eum ex omnibus tribulationibus ejus: & * dedit ei gratiam, & sapientiam in conspectu Pharaonis regis Ægypti, & constituit eum præpositum super Ægyptum, & super omnem domum suam.

11 Venit autem fames in universam Ægyptum, & Chanaan, & tribulatio magna: & non inveniebant cibos patres nostri.

B

** Gen. 41.e.37. * Gen. 42. a.2.*

12 * Cum audisset autem Jacob, esse frumentum in Ægypto, misit patres nostros primum:

13 * Et in secundo cognitus est Joseph a fratribus suis, & manifestatum est Pharaoni genus ejus.

** Gen. 45. a.3.*

14 Mittens autem Joseph accersivit Jacob patrem suum, & omnem cognationem suam in animabus septuagintaquinque.

** Gen. 45 a.5. * Gen. 49. d. 32.*

15 * Et descendit Jacob in Ægyptum, & * defunctus est ipse, & patres nostri.

** Gen. 23.e.16. & 50. a. 5. b. 13.*

16 Et translati sunt in Sichem, & positi sunt in sepulchro, * quod emit Abraham pretio argenti a filiis Hemor filii Sichem.

C

*Jos. 24. g. 32. * Exod. 1. a.7.*

17 Cum autem appropinquaret tempus promissionis, quam confessus erat Deus Abrahæ, * crevit populus, & multiplicatus est in Ægypto,

18 Quoadusque surrexit alius rex in Ægypto, qui non sciebat Joseph.

19 Hic circumveniens genus nostrum, afflixit patres nostros, ut exponerent infantes suos, ne vivificarentur.

** Exod. 2. a. 2. Heb. 11. c. 23.*

20 * Eodem tempore natus est Moyses, & fuit gratus Deo, qui nutritus est tribus mensibus in domo patris sui.

21 Exposito autem illo, sustulit eum filia Pharaonis, & nutrivit eum sibi in filium.

22 Et eruditus est Moyses omni sapientia Ægyptiorum, & erat potens in verbis, & in operibus suis.

23 Cum autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, ascendit in cor ejus, ut visitaret fratres suos filios Israel.

** Exod. 2. b.12.*

24 * Et cum vidisset quemdam injuriam patientem, vindicavit illum: & fecit ultionem ei, qui injuriam sustinebat, percusso Ægyptio.

25 Existimabat autem intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipsius daret salutem illis: at illi non intellexerunt.

** Exod. 2. b.13.*

26 * Sequenti vero die apparuit illis litigantibus, & reconciliabat eos in pace, dicens: Viri, fratres estis, ut quid nocetis alterutrum?

D

27 Qui autem injuriam faciebat proximo, repulit eum dicens: Quis te constituit principem, & judicem super nos?

28 Numquid interficere me tu vis, quemadmodum interfecisti heri Ægyptium?

29 Fugit autem Moyses in verbo isto, & factus est advena in terra Madian, ubi generavit filios duos.

** Exod. 3. a. 2.*

30 Et expletis annis quadraginta, * apparuit illi in deserto montis Sina Angelus in igne flammæ rubi.

31 Moyses autem videns, admiratus est visum, & accedente illo, ut consideraret, facta est ad eum vox Domini dicens:

32 Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob. Tremefactus autem Moyses non audebat considerare.

33 Dixit autem illi Dominus: Solve calceamentum pedum tuorum; locus enim, in quo stas, terra sancta est.

34 Videns vidi afflictionem populi mei, qui est in Ægypto, & gemitum eorum audivi, & descendi liberare eos. Et nunc veni, & mittam te in Ægyptum.

35 Hunc Moysen, quem negaverunt dicentes: Quis te constituit principem, & judicem? hunc Deus principem, & redemptorem misit cum manu Angeli, qui apparuit illi in rubo.

E

** Exod. capitib. 7. 8. 9. 10. 11. 14.*

36 * Hic eduxit illos faciens prodigia, & signa in terra Ægypti, & in rubro mari, & in deserto annis quadraginta.

** Deut. 18.c.15.*

37 Hic est Moyses, qui dixit filiis Israel: * Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris, tamquam me: ipsum audietis.

** Exod. 19. a.3.*

38 * Hic est, qui fuit in Ecclesia in solitudine cum Angelo, qui loquebatur ei in monte Sina, & cum patribus nostris, qui accepit verba vitæ dare nobis.

39 Cui noluerunt obedire patres nostri, sed repulerunt, & aversi sunt cordibus suis in Ægyptum,

** Exod. 32. a.1.*

40 Dicentes ad Aaron: * Fac nobis deos, qui præcedant nos. Moyses enim hic, qui eduxit nos de terra Ægypti, nescimus quid factum sit ei.

41 Et vitulum fecerunt in diebus illis, & obtulerunt hostiam simulacro, & lætabantur in operibus manuum suarum.

** Amos 5. f.25.*

42 Convertit autem Deus, & tradidit eos servire militiæ cæli, sicut scriptum est in libro Prophetarum: * Numquid victimas, & hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto, domus Israel?

43 Et suscepistis tabernaculum Moloch, & sidus dei vestri Rempham, figuras, quas fecistis, adorare eas. Et transferam vos trans Babylonem.

F

** Exod. 25. d. 40.*

44 Tabernaculum testimonii fuit cum patribus nostris in deserto, sicut disposuit illis Deus * loquens ad Moysen, ut faceret illud secundum formam, quam viderat.

** Jos. 3. c. 14. Hebr. 8. c. 9.*

45 * Quod & induxerunt suscipientes patres nostri cum Jesu in possessionem Gentium, quas expulit Deus a facie patrum nostrorum, usque in diebus David,

** 1. Reg. 16.c.13. * Psal. 131.a.5.*

46 * Qui invenit gratiam ante Deum, * & petiit, ut inveniret tabernaculum Deo Jacob.

** 3. Reg. 6. a. 1. 1. Par. 17.b.12.*

47 * Salomon autem ædificavit illi domum.

** Infra 17.c.24.*

48 * Sed non excelsus in manufactis habitat, sicut Propheta dicit:

G

** Isaiæ 66. a.1.*

49 * Cælum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Quam domum ædificabitis mihi, dicit Dominus? aut quis locus requietionis meæ est?

50 Nonne manus mea fecit hæc omnia?

51 Dura cervice, & incircumcisis cordibus, & auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis, sicut patres vestri, ita & vos.

52 Quem Prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos, qui prænuntiabant de adventu Justi, cujus vos nunc proditores, & homicidæ fuistis;

53 Qui accepistis legem in dispositione Angelorum, & non custodistis.

54 Audientes autem hæc dissecabantur cordibus suis, & stridebant dentibus in eum.

55 Cum autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in cælum vidit gloriam Dei, & Jesum stantem a dextris Dei. Et ait: Ecce video cælos apertos, & Filium hominis stantem a dextris Dei.

56 Exclamantes autem voce magna continuerunt aures suas, & impetum fecerunt unanimiter in eum.

57 Et ejicientes eum extra civitatem lapidabant: & testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis, qui vocabatur Saulus.

58 Et lapidabant Stephanum invocantem, & dicentem: Dñe Jesu, suscipe spiritum meum.

59 Positis autem genibus, clamavit voce magna, dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormivit in Domino. Saulus autem erat consentiens neci ejus.

CAPUT VIII.

In persecutione disperguntur omnes præter Apostolos, Saulo devastante Ecclesiam: Philippus plurimos in Samaria convertit, & in his Simonem magum baptizat: missi ab Apostolis Petrus & Joannes, & oratione ac manuum impositione impetrant credentibus Samaritanis Spiritum sanctum: Simon autem volens Spiritus sancti dationem pecunia emere, dure a Petro corripitur: Philippus ab Angelo mittitur ad Eunuchum; quem ubi credentem baptizasset, a Spiritu raptus defertur in Azotum.

A 1 FActa est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia, quæ erat Jerosolymis, & omnes dispersi sunt per regiones Judææ, & Samariæ præter Apostolos.

2 Curaverunt autem Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnum super eum.

3 Saulus autem devastabat Ecclesiam per domos intrans, & trahens viros, ac mulieres, tradebat in custodiam.

4 Igitur qui dispersi erant, pertransibant, evangelizantes verbum Dei.

5 Philippus autem descendens in civitatem Samariæ, prædicabat illis Christum.

6 Intendebant autem turbæ his, quæ a Philippo dicebantur, unanimiter audientes, & videntes signa, quæ faciebat.

B 7 Multi enim eorum, qui habebant spiritus immundos, clamantes voce magna exibant.

8 Multi autē paralytici, & claudi curati sunt.

9 Factum est ergo gaudium magnum in illa civitate. Vir autem quidam nomine Simon, qui ante fuerat in civitate magus, seducens gentem Samariæ, dicens se esse aliquem magnum:

10 Cui auscultabant omnes a minimo usque ad maximum, dicentes: Hic est virtus Dei, quæ vocatur magna.

11 Attendebant autem eum, propter quod multo tempore magiis suis dementasset eos.

12 Cum vero credidissent Philippo evangelizanti de regno Dei, in nomine Jesu Christi baptizabantur viri, ac mulieres.

C 13 Tunc Simon & ipse credidit: & cum baptizatus esset, adhærebat Philippo. Videns etiam signa, & virtutes maximas fieri, stupens admirabatur.

14 Cum autem audissent Apostoli, qui erant Jerosolymis, quod recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum, & Joannem,

15 Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum.

16 Nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu.

17 Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.

D 18 Cum vidisset autem Simon, quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam

19 Dicens: Date & mihi hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum:

20 Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri.

21 Non est tibi pars, neq; sors in sermone isto; cor enim tuum non est rectum coram Deo.

22 Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui.

E 23 In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse.

24 Respondens autem Simon dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat super me horum, quæ dixistis.

25 Et illi quidem testificati, & locuti verbum Domini, redibant Jerosolymam, & multis regionibus Samaritanorum evangelizabant.

26 Angelus autem Domini locutus est ad Philippum, dicens: Surge, & vade contra meridianum ad viam, quæ descendit ab Jerusalem in Gazam: hæc est deserta.

27 Et surgens abiit. Et ecce vir Æthiops, eunuchus, potens Candacis reginæ Æthiopum, qui erat super omnes gazas ejus, venerat adorare in Jerusalem:

28 Et revertebatur sedens super currum suum, legensque Isaiam prophetam.

29 Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, & adjunge te ad currum istum.

30 Accurrens autem Philippus audivit eum legentem Isaiam Prophetam, & dixit: Putasne intelligis quæ legis? F

31 Qui ait: Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi? Rogavitque Philippum, ut ascenderet, & sederet secum.

32 Locus autem Scripturæ, quam legebat, erat hic: * Tamquam ovis ad occisionem ductus est: & sicut agnus coram tondente se, sine voce, sic non aperuit os suum. *Isai. 53.c.7.

33 In humilitate judicium ejus sublatum est. Generationem ejus quis enarrabit, quoniam tolletur de terra vita ejus?

44 Respondens autem eunuchus Philippo dixit: Obsecro te, de quo Propheta dicit hoc? de se, an de alio aliquo?

35 Aperiens autem Philippus os suum, & incipiens a Scriptura ista, evangelizavit illi Jesum.

36 Et dum irent per viam, venerunt ad quamdam aquam: & ait Eunuchus: Ecce aqua: quid prohibet me baptizari? G

37 Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait: Credo, Filium Dei esse Jesum Christum.

38 Et jussit stare currum: & descenderunt uterque in aquam, Philippus, & Eunuchus, & baptizavit eum.

39 Cum autem ascendissent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, & amplius non vidit eum Eunuchus. Ibat autem per viam suam gaudens.

40 Philippus autem inventus est in Azoto, & pertransiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cæsaream.

CAPUT IX.

Admiranda Sauli persecutoris conversio, Domino ei apparente, & Anania ad ipsum misso, a quo baptizatus cœpit Damasci acerrime tueri Jesum esse Christum; discipuli vero ipsum demittunt per murum propter Judæorum insidias: quem Barnabas Jerosolymis ducit ad Apostolos: unde rursum propter insidias dimittitur Tarsum: Petrus Lyddæ sanat Æneam paralyticum, & in Joppe Tabitham resuscitat.

1 SAulus autem adhuc spirans minarum, & cædis in discipulos Domini, accessit ad Principem sacerdotum, A Gal. 1. c. 13.

2 Et petiit ab eo epistolas in Damascum ad synagogas, ut si quos invenisset hujus viæ viros, ac mulieres, vinctos perduceret in Jerusalem.

3 * Et cum iter faceret, contigit, ut appropinquaret Damasco: & subito circumfulsit eum lux de cælo. *Infr. 22. b.6. c.10.& cap.26.

4 Et cadens in terram audivit vocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris? 1. Cor. 15. b.8.

5 Qui dixit: Quis es, Domine? Et ille: Ego sum Jesus, quem tu persequeris: durum est tibi contra stimulum calcitrare. 2. Cor. 22. a.2

6 Et tremens, ac stupens dixit: Domine, quid me vis facere?

7 Et Dñs ad eum: Surge, & ingredere civitatem, & ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere. * Viri autem illi, qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes. * Infra 22. c.9.

8 Surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes introduxerunt Damascum. B

9 Et erat ibi tribus diebus non videns: & non manducavit, neque bibit.

10 Erat autem quidam discipulus Damasci nomine Ananias: * & dixit ad illum in visu Dñs: Anania. At ille ait: Ecce ego, Domine. *Actor. 22.c.12.

11 Et Dñs ad eum: Surge, & vade in vicum, qui vocatur rectus: & quære in domo Judæ Saulum nomine Tarsensem; ecce enim orat.

12 (Et vidit virum Ananiam nomine introeuntem, & imponentem sibi manus, ut visum recipiat.)

13 Respondit autem Ananias: Domine, audivi a multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Jerusalem. C

14 Et hic habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes, qui invocant nomen tuum.

15 Dixit autem ad eum Dominus: Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filiis Israel.

16 Ego enim ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati.

17 Et abiit Ananias, & introivit in domum, & imponens ei manus dixit: Saule frater, Dominus misit me Jesus, qui apparuit tibi in via, qua veniebas, ut videas, & implearis Spiritu sancto.

D 18 Et confestim ceciderunt ab oculis ejus tamquam squamæ, & visum recepit: & surgens baptizatus est.

19 Et cum accepisset cibum, confortatus est. Fuit autem cum discipulis, qui erant Damasci, per dies aliquot.

20 Et continuo in synagogis prædicabat Jesum, quoniam hic est Filius Dei.

21 Stupebant autem omnes, qui audiebant, & dicebant: Nonne hic est, qui expugnabat in Jerusalem eos, qui invocabant nomen istud, & huc ad hoc venit, ut vinctos illos duceret ad principes sacerdotum?

22 Saulus autem multo magis convalescebat, & confundebat Judæos, qui habitabant Damasci, affirmans, quoniam hic est Christus.

23 Cum autem implerentur dies multi, consilium fecerunt in unum Judæi, ut eum interficerent.

24 Notæ autem factæ sunt Saulo insidiæ eorum. Custodiebant autem & portas die ac nocte, ut eum interficerent.

*2.Cor. 11.g.32. 25 Accipientes *autem eum discipuli nocte, per murũ dimiserunt eum, submittentes in sporta.

E 26 Cum autem venisset in Jerusalem, tentabat se jungere discipulis, & omnes timebant eum, non credentes, quod esset discipulus.

27 Barnabas autem apprehensum illum duxit ad Apostolos: & narravit illis, quomodo in via vidisset Dominum, & quia locutus est ei, & quomodo in Damasco fiducialiter egerit in nomine Jesu.

28 Et erat cum illis intrans, & exiens in Jerusalem, & fiducialiter agens in nomine Dñi.

29 Loquebatur quoque Gentibus, & disputabat cum Græcis. Illi autem quærebant occidere eum.

30 Quod cum cognovissent fratres, deduxerunt eum Cæsaream, & dimiserunt Tarsum.

F 31 Ecclesia quidem per totam Judæam, & Galilæam, & Samariam habebat pacem, & ædificabatur ambulans in timore Domini, & consolatione sancti Spiritus replebatur.

32 Factum est autem, ut Petrus dum pertransiret universos, deveniret ad sanctos, qui habitabant Lyddæ.

33 Invenit autem ibi hominem quemdam nomine Æneam, ab annis octo jacentem in grabato, qui erat paralyticus.

34 Et ait illi Petrus: Ænea, sanat te Dominus Jesus Christus: surge & sterne tibi. Et continuo surrexit.

35 Et viderunt eum omnes, qui habitabant Lyddæ, & Saronæ: qui conversi sunt ad Dñm.

36 In Joppe autem fuit quædam discipula, nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis, & eleemosynis, quas faciebat.

37 Factum est autem in diebus illis, ut infirmata moreretur. Quam cum lavissent, posuerunt eam in cœnaculo.

G 38 Cum autem prope esset Lydda ad Joppen, discipuli audientes, quia Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum, rogantes: Ne pigriteris venire usque ad nos.

39 Exurgens autem Petrus venit cum illis. Et cum advenisset, duxerunt illum in cœnaculum, & circumsteterunt illum omnes viduæ flentes, & ostendentes ei tunicas & vestes, quas faciebat illis Dorcas.

40 Ejectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua oravit: & conversus ad corpus dixit: Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos, & viso Petro, resedit.

41 Dans autem illi manum erexit eam. Et cum vocasset sanctos, & viduas, assignavit eam vivam.

42 Notum autem factum est per universam Joppen: & crediderunt multi in Domino.

43 Factum est autem, ut dies multos moraretur in Joppe apud Simonem quemdam coriarium.

CAPUT X.

Jussu Angeli accersit Cornelius Centurio Petrum, qui per lintei visionem admonitus, Gentes ad Evangelium admittendas esse, venit ad illum: cumque super omnes verbum ejus de Christo audientes Spiritus sanctus descendisset, jussit eos baptizari.

1 VIr autem quidam erat in Cæsarea nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica, A

2 Religiosus, ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, & deprecans Deum semper.

3 Is vidit in visu manifeste, quasi hora diei nona Angelum Dei introeuntem ad se, & dicentem sibi, Corneli.

4 At ille intuens eum timore correptus dixit: Quid est Domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ, & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.

5 Et nunc mitte viros in Joppen, & accersi Simonem quemdam, qui cognominatur Petrus.

6 Hic hospitatur apud Simonem quemdam coriarium, cujus est domus juxta mare: hic dicet tibi, quid te oporteat facere.

7 Et cum discessisset Angelus, qui loquebatur illi, vocavit duos domesticos suos, & militem metuentem Dñm ex his, qui illi parebant.

8 Quibus cum narrasset omnia, misit illos in Joppen.

9 Postea autem die iter illis facientibus, & appropinquantibus civitati, ascendit Petrus in superiora, ut oraret circa horam sextam. B

10 Et cum esuriret, voluit gustare. Parantibus autem illis, cecidit super eum mentis excessus:

11 Et vidit cælum apertum, & descendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis submitti de cælo in terram,

12 In quo erant omnia quadrupedia, & serpentia terræ, & volatilia cæli.

13 Et facta est vox ad eum: Surge, Petre, occide, & manduca.

14 Ait autem Petrus: Absit, Dñe, quia numquam manducavi omne commune, & immundũ.

15 Et vox iterum secundo ad eum: Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris.

16 Hoc autem factum est per ter: & statim receptum est vas in cælum.

17 Et dum intra se hæsitaret Petrus, quidnam esset visio, quam vidisset, ecce viri, qui missi erant a Cornelio, inquirentes domum Simonis astiterunt ad januam.

18 Et cum vocassent, interrogabant, si Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hospitium. C

19 Petro autem cogitante de visione, dixit Spiritus ei: Ecce viri tres quærunt te.

20 Surge itaque, descende, & vade cum eis nihil dubitans, quia ego misi illos.

21 Descendens autem Petrus ad viros dixit: Ecce ego sum, quem quæritis: quæ causa est, propter quam venistis?

22 Qui dixerunt: Cornelius Centurio, vir justus, & timens Deum, & testimonium habens ab universa gente Judæorum, responsum accepit ab Angelo sancto accersire te in domum suam, & audire verba abs te. D

23 Introducens ergo eos recepit hospitio. Sequenti autem die surgens profectus est cum illis: & quidam ex fratribus ab Joppe comitati sunt eum.

24 Altera autem die introivit Cæsaream. Cornelius vero expectabat illos, convocatis cognatis suis, & necessariis amicis.

25 Et factum est, cum introisset Petrus, obvius venit ei Cornelius, & procidens ad pedes ejus adoravit.

26 Petrus vero elevavit eum dicens: Surge, & ego ipse homo sum.

27 Et loquens cum illo intravit, & invenit multos, qui convenerant:

28 Dixitque ad illos: Vos scitis, quomodo abominatum sit viro Judæo conjungi, aut accedere ad alienigenam: sed mihi ostendit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominem.

29 Propter quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo ergo, quam ob causam accersistis me?

30 Et Cornelius ait: A nudiusquarta die usque ad hanc horam, orans eram hora nona in domo mea, & ecce vir stetit ante me in veste candida, & ait:

31 Corneli, exaudita est oratio tua, & eleemosynæ tuæ commemoratæ sunt in conspectu Dei.

32 Mitte ergo in Joppen, & accersi Simonem, qui cognominatur Petrus: hic hospitatur in domo Simonis coriarii juxta mare.

33 Confestim ergo misi ad te, & tu bene fecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus audire omnia, quæcumque tibi præcepta sunt a Domino.

F

34 Aperiens autem Petrus os suum dixit: In veritate comperi, * quia non est personarum acceptor Deus:

35 Sed in omni gente, qui timet eum, & operatur justitiam, acceptus est illi.

36 Verbum misit Deus filiis Israel, annuntians pacem per Jesum Christum: (hic est omnium Dominus.)

37 Vos scitis quod factum est verbum per universam Judæam; incipiens enim a * Galilæa, post baptismum, quod prædicavit Joannes,

38 Jesum a Nazareth: quomodo unxit eum Deus Spiritu sancto, & virtute: qui pertransiit benefaciendo, & sanando omnes oppressos a diabolo, quoniam Deus erat cum illo.

39 Et nos testes sumus omnium, quæ fecit in regione Judæorum, & Jerusalem: quem occiderunt suspendentes in ligno.

40 Hunc Deus suscitavit tertia die, & dedit eum manifestum fieri,

41 Non omni populo, sed testibus præordinatis a Deo nobis, qui manducavimus, & bibimus cum illo, postquam resurrexit a mortuis.

G

42 Et præcepit nobis prædicare populo, & testificari, quia ipse est, qui constitutus est a Deo judex vivorum, & mortuorum.

43 * Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes, qui credunt in eum.

44 Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super omnes, qui audiebant verbū.

45 Et obstupuerunt ex circumcisione fideles, qui venerant cum Petro, quia & in nationes gratia Spiritus sancti effusa est.

46 Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum.

47 Tunc respondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi, qui Spiritum sanctum acceperunt, sicut & nos?

48 Et jussit eos baptizari in nomine Domini Jesu Christi. Tunc rogaverunt eum, ut maneret apud eos aliquot diebus.

Deut. 10. d. 17. 2. Par. 19. b. 7. Job. 34. b. 19. Sap. 6. b. 8. Eccli. 35 b. 15. Rom. 2. b. 11. Gal. 2. b. 6. Eph. 6. b. 9. Coloss. 3. d. 25. 1. Petr. 1. c. 17.

** Luc. 4. b. 14.*

** Jere. 31. f. 34. Mich. 7. d. 18.*

CAPUT XI.

Petrus disceptantibus fratribus, quod ad gentes accessisset, rei ordinem exponit: multis Antiochiæ conversis prædicatione discipulorum, mittitur ad eos Barnabas ab Ecclesia Jerosolymitana, qui multis conversis adducit eo & Saulum a Tarso, cum quo mittitur Jerusalem, ut in famem ab Agabo propheta prædictam ferant fratribus eleemosynam.

A

1 Audierunt autem Apostoli, & fratres, qui erant in Judæa, quoniam & gentes receperunt verbum Dei.

2 Cum autem ascendisset Petrus Jerosolymam, disceptabant adversus illum, qui erant ex circumcisione,

3 Dicentes: Quare introisti ad viros præputium habentes, & manducasti cum illis?

4 Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens:

5 Ego eram in civitate Joppe orans, & vidi in excessu mentis visionem, descendens vas quoddam velut linteum magnum quatuor initiis summitti de cælo, & venit usque ad me.

6 In quod intuens considerabam, & vidi quadrupedia terræ, & bestias, & reptilia, & volatilia cæli.

B

7 Audivi autem & vocem dicentem mihi: Surge, Petre, occide, & manduca.

8 Dixi autem: Nequaquam, Domine, quia commune aut immundum numquam introivit in os meum.

9 Respondit autem vox secundo de cælo: Quæ Deus mundavit, tu ne commune dixeris.

10 Hoc autem factum est per ter: & recepta sunt omnia rursum in cælum.

11 Et ecce viri tres confestim astiterunt in domo, in qua eram, missi a Cæsarea ad me.

12 Dixit autem Spiritus mihi, ut irem cum illis nihil hæsitans. Venerunt autem mecum & sex fratres isti, & ingressi sumus in domum viri.

13 Narravit autem nobis, quomodo vidisset Angelum in domo sua stantem, & dicentem sibi: Mitte in Joppen, & accersi Simonem, qui cognominatur Petrus,

14 Qui loquetur tibi verba, in quibus salvus eris tu, & universa domus tua.

15 Cum autem cœpissem loqui, cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut & in nos in initio.

16 Recordatus sum autem verbi Domini, sicut dicebat: * Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto.

17 Si ergo eamdem gratiam dedit illis Deus, sicut & nobis, qui credidimus in Dominum Jesum Christum; ego quis eram, qui possem prohibere Deum?

18 His auditis, tacuerunt: & glorificaverunt Deum dicentes: Ergo & gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam.

**Matt. 3. b. 11. Marc. 1. a. 8. Luc. 3. d. 16. Joan. 1. d. 26. Supr. 1. a. 5. Infr. 19. a. 4.*

C

19 Et illi quidem, qui dispersi fuerant a tribulatione, quæ facta fuerat sub Stephano, perambulaverunt usque Phœnicen, & Cyprum, & Antiochiam, nemini loquentes verbum, nisi solis Judæis.

20 Erant autem quidam ex eis viri Cyprii, & Cyrenæi, qui cum introissent Antiochiam, loquebantur & ad Græcos, annuntiantes Dominum Jesum.

21 Et erat manus Dñi cum eis: multusque numerus credentium conversus est ad Dñm.

22 Pervenit autem sermo ad aures Ecclesiæ, quæ erat Jerosolymis super istis: & miserunt Barnabam usque ad Antiochiam.

23 Qui cum pervenisset & vidisset gratiam Dei, gavisus est: & hortabatur omnes in proposito cordis permanere in Domino,

24 Quia erat vir bonus, & plenus Spiritu sancto, & fide. Et apposita est multa turba Dño.

D

25 Profectus est autem Barnabas Tarsum, ut quæreret Saulum: quem cum invenisset, perduxit Antiochiam.

26 Et annum totum conversati sunt ibi in Ecclesia: & docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primum Antiochiæ discipuli Christiani.

27 In his autem diebus supervenerunt ab Jerosolymis prophetæ Antiochiam.

28 Et surgens unus ex eis nomine Agabus, significabat per spiritum, famem magnam futuram in universo orbe terrarum, quæ facta est sub Claudio.

29 Discipuli autem, prout quis habebat, proposuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in Judæa fratribus:

30 Quod & fecerunt, mittentes ad seniores per manus Barnabæ, & Sauli.

CAPUT XII.

Herodes occiso Jacobo Petrum retrudit in carcerem, cupiens post Pascha eum tradere populo occidendum; sed orante pro eo sine intermissione Ecclesia, Angelico eductus auxilio fratribus magnum attulit gaudium: facta autem de carceris custodibus inquisitione, Herodes proficiscitur Cæsaream: cumque divinos honores a populo oblatos non respueret, percussus est ab Angelo, & consumptus a vermibus expiravit.

A

1 Eodem autem tempore misit Herodes rex manus, ut affligeret quosdā de Ecclesia.

2 Occidit autem Jacobum fratrem Joannis gladio.

3 Videns autem, quia placeret Judæis, apposuit ut apprehenderet & Petrum. Erant autem dies Azymorum.

4 Quem cum apprehendisset, misit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militum custodiendum, volens post Pascha producere eum populo.

5 Et Petrus quidem servabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo.

6 Cum autem producturus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & custodes ante ostium custodiebant carcerem.

7 Et ecce Angelus Domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo: percussoque latere Petri, excitavit eum dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus ejus.

B 8 Dixit autem Angelus ad eum: Præcingere, & calcea te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: Circumda tibi vestimentum tuum, & sequere me.

9 Et exiens sequebatur eum, & nesciebat, quia verum est, quod fiebat per Angelum: existimabat autem se visum videre.

10 Transeuntes autem primam, & secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad civitatem, quæ ultro aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum unum, & continuo discessit Angelus ab eo.

11 Et Petrus ad se reversus dixit: Nunc scio vere, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Judæorum.

12 Considransque venit ad domum Mariæ matris Joannis, qui cognominatus est Marcus, ubi erant multi congregati, & orantes.

C 13 Pulsante autem eo ostium januæ, processit puella ad audiendum, nomine Rhode.

14 Et ut cognovit vocem Petri, præ gaudio non aperuit januam, sed intro currens nuntiavit, stare Petrum ante januam.

15 At illi dixerunt ad eam: Insanis. Illa autem affirmabat sic se habere. Illi autem dicebant: Angelus ejus est.

16 Petrus autem perseverabat pulsans. Cum autem aperuissent, viderunt eum, & obstupuerunt.

17 Annuens autem eis manu, ut tacerent, narravit, quomodo Dñs eduxisset eum de carcere, dixitque: Nuntiate Jacobo, & fratribus hæc. Et egressus abiit in alium locum.

18 Facta autem die, erat non parva turbatio inter milites, quidnam factum esset de Petro.

D 19 Herodes autem cum requisisset eum, & non invenisset, inquisitione facta de custodibus, jussit eos duci: descendensque a Judæa in Cæsaream, ibi commoratus est.

20 Erat autem iratus Tyriis, & Sidoniis. At illi unanimes venerunt ad eum, & persuaso Blasto, qui erat super cubiculum regis, postulabant pacem, eo quod alerentur regiones eorum ab illo.

21 Statuto autem die Herodes vestitus veste regia sedit pro tribunali, & concionabatur ad eos.

22 Populus autem acclamabat: Dei voces, & non hominis.

23 Confestim autem percussit eum Angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo: & consumptus a vermibus expiravit.

24 Verbum autem Domini crescebat, & multiplicabatur.

25 Barnabas autem, & Saulus reversi sunt ab Jerosolymis * expleto ministerio, assumpto Joanne, qui cognominatus est Marcus.

* Supr. 11.d.29.

CAPUT XIII.

Saulus & Barnabas jubentur a Spiritu sancto segregari ad opus prædicationis inter gentes, & Barjesu sive Elyma mago, qui eorum prædicationi resistebat, ad Pauli verbum excæcato, credit Sergius Paulus: in Antiochia Pisidiæ Paulus in synagoga latius de Christo disserit: sed Judæis blasphemantibus, & persecutionem in eos excitantibus, convertuntur ad gentes juxta Isaiæ vaticinium.

A 1 Erant autem in Ecclesia, quæ erat Antiochiæ, prophetæ, & doctores, in quibus Barnabas, & Simon, qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manahen, qui erat Herodis Tetrarchæ collactaneus, & Saulus.

2 Ministrantibus autem illis Domino, & jejunantibus, dixit illis Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos.

3 Tunc jejunantes, & orantes, imponentesque eis manus dimiserunt illos.

4 Et ipsi quidem missi a Spiritu sancto abierunt Seleuciam, & inde navigaverunt Cyprum.

5 Et cum venissent Salaminam, prædicabant verbum Dei in Synagogis Judæorum. Habebant autem & Joannem in ministerio.

6 Et cum perambulassent universam insulam usque Paphum, invenerunt quemdam virum magnum pseudoprophetam, Judæum, cui nomen erat Barjesu, B

7 Qui erat cum Proconsule Sergio Paulo viro prudente. Hic, accersitis Barnaba, & Saulo, desiderabat audire verbum Dei.

8 Resistebat autem illis Elymas magus, (sic enim interpretatur nomen ejus,) quærens avertere Proconsulem a fide.

9 Saulus autem, qui & Paulus, repletus Spiritu sancto, intuens in eum

10 Dixit: O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis justitiæ, non desinis subvertere vias Domini rectas.

11 Et nunc ecce manus Domini super te, & eris cæcus, non videns solem usque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo, & tenebræ, & circuiens quærebat qui ei manum daret.

12 Tunc Proconsul cum vidisset factum, credidit admirans super doctrina Domini.

13 Et cum a Papho navigassent Paulus, & qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphyliæ. Joannes autem discedens ab eis reversus est Jerosolymam.

14 Illi vero pertranseuntes Pergen venerunt Antiochiam Pisidiæ, & ingressi synagogam die sabbatorum sederunt. C

15 Post lectionem autem legis, & Prophetarum, miserunt principes synagogæ ad eos, dicentes: Viri fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem, dicite.

16 Surgens autem Paulus, & manu silentium indicens ait: Viri Israelitæ, & qui timetis Deum, audite.

17 Deus plebis Israel elegit patres nostros, & plebem exaltavit, cum essent incolæ * in terra Ægypti, * & in brachio excelso eduxit eos ex ea,

18 * Et per quadraginta annorum tempus mores eorum sustinuit in deserto.

19 Et destruens gentes septem in terra Chanaan, * sorte distribuit eis terram eorum

20 Quasi post quadringentos & quinquaginta annos: * & post hæc dedit judices usque ad Samuel Prophetam.

21 Et exinde * postulaverunt regem: & dedit illis Deus Saul filium Cis, virum de tribu Beniamin, annis quadraginta.

22 Et amoto illo, * suscitavit illis David regem: cui testimonium perhibens dixit: * Inveni David filium Jesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.

23 Hujus Deus ex semine * secundum promissionem eduxit Israel salvatorem Jesum,

24 * Prædicante Joanne ante faciem adventus ejus baptismū pœnitentiæ omni populo Israel.

25 Cum impleret autem Joannes cursum suum, dicebat: Quem me arbitramini esse, * non sum ego, sed ecce venit post me, cujus non sum dignus calceamenta pedum solvere. E

26 Viri fratres, filii generis Abraham, & qui in vobis timent Deum, vobis verbum salutis hujus missum est.

27 Qui enim habitabant Jerusalem, & principes ejus hunc ignorantes, & voces prophetarum, quæ per omne sabbatum leguntur, judicantes impleverunt.

28 Et nullam causam mortis invenientes in eo * petierunt a Pilato, ut interficerent eum.

29 Cumque consummassent omnia, quæ de eo scripta erant, deponentes eum de ligno posuerunt eum in monumento.

30 * Deus vero suscitavit eum a mortuis tertia die: qui visus est per dies multos his,

31 Qui simul ascenderant cum eo de Galilæa in Jerusalem: qui usque nunc sunt testes ejus ad plebem.

*Exod. 1. a. 1. * Exod. 13.d.21. & 22. * Exod. 16. a.3. * Jos. 14. a.2. *Judic. 3. b 9. *1.Reg. 8. a. 5. & 9. c.16.& 10. a.1. D *1.Reg. 13.c.14. & 16. c. 13. * Psal. 88.b.21. * Isaiæ 11. a.1. *Matt. 3. a. 1. Marc. 1. a. 4. Luc. 3. a. 3. * Matt. 3. b.11. Marc. 1. a. 7. Joan.1. d. 27. *Matt. 27.c.20. & 23. Marc. 15.b.13. Luc.23. c.21. d. 23. Joa. 19. c. 15. * Matt. 28. Marc. 16. Luc.24. Joann. 20.

32 Et nos vobis annuntiamus eam, quæ ad patres nostros repromissio facta est:

33 Quoniam hanc Deus adimplevit filiis nostris resuscitans Jesum, sicut & in Psalmo secundo scriptum est: * Filius meus es tu, ego hodie genui te. (* Psal. 2. b. 7.)

34 Quod autem suscitavit eum a mortuis, amplius jam non reversurum in corruptionem, ita dixit: * Quia dabo vobis sancta David fidelia. (* Isaiæ 55. b. 3.)

35 Ideoque & alias dicit: * Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem. (* Psal. 15. b. 10.)

36 David enim in sua generatione cum administrasset voluntati Dei, * dormivit, & appositus est ad patres suos, & vidit corruptionem. (* 3. Reg. 2. b. 10.)

F

37 Quem vero Deus suscitavit a mortuis, non vidit corruptionem.

38 Notum igitur sit vobis, viri fratres, quia per hunc vobis remissio peccatorum annuntiatur, & ab omnibus, quibus non potuistis in lege Moysi justificari,

39 In hoc omnis, qui credit, justificatur.

40 Videte ergo, ne superveniat vobis quod dictum est in Prophetis:

41 * Videte contemptores, & admiramini, & disperdimini, quia opus operor ego in diebus vestris, opus quod non credetis, si quis enarraverit vobis. (* Hab 1. b. 5.)

42 Exeuntibus autem illis rogabant, ut sequenti sabbato loquerentur sibi verba hæc.

43 Cumque dimissa esset synagoga, secuti sunt multi Judæorum, & colentium advenarum Paulum, & Barnabam, qui loquentes suadebant eis, ut permanerent in gratia Dei.

G

44 Sequenti vero sabbato pæne universa civitas convenit audire verbum Dei.

45 Videntes autem turbas Judæi, repleti sunt zelo, & contradicebant his, quæ a Paulo dicebantur blasphemantes.

46 Tunc constanter Paulus, & Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes.

47 Sic enim præcepit nobis Dominus: * Posui te in lucem gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terræ. (* Isaiæ 49. b. 6.)

48 Audientes autem gentes gavisæ sunt, & glorificabant verbum Dñi: & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.

49 Disseminabatur autem verbum Domini per universam regionem.

50 Judæi autem concitaverunt mulieres religiosas, & honestas, & primos civitatis, & excitaverunt persecutionem in Paulum, & Barnabam, & ejecerunt eos de finibus suis.

51 * At illi, excusso pulvere pedum in eos, venerunt Iconium. (* Matt. 10. b. 14. Marc. 6. b. 11. Luc. 9. a. 5.)

52 Discipuli quoque replebantur gaudio, & Spiritu sancto.

CAPUT XIV.

Multis Judæorum ac Ethnicorum Iconii fidem in Christum suscipientibus, concitatur a Judæis tumultus in Apostolos, qui Lystram fugiunt, ubi Paulus claudum a matris utero curat; populumque ac sacerdotes ob id ipsis tamquam diis sacrificare volentes ægre compescunt: sed concitata a Judæis supervenientibus turba, Paulus lapidatur, & pro mortuo relinquitur: cumque surrexisset, ipse & Barnabas discipulos per varia loca exhortantes, & presbyteros ordinantes, revertuntur Antiochiam.

A

1 Factum est autem Iconii, ut simul introirent in synagogam Judæorum, & loquerentur, ita ut crederet Judæorum, & Græcorum copiosa multitudo.

2 Qui vero increduli fuerunt Judæi, suscitaverunt, & ad iracundiam concitaverunt animas gentium adversus fratres.

3 Multo igitur tempore demorati sunt, fiducialiter agentes in Domino, testimonium perhibente verbo gratiæ suæ, dante signa & prodigia fieri per manus eorum.

4 Divisa est autem multitudo civitatis: & quidam quidem erant cum Judæis, quidam vero cum Apostolis.

5 Cum autem factus esset impetus Gentilium, & Judæorum cum principibus suis, ut contumeliis afficerent, & lapidarent eos,

B

6 Intelligentes confugerunt ad civitates Lycaoniæ Lystram, & Derben, & universam in circuitu regionem, & ibi evangelizantes erant.

7 Et quidam vir Lystris infirmus pedibus sedebat, claudus ex utero matris suæ, qui numquam ambulaverat.

8 Hic audivit Paulum loquentem. Qui intuitus eum, & videns, quia fidem haberet, ut salvus fieret,

9 Dixit magna voce: Surge super pedes tuos rectus. Et exilivit, & ambulabat.

10 Turbæ autem cum vidissent quod fecerat Paulus, levaverunt vocem suam Lycaonice dicentes: Dii similes facti hominibus descenderunt ad nos.

11 Et vocabant Barnabam Jovem, Paulum vero Mercurium, quoniam ipse erat dux verbi.

12 Sacerdos quoque Jovis, qui erat ante civitatem, tauros, & coronas ante januas afferens, cum populis volebat sacrificare.

C

13 Quod ubi audierunt Apostoli Barnabas, & Paulus, conscissis tunicis suis exilierunt in turbas, clamantes,

14 Et dicentes: Viri, quid hæc facitis? & nos mortales sumus, similes vobis homines, annuntiantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, * qui fecit cælum, & terram, & mare, & omnia, quæ in eis sunt: (* Gen 1. a. 1 Psalm 145. a. 6. Apoc. 14. b. 7.)

15 Qui in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas.

16 Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit, benefaciens de cælo, dans pluvias, & tempora fructifera, implens cibo, & lætitia corda nostra.

17 Et hæc dicentes vix sedaverunt turbas, ne sibi immolarent.

18 Supervenerunt autem quidam ab Antiochia, & Iconio Judæi, & persuasis turbis, lapidantesque Paulum, traxerunt extra civitatem, existimantes eum mortuum esse.

D

19 Circumdantibus autem eum discipulis, surgens intravit civitatem, & postera die profectus est cum Barnaba in Derben.

20 Cumque evangelizassent civitati illi, & docuissent multos, reversi sunt Lystram, & Iconium, & Antiochiam,

21 Confirmantes animas discipulorum, exhortantesque, ut permanerent in fide, & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

22 Et cum constituissent illis per singulas ecclesias presbyteros, & orassent cum jejunationibus, commendaverunt eos Domino, in quem crediderunt.

23 Transeuntesque Pisidiam venerunt in Pamphyliam:

24 Et loquentes verbum Domini in Perge, descenderunt in Attaliam:

25 * Et inde navigaverunt Antiochiam, unde erant traditi gratiæ Dei, in opus, quod compleverunt. (* Supr. 13. a. 1.)

26 Cum autem venissent, & congregassent Ecclesiam, retulerunt, quanta fecisset Deus cum illis, & quia aperuisset Gentibus ostium fidei.

27 Morati sunt autem tempus non modicum cum discipulis.

CAPUT XV.

Orta Antiochiæ seditione propter Judæos volentes Gentes ad Deum conversas circumcidi, Paulus & Barnabas rem ad Apostolos referunt: qui post Petri & Jacobi suffragia, communi decreto per litteras statuunt, Gentes conversas non ligari lege Moysi: Paulus cupiens ab Antiochia invisere loca, in quibus prædicaverat, separatur a Barnaba, eo quod nollet Joannem assumi.

A

1 Et quidam descendentes de Judæa docebant fratres: * Quia nisi circumcidamini secundum morem Moysi, non potestis salvari. (* Gal. 5. a. 2.)

2 Facta ergo seditione non minima Paulo, & Barnabæ adversus illos, statuerunt, ut ascenderent Paulus, & Barnabas, & quidam alii ex aliis ad Apostolos, & presbyteros in Jerusalem super hac quæstione.

3 Illi ergo deducti ab Ecclesia pertransibant Phœnicen, & Samariam, narrantes conversionem Gentium: & faciebant gaudium magnum omnibus fratribus.

4 Cum autem venissent Jerosolymam, su-

sceptti

B

scepti sunt ab Ecclesia, & ab Apostolis, & senioribus, annuntiantes, quanta Deus fecisset cum illis.

5 Surrexerunt autem quidam de hæresi Pharisæorum, qui crediderunt, dicentes: Quia oportet circumcidi eos, præcipere quoque servare legem Moysi.

6 Conveneruntque Apostoli, & seniores videre de verbo hoc.

7 Cum autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos: * Viri fratres, vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire Gentes verbum Evangelii, & credere. (* Supr. 10. c. 20.)

8 Et qui novit corda Deus, testimonium perhibuit * dans illis Spiritum sanctum, sicut & nobis: (* Supr. 10. g. 45.)

9 Et nihil discrevit inter nos & illos, fide purificans corda eorum.

10 Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere jugum super cervices discipulorum, quod neq; patres nostri, neque nos portare potuimus?

11 Sed per gratiam Domini Jesu Christi credimus salvari, quemadmodum & illi.

C

12 Tacuit autem omnis multitudo: & audiebant Barnabã, & Paulum narrantes, quanta Deus fecisset signa, & prodigia inGẽtibus per eos.

13 Et postquam tacuerunt, respondit Jacobus dicens: Viri fratres, audite me.

14 Simon narravit, quemadmodum primum Deus visitavit sumere ex Gentibus populum nomini suo.

15 Et huic concordant verba Prophetarum, sicut scriptum est:

16 * Post hæc revertar, & reædificabo tabernaculum David, quod decidit: & diruta ejus reædificabo, & erigam illud, (* Amos 9. c. 11.)

D

17 Ut requirant ceteri hominum Dominum, & omnes gentes, super quas invocatum est nomen meum, dicit Dominus faciens hæc.

18 Notum a sæculo est Dño opus suum.

19 Propter quod ego judico non inquietari eos, qui ex Gentibus convertuntur ad Deum,

20 Sed scribere ad eos, ut abstineant se a contaminationibus simulacrorum, & fornicatione, & suffocatis, & sanguine.

21 Moyses enim a temporibus antiquis habet in singulis civitatibus qui eum prædicent in synagogis, ubi per omne sabbatum legitur.

E

22 Tunc placuit Apostolis, & senioribus cum omni Ecclesia eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo, & Barnaba Judam, qui cognominabatur Barsabas, & Silam viros primos in fratribus,

23 Scribentes per manus eorum. APOSTOLI & seniores fratres, his, qui sunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ fratribus ex Gentibus salutem.

24 Quoniam audivimus, quia quidam ex nobis exeuntes turbaverunt vos verbis, evertentes animas vestras, quibus non mandavimus;

25 Placuit nobis collectis in unum eligere viros, & mittere ad vos cum charissimis nostris Barnaba, & Paulo,

26 Hominibus, qui tradiderunt animas suas pro nomine Domini nostri Jesu Christi.

27 Misimus ergo Judam, & Silam, qui & ipsi vobis verbis referent eadem.

28 Visum est enim Spiritui sancto, & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria:

F

29 Ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione; a quibus custodientes vos, bene agetis. Valete.

30 Illi ergo dimissi descenderunt Antiochiam: & congregata multitudine tradiderunt epistolam.

31 Quam cum legissent, gavisi sunt super consolatione.

32 Judas autem, & Silas, & ipsi cum essent Prophetæ, verbo plurimo consolati sunt fratres, & confirmaverunt.

33 Facto autem ibi aliquanto tempore, dimissi sunt cum pace a fratribus ad eos, qui miserant illos.

34 Visum est autem Silæ ibi remanere: Judas autem solus abiit Jerusalem.

35 Paulus autem, & Barnabas demorabantur Antiochiæ docentes, & evangelizantes cum aliis pluribus verbum Domini.

36 Post aliquot autem dies dixit ad Barnabam Paulus: Revertentes visitemus fratres per universas civitates, in quibus prædicavimus verbum Domini, quomodo se habeant.

37 Barnabas autem volebat secum assumere & Joannem, qui cognominabatur Marcus.

38 Paulus autem rogabat eum (ut qui discessisset ab eis de Pamphylia, * & non isset cum eis in opus) non debere recipi. (* Supr. 13. b. 13.)

39 Facta est autem dissensio, ita ut discederent ab invicem, & Barnabas quidem assumpto Marco navigaret Cyprum.

40 Paulus vero electo Sila profectus est, traditus gratiæ Dei a fratribus.

41 Perambulabat autem Syriam, & Ciliciam confirmans Ecclesias, præcipiens custodire præcepta Apostolorum, & seniorum.

CAPUT XVI.

Paulus Lystris assumptum Timotheum circumcidit, & per varias civitates tradit servanda Apostolorum dogmata: vetantur a Spiritu sancto prædicare in Asia & Bithynia: vocato autem per visionem Paulo in Macedoniam, proficiscuntur: primumque Philippis prædicantes, hospitio excipiuntur apud Lydiam: sed ejecto per Paulum spiritu pythone, virgis cæsi mittuntur in carcerem: ubi facto terræ motu, solutisque eorum vinculis, custos carceris convertitur: posteroque die magistratus orant, ut civitatem egrediantur.

A

1 PErvenit autem Derben, & Lystram. Et ecce discipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris Judææ fidelis, patre Gentili.

2 Huic testimonium bonum reddebant, qui in Lystris erant, & Iconio fratres.

3 Hunc voluit Paulus secum proficisci: & assumens circumcidit eum propter Judæos, qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes, quod pater ejus erat Gentilis.

4 Cum autem pertransirent civitates, tradebant eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis, & senioribus, qui erant Jerosolymis.

5 Et Ecclesiæ quidem confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie.

6 Transeuntes autem Phrygiam, & Galatiæ regionem, vetati sunt a Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia.

B

7 Cum venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam: & non permisit eos Spiritus Jesu.

8 Cum autem pertransissent Mysiam, descenderunt Troadem:

9 Et visio per noctem Paulo ostensa est. Vir Macedo quidam erat stans, & deprecans eum, & dicens: Transiens in Macedoniam adjuva nos.

10 Ut autem visum vidit, statim quæsivimus proficisci in Macedoniam, certi facti, quod vocasset nos Deus evangelizare eis.

11 Navigantes autem a Troade, recto cursu venimus Samothraciam, & sequenti die Neapolim,

12 Et inde Philippos, quæ est prima partis Macedoniæ civitas, colonia. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot conferentes.

C

13 Die autem sabbatorum egressi sumus foras portam juxta flumen, ubi videbatur oratio esse: & sedentes loquebamur mulieribus, quæ convenerant.

14 Et quædam mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirenorum, colens Deum, audivit: cujus Dominus aperuit cor intendere his, quæ dicebantur a Paulo.

15 Cum autem baptizata esset, & domus ejus, deprecata est dicens: Si judicastis me fidelem Domino esse, introite in domum meam, & manete. Et coegit nos.

16 Factum est autem euntibus nobis ad orationem, puellam quamdam habentem spiritum pythonem obviare nobis, quæ quæstum magnum præstabat dominis suis divinando.

D

17 Hæc subsecuta Paulum, & nos, clamabat dicens: Isti homines servi Dei excelsi sunt, qui annuntiant vobis viam salutis.

G 3

18 Hoc

18 Hoc autem faciebat multis diebus. Do-
lens autem Paulus, & converſus ſpiritui di-
xit: Præcipio tibi in nomine Jeſu Chriſti ex-
ire ab ea. Et exiit eadem hora.
19 Videntes autem domini ejus, quia exivit
ſpes quæſtus eorum, apprehendentes Paulum,
& Silam perduxerunt in forum ad principes:
20 Et offerentes eos magiſtratibus dixerunt:
Hi homines conturbant civitatem noſtram,
cum ſint Judæi:
21 Et annuntiant morem, quem non licet
nobis ſuſcipere, neque facere, cum ſimus Ro-
mani.
22 Et cucurrit plebs adverſus eos: & ma-
*2. Cor. 11. f. 25. Philip. 1. b. 13. 1. Theſ. 2. a. 2. giſtratus, ſciſſis tunicis eorum, * juſſerunt
eos virgis cædi.
23 Et cum multas plagas eis impoſuiſſent,
miſerunt eos in carcerem, præcipientes cu-
ſtodi, ut diligenter cuſtodiret eos.
24 Qui cum tale præceptum accepiſſet, mi-
E ſit eos in interiorem carcerem, & pedes eo-
rum ſtrinxit ligno.
25 Media autem nocte Paulus & Silas o-
rantes laudabant Deum: & audiebant eos,
qui in cuſtodia erant.
26 Subito vero terræ motus factus eſt ma-
gnus, ita ut moverentur fundamenta carce-
ris. Et ſtatim aperta ſunt omnia oſtia, &
univerſorum vincula ſoluta ſunt.
27 Expergefactus autem cuſtos carceris, & vi-
dens januas apertas carceris, evaginato gladio
volebat ſe interficere, æſtimans fugiſſe vinctos.
28 Clamavit autem Paulus voce magna di-
cens: Nihil tibi mali feceris: univerſi enim
hic ſumus.
F 29 Petitoque lumine, introgreſſus eſt, &
tremefactus procidit Paulo & Silæ ad pedes:
30 Et producens eos foras, ait: domini,
quid me oportet facere, ut ſalvus fiam?
31 At illi dixerunt: Crede in Dominum Je-
ſum, & ſalvus eris tu, & domus tua.
32 Et locuti ſunt ei verbum Domini cum
omnibus, qui erant in domo ejus.
33 Et tollens eos in illa hora noctis, lavit
plagas eorum: & baptizatus eſt ipſe, & o-
mnis domus ejus continuo.
34 Cumque perduxiſſet eos in domum ſuam,
appoſuit eis menſam, & lætatus eſt cum o-
mni domo ſua credens Deo.
35 Et cum dies factus eſſet, miſerunt magiſtra-
tus lictores, dicentes: Dimitte homines illos.
G 36 Nuntiavit autem cuſtos carceris verba
hæc Paulo: Quia miſerunt magiſtratus, ut di-
mittamini; nunc igitur exeuntes ite in pace.
37 Paulus autem dixit eis: Cæſos nos pu-
blice, indemnatos, homines Romanos mi-
ſerunt in carcerem, & nunc occulte nos eji-
ciunt? Non ita: ſed veniant,
38 Et ipſi nos ejiciant. Nuntiaverunt au-
tem magiſtratibus lictores verba hæc. Ti-
mueruntque audito, quod Romani eſſent:
39 Et venientes deprecati ſunt eos, & edu-
centes rogabant, ut egrederentur de urbe.
40 Exeuntes autem de carcere introierunt
ad Lydiam: & viſis fratribus conſolati ſunt
eos, & profecti ſunt.

CAPUT XVII.

Facto Theſſalonicæ magno fructu per Pauli prædicationem, concitatur adverſus eum a Judæis ſeditio, ſimiliter & Berœæ: Paulus Athenis cum Judæis & philoſophis diſſerit, ac Dionyſium Areopagitam ad Chriſtum convertit cum quibuſdam aliis.

A 1 CUm autem perambulaſſent Amphipo-
lim, & Apolloniam, venerunt Theſ-
ſalonicam, ubi erat ſynagoga Judæorum.
2 Secundum conſuetudinem autem Paulus
introivit ad eos, & per ſabbata tria differe-
bat eis de Scripturis,
3 Adaperiens & inſinuans, quia Chriſtum o-
portuit pati, & reſurgere a mortuis: & quia hic
eſt Jeſus Chriſtus, quem ego annuntio vobis.
4 Et quidam ex eis crediderunt, & adjun-
cti ſunt Paulo, & Silæ, & de colentibus,
Gentilibuſque multitudo magna, & mulie-
res nobiles non paucæ.
B 5 Zelantes autem Judæi, aſſumentesque de
vulgo viros quoſdam malos, & turba facta,
concitaverunt civitatem: & aſſiſtentes domui
Jaſonis, quærebant eos producere in populum.
6 Et cum non inveniſſent eos, trahebant Ja-
ſonem, & quoſdam fratres ad principes civi-
tatis, clamantes: quoniam hi, qui Urbem
concitant, & huc venerunt,
7 Quos ſuſcepit Jaſon, & hi omnes contra
decreta Cæſaris faciunt, regem alium dicen-
tes eſſe JESUM.
8 Concitaverunt autem plebem, & princi-
pes civitatis audientes hæc.
9 Et accepta ſatisfactione a Jaſone, & a
ceteris, dimiſerunt eos.
10 Fratres vero confeſtim per noctem dimi- C
ſerunt Paulum, & Silam in Berœam. Qui
cum veniſſent, in Synagogam Judæorum in-
troierunt.
11 Hi autem erant nobiliores eorum, qui
ſunt Theſſalonicæ, qui ſuſceperunt verbum
cum omni aviditate, quotidie ſcrutantes Scri-
pturas, ſi hæc ita ſe haberent.
12 Et multi quidem crediderunt ex eis, & mu-
lierũ Gentilium honeſtarum, & viri non pauci.
13 Cum autem cognoviſſent in Theſſalonica
Judæi, quia & Berœæ prædicatum eſt a Pau-
lo verbum Dei, venerunt & illuc commo-
ventes, & turbantes multitudinem.
14 Statimque tunc Paulum dimiſerunt fra-
tres, ut iret uſque ad mare: Silas autem,
& Timotheus remanſerunt ibi.
15 Qui autem deducebant Paulum, perduxe- D
runt eum uſque Athenas, & accepto mandato
ab eo ad Silam, & Timotheum, ut quam
celeriter venirent ad illum, profecti ſunt.
16 Paulus autem cum Athenis eos expe-
ctaret, incitabatur ſpiritus ejus in ipſo, vi-
dens idololatriæ deditam civitatem.
17 Diſputabat igitur in ſynagoga cum Ju-
dæis, & colentibus, & in foro per omnes dies
ad eos, qui aderant
18 Quidam autem Epicurei, & Stoici phi-
loſophi differebant cum eo, & quidam di-
cebant: Quid vult ſeminiverbius hic dicere?
Alii vero: Novorum dæmoniorum videtur
annuntiator eſſe: quia Jeſum, & reſurre-
ctionem annuntiabat eis.
19 Et apprehenſum eum ad Areopagum du- E
xerunt, dicentes: Poſſumus ſcire, quæ eſt
hæc nova, quæ a te dicitur, doctrina?
20 Nova enim quædam infers auribus noſtris:
Volumus ergo ſcire, quidnam velint hæc eſſe.
21 (Athenienſes autem omnes, & advenæ
hoſpites, ad nihil aliud vacabant, niſi aut
dicere aut audire aliquid novi.)
22 Stans autem Paulus in medio Areopagi,
ait: Viri Athenienſes, per omnia quaſi ſu-
perſtitioſiores vos video.
23 Præteriens enim, & videns ſimulacra
veſtra, inveni & aram, in qua ſcriptum e-
rat: IGNOTO DEO. Quod ergo ignoran-
tes colitis, hoc ego annuntio vobis.
24 * Deus, qui fecit mundum, & omnia * Gen. 1. a. 1.
quæ in eo ſunt, hic cæli, & terræ cum ſit Dñs,
* non in manufactis templis habitat, * Supr. 7. f. 48.
25 Nec manibus humanis colitur indigens
aliquo, cum ipſe det omnibus vitam, & in- F
ſpirationem, & omnia.
26 Fecitque ex uno omne genus hominum
inhabitare ſuper univerſam faciem terræ, de-
finiens ſtatuta tempora, & terminos habita-
tionis eorum,
27 Quærere Deum, ſi forte attrectent eum,
aut inveniant, quamvis non longe ſit ab u-
noquoque noſtrum.
28 In ipſo enim vivimus, & movemur, &
ſumus: ſicut & quidam veſtrorum Poetarum
dixerunt: Ipſius enim & genus ſumus.
29 Genus ergo cum ſimus Dei, non debe-
mus æſtimare, auro, aut argento, aut lapidi
ſculpturæ artis, & cogitationis hominis Di-
vinum eſſe ſimile.
30 Et tempora quidem hujus ignorantiæ de- G
ſpiciens Deus nunc annuntiat hominibus, ut
omnes ubique pœnitentiam agant,
31 Eo quod ſtatuit diem, in quo judicatu-
rus eſt orbem in æquitate, & in viro, in
quo ſtatuit fidem præbens omnibus, ſuſcitans
eum a mortuis.

32Cum audissent autem resurrectionem mor-
tuorum,quidam quidem irridebant,quidam ve-
ro dixerunt : Audiemus te de hoc iterum .
33 Sic Paulus exivit de medio eorum .
34 Quidam vero viri adhærentes ei credide-
runt : in quibus & Dionysius Areopagita, &
mulier nomine Damaris, & alii cum eis.

CAPUT XVIII.

Paulus Corinthi suum exercet artificium apud Aquilam : & quamquam ad ejus prædicationem blasphemarent Judæi, audit tamen in visione multum ibi populum ad fidem convertendum : verum post sesquiannum accusatur a Judæis apud Gallionem proconsulem, & post multos dies venit Ephesum, ac in variis regionibus fratres confirmat: Apollo vehementer Judæos convincit, ostendens ex Scripturis, Jesum esse Christum, quamquam tantum nosset baptisma Joannis.

A 1 POst hæc egressus ab Athenis venit Co-
rinthum :
2 Et inveniens quemdam Judæum nomine
Aquilam, Ponticum genere, qui nuper ve-
nerat ab Italia, & Priscillam uxorem ejus,
(eo quod præcepisset Claudius discedere o-
mnes Judæos a Roma,) accessit ad eos.
3 Et quia ejusdem erat artis, manebat
apud eos, & operabatur : (erant autem sce-
nofactoriæ artis)
4 Et disputabat in synagoga per omne sab-
batum, interponens nomen Domini Jesu,
B suadebatque Judæis, & Græcis.
5 Cum venissent autem de Macedonia Si-
las & Timotheus, instabat verbo Paulus,
testificans Judæis esse Christum Jesum.
6 Contradicentibus autem eis, & blasphe-
mantibus, excutiens vestimenta sua dixit ad
eos: Sanguis vester super caput vestrum :
mundus ego ex hoc ad Gentes vadam.
7 Et migrans inde intravit in domum cu-
jusdam, nomine Titi Justi, colentis Deum,
C cujus domus erat conjuncta synagogæ.
8 Crispus autem archisynagogus credidit Do-
mino cum omni domo sua: & multi Corinthio-
rum audientes credebant, & baptizabantur.
9Dixit autem Dñs nocte per visionem Paulo:
Noli timere, sed loquere, & ne taceas :
10 Propter quod ego sum tecum : & nemo
apponetur tibi, ut noceat te : quoniam po-
pulus est mihi multus in hac civitate.
11 Sedit autem ibi annum & sex menses,
docens apud eos verbum Dei.
12 Gallione autem proconsule Achajæ, in-
surrexerunt uno animo Judæi in Paulum, &
D adduxerunt eum ad tribunal,
13 Dicentes : Quia contra legem hic per-
suadet hominibus colere Deum.
14 Incipiente autem Paulo aperire os, di-
xit Gallio ad Judæos : Si quidem esset ini-
quum aliquid, aut facinus pessimum, o viri
Judæi, recte vos sustinerem.
15 Si vero quæstiones sunt de verbo, &
nominibus, & lege vestra, vos ipsi videri-
tis : Judex ego horum nolo esse.
16 Et minavit eos a tribunali.
E 17 Apprehendentes autem omnes Sosthe-
nem principem synagogæ percutiebant eũ ante
tribunal : & nihil eorum Gallioni curæ erat.
18Paulus vero cum adhuc sustinuisset dies
multos,fratribus valefaciens navigavit in Sy-
riam,(& cum eo Priscilla,&Aquila)qui sibi*to- * Num 6. c. 18. Infr. 21. d. 24.
tonderat inCenchris caput:habebat enim votũ.
19 Devenitque Ephesum, & illos ibi reli-
quit. Ipse vero ingressus synagogam dispu-
tabat cum Judæis.
20 Rogantibus autem eis, ut ampliori
tempore maneret, non consensit,
21 Sed valefaciens,& dicens,Iterum revertar
F ad vos Deo volente, profectus est ab Epheso.
22Et descendens Cæsaream ascendit,& salu-
tavit Ecclesiam, & descendit Antiochiam.
23Et facto ibi aliquanto tempore,profectus est,
perambulans ex ordine Galaticam regionem,
& Phrygiam, confirmans omnes discipulos.
24 Judæus autem quidam Apollo nomine,
Alexandrinus genere, vir eloquens, deve-
nit Ephesum potens in scripturis.
25 Hic erat edoctus viam Dñi : & fervens
spiritu loquebatur, & docebat diligenter ea,
quæ sunt Jesu,sciens tantum baptisma Joannis. G
26 Hic ergo cœpit fiducialiter agere in sy-
nagoga. Quem cum audissent Priscilla &
Aquila, assumpserunt eum, & diligentius
exposuerunt ei viam Domini.
27 Cum autem vellet ire Achajam, exhor-
tati fratres scripserunt discipulis, ut susci-
perent eum. Qui cum venisset, contulit
multum his, qui crediderant.
28 Vehementer enim Judæos revincebat
publice, ostendens per Scripturas, esse Chri-
stum Jesum.

CAPUT XIX.

Paulus Ephesi quosdam discipulos, Joannis tantum baptismate baptizatos, jubet in Jesu nomine baptizari, ac manuum impositione Spiritum sanctum ipsis impetrat, ibique prædicans multa edit signa : de Judæis, qui non credentes conabantur nomine Jesu a Paulo prædicati adjurare dæmonia : multi peccata confitentes libros superstitiosos exurunt : Demetrius argentarius gravem adversus Paulum seditionem excitat, quam ære tandem sedat Alexander.

1 FActum est autem, cum Apollo esset A
Corinthi, ut Paulus peragratis su-
perioribus partibus veniret Ephesum & in-
veniret quosdam discipulos.
2 Dixitque ad eos:Si spiritum sanctum acce-
pistis credentes ? At illi dixerunt ad eum : Sed
neque si Spiritus sanctus est, audivimus.
3 Ille vero ait : In quo ergo baptizati e-
stis ? Qui dixerunt : In Joannis baptismate.
4 Dixit autem Paulus : * Joannes baptiza- *Matt. 3. b. 11.
vit baptismo pœnitentiæ populum, dicens, Marc. 1. a. 8.
in eum, qui venturus esset post ipsum, ut Luc. 3. d. 16.
crederent, hoc est in Jesum. Joan. 1. d. 26.
5 His auditis baptizati sunt in nomine Do-
mini Jesu.
6 Et cum imposuisset illis manus Paulus, B
venit Spiritus sanctus super eos, & loque- Supr. 1. a. 5. &
bantur linguis, & prophetabant. 11. b. 16.
7 Erant autem omnes viri fere duodecim.
8 Introgressus autem synagogam cum fi-
ducia loquebatur per tres menses, disputans,
& suadens de regno Dei.
9 Cum autem quidam indurarentur, & non
crederent, maledicentes viam Domini coram
multitudine, discedens ab eis, segregavit
discipulos, quotidie disputans in schola ty-
ranni cujusdam.
10 Hoc autem factum est per biennium, ita C
ut omnes, qui habitabant in Asia, audirent
verbum Domini, Judæi atque Gentiles.
11 Virtutesque non quaslibet faciebat Deus
per manum Pauli :
12 Ita ut etiam super languidos deferren-
tur a corpore ejus sudaria, & semicinctia,
& recedebant ab eis languores, & spiritus
nequam egrediebantur.
13 Tentaverunt autem quidam & de cir-
cumeuntibus Judæis exorcistis invocare su-
per eos, qui habebant spiritus malos, no-
men Domini Jesu, dicentes : Adjuro vos per
Jesum, quem Paulus prædicat.
14 Erant autem quidam Judæi Scevæ princi-
pis sacerdotum septem filii,qui hoc faciebant.
15 Respondens autem spiritus nequam di-
xit eis: Jesum novi, & Paulum scio : vos
autem qui estis?
16 Et insiliens in eos homo, in quo erat
dæmonium pessimum, & dominatus ambo-
rum, invaluit contra eos, ita ut nudi, &
vulnerati effugerent de domo illa.
17 Hoc autem notum factum est omnibus D
Judæis, atque Gentilibus, qui habitabant E-
phesi : & cecidit timor super omnes illos,
& magnificabatur nomen Domini Jesu.
18 Multique credentium veniebant confiten-
tes, & annuntiantes actus suos.
19 Multi autem ex eis, qui fuerant curio-
sa sectati, contulerunt libros, & combusse-
runt coram omnibus : & computatis pretiis
illorum, invenerunt pecuniam denariorum
quinquaginta millium.
20 Ita fortiter crescebat verbum Dei, &
confirmabatur.
21 His autem expletis, proposuit Paulus in
Spiritu, transita Macedonia & Achaja ire

Jerosolymam, dicens: quoniam postquam fue-
ro ibi, oportet me & Romam videre.
22 Mittens autem in Macedoniam duos ex
ministrantibus sibi, Timotheum, & Erastum,
ipse remansit ad tempus in Asia.
23 Facta est autem illo tempore turbatio
non minima de via Domini.
24 Demetrius enim quidam nomine, argen-
tarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præ-
stabat artificibus non modicum quæstum:
25 Quos convocans, & eos, qui hujusmodi
erant opifices, dixit: Viri, scitis, quia de
hoc artificio est nobis acquisitio:
26 Et videtis, & auditis, quia non solum
Ephesi, sed pæne totius Asiæ, Paulus hic sua-
dens avertit multam turbam, dicens: Quo-
niam non sunt dii, qui manibus fiunt.
27 Non solum autem hæc periclitabitur
nobis pars in redargutionem venire, sed &
magnæ Dianæ templum in nihilum reputa-
bitur, sed & destrui incipiet majestas ejus,
quam tota Asia, & orbis colit.
28 His auditis, repleti sunt ira, & exclama-
verunt dicentes: Magna Diana Ephesiorum.
29 Et impleta est civitas confusione, &
impetum fecerunt uno animo in theatrum,
rapto Gajo, & Aristarcho Macedonibus, co-
mitibus Pauli.
30 Paulo autem volente intrare in popu-
lum, non permiserunt discipuli.
31 Quidam autem & de Asiæ principibus,
qui erant amici ejus, miserunt ad eum ro-
gantes, ne se daret in theatrum:
32 Alii autem aliud clamabant. Erat enim
Ecclesia confusa: & plures nesciebant, qua
ex causa convenissent.
33 De turba autem detraxerunt Alexan-
drum, propellentibus eum Judæis. Alexan-
der autem manu silentio postulato, volebat
reddere rationem populo.
34 Quem ut cognoverunt Judæum esse, vox
facta una est omnium, quasi per horas duas
clamantium: Magna Diana Ephesiorum.
35 Et cum sedasset scriba turbas, dixit: Vi-
ri Ephesii, quis enim est hominum, qui ne-
sciat Ephesiorum civitatem cultricem esse
magnæ Dianæ, Jovisque prolis?
36 Cum ergo his contradici non possit, opor-
tet vos sedatos esse, & nihil temere agere.
37 Adduxistis enim homines istos neque sa-
crilegos, neque blasphemantes deam vestram.
38 Quod si Demetrius, & qui cum eo sunt
artifices, habent adversus aliquem causam,
conventus forenses aguntur, & proconsules
sunt, accusent invicem.
39 Si quid autem alterius rei quæritis, in
legitima Ecclesia poterit absolvi.
40 Nam & periclitamur argui seditionis ho-
diernæ: cum nullus obnoxius sit (de quo
possimus reddere rationem) concursus istius.
Et cum hæc dixisset, dimisit Ecclesiam.

CAPUT XX.

Paulus peragratis variis partibus Macedoniæ & Græciæ, concionatur Troade in mediam noctem: cumque adolescens Eutychus cadens a tertio cœnaculo mortuus esset, Paulus eum resuscitavit: & variis locis peragratis, advocatos ex Epheso presbyteros exhortatur, ut vigilantes sint in regenda Ecclesia, prædicens, quod non essent amplius eum visuri.

1 Postquam autem cessavit tumultus, vo-
catis Paulus discipulis, & exhortatus
eos, valedixit, & profectus est, ut iret in
Macedoniam.
2 Cum autem perambulasset partes illas, &
exhortatus eos fuisset multo sermone, venit
ad Græciam.
3 Ubi cum fecisset menses tres, factæ sunt
illi insidiæ a Judæis navigaturo in Syriam:
habuitque consilium, ut reverteretur per
Macedoniam.
4 Comitatus est autem eum Sopater Pyrrhi Be-
rœensis, Thessalonicensium vero Aristarchus,
& Secundus, & Gajus Derbeus, & Timotheus:
Asiani vero Tychicus, & Trophimus.
5 Hi cum præcessissent, sustinuerunt nos
Troade.
6 Nos vero navigavimus post dies Azy-
morum a Philippis, & venimus ad eos Tro-
adem in diebus quinque, ubi demorati su-
mus diebus septem.
7 Una autem Sabbati cum convenissemus
ad frangendum panem, Paulus disputabat
cum eis profecturus in crastinum, protra-
xitque sermonem usque in mediam noctem.
8 Erant autem lampades copiosæ in cœna-
culo, ubi eramus congregati.
9 Sedens autem quidam adolescens nomine
Eutychus super fenestram, cum mergeretur
somno gravi, disputante diu Paulo, ductus
somno cecidit de tertio cœnaculo deorsum,
& sublatus est mortuus.
10 Ad quem cum descendisset Paulus, in-
cubuit super eum, & complexus dixit: Noli-
te turbari; anima enim ipsius in ipso est.
11 Ascendens autem, frangensque panem,
& gustans, satisque allocutus usque in lu-
cem, sic profectus est.
12 Adduxerunt autem puerum viventem,
& consolati sunt non minime.
15 Nos autem ascendentes navem navigavi-
mus in Asson, inde suscepturi Paulum; sic e-
nim disposuerat ipse per terram iter facturus.
14 Cum autem convenisset nos in Asson,
assumpto eo, venimus Mitylenen.
15 Et inde navigantes, sequenti die venimus
contra Chium, & alia applicuimus Samum,
& sequenti die venimus Miletum.
16 Proposuerat enim Paulus transnavigare
Ephesum, ne qua mora illi fieret in Asia. Fe-
stinabat enim, si possibile sibi esset, ut diem
Pentecostes faceret Jerosolymis.
17 A Mileto autem mittens Ephesum, vo-
cavit majores natu Ecclesiæ.
18 Qui cum venissent ad eum, & simul es-
sent, dixit eis: Vos scitis a prima die, qua
ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum
per omne tempus fuerim,
19 Serviens Domino cum omni humilitate,
& lacrymis, & tentationibus, quæ mihi ac-
ciderunt ex insidiis Judæorum:
21 Quomodo nihil subtraxerim utilium, quo
minus annuntiarem vobis, & docerem vos
publice, & per domos,
21 Testificans Judæis, atque Gentilibus in
Deum pœnitentiam, & fidem in Dominum
nostrum Jesum Christum.
22 Et nunc ecce alligatus ego spiritu, va-
do in Jerusalem, quæ in ea ventura sint mi-
hi, ignorans:
23 Nisi quod Spiritus sanctus per omnes civi-
tates mihi protestatur dicens: quoniam vincu-
la, & tribulationes Jerosolymis me manent.
24 Sed nihil horum vereor: nec facio ani-
mam meam pretiosiorem, quam me, dummo-
do consummem cursum meum, & ministe-
rium verbi, quod accepi a Domino Jesu, te-
stificari Evangelium gratiæ Dei.
25 Et nunc ecce ego scio, quia amplius non
videbitis faciem meam vos omnes, per quos
transivi prædicans regnum Dei.
26 Quapropter contestor vos hodierna die,
quia mundus sum a sanguine omnium.
27 Non enim subterfugi, quo minus an-
nuntiarem omne consilium Dei vobis.
28 Attendite vobis, & universo gregi, in quo
vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere
Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.
20 Ego scio, quoniam intrabunt post di-
scessionem meam lupi rapaces in vos, non par-
centes gregi.
30 Et ex vobis ipsis exurgent viri loquentes
perversa, ut abducant discipulos post se.
31 Propter quod vigilate, memoria reti-
nentes, quoniam per triennium nocte & die
non cessavi, cum lacrymis monens unum-
quemque vestrum.
32 Et nunc commendo vos Deo, & verbo
gratiæ ipsius, qui potens est ædificare, & dare
hæreditatem in sanctificatis omnibus.
33 Argentum, & aurum, aut vestem nul-
lius concupivi, sicut
34 Ipsi scitis: * quoniam ad ea, quæ mihi * 1.Cor. 4. c.12. 1.Thes. 2. b. 9. 2.Thes. 3. b. 8.
opus erant, & his, qui mecum sunt, mini-
straverunt manus istæ.
35 Omnia ostendi vobis, quoniam sic labo-

ran-

rantes, oportet suscipere infirmos, ac meminisse verbi Domini Jesu, quoniam ipse dixit:
G Beatius est magis dare, quam accipere.
36 Et cum hæc dixisset, positis genibus suis oravit cum omnibus illis.
37 Magnus autem fletus factus est omnium: & procumbentes super collum Pauli, osculabantur eum,
38 Dolentes maxime in verbo, quod dixerat, quoniam amplius faciem ejus non essent visuri. Et deducebant eum ad navem.

CAPUT XXI.

Paulo Jerosolymam tendenti post varias navigationes, vaticinatur Agabus propheta afflictiones, quas passurus erat Jerosolymis: nec tamen amicorum lacrymis averti potest, ne ascendat Jerusalem, paratus pro Christo etiam mortem subire: cumque Jerusalem pervenisset Jacobus ipsi suadet, ut cum quinque viris votum habentibus se sanctificet: quod cum faceret, rapitur a Judæis, sed ex eorum manibus eripitur a tribuno, a quo catenis alligatus ducitur in castra: impetrat tamen facultatem loquendi ad populum.

A 1 CUm autem factum esset, ut navigaremus abstracti ab eis, recto cursu venimus Coum, & sequenti die Rhodum, & inde Pataram.
2 Et cum invenissemus navem transfretantem in Phœnicem, ascendentes navigavimus.
3 Cum apparuissemus autem Cypro, relinquentes eam ad sinistram, navigavimus in Syriam, & venimus Tyrum; ibi enim navis expositura erat onus.
4 Inventis autem discipulis, mansimus ibi diebus septem: qui Paulo dicebant per Spiritum, ne ascenderet Jerosolymam.
5 Et expletis diebus profecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum uxoribus, & filiis usque foras civitatem: & positis genibus in littore, oravimus.
B 6 Et cum valefecissemus invicem, ascendimus navem: illi autem redierunt in sua.
7 Nos vero navigatione expleta a Tyro descendimus Ptolemaidam, & salutatis fratribus, mansimus die una apud illos.
* Supr. 6. b. 5. & 8. a. 5. 8 Alia autem die profecti venimus Cæsaream. Et intrantes domum Philippi Evangelistæ, * qui erat unus de septem, mansimus apud eum.
9 Huic autem erant quatuor filiæ virgines prophetantes.
10 Et cum moraremur per dies aliquot, supervenit quidam a Judæa propheta, nomine Agabus.
11 Is cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli, & alligans sibi pedes, & manus, dixit: Hæc dicit Spiritus sanctus: Virum, cujus est zona hæc, sic alligabunt in Jerusalem Ju-
C dæi, & tradent in manus Gentium.
12 Quod cum audissemus, rogabamus nos, & qui loci illius erant, ne ascenderet Jerosolymam.
13 Tunc respondit Paulus, & dixit: Quid facitis flentes, & affligentes cor meum? Ego enim non solum alligari, sed & mori in Jerusalem paratus sum propter nomen Dñi Jesu.
14 Et cum ei suadere non possemus, quievimus dicentes: Domini voluntas fiat.
15 Post dies autem istos præparati ascendebamus in Jerusalem.
16 Venerunt autem & ex discipulis a Cæsarea nobiscum, adducentes secum apud quem hospitaremur, Mnasonem quemdam Cyprium,
D antiquum discipulum.
17 Et cum venissemus Jerosolymam, libenter exceperunt nos fratres.
18 Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Jacobum: omnesque collecti sunt seniores.
19 Quos cum salutasset, narrabat per singula, quæ Deus fecisset in Gentibus per ministerium ipsius.
20 At illi cum audissent, magnificabant Deum, dixeruntque ei: Vides frater, quot millia sunt in Judæis, qui crediderunt, & omnes æmulatores sunt legis.
21 Audierunt autem de te, quia discessionem doceas a Moyse eorum, qui per gentes sunt, Judæorum: dicens non debere eos circumcidere filios suos, neq; secundũ consuetudinẽ ingredi.
22 Quid ergo est? utique oportet convenire multitudinem; audient enim, te supervenisse.
23 Hoc ergo fac quod tibi dicimus: Sunt nobis viri quatuor votum habentes super se.
24 His assumptis, sanctifica te cum illis: & impende in illis, * ut radant capita: & scient omnes, quia quæ de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas & ipse custodiens legem. * Num. 6. c. 18. Sup. 18. c. 18.
E
25 De his autem, qui crediderunt ex Gentibus, * nos scripsimus judicantes, ut abstineant se ab idolis, immolato, & sanguine, & suffocato, & fornicatione. * Supr. 15. d. 20. f. 29.
26 Tunc Paulus, assumptis viris, postera die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.
27 Dum autem septem dies consummarentur, hi, qui de Asia erant, Judæi, cum vidissent eum in templo, concitaverunt omnem populum, & injecerunt ei manus clamantes:
28 Viri Israelitæ, adjuvate: hic est homo, qui adversus populum, & legem, & locum hunc omnes ubique docens, insuper & Gentiles induxit in templum, & violavit sanctum locum istum.
29 Viderant enim Trophimum Ephesium in civitate cum ipso, quem æstimaverunt quoniam in templum introduxisset Paulus. F
30 Commotaque est civitas tota, & facta est concursio populi. Et apprehendentes Paulum trahebant eum extra templum: & statim clausæ sunt januæ.
31 Quærentibus autem eum occidere, nuntiatum est tribuno cohortis: Quia tota confunditur Jerusalem.
32 Qui statim assumptis militibus, & centurionibus, decurrit ad illos. Qui cum vidissent tribunum, & milites, cessaverunt percutere Paulum.
33 Tunc accedens tribunus apprehendit eum, & jussit eum alligari catenis duabus: & interrogabat quis esset, & quid fecisset.
34 Alii autem aliud clamabant in turba. Et cum non posset certum cognoscere præ tumultu, jussit duci eum in castra.
35 Et cum venisset ad gradus, contigit, ut portaretur a militibus propter vim populi. G
36 Sequebatur enim multitudo populi clamans: Tolle eum.
37 Et cum cœpisset induci in castra Paulus, dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit: Græce nosti?
38 Nonne tu es Ægyptius, qui ante hos dies tumultum concitasti, & eduxisti in desertum quatuor millia virorum sicariorum?
39 Et dixit ad eum Paulus: Ego homo sum quidem Judæus a Tarso Ciliciæ, non ignotæ civitatis municeps. Rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum.
40 Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradibus, annuit manu ad plebem, & magno silentio facto, allocutus est lingua Hebræa, dicens:

CAPUT XXII.

Ubi Paulus in sui excusationem narrasset suæ conversionis ordinem, vociferantur Judæi ipsum de terra tollendum, eo quod diceret se a Deo missum fuisse ad prædicandum gentibus: a tribuno autem jussus flagellis cædi & torqueri, liberatus est dicendo se civem Romanum esse.

1 VIri fratres, & patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem. A
2 Cum audissent autem, quia Hebræa lingua loqueretur ad illos, magis præstiterunt silentiũ.
3 Et dicit: Ego sum vir Judæus natus in Tarso Ciliciæ, nutritus autem in ista civitate, secus pedes Gamaliel eruditus juxta veritatem paternæ legis, æmulator legis, sicut & vos omnes estis hodie:
4 * Qui hanc viam persecutus sum usque ad mortem, alligans & tradens in custodias viros ac mulieres, * Supr. 8. a. 3.
5 Sicut princeps sacerdotum mihi testimonium reddit, & omnes majores natu, * a quibus & epistolas accipiens, ad fratres Da- * Supr. 9. a. 2.
B

masscum pergebam, ut adducerem inde vinctos in Jerusalem, ut punirentur.
6 Factum est autem, eunte me, & appropinquante Damasco media die, subito de cælo circumfulsit me lux copiosa:
7 Et decidens in terram audivi vocem dicentem mihi: Saule, Saule, quid me persequeris?
C 8 Ego autem respondi: Quis es Domine? Dixitque ad me: Ego sum Jesus Nazarenus, quem tu persequeris.
9 Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt ejus, qui loquebatur mecum.
10 Et dixi: Quid faciam Dñe? Dñs autem dixit ad me: Surgens vade Damascum, & ibi tibi dicetur de omnibus, quę te oporteat facere.
11 Et cum non viderem præ claritate luminis illius, ad manum deductus a comitibus veni Damascum.
12 Ananias autem quidam, vir secundum legem testimonium habens ab omnibus cohabitantibus Judæis,
D 13 Veniens ad me, & astans dixit mihi: Saule frater, respice. Et ego eadem hora respexi in eum.
14 At ille dixit: Deus patrum nostrorum præordinavit te, ut cognosceres voluntatẽ ejus, & videres justum, & audires vocem ex ore ejus:
15 Quia eris testis illius ad omnes homines, eorum quæ vidisti, & audisti.
16 Et nunc quid moraris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua, invocato nomine ipsius.
17 Factũ est autem revertenti mihi in Jerusalẽ, & oranti in templo, fieri me in stupore mentis,
E 18 Et videre illum dicentem mihi: Festina, & exi velociter ex Jerusalem, quoniam non recipient testimonium tuum de me.
19 Et ego dixi: Dñe, ipsi sciunt, * quia ego eram concludens in carcerem, & cædens per synagogas eos, qui credebant in te: * Supr. 8. a. 3.
20 Et cum funderetur sanguis Stephani testis tui, * ego astabam, & consentiebam, & custodiebam vestimenta interficientium illum. * Supr. 7. g. 57.
21 Et dixit ad me: Vade, quoniam ego in nationes longe mittam te.
22 Audiebant autem eum usque ad hoc verbũ, & levaverunt vocem suam dicentes: Tolle de terra hujusmodi: non enim fas est eum vivere.
F 23 Vociferantibus autem eis, & projicientibus vestimenta sua, & pulverem jactantibus in aerẽ,
24 Jussit tribunus induci eum in castra, & flagellis cædi, & torqueri eum, ut sciret, propter quam causam sic acclamarent ei.
25 Et cum astrinxissent eum loris, dicit astanti sibi Centurioni Paulus: Si hominem Romanum & indemnatum licet vobis flagellare?
26 Quo audito, Centurio accessit ad tribunum, & nuntiavit ei, dicens: Quid acturus es? hic enim homo civis Romanus est.
G 27 Accedens autem tribunus dixit illi: Dic mihi, si tu Romanus es? At ille dixit: Etiam.
28 Et respondit tribunus: Ego multa summa civilitatem hanc consecutus sum. Et Paulus ait: Ego autem & natus sum.
29 Protinus ergo discesserunt ab illo, qui eum torturi erant. Tribunus quoque timuit, postquam rescivit, quia civis Romanus esset, & quia alligasset eum.
30 Postera autem die volens scire diligentius, qua ex causa accusaretur a Judæis, solvit eum, & jussit sacerdotes convenire, & omne concilium, & producens Paulum statuit inter illos.

CAPUT XXIII.

Paulus coram sacerdotibus, & toto concilio principem sacerdotum, qui ipsum jusserat in faciem percuti, dicit parietem dealbatum, sed excusat se, quod nescisset esse principem sacerdotum: cumque ibidem dixisset se Pharisæum, & de resurrectione mortuorum judicari, orta est inter Pharisæos & Sadducæos magna dissensio: Dominus nocte Paulum confortat, prædicens, quod etiam Romæ esset de ipso testificaturus: detecta multorum de occidendo Paulo conjuratione, tribunus mittit eum Cæsaream militibus stipatum ad Felicem præsidem, scriptis ad eum litteris, quæ hic referuntur.

A 1 INtendens autem in concilium Paulus ait: Viri fratres, ego omni conscientia bona conversatus sum ante Deum usque in hodiernum diem.
2 Princeps autem sacerdotum Ananias præcepit astantibus sibi percutere os ejus.
3 Tunc Paulus dixit ad eum: Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu sedens judicas me secundum legem, & contra legem jubes me percuti?
4 Et qui astabant dixerunt: Summum sacerdotem Dei maledicis?
5 Dixit autem Paulus: Nesciebam, fratres, quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: * Principem populi tui non maledices. B * Exod 22. d. 28.
6 Sciens autem Paulus, quia una pars esset Sadducæorum, & altera Pharisæorum, exclamavit in concilio: Viri fratres, * ego Pharisæus sum, filius Pharisæorum: de spe & resurrectione mortuorum ego judicor. * Phil. 3. a. 5.
7 Et cum hæc dixisset, facta est dissensio inter Pharisæos & Sadducęos & soluta est multitudo.
8 * Sadducæi enim dicunt, non esse resurrectionem, neque Angelum, neque Spiritum: Pharisæi autem utraque confitentur. *Matt. 22. c. 23.
9 Factus est autem clamor magnus. Et surgentes quidam Pharisæorum pugnabant dicentes: C Nihil mali invenimus in homine isto; quid si Spiritus locutus est ei, aut Angelus?
10 Et cum magna dissensio facta esset, timens tribunus, ne discerperetur Paulus ab ipsis, jussit milites descendere, & rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in castra.
11 Sequenti autem nocte assistens ei Dominus ait: Constans esto; sicut enim testificatus es de me in Jerusalem, sic te oportet & Romæ testificari.
12 Facta autem die collegerunt se quidam ex Judæis, & devoverunt se dicentes, neque manducaturos, neque bibituros, donec occiderent Paulum. D
13 Erant autem plus quam quadraginta viri, qui hanc conjurationem fecerant:
14 Qui accesserunt ad principes sacerdotum, & seniores, & dixerunt: Devotione devovimus nos nihil gustaturos, donec occidamus Paulum.
15 Nunc ergo vos notum facite tribuno cum concilio, ut producat illum ad vos, tamquam aliquid certius cogniturl de eo. Nos vero prius quam appropiet, parati sumus interficere illum.
16 Quod cum audisset filius sororis Pauli insidias, venit, & intravit in castra, nuntiavitque Paulo.
17 Vocans autem Paulus ad se unum ex Centurionibus, ait: Adolescentem hunc perduc ad tribunum; habet enim aliquid indicare illi.
18 Et ille quidem assumens eum duxit ad tribunum, & ait: Vinctus Paulus rogavit me hunc adolescentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi.
19 Apprehendens autem tribunus manum illius secessit cum eo seorsum, & interrogavit illum: Quid est, quod habes indicare mihi? E
20 Ille autem dixit: Judæis convenit rogare te, ut crastina die producas Paulum in concilium, quasi aliquid certius inquisituri sint de illo.
21 Tu vero ne credideris illis; insidiantur enim ei ex eis viri amplius quam quadraginta, qui se devoverunt non manducare, neque bibere, donec interficiant eum: & nunc parati sunt expectantes promissum tuum.
22 Tribunus igitur dimisit adolescentem, præcipiens, ne cui loqueretur, quoniam hæc nota sibi fecisset. F
23 Et vocatis duobus Centurionibus, dixit illis: Parate milites ducentos, ut eant usque Cæsaream, & equites septuaginta, & lancearios ducentos, a tertia hora noctis:
24 Et jumenta præparate: ut imponentes Paulum salvum perducerent ad Felicem præsidem.
25 (Timuit enim, ne forte raperent eum Judæi, & occiderent, & ipse postea calumniam sustineret, tamquam accepturus pecuniam)
26 Scribens epistolam continentẽ hæc: CLAUDIUS Lysias optimo præsidi Felici salutem.
27 Virum hunc comprehensum a Judæis, & incipientem interfici ab eis, supervenieus cum exercitu eripui, cognito, quia Romanus est. G
28 Volensque scire causam, quam objiciebant illi, deduxi eum in concilium eorum.

29 Quem inveni accusari de quæstionibus legis ipsorum, nihil vero dignum morte, aut vinculis habentem criminis.

30 Et cum mihi perlatum esset de insidiis, quas paraverant illi, misi eum ad te, denuntians & accusatoribus, ut dicant apud te. Vale.

31 Milites ergo secundum præceptum sibi, assumentes Paulum duxerunt per noctem in Antipatridem.

32 Et postera die dimissis equitibus, ut cum eo irent, reversi sunt ad castra.

33 Qui cum venissent Cæsaream, & tradidissent epistolam præsidi, statuerunt ante illum & Paulum.

34 Cum legisset autem, & interrogasset de qua provincia esset, & cognoscens, quia de Cilicia,

35 Audiam te, inquit, cum accusatores tui venerint. Jussitque in prætorio Herodis custodiri eum.

CAPUT XXIV.

Accusatus Paulus coram Felice præside a Tertullo Judæorum oratore, respondet negans imposita sibi crimina, confitens tamen se Christianum, & dixisse se de resurrectione mortuorum judicari. Felix & Drusilla ipsius uxor Judæa audiunt Paulum de fide Christiana: cum autem non acciperet a Paulo pecuniam, reliquit eum vinctum successori suo Portio Festo.

A 1 POst quinque autem dies descendit princeps sacerdotum Ananias cum senioribus quibusdam, & Tertullo quodam oratore, qui adierunt præsidem adversus Paulum.

2 Et citato Paulo cœpit accusare Tertullus, dicens: Cum in multa pace agamus per te, & multa corrigantur per tuam providentiam;

3 Semper & ubique suscipimus, optime Felix, cum omni gratiarum actione.

4 Ne diutius autem te protraham, oro, breviter audias nos pro tua clementia.

B 5 Invenimus hunc hominem pestiferũ, & concitantẽ seditiones omnibus Judæis in universo orbe, & auctorem seditionis sectæ Nazarenorũ.

6 Qui etiam templum violare conatus est: quem & apprehensum voluimus secundum legem nostram judicare.

7 Superveniens autem tribunus Lysias, cum vi magna eripuit eum de manibus nostris,

C 8 Jubens accusatores ejus ad te venire: a quo poteris ipse judicans, de omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusamus eum.

9 Adjecerunt autem & Judæi, dicentes hæc ita se habere.

10 Respondit autem Paulus, (annuente sibi Præside dicere:) Ex multis annis te esse judicem genti huic sciens, bono animo pro me satisfaciam.

11 Potes enim cognoscere, quia non plus sunt mihi dies, quam duodecim, ex quo ascendi adorare * in Jerusalem:

* Supr. 21. e 26.

D 12 Et neque in templo invenerunt me cum aliquo disputantem, aut concursum facientem turbæ, neque in synagogis,

13 Neque in civitate: neque probare possunt tibi, de quibus nunc me accusant.

14 Confiteor autem hoc tibi, quod secundum sectam, quam dicunt hæresim, sic deservio Patri, & Deo meo, credens omnibus, quæ in Lege, & Prophetis scripta sunt:

15 Spem habens in Deum, quam & hi ipsi expectant, resurrectionem futuram justorum, & iniquorum.

16 In hoc & ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum, & ad homines semper.

E 17 Post annos autem plures, eleemosynas facturus in gentem meam veni, & oblationes, & vota.

18 * In quibus invenerunt me purificatum in templo, non cum turba, neque cum tumultu.

* Supr. 21. e. 26.

19 Quidam autem ex Asia Judæi, quos oportebat apud te præsto esse, & accusare, si quid haberent adversum me;

20 Aut hi ipsi dicant, si quid invenerunt in me iniquitatis, cum stem in concilio,

F 21 Nisi de una hac solummodo voce, qua clamavi inter eos stans: * Quoniam de resurrectione mortuorum ego judicor hodie a vobis.

* Supr. 23. b. 6.

G 22 Distulit autem illos Felix, certissime sciens de via hac, dicens: Cum tribunus Lysias descenderit, audiam vos.

23 Jussitque Centurioni custodire eum, & habere requiem, nec quemquam de suis prohibere ministrare ei.

24 Post aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla uxore sua, quæ erat Judæa, vocavit Paulum, & audivit ab eo fidem, quæ est in Christum Jesum.

25 Disputante autem illo de justitia, & castitate, & de judicio futuro, tremefactus Felix respondit: Quod nunc attinet, vade: tempore autem opportuno accersam te:

26 Simul & sperans, quod pecunia ei daretur a Paulo: propter quod & frequenter accersens eum loquebatur cum eo.

27 Biennio autem expleto, accepit successorem Felix Portium Festum. Volens autem gratiam præstare Judæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

CAPUT XXV.

Festus non obsequitur Judæis insidiose petentibus, ut Paulus Jerosolymam ducatur: sed Cæsareæ audit ejus accusatores, & Pauli responsionem: qui a Festo requisitus, an vellet de his judicari Jerosolymis, appellat Cæsarem: Festus Pauli causam regi Agrippæ indicat, qui ipsum audire cupit, posteroque die jubente Festo adducitur coram Agrippa, & Bernice.

A 1 FEstus ergo cum venisset in provinciam, post triduum ascendit Jerosolymam a Cæsarea.

2 Adieruntque eum principes sacerdotum, & primi Judæorum adversus Paulum: & rogabant eum,

3 Postulantes gratiam adversus eum, ut juberet perduci eum in Jerusalem, insidias tendentes, ut interficerent eum in via.

B 4 Festus autem respondit, servari Paulum in Cæsarea: se autem maturius profecturum.

7 Qui ergo in vobis (ait) potentes sunt, descendentes simul, si quod est in viro crimen, accusent eum.

6 Demoratus autem inter eos dies non amplius quam octo, aut decem, descendit Cæsaream, & altera die sedit pro tribunali, & jussit Paulum adduci.

7 Qui cum perductus esset, circumsteterunt eum, qui ab Jerosolyma descenderant Judæi, multas, & graves causas objicientes, quas non poterant probare,

8 Paulo rationem reddente: Quoniam neque in legem Judæorum, neque in templum, neque in Cæsarem quidquam peccavi.

C 9 Festus autem volens gratiam præstare Judæis, respondens Paulo dixit: Vis Jerosolymam ascendere, & ibi de his judicari apud me?

10 Dixit autem Paulus: Ad tribunal Cæsaris sto, ibi me oportet judicari: Judæis non nocui, sicut tu melius nosti.

11 Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuso mori: si vero nihil est eorum, quæ hi accusant me, nemo potest me illis donare. Cæsarem appello.

12 Tunc Festus cum concilio locutus, respondit: Cæsarem appellasti? ad Cæsarem ibis.

13 Et cum dies aliquot transacti essent, Agrippa rex, & Bernice descenderunt Cæsaream ad salutandum Festum.

D 14 Et cum dies plures ibi demorarentur, Festus regi indicavit de Paulo, dicens: Vir quidam est derelictus a Felice vinctus,

15 De quo cum essem Jerosolymis, adierunt me principes sacerdotum, & seniores Judæorum postulantes adversus illum damnationem.

16 Ad quos respondi: Quia non est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem, prius quam is, qui accusatur, præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.

E 17 Cum ergo huc convenissent sine ulla dilatione, sequenti die sedens pro tribunali jussi adduci virum.

18 De quo, cum stetissent accusatores nullam causam deferebant, de quibus ego suspicabar malum.

19 Quæstiones vero quasdam de sua superstitione habebant adversus eum, & de quo-

dam Jesu defuncto, quem affirmabat Paulus vivere.

20 Hæsitans autem ego de hujusmodi quæstione, dicebam, si vellet ire Jerosolymam, & ibi judicari de istis.

F 21 Paulo autem appellante, ut servaretur ad Augusti cognitionem, jussi servari eum, donec mittam eum ad Cæsarem.

22 Agrippa autem dixit ad Festum: Volebam & ipse hominem audire. Cras, inquit, audies eum.

23 Altera autem die, cum venisset Agrippa, & Bernice cum multa ambitione, & introissent in auditorium cum tribunis, & viris principalibus civitatis, jubente Festo, adductus est Paulus.

24 Et dicit Festus: Agrippa rex, & omnes, qui simul adestis nobiscum viri, videtis hunc, de quo omnis multitudo Judæorum interpellavit me Jerosolymis, petentes & acclamantes, non oportere eum vivere amplius.

G 25 Ego vero comperi, nihil dignum morte eum admisisse. Ipso autem hoc appellante ad Augustum, judicavi mittere.

26 De quo quid certum scribam domino, non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, & maxime ad te, rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam quid scribam.

27 Sine ratione enim mihi videtur mittere vinctum, & causas ejus non significare.

CAPUT XXVI.

Paulus coram Agrippa suam causam defendit, referens suæ ad Christum conversionis ordinem, & se Judæis ac Gentibus sub divina protectione prædicasse ostendens; Festoque ipsum ex nimia scientia insanire dicenti respondet, omnesque optat esse Christianos: Agrippa dicit eum potuisse dimitti, nisi Cæsarem appellasset.

A 1 AGrippa vero ad Paulum ait: Permittitur tibi loqui pro temetipso. Tunc Paulus extenta manu cœpit rationem reddere.

2 De omnibus, quibus accusor a Judæis, rex Agrippa, æstimo me beatum, apud te cum sim defensurus me hodie:

3 Maxime te sciente omnia, & quæ apud Judæos sunt consuetudines, & quæstiones: propter quod obsecro, patienter me audias.

4 Et quidem vitam meam a juventute, quæ ab initio fuit in gente mea in Jerosolymis, noverunt omnes Judæi:

B 5 Præscientes me ab initio (si velint testimonium perhibere) quoniam secundum certissimam sectam nostræ religionis vixi Pharisæus.

6 Et nunc in spe, quæ ad patres nostros repromissionis facta est a Deo, sto judicio subjectus:

7 In quam duodecim tribus nostræ, nocte ac die deservientes, sperant devenire. De qua spe accusor a Judæis, rex.

8 Quid incredibile judicatur apud vos, si Deus mortuos suscitat?

9 Et ego quidem existimaveram, me adversus nomen Jesu Nazareni debere multa contraria agere.

C * Supr. 8. a. 3. 10 * Quod & feci Jerosolymis, & multos sanctorum ego in carceribus inclusi, a principibus sacerdotum potestate accepta: & cum occiderentur, detuli sententiam.

11 Et per omnes synagogas frequenter puniens eos, compellebam blasphemare: & amplius insaniens in eos, persequebar usque in exteras civitates.

* Supr. 9. a. 2. 12 In quibus * dum irem Damascum cum potestate, & permissu principum sacerdotum,

13 Die media in via vidi, rex, de cælo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen, & eos, qui mecum simul erant.

D 14 Omnesque nos cum decidissemus in terram, audivi vocem loquentem mihi Hebraica lingua: Saule, Saule, quid me persequeris? durum est tibi contra stimulum calcitrare.

15 Ego autem dixi: Quis es Domine? Dominus autem dixit: Ego sum Jesus, quem tu persequeris.

16 Sed exurge, & sta super pedes tuos; ad hoc enim apparui tibi, ut constituam te ministrum, & testem eorum, quæ vidisti, & eorum, quibus apparebo tibi,

17 Eripiens te de populo, & gentibus, in quas nunc ego mitto te, E

18 Aperire oculos eorum, ut convertantur a tenebris ad lucem, & de potestate satanæ ad Deum, ut accipiant remissionem peccatorum, & sortem inter sanctos per fidem, quæ est in me.

19 Unde rex Agrippa, non fui incredulus cælesti visioni:

20 * Sed his, qui sunt Damasci primum, & Jerosolymis, & in omnem regionem Judææ, & Gentibus annuntiabam, ut pœnitentiam agerent, & converterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes. * Supr. 9 d.20.

21 Hac ex causa me Judæi, cum essem in templo, * comprehensum tentabant interficere. F * Supr. 21. f. 31.

22 Auxilio autem adjutus Dei usque in hodiernum diem sto, testificans minori atque majori, nihil extra dicens quam ea, quæ Prophetæ locuti sunt futura esse, & Moyses,

23 Si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum lumen annuntiaturus est populo, & Gentibus.

24 Hæc loquente eo, & rationem reddente, Festus magna voce dixit: Insanis Paule: multæ te litteræ ad insaniam convertunt.

25 Et Paulus: Non insanio (inquit) optime Feste, sed veritatis, & sobrietatis verba loquor.

26 Scit enim de his rex, ad quem & constanter loquor; latere enim eum nihil horum arbitror. Neque enim in angulo quidquam horum gestum est.

27 Credis rex Agrippa prophetis? Scio, quia credis.

28 Agrippa autem ad Paulum: In modico suades me Christianum fieri. G

29 Et Paulus: Opto apud Deum, & in modico, & in magno, non tantum te, sed etiam omnes, qui audiunt, hodie fieri tales, qualis & ego sum, exceptis vinculis his.

30 Et exurrexit rex, & præses, & Bernice, & qui assidebant eis.

31 Et cum secessissent, loquebantur ad invicem, dicentes: Quia nihil morte, aut vinculis dignum quid fecit homo iste.

32 Agrippa autem Festo dixit: Dimitti poterat homo hic, si non appellasset Cæsarem.

CAPUT XXVII.

Paulus a centurione Julio ducitur Romam versus, navigans per varia loca: adversante autem ipsis vento, vix perveniunt ad quemdam in Creta locum: a quo, licet prædiceret Paulus periculosam esse navigationem, discedentes, patiuntur ingentem tempestatem: tandemque post Pauli consolationem, qui narrans factam sibi de omnium salute revelationem, hortabatur eos ad cibum sumendum, passi naufragium omnes evadunt incolumes.

1 UT autem judicatum est navigare eum in Italiam, & tradi Paulum cum reliquis custodiis cēturioni nomine Julio cohortis Augustæ, A

2 * Ascendentes navem Adrumetinam, incipientes navigare circa Asiæ loca, sustulimus, perseverante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicensi. * 2. Cor. 11. e. 25.

3 Sequenti autem die devenimus Sidonem. Humane autem tractans Julius Paulum, permisit ad amicos ire, & curam sui agere.

4 Et inde cum sustulissemus, subnavigavimus Cyprum, propterea quod essent venti contrarii.

5 Et pelagus Ciliciæ & Pamphiliæ navigantes venimus Lystram, quæ est Lyciæ: B

6 Et ibi inveniens centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiam, transposuit nos in eam.

7 Et cũ multis diebus tarde navigaremus, & vix devenissemus contra Gnidum, prohibente nos vento, adnavigavimus Cretæ juxta Salmonem:

8 Et vix juxta navigantes venimus in locum quemdam, qui vocatur Boniportus, cui juxta erat civitas Thalassa.

9 Multo autem tempore peracto, & cum jam non esset tuta navigatio, eo quod & jejunium jam præteriisset, consolabatur eos Paulus,

10 Dicens eis: Viri, video, quoniam cum injuria, & multo damno non solum oneris, & navis, sed etiam animarum nostrarum incipit esse navigatio.

C 11 Centurio autem gubernatori, & nauclero magis credebat, quam his, quæ a Paulo dicebantur.

12 Et cum aptus portus non eſſet ad hiemandum, plurimi ſtatuerunt conſilium navigare inde, ſi quomodo poſſent, devenientes Phœnicen, hiemare, portum Cretæ reſpicientem ad Africum, & ad Corum.

13 Aſpirante autem Auſtro, æſtimantes propoſitum ſe tenere, cum ſuſtuliſſent de Aſſon, legebant Cretam.

14 Non poſt multum autem miſit ſe contra ipſam ventus Typhonicus, qui vocatur Euroaquilo.

15 Cumque arrepta eſſet navis, & non poſſet conari in ventũ, data nave flatibus, ferebamur.

16 In inſulam autem quamdam decurrentes, quæ vocatur Cauda, potuimus vix obtinere ſcapham.

17 Qua ſublata, adjutoriis utebantur, accingentes navem, timentes ne in ſyrtim inciderent, ſummiſſo vaſe ſic ferebantur.

18 Valida autem nobis tempeſtate jactatis, ſequente die jactum fecerunt:

D 19 Et tertia die ſuis manibus armamenta navis projecerunt.

20 Neque autem ſole, neque ſyderibus apparentibus per plures dies, & tempeſtate non exigua imminente, jam ablata erat ſpes omnis ſalutis noſtræ.

21 Et cum multa jejunatio fuiſſet, tunc ſtans Paulus in medio eorum dixit: Oportebat quidem, o viri, audito me, non tollere a Creta, lucrique facere injuriam hanc, & jacturam.

22 Et nunc ſuadeo vobis bono animo eſſe; amiſſio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquam navis.

23 Aſtitit enim mihi hac nocte Angelus Dei, cujus ſum ego, & cui deſervio,

24 Dicens: Ne timeas, Paule, Cæſari te oportet aſſiſtere: & ecce donavit tibi Deus omnes, qui navigant tecum.

E 25 Propter quod bono animo eſtote viri. Credo enim Deo, quia ſic erit, quemadmodum dictum eſt mihi.

26 In inſulam autem quamdam oportet nos devenire.

27 Sed poſteaquam quartadecima nox ſupervenit, navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, ſuſpicabantur nautæ apparere ſibi aliquam regionem.

28 Qui & ſummittentes bolidem, invenerunt paſſus viginti: & puſillum inde ſeparati invenerunt paſſus quindecim.

29 Timentes autem, ne in aſpera loca incideremus, de puppi mittentes anchoras quatuor optabant diem fieri.

30 Nautis vero quærentibus fugere de navi, cum miſiſſent ſcapham in mare, ſub obtentu, quaſi inciperent a prora anchoras extendere,

31 Dixit Paulus Centurioni, & militibus: Niſi hi in navi mãſerint, vos ſalvi fieri non poteſtis.

32 Tunc abſciderunt milites funes ſcaphæ, & paſſi ſunt eam excidere.

F 33 Et cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes ſumere cibum, dicens: Quartadecima die hodie expectantes jejuni permanetis, nihil accipientes.

34 Propter quod rogo vos accipere cibum pro ſalute veſtra, quia nullius veſtrum capillus de capite peribit.

35 Et cum hæc dixiſſet, ſumens panem gratias egit Deo in conſpectu omnium: & cum fregiſſet, cœpit manducare.

36 Animæquiores autem facti omnes, & ipſi ſumpſerunt cibum.

37 Eramus vero univerſæ animæ in navi ducentæ ſeptuaginta ſex.

38 Et ſatiati cibo alleviabant navem, jactantes triticum in mare.

G 39 Cum autem dies factus eſſet, terram non agnoſcebant: ſinum vero quemdam conſiderabant habentem littus, in quem cogitabant, ſi poſſent, ejicere navem.

40 Et cum anchoras ſuſtuliſſent, committebant ſe mari, ſimul laxantes juncturas gubernaculorum: & levato artemone ſecundum auræ flatum tendebant ad littus.

41 Et cum incidiſſemus in locum dithalaſſum, impegerunt navem: & prora quidem fixa manebat immobilis, puppis vero ſolvebatur a vi maris.

42 Militum autem conſilium fuit, ut cuſtodias occiderent: ne quis cum enataſſet, effugeret.

43 Centurio autem volens ſervare Paulum, prohibuit fieri: juſſitque eos, qui poſſent natare, emittere ſe primos, & evadere, & ad terram exire:

44 Et cæteros alios in tabulis ferebant: quoſdam ſuper ea, quæ de navi erant. Et ſic factum eſt, ut omnes animæ evaderent ad terram.

CAPUT XXVIII.

Paulus cæterique ipſius comites humane a Barbaris excipiuntur in inſula Melita, in qua percuſſus a vipera Paulus nihil mali patitur, patremque Publii principis inſulæ ſanitati reſtituit, ac alios multos curat: & ab eo loco navigantes tandem Romam perveniunt, ubi Paulus convocatis primis Judæorum cauſam exponit, cur Cæſarem appellaverit: dieque ab ipſis conſtituto prædicat de Chriſto, cujus verbis multi non credunt, quod Paulus oſtendit ab Iſaia prædictum eſſe; & per biennium de fide in Chriſtum prædicat omnibus ad ipſum accedentibus.

1 ET cum evaſiſſemus, tunc cognovimus, quia Melita inſula vocabatur. Barbari vero præſtabant non modicã humanitatẽ nobis. A

2 Accenſa enim pyra, reficiebant nos omnes propter imbrem qui imminebat, & frigus.

3 Cum congregaſſet autem Paulus ſarmentorum aliquantam multitudinem, & impoſuiſſet ſuper ignem, vipera a calore cum proceſſiſſet, invaſit manum ejus.

4 Ut vero viderunt Barbari pendentem beſtiam de manu ejus, ad invicem dicebant: Utique homicida eſt homo hic, qui cum evaſerit de mari, ultio non ſinit eum vivere. B

5 Et ille quidem excutiens beſtiam in ignem nihil mali paſſus eſt.

6 At illi exiſtimabant eum in tumorem convertendum, & ſubito caſurum, & mori. Diu autem illis expectantibus, & videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes ſe dicebant eum eſſe Deum.

7 In locis autem illis erant prædia principis inſulæ nomine Publii, qui nos ſuſcipiens triduo benigne exhibuit.

8 Contigit autem, patrem Publii febribus, & dyſenteria vexatum jacere. Ad quem Paulus intravit, & cum oraſſet, & impoſuiſſet ei manus, ſalvavit eum. C

9 Quo facto, omnes, qui in inſula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur.

10 Qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, & navigantibus impoſuerunt quæ neceſſaria erant.

11 Poſt menſes autem tres navigavimus in navi Alexandrina, quæ in inſula hyemaverat, cui erat inſigne Caſtorum.

12 Et cum veniſſemus Syracuſam, manſimus ibi triduo.

13 Inde circumlegentes devenimus Rhegium: & poſt unum diem flante auſtro, ſecunda die venimus Puteolos:

14 Ubi inventis fratribus, rogati ſumus manere apud eos dies ſeptem: & ſic venimus Romam. D

15 Et inde cum audiſſent fratres, occurrerunt nobis uſque ad Appii forum, ac tres Tabernas. Quos cum vidiſſet Paulus, gratias agens Deo accepit fiduciam.

16 Cum autem veniſſemus Romam, permiſſum eſt Paulo manere ſibimet cum cuſtodiente ſe milite.

17 Poſt tertium autem diem convocavit primos Judæorum. Cumque conveniſſent, dicebat eis: Ego, viri fratres, nihil adverſus plebem faciens, aut morem paternum, vinctus ab Jeroſolymis traditus ſum in manus Romanorum:

18 Qui cum interrogationem de me habuiſſent, voluerunt me dimittere, eo quod nulla eſſet cauſa mortis in me.

19 Contradicentibus autem Judæis, coactus ſum appellare Cæſarem, non quaſi gentem meam habens aliquid accuſare. E

20 Propter hanc igitur cauſam rogavi vos

videre, & alloqui; propter spem enim Israel
catena hac circumdatus sum.
21 At illi dixerunt ad eum: Nos neque
litteras accepimus de te a Judæa, neque ad-
veniens aliquis fratrum nuntiavit, aut lo-
cutus est quid de te malum.
22 Rogamus autem a te audire quæ sentis;
nam de secta hac notum est nobis, quia ubi-
que ei contradicitur.
23 Cum constituissent autem illi diem,
venerunt ad eum in hospitium plurimi, qui-
bus exponebat testificans regnum Dei, sua-
densque eis de Jesu ex Lege Moysi & Pro-
phetis, a mane usque ad vesperam.
F 24 Et quidam credebant his, quæ diceban-
tur, quidam vero non credebant.
25 Cumque invicem non essent consentien-
tes, discedebant, dicente Paulo unum ver-
bum: Quia bene Spiritus sanctus locutus est
per Isaiam prophetam ad patres nostros,
* Isaiæ 26 Dicens: * Vade ad populum istum, &
5. c. 9. dic ad eos: Aure audietis, & non intellige-
Matth. tis: & videntes videbitis, & non perspicietis.
13. b. 14. 27 Incrassatum est enim cor populi hujus,
G & auribus graviter audierunt, & oculos suos
Marc. compresserunt, ne forte videant oculis, &
4. b. 12. auribus audiant, & corde intelligant, &
Luc. 8 convertantur, & sanem eos.
b. 10. 28 Notum ergo sit vobis, quoniam Gentibus
Joa 12. missum est hoc salutare Dei, & ipsi audient.
f. 40. 29 Et cum hæc dixisset, exierunt ab eo Ju-
Rom. dæi multam habentes inter se quæstionem.
11. b. 8. 30 Mansit autem biennio toto in suo con-
ducto: & suscipiebat omnes, qui ingredie-
bantur ad eum,
31 Prædicans regnum Dei, & docens quæ
sunt de Domino Jesu Christo cum omni fi-
ducia, sine prohibitione.

EPISTOLA

B. PAULI APOSTOLI

AD ROMANOS.

CAPUT PRIMUM.

Paulus commendato suo munere Evangelico, ob magnum prædicandi Evangelii zelum optabat Romanos invisere; ostendens Ethnicos, qui ex creaturis Deum cognoscentes, illius cultum a se abjecerant colendo creaturarum imagines, merito a Deo desertos: & in pœnam illius in abominanda, quæ hic recensentur, incidisse scelera.

A 1 PAULUS servus Jesu Christi, voca-
* Actor tus Apostolus, * segregatus in E-
13. a. 2. vangelium Dei,
2 Quod ante promiserat per prophe-
tas suos in Scripturis sanctis
3 De Filio suo, qui factus est ei ex se-
mine David secundum carnem:
4 Qui prædestinatus est Filius Dei in virtute
secundum spiritum sanctificationis ex resurre-
ctione mortuorum Jesu Christi Domini nostri:
5 Per quem accepimus gratiam, & Apo-
stolatum ad obediendum fidei in omnibus
Gentibus pro nomine ejus,
6 In quibus estis & vos vocati Jesu Christi:
7 Omnibus qui sunt Romæ, dilectis Dei,
vocatis sanctis. Gratia vobis, & pax a Deo
B Patre nostro, & Domino Jesu Christo.
8 Primum quidem gratias ago Deo meo per
Jesum Christum pro omnibus vobis, quia fi-
des vestra annuntiatur in universo mundo.
9 Testis enim mihi est Deus, cui servio in
spiritu meo in Evangelio filii ejus, quod
sine intermissione memoriam vestri facio
10 Semper in orationibus meis, obsecrans,
si quomodo tandem aliquando prosperum iter
habeam in voluntate Dei veniendi ad vos.
11 Desidero enim videre vos, ut aliquid
impertiar vobis gratiæ spiritualis ad confir-
mandos vos,
12 Id est simul consolari in vobis per eam,
quæ invicem est, fidem vestram, atque meam.
13 Nolo autem vos ignorare fratres, quia
sæpe proposui venire ad vos, (& prohibitus
sum usque adhuc) ut aliquem fructum habeam
& in vobis, sicut & in ceteris gentibus.
14 Græcis, ac Barbaris, sapientibus, &
insipientibus debitor sum:
15 Ita (quod in me,) promptum est &
vobis, qui Romæ estis, evangelizare.
16 Non enim erubesco Evangelium. Vir-
tus enim Dei est in salutem omni credenti,
Judæo primum, & Græco.
17 Justitia enim Dei in eo revelatur ex
fide in fidem, sicut scriptum est: * Justus au- * Hab.
tem ex fide vivit. 2. a. 4.
18 Revelatur enim ira Dei de cælo super o- Gal. 3.
mnem impietatem, & injustitiam hominum eo- b. 11.
rum, qui veritatem Dei in injustitia detinent, Heb. 10.
19 Quia quod notum est Dei, manifestum g. 38.
est in illis. Deus enim illis manifestavit.
20 Invisibilia enim ipsius a creatura mun- C
di, per ea quæ facta sunt, intellecta conspi-
ciuntur: sempiterna quoque ejus virtus, &
divinitas: ita ut sint inexcusabiles,
21 * Quia cum cognovissent Deum, non * Eph.
sicut Deum glorificaverunt, aut gratias ege- 4. d. 17.
runt, sed evanuerunt in cogitationibus suis,
& obscuratum est insipiens cor eorum;
22 Dicentes enim se esse sapientes, stulti
facti sunt.
23 * Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei * Psal.
in similitudinem imaginis corruptibilis homi- 105. c.
nis, & volucrum, & quadrupedũ, & serpentium. 20.
24 Propter quod tradidit illos Deus in desi- Jerem.
deria cordis eorum, * in immunditiam, ut con- 11. b. 10.
tumeliis afficiant corpora sua in semetipsis: * Infr.
25 Qui commutaverunt veritatem Dei in d. vers.
mendacium: & coluerunt, & servierunt crea- 26. &
turæ potius, quam Creatori, qui est bene- cap. 6.
dictus in sæcula. Amen. d. 19.
26 Propterea tradidit illos Deus in passio- Gal. 5.
nes ignominiæ. Nam fœminæ eorum immu- c. 19.
taverunt naturalem usum in eum usum, qui Ephes.
est contra naturam. 4. e. 19.
27 Similiter autem & masculi, relicto natu- & 5. a
rali usu fœminæ, exarserunt in desideriis suis 3.
in invicem, masculi in masculos turpitudi- D
nem operantes, & mercedem, quam oportuit, Colos. 3.
erroris sui in semetipsis recipientes. a. 5. &
28 Et sicut non probaverunt Deum habere in 1. Thes.
notitia, tradidit illos Deus in reprobum sen- 2. a. 3.
sum, ut faciant ea, quæ non conveniunt, & 4. b.
29 Repletos omni iniquitate, malitia, for- 7.
nicatione, avaritia, nequitia, plenos invi-
dia, homicidio, contentione, dolo, mali-
gnitate, susurrones,
30 Detractores, Deo odibiles, contumelio-
sos, superbos, elatos, inventores malorum,
parentibus non obedientes,
31 Insipientes, incompositos, sine affectio-
ne, absque fœdere, sine misericordia.
32 Qui cum justitiam Dei cognovissent, non
intellexerunt, quoniam qui talia agunt, digni
sunt morte: & non solum qui ea faciunt, sed
etiam qui consentiunt facientibus.

CAPUT II.

Judæos redarguit, qui ex data sibi lege Gentes condemnabant, eadem ipsi patrantes, cum Deus unicuique redditurus sit juxta ipsius opera; adeo ut etiam Gentes ea, quæ legis sunt, naturali lumine præstantes pro circumcisis habendæ sint, eosque judicaturæ, qui ex sola legis cognitione, & carnis circumcisione gloriantur, contraria legi operantes.

1 PRopter quod inexcusabilis es, o homo A
omnis, qui judicas. * In quo enim * Matt.
judicas alterum, teipsum condemnas; ea- 7. a. 2.
dem enim agis quæ judicas.
2 Scimus enim, quoniam judicium Dei est
secundum veritatem in eos, qui talia agunt.
3 Existimas autem hoc, o homo, qui ju-
dicas eos, qui talia agunt, & facis ea, quia
tu effugies judicium Dei?
4 An divitias bonitatis ejus, & patientiæ,
& longanimitatis contemnis? ignoras, quoniã
benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?
5 Secundum autem duritiam tuam, & im-

poeni-

pœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die
iræ, & revelationis juſti judicii Dei,
*Matt. 6 d.27 | B
6*Qui reddet unicuiq; ſecuadum opera ejus:
7 Iis quidem, qui ſecundum patientiam
boni operis, gloriam, & honorem, & incor-
uptionem quærunt, vitam æternam:
8 Iis autem, qui ſunt ex contentione, &
qui non acquieſcunt veritati, credunt autem
iniquitati, ira & indignatio.
9 Tribulatio, & anguſtia in omnem animā ho-
minis operantis malū, Judæi primū, & Græci:
10 Gloria autem, & honor, & pax omni ope-
ranti bonum, Judæo primum, & Græco;
*Deut. 10.d 17. 2. Par. 19. c.7. Job. 34. b. 19. Sap. 6. b. 8. Eccli. 35.c.15. Act.10. e. 34 | C | Epheſ. 6. b. 9. Gal. 2. b. 6. Coloſ.3. d. 25. 1. Petr. 1. c.17.
11 * Non enim eſt acceptio perſonarum a-
pud Deum.
12 Quicumque enim ſine lege peccaverunt,
ſine lege peribunt: & quicumque in lege pec-
caverunt, per legem judicabuntur.
13* Non enim auditores legis juſti ſunt apud
Deum, ſed factores legis juſtificabuntur.
14 Cum enim Gentes, quæ legem non habent,
naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt, ejuſmo-
di legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex:
15 Qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cor-
dibus ſuis, teſtimoniū reddente illis conſcien-
tia ipſorum, & inter ſe invicem cogitationi-
bus accuſantibus, aut etiam defendentibus,
16 In die, cum judicabit Deus occulta ho-
minum, ſecundum Evangelium meum per
Jeſum Chriſtum.
*Matt 7. c.21. Jacob. 1. d.22. *Apoc. 11. b.9. *Phil. 1. b.10.
17 * Si autem tu Judæus cognominaris, &
requieſcis in lege, & gloriaris in Deo,
18 Et noſti voluntatem ejus, * & probas
utiliora, inſtructus per legem,
19 Confidis teipſum eſſe ducem cæcorum,
lumen eorum, qui in tenebris ſunt,
20 Eruditorem inſipientium, magiſtrum
infantium, habentem formam ſcientiæ, &
veritatis in lege.
21 Qui ergo alium doces, teipſum non do-
ces: qui prædicas non furandum, furaris:
22 Qui dicis non mœchandum, mœcharis:
qui abominaris idola, ſacrilegium facis:
23 Qui in lege gloriaris, per prævarica-
tionem legis Deum inhonoras.
D | *Iſaiæ 52. b 5. Ezech. 36.e.20.
24 (* Nomen enim Dei per vos blaſphe-
matur inter Gentes, ſicut ſcriptum eſt.)
25 Circumciſio quidem prodeſt, ſi legem
obſerves: ſi autem prævaricator legis ſis,
circumciſio tua præputium facta eſt.
26 Si igitur præputium juſtitias legis cu-
ſtodiat, nonne præputium illius in circum-
ciſionem reputabitur?
*Matt. 12.d.42. | *Iſaiæ 48.
27 * Et judicabit id, quod ex natura eſt præpu-
tium, legem conſummans, te, qui per litteram,
& circumciſionem prævaricator legis es?
28 * Non enim qui in manifeſto Judæus eſt: ne-
que quæ in manifeſto in carne, eſt circumciſio;
29 Sed qui in abſcondito, Judæus eſt: & cir-
cumciſio cordis in ſpiritu, non littera: cujus
laus non ex hominibus, ſed ex Deo eſt.

CAPUT III.

*Quodam modo præcellunt Judæi propter fa-
ctas illis a Deo promiſſiones, quæ complebun-
tur, quamquam nonnulli eorum fuerint incre-
duli; omnes autem & Judæi & Gentiles pec-
cato ſunt obnoxii: a quo non liberat lex, ſed
fides in Chriſtum propitiatorem, ut non ſit cui-
quam de legis operibus gloriandum.*

A
1 QUid ego amplius Judæo eſt? aut quæ
utilitas circumciſionis?
*Infra 9. a. 4. | *2. Tim. 2. b. 13. | *Joan. 3. d.33. | *Pſal. 115. a. 11. | *Pſal. 50. a.6.
2 Multum per omnem modum. Primum qui-
dem, quia * credita ſunt illis eloquia Dei.
3 Quid enim, ſi quidam illorum non cre-
diderunt? * Numquid incredulitas illorum
fidem Dei evacuabit? Abſit.
4 * Eſt autem Deus verax: * omnis autem ho-
mo mendax ſicut ſcriptum eſt: * Ut juſtificeris
in ſermonibus tuis, & vincas cum judicaris.
5 Si autem iniquitas noſtra juſtitiam Dei
commendat, quid dicemus? Numquid ini-
quus eſt Deus, qui infert iram?
6 (Secundum hominem dico.) Abſit. Alio-
quin quomodo judicabit Deus hunc mundum?
7 Si enim veritas Dei in meo mendacio
abundavit in gloriam ipſius, quid adhuc &
ego tamquam peccator judicor?
8 Et non (ſicut blaſphemamur, & ſicut
ajunt quidam nos dicere) faciamus mala, ut
veniant bona: quorum damnatio juſta eſt.
B | *Gal. 3. d.22. Supr.1. b. 17. Infr.11. b. 9. | *Pſal. 13. a.3. | *Pſal. 5. c.11. | *Pſal. 139.a.4. Jacob. 3. c. 8. | *Pſal. 9. b. 7. | *Iſaiæ 59. b.7. Prov.1. b. 16. | *Pſal. 35. a 2. | *Gal. 2. d.16. | C
9 Quid ergo? præcellimus eos? Nequa-
quam. * Cauſati enim ſumus, Judæos, &
Græcos omnes ſub peccato eſſe,
10 Sicut ſcriptum eſt: * Quia non eſt ju-
ſtus quiſquam:
11 Non eſt intelligens, non eſt requirens Deum.
12 Omnes declinaverunt, ſimul inutiles
facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non
eſt uſque ad unum.
13 * Sepulchrum patens eſt guttur eorum,
linguis ſuis doloſe agebant. * Venenum aſ-
pidum ſub labiis eorum.
14 * Quorum os maledictione, & amaritu-
dine plenum eſt:
15 * Veloces pedes eorum ad effundendum
ſanguinem:
16 Contritio, & infelicitas in viis eorum:
17 Et viam pacis non cognoverunt.
18 * Non eſt timor Dei ante oculos eorum.
19 * Scimus autem, quoniam quæcumque
lex loquitur, iis, qui in lege ſunt, loqui-
tur, ut omne os obſtruatur, & ſubditus
fiat omnis mundus Deo:
20 Quia ex operibus legis non juſtificabi-
tur omnis caro coram illo. Per legem enim
cognitio peccati.
21 Nunc autem ſine lege juſtitia Dei mani-
feſtata eſt, teſtificata a lege, & Prophetis.
22 Juſtitia autem Dei per fidem Jeſu Chri-
ſti in omnes, & ſuper omnes, qui credunt
in eum; non enim eſt diſtinctio.
23 Omnes enim peccaverunt, & egent glo-
ria Dei.
24 Juſtificati gratis per gratiam ipſius, per
redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu,
25 Quem propoſuit Deus propitiationem
per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſio-
nem juſtitiæ ſuæ propter remiſſionem præce-
dentium delictorum
26 In ſuſtentatione Dei, ad oſtenſionem ju-
ſtitiæ ejus in hoc tempore: ut ſit ipſe juſtus, &
juſtificans eum, qui eſt ex fide Jeſu Chriſti.
D
27 Ubi eſt ergo gloriatio tua? Excluſa eſt. Per
quam legem? Factorum? Non, ſed per legē fidei.
28 Arbitramur enim juſtificari hominem
per fidem ſine operibus legis.
29 An Judæorum Deus tantum? nonne &
Gentium? Immo & Gentium:
30 Quoniam quidem unus eſt Deus, qui
juſtificat circumciſionem ex fide, & præpu-
tium per fidem.
31 Legem ergo deſtruimus per fidem? Ab-
ſit: ſed legem ſtatuimus.

CAPUT IV.

*Non ex legis operibus contingit juſtificatio,
ſed ex fide in Deum, quæ Abrahæ reputata
fuit ad juſtitiam ante datam ipſi circumciſio-
nem, quam poſtea accepit; futurus non lege,
ſed juſtitia fidei pater omnium, qui ipſius fi-
dem imitarentur: credidit autem Deo ſe pa-
trem fore multarum gentium per promiſſum ſi-
bi ſemen, cum tam ipſe, quam uxor ejus Sa-
ra annos exceſſiſſent aptos ad generandum.*

A
1 QUid ergo dicemus inveniſſe Abraham
patrem noſtrum ſecundum carnem?
2 Si enim Abraham ex operibus juſtificatus
eſt, habet gloriam, ſed non apud Deum.
*Gen. 15. b.6 Gal. 3. a. 6. Jacob. 2. d.23.
3 Quid enim dicit Scriptura? * Credidit Abra-
ham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam.
4 Ei autem, qui operatur, merces non imputa-
tur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum.
5 Ei vero, qui non operatur, credenti autem in
eum, qui juſtificat impium, reputatur fides ejus
ad juſtitiam ſecundum propoſitum gratiæ Dei.
6 Sicut & David dicit beatitudinem hominis,
cui Deus accepto fert juſtitiam ſine operibus:
*Pſal. 31. a.1.
7 * Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquita-
tes, & quorum tecta ſunt peccata.
8 Beatus vir, cui non imputavit Dñs peccatū.
B
9 Beatitudo ergo hæc in circumciſione tan-
tum manet, an etiā in præputio? Dicimus enim,
quia reputata eſt Abrahæ fides ad juſtitiam.
10 Quomodo ergo reputata eſt? in circum-
ciſione, an in præputio? Non in circumci-
ſione, ſed in præputio.
*Gen. 17.b 10. 11.
11 * Et ſignum accepit circumciſionis, ſigna-

culum justitiæ fidei, quæ est in præputio, ut
sit pater omnium credentium per præputium,
ut reputetur & illis ad justitiam:
12 Et sit pater circumcisionis non iis tan-
tum, qui sunt ex circumcisione, sed & iis,
qui sectantur vestigia fidei, quæ est in præ-
C putio patris nostri Abrahæ.
* Gal. 13 * Non enim per legem promissio Abra-
3. c.18. hæ, aut semini ejus, ut heres esset mundi,
Heb.11. sed per justitiam fidei.
b. 9. 14 Si enim qui ex lege, heredes sunt, ex-
inanita est fides, abolita est promissio.
15 Lex enim iram operatur. Ubi enim non
est lex, nec prævaricatio.
16 Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma
sit promissio omni semini, non ei, qui ex
lege est solum, sed & ei qui ex fide est A-
brahæ, qui pater est omnium nostrum,
* Gen. 17 (Sicut scriptum est: * Quia patrem mul-
17. a.4. tarum gentium posui te) ante Deum, cui cre-
didit, qui vivificat mortuos, & vocat ea quæ
non sunt, tamquam ea quæ sunt.
18 Qui contra spem in spem credidit, ut fie-
ret pater multarum gentium, secundum quod
* Gen. dictum est ei: * Sic erit semen tuum.
15. b.5. 19 Et non infirmatus est fide, nec consideravit
D corpus suum emortuum, cum jam fere centum
esset annorum, & emortuam vulvam Saræ.
20 In repromissione etiam Dei non hæsita-
vit diffidentia, sed confortatus est fide, dans
gloriam Deo:
21 Plenissime sciens, quia quæcumque pro-
misit, potens est & facere.
22 Ideo & reputatum est illi ad justitiam.
23 Non est autem scriptum tantum propter
ipsum, quia reputatum est illi ad justitiam:
24 Sed & propter nos, quibus reputabitur
*1. Pet. credentibus in eum, * qui suscitavit Jesum
1. d.21. Christum Dominum nostrum a mortuis,
* Isaiæ 25 * Qui traditus est propter delicta nostra, &
53. b.6. resurrexit propter justificationem nostram.

1. Petr. CAPUT V.

1. a. 3. *Ex fide, inquit, justificati non solum spe glo-
riamur, verum etiam in adversitatibus: nam si
Christus pro nobis adhuc impiis mortuus est,
multo magis salvabit jam justificatos per san-
guinem ipsius: & sicut per unam Adæ inobe-
dientiam omnes peccavimus, ac mortui su-
mus; ita per unius Christi obedientiam ex
multis delictis justificamur ad vitam.*

A 1 JUstificati ergo ex fide pacem habeamus
ad Deum per Dominum nostrum Je-
sum Christum:
* Eph. 2 * Per quem & habemus accessum per fi-
2. d.18. dem in gratiam istam, in qua stamus, &
gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei.
3 Non solum autem, sed & gloriamur in
*Jacob. tribulationibus, * scientes, quod tribulatio
1. a. 3. patientiam operatur:
4 Patientia autem probationem, probatio
vero spem:
* Psal. 5 * Spes autem non confundit, quia cha-
12. a.6. ritas Dei diffusa est in cordibus nostris per
Spiritum sanctum, qui datus est nobis.
B 6 Ut quid enim Christus, cum adhuc infir-
* Hebr. mi essemus, secundum tempus pro impiis *
9. d 14. mortuus est?
1. Petr. 7 Vix enim pro justo quis moritur; nam
3. d.18. pro bono forsitan quis audeat mori.
8 Commendat autem charitatem suam Deus
in nobis, quoniam cum adhuc peccatores es-
semus, secundum tempus
9 Christus pro nobis mortuus est; multo
igitur magis nunc justificati in sanguine ip-
sius salvi erimus ab ira per ipsum.
10 Si enim cum inimici essemus, reconcilia-
ti sumus Deo per mortem filii ejus: multo ma-
gis reconciliati, salvi erimus in vita ipsius.
C 11 Non solum autem, sed & gloriamur in Deo
per Dñm nostrum Jesum Christum, per quem
nunc reconciliationem accepimus.
12 Propterea sicut per unum hominem pecca-
tum in hunc mundum intravit, & per pecca-
tum mors, & ita in omnes homines mors
pertransiit, in quo omnes peccaverunt.
13 Usque ad legem enim peccatum erat in
mundo: peccatum autem non imputabatur,
cum lex non esset.
14 Sed regnavit mors ab Adam usque ad
Moysen etiam in eos, qui non peccaverunt
in similitudinem prævaricationis Adæ, qui
est forma futuri.
15 Sed non sicut delictum, ita & donum; si
enim unius delicto multi mortui sunt, multo
magis gratia Dei, & donum in gratia unius
hominis Jesu Christi in plures abundavit.
16 Et non sicut per unum peccatum, ita D
& donum; nam judicium quidem ex uno in
condemnationem, gratia autem ex multis
delictis in justificationem.
17 Si enim unius delicto mors regnavit per
unum, multo magis abundantiam gratiæ, &
donationis, & justitiæ accipientes, in vita
regnabunt per Jesum Christum.
18 Igitur sicut per unius delictum in o-
mnes homines in condemnationem; sic &
per unius justitiam in omnes homines in ju-
stificationem vitæ.
19 * Sicut enim per inobedientiam unius * Phil.
hominis peccatores constituti sunt multi; ita 2. b. 8.
& per unius obeditionem justi constituentur & 9.
multi.
20 Lex autem subintravit, ut abundaret
delictum. Ubi autem abundavit delictum,
superabundavit gratia.
21 Ut sicut regnavit peccatum in mortem; ita
& gratia regnet per justitiam in vitam æter-
nam, per Jesum Christum Dominum nostrum.

CAPUT VI.

*In Christo baptizati sumus, ut mortui peccato
deinceps in novitate vitæ ambulemus: sicut Chri-
stus semel mortuus ac sepultus, ad novam vitam,
non amplius moriturus, resurrexit: non ergo jam
obediamus peccato, aut concupiscentiis; sed
soluti a lege, liberatique per Christi gratiam a
peccato, & servi facti justitiæ, tradamus mem-
bra nostra in obsequium justitiæ ad vitam, quæ
prius tradideramus immunditiæ ad mortem.*

1 QUid ergo dicemus? permanebimus in A
peccato, ut gratia abundet?
2 Absit. Qui enim mortui sumus
peccato, * quomodo adhuc vivemus in illo? *1. Pet.
3 An ignoratis, quia quicumque baptiza- 2. d.24.
ti sumus in Christo Jesu, in morte ipsius ba-
ptizati sumus?
4 * Consepulti enim sumus cum illo per * Gal.
baptismum in mortem, ut quomodo Christus 3. d.27.
surrexit a mortuis per gloriam Patris, * ita Colos.2
& nos in novitate vitæ ambulemus. c. 12.
5 Si enim complantati facti sumus similitudi- B
ni mortis ejus, simul & resurrectionis erimus. * Eph.
6 Hoc scientes, quia vetus homo noster si- 4. e.23.
mul crucifixus est, ut destruatur corpus pec- Heb.12.
cati, & ultra non serviamus peccato. a. 1.
7 Qui enim mortuus est, justificatus est a 1. Petr.
peccato. 2. a. 1.
8 Si autem mortui sumus cum CHRISTO, cre- & 4. a
dimus, quia simul etiam vivemus cum Christo, 2.
9 Scientes, quod Christus resurgens ex mor-
tuis jam non moritur, mors illi ultra non
dominabitur.
10 Quod enim mortuus est peccato, mortuus
est semel; quod autem vivit, vivit Deo.
11 Ita & vos existimate, vos mortuos qui-
dem esse peccato, viventes autem Deo, in
Christo Jesu Domino nostro.
12 Non ergo regnet peccatum in vestro mor-
tali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus.
13 * Sed neque exhibeatis membra vestra ar- * Coloss.
ma iniquitatis peccato: sed exhibete vos 3. a. 5.
Deo, tamquam ex mortuis viventes, &
membra vestra arma justitiæ Deo.
14 Peccatum enim vobis non dominabitur; C
non enim sub lege estis, sed sub gratia.
15 Quid ergo? peccabimus, quoniam non
sumus sub lege, sed sub gratia? Absit.
16 * Nescitis, quoniam cui exhibetis vos * Joan.
servos ad obediendum, servi estis ejus, cui 8. d.34.
obeditis, sive peccati ad mortem, sive obe- 2. Petr.
ditionis ad justitiam? 2. d.19.
17 Gratias autem Deo, quod fuistis servi
peccati, obedistis autem ex corde in eam
formam doctrinæ, in quam traditi estis.
18 Liberati autem a peccato servi facti
estis justitiæ.
19 Humanum dico, propter infirmitatem D

carnis veſtræ; ſicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem.

20 Cum enim ſervi eſſetis peccati, liberi fuiſtis juſtitiæ.

21 Quem ergo fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? Nam finis illorum mors eſt.

22 Nunc vero liberati a peccato, ſervi autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem vero vitam æternam.

23 Stipendia enim peccati mors. Gratia autem Dei vita æterna, in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

CAPUT VII.

In ſimilitudinem mulieris, cujus vir defunctus eſt, nos per Chriſtum ſoluti ſumus a lege, qua peccatorum affectus reddebantur vehementiores, ut ſerviamus Chriſto in novitate ſpiritus: occaſione autem legis peccatum judicantis, magis ſe exeruit & crevit peccatum, quamquam lex ſancta eſſet ac ſpiritualis: imo & nunc adverſante carnis fomite allicimur, quantumvis repugnantes, ad ea, quæ ſecundum rationem deteſtamur, legique ſunt contraria.

A

1 AN ignoratis fratres (ſcientibus enim legem loquor) quia lex in homine dominatur, quanto tempore vivit?

*1. Cor. 7. g. 39.

2 * Nam quæ ſub viro eſt mulier, vivente viro alligata eſt legi: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, ſoluta eſt a lege viri.

3 Igitur, vivente viro, vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, liberata eſt a lege viri, ut non ſit adultera, ſi fuerit cum alio viro.

4 Itaque fratres mei & vos mortificati eſtis legi per corpus Chriſti, ut ſitis alterius, qui ex mortuis reſurrexit, ut fructificemus Deo.

5 Cum enim eſſemus in carne, paſſiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris noſtris, ut fructificarent morti;

6 Nunc autem ſoluti ſumus a lege mortis, in qua detinebamur, ita ut ſerviamus in novitate ſpiritus, & non in vetuſtate litteræ.

B

7 Quid ergo dicemus? lex peccatum eſt? Abſit. Sed peccatum non cognovi, niſi per legem. Nam concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret: * Non concupiſces.

*Exod. 20. c. 17. Deut. 5. c. 21.

8 Occaſione autem accepta, peccatum per mandatum operatum eſt in me omnem concupiſcentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat.

9 Ego autem vivebam ſine lege aliquando. Sed cum veniſſet mandatum, peccatum revixit.

10 Ego autem mortuus ſum: & inventum eſt mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc eſſe ad mortem.

C

11 Nam peccatum occaſione accepta per mandatum, ſeduxit me, & per illud occidit.

* 1. Tim. 1. b. 8.

12 * Itaque lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum, & juſtum, & bonum.

13 Quod ergo bonum eſt, mihi factum eſt mors? Abſit. Sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum eſt mihi mortem, ut fiat ſupra modum peccans peccatum per mandatum.

14 Scimus enim, quia lex ſpiritualis eſt, ego autem carnalis ſum venumdatus ſub peccato.

15 Quod enim operor, non intelligo. Non enim, quod volo bonum, hoc ago, ſed quod odi malum, illud facio.

16 Si autem quod nolo, illud facio, conſentio legi, quoniam bona eſt.

17 Nunc autem jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me, peccatum.

18 Scio enim, quia non habitat in me, hoc eſt in carne mea, bonum. Nam velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.

D

19 Non enim quod volo bonum, hoc facio, ſed quod nolo malum, hoc ago.

20 Si autem quod nolo, illud facio, jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me, peccatum.

21 Invenio igitur legem, volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adjacet.

*1. Pet. 3. a. 4.

22 Condelector enim legi Dei ſecundum * interiorem hominem:

23 Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis.

24 Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?

25 Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. Igitur ego ipſe mente ſervio legi Dei, carne autem legi peccati.

CAPUT VIII.

Concludit, Chriſto per baptiſmum inſitos ab omni damnatione eſſe liberos, qui non carnem ſectantur, ſed ſpiritum, quem acceperunt: ſpiritum inquam adoptionis, qui Dei filios ac futuræ gloriæ cum Chriſto coheredes efficit; ad cujus gloriæ revelationem non ſolum univerſa aſpirat creatura, vanitati interim ſubjecta; ſed & hi, qui ſpiritus acceperunt primitias, illam certa ſpe expectant, ſpiritu eos roborante, & quid orandum ſit inſtruente. Declarat etiam incomparabilem Dei erga ſuos exhibitam in Chriſto charitatem, aſſerens nihil poſſe eos a charitate Dei ſeparare, quæ eſt in Chriſto Jeſu.

1 NIhil ergo nunc damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu, qui non ſecundum carnem ambulant. A

2 Lex enim ſpiritus vitæ in Chriſto Jeſu liberavit me a lege peccati & mortis.

* Apoc. 1. b. 5. Hebr. 5. d. 15.

3 * Nam quod impoſſibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne,

4 Ut juſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundum carnem ambulamus, ſed ſecundum ſpiritum.

5 Qui enim ſecundum carnem ſunt, quæ carnis ſunt ſapiunt. Qui vero ſecundum ſpiritum ſunt, quæ ſunt ſpiritus ſentiunt.

6 Nam prudentia carnis mors eſt, prudentia autem ſpiritus vita, & pax; B

7 Quoniam ſapientia carnis inimica eſt Deo; legi enim Dei non eſt ſubjecta; nec enim poteſt.

8 Qui autem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt.

9 Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu: ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus.

10 Si autem Chriſtus in vobis eſt, corpus quidem mortuum eſt propter peccatum, ſpiritus vero vivit propter juſtificationem. C

11 * Quod ſi Spiritus ejus, qui ſuſcitavit Jeſum a mortuis, habitat in vobis, qui ſuſcitavit Jeſum Chriſtum a mortuis, vivificabit & mortalia corpora veſtra propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis.

*Act. 2. c. 15. & 4. b. 10. & 5. f. 30. & 13. f. 37. Supr. 4. d. 24. 1. Cor. 6. c. 14. & alibi.

12 Ergo fratres debitores ſumus non carni, ut ſecundum carnem vivamus.

13 * Si enim ſecundum carnem vixeritis, moriemini: ſi autem ſpiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.

14 Quicumque enim ſpiritu Dei aguntur, ii ſunt filii Dei.

* 1. Theſſ. 5. c. 19. * 2. Tim. 1. b. 7. *Gal. 4. a. 5.

15 * Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum * adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater.)

16 Ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filii Dei.

17 Si autem filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti: ſi tamen compatimur, ut & conglorificemur.

18 Exiſtimo enim, quod non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.

19 Nam expectatio creaturæ revelationem filiorum Dei expectat.

20 Vanitati enim creatura ſubjecta eſt non volens, ſed propter eum, qui ſubjecit eam in ſpe: D

21 Quia & ipſa creatura liberabitur a ſervitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei.

22 Scimus enim, quod omnis creatura ingemiſcit, & parturit uſque adhuc.

23 Non ſolum autem illa, ſed & nos ipſi primitias ſpiritus habentes, ſed & ipſi intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis noſtri.

24 Spe enim ſalvi facti ſumus. Spes autem E

quæ videtur, non est spes; nam quod videt
quis, quid sperat?
25 Si autem quod non videmus, speramus,
per patientiam expectamus.
26 Similiter autem & spiritus adjuvat infir-
mitatem nostram; nam quid oremus, sicut o-
portet, nescimus: sed ipse Spiritus postulat
pro nobis gemitibus inenarrabilibus.
27 Qui autem scrutatur corda, scit quid de-
sideret Spiritus, quia secundum Deum po-
stulat pro sanctis.
28 Scimus autem, quoniam diligentibus De-
um omnia cooperantur in bonum, iis qui se-
F cundum propositum vocati sunt sancti.
29 Nam quos præscivit, & prædestinavit
conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse
primogenitus in multis fratribus.
30 Quos autem prædestinavit, hos & vocavit:
& quos vocavit, hos & justificavit: quos au-
tem justificavit, illos & glorificavit.
31 Quid ergo dicemus ad hæc? si Deus pro
nobis, quis contra nos?
* Gen 32 * Qui etiam proprio Filio suo non peper-
22.c.12. cit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quo-
& 16. modo non etiam cum illo omnia nobis donavit?
33 Quis accusabit adversus electos Dei?
Deus qui justificat,
34 Quis est qui condemnet? Christus Je-
sus, qui mortuus est, immo qui & resurre-
xit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam in-
terpellat pro nobis.
35 Quis ergo nos separabit a charitate Christi?
tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas?
an periculum? an persecutio? an gladius?
G 36 (Sicut scriptum est: * Quia propter te
* Ps.43. mortificamur tota die: æstimati sumus sicut
d. 22. oves occisionis.)
37 Sed in his omnibus superamus propter
eum qui dilexit nos.
38 Certus sum enim, quia neque mors, ne-
que vita, neque Angeli, neque principatus,
neque virtutes, neque instantia, neque fu-
tura, neque fortitudo,
39 Neque altitudo, neque profundum, ne-
que creatura alia poterit nos separare a cha-
ritate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino
nostro.

CAPUT IX.

Propter Judæorum ruinam, de qua vehementer dolet, promissiones non frustrari asserit Israelitis factas a Deo Abrahæ filiis; nimirum cum illæ non pertineant ad omnes carnales Abrahæ filios, sed tantum ad eos, qui ex Judæis & Gentilibus gratuita Dei electione filii Abrahæ per fidem constituuntur: Deus autem cujus vult miseretur, & quem vult, indurat: Judæi vero quia non ex fide Christi, quem rejecerant, sed ex legis operibus justitiam quærebant, sunt in sua iniquitate relicti, Gentibus per fidem Christi justificatis.

A 1 VEritatem dico in Christo, non men-
tior, testimonium mihi perhibente
conscientia mea in Spiritu sancto:
2 Quoniam tristitia mihi magna est, & con-
tinuus dolor cordi meo.
* Act.9. 3 * Optabam enim ego ipse anathema esse
a. 2. a Christo pro fratribus meis, qui sunt co-
1. Cor. gnati mei secundum carnem,
15. b.9. 4 Qui sunt Israelitæ, quorum adoptio est
B filiorum, & gloria, & testamentum, & legis-
latio, & obsequium, & promissa:
5 Quorum patres, & ex quibus est Christus
secundum carnem, qui est super omnia Deus
benedictus in sæcula. Amen.
6 Non autem quod exciderit verbum Dei.
Non enim omnes, qui ex Israel sunt, ii sunt
Israelitæ:
7 Neque qui semen sunt Abrahæ, omnes fi-
lii: * sed in Isaac vocabitur tibi semen:
* Gen. 8 Id est, non qui filii carnis, hi filii Dei:
21.b.12. sed * qui filii sunt promissionis, æstimantur
* Gal. in semine.
4. d.28. 9 Promissionis enim verbum hoc est: * Secun-
C dum hoc tempus veniam: & erit Saræ filius.
* Gen. 10 Non solum autem illa, * sed & Rebecca
18.b.10. ex uno concubitu habens, Isaac patris nostri.
* Gen. 11 Cum enim nondum nati fuissent, aut
25.c.24. aliquid boni egissent, aut mali, (ut secundum
electionem propositum Dei maneret)
12 Non ex operibus, sed ex vocante dictum
est ei:
13* Quia major serviet minori, sicut scriptum * Gen.
est: * Jacob dilexi, Esau autem odio habui. 25.c.23.
14 Quid ergo dicemus? numquid iniquitas *Mal.1.
apud Deum? Absit. a. 2.
15 Moysi enim dicit: * Miserebor cujus mi- * Exod
sereor, & misericordiam præstabo cujus mise- 33.d.19
rebor.
16 Igitur non volentis, neque currentis, D
sed miserentis est Dei.
17 Dicit enim Scriptura Pharaoni: *Quia in * Exod.
hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te 9. d.16
virtutem meam: & ut annuntietur nomen
meum in universa terra.
18 Ergo cujus vult miseretur, & quem vult
indurat.
19 Dicis itaque mihi: Quid adhuc queri-
tur? voluntati enim ejus quis resistit?
20 O homo, tu quis es, qui respondeas E
Deo? * Numquid dicit figmentum ei, qui * Sap.
se finxit: Quid me fecisti sic? 15. b.7.
21 An non habet potestatem figulus luti ex Isai.45.
eadem massa facere aliud quidem vas in ho- b. 9.
norem, aliud vero in contumeliam? Jerem.
22 Quod si Deus volens ostendere iram, & 18. a.6.
notam facere potentiam suam, sustinuit in
multa patientia vasa iræ apta in interitum,
23 Ut ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa
misericordiæ, quæ præparavit in gloriam.
24 Quos & vocavit nos non solum ex Ju-
dæis, sed etiam ex Gentibus, F
25 Sicut in Osee dicit: * Vocabo non ple- * Osee
bem meam, plebem meam: & non dilectam, 2. d.24
dilectam: & non misericordiam consecutam, 1. Petr.
misericordiam consecutam. 2. d.10.
26 * Et erit: In loco, ubi dictum est eis: Non * Osee
plebs mea vos: ibi vocabuntur filii Dei vivi. 1. d.10.
27 Isaias autem clamat pro Israel: * Si fue- * Isaiæ
rit numerus filiorum Israel tamquam arena 10.c.22.
maris, reliquiæ salvæ fient.
28 Verbum enim consummans, & abbrevi-
ans in æquitate: quia verbum breviatum fa-
ciet Dominus super terram.
29 Et sicut prædixit Isaias: * Nisi Dñs sabaoth * Isaiæ
reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti es- 1. c. 9.
semus, & sicut Gomorrha similes fuissemus.
30 Quid ergo dicemus? Quod gentes, quæ non G
sectabantur justitiam, apprehenderunt justi-
tiam: justitiam autem, quæ ex fide est.
31 Israel vero sectando legem justitiæ, in
legem justitiæ non pervenit.
32 Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex operi-
bus; offenderunt enim in lapidem offensionis,
33 Sicut scriptum est: * Ecce pono in Sion la- * Isaiæ
pidem offensionis, & petram scandali: & o- 8. c.14
mnis, qui credit in eum, non confundetur. & 28.

CAPUT X. d. 16.

Orat Apostolus pro Judæis, quos zelum Dei & legis habere asserit non secundum scientiam; nam Christum finem legis ignorantes, ex legis operibus justitiam quærebant: de diversitate justitiæ ex operibus legis ab ea, quæ ex fide est, quæ tam Judæo, quam Græco in Christum credenti communis est: Ubique autem terrarum prædicata est Christi fides; quam repellentibus Judæis susceperunt Gentes. 1. Petr. 2. b. 7.

1 FRatres, voluntas quidem cordis mei, A
& obsecratio ad Deum, fit pro illis
in salutem.
2 Testimonium enim perhibeo illis, quod
æmulationem Dei habent, sed non secun-
dum scientiam.
3 Ignorantes enim justitiam Dei, & suam quæ-
rentes statuere, justitiæ Dei non sunt subjecti.
4 Finis enim legis Christus ad justitiam o-
mni credenti.
5 Moyses enim scripsit, quoniam justitiam,
quæ ex lege est * qui fecerit homo, vivet in ea. * Lev.
6 Quæ autem ex fide est justitia, sic dicit: 18. a.5.
* Ne dixeris in corde tuo: quis ascendet in cæ- Ezech.
lum? id est Christum deducere: 20.b 11.
7 Aut quis descendet in abyssum? hoc est B
Christum a mortuis revocare * Deut.
8 Sed quid dicit Scriptura? * Prope est ver- 30.c.12.
bum in ore tuo, & in corde tuo; hoc est ver- * Deut
bum fidei, quod prædicamus. 30.c.14.

9 Quia si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, & in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris.

10 Corde enim creditur ad justitiam: ore autem confessio fit ad salutem.

* Isaiæ 28 d.16.
11 Dicit enim Scriptura: * Omnis, qui credit in illum, non confundetur.

C
12 Non enim est distinctio Judæi, & Græci: nam idem Dominus omnium, dives in omnes, qui invocant illum.

* Joel. 2. g.32. Act. 2. c. 21.
13 * Omnis enim, quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit.

14 Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante?

* Isaiæ 52. b.7 Nah. 1. d. 15.
15 Quomodo vero prædicabunt, nisi mittantur? sicut scriptum est: * Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona!

* Isaiæ 53. a.1. Joann. 12.f.38.
16 Sed non omnes obediunt Evangelio. Isaias enim dicit: * Domine, quis credidit auditui nostro?

17 Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbnm Christi.

* Psal. 18. a.5.
18 Sed dico: Numquid non audierunt? * Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.

D
* Deut. 32 d.21
19 Sed dico: Numquid Israel non cognovit? Primus Moyses dicit: * Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem: in gentem insipientem, in iram vos mittam.

* Isaiæ 65. a.1.
20 Isaias autem audet, & dicit: * Inventus sum a non quærentibus me: palam apparui iis, qui me non interrogabant.

* Isaiæ 65. a.2.
21 Ad Israel autem dicit: * Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem.

CAPUT XI.

Deus quosdam ex populo Judaico gratuita sua electione sibi servavit per fidem in Christum salvandos, reliquis ob incredulitatem in sua cæcitate juxta Prophetarum vaticinia relictis, ac Gentibus in locum ipsorum ex gratuita Dei bonitate assumptis: quas monet Apostolus, ne adversus Judæos glorientur: quodque Judæi ad tempus deserti tandem ad Christum convertentur; exclamans ob divinæ sapientiæ incomprehensibilitatem.

A
1 DIco ergo: Numquid Deus repulit populum suum? Absit. Nam & ego Israelita sum ex semine Abraham, de tribu Beniamin.

2 Non repulit Deus plebem suam, quam præscivit. An nescitis, in Elia quid dicit Scriptura: quemadmodum interpellat Deum adversum Israel?

* 3 Reg. 19.b.10.
3 * Domine, Prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt, & ego relictus sum solus, & quærunt animam meam.

* 3 Reg. 19.d.18.
4 Sed quid dicit illi divinum responsum? * Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genua ante Baal.

5 Sic ergo & in hoc tempore reliquiæ secundum electionem gratiæ salvæ factæ sunt.

6 Si autem gratia, jam non ex operibus: alioquin gratia jam non est gratia.

B
7 Quid ergo? quod quærebat Israel, hoc non est consecutus: electio autem consecuta est: ceteri vero excæcati sunt:

* Isaiæ 6. c. 9. & 10. & 20.d.10. Matth. 13.b.14. Joan. 12 f.40. Act.28. f. 26.
8 Sicut scriptum est: * Dedit illis Deus spiritum compunctionis: oculos, ut non videant, & aures, ut non audiant, usque in hodiernum diem.

* Psal. 68.c.23.
9 Et David dicit: * Fiat mensa eorum in laqueum, & in captionem, & in scandalum, & in retributionem illis.

10 Obscurentur oculi eorum, ne videant: & dorsum eorum semper incurva.

11 Dico ergo: Numquid sic offenderunt, ut caderent? Absit. Sed illorum delicto salus est Gentibus, ut illos æmulentur.

12 Quod si delictum illorum divitiæ sunt mundi, & diminutio eorum divitiæ Gentium; quanto magis plenitudo eorum?

* Act.9. c. 15. Gal. 2. b. 7.
13 Vobis enim dico Gentibus: * Quamdiu quidem ego sum Gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo.

14 Si quo modo ad æmulandum provocem carnem meam, & salvos faciam aliquos ex illis.

15 Si enim amissio eorum reconciliatio est mundi, quæ assumptio, nisi vita ex mortuis?

C
16 Quod si delibatio sancta est, & massa: & si radix sancta & rami.

17 Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, & socius radicis, & pinguedinis olivæ factus es;

18 Noli gloriari adversus ramos. Quod si gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te.

19 Dices ergo: Fracti sunt rami, ut ego inserar.

20 Bene: propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time.

21 Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat.

22 Vide ergo bonitatem, & severitatem Dei: in eos quidem, qui ceciderunt, severitatem: in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin & tu excideris.

23 Sed & illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur; potens est enim Deus iterum inserere illos.

24 Nam si tu ex naturali excisus es oleastro, & contra naturam insertus es in bonam olivam; quanto magis ii, qui secundum naturam, inserentur suæ olivæ?

D
* Prov. 3. a. 7. Isai. 5. e. 21.
25 Nolo enim vos ignorare fratres mysterium hoc: * (ut non sitis vobis ipsis sapientes) quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo Gentium intraret,

* Isa.59. d. 20.
26 Et sic omnis Israel salvus fieret, sicut scriptum est: * Veniet ex Sion, qui eripiat, & avertat impietatem a Jacob.

27 Et hoc illis a me testamentum, cum abstulero peccata eorum.

28 Secundum Evangelium quidem, inimici propter vos: secundum electionem autem, charissimi propter patres.

29 Sine pœnitentia enim sunt dona, & vocatio Dei.

30 Sicut enim aliquando & vos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter incredulitatem illorum;

31 Ita & isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam, ut & ipsi misericordiam consequantur.

32 Conclusit enim Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur.

33 O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei: quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus?

* Sap. 9. c.13. Isai.40. c. 13. 1. Cor. 2. d.16.
34 * Quis enim cognovit sensum Domini? Aut quis consiliarius ejus fuit?

35 Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei?

36 Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: ipsi gloria in sæcula. Amen.

CAPUT XII.

Instruit Romanos, ut a sæculi vanitate abstracti totos se Deo dedant, de susceptis donis non se efferentes, aut illorum limites transgredientes; sed in modum membrorum ejusdem corporis omnia ad proximi utilitatem ordinantes, ipsis quoque inimicis benefaciant.

A
* Phil. 4. d.18.
1 OBsecro itaque vos, fratres, per misericordiam Dei, * ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum.

* Ephes 5. d.17. 1.Thes. 4. a. 3.
2 Et nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in novitate sensus vestri: * ut probetis, quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta.

* 1.Cor. 12.b.11. Eph. 4. b. 7.
3 Dico enim per gratiam, quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter vos: Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: * & unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei.

4 Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent;

B
5 Ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra.

6 Habentes autem donationes secundum gratiam, quæ data est nobis, differentes: sive prophetiam secundum rationem fidei,

7 Sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina,

8 Qui exhortatur in exhortando, qui tri-

buit in ſimplicitate, qui præeſt in ſolicitudine, qui miſeretur in hilaritate.

* Amos 5. d.15. * Eph. 4. a. 3.

9 Dilectio ſine ſimulatione. * Odientes malum, adhærentes bono.

10 * Charitate fraternitatis invicem diligentes: Honore invicem prævenientes:

C — 1. Petr. 2. c.17.

11 Solicitudine non pigri: Spiritu ferventes: Domino ſervientes:

12 Spe gaudentes: In tribulatione patientes: Orationi inſtantes:

* Hebr. 13. a.2. 1. Petr. 4. b. 3.

13 Neceſſitatibus ſanctorum communicantes: * Hoſpitalitatem ſectantes.

14 Benedicite perſequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere.

15 Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus:

D

16 Idipſum invicem ſentientes: Non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes. Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos:

*2. Cor. 8. d.21.

17 Nulli malum pro malo reddentes: * providentes bona non tantum coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus.

* Hebr. 12.d.14.

18 * Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes.

*Eccli. 28. a.1. 2. 3. Matth. 5. f.39. * Deut. 32.e.35. Heb.10. f. 30.

19 * Non voſmetipſos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ. Scriptum eſt enim: * Mihi vindicta: ego retribuam, dicit Dominus.

* Prov. 25.e.21.

20 * Sed ſi eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum da illi; hoc enim faciens carbones ignis congeres ſuper caput ejus.

21 Noli vinci a malo, ſed vince in bono malum.

CAPUT XIII.

Hortatur, ut ſuperioribus obtemperent inferiores, etiam propter conſcientiam, quamquam civilem tantum gerant magiſtratum, omnibusque debita reddant: de proximi dilectione, ad quam univerſa lex reducitur: & de tempore gratiæ, ut tranſactis legis tenebris, relictis vitiis, amplectantur Chriſti virtutes.

A — Sap. 6. a. 4. 1. Petr. 2. c.13.

1 OMnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim poteſtas niſi a Deo: quæ autem ſunt, a Deo ordinatæ ſunt.

2 Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt.

3 Nam principes non ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis autem non timere poteſtatem? Bonum fac, & habebis laudem ex illa.

B

4 Dei enim miniſter eſt tibi in bonum. Si autem malum feceris, time; non enim ſine cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt vindex in iram ei, qui malum agit.

5 Ideo neceſſitate ſubditi eſtote non ſolum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.

6 Ideo enim & tributa præſtatis; miniſtri enim Dei ſunt, in hoc ipſum ſervientes.

*Matt. 22.c.21.

7 * Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.

C

8 Nemini quidquam debeatis, niſi ut invicem diligatis; qui enim diligit proximum, legem implevit.

* Exod. 20.c.14. Deut.5. b. 18. * Lev. 19.d.18. Matth. 22.d.39.

9 Nam: * Non adulterabis: Non occides: Non furaberis: Non falſum teſtimonium dices: Non concupiſces: & ſi quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo inſtauratur: * Diliges proximum tuum ſicut teipſum.

10 Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis eſt dilectio.

D — Marc. 12.c.31. Gal. 5. c. 14. Jac. 2. b. 8.

11 Et hoc ſcientes tempus: quia hora eſt jam nos de ſomno ſurgere. Nunc enim propior eſt noſtra ſalus, quam cum credidimus.

12 Nox præceſſit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis.

* Luc. 21.g.34.

13 Sicut in die honeſte ambulemus: * non in comeſſationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitiis, non in contentione, & æmulatione:

* Gal. 5. c.16. 1. Petr. 2. c.11.

14 * Sed induimini Dominum Jeſum Chriſtum, & carnis curam ne feceritis in deſideriis.

CAPUT XIV.

Fide firmiores debent eos, qui adhuc infirmi ſunt, fovere & non contemnere, & nec hi nec illi judicare quemquam ob ciborum aut dierum diſcrimen, ſcientes, quod omnes eumdem habeamus Dominum, cui & vivimus & morimur, cui etiam rationem quiſque pro ſe redditurus eſt: & quamquam nullus cibus jam ſit immundus, nemo tamen quidquam edere debet aut cum fratris offendiculo, aut contra ſuam conſcientiam.

A

1 INfirmum autem in fide aſſumite, non in diſceptationibus cogitationum.

2 Alius enim credit ſe manducare omnia: qui autem infirmus eſt, olus manducet.

3 Is, qui manducat, non manducantem non ſpernat: & qui non manducat, manducantem non judicet. Deus enim illum aſſumpſit.

*Jac. 4. c. 13.

4 * Tu quis es, qui judicas alienum ſervum? Domino ſuo ſtat, aut cadit; ſtabit autem; potens eſt enim Deus ſtatuere illum.

5 Nam alius judicat diem inter diem: alius autem judicat omnem diem; unuſquiſque in ſuo ſenſu abundet.

B

6 Qui ſapit diem, Domino ſapit. Et qui manducat, Domino manducat; gratias enim agit Deo; & qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo.

7 Nemo enim noſtrum ſibi vivit, & nemo ſibi moritur.

8 Sive enim vivimus, Domino vivimus: ſive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, ſive morimur, Domini ſumus.

9 In hoc enim Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit, ut & mortuorum & vivorum dominetur.

*2. Cor. 5. b.10.

10 Tu autem quid judicas fratrem tuum? aut tu quare ſpernis fratrem tuum? * Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti.

* Iſaiæ 45. d. 24. Philip. 2. b.10.

11 Scriptum eſt enim: * Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu: & omnis lingua confitebitur Deo.

12 Itaque unuſquiſque noſtrum pro ſe rationem reddet Deo.

C

13 Non ergo amplius invicem judicemus: ſed hoc judicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel ſcandalum.

14 Scio, & confido in Domino Jeſu, quia nihil commune per ipſum, niſi ei, qui exiſtimat quid commune eſſe, illi commune eſt.

*1. Cor. 8. d.11.

15 Si enim propter cibum frater tuus contriſtatur, jam non ſecundum charitatem ambulas. * Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Chriſtus mortuus eſt.

16 Non ergo blaſphemetur bonum noſtrum.

17 Non eſt enim regnum Dei eſca, & potus: ſed juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto.

18 Qui enim in hoc ſervit Chriſto, placet Deo, & probatus eſt hominibus.

19 Itaque quæ pacis ſunt, ſectemur: & quæ ædificationis ſunt, in invicem cuſtodiamus.

D — *Tit. 1. d. 15.

20 Noli propter eſcam deſtruere opus Dei. * Omnia quidem ſunt munda: ſed malum eſt homini, qui per offendiculum manducat.

*1. Cor 8. d.13

21 * Bonum eſt non manducare carnem, & non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut ſcandalizatur, aut infirmatur.

22 Tu fidem habes? penes temetipſum habe coram Deo. Beatus, qui non judicat ſemetipſum in eo, quod probat.

23 Qui autem diſcernit, ſi manducaverit, damnatus eſt, quia non ex fide. Omne autem, quod non eſt ex fide, peccatum eſt.

CAPUT XV.

Firmiores debent infirmorum ferre & ſublevare imperfectiones, non ſuæ, ſed proximorum utilitati ac mutuæ paci ſtudentes: Chriſtus juxta factas Patribus promiſſiones prædicavit Judæis; Gentibus vero ex miſericordia Apoſtoli, non præviis promiſſionibus. Excuſat ſe Paulus, quod liberius Romanis ſcripſerit tamquam Gentium Apoſtolus, oſtendens, quomodo ſit hoc munus executus; dicens, quod ad ipſos quoque ſit venturus, ubi datam a Macedonibus eleemoſynam elargitus fuerit Jeroſolymitanæ Eccleſiæ, petens, ut pro ſe interim orent.

A

1 DEbemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum ſuſtinere, & non nobis placere.

2 Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum, ad ædificationem.

* Psal. 68.b.10. 3 Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est: * Improperia improperantium tibi ceciderunt super me.

4 Quæcumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam, & consolationem Scripturarum spem habeamus.

* 1.Cor. 1.b.10. 5 Deus autem patientiæ, & solatii * det vobis idipsum sapere in alterutrum secundum Jesum Christum,

B 6 Ut unanimes uno ore honorificetis Deum, & patrem Domini nostri Jesu Christi.

7 Propter quod suscipite invicem, sicut & Christus suscepit vos in honorem Dei.

8 Dico enim, Christum Jesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum:

*2.Reg. 22.c.50. Ps. 17.d.50. 9 Gentes autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est: * Propterea confitebor tibi in Gentibus, Domine, & nomini tuo cantabo.

10 Et iterum dicit: Lætamini Gentes cum plebe ejus.

C * Psal. 116.a.1. 11 Et iterum: * Laudate omnes Gentes Dñm, & magnificate eum omnes populi.

* Isaiæ 11.c.10. 12 Et rursus Isaias ait: * Erit radix Jesse, & qui exurget regere Gentes, in eum Gentes sperabunt.

13 Deus autem spei repleat vos omni gaudio, & pace in credendo, ut abundetis in spe, & virtute Spiritus sancti.

14 Certus sum autem, fratres mei, & ego ipse de vobis, quoniam & ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita ut possitis alterutrum monere.

D 15 Audacius autem scripsi vobis, fratres, ex parte, tamquam in memoriam vos reducens: propter gratiam, quæ data est mihi a Deo,

16 Ut sim minister Christi Jesu in Gentibus: sanctificans Evangelium Dei, ut fiat oblatio Gentium accepta, & sanctificata in Spiritu sancto.

17 Habeo igitur gloriam in Christo Jesu ad Deum.

18 Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non efficit Christus in obedientiam Gentium, verbo & factis:

19 In virtute signorum, & prodigiorum, in virtute Spiritus sancti: ita ut ab Jerusalem per circuitum usque ad Illyricum repleverim Evangelium Christi.

E 20 Sic autem prædicavi Evangelium hoc, non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ædificarem; sed sicut scriptum est:

* Isaiæ 52.d.15. 21 * Quibus non est annuntiatum de eo, videbunt: & qui non audierunt, intelligent.

22 Propter quod & impediebar plurimum venire ad vos, & prohibitus sum usque adhuc.

23 Nunc vero ulterius locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis jam præcedentibus annis;

F 24 Cum in Hispaniam proficisci cœpero, spero quod præteriens videam vos, & a vobis deducar illuc, si vobis primum ex parte fruitus fuero.

25 Nunc igitur proficiscar in Jerusalem ministrare sanctis.

26 Probaverunt enim Macedonia, & Achaja, collationem aliquam facere in pauperes sanctorum, qui sunt in Jerusalem.

1. Cor. 9.b.11. 27 Placuit enim eis, & debitores sunt eorum. Nam si spiritualium eorũ participes facti sunt Gentiles, debet & in carnalibus ministrare illis.

28 Hoc igitur cum consummavero, & assignavero eis fructum hunc, per vos proficiscar in Hispaniam.

G 29 Scio autem, quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis Evangelii Christi veniam.

30 Obsecro ergo vos, fratres, per Dominum nostrum Jesum Christum, & per charitatem sancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum,

31 Ut liberer ab infidelibus, qui sunt in Judæa, & obsequii mei oblatio accepta fiat in Jerusalem sanctis,

32 Ut veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, & refrigerer vobiscum.

33 Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen.

CAPUT XVI.

Commendat Apostolus quosdam apud Romanos, propter nonnullas eorum præeminentias nominatim salutandos; quosdam vero vitandos hortatur, & de aliis dicit, quod salutant Romanos.

1 Commendo autem vobis Phœben sororem nostram, quæ est in ministerio Ecclesiæ, quæ est in Cenchris, A

2 Ut eam suscipiatis in Domino digne sanctis: & assistatis ei in quocumque negotio vestri indiguerit; etenim ipsa quoque astitit multis, & mihi ipsi.

3 Salutate * Priscam, & Aquilam adjutores meos in Christo Jesu: *Actor. 18.a.2. & g.26.

4 (Qui pro anima mea suas cervices supposuerunt: quibus non solus ego gratias ago, sed & cunctæ ecclesiæ Gentium)

5 Et domesticam Ecclesiam eorum. Salutate Epænetum dilectum mihi, qui est primitivus Asiæ in Christo.

6 Salutate Mariam, quæ multum laboravit in vobis.

7 Salutate Andronicum, & Juniam cognatos, & concaptivos meos, qui sunt nobiles in Apostolis, qui & ante me fuerunt in Christo.

8 Salutate Ampliatum dilectissimum mihi in Domino.

9 Salutate Urbanum adjutorem nostrum in Christo Jesu, & Stachyn dilectum meum.

10 Salutate Apellen probum in Christo.

11 Salutate eos, qui sunt ex Aristoboli domo. Salutate Herodionem cognatum meum. B Salutate eos, qui sunt ex Narcissi domo, qui sunt in Domino.

12 Salutate Tryphænam, & Tryphosam, quæ laborant in Domino. Salutate Persidem charissimam, quæ multum laboravit in Domino.

13 Salutate Rufum electum in Domino, & matrem ejus, & meam.

14 Salutate Asyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen, & qui cum eis sunt, fratres.

15 Salutate Philologum, & Juliam, Nereum, & sororem ejus, & Olympiadem, & C omnes, qui cum eis sunt, sanctos.

16 Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes Ecclesiæ Christi.

17 Rogo autem vos, fratres, ut observetis eos, qui dissensiones, & offendicula, præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis.

18 Hujuscemodi enim Christo Domino nostro non serviunt, sed suo ventri: & per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda innocentium.

19 Vestra enim obedientia in omnem locum divulgata est. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos sapientes esse in bono, & simplices in malo.

20 Deus autem pacis conterat Satanam sub pedibus vestris velociter. Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum.

21 * Salutat vos Timotheus adjutor meus, & Lucius, & Jason, & Sosipater, cognati mei. D *Actor. 16.a.1.

22 Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolam, in Domino.

23 Salutat vos Cajus hospes meus, & universa Ecclesia. Salutat vos Erastus arcarius civitatis, & Quartus frater.

24 Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

25 Ei autem, qui potens est vos confirmare juxta Evangelium meum, & prædicationem Jesu Christi, secundum revelationem mysterii temporibus æternis taciti,

26 (Quod nunc patefactum est per Scripturas Prophetarum secundum præceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei) in cunctis Gentibus cogniti,

27 Soli sapienti Deo, per Jesum Christum, cui honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

EPISTOLA

B. PAULI APOSTOLI

AD CORINTHIOS PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Paulus Deo gratias agit de donis datis Corinthiis : cæterum dolet , quod de baptizatoribus eſſent inter ipſos ſchiſmata , gaudens quod miſſus ad prædicandum Evangelium paucos baptizaverit ; oſtendens etiam reprobatam mundi ſapientiam , & electos ſimplices : ſicut & ſita eſt ſalus in Chriſti morte , cujus prædicatio judicatur mundo ſtultitia , credentibus vero virtus ac ſapientia ; ideo enim contemptibilia mundi elegit Deus , ne quis in ſe glorietur .

A 1 PAulus vocatus Apoſtolus Jeſu Chri-
ſti per voluntatem Dei , & So-
ſthenes frater,
2 Eccleſiæ Dei , quæ eſt Corin-
thi , ſanctificatis in Chriſto Jeſu,
vocatis ſanctis , cum omnibus , qui invo-
cant nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti , in
omni loco ipſorum , & noſtro .
3 Gratia vobis , & pax a Deo Patre no-
ſtro , & Domino Jeſu Chriſto .
4 Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis in
gratia Dei , quæ data eſt vobis in Chriſto Jeſu:
5 Quod in omnibus divites facti eſtis in il-
lo , in omni verbo , & in omni ſcientia :
6 Sicut teſtimonium Chriſti confirmatum
eſt in vobis :
7 Ita ut nihil vobis deſit in ulla gratia ,
expectantibus revelationem Domini noſtri
B Jeſu Chriſti ,
8 Qui & confirmabit vos uſque in finem
ſine crimine , in die adventus Domini no-
ſtri Jeſu Chriſti .
* 1. 9 * Fidelis Deus, per quem vocati eſtis in
Theſſ. ſocietatem filii ejus Jeſu Chriſti Dñi noſtri .
5. d.24. 10 Obſecro autem vos , fratres , per nomen
Domini noſtri Jeſu Chriſti , ut idipſum di-
catis omnes , & non ſint in vobis ſchiſma-
ta : ſitis autem perfecti in eodem ſenſu , &
in eadem ſententia .
11 Significatum eſt enim mihi de vobis ,
fratres mei , ab iis qui ſunt Chloes , quia
contentiones ſunt inter vos .
12 Hoc autem dico, quod unuſquiſque veſtrû
*Actor. dicit : Ego quidem ſum Pauli : ego autem * A-
18.f.24. pollo : ego vero Cephæ : ego autem Chriſti .
13 Diviſus eſt Chriſtus ? Numquid Paulus
cruciſixus eſt pro vobis ? aut in nomine
Pauli baptizati eſtis ?
C 14 Gratias ago Deo , quod neminem veſtrum
*Actor. baptizavi , * niſi Criſpum , & Cajum :
18. c.8. 15 Ne quis dicat , quod in nomine meo
baptizati eſtis .
16 Baptizavi autem & Stephanæ domum: cæ-
terum neſcio , ſi quem alium baptizaverim ;
17 Non enim miſit me Chriſtus baptizare,
*2.Pet. ſed evangelizare : * non in ſapientia verbi ,
1. c.16. ut non evacuetur crux Chriſti .
Infr. 2. 18 Verbum enim crucis pereuntibus qui-
a. 1. 4. dem ſtultitia eſt : iis autem , qui ſalvi fiunt,
d. 15. id eſt nobis , * Dei virtus eſt .
* Rom. 19 Scriptum eſt enim : * Perdam ſapien-
1. b.16. tiam ſapientium , & prudentiam prudentium
* Iſaiæ reprobabo .
29.c.14. 20 * Ubi ſapiens ? ubi ſcriba ? ubi conqui-
* Iſaiæ ſitor hujus ſæculi ? Nonne ſtultam fecit Deus
33.c.18. ſapientiam hujus mundi ?
21 Nam quia in Dei ſapientia non cogno-
vit mundus per ſapientiam Deum , placuit
Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvos fa-
cere credentes .
22 Quoniam & Judæi ſigna petunt , & Græ-
ci ſapientiam quærunt :
23 Nos autem prædicamus Chriſtum cru-
cifixum , Judæis quidem ſcandalum , Genti-
bus autem ſtultitiam ,
24 Ipſis autem vocatis Judæis, atque Græcis,
Chriſtum Dei virtutem , & Dei ſapientiam : D
25 Quia quod ſtultum eſt Dei , ſapientius
eſt hominibus : & quod infirmum eſt Dei ,
fortius eſt hominibus .
26 Videte enim vocationem veſtram, fratres,
quia non multi ſapientes ſecundum carnem ,
non multi potentes , non multi nobiles :
27 Sed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus,
ut confundat ſapientes : & infirma mundi
elegit Deus , ut confundat fortia :
28 Et ignobilia mundi , & contemptibilia
elegit Deus, & ea , quæ non ſunt , ut ea
quæ ſunt , deſtrueret :
29 Ut non glorietur omnis caro in con-
ſpectu ejus .
30 Ex ipſo autem vos eſtis in Chriſto Je-
ſu , qui factus eſt nobis ſapientia a Deo , &
* juſtitia , & ſanctificatio , & redemptio : * Jere
31 Ut quemadmodum ſcriptum eſt , * Qui 23. a.5.
gloriatur, in Domino glorietur . * Jere

CAPUT II. 9. g.23

Oſtendit Paulus , ſe Chriſtum & hunc crucifi- & 24.
xum magna modeſtia verbiſque ſimplicibus præ- 2. Cor.
dicaſſe Corinthiis ; quamquam perfectis loquere- 10.d.17.
tur etiam ſapientiam mundo abſconditam ,
quæ ſolo Dei ſpiritu cognoſci poteſt : animalis
enim homo non percipit quæ Dei ſunt .

1 ET ego cum veniſſem ad vos, fratres, veni A
* non in ſublimitate ſermonis , aut ſa- * Supr
pientiæ, annuntians vobis teſtimonium Chriſti. 1. c.17.
2 Non enim judicavi me ſcire aliquid inter
vos , niſi Jeſum Chriſtum , & hunc crucifixum .
3 * Et ego in infirmitate , & timore , & *Actor.
tremore multo fui apud vos . 18. a.1.
4 Et ſermo meus , & prædicatio mea * non *2.Pet
in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis , 1. c.16
ſed in oſtenſione ſpiritus , & virtutis :
5 Ut fides veſtra non ſit in ſapientia ho- B
minum , ſed in virtute Dei .
6 Sapientiam autem loquimur inter perfe-
ctos : ſapientiam vero non hujus ſæculi , ne-
que principum hujus ſæculi , qui deſtruuntur;
7 Sed loquimur Dei ſapientiam in myſte-
rio , quæ abſcondita eſt, quam prædeſtinavit
Deus ante ſæcula in gloriam noſtram ,
8 Quam nemo principum hujus ſæculi co-
gnovit ; ſi enim cognoviſſent , numquam Do-
minum gloriæ crucifixiſſent .
9 Sed ſicut ſcriptum eſt : * Quod oculus C
non vidit , nec auris audivit , nec in cor ho- * Iſaiæ
minis aſcendit , quæ præparavit Deus iis , 64. a.4
qui diligunt illum :
10 Nobis autem revelavit Deus per Spiri-
tum ſuum ; Spiritus enim omnia ſcrutatur ,
etiam profunda Dei .
11 Quis enim hominum ſcit quæ ſunt homi-
nis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt ? ita &
quæ Dei ſunt, nemo cognovit, niſi Spiritus Dei .
12 Nos autem non ſpiritum hujus mundi ac-
cepimus , ſed Spiritum , qui ex Deo eſt , ut
ſciamus quæ a Deo donata ſunt nobis :
13 * Quæ & loquimur non in doctis huma- D
næ ſapientiæ verbis , ſed in doctrina Spiri- * Supr.
tus , ſpiritualibus ſpiritualia comparantes . 1. c.17.
14 Animalis autem homo non percipit ea, quæ & 2. a.
ſunt Spiritus Dei, ſtultitia enim eſt illi, & non 1. & 4.
poteſt intelligere, quia ſpiritualiter examinatur. 2. Petr.
15 Spiritualis autem judicat omnia , & ip- 1. c.16.
ſe a nemine judicatur .
16 * Quis enim cognovit ſenſum Domini , * Sap.
qui inſtruat eum ? Nos autem ſenſum Chri- 9. c.13.
ſti habemus . Iſa. 40.

CAPUT III. c 23.

Corinthiis adhuc carnalibus non potuit Paulus Rom.
prædicare recondita fidei myſteria: contendebant 11.d.34
enim de his , qui tantum miniſtri erant , cum
ſolus Deus poſſit gratiæ ac virtutum dare in-
crementa , ſoluſque Chriſtus ſit fidei fundamen-
tum : ſuper quod quis bene aut male ſuperæ-
dificaverit , patebit in die examinis . Non eſt
violandum Dei templum , quod ſumus nos ,
nec in Dei miniſtris gloriandum .

1 ET ego , fratres , non potui vobis lo- A
qui quaſi ſpiritualibus , ſed quaſi car-
nalibus . Tamquam parvulis in Chriſto
2 Lac vobis potum dedi , non eſcam ; non-
dum enim poteratis ; ſed nec nunc quidem
poteſtis ; adhuc enim carnales eſtis .

3 Cum enim sit inter vos zelus, & contentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis?

4 Cum enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli: alius autem: Ego Apollo: nonne homines estis? Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus?

5 Ministri ejus, cui credidistis, & unicuique sicut Dominus dedit.

6 Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit.

B

7 Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus.

8 Qui autem plantat, & qui rigat, unum sunt. * Unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem.

* Psal. 61.d.13. Matth. 16.d.27. Rom. 2. a. 6. Gal. 6. b. 5.

9 Dei enim sumus adjutores: Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis.

10 Secundum gratiam Dei, quæ data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui: alius autem superædificat. Unusquisque autem videat quomodo superædificet.

C

11 Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Jesus.

12 Si quis autem superædificat super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam,

13 Uniuscujusque opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: & uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit.

14 Si cujus opus manserit, quod superædificavit, mercedem accipiet.

15 Si cujus opus arserit, detrimentum patietur: ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem.

16 Nescitis, quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis?

D

* Infra 6. d.19. 2. Cor. 6. d.16.

17 Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. * Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.

18 Nemo se seducat: si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat, ut sit sapiens.

* Job. 5. c. 13. * Psal. 93.b.11.

19 Sapientia enim hujus mundi stultitia est apud Deum. Scriptum est enim: * Comprehendam sapientes in astutia eorum.

20 Et iterum: * Dominus novit cogitationes sapientium, quoniam vanæ sunt.

21 Nemo itaque glorietur in hominibus.

22 Omnia enim vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive præsentia, sive futura. Omnia enim vestra sunt,

23 Vos autem Christi, Christus autem Dei.

CAPUT IV.

Non temere judicandum est de Dei ministris: reprehenduntur Corinthii, qui de ministris, & acceptis donis gloriabantur, ac si illa a se haberent: & se extollentes contemnebant etiam Apostolos, quamquam Paulus illos in Christo genuerat: dicit se brevi venturum Corinthum, quo Pseudoapostolos redarguat.

A

* 2 Cor.6. a. 4.

1 SIc nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.

2 Hic jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur.

3 Mihi autem pro minimo est, ut a vobis judicer, aut ab humano die: sed neque meipsum judico.

4 Nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum: qui autem judicat me, Dominus est.

5 Itaque nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dñs, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit unicuique a Deo.

B

6 Hæc autem, fratres, transfiguravi in me & Apollo propter vos, ut in nobis discatis, ne supra quam scriptum est, unus adversus alterum infletur pro alio.

7 Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?

8 Jam saturati estis, jam divites facti estis: sine nobis regnatis: & utinam regnetis, ut & nos vobiscum regnemus.

9 Puto enim, quod Deus nos Apostolos novissimos ostendit, tamquam morti destinatos: quia spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus.

C

10 Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes in Christo: nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles.

11 Usque in hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus,

12 Et * laboramus operantes manibus nostris. Maledicimur, & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus:

* Actor. 20.f.34. 1.Thes. 2. b. c. 2.Thes. 3. b. 8.

13 Blasphemamur, & obsecramus: tamquam purgamenta hujus mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc.

D

14 Non ut confundam vos, hæc scribo, sed ut filios meos charissimos moneo.

15 Nam si decem millia pædagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Jesu per Evangelium ego vos genui.

16 Rogo ergo vos: imitatores mei estote, sicut & ego Christi.

17 Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus charissimus, & fidelis in Domino, qui vos commonefaciet vias meas, quæ sunt in Christo Jesu, sicut ubique in omni Ecclesia doceo.

18 Tamquam non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidam.

19 Veniam autem ad vos cito, si Dominus voluerit: & cognoscam non sermonem eorum, qui inflati sunt, sed virtutem.

20 Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute.

21 Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate, & spiritu mansuetudinis?

CAPUT V.

Corinthios reprehendit, quod incestu publice viventem tolerarent: quem absens tradit satanæ, monens ut expurgato vitiorum fermento, puri Pascha celebrent: nec vult eos commisceri Christianis palam criminosis.

A

* Lev.18. a. 7. 8. & 20. b. 11.

1 OMnino auditur inter vos fornicatio, & talis qualis nec inter Gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat.

2 Et vos inflati estis: & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit.

* Coloss. 2. a. 5.

3 * Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu jam judicavi ut præsens, eum, qui sic operatus est,

B

4 In nomine Domini nostri Jesu Christi, congregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Domini nostri Jesu,

5 Tradere hujusmodi satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi.

* Gal. 5. b. 9.

6 Non est bona gloriatio vestra. * Nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit?

C

7 Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus.

8 Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitiæ, sed in azymis sinceritatis, & veritatis.

9 Scripsi vobis in epistola: Ne commisceamini fornicariis;

10 Non utique fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idolis servientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exiisse.

D

11 Nunc autem scripsi vobis, non commisceri: si is, qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum ejusmodi nec cibum sumere.

12 Quid enim mihi de iis, qui foris sunt, judicare? Nonne de iis, qui intus sunt, vos judicatis?

13 Nam eos, qui foris sunt, Deus judicabit. Auferte malum ex vobis ipsis.

CAPUT VI.

Corripit eos, quod judicio contenderent coram judice ethnico: enumerans quædam peccata, quibus involuti regnum Dei non possidebunt: quędam licere dicit, quæ non expediant: & varias ob causas ostendit vitandam fornicationem.

A

1 AUdet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum, judicari apud iniquos, & non apud sanctos?

2 An nescitis, quoniam sancti de hoc mundo judicabunt? Et si in vobis judicabitur mundus, indigni estis qui de minimis judicetis?

3 Nescitis, quoniam angelos judicabimus? quanto magis sæcularia?

4 Sæcularia igitur judicia si habueritis, contemptibiles, qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad judicandum.

5 Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit judicare inter fratrem suum?

6 Sed frater cum fratre judicio contendit: & hoc apud infideles?

*Matt. 5. f.39. B Luc. 6. d. 29. Rom. 12.d.17. 1.Thes. 4. b. 6.

7 * Jam quidem omnino delictum est in vobis, quod judicia habetis inter vos. Quare non magis injuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?

8 Sed vos injuriam facitis, & fraudatis: & hoc fratribus.

9 An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare. Neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri,

10 Neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt.

C

11 Et hæc quidam fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi, & in Spiritu Dei nostri.

12 Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate.

13 Esca ventri, & venter escis. Deus autem & hunc, & has destruet: corpus autem non fornicationi, sed Domino, & Dñs corpori.

D

14 Deus vero & Dominum suscitavit: & nos suscitabit per virtutem suam.

15 Nescitis, quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis? Absit.

* Gen. 2. d.24. Matth. 19. d.5. Marc. 10. a 8. Ephes. 5. g.31.

16 An nescitis, quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? * Erunt enim (inquit) duo in carne una.

17 Qui autem adhæret Domino, unus spiritus est.

18 Fugite fornicationem. Omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat.

* Supr. 3. d.17. 2. Cor. 6. c.16.

19 An nescitis, quoniam * membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis a Deo, & non estis vestri?

* Infra 7. d.23. 1. Petr. 1. d.18.

20 * Empti enim estis pretio magno. Glorificate, & portate Deum in corpore vestro.

CAPUT VII.

Corinthios instruit de matrimonio, ejusque usu & indissolubili vinculo, innuptis commendans cœlibatum: & quomodo fidelis cum conjuge infideli se habere debeat: quodque unusquisque in quo vitæ statu ad fidem vocatus est, permaneat: virginitatem matrimonio præfert, uxorem mortuo marito liberam dicens, ut cui velit in Domino nubat.

A

1 DE quibus autem scripsistis mihi: Bonum est homini mulierem non tangere:

2 Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, & unaquæque suum virum habeat.

*1. Pet. 3. b. 7.

3 * Uxori vir debitum reddat: similiter autem & uxor viro.

4 Mulier sui corporis potestatem no[illegible]abet, sed vir. Si[illegible]iliter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.

5 Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram.

6 Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.

B

7 Volo enim omnes vos esse sicut meipsum. Sed unusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius vero sic.

8 Dico autem non nuptis, & viduis: Bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego.

9 Quod si non se continent, nubant. Melius est enim nubere, quam uri.

*Matt. 5. e.32. & 19. b. 9. Marc 10. a.c. Luc.16. e. 18.

10 Iis autem, qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, * uxorem a viro non discedere:

11 Quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.

12 Nam ceteris ego dico, non Dominus. Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.

13 Et si qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum.

C

14 Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem: alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt.

15 Quod si infidelis discedit, discedat: non enim servituti subjectus est frater, aut soror in hujusmodi: in pace autem vocavit nos Deus.

16 Unde enim scis mulier, si virum salvum facies? aut unde scis vir, si mulierem salvam facies?

17 Nisi unicuique sicut divisit Dominus, unumquemque sicut vocavit Deus, ita ambulet, & sicut in omnibus Ecclesiis doceo.

D

18 Circumcisus aliquis vocatus est? non adducat præputium. In præputio aliquis vocatus est? non circumcidatur.

19 Circumcisio nihil est, & præputium nihil est, sed observatio mandatorum Dei.

* Eph. 4. a. 1.

20 * Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat.

21 Servus vocatus es? non sit tibi curæ: sed & si potes fieri liber, magis utere.

22 Qui enim in Domino vocatus est servus, libertus est Domini: similiter qui liber vocatus est, servus est Christi.

* Supr. 6. d.20. 1. Petr. 1. d.18.

23 * Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum.

24 Unusquisque in quo vocatus est, fratres, in hoc permaneat apud Deum.

25 De virginibus autem præceptum Dñi non habeo: consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus a Dño, ut sim fidelis.

26 Existimo ergo, hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse.

27 Alligatus es uxori? noli quærere solutionem. Solutus es ab uxore? noli quærere uxorem.

E

28 Si autem acceperis uxorem, non peccasti. Et si nupserit virgo, non peccavit: tribulationem tamen carnis habebunt hujusmodi. Ego autem vobis parco.

29 Hoc itaque dico, fratres: Tempus breve est: reliquum est, ut & qui habent uxores, tamquam non habentes sint:

30 Et qui flent, tamquam non flentes: & qui gaudent, tamquam non gaudentes: & qui emunt, tamquam non possidentes:

F

31 Et qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur; præterit enim figura hujus mundi.

32 Volo autem, vos sine solicitudine esse. Qui sine uxore est, solicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo.

33 Qui autem cum uxore est, solicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, & divisus est.

34 Et mulier innupta, & virgo cogitat quæ Domini sunt, ut sit sancta corpore, & spiritu. Quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro.

35 Porro hoc ad utilitatem vestram dico, non ut laqueum vobis injiciam, sed ad id, quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi.

G

36 Si quis autem turp[illegible]m se videri existimat super virgine sua, quod sit superadulta, & ita oportet fieri; quod vult faciat: non peccat, si nubat.

37 Nam qui statuit in corde suo firmus, non

habens

habens necessitatem, potestatem autem habens
suæ voluntatis, & hoc judicavit in corde suo,
servare virginem suam, bene facit.
38 Igitur & qui matrimonio jungit virgi-
nem suam, bene facit: & qui non jungit,
melius facit.
* Rom. 39 * Mulier alligata est legi, quanto tempore
7. a. 2. vir ejus vivit: quod si dormierit vir ejus, libe-
rata est: cui vult nubat: tantum in Dño.
40 Beatior autem erit, si sic permanserit se-
cundum meum consilium: puto autem, quod
& ego Spiritum Dei habeam.

CAPUT VIII.

*Quamquam idolothytis vesci non sit ex se illi-
citum, cum idolum nullius sit efficaciæ aut po-
testatis, non sunt tamen illa edenda aut repu-
gnante conscientia, aut cum infirmorum offen-
diculo: neque ea edere, aut non edere homi-
nem efficit meliorem.*

A 1 DE iis autem, quæ idolis sacrificantur,
scimus, quia omnes scientiam habe-
mus. Scientia inflat, charitas vero ædificat.
2 Si quis autem se existimat scire aliquid,
nondum cognovit, quemadmodum oporteat
eum scire.
3 Si quis autem diligit Deum, hic cognitus
B est ab eo.
4 De escis autem, quæ idolis immolantur,
scimus, quia nihil est idolum in mundo, &
quod nullus est Deus, nisi unus.
5 Nam etsi sunt qui dicantur dii, sive in
cælo, sive in terra (siquidem sunt dii mul-
ti, & domini multi:)
6 Nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo o-
mnia, & nos in illum: & unus Dñs Jesus Chri-
stus, per quem omnia, & nos per ipsum.
C 7 Sed non in omnibus est scientia. Quidam
autem cum conscientia usque nunc idoli,
quasi idolothytum manducant: & conscien-
tia ipsorum cum sit infirma, polluitur.
8 Esca autem nos non commendat Deo. Ne-
que enim, si manducaverimus, abundabimus:
neque si non manducaverimus, deficiemus.
D 9 Videte autem, ne forte hæc licentia ve-
stra offendiculum fiat infirmis.
10 Si enim quis viderit eum, qui habet
scientiam, in idolio recumbentem, nonne
conscientia ejus, cum sit infirma, ædificabi-
tur ad manducandum idolothyta?
* Rom. 11 * Et peribit infirmus in tua scientia, fra-
14. c. 15. ter, propter quem Christus mortuus est?
12 Sic autem peccantes in fratres, & per-
cutientes conscientiam eorum infirmam, in
Christum peccatis.
* Rom. 13 * Quapropter si esca scandalizat fratrem
14. d. 21. meum, non manducabo carnem in æternum,
ne fratrem meum scandalizem.

CAPUT IX.

*Non accipiebat Paulus victum a Corinthiis,
quibus concionabatur, ut omnem amputaret of-
fendiculi occasionem, licet, hoc sibi fuisse lici-
tum, multis probet argumentis: sed in omnem
formam se vertit, quo plures ad Dei cultum
adducat: Corinthios exhortando ad imitationem
eorum, qui in stadio currunt, aut in agone
certant, suum quoque ait se domare corpus.*

A 1 NOn sum liber? Non sum Apostolus?
Nonne Christum Jesum Dñm nostrum
vidi? Nonne opus meum vos estis in Dño?
2 Et si aliis non sum Apostolus, sed tamen
vobis sum; nam signaculum Apostolatus mei
vos estis in Domino.
3 Mea defensio apud eos, qui me interro-
gant, hæc est.
4 Numquid non habemus potestatem man-
ducandi, & bibendi?
5 Numquid non habemus potestatem mu-
lierem sororem circumducendi, sicut & ceteri
Apostoli, & fratres Domini, & Cephas?
6 Aut ego solus, & Barnabas non habemus
potestatem hoc operandi?
7 Quis militat suis stipendiis umquam? Quis
plantat vineam, & de fructu ejus non edit?
Quis pascit gregem, & de lacte gregis non
manducat?
8 Numquid secundum hominem hæc dico?
An & lex hæc non dicit?
* Deut. 9 Scriptum est enim in lege Moysi: * Non
25. a. 4.
alligabis os bovi trituranti. Numquid de bo- 1. Tim.
bus cura est Deo? 5. c. 18.
10 An propter nos utique hoc dicit? Nam B
propter nos scripta sunt. Quoniam debet in
spe, qui arat, arare: & qui triturat, in spe
fructus percipiendi.
11 * Si nos vobis spiritualia seminavimus, * Rom.
magnum est, si nos carnalia vestra metamus? 15. f. 27.
12 Si alii potestatis vestræ participes sunt,
quare non potius nos? Sed non usi sumus hac
potestate: sed omnia sustinemus, ne quod of-
fendiculum demus Evangelio Christi.
13 * Nescitis, quoniam qui in sacrario ope- * Deut.
rantur, quæ de sacrario sunt, edunt: & qui 18. a. 1.
altari deserviunt, cum altari participant?
14 Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evan-
gelium annuntiant, de Evangelio vivere.
15 Ego autem nullo horum usus sum. Non C
autem scripsi hæc, ut ita fiant in me; bo-
num est enim mihi magis mori, quam ut
gloriam meam quis evacuet.
16 Nam si evangelizavero, non est mihi glo-
ria; necessitas enim mihi incumbit. Væ enim
mihi est, si non evangelizavero.
17 Si enim volens hoc ago, mercedem ha-
beo: si autem invitus, dispensatio mihi cre-
dita est.
18 Quæ est ergo merces mea? Ut Evangelium
prædicans, sine sumptu ponam Evangelium,
ut non abutar potestate mea in Evangelio.
19 Nam cum liber essem ex omnibus, omnium
me servum feci, ut plures lucrifacerem.
20 Et factus sum Judæis tamquam Judæus,
ut Judæos lucrarer:
21 Iis qui sub lege sunt, quasi sub lege essem D
(cum ipse non essem sub lege) ut eos, qui sub
lege erant, lucrifacerem. Iis, qui sine lege
erant, tamquam sine lege essem (cum sine lege
Dei non essem, sed in lege essem Christi) ut
lucrifacerem eos, qui sine lege erant.
22 Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos
lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum, ut
omnes facerem salvos.
23 Omnia autem facio propter Evangelium,
ut particeps ejus efficiar.
24 Nescitis, quod ii, qui in stadio currunt,
omnes quidem currunt, sed unus accipit bra-
vium? Sic currite, ut comprehendatis.
25 Omnis autem, qui in agone contendit,
ab omnibus se abstinet: & illi quidem, ut
corruptibilem coronam accipiant: nos autem
incorruptam.
26 Ego igitur sic curro, non quasi in incer-
tum: sic pugno, non quasi aerem verberans:
27 Sed castigo corpus meum, & in servitu-
tem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim,
ipse reprobus efficiar.

CAPUT X.

*Commemoratione ingratorum Judæorum fre-
quenter ob varia peccata a Deo punitorum, hos
a similibus absterret: de tentatione humana, &
Dei in tentationibus auxilio: non solum idolo-
latria fugienda est, sed & mensa eorum, qui
idolothytis vescuntur; tum quod per hoc vi-
deantur aliquid idolis deferre, tum quod scan-
dalo sint infirmioribus.* A

1 NOlo enim vos ignorare, fratres, quo- * Exod.
niam patres nostri omnes * sub nube 13. d. 21.
fuerunt, & omnes * mare transierunt: Num. 9. d. 21.
2 Et omnes in Moyse baptizati sunt in nu- * Exod.
be, & in mari: 14. e. 22.
3 * Et omnes eamdem escam spiritalem man- * Exod.
ducaverunt: 16. d. 15.
4 * Et omnes eumdem potum spiritalem bi- * Exod.
berunt: (bibebant autem de spiritali, conse- 17. b. 6.
quente eos petra: petra autem erat Christus) Num.
5 Sed non in pluribus eorum beneplacitum 20. b. 11.
est Deo; * nam prostrati sunt in deserto. B
6 Hæc autem in figura facta sunt nostri, ut * Num.
non simus concupiscentes malorum, * sicut & 26. g. 64.
illi concupierunt. 65.
7 Neque idololatræ efficiamini, sicut qui- * Psal.
dam ex ipsis: quemadmodum scriptum est: * 105. c.
Sedit populus manducare, & bibere, & surre- 14.
xerunt ludere. * Exod.
8 Neque fornicemur, * sicut quidam ex i- 32. b. 6.
psis fornicati sunt, & ceciderunt una die vi- * Num.
ginti tria millia. 25. a. 1.

* Num. 9 Neque tentemus Chriſtum, * ſicut qui-
21. b.5. dam eorum tentaverunt, & a ſerpentibus
C perierunt.
* Num. 10 * Neque murmuraveritis, ſicut quidam
11. a.1. eorum murmuraverunt, & perierunt ab ex-
& 14. terminatore.
a. 1. 11 Hæc autem omnia in figura contingebant
illis: ſcripta ſunt autem ad correptionem no-
ſtram, in quos fines ſæculorum devenerunt.
12 Itaq; qui ſe exiſtimat ſtare, videat, ne cadat.
13 Tentatio vos non apprehendat, niſi hu-
mana. Fidelis autem Deus eſt, qui non pa-
tietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis,
ſed faciet etiam cum tentatione proventum,
ut poſſitis ſuſtinere.
14 Propter quod, chariſſimi mihi, fugite
ab idolorum cultura.
15 Ut prudentibus loquor: vos ipſi judicate
D quod dico.
16 Calix benedictionis, cui benedicimus,
nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt?
& panis, quem frangimus, nonne participa-
tio corporis Domini eſt?
17 Quoniam unus panis, unum corpus multi
ſumus, omnes, qui de uno pane participamus.
18 Videte Iſrael ſecundum carnem: nonne
qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris?
19 Quid ergo? dico, quod idolis immolatum
E ſit aliquid? aut quod idolum ſit aliquid?
20 Sed quæ immolant gentes, dæmoniis im-
molant, & non Deo. Nolo autem, vos ſo-
cios fieri dæmoniorum; non poteſtis calicem
Domini bibere, & calicem dæmoniorum:
21 Non poteſtis menſæ Domini participes
eſſe, & menſæ dæmoniorum.
22 An æmulamur Dominum? Numquid for-
* Supr. tiores illo ſumus? * Omnia mihi licent, ſed
6. c.12. non omnia expediunt.
23 Omnia mihi licent, ſed non omnia æ-
F dificant.
24 Nemo quod ſuum eſt quærat, ſed quod
alterius.
25 Omne, quod in macello vænit, manduca-
te, nihil interrogantes propter conſcientiam.
* Pſal 26 * Domini eſt terra, & plenitudo ejus.
23. a.1. 27 Si quis vocat vos infidelium, & vultis ire,
Eccli. omne, quod vobis apponitur, manducate,
17. d.31. nihil interrogantes propter conſcientiam.
28 Si quis autem dixerit: Hoc immolatum
eſt idolis, nolite manducare propter illum,
G qui indicavit, & propter conſcientiam:
29 Conſcientiam autem dico non tuam,
ſed alterius. Ut quid enim libertas mea ju-
dicatur ab aliena conſcientia?
30 Si ego cum gratia participo, quid blaſ-
phemor pro eo, quod gratias ago?
* Coloſſ. 31 * Sive ergo manducatis, ſive bibitis, ſi-
3. c.17. ve aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei
facite.
32 Sine offenſione eſtote Judæis, & Gen-
tibus, & Eccleſiæ Dei:
33 Sicut & ego per omnia omnibus placeo,
non quærens quod mihi utile eſt, ſed quod
multis, ut ſalvi fiant.

CAPUT XI.

Vir aperto, mulier autem velato debet orare capite: Corinthios reprehendit, quod ad celebrandam cœnam Dominicam invicem non expectarent, ſed inter ſe diſſiderent; referens interim Sacramenti Euchariſtiæ a Chriſto inſtitutionem, & ſcelus ac pœnam indigne ad illud accedentium.

A 1 IMitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.
2 Laudo autem vos, fratres, quod per
omnia mei memores eſtis: & ſicut tradidi vo-
bis, præcepta mea tenetis.
* Eph. 3 Volo autem vos ſcire, * quod omnis vi-
5. c.23. ri caput Chriſtus eſt: caput autem mulieris
vir: caput vero Chriſti Deus.
4 Omnis vir orans, aut prophetans velato
capite, deturpat caput ſuum.
5 Omnis autem mulier orans, aut prophe-
tans non velato capite, deturpat caput ſuum;
B unum enim eſt, ac ſi decalvetur.
6 Nam ſi non velatur mulier, tondeatur.
Si vero turpe eſt mulieri tonderi, aut decal-
vari, velet caput ſuum.
7 Vir quidem non debet velare caput ſuum,
quoniam * imago & gloria Dei eſt, mulier * Gen.
autem gloria viri eſt. 1. c.26.
8 Non enim vir ex muliere eſt, ſed mulier
ex viro.
9 * Etenim non eſt creatus vir propter mu- * Gen.
lierem, ſed mulier propter virum. 2. d.23.
10 Ideo debet mulier poteſtatem habere ſu-
pra caput propter Angelos.
11 Verumtamen neque vir ſine muliere, C
neque mulier ſine viro in Domino.
12 Nam ſicut mulier de viro, ita & vir per
mulierem: omnia autem ex Deo.
13 Vos ipſi judicate: decet mulierem non
velatam orare Deum?
14 Nec ipſa natura docet vos, quod vir qui-
dem ſi comam nutriat, ignominia eſt illi:
15 Mulier vero ſi comam nutriat, gloria eſt il-
li: quoniam capilli pro velamine ei dati ſunt.
16 Si quis autem videtur contentioſus eſſe, D
nos talem conſuetudinem non habemus, ne-
que Eccleſia Dei.
17 Hoc autem præcipio, non laudans, quod
non in melius, ſed in deterius convenitis.
18 Primum quidem convenientibus vobis
in Eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe inter vos,
& ex parte credo.
19 Nam oportet & hæreſes eſſe, ut & qui
probati ſunt, manifeſti fiant in vobis.
20 Convenientibus ergo vobis in unum,
jam non eſt Dominicam cœnam manducare.
21 Unuſquiſque enim ſuam cœnam præſu-
mit ad manducandum. Et alius quidem eſu-
rit, alius autem ebrius eſt.
22 Numquid domos non habetis ad mandu- E
candum, & bibendum? aut Eccleſiam Dei
contemnitis, & confunditis eos, qui non ha-
bent? Quid dicam vobis: Laudo vos? in hoc
non laudo.
23 Ego enim accepi a Domino quod & tra-
didi vobis, quoniam Dominus Jeſus in qua
nocte tradebatur, accepit panem,
24 Et gratias agens fregit, & dixit: * Ac- * Matt.
cipite, & manducate: hoc eſt corpus meum, 26 c.26.
quod pro vobis tradetur. Hoc facite in me- Marc.
am commemorationem. 14. c.22.
25 Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, F
dicens: Hic calix novum teſtamentum eſt in Luc 22.
meo ſanguine. Hoc facite, quotieſcumque b. 17.
bibetis, in meam commemorationem.
26 Quotieſcumque enim manducabitis pa-
nem hunc, & calicem bibetis, mortem Do-
mini annuntiabitis, donec veniat.
27 * Itaque quicumque manducaverit pa- * Joan
nem hunc, vel biberit calicem Domini in- 6. f.59.
digne, reus erit corporis, & ſanguinis Dñi.
28 * Probet autem ſeipſum homo, & ſic de * 2. Cor
pane illo edat, & de calice bibat. 13. b.5.
29 Qui enim manducat, & bibit indigne, G
judicium ſibi manducat, & bibit, non diju-
dicans corpus Domini.
30 Ideo inter vos multi infirmi & imbecil-
les, & dormiunt multi.
31 Quod ſi noſmetipſos dijudicaremus, non
utique judicaremur.
32 Dum judicamur autem, a Domino corri-
pimur, ut non cum hoc mundo damnemur.
33 Itaque fratres mei, cum convenitis ad
manducandum, invicem expectate.
34 Si quis eſurit, domi manducet, ut non
in judicium conveniatis. Cetera autem, cum
venero, diſponam.

CAPUT XII.

Variis dantur varia ejuſdem Spiritus ſancti chariſmata, ut in modum humani corporis quiſque ſuo fungatur officio, & mutua ſe opera omnes indigere cognoſcentes, mutuo ſe foveant: & ita Chriſtus ſuæ providit Eccleſiæ de variis hominum ſtatibus.

1 DE ſpiritualibus autem nolo vos igno- A
rare, fratres.
2 Scitis, quoniam cum gentes eſſetis, ad ſi-
mulacra muta prout ducebamini euntes.
3 Ideo notum vobis facio, * quod nemo in * Marc.
Spiritu Dei loquens dicit anathema Jeſu. Et 9. f.38.
nemo poteſt dicere, Dominus Jeſus, niſi
in Spiritu ſancto.
4 Diviſiones vero gratiarum ſunt, idem au-
tem Spiritus:

5 Et divisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus:

6 Et divisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus.

7 Unicuique autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem.

8 Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ: alii autem sermo scientiæ secundum eumdem Spiritum: B

9 Alteri fides in eodem Spiritu: alii gratia sanitatum in uno Spiritu:

10 Alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum.

11 * Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.

* Rom. 12. a. 3. b. 6. Ephes. 4. b. 7

12 Sicut enim corpus unum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt; ita & Christus.

13 Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judæi, sive Gentiles, sive servi, sive liberi: & omnes in uno Spiritu potati sumus.

14 Nam & corpus non est unum membrum, sed multa.

15 Si dixerit pes: Quoniam non sum manus, non sum de corpore, num ideo non est de corpore?

16 Et si dixerit auris: Quoniam non sum oculus, non sum de corpore, num ideo non est de corpore?

C 17 Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus?

18 Nunc autem posuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore, sicut voluit.

19 Quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus?

20 Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus.

21 Non potest autem oculus dicere manui: Opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus: Non estis mihi necessarii.

22 Sed multo magis quæ videntur membra corporis infirmiora esse, necessariora sunt:

23 Et quæ putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorem abundantiorem circumdamus: & quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorem honestatem habent.

24 Honesta autem nostra nullius egent: sed Deus temperavit corpus, ei, cui deerat, abundantiorem tribuendo honorem,

D 25 Ut non sit schisma in corpore, sed idipsum pro invicem solicita sint membra.

26 Et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra.

27 Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro.

* Eph. 4. b. 11.

28 * Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum.

29 Numquid omnes Apostoli? numquid omnes Prophetæ? numquid omnes Doctores?

30 Numquid omnes virtutes? numquid omnes gratiam habent curationum? numquid omnes linguis loquuntur? numquid omnes interpretantur?

31 Æmulamini autem charismata meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.

CAPUT XIII.

Ostendit charitatis necessitatem, ipsius officia, perpetuitatem, ac præcellentiam supra fidem & spem, reliquaque Dei dona.

A 1 SI linguis hominum loquar, & angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens.

2 Et si habuero prophetiam, & noverim mysteria omnia, & omnem scientiam: & si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum.

B 3 Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

4 Charitas patiens est, benigna est. Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur,

5 Non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, C

6 Non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati:

7 Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.

8 Charitas nunquam excidit: sive prophetiæ evacuabuntur, sive linguæ cessabunt, sive scientia destruetur.

9 Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus. D

10 Cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est.

11 Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus: quando autem factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli.

12 Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum.

13 Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc: major autem horum est charitas.

CAPUT XIV.

Donum linguarum inferius esse dicit dono prophetiæ; imo inutile, si desit qui interpretetur: tradit ergo eis normam, qua his donis ordinate utantur: & mulieres in Ecclesiis silere jubet.

1 SEctamini charitatem, æmulamini spiritalia: magis autem ut prophetetis. A

2 Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo; nemo enim audit. Spiritu autem loquitur mysteria.

3 Nam qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & consolationem.

4 Qui loquitur lingua, semetipsum ædificat: qui autem prophetat, Ecclesiam Dei ædificat.

5 Volo autem omnes vos loqui linguis: magis autem prophetare. Nam major est qui prophetat, quam qui loquitur linguis: nisi forte interpretetur, ut Ecclesia ædificationem accipiat. B

6 Nunc autem, fratres, si venero ad vos linguis loquens, quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in revelatione, aut in scientia, aut in prophetia, aut in doctrina?

7 Tamen quæ sine anima sunt vocem dantia, sive tibia, sive cithara, nisi distinctionem sonituum dederint, quomodo scietur id, quod canitur, aut quod citharizatur?

8 Etenim si incertam vocem det tuba, quis parabit se ad bellum?

9 Ita & vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis, quomodo scietur id, quod dicitur? eritis enim in aëra loquentes.

10 Tam multa, ut puta, genera linguarum sunt in hoc mundo, & nihil sine voce est.

11 Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei, cui loquor, barbarus: & qui loquitur, mihi barbarus. C

12 Sic & vos, quoniam æmulatores estis spirituum, ad ædificationem Ecclesiæ quærite, ut abundetis.

13 Et ideo qui loquitur lingua, oret, ut interpretetur.

14 Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est.

15 Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo & mente: psallam spiritu, psallam & mente.

16 Ceterum si benedixeris spiritu, qui supplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, super tuam benedictionem? quoniam quid dicas, nescit.

17 Nam tu quidem bene gratias agis, sed alter non ædificatur.

18 Gratias ago Deo meo, quod omnium vestrum lingua loquor. D

19 Sed in Ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, ut & alios instruam, quam decem millia verborum in lingua.

20 Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote: sensibus autem perfecti estote.

21 In lege scriptum est: * Quoniam in aliis * Isaiæ 28. c. 11.

linguis, & labiis aliis loquar populo huic: &
E nec sic exaudient me, dicit Dominus.
22 Itaque linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus: prophetiæ autem non infidelibus, sed fidelibus.
23 Si ergo conveniat universa Ecclesia in unum, & omnes linguis loquantur, intrent autem idiotæ, aut infideles, nonne dicent quod insanitis?
24 Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota, convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus:
F 25 Occulta cordis ejus manifesta fiunt: & ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quod vere Deus in vobis sit.
26 Quid ergo est fratres? cum convenitis, unusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad ædificationem fiant.
27 Sive lingua quis loquitur, secundum duos, aut ut multum tres, & per partes, & unus interpretetur.
28 Si autem non fuerit interpres, taceat in Ecclesia, sibi autem loquatur, & Deo.
29 Prophetæ autem duo, aut tres dicant, & ceteri dijudicent.
30 Quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat.
31 Potestis enim omnes per singulos prophetare, ut omnes discant, & omnes exhortentur.
32 Et spiritus prophetarum prophetis subjecti sunt.
G 33 Non enim est dissensionis Deus, sed pacis, sicut & in omnibus Ecclesiis sanctorum doceo.
34 Mulieres in Ecclesiis taceant; non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut * & lex dicit. (* Gen. 3. c.16.)
35 Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in Ecclesia.
36 An a vobis verbum Dei processit? aut in vos solos pervenit?
37 Si quis videtur propheta esse, aut spiritualis, cognoscat quæ scribo vobis, quia Domini sunt mandata.
38 Si quis autem ignorat, ignorabitur.
39 Itaque, fratres, æmulamini prophetare: & loqui linguis nolite prohibere.
40 Omnia autem honeste, & secundum ordinem fiant.

CAPUT XV.

Christum docet a mortuis resurrexisse, multisque, ac demum Paulo, qui se minimum dicit Apostolorum, apparuisse: ac nostram hic astruit resurrectionem, & ordinem ac modum ejus, una cum diversa resuscitatorum gloria, non in anima solum, sed etiam in corpore: mors autem in resurrectione absorbebitur.

A 1 NOtum autem vobis facio, fratres, Evangelium, quod prædicavi vobis, quod & accepistis, in quo & statis, (Gal. 1. b. 11.)
2 Per quod & salvamini, qua ratione prædicaverim vobis, si tenetis, nisi frustra credidistis.
3 Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi, quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris * secundum Scripturas: (* Isaiæ 53. b 5.)
4 * Et quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die secundum Scripturas: (* Jonæ 2. a. 1.)
5 Et quia visus est Cephæ, & post hoc * undecim. (* Joan. 20.e.19.)
6 Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt.
B 7 Deinde visus est Jacobo, deinde Apostolis omnibus.
8 Novissime autem omnium, tamquam abortivo, visus est & mihi.
9 * Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei. (* Actor. 9. a. 3. Ephes. 3. b. 8.)
10 Gratia autem Dei sum id, quod sum, & gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum.
11 Sive enim ego, sive illi, sic prædicamus, & sic credidistis.
12 Si autem Christus prædicatur, quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est?
13 Si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit.
14 Si autem Christus non resurrexit, inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est & fides vestra.
15 Invenimur autem & falsi testes Dei, quoniam testimonium diximus adversus Deum, quod suscitaverit Christum, quem non suscitavit, si mortui non resurgunt. C
16 Nam si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit.
17 Quod si Christus non resurrexit, vana est fides vestra; adhuc enim estis in peccatis vestris.
18 Ergo & qui dormierunt in Christo, perierunt.
19 Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus.
20 Nunc autem Christus resurrexit a mortuis primitiæ dormientium:
21 * Quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. (*Coloss. 1. c.18. Apoc.1. b. 5.)
22 Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.
23 * Unusquisque autem in suo ordine, primitiæ Christus: deinde ii, qui sunt Christi, qui in adventu ejus crediderunt. (* 1. Thess. 4. d.15.)
24 Deinde finis, cum tradiderit regnum Deo & Patri, cum evacuaverit omnem principatum, & potestatem, & virtutem. D
25 Oportet autem illum regnare, * donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus. (* Psal. 109.a.1. Hebr.1. d.13.& 10.c.13.)
26 Novissima autem inimica destruetur mors. * Omnia enim subjecit sub pedibus ejus. Cum autem dicat: (* Psal. 8. b. 8. Hebr.2. b. 8.)
27 Omnia subjecta sunt ei; sine dubio, præter eum, qui subjecit ei omnia.
28 Cum autem subjecta fuerint illi omnia, tunc & ipse Filius subjectus erit ei, qui subjecit sibi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus.
29 Alioquin quid facient, qui baptizantur pro mortuis? si omnino mortui non resurgunt, ut quid & baptizantur pro illis?
30 Ut quid & nos periclitamur omni hora?
31 Quotidie morior per vestram gloriam, fratres, quam habeo in Christo Jesu Dño nostro.
32 Si (secundum hominem) ad bestias pugnavi Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? * Manducemus, & bibamus; cras enim moriemur. (* Sap. 2. b. 6. Isai 22. c.13.& 56.d.12.)
33 Nolite seduci. Corrumpunt mores bonos colloquia mala. E
34 Evigilate justi, & nolite peccare. Ignorantiam enim Dei quidam habent: ad reverentiam vobis loquor.
35 Sed dicet aliquis: Quomodo resurgunt mortui? qualive corpore venient?
36 Insipiens, tu quod seminas, non vivificatur, nisi prius moriatur.
37 Et quod seminas, non corpus, quod futurum est, seminas, sed nudum granum, ut puta tritici, aut alicujus cæterorum.
38 Deus autem dat illi corpus sicut vult: & unicuique seminum proprium corpus.
39 Non omnis caro eadem caro, sed alia quidem hominum, alia vero pecorum, alia volucrum, alia autem piscium.
40 Et corpora cælestia, & corpora terrestria: sed alia quidem cælestium gloria, alia autem terrestrium.
41 Alia claritas solis, alia claritas lunæ, & alia claritas stellarum. Stella enim a stella differt in claritate: F
42 Sic & resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione.
43 Seminatur in ignobilitate, surget in gloria: seminatur in infirmitate, surget in virtute:
44 Seminatur corpus animale, surget corpus spiritale. Si est corpus animale, est & spiritale, sicut scriptum est:
45 * Factus est primus homo Adam in animam viventem, novissimus Adam in spiritum vivificantem. (* Gen. 2. a. 7.)
46 Sed non prius quod spiritale est, sed quod animale, deinde quod spiritale.

47 Primus homo de terra terrenus: secundus homo de cælo cælestis.

48 Qualis terrenus, tales & terreni: & qualis cælestis, tales & cælestes.

C 49 Igitur sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cælestis.

50 Hoc autem dico, fratres, quia caro & sanguis regnum Dei possidere non possunt, neque corruptio incorruptelam possidebit.

G 51 Ecce mysterium vobis dico: Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur.

52 In momento, in ictu oculi, in novissima tuba; canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur.

53 Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.

54 Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo, qui scriptus est: * Absorpta est mors in victoria.

* Osee 13. d. 14. Hebr. 2. d. 14.

55 Ubi est, mors, victoria tua? ubi est, mors, stimulus tuus?

56 Stimulus autem mortis peccatum est: virtus vero peccati lex.

57 * Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dñm nostrum Jesum Christum.

* 1. Joa. 5. a. 5.

58 Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote, & immobiles, abundantes in opere Domini semper, scientes, quod labor vester non est inanis in Domino.

CAPUT XVI.

Ubi de colligenda pro Christianis, qui Jerosolymis agebant, eleemosyna hortatus esset, commendat eis Timotheum ac Stephanæ familiam: deinde salutationes subjungit.

A 1 De collectis autem, quæ fiunt in sanctos, sicut ordinavi Ecclesiis Galatiæ, ita & vos facite.

2 Per unam sabbati unusquisque vestrum apud se seponat, recondens quod ei bene placuerit, ut non, cum venero, tunc collectæ fiant.

3 Cum autem præsens fuero, quos probaveritis per epistolas, hos mittam perferre gratiam vestram in Jerusalem.

4 Quod si dignum fuerit, ut & ego eam, mecum ibunt.

5 Veniam autem ad vos, cum Macedoniam pertransiero; nam Macedoniam pertransibo.

B 6 Apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hyemabo, ut vos me deducatis quocumque iero.

7 Nolo enim vos modo in transitu videre; spero enim me aliquantulum temporis manere apud vos, si Dominus permiserit.

8 Permanebo autem Ephesi usque ad Pentecosten.

9 Ostium enim mihi apertum est magnum, & evidens, & adversarii multi.

10 Si autem venerit Timotheus, videte, ut sine timore sit apud vos; opus enim Domini operatur, sicut & ego.

11 Ne quis ergo illum spernat; deducite autem illum in pace, ut veniat ad me; expecto enim illum cum fratribus.

C 12 De Apollo autem fratre vobis notum facio, quoniam multum rogavi eum, ut veniret ad vos cum fratribus: & utique non fuit voluntas, ut nunc veniret: veniet autem, cum ei vacuum fuerit.

13 Vigilate, state in fide, viriliter agite, & confortamini.

14 Omnia vestra in charitate fiant.

15 Obsecro autem vos, fratres: nostis domum Stephanæ, & Fortunati, & Achaici, quoniam sunt primitiæ Achajæ, & in ministerium sanctorum ordinaverunt seipsos:

16 Ut & vos subditi sitis ejusmodi, & omni cooperanti, & laboranti.

17 Gaudeo autem in præsentia Stephanæ, & Fortunati, & Achaici: quoniam id, quod vobis deerat, ipsi suppleverunt.

D 18 Refecerunt enim & meum spiritum, & vestrum. Cognoscite ergo qui hujusmodi sunt.

19 Salutant vos Ecclesiæ Asiæ. Salutant vos in Dño multum Aquila & Priscilla cum domestica sua Ecclesia: apud quos & hospitor.

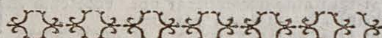
20 Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in osculo sancto.

21 Salutatio mea manu Pauli.

22 Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema, Maran Atha.

23 Gratia Dñi nostri Jesu Christi vobiscum.

24 Charitas mea cum omnibus vobis in Christo Jesu. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD CORINTHIOS II.
CAPUT PRIMUM.

Ostendit Apostolus, ex quantis in Asia ortis adversitatibus eripuerit eum Dominus, ut & ipse alios consolaretur: deinde manifestans cordis sui ac doctrinæ sinceritatem, ostendit, quod licet juxta id quod proposuerat, ad eos non venerit, nulla ipsius id actum est levitate: afferens firmam esse suæ prædicationis veritatem.

1 PAULUS Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, & Timotheus frater, Ecclesiæ Dei, quæ est Corinthi, cum omnibus sanctis, qui sunt in universa Achaja. A

2 Gratia vobis, & pax a Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo.

3 * Benedictus Deus & Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis,

* Eph. 1. a. 3. 1. Petr. 1. a. 3.

4 Qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus & ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt, per exhortationem, qua exhortamur & ipsi a Deo. B

5 Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis, ita & per Christum abundat consolatio nostra.

6 Sive autem tribulamur pro vestra exhortatione & salute, sive consolamur pro vestra consolatione, sive exhortamur pro vestra exhortatione & salute, quæ operatur tolerantiam earumdem passionum, quas & nos patimur,

7 Ut spes nostra firma sit pro vobis: scientes, quod sicut socii passionum estis, sic eritis & consolationis.

8 Non enim volumus ignorare vos, fratres, de tribulatione nostra, quæ facta est in Asia, quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere.

9 Sed ipsi in nobismetipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitat mortuos:

10 Qui de tantis periculis nos eripuit, & eruit: in quem speramus, quoniam & adhuc eripiet,

11 Adjuvantibus & vobis in oratione pro nobis: ut ex multorum personis ejus, quæ in nobis est, donationis per multos gratiæ agantur pro nobis.

12 Nam gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, quod in simplicitate cordis, & sinceritate Dei, & non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conversati sumus in hoc mundo: abundantius autem ad vos. C

13 Non enim alia scribimus vobis, quam quæ legistis, & cognovistis. Spero autem, quod usque in finem cognoscetis,

14 Sicut & cognovistis nos ex parte, quod gloria vestra sumus, sicut & vos nostra, in die Domini nostri Jesu Christi.

15 Et hac confidentia volui prius venire ad vos, ut secundam gratiam haberetis:

16 Et per vos transire in Macedoniam, & iterum a Macedonia venire ad vos, & a vobis deduci in Judæam. D

17 Cum ergo hoc voluissem, numquid levitate usus sum? aut quæ cogito, secundum carnem cogito, ut sit apud me EST, & NON?

18 Fidelis autem Deus, quia sermo noster, qui fuit apud vos, non est in illo EST, & NON.

19 Dei enim Filius Jesus Christus, qui in

vobis per nos prædicatus eſt, per me, & Sil-
vanum, & Timotheum, non fuit EST, &
NON, ſed EST in illo fuit.
20 Quotquot enim promiſſiones Dei ſunt,
in illo EST: ideo & per ipſum Amen Deo
ad gloriam noſtram.
21 Qui autem confirmat nos vobiſcum in
Chriſto, & qui unxit nos Deus:
22 Qui & ſignavit nos, & dedit pignus
Spiritus in cordibus noſtris.
23 Ego autem teſtem Deum invoco in ani-
mam meam, quod parcens vobis, non veni
ultra Corinthum: non quia dominamur fidei
veſtræ, ſed adjutores ſumus gaudii veſtri;
nam fide ſtatis.

CAPUT II.

*Oſtendit, quod ad ipſos non venerit, ne ma-
joris eſſet cauſa triſtitiæ, exhortans, ut for-
nicarium illum recipiant in gratiam: ſimul
indicans, quod magno quidem labore, magno
tamen etiam fructu prædicaverit, licet prædi-
cationis ſuæ fragrantia quibuſdam mortis oc-
caſio fuerit.*

A 1 STatui autem hoc ipſum apud me, ne
iterum in triſtitia venirem ad vos.
2 Si enim ego contriſto vos, & quis eſt,
qui me lætificet, niſi qui contriſtatur ex me?
3 Et hoc ipſum ſcripſi vobis, ut non cum
venero, triſtitiam ſuper triſtitiam habeam,
de quibus oportuerat me gaudere: confidens
in omnibus vobis, quia meum gaudium o-
mnium veſtrum eſt.
B 4 Nam ex multa tribulatione, & anguſtia
cordis ſcripſi vobis per multas lacrymas, non
ut contriſtemini, ſed ut ſciatis, quam cha-
ritatem habeam abundantius in vobis.
5 Si quis autem contriſtavit, non me con-
triſtavit: ſed ex parte, ut non onerem o-
mnes vos.
6 Sufficit illi, qui ejuſmodi eſt, objurga-
tio hæc, quæ fit a pluribus:
7 Ita ut e contrario magis donetis, &
conſolemini, ne forte abundantiori triſtitia
abſorbeatur qui ejuſmodi eſt.
8 Propter quod obſecro vos, ut confirmetis
in illum charitatem.
C 9 Ideo enim & ſcripſi, ut cognoſcam ex-
perimentum veſtrum, an in omnibus obe-
dientes ſitis.
10 Cui autem aliquid donaſtis, & ego;
nam & ego quod donavi, ſi quid donavi,
propter vos in perſona Chriſti,
11 Ut non circumveniamur a ſatana; non
enim ignoramus cogitationes ejus.
12 Cum veniſſem autem Troadem propter
Evangelium Chriſti, & oſtium mihi apertum
eſſet in Domino,
D 13 Non habui requiem ſpiritui meo, eo quod
non invenerim Titum fratrem meum, ſed va-
lefaciens eis profectus ſum in Macedoniam.
14 Deo autem gratias, qui ſemper triumphat
nos in Chriſto Jeſu, & odorem notitiæ ſuæ
manifeſtat per nos in omni loco:
15 Quia Chriſti bonus odor ſumus Deo in
iis, qui ſalvi fiunt, & in iis, qui pereunt:
16 Aliis quidem odor mortis in mortem:
aliis autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc
quis tam idoneus?
17 Non enim ſumus ſicut plurimi, adulte-
rantes verbum Dei, ſed ex ſinceritate, ſed ſic-
ut ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur.

CAPUT III.

*Non eget Apoſtolus hominum commendatione,
cum fructus ſuæ prædicationis eum commendet:
multo enim majori in honore eſſe debent miniſtri
novi teſtamenti ac ſpiritus, quam veteris teſta-
menti ac litteræ: & quod Judæi velamen ad-
huc habebant ſuper cor ſuum in lectione Scri-
pturarum, quod fide in Chriſtum aufertur.*

A 1 INcipimus iterum noſmetipſos commen-
dare? aut numquid egemus (ſicut qui-
dam) commendatitiis epiſtolis ad vos, aut
ex vobis?
2 Epiſtola noſtra vos eſtis, ſcripta in cor-
dibus noſtris, quæ ſcitur, & legitur ab o-
mnibus hominibus:
B 3 Manifeſtati, quod epiſtola eſtis Chriſti
miniſtrata a nobis, & ſcripta non atramento,
ſed ſpiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis,
ſed in tabulis cordis carnalibus.
4 Fiduciam autem talem habemus per
Chriſtum ad Deum:
5 Non quod ſufficientes ſimus cogitare ali-
quid a nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficien-
tia noſtra ex Deo eſt:
6 Qui & idoneos nos fecit miniſtros novi te-
ſtamenti; non littera, ſed Spiritu; littera
enim occidit, Spiritus autem vivificat.
7 Quod ſi miniſtratio mortis litteris defor-
mata in lapidibus fuit in gloria, ita ut non
poſſent intendere filii Iſrael in faciem Moyſi,
propter gloriam vultus ejus, quæ evacuatur; C
8 Quomodo non magis miniſtratio Spiri-
tus erit in gloria?
9 Nam ſi miniſtratio damnationis gloria
eſt, multo magis abundat miniſterium juſti-
tiæ in gloria.
10 Nam nec glorificatum eſt, quod claruit
in hac parte, propter excellentem gloriam.
11 Si enim quod evacuatur, per gloriam eſt,
multo magis quod manet, in gloria eſt.
12 Habentes igitur talem ſpem, multa fi-
ducia utimur:
13 * Et non ſicut Moyſes ponebat velamen * Exod.
ſuper faciem ſuam, ut non intenderent filii 34. d.
Iſrael in faciem ejus, quod evacuatur, 33.
14 Sed obtuſi ſunt ſenſus eorum. Uſque in
hodiernum enim diem idipſum velamen in le-
ctione veteris teſtamenti manet non revela-
tum, (quoniam in Chriſto evacuatur) D
15 Sed uſque in hodiernum diem, cum le-
gitur Moyſes, velamen poſitum eſt ſuper cor
eorum.
16 Cum autem converſus fuerit ad Domi-
num, auferetur velamen.
17 * Dominus autem Spiritus eſt. Ubi au- * Joan.
tem Spiritus Domini, ibi libertas. 4. d. 24.
18 Nos vero omnes revelata facie gloriam
Domini ſpeculantes, in eamdem imaginem
transformamur a claritate in claritatem,
tamquam a Domini Spiritu.

CAPUT IV.

*Quod ſincera Apoſtolorum prædicatione ver-
bum Dei omnibus manifeſtatum eſt, præter-
quam iis, quorum mentes excæcatæ ſunt: quod
multa adverſa patiantur Apoſtoli, numquam
tamen ſuccumbant: momentanea autem tribu-
latio parit magnam æternamque gloriam.*

1 IDeo habentes adminiſtrationem, juxta A
quod miſericordiam conſecuti ſumus,
non deficimus:
2 Sed abdicamus occulta dedecoris, non
ambulantes in aſtutia, neque adulterantes
verbum Dei, ſed in manifeſtatione veritatis
commendantes noſmetipſos ad omnem con-
ſcientiam hominum coram Deo.
3 Quod ſi etiam opertum eſt Evangelium
noſtrum, in iis, qui pereunt, eſt opertum:
4 In quibus Deus hujus ſæculi excæcavit men-
tes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio
Evangelii gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei. B
5 Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed
Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, nos au-
tem ſervos veſtros per Jeſum:
6 Quoniam Deus, qui dixit de tenebris
lucem ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus
noſtris ad illuminationem ſcientiæ claritatis
Dei, in facie Chriſti Jeſu.
7 Habemus autem theſaurum iſtum in va-
ſis fictilibus, ut ſublimitas ſit virtutis Dei,
& non ex nobis. C
8 In omnibus tribulationem patimur, ſed non
anguſtiamur: aporiamur, ſed non deſtituimur:
9 Perſecutionem patimur, ſed non dere-
linquimur: dejicimur, ſed non perimus:
10 Semper mortificationem Jeſu in corpore
noſtro circumferentes, ut & vita Jeſu mani-
feſtetur in corporibus noſtris.
11 Semper enim nos, qui vivimus, in mor-
tem tradimur propter Jeſum, ut & vita Jeſu
manifeſtetur in carne noſtra mortali.
12 Ergo mors in nobis operatur, vita au-
tem in vobis.
13 Habentes autem eumdem ſpiritum fidei, ſic- * Pſal.
ut ſcriptum eſt: * Credidi, propter quod locutus 115. d.
ſum; & nos credimus, propter quod & loquimur: 10.

14 Scien-

14 Scientes, quoniam qui suscitavit Jesum, & nos cum Jesu suscitabit, & constituet vobiscum.

D 15 Omnia enim propter vos, ut gratia abundans, per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei.

16 Propter quod non deficimus: sed licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur; tamen is, quis intus est, renovatur de die in diem.

17 Id enim, quod in præsenti est momentaneum & leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis,

C 18 Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna sunt.

CAPUT V.

Ex certa spe futuræ gloriæ desiderant Apostoli absolvi a corpore, cum aliter ea frui non possint: semper autem cupientes Christo omnium justo judici placere; dant suis discipulis occasionem de ipsis gloriandi coram adversariis: & legatione pro Christo fungentes, ne ipsum quidem Christum, quem prædicant, & cujus morte reconciliatus est Deo mundus, jam secundum carnem noverunt.

A 1 Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis.

2 Nam & in hoc ingemiscimus, habitationem nostram, quæ de cælo est, superindui cupientes:

* Apoc. 16.c.15. 3 *Si tamen vestiti, non nudi inveniamur.

4 Nam & qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus gravati: eo quod nolumus expoliari, sed supervestiri, ut absorbeatur quod mortale est, a vita.

B 5 Qui autem efficit nos in hoc ipsum, Deus, qui dedit nobis pignus spiritus.

6 Audentes igitur semper, scientes, quoniam dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino.

7 (Per fidem enim ambulamus, & non per speciem)

8 Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, & præsentes esse ad Dominum.

9 Et ideo contendimus, sive absentes, sive præsentes, placere illi.

* Rom. 14.b.10. 10 * Omnes enim nos manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.

C 11 Scientes ergo timorem Domini hominibus suademus, Deo autem manifesti sumus. Spero autem, & in conscientiis vestris manifestos nos esse.

12 Non iterum commendamus nos vobis, sed occasionem damus vobis gloriandi pro nobis, ut habeatis ad eos, qui in facie gloriantur, & non in corde.

13 Sive enim mente excedimus, Deo: sive sobrii sumus, vobis.

14 Charitas enim Christi urget nos: æstimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt:

D 15 Et pro omnibus mortuus est Christus: ut & qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.

16 Itaq; nos ex hoc neminem novimus secundum carnem. Et si cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus.

17 Si qua ergo in Christo nova creatura, vetera transierunt: * ecce facta sunt omnia nova.

* Isaiæ 43.c 19. Apoc. 21. b.5. 18 Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit sibi per Christum, & dedit nobis ministerium reconciliationis.

19 Quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis.

20 Pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo.

21 Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso.

CAPUT VI.

Exhortatur, ne acceptam negligant gratiam, ostendens, quantum laboraverit, ut probatum se Dei ministrum exhiberet, & admonens, ut a convictu & consortio infidelium separentur.

1 Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. A

2 Ait enim: * Tempore accepto exaudivi te, & in die salutis adjuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. * Isaiæ 49. c.8.

3 * Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum: *1. Cor. 10.g.32.

4 Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos * sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, *1. Cor. 4. a. 1.

5 In plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis, B

6 In castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta,

7 In verbo veritatis, in virtute Dei, per arma justitiæ a dextris, & a sinistris,

8 Per gloriam, & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam: ut seductores, & veraces, sicut qui ignoti, & cogniti:

9 Quasi morientes, & ecce vivimus: ut castigati, & non mortificati:

10 Quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut egentes, multos autem locupletantes: tamquam nihil habentes, & omnia possidentes. C

11 Os nostrum patet ad vos, o Corinthii, cor nostrum dilatatum est.

12 Non angustiamini in nobis: angustiamini autem in visceribus vestris.

13 Eamdem autem habentes remunerationem, tamquam filiis dico, dilatamini & vos.

14 Nolite jugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate? aut quæ societas luci ad tenebras?

15 Quæ autem conventio Christi ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli?

16 Qui autem consensus templo Dei cum idolis? * Vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus: * Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos, & ero illorum Deus, & ipsi erunt mihi populus. D *1. Cor. 3. c.16. d.17 & 6. d.19. * Lev. 26 b.12.

17 * Propter quod exite de medio eorum, & separamini, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis. * Isaiæ 52.c 11.

18 Et ego recipiam vos: * & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios, & filias, dicit Dominus omnipotens. * Jere. 31. b.9.

CAPUT VII.

Ostendit Apostolus, quanto amore Corinthios prosequatur, & quantum de correcta ipsorum vita in magnis suis tribulationibus gaudium acceperit, quantumque bonum pepererit tristitia, quam ex sua acceperant epistola.

1 Has ergo habentes promissiones, charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei. A

2 Capite nos. Neminem læsimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus.

3 Non ad condemnationem vestram dico. Prædiximus enim, quod in cordibus nostris estis ad commoriendum, & ad convivendum.

4 Multa mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis: repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.

5 Nam & cum venissemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi sumus: foris pugnæ, intus timores. B

6 Sed qui consolatur humiles, consolatus est nos Deus in adventu Titi.

7 Non solum autem in adventu ejus, sed etiam in consolatione, qua consolatus est in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram æmulationem pro me, ita ut magis gauderem.

8 Quoniam etsi contristavi vos in epistola, non me pœnitet: etsi pœniteret, videns quod epistola illa (etsi ad horam) vos contristavit,

9 Nunc gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. C

Contriſtati enim eſtis ſecundum Deum, ut
in nullo detrimentum patiamini ex nobis.
*1. Pet. 10 * Quæ enim ſecundum Deum triſtitia eſt,
2. d.19. pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur:
ſæculi autem triſtitia mortem operatur.
11 Ecce enim hoc ipſum, ſecundum Deum
contriſtari vos, quantam in vobis operatur ſo-
licitudinem! ſed defenſionem, ſed indigna-
tionem, ſed timorem, ſed deſiderium, ſed æ-
mulationem, ſed vindictam. In omnibus ex-
hibuiſtis vos, incontaminatos eſſe negotio.
D 12 Igitur etſi ſcripſi vobis, non propter eum,
qui fecit injuriam, nec propter eum, qui paſ-
ſus eſt; ſed ad manifeſtandam ſolicitudinem
noſtram, quam habemus pro vobis
13 Coram Deo: ideo conſolati ſumus. In
conſolatione autem noſtra abundantius magis
gaviſi ſumus ſuper gaudio Titi, quia refectus
eſt ſpiritus ejus ab omnibus vobis.
14 Et ſi quid apud illum de vobis gloriatus
ſum, non ſum confuſus: ſed ſicut omnia vo-
bis in veritate locuti ſumus, ita & gloriatio
noſtra, quæ fuit ad Titum, veritas facta eſt:
15 Et viſcera ejus abundantius in vobis ſunt,
reminiſcentis omnium veſtrum obedientiam,
quomodo cũ timore, & tremore excepiſtis illũ.
16 Gaudeo, quod in omnibus confido in vobis.

CAPUT VIII.

Hortatur eos ad eleemoſynam pauperibus, qui Jeroſolymis agebant, prompto animo tribuendam, tum Macedonum commendatione, tum Chriſti exemplo; admonens, ut quod jam dudum facere propoſuerant, id nunc pro cujuſque facultate præſtent: & miniſtros collaudat, quos ad eam mittit colligendam.

A 1 NOtam autem facimus vobis, fratres,
gratiam Dei, quæ data eſt in Eccle-
ſiis Macedoniæ,
2 Quod in multo experimento tribulatio-
nis abundantia gaudii ipſorum fuit: & altiſ-
ſima paupertas eorum abundavit in divitias
ſimplicitatis eorum:
3 Quia ſecundum virtutem teſtimonium illis
reddo: & ſupra virtutem voluntarii fuerunt,
4 Cum multa exhortatione obſecrantes nos
gratiam, & communicationem miniſterii,
quod fit in ſanctos.
5 Et non ſicut ſperavimus, ſed ſemetipſos
dederunt primum Domino, deinde nobis per
voluntatem Dei;
B 6 Ita ut rogaremus Titum, ut quemadmodum
cœpit, ita & perficiat in vobis etiam gratiã iſtã.
7 Sed ſicut in omnibus abundatis fide, &
ſermone, & ſcientia, & omni ſolicitudine,
inſuper & charitate veſtra in nos, ut & in
hac gratia abundetis.
8 Non quaſi imperans dico: ſed per alio-
rum ſolicitudinem etiam veſtræ charitatis
ingenium bonum comprobans.
9 Scitis enim gratiam Dñi noſtri Jeſu Chriſti,
quoniam propter vos egenus factus eſt, cum
eſſet dives, ut illius inopia vos divites eſſetis.
10 Et conſilium in hoc do; hoc enim vo-
bis utile eſt, qui non ſolum facere, ſed &
velle cœpiſtis ab anno priore:
11 Nunc vero & facto perficite, ut quemad-
modum promptus eſt animus voluntatis, ita
ſit & perficiendi ex eo, quod habetis.
C 12 Si enim voluntas prompta eſt, ſecun-
dum id, quod habet, accepta eſt, non ſe-
cundum id, quod non habet.
13 Non enim ut aliis ſit remiſſio, vobis
autem tribulatio, ſed ex æqualitate.
14 In præſenti tempore veſtra abundantia
illorum inopiam ſuppleat, ut & illorum ab-
undantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum,
*Exod. ut fiat æqualitas, ſicut ſcriptum eſt:
16.c.18. 15 * Qui multum, non abundavit: & qui
modicum, non minoravit.
16 Gratias autem Deo, qui dedit eamdem
ſolicitudinem pro vobis in corde Titi:
17 Quoniam exhortationem quidem ſuſce-
pit, ſed cum ſolicitior eſſet, ſua voluntate
profectus eſt ad vos.
D 18 Miſimus etiam cum illo fratrem, cujus
laus eſt in Evangelio per omnes Eccleſias:
19 Non ſolum autem, ſed & ordinatus eſt ab
Eccleſiis comes peregrinationis noſtræ in hanc
gratiam, quæ miniſtratur a nobis ad Domini
gloriam, & deſtinatam voluntatem noſtram:
20 Devitantes hoc, ne quis nos vituperet in
hac plenitudine, quæ miniſtratur a nobis.
21 * Providemus enim bona non ſolum co- * Rom.
ram Deo, ſed etiam coram hominibus. 12.d.17.
22 Miſimus autem cum illis & fratrem no-
ſtrum, quem probavimus in multis ſæpe ſo-
licitum eſſe: nunc autem multo ſolicitiorem
confidentia multa in vos,
23 Sive pro Tito, qui eſt ſocius meus, &
in vos adjutor, ſive fratres noſtri, Apoſtoli
Eccleſiarum, gloria Chriſti.
24 Oſtenſionem ergo, quæ eſt charitatis
veſtræ, & noſtræ gloriæ pro vobis, in illos
oſtendite in faciem Eccleſiarum.

CAPUT IX.

Proſequitur hortando ad eleemoſynam prompte & abundanter tribuendam; admonens, ne ex hoc inopiam metuant, ſed divinæ fidant providentiæ; varioſque recenſet illius eleemoſynæ fructus.

1 NAm de miniſterio, quod fit in ſanctos, A
ex abundanti eſt mihi ſcribere vobis.
2 Scio enim promptum animum veſtrum:
pro quo de vobis glorior apud Macedones.
Quoniam & Achaia parata eſt ab anno præteri-
to, & veſtra æmulatio provocavit plurimos.
3 Miſi autem fratres, ut ne quod gloria-
mur de vobis, evacuetur in hac parte, ut
(quemadmodum dixi) parati ſitis:
4 Ne cum venerint Macedones mecum, & B
invenerint vos imparatos, erubeſcamus nos
(ut non dicamus vos) in hac ſubſtantia.
5 Neceſſarium ergo exiſtimavi rogare fratres,
ut præveniant ad vos, & præparent repromiſſam
benedictionem hanc paratam eſſe, ſic quaſi be-
nedictionem, non tamquam avaritiam.
6 Hoc autem dico: Qui parce ſeminat,
parce & metet: & qui ſeminat in benedictio-
nibus, de benedictionibus & metet.
7 Unuſquiſque prout deſtinavit in corde ſuo,
non ex triſtitia, aut ex neceſſitate; * hilarem *Eccli.
enim datorem diligit Deus. 35.b.11.
8 Potens eſt autem Deus omnem gratiam C
abundare facere in vobis, ut in omnibus
ſemper omnem ſufficientiam habentes abun-
detis in omne opus bonum,
9 Sicut ſcriptum eſt: * Diſperſit, dedit pau- * Pſal.
peribus, juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi. 111.b.9.
10 Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminan-
ti, & panem ad manducandum præſtabit, &
multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit in-
crementa frugum juſtitiæ veſtræ:
11 Ut in omnibus locupletati abundetis in D
omnem ſimplicitatem, quæ operatur per nos
gratiarum actionem Deo.
12 Quoniam miniſterium hujus officii non ſo-
lum ſupplet ea quæ deſunt ſanctis, ſed etiam ab-
undat per multas gratiarum actiones in Dño,
13 Per probationem miniſterii hujus, glo-
rificantes Deum in obedientia confeſſionis ve-
ſtræ, in Evangelium Chriſti, & ſimplicitate
communicationis in illos, & in omnes,
14 Et in ipſorum obſecratione pro vobis,
deſiderantium vos propter eminentem gra-
tiam Dei in vobis.
15 Gratias Deo ſuper inenarrabili dono ejus.

CAPUT X.

Incipit ſuam aperire poteſtatem, & exantlatos pro Chriſto labores propter pſeudoapoſtolos, qui ipſum deprimentes, & abjectum prædicantes, fructum prædicationis ejus impediebant.

1 IPſe autem ego Paulus obſecro vos per A
manſuetudinem, & modeſtiam Chriſti,
qui in facie quidem humilis ſum inter vos,
abſens autem confido in vobis.
2 Rogo autem vos, ne præſens audeam per
eam confidentiam, qua exiſtimor audere in
quoſdam, qui arbitrantur nos, tamquam ſe-
cundum carnem ambulemus.
3 In carne enim ambulantes non ſecun-
dum carnem militamus.
4 Nam arma militiæ noſtræ non carnalia
ſunt, ſed potentia Deo ad deſtructionem mu-
nitionum, conſilia deſtruentes,
5 Et omnem altitudinem extollentem ſe ad-
verſus ſcientiam Dei, & in captivitatem redi-
gentes omnem intellectũ in obſequiũ Chriſti:

6 Et in promptu habentes ulcisci omnem
inobedientiam, cum impleta fuerit vestra obe-
dientia.
7 Quæ secundum faciem sunt, videte. Si
quis confidit sibi Christi se esse, hoc cogitet
iterum apud se, quia sicut ipse Christi est,
ita & nos.
8 Nam & si amplius aliquid gloriatus fue-
ro de potestate nostra, quam dedit nobis
Dominus in ædificationem, & non in de-
structionem vestram, non erubescam.
C 9 Ut autem non existimer tamquam terrere
vos per epistolas:
10 Quoniam quidem epistolæ, inquiunt,
graves sunt & fortes; præsentia autem cor-
poris infirma, & sermo contemptibilis;
11 Hoc cogitet qui ejusmodi est, quia qua-
les sumus verbo per epistolas absentes, tales
& præsentes in facto.
12 Non enim audemus inserere, aut com-
parare nos quibusdam, qui seipsos commen-
dant: sed ipsi in nobis nosmetipsos metien-
tes, & comparantes nosmetipsos nobis.
D 13 Nos autem non in immensum gloriabi-
* Eph. 4. b. 7. mur, * sed secundum mensuram regulæ,
qua mensus est nobis Deus, mensuram per-
tingendi usque ad vos.
14 Non enim quasi non pertingentes ad
vos, superextendimus nos; usque ad vos e-
nim pervenimus in Evangelio Christi.
15 Non in immensum gloriantes in alie-
nis laboribus: spem autem habentes crescen-
tis fidei vestræ, in vobis magnificari secun-
dum regulam nostram in abundantiam,
16 Etiam in illa, quæ ultra vos sunt, e-
vangelizare, non in aliena regula in iis,
quæ præparata sunt gloriari.
* Jere. 9. g. 23. 17 * Qui autem gloriatur, in Domino glo-
1. Cor. 1. d. 31. rietur.
18 Non enim qui seipsum commendat, ille
probatus est, sed quem Deus commendat.

CAPUT XI.

Propter pseudoapostolos pervertentes Pauli prædicationem metuens Corinthiis, ostendit, quare nihil subsidii ab eis acceperit: deinde ut ostendat plus fidei sibi restituendum esse, quam illis, sua recenset encomia; & primum adversa quæ perpessus est prædicando Christi fidem, & labores ac solicitudines.

A 1 Utinam sustineretis modicum quid insi-
pientiæ meæ, sed & supportate me.
2 Æmulor enim vos Dei æmulatione.
Despondi enim vos uni viro virginem ca-
stam exhibere Christo.
* Gen. 3. a. 4. 3 Timeo autem, ne * sicut serpens He-
vam seduxit astutia sua, ita corrumpantur
sensus vestri, & excidant a simplicitate, quæ
est in Christo.
4 Nam si is, qui venit, alium Christum
prædicat, quem non prædicavimus; aut a-
lium spiritum accipitis, quem non accepi-
stis; aut aliud Evangelium, quod non rece-
pistis; recte pateremini.
5 Existimo enim nihil me minus fecisse a
magnis Apostolis.
B 6 Nam etsi imperitus sermone, sed non scien-
tia: in omnibus autem manifestatissimus vobis.
7 Aut numquid peccatum feci, meipsum
humilians, ut vos exaltemini, quoniam gra-
tis Evangelium Dei evangelizavi vobis?
8 Alias Ecclesias expoliavi, accipiens sti-
pendium ad ministerium vestrum.
9 Et cum essem apud vos, & egerem,
nulli onerosus fui; nam quod mihi deerat,
suppleverunt fratres, qui venerunt a Mace-
donia: & in omnibus sine onere me vobis
servavi, & servabo.
C 10 Est veritas Christi in me, quoniam hæc
gloriatio non infringetur in me in regioni-
bus Achaiæ.
11 Quare? quia non diligo vos? Deus scit.
12 Quod autem facio, & faciam, ut am-
putem occasionem eorum, qui volunt occa-
sionem, ut in quo gloriantur, inveniantur,
sicut & nos.
13 Nam ejusmodi pseudoapostoli sunt ope-
rarii subdoli, transfigurantes se in Aposto-
los Christi.
14 Et non mirum; ipse enim satanas trans- D
figurat se in angelum lucis.
15 Non est ergo magnum, si ministri ejus
transfigurentur velut ministri justitiæ: quo-
rum finis erit secundum opera ipsorum.
16 Iterum dico, (ne quis me putet insipien-
tem esse, alioquin velut insipientem accipi-
te me, ut & ego modicum quid glorier)
17 Quod loquor, non loquor secundum De-
um, sed quasi in insipientia, in hac substan-
tia gloriæ.
18 Quoniam multi gloriantur secundum
carnem: & ego gloriabor.
19 Libenter enim suffertis insipientes, cum E
sitis ipsi sapientes.
20 Sustinetis enim, si quis vos in servitutem
redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis
extollitur, si quis in faciem vos cædit.
21 Secundum ignobilitatem dico, quasi nos
infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis au-
det (in insipientia dico) audeo & ego.
22 Hebræi sunt, & ego: Israelitæ sunt, &
ego: semen Abrahæ sunt, & ego:
23 Ministri Christi sunt, (ut minus sapiens
dico) plus ego: in laboribus plurimis, in
carceribus abundantius, in plagis supra mo-
dum, in mortibus frequenter. F
24 A Judæis quinquies, * quadragenas, * Deut. 25. a. 3.
una minus accepi.
25 * Ter virgis cæsus sum, * semel lapi- * Actor. 16. d. 22.
datus sum, * ter naufragium feci, nocte & * Actor. 14. c. 18.
die in profundo maris fui: * Actor. 27. g. 41.
26 In itineribus sæpe, periculis fluminum,
periculis latronum, periculis ex genere, pe-
riculis ex Gentibus, periculis in civitate,
periculis in solitudine, periculis in mari,
periculis in falsis fratribus:
27 In labore, & ærumna, in vigiliis mul-
tis, in fame, & siti, in jejuniis multis, in
frigore, & nuditate: G
28 Præter illa, quæ extrinsecus sunt, in-
stantia mea quotidiana, solicitudo omnium
Ecclesiarum.
29 Quis infirmatur, & ego non infirmor?
quis scandalizatur, & ego non uror?
30 Si gloriari oportet, quæ infirmitatis
meæ sunt, gloriabor.
31 Deus & Pater Domini nostri Jesu Chri-
sti, qui est benedictus in sæcula, scit quod
non mentior.
32 * Damasci præpositus Gentis Aretæ re- * Actor. 9 d. 24.
gis custodiebat civitatem Damascenorum,
ut me comprehenderet:
33 Et per fenestram in sporta dimissus sum
per murum, & sic effugi manus ejus.

CAPUT XII.

Narrat factas sibi ante annos quatuordecim divinas visiones, & de dato sibi carnis stimulo; ostendens, quod eum compulerint, ut se laudaret, cum ab illis potius debuisset commendari propter accepta ab ipso beneficia, pro quorum salute adhuc immolari paratus est: sed metuit, ne ad eos veniens inveniat aliquos dissensionibus aliisque vitiis adhuc involutos.

1 Si gloriari oportet (non expedit qui- A
dem) veniam autem ad visiones, &
revelationes Domini.
2 Scio, hominem in Christo ante annos
quatuordecim; sive in corpore, nescio, sive
extra corpus, nescio, Deus scit, raptum hu-
jusmodi usque ad tertium cælum.
3 Et scio hujusmodi hominem, sive in cor-
pore, sive extra corpus, nescio, Deus scit:
4 Quoniam raptus est in Paradisum, & audi- B
vit arcana verba, quæ non licet homini loqui.
5 Pro hujusmodi gloriabor: pro me autem
nihil gloriabor, nisi in infirmitatibus meis.
6 Nam & si voluero gloriari, non ero in-
sipiens; veritatem enim dicam; parco autem,
ne quis me existimet supra id, quod videt in
me, aut aliquid audit ex me.
7 Et ne magnitudo revelationum extollat C
me, datus est mihi stimulus carnis meæ an-
gelus satanæ, qui me colaphizet.
8 Propter quod ter Dominum rogavi, ut
discederet a me:
9 Et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea; nam
virtus in infirmitate perficitur. Libenter igi-

tur

tur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.
10 Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. Cum enim infirmor, tunc potens sum.
D 11 Factus sum insipiens, vos me coegistis. Ego enim a vobis debui commendari; nihil enim minus fui ab iis, qui sunt supra modum Apostoli: tametsi nihil sum.
12 Signa tamen Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis, & prodigiis, & virtutibus.
13 Quid est enim, quod minus habuistis præ ceteris Ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc injuriam.
14 Ecce tertio hoc paratus sum venire ad vos, & non ero gravis vobis. Non enim quæro quæ vestra sunt, sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis.
E 15 Ego autem libentissime impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens minus diligar.
16 Sed esto: ego vos non gravavi: sed cum essem astutus, dolo vos cepi.
17 Numquid per aliquem eorum, quos misi ad vos, circumveni vos?
F 18 Rogavi Titum, & misi cum illo fratrem. Numquid Titus vos circumvenit? nonne eodem spiritu ambulavimus? nonne iisdem vestigiis?
19 Olim putatis, quod excusemus nos apud vos? Coram Deo in Christo loquimur: omnia autē, charissimi, propter ædificationem vestram.
G 20 Timeo enim, ne forte cum venero, non quales volo inveniam vos: & ego inveniar a vobis, qualem non vultis: ne forte contentiones, æmulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrationes, inflationes, seditiones sint inter vos:
21 Ne iterum cum venero, humiliet me Deus apud vos; & lugeam multos ex iis, qui ante peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam super immunditia, & fornicatione, & impudicitia, quam gesserunt.

CAPUT XIII.

Comminatur iis, qui peccaverunt; quo ad pœnitentiam provocet, ne ad ipsos veniens cogatur severe eos castigare data sibi a Christo potestate, cujus virtutem merito deberent in seipsis agnoscere, additque generalem exhortationem, & salutationes.

A 1 Ecce tertio hoc venio ad vos. * In ore duorum, vel trium testium stabit omne verbum.
(* Deut. 19. d. 15. Matth. 18. c. 16. Joan. 8. b. 17. Heb. 10. e. 28.)
2 Prædixi, & prædico, ut præsens, & nunc absens, iis qui ante peccaverunt, & ceteris omnibus, quoniam si venero iterū, non parcam.
3 An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus, qui in vobis non infirmatur, sed potens est in vobis?
B 4 Nam etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi sumus in illo: sed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis.
5 Vosmetipsos tentate, si estis in fide: ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos, quia Christus Jesus in vobis est? nisi forte reprobi estis.
6 Spero autem, quod cognoscetis, quia nos non sumus reprobi.
C 7 Oramus autem Deum, ut nihil mali faciatis, non ut nos probati appareamus, sed ut vos quod bonum est faciatis, nos autem ut reprobi simus.
8 Non enim possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate.
9 Gaudemus enim, quoniam nos infirmi sumus, vos autem potentes estis. Hoc & oramus vestram consummationem.
10 Ideo hæc absens scribo, ut non præsens durius agam secundum potestatem, quam Dominus dedit mihi in ædificationem, & non in destructionem.
D 11 De cetero, fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini, idem sapite, pacem habete, & Deus pacis, & dilectionis erit vobiscum.
12 Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti.
13 Gratia Domini nostri Jesu Christi, & charitas Dei, & communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD GALATAS.

CAPUT PRIMUM.

Reprehendit Galatas Apostolus, quod abduci se permiserint a veritate, quam ab ipso acceperant, cum sola hæc tenenda sit, eamque non ab homine, sed per Christi revelationem ipse didicerit, & tanta solertia postea illam docuerit, quanta ipsam antea impugnabat: addens, quando ipsum Deus ad evangelizandum segregaverit.

1 Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum, & Deum Patrem, qui suscitavit eum a mortuis: A
2 Et qui mecum sunt omnes fratres, Ecclesiis Galatiæ.
3 Gratia vobis, & pax a Deo Patre, & Domino nostro Jesu Christo,
4 Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de præsenti sæculo nequam secundum voluntatem Dei & Patris nostri,
5 Cui est gloria in sæcula sæculorum: Amen. B
6 Miror, quod sic tam cito transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud Evangelium:
7 Quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Christi.
8 Sed licet nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.
9 Sicut prædiximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit præter id, quod accepistis, anathema sit.
10 Modo enim hominibus suadeo, an Deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.
11 * Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem; (* 1. Cor. 15. a. 1.)
12 * Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi. (* Eph. 3. a. 3.)
13 Audistis enim conversationem meam aliquando in Judaismo, quoniam supra modum persequebar Ecclesiam Dei, & expugnabam illā, C
14 Et proficiebam in Judaismo supra multos coætaneos meos in genere meo, abundantius æmulator existens paternarum mearum traditionum.
15 Cum autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam suam,
16 Ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in Gentibus; continuo non acquievi carni & sanguini,
17 Neque veni Jerosolymam ad antecessores meos Apostolos: sed abii in Arabiam, & iterum reversus sum Damascum: D
18 Deinde post annos tres veni Jerosolymam videre Petrum, & mansi apud eum diebus quindecim:
19 Alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Jacobum fratrem Domini.
20 Quæ autem scribo vobis, ecce coram Deo, quia non mentior.
21 Deinde veni in partes Syriæ, & Ciliciæ.
22 Eram autem ignotus facie Ecclesiis Judææ, quæ erant in Christo:
23 Tantum autem auditum habebant: quoniam qui persequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat:
24 Et in me clarificabant Deum.

CAPUT II.

Paulus Evangelii veritatem libere semper
docuit inter Gentes, approbantibus id primis
Apostolis, & nihil ad id addentibus, sed Pau-
lum in socium recipientibus: qui etiam pa-
lam reprehendit Cepham, ostendens, quod non
ex legis operibus quisquam justificetur, sed per
fidem in Christum.
A 1 DEinde post annos quatuordecim ite-
rum ascendi Jerosolymam cum Bar-
naba, assumpto & Tito.
2 Ascendi autem secundum revelationem:
& contuli cum illis Evangelium, quod præ-
dico in Gentibus, seorsum autem iis, qui
videbantur aliquid esse: ne forte in vacuum
currerem, aut cucurrissem.
3 Sed neque Titus, qui mecum erat, cum
esset Gentilis, compulsus est circumcidi:
4 Sed propter subintroductos falsos fratres,
qui subintroierunt explorare libertatem no-
stram, quam habemus in Christo Jesu, ut
nos in servitutem redigerent.
B 5 Quibus neque ad horam cessimus subjectio-
ne, ut veritas Evangelii permaneat apud vos:
6 Ab iis autem, qui videbantur esse ali-
quid, (quales aliquando fuerint, nihil mea
* Deut. 10. d.17. interest. * Deus personam hominis non ac-
Job. 34. b. 19. cipit) mihi enim qui videbantur esse ali-
Sap. 6 b. 8. quid, nihil contulerunt.
Eccli. 35. b. 15. 7 Sed contra cum vidissent quod creditum
Act. 10. e. 34. est mihi Evangelium præputii, sicut & Pe-
Rom. 2. b. 11. tro circumcisionis:
Ephes. 6. b. 9. 8 (Qui enim operatus est Petro in Apo-
Coloss. 3. d.25. stolatum circumcisionis, operatus est & mi-
1. Petr. 1. c.17. hi inter Gentes)
9 Et cum cognovissent gratiam, quæ data
est mihi, Jacobus, & Cephas, & Joannes,
qui videbantur columnæ esse, dexteras dede-
runt mihi, & Barnabæ societatis, ut nos in
Gentes, ipsi autem in circumcisionem:
10 Tantum ut pauperum memores essemus:
quod etiam solicitus fui hoc ipsum facere.
11 Cum autem venisset Cephas Antiochiam,
in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat.
C 12 Prius enim quam venirent quidam a Ja-
cobo, cum Gentibus edebat: cum autem ve-
nissent, subtrahebat, & segregabat se, ti-
mens eos, qui ex circumcisione erant.
13 Et simulationi ejus consenserunt ceteri
Judæi, ita ut & Barnabas duceretur ab eis
in illam simulationem.
14 Sed cum vidissem, quod non recte am-
bularent ad veritatem Evangelii, dixi Ce-
phæ coram omnibus: Si tu, cum Judæus sis,
gentiliter vivis, & non judaice, quomodo
Gentes cogis judaizare?
15 Nos natura Judæi, & non ex Gentibus
peccatores.
D 16 Scientes autem, quod non justificatur
homo ex operibus legis, nisi per fidem Jesu
Christi, & nos in Christo Jesu credimus, ut
justificemur ex fide Christi, & non ex ope-
* Rom. 3. c.20. ribus legis: * propter quod ex operibus legis
non justificabitur omnis caro.
17 Quod si quærentes justificari in Christo,
inventi sumus & ipsi peccatores, numquid
Christus peccati minister est? Absit.
18 Si enim quæ destruxi, iterum hæc ædi-
fico, prævaricatorem me constituo.
19 Ego enim per legem legi mortuus sum, ut
Deo vivam: Christo confixus sum cruci.
20 Vivo autem, jam non ego: vivit vero in
me Christus. Quod autem nunc vivo in car-
ne, in fide vivo filii Dei, qui dilexit me,
& tradidit semetipsum pro me.
21 Non abjicio gratiam Dei. Si enim per le-
gem justitia, ergo gratis Christus mortuus est.

CAPUT III.

Sicut Abrahæ, ita & posteris, non ex legis o-
peribus, sed ex fide in Christum datus est Spiri-
tus Sanctus: subditi autem legi, cum nemo præ-
stet legem, maledicti sunt: sed hanc maledictio-
nem Christus in se suscipiens, nos ab ea libera-
vit: promissiones vero factæ Abrahæ per fidem
complentur; licet interim lex tamquam pædago-
gus data fuerit, quæ non poterat justificare.
A 1 O Insensati Galatæ, quis vos fascina-
vit non obedire veritati, ante quo-
rum oculos Jesus Christus præscriptus est,
in vobis crucifixus?
2 Hoc solum a vobis volo discere: Ex operibus
legis Spiritum accepistis, an ex auditu fidei?
3 Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis,
nunc carne consummemini?
4 Tanta passi estis sine causa? si tamen si-
ne causa.
5 Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & o-
peratur virtutes in vobis, ex operibus legis,
an ex auditu fidei?
6 Sicut scriptum est: * Abraham credidit * Gen. 15. b.6.
Deo, & reputatum est illi ad justitiam. Rom. 4 a. 3.
7 Cognoscite ergo, quia qui ex fide sunt, Jac. 2. d. 23.
ii sunt filii Abrahæ.
8 Providens autem Scriptura, quia ex fide
justificat Gentes Deus, prænuntiavit Abrahæ:
* Quia benedicentur in te omnes Gentes. B
9 Igitur qui ex fide sunt, benedicentur * Gen. 12. a.3.
cum fideli Abraham. Eccli. 44. c.20.
10 Quicumque enim ex operibus legis sunt,
sub maledicto sunt. Scriptum est enim: * Ma-
ledictus omnis, qui non permanserit in omni- * Deut. 27. d. 26.
bus, quæ scripta sunt in Libro legis, ut faciat ea.
11 Quoniam autem in lege nemo justifi-
catur apud Deum, manifestum est: * quia * Hab. 2. a 4
justus ex fide vivit. Rom. 1. b. 17.
12 Lex autem non est ex fide, sed, * Qui
fecerit ea, vivet in illis. * Lev. 18. a.5.
13 Christus nos redemit de maledicto legis,
factus pro nobis maledictum: quia scriptum est: * Deut. 21. d.23.
* Maledictus omnis qui pendet in ligno:
14 Ut in Gentibus benedictio Abrahæ fie-
ret in Christo Jesu, ut pollicitationem Spi-
ritus accipiamus per fidem.
15 Fratres (secundum hominem dico) * * Hebr. 9. e.17.
tamen hominis confirmatum testamentum ne- C
mo spernit, aut superordinat.
16 Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini
ejus. Non dicit: Et seminibus, quasi in multis,
sed quasi in uno: Et semini tuo qui est Christus.
17 Hoc autem dico, testamentum confir-
matum a Deo, quæ post quadringentos &
triginta annos facta est Lex, non irritum
facit ad evacuandam promissionem.
18 Nam si ex lege hæreditas, jam non ex
promissione. Abrahæ autem per repromissio-
nem donavit Deus.
19 Quid igitur lex? Propter transgressiones po-
sita est, donec veniret semen cui promiserat,
ordinata per Angelos in manu mediatoris.
20 Mediator autem unius non est: Deus
autem unus est.
21 Lex ergo adversus promissa Dei? Ab-
sit. Si enim data esset lex, quæ posset vi-
vificare, vere ex lege esset justitia. D
22 * Sed conclusit Scriptura omnia sub pec- * Rom. 3. b. 9.
cato, ut promissio ex fide Jesu Christi dare-
tur credentibus.
23 Prius autem quam veniret fides, sub
lege custodiebamur conclusi in eam fidem,
quæ revelanda erat.
24 Itaque lex pædagogus noster fuit in
Christo, ut ex fide justificemur.
25 At ubi venit fides, jam non sumus sub
pædagogo.
26 Omnes enim filii Dei estis per fidem,
quæ est in Christo Jesu.
27 * Quicumque enim in Christo baptizati * Rom. 6. a. 3.
estis, Christum induistis.
28 Non est Judæus, neque Græcus: non est ser-
vus, neq; liber: non est masculus, neque femina.
Omnes enim vos unum estis in Christo Jesu.
29 Si autem vos Christi, ergo semen Abra-
hæ estis, secundum promissionem hæredes.

CAPUT IV.

Ante Christum natum Judæi, in modum hære-
dis adhuc parvuli, sub lege continebantur, tam-
quam sub tutore: conatur autem eos a legis servi-
tute revocare, cum fide acceperint filiorum ado-
ptionem, commemorans, quanto fervore ipsum ac
prædicationem ipsius antea acceperint: & simul
ad hoc typum adferens de duobus Abrahæ filiis,
duo testamenta designantibus, per quod docet le-
gis æmulatores a Christi hæreditate ejiciendos.
1 DIco autem: Quanto tempore heres A
parvulus est, nihil differt a servo,
cum sit dominus omnium:

2 Sed

2 Sed sub tutoribus, & actoribus est usque ad præfinitum tempus a patre.

3 Ita & nos cum essemus parvuli, sub elementis mundi eramus servientes.

4 At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege,

5 Ut eos, qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus.

6 Quoniam autem estis filii, misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra clamantem: Abba, Pater.

7 Itaque jam non est servus, sed filius. Quod si filius, & hæres per Deum.

8 Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis, qui natura non sunt dii, serviebatis.

B

9 Nunc autem cum cognoveritis Deum, imo cogniti sitis a Deo, quomodo convertimini iterum ad infirma, & egena elementa, quibus denuo servire vultis?

10 Dies observatis, & menses, & tempora, & annos.

11 Timeo vos, ne forte sine causa laboraverim in vobis.

12 Estote sicut ego, quia & ego sicut vos; fratres, obsecro vos: Nihil me læsistis.

13 Scitis autem, quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis jampridem: & tentationem vestram in carne mea

14 Non sprevistis, neque respuistis: sed sicut Angelum Dei excepistis me, sicut Christum Jesum.

15 Ubi est ergo beatitudo vestra? testimonium enim perhibeo vobis, quia si fieri posset, oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi.

16 Ergo inimicus vobis factus sum, verum dicens vobis?

C

17 Æmulantur vos non bene: sed excludere vos volunt, ut illos æmulemini.

18 Bonum autem æmulamini in bono semper: & non tantum cum præsens sum apud vos.

19 Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.

20 Vellem autem esse apud vos modo, & mutare vocem meam: quoniam confundor in vobis.

21 Dicite mihi qui sub lege vultis esse, legem non legistis?

22 Scriptum est enim: Quoniam Abraham duos filios habuit, * unum de ancilla, * & unum de libera.

*Gen. 16. d. 15. * Gen. 21. a. 2.*

D

23 Sed qui de ancilla, secundũ carnem natus est: qui autem de libera, per repromissionem;

24 Quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo testamenta. Unum quidem in monte Sina, in servitutem generans: quæ est Agar.

25 Sina enim mons est in Arabia, qui conjunctus est ei, quæ nunc est Jerusalem, & servit cum filiis suis.

26 Illa autem, quæ sursum est Jerusalem, libera est, quæ est mater nostra.

27 Scriptum est enim: * Lætare sterilis, quæ non paris: erumpe, & clama, quæ non parturis, quia multi filii desertæ, magis quam ejus, quæ habet virum.

Isaiæ 54 a. 1.

28 * Nos autem fratres secundum Isaac, promissionis filii sumus.

Rom. 9. b. 8.

29 Sed quomodo tunc is, qui secundum carnem natus fuerat, persequebatur eum, qui secundum spiritum; ita & nunc.

30 Sed quid dicit Scriptura? * Ejice ancillam, & filium ejus; non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ.

Gen. 21. a. 10.

31 Itaque, fratres, non sumus ancillæ filii, sed liberæ: qua libertate Christus nos liberavit.

CAPUT V.

Qui legis operibus justificari cupit, expers est fructus Christi, in quo nec prodest circumcisio, nec præputium, sed fides viva: hortatur ergo, ut caveant a seductoribus, studeantque mutuæ dilectioni: caro autem semper repugnans spiritui, trahit ad carnis opera, quæ separant a regno cælorum: spiritus autem adfert fructus, quibus illud consequimur, etiam si legis opera non præstemus.

A

1 State, & nolite iterum jugo servitutis contineri.

2 * Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.

Actor. 15. a. 1.

3 Testificor autem rursus omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est universæ legis faciendæ.

4 Evacuati estis a Christo, qui in lege justificamini: a gratia excidistis.

5 Nos enim spiritu ex fide spem justitiæ expectamus.

6 Nam in Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides, quæ per charitatem operatur.

B

7 Currebatis bene: quis vos impedivit veritati non obedire?

8 Persuasio hæc non est ex eo, qui vocat vos.

9 * Modicum fermentum totam massam corrumpit.

1. Cor. 5. b. 6.

10 Ego confido in vobis in Domino, quod nihil aliud sapietis: qui autem conturbat vos, portabit judicium, quicumque est ille.

11 Ego autem, fratres, si circumcisionem adhuc prædico, quid adhuc persecutionem patior? Ergo evacuatum est scandalum crucis.

12 Utinã & abscindantur qui vos conturbant.

13 Vos enim in libertatem vocati estis fratres: tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per charitatem Spiritus servite invicem.

C

14 Omnis enim lex in uno sermone impletur: * Diliges proximum tuum sicut teipsum.

Levit. 19. d. 18. Matth. 22. d. 39. Rom. 13. c. 8.

15 Quod si invicem mordetis, & comeditis, videte, ne ab invicem consumamini.

16 Dico autem: * Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis.

1. Pet. 2. c. 11.

17 Caro enim concupiscit adversus spiritum: spiritus autem adversus carnem; hæc enim sibi invicem adversantur, ut non quæcumque vultis, illa faciatis.

18 Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege.

19 Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria,

20 Idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ,

21 Invidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia: quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.

22 Fructus autem Spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas,

23 Mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Adversus hujusmodi non est lex.

24 Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis.

25 Si spiritu vivimus, spiritu & ambulemus.

26 Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes.

CAPUT VI.

Cum humilitate juvandus est proximus, nec aliorum laudes curandæ; semperque bene operandum est, ut tempore suo metamus vitam æternam: rursum monet, ut caveant a seductoribus, qui cum legem suadeant, ipsi illam non observant: Paulus autem in solo Christo crucifixo gloriatur, ad quem nec circumcisio, nec præputium quidquam faciunt.

A

1 Fratres, & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, *ne & tu tenteris.

2 Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.

3 Nam si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit.

B

4 Opus autem suum probet unusquisque, & sic in semetipso tantum gloriam habebit, & non in altero.

5 * Unusquisque enim onus suum portabit.

1. Cor. 3. b. 8.

6 Communicet autem is, qui catechizatur verbo, ei, qui se catechizat, in omnibus bonis.

7 Nolite errare: Deus non irridetur.

8 Quæ enim seminaverit homo, hæc & metet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem: qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam.

C

9 * Bonum autem facientes non deficiamus; tempore enim suo metemus non deficientes.

2. Thes. 3. c. 13.

10 Ergo dum tempus habemus, operemur bonũ ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.

11 Videte, qualibus litteris scripsi vobis mea manu.

12 Quicumque enim volunt placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, tantum ut crucis Christi persecutionem non patiantur.

13 Neque enim qui circumciduntur, legem custodiunt: sed volunt vos circumcidi, ut in carne vestra glorientur.

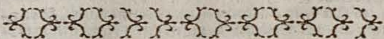
D 14 Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi: per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.

15 In Christo enim Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque praeputium, sed nova creatura.

16 Et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos, & misericordia, & super Israel Dei.

17 De cetero nemo mihi molestus sit: ego enim stigmata Dñi Jesu in corpore meo porto.

18 Gratia Domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro, fratres. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD EPHESIOS.
CAPUT PRIMUM.

Deum benedicit Apostolus, qui praedestinatos plurimis, iisque maximis per Christum Filium affecit beneficiis: agitque Deo gratias ob fidem ac dilectionem Ephesiorum erga proximos, orans, ut perfectam adipiscantur sapientiam: ostendens etiam Christi a mortuis suscitati exaltationem, qui constitutus est caput super omnem Ecclesiam.

A 1 Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, omnibus sanctis, qui sunt Ephesi, & fidelibus in Christo Jesu.

D 2 Gratia vobis, & pax a Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo.

*2. Cor. 1. a. 3. 1. Petr. 1. a. 3. — 3 * Benedictus Deus & Pater Dñi nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in caelestibus in Christo,

4 Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti & immaculati in conspectu ejus in charitate.

B 5 Qui praedestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suae,

6 In laudem gloriae gratiae suae, in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo.

7 In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum, secundum divitias gratiae ejus,

8 Quae superabundavit in nobis in omni sapientia, & prudentia:

A 9 Ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suae secundum beneplacitum ejus, quod proposuit in eo,

10 In dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quae in caelis, & quae in terra sunt, in ipso.

B 11 In quo etiam & nos sorte vocati sumus, praedestinati secundum propositum ejus, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suae:

*1. Cor. 3. b. 8. — 12 Ut simus in laudem gloriae ejus nos, qui ante speravimus in Christo.

C 13 In quo & vos, cum audissetis verbum veritatis, (Evangelium salutis vestrae) in quo & credentes signati estis Spiritu promissionis sancto,

14 Qui est pignus haereditatis nostrae, in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriae ipsius.

15 Propterea & ego audiens fidem vestram, quae est in Domino Jesu, & dilectionem in omnes sanctos,

16 Non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis,

17 Ut Deus Domini nostri Jesu Christi pater gloriae, det vobis spiritum sapientiae & revelationis in agnitione ejus:

18 Illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis, quae sit spes vocationis ejus, & quae divitiae gloriae haereditatis ejus in sanctis: D

19 Et quae sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credimus * secundum operationem potentiae virtutis ejus, * Infra 3. b. 7.

20 Quam operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis, & constituens ad dexteram suam in caelestibus,

21 Supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solum in hoc saeculo, sed etiam in futuro.

22 * Et omnia subjecit sub pedibus ejus: & ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, * Psal. 8. b. 8.

23 Quae est corpus ipsius, & plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur.

CAPUT II.

Peccatis antea mortui per Christum vivificati sunt, non suis operibus, sed gratis per fidem: ostendit, Gentes quae prius alienae erant a Dei promissionibus, jam per Christum & fidem, quae Dei donum est, factas esse sanctorum concives, idemque habere fundamentum cum Patriarchis ac Prophetis.

1 Et vos cum essetis mortui delictis, & peccatis vestris, A Col. 2. c. 13.

2 In quibus aliquando ambulastis secundum saeculum mundi hujus, secundum principem potestatis aeris hujus, spiritus, qui nunc operatur in filios diffidentiae,

3 In quibus & nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostrae, facientes voluntatem carnis, & cogitationum, & eramus natura filii irae, sicut & ceteri:

4 Deus autem, qui dives est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos,

5 Et cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo, (cujus gratia estis salvati) B

6 Et conresuscitavit, & consedere fecit in caelestibus in Christo Jesu,

7 Ut ostenderet in saeculis supervenientibus abundantes divitias gratiae suae in bonitate super nos in Christo Jesu.

8 Gratia enim estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis. Dei enim donum est,

9 Non ex operibus, ut ne quis glorietur.

10 Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Jesu in operibus bonis, quae praeparavit Deus, ut in illis ambulemus.

11 Propter quod memores estote, quod aliquando vos Gentes in carne, qui dicimini praeputium ab ea, quae dicitur circumcisio in carne, manu facta: C

12 Quia eratis illo in tempore sine Christo, alienati a conversatione Israel, & hospites testamentorum, promissionis spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo.

13 Nunc autem in Christo Jesu vos, qui aliquando eratis longe, facti estis prope in sanguine Christi.

14 Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum, & medium parietem maceriae solvens, inimicitias in carne sua:

15 Legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in semetipso in unum novum hominem, faciens pacem:

16 Et reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso. D

17 Et veniens evangelizavit pacem vobis, qui longe fuistis, & pacem iis, qui prope.

18 * Quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno Spiritu ad Patrem. * Rom. 5. a. 2.

19 Ergo jam non estis hospites, & advenae, sed estis cives sanctorum, & domestici Dei:

20 Superaedificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu:

21 In quo omnis aedificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino:

22 In quo & vos coaedificamini in habitaculum Dei in Spiritu.

CAPUT III.

Paulus docuit hoc mysterium, Prophetis & Apostolis revelatum, quod Gentes essent per Christum participes promissionum Dei; quem orat, ut spiritu corroborentur, & in charitate radicati ad plenum in divinis mysteriis edoceantur.

A

1 HUjus rei gratia ego Paulus vinctus Christi Jesu, pro vobis Gentibus,

2 Si tamen audistis dispensationem gratiæ Dei, quæ data est mihi in vobis:

3 Quoniam secundum revelationem notum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi in brevi:

4 Prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in mysterio Christi:

5 Quod aliis generationibus non est agnitum filiis hominum, sicuti nunc revelatum est sanctis Apostolis ejus, & Prophetis in Spiritu:

6 Gentes esse cohæredes, & concorporales, & comparticipes promissionis ejus in Christo Jesu per Evangelium:

B

7 Cujus factus sum minister secundum donum gratiæ Dei, quæ data est mihi * secundum operationem virtutis ejus. (* Supr. 1. d.19.)

8 * Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, in Gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi, (*1. Cor. 15. b.9.)

9 Et illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti absconditi a sæculis in Deo, qui omnia creavit.

10 Ut innotescat principatibus, & potestatibus in cælestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei,

11 Secundum præfinitionem sæculorum, quam fecit in Christo Jesu Domino nostro:

C

12 In quo habemus fiduciam, & accessum in confidentia per fidem ejus.

13 Propter quod peto, ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis: quæ est gloria vestra.

14 Hujus rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Jesu Christi,

15 Ex quo omnis paternitas in cælis, & in terra nominatur,

16 Ut det vobis secundum divitias gloriæ suæ virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorem hominem,

17 Christum habitare per fidem in cordibus vestris: in charitate radicati, & fundati,

D

18 Ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum:

19 Scire etiam supereminentem scientiæ charitatem Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.

20 Ei autem, qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus aut intelligimus, secundum virtutem, quæ operatur in nobis;

21 Ipsi gloria in Ecclesia, & in Christo Jesu in omnes generationes sæculi sæculorum. Amen.

CAPUT IV.

Ad unitatem spiritus hortatur, ostendens, Christum diversa diversis dedisse charismata, & ad sui corporis ædificationem varios in Ecclesia instituisse ordines ad finem usque mundi: monet igitur, ut exuto veteri homine novum induant, utriusque partes explicans: rursumque monet, ut in hoc corpore manentes separentur ab iis, qui mente excæcati sequuntur effræne carnis desideria, & novos induant mores damnatis prioribus.

A

1 OBsecro itaque vos ego vinctus in Domino, * ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis, (*1. Cor. 7. d.27. Philip. 1. d.27.)

2 Cum omni humilitate, & mansuetudine, cum patientia, supportantes invicem in charitate, (* Rom. 12.d.10.)

B

3 * Soliciti servare unitatem Spiritus in vinculo pacis. (* Mal. 2 b 10.)

4 Unum corpus, & unus Spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. (* Rom. 12. a.3. 1. Cor. 12.b.11.)

5 Unus Dñs, una fides, unum baptisma.

6 * Unus Deus & Pater omnium, qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis.

7 * Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. (2. Cor. 10.d.13.)

8 Propter quod dicit: * Ascendens in altum captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus. (* Psal. 67.c.19.)

9 Quod autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit primum in inferiores partes terræ?

10 Qui descendit, ipse est & qui ascendit super omnes cælos, ut impleret omnia.

11 Et ipse dedit quosdam quidem * Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem pastores, & doctores, (*1. Cor. 12.d.28.)

C

12 Ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi:

13 Donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filii Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi:

14 Ut jam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris.

15 Veritatem autem facientes in charitate crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus:

D

16 Ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem juncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram uniuscujusque membri, augmentum corporis facit in ædificationem sui in charitate.

17 * Hoc igitur dico, & testificor in Domino, ut jam non ambuletis, sicut & Gentes ambulant in vanitate sensus sui, (* Rom. 1. c.21)

18 Tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a vita Dei per ignorantiam, quæ est in illis propter cæcitatem cordis ipsorum:

E

19 Qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam.

20 Vos autem non ita didicistis Christum,

21 Si tamen illum audistis, & in ipso edocti estis, sicut est veritas in Jesu,

22 * Deponere vos secundum pristinam conversationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. (* Coloss. 3. b. 8.)

23 * Renovamini autem spiritu mentis vestræ, (* Rom. 6. a. 4.)

24 * Et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitate veritatis. (* Coloss. 3. b. 10.)

25 * Propter quod deponentes mendacium loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, quoniam sumus invicem membra. (*1. Pet 2. a. 1. Zach. 8. c. 16.)

F

26 * Irascimini, & nolite peccare: sol non occidat super iracundiam vestram. (* Psal. 4. a. 5.)

27 Nolite locum dare diabolo.

28 * Qui furabatur, jam non furetur: magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. (* Jacob. 4. b. 7.)

29 Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus.

G

30 Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis.

31 Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia.

32 * Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem, sicut & Deus in Christo donavit vobis. (* Coloss. 3. c.13.)

CAPUT V.

Hortatur, ut Christum imitentur, longe separati ab omni vitio ac scelere, & redimentes tempus, assumant spiritualia, quæ tradit, exercitia: uxores vult subditas esse viris, viros autem diligere uxores, sicut Christus dilexit Ecclesiam.

A

1 ESTote ergo imitatores Dei, sicut filii charissimi:

2 * Et ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suavitatis. (* Joan. 13.d.34. & 15. b. 12. 1. Joan. 4. d 21.)

3 * Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos: (* Coloss. 3. a. 5.)

4 Aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio.

B

5 Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus, non ha-

bet hæreditatem in regno Christi, & Dei.
6 *Nemo vos seducat inanibus verbis; propter
hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ.
7 Nolite ergo effici participes eorum.
8 Eratis enim aliquando tenebræ, nunc au-
tem lux in Dño. Ut filii lucis ambulate.
9 Fructus enim lucis est in omni bonita-
te, & justitia, & veritate:
10 Probantes quid sit beneplacitum Deo:
11 Et nolite communicare operibus infru-
ctuosis tenebrarum, magis autem redarguite.
12 Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis,
turpe est & dicere.
13 Omnia autem, quæ arguuntur, a lu-
mine manifestantur; omne enim, quod ma-
nifestatur, lumen est.
14 Propter quod dicit: Surge qui dormis, &
exurge a mortuis, & illuminabit te Christus.
15 Videte itaque fratres, quomodo caute
ambuletis: * non quasi insipientes,
16 Sed ut sapientes: redimentes tempus,
quoniam dies mali sunt.
17 * Propterea nolite fieri imprudentes,
sed intelligentes quæ sit voluntas Dei.
18 Et nolite inebriari vino, in quo est lu-
xuria: sed implemini Spiritu sancto,
19 Loquentes vobismetipsis in psalmis, &
hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes,
& psallentes in cordibus vestris Domino,
20 Gratias agentes semper pro omnibus, in
nomine Dñi nostri Jesu Christi Deo & Patri,
21 Subjecti invicem in timore Christi.
22 * Mulieres viris suis subditæ sint, sic-
ut Domino,
23 * Quoniam vir caput est mulieris, sic-
ut Christus caput est Ecclesiæ: Ipse salvator
corporis ejus.
24 Sed sicut Ecclesia subjecta est Christo,
ita & mulieres viris suis in omnibus.
25 * Viri diligite uxores vestras, sicut &
Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tra-
didit pro ea,
26 Ut illam sanctificaret, mundans lava-
cro aquæ in verbo vitæ,
27 Ut exhiberet ipse sibi gloriosam Eccle-
siam, non habentem maculam, aut rugam,
aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta &
immaculata.
28 Ita & viri debent diligere uxores suas
ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit,
seipsum diligit.
29 Nemo enim umquam carnem suam odio
habuit, sed nutrit, & fovet eam, sicut &
Christus Ecclesiam:
30 Quia membra sumus corporis ejus, de
carne ejus, & de ossibus ejus.
31 * Propter hoc relinquet homo patrem,
& matrem suam, & adhærebit uxori suæ: &
* erunt duo in carne una.
32 Sacramentum hoc magnum est: ego au-
tem dico in Christo, & in Ecclesia.
33 Verumtamen & vos singuli, unusquis-
que uxorem suam sicut seipsum diligat: uxor
autem timeat virum suum.

CAPUT VI.

Filii parentibus, servique dominis obediant: rursumque parentes erga filios, & domini erga servos sui memores sint officii: monet, Dei armaturam, cujus partes explicat, induendam ad resistendum spiritualibus inimicis, petens etiam, ut pro se orent.

1 FIlii obedite parentibus vestris in Do-
mino; hoc enim justum est.
2 * Honora patrem tuum, & matrem tuam,
quod est mandatum primum in promissione,
3 Ut bene sit tibi, & sis longævus super
terram.
4 Et vos patres nolite ad iracundiam provo-
care filios vestros: sed educate illos in di-
sciplina, & correptione Domini.
5 * Servi obedite dominis carnalibus cum
timore, & tremore, in simplicitate cordis
vestri, sicut Christo:
6 Non ad oculum servientes, quasi homi-
nibus placentes, sed ut servi Christi, facien-
tes voluntatem Dei ex animo,
7 Cum bona voluntate servientes, sicut
Domino, & non hominibus:

*Matt. 24. a. 4. Marc. 13. a. 5. — C — Luc. 21. b. 8. 2. Thes. 2. a. 3. — D — * Col. 4. a. 5. — * Rom. 12. a. 2. 1. Thes. 4. a. 3. — * Gen. 3. c. 15. Col. 3. c. 18. — E — 1. Petr. 3. a. 1. *1. Cor. 11. a. 3. * Col. 3. c. 19. — F — * Gen. 2. d. 24. — G — Matth. 19. a. 5. Marc. 10. a. 7. *1. Cor. 6. d. 16. — A — *Exod. 20. c. 12. Deut. 5. b. 16. Eccli. 3. b. 9. Matth. 15. a. 4. Marc. 7. b. 10. Col. 3. c. 20. * Col. 3. d. 22. Tit. 2. c. 9.

8 Scientes, quoniam unusquisque quodcum-
que fecerit bonum, hoc recipiet a Domino,
sive servus, sive liber.
9 Et vos domini eadem facite illis, remit-
tentes minas: scientes, quia & illorum,
& vester Dominus est in cælis: * & perso-
narum acceptio non est apud eum.
10 De cetero fratres, confortamini in Do-
mino, & in potentia virtutis ejus.
11 Induite vos armaturam Dei, ut possitis
stare adversus insidias diaboli.
12 Quoniam non est nobis colluctatio ad-
versus carnem & sanguinem, sed adversus
principes, & potestates, adversus mundi re-
ctores tenebrarum harum contra spiritualia
nequitiæ, in cælestibus.
13 Propterea accipite armaturam Dei, ut
possitis resistere in die malo, & in omnibus
perfecti stare.
14 State ergo succincti lumbos vestros in
veritate, & induti loricam justitiæ,
15 Et calceati pedes in præparatione Evan-
gelii pacis:
16 In omnibus sumentes scutum Fidei, in
quo possitis omnia tela nequissimi ignea ex-
tinguere:
17 * Et galeam salutis assumite, & gla-
dium spiritus (quod est verbum Dei)
18 Per omnem orationem, & obsecrationem
orantes omni tempore in spiritu: & in ipso
* vigilantes in omni instantia, & obsecra-
tione pro omnibus sanctis:
19 * Et pro me, ut detur mihi sermo in a-
pertione oris mei cum fiducia, notum face-
re mysterium Evangelii:
20 Pro quo legatione fungor in catena, ita ut
in ipso audeam, prout oportet me loqui.
21 Ut autem & vos sciatis quæ circa me
sunt, quid agam, omnia vobis nota faciet
Tychicus, charissimus frater, & fidelis mini-
ster in Domino,
22 Quem misi ad vos in hoc ipsum, ut co-
gnoscatis quæ circa nos sunt, & consoletur
corda vestra.
23 Pax fratribus, & charitas cum fide, a
Deo Patre, & Domino Jesu Christo.
24 Gratia cum omnibus, qui diligunt Do-
minum nostrum Jesum Christum in incorru-
ptione. Amen.

1. Petr. 2. c. 18. — B — * Deut. 10. d. 17. 2. Par. 19. b. 7. Job. 34. b. 19. Sap. 6. b. 8. Eccli. 35. b. 15. Act. 10. e. 34. — C — Rom. 2. b. 11. Col. 3. d. 25. 1. Petr. 1. c. 17. — * Isaiæ 59. d. 17. 1. Thes. 5. b. 8. * Col. 4. a. 2. * Col. 4. a. 3. — D — 2. Thes. 3. a. 1.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD PHILIPPENSES.
CAPUT PRIMUM.

Ex magno affectu, quem habet erga Philippenses, manifestat eis, quod pressuræ suæ in majorem Evangelii fructum cesserint; quam utilitatem si non spectaret, omnino dissolvi cuperet, & esse cum Christo: eosque adhortatur, ut digne ad Christi Evangelium conversentur, dicens, quod pro ipso jam afflictiones sustinuerint.

1 PAulus & Timotheus servi Jesu Chri-
sti omnibus sanctis in Christo Jesu,
qui sunt Philippis, cum episcopis,
& diaconibus.
2 Gratia vobis, & pax a Deo Pa-
tre nostro, & Domino Jesu Christo.
3 Gratias ago Deo meo in omni memoria
vestri,
4 Semper in cunctis orationibus meis pro o-
mnibus vobis cum gaudio deprecationem fa-
ciens,
5 Super communicatione vestra in Evange-
lio Christi a prima die usque nunc.
6 Confidens hoc ipsum, quia qui cœpit in
vobis opus bonum, perficiet usque in diem
Christi Jesu:
7 Sicut est mihi justum hoc sentire pro o-
mnibus vobis, eo quod habeam vos in cor-

A — B

de, & in vinculis meis, & in defensione, &
confirmatione Evangelii, socios gaudii mei
omnes vos esse.
8 Testis enim mihi est Deus, quomodo cu-
piam omnes vos in visceribus Jesu Christi.
9 Et hoc oro, ut charitas vestra magis ac
magis abundet in scientia, & in omni sensu,
10 Ut probetis potiora, ut sitis sinceri, &
sine offensa in diem Christi,
11 Repleti fructu justitiæ per Jesum Chri-
stum, in gloriam & laudem Dei.
12 Scire autem vos volo, fratres, quia quæ
circa me sunt, magis ad profectum venerunt
Evangelii:
13 Ita ut vincula mea manifesta fierent in
Christo in omni prætorio, & in ceteris omnibus:
C 14 Et plures e fratribus in Domino confi-
dentes vinculis meis, abundantius auderent
sine timore verbum Dei loqui.
15 Quidam quidem & propter invidiam,
& contentionem, quidam autem & propter
bonam voluntatem Christum prædicant:
16 Quidam ex charitate, scientes quoniam
in defensionem Evangelii positus sum.
17 Quidam autem ex contentione Chri-
stum annuntiant non sincere, existimantes
pressuram se suscitare vinculis meis.
18 Quid enim? Dum omni modo, sive per
occasionem, sive per veritatem Christus an-
nuntietur, & in hoc gaudeo, sed & gaudebo.
19 Scio enim, quia hoc mihi proveniet ad
salutem per vestram orationem, & submini-
strationem Spiritus Jesu Christi,
20 Secundum expectationem, & spem meam,
quia in nullo confundar: sed in omni fidu-
cia, sicut semper, & nunc magnificabitur
Christus in corpore meo, sive per vitam,
sive per mortem.
21 Mihi enim vivere Christus est, & mori
lucrum.
D 22 Quod si vivere in carne, hic mihi fru-
ctus operis est: & quid eligam ignoro.
23 Coarctor autem e duobus, desiderium
habens dissolvi, & esse cum Christo, multo
magis melius:
24 Permanere autem in carne, necessa-
rium propter vos.
25 Et hoc confidens scio, quia manebo, &
permanebo omnibus vobis ad profectum ve-
strum, & gaudium fidei,
26 Ut gratulatio vestra abundet in Christo
Jesu in me, per meum adventum iterum ad
vos.
27 * Tantum digne Evangelio Christi con-
* Eph. 4. a. 1. Colos. 1. b. 10. 1. Thes. 2. c. 12. versamini, ut sive cum venero, & videro
vos, sive absens audiam de vobis, quia sta-
tis in uno spiritu unanimes, collaborantes
fidei Evangelii:
28 Et in nullo terreamini ab adversariis:
quæ illis est causa perditionis, vobis autem
salutis, & hoc a Deo:
29 Quia vobis donatum est pro Christo,
non solum ut in eum credatis, sed ut etiam
pro illo patiamini:
30 Idem certamen habentes, quale & vi-
distis in me, & nunc audistis de me.

CAPUT II.

Ad mutuam dilectionem & concordiam, animique modestiam miro affectu eos hortatur exemplo Christi, in cujus nomine omne genu nunc flectitur; utque suam in timore operentur salutem: congratulatur tum illis, quod inter malos sancte vivant, tum sibi, quod tales habeat discipulos: Timotheum laudat a sincera Evangelii prædicatione & obedientia; similiter & Epaphroditum, quem ad eos mittit, postquam ab ægritudine convaluit.

A 1 SI qua ergo consolatio in Christo, si
quod solatium charitatis, si qua so-
cietas spiritus, si qua viscera miserationis;
2 Implete gaudium meum, ut idem sapia-
tis, eamdem charitatem habentes, unani-
mes, idipsum sentientes,
3 Nihil per contentionem, neque per ina-
nem gloriam: sed in humilitate superiores
sibi invicem arbitrantes,
4 Non quæ sua sunt singuli consideran-
tes, sed ea, quæ aliorum.
5 Hoc enim sentite in vobis, quod & in
Christo Jesu:
6 Qui cum in forma Dei esset, non rapi-
nam arbitratus est esse se æqualem Deo,
7 Sed semetipsum exinanivit formam servi
accipiens, in similitudinem hominum fa-
ctus, & habitu inventus ut homo.
8 * Humiliavit semetipsum factus obediens * Hebr.
usque ad mortem, mortem autem crucis. 2. c. 9.
9 Propter quod & Deus exaltavit illum, B
& donavit illi nomen, quod est super omne
nomen,
10 * Ut in nomine Jesu omne genu flectatur * Isaiæ
cælestium, terrestrium, & infernorum: 45. d.
11 Et omnis lingua confiteatur, quia Do- 24.
minus Jesus Christus in gloria est Dei Patris. Rom.
12 Itaque, charissimi mei, (sicut semper obe- 14. c. 11.
distis) non ut in præsentia mei tantum, sed
multo magis nunc in absentia mea, cum me-
tu & tremore vestram salutem operamini;
13 Deus est enim, qui operatur in vobis &
velle, & perficere pro bona voluntate.
14 * Omnia autem facite sine murmura- *1. Pet.
tionibus, & hæsitationibus, 4. b. 9.
15 Ut sitis sine querela, & simplices filii
Dei, sine reprehensione, in medio nationis
pravæ & perversæ: inter quos lucetis sicut
luminaria in mundo,
16 Verbum vitæ continentes ad gloriam C
meam in die Christi, quia non in vacuum
cucurri, neque in vacuum laboravi.
17 Sed & si immolor supra sacrificium, &
obsequium fidei vestræ, gaudeo, & congra-
tulor omnibus vobis,
18 Idipsum autem & vos gaudete, & con-
gratulamini mihi.
19 Spero autem in Domino Jesu, * Timo- *Actor.
theum me cito mittere ad vos, ut & ego bono 16. a. 1.
animo sim, cognitis quæ circa vos sunt.
20 Neminem enim habeo tam unanimem,
qui sincera affectione pro vobis solicitus sit.
21 * Omnes enim quæ sua sunt quærunt, non *1. Cor.
quæ sunt Jesu Christi. 13. b. 5
22 Experimentum autem ejus cognoscite,
quia sicut patri filius, mecum servivit in E-
vangelio.
23 Hunc igitur spero me mittere ad vos,
mox ut videro quæ circa me sunt.
24 Confido autem in Domino, quoniam & D
ipse veniam ad vos cito.
25 Necessarium autem existimavi, Epaphrodi-
tum fratrem, & cooperatorem, & commilito-
nem meum, vestrum autem Apostolum, &
ministrum necessitatis meæ mittere ad vos,
26 Quoniam quidem omnes vos desiderabat:
& mœstus erat, propterea quod audieratis il-
lum infirmatum.
27 Nam & infirmatus est usque ad mortem:
sed Deus misertus est ejus: non solum au-
tem ejus, verum etiam & mei, ne tristitiam
super tristitiam haberem.
28 Festinantius ergo misi illum, ut viso eo
iterum gaudeatis, & ego sine tristitia sim.
29 Excipite itaque illum cum omni gaudio in
Dño, & ejusmodi cum honore habetote.
30 Quoniam propter opus Christi usq; ad mor-
tem accessit, tradens animam suam, ut impleret
id, quod ex vobis deerat erga meum obsequiū.

CAPUT III.

Nemo in legalibus gloriari potest, alioqui Paulo id maxime conveniret: qui tamen omnia hæc detrimentum arbitratus est, quo Dei justitiam ex fide in Christum adipisceretur, semper proficiens, ut tandem perfectionem consequeretur: quapropter Philippenses hortatur, ut ipsum, & non discolos, crucis Christi inimicos, imitentur.

1 DE cetero, fratres mei, gaudete in A
Dño. Eadem vobis scribere mihi qui-
dem non pigrum, vobis autem necessarium.
2 Videte canes, videte malos operarios,
videte concisionem.
3 Nos enim sumus circumcisio, qui spiri-
tu servimus Deo, & gloriamur in Christo Je-
su, & non in carne fiduciam habentes:
4 Quamquam ego habeam confidentiam &
in carne. Si quis alius videtur confidere in
carne, ego magis,
5 Circumcisus octavo die, ex genere Israel,

de

de tribu Beniamin, Hebræus ex Hebræis, * secundum legem Pharisæus: *Actor. 23. b. 6.

6 Secundum æmulationem persequens Ecclesiam Dei, secundum justitiam, quæ in lege est, conversatus sine querela.

B

7 Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta.

8 Verumtamen existimo, omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam,

9 Et inveniar in illo non habens meam justitiam, quæ ex lege est, sed illam, quæ ex fide est Christi Jesu: quæ ex Deo est justitia in fide

C

10 Ad cognoscendum illum, & virtutem resurrectionis ejus, & societatem passionum illius: configuratus morti ejus,

11 Si quo modo occurram ad resurrectionem, quæ est ex mortuis:

12 Non quod jam acceperim, aut jam perfectus sim: sequor autem, si quo modo comprehendam in quo & comprehensus sum a Christo Jesu.

13 Fratres, ego me non arbitror comprehendisse. Unum autem, quæ quidem retro sunt obliviscens, ad ea vero, quæ sunt priora, extendens meipsum,

14 Ad destinatum persequor, ad bravium supernæ vocationis Dei in Christo Jesu.

15 Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus: & si quid aliter sapitis, & hoc vobis Deus revelabit.

D

16 Verumtamen ad quod pervenimus, ut idē sapiamus, & in eadem permaneamus regula.

17 Imitatores mei estote fratres, & observate eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram.

18 * Multi enim ambulant, quos sæpe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Christi: *Rom. 16. c. 17.

19 Quorum finis interitus: quorum Deus venter est: & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt.

20 Nostra autem conversatio in cælis est: unde etiam Salvatorem expectamus Dominum nostrum Jesum Christum,

21 Qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, secundum operationem, qua etiam possit subjicere sibi omnia.

CAPUT IV.

Ad perseverantiam, & spirituale gaudium, modestiam, preces, & gratiarum actiones eos componit, pacem Dei ipsis exoptans, utque mordicus teneant quæcumque Dei sunt; laudans ipsos, quod per Epaphroditum necessaria ad ipsum miserint.

A

1 Itaque fratres mei charissimi, & desideratissimi, gaudium meum, & corona mea, sic state in Domino, charissimi.

2 Evodiam rogo, & Syntychen deprecor idipsum sapere in Domino.

3 Etiam rogo & te germane compar, adjuva illas, quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, & ceteris adjutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitæ.

4 Gaudete in Domino semper: iterum, dico, gaudete:

5 Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Dominus prope est.

B

6 Nihil solliciti sitis, sed in omni oratione, & obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud Deum.

7 Et pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras, in Christo Jesu.

8 De cetero fratres, quæcumque sunt vera, quæcumque pudica, quæcumque justa, quæcumque sancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate.

C

9 Quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me, hæc agite: & Deus pacis erit vobiscum.

10 Gavisus sum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruistis pro me sentire, sicut & sentiebatis; occupati autem eratis.

11 Non quasi propter penuriam dico; ego enim didici, in quibus sum, sufficiens esse.

12 Scio & humiliari, scio & abundare: (ubique & in omnibus institutus sum) & satiari, & esurire; & abundare, & penuriam pati.

13 Omnia possum in eo, qui me confortat.

14 Verumtamen bene fecistis communicantes tribulationi meæ.

D

15 Scitis autem & vos, Philippenses, quod in principio Evangelii, quando profectus sum a Macedonia, nulla mihi Ecclesia communicavit in ratione dati & accepti, nisi vos soli:

16 Quia & Thessalonicam semel, & bis in usum mihi misistis.

17 Non quia quæro datum, sed requiro fructum abundantem in ratione vestra.

18 Habeo autem omnia, & abundo: repletus sum, acceptis ab Epaphrodito quæ misistis, odorem suavitatis, * hostiam acceptam, placentem Deo. *Rom. 12. c. 1.

19 Deus autem meus impleat omne desiderium vestrum secundum divitias suas, in gloria in Christo Jesu.

20 Deo autem & Patri nostro gloria in sæcula sæculorum. Amen.

21 Salutate omnem sanctum in Christo Jesu.

22 Salutant vos, qui mecum sunt, fratres. Salutant vos omnes sancti, maxime autem qui de Cæsaris domo sunt.

23 Gratia Domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD COLOSSENSES.
CAPUT PRIMUM.

Audita Fide, Charitate ac Spe Colossensium, orat pro ipsis Apostolus, quo in scientia Dei bonisque operibus perficiantur: Christum Dei imaginem dicit, per quem omnia creata sunt, & qui caput est Ecclesiæ, quo omnia pacificata sunt: hortatur ergo, ut immobiles in Fide permaneant: seque dicit effectum Christi ministrum, ad prædicandum mysterium a sæculis absconditum, & nunc manifestatum.

A

1 PAULUS Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, & Timotheus frater:

2 Eis, qui sunt Colossis, sanctis, & fidelibus fratribus in Christo Jesu.

3 Gratia vobis, & pax a Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo. Gratias agimus Deo, & Patri Domini nostri Jesu Christi semper pro vobis orantes:

4 Audientes fidem vestram in Christo Jesu, & dilectionem, quam habetis in sanctos omnes,

5 Propter spem, quæ reposita est vobis in cælis: quam audistis in verbo veritatis Evangelii,

6 Quod pervenit ad vos, sicut & in universo mundo est, & fructificat, & crescit sicut in vobis ex ea die, qua audistis, & cognovistis gratiam Dei in veritate,

7 Sicut didicistis ab Epaphra charissimo conservo nostro, qui est fidelis pro vobis minister Christi Jesu,

B

8 Qui etiam manifestavit nobis dilectionem vestram in spiritu.

9 Ideo & nos ex qua die audivimus, non cessamus pro vobis orantes, & postulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni sapientia & intellectu spiritali,

10 Ut ambuletis digne Deo per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes, & crescentes in scientia Dei:

11 In omni virtute confortati secundum potentiam claritatis ejus, in omni patientia, & longanimitate cum gaudio,

12 Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine:

13 Qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis suæ:

14 In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum:

C

15 Qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturæ:

* Joan. 1. a. 3.

16 * Quoniam in ipso condita sunt universa in cælis, & in terra, visibilia, & invisibilia, sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates: omnia per ipsum, & in ipso creata sunt:

17 Et ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant.

*1. Cor. 15 c.20. Apoc. 1. b. 5.

18 Et ipse est caput corporis Ecclesiæ, * qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum tenens.

19 Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare:

20 Et per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ejus sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt.

21 Et vos cum essetis aliquando alienati, & inimici sensu in operibus malis;

22 Nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem, exhibere vos sanctos, & immaculatos, & irreprehensibiles coram ipso:

D

23 Si tamen permanetis in fide fundati, & stabiles, & immobiles a spe Evangelii, quod audistis, quod prædicatum est in universa creatura, quæ sub cælo est, cujus factus sum ego Paulus minister.

24 Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi, in carne mea pro corpore ejus, quod est Ecclesia,

25 Cujus factus sum ego minister secundum dispensationem Dei, quæ data est mihi in vos, ut impleam verbum Dei:

26 Mysterium, quod absconditum fuit a sæculis, & generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis ejus,

27 Quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ sacramenti hujus in Gentibus, quod est Christus, in vobis spes gloriæ,

28 Quem nos annuntiamus, corripientes omnem hominem, & docentes omnem hominem in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Jesu.

29 In quo & laboro, certando secundum operationem ejus, quam operatur in me in virtute.

CAPUT II

Hortatur, ut caveant, ne ullis aut persuasionibus, aut imposturis philosophorum, seu legem inducere volentium, seducantur a Christi fide: per quem a peccatis, a potestate diaboli, & ab adverso ipsis chirographo liberati sunt, ut nunc legalia decreta nullo in pretio sint habenda.

A

1 Volo enim vos scire, qualem sollicitudinem habeam pro vobis, & pro iis, qui sunt Laodiciæ, & quicumque non viderunt faciem meam in carne,

2 Ut consolentur corda ipsorum, instructi in charitate, & in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem mysterii Dei Patris & Christi Jesu:

3 In quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi.

4 Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum.

*1. Cor. 5. a. 3.

5 * Nam etsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum: gaudens, & videns ordinem vestrum, & firmamentum ejus, quæ in Christo est, fidei vestræ.

6 Sicut ergo accepistis Jesum Christum Dominum, in ipso ambulate,

B

7 Radicati, & superædificati in ipso, & confirmati fide, sicut & didicistis, abundantes in illo in gratiarum actione.

8 Videte, ne quis vos decipiat per philosophiam, & inanem fallaciam secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, & non secundum Christum:

9 Quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter:

10 Et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus, & potestatis:

C

11 In quo & circumcisi estis circumcisione non manu facta in expoliatione corporis carnis, sed in circumcisione Christi:

12 Consepulti ei in baptismo, in quo & resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum a mortuis.

* Eph. 2. a. 1.

13 * Et vos, cum mortui essetis in delictis, & præputio carnis vestræ, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta:

14 Delens quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio affigens illud cruci:

15 Et expolians principatus, & potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso.

16 Nemo ergo vos judicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum:

17 Quæ sunt umbra futurorum: corpus autem Christi.

*Matt. 24. a. 4.

18 * Nemo vos seducat, volens in humilitate, & religione angelorum, quæ non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ,

D

19 Et non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus, & conjunctiones subministratum & constructum crescit in augmentum Dei.

20 Si ergo mortui estis cum Christo ab elementis hujus mundi, quid adhuc tamquam viventes in mundo decernitis?

21 Ne tetigeritis, neque gustaveritis, neque contrectaveritis:

22 Quæ sunt omnia in interitum ipso usu, secundum præcepta, & doctrinas hominum:

23 Quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ in superstitione, & humilitate, & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

CAPUT III.

In moribus eos informat, ut exuto veteri homine cum actibus suis, quos hic explicat, novum induant: in quo non est distinctio nationis, aut conditionis: assumantque virtutes, ac variis modis Deum laudent, cuncta ad ipsum referentes: docet deinde, quomodo se habere debeant uxores & mariti, filii & patres, servi ac domini.

A

1 Igitur si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens:

2 Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram.

3 Mortui enim estis, & vita vestra est abscondita cum Christo in Deo.

4 Cum Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria.

* Eph 5. a. 3

5 Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram: * fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & avaritiam, quæ est simulacrorum servitus:

6 Propter quæ venit ira Dei super filios incredulitatis:

B

7 In quibus & vos ambulastis aliquando, cum viveretis in illis.

* Rom. 6. a. 4. Ephes. 4. c.22. Hebr. 12. a.1. 1. Petr. 2. a. 1. & 4. a. 2.

8 * Nunc autem deponite & vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro.

9 Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis,

* Gen. 1. c.26.

10 Et induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, secundum * imaginem ejus, qui creavit illum:

11 Ubi non est Gentilis, & Judæus, circumcisio, & præputium, Barbarus, & Scytha, servus, & liber: sed omnia, & in omnibus Christus.

C

12 Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti, & dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam:

13 Supportantes invicem, & donantes vobismetipsis, si quis adversus aliquem habet querelam: sicut & Dominus donavit vobis, ita & vos.

14 Super omnia autem hæc charitatem habete, quod est vinculum perfectionis.

15 Et pax Christi exultet in cordibus vestris, in qua & vocati estis in uno corpore: & grati estote.

16 Verbum Christi habitet in vobis abundanter in omni sapientia, docentes, & commonentes vosmetipsos, psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus in gratia cantantes in cordibus vestris Deo.

*1. Cor. 10. g. 31. 17 * Omne, quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jesu Christi, gratias agentes Deo & Patri per ipsum.

*Eph. 5. d. 22. 1. Petr. 3. a. 1. 18 * Mulieres subditæ estote viris, sicut oportet, in Domino.

19 Viri diligite uxores vestras, & nolite amari esse ad illas.

*Eph. 6. a. 1. 20 * Filii obedite parentibus per omnia; hoc enim placitum est in Domino.

D

*Eph. 6. a. 4. 21 * Patres nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant.

*Tit. 2. b. 9. 1. Petr. 2. c. 18. 22 * Servi obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis, timentes Deum.

23 Quodcumque facitis, ex animo operamini sicut Domino, & non hominibus:

24 Scientes, quod a Domino accipietis retributionem hæreditatis. Domino Christo servite.

*Rom. 2. a. 6. 25 * Qui enim injuriam facit, recipiet id, quod inique gessit: & non est personarum acceptio apud Deum.

CAPUT IV.

Pro se cupit ipsos precari, & caute ac discrete cum infidelibus conversari: mittitque qui manifestent eis quæ apud ipsum agantur, & variorum salutationes adscribit, cupiens ut hæc & similiter Laodicensium epistola apud utramque legatur Ecclesiam.

A

1 DOmini, quod justum est & æquum, servis præstate, scientes, quod & vos Dominum habetis in cælo.

*Luc. 18. a. 1. 1. Thes. 5. c. 17. 2 * Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione:

*Eph. 5. d. 19. 2. Thes. 3. a. 1. Colos. 4. a. 3. 3 * Orantes simul & pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi (propter quod etiam vinctus sum)

4 Ut manifestem illud ita, ut oportet me loqui.

*Eph. 5. d. 15. 5 * In sapientia ambulate ad eos, qui foris sunt, tempus redimentes.

6 Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis, quomodo oporteat vos unicuique respondere.

B

7 Quæ circa me sunt, omnia vobis nota faciet Tychicus charissimus frater, & fidelis minister, & conservus in Domino:

8 Quem misi ad vos ad hoc ipsum, ut cognoscat, quæ circa vos sunt, & consoletur corda vestra,

9 Cum Onesimo charissimo, & fideli fratre, qui ex vobis est. Omnia, quæ hic aguntur, nota facient vobis.

C

10 Salutat vos Aristarchus concaptivus meus, & Marcus consobrinus Barnabæ, de quo accepistis mandata: si venerit ad vos, excipite illum:

11 Et Jesus, qui dicitur Justus: qui sunt ex circumcisione: hi soli sunt adjutores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt solatio.

12 Salutat vos Epaphras, qui ex vobis est, servus Christi Jesu, semper solicitus pro vobis in orationibus, ut stetis perfecti, & pleni in omni voluntate Dei.

13 Testimonium enim illi perhibeo, quod habet multum laborem pro vobis, & pro iis, qui sunt Laodiciæ, & qui Hierapoli.

*2. Tim. 4. c. 11. D 14 Salutat vos * Lucas medicus charissimus, & Demas.

15 Salutate fratres, qui sunt Laodiciæ, & Nympham, & quæ in domo ejus est, Ecclesiam.

16 Et cum lecta fuerit apud vos epistola hæc, facite ut & in Laodicensium Ecclesia legatur: & eam, quæ Laodicensium est, vos legatis.

17 Et dicite Archippo: Vide ministerium, quod accepisti in Domino, ut illud impleas.

18 Salutatio mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia vobiscum. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD THESSALONICENSES I.

CAPUT PRIMUM.

Thessalonicenses commendat, actis Deo gratiis, quod susceptam semel fidem servaverint, Pauli, imo ipsius Domini imitatores effecti, ac forma reliquis credentibus, palam ostendentes, quem apud ipsos fructum Pauli prædicatio habuerit.

1 PAulus, & Silvanus, & Timotheus Ecclesiæ Thessalonicensium in Deo Patre, & Domino Jesu Christo. A

2 Gratia vobis, & pax. Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis, memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione, B

3 Memores operis fidei vestræ, & laboris, & charitatis, & sustinentiæ spei Domini nostri Jesu Christi, ante Deum & Patrem nostrum:

4 Scientes, fratres dilecti a Deo, electionem vestram: C

5 Quia Evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, sed & in virtute, & in Spiritu sancto, & in plenitudine multa, sicut scitis, quales fuerimus in vobis propter vos.

6 Et vos imitatores nostri facti estis, & Domini, excipientes verbum in tribulatione multa cum gaudio Spiritus sancti:

7 Ita ut facti sitis forma omnibus credentibus in Macedonia, & in Achaia.

8 A vobis enim diffamatus est sermo Domini, non solum in Macedonia, & in Achaia, sed & in omni loco fides vestra, quæ est ad Deum, profecta est, ita ut non sit nobis necesse quidquam loqui. D

9 Ipsi enim de nobis annuntiant, qualem introitum habuerimus ad vos, & quomodo conversi estis ad Deum a simulacris, servire Deo vivo, & vero,

10 Et expectare Filium ejus de cælis (quem suscitavit ex mortuis) Jesum, qui eripuit nos ab ira ventura.

CAPUT II.

Ostendit, quam sincerum se exhibuerit in prædicando ipsis Evangelio, gratias Deo agens, quod susceptum Dei verbum sedulo servaverint, passi multa a contribulibus, sicut Ecclesiæ Judææ a Judæis, qui una cum Christo etiam pios omnes persequuntur: declarat etiam, quam ardentem gerat erga ipsos affectum.

1 NAm ipsi scitis, fratres, introitum nostrum ad vos, quia non inanis fuit: A

2 Sed ante passi, & * contumeliis affecti (sicut scitis) in Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro loqui ad vos Evangelium Dei in multa solicitudine *. *Actor. 16. d. 19. *Actor. 17.

3 Exhortatio enim nostra non de errore, neque de immunditia, neque in dolo,

4 Sed sicut probati sumus a Deo, ut crederetur nobis Evangelium; ita loquimur, non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra.

5 Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis: neque in occasione avaritiæ. Deus testis est:

6 Nec quærentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis,

7 Cum possemus vobis oneri esse, ut Christi Apostoli; sed facti sumus parvuli in medio vestrum, tamquam si nutrix foveat filios suos. B

8 Ita desiderantes vos, cupide volebamus tradere vobis non solum Evangelium Dei, sed etiam animas nostras: quoniam charissimi nobis facti estis.

*Actor. 20 f.34. 1. Cor. 4. c.12. 2.Thess. 3. b. 8.

9 Memores enim estis fratres laboris nostri, & fatigationis, * nocte ac die operantes, ne quem vestrum gravaremus, prædicavimus in vobis Evangelium Dei.

10 Vos testes estis, & Deus, quam sancte, & juste, & sine querela vobis, qui credidistis, fuimus:

C

11 Sicut scitis, qualiter unumquemque vestrum (sicut pater filios suos)

12 Deprecantes vos, & consolantes testificati sumus, ut ambularetis digne Deo, qui vocavit vos in suum regnum, & gloriam.

13 Ideo & nos gratias agimus Deo sine intermissione: quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est vere) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis.

14 Vos enim imitatores facti estis fratres Ecclesiarum Dei, quæ sunt in Judæa in Christo Jesu, quia eadem passi estis & vos a contribulibus vestris, sicut & ipsi a Judæis:

D

15 Qui & Dominum occiderunt Jesum, & Prophetas, & nos persecuti sunt, & Deo non placent, & omnibus hominibus adversantur,

16 Prohibentes nos Gentibus loqui, ut salvæ fiant, ut impleant peccata sua semper; pervenit enim ira Dei super illos usque in finem.

17 Nos autem, fratres, desolati a vobis ad tempus horæ, aspectu, non corde, abundantius festinavimus faciem vestram videre cum multo desiderio:

18 Quoniam voluimus venire ad vos: ego quidem Paulus & semel, & iterum, sed impedivit nos satanas.

19 Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum nostrum Jesum Christum estis in adventu ejus?

20 Vos enim estis gloria nostra, & gaudium.

CAPUT III.

Metuens, ne propter suas afflictiones a Fide moverentur, misit ad eos Timotheum, qui ipsos roboraret: illo autem reverso, gratias Deo agit, quod in fide ac dilectione firmi permanserint, ostendens, quantum cupiat illos invisere, ut suppleat quod deest fidei ipsorum.

A

1 PRopter quod non sustinentes amplius, placuit nobis remanere Athenis, solis:

*Actor. 16. a.1.

2 * Et misimus Timotheum fratrem nostrum, & ministrum Dei in Evangelio Christi, ad confirmandos vos, & exhortandos pro fide vestra,

3 Ut nemo moveatur in tribulationibus istis; ipsi enim scitis, quod in hoc positi sumus.

B

4 Nam & cum apud vos essemus, prædicebamus vobis passuros nos tribulationes, sicut & factum est, & scitis.

5 Propterea & ego amplius non sustinens, misi ad cognoscendam fidem vestram, ne forte tentaverit vos is, qui tentat, & inanis fiat labor noster.

6 Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis, & annuntiante nobis fidem & charitatem vestram, & quia memoriam nostri habetis bonam semper, desiderantes nos videre, sicut & nos quoque vos;

C

7 Ideo consolati sumus fratres in vobis in omni necessitate, & tribulatione nostra per fidem vestram,

8 Quoniam nunc vivimus, si vos statis in Domino.

9 Quam enim gratiarum actionem possumus Deo retribuere pro vobis in omni gaudio, quo gaudemus propter vos ante Deum nostrum,

10 Nocte ac die abundantius orantes, ut videamus faciem vestram, & compleamus ea, quæ desunt fidei vestræ?

D

11 Ipse autem Deus, & Pater noster, & Dominus noster Jesus Christus dirigat viam nostram ad vos.

12 Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat charitatem vestram in invicem, & in omnes, quemadmodum & nos in vobis:

13 Ad confirmanda corda vestra sine querela in sanctitate ante Deum & Patrem nostrum, in adventu Domini nostri Jesu Christi cum omnibus sanctis ejus. Amen.

CAPUT IV.

Hortatur, ut tradita sibi præcepta observent, abstinentes a fornicatione, ac se mutuo diligentes, manibusque operantes, quo nullius quidquam desiderare cogantur: docet modum nostræ resurrectionis, ne inordinata tristitia se crucient propter eos, qui moriuntur.

A

1 DE cetero ergo, fratres, rogamus vos, & obsecramus in Domino Jesu, ut quemadmodum accepistis a nobis, quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, sic & ambuletis, ut abundetis magis.

2 Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jesum.

* Rom. 12. a.2. Eph. 5. d. 17.

3 * Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra, ut abstineatis vos a fornicatione,

4 Ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione, & honore:

B

5 Non in passione desiderii, sicut & Gentes, quæ ignorant Deum:

6 Et ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum: quoniam vindex est Dominus de his omnibus, sicut prædiximus vobis, & testificati sumus.

7 Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem.

8 Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui etiam dedit Spiritum suum sanctum in nobis.

* Joan. 13.d.34. & 15. b.12.& c. 17.

9 De charitate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis; * ipsi enim vos a Deo didicistis, ut diligatis invicem.

C

10 Etenim illud facitis in omnes fratres in universa Macedonia. Rogamus autem vos, fratres, ut abundetis magis,

1.Joan. 2. b.10. & 4. c. 12.

11 Et operam detis, ut quieti sitis, & ut vestrum negotium agatis, & operemini manibus vestris, sicut præcepimus vobis: & ut honeste ambuletis ad eos, qui foris sunt: & nullius aliquid desideretis.

12 Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut & ceteri, qui spem non habent.

13 Si enim credimus, quod Jesus mortuus est, & resurrexit; ita & Deus eos, qui dormierunt per Jesum, adducet cum eo.

*1. Cor. 15.c.23.

14 Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, * quia nos, qui vivimus, qui residui sumus in adventum Domini, non præveniemus eos, qui dormierunt.

D

15 Quoniam ipse Dominus in jussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cælo: & mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi:

16 Deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera, & sic semper cum Domino erimus.

17 Itaque consolamini invicem in verbis istis.

CAPUT V.

Diem judicii dicit insperatum adfuturum, qui tamen ipsos non potest incautos opprimere, cum semper ad illum se præparent, ad quod illos etiam hortatur: monet quoque de obedientia erga suos præfectos, & quomodo erga invicem, & erga Deum se habere debeant: orat pro ipsis, utque pro se orent precatur.

A

1 DE temporibus autem, & momentis, fratres, non indigetis, ut scribamus vobis.

*2.Pet. 3. c.10. Apoc.3. a. 3. & 16.c.15.

2 * Ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet.

B

3 Cum enim dixerint pax, & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, & non effugient.

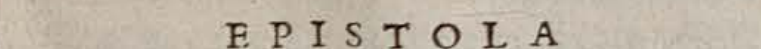
4 Vos autem, fratres, non estis in tenebris, ut vos dies illa tamquam fur comprehendat.

5 Omnes enim vos filii lucis estis, & filii diei: non sumus noctis, neque tenebrarum.

6 Igitur non dormiamus sicut & ceteri, sed vigilemus, & sobrii simus.

7 Qui enim dormiunt, nocte dormiunt:
& qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt.
B 8 Nos autem, qui diei sumus, sobrii si-
mus, * induti loricam fidei, & charita-
tis, & galeam spem salutis:
9 Quoniam non posuit nos Deus in iram,
sed in acquisitionem salutis per Dominum
nostrum Jesum Christum,
10 Qui mortuus est pro nobis: ut sive vi-
gilemus, sive dormiamus, simul cum illo vi-
vamus.
11 Propter quod consolamini invicem, &
ædificate alterutrum, sicut & facitis.
C 12 Rogamus autem vos, fratres, ut nove-
ritis eos, qui laborant inter vos, & præsunt
vobis in Domino, & monent vos,
13 Ut habeatis illos abundantius in chari-
tate propter opus illorum; pacem habete cum
eis.
14 Rogamus autem vos, fratres: corripite
inquietos, consolamini pusillanimes, susci-
pite infirmos, patientes estote ad omnes.
15 * Videte, ne quis malum pro malo ali-
cui reddat: sed semper quod bonum est se-
ctamini in invicem, & in omnes.
16 Semper gaudete.
17 * Sine intermissione orate.
18 In omnibus gratias agite: hæc est enim vo-
luntas Dei in Christo Jesu in omnibus vobis.
19 Spiritum nolite extinguere.
20 Prophetias nolite spernere.
21 Omnia autem probate: quod bonum est
tenete.
22 Ab omni specie mala abstinete vos.
D 23 Ipse autem Deus pacis sanctificet vos
per omnia, ut integer spiritus vester, & a-
nima, & corpus sine querela in adventu
Domini nostri Jesu Christi servetur.
24 * Fidelis est, qui vocavit vos: qui et-
iam faciet.
25 Fratres orate pro nobis.
26 Salutate fratres omnes in osculo sancto.
27 Adjuro vos per Dominum, ut legatur
epistola hæc omnibus sanctis fratribus.
28 Gratia Domini nostri Jesu Christi vo-
biscum. Amen.

* Isaiæ 59. c. 17. Eph. 6. c. 14. 17.
* Prov. 17. c. 13. & 20. d. 22. Rom. 12. d. 17. 1. Pet. 3. b. 9.
* Eccli. 18. c. 22. Luc. 18. a. 1. Colos. 4. a. 2.
* 1. Cor. 1. b. 9.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD THESSALONICENSES II.

CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit pro fide ac tolerantia Thessalonicensium in persecutionibus, propter quas dicit illos gloriam, adversarios vero ultionem in die judicii recepturos; orans, ut digni habeantur vocatione Dei.

A 1 Paulus, & Silvanus, & Timotheus
Ecclesiæ Thessalonicensium, in
Deo Patre nostro, & Domino Je-
su Christo.
2 Gratia vobis, & pax a Deo
Patre nostro, & Domino Jesu Christo.
3 Gratias agere debemus semper Deo pro
vobis, fratres, ita ut dignum est, quoniam
supercrescit fides vestra, & abundat charitas
uniuscujusque vestrum in invicem:
B 4 Ita ut & nos ipsi in vobis gloriemur in
Ecclesiis Dei pro patientia vestra, & fide,
& in omnibus persecutionibus vestris, &
tribulationibus, quas sustinetis
5 In exemplum justi judicii Dei, ut digni
habeamini in regno Dei, pro quo & patimini.
6 Si tamen justum est apud Deum retri-
buere tribulationem iis, qui vos tribulant:
C 7 Et vobis, qui tribulamini, requiem no-
biscum in revelatione Domini Jesu de cælo
cum angelis virtutis ejus,
8 In flamma ignis dantis vindictam iis,
qui non noverunt Deum, & qui non obe-
diunt Evangelio Domini nostri Jesu Chri-
sti:
9 Qui pœnas dabunt in interitu æternas a
facie Domini, & a gloria virtutis ejus, D
10 Cum venerit glorificari in sanctis suis,
& admirabilis fieri in omnibus, qui credi-
derunt: quia creditum est testimonium no-
strum super vos in die illo.
11 In quo etiam oramus semper pro vobis,
ut dignetur vos vocatione sua Deus noster,
& impleat omnem voluntatem bonitatis, &
opus fidei in virtute,
12 Ut clarificetur nomen Domini Jesu Chri-
sti in vobis, & vos in illo secundum gra-
tiam Dei nostri, & Domini nostri Jesu
Christi.

CAPUT II.

De die Domini monet, ne credant seductoribus, ostendens, venturum prius filium perditionis, qui varia edet prodigia fallacia, quibus reprobi seducentur: de electione & fide Thessalonicensium gratias agit, monens, ut servent acceptas ab ipso traditiones, & pro eorum consolatione, ac confirmatione orat.

1 Rogamus autem vos, fratres, per ad-
ventum Domini nostri Jesu Christi, A
& nostræ congregationis in ipsum,
2 Ut non cito moveamini a vestro sensu,
neque terreamini neque per spiritum, ne-
que per sermonem, neque per epistolam tam-
quam per nos missam, quasi instet dies Do-
mini.
3 * Ne quis vos seducat ullo modo: quo-
niam nisi venerit discessio primum, & revela-
tus fuerit homo peccati, filius perditionis,
4 Qui adversatur, & extollitur supra o-
mne, quod dicitur Deus, aut quod colitur,
ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se
tamquam sit Deus.
5 Non retinetis, quod cum adhuc essem B
apud vos, hæc dicebam vobis?
6 Et nunc quid detineat scitis, ut revele-
tur in suo tempore,
7 Nam mysterium jam operatur iniquita-
tis: tantum ut qui tenet nunc, teneat, do-
nec de medio fiat.
8 Et tunc revelabitur ille iniquus, * quem
Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, &
destruet illustratione adventus sui eum:
9 Cujus est adventus secundum operatio-
nem satanæ, in omni virtute, & signis, &
prodigiis mendacibus,
10 Et in omni seductione iniquitatis iis, C
qui pereunt: eo quod charitatem veritatis
non receperunt, ut salvi fierent. Ideo mit-
tet illis Deus operationem erroris, ut cre-
dant mendacio,
11 Ut judicentur omnes, qui non credi-
derunt veritati, sed consenserunt iniquitati.
12 Nos autem debemus gratias agere Deo
semper pro vobis, fratres dilecti a Deo, quod
elegerit vos Deus primitias in salutem, in
sanctificatione spiritus, & in fide veritatis: D
13 In qua & vocavit vos per Evangelium
nostrum in acquisitionem gloriæ Domini no-
stri Jesu Christi.
14 Itaque, fratres, state, & tenete tradi-
tiones, quas didicistis sive per sermonem,
sive per epistolam nostram.
15 Ipse autem Dominus noster Jesus Chri-
stus, & Deus & Pater noster, qui dilexit
nos, & dedit consolationem æternam, &
spem bonam in gratia,
16 Exhortetur corda vestra, & confirmet in
omni opere, & sermone bono.

* Eph. 5. b. 6.
* Isaiæ 11. a. 4.

CAPUT III.

Cupit, ut pro se precentur, confidens, quod servaturi sint ipsius præcepta: monetque, ut subtrahant se a Christianis nolentibus servare quæ ipse instituerat, nec manibus laborare, quod tamen ipsemet Paulus apud eos fecerat: cavet tamen, ne tales ut inimicos existiment, sed ut fratres corripiant.

1 De cetero, fratres, orate pro nobis, A
ut sermo Dei currat, & clarifice-
tur, sicut & apud vos:

Eph. 6. d. 19.

Col. 4. a. 3. 2 Et ut liberemur ab importunis, & malis hominibus; non enim omnium est fides.

3 Fidelis autem Deus est, qui confirmabit vos, & custodiet a malo.

4 Confidimus autem de vobis in Dño, quoniam quæ præcipimus, & facitis, & facietis.

B 5 Dominus autem dirigat corda vestra in charitate Dei, & patientia Christi.

6 Denunciamus autem vobis, fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum traditionem, quam acceperunt a nobis.

7 Ipsi enim scitis, quemadmodum oporteat imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos:

* Actor. 20. f. 34. 1. Cor. 4. c. 12. 1. Thes. 2. b. 9. C 8 * Neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore, & in fatigatione, nocte & die operantes, ne quem vestrum gravaremus.

9 Non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos.

10 Nam & cum essemus apud vos, hoc denunciabamus vobis: quoniam si quis non vult operari, nec manducet.

11 Audivimus enim inter vos quosdam ambulare inquiete, nihil operantes, sed curiose agentes.

12 Iis autem, qui ejusmodi sunt, denunciamus, & obsecramus in Domino Jesu Christo, ut cum silentio operantes suum panem manducent.

* Gal. 6. b. 9. D 13 * Vos autem, fratres, nolite deficere benefacientes.

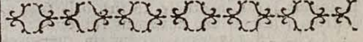
14 Quod si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo, ut confundatur:

15 Et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem.

16 Ipse autem Dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus sit cum omnibus vobis.

17 Salutatio mea manu Pauli, quod est signum in omni epistola: ita scribo.

18 Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA

B. PAULI APOSTOLI

AD TIMOTHEUM PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Præceptum revocat, quod Timotheo tradiderat, de retrahendis quibusdam a perversa doctrina & tradenda sana: lex ob injustos posita est: Deo gratias agit, quod eum ab Ecclesiæ persecutione ad Apostolatum vocaverit: qui misericordiam consecutus est, ut ostendatur Dei longanimitas ad peccatorum informationem: Timotheum monet, ut strenuum agat militem.

A 1 PAULUS Apostolus Jesu Christi secundum imperium Dei Salvatoris nostri, & Christi Jesu spei nostræ,

* Actor. 16. a. 1. 2 * Timotheo dilecto filio in fide. Gratia, misericordia, & pax a Deo Patre, & Christo Jesu Domino nostro.

3 Sicut rogavi te, ut remaneres Ephesi cum irem in Macedoniam, ut denuntiares quibusdam, ne aliter docerent,

* Infra 4. b. 7. 2. Tim. 2. d. 23. Tit. 3. c. 9. 4 Neque * intenderent fabulis, & genealogiis interminatis, quæ quæstiones præstant magis, quam ædificationem Dei, quæ est in fide.

B 5 Finis autem præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta.

6 A quibus quidam aberrantes conversi sunt in vaniloquium,

7 Volentes esse legis doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.

8 * Scimus autem, quia bona est lex, si quis ea legitime utatur. * Rom. 7. c. 12.

9 Sciens hoc, quia lex justo non est posita, sed injustis, & non subditis, impiis, & peccatoribus, sceleratis, & contaminatis, parricidis, & matricidis, homicidis,

10 Fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, & perjuris, & si quid aliud sanæ doctrinæ adversatur,

11 Quæ est secundum Evangelium gloriæ beati Dei, quod creditum est mihi.

12 Gratias ago ei, qui me confortavit, Christo Jesu Domino nostro, quia fidelem me existimavit, ponens in ministerio, C

13 Qui prius blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus: sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.

14 Superabundavit autem gratia Domini nostri cum fide, & dilectione, quæ est in Christo Jesu.

15 Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, * quod Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum. *Matt. c. b. 13 Marc. 2. c. 17. D

16 Sed ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primo ostenderet Christus Jesus omnem patientiam ad informationem eorum, qui credituri sunt illi, in vitam æternam.

17 Regi autem sæculorum immortali, invisibili, soli Deo honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

18 Hoc præceptum commendo tibi, fili Timothee, secundum præcedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam,

19 Habens fidem, & bonam conscientiam, quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt:

20 Ex quibus est Hymenæus, & Alexander, quos tradidi satanæ, ut discant non blasphemare.

CAPUT II.

Vult pro regibus & magistratibus fieri orationes, ac gratiarum actiones: unumque dicit esse Deum & unum mediatorem: quomodo orare debeant vir ac mulier, & quomodo hæc ornari debeat, cujus non est docere, sed in silentio discere.

1 OBsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, A

2 Pro regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt, ut quietam, & tranquillam vitam agamus in omni pietate, & castitate.

3 Hoc enim bonum est, & acceptum coram Salvatore nostro Deo,

4 Qui omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. B

5 Unus enim Deus, unus & mediator Dei & hominum homo Christus Jesus,

6 Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, testimonium temporibus suis:

7 In quo positus sum ego prædicator, & Apostolus (veritatem dico, non mentior) doctor gentium in fide, & veritate. C

8 Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus sine ira, & disceptatione.

9 * Similiter & mulieres in habitu ornato, cum verecundia, & sobrietate ornantes se, & non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa, *1. Pet 3. a. 3.

10 Sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona.

11 Mulier in silentio discat cum omni subjectione. D

12 * Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, sed esse in silentio. *1. Cor. 14. g. 34.

13 * Adam enim primus formatus est, deinde Heva: * Gen. 1. d 27.

14 * Et Adam non est seductus, mulier autem seducta in prævaricatione fuit. * Gen. 3. a. 6.

15 Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit in fide, & dilectione, & sanctificatione cum sobrietate.

CAPUT III.

Docet Timotheum, quales esse debeant episcopi, diaconi, ac mulieres, ut sciat, quomodo conversari debeat in Ecclesia, quæ est columna veritatis: simulque commendat Dominicæ Incarnationis sacramentum.

A 1 FIdelis sermo: Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.

* Tit. 1. b. 7. 2 * Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem,

C 3 Non vinolentum, non percussorem, sed modestum; non litigiosum, non cupidum, sed

4 Suæ domui bene præpositum, filios habentem subditos cum omni castitate.

B 5 Si quis autem domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit?

6 Non neophytum, ne in superbiam elatus in judicium incidat diaboli.

7 Oportet autem illum & testimonium habere bonum ab iis, qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli.

C 8 Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes:

9 Habentes mysterium fidei in conscientia pura.

10 Et hi autem probentur primum: & sic ministrent, nullum crimen habentes.

11 Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus.

12 Diaconi sint unius uxoris viri, qui filiis suis bene præsint, & suis domibus.

13 Qui enim bene ministraverint, gradum bonum sibi acquirent, & multam fiduciam in fide, quæ est in Christo Jesu.

14 Hæc tibi scribo, sperans me ad te venire cito.

D 15 Si autem tardavero, ut scias, quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna, & firmamentum veritatis.

16 Et manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est Gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.

CAPUT IV.

Prædicit, quosdam falsam tradituros doctrinam, potissimum de nuptiis ac cibis: discipulum autem monet, ut spreta vana doctrina, exerceat se ad pietatem, quæ corporali exercitationi præfertur: & quamquam sit adolescens, præbeat se reliquis exemplum.

A 1 SPiritus autem manifeste dicit, quia * in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum

* 2. Tim. 3. a. 1. 2. Petr. 3. a. 3. Jud. 1. d. 18.

2 In hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium suam conscientiam,

B 3 Prohibentium nubere, abstinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & iis, qui cognoverunt veritatem.

4 Quia omnis creatura Dei bona est, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur;

5 Sanctificatur enim per verbum Dei, & orationem.

6 Hæc proponens fratribus bonus eris minister Christi Jesu, enutritus verbis fidei, & bonæ doctrinæ, quam assecutus es.

* Supr. 1. b. 4. 7 * Ineptas autem, & aniles fabulas devita: exerce autem teipsum ad pietatem.

C 8 Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est: pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ.

* 2. Tim. 2. d. 23. Tit. 3. c. 9.

9 Fidelis sermo, & omni acceptione dignus.

10 In hoc enim laboramus, & maledicimur, quia speramus in Deum vivum, qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium.

11 Præcipe hæc, & doce.

12 Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate.

13 Dum venio, attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ. D

14 Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterii.

15 Hæc meditare, in his esto, ut profectus tuus manifestus sit omnibus.

16 Attende tibi, & doctrinæ: insta in illis. Hoc enim faciens & teipsum salvum facies, & eos, qui te audiunt.

CAPUT V.

Docet, quomodo seniores, anus, ac juvenculas gubernare debeat rursum seniores, ac juniores viduas: & de conditionibus in eligenda vidua requisitis: presbyteri probe suo fungentes munere dupliciter honorentur: nec facile adversus presbyterum accusationem suscipiat, sed peccantes publice arguat: hæc mandata servet, nemini cito manus imponens: modico vino utatur: & de variis hominum peccatis.

1 SEniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem: juvenes, ut fratres: A

2 Anus, ut matres: juvenculas, ut sorores in omni castitate.

3 Viduas honora, quæ vere viduæ sunt.

4 Si qua autem vidua filios, aut nepotes habet, discat primum domum suam regere, & mutuam vicem reddere parentibus; hoc enim acceptum est coram Deo.

5 Quæ autem vere vidua est, & desolata, speret in Deum, & instet obsecrationibus, & orationibus nocte ac die. B

6 Nam quæ in deliciis est, vivens mortua est.

7 Et hoc præcipe, ut irreprehensibiles sint.

8 Si quis autem suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.

9 Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor,

10 In operibus bonis testimonium habens: si filios educavit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est. C

11 Adolescentiores autem viduas devita. Cum enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt:

12 Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.

13 Simul autem & otiosæ discunt circuire domos: non solum otiosæ, sed & verbosæ, & curiosæ, loquentes quæ non oportet.

14 Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matresfamilias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti gratia.

15 Jam enim quædam conversæ sunt retro satanam.

16 Si quis fidelis habet viduas, subministret illis, & non gravetur ecclesia, ut iis, quæ vere viduæ sunt, sufficiat.

17 Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant in verbo & doctrina.

18 Dicit enim Scriptura: * Non alligabis os bovi trituranti. Et: * Dignus est operarius mercede sua. * Deut. 25. a. 4. 1. Cor. 9. b. 9. * Matt. 10. b. 10.

19 Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus, aut tribus testibus. D Luc. 10. b. 7.

20 Peccantes coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant.

21 Testor coram Deo, & Christo Jesu, & electis angelis, ut hæc custodias sine præjudicio, nihil faciens in alteram partem declinando.

22 Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. Teipsum castum custodi.

23 Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.

24 Quorumdam hominum peccata manifesta sunt, præcedentia ad judicium: quosdam autem & subsequuntur.

25 Similiter & facta bona manifesta sunt: & quæ aliter se habent, abscondi non possunt.

CAPUT VI.

Servi dominis suis obsequantur, sive fidelibus sive infidelibus: fugiendi sunt, qui his relictis vana docent: quantum mali inducat avaritia: qua devitata hortatur Timotheum ad virtutes amplectendas, servata fide, quam in Baptismo confessus est, utque in finem usque servet hæc mandata: divites autem reprimat a superbia, inducens ad eleemosynas.

A 1 QUicumque sunt sub jugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini, & doctrina blasphemetur.

2 Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres sunt: sed magis serviant, quia fideles sunt & dilecti, qui beneficii participes sunt. Hæc doce, & exhortare.

3 Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, & ei, quæ secundum pietatem est, doctrinæ,

4 Superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones, & pugnas verborum: ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspiciones malæ,

B 5 Conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate privati sunt, existimantium quæstum esse pietatem.

6 Est autem quæstus magnus pietas cum sufficientia.

* Job. 1. d. 21. Eccli 5. c. 14. * Prov 27. d. 26.

7 * Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium, quod nec auferre quid possumus.

8 * Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus.

9 Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem.

10 Radix enim omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes erraverunt a fide, & inseruerunt se doloribus multis.

C 11 Tu autem, o homo Dei, hæc fuge: sectare vero justitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem.

12 Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & confessus bonam confessionem coram multis testibus.

* Matt. 27. b. 11. Joann. 18. f. 33. g. 37. * Apoc. 17 d. 14. & 19. c. 16. D * Joan. 1. c. 18. 1. Joan. 4. c. 12. * Luc. 12. c. 15.

13 Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, & Christo Jesu, qui testimonium reddidit * sub Pontio Pilato, bonam confessionem,

14 Ut serves mandatum sine macula, irreprehensibile usque in adventum Domini nostri Jesu Christi:

15 Quem suis temporibus ostendet * beatus & solus potens, Rex regum, & Dominus dominantium:

16 Qui solus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inaccessibilem: * quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest: cui honor, & imperium sempiternum. Amen.

17 Divitibus hujus sæculi præcipe non sublime sapere, * neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo (qui præstat nobis omnia abunde ad fruendum)

18 Bene agere, divites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare,

19 Thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.

20 O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ,

21 Quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

EPISTOLA

B. PAULI APOSTOLI

AD TIMOTHEUM II.

CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit ob fidem Timothei, quam intrepida prædicatione jubet exeri: Christus mortem destruxit, & Paulum in Gentium Doctorem elegit, servans ei debitum ipsius laboribus præmium: dicit, quod omnes Asiani ipsum reliquerint, laudans Onesiphori familiam, quod inde multa receperit obsequia.

1 PAULUS Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, secundum promissionem vitæ, quæ est in Christo Jesu, A

2 Timotheo charissimo filio gratia, misericordia, pax a Deo Patre, & Christo Jesu Domino nostro.

3 Gratias ago Deo, cui servio a progenitoribus in conscientia pura, quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte ac die

4 Desiderans te videre, memor lacrymarum tuarum, ut gaudio implear,

5 Recordationem accipiens ejus fidei, quæ est in te non ficta, quæ & habitavit primum in avia tua Loide, & matre tua Eunice: certus sum autem quod & in te. B

6 Propter quam causam admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.

7 * Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, & dilectionis, & sobrietatis. * Rom. 8. c. 15.

8 Noli itaq; erubescere testimonium Domini nostri, neque me vinctum ejus: sed collabora Evangelio secundum virtutem Dei,

9 Qui nos liberavit, & vocavit vocatione sua sancta, * non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, & gratiam, quæ data est nobis in Christo Jesu ante tempora sæcularia, C *Tit. 3. b. 5.

10 Manifestata est autem nunc per illuminationem Salvatoris nostri Jesu Christi, qui destruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam, & incorruptionem per Evangelium:

11 In quo * positus sum ego prædicator, & Apostolus, & magister Gentium. * 1. Tim. 2 b. 7.

12 Ob quam causam etiam hæc patior, sed non confundor. Scio enim, cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum servare in illum diem.

13 Formam habe sanorum verborum, quæ a me audisti in fide, & in dilectione in Christo Jesu. D

14 Bonum depositum custodi per Spiritum sanctum, qui habitat in nobis.

15 Scis hoc, quod aversi sunt a me omnes qui in Asia sunt, ex quibus est Phigellus, & Hermogenes.

16 Det misericordiam Dominus * Onesiphori domui, quia sæpe me refrigeravit, & catenam meam non erubuit: * Infr 4. d. 19.

17 Sed cum Romam venisset, solicite me quæsivit, & invenit.

18 Det illi Dominus invenire misericordiam a Domino in illa die. Et quanta Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti.

CAPUT II.

Hortatur Timotheum ad alios sincere docendum, & patiendum pro Christo, facta mentione futuri præmii, ac resurrectionis Christi: utque contentiones & profana vaniloquia devitet, stultasque legis quæstiones: de magna domo varia habente vasa, & quas virtutes servus Dei sectari debeat.

1 TU ergo, fili mi, confortare in gratia, quæ est in Christo Jesu: A

2 Et

2 Et quæ audisti a me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere.
3 Labora sicut bonus miles Christi Jesu.
4 Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat, cui se probavit.
5 Nam & qui certat in agone, non coronatur, nisi legitime certaverit.
6 Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere.
7 Intellige quæ dico; dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum.
B 8 Memor esto Dominum JESUM CHRISTUM resurrexisse a mortuis ex semine David, secundum Evangelium meum,
9 In quo laboro usque ad vincula, quasi male operans: sed verbum Dei non est alligatum.
10 Ideo omnia sustineo propter electos, ut & ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Jesu cum gloria cælesti.
11 Fidelis sermo: Nam si commortui sumus, & convivemus:
*Matt. 10. c. 33. Marc. 8. d. 38. * Rom. 3. a. 3. 12 Si sustinebimus, & conregnabimus: * si negaverimus, & ille negabit nos:
13 * Si non credimus, ille fidelis permanet: negare seipsum non potest.
14 Hæc commone, testificans coram Domino. Noli contendere verbis; ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium.
15 Solicite cura teipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis.
C 16 Profana autem, & vaniloquia devita; multum enim proficiunt ad impietatem:
17 Et sermo eorum ut cancer serpit: ex quibus est Hymenæus, & Philetus,
18 Qui a veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse jam factam, & subverterunt quorumdam fidem.
19 Sed firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: Cognovit Dominus qui sunt ejus, & discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini.
20 In magna autem domo non solum sunt vasa aurea, & argentea, sed & lignea, & fictilia: & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.
D 21 Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, & utile Domino ad omne opus bonum paratum.
22 Juvenilia autem desideria fuge, sectare vero justitiam, fidem, spem, charitatem, & pacem cum iis, qui invocant Dominum de corde puro.
* 1. Tim. 1. a. 4. b. 7. Tit. 3. c. 9. 23 * Stultas autem, & sine disciplina quæstiones devita, sciens, quia generant lites.
24 Servum autem Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem,
25 Cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati: nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem,
26 Et resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.

CAPUT III.

Prædicit, homines futuros variis involutos peccatis, qui mulierculas seducentes veritati resistant: Timotheum autem hortatur, ut suo exemplo virtutes amplectatur, ac tolerantiam in persecutionibus: & de sacrarum litterarum utilitate.

A * 1. Tim. 4. a. 1. 2. Petr. 3. a. 3. Jud. d. 18. 1 HOc autem scito, quod in * novissimis diebus instabunt tempora periculosa.
2 Erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti,
3 Sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate,
4 Proditores, protervi, tumidi, & voluptatum amatores magis, quam Dei:
B 5 Habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Et hos devita.
6 Ex his enim sunt, qui penetrant domos, & captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis desideriis:
7 Semper discentes, & numquam ad scientiam veritatis pervenientes.
*Exod. 7. b. 11. 8 Quemadmodum autem * Joannes, & Mambres restiterunt Moysi; ita & hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem.

9 Sed ultra non proficient; insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum fuit. C
10 Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam,
11 Persecutiones, passiones: * qualia mihi facta sunt Antiochiæ, Iconii, & Lystris: quales persecutiones sustinui, & ex omnibus eripuit me Dominus. *Actor. 13. a. 1. & seq.
12 Et omnes, qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur.
13 Mali autem homines, & seductores proficient in pejus, errantes, & in errorem mittentes. D
14 Tu vero permane in iis, quæ didicisti, & credita sunt tibi, sciens a quo didiceris,
15 Et quia ab infantia sacras litteras nosti, quæ te possunt instruere ad salutem, per fidem, quæ est in Christo Jesu.
16 * Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia, *2. Pet. 1. d. 20.
17 Ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.

CAPUT IV.

Timotheum per Christum judicem obtestatur, ut adversus falsos doctores, & eos qui tales sibi coacervant, constanter prædicet, tolerando quæcumque infligentur adversa: prædicitque suam passionem & futurum præmium, advocans Timotheum, eo quod a multis desertus sit, & ab Alexandro multa passus: in prima sui defensione ab omnibus desertus fuit, sed a Domino liberatus.

1 TEstificor coram Deo, & Jesu Christo, qui judicaturus est vivos, & mortuos, per adventum ipsius, & regnum ejus: A
2 Prædica verbum, insta opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina.
3 Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes auribus:
4 Et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.
5 Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Evangelistæ, ministerium tuum imple. Sobrius esto. B
6 Ego enim jam delibor, & tempus resolutionis meæ instat.
7 Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi.
8 In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex: non solum autem mihi, sed & iis qui diligunt adventum ejus. Festina ad me venire cito.
9 Demas enim me reliquit diligens hoc sæculum, & abiit Thessalonicam:
10 Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam. C
11 * Lucas est mecum solus. Marcum assume, & adduc tecum; est enim mihi utilis in ministerium. *Coloss. 4. d. 14.
12 Tychicum autem misi Ephesum.
13 Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, & libros, maxime autem membranas.
14 Alexander ærarius multa mala mihi ostendit. Reddet illi Dñs secundum opera ejus:
15 Quem & tu devita; valde enim restitit verbis nostris.
16 In prima mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur. D
17 Dñs autem mihi astitit, & confortavit me, ut per me prædicatio impleatur, & audiant omnes Gentes: & liberatus sum de ore leonis.
18 Liberavit me Dñs ab omni opere malo; & salvum faciet in regnum suum cæleste, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.
19 Saluta Priscam, & Aquilam, & * Onesiphori domum. * Supr. 1. d. 16.
20 Erastus remansit Corinthi. Trophimum autem reliqui infirmum Mileti.
21 Festina ante hyemem venire. Salutant te Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres omnes.
22 Dominus Jesus Christus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum. Amen.

EPISTOLA

B. PAULI APOSTOLI

AD TITUM.

CAPUT PRIMUM.

Facta in salutatione mentione spei vitæ æternæ, quæ jam manifestata est, ostendit quales debeat ordinare presbyteros ac episcopos: & de quibusdam, qui ob varia vitia dure sunt increpandi: mundis omnia munda: quidam facto Deum negant.

A 1 PAulus servus Dei, Apostolus autem Jesu Christi secundum fidem electorum Dei, & agnitionem veritatis, quæ secundum pietatem est,
2 In spem vitæ æternæ, quam promisit, qui non mentitur, Deus ante tempora sæcularia:
3 Manifestavit autem temporibus suis verbum suum in prædicatione, quæ credita est mihi secundum præceptum Salvatoris nostri Dei:
B 4 Tito dilecto filio secundum communem fidem gratia, & pax a Deo Patre, & Christo Jesu Salvatore nostro.
5 Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea, quæ desunt corrigas, & constituas per civitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi
* 1. Tim. 3. a. 2. 6 * Si quis sine crimine est, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos.
7 Oportet enim episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem: non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum:
8 Sed hospitalem, benignum, sobrium, justum, sanctum, continentem,
C 9 Amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere.
10 Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, & seductores, maxime qui de circumcisione sunt,
D 11 Quos oportet redargui: qui universas domos subvertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia.
12 Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum propheta: Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri.
13 Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos dure, ut sani sint in fide,
14 Non intendentes Judaicis fabulis, & mandatis hominum aversantium se a veritate.
* Rom. 14. d. 20. 15 * Omnia munda mundis: coinquinatis autem, & infidelibus nihil est mundum, sed inquinatæ sunt eorum & mens, & conscientia.
16 Confitentur se nosse Deum, factis autem negant: cum sint abominati, & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.

CAPUT II.

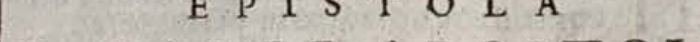
Quomodo docere debeat senes, anus, adolescentulas, ac juvenes, præbendo se omnibus vitæ exemplum: & in quibus nos erudiat gratia Dei, quæ apparuit: beneficia etiam per Christum nobis exhibita ostendit.

A 1 TU autem loquere quæ decent sanam doctrinam:
2 Senes ut sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patientia:
3 Anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino servientes bene docentes,
B 4 Ut prudentiam doceant adolescentulas, ut viros suos ament, filios suos diligant:
5 Prudentes, castas, sobrias, domus curam habentes, benignas, subditas viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei.
6 Juvenes similiter hortare, ut sobrii sint.
7 In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate,
8 Verbum sanum, irreprehensibile: ut is, qui ex adverso est, vereatur nihil habens malum dicere de nobis.
C * Eph. 5. a. 5. 9 * Servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes,
10 Non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes, ut doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus. Colos. 3. d. 22. 1. Petr 2. c. 18
11 * Apparuit enim gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus D
12 Erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & sæcularia desideria, sobrie, & juste, & pie vivamus in hoc sæculo, * Infr. 3. b. 4
13 Expectantes beatam spem, & adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi:
14 Qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.
15 Hæc loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

CAPUT III.

Ad quas virtutes suos debeat adhortari, & a quibus vitiis dehortari: & quod a peccatis prioribus sola Dei benignitate salvati simus per lavacrum regenerationis, facti in spe hæredes vitæ æternæ: monetque, ut hæc docens vanam devitet doctrinam, similiter & hæreticos.

1 ADmone illos, principibus, & potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse: A
2 Neminem blasphemare, non litigiosos esse, sed modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. B
3 Eramus enim aliquando & nos insipientes, increduli, errantes, servientes desideriis, & voluptatibus variis, in malitia & invidia agentes, odibiles, odientes invicem.
4 Cum * autem benignitas, & humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei, * Supr 2. c. 11.
5 * Non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus sancti, * 2. Tim 1. c. 9.
6 Quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum:
7 Ut justificati gratia ipsius hæredes simus secundum spem vitæ æternæ.
8 Fidelis sermo est: & de his volo te confirmare, ut curent bonis operibus præesse qui credunt Deo. Hæc sunt bona, & utilia hominibus. C
9 * Stultas autem quæstiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis devita; sunt enim inutiles, & vanæ. * 1. Tim. 1. b. 4. & 4. b. 7. 2 Tim 2. d. 23.
10 Hæreticum hominem post unam, & secundam correptionem devita:
11 Sciens, quia subversus est, qui ejusmodi est, & delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus.
12 Cum misero ad te Artemam, aut Tychicum, festina ad me venire Nicopolim; ibi enim statui hyemare. D
13 Zenam legisperitum, & Apollo sollicite præmitte, ut nihil illis desit.
14 Discant autem & nostri bonis operibus præesse ad usus necessarios, ut non sint infructuosi.
15 Salutant te qui mecum sunt omnes: saluta eos, qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA

B. PAULI APOSTOLI

AD PHILEMONEM.

Philemoni, cujus charitatem, ac fidem collaudat, Onesimum servum ipsius remittit: quem illi commendat, & ejus culpam in se recipit, indicans, se cupere ipsum habere, ut sibi ministret in Evangelii prædicatione.

1 PAulus vinctus Christi Jesu, & Timotheus frater Philemoni dilecto, & adjutori nostro, A
2 Et Appiæ sorori charissimæ, & Archippo commilitoni nostro, & Ecclesiæ, quæ in domo tua est.
3 Gratia vobis, & pax a Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo.

4 Gratias ago Deo meo, semper memoriam
tui faciens in orationibus meis,
5 Audiens charitatem tuam, & fidem, quam
habes in Domino Jesu, & in omnes sanctos: B
6 Ut communicatio fidei tuæ evidens fiat
in agnitione omnis operis boni, quod est in
vobis in Christo Jesu.
7 Gaudium enim magnum habui, & consolationem in charitate tua, quia viscera
sanctorum requieverunt per te, frater.
8 Propter quod multam fiduciam habens in
Christo Jesu imperandi tibi quod ad rem pertinet,
9 Propter charitatem magis obsecro, cum
sis talis, ut Paulus senex, nunc autem &
vinctus Jesu Christi.
10 Obsecro te pro meo filio, quem genui in
vinculis, Onesimo,
11 Qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc
autem & mihi, & tibi utilis,
C 12 Quem remisi tibi. Tu autem illum, ut
mea viscera, suscipe:
13 Quem ego volueram mecum detinere, ut
pro te mihi ministraret in vinculis Evangelii:
14 Sine consilio autem tuo nihil volui facere, uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium.
15 Forsitan enim ideo discessit ad horam a
te, ut æternum illum reciperes,
D 16 Jam non ut servum, sed pro servo charissimum fratrem, maxime mihi: quanto autem magis tibi & in carne, & in Domino?
17 Si ergo habes me socium, suscipe illum
sicut me:
18 Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet,
hoc mihi imputa.
19 Ego Paulus scripsi mea manu: ego reddam,
ut non dicam tibi, quod & teipsum mihi debes.
20 Ita frater. Ego te fruar in Domino.
Refice viscera mea in Domino.
21 Confidens in obedientia tua scripsi tibi,
sciens, quoniam & super id, quod dico, facies.
22 Simul autem & para mihi hospitium; nam
spero per orationes vestras donari me vobis.
23 Salutat te Epaphras concaptivus meus
in Christo Jesu,
24 Marcus, Aristarchus, Demas, & Lucas, adjutores mei.
25 Gratia Domini nostri Jesu Christi cum
spiritu vestro. Amen.

EPISTOLA

B. PAULI APOSTOLI

AD HEBRÆOS.

CAPUT PRIMUM.

Tantum veteri Testamento per Angelos dato novum per Christum datum præfertur, quantum Christus Angelis dignior est, quos origine, dominio, potentia & honore antecellit.

A 1 MUltifariam, multisque modis
olim Deus loquens patribus in
Prophetis, novissime
2 Diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit
hæredem universorum, per quem fecit & sæcula.
* Sap. 7. d.26. 3 * Qui cum sit splendor gloriæ, & figura
substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens,
B sedet ad dexteram majestatis in excelsis:
4 Tanto melior Angelis effectus, quanto
differentius præ illis nomen hæreditavit.
* Psal. 2. b. 7. 5 Cui enim dixit aliquando Angelorum: *
Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et
*2. Reg. 7. b.14. rursum: * Ego ero illi in patrem, & ipse
erit mihi in filium?
* Psal. 96. b.7. 6 Et cum iterum introducit primogenitum
in orbem terræ, dicit: * Et adorent eum omnes Angeli Dei.

7 Et ad Angelos quidem dicit: * Qui facit C * Psal. 103.a.4.
Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis.
8 Ad filium autem: * Thronus tuus Deus * Psal. 44. b.7.
in sæculum sæculi: virga æquitatis virga regni tui.
9 Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem:
propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo
exultationis præ participibus tuis.
10 Et: * Tu in principio Domine terram * Psal. 101. d. 26.
fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli.
11 Ipsi peribunt, tu autem permanebis, &
omnes ut vestimentum veterascent:
12 Et velut amictum mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipse es, & anni tui D
non deficient.
13 Ad quem autem Angelorum dixit aliquando: * Sede a dextris meis, quoadusque ponam * Psal. 109.a.1.
inimicos tuos scabellum pedum tuorum? 1. Cor. 15.d.25.
14 Nonne omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos, qui
hæreditatem capient salutis?

CAPUT II.

Cum Angelicorum præceptorum transgressio dignam acceperit ultionem, multo magis ea sequetur transgressores præceptorum Christi: qui per susceptam humanitatem & crucem minoratus est ab Angelis, & ex eo factus auctor salutis in ipsum credentium.

1 PRopterea abundantius oportet observare nos ea, quæ audivimus, ne forte A
pereffluamus.
2 Si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis prævaricatio,
& inobedientia accepit justam mercedis retributionem;
3 Quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? quæ cum initium accepisset enarrari per Dominum ab eis, qui audierunt, in nos confirmata est,
4 * Contestante Deo signis & portentis, & *Marc. 16.d.20
variis virtutibus, & Spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem.
5 Non enim Angelis subjecit Deus orbem
terræ futurum, de quo loquimur.
6 Testatus est autem in quodam loco quis, B
dicens: * Quid est homo quod memor es ejus, * Psal. 8. a. 5.
aut filius hominis quoniam visitas eum?
7 Minuisti eum paulo minus ab Angelis:
gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum.
8 * Omnia subjecisti sub pedibus ejus. In *Matt. 28.d.18.
eo enim, quod omnia ei subjecit, nihil dimisit non subjectum ei. Nunc autem nec- 1. Cor 15.d.26
dum videmus omnia subjecta ei.
9 * Eum autem, qui modico quam Angeli C * Phil 2. a. 8.
minoratus est, videmus Jesum propter passionem mortis gloria & honore coronatum, ut
gratia Dei, pro omnibus gustaret mortem.
10 Decebat enim eum, propter quem omnia,
& per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per
passionem consummare.
11 Qui enim sanctificat, & qui sanctificantur, ex uno omnes. Propter quam causam non
confunditur fratres eos vocare, dicens:
12 * Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: * Psal. 21.c.23.
in medio Ecclesiæ laudabo te.
13 Et iterum: * Ego ero fidens in eum. Et D * Psal. 17. a.3.
iterum: * Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Deus. * Isaiæ 8. d.18.
14 Quia ergo pueri communicaverunt carni, & sanguini, & ipse similiter participavit eisdem, * ut per mortem destrueret eum, * Osee 13.d.14.
qui habebat mortis imperium, id est diabolum: 1. Cor. 15.g.54.
15 Et liberaret eos, qui timore mortis per
totam vitam obnoxii erant servituti.
16 Nusquam enim Angelos apprehendit,
sed semen Abrahæ apprehendit.
17 Unde debuit per omnia fratribus similari,
ut misericors fieret, & fidelis pontifex ad
Deum, ut repropitiaret delicta populi.
18 In eo enim, in quo passus est ipse, &
tentatus, potens est & eis, qui tentantur,
auxiliari.

CAPUT III.

Longe excellentior est Christus, utpote filius, quam Moyses, qui famulus fidelis erat in domo Dei: curandum igitur, ut huic in omnibus obtemperemus, ne in modum incredulorum Judæorum ab ejus requie repellamur.

A 1 UNde fratres sancti, vocationis cælestis
participes considerate Apostolum,
& pontificem confessionis nostræ Jesum:
2 Qui fidelis est ei, qui fecit illum, sicut
* Num. 12. b. 7. & * Moyses in omni domo ejus.
3 Amplioris enim gloriæ iste præ Moyse dignus est habitus, quanto ampliorem honorem habet domus, qui fabricavit illam.
4 Omnis namque domus fabricatur ab aliquo: qui autem omnia creavit, Deus est.
B 5 Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo ejus tamquam famulus, in testimonium eorum, quæ dicenda erant:
6 Christus vero tamquam filius in domo sua: quæ domus sumus nos, si fiduciam, & gloriam spei usque ad finem firmam retineamus.
7 Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus:
* Psal. 94. b. 8. Infr. 4. b. 7. * Hodie si vocem ejus audieritis,
8 Nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione secundum diem tentationis in deserto,
C 9 Ubi tentaverunt me patres vestri, probaverunt, & viderunt opera mea
10 Quadraginta annis. Propter quod infensus fui generationi huic, & dixi: Semper errant corde. Ipsi autem non cognoverunt vias meas,
11 Sicut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam.
12 Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi a Deo vivo:
13 Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec Hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.
D 14 Participes enim Christi effecti sumus: si tamen initium substantiæ ejus usque ad finem firmum retineamus.
15 Dum dicitur: Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra, quemadmodum in illa exacerbatione.
16 Quidam enim audientes exacerbaverunt, sed non universi, qui profecti sunt ex Ægypto per Moysen.
17 Quibus autem infensus est quadraginta
* Num. 14. f. 37. annis? Nonne illis, qui peccaverunt, * quorum cadavera prostrata sunt in deserto?
18 Quibus autem juravit non introire in requiem ipsius, nisi illis, qui increduli fuerunt?
19 Et videmus, quia non potuerunt introire propter incredulitatem.

CAPUT IV.

Quandoquidem Judæi ob incredulitatem non introierunt in promissam requiem, & reliquum est, ut alii ingrediantur, curandum est, ne ea frustremur, sed credentes, in ipsam admittamur: de vivo & efficaci Dei verbo, quod omnia conspicit, deque ejus infirmitate, ut nostris compateretur infirmitatibus.

A 1 TImeamus ergo, ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem ejus, existimetur aliquis ex vobis deesse.
2 Etenim & nobis nuntiatum est, quemadmodum & illis. Sed non profuit illis sermo auditus, non admistus fidei ex iis, quæ audierunt.
3 Ingrediemur enim in requiem, qui credidi-
* Psal. 94. b. 11. mus: quemadmodum dixit: * Sicut juravi in ira mea, Si introibunt in requiem meam: & quidem operibus ab institutione mundi perfectis.
B 4 Dixit enim in quodam loco de die se-
* Gen. 2. a. 2. ptima sic: * Et requievit Deus die septima ab omnibus operibus suis.
5 Et in isto rursum: Si introibunt in requiem meam.
6 Quoniam ergo superest introire quosdam in illam, & ii, quibus prioribus annuntiatum est, non introierunt propter incredulitatem;
7 Iterum terminat diem quemdam, Hodie, in David dicendo, post tantum temporis, sicut
* Supr. 3. b. 7. supra dictum est: * Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.
8 Nam si eis Jesus requiem præstitisset,
numquam de alia loqueretur, posthac, die. C
9 Itaq; relinquitur sabbatismus populo Dei.
10 Qui enim ingressus est in requiem ejus, etiam ipse requievit ab operibus suis, sicut a suis Deus.
11 Festinemus ergo ingredi in illam requiem, ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum.
12 Vivus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem animæ, ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis. D
13 * Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus: omnia autem nuda & aperta sunt oculis ejus, ad quem nobis sermo. * Psal. 33. c. 16. Eccli. 15. d. 20.
14 Habentes ergo pontificem magnum, qui penetravit cælos, Jesum filium Dei, teneamus confessionem.
15 Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato.
16 Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

CAPUT V.

Christus debito ordine factus noster Pontifex, precesque Patri offerens exauditus est: & discens ex iis, quæ passus est, obedientiam, factus est obtemperantibus causa salutis æternæ: sed reconditorum de ipso mysteriorum capaces non erant ii, ad quos hic scribebat Apostolus.

1 OMnis namque Pontifex ex hominibus A
assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis:
2 Qui condolere possit iis, qui ignorant, & errant: quoniam & ipse circumdatus est infirmitate:
3 Et propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam & pro semetipso offerre pro peccatis. B
4 * Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo, tamquam Aaron. * Exod. 28. a. 1. 2. Par. 26. c. 18.
5 Sic & Christus non semetipsum clarificavit, ut pontifex fieret: sed qui locutus est ad eum: * Filius meus es tu, ego hodie genui te. * Psal. 2. b. 7.
6 Quemadmodum & in alio loco dicit: * Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. * Psal. 109. b. 4. C
7 Qui in diebus carnis suæ preces supplicationesque ad eum, qui possit illum salvum facere a morte, cum clamore valido, & lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia.
8 Et quidem cum esset Filius Dei, didicit ex iis, quæ passus est, obedientiam:
9 Et consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ,
10 Appellatus a Deo pontifex juxta ordinem Melchisedech.
11 De quo nobis grandis sermo, & interpretabilis ad dicendum, quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. D
12 Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus, rursum indigetis, ut vos doceamini, quæ sint elementa exordii sermonum Dei: & facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo.
13 Omnis enim, qui lactis est particeps, expers est sermonis justitiæ; parvulus enim est.
14 Perfectorum autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali.

CAPUT VI.

Non intendit de primis fidei initiis tractare, quandoquidem rebaptizari nequeunt, qui post susceptum baptismum rursum in peccata relabuntur, imo timenda illis est æterna maledictio: consolando autem Hebræos hortatur, ut Abrahæ longanimitatem imitantes, reddant se participes eorum, quæ jurejurando promisit illi Deus. A

1 QUapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectiora feramur, non rursum jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum,
2 Baptismatum doctrinæ, impositionis quo-

que manuum, ac resurrectionis mortuorum, & judicii æterni.
3 Et hoc faciemus, si quidem permiserit Deus.
* Matt. 12.d.45. 4 * Impossibile est enim eos, qui semel sunt
Iosr.10. illuminati, gustaverunt etiam donum cælestc, & participes facti sunt Spiritus sancti,
c. 26. 5 Gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi,
2. Petr. 2. d.20. 6 Et prolapsi sunt; rursus renovari ad pœ-
B nitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis filium Dei, & ostentui habentes.
7 Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis, a quibus colitur; accipit benedictionem a Deo.
8 Proferens autem spinas, ac tribulos reproba est, & maledicto proxima: cujus consummatio in combustionem.
9 Confidimus autem de vobis, dilectissimi, meliora, & viciniora saluti, tametsi ita loquimur.
10 Non enim injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, & ministratis.
C 11 Cupimus autem unumquemque vestrum eamdem ostentare solicitudinem ad expletionem spei usque in finem,
12 Ut non segnes efficiamini, verum imitatores eorum, qui fide, & patientia hæreditabunt promissiones.
13 Abrahæ namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem juraret,
A majorem, juravit per semetipsum,
* Gen. 22 c.16. 14 Dicens: * Nisi benedicens benedicam
D te, & multiplicans multiplicabo te.
15 Et sic longanimiter ferens, adeptus est repromissionem.
16 Homines enim per majorem sui jurant: & omnis controversiæ eorum finis, ad confirmationem, est juramentum.
17 In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationis hæredibus immobilitatem consilii sui, interposuit jusjurandum:
18 Ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem:
19 Quam sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, & incedentem usque ad interiora velaminis,
20 Ubi præcursor pro nobis introivit Jesus, secundum ordinem Melchisedech pontifex factus in æternum.

CAPUT VII.

Cum Melchisedech sacerdotium ex decimarum acceptione & benedictione Leviticum excelleret, Christi sacerdotium necessitate quadam secundum ordinem Melchisedech in perpetuum institutum, ac juramento firmatum præcellit Leviticum, & ipsum una cum lege evacuat.

A 1 Hic enim Melchisedech rex Salem, sa-
Gen 14. d. 18. cerdos Dei summi, qui obviavit Abrahæ regresso a cæde regum, & benedixit ei:
D 2 Cui & decimas omnium divisit Abraham: primum quidem qui interpretatur rex justitiæ: deinde autem & rex Salem, quod est rex pacis,
3 Sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in perpetuum.
4 Intuemini autem, quantus sit hic, qui & decimas dedit de præcipuis, Abraham patriarcha.
* Deut. 18. a.3. 5 Et quidem de filiis Levi sacerdotium accipientes * mandatum habent decimas sumere a populo secundum legem, id est a fra-
Ios. 14. b. 4. tribus suis: quamquam & ipsi exierint de lumbis Abrahæ.
B 6 Cujus autem generatio non annumeratur in eis, decimas sumpsit ab Abraham, & hunc, qui habebat repromissiones, benedixit.
7 Sine ulla autem contradictione quod minus est, a meliore benedicitur.
8 Et hic quidem decimas morientes homines accipiunt: ibi autem contestatur, quia vivit.
9 Et (ut ita dictum sit) per Abraham & Levi, qui decimas accepit, decimatus est;
10 Adhuc enim in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchisedech.
11 Si ergo consummatio per sacerdotium Leviticum erat (populus enim sub ipso legem accepit) quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem, & non secundum ordinem Aaron dici?
12 Translato enim sacerdotio, necesse est, ut & legis translatio fiat.
13 In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus altari præsto fuit.
14 Manifestum est enim, quod ex Juda ortus sit Dominus noster: in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est. C
15 Et amplius adhuc manifestum est, si secundum similitudinem Melchisedech exurgat alius sacerdos,
16 Qui non secundum legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutem vitæ insolubilis.
17 Contestatur enim: * Quoniam tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. * Psal. 109.b.4.
18 Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus, & inutilitatem.
19 Nihil enim ad perfectum adduxit lex: introductio vero melioris spei, per quam proximamus ad Deum.
20 Et quantum est non sine jurejurando (alii quidem sine jurejurando sacerdotes facti sunt: D
21 Hic autem cum jurejurando per eum, qui dixit ad illum: * Juravit Dominus, & non pœnitebit eum: tu es sacerdos in æternum:) * Ibid.
22 In tantum melioris testamenti sponsor factus est Jesus.
23 Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere:
24 Hic autem eo quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium.
25 Unde & salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum, semper vivens ad interpellandum pro nobis.
26 Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, & excelsior cælis factus:
27 Qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum sacerdotes, * prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi; * Lev. 16. b.6.
hoc enim fecit semel seipsum offerendo.
28 Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes: sermo autem jurisjurandi, qui post legem est, Filium in æternum perfectum.

CAPUT VIII.

Excellentius est Christi sacerdotium Levitico, cum ipse in dextera Patris sedeat in cælis, & majorum sacramentorum minister fuerit, quam sacerdotes veteris legis: ostendit etiam novi testamenti necessitatem ex imperfectione veteris, & ex promissione Dei per Jeremiam.

1 Capitulum autem super ea, quæ dicuntur: Talem habemus Pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cælis, A
2 Sanctorum minister, & tabernaculi veri, quod fixit Dominus, & non homo. B
3 Omnis enim pontifex ad offerendum munera, & hostias constituitur: unde necesse est & hunc habere aliquid, quod offerat.
4 Si ergo esset super terram, nec esset sacerdos, cum essent qui offerrent secundum legem munera,
5 Qui exemplari, & umbræ deserviunt cælestium. Sicut responsum est Moysi, cum consummaret tabernaculum: * Vide (inquit) * Exod 25.e.40.
omnia facito secundum exemplar, quod tibi ostensum est in monte. Act. 7. f. 44.
6 Nunc autem melius sortitus est ministerium, quanto & melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est. C
7 Nam si illud prius culpa vacasset, non utique secundi locus inquireretur.
8 Vituperans enim eos dicit: * Ecce dies venient, dicit Dominus, & consummabo * Jere. 31.f.31.
super domum Israel, & super domum Juda testamentum novum;
9 Non secundum testamentum, quod feci patribus eorum, in die, qua apprehendi manum

eorum, ut educerem illos de terra Ægypti: quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo, & ego neglexi eos, dicit Dominus.

10 Quia hoc est testamentum, quod disponam domui Israel post dies illos, dicit Dominus: Dando leges meas in mentem eorum, & in corde eorum superscribam eas: & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum.

11 Et non docebit unusquisque proximum suum, & unusquisque fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum: quoniam omnes scient me a minore usque ad majorem eorum:

12 Quia propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum jam non memorabor.

13 Dicendo autem novum, veteravit prius. Quod autem antiquatur, & senescit, prope interitum est.

CAPUT IX.

Ex his, quæ in veteri erant testamento, & imperfectione illarum hostiarum ostendit novi perfectionem, in quo Christus Pontifex & hostia semel oblata emundat conscientiam a peccatis: quem ad testamenti sui confirmationem mori fuit necesse.

A

1 Habuit quidem & prius justificationes culturæ, & Sanctum sæculare.

*Exod. 25. a. 1. & 36. a. 3. b. 8.

2 * Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant candelabra, & mensa, & propositio panum, quæ dicitur Sancta.

3 Post velamentum autem secundum, tabernaculum, quod dicitur Sancta sanctorum:

* Lev. 16. Num. 15. *3. Reg. 8. a. 9. 2. Par. 5. b. 10.

4 Aureum habens * thuribulum, & arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, & virga Aaron, quæ fronduerat, * & tabulæ testamenti:

5 Superque eam erant Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium: de quibus non est modo dicendum per singula.

B

6 His vero ita compositis, in priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes, sacrificiorum officia consummantes:

*Exod. 30. b. 10. Lev. 16. a. 2.

7 In secundo autem * semel in anno solus pontifex, non sine sanguine, quem offert pro sua, & populi ignorantia:

8 Hoc significante Spiritu sancto, nondum propalatam esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum.

C

9 Quæ parabola est temporis instantis: juxta quam munera, & hostiæ offeruntur, quæ non possunt juxta conscientiam perfectum facere servientem, solummodo in cibis, & in potibus,

10 Et variis baptismatibus, & justitiis carnis usque ad tempus correctionis impositis.

11 Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, id est non hujus creationis;

12 Neq; per sanguinem hircorum, aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa.

D

* Lev. 16. c. 15. *1. Pet. 1. d. 19. 1. Joan. 1. a. 7. Apoc. 1. b. 5. * Gal. 3. c. 15.

13 * Si enim sanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis;

14 * Quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi?

15 Et ideo novi testamenti mediator est: * ut morte intercedente, in redemptionem earum prævaricationum, quæ erant sub priori testamento, repromissionem accipiant, qui vocati sunt æternæ hæreditatis.

16 Ubi enim testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris.

E

17 Testamentum enim in mortuis confirmatum est: alioquin nondum valet, dum vivit qui testatus est.

18 Unde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est.

19 Lecto enim omni mandato legis a Moyse universo populo, accipiens sanguinem vitulorum & hircorum cum aqua, & lana coccinea, & hyssopo, ipsum quoque librum, & omnem populum aspersit,

*Exod. 24. b. 8.

20 Dicens: * Hic sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus.

21 Etiam tabernaculum, & omnia vasa ministerii sanguine similiter aspersit.

F

22 Et omnia pæne in sanguine secundum legem mundantur, & sine sanguinis effusione non fit remissio.

23 Necesse est ergo exemplaria quidem cælestium his mundari: ipsa autem cælestia melioribus hostiis, quam istis.

24 Non enim in manufacta Sancta Jesus introivit, exemplaria verorum; sed in ipsum cælum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis:

25 Neque ut sæpe offerat semetipsum, quemadmodum Pontifex intrat in Sancta per singulos annos in sanguine alieno:

G

26 Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem semel in consummatione sæculorum, ad destitutionem peccati, per hostiam suam apparuit.

27 Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem judicium;

* Rom. 6. b. c. 1. Petr. 3. d. 18.

28 * Sic & Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata, secundo sine peccato apparebit expectantibus se, in salutem.

CAPUT X.

Propter imperfectionem hostiarum veteris testamenti necessarium fuit novum induci, cujus unica hostia auferentur universa peccata: cui nisi fide, spe, charitate, ac bonis operibus adhæserimus, acerbius puniemur, quam veteris testamenti transgressores: laudat interim Hebræos, quod & multa passi sint, & patientibus astiterint.

A

1 Umbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum, per singulos annos eisdem ipsis hostiis, quas offerunt indesinenter, nunquam potest accedentes perfectos facere:

2 Alioquin cessassent offerri: ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati, cultores semel mundati:

3 Sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit.

4 Impossibile enim est sanguine taurorum & hircorum auferri peccata.

B

* Psal. 39. b. 7.

5 Ideo ingrediens mundū dicit: * Hostiam, & oblationē noluisti: corpus autem aptasti mihi:

6 Holocautomata pro peccato non tibi placuerunt.

* Psal. 39. b. 8.

7 Tunc dixi: * Ecce venio. In capite libri scriptum est de me: Ut faciam, Deus, voluntatem tuam.

8 Superius dicens: Quia hostias, & oblationes, & holocautomata pro peccato noluisti, nec placita sūt tibi, quę secundū legem offeruntur,

9 Tunc dixi: Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam; aufert primum, ut sequens statuat.

C

10 In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Jesu Christi semel.

11 Et omnis quidem sacerdos præsto est quotidie ministrans, & easdem sæpe offerens hostias, quæ numquam possunt auferre peccata.

12 Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei,

* Psal. 109. a. 1. 1. Cor. 15. d. 25.

13 De cetero expectans, * donec ponantur inimici ejus scabellum pedum ejus.

14 Una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos.

15 Contestatur autem nos & Spiritus sanctus. Postquam enim dixit:

* Jere. 31. f. 33. Supr. 8. c. 8.

16 * Hoc autem testamentum, quod testabor ad illos post dies illos, dicit Dominus, dando leges meas in cordibus eorum, & in mentibus eorum superscribam eas:

D

17 Et peccatorum, & iniquitatum eorum jam non recordabor amplius.

18 Ubi autem horum remissio, jam non est oblatio pro peccato.

19 Habentes itaque fratres fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi,

20 Quam initiavit nobis viam novam, & viventem per velamen, id est carnem suam,

21 Et sacerdotem magnum super domum Dei;

22 Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda a conscientia mala, & abluti corpus aqua munda,

E

23 Teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem (fidelis enim est qui repromisit)

24 Et consideremus invicem in provocatio-

nem

nem charitatis, & bonorum operum:

25 Non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam, sed consolantes, & tanto magis, quanto videritis appropinquantem diem.

* Supr. 5. a. 4.

26 * Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia:

27 Terribilis autem quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios.

* Deut. 17. a. 6 Matth. 18. c. 16.

28 Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione * duobus vel tribus testibus moritur:

F

Joan. 8. b. 17. 2. Cor. 13. a. 1.

29 Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit?

* Deut. 32. e. 35. Rom. 12. d. 19.

30 Scimus enim qui dixit: * Mihi vindicta, & ego retribuam. Et iterum: Quia judicabit Dominus populum suum.

31 Horrendum est incidere in manus Dei viventis.

32 Rememoramini autem pristinos dies, in quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum:

33 Et in altero quidem opprobriis, & tribulationibus spectaculum facti: in altero autem socii taliter conversantium effecti.

G

34 Nam & vinctis compassi estis, & rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem, & manentem substantiam.

35 Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem.

36 Patientia enim vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes reportetis promissionē.

* Hab. 2. a. 4. Rom. 1. b. 17. * Gal. 3. b. 11.

37 * Adhuc enim modicum aliquantulum, qui venturus est veniet, & non tardabit.

38 * Justus autem meus ex fide vivit: quod si subtraxerit se, non placebit animæ meæ.

39 Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ.

CAPUT XI.

Fidem magnifice commendat ex actis patrum, a mundi exordio usque ad David ac prophetas: & in universum quanta patrarint ac passi sint per fidem, nec tamen plenam adhuc acceperunt retributionem.

A

1 EST autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.

2 In hac enim testimonium consecuti sunt senes.

* Gen. 1. a. 3. * Gen. 4. a. 4. * Matt. 23. d. 35.

3 * Fide intelligimus aptata esse sæcula verbo Dei, ut ex invisibilibus visibilia fierent.

4 * Fide plurimam hostiam Abel, quam Cain obtulit Deo, * per quam testimonium consecutus est esse justus, testimonium perhibente muneribus ejus Deo, & per illam defunctus adhuc loquitur.

* Gen. 5. c. 24. Eccli. 44. c. 16.

5 * Fide Henoch translatus est, ne videret mortem: & non inveniebatur, quia transtulit illum Deus; ante translationem enim testimonium habuit placuisse Deo.

B

6 Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.

* Gen. 6. c. 14. Eccli. 44. c. 17.

7 * Fide Noe responso accepto de iis, quæ adhuc non videbantur, metuens aptavit arcam in salutem domus suæ, per quam damnavit mundum: & justitiæ, quæ per fidem est, hæres est institutus.

* Gen. 12. a. 1. & 15. b. 5.

8 * Fide qui vocatur Abraham, obedivit in locum exire, quem accepturus erat in hæreditatem: & exiit nesciens quo iret.

9 Fide demoratus est in Terra repromissionis, tamquam in aliena, in casulis habitando cum Isaac, & Jacob cohæredibus repromissionis ejusdē

C

10 Expectabat enim fundamenta habentem civitatem, cujus artifex, & conditor Deus.

* Gen. 17. c. 19.

11 * Fide & ipsa Sara sterilis virtutem in conceptionem seminis accepit, etiam præter tempus ætatis, quoniam fidelem credidit esse eum, qui repromiserat.

12 Propter quod & ab uno orti sunt (& hoc emortuo) tamquam sidera cæli in multitudinem, & sicut arena, quæ est ad oram maris, innumerabilis.

13 Juxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed a longe eas aspicientes, & salutantes, & confitentes, quia peregrini & hospites sunt super terram.

14 Qui enim hæc dicunt, significant, se patriam inquirere.

15 Et si quidem ipsius meminissent, de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi:

D

16 Nunc autem meliorem appetunt, id est cælestem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum; paravit enim illis civitatem.

* Gen. 22. a. 1. Eccli. 44. d. 21. * Gen. 21. b. 12. Rom. 9. b. 7.

17 * Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, & unigenitum offerebat, qui susceperat repromissiones:

18 Ad quem dictum est: * Quia in Isaac vocabitur tibi semen:

19 Arbitrans, quia & a mortuis suscitare potens est Deus: unde eum & in parabolam accepit.

* Gen 27. d. 27. f. 39. * Gen. 48. c. 15.

20 * Fide & de futuris benedixit Isaac Jacob, & Esau.

21 * Fide Jacob moriens singulos filiorum Joseph benedixit, * & adoravit fastigium virgæ ejus.

E

* Gen. 47. g. 31. * Gen. 50. d. 23.

22 * Fide Joseph moriens de profectione filiorum Israel memoratus est, & de ossibus suis mandavit.

* Exod. 2. a. 2. * Exod. 1. c. 17. * Exod. 2. b. 11.

23 * Fide Moyses natus occultatus est mensibus tribus a parentibus suis, eo quod vidissent elegantem infantem, * & non timuerunt regis edictum.

24 * Fide Moyses grandis factus negavit se esse filium filiæ Pharaonis,

25 Magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem:

26 Majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum improperium Christi; aspiciebat enim in remunerationem.

27 Fide reliquit Ægyptum, non veritus animositatem regis; invisibilem enim tamquam videns sustinuit.

* Exod. 12. d. 21. * Exod 14. e. 22.

28 * Fide celebravit Pascha, & sanguinis effusionem, ne qui vastabat primitiva, tangeret eos.

29 * Fide transierunt Mare rubrum tamquam per aridam terram: quod experti Ægyptii devorati sunt.

F

* Jos. 6. c. 20. * Jos. 2. a. 3. Jac. 2. d. 25.

30 * Fide muri Jericho corruerunt circuitu dierum septem.

31 * Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace.

32 Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samson, Jephte, David, Samuel, & Prophetis:

33 Qui per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones, obturaverunt ora leonum:

34 Extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum:

G

35 Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alii autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem.

36 Alii vero ludibria, & verbera experti, insuper & vincula, & carceres,

37 Lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt: circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti,

38 Quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cavernis terræ.

39 Et hi omnes testimonio fidei probati, non acceperunt repromissionem,

40 Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur.

CAPUT XII.

Priscorum, imo Christi exemplo inducit ad tolerandas viriliter afflictiones, revocans a peccatis: & ex novi testamenti super vetus excellentia deterret ab inobedientia, ne majora, quam Judæi, pati cogamur supplicia.

A

* Rom. 6. a. 4. Eph. 4. c. 22. Colos. 3. b. 8. 1. Petr. 2. a. 1. & 4. a. 2.

1 IDeoque & nos tantam habentes impositam nubem testium, * deponentes omne pondus, & circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen:

2 Aspicientes in Auctorem fidei, & consummatorem Jesum, qui proposito sibi gaudio

susti-

sustinuit crucem, confusione contempta, atque in dextera sedis Dei sedet.

B

3 Recogitate enim eum, qui talem sustinuit a peccatoribus adversum semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini animis vestris deficientes.

4 Nondum enim usque ad sanguinem restitistis, adversus peccatum repugnantes:

5 Et obliti estis consolationis, quæ vobis tamquam filiis loquitur, dicens: * Fili mi, noli negligere disciplinam Domini: neque fatigeris, dum ab eo argueris.

* Prov. 3. b.11. Apoc.3. d. 19.

6 Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit.

7 In disciplina perseverate. Tamquam filiis vobis offert se Deus; quis enim filius, quem non corripit pater?

C

8 Quod si extra disciplinam estis, cujus participes facti sunt omnes, ergo adulteri, & non filii estis.

9 Deinde patres quidem carnis nostræ eruditores habuimus, & reverebamur eos: non multo magis obtemperabimus Patri spirituum, & vivemus?

10 Et illi quidem in tempore paucorum dierum, secundum voluntatem suam erudiebant nos: hic autem ad id, quod utile est in recipiendo sanctificationem ejus.

D

11 Omnis autem disciplina in præsenti quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet justitiæ.

12 Propter quod remissas manus, & soluta genua erigite,

13 Et gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autē sanetur.

* Rom. 12.d.18.

14 * Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum:

15 Contemplantes, ne quis desit gratiæ Dei: ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat, & per illam inquinentur multi.

E

* Gen. 25. d. 33.

16 Ne quis fornicator, aut profanus * ut Esau, qui propter unam escā vendidit primitiva sua.

* Gen. 27. d. 38.

17 Scitote enim, quoniam * & postea cupiens hæreditare benedictionem, reprobatus est; non enim invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam.

* Exod. 19.c.12. & 20. c. 21.

18 * Non enim accessistis ad tractabilem montem, & accensibilem ignem, & turbinem, & caliginem, & procellam,

19 Et tubæ sonum, & vocem verborum, quam qui audierunt, excusaverunt se, ne eis fieret verbum.

* Exod. 19.c.13.

20 Non enim portabant quod dicebatur: * Et si bestia tetigerit montem, lapidabitur:

21 Et ita terribile erat quod videbatur. Moyses dixit: Exterritus sum, & tremebundus.

F

22 Sed accessistis ad Sion montem, & civitatem Dei viventis, Jerusalem cælestem, & multorum millium Angelorum frequentiam,

23 Et Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cælis, & judicem omnium Deum, & spiritus justorum perfectorum;

24 Et testamenti novi mediatorem Jesum, & sanguinis aspersionem melius loquentem, quam Abel.

G

25 Videte, ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt recusantes eum, qui super terram loquebatur; multo magis nos, qui de cælis loquentem nobis avertimus.

* Agg. 2. b. 7.

26 Cujus vox movit terram tunc: nunc autem repromittit, dicens: * Adhuc semel, & ego movebo non solum terram, sed & cælum.

27 Quod autem, Adhuc semel, dicit, declarat mobilium translationem tamquam factorum, ut maneant ea, quæ sunt immobilia.

28 Itaque regnum immobile suscipientes, habemus gratiam, per quam serviamus placentes Deo, cum metu & reverentia.

* Deut. 4. d.24.

29 * Etenim Deus noster ignis consumens est.

CAPUT XIII.

Ad varias hortatur virtutes, jubens cavere ab extranea doctrina, ac memoriam refricans altaris & hostiarum veteris novique testamenti, & subinde monens, ut præpositis obtemperent: orat, ut pro se precentur, idem vicissim pro illis agens, additis mutuis salutationibus.

A

* Rom. 12.c.13.

1 CHaritas fraternitatis maneat in vobis.

2 * Et hospitalitatem nolite oblivisci: per hanc enim * latuerunt quidam, Angelis hospitio receptis.

* 1. Petr. 4. b. 9. * Gen. 18. a.3. & 19. a. 2.

3 Mementote vinctorum, tamquam simul vincti: & laborantium, tamquam & ipsi in corpore morantes.

4 Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus. Fornicatores enim, & adulteros judicabit Deus.

5 Sint mores sine avaritia, contenti præsentibus. Ipse enim dixit: * Non te deseram, neque derelinquam.

* Josue 1. a. 5. * Psal. 117.a 6.

6 Ita ut confidenter dicamus: * Dn̄s mihi adjutor: non timebo, quid faciat mihi homo.

B

7 Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei: quorum intuentes exitum conversationis, imitamini fidem.

8 Jesus Christus heri, & hodie: ipse & in sæcula.

9 Doctrinis variis, & peregrinis nolite abduci. Optimum est enim gratia stabilire cor, non escis, quæ non profuerunt ambulantibus in eis.

10 Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deserviunt.

* Lev. 16.f.27.

11 * Quorum enim animalium infertur sanguis pro peccato in Sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra.

C

12 Propter quod & Jesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est.

13 Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium ejus portantes.

* Mich. 2. c.10.

14 * Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus.

15 Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est fructum labiorum confitentium nomini ejus.

16 Beneficentiæ autem, & communionis nolite oblivisci: talibus enim hostiis promeretur Deus.

17 Obedite præpositis vestris, & subjacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes; hoc enim non expedit vobis.

D

18 Orate pro nobis. Confidimus enim, quia bonam conscientiam habemus in omnibus bene volentes conversari.

19 Amplius autem deprecor vos hoc facere, quo celerius restituar vobis.

20 Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis pastorem magnum ovium in sanguine testamenti æterni, Dn̄m nostrum Jesum Christum,

21 Aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem: faciens in vobis quod placeat coram se per Jesum Christum: cui est gloria in sæcula sæculorum. Amen.

22 Rogo autem vos fratres, ut sufferatis verbum solatii. Etenim perpaucis scripsi vobis.

23 Cognoscite fratrem nostrum Timotheum dimissum: cum quo (si celerius venerit) videbo vos.

24 Salutate omnes præpositos vestros, & omnes sanctos. Salutant vos de Italia fratres.

25 Gratia cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA CATHOLICA

B. JACOBI APOSTOLI.

CAPUT PRIMUM.

Docet tentationum utilitatem, & sapientiam a Deo cum confidentia postulandam: Deus tentator non est, aut auctor peccati, sed ab eo procedit omnis bona donatio: hortatur, ut ad audiendum veloces, ad loquendum vero, & ad iram tardi sint: nec satis est veritatem audire, nisi illa opere compleatur: subdit etiam, quænam sit vera & immaculata religio.

A

1 JACOBUS Dei, & Domini nostri Jesu Christi servus duodecim tribubus, quæ sunt in dispersione, salutem.

2 Omne gaudium existimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis:

* Rom. 5. a. 3. 3 * Scientes, quod probatio fidei vestræ
patientiam operatur:
4 Patientia autem opus perfectum habet: ut
sitis perfecti & integri, in nullo deficientes.
5 Si quis autem vestrum indiget sapien-
tia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluen-
B ter, & non improperat: & dabitur ei.
*Matt. 7. b. 7. & 21. h. 22. Marc. 11. c. 24. Luc. 11. b. 9. Joa. 14. b. 13. & 16. c. 23. 24. 6 * Postulet autem in fide nihil hæsitans.
Qui enim hæsitat, similis est fluctui maris,
qui a vento movetur, & circumfertur.
7 Non ergo æstimet homo ille, quod ac-
cipiat aliquid a Domino.
8 Vir duplex animo inconstans est in o-
mnibus viis suis.
9 Glorietur autem frater humilis in exal-
tatione sua:
10 Dives autem in humilitate sua, * quo-
niam sicut flos fœni transibit.
*Eccli. 14. c. 18. Isai. 40. b. 6. 1. Petr. 1. d. 24. 11 Exortus est enim sol cum ardore, & a-
refecit fœnum, & flos ejus decidit, & decor
vultus ejus deperiit: ita & dives in itineri-
bus suis marcescet.
*Job. 5. c. 17. 12 * Beatus vir, qui suffert tentationem, quo-
niam cum probatus fuerit, accipiet coronam
vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.
C 13 Nemo cum tentatur, dicat, quoniam a
Deo tentatur. Deus enim intentator malo-
rum est: ipse autem neminem tentat.
14 Unusquisque vero tentatur a concupi-
scentia sua abstractus, & illectus.
15 Deinde concupiscentia cum conceperit,
parit peccatum: peccatum vero cum con-
summatum fuerit, generat mortem.
16 Nolite itaque errare, fratres mei dile-
ctissimi.
17 Omne datum optimum, & omne donum
perfectum desursum est, descendens a Patre
luminum, apud quem non est transmutatio,
nec vicissitudinis obumbratio.
18 Voluntarie enim genuit nos verbo veri-
tatis, ut simus initium aliquod creaturæ ejus.
* Prov. 17. d. 27. 19 Scitis fratres mei dilectissimi: * Sit autem
omnis homo velox ad audiendum, tardus au-
tem ad loquendum, & tardus ad iram.
D 20 Ira enim viri justitiam Dei non operatur.
21 Propter quod abjicientes omnem immun-
ditiam, & abundantiam malitiæ, in man-
suetudine suscipite insitum verbum, quod
potest salvare animas vestras.
*Matt. 7. c. 21. & 24. Rom. 2. b. 13. 22 * Estote autem factores verbi, & non
auditores tantum, fallentes vosmetipsos.
23 Quia si quis auditor est verbi, & non
factor, hic comparabitur viro consideranti
vultum nativitatis suæ in speculo.
24 Consideravit enim se, & abiit, & sta-
tim oblitus est, qualis fuerit.
25 Qui autem perspexerit in legem perfe-
ctam libertatis, & permanserit in ea, non
auditor obliviosus factus, sed factor operis,
hic beatus in facto suo erit.
26 Si quis autem putat, se religiosum esse,
non refrænans linguam suam, sed seducens
cor suum, hujus vana est religio.
27 Religio munda, & immaculata apud
Deum & Patrem hæc est: Visitare pupillos,
& viduas in tribulatione eorum, & imma-
culatum se custodire ab hoc sæculo.

CAPUT II.

Monet, ne personarum respectu moveantur; qui enim unicum legis præceptum transgreditur, legis transgressor est: hortatur, ut operibus misericordiæ incumbant, ostendens, quod homo per opera justificetur; nam fides sine operibus mortua est.

A Lev. 19. c. 15. Deut. 1. c. 17. & 16. d. 19. Prov. 24. c. 23. Eccli. 42. a. 1. 1 FRatres mei, nolite in personarum ac-
ceptione habere fidem Domini nostri
Jesu Christi gloriæ.
2 Etenim si introierit in conventum vestrum
vir aureum annulum habens in veste candida,
introierit autem & pauper in sordido habitu,
3 Et intendatis in eum, qui indutus est ve-
ste præclara, & dixeritis ei: Tu sede hic be-
ne: pauperi autem dicatis: Tu sta illic, aut
sede sub scabello pedum meorum;
4 Nonne judicatis apud vosmetipsos, & fa-
B cti estis judices cogitationum iniquarum?
5 Audite fratres mei dilectissimi: nonne
Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites
in fide, & hæredes regni, quod repromisit
Deus diligentibus se?
6 Vos autem exhonorastis pauperem. Non-
ne divites per potentiam opprimunt vos, &
ipsi trahunt vos ad judicia?
7 Nonne ipsi blasphemant bonum nomen,
quod invocatum est super vos?
8 Si tamen legem perficitis regalem se-
cundum Scripturas: * Diliges proximum * Lev. 19. d. 18. Matth. 22. d. 39. Marc. 12. c. 31. Rom. 13. c. 9. Gal. 5. c. 14.
tuum sicut teipsum, bene facitis.
9 Si autem personas accipitis, peccatum ope-
ramini, redarguti a lege quasi transgressores.
10 * Quicumque autem totam legem ser-
vaverit, offendat autem in uno, factus est
omnium reus.
11 Qui enim dixit: Non mœchaberis, dixit
&: Non occides. Quod si non mœchaberis,
occides autem, factus es transgressor legis.
12 Sic loquimini, & sic facite, sicut per
legem libertatis incipientes judicari. C
13 Judicium enim sine misericordia illi, * Supr. 2. a. 1. Lev. 19. c. 15.
qui non fecit misericordiam: superexaltat
autem misericordia judicium.
14 Quid proderit, fratres mei, si fidem * Deut. 1. d. 18. Matth. 5. c. 19.
quis dicat se habere, opera autem non ha-
beat? Numquid poterit fides salvare eum?
15 * Si autem frater, & soror nudi sint, * 1. Joa. 3. e. 17.
& indigeant victu quotidiano,
16 Dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite
in pace, calefacimini & saturamini; non
dederitis autem eis, quæ necessaria sunt cor-
pori, quid proderit?
17 Sic & fides, si non habeat opera, mor-
tua est in semetipsa.
18 Sed dicet quis: Tu fidem habes, & ego
opera habeo: ostende mihi fidem tuam sine
operibus, & ego ostendam tibi ex operibus
fidem meam.
19 Tu credis, quoniam unus est Deus. Bene D
facis: & dæmones credunt, & contremiscunt.
20 Vis autem scire, o homo inanis, quo-
niam fides sine operibus mortua est?
21 * Abraham pater noster nonne ex ope- * Gen. 22. b. 9.
ribus justificatus est, offerens Isaac filium
suum super altare?
22 Vides, quoniam fides cooperabatur operi-
bus illius, & ex operibus fides consummata est?
23 Et suppleta est Scriptura, dicens: * Credi- * Gen. 15. b. 6. Rom. 4. a. 3. Gal. 3. a. 6.
dit Abraham Deo, & reputatum est illi ad
justitiam, & amicus Dei appellatus est.
24 Videtis, quoniam ex operibus justifica-
tur homo, & non ex fide tantum?
25 Similiter * & Rahab meretrix nonne ex * Jos. 2. a. 4.
operibus justificata est, suscipiens nuntios,
& alia via ejiciens?
26 Sicut enim corpus sine spiritu mortuum
est, ita & fides sine operibus mortua est.

CAPUT III.

Linguæ mala recenset, quam difficillimum est recte gubernare: subditque differentiam inter sapientiam terrenam, & cœlestem.

1 NOlite plures magistri fieri, fratres A Matth. 23. b. 8.
mei, scientes, quoniam majus judi-
cium sumitis.
2 In multis enim offendimus omnes. Si
quis in verbo non offendit, hic perfectus est
vir. Potest etiam fræno circumducere totum
corpus.
3 Si autem equis fræna in ora mittimus ad
consentiendum nobis, & omne corpus illo-
rum circumferimus.
4 Ecce & naves, cum magnæ sint, & a ventis B
validis minentur, circumferuntur a modico
gubernaculo, ubi impetus dirigentis voluerit.
5 Ita & lingua modicum quidem membrum
est, & magna exaltat. Ecce quantus ignis
quam magnam silvam incendit!
6 Et lingua ignis est, universitas iniquitatis.
Lingua constituitur in membris nostris, quæ
maculat totum corpus, & inflammat rotam
nativitatis nostræ, inflammata a gehenna.
7 Omnis enim natura bestiarum, & volu-
crum, & serpentium, & ceterorum domantur,
& domita sunt a natura humana:
8 Linguam autem nullus hominum doma- C
re potest: inquietum malum, plena veneno
mortifero.
9 In ipsa benedicimus Deum & Patrem, &

in ipſa maledicimus homines, qui ad ſimilitudinem Dei facti ſunt.

10 Ex ipſo ore procedit benedictio, & maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri.

11 Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem, & amaram aquam?

12 Numquid poteſt, fratres mei, ficus uvas facere, aut vitis ficus? Sic neque ſalſa dulcem poteſt facere aquam.

13 Quis ſapiens, & diſciplinatus inter vos? Oſtendat ex bona converſatione operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ.

D 14 Quod ſi zelum amarum habetis, & contentiones ſint in cordibus veſtris, nolite gloriari, & mendaces eſſe adverſus veritatem.

15 Non eſt enim iſta ſapientia deſurſum deſcendens, ſed terrena, animalis, diabolica.

16 Ubi enim zelus & contentio, ibi inconſtantia, & omne opus pravum.

17 Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primum quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, bonis conſentiens, plena miſericordia, & fructibus bonis, non judicans, ſine ſimulatione.

18 Fructus autem juſtitiæ in pace ſeminatur facientibus pacem.

CAPUT IV.

Concupiſcentiis non eſt obſequendum, ſed diabolo reſiſtendum, & Deo appropinquandum, mutuæque dilectioni ſtudendum, rebus incertis divinæ Providentiæ commiſſis.

A 1 UNde bella, & lites in vobis? nonne hinc? ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant in membris veſtris?

2 Concupiſcitis, & non habetis: occiditis, & zelatis, & non poteſtis adipiſci: litigatis, & belligeratis, & non habetis, propter quod non poſtulatis.

B 3 Petitis, & non accipitis, eo quod male petatis, ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis.

4 Adulteri, neſcitis, quia amicitia hujus mundi inimica eſt Dei? Quicumque ergo voluerit amicus eſſe ſæculi hujus, inimicus Dei conſtituitur.

5 An putatis, quia inaniter Scriptura dicat: Ad invidiam concupiſcit ſpiritus, qui habitat in vobis?

6 Majorem autem dat gratiam. Propter quod dicit: * Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. [* Prov. 3. d.34. 1. Petr. 5. b. 5.]

7 Subditi ergo eſtote Deo: reſiſtite autem diabolo, & fugiet a vobis.

8 Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Emundate manus, peccatores: & purificate corda, duplices animo.

9 Miſeri eſtote, & lugete, & plorate: riſus veſter in luctum convertatur, & gaudium in mœrorem.

C 10 * Humiliamini in conſpectu Domini, & exaltabit vos. [*1. Pet. 5. b. 6.]

11 Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem ſuum, detrahit legi, & judicat legem. Si autem judicas legem, non es factor legis, ſed judex.

12 Unus eſt legislator, & judex, qui poteſt perdere, & liberare.

D 13 * Tu autem quis es, qui judicas proximum? Ecce nunc qui dicitis: Hodie, aut craſtino ibimus in illam civitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus: [* Rom. 14. a. 4.]

14 Qui ignoratis quid erit in craſtino.

15 Quæ eſt enim vita veſtra? vapor eſt ad modicum parens, & deinceps exterminabitur. Pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit: &, Si vixerimus, faciemus hoc, aut illud.

16 Nunc autem exultatis in ſuperbiis veſtris. Omnis exultatio talis maligna eſt.

17 Scienti igitur bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi.

CAPUT V.

Divitibus pauperum oppreſſoribus gravem comminatur ultionem, pauperes vero ad longanimitatem hortatur: juramentum fugiendum, & infirmi a presbyteris oleo ungendi, ac peccata invicem confitenda: quam efficax ſit juſti oratio: errantes ad veritatem ſunt reducendi.

A 1 AGite nunc, divites, plorate ululantes in miſeriis veſtris, quæ advenient vobis.

2 Divitiæ veſtræ putrefactæ ſunt: & veſtimenta veſtra a tineis comeſta ſunt.

3 Aurum & argentum veſtrum æruginavit: & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & manducabit carnes veſtras ſicut ignis. Theſaurizaſtis vobis iram in noviſſimis diebus.

4 Ecce merces operariorum, qui meſſuerunt regiones veſtras, quæ fraudata eſt a vobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini ſabaoth introivit.

5 Epulati eſtis ſuper terram, & in luxuriis enutriſtis corda veſtra in die occiſionis.

6 Addixiſtis, & occidiſtis juſtum, & non reſtitit vobis.

7 Patientes igitur eſtote, fratres, uſque ad adventum Dñi. Ecce agricola expectat pretioſum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum, & ſerotinum. B

8 Patientes igitur eſtote & vos, & confirmate corda veſtra, quoniam adventus Domini appropinquavit.

9 Nolite ingemiſcere fratres in alterutrum, ut non judicemini. Ecce judex ante januam aſſiſtit.

10 Exemplum accipite, fratres, exitus mali, laboris, & patientiæ, Prophetas, qui locuti ſunt in nomine Domini. C

11 Ecce beatificamus eos, qui ſuſtinuerunt. Sufferentiam Job audiſtis, & finem Dñi vidiſtis, quoniam miſericors Dominus eſt, & miſerator.

12 Ante omnia autem, fratres mei, * nolite jurare neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum. Sit autem ſermo veſter: Eſt, eſt: Non, non: ut non ſub judicio decidatis. [*Matt. 5. e.34.]

13 Triſtatur aliquis veſtrum? oret: Æquo animo eſt? pſallat.

14 Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: D

15 Et oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.

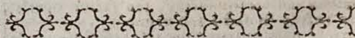
16 Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem, ut ſalvemini; multum enim valet deprecatio juſti aſſidua.

17 * Elias homo erat ſimilis nobis paſſibilis: & oratione oravit, ut non plueret ſuper terram, & non pluit annos tres, & menſes ſex. [*3. Reg. 17. a.1. Luc. 4 d. 25.]

18 Et rurſum oravit, & cælum dedit pluviam, & terra dedit fructum ſuum.

19 Fratres mei, ſi quis ex vobis erraverit a veritate, & converterit quis eum;

20 Scire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus a morte, & operiet multitudinem peccatorum.

EPISTOLA
B. PETRI APOSTOLI
PRIMA.
CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit de vocatione ad fidem & vitam æternam, quæ tamen per multas tribulationes acquiritur, de qua Prophetæ vaticinati ſunt: hortatur eos ad vitæ munditiam, ut qui Chriſti ſanguine redempti ſunt.

1 PEtrus Apoſtolus Jeſu Chriſti electis advenis diſperſionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Aſiæ, & Bithyniæ, A

2 Secundum præſcientiam Dei Patris, in ſanctificationem Spiritus, in obedientiam, & aſperſionem ſanguinis Jeſu Chriſti: Gratia vobis, & pax multiplicetur.

3 * Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ſecundum miſericordiam ſuam magnam regeneravit nos in ſpem vivā, per reſurrectionem Jeſu Chriſti ex mortuis, [*2. Cor 1. a. 3. Eph. 1. a. 3.]

4 In hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem, conservatam in cælis in vobis,

B 5 Qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem paratā revelari in tempore novissimo.

6 In quo exultabitis, modicum nunc si oportet contristari in variis tentationibus:

7 Ut probatio vestræ fidei multo pretiosior auro (quod per ignem probatur) inveniatur in laudem, & gloriam, & honorem, in revelatione Jesu Christi:

8 Quem cum non videritis, diligitis: in quem nunc quoque non videntes creditis: credentes autem exultabitis lætitia inenarrabili, & glorificata,

B 9 Reportantes finem fidei vestræ, salutem animarum.

10 De qua salute exquisierunt, atque scrutati sunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetaverunt:

11 Scrutantes, in quod, vel quale tempus significaret in eis Spiritus Christi, prænuntians eas, quæ in Christo sunt, passiones, & posteriores glorias:

C 12 Quibus revelatum est, quia non sibimetipsis, vobis autem ministrabant ea, quæ nunc nuntiata sunt vobis per eos, qui evangelizaverunt vobis, Spiritu sancto misso de cælo, in quem desiderant Angeli prospicere.

13 Propter quod succincti lumbos mentis vestræ sobrii perfecte sperate in eam, quæ offertur vobis, gratiam in revelationem Jesu Christi:

14 Quasi filii obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ vestræ desideriis,

15 Sed secundum eum, qui vocavit vos Sanctum & ipsi in omni conversatione sancti sitis:

* Lev. 11. g. 44. 19. a. 2. & 20. a. 7.
16 Quoniam scriptum est: * Sancti eritis, quoniam ego Sanctus sum.

D
* Deut. 10. b. 17. Rom. 2. b. 11. Gal. 2. b. 6.
17 Et si patrem invocatis eum, qui * sine acceptione personarum judicat secundum uniuscujusque opus, in timore incolatus vestri tempore conversamini.

18 Scientes, quod non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis;

D
* 1. Cor. 6. d. 20. & 7. d. 23. Hebr. 9. c. 14. 1. Joan. 1. c. 7. Apoc. 1. b. 5.
19 * Sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi, & incontaminati:

20 Præcogniti quidem ante mundi constitutionem, manifestati autem novissimis temporibus propter vos,

21 Qui per ipsum fideles estis in Deo, qui suscitavit eum a mortuis, & dedit ei gloriam ut fides vestra, & spes esset in Deo.

22 Animas vestras castificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore, simplici ex corde invicem diligite attentius:

23 Renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili per verbum Dei vivi, & permanentis in æternum.

* Eccli. 14. c. 18. Isai. 40. b. 6. Jac. 1. b. 10.
24 * Quia omnis caro ut fœnum, & omnis gloria ejus tamquam flos fœni; exaruit fœnum, & flos ejus decidit.

25 Verbum autem Domini manet in æternum: hoc est autem verbum, quod evangelizatum est in vos.

CAPUT II.

Exclusa omni fictione, regenerati ad Christum lapidem vivum accedant credentes, qui sunt genus electum, cum prius essent populus abjectus: hortatur, ut tamquam peregrini ab omnibus mundanis abstineant, superioribus obtemperent, afflictionesque ad Christi imitationem ferant.

A
Rom. 6. a. 4. Eph. 4. e. 22. Colos. 3. b. 8. Heb. 12. a. 1.
1 DEponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes, & invidias, & omnes detractiones,

A 2 Sicut modo geniti infantes, rationabile sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem:

3 Si tamen gustastis, quoniam dulcis est Dominus.

4 Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, a Deo autem electum, & honorificatum;

5 Et ipsi tamquam lapides vivi superædificamini domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Jesum Christum.

B
* Isaiæ 28. d. 16. Rom. 9. g. 33.
6 Propter quod continet Scriptura: * Ecce pono in Sion lapidem summum angularem, electum, pretiosum: & qui crediderit in eum, non confundetur.

* Psal. 117. c. 22. Isai. 8. c. 14. Matth. 21. d. 42. Act. 4. b. 11
7 Vobis igitur honor credentibus: non credentibus autem, * lapis quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli,

8 Et lapis offensionis, & petra scandali his, qui offendunt verbo, nec credunt in quo & positi sunt.

9 Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum.

* Osee 2. d. 24. Rom. 9. f. 25.
10 * Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei: qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti.

C
* Rom. 13. d. 14. Gal. 5. c. 16.
11 * Charissimi, obsecro vos tamquam advenas & peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam,

12 Conversationem vestram inter Gentes habentes bonam: ut in eo, quod detrectant de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes glorificent Deum in die visitationis.

* Rom. 13. a. 1.
13 * Subjecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter Deum, sive regi, quasi præcellenti,

14 Sive ducibus, tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum.

15 Quia sic est voluntas Dei, ut bene facientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam:

16 Quasi liberi, & non quasi velamen habentes malitiæ libertatem, sed sicut servi Dei.

* Rom. 12. b. 10.
17 Omnes honorate: * fraternitatem diligite: Deum timete: Regem honorificate.

* Eph. 6. a. 5. Colos. 3. d. 22.
18 * Servi subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis.

D
Tit. 2. c. 9.
19 Hæc est enim gratia, si propter Dei conscientiā sustinet quis tristitias, patiens injuste.

20 Quæ enim est gloria, si peccantes, & colaphizati suffertis? Sed si benefacientes patienter sustinetis, hæc est gratia apud Deum.

21 In hoc enim vocati estis: quia & Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus,

* Isaiæ 53. b. 9.
22 * Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus:

23 Qui cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur: tradebat autem judicanti se injuste:

* Isaiæ 53. b. 5. 1. Joan 3. a. 5
24 * Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui justitiæ vivamus: cujus livore sanati estis.

25 Eratis enim sicut oves errantes, sed conversi estis nunc ad pastorem, & episcopum animarum vestrarum.

CAPUT III.

De mutua inter conjuges conversatione, & mulierum ornatu: hortatur ad varias virtutes, utque Christi exemplo ferant adversa: & quod per baptismum salvamur in similitudinem eorum, qui in arca Noe salvabantur.

A
Ephes. 5. e. 22. Colos. 3. e. 18.
1 SImiliter & mulieres subditæ sint viris suis, ut & si qui non credunt verbo per mulierum conversationem sine verbo lucrifiant,

2 Considerantes in timore castam conversationem vestram.

* 1. Tim 2 c. 9.
3 * Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus;

4 Sed qui absconditus est cordis homo, in incorruptibilitate quieti, & modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples.

5 Sic enim aliquando & sanctæ mulieres sperantes in Deo ornabant se, subjectæ propriis viris.

* Gen. 18. b. 12.
6 * Sicut Sara obediebat Abrahæ, dominum eum vocans: cujus estis filiæ benefacientes, & non pertimentes ullam perturbationem.

B
* 1. Cor. 7. a. 3.
7 * Viri similiter cohabitantes secundum scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri impartientes honorem, tamquam & cohæredibus gratiæ vitæ, ut non impediantur orationes vestræ.

8 In fine autem omnes unanimes, compa-

tientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles:

9 * Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes: quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hæreditate possideatis.

10 * Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos, coerceat linguam suam a malo, & labia ejus ne loquantur dolum.

11 * Declinet a malo, & faciat bonum: inquirat pacem, & sequatur eam.

12 Quia oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum: Vultus autem Domini super facientes mala.

13 Et quis est qui vobis noceat, si boni æmulatores fueritis?

14 * Sed & si quid patimini propter justitiam, beati. Timorem autem eorum ne timueritis, & non conturbemini.

15 Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris, parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est, spe.

16 * Sed cum modestia, & timore, conscientiam habentes bonam, ut in eo, quod detrahunt vobis, confundantur, qui calumniantur vestram bonam in Christo conversationem.

17 Melius est enim benefacientes (si voluntas Dei velit) pati, quam malefacientes.

18 * Quia & Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu.

19 In quo & his, qui in carcere erant, spiritibus veniens prædicavit:

20 Qui increduli fuerant aliquando, * quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe, cum fabricaretur arca, in qua pauci, id est octo animæ salvæ factæ sunt per aquam.

21 Quod & vos nunc similis formæ salvos facit baptisma: non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum per resurrectionem Jesu Christi,

22 Qui est in dextera Dei, deglutiens mortem, ut vitæ æternæ hæredes efficeremur: profectus in cælum, subjectis sibi angelis, & potestatibus, & virtutibus.

CAPUT IV.

Christi morte redemptos hortatur, ut pergant præterita devitare peccata, incumbentes orationibus ac mutuæ dilectioni, semper omnia in Dei gloriam referentes, & gaudentes, si propter Christum pati oporteat.

1 Christo igitur passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini, quia qui passus est in carne, desiit a peccatis:

2 * Ut jam non desideriis hominum, sed voluntati Dei quod reliquum est in carne vivat temporis.

3 Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem Gentium consummandam his, qui ambulaverunt in luxuriis, desideriis, vinolentiis, comessationibus, potationibus, & illicitis idolorum cultibus.

4 In quo admirantur non concurrentibus vobis in eamdem luxuriæ confusionem, blasphemantes:

5 Qui reddent rationem ei, qui paratus est judicare vivos & mortuos.

6 Propter hoc enim & mortuis evangelizatum est, ut judicentur quidem secundum homines in carne, vivant autem secundum Deum in Spiritu.

7 Omnium autem finis appropinquavit. Estote itaque prudentes, & vigilate in orationibus.

8 Ante omnia autem mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes, quia * charitas operit multitudinem peccatorum.

9 * Hospitales invicem * sine murmuratione.

10 * Unusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.

11 Si quis loquitur, quasi sermones Dei: si quis ministrat, tamquam ex virtute, quam administrat Deus: ut in omnibus honorificetur Deus per Jesum Christum: cui est gloria, & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

12 Charissimi nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quasi novi aliquid vobis contingat;

13 Sed communicantes Christi passionibus gaudete, ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes.

14 Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis: quoniam quod est honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui est ejus Spiritus, super vos requiescit.

15 Nemo autem vestrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor.

16 Si autem ut Christianus, non erubescat: glorificet autem Deum in isto nomine.

17 Quoniam tempus est, ut incipiat judicium a domo Dei. Si autem primum a nobis, quis finis eorum, qui non credunt Dei Evangelio?

18 * Et si justus vix salvabitur, impius & peccator ubi parebunt?

19 Itaque & hi, qui patiuntur secundum voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas suas in benefactis.

CAPUT V.

Seniores orat, ut verbo & exemplo pascant gregem Dei, juniores autem illis subditi sint: hortatur omnes, ut sese demittant, divinæ curæ totos se tradentes, & in sobrietate ac fide diabolo resistentes.

1 Seniores ergo, qui in vobis sunt, obsecro, consenior & testis Christi passionum, qui & ejus, quæ in futuro revelanda est, gloriæ communicator:

2 Pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie:

3 Neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo.

4 Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam.

5 Similiter adolescentes subditi estote senioribus. * Omnes autem invicem humilitatem insinuate, * quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

6 * Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis:

7 * Omnem solicitudinem vestram projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis:

8 Sobrii estote, & vigilate, quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens, circuit quærens quem devoret:

9 Cui resistite fortes in fide: scientes, eamdem passionem ei, quæ in mundo est, vestræ fraternitati fieri.

10 Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam suam gloriam in Christo Jesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque.

11 Ipsi gloria, & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

12 Per Silvanum fidelem fratrem vobis, ut arbitror, breviter scripsi; obsecrans & contestans, hanc esse veram gratiam Dei, in qua statis.

13 Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone coelecta, & Marcus filius meus.

14 Salutate invicem in osculo sancto. Gratia vobis omnibus, qui estis in Christo Jesu. Amen.

* Prov. 17.b.13. Rom. 12.d.17. 1.Thes. 5.c.15. * Psal. 33.c.13. * Isaiæ 1.d.16. C *Matt. 4. a.10. * Supr. 2. c.12. D * Rom. 6. b. 6. Hebr.9. g. 28. * Gen. 7. b. 7. Matth. 24.c.37. Luc.17. f. 26. A * Eph. 4. c.24. B * Prov. 10.b.12. * Rom. 12.c.13. Heb.13. a. 2. * Phil. 2. b.14. * Rom. 12. b.6. * 1.Cor. 4. a. 2.

C A * Prov 11.d.31. B A C B * Rom. 12.b.10. *Jac.4. b. 6. *Jac.4. c. 10. Psalm. 54. d. 23. *Matt. 6. c.25. C Luc.12. c. 22. D

EPISTOLA
B. PETRI APOSTOLI
SECUNDA.

CAPUT PRIMUM.

Hortatur, ut memores maximorum, quæ à Deo acceperunt, donorum, per varias ſcandant virtutes; ut ſic introitus in regnum Domini illis miniſtretur: dicitque ſe brevi moriturum; & ſuæ doctrinæ certitudinem oſtendit ex Chriſto doctore, quem & vox Patris & Prophetæ commendarunt.

A

1 SIMON Petrus ſervus, & Apoſtolus Jeſu Chriſti iis, qui coæqualem nobiſcum ſortiti ſunt fidem in juſtitia Dei noſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti.

2 Gratia vobis, & pax adimpleatur in cognitione Dei, & Chriſti Jeſu Domini noſtri:

3 Quomodo omnia nobis divinæ virtutis ſuæ, quæ ad vitam, & pietatem donata ſunt per cognitionem ejus, qui vocavit nos propria gloria, & virtute:

B

4 Per quem maxima, & pretioſa nobis promiſſa donavit: ut per hæc efficiamini divinæ conſortes naturæ: fugientes ejus, quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem.

5 Vos autem curam omnem ſubinferentes, miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute autem ſcientiam,

6 In ſcientia autem abſtinentiam, in abſtinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem,

7 In pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem.

8 Hæc enim ſi vobiſcum adſint, & ſuperent, non vacuos, nec ſine fructu vos conſtituent in Domini noſtri Jeſu Chriſti cognitione.

C

9 Cui enim non præſto ſunt hæc, cæcus eſt, & manu tentans, oblivionem accipiens purgationis veterum ſuorum delictorum.

10 Quapropter fratres magis ſatagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis; hæc enim facientes non peccabitis aliquando.

11 Sic enim abundanter miniſtrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini noſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti.

12 Propter quod incipiam vos ſemper commonere de his, & quidem ſcientes, & confirmatos vos in præſenti veritate.

13 Juſtum autem arbitror, quamdiu ſum in hoc tabernaculo, ſuſcitare vos in commonitione:

14 Certus, quod velox eſt depoſitio tabernaculi mei, ſecundum quod & Dominus noſter Jeſus Chriſtus * ſignificavit mihi. (* Joan. 21. d. 19.)

15 Dabo autem operam & frequenter habere vos poſt obitum meum, ut horum memoriam faciatis.

16 * Non enim doctas fabulas ſecuti notam fecimus vobis Domini noſtri Jeſu Chriſti virtutem, & præſentiam, ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis. (* 1. Cor. 1. a. 4.)

D

17 Accipiens enim a Deo Patre honorem, & gloriam, voce delapſa ad eum hujuſcemodi a magnifica gloria: * Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui: ipſum audite. (* Matt. 17. a. 5.)

18 Et hanc vocem nos audivimus de cælo allatam, cum eſſemus cum ipſo in monte ſancto.

19 Et habemus firmiorem propheticum ſermonem: cui benefacitis attendentes, quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies elucescat, & lucifer oriatur in cordibus veſtris.

20 * Hoc primum intelligentes, quod omnis prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit. (* 2. Tim. 3. d. 16.)

21 Non enim voluntate humana allata eſt aliquando prophetia, ſed Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines.

CAPUT II.

Pſeudoprophetæ multos ſeducent, verum acriter punientur, ſicut de malis actum eſt tempore diluvii, & de Sodomitis: proſequitur autem pravos mores horum, quos admodum effuſos dicit in libidinem.

A

1 FUerunt vero & pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in vobis erunt magiſtri mendaces, qui introducent ſectas perditionis, & eum, qui emit eos, Dominum negant, ſuperducentes ſibi celerem perditionem.

2 Et multi ſequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blaſphemabitur:

3 Et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur: quibus judicium jam olim non ceſſat, & perditio eorum non dormitat.

4 * Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reſervari: (* Job. 4. d. 18. Judæ b. 6.)

5 Et originali mundo non pepercit, * ſed octavum Noe juſtitiæ præconem cuſtodivit, diluvium mundo impiorum inducens: (* Gen. 7. a. 1.)

6 * Et civitates Sodomorum, & Gomorrhæorum in cinerem redigens, everſione damnavit, exemplum eorum, qui impie acturi ſunt, ponens: (* Gen. 19. c. 25.)

B

7 Et juſtum Lot oppreſſum a nefandorum injuria, ac luxurioſa converſatione eripuit;

8 Aſpectu enim, & auditu juſtus erat, habitans apud eos, qui de die in diem animam juſtam iniquis operibus cruciabant;

9 Novit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos vero in diem judicii reſervare cruciandos:

10 Magis autem eos, qui poſt carnem in concupiſcentia immunditiæ ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, ſibi placentes, ſectas non metuunt introducere blaſphemantes:

11 Ubi angeli fortitudine, & virtute cum ſint majores, non portant adverſum ſe execrabile judicium.

12 Hi vero velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem, & in perniciem in his, quæ ignorant, blaſphemantes, in corruptione ſua peribunt,

C

13 Percipientes mercedem injuſtitiæ, voluptatem exiſtimantes diei delicias: coinquinationes, & maculæ deliciis affluentes, in conviviis ſuis luxuriantes vobiſcum.

14 Oculos habentes plenos adulterii, & inceſſabilis delicti. Pellicientes animas inſtabiles, cor exercitatum avaritia habentes, maledictionis filii:

15 Derelinquentes rectam viam erraverunt, * ſecuti viam Balaam ex Boſor, qui mercedem iniquitatis amavit: (* Judæ b. 11.)

16 Correptionem vero habuit ſuæ veſaniæ: ſubjugale mutum animal * hominis voce loquens, prohibuit prophetæ inſipientiam. (* Num. 22. e. 28.)

17 * Hi ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reſervatur. (* Judæ c. 12.)

D

18 Superba enim vanitatis loquentes pelliciunt in deſideriis carnis luxuriæ eos, qui paululum effugiunt, qui in errore converſantur:

19 Libertatem illis promittentes, cum ipſi ſervi ſint corruptionis; * a quo enim quis ſuperatus eſt, hujus & ſervus eſt. (* Joan. 8. d. 34. Rom. 6. c. 16. & 20.)

20 Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini noſtri & Salvatoris Jeſu Chriſti, * his rurſus implicati ſuperantur; facta ſunt eis * poſteriora deteriora prioribus. (* Hebr. 6. a. 4. * Matt. 12. d. 45.)

21 Melius enim erat illis non cognoſcere viam juſtitiæ, quam poſt agnitionem retrorſum converti ab eo, quod illis traditum eſt, ſancto mandato.

22 Contigit enim eis illud veri proverbii: * Canis reverſus ad ſuum vomitum, &, Sus lota in volutabro luti. (* Prov. 26. b. 11.)

CAPUT III.

Propter quosdam illusores secundum Domini adventum negantes, astruit futuram mundi renovationem, cum brevi & insperato Dominus adveniet: ad cujus adventum monet ut se præparent, laudans Pauli scripta, quæ indocti depravant.

A

1 HAnc ecce vobis, charissimi, secundam scribo epistolam, in quibus vestram excito in commonitione sinceram mentem,

2 Ut memores sitis eorum, quæ prædixi, verborum a sanctis Prophetis, & Apostolorum vestrorum, præceptorum Dñi & Salvatoris.

3 Hoc primum scientes, quod venient * in novissimis diebus in deceptione illusores, juxta proprias concupiscentias ambulantes,

4 Dicentes: * Ubi est promissio, aut adventus ejus? ex quo enim patres dormierunt, omnia sic perseverant ab initio creaturæ.

* 1. Tim. 4. a. 1. 2. Tim. 3. a. 1. Jud. d. 18.

* Ezec. 12 g. 27.

B

5 Latet enim eos hoc volentes, quod cæli erant prius, & terra, de aqua, & per aquam consistens Dei verbo:

6 Per quæ ille tunc mundus aqua inundatus periit.

7 Cæli autem, qui nunc sunt, & terra, eodem verbo repositi sunt, igni reservati in diem judicii, & perditionis impiorum hominum.

8 Unum vero hoc non lateat vos, charissimi, quia unus dies apud Dominum sicut mille anni, & mille anni sicut dies unus.

9 Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant: sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti.

C

* 1. Thess. 5. a. 2. Apoc. 3. a. 3. & 16. c. 15.

10 * Adveniet autem dies Domini ut fur: in quo cæli magno impetu transient, elementa vero calore solventur, terra autem, & quæ in ipsa sunt opera, exurentur.

11 Cum igitur hæc omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conversationibus, & pietatibus,

12 Expectantes, & properantes in adventum diei Domini, per quem cæli ardentes solventur, & elementa ignis ardore tabescent?

* Isaiæ 65. c. 17. & 66. g. 22. Apoc. 21. a. 1.

13 * Novos vero cælos, & novam terram secundum promissa ipsius expectamus, in quibus justitia habitat.

14 Propter quod, charissimi, hæc expectantes satagite immaculati, & inviolati ei inveniri in pace;

D

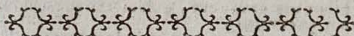
* Rom. 2. a. 4.

15 Et * Domini nostri longanimitatem salutem arbitremini: sicut & charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis,

16 Sicut & in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, & instabiles depravant, sicut & ceteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem.

17 Vos igitur, fratres, præscientes custodite: ne insipientium errore traducti excidatis a propria firmitate.

18 Crescite vero in gratia, & in cognitione Domini nostri, & Salvatoris Jesu Christi. Ipsi gloria & nunc, & in diem æternitatis. Amen.

EPISTOLA

B. JOANNIS APOSTOLI

PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Joannes quod de Christo vidit, & audivit, aliis annuntiat, ut una cum ipso socientur Deo, & Christo ejus filio, cujus sanguine hominum peccata mundantur: porro qui se peccasse negat, Deum mendacem facit.

A

1 QUod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt de verbo vitæ;

2 Et vita manifestata est, & vidimus, & testamur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis.

B

3 Quod vidimus & audivimus, annuntiamus vobis, ut & vos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum Patre, & cum Filio ejus Jesu Christo.

4 Et hæc scribimus vobis, ut gaudeatis, & gaudium vestrum sit plenum.

* Joan 8. b. 12.

5 Et hæc est annuntiatio, quam audivimus ab eo, & annuntiamus vobis: * Quoniam Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ.

C

6 Si dixerimus, quoniam societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & veritatem non facimus.

* Hebr. 9. d. 14. 1. Petr. 1. d. 19. Apoc. 1. b. 5.

7 Si autem in luce ambulamus, sicut & ipse est in luce, societatem habemus ad invicem, * & sanguis Jesu Christi Filii ejus emundat nos ab omni peccato.

D

* 3. Reg. 8. e 46. 2. Par. 6. f. 36. Prov. 20. b. 9. Eccli. 7. c. 21.

8 * Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.

9 Si confiteamur peccata nostra, fidelis est, & justus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate.

10 Si dixerimus, quoniam non peccavimus, mendacem facimus eum, & verbum ejus non est in nobis.

CAPUT II.

Jesus Christus advocatus noster est apud Patrem, & propitiatio pro peccatis totius mundi: observatione autem mandatorum Dei comprobatur vera Dei notitia, ac dilectio: quod sit vetus ac novum mandatum: quis sit in luce & in tenebris: variis scribit ætatibus, revocans a mundi dilectione, & ab hæreticis, ac monens, ut semel acceptæ fidei adhæreant sequentes ductum Spiritus sancti.

A

1 FIlioli mei, hæc scribo vobis, ut non peccetis. Sed & si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum:

2 Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.

3 Et in hoc scimus, quoniam cognovimus eum, si mandata ejus observemus.

4 Qui dicit se nosse eum, & mandata ejus non custodit, mendax est, & in hoc veritas non est.

5 Qui autem servat verbum ejus, vere in hoc charitas Dei perfecta est; & in hoc scimus, quoniam in ipso sumus.

6 Qui dicit se in ipso manere, debet, sicut ille ambulavit, & ipse ambulare.

B

7 Charissimi, non mandatum novum scribo vobis, sed mandatum vetus, quod habuistis ab initio. Mandatum vetus est verbum, quod audistis.

* Joan 13. d. 34. & 15. b. 12.

8 * Iterum mandatum novum scribo vobis, quod verum est & in ipso, & in vobis, quia tenebræ transierunt, & verum lumen jam lucet.

9 Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc.

* Infra 3. c. 14.

10 * Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est.

11 Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quo eat: quia tenebræ obcæcaverunt oculos ejus.

12 Scribo vobis, filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen ejus.

13 Scribo vobis, patres, quoniam cognovistis eum, qui ab initio est. Scribo vobis, adolescentes, quoniam vicistis malignum.

14 Scribo vobis, infantes, quoniam cognovistis patrem. Scribo vobis, juvenes, quoniam fortes estis, & verbum Dei manet in vobis, & vicistis malignum.

C

15 Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo,

16 Quoniam omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ: quæ non est ex Patre, sed ex mundo est.

17 Et mundus transit, & concupiscentia ejus. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.

18 Filioli, novissima hora est: & sicut audistis, quia Antichristus venit, & nunc Antichristi multi facti sunt: unde scimus, quia novissima hora est.

19 Ex nobis prodierunt, sed non erant ex

nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum: sed ut manifesti sint, quoniam non sunt omnes ex nobis.

20 Sed vos unctionem habetis a Sancto, & nostis omnia.

21 Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam: & quoniam omne mendacium ex veritate non est.

D

22 Quis est mendax, nisi is, qui negat, quoniam Jesus est Christus? Hic est Antichristus, qui negat Patrem, & Filium.

23 Omnis, qui negat Filium, nec Patrem habet: qui confitetur Filium, & Patrem habet.

24 Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat. Si in vobis permanserit quod audistis ab initio, & vos in Filio, & Patre manebitis.

25 Et hæc est repromissio, quam ipse pollicitus est nobis, vitam æternam.

26 Hæc scripsi vobis de his, qui seducunt vos.

27 Et vos unctionem, quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necesse habetis, ut aliquis doceat vos: sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus, & verum est, & non est mendacium. Et sicut docuit vos, manete in eo.

28 Et nunc, filioli, manete in eo, ut cum apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in adventu ejus.

29 Si scitis, quoniam justus est, scitote, quoniam & omnis, qui facit justitiam, ex ipso natus est.

CAPUT III.

De Dei erga nos charitate, & quomodo distinguantur qui ex Deo sunt, & qui ex diabolo: de dilectione & odio fratrum: qui mentis puritate & fide in Christum quippiam a Deo petit, impetrat.

A

1 VIdete, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur, & simus. Propter hoc mundus non novit nos, quia non novit eum.

2 Charissimi, nunc filii Dei sumus: & nondum apparuit quid erimus. Scimus, quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.

3 Et omnis, qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut & ille sanctus est.

4 Omnis, qui facit peccatum, & iniquitatem facit: & peccatum est iniquitas.

5 Et scitis, quia ille apparuit, ut peccata nostra tolleret: * & peccatum in eo non est.

* Isaiæ 53. c.9. 1. Petr 2. d.22

5 Omnis, qui in eo manet, non peccat: & omnis qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum.

B

7 Filioli, nemo vos seducat. Qui facit justitiam, justus est, sicut & ille justus est.

* Joan. 8. f.44.

8 * Qui facit peccatum, ex diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli.

9 Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.

10 In hoc manifesti sunt filii Dei, & filii diaboli. Omnis, qui non est justus, non est ex Deo, & qui non diligit fratrem suum:

11 Quoniam hæc est annuntiatio, quam audistis ab initio, * ut diligatis alterutrum.

* Joan. 13.d.34. & 15. b. 12.

12 Non sicut * Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum? quoniam opera ejus maligna erant, fratris autem ejus justa.

* Gen. 4. b. 8.

C

13 Nolite mirari, fratres, si odit vos mundus.

14 Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. * Qui non diligit, manet in morte.

*Levit. 19.d.17. supr.2. b. 10.

15 Omnis, qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis, quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in semetipso manentem.

* Joan. 15.b.13.

16 * In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere.

* Luc. 3. c.11. Jac. 2. c. 15.

17 * Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo; quomodo charitas Dei manet in eo?

D

18 Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate.

19 In hoc cognoscimus, quoniam ex veritate sumus: & in conspectu ejus suadebimus corda nostra.

20 Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum, major est Deus corde nostro, & novit omnia.

21 Charissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum:

* Matt 21.b.22

22 * Et quidquid petierimus, accipiemus ab eo, quoniam mandata ejus custodimus, & ea, quæ sunt placita coram eo, facimus.

* Joan. 6. d.29. & 17. a. 3.

23 * Et hoc est mandatum ejus: Ut credamus in nomine Filii ejus Jesu Christi, & diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum nobis.

* Joan. 13.d.34. & 15. b. 12.

24 * Et qui servat mandata ejus, in illo manet, & ipse in eo: & in hoc scimus, quoniam manet in nobis de Spiritu, quem dedit nobis.

CAPUT IV.

Qui spiritus ex Deo sint, & qui non: cum Deus sua nos dilectione prævenerit, dato pro nobis Filio suo, debemus & nos Deum ac proximum diligere: perfecta autem charitas foras mittit timorem.

A

1 CHarissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint: quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in mundum.

2 In hoc cognoscitur spiritus Dei; omnis spiritus qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est:

3 Et omnis spiritus, qui solvit Jesum, ex Deo non est, & hic est Antichristus, de quo audistis quoniam venit, & nunc jam in mundo est.

4 Vos ex Deo estis, filioli, & vicistis eum, quoniam major est qui in vobis est, quam qui in mundo.

* Joan. 8. f.47.

B

5 * Ipsi de mundo sunt: ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit.

6 Nos ex Deo sumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non est ex Deo, non audit nos. In hoc cognoscimus Spiritum veritatis, & spiritum erroris.

7 Charissimi, diligamus nos invicem, quia charitas ex Deo est. Et omnis qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum.

8 Qui non diligit, non novit Deum, quoniam Deus charitas est.

* Joan 3. b.16

9 * In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum.

10 In hoc est charitas: non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris.

11 Charissimi, si sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere.

C

* Joan. 8. b.18. 1.Tim. 6. d.16.

12 * Deum nemo vidit umquam. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, & charitas ejus in nobis perfecta est.

13 In hoc cognoscimus, quoniam in eo manemus, & ipse in nobis: quoniam de Spiritu suo dedit nobis.

14 Et nos vidimus, & testificamur, quoniam Pater misit Filium suum Salvatorem mundi.

15 Quisquis confessus fuerit, quoniam Jesus est Filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo.

16 Et nos cognovimus, & credidimus charitati, quam habet Deus in nobis. Deus charitas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

D

17 In hoc perfecta est charitas Dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die judicii: quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo.

18 Timor non est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorem, quoniam timor pœnam habet: qui autem timet, non est perfectus in charitate.

19 Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.

* Joan. 13.d.34. & 15. b. 12. Eph. 5. a. 2.

20 Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere?

21 * Et hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.

CAPUT V.

De natis ex Deo, veraque erga ipsum charitate: fides mundum vincit: tres in terra testantur Christum verum hominem, & tres in cælo verum Dei Filium, in quem credens habet vitam æternam: de peccato ad mortem, & non ad mortem.

A 1 OMnis, qui credit, quoniam Jesus est Christus, ex Deo natus est. Et omnis, qui diligit eum, qui genuit, diligit & eum, qui natus est ex eo.

2 In hoc cognoscimus, quoniam diligimus natos Dei, cum Deum diligamus, & mandata ejus faciamus.

3 Hoc est enim charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus: & mandata ejus gravia non sunt.

4 Quoniam omne, quod natum est ex Deo, vincit mundum: & hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra.

*1. Cor. 15.g.57. 5 * Quis est, qui vincit mundum, nisi qui credit, quoniam Jesus est Filius Dei?

B 6 Hic est, qui venit per aquam & sanguinem, Jesus Christus; non in aqua solum, sed in aqua & sanguine. Et spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus est veritas.

7 Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in cælo: Pater, Verbum, & Spiritus sanctus: & hi tres unum sunt.

8 Et tres sunt, qui testimonium dant in terra: Spiritus, & aqua, & sanguis: & hi tres unum sunt.

9 Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est: quoniam hoc est testimonium Dei, quod majus est, quoniam testificatus est de Filio suo.

* Joan. 3. d.36. 10 Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se. * Qui non credit Filio, mendacem facit eum: quia non credit in testimonium, quod testificatus est Deus de Filio suo.

C 11 Et hoc est testimonium, quoniam vitam æternam dedit nobis Deus. Et hæc vita in Filio ejus est.

12 Qui habet Filium, habet vitam: qui non habet Filium, vitam non habet.

13 Hæc scribo vobis, ut sciatis, quoniam vitam habetis æternam, qui creditis in nomine Filii Dei.

14 Et hæc est fiducia, quam habemus ad eum: quia quodcumque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos.

15 Et scimus, quia audit nos quidquid petierimus: scimus, quoniam habemus petitiones, quas postulamus ab eo.

D 16 Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis.

17 Omnis iniquitas peccatum est: & est peccatum ad mortem.

18 Scimus, quia omnis, qui natus est ex Deo, non peccat: sed generatio Dei conservat eum, & malignus non tangit eum.

19 Scimus, quoniam ex Deo sumus: & mundus totus in maligno positus est.

* Luc. 24.f.45. 20 Et scimus, quoniam Filius Dei venit, * & dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, & simus in vero Filio ejus. Hic est verus Deus, & vita æterna.

21 Filioli, custodite vos a simulacris. Amen.

EPISTOLA B. JOANNIS APOSTOLI SECUNDA.

Electam hanc, ejusque filios in charitate & fide confirmat, ne ab hæreticis seducantur: idque paucis; cetera servans, donec ad eos veniat.

A 1 SEnior Electæ dominæ, & natis ejus, quos ego diligo in veritate, & non ego solus, sed & omnes, qui cognoverunt veritatem,

2 Propter veritatem, quæ permanet in nobis, & nobiscum erit in æternum.

3 Sit vobiscum gratia, misericordia, pax a Deo Patre, & a Christo Jesu Filio Patris in veritate, & charitate.

B 4 Gavisus sum valde, quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate, sicut mandatum accepimus a Patre.

* Joan. 13.d.34. & 15. b. 12. 5 Et nunc rogo te, domina, non tamquam mandatum novum scribens tibi, sed quod habuimus ab initio, * ut diligamus alterutrum.

6 Et hæc est charitas, ut ambulemus secundum mandata ejus. Hoc est enim mandatum, ut quemadmodum audistis ab initio, in eo ambuletis:

C 7 Quoniam multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur, Jesum Christum venisse in carnem; hic est seductor, & antichristus.

8 Videte vosmetipsos, ne perdatis quæ operati estis, sed ut mercedem plenam accipiatis.

9 Omnis, qui recedit, & non permanet in doctrina Christi, Deum non habet: qui permanet in doctrina, hic & Patrem, & Filium habet.

10 Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec AVE ei dixeritis.

11 Qui enim dicit illi AVE, communicat operibus ejus malignis.

12 Plura habens vobis scribere, nolui per chartam, & atramentum; spero enim me futurum apud vos, & os ad os loqui, ut gaudium vestrum plenum sit.

13 Salutant te filii sororis tuæ Electæ.

EPISTOLA B. JOANNIS APOSTOLI TERTIA.

Gajum collaudat, quod in veritate ambulet, & peregrinos humane excipiat; subdens de Diotrephis calumniis, & inhumanitate, ac Demetrio optimum perhibens testimonium, subjungens se illum brevi invisurum.

A 1 SEnior Gaio charissimo, quem ego diligo in veritate.

2 Charissime, de omnibus orationem facio prospere te ingredi, & valere, sicut prospere agit anima tua.

3 Gavisus sum valde venientibus fratribus, & testimonium perhibentibus veritati tuæ, sicut tu in veritate ambulas.

B 4 Majorem horum non habeo gratiam, quam ut audiam, filios meos in veritate ambulare.

5 Charissime, fideliter facis quidquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos,

6 Qui testimonium reddiderunt charitati tuæ in conspectu Ecclesiæ: quos benefaciens deduces digne Deo.

C 7 Pro nomine enim ejus profecti sunt, nihil accipientes a Gentibus.

8 Nos ergo debemus suscipere hujusmodi, ut cooperatores simus veritatis.

9 Scripsissem forsitan Ecclesiæ: sed is, qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes, non recipit nos.

10 Propter hoc si venero, commonebo ejus opera, quæ facit, verbis malignis garriens in nos: & quasi non ei ista sufficiant, neque ipse suscipit fratres, & eos, qui suscipiunt, prohibet, & de Ecclesia ejicit.

11 Charissime, noli imitari malum, sed quod bonum est. Qui benefacit, ex Deo est: qui malefacit, non vidit Deum.

D 12 Demetrio testimonium redditur ab omnibus, & ab ipsa veritate; sed & nos testimonium perhibemus: & nosti, quoniam testimonium nostrum verum est.

13 Multa habui tibi scribere, sed nolui per atramentum, & calamum scribere tibi.

14 Spero autem protinus te videre, & os ad os loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA
B. JUDÆ APOSTOLI.

Monet, ut firmi sint in tradita semel fide adversus insurgentes impios ac lascivos, subdens de horum supplicio in modum Judæorum ac Sodomorum: nam & hi nullum veriti, effrœne feruntur in omnem carnis concupiscentiam, quos diversis rebus comparat: & istos ad Enoch ac Apostolorum de illis vaticinia revocat.

A

1 Judas Jesu Christi servus, frater autem Jacobi, his, qui sunt in Deo Patre dilectis, & Christo Jesu conservatis, & vocatis.

2 Misericordia vobis, & pax, & charitas adimpleatur.

3 Charissimi, omnem solicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute, necesse habui scribere vobis, deprecans supercertari semel traditæ sanctis fidei.

4 Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præscripti sunt in hoc judicium) impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, & solum Dominatorem, & Dominum nostrum Jesum Christum negantes.

B

5 Commonere autem vos volo, scientes semel omnia, quoniam Jesus populum de terra Ægypti salvans, * secundo eos, qui non crediderunt, perdidit:

** Num 14. f. 37.*

6 Angelos vero, qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in judicium magni diei vinculis æternis sub caligine * reservavit.

**2. Pet. 2. a. 4.*

7 * Sicut Sodoma, & Gomorrha, & finitimæ civitates simili modo exfornicatæ, & abeuntes post carnem alteram, factæ sunt exemplum, ignis æterni pœnam sustinentes.

** Gen. 19. e. 24.*

8 Similiter & hi carnem quidem maculant, dominationem autem spernunt, majestatem autem blasphemant.

9 * Cum Michael Archangelus cum diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore, non est ausus judicium inferre blasphemiæ, sed dixit: Imperet tibi Dominus.

** Zach. 3. a. 2.*

10 Hi autem, quæcumque quidem ignorant, blasphemant: quæcumque autem naturaliter, tamquam muta animalia, norunt, in his corrumpuntur.

11 Væ illis, quia in * via Cain abierunt, & * errore Balaam mercede effusi sunt, & in contradictione * Core perierunt.

** Gen. 4. b. 8. * Num. 22. e. 23.*

C

12 Hi sunt in epulis suis maculæ, convivantes sine timore, semetipsos pascentes, * nubes sine aqua, quæ a ventis circumferuntur, arbores autumnales infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ,

** Num. 16. e. 32. *2. Pet. 2. c. 17.*

13 Fluctus feri maris, despumantes suas confusiones, sidera errantia: quibus procella tenebrarum servata est in æternum.

14 Prophetavit autem & de his septimus ab Adam Enoch, dicens: * Ecce venit Dominus in sanctis millibus suis

** Apoc. 1. b. 7*

15 Facere judicium contra omnes, & arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impie egerunt, & de omnibus duris, quæ locuti sunt contra Deum peccatores impii.

16 Hi sunt murmuratores querulosi, secundum desideria sua ambulantes, * & os eorum loquitur superba, mirantes personas quæstus causa.

** Psal. 16. c. 10.*

D

17 Vos autem, charissimi, memores estote verborum, * quæ prædicta sunt ab Apostolis Domini nostri Jesu Christi,

** 1. Tim. 4. a. 1. 2. Tim 3. a. 1. 2. Petr. 3. a. 3.*

18 Qui dicebant vobis, quoniam in novissimo tempore venient illusores, secundum desideria sua ambulantes in impietatibus.

19 Hi sunt, qui segregant semetipsos, animales, Spiritum non habentes.

20 Vos autem, charissimi, superædificantes vosmetipsos sanctissimæ vestræ fidei, in Spiritu sancto orantes,

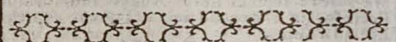
21 Vosmetipsos in dilectione Dei servate, expectantes misericordiam Domini nostri Jesu Christi in vitam æternam.

22 Et hos quidem arguite judicatos:

23 Illos vero salvate, de igne rapientes. Aliis autem miseremini in timore, odientes & eam, quæ carnalis est, maculatam tunicam.

24 Ei autem, qui potens est vos conservare sine peccato, & constituere ante conspectum gloriæ suæ immaculatos in exultatione in adventu Domini nostri Jesu Christi,

25 Soli Deo Salvatori nostro, per Jesum Christum Dominum nostrum, gloria, & magnificentia, imperium, & potestas ante omne sæculum, & nunc, & in omnia sæcula sæculorum. Amen.

APOCALYPSIS
BEATI JOANNIS
APOSTOLI.
CAPUT PRIMUM.

Joannes in Patmos insula relegatus jubetur scribere quæ viderit septem Asiæ Ecclesiis, per septem candelabra designatis, quæ vidit in circuitu filii hominis; modum describens, quo hic ipsi demonstratus sit.

A

1 Apocalypsis Jesu Christi, quam dedit illi Deus palam facere servis suis, quæ oportet fieri cito: & significavit mittens per Angelum suum servo suo Joanni,

2 Qui testimonium perhibuit verbo Dei, & testimonium Jesu Christi, quæcumque vidit.

3 Beatus, qui legit, & audit verba prophetiæ hujus, & servat ea, quæ in ea scripta sunt; tempus enim prope est.

4 Joannes septem ecclesiis, quæ sunt in Asia. Gratia vobis, & pax ab eo, * qui est, & qui erat, & qui venturus est, & a septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt,

**Exod. 3. d. 14.*

5 Et a Jesu Christo, qui est testis fidelis, * primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ: qui dilexit nos, & lavit nos a peccatis nostris * in sanguine suo,

**1. Cor. 15. c. 20.*

B

*Colos. 1. c. 18. * Hebr. 9. d. 14. 1. Petr. 1. d. 19. 1. Joan. 1. c. 7.*

6 Et fecit nos regnum, & sacerdotes Deo & Patri suo; ipsi gloria, & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

7 * Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et plangent se super eum omnes tribus terræ. Etiam, Amen.

** Isaiæ 3. c. 11. Matth. 24. c. 30. Judæ c. 14.*

8 * Ego sum α, & ω, principium, & finis, dicit Dominus Deus, qui est, & qui erat, & qui venturus est, omnipotens.

** Isaiæ 41. a. 4. & 44 a. 6. & 48. b. 12.*

C

9 Ego Joannes frater vester, & particeps in tribulatione, & regno, & patientia in Christo Jesu, fui in insula, quæ appellatur Patmos, propter verbum Dei, & testimonium Jesu.

10 Fui in spiritu in Dominica die, & audivi post me vocem magnam tamquam tubæ

11 Dicentis: Quod vides, scribe in libro, & mitte septem Ecclesiis, quæ sunt in Asia, Epheso, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiciæ.

Infr. 21. b. 6. & 22. c. 13.

12 Et conversus sum, ut viderem vocem, quæ loquebatur mecum. Et conversus vidi septem candelabra aurea:

13 Et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis vestitum podere, & præcinctum ad mamillas zona aurea:

D

14 Caput autem ejus, & capilli erant candidi tamquam lana alba, & tamquam nix, & oculi ejus tamquam flamma ignis,

15 Et pedes ejus similes aurichalco, sicut in camino ardenti, & vox illius tamquam vox aquarum multarum:

16 Et habebat in dextera sua stellas septem: & de ore ejus gladius utraque parte acutus exibat: & facies ejus sicut sol lucet in virtute sua.

17 Et cum vidissem eum, cecidi ad pedes ejus tamquam mortuus. Et posuit dexteram suam super me, dicens: Noli timere: * ego sum primus, & novissimus,

* Isaiæ 41. a. 4. & 44. a. 6. & 48. b. 12. Infr. 22. c. 13.

18 Et vivus, & fui mortuus: & ecce sum vivens in sæcula sæculorum, & habeo claves mortis, & inferni.

19 Scribe ergo quæ vidisti, & quæ sunt, & quæ oportet fieri post hæc.

20 Sacramentum septem stellarum, quas vidisti in dextera mea, & septem candelabra aurea: septem stellæ Angeli sunt septem Ecclesiarum: & candelabra septem septem Ecclesiæ sunt.

CAPUT II.

Jubetur Joannes varia scribere Ecclesiis Ephesi, Smyrnæ, Pergami & Thyatiræ: collaudans eos, qui Nicolaitarum doctrinam non admiserant, alios autem minis ad pœnitentiam revocans: tepidum quoque detestans, & vincenti præmium pollicens.

A

1 ANgelo Ephesi Ecclesiæ scribe: Hæc dicit, qui tenet septem stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum:

2 Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam, & quia non potes sustinere malos: & tentasti eos, qui se dicunt Apostolos esse, & non sunt: & invenisti eos mendaces:

B

3 Et patientiam habes, & sustinuisti propter nomen meum, & non defecisti.

4 Sed habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliquisti.

5 Memor esto itaque, unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. Sin autem, venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris.

6 Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.

7 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in Paradiso Dei mei.

C

8 Et Angelo Smyrnæ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit primus, & novissimus, qui fuit mortuus, & vivit:

9 Scio tribulationem tuam, & paupertatem tuam, sed dives es: & blasphemaris ab his, qui se dicunt Judæos esse, & non sunt, sed sunt synagoga satanæ.

10 Nihil horum timeas, quæ passurus es. Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini: & habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.

11 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis: Qui vicerit, non lædetur a morte secunda.

D

12 Et Angelo Pergami Ecclesiæ scribe: Hæc dicit qui habet rhomphæam utraq; parte acutam:

13 Scio ubi habitas, ubi sedes est satanæ: & tenes nomen meum, & non negasti fidem meam: Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, ubi satanas habitat.

14 Sed habeo adversus te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam * Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel, edere, & fornicari;

* Num. 24. a. 3. & 25. a. 2.

15 Ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.

E

16 Similiter pœnitentiam age: si quo minus, veniam tibi cito, & pugnabo cum illis in gladio oris mei.

17 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis: Vincenti dabo manna absconditum, & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit.

18 Et Angelo Thyatiræ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tamquam flammam ignis, & pedes ejus similes aurichalco:

F

19 Novi opera tua, & fidem, & charitatem tuam, & ministerium, & patientiam tuam, & opera tua novissima plura prioribus.

20 Sed habeo adversus te pauca: quia permittis mulierem Jezabel, quæ se dicit propheten, docere, & seducere servos meos, fornicari, & manducare de idolothytis.

21 Et dedi illi tempus, ut pœnitentiam ageret, & non vult pœnitere a fornicatione sua.

22 Ecce mittam eam in lectum: & qui mœchantur cum ea, in tribulatione maxima erunt, nisi pœnitentiam ab operibus suis egerint.

G

23 Et filios ejus interficiam in morte, & scient omnes Ecclesiæ, * quia ego sum scrutans renes, & corda: & dabo unicuique vestrum secundum opera sua. Vobis autem dico,

* 1. Reg 16. b. 7. Psalm. 7. b. 11. Jer. 11. d. 20. & 17. b. 10. 20. c. 12.

24 Et ceteris qui Thyatiræ estis: Quicumque non habent doctrinam hanc, & qui non cognoverunt altitudines satanæ, quemadmodum dicunt, non mittam super vos aliud pondus:

25 Tamen id, quod habetis, tenete, donec veniam.

26 Et qui vicerit, & custodierit usque in finem opera mea, dabo illi potestatem super Gentes:

27 Et reget eas in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringentur,

28 Sicut & ego accepi a Patre meo: & dabo illi stellam matutinam.

29 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

CAPUT III.

Jubetur scribere Ecclesiis Sardis, Philadelphiæ, & Laodiciæ; errantes ad pœnitentiam minis revocans, sed alios collaudans, & vincenti præmium pollicens: Deum dicens ad ostium pulsare, ut ingrediatur ad illum, qui aperuerit.

A

1 ET Angelo Ecclesiæ Sardis scribe: Hæc dicit qui habet septem Spiritus Dei, & septem stellas: Scio opera tua, quia nomen habes, quod vivas, & mortuus es.

2 Esto vigilans, & confirma cetera, quæ moritura erant. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo.

3 In mente ergo habe qualiter acceperis, & audieris, & serva, & pœnitentiam age. Si ergo non vigilaveris, * veniam ad te tamquam fur, & nescies qua hora veniam ad te.

* 1. Thes. 5. a. 2. 2 Petr. 3. c. 10. Infr. 16. c. 15.

4 Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua: & ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt.

B

5 Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis, & non delebo nomen ejus de Libro vitæ, & confitebor nomen ejus coram Patre meo, & coram Angelis ejus.

6 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

7 Et Angelo Philadelphiæ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit Sanctus & Verus, * qui habet clavem David: qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit:

* Isaiæ 22 f. 22 Job. 12. c. 14.

8 Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere: quia modicam habes virtutem, & servasti verbum meum, & non negasti nomen meum.

9 Ecce dabo de synagoga satanæ, qui dicunt se Judæos esse, & non sunt, sed mentiuntur. Ecce faciam illos ut veniant, & adorent ante pedes tuos: & scient, quia ego dilexi te,

C

10 Quoniam servasti verbum patientiæ meæ: & ego servabo te ab hora tentationis, quæ ventura est in orbem universum tentare habitantes in terra.

11 Ecce venio cito. Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.

12 Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius: & scribam super eum nomen Dei mei, & nomen civitatis Dei mei novæ Jerusalem, quæ descendit de cælo a Deo meo, & nomen meum novum.

13 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

14 Et Angelo Laodiciæ Ecclesiæ scribe: * Hæc dicit Amen, testis fidelis, & verus, qui est principium creaturæ Dei.

* Joan. 14. a. 6

15 Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus: utinam frigidus esses, aut calidus:

16 Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo.

17 Quia

D 17 Quia dicis: Quod dives sum, & locupletatus, & nullius egeo: & nescis, quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.

18 Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, & vestimentis albis induaris, & non appareat confusio nuditatis tuæ, & collyrio inunge oculos tuos, ut videas.

* Prov. 3. b.12. Heb.12. b. 6. 19 * Ego quos amo, arguo, & castigo. Æmulare ergo, & pœnitentiam age.

20 Ecce sto ad ostium, & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum.

21 Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut & ego vici, & sedi cum patre meo in throno ejus.

22 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.

CAPUT IV.

Aperto in cælo ostio, videt sedentem in throno, & in hujus circuitu vigintiquatuor seniores sedentes: &, quæ hic describit, quatuor animalia, quæ sedentem in throno assidue una cum vigintiquatuor senioribus glorificabant.

A 1 POst hæc vidi: & ecce ostium apertum in cælo: & vox prima, quam audivi, tamquam tubæ loquentis mecum, dicens: Ascende huc, & ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc.

2 Et statim fui in spiritu: & ecce sedes posita erat in cælo, & supra sedem sedens.

3 Et qui sedebat, similis erat aspectui lapidis jaspidis, & sardinis: & iris erat in circuitu sedis, similis visioni smaragdinæ.

B 4 Et in circuitu sedis sedilia vigintiquatuor: & super thronos vigintiquatuor seniores sedentes circumamicti vestimentis albis, & in capitibus eorum coronæ aureæ.

5 Et de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua, & septem lampades ardentes ante thronum, qui sunt septem spiritus Dei.

6 Et in conspectu sedis tamquam mare vitreum simile crystallo: & in medio sedis, & in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis ante & retro.

C 7 Et animal primum simile leoni, & secundum animal simile vitulo, & tertium animal habens faciem quasi hominis, & quartum animal simile aquilæ volanti.

8 Et quatuor animalia, singula eorum habebant alas senas: & in circuitu, & intus plena sunt oculis: & requiem non habebant die ac nocte, dicentia: * Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. (* Isaiæ 6. a. 3.)

9 Et cum darent illa animalia gloriam, & honorem, & benedictionem sedenti super thronum, viventi in sæcula sæculorum,

10 Procidebant vigintiquatuor seniores ante sedentem in throno, & adorabant viventem in sæcula sæculorum, & mittebant coronas suas ante thronum, dicentes:

D 11 Dignus es, Domine Deus noster, accipere gloriam, & honorem, & virtutem, quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt.

CAPUT V.

Flente Joanne, quod librum septem sigillis signatum nemo posset aperire, agnus primum occisus illum aperuit; quo facto, quatuor animalia, & vigintiquatuor seniores, cum innumera Angelorum multitudine, omnique creatura illum maxime glorificarunt.

A 1 ET vidi in dextera sedentis supra thronum librum scriptum intus & foris, signatum sigillis septem.

2 Et vidi Angelum fortem prædicantem voce magna: Quis est dignus aperire librum, & solvere signacula ejus?

3 Et nemo poterat neque in cælo, neque in terra, neque subtus terram aperire librum, neque respicere illum.

4 Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inventus est aperire librum, nec videre eum.

B 5 Et unus de senioribus dixit mihi: Ne fleveris: ecce vicit leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, & solvere septem signacula ejus.

6 Et vidi: & ecce in medio throni, & quatuor animalium, & in medio seniorum agnum stantem tamquam occisum, habentem cornua septem, & oculos septem: qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram.

7 Et venit, & accepit de dextera sedentis in throno librum.

8 Et cum aperuisset librum, quatuor animalia, & vigintiquatuor seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum. C

9 Et cantabant canticum novum dicentes: Dignus es, Domine, accipere librum, & aperire signacula ejus: quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione,

10 Et fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes: & regnabimus super terram.

11 Et vidi, & audivi vocem Angelorum multorum in circuitu throni, & animalium, & seniorum: & erat numerus eorum * millia millium (* Dan. 7. c.10)

12 Dicentium voce magna: Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem & divinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem. D

13 Et omnem creaturam, quæ in cælo est, & super terram, & sub terra, & quæ sunt in mari, & quæ in eo, omnes audivi dicentes: Sedenti in throno, & Agno benedictio, & honor, & gloria, & potestas in sæcula sæculorum.

14 Et quatuor animalia dicebant: Amen. Et vigintiquatuor seniores ceciderunt in facies suas, & adoraverunt viventem in sæcula sæculorum.

CAPUT VI.

Apertis quatuor sigillis, varii adversus terram sequuntur effectus: quinto vero aperto, animæ martyrum petunt accelerari judicium: ad sexti autem apertionem ostenduntur signa futuri judicii.

1 ET vidi, quod aperuisset Agnus unum de septem sigillis, & audivi unum de quatuor animalibus dicens, tanquam vocem tonitrui: Veni, & vide. A

2 Et vidi: & ecce equus albus, & qui sedebat super illum, habebat arcum, & data est ei corona, & exivit vincens ut vinceret.

3 Et cum aperuisset sigillum secundum, audivi secundum animal dicens: Veni, & vide.

4 Et exivit alius equus rufus: & qui sedebat super illum, datum est ei, ut sumeret pacem de terra, & ut invicem se interficiant, & datus est ei gladius magnus.

5 Et cum aperuisset sigillum tertium, audivi tertium animal dicens: Veni, & vide. Et ecce equus niger: & qui sedebat super illum, habebat stateram in manu sua. B

6 Et audivi tamquam vocem in medio quatuor animalium dicentium: Bilibris tritici denario, & tres bilibres hordei denario, & vinum, & oleum ne læseris.

7 Et cum aperuisset sigillum quartum, audivi vocem quarti animalis dicentis: Veni, & vide.

8 Et ecce equus pallidus: & qui sedebat super eum, nomen illi Mors, & infernus sequebatur eum, & data est illi potestas super quatuor partes terræ, interficere gladio, fame, & morte, & bestiis terræ.

9 Et cum aperuisset sigillum quintum, vidi subtus altare animas interfectorũ propter verbum Dei, & propter testimoniũ, quod habebant: C

10 Et clamabant voce magna dicentes: Usquequo, Domine, (sanctus, & verus) non judicas, & non vindicas sanguinem nostrum de iis, qui habitant in terra?

11 Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ: & dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conservi eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt, sicut & illi.

12 Et vidi, cum aperuisset sigillum sextum: & ecce terræmotus magnus factus est, & sol factus est niger tamquam saccus cilicinus: & luna tota facta est sicut sanguis: D

13 Et ſtellæ de cælo ceciderunt ſuper terram, ſicut ficus emittit groſſos ſuos, cum a vento magno movetur.

14 Et cælum receſſit ſicut liber involutus: & omnis mons, & inſulæ de locis ſuis motæ ſunt:

15 Et reges terræ, & principes, & tribuni, & divites, & fortes, & omnis ſervus, & liber abſconderunt ſe in ſpeluncis, & in petris montium:

* Iſaiæ 2. d.19. Oſee 10. c. 8. Luc.23. e. 30.

16 Et dicunt montibus, & petris: * Cadite ſuper nos, & abſcondite nos a facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira Agni:

17 Quoniam venit dies magnus iræ ipſorum: & quis poterit ſtare?

CAPUT VII.

Dum punienda eſt terra, jubentur abſque nocumento ſervari ſignum in fronte gerentes: qui deſcribuntur tam ex Judæis, quam ex Gentibus, benedicentes Deum: & de his, qui amicti erant ſtolis albis.

A

1 POſt hæc vidi quatuor Angelos ſtantes ſuper quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ, ne flarent ſuper terram, neque ſuper mare, neque in ullam arborem.

2 Et vidi alterum Angelum aſcendentem ab ortu ſolis, habentem ſignum Dei vivi: & clamavit voce magna quatuor Angelis, quibus datum eſt nocere terræ, & mari,

3 Dicens: Nolite nocere terræ, & mari, neque arboribus, quoadusque ſignemus ſervos Dei noſtri in frontibus eorum.

B

4 Et audivi numerum ſignatorum centum quadraginta quatuor millia ſignati ex omni tribu filiorum Iſrael.

5 Ex tribu Juda duodecim millia ſignati: ex tribu Ruben duodecim millia ſignati: Ex tribu Gad duodecim millia ſignati:

6 Ex tribu Aſer duodecim millia ſignati: Ex tribu Nephthali duodecim millia ſignati: Ex tribu Manaſſe duodecim millia ſignati:

7 Ex tribu Simeon duodecim millia ſignati: Ex tribu Levi duodecim millia ſignati: Ex tribu Iſſachar duodecim millia ſignati:

8 Ex tribu Zabulon duodecim millia ſignati: Ex tribu Joſeph duodecim millia ſignati: Ex tribu Benjamin duodecim millia ſignati.

C

9 Poſt hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, ſtantes ante thronum, & in conſpectu Agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum.

10 Et clamabant voce magna dicentes: Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & Agno.

11 Et omnes Angeli ſtabant in circuitu throni, & ſeniorum, & quatuor animalium, & ceciderunt in conſpectu throni in facies ſuas, & adoraverunt Deum

12 Dicentes, Amen. Benedictio, & claritas, & ſapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo noſtro in ſæcula ſæculorum, Amen.

13 Et reſpondit unus de ſenioribus, & dixit mihi: Hi, qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt? & unde venerunt?

D

14 Et dixi illi: Domine mi, tu ſcis. Et dixit mihi: Hi ſunt, qui venerunt de tribulatione magna, & laverunt ſtolas ſuas, & dealbaverunt eas in ſanguine Agni.

15 Ideo ſunt ante thronum Dei, & ſerviunt ei die ac nocte in templo ejus: & qui ſedet in throno, habitabit ſuper illos.

* Iſaiæ 49.c.10.

16 * Non eſurient, neque ſitient amplius, nec cadet ſuper illos ſol, neque ullus æſtus:

* Iſaiæ 25. c.8. Infr.21. b. 4.

17 Quoniam Agnus, qui in medio throni eſt, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum: * & abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.

CAPUT VIII.

Aperto ſeptimo ſigillo, ſeptem Angeli cum tubis oſtenduntur, effuſoque in terram igne altaris ab alio Angelo, fiunt variæ tempeſtates: ſimiliter quatuor Angelis tuba canentibus, producuntur variæ plagæ adverſus homines.

A

1 ET cum aperuiſſet ſigillum ſeptimum, factum eſt ſilentium in cælo, quaſi media hora.

2 Et vidi ſeptem Angelos ſtantes in conſpectu Dei: & datæ ſunt illis ſeptem tubæ.

3 Et alius Angelus venit, & ſtetit ante altare habens thuribulum aureum: & data ſunt illi incenſa multa, ut daret de orationibus ſanctorum omnium ſuper altare aureum, quod eſt ante thronum Dei.

B

4 Et aſcendit fumus incenſorum de orationibus ſanctorum de manu Angeli coram Deo.

5 Et accepit Angelus thuribulum, & implevit illud de igne altaris, & miſit in terram, & facta ſunt tonitrua, & voces, & fulgura, & terræmotus magnus.

C

6 Et ſeptem Angeli, qui habebant ſeptem tubas, præparaverunt ſe, ut tuba canerent.

7 Et primus Angelus tuba cecinit, & facta eſt grando, & ignis, miſta in ſanguine: & miſſum eſt in terram, & tertia pars terræ combuſta eſt, & tertia pars arborum concremata eſt, & omne fœnum viride combuſtum eſt.

8 Et ſecundus Angelus tuba cecinit, & tamquam mons magnus igne ardens miſſus eſt in mare, & facta eſt tertia pars maris ſanguis:

D

9 Et mortua eſt tertia pars creaturæ eorum, quæ habebant animas in mari, & tertia pars navium interiit.

10 Et tertius Angelus tuba cecinit, & cecidit de cælo ſtella magna, ardens tamquam facula, & cecidit in tertiam partem fluminum, & in fontes aquarum:

11 Et nomen ſtellæ dicitur Abſinthium: & facta eſt tertia pars aquarum in abſinthium: & multi hominum mortui ſunt de aquis, quia amaræ factæ ſunt.

12 Et quartus Angelus tuba cecinit, & percuſſa eſt tertia pars ſolis, & tertia pars lunæ, & tertia pars ſtellarum, ita ut obſcuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & noctis ſimiliter.

13 Et vidi, & audivi vocem unius aquilæ volantis per medium cæli, dicentis voce magna: Væ, væ, væ habitantibus in terra, de ceteris vocibus trium Angelorum, qui erant tuba canituri.

CAPUT IX.

Quinto Angelo tuba canente ſtella cadit, & locuſtæ a fumo putei egreſſæ deſcribuntur, quæ homines crucient: ſexto vero Angelo canente, ſolvuntur quatuor Angeli, qui ingenti equeſtri exercitu tertiam hominum partem occidant.

A

1 ET quintus Angelus tuba cecinit: & vidi ſtellam de cælo cecidiſſe in terram, & data eſt ei clavis putei abyſſi.

2 Et aperuit puteum abyſſi: & aſcendit fumus putei, ſicut fumus fornacis magnæ: & obſcuratus eſt ſol, & aer de fumo putei:

3 Et de fumo putei exierunt locuſtæ in terram, & data eſt illis poteſtas, ſicut habent poteſtatem ſcorpiones terræ.

4 Et præceptum eſt illis, ne læderent fœnum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem, niſi tantum homines, qui non habent ſignum Dei in frontibus ſuis:

B

5 Et datum eſt illis ne occiderent eos, ſed ut cruciarent menſibus quinque: & cruciatus eorum, ut cruciatus ſcorpii, cum percutit hominem.

* Iſaiæ 2. d.19. Oſee 10. c. 8. Luc.23. e. 30.

6 * Et in diebus illis quærent homines mortem, & non invenient eam: & deſiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

* Sap. 16. b.9.

7 * Et ſimilitudines locuſtarum ſimiles equis paratis in prælium: & ſuper capita earum tamquam coronæ ſimiles auro: & facies earum tamquam facies hominum.

8 Et habebant capillos ſicut capillos mulierum, & dentes earum ſicut dentes leonum erant:

9 Et habebant loricas ſicut loricas ferreas, & vox alarum earum ſicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum:

10 Et habebant caudas ſimiles ſcorpionum, & aculei erant in caudis earum: & poteſtas earum nocere hominibus menſibus quinque: & habebant ſuper ſe

C

11 Regem angelum abyſſi, cui nomen Hebraice Abaddon, Græce autem Apollyon, Latine habens nomen Exterminans.

12 Væ unum abiit, & ecce veniunt adhuc duo væ poſt hæc.

13 Et ſextus Angelus tuba cecinit: & audivi

vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei,

14 Dicentem sexto Angelo, qui habebat tubam: Solve quatuor Angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate.

15 Et soluti sunt quatuor Angeli, qui parati erant in horam, & diem, & mensem, & annum, ut occiderent tertiam partem hominum.

16 Et numerus equestris exercitus vicies millies dena millia. Et audivi numerum eorum.

17 Et ita vidi equos in visione: & qui sedebant super eos, habebant loricas igneas, & hyacinthinas, & sulphureas, & capita equorum erant tamquam capita leonum: & de ore eorum procedit ignis, & fumus, & sulphur.

18 Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum de igne, & de fumo, & de sulphure, quæ procedebant de ore ipsorum.

19 Potestas enim equorum in ore eorum est, & in caudis eorum. Nam caudæ eorum similes serpentibus, habentes capita: & in his nocent.

20 Et ceteri homines, qui non sunt occisi in his plagis, neque pœnitentiam egerunt de operibus manuum suarum, ut non adorarent dæmonia, & simulacra aurea, & argentea, & ærea, & lapidea, & lignea, quæ neque videre possunt, neque audire, neque ambulare:

21 Et non egerunt pœnitentiam ab homicidiis suis, neque a veneficiis suis, neque a fornicatione sua, neque a furtis suis.

CAPUT X.

Clamante alio forti Angelo, loquuntur septem tonitrua: porro Angelus jurat, non amplius fore tempus, sed consummandum ad vocem septimi Angeli mysterium: datque librum Joanni devorandum.

1 ET vidi alium Angelum fortem descendentem de cælo, amictum nube, & iris in capite ejus, & facies ejus erat ut sol, & pedes ejus tamquam columnæ ignis:

2 Et habebat in manu sua libellum apertum: & posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram:

3 Et clamavit voce magna, quemadmodum cum leo rugit. Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas.

4 Et cum locuta fuissent septem tonitrua voces suas, ego scripturus eram: & audivi vocem de cælo dicentem mihi: Signa quæ locuta sunt septem tonitrua, & noli ea scribere.

* Dan 12. c. 7.

5 * Et Angelus, quem vidi stantem super mare, & super terram, levavit manum suam ad cælum:

6 Et juravit per viventem in sæcula sæculorum, qui creavit cælum, & ea quæ in eo sunt; & terram, & ea quæ in ea sunt; & mare, & ea quæ in eo sunt: Quia tempus non erit amplius:

7 Sed in diebus vocis septimi angeli, cum cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei, sicut evangelizavit per servos suos Prophetas.

8 Et audivi vocem de cælo iterum loquentem mecum, & dicentem: Vade, & accipe librum apertum de manu Angeli stantis super mare, & super terram.

* Ezec. 3. a. 1.

9 Et abii ad Angelum, dicens ei, ut daret mihi librum. Et dixit mihi: * Accipe librum, & devora illum: & faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce tamquam mel.

10 Et accepi librum de manu Angeli, & devoravi illum: & erat in ore meo tamquam mel dulce: & cum devorassem eum, amaricatus est venter meus.

11 Et dixit mihi: Oportet te iterum prophetare Gentibus, & populis, & linguis, & regibus multis.

CAPUT XI.

Joannes templum metiens audit prædicaturos duos testes, quos bestia a mari ascendens occidet: at illi resurgentes in cælum ascendunt, ac terræmotu occiduntur 7000. hominum, & ad cantum septimi Angeli vigintiquatuor seniores Deo gratias agunt.

1 ET datus est mihi calamus similis virgæ, & dictum est mihi: Surge, & metire templum Dei, & altare, & adorantes in eo.

2 Atrium autem, quod est foris templum, ejice foras, & ne metiaris illud, quoniam datum est Gentibus, & civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus:

3 Et dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti saccis.

4 Hi sunt duæ olivæ, & duo candelabra, in conspectu Domini terræ stantes.

5 Et si quis voluerit eos nocere, ignis exiet de ore eorum, & devorabit inimicos eorum: & si quis voluerit eos lædere, sic oportet eum occidi.

6 Hi habent potestatem claudendi cælum, ne pluat diebus prophetiæ ipsorum: & potestatem habent super aquas convertendi eas in sanguinem, & percutere terram omni plaga, quotiescumque voluerint.

7 Et cum finierint testimonium suum, bestia, quæ ascendit de abysso, faciet adversum eos bellum, & vincet illos, & occidet eos.

8 Et corpora eorum jacebunt in plateis civitatis magnæ, quæ vocatur spiritualiter Sodoma, & Ægyptus, ubi & Dominus eorum crucifixus est.

9 Et videbunt de tribubus, & populis, & linguis, & Gentibus corpora eorum per tres dies, & dimidium: & corpora eorum non sinent poni in monumentis.

10 Et inhabitantes terram gaudebunt super illos, & jucundabuntur: & munera mittent invicem, quoniam hi duo prophetæ cruciaverunt eos, qui habitabant super terram.

11 Et post dies tres, & dimidium spiritus vitæ a Deo intravit in eos. Et steterunt super pedes suos, & timor magnus cecidit super eos, qui viderunt eos.

12 Et audierunt vocem magnam de cælo dicentem eis: Ascendite huc. Et ascenderunt in cælum in nube, & viderunt illos inimici eorũ.

13 Et in illa hora factus est terræmotus magnus, & decima pars civitatis cecidit: & occisa sunt in terræmotu nomina hominum septem millia: & reliqui in timorem sunt missi, & dederunt gloriam Deo cæli.

14 Væ secundum abiit: & ecce væ tertium veniet cito.

15 Et septimus Angelus tuba cecinit, & factæ sunt voces magnæ in cælo dicentes: Factum est regnum hujus mundi, Domini nostri & Christi ejus, & regnabit in sæcula sæculorum: Amen.

16 Et vigintiquatuor seniores, qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, & adoraverunt Deum dicentes:

17 Gratias agimus tibi, Dñe Deus omnipotens, qui es, & qui eras, & qui venturus es, quia accepisti virtutem tuam magnam, & regnasti.

18 Et iratæ sunt Gentes, & advenit ira tua, & tempus mortuorum judicari, & reddere mercedem servis tuis Prophetis, & sanctis, & timentibus nomen tuum pusillis, & magnis, & exterminandi eos, qui corruperunt terram.

19 Et apertum est templum Dei in cælo: & visa est arca testamenti ejus in templo ejus, & facta sunt fulgura, & voces, & terræmotus, & grando magna.

CAPUT XII.

Cum mulier cernente dracone filium peperisset, raptus est ab ea filius ejus ad Deum: tunc facto in cælo prælio, lapsus draco cœpit mulieris semen persequi.

1 ET signum magnum apparuit in cælo: Mulier amicta sole, & luna sub pedibus ejus, & in capite ejus corona stellarum duodecim:

2 Et in utero habens clamabat parturiens, & cruciabatur ut pariat.

3 Et visum est aliud signum in cælo: & ecce draco magnus rufus, habens capita septem, & cornua decem: & in capitibus ejus diademata septem:

4 Et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum cæli, & misit eas in terram, & draco stetit ante mulierem, quæ erat paritura, ut cum peperisset, filium ejus devoraret.

5 Et peperit filium masculum, qui recturus erat omnes Gentes in virga ferrea: & raptus est filius ejus ad Deum, & ad thronum ejus:

6 Et mulier fugit in solitudinem, ubi habebat locum paratum a Deo, ut ibi pascant eam diebus mille ducentis sexaginta.

7 Et factum est prælium magnum in cælo. Michael, & Angeli ejus præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & Angeli ejus:

8 Et non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in cælo.

9 Et projectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus, & satanas, qui seducit universum orbem: & projectus est in terram, & Angeli ejus cum illo missi sunt.

10 Et audivi vocem magnam in cælo dicentem: Nunc facta est salus, & virtus, & regnum Dei nostri, & potestas Christi ejus: quia projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte.

11 Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem Agni, & propter verbum testimonii sui, & non dilexerunt animas suas usque ad mortem.

12 Propterea lætamini cæli, & qui habitatis in eis. Væ terræ, & mari, quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet.

13 Et postquam vidit draco, quod projectus esset in terram, persecutus est mulierem, quæ peperit masculum.

14 Et datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut volaret in desertum in locum suum, ubi alitur per tempus, & tempora, & dimidium temporis a facie serpentis.

15 Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam tamquam flumen, ut eam faceret trahi a flumine.

16 Et adjuvit terra mulierem, & aperuit terra os suum, & absorbuit flumen, quod misit draco de ore suo.

17 Et iratus est draco in mulierem: & abiit facere prælium cum reliquis de semine ejus, qui custodiunt mandata Dei, & habent testimonium Jesu Christi.

18 Et stetit super arenam maris.

CAPUT XIII.

Bestia de mari ascendens septem capitum, & decem cornuum, decemque diadematum, cujus plaga curatur, Deum blasphemat, & sanctos debellat: alteraque bestia duorum cornuum de terra ascendens illi maxime favet, cogens fieri, & adorari ejus imaginem, haberique characterem nominis ejus.

1 ET vidi de mari bestiam ascendentem, habentem capita septem, & cornua decem, & super cornua ejus decem diademata, & super capita ejus nomina blasphemiæ.

2 Et bestia, quam vidi, similis erat pardo, & pedes ejus sicut pedes ursi, & os ejus sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam, & potestatem magnam.

3 Et vidi unum de capitibus suis quasi occisum in mortem: & plaga mortis ejus curata est. Et admirata est universa terra post bestiam.

4 Et adoraverunt draconem, qui dedit potestatem bestiæ: & adoraverunt bestiam dicentes: Quis similis bestiæ? & quis poterit pugnare cum ea?

5 Et datum est ei os loquens magna, & blasphemias: & data est ei potestas facere menses quadraginta duos.

6 Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen ejus, & tabernaculum ejus, & eos qui in cælo habitant.

7 Et est datum illi bellum facere cum sanctis, & vincere eos. Et data est illi potestas in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem.

8 Et adoraverunt eam omnes, qui inhabitant terram: quorum non sunt scripta nomina in Libro vitæ Agni, qui occisus est ab origine mundi.

9 Si quis habet aurem, audiat.

10 Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet: * qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic est patientia, & fides Sanctorum.

* Gen. 9. b. 6. Matth. 26. e. 52.

11 Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra, & habebat cornua duo similia Agni, & loquebatur sicut draco.

12 Et potestatem prioris bestiæ omnem faciebat in conspectu ejus: & fecit terram, & habitantes in ea adorare bestiam primam, cujus curata est plaga mortis.

13 Et fecit signa magna, ut etiam ignem faceret de cælo descendere in terram in conspectu hominum.

14 Et seduxit habitantes in terra propter signa, quæ data sunt illi facere in conspectu bestiæ, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem bestiæ, quæ habet plagam gladii, & vixit.

15 Et datum est illi, ut daret spiritum imagini bestiæ, & ut loquatur imago bestiæ: & faciat, ut quicumque non adoraverint imaginem bestiæ, occidantur.

16 Et faciet omnes pusillos, & magnos, & divites, & pauperes, & liberos, & servos habere characterem in dextera manu sua, aut in frontibus suis.

17 Et ne quis possit emere, aut vendere, nisi qui habet characterem, aut nomen bestiæ, aut numerum nominis ejus.

18 Hic sapientia est. Qui habet intellectum, computet numerum bestiæ. Numerus enim hominis est: & numerus ejus sexcenti sexaginta sex.

CAPUT XIV.

Virgines cum agno cantantes ambulant, Angelo uno Evangelium annuntiante, altero Babylonis lapsum, tertio vero cruciatum eorum qui bestiam adorarunt, prædicante: porro duo habentes falces jubentur ille messem, hic autem vineam terræ demetere.

1 ET vidi: & ecce Agnus stabat supra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen ejus & nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis.

2 Et audivi vocem de cælo, tamquam vocem aquarum multarum, & tamquam vocem tonitrui magni: & vocem, quam audivi, sicut citharœdorum citharizantium in citharis suis.

3 Et cantabant quasi canticum novum ante sedem, & ante quatuor animalia, & seniores: & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra.

4 Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati. Virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo, & Agno,

5 Et in ore eorum non est inventum mendacium; sine macula enim sunt ante thronum Dei.

6 Et vidi alterum Angelum volantem per medium cæli, habentem Evangelium æternum, ut evangelizaret sedentibus super terram, & super omnem gentem, & tribum, & linguam, & populum:

7 Dicens magna voce: Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora judicii ejus: & adorate eum, * qui fecit cælum, & terram, mare, & fontes aquarum.

8 Et alius Angelus secutus est dicens: * Cecidit, cecidit Babylon illa magna, quæ a vino iræ fornicationis suæ potavit omnes gentes.

* Psal. 45. a. 6. Actor. 14. c. 14. * Isaiæ 21. c. 9. Jer. 51. a. 8.

9 Et tertius Angelus secutus est illos, dicens voce magna: Si quis adoraverit bestiam, & imaginem ejus, & acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua;

10 Et hic bibet de vino iræ Dei, quod mistum est mero in calice iræ ipsius: & cruciabitur igne, & sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, & ante conspectum Agni.

11 Et fumus tormentorum eorum ascendet in sæcula sæculorum: nec habent requiem die ac nocte, qui adoraverunt bestiam, & imaginem ejus, & si quis acceperit characterem nominis ejus.

12 Hic patientia sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, & fidem Jesu.

13 Et audivi vocem de cælo dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis; opera enim illorum sequuntur illos.

14 Et vidi: & ecce nubem candidam, &

super nubem sedentem similem Filio homi-
D nis, habentem in capite suo coronam au-
ream, & in manu sua falcem acutam.
15 Et alius Angelus exivit de templo, cla-
* Joel. 3. c. 13. mans voce magna ad sedentem super nubem:*
Mitte falcem tuam, & mete, quia venit hora,
Matth. 13. e. 39. ut metatur, quoniam aruit messis terræ.
16 Et misit, qui sedebat super nubem, fal-
cem suam in terram, & demessa est terra.
17 Et alius Angelus exivit de templo, quod
est in cælo, habens & ipse falcem acutam.
18 Et alius Angelus exivit de altari, qui
habebat potestatem supra ignem: & clamavit
voce magna ad eum, qui habebat falcem a-
cutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam,
& vindemia botros vineæ terræ, quoniam
maturæ sunt uvæ ejus.
19 Et misit Angelus falcem suam acutam
in terram, & vindemiavit vineam terræ, &
misit in lacum iræ Dei magnum:
20 Et calcatus est lacus extra civitatem,
& exivit sanguis de lacu usque ad frænos
equorum per stadia mille sexcenta.

CAPUT XV.

Qui bestiam vicerant, & ejus imaginem, ac numerum nominis ejus, Deum glorificant: & septem Angelis habentibus septem plagas novissimas dantur septem phialæ ira Dei plenæ.

A
1 ET vidi aliud signum in cælo magnum,
& mirabile, Angelos septem haben-
tes plagas septem novissimas, quoniam in
illis consummata est ira Dei.
B
2 Et vidi tamquam mare vitreum mistum
igne, & eos qui vicerunt bestiam, & imaginem
ejus, & numerum nominis ejus, stantes super
mare vitreum, habentes citharas Dei,
3 Et cantantes canticum Moysi servi Dei, &
canticum Agni, dicentes: Magna, & mirabi-
lia sunt opera tua, Dñe Deus omnipotens: ju-
C stæ & veræ sunt viæ tuæ, Rex sæculorum.
* Jere. 10. a. 7. 4 * Quis non timebit te, Dñe, & magnifica-
bit nomen tuum? quia solus pius es; quoniam
omnes gentes venient, & adorabunt in conspe-
ctu tuo, quoniam judicia tua manifesta sunt.
D
5 Et post hæc vidi: & ecce apertum est
templum tabernaculi testimonii in cælo:
6 Et exierunt septem Angeli habentes se-
ptem plagas de templo, vestiti lino mundo &
candido, & præcincti circa pectora zonis aureis.
7 Et unum de quatuor animalibus dedit se-
ptem Angelis septem phialas aureas plenas
iracundiæ Dei viventis in sæcula sæculorum.
8 Et impletum est templum fumo a majestate
Dei, & de virtute ejus: & nemo poterat intro-
ire in templum, donec consummarentur se-
ptem plagæ septem Angelorum.

CAPUT XVI.

Ad septem phialarum effusionem in terram, mare, fontes, solem, bestiæ sedem, Euphraten, & aerem multæ in terra plagæ oriuntur.

A
1 ET audivi vocem magnam de templo,
dicentem septem Angelis: Ite, & ef-
fundite septem phialas iræ Dei in terram.
2 Et abiit primus, & effudit phialam suam
in terram, & factum est vulnus sævum, & pessi-
mum in homines qui habebant characterem be-
stiæ, & in eos, qui adoraverunt imaginem ejus.
3 Et secundus Angelus effudit phialam suam
in mare, & factus est sanguis tamquam mortui:
& omnis anima vivens mortua est in mari.
4 Et tertius effudit phialã suam super flumi-
na, & super fontes aquarũ, & factus est sanguis.
5 Et audivi Angelum aquarum dicentem:
Justus es, Domine, qui es, & qui eras san-
ctus, qui hæc judicasti:
6 Quia sanguinem Sanctorum, & Propheta-
rum effuderunt, & sanguinem eis dedisti
B bibere; digni enim sunt.
7 Et audivi alterum ab altari dicentem:
Etiam Domine Deus omnipotens, vera & ju-
sta judicia tua.
8 Et quartus Angelus effudit phialam suam
in solem, & datum est illi æstu affligere ho-
mines, & igni:
9 Et æstuaverunt homines æstu magno, &
blasphemaverunt nomen Dei habentis pote-
statem super has plagas, neque egerunt pœ-
nitentiam, ut darent illi gloriam.

10 Et quintus Angelus effudit phialam suam
super sedem bestiæ: & factum est regnum
ejus tenebrosum, & commanducaverunt lin-
guas suas præ dolore:
11 Et blasphemaverunt Deum cæli præ do-
loribus, & vulneribus suis, & non egerunt
pœnitentiam ex operibus suis.
12 Et sextus Angelus effudit phialam suam in
flumen illud magnũ Euphraten: & siccavit aquã
ejus, ut præpararetur via regibus ab ortu solis.
13 Et vidi de ore draconis, & de ore be-
stiæ, & de ore pseudoprophetæ spiritus tres
immundos in modum ranarum.
14 Sunt enim spiritus dæmoniorum facien- C
tes signa, & procedunt ad reges totius ter-
ræ, congregare illos in prælium ad diem
magnum omnipotentis Dei.
15 * Ecce venio sicut fur. Beatus, qui vi- *Matt. 24. d. 43.
gilat, & custodit vestimenta sua, ne nudus
ambulet, & videant turpitudinem ejus. Luc. 12. e. 39.
16 Et congregabit illos in locum, qui vo-
catur Hebraice Armagedon. Supr. 3. a. 3.
17 Et septimus Angelus effudit phialam
suam in aerem, & exivit vox magna de
templo a throno, dicens: Factum est.
18 Et facta sunt fulgura, & voces, & tonitrua,
& terræmotus factus est magnus, qualis num-
quam fuit, ex quo homines fuerunt super
terram, talis terræmotus, sic magnus. D
19 Et facta est civitas magna in tres partes:
& civitates Gentium ceciderunt, & Babylon
magna venit in memoriam ante Deum, da-
re illi calicem vini indignationis iræ ejus.
20 Et omnis insula fugit, & montes non
sunt inventi.
21 Et grando magna sicut talentum descen-
dit de cælo in homines: & blasphemaverunt
Deum homines propter plagam grandinis,
quoniam magna facta est vehementer.

CAPUT XVII.

Mulier fornicaria, sive Babylon variis induta ornamentis, & ebria martyrum sanguine sedet super bestiam septem capitum & decem cornuum: quæ omnia hic declarat Angelus.

1 ET venit unus de septem Angelis, qui A
habebant septem phialas, & locutus
est mecum, dicens: Veni, ostendam tibi da-
mnationem meretricis magnæ, quæ sedet su-
per aquas multas,
2 Cum qua fornicati sunt reges terræ, &
inebriati sunt, qui inhabitant terram, de vino
prostitutionis ejus.
3 Et abstulit me in spiritu in desertum. Et
vidi mulierem sedentem super bestiam cocci-
neam, plenam nominibus blasphemiæ, haben-
tem capita septem, & cornua decem. B
4 Et mulier erat circumdata purpura, &
coccino, & inaurata auro, & lapide pretioso,
& margaritis, habens poculum aureum in
manu sua, plenum abominatione, & immun-
ditia fornicationis ejus.
5 Et in fronte ejus nomen scriptum: My-
sterium: Babylon magna, mater fornicatio-
num, & abominationum terræ.
6 Et vidi mulierem ebriam de sanguine
sanctorum, & de sanguine martyrum Jesu.
Et miratus sum, cum vidissem illam, ad-
miratione magna.
7 Et dixit mihi Angelus: Quare miraris?
Ego dicam tibi sacramentum mulieris, & be-
stiæ, quæ portat eam, quæ habet capita se-
ptem, & cornua decem. C
8 Bestia, quam vidisti, fuit, & non est, &
ascensura est de abysso, & in interitum ibit:
& mirabuntur inhabitantes terram (quorum
non sunt scripta nomina in Libro vitæ a con-
stitutione mundi) videntes bestiam, quæ e-
rat, & non est.
9 Et hic est sensus, qui habet sapientiam.
Septem capita septem montes sunt, super
quos mulier sedet, & reges septem sunt.
10 Quinque ceciderunt, unus est, & alius
nondum venit: & cum venerit, oportet il-
lum breve tempus manere.
11 Et bestia, quæ erat, & non est, & ipsa octava
est: & de septem est, & in interitum vadit.
12 Et decem cornua, quæ vidisti, decem
reges sunt, qui regnum nondum acceperunt,

sed potestatem tamquam reges una hora accipient post bestiam.

D 13 Hi unum consilium habent, & virtutem, & potestatem suam bestiæ tradent.

14 Hi cum Agno pugnabunt, & Agnus vincet illos: * quoniam Dominus dominorum est, & Rex regum, & qui cum illo sunt, vocati, electi, & fideles.

* 1. Tim. 6. c. 15. Infr. 19. c. 16.

15 Et dixit mihi: Aquæ, quas vidisti, ubi meretrix sedet, populi sunt, & Gentes, & linguæ.

16 Et decem cornua, quæ vidisti in bestia; hi odient fornicariam, & desolatam facient illam, & nudam, & carnes ejus manducabunt, & ipsam igni concremabunt.

17 Deus enim dedit in corda eorũ, ut faciant quod placitum est illi: ut dent regnum suum bestiæ, donec consummentur verba Dei.

18 Et mulier, quam vidisti, est civitas magna, quæ habet regnum super reges terræ.

CAPUT XVIII.

Babylonis lapsus, judicium, plagæ, & ultiones: propter quas reges, ac negotiatores terræ olim ipsi adhærentes amare lugebunt: cælum vero, Apostoli ac Prophetæ exultabunt.

A 1 ET post hæc vidi alium Angelum descendentem de cælo, habentem potestatem magnam: & terra illuminata est a gloria ejus.

2 Et exclamavit in fortitudine dicens: * Cecidit, cecidit Babylon magna: & facta est habitatio dæmoniorum, & custodia omnis spiritus immundi, & custodia omnis volucris immundæ, & odibilis:

* Isaiæ 21. c. 9. Jer. 51. a. 8. Sup. 14. b. 8.

3 Quia de vino iræ fornicationis ejus biberunt omnes gentes, & reges terræ cum illa fornicati sunt, & mercatores terræ de virtute deliciarum ejus divites facti sunt.

B 4 Et audivi aliam vocem de cælo dicentem: Exite de illa populus meus, ut ne participes sitis delictorum ejus, & de plagis ejus non accipiatis.

5 Quoniam pervenerunt peccata ejus usque ad cælum, & recordatus est Dominus iniquitatum ejus.

6 Reddite illi, sicut & ipsa reddidit vobis: & duplicate duplicia secundum opera ejus: in poculo, quo miscuit, miscete illi duplum.

C 7 Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum: quia in corde suo dicit: * Sedeo regina, & vidua non sum, & luctum non videbo.

* Isaiæ 47. c. 8.

8 Ideo in una die venient plagæ ejus, mors, & luctus, & fames, & igne comburetur, quia fortis est Deus, qui judicabit illam.

9 Et flebunt, & plangent se super illam reges terræ, qui cum illa fornicati sunt, & in deliciis vixerunt, cum viderint fumum incendii ejus:

10 Longe stantes propter timorem tormentorum ejus, dicentes: Væ, væ civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis, quoniam una hora venit judicium tuum.

D 11 Et negotiatores terræ flebunt, & lugebunt super illam, quoniam merces eorum nemo emet amplius:

12 Merces auri, & argenti, & lapidis pretiosi, & margaritæ, & byssi, & purpuræ, & serici, & cocci, (& omne lignum thyinum, & omnia vasa eboris, & omnia vasa de lapide pretioso, & æramento, & ferro, & marmore,

13 Et cinnamomum) & odoramentorum, & unguenti, & thuris, & vini, & olei, & similæ, & tritici, & jumentorum, & ovium, & equorum, & rhedarum, & mancipiorum, & animarum hominum.

E 14 Et poma desiderii animæ tuæ discesserunt a te, & omnia pinguia, & præclara perierunt a te: & amplius illa jam non invenient.

15 Mercatores horum, qui divites facti sunt, ab ea longe stabunt propter timorem tormentorum ejus, flentes, ac lugentes,

16 Et dicentes: Væ, væ civitas illa magna, quæ amicta erat bysso, & purpura, & cocco, & deaurata erat auro, & lapide pretioso, & margaritis:

F 17 Quoniam una hora destitutæ sunt tantæ divitiæ, & omnis gubernator, & omnis, qui in lacum navigat, & nautæ, & qui in mari operantur, longe steterunt,

18 Et clamaverunt videntes locum incendii ejus, dicentes: Quæ similis civitati huic magnæ?

19 Et miserunt pulverem super capita sua, & clamaverunt flentes, & lugentes, dicentes: Væ, væ civitas illa magna, in qua divites facti sunt omnes, qui habebant naves in mari, de pretiis ejus, quoniam una hora desolata est.

20 Exulta super eam cælum, & sancti Apostoli, & Prophetæ, quoniam judicavit Deus judicium vestrum de illa.

21 Et sustulit unus Angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, & misit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon civitas illa magna, & ultra jam non invenietur. G

22 Et vox citharœdorum, & musicorum, & tibia canentium, & tuba non audietur in te amplius: & omnis artifex omnis artis non invenietur in te amplius: & vox molæ non audietur in te amplius.

23 Et lux lucernæ non lucebit in te amplius: & vox sponsi, & sponsæ non audietur adhuc in te: quia mercatores tui erant principes terræ, quia in veneficiis tuis erraverũt omnes gentes.

24 Et in ea sanguis prophetarum, & sanctorum inventus est: & omnium, qui interfecti sunt in terra.

CAPUT XIX.

Sanctis de judicio meretricis Deum glorificantibus, parantur nuptiæ Agni, & Angelus a Joanne adorari recusat: apparens autem quidam equo insidens cum exercitu, qui est verbum Dei, & rex regum ac Dominus dominantium, pugnat adversus bestiam, & reges terræ, ac eorum exercitus, vocatis interim avibus cæli ad edendas eorum carnes.

1 POst hæc audivi quasi vocem turbarum multarum in cælo dicentium: Alleluja. Salus, & gloria, & virtus Deo nostro est: A

2 Quia vera, & justa judicia sunt ejus, qui judicavit de meretrice magna, quæ corrupit terram in prostitutione sua, & vindicavit sanguinem servorum suorum de manibus ejus.

3 Et iterum dixerunt: Alleluja. Et fumus ejus ascendit in sæcula sæculorum.

4 Et ceciderunt seniores viginti quatuor, & quatuor animalia, & adoraverunt Deum sedentem super thronum, dicentes: Amen: Alleluja.

5 Et vox de throno exivit, dicens: Laudem dicite Deo nostro omnes servi ejus, & qui timetis eum, pusilli & magni.

6 Et audivi quasi vocem turbæ magnæ, & sicut vocem aquarum multarum, & sicut vocem tonitruorum magnorum dicentium: Alleluja: quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens.

7 Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei, quia venerunt nuptiæ Agni, & uxor ejus præparavit se. B

8 Et datum est illi, ut cooperiat se byssino splendenti & candido. Byssinum enim justificationes sunt sanctorum.

9 Et dixit mihi: Scribe: * Beati, qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt; & dixit mihi: Hæc verba Dei vera sunt.

* Matt. 22. a. 2. Luc. 14. d. 16.

10 Et cecidi ante pedes ejus, ut adorarem eum. Et dicit mihi: Vide, ne feceris: conservus tuus sum, & fratrum tuorum habentium testimonium Jesu. Deum adora. Testimonium enim Jesu est spiritus prophetiæ.

11 Et vidi cælum apertum, & ecce equus albus, & qui sedebat super eum, vocabatur Fidelis, & Verax, & cum justitia judicat, & pugnat.

12 Oculi autem ejus sicut flamma ignis, & in capite ejus diademata multa, habens nomen scriptum, quod nemo novit nisi ipse.

13 * Et vestitus erat veste aspersa sanguine: & vocatur nomen ejus Verbum Dei. C

* Isaiæ 63. a. 1.

14 Et exercitus qui sunt in cælo, sequebantur eum in equis albis, vestiti byssino albo & mundo.

15 Et de ore ejus procedit gladius ex utraque parte acutus: ut in ipso percutiat Gentes. * Et ipse reget eas in virga ferrea: & ipse calcat torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis.

* Psal. 2. c. 9.

16 Et habet in vestimento, & in femore suo scriptum: * Rex regum, & Dominus dominantium.

* Supr. 17. d. 14. 1. Tim. 6. c. 15.

17 Et vidi unum Angelum ſtantem in ſole,
& clamavit voce magna, dicens omnibus avi-
bus, quæ volabant per medium cæli: Venite, &
congregamini ad cœnam magnam Dei:
D 18 Ut manducetis carnes regum, & carnes
tribunorum, & carnes fortium, & carnes e-
quorum, & ſedentium in ipſis, & carnes o-
mnium liberorum, & ſervorum, & puſillo-
rum, & magnorum.
19 Et vidi beſtiam, & reges terræ, & exer-
citus eorum congregatos ad faciendum præ-
lium cum illo, qui ſedebat in equo, & cum
exercitu ejus.
20 Et apprehenſa eſt beſtia, & cum ea
pſeudopropheta, qui fecit ſigna coram ipſo,
quibus ſeduxit eos, qui acceperunt chara-
cterem beſtiæ, & qui adoraverunt imaginem e-
jus. Vivi miſſi ſunt hi duo in ſtagnum ignis
ardentis ſulphure.
21 Et ceteri occiſi ſunt in gladio ſedentis
ſuper equum, qui procedit de ore ipſius: &
omnes aves ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

CAPUT XX.

Ligatum draconem, ſive diabolum mittit Angelus in abyſſum ad mille annos, quibus animæ martyrum in reſurrectione prima regnabunt cum Chriſto: poſt quos ſolutus Satanas excitabit Gog & Magog, innumerum exercitum adverſus civitatem dilectam, ſed igni cæleſti devorabuntur: deinde apertis libris, a ſedente ſuper thronum judicabuntur omnes mortui ſecundum opera ipſorum.

A 1 ET vidi Angelum deſcendentem de cæ-
lo habentem clavem abyſſi, & cate-
nam magnam in manu ſua.
2 Et apprehendit draconem, ſerpentem an-
tiquum, qui eſt diabolus, & ſatanas, & li-
gavit eum per annos mille.
3 Et miſit eum in abyſſum, & clauſit, &
ſignavit ſuper illum, ut non ſeducat am-
plius gentes, donec conſummentur mille an-
ni: & poſt hæc oportet illum ſolvi modico
tempore.
B 4 Et vidi ſedes, & ſederunt ſuper eas, &
judicium datum eſt illis: & animas decolla-
torum propter teſtimonium Jeſu, & propter
verbum Dei, & qui non adoraverunt beſtiam,
neque imaginem ejus, nec acceperunt cha-
racterem ejus in frontibus, aut in manibus
ſuis: & vixerunt, & regnaverunt cum Chri-
ſto mille annis.
5 Ceteri mortuorum non vixerunt, donec
conſummentur mille anni. Hæc eſt reſurre-
ctio prima.
6 Beatus, & ſanctus, qui habet partem in
reſurrectione prima: in his ſecunda mors non
habet poteſtatem: ſed erunt ſacerdotes Dei,
& Chriſti, & regnabunt cum illo mille annis.
C 7 * Et cum conſummati fuerint mille an-
* Ezec. ni, ſolvetur ſatanas de carcere ſuo, & exi-
39. a.2. bit, & ſeducet Gentes, quæ ſunt ſuper qua-
tuor angulos terræ, Gog, & Magog, & con-
gregabit eos in prælium, quorum numerus
eſt ſicut arena maris.
8 Et aſcenderunt ſuper latitudinem terræ,
& circuierunt caſtra ſanctorum, & civitatem
dilectam.
9 Et deſcendit ignis a Deo de cælo, & devora-
vit eos: & Diabolus, qui ſeducebat eos, miſſus
eſt in ſtagnum ignis & ſulphuris, ubi & beſtia,
10 Et pſeudopropheta cruciabuntur die ac
nocte in ſæcula ſæculorum.
D 11 Et vidi thronum magnum candidum, & ſe-
dentem ſuper eum, a cujus conſpectu fugit ter-
ra, & cælum, & locus non eſt inventus eis.
12 Et vidi mortuos magnos, & puſillos
ſtantes in conſpectu throni, & libri aperti ſunt;
& alius Liber apertus eſt, qui eſt vitæ: & ju-
dicati ſunt mortui ex his, quæ ſcripta erant
in libris, ſecundum opera ipſorum.
13 Et dedit mare mortuos, qui in eo erant:
& mors, & infernus dederunt mortuos ſuos,
qui in ipſis erant: & judicatum eſt de ſin-
gulis ſecundum opera ipſorum.
14 Et infernus & mors miſſi ſunt in ſtagnum
ignis. Hæc eſt mors ſecunda.
15 Et qui non inventus eſt in Libro vitæ
ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.

CAPUT XXI.

Cælo ac terra renovatis, nova civitas Jeruſalem in Agni ſponſam a Deo parata oſtenditur, juſtis glorificatis, impiiſque in ſtagnum ignis detruſis: cujus civitatis murus, & portæ, ac fundamenta deſcribuntur, & menſurantur, quæ univerſa ſunt aurum, ac vitrum mundum, lapides pretioſi, ac margaritæ.

1 ET vidi cælum novum, & terram no- A
vam. Primum enim cælum, & prima Iſai 65.
terra abiit, & mare jam non eſt. c.17. & 66.g.22
2 Et ego Joannes vidi ſanctam civitatem Je-
ruſalem novam deſcendentem de cælo a Deo,
paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo.
3 Et audivi vocem magnam de throno dicen-
tem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus,
& habitabit cum eis. Et ipſi populus ejus e-
runt, & ipſe Deus cum eis erit eorum Deus.
4 * Et abſterget Deus omnem lacrymam ab B
oculis eorum: & mors ultra non erit, neque * Iſaiæ
luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, 25. b.8
quia prima abierunt. Supr.7 d. 17.
5 Et dixit qui ſedebat in throno: * Ecce
nova facio omnia. Et dixit mihi: Scribe, quia * Iſaiæ
hæc verba fideliſſima ſunt, & vera. 43.c.19.
6 Et dixit mihi: Factum eſt. Ego ſum α, 2. Cor.
& ω: initium, & finis. Ego ſitienti dabo de 5. d.17
fonte aquæ vitæ gratis.
7 Qui vicerit, poſſidebit hæc, & ero illi C
Deus, & ille erit mihi filius.
8 Timidis autem, & incredulis, & exe-
cratis, & homicidis, & fornicatoribus, & ve-
neficis, & idololatris, & omnibus mendaci-
bus, pars illorum erit in ſtagno ardenti igne
& ſulphure: quod eſt mors ſecunda.
9 Et venit unus de ſeptem Angelis haben-
tibus phialas plenas ſeptem plagis noviſſimis,
& locutus eſt mecum dicens: Veni, & oſten-
dam tibi ſponſam uxorem Agni.
10 Et ſuſtulit me in ſpiritu in montem ma-
gnum, & altum, & oſtendit mihi civitatem
ſanctam Jeruſalem deſcendentem de cælo a Deo,
11 Habentem claritatem Dei: & lumen e- D
jus ſimile lapidi pretioſo tamquam lapidi jaſ-
pidis, ſicut cryſtallum.
12 Et habebat murum magnum, & altum ha-
bentem portas duodecim, & in portis Angelos
duodecim, & nomina inſcripta, quæ ſunt
nomina duodecim tribuum filiorum Iſrael.
13 Ab Oriente portæ tres: & ab Aquilone
portæ tres: & ab Auſtro portæ tres: & ab
Occaſu portæ tres.
14 Et murus civitatis habens fundamenta
duodecim, & in ipſis duodecim nomina duo-
decim Apoſtolorum Agni.
15 Et qui loquebatur mecum, habebat menſu- E
ram arundineam auream, ut metiretur civi-
tatem, & portas ejus, & murum.
16 Et civitas in quadro poſita eſt, & longi-
tudo ejus tanta eſt, quanta & latitudo: & men-
ſus eſt civitatem de arundine aurea per ſtadia
duodecim millia: & longitudo, & altitudo,
& latitudo ejus æqualia ſunt.
17 Et menſus eſt murum ejus centum qua-
draginta quatuor cubitorum, menſura homi-
nis, quæ eſt Angeli.
18 Et erat ſtructura muri ejus ex lapide ja-
ſpide, ipſa vero civitas aurum mundum ſi-
mile vitro mundo.
19 Et fundamenta muri civitatis omni la- F
pide pretioſo ornata. Fundamentum primum
jaſpis, ſecundum ſapphirus, tertium calce-
donius, quartum ſmaragdus,
20 Quintum ſardonyx, ſextum ſardius, ſe-
ptimum chryſolithus, octavum beryllus, no-
num topazius, decimum chryſopraſus, unde-
cimum hyacinthus, duodecimum amethyſtus.
21 Et duodecim portæ duodecim margaritæ
ſunt per ſingulas, & ſingulæ portæ erant ex
ſingulis margaritis: & platea civitatis aurum
mundum, tamquam vitrum perlucidum.
22 Et templum non vidi in ea. Dominus G
enim Deus omnipotens templum illius eſt,
& Agnus.
23 * Et civitas non eget ſole, neque luna, ut * Iſaiæ
luceant in ea; nam claritas Dei illuminavit 60.d.19.
eam, & lucerna ejus eſt Agnus.
24 Et ambulabunt gentes in lumine ejus,

& reges terræ afferent gloriam suam, & honorem in illam.

* Isaiæ 60. b. 11. 25 * Et portæ ejus non claudentur per diem; nox enim non erit illic.

26 Et afferent gloriam, & honorem gentium in illam.

27 Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens, & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ Agni.

CAPUT XXII.

Lignum vitæ fluvio aquæ vivæ irrigatum singulis mensibus reddit fructum suum, nec maledictum, nec ulla nox est in civitate: Angelus autem, qui hæc cito ventura Joanni ostendebat, non vult ab eo adorari: dicitque justos in civitatem intraturos, impios autem foras ejiciendos: contestatur etiam de non addendo, aut minuendo ad hanc prophetiam.

A 1 ET ostendit mihi fluvium aquæ vitæ splendidum tamquam crystallum, procedentem de sede Dei & Agni.

2 In medio plateæ ejus, & ex utraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, & folia ligni ad sanitatem Gentium.

3 Et omne maledictum non erit amplius; sed sedes Dei, & Agni in illa erunt, & servi ejus servient illi.

4 Et videbunt faciem ejus: & nomen ejus in frontibus eorum.

* Isaiæ 60. d. 20. 5 * Et nox ultra non erit: & non egebunt lumine lucernæ, neque lumine solis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos, & regnabunt in sæcula sæculorum.

B 6 Et dixit mihi: Hæc verba fidelissima sunt, & vera. Et Dominus Deus spirituum prophetarum misit Angelum suum ostendere servis suis quæ oportet fieri cito.

7 Et ecce venio velociter. Beatus, qui custodit verba prophetiæ libri hujus.

8 Et ego Joannes, qui audivi, & vidi hæc. Et postquam audissem, & vidissem, cecidi, ut adorarem ante pedes Angeli, qui mihi hæc ostendebat.

9 Et dixit mihi: Vide, ne feceris; conservus enim tuus sum, & fratrum tuorum Prophetarum, & eorum, qui servant verba prophetiæ libri hujus. Deum adora.

10 Et dicit mihi: Ne signaveris verba prophetiæ libri hujus; tempus enim prope est. C

11 Qui nocet, noceat adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc: & qui justus est, justificetur adhuc: & sanctus sanctificetur adhuc.

12 Ecce venio cito, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua.

13 * Ego sum α, & ω, primus, & novissimus, principium, & finis. * Isaiæ 41. a. 4. & 44. a. 6. & 48. b. 12. Supr. 1. b. 8. d. 17. & 21. b. 6.

14 Beati, qui lavant stolas suas in sanguine Agni: ut sit potestas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent in civitatem.

15 Foris canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis servientes, & omnis, qui amat, & facit mendacium.

16 Ego Jesus misi Angelum meum testificari vobis hæc in Ecclesiis. Ego sum radix, & genus David, stella splendida, & matutina. D

17 Et spiritus, & sponsa dicunt: Veni. Et qui audit, dicat: Veni. Et qui sitit, veniat: * & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis. * Isaiæ 55. a. 1.

18 Contestor enim omni audienti verba prophetiæ libri hujus: Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto.

19 Et si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ, & de civitate sancta, & de his, quæ scripta sunt in libro isto.

20 Dicit qui testimonium perhibet istorum: Etiam venio cito: Amen. Veni, Domine Jesu.

21 Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

ORATIO MANASSÆ.

ORATIO MANASSÆ, NEC NON Libri duo, qui sub Libri tertii, & quarti Esdræ nomine circumferuntur, hoc in loco, extra scilicet seriem Canonicorum Librorum, quos sancta Tridentina Synodus suscepit, & pro Canonicis suscipiendos decrevit, sepositi sunt, ne prorsus interirent, quippe qui a nonnullis sanctis Patribus interdum citantur, & in aliquibus Bibliis Latinis tam manuscriptis, quam impressis reperiuntur.

ORATIO MANASSÆ REGIS JUDA,

CUM CAPTUS TENERETUR in Babylone.

DOmine omnipotens Deus patrum nostrorum, Abraham, & Isaac, & Jacob, & seminis eorum justi, qui fecisti cælum & terram cum omni ornatu eorum, qui ligasti mare verbo præcepti tui, qui conclusisti abyssum, & signasti eam terribili & laudabili nomine tuo: quem omnia pavent, & tremunt a vultu virtutis tuæ, quia importabilis est magnificentia gloriæ tuæ, & insustentabilis ira comminationis tuæ super peccatores: immensa vero & investigabilis misericordia promissionis tuæ: quoniam tu es Dominus, altissimus, benignus, longanimis, & multum misericors, & pœnitens super malitias hominum. Tu Domine, secundum multitudinem bonitatis tuæ, promisisti pœnitentiam & remissionem iis, qui peccaverunt tibi, & multitudine miserationum tuarum decrevisti pœnitentiam peccatoribus, in salutem. Tu igitur Domine Deus justorum, non posuisti pœnitentiam justis, Abraham, & Isaac, & Jacob, iis qui tibi non peccaverunt, sed posuisti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccavi super numerum arenæ maris: multiplicatæ sunt iniquitates meæ, Domine, multiplicatæ sunt iniquitates meæ, & non sum dignus intueri & aspicere altitudinem cæli præ multitudine iniquitatum mearum. Incurvatus sum multo vinculo ferreo, ut non possim attollere caput meum, & non est respiratio mihi: quia excitavi iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua non custodivi: statui abominationes, & multiplicavi offensiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans a te bonitatem. Peccavi Domine, peccavi, & iniquitates meas agnosco. Quare peto rogans te, remitte mihi Domine, remitte mihi, & ne simul perdas me cum iniquitatibus meis; neque in æternum iratus reserves mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium: & in me ostendes omnem bonitatem tuam, quia indignum salvabis me secundum magnam misericordiam tuam, & laudabo te semper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cælorum, & tibi est gloria in sæcula sæculorum. Amen.

LIBER ESDRÆ TERTIUS.

CAPUT PRIMUM.

Magnificum Phase, quod Josias immolavit, celebrando septem diebus festum Azymorum: cui successerunt in regno Judæ Jechonias, Joacim, Joachin, & Sedecias: eorumque ac populi captivitas propter sua scelera, urbisque subversio describuntur.

1 ET fecit Josias Pascha in Jerosolymis Domino, & immolavit Phase quarta decima luna primi mensis;

2 Statuens sacerdotes per vices dierum stolis amictos in templo Domini;

3 Et dixit Levitis sacris servis Israel, ut sanctificarent se Domino in positione sanctæ arcæ Domini, in domo, quam ædificavit Salomon filius David rex.

4 Non erit vobis tollere super humeros eam. Et nunc deservite Domino vestro, & curam agite gentis illius Israel ex parte, secundum pagos & tribus vestras;

5 Secundum scripturam David regis Israel, & secundum magnificentiam Salomonis filii ejus, omnes in templo, & secundum particulam principatus paternam vestram eorum, qui stant in conspectu fratrum filiorum Israel.

6 Immolate Pascha, & sacrificia parate fratribus vestris, & facite secundum præceptum Domini, quod datum est Moysi.

7 Et donavit Josias in plebem, quæ inventa est, ovium, agnorum, & hœdorum, & caprarum triginta millia, vitulos tria millia.

8 Hæc de regalibus data sunt secundum promissionem populo: & sacerdotibus in Pascha, oves numero duo millia, ac vituli centum.

9 Et Jechonias, & Semejas, & Nathanael fratres, & Hasabias, & Oziel, & Coraba in Phase oves quinque millia, vitulos quingentos.

10 Et hec cum fierent eleganter, steterunt sacerdotes & Levitæ habentes azyma per tribus.

11 Et secundum partes principatus patrum in conspectu populi offerebant Dño, secundum ea, quæ in libro Moysi scripta sunt:

12 Et assaverunt Phase igni, prout oportebat: & hostias coxerunt in emolis, & in ollis cum benevolentia:

13 Et attulerunt omnibus, qui erant ex plebe: & post hæc paraverunt sibi & sacerdotibus.

14 Sacerdotes enim offerebant adipes, usque dum finita esset hora: & Levitæ paraverunt sibi, & fratribus suis filiis Aaron.

15 Et sacri cantores filii Asaph erant per ordinem secundum præceptum David, & Asaph, & Zacharias, & Jeddimus, qui erat a rege.

16 Et ostiarii per singulas januas, ita ut non prævaricaretur unusquisque suam; fratres enim illorum paraverunt illis.

17 Et consummata sunt quæ pertinebant ad sacrificium Domini.

18 In illa die egerunt Phase, & offerebant hostias super Domini sacrificium, secundum præceptum regis Josiæ.

19 Et egerunt filii Israel, qui inventi sunt in tempore illo, Phase, & diem festum azymorum per dies septem:

20 Et non est celebratum Phase tale in Israel, a temporibus Samuelis prophetæ:

21 Et omnes reges Israel non celebraverunt tale Pascha, quale egit Josias, & Sacerdotes, & Levitæ, & Judæi, & omnis Israel, qui inventi sunt in commoratione Jerosolymis.

22 Octavo decimo anno, regnante Josia, celebratum est Phase.

23 Et directa sunt opera Josiæ in conspectu Domini sui in corde pleno metuentis;

24 Et quæ circa illum quidem conscripta sunt, in pristinis temporibus de eis, qui peccaverunt, quique irreligiosi fuerunt in Dominum præ omni gente, & qui non quæsierunt verba Domini super Israel.

25 Et post omnem actum hunc Josiæ, ascendit Pharao rex Ægypti, veniens in Carchamis ab itinere super Euphratem, & exiit obviam illi Josias.

26 Et misit rex Ægypti ad Josiam, dicens: Quid mihi & tibi est, rex Judæ?

27 Non sum missus a Domino, ut pugnem contra te: super Euphratem enim bellum meum est: festinans descende.

28 Et non est reversus Josias super currum: sed expugnare eum conabatur, non attendens verbum prophetæ ex ore Domini;

29 Sed constituit ad eum bellum in campo Mageddo. Et descenderunt principes ad regem Josiam.

30 Et dixit rex pueris suis: Amovete me a prælio; infirmatus sum enim valde. Et statim amoverunt eum pueri ipsius de acie.

31 Et ascendit super currum secundarium suum; & perveniens Jerosolymam vita functus est, & sepultus est in paterno sepulchro.

32 Et in tota Judæa lugebant Josiam: & qui præsidebant, cum uxoribus lamentabant eum usque in hunc diem. Et datum est hoc fieri semper in omne genus Israel.

33 Hæc autem præscripta sunt in libro historiarum regum Judæ: & singula gesta actus Josiæ, & ejus gloria & intellectus ejus in lege Dñi: quæque gesta sunt ab eo, & quæ non scripta sunt in libro regum Israel & Judæ.

34 Et assumentes, qui erant ex gente, Jechoniam filium Josiæ, constituerunt regem pro Josia patre suo, cum esset annorum triginta trium.

35 Et regnavit super Israel mensibus tribus. Et amovit eum rex Ægypti, ne regnaret in Jerosolymis:

36 Et mulctavit gentem argenti talenta centum, & auri talentum unum.

37 Et constituit rex Ægypti Joacim fratrem ipsius, regem Judæ & Jerusalem:

38 Et alligavit magistratus Joacim, & Zaracelem fratrem suum, & apprehendens reduxit in Ægyptum.

39 Annorum erat Joacim viginti quinque, cum regnare cœpisset in terra Juda & Jerusalem: & fecit malum in conspectu Dñi.

40 Post hunc autem ascendit Nabuchodonosor rex Babylonis, & alligans eum in æreo vinculo, perduxit in Babyloniam:

41 Et sacra vasa Domini accepit Nabuchodonosor, & tulit & consecravit in templo suo in Babylonia.

42 Nam de immunditia illius, & irreligiositate scriptum est in libro temporum regum.

43 Et regnavit Joachin filius ejus pro eo. Cum autem constitutus esset rex, erat annorum decem & octo.

44 Regnavit autem menses tres, & dies decem in Jerusalem, & fecit malum in conspectu Domini.

45 Et post annum mittens Nabuchodonosor, transmigravit eum in Babyloniam simul cum sacris vasis Domini.

46 Et constituit Sedeciam regem Juda, & Jerusalem, cum esset annorum viginti unius; regnavit autem annis undecim.

47 Et fecit malum in conspectu Domini, & non est veritus a verbis, quæ dicta sunt ab Jeremia propheta ex ore Domini:

48 Et adjuratus a rege Nabuchodonosor, perjurans discessit: & indurata cervice sua, & corde suo, transgressus est legitima Domini Dei Israel.

49 Et duces populi Domini multa inique gesserunt, & impie egerunt super omnes immunditias gentium: & polluerunt templum Dñi, quod sanctum erat in Jerosolymis.

50 Et misit Deus patrum ipsorum per Angelum suum revocare eos, propter quod parceret illis, & tabernaculo suo.

51 Ipsi vero subsannabant in Angelis suis: & qua die locutus est Dominus, erant illudentes prophetis ejus.

52 Qui usque ad iracundiam concitatus est

super gentem suam propter irreligiositatem suam, & præcepit ascendere reges Chaldæorum.

53 Hi occiderunt juvenes eorum in gladio in circuitu sancti templi eorum, & non pepercerunt juveni, & seni, & virgini, & adolescenti:

54 Sed omnes traditi sunt in manus ipsorum: & omnia sacra vasa Domini, & regales apothecas resumentes, tulerunt in Babyloniam

55 Et incenderunt domum Domini, & demolierunt muros Jerusalem: & turres ejus incenderunt igne,

56 Et consummaverunt omnia honorifica ejus, & ad nihilum redegerunt, & reliquos a gladio duxerunt in Babylonem.

57 Et erant servi illius usque dum regnarent Persæ in repletione verbi Domini in ore Jeremiæ:

58 Quousque benigne ageret terra sabbata sua, omni tempore desertionis suæ sabbatizavit in applicatione annorum septuaginta septem.

CAPUT II.

Cyrus rex Persarum Judæos in regno suo captivos remittit in terram suam: qui cum restaurarent Hierusalem, prohibiti sunt ab Artaxerxe propter quorumdam delationem.

1 REgnante Cyro rege Persarum, in consummatione verbi Domini in ore Jeremiæ,

2 Suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum, & prædicavit in toto regno suo simul per scripturam,

3 Dicens: Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Me constituit regem orbi terrarum Dominus Israel, Dominus excelsus,

4 Et significavit mihi ædificare domum sibi in Jerusalem, quæ est in Judæa.

5 Si quis est ex genere vestro, dominus ipsius ascendat cum eo in Jerusalem.

6 Quotquot ergo circa loca habitant, adjuvent eos qui sunt in loco ipso, in auro & argento,

7 In dationibus cum equis & jumentis, cumque aliis quæ secundum vota apponuntur in ædem Domini, quæ est in Jerusalem.

8 Et stantes principes tribuum, pagorum, & Judææ ex tribu Beniamin, & Sacerdotes & Levitæ, quos excitavit Dominus ascendere & ædificare Domum Dñi, quæ est in Jerusalem, & qui erant in circuitu eorum,

9 Adjuraverunt in omni auro & argento ejus, & jumentis, & votis compluribus multi, quorum sensus excitatus est.

10 Et Cyrus rex protulit vasa sacra Dñi, quæ transtulit Nabuchodonosor rex Babylonis ex Jerusalem, & consecravit ea idolo suo:

11 Et proferens ea Cyrus rex Persarum, tradidit Mithridato, qui erat super thesauros ipsius.

12 Per hunc autem tradita sunt Salmanasaro præsidi Judææ.

13 Horum autem hic numerus. Libatoria argentea duo millia quadringenta, athiscæ argenteæ triginta: phialæ aureæ triginta, item argenteæ duo millia quadringentæ, & alia vasa mille.

14 Omnia autem vasa aurea & argentea, quinque millia octingenta sexaginta.

15 Et enumerata sunt Salmanasaro simul cum his, qui ex captivitate Babyloniæ venerant in Jerosolymam.

16 In Artaxerxis autem regis Persarum temporibus scripserunt ei de his, qui habitabant in Judæa & Jerusalem, Balsamus, & Mithridatus, & Sabellius, & Rathimus, Balthemus, Samelius scriba, & reliqui habitantes in Samaria, & ceteris locis subjectam epistolam regi Artaxerxi.

17 DOMINE, pueri tui Rathimus ab accidentibus, & Sabellius scriba, & reliqui curiæ tuæ judices in Cælesyria, & Phœnice.

18 Et nunc notum sit domino regi, quoniam Judæi qui ascenderunt a vobis ad nos, venientes in Jerusalem civitatem refugam & pessimam, ædificant furnos ejus, & statuunt muros, & templum suscitant.

19 Quod si civitas ista, & muri consummati fuerint, non tantum tributa non sustinebunt pendere, sed etiam regibus resistent.

20 Et quia id agitur circa templum, recte haberi arbitrati sumus non despicere hoc ipsum:

21 Sed notum facere domino regi, ut si videbitur, rex, quæratur in libris patrum tuorum,

22 Et invenies in admonitionibus scripta de his, & scies quoniam civitas ista fuit refuga, & reges, & civitates concutiens,

23 Et Judæi refugæ, & prælia committentes in ea ab æterno, ob quam causam civitas ista deserta est.

24 Nunc ergo notum facimus, domine rex, quoniam si civitas hæc ædificata fuerit, & hujus muri erecti fuerint, descensus tibi non erit in Cœlesyriam, & Phœnicen.

25 Tunc scripsit rex Rathimo, qui scribebat accidentia, & Balthemo, & Sabellio scribæ, & ceteris constitutis, & habitantibus in Syria, & Phenice, ea quæ subjecta sunt.

26 LEGI epistolam quam misistis mihi. Præcepi ergo inquiri, & inventum est, quoniam civitas illa est ab ævo regibus resistens,

27 Et homines refugæ, & prælia in ea efficientes, & reges fortissimi erant in Jerusalem dominantes, & tributa exigentes a Celesyria & Phœnice.

28 Nunc ergo præcepi prohibere homines illos ædificare civitatem: & prohibere, ne quid ultra hæc fiant;

29 Sed nec procedant in plurimum, ex quo sunt malitiæ, ita ut regibus molestia importetur.

30 Tunc recitatis his, quæ a rege Artaxerxe scripta fuerant, Rathimus, & Sabellius scriba, & qui cum his constituti erant jungentes festinanter venerunt in Jerusalem cum equitatu & turba, & agmine;

31 Cœperuntque ædificantes prohibere: & vacabant ab ædificatione templi in Jerusalem, usque secundo anno regni Darii regis Persarum.

CAPUT III.

Dario, post splendidam cœnam omnibus suis præfectis factam, dormiente, tres corporis ejus custodes problema moverunt. Num vinum, rex, mulier, an veritas præstent: & primum de vino probatur.

1 REx Darius fecit cœnam magnam omnibus vernaculis suis, & omnibus magistratibus Mediæ & Persidis,

2 Et omnibus purpuratis, & prætoribus & consulibus, & præfectis sub illo, ab India usque Æthiopiam, centum viginti septem provinciis.

3 Et cum manducassent, & bibissent, & satiati reverterentur, tunc Darius rex ascendit in cubiculum suum, & dormivit, & expergefactus est.

4 Tunc illi tres juvenes corporis custodes, qui custodiebant corpus regis, dixerunt alter alteri:

5 Dicamus unusquisque nostrum sermonem qui præcellat: & cujuscumque apparuerit sermo sapientior alterius, dabit illi rex Darius dona magna,

6 Purpura cooperiri, & in auro bibere, & super aurum dormire, & currum aureo fræno, & cydarim byssinam, & torquem circa collum:

7 Et secundo loco sedebit a Dario propter sapientiam suam, & cognatus Darii vocabitur.

8 Tunc scribentes singuli suum verbum signaverunt, & posuerunt subtus cervical Darii regis,

9 Et dixerunt: Cum surrexerit rex, dabimus illi scripta nostra: & quodcumque judicaverit rex e tribus, & magistratus Persidis, quoniam verbum ejus sapientius est, ipsi dabitur victoria sicut scriptum est.

10 Unus scripsit, Forte est vinum.

11 Alius scripsit, Fortior est rex.

12 Tertius scripsit, Fortiores sunt mulieres: super omnia autem vincit veritas.

13 Et cum surrexisset rex, acceperunt scripta sua, & dederunt illi, & legit.

14 Et mittens vocavit omnes magistratus

Persarum, & Medos, & purpuratos, & prætores, & præfectos:

15 Et sederunt in concilio, & lecta sunt scripta coram ipsis.

16 Et dixit: Vocate adolescentes, & ipsi indicabunt verba sua. Et vocati sunt, & introierunt.

17 Et dixit illis: Indicate nobis de his quæ scripta sunt. Et cœpit prior, qui dixerat de fortitudine vini,

18 Et dixit: Viri, quam prævalet vinum omnibus hominibus qui bibunt illud! Seducit mentem.

19 Itemque regis & orphani facit mentem vanam. Item servi ac liberi, pauperis ac divitis,

20 Et omnem mentem convertit in securitatem & jucunditatem, & non meminit omnem tristitiam & debitum,

21 Et omnia præcordia facit honesta, & non meminit regem nec magistratum, & omnia per talenta loqui facit.

22 Et non meminerunt, cum biberunt, amicitiam, nec fraternitatem: sed non multum post sumunt gladios.

23 Et cum a vino merserint & surrexerint, non meminerunt quæ gesserunt.

24 O viri, num præcellit vinum? quis sic cogitat facere? Et tacuit hoc dicto.

CAPUT IV.

Probatur excellens fortitudo regis, mulieris, & veritatis, sed data veritati palma, Darius ad petitionem Zorobabel reddit sacra vasa, scribens, ut Judæis detur libertas, & impensæ ad extructionem Jerusalem.

1 Et inchoavit sequens dicere, qui dixit de fortitudine regis.

2 O viri, num præcellunt homines, qui terram & mare obtinent, & omnia quæ in eis sunt?

3 Rex autem super omnia præcellit, & dominatur eorum: & omne quodcumque dixerit illis, faciunt.

4 Et si miserit illos ad bellatores, vadunt, & demoliuntur montes, & muros, & turres.

5 Jugulantur, & jugulant, & regis verbum non prætereunt. Nam si vicerint, afferunt regi omnia quæcumque prædati fuerint.

6 Similiter & alii omnes, & quotquot non militant, nec pugnant, sed colunt terram: rursum cum fuerint metentes, afferunt tributa regi:

7 Et ipse unus solus si dixerit Occidite, occidunt: dixerit Remittite, remittunt:

8 Dixerit Percutite, percutiunt: dixerit Exterminate, exterminant: dixerit Ædificate, ædificant:

9 Dixerit Excidite, excidunt: dixerit Plantate, plantant:

10 Et omnis plebs, & virtutes eum obaudiunt, & super hoc ipse recumbit, & bibit, & dormit.

11 Hi autem custodiunt in circuitu eum, & non possunt ire singuli, & facere opera sua, sed in dicto obaudientes sunt ei.

12 Viri, quomodo non præcellit rex, qui sic diffamatur? Et tacuit.

13 Tertius qui dixerat de mulieribus & veritate (hic est Zorobabel) cœpit loqui.

14 Viri, non magnus rex, & multi homines, nec vinum præcellit. Quis est ergo qui dominatur eorum?

15 Nonne mulieres genuerunt regem, & omnem populum, qui dominatur mari & terræ:

16 Et ex illis nati sunt, & ipsæ educaverunt eos, qui plantaverunt vineas, ex quibus vinum fit?

17 Et ipsæ faciunt stolas omnium hominum, & ipsæ faciunt gloriam hominibus, & non possunt homines separari a mulieribus.

18 Si congregaverint aurum & argentum, & omnem rem speciosam, & viderint mulierem unam bono habitu & bona specie,

19 Omnia hæc relinquentes in eam intendunt, & aperto ore conspiciunt, & eam alliciunt magis quam aurum & argentum, & omnem rem pretiosam.

20 Homo patrem suum relinquit, qui enutriit illum, & suam regionem, & ad mulierem se conjungit.

21 Et cum muliere remittit animam: & neque patrem meminit, neque matrem, neque regionem.

22 Et hinc oportet vos scire, quoniam mulieres dominantur vestri. Nonne doletis?

23 Et accipit homo gladium suum, & vadit in viam facere furta, & homicidia, & mare navigare & flumina,

24 Et leonem videt; & in tenebris ingreditur: & cum furtum fecerit, & fraudes, & rapinas, amabili suæ affert.

25 Et iterum, diligit homo uxorem suam magis, quam patrem aut matrem.

26 Et multi dementes facti sunt propter uxores suas: & servi facti sunt propter illas:

27 Et multi perierunt & jugulati sunt, & peccaverunt propter mulieres.

28 Et nunc credite mihi, quia magnus est rex in potestate sua, quoniam omnes regiones verentur tangere eum.

29 Videbam tamen Apemen filiam Bezacis, mirifici concubinam regis, sedentem juxta regem ad dexteram,

30 Et auferentem diadema de capite ejus, & imponentem sibi, & palmis cædebat regem de sinistra manu.

31 Et super hæc aperto ore intuebatur eam: & si arriserit ei, ridet; nam si indignata ei fuerit, blanditur, donec reconcilietur in gratiam.

32 O viri, cur non sunt fortiores mulieres? Magna est terra, & excelsum est cælum: quis ista agit?

33 Et tunc rex, & purpurati intuebantur in alterutrum. Et inchoavit loqui de veritate.

34 O viri, nonne fortes sunt mulieres? Magna est terra, & excelsum est cælum: & velox cursus solis convertit in gyro cælum in locum suum in una die.

35 Nonne magnificus est qui hæc facit, & veritas magna, & fortior præ omnibus?

36 Omnis terra veritatem invocat, cælum etiam ipsam benedicit, & omnia opera moventur, & tremunt eam, & non est cum ea quicquam iniquum.

37 Vinum iniquum, iniquus rex, iniquæ mulieres, iniqui omnes filii hominum, & iniqua illorum omnia opera, & non est in ipsis veritas, & in sua iniquitate peribunt:

38 Et veritas manet, & invalescit in æternum, & vivit, & obtinet in sæcula sæculorum.

39 Nec est apud eam accipere personas, neque differentias: sed quæ justa sunt facit omnibus, injustis ac malignis, & omnes benignantur in operibus ejus.

40 Et non est in judicio ejus iniquum, sed fortitudo, & regnum, & potestas, & majestas omnium ævorum. Benedictus Deus veritatis.

41 Et desiit loquendo. Et omnes populi clamaverunt, & dixerunt: Magna est veritas, & prævalet.

42 Tunc rex ait illi: Pete, si quid vis amplius, quam quæ scripta sunt, & dabo tibi, secundum quod inventus es sapientior proximis, & proximus mihi sedebis, & cognatus meus vocaberis.

43 Tunc ait regi: Memor esto voti tui, quod vovisti, ædificare Jerusalem, in die qua regnum accepisti:

44 Et omnia vasa, quæ accepta sunt ex Jerusalem, remittere, quæ separavit Cyrus, quando mactavit Babyloniam, & voluit remittere ea ibi.

45 Et tu vovisti ædificare templum, quod incenderunt Idumæi, quando exterminata est Judæa a Chaldæis.

46 Et nunc hoc est quod postulo, domine, & quod peto, hoc est, majestas, quod a te postulo, ut facias votum quod vovisti regi cæli ex ore tuo.

47 Tunc surgens Darius rex osculatus est illum: & scripsit epistolas ad omnes dispensatores, & præfectos, & purpuratos, ut deducerent eum, & eos qui cum illo erant, omnes ascendentes ædificare Jerusalem.

48 Et omnibus præfectis, qui erant in Syria,

& Phœnice, & Libano, ſcripſit epiſtolas, ut traherent ligna cedrina a Libano in Jeruſalem, ut ædificarent cum eis civitatem.

49 Et ſcripſit omnibus Judæis, qui aſcendebant a regno in Judæam pro libertate, omnem potentem, & magiſtratum, & præfectum non ſupervenire ad januas ipſorum,

50 Et omnem regionem, quam obtinuerant, immunem eſſe eis, & Idumæi relinquant caſtella, quæ obtinent Judæorum,

51 Et in ſtructuram templi dare per ſingulos annos talenta viginti, uſque dum perædificaretur:

52 Et ſuper ſacrarium holocautomata uſtulare quotidie, ſicut habent præceptum: alia talenta decem offerre per ſingulos annos,

53 Et omnibus qui procedunt a Babylon a condere civitatem: ut eſſet libertas tam ipſis, quam filiis eorum, & omnibus ſacerdotibus qui præcedunt.

54 Scripſit autem & quantitatem, & ſacram ſtolam juſſit dari, in qua deſervirent;

55 Et Levitis ſcripſit dare præcepta, uſque in diem qua conſummabitur domus, & Jeruſalem extruetur:

56. Et omnibus cuſtodientibus civitatem ſcripſit dari ei ſortes & ſtipendia.

57 Et dimiſit omnia vaſa quæcumque ſeparaverat Cyrus a Babylonia, & omnia quæcumque dixit Cyrus, & ipſe præcepit fieri, & mitti Jeruſalem.

58 Et cum proceſſiſſet ille adoleſcens, elevans faciem in Jeruſalem, benedixit regem cæli,

59 Et dixit: Abs te eſt victoria, & abs te eſt ſapientia & claritas. Et ego ſervus tuus ſum.

60 Benedictus es, qui dediſti mihi ſapientiam, & tibi confitebor Domine Deus patrum noſtrorum.

61 Et accepit epiſtolas, & profectus eſt in Babyloniam. Et venit, & nuntiavit fratribus ſuis omnibus, qui fuerunt in Babylonia:

62 Et benedixerunt Deum patrum ſuorum, quoniam dedit illis remiſſionem, & refrigerii,

63 Ut aſcenderent & ædificarent Jeruſalem, & templum, ubi nominatum eſt nomen ejus in ipſo, & exultaverunt cum muſicis & lætitia diebus ſeptem.

CAPUT V.

Redeuntes a Babylonica captivitate in Jeruſalem & Judæam recenſentur, & reſtituunt Dei cultum; ſed tandem a cœpto opere ad tempus impediuntur.

1 POſt hæc autem electi ſunt, ut aſcenderent principes pagorum per domos, & tribus ſuas, & uxores illorum, & filii & filiæ eorum, & ſervi & ancillæ ipſorum, & pecora eorum.

2 Et Darius rex miſit una cum eis equites mille, donec deducerent eos in Jeruſalem cum pace, & cum muſicis, & cum tympanis & tibiis.

3 Et omnes fratres erant ludentes, & fecit eos aſcendere ſimul cum eis.

4 Et hæc ſunt nomina virorum, qui aſcenderunt per pagos ſuos in tribus, & in partem principatus ipſorum.

5 Sacerdotes: Filii Phinees, filii Aaron, Jeſus filius Joſedec, Joacim filius Zorobabel filii Salathiel de domo David, ex progenie Phares, de tribu Juda,

6 Qui locutus eſt ſub Dario rege Perſarum ſermones mirificos in ſecundo anno regni ipſius menſe Niſan primo.

7 Sunt autem hi, qui aſcenderunt ex Judæa de captivitate tranſmigrationis, quos tranſmigravit Nabuchodonoſor rex Babyloniæ in Babylonem, & reverſus eſt in Jeruſalem.

8 Et requiſivit partem Judææ unuſquiſque in civitatem ſuam, qui venerunt cum Zorobabel, & Jeſu, Nehemias, Areores, Elimeo, Emmanie, Mardocheo, Beelſuro, Mechpſatochor, Olioro, Emonia unus de principibus eorum.

9 Et numerus a gentilibus eorum, ex præpoſitis eorum, filii Phares, duo millia centum ſeptuaginta duo:

10 Filii Ares, tria millia centum quinquaginta ſeptem:

11 Filii Phæmo centum quadraginta duo: in filiis Jeſu & Joabes, mille trecenti duo;

12 Filii Demu, duo millia quadringenti ſeptuaginta: filii Choraba, ducentiquinque: filii Banica, centum ſexagintaocto:

13 Filii Bebech, quadringentitres: filii Archad, quadringenti viginti ſeptem:

14 Filii Cham, trigintaſeptem: filii Zoroar, duo millia ſexagintaſeptem: filii Adin, quadringenti ſexaginta unus:

15 Filii Aderectis, centum octo: filii Ciaſo & Zelas, centum ſeptem: filii Azoroc, quadringenti trigintanovem:

16 Filii Jedarbone, centum trigintaduo: filii Ananiæ, centum triginta: filii Aſoni, nonaginta:

17 Filii Marſar, quadringenti vigintiduo: filii Zabarus, nonagintaquinque: filii Sepolemon, centum vigintitres:

18 Filii Nepopas, quinquagintaquinque: filii Echanatus, centum quinquagintaocto: filii Cebethamus, centum trigintaduo:

19 Filii Crearpatros, qui Enocadies, & Modiæ, quadringenti vigintitres: qui ex Gramas & Gabea, centum viginti unus:

20 Qui ex Beſſelon, & Ceagge, ſexagintaquinque: qui ex Baſtaro, centum vigintiduo.

21 Qui ex Bechenobes, quinquagintaquinque: filii Liptis, centum quinquagintaquinque: filii Labonni, trecenti quinquaginta ſeptem:

22 Filii Sichem, trecenti ſeptuaginta: filii Suadon, & Cliomus, trecenti ſeptuagintaocto:

23 Filii Ericus, duo millia centum quadragintaquinque: filii Anaas, trecenti ſeptuaginta. Sacerdotes:

24 Filii Jeddus, filii Euther, filii Eliaſib, trecenti ſeptuagintaduo: filii Emerus, ducenti quinquagintaduo:

25 Filii Phaſurii, trecenti quinquagintaſeptem: filii Caree, ducenti vigintiſeptem.

26 Levitæ: Filii Jeſu in Caduhel, & Bamis, & Serebias, & Edias, ſeptuagintaquatuor. Omnis numerus a duodecimo anno, triginta millia quadringenti ſexagintaduo,

27 Filii, & filiæ, & uxores, omnis computatio; quadraginta millia ducenti quadragintaduo.

28 Filii ſacerdotum, qui pſallebant in templo: filii Aſaph, centum vigintiocto.

29 Oſtiarii vero filii Eſmenni, filii Azer, filii Amon, filii Accuba, Topa filii, Tobi, omnes centum trigintanovem.

30 Sacerdotes ſervientes in templo: filii Sel, filii Gaſpha, filii Tobloch, filii Cariæ, filii Su, filii Hellu, filii Labana, filii Armacha, filii Accub, filii Utha, filii Cetha, filii Aggab, filii Obai, filii Anani, filii Canna, filii Geddu,

31 Filii An, filii Radin, filii Deſanon, filii Nachoba, filii Caſeba, filii Gaze, filii Ozui, filii Sinone, filii Attre, filii Haſten, filii Aſiana, filii Manei, filii Naſiſim, filii Accuſu, filii Agitta, filii Azui, filii Favon, filii Phaſalon,

32 Fili Meedda, filii Phuſa, filii Caree, filii Barcus, filii Saree, filii Coeſi, filii Naſith, filii Agiſti, filii Pedon:

33 Salomon filii ejus, filii Aſophot, filii Phaſida, filii Celi, filii Dedon, filii Gaddahel, filii Sephegi,

34 Filii Aggia, filii Sachareth, filii Sabathen, filii Caroneth, filii Malſith, filii Amæ, filii Saſus, filii Addus, filii Suba, filii Eura, filii Rahotis, filii Phaſphat, filii Malmon.

35 Omnes ſacro ſervientes, & pueri Salomonis, quadringenti octogintaduo.

35 Hi ſunt filii, qui aſcenderunt a Thelmela, Thelharſa: principes eorum, Carmellam, & Careth:

37 Et non poterant edicere civitates ſuas, & progenies ſuas, quemadmodum ſint ex Iſrael. Filii Dalari, filii Tubal, filii Nechodaici,

38 Ex Sacerdotibus, qui fungebantur ſacerdotio: & non ſunt inventi filii Obia, filii Achiſos, filii Addin, qui accepit uxorem ex filiabus Phargeleu:

39 Et vocati ſunt nomine ejus: & horum quæſita eſt generis ſcriptura in pædatura, & non eſt inventa, & prohibiti ſunt ſacerdotio fungi.

40 Et dixit illis Nehemias & Attharas : Ne
participentur sancta, donec exurgat Pontifex
doctus in ostensionem & veritatem.
41 Omnis autem Israel erat exceptis servis
& ancillis, quadraginta duo millia trecenti
quadraginta.
42 Servi horum & ancillæ, septem millia tre-
centi trigintaseptem. Cantores & cantatrices,
ducenti sexaginta quinque.
43 Cameli, quadringenti trigintaquinque.
Equi septem millia trigintasex. Muli, du-
centa millia quadragintaquinque. Subjuga-
lia, quinque millia vigintiquinque.
44 Et de præpositis ipsis per pagos, dum ve-
nirent in templum Dei, quod erat in Jerusa-
lem, voverunt suscitare templum in loco suo,
secundum suam virtutem:
45 Et dare in templum thesaurum operum
sacrum auri mnas duodecim millia, & mnas
argenti quinque millia, & stolas sacerdotales
centum.
46 Et habitaverunt Sacerdotes & Levitæ,
& qui exierant de plebe, in Jerusalem, & in
regione, & sacri cantores, & ostiarii, & o-
mnis Israel in regionibus suis.
47 Instante autem septimo mense, cumque
essent filii Israel unusquisque in suis rebus,
convenerunt unanimes in atrium, quod erat
ante januam Orientalem.
48 Et stantes Jesus filius Josedec, & fratres
ejus sacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel,
& hujus fratres, paraverunt altare,
49 Ut offerrent super illud holocautomata,
secundum quæ in libro Moysi hominis Dei
scripta sunt.
50 Et convenerunt ibi ex aliis nationibus
terræ, & erexerunt sacrarium in loco suo
omnes gentes terræ, & offerebant hostias, &
holocautomata Domino matutina.
51 Et egerunt scenopegiam, & diem sole-
mnem, sicut præceptum est in lege: & sacri-
ficia quotidie, sicut oportebat:
52 Et post hæc oblationes institutas, & ho-
stias sabbatorum, & neomeniarum, & dierum
solemnium omnium sanctificatorum.
53 Et quotquot vovebant Dño a neomenia
septimi mensis, cœperunt hostias offerre Deo, &
templum Domini nondum erat ædificatum.
54 Et dederunt pecuniam lapidariis & fabris,
& potum & pabula cum gaudio.
55 Et dederunt carra Sidoniis & Tyriis, ut
transveherent illis de Libano trabes cedrinas,
& facerent rates in Joppe portu, secundum
decretum, quod scriptum erat eis a Cyro rege
Persarum.
56 Et in secundo anno venientes in tem-
plum Dei in Jerusalem, mense secundo, in-
choavit Zorobabel filius Salathiel, & Josue
filius Josedec, & fratres ipsorum, & sacerdo-
tes & Levitæ, & omnes qui venerant de ca-
ptivitate in Jerusalem:
57 Et fundaverunt templum Dei, novilu-
nio secundi mensis secundi anni, cum venis-
sent in Judæam & Jerusalem.
58 Et statuerunt Levitas a viginti annis su-
per opera Domini: & stetit Jesus & filius ejus,
& fratres omnes Levitæ conspirantes, & execu-
tores legis, facientes opera in domo Domini.
59 Et steterunt sacerdotes habentes stolas
cum tubis: & Levitæ filii Asaph, habentes
cymbala,
60 Collaudantes Dominum, & benedicentes
secundum David regem Israel.
61 Et cantabant canticum Domino, quo-
niam dulcedo ejus, & honor in sæcula super
omnem Israel.
62 Et omnis populus tuba cecinerunt, &
proclamaverunt voce magna, collaudantes
Dominum in suscitatione domus Domini.
63 Et venerunt ex sacerdotibus & Levitis,
& præsidentibus secundum pagos senioribus,
qui viderant pristinam domum:
64 Et ad hujus ædificationem cum clamore
& planctu magno, & multi cum tubis &
gaudio magno,
65 In tantum ut populus non audiret tubas
propter planctum populi. Turba enim erat tu-
bis canens magnifice, ita ut longe audiretur.
66 Et audierunt inimici Tribus Judæ, &
Beniamin, & venerunt scire quæ esset vox tu-
barum.
67 Et cognoverunt quoniam qui erant ex ca-
ptivitate, ædificant templum Dño Deo Israel.
68 Et accedentes ad Zorobabel & Jesum,
præpositos pagorum, dixerunt eis: Ædifica-
bimus una vobiscum.
69 Similiter enim audivimus Dominum ve-
strum, & ipsi pariter incedimus a diebus As-
bazareth regis Assyriorum, qui transmigra-
vit nos huc.
70 Et dixit illis Zorobabel, & Jesus, & prin-
cipes pagorum Israel:
71 Non est nobis & vobis ædificare domum
Dei nostri; nos enim soli ædificabimus Do-
mino Israel secundum ea quæ præcepit nobis
Cyrus rex Persarum.
72 Gentes autem terræ incumbentes his qui
sunt in Judæa, & levantes opus ædificatio-
nis, & insidias, & populos adducentes prohi-
bebant eos ædificare,
73 Et aggressuras exercentes impedierunt, ne
consummaretur ædificium omni tempore vitæ
Cyri regis, & protraxerunt structuram per
biennium usque ad Darii regnum.

CAPUT VI.

*Judæi, annuente Dario, templum Dei ex-
truunt in Jerusalem.*

1 IN secundo autem anno regni Darii pro-
phetavit Aggæus, & Zacharias filius
Addin prophetæ apud Judæam & Jerusalem
in nomine Dei Israel super eos.
2 Tunc stans Zorobabel filius Salathiel, &
Jesus filius Josedec, inchoaverunt ædificare
domum Domini, quæ est in Jerusalem:
3 Cum adessent eis prophetæ Domini, &
adjuvarent eos. In ipso tempore venit ad il-
los Sisennes subregulus Syriæ, & Phœnicis,
& Satrabuzanes, & sodales ejus,
4 Et dixerunt eis: Quo præcipiente vobis
domum hanc ædificatis, & tectum istud, &
alia omnia perficitis? & qui sunt structores
qui hæc ædificant?
5 Et habuerunt gratiam visitatione facta su-
per eos, qui erant ex captivitate a Domino
seniores Judæorum.
6 Et non sunt impediti ædificare, donec
significaretur Dario de omnibus istis, & re-
sponsum acciperetur.
7 Exemplum epistolæ, quam miserunt Da-
rio. SISENNES subregulus Syriæ & Phœ-
nicis, & Satrabuzanes, & sodales ejus in Sy-
ria & Phœnice præsides regi Dario salutem.
8 Omnia nota sint Domino regi, quod cum
venissemus in regionem Judææ, & introisse-
mus in Jerusalem, invenimus ædificantes
domum Dei magnam,
9 Et templum ex lapidibus politis, & ma-
gnis & pretiosis materiis in parietibus,
10 Et opera illa instanter fieri, & suffraga-
re, & prosperare in manibus eorum, & in o-
mni gloria quam diligentissime perfici.
11 Tunc interrogavimus seniores, dicentes:
Quo permittente vobis ædificatis domum
istam, & opera hæc fundatis?
12 Ideo autem interrogavimus eos, ut no-
tum faceremus tibi homines & præpositos,
& nominum scripturam præpositorum postula-
vimus illos.
13 At illi responderunt nobis, dicentes:
Nos sumus servi Domini, qui fecit cælum &
terram,
14 Et ædificabatur hæc domus ante annos
istos multos a rege Israel magno & fortissi-
mo, & consummata est.
15 Et quoniam patres nostri exacerbantes
erant & peccaverunt in Deum Israel, tradi-
dit eos in manus Nabuchodonosor regis Ba-
byloniæ, regis Chaldæorum:
16 Et domum istam demolientes incende-
runt, & populum captivum duxerunt in Ba-
bylonem.
17 In primo anno, regnante Cyro rege
Babyloniæ, scripsit Cyrus rex domum hanc
ædificare,
18 Et illa sacra vasa aurea & argentea, quæ

extulerat Nabuchodonoſor de domo, quæ eſt in Jeruſalem, & conſecraverat ea in ſuo templo, rurſus protulit ea Cyrus rex de templo, quod erat in Babylonia, & tradita ſunt Zorobabel, & Salmanaſaro ſubregulo.

19 Et præceptum eſt eis, ut offerrent hæc vaſa, & reponerent in templo, quod erat in Jeruſalem, & ipſum templum Dei ædificare in loco ſuo.

20 Tunc Salmanaſarus ſubjecit fundamenta domus Domini, quæ eſt in Jeruſalem: & exinde uſque nunc ædificatur, & non accepit conſummationem.

21 Nunc ergo ſi judicatur a te, o rex, perquiratur in regalibus bibliothecis Cyri regis, quæ ſunt in Babylonia.

22 Et ſi inventum fuerit, conſilio Cyri regis cœptam eſſe ſtructuram domus Domini, quæ eſt in Jeruſalem, & judicatur a domino rege noſtro, ſcribat de his nobis.

23 Tunc Darius rex præcepit inquiri in bibliothecis: & inventus eſt in Ecbathanis oppido, quod eſt in media regione locus unus, in quo ſcripta erant iſta:

24 ANNO primo regnante Cyro, rex Cyrus præcepit domum Domini, quæ eſt in Jeruſalem, ædificare, ubi incendebant igni aſſiduo,

25 Cujus altitudo ſit cubitorum decem; & latitudo cubitorum ſexaginta, quadratum lapidibus politis tribus, & mæniano ligneo ejuſdem regionis, & mæniano uno novo, & impendia dari de domo Cyri regis:

26 Et ſacra vaſa domus Domini tam aurea quam argentea, quæ extulit Nabuchodonoſor in domum Domini, quæ eſt in Jeruſalem, ubi erant poſita, ut ponantur illic:

27 Et præcepit curam agere Siſennem ſubregulum Syriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanem, & ſodales ejus, & qui ordinati erant in Syria & Phœnice præſides, ut abſtinerent ſe ab eodem loco.

28 Et ego quoque præcepi in totum ædificare; & proſpexi, ut adjuvent eos, qui ſunt ex captivitate Judæorum, donec conſummetur templum ædis Domini:

29 Et a vexatione tributorum Cœleſyriæ & Phœnicis, diligenter quantitatem dari his hominibus ad ſacrificium Domini, Zorobabel præfecto, ad tauros, & arietes, & agnos,

30 Similiter autem & frumentum, & ſal, & vinum, & oleum inſtanter per ſingulos annos, prout ſacerdotes, qui ſunt in Jeruſalem, dictaverint conſumi quotidie, ſine ulla dilatione,

31 Ut offerantur libationes ſummo Deo pro rege & pueris ejus, & orent pro ipſorum vita:

32 Et denuntietur, ut quicumque tranſgreſſi fuerint aliquid ex his, quæ ſcripta ſunt, aut ſpreverint, accipiatur lignum de ſuis propriis, & ſuſpendantur, & bona ipſorum regi aſcribantur.

33 Propterea & Dominus, cujus nomen invocatum eſt ibi, exterminet omnem regem & gentem, qui manum ſuam extenderit prohibere, aut male tractare domum Domini illam, quæ eſt in Jeruſalem.

34 Ego Darius rex decrevi quam diligentiſſime ſecundum hæc fieri.

CAPUT VII.

Domus Dei extructa dedicatur & conſecratur, in eaque feſtum Azymorum celebratur.

1 TUnc Siſennes ſubregulus Cœleſyriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes, & ſodales obſecuti his, quæ a Dario rege erant decreta,

2 Inſiſtebant ſacroſanctis operibus diligentiſſime, cooperantes cum ſenioribus Judæorum principibus Syriæ.

3 Et proſperata ſunt ſacroſancta opera prophetantibus Aggæo & Zacharia prophetis.

4 Et conſummaverunt omnia per præceptum Domini Dei Iſrael, & ex conſilio Cyri, & Darii, & Artaxerxis regis Perſarum.

5 Et conſummata eſt domus noſtra uſque ad tertiam & viceſimam diem menſis Adar, ſexto anno Darii regis.

6 Et fecerunt filii Iſrael & ſacerdotes & Levitæ, & ceteri qui erant ex captivitate, qui appoſiti ſunt, ſecundum ea quæ ſcripta ſunt in libro Moyſi.

7 Et obtulerunt in dedicationem templi Domini tauros centum, arietes ducentos, agnos quadringentos,

8 Et hœdos pro peccatis univerſi Iſrael, duodecim ſecundum numerum tribuum Iſrael.

9 Et ſteterunt ſacerdotes & Levitæ amicti ſtolis per tribus ſuper omnia opera Domini Dei Iſrael ſecundum librum Moyſi, & oſtiarii per ſingulas januas.

10 Et egerunt filii Iſrael cum his, qui erant ex captivitate, illud Phaſe quartadecima luna menſis primi, quando ſanctificati ſunt ſacerdotes & Levitæ.

11 Omnes filii captivitatis non ſunt ſimul ſanctificati, quia Levitæ omnes ſimul ſanctificati ſunt.

12 Et immolaverunt Phaſe univerſi filii captivitatis, & fratribus ſuis ſacerdotibus, & ſibimetipſis.

13 Et manducaverunt filii Iſrael, qui erant ex captivitate, omnes qui remanſerant ab omnibus execrationibus gentium terræ quærentes Dominum:

14 Et celebraverunt diem feſtum azymorum ſeptem diebus epulantes in conſpectu Dñi,

15 Quoniam convertit conſilium regis Aſſyriorum in eos, confortare manus eorum ad opera Domini Dei Iſrael.

CAPUT VIII.

Aſcendenti Eſdræ a Babylonia Jeroſolymam traduntur Artaxerxis litteræ, quæ beneficia Judæis præſtita continent: recenſentur qui ſimul aſcenderunt; & auro ac argento ſacerdotibus commiſſo, Eſdras, facta oratione, commonet populum ad pœnitentiam, quod ab alienigenis ſe non ſeparaſſent.

1 ET poſt hunc, regnante Artaxerxe Perſarum rege, acceſſit Eſdras filius Azariæ, filii Helciæ, filii Salome,

2 Filii Sadoc, filii Achitob, filii Ameri, filii Azahel, filii Bocci, filii Abiſue, filii Phinees, filii Eleazari, filii Aaron primi ſacerdotis:

3 Hic Eſdras aſcendit de Babylonia, cum eſſet ſcriba & ingenioſus in lege Moyſi, quæ data eſt a Domino Deo Iſrael docere & facere.

4 Et dedit ei rex gloriam, quod inveniſſet gratiam in omni dignitate & deſiderio in conſpectu ejus.

5 Et aſcenderunt ſimul cum ipſo ex filiis Iſrael, & ſacerdotibus, & Levitis, & ſacris cantoribus templi, & oſtiariis, & ſervis templi, in Jeruſalem.

6 Anno ſeptimo regnante Artaxerxe, in quinto menſe, hic annus ſeptimus eſt regni, exeuntes de Babylonia novilunio quinti menſis,

7 Venerunt Jeroſolymam juxta præceptum illius, ſecundum proſperitatem itineris a Domino ipſorum datam eis.

8 In his enim Eſdras magnam diſciplinam obtinebat, ne prætermitteret quidquam eorum, quæ eſſent ex lege Domini, & præceptis, & docendo univerſum Iſrael omnem juſtitiam & judicium.

9 Accedentes autem, qui ſcribebant ſcripta Artaxerxis regis, tradiderunt ſcriptum, quod obvenerat ab Artaxerxe rege ad Eſdram ſacerdotem, & lectorem legis Domini, cujus exemplum ſubjectum eſt.

10 REX Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti, & lectori legis Domini ſalutem.

11 Humanior ego judicans in beneficiis, præcepi eis qui deſiderant ex gente Judæorum, ſua ſponte, & ex ſacerdotibus & Levitis qui ſunt in regno meo, comitari tecum in Jeruſalem.

12 Si qui ergo cupiunt ire tecum, conveniant, & proficiſcantur, ſicut placuit mihi & ſeptem amicis meis conſiliariis,

13 Ut viſitent ea quæ aguntur ſecundum Judæam, & Jeruſalem, obſervantes ſicut habes in lege Domini,

14 Et ferant munera Dño Deo Iſrael, quæ vovi ego, & amici Jeruſalem, & omne aurum & argentum, quod inventum fuerit in regione Babyloniæ Dño in Jeruſalem cum illo,

15 Quod eſt donatum pro ipſa gente in templum Domini eorum, quod eſt in Jeruſalem ut colligatur hoc aurum, & argentum ad tau-

ros, & arietes, & agnos, & hędos, & quæ his sunt congruentia,

16 Ut offerant hostias Dño super altare Domini ipsorum, quod est in Jerusalem.

17 Et omnia quæcumque volueris cum fratribus tuis facere auro & argento, perfice pro voluntate tua secundum præceptum Domini Dei tui:

18 Et sacrosancta vasa, quæ data sunt tibi ad opera domus Domini Dei tui, quæ est in Jerusalem:

19 Et cetera quæcumque tibi subvenerint ad opera templi Dei tui, dabis de regali gazophylacio:

20 Cum volueris cum fratribus tuis facere auro & argento, perfice secundum voluntatem Domini.

21 Et ego quidem rex Artaxerxes præcepi custodibus thesaurorum Syriæ & Phenicis, ut quæcumque scripserit Esdras sacerdos, & lector legis Dñi, diligenter detur ei usque ad argenti talenta centum, similiter & auri:

22 Et usque ad frumenti modios centum, & vini amphoras centum, & alia quæcumque abundant sine taxatione.

23 Omnia secundum legem Dei fiant Deo altissimo, ne forte exurgat ira in regno regis, & filii, & filiorum ejus.

24 Vobis autem dicitur, ut omnibus sacerdotibus & Levitis, & sacris cantoribus, & servis templi, & scribis templi hujus,

25 Nullum tributum, neque ulla alia indictio irrogetur, nec habeat quisquam potestatem objicere eis quidquam.

26 Tu autem Esdra, secundum sapientiam Dei constitue judices & arbitros in tota Syria, & Phœnice; & omnes qui legem Dei tui non noverunt, doce:

27 Ut quotquot transgressi fuerint legem, diligenter plectantur sive morte, sive cruciatu, sive etiam pecuniæ mulctatione vel abductione.

28 Et dixit Esdras scriba: Benedictus Deus patrum nostrorum, qui dedit hanc voluntatem in cor regis, clarificare domum suam, quæ est in Jerusalem,

29 Et me honorificavit in conspectu regis, & consiliariorum, & amicorum, & purpuratorum ejus.

30 Et ego constans animo factus sum secundum opitulationem Domini Dei mei, & congregavi ex Israel viros, ut simul ascenderent mecum.

31 Et hi sunt præpositi secundum suas patrias, & principatus portionales eorum, qui mecum ascenderunt de Babylonia in regno Artaxerxis.

32 Et ex filiis Phares, Gersomus: ex filiis Siemarith, Amenus: filiorum David, Acchus filius Scecilię:

33 Ex filiis Phares, Zacharias, & cum eo reversi sunt viri centum quinquaginta:

34 Ex filiis ductoris Moabilionis Zaræi, & cum ipso viri ducenti quinquaginta:

35 Ex filiis Zachues, Jechonias Zechoeli, & cum ipso viri ducenti quinquaginta:

36 Ex filiis Sala, Maasias Gotholiæ, & cum ipso viri septuaginta:

37 Ex filiis Saphatiæ, Zarias Micheli, & cum ipso viri octoginta:

38 Ex filiis Job, Abdias Jeheli, & cum ipso viri ducenti duodecim:

39 Ex filiis Baniæ, Salimoth, filius Josaphiæ, & cum ipso viri centum sexaginta:

40 Ex filiis Beer, Zacharias Bebei, & cum ipso viri ducenti octo:

41 Ex filiis Ezead, Joannes Eccetan, & cum ipso viri centum decem:

42 Ex filiis Adonicam ipsis postremis, & hæc sunt nomina eorum, Eliphalam filius Gebel, & Semeias, & cum ipso viri septuaginta.

43 Et congregavi eos ad fluvium, qui dicitur Thia, & metati fuimus illic triduo, & recognovi eos.

44 Et ex filiis sacerdotum & Levitarum non inveni illic.

45 Et misi ad Eleazarum, & Eccelon, & Masman, & Maloban, & Enaathan, & Samea, & Joribum, Nathan, Enuagam, Zachariam, & Mosolamum ipsos ductores & peritos:

46 Et dixi eis ut venirent ad Loddeum, qui erat apud locum gazophylacii.

47 Et mandavi eis ut dicerent Loddeo, & fratribus ejus, & illis qui erant in gazophylacio, ut mitterent nobis eos qui sacerdotio fungerentur in domo Dñi Dei nostri,

48 Et adduxerunt nobis secundum manum validam Dñi Dei nostri viros peritos: ex filiis Moholi, filii Levi, filii Israel, Sebebian, & filios & fratres, qui erant decem & octo:

49 Asbiam, & Amin ex filiis filiorum Chananæi, & filii eorum viri viginti.

50 Et ex his qui templo serviebant, quos dedit David, & ipsi principes ad operationem Levitis templo servientium ducenti viginti. Omnia nomina significata sunt in scripturis.

51 Et vovi illic jejunium juvenibus in conspectu Dei, ut quærerem ab eo bonum iter nobis, & qui nobiscum erant, & filiis, & pecoribus propter insidias.

52 Erubui enim petere a rege pedites & equites in comitatu, tutelæ gratia, contra adversarios nostros.

53 Diximus enim regi, quoniam virtus Dñi erit cũ eis, qui inquirunt eum in omni affectu.

54 Et iterum deprecati sumus Dñm Deum nostrum secundum hæc: quem & propitium habuimus & compotes facti sumus Deo nostro.

55 Et separavi ex plebis præpositis, & sacerdotibus templi, viros duodecim, & Sedebiam, & Asannam, & cum eis ex fratribus eorum viros decem.

56 Et appendi eis aurum & argentum & vasa sacerdotalia domus Dei nostri, quæ donaverat rex, & consiliarii ejus, & principes, & omnis Israel.

57 Et cum appendissem, tradidi argenti talenta centum quinquaginta, & vasa argentea talentorum centum, & auri talenta centum,

58 Et vasorum aureorum septies viginti, & vasa ærea de bono æramento splendentia, duodecim, auri speciem reddentia,

59 Et dixi eis: Et vos sancti estis Dño, & vasa sunt sancta, & aurum, & argentum votum est Dño Deo patrum nostrorum.

60 Vigilate & custodite, donec tradatis ex plebis præpositis, & sacerdotibus & Levitis & principibus civitatum Israel in Jerusalem, in pastophorio domus Dei nostri.

61 Et hi qui susceperunt sacerdotes & Levitæ aurum & argentum & vasa, intulerunt in Jerusalem in templum Domini.

62 Et promovimus a fluvio Thia, die duodecima mensis primi, usquequo introivimus in Jerusalem.

63 Et cum factus fuisset tertius dies, quarta autem die ponderatum aurum, & argentum traditum est in domo Domini Dei nostri, Marimoth filio Jori sacerdoti:

64 Et cum ipso erat Eleazar filius Phinees: & erant cum ipsis Josadus filius Jesu, & Medias, & Banni filius Levitæ, ad numerum, & ad pondus universa:

65 Et scriptum est pondus ipsorum eadem hora:

66 Qui autem venerunt ex captivitate, obtulerunt sacrificium Dño Deo Israel, tauros duodecim pro omni Israel, arietes octoginta sex,

67 Agnos septuaginta duos, hircos pro peccato duodecim, & pro salute vaccas duodecim, omnia in sacrificium Domini.

68 Et relegerunt præcepta regis regalibus dispensatoribus, & subregulis Cęlesyriæ, & Phenicis: & honorificaverunt gentem, & templum Domini.

69 Et consummatis his, accesserunt ad me præpositi, dicentes: Non segregaverunt genus Israel, & principes, & sacerdotes, & Levitæ,

70 Et alienigenæ gentes & nationes terræ immunditias suas a Chananæis, & Hethæis, & Pherezæis, & Jebusæis, & Moabitis, & Ægyptiis, & Idumæis.

71 Conjuncti enim sunt filiabus eorum & ipsi, & filii eorum: & mistum est semen sanctum alienigenis gentibus terræ: & participes erant præpositi, & magistratus iniquitatis ejus ab initio ipsius regni.

72 Et

72 Et mox ut audivi ista, conscidi vestimenta & sacram tunicam: & lacerans capillos capitis, & barbam, sedi dolens & mœstus.
73 Et convenerunt quotquot tunc movebantur in verbo Domini Dei Israel, ad me lugentem super iniquitatem istam, & sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum.
74 Et consurgens a jejunio, conscissa habens vestimenta & sacram tunicam, ingeniculans, & extendens manus ad Dominum,
75 Dicebam: Domine, confusus sum, & reveritus sum ante faciem tuam.
76 Peccata enim nostra multiplicata sunt super capita nostra, & iniquitates nostræ exaltatæ sunt usque ad cælum.
77 Quoniam a temporibus patrum nostrorum sumus in magno peccato usque ad diem hunc.
78 Et propter peccata nostra, & patrum nostrorum sumus traditi cum fratribus nostris, & cum sacerdotibus nostris, regibus terræ in gladium & captivitatem, & deprædationem cum confusione usque in hodiernum diem.
79 Et nunc quantum est hoc, quod contigit nobis misericordia abs te, Domine Deus: & relinquere nobis radicem, & nomen in locum sanctificationis tuæ,
80 Detegere luminare nostrum in domo Domini Dei nostri, dare nobis cibum in omni tempore servitutis nostræ.
81 Et cum serviremus, non fuimus derelicti a Domino Deo nostro; sed constituit nos in gratia, ponens nobis reges Persarum dare cibum.
82 Et clarificare templum Domini Dei nostri, & ædificare deserta Sion, dare nobis stabilitatem in Judæa, & Jerusalem.
83 Et nunc quid dicimus, Domine, habentes hæc? Transgressi enim sumus præcepta tua, quæ dedisti in manus puerorum tuorum prophetarum,
84 Dicens: Quoniam terra, in quam introistis possidere hæreditatem ejus, terra polluta est coinquinationibus alienigenarum terræ, & immunditiæ illorum repleverunt eam totam immunditia sua.
85 Et nunc filias vestras non conjungetis filiis eorum, & filias eorum non accipietis filiis vestris,
86 Et non inquiretis pacem habere cum illis omni tempore, ut invalescentes manducetis optima terræ, & hæreditatem distribuatis filiis vestris usque in ævum.
87 Et quæ contingunt nobis, omnia fiunt propter opera nostra maligna, & magna peccata nostra.
88 Et dedisti nobis talem radicem, & rursum reversi sumus transgredi legitima tua, uti commisceremur immunditiæ alienigenarum gentium terræ hujus.
89 Nonne irasceris nobis perdere nos, quoadusque non relinquatur radix & nomen nostrum?
90 Domine Deus Israel verax es. / Derelicta est enim radix usque in hodiernum diem.
91 Ecce, nunc sumus in conspectu tuo in iniquitatibus nostris. Non est enim adhuc stare ante te in his.
92 Et cum adorando confiteretur Esdras, flens, humi prostratus ante templum, congregati sunt ante eum ex Jerusalem turma magna valde, viri, & mulieres, & juvenes, & juvenculæ. Fletus enim erat magnus in ipsa multitudine.
93 Et cum clamasset, Jechonias Jeheli ex filiis Israel, dixit Esdræ: Nos in Dominum peccavimus, quod collocavimus nobis in matrimonium mulieres alienigenas ex gentibus terræ.
94 Et nunc es super omnem Israel. In his ergo fit jusjurandum a Domino, expellere omnes uxores nostras, quæ ex alienigenis sunt cum filiis earum.
95 Sicut tibi decretum est a majoribus secundum legem Domini exurgens explica.
96 Ad te enim spectat negotium, & nos tecum sumus; viriliter fac.
97 Et exurgens Esdras adjuravit principes sacerdotum & Levitas, & omnem Israel, facere secundum hæc; & juraverunt.

CAPUT IX.

Jubentur abjicere uxores alienigenas cum filiis, & recensentur qui ex sacerdotibus ac Levitis juncti illis erant. Esdras legit legem Domini coram populo: quibus peractis, jubentur ut ad propria digressi, lætum diem agant.

1 ET exurgens Esdras ab ante atrium templi, abiit in pastophorium Jonathæ filii Nasabi,
2 Et hospitatus illic non gustavit panem, nec aquam bibit, super iniquitatem multitudinis:
3 Et facta est prædicatio in omni Judæa, & in Jerusalem omnibus, qui erant ex captivitate in Jerusalem congregati,
4 Ut quicumque non occurrerit biduo, vel triduo diei, secundum judicium assidentium seniorum, tollerentur facultates suæ, & ipse alienus judicaretur a multitudine captivitatis.
5 Et congregati sunt omnes, qui erant ex tribu Juda, & Beniamin in tribus diebus in Jerusalem. Hic mensis est nonus, dies mensis vicesimus.
6 Et sedit omnis multitudo in area templi trementes, propter hyemem præsentem.
7 Et exurgens Esdras dixit illis: Vos inique fecistis collocantes vobis in matrimonium uxores alienigenas, ut adderetis ad peccata Israel.
8 Et nunc date confessionem, & magnificentiam Domino Deo patrum nostrorum:
9 Et perficite voluntatem ipsius, & discedite a gentibus terræ, & ab uxoribus alienigenis,
10 Et clamavit omnis multitudo, & dixerunt voce magna: Sicut dixisti, faciemus.
11 Sed quoniam multitudo magna est, & tempus hybernum, & non possumus insubsidiati stare: & hoc opus non est nobis unius diei, neque bidui; multum enim in his peccavimus:
12 Stent præpositi multitudinis, & omnes qui nobiscum inhabitant, & quotquot habent uxores apud se alienigenas,
13 Et assistant accepto tempore ex omni loco presbyteri, & judices, usquequo solvant iram Domini negotii hujus.
14 Jonathas autem filius Ezeli, & Ozias Thecam susceperunt secundum hæc: & Bosoramus, & Levis, & Sabbathæus simul cooperati sunt cum illis.
15 Et steterunt secundum hæc omnia universi qui erant ex captivitate.
16 Et elegit sibi viros Esdras sacerdos, principes magnos de patribus eorum secundum nomina: & consederunt novilunio mensis decimi examinare negotium istud.
17 Et determinatum est de viris, qui habebant uxores alienigenas, usque ad neomeniam primi mensis:
18 Et inventi sunt ex sacerdotibus permisti, qui habebant alienigenas uxores.
19 Ex filiis Jesu filii Josedec, & fratribus ejus: Maseas, & Eliozerus, & Joribus, & Joadeus,
20 Et injecerunt manus, ut expellerent uxores suas: & ad litandum in exorationem, arietem pro ignorantia sua.
21 Et ex filiis Semmeri: Maseas & Esses & Jeelech, Azarias.
22 Et ex filiis Fosere: Limosias, Hismaenis, & Nathanee, Jussio, Reddus, & Thalsas.
23 Et ex Levitis: Jorabdus, & Semeis, & Colnis, & Calitas, & Facteas, & Colvas, & Elionas.
24 Et ex sacris cantoribus, Eliasib, Zaccarus.
25 Et ex ostiariis, Salumus, & Tolbanes.
26 Et ex Israel: ex filiis Foro, Ozi, & Remias, & Geddias, & Melchias, & Michelus, Eleazarus, & Jammebias, & Bannas.
27 Et ex filiis Jolaman: Chamas, & Zacharias, & Jezielus, & Joddius, & Erimoth, & Helias.
28 Et ex filiis Zathoim: Eliadas, & Liasumus, & Zochias, & Larimoth, & Zabdis, & Tebedias.
29 Et ex filiis Zebes: Joannes, & Amanias, & Zabdias, & Emeus.
30 Et ex filiis Banni: Olamus, & Maluchus, & Jeddeus, & Jasub, & Azabus, & Jerimoth.
31 Et ex filiis Addin: Naathus, & Moosias,

& Caleus, & Raanas, Maaſeas, Mathathias, & Beſeel, & Bonnus, & Manaſſes.

32 Et ex filiis Nuae: Noneas, & Aſeas, & Melchias, & Sameas, & Simon, & Benjamin, & Malchus, & Marras.

33 Et ex filiis Aſom: Carraneus, Mathathias, & Bannus & Eliphalach, & Manaſſes & Semei.

34 Et ex filiis Banni: Jeremias, & Moadias, & Abramus, & Johel, & Baneas, & Pelias, & Jonas, & Marimoth, & Eliaſib, & Mathaneus, & Eliaſis, & Orizas, & Dielus, & Semedius, & Zambris, & Joſephus.

35 Et ex filiis Nobei: Idelus, & Mathathias, & Sabadus, & Zecheda, Zedmi, & Jeſſei, Baneas.

36 Omnes iſti conjunxerunt ſibi uxores alienigenas, & dimiſerunt eas cum filiis.

37 Et inhabitaverunt ſacerdotes & Levitæ, & qui erant ex Iſrael in Jeruſalem, & in tota una regione, novilunio menſis ſeptimi. Et erant filii Iſrael in commorationibus ſuis.

38 Et congregata eſt omnis multitudo ſimul in aream, quæ eſt ab Oriente portæ ſacræ:

39 Et dixerunt Eſdræ pontifici, & lectori, ut afferret legem Moyſi, quæ tradita eſt a Domino Deo Iſrael.

40 Et attulit Eſdras Pontifex legem omni multitudini eorum, a viro uſque ad mulierem, & omnibus ſacerdotibus, audire legem novilunio menſis ſeptimi.

41 Et legebat in area, quæ eſt ante ſacram portam templi, a prima luce uſque ad veſperam coram viris & mulieribus. Et dederunt omnes ſenſum ad legem.

42 Et ſtetit Eſdras ſacerdos, & lector legis ſuper ligneum tribunal, quod fabricatum erat.

43 Et ſteterunt ad eum Mathathias, & Samus, Ananias, Azarias, Urias, Ezechias, & Balſamus ad dexteram:

44 Et ad ſiniſtram Faldeus, Miſael, Malachias, Abuſthas, Sabus, Nabadias, & Zacharias.

45 Et aſſumpſit Eſdras librum coram omni multitudine: præſidebat enim in gloria in conſpectu omnium.

45 Et cum abſolviſſet legem, omnes erecti ſteterunt: & benedixit Eſdras Dominum Deum altiſſimum, Deum Sabaoth omnipotentem.

47 Et reſpondit omnis populus, Amen. Et elevatis ſurſum manibus procidentes in terram, adoraverunt Dominum,

48 Jeſus, & Banaeus, & Sarebias, & Jaddimus, & Accubus, & Sabbathæus, & Calithes, & Azarias, & Joradus, & Ananias, & Philias Levitæ.

49 Qui docebant legem Domini, & in multitudine legebant legem Domini, & præferebant ſinguli eos, qui intelligebant lectionem.

50 Et dixit Atharathes Eſdræ pontifici & lectori, & Levitis, qui docebant multitudinem,

51 Dicens: Dies hic ſanctus eſt Domino. Et omnes flebant, cum audiſſent legem.

52 Et dixit Eſdras: Digreſſi ergo manducate pinguiſſima quæque, & bibite dulciſſima quæque, & mittite munera his qui non habent.

53 Sanctus enim eſt hic dies Domini, & nolite mœſti eſſe. Dominus enim clarificabit vos.

54 Et Levitæ denuntiabant in publico omnibus, dicentes: Dies hic ſanctus eſt, nolite mœſti eſſe.

55 Et abierunt omnes manducare, & bibere, & epulari, & dare munera his qui non habebant, ut epularentur. Magnifice enim ſunt exaltati verbis quibus edocti ſunt.

56 Et congregati ſunt univerſi in Jeruſalem celebrare lætitiam, ſecundum teſtamentum Domini Dei Iſrael.

LIBER QUARTUS
ESDRÆ.

CAPUT PRIMUM.

Mittitur Eſdras a Domino multa ingratis Judæis exhibita beneficia exprobraturus.

1 Liber Eſdræ prophetæ ſecundus, filii Sarei, filii Azarei, filii Helciæ, filii Sadaniæ, filii Sadoch, filii Achitob,

2 Filii Achiæ, filii Phinees, filii Heli, filii Ameriæ, filii Aſiel, filii Marimoth, filii Arna, filii Oziæ, filii Borith, filii Abiſei, filii Phinees, filii Eleazar.

3 Filii Aaron, ex tribu Levi, qui fuit captivus in regione Medorum, in regno Artaxerxis regis Perſarum.

4 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

5 Vade, & nuntia populo meo facinora ipſorum, & filiis eorum iniquitates, quas in me admiſerunt, ut nuntient filiis filiorum:

6 Quia peccata parentum ipſorum in illis creverunt. Obliti enim mei ſacrificaverunt diis alienis.

7 Nonne ego eduxi eos de terra Ægypti de domo ſervitutis? Ipſi autem irritaverunt me, & conſilia mea ſpreverunt.

8 Tu autem excute comam capitis tui, & projice omnia mala ſuper illos: quoniam non obedierunt legi meæ. Populus autem eſt indiſciplinatus.

9 Uſquequo eos ſuſtinebo, quibus tanta beneficia contuli?

10 Reges multos propter eos ſubverti. Pharaonem cum pueris ſuis, & omnem exercitum ejus percuſſi.

11 Omnes gentes a facie eorum perdidi, & in oriente provinciarum duarum populos Tyri & Sidonis diſſipavi, & omnes adverſarios eorum interfeci.

12 Tu vero loquere ad eos, dicens: Hæc dicit Dominus:

13 Nempe ego vos per mare tranſmeavi, & plateas vobis initio munitas exhibui: ducem vobis dedi Moyſen, & Aaron ſacerdotem:

14 Lucem vobis per columnam ignis præſtiti, & magna mirabilia feci in vobis: vos autem mei obliti eſtis, dicit Dominus.

15 Hæc dicit Dominus omnipotens: Coturnix vobis in ſigno fuit, caſtra vobis ad tutelam dedi, & illic murmuraſtis;

16 Et non triumphaſtis in nomine meo de perditione inimicorum veſtrorum, ſed adhuc nunc uſque murmuraſtis.

17 Ubi ſunt beneficia, quæ præſtiti vobis? Nonne in deſerto cum eſuriretis, proclamaſtis ad me,

18 Dicentes: Ut quid nos in deſertum iſtud adduxiſti interficere nos? melius nobis fuerat ſervire Ægyptiis, quam mori in deſerto hoc.

19 Ego dolui gemitus veſtros, & dedi vobis manna in eſcam. Panem angelorum manducaſtis.

20 Nonne cum ſitiretis, petram excidi, & fluxerunt aquæ in ſaturitate? propter æſtus foliis arborum vos texi.

21 Diviſi vobis terras pingues: Chananæos, & Pherezæos, & Philiſthæos a facie veſtra projeci; quid faciam vobis adhuc, dicit Dominus?

22 Hæc dicit Dominus omnipotens. In deſerto cum eſſetis in flumine Amorrhæo ſitientes, & blaſphemantes nomen meum,

23 Non ignem vobis pro blaſphemiis dedi, ſed mittens lignum in aquam, dulce feci flumen.

24 Quid tibi faciam Jacob? Noluiſti obedire Juda. Transferam me ad alias gentes, & dabo eis nomen meum, ut cuſtodiant legitima mea.

25 Quoniam me dereliquiſtis, & ego vos
derelinquam. Petentibus vobis a me miſeri-
cordiam, non miſerebor.
26 Quando invocabitis me, ego non exau-
diam vos. Maculaſtis enim manus veſtras
ſanguine, & pedes veſtri impigri ſunt ad
committenda homicidia.
27 Non quaſi me dereliquiſtis, ſed vos
ipſos, dicit Dominus.
28 Hæc dicit Dominus omnipotens: Nonne
ego vos rogavi, ut pater filios, & ut mater
filias, & ut nutrix parvulos ſuos,
29 Ut eſſetis mihi in populum, & ego vo-
bis in Deum, & vos mihi in filios, & ego
vobis in patrem?
30 Ita vos collegi, ut gallina pullos ſuos
ſub alas ſuas. Modo autem quid faciam vo-
bis? Projiciam vos a facie mea.
31 Oblationem cum mihi attuleritis, avertam
faciem meam a vobis. Dies enim feſtos veſtros,
& neomenias & circumciſiones repudiavi.
32 Ego miſi pueros meos prophetas ad vos,
quos acceptos interfeciſtis, & laniaſtis cor-
pora eorum, quorum ſanguinem exquiram,
dicit Dominus.
33 Hæc dicit Dominus omnipotens: Do-
mus veſtra deſerta eſt. Projiciam vos ſicut
ventus ſtipulam,
34 Et filii procreationem non facient: quo-
niam mandatum meum neglexerunt, & quod
malum eſt coram me, fecerunt.
35 Tradam domos veſtras populo venienti,
qui me non audientes credunt: quibus ſigna
non oſtendi, facient quæ præcepi.
36 Prophetas non viderunt, & memora-
buntur iniquitatum eorum.
37 Teſtor populi venientis gratiam, cu-
jus parvuli exultant cum lætitia, me non
videntes oculis carnalibus, ſed ſpiritu cre-
dentes quæ dixi.
38 Et nunc frater aſpice, quæ gloria: &
vide populum venientem ab Oriente,
39 Quibus dabo ducatum Abraham, Iſaac,
& Jacob, & Oſee, & Amos, & Michææ, &
Joel, & Abdiæ, & Jonæ,
40 Et Nahum, & Habacuc, Sophoniæ,
Aggæi, Zachariæ, & Malachiæ, qui & an-
gelus Domini vocatus eſt.

CAPUT II.

*Synagoga ſub figura matris revocatur a ma-
lis ſuis ad vitam rectiorem.*

1 HÆc dicit Dominus: Ego eduxi popu-
lum iſtum de ſervitute, quibus manda-
ta dedi per pueros meos prophetas, quos au-
dire noluerunt, ſed irrita fecerunt mea con-
ſilia.
2 Mater quæ eos generavit, dicit illis:
Ite filii, quia ego vidua ſum & derelicta.
3 Educavi vos cum lætitia, & amiſi vos
cum luctu & triſtitia, quoniam peccaſtis co-
ram Domino Deo veſtro, & quod malum eſt
coram eo, feciſtis.
4 Modo autem quid faciam vobis? ego vi-
dua ſum & derelicta: ite filii, & petite a
Domino miſericordiam.
5 Ego autem te, pater, teſtem invoco ſu-
per matrem filiorum, qui noluerunt teſta-
mentum meum ſervare,
6 Ut des eis confuſionem, & matrem eorum
in direptionem, ne generatio eorum fiat.
7 Diſpergantur in gentes nomina eorum,
deleantur a terra; quoniam ſpreverunt ſa-
cramentum meum.
8 Væ tibi Aſſur, qui abſcondis iniquos pe-
nes te. Gens mala, memorare quid fece-
rim Sodomæ & Gomorrhæ,
9 Quorum terra jacet in piceis glebis & ag-
geribus cinerum; ſic dabo eos, qui me non
audierunt, dicit Dominus omnipotens.
10 Hæc dicit Dominus ad Eſdram: Nuntia
populo meo, quoniam dabo eis regnum Jeru-
ſalem, quod daturus eram Iſrael.
11 Et ſumam mihi gloriam illorum, &
dabo eis tabernacula æterna, quæ præpara-
veram illis.
12 Lignum vitæ erit illis in odore unguen-
ti, & non laborabunt, neque fatigabuntur.
13 Ite, & accipietis. Rogate vobis dies
paucos, ut immorentur. Jam paratum eſt
vobis regnum; vigilate.
14 Teſtare cælum & terram. Contrivi e-
nim malum, & creavi bonum, quia vivo
ego, dicit Dominus.
15 Mater amplectere filios tuos, educa illos
cum lætitia. Sicut columba confirma pedes eo-
rum; quoniam te elegi, dicit Dominus.
16 Et reſuſcitabo mortuos de locis ſuis, &
de monumentis educam illos, quoniam co-
gnovi nomen meum in Iſrael.
17 Noli timere mater filiorum; quoniam
te elegi, dicit Dominus.
18 Mittam tibi adjutorium pueros meos,
Iſaiam & Jeremiam, ad quorum conſilium
ſanctificavi, & paravi tibi arbores duodecim
gravatas variis fructibus,
19 Et totidem fontes fluentes lac & mel; &
montes immenſos ſeptem, habentes roſam &
lilium, in quibus gaudio implebo filios tuos.
20 Viduam juſtifica, pupillo judica, egen-
ti da, orphanum tuere, nudum veſti,
21 Confractum & debilem cura, claudum
irridere noli, tutare mancum, & cæcum ad
viſionem claritatis meæ admitte.
22 Senem & juvenem intra muros tuos ſerva;
23 Mortuos ubi inveneris, ſignans com-
menda ſepulchro, & dabo tibi primam ſeſ-
ſionem in reſurrectione mea.
24 Pauſa & quieſce populus meus, quia
veniet requies tua.
25 Nutrix bona nutri filios tuos, confirma
pedes eorum.
26 Servos, quos tibi dedi, nemo ex eis inte-
riet; eos ego enim requiram de numero tuo.
27 Noli fatigari. Cum enim venerit dies
preſſuræ & anguſtiæ, alii plorabunt, & triſtes
erunt: tu autem hilaris & copioſa eris.
28 Zelabunt gentes, & nil adverſus te po-
terunt, dicit Dominus.
29 Manus meæ tegent te, ne filii tui ge-
hennam videant.
30 Jucundare mater cum filiis tuis, quia
ego te eripiam, dicit Dominus.
31 Filios tuos dormientes memorate, quo-
niam ego eos educam de lateribus terræ, &
miſericordiam cum illis faciam, quoniam
miſericors ſum, dicit Dominus omnipotens.
32 Amplectere natos tuos, uſque dum venio,
& præſtem illis miſericordiam; quoniam ex-
uberant fontes mei, & gratia mea non deficiet.
33 Ego Eſdras præceptum accepi a Domino
in monte Oreb, ut irem ad Iſrael; ad quos
cum venirem, reprobaverunt me, & reſpue-
runt mandatum Domini.
34 Ideoque vobis dico gentes, quæ auditis, &
intelligitis: Expectate paſtorem veſtrum, re-
quiem æternitatis dabit vobis; quoniam in
proximo eſt ille, qui in fine ſæculi adveniet.
35 Parati eſtote ad præmia regni, quia lux per
petua lucebit vobis per æternitatem temporis.
36 Fugite umbram ſæculi hujus: accipite
jucunditatem gloriæ veſtræ. Ego teſtor pa-
lam ſalvatorem meum.
37 Commendatum donum accipite, & ju-
cundamini, gratias agentes ei, qui vos ad
cæleſtia regna vocavit.
38 Surgite, & ſtate, & videte numerum ſi-
gnatorum in convivio Domini.
39 Qui ſe de umbra ſæculi tranſtulerunt,
ſplendidas tunicas a Domino acceperunt.
40 Recipe, Sion, numerum tuum, & con-
clude candidatos tuos, qui legem Domini
compleverunt.
41 Filiorum tuorum, quos optabas, plenus eſt
numerus. Roga imperium Domini, ut ſancti-
ficetur populus tuus, qui vocatus eſt ab initio.
42 Ego Eſdras vidi in monte Sion turbam
magnam, quam numerare non potui, &
omnes canticis collaudabant Dominum.
43 Et in medio eorum erat juvenis ſtatura
celſus, eminentior omnibus illis, & ſingulis
eorum capitibus imponebat coronas, & magis
exaltabatur: ego autem miraculo tenebar.
44 Tunc interrogavi Angelum, & dixi:
Qui ſunt hi, Domine?
45 Qui reſpondens dixit mihi: Hi ſunt qui

mor-

mortalem tunicam deposuerunt, & immortalem sumpserunt, & confessi sunt nomen Dei: modo coronantur, & accipiunt palmas.

46 Et dixi Angelo: Ille juvenis, quis est, qui eis coronas imponit, & palmas in manus tradit?

47 Et respondens dixit mihi: Ipse est filius Dei, quem in sæculo confessi sunt: ego autem magnificare eos cœpi, qui fortiter pro nomine Domini steterunt.

48 Tunc dixit mihi Angelus: Vade, annuntia populo meo, qualia & quanta mirabilia Domini Dei vidisti.

CAPUT III.

In omnibus Adæ posteris, & maxime in Gentibus infidelibus, abundat malitia.

1 ANno trigesimo ruinæ civitatis eram in Babylone, & conturbatus sum super cubiculo meo recumbens, & cogitationes meæ ascendebant super cor meum:

2 Quoniam vidi desertionem Sion, & abundantiam eorum, qui habitabant in Babylone;

3 Et ventilatus est spiritus meus valde, & cœpi loqui ad Altissimum verba timorata,

4 Et dixi: O dominator Domine, tu dixisti ab initio, quando plantasti terram, & hoc solus, & imperasti populo,

5 Et dedisti Adam corpus mortuum; sed & ipsum figmentum manuum tuarum erat, & insufflasti in eum spiritum vitæ, & factus est vivens coram te;

6 Et induxisti eum in paradiso, quem plantaverat dextera tua, antequam terra adventaret.

7 Et huic mandasti diligere viam tuam, & præterivit eam, & statim instituisti in eo mortem, & in nationibus ejus, & natæ sunt gentes, & tribus, & populi, & cognationes, quarum non est numerus.

8 Et ambulavit unaquæque gens in voluntate sua, & mira agebant coram te, & spernebant præcepta tua.

9 Iterum autem in tempore induxisti diluvium super inhabitantes sæculum, & perdidisti eos.

10 Et factum est in unoquoque eorum, sicut Adæ mori, sic his diluvium.

11 Dereliquisti autem unum ex his Noe cum domo sua, & ex eo justi omnes.

12 Et factum est cum cœpissent multiplicari, qui habitabant super terram, & multiplicaverunt filios & populos & gentes multas: & cœperunt iterato impietatem facere plus quam priores.

13 Et factum est, cum iniquitatem facerent coram te, elegisti tibi virum ex his, cui nomen erat Abraham.

14 Et dilexisti eum, & demonstrasti ei soli voluntatem tuam:

15 Et disposuisti ei testamentum æternum, & dixisti ei ut non umquam derelinqueres semen ejus. Et dedisti ei Isaac, & Isaac dedisti Jacob & Esau.

16 Et segregasti tibi Jacob, Esau autem separasti. Et factus est Jacob in multitudine magna.

17 Et factum est cum educeres semen ejus ex Ægypto, adduxisti super montem Sina.

18 Et inclinasti cælos, & statuisti terram, & commovisti orbem, & tremere fecisti abyssos, & conturbasti sæculum.

19 Et transiit gloria tua portas quatuor, ignis & terræ motus, & spiritus, & gelu, ut dares semini Jacob legem, & generationi Israel diligentiam.

20 Et non abstulisti ab eis cor malignum, ut faceret lex tua in eis fructum.

21 Cor enim malignum bajulans primus Adam, transgressus & victus est, sed & omnes qui de eo nati sunt.

22 Et facta est permanens infirmitas, & lex cum corde populi, cum malignitate radicis: & discessit quod bonum est, & mansit malignum.

23 Et transierunt tempora, & finiti sunt anni; & suscitasti tibi servum nomine David.

24 Et dixisti ei ædificare civitatem nominis tui, & offerre tibi in eadem thus & oblationes.

25 Et factum est hoc annis multis, & dereliquerunt qui habitabant civitatem,

26 In omnibus facientes sicut fecit Adam, & omnes generationes ejus; utebantur enim & ipsi corde maligno.

27 Et tradidisti civitatem tuam in manibus inimicorum tuorum.

28 Numquid meliora faciunt, qui habitant Babylonem? Et propter hoc dominabitur Sion?

29 Factum est, cum venissem huc, & vidissem impietates, quarum non est numerus; & delinquentes multos vidit anima mea hoc trigesimo anno, & excessit cor meum:

30 Quoniam vidi, quomodo sustines eos peccantes, & pepercisti impie agentibus, & perdidisti populum tuum, & conservasti inimicos tuos, & non significasti.

31 Nihil memini, quomodo debeat derelinqui via hæc. Numquid meliora facit Babylon, quam Sion?

32 Aut alia gens cognovit te præter Israel? aut quæ tribus crediderunt testamentis tuis, sicut Jacob?

33 Quarum merces non comparuit, neque labor fructificavit. Pertransiens autem pertransivi in gentibus, & vidi abundantes eas, & non memorantes mandatorum tuorum.

34 Nunc ergo pondera in statera nostras iniquitates, & eorum qui habitant in sæculo: & non invenietur nomen tuum, nisi in Israel.

35 Aut quando non peccaverunt in conspectu tuo, qui habitant terram? aut quæ gens sic observavit mandata tua?

36 Hos quidem per nomina invenies servasse mandata tua, gentes autem non invenies.

CAPUT IV.

Retunditur curiosi scrutatoris præsumptio, adductis variis similitudinibus.

1 ET respondit ad me Angelus, qui missus est ad me, cui nomen Uriel,

2 Et dixit mihi: Excedens excessit cor tuum in sæculo hoc, & comprehendere cogitas viam Altissimi.

3 Et dixi: ita Domine meus. Et respondit mihi, & dixit: Tres vias missus sum ostendere tibi, & tres similitudines proponere coram te.

4 De quibus mihi si renuntiaveris unam ex his, & ego tibi demonstrabo viam, quam desideras videre, & docebo te, unde sit cor malignum.

5 Et dixi: Loquere Domine meus. Et dixit ad me: Vade pondera mihi ignis pondus, aut mensura mihi flatum venti, aut revoca mihi diem, quæ præteriit.

6 Et respondi, & dixi: Quis natorum poterit facere, ut me interroges de his?

7 Et dixit ad me: Si essem interrogans te, dicens: Quantæ habitationes sunt in corde maris, aut quantæ venæ sunt in principio abyssi, aut quantæ venæ sunt super firmamentum, aut qui sunt exitus paradisi;

8 Diceres mihi fortassis, in abyssum non descendi, neque in infernum adhuc, neque in cælum unquam ascendi.

9 Nunc autem non interrogavi te, nisi de igne, & vento, & die, per quam transisti, & a quibus separari non potes; & non respondisti mihi de eis.

10 Et dixit mihi: Tu quæ tua sunt tecum coadolescentia, non potes cognoscere:

11 Et quomodo poterit vas tuum capere Altissimi viam, & jam exterius corrupto sæculo intelligere corruptionem evidentem in facie mea?

12 Et dixi illi: Melius erat nos non esse, quam adhuc viventes vivere in impietatibus, & pati, & non intelligere de qua re.

13 Et respondit ad me, & dixit: Proficiscens profectus sum ad silvam lignorum campi, & cogitaverunt cogitationem,

14 Et dixerunt: Venite, & eamus, & faciamus ad mare bellum, ut recedat coram nobis, & faciamus nobis alias silvas.

15 Et similiter fluctus maris & ipsi cogitaverunt cogitationem, & dixerunt: Venite ascendentes, debellemus silvas campi, ut & ibi consummemus nobismetipsis aliam regionem.

16 Et factus est cogitatus silvæ in vanum; venit enim ignis, & consumpsit eam.

17 Similiter & cogitatus fluctuum maris; stetit enim arena, & prohibuit eos.

18 Si enim esses judex horum, quem inciperes

peres justificare, aut quem condemnare?

19 Et respondi, & dixi: Utique vanam cogitationem cogitaverunt; terra enim data est silvæ, & mari locus portare fluctus suos.

20 Et respondit ad me, & dixit: Bene tu judicasti, & quare non judicasti tibimetipsi?

21 Quemadmodum enim terra silvæ data est, & mare fluctibus suis; sic qui super terram inhabitant, quæ sunt super terram intelligere solummodo possunt: & qui super cælos, quæ super altitudinem cælorum.

22 Et respondi, & dixi: Deprecor te, Domine, ut mihi detur sensus intelligendi;

23 Non enim volui interrogare de superioribus tuis, sed de his, quæ pertranseunt per nos quotidie; propter quid Israel datus in opprobrium gentibus? quem dilexisti populum, datus est tribubus impiis, & lex patrum nostrorum in interitum deducta est, & dispositiones scriptæ nusquam sunt;

24 Et pertransivimus de sæculo, ut locustæ, & vita nostra stupor & pavor, & nec digni sumus misericordiam consequi.

25 Sed quid faciet nomini suo, quod invocatum est super nos? & de his interrogavi.

26 Et respondit ad me, & dixit: Si fueris plurimum scrutatus, frequenter miraberis, quoniam festinans festinat sæculum pertransire,

27 Et non capit portare quæ in futuris temporibus justis repromissa sunt: quoniam plenum injustitia est sæculum hoc, & infirmitatibus.

28 De quibus autem interrogas, dicam; seminatum enim est malum, & necdum venit destructio ipsius.

29 Si ergo non inversum fuerit quod seminatum est, & discesserit locus, ubi seminatum est malum, non veniet ubi seminatum est bonum.

30 Quoniam gramen seminis mali seminatum est in corde Adam ab initio: & quantum impietatis generavit usque nunc, & generat usque cum veniat area?

31 Æstima autem apud te gramen mali seminis, quantum fructum impietatis generavit:

32 Quando secatæ fuerint spicæ, quarum non est numerus, quam magnam aream incipient facere?

33 Et respondi, & dixi: Quomodo, & quando hæc? Quare modici & mali anni nostri?

34 Et respondit ad me, & dixit mihi: Non festines tu super Altissimum. Tu enim festinas inaniter esse super ipsum: nam excessus tuus multus.

35 Nonne de his interrogaverunt animæ justorum in promptuariis suis, dicentes: Usquequo spero sic? & quando veniet fructus areæ mercedis nostræ?

36 Et respondit ad ea Jeremiel Archangelus, & dixit: Quando impletus fuerit numerus seminum in vobis, quoniam in statera ponderavit sæculum,

37 Et mensura mensuravit tempora, & numero numeravit tempora, & non commovit nec excitavit usquedum impleatur prædicta mensura.

38 Et respondi, & dixi: O dominator Domine, sed & nos omnes pleni sumus impietate.

39 Et ne forte propter nos non impleantur justorum areæ propter peccata inhabitantium super terram.

40 Et respondit ad me, & dixit: Vade, & interroga prægnantem, si quando impleverit novem menses suos, adhuc poterit matrix ejus retinere partum in semetipsa?

41 Et dixi: Non potest Domine. Et dixit ad me: In inferno promptuaria animarum matrici assimilata sunt.

42 Quemadmodum enim illa festinat, quæ parit, effugere necessitatem partus; sic & hæc festinat reddere ea quæ commendata sunt.

43 Ab initio tibi demonstrabitur de his, quæ concupiscis videre.

44 Et respondi, & dixi: Si inveni gratiam ante oculos tuos, & si possibile est, & si idoneus sum,

45 Demonstra mihi, si plusquam præteritum sit habet venire, aut plura pertransierunt supra quam futurum est.

46 Quid pertransivit, scio: quid autem futurum sit, ignoro.

47 Et dixit ad me: Sta super dexteram partem, & demonstrabo tibi interpretationem similitudinis.

48 Et steti, & vidi: & ecce fornax ardens transiit coram me: & factum est, cum transiret flamma, vidi, & ecce superavit fumus.

49 Post hæc transiit coram me nubes plena aquæ, & immisit pluviam impetu multam: & cum transisset impetus pluviæ, superaverunt in ea guttæ.

50 Et dixit ad me: Cogita tibi: sicut crescit pluvia amplius quam guttæ, & ignis quam fumus: sic superabundavit quæ transivit mensura. Superaverunt autem guttæ, & fumus:

51 Et oravi, & dixi: Putas, vivo usque in diebus illis? vel quid erit in diebus illis?

52 Respondit ad me, & dixit: De signis, de quibus me interrogas, ex parte possum tibi dicere: de vita autem tua non sum missus dicere tibi, sed nescio.

CAPUT V.

Varia signa de futuris rebus Esdræ per Angelum ostenduntur pro captivorum spe ac consolatione.

1 DE signis autem: ecce dies venient, in quibus apprehendentur qui inhabitant terram in censu multo: & abscondetur veritatis via, & sterilis erit à fide regio:

2 Et multiplicabitur injustitia super hanc quam ipse tu vides, & super quam audisti olim:

3 Et erit imposito vestigio quam nunc vides regnare regionem, & videbunt eam desertam.

4 Si autem tibi dederit Altissimus vivere, videbis post tertiam tubam: & relucescet subito sol noctu, & luna ter in die,

5 Et de ligno sanguis stillabit, & lapis dabit vocem suam, & populi commovebuntur:

6 Et regnabit, quem non sperant qui inhabitant super terram, & volatilia commigrationem facient:

7 Et mare Sodomiticum pisces rejiciet, & dabit vocem noctu, quam non noverant multi, omnes autem audient vocem ejus,

8 Et chaos fiet per loca multa, & ignis frequenter remittetur, & bestiæ agrestes transmigrabunt, & mulieres menstruatæ parient monstra,

9 Et in dulcibus aquis salsæ invenientur, & amici omnes semetipsos expugnabunt: & abscondetur tunc sensus, & intellectus separabitur in promptuarium suum:

10 Et quæretur a multis, & non invenietur: & multiplicabitur injustitia, & incontinentia super terram.

11 Et interrogabit regio proximam suam, & dicet: Numquid per te pertransiit justitia justum faciens? Et hoc negabit.

12 Et erit in illo tempore, & sperabunt homines, & non impetrabunt: laborabunt, & non dirigentur viæ eorum.

13 Hæc signa dicere tibi permissum est mihi: & si oraveris iterum & ploraveris, sicut & nunc, & jejunaveris septem diebus, audies iterato horum majora.

14 Et evigilavi, & corpus meum horruit valde: & anima mea laboravit, ut deficeret:

15 Et tenuit me qui venit Angelus, qui loquebatur in me, & confortavit me, & statuit me super pedes.

16 Et factum est in nocte secunda, & venit ad me Salathiel dux populi, & dixit mihi: Ubi eras? & quare vultus tuus tristis?

17 An nescis, quoniam tibi creditus est Israel in regione transmigrationis eorum?

18 Exurge ergo, & gusta panem, & non derelinquas nos, sicut pastor gregem suum in manibus luporum malignorum.

19 Et dixi ei: Vade a me, & non appropies ad me. Et audivit, ut dixi, & recessit a me.

20 Et ego jejunavi diebus septem ululans & plorans, sicut mihi mandavit Uriel Angelus.

21 Et factum est post dies septem, & iterum cogitationes cordis mei molestæ erant mihi valde,

22 Et resumpsit anima mea spiritum intellectus: & iterum cœpi loqui coram Altissimo sermones,

23 Et dixi: Dominator Domine, ex omni

silva terræ, & omnibus arboribus ejus elegisti vineam unicam:
24 Et ex omni terra orbis elegisti tibi foveam unam: & ex omnibus floribus orbis elegisti tibi lilium unum:
25 Et ex omnibus abyssis maris replesti tibi rivum unum: & ex omnibus ædificatis civitatibus sanctificasti tibimetipsi Sion:
26 Et ex omnibus creatis volatilibus nominasti tibi columbam unam: & ex omnibus plasmatis pecoribus providisti tibi ovem unam,
27 Et ex omnibus multiplicatis populis acquisivisti tibi populum unum & ab omnibus probatam legem donasti huic, quem desiderasti populo.
28 Et nunc Dñe, ut quid tradidisti unum pluribus? Et præparasti super unam radicem alias, & disperdidisti unicum tuum in multis:
29 Et conculcaverunt eum, qui contradicebant sponsionibus tuis, quique tuis testamentis non credebant.
30 Et si odiens odisti populum tuum, tuis manibus debet castigari.
31 Et factum est, cum locutus essem sermones, & missus est Angelus ad me, qui ante venerat ad me præterita nocte,
32 Et dixit mihi: Audi me, & instruam te: & intende mihi, & adjiciam coram te.
33 Et dixi: Loquere Domine meus. Et dixit ad me: Valde tu in excessu mentis factus es pro Israel: an plus dilexisti eum, quam qui eum fecit?
34 Et dixi ad eum: Non Dñe, sed dolens locutus sum. Torquent enim me renes mei per omnem horam, quærentem apprehendere semitā Altissimi, & investigare partem judicii ejus.
35 Et dixit ad me: Non potes. Et dixi: Quare Domine? ad quid nascebar, aut quare non fiebat matrix matris meæ mihi sepulchrum, ut non viderem laborem Jacob, & defatigationem generis Israel?
36 Et dixit ad me: Numera mihi quæ necdum venerunt, & collige mihi dispersas guttas, & revirida mihi aridos flores,
37 Et aperi mihi clausa promptuaria, & produc mihi inclusos in eis flatus: demonstra mihi vocis imaginem, & tunc ostendam tibi laborem quem rogas videre.
38 Et dixi: Dominator Domine, quis enim est qui potest hæc scire, nisi qui cum hominibus habitationem non habet?
39 Ego autem insipiens: & quomodo potero dicere de his, quibus me interrogasti?
40 Et dixit ad me: Quomodo non potes facere unum de his quæ dicta sunt; sic non poteris invenire judicium meum, aut in fine charitatem, quam populo promisi.
41 Et dixi: Sed ecce Domine tu prope es his qui in finem sunt, & quid facient qui ante me fuerunt, aut nos, aut hi qui post nos?
42 Et dixit ad me: Coronæ assimilabo judicium meum. Sicut non novissimorum tarditas, sic nec priorum velocitas.
43 Et respondi, & dixi: Nec poteras facere eos qui facti sunt, & qui sunt, & qui futuri sunt, in unum, ut celerius judicium tuum ostendas?
44 Et respondit ad me, & dixit: Non potest festinare creatura super creatorem, nec sustinere sæculum eos qui in eo creandi sunt, in unum.
45 Et dixi: Quomodo dixisti servo tuo, quoniam vivificans vivificasti a te creatam creaturam in unum, & sustinebat creatura, poterit & nunc portare præsentes in unum.
46 Et dixit ad me: Interroga matricem mulieris, & dices ad eam: Et si paris, quare per tempus? Roga ergo eam, ut det decem in unum.
47 Et dixi: Non utique poterit: sed secundum tempus.
48 Et dixit ad me: Et ego dedi matricem terræ his qui seminati sunt super eam per tempus.
49 Quemadmodum enim infans non parit ea, quæ senum sunt, sic ego disposui a me creatum sæculum.
50 Et interrogavi, & dixi: Cum jam dederis mihi viam, loquar coram te; nam mater nostra, de qua dixisti mihi, adhuc juvenis est: jam senectuti appropinquat.
51 Et respondit ad me, & dixit: Interroga eam quæ parit, & dicet tibi.
52 Dices enim ei: Quare quos peperisti, nunc non sunt similes his qui ante te, sed minores statura?
53 Et dicet tibi & ipsa: Alii sunt qui in juventute virtutis nati sunt, & alii qui sub tempore senectutis deficiente matrice sunt nati.
54 Considera ergo & tu, quoniam minori statura estis præ his qui ante vos:
55 Et qui post vos, minori quam vos, quasi jam senescentes creaturæ, & fortitudinem juventutis prætereuntes. Et dixi: Rogo, Dñe, si inveni gratiam ante oculos tuos, demonstra servo tuo, per quem visites creaturam tuam.

CAPUT VI.

Deus omnia novit antequam fiant, & omnia creavit propter hominem, omniumque fines considerat.

1 ET dixit ad me: Initio terreni orbis & antequam starent exitus sæculi, & antequam spirarent conventiones ventorum,
2 Et antequam sonarent voces tonitruum, & antequam splenderent nitores coruscationum, & antequam confirmarentur fundamenta paradisi,
3 Et antequam viderentur decori flores, & antequam confirmarentur motæ virtutes, & & antequam colligerentur innumerabiles militiæ Angelorum,
4 Et antequam extollerentur altitudines aeris, & antequam nominarentur mensuræ firmamentorum, & antequam æstuarent camini in Sion,
5 Et antequam investigarentur præsentes anni, & antequam abalienarentur eorum, qui nunc peccant, adinventiones, & consignati essent, qui fidem thesaurizaverunt,
6 Tunc cogitavi, & facta sunt per me solum, & non per alium: & finis per me, & non per alium.
7 Et respondi, & dixi: Quæ erit separatio temporum? aut quando prioris finis, & sequentis initium?
8 Et dixit ad me: Ab Abraham usque ad Isaac, quando nati sunt ab eo Jacob & Esau, manus Jacob tenebat ab initio calcaneum Esau;
9 Finis enim hujus sæculi Esau, & principium sequentis Jacob.
10 Hominis manus inter calcaneum & manum. Aliud noli quærere Esdra.
11 Et respondi, & dixi: O Dominator Domine, si inveni gratiam ante oculos tuos,
12 Oro ut demonstres servo tuo finem signorum tuorum, quorum partem mihi demonstrasti nocte præcedenti.
13 Et respondit, & dixit ad me: Surge super pedes tuos, & audi vocem plenissimam sonitus.
14 Et erit sicut commotio, nec commovebitur locus, in quo stes super eum.
15 Ideo cum loquitur, tu non expaveas, quoniam de fine verbum & fundamentum terræ intelligitur,
16 Quoniam de ipsis sermo tremiscit, & commovetur; scit enim quoniam finem eorum oporteт commutari.
17 Et factum est, cum audissem, surrexi super pedes meos, & audivi: & ecce vox loquens, & sonus ejus sicut sonus aquarum multarum,
18 Et dixit: Ecce dies veniunt, & erit quando appropinquare incipiam, ut visitem habitantes in terra:
19 Et quando inquirere incipiam ab eis qui injuste nocuerunt injustitia sua, & quando suppleta fuerit humilitas Sion,
20 Et cum supersignabitur sæculum, quod incipiet pertransire, hæc signa faciam: Libri aperientur ante faciem firmamenti, & omnes videbunt simul,
21 Et anniculi infantes loquentur vocibus suis, & prægnantes immaturos parient infantes trium & quatuor mensium, & vivent, & suscitabuntur.
22 Et subito apparebunt seminata loca, non seminata, & plena promptuaria subito invenientur vacua:
23 Et tuba canet cum sono; quam cum omnes audierint, subito expavescent.

24 Et

24 Et erit in illo tempore, debellabunt amici amicos ut inimici, & expaveſcet terra cum his, & venæ fontium ſtabunt, & non decurrent in horis tribus:

25 Et erit, omnis qui derelictus fuerit ex omnibus iſtis, quibus prædixi tibi, ipſe ſalvabitur, & videbit ſalutare meum, & finem ſæculi veſtri.

26 Et videbunt qui recepti ſunt homines, qui mortem non guſtaverunt a nativitate ſua, & mutabitur cor inhabitantium, & convertetur in ſenſum alium.

27 Delebitur enim malum, & extinguetur dolus.

28 Florebit autem fides, & vincetur corruptela, & oſtendetur veritas, quæ ſine fructu fuit diebus tantis.

29 Et factum eſt, cum loqueretur mihi, & ecce paulatim intuebar ſuper eum ante quem ſtabam,

30 Et dixit ad me hæc: Veni tibi oſtendere tempus venturæ noctis.

31 Si ergo iterum rogaveris, & iterum jejunaveris ſeptem diebus, iterum tibi renuntiabo horum majora per diem quam audivi.

32 Audita eſt enim vox tua apud Altiſſimū. Vidit enim fortis directionem tuam, & providit pudicitiam, quam a juventute tua habuiſti:

33 Et propter hoc miſit me demonſtrare tibi hæc omnia, & dicere tibi, Confide, & noli timere,

34 Et noli feſtinare cum prioribus temporibus cogitare vana, & non properes a noviſſimis temporibus.

35 Et factum eſt poſt hæc, & flevi iterum: & ſimiliter jejunavi ſeptem diebus, ut ſuppleam tres hebdomadas, quæ dictæ ſunt mihi.

36 Et factum eſt in octava nocte, & cor meum turbabatur iterato in me, & cœpi loqui coram Altiſſimo.

37 Inflammabatur enim ſpiritus meus valde, & anima mea anxiabatur.

38 Et dixi: O Domine, loquens locutus es ab initio creaturæ in primo die dicens, Fiat cælum & terra: & tuum verbum opus perfectum.

39 Et erat tunc ſpiritus, & tenebræ circumferebantur, & ſilentium, ſonus vocis hominis nondum erat abs te.

40 Tunc dixiſti de theſauris tuis proferri lumen luminoſum, quo appareret opus tuum.

41 Et die ſecundo creaſti ſpiritum firmamenti, & imperaſti ei ut divideret & diviſionem faceret inter aquas, ut pars quædam ſurſum recederet, pars vero deorſum maneret.

42 Et tertia die imperaſti aquis congregari in ſeptima parte terræ: ſex vero partes ſiccaſti & conſervaſti, ut ex his ſint coram te miniſtrantia ſeminata a Deo, & culta.

43 Verbum enim tuum proceſſit, & opus ſtatim fiebat.

44 Proceſſit enim ſubito fructus multitudinis immenſus, & concupiſcentiæ guſtus multiformes, & flores colore immutabili, & odores odoramenti inveſtigabilis, & die tertia hæc facta ſunt.

45 Quarta autem die imperaſti fieri ſolis ſplendorem, lunæ lumen, ſtellarum diſpoſitionem:

46 Et imperaſti eis, ut deſervirent futuro plaſmato homini.

47 Quinto autem die dixiſti ſeptimæ parti, ubi erat aqua congregata, ut procrearet animalia, & volatilia, & piſces: & ita fiebat:

48 Aqua muta, & ſine anima, quæ Dei nutu jubebantur, animalia faciebat, ut ex hoc mirabilia tua nationes enarrent.

49 Et tunc conſervaſti duas animas: nomen uni vocaſti Henoch, & nomen ſecundæ vocaſti Leviathan,

50 Et ſeparaſti ea ab alterutro. Non enim poterat ſeptima pars, ubi erat aqua congregata, capere ea.

51 Et dediſti Henoch unam partem, quæ ſiccata eſt tertio die, ut habitet in ea, ubi ſunt montes mille.

52 Leviathan autem dediſti ſeptimam partem humidam, ſervaſti eam, ut fiat in devorationem quibus vis, & quando vis.

53 Sexto autem die imperaſti terræ, ut crearet coram te jumenta, & beſtias, & reptilia;

54 Et ſuper his Adam, quem conſtituiſti ducem ſuper omnibus factis quę feciſti, & ex eo educimur nos omnes, quemq; elegiſti populum.

55 Hæc autem omnia dixi coram te, Domine, quia propter nos creaſti ſæculum.

56 Reſiduas autem gentes ab Adam natas dixiſti eas nil eſſe, & quoniam ſalivæ aſſimilatæ ſunt, & quaſi ſtillicidium de vaſe ſimilaſti abundantiam eorum.

57 Et nunc, Domine, ecce iſtæ gentes quæ in nihilum deputatæ ſunt, cęperunt Dominari noſtri, & devorare:

58 Nos autem populus tuus, quem vocaſti primogenitum unigenitum æmulatorem tuum, traditi ſumus in manibus eorum:

59 Et ſi propter nos creatum eſt ſæculum, quare non hæreditatem poſſidemus cum ſæculo? Uſquequo hæc?

CAPUT VII.

Abſque tribulationibus non pervenitur ad immortalem vitam: & nunc quidem proſunt orationes juſtorum, poſt extremum autem judicium nihil immutabitur. Variis vitiis ſubjiciunt ſe homines, ſed Dominus eſt miſericors.

1 ET factum eſt, cum finiſſem loqui verba hæc, miſſus eſt ad me Angelus, qui miſſus fuerat ad me primis noctibus,

2 Et dixit ad me: Surge Eſdra, & audi ſermones quos veni loqui ad te.

3 Et dixi: Loquere Deus meus. Et dixit ad me: Mare poſitum eſt in ſpatioſo loco, ut eſſet altum & immenſum:

4 Erit autem ei introitus in anguſto loco poſitus, ut eſſet ſimilis fluminibus.

5 Quis enim volens voluerit ingredi mare, & videre eum, vel dominari ejus? ſi non tranſierit anguſtum, in latitudinem quomodo venire poterit?

6 Item aliud: Civitas eſt ædificata, & poſita in loco campeſtri: eſt autem plena omnium bonorum.

7 Introitus ejus anguſtus & in præcipiti poſitus, ut eſſet a dextris quidem ignis, a ſiniſtris aqua alta:

8 Semita autem eſt una ſola inter eos poſita, hoc eſt, inter ignem & aquam, ut non capiat ſemita, niſi ſolummodo veſtigium hominis.

9 Si autem dabitur civitas homini in hæreditatem, ſi nunquam antepoſitum periculum pertranſierit quomodo accipiet hęreditatem ſuam?

10 Et dixi: Sic, Domine. Et dixit ad me: Sic eſt & Iſrael pars.

11 Propter eos enim feci ſæculum, & quando tranſgreſſus eſt Adam conſtitutiones meas, judicatum eſt quod factum eſt.

12 Et facti ſunt introitus hujus ſæculi anguſti, & dolentes, & laborioſi: pauci autem, & mali, & periculorum pleni, & labore magnopere fulti.

13 Nam majoris ſæculi introitus ſpatioſi, & ſecuri, & facientes immortalitatis fructum.

14 Si ergo ingredientes non fuerunt ingreſſi qui vivunt, anguſta & vana hæc: non poterunt recipere quæ ſunt repoſita.

15 Nunc ergo quare tu conturbaris, cum ſis corruptibilis? & quid moveris tu, cum ſis mortalis?

16 Et quare non accepiſti in corde tuo quod eſt futurum, ſed quod in præſenti?

17 Reſpondi & dixi: Dominator Domine, ecce diſpoſuiſti lege tua, quoniam juſti hæreditabunt hæc, impii autem peribunt.

18 Juſti autem ferent anguſta, ſperantes ſpatioſa; qui enim impie geſſerunt, & anguſta paſſi ſunt, & ſpatioſa non videbunt.

19 Et dixit ad me: Non eſt judex ſuper Deum, neque intelligens ſuper Altiſſimum.

20 Pereunt enim multi præſentes: quia negligitur quæ antepoſita eſt Dei lex.

21 Mandans enim mandavit Deus venientibus, quando venerunt, quid facientes viverent, & quid obſervantes non punirentur.

22 Hi autem non ſunt perſuaſi, & contradixerunt ei, & conſtituerunt ſibi cogitamen vanitatis,

23 Et proposuerunt sibi circumventiones delictorum, & superdixerunt Altissimo non esse, & vias ejus non cognoverunt,
24 Et legem ejus spreverunt, & sponsiones ejus abnegaverunt, & in legitimis ejus fidem non habuerunt, & opera ejus non perfecerunt;
25 Propter hoc, Esdra, vacua vacuis, & plena plenis.
26 Ecce tempus veniet, & erit quando venient signa quæ prædixi tibi, & apparebit sponsa, & apparescens ostendetur quæ nunc subducitur terra;
27 Et omnis qui liberatus est de prædictis malis, ipse videbit mirabilia mea.
28 Revelabitur enim filius meus JESUS cum his qui cum eo sunt, & jucundabuntur qui relicti sunt in annis quadringentis.
29 Et erit post annos hos, & morietur filius meus CHRISTUS, & omnes qui spiramentum habent homines:
30 Et convertetur sæculum in antiquum silentium diebus septem, sicut in prioribus judiciis, ita ut nemo derelinquatur.
31 Et erit post dies septem, & excitabitur quod nondum vigilat sæculum, & morietur corruptum:
32 Et terra reddet quæ in ea dormiunt, & pulvis quę in eo silentio habitant, & promptuaria reddent quæ eis commendatæ sunt animæ.
33 Et revelabitur Altissimus super sedem judicii, & pertransibunt miseriæ, & longanimitas congregabitur.
34 Judicium autem solum remanebit, veritas stabit, & fides convalescet,
35 Et opus subsequetur, & merces ostendetur, & justitiæ vigilabunt, & injustitiæ non dominabuntur.
36 Et dixi: Primus Abraham propter Sodomitas oravit, & Moyses pro patribus qui in deserto peccaverunt,
37 Et qui post eum pro Israel in diebus Achaz, & Samuelis,
38 Et David pro confractione, & Salomon pro eis qui venerunt in sanctificationem:
39 Et Elias pro his qui pluviam acceperunt, & pro mortuo ut viveret:
40 Et Ezechias pro populo in diebus Sennacherib, & multi pro multis.
41 Si ergo modo quando corruptibile increvit, & injustitia multiplicata est, & oraverunt justi pro impiis, quare & nunc sic non erit?
42 Et respondit ad me, & dixit: Præsens sæculum non est finis, gloria in eo frequens manet: propter hoc oraverunt pro invalidis.
43 Dies enim judicii erit finis temporis hujus, & initium temporis futuræ immortalitatis, in quo transivit corruptela:
44 Soluta est intemperantia, abscissa est incredulitas: crevit autem justitia, orta est veritas;
45 Tunc enim nemo poterit salvare eum qui periit, neque demergere qui vicit. Et respondi,
46 Et dixi: Hic est sermo meus primus & novissimus, quoniam melius erat non dare terram Adam, vel cum jam dedisset, coercere eum ut non peccaret.
47 Quid enim prodest hominibus in præsenti vivere in tristitia, & mortuos sperare punitionem?
48 O tu quid fecisti Adam? Si enim tu peccasti, non est factus solius tuus casus, sed & noster qui ex te advenimus.
49 Quid enim prodest nobis, si promissum est nobis immortale tempus; nos autem mortalia opera egimus?
50 Et quoniam prædicta est nobis perennis spes, nos vero pessimi vani facti sumus.
51 Et quoniam reposita sunt nobis habitacula sanitatis & securitatis: nos vero male conversati sumus.
52 Et quoniam reposita est gloria Altissimi protegere eos qui tarde conversati sunt: nos autem pessimis viis ambulavimus.
53 Et quoniam ostendetur paradisus, cujus fructus incorruptus perseverat, in quo est securitas & medela:
54 Nos vero non ingrediemur; in ingratis enim locis conversati sumus.
55 Et quoniam super stellas fulgebunt facies eorum qui abstinentiam habuerunt: nostræ autem facies super tenebras nigræ;
56 Non enim cogitavimus viventes quando iniquitatem faciebamus, quod incipiemus post mortem pati.
57 Et respondit, & dixit: Hoc est cogitamentum certaminis quod certabit qui super terram natus est homo,
58 Ut si victus fuerit, patiatur quod dixisti: si autem vicerit, recipiet quod dico:
59 Quoniam hæc est vita, quam Moyses dixit cum viveret, ad populum, dicens: Elige tibi vitam, ut vivas.
60 Non crediderunt autem ei, sed nec post eum prophetis: sed nec mihi qui locutus sum ad eos;
61 Quoniam non esset tristitia in perditionem eorum, sicut futurum est gaudium super eos, quibus persuasa est salus.
62 Et respondi, & dixi: Scio Domine, quoniam vocatus est Altissimus misericors in eo, quod misereatur his qui nondum in sæculo advenerunt,
63 Et quod miseretur illis qui conversionem faciunt in lege ejus:
64 Et longanimis est, quoniam longanimitatem præstat his qui peccaverunt quasi suis operibus:
65 Et munificus est, quoniam quidem donare vult pro exigentiis.
66 Et multæ misericordiæ, quoniam multiplicat magis misericordias his qui præsentes sunt, & qui præterierunt, & qui futuri sunt.
67 Si enim non multiplicaverit misericordias suas, non vivificabitur sæculum cum his qui inhæreditabunt in eo.
68 Et donat: quoniam si non donaverit de bonitate sua, ut alleventur hi qui iniquitatem fecerunt, de suis iniquitatibus non poterit decies millesima pars vivificari hominum.
69 Et judex si non ignoverit his qui curati sunt verbo ejus, & deleverit multitudinem contentionum, non fortassis derelinquerentur in innumerabili multitudine, nisi pauci valde.

CAPUT VIII.

Deus in hoc sæculo misericors agnoscitur propter peccatores; plurimi tamen damnantur: at justis præmia sunt reposita.

1 ET respondit ad me, & dixit: Hoc sæculum fecit Altissimus propter multos, futurum autem propter paucos.
2 Dicam autem coram te similitudinem Esdra. Quomodo autem interrogabis terram, & dicet tibi, quoniam dabit terram multam magis unde fiat fictile, parvum autem pulverem unde aurum fit: sic & actus præsentis sæculi.
3 Multi quidem creati sunt, pauci autem salvabuntur.
4 Et respondi, & dixi: Absorbe ergo anima sensum, & devora quod sapit;
5 Convenisti enim obaudire, & prophetare volens. Nec enim tibi datum est spatium, nisi solummodo vivere.
6 O Domine, si non permittes servo tuo, ut oremus coram te, & des nobis semen cordi, & sensui culturam, unde fructus fiat, unde vivere possit omnis corruptus, qui portabit locum hominis?
7 Solus enim es, & una plasmatio nos sumus manuum tuarum, sicut locutus es:
8 Et quomodo nunc in matrice plasmatum est corpus, & præstas membra: conservatur in igne & aqua tua creatio: & novem mensibus patitur tua plasmatio tuam creaturam quæ in ea creata est:
9 Ipsum autem quod servat, & quod servatur, utraq; servabuntur: servataque quandoq; iterum reddit matrix, quæ in ea creverunt.
10 Imperasti enim ex ipsis membris, hoc est mamillis præbere lac fructui mamillarum,
11 Ut nutriatur id quod plasmatum est usque in tempus aliquod, & postea disponas eum tuæ misericordiæ.
12 Enutristi eum tua justitia, & erudisti eum in lege tua, & corripuisti eum tuo intellectu:
13 Et mortificabis eum, ut tuam creaturam: & vivificabis eum, ut opus tuum.
14 Si ergo perdideris eum, qui tantis labo-

ribus plaſmatus eſt : tuo juſſu facile eſt or-
dinari, ut & id quod fiebat ſervaretur.
15 Et nunc Domine dicam, de omni ho-
mine tu magis ſcis: de populo autem tuo,
ob quem doleo:
16 Et de hæreditate tua, propter quam lu-
geo: & propter Iſrael, propter quem triſtis
ſum: & de Jacob, propter quem doleo:
17 Ideo incipiam orare coram te pro me,
& pro eis: quoniam video lapſus noſtros qui
inhabitamus terram.
18 Sed audivi celeritatem judicis qui fu-
turus eſt.
19 Ideo audi vocem meam, & intellige
ſermonem meum, & loquar coram te.
20 Initium verborum Eſdræ priuſquam aſſu-
meretur: & dixi, Dñe, qui inhabitas ſæcu-
lum, cujus oculi elevati in ſuperna & aere:
21 Et cujus thronus inæſtimabilis, & glo-
ria incomprehenſibilis: cui aſtat exercitus
Angelorum cum tremore,
22 Quorum ſervatio in vento & igni con-
vertitur: cujus verbum verum, & dicta per-
ſeverantia:
23 Cujus juſſio fortis, & diſpoſitio terri-
bilis: cujus aſpectus areſacit abyſſos, & in-
dignatio tabeſcere facit montes, & veritas
teſtificatur:
24 Exaudi orationem ſervi tui, & auribus
percipe precationem figmenti tui.
25 Dum enim vivo, loquar: & dum ſapio,
reſpondebo:
26 Nec reſpicias populi tui delicta, ſed
qui tibi in veritate ſerviunt.
27 Nec intendas impia gentium ſtudia, ſed
qui tua teſtimonia cum doloribus cuſtodierunt.
28 Nec cogites qui in conſpectu tuo falſe
converſati ſunt, ſed memorare qui ex volun-
tate tua timorem cognoverunt.
29 Neque volueris perdere, qui pecudum
mores habuerunt: ſed reſpicias eos qui legem
tuam ſplendide docuerunt.
30 Nec indigneris eis qui beſtiis pejores ju-
dicati ſunt: ſed diligas eos qui ſemper in tua
juſtitia confidunt, & gloria.
31 Quoniam nos & patres noſtri talibus mor-
bis languemus; tu autem propter nos peccato-
res miſericors vocaberis.
32 Si enim deſideraveris ut noſtri miſerea-
ris, tunc miſericors vocaberis, nobis autem
non habentibus opera juſtitiæ.
33 Juſti enim, quibus ſunt opera multa re-
poſita, ex propriis operibus recipient merce-
dem.
34 Quid eſt enim homo, ut ei indigneris, aut
genus corruptibile, ut ita amarus ſis de ipſo?
35 In veritate enim nemo de genitis eſt,
qui non impie geſſit, & de confitentibus qui
non deliquit.
36 In hoc enim annuntiabitur juſtitia tua,
& bonitas tua Domine, cum miſertus fueris
eis qui non habent ſubſtantiam bonorum o-
perum.
37 Et reſpondit ad me, & dixit: Recte locutus
es aliqua: & juxta ſermones tuos, ſic & fiet.
38 Quoniam non vere cogitabo ſuper plaſ-
ma eorum qui peccaverunt ante mortem,
ante judicium, ante perditionem:
39 Sed jucundabor ſuper juſtorum figmen-
tum, & memorabor peregrinationis quoque,
& ſalvationis, & mercedis receptionis.
40 Quomodo ergo locutus ſum, ſic & eſt.
41 Sicut enim agricola ſerit ſuper terram ſe-
mina multa, & plantationes multitudinis plan-
tat, ſed non in tempore omnia quæ ſeminata
ſunt, ſalvantur; ſed nec omnia quæ plantata
ſunt, radicabunt: ſic & qui in ſæculo ſemi-
nati ſunt, non omnes ſalvabuntur.
42 Et reſpondi, & dixi: Si inveni gra-
tiam, loquar.
43 Quomodo ſemen agricolæ ſi non aſcen-
derit aut non acceperit pluviam tuam in
tempore, aut ſi corruptum fuerit multitu-
dine pluviæ,
44 Sic perit: & ſimiliter homo qui manibus
tuis plaſmatus eſt, & tu ei imago nominatus:
quoniam ſimilatus es ei, propter quem omnia
plaſmaſti, & ſimilaſti ſemini agricolæ.
45 Non iraſcaris ſuper nos, ſed parce po-
pulo tuo, & miſerere hæreditati tuæ. Tu au-
tem creaturæ tuæ miſereris.
46 Et reſpondit ad me, & dixit: Quæ ſunt præ-
ſentia præſentibus, & quæ futura futuris?
47 Multum enim tibi reſtat, ut poſſis dili-
gere meam creaturam ſuper me: tibi autem
frequenter & ipſi proximavi, injuſtis autem
numquam.
48 Sed & in hoc mirabilis es coram Altiſ-
ſimo,
49 Quoniam humiliaſti te ſicut decet te:
& non judicaſti te, ut inter juſtos plurimum
glorificeris.
50 Propter quod miſeriæ multę & miſerabiles
efficientur eis qui habitant ſæculum in noviſ-
ſimis: quia in multa ſuperbia ambulaverunt.
51 Tu autem pro te intellige, & de ſimi-
libus tuis inquire gloriam.
52 Vobis enim apertus eſt paradiſus, planta-
ta eſt arbor vitæ, præparatum eſt futurum
tempus, præparata eſt abundantia, ædificata
eſt civitas, probata eſt requies, perfecta eſt
bonitas & perfecta ſapientia.
53 Radix mali ſignata eſt a vobis, infirmi-
tas, & tinea a vobis abſconſa eſt: & in in-
fernum fugit corruptio in oblivione.
54 Tranſierunt dolores, & oſtenſus eſt in
fine theſaurus immortalitatis.
55 Noli ergo adjicere inquirendo de mul-
titudine eorum qui pereunt.
56 Nam & ipſi accipientes libertatem, ſpre-
verunt Altiſſimum, & legem ejus contempſe-
runt, & vias ejus dereliquerunt.
57 Adhuc autem juſtos ejus conculcaverunt.
58 Et dixerunt in corde ſuo non eſſe Deum;
& quidem ſcientes quoniam moriuntur.
59 Sicut enim vos ſuſcipient quæ prædicta
ſunt: ſic eos ſitis, & cruciatus, quæ præparata
ſunt; non enim voluit hominem diſperdi.
60 Sed & ipſi qui creati ſunt, coinquinave-
runt nomen ejus qui fecit eos: & ingrati fue-
runt ei qui præparavit eis vitam.
61 Quapropter judicium meum modo ap-
propinquat.
62 Quæ non omnibus demonſtravi, niſi ti-
bi, & tibi ſimilibus paucis. Et reſpondi, &
dixi:
63 Ecce nunc Domine demonſtraſti mihi
multitudinem ſignorum, quæ incipies facere
in noviſſimis: ſed non demonſtraſti mihi
quo tempore.

CAPUT IX.

*Judicia Dei, ſicut & alia ejus opera egre-
gia, præcedent aliqua ſigna.*

1 ET reſpondit ad me, & dixit; Metiens
metire tempus in ſemetipſo: & erit
cum videris, quando tranſierit pars quædam
ſignorum quæ prædicta ſunt,
2 Tunc intelliges quoniam ipſum eſt tem-
pus, in quo incipiet Altiſſimus viſitare ſæcu-
lum quod ab eo factum eſt.
3 Et quando videbitur in ſæculo motio lo-
corum, & populorum turbatio,
4 Tunc intelliges quoniam de his erat Al-
tiſſimus locutus a diebus qui fuerunt ante te
ab initio.
5 Sicut enim omne quod factum eſt in ſæcu-
lo initium habet, pariter & conſummatio-
nem, & conſummatio eſt manifeſta:
6 Sic & Altiſſimi tempora initia habent ma-
nifeſta in prodigiis & virtutibus, & conſum-
mationes in actu & in ſignis.
7 Et erit; omnis qui ſalvus factus fuerit,
& qui poterit effugere per opera ſua, & per
fidem in qua credidiſtis,
8 Relinquetur de prædictis periculis, & vide-
bit ſalutare meum in terra mea, & in finibus
meis, quoniam ſanctificavi me a ſæculo.
9 Et tunc miſerebuntur qui nunc abuſi ſunt
vias meas: & in tormentis commorabuntur hi
qui eas projecerunt in contemptu.
10 Qui enim non cognoverunt me, viven-
tes beneficia conſecuti:
11 Et qui faſtidierunt legem meam, cum
adhuc erant habentes libertatem,
12 Et cum adhuc eſſet eis apertus pœniten-
tiæ locus, non intellexerunt, ſed ſpreverunt:

hos oportet poſt mortem in cruciamento co-
gnoſcere.
13 Tu ergo noli adhuc curioſus eſſe, quo-
modo impii cruciabuntur: ſed inquire quo-
modo juſti ſalvabuntur, & quorum ſæculum,
& propter quos ſæculum, & quando.
14 Et reſpondi, & dixi:
15 Olim locutus ſum, & nunc dico, & poſt-
ea dicam: quoniam plures ſunt qui pereunt,
quam qui ſalvabuntur:
16 Sicut multiplicatur fluctus ſuper guttam.
Et reſpondit ad me, & dixit:
17 Qualis ager, talia & ſemina: & quales
flores, tales & tincturæ: & qualis operator,
talis & creatio: & qualis agricola, talis cul-
tura: quoniam tempus erat ſæculi.
18 Et nunc cum eſſem parans eis, his qui
nunc ſunt, antequam fieret ſæculum, in quo
habitarent: & nemo mihi contradixit.
19 Tunc enim quiſque, & nunc creator in
mundo hoc parato, & meſſe indeficienti, & le-
ge inveſtigabili corrupti ſunt mores eorum.
20 Et conſideravi ſæculum, & ecce erat pe-
riculum propter cogitationes quæ in eo adve-
nerunt.
21 Et vidi, & peperci ei valde: & ſerva-
vi mihi acinum de botro, & plantationem
de tribu multa.
22 Pereat ergo multitudo quæ ſine cauſa na-
ta eſt, & ſervetur acinus meus, & plantatio
mea: quia cum multo labore perfeci.
23 Tu autem ſi adhuc intromittas ſeptem
dies alios, ſed non jejunabis in eis.
24 Ibis in campum florum, ubi domus non
eſt ædificata: & manducabis ſolummodo de
floribus campi, & carnem non guſtabis, &
vinum non bibes, ſed ſolummodo flores:
25 Deprecare Altiſſimum ſine intermiſſio-
ne, & veniam, & loquar tecum.
26 Et profectus ſum, ſicut dixit mihi in
campum, qui vocatur Ardath, & ſedi ibi in
floribus. Et de herbis agri manducavi, & fa-
cta eſt eſca earum mihi in ſaturitatem.
27 Et factum eſt poſt dies ſeptem, & ego
diſcumbebam ſupra fœnum, & cor meum ite-
rum turbabatur ſicut ante.
28 Et apertum eſt os meum, & inchoavi di-
cere coram Altiſſimo, & dixi:
29 O Domine, te nobis oſtendens, oſten-
ſus es patribus noſtris in deſerto, quod non
calcatur, & infructuoſo, quando erant exeun-
tes de Ægypto: & dicens dixiſti,
30 Tu Iſrael audi me, & ſemen Jacob in-
tende ſermonibus meis.
31 Ecce enim ego ſemino in vobis legem
meam; & faciet in vobis fructum, & glorifi-
cabimini in eo per ſæculum.
32 Nam patres noſtri accipientes legem, non
ſervaverunt, & legitima mea non cuſtodie-
runt, & factus eſt fructus legis non parens;
nec enim poterat, quoniam tuus erat.
33 Nam qui acceperunt, perierunt, non cu-
ſtodientes quod in eis ſeminatum fuerat.
34 Et ecce, conſuetudo eſt, ut cum acce-
perit terra ſemen, vel navem mare, vel vas
aliquod eſcam vel potum: cum fuerit exter-
minatum id, in quo ſeminatum eſt, vel in
quod miſſum eſt,
35 Simul id quod ſeminatum, vel miſſum
eſt, vel quæ ſuſcepta ſunt, exterminantur,
& ſuſcepta jam non manent apud nos: ſed
nobis ſic non factum eſt.
36 Nos quidem qui legem accepimus pec-
cantes perivimus, & cor noſtrum quod ſuſce-
pit eam;
37 Nam lex non periit, ſed permanſit in
ſuo labore.
38 Et cum loquerer hæc in corde meo, re-
ſpexi oculis meis, & vidi mulierem in dexte-
ra parte, & ecce hæc lugebat, & plorabat cum
voce magna, & animo dolebat valde, & veſti-
menta ejus diſciſſa, & cinis ſuper caput ejus.
39 Et dimiſi cogitatus, in quibus eram co-
gitans, & converſus ſum ad eam, & dixi ei:
40 Ut quid fles? & quid doles animo? Et
dixit ad me:
41 Dimitte me Domine meus, ut defleam
me, & adjiciam dolorem: quoniam valde
amaro ſum animo & humiliata ſum valde.
42 Et dixi ei: Quid paſſa es? dic mihi. Et
dixit ad me:
43 Sterilis fui ego famula tua, & non pe-
peri, habens maritum annis triginta.
44 Ego enim per ſingulas horas, & per ſin-
gulos dies, & annos hos triginta deprecor Al-
tiſſimum nocte ac die.
45 Et factum eſt, poſt triginta annos exaudi-
vit me Deus ancillam tuam, & vidit humi-
litatem meam, & attendit tribulationi meæ,
& dedit mihi filium: & jucundata ſum ſuper
eum valde ego, & vir meus, & omnes cives
mei, & honorificabamus valde Fortem.
46 Et nutrivi eum cum labore multo.
47 Et factum eſt cum creviſſet, & veniſſet
accipere uxorem, feci diem epuli.

CAPUT X.

*Per mulierem flentem, rurſuſque refulgen-
tem, oſtenditur figurari Jeruſalem.*

1 ET factum eſt, cum introiſſet filius me-
us in thalamo ſuo, cecidit, & mor-
tuus eſt:
2 Et evertimus omnes lumina, & ſurrexe-
runt omnes cives mei ad conſolandum me, &
quievi uſque in alium diem uſque nocte.
3 Et factum eſt cum omnes quieviſſent ut me
conſolarentur ut quieſcerem: & ſurrexi nocte,
& fugi: & veni ſicut vides in hoc campo:
4 Et cogito jam non reverti in civitatem,
ſed hic conſiſtere, & neque manducare, ne-
que bibere, ſed ſine intermiſſione lugere, &
jejunare uſque dum moriar.
5 Et dereliqui ſermones in quibus eram, &
reſpondi cum iracundia ad eam, & dixi:
6 Stulta ſuper omnes mulieres, non vides
luctum noſtrum, & quæ nobis contingunt?
7 Quoniam Sion mater noſtra omni triſti-
tia contriſtatur, & humilitate humiliata eſt,
& luget validiſſime.
8 Et nunc quoniam omnes lugemus, & tri-
ſtes ſumus: quoniam omnes contriſtati ſu-
mus, tu autem contriſtaris in uno filio?
9 Interroga enim terram, & dicet tibi:
quoniam hæc eſt quæ debeat lugere caſum
tantorum ſuper eam germinantium.
10 Et ex ipſa ab initio omnes nati & alii ve-
nient: & ecce, pæne omnes in perditionem
ambulant, & exterminium fit multitudo eo-
rum.
11 Et quis ergo debet lugere magis, niſi hæc
quę tam magnam multitudinem perdidit, quam
tu, quæ pro uno doles? Si autem dicis mihi:
12 Quoniam non eſt planctus meus ſimilis
terræ: quoniam fructum ventris mei perdidi,
quem cum mœroribus peperi, & cum dolo-
ribus genui:
13 Terra autem ſecundum viam terræ, ab-
iitque in ea multitudo præſens, quo modo
evenit: & ego tibi dico:
14 Sicut tu cum labore peperiſti, ſic & ter-
ra dat fructum ſuum homini ab initio ei qui
fecit eam.
15 Nunc ergo retine apud temetipſam do-
lorem tuum, & fortiter fer qui tibi contige-
runt caſus.
16 Si enim juſtificaveris terminum Dei, &
conſilium ſuum recipies in tempore, & in
talibus collaudaberis.
17 Ingredere ergo in civitatem ad virum
tuum. Et dixit ad me:
18 Non faciam, neque ingrediar civitatem,
ſed hic moriar.
19 Et appoſui adhuc loqui ad eam, & dixi:
20 Noli facere hunc ſermonem, ſed conſenti
perſuadenti. Quot enim caſus Sion? Conſo-
lare propter dolorem Jeruſalem.
21 Vides enim quoniam ſanctificatio noſtra
deſerta effecta eſt, & altare noſtrum demoli-
tum eſt, & templum noſtrum deſtructum eſt,
22 Et pſalterium noſtrum humiliatum eſt,
& hymnus conticuit, & exultatio noſtra diſ-
ſoluta eſt, & lumen candelabri noſtri extin-
ctum eſt, & arca teſtamenti noſtri direpta eſt,
& ſancta noſtra contaminata ſunt, & nomen
quod invocatum eſt ſuper nos, pæne profana-
tum eſt: & liberi noſtri contumeliam paſſi
ſunt, & ſacerdotes noſtri ſuccenſi ſunt, &

Levitæ noſtri in captivitatem abierunt, & virgines noſtræ coinquinatæ ſunt, & mulieres noſtræ vim paſſæ ſunt, & juſti noſtri rapti ſunt, & parvuli noſtri perditi ſunt, & juvenes noſtri ſervierunt, & fortes noſtri invalidi facti ſunt:
23 Et quod omnium majus, ſignaculum Sion,
quoniam reſignata eſt de gloria ſua; nam & tradita eſt in manibus eorum qui nos oderunt.
24 Tu ergo excute tuam triſtitiam multam,
& depone abs te multitudinem dolorum, ut tibi repropitietur Fortis, & requiem faciet tibi Altiſſimus requietionem laborum.
25 Et factum eſt, cum loquebar ad eam, facies ejus fulgebat ſubito & ſpecies, coruſcus fiebat viſus ejus, ut eſſem pavens valde ad eam, & cogitarem quid eſſet hoc.
26 Et ecce, ſubito emiſit ſonitum vocis
magnum timore plenum, ut commoveretur terra a mulieris ſono; & vidi:
27 Et ecce, amplius mulier non comparebat mihi, ſed civitas ædificabatur, & locus demonſtrabatur de fundamentis magnis: & timui, & clamavi voce magna, & dixi:
28 Ubi eſt Uriel Angelus, qui a principio
venit ad me? quoniam ipſe me fecit venire in multitudine in exceſſu mentis hujus, & factus eſt finis meus in corruptionem, & oratio mea in improperium.
29 Et cum eſſem loquens ego hæc, ecce
venit ad me, & vidit me;
30 Et ecce eram poſitus ut mortuus, & intellectus meus alienatus erat, & tenuit dexteram meam, & confortavit me, & ſtatuit me ſuper pedes meos, & dixit mihi:
31 Quid tibi eſt? & quare conturbatus eſt
intellectus tuus, & ſenſus cordis tui? & quare conturbaris? Et dixi:
32 Quoniam dereliquiſti me, & ego quidem feci ſecundum ſermones tuos, & exivi in campum: & ecce vidi, & video quod non poſſum enarrare. Et dixit ad me:
33 Sta ut vir, & commonebo te. Et dixi:
34 Loquere Domine meus tu in me, noli
me derelinquere, ut non fruſtra moriar:
35 Quoniam vidi quæ non ſciebam, & audio quæ non ſcio.
36 Aut numquid ſenſus meus fallitur, &
anima mea ſomniat?
37 Nunc ergo deprecor te, ut demonſtres
ſervo tuo de exceſſu hoc. Et reſpondit ad me, & dixit:
38 Audi me & doceam te, & dicam tibi
de quibus times: quoniam Altiſſimus revelabit tibi myſteria multa.
39 Vidit rectam viam tuam, quoniam ſine
intermiſſione contriſtabaris pro populo tuo, & valde lugebas propter Sion.
40 Hic ergo intellectus viſionis quæ tibi
apparuit ante paululum.
41 Quam vidiſti lugentem, inchoaſti conſolari eam.
42 Nunc autem jam ſpeciem mulieris non
vides, ſed apparuit tibi civitas ædificari:
43 Et quoniam enarrabat tibi de caſu filii
ſui, hæc abſolutio eſt.
44 Hæc mulier quam vidiſti, hæc eſt Sion:
& quoniam dixit tibi quam & nunc conſpicies, ut civitatem ædificatam.
45 Et quoniam dixit tibi, quia ſterilis fuit
triginta annis: propter quod erant anni ſcilicet triginta, quando non erat in ea adhuc oblatio oblata.
46 Et factum eſt poſt annos triginta, ædificavit Salomon civitatem, & obtulit oblationes: tunc fuit quando peperit ſterilis filium.
47 Et quod tibi dixit, quoniam nutrivit eum
cum labore, hoc erat, habitatio in Jeruſalem.
48 Et quoniam dixit tibi, quod filius meus
veniens in ſuo thalamo mortuus eſſet, & contigiſſet ei caſus, hoc erat, quæ facta eſt ruina Jeruſalem:
49 Et ecce, vidiſti ſimilitudinem ejus: &
quoniam filium lugeret, inchoaſti conſolari eam: & de his quæ contigerunt, hæc erant tibi aperienda.
50 Et nunc videt Altiſſimus, quoniam ex
animo contriſtatus es, & quoniam ex toto corde pateris pro ea, oſtendit tibi claritatem gloriæ ejus, & pulchritudinem decoris ejus.
51 Propterea enim dixi tibi ut maneres in
campo ubi domus non eſt ædificata.
52 Sciebam enim ego, quoniam Altiſſimus
incipiebat tibi oſtendere hæc:
53 Propterea dixi tibi ut venires in agrum
ubi non eſt fundamentum ædificii.
54 Nec enim poterat opus ædificii hominis
ſuſtineri in loco, ubi incipiebatur Altiſſimi civitas oſtendi.
55 Tu ergo noli timere, neque expaveſcat
cor tuum: ſed ingredere, & vide ſplendorem & magnitudinem ædificii, quantum capax eſt tibi viſus oculorum videre:
56 Et poſt hæc audies quantum capit auditus aurium tuarum audire.
57 Tu enim beatus es præ multis, & vocatus
es apud Altiſſimum ſicut & pauci.
58 Nocte autem quæ in craſtinum futura
eſt, manebis hic:
59 Et oſtendit tibi Altiſſimus eas viſiones
ſupremorum, quæ faciet Altiſſimus his qui habitant ſuper terram a noviſſimis diebus.
60 Et dormivi illam noctem & aliam, ſicut dixerat mihi.

CAPUT XI.

Apparet Eſdræ in viſione aquila principatum univerſi uſurpans.

1 ET vidi ſomnium, & ecce aſcendebat
de mari aquila, cui erant duodecim alæ pennarum & capita tria.
2 Et vidi, & ecce expandebat alas ſuas in
omnem terram, & omnes venti cæli inſufflabant in eam, & colligebantur.
3 Et vidi, & de pennis ejus naſcebantur
contrariæ pennæ, & ipſæ fiebant in pennaculis minutis & modicis.
4 Nam capita ejus erant quieſcentia, &
dimidium caput erat majus aliorum capitum, ſed ipſa quieſcebat cum eis.
5 Et vidi, & ecce aquila volavit in pennis ſuis, & regnavit ſuper terram, & ſuper eos qui habitant in ea.
6 Et vidi, quoniam ſubjecta erant ei omnia
ſub cælo, & nemo illi contradicebat, neque unus de creatura quæ eſt ſuper terram.
7 Et vidi, & ecce ſurrexit aquila ſuper ungues ſuos, & miſit vocem pennis ſuis, dicens:
8 Nolite omnes ſimul vigilare, dormite unuſquiſque in loco ſuo, & per tempus vigilate.
9 Capita autem in noviſſimo ſerventur.
10 Et vidi, & ecce vox non exibat de capitibus ejus, ſed de medietate corporis ejus.
11 Et numeravi contrarias pennas ejus, &
ecce ipſæ erant octo.
12 Et vidi, & ecce a dextera parte ſurrexit
una penna, & regnavit ſuper omnem terram.
13 Et factum eſt cum regnaret, venit ei finis,
& non apparuit locus ejus: & ſequens exurrexit, & regnabat: ipſa multum tenuit tempus.
14 Et factum eſt cum regnaret, & veniebat finis ejus, ut non appareret ſicut prior.
15 Et ecce, vox emiſſa eſt illi, dicens:
16 Audi tu quæ tanto tempore tenuiſti
terram. Hæc annuntio tibi, antequam incipias non apparere.
17 Nemo poſt te tenebit tempus tuum, ſed
nec dimidium ejus.
18 Et levavit ſe tertia, & tenuit principatum
ſicut & priores: & non apparuit & ipſa.
19 Et ſic contingebat omnibus aliis ſingulatim principatum gerere, & iterum nuſquam comparere.
20 Et vidi, & ecce in tempore ſequentes pennæ erigebantur a dextera parte, ut tenerent & ipſæ principatum: & ex his erant quæ tenebant, ſed tamen ſtatim non comparebant.
21 Nam & aliquæ ex eis erigebantur, ſed
non tenebant principatum.
22 Et vidi poſt hæc, & ecce non comparuerunt duodecim pennæ, & duo pennacula:
23 Et nihil ſupererat in corpore aquilæ, niſi
duo capita quieſcentia, & ſex pennacula.
24 Et vidi, & ecce ſex pennaculis diviſæ
ſunt duæ, & manſerunt ſub capite, quod eſt ad dexteram partem. Nam quatuor manſerunt in loco ſuo.

25 Et vidi, & ecce ſubalares cogitabant ſe erigere, & tenere principatus.

26 Et vidi, & ecce una erecta eſt, ſed ſtatim non comparuit.

27 Et ſecundæ velocius, quam priores, non comparuerunt.

28 Et vidi, & ecce duæ quæ ſuperaverunt, apud ſemetipſas cogitabant & ipſæ regnare:

29 Et in eo cum cogitarent, ecce unum quieſcentium capitum quod erat medium, evigilabat; hoc enim erat duorum capitum majus.

30 Et vidi quoniam completa ſunt duo capita ſecum:

31 Et ecce converſum eſt caput cum his qui cum eo erant, & comedit duas ſubalares quæ cogitabant regnare.

32 Hoc autem caput perconterruit omnem terram, & dominabatur in ea his, qui habitant terram cum labore multo, & potentatum tenuit orbis terrarum ſuper omnes alas quæ fuerunt.

33 Et vidi poſt hæc, & ecce medium caput ſubito non comparuit, & hoc ſicut alæ.

34 Superaverunt autem duo capita, quæ & ipſa ſimiliter regnaverunt ſuper terram, & ſuper eos qui habitant in ea.

35 Et vidi, & ecce devoravit caput a dextera parte illud quod a læva.

36 Et audivi vocem dicentem mihi: Conſpice contra te, & conſidera quod vides.

37 E vidi, & ecce ſicut leo concitatus de ſilva rugiens: & vidi quoniam emittebat vocem hominis ad aquilam. Et dixit, dicens:

38 Audi tu, & loquar ad te, & dicet Altiſſimus tibi:

39 Nonne tu es qui ſuperaſti de quatuor animalibus, quæ feceram regnare in ſæculo meo, & ut per eos veniret finis temporum eorum?

40 Et quartus veniens devicit omnia animalia quæ tranſierunt, & potentatu tenuit ſæculum cum tremore multo, & omnem orbem cum labore peſſimo, & inhabitavit tot temporibus orbem terrarum cum dolo.

41 Et judicaſti terram non cum veritate.

42 Tribulaſti enim manſuetos, & læſiſti quieſcentes, & dilexiſti mendaces, & deſtruxiſti habitationes eorum qui fructificabant, & humiliaſti muros eorum qui te non nocuerunt.

43 Et aſcendit contumelia tua uſque ad Altiſſimum, & ſuperbia tua ad Fortem.

44 Et reſpexit Altiſſimus ſuperba tempora, & ecce finita ſunt, & ſcelera ejus completa ſunt.

45 Propterea non appareas tu aquila: & alæ tuæ horribiles, & pennacula tua peſſima, & capita tua maligna, & ungues tui peſſimi, & omne corpus tuum vanum,

46 Uti refrigeretur omnis terra, & revertatur liberata de tua vi, & ſperet judicium & miſericordiam ejus qui fecit eam.

CAPUT XII.

Ad Eſdræ orationem hujus viſionis datur explicatio cum membris ipſius.

1 ET factum eſt, dum loqueretur leo verba hæc ad aquilam: & vidi,

2 Et ecce quod ſuperaverat caput, & non comparuerunt quatuor alæ illæ quæ ad eum tranſierunt, & erectæ ſunt ut regnarent: & erat regnum eorum exile, & tumultu plenum.

3 Et vidi, & ecce ipſa non apparebant, & omne corpus aquilæ incendebatur, & expaveſcebat terra valde, & ego a tumultu & exceſſu mentis, & a magno timore vigilavi, & dixi ſpiritui meo:

4 Ecce tu præſtitiſti mihi hoc in eo, quod ſcrutaris vias Altiſſimi.

5 Ecce adhuc fatigatus ſum animo, & ſpiritu meo invalidus ſum valde, & nec modica eſt in me virtus a multo timore, quam expavi nocte hac.

6 Nunc ergo orabo Altiſſimum, ut me confortet uſque in finem.

7 Et dixi: Dominator Domine, ſi inveni gratiam ante oculos tuos, & ſi juſtificatus ſum apud te præ multis, & ſi certe aſcendit deprecatio mea ante faciem tuam,

8 Conforta me, & oſtende ſervo tuo mihi interpretationem & diſtinctionem viſus horribilis hujus, ut pleniſſime conſoleris animam meam.

9 Dignum enim me habuiſti oſtendere mihi temporum noviſſima. Et dixit ad me:

10 Hæc eſt interpretatio viſionis hujus.

11 Aquilam quam vidiſti aſcendentem de mari, hoc eſt regnum quod viſum eſt in viſione Danieli fratri tuo.

12 Sed non eſt illi interpretatum, quoniam ego nunc tibi interpretor.

13 Ecce dies veniunt, & exurget regnum ſuper terram, & erit timor acrior omnium regnorum quæ fuerunt ante eum.

14 Regnabunt autem in ea reges duodecim, unus poſt unum.

15 Nam ſecundus incipiet regnare, & ipſe tenebit amplius tempus præ duodecim.

16 Hæc eſt interpretatio duodecim alarum quas vidiſti.

17 Et quam audiſti vocem quæ locuta eſt, non de capitibus ejus exeuntem, ſed de medio corporis ejus,

18 Hæc eſt interpretatio: Quoniam poſt tempus regni illius naſcentur contentiones non modicæ, & periclitabitur ut cadat: & non cadet tunc, ſed iterum conſtituetur in ſuum initium.

19 Et quoniam vidiſti ſubalares octo cohærentes alis ejus,

20 Hæc eſt interpretatio: Exurgent in ipſo octo reges, quorum erunt tempora levia, & anni citati, & duo quidem ex ipſis perient.

21 Appropinquante autem tempore medio, quatuor ſervabuntur in tempore, cum incipiet appropinquare tempus ejus ut finiatur: duo vero in finem ſervabuntur.

22 Et quoniam vidiſti tria capita quieſcentia,

23 Hæc eſt interpretatio: In noviſſimis ejus ſuſcitabit Altiſſimus tria regna, & revocabit in ea multa, & dominabuntur terram,

24 Et qui habitant in ea, cum labore multo ſuper omnes qui fuerunt ante hos: propter hoc ipſi vocati ſunt capita aquilæ.

25 Iſti enim erunt qui recapitulabunt impietates ejus, & qui perficient noviſſima ejus.

26 Et quoniam vidiſti caput majus non apparens, hæc eſt interpretatio ejus: Quoniam unus ex eis ſuper lectum ſuum morietur, & tamen cum tormentis.

27 Nam duo qui perſeveraverint, gladius eos comedet.

28 Unius enim gladius comedet qui cum eo: ſed tamen hic gladio in noviſſimis cadet.

29 Et quoniam vidiſti duas ſubalares trajicientes ſuper caput, quod eſt in dextera parte,

30 Hæc eſt interpretatio: Hi ſunt quos conſervavit Altiſſimus in finem ſuum, hoc eſt regnum exile, & turbationis plenum.

31 Sicut vidiſti & leonem, quem vidiſti de ſilva evigilantem, & rugientem, & loquentem ad aquilam, & arguentem eam, & injuſtitias ipſius per omnes ſermones ejus ſicut audiſti:

32 Hic eſt ventus quem ſervavit Altiſſimus in finem ad eos, & impietates ipſorum: & arguet illos, & incutiet coram ipſis diſceptiones eorum.

33 Statuet enim eos in judicio vivos: & erit, cum arguerit eos, tunc corripiet eos.

34 Nam reſiduum populum meum liberabit cum miſeria, qui ſalvati ſunt ſuper fines meos, & jucundabit eos, quoadusque veniet finis, dies judicii, de quo locutus ſum tibi ab initio.

35 Hoc ſomnium quod vidiſti, & hæ interpretationes.

36 Tu ergo ſolus dignus fuiſti ſcire Altiſſimi ſecretum hoc.

37 Scribe ergo omnia iſta in libro quæ vidiſti, & pone ea in loco abſcondito:

38 Et docebis ea ſapientes de populo tuo, quorum corda ſcis poſſe capere, & ſervare ſecreta hæc.

39 Tu autem adhuc ſuſtine hic alios dies ſeptem, ut tibi oſtendatur quidquid viſum fuerit Altiſſimo oſtendere tibi.

40 Et profectus eſt a me. Et factum eſt, cum audiſſet omnis populus, quoniam pertranſierunt ſeptem dies, & ego non fuiſſem reverſus in civitatem, & congregavit ſe omnis a minimo uſque ad maximum: & venit ad me, & dixerunt mihi dicentes:

41 Quid peccavimus tibi, & quid injuſte egimus in te, quoniam derelinquens nos ſediſti in loco hoc?
42 Tu enim nobis ſuperes ſolus ex omnibus populis, ſicut botrus de vinea, & ſicut lucerna in loco obſcuro, & ſicut portus & navis ſalvata a tempeſtate.
43 Aut non ſufficiunt nobis mala quæ contingunt?
44 Si ergo tu nos dereliqueris, quanto nobis erat melius, ſi eſſemus ſuccenſi & nos cum incendio Sion?
45 Nec enim nos ſumus meliores eorum qui ibi mortui ſunt. Et ploraverunt voce magna. Et reſpondi ad eos, & dixi:
46 Confide Iſrael, & noli triſtari tu domus Jacob.
47 Eſt enim memoria veſtri coram Altiſſimo, & Fortis non eſt oblitus veſtri in tentatione.
48 Ego enim non dereliqui vos, neque exceſſi a vobis: ſed veni in hunc locum, ut deprecarer pro deſolatione Sion, ut quærerem miſericordiam pro humilitate ſanctificationis veſtræ.
49 Et nunc ite unuſquiſque veſtrum in domum ſuam, & ego veniam ad vos poſt dies iſtos.
50 Et profectus eſt populus, ſicut dixi ei, in civitatem:
51 Ego autem ſedi in campo ſeptem diebus, ſicut mihi mandavit: & manducabam de floribus ſolummodo agri, de herbis facta eſt eſca mihi in diebus illis.

CAPUT XIII.

Altera viſio Eſdræ oſtenditur cum ipſius interpretatione.

1 ET factum eſt poſt dies ſeptem, & ſomniavi ſomnium nocte.
2 Et ecce de mari ventus exurgebat, ut conturbaret omnes fluctus ejus.
3 Et vidi, & ecce convaleſcebat ille homo cum millibus cæli: & ubi vultum ſuum vertebat ut conſideraret, tremebant omnia quæ ſub eo videbantur:
4 Et ubicumque exibat vox de ore ejus, ardeſcebant omnes qui audiebant voces ejus, ſicut quieſcit terra quando ſenſerit ignem.
5 Et vidi poſt hæc, & ecce congregabatur multitudo hominum, quorum non erat numerus, de quatuor ventis cæli, ut debellarent hominem qui aſcenderat de mari.
6 Et vidi, & ecce ſibimetipſi ſculpſerat montem magnum, & volavit ſuper eum.
7 Ego autem quæſivi videre regionem vel locum, unde ſculptus eſſet mons, & non potui.
8 Et poſt hæc vidi, & ecce omnes qui congregati ſunt ad eum, ut expugnarent eum, timebant valde, tamen audebant pugnare.
9 Et ecce, ut vidit impetum multitudinis venientis, non levavit manum ſuam, neque frameam tenebat, neque aliquod vas bellicoſum, niſi ſolummodo ut vidi,
10 Quoniam emiſit de ore ſuo ſicut flatum ignis, & de labiis ejus ſpiritus flammæ, & de lingua ejus emittebat ſcintillas & tempeſtates, & commiſta ſunt omnia ſimul, hic flatus ignis, & ſpiritus flammæ, & multitudo tempeſtatis:
11 Et concidit ſuper multitudinem in impetu, quæ præparata erat pugnare, & ſuccendit omnes, ut ſubito nihil videretur de innumerabili multitudine, niſi ſolummodo pulvis, & fumi odor: & vidi, & extimui.
12 Et poſt hæc vidi ipſum hominem deſcendentem de monte, & vocantem ad ſe multitudinem aliam pacificam:
13 Et accedebat ad eum vultus hominum multorum quorumdam gaudentium, quorumdam triſtantium: aliqui vero alligati, aliqui adducentes ex eis, qui offerebantur: & ægrotavi a multitudine pavoris, & expergefactus ſum, & dixi:
14 Tu ab initio demonſtraſti ſervo tuo mirabilia hæc, & dignum me habuiſti, ut ſuſciperes deprecationem meam:
15 Et nunc demonſtra mihi adhuc interpretationem ſomnii hujus.
16 Sicut enim exiſtimo in ſenſu meo, væ qui derelicti fuerint in diebus illis: & multo plus væ his qui non ſunt derelicti.
17 Qui enim non ſunt derelicti, triſtes erant.
18 Intelligo nunc quæ ſunt repoſita in noviſſimis diebus, & occurrent eis, ſed & his qui derelicti ſunt.
19 Propter hoc venerunt enim in pericula magna, & neceſſitates multas, ſicut oſtendunt ſomnia hæc.
20 Attamen facilius eſt periclitantem venire in hunc, quam pertranſire, ſicut nubem a ſæculo, & nunc videre quæ contingunt in noviſſimo. Et reſpondit ad me, & dixit:
21 Et viſionis interpretationem dicam tibi: & de quibus locutus es adaperiam tibi:
22 Quoniam de his dixiſti qui derelicti ſunt: hæc eſt interpretatio:
23 Qui aufert periculum illo tempore, hic ſe cuſtodivit: qui in periculo inciderunt, hi ſunt qui habent opera & fidem ad Fortiſſimum.
24 Scito ergo, quoniam magis beatificati ſunt qui derelicti, ſuper eos qui mortui ſunt.
25 Hæ interpretationes viſionis, quia vidiſti virum aſcendentem de corde maris,
26 Ipſe eſt quem conſervat Altiſſimus multis temporibus, qui per ſemetipſum liberabit creaturam ſuam: & ipſe diſponet qui derelicti ſunt.
27 Et quoniam vidiſti de ore ejus exire ut ſpiritum, & ignem, & tempeſtatem:
28 Quoniam non tenebat frameam, neque vas bellicoſum: corrupit enim impetus ejus multitudinem, quæ venerat expugnare eum; hæc eſt interpretatio:
29 Ecce dies veniunt, quando incipiet Altiſſimus liberare eos, qui ſuper terram ſunt:
30 Et veniet in exceſſu mentis ſuper eos qui inhabitant terram.
31 Et alii alios cogitabunt debellare: civitas civitatem, & locus locum, & gens adverſus gentem, & regnum adverſus regnum.
32 Et erit, cum fient hæc, & contingent ſigna quæ ante oſtendi tibi: & tunc revelabitur filius meus, quem vidiſti ut virum aſcendentem.
33 Et erit quando audierint omnes gentes vocem ejus, & derelinquet unuſquiſque in regione ſua bellum ſuum, quod habent ad alterutrum:
34 Et colligetur in unum multitudo innumerabilis, ſicut volentes venire, & expugnare eum.
35 Ipſe autem ſtabit ſuper cacumen montis Sion.
36 Sion autem veniet, & oſtendetur omnibus parata & ædificata, ſicut vidiſti montem ſculpi ſine manibus.
37 Ipſe autem filius meus arguet quæ adinvenerunt Gentes, impietates eorum has, quæ tempeſtati appropinquaverunt propter mala cogitamenta eorum, & cruciamenta quibus incipient cruciari:
38 Quæ aſſimilatæ ſunt flammæ, & perdet eos ſine labore per legem, quæ igni aſſimilata eſt.
39 Et quoniam vidiſti eum colligentem ad ſe aliam multitudinem pacificam,
40 Hæ ſunt decem tribus, quæ captivæ factæ ſunt de terra ſua in diebus Oſee regis, quem captivum duxit Salmanaſar rex Aſſyriorum: & tranſtulit eos trans flumen, & tranſlati ſunt in terram aliam.
41 Ipſi autem ſibi dederunt conſilium hoc, ut derelinquerent multitudinem gentium, & proficiſcerentur in ulteriorem regionem, ubi numquam inhabitavit genus humanum:
42 Vel ibi obſervare legitima ſua, quæ non fuerant ſervantes in regione ſua.
43 Per introitus autem anguſtos fluminis Euphratem introierunt.
44 Fecit enim eis tunc Altiſſimus ſigna, & ſtatuit venas fluminis uſquequo tranſirent.
45 Per eam enim regionem erat via multa itineris, anni unius & dimidii: nam regio illa vocatur Arſareth.
46 Tunc inhabitaverunt ibi uſque in noviſſimo tempore: & nunc iterum cum cœperint venire,
47 Iterum Altiſſimus ſtatuet venas fluminis,

ut possint transire: propter hæc vidisti multitudinem cum pace.

48 Sed & qui derelicti sunt de populo tuo, hi sunt qui inveniuntur intra terminum meum.

49 Factum erit ergo, quando incipiet perdere multitudinem earum, quæ collectæ sunt gentes, proteget eos qui superaverunt populum:

50 Et tunc ostendet eis multa plurima portenta.

51 Et dixi ego: Dominator Domine, hoc mihi ostende, propter quod vidi virum ascendentem de corde maris. Et dixit mihi:

52 Sicut non potes hæc vel scrutari, vel scire, quæ sunt in profundo maris; sic non poterit quisquam super terram videre filium meum, vel eos qui cum eo sunt, nisi in tempore diei.

53 Hæc est interpretatio somnii quod vidisti, & propter quod illuminatus es hic solus.

54 Dereliquisti enim tuam, & circa meam vacasti legem, & quæsisti.

55 Vitam enim tuam disposuisti in sapientia, & sensum tuum vocasti matrem:

56 Et propter hoc ostendi tibi merces apud Altissimum: erit enim post alios tres dies, ad te alia loquar, & exponam tibi gravia & mirabilia.

57 Et profectus sum, & transii in campum, multum glorificans & laudans Altissimum de mirabilibus, quæ per tempus faciebat:

58 Et quoniam gubernat ipsum, & quæ sunt in temporibus illata, & sedi ibi tribus diebus.

CAPUT XIV.

Apparet Dominus Esdræ in rubo, & futura quædam arcana revelat.

1 ET factum est tertio die, & ego sedebam sub quercu.

2 Et ecce vox exivit contra me de rubo, & dixit: Esdra, Esdra. Et dixi: Ecce ego, Dñe. Et surrexi super pedes meos. Et dixit ad me:

3 Revelans revelatus sum super rubum, & locutus sum Moysi, quando populus meus serviebat in Ægypto:

4 Et misi eum, & eduxi populum meum de Ægypto, & eduxi eum super montem Sina, & detinebam eum apud me diebus multis:

5 Et enarravi ei mirabilia multa, & ostendi ei temporum secreta & finem, & præcepi ei, dicens:

6 Hæc in palam facies verba, & hæc abscondes.

7 Et nunc tibi dico:

8 Signa quæ demonstravi, & somnia quæ vidisti, & interpretationes quas tu vidisti, in corde tuo repone ea;

9 Tu enim recipieris ab omnibus, converteris residuus cum consilio meo, & cum similibus tuis, usquequo finiantur tempora.

10 Quoniam sæculum perdidit juventutem suam, & tempora appropinquant senescere.

11 Duodecim enim partibus divisum est sæculum, & transierunt ejus decima, & dimidium decimæ partis.

12 Supersunt autem ejus post medium decimæ partis.

13 Nunc ergo dispone domum tuam, & corripe populum tuum, & consolare humiles eorum, & renuntia jam corruptelæ,

14 Et dimitte abs te mortales cogitationes, & projice abs te pondera humana, & exue te jam infirmam naturam, & repone in unam partem molestissima tibi cogitamenta, & festina transmigrare a temporibus his;

15 Quæ enim vidisti nunc contigisse mala, iterum horum deteriora facient.

16 Quantum enim invalidum fiet sæculum a senectute, tantum multiplicabuntur super inhabitantes mala.

17 Prolongavit enim se magis veritas, & appropinquavit mendacium. Jam enim festinat venire, quam vidisti visionem.

18 Et respondi, & dixi coram te, Domine:

19 Ecce enim ego abibo, sicut præcepisti mihi, & corripiam præsentem populum. Qui autem iterum nati fuerint, quis commonebit?

20 Positum est ergo sæculum in tenebris, & qui inhabitant in eo, sine lumine.

21 Quoniam lex tua incensa est, propter quod nemo scit quæ a te facta sunt, vel quæ incipient opera.

22 Si enim inveni in te gratiam, immitte in me Spiritum sanctum, & scribam omne quod factum est in sæculo ab initio, quæ erant in lege tua scripta, ut possint homines invenire semitam, & qui voluerint vivere in novissimis, vivant.

23 Et respondit ad me, & dixit: Vadens congrega populum, & dices ad eos, ut non quærant te diebus quadraginta.

24 Tu autem præpara tibi buxos multos, & accipe tecum Saream, Dabriam, Salemiam, Echanum, & Asiel, quinque hos qui parati sunt ad scribendum velociter.

25 Et venias huc, & ego accendam in corde tuo lucernam intellectus, quæ non extinguetur, quoadusque finiantur quæ incipies scribere.

26 Et tunc perfectis quædam palam facies, quædam sapientibus absconse trades; in crastinum enim hac hora incipies scribere.

27 Et profectus sum, sicut mihi præcepit, & congregavi omnem populum, & dixi:

28 Audi Israel verba hæc:

29 Peregrinati sunt patres nostri ab initio in Ægypto, & liberati sunt inde:

30 Et acceperunt legem vitæ, quam non custodierunt, quam & vos post eos transgressi estis.

31 Et data est vobis terra in sortem, & terra Sion, & patres vestri, & vos iniquitatem fecistis, & non servastis vias quas præcepit vobis Altissimus:

32 Et justus judex cum sit, abstulit a vobis in tempore quod donaverat.

33 Et nunc vos hic estis, & fratres vestri introrsum vestrum sunt.

34 Si ergo imperaveritis sensui vestro, & erudieritis cor vestrum, vivi conservati eritis, & post mortem misericordiam consequimini.

35 Judicium enim post mortem veniet, quando iterum reviviscemus, & tunc justorum nomina parebunt, & impiorum facta ostendentur.

36 Ad me igitur nemo accedat nunc, neque requirat me usque dies quadraginta.

37 Et accepi quinque viros, sicut mandavit mihi, & profecti sumus in campum, & mansimus ibi.

38 Et factus sum in crastinum, & ecce vox vocavit me dicens: Esdra aperi os tuum, & bibe quo te potavero.

39 Et aperui os meum, & ecce calix plenus porrigebatur mihi. Hoc erat plenum sicut aqua: color autem ejus ut ignis similis.

40 Et accepi, & bibi: & in eo cum bibissem, cor meum cruciabatur intellectu, & in pectus meum increscebat sapientia. Nam spiritus meus conservabatur memoria.

41 Et apertum est os meum, & non est clausum amplius.

42 Altissimus dedit intellectum quinque viris, & scripserunt quæ dicebantur excessiones noctis, quas non sciebant.

43 Nocte autem manducabant panem, ego autem per diem loquebar, & per noctem non tacebam.

44 Scripti sunt autem per quadraginta dies libri ducenti quatuor.

45 Et factum est cum complevissent quadraginta dies, locutus est Altissimus, dicens: Priora quæ scripsisti, in palam pone, & legant digni & indigni:

46 Novissimos autem septuaginta conservabis, ut tradas eos sapientibus de populo tuo.

47 In his enim est vena intellectus, & sapientiæ fons, & scientiæ flumen. Et feci sic.

CAPUT XV.

Prædicuntur multæ calamitates sæculo superventuræ.

1 ECce loquere in aures plebis meæ sermones prophetiæ, quos immisero in os tuum, dicit Dominus:

2 Et fac ut in charta scribantur, quoniam fideles & veri sunt.

3 Ne timeas a cogitationibus adversum te, nec turbent te incredulitates dicentium.

4 Quoniam omnis incredulus in incredulitate sua morietur.

5 Ecce ego induco, dicit Dominus, super orbem terrarum mala, gladium, & famem, & mortem, & interitum:

6 Propter quod ſuperpolluit iniquitas omnem
terram, & adimpleta ſunt opera nociva illo-
rum.
7 Propterea dicit Dominus:
8 Jam non ſilebo de impietatibus eorum quæ
irreligioſe agunt, nec ſuſtinebo in his quæ
inique exercent: ecce ſanguis innoxius &
juſtus clamat ad me, & animæ juſtorum cla-
mant perſeveranter.
9 Vindicans vindicabo illos, dicit Domi-
nus, & accipiam omnem ſanguinem inno-
xium ex illis ad me.
10 Ecce populus meus quaſi grex ad occiſio-
nem ducitur, jam non patiar illum habitare
in terra Ægypti:
11 Sed educam eum in manu potenti, &
brachio excelſo, & percutiam plaga ſicut
prius, & corrumpam omnem terram ejus.
12 Lugebit Ægyptus, & fundamenta ejus
plaga verberata, & caſtigatione quas inducet
ei Deus.
13 Lugebunt cultores operantes terram, quo-
niam deficient ſemina eorum ab uredine, &
grandine, & a ſidere terribili.
14 Væ ſæculo, & qui habitant in eo:
15 Quia appropinquavit gladius & contri-
tio eorum, & exurget gens contra gentem ad
pugnam, & romphæa in manibus eorum.
16 Erit enim inconſtabilitio hominibus, &
alii aliis invaleſcentes non curabunt regem
ſuum, & principes viæ geſtorum ſuorum in
potentia ſua.
17 Concupiſcet enim homo in civitatem i-
re, & non poterit.
18 Propter ſuperbiam enim eorum civitates
turbabuntur, domus exterentur, homines
metuent.
19 Non miſerebitur homo proximum ſuum
ad irritum faciendum domos eorum in gla-
dium, ad diripiendas ſubſtantias eorum propter
famem panis & tribulationem multam.
20 Ecce ego convoco, dicit Deus, omnes re-
ges terre ad me verendum, qui ſunt ab oriente,
& ab auſtro, & ab Euro, & a Libano, ad conver-
tendos in ſe, & reddere quæ dederunt illis:
21 Sicut faciunt uſque hodie electis meis, ſic
faciam & reddam in ſinu eorum. Hæc dicit
Dominus Deus:
22 Non parcet dextera mea ſuper peccato-
res, nec ceſſabit romphæa ſuper effundentes
ſanguinem innoxium ſuper terram:
23 Exiit ignis ab ira ejus & devoravit fun-
damenta terræ, & peccatores quaſi ſtramen
incenſum.
24 Væ eis qui peccant, & non obſervant
mandata mea, dicit Dominus:
25 Non parcam illis. Diſcedite filii a poteſtate.
Nolite contaminare ſanctificationem meam,
26 Quoniam novit Dominus omnes qui de-
linquunt in illum: propterea tradidit eos in
mortem, & in occiſionem,
27 Jam enim venerunt ſuper orbem terrarum
mala, & manebitis in illis. Non enim liberabit
vos Deus, propter quod peccaſtis in eum.
28 Ecce viſio horribilis, & facies illius ab
oriente.
29 Et exient nationes draconum Arabum in
curribus multis, & ſicut flatus, eorum nu-
merus feretur ſuper terram, ut jam timeant
& trepident omnes qui illos audient.
30 Carmonii inſanientes in ira, & exient
ut apri de ſilva, & advenient in virtute ma-
gna, & conſtabunt in pugnam cum illis, &
vaſtabunt portionem terræ Aſſyriorum.
31 Et poſt hæc ſupervaleſcent dracones nati-
vitatis ſuæ memores, & convertent ſe conſpi-
rantes in virtute magna ad perſequendos eos.
32 Iſti turbabuntur & ſilebunt in virtute il-
lorum, & convertent pedes ſuos in fugam,
33 Et a territorio Aſſyriorum ſubſeſſor obſi-
debit eos, & conſumet unum ex illis, & e-
rit timor & tremor in exercitu illorum, &
contentio in reges ipſorum.
34 Ecce nubes ab oriente, & ſeptentrione
uſque ad meridianum, & facies earum horri-
da valde, plena iræ & procellæ,
35 Et collident ſe invicem, & collident ſidus
copioſum ſuper terram, & ſidus illorum, & e-
rit ſanguis a gladio uſque ad ventrem,
36 Et fimus hominis uſque ad ſubſtramen ca-
meli, & erit timor & tremor multus ſuper
terram,
37 Et horrebunt qui videbunt iram illam, &
tremor apprehendet illos: & poſt hæc move-
buntur nimbi copioſi
38 A meridiano & ſeptentrione, & portio
alia ab occidente:
39 Et ſuperinvaleſcent venti ab oriente, &
recludent eam, & nubem quam ſuſcitavi in
ira, & ſidus ad faciendam exterritationem ad
orientalem ventum & occidentem violabitur:
40 Et exaltabuntur nubes magnę & validæ ple-
næ iræ, & ſidus, ut exterreant omnem terram, &
inhabitantes eam, & infundent ſuper omnem
locum altum & eminentem ſidus terribile,
41 Ignem & grandinem, & romphæas vo-
lantes & aquas multas, ut etiam impleantur
omnes campi, & omnes rivi plenitudine a-
quarum multarum:
42 Et demolientur civitates & muros, &
montes, & colles, & ligna ſilvarum, & fœ-
num pratorum, & frumenta eorum.
43 Et tranſibunt conſtantes uſque Babylo-
nem, & exterent eam:
44 Convenient ad ipſam, & circuibunt eam,
& effundent ſidus, & omnem iram ſuper eam,
& ſubibit pulvis & fumus uſque in cælum, &
omnes in circuitu lugebunt eam:
45 Et qui ſub ea remanſerint, ſervient his
qui exterruerunt.
46 Et tu Aſia concors in ſpem Babylonis,
& gloria perſonæ ejus,
47 Væ tibi miſera, propter quod aſſimilaſti
ei, & ornaſti filias tuas in fornicatione, ad
placendum & gloriandum in amatoribus tuis,
qui tecum cupierunt ſemper fornicari.
48 Odibilem imitata es in omnibus operibus
ejus, & in adinventionibus ejus: propterea
dicit Deus:
49 Immittam tibi mala, viduitatem, pau-
pertatem, & famem, & gladium, & peſtem,
ad devaſtandas domos tuas a violatione, &
morte, & gloria virtutis tuæ.
50 Sicut flos ſiccabitur, cum exurget ardor
qui emiſſus eſt ſuper te.
51 Infirmaberis ut paupercula plagata, &
caſtigata a mulieribus, ut non poſſint te ſu-
ſcipere, potentes, & amatores.
52 Numquid ego ſic zelabor te, dicit Dñs,
53 Niſi occidiſſes electos meos in omni tem-
pore, exaltans percuſſionem manuum, & dicens
ſuper mortem eorum, cum inebriata eſſes:
54 Exorna ſpeciem vultus tui?
55 Merces fornicationis tuæ in ſinu tuo, pro-
pter hoc redditionem accipies.
56 Sicut facies electis meis, dicit Domi-
nus, ſic faciet tibi Deus, & tradet te in malum.
57 Et nati tui fame interient: & tu rom-
phæa cades, & civitates tuæ conterentur, &
omnes tui in campo gladio cadent.
58 Et qui ſunt in montibus, fame peribunt, &
manducabunt carnes ſuas, & ſanguinem bi-
bent, a fame panis, & ſiti aquæ.
59 Infelix per maria venies, & rurſum ac-
cipies mala.
60 Et in tranſitu allident civitatem occi-
ſam, & exterent aliquam portionem terræ tuæ,
& partem gloriæ tuæ exterminabunt, rurſum
revertentes ad Babylonem ſubverſam.
61 Et demolita eris illis pro ſtipula, & ipſi
erunt tibi ignis:
62 Et devorabunt te, & civitates tuas, ter-
ram tuam, & montes tuos, omnes ſilvas tuas,
& lignum fructiferum igni comburent.
63 Filios tuos captivos ducent, & cenſum
tuum in prædam habebunt, & gloriam faciei
tuæ exterminabunt.

CAPUT XVI.

Horrenda univerſo orbi deſolatio in fine futura.

1 VÆ tibi Babylon & Aſia, væ tibi Æ-
gypte, & Syria.
2 Præcingite vos ſaccis & ciliciis, & plan-
gite filios veſtros, & dolete: quoniam appro-
pinquavit contritio veſtra.
3 Immiſſus eſt vobis gladius, & quis eſt
qui avertat illum?

4 Immissus est in vobis ignis, & quis est
qui extinguat illum?
5 Immissa sunt vobis mala, & quis est qui
repellat ea?
6 Numquid repellet aliquis leonem esu-
rientem in silva, aut extinguet ignem in
stipula, mox quando cœperit ardere?
7 Numquid repellet aliquis sagittam a sa-
gittario forti missam?
8 Dominus fortis immittit mala, & quis
est qui repellat ea?
9 Exiit ignis ex iracundia ejus, & quis est
qui extinguat eum?
10 Coruscabit, & quis non timebit? To-
nabit, & quis non pavebit?
11 Dominus comminabitur, & quis non
funditus conteretur a facie ipsius?
12 Terra tremuit & fundamenta ejus, ma-
re fluctuat de profundo, & fluctus ejus dis-
turbabuntur, & pisces ejus a facie Domini,
& a gloria virtutis ejus.
13 Quoniam fortis dextera ejus quæ arcum
tendit: sagittæ ejus acutæ quæ ab ipso mit-
tuntur, non deficient, cum cœperint mitti
in fines terræ.
14 Ecce mittuntur mala, & non reverten-
tur, donec veniant super terram.
15 Ignis succenditur, & non extinguetur,
donec consumat fundamenta terræ.
16 Quemadmodum non redit sagitta missa
a valido sagittario, sic non revertentur ma-
la quæ missa fuerint in terram.
17 Væ mihi, væ mihi: quis me liberabit
in illis diebus?
18 Initium dolorum & multi gemitus, ini-
tium famis & multi interitus, initium bel-
lorum & formidabunt potestates, initium ma-
lorum & trepidabunt omnes.
19 In his quid faciam, cum venerint mala?
20 Ecce fames & plaga, & tribulatio, & an-
gustia missa sunt flagella in emendatione,
21 Et in his omnibus se non convertent
ab iniquitatibus suis, neque flagellorum me-
mores erunt semper.
22 Ecce erit annonæ vilitas super terram,
sic ut putent sibi esse directam pacem, &
tunc germinabunt mala super terram, gla-
dius, fames, & magna confusio.
23 A fame enim plurimi, qui inhabitant ter-
ram, interient, & gladius perdet ceteros qui
superaverint a fame,
24 Et mortui sicut stercora projicientur, &
non erit qui consoletur eos. Derelinquetur e-
nim terra deserta, & civitates ejus dejicientur.
25 Non derelinquetur qui colat terram, &
qui seminet eam.
26 Ligna dabunt fructus, & quis vinde-
miabit illa?
27 Uva matura fiet, & quis calcabit illam?
erit enim locis magna desertio.
28 Cupiet enim homo hominem videre,
vel vocem ejus audire.
29 Relinquentur enim de civitate decem,
& duo de agro, qui absconderint se in den-
sis nemoribus, & scissuris petrarum:
30 Quemadmodum derelinquuntur in oliveto
& singulis arboribus tres aut quatuor olivæ,
31 Aut sicut in vinea vindemiata racemi
relinquuntur ab his, qui diligenter vineam
scrutantur:
32 Sic relinquentur in diebus illis tres aut
quatuor ab scrutantibus domos eorum in
romphæa.
33 Et relinquetur terra deserta, & agri ejus
inveterabunt, & viæ ejus, & omnes semitæ
ejus germinabunt spinas, eo quod non trans-
ient homines per eam.
34 Lugebunt virgines non habentes sponsos,
lugebunt mulieres non habentes viros, luge-
bunt filiæ earum non habentes adjutorium:
35 Sponsi earum in bello consumentur, &
viri earum in fame exterentur.
36 Audite vero ista, & cognoscite ea ser-
vi Domini.
37 Ecce verbum Dñi, excipite illud: ne
diis credatis, de quibus dicit Dominus: &
38 Ecce appropinquant mala, & non tardant.
39 Quemadmodum prægnans, cum parit in
nono mense filium suum, appropinquante ho-
ra partus ejus ante horas duas vel tres, do-
lores circumeunt ventrem ejus, & prodeun-
te infante de ventre, non tardabunt uno
puncto:
40 Sic non morabuntur mala ad prodeun-
dum super terram, & sæculum gemet, &
dolores circumtenebunt illud.
41 Audite verbum, plebs mea, parate vos
in pugnam, & in malis sic estote, quasi ad-
venæ terræ.
42 Qui vendit, quasi qui fugiat: & qui
emit, quasi qui perditurus.
43 Qui mercatur, quasi qui fructum non
capiat: & qui ædificat, quasi non habitatu-
rus.
44 Qui seminat, quasi qui non metet: sic
& qui vineam putat, quasi non vindemia-
turus.
45 Qui nubunt, sic quasi filios non factu-
ri: & qui non nubunt, sic quasi vidui.
46 Propter quod qui laborant, sine causa
laborant;
47 Fructus enim illorum alienigenæ metent,
& substantiam illorum rapient, & domos ever-
tent, & filios eorum captivabunt, quia in ca-
ptivitate & fame generant natos suos.
48 Et qui negotiantur in rapina, quantum
diu exornant civitates & domos suas, & pos-
sessiones & personas suas,
49 Tanto magis adzelabor eos super pecca-
ta sua, dicit Dominus.
50 Quomodo zelatur fornicaria mulierem
idoneam & bonam valde,
51 Sic zelabitur justitia iniquitatem, cum
exornat se, & accusat eam in facie, cum
venerit qui defendat exquirentem omne pec-
catum super terram.
52 Propterea nolite similari ei, nec operi-
bus ejus:
53 Quoniam adhuc pusillum, & tolletur ini-
quitas a terra, & justitia regnabit in vos.
54 Non dicat peccator se non peccasse:
quoniam carbones ignis comburet super ca-
put ejus, qui dicit: Non peccavi coram
Domino Deo & gloria ipsius.
55 Ecce Dominus cognoscet omnia opera
hominum, & adinventiones illorum, & co-
gitationes illorum, & corda illorum.
56 Dixit enim, Fiat terra, & facta est:
fiat cælum, & factum est.
57 Et in verbo illius stellæ fundatæ sunt,
& novit numerum stellarum.
58 Qui scrutatur abyssum, & thesaurus illa-
rum: qui mensus est mare, & conceptum ejus.
59 Qui conclusit mare in medio aquarum, &
suspendit terram super aquas verbo suo.
60 Qui extendit cælum quasi cameram,
super aquas fundavit eum.
61 Qui posuit in deserto fontes aquarum,
& super verticem montium lacus ad emit-
tendum flumina ab eminenti petra, ut po-
taret terram.
62 Qui finxit hominem, & posuit cor suum
in medio corporis, & misit ei spiritum, vi-
tam & intellectum,
63 Et spiramen Dei omnipotentis qui fecit
omnia, & scrutinat omnia absconsa in abs-
consis terræ.
64 Hic novit adinventionem vestram, &
quæ cogitatis in cordibus vestris, peccantes
& volentes occultare peccata vestra.
65 Propter quod Dñs scrutinando scrutinavit
omnia opera vestra, & traducet vos omnes:
66 Et vos confusi eritis cum processerint pec-
cata vestra coram hominibus, & iniquitates e-
runt, quæ accusatores stabunt in die illo.
67 Quid facietis? aut quomodo abscondetis
peccata vestra coram Deo & Angelis ejus?
68 Ecce judex Deus, timete eum: Desinite a
peccatis vestris, & obliviscamini iniquitates
vestras jam agere eas in sempiterno, & Deus e-
ducet vos, & liberabit de omni tribulatione.
69 Ecce enim incenditur ardor super vos
turbæ copiosæ: & rapient quosdam ex vobis,
& cibabunt idolis occisos.
70 Et qui consenserint eis, erunt illis in deri-
sum, & in improperium, & in conculcationem.

71 Erit

71 Erit enim locis locus, & in vicinas civitates exurrectio multa super timentes Dominum.

72 Erunt quasi insani nemini parcentes, ad diripiendum & devastandum adhuc timentes Dominum,

73 Quia devastabunt & diripient substantias, & de domibus suis eos ejicient.

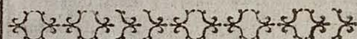
74 Tunc parebit probatio electorum meorum, ut aurum quod probatur ab igne.

75 Audite, dilecti mei, dicit Dominus: Ecce adsunt dies tribulationis, & de his liberabo vos.

76 Ne timeatis, nec hæsitetis, quoniam Deus dux vester est.

77 Et qui servat mandata & præcepta mea, dicit Dominus Deus, ne præponderent vos peccata vestra, ne superelevent se iniquitates vestræ.

78 Væ qui constringuntur a peccatis suis, & obteguntur ab iniquitatibus suis, quemadmodum ager constringitur a silva, & spinis tegitur semita ejus, per quam non transit homo, & excluditur, & mittitur ad devorationem ignis.

INDEX EPISTOLARUM, ET EVANGELIORUM,

Quæ ex Veteri, & Novo Testamento excerpta, in Ecclesia Dominicis, & aliis festis diebus leguntur, juxta Missalis reformationem ex decreto sacrosancti Concilii Tridentini restituti, S. Pii V. Pont. Max. jussu editi, & Clementis VIII. auctoritate recogniti.

Feria quinta.
Ep. Ægrotavit Ezechias. Isa. 38.
Ev. Cum introisset Jesus Capharnaum. Matth. 8.

Feria sexta.
Ep. Clama, ne cesses. Isa. 58.
Evang. Audistis quia dictum est antiquis. Matt. 5.

Sabbato.
Ep. Si abstuleris de medio tui catenam. Isa. 58.
Ev. Cum sero esset factum. *ad finem usque capitis*, Marc. 6.

Dominica prima in Quadragesima.
Ep. Hortamur vos. 2. Cor. 6.
Ev. Ductus est Jesus in desertum. Matth. 4.

Feria secunda.
Ep. Hæc dicit Dominus Deus. Ezech. 34.
Ev. Cum venerit Filius hominis in majestate sua. Matth. 25.

Feria tertia.
Ep. Quærite Dominum, dum inveniri potest. Isa. 55.
Ev. Cum intrasset Jesus Jerosolymā. Matt. 21.

Feria quarta Quatuor Temporum Quadragesimę.
Ep. Dixit Dominus ad Moysen. Exod. 24.
Item alia Ep. Venit Elias in Bersabee Juda. 3. Reg. 19.
Ev. Responderunt Jesu quidam de Scribis. Matth. 22.

Feria quinta.
Ep. Factus est sermo Domini ad me dicens. Ezech. 18.
Ev. Egressus Jesus secessit in partes Tyri. Matth. 15.

Feria sexta Quatuor Tempor. Quadragesimæ.
Ep. Anima quæ peccaverit, ipsa morietur. Ezech. 18.
Ev. Erat dies festus Judæorum. Joan. 5.

Sabbato Quatuor Tempor. Quadragesimæ.
Ep. Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum. Deut. 26.
Item alia Ep. Si custodieritis mandata. Deut. 11.
Item alia Ep. Orationem faciebant Sacerdotes. 2. Machab. 1.
Item alia Ep. Miserere nostri Deus omnium. Ecclesiast. 36.
Item alia Ep. Angelus Domini descendit cum Azaria. Dan. 3.
Item alia Ep. Rogamus vos, corripite inquietos. 1. Thess. 5.
Ev. Assumpsit Jesus Petrum, & Jacobum. Matth. 17. 1.

Dominica secunda in Quadragesima.
Ep. Rogamus vos, & obsecramus in Domino Jesu. 1. Thess. 4.
Ev. Assumpsit Jesus Petrum & Jacobum. Matth. 17.

Feria secunda.
Ep. Oravit Daniel Dominum, dicens: Dñe Deus noster, qui eduxisti populum. Dan. 9.
Ev. Ego vado, & quæretis me. Joan. 8.

Feria tertia.
Ep. Factus est sermo Domini ad Eliam Thesbiten dicens: Surge & vade in Sarepta. 3. Reg. 17.
Ev. Super cathedram Moysi. Matth. 23. 2.

Feria quarta.
Ep. Oravit Mardochæus ad Dñm. Esth. 13. 8. 17.
Ev. Ascendens Jesus Jerosolymam assumpsit duodecim discipulos suos secreto. Matth. 20.

Feria quinta.
Ep. Maledictus homo qui confidit in homine. Jer. 17.
Ev. Homo quidam erat dives. Luc. 16.

Feria sexta.
Ep. Dixit Joseph fratribus suis: Audite somnium meum. Gen. 37.
Ev. Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam. Matth. 21.

Sabbato.
Ep. Dixit Rebecca filio suo Jacob. Gen. 27.
Ev. Homo quidam habuit duos filios. Luc. 15.

Dominica tertia in Quadragesima.
Ep. Estote imitatores Dei. Eph. 5.
Ev. Erat Jesus ejiciens dæmonium. Luc. 11.

Feria secunda.
Ep. Naaman princeps militiæ regis Syriæ. 4. Reg. 5.
Ev. Utique dicetis mihi hanc similitudinem. Luc. 4.

Feria tertia.
Ep. Mulier quædam clamabat ad Elisæum. 4. Reg. 4.
Ev. Si peccaverit in te frater tuus. Matth. 18.

Feria quarta.
Ep. Honora patrem tuum, & matrem tuam. Exod. 20.
Ev. Quare discipuli tui transgrediuntur. Matth. 15.

Feria quinta.
Ep. Factum est verbum Dñi ad me. Jer. 7.
Ev. Surgens Jesus de Synagoga. Luc. 4.

Feria sexta.
Ep. Convenerunt filii Israel adversus Moysen. Num. 20.
Ev. Venit Jesus in civitatem Samariæ. Joan. 4.

Sabbato.
Ep. Erat vir in Babylone. Dan. 13.
Ev. Perrexit Jesus in Montem Oliveti. Joan. 8.

Dominica quarta in Quadragesima.
Ep. Scriptum est quoniam Abraham. Gal 4.
Ev. Abiit Jesus trans mare Galilææ. Joan. 6.

Feria secunda.
Ep. Venerunt duæ mulieres meretrices. 3. Reg. 3.
Ev. Prope erat Pascha Judæorum. Joan. 2.

Feria tertia.
Ep. Locutus est Dñs ad Moysen, dicens: Descende de monte. Exod. 32.
Ev. Jam die festo mediante. Joan. 7.

Feria quarta.
Ep. Sanctificabo nomen meum. Ezech. 36.
Item alia Ep. Lavamini, mundi estote. Isa. 1.
Ev. Præteriens Jesus vidit hominem cæcum. Joan. 9.

Feria quinta.
Ep. Venit mulier Sunamitis ad Elisæum. 4. Reg. 4.
Ev. Ibat Jesus in civitatem, quæ vocatur Naim. Luc. 7.

Feria sexta.
Ep. Ægrotavit filius mulieris matrisfamilias. 3. Reg. 17.
Ev. Erat quidam languens Lazarus. Joan. 11.

Sabbato.
Lect. Hæc dicit Dominus. Isa. 49.
Ev. Ego sum lux mundi. Joan. 8.

Dominica de passione.
Ep. Christus assistens pontifex. Heb. 9.
Ev. Quis ex vobis arguet me de peccato? Joan. 8.

Feria secunda.
Ep. Factum est verbum Domini. Jonæ 3.
Ev. Miserunt principes, & Pharisæi ministros. Joan. 7.

Feria tertia.
Ep. Congregati sunt Babylonii ad regem. Dan. 14.
Ev. Ambulabat Jesus in Galilæam. Joan. 7.

Feria quarta.
Lect. Locutus est Dominus ad Moysen, dicens. Lev. 19.
Ev. Facta sunt Encænia in Jerosolymis. Joan. 10.

Feria quinta.
Ep. Oravit Azarias Dominum. Dan. 3.
Ev. Rogabat Jesum quidam Pharisæus. Luc. 7.

Feria sexta.
Epistola Domine, omnes qui te derelinquunt, confundentur. Jer. 17.
Evang. Collegerunt Pontifices & Pharisæi concilium. Jon. 11.

Sabbato.
Ep. Dixerunt impii Judæi ad invicem. Jer. 18.
Ev. Cogitaverunt principes sacerdotum. Jo. 12.

Dominica in Palmis.
Pro benedictione Palmarum.
Ep. Venerunt filii Israel in Elim. Exod. 15.
Evang. Cum appropinquasset Jesus Jerosolymis. Matth. 21.

Ad Missam.
Ep. Hoc enim sentite. Phil. 2.
Evangelium Scitis, quia post biduum Pascha fiet. Matth. 26. 2. *ad finem c.* 27.

Feria secunda majoris Hebdomadæ.
Ep. Dñs meus aperuit mihi aurem. Isa. 50. 5. 10.
Evang. Ante sex dies Paschæ. Joan. 12. 1. 9.
Feria tertia majoris Hebdomadæ.
Epist. Dixit Jeremias, Domine demonstrasti mihi. Jer. 11. 18. 20.
Passio. Erat Pascha, & Azyma. Marc. 14. 1. *ad finem c.* 15.
Feria quarta majoris Hebdomadæ.
Epistola. Dicite filiæ Sion, Ecce Salvator tuus venit. Isa. 62. 11. 7. *c.* 63.
Alia Epist. Domine quis credidit auditui nostro? Isa. 53. 1. *ad fin.*
Passio. Appropinquabat. Luc. 22. 1. 53. *c.* 23.
Feria quinta in Cœna Domini.
Ep. Convenientibus vobis in unum. 1. Cor. 11.
Ev. Ante diem festum Paschæ sciens Jesus. Joan. 13. 1. 15.
Feria sexta in Parasceve.
Epist. In tribulatione sua mane consurgent. Osee 6. 1. 6.
Alia Epistola. Dixit Dominus ad Moysen & Aaron in terra Ægypti. Exod. 12. 1. 11.
Passio. Egressus est cum discipulis. Joann. 18. 1. *ad finem cap.* 19.
Sabbato Sancto.
Epistola. Si consurrexistis cum Christo. Coloss. 3. 1. 4.
Ev. Vespere autem sabbati. Matth. 28. 1. 7.
Dominica Resurrectionis Domini.
Ep. Expurgate vetus fermentum. 1. Cor. 5. 7. 8.
Evang. Maria Magdalene, & Jacobi & Salome. Marc. 16. 1. 7.
Feria secunda post Pascha.
Epist. Vos scitis, quod factum est verbum. Act. 10. 37. 43.
Evang. Duo ex discipulis Jesu ibant. Luc. 24.
Feria tertia.
Epist. Viri fratres, filii generis Abraham. Act. 13. 26. 33.
Evang. Stetit Jesus in medio discipulorum suorum. Luc. 24. 36. 47.
Feria quarta.
Epist. Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob. Act. 3. 13. 19.
Ev. Manifestavit se iterum Jesus. Joan. 21. 1. 14.
Feria quinta.
Epistola. Angelus Domini locutus est ad Philippum. Act. 8. 26. *ad finem.*
Evangelium. Maria stabat ad monumentum foris. Joan. 20. 11. 18.
Feria sexta.
Ep. Christus semel pro peccatis nostris. 1. Pet. 3.
Evang. Undecim discipuli abierunt in Galilæam. Matth. 28. 16. *ad finem.*
Sabbato in Albis.
Epist. Deponentes omnem malitiam. 1. Pet. 2. 1. 10.
Evang. Una sabbati Maria Magdalene venit mane. Joan. 20. 1. 9.
Dominica in Albis.
Epist. Omne quod natum est ex Deo vincit. 1. Joan. 5. 4. 9.
Ev. Cum esset sero die illa. Joan. 20. 19. *ad fin.*
Dominica secunda post Pascha.
Epist. Christus passus est pro nobis. 1. Pet. 1. 2. *ad fin.*
Evang. Ego sum Pastor bonus. Joan. 10. 11. 17.
Dominica tertia post Pascha.
Ep. Obsecro vos tamquā advenas. 1. Pet. 2. 11. 10.
Evangelium. Modicum & jam non videbitis me. Joan. 16. 16. 22.
Dominica quarta post Pascha.
Epist. Omne datum optimum. Jac. 1. 17. 21.
Ev. Vado ad eum qui misit me. Joan. 16. 5. 14.
Dominica quinta post Pascha.
Epist. Estote factores verbi. Jacob. 1. 22. *ad fin.*
Evang. Amen, amen dico vobis, si quid petieritis. Joan. 16. 23. 30.
Feria secunda in Rogationibus.
Epistola. Confitemini alterutrum peccata vestra. Jacob. 5. 16. *ad finem.*
Evang. Quis vestrum habebit amicum. Luc. 11. 5. 13.
In Vigilia Ascensionis.
Ep. Unicuique nostrum data est gratia. Eph. 4.
Evangelium. Sublevatis Jesus oculis in cælum, dixit. Joan. 17. 1. 11.
In die Ascensionis Domini.
Ep. Primum quidem sermonem feci. Act. 1. 1. 11.
Evang. Recumbentibus undecim discipulis. Marc. 16. 14. *ad finem.*
Dominica infra octavam Ascensionis.
Epist. Estote prudentes, & vigilate in orationibus. 1. Pet. 4. 7. 11.
Ev. Cum venerit paraclitus. Joan. 15. 26. *c.* 16. 4.
Sabbato in Vigilia Pentecostes.
Epist. Factum est cum Apollo esset Corinthi. Act. 19. 1. 8.
Evang. Si diligitis me, mandata mea servate. Joan. 14. 15. 21.
Dominica Pentecostes.
Epistola. Cum complerentur dies Pentecostes. Act. 2. 1. 11.
Evang. Si quis diligit me, sermonem meum servabit. Joan. 14. 23. *ad finem.*
Feria secunda.
Epist. Præcepit nobis prædicare populo, & & testificari. Act. 10. 42. 48.
Evang. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum. Joan. 3. 16. 21.
Feria tertia.
Epist. Cum audissent Apostoli, qui erant Jerosolymis. Act. 8. 14. 17.
Evang. Amen, amen dico vobis, qui non intrat per ostium. Joan. 10. 1. 10.
Feria quarta quatuor Temp. Pentecostes.
Epistola. Stans Petrus cum undecim levavit vocem. Act. 2. 14. 21.
Alia Epistola. Per manus Apostolorum fiebant signa. Act. 5. 12. 16.
Ev. Nemo potest venire ad me. Joan. 6. 44. 52.
Feria quinta.
Epistola. Philippus descendens in civitatem Samariæ. Act. 8. 5. 9.
Evangelium. Convocatis Jesus duodecim Apostolis. Luc. 9. 1. 6.
Feria sexta quatuor Temp. Pentecostes.
Epist. Exultate filiæ Sion, & lætamini in Deo vestro. Joel. 2. 23. 27.
Evangelium. Factum est in una dierum, & Jesus docebat. Luc. 5. 17. 25.
Sabbato quatuor Tempor. Pentecostes.
Lect. 1. Effundam spiritū. Joel. 2. 28. 32. *medium.*
Lect. 2. Locutus est Dominus ad Moysen, dicens. Levit. 23. 9. 15. 21.
Lect. 3. Cum intraveris terram, quam Dominus. Deut. 26. 1. 11.
Lect. 4. Si in præceptis meis ambulaveritis. Levit. 26. 3. 12.
Lect. 5. Angelus Domini descendit cum Azaria. Dan. 3. 49. 51.
Epist. Justificati ex fide pacem habeamus. Rom. 5. 1. 5.
Ev. Surgens Jesus de Synagoga. Luc. 4. 38. 44.
In festo sanctissimæ Trinitatis.
Epist. O altitudo divitiarum. Rom. 11. 33. *ad fin.*
Evang. Data est mihi omnis potestas. Matth. 28. 18. *ad fin.*
Dominica prima post Pentecosten.
Epist. Deus charitas est. 1. Joan. 4. 8. *ad fin.*
Evang. Estote misericordes. Luc. 6. 36. 42.
In solemnitate Corporis Christi.
Epistola. Ego enim accepi a Domino. 1. Cor. 11. 23. 29.
Evang. Caro mea vere est cibus. Joan. 6. 56. 59.
Dominica secunda post Pentecosten, quæ est infra Octavam Corporis Christi.
Epistola. Nolite mirari, si odit vos mundus. 1. Joan. 3. 13. 18.
Evangelium. Homo quidam fecit cœnam magnam. Luc. 14. 16. 24.
In Octava Corporis Christi.
Epist. Ego enim accepi a Dño. 1. Cor. 11. 23. 29.
Evang. Caro mea vere est cibus. Joan. 6. 56. 59.
Dominica tertia post Pentecosten.
Epistola. Humiliamini sub potenti manu Dei. 1. Pet. 5. 6. 11.
Evangelium. Erant appropinquantes ad Jesum publicani. Luc. 15. 1. 10.
Dominica quarta post Pentecosten
Epistola. Existimo, quod non sunt condignæ. Rom. 8. 18. 23.
Evangelium. Cum turbæ irruerent in Jesum. Luc. 5. 1. 11.

Do-

Dominica quinta post Pentecosten.
Epistola. Omnes unanimes in oratione estote. 1. Pet. 3. 8. 15. *medium*.
Evangelium. Nisi abundaverit justitia vestra. Matth. 5. 20. 24.
Dominica sexta post Pentecosten.
Epistola. Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu. Rom. 6. 3. 11.
Ev. Cum turba multa esset cum Jesu. Mar. 8. 1. 9.
Dominica septima post Pentecosten.
Epistola. Humanum dico propter infirmitatem. Rom. 6. 19. *ad finem*.
Ev. Attendite a falsis prophetis. Matt. 7. 15. 21.
Dominica octava post Pentecosten.
Ep. Debitores sumus non carni. Rom. 8. 12. 17.
Ev. Homo quidam erat dives. Luc. 16. 1. 9.
Dominica nona post Pentecosten.
Epistola. Non simus concupiscentes malorum. 1. Cor. 10. 6. 13.
Evangelium. Cum appropinquaret Jesus Jerusalem, videns. Luc. 19. 41. 47.
Dominica decima post Pentecosten.
Epistola. Scitis quoniam cum gentes essetis. 1. Cor. 12. 2. 11.
Evangel. Dixit Jesus ad quosdam qui in se confidebant tamquam justi. Luc. 18. 9. 14.
Dominica undecima post Pentecosten.
Epistola. Notum facio vobis Evangelium. 1. Cor. 15. 1. 10. *medium*.
Ev. Exiens Jesus de finibus Tyri. Mar. 7. 31. *ad fin.*
Dominica duodecima post Pentecosten.
Ep. Fiduciam talem habemus. 2. Cor. 3. 4. 10.
Evang. Beati oculi, qui vident quæ vos videtis. Luc. 10. 23. 37.
Dominica 13. post Pentecosten.
Ep. Abrahæ dictæ sunt promissiones. Gal. 3. 16. 22
Evang. Dum iret Jesus in Jerusalem, transibat. Luc. 17. 11. 19.
Dominica 14. post Pentecosten.
Epistola. Spiritu ambulate. Galat. 5. 16. 24.
Evang. Nemo potest duobus dominis servire. Matth. 6. 24. 33.
Dominica 15. post Pentecosten.
Epist. Si spiritu vivimus. Gal. 5. 25. 10. c. 6.
Evang. Ibat Jesus in Civitatem quæ vocatur Naim. Luc. 7. 11. 16.
Dominica 16. post Pentecosten.
Ep. Peto ne deficiatis. Ephes. 3. 13. *ad finem*.
Evangelium. Cum intraret Jesus in domum cujusdam principis. Luc. 14. 1. 11.
Dominica 17. post Pentecosten.
Epistola. Obsecro vos ego vinctus in Domino. Ephes. 4. 1. 6.
Evangelium. Accesserunt ad Jesum Pharisæi, & interrogaverunt. Matth. 22. 34. *ad fin.*
Feria quarta Quatuor Temp. Septembris.
Epist. Ecce dies veniunt. Amos 9. 13. *ad fin.*
Alia Epistola. Congregatus est omnis populus. Nehem. vel 2. Esdr. 8. 1. 10.
Ev. Respondens unus de turba. Marc. 9. 16. 27.
Feria sexta Quatuor Tempor. Septembris.
Ep. Convertere Israel ad Dñm. Osee 14. 2. *ad fin.*
Evangelium. Rogabat Jesum quidem Pharisæus. Luc. 7. 36. *ad finem*.
Sabbato Quatuor Temporum Septembris.
Lect. 1. Locutus est Dominus ad Moysen, Levit. 23. 26. 32.
Lect. 2. A quinto decimo die mensis septimi. Lev. 23. 34. 43.
Lect. 3. Pasce populum. Mich. 7. 14. *ad fin.*
Lect. 4. Hæc dicit Dominus Deus exercituum. Zach. 8. 14. 19.
Lect. 5. Angelus Domini descendit cum Azaria. Dan. 3. 49. 5. 1.
Epistola. Tabernaculum factum est primum. Hebr. 9. 2. 12.
Evang. Dicebat Jesus turbis similitudinem hanc: Arborem fici habebat, &c. Luc. 13. 6. 17.
Dominica 18. post Pentecosten.
Epistola. Gratias ago Deo meo semper pro vobis. 1. Cor. 1. 4. 18.
Evang. Ascendens Jesus in naviculam transfretavit. Matth. 9. 1. 8.
Dominica 19. post Pentecosten.
Epistola. Renovamini spiritu mentis vestræ. Ephes. 4. 23. 28.
Ev. Simile factum est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. Matth. 22. 1. 14.

Dominica 20. post Pentecosten.
Epistola. Videte quomodo caute ambuletis. Ephes. 5. 15. 21.
Evang. Erat quidam regulus. Joan. 4. 46. 53.
Dominica 21. post Pentecosten.
Epist. Confortamini in Dño. Ephes. 6. 10. 17.
Ev. Assimilatum est regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis. Matth. 18. 23. *ad finem*.
Dominica 22. post Pentecosten.
Ep. Confidimus in Domino Jesu. Philip. 1. 6. 11.
Ev. Abeuntes Pharisæi consilium inierunt. Matth. 22. 15. 21.
Dominica 23. post Pentecosten.
Epistola. Imitatores mei. Phil. 3. 17. 4. c. 4.
Evangelium. Loquente Jesu ad turbas, ecce princeps unus. Matth. 9. 18. 26.
Dominica 24. & ultima post Pentecosten.
Epist. Non cessamus pro vobis. Col. 1. 9. 14.
Evangelium. Cum videritis abominationem desolationis. Matth. 24. 15. 35.

PROPRIUM SANCTORUM.

30. Novemb. *In festo Sancti Andreæ Apostoli.*
Epistola. Corde enim creditur ad justitiam. Rom. 10. 10. 18.
Evangelium. Ambulans Jesus juxta mare Galilææ. Matth. 4. 18. 22.
8. Decemb. *In Conceptione B. M. Virginis.*
Epist. Dominus possedit me. Prov. 8. 22. 35.
Ev. Liber generationis Jesu Christi. Matth. 1. 1. 16.
21. Decemb. *In festo Sancti Thomæ Apostoli.*
Epistola. Jam non estis hospites, & advenæ. Ephes. 2. 19. *ad finem*.
Ev. Thomas unus ex duodecim. Joan. 20. 24. 29.
17. Januarii. *In festo sancti Antonii Abbatis.*
Epist. Dilectus Deo & hominibus. Eccl. 45. 1. 6.
Ev. Ecce nos reliquimus. Matth. 19. 27. 29.
20. *In festo SS. Fabiani & Sebast. Martyr.*
Ep. Sancti per fidem vicerunt. Hebr. 11. 33. 39.
Evangelium. Descendens Jesus de monte, stetit in loco campestri. Luc. 6. 17. 23.
25. Januarii. *In Conversione S. Pauli Apost.*
Ep. Saulus adhuc spirans minarum. Act. 9. 1. 22.
Evang. Ecce nos reliquimus. Matth. 19. 27. 29.
2. Febr. *In festo Purificationis B. M. Virginis.*
Epist. Ecce ego mitto Angelum. Mal. 3. 1. 4.
Evang. Postquam impleti sunt dies purgationis. Luc. 2. 22. 32.
24. vel 25. Febr. *In festo S. Mathiæ Apostoli.*
Epist. Exurgens Petrus in medio fratrum, dixit. Act. 1. 15. *ad finem*.
Evangelium. Respondens Jesus, dixit: Confiteor tibi pater. Matth. 11. 25. 30.
25. Mart. *In festo Annuntiationis S. M. Virgin.*
Epist. Pete tibi signum. Isa. 7. 11. 15.
Evang. Missus est Angelus. Luc. 1. 26. 38.
25. Aprilis. *In festo Sancti Marci Evangel.*
Epistola. Similitudo vultus quatuor animalium. Ezech. 1. 10. 15.
Evangelium. Designavit Dominus & alios septuaginta duos. Luc. 10. 1. 9.
1. Maji. *In festo SS. Apostolorum Phil. & Jac.*
Epistola. Stabunt justi in magna constantia. Sap. 5. 1. 5.
Evang. Non turbetur cor. Joan. 14. 1. 13.
3. Maji. *In festo Inventionis sanctæ Crucis.*
Epist. Hoc enim sentite in vobis. Phil. 2. 5. 15.
Evangelium. Erat homo ex Pharisæis Nicodemus nomine. Joan. 3. 1. 15.
24. Junii. *In festo Sancti Joannis Baptistæ.*
Epistola. Audite Insulæ. Isa. 49. 1. 7.
Evangelium. Elisabeth impletum est tempus pariendi. Luc. 1. 57. 68.
29. Junii. *In festo SS. Apostolor. Petri, & Pauli.*
Epist. Misit Herodes rex manus. Act. 12. 1. 10.
Evangelium. Venit Jesus in partes Cæsareæ Philippi. Matth. 16. 13. 19.
2. Julii. *In festo Visitationis B. M. Virginis.*
Epistola. Ecce iste venit saliens in montibus. Cant. 2. 8. 14.
Evangelium. Exurgens Maria abiit in montana. Luc. 1. 39. 47.
22. Julii. *In festo sanctæ Mariæ Magdalenæ.*
Epist. Surgam &c. Cant. 2. 3. 5. & 8. 6. 7.
Evangelium. Rogabat Jesum quidam de Pharisæis. Luc. 7. 35. 50.
25. Julii. *In festo sancti Jacobi Apostoli.*

Epiſtola. Puto quod Deus nos Apoſtolos. 1. Cor. 4.
Evangelium. Acceſſit ad Jeſum mater filiorum Zebedæi. Matth. 20.

26. Julii. *In feſto ſanctæ Annæ matris B. Mariæ Virginis.*

Epiſtola. Mulierem fortem quis inveniet? Prov. 31.
Evangelium. Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito. Matth. 13.

6. Auguſti. *In feſto Transfigurationis Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

Epiſt. Non doctas fabulas ſecuti. 2. Pet. 1.
Evangelium. Aſſumpſit Jeſus Petrum & Jacobum. Matth. 17.

10. Aug. *In feſto ſancti Laurentii Martyris.*

Epiſtola. Qui parce ſeminat, parce & metet. 2. Cor. 9.
Evangelium. Amen, amen dico vobis, niſi granum frumenti. Joan. 12.

15. Aug. *In Aſſumptione B. M. Virginis.*

Ep. In omnibus requiem quæſivi. Eccleſ. 24.
Evangelium. Intravit Jeſus in quoddam caſtellum. Luc. 10.

24. Aug. *In feſto S. Bartholomæi Apoſtoli.*

Epiſtola. Vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membris. 1. Cor. 12.
Evang. Exiit Jeſus in montem orare, Luc. 6.

25. Auguſti. *In feſto S. Ludovici Confeſſoris Regis Francorum.*

Epiſtola. Juſtum deduxit Dominus per vias rectas. Sap. 10.
Evangelium. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam. Luc. 19.

29. Aug. *In Decollatione S. Joannis Baptiſtæ.*

Epiſtola. Factum eſt verbum Dñi ad me. Jer. 1.
Evangelium. Miſit Herodes ac tenuit Joannem. Marc. 6.

8. Sept. *In Nativitate B. M. Virginis.*

Epiſtola. Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum. Prov. 8.
Evangelium. Liber generationis Jeſu Chriſti. Matth. 1.

14. Septem. *In feſto Exaltationis S. Crucis.*

Epiſtola. Hoc enim ſentire in vobis. Phil. 2.
Evang. Nunc judicium eſt mundi. Joan. 12.

21. Sept. *In feſto ſancti Matthæi Apoſtoli & Evangeliſtæ.*

Epiſtola. Similitudo vultus quatuor animalium. Ezech. 1.
Evang. Vidit Jeſus hominem ſedentem in telonio. Matth. 9.

29. Sept. *In feſto Dedicationis S. Michaelis Archangeli.*

Epiſtola. Significavit Deus quæ oportet fieri cito. Apoc. 1.
Evang. Acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum dicentes: Quis putas. Matth. 18.

4. Oct. *In feſto S. Franciſci Confeſſoris.*

Epiſt. Mihi autem abſit gloriari. Gal. 6.
Evangelium, Reſpondens autem Jeſus dixit: Confiteor tibi pater. Matth. 11.

9. Oct. *In feſto ſanctorum Martyrum Dionyſii & ſociorum.*

Epiſt. Stans Paulus in medio Areopagi. Act. 17.
Evangel. Attendite a fermento Phariſæorum. Luc. 12.

18. Octobr. *In feſto S. Lucæ Evangeliſtæ.*

Epiſtol. Gratias ago Deo. 2. Corinth. 8.
Evangel. Deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos. Luc. 10.

28. Oct. *In feſto SS. Apoſt. Simonis & Judæ.*

Epiſtol. Unicuique noſtrum data eſt gratia. Epheſ. 4.
Evangel. Hæc mando vobis ut diligatis invicem. Joan. 15.

1. Nov. *In feſto omnium Sanctorum.*

Epiſtol. Ecce ego Joannes vidi alterum Angelum. Apoc. 7.
Evangel. Videns Jeſus turbas aſcendit in montem. Matth. 5.

2. Nov. *In commemoratione Defunctorum.*

Epiſt. Ecce myſterium vobis dico. 1. Corint. 15.
Evangel. Amen, amen dico vobis, quia venit hora. Joan. 5.

11. Nov. *In feſto S. Martini Epiſc. & Confeſſ.*

Epiſtol. Ecce ſacerdos magnus. Eccl. 44. & 45. *quoad ſenſum, non quoad verba.*
Evangel. Nemo accendit lucernam. Luc. 11.

21. Nov. *In feſto Præſentationis B. M. Virgin.*

Epiſtol. Ab initio & ante ſæcula. Eccli. 24. 14. 16.
Ev. Loquente Jeſu ad turbas. Luc. 11. 27. 28.

25. Nov. *In feſto S. Catharinæ Virg. & Martyr.*

Epiſtol. Confitebor tibi, Domine rex. Eccl. 51.
Evangel. Simile erit regnum cælorum decem virginibus. Matth. 25.

COMMUNE SANCTORUM.

In natali Apoſtolorum.

Epiſtol. Jam non eſtis hoſpites & advenæ. Epheſ. 2.
Evang. Hoc eſt præceptum meum. Jo. 10. 15.

In natali unius Martyris Pontificis.

Epiſtol. Beatus vir qui ſuffert. Jacob 1.
Alia Epiſtola, Benedictus Deus & pater Domini noſtri. 2. Cor. 1.
Ev. Si quis venit ad me, & non odit. Luc. 14.
Aliud Evangel. Si quis vult venire poſt me. Matth. 16.

In natali unius Martyris non Pontificis.

Epiſtol. Juſtum deduxit Dominus. Sap. 10.
Alia Epiſtol. Omne gaudium. Jacob. 1.
Alia Epiſt. Memor eſto Dominum Jeſum. 2. Tim. 2. Communicantes. 1. Pet. 4.
Evang. Nolite arbitrari, quia venerim pacem mittere in terram. Matth. 10.
Aliud Evangelium. Nihil eſt opertum quod non reveletur. Matth. 10. Niſi granum frumenti. Joan. 12.

De uno Martyre tempore Paſchali.

Epiſt. Stabunt juſti in magna conſtantia. Sap. 5.
Evangel. Ego ſum vitis vera. Joan. 15.

De pluribus Martyribus tempore Paſchali.

Epiſtol. Benedictus Deus & Pater. 1. Pet. 1.
Alia Ep. Poſt hæc ego Joannes audivi. Ap. 19.
Evangel. Ego ſum vitis. Joan. 15.
Aliud Evangelium. Amen, amen dico vobis, quia plorabitis. Joan. 16.

Commune plurimorum Martyrum extra tempus Paſchale.

Epiſtol. Juſtorum animæ. Sap. 3.
Alia Epiſt. Juſti autem in perpetuum. Sap. 5.
Alia Epiſtola, Rememoramini priſtinos dies. Hebr. 10.
Alia Epiſtola. Reddidit Deus juſtis mercedem. Sap. 10.
Alia Epiſtola. Juſtificati ex fide. Rom. 5.
Alia Epiſtola. Non ſunt condignæ paſſiones. Rom. 8.
Alia Epiſt. Exhibeamus noſmetipſos. 2. Cor. 6.
Alia Epiſtola. Sancti per fidem vicerunt regna. Hebr. 11.
Alia Epiſtol. Reſpondit unus de Senioribus. Apoc. 7.
Evangel. Cum audieritis prælia. Luc. 21.
Aliud Evangel. Deſcendens Jeſus de monte, ſtetit in loco campeſtri. Luc. 6.
Aliud Evangel. Sedente Jeſu ſuper montem Oliveti. Matth. 24.
Aliud Evangel. Videns Jeſus turbas aſcendit in montem. Matth. 5.
Aliud Evangel. In illo tempore reſpondens Jeſus dixit: Confiteor tibi pater. Matth. 11.
Aliud Evangel. Væ vobis qui ædificatis monumenta. Luc. 11.
Aliud Evang. Qui vos audit, me audit. Luc. 10.
Aliud Evangelium. Attendite a fermento Phariſæorum. Luc. 12.

Commune Confeſſoris Pontificis.

Epiſtol. Ecce Sacerdos magnus. *ut ſupr.* 11. *Nov.*
Alia Epiſtola. Plures facti ſunt Sacerdotes. Hebr. 7.
Alia Epiſtol. Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus. Hebr. 5.
Alia Epiſtol. Mementote præpoſitorum veſtrorum. Hebr. 13.
Evang. Homo quidam peregre. Matth. 25.
Aliud Evang. Vigilate, quia neſcitis. Matt. 24.
Aliud Evangel. Nemo accendit lucernam. Luc. 11.
Aliud Ev. Videte, vigilate, & orate. Marc. 13.

Commune Doctorum.

Epiſt. Teſtificor coram Deo. 2. Tim. 4.
Alia Epiſtol. Juſtus cor ſuum tradet. Eccl. 39.
Evangel. Vos eſtis ſal terræ. Matth. 5.

Commune Confessoris non Pontificis.
Epistol. Beatus vir, qui inventus est sine macula. Eccli. 31.
Alia Epist. Spectaculum facti sumus mundo. 1. Cor. 4.
Alia Ep. Quæ mihi fuerunt lucra. Phil. 3.
Ev. Sint lumbi vestri præcincti. Luc. 12.
Aliud Evangel. Nolite timere pusillus grex. Luc. 12.
Aliud Evangel. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam. Luc. 9.

Commune Abbatum.
Epistol. Dilectus Deo & hominibus. Eccl. 45.
Evang. Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19.

Commune virginum & Martyrum.
Epist. Confitebor tibi Domine rex. Eccl. 51.
Alia Epistola. Exaltasti super terram habitationem meam. Eccli. 51. 13. 17.
Evangelium. Simile est regnum cælorum decem virginibus. Matth. 25.
Aliud Evangel. Simile est regnum cælorum thesauro abscondito. Matth. 13.

Commune Virginum non Martyrum.
Epist. De virginibus præceptum Domini non habeo. 1. Cor. 7.
Alia Epist. Qui gloriatur in Domino. 2. Cor. 10.
Evangel. Simile est regnum cælorum decem virginibus. Matth. 25.
Aliud Evangel. Simile est regnum cælorum Thesauro abscondito. Matth. 13. 44. 52.

Commune Mulierum sanctarum nec Virginum, nec Martyrum.
Epist. Mulierem fortem. Prov. 31.
Alia Epistola. Viduas honora quæ vere viduæ sunt. 1. Tim. 5.
Evang. Simile est regnum cælorum thesauro abscondito. Matth. 13.

In Dedicatione Ecclesiæ.
Epistol. Vidi civitatem sanctam Jerusalem. Apoc. 21.
Evang. Ingressus Jesus, perambulabat Jericho: Et ecce vir nomine Zachæus. Luc. 19.

In sponsalibus.
Epistol. Mulieres viris suis subditæ sint. Eph. 5.
Evang. Accesserunt ad Jesum Pharisæi. Matth. 19. 3. 6.

Ad tollendum schisma.
Epistola, Obsecro vos ut digne ambuletis. Ephes. 4.
Evang. Sublevatis Jesus oculis in cælum, dixit: Pater sancte, serva eos in nomine tuo. Joan. 17.

Pro quacumque necessitate.
Epistola. Si iniquitates nostræ contenderint contra nos. Jer. 14.
Evang. Habete fidem Dei. Marc. 11. 22. 26.

Pro remissione peccatorum.
Epist. Condelector legi Dei. Rom. 7.
Evang. Petite & dabitur vobis. Luc. 11.

Contra Paganos.
Epist. Mardochæus autem deprecatus est Dominum. Esther 13.
Ev. Quis vestrum habebit amicum. Luc. 11.

In tempore belli.
Epist. Accesserunt omnes principes bellatorum, Jer. 42.
Evangelium. Dic nobis quando hæc erunt. Matth. 24.

Pro pace.
Epist. Fratribus qui sunt per Ægyptum. 2. Machab. 1. 1. 5.
Evang. Cum esset sero die illa. Joan. 20.

Pro vitanda mortalitate, vel tempore pestis.
Epistola. Immisit Dominus pestilentiam in Israel. 2. Reg. 24.
Evang. Surgens Jesus de Synagoga. Luc. 4.

Pro infirmis.
Epist. Tristatur aliquis vestrum? Jacob 5.
Evang. Cum introisset Jesus Capharnaum. Matth. 8.

Pro peregrinantibus, vel iter agentibus.
Epist. Egressus Jacob de Bersabee, pergebat Haran. Gen. 28.
Evang. Euntes prædicate dicentes: Quia appropinquavit regnum cælorum. Matth. 10.

Pro Defunctis.
In die Obitus & in Depositione.
Epist. Nolumus. 1. Thess. 4. Ev. Dixit. Jo. 17. 21.

In Anniversariis.
Ep. Facta collatione. 2. Mach. 12. Ev. Omne. Jo. 6.

In Missis quotidianis.
Ep. Audivi. Apoc. 14. Ev. Ego sum. Jo. 6.

INDEX
TESTIMONIORUM
A CHRISTO
ET APOSTOLIS IN NOVO
Testamento citatorum ex veteri.

Quæ huc in id congesta sunt, ut pii Lectores nativam quorumdam intelligentiam, quæ ab ipso Christo vero interprete, & spiritu ejus per Apostolos sit tradita, assequantur, perspiciantque in quem usum ea Apostoli & Evangelistæ adduxerint.

GENESIS.

1 d Masculum, & feminam fecit eos, Matt. 19. a Mar. 10. a.
2 a Requievit Deus die septima ab omnibus operibus suis, Hebr. 4. b.
2 b Factus est primus homo Adam in animam viventem, 1. Cor. 15. f.
2 d Dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, Matth. 19 a. Marc. 10. a. Ephes. 5. g. 1. Cor. 6. d.
2 d Erunt duo in carne una. Matth. 19. a. Mar 10. a. 1. Cor. 6. d. Gal. 5. b.
12 a Exi de terra tua, & de cognatione tua, Act. 7. a.
12 a Et in semine tuo benedicentur omnes gentes, Act. 3. d. Gal. 3. 6.
15 b Sic erit semen tuum, Rom. 4. c.
15 b Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam, Rom. 4. a. Jac. 2. d. Gal. 3. a.
15 e Erit semen tuum peregrinum in terra non sua, Act. 7. a.
17 a Quia patrem multarum gentium constitui te, Rom. 4. c.
18 b Secundum hoc tempus veniam, & erit Saræ filius. Rom. 9. b.
21 Ejice ancillam, & filium ejus, Galat. 4. d.
21 b In Isaac vocabitur tibi semen, Rom. 9. b.
22 c Nisi benedicens benedicam te, & multipl. Hebr. 6. c.
22 d Quia benedicentur in te omnes gentes, Gal 3 b. Act. 3. d.
25 c Quia major serviet minori, Rom. 9. c.

EXODUS.

3 b Ego sum Deus Abraham, &c. Matth. 22. c. Marc. 12. c. Luc. 20. f.
9 d In hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam. Rom. 9. d.
12 g Os non comminuetis ex eo, Joan. 19. f.
13 g Omne masculinum adaperiens vulvam, Luc. 2. d.
16 d Qui multum non abundavit, &c. 2. Cor. 8. c.
20 c Non mœchaberis, Matth. 5. d.
20 c Non adulterabis. Non occides. Non furtum facies. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces, Rom. 13. c. Luc. 18. 20.
20 c Non concupisces, Rom. 7. b.
20 c Non occides, Matth. 5. c. Luc. 18. d.
20 c Honora patrem tuum, & matrem tuam, Matth. 15. a. Mar. 7. b. Ephes. 6. a.
21 c Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur, Matth. 15. a. Marc. 7. b.
21 c Oculum pro oculo, dentem pro dente, Matth. 5. f.
22 d Principi populi tui non maledices, Act. 23. a.
25 e Hic sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus. Heb. 9. e.
25 g Vide, omnia facito secundum exemplar quid tibi ostensum est, &c. Hebr. 8. b. Act. 7. f.
32 a Fac nobis deos, qui præcedant nos, Act. 7. c.
33 d Miserebor cui voluero, &c. Rom. 9. c.
34 d Non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam. 2. Co. 3. c.

13 d Absorpta est mors in victoria, 1. Corint. 15. g. Hebr. 2. 14.

JOEL.

2 g Et erit in novissimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo, Act. 2. c.
2 g Omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit, Rom. 10. c.

AMOS.

5 g Numquid victimas & hostias obtulistis mihi? Actor. 7. e.
6 a Væ vobis divitibus, Luc. 6. d.
9 c Post hæc revertar, & reædificabo tabernaculum David, Act. 15. c.

JONAS.

2 a Sicut fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, Matth. 12. 40. & 16. 4. Luc. 11. d.
3 b Pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ, Matth. 12. c. Luc. 11. d.

MICHÆAS.

5 a Et tu, Bethlehem terra Juda, Matth. 2. a
7 b Veni separare hominem adversus patrem suum, & filiam adversus matrem, Matth. 10. d. Luc. 12. g.

AGGÆUS.

2 b Adhuc semel, & ego movebo non solum terram, sed & cælum, Heb. 12. g.

HABACUC.

1 b Videte contemptores, & admiramini, & disperdimini, quia opus operor ego in diebus vestris. Act. 13. f.
2 a Justus autem ex fide vivit, Rom. 1. 17. Gal. 3. 11. Hebr. 10. 38.

NAHUM.

1 d Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, Rom. 10. c.

ZACHAR.

8 c Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, Eph. 4. f.
9 b Ecce rex tuus venit, Matth. 21. a. Joan. 12. b.
11 c Et acceperunt triginta argenteos, Matt. 27. a.
12 c Videbunt in quem compunxerunt, Joan. 19. g.
13 c Percutiã pastorem, Matth. 26. c. Marc. 14. b.

MALACH.

1 a Jacob dilexi, Esau autem odio habui. Rom. 9. c.
3 a Ecce ego mitto Angelum meum, Matth. 11. b. Marc. 1. a. Luc. 7. 27.
4 b Ipse est Elias qui venturus erat, Matt. 11. b.
4 b Quid est quod scribæ dicunt, quod Eliam oporteat primum venire. Matth. 17. b. Marc. 9. b.
4 b Ut convertat corda patrum in filios, Luc. 1. b.

HEBRAICORUM,

Chaldæorum, Græcorumque Nominum Interpretatio.

Aaron, Mons, sive Montanus.
Abba, Pater, Syrum est verbum.
Abbarim, Transitus plur. num. sive Transeuntes.
Abdemelech, Servus regis.
Abdenago, Servus claritatis.
Abdias, Servus Domini.
Abdon, Servus.
Abel, per aleph, Luctus, Civitas.
Abel, per he in principio, Vanitas, filius Adam.
Abessalom, Pater pacis.
Abia, Pater Domini.
Abiathar, Pater excellens.
Abigail, Pater exultationis.
Abimelech, Pater rex.
Abinadab, Pater spontaneus.
Abisag, Patris ignorantia.
Abner, Patris lucerna.
Abra, Ancilla, Græcum verbum.
Abram, Pater excelsus.
Abraham, Pater multitudinis.
Absalom, Pater pacis.
Acan, Tribulatio.
Accaron, Sterilitas.
Achab, Frater patris.
Achaja, Dolor, vel Tristitia.
Achaz, Apprehendens, sive Possidens.
Achimelech, Frater meus rex.
Achitob, Frater bonitatis.
Adam, Homo, sive Terrenus, aut Rufus.
Adon, Dominus, aut Basis.
Adonai, Domini mei, numero multitudinis, unum est ex nominibus Dei, quod interpres aliquando posuit pro nomine Dei tetragrammaton.
Adonias, Dominator Dominus.
Ægyptus, Angustiæ, sive tribulationes, Hebraice Misraim.
Æneas, Laudatus.
Æthiopia, Græce, ardorem significat; Hebraice, Cus dicitur, id est Nigredo vel Nigra.
Agabus, Locusta.
Agag, Tectum.
Agar, Peregrina.
Aggæus, Festivus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliator virilis.
Alexandria, Hebraice dicitur No: quod interpretatur Crudum sive Irritatio.
Alleluja, Laudate Dominum.
Amalec, Populus lambens.
Amam, Mater, Timor eorum.
Aman, Conturbans.
Amana, Fides, sive Veritas.
Amasai, per aleph, Fortis vel Robustus.
Amasai, per ain, Populi munus.
Amelech, Rex.
Amen, Fiat, efficiatur, aut firmum sit.
Aminadab, Populus spontaneus.
Ammon, Populus ejus.
Amnon, Fidelis aut Verax.
Amorrhæi, Amari, Rebelles.
Amos, per aleph, Fortis, pater Isaiæ.
Amos, per ain, Oneratus, unus ex duodecim Prophetis.
Amri per aleph, Amarus vel Loquens.
Amri, per ain, Manipulus, vel Dominium, Princeps militiæ Israeliticæ.
Anania, Nubes Domini.
Anathoth, Responsiones, sive Cantica.
Andreas, Fortissimus.
Anna, Gratiosa, sive Misericors.
Antiochia, pro vehiculo.
Aphrica Hebraice Pul dicitur, id est, Casus vel Ruina, Isaiæ 66. 34.
Aphrica, Nahum 3. 9. Put. Crassa, sive Pinguis.
Apostolus, Missus, Legatus.
Arabes, Vespertini, 2. Par. 26. 2.
Arabes, Psalm. 71. 15. Hebraice Saba, id est, Conversio.
Aram, Celsitudo, Sublimitas.
Ararat, Maledictio tremoris.
Arbee, Quatuor.
Architriclinus, Princeps triclinii.
Areopagita, De colle Martis.
Areopagus, Collis Martis.
Areuna, Arca, vel Canticum.
Argob, Gleba, vel Glarea.
Armenia, Hebraice dicitur Ararat, Maledictio tremoris.
Arnon, Exultans.
Arphaxad, Sanans.
Artaxerxes, lumen, sive Maledictio.
Asaph, Congregans.
Aser per samech, Vinctus, filius Caath.
Aser, per sin, Beatitudo, sive Felicitas, filius Jacob.
Assuerus, Princeps & Caput.
Assur, Insidians, sive beatus.
Astaroth, Greges, sive Divitiæ.
Athalia, Tempus Domino.
Athenæ, sine cumulo.
Attalia, Augens, vel Nutriens.
Ava, Iniquitas.
Axata, Adornata.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor, Adjutor.
Azotus, Hebraice Asdod, Deprædatio.

B

Baal, Idolum, aut Dominans.

Baal,

Baal, Osee 10. 24. Arbel legendum, id est, Pugnavit Deus.
Baalim, Idola, Dominantes.
Babel, Confusio, Commistio.
Bala, Inveterata, Turbata, ancilla Rachel, per he in fine.
Bala, Deglutiens, Destruens urbs, per ain in fine.
Balaam, Vetustas populi.
Balac, Destruens.
Banaja, Filius Domini.
Barac, Fulgur.
Barachias, Benedicens Dominum.
Bar-jona, Filius columbæ.
Barnabas, Filius consolationis.
Barsabas, Filius conversionis.
Barthimæus, Filius cæcus.
Bartholomæus, Filius suspendentis aquas.
Baruch, Benedictus.
Bathuel, Filiatio Dei.
Batus, Mensura liquidorum.
Beel-phegor, Idolum hiatus.
Beel-zebub, Idolum muscæ.
Beera, Puteus.
Behemoth, Jumenta, Quadrupedia.
Beel, Vetustus.
Bela, Deglutiens, Destruens.
Belial, perversus, Absque jugo.
Ben-ennom, Filius divitiarum suarum.
Benjamin, Filius dexteræ.
Ben-oni, Filius doloris mei.
Bera, Puteus.
Beresith, In principio. Sic vocatur primus liber Legis.
Bersabee, Puteus juramenti.
Beth-abara, Domus transitus.
Beth-ania, Domus obedientiæ, vel afflictionis.
Beth-aven, Domus vanitatis.
Beth-dagon, Domus frumenti.
Beth-el, Domus Dei.
Bether, Divisio.
Beth-lehem, Domus panis.
Beth-phage, Domus oris vallium.
Beth-phogor, Domus hiatus.
Beth-sabee, Domus juramenti, Civitas.
Beth-saida, Domus frugum.
Beth-sames, Domus solis.
Bethul, Virgo.
Bezech, Fulgur.
Boanerges, vel juxta S. Hieronymum, Banereem, Filii tonitrui.
Booz, In fortitudine.
Borith, Herba in qua est acrimonia saporis.
Bosor, Munitio.
Bosra, Idem.

C

Caath, Congregatio, Obtusio.
Cades, Sanctitas.
Cain, Possessio, Possessus.
Caleb, quasi cor.
Cana, Zelus, Æmulatio.
Cananæus, id est, ex Cana, vico Galilææ.
Capharnaum, Ager pœnitentiæ.
Cappadoces, Hebraice, Caphthorim, id est, sphærulæ.
Cariathiarim, Civitas silvarum.
Cariath-sepher, Civitas litterarum.
Carmel, Cognitio circumcisionis, vel agnus circumcisus.
Carthaginenses, Hebraice Tharsis, id est, contemplatio gaudii.
Cedar, Nigredo, tristitia.
Cedes, Sanctitas.
Cedron, Denigratus, Tristis.
Cephas, Petrus a petra, Syrum.
Cetura, Aromatizans.
Chæreas, Lætus.
Chaldæa, Hebraice Chasdaim, id est, Quasi dæmones.
Cham, Calidus, Calor.
Chanaam, Mercator, Negotiator.
Charmel, Idem quod Carmel.
Cherub, Quasi magister.
Chodchod, Jaspis.
Chorræi, Furores.
Christus, Unctus.
Chus, Æthiops.
Cin, Possessio, Emptio.
Cinoth, Lamentationes.
Cis, Durus, Stipula.
Cleophas, Gloria omnis.
Cœlesyria, Curva Syria.
Colossenses, Supplicio affecti.
Corban, Corbana, Donum, Oblatio.
Core, Calvus, calvitium, per heth in fine.
Core per aleph in fine, Vocans, Legens. 1. Par. 9. 19.
Corozaim, Hic est mysterium.
Cosbi, Mendax.
Cyprus, Pulchra.
Cyrus, Quasi miser.

D

Dagon, Frumentum.
Dalila, Paupertas.
Damascus, Sanguinis succus.
Damascus, 1. Reg. 16. Similitudo incendii, Hebr. Dumesec.
Dan, Judicans, sive judicium.
Daniel, Judicium Dei.
Darius, Requirens.
Darmascus, Generationis procuratio.
Dathan, Ritus, Lex.
David, Dilectus.
Debora, Apes, Verbum.
Decapolis, Decem civitatum, (sub-regio.)
Diabolus, Criminator, Calumniator.
Diabolus, Habacuc, 3. 5. Hebr. Reseph, id est, Volucris, Flamma.
Dibre-haiamin, Verba dierum.
Didymus, Gemellus.
Dina, Judicium, vel Judicans.
Dionysius, Divinitus stillatus.
Dithalassum, Duo maria.
Doeg, Solicitus, Anxius.
Dor, Generatio.
Dura, Generatio, vel habitatio.

E

Ebal, Acervus vetustatis.
Ecclesiastes, Concionator.
Edens, Voluptas, Deliciæ.
Edom, Rufus.
Eglon, Vitulus.
Elcana, Deus zelotes.
Eleazar, Dei adjutorium.
Elehanam, Dei gratia, sive misericordia.
Eliacim, Dei resurrectio.
Elias, Deus Dominus.
Eliezer, Dei adjutorium.
Elimelech, Deus meus rex.
Elisabeth, Deus juramenti.
Elisæus, Dei salus, Deus salvans.
Ellehaddebarim, Hæc sunt verba. Sic incipit quintus liber Legis.
Elnathan, Deus dedit.
Emmanuel, Nobiscum Deus.
Emmaus, Timens consilium.
Enac, Gigas, Torques.
Encænia, Renovatio, Dedicatio.
Ennom, Ecce illi.
Enos, Homo, vel vir.
Ephraim, Frugifer, Crescens.
Ephraim, Hebraice Ephra, id est pulverulenta, sive plumbea, 2. Reg. 13. 7.
Ephrata, Ubertas, sive frugifera.
Ephron, pulvis.
Esau, Faciens, Operans.
Esdras, Adjutor, Atrium.
Esther, Occulta, Abscondita.
Etam, Avis eorum.
Etham, Fortitudo eorum.
Eubulus, Prudens.
Ezechias, Fortitudo Domini.
Ezechiel, Fortitudo Dei.
Ezriel, Auxilium Dei.

G

Gabaa, Collis.
Gabriel, Vir Deus, aut Dei.
Gad, Felix, Accinctus.
Gadgad, Felicitas felicitatis, Accinctus exercitus.
Galaad, Abjectio.
Galaad, Acervus testimonii.
Galatæ, Lactantes.
Galgal, Rota, Revolutio.
Galgala, Rotæ.
Galilæa, Volubilis.

Gazer, Præſciſſio.
Gazophylacium, Ubi theſauri templi ſervabantur.
Gebal, Terminus.
Gedeon, Conterens.
Gehenna, Vallis triſtitiæ.
Gehennon, Vallis contriſtans.
Gelboe, Revolutio inveſtigationis.
Gerſom, Advena ibi.
Gerſon, Exilium ejus.
Giblii, Termini.
Gihon, Pectus, Exitus.
Gog, Tectum.
Golgotha, Calvaria, ubi capita mortuorum reponuntur.
Goliath, Tranſmigratio.
Gomor, Genus menſuræ.
Gomorrha, Populus rebellis.
Græci, Hebraice Jevanim, id eſt deceptores.

H

Habacuc, Luctator.
Hananias, Gratia Domini.
Haram, Deſtructus.
Havoth-jair, Oppida illuminationis.
Hebal, Acervus vetuſtatis.
Heber, Socius, particeps, per heth in principio.
Heber, per ain, Tranſitus.
Hebræus, Tranſiens.
Hebron, Societas.
Heli, Oblatio.
Heliopolis, Hebraice dicitur On, id eſt, dolor.
Henoch, Dedicatus.
Hermon, Deſtructio.
Heſron, Sagitta exultationis.
Heva, Viva, Vivens.
Hierapolis, Sacra civitas.
Hieronymus, Sacrum nomen.
Holofernes, Fortis dux.
Hor, Mons.
Horeb, Deſertum.
Horma, Deſtructio.
Hur, Libertas.
Hus, Conſilium.
Hymenæus, Carmen nuptiale.

I

Jabel, Defluens.
Jabes, Siccitas, per ſin in fine.
Jabes, Triſtitia, per ſade in fine.
Jacob, Supplantator.
Jahel, Aſcendens, Damula.
Jahiel, Vivit Deus.
Jairites, Illuminatus.
Jamin, Dextera, vel dexter.
Japheth, Dilatatus.
Jaſon, Sanans.
Javan, Decipiens.
Ichabod, Ubi gloria, Væ gloriæ.
Idumæa, Rufa, Terrena.
Jebus, Conculcatio.
Jeconias, Præparatio Domini.
Jehu, Ipſe, Exiſtens.
Jehus, Tinea corroſus, per ſin.
Jehus, 1. Par. 8. 10. Conſilians, per ſade.
Jemini, Dextera, vel dexter.
Jephthe, Aperiens.
Jerameel, Miſericordia Domini.
Jeremias, Celſitudo Domini.
Jericho, Luna, Menſis.
Jerobaal, Impugnans idolum.
Jeroboam, Impugnans populum.
Jeroſolyma, Viſio pacis, Viſio perfecta.
Jeruſalem, idem.
Jeſſe, Ens, Exiſtens.
Jesboc, Eſt vacuus.
Jeſus, Hebraice Jehoſua, Dominus ſalvator.
Jethro, Excellens.
Jezonias, Auſcultatio Domini.
Jezrahel, Semen Dei.
Indus, id eſt, de India. Hebraice dicitur Hodu, id eſt, laudatio.
India, Job 28. 16. Hebraice Ophir, id eſt, cinis.
Joab, Paternitas, Habens patrem.
Joachaz, Domini apprehenſio.
Joachaz, 2. Par. 34. 8. Apprehendens.
Joachin, Domini præparatio.
Joacim, Domini reſurrectio.
Joas, Diffidens, Deſperans.
Joas, Dñi ignis, 4. Reg. 11 21. Hebr. Jehoas.
Joas, 1. Par. 7. 8. & 27. 28. Tinea corroſus, per ain.
Job, Dolens, Gemens.
Joel, Volens, incipiens.
Johanan, Gratioſus, Pius, Miſericors.
Johannes, idem.
Jonas, Columba.
Jonadab, Spontaneus.
Jonathan, Domini donum, filius Saul.
Joram, Excelſus.
Jordanis, Fluvius judicii.
Joſaphat, Dominus Judex.
Joſeph, Augmentum.
Joſeph, Pſal. 80. 2. Domini augmentum. Hebr. Jehoſeph.
Joſias, Ignis Domini.
Joſue, Dominus ſalvator.
Iſaac, Riſus.
Iſai, Munus, aut ens.
Iſai, 1. Par. 2. 13. Vir meus.
Iſaias, Domini ſalus.
Isboſeth, Vir confuſionis.
Iſcariotes, Vir occiſionis.
Iſmahel, Exauditio Dei.
Iſrael, Prævalens Deo.
Iſſachar, Eſt merces, præmium.
Ithamar, Inſula palmæ.
Jubileus, Buccina.
Judas, Laudatio.
Julius, Lanuginoſus.

L

Laban, Albus, Candidus.
Lamech, Pauper, Humiliatus.
Lapidoth, Fulgura.
Lazarus, Dei adjutorium.
Lechi, Maxilla.
Leci, Lex.
Levi, Copulatus.
Leviathan, Copulatio, Societas ſua.
Lia, Laborioſa, Fatigata.
Libanus, Candidus.
Libya, Hebraice Lubim, Cor maris.
Lithoſtrotos, Lapidibus ſtratus.
Lot, Involutus, Colligatus.

M

Maacha, Attrita.
Maaſias, Opus Domini.
Maceda, Incendium.
Madian, Judicium, Litigans.
Magdalena, Magnifica.
Magi, Sapientes, vel Philoſophi.
Malachias, Nuntius meus.
Malaleel, Laudans Deum.
Malchus, Rex.
Mammona, Pecunia, Divitiæ.
Mamzer, De ſcorto natus.
Manahem, Conſolator.
Manaſſes, Oblitus, Oblivio.
Manue, Requies.
Mara, Amara.
Mardochai, Amara contritio.
Maria, Exaltata, Amaritudinis mare.
Martha, Provocans.
Maſſa, Onus.
Maſpha, Specula.
Mathuſael, Mortem ſuam poſtulans.
Matthæus, Donatus.
Melchias, Rex Dominus.
Melchiſedech, Rex juſtitiæ.
Melchiſua, Rex ſalvator.
Meſollam, Pacificus.
Meſopotamia, Regio ſic dicta, quod duobus fluviis, Euphrate, & Tigri ambiatur.
Micha, Pauper.
Michael, Quis ſicut Deus?
Michæas, Idem.
Michol, Quis omnia?
Miphiboſeth, De ore ignominia.
Miſael, Quis poſtulatus?
Miſle, Proverbia, Nomen libri.
Miſphat, Judicium.
Mna, Libra, Talentum.
Moab, De patre.

Moria, Amaritudo.
Mosa, Azymum, per sade.
Mosa, 1. Par. 8. 9. Onus.
Mosollam, Pacificus.
Moyses, Attractus (sub. de aquis.)
Mysia, Scelesta.

N

Naaman, Pulcher.
Nabal, Stultus.
Nabo, Loquela, Prophetia.
Naboth, idem.
Nabuchodonosor, Planctus judicii.
Nachor, Raucus, Aridus.
Nedab, Spontaneus.
Nahasson, Coluber, Serpens.
Nahum, Consolator.
Naim, Pulcher.
Nathan, Donatus.
Nathanael, Donum Dei.
Nazaræi, Separati, Sanctificati.
Nazareth, Sanctificata, Separata. Si autem per sade scribatur, Custodita, vel florida interpretatur.
Neapolis, Nova civitas.
Nehemias, Consolatio.
Nehustan, Æneum.
Nemrod, Rebellis.
Nephthali, Æquiparatio.
Ninive, Pulchra.
Noe, Cessatio, Requies.
Noema, Decora.

O

Obadias, Servus Domini.
Obed, Servus.
Obed-edom, Servus hominis.
Ochozias, Apprehensio.
Odollam, Testimonium illis.
Og, Subcinericius panis.
Olla, Elevatio, Holocaustum.
Onam, Dolor.
Onana, Dolor, Iniquitas.
Onesimus, Utilis.
Oolla, Tabernaculum.
Ophni, Pugnus, Pugillus.
Oreb, Corvus.
Osee, Salvator.
Oza, Fortitudo.
Ozias, Fortitudo Domini.
Oziel, Fortitudo Dei.

P

Palæstina, Conspersa (sub. cinere.)
Paracletus, Consolator, Advocatus.
Parasceve, Præparatio.
Pascha, Transitus.
Pentateuchus, Quinque volumina.
Pentecoste, Quinquagesima (sub. dies.)
Petrus, Saxum, Petra.
Phacee, Aperiens.
Phanuel, Videns Deum.
Parao, Dissipans.
Phares, Divisio, Filius Judæ.
Phares, per sin, 1. Paral. 7. 16. Eques.
Pharisæi, Divisi.
Phase, Transitus.
Phasga, Collis.
Philisthæa, Conspersa cinere.
Phinees, Facies confidentiæ.
Phogor, Hiatus.
Phul, Aphrica.
Pigmæi, Hebraice dicuntur Gamadim.
Probatica, Ovina, Locus ubi pecora sacrificanda tenebantur.
Proselytus, Advena, Peregrinus.

R

Raab, Psal. 86. 4. Superba, Fortis.
Rabba, Multa, Grandis.
Rachel, Ovis.
Raguel, Pastor Dei.
Rahab, Lata, Dilatata.
Ram, Excelsus.
Ramesses, Tonitruum tineæ.
Raphael, Medicina Dei.
Raphaim, Gigantes, Medici.
Rebecca, Saginata.
Rebla, Reblata, Rixa.
Rechab, Quadriga.
Remmon, Malum granatum.
Respha, Extensio.
Roboam, Dilatans populum.
Roma, Excelsa, Sublimis.
Ruben, Videns filium.
Ruma, Excelsa.
Ruth, Saturata.

S

Saaph, Cogitans.
Saba, per sin, Conversio, Captivitas.
Saba, per samech, Circuitio.
Sabaoth, Exercitus, in plurali.
Sabatha, Circuitus.
Sabbatismus, Requies, Cessatio.
Sabbatum, idem.
Sadducæi, Justi.
Sadoc, Justus.
Sale, Missio.
Salem, vel Sallem, Pax.
Salmanasar, Pax ligata.
Salmon, Pacificus.
Salomith, idem. f. g.
Salomon, Pacificus.
Salphaad, Umbra formidinis.
Samaria, Custodia, Adamas.
Samson, Sol ejus, Nominis iteratio.
Samuel, Positus a Deo.
Saphan, Hericius, Caniculus.
Saphat, Judicans.
Sara, per he in fine, Domina, Uxor Abrahæ.
Sara, per heth in fine, Odorans, Domina odoris.
Sarai, Domina mea.
Sarephtha, Angustia buccellæ.
Saron, sive Sarona, Planities.
Satan, Adversarius.
Saul, Postulatus, Commodatus.
Saul, 1. Reg. 9. 2. Hebraice Sual, Vulpes.
Scenopegia, Festum tabernaculorum.
Scibboleth, Spica.
Sedecias, Justus Domini.
Segor, Parva.
Sehon, Eradicatio.
Sela, Dissolvens, Filius Judæ.
Sellum, Pacificus.
Sellum, Manens.
Sem, Nomen, Fama, Positus.
Semei, Obediens.
Semei, 1. Par. 2. 28. Nomen meum.
Sennacherib, Rubus destructionis.
Seon, Sonitus.
Sepharvaim, Libri, vel Scribæ.
Sephora, Pulchra, aut Tuba, Exod. 1. 15. per sin.
Sephora, Exod. 2. 21. Avis, Passer, Uxor Mosis.
Seth, Positus.
Setim, Expansiones.
Siba, Exercitus, Militia.
Sibboleth, Onus.
Sicera, Ebrietas.
Sichem, Humerus.
Sihor, Niger, Turbidus, Nilus.
Siloe, Missus, Mittens.
Simeon, Audiens, Exauditio.
Simon, Obediens.
Sin, Rubus, Exod. 16. 1. per samech.
Sin, per sade, Arma, Scutum.
Sion, Acervus, 2. Reg. 5. 7.
Sion, Deut. 4. 48. Strepitus.
Sisara, Hirundinem videns.
Sodoma, Secretum eorum.
Somer, Custos.
Sophetim, Judices.
Sorec, vinea.
Stephanus, Coronatus.
Sulamitis, Pacifica, Perfecta.
Sunamitis, Dormiens.
Susanna, Lilium, Rosa.

T

Tarsus, Alata, Pennata.
Thabor, Electio, Puritas.
Thaddæus, Laudans.
Thamar, Palma, Dactylus.
Thare, Odorans, Spirans.
Tharsis, Contemplatio gaudii.

Thau, Signum.
Thecua, Spes, Funiculus.
Teraphim, Simulacra.
Thomas, Abyssus, Geminus.
Thopheth, Tympanum, Seductio.
Timæus, Cæcus, Cæcitas.
Timotheus, Honor Dei.
Titus, Honorabilis.
Tobias, Bonus Dominus.
Tubalcain, Mundana possessio.
Tyrii, Hebraice Sorim, id est, tribulantes.

V

Vaicra, Et vocavit. Liber Levitici.
Vajedabber, Et locutus est. Liber Numerorum.
Vasthi, Potans, Bibens.
Veelle semoth, Et hæc sunt nomina. Secundus liber Legis, qui Exodus Græce vocatur.
Ur, ignis.
Urias, Ignis Domini.

Z

Zabad, Dos, Dotatus.
Zabdi, idem.
Zabulon, Habitaculum.
Zacchæus, Purus.
Zacharias, Memoria Domini.
Zambri, Cantans.
Zara, Oriens.
Zebedæus, Dos, Dotatus.
Zebee, Victima.
Zelotes, Æmulator.
Zelpha, Distillatio oris.
Zorobabel, Alienus a confusione.

INDEX BIBLICUS,

QUI RES EAS, DE QUIBUS

In sacris Bibliis agitur,

Ad certa Capita, alphabeti ordine digesta, revocatas, summa brevitate complectitur.

In hoc Bibliorum Indice, Candide Lector, primus numerus libri caput denotat; proxime deinde sequentes usque ad hoc signum, † vel (si hoc signum non adsit) ad proximam usque sequentis libri citationem, sunt versuum in eodem capite signatorum notæ. Exempli gratia, in voce AARON, *Exod.* 4. 14. 16. 30. † 5. 1. † 6. 13. † 7. 1. 2. *legendum est: Exodi cap.* 4. *vers.* 14. *vers.* 16. *& vers.* 30. *Item cap.* 5. *vers.* 1. *cap.* 6. *vers.* 13. *cap.* 7. *vers.* 1. *&* 2. *Cum autem asteriscus seu stella in hunc modum (Levit.* * 8.*) numero apponitur, indicium est, rem de qua agitur, per plures versus in eo capite tractari, vel significat locum illum esse inter reliqua diligentius notandum. Porro, si quod quæris, in versu hic notato, contingat non adeo perspicue invenire, tunc aliquot ex propinquis versibus antecedentibus vel sequentibus tibi erunt perlustrandi. In librorum nominibus ad faciliorem, & certiorem distinctionem id observatum est, ut Eccle. Ecclesiasten. Eccli. vero Ecclesiasticum notet.*

A

AARON adjungitur fratri suo Moysi socius, Exod. 4. 14. 16. 30. † 5. 1. † 6. 13. † 7. 1. 2. Mich. 6. 4. Fuit pronepos Levi; Exod. 6. 16. 18. 20. peculiari ritu consecratur cum suis filiis ad ministerium sacerdotii, Levit. 8. * Num. 3. 10. Deuteron. 18. 5. Heb. 5. 4. sicut Dominus præscripserat, Exod. 29. † 40. 12. Aaronis, & filiorum sacerdotalis ornatus, Exod. 28. Aaronis sacerdotis auctoritatem qui noluerunt agnoscere, inusitato genere mortis intereunt; Num. 16. 3. 11. 30. 1. Aaron insigni miraculo ostenditur præ cæteris a Deo in Sacerdotem summum electus, Num. 17. 5. 8. post oblationem factam benedicit extensa manu populo, Levit. 9. 22. jure perpetuo accipit pro officio sacerdotali oblationes, & primitias a populo, Num. 18. 8. 9. 11. 12. * & a Levitis decimas decimarum, Num. 18. 26. 28. moritur, Num. 20. 29. † 33. 38. Deut. 10. 6. † 32. 50. succedit ei in summo Sacerdotio Eleazar, Num. 20. 28. Deuter. 10. 6. Aaronis laus, Eccli. 45. 7. 8. 9. *

ABARIM mons, unde moriturus jam Moyses terram Chanaan prospexit, Num. 21. 11. † 27. 12. † 33. 44. * Deuter. 32. 49.

ABBA pater, Marc. 14. 36. * Rom. 8. 15. Gal. 4. 6.

ABDEMELECH propugnator, & patronus Jeremiæ, Jerem. 38. 7. liberatur a gladio Chaldæorum, Jerem. 39. 16. 17. 18.

ABDENAGO appellatur Azarias, Dan. 1. 7. mittitur in fornacem ardentem, Dan. 3. 21.

ABDIAS abscondit, & alit prophetas Domini, 3. Reg. 18. 4. 13.

ABDON Judex in Israel, Jud. 12. 13.

ABEL occiditur a fratre Cain, Gen. 4. 8. 1. Joann. 3. 12. de eodem lege Matth. 23. 35. Lucæ 11. 51. Hebr. 11. 4. † 24. 12.

ABIA, ABIAM, vel ABIAS filius Roboam, rex Juda, 3. Reg. 14. 31. † 15. 1. 2. Par. 13. 2. 4. 15. 17. reliquit Asa regni successorem, 3. Reg. 15. 8. Matth. 1. 7.

ABIATHAR sacerdos effugit manus Saulis, 1. Reg. 22. 20. confugit ad David in Ceilam, 23. 6. cum Adonia se conjungit, 3. Reg. 1. 7. amovetur sacerdotio, 2. 27. juxta illud 1. Reg. 2. 30. 32.

ABIDAN dux Benjamin, Num. 1. 11.

ABIGAIL uxor impii Nabal, 1. Reg. 25. 3. nubit Davidi regi post mortem Nabal, 25. 42.

ABIMELECH rex Geraris aufert Abrahæ Saram, Gen. 20. 2. init pactum cum Abraham, 21. 23. 32. init pactum cum Isaac, 26. 31.

ABIMELECH filius Gedeonis, Jud. 8. 31. occidit 70. suos fratres, & ictu lapidis molaris interficitur, 9. 5. 53. * 2. Reg. 11. 21.

ABIRON effert se contra Moysen, unde & terra dehiscens eum absorbet, Num. 16. * † 26. 10. Deut. 11. 6. Psalm. 105. 17. Eccli. 45. 22.

ABISAG Sunamitis ducitur ad regē David, 3. Reg. 1. 3. petitur ab Adonia in uxorem, 2. 17.

ABISAI filius Saruiæ, sororis Davidis, 2. Reg. 1. 18. † 16. 9. † 19. 21. † 20. 6. † 23. 18.

ABIU, & Nadab filii Aaron igne absumuntur, Lev. 10. 2. † 16. 1. Num. 3. 4. † 26. 61.

ABIUD filius Zorobabel, Matt. 1. 13. appellatur Hanania, 1. Paral. 3. 19.

ABNEGATIO sui ipsius, Gen. 12. 4. † 22. 1. 9. Deuter. 33. 9. 3. Reg. 19. 19. 2. Machab. 6. 19. 23. Matth. 4. 19. † 5. 29. † 10. 39. † 16. 24. † 19. 21. Marc. 10. 21. Luc. 9. 23. † 14. 26. † 17. 33. Joan. 12. 25.

Abnegatio omnium rerum, Gen. 12. 1. Deut. 33. 9. Ruth. 2. 2. Par. 25. 9. 11. Matt. 4. 19. † 19. 21. 17. Marc. 1. 18. † 10. 28. Luc. 5. 11. † 14. 26. † 18. 22. 1. Cor. 7. 29. Jo. 12. 25. Philipp. 3. 7.

ABNER præfectus militum Saulis creat Isboseth regem Israel, 2. Reg. 2. 8. paciscitur cum David, 3. 12. occiditur a Joab 2. Reg. 3. 27.

ABRA ancilla Judith, Judith 8. 32. † 10. 2. libertate donatur, 16. 28.

ABRAM filius Thare habet Sarai uxorem, Gen. 11. 29. egreditur ex patria in terram Chanaan præcipiente Dño, 12. 4. proficiscitur in Ægyptum, 12. 10. redit inde in Chanaan, 13. 1. liberat Lot fratrem suum ex manibus hostium, 14. 14. accipit promissionem seminis, 15. 4. † 17. 16. † 18. 10. concumbit cum Agar, 16. 4. accepit promissionem seminis & signum fœderis, appellaturque Abraham, 17. 5. orat pro Sodomitis,

Exod. 4. 24. 25. 26. Matth. 11. 28. † 18. 14. † 19. 13. Marc. 10. 14. Luc. 18. 15. Joan. 3. 5. Actor. 2. 39. 41. † 16. 15. 33. † 18. 8. 1. Corinth. 1. 16. † 10. 2. † 15. 22. 1. Tim. 2. 4.

Baptizari in Scripturis aliquando exprimitur per verbum illuminari, Hebr. 6. 4. aliquando per Renovari, Hebr. 6. 6.

Baptizatur Christus, Matth. 3. 15. Marc. 1. 9. Luc. 3. 21. in baptizatum delabitur Spiritus sanctus, Matth. 3. 16. Marc. 1. 8. Luc. 3. 21. Joan. 1. 33.

Baptizat Christus per discipulos, Joan. 3. 22. † 4. 2.

Baptizata integra domus, 1. Cor. 1. 14. Actor. 16. 15. 33. † 18. 8. † 16. 33.

Baptizati accipiunt Spiritum sanctum. Act. 2. 38. † 19. 3. induunt Christum, Galat. 3. 27. in morte ipsius baptizantur, Rom. 6. 3. in unum corpus baptizantur, 1. Cor. 12. 13. 27.

Baptizatur Simon Magus, Act. 8. 13.

Baptizatur Eunuchus, Act. 8. 38.

Baptizatur Cornelius gentilis, Act. 10. 47.

BARABBAS latro dimittitur, Matth. 27. 26. Marc. 15. 15. Luc. 23. 25. Joan. 18. 40. Act. 3. 14.

BARJESU a Deo per Paulum usu oculorum privatur, Act. 13. 11.

BARNABAS ponit pretium agri ante pedes Apostolorum, Act. 4. 37. ducit Paulum ad Apostolos, 9. 27. mittitur Antiochiam, 11. 22. redit in Jerusalem, 11. 30. iterum recipit se Antiochiam cum Paulo, 12. 25.

BARTIMÆUS visu donatur, Marc. 10. 46. 52.

BARUCH filius Neriæ, Jerem. 32. 12. dictante Jeremia scribit librum, qui comburitur, 36. * conscribit alium, qui populo prælegitur, 45. 1. Baruch. 1. 3.

BARZELLAI providet regi David de cibis, 2. Reg. 17. 27. deducit eum usque ad Jordanem, 19. 31. * David præcipit, ut filiis Barzellai benefiat, 3. Reg. 2. 7.

Barzellai quoniam suæ genealogiæ scripturam demonstrare non poterat, rejicitur a Sacerdotio, 1. Esdr. 2. 62. 2. Esdr. 7. 64.

BASEMATH filia Salomonis, uxor Achimaas, 3. Reg. 4. 15.

BATHUEL filius Nachor pater Rebeccæ, Gen. 22. 23.

BEATITUDO, seu beatorum gaudium, & vita æterna, Sap. 3. 7. † 5. 1. 16. Isaiæ 25. 9. † 30. 29. † 49. 10. † 60. * 64. 2. Jerem. 31. 3. 8. 13. Daniel. 12. 13. Matth. 13. 43. † 19. 28. † 25. * Marc. 12. 25. Luc. 9. 33. † 16. 21. † 22. 29. Joan. 16. 20. † 17. 2. 24. Rom. 8. 30. 1. Corinth. 2. 9. † 15. 41. 2. Corinth. 12. 3. 2. Tim. 4. 8. 1. Petr. 1. 4. 8. † 5. 4. Hebr. 10. 35. † 12. 23. Jacob. 1. 12. Apoc. 2. * 3. * 7. 9. 15. † 14. 1. † 21. * 22. *

Beatitudo quomodo comparetur, Isai. 25. 9. Matth. 20. 23. † 25. 34. Marc. 10. 40. Joan. 3. 15. 16. 36. † 5. 24. † 20. 29. Actor. 2. 21. † 15. 11. † 16. 31. Roman. 1. 16. † 10. 4. Ephes. 1. 13. † 2. 6. 1. Thess. 5. 9. 2. Thess. 2. 13. 2. Tim. 1. 9. Tit. 1. 1. † 3. 5. 1. Petri 1. 9. Hebr. 5. 12.

BELIS, & Draconis historia, Dan. 14. *

BELLUM est pœna peccati, Lev. 26. 24. Deut. 28. 26. 49. Judic. 2. 13. † 3. 1. 8. † 4. 1. † 6. 1. † 10. 6. † 13. 1. Isaiæ 5. 25. Jer. 5. 15.

In Belli necessitate quomodo se quis habere debeat, Exod. 17. 8. 12. 1. Regum 17. 20. * 2. Paral. 12. 2. 6. † 14. 9. 12. † 18. * 20. 1. † 32. 6. Judith. 8. 9. * 1. Machab. 3. 16. 20. † 4. 6. 10. † 7. 41. 45. 2. Mach. 8. 16. 19. Deus pugnat pro suis, Exod. 14. 13. Deut. 1. 30. † 3. 22. 1. Reg. 17. 46. 2. Paral. 20. 15. Psal. 17. 35. † 143. 1. Isai. 30. 15. Quære Victoria.

Bellandum armis quoque spiritualibus, Rom. 13. 12. 2. Cor. 10. 4. Ephes. 6. 11. Gal. 5. 17.

Bellum quibus de causis susceperint olim fideles, Genes. 14. 14. Judith. 9. 27. † 20. * Josue 10. 1. 7. 1. Regum 30. 1. 8.

BENEDICTIO qua homo homini benedicit, Gen. 14. 19. † 27. 4. * † 28. 4. † 48. 9. Exod. 12. 32. 39. 43. Lev. 9. 22. Num. 24. 9. * Deut. 10. 8. † 33. 1. Josue 8. 33. † 14. 13. † 15. 19. † 22. 6. 1. Reg. 2. 20. 2. Reg. 6. 18. † 13. 26. † 14. 22. † 19. 29. 3. Reg. 1. 47. † 8. 14. 4. Reg. 10. 14. 1. Par. 16. 2. 2. Par. 6. 3. Judith. 15. 10. Psalm. 117. 26. † 128. 8. Prov. 27. 14. 1. Machab. 2. 69. Luc. 2. 34. † 6. 28. Roman. 12. 14. Hebr. 7. 2.

Benedictio, qua creaturæ consecrantur, & sanctificantur, Exod. 28. 2. † 29. 6. 27. Levit. 21. 10. † 22. 2. † 27. 28. 29. 30. Num. 5. 17. † 31. 6. Josue 6. 24. Jud. 17. 3. 1. Reg. 21. 5. 1. Paral. 18. 11. 3. Esdr. 1. 41. 1. Timoth. 4. 5. * Hebr. 9. 2. 3. Hinc consecratio sacerdotum, vestium, altarium, templorum, cereorum, aquæ lustralis, & cætera.

BENHADAD servat fidem, & pactum cum rege Asa, 3. Reg. 15. 20. obsidet Samariam, 20. 1. 4. Reg. 6. 24. ægrotat, & moritur, 8. 7. 15.

Benhadad filius Azael fit rex Syriæ, 4. Reg. 3. 24. subjicit sibi Jerusalem, 13. 3.

BENJAMIN filius Jacob nascitur, Gen. 35. 10.

BENJAMITÆ abutuntur uxore Levitæ, Jud. 19. 25. puniuntur, 20. 41.

BESELEEL insignis artifex, Exod. 31. 1. † 35. 30.

BESTIÆ, & bruta animantia non crudeliter tractanda, Gen. 33. 13. Exod. 23. 12. Num. 22. 23. 28. Deut. 5. 14. † 22. 10. Prov. 12. 10. Eccli. 7. 24.

BETHSABEE filia Eliam uxor Uriæ a David cognoscitur, & parit, 2. Reg. 11. 4. 27. puer ægrotat, & moritur, 12. 15. 18. fit uxor Davidis, parit ei Salomonem, 12. 24. 1. Paral. 3. 5. Matth. 1. 6.

BETHSAIDA urbs nativa Andreæ, & Philippi, Joan. 1. 44. † 12. 21. deploratur, Matth. 11. 21. Luc. 10. 13.

BETHSAMITÆ graviter puniuntur, 1. Reg. 6. 19.

BONA opera, pietasque vera in Deum commendantur, Exod. 19. 5. † 20. * † 23. 19. 25. Deut. 5. 6. 11. 16. † 10. 12. Josue 22. 5. 1. Reg. 15. 22. Psalm. 2. 10. † 39. 7. † 49. 14. Prov. 3. 1. † 14. 31. † 1 3. Isai. 1. 16. † 58. 6. Jer. 22. 3. Ezech. 18. 6. Osee 6. 11. Mich. 6. 8. Zach. 7. 9. † 8. 16 Eccli. 35. 12. Matth. 5. 24. 29. 39. Luc. 1. 75. † 3. 11. Joan. 12. 26. Rom. 12. * 13. * 14. * 17. * Philipp. 3. 3. Jacob. 1. 27. vide Opera.

Bonitas, & benignitas Dei erga suos, Gen. 18. 26. 30. Exod. 6. 1. † 9. 26. † 11. 7. † 20. 6. † 34. 6. Num. 20. 8. Deut. 4. 29. † 5. 10. † 7. 9. † 10. 18. † 28. 1. † 30. 3. † 32. 10. 2. Reg. 7. 12. † 12. 13. † 24. 14. 3. Reg. 8. 23. 4. Reg. 20. 5. 2. Esdr. 9. 8. Sap. 11. 24. Eccli. 2. 12. † 18. 1. Psalm. 31. 5. † 35. 7. † 36. 25. † 85. 5. † 102. * † 135. * † 144. 8. Isai. 30. 18. † 54. 5. 7. † 55. 7. Jerem. 12. 15. † 18. 8. Ezech. 18. 27. † 33. 17. Osee 2. 21. Joel. 2. 13. Jonæ 4. 2. Matth. 11. 28. † 18. 19. Luc. 1. 30. † 6. 36. † 15. 20. 27. † 23. 43. Roman. 11. 4. 31. 2. Corinth. 1. 3. Ephes. 2. 4. 1. Tim. 1. 13. 16.

C

CÆCITAS tum corporis, tum animi, Gen. 19. 11. Deut. 28. 28. 4. Reg. 6. 18. Psalm. 68. 24. † 145. 8. Isaiæ 6. 10. † 42. 7. 16. 18. † 35. 5. † 29. 18. † 43. 8. † 56. 10. † 59. 10. Sap. 2. 21. Tob. 2. 11. 2. Machab. 10. 30. Matth. 15. 14. Marc. 8. 18. Luc. 4. 19. Joan. 9. 1. 4. † 12. 40. Actor. 9. 8. 18. † 13. 11. Rom. 1. 21. † 11. 10. 2. Cor. 4. 4. Eph. 4. 18. 2. Petr. 1. 9. 1. Joan. 2. 11. Apoc. 3. 17.

Cæci illuminantur, Tob. 11. 15. Matth. 9. 30. † 20. 34. Marc. 8. 25. † 10. 46. Luc. 18. 35. Joan. 9. 7.

CÆREMONIÆ Ecclesiasticæ, seu cultus externus, Gen. 8. 20. † 14. 18. † 15. 9. † 17. 10. † 22. * † 26. 5. † 28. 11. † 33. 20. † 43. 4. 26. Exod. 12. * † 18. 20. † 19. * Lev. 8. 34. † 9. * † 10. 19. † 12. * † 14. * † 23. * † 24. * Num. 1. 50. † 4. * † 5. * † 6. * † 7. * † 8. * † 9. * † 15. * 1. Par. 23. * 1. Esdr. 6. * Matth. 2. 11.

Cæremoniæ, seu ritus certi in orando, 3. Reg. 8. 22. 54. † 17. 21. † 18. 42. 2. Paral. 5. 12. * Matth. 2. 11. † 26. 39. Marc. 14. 35. Luc. 22. 41. 1. Cor. 11. 4. * 1. Tim. 2. 8.

CAIN primus filius Adam nascitur, Gen. 4. 1. occidit suum fratrem Abel, 4. 8. Sap. 10. 3. 1. Joan. 3. 12.

CALEB filius Hesron, 1. Par. 2. 18. explorator terræ Chanaan, Num. 13. 8. 31. † 14. 6.

D

cit filiam Ismaelis, 28. 9. † 36. 3. procedit contra Jacob cum 400. viris, 32. 6. osculatur suum fratrem Jacob, 33. 4. in Esau pugnare prohibetur Israel, Deut. 2. 4. vide Edom.

ESDRAS Scriba proficiscitur ex Babylone, 1. Esdr. 7. 6. separat mulieres Gentiles ex Israel, 9.* † 10.* legit coram multitudine librum Legis, 2. Esdræ 8. 2. 3. Esdr. 9. 39. appellatur Josedech, 1. Par. 6. 15.

ESURIRE justitiam, Isaiæ 55. 1. Ps. 106. 9. Matth. 5. 6. Luc. 1. 53. † 6. 21. Apoc. 21. 6. † 22. 17.

EVA formatur ex costa Adæ, Gen. 2. 21. comedit fructum vetitum, 3. 6.

EVANGELIUM Christi, ejusque prædicatio, Gen. 3. 15. Isai. 53. 1. † 55. 5. † 61. 1. Matth. 1. 21. † 11. 28. † 28. 19. Marc. 16. 15. Luc. 2. 10. † 24. 46. Joan. 3. 16. † 6. 35. † 8. 12. † 10. 9. † 12. 46. Rom. 1. 16. † 3. 21. 24. † 8. 3. 1. Cor. 1. 15. 29. † 4. 15. † 15. 1. 2. Cor. 5. 18. Galat. 1. 6. 11. Ephes. 1. 13. 1. Tim. 1. 15. 2. Tim. 1. 8. † 2. 8. 1. Petr. 4. 17.

Evangelium affert fiduciam, simul & timorem, consolationem, & terrorem, Matth. 3. 7.* † 5. 20. 23. † 7. 13. 19. 23. † 8. 12. † 9. 15. † 10. 33. † 11. 12. † 12. 37. 41. † 13. 29. 40. 50. † 15. 13. † 16. 27. † 18. 6. 7. † 20. 16. † 22. 13. 14. † 24. 12. 24. * † 25. 12. 13. 30. 41.* Marc. 10. 25. 31. † 13. * Luc. 3. 17. † 6. 24. 25. † 9. 62. † 12. 20. 40. 48. † 13. 5. 26. 30. † 16. 22. † 17. 30. 34. † 19. 22. † 20. 47. † 21. * Joan. 5. 28. † 15. 16. Act. 5. 5. 6.* Rom. 1. 18. † 2. 5. 6.* † 6. 23. † 9. 18.* † 11. 20. 22. † 13. 2. 3. 4. † 14. 12. 1. Cor. 3. 13. 17. † 5. 5. † 10. 8. † 11. 29.* † 15. 51. † 16. 22. 2. Cor. 7. 1. 8. 10. † 13. 5. Galat. 5. 21. 24. Ephes. 5. 5. Philipp. 2. 12. 1. Tim. 5. 24. Hebr. 9. 27. † 10. 26. 27.* Jac. 4. 9. † 5. 1. 1. Petr. 4. 18. † 5. 8. 2. Petr. 1. 10. † 2. 4. * † 3. 10.* Judæ 15.

Evangelizanti debetur necessaria vitæ sustentatio, Matth. 10. 5. Marc. 6. 8. Lucæ 9. 4. † 10. 7. Rom. 15. 26. 1. Cor. 9. 7. 11. 13. Gal. 6. 6. 1. Tim. 5. 17. 2. Tim. 2. 6.

EUCHARISTIA, Matt. 26. 26. Marc. 14. 22. Luc. 22. 19. 1. Corint. 11. 34.* † 10. 16. frequenter sumenda, Act. 2. 42. † 20. 7. præfiguratur, Exod. 16. 15.*

Eucharistia sub altera tantum nimirum panis specie, Joan. 6. 58. data a Christo, Luc. 24. 30. 31. ab Apostolis, Act. 2. 42. † 20. 7.

In Eucharistia non remanet substantia panis post consecrationem, sed est verum Christi corpus, & sanguis, Matt. 26. 26. Marc. 14. 22. Luc. 22. 19. Joan. 6. 51.

Eucharistiam in publicis Supplicationibus circumferendam esse, præfiguratum, Jos. 6. 6. 7. 11. * 20. 1. Regum 4. 3. 2. Regum 6. 4. 5. 6.

Eucharistia adoranda, Ps. 21. 28. 30. † 98. 5. Joan. 9. 38.

EXACTIO, census, & tributum debetur Principibus, Matth. 17. 24. † 22. 17. Marc. 12. 16. Lucæ 20. 22. Rom. 13. 7.

EXCOMMUNICATIO a Christo instituta, & præcepta, Matth. 5. 29. † 16. 19. † 18. 8. Marc. 9. 42. Joan. 20. 23.

Excommunicatio in usu fuit Apostolis, 1. Cor. 5. 3. 10. 2. Thess. 3. 6. 14. 1. Tim. 1. 20. Tit. 3. 10.

Excommunicatio exercenda ad ædificationem, & emundationem Ecclesiæ, & ad correctionem ejus, qui excommunicatur, 1. Cor. 5. 4. 1. Tim. 1. 20. 2. Thess. 3. 14. ut spiritus ejus salvus fiat, 1. Cor. 5.*

Excommunicatio Pharisæorum, Joann. 9. 22. 34. † 12. 42. † 16. 2.

Excommunicandi, qui in moribus, aut doctrina graviter errantes admoniti nolunt resipiscere, Prov. 22. 10. Matth. 18. 17. Rom. 16. 16. 1. Cor. 5.* 2. Cor. 2. 8. 2. Thess. 3.* 1. Tim. 1. 20. † 6. 5. 2. Tim. 2. 17. 21. † 3. 5. Tit. 3. 10. Joan. epist. 2. 10.

Excommunicati vitandi, Matt. 18. 17. 1. Corinth. 5. * Tit. 3. 10.

EXEQUIÆ celebrantur, Gen. 23. 2. 3. † 50. 10. Deut. 34. 8. 2. Reg. 3. 31.*

EZECHIAS filius impii Achaz cum esset rex, tamen pius fuit, 4. Reg. 16. 20. frangit serpentem æneum, 18. 4. deficit ab Assyriis, 18. 7. mittit nuntium ad Isaiam prophetam, 19. 2. Isa. 37. 2. decumbit ex gravi morbo, 4. Reg. 20. 1. Isa. 38. 1. ostendit Babyloniis suum thesaurum, & reprehenditur, 4. Reg. 20. 12. 14. Is. 39. 1. 5. commendatur, Eccli. 48. 19.

EZECHIEL cum aliis captivis vehitur in Babylonem, Ezech. 1. 1. vocatur, & mittitur, 2. 3. commendatur, Eccli. 49. 10.

F

FACERE pro sacrificare in Scripturis, Lev. 15. 15. 30. Num. 6. 11. 16. † 8. 12. † 9. 4. 10. 14. Judic. 13. 16. Lucæ 22. 19.

FAMA bona præstantior divitiis, Prov. 22. 1. Eccle. 7. 2. Eccli. 41. 15. 16.

FAMES, & annonæ caritas, Gen. 12. 10. † 26. 1. † 41. *42. *43. *44. * 45. * 47.* Exod. 16. 3. Deut. 28. 53. † 32. 24. Ruth. 1. 1. 2. Reg. 21. 1. † 24. 13. 3. Reg. 8. 37. † 18. 2. 4. Reg. 4. 38. † 6. 25. † 8. 1. † 25. 3. 2. Par. 6. 28. † 20. 9. 2. Esdr. 5.* Ps. 36. 19. Isaiæ 5. 13. Jerem. 14. 1. 12. 15. † 15. 2. † 29. 17. † 34. 17. Ezech. 5. 12. 16. † 6. 11. Joel. 1.* Amos 4. 6. Agg. 1. 6. 10. † 2. 17. Matth. 24. 7. Luc. 4. 25. † 15. 14. Act. 7. 11. † 11. 28. Rom. 8. 35. 2. Cor. 8. 14. † 11. 27. Apoc. 6. 8. † 18. 8.

Fames verbi Dei, 1. Reg. 3. 1. 2. Par. 15. 3. Oseæ 3. 4. † 4. 1. Amos 8. 11.

FAMULORUM, famularumque officium, Gen. 16. 4. 6. † 24. * † 30. 25. † 31. 4. † 39. 1. 6. Exod. 21. 2. 20. 4. Reg. 5. 20. 25. Prov. 14. 35. † 17. 2. † 19. 10. † 29. 19. Eccle. 2. 7. Eccli. 7. 22. † 10. 28. Jer. 34. 8. Joel. 2. 29. Luc. 12. 37. 45. Act. 12. 13. 1. Cor. 7. 21. Ephes. 6. 5. Coloss. 3. 22. 1. Tim. 6. 1. Tit. 2. 9. 1. Pet. 2. 18.

FELIX præfectus Judææ, Act. 23. 24. † 24.*

FERMENTUM, mala doctrina, Lev. 2. 11. † 6. 16. Deut. 16. 3. Matth. 16. 6. Marc. 8. 15. Luc. 12. 1. 1. Cor. 5. 7. Gal. 5. 9.

FESTA Judæorum, & in primis festum Paschæ, vide Pascha.

Festum Pentecostes, Exod. 21. 16. † 34. 22. Num. 28. 26. Deut. 16. 9. Joan. 5. 1. Act. 2. 1. † 20. 16.

Festum tubarum, Lev. 23. 24. Num. 29. 1. 2. Par. 5. 3.

Festum expiationum, Lev. 16. 30. † 23. 27. Num. 29. 7. 8.

Festum tabernaculorum, Exod. 23. 16. Lev. 23. 34. Num. 22. 12. Deut. 16. 13. † 31. 10. 1. Esdr. 3. 4. 2. Esdr. 8. 15. 17. 2. Mach. 1. 9. † 10. 6. Joan. 7. 2.

Festum Sabbati, vide Sabbatum.

Festum neomeniæ, Num. 28. 11. 1. Reg. 20. 5. Ezech. 45. 18.

Festorum violatio quam graviter puniatur, Num. 15. 32.

FESTUS præfectus Judææ, Act. 24. 27.

FIDES in Scripturis varie accipitur, videlicet pro fidelitate, & veritate Dei in servandis promissis, Ps. 32. 4. Isaiæ 11. 5. Thren. 3. 23. Osee 2. 20. † 5. 9. Rom. 3. 3. pro veritate, & constantia verborum inter homines, Gen. 39. 16. † 44. 32. Lev. 6. 2. Eccli. 22. 28. Jerem. 42. 5. 1. Mach. 10. 27. 1. Tim. 2. 7. pro virtute Theologica, Sap. 1. 2. † 3. 14. Hab. 2. 4. Matth. 8. 13. † 9. 22. † 17. 20. Marc. 5. 34. Luc. 5. 20. Rom. 3. 21. † 4. 3. † 5. 1. pro fide viva & formata per charitatem, Hab. 2. 4. Matt. 9. 22. † 15. 28. Mar. 5. 34. † 10. 52. Luc. 7. 50. Rom. 3. 22. Gal. 5. 6.* Heb. 11. * pro fide mortua absque charitate, Matth. 7. 21. 22. 1. Cor. 13. 2. † 15. 2. Jac. 2. 26. pro sponsione, seu voto, 1. Tim. 5. 12. pro fiducia, Jacob 1. 6.

Fides charitate inferior, vide Charitas.

Fides viva, quæ per charitatem operatur, magnæ virtutis est, Matth. 9. 2. 22. 29. † 21. 22. Marc. 16. 16. Luc. 18. 42. Joa. 1. 12. † 3. 15. 16. 36. † 6. 35. † 7. 38. † 11. 25. † 14. 12. † 20. 29. Act. 3. 16. † 10. 43. † 15. 9. † 16. 31. Rom. 1. 16. † 3. 22. Galat. 3. 8. Eph. 2. 7. Hebr. 11. 6.*

Fides non facit nos certos, aut securos de accepta peccatorum remissione, aut consequenda vita æterna, vide Certi.

Fides sine operibus non justificat, 1. Cor. 13. 2. Gal. 5. 6. Jac. 2. 24.

H

I

L

Christi,

M

Sacer-

FINIS.

BIBLIA
SACRA